BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
LI
C
20
NAPOLI

Digitized by Google

HISTORIÆ AUGUSTÆ SCRIPTORES VI.

ÆLIUS SPARTIANUS. VULC. GALLICANUS.
JULIUS CAPITOLINUS. TREBELL. POLLIO.
ÆLIUS LAMPRIDIUS. FLAVIUS VOPISCUS.

Cum notis ſelectis

ISAACI CASAUBONI, CL. SALMASII
& JANI GRUTERI.

Cum INDICE Locupletiſſimo Rerum ac Verborum.

Accurante

CORNELIO SCHREVELIO.

LUGDUNI BATAVORUM,
Ex Officina Franciſci Hackii. A°. MDCLXI.

BIBLIOTECA NAZIONALE DI NAPOLI
NAPOLI

ILLUSTRISSIMO, GENEROSISSIMO

DOMINO,

D^NO JACOBO

BARONI DE WASSENAER,

DYNASTÆ IN OBDAM, HENSBROECK, SPIERDIJCK, WOCHMEER, ZUYDWIJCK, SCOONOUW, CERNHEM, PRÆFECTO ET CHILIARCHÆ EQUITUM, GUBERNATORI ET SATRAPÆ, URBIS, ARCIS, SATRAPIÆQUE HEUSDANÆ, PROPUGNACULORUMQUE IN MOSA CIRCUMJACENTIUM, ARCHITHALASSO HOLLANDIÆ ET WEST-FRISIÆ, PRÆFECTO SALTUUM, UT ET EQUITI REGII ORDINIS ELEPHANTINI DANIÆ REGIS, &c.

HIſtoriam Auguſtam, qua variorum Imperatorum res geſtæ tanquam in diffuſo theatro ſpectantur, Tibi offerre auſus ſum, ILLUSTRIS DOMINE. Impulit me, ſublimis & heroica tua Virtus, qua majorum tuorum merita ita æquaſti; ut dubium ſit, an illi magis nobilitatis verum exemplar Tibi

ſuo ſanguine impreſſerint; an tu illorum ſplendorem tuis meritis auxeris. Nam quid ſit nobilem eſſe, non ſolum ſanguine, ſed potiſſimum invicto animo oſtendiſti. Ità quod aliis vix poſt mortem contingit; Tu immortale nomen adhuc vivus tibi comparaſti. Magnarum virtutum comes ſolet eſſe invidia, qua ingens & excelſus Spiritus tuus non magis impetitur, quam immotæ rupes fœdis agitantur tempeſtatibus. Et quamquam copioſiſſimas tuas laudes mare Arctoum prædicet; ubi non tantum cum hoſtibus, quos in fugam jeciſti; verum etiam cum irato & hyberno mari pugnandum fuit; ſufficit tamen tuæ modeſtiæ, benefactorum propriam conſcientiam teſtem habere. Præter hæc, innata Tibi eſt generoſa quædam humanitas; quam neque maxima Præfecturæ maritimæ dignitas mutavit; ſed, quod admirandum, auxit; ità ut ſolo propemodum intuitu, omnes trahas, obligeſque. Sol quo altior, minores umbras jacit; tua quoque ſublimis dignitas,

nullas

nullas ſuperbiæ vel arrogantiæ umbras jacit. Verum laudes hic tuas, exili noſtro dicendi genere diminuere, neque ſors tua, neque verecundia noſtra patitur. Accipe itaque Vir illuſtris, ſerena fronte Hiſtoricum hoc munus, quo Imperatorum vitæ, eadem libertate ſcribuntur, qua ipſi victitarunt: quod & Tibi gratum fore ſpero, non tantum meo, ſed Parentis mei τȣ̃ μακαρίτȣ, Viri Opt. Doctiſſimique nomine, qui Te litteris primum humanioribus imbuit, ſub cujus tecto tanquam Muſarum communi domicilio habitaſti, ingenium nobile & igneum formaſti; mecum quoque in otio & negotio, liceat ita loqui, familiariter vixiſti. Voto & precibus concludo, ILLUSTRISSIME DOMINE, uti Tibi, nobiliſſimæque & antiquiſſimæ familiæ, quam prima Comitum Hollandiæ tempora ſuperare, auctores celebres teſtantur, Deus immortalis, omnia fauſta & felicia largiatur, diuq; te incolumem ſervet. Vale vir Nobiliſſime:

Tuæ Excellentiæ humillimus cultor

CORN. SCHREVELIUS.

BENIGNO LECTORI.

Natura communis omnium parens, univerſum hominum genus, nullo modo fruſtrà produxiſſe dici poteſt aut debet; ſed ut primario ſtudeat agnitioni & celebrationi ſui Creatoris: ſecundario ſuâ opera juvet communem hominum ſocietatem, atque ejus commodis & conſervationi inſerviat: & ſicut in Politica congregatione boni civis eſt, Salutem populi legem ſupremam putare, ad eamque ſtabiliendam omnes actiones referre: ita in magna hac totius orbis quaſi Repub. cujuſvis civis, id eſt hominis eſt, natura duce contendere, ut ſi non ad omnes, tamen ad quamplurimos ex ſtudiis & laboribus ſuis redeat utilitas. Itaque hominum ii meliores, qui id unicè ſtudent, ut neminem vitæ ipſorum pœniteat: quique benefactorum & meritorum in genus humanum, & vivi & mortui laudantur. Porrò cum non omnium eadem ſit conditio, non idem ſtatus aut vitæ genus; ſed ut res Deus noſtras diſpenſat; quidam magni quidam humiles, quidam mediæ ſortis: alii in parendo, alii in imperando occupati: in bonis item animi, corporis, fortunæ magnum compareat diſcrimen, magna difficultas: inde fit, ut alii plus, alii minus ad conjunctionem hominum inter ſe atque ad uſum vitæ conferant. Quilibet tamen officio hominis fungi videtur, qui pro ſua virili nititur naturæ legem in hac re præſcriptam implere. Jam verò certum quum ſit, honeſtè in quoque genere vitæ vivi poſſe, obſervata iſta norma & fine, juvandæ ſocietatis humanæ. *Sed quum plurima ſint ac diverſiſſima ſcribendi genera, in quibus induſtria eorum occupari ſolet, qui pro virili quiſque ſua pomarium Doctrinæ ſtudiorumque promovere ac dilatare conantur. Alii enim vel nova prorſus inveniunt; vel vetera novis inventa cumulant, poſteritatique tradunt: alii rurſum, ab aliis jam ante tradita, meliore via ſuccinctiorique methodo proponunt: alii denique ſcriptores veteres omnis generis, aut obſcuros illuſtrant, aut injuria temporum depravatos, quâ ingenio, quâ manuſcriptorum codicum auctoritate freti, priſtino atque nativo ſplendori reſtituunt. Etſi verò priora duo ſcribendi genera, digniora ut plurimum, & ad famam nominis uberiora judicantur: haud ſcio tamen,*

men, an non tertium hoc multò publicè ſit utilius multòque fructuoſius exiſtimandum. Illud certè nemo inficias ibit, hoc genus, in hac literarum ætate, & librorum ea qua laboramus propemodum infinita mole, ſolum eſſe neceſſarium. Nam veteres illi vel doctiſſimè ſcripti libri, neque uſui eſſe poſſunt, niſi à doctoribus explicati intelligantur: nec vel à doctiſſimis intelligi, ſi maculis ſcateant. Quibus malis ut remedium adhiberetur, plurimi in id operam ſuam impenderunt, & inter illos minimam laudem non meruerunt D. D. Caſaubonus, Vir incomparabilis & ſæculi ſui decus immortale: Cl. Gruterus, nunquam etiam ſine laude nominandus: ut & ὁ μακαρίτης Salmaſius; qui ſua induſtria, acumine, & labore indefeſſo, cæteris omnibus palmam præripuit, in illuſtrandis auctoribus claſſicis: cujus certè laudes ſi deprædicare vellem; idem facerem ac ſi Soli lucem accenderem. De quo itaque præſtat tacere, quam pauca dicere. Hoc tantum obiter dicam; quod variis auctoribus enucleandis, & emendandis, tantam operam tam feliciter navaverit, ut hac in parte multis paraſangis reliquos omnes prætergreſſus ſit. Nam hos Hiſtoriæ Auguſtæ ſcriptores, tres Muſagetæ, ope variorum optimæ notæ Manuſcriptorum codicum, præcipue Codicis Palatini, qui bonitate & antiquitate omnibus aliis codicibus antiſtat, quos in Italia Galliaque pervolutaverant antiquarii; integritati & nitori ſuo reddiderunt, doctiſſimis notis illuſtrarunt, ut nihil ipſis amplius aliorum induſtria videatur adſtrui poſſe; viſum tamen nobis eas non quidem integras hic exhibere: tum quia hæc noſtra forma, non omnium capax erat: tum etiam quod longius ſubinde evagari videntur, & critica multa inſerunt. Ideo viſum nobis, imò injunctum potius, ut brevitati ſtuderemus; & ut notas adderemus maxime neceſſarias, tam ad correctionem textus, quàm ad mentem Auctoris intelligendam; & quæ Antiquitatem ſpectarent; quod & pro virili fecimus. ne quid ergo huic Editioni nitidiſſimæ correctiſſimæque deeſſet; ex variis Auctoribus, commentariiſque doctiſſimis inſigniores emendationes & ſelectiſſimas notas collegimus, collectas ad Auctorem quaſque ſuum retulimus. Ut autem ignobilis & obſcurus iſte colligendi labor, moleſtiâ quam ingenio majore conſtitit, ità ſeligendi rationem & expendendi ſin-

di ſin-

di ſingula, haud paulò plus judicii, ſimul & ἀκριβείας exigere nemo negaverit. Textum, repetitis tot editionibus mirificè corruptum à mendis typographicis, quo ad id licuit, incorruptum præſtare conati ſumus. Indicem etiam utiliſſimum, additis ſectionibus capitum, adjunximus. Opellam ergò hanc qualemcunque noſtram huic Auctori ac Studioſæ juventuti præſtitam, æqui bonique conſule.

ACUTISSIMI JUDICII VIRO

CORNELIO SCHREVELIO

Hiſtoriæ Auguſtæ ſcriptores edenti.

SOlus Iülcàs quiſquis moderatus habenas
Et Sacer, & domito primus in orbe fuit;
Nobile depoſitos non ſiccâ morte Tyrannos,
Per ſua diviſum heic tempora vulgus habes.
Serva pares quondam quos ferri poſſe negavit,
Ferre pares Dominos poſthuma Roma poteſt.
Sed ſitus antiqui cuſtos nimis invidus, Urbis
Rudera cum tabulis inficiatus erat.
Gallica, cum tenebris ne luctaremur & umbra,
Sidera Romanum reſtituere diem.
Sed nimia affectæ tot erant medicamina Romæ,
Et fuerat moles interitura ſimul.
Sarcina Schrevelio dum tanta reciditur, & dum
Auctores ferri quod bene poſſit, habent;
Dignum operâ! moles, quâ tantùm vivere fas eſt,
Hæc meliore ſui parte ſuperſtes erit.

B. SOMERUS.

[1] ÆLII SPARTIANI
[2] ADRIANUS IMP.
AD
[3] DIOCLETIANUM AUG.

[4] ORIGO imperatoris Adriani vetuſtior à Picentibus, [5] poſterior ab Hiſpanienſibus manat: ſiquidem Adria ortos majores ſuos, [6] apud Italicam, [7] Sci- 1

1. ÆLII SPARTIANI.] Fuerunt iſti ſex temporum Cæſareorum ſcriptores, ætate propemodum æquales. Omnes imperante Diocletiano, aut Conſtantio qui ei ſucceſſit, vel certè filjo ejus Conſtantino vixerunt. Porrò omnis quæ ſex hiſce auctoribus deſcribitur hiſtoria, annorum eſt circiter centum & ſexaginta. Nam Hadrianus imperii habenas ſuſcepit circa annum à conditu Urbis Iↄcccclxx. ab eo habes hîc omnes Cæſares & Auguſtos ad Diocletiani uſque principatum: hoc eſt annum U. C. quadrageſimum, vel xli. ſupra milleſimum. Excipiendi ſunt anni circiter novem aut decem, propter amiſſas caſu neſcio quo, principum aliquot vitas: Philipporum, Deciorum, & Galli Hoſtilianique, cum Galli filio Voluſiano, & Æmilio Æmiliano. *Caſaubonus.*

ÆLII SPARTIANI.] Ita liber Palatinæ Bibliothecæ ſemper ſcriptum exhibet: qui liber ut de authorum iſtorum recenſione, & nova eorundem editione, cogitare vellemus, atque etiam fortaſſe poſſemus, ſolus fecit. Infinitis enim locis veram ſcripturam ſine diſſimulatione nobis obtulit. Hujus igitur Codicis fiducia id auſi ſumus, & aggreſſi, quod abſque illo fuiſſet, fortaſſean ne tentaſſem quidem. Quis autem primus omnes iſtos hiſtoriæ Cæſarianæ ſcriptores in unum coëgerit ac compegerit, tam incertum mihi eſt, ut ulla ratione certum fieri poſſe non exiſtimem. nec dictu facile eſt, quam rationem ille quiſquis tandem eſt, ſequutus ſit in his auctoribus componendis & ſub uno faſce colligendis. quæri non immerito poteſt, cur ab Hadriano initium hujus συναγωγῆς fecerit, omiſſis Nerva & Traiano optimis imperatoribus? Fortaſſe verum eſt quod ſuſpicamur; unicum olim codicem, patrum ſcilicet noſtrorum temporibus, extitiſſe horum hiſtoricorum, eumque initio mutilum, ex quo omnia quæ nunc extant exemplaria manuſcripta cum propagata fuerint, eumdem defectum ſervaſſe, non mirum eſt. & per hoc deſiderari cœptæ Nervæ Traianique vitæ, quas vitio illius unici Codicis intercidiſſe apparet. De ordine librorum non minor in ſcriptis codicibus varie-

[a]Scipionum temporibus, reſediſſe, in libris vitæ ſuæ

Adria-

tas. hac igitur ſerie libri collocantur in Palatino Codice, excerptis Spartiani, & illa veteri Editione.

ADRIANVS.
ÆLIVS VERVS.
ANTONINVS MARCVS.
VERVS ANTONINVS.
DIDIVS JVLIANVS.
COMMODVS ANTONINVS.
HELVIVS PERTINAX.
AVIDIVS CASSIVS.
SEVERVS.
PESCENNIVS NIGER.
ANTONINVS CARACALLA.
ANTONINVS GETA.
ANTONINVS HELIOGABALVS.
DIADVMENVS ANTONINVS.
OPILIVS MACRINVS.
CLODIVS ALBINVS.
AVRELIVS ALEXANDER.
MAXIMINVS.

Cujus equidem ordinis, adeo inordinati, quæ ſit ratio non intelligere me profiteor. Cur enim Diadumenus ante Opilium? ante patrem filius? Cur Julianus ante Commodum, ſucceſſor anteceſſorem? Hoc eſt, quod ego me neſcire fateor. niſi dicamus hoc ordine fuiſſe editos ab auctore libros, ac prout, prius aut poſterius, hos vel illos ediderit, ita locum tenuiſſe. Sed de his infra ad ſingulos vitarum libros ſuo loco fuſius dicemus. *Salmaſius.*

2. ADRIANVS.] Melius ſcribitur hoc nomen cum aſpiratione *Hadrianus*, Græci tamen cum tenui Ἀδριανὸς: aut etiam, ſi Muſis placet, Ἀνδριανὸς: quaſi eſſet deductum nomen ab ἀνδρεία, vel ἀνδρειάς. *Caſaub.*

3. DIOCLETIANVM AVGVSTVM.] Pal. noſter hæc non habet, niſi manu recentiore, ad oram. *Gruterus.*

4. *Origo Imperatoris Hadriani vetuſtior à Picentibus.*] Sanè vetuſta origo: & cujus ſervare memoriam qui potuerint majores Hadriani, homines præſertim provinciales aut municipales, non ſine cauſſâ addubites. Nam ſi ab ejus natalibus ad tempora quæ hîc deſignantur retro aſcendas, trecentos & plures multo annos invenies. Ego verò nullus dubito Hadrianum, à quo ſumſerunt quantum fuit hiſtoricorum, ex cenſoriis tabulis, quæ ſumma cura ubique ſervabantur, gentis ſuæ ſtemma ab origine ultima repetiiſſe: idque majore forraſſe diligentia, quæ ferè hominum ambitio, quàm fide. De Picentibus Italiæ populo ſupra Umbros ſito non dicam quæ nota ſunt omnibus. *Caſaub.*

Origo Imperatoris Hadriani.] Sic ſemper codex ille Palatinus; meliuſque quàm illi quibus abeſt adſpiratio, quam ei adſerunt etiam numiſmata. *Grut.*

5. *Poſterior ab Hiſpanienſibus manat.*] *Hiſpanus*, ὁ αὐτόχθων, & cujus majores aliunde orti non dicantur: *Hiſpanienſis* hoc loco qui etſi in Hiſpania natus, aliùnde tamen ſit oriundus. Vopiſcus, *Bonoſus homo Hiſpanienſis fuit, origine Britannus.* Sic Judæos toto orbe à tot ſeculis θεηλάτῳ πάθει diſperſos, propriè non Hiſpanos aut Germanos dixeris, ſed Hiſpanienſes, vel Germanienſes. Alibi accipiuntur hæc nomina aliter: ut cùm *Hiſpanienſes merces* dicuntur, *Græcienſe mare.* Aliter item *Romanenſem eccleſiam* Tertullianus, ejuſdem cum Romana fidei. *Caſaub.*

6. *Apud Italicam Scipionum temporibus reſediſſe.*] Sic rectè, non ut in primis editionibus, *apud Italiam.* Clariſſimè Appianus in Hiſpanicis de Italica loquens, καὶ πατρὸς ἐστὶ Τραϊανοῦ τε καὶ Ἀδριανοῦ, τῶν ὕστερον Ῥωμαίοις ἀρξάντων τὴν αὐτοκράτορα ἀρχήν. Falluntur qui huc afferunt Aurelii Victoris junioris verba iſta: *Ælius Hadrianus ſtirpis Italicæ, Ælio Hadriano Traiani principis conſobrino Adriæ orto genitus.* non enim hoc dicit Victor, Hadrianum Italica urbe Hiſpaniæ eſſe oriundum: ſed planè è contrario, & Italiæ, quantum poteſt, Hadrianum aſſerit. *ſtirpis Italicæ* quid aliud eſt interpretari quàm Ἰταλικοῦ γένους? *Idem.*

Apud

Adrianus ipſe commemorat.[1] Adriano pater Ælius Adrianus cognomento Afer fuit, [2] conſobrinus Trajani imperatoris : mater [3] Domitia Paulina Gadibus orta : [4] ſoror Paulina [5] nupta Serviano, uxor Sabina : [6] avus Marullinus,

[1] qui

Apud Italicam.] Haud aliter quoque Pal. ille integer. *Grut.*

7. *Scipionum temporibus.*] Liber Puteani, *ſub Scipionum temporibus.* Obſcure autem Spartianus illud tempus denotat, cùm Scipio rebus in Hiſpánia compoſitis, de reditu in Italiam cogitans, omnes Italos vulneribus affectos in una urbe collocavit, quam de ipſorum patria Italicam nominavit. auctor Appianus. *Caſaub.*

Scipionum temporibus.] Ita Pal. & recte, & ſic editio Mediolanenſis. perperam libri, quos verſavit Caſaubonus, præferunt : *ſub Scipionum tempbribus.* Salmaſ.

1 *Hadriano pater.*] Magnam injuriam accuratiſſimæ diligentiæ hiſtorico Dioni ivit factum breviator hic cùm iſta ſcriberet. Falſiſſimam enim ſententiam illi appingit : cùm ſit indubitatum, Hadriani patrem non ortu fuiſſe Afrum, ſed cognomento ſic dictum. Quis putet tantum virum, & rerum Romanarum adeò peritum, ignoraſſe quod nemo tunc hominum neſcivit, Hadrianum ſtirpis eſſe Italicæ, aut, ut dicam verius, Italo-Hiſpanicæ? Quid multa? ipſe Dio procul à ſe errorem hunc amolitur, cùm Hadrianum Τραϊανοῦ πολίτην nominat, ſicut Spartianus in Severo *Traiani municipem.* Caſaub.

Hadriano pater Ælius Hadrianus cognomento Afer fuit.] Verba Xiphilini idem ſonant : ἦν δὲ Ἀδριανὸς πατρὸς μὲν Ἀδριανοῦ Ἄφρου υἱὸς, φύσει δὲ φιλόλογος ἐν ἑκατέρᾳ τῇ γλώσσῃ. *Adrianum, Adriani Afri filium.* nam illud πατρὸς ad patrem, non ad patriam debet referri. unde & συμπατριεῖς dicuntur, qui ab eadem origine, hoc eſt patre genus ducunt. *Salmaſ.*

2. *Conſobrinus Trajani imperatoris.*] Ælio Ælii Hadriani imperatoris avo conjux fuit Ulpia M. Ulpii Traiani ſoror, Traiani Auguſti amita. Traianus igitur imperator & pater Hadriani Cæſaris, ut ex fratre & ſorore nati, amitini invicem fuerunt : quos etiam conſobrinos nominare ſolent Latini, ut & Juriſconſultus notat. Sed & filii conſobrinorum vocantur conſobrini : quare Spartiano etiam Trajanus & Hadrianus Auguſti ſic dicuntur. Præter hoc jus cognationis, erant & vinculo adfinitatis conjuncti. *Caſaub.*

3. *Domitia Paulina Gadibus orta.*] In inſula hac oppidum fuit civium Romanorum, ut ſcribit Plinius : ne quis hic miretur nomina Romana. Ait autem *Gadibus orta*, quia etſi Gaditanis parentibus nata, non Gadibus tamen. ferè enim cives Gaditani Romæ habitabant aut alibi locorum, ut de iis obſervat non ſemel Strabo. *Idem.*

4. *Soror Paulina.*] Hadrianus in epiſtola qua matrem ad natalitiam cœnam invitat. ἐὰν θέλεις οὖν συνεορτάζειν μετὰ τῶν ἀδελφῶν μου λελυμένον ἔρχου. plures igitur una ſorores habuit : ſi fides conſtat ei ſcripto. *Idem.*

5. *Nupta Serviano.*] Hic eſt Julius Servianus, qui ad tertium conſulatum pervenit, in quo habuit collegam Vibium Verum, anno Hadriani XVII. de ejus cæde ſub finem hujus libri Spartianus. Xiphilini codices initio quidem Hadriani Servianum cum Spartiano: ſed poſtea ſemper Severianum nominant. Scribe Σερουϊανόν. nam ita conſtanter Latini codices. *Idem.*

6. *Avus Marillinus.*] Recte Caſaubonus ex libris ſuis, *atavus*, repoſuit. ſic enim noſtri. Sed *Marillinus* mendoſum, non enim *Marillus* dicitur, ſed *Marilius* à *Marius* : ut *Servilius*, à *Servius* : *&c.* legendum igitur *Marullinus*, à *Marullus* :

 confir-

[1] qui primus in ſua familia ſenator populi Romani fuit. [2] Natus eſt Romæ IX. Cal. Feb. Veſpaſiano ſepties & Tito quinquies Coss. Ac decimo ætatis anno patre orbatus, [3] Ulpium Trajanum prætorium virum, conſobrinum ſuum, qui poſtea imperium tenuit, [4] & [5] Cælium Tatianum equitem Romanum, tutores habuit. [6] Imbutuſque impenſiùs Græcis ſtudiis, [7] ingenio ejus ſic ad ea declinante, ut à
2 nonnullis Græculus diceretur: Quintodecimo anno [8] ad

[1] pa-

confirmat Palatinus liber, qui habet *Maryllinus.* nec enim dubium, quin ita ſcriptum ſit pro *Marullinus.* ſic *Centyrio* ſcribebant, pro *Centurio*, &c. Salmaſius.

Atavus Marillinus.] Ita etiam Pal. noſter, niſi quod is, *Maryllinus.* Gruterus.

1. *Qui primus in ſua familia ſenator populi Rom. fuit.*] Etiam coloniarum & municipiorum decuriones dicti ſunt ſenatores; & cœtus eorum, minor ſenatus, vel etiam, ſenatus, ἁπλῶς: majorum præſertim urbium, cujuſmodi fuit Vienna Allobrogum: unde etiam ipſa aliquando *urbis ſenatoriæ* nomen tulit. Ad diſtinctionem igitur addit, *populi R.* Caſaub.

2. *Natus eſt Romæ.*] Parentes Hadriani, domicilium Italicæ habebant; Romam autem non aliter quàm rationibus ipſorum id poſtulantibus commeabant. propterea & Spartianus propriam Hadriani patriam, etſi Romæ nati, Italicam, ſive Bæticam in qua fuit Italica, nominat in ſequentibus. *Idem.*

3. *Ulpium Trajanum prætorium virum.*] Ita veteres: priùs editi, *prætorium tunc.* Scribo, *prætorium tunc virum.* Quòd autem fuerit tunc temporis prætorius tantùm Trajanus, annorum ratio probat. *Idem.*

4. *Et Cælium Tatianum Equitem Rom.*] Sic uterque liber Pal. at infra cap. 4. ut & 5. & 9. idem vocatur alteri Palatino integro, *Attianus.* Grut.

5. *Cælium Tatianum.*] Vetus editio *Celium.* rectius. pro *Tatianum* autem, ipſa *Attianum* vel *Accianum* ſemper exhibet: ut & optimus Palatinus, in quo ſemper *Attianum* ſcriptum reperi. cujus optimi libri auctoritate permotus, & Xiphilini qui Ἀττιανὸν vocat, ubique ſcribendum cenſeo Attianum. nec dubito quin Τατιανὸς apud Zonaram corruptum ſit: ſed & Titiani meminit Spartianus infra. ubi magno errore Titianum pro hoc Attiano intellexit vir eruditiſſimus. Hic igitur erit Titianus Gallicani collega, quem perperam cum Attiano confundit Onuphrius. *Salmaſius.*

6. *Imbutuſque impenſiùs Græcis literis.*] Junior Victor, *Hic Græcis literis impenſiùs eruditus, à pleriſque Græculus appellatus eſt.* Cùm igitur utriuſque linguæ peritiſſimus eſſet Hadrianus, præſides provinciarum utroque ſermone literas ad illum dare ſolitos obſervamus. Latinas quidem de iis negotiis quæ ad rem publicam aut adminiſtrationem ſuam pertinerent: Græcas verò de literis & iis quæ ad eruditionem ſpectarent. *Caſaub.*

7. *Ingenio ejus ſic ad ea declinante.*] Adeò quidem, ut & reſcripta illius Græca, & ad neceſſarios ac familiares epiſtolæ, lingua eadem ſcriptæ, per multa ſecula in eruditorum manibus ſint verſatæ: quod ex Doſithei reliquiis hodie cognoſcimus. *Idem.*

8. *Ad patriam rediit.*] *Ad* pro *in*, ſequioris ſeculi idiotiſmus. ſic, *profectus eſt ad Campaniam*, contrà *in* pro *ad*. Patria Hadriani, ut jam diximus, Italica Bæticæ urbs fuit. *Idem.*

1. *Patriam*

[1] patriam rediit, ac ſtatim militiam iniit, [2] venandi [3] uſque ad reprehenſionem ſtudioſus. Quare à Trajano abductus à patria & [4] pro filio habitus, [5] nec multo pòſt decemvir litibus judicandis datus, [6] atque inde tribunus ſecundæ adjutricis

1. *Patriam rediit.*] Magna incogitantia, vel loquendi ſecuritas in his auctoribus. quid enim iſta ſibi volunt, *ad patriam rediit?* Hadrianus Romæ natus ibidemque educatus, anno decimo ætatis, amiſſo patre tutores habuit Trajanum, & Celium Tatianum. poſtea vero anno demum decimo quinto, ſtudiis imbutus, *in patriam*, inquit Spartianus, *rediit*. Sed ut verum fatear, cum itionis nuſquam meminerit, eum nunc reditionis in patriam mentionem facere, mihi valde durum. Omnino mihi placet, *rediit*, heic poſitum pro ſimplici *ivit*. ſic *reddere* pro dare vel tradere. Martialis:

——*ſuburranæ tironem redde magiſtræ.*

Et apud Ennium *reddita* pro *data*: & *illa reddita nuptum*. notat Servius 3. Æneid. quem vide. ſic *redire* etiam infra uſurpavit auctor. cum enim dixiſſet Hadrianum in amore Trajani fuiſſe, addit paulo poſt, *denique ſtatim ſuffragante Sura ad amicitiam Trajani pleniorem rediit*. nam ibi *redire* nihil aliud quam *ire* ſignificat, aut *venire*, nec reverſionis habet ſignificationem. ſic nobis igitur hoc loco accipiendum videtur, *Hadrianum in patriam rediiſſe*, quam nunquam antea viderat. *Salmaſius.*

2. *Venandi uſque ad reprehenſionem ſtudioſus.*] Plinius epiſtola VII. libri tertii: *Erat φιλόκαλος uſque ad emacitatis reprehenſionem.* Libri multi, *prehenſionem* ſimplex pro compoſito, ut *tulit* pro abſtulit. De venandi ſtudio Hadriani plura Dio. Ita inſtituebantur ad militiam. *Caſaub.*

Venandi uſque ad reprehenſionem ſtudioſus.] Pal. integer habet *venando, uſ prehenſionem*, ſpatiumque vacuum inter *uſ* & *prehenſionem* litterarum quinque; quod deinde recenti calamo ſuppletum eſt, factumque, *venando uſque ad reprehenſionem ſtudioſus*. Conſulatur Caſaubonus. *Grut.*

3. *Uſque ad reprehenſionem ſtudioſus.*] *Prehenſionem* heic pro *reprehenſionem* habet vet. editio Mediolanenſis, ita & libri legebant quos vidit Caſaubonus. quod ſi verum eſt, ſic & loquuti videntur Græci, λαμβάνεσθαι pro ἐπιλαμβάνεσθαι, quod Græcis utrumque ſignificat. *Salmaſius.*

4. *Pro filio habitus.*] Refer ad conſuetudinem & convictum vitæ quotidianæ, aut militiæ contubernium. Dionis breviator, *τὸ σύμπαν σχολὴν αὐτοῦ ϗ σπουδὴν ἐποιεῖτο.* *Caſaub.*

5. *Nec multò pòſt decemvir litibus judicandis datus.*] Ait, *nec multò pòſt*, ut hoc ſignificet, multo ante vigeſimum ætatis annum factum eſſe judicem Hadrianum: quod & ſequentia arguunt. nam decemviratu hoc functus, tribunuſque militum creatus, in Mœſiam eſt tranſlatus, vivo adhuc Domitiano. quo pereunte agebat Hadrianus annum vitæ primum & vigeſimum. è numero centum illorum virorum qui cauſſas centumvirales diſceptabant, erant decemviri, quorum in eo negotio præcipuæ partes. *Idem.*

6. *Atque inde tribunus ſecundæ Adjutricis legionis creatus.*] Regius codex, *ac idem*. non rectè: cùm non poſſet idem Romæ litibus operam dare, & tribunum legionis agere. Sed mutata diſtinctione ſententia hoc fortaſſe modo reformanda. *Atque idem tribunus ſecundæ Adjutricis legionis creatus poſt hoc, in inferiorem Mœſiam tranſlatus.* Non eſt dubitandum quin tempore eodem Hadrianus & creatus fuerit tribunus legionis, & in Mœſiam inferiorem miſſus. neque duæ hic promotiones illius diverſæ notantur: ſed una tantùm. Favere tamen vulgatæ lectioni videtur

quòd

jutricis legionis creatus, [1] poſt hoc in inferiorem Mœſiam tranſlatus, extremis jam Domitiani temporibus. [2] ibi à mathematico quodam de futuro imperio id dicitur comperiſſe, quod à patruo magno Ælio Adriano [3] peritiam cœleſtium callente, prædictum eſſe compererat. [4] Trajano à

Nerva

quòd legio ſecunda Adjutrix, non in Myſia inferiore, verùm in Pannonia inferiore prætendebat. Dio libro LV. Οὐεσπασιανὸς (κατέλεξε) τὸ δεύτερον (στρατόπεδον) τὸ ἐπικουρικὸν, τὸ ἐν Παννονίᾳ τῇ κάτω. Sed de temporibus ſüis loquitur Dio: facilè autem fieri potuit, (& ſcimus ſæpe factum) ut de prima ſtatione ſua legio hæc in aliam provinciam transferretur. *Idem.*

Atque inde Tribunus ſecundæ adjutricis legionis.] Caſaubonus, mutata diſtinctione putat legendum: *atque idem ſecundæ adjutricis legionis creatus poſt hoc in inferiorem Mœſiam tranſlatus.* ut una promotio, non duæ intelligantur, & Tribunum ſecundæ legionis adjutricis tranſlatum in Mœſiam accipiamus; nimium multa ſunt, quæ huic diſtinctioni aſſenſum commodare me prohibent. Primum librorum veterum auctoritas, deinde hiſtoriæ ratio. nam ſecunda illa adjutrix legio, non in Mœſia inferiore ſed in Pannonia reſidebat. ἐν τῇ Παννονίᾳ κάτω, inquit Dio. Præterea uſitata loquendi forma hanc lectionem reſpuit. non dubium eſt igitur veram eſſe diſtinctionem quæ habetur in editis, nec ea ſollicitanda eſt non dicit autem quid muneris ibi facturus, in Mœſiam tranſlatus ſit Adrianus. videtur alicujus militaris legationis gratia: vel aliquo uberiore atque honeſtiore ſtipendio militaturus. *Salmaſius.*

Atque inde tribunus, &c.] Hæc quoque eſt ſcriptura Palatini codicis. *Grut.*

1. *Poſt hæc in inferiorem Mœſiam tranſlatus.*] Ita diſtinguit, ita exprimit Pal. *Grut.*

2. *Ibi à mathematico quodam.*] Pravè avidi ſumus omnes ſcire futura. itaque vix eſt quin quiſque aſtrologos adeat: vereque de iis ipſis Tacitus lib. I. Hiſt. cap. 22. *Genus hominum, potentibus infidum, ſperantibus fallax; quod in civitate noſtrâ, & vetabitur ſemper, & habebitur.* quid ni?

Nitimur in vetitum ſemper, cupimuſque negata. Idem.

3. *Peritiam cœleſtium callente.*] Σοφὸν τὰ οὐράνια. vel τὰ περὶ οὐρανοῦ quod eleganter dixit Auſonius,

Tu cœli numeros & conſcia ſidera fati
Callebas.

Sic autem loquitur Spartianus, ne ſi diceret aſtrologum aut mathematicum vel genethliacum, civem Romanum ejus loci infamaret: nam ita vocibus illis ad invidiam utebantur. Hic igitur cùm recens nati Hadriani geneſin indagaſſet, ex artis præceptis imperii ſpem aliquam ei fecerat: quod cùm in illius animum penitiùs deſcendiſſet, nactus in Myſia mathematicum, hoc arcanum cum ipſo communicavit. *Caſaub.*

4. *Trajano à Nerva adoptato ad gratulationem exercitus miſſus.*] Paullò antè in inferiorem Myſiam Hadrianum dixit tranſlatum, & totius loci ſententia capienda hoc modo. Cùm XIIII. Kal. Octobris, aut non multò pòſt, celebrata fuiſſet Romæ Trajani per Nervam adoptio, ubi ejus rei fama in Mœſiam inferiorem eſt perlata, ſtatim à provinciæ Præſide, vel ab ipſo exercitu miſſus eſt Hadrianus Romam, qui ſeni Imperatori conſenſum & gratulationem exercitus deferret. Ibi tum egiſſe cum Nerva Hadrianus videtur, ut quo propiùs à Trajano conſobrino ſuo abeſſet, relicta Myſia, ſtipendia mereretur in Germania. Ita Imperatoris juſſu in ſuperiorem Germaniam tranſlatus eſt Hadrianus. qui vix eo pervenerat, cùm de morte Nervæ auditum eſt, quæ ſequen-

tis

Nerva adoptato, [1] ad gratulationem exercitus miſſus, in Germaniam ſuperiorem tranſlatus eſt: ex qua feſtinans ad Trajanum ut primus nuntiaret exceſſum Nervæ, [2] à Serviano ſororis viro (qui & ſumptibus & ære alienò ejus prodito Trajani odium in eum movit) diu detentus, fractoque conſultè vehiculo tardatus, [3] pedibus iter faciens, [4] ejuſdem Serviani beneficiarium antevenit: fuitque in amore

tis anni principio ante diem ſextum accidit Kal. Febr. Erat tum temporis Trajanus in Germania inferiore, longiuſque à Roma aberat quàm Hadrianus. qui intellecto Nervæ exceſſu, è veſtigio ad Trajanum iter arripuit, gratiam aucupatus læti adeò nuntii. Invenit autem, opinor, Trajanum apud Agrippinam coloniam: ibi enim ſuſceptum ab illo imperium, Aurelius Victor ſcribit. *Idem.*

Trajano à Nerva adoptato ad gratulationem exercitus miſſus.] Mirum mihi videretur hoc loquendi genus, ſi ita acciperemus, ut viris doctiſſimis accipiendum placet: Sed nec vera Scaligeri emendatio. Simplicius multo eſt, nihil mutare, & ſic accipere. Trajano à Nerva adoptato, Hadrianum ad exercitus gratulationem miſſum, in ſuperiorem Germaniam tranſlatum eſſe. id eſt, miſſum ad gratulandum exercitui de Trajano adoptato, Germaniæ præſide. Germaniæ autem præerat Trajanus cum à Nerva adoptatus eſt. miſſus igitur ad gratandum exercitui Germaniciano Hadrianus de adoptione Trajani, ducis ac præſidis ſui, & ad eam rem in Germaniam ſuperiorem tranſlatus eſt. eodem plane loquendi modo dicitur in jure, *deportatione inſulæ condemnari*, qui deportandus in inſulam condemnatur. *Salmaſius.*

1. *Ad gratulationem exercitus miſſus, in Germaniam ſuperiorem tranſlatus eſt.*] Pal. non agnoſcit voculam *in*, niſi à manu ſecundâ; videantur & notæ Caſauboni. *Grut.*

2. *A Serviano ſororis viro diu detentus.*] Videtur Servianus ſtationarii aut potiùs curioſi (curſum publicum curabant iſti, ut & qui Græcis λογοθέται vel φροντισταὶ τοῦ δρόμου dicebantur) munus curaſſe in illa provincia. Tergiverſandi autem prætextus non deerat: quia ſine tractoria & apicibus principis cogi ad veredorum exhibitionem ſtationarii non poterant. Hadriano, ut in tali re, diploma fuit nullum. *Caſaub.*

3. *Pedibus iter faciens.*] Rara & meritò mirabilis diligentia: pedibus curſum publicum antevertiſſe. Alibi ſcribit Spartianus Hadrianum *vicena millia pedibus armatum ambulaſſe.* quot igitur fecit expeditus? Et tamen res eò facilior quòd paucis diebus confici hoc curriculum potuit: neque enim Trajanus in ultimam receſſerat provinciam: quem in Agrippinenſium Vibiorum colonia repertum modò dicebamus. *Idem.*

4. *Ejuſdem Serviani beneficiarium antevenit.*] Servianus cùm non poſſet ipſe ad Trajanum contendere, unius è militibus ſuis opera in eam rem eſt uſus. Soliti milites hanc operam ducibus ſuis ac præfectis præſtare. Ariſtides Sacrarum libro 11. ubi ſuum in Italiam iter deſcribit, tanta contentione ſe uſum ait, ut ipſos milites qui nuntios deferunt anteverteret: οὔτε γὰρ, inquit, οἱ τὰς ἀγγελίας κομίζοντες τῶν στρατιωτῶν ἡμᾶς γε παρῆλθον. Hujus generis milites erant certo numero ſingulis legionibus attributi, optiones, teſſerarii, ſpiculatores, & frumentarii. At Servianus, ut in tanti momenti re hominem miſit, cujus ſibi eſſet perſpecta fides ac diligentia: hoc eſt, ut loquitur Spartianus, beneficiarium ſuum. Qui alicu-

amore Trajani, [1] nec tamen ei per [2] pædagogos puerorum

quos

alicujus commendatione aut ſuffragio fuerant promoti, beneficiarii illius dicebantur. *Idem.*

Ejuſdem Serviani beneficiarium antevenit.] Ita eleganter reſtituit Caſaubonus. nam ſic planè Palatinus noſter. Beneficiarios interpretatur Feſtus qui vacationem munerum habebant, beneficio. opponebantur igitur munificibus beneficiarii: beneficiarii enim muneribus vacabant, beneficio Ducis vel Tribuni. Hinc in veteribus monumentis beneficiarii, præſidum, præfectorum, conſulum, Tribunorumque. Frequentiſſime Tribunorum beneficiarii occurrunt: & Vegetius beneficiarios eſſe ait qui beneficio Tribuni promovebantur. extant etiam inſcriptiones in quibus beneficiarii abſolute vocantur, non appoſito, cujus beneficio id meruerint. *Salmaſius.*

Ejuſdem Serviani beneficiarium antevenit.] Ita forſan quoque fuit in Palatino noſtro: ſed eraſum à ſcriba poſterioris ævi, quod exaratum eſſet *veneficiarum*, factumque, *ejuſdem Serviani veneficia antevenit.* Grut.

1. *Nec tamen ei per pædagogos puerorum.*] Corruptus locus, &, ut videtur, mutilus. quid enim hæc ſignificent? à mss. auxilium nullum. Quare totum locum ita concipimus: *fuitque in amore Trajani: nec tamen ei per pædagogos puerorum quos Trajanus impenſiùs diligebat, Gallo faciente, invidia defuit.* hoc vult: Gallum qui Hadriano Trajani amicitia florenti invideret, pædagogos delicatorum Trajani puerorum ſtimulaſſe, ut Hadrianum apud imperatorem παιδομανῆ traducerent, quaſi rivalem videlicet ejus amorum. Trajanum in eam fœditatem fuiſſe proclivem, notiſſimum ex Dione, Juliano, aliis. etſi contrarium Plinius ſuadet, caſtitatem illius dilaudans. *Caſaub.*

Nec tamen ei per pædagogos defuit.] Locus hic eruditiſſimi viri ſententia, & mancus & corruptus eſt. levi mutatione lego: *nec tamen ei ſuper pædagogos puerorum, Gallo favente, defuit.* hoc eſt, nec ei defuit amor Trajani, Gallo ſuper pædagogos puerorum⌣, quos impenſius diligebat Trajanus, favente⌣. Erat hic Gallus, ut videtur, ſuper pædagogos puerorum delicatorum Trajani, id eſt præfectus pædagogorum⌣, ſic *ſuper velarios*, eſt præpoſitus velariorum⌣ in veteri inſcriptione: ſic *ſuperjumentarius* apud Suetonium, jumentariorum præfectus: nec huic ſententiæ obſtat, quod paulo poſt ſequitur, ſuffragante Sura ad amicitiam Trajani pleniorem rediiſſe. gradus enim quoſdam quaſi deſignat amoris Trajani erga Hadrianum. & primo quidem in illius amore fuiſſe, cum primus ei nunciaſſet exceſſum Nervæ, quo in amore retinendo faventem habuit ſibi Gallum pædagogorum præfectum. poſtea ſuffragante Sura ad amicitiam Trajani pleniorem rediiſſe: poſt mortem vero Suræ, familiaritatem erga ipſum Trajani creviſſe, cauſa epiſtolarum quas dictabat, favente etiam nonnihil Plotina. *Salmaſius.*

Nec tamen ei defuit.] *Tamen* hoc loco παρέλκει, aut poſitum eſt pro *autem*, vel *quidem.* ſic in vita Commodi: *tunc tamen Perennis cuncta ſibimet vindicavit, quos voluit interemit, ſpoliavit plurimos.* Idem.

Nec tamen ei per pædagogos puerorum, quos Trajanus impenſius diligebat, Gallo favente, defuit.] Corruptus locus: ſed nihil juvat Palatinus codex; qui nullâ litterâ abit à vulgato. variè locus emendatur, ſed meo judicio minus feliciter. nam certè illud *Gallo favente* prorſus heic ineptum. quis enim iſte *Gallus?* hariolabar aliquando; *nec tamen ei per pædagogos puerorum, quos Trajanus impenſius diligebat, malefaventia defuit*; ut nimirum nocuerit loco verbum inuſitatius. *Grut.*

2. *Pædagogos puerorum.*] Lapis Romæ. T. FLAVIO. AVG. LIB. GANYMEDI. PAEDAGOGO. PVERORVM. CAES. N. alius, D. M. TI. CLAVDIO. AVG. LIB.

quos Trajanus impenſiùs diligebat, Gallo favente defuit. Quo quidem tempore quum ſolicitus [1] de imperatoris erga ſe judicio, [2] Virgilianas ſortes conſuleret,

Quis procul ille autem ramis inſignis olivæ
Sacra ferens? noſco crines [3] incanáque menta
Regis Romani, [4] primam qui legibus urbem
Fundavit, Curibus parvis & paupere terra,
Miſſus in imperium magnum, cui deinde ſubibit,

ſors excidit, [5] quam alii ex Sibyllinis verſibus ei proveniſſe dixe-

LIB. GRATIO. PÆDAGOGO. PUERORUM. CAESETANORUM. AUG. N. SER. FECIT. *Caſaub.*

1. *De imperatoris erga ſe judicio.*] *Judicium* hîc non eſt κρίσις, & opinio de alicujus virtute aut vitio: ſed, ut paſſim apud juris auctores, propenſio ad amorem aut odium: quos affectus ſuprema ſua ordinantes declarare homines ſolent. De ſucceſſione imperii ſollicitus erat Hadrianus. *Idem.*

2. *Virgilianas ſortes conſuleret.*] Μαντικῆς illius quæ per ſortes divinabat, multæ leguntur ſpecies. Eſt enim κληρομαντεία quaſi genus quoddam in diverſas ſpecies fuſum. quæ hîc commemoratur ea eſt quam Græci ῥαψῳδομαντείαν vel ῥαψῳδομαντικὴν, & eam callentes ῥαψῳδομάντεις nominant. Etiam hujus varii modi. Interdum nobilis alicujus poëtæ ſelectos verſus in pittaciis deſcribebant: quibus in ſitulam conjectis idem ordo ſervabatur qui in aliis ſortitionibus; queis urna interveniebat. de hoc genere propriè dicitur *ſors excidit* vel *extitit*, & κλῆρος ἐξίπιον. Interdum verſus fatidicos in tabella deſcribebant, & talorum arbitrante alea divinationem peragebant. Hic eſt πίναξ ἀγυρτικὸς ſive ἀγυρτικὴ σανὶς, cujus ſæpe in libris Græcorum fit mentio. Fuit & modus alius ῥαψῳδομαντείας: cùm temere arrepto & aperto poëtæ cujuſdam libro, ut quidq; primum oculis ſe objecerat, pro ſorte id & oraculi loco habebatur. *Idem.*

3. *Incanaque menta*] Optimè in Hadrianum conveniebat, quem canos ad imperium attuliſſe quidam volunt, in vita Taciti: *Hadrianus ſenex ad imperium venit.* Salmaſius.

4. *Primam qui legibus urbem Fundavit.*] Scribe, *Fundabit.* Apud poëtam eſt *primus*: ſed hoc videtur de induſtria mutatum, ut falſum de Hadriano & invidioſum nimis futurum. *Caſaubonus.*

Primam qui legibus urbem.] Non de induſtria mutatum puto, *primus* in *primam*, quod illud *primus* Adriani vita non caperet; ſed memoria lapſum Spartianum in referendis verſibus. nec enim qui ſortes Virgilianas conſulebant, quidquam mutare conſueverant de verbis poëtæ, nec erat neceſſe omnia verba ad amuſſim quadrare in perſonam illius, qui conſulebat; ſed nec id fieri poterat. ſatis erat intelligi quid & cui portenderetur. At iſta ſorte quæ Adriano conſultante excidit, nemini dubium potuit eſſe, quin illi portenderetur imperium. *Salmaſius.*

Primam qui legibus urbem Fundabit.] Ita Regius codex quem conſuluit Caſaubonus. nam noſter Pal. *Fundavit*, ut vulgati. neque mirandum. ſcribis veteris ævi *u* & *b* mutuas præſtabant vices. *Grut.*

5. *Quam alii ex Sibyllinis verſibus ei proveniſſe dixerunt.*] Cùm Hadrianus non Virgilium, ſed oraculorum Sibyllinorum librum conſuluiſſet. Sanè etiam in ſubdititiis verſibus qui extant

ſe dixerunt. [1] Habuit autem præſumptionem imperii mox futuri [2] ex fano quoque Nicephorii Jovis manante reſponſo, quod [3] Apollonius Syrus Platonicus libris ſuis indidit.

hodie ſub Sibyllarum nomine, luculentum de Hadriano eſt oraculum hoc:

-- μετ' αὐτὸν δ' ἄλλος ἀνάξει
Ἀργυρόκρανος ἀνήρ· τῷ δ' ἔσσεται οὔνομα πόντου·
Ἔσται καὶ πανάριστος ἀνὴρ, καὶ πάντα νοήσει.

Planiſſimè Hadrianum deſcribit: cui illud optimè convenit, πάντα νοήσει: nam hanc maximè gloriam affectavit, ut omnes artes, omnes diſciplinas, atque adeò quicquid ἐπιστητὸν, aut ſciret, aut videretur ſcire. De reliquis poſſet dubitari. *Caſaub.*

1. *Habuit autem præſumptionem imperii.*] *Præſumptio* eſt πρόληψις, anticipata rei notitia, πρόγνωσις. vox philoſophorum. nam apud I. Ctos Caſſiodorum, alios, non id ſignificat. *Idem.*

Habuit autem præſumptionem imperii.] *Præſumptio* heic non eſt ſimpliciter πρόγνωσις, ſed fiducia quædam & ſpes indubitata rei neceſſario eventuræ. Sic infra præſumptionem adoptionis eum dicit habuiſſe cum omnino certus eſſe cæpit de adoptione. Spondemus enim nobis quæ plerumque eventura non ſunt: ſed non niſi pæne certa præſumimus. *Salmaſius.*

2. *Ex fano quoque Nicephorii Jovis manante reſponſo.*] Prima editio *Nicefori*, rectiùs. nam poſt victoriam partam, cujus fuit monumentum oppidum Nicephorium, ante omnia poſitum eſt Jovis Victoris fanum: quo nomine etiam Romæ colebatur: Græcis ἱερὸν Διὸς νικηφόρου: non autem Νικηφορίου: quaſi ab urbe, quæ poſtea acceſſit, cognomen illud Jupiter inveniſſet. imò verò ἀπὸ τοῦ Νικηφόρου Διὸς, Νικηφόριον τὸ κτίσμα eſt appellatum. *Caſaub.*

Ex fano Nicephorii Jovis.] Mediolanenſis editio, *Nicephori*. quod eſſet Νικηφόρου. Sed optimus liber habet, *Nicephorii*, cui magis accedo. Νικηφόρος Ζεὺς multis locis cultus, ſed legendo *Nicephorii*, nulla erit dubitatio quin de Nicephorio urbe ſit capiendum, in qua Jovis Nicephori fanum, ex quo reſponſum manavit Hadriano. Nicephorium urbs circa Edeſſam, unde Juppiter Nicephorius. vide Stephan. *Salmaſius.*

Ex fano quoque Nicephori Jovis.] Palat. *Niceforii Jovis.* Grut.

3. *Apollonius Syrus Platonicus.*] Addit *Platonicus*, ne confundamus cum Appollonio Calchidenſi, de quo in M Antonino. uterque Syrus, uterque philoſophus: ætas quoque eadem, aut non multùm diverſa: ſed Platonicus hic, ille Stoicus. *Caſaub.*

Apollonius Syrus Platonicus.] Fateor me dubitaſſe diu multumque, an non hic eſſet Chalcidenus ille philoſophus quo magiſtro uſus Marcus imperator. Chalcis enim, ut notum, eſt urbs Syriæ, cujus ἐθνικὸν, Χαλκιδηνός. Sed ille Chalcidenus Stoicus fuit; & Dio eum accenſet τοῖς Ζηνωνείους λόγους μελετῶσιν. At iſte Platonicus, Apollonium neſcio quem memorat Suidas, qui Adriani temporibus vixerit. putarem hunc ipſum eſſe qui heic nominatur, niſi Τυανεὺς ibi diceretur. Ἀπολλώνιος ἕτερος Τυανεὺς νεώτερος γεγονὼς ἐπὶ Ἀδριανοῦ βασιλέως, ὡς Ἀγρέσφων ἐν τῷ περὶ ὁμωνύμων. Sed cur ille Agreſphon, quiſquis eſt, in illo ſuo περὶ ὁμωνύμων libro, hos ὁμωνύμους Apollonios non recenſuit, hunc Platonicum, & illum Stoicum? neſcio tamen an Syrus appellari poſſit, qui Tyanenſis fuerit. Nam Tyana ad portas Cilicias ſita, à quibus in Syriam breviſſimus tranſitus. *Salmaſius.*

1. *Suffra-*

didit. Denique ſtatim [1] ſuffragante Sura, ad amicitiam Trajani pleniorem rediit, [2] nepte per ſororem Trajani uxore accepta, favente Plotina, Trajano leviter (ut [3] Marius Maximus dixit) volente. [4] Quæſturam geſſit [5] Tra- 3
jano quater [6] & Arunculeio Coss. in qua quum [7] orationem imperatoris in ſenatu agreſtiùs pronuntians riſus eſſet, uſque ad ſummam peritiam & facundiam [8] Latinis operam dedit. [9] Poſt quæſturam, acta ſenatus curavit: [1] atque

1. *Suffragante Sura.*] Licinio Sura: de quo & de Trajani erga ipſum amicitia, multa Juvenalis, Martialis, & Dio. *Caſaub.*

2. *Nepte per ſororem Trajani uxore accepta.*] Sabina ut ante diximus. Juris auctoribus & vetuſtioribus Latinis *nepos* eſt tantùm ὁ ἔκγονος, filii aut filiæ natus. Poſterior ætas produxit vocis uſum ad ἀδελφιδοῦς, natos fratre aut ſorore: quam ſolam vocis ejus notionem, vernaculus ſermo noſter & Italicus agnoſcunt. Sic aliquoties in his libris capiuntur nepotis & neptis appellationes: & in Liviana epitoma atque Eutropio, qui inde habet, Octavianus C. Cæſaris ex ſorore nepos dicitur. *Idem.*

3. *Marius Maximus.*] Hiſtoriæ Auguſtæ ſcriptor inter primos è Latinis: unde pleraque conſtat deſumta, quæ hiſce continentur libris ad Alexandrum uſque Severum: in quo principe videtur Marius ſcribendi feciſſe finem, ipſe, niſi fallor, eorum temporum æqualis. Opus ſuum in ſeptenorum librorum tomos aliquot tribuerat: nam alibi eum Spartianus in primo ſeptenario laudat. Scribit Ammianus Marcellinus, fuiſſe ſuo ſeculo multos, qui in ſummo veterum omnium ſcriptorum faſtidio, hunc ſolum ex hiſtoricis, è poëtis unum Juvenalem mirarentur ac ſtudiosè lectitarent. Laudatur Marius Maximus & à veteri Juvenalis interprete. *Idem.*

4. *Quæſturam geſſit Trajano* IIII. *&* *Arunculeio* COSS.] Erat hic Adriano annus legitimus petendæ quæſturæ: vigeſimus quintus nempe. Scribendum autem, ut in editione prima, & codice Auguſtano, *& Articuleio.* Vetus lapis, M. ULPIO. TRAIANO. AVG. IIII. SEX. ARTICVLEIO. PAETO. *Idem.*

5. *Trajano quater & Articuleio Conſulibus.*] Confirmat & hanc ſcripturam Pal. noſter, etſi deinceps ſcribæ mutarint in *Arculeio.* Grut.

6. *Et Arunculeio.*] Palatinus liber: *& Arculeio.* Sed Mediolanenſis editio, *Articuleio*, & ita reponendum jam viderunt eruditiſſimi viri. *Salmaſius.*

7. *Orationem Imperatoris in ſenatu agreſtiùs pronuntians.*] Notus mos ex Dionis variis locis, juris auctoribus, Caſſiodoro, & aliis hiſtoricis. Olim conſcripti illi patres ſententiam de more ex ſcripto in ſenatu recitaturi ſurgebant: quod & Imperatores initio factitarunt. Obſervat Dio, ut illa ætate inſolens, quòd ſedens Imperator ſententiam in curia legerit. Hujus igitur moleſtiæ vitandæ, ſimul ſtabiliendæ ſuæ majeſtatis, jam idem ab Auguſto ſæpiùs factum ab Imperatoribus, ut vel quæſtoris, vel curionis aut præconis ore tam in ſenatu patres, quàm in concione populum alloquerentur. *Caſaubonus.*

8. *Latinis operam dedit.*] Pro literis Latinis, aut rhetoribus Latinis, ſive grammaticis. Audivit Hadrianus Scaurum grammaticum. *Idem.*

Latinis operam dedit.] Sic & Pal. intelligitur *ſtudiis*, aut *litteris*, aut quid ſimile. *Grut.*

9. *Poſt quæſturam acta ſenatus curavit.*]

[1] atque ad bellum Dacicum [2] Trajanum [3] familiariùs proſequutus eſt. [4] quandoquidem & [5] indulſiſſe vino ſe dicit, [6] Trajani moribus obſequentem: atque ob hoc ſe à Trajano locupletiſſimè muneratum. Tribunus plebis factus eſt [7] Candido & Quadrato iterum Coss. in quo magiſtratu [8] ad perpetuam tribunitiam poteſtatem omen ſibi factum aſſerit, quòd penulas amiſerit [9] quibus uti tribuni plebis pluviæ.

vit.] Videtur Hadrianus & quæſturam & curam actorum ſenatus paucos menſes eodem anno egiſſe: qui quidem in expeditione Dacica Trajanum ſit comitatus, ut ſtatim ſubjicitur: nam ea expeditio illo ipſo anno ſuſcepta. Propterea etiam ædilitas ab Hadriano omiſſa: cùm tamen eſſet moris ab actorum ſenatus cura ad illam aſcendere. *Caſaub.*

1. *Atque ad bellum Dacicum.*] Vet. Ed. *ad bellum Dacum. Dacum* pro *Dacicum.* ſic *bellum Illyrum*, pro *Illyrico.* Salmaſius.

2. *Trajanum familiarius proſequutus eſt.*] Ita & Pal. *Grut.*

3. *Familiariùs proſecutus eſt.*] Hoc eſt, ut ex Dione jam diximus, τὸ σύμπαν συνῆν αὐτῷ καὶ συνδιῆγετο. Mox, *per ea tempora quibus in aula familiarior fuit.* Evertunt hi loci emendationem viri docti qui corrigit hoc loco *in familiaribus.* magnum enim diſcrimen inter familiares alicujus, & junctos alicui familiariùs. *Caſaub.*

4. *Quandoquidem & indulſiſſe.*] Malè alii *quandoquidem.* eſt enim ὅ τε καὶ, non ἐπειδὴ. *Idem.*

5. *Indulſiſſe vino ſe dicit, Trajani moribus obſequentem: atque ob hoc ſe à Trajano locupletiſſimè muneratum.*] Non ſolum promotos ad opes, ad honores qui Principi indulgent circa res ſerias, ſed etiam ineptas, immò vitioſas; pluribus oſtendi ad Tacitum lib. XII. Ann. cap. 49. Immò, certum ſæpe adfuiſſe exitium iis, qui detrectarent turpe obſequium; liquet vel ex Suetonii Nerone cap. 5. ubi pater Neronis, libertum ſuum occidit; *quod potare, quantum jubebatur, recuſarat.* Grut.

6. *Trajani moribus obſequentem*] De cujus vinoſitate Dio Caſſius, Lampridius in Alexandro Severo, multique alii. Julianus, οὐκ ἦν ἔξω τοῦ δύνασθαι ῥᾳθυμεῖν, ὑπὸ δὲ τῆς φιλοποσίας ἀμβλύτερος ἑαυτοῦ πολλάκις ἦν. Sed notanda adprime quæ de ea re ſcribit Aurelius Victor, *Vinolentiam quo vitio, uti Nerva, angebatur, prudentia molliverat, curari vetans juſſa poſt longiores epulas.* ubi ſcribendum *agebatur. Agi vitio* tam Latinè dicitur, quàm falſum eſt vitio angi vitioſum quo delectatur. ſic alibi idem ſcriptor *agi libidine.* Caſaub.

7. *Candido & Quadrato iterum* coss.] τὸ *iterum* refer ad utrumque. Vetus inſcriptio, T. JVLIO. CANDIDO. II. A. JVLIO. QVADRATO. II. COS. Erat hic annus imperii Trajani octavus: ætatis Hadriani nonus & vigeſimus. Obſervabit diligens lector, ordinem hic temporum, ut ſæpe in iſtis vitis, perverti ab auctore: nam horum conſulatum biennio Dacicum bellum ſecundum præceſſit, de quo mox dicturus eſt. *Idem.*

8. *Ad perpetuam tribunitiam poteſtatem.*] Ad imperium, cujus individua comes poteſtas tribunitia. *Idem.*

9. *Quibus uti Tribuni pluviæ tempore ſolebant.*] Cum Tribunus plebis eſſet Hadrianus, omen ſibi factum imperii ex eo credidit, quod pænulas amiſerit, quibus imperatores, qui perpetuam habebant Tribunitiam poteſtatem nunquam utebantur; at Tribuni plebis pluviæ tantum tempore uti conſueverant. nec

pluviæ tempore ſolebant, [1] imperatores autem nunquam. [2] Unde hodieque imperatores ſine penulis à togatis videntur.

nec tantum Tribuni plebis, ſed etiam reliqui magiſtratus videntur pluviali tempore, pænulas uſurpaſſe. immo Adriani temporibus pænulæ jam erant in uſu promiſcuo, etiam ſenatoribus, & cum pluviale tempus non eſſet. rarus tamen earum etiam tunc uſus, & nonniſi frigoris gratia aut pluviæ, capiebantut pænulæ. in quo etiam diſtinctio pænularum adhibenda. nam cum peregre irent Romani, in itinere pænulas ſemper habuere, eaſque ſcorteas. eundem ad uſum, hoc eſt itineris & pluviæ ſcorteas pænulas commendat Martialis:

Ingrediare viam cælo licet uſque ſereno,
Ad ſubitas nunquam ſcortea deſit aquas.

Lemma ipſius epigrammatis, *pænula ſcortea.* erat & aliud pænularum genus, ex lana, quas intra urbem uſurparunt ſub imperatoribus, hyemis præcipue tempore, & frigoris. Martialis *Gauſapinas pænulas* eas appellat, de quibus ſic ait:

Is mihi candor ineſt, villorum gratia tanta,
Vt me vel media ſumere meſſe velis.

idem lib. VI. epigram. LIX.

Et dolet, & queritur ſibi non contingere frigus
Propter ſexcentas Baccara Gauſapinas.

Hadriani ergo tempore, immo & Domitiani, pænulæ in uſu per hiemem & frigora. at lacernæ tunc temporis plurimum frequentatæ, quæ cum penulis confundendæ non ſunt; quod feciſſe quoſdam video: nam pænulæ, ut jam dixi, non alias habebantur, quam urgente frigore, aut pluvia impendente: at lacernæ paſſim, & omni tempore, apud Senatores, equites, & plebem ipſam. Lacernas iſtas Græci vocant χλαμύδας, ἐφεστρίδας, μανδύας, falluntur, qui μανδύλιν pænulam interpretantur, quoties id nomen occurrit apud Dionem Caſſium. μανδύη eſt lacerna, non valde ſane diverſum veſtimenti genus lacerna & pænula, tamen diverſum. hanc Græci φαινόλιν proprie vocant; illam μανδύλιν. & ſic aperte diſtinguit Artemidorus libro ſecundo capite tertio. *Salmaſius.*

1. *Imperatores autem nunquam.*] Erat enim pænula veſtis non Romana, ſed peregrina, & exotica. A magnæ Græciæ incolis aut etiam aliis Græcis uſum ſimul & nomen pænulæ habuerunt Romani. Etſi autem veriſimile eſt, non eandem penitus Romanæ pænulæ formam fuiſſe, quæ erat olim Laconicarum φαινολῶν: tamen & hæc recentior veſtis arctiùs amiciebat & preſſiùs, quàm toga aut pallium. Initio pænulam apud Romanos tenuiſſimi quique tantùm geſtabant, putâ ſervi aut his conditione proximi: eratque propria iter facientium veſtis: cujuſmodi mulionica pænula Ciceroni nominatur. Poſtea etiam intra urbem cepere geſtari pænulæ: nec ut ante à ſervis ſolùm, aut ſordidioris conditionis hominibus; ſed etiam ab honeſtis civibus: donec tandem eò ventum, ut Hadriani tempore etiam ſenatores & magiſtratus ipſos in publicum prodire pænulatos non puderet: quod ex hoc Spartiani loco apparet, & A. Gellii libro XIII. capite XX. Aſſumebantur autem pænulæ frigoris aut pluviæ cauſſa; vel cùm Imperatoris funus celebraretur, ut dicemus ad Lampridii Commodum: nec viri tantùm, ſed & matronæ Romanæ pænularum uſum probarunt, ut in Alexandro Severo auctor eſt idem Lampridius. *Caſaubonus.*

Imperatores vero nunquam.] Tribuni plebis, & ceteri magiſtratus, patriciique omnes aliquando pænulati, pluviæ nempe tempore, imperator vero nunquam: & ſane imperatoris pænulam nuſquam legi, niſi ſi quis improprie pænulam pro lacerna uſurparit. *Salmaſius.*

2. *Unde hodieque imperatores ſine penulis à togatis videntur.*] A ſalutatoribus

dentur. [1] Secunda expeditione Dacica, Trajanus eum [2] primæ legioni Minerviæ præpoſuit ſecumque duxit: [3] quando quidem multa egregia ejus facta claruerunt. Quare [4] adamante gemma quam Trajanus à Nerva acceperat donatus, ad ſpem ſucceſſionis erectus eſt. [5] Prætor factus

bus nempe: qui Romano more imperatoribus ſalutationem matutinam, velut officium aliquod neceſſarium præſtabant. Res notiſſima. *Togati* pro ſalutatores: quia in alia veſte matutinum illud ave deferre fas non erat: quod ſciunt qui Martialem ſaltem legerunt. nec ſoli ſalutantes togati, verùm & imperator. Cùm autem Spartianus hic de principum veſte agat, non eorum qui ad principem adibant, ſcribi malim, *ſine pænulis togati videntur.* aut potiùs, *ſ. p. attogati v.* Gloſſæ veteres præſtantiſſimi Puteani, *attogatio, paradiſis.* lego, παρένδυσις. ſic togam vocat quæ tunicis ſuperinduitur. Græci meliùs ἐπενδύματα & ἐπενδύτας omne extimarum genus veſtium. *Caſaub.*

Unde hodieque imperatores ſine pænulis à togatis videntur.] Perperam de hujus loci emendatione ſolliciti fuere doctiſſimi viri: nihil enim mutari debet. Spartiani igitur ſenſus eſt, Hadriani tempore nunquam imperatores cum pænulis viſos, quas tamen Tribuni plebis, & reliqui magiſtratus pluviæ ſaltem tempore geſtabant. Sua vero ætate, non omnino quidem nec omni tempore pænularum geſtamen illis incognitum, ſed illo tantum tempore ſine pænulis eos fuiſſe quo videbantur à togatis. tangit matutinum ſalutationis tempus, quo togati videbant imperatorem, & ſalutabant: nec enim in alio habitu quam in toga ſalutationis illud officium peragebatur. Hinc togati hoc loco dicuntur, qui illud *ave matutinum*, Imperatori portabant. quos togatos cum excipiebat imperator, pænulas non habebat: poſt hoc officium, ut videtur habebat, & hoc Spartiani ætate. Nam Trajani, Hadriani, & anteriorum principum ævo, nunquam cum pænulis Cæſar. De toga ſalutantium Martialis lib. XIV. Epigr. 125.

Si matutinos facile eſt tibi rumpere ſomnos,
A trita veniet ſportula ſæpe toga.

ita legendum. vulgo *attrita*, perperam. *Salmaſius.*

Unde hodieque Impp. ſine pænulis à togatis videntur.] Sic etiam Pal. *Grut.*

1. *Secunda expeditione Dacica.*] Prior ſuſcepta quarto Trajani conſulatu: altera quinto, cùm ſextum jam annum imperaret. Teſtes nummi hoc anno cuſi: quales videre eſt paſſim multos. *Caſaub.*

2. *Primæ legioni Minerviæ.*] Hanc Domitianus conſcripſit, ut ſcribit Dio. nominatur & in veteribus inſcriptionibus ſæpe. Secundam verò Minerviam inveni adhuc nuſquam. *Idem.*

3. *Quando quidem multa egregia ejus facta claruerunt.*] Ὅτι καὶ πολλὰ αὐτοῦ ἀνδραγαθήματα διέλαμψε. Poëticum eſt pro, multis egregiis factis claruit. *Idem.*

4. *Adamante gemma, quam Trajanus à Nerva acceperat, donatus.*] Virtutis præmia in militia Romana & multa & diverſi generis. In his erant armillæ, coronæ etiam aureæ, torques vel ſimplares vel duplares, & pro accipientis conditione majoris, aut minoris pretii fibulæ. Gemmas inter ἀριστεῖα Romanorum fortium legere non memini: imò verò certum eſt, morem eum non fuiſſe. Quare Hadrianus extra ordinem gemma donatus, & quidem ea quæ jam ſemel omen fuerat imperii, non temere ad ſucceſſionis ſpem eſt erectus. Erat enim conſuetudo veterum, anuli traditione heredem & ſucceſſorem deſignare. *Idem.*

5. *Prætor factus eſt.*] Fuit tum Hadrianus annorum unius & triginta. *Idem.*

Prætor

factus eſt [1] Sura bis, Serviano iterum Coſs. [2] quum ſeſtertium iterum vicies ad ludos edendos à Trajano accepit.

[3] Lega-

Prætor factus eſt, Sura bis, Serviano iterum Coſſ.] Vet. Ed. cum Palatino codice conſtanter legunt: *Subſurano bis, Serviano iterum Coſſ.* ſcribendum, *ſub Surano bis, Serviano iterum Coſſ.* ſic enim loquitur in vita Antonini Pii: *ipſe Antoninus Pius natus eſt tertio decimo Kal. Octobres, ſub Domitiano duodecimum & Cornelio Dolabella Coſſ.* Salmaſius.

Prætor factus eſt, Surano bis; Serviano iterum Conſulibus.] Hæc etiam eſt lectio Palatina, quæ tamen interſerit voculam, *eſt*, *ſub Surano, &c.* vulgg. *Surâ bis.* Grut.

1. *Sura bis, Serviano iterum* Coſs.] Scribe, *Surano bis, & Serviano iterum* Coſs. quia Suram ſæpius in hac vita nominat Spartianus, hic quoque putarunt eum intelligi. Regius ſic, *Suriano & Serviano iterum* coſs. ſed iſti nomen Surano fuit, non Suriano: neque aliter Auguſtanus. *Caſaub.*

2. *Cùm ſeſtertium vicies ad ludos edendos à Trajano accepit.*] Ita fuit tum moris, ut tenuioris cenſus hominibus, vel quibus aliàs cuperent imperatores, ſimul cum honoribus ſumtus quoque decernerent. Magni enim ludorum cura & præſidatus conſtabant. Exempla paſſim in his ſcriptoribus. Mamertinus in Gratiarum actione ad Julianum: *Quid quòd nihil ſperanti mihi de honoris augmento perfertur nuntius, Conſulem me creatum ſine impendio? quod jam diu paucis.* Habes hujuſmodi impenſarum definitum ab Imperatore Conſtantino modum lege quinta & xxv. Codicis Theodoſ. De prætoribus & quæſtoribus. *Idem.*

Quum ſeſtertium vicies ad ludos edendos.] Nimis permodica hæc ſumma pro liberalitate Trajani, præſertim ſi aliorum imperatorum in his rebus liberalitates in comparationem adducantur, & prætorum ſumptus in ludis edendis. itaque rectè hanc ſummam duplicant libri veteres. habent enim, tam excuſi quam ſcripti: *ſeſtertium iterum vicies.* elegans & uſitata loquutio, *iterum vicies*, & *bis vicies*, pro quadragies. ſic enim loqui amabant: quod non videntur animadvertiſſe, qui *iterum* hoc loco expunxerunt. ſic *bis decies* pro vicies, & *bis dena* Martiali, & *bis centena*, pro *ducentis*. Ita heic *iterum vicies*, pro bis vicies, & utrumque pro quadragies. quadragies autem ſeſtertium, efficit aureorum qui tunc erant, hoc eſt Romanorum, quadraginta millia, vel noſtrorum centum millia. ſatis magna ſumma, & liberalitate Trajani digna. nec eſt quod quiſquam opponat illam Valeriani ut majorem, qui Aureliano ad ludos edendos deferri juſſit, *aureos Antoninianos trecentos, argenteos Philippeos tria millia, in ære ſeſtertium quinquagies.* Hæc quidem ſumma totis decem millibus aureorum, quales erant Romani, & quadringentis præterea cum viginti, illam Traiani juſſu, Adriano delatam ſuperat. Sed Conſuli data ſunt illa ad editionem Circenſium; cui longe majores impenſæ, ut par eſt, faciendæ quam prætori, pro modo ſcilicet, & menſura dignitatis. nemo enim dubitet, multo plus impendendum conſuli, in editione ludorum, quam prætori. Ideo non mirum, ſi plus dedit Valerianus Aureliano conſuli creato ad editionem Circenſium, quam Trajanus Hadriano prætori facto. Temporum præterea diverſitas conſideranda. Nam ſub Valeriano, & ſequentibus principibus, longe magis inſaniebant ſumptibus & profuſionibus Conſules prætoreſque, cum magiſtratum inibant, quam Trajani temporibus. Hinc illæ auctorum de ſuis temporibus querelæ, conſulatum jam non eſſe hominum, ſed divitiarum. tota enim patrimonia in ludos exhauriebantur, immaniſſimis largitionibus, & inaniſſimis voluptatibus. Quis non miretur Symmachum qui de mediocribus erat, in prætura filii viginti

auri

[1] Legatus poſtea prætorius in Pannoniam inferiorem miſſus,

auri centenaria prodegiſſe? quæ efficiunt, centum ſexaginta quattuor millia aureorum, qui tunc erant Romanis in uſu, noſtrorum autem trecenta viginti octo millia. Fuerunt qui illa in ætate alterum tantum impenderent, ut de Maximo narrat Olympiodorus quod miror poſt definitum lege Conſtantii hujuſmodi largitionum & erogationum modum, & ad magnam parcitatem redactum. Sed quod attinet, ad has prætorum impenſas & largitiones, leges illæ quæ de modo iis adhibendo ſancitæ ſunt, parum obſervatæ fuiſſe videntur. Vel quas ego leges ita intelligendas eſſe cenſeo, ut minorem quidem modum argenti quam qui præſcriptus erat, in præturæ functione nulli expendere liceret: magna vero libertas ac facultas eſſet expendendi, quantum quis vellet, aut poſſet, pro facultatum ſcilicet modo. Nam Maximus, qui ditiſſimus erat, altero tanto plus impendit in prætura filii quam Symmachus. prætura illis temporibus, ut omnes norunt, erat onus, non honos, cujus functioni erat obnoxius ſenatorius ordo. Sic igitur ejus ſumptibus modum ſtatuerunt imperatores illi, ut minus nemo poſſet in præturam inſumere, quam quod conſtitutionibus eſſet præſcriptum: qui plus vellet, ei ſane liceret. *Salmaſ.*

Cùm ſeſtertiûm vicies ad ludos edendos à Trajano accepit.] Viſitur & in Palat. lectio auctior verbo; nempe, *cùm ſeſtertium iterum vicies ad ludos*, *&c.* ſed locutio non ſatis placet. *Grut.*

1. *Legatus poſtea prætorius.*] Qui in Cæſaris provincias mittebantur, ii ex inſtitutione Auguſti, Legati Cæſaris, & Proprætore dicebantur, ut ſcribit Dio Caſſius. Sed ex lectione hiſtoricorum & antiquis inſcriptionibus conſtat, etiam aliter poſtea hos fuiſſe nominatos. nam etiam Proconſules hi quoque dicti, & Proconſules Auguſti vel principes ejus à quo mittebantur: ut *Proconſul Tiberii* apud Tertullianum in Apologetico, ſic enim ibi legendum eſt, ut obſervavit Joſephus Scaliger, doctiſſimè & acutiſſimè. Dicebantur & Legati conſulares, ii nempe qui è conſulatu in Cæſaris provincias mittebantur: & Legati prætorii, ut Hadrianus hic, qui mox à Prætura in Pannoniam inferiorem, Cæſaris tum provinciam, miſſus eſt. Lapis antiquus: PRAETORIO. LEGATO. PROVINCIAE. AFR. *Caſaub.*

Legatus poſtea prætorius.] Legati prætorii, qui & legati pro prætore, qui Cæſaris miſſu in provincias prætorias ibant; ii & legati Cæſaris pro prætore dicebantur. quorum frequens mentio in vetuſtis inſcriptionibus. Græci *ἀντιστράτηγοι Καίσαρος* eos appellant, proprætores Cæſaris. Sed quod docti homines, aliter etiam eos poſtea fuiſſe nominatos, ex lectione hiſtoricorum, & antiquis inſcriptionibus conſtare ajunt, Proconſules ſcilicet quoque dictos, & proconſules Auguſti, id falſiſſimum eſſe deprehendi. Ex inſtitutione Auguſti notum eſt, alias fuiſſe provincias pop. R. alias Cæſaris. qui in provincias pop. Romani mittebantur, hi dicebantur Proconſules: qui in provincias Cæſaris, proprætores, vel legati pro prætore. non ignoro poſtea, & provincias proconſulares, quæ olim in poteſtate populi erant ſecundum Auguſti diviſionem, in Cæſarum poteſtatem & arbitrium etiam conceſſiſſe. Certum eſt præterea, proconſulares provincias, prætorias eſſe factas & contra. unde legatus prætorius Africæ, & legatus pro prætore Africæ, in inſcriptionibus Grutterianis ſæpe occurrit, cum tamen ea provincia proconſularis fuerit. Sed proconſules Auguſti, vel legatos proconſule dictos eſſe proprætores Auguſti, non poſſum perſuaderi. unius ad hoc probandum inſcriptionis antiquæ teſtimonio nituntur, quæ ſic habet: APOLLINI. GRANNO. Q. LVCIVS. SABINIANVS. PROCOS. AVG. In Britannia reperta eſt illa inſcriptio. conſtat autem Britanniam adminiſtratam fuiſſe ab Au-

ſus, [1] Sarmatas compreſſit, diſciplinam militarem tenuit, [2] procuratores latiùs evagantes coërcuit: [3] ob hoc Cos. eſt factus. In quo magiſtratu, ut à Sura comperit adoptandum ſe à Trajano eſſe, ab amicis Trajani contemni deſiit ac negligi. [4] Et defuncto quidem Sura, Trajani ei familiaritas crevit, [5] cauſa præcipuè orationum quas pro imperatore dicta-

ab Auguſti proprætore. Hinc argumentantur Sabinianum illum legatum in ea provincia pro prætore fuiſſe, quod Proconſul Auguſti ibi dicatur. nam Proconſulem Auguſti, & proprætorem eumdem eſſe. Ego aliud ſentio. Proconſul ille Auguſti Sabinianus, ſi provinciæ præſidebat, eamque jure proconſulari obtinebat, cur non hoc ipſum appoſuit? ſane non omiſiſſet. Valde igitur mihi ſuſpecta illa ſcriptura, PROCOS. AVG. Ut quid enim in aliis inſcriptionibus non reperiuntur illi Auguſti Proconſules? puto itaque in lapide ſcriptum fuiſſe, PROC. AVG. hoc eſt, procurator Auguſti, vel PROCUR. & perperam lectum eſſe, PROCOS. Procuratores autem in provinciis erant, tam Cæſaris, quam populi, qui procuratores Auguſti dicebantur. nec mihi dubium eſt, quin ille Sabinianus procurator Auguſti fuerit in Britannia. nam de proconſule, ſomnia ſunt. extant tamen & aliæ inſcriptiones in quibus mentionem fieri exiſtimant, legati Auguſti Proconſule. nam ita in indice veterum inſcriptionum ſcripſit vir eruditiſſimus: *Legatus Tib. Cæſaris Auguſti pro Conſ.* &, *Legatus Ti. Claudii Cæſaris Auguſti Proconſ.* Sed ſi adeamus ad ipſas inſcriptiones, nihil tale habent, ſi quidem recte capiantur, hoc eſt ſi ſeparetur vox Proconſul, à legato Cæſaris. duæ enim ſunt ac diverſæ dignitates. *Salmaſ.*

1. *Sarmatas compreſſit.*] Rectè *compreſſit*. Inter gentes quas Trajanus non ſubegit, ſed in fidem accepit, & Sarmatæ ſive Sauromatæ nominantur Euſebio in Chronico. Sarmatas autem intellige populos trans Iſtrum, non procul ab ejus oſtiis, (ubi etiam fuit Sarmatarum quædam inſula) partem aliquam τῶν πολυανθρώπων Scytharum. Boſporo Thracio vicinos fuiſſe Plinii ad Trajanum epiſtola docet libro decimo: quam vide. Vide Joſephum Belli Judaïci libro 5. cap. XII. *Caſaub.*

2. *Procuratores latiùs evagantes coërcuit.*] Hadrianus verò & ante imperium, & poſtea princeps, huic generi hominum infeſtus. Paullò pòſt, *circumiens provincias procuratores & præſides pro factis puniit.* Eleganter *latiùs evagari*, pro eo quod Capitolinus in Gordianis, *ſibi præter procurationem omnia vindicare.* Idem in Pio, *Procuratores ſuos modeſtè ſuſcipere tributa juſſit: excedentes modum, rationem factorum ſuorum reddere præcepit.* Idem.

3. *Ob hoc conſul eſt factus.*] Tertio poſt præturam anno Hadrianus agens annum XXXIV. conſul fuit non ordinarius, ſed ſuffectus, cum L. Publilio Celſo. *Idem.*

4. *Et defuncto quidem Surâ, Trajani ei familiaritas crevit.*] Palatinus habuit à primâ manu *crebuit*. Grut.

5. *Cauſſa præcipuè orationum quas pro imperatore dictaverat.*] Fuit Licinius Sura, dum vixit, Trajano familiariſſimus, & omnium arcanorum vel ideo conſcius, quòd ſolitus imperator fugitans ejus laboris, epiſtolas omnes & orationes de majori re dictandas ipſi relinquere. *Caſaub.*

Cauſa præcipue orationum, quas pro imperatore dictaverat.] Ait defuncto Sura familiaritatem Trajani erga Hadrianum creviſſe, cauſa orationum quas pro imperatore dictaverat. Poſtrema hæc verba, *quas pro imperatore dictaverat*, ad Suram, qui Trajano erat ab epiſtolis, referri,

4 re dictaverat. Uſus Plotinæ quoque favore, cujus ſtudio etiam [1] legatus, expeditionis Parthicæ tempore, deſtinatus eſt. Qua quidem tempeſtate utebatur Adrianus amicitia [2] Soſii Pappi & Pletorii Nepotis, ex ſenatorio ordine: ex equeſtri autem Tatiani tutoris quondam ſui & [3] Liviani Turbonis. [4] In adoptionis ſponſionem venit [5] Palma & Celſo

referri, doctiſſimo viro placet, mihi vero non placet: Non dubium eſt defuncto Sura in ejus locum ſucceſſiſſe Hadrianum, & orationes Trajani dictaſſe, quas Sura dictabat. Hinc factum ut à Trajano impenſius amaretur, & in ejus familiaritatem intimam admitteretur. qua in re tamen uſus etiam eſt favore Plotinæ. itaque non dubitem totum hunc locum ſic legere & diſtinguere: *& defuncto quidem Sura Trajani ei familiaritas crevit, cauſa præcipue orationum, quas pro imperatore dictavit, in ea re uſus Plotinæ quoque favore, cujus ſtudio etiam legatus, &c.* Scilicet, in ea re, etiam favore Plotinæ adjutus eſt, ut Suræ ſuccederet dictandis principis orationibus. Sed & *dictaverat* eo ſenſu retineri poteſt, & poſitum eſt pro *dictabat*. quæ temporum mutatio iſtis auctoribus familiaris, & aliis omnibus qui jam labente latinitate ſcripſerunt. Utut ſit, de Adriano conſtat hæc accipi debere, non de Sura. Hoc autem curandarum epiſtolarum principis officium, magni erat momenti ad maxima quæque in aula conſequenda, & familiaritatem principis promerendam. *Salmaſ.*

1. *Legatus expeditionis Parthicæ tempore.*] Non, ut quidem arbitror, à principio expeditionis illius, in qua plures annos poſuit Trajanus: ſed cùm jam ultimarent ejus tempora, & de reditu in Italiam cogitaret: tum Hadrianus Syriæ eſt impoſitus. *Caſaub.*

2. *Soſii Pappi, & Pletorii Nepotis.*] Soſium in hiſtoria temporum Trajani invenio, & quidem notiſſimum: fuit enim quartùm conſul: ſed illi cognomen Senecioni, non Pappo. at hic de quo Spartianus, ille eſt quem narrat Dio ſic dilectum Trajano, ut ei ſtatuam dicaret. Pletorius Nepos is eſt de cujus cæde infrà Spartianus. *Idem.*

3. *Liviani Turbonis.*] Martius Livianus Turbo notiſſimæ famæ vir ſub Trajano & Hadriano. *Idem.*

4. *In adoptionis ſponſionem venit.*] Nos parva mutatione magnam ſententiæ lucem fecimus, & verbis ſanitatem reddidimus. nam pro *lapſos*, legendum *lapſis.* & ſic conſtituendus locus: *in adoptionis ſponſionem venit, Palma & Celſo inimicis ſemper ſuis, & quos poſtea inſecutus eſt, in ſuſpicionem adfectatæ tyrannidis lapſis.* Dicit heic Spartianus, Adrianum ſpopondiſſe ſibi adoptionem, Palma, & Celſo, quos inimicos ſemper habuit privatus, & quos poſtea inſectatus eſt imperator factus, in ſuſpicionem adfectatæ tyrannidis, adductis. amotis enim illis, ob ſuſpicionem affectati regni, qui plurimum apud Trajanum poterant, & ſibi infenſi erant, bene cœpiſſe ſperare de adoptione, & in ſponſionem ejus veniſſe, quam certiorem mox habuit, ſecundo Conſul Plotinæ favore factus. *Salmaſ.*

In adoptionis ſponſionem venit Palmâ & Celſo.] Sic quoque Pal Putabam aliquando, legendum, *in adoptionis ſuſpicionem.* nunc taceo; videoque præſtare, nonnulla ignorare, quàm omnia ſcire. *Grut.*

5. *Palma & Celſo.*] A. Cornelium Palmam, ſine dubio intelligit, qui fuit COS. II. ordinarius, eodem anno quo inter ſuffectos Hadrianus. Celſi plures in Rep. illo tempore clari: hic verò eſt opinor, L. Publilius Celſus, Hadriani in illo ſuo conſulatu collega. Sed velim doceant me peritiores qualenam hoc

Celſo inimicis ſemper ſuis: & quos poſtea ipſe inſequutus eſt [1] in ſuſpicionem affectatæ tyrannidis lapſos. [2] Secundò Cos. favore Plotinæ factus, [3] totam præſumptionem adoptionis emeruit. [4] Corrupiſſe eum Trajani libertos, [5] curaſſe delicatos, [6] eoſdemque ſepeliſſe per ea tempora

hoc loquendi ſit genus: *In adoptionis ſponſionem venit, Palma & Celſo inimicis ſemper ſuis.* An dicit Hadrianum qui jam tum ſpem aliquam adoptionis ſuæ conceperat, & per Plotinam id ſeriò agebat, auſum eſſe de eo cum Palma & Celſo ſponſione contendere: qui videlicet ad Trajanum rem detulerint, & inſtituti negotii rationes conturbarint. Scribo, *In adoptionis ſponſionem venit cum Palma, &c.* Novum, ſed non inelegans dicendi genus, *in ſponſionem venire cum aliquo.* ut dicimus *venire in ſuſpicionem apud aliquem.* Cædem utriuſque horum infrà narrat auctor. *Caſaub.*

1. *In ſuſpicionem adfectatæ tyrannidis.*] Optimus Pal. *adjectæ.* legendum *adfectæ.* & ita plane habet vetus editio. *afficere tyrannidem* pro *affectare*, auctoribus iſtis uſitatum, & non uno loco uſurpatum. in Avidio Caſſio: *affectio tyrannidis* pro *affectatio.* ita etiam *affectio* ſumitur apud Tertullianum pro affectatione. *Salmaſ.*

2. *Secundò* COS. *favore Plotinæ factus.*] Hoc eſt, deſignatus. Annis novem poſt priorem conſulatum deſignatus eſt Hadrianus conſul ordinarius in annum proximum: quem & geſſit ex Kal. Januarii: ſed auctus imperatoria majeſtate, mortuo Trajano a. d. III. Eidus Auguſti. Hallucinantur omnino qui putant Trajano vivo Hadrianum conſulatum ſuum ſecundum egiſſe. *Caſaub.*

3. *Totam præſumtionem adoptionis emeruit.*] Pro incerta ſpe quam dudum conceptam hactenus foverat, πληροφορίαν eſt conſecutus ac ſpem certam. *præſumtio*, πρόγνωσις. *tota præſumtio*, plena & perfecta cognitio futuri. Primò Hadrianus de imperio cogitavit ex ſuggeſtione patrui magni, & Mœſii cujuſdam mathematici. ſed id votum erat potiùs quàm ſpes. deinde autem donatus à Trajano adamante gemma, *ad ſpem ſucceſſionis eſt erectus.* in ea ſpe poſtea confirmavit eum Sura, *à quo comperit adoptandum ſe à Trajano.* Itaque auſus eſt aliquanto pòſt *in adoptionis ſponſionem venire cum Palma & Celſo.* Tandem verò ſecundùm conſul deſignatus, *totam præſumtionem adoptionis emeruit.* *Merere* ſive *emerere* pro nanciſci. *Idem.*

Totam præſumptionem adoptionis emeruit.] Notavimus ſupra, præſumptionem apud hos auctores eſſe, certam ſpem ac fiduciam, de re ut neceſſario eventura conceptam. paulo ante, *habuit quoque præſumptionem imperii mox futuri* Salmaſ.

4. *Corrupiſſe eum Trajani libertos.*] Id eſt, δώροις πεῖσαι, & muneribus. *Caſaubonus.*

5. *Curaſſe delicatos.*] Θεραπεῦσαι τὰ παιδικὰ αὐτοῦ. *Delicati* qui & *deliciæ* etiam Suetonio. οἱ ἐρώμενοι. & in antiquis lapidibus DELICATI ac DELICATAE ſæpe nominantur. *Curare* in idiotiſmo noſtro *faire la cour.* Idem.

Curaſſe delicatos.] *Curaſſe* heic θεραπεῦσαι accipiunt, ut Hadrianus coluiſſe delicatos pueros Trajani dicatur. curaſſe ad cultum corporis refero, ut comendis & ornandis delicatis operam dediſſe Hadrianum intelligamus. quod ſequentia oſtendunt. *curare* igitur τημελῆσαι interpretamur, non θεραπεῦσαι, nec ψιλίζειν. *Salmaſ.*

Curaſſe delicatos, eoſdemque ſepeliſſe, &c.] Lipſio placebat, *eoſdemque depilaſſe*: Caſaubono, *eoſdemque ſæpè liſſe*, hoc eſt *liviſſe.* valde δυστόχως. *Grut.*

6. *Eoſdemque ſæpeliſſe.*] Corrupta lectio.

pora quibus in aula familiarior fuit, opinio multa firmavit. [1] Quinto Iduum Auguſti die, legatus Syriæ literas adoptionis accepit: [2] quando & natalem adoptionis celebrari

ctio. Scribimus ſine ullius literæ mutatione, *eoſdemque ſæpe liſſe*, hoc eſt, liviſſe. Aptiſſimum huic loco eſt *τὸ linere*, verbum τῆς κομμωτικῆς proprium, & τῆς θεραπευτικῆς: unde & *curare* eſt traductum. Nemo dubitat coſmetas illos, quorum circa cutim occupabatur induſtria, plurimùm collyriorum inunctionibus, omnibuſque illis remediis uſos, quæ eò quòd linantur, ἔγχριστα aut περίχριστα φάρμακα vocant Græci. Linebant faciem vel ad oculorum ὑπογραφὰς, quibus adeo veteres delectati. vel ad glabritiem & lævigationem. Suetonius de Othone, *Quin & faciem quotidie raſitare, ac pane madido linere conſuetum.* vel ad ſollicitandum candorem. Juvenalis vetus interpres, ad ſextam ſatyram: *Aſinino lacte faciem linit, ut cutem tendat & candorem eliciat.* Quidam ut nævos occultarent faciem linebant: Atque hinc ortum proverbium, *os ſublinere*: quod de eo propriè dicebant, qui ſimulans ſe os alicui linere ad decorum, uti mos fuit, contrà & ſecus quàm erat conſuetudo, os illi ridiculis picturis deturpabat, ut qui olim gryllum pingebant. nam *ſublinere* in hac parœmia eſt περιχρίειν, potiùs quàm ὑποχρίειν. *oblinere* eſt καταχρίειν, ad plenum linere: E contrario *linere aliquem* pro κολακεύειν dixerunt. *Caſaub.*

Eoſdemque ſæpeliſſe.] Scribendum *leviſſe*, pro *ſæpe leviſſe*. male ſcriptum fuit, *ſæpeleviſſe*. poſtea correctum ab aliquo ſciolo, *ſepeleviſſe*, aut *ſepeliſſe*. Lini autem moris erat iſtos delicatos, vel ad candorem nitoremque cutis conciliandum, vel ne cito barbati eſſent. Suetonius de Othone narrat, *faciem quotidie pane madido linere conſuetum, idque inſtituiſſe à prima lanugine, ne barbatus unquam eſſet.* delicatos lini ſimpliciter heic dicit Spartianus. ſic Martialis de muliere:

Deque coloratis nunquam lita mater Etruſcis.

Coloratos Etruſcos vocat, ἡλιοκαύστους, & mulierem nunquam litam, quæ faciem medicamentis nunquam induxerit, ad candorem ſervandum, & ſolem cuti defendendum, ne coloraretur. Hujuſmodi autem medicamina, quæ præſtabant, ne ſole facies læderetur, θερινὰ προφυλακτικὰ προσώπων vocabant τῶν κομμωτικῶν auctores, eaque omnia erant ἐπίχριστα. *Salmaſ.*

1. *Quinto Iduum Auguſti.*] Apparet Trajanum in Hadriani adoptionem non antè Plotinæ conſenſiſſe, quàm ſpe diuturnioris vitæ poſita. Obiit enim Trajanus biduo poſt aut triduo. *Caſaub.*

Quinto Iduum Auguſti legatus Syriæ litteras adoptionis accepit.] Agebat Antiochiæ Adrianus, ubi à Trajano cum exercitu relictus erat, cum litteras adoptionis accepit. Tertio autem Idus Auguſtas eidem nunciatum eſt Trajanum Selinunte deceſſiſſe. Sed eodem die minime fieri potuit, ut & Trajanus decederet, & Hadriano deceſſiſſe nunciaretur, propter intervallum locorum. ita biduum tantum intererit inter adoptionem Adriani, & exceſſum Trajani. Scribit Dio aliquot dies tacitam eſſe mortem imperatoris, donec ordinarentur à Plotina, quæ ad Hadriani adoptionem ſpectabant. Spartianus ſuppoſitum dicit aliquem, qui verba adoptionis pronuntiaret, feſſa & deficiente voce, Trajano ſcilicet jam extincto. *Salmaſius.*

2. *Quando & natalem adoptionis celebrari juſſit.*] Antiqui vocarunt natales omnes dies propter aliquam lætitiam inſignem ſibi ſolennes. Inde in hiſtoriis principis ejuſdem tot natales. *Caſaubonus.*

3. *Tertio*

brari juſſit. [1] Tertio Iduum earumdem, quando & natalem imperii inſtituit celebrandum, exceſſus ei Trajani nuntiatus eſt. Frequens ſanè opinio fuit, [2] Trajano id animi fuiſſe ut [3] Neratium Priſcum non Adrianum ſucceſſorem relinqueret, multis amicis in hoc conſentientibus, uſque eò ut Priſco aliquando dixerit, [4] *Commendo tibi provincias,* [5] *ſiquid mihi fatale contigerit.* Et multi quidem dicunt, Trajanum in animo id habuiſſe, [6] ut exemplo Alexandri Mace-

1. *Tertio Iduum earundem, exceſſus ei Trajani nuntiatus eſt.*] Notari hunc locum velim: nam ex doctiſſimorum virorum ratiociniis incidit mors Trajani in hunc ipſum diem. Atqui longiore intervallo Selinus Ciliciæ & Antiochia Syriæ metropolis ſejunctæ ſunt, quàm ut vel rapidiſſimi veredi, vel incitatiſſimus myoparo pauculis horis tantum iter emetirentur. Trajanum Selinunte hominem exuiſſe dubitat nemo, etſi non ignoramus eſſe qui Seleuciæ dicant: ſed cur illis potiùs quàm Dioni fidem habeamus? In quinto Sibyllinorum oraculorum, de loco ubi fato conceſſurus eſſet Trajanus hæc verba leguntur:

Οὐ χθὼν ἀλλοτρίη κρύψει νέκυν· ἀλλ' ἀνεμώδης
Ἄνθεος οὔνομ' ἔχουσα.

Non nominat, ſed periphraſi circumloquitur Selinuntem. Quare corrigendum,

---- *ἀλλὰ Νεμείου Ἄνθεος οὔν. ἔ.*

Apium appellat *Νέμειον ἄνθος*: quia Nemeonicarum erat præmium *σέλινον*, id eſt ex apio corona. res notiſſima. *Caſaub.*

Tertio Iduum earumdem, &c.] Pal. *Tertium*; item *ſtatuit celeb.* Grut.

2. *Trajano id animi fuiſſe ut Neratium Priſcum.*] De Neratio tacet Dio. idem in vita Hadriani non Neratium, ſed Servianum imperio maxime dignum Trajano viſum ſcribit. Nam in convivio quodam, cum ab amicis exegiſſet ut decem viros imperio dignos nominarent, paulum ſubſtitit, & mox, ut novem tantum nominarent, juſſit: unum quippe ſe jam tenere, nempe Servianum. ita enim apud Dionem legendum, non *Σεβηριανόν*. *Salmaſ*

3. *Neratium Priſcum.*] Juriſconſultum illum nobilem: cujus virtutibus nullum excellentius elogium, aut teſtimonium *ἀξιοπιστότερον* poſſit deſiderari iſto Optimi principum judicio. *Caſaub.*

4. COMMENDO TIBI PROVINCIAS.] *Παρακατατίθεμαί σοι τὰς ἐπαρχίας.* propria ultimis illis pietatis curis verba apud Græcos & Latinos. ſed cur provincias nominat potiùs quàm Rempublicam? Puto erupiſſe in hæc verba Trajanum de miſeriis provincialium cogitantem, vel cum Priſco ſermones habentem. *Idem.*

5. SI QVID MIHI FATALE ACCIDERIT.] *Fatale*, hoc eſt, mors, *τὸ χρεών*. ſed in hoc loquendi genere ſæpius reticetur hoc verbum à Latinis: etiam à Græcis, *ἐάν τι πάθω*, *ἐάν τι συμβῇ*. *Idem.*

6. *Ut exemplo Alexandri Macedonis.*] Reſpicit morientis Alexandri dictum: cùm interrogatus ab amicis cui regnum relinqueret, *Optimo*, inquit, & addidit, *Προορῶμαι γὰρ ἐπιτάφιον μέγαν ἀγῶνα γενησόμενόν μοι τῶν φίλων.* Sic Trajanus hîc Alexandri auctoritate conſilium ſuum defendit: Hadrianus mox Catonis: *exemplo, ut dicebat, Catonis, qui Macedonas liberos pron.* & paullò pòſt de eodem, *exemplo Scipionis Æmiliani & Metelli, & auctoris ſui Trajani.* Idem.

Macedonis, ſine certo ſucceſſore moreretur: multi ad Senatum eum orationem voluiſſe mittere, petiturum ut ſi quid ei eveniſſet, principem Romanæ reip. ſenatus daret, [1] additis duntaxat nominibus, ex quibus optimum idem ſenatus eligeret. [2] Nec deſunt qui factione Plotinæ mortuo jam Trajano, Adrianum in adoptionem adſcitum eſſe prodiderint, ſuppoſito qui pro Trajano feſſa voce loque-
5 retur. Adeptus imperium, ad priſcum ſe ſtatim morem inſtituit, [3] & tenendæ per orbem terrarum paci operam impendit. Nam deficientibus his nationibus quas Trajanus ſubegerat, Mauri laceſſebant, Sarmatæ bellum inferebant, [4] Britanni teneri ſub Romana ditione non poterant, Ægyptus ſeditionibus urgebatur, [5] Lycia denique

ac

1. *Additis duntaxat nominibus.*] Fortaſſe deeſt hîc numeri nota poſt vocem *additis*. Caſaub.

Additis duntaxat nominibus.] Cenſet vir doctiſſimus excidiſſe numeri notam. ego aliter cenſeo. ſed id velle Spartianum: nuda tantum nomina in ea oratione ponere voluiſſe Trajanum, illorum quos imperio dignos judicabat: ut nudis nominibus propoſitis, ſenatus optimum eligeret. Libertatem enim electionis ac judicii Senatui Trajanus eripuiſſet, ſi ad ſingulorum nomina commendationem à virtute aut merito cujuſque adjeciſſet. Sic ſuam de unoquoque ſententiam oſtendendo, magis quis ex omnibus eligi dignior aperuiſſet, quam integrum ea de re ſenatui judicium reliquiſſet. *Salmaſ.*

2. *Nec deſunt qui factione Plotinæ mortuo.*] Fusè narrat Dio Caſſius: etiam è Latinis quidam. Aurelius Victor: *Quanquam alii Plotinæ Trajani conjugis favore imperium aſſecutum putent: quæ viri teſtamento heredem regni inſtitutum ſimularat.* Caſaub.

3. *Et tenendæ per orbem terrarum paci operam intendit.*] Immo, *impendit. operam* enim *alicui rei impendere*, Latinum eſt. at *operam intendere*, vix dici poteſt. ita etiam in membranis ſcriptum reperi. *Salmaſ.*

Et tenendæ per orbem terrarum paci operam intendit.] Pal. noſter ab emendatrice manu, ſed ſatis tamen antiquâ, *impendit*. Grut.

4. *Britanni teneri ſub Romana ditione non poterant.*] De Britannico motu ſub Hadriano magnum apud auctores ſilentium. Conſtanter tamen hanc lectionem retinent libri noſtri. cum præter illas nationes à Trajano ſubactas, & cum maxime defectionem cogitantes, deficerent & aliæ gentes imperii Romani, ut Sarmatæ, Mauri, Britanni, Ægyptii, Judæi, coactus eſt Hadrianus provincias virtute Trajani imperio acquiſitas, quia teneri amplius non poterant, dimittere, & tenendæ paci per orbem terrarum operam impendere. Si quis autem conjecturæ locus, videntur Britanni novis rebus eo tempore ſtuduiſſe, quo Julius Severus ex Britannia cui præſidebat, evocatus ad Judæos, qui tunc rebellabant, comprimendos miſſus eſt. *Salmaſ.*

5. *Lycia deniq; ac Palæſtina.*] Ita quoque libri noſtri. placet tamen eruditiſſimo viro, *Libya*, & Lybiam illam intelligi quæ Ægypto vicina. ſed cur Libyam Palæſtinæ potius adjungeret, quam Ægypto, cui erat adjuncta & attributa? nam ut omnes ſciunt, ſub

Ægyptia-

àc Palæſtina rebelles animos efferebant. [1] Quare omnia trans Euphratem ac Tigrim reliquit, exemplo (ut dicebat) Catonis, [2] qui [3] Macedonas liberos pronuntiavit quia teneri non poterant. [4] Pſamatoſſirim, quem Trajanus Parthis

Ægyptiaca præfectura erat illa Libya. Sed Lyciam, inquiunt, quis credat, aliquid tunc movere auſam, provinciam nec potentem, & longa ſerviendi conſuetudine manſuetam? ego profecto credo, quoniam ita heic habetur. ſiquid eſſet mutandum, libentius legerem, *Cilicia denique ac Palæſtina.* Cilicia enim Syriæ vicina, & Cilices rerum novarum ſtudioſi, leves, perfidique, juxta cum Syris. niſi quis malit in Lycia turbaſſe Judæos ut & in Palæſtina. quod verum eſt. *Salmaſ.*

Lycia denique ac Palæſtina rebelles animos efferebant.] Idem, *afferebant.* nihil tamen variat in illo *Lycia*, niſi quod habeat *Licya.* quo juvatur conjectura Caſauboniana, *Libya.* Grut.

1. *Quare omnia trans Euphratem & Tigrim reliquit.*] Ut eſſet imperii finis Euphrates, inquit Eutropius. At Trajanus *ad ortum ſolis cunctas gentes quæ inter Indum & Euphratem amnes inclytos ſunt, bello concuſſerat.* ut ſcribit Aurelius Victor. De Hadriano eleganter Auguſtinus De civitate Dei libro IV. cap. XXVIII. Hadriani factum reprehendunt plerique omnes: non illi, opinor, improbent, qui ſtatuant cum ſapientiſſimo principum Auguſto, & publicam habendi cupiditatem eſſe coërcendam. Quamobrem Diocletianus, princeps & ipſe prudentiſſimus, Auguſti præceptum, Hadrianique exemplum ſecutus, imperii fines à meridie ſupra Ægyptum arctavit: auctor Procopius in Perſicis. *Caſaub.*

2. *Qui Macedonas liberos pronuntiavit, quia teneri non poterant.*] Perſeo devicto cum miſſi ſunt in Macedoniam legati decem, ut de eorum ſententia res componerentur, pronuntiata ea eſt libera, & ſuis legibus uti permiſſa. Hiſtoriam narrat Livius libro XLV. *Idem.*

3. *Macedonas liberos pronuntiavit, quia teneri non poterant.*] Etiam Pal. ſervat, *tueri non poterant.* Grut.

4. *Pſamatoſſirim quem Trajanus Parthis regem fecerat.*] Lectio ſcripta, *Sarmatheſirim.* Scripſiſſe Spartianum autumo, *Parthamoſirim*, ut apud Dionem Παρθαμασίριν: vel *Pharmacoſirim*, cum Eutropio: in cujus libris male hodie, *Pharnace Syro occiſo*; pro, *Pharmacoſiri occiſo.* Sed falſus eſt in hoc nomine Spartianus, deceptus affinitate duarum dictionum. Nam ille rex quem Parthis impoſuit Trajanus, & quem ipſi expulerunt, Parthamaſpates nominabatur. at is cujus nomen poſuit Spartianus, Armeniorum rex erat, & regno ſuo à Trajano fuit ſpoliatus. Hæc liquidò conſtant ex Dione. *Caſaub.*

Pſamatoſſirim.] *Sarmatoſſirin*, hunc regem indigetant membranæ Palatinæ, & editio Mediolanenſis. quod propius accedit ad Παρθημάσιρις, ut eum vocat Dio. non prætereundum eſt, recte animadvertiſſe doctos viros, perperam heic ab auctore confundi Parthamoſirin cum Parthamoſape. quorum alter Armeniæ rex, nempe Parthamoſiris: alter Parthis à Trajano impoſitus, qui Parthamoſapes Dioni dicitur. Sic de eo ſcribit Dio: Καὶ ἐπὶ βῆμα ὑψηλὸν ἀναβὰς καὶ μεγαληγορήσας ὑπὲρ ὧν καὶ κατειργάσατο, Παρθαμασπάτην τοῖς Πάρθοις βασιλέα ἀπέδειξε τὸ διάδημα αὐτῷ ἐπιθείς. Eodem libro paulo poſt: Καὶ γὰρ καὶ οἱ Πάρθοι τὸν Παρθαμασπάτην ἀπαξιώσαντες ἐν τῷ σφετέρῳ τρόπῳ ἤρξαντο βασιλεύεσθαι. Et hoc ipſum eſt quod hoc loco tangit Spartianus, Hadrianum cum apud Parthos videret haud in magno pondere haberi regem ſuum Parthamoſirin, proximis gentibus cum dediſſe

this regem fecerat, [1] quòd eum non magni ponderis apud Parthos videret, [2] proximis gentibus regem dedit. Tantum autem ſtatim clementiæ ſtudium habuit, ut quum ſub primis imperii diebus [3] ab Tatiano per epiſtolas eſſet admonitus,ut & [4] Bæbius Macer præfectus urbis, ſi reniteretur ejus imperio, necaretur, [5] & Laberius Maximus qui [6] ſuſpectus imperio in inſula exulabat, & Frugi Craſſus, neminem læderet. quamvis Craſſum poſtea procurator [7] egreſſum inſula, [8] quaſi res novas moliretur, [9] injuſſu ejus occiderit. [10] Militibus ob auſpicia imperii duplicem largitionem dedit.[11] Luſium Quietum, [12] ſublatis gentibus Mau-

diſſe regem. ſed *Parthamoſirin* perperam appellat, qui *Parthamoſpates*. Salmaſ.

Pſamatoſirim.] Noſtra quoque ſcripta lectio, *Sarmatoſirin.* Grut.

1. *Quòd cum non magni ponderis apud Parthos videret.*] Paullò aliter Dio: non enim contemtui ſolùm habitum, ſed planè ejectum. *Caſaub.*

2. *Proximis gentibus regem dedit.*] Temporibus illis pleræque Orientis gentes aut à Trajano aut ab Hadriano acceptos reges habuerunt. *Idem.*

3. *Ab Tatiano.*] Regius, *ab Arriano*: Puteani: *Arciano*: Auguſtanus, *Actiano.* Idem.

4. *Bæbius Macer præfectus urbi.*] Hic eſt Bæbius Macer, cujus nomen inter conſules ſuffectos ejus anni, cui nomen dederunt Trajanus IIII. & Articuleius coss. de eodem conſule deſignato Plinius libro IV. epiſtola nona. An hic eſt Bæbius Macer hiſtoricus, quem aliquoties Servius aliique laudant? Scripſiſſe hunc faſtos dies auctor Fulgentius de priſco ſermone. *Idem.*

5. *Et Laberius Maximus.*] Regius, *Labienus.* ſed Laberius Maximus notus illa tempeſtate inter Romanos proceres. Vide Plinii epiſtolam XVI. libri 10. Labienus Maximus nuſquam repertus. *Idem.*

Et Laberius Maximus.] Sic & Pal. noſter. *Grut.*

6. *Suſpectus imperio.*] Hoc eſt, affectatæ tyrannidis. Sic iterum mox loquitur. *Caſaub.*

7. *Egreſſum inſula, quaſi res novas molir.*] Ex Hadriani conſtitutione exſul in inſulam relegatus, qui exceſſerit, non punitur capite, ſed in inſulam deportatur, auctore Calliſtrato, lege XXVIII. Dig. De pœnis. *Idem.*

8. *Quaſi res novas moliretur, injuſſu ejus occiderit.*] Palat. *injuſſo ejus.* ſed non diſplicet lectio codicis Gallicani, *juſſu ejus.* Grut.

9. *Injuſſu ejus occiderit.*] Regius, *juſſu.* quod putem verius. *Caſaub.*

10. *Militibus ob auſpicia imperii.*] Qui imperium ſuſcipiebant, aut in eam ſpem adoptabantur, donativo milites, populum congiario ſibi conciliabant. Sed conſuetum & quaſi legitimum ejus largitionis modum duplicavit Hadrianus. de militibus hic Spartianus: de populo non longè poſt. *Idem.*

11. *Luſium Quietum.*] Hic eſt ille Luſius inter Trajani duces ſtrenuiſſimus: de quo tam multa in illius principis hiſtoria. In depravando ejus nomine variè luſit librariorum oſcitantia. Regius hìc, *Buſium.* apud Xiphilinum Λύκιος ſemel aut iterum pro Λύσιος, ut ſemper alibi. id enim rectum. *Idem.*

Luſium Quietum, ſublatis gentibus Mauris.] Ita conſtanter Pal. *Grut.*

12. *Sublatis gentibus Mauris quos regebat.*] Σχῆμα πρὸς τὸ σημαινόμενον, genti-

Mauris, quos regebat, quia ſuſpectus imperio fuerat, exarmavit, [1] Martio Turbone, Judæis compreſſis, [2] ad deprimendum tumultum Mauritaniæ deſtinato. [3] Poſt hoc Antiochia digreſſus eſt [4] ad inſpiciendas reliquias Trajani, quas Tatianus, [5] Plotina [6] & Mattidia deferebant. Quibus exce-

gentibus quos. nam ita ſcripti. Infrà, *non injucundum rem inſerere, ex quo conſtet eum multa didiciſſe.* niſi ex gloſſa irrepſit vox *gentibus*. ſed ea figura frequentius nihil. Non diu autem rexit Mauros Luſius. nam extremis Trajani temporibus adverſus rebellantes Judæos in Cyprum inſulam miſſum refert Dio. Functus eſt & præſidatu Judææ, non multò ante Trajani exceſſum. *Caſaub.*

1. *Martio Turbone Judæis compreſſis.*] Ubi? & quibus? nam paullò ante obitum Trajani variis locis Aſiæ Africæque motus Judæorum extiterunt. Narrat Euſebius uſum opera hujus Trajanum contra Judæos Cyrenenſes, & vicinos Ægyptios. Videtur & Hadrianus primo imperii ſui tempore, in ordinandis Ægypti rebus ejuſdem uſus miniſterio. *Idem.*

Martio Turbone Judæis compreſſis.] Ubi & quando factum, ut Judæos compreſſerit Turbo, quæritur à doctis hominibus hoc loco? Judæos ſane ſub Hadriano rebellaſſe, non ſolum ſub Trajano, legere eſt apud Xiphilinum; nec in una tantum orbis parte ſeditionem excitaſſe, ſed ubique terrarum: ad quos comprimendos, & compeſcendos Julium Severum Britanniæ præſidem ſcriptum reliquit idem Xiphilinus. Martiani autem Turbonis opera ad eam rem uſum Hadrianum non dixit. veriſimile tamen eſt, etiam Martianum Turbonem in illis fuiſſe qui Judæos tumultuantes repreſſerunt & contuderunt. non enim unum tantum, ſed multos, & optimos duces ad tumultum eorum pacandum miſſos ab Hadriano ſcribit idem Dio: Vel Xiphilinus potius. *Salmaſ.*

2. *Ad deprimendum tumultum.*] Sic omnes libri ſcripti editique, uno conſenſu. *deprimere* pro *reprimere*, ut *detrectare* & *retrectare* idem. puto tamen *reprimendum* legi debere. *Idem.*

Ad deprimendum tumultum.] Sic quoque Pal. ut & mox, *ad inſpiciendas reliquias.* Grut.

3. *Poſt hoc Antiochia digreſſus eſt.*] Regius: *Poſt hæc Antiochiam digreſſus eſt.* ſed refutat hiſtoria. *Caſaub.*

4. *Ad inſpiciendas Trajani reliquias.*] Malim, *excipiendas.* Sequitur ſtatim, *quibus exceptis, & navi Romam dimiſſis.* an ibi potius *inſpectis* ſcribendum? Reliquiarum exceptio videtur ad oſſilegium pertinere. nam mirum ſanè fuerit Hadrianum ad legendas de more reliquias parentis ſui, (ita voluit credi,) Selinuntem non veniſſe. Inſpectio reliquiarum ad venerationem illarum ſpectat, & ritum inferias faciendi. *Idem.*

Ad inſpiciendas reliquias.] Dubitat Caſaubonus, an heic legendum, *ad excipiendas reliquias.* ſequitur enim, *quibus exceptis.* ſed nihil opus. nec *excipere* ſignificat hoc loco quod vulgo putant. non enim ad oſſilegium quidquam pertinet, ſed ad honorem tantum τῆς ὑπαντήσεως. cum igitur reliquias Trajani deferrent Attianus, Plotina & Mattidia, Antiochia digreſſus eſt Hadrianus, ut obviam illis procederet, inſpiceret, & exciperet. quibus exceptis & Romam dimiſſis Antiochiam regreſſus eſt. Igitur *inſpicere* & *excipere* eodem pertinent hoc loco, nec de oſſilegio agitur. legi etiam poſſet, *ad ſuſcipiendas reliquias.* Salmaſ.

5. *Plotina & Matidia.*] Haud aliter Pal. unico *t*, non ut alii *Mattidia.* Gruterus.

6. *Et Mattidia.*] Scribendum, *Matidia* unico τ, ut in ſaxis. *Caſaub.*

 1. Ca-

exceptis & navi Romam dimiſſis, ipſe Antiochiam regreſſus, præpoſitoque Syriæ [1] Catilio Severo, [2] per Illyricum
6 Romam venit. [3] Trajano divinos honores, datis ad ſenatum & quidem accuratiſſimis literis poſtulavit, [4] & cunctis volentibus meruit, ita ut ſenatus multa quæ Adrianus non poſtulaverat, in honorem Trajani ſponte decerneret. Quum ad ſenatum ſcriberet, veniam petiit [5] quòd de imperio ſuo judicium ſenatui non dediſſet, [6] ſalutatus ſcilicet

præpro-

1. *Catilio Severo.*] De quo in vita Marci Antonini Qui legunt hìc, *C. Atilio Severo*, refelluntur etiam à literatis lapidibus. *Caſaub.*

2. *Per Illyricum Romam venit.*] Hic primus eſt Hadriani Imperatoris adventus Romam. Cùm enim in Oriente ſub Trajani mortem magni motus variis locis fuiſſent excitati, ut antè dictum: coactus eſt novus Auguſtus componendis iis rebus, & paci ſtabiliendæ, diutiùs in Syria morari, aut vicinis provinciis. Ideo Plotina, & Matidia eo non expectato, defuncti reliquias Romam advexerunt. Mox compoſito Orientis ſtatu, cùm ſe itineri Hadrianus accinxit, *per Illyricum*, inquit Spartianus, *Romam venit.* nimirum prudens princeps navigationi terreſtre iter anteposuit, ut in tranſitu provincias Achajam, Macedoniamque poſſet inſpicere. Ex iſtis perſpicuum fit, non potuiſſe Hadrianum, eo anno qui ſupremus fuit Trajano, Romam venire. Atqui ſecundùm Conſul venit. nam id evincunt nummi decreto ſenatus cuſi, in quibus ab altera parte ſecundus ejus conſulatus eſt adnotatus; ab altera hæc: FORTVNAE. REDVCI. S. C. Quamobrem falluntur viri magni, qui ab Onuphrio diſſentientes, putant Hadrianum ſecundum conſulatum vivo Trajano egiſſe: & primum hunc illius in Urbem adventum ad tertium ipſius referunt conſulatum. *Idem.*

3. *Trajano divinos honores, datis.*] Hæc alieno loco ab auctore poſita. priùs enim hoc factum quàm itineri ſe accingeret: cùm de ejus reditu jam dixerit. Sexcenta in his ſcriptoribus talia: quæ facile incauto lectori imponant. Dubs excipio, Trebellium Pollionem, & Flavium Vopiſcum, in quorum ſcriptis hanc ἀταξίαν minùs deprehendes. Vopiſcus quidem ita accuratus & caſtigatus ſcriptor, ut videatur nobis unus ex omnibus merito ſuo ὑπείροχος ἔμμεναι ἄλλων. *Idem.*

4. *Et cunctis volentibus meruit ita, ut Senatus.*] Diſtingue, *Trajano divinos honores, datis ad Senatum, & quidem accuratiſſimis litteris, poſtulavit, & cunctis volentibus meruit. ita ut Senatus multa quæ Hadrianus non poſtulaverat, in honorem Trajani ſponte decerneret.* Salmaſ.

5. *Quòd de imperio ſuo judicium ſenatui non dediſſet.*] Quod fecere alii imperatores, verè an ſimulatè. Gordianus in epiſtola ad ſenatum prima poſt aſſumtam purpuram: *Veſtrum eſt æſtimare quid velitis: Nam ego uſque ad ſenatus judicium incertus & varius fluctuabo.* Opilius quoque Macrinus etſi tyrrannus manifeſtus, hac tamen ſimulatione uſus, ſcribens ad ſenatum in hæc verba: *Milites detulerunt ad me imperium, cujus ego P. C. interim tutelam recepi. tenebo regimen, ſi & vobis placuerit, quod militibus placuit. Dare judicium*, pro deferre. aliter in jure cùm Prætor *judicium dare* dicitur. *Caſaub.*

6. *Salutatus ſcilicet præpropere à militibus imperator.*] Salutatus ſcilicet Antiochiæ ubi cum exercitu relictus à Trajano fuerat: Ἦν δὲ ὅτε ἀνηγορεύθη αὐτοκράτωρ Ἀδριανὸς ἐν τῇ μητροπόλει Συρίας Ἀντιοχείᾳ ἧς ἦρχεν. *Salm.*

I. Quòd

præpropere à militibus imperator, [1] quòd eſſe reſpub. ſine imperatore non poſſet. Quum triumphum ei ſenatus, qui Trajano debitus erat, detuliſſet, recuſavit ipſe, atque imaginem Trajani curru triumphali vexit, [2] ut optimus imperator ne poſt mortem quidem triumphi amitteret dignitatem. [3] Patris patriæ nomen ſibi delatum ſtatim & iterum poſtea, diſtulit: [4] quòd hoc nomen Auguſtus ſerò meruiſſet. [5] Aurum coronarium Italiæ remiſit, in provinciis minuit, & quidem difficultatibus ærarii ambitioſè ac diligenter expoſitis. [6] Audito dein tumultu Sarmatarum & Roxolanorum, præmiſſis exercitibus Mœſiam petiit. Martium

1. *Quod eſſe Reſp. ſine imperatore non poſſet.*] Id olim triſtiſſimi ominis loco habitum. Nam inde eſt, quòd inter Caji immania id quoque poſuerunt, per illum Remp. triduo ſine ſumma fuiſſe poteſtate. Hoc igitur prætexit Hadrianus feſtinationi ſuæ in occupando imperio. At enimvero poſſe Remp. etiam ſine imperatore eſſe declaratum eſt, poſt cædem Aureliani: cùm quidem totis ſex menſibus principe caruit Reſpublica. *Caſaub.*

2. *Ut optimus imperator.*] Alluſum ad Trajani cognomen OPTIMUS. Porrò videtur Hadriani hæc moderatio ita grata vulgò omnibus fuiſſe, ut ejus pietatem erga Trajani manes publico teſtimonio ſenatus ſibi proſequendum judicarit. Huc enim refero nummum eo anno cuſum cum hac inſcriptione, PIETAS. *Idem.*

3. *Patris patriæ nomen ſibi delatum, & iterum poſtea diſtulit.*] Quamdiu autem? hoc vellem adjeciſſet Spartianus. Cæterùm conſtat hanc moram longam non fuiſſe: atque fortaſſe minimam, ne dicam nullam. Lapis ſecundo ejus conſulatu poſitus, hoc eſt, paullò pòſt quàm imperium Hadrianus ſuſcepit. IMP. CAES. TRAIAN. HADRIANUS. AUG. P. M. TR. POT. COS. II. P. P. Sunt & ſimiles alii: ex quibus rectè conjiciebat eruditiſſimus Onuphrius, Hadrianum unà cum imperio omnes *ἀθέρας* ſuſcepiſſe titulos Auguſtis ſolemnes. nec miramur: nam teſtamento adoptatus, cum Trajani nomine & imperium, & omnia imperii ornamenta, quantumvis initio aliqua diſſimulatione uſus, re tamen ipſa & ſuſcepit & geſſit. *Idem.*

4. *Quòd hoc nomen Auguſtus ſerò meruiſſet.*] Sanè ſerò, & vix novem ante exceſſum ſuum annis, cùm tot imperarit. *Idem.*

5. *Aurum coronarium Italiæ remiſit, in provinciis minuit.*] Notum genus exactionis, & circa illud indulgentia principum, jam inde ab Auguſto. Exigebatur ob varias cauſſas: frequentiſſimè propter partam de hoſte victoriam, vel ſuſceptum imperium, aut Cæſaris adoptionem. Dio vocat *τὸ χρυσίον τὸ τοῖς στεφάνοις προσῆκον*. *Remittere* hic quod idem ſcriptor *ὐ δίχοαζ*. alibi idem ac minuere. nam utrumque vox ea ſignificat. Italis igitur remiſſum hoc aurum: provinciis ſaltem minutum, cur ſilet de Roma? nam & ab urbicis exigebant. non dubium quin & his Hadrianus remiſerit: ſemper enim in talibus civium urbanorum ante Italicos habita ratio; tum deinde Italicorum ante provincias. *Idem.*

6. *Audito dein tumultu Sarmatarum & Roxolanorum.*] Regius, *Audito dein tumultu Sarmatarum & regum Alanorum.* Poſſit legi *Sarmatarum regum & Alanorum*; ſed veriùs *Roxolanorum.* nam in Au-

Martium [1] Turbonem [2] poſt Mauritaniæ præfecturam inſulis ornatum, Pannoniæ Daciæque ad tempus præfecit. [3] Cum rege Roxolanorum, [4] qui de imminutis ſtipendiis quere-

in Auguſtano ſcriptum, *& rex Alanorum.* Inter ſeptentrionis populos Romanis tum infeſtos & Roxolani fuerunt. Situm eorum pete è geographis. docet nos Spartianus, primam poſt reditum in Urbem ſuſceptam hanc fuiſſe expeditionem ab Hadriano. Incidit in proximum à reditu annum: quando cuſi hi nummi: EXPED. AVG. COS. III. P.P. nam ſecundum & tertium conſulatum geſſit Hadrianus annis continuis. *Caſaub.*

Audito dein tumultu Sarmatarum & Roxolanorum.] Pal. à ſecunda manu, *& regis Alanorum.* ſed prius erat tamen, *& alanorum*, cum ſpatio trium aut quatuor litterarum inter *&* atque *alanorum.* ſtatim etiam idem liber, *Cum rege mox Alanorum:* proximè ad verum. *Grut.*

1. *Turbonem poſt Mauritaniæ præfecturam inſulis ornatum.*] Regebatur Mauritania à Præſide. quare inſulæ hic ſunt inſignia Præſidatus. alia erant inſignia proconſulatus, & omnium aliorum magiſtratuum. Gloſſæ, *Inſulæ*, στέμματα. aliæ Gloſſæ, *Inſulæ*, καυσίαι. falſum hoc: nam inſulæ non ſunt cauſiæ, ſed lorum illud & diadema quo cingebant ſuas cauſias ſive pileos Macedoniæ reges. Meliùs gloſſographus alius: *Inſula, ſacerdotalis vitta, & adminiſtratio judicialis.* Duo inſularum genera: ſacrarum, quæ Homero στέμματα de his Varro, Feſtus, & Spartianus in Juliano. & ἀρχοντικῶν: quas iſte vocat adminiſtrationem judicialem: judicem enim appellabant omnem magiſtratum Urbis Italiæ aut provinciæ. Erat autem & Dacia tunc temporis provincia præſidialis. Sed Turboni mox delatum honoris incrementum, ut poſtea dicitur. *Caſaub.*

2. *Poſt Mauritaniæ præfecturam inſulis ornatum, Pannoniæ Daciæque ad tempus præfecit.*] Inſulis ornatum dicit Turbonem poſt Mauritaniæ præfecturam, ſed quibus inſulis? præſidum ſane iſtæ inſulæ fuerunt, & reliquorum magiſtratuum. ſed nimis generale eſt, *inſulis ornatum* dicere, nec addere cujus dignitatis inſulis, aut cujus præfecturæ. miror non vidiſſe doctiſſimos homines hunc locum interpunctionis vitio laborare. diſtinguendum igitur: *Martium Turbonem poſt Mauritaniæ præfecturam, inſulis ornatum Pannoniæ, Daciæ quoque ad tempus præfecit.* ſic enim etiam legendum, *Daciæ quoque*, non *Daciæque.* Dicit ornatum Turbonem inſulis Pannoniæ, & Daciæ ad tempus præfectum: non autem Pannoniæ Daciæque præfectum. nam cum dicit *inſulis ornatum Pannoniæ*, non Pannoniæ præfectum intelligit, ſed titulo duntaxat Pannoniacæ præfecturæ ornatum. ſic de eodem Turbone paulo poſt: *Romam venit Dacia Turboni credita, titulo Ægyptiacæ præfecturæ, quo plus haberet auctoritatis, ornato.* Non dicit præfectum eum Auguſtalem Ægypti factum, nec enim duas ſimul provincias poterat adminiſtrare: ſed titulo tantum ornatum, ad augendam ejus dignitatem, & auctoritatem. tantum autem intereſt, inter præfectum, & præfecturæ inſulis ornatum, quantum inter conſulem, & conſularibus ornamentis honoratum. hujuſmodi dignitatum inſulas στέφθια vocat Artemidorus lib. I. cap. 18. *Salmaſ.*

3. *Cum rege Roxolanorum.*] Ita veteres libri, edita lectio *cum rege mox Alanorum.* erat autem Pharaſmanes Alanorum rex, cujus infrà habetur mentio. *Caſaub.*

Cum rege Roxolanorum qui de imminutis ſtipendiis querebatur.] An regi Roxolanorum ſolverint ſtipendia Romani, neſcio. Sane videtur diverſum quod hoc loco memorat Spartianus de querela regis Roxolanorum, & imminutis ſtipendiis, à tumultu Sarmatarum & Roxo-

querebatur, cognito negotio pacem compoſuit. [1] Nigrini 7
inſidias, quas ille [2] ſacrificanti Adriano, conſcio ſibi Luſio [3] & multis aliis paraverat, quum eum etiam ſucceſſorem ſibimet Adrianus deſtinaſſet, evaſit. [4] Quare Palma Terracinæ, Celſus Bajis, Nigrinus Faventiæ, Luſius in itinere, ſenatu

Roxolanorum, cujus ſupra meminit. Heic enim querela tenus tantum videtur proceſſiſſe rex iſte Roxolanorum, propter imminuta ſtipendia, quod negotium, facile compoſuit Hadrianus. at tumultus Roxolanorum alius fuit, propter quem præmiſſis exercitibus Mœſiam petiit Hadrianus. libens itaque reponerem lectionem in omnibus libris mihi, qua ſcriptis, qua editis repertam: *Cum rege mox Alanorum, qui de imminutis ſtipendiis querebatur, pacem compoſuit.* De Pharaſmane Alanorum rege accipi velim, qui inter amicos reges imperii, & cui fortaſſe etiam ſtipendia ſolvebantur. nam & eum invitaſſe dicitur Hadrianus, & invitationem eam ſuperbe contempſiſſe. non autem ſine motu fuit illa querela regis Alanorum. ideo pacem cum illo compoſuiſſe Adrianum ſcribit Spartianus. *Salmaſ.*

* *Qui de imminutis ſtipendiis querebatur.*] Vetus malum in Romano imperio, annuis muneribus gentium barbararum pacem redimere. Quod quid erat aliud quàm probroſa tributi penſione, ad rebellandum animos illis facere? Exemplum à Domitiano primo, quantum memoria teneo, in Remp. introductum. Nam illa peſtis Decebalum Dacorum regem, cùm armis vincere non poſſet, annui tributi penſitatione ſibi eum placavit. Perniocioſiſſimum exemplum retinuere omnes deinceps principes in utroque imperio. De Trajano & Hadriano conſtat ex iſtis. iterum Spartianus paullò pòſt: *A pleriſque regibus pacem redemit.* Sed conſuluerunt exiſtimationi ſuæ Rom. imperatores, cùm penſionem hanc annuam, quæ verum erat tributum, honeſtiore vocabulo *ſtipendium* nominarunt, aut *munus.* Herodianus συντάξεις. Salvianus De providentia Dei libro VI. *Ubi ſunt antiquæ Romanorum opes & dignitates? Fortiſſimi quondam Romani erant, nunc ſine viribus. Terrebant Romani veteres, nos timemus: vectigalia illis ſolvebant populi Barbarorum, nos vectigales Barbaris ſumus. Vendunt nobis hoſtes lucis uſuram: tota admodum ſalus noſtra commercium eſt.* & ſtatim: *Inſuper etiam ridiculos ipſi nos facimus, aurum quod pendimus* MUNERA *vocamus, &c.* Caſaub.

1. *Nigrini inſidias.*] Fuere tum in Rep. Nigrini plures, diverſarum gentium. Avidiæ, Pontiæ, Domitiæ: ex qua hic. nam ejus filia erat Domitia Lucilla Ælii Veri uxor: quem, etſi inſidiatoris ſui generum, adoptavit Hadrianus. *Idem.*

2. *Sacrificanti Hadriano.*] Dio Caſſius: ὡς ἐν θήρᾳ δῆθεν ἐπιβεβουλευκότες αὐτῷ. Diſſentit de modo inſidiarum: niſi ſcripſerat ὡς ἐν θυσίᾳ. Utrumque tempus & venationis & rei divinæ aptum inſidiis. fiunt enim opportuni injuriæ qui alibi mentem habent occupatam. Valerius Maximus de Q. Pompeio conſule: *Ambitioſi ducis illecebris corrupti milites, ſacrificare incipientem adorti, in modum victimæ mactarunt.* Idem.

3. *Et multis aliis.*] Hi ſunt quibus cùm eſſet ab Hadriano remiſſa pœna, cuſus eſt hic nummus: CLEMENTIA. AVG. COSS. III. P. P. *Idem.*

4. *Quare Palma Terracinæ.*] Optimæ membranæ, *Terracenis*, & confirmat hanc lectionem vetus editio, quæ habet *Tracenis.* *Terracenam* igitur, & *Terracenas* dixere, ut *Tyanam* & *Tyanas*, *Melitenam* & *Melitenas*, in veteri Tabula. Sic Ἄρκη & Ἄρκαι. & alia infinita. *Salmaſius.*

1. *Romam*

ſenatu jubente, invito Adriano (ut ipſe in vita ſua dicit) occiſi ſunt. Unde ſtatim Adrianus ad refellendam triſtiſſimam de ſe opinionem, quòd occidi paſſus eſſet uno tempore quatuor conſulares, [1] Romam venit, Dacia Turboni credita, [2] titulo Ægyptiacæ præfecturæ, quo plus haberet auctoritatis, ornato: & [3] ad comprimendam de ſe famam, [4] congiarium duplex præſens populo dedit, ternis jam [5] per ſingulos aureis ſe abſente diviſis. In ſenatu quoque excuſatis quæ facta erant, juravit ſe nunquam ſenatorem

1. *Romam venit.*] Refer huc iſtos nummos perperam nonnullis acceptos: FORT. RED. COS. III. S. C. & in aliis ejuſdem anni, ADVENTVS. AVG. S. C. Rediit autem non pedibus, ſed navigio. Alii nummi, NEPTVNO. RED. COS. III. S. C. *Caſaub.*

2. *Titulo Ægyptiacæ præfecturæ, quò plus haberet auctoritatis, ornato.*] Tiberii inſtitutum fuit, ut referunt Tacitus & Tranquillus, provinciæ alicujus præfecturam alii deferre, nomine tenus, alii eam regendam credere. Ad id exemplum, etſi mente diverſa ac fine, videtur Hadrianus Turbonem Daciæ præfectum, alius præfecturæ titulo ornaſſe. Ægyptiacæ autem præfecturæ honor illi defertur: quia inter præfecturas ordini equeſtri proprias, Auguſtalis Ægypti præcipua fuit dignatio. *Idem.*

Titulo Ægyptiacæ præfecturæ ornatum.] Hoc eſt infulis Ægyptiacæ præfecturæ. ut ſupra, *infulis ornatum Pannoniæ, & Daciæ ad tempus præfectum*, dixit. heic vero Daciæ præfectum participat etiam titulo Ægyptiacæ præfecturæ, hoc eſt inſignia illi defert præfecti Auguſtalis. ſic ornamenta conſularia cum alicui deferebantur, non Conſulem eum factum deſignabant, niſi titulo tantum & nomine tenus. *Salmaſ.*

3. *Ad comprimendam de ſe famam, congiarium duplex præſens populo dedit.*] Sollemne iſtud Principibus, ſepelire infamiam ſuam pulvere aureo. de quâ arte, nimis quam nervoſe Plinius paneg. ad Trajanum cap. XXVIII. cujus verba, ut & aliorum multa produximus ad Tac. lib. XIII. Annal. cap. 18. *Grut.*

4. *Congiarium duplex præſens populo dedit.*] Referas huc non abſurde nummum: LIBERALITAS. AVG. COS. III. addit *præſens*: quia ut plurimum Imperatores pronuntiabant, non repræſentabant congiaria. *Caſaub.*

5. *Per ſingulos diviſis.*] Reg. *pro ſingulis.* minùs eleganter: minùs verè. *Idem.*

* *Statim curſum fiſcalem inſtituit.*] Spartianus dicit: curſum à privatis ad fiſcum eſſe traductum. *τὸ inſtituit*, refer ad *fiſcalem*, non ad *curſum.* Auguſtus primus publicum & vehicularium curſum inſtituit. Utilitas inventi pace belloque palàm maxima: ſed calamitas non minor illorum, quorum poſſeſſionibus ſive patrimoniis indicebantur angariæ aut veredi. Cùm autem in curſu publico etiam eorum qui illum uſurpabant, ſumtus intervenirent; videtur Hadrianus ea lege qua de hîc Spartianus, non provincialium conſuluiſſe commodis, ſed illorum qui curſum eſſent uſurpaturi. Nam ſubjungit auctor: *ne magiſtratus hoc onere gravarentur.* Magiſtratus hîc capio, non urbicos: quid enim illis cum curſu? ſed qui irent in provincias, aut per provincias ſuas iter facerent. Hos juſſit Hadrianus, non propriis ipſorum, ſed fiſci impenſis, uti publicis equis. Ante Octavium nihil opus tali ſubſidio magiſtratibus provinciarum: cùm præſto ipſis adeſſent præbendorum mancipes, qui equos, mulos,

rem niſi ex ſenatus ſententia puniturum. * Statim curſum ¹ fiſca-

mulos, tabernacula, & quicquid ad iter neceſſarium, de publico exhiberent. Poſtea verò quàm mutata eſt per Auguſtum ratio vetus, & cuique eorum qui in provincias deſtinarentur, certum quid, ut referunt Suetonius libro ſecundo, cap. XXXVI. & Dio lib. LIII. fuit attributum pro cujuſque dignitate: tum cepêre illi vecturæ ſumtus experiri quàm eſſent magni. His igitur Hadrianus lege iſta ivit conſultum. *Caſaub.*

Statim curſum fiſcalem inſtituit.] Inſtitutio hæc fiſcalis curſus ab Hadriano curſum repreſſit eruditiſſimorum interpretum, qui ſcopulo quaſi quodam objecto heic repente reſtiterunt. Sane non poteſt aliter hic locus exponi, quam Adrianum primum inſtituiſſe publicum curſum, cum ante ipſum non eſſet: idque in gratiam magiſtratuum, ne in provincias euntes, impenſis ſuis iter facerent. nam *curſum fiſcalem* heic vocat Spartianus, quem alii *curſum publicum.* ſic *Rèda fiſcalis*, Sulpitio Severo lib. III. de vita Martini: *Per aggerem publicum plena militantibus viris fiſcalis reda veniebat.* Atqui conſtat curſum publicum ab Auguſto primum inſtitutum, ſic enim ſcribit Suetonius: *Quo celerius ac ſub manum annunciari cognoſcique poſſet, quid in provincia quaque gereretur, juvenes, primo modicis intervallis, per militares vias, dehinc vehicula diſpoſuit.* Videtur tamen Auguſtus ita vehicularium illum curſum inſtituiſſe, ut ad eam rem tantum uſurparetur, quam ibi notat Suetonius, nempe, ut quid in provinciis gereretur, cognoſcere celerius poſſet, non ut etiam magiſtratibus aliiſque paſſim hominibus exhiberetur: quod poſtea factum eſt, ex inſtituto Adriani, quemadmodum hic locus aperte oſtendit. & ut ſcias non poſſe nec debere hæc aliter accipi, en tibi Aurelium Victorem qui hanc inſtitutionem publici curſus Trajano tribuit ſub eadem ratione qua Suetonius Auguſto: *Simul noſcendis ocius quæ ubique è republica gerebantur admota media publici curſus: quod equidem munus ſatis utile in peſtem Romani orbis vertit poſteriorum avaritia inſolentiaque.* An non ſatis aperte ac dilucide Trajanum auctorem facit primum, & inſtitutorem publici curſus? nec minus manifeſto hoc loco Spartianus Hadrianum. non dubium tamen eſt ante Trajanum & Hadrianum vehicularium curſum fuiſſe cognitum vel ab illa inſtitutione Auguſti, de qua Suetonius in ejus vita. Nam & vehiculationem Italiæ remiſſam in veteribus Nervæ nummis legere eſt. ſed & initio vitæ hujus ubi ſic ſcriptum eſt de Hadriano adhuc privato, *ex qua feſtinans ad Trajanum ut primus nunciaret exceſſum Nervæ, à Serviano ſororis viro diu detentus, fractoque conſulte vehiculo diu tardatus, pedibus iter faciens ejuſdem Serviani beneficiarium antevenit.* Vehiculum illud ὄχημα δημόσιον fuiſſe interpretor. falſi igitur fuerunt Spartianus & Aurelius Victor, hic qui Trajano, ille qui Adriano inventionem publici curſus vindicat. Conſtat tamen & certum eſt ante Adrianum magiſtratibus, cum in ſuas ibant provincias, non patuiſſe copiam publici curſus, ſed ſuis ſumptibus ire & redire ſolitos. nec enim alii vehicularium illum curſum uſurpabant, quam qui ex provinciis ad principem deſtinabantur, aut qui à principe in provincias mittebantur, aliquid annunciaturi. nam ad hoc tantum fuit primum inſtitutus. atque ita quidem verum erit, quod ad magiſtratus, Hadrianum inſtituiſſe curſum fiſcalem, ne hoc onere gravarentur. nam antea non fuerat, ut ejus facultas daretur magiſtratibus. Fiſcalis igitur reda, & fiſcalis curſus, non quod cum fiſcus exhibere teneretur, ſed quod res fiſcales eo tranſveherentur; ut aurum & argentum ſacrarum largitionum, cum ad comitatum principis deſtinabantur, veſtes & aliæ ſpecies, quæ fiſcales dicebantur. vel fiſcalis ſimpliciter, eſt δημόσιος. ut contra τὸ δημόσιον, fiſcum appellarunt. nec enim publicus curſus dicebatur, quod omnibus eſſet publicus, aut paſſim omnibus licentia

[1] fiſcalem inſtituit, [2] ne magiſtratus hoc onere gravarentur. Ad colligendam autem gratiam nihil prætermittens, [3] infinitam pecuniam quæ fiſco debebatur, [4] privatis debitoribus

licentia fieret ejus uſurpandi. nam præter magiſtratus, & illuſtres, quorum honori potius quam uſui hoc deferebatur, ut ait lex IIII. Cod. Theod. *de curſu publico*, & eos quos ad ſe princeps evocabat, aut à ſe dimittebat, nemini prorſus privato, vindicandi publici curſus facultas erat conceſſa, nec niſi in publicis cauſis evectiones fieri licebat, aut ad tranſmittendos largitionales titulos. hic publicus & fiſcalis dictus. adde quod ne ſub poſterioribus quidem imperatoribus omnes magiſtratus hanc publici curſus uſurpationem ſibi vindicare audebant, ſed illi tantum, *quos ſublimiſſimæ adminiſtrationis inluſtraverat indeptio, &c.* ut fertur lege Gratiani, Valentiniani & Theodoſii A. A. A. titulo quo ſupra. Sic varie pro temporibus moderata eſt publicæ evectionis ratio, & modo latius, modo arctius diſpenſata, ut dicturi ſumus ad vitam Antonini Pii. Favebit etiam huic expoſitioni quod curſum ſimpliciter, curſum illum publicum appellent interdum auctores, ut leg. v. Cod Theod. *De curioſis: in his duntaxat in quibus curſus à provincialibus exhibetur*, & leg. III. eod. tit. *Per id tempus quo curſus tuendi ſollicitudinem ſuſtinetis.* Sic *curſum inſtituere fiſcalem*, hoc loco eſſet, inſtituere ut curſus publicus eſſet fiſcalis: hoc eſt à fiſco exhiberetur. tunc omnino illa verba, *ne hoc onere magiſtratus gravarentur*, de onere exhibitionis accipi deberent, & de magiſtratibus municipalibus vel curialibus. non enim minus hoc onere levati eſſent rectores provinciarum, ſi provinciales curſum exhibuiſſent, quam ſi fiſcus. quod jam ſupra nobis dictum. Hanc interpretationem qui volet amplectatur, quam fateor maxime veriſimilem eſſe, vel propter illud, *hoc onere.* non poſſum adhuc tamen à priore mea ſententia deduci, *curſum fiſcalem*, heic eſſe publicum curſum. *Salmaſ.*

Statim curſum fiſcalem inſtituit.] Haud aliter Pal. etiam noſter; male mutatum ab aliis in *inbibuit*. Grut.

1. *Fiſcalem curſum.*] *Fiſcalis curſus* & *curſus publicus* idem. ſic *res publicæ*, & *res fiſcales*. Salmaſ.

2. *Ne magiſtratus hoc onere gravarentur.*] Ut in auctore & inſtitutore primo publici curſus diſſident Victor & Spartianus, ſic in cauſa quoque inſtitutionis. ille enim ad hoc inſtitutum refert, ut ocius noſcerentur annunciarenturq; principi quæ ubique terrarum è rep. gerebantur. in quo falſus eſt. nam longo ante Trajanum tempore jam Auguſtus vehicularium curſum inſtituerat in hoc, ut citius & ſub manum poſſet noſcere, quid in provinciis gereretur. Spartianus autem non Trajanum, ſed ſucceſſorem ejus Hadrianum auctorem publici curſus agnoſcit, & cauſam inſtitutionis hanc fuiſſe vult, ne magiſtratus hoc onere gravarentur, hoc eſt ne ſuis impenſis iter facerent, cum in provincias ſuas mittebantur magiſtratus. δημοσίᾳ vero ἱππάζειν, non eſt curſum publicum uſurpare, ut cenſet vir undequaque doctiſſimus. nam quibus dabatur δημοσίᾳ ἱππάζειν ab Imperatore, illi erant qui publico equo donabantur, ut infra multis docebimus. *Idem.*

3. *Infinitam pecuniam quæ fiſco debebatur.*] Fiſci nomine etiam populi Rom. ærarium debes hîc intelligere. *Caſaub.*

4. *Privatis debitoribus in urbe atque Italia.*] Separat debita civium urbanorum atque Italicorum à debitis provincialium. Omnes perinde fiſco tenebantur: ſed diverſo modo. cives urbani & Italici privatim ex diverſis cauſſis: putâ, legatis teſtamentorum, adminiſtratione rerum fiſci, aut ærarii, item ex mulctis, & ſimilibus: provinciales homines etiam publicè tributorum reliqua debebant. *Idem*,

1. *In*

toribus in urbe atque Italia, [1] in provinciis verò etiam [2] ex reliquis [3] ingentes ſummas remiſit, [4] ſyngraphis in foro divi Trajani, quo magis ſecuritas omnibus roboraretur, incenſis. [5] Damnatorum bona [6] in fiſcum privatum redigi

1. *In provinciis vero etiam ex reliquis.*] Euſebius in Chronico: Ἀδριανὸς χρεῶν ὀφειλὰς τῶν ὑπ' αὐτὸν πόλεων καὶ πολιτῶν, &c. igitur τὰς ὑπ' αὐτὸν πόλεις, non aliter interpretari poſſumus, quam provincias omnes imperii Romani, vel urbes omnes quæ ſub imperio erant, vel imperatore. itaque indefinitè provincias dixit Spartianus: *provinciis ex reliquis ingentem ſummam remiſit.* nam τῶν ὑπ' αὐτὸν πόλεων καὶ πολιτῶν, idem ſignificat. Et non dubium eſt quin Euſebius, per Ῥωμαίους cives urbanos & Italicos intellexerit: per πόλεις vero, καὶ πολίτας, provincias & provinciales. nam ſub Hadriano adhuc obſervabatur illud diſcrimen, inter cives Romanos, & provinciales, quod poſtea ſublatum eſt lege Antonini Pii, qua civitas omnibus data. *Salmaſ.*

2. *Ex reliquis.*] Non rectè priùs editi, *reliquis*: etſi dicunt Græci & ἐλλείμματα & λοιπάδας. dicunt & λοιπά. Gloſſ. λοιπά, *reliqua, reliquorum.* Caſaub.

Ex reliquis ingentes ſummas remiſit.] Palatinus codex, & Mediol. editio, *ex reliquiis.* Non puto tamen *reliquias* ab auctoribus in hoc ſenſu uſurpari. ſed *reliqua* ſemper dicunt, Græci λοιπάδας, & λοιπογραφίας. & *reliquiæ* proprie ſunt λείψανα. *Salmaſ.*

3. *Ingentes ſummas remiſit.*] Definit vetus lapis ſummam hujus indulgentiæ. IMP. CAESAR. TRAIANVS. HADRIANVS. AVG. P. M. TR. P. COS. III. RELIQVA. VETERA. HS. NOVIES. MILL. ABOLITA. ait VETERA: hoc eſt proximorum ſedecim annorum: quo ſpatio liberalitas hæc ab Hadriano circumſcripta, teſte Dione. *Caſaub.*

4. *Syngraphis in foro incenſis.*] Fecere hoc multi principes: qua de re ad Suetonium multa, libro ſecundo, c. XXXII. *Idem.*

Syngraphis in foro Trajani, &c.] Caſſiodorus in chronico: *Aviola & Panſa, his conſulibus reliqua tributorum urbibus relaxavit, chartis publicis incenſis, plurimos etiam ipſis tributis liberos fecit.* At vetus collectio chronicorum ex Thoromacho ſic habet: *Adrianus utraque lingua eruditus benigniter tributa urbium plurimarum relaxavit: polepticis publicis incenſis plurimos à tributis liberos fecit. poleptica*, pro *polyptica.* ſic enim ſcribebant, ut *megalina pelles*, apud vetuſtum auctorem pro *mygalinis.* Polyptica igitur, & ſyngraphæ, & chartæ publicæ, pro eodem. laterculum & indicem, etiam hodie *poliarium* vocamus, quaſi *polypticarium.* Salmaſ.

5. *Damnatorum bona.*] Male dubitari video, utrum omnium, an illorum tantum quattuor conſularium, de quorum damnatione paulo ante loquutus eſt auctor. nullo modo dubitandum eſt quin omnium. *Idem.*

6. *In fiſcum privatum redigi vetuit.*] Quaſi alius eſſet fiſcus præter privatum principis. Sed abutuntur vocibus *fiſcus* & *ærarium* mediæ ætatis ſcriptores. *Caſaubonus.*

In fiſcum privatum redigi vetuit.] *In fiſcum privatum*, εἰς τὸ βασιλικόν. fiſcus, & ærarium συνώνυμα ſunt. ſed magis proprie, fiſcus de principis ærario: ita enim uſus obtinuit. Confundunt tamen auctores, & privatum ærarium, & privatum fiſcum appellant, τὸ βασιλικὸν ταμεῖον. publicum autem, populi ærarium. Sic Dio, aliique ſcriptores Græci, τὸ βασιλικὸν τῷ δημοσίῳ opponunt: privatum nempe ærarium publico. *Salmaſ.*

redigi vetuit, [1] omni ſumma in ærario publico recepta. [2] Pueris ac puellis, quibus etiam Trajanus alimenta detulerat, incrementum liberalitatis adjecit. [3] Senatoribus qui non vitio ſuo decoxerant, patrimonium pro liberorum modo ſenatoriæ profeſſionis explevit, ita [4] ut pleriſque [5] in diem vitæ ſuæ [6] dimenſum [7] ſine dilatione præſtiterit. [8] Ad honores explendos non ſolùm amicis, [9] ſed etiam peſſimis

1. *Omni ſumma in ærarium publicum ſuſcepta.*] Invenio ſcripturam longè aliam in regio: ubi totus locus ita eſt conceptus: *Damn. b. in f. pr. r. vetuit. omnem ſummam in ærario publico receptam, pueris ac puellis, quibus e. T. a. d. incrementum liberalitatis adjecit.* Caſaub.

Omni ſumma in ærarium publicum ſuſcepta.] Non ſollicitanda hæc ſcriptura, nec diſtinctio. cave enim illam admittendam cenſeas, quam in ſuo Regio reperi teſtatur vir eruditiſſimus. nihil ea falſius. *Salmaſ.*

2. *Pueris ac puellis, quibus etiam Traj.*] Veteri lege ante undecimum ætatis annum pueri ad frumentationem non admiſſi. Primus gratiam fecit annorum Auguſtus, ut narrat Suetonius, vitæ ejus, cap. XLI. Sed Auguſti beneficium ad unam aut fortaſſe alteram ipſius liberalitatem pertinuit, non immutata lege veteri: quam primus ille Optimus principum labefactavit etiam cum pueris & puellis hoc jure communicato. Quo nomine meritò laudatur in illo perfectæ artis panegyrico Plinii. *Caſaubonus.*

3. *Senatoribus patrimonium explevit.*] Suetonius in Veſpaſiano, *Explevit cenſum ſenatorium.* Exemplum ab Auguſto. Suetonius, cap. XLI. *Senatorum cenſum ampliavit, ſupplevitque non habentibus.* Sed illud Hadriano proprium, quòd *pro liberorum modo* cuique cenſus expletur ſenatoriæ profeſſionis. Addit, *qui non vitio ſuo decoxerant:* quia in decoctores ſeverè animadvertit Hadrianus, ut narratur inferiùs. *Idem.*

4. *Ut pleriſque in diem vitæ ſuæ dimenſum ſine dilatione reſtituerit.*] Palat. *reſtiterit:* adeo ut videatur fuiſſe *præſtiterit.* Grut.

5. *In diem vitæ ſuæ.*] Διὰ βίου. Mira locutio: nam dies obitus intelligitur, ſive ultimus vitæ. alius dixiſſet, uſque ad mortem. Sic vivere pro mori. Capitolinus in Vero: *Non imperandi ſecutos ordinem ſed vivendi.* Id eſt, vitam implendi & moriendi, ut ibi exponemus. *Caſaub.*

In diem vitæ ſuæ.] Dies heic pro tempus, & *in diem vitæ ſuæ*, nihil aliud vult, quam *in vitam ſuam*, vel *in vitæ ſuæ tempus*, quod Græci διὰ βίου dicunt. ſic in menſem, in annum durare, & ſimilia. ſic *in diem*, pro in tempus, vel in longi temporis dilationem accipitur apud Terent. *Salmaſ.*

6. *Dimenſum ſine dilatione reſtituerit.*] Lego *præſtiterit*, aut, *exhibuerit.* Eſt enim *reſtituere* debitori proprium verbum, non beneficium præſtantis. *Caſaubonus.*

7. *Sine dilatione reſtituerit.*] Reſtituuntur, quæ ab aliquo abierunt, ſed præſtantur, quæ nondum cuiquam contigerunt. legendum igitur hoc loco, *præſtiterit*, ex fide & auctoritate vetuſti Codicis. *Salmaſ.*

8. *Ad honores explendos, non ſolùm amicis, ſed etiam paſſim aliquantis, multa largitus eſt.*] Adſcripta item Palatino aliorum lectio, *ſed etiam peſſimis.* verùm ipſe alteram retinet. rectè. idem enim dicit quod Tac. lib. IV. Annal. cap. 64. *Sine ambitione, aut proximorum precibus, ignotos etiam & ultro accitos munificentia juverat.* ubi nos de vera largitione, plura. *Grut.*

9. *Sed etiam paſſim aliquantis m.*] Regius,

ſimis aliquantis multa largitus eſt. Fœminas nonnullas ad ſuſtentandam vitam [1] ſumptibus juvit. Gladiatorium munus per ſex dies continuos exhibuit, & [2] mille feras natali ſuo

gius, *ſed peßimis etiam al.* atque ita deſcripſit Robertus Bonon. ſanè peſſimè: nam verum eſt *paßim*: id eſt, χύδην & ſine privatæ amicitiæ reſpectu, ut quemque fors obtulerat Hadriano ejus opis egentem. inde *paßivus* apud Tertull. & Firmium, & *paßivitus*, quod aliis paſſim. *Aliquantis* pro aliquot, ut *tanti* pro tot, *quanti* pro quot, apud Tertullianum & omnes inferiores ſcriptores nuſquam non. Sic apud Græcos τόσοι & τοσοῦτοι confunduntur. *Caſaubonus.*

Sed etiam paßim aliquantis.] Quidquid placeat eruditiſſimo Caſaubono, non mihi placet hoc loquendi genus, *paßim aliquantis.* quæ paſſim dantur, omnibus fere dantur. omnes certe libri manu exarati, & editiones anteriores agnoſcunt, *peßimis aliquantis.* nec aliter in ſuis offendit ſcriptum Caſaubonus, quam tamen lectionem ipſe peſſimam judicavit. ego contra, tot librorum conſenſu facile permovear, ut optimam eſſe judicem. quærendum duntaxat qua ſignificatione heic dicantur *peßimi*. *peſſimus* non ſemper τὸν κάκιστον ſignificat, ſed etiam vilem, & infimum. Gloſſæ: *peßimus*, ἔσχατος, κάκιστος. χείριστος. nec caret ratione. nam *peſſumus* à *peſſum* veteri voce, quæ κάτω ſignificat. unde *peſſum dare.* ita vocem *peſſimum* uſurpavit Salluſtius in Jugurthino: *primi, peſſumique.* quid ſi peſſimos hoc ſenſu heic interpretamur? ut Hadrianus non ſolum ſenatoribus patrimonium expleverit, & amicis ſuis, honoratis ſcilicet viris, ad honores explendos multa largitus ſit, ſed etiam peſſimos aliquantos, viles ſcilicet, & infimas perſonas liberalitate juverit? videtur id confirmari eo quod ſequitur, fœminas nonnullas ab eodem fuiſſe ſumptibus adjutas. liceat etiam peſſimos accipere, nequam homines, καὶ ἀσώτους, & qui vitio ſuo decoxerant. nam ſupra dixit Hadrianum multis ſenatoribus qui non vitio ſuo decoxerant, ſenatorium cenſum ſuppleviſſe. at nunc dicat eum & multis etiam multa largitum eſſe malæ vitæ hominibus. *Salmaſ.*

1. *Sumtibus juvit.*] Id eſt pecunia. M. Tullius, *pecuniæ collocandæ ratio eſt, quæ perpetuos ſumtus ſuppeditat.* Infrà, *& ſervis cum donariis & ſumtibus.* ſic cùm dicimus, *magnis ſumtibus redimere aliquid.* Paulinus in vita Ambroſii, *Cui non minimum ſolatii ſacerdos præbuit, dando ſumtus, vel alia quæ erant neceſſaria.* Separat victum ἀπὸ τῶν ἐπιτηδείων. cùm tamen ſæpe idem ſint. Inde *exercere ſumtum diurnum*, locutio ejus ſeculi, pro χρηματίζειν, πορίζειν αὐτῷ τὰ ἐπιτήδεια, vel τὰ καθ' ἡμέραν. *Caſaub.*

Sumptibus juvit.] Cave *ſumptus*, heic pro alimentis accipias. *ſumptus* pecuniam proprie ſignificat, apud illius ætatis auctores. Sic vox *ſumptus* accipitur in lege 11. Cod. Theod. de concuſſ. advoc. *Nec latet manſuetudinem noſtram ſæpiſſime ſcholaſticos ultra modum acceptis honorariis in defenſione cauſarum omnium & annonas & ſumptus accipere conſueſſe.* Ubi *ſumptus* manifeſto ſunt pecuniæ. hinc *ſumptum diurnum exercere*, eſt quæſtum diurnum exercere, & pecuniam colligere ex mercedibus operæ diurnæ. Sic Græci ἀνάλωμα pecuniam dicunt. Seneca *inſumptum* dixit pecuniam quæ inſumitur, exemplo Græcorum, qui ἀνάλωμα. lib. 11. de Benef. cap. x. Paulinus in vita Ambroſii: *Cui non minimum ſolatii ſacerdos præbuit, dando ſumptus, vel alia quæ erant neceſſaria.* nam ibi *ſumptus* eſt pecunia: *alia* autem *neceſſaria*, τὰ ἐπιτήδεια, quæ Græce pro victu accipiuntur. *Salmaſ.*

2. *Mille feras natali ſuo exhibuit.*]

Dio

8 ſuo edidit. Optimos quoſque de ſenatu [1] in contubernium imperatoriæ majeſtatis adſcivit. Ludos circenſes, præter natalitios, decretos ſibi ſprevit: [2] & in concione & in ſenatu ſæpe dixit, [3] *Ita ſe rempub. geſturum* [4] *ut ſciret populi rem eſſe, non propriam.* [5] Tertio conſules, quum ipſe ter fuiſſet, plurimos fecit. Infinitos autem ſecundi conſulatus honore cumulavit. Ipſum autem tertium conſulatum, & quatuor menſibus tantùm egit, & in eo ſæpe jus dixit. [6] Senatui legitimo quum in urbe vel juxta urbem eſſet, ſemper interfuit. Senatus faſtigium in tantum extulit, difficile faciens ſenatores, ut quum Tatianum [7] ex præfecto prætorii, orna-

Dio centum leones & leas totidem ludis natalitiis ſimul exhibuiſſe Hadrianum ſcribit. ut mirum non ſit univerſas eorum ludorum feras tot numero fuiſſe, quot ait Spartianus. *Caſaub.*

1. *In contubernium imperatoriæ majeſtatis.*] Hoc eſt, in conſilium ſuum, & ad de publicis rebus conſultationes. hoc enim vocat contubernium imperatoriæ majeſtatis. Sic Auguſtus è ſenatoribus conſilium ſibi inſtituit, cum quo de negotiis ad frequentem ſenatum referendis antè tractaret. Suet. c. XXXV. *Idem.*

2. *Et in concione & in ſenatu ſæpe dixit.*] Robertus à Porta olim legit, *& in conſilio & in ſ.* Idem.

Et in concione, & in Senatu ſæpe dixit.] Ita quoque Pal. *Grut.*

3. *Ita ſe Rempublicam geſturum, ut ſciret populi rem eſſe, non propriam.*] Egregiè. bonus enim Princeps, nihil aliud quàm procurator. de quâ re egimus ad Taciti lib. I. Hiſt. cap. 49. *Pecuniæ alienæ non appetens, ſuæ parcus, publicæ avarus.* Idem.

4. *Ut ſciret populi rem eſſe, non propriam.*] Eadem mens illius φιλοσοφωτάτου imperatoris Marci, de quo Dio Caſſius, ὁ Μάρκος πάντα τῆς βουλῆς καὶ τοῦ δήμου καὶ τὰ χρήματα, καὶ τἆλλα ἔλεγεν εἶναι. Alexander quoque Severus diſpenſatorem ſe publicum ſolitus appellare. *Caſaub.*

5. *Tertiò conſules, cùm ipſe ter fuiſſet, plurimos fecit.*] Quinam ſunt iſti tertiò conſules ab Hadriano facti? nam in faſtis conſularibus vix unum invenias aut alterum. atqui Spartianus ait factos plurimos. vereor ne oratoriè nimis. Sed interiere videlicet horum nomina, ut ferè omnium ſuffectorum conſulum: quos memoriæ hominum ereptos fama obſcura recondit. Cur autem non & quartò conſules quoſdam fecit? Ejus rei rationem reddit hanc Spartianus: cùm ipſe ter fuiſſet. Res nempe abſurda futura erat, ſi aliquis reperiretur, qui ſæpius quàm Imperator conſul fuiſſet: neque hoc moderatio & pudor tunc hominum ſuſtinuiſſet. Obſervabamus ad quartum Suetonii, manſiſſe conſulatui ſummum honorem, etiam poſt imminutum, & penitus enervatum ejus robur. *Idem.*

6. *Senatui legitimo.*] Expoſuimus ad Suetonium lib. II. cap. XXXV. *Idem.*

7. *Ex præfecto prætorii faceret ſenat.*] Nam præfectura prætorii ex Mecænatis conſilio, quod ille Auguſto dedit, ut refert Dio libro LII. penes equeſtrem ordinem diu manſit: rariſſimè ad præfecturam vocatis qui ordinis eſſent ſenatorii: de Tito obſervat Suetonius. Mutavit hoc inſtitutum Alexander Severus: qui narrante Lampridio, *præfectis prætorio ſuis ſenatoriam addidit dignitatem.* Idem.

1. *Equi-*

ornamentis conſularibus prædítum, faceret ſenatorem, nihil ſe amplius habere quod in eum conferri poſſet, oſtenderit. [1] Equites Romanos, nec ſine ſe de ſenatoribus nec ſecum judicare permiſit. Erat enim tunc mos, [2] ut quum princeps cauſas cognoſceret, & ſenatores & equites Romanos [3] in conſilium vocaret, & ſententiam ex omnium deliberatione proferret. Execratus eſt denique principes qui minus ſenatoribus detuliſſent. Serviano ſororis viro, cui tantum detulit [4] ut ei venienti de cubiculo ſemper occurrerit, tertium conſulatum, [5] nec ſecum tamen, [6] quum ille bis ante Adrianum fuiſſet, [7] ne eſſet

1. *Equites Romanos nec ſine ſe de ſenatoribus.*] Capitolinus in Marco, *Hoc quoque ſenatoribus detulit, ut quoties de eorum capite eſſet judicandum, non pateretur equites Romanos talibus intereſſe cauſis.* Judicabat tamen de ſenatoribus præfectus prætorio, qui rariſſimè factus ex ordine ſenatorio: idque ad Alexandrum Severum video obtinuiſſe: qui, ut ſcribit Lampridius, *idcirco ſenatores eſſe voluit præfectos prætorii, ne quis non ſenator, de Romano ſenatore judicaret.* Cognovit & præfectus urbi de ſenatore: ut ex Dione & libris juris conſtat. *Idem.*

2. *Ut cum princeps cauſas cognoſceret.*] Vet. ed. cum Palatinis membranis, *cauſas agnoſceret.* Salmaſ.

3. *In conſilium vocaret, ſententiam ex omnium ſententia diceret.*] Inſerenda particula, *&*: *in conſilium vocaret, & ſententiam ex omnium deliberatione proferret.* Idem.

4. *Ut ei venienti de cubiculo ſemper occurrerit.*] Ita moris fuit comioribus principibus, & magis civilibus. *Caſaub.*

5. *Nec ſecum tamen.*] Scias dediſſe hoc Hadrianum Serviani moribus: qui etiam in illa extrema ætatis ſuæ regula φρονηματίας τὶς ἦν, regioſque adeò animos gerebat: quo & nomine tandem ſibi pernitiem accivit. Nam quod vel ipſe, vel conſcius morum ejus imperator, parum putavit honorificum; id videas ab aliis expetitum ambitioſiſſimè: ut collegæ in conſulatu eſſent principis. Quare Trajanus tertium conſulatum ideo in plures produxit menſes, ut duos ſummos viros pariter conſules tertiò, collegas ſibi alterum poſt alterum poſſet facere. Sanè tanti honor iſte habitus eſt, ut eum poſtea principes privatis inviderint: ſed reſtituit Julianus. *Idem.*

6. *Quum ille bis ante Hadrianum fuiſſet.*] Spartianus ſupra: *Prætor factus eſt ſub Surano bis, Serviano iterum Coſ.* Quod falſum: eo enim anno primum Conſulatum cepit. Secundum autem Conſul fuit cum L. Fabio Juſto, tertio poſt Hadriani primum Conſulatum anno, ut ex vetuſtis lapidibus conſtat, in quibus ita ſcribitur non uno loco: C. URSO. SERVIANO. II. ET. JUSTO. COSS. alibi autem in iiſdem lapidibus nominatur, *C. Julius Servilius, Urſus Servianus.* ſic non bis ante Hadrianum Conſul fuerit Servianus, ſed ſemel tantum. Tertium autem Conſulatum, cujus heic apud Spartianum mentio, geſſit cum Vibio Varro, quem Verum vocari vult Onuphrius. perperam. nam is, C. Ubius Juventius Varus dictus eſt, ut nos alibi dicemus. *Salmaſ.*

7. *Ne eſſet ſecundæ ſententiæ.*] Ipſene an Servianus? Hadrianum imperatoria majeſtas ſupra collegam efferebat: Servianum, ſi antiquis moribus fuiſſet locus,

cus,

eſſet ſecundæ ſententiæ, * non petenti ac ſine precatione con-

cus, ætas, & quòd, ut Spartianus ait, bis ante Adrianum conſul fuiſſet. Primæ aut ſecundæ ſententiæ eſſe dicebantur propriè ſenatores, non autem conſules. horum erat relatio; illorum ſententiæ dictio. Primi ſententias rogabantur coss. deſignati: aut ſi ii nulli eſſent, princeps ſenatus. quare *primæ ſententiæ ſenator*, & *princeps ſenatus* tantundem valent. Trebellius Pollio in Piſone tyranno; *Aurelius Fuſcus conſularis primæ ſententiæ, qui in locum Valeriani ſucceſſerat.* Valerianum autem Capitolinus in Gordianis vocat *principem ſenatus*. Trebellius, *clariſſimum principem civitatis*. Caſaub.

Ne eſſet ſecundæ ſententiæ.] Hæc verba, *ne ſecundæ ſententiæ eſſet*, aut de Serviano, aut de Hadriano dictum accipiamus. utrumlibet autem exponendi modum amplectaris, falſus & abſurdus apparebit. in vicino remedium: nihil enim propius eſt, quam hæc verba falſi arguere & expungere, quæ ſciolus aliquis in hunc locum infulſit, qui rationem heic deſiderari putabat, quare Hadrianus non ſecum tertium Conſulatum Serviano detuliſſet; & eam quam maxime veriſimilem reperiebat, ad oram Codicis adpoſuerat, quæ poſtea in contextum admiſſa eſt. Sic igitur totus hic locus legendus, & conſtituendus ejectis inſerticiis illis verbis: *Serviano ſororis viro, cui tantum detulit, ut ei venienti de cubiculo ſemper occurrerit, tertium Conſulatum, nec ſecum tamen, cum ille bis ante Hadrianum fuiſſet, non petenti ac ſine precatione conceſſit.* Spartianus paulo ante, ut Hadrianum ſenatoribus multum ſemper detuliſſe, & civilem in omnibus principem egiſſe oſtenderet, ſcripſit eum tertio Conſules plurimos feciſſe, cum ipſe ter fuiſſet; ſic numero Conſulatuum plures ſibi exæquaſſe. eumdem hunc honorem tertii Conſulatus Serviano non petenti ac ſine precatione conceſſiſſe heic dicit. non illud ſolum magnum, quòd tertium conſulatum, nam multis hoc dederat, ſed quod non petenti. addit Spartianus, *non tamen ſecum.* quod pertinet ad imminutionem honoris iſti Serviano ab imperatore conceſſi. nam majus, & magis honorificum ipſi fuiſſet, ſi collega Hadriani in hoc tertio Conſulatu factus eſſet. Honorem enim Conſulatus iſtud non parum augebat, eum magiſtratum cum principe gerere, & principis collegam eſſe. tantum vero abeſt ut cuiquam minime honorificum fuerit, collegam Cæſaris in conſulatu fieri, quod de Serviano putarunt ad hunc locum eruditi, ut etiam de faſtigio ſuo deſcendere quodammodo exiſtimaretur imperator, & in æquum venire cum privatis, dum eum honorem non ſolus, ſed cum altero gereret. Suetonius in Octavio: *Exegit autem, ut quoties ſibi conſulatus daretur, binos pro ſingulis collegas haberet: nec obtinuit, reclamantibus cunctis, ſatis majeſtatem ejus imminui, quod honorem eum non ſolus, ſed cum altero gereret.* Hinc factum, ut omnes poſt Diocletianum principes hunc honorem privatis communicare deſierint, uſque ad Julianum, qui veterem morem reſtituit, & collegam ſibi in conſulatu unum ex privatis adſcivit. refert Ammianus. non igitur hoc honori Serviani dedit Hadrianus, quod eum ſecum conſulem non fecerit, πολλοῦ γε καὶ δεῖ, nec hic ſenſus hujus loci. Contrarium plane oſtendit Spartianus, illa voce, *Tamen conceſſit*, inquit, *tertium Conſulatum Serviano, cui plurimum deferebat, non petenti ac ſine precatione, non ſecum tamen.* Quibus verbis aperte ſignificat unum iſtud defuiſſe honori, quem Serviano conceſſum ivit Hadrianus, quod non ſecum eum illi honorem indulſerit, nec collegam ſibi in tertio Conſulatu fecerit. quæ ſequuntur autem, *quum ille bis ante Hadrianum fuiſſet*, eo pertinent, ut demonſtret Spartianus, Hadrianum ▮ voluiſſet potuiſſe Servianum ſecum tertio conſulem nuncupare. nam cum hic Servianus bis conſul ante Hadrianum fuerit, tres vero Conſulatus poſt Servianum

conceſſit. [1] Inter hæc tamen & multas [2] provincias à Trajano acquiſitas reliquit: & [3] theatrum quod ille in campo Martio poſuerat, contra omnium vota deſtruxit. Et hæc quidem eo triſtiora videbantur quòd [4] omnia quæ diſplicere vidiſſet Adrianus, [5] mandata ſibi ut faceret decreto Trajani eſſe ſimulabat. [6] Quum Tatiani, præfecti ſui & quondam tutoris, potentiam ferre non poſſet, niſus eſt eum obtruncare: ſed revocatus eſt, quia jam quatuor conſularium occiſorum, [7] quorum quidem necem in Tatiani con- 9

vianum iterum conſulem geſſerit Hadrianus, poterat Servianum in uno ex his tribus conſulatibus collegam ſibi aſſumere, & tertio conſulem facere. quod tamen non fecit, ſed tres iniit & cepit Conſulatus, antequam tertium Serviano deferret. Cauſam non adjecit Spartianus, quare Serviano cum tertium Conſulatum daret Hadrianus, non ſecum tamen dederit. Extitit gloſſator quidam, ineptiſſimus homo, qui divinaret non aliam eſſe poſſe, quam *ne ſecundæ ſententiæ eſſet.* quæ quam abſurda ſit & falſa, nemo non ex iis quæ diximus, poteſt intelligere. *Salmaſ.*

* *Non petenti, ac ſine precatione conceßit.*] Aliud quid fuit in Pal. codice, loco illo *non*; ſed quod ita eraſum eſt, ut nihil appareat vocis prioris. *Grut.*

1. *Inter hæc tamen & multas provincias à Trajano acquiſitas reliquit.*] Diverſe hoc Hadriani factum homines accepere. quidam enim id eum in invidiam rerum geſtarum gloriæque Trajani, alii callido conſilio feciſſe interpretati ſunt, quaſi aſtute donaret illud quod retinere non poterat: Dio vero inconſiderate & inconſulte Perſis poſtulantibus eam provinciam à Trajano acquiſitam conceſſiſſe. *Salmaſ.*

2. *Provincias à Trajano acquiſitas.*] Sic auctor Græcus: Κτηθεῖσαν ὑπὸ Τραϊανοῦ Μεσοποταμίαν. *Idem.*

3. *Theatrum quod ille in campo Martio poſuerat.*] P. Victor in deſcriptione Urbis, *Trajani porticus in campo Martio.* theatri, ut ab Hadriano deſtructi, mentio nulla. *Caſaub.*

4. *Omnia quæ diſplicere vidiſſet Hadrianus.*] Aſtutia non incommoda, ad minuendam præſentium invidiam; ut oſtendimus ad Tac. lib. 1. Ann. cap. 6. *Patris juſſa ſimulabat.* Grut.

5. *Mandata ſibi ut faceret decreto Trajani.*] Vetus ars principum ad declinandam triſtioris facti invidiam. Sic Antonius & Octavius, omnia ex tabulis Cæſaris fingebant ſe facere: Tiberius ex Auguſti præceptis. *Caſaub.*

Mandata ſibi ut faceret decreto Trajani eſſe ſimulabat.] Optimæ membranæ: *decreto à Trajano.* vet. ed. *decreta à Trajano.* legendum putarim: *Et hæc quidem eo triſtiora videbantur, quod omnia quæ diſplicere vidiſſet Hadrianus, mandata ſibi ut faceret, & decreta Trajano eſſe ſimulabat.* Ea decreviſſe facere Trajanum, & ſibi mandaſſe ut faceret. legi etiam poſſet, *decreta à Trajano*, ex fide veteris Editionis. *Salmaſ.*

6. *Et quum Tatianum ex præfecto prætorii.*] Vet. ed. *Atutinum*, & paulo poſt, *quorum quidem necem in Tatiani conſilia refundebat*, *in Attatiani* habet. utrobique legendum *in Attiani.* diximus de hoc *Attiano* ſupra, qui tutor Hadriani fuit, quemque perperam viri docti, & inter hos Onuphrius cum Titiano confundunt, qui anno decimo imperii Hadriani Conſul fuiſſe memoratur cum Gallicano. nam hic Attianus nunquam Conſul fuit, ſed conſularibus tantum ornamentis præditus. *Idem.*

7. *Quorum quidem necem in Tatiani conſi-*

conſilia refundebat, premebatur invidia. [1] Cui quum ſucceſſorem dare non poſſet [2] quia non petebat, id egit ut peteret: atque ubi primùm petiit, in Turbonem tranſtulit poteſtatem: [3] quum quidem [4] etiam Simili alteri præfecto, Septicium Clarum ſucceſſorem dedit. [5] Summotis his à præfectura quibus debebat imperium, Campaniam petit: ejuſque omnia oppida beneficiis & largitionibus ſublevavit, [6] optimum quenque amicitiis ſuis jungens. Romæ verò

conſilia refundebat.] Regius, *quorum quidam necem in Arciani conſilia refundebat.* Ἀκυρολογία eſt, *refundere*, pro transfundere, vel transferre, & ut vertitur in Gloſſis, μεταβάλλειν. propriè eſt μετεγχύειν. Juriſconſultis ἀναλύειν τὴν δαπάνην: cùm reſtituitur facta impenſa. Apud Apollionem in Claudio, *loricam refundere*, *cocum refundere*: reddere cùm fueris uſus. *Caſaub.*

1. *Cui cùm ſucceſſorem dare non poſſet.*] *Dare ſucceſſorem* alicui dicebant, ut verbi invidiam mollirent, pro ſummovere, exauctorare, καθαιρεῖν. paullò pòſt, *Septitio Claro & Suetonio Tranquillo ſucceſſores dedit.* Lampridius in Alexandro Severo, *Si unquam alicui præſentium ſucceſſorem dedit, ſemper illud addit, Gratias tibi agit Reſp.* ſic *mittere ſucceſſorem*, & διάδοχον πέμπειν apud Herodianum pro abrogare alicui imperium. *Idem.*

2. *Quia non petebat, id egit ut peteret.*] Procul dubiè arte aliquâ ſimili, quam deſcripſit Tacitus in vitâ Agricolæ capite XLII. ubi hæc examinamus penſius. *Grut.*

3. *Quum quidem Simili alteri præfecto Septicium clarum.*] Non poteſt ex Dione colligi duos illa tempeſtate fuiſſe præfectos prætorio diſſentit etiam Spartianus à Dione de hoc Simili. nam videtur Spartianus heic innuere Hadrianum Simili offenſum, ſucceſſorem ei dediſſe ut Attiano. ſequitur enim, *Summotis his à præfectura, quibus imperium debebat, Campaniam petiit.* Contrarium plane ſcribit Dio, qui & Similem invitum ad præfecturam veniſſe, ac brevi illam tempore adminiſtraſſe ac ſtatim ſponte ſua dimiſiſſe narrat, cum vix id impetraſſet: Καὶ τὴν τῶν δορυφόρων ἀρχὴν ἄκων τότε ἔλαβε, καὶ λαβὼν ἐξίστατο· μόλις δὲ ἀφεθεὶς ἐν ἀγρῷ ἥσυχος ἑπτὰ ἔτη τὰ λοιπὰ τοῦ βίου διήγαγε. *Salmaſ.*

4. *Etiam Simili alteri præfecto.*] Erant igitur illa tempeſtate duo præfecti prætorio: quod jam inde ab Auguſto interdum accidiſſe obſervat Dio. poſtea auxit variè numerus. Similem in præfectura collegam Tatiani tollit in cælum laudibus Dio, & ex eo Zonaras, Cedrenus, alii. Vellem tanti viri proprium nomen & prænomen ne nobis invidiſſent. *Caſaub.*

5. *Summotis his à præfecturâ, quibus debebat imperium.*] Aliud obtinebat ſæculo aureo. de quo ſic Seneca epiſt. XC. *Officium erat regnare, non regnum. nemo quantum poſſet, adverſus eos experiebatur, per quos cœperat poſſe.* de qua modeſtia nos plura ad illa Taciti lib. IV. Ann. cap. 57. *Grut.*

6. *Optimum quemque amicitiis, &c.*] Etſi de Campanis hominibus ſolum videtur loqui, eſt tamen verum etiam in aliis. Dio obſervat & Romæ & in provinciis optimum quemque in contubernio ſuo habuiſſe Hadrianum: cum iis cœnitaſſe; atque adeò ſæpe quartum in curru vectum. *Caſaub.*

Optimos quoſque amicitiis ſuis jungens.] Optimos quoſque in amicorum numero habuiſſe Adrianum non ſemel dixit Spartianus. Hinc confirmatur expoſitio noſtra loci illius ita à nobis emendati ſupra: *Non ſolum amicis ad explen-*

rò [1] prætorum & conſulum officia frequentavit, conviviis amicorum interfuit. [2] Ægros bis ac ter die, & nonnullos equites Romanos ac libertinos, viſitavit, [3] ſolatiis refovit, conſiliis ſublevavit, conviviis ſuis ſemper adhibuit. omnia denique ad privati hominis modum fecit. [4] Socrui ſuæ honores præcipuos impendit ludis gladiatoriis [5] cæteriſque officiis. [6] Poſt hæc profectus in Gallias, [7] omnes cauſariis liberalitatibus ſublevavit. Inde in Germaniam tranſiiit: paciſ-

explendos honores, ſed etiam peßimis aliquantis multa largitus eſt. Quæ verba hoc volunt, non optimis tantum quibuſque, quales erant omnes amici Hadriani, ſed etiam peſſimis aliquantis, multa ab Hadriano donata. *Salmaſ.*

1. *Prætorum & conſulum officia frequentavit.*] Ita imperatorum comiſſimus quiſque. De Auguſto & Suetonius & Dio multa: qui etiam de Trajano refert ſimilia. De iſtis officiis diximus ad Suet. libro ſecundo, capite LIII. *Caſaub.*

2. *Ægros bis ac ter die.*] Qui præſertim graviùs ægrotarent. Dio, τοὺς πάνυ νοσοῦντας φίλους ἐπισκέπτετο· poteſt verti, *amicos graviùs ægrotantes viſitavit.* Spartianus infrà, *ægros milites in hoſpitiis ſuis viſebat.* Apparet magni Romanos officii genus hoc æſtimaſſe, cujus adeò frequens in vitis imperatorum mentio. *Idem.*

Ægros bis ac ter die.] Sic & Pal. noſter. *Grut.*

3. *Solatiis refovit.*] *Solatia* heic, mea quidem ſententia, non ſunt ſimplices allocutiones, quibus adverſus ægrotantes amicos defungimur, cum eos inviſimus, ſed aliquid plus quam verba vox hæc ſignificat hoc loco. *ſolatia* pro alimentis & ſalariis accipiebat non ſolum ſequior & poſterior ætas, ſed etiam illa quæ optimæ, & antiquæ propior. exempla paſſim obvia, & jam pridem ab eruditis viris hoc obſervatum in Cod. Theod. *ſolatiis pro mercedula præſtitis.* Commoda & ſalaria militiæ, *ſolatia* appellant imperatores in Codice. Juſtinianus etiam *puncta* dixit Cod. de advocat. diverſ. jud. inde *adpunctari* vulgo dicimus, cui ſalarium conſtitutum eſt, & *diſpungere* donare. hinc *diſpunctores*, *donatores* in veteribus Gloſſis. *ſolatiis* igitur *refovit*, heic apud Spartianum eſt, muneribus miſſis, aut neceſſariis quibuſdam ad ægros ſublevandos & ſuſtentandos juvit. *Salmaſ.*

4. *Socrui ſuæ honores præcip.*] Marcianæ ſorori Trajani: quam etiam Auguſtæ nomine fuiſſe decoratam, nummi teſtantur & ſaxa. Eadem mortua in deos relata, & DIVA eſt appellata. Ludi gladiatorii ſolennis honos funereus omnium Auguſtorum. *Caſaub.*

5. *Cæteriſque officiis.*] Significat etiam ſacerdotes & flaminicas Marcianales illi ab Hadriano inſtitutas. Leges in veteri ſaxo inter cætera, SEVERINAE. SACERDOTI. DIVAE. MARCIANAE. *Idem.*

6. *Poſt hæc profectus in Gallias.*] *Poſt hæc*, id eſt, poſtea quam reverſus è bello Sarmatico, res urbanas & Italicas ordinaſſet. Hæc ſecunda Hadriani ex Urbe profectio extra Italiam. *Idem.*

7. *Omnes cauſariis liberalitatibus ſublevavit.*] Regius, *caſuariis liberalitatibus ſ.* alii aliter. *Cauſaria liberalitas* ita dicta, ut miſſio cauſſaria, nam vocabulum *cauſſa*, etſi natura ſua μέσον, in deteriorem tamen partem accipiebant: quod & in aliis dictionibus multis accidit, ut τύχη, συμφορά, *caſus*, *valetudo*, aliis. inde eſt *cauſſa* pro morbo, apud Marcellum Empiricum, *in cauſſa eſſe* pro νοσεῖν eidem, paullò aliter apud

paciſque magis quàm belli cupidus, militem, quaſi bellum immineret, exercuit, tolerantiæ documentis eum imbuens, [1] ipſe quoque inter manipulares * vitam militarem magiſtrans,

Scribonium Largum, *medicamentum cauſſam faciens*, capite XCI. cùm vim ſuam incipiens exercere dolorem gignit. *Cauſſaria miſſio*, cui morbus cauſſa fuit, ut loquitur Livius. ſic *cauſſaria liberalitas*, cui aliquis caſus ac calamitas fuit cauſſa: putâ, terræ motus: &c. Sed & alii multi ſunt caſus per quos liberalitas principis poſſet provocari, ut vel reliqua tributorum remitteret, vel eorum minueret modum. *Cauſſaria liberalitas* opponitur illi, quæ virtutis ergo aut meritorum impetretur. In membranis queis olim in Italia præſtantiſſimus Puteanus eſt uſus, ſcriptum, *cenſuariis liberalitatibus*. quæ fortaſſe vera lectio. Videtur Hadrianus cùm in Galliis eſſet, cenſum egiſſe Galliarum, exemplo Auguſti: de quo Livii lib. CXXXIIII. *Cùm ille conventum Narbone egit, cenſus à tribus Galliis quas Cæſar pater vicerat actus.* Neque dubium luſtris ſingulis mitti ſolitos qui tabulas cenſuales reficerent, & denuò rationem cujuſque cenſuum inirent. ex cenſu enim tributum pendebant Galliæ: quod etiam cenſus dicitur, & Græcis κῆνσος. Igitur *liberalitates cenſuaria* erunt, quas in exigendis profeſſionibus cenſualibus, aut cenſibus ipſis, & in privos Gallos, & in urbes ipſas Galliæ contulit Hadrianus. *Idem.*

Omnes cauſariis liberalitatibus ſublevavit.] Non parum ſollicitos habuit hic locus eruditos interpretes. legendum puto: *omnes cauſarios liberalitatibus ſublevavit.* potuiſſem quidem, *cauſarias liberalitates*, ut cauſarias miſſiones heic intelligere, quibus ſcilicet cauſam præbuerit neceſſitas & egeſtas eorum quos ſublevavit. Sed nihil verius, quam *cauſarios.* falſum ſiquidem omnes ab Hadriano liberalitatibus ſublevatos: nam neque cauſa fuit Hadriano, ut omnes ſublevaret. quam multi non indiguere iſta liberalitate? erga ſolos igitur cauſarios liberalis fuit: id eſt egentes & facultatibus defectos, & quibus non ſine cauſa ſubveniretur. *Cauſarius homo* ſic dicitur, ut *cauſarius locus* apud medicos qui in cauſa eſt, vel qui morbo tentatur, aut dolore. ſic *dens cauſarius* Marcello Empirico, *oculus cauſarius*, c. 8. ubi etiam *cauſarius oculorum* homo dicitur, cui oculi dolent, aut in cauſa ſunt. nam *cauſas oculorum*, *cauſas inteſtinorum*, paſſim dicunt pro doloribus. Heſychius: ὑπαίτιον vocat, id eſt cauſarium, qui morbo comitiali vexatur. quem caducum & cadivum Latini recentiores dixere. & is morbus ſonticus Latinis dicitur. ſonticus autem eſt αἴτιος, vel ὑπαίτιος. nam ſontes ſunt αἴτιοι, ὑπεύθυνοι. *inſontes*, ἀναίτιοι. inde ſonticus morbus de comitiali, & ſontici vel ὑπαίτιοι Heſychio, qui illo morbo tentantur. Gloſſæ, ὑπαίτιος, *cauſarius*. nam *ſons* Latinis eſt, αἰτίαν τινὸς ἔχων, vel αἴτιος. Sic cauſarii heic dicuntur egeni, & facultatibus lapſi; vel etiam ægroti: quod genus hominum in Galliis cum eſſet Hadrianus liberalitatibus fovit, & adjuvit. *Salmaſ.*

Omnes cauſſariis liberalitatibus ſublevavit.] Pal. quoque *caſuariis*. ideò ſcilicet quod minus notam haberent vim vocis alterius: de qua videndus Caſaubonus noſter. *Grut.*

1. *Ipſe quoque inter manipulares vitam militarem magiſtrans.*] Scribebam, *v. militarem agitans.* Retineo tamen ſcripturam librorum, *magiſtrans*, pro agens magiſtrum vitæ militaris. στρατιωτικοῦ βίου ἡγεμόνος, vel, οἷς ἐποίει τύπον στρατιωτικοῦ βίου παρεδίδους. verbo *magiſtrari* uſus Aurelius Victor. Alibi dicitur, *facere aliquid ad exemplum docendi.* Vopiſcus in Tacito: *ad exemplum docendi milites frequenter equitare.* Sed mirum quod ait Spartianus, *inter manipula-*

ſtrans, [1] cibis etiam caſtrenſibus [2] in propatulo libenter utens, hoc eſt, larido, caſeo & poſca, [3] exemplo Scipionis Æmiliani & [4] Metelli, [5] & autoris ſui Trajani: multos præmiis, nonnullos honoribus donans, ut ferre poſſent ea quæ aſperiùs jubebat: ſiquidem ipſe [6] poſt Cæſarem Octavianum, [7] labantem diſciplinam incuria ſuperiorum principum,

nipulares, id eſt, in peditum contuberniis cum ipſis militibus caligatis ſumtum ab Hadriano cibum, non ſecus atque ab aliquo gregario commanipulone. *Caſaub.*

Ipſe quoque inter manipulares vitam militarem magiſtrans.] Vetus editio cum Palatino libro habet *inter manipula.* quod retinendum cenſeo, id eſt, *inter contubernia militum. Manipulum* autem heic pro *manipulus*, generis enallage uſitatiſſima. *Salmaſ.*

* *Vitam militarem magiſtrans.*] Notanda vox *magiſtrare*, quæ hoc loco vicem magiſtri fungi ſignificat. magiſtrabat vitam militarem Hadrianus, cum ipſe militibus exemplo præeſſet, & in conſuetudinem vitæ militaris eos induceret. magiſtrare ergò eſt docere. Feſtus: *magiſtrare, regere, & temperare eſt.* Idem.

Vitam militarem magiſtrans.] Haud aliter etiam Pal. *Grut.*

1. *Cibis etiam caſtrenſibus.*] Facilibus paratu & minimè delicatis: ſed ut Tacitus ait de Veſpaſiano, *cibo fortuito*: ut Ammianus, *brevi & vili.* σκληρὰν δίαιταν appellat Dio. *Caſaub.*

2. *In propatulo.*] Non in tabernaculo, aut ſub cryptis vel trichilis; ſed ſub dio omnibus ſpectantibus: ὅπως γε, ait Dio, ὁρῶντες ὠφελοῖντο. *Idem.*

3. *Exemplo Scipionis Æmiliani.*] Cujus ſeveritatem in exigenda atque etiam intendenda diſciplina militari, omnes hiſtorici celebrant, in belli Numantini præſertim hiſtoria. Vide Polyænum. *Idem.*

4. *Metelli.*] Q. Cæcilii Metelli Numidici, qui bello Jugurthino in Numidiam profectus malos militis mores, & omnibus partibus corruptam militarem diſciplinam ſingulari diligentia reſtituit, ut refert Salluſtius. *Idem.*

5. *Et auctoris ſui Trajani.*] Plinius in Panegyrico, de Trajano in militiam proficiſcente. *Nullus in exigendis vehiculis tumultus, nullum circa hoſpitia faſtidium, annona quæ cæteris.* Auctorem Hadriani Trajanum vocat, à quo imperium habuerat, & in cujus contubernio militarem diſciplinam addidicerat. *Idem.*

6. *Poſt Cæſarem Octavium.*] Reg. *Octavianum.* Idem.

Poſt Cæſarem Octavianum.] Antea editi *Octavium*; ſed noſtrum illud, viſitur in Regio codice & Pal. quamvis hic emendatus ad formam vulgarem; manentibus interim veſtigiis ſcripturæ alterius. *Grut.*

7. *Labantem diſciplinam retinuit.*] Ideo percuſſi nummi, non per adulationem, ſed ex rei veritate, ſic inſcripti: HADRIANVS. AVG. COS. III. P. P. ab altera parte, DISCIPLINA AVG. S. C. nec retinuit ſolùm in præſens, ſed & promulgatis multis conſtitutionibus in poſterum ſanciit. Dio etiam ſcribit militaria Hadriani inſtituta, ſua adhuc ætate pro legibus fuiſſe obſervata. *Caſaub.*

Labantem diſciplinam incuria ſuperiorum principum retinuit.] De diſciplina tantum militari loquitur: rei vero militaris omnis ſcientiſſimum fuiſſe Hadrianum veteres teſtantur. nam & τακτικώτατος fuit, & τακτικὰ etiam ſcripſit, poſt longum igitur temporis intervallum tactica illa Hadriani Imperatoris cum diu latuiſſent, ſub Anaſtaſio tandem emerſerunt, opera Urbicii viri conſularis, vel ex conſulibus, ut tunc

pum, retinuit, [1] ordinatis & officiis & impendiis: [2] nunquam paſſus aliquem à caſtris injuſtè abeſſe, [3] quum tribunos non favor militum ſed juſtitia commendaret: exemplo etiam virtutis ſuæ cæteros adhortatus, [4] quum etiam vicena millia pedibus armatus ambularet, [5] triclinia de caſtris

tunc loquebantur. qui quidem Urbicius multa de ſuo videtur addidiſſe Tacticis Adriani, & vetera priſcorum ducum inventa ad tacticen pertinentia, quæ continebantur illo Hadriani libro, novis & ætate ſua demum repertis auxiſſe. *Salmaſ.*

1. *Ordinatis officiis.*] Victor alter, ſive Victorinus, de Hadriano, *Officia ſanè publica & palatina, necnon militiæ, in eam formam ſtatuit, quæ paucis per Conſtantinum immutatis perſeverat.* Caſaub.

2. *Nunquam paſſus aliquem à caſtris injuſtè abeſſe.*] Hoc ait: caviſſe Hadrianum ſeverè, ne tribuni gratioſos militibus commeatus, ſub obtentu falſarum cauſſarum, darent. *Idem.*

3. *Cùm tribunos non favor militum ſed juſtitia commendaret.*] Duobus modis ad tribunatum militum perveniebatur ſub extrema libertatis tempora, vel populi ſuffragiis in comitio: vel militum commendatione apud imperatorem. Idem ſervatum & diu poſtea, commutata Reip. forma. *Idem.*

4. *Cùm etiam vicena millia pedibus armatus ambularet.*] Nimirum Hadrianus ad manipularis militis modum omnia agebat. Ut plurimum itinera militum ita ſe habebant: horas quinque ambulabant quotidie: eo ſpatio conficiebant modò vicena, modò vicena & quaterna paſſuum millia. Ille militaris gradus, hic plenus dicebatur, ut ſcribit Vegetius libro primo, cap. IX. *Idem.*

5. *Triclinia de caſtris dirueret.*] Ut vel ſedentes, vel etiam ſtantes cibum ſumerent, lectos tricliniares ſuſtulit, & totum illum apparatum, quo triclinia moris erat inſtrui. Ammianus de Juliano, *Per varios procinctus ſtans interdum more militiæ cibum brevem vilemque ſumere viſebatur.* Idem.

Triclinia de caſtris, & porticus, & topia dirueret.] Neſcio an de caſtris olim triclinia diruerit Hadrianus, ſed ſane libenter illa de hoc loco diruerem, & disturbarem, ſi mei res eſſet arbitrii. Primum, triclinia pro lectis tricliniaribus illius temporis auctores non dixere, ſed pro conclavibus & cænationibus ipſis hanc vocem uſurparunt Vitruvius, Quintilianus, Suetonius, &c. Deinde triclinarium lectorum illa tempeſtate uſus erat prorſus abolitus, & in eorum locum ſucceſſerant ſtibadia & ſigmata, & accubita, ut vocabant. Triclinia igitur Hadriani tempore, & Spartiani erant conclavia, & membra domus. nec aliter hanc vocem heic accipi liceret, ſi liberet eam agnoſcere. an autem hujuſmodi triclinia, & cænationes in caſtris Romanorum extructæ fuerint neſcio. Conſtat enim ſub tentoriis & papilionibus, ut vocarunt recentioris ævi ſcriptores, ſemper egiſſe Romanos milites in caſtris ſuis. Ergo pro *triclinia diruit*, putarem ſcribendum, *trichilia diruit.* quam conjecturam ſequentia comprobant: *porticus, topia, cryptas.* in æſtivis caſtris milites, labante diſciplina militari, trichilas, & topia, & virides porticus ſibi extruebant, umbræ & frigoris captandi gratia: quæ omnia diruit Hadrianus & evertit. ſimilem luxum in caſtris Pompeji fuiſſe obſervat Cæſar lib. III. de bello civili, apud quem *trichilas* in *triclinia* mutaverant. Græca vox eſt, *Trichila.* Græcis eſt τριχάλη. & τριχάλιον. *trichilium.* ο in ι mutatur. ut βάσκανος, faſcinus. κάναςρον, *caniſtrum.* Τριχαλὸν autem Græci vocant, quidquid curvum eſt, & inflexum. hinc τριχάλας dixere porticus virides, arcuatas & in camerarum modum factas. nos *bercelles*, & *tonnellas*,

caſtris &[1] porticus &[2] cryptas[3] & topia dirueret:[4] veſtem humil-

las, vulgo vocamus. ſic *κάμαρον* Græcis idem quod *τροχαλόν*. inde *καμάραι*. & Latinis cameræ, arcuata tecta, & in morem rotarum rotundata. nec dubium eſt, trichilas hinc appellatas pergulas illas concameratas, & arcuatas, ex harundinibus inflexis, & opere topiario colligatis contextas. *Salmaſ.*

1. *Porticus & cryptas.*] Hujuſmodi loca ſibi comparabant, qui inter ambulandum, exercendum, aut veſcendum, neque æſtatis neq; hiemis ferre poterant incommoda. quod tamen non in omnibus fiebat caſtris; ſed iis ſolùm ubi collocati milites præſidiarii & limitanei. nam horum caſtra cùm temporaria non eſſent, urbium inſtar habuerunt. Porticus ut & balnea inter delinimenta vitiorum cenſet gravis auctor Tacitus in vita Agricolæ. *Caſaub.*

Porticus & cryptas.] Milites æſtate in campo exercebantur, hyeme ſub tecto, ſed pluviali tantum tempore. nam ſi pluviæ, vel nives ceſſarent, etiam hybernis diebus exercebantur in campo, & ſub dio. porticus igitur ad hanc rem ſtruebant, & tegulis vel ſcandulis tegebant, aut ſi abeſſent, ulva aut cannis. Hadrianus, ergò hic diruiſſe dicitur virides porticus, & flexibilibus & in ſe curvatis arboribus conſtructas, ſub quibus delicati milites, & otioſi, omnis jam exercitii militaris expertes æſtum vitabant, & deambulabant. eodem referendæ cryptæ ſive hypogæa, quæ per ſummum æſtum ſubirent, captandi frigoris gratia. ſic hæc quatuor conjunxit hoc loco Spartianus, quæ in æſtivis caſtris milites luxuria diffluentes uſurpabant; trichilas, porticus, cryptas, & topia. *Salmaſ.*

2. *Cryptas.*] Sic propriè appellatur locus in ædibus minùs expoſitus hominum oculis & latens, aut in quo res lateant reconditæ. hic verò cryptæ ſunt quas Vitruvius alibi hypogæas deambulationes nominat: porticus quædam ſubterraneæ, quæ ideo etiam cryptoporticus vocantur Vitruvio, Plinio, &c. Has igitur hypogæas cryptas deſtruit Hadrianus, ut luxus inſtrumenta. *Caſaub.*

3. *Et topia.*] Quid ſit *topiarium opus* apud Plinium, vel *herba topiaria*, apud M. Tullium, *topiariam facere*, apud Vitruvium *varietatibus topiorum ornare*, &. *per topium pingere*, ignorat hodie nemo. Funiculis opus totum dirigitur: iiſque adeò plurimùm artifices topiarii utuntur. inde nomen arti. nam *τοπεῖον* Græcis reſtis aut funis. *Idem.*

Et topia.] Auctor belli Alexandrini: *Quibus rebus attenuati milites oppido perquam pauci ſub pellibus acquieſcebant, reliqui ex veſtimentis tentoriolis factis atque arundinibus ſcopiſque contextis.* Ita ſcriptum habetur in vulgatis. ſcripti habent: *atque arundinum copiis.* ſcribe, *arundinum topiis contextis*, vel *arundine topiis contextis*. topiarium autem opus, ut omnes norunt, ex arboribus maxime ſequacibus, & flexibilibus conſtabat, & tonderi aptis, ut ſunt myrtus, buxum, acanthus, & ſimilia. hinc *ψαλιστοὶ μυῤῥινῶνες* apud Hieroclem. ſunt *tonſilia myrteta*. ſic *tonſile buxetum*, Martiali. Firmicus: *Aut qui buxeas arbores tondens in belluas fingat.* *ψαλίζειν* eſt tondere. *ψαλίξαι*, *κεῖραι*. Heſychius. nec fingere tantum ſed pingere per topia dicebant, ut apud Vitruvium. qui belluas, arbores, homines, antra, portus, & alia id genus, variaque, & minuta, opere topiario exprimebant, *ῥωπογράφοι* vulgo dicebantur. nam *ῥῶπος* eſt varia & minuta merces. ſic *ῥωπογραφία* in rebus humilibus & argumentis variis & exiguis verſatur; megalographia in grandibus & magnificis. *Salmaſ.*

4. *Veſtem humillimam.*] Caſtrenſem videlicet dictam: Tacitus de Veſpaſiano, *veſte habituque vix à gregario milite diſcrepans.* Quæcunque autem de Hadriani veſtibus hic dicuntur, ad illud referenda ſunt tempus, quo verſatus eſt in caſtris. *Caſaub.*

1. Sine

humillimam frequenter acciperet, [1] ſine auro balteum ſumeret, [2] ſine gemmis fibulas ſtringeret, [3] capulo vix eburneo

neo

1. *Sine auro balteum ſumeret.*] Cùm tamen balteos ornatos auro & gemmis conſtellatos duces Romani haberent. ſed is luxus poſt Hadrianum in mores publicos irrepſit. nam idem Pollio in altero Gallieno ut rarum obſervat, quòd *gemmato balteo ſit uſus.* Idem.

Sine auro balthcum ſumeret.] An & ſine argento? non putem. nam paſſim, milites argentata balthea ſumebant. Si gregarii milites argentatis baltheis utebantur, quidni duces & Tribuni auratos ſtellatoſque, id eſt gemmatos uſurparent? auro enim, vel aureis clavis configebantur balthei, & gemmis ſtellabantur. Virgilius:

— *& aurea bullis*
Cingula —

Clavos aureos interpretatur Servius. ſed de his alibi. *Salmaſ.*

2. *Sine gemmis fibulas ſtringeret.*] Balteo ſolent jungi fibulæ: & apud Græcos ſimiliter ζωστῆρος & πορπῶν junctim ſæpe mentio. veteres etiam pallia & ſaga fibulis annectebant. *fibulas ſtringere* ita dictum, ut mox, *ſpatham claudere.* Vopiſcus obſervat in Aureliano, *ut fibulas aureas gregarii milites haberent, idem primus conceſſit: cùm antea argenteas habuiſſent.* Caſaub.

Sine gemmis fibulas ſtringere.] Fibulæ ſtringi non dicuntur, ſed veſtes fibulis ſtringi. ſic in Trebellii Tyrannis, *veſtis muliebri fibula ſtricta.* & apud Florum: *veſtis ingentibus obſtricta gemmis,* id eſt gemmatis fibulis obſtricta. quod tamen ajunt, ita dici *fibulas ſtringere,* quemadmodum *ſpatham claudere,* ut paulo poſt ſequitur, dici non poteſt, quam diverſum ſit. legebam olim, *ſine gemmis fibula ſtringeretur.* poſtea nulla littera minus ita ſcriptum offendi in vetere Palatino. *fibula* dixit, quod unica tantum fibula ſtringerentur chlamydes & paludamenta imperatorum, & ſaga militum. Hadrianus autem more Tribuni militaris, auream fibulam, nulla gemma ornatam gerebat. *Salmaſ.*

Sine gemmis fibulas ſtringeret.] Pal. *ſine gemmis fibula ſtringeretur.* Grut.

3. *Capulo vix eburneo ſpatham clauderet.*] Spatha, σπάθη, pro latiore gladio. *claudere ſpatham capulo*, venuſtè dictum & Λακωνικῶς, pro enſem geſtare, cujus in extremo ſit capulus eburneus. Amat Tertullianus hæc loquendi genera: ut De Pallio: *Aries trabes machina eſt, quæ muros frangere militat.* id eſt, qua utuntur militantes in frangendis muris. non enim audiendi qui emendant *minitat.* Enſium capuli tenuioribus è cornu: honeſtioribus ex ebore. Virgilius, *atque enſem collo ſuſpendit eburnum.* Legas etiam capulos ex auro, argento & gemmis. τὸ *claudere* & *includere,* fabrilis artis interdum ſunt verba, & propriè λιθοκολλήτοις operibus conveniunt. Lucret. lib. IV.

Scilicet & grandes viridi cum luce ſmaragdi
Auro includuntur. Caſaub.

Capulo vix eburneo ſpatham clauderet.] Gregarii plane militis habitu incedebat Hadrianus: veſtis humilis, hoc eſt ſine purpura: fibula ſine gemmis, baltheum ſine auro, ſpatha vix capulo eburneo clauſa. atqui Plinius ſua ætate ſcribit militibus faſtiditos eburneos etiam capulos, & argento cælatos habuiſſe. *ſpatham eburno capulo claudere,* nihil aliud eſt quam eburnum capulum vel clauſulam ſpathæ addere. ſic Græci κατακλείειν τὸ ξίφος dicunt de enſe, cui capulus additur. Græci vocant enſis capulum, quod fungi formam referat. nos *pomale* à pomi ſimilitudine vulgo appellamus. Græci quoque hodierni μῆλον eadem de cauſa. clauſulam enſis etiam liceat vocare, ut Græci κατακλεῖδα. nam extremum alicujus rei, vel id quo teneri poteſt, κατακλεῖδα appellant, Latini clauſulam. ſpatham autem eburno capulo clauſam Græci ἐλεφαντόκωπον σπάθην vocant. ſic

χειρό-

neo ſpatham clauderet: [1] ægros milites in hoſpitiis ſuis videret, [2] locum caſtris caperet: [3] nulli vitem, niſi robuſto & bonæ

κερόκωποι, ſpathæ quæ capulum habent ex cornu. ut & χρυσοένδετοι, quæ capulo erant aureis clavis vincto. *Salmaſ.*

Capulo vix eburneo ſpatham clauderet.] Spatham eburneo capulo clauſam geſtabat Hadrianus, non tamen ipſe claudebat. Sed hoc eſt genus loquendi non inelegans, ita me Deus amet, nec invenuſtum: cui plane par & ſimile illud apud Julium Capitolinum in Maximinis: *Uſus eſt argentea lorica. uſus eſt & clypeo gemmato inaurato, & haſta inaurata. fecit & ſpathas argenteas, fecit etiam aureas, & quidquid ejus pulchritudinem poſſet juvare. fecit & galeas gemmatas, fecit & buculas.* Sic enim ibi Maximinus ſpathas feciſſe dicitur ut heic Hadrianus ſpatham eburno capulo clauſiſſe. non utique fecit, ſed factis uſus, vel ſibi faciendas curavit. ita hoc loco capulo eburneo ſpatham ſibi claudendam curavit. *Idem.*

1. *Ægros milites in hoſpitiis ſuis videret.*] *Videret* pro viſeret, ut εἶναι, γίνεσθαι & *eſſe*, pro venire: niſi tamen ſcripſerit auctor *viſeret*. Caſaub.

2. *Locum caſtris caperet.*] Quæ erat metatorum provincia, eorumve qui præfecti caſtrorum dicti: aut certè diligentiorum ducum. *Idem.*

3. *Nulli vitem niſi robuſto & bonæ famæ daret.*] De vite centurionum omnia protrita: vitem dare, & centurionem facere, diverſa ſunt: Ratio eſt, quia datio vitis, quaſi deſignatio fuit ad centurionatum: qui tunc poſtea obibatur, cùm erat aliquis vacuefactus locus morte unius centurionum, aut miſſione, vel regradatione. Cùm erant plures vite donati, promovebatur is qui erat gradu propior, aut qui eſſet antiquior ejus loci candidatus: niſi qui hunc proximè impellebat, cauſſam diceret, cur ille prior expelleretur. *Idem.*

Nulli vitem, niſi robuſto ac bonæ famæ daret.] Nihil mutant libri noſtri, & rectè. Doctiſſ. Caſaub. dicit aliud eſſe *vitem dare*, aliud *centurionem facere*? ſed magis mirum quod ſcripſit, ut diverſa poni hæc duo à Spartiano, ubi vero iſtud? nam in hoc loco nihil tale: nec centurionis ulla mentio. *Nulli vitem niſi robuſto ac bonæ famæ daret, nec tribunum niſi plena barba faceret.* ſi pro tribuno centurionem poſuiſſet, tunc locus eſſet illi diverſitati. puto igitur, cum aliud cogitaret, doctiſſimum virum heic tribunum pro centurione accepiſſe. locus Euſebii, quem ad confirmationem hujus novæ obſervationis ſuæ adducit, ſi rectè diſtinguatur, & exponatur, nihil illum juvabit. ſic enim ille lib. VII. Τιμή τις ἐστὶ παρὰ Ῥωμαίοις τὸ κλῆμα, οὗ τοὺς τυχόντας φασὶν ἑκατοντάρχους γίνεσθαι· τόπου σχολάζοντος· ἐπὶ τοῦτο προκοπῆς τὸν Μαρῖνον ἡ τοῦ βαθμοῦ τάξις ἐκάλει. ἤδη τε μέλλοντα τῆς τιμῆς ἔχεσθαι παρελθὼν ἄλλος πρὸ τοῦ βήματος, μὴ ἐξεῖναι μὲν ἐκείνῳ τῆς Ῥωμαίων μετέχειν ἀξίας κατὰ τοὺς παλαιοὺς νόμους Χριστιανῷ γε ὄντι καὶ τοῖς βασιλεῦσι μὴ θύοντι κατηγόρει. Ita Euſebius, qui cum illa vitioſa diſtinctione quæ vulgatas editiones occupat, hoc velle videtur: *Vitem nomen eſſe honoris apud Romanos, quem qui adepti ſunt, centuriones fieri, ſi vacet locus.* Sed quis in legitima & ordinaria militia deſignatorum centurionum meminit? quo nomine vero dicebantur illi deſignati centuriones? priuſquam enim centuriones eſſent, quo tempore vitem tantum gerebant, quo titulo vel quo militiæ munere fungebantur? an milites vite caſtigabant? at hoc ipſum centurionum proprium fuit, quibus propterea vitis in manu data, verberando ſcilicet militi qui deliquiſſet. Qui centuriones fiebant, vel ordine promotionis ad hunc gradum perveniebant, ut ille Marinus apud Euſebium, & Scæva apud Lucan.

——— *ibi ſanguine multo*
Promotus Latiam longo gerit ordine vitem.

Vel

& bonæ famæ daret, [1] nec tribunum niſi plena barba faceret, [2] aut ejus ætatis quæ prudentia & annis tribunatus robur impleret, [3] nec pateretur quicquam tribunum à milite accipere: [4] delicata omnia undique ſummoveret, [5] arma

Vel beneficio imperatoris aut ducis ad hunc honorem promovebantur. *Salmaſ.*

Nulli vitem, niſi robuſto, &c.] Ita & recte Palat. *Grut.*

1. *Nec tribunum niſi plena barba faceret.*] In faciendo tribuno duo præcipuè ſpectabat Hadrianus, ætatis maturitatem, & famæ integritatem. Ad utrumque poteſt referri quod hic de plena barba dicitur: nam & impudici adoleſcentes ſtudioſiſſimè cùm pſilothris tum volſellis depilabantur. *Caſaub.*

Nec tribunum niſi plena barba faceret.] Plena barba eſſe dicitur qui ad plenum barbatus eſt, qualem Græci ἁδροπώγωνας vocant. ut prima barba dicitur ὁ πρωτογενειάζων. Mihi, ut ad ætatem ſolum hæc plena barba referatur, placet: ut eos tantum feciſſe tribunos Hadrianum exiſtimemus, qui id ætatis eſſent, quæ plena barba mentum operire conſuevit. non præciſe tamen Hadrianus ſemper in tribunis faciendis plenam barbam exegiſſe videtur, ſi ejus ætatis eſſent & prudentiæ, quæ tribunatui par eſſe poſſet. ſequitur enim: *Aut ejus ætatis quæ prudentia & annis tribunatus robur impleret.* pleniberbes autem Græci πληρογενείους & ὁλογενείους vocant. *Salmaſ.*

2. *Aut ejus ætatis quæ prudentia aut annis facile tribunatus robur impleret.*] Hæc aliter fortaſſe capi debent, quam in præmiſſa animadverſione capienda duximus. ut dicat neminem ab Hadriano creatum tribunum niſi plene barbatum, καὶ εἰς ἄνδρας γενειάζοντας, aut etiam provectioris ætatis, qui per annos & rerum experientiam, ac prudentiam facile ejus muneris adminiſtrationi ſupereſſe poſſent. *Idem.*

3. *Nec pateretur quicquam tribunum à milite accipere.*] Centuriones, tribuni, duces emolumenta à militibus accipiebant. Centuriones militibus munerum vacationem vendebant. quod tamen boni principes prohibuere, & centurionibus vacationes annuas è fiſco ſolvendas conſtituere. Tacitus lib. 1. Hiſt. Milites autem qui alicujus beneficio vacationem muneris impetrabant, ſive gratiis, ſive pretio, beneficiarii illius dicebantur, per quem id erant conſequuti. nec dubito centurionum multos beneficiarios hoc pacto factos, quo tempore illis vacationes vendere permiſſum. Hadrianus ne quid à militibus acciperent, cavit. alii item principes poſt Hadrianum in Tribunos ſevere vindicarunt, qui aliquid per ſtellaturam à militibus accepiſſent. non hoc tamen perpetuum, nec ſub omnibus principibus obtinuit. quis autem dubitat quin & vacationes vendiderint militibus tribuni, & commeatus, pecuniamque eo nomine, aut annonam à militibus acceperint? Hinc paſſim beneficiarii tribunorum in vetuſtis monumentis occurrunt. eorum enim quos dimittebant, aut quibus commeatum dabant, militum ſtipendia tribuni in ſinum convertebant, aut aliquid eo nomine ab illis corradebant. atque hinc fortaſſe *ſtellatura* dicta eſt, quam tribunis milites pro commeatu dabant. nam στέλλειν eſt mittere aut dimittere. hinc στόλος Græcis, qui Latinis *commeatus.* Idem.

4. *Delicata omnia undique ſummoveret.*] Dio: Καὶ πολλά γε εἰς τὸ ἁβρότερον ἐκδεδιῃτημένα καὶ κατεσκευασμένα καὶ μετερρύθμισε καὶ κατέσκαψεν. ἐκδεδιῃτημένον Græci vocant hominem perverſum, malæ vitæ, & pravi inſtituti, delicate luxurioſeque viventem, quaſi extra communem vivendi ordinem & morem poſitum. ἐκδεδιῃτημένος βίος, *vita mollis & effeminata.*

[1] arma poſtremò eorum [2] ſuppellectilemque corrigeret. [3] De militum etiam ætatibus judicabat,[4] nequis aut [5] minor quàm virtus poſceret, aut [6] major quàm pateretur humanitas, in caſtris [7] contra morem veterem verſaretur: agebatque ut ſibi ſemper noti eſſent, [8] & eorum numerus ſciretur.
[9] Laborabat præterea ut* condita militaria diligenter agnoſceret: 11

minata, & luxurie perdita. Heſychius; ἐκδιαιτηθῆναι, διαθρυφθῆναι. ſcribe: ἐκδιαιτηθῆναι, διαστραφῆναι. perverti. *Idem.*

1. *Arma poſtremò eorum ſupellectilemque corrigeret.*] Haud abit ab hac ſcriptura Pal. *Grut.*

2. *Suppellectilemque.*] Robertus Bon. *& ſuppellectilia.* Caſaub.

3. *De militum etiam ætatibus.*] Regius, *actibus*, non probè. *Idem.*

4. *Ne quis aut minor, quam virtus poſceret.*] Tuentur hanc lectionem ambo Palatini. & vult omninò, excluſiſſe caſtris, quibus nondum erat ætas aut robur militare. Sic Salluſtius Catilin. cap. 7. *Jam primùm juventus, ſimul ac belli patiens erat, in caſtris per laborem uſu militiam diſcebat.* Sed de hac re diximus plenè ad Livium lib. XXVII. cap. 13. *Grut.*

5. *Minor quàm virtus poſceret.*] Ante legitimum adeundæ militiæ tempus. *Virtus* hîc eſt corporis robur, & ut interpretatur Juſtinianus, ἡ ἐν τοῖς ὅπλοις ἰσχύς. Scripta lectio, *minus*, poſſet accipi de miſſione ante exactum legitimorum ſtipendiorum tempus impetrata. ſed refutat ſequens vox *major.* Caſaub.

Minor quam virtus poſceret.] Id eſt, qui per ætatem arma ferre non poſſet, nec ſatis virium ad hanc rem haberet. nam virtutem, pro corporis viribus heic poſuit. ſic Phædrus:

Virtuti ſemper prævalet ſapientia.

Salmaſ.

6. *Major quàm pateretur humanitas.*] Ne poſt emerita ſtipendia cogerentur militare. Vigeſimus annus ſub imperatoribus finem afferebat militiæ. Sed diverſa in pedite & equite obſervata eſſe tempora, & in iis ſæpius variatum non ignorant eruditi. Ita igitur Hadrianus juniores ſenioreſque militia excludebat. *Caſaub.*

7. *Contra morem veterem verſaretur.*] Excerpta Pal. *veterum.* Grut.

8. *Et eorum numerus ſciretur.*] In laterculis militaribus deſcripti nominatim manipuli, cohortes, alæ, legiones: & eorum qui ſubinde morerentur nomina diligenter adnotata. hoc laterculum, & ut Appianus vocat, βιβλίον ἐφήμερον τοῦ ἀριθμοῦ τοῦ παρόντος, tribuni quotidie Imperatori offerebant, cùm ab eo ſignum peterent. *Caſaub.*

9. *Laborabat præterea ut condita militaria diligenter agnoſceret.*] Quin ita recte reſtituerint eruditi, non inficias eundum, pro eo quod olim legebatur, *condicta militaria.* non aliter tamen ſcriptum præfert Palatinus, aut excuſum vetus editio, ut ſcias vetuſtum eſſe mendum. Hæc autem condita militaria Græci vocant ἀπόθετα. Annonariæ illæ ſpecies, militibus erogandæ, aſſervabantur in limitaneis civitatibus, & prout magnæ, aut parvæ eſſent illæ urbes limitaneæ, plurium aut pauciorum menſium habebant condita. ideò autem in urbibus limitaneis illa condita, quod longe major pars militum in limitibus conſtituta, quibus annona erogabatur promenda ex horreis publicis, quæ in illis urbibus habebantur. hinc tam frequens mentio in Codice Theodoſiano, *Primipilariorum ad paſcendos milites ad limitem ſollenniter deſtinatorum.* Ex limitibus vero, vel limitaneis urbibus ad caſtra deferebantur ſpecies anno-

ſceret: [1] reditus quoque provinciales ſolerter explorans, ut ſi alicubi quippiam deeſſet, expleret. [2] Ante omnes tamen enitebatur [3] ne quid otioſum vel emeret aliquando [4] vel paſceret. [5] Ergo * converſis regio more militibus, Bri-

annonariæ per viciniores limitis provinciales, militeſque in limitaneis caſtris conſtituti, duas alimoniarum partes ibidem de conditis ſumebant, tertiam ipſi vehere cogebantur. ita habet lex Juliani Cod. Theod. *de erogat. militaris annona.* δημόσια Græci vocant horrea in quibus ſpecies illæ publicæ recondebantur. Δημόσιον vulgo, Græcis dicitur fiſcus vel ærarium publicum. Procopius pro horreo publico uſurpavit. horreum autem apud Latinos, non ſolum frumenti, ſed etiam rerum quarumcumque ταμεῖον. & in illis horreis militaribus, non frumentum condi tantum erat ſolitum, ſed vinum, acetum, lardum, fœnum, paleæ, & reliquæ ſpecies fiſcales & militares. Græcis ὡρεῖον cujuſlibet rei φυλάκιον & conditorium, ex quo vox Latina ducta *horreum.* Heſychius: οὔρειον, φυλακὴ, σημεῖον. & ὄρειον, τείχισμα, φραγμόν. ὄρος, terminum & limitem ſignificat, à verbo ὁρῶ, tueor, & video. quod cum cura agrorum limites cuſtodirentur. ὄρος, Ionice οὖρος: & Dorice, ὦρος. ſic ὄρειον, οὔρειον, & ὤρειον, idem ſignificat. ex illo igitur ὤρειον, non dubium eſt Latinos horreum ſuum deduxiſſe. idem enim omnino eſt ὤρειον, & horreum. *Salmaſ.*

Laborabat præterea, ut condita militaria diligenter agnoſceret.] Pal. *condicta*, quæ vox alicui ſalivam movere poſſet; non mihi. *Grut.*

* *Condita militaria diligenter agnoſceret.*] In Alexandro Lampridius, *Annonam militum diligenter inſpexit.* Capitolinus in Gordiano juniore: *Cujus viri tanta in Rep. diſpoſitio fuit, ut nulla eſſet unquam civitas limitanea potior, quæ non poſſet exercitum Rom. ac principem ferre, quæ totius anni in aceto, frumento, & lardo atque hordeo & paleis condita non haberet.* Vides quæ potiſſimùm ſpecies intelligantur appellatione conditorum: de quibus & in utroque Codice titulus extat. Græci etiam ut Latini ἀποθήκας ſimpliciter vocant. Hæ annonariæ ſpecies ſive horreaticæ, in urbibus munitiſſimis, quæ ferè capita ſuarum provinciarum erant, aſſervandæ condebantur; ſervabantur & in caſtris, ubi prætenturæ militum limitaneorum: nam hæc caſtra burgi erant & munitiſſima oppida. Cùm autem per provincias iter faciebat Imperator, totius annonæ militaris ratio coram illi exponebatur, atque etiam δείγματα oculis ſubjiciebantur: quæ poſterior ætas appellavit *probam.* Caſaub.

1. *Reditus quoque.*] Scripti, *redditus.* quæ ſcriptura in veteribus libris frequens. *Idem.*

2. *Ante omnes tamen enitebatur.*] Scribe, *Ante omnia t.* Idem.

Ante omnes tamen enitebatur.] Ita libri conſtanter. vult enim, ſi qui quandoque curaverunt & enixe ſtuduerunt, ut nihil otioſum emerent aut paſcerent, eos omnes in hoc ſtudio curaque ab Hadriano ſuperatos. ſic ante omnes hoc Hadrianus eniſus eſt, nequid otioſum emeret vel paſceret. *Salmaſ.*

Ante omnes tamen enitebatur.] Stant pro hac lectione duo Pall. *Grut.*

3. *Ne quid otioſum vel emeret.*] Ut bonum patremfamilias ſe præſtaret. *Caſaub.*

4. *Vel paſceret.*] *Paſcere* propriè de familia ſervorum: ut apud Catonem *bene veſtire & bene paſcere.* Idem.

5. *Ergo converſis regio more militibus.*] Mira locutio, *converti regio more*, pro, ad mores regis ſive imperatoris: πρὸς τὰ τοῦ βασιλέως ἤθη. Regis appellationem quam tantopere abominati ſunt veteres

Britanniam petiit: in qua multa correxit, [1] murumque [2] per octoginta milia paſſuum primus duxit, qui barbaros Romanoſque divideret. Septicio Claro præfecto prætorii, & Suetonio Tranquillo epiſtolarum magiſtro, [3] multiſque aliis [4] qui apud Sabinam uxorem, injuſſu ejus, familiariùs ſe tunc egerant quàm reverentia domus aulicæ poſtulabat, ſucceſſores dedit: [5] uxorem etiam [6] ut moroſam & aſpe-

veteres Romani, & primi etiam Imperatores, proxima ætas frequentavit. Sanè etiam apud Tacitum *regnum* appellari Romanum imperium aliquoties adnotavimus in ejus Annalibus. Atqui multùm interfuit, ætate præſertim illa, inter Romanum imperatorem, qui princeps propriè dictus eſt initio, & regum aliquem. *Idem.*

* *Converſis regio more militibus.*] Hoc eſt, *συναναστρεφομένων κατὰ τὸν βασιλικὸν τρόπον στρατιωτῶν.* converſatis vel converſantibus regio more militibus. converti enim & converſari idem. quod Græcis *ἀναστρέφεσθαι* & *συναναστρέφεσθαι*. quod vulgo dicimus, *ſe comporter.* ſi quis vero malit cum Caſaubono morem heic pro moribus accipere, & *converti regio more*, pro *converti ad regios mores*, non invitus ad ejus accedam ſententiam, & convertar. ita tamen ut morem non pro moribus hoc loco, ſed pro vitæ conſuetudine exponam. moris enim habuit Hadrianus, veſtem humilem ſumere, ſine auro baltheum cingere, & fibulis ſine gemma veſtem ſtringere, & vicena millia armatus ambulare, & in omnibus vitam plane militarem magiſtrare, ut ſupra dixit. quo more inſtitutoque vitæ milites ſuos convertit, & à priſtina conſuetudine delicate & luxurioſe vivendi deduxit. hoc eſt quod hoc loco dicit Spartianus, *converſis more regio militibus.* Salmaſ.

1. *Murum per octoginta millia paſſuum primus duxit.*] Sic quoque ambo Pall. *Grut.*

2. *Per octoginta millia paſſuum.*] Membranæ Puteani, *per octo.* perſpicuè falſo. *Caſaub.*

3. *Multiſque aliis, qui apud Sabinam uxorem.*] Pal. *quos apud Sab.* ut fortè fuerit, *quod.* Grut.

4. *Qui apud Sabinam uxorem injuſſu ejus familiarius ſe tunc egerant.*] Legendum: *Quod apud Sabinam uxorem familiarius ſe tunc egerant.* Hæc enim cauſa fuit quare ſucceſſores illis daret Hadrianus, quod ſe familiarius apud Auguſtam egerant. qua vero in re, tacet Spartianus. qui impudicam familiaritatem intelligunt, næ illi multum falluntur. ne tale quicquam cogitarent, poterat per illas duas voces fieri, *injuſſu ejus.* Salmaſ.

5. *Uxorem etiam.*] Quam tandem occidiſſe dicitur. *Caſaub.*

6. *Ut moroſam & aſperam dimiſſurus.*] Et aſpera Sabina uxor Hadriano: & invicem Hadrianus aſper & moroſus uxori Sabinæ. male enim tractatam ab Hadriano uxorem Victor alter ſcribit: *Hujus uxor Sabina dum prope ſervilibus injuriis afficitur, ad mortem voluntariam compulſa eſt.* Ex his apparet, quantopere uxorem contempſerit hic imperator, & quam indignis modis eam tractarit, adeo ut etiam videatur non ipſe eam tantum deſpicatui habuiſſe, ſed amicis quoque, ut irreverenter erga illam ſe gererent, imperaſſe. quod eum facere ſolitum facile arguunt, quæ præcedunt ſi recte intelligantur. *Septicio Claro præfecto prætorio, & Suetonio Tranquillo epiſtolarum magiſtro, multiſque aliis, quod apud Sabinam uxorem, injuſſu ejus, familiarius ſe tunc egerant quam reverentia domus aulicæ poſtulabat, ſucceſſores dedit.* his enim, qui nominantur, non ideo ſucceſſores dedit, quod non cum hono-

 rem

aſperam dimiſſurus (ut ipſe dicebat) ſi privatus fuiſſet. ¹ Et erat curioſus non ſolùm domus ſuæ, ſed etiam amicorum, ita ut ² per frumentarios occulta omnia exploraret: nec

rem Auguſtæ habuiſſent, quem reverentia domus aulicæ poſcebat, & quod nimis familiariter erga illam ſe geſſiſſent; hoc enim volebat ipſe, eam ſcilicet quam contemptiſſime haberi; ſed quod injuſſu ſuo hoc feciſſent. non poteſt alius ſenſus illis verbis accommodari, *injuſſu ejus*. Salmaſ.

1. *Et erat curioſus.*] Tertullianus Apologetico, *Hadrianus curioſitatum omnium explorator.* Etſi de alio genere curioſitatis loquitur. *Caſaub.*

Et erat curioſus non ſolum domus ſuæ, ſed etiam amicorum.] Mira loquutio, *curioſum domus ſuæ, & amicorum* aliquem dici, non qui illorum curam habeat, eoſque curet, & pro illis ſollicitus ſit, ſed qui multa ſcire cupiat de amicis, & diligenter inquirat, & rimetur quid rerum agant. Seneca ſane dixit, *Deum noſtri curioſum*, qui nos curat, & res noſtras, lib. IV. de beneficiis, cap. XVII. at heic non in bonam partem accipitur à Spartiano. *Salmaſ.*

2. *Per frumentarios occulta omnia exploraret.*] Ut Athenis vetita ficuum exportatione, certi homines juſſi obſervare qui legi non obtemperarent, cùm per calumniam innocentes multos deferrent, συκοφάνται appellationem omnibus improbis delatoribus communem reliquerunt: ſic in Rom. imperio, milites qui ad perquirenda frumenta, aut eos obſervandos qui contra leges mercem ἀπόῤῥητον exportarent, cùm latius evagantes, omnium domuum ſecreta rimarentur, ſervato veteri nomine miniſterium mutarunt, facti principum ὠτακουσταί. Hi ſunt qui ſpargebantur per domos privatorum habitu, ut Tacitus ſcribit, vel egentium, ut Ammianus lib. XIV. qui in provincias mittebantur tentandis hominum animis, nuntiiſque deferendis & cædibus etiam patrandis interdum, ut ex multis horum librorum locis conſtat. Atque hoc genus milites in legionibus boni malique principes habuerunt: ſed illis peſſimus quiſque Imperatorum detulit plurimum. De Alexandro Severo ſcribit Lampridius: *De omnibus hominibus per fideles ſuos ſemper quæſivit, & per eos quos nemo noſſet hoc agere.* Deſcribuntur his verbis frumentarii milites, qui ἐν ἰδιωτικῷ σχήματι & occulto habitu omnia obſervabant: ſed videtur bonus princeps, cùm rem cogeretur retinere; appellationem frumentariorum, ut inviſi bonis omnibus nominis, vitaſſe: quod tandem ſuſtulit de Rep. magnus Imper. Diocletianus. *Caſaub.*

Per frumentarios.] Sciendum frumentariorum nomen & officium ſub imperatoribus natum, & tunc primum cognitum in ordinaria militia: nam antea hoc nomen de frumentariis negotiatoribus aut menſoribus, tantum uſurpabatur. iſti autem frumentarii, quorum heic mentio, milites erant, & ſingulis quidem legionibus certo numero aſcripti: unde in veteribus inſcriptionibus, *frumentarius legionis illius & illius*, videntur hi originem habuiſſe à prima publici curſus inſtitutione, quam ad hoc introduxit Auguſtus, ut omnia minima maxima, quæ in provinciis gererentur, ſibi mature ac celeriter annunciari poſſent, juvenibus primo diſpoſitis per militares vias, mox etiam vehiculis. quibus hoc muneris injunctum fuit, ut res novas explorarent, & Cæſari nunciarent, vehiculiſque publicis, & per intervalla mutatis iter accelerarent. Græcis ἀγγελιαφόροι, & γραμματηφόροι, atque etiam πτεροφόροι dicti, Latinis *frumentarii.* cujus nominis hæc ratio, quod cum vehiculariæ rei præeſſent, frumentum militare, vel annonam militarem tranſvehendam à provinciis curarent, & in horrea militaria comportandam, vel etiam ex horreis in caſtra

nec adverterent amici, ſciri ab imperatore ſuam vitam priuſquam ipſe hoc imperator oſtenderet. Unde non in-

jucun-

caſtra deferendam, ut publici curſus proſequutores. ſic enim vocantur Cod. Theod. *de curſu publico.* leg. XLVII. & XLVIII. *ſunt præterea duo palatini proſequutores ſingularum rhedarum, cum tribus ſervis habentes quinquagenarum librarum avertas, & ſaga quibus par erit eos pro itineris neceſſitate muniri.* Ab illis ſagis, quibus muniebantur, *ſagones* eos appellavit poſterior ætas, vel corrupta voce *ſaiones*. Saio enim nihil aliud eſt, quam ſago, *g* in *i* mutato. Sagonum autem vel ſajonum frequens apud Caſſiodorum mentio: ex quo colligi poteſt, non eos tantum publicum curſum curaſſe, ſed etiam pecunias publicas exegiſſe. qui curſu publico deſtinabantur aliquo juſſu principis, veredarii dicebantur, & ſagones ætate Caſſiodori, quod ſagis uterentur. hinc leg. 1. Cod. Theod. tit. quo ſupra, cavetur ne hippocomis ſaga ſua auferant veredarii: ſaga enim ſunt in ea lege quibus hippocomi ipſi muniebantur, & quæ item gerebant veredarii. Græcos illo loco vertiſſe παλλιὰ obſervat. quis non videt legendum, πάλλια? quam Latinam vocem Græci uſu ſuam fecerunt. Gloſſæ: *Pallium*, πάλλιον. ſic frumentarii ſub prioribus imperatoribus dicti, quos veredarios ſequens ætas appellavit: itque omnino qui Græcis ἀγγελιαφόροι; quorum appellationis hæc etiam poteſt afferri ratio, quod annonæ tributiſque exigendis præeſſent, & provinciales ad ſolvendum compellerent, & cenſus curam agerent. nam eorum frumentariorum præfecti, iidem & cenſus erant magiſtri. illud etiam docemur ex Dione, magiſtrum cenſus eumdem fuiſſe, qui & frumentariorum præpoſitus, eique hanc curam incubuiſſe, ut per frumentarios vel γραμματοφόρους, imperatorem de omnibus certiorem faceret, frumentarios vero non tantum curſus publici procuratores & proſequutores fuiſſe, ſed etiam exigendis vectigalibus operam dediſſe & compellendis ad ſolutionem penſionum provincialibus. quod poſtea fuit etiam agentium in rebus officium qui in locum frumentariorum ſucceſſerunt. Curioſi quoque, qui olim iidem cum frumentariis, poſtea ex corpore agentium in rebus ad curſum regendum ſumpti ſunt, ſublatis ſcilicet frumentariis, non curſum tantum publicum procurabant, ſed vectigalium etiam exigendorum curam gerebant: ſic *ſagones*, apud Caſſiodorum, ſive *ſajones*, & curſui publico deſerviebant, & pecunias publicas exigebant, & noxios conſtringebant. in legibus Wiſigothorum *ſaio*, ſemper pro officiali ponitur, *Judex*, *& ſaio.* hoc eſt judex & ejus officialis, frumentarii quoque olim reis perſequendis, & exhibendis, & in carcerem compingendis, & criminibus nunciandis, operam dabant; *curioſi*, ut jam dixi, & *frumentarii* idem: ſed frumentariis à Diocletiano remotis, & penitus ſublatis, curioſi ex corpore agentium in rebus per ſingulas provincias mittebantur, ad curas agendas, & idem munus obeundum, quod olim frumentarii: quos *ad explorandum annunciandumque, ſiqui forte motus exiſterent*, inſtitutos eſſe ſcribit Victor. *ad explorandum annunciandumque*, πρὸς τὸ διοπτεύειν καὶ διαγγέλλειν. quod officium commune videntur habuiſſe cum ſpeculatoribus, quos Plutarchus vocat διοπτῆρας καὶ διαγγέλους, id eſt exploratores, & annunciatores. Locus Plutarchi: Ἐν δὲ τούτοις Ἰτύριος καὶ Βάρβιος, ὁ μὲν ὀπτίων, ὁ δὲ τεσσεράριος, (οὕτω γὰρ καλοῦνται), οἱ διαγγέλων καὶ διοπτήρων ὑπηρεσίας τελοῦντες. Secundum hæc verba Plutarchi mens eſſet, optiones & teſſerarios Romanis dici, qui exploratorum nunciorumque partibus fungerentur. Διάγγελοι & διοπτῆρες idem ſunt. qui explorat aliquid, non in alium finem ſpeculatur & explorat, quam ut nuntiet id quod explo-

jucundum eſt [1] rem inſerere, ex quo conſtet eum de amicis multa didiciſſe. Nam quum ad quendam ſcripſiſſet uxor ſua, quòd [2] voluptatibus detentus & lavacris ad ſe redire nollet, atque hoc Adrianus per frumentarios cognoviſſet, petente illo commeatum, Adrianus ei lavacra & voluptates exprobravit. Cui ille, *Num & tibi uxor mea, quod & mihi, ſcripſit?* [3] Et hoc quidem vitioſiſſimum putant, atque huic adjungunt quæ de adultorum amore ac nuptarum adulteriis, quibus Adrianus laboraſſe dicitur, aſſerunt:
12 jungentes quòd ne amicis quidem ſervaverit fidem. Compoſitis in Britannia rebus, tranſgreſſus in Galliam Alexandrina ſeditione turbatus, quæ nata eſt ob Apin: [4] qui quum repertus eſſet poſt multos annos, turbas inter populos crea-

rando didicerit. optionem vero, & teſſerarium diverſorum eſſe officiorum nomina nemo queat inficias ire. Speculatores carnificis officium peragebant, in reis capite damnatis decollandis. unde eos δημίους, id eſt carnifices vocat Dio. Ergò per ſpeculatores, carnifices; per optiones, carceris præpoſitos vel commentarienſes intelligendum eſt. Frumentarii vero perquirendis quidem reis & proſequendis deducendiſque operam navabant, non etiam ſupplicio afficiendis. ideo honeſtiores & gradus in militia majoris. ſed quamvis diverſi ordinis fuerint, ſpeculatores & frumentarii curioſique, frequenter tamen conjunguntur apud auctores ob affinitatem & ſimilitudinem miniſterii. *Salmaſius.*

1. *Rem inſerere ex quo conſ. &c.*] Puteani codex, *reinſerere.* putavit librarius non eſſe orationem Latinam. *quo* enim non *qua* omnes libri. ut ſuprà, *Maurorum gentes quos regebat.* Caſaub.

Rem inſerere, ex quo conſtet.] Agnoſcit & hanc ſcripturam Pal. noſter. *Gruterus.*

2. *Voluptatibus detentus & lavacris.*] Nam & lavacra, θερμολουσίαι præſertim, inter voluptates cenſebantur, quarum abſtinentia in laude ponenda. Sic Suetonius in Auguſto lavandi raritatem commendat. Severiores quoque duces lavacra militibus ademerunt ſæpe, ut de Scipione Æmiliano, Metello, aliiſque memoriæ proditum eſt. *Caſaubonus.*

3. *Et hoc quidam vitioſiſſimum putant.*] Nihil mutare auſim: melior tamen fuerit ſententia ſi ita ſcribas: *Et hoc quidem vitioſiſſimum putarunt.* Non enim quidam, ſed vulgò omnes in Hadriano hoc reprehenderunt. Fortean mutaverunt, quos offendebant τὸ *putaverunt*, ſine caſu; cùm ſit uſitatiſſimum. *Idem.*

Et hoc quidem vitioſiſſimum putant.] Sequutus ſum autographum Palatinum, in quo hæc lectio; vulgati prius, *quidam.* Grut.

4. *Qui cùm repertus eſſet poſt multos annos.*] Neque enim Ægyptii præſentem ſemper hunc ſuum deum coluerunt: ſed per intervalla temporum exiſtebat ille nobilis taurus, certis notis inſignitus, quæ illum probarent deum. Herodotus, Εὔφραζον Αἰγύπτιοι ὡς σφι θεὸς παρείη φανεὶς, διὰ χρόνου πολλοῦ εἰωθὼς ἐπιφαίνεσθαι. Multa ibidem parens ille hiſtoriæ de exultatione Ægyptiorum Api invento. *Caſaub.*

1. *Apud*

creavit, [1] apud quem deberet locari [2] omnibus ſtudioſè certantibus. Per idem tempus in honorem Plotinæ [3] baſilicam apud Nemauſum opere mirabili extruxit. [4] poſt hæc Hiſpanias petit, & Tarracone hyemavit, [5] ubi ſumptu ſuo ædem Auguſti reſtituit, omnibus Hiſpanis [6] Tarraconem in conventum vocatis: [7] delectumque [*] jiculariter, ut verba ipſa

1. *Apud quem deberet locari.*] Apud Memphitas fuit moris locari, ut Mnevim alterum bovem ſacrum Heliopoli. Statim inventum taurum Nicopolim deducebant ſacerdotes: ubi per dies quadraginta illum exhibebant etiam mulieribus ſpectandum. poſtea Memphim perductus, in Vulcani templo conſecrabatur, ut loquitur Suetonius. *Idem.*

2. *Omnibus ſtudioſe certantibus.*] Vocem Græcam voluit exprimere, *πάντων φιλονεικούντων*. Fuit autem familiare ventoſis illis & ridicule ſtultis populis, pro conſecratis animalibus tumultuari, & interdum etiam armis decertare. vide Juvenalem: qui bellum illud inter Tentyritas & Ombitas, vel oculis ſuis ſpectaverat, vel ab aliis acceperat qui fuerant *αὐτόπται*. *Idem.*

3. *Baſilicam apud Nemauſum opere mirabili extruxit.*] Dio templum nominat: ſi quidem de monumento Nemauſi poſito accipienda ejus verba. Sed non aliena à probabilitate eorum ſententia, qui & ſtupendam illius amphitheatri molem, aliaque talia ædificia magnifica, quæ etiam hodie quà Nemauſum, quà circumjacentem agrum nobilitant, Hadriani fuiſſe opera conjiciunt, ad memoriam Plotinæ commendandam extructa: aut Pii certè; quem genus Nemauſo traxiſſe Capitolinus affirmat. *Idem.*

4. *Poſt hæc Hiſpanias petit.*] Reg. *petiit*. E Galliis in Hiſpanias eſt profectus, ut hinc licet colligere, priuſquam Urbem repeteret. Extat nummus: HADRIANVS. AVG. COS. III. P. P. & in altera facie: RESTITVTORI. HISPANIAE. S. C. *Idem.*

5. *Ubi ſumtu ſuo ædem Auguſti reſtituit.*] Inter primos qui Auguſto templa poſuerunt Tarraconenſes fuiſſe notum eſt: Tacitus Annali primo: *Templum ut in colonia Tarraconenſi ſtrueretur Auguſto, petentibus Hiſpanis permiſſum: datumque in omnes provincias exemplum.* Idem.

6. *Tarraconem in conventum vocatis.*] Regius ſemper, *Terraconam*. Idem.

7. *Delectumque jocilariter detrectantibus Italicis.*] Julius Capitolinus in Marco, *Hiſpaniis exhauſtis, Italica allectione contra Trajani præcepta, verecundè conſuluit.* Ex horum locorum comparatione clarè diſcimus, Hiſpanias temporibus illis exhauſtas fuiſſe ob frequentes dilectus: cùm numeri Hiſpanico milite ut plurimùm explerentur. Itali enim conſilio cati principis Auguſti otio & pacis artibus dediti, parcius militabant, ut ſcribit etiam Herodianus libro ſecundo. Inde eſt quòd Hadriano dilectus in Hiſpania agente, Italici qui in Hiſpaniæ coloniis aut municipiis erant ejus imperium detrectant. Inde etiam, quòd cogitur tandem Marcus, allectione civium Italicorum, exhauſtas & propè jam ſolas Hiſpaniæ urbes frequentare. *Italici* hoc loco ſunt Itali aut Italis orti, qui Hiſpanica oppida inhabitabant. *Idem.*

Delectumque jocilariter, ut verba ipſa ponit Martius, detrectantibus Italicis.] Hæc verba, *jocilariter delectum detrectantibus Italicis*, putant eſſe Marii, quod Spartianus dicat, *ut verba ipſa ponit Marius*, ſed non eam mentem Spartiani eſſe cenſeo. vult quippe dicere, verba illa ipſa jocularia quibus delectum detrectabant Italici, apud Marium eſſe poſita. quæ ſi quis requirat, ab eo petenda. *Salmaſ.*

ba ipſa ponit Marius Maximus, [1] detrectantibus Italicis, [2] vehementiſſimè, [3] cæteris, prudenter & cautè conſuluit. Quo quidem tempore, non ſine gloria graviſſimum periculum adiit, [4] apud Tarraconem ſpatians [5] per viridaria, ſervo in ſe hoſpitis cum gladio furioſiùs irruente: quem retentum ille miniſtris accurrentibus tradidit: & [6] ubi furioſum

Delectumque jocalariter detrectantibus.] Pal. *retrectantibus*; qui & heic & alibi ſemper exprimit *dilectum*. Ceterùm periodum hanc ita interpunxi, tamquam & Hiſpani αὐτόχθονες & Italici ſimul jocalariter indicarint abhorrere ſe ab militia; ſeorſim tamen utriſque reſponderit Hadrianus: quam diſtinctionem ſententia ipſa poſtulare mihi videbatur. Lipſius noſter reſcribendum putabat, *populariter detractantibus*, Epiſtolâ XVIII. Centuriâ Miſcellaneâ. *Grut.*

* *Jocalariter detrectantibus.*] Qui palàm non audebant rebellare, per jocos ac facetias animum ſuum à militia abhorrentem indicabant. Ita ſperabant eludi poſſe Hadriani juſſa: cùm ſe liberis quærendis operam velle dare, aut neſcio quid ejuſmodi, ſeriò quidem, ſed quaſi joco dictitarent. *Caſaub.*

1. *Detrectantibus Italicis.*] Palatinus, *retractantibus. retractare* pro *detrectare* familiare apud iſtos auctores, & uſitatum verbum. infrà: *retractantem, & refutantem.* Aurelius Victor in vita Conſtantii: *Interim Romæ vulgus, turmæque prætoriæ Maxentium, retractante diu patre Herculio, imperatorem confirmant. retractat*, διστάζει, παραιτεῖται. *retractat*, ὑποχωρεῖ. *Salmaſ.*

2. *Vehementiſsimè conſuluit.*] Ἐμβριθέστατα. ut apud Julianum, μετ' ἐμβριθείας κολάζειν Sed obſervemus locutionem: *Italicis vehementiſsimè conſuluit.* pro, ſic conſuluit, ut principem experirentur vehementiſſimum & ſeveriſſimum. Nec mirum principem natura ſua triſtem, & regnandi probè gnarum, jocis Italicorum offenſum, aſperius cum iis egiſſe. *Caſaub.*

Vehementiſsime conſuluit.] Ita diſtingue: *Omnibus Hiſpanis in conventum vocatis, delectumque jocalariter, ut verba ipſa ponit Marius Maximus, retractantibus Italicis, ceteris vehementiſsime, prudenter & caute conſuluit.* Nihil mutavimus in hac lectione niſi diſtinctionem. ſenſus eſt apertus. cum omnes Hiſpani in conventum vocati eſſent, & Italici jocalariter & leviter dilectum detrectarent, ceteri vero Hiſpani ſerio & vehementer, Hadrianus *prudenter & caute conſuluit*, id eſt conſulte & prudenter egit, cautum & prudens conſilium cepit, cum magna prudentia judicioque ſtatuit quid in illa re ſibi agendum eſſet. *Salmaſ.*

3. *Cæteris prudenter & cautè.*] *Cæteri* iſti ſunt Hiſpani αὐτόχθονες, qui dilectum detractarant non minus quàm Italici: ſed modeſtè, non ut illi jocalariter. *Caſaub.*

4. *Apud Tarraconem ſpatians per hoſpitiva viridaria, ſervo in ſe hoſpitis cum gladio furioſius irruente, &c.*] Vox *hoſpitiva* in neutro conſpicitur Palatino; habetque uterque *viridiaria*. forſan rectè. *Grut.*

5. *Per hoſpitiva viridaria.*] Vocem *hoſpitiva* hinc ejecimus, jubente pro ſua auctoritate Palatino codice. Vera lectio, *Apud Tarraconem ſpatians per viridaria, ſervo hoſpitis cum gladio furioſius in ſe irruente.* Salmaſ.

6. *Ubi furioſum conſtitit medicis curandum dedit.*] Rectè. ſatis enim punitur cui talis morbus. Sed & legimus in Suetonii Auguſto cap.67. *Diomedem diſpenſatorem, &c.* Grut.

1. *In*

rioſum eſſe conſtitit, medicis curandum dedit, [1] in nullo omnino commotus. Per ea tempora & aliàs frequenter in plurimis locis, in quibus barbari [2] non fluminibus ſed limitibus dividuntur, ſtipitibus magnis [3] in modum muralis ſepis [4] funditus jactis atque connexis, barbaros ſeparavit: Germanis regem conſtituit: motus Maurorum compreſſit, & [5] à ſenatu ſupplicationes emeruit. [6] Bellum Parthorum per idem tempus in motu tantùm fuit, [7] idque Adriani col-

1. *In nullo omnino commotus.*] Eſt ἀρχαϊσμὸς, *in nullo*, pro nihil. *Caſaub.*

2. *Non fluminibus ſed limitibus diſtinguuntur.*] Quid appellat *limites*? nam & flumina pro limitibus. Romanum imperium alibi limitibus à natura poſitis claudebatur: alibi arte conſtructis. prioris generis ſunt, mare, hoc eſt Oceanus: flumina magna, ut Danubius & Euphrates, vel aliquando Rhenus & Tigris. item montes, ut in Aſia Taurus quibuſdam locis, alibi alii. Poſterioris generis ſunt foſſæ, caſtra, arces, concædes, ſtipites, muri. Atque iſta χειροποίητα ſunt, quæ ſpecialiter appellat hic Spartianus *limites*. Foſſarum meminit Herodianus item Arcium, & Caſtrorum. Hujuſmodi caſtra inſtar habuerunt urbium: imò verò vel à principio, vel temporis tractu urbes fuerant: neque alia origo tot burgorum per Germaniam, Græciam, aliaſque finitimas provincias. *Idem.*

3. *In modum muralis ſepis.*] Quid ſi ſcribamus, *in modum naturalis ſepis*? Inter ſpecies varias ſepimentorum, quas deſcribunt accuratè rei ruſticæ ſcriptores, una eſt quæ vocatur *naturalis ſepes.* ſed neque editam lectionem damnare auſim: ut ſit ſepes muralis, quæ facta eſt, ut præſtet uſum muri. *Idem.*

In modum muralis ſepis.] *Muralis ſepes*, eſt murus. nam ſepes pro quovis ambitu ædificii ponitur, unde & *ſepire*, pro, muro lapideo circumdare. apud Vopiſcum, *ſeptiones nibis*, pro muris: ſepes ex Græco eſt σηκὸς, ſepis: ut λύκος, lupus. σηκὸν Græci omnem περίβολον vocant, ſive ex lapidibus, ſive ex ſtipitibus, vel tabulatis conſtructus ſit. hinc σηκὸν, μάνδραν vocant. ſic Latini ſepem pro ſtabulo. ſeptum quoque pro ſtabulo Virgilio, ut notum eſt ex illo verſu,

Quamvis multa meis exiret victima ſeptis.

Salmaſ.

In modum muralis ſepis.] Sic & Pal. ut & mox, *funditus jactis atque connexis.* Grut.

4. *Funditus jactis atque connexis.*] Regius, *jecit atque connexuit.* Caſaub.

5. *A ſenatu ſupplicationes emeruit.*] Gloſſæ, *Supplicatio*, λιτανεία. rem dicunt: ſed morem inluſtrant hiſtorici Græci, qui hujuſmodi honorem hac periphraſi exprimunt: Ἡ σύγκλητος ἐψηφίσατο θύειν τοῖς θεοῖς, καὶ χολάζειν ἑορτάζοντας. Interdum ſupplicationem vertunt θυσίαν καὶ ἱερομηνίαν. *Idem.*

6. *Bellum Parthorum per idem tempus in motu tantùm fuit.* Reg. B. *Parthicum.* pro *motu* quidam *metu* perperam. *Idem.*

Bellum Parthorum per idem tempus in motu tantum fuit.] Ita uterque Palat. niſi quod Excerpta, *tamen.* Grut.

7. *Idque Hadriani colloquio repreſſum eſt.*] Ubi autem & quicum habito? nam cum Partho non poteſt: neque hoc ſcripſit ullus veterum. & aut omnem hiſtoriæ ſeriem mirificè perturbavit Spartianus: aut hæc geſta cùm adhuc verſaretur Hadrianus in Hiſpania: aut non multò antè ex ea eſſet profectus. *Caſaubonus.*

13 ni colloquio repreſſum eſt. [1] Poſt hoc per Aſiam & inſulas ad Achaiam navigavit, [2] & [3] Eleuſinia ſacra exemplo Her-

1. *Poſt hoc per Aſiam & inſulas ad Achaiam navig.*] Videtur Hadrianus ex Hiſpania in Africam trajeciſſe: inde Ægyptum petiiſſe & Syriam, reliquamque Aſiam. Suadet itineris ordo, quo veniſſe dicitur in Achaiam: nam ſi Romam ex Hiſpaniis reverſus, inde Græciam adiit, quomodo illud erit verum? *per Aſiam & inſulas.* contrà tamen Dio Caſſius: Διὰ τῆς Ἰουδαίας μετὰ ταῦτα εἰς Αἴγυπτον παρελθών. Veniſſe in Ægyptum ex Aſia: non ut dicebamus ex Ægypto in Aſiam. Adde quòd hic illius in Græciam adventus in quintum ſextumve ejus imperii annum incidit: cùm decimo pòſt anno vel etiam undecimo Ægyptum adierit, imperii XVI. aut decimoſeptimo: ut indicat non obſcurè epiſtola quam de Ægypto & Ægyptiis ad Servianum COS. paullò mox ſcripſit. *Idem.*

Poſt hoc per Aſiam & inſulas.] Palatinus, *poſt hæc.* Salmaſ.

2. *Et Eleuſinia ſacra exemplo Herculis Philippique ſuſcepit.*] *Suſcipere ſacra*, ut Græci παραλαμβάνειν τὰ μυστήρια. pro μυεῖσθαι. Dio ſic, ἐπόπτευσε τὰ μυστήρια, ab eo quod erat poſtremum, univerſum ſacrorum illorum apparatum deſignans. Olim Reſp. Athenienſium magni beneficii loco præſtantibus viris, aut de ſe bene meritis jus detulit participandi iſtis ſacris. Obſervat Soranus ſecundum ab Hercule Hippocratem eo honore fuiſſe affectum. Ariſtides in Panathenaico Herculi adjungit Caſtoras: Poſtea delatus hic honos multis ab Athenienſibus: & quidem interdum per turpiſſimam adulationem, ut narratur ab Athenæo. de Hadriano verò Aurelius Victor ſcribit, illum Romæ Græcorum more cæremonias curare occœpiſſe. *Caſaub.*

3. *Eleuſinia ſacra exemplo Herculis, &c.*] Sacra ſuſcipere eſt μυεῖσθαι. ſic Græci λαμβάνειν & παραλαμβάνειν τὰ ἱερὰ, καὶ τὰ μυστήρια. *ſumere ſacrum* dixit Tibullus:

Hoc ſollemne ſacrum, multos hoc ſumet in annos.

Sumere igitur *ſacrum* Tibullo eſt accipere vel ſuſcipere. nam qui ſacris initiabantur, ea accipere dicebantur, & inviſere. qui vero initiabant, ut Pontifices & Sacerdotes, ea tradere & oſtendere. Græcis δεικνύειν τὰ ἱερὰ, de his qui ſacra tradunt & initiant: ἐποπτεύειν, de illis qui initiantur, & quibus ſacra traduntur. in veteri inſcriptione: *tradiderunt Eliaca: tradiderunt, Leontica:* AVRELIVS. VICTOR. AVGENTIVS. V. C. P. P. FILIO. SVO. AEMILIANO. CORFONI. OLYMPIO. C. P. ANNO. TRICESIMO. CONSECRATIONIS. SVAE. TRADIDIT. CORACICA. in eadem inſcriptione, OSTENDERVNT. CRIPHIOS. Iſta autem ἐποπτεύσεις & oſtenſiones in ſacris præcipue locum habebant quæ κρύφια Græci vocant. qualia erant Eleuſinia, Samothracia, Mithriaca, Cotyttia, & alia id genus. *Sacra crypta* vocavit Petronius: Latini *operta ſacra* dixerunt. *ſacerdos. Thyotes.* Quod ad hunc autem locum attinet, ubi Hadrianus dicitur ſacra Eleuſinia ſuſcepiſſe, D. Hieronymus in Chronico Euſebii hoc ſic rettulit: *Hadrianus ſacris Eleuſinæ initiatus multa Athenienſibus dona largitur.* Spartianus quoque heic refert multa Hadrianum in Athenienſes contuliſſe eo tempore, quo ſacris initiatus eſt. ut hinc forte hauſerit Hieronymus. verba Hieronymi ſic legenda ſunt: *Hadrianus Athenis hyemem exigens Eleuſina inviſit.* quod eſt, τὰ Ἐλευσίνια ἐπόπτευσεν. cum vero diverſis temporibus apud auctores illam initiationem Hadriani poſitam reperiſſet Euſebius, exiſtimavit Hadrianum primum quidem initiatum ſacris illis, poſtea ſexennio interjecto, eadem inviſiſſe. nam quinquennii ſpatium vulgo intererat, inter μύησιν,

Herculis Philippique ſuſcepit : [1] multa in Athenienſes contulit, [2] & pro agonotheta reſedit. & in Achaia quidem [3] illud

σιν, & ἐπόπτευσιν. ſed fere eſt ut mihi perſuadeam Hadrianum μυστικοὺς illos νόμους mitime obſervaſſe, ſed ſimul & ſemel μυηθῆναί τε καὶ ἐποπτεῦσαι. quod & Demetrio ab Athenienſibus privilegio quodam conceſſum, narrant Græci. Marcus quoque Antoninus, & initia Cereris adiit, & eodem tempore ſacrarium intimum ingreſſus eſt. hoc eſt, ἅμα ἐμυήθη καὶ ἐπόπτευσεν. Huc accedit, quod nec Dio, nec Spartianus quidquam de iterata ac repetita Hadriani initiatione ſcripſerunt. ut ne addam quam veriſimile ſit Hadrianum omnium hominum principem curioſiſſimum, æquo animo tuliſſe, in interius ſanctuarii ſecretum ſe non ſtatim admitti, ſed in ſexennium remitti, & curioſitatem ſuam tot annorum intervallo ſuſpendi. non ſoli Demetrio hoc indulſerunt Athenienſes τὸ ἅμα μυηθῆναι καὶ ἐποπτεῦσαι: nam & alii quam plurimi hoc idem uſurparunt. Latius his de rebus diſſerentem Cl. Salmaſium videre licet. *Salmaſ.*

1. *Multa in Athenienſes contulit.*] Multa refert Dio, quæ inde fas petere. *Caſaub.*

2. *Et pro agonotheta reſedit.*] Diligentiſſimus ſcriptor Dio tria breviter nos docet: Hadrianum Athenis Dionyſia celebraſſe: fuiſſe tum archontem: inque ea ſolennitate non pro imperatore ſe egiſſe, verùm pro archonte & ſupremo Athenienſium magiſtratu. Malè ceperunt Dionis mentem qui ἀρχὴν ἄρξας interpretati ſunt *functus magiſtratu.* nam Hadrianus quando per Liberalia ludos edidit, archon erat cùm maximè. quin videtur ea fine archon fieri voluiſſe, ut pro dignitatis illius jure Liberalibus præſidere poſſet. Eſt igitur ἀρχὴν ἄρξαι, quod aliter Græci παρελθεῖν ἐπὶ τὴν ἀρχὴν, *ſuſcepiſſe magiſtratum archontis:* non eo functum eſſe. Suetonii verba ſunt: *Certamini præſedit crepidatus, purpureaque amictus toga Græcanica, capite geſtans coronam auream.* Sed apud Græcos pro genere ludorum, diverſa veſtis fuit agonothetæ; nam in alia muſicis præſidebant, in alia gymnicis, &c. *Reſedit* Spartianus poſuit pro præſedit, προεκαθέσθη. Non ubique tamen agonothetæ præſidebant. Quare non abſurdè dici poteſt, auctorem non ſine cauſſa uſum verbo *reſidere* de Hadriano: qui de majeſtate ſua remiſit multum, cùm diſſimulato imperatore archontis & agonothetæ locum implevit. ſimiliter tamen eo verbo uſus Capitolinus in Lucio Vero: *Medius inter Pium & Marcum reſedit, cùm quæſtor populo munus daret.* Idem.

Et pro agonotheta reſedit.] Neſcio quid ſibi voluit vir magnus qui citatis his Xiphilini verbis ex Dione, τὰ Διονύσια τὴν μεγίστην παρ' αὐτοῖς ἀρχὴν ἄρξας, *immo* τὰ Διονύσια τὰ μεγάλα ἐποπτεύσας, *ut ſcripſerat Dio. Nam* τὰ Διονύσια *non ſunt* ἀρχὴ, *ſed* τελετή: nec enim τὰ Διονύσια τὴν μεγίστην ἀρχὴν vocat, ſed τὴν τοῦ ἄρχοντος ἀρχὴν, qui maximus apud Athenienſes magiſtratus. de magiſtratu igitur archontis loquitur. certum eſt ex Phlegonte Tralliano Hadrianum archonta Athenis fuiſſe priuſquam imperium adeptus eſſet. cujus hæc ſunt verba: Ἄρχοντος Ἀθήνῃσιν Ἀδριανοῦ τοῦ αὐτοκράτορος γενομένου, ὑπατευόντων ἐν Ῥώμῃ αὐτοκράτορος Τραϊανοῦ τὸ ἕκτον καὶ Τίτου Σεξτίου Ἀφρικανοῦ. Illa verba, τοῦ αὐτοκράτορος γενομένου, ita accipienda, *archonte Adriano, qui poſtea imperator factus eſt. qui poſtea imperavit.* cui vero de his rebus melius tutiuſve credi poſſit quam Phlegonti Hadriani liberto? Præterea non dicit Spartianus hoc loco Hadrianum eo tempore quo pro Agonotheta reſedit in ludis Liberalium, archonta fuiſſe. quod tamen non omiſiſſet ut opinor. præſertim

[1] illud obſervatum ferunt, quòd quum in ſacris multi cultros haberent, cum Adriano nullus armatus ingreſſus eſt. Pòſt in Siciliam navigavit, [2] in qua Ætnam montem conſcendit, [3] ut ſolis ortum videret [4] arcus ſpecie, ut dicitur, varium. Inde Romam venit, atque ex ea in Africam tranſiit, ac [5] multum beneficiorum provinciis Africanis attribuit. [6] Nec quiſquam ferè principum tantum terrarum tam

tim cum paulo poſt ſcribat, cum jam imperatorem magiſtratum illum archontis apud Athenienſes cepiſſe. Dio ipſe qui ἀρχὴν ἄρξας dixit, non intellexit eo ipſo anno archonta fuiſſe, quo ludos Liberalium edidit, ſed plane ex archonte tunc fuiſſe & olim magiſtratum illum geſſiſſe ſignificat. nam τὴν μεγίστην παρ' αὐτοῖς ἀρχὴν ἄρξας, ita vertendum: *cum maximum apud eos magiſtratum geſsiſſet.* ſic Γύγης ὁ τυραννεύσας, *cum Gyges regnum adeptus eſſet*, apud Herodotum. ἀρχὴν ἄρξας igitur ſic accipiendum, ut ἀγορανομήσας, γυμνασιαρχήσας, & ſimilia in veteribus inſcriptionibus: quorum omnium ſignificatio, non ad magiſtratum vel honorem quo quis in præſenti fungitur, referenda eſt, ſed quo olim functus eſt. ita hoc loco apud Dionem dicitur Hadrianus magnifice τὰ Διονύσια celebraſſe jure magiſtratus, quem olim maximum apud Athenienſes geſſerat, id eſt archontis. cum enim in Orientem profectus per Athenas iter feciſſet, & in aſtu aliquantum moratus eſſet, & in id tempus incidiſſent Liberalia, iis jure ſuo tanquam vetus archon præſidere voluit, & hoc munus illius anni archonti præripuit. *Salmaſ.*

1. *Illud obſervatum ferunt.*] Metu videlicet inſidiarum, ut antè diximus. Quòd autem fuerit moris ut ituri ad rem divinam faciendam, cultros aſſumerent, vel proverbium declarat, ἡ αἲξ τὴν μάχαιραν. *Caſaub.*

2. *In qua montem.*] Regius, *inque montem.* Idem.

In quâ Ætnam montem conſcendit.] Sic ambo Pall. *Grut.*

3. *Ut ſolis ortum videret.*] Altitudinem montis Ætnæ & mediocriter docti norunt. Eſt autem evidentiſſima ratio cur è cacumine præcelſorum montium, ortus ſolis & aliorum ſiderum citiùs videantur. *Caſaub.*

4. *Arcus ſpecie varium.*] *Arcum* intellige cœleſtem. Pro qualitate, denſitate aut raritate nubium quæ inter ſpectantis oculum intercedunt, & ſolem cùm jam ſupra horizontem incipit aſcendere, varii parent colores. diverſimodè enim oculis noſtris illuditur. *Idem.*

5. *Multum beneficiorum provinciis Africanis attribuit.*] Teſtes nummi in eam rem cuſi: ut, RESTITVTORI AFRICAE. & in alio, ADVENTVI. AVG. MAVRETANIAE. S. C. *Idem.*

6. *Nec quiſquam ferè principum tantum terrarum tam celeriter peragravit.*] Propterea ceu alter Hercules vulgò habitus hic imperator: qui orbem Romanum aſſiduè peragraret ſimul, & beneficiis ſuis adjuvaret. Nummum vidimus apud ampliſſimum Præſidem Thuanum, ΑΥΤ. Κ. ΑΔΡΙΑΝΟC. CΕΒΑCΤΟC. ΗΡΑΚΛΗC. ΡΩΜΑΙΟC. ſpectatur ibi in ornamentis Herculeis novus hic HERCVLES ROMANVS. Ipſe enim Hadrianus Auguſtus dictus eſt HERCVLES SERVATOR; ſive AVERRVNCVS: quòd provincias circumiens, procuratores & præſides; (genus hominum quovis monſtro ſæpe tetrius) pro factis ſupplicio afficeret quàm ſeveriſſimè. *Idem.*

Nec quiſquam fere principum tantum terrarum tam celeriter peragravit.] Omnino ſcribendum puto: *Nec quiſquam*

tam celeriter peragravit. Denique quum poſt Africam Romam rediſſet, [1] ſtatim ad orientem profectus per Athenas iter fecit, atque opera quæ apud Athenienſes cœperat, dedicavit: [2] ut Jovis Olympii ædem & aram ſibi: eodemque modo per Aſiam iter faciens, [3] templa ſui nominis conſecravit. [4] Deinde * à Cappadocibus ſervitia caſtris profutura

quam fere principum tantum tam celeriter peragravit. tantum peragravit, id eſt, τοσοῦτον περιενόστησεν. *tantum terrarum obivit.* Gloſſæ: *Peragrat*, περινοστεῖ, περιέρχεται. *Salmaſ.*

1. *Statim ad Orientem profectus per Athenas iter fecit.*] Hujus profectionis Euſebius meminit in Chronico, ſexto Hadriani anno. *Caſaub.*

2. *Ut Jovis Olympii ædem & aram ſibi.*] Dio: Τό, τε Ὀλυμπιεῖον τὸ ἐν ταῖς Ἀθήναις ἐν ᾧ καὶ αὐτὸς ἵδρυται ἐξεποίησε. de hoc templo adi ad Strabonem & Pauſaniam. ex hoc diſces, totum illud fanum non minùs ad Hadriani honorem pertinuiſſe, quàm Jovis. fuit enim ibi exſtructus qui dicebatur σηκὸς Πανελλήνιος, locus ampliſſimus, Hadriano conſecratus: ſtatuis repletus quas illi urbes Græciæ certatim poſuerant. De Jovis Olympii æde notandum Dionis verbum, ἐξεποίησε, *perfecit*, quo ſignificat auctor, non à fundamentis ſtruxiſſe Hadrianum hanc ædem; ſed ab aliis inchoatam conſummaſſe ac dedicaſſe. quod verum eſt. *Idem.*

Ut Jovis Olympii, & aram ſibi.] Ædem Jovis Olympii Dio vocat Ὀλύμπιον: τότε Ὀλύμπιον τὸ ἐν ταῖς Ἀθήναις ἐν ᾧ καὶ αὐτὸς ἵδρυται ἐξεποίησε. perperam vir magnus Ὀλυμπιεῖον legit in illo Dionis loco. nam Ὀλύμπιον pro Ὀλυμπιεῖον eſt Jovis Olympii templum. ſic Ἴσιον pro Ἰσιεῖον, &c. *Salmaſ.*

3. *Templa ſui nominis conſecravit.*] Hæc Græci Ἀδριάνεια vocabant: ut Epiphanius contra Ebionæos, & alii. nam apud eundem Epiphanium in Ario malè Ἀνδριάνειον ſcriptum. Ibi narrat Epiphanius Hadriani templum quod Alexandriæ fuerat ejus honori conſecratum, verſum poſtea fuiſſe in gymnaſium, vel prætorium Licinnianum: tandem verò à Conſtantino imperatore ædem ſacram ibi poſitam, & de nomine Gregorii Meletiani appellatam. Ita paullatim à Chriſtianis imperatoribus in pios uſus converſa omnia iſtius περιεργοτάτου cœlitis templa. diu tamen eorum memoria duravit & nomen. *Caſaub.*

4. *Deinde à Cappadocibus ſervitia caſtris profutura ſuſcepit.*] Servitia iſta caſtris profutura, quæ à Cappadocibus ſuſcepiſſe dicitur Hadrianus, non de caſtrenſibus miniſtris qui in aula militabant accipienda ſunt. in regia familia erant, & *caſtrenſes miniſtri*; vel *caſtrenſiani*, ſub poſterioribus imperatoribus, qui erant in officio *comitis & caſtrenſis ſacri Palatii.* Scio imperatoris comitatum ϛρατόπεδον appellari, & caſtrenſes, miniſtros aulicos. non propterea tamen caſtra heic acceperim *aulam principis.* nam Latini *caſtra* non dixerunt de imperatorio comitatu. Servorum autem in caſtris Romanis magna multitudo: calonum, inquam, lixarumque; ſed de calonibus heic accipiendum. hi per incuriam diſciplinæ magno numero in caſtra ſemper inducti, qui munus facerent, vallum portarent, foſſam ducerent. Prioribus ſane temporibus & ſtante adhuc diſciplina rari in caſtris ſervi, nec niſi digniorum, ducum tribunorumque: poſtea vero labantibus moribus plures pene ſervi quam milites, ita ut ne gregarius quidem ullus ſine ſervo. At ſub imperatoribus paſſim ſuus

futura ſuſcepit. [1] Toparchas & reges [2] ad amicitiam invitavit, [3] invitato etiam [4] Coſdroe rege Parthorum, remiſſaque illi filia quam Trajanus ceperat, [5] ac promiſſa ſella quæ itidem capta fuerat. Quumque ad eum quidam reges veniſſent, [6] ita cum his egit [7] ut eos pœniteret qui venire noluerunt, [8] cauſa ſpeciatim Pharaſmanis, qui ejus invitationem

ſuus cuique gregario ſervus. calones hi veteribus dicti. recentioribus *Galiarii*, ſervi militum proprie ſic dicti quod galeam portarent. Propertius:

Et feſſo galea qui tibi portet aquam.

Salmaſ.

* *A Cappadocibus ſervitia caſtris profutura.*] Olim pars magna ſervorum Cappadoces erant: de quorum illiberali ingenio multa paſſim Græci. apud Romanos verò Cappadox & mancipium, ſæpe idem. *Caſaub.*

1. *Toparchas & reges.*] Regius, *Tetrarchas.* non multùm intereſt utro legamus modo. *Idem.*

2. *Ad amicitiam invitavit.*] Regius, *ad amicitias.* Scrib. *ad amicitiam ſuam.* nam *amicitias* numero multitudinis hìc quidem duriuſculum. *Idem.*

3. *Invitato etiam Coſdroe rege Parthorum.*] Pall. duo, *Oſdroe.* Grut.

4. *Coſdroe rege Parthorum.*] Aurelius Victor in Trajano Perſarum regem hunc appellat: parum accuratè & ad tempora ſua oculos referens, non Trajani. Fuêre eo nomine plures & Parthorum & mox Perſarum reges. Scribitur autem variè: & cum litera *d* *Coſdroes*, ut hìc & apud Victorem atque alibi: & *Coſroas* ſine *d*, ut in Martyrologiis aliquoties, & in aliis locis. *Caſaub.*

Coſdroe rege Parthorum.] Palatinus: *Oſdroe.* quod idem eſt. Græci autem frequentius Ὀσρόην & Χοσρόην pronuntiant. Latini vero ſcriptores; *Oſdroen*, & *Coſdroen* inſerto *d.* *Salmaſ.*

5. *Ac promiſſa ſella quæ itidem capta fuerat.*] Hæc ſella aurea eſt cui inſidebant Parthorum reges, & mox Perſarum, cùm ſe præberent ſpectandos hominibus. Multa in hiſtoriis de hac ſella non ſemel apud Romanos captiva. *Caſaubonus.*

6. *Ita cum his egit.*] Paullò pòſt, *Regibus multis plurimum detulit: à plerisque verò etiam pacem redemit.* Idem.

7. *Ut eos pœniteret qui venire noluerunt.*] Ibidem, *à nonnullis* regibus *contemtus eſt.* Idem.

8. *Cauſſa ſpeciatim Pharaſmanis.*] Dio, Ἕτερος δὲ πόλεμος ἐξ Ἀλανῶν, εἰσὶ δὲ Μασσαγέται, ἐκινήθη ὑπὸ Φαρασμάνους. An de iſto rege Alanorum Spartiani verba hæc capienda? an potiùs de alio ejuſdem nominis Iberorum rege? In Excerptis Legationum è Dione lego, Pharaſmanem Iberorum regem Romam cum uxore veniſſe, & ab Hadriano liberaliter fuiſſe acceptum. narrat hiſtoriam Spartianus quoque in ſequentibus: ſed parum dilucidè. Jam olim Iberiæ reges ita appellatos invenio. Tacitus Annalium XII. *Idem.*

Cauſa ſpeciatim Pharaſmanis.] Verba Spartiani: *Quumque ad eum quidam reges veniſſent, ita cum iis egit, ut eos pœniteret qui venire noluerunt, cauſa ſpeciatim Pharaſmanis qui ejus invitationem ſuperbe neglexit.* Senſus hic eſſe videtur: cum Hadrianus comiter & benigne tractaſſet regulos quoſdam qui ad ſe veniſſent, pœnituiſſe reliquos qui venire noluerunt, ſpeciatim Pharaſmanem, qui ejus invitationem ſuperbe neglexerat. delenda igitur vox *cauſa*, & legendum: *Ita cum eis egit, ut eos pœniteret qui venire noluerunt, ſpeciatim Pharaſmanem qui ejus invitationem ſuperbe neglexit.* Niſi ſi quis retinendam potius cenſet illa mente, ut nempe Hadrianus ita ſe humane geſſerit cum regibus qui ad ſe vene-

nem ſuperbè neglexerit. Et circumiens quidem provincias, [1] procuratores & præſides pro factis ſupplicio affecit, ita ſeverè [2] ut accuſatores per ſe crederetur immittere.
[3] Antiochenſes inter hæc ita odio habuit ut Syriam à Phœ- 14
nice ſeparare voluerit, ne tot civitatum metropolis Antiochia diceretur. [4] Moverunt ea tempeſtate & Judæi bellum, [5] quòd vetabantur mutilare genitalia. [6] Sed * in monte Caſ-

venerunt, eam maxime ob cauſam, ut reliquos pœniteret qui venire noluerunt, & ſpeciatim Pharaſmanem, qui invitanti ut ad ſe veniret Hadriano, ſuperbe reſponderat. Hic autem Pharaſmanes rex fuit Iberorum. *Salmaſ.*

1. *Procuratores & præſides pro factis ſupplicio affecit.*] Cave heic appellationem præſidis ad proconſules & proprætores etiam extendas. præſes quidem generale nomen de provinciæ adminiſtratore. proprie tamen ſic dicti, qui minores provincias quæ à ſolis procuratoribus regebantur, adminiſtrabant. itaque in illis provinciis procurator, & præſes idem. quinimmo utraque appellatione gaudebant, procuratoris & præſidis. Hinc in veteribus inſcriptionibus, *Procurator & præſes Alpium. procurator & præſes provinciarum per Orientem.* ſic Græcis ἄρχοντες καὶ ἐπίτροποι. At qui in provinciis proconſularibus procuratores erant Cæſaris, hi non præſides ſed procuratores tantum dicebantur, qui rem fiſci curabant, & nullam niſi in fiſcalibus cauſis juriſdictionem habebant. tam de his procuratoribus quam de illis qui præſidum nomine provinciis præerant capiendus hic locus. *Idem.*

2. *Ut accuſatores per ſe crederetur immittere.*] *Per ſe*, id eſt, ultro, non cujuſquam rogatu, & ut loquuntur Juriſperiti, ex officio judicis. Paullò pòſt, *quos ad militiam ipſe per ſe vocabat.* id eſt, ſine ullius ſuffragatoris commendatione. Propertius,

Litora nativos per ſe dent picta lapillos.

Caſaub.

Ut accuſatores per ſe crederetur immittere.] Sic quoque iſta expreſſit Palatinus integer. *Grut.*

3. *Antiochenſes inter hæc ita odio habuit.*] Putamus, Hadrianum triſtem, ſeriumque ſemper, & nimia ſæpe notum ſeveritate principem, offenſum ingenio levi, procaci, & petulante populi luxu diffluentis. Accedit eorundem Antiochenſium dicacitas: quo vitio ſæpe principum odia in ſe excitarunt. Cùm igitur ita leves adeoque φιλοσκώμμονες eſſent Antiochenſes, ut gratiam ſui principis ſemper quàm dictum mallent perdere: cenſen' Hadrianum qui Antiochiæ erat, quando ille mimus inter ipſum & Plotinam agebatur, faceti illius populi dicteria potuiſſe effugere? *Caſaub.*

4. *Moverunt ea tempeſtate & Judæi bellum.*] Imò verò motum Trajano imperante bellum à Judæis, & ſub illo, & ſub Hadriano variis temporibus ac locis ſæpius recruduit: maximè autem XVIII. imperii Hadriani anno, ut ex vetuſtioribus ſcriptoribus narrat Euſebius libro IV. cap. VI. *Idem.*

5. *Quòd vetabantur mutilare genitalia.*] Etſi magnum diſcrimen eſt inter περιτέμνειν & ἐκτέμνειν, circumcidere & caſtrare; videntur tamen legibus Domitiani, Nervæ & Hadriani, quibus vetita ἐκτομὴ, id eſt marium eviratio, etiam circumciſioni fibula eſſe impoſita. quod cùm impatientiſſimè Judæi ferrent, aut potiùs cùm non ferrent, à Pio tandem auxiliarem legem impetrarunt. *Idem.*

6. *Sed in monte Caßio cum videndi Solis, &c.*] *Caßio* legendum eſt, non *Caſſia*. Dionyſius in περιηγήσει ſemper Κάσιον vocat. Stephanus Κάσιον dictum

te Caſſio [1] quum videndi ſolis ortus gratia nocte aſcendiſſet, imbre orto, fulmen decidens hoſtiam & victimarium [2] ſacrificanti afflavit. [3] Peragrata Arabia [4] Peluſium venit, & [5] Pompeji tumulum magnificentiùs extruxit. [6] Antinoum ſuum dum per Nilum navigat, perdidit, quem muliebriter flevit: de quo varia fama eſt, [7] aliis eum devotum pro

ctum à Caſo inſula una ex Cycladibus colonia inde ducta ſcribit, vel à Caſo quodam Cleomachi filio. heic autem non de Caſio Ægypti, ſed de Caſio Antiochiæ propinquo intelligendum, cujus tantam altitudinem eſſe tradunt auctores, ut ſolis ortus inde videatur quarta fere noctis vigilia. Solinus: *Talis è Caſio ſpecula eſt ut lucem prius videas quam auſpicetur dies.* Salmaſ.

Sed in monte Caſio.] Neſcio quorſum iſtud *ſed* hoc loco poſitum. nullo modo enim cohæret cum præcedentibus. *Idem.*

Sed in monte Caſſio, &c.] Pal. idem, *Caſio.* Grut.

* *In monte Caſſio.*] Caſius vel Caſſius mons duplex; alter ad Peluſium in ipſo Ægypti aditu: quò acceſſiſſe Hadrianum, præter Dionem, & refert Spartianus mox, & Appianus Alexandrinus. Alter Caſius ad Antiochiam fuit. nam ita multi illum præaltum montem nominant, qui ei urbi imminet. Dion in Trajano Coraſium: ἐσείσθη καὶ αὐτὸ τὸ Κοράσιον, ſed legendum ibi, αὐτὸ τὸ ὄρος Κάσιον, vel unica dictione Ὀροκάσιον. nam in ſecunda Perſicorum Procopii Orocaſias nominatur mons quidam ad Antiochiam. de hoc igitur Caſio loquitur Spart. non de illo altero. *Caſaub.*

1. *Cùm videndi ſolis ortus gratia nocte aſcendiſſet.*] Plinius, *Caſii montis excelſa altitudo, quarta vigilia orientem per tenebras ſolem aſpicit.* Idem.

2. *Sacrificanti afflavit.*] Jovem Caſium etiam ibi fuiſſe cultum conſtat. *Idem.*

3. *Peragrata Arabia Peluſium venit.*] Vult Hadrianum ex Arabia tranſiſſe in Ægyptum. Dio ait recta è Judæa. Διὰ τῆς Ἰουδαίας μετὰ ταῦτα εἰς Αἴγυπτον παρελθών. *Idem.*

4. *Peluſium venit, & Pompeii tumulum, &c.*] Tumulus Pompeii in Caſio monte fuit, quod Κάσιον πρὸς τῷ Αἰγύπτῳ, & Κάσιον πρὸς τῷ Πηλουσίῳ vocat Strabo ad differentiam alterius Caſii, qui in Seleucia prope Antiochiam, de quo in ſuperiori animadverſione diximus. In illo monte Trajanus cum ad bellum Parthicum proficiſceretur, ſpolia quæ de Getis ceperat, Jovi Caſio appendit; crateres nempe argenteos & poculum deauratum ex uri ſylveſtris cornu. *Salmaſ.*

5. *Pompeii tumulum magnificentiùs exſtruxit.*] Dio, Καὶ τὸ μνῆμα αὐτοῦ διεφθαρμένον ἀνῳκοδόμησεν. *Caſaub.*

6. *Antinoum ſuum dum per Nilum navigat.*] Auctorem ſequitur ipſum Hadrianum, qui ita in literas retulerat. Dio, Εἴτ᾽ οὖν εἰς τὸν Νεῖλον ἐμπεσών, ὡς Ἀδριανὸς γράφει. *Idem.*

7. *Aliis eum devotum pro Hadriano aſſerentibus.*] Obſervabamus ad quartum Suetonii, veterum perſuaſionem hanc fuiſſe, poſſe alicujus produci fata, ſi ejus vicem ſubiret alter, velut hoſtia quædam ſuccidanea. Multa hujus ſuperſtitionis, falſiſſimæ quidem, ſed ex vero manantis, exempla non in Græcorum & Romanorum ſolùm hiſtoriis; ſed & multarum aliarum gentium Barbararum: vel vide quæ de inſulis Canariarum inſularum narrat Aloyſius Cadamuſtus capite octavo. Neque tantùm pro capitibus principum hujuſmodi permutatio fieri ſolita: verùm etiam pro quovis aliorum. Ariſtides Hadriani ſerme

pro Hadriano aſſerentibus,[1] aliis quod & forma ejus oſtentat & nimia voluptas Adriani. [2] & Græci quidem volente Adriano

ferme æqualis, in Sacrarum quinta narrat, ſe, cùm periculoſe ægrotaret, oraculo monitum, Ὅτι ἡ Φιλουμένη ψυχὴν ἀντὶ ψυχῆς, καὶ σῶμα ἀντὶ σώματος ἀντέδωκε, τὰ αὐτῆς ἀντὶ τῶν ἐμῶν. Moritur ergo Philumene, convaleſcit Ariſtides. Erat hæc filia Callitychæ nutricis quondam Ariſtidis, vel collactaneæ: Oportebat autem, ut qui pro alio moriebatur, ultro mortem oppeteret: quod & in victimis aræ admovendis ſcimus ſervatum. Aurelius Victor, de Hadriano & Antinoo verba faciens: *Quæ quidem alii pia volunt religioſaque: quippe Hadriano cupiente fatum producere, cùm voluntarium ad vicem magi popoſciſſent, cunctis retractantibus, Antinoum objeciſſe ſe referunt.* Ferè tamen quicunque ex antiquis ſcriptoribus Hadriani famæ voluerunt conſultum, ſacrificium iſtud humanum ſtudio diſſimularunt. Quare etiam Athenagoras in Apologetico ad Marcum imperatorem, Antinoi conſecrationem humanitati Hadriani adſcribit, non amori fœdo. *Ἀντίνους*, inquit, *φιλανθρωπίᾳ τῶν ὑμετέρων προγόνων πρὸς τοὺς ὑπηκόους ἔτυχε νομίζεσθαι θεός. Idem.*

Aliis cum devotum pro Hadriano aſſerentibus.] Qui pro alio devovebantur, & alieni fati vicarii, ſua ſponte mortem obibant, Græcis ἀντίψυχοι dicti quod animam pro anima redderent. ut de Alceſtide narrant Græci. Dio vel Xiphilinus *ἱερουργηθέντα* quidem Antinoum ſcribit, ſed non in eam rem, ut Adriani fata proferrentur, ſiquidem ejus verba recte interpretamur, quæ perperam accepta viris doctis putamus. nam, niſi fallor, ſentit Dio Antinoum ab Hadriano ad hoc immolatum, ut extiſpicio puerilis victimæ futura exploraret. nam quæ de Adriani curioſitate heic ſcribit circa divinationes & vaticinationes, magicaſque artes, ad illum morem cædendarum humanarum hoſtiarum, ut extiſpiciis futura panderentur, ſpectat, quem morem curioſitatum Hadriani ſedulus imitator Julianus uſurpaſſe dicitur. Lampridius de Heliogabalo: *Cædit & humanas hoſtias lectis ad hoc pueris nobilibus & decoris per omnem Italiam patrimis & matrimis, credo ut major eſſet utrique parenti dolor. omne denique magorum genus aderat illi, &c.* Ubi vides pueros etiam decoros ad hanc rem quæri ſolitos. Antinous autem adeo decorus ut & formæ gratia Hadriano amaretur ejuſque delicium eſſet. non dubium igitur in alia fuiſſe ſententia Dionem ac Spartianum de hac Antinoi morte ſive immolatione, vel cauſa immolationis. *Salmaſ.*

1. *Aliis, quod & forma ejus oſtentat, & nimia voluptas Hadriani.*] Honeſtè reticet rem turpem & ne nominandam quidem. ita enim ſuppleri debet: aliis aſſerentibus eum fuiſſe delicias Hadriani, quod & forma ejus oſtentat, & Hadriani nimia voluptas. hoc eſt *παιδομανίας. id voluptas* ſignificat hoc loco, ut mox, *in voluptatibus nimius.* Eſt autem firmiſſimum quo utitur argumentum, à forma Antinoi: quam didicerat Spartianus ex illius ſtatuis, & veteribus nummis. *Caſaub.*

2. *Et Græci quidem volente Hadriano eum conſecraverunt.*] Reſpicit ad profuſas Græculorum adulationes, quibus Hadriani luctum minuere conati ſunt, cùm illi Alexandriæ Antinoum ſuum muliebriter defleret. Habes inluſtre exemplum in decimoquinto Athenæi, de Pancrate. Ait, *volente Hadriano*, quaſi conſecrationis hujus non fuiſſet Hadrianus auctor, ſed Græci homines; quod & Athenagoras iis verbis quæ modò attulimus, videtur ſignificare. Illi igitur non ſolùm inter heroas & minorum gentium deos Antinoum retulerunt: ſed & ſtationem in cœlis certam eidem aſſignarunt, novum ſidus ANTINOUM inter cœleſtes imagines

 com-

Adriano eum conſecraverunt, * oracula † per eum dari
aſſe-

commenti. Ejus poſituram in ſiderum ἀστροθεσίαις & deſcriptionibus aſtrologorum invenies. Quidam in orbe Lunæ cum Endymione collocarunt. Ejus conſecrationis cùm alia extant hodieque monumenta, tum iſtud Romæ egregium.

ANTINOΩ
CYNΘPONΩ TΩN
EN AIΓYΠTΩ ΘEΩN
M. OYΛΓIOC AΠOΛΛΩNIOC
ΠPOΦHTHC.

Qui lapidem hunc honori Antinoi dedicavit, Hadriani libertus fuit, aut alicujus è Trajani cognatis. Erat autem προφήτης, id eſt, ſacerdos Antinoi. ſed quoniam vulgò creditum eſt hoc ſacerdotio præditis vim divinandi ineſſe; ideo non ἱερέα ſe aut ſacerdotem vel flaminem nominat, verùm Prophetam. Quòd autem hîc nominatur Antinous σύνθρονος τῶν ἐν Αἰγύπτῳ θεῶν, deorum Ægypti conſeſſor & conſors, illud ſignificat: urbem de hujus nomine Antinoum ſive Antinoopolin in Thebaide juſſu Hadriani appellatam, non à fundamentis fuiſſe novam factam; ſed ejus gratia inſtauratam, & quaſi denuo conditam: cùm eſſet antè is locus alii numini conſecratus. BESAM deum illum, & urbem quoque priores vocabant: quam appellationem diu etiam poſtea retinuerunt Ægyptii, altera Græcis relicta. Propterea fuêre qui de duobus unum nomen componerent, & oppidum iſtud BESSANTINOUM appellarent. *Idem.*

Et Græci quidem volente, &c.] Tertulliani locus de hac Antinoi conſecratione excutiendus. is ita ſe habet in vulgatis codicibus Apologetici c. XIII. *Cum Simonem magum ſtatua & inſcriptione ſancti Dei inauguratis, quum de pædagogiis aulicis neſcio quem cinædum deum facitis.* legendum, *Synodi Deum facitis.* id eſt in Synodum & collegium Deorum cooptatis. ſic *collegium Deorum* in veteri inſcriptione: IOVI. OPTIMO. MAXIMO. CAELESTINO. PONTEIVS. ET. MINERVAE. ET. COLLEGIO. SANCTISSIMO. *Deorum*, ſcilicet. ſic in alia inſcriptione, *Deorum conſilium* dicitur: item *conſeſſus Deorum* in alio marmore. & *Synodus Xyſtica* ſæpe occurrit in veteribus monumentis. qui autem de hominibus in Deorum numerum referebantur: hi πάρεδροι deorum fieri dicebantur, & σύνθρονοι, quaſi adſeſſores & eadem ſede præditi cum ceteris Diis. Hoc eſt quod ait Tertullianus, Synhodi deorum fieri, & collegio eorum adſcribi. Virgilius ad Auguſtum:

Tuque adeo quem mox quæ ſint habitura deorum
Concilia, incertum eſt. ——

Synhodus Deorum apud Græcos erat ex duodecim Diis, quos magnos appellabant. in quorum numerum qui ex hominibus referebantur, hi πάρεδροι τῶν μεγάλων θεῶν dicebantur. Heſychius: πάρεδρος, παρακαθήμενος, παραμένων, σύνθρονος. Sciendum vero eſt unicuique Deorum ſuos attributos παρέδρους. Jovi τοὺς δώδεκα θεοὺς, ſex mares, ſex fœminas, quos propterea Conſentes appellabant, id eſt, συνέδρους, Matri deûm idæos Dactylos. Conſentes veteribus Latinis dicti qui Jovis conſiliarii & aſſeſſores eſſe exiſtimabantur. *conſentium* igitur *deorum*, & conſeſſus, & *concilium*, & *collegium*, & *Synodus*, ut in illo Tertulliani loco, ſunt συνώνυμα. Hujuſcemodi autem deorum παρέδρους qui de hominibus in deorum concilium & collegium adlegebantur, Latini veteres appellarunt *novemſiles* vel *novemſides* ſecundum quorumdam opinionem, quod eadem ſede præditi eſſent. *Quos Græci* συνναοὺς, *à novem ac ſidendo, id eſt eadem ſede prædi[t]i.* quod novem in eadem ſede, hoc eſt, in eodem templo collocati eſſent. putavi tamen aliquando deum Synodi dici Antinoum, qui pro deo coleretur à Synodo Xyſtica. ſic enim argumentabar: eum ephebum à Græcis in gratiam

aſſerentes: quæ Adrianus ipſe compoſuiſſe jactatur.

[1] Fuit

tiam & ſolatium Hadriani conſecratum; ſtatuas ejus in Gymnaſiis Græcorum poſitas cum Herculis, Mercurii, Minervæ, & aliorum deorum qui in Gymnaſiis ponebantur, ſimulacris. Agonem in ejus honorem inſtitutum Gymnicum, ab ejus nomine Ἀντινόειον dictum. cum igitur illi de more ſacra facerent Xyſtici qui in eo agone certabant, putabam Synodi deum propterea eum appellari à Tertulliano. nam Synodi illæ Xyſticorum ſua ſacra habebant, & pontifices ſuos, ut & alia omnia collegia. Sed *Deorum Synhodi fieri*, dicitur Tertulliano qui in Synodum & Concilium deorum cooptatur. *Salmaſ.*

* *Oracula per eum dari aſſerentes.*] Idem Græci de Hephæſtione narrabant quem Alexander divum fecerat, ſomnia per illum immitti, curationes fieri, & oracula reddi aſſerentes. De paredris ſupra diximus, ita ſcilicet appellari ſolitos, qui beneficio principis alicujus, aut propriæ virtutis merito, numinis dignitatem erant adepti, & in conſortium Deorum recepti. nil erat eſſe Deum niſi Dei quoque officio fungerentur. itaque novitii illi & adſcriptitii Dii, ut aliqua divinitatis auctoritate cenſerentur, ſomniis & oraculis reſponſa dare, & curationes facere credebantur. quod in Æſculapio, Amphiarao, Trophonio, aliiſque ſtulta credidit antiquitas. idem de Hephæſtione finxerunt, qui Alexandro adulabantur; & de Antinoo qui Hadriano. πάρεδρυς ejuſmodi Deos appellitabant. Hinc & πάρεδροι δαίμονες dicti quos ad futura prænoſcenda magi evocabant. tres igitur ibi μαντικῶν ſpirituum gradus ponuntur à Fulgentio. Dynameri, hoc eſt, Δυναμεροὶ, potentes & magni Dii vel ſpiritus, quorum in oraculis reddendis, & ſomniis mittendis ſemper certior fides & effectus major. Hos Græci Θεὺς δυνατὺς vocarunt. hinc qui apud Samothraciam colebantur Θεοὶ δυνατοί. δυνατὸς autem & δυναμερὸς idem. Dynameros etiam apud Dardanum liceat interpretari, quos ſimpliciter Θεὺς appellabant. qui diſtinguebantur in ſuperos, inferos & medioxumos. De Paredris jam diximus, & quare ſic dicti jam dedimus rationem, eos nimirum qui ex hominum numero inter Deos relati, & alicui Deo adſeſſores & miniſtri attributi. Sequitur de catabolicis quos eoſdem cum infernalibus videtur facere Fulgentius. Sed unde nomen his catabolicis? an ἀπὸ τῆς καταβολῆς, quæ vox ſacrificium vel victimam ſignificat? quod ſcilicet ſacrificiis & victimis elicerentur. Heſychius: καταβολὴ, θυσία. τελετή. Græci καταβάλλειν ἱερεῖον, mactare hoſtiam dicunt. Hinc καταβόλοι victimarii, vel confectores victimarum. & καταβολὴ, victima. ſed Catabolici dicti illi dæmones ac ſpiritus quod dejicerent & adfligerent, proſternerentque, quos numine ſuo implebant, ἀπὸ τῦ καταβάλλειν, vel ἀπὸ τῆς καταβολῆς, quæ acceſſionem & adflationem cum impetu ſignificat, quod derepente irruerent ſcilicet, & vates ſuos corriperent, ſpirituque fatidico implerent. nam καταβολὴ, ἐπίπνοιαν θεῦ καὶ κάθοδον ſignificat, ut ex Polluce videre eſt. *Idem.*

† *Per eum oracula dari aſſerentes.*] Hinc & prophetas habuit. in veteri inſcriptione Ulpius Apollonius quidam propheta Antinoi memoratur. D. Hieronymus in Hegeſippo: *Tumulos mortuis templaque fecerunt, ſicut uſque hodie videmus. è quibus eſt & Antinoüs ſervus Hadriani Cæſaris, cujus & Gymnicus agon exercetur Antinoius, civitatem ex ejus nomine condidit, & ſtatuit prophetas in templo.* Agon ille Gymnicus in honorem Antinoi inſtitutus celebrabatur, ut ex illis verbis conſtat, apud Antinoopolim Ægypti urbem. Licet autem in multis Græciæ urbibus templa, & ſacerdotes habuerit Antinous, præcipue tamen eum coluiſſe videntur

 Ægyptii

[1] Fuit enim poëmatum & literarum omnium ſtudioſiſſimus,[2] arithmeticæ, geometriæ,[3] picturæ peritiſſimus. Jam pſallendi & cantandi ſcientiam præ ſe ferebat: in voluptatibus nimius. [4] Nam & de ſuis dilectis [5] multa verſibus compoſuit, [6] amatoria carmina ſcripſit. Idem armorum peri-

Ægyptii in ea urbe quæ ab ipſo nomen accepit. nam ibi ſepultus eſt. ibi oracula per eum reddi credebantur. ibi & prophetas habuit. *Idem.*

1. *Fuit enim poëmatum & litterarum omnium ſtudioſiſſimus.*] Servat uterque Pall. *& litterarum nimium ſtudioſiſſimus*, & videri queat auctoris genuinum. *Grut.*

2. *Arithmeticæ, geometriæ, picturæ per.*] Victor junior, qui ferè Spartianum ſequitur cùm alibi, tum etiam hic, pro *arithmetica* tribuit Hadriano *medendi ſcientiam.* an ille aliter hîc legit? *Caſaubonus.*

Arithmeticæ, geometriæ, picturæ peritiſſimus.] Agnoſcunt & hanc lectionem ambo Pall. *Grut.*

3. *Picturæ peritiſſimus.*] Dio addit plaſticæ peritiam. ἔπλασσε καὶ ἔγραφε. Fortaſſe Hadrianus Senecam imitatus, qui Ἀποκολοκύνθωσιν ſcripſit, aliquod ſimilis & argumenti & tituli ſcriptum compoſuerat: quod non abhorret ab illius ingenio. eò alludens Apollodorus dixerit, Ἄπελθε καὶ τὰς κολοκύνθας γράφε. *Caſaub.*

Picturæ peritiſſimus.] Dubitat Caſaubonus ad hunc locum, an huc referri debeat hiſtoria quæ apud Dionem legitur. Apollodorus architectus, cum Trajanum imperatorem ſecum de operibus publicis aliquid agentem atque tractantem diligenter attenderet, interpellantem Hadrianum & intempeſtive obloquentem hoc dicto amolitus eſt, ἄπελθε καὶ τὰς κολοκύνθας γράφε. τούτων γὰρ οὐδὲν ἐπίστασαι. Hæret, inquam, vir doctiſſimus, propter ambiguitatem verbi γράφειν, quod *pingere* & *ſcribere* ſignificat. Ego vero quin de pictura capiendum ſit, nullus dubito. τὰς κολοκύνθας γράφειν pro περὶ τῶν κολοκυνθῶν γράφειν, de cucurbitis ſcribere, Græcum non eſt. at κολοκύνθας γράφειν, *cucurbitas in tabula pingere*, recte, & ſolito Græcorum loquendi more dicitur. γράμμα autem non minus de opere picto quam de ſcripto uſurpatur. γράμμα igitur heic vocat Dio tabellam in qua cucurbitæ pictæ fuerant ab Hadriano, qui ut videtur de belle pictis à ſe cucurbitis gloriabatur. *Salmaſ.*

4. *Nam & de ſuis dilectis.*] Περὶ τῶν ἐρωμένων αὐτοῦ. ſed malim *delicatis* ſcribi, aut *deliciis*. Caſaub.

Nam & de ſuis dilectis.] Sueton. *Sed ex dilectis unum Maſgabam nomine, quaſi conditorem inſulæ κτίστην vocare conſueverat.* dilectus eſt ἀγαπητὸς, ἐρώμενος. Totus autem hic locus ita diſtinguendus: *Jam pſallendi & cantandi ſcientiam præ ſe ferebat. in voluptatibus nimius, nam & de ſuis dilectis multa verſibus compoſuit. amatoria carmina ſcripſit.* Putem tamen hæc verba, *amatoria carmina ſcripſit*, ex gloſſa eſſe illius qui illa interpretari voluerit, *de ſuis dilectis multa verſibus compoſuit*, nam qui de dilectis ſuis verſus componit, utique is & amatoria carmina ſcribit. *Salmaſ.*

Nam & de ſuis dilectis multa verſibus compoſuit; amatoria carmina ſcripſit.] Cur & ego illa, *amatoria carmina ſcripſit*, inducenda cenſeam, inducor ab Excerptis Palatinis. in iis enim loco horum verborum omnium tantum viſitur; *Amatoria carmina verſibus compoſuit.* Grut.

5. *Multa verſibus compoſuit.*] Apulejus in Apologetico, *Ipſius etiam Divi Hadriani multa id genus* amatoria *legere me memini.* Caſaub.

6. *Amatoria carmina ſcripſit.*] Retinent antiqui etiam iſta verba. Ego inducenda

peritiſſimus, & rei militaris ſcientiſſimus, [1] gladiatoria quoque arma tractavit. [2] Idem ſeverus, lætus: comis, gravis: [3] laſcivus, cunctator: tenax, liberalis: ſimulator, ſævus, clemens, & ſemper in omnibus varius. [4] Amicos ditavit, & quidem non petentes, [5] quum petentibus nihil negaret. Idem tamen facilè de amicis quicquid inſuſurrabatur, audivit. atque ideo propè cunctos vel amiciſſimos, vel eos quos ſummis honoribus evexit, [6] poſtea [7] ut hoſtium loco habuit, [8] ut Tatianum & Nepotem, & Septicium Clarum. Nam Eudæmonem [9] priùs conſcium imperii, ad egeſtatem

ducenda cenſebam. annon enim ſupervacuè bis dicitur idem? *Idem.*

1. *Gladiatoria quoque arma tractavit.*] Quod in hoc principe notatum ut curioſitatis argumentum; idem in aliis minùs ſeveris duriùs acceptum. *Idem.*

2. *Idem ſeverus, lætus: com.*] Omnia hæc uno verbo Dio Caſſius. ᾐτιᾶντο αὐτοῦ τὸ πολύτροπον, *quod eſſet in omnibus varius*, ut expreſſit mox Spartianus. *Lætus* hîc & alibi in his libris, opponitur ſevero aut rigido. *Idem.*

3. *Laſcivus, cunctator: tenax, liberalis: ſimulator, ſævus, clemens.*] Peſſime interpunctus hic locus. lege & diſtingue: *Idem ſeverus, lætus: comis, gravis: laſcivus, cunctator: tenax, liberalis ſimulator: ſævus, clemens & ſemper in omnibus varius.* eleganter *liberalis ſimulatorem* vocat, qui liberalem ageret, & liberalis videri vellet. *Salmaſ.*

Laſcivus, cunctator.] Cunctatorem laſcivo opponit, ut ſeverum læto; comem gravi, tenacem liberali, & clementem ſævo. *Laſcivum* Græci interpretantur προπετῆ. quæ vox petulantem & protervum ſignificat, in libidinem voluptatemque effuſum, quique facile moveatur & impellatur ad rem quamcunque ex qua voluptatem poſſit comparare. Hoc ſenſu *laſcivus* contrarius eſt *cunctatori*, qui nihil perperam aut proterve facit. προπετικοὺς *laſcivos* Græci proprie vocant. *Idem.*

4. *Amicos ditavit, & quidem non petentes.*] Videtur ex Dione, οὐδὲ γὰρ ἀνέμενεν αἰτηθῆναι. *Caſaub.*

Amicos ditavit, & quidem non petentes; cùm petentibus nihil non negaret.] Si reſpicit ad ea modò dicta: *tenax, liberalis*; lectio nihil habet vitii. & tamen, neque Palatinus noſter integer, eam ſcripturam admittit. habet enim, *cùm petentibus nihil negaret.* quæ cur non diſpliceat, facit ſequens membrum: *Idem tamen facilè de amicis, quidquid inſuſurrabatur, audivit.* Grut.

5. *Cùm petentibus nihil non negaret.*] In regio, *c. p. non negaret.* in aliis, *nihil neg.* quod fortaſſe verius. *Caſaub.*

Cum petentibus nihil non negaret.] Qui amicos ditaret & quidem non petentes, mirum eſt eumdem, petentibus nihil non negaſſe. ſed tollenda negatio, & legendum auctoribus libris; *cum petentibus nihil negaret.* confirmat Dio his verbis: Καὶ πολλοῖς πολλὰ καὶ δήμοις καὶ ἰδιώταις καὶ βουλεύταις τε καὶ ἱππεῦσιν ἐχαρίζετο. οὐδὲ γὰρ ἀνέμενεν αἰτηθῆναι, ἀλλὰ πάνυ πάντα πρὸς τὴν ἑκάστου χρείαν ἐποίει. *Salmaſ.*

6. *Poſtea ut hoſtium loco habuit.*] Haud aliter Palatinus. *ut* notat *velut.* Gruterus.

7. *Ut hoſtium loco habuit.*] Scrib. *in hoſt. l.* vel tolle τὸ *ut.* Caſaub.

8. *Ut Tatianum & Nepotem, & Septicium Clarum.*] Habet & heic Pal. *Attianum.* Grut.

9. *Priùs conſcium imperii.*] Hoc eſt,

ſtatem perduxit: [1] Polyænum & Marcellum ad mortem voluntariam coëgit. [2] Heliodorum famoſiſſimis literis laceſſivit. [3] Tatianum ut conſcium tyrannidis, & argui paſſus eſt & proſcribi. [4] Numilium Quadratum, [5] & Catilium Severum, & Turbonem graviter inſequutus eſt. Servianum ſororis virum nonageſimum jam annum agentem, ne ſibi

quicum Hadrianus adhuc privatus, & viam ad imperium affectans, ſolitus omnia conſilia communicare. Vel interpretare ex illis præcedentibus, *in contubernium imperatoriæ majeſtatis adſcivit.* de quibus antè. *Caſaub.*

1. *Polyænum & Marcellum, &c.*] Polyænus nomen non eſt Romanum, ſed purum Græcum. Palatinus & editio Mediolanenſis, *Polænum* habent. forte, *Pollienum*, vel *Pullienum* ſcribendum, vel etiam *Pollenium.* quæ omnia nomina ſunt Romana. Polyænus tamen retineri poteſt, cum Eudæmonem etiam heic habeamus. *Salmaſ.*

Polyænum & Marcellum.] Pal. *Polænum.* Grut.

2. *Heliodorum.*] Paullò pòſt inter philoſophos Hadriani familiares Heliodorus quidam nominatur. Dio hunc magis nobis aperit, qui eum fuiſſe Hadriano à cura epiſtolarum ſcribit. *Caſaubonus.*

Heliodorum famoſiſſimis litteris laceſſivit.] Heliodorum hunc eſſe puto, cujus paulo poſt meminit, quemque in ſumma familiaritate habuiſſe dicitur Hadrianus. ſed philoſophum ibi appellat Hadrianus, & cum Epicteto conjungit: *In ſumma familiaritate Epictetum & Heliodorum Philoſophos habuit.* An & ille ipſe eſt, cujus mentio apud Dionem, quique huic imperatori ab epiſtolis fuit? at ne Rhetor quidem Dioni eſt, tantum abeſt ut Philoſophus dici mereatur. *Salmaſ.*

3. *Titianum ut conſcium t.*] Ille eſt, qui Tatianus antea dictus: de quo jam multa. *Caſaub.*

Titianum ut conſcium tyrannidis & proſcribi, &c.] Titianum hunc eumdem eſſe arbitrantur eruditi, cum eo qui Attianus in his libris frequenter appellatur, tutor quondam Hadriani, & ad ſummos honores ab eodem provectus. quod non mihi fit veriſimile. nam ille in antiquis membranis & in veteri editione *Attianus* vocatur. heic vero Titianum conſtanter retinet editio vetus cum Palatino. ſed & cum paulo ſupra Attianum inter eos enumerarit, quos ſummis honoribus prius evexit Hadrianus, & poſtea hoſtium loco habuit, ibique ſimul cum Attiano & Nepotem & Septitium Clarum nominet, quos heic non repetit, nulla cauſa eſt cur Attianum repetat. Diverſus igitur omnino hic Titianus ab illo Attiano. fuerit igitur hic Titianus cujus hoc loco mentio, ille idem quem decimo anno Hadriani, conſulem factum faſti notant. *Salmaſ.*

Titianum, ut conſcium tyrannidis, & argui, &c.] Sic Pal. noſter. & verò cùm præceſſerit de Tatiano, non facilè *Titianum* mutarim in nomen alterum; immò mutari non poteſt, non debet. *Grut.*

4. *Numilium Quadratum.*] Regius, *Umidium.* Scribendum *Numidium Q.* ſatis notus iſte ex hiſtoria. *Caſaub.*

Numidium Quadratum.] Pal. & vet. ed. Umidium hunc vocant. recte hoc loco *Umidium Quadratum* libri veteres. *Umidios* & *Ummidios* exhibent lapides. *Salmaſ.*

5. *Et Catilium Severum.*] *Catalium* Pal. cum veteri editione. mendoſe, ut opinor: niſi ſi forte ſcribendum, *Catulium Severum.* Idem.

Et Catilium Severum.] Pal. *Catalium.* Grut.

1. *Ora-*

ſibi ſuperviveret, mori coëgit. Libertos denique & nonnullos milites inſequutus eſt. Et quamvis eſſet [1] oratione & [2] verſu promptiſſimus, & in omnibus artibus peritiſſimus, tamen [3] profeſſores omnium artium ſemper ut doctior riſit, contempſit, obtrivit. [4] Cum his ipſis profeſſoribus & philoſophis, libris vel carminibus invicem editis, ſæpe certavit. [5] Et Favorinus quidem, [6] quum verbum ejus quoddam ab Adriano reprehenſum eſſet, atque ille ceſſiſſet, arguentibus amicis quòd malè cederet Adriano, de verbo quod idonei autores uſurpaſſent, riſum jucundiſſimum movit. Ait enim, *Non rectè ſuadetis, familiares, qui*

non

1. *Oratione & verſu promptiſſimus.*] Sic etiam Palat. noſter. *Idem.*

2. *Verſu promptiſſimus.*] Regius, *verſu potentiſſimus.* altera lectio recta. Suetonius in Tito, *Latinæ Græcæque linguæ promptus ac facilis.* Ubi malim, *Latina Græcaque lingua p.* Caſaub.

3. *Profeſſores omnium artium, ut doctior, riſit, contemſit, obtrivit.*] Hadrianus, ait Dio, cùm vellet etiam in minimis primas tenere, τῶν ἐν τινι προεχόντων πολλοὺς μὲν καθεῖλε, πολλοὺς δὲ καὶ ἀπώλεσε. Ammianus libro xxx. in elogio Valentiniani, *Oderat eruditos, & opulentos & nobiles: & fortibus detrahebat, ut ſolus videretur bonis artibus eminere. quo vitio exarſiſſe principem legimus Hadrianum.* Sed ut vario fuit Hadrianus ingenio, ita varia de eo à ſcriptoribus ſunt prodita: nam quid poteſt magis contradicere præcedentibus, quàm quod ſubjicit poſt pauca Spartianus? *Omnes profeſſores & honoravit & divites fecit.* Quod tamen falſo ſcriptum non eſſe docebimus. *Idem.*

4. *Cum his ipſis profeſſoribus & philoſophis, &c.*] Ad has cum Philoſophis & rhetoribus de litteris concertationes & confabulationes divertiſſe Hadrianum refert Philoſtratus, animi tantum relaxandi & avocandi gratia. in Phavorino: Ταῦτα μὲν, inquit, αὐτοκράτωρ διαφέρων ἐπεποίητο καὶ διῆγε τὰς βασιλείους φροντίδας, ἀπάγων εἰς σοφιστάς τε καὶ φιλοσόφους Ubi ridiculus eſt interpres qui Hadrianum philoſophos & ſophiſtas frequentaſſe dicit & imperatorias ſæpe curas cum illis communicaſſe. Διάγειν φροντίδας dicitur qui animum remittit, & à curis ſegregat. Ergò διάγειν eſt quod Latini dicunt *avocare.* quod Virgilius *animum pictura paſcere* dixit. nam διάγειν Græcis etiam eſt abducere & deducere de aliqua re: ut διάγω σε τούτου, διάγω σε ἀπὸ τοῦ λόγου, *avoco & abduco.* Hinc & pro *oblectare* ſumitur apud Græcos: ut apud Latinos *avocare* in eodem ſenſu poſitum. Et διαγωγὴ, *oblectamentum.* vulgo dicimus *paſſe-temps.* & διάγειν χρόνον, quod eſt *tempus tranſigere*, dicimus *paſſer le temps.* Salmaſ.

5. *Et Favorinus quidem.*] Et Dio Caſſius & Philoſtratus contentionem quandam commemorant inter Hadrianum & Favorinum: ſed quod hîc narratur, alibi non legas. Verbum de quo erat controverſia utrius linguæ fuerit, non dicit Spartianus. Favorinus quidem & Latinæ fuit peritus, & Græcæ, ut ſi quis alius ea tempeſtate, peritiſſimus. *Caſaub.*

6. *Quum verbum ejus quoddam, &c.*] Latinum hoc verbum fuiſſe ſuſpicor de quo controverſia inter Hadrianum & Phavorinum mota eſt. *Salmaſ.*

non patimini me [1] *illum doctiorem omnibus credere* [2] *qui habet tri-*
16 *ginta legiones.* Famæ celebris Adrianus tam cupidus fuit, ut libros vitæ ſuæ ſcriptos à ſe, libertis ſuis literatis dederit, jubens ut eos ſuis nominibus publicarent: [3] nam [4] Phlegontis libri Adriani eſſe dicuntur. [5] *Catacrianos* * libros obſcu-

1. *Illum doctiorem omnibus credere.*] Non puto ipſa eſſe Favorini verba. *doctior* pro doctiſſimus, recentioris eſt Latinitatis idiotiſmus. *Caſaub.*

2. *Qui habet triginta legiones.*] Sic eſt: temporibus illis alebantur ab imperatore Ro. legiones triginta, aut circiter. Dio proximus illi ſeculo duas & triginta, (non, ut vir doctus ſcripſit, novem & viginti) nominat, & cujuſque illarum ſedes indicat libro LV. *Idem.*

3. *Nam Phlegontis libri Hadriani eſſe dicuntur.*] Plures libros ſcripſerat Phlegon quos commemorat Suidas. an illos omnes Hadriani fuiſſe intelligat Spartianus, neſcio. videtur libros tantum quos de vita ſua ſcripſerat Hadrianus ſub nomine Phlegontis publicaſſe. inter opera tamen Phlegontis, quæ recenſentur à Suida, nulli ſunt libri de vita Hadriani. ſed multa alia eum ſcripſiſſe ibidem refert. licet igitur Phlegontis nomine publicati eſſent illi libri, fama tamen erat conſtans ab Hadriano ſcriptos eos eſſe. ideoque ab eruditis paſſim Hadriani, hoc eſt auctoris nomine citabantur. *Salmaſ.*

4. *Phlegontis libri Hadriani eſſe dicuntur.*] Phlegon igitur Hadriani libertus, non Auguſti. Vide Photii Bibliothecam numero XCVII. *Caſaub.*

5. *Catacrianos libros obſcuriſſimos.*] Regius, *Catacaymos.* Quæ pura puta eſt Græca vox, Καταχαυμὸς ſive Καταχαυσμός. Multifariam exponi poteſt hic titulus. Vel quòd orbis terrarum incendium, quod Phaëthontis temeritate accidit, eo opere deſcripſiſſet: vel quòd Heracliti & quorundam aliorum philoſophorum ſententiam de futura conflagratione, qua totum hoc periturum pronuntiabant, iis libris tractaſſet. Utrumlibet horum duorum argumentum ſive incendii poëtici, ſive Heraclitex ἐκπυρώσεως, cujus & Marcus Imp. libro III. meminit, intextis Lycophroneo more fabulis antiquis, obſcuritatis quam ait Spartianus, fuit capaciſſimum. *Idem.*

Catacrianos libros obſcuriſſimos.] Nihil opus eſt referre aut refellere quæ ad hunc locum commentati ſunt interpretes. ſed meam tantum ſententiam breviter exponam. Palatinus & editio vetus præferunt *catacaimos* pro *catacrianos.* ita etiam in ſuis libris offendit Caſaubonus, ex quo non καταχαυμὸς faciendum eſſet, ſed καταχαυμούς. ſed quinam illi καταχαυμοί? *Catacaumon Iliacum* compoſuerat Nero: hoc eſt Troiæ incendium. & niſi me fallit memoria, Lucanus quoque. an & aliquid ſimile tentaverat Hadrianus? ſed ne in hac lectione moroſius exponenda hærendum exiſtimem, facit altera ſcriptura in longe vetuſtiſſimis Spartiani excerptis mihi reperta, quæ diſertim habuit, *catacannas.* Turnebus in veteribus libris, quos pervolutavit, eamdem lectionem ſibi notatam, teſtatus eſt. Circa hanc igitur ſolam morandum eſt, & in expoſitione ejus laborandum. nam ſolam eam eſſe veram mihi perſuadeo. quomodo tamen explicanda ſit juxta cum ignariſſimis ſcio. ſuſpicabar olim τὰ κατὰ Κάννας ſcripſiſſe Hadrianum, & hunc operis illius obſcuriſſimi fuiſſe titulum. tunc legendum hoc loco eſſet: τῶν κατὰ Κάννας, *libros obſcuriſſimos Antimachum imitando ſcripſit.* τὰ κατὰ Κάννας, *res ad Cannas geſtæ.* ut memorabilem illam Cannenſem cladem Romanorum verſibus deſcripſerit Hadrianus, exemplo Antimachi qui bellum Thebanum compoſuit. *Salmaſ.*

Cata-

obſcuriſſimos,[1] Antimachum imitando, ſcripſit. [2] Floro poëtæ ſcribenti ad ſe,

Ego nolo Cæſar eſſe,
[3] *Ambulare per Britannos,*
Scythicas pati pruinas.

reſcripſit,

Ego nolo Florus eſſe,
[4] *Ambulare per tabernas,*

Lati-

Catacrianos libros obſcuriſſimos, &c.] Palatin habet, *Catacaimos*. Excerpta, *Catacamnas*. Grut.

* *Libros obſcuriſſimos Antimachum imitando, ſ.*] Veterum criticorum de hoc poëta judicium legere eſt apud Dionyſium Halicarn. & Quintilianum, Horatium quoque. *Caſaub.*

1. *Antimachum imitando.*] An ſimilitudine argumenti Antimachum imitatus eſt, an vero librorum obſcuritate? ut obſcuritate imitatorem Antimachi fuiſſe intelligamus ſuadent verba Spartiani. non tamen ut obſcurus ab antiquis notatur Antimachus, nec iis poëtis adnumeratur qui κτ' γλῶτταν ſcripſerunt. ejus adeo ſtudioſus fuit Hadrianus, ut omnibus cum poëtis, Homero etiam ipſi præferre non dubitaret. ut Hadrianus Antimacho, ſic Tiberius Euphorione & Rhiano delectabatur, quos & imitatus eſt in pangendis poëmatis. Non tamen verum eſt, quod ſcribit Dio, vulgus hunc poëtam ſemper neglexiſſe. immo vulgo ſemper in deliciis & amoribus fuit. Catullus:

At populus tumido gaudeat Antimacho.

Salmaſ.

2. *Floro poëtæ ſcribenti ad ſe.*] Dubitavimus olim num hic eſſet Florus cujus rerum Romanarum epitomen eleganti ſſime conſcriptam habemus. vixit ille ſub Hadriano, & elegantiſſimum illud hiſtoriæ Romanæ breviarium imperante Hadriano edidit: ut ad Florum docuimus. nec prohibet quod poëtam eum heic vocat Spartianus. ſum adhuc igitur in ea ſententia, Florum hunc & illum eumdem eſſe, quam pluribus firmabimus in nova editione illius enchiridii, propediem à nobis evulganda. *Idem.*

3. *Ambulare per Britannos.*] Scribe, *Amblare*, ob metrum. Verbum *amblare* reſedit in Gallica lingua diverſa notione, ut cùm de tolutario vel aſturcone uſurpamus. *Caſaub.*

Ambulare per Britannos.] Non opus eſt ſcribi *amblare*, propter verſum pro *ambulare*, ut vir doctus cenſebat. Trochaicus enim eſt dimetrus acatalectus, quales ſæpe ab Anacreonte uſurpati, & dimetris iambicis catalecticis mixti, ut in hoc ἀδαρείῳ:

Στεφανηφόρου μετ' ἦρος
Μέλπομεν ῥόδον τέρεινον.

Ad hoc exemplar plane facti verſus Flori hoc loco & Hadriani:

Ego nolo Cæſar eſſe,
Ambulare per Britannos,
Scythicas pati pruinas.

Salmaſ.

4. *Ambulare per tabernas.*] Sequitur: *Latitare per popinas.* *tabernæ* igitur heic ſunt œnopolia. nam medii ævi ſcriptores, *tabernas* tantum dixerunt de vinariis. id nos in noſtra lingua retinemus. nam dicimus *tavernes*. Latini *ganea* appellabant, quas recentiores *tabernas* dixere. Loca igitur illa in quibus homines vino & epulis & veneri deſidiæque operam dabant, veteribus *luſtra* & *ganea*, recentioribus Latinis *tabernæ*, dicebantur. & ita heic accipiendum quod objicit Floro Hadrianus, *ambulare per tabernas*. ſed male *ganeum* Donatus ceterique

Latitare per popinas,
[1] *Culices pati rotundos.*

Amavit præterea genus dicendi vetuſtum, [2] controverſias declamavit. Ciceroni Catonem, Virgilio Ennium, [3] Salluſtio Cælium prætulit. [4] Eademque jactatione [5] de Homero ac Platone judicavit. Matheſin ſic ſcire ſibi viſus

terique antiquiores Grammatici ἀπὸ τῆς γᾶς deducunt. nam *ganea* pura puta vox Græca eſt, dicunt enim illi γάνειον, γάνος & γάνειον idem, ut ὄάνος & ὀάνειον. γάνεια autem vocabant loca voluptaria in quibus lætæ vitæ homines, ventri & libidini vacabant. γάνος enim lætitiam & gaudium etiam vocabant. & γάνυμαι *gaudeo*. Hinc γανῖται homines luxurioſi & luſtris dediti, nepotes & helluones, quos Latini *ganeones* vocant. Heſychius: γανῖται, δάπανοι, ἄσωτοι. γάνειον igitur locus in quo ejuſmodi homines nepotabantur. γάνειον, ganeum: ut μουσεῖον, muſeum. & ſimilia ſexcenta. *Idem.*

1. *Culices pati rotundos.*] Ὑπὸ τῶν κωνώπων ἐνοχλεῖσθαι τοῖς αὐτῶν κέντροις κατατεμνόμενον. Acerbè Florum ſuggillat Imper. vitam illius deſcribens in ganeis & popinis. Culicibus infeſta eſſe œnopolia & omnes ſimiles locos nemo ignorat: *rotundos* autem vocat, vel quia ſuctu ſanguinis impleti, diſtenta cute rotundantur; vel ad tumuſculos reſpiciens, qui in puncta cute culicis aculeo excitantur, verè ſemirotundi. *Caſaub.*

Culices pati rotundos.] Culices iſti non ſunt quos Turnebus intelligebat χαμαιμεφάντας, ſed veri culices qui tabernas & cauponas infeſtant. Cæſar per Britannos ambulabat, & Scythicas patiebatur pruinas. Florus per cauponas ambulabat, & culices patiebatur, id eſt à culicibus infeſtabatur, qui circa cauponas & vinarias tabernas ut plurimum ſolent eſſe moleſti. Hinc *cauponarum animalia*, dixit eleganter Plinius, cum culices intelligi vellet. lib. IX. cap. XLVII. *Muſciones* ſequens ætas vocavit. à *muſto* ita dictos volunt Grammatici. ſed verius, à *muſca* per diminutionem. quid enim aliud ſunt quam parvæ muſcæ? hinc nobis *muſcerones* dicuntur. neſcio an & *vappones* eos appellarint veteres. à *vappa*, cujus, ut & vini, amantes ſunt & cupidi. Sed cur culices illos tabernales, *rotundos*, heic appellat Hadrianus? an à forma? an *culices* dixit, culicum morſus, ex quibus tuberculum rotundum ſurgere ſolet? ſic *fuſtes* & *flagella* pro *fuſtium* & *flagellorum ictibus*, in legibus Wiſigothorum. *duodecim flagella accipiat.* id eſt, *duodecim flagellorum ictus.* & *centum fuſtes accipere*, pro *centum ictus fuſtium.* ita hoc loco *culices rotundi*, ſunt ictus culicum rotundi. niſi quis à forma potius rotundos appellari cenſeat. ſed culices rotundos adhuc non vidi. *Salmaſ.*

Culices pati rotundos.] Sic Pall. ambo, niſi quod integer, *rutundos*; adſcriptumque etiam *calices*. Grut.

2. *Controverſias declamavit.*] Latinas declamationes puto intelligi: de Græcis ejuſdem antè diximus. *Caſaubonus.*

3. *Saluſtio Cælium prætulit.*] Legebatur *Cæcilium.* membranæ *Cælium.* Cæcilius veteris poëtæ nomen: qui tam ineptè Saluſtio compareturg, quàm convenienter Criſpus & Cælius componuntur. antiquus fuit hiſtoriographus, ex quo multa A. Gellius, Priſcianus, Soſipater Chariſius, alii. *Idem.*

4. *Eademque jactatione.*] Κουφότητα καὶ ἀλαζονείαν. nam utrumque ineſt vitium, levitas & arrogantia. *Idem.*

5. *De Homero ac Platone judicavit.*] Homero prætulit Antimachum, ut ex Dione modò dicebamus. Platoni verò quem? nihil enim invenio. *Idem.*

1. *Ut*

ſus eſt, [1] ut ſerò Calendis Januariis ſcripſerit quid ei toto anno poſſet evenire: ita ut eo anno quo periit, uſque ad illam horam qua eſt mortuus, ſcripſerit quid acturus eſſet. Sed quamvis eſſet in reprehendendis muſicis, tragicis, comicis, grammaticis, rhetoribus, oratoribus, facilis: tamen [2] omnes profeſſores & honoravit & divites fecit, licet eos [3] quæſtionibus ſemper agitaverit. Et quum ipſe autor eſſet [4] ut multi ab eo triſtes recederent, dicebat ſe graviter ferre ſiquem triſtem videret. In ſumma familiaritate [5] Epictetum & Heliodorum philoſophos, & (ne nominatim de omnibus dicam) grammaticos, rhetores, muſicos, geometras, pictores, aſtrologos habuit: præ cæteris (ut multi aſſerunt) [6] eminente Favorino. Doctores qui profeſſioni ſuæ inhabiles videbantur, ditatos honoratoſque à profeſſione dimi-

1. *Ut ſerò Kal. Januariis ſcripſerit.*] *Serò*, id eſt, ὀψὲ τῆς ἡμέρας. veſpera diei primi ejus anni. Id tempus opportunum prædictionibus aſtrologorum. Regius, *ut ſexo.* fortaſſe, *ut ſexto Kal. I.* At Robertus Bon. legit, *ut ſemel Kal. I.* probo: & quod ſequitur, *quid ei toto anno poſſet evenire*, de ipſo Hadriano interpretor: quod & proxima verba ſuadent, & ſimilis huic locus in vita Veri: ubi dicitur *cuncta de ſe ſciſſe* & omnes futuros ſuos actus antè præſcripſiſſe. *ei* igitur pro ſibi, vel ipſi poſitum, quod illi ſeculo familiare. *Idem.*

Ut ſero calendis Januariis ſcripſerit.] Non ſollicitanda hæc ſcriptura, quam quaſi de compacto tuentur optimi libri. *ſero* autem non ideo dixiſſe opinor, quod ſerum diei aptum eſſet & accommodatum aſtrologicis ſpeculationibus, ſed *ſero ſcripſit*, hoc eſt poſt actus diurnos & cum illi vacaret, ſcripſit & annotavit, quid ſibi toto anno poſſet evenire. per hæc magnam in matheſi ſcientiam & experientiam Hadriani oſtendit, qui Calendis ipſis Januariis, nec illis quidem totis, ſed ejus diei ſero, quid toto ſibi anno eventurum eſſet, viderit & in ephemeridibus adnotaverit. *Salmaſ.*

Ut ſerò Kalendis Januariis ſcripſerit, quid ei toto anno poſſet evenire.] Confirmant & hanc lectionem Palatini codd. duo. arridet tamen conjectura quam per litteras mecum communicavit Joannes Meurſius; *ut vero Kal.* videatur vita Ælii Veri infra, capite 3. fine ipſo. *Grut.*

2. *Omnes profeſſores & honoravit & divites fecit.*] Propterea ſcribit Philoſtratus ſuperaſſe Hadrianum omnes ſuperioris memoriæ principes ſtudio virtutes promovendi: hoc eſt, erga viros inſignes virtute aut eruditione munificentiâ. *Caſaub.*

3. *Quæſtionibus ſemper agitavit.*] Repoſuimus *agitaverit* pro *agitavit*, ex libris; *agitare* autem pro *exagitare* & *vexare.* Salmaſ.

4. *Ut multi ab eo triſtes recederent.*] Alludit ad Titi Auguſti dictum: *Non oportet quenquam à ſermone principis triſtem diſcedere.* Caſaub.

5. *Epictetum.*] Reg. *Epycetum.* Idem.

Epictetum & Heliodorum.] Et hæc γραφὴ duorum Palatinorum. *Gruterus.*

6. *Eminente Favorino.*] Reg. *præeminente F.* ſublatis illis, *præ cæteris.* Caſaubonus.

1. *Quos*

17 dimiſit. [1] Quos in privata vita inimicos habuit, imperator tantùm neglexit: [2] ita ut uni quem capitalem habuerat, factus imperator diceret, *Evaſiſti.* Iis quos ad militiam ipſe per ſe vocavit, equos, mulos, veſtes, ſumptus, & omnem ornatum ſemper exhibuit. Saturnalitia & ſigillaritia frequenter amicis inopinantibus miſit, & ipſe ab his libenter accepit, & alia invicem dedit. Ad deprehendendas obſonatorum fraudes quum [3] cum plurimis ſummatibus paſceret, fercula [4] de aliis menſis etiam ultimis quibuſque juſſit appo-

1. *Quos in privata vita inimicos habuerat, imperator neglexit.*] Rara & eo principe digniſſima laus, qui in literis tantus eſſet. Celebratur in Annalibus noſtris Ludovici XII. regis ſapientiſſimi, qui de Aurelianenſi Duce ad regium faſtigium pervenerat, vox aurea. Nam cùm illum ſui ſtimularent, ut Ludovicum Trimolium, qui ſibi olim multùm nocuiſſet, pro meritis acciperet, *Ego verò*, inquit, *non faciam: neque enim Galliarum regem decet offenſas inimicitiaſve Aurelianenſis Ducis meminiſſe aut exequi.* Idem.

2. *Ita ut uni quem capitalem habuerat.*] Reg. *tantùm neglexit, ut Choniquem c. h.* neque Græcum id nomen agnoſco, neque Latinum: niſi *Chioni* ſcribendum: de quo tamen legi nihil. *Idem.*

Ita ut uni quem capitalem habuerat.] Sic planè & Pal. integer. *Grut.*

3. *Cùm plurimis ſumentibus paſceret.*] Lego, *cùm plurimos ſuis ſumtibus p.* adſtipulante regio codice, totus locus ita diſtinguendus ac ſcribendus. *Ad deprehendendas obſonatorum fraudes, cùm plureis ſuis ſumtibus paſceret, fercula de aliis menſis, etiam ultimis quibuſque, juſſit ſibi apponi.* Planiſſima ſententia, cùm ante nemo eam caperet. Illa verba, *cùm plureis ſuis ſumtibus paſceret*, propterea ab auctore adjecta, quia non ſemper plures paverit Hadrianus: quem paullò antè dicebat caviſſe ſumma diligentia, ne quid otioſum paſceret: interdum tamen, ita rebus ferentibus, aluit ſumtu ſuo vel plurimos: ut multis opus eſſet menſis. Has igitur menſas Hadriani ἀγορασταὶ & opſonatores, quæſtus proprii quàm exiſtimationis ſui Heri ſtudioſiores, inſtruebant: ſed ut quæque illarum ab Imperatoria menſa plurimùm aberat, ita parciſſimè & tenuiſſimè inſternebatur. Quam opſonatorum fraudem ut detegeret Hadrianus, quæſo, quid poterat ingenioſius comminiſci? *Opſonatorem* Græci vocant ἀγοραστὴν, ut alibi dicebamus: poſterior ætas *optionem* appellavit. *Caſaub.*

Quum plurimis ſumentibus paſceret.] Pal. habuit *ſummatibus*, non *ſumentibus.* vix ambigo quin legendum ſit: *ad deprehendendas obſonatorum fraudes quum cum plurimis ſummatibus paſceret, fercula de aliis menſis etiam ultimis quibuſque juſſit apponi.* convivium exhibebat ſummatibus & proceribus Hadrianus. hoc eſt quod dicit, *paſcebat cum ſummatibus. paſcere* abſolute dictum pro convivium exhibere, vel epulari. *paſcere* dicebatur imperator, cum ſollemne convivium exhiberet magiſtratibus, & reliquis proceribus & ſummatibus. *paſcere* igitur eſt convivia celebrare, & epulas apparare. ſed tam is qui convivium præbebat, quam ille cui præbebatur, *paſcere* tunc dicebatur. & *paſcere apud aliquem* pro convivari, & convivio intereſſe. *Salmaſ.*

Cum plurimis ſumentibus paſceret.] Eædem membranæ, *ſummatibus.* ſed prætulerim vulgatum. *Grut.*

4. *De aliis menſis, etiam ultimis quibuſque juſſit apponi.*] Ita quidem à recentiore

apponi. Omnes reges muneribus ſuis vicit. [1] Publicè frequenter & cum omnibus lavit: ex quo ille jocus balnearis innotuit. Nam quum quodam tempore veteranum quendam notum ſibi in militia, dorſum [2] & cæteram partem corporis vidiſſet atterere, percontatus cur ſe marmoribus deſtringendum daret, ubi audivit hoc idcirco fieri [3] quòd ſervum non haberet, & ſervis eum donavit & ſumptibus. Verùm alia die quum plures ſenes ad provocandam liberalitatem principis [4] pariter & ſe attererent, evocari eos juſſit, & alium ab alio invicem defricari. [5] Fuit & plebis jactan-

centiore calamo Palat. ſed prius tantum fuit, *ultimis quique adponi*, ſine illo *juſſit*. Idem.

1. *Publicè frequenter & cum omnibus lavit.*] Duplex civilitatis argumentum: quòd publicè lavaret, & quòd frequenter cum vulgo. *Caſaub.*

Publice frequenter & cum omnibus lavit.] Notat Caſaubonus *publice & frequenter, &c.* in noſtris libris, *publice* & *cum omnibus* ἐκ παραλλήλου poſita ſunt, & oſtendunt adeo popularem & communem fuiſſe Hadrianum, ut ſæpius in publico & cum omnibus lavarit. *Salmaſ.*

Publicè frequenter & cum omnibus lavit.] Hanc lectionem ſervat omninò biga Palatinorum codicum. *Grut.*

2. *Et cæteram partem corporis.*] Poſtulabat Latinitas purior, *cæterum corpus*. Sed lego cum regiis membr. *dorſum ſibi & cæteras partes c. v. atterere.* in regio eſt *terere*: melius *atterere*, προστρίβειν τῷ τοίχῳ, ut mox dicemus. at *diſtringere* eſt, ἀποστλεγγίζεσθαι. *Caſaub.*

Et cæteram partem corporis vidiſſet atterere.] Nec quidquam iidem libri iſto variant loco. *Grut.*

3. *Quòd ſervum non haberet.*] Hi ſunt qui propriè Græcis αὐτολήκυθοι, quibus deerat ſervus qui ampullam & ſtrigilem in balneas deferret, quique herum ibi tereret ac defricaret. *Caſaub.*

4. *Pariter & ſe attererent.*] Scribendum ut in regio & Puteani, *parieti ſe attererent.* Præcedit enim, *percontans, cur ſe marmoribus diſtringendum daret.* Quare etiam illo loco, cæteras partes corporis vidiſſet atterere, ſic accipe τὸ *atterere*, pro ad parietem ſolii balnearis angulum defricaret. *Idem.*

Pariter ſe adtererent.] Ut ille ſcilicet veteranus fecerat, qui ſe marmoribus deſtringendum dederat, ut liberalitatem principis provocaret. reponit tamen ex ſuis libris vir doctus, *parieti ſe adtereret.* quam etiam ſcripturam inveni in excerptis Spartiani. ſed Palatinus liber retinet *pariter.* quod mutari nolim. imitabantur enim illum veteranum iſti ſenes, & pariter ſeſe adterebant, ut illum feciſſe viderant, ut eo pacto provocarent liberalitatem Hadriani, quemadmodum & ille provocarat. ſi quis tamen *parieti* legendum contendat, nec dux illi nec ratio deerit. *Salmaſ.*

Pariter ſe attererent.] Sic excerpta Pal. item à manu ſecundâ alter ille integer; ut fortè prius habuerit *pariter* vulgatum. *Grut.*

5. *Fuit & plebis jactantiſſimus amator.*] Membranæ regiæ, *acuratiſſimus am.* Robertus Bon. *diligentiſſimus am.* En hominum imperitorum facinus. non enim alia mutandi cauſſa illis fuit, præter imperitiam: cùm non intelligerent Spartiani verbum, qui Hadrianum ita vocat, quòd plebem Ro. non tam ex animo diligeret, quàm ut de ſuo in illam

jactantiſſimus amator. Peregrinationis ita cupidus, ut omnia quæ legerat de locis orbis terrarum, præſens vellet addiſcere. Frigora & tempeſtates ita patienter tulit [1] ut nunquam caput tegeret. Regibus multis plurimum detulit: à pleriſque verò etiam pacem redemit, à nonnullis contemptus eſt: multis ingentia dedit munera, ſed nulli majora quàm [2] Hiberorum: cui & [3] elephantum [4] & [5] quingenariam cohortem poſt magnifica dedit dona. [6] Quum à Pharaſmane [7] ipſe quoque [8] ingentia dona accepiſſet, atque inter

illam amore, & plebis in ſe viciſſim, ſe jactaret. *Caſaub.*

Fuit & plebis jactantiſſimus amator.] Palatinus liber, *accuratiſſimus*. quod præ vulgato amplector. & magis ad mentem Spartiani facit hoc loco, qui Hadrianum tota hac pagina laudat, & eo maxime nomine quod communiſſimus eſſet, ut qui frequenter cum omnibus lavaret, plebemque non ὀλιγώρως aut perfunctorie, ſed vere & cum cura amaret. *Salmaſ.*

Fuit & plebis jactantiſſimus amator.] Sic prorſus Palat. noſter. *Grut.*

1. *Ut nunquam caput tegeret.*] Tantum eſt ἡ ἄσκησις. Nam etiam quæ per naturam fieri non poſſe videantur, per conſuetudinem, quæ natura altera eſt, & facilè, & ſine noxa fiunt. Quis hodie nudum caput radiis ſolis, aut omnia perurenti frigori auſit exponere? Sed veteres à primis annis capita ad caloris frigoriſque patientiam durabant, crebris frigidæ lotionibus, & aſſidua nuditate domi & per urbis vicos. Ad iter petaſum, vel galerum, vel cauſiam Macedonicam ſumebant, vel pileum ſive Theſſalicum, ſive Arcadicum, ſive Laconicum. tamen infrà Spartianus, Hadrianum mortis cauſſam hinc maximè contraxiſſe. *Caſaub.*

2. *Hiberorum.*] Ille ipſe eſt, qui Pharaſmanes ſtatim nominatur. niſi tamen aliter Spartiano viſum. non enim ſine cauſa dubitaveris. *Idem.*

3. *Elephantum & quinquagenariam cohortem, &c.*] Ita etiam Pal. *Grut.*

4. *Et quinquagenariam cohortem.*] Edi juſſimus, *quingenariam*. nullæ enim cohortes quinquagenariæ, hoc eſt quæ quinquaginta hominibus conſtarent; ſed quingenariæ omnes, ex quingentis ſcilicet hominibus. *Salmaſ.*

5. *Quinquagenariam cohortem.*] Malim *quingenariam*, non obſcura motus ratione: etſi aliter libri. *Caſaub.*

6. *Quum à Pharaſmane ipſe quoque ingentia dona accepiſſet.*] Palatinus noſter cum Regio: *Quum à Pharaſmane ipſe quoque ingentia munia dona accepiſſet.* ſuſpicor illa verba, *munia*, *dona*, ex variorum gloſſis & additamentis intruſa eſſe, & ſcripſiſſe Spartianum, *Cui & elephantum & quingenariam cohortem poſt magnifica dedit dona, quum à Pharaſmane ipſe quoque ingentia accepiſſet.* Facile enim ex proximo ſubintelligi poteſt *dona*. ſed & *ingentia* pro rebus ingentibus & magnis dicunt iſti auctores, ut, *ingentia polliceri*, *&c.* Cum igitur hoc loquendi genus parum probarent imperiti homines, alii de ſuo inferſerunt *munera*, alii *dona*. Salmaſ.

7. *Ipſe quoque ingentia dona accepiſſet.*] Pal. *ingentia munia dona accep.* putarim ſcribendum *munera*, & alterutram vocem interpretamentum: adfictam initio à ſcribâ, neque etiam deletam, ne paginam inquinaret litura. *Grut.*

8. *Ingentia dona accepiſſet.*] Scribo, *ingentia munera dono accepiſſet.* Caſaubonus.

1. *Tre-*

inter hæc auratas quoque chlamydes, [1] trecentos noxios cum auratis chlamydibus in harenam miſit ad ejus munera deridenda. Quum judicaret, [2] in conſilio habuit [3] non 18
amicos

1. *Trecentos noxios, &c.*] Lego, *Atque inter hæc auratas quoque chlamydes trecentas, trecentos noxios*: ut ſit numerus par exhibitorum noxiorum ab Hadriano, & miſſarum à Pharaſmane chlamydum. *Idem.*

Trecentos noxios cum auratis chlamydibus.] Non puto tot chlamydes auratas Hadriano miſiſſe Pharaſmanem, nec hoc dicere Spartianum. ſed cum inter alia ingentia munera miſiſſet & auratas chlamydes, Hadrianum ad ejus dona traducenda & deridenda, trecentos noxios chlamydibus auratis indutos in arenam miſiſſe. non enim ut ad numerum chlamydum à Pharaſmane miſſarum, numerus reſponderet noxiorum, curavit imperator: ſed cum forte tot noxii in arenam eſſent mittendi, omnes illos chlamydibus auratis indui juſſit in deriſionem munerum Pharaſmanis. ſolebant autem noxii per amphitheatrum in auratis tunicis, & purpureis togis traduci. *Salmaſ.*

2. *In conſilio habuit.*] Palatinus & edit. vetus: *in conſilia habuit*, pro *ad conſilia*, vel *in conſiliis*. Idem.

3. *Non amicos aut c. ſolùm, ſed juriſconſultos.*] Quaſi non & juriſconſulti inter principum amicos. Amici principis duobus modis dicebantur: interdum illi ſolùm eo nomine comprehenſi, quos in domeſtica & interiore vita haberet privata amicitia ſibi junctos. ita Spartianus hîc accipit: ideo addit, velut interpretans, *aut comites*. ſæpiùs ſic appellantur, quos publicè, ut ita dicam, princeps amabat & quorum conſiliis regebatur. Sic accipe apud Suetonium in Tito, capite ſeptimo, *Amicos elegit, quibus etiam poſt eum principes, ut ſibi & Reip. neceſſariis acquieverunt, præcipueque ſunt uſi.* In his & ſimilibus locis, *amici imperatoris* ſunt, quos hodie vocamus *Conſeillers d'eſtat*. Inter hujus generis amicos ut & nunc, ſic & olim ſemper, apud bonos certè principes, Juriſconſulti fuerunt. *Caſaub.*

Non amicos ſuos aut comites ſolum.] Amici & comites Auguſti dicebantur, qui à conſiliis Auguſti erant, & amici quidem quod in interiorem familiaritatem principis admiſſi, & in contubernium adſciti, omnibus ejuſdem conſiliis intereſſent. Spartianus ſupra, *Optimos quoſque de ſenatu in contubernium imperatoriæ majeſtatis aſcivit.* Idem infra ſcribit eum optimos quoſque de ſenatoribus conſilio ſuo adhibuiſſe. Si igitur amici Auguſti, familiares, & contubernales erant, & dicebantur, inter officia domus Auguſtæ *cura amicorum* Auguſti fuit. quo officio fungebantur ut plurimum liberti, qui *à cura amicorum* vocabantur. horum frequens in vetuſtis monumentis mentio: pauca ex multis exempla heic ponam. T. FLAVI. AVG. LIB. VICTORIS. A. CVRA. AMICORVM. in alio: M. ULPIVS. AVG. LIB. HERMA. A. CVRA. AMICORVM. Comites autem Auguſti iidem dicebantur, quod Auguſtum in omnibus proceſſibus, ut vocabant, & expeditionibus bellicis comitarentur. ejuſdemque contubernales & commenſales erant. hi pedaturam in caſtris juxta prætorium accipiebant à pedibus LX. ad LXX. refert Hyginus in Gromatico. vetus ſaxum Mediolani:

C. SENTIO
SEVERO
QVADRATO
C. V. COS.
AMICO. ET
COMIT AVG. N.

Vides *amicum & comitem* Auguſti ſimul dici, ut hoc loco *amicos & comites* junctim poſuit Spartianus. Hos igitur amicos & comites in conſilio habebat, ſi quando judicaret imperator. aliquando etiam & Juriſconſultos adhibebat, ut hoc loco feciſſe Hadrianum notat auctor.

amicos ſuos aut comites ſolùm, ſed juriſconſultos, [1] & [2] præcipuè Julium Celſum, Salvium Julianum, Neratium Priſcum, alioſque, quos tamen ſenatus omnis probaſſet. Conſtituit inter cætera, [3] ut in nulla civitate domus aliquæ transferendæ ad aliam urbem ullius materiæ cauſa diruerentur. [4] Liberis proſcriptorum duodecimas bonorum conceſſit. [5] Majeſtatis crimina non admiſit. [6] Ignotorum hereditates repudiavit: nec notorum accepit, [7] ſi filios

ctor. nam & Juriſconſulti ſæpe inter illos amicos & comites Auguſtorum fuere. *Conſiliarii* etiam Auguſtorum dicebantur. Comites igitur iſti eodem & nomine & munere uſque ad poſteriores imperatores manſerunt. nam *comites conſiſtorii vel conſiſtoriani* dicebantur. *conſiſtorium*, ut notum eſt, *τὸ συνέδριον* Principis. Mentio in ſaxis, *Comitis intra palatium ordinis primi. comitis intra conſiſtorium ordinis primi.* Primus autem Conſtantinus, ut volunt, gradus iſtos comitum fecit, & in primi ordinis, ſecundi, tertii diſtinxit. veterum tamen omnium imperatorum exemplo, qui amicos totidem claſſibus & ordinibus diſtinctos habuere. nam in primas & ſecundas & tertias admiſſiones digerebantur, ut ait Seneca lib. VI. de beneficiis, erantque primi, & ſecundi amici. Primæ claſſis, & primi ordinis erant fere digniores, & cum his conſilia participabat imperator. ſic & ſub Conſtantino, & qui eum ſequuti ſunt imperatoribus conſiſtoriani comites ordinis erant primi. *Salmaſ.*

1. *Et præcipuè Julium Celſum.*] Nihil variat Palatinus. ſed profectò reſtituendum, *Juventium Celſum*, ut dudum monuere viri docti. *Grut.*

2. *Præcipuè Julium Celſum.*] Quis iſte, aut ubi ejus mentio inter illius tempeſtatis prudentes? Pub. Juventium Celſum novimus nos clariſſimum illa ætate juriſconſultum: cujus nomen hîc arbitramur reſtituendum. *Caſaub.*

3. *Ut in nulla civitate transferendæ ad aliam urb.*] Nullum dubium eſt, quin ad dictum s. c. reſpiciat Spartianus: etſi verba ejus mentem s. c. parum plenè exprimunt: quod paſſim in his libris obſervabimus. Ergo hoc ait Spartianus, conſtituiſſe Hadrianum, ne transferendæ ullius materiæ cauſſa ad aliam urbem, in ulla civitate domum aliquam diruere fas eſſet. Ait, *ut in nulla civitate*, hoc eſt, non Romæ ſolùm, ſed ne in aliis quidem civitatibus. Ulpianus §. ſexto dictæ legis; *Hoc ſenatuſconſultum non tantùm ad urbem, ſed & ad alias civitates pertinet.* Ibidem Ulpianus docet, appellationem domus laxè hîc accipiendam. Materiæ in aliam urbem ſolitæ transferri ſunt, ut tigna, marmora, typi, & quod mireris jure mecum, parietes aut parietum partes. *Idem.*

4. *Liberis proſcriptorum duodecimas bonorum conceſſit.*] Veteris legis Corneliæ de proſcriptione duo capita fuêre: altero proſcriptorum liberis aditus ad honores obſtruebantur: altero bona patris proſcripti publicabantur. Prius caput antiquavit Julius Cæſar, & poſt illum principes alii, ut notamus ad Suet. libro primo, cap. XLI. poſterius lege hac tollit Hadrianus: ſed ex parte ſolùm, eaque admodum exigua. *Idem.*

5. *Majeſtatis crimina non admiſit.*] Judicia majeſtatis prout erat principis ingenium, vel exercebantur vel ſilebant. *Idem.*

6. *Ignotorum hereditates repudiavit.*] Et hoc, exemplo Auguſti. Suetonius libro II. cap. LXVI. *Idem.*

7. *Si filios haberent.*] Regius, *ſed ſi f. h.* Idem.

1. De

lios haberent. [1] De theſauris ita cavit, ut ſiquis in ſuo reperiſſet, ipſe potiretur: ſi quis in alieno, dimidium domino daret: ſi quis in publico, [2] cum fiſco æqualiter partiretur. [3] Servos à dominis occidi vetuit, [4] eoſque juſſit damnari per judices, ſi digni eſſent. Lenoni & laniſtæ ſervum vel ancillam [5] vendi vetuit cauſa non præſtita. [6] Decoctores bonorum ſuorum, [7] ſi ſuæ autoritatis eſſent, [8] catamidiari

1. *De theſauris ita cavit.*] Adi ad Juſtinianum Inſtitutionum libro ſecundo. *Idem.*

2. *Cum fiſco æqualiter partiretur.*] Palat. *æquabiliter.* Grut.

3. *Servos à dominis occidi vetuit.*] Lege titulum De jure & ſævitia dominorum in elegantiſſimo libello Licinii Rufini, qui collationem Moſaici juris & civilis Romanorum continet. *Caſaubonus.*

4. *Eoſque juſſit damnari per judices.*] Cajus Inſtitutionum titulo III. *Si ſervus dignum morte crimen admiſerit, iis judicibus, quibus publici officii poteſtas commiſſa eſt, tradendus eſt, ut pro ſuo crimine puniatur.* Idem.

5. *Vendi vetuit cauſſa non præſtita.*] Id eſt, ſine judice & arbitrio domini, ut in ſimillima re loquitur Modeſtinus lege XI. Dig. Ad legem Corneliam de ſicar. *Idem.*

6. *Decoctores bonorum ſuorum, ſi ſ.*] Jam olim lege fuerat cautum ne liceret decoctoribus ſedere in ſpectaculis inter ſui ordinis homines. *Idem.*

Decoctores bonorum ſuorum ſi ſuæ auctoritatis eſſent.] Diſplicet interpretatio viri doctiſſimi, poteſt enim & ille qui ſuæ non ſit auctoritatis, etiam decoquere, ut filius familias & pupillus. at Hadrianus ſolos eos decoctores, qui ſuæ eſſent auctoritatis, in amphitheatro catomis cædi juſſit. interpretor igitur, *ſi ſuæ auctoritatis eſſent*, ſi ſui juris eſſent. quinam autem ſui juris eſſe dicerentur vel Inſtitutiones docent. *Salmaſ.*

7. *Si ſuæ auctoritatis eſſent.*] Hoc eſt, qui vitio ſuo decoxiſſent, &c. *Caſaub.*

8. *Catamidiari in amphitheatro.*] Notiſſimus mos veterum, ſontes & pœnis addictos ad exemplum traducendi per amphitheatrum. Pro *catamidiari* regiæ membranæ præferunt *cathomidiari*: quod detracta aſpiratione, videri poſſit non temere ſpernendum, pro catomis cædi, ut in vita S. Viti: *hoc audiens pater ejus juſſit infantem catomis cædi: Catomidiari* ergo, ſive *catomadiari* fuerit κατωμαδὸν τύπτεσθαι. Sed placet magis vulgata lectio, quæ & ſine dubio vera eſt. Græcum eſt, καταμειδιᾶσθαι. Noxii per fora, theatra & amphitheatra inter magna rerum verborumque ludibria traducebantur. Quare etiam quò major eſſet omnium cachinnatio, vel aſino imponebantur, ut infrà notamus, vel joculariter ornati producebantur. In quibuſdam Græciæ urbibus mos fuit, decoctores in forum inducere, & ſedere juſſis, cophinum capiti imponere ludibrii cauſſa: idque vocabant κοφινίζειν. *Idem.*

Catamidiari in amphitheatro.] Veteres omnes *catomidiari.* & mihi placet, & hanc lectionem ſolam veram eſſe exiſtimo. *Catomidiari*, eſt quod alii dixere, *catomis cædi.* à κατωμάδια voce Græca quæ κατ' ὤμων ſignificat, verbum Latinum *catomidiare*, hoc eſt ſcapulas verberare, nam *a* in *i* mutant Latini in pleriſque vocibus quas ex Græco deflexerunt. ſic κωμάζω, *comiſſo.* ſic λεπαστή, *lepiſta.* πατάνη, *patina.* & infinita talia. ſic *catomidiare* ἀπὸ τοῦ κατωμάδια. Hinc igitur *catomidiare* verbum, κατὰ τῶν ὤμων τύπτειν. quod alii dixerunt, *catomis cædere*, vel *catomo.* τὸ κάτωμον, vel τὰ κάτωμα, pars eſt

tamidiari in amphitheatro & dimitti juſſit. [1]Ergaſtula ſer-

ſub collo inter ſcapulas, quod Latini *interſcapulum* vel *interſcaplium*, & *conſcaplium* appellant. hoc eſt, συνωμίαν. ſic autem aliquis catomo aut catomis cædi dicitur, cui catomum aut catoma cæduntur, quemadmodum *capite cædi* ille dicitur cui caput cæditur. & apud veterem Juvenalis interpretem, *manibus vapulare*, cui manus flagris cæduntur, aut ferula, ad illum verſum Satyrici:

Nec prodeſt agili palmas præbere Luperco.

Palmas ideo dicit quia aut catomidiabantur, ſeu *catomis cædebantur*. Luperci, ut notum eſt, per urbem diſcurrentes occurſantium ſibi qua mulierum, qua virorum terga aut manus feriebant pellibus. quibus etiam ſponte cædenda terga mulieres præbebant. nam hoc ad fœcunditatem facere credebatur. Decoctores ergò bonorum ſuorum Hadrianus in amphitheatro catomidiari juſſit, & dimitti. Fuſtibus aut virgis caſtigatos poſſumus, immo debemus intelligere, niſi malimus plumbatis, quarum ictibus cervices & terga contundi moris fuit, ſed poſteriorum tantum imperatorum ævo. *Salmaſ.*

Catamidiari in amphitheatro & dimitti juſſit.] Pal. *catomidiari* proximè ad lectionem regiarum membranarum. *Grut.*

1. *Ergaſtula ſervorum & libertorum tulit.*] Libertos intellige eos, qui ut ingrati in ſervitutem retracti: nam inter jura patronatus & iſtud, de quo lege Ælia Sentia cautum. Eſt verò inſignis hic locus: nam aliunde hoc non diſcas. Sed an credemus conſtitutioné iſta Hadriani omnia penitus ergaſtula fuiſſe ſublata? hæreo. nam publica ſaltem ergaſtula etiam poſt illa tempora, inter coërcitionum ſpecies video nominari. *Ferre* pro auferre, familiare his ſcriptoribus. *Caſaub.*

Ergaſtula ſervorum & libertorum tulit.] Ergaſtula ſervorum nota, ſed libertorum non item. Omnes enim tam editi quam ſcripti non *libertorum*, ſed *liberorum* exhibent: *ergaſtula ſervorum & liberorum tulit.* eamdem igitur tollendorum in totum ergaſtulorum cauſam habuit Hadrianus, quam olim Auguſtus repurgandorum. multi enim liberi & ingenui homines ex occulto & inſidiis inter viam rapiebantur, & in ergaſtula compingebantur à poſſeſſoribus: multi etiam ſua ſponte ad vitandam militiam, in ea ſe conjiciebant ut laterent. Suetonius in Tiberio: *Curam ſuſtinuit repurgandorum tota Italia ergaſtulorum, quorum domini in invidiam venerant, quaſi exceptos ſupprimerent non ſolum viatores, ſed & quos ſacramenti metus ad hujuſmodi latebras compuliſſet.* Idem in Auguſto: *Rapti per agros viatores ſine diſcrimine, liberi ſervique, ergaſtulis poſſeſſorum ſupprimebantur.* Hadrianus illa non repurgavit, ſed penitus ſuſtulit, ut ne unquam illi fraudi occaſio pateret. non enim in gratiam ſervorum, ſed ingenuorum videtur ea ſuſtuliſſe, ne ut antea ſæpe factum per factionem poſſeſſorum abripi poſſent & in ergaſtulum dari. Hoc eſt quod ait Spartianus ergaſtula ſervorum & liberorum per Hadrianum ſublata. Sane conceſſerim libenter non de publicis ergaſtulis, ſed de privatis hanc Hadriani conſtitutionem eſſe intelligendam, & male ſentire viros doctos qui de publicis etiam eam explicant. Hadriani enim multæ conſtitutiones & reſcripta in libris Digeſtorum reperiuntur, quæ mentionem habent operis publici & metalli pœnæ. privata igitur tantum ergaſtula ab Hadriano ſublata fuiſſe ponamus. hoc ſub ipſo tantum obtinuiſſe, vel non diu poſt ipſum duraſſe, fidem fecerint multi auctorum loci qui mentionem eorum repræſentant. Porro vox *ergaſtuli* non tantum origine, ſed etiam formatione Græca, eamque ut alias pleraſque, à Siculis Romani ſumpſere. ut enim ab ἐργάστης, ἐργάστυλος· κηρύκτης, κηρύκτυλος· ἔρως ἔρωτος, ἐρώτυλος, & τὸ ἐρώτυλον pro amatorio. ſic ἐργαστής, ἐργάστυλος dimi-

ſervorum & libertorum tulit. [1] Lavacra pro ſexibus ſeparavit. [2] Si dominus in domo interemptus eſſet, non de omnibus ſervis quæſtionem haberi, ſed de his qui per vicinitatem poterant ſentire, præcepit. [3] In Hetruria præturam imperator egit. [4] Per Latina oppida dictator [5] & ædi- 19
lis & duumvir fuit. [6] Apud Neapolim demarchus, [7] in patria ſua quinquennalis: [8] & item Adriæ quinquennalis quaſi in

diminutiva forma, qui terram colit, & in terræ cultu laborat, qua arando, qua fodiendo. ἐργάστυλον igitur eſt ἐργαστικὸν, ut ἐραίτυλον, ἐρωτικόν. inde ἐργάστυλος τόπος adjective locus in quo cujuſmodi ἐργασταὶ vincti detinebantur ad opus ruſticum faciendum: quod adjectivum poſtea in ſubſtantivum tranſiit & ἐργάστυλον factum. inde Romanis *ergaſtulum*. Salmaſ.

1. *Lavacra pro ſexibus ſeparavit.*] Olim viri feminæque mixtim lavabant, nullo pudore nuditatis: quem turpiſſimum morem Græcos accepiſſe à Romanis in M. Catone queritur Plutarchus. Quem tollere conatus Hadrianus: de quo Dio, λούεσθαι χωρὶς ἀλλήλων αὐτοῖς, viris & mulieribus, προσέταξε. Sed non obtinuit, aut non diu lex Hadriani: nam alioquin opus nova lege non fuiſſet, cujus auctor Marcus; qui auctore Capitolino, *lavacra mixta ſuſtulit.* Laodiceni concilii canone XXX. vetantur συλλούεσθαι γυναιξὶν ἄνδρες. Quid profuit? adeò enim mos ille per hunc canonem extinctus non eſt, ut etiam è clero & monachorum ordine multi, poſt concilium illud, promiſcuè cum feminis lavarent. *Caſaub.*

2. *Si dominus in domo interemtus eſſet.*] Moderatur ſenatuſconſulto Silaniano: cujus providentia crudelis ex Tacito & libris Juriſprudentum nota. Hadrianeæ verò hujus conſtitutionis in ſuperſtitibus veteris doctrinæ civilis reliquiis, nulla, niſi fallor, extat hodie mentio. *Idem.*

3. *In Hetruria præturam imperator egit.*] Accipiebam *in Hetruria*, pro in aliquo, aut ſi fortè, in quibuſdam Hetruriæ oppidis. Certum eſt fuiſſe urbes in Italia nonnullas, quæ ſuos magiſtratus prætores vocarent: idque ex Cicerone & aliis docti pridem obſervarunt. Sed aliò ducit nos vetus inſcriptio, in qua leguntur hæc inter cætera: PRAET. ETRVR. XV. POPVLORVM. *Idem.*

4. *Per Latina oppida dictator.*] Nam & Dictatores vocarunt ſuos magiſtratus quædam Latinæ urbes. *Idem.*

5. *Et ædilis & duumvir fuit.*] Utrumque nomen in municipiis & coloniis frequens fuiſſe, notum omnibus. *Idem.*

6. *Apud Neapolin demarchus.*] Neapoleos ordinarius magiſtratus ita vocabatur ab antiquo. *Idem.*

7. *In patria ſua quinquennalis.*] Jam diximus Italicam in Bætica intelligi. In pleriſque coloniis & municipiis fuiſſe Quinquennales, nemo jam ignorat. Abſens autem geſſit hunc magiſtratum Hadrianus; ſi verè obſervatum Dioni, nunquam illum poſt ſuſceptum imperium, patriam ſuam adiiſſe: etſi de illa meritum quàm optimè. *Idem.*

In patria ſua quinquennalis.] Gloſſæ, πενταετηρικὸν exponunt in capite de magiſtratibus: Varia autem corpora & collegia ſuos Quinquennales habuere, & quidem non ex nomine ſuo perpetuos; item municipia & oppida, coloniæque multæ de quibus nos alibi. *Salmaſ.*

8. *Et item Adriæ quinqu.*] Reg. & *iterum Ad. q.* Ex initio hujus libri clarum, cùm hæc urbs Hadriani alia patria dicatur. *Caſaub.*

F 2 1. Et

ſi in alia patria, [1] & [2] Athenis archon fuit. [3] In omnibus penè urbibus,[4] & aliquid ædificavit, & ludos edidit. Athenis mille ferarum venationem in ſtadio exhibuit. Ab urbe nunquam ullum venatorem aut ſcenicum avocavit. Romæ poſt cæteras immenſiſſimas voluptates, in honorem ſocrus ſuæ, [5] aromatica populo donavit. [6] In honorem Trajani [7] balſama & crocum per gradus theatri fluere juſſit:

1. *Et Athenis archon fuit.*] Hadrianum jam imperatorem archonta Athenis fuiſſe notat heic Spartianus. in ſuperioribus tamen animadverſionibus notavimus, eum antequam imperaret, hoc magiſtratu functum eſſe, Trajano VI. & Tito Sextio Africano Coſſ. hoc eſt anno Trajani quartodecimo. *Salmaſ.*

2. *Athenis archon fuit.*] Lege Trebellium Pollionem in Gallienis. *Caſaub.*

3. *In omnibus pene urbibus ædificavit.*] De Græcia certè locuples teſtis Pauſanias: cujus Περιήγησις Hadriani referta eſt ædificiis. *Idem.*

4. *Et aliquid ædificavit & ludos edidit.*] Palatinus, *luſus edidit*. vet. edit. *luſus*. ut ludus pro luſu, ſic luſus etiam pro ludo ſumitur. hinc *luſorium* apud medii ævi ſcriptores pro ludo vel amphitheatro ipſo. vetus interpres Juvenalis ad illud:

—— quod comminus urſos
Figebat Numidas Albana nudus arena.

In luſorio Cæſaris juvenis iſte urſos ſæpe quaſi venator occidit. Multis autem in urbibus ludos edidiſſe Hadrianum vel novos inſtituiſſe paſſim loquuntur veterum monumenta Πανελλήνια Athenis. Πανελλήνια Agoni illi nomen: cujus mentio in veteri inſcriptione, Παναθήναια, Ὀλύμπια, Πανελλήνια, Ἀδριάνεια. Fallitur vero vir ſummus qui quattuor illos agones pro uno accepit, & de Adrianeis interpretatur. vetus interpres Pindari ad Olympionicas: Εἴτε δ' ἂν ἢ τὰ Παναθήναια νενικηκὼς, ἢ τὰ Ἡράκλεια, ἢ τὰ Ὀλύμπια, ἢ τὰ Ἐλευσίνια, ἢ τὰ Πανελλήνια. Quibus verbis omnes agones complexus eſt qui Athenis aut in Attica celebrarentur. vetuſta igitur τὰ Ὀλύμπια καὶ τὰ Πανελλήνια, nec ab Hadriano inſtituta, ut videtur velle Dio. niſi forte duo Πανελλήνια Athenis fuiſſe dicamus. una quidem jam ex antiquo inſtituta & celebrari ſolita; alia nuper ab Hadriano. *Salmaſ.*

5. *Aromatica populo donavit.*] Parentaliorum die fiebat in plebem diviſio ſpecierum variarum, ut vini, olei, aut pecuniæ. cujus moris teſtes extant infinitæ inſcriptiones. Sed aromatica donare, meritò notatum in Hadriano ut rarum, & antè fortaſſe inauditum. *Caſaub.*

6. *In honorem Trajani.*] Id eſt, ludis quos in honorem Trajani magnificentiſſimos edidit. multos autem edidit honorandæ Trajani memoriæ: natalitios, parentalitios, ſive conſecrationis, & Parthicos. ſic appellati, qui in honorem victoriarum Trajani agebantur: de quibus Dio. *Idem.*

7. *Balſama & crocum per gradus theatri fluere juſſit.*] Ad croci ſparſionem in theatro fieri ſolitam hæc referri debere recte viris doctis animadverſum. κρόκου ῥαίνειν optimæ Gloſſæ vocant. in illo vetuſto Gloſſario ſcriptum eſt:

Sparſio, κρόκος ὁ ῥαινόμενος
Spartum, λευκαία. [ἐν θεάτροις.

Nihil ibi *ſpartum* ad theatra. recte autem *ſpartum*, λευκαία exponitur. titulus extat capitis cujuſdam in ὀνειροκριτικοῖς Artemidori, περὶ λευκαίας, καὶ λίνου καὶ καννάβεως, qui ſic erat vertendus: *de ſparto, lino & Cannabe.* Heſychius,

ſit: [1] fabulas omnis generis more antiquo in theatro dedit: [2] hiſtriones aulicos publicavit. In circo multas feras, [3] & ſæpè centum leones, interfecit. [4] Militares pyrrhicas populo frequenter exhibuit: gladiatores frequenter ſpectavit. Quum opera ubique infinita feciſſet, nunquam ipſe, niſi

ſychius, *σπαλὸν, λευκαίας χοινίον. funis è ſparto.* Salmaſ.

1. *Fabulas omnis generis.*] Suetonius in Octavio, cap. XLIII. *Fecit ludos nonnunquam & vicatim, ac pluribus ſcenis per omnium linguarum hiſtriones.* Sed Spartianus ad fabularum diverſas ſpecies videtur aſpicere. *Caſaub.*

Fabulas omnis generis more antiquo in theatro dedit.] Fabulæ omnis generis ſunt prætextatæ, togatæ, tabernariæ, Atellanæ, quarum meminerunt Grammatici veteres, quas antiqui poëtæ in ſcena dictabant, quæ omnes poſteriorum imperatorum ævo agi deſierunt, & in deſuetudinem abierunt. eas vero revocavit in ſcenam Hadrianus, & more antiquo in theatro exhibuit. *Salmaſ.*

2. *Hiſtriones aulicos publicavit.*] Ut ludum peculiarem habuit princeps, & proprios gladiatores qui & fiſcales dicti, & poſtulaticii, quòd eorum editionem populus à principe ſolitus poſtulare: ſic etiam hiſtriones, quos Spartianus aulicos appellat. *Caſaub.*

Hiſtriones aulicos publicavit.] Id eſt, in publico ut agerent permiſit, & publice ſpectandos dedit. Sic Suetonius in vita Auguſti: *Solebat etiam citra ſpectaculorum dies, ſi quando quid inuſitatum dignumque cognitu advectum eſſet, id extra ordinem quolibet loco publicare.* Publicare igitur eſt, publico ſpectaculo oſtendere, publice ſpectandum exhibere. *Salmaſius.*

Hiſtriones aulicos publicavit.] Sententia ambigua, vel quod ludis privatorum commodato dederit hiſtriones ſuos Princeps; vel quod permiſerit eoſdem ſpectari à populo in Palatio. ſed prior interpretatio verior videtur. *Gruterus.*

3. *Et ſæpe centum leones interfecit.*] Regius, *& ſæpe cunctos leones.* Fuerit hoc ſingulare, & venationum Hadriani proprium, ut ſolos aliquando leones exhiberet: qui longè urſis, tauris, & aliis multis feris præſtant, quæ in circo aut amphitheatro per venationes ſolitæ confici. *Caſaub.*

Et ſæpe centum leones interfecit.] Eamdem lectionem in Palatino inveni, quam in Regio Caſaubonus: *& ſæpe cunctos leones interfecit.* ut magnum magnificentiæ, vel ut loquebantur, magnanimitatis argumentum crebro notant in Romanis principibus ſcriptores multarum ferarum, & leonum præcipue confectionem. idem Spartianus de Marco: *In munere autem publico tam magnanimus fuit, ut una miſſione centum leones ſimul exhiberet ſagittis interfectos.* Idem dicit hoc loco de Hadriano, cunctos leones qui una miſſione ſimul exhibiti eſſent, interfectos. Dio centum leones & centum leænas una miſſione aliquando exhibitas ab Hadriano & interfectas refert. fere ſemper centenos exhiberi ſolitos video una miſſione, & in eo magnifici editores, quod omnes interficerentur. *Salmaſ.*

4. *Militares pyrrichas populo freq. exhib.*] Etiam pyrrichæ inter populi voluptates, ut notum ex Suetonio. addit *militares*, ſine cauſſa: eſtque non *διαχειλικὸν*, ſed perpetuum epithetum: omnis enim pyrriche militaris. Lege Athenæum. *Caſaub.*

Militares pyrrichas populo frequenter exhibuit.] De pyrrichis militaribus, nihil ſcio quod non jam dictum ſit, niſi hoc quod me vetus epigramma Latinum *ἀνέκδοτον* docuit, aciem illam in armis ſaltantium ex viris & mulieribus componi ſolitam, & buxeis armis, non ex ferro, fuiſſe inſtructam. *Salmaſ.*

niſi in Trajani patris templo, nomen ſuum ſcripſit. [1] Romæ inſtauravit Pantheum, Septa, baſilicam Neptuni, ſacras ædes plurimas, forum Auguſti, [2] lavacrum Agrippæ: [3] eaque omnia propriis & veteribus nominibus conſecravit. [4] Fecit & ſui nominis pontem, [5] & ſepulcrum juxta Tiberim, [6] & ædem Bonæ deæ tranſtulit: [7] & [8] coloſſum ſtantem atque ſuſpenſum [9] per Detrianum architectum * de eo loco in quo

1. *Romæ inſtauravit Pantheon, Septa, baſil. N.*] Tito imperante cùm Roma continuos tres dies totidemque noctes flagravit, arſerant & iſtæ, & quæ ſubjunguntur, forum Auguſti, ac lavacrum Agrippæ: Dio inter alia quæ tum incenſa, hæc nominat, τὰ Σέπτα, τὸ Ποσειδώνιον, τὸ βαλανεῖον τὸ τοῦ Ἀγρίππου, καὶ τὸ Πάνθειον. Horum autem omnium Trajanus inſtaurationem inchoavit, non perfecit: aut ſi quid ab eo priſtinæ formæ fuerat redditum, alio caſu aliquo fuerat labefactatum. *Caſaub.*

2. *Lavacrum Agrippæ.*] Ad oram Palatini, adſcriptum erat eadem manu, *Agrippinæ.* ſed *Agrippæ* verum eſt. ita enim Dioni vocatur. *Salmaſ.*

3. *Eaque omnia propriis & veteribus nominibus conſecravit.*] *Et veterum nominibus.* Pal. cum veteri editione. *Idem.*

4. *Fecit & ſui nominis pontem.*] Ælium pontem nominat Dio. *Caſaub.*

5. *Et ſepulchrum juxta Tiberim.*] Procopius, qui ſolus ex antiquis deſcribit accuratè, modò ſepulchrum Hadriani nominat, modò Hadriani turrim, vel arcem. Videtur autem opus imperfectum ab Hadriano relictum: nam inter ea quæ Romæ Pius fecit, recenſet Capitolinus & ſepulchrum Hadriani. *Idem.*

Et ſepulcrum juxta Tiberim.] De hoc ſepulcro accipienda ſunt verba Joannis Antiochenſis libro περὶ ἀρχαιολογίας: Ἔστησε μετὰ θάνατον Ἀδριανοῦ τηλικοῦτον ἄγαλμα μετὰ τεθρίππου, ὥστε διὰ τοῦ ὀφθαλμοῦ ἑκάστου ἵππου παχύτατον ἄνδρα διιέναι. οἱ δὲ ἐν γῇ βαδίζοντες, ἐκ τῆς ὑπερβολῆς τοῦ ὕψους τοῦ κλίσματος, αὐτοὺς δὲ τοὺς ἵππους βραχυτάτους καὶ τὸν Ἀδριανὸν νομίζουσι. κλίσμα vocat ſepulcri molem, cui ſuperimpoſita illa quadriga cum ſtatua Hadriani. altiſſimum vero fuiſſe illud monimentum teſtis Procopius, qui nunc arcem, nunc turrim appellat, meminitque equorum & ſtatuæ ſuperpoſitæ. *Salmaſ.*

6. *Et ædem Bonæ deæ tranſtulit.*] Impropriè loquitur, & eget interpretamenti. Hic verò per ædis tranſlationem intelligimus, antiqui Bonæ deæ ſimulacri in alium locum tranſlationem & dedicationem, cum ædis novæ extructione. *Caſaub.*

7. *Et coloſſum ſtantem atque ſuſpenſum per Decrianum architectum, &c.*] Nomen artificis hujus verum, reſtitui ope chirographi Palatini. vulgati hactenus, *Detrianum.* Grut.

8. *Coloſſum ſtantem.*] Hic eſt coloſſus Neronis de quo Plinius, & Suetonius. Hujus coloſſi tranſlatio non adeò mira eſt, atque illud, quòd ſtans & ſuſpenſus fuerit tranſlatus. *Caſaub.*

9. *Per Detrianum architectum.*] An *Dextrianum?* Erat ea tempeſtate Caſſius Dexter quidam: cujus hic libertus fortaſſe. an eſt verius, *Demetrianum?* Idem.

Per Detrianum architectum.] Detrianus hic ut nunc ſcribitur nec Græcus eſt nec Romanus de nomine. nihil tamen variant antiqui libri. Detrianus igitur ſcriptum more illius ſeculi pro *Dætrianus.* niſi forte *Dentrianus* ſcribendum. nam *Dentrius* nomen Romanum, unde *Dentrianus.* poſſet etiam legi, *Dextrianus.* Salmaſ.

* De

in quo nunc templum urbis eſt ingenti molimine, [1] ita [2] ut operi etiam elephantes XXIIII. exhiberet. Et quum hoc ſimulacrum [3] poſt Neronis vultum cui antea dicatum fuerat [4] Soli conſecraſſet, aliud tale [5] Apollodoro architecto autore facere Lunæ molitus eſt. In colloquiis etiam humillimorum civiliſſimus fuit, [6] deteſtans eos qui ſibi hanc voluptatem humanitatis [7] quaſi ſervantes faſtigium principis inviderent. [8] Apud Alexandriam in muſio, multas quæ- [illegible] ſtiones

* *De eo loco in quo nunc templum Urbis eſt.*] Veſpaſianus ex Aurea domo Neronis in Sacram viam tranſtulerat, ut narrat Dio. Et Sacra autem via, & Urbis templum in quarta regione collocantur à Victore. *Caſaub.*

1. *Ita ut operi etiam elephantes* XXIIII. *exhiberet.*] Non ad ſpeciem aut pompam huic operi admovit elephantos Hadrianus, ſed tantæ molis erat ſtantem atque ſuſpenſum coloſſum transferre, ut præter equos, etiam viginti elephantos adhiberi fuerit neceſſe: ut ita accipiamus ſuadent, immo compellunt verba Spartiani: *Ingenti molimine, ita ut operi etiam viginti quattuor elephantes exhiberet.* Salmaſ.

2. *Ut operi ei elephantes* XXIIII. *exhiberet.*] Malim *adhiberet.* nam *operi exhibere*, duriuſculum. Elephantos autem operi adhibet Hadrianus ad rei ſpeciem & pompam: non quòd ita eſſet neceſſe. nam Dominicus Fontanus, qui ante XVII. annos, auſpiciis maximi principis Sixti V. molimine non minùs memorabili, obeliſcum Romæ tranſtulit, elephantos quidem operi nullos adhibuit; ſed homines nongentos & ſeptem, equos ſeptuaginta quinque. *Caſaub.*

3. *Poſt Neronis vultum cui antea dicatum fuerat Soli conſecraſſet.*] Fallitur Spartianus. Verum quidem eſt hoc ſimulacrum poſt Neronis vultum Soli fuiſſe conſecratum: ſed ejus conſecrationis Veſpaſianus auctor, non Hadrianus, quod vult Spartianus. ſimilis Lampridii error in Commodo. *Idem.*

4. *Soli conſecraſſet.*] Reg. *ſibi conſecr.* ſed refutat hiſtoria, & quod ſequitur de Luna. nam ita amant Sol & Luna conjungi & ſimul dedicari, ſimul coli. ut in veteri lapide, SOLI. ET. LVNAE. DONVM. POSVERVNT. *Idem.*

5. *Apollodoro architecto.*] Is eſt de quo multa Dio in Hadriano. *Idem.*

6. *Deteſtans eos qui ſibi hanc vol.*] Poſſis referre ad adulatores, qui majeſtatem imperatoriam exaggerantes negarent comitatem & civilitatem regias eſſe virtutes. Sic Alexandro Severo nimiam civilitatem amici objiciebant: quaſi molliorem ſibi & contemtibiliorem poteſtatem imperii faceret, ut refertur à Lampridio. Potiùs tamen eos intelligam, qui ex immodica reverentia principis, cum metu ſua deſideria Hadriano exponerent: qualis ille joco Auguſti correptus, *Quòd ſic ipſi libellum porrigere dubitaret, quaſi elephanto ſtipem.* Idem.

7. *Quaſi ſervantes faſtigium principis.*] *Servantis* ſcriptum in Palatino, legendum, *ſervanti. deteſtans eos qui ſibi hanc voluptatem humanitatis quaſi ſervanti faſtigium principis, inviderent.* hæc mens enim hujus ſententiæ. principem qui nimis ſollicite & accurate principis faſtigium ſervare conatur, carere ea voluptate humanitatis quæ in humillimorum colloquiis & converſatione percipi ſolet. Deteſtabatur igitur eos Hadrianus, qui ſibi hanc voluptatem inviderent, dum illum ab humiliorum congreſſu & colloquio volebant amovere hoc nomine, quod ſervandum ipſi eſſet faſtigium principis. *Salmaſ.*

8. *Apud Alexandriam in Muſio m.*] De

ſtiones profeſſoribus propoſuit, & propoſitas ipſe diſſolvit. Marius Maximus dicit eum natura crudelem fuiſſe, [1] & idcirco [2] multa piè feciſſe, quòd timeret ne ſibi idem quod Domitiano accidit, eveniret. Et quum titulos in operibus non amaret, [3] multas civitates *Adrianopolis* appellavit, [4] ut ipſam Carthaginem, * & Athenarum partem. Aqua-

De hoc ad Tranquilli Claudium ſatis olim. Locus ſive regio urbis in qua Muſeum fuit, Bruchium vocabant: Ammianus accipit libro XXII. ubi ait fuiſſe *diuturnum præſtantium hominum domicilium:* ex quo multi magnæ doctrinæ viri prodierint. Erat hoc Alexandrinorum prytaneum quoddam, hoc eſt, πυροῦ ταμιεῖον. Βρύχιον corruptè, pro Πυρουχεῖον. *Caſaub.*

Apud Alexandriam in Muſio.] Ita ſemper exaratum in antiquis libris. *Muſium* pro *Muſeum.* nam Græcum eſt Μουσεῖον. τὴν ἐν Μουσείῳ σίτησιν pro magno munere viris eruditione præſtantibus olim conceſſam fuiſſe ab imperatoribus paſſim legitur apud auctores cum Græcos tum Latinos. Αἰγυπτίαν τράπεζαν vocat Philoſtratus. πυρουχεῖον etiam dictum fuit illud Muſarum πρυτανεῖον. quod in eo ſcilicet conditum eſſet & ſervaretur frumentum ad illam σίτησιν doctorum hominum deſtinatum. nam πυρουχεῖον & πρυτανεῖον idem. & σίτησις ἐν πρυτανείῳ dicebatur, ut σίτησις ἐν Μουσείῳ. Muſeum autem Alexandrinum, & πυρουχεῖον, pro eodem poſuit Ammianus Marcellinus. & ſic appellata eſt regio quædam Alexandrinæ urbis, in qua Μουσεῖον illud, ſive πυρουχεῖον, vel Μουσῶν πρυτανεῖον, ut vocat Euſtathius, erat ſitum. *Salmaſ.*

1. *Et idcirco multa piè feciſſe.*] Sic quoque Pal. *Grut.*

2. *Multa piè feciſſe.*] Reg. vocem *piè* non agnoſcit. *Caſaub.*

3. *Multas civitates Hadrianopolis appellavit.*] Sanè multas: nam præter illas quarum intercidit memoria, ſex ſeptem urbes nomine eodem diligentiſſimus & veteris geographiæ peritiſſimus Abrahamus Ortelius adnotavit. Quædam ſine dubio Hadriani vel Hadrianæ quaſi Hadrianopoles dictæ: nam ita erat moris hujuſmodi nomina dimidiata efferre. Sic *Antinous* pro Antinoopolis: Sed & Ælias nominavit non paucas. Erat illis temporibus uſitatiſſimum hoc adulationis genus: quo novorum ſemper Auguſtorum gratiam captabant civitates. *Idem.*

Multas civitates Hadrianopolis appellavit.] Pervolutanti mihi veterum ſcripta non plures novem hoc nomine urbes occurrerunt. quarum notiſſimæ duæ Hadrianopoles dictæ, nec alio nomine cognitæ. reliquæ ſub prioribus nominibus remanſerunt, quamvis earum cives pro Hadrianopolitis ſe jactaverint, & ita appellari voluerint. prima in Cyrenaica quæ *Hadrianopolis* in vetuſta Peutingerorum tabula appellatur. altera in Thracia viginti quattuor millibus paſſuum diſtans à Plotinopoli. Atque hæ duæ ſunt Hadrianopolis ſic proprie nec unquam aliter appellatæ. reliquæ nomen antiquum ſuum retinuerunt. Antinoopolis quam Hadrianus in honorem delicati ſui condidit, dicta etiam fuit Hadrianopolis. Stephanus: Ἀντινόεια πόλις ἀπ' Ἀντινόου παιδός. τὸ ἐθνικὸν Ἀντινοεύς. ἐκλήθη ἡ πόλις καὶ Ἀδριανούπολις. Ἀντινόειαν vocat ab Antinoo, ut Antiochia ab Antiocho. *Salmaſ.*

4. *Ut ipſam Carthaginem.*] At non obtinuit hæc nova appellatio, ne eo quidem vivente. *Caſaub.*

Ut ipſam Carthaginem & Athenarum partem.] Carthaginem Adrianopolim

Aquarum etiam ductus infinitos hoc nomine nuncupavit. [1] Fiſci advocatum primus inſtituit. Fuit memoriæ ingentis, [2] facultatis immenſæ: [3] nam & ipſe orationes dictavit, & ad omnia reſpondit. Joca ejus plurima extant: nam fuit etiam dicaculus. Unde illud quoque innotuit, quòd quum cuidam caneſcenti quiddam negaſſet, eidem iterum petenti, ſed infecto capite, reſpondit, [4] *Jam hoc patri tuo negavi.*

lim appellatam, & partem Athenarum neſciremus, niſi hic docuiſſet. ſed & illas omnes civitates quas Hadrianopoles dictas in ſuperiori animadverſione docebamus, uni Stephano debemus quod ita appellatas eſſe ſcimus. nam veterum nemo præter illum meminit. ad Athenas quod attinet, cum illam urbem multis operibus inſtauraſſet Hadrianus, partem urbis quæ maxime illis ædificiis ornata fuit, Hadrianopolim nuncupavit: errant viri docti qui novarum Athenarum nomine, partem illam urbis, quam ſplendidis ædificiis ornavit Hadrianus, inſignitam fuiſſe cenſent. cum plane ac diſerte ſcribat heic Spartianus Hadrianopolim partem Athenarum fuiſſe dictam. & mirum ni ex iſtis ipſis verſiculis, qui in arce illius urbis inſcripti erant, hoc hauſerit Spartianus, vel ille quiſquis eſt quem ſequitur. ſic enim habent.

Αἱ δ᾽ εἰσ᾽ Ἀθῆναι Θησέως πρόσθεν πόλις,
Αἱ δ᾽ Ἀδριανοῦ κ᾽ οὐχὶ Θησέως πόλις.

En Ἀδριανοῦ πόλις Athenæ, vel Athenarum pars illa quam novis operibus illuſtravit Hadrianus: ex ſola autem illa inſcriptione certum mihi eſt hunc auctorem adſtruere Athenarum partem Hadrianopolim fuiſſe nuncupatam. ſed nec omittendum eſt in optimo Palatino *Thenarum*, heic pro Athenarum haberi ſcriptum. *Thenæ* colonia in Africa celebris, ſed quam heic intelligi nolim. *Salmaſ.*

* *Et Athenarum partem.*] Pauſanias tamen, & Dio qui Hadriani munificentiam erga Athenienſes prædicant, ejuſque aliquot opera commemorant, quibus Athenas decoravit, nihil quod huc faciat, memoriæ prodiderunt. *Caſaub.*

1. *Fiſci advocatum primus inſtituit.*] Ante Hadrianum jura fiſci curabant Cæſarum procuratores. *Caſaub.*

2. *Facultatis immenſæ.*] Magni & excellentis ingenii, quod par eſſet tot privatis publiciſque curis. tacitè anteponit Hadrianum aliis principibus, qui præ ignavia, ut de Trajano ſcribit Julianus, alieno uterentur ingenio in dictandis orationibus, & formandis epiſtolis aut reſcriptis. *Idem.*

Facultatis immenſæ.] *Facultas* hoc loco non magnum aut excellens ingenium ſignificat, nec illam vim qua quis multa poteſt ſimul facere, ſed dicendi tantum facilitatem & copiam. facultatem hoc ſenſu optimi quique auctores dixere. Cicero pro Cornelio Balbo: *Quæ fuerit heſterno die Cn. Pompeii gravitas in dicendo, quæ facultas, quæ copia.* Et paulo poſt: *Quæ enim in L. Craſſo potuit homine nato ad dicendi ſingularem quamdam facultatem major eſſe ubertas?* Idem pro Deiotaro *facultatem* ſimpliciter pro dicendi facultate dixit. *Salmaſ.*

3. *Nam ipſe orationes dictavit.*] Interſerit Palatin. copulam, *& dictavit.* Grut.

4. *Jam hoc patri tuo negavi.*] Argutè, ſed ſalis hujus Ὑ[illegible]κὸν illud *ἀνδράποδον* Laïs, auctor, Hadrianus imitator. *Caſaub.*

Jam hoc patri tuo negavi.] Dicaculum fuiſſe Hadrianum ex hoc reſponſo conatur oſtendere Spartianus. hujus tamen dicti ipſum eſſe auctorem negant eruditi, & Laidi tribuunt, moti auctoritate

gavi. [1] Nomina plurimis ſine nomenclatore reddidit, [2] quæ ſemel & congeſta ſimul audiverat, ut nomenclatores ſæpius errantes emendaverit. Dixit & veteranorum nomina quos aliquando dimiſerat. [3] Libros ſtatim lectos & ignotos quidem plurimis memoriter reddidit. Uno tempore ſcripſit, dictavit, audivit [4] & cum amicis fabulatus eſt. [5] Omnes publicas rationes ita complexus eſt, ut domum privatam quivis paterfamiliâs diligens non ſatis novit. [6] Equos & canes ſic amavit ut eis ſepulcra conſtitueret.

ctoritate Auſonii cujus notum eſt epigramma:

Canus rogabat Laidis noctem Myron:
Tulit repulſam protinus, &c.

Sed illi tota via deerrarunt. Quis enim non videt Auſonium hujuſce dicti ſalem & argutiam hinc ſumpſiſſe & ingenioſe Laidi accommodaſſe, cui nimium bene convenire videbatur hoc reſponſum, & aliquanto etiam melius quam Hadriano? adeo autem verum eſt ex dicto Hadriani ſalſuram, ut ita dicam, & condituram illius epigrammatis mutuatum eſſe Auſonium, ut & ipſiſmet Hadriani verbis concluſerit, *Patri negavi jam tuo:* perſonas tantum mutavit, Laidem pro Hadriano, & illi caneſcenti nomen Myronis adfinxit. *Salmaſ.*

1. *Nomina plurimis ſine nomenclatore reddidit.*] Cùm ad ſalutationem certis diebus etiam plebem admitteret. In reg. *ſine nominis latore.* Caſaub.

2. *Quæ ſemel & congeſta ſimul audiverat.*] Et nos quoque vidimus prodigioſæ memoriæ aliquot ſimilia exempla. Omnia tamen quæ legimus aut vidimus, ſuperat quod de Proclo, nobiliſſimo illo Platonis interprete, narratur. Is cùm eſſet Olympiodori auditor, (hominis facundi, & cujus dicentis oratio non fluebat, ſed torrentis inſtar ferebatur, ut pauci dicta ejus aſſequerentur,) ſolitus à recitatione omnia quæ dixiſſet Olympiodorus totidem atque iiſdem verbis reddere. *Idem.*

3. *Libros ſtatim lectos & ignotos quidem plurimis memoriter reddidit.*] Ferri poteſt, *plurimis*: ego tamen *plurimos*, vel *plurimùm* ſcribi malim. *ſtatim lectos* eſt quod Marinus dixit, πρὸς ψιλὴν ἀνάγνωσιν. *Idem.*

Libros ſtatim lectos & ignotos quidem plurimis.] Sic & Pal. codex. *Grut.*

4. *Et cum amicis fabulatus eſt.*] Poſt hæc verba ſubjungit princeps editio, *ſi credi poteſt.* quod neſcio an ſit Spartiani. fortaſſe additum ab aliquo lectore qui credulitatem ſuam non commodabat verbis Spartiani, referentis Hadrianum uno tempore ſcripſiſſe, dictaſſe, & audiviſſe & cum amicis fabulatum eſſe. *Salmaſ.*

5. *Omnes publicas rationes ita complexus eſt, ut domum privat.*] Mira res: ſed minùs mirabitur qui eorum meminerit quæ de Rationario imperii ab Auguſto inſtituto, & tabulario Cæſaris, ac Beneficiorum libro Suetonius, aliique ſcriptores nos docent. Omnino quod diligenti patrifamilias privatarum rationum libri fuerunt, id ſobriis & frugi Cæſaribus, quales imprimis Octavius, Veſpaſianus, & Hadrianus, ſuperiùs dicti commentarii. *Caſaub.*

Omnes publicas rationes ita complexus eſt, &c.] Pal. præmittit: *Si poteſt credi; omnes publicas rationes, &c.* Grut.

6. *Equos & canes ſic amavit, ut eis ſepulchra conſtitueret.*] Mos olim multorum, cujus ſunt exempla apud Plinium, Plutarchum, Ælianum, Martialem, alioſque, omnibus obvia. Hadrianus verò & ſepulchra equis canibuſque quos ama-

ret. [1] Oppidum Adrianotheras in quodam loco, quòd illic & feliciter eſſet venatus & urſam occidiſſet aliquando, conſtituit. [2] De judicibus omnibus ſemper cuncta ſcrutando, 21

amaverat, conſtituere; & eorum memoriam carmine epitaphio ſolitus proſequi. præcipuè autem in Boryſthene equo hæc officia uſurpavit, cùm illo ad venandum diu multumque eſſet uſus. *Caſaub.*

Equos & canes ſic amavit ut ſepulcra his conſtitueret.] Extat hodieque epigramma Hadriani in Boryſthenem equum cui ſepulcrum conſtituerat. quod quia uno & altero loco mendoſum protulit Caſaubonus, ego heic emendatius adponam.

Boryſthenes Alanus,
Cæſareus veredus,
Per æquor & paludes,
Et tumulos Etruſcos,
Volare qui ſolebat,
Pannonios nec ullus
Apros eum inſequentem
Dente aper albicanti
Auſus fuit nocere,
Vel extimam ſaliva
Sparſit ab ore caudam,
Ut ſolet evenire:
Sed integer juventa,
Inviolatus artus,
Die ſua peremptus,
Hoc ſitus eſt in agro.

In Latinis ubi legebatur, *apros inſequentem*, claudicante verſu, repoſuimus, *Apros eum ſequentem* vel *inſequentem*. *nocere aliquem* trita bonis & antiquis auctoribus loquutio. Celſus: *ſi ſalangium nocuit.* nocere aliquem dicitur ſerpens, cum mordet. & ſic *aper equum nocere*, in epitaphio Boryſthenis dixit Hadrianus. *Salmaſ.*

1. *Oppidum Hadrianotheras in quodam loco conſtituit.*] Conſtituit in Myſia. Dio, πόλιν ἐν τῇ Μυσίᾳ οἰκίσας Ἀδριανοῦ θήρας αὐτὴν ὠνόμασε. At Cedrenus ſic, ἐν Μυσίᾳ θηράσας, ᾠκοδόμησε πόλιν, τὸ μιτατόμενον αὐτὴν Ἀδριανοῦ θήρας ἐν μιτάτοις. unde cognoſcimus caſtra exercitus Hadriani in urbis novæ ſedem fuiſſe converſa, ut ſæpe factum legimus. ita accipi debet quod ait, ἐν μιτάτοις. Metata quid ſint vel ex titulo Cod. ſic inſcripto notum. Græci μιτᾶτα ſemper non μέτατα: Porrò hanc urbem Græci non Hadrianotheras, ſed breviùs Ἀδριανοῦ, & corruptè Ἀδριανῆς dixerunt, jam inde ab initio cùm eſt conſtructa. *Caſaub.*

Oppidum Hadrianotheras.] Scribendum *Hadrianutheras*. hoc eſt Ἀδριανοῦ θῆρας. ſic *Antinoupolis*, aliquando *polis* omittebant dicentes *Hadrianu*. ſic *Antinou* apud Marcellinum. *Salmaſ.*

2. *De judicibus omnibus ſemper cuncta ſcrutando*] An potius *de indicibus*? Duobus potiſſimùm temporibus diligenti hac inquiſitione opus imperatori: cum aut defertur aliquis puniendus: aut commendatur promovendus. de priore videtur locutus Spart. nam *index* eſt delator: de poſteriore Capitolinus cùm de Marco ſcribit ſimillimè: *Suffragatoribus non citò credidit, ſed ſemper diu quæſivit quod erat verum.* Si retinemus *judicibus*, referemus ad cognitiones principum: ubi de cauſſis fere agi ſolitum apud judices ordinarios priùs ventilatis: à quibus ad imperatorem eſſet appellatum. *Caſaub.*

De judicibus omnibus ſemper cuncta ſcrutando.] Sic ſcribi debet hic locus, & exponi. *Cuncta ſcrutando de omnibus judicibus, tamdiu requiſiviſſe Hadrianum quamdiu verum inveniret.* Hoc puto ſignificat, ſtudioſe ac diligenter eum inquiſiviſſe in vitam, mores & actus omnium judicum. hoc eſt provinciarum præſidum. ut ſi male provincias adminiſtrare comperti eſſent, ſucceſſores illis mitteret, & ipſi puniendi evocarentur. quod optimos ſemper principes factitaſſe certum eſt. *judices* autem de provin-

tando, tamdiu requiſivit quamdiu verum inveniret. Libertos ſuos nec ſciri voluit in publico, [1] nec aliquid apud ſe poſſe, [2] dicto ſuo omnibus ſuperioribus principibus vitia imputans libertorum, damnatis omnibus libertis ſuis [3] quicunque ſe de eo jactaverant. Unde extat etiam illud ſeverè quidem, ſed propè joculare de ſervis. Nam [4] quum quodam tempore [5] ſervum ſuum inter duos ſenatores [6] è conſpectu ambulare vidiſſet, [7] miſit qui ei colaphum daret, & diceret, *Noli inter eos ambulare quorum eſſe adhuc potes ſervus.* Inter cibos [8] unicè amabat tetrapharmacum, quod

erat

provinciarum præſidibus tralatitium eſt. *Salmaſ.*

De judicibus omnibus, ſemper cuncta ſcrutando, &c.] Poteſt quidem tolerari iſtud; ſed tolerabilius fuerit, ſi littera mutata, fieret *indicibus*. quomodo etiam volebat Caſaubonus. *Grut.*

1. *Nec aliquid apud ſe poſſe.*] *Nec* pro nedum. Voluit libertos ſuos publicè ignorari: nedum ut olim Claudius, Galba, Vitellius, pateretur credi ab omnibus, multum apud ſe libertos ſuos poſſe. Erit planior ſententia, ſi ſcribas, *Libertos ſuos neſciri voluit in publico aliquid apud ſe poſſe.* At Rob. Bon. vel imperitiâ, vel nactus aliam lectionem, ſic expreſſit, *Hadrianus noluit libertos ſuos ſcire ſua ſecreta aut conſilia.* Caſaub.

2. *Dicto ſuo.*] Scribe, *edicto ſuo.* De hujus generis edictis notavimus ad Suetonium. *Idem.*

Dicto ſuo.] Nihil mutandum, nec ſequor virum doctiſſimum legentem, *edicto ſuo.* ſatis habuiſſet dicere *edicto.* atque ita ſemper apud Suetonium de ejuſcemodi edictis, *edicto increpuit. edicto admonuit.* at heic Hadrianus nolebat libertos ſuos in publico conſpici, aut aliquid apud ſe poſſe, dicto ſuo omnibus ſuperioribus principibus vitia imputans libertorum. id eſt cum diceret, aut dicere ſolitus eſſet, ſuperioribus principibus vitia libertorum eſſe imputanda. ſi quis tamen malit *edicto*, non pugnabo. *Salmaſ.*

Dicto ſuo, omnibus ſuperioribus Principibus vitia imputans libertorum.] Hoc eſt, ſententia ſua, quam crebro uſurpare ſolebat. *Grut.*

3. *Quicunque ſe de eo jactaverant.*] Hoc & Dio tetigit. quid ſit *jactare ſe de principe*, declarant unicè verba Lampridii in Alexandro: *Nec dedit alicui facultatem vel fumorum vendendorum de ſe, vel ſibi de aliis malè loquendi: maximè occiſo Thurino, qui illum quaſi fatuum & vecordem ſæpe vendiderat.* Caſaub.

4. *Cum ſervum ſuum inter duos ſenatores è conſpectu ambulare vidiſſet.*] *E conſpectu*, hoc loco non eſt ἐκ περιωπῆς, nec ex edito loco, unde conſpici poteſt: *è conſpectu* eſt à longe, ita tamen ut conſpici poſſit. *Salmaſ.*

5. *Servum ſuum inter duos ſenatores.*] Medius locus honeſtiſſimus, ſive deambularent ſive ſederent. Inde Hadriani indignatio. *Caſaub.*

6. *E conſpectu a. vidiſſet.*] *Conſpectus* hic eſt σκοπιά, locus elatior unde ſpectantur inferiora. Poſſumus accipere de genere quodam feneſtrarum aut ſpecularibus. *Idem.*

7. *Miſit qui ei colaphum daret, & diceret: Noli inter, &c.*] Sic quidem à calamo recenti, ſed aliud quid horum loco ibi fuiſſe, prodit Excerptum, in quo, *miſit qui colla fundaret qui nolit inter, &c.* abjectis ceteris. *Grut.*

8. *Unicè amabat tetrapharmacum.*] Alluſum ad tetrapharmacum quod celebrant medici. *Caſaub.*

1. *Perna*

erat de faſiano, ſumine, [1] perna & cruſtulo. [2] Fuerunt ejus temporibus fames, peſtilentia & terræmotus: [3] quæ omnia quantum potuit, procuravit: multiſque civitatibus vaſtatis per iſta, ſubvenit. Fuit etiam Tiberis inundatio. [4] Latium multis civitatibus dedit, tributa multis remiſit. [5] Expeditiones ſub eo graves nullæ fuerunt. Bella etiam ſilentio penè tranſacta. A militibus [6] propter curam exercitus nimiam multùm amatus eſt, ſimul quòd in eos liberaliſſimus fuit. Parthos in amicitia ſemper habuit, quòd inde regem retraxit quem Trajanus impoſuerat. [7] Armeniis regem habere permiſit, [8] quum ſub Trajano legatum habuiſſent. [9] A Meſopotamiis non exegit tributum quod

1. *Perna & cruſtulo.*] In Vero non ut diverſa hæc ponuntur, ſed ut conflata in unam è duabus ſpeciem, quam vocat *pernam cruſtulatam.* Idem.

2. *Fuerunt ejus temporibus fames p.*] Suetonium imitatur, qui etiam fortuita & triſtia adnotat, quæ ſub principibus evenerant. *Idem.*

3. *Quæ omnia quantum potuit procuravit.*] Græci τὰ δεινὰ θεραπεύειν. ſed illi à re medica verbum mutuantur: *procurare* ſacrorum eſt verbum. *Idem.*

4. *Latium multis civitatibus dedit.*] Nondum enim jus civitatis promiſcuum fuit & commune. Atqui non deſunt, qui Hadriano tribuant illam legem, per quam civitas omnibus data: quos & locus hic refellit, & Juriſconſulti, qui Marcum Antoninum faciunt auctorem, ſuffragante Aurelio Victore. *Idem.*

5. *Expeditiones ſub eo graves nullæ fuerunt.*] Eſſet verum ſi bellum ſaltem Judaicum excepiſſet. Annon enim inter gravia illud bellum, quo ſexcenta propè millia hoſtium ceciderunt? Jam Romani exercitus clades tanta, ut obſervet Dio, Hadrianum cùm ad ſenatum ſcriberet, ſolenni illa formula abſtinuiſſe: SI VOS LIBERIQ. VESTRI VALETIS, BENE EST: EGO EXERCITUSQ. VALEMUS. *Idem.*

6. *Propter curam exercitus nimiam multum amatus eſt.*] *Nimia cura exercitus*, eſſet pro magna. poſſet tamen legi, atque ut quidem puto, melius: *A militibus propter curam exercitus nimium multum amatus eſt.* ſic *nimium quantum* apud Florum. *Salmaſ.*

7. *Armenis regem habere permiſit.*] Palatinus *Armeniis.* Trajanus autem occiſo Armeniorum rege, quod diadema à rege Parthorum non à ſe accepiſſet, legatum illis impoſuerat. hunc legatum retraxiſſe inde heic dicitur Hadrianus, & regem iis ut haberent permiſiſſe. ſed quomodo nunc Hadrianus permittit Armeniis regem habere, qui initio ſtatim imperii Armeniam & Meſopotamiam & Aſſyriam Perſis conceſſit, reductis inde exercitibus? nam hoc ipſo ſatis illis permiſerat regem habere. *Idem.*

Armenis regem habere permiſit.] Nihilo pejus Palatinus, *Armeniis regem, &c.* Grut.

8. *Cum ſub Trajano legatum habuiſſent.*] Occiderat enim vel removerat regem ipſorum Trajanus. *Salmaſ.*

9. *A Meſopotamiis non exegit trib.*] Quare exigeret? jam enim dictum omnia fuiſſe relicta trans Euphratem & Tigrim. *Caſaub.*

A Meſopotamiis non exegit tributum, quod Trajanus.] Palatinus; *Meſopotamenſes non exegit tributum.* quæ & ipſa

quod Trajanus impoſuit. [1] Albanos & Hiberos amiciſſimos habuit, quòd reges eorum largitionibus proſequutus eſt quum ad illum venire contempſiſſent. [2] Reges Bactrianorum legatos ad eum amicitiæ petendæ cauſa ſupplices
22 miſerunt. Tutores ſæpiſſimè dedit. [3] Diſciplinam civilem non aliter tenuit quàm militarem. [4] Senatores & equites Rom. ſemper in publico togatos eſſe juſſit, [5] niſi ſi à cœna reverterentur. [6] Ipſe quum in Italia eſſet, ſemper togatus proceſſit. Ad convivium venientes ſenatores, ſtans excepit: [7] ſemperque aut pallio tectus diſcubuit, aut toga ſub-

ipſa Latina locutio eſt & vetus. ſic *exigor portorium* apud Cæcilium nam *exigi aliquis tributum* eodem loquendi genere dicitur, quo *aliquem tributum exigere*. *Meſopotamenſes*. nam Græcis Μεσοποταμεῖς, & Μεσοποταμηνοί. ſed quo jure à Meſopotamenſibus tributum exegiſſet Hadrianus qui eam provinciam dimiſerat, & Parthis conceſſerat, cum retineri non poſſe videret? *Salmaſ.*

1. *Albanos & Hiberos a.*] Suprà mentio facta eſt Alanorum, & eorum regis: ſed non ideo hic quicquam mutandum. Albani populi ſupra Hiberes ſiti, jam inde à bellis Mithridaticis rebus Romanis interveniunt. Alani quoque: ſed ſeriùs noti; & vix, ut puto, ante Flavios principes. *Caſaub.*

2. *Reges Bactrianorum.*] Pal. *Bactranorum.* Βάκτροι & Βάκτριοι dicebantur. unde & tam *Bactrani* quam *Bactriani*. Salmaſ.

3. *Diſciplinam civilem n.*] Curam morum publicorum, quæ cenſorum olim erat provincia. Sic apud conſultos juris antiquos, *diſciplina publica*, & *diſciplina communis*. Caſaub.

4. *Senatores & equites Rom. &c.*] Revocata Auguſti lege, de qua Suetonius capite XL. ſed Auguſti lex etiam plebem complexa: quæ per Hadrianum libera à neceſſitate hujus habitus. poſtea etiam equites idem ſibi licere voluerunt: ipſique adeo ſenatores, ſæpe, jam Hadriani temporibus, pænulati aut lacernati in publicum prodibant, ut ex A. Gellio conſtat. *Idem.*

5. *Niſi ſi à cœna reverterentur.*] Fuit enim moris, ut cœnatoria geſtarent cùm à cœna domum redirent. Sic è balneis & thermis in balneari veſte revertebantur. Ferè autem qui à convivio redibant, comiſſantium licentiam atque petulantiam imitabantur. *Idem.*

6. *Ipſe cùm in Italia eſſet ſemper togatus proceſſit.*] Capitolinus de Marco, *Per Brunduſium veniens in Italiam togam ſumpſit.* Lampridius de Alexandro, *In urbe ſemper togatus fuit, & in Italiæ urbibus.* Extra Italiam raròtogam aut imperatorium cultum aſſumebant. *Idem.*

7. *Semperque aut pallio tectus diſcubuit, aut toga ſubmiſſa.*] Ea tempeſtate nemo fuit lautiorum in Urbe, quin impenſi pretii cœnatoria haberet: nam in utroque lectorum genere paruit vel maximè Romanorum luxus, ut alibi docemus. ideo notat Spartianus, Hadrianum exemplo ſuo aliorum ἁβρότητα caſtigaſſe. *Idem.*

Semperque aut pallio tectus diſcubuit, aut toga.] Romanæ fuit conſuetudinis calceos ſoleis mutare cum accumberent menſæ, & togas cænatoriis. Hadrianus autem ſemper palliatus aut togatus accubuit, ſed toga ſubmiſſa. ſubmiſſa autem toga non eſt quæ nullos facit ſinus, nam demiſſa id eſſet, ſed ſub bracchium miſſa: qui enim ad cænandum accumbunt, neceſſario bracchio dextro

ſubmiſſa. [1] Judicum ſumptus conſtituit & ad antiquum modum redegit. [2] Vehicula cum ingentibus ſarcinis urbem ingredi prohibuit. [3] Sederi equos in civitatibus non ſivit. [4] Ante octavam horam in publico neminem niſi ægrum lavari paſſus eſt. Ab epiſtolis & à libellis, primus equi-

dextro exerto eſſe debent. quod faciebant ſcilicet, toga ſub dextrum bracchium miſſa & in lævum humerum congeſta. at in publico utrumque humerum toga obvolutum habebant. at palliati omnes iidem & bracchium exerti. Pallium igitur & toga ſubmiſſa invicem reſpondent. *Salmaſ.*

1. *Judicum ſumtus conſtituit.*] Malim *judiciorum:* ut referamus ad judicum ſportulas, & præmia advocatorum: de quibus tamen nihil ab Hadriano cautum reperio. Si retineas *judicum*, ſenſus erit, imminutas impenſas à magiſtratibus fieri ſolitas, tam in Urbe, quàm in provinciis. Errant qui ſcribunt, *judices ſumtus*, & de revocatis legibus ſumtuariis interpretantur. *Caſaubonus.*

Judicum ſumptus conſtituit.] Palatinus legit, *diligentia judices ſumptus convivii conſtituit.* Lego: *Diligentia judicis ſumptus conviviis conſtituit, & ad antiquum modum redegit.* Ad legem ſumptuariam hoc pertinet, quam ex integro ſanxiſſe videtur Hadrianus, redigendo ad antiquum modum conviviorum ſumptus, idque diligentia judicis, cujus officio continebatur videre ne quis plus in cœnam inſumeret, quam illa lege ſtatutum eſſet. ſed quod ait ad antiquum modum redegiſſe cœnarum ſumptus Hadrianum, non ad Fanniam ut puto legem aut Liciniam referendum, nam nimis illæ antiquæ & diu antiquatæ, verum ad Juliam, qua modus hic conviviis erat definitus, ut non plus ducenti ſeſtertii profeſtis diebus in cœnam impenderentur: Kalendis, Idibus, Nonis, aliiſque feſtivis, trecenti: nuptiis autem & repotiis, mille. *Salmaſ.*

2. *Vehicula cum ingentibus ſarcinis Urbem ingredi prohibuit.*] Utilis & Romæ neceſſaria lex. Juvenalis:

—— *modò longa coruſcat*
Sarraco veniente abies, &c.

Caſaub.

3. *Sederi equos in civitatibus non ſivit.*] *Sederi*, pro inſideri. Capitolinus in Marco: *Sederi in civitatibus vetuit in equis.* Sic alibi, *ſederi equos*, & *ſederi in equis*, aut vehiculis, pro vehi, ὀχεῖσθαι. Porrò lex hæc poſtea mutata eſt alia molliore, per quam equo vehi licuit in civitatibus, vehiculo non licuit. *Idem.*

Sederi equos.] Notanda loquutio qua *equum ſedere*, & *equum ſederi* dicitur. in vita Marci, *in equis ſederi* dixit. *Salmaſius.*

4. *Ante octavam horam in publico, &c.*] Accommodatè ad mores publicos. lavabant enim ſub horam cœnæ: ea erat nona: Martialis,

Imperat extructos frangere nona toros.

Caſaub.

Ante octavam horam in publico neminem niſi ægrum lavari paſſus eſt.] Ad nonam ut plurimum patebant balnea, & ante ſolis occaſum claudebantur. Lampridius in Alexandro Severo: *Addidit & oleum luminibus thermarum, cum ante & ad nonam paterent, & ante ſolis occaſum clauderentur.* Ita enim locus ille legendus ex veteris ſcripturæ veſtigiis, qui vulgo valde depravatus circumfertur. eadem hora qua balnea, & tabernæ vinariæ, & lupanaria aperiebantur. hinc nonariæ meretrices dictæ, quod ad nonam proſtarent. Hadriani tempore octava thermis aperiendis videtur conſtituta. Ab octava igitur ad nonam hora lavandi; ut à nona ad decimam cœnandi. qui temporius aut lavarent, aut cœnarent, intemperantes habiti. *Salmaſ.*

1. Eos

equites Romanos habuit. [1] Eos quos pauperes & innocentes vidit, ſponte ditavit: quos verò calliditate ditatos, etiam odio habuit. [2] Sacra Romana diligentiſſimè curavit: peregrina contempſit. [3] Pontificis maximi officium peregit. Cauſas Romæ atque in provinciis frequenter audivit, adhibitis conſilio ſuo conſulibus atque prætoribus & optimis ſenatoribus. [4] Fucinum lacum emiſit. [5] Quatuor conſulares per omnem Italiam judices conſtituit. Quando

1. *Eos quos pauperes & innocentes.*] In regio periodus hæc integra rejicitur poſt iſtam, quæ ſequitur ſtatim: *Pontificis maximi officium peregit.* Ejuſmodi tranſpoſitiones multæ in eo codice occurrebant. *Caſaub.*

2. *Sacra Romana diligentiſſime curavit.*] Græca ſacra, ut Eleuſina, Hadriano peregrina non erant, cum ipſe tanto rerum litterarumque Græcarum ſtudio teneretur, ut inde vulgo Græculus audiret. per peregrina igitur ſacra, Ægyptiaca intelligit, quæ multi principes contempſerunt: confundit Aurelius ſacra Cereris cum Eleuſinis initiis. fortaſſe in eorum ſacrorum ritu aliquid mutavit Hadrianus, & ut more magis Attico celebrarentur, curavit. Eleuſina autem ſacra uſque ad Valentinianum & Theodoſium manſere. ſub quibus imperatoribus penitus deſerta ſunt, & abolita. *Salmaſ.*

3. *Pontificis maximi officium peregit.*] Cùm priores titulo contenti, ut amat fieri, rem negligerent. omnes enim imperatores ab Auguſto pontifices maximi: cujus rei cauſſam ad Suetonium exponebamus lib. II. cap. XXXI. *Caſaub.*

4. *Fucinum lacum emiſit.*] Purgato & effoſſo altiùs emiſſario Claudii imperatoris: de quo Suetonius, & Tacitus libro XII. *Idem.*

5. *Quatuor conſulares per omnem Italiam judices conſtituit.*] Tangit mutationem ab Hadriano factam in adminiſtratione Italiæ & provinciarum. Sed Spartiani negligentiam hîc non excuſaverim. cur enim rem ſcitu digniſſimam, ſcriptione parum dignam putavit? Nam certum eſt adeò multa Hadrianum in imperii adminiſtratione immutaſſe, ut prioris formæ, cujus auctor Auguſtus, non multa poſt illum fuerint veſtigia. De quatuor iſtis Italiæ conſularibus, Capitolinus in Pio: *Hic ab Hadriano inter quatuor conſulares, quibus Italia committebatur, electus eſt ad partem Italiæ regendam.* Idem.

Quatuor conſulares per omnem Italiam judices conſtituit.] De conſularibus heic dicendum κατὰ πλάτος. nam vulgo perſuaſum eſſe video viris in hac litteratura primariis, conſulares qui provincias hoc jure ac nomine regerent, partim ab Hadriano inſtitutos, partim vero à Conſtantino. Id certe longe ſecus habet. Quippe ante Conſtantinum hæc diviſio provinciarum in conſulares & proconſulares in uſu erat. & conſularis provinciæ dicebatur, qui eam jure conſulari adminiſtrabat. idem de Hadriano dicendum, qui non primus hanc conſularium adminiſtrationem inſtituit; ſed cum ante ipſum Italia non regeretur à Conſularibus, ipſe conſulares judices qui ſingulis Italiæ provinciis jura darent, conſtituit. altius igitur totam hanc rem repetamus. Ex provinciis quæ populo aſſignatæ ſunt in partitione per Auguſtum inſtituta, aliæ fuere prætoriæ, aliæ proconſulares. ac duæ quidem Proconſulares, quibus qui præerant proconſules dicti ſunt, Africa nempe & Aſia. Decem autem prætoriæ, quas enumerat Strabo lib. XVII. ſub finem. reliquas omnes ſibi Cæſar retinuit, ac regendas ſuſcepit. & in eas quidem modo conſulares viros mittebat,

Quando in Africam venit, [1] ad adventum ejus poſt quinquennium pluit: atque ideo ab Africanis dilectus eſt. Per- 23
agratis ſanè omnibus partibus capite nudo, & in ſummis plerumque imbribus atque frigoribus, [2] in morbum incidit

bat, modo prætorios, modo equites. conſulares qui mittebantur ex parte Cæſaris, legati conſulares dicti ſunt: qui prætorii, legati pro prætore. Græci *πρεσβευτὰς ὑπατικοὺς*, καὶ *πρεσβευτὰς στρατηγικοὺς* eos vocant, ut Strabo lib. III. quos autem ex equeſtri ordine ad regendas provincias mittebat, hi minutis provinciis præerant, præſidum nomine atque procuratorum. Conſulares qui populi provincias adminiſtrabant, dicebantur proconſules, & ſortito in eas proficiſcebantur, antiquo ſcilicet more, qui ſtante republica obtinebat. qui vero provincias Cæſaris, legati conſulares vel conſulares ſimpliciter. nec illos proconſules dici moris erat, ne confunderentur cum populi Proconſulibus. alias nihil prohibebat & eos appellari legatos Cæſaris pro conſule, ut legati pro prætore dicebantur prætorii viri, quos provinciis ſuis nomine ac jure prætorio gubernandis præficiebat Cæſar. hinc illi conſulares qui paſſim in veterum libris & antiquis ſaxis occurrunt de provinciarum rectoribus. atque hi originem habent non ab Hadriano vel Conſtantino, ſed ab Auguſto ipſo. quoties itaque leges in veteribus monumentis conſularem provinciæ, ſemper de legato Cæſaris conſulari intelligas licebit. Strabo *ὑπατικοὺς ἡγεμόνας* eos vocat, & *ὑπατικοὺς δικαιοδότας*. ſed pro arbitrio ſuo imperatores provinciarum jura & adminiſtrationes ſæpe mutabant, & quæ populi erant ſuas eſſe volebant, ſuas autem populo tranſcribebant. & ſic de conſularibus proconſulares, & contra: de præſidalibus prætorias & de prætoriis præſidales faciebant. quarum mutationum exempla tam multa reperiuntur in antiquis præſertim inſcriptionibus, ut ea huc afferre nihil ſit neceſſe. Hinc ſub Imperatoribus, conſulares provinciarum & proconſules paſſim obſervare eſt, qui poſt adminiſtratas illas provincias conſules primum fierent, cum antehac non fuiſſent. ſed & inferiorum principum ævo conſulares & proconſulares ita diſtincti, ut minor eſſet dignitas conſularitatis quam proconſulatus. præter hos autem provinciarum conſulares, qui legati Cæſaris erant, reperio in veteribus inſcriptionibus, *Conſulares Aquarum & Miniciæ*, qui alibi curatores Aquarum & Miniciæ dicuntur, & procuratores. ſic & in veteribus Gloſſis, *conſularis*, *καθολικὸς* exponitur. quis vero ignorat *καθολικὸν* procuratorem Cæſaris appellari? unde igitur illi conſulares dicti? à conſularibus ornamentis quibus inſigniti. *Salmaſ.*

1. *Ad adventum ejus poſt quinquennium pluit.*] Ait pluiſſe in Africa ſub Hadriani adventum: cùm ſuperioris quinquennii ſiccitate Afrorum agri ſquallerent. *Caſaub.*

2. *In morbum incidit letalem.*] Periiſſe Hadrianum aquæ intercutis morbo, ſcribunt plerique: Dio & *αἱμοῤῥαγίᾳ* laboraſſe, & *φθόῃ*. profluvii ſanguinis & Spartianus mox meminit. *Idem.*

In morbum incidit lethalem.] Nulla paulo vetuſtior editio quæ non habeat *lectualem*: per lectualem morbum intelligit longum & diuturnum difficilemque ac tabificum morbum, quem contraxerat Hadrianus ex eo quod in ſummis caloribus atque frigoribus capite intecto ſemper iter facere ſolitus eſſet. lectuales ejuſmodi morbos Latini vocarunt, quod diu in lecto detinerent ægrotantes. ſed & ipſi qui longis ac lentis languoribus laborabant, lectuales dicti. Græcis *κλινικοί*. Latini etiam *clinicos* eos dixerunt, voce Græca. *Salmaſius.*

dit lectualem. Factuſque de ſucceſſore ſolicitus, primùm de Serviano cogitavit: quem poſtea, ut diximus, mori coëgit. [1] Fuſcum, [2] quòd imperium præſagiis & oſtentis agitatus ſperaret, [3] in ſumma deteſtatione habuit: [4] Pletorium Nepotem [5] quem tantopere antè dilexit, ut veniens ad eum ægrotantem Adrianus [6] impunè non admitteretur, ſuſpicionibus adductus: [7] eodem modo & [8] Terentium Gentianum: & hunc vehementiùs, [9] quòd à ſenatu diligi tunc videbat. Omnes poſtremò de quorum imperio cogitavit,

In morbum incidit lethalem.] Palatini ambo repræſentant à prima manu illud quod & in ſuis invenit Janus Parrhaſius; repræſentant, inquam, *lectualem*; neque videtur vox ævo illo indigna. *Grut.*

1. *Fuſcum.*] Huic pater Claudius Fuſcus Salinator, de quo in epiſtolis Plinii & Trajani, & in Faſtis: fuit enim collega Hadriani II. conſulis: mater, filia Julii Serviani: nam Dio ſemper illum Σερβιανοῦ ἔγγονον appellat. *Caſaub.*

2. *Quòd imperium ſperaret.*] Reg. *paraverat.* Fortaſſe, *ſperaverat.* aut *pararet.* infrà, *qui ſibi præparabat imperium.* Idem.

Quod imperium, præſagiis & oſtentis agitatus, ſperaret.] Sic & Pal. an fuit *ſpiraret*? nam aliud quid fuiſſe verbi primitus illo loco, indicio eſt, quod legatur in regio codice, *paraverat.* Grut.

3. *In ſumma deteſtatione habuit Pletorium Nepotem, &c.*] Hæc eſt diſtinctio membranarum Palatinarum. ſed enim cùm & ſic laborent ſuperiora, non video quomodo emendari queant niſi admiſſo conjectaneo Caſauboni noſtri; *Fuſcum quoque quod imperium, &c.* ut ſubintelligatur ſcilicet, *mori coëgit.* Idem.

4. *Pletorium Nepotem, &c.*] Totum locum ita concipiamus: *Quem poſtea, ut diximus, mori coëgit: Fuſcum quoque, quòd imperium præſagiis, & oſtentis agitatus, ſperaret. In ſumma deteſtatione habuit Pletorium Nepotem, quem tantopere d.* Oſcitans librarius cùm τὸ *quoque* ante *quod* omiſiſſet. inſuper diſtinctione prava locum deformaverat. *Caſaub.*

5. *Quem tantopere antè dilexit.*] Hoc eſt, dilexerat. *Idem.*

6. *Impune non admitteretur.*] Regius, *non impune admitt.* vitiato ſenſu, qui hic eſt: Ægrotabat Pletorius Nepos: inviſit illum Hadrianus, ſuo illo more, de quo dictum ſuprà: cùm ad fores Nepotis veniſſet, repulſam tulit à janitoribus, aut admiſſionalibus. videbatur imminuta imperatoris majeſtas: Hadrianus tamen amori Nepotis injuriam ab ipſius ſervis acceptam condonavit. Placet viro præſtantiſſ. delendam eſſe vocem *Hadrianus* de hac periodo: ita fore cætera plana ex obſcuriſſimis. Vult enim, inquit, Hadrianum ſuſpicione quadam affectati imperii Pletorium perſtrinxiſſe: ideoque ad ſe ægrum venire interdixiſſe. Eadem locutio: *Urbem quam ſtatuo veſtra eſt.* & *ad eum* pro ad ſe. Quam, etſi videtur aliter nobis, noluimus prætermiſſam. *Idem.*

7. *Eodem modo & Terentium Gentianum.*] Sic & Palat. noſter. *Grut.*

8. *Terentium Gentianum.*] Membranæ, *Terecentium G.* fortaſſe aliquid latet. *Caſaub.*

9. *Quod à ſenatu diligi tunc videbat. Omnes poſtremo.*] Aliquid omnino deeſt, nec ſenſus procedit, niſi deleveris τὴν πλείαν, & hoc modo diſtinxeris: *Pletorium Nepotem quem tantopere ante dilexit, ut veniens ad eum ægrotantem Hadrianus impune non admitteretur ſuſpicionibus adductus, eodem modo & Terentium Gentianum, & hunc vehementius, quod à ſenatu diligi tunc videbat, omnes poſtremo de quo-*

gitavit, quaſi futuros imperatores deteſtatus eſt, [1] & omnem quidem vim crudelitatis ingenitæ uſque eò repreſſit donec in villa Tiburtina profluvio ſanguinis penè [2] ad exitum venit. Tunc liberè Servianum quaſi affectatorem imperii, [3] quòd ſervis regis cœnam miſiſſet; quòd [4] in ſedili regio juxta lectum poſito ſediſſet, [5] quòd erectus ad ſtationes militum ſenex nonagenarius proceſſiſſet, mori coëgit: multis aliis interfectis vel apertè, vel per inſidias: quando quidem etiam [6] Sabina uxor non ſine fabula veneni dati ab Adriano defuncta eſt. [7] Tunc Ceionium Commodum, [8] Nigrini generum inſidiatoris, [9] quondam ſibi [10] forma commendatum, adoptare conſtituit. * Adoptavit ergo

de quorum imperio cogitavit, quaſi futuros imperatores deteſtatus eſt. Salmaſ.

1. *Et omnem quidem vim crudelitatis ingenitæ.*] Pal. *ingenuæ. ingenuum* idem quod *ingenitum.* ſic *ingenuum ſignum*, ἔμφυτος χαρακτήρ. *Idem.*

2. *Ad exitum venit.*] Regius, *exitium.* Caſaub.

3. *Quòd ſervis regis cœnam miſiſſet.*] His artibus Galbam Othoni dejectum meminerat Hadrianus. Pro *cœnam*, eſt in antiquis editionibus *ſcenam.* Lego cum Scaligero, *ſtrenam.* Idem.

Quod ſervis regis cænam miſiſſet.] Hæc vera lectio. id quod in ſportula mittebatur clientibus de cæna divitum, cæna etiam dicebatur. Græci δεῖπνον ἐν σπυρίδι, cænam in ſportula dicunt. per cœnam igitur ſportulam intellige vel ſportularem cænam. *Salmaſ.*

Quòd ſervis regiis ſtrenam miſiſſet.] Eſt ab ingenio eximii Scaligeri, cùm inveniſſet in mſſ. regis *ſcenam.* & verò etiam in Pal. reperias, *ſcænam.* vulgati prius *regis cænam miſiſſet*; nullo bono ſenſu. *Grut.*

4. *In ſedili regio juxta lectum poſito.*] Circum lectos erant ſedilia & cathedræ. In ſella autem regia ſedere privato nefas: ſic equo imperatoris inſidere fas privato non erat, ut habes apud Vopiſcum in Aureliano. Utrunque autem horum non in Romanis ſolùm imperatoribus olim ſervatum; ſed & in aliis regibus ac principibus. *Caſaub.*

5. *Quòd erectus ad ſtationes militum ſenex nonag. proceſſ.*] Non eſt otioſum verbum *erectus.* nam ex eo præcipua calumniandi occaſio obtrectatoribus: quaſi habilem ſe regno militibus probare Servianus voluerit. *Idem.*

6. *Sabina uxor, non ſine fabula veneni dati.*] Victor: *Hujus uxor Sabina, dum propè ſervilibus injuriis afficitur, ad mortem voluntariam compulſa eſt. Quæ palam jactabat quàm immane ingenium pertuliſſet: & elaboraſſe, ne ex eo ad humani generis pernitiem gravidaretur.* Idem.

7. *Tunc Ceionium Commodum, Nigrini generum, inſidiatoris quondam ſui, formâ commendatum.*] Eſt à codice Regis Galliarum. nam vulgati, *quondam ſibi forma comm.* à quibus nihil recedit Palatinus. *Grut.*

8. *Nigrini generum inſidiatoris quondam ſibi forma commendatum.*] Lege: *Nigrini generum inſidiatoris quondam ſui, ſibi forma commendatum.* Salmaſ.

9. *Quondam ſibi forma commendatum, adop.*] Diſtinguit legitque Regius, *Nigrini generum, inſidiatoris quondam ſui, forma commendatum.* nec diſplicet. *Caſaubonus.*

10. *Forma commendatum.*] Ariſtotelis dicto fidem facit, τὸ κάλλος παντὸς ἐπιστολίου συστατικώτερον. *Idem.*

ergo Ceionium Commodum Verum invitis omnibus, eumque Ælium Verum Cæſarem appellavit. Ob cujus adoptionem ludos circenſes dedit, & [1] donativum populo ac militibus expendit: quem prætura honoravit, ac ſtatim Pannoniis impoſuit, decreto conſulatu cum ſumptibus; eundem Commodum ſecundùm conſulem deſignavit. Quem quum minùs ſanum videret, ſæpiſſimè dictavit, [2] *In caducum parietem nos inclinavimus*, [3] *& perdidimus quater millies* H-S. *quod populo & militibus pro adoptione Commodi dedimus.* Commodus autem præ valetudine, nec gratias quidem in ſenatu agere potuit Adriano de adoptione. Denique [4] accepto largiùs antidoto, ingraveſcente valetudine, [5] per ſomnum periit, ipſis calendis Januariis. Quare
24 ab Adriano [6] votorum cauſa lugeri eſt vetitus. [7] Et mortuo Ælio

* *Adoptavit ergo Ceionium Commodum Verum.*] Obiter indicat fuiſſe hunc etiam ante adoptionem πολυώνυμον. Dictus eſt enim L. Ceionius Commodus Verus: poſt adoptionem verò, L. Ælius Verus Cæſar. *Idem.*

1. *Donativum populo ac militibus expendit.*] Alius verborum diligentior dixiſſet, donativum militibus, congiarium populo. Alii promiſcuè uſurparunt utrumvis horum pro utroq;. *Idem.*

2. *In caducum parietem nos inclinavimus.*] Alludit ad proverbium Græcorum, πρὸς τὸν ἀπεῤῥωγότα τοῖχον ῥέπειν. *Idem.*

3. *Et perdidimus quater millies* HS.] Congiarii nomine erogatum populo millies HS. donatum, militibus ter millies. ita capimus quod ſcriptum eſt in Vero, & hunc locum ex illo illuſtramus. *Idem.*

4. *Accepto largiùs antidoto.*] Antidotum pro acriore cathartico: non ſemper enim locum in venenis habet. *Idem.*

5. *Per ſomnum periit.*] Dormienti ſanguis omnis eſt effuſus. ex Spartiani & Dionis junctis verbis cognoſcimus. *Idem.*

6. *Votorum cauſſa lugeri eſt vetitus.*] Ne auſpicatiſſimi diei religio vitiaretur; nihil enim religionum ceremoniis magis credebatur adverſari, quàm luctus. Propterea multi apud veteres rei divinæ operati mortuos ſuos agnoſcere noluerunt. Lege Valerium Maximum, lib. V. cap. X. hæc ratio cur votorum die interveniente non lugeatur Verus. Sic Marcus, cùm ei filius eſſet mortuus, *Quia ludi Jovis* OPT. MAX. *erant, interpellari eos publico luctu noluit. Vota* & *Votorum dies* Latinis appellari qui annum inchoant, ob ſolennem pro ſalute principis votorum nuncupationem, ambigit nemo. Et quidem κυρίως tertius poſt Kal. Ianu. dies appellatione Votorum intelligitur, ut eſt in lege CCXXXIII De verborum ſignificatione, & apud Dionem libro LVIII. licet ipſis etiam Kalendis ſuſcepta pro principe vota, ut illo ipſo loco ſcripſit Dio. Retinuere Chriſtiani principes Votorum & morem & appellationem. *Idem.*

7. *Et mortuo Ælio.*] Meliùs in regio, *Sed mortuo Ælio.* Idem.

Sed mortuo Ælio Vero Cæſare.] Et iſtud eſt à codice regio, à quo non nimis abit Palat. in quo, *Et mortuo.* nam publicati, *At mortuo.* Grut.

1. *Ad-*

Ælio Vero Cæſare, Adrianus ingruente triſtiſſima valetudine, [1] adoptavit Arrium Antoninum, qui poſtea Pius dictus eſt: [2] ſed ea demum lege, ut ille ſibi duos adoptaret, Annium Verum & Marcum Antoninum. Hi ſunt, qui poſtea [3] duo pariter auguſti, primi rempub. gubernaverunt. Antoninus quidem Pius idcirco appellatus dicitur, [4] quòd [5] ſocerum feſſum ætate, manu ſublevarit. quamvis alii cognomentum hoc ei dicant inditum, [6] quòd [7] multos ſenatores [8] Adriano jam ſævienti eripuiſſet: alii quòd ipſi Adriano magnos honores poſt mortem detuliſſet. Antonini adoptionem plurimi tunc factam eſſe doluerunt, [9] ſpeciatim Catilius Severus præfectus urbis, qui ſibi præparabat imperium. Qua re prodita, [10] ſucceſſore accepto, dignitate privatus eſt. [11] Adrianus autem ultimo vitæ tædio

1. *Adoptavit Arrium Antoninum.*] Regius, *Annium Antoninum.* nec rarò factum, ut duarum vocum iſtarum altera alterius loco ſcriberetur. eſt verò Antoninus cognomen Arriorum, non Anniorum, qui cognomine dicti ſunt Veri. *Caſaub.*

Adoptavit Arrium Antoninum.] Sic prorſus Palat. non *Annium*, ut malè alii codd. *Grut.*

2. *Sed ea demum lege.*] Sic loquitur quaſi parum ex voluntate Pii hæ adoptiones ab eo factæ. & ita ſæpiùs infrà. Suetonius in ſimili re uſus verbo *cogendi*, in Tiberio, cap. xv. *Adoptatur ab Auguſto, coactus priùs ipſe Germanicum fratris ſui filium adoptare.* Caſaub.

3. *Duo pariter Auguſti primi Remp. g.*] Regius, *primitus*, ἀπ' ἀρχῆς: quod alienum ab hoc loco: niſi interpreteris πρῶτον. *Idem.*

4. *Quòd ſocerum feſſum ætate manu ſublevarit.*] Veri namque eſt ſimile ſeni parenti non ſemel hoc officii genus exhibuiſſe Antoninum, ſed id facere conſuetum quoties in ſenatum veniret, & inde cognomentum Pii meruiſſe. *Salmaſius.*

5. *Socerum feſſum ætate manu ſublevarit.*] *Feſſus ætate*, ut apud Tacitum ſæpiùs, *feſſa ætas* eſt ſenectus. *Caſaub.*

6. *Quod multos ſenatores Hadriano jam ſævienti eripuiſſet.*] Pal. *abripuiſſet.* edit. Mediol. *arripuiſſet*, pro *abripuiſſet.* Salmaſius.

7. *Multos Senatores Hadriano jam ſævienti eripuiſſet.*] Pal. *abripuiſſet.* Gruterus.

8. *Hadriano jam ſævienti eripuiſſet.*] Puteani cod. *abripuiſſet*: regius, *ſurripuiſſet* meliùs pro ὑπεξαιρεῖν, furtim eripere. *Caſaub.*

9. *Speciatim Catilius Severus.*] Pal. *Atilius Severus.* vet. edit. *Attilius.* ſupra tamen *Catilius* dictus eſt, & ibi Palatinus habebat, *Catalius. Salmaſ.*

10. *Succeſſore accepto, dignitate privatus eſt.*] Poſtrema verba non neceſſariò ab auctore adjecta: nam ut *dare ſucceſſorem* pro dignitate privare dicebant: ſic *accipere ſucceſſorem* pro dignitate privari. *Caſaub.*

11. *Adrianus autem ultimo vitæ tædio jam affectus.*] Quid eſt *ultimum vitæ tædium*? omnino ſcribendum & diſtinguendum: *Hadrianus ultimo, vitæ tædio jam affectus. ultimo*, ut *poſtremo.* Salmaſius.

dio jam affectus, [1] gladio ſe transfigi à ſervo juſſit. Quod quum proditum eſſet, & in Antonini uſque notitiam veniſſet, ingreſſis ad ſe præfectis & filio, rogantibuſque ut æquo animo neceſſitatem morbi ferret, iratus illis, [2] autorem proditionis juſſit occidi, [3] qui tamen ab Antonino ſervatus eſt. Statimque teſtamentum ſcripſit: nec tamen actus reipub. prætermiſit, [4] dicente Antonino, parricidam ſe futurum ſi Adrianum adoptatus ipſe pateretur occidi. Et poſt teſtamentum quidem iterum ſe conatus occidere, ſubtracto pugione, [5] ſævior factus eſt: petiit & venenum à medico, qui ſe ipſe, ne daret, occidit. Ea tempeſtate ſupervenit quædam mulier quæ diceret ſomnio ſe monitam, ut inſinuaret Adriano ne ſe occideret quòd eſſet bene valiturus: quod quum non feciſſet, eſſe cæcatam. [6] Juſſam tamen iterum [7] Adriano eadem diceret, [8] atque genua ejus oſcularetur, [9] receptura viſum ſi id feciſſet.

[1] Quod

1. *Gladio ſe transfigi à ſervo juſſit.*] Servus ille eſt Maſtor Iazyx, de quo multa Dio. *Caſaub.*

2. *Auctorem proditionis.*] Grave verbum: ſed ſine re, nam quod notandum duximus, proditio hîc eſt *μήνυσις*, occulti conſilii revelatio, non *προδοσία*. *Idem.*

3. *Qui tamen ab Antonino ſervatus eſt; dicente Antonino, parricidam ſe futurum, ſi Hadrianum adoptatus ipſe pateretur occidi. Statimque teſtamentum ſcripſit: nec tamen actus reipublicæ prætermiſit. Et poſt, &c.*] Duarum periodorum ordinem, qui inverſus erat, redintegravi; ſequutus & judicium Caſauboni noſtri, & lectionem Roberti Bononienſis; tanto confidentius, quod in altera lectione nihil reſtaret tolerabile. *Grut.*

4. *Dicente Antonino, parricidam ſe fut.*] Non cohærent iſta cum ſuperioribus; ſed non dubitabit attentus lector, duarum periodorum ordinem inverſum eſſe. Quare ita integrum locum reſtituemus. *Auctorem proditionis juſſit occidi: qui tamen ab Antonino ſervatus eſt; dicente Antonino, parricidam ſe futurum, ſi Hadrianum adoptatus ipſe pateretur occidi. Statimque t.* Caſaub.

5. *Sævior factus eſt.*] Reg. *ſeverior.* atqui non ſolùm ſævus, ſed & furioſus factus eſt Hadrianus, ut narrat Lampridius in Heliogabalo. *Idem.*

6. *Juſſam tamen iterum, Hadriano eadem dicere.*] Sic & Pal. non *diceret*, ut editiones. *Grut.*

7. *Hadriano eadem diceret atque genua ejus oſcularetur.*] Paulo aliter hæc concepta in veteribus libris ſcriptis & editis, nempe ad hunc modum: *Juſſam tamen Hadriano eadem dicere & genua ejus oſculare. oſculare* pro *oſculari.* ſic *revertere* & *experire* apud hos auctores pro *reverti* & *experiri.* Salmaſ.

8. *Atque genua ejus oſcularetur; receptura viſum ſi id feciſſet.*] Pal. non habet vocem *viſum*, niſi à manu recenti ad oram, præfertque *oſculare* non *oſcularetur.* & verò cum præcedat *dicere*, ſcribendum erit *oſculari.* Grut.

9. *Receptura viſum, ſi id feciſſet.*] Rectè *receptura*, cum editis ſcripti. referendum ad vocem *oſcularetur.* ſine cauſ-

ſa docti

[1] Quod quum in ſomnium impleſſet, oculos recepit, [2] quum aqua quæ in fano erat, ex quo venerat, oculos abluiſſet. [3] Venit & de Pannonia quidam natus cæcus ad febrientem Adrianum, eumque contigit: quo facto, & ipſe oculos recepit, & Adrianum febris reliquit: [4] quamvis Marius Maximus [5] hæc per ſimulationem facta commemoret. Poſt hoc Adrianus Bajas petiit, Antonino Romæ ad imperandum relicto. Ubi quum nihil proficeret, [6] accerſito Antonino, in conſpectu ejus apud ipſas Bajas periit, die ſexto Iduum

ſa docti mutant in *recepturam*. ſic paullò antè *diceret* ſcribunt editiones: membranæ *dicere*. utrumque rectum. *Caſaubonus.*

1. *Quòd cùm inſomnium impleſſet.*] Regius, *Quòd cùm ex ſomnio impleſſet.* Idem.

Quod cum inſomnium impleſſet.] Pal. & edit. Mediol. *inſomnio impleſſet.* Salmaſ.

Quod cùm inſomnium impleſſet.] Pal. *in ſomnio.* Grut.

2. *Cùm aquâ quæ in fano erat, ex quo venerat, oculos abluiſſet.*] Nimirum ſolebant homines, remedium morbis perituri, indormire templis, ibidemque captare ſomnia. id fecit & hæc mulier. itaque ſomnio monita eſt in fano. mos iſte notiſſimus. *Idem.*

3. *Venit & de Pannonia quidam natus cæcus.*] Hoc fidem ſuperat, ut nati cæci oculos receperint. minus incredibile eſt, quod ſuggerit Palatinus: *vetus cæcus.* ſic *veteres cæci* Juvenali:

Et quæ jam veteres ſanant mortaria cæcos.

ſic Marcello *antiqua cæcitas.* Salmaſ.

Venit & de Pannonia quidam natus cæcus ad febrientem Hadrianum.] Neſcio an hanc ſcripturam admittere debeamus. quippe natus cæcus ſanari non poteſt ab homine mortali. & verò Palnoſter habet *quidam vetus cæcus*, quod eſſet Spartiani lingua, is qui diu laboraſſet cæcitudine. *Grut.*

4. *Quamvis Marius Maximus hæc per ſimulationem facta commemoret.*] Omnia quæ heic Spartianus narrat tanquam vere facta, ea Marius Maximus ſimulata & ficta eſſe commemorabat, & ad hoc tantum excogitata ab Antonino, ut Hadrianus in ſpem recuperandæ ſanitatis induceretur, qui ideo ſe occidere tentabat, quod eam recuperare poſſe deſperaret. Hoc ut prohiberet Antoninus & Hadrianum bono animo eſſe juberet, quaſi brevi convaliturum, hac illum arte & ſimulatione aggreſſus eſt. induxit mulierem quamdam quæ diceret ſomnio ſe monitam ut inſinuaret Hadriano ne ſe occideret, quod eſſet bene valiturus. quod quum non feciſſet eſſe cæcatam. juſſam tamen Hadriano eadem hæc dicere, & genua ejus oſculari, recepturam viſum ſi ita feciſſet: induxit & Pannonium quemdam veterem cæcum, qui à febriente Hadriano tangeretur ad viſum recipiendum: quo facto & illum oculos recepiſſe, & ab Hadriano febrem diſceſſiſſe. Hæc ſunt quæ per ſimulationem facta commemorabat Marius Maximus, quæ alii reapſe & in veritate accidiſſe volebant. *Salmaſius.*

5. *Hæc per ſimulationem facta commemoret.*] Ita vocavit Marius incantationes & alia remedia magica, quibus levari morbus Hadriani aliquandiu eſt viſus. *Caſaub.*

6. *Accerſito Antonino, in conſpectu ejus periit.*] Non omnes idem tradiderunt: nam alii auctores priùs periiſſe Hadrianum, quàm Baias adveniſſet Antoninus, memoriæ prodiderunt. *Idem.*

Iduum Juliarum. Inviſuſque omnibus [1] ſepultus eſt in villa Ciceroniana Puteolis. Sub ipſo mortis tempore & Servianum nonaginta annos agentem, ut ſuprà dictum eſt, ne ſibi ſuperviveret, atque (ut putabat) imperaret, mori coëgit: & ob leves offenſas plurimos juſſit occidi, quos Antoninus reſervavit. Et moriens quidem, hos verſus feciſſe dicitur,

[2] Animula vagula, blandula,
Hoſpes, comeſque corporis,
Quæ nunc abibis in loca
Pallidula, rigida, nudula;
Nec ut ſoles, dabis jocos.

26 Tales autem [3] nec multo meliores fecit & Græcos. [4] Vixit annis LXXII. menſibus V. [5] diebus XVII. [6] Imperavit annis

1. *Sepultus eſt in villa Ciceroniana Puteolis.*] Imperatoribus & cæteris quos conſecratio manebat, ſi alibi quàm Romæ diem obiiſſent, funus duplex fiebat: priùs enim more communi corpus eorum cremabatur: deinde ablatæ Romam reliquiæ Mauſoleo inferebantur, & conſecrationis ritus peragebantur. Ita factum in Trajano, Hadriano, & aliis principibus qui longiùs Roma eſſent mortui. Quorundam, ut Auguſti, corpora in urbem illata, ut ibi non conſecrarentur ſolùm, ſed & ſepelirentur. Videtur ſanè Antoninus ideo Puteolis Hadrianum ſepeliſſe, quòd deſperaret tam citò ſe poſſe ejus conſecrationem à Romano ſenatu obtinere. declarat hoc Spartianus extremo libro: etiam hîc ſi attendimus: ait enim; *inviſuſque omnibus ſepultus eſt in villa.* Locum villæ Ciceronianæ hodieque monſtrant Puteolani, non procul ab urbe ſua, quâ itur Neapolin. *Idem.*

2. *Animula vagula, blandula.*] Mirum quare Spartiano hi verſiculi parum videantur elegantes: nam ita mox judicat. *Idem.*

3. *Nec multò meliores fecit & Græcos.*] Extant nonnulli adhuc, non quales hic criticus judicat; ſed qui merito ſuo cæterorum quos amiſimus ingens deſiderium in nobis excitent. Quare etiam non defuêre qui argutias illius imitarentur. *Idem.*

4. *Vixit annis* LXXII. *menſibus* V. *diebus* XVII.] Hunc numerum retinent omnes libri: Dio, Victor, aliique ſexaginta duo annos Hadrianum vixiſſe prodiderunt. Euſebius ſexaginta annis majorem obiiſſe ſcripſit. Faſti tamen Siculi hanc Spartiani ſcripturam confirmant. *Ἐπὶ τούτων τῶν ὑπάτων Αἴλιος Ἀδριανὸς νοσήσας σὺν ὀλίγας ἡμέρας ἐτελεύτησεν ὢν ἐτῶν οϛʹ.* Et quidem aliquot quinque annis liberalior eſt quam Spartianus. *Salmaſ.*

Vixit annis LXXII. *menſibus* V. *diebus* XVII. *imperavit annis* XXI. *menſibus* XI.] Sic nullo apice minus exemplar Palatinum. *Grut.*

5. *Diebus* XVII.] Regius, XII. ſed vulgatus numerus quadrat exactè. *Caſaubonus.*

6. *Imperavit annis* XXI. *menſibus* XI.] Et hîc conſtans error eſt: nam XX. non XXI. ſcribi debuit. repugnat enim rationi temporum numerus editus: repugnat & Dioni, qui ponit *ἔτη εἴκοσι, καὶ μῆνας ἕνδεκα.* *Idem.*

1. *Flexo*

nis XXI. menſibus XI. Statura fuit procerus, forma comptus, [1] flexo ad pectinem capillo,[2] promiſſa barba,[3] ut vulnera quæ in facie naturalia erant, tegeret: habitudine robuſta. Equitavit ambulavitque plurimum. [4] Armiſque & pilo ſe ſemper exercuit. [5] Venatu frequentiſſimè [6] leonem manu ſua occidit. [7] venando autem [8] jugulum & coſtam

1. *Flexo ad pectinem capillo.*] Martial.
Tu flexa nitidus coma vagaris.
Idem.

Flexo ad pectinem capillo.] *Flexi ad pectinem capilli*, ſunt arte flexi & calamiſtro criſpati. contra ingenio ſuo flexi qui nulla arte adhibita tales ſunt. *Salmaſ.*

2. *Promiſſa barba.*] Primus Romanorum, dato aliis exemplo. Dio: Ἀδριανὸς πρῶτος γένειον κατέδειξε. cauſſam cognoſcimus ex Spartiani verbis: *ut vulnera quæ in facie naturalia erant, tegeret.* hem! *vulnera naturalia.* ſed appellat auctor *vulnera naturalia* maculas genitivas & συμφύτους, quæ ſic faciem dehoneſtarent, ut cicatrices. *Caſaub.*

3. *Ut vulnera quæ in facie naturalia erant.*] *Vulnera naturalia* vocat quæ Græci ἕλκη ἔμφυτα in facie. infra *vulnerata frons* dicitur. *Salmaſ.*

4. *Armiſque & pilo ſe ſemper exercuit.*] Eſt ἓν διὰ δυοῖν figura. *armis & pilo*, ut, *patera & auro.* vel ita cape, cùm cæteris armorum generibus, tum etiam pilo. *Caſaub.*

Armiſque & pilo ſe ſemper exercuit.] Exercitium armorum ab exercitio ſagittarum, miſſilium pilorumque diverſum. ſic exercitium armorum à ſagittis ſeparat Suetonius in Domitiano: *Armorum*, inquit, *nullo, ſagittarum vel præcipuo ſtudio tenebatur.* ſi arma generaliter accipiantur, non ſum neſcius & ſagittas, & pila, & alia miſſilia eo nomine comprehendi. ſub armorum vero exercitio, ſcutum & gladius tantum comprehendebatur. Armorum igitur exercitium, tam apud milites quam gladiatores in ſolo clypeo & gladio conſtabat. qui clypeum ſcienter vibrare & quatere, & obliquis ictibus telorum jactum deflectere, qui gladio dimicare noverat, is in armorum exercitio peritus cenſebatur. Hinc qui illam armorum ſcientiam exacte perdiſcere volebant, in ludo laniſtæ operam dabant, & gladiatoriis armis exercebant: quod & multi imperatores fecere. Spartianus de Hadriano: *Idem armorum peritiſſimus & rei militaris ſcientiſſimus, gladiatoria quoque arma tractavit.* ratio tractandorum armorum in milite & gladiatore pæne ſimilis, niſi quod penes gladiatorem exactior. accedere, recedere; in clypeum aſſurgere, & mox ſubſidere, & in arma ſua ſe colligere: impetum in aliam partem minari, in aliam facere, & cætera ejuſdem modi, in utriſque ſimilia. *Salmaſ.*

Armiſque & pilo ſe ſemper exercuit.] Ita quoque idem codex; non *pilâ*; aut *palo.* Grut.

5. *Venatu frequentiſſimè.*] Membranæ, *venatus*, θηρεύσεις. meliùs *venatu*, ἐν θήρᾳ. *Caſaub.*

Venatu frequentiſſime leonem manu ſua occidit.] Caſaubonus; *Venatus frequentiſſime leonem manu ſua occidit.* illud *venatus* neſcio an poſſit eſſe, inter venandum vel cum venaretur. nec enim *venatu* per ſe probum eſt. dicendum enim eſſet *in venatu.* Salmaſ.

6. *Leonem manu ſua occidit.*] Ut illum qui tot annos Africæ tractum Alexandriæ vicinum vaſtaverat. *Caſaub.*

7. *Venando autem jugulum & coſtam fregit.*] Regius verò, pro *coſtam* ſcribit *coxam* rectè. nam ita & Dio, ἐν τὸ σκέλος μικροῦ ἐπηρώθη. *Idem.*

8. *Jugulum & coſtam fregit.*] *Coſta* irrepſit

ſtam fregit. venationem ſemper cum amicis participavit. [1] In convivio tragœdias, comœdias, [2] Atellanas, ſambucas, lectores, poëtas, pro re ſemper exhibuit. [3] Tiburtinam villam mirè exædificavit, ita ut in ea & provinciarum & locorum celeberrima nomina inſcriberet. [4] velut Lyceum, Academiam, Prytaneum, Canopum, [5] Pœcilen, Tempe vocaret. [6] Et ut nihil prætermitteret, [7] etiam inferos finxit. Signa mortis hæc habuit: Natali ſuo ultimo quum Antoninum commendaret, [8] prætexta ſponte delapſa

irrepſit pro antiquitus ſcripto, *oſſa.* nam ita Palatinus ad oram adſcriptum habuit. *coſſa* pro *coxa.* inde noſtrum *cuiſſe.* *coſſa* igitur vel *coxa* legendum ex Dione qui μηρὸν habet. *Salmaſ.*

Jugulum & coxam fregit.] Eſt à codice Regio, quem ſublevat Palatinus, in quo ſuperſcriptum. aliter legi *coſſam.* habebat autem vulgatum illud *coſtam,* in textu. *Grut.*

1. *In convivio tragœdias, com.*] Hoc quoque ſpecimen morum habet: vide Suetonium in Auguſto, capite LXXIV. *Caſaub.*

2. *Atellanas, ſambucas, lectores.*] *Sambucæ* heic non ſunt inſtrumenta illa muſica vulgo nota, ſed muſicariæ mulieres, quæ illo inſtrumento ludere ſciunt. *Sambucum* enim Latini dixerunt pro *ſambucicine*, vel ſambuciſta. Gloſſæ manuſcriptæ: *ſambucus, hiſtrio, ſaltator.* Salmaſ.

3. *Tiburtinam villam mirè exædificavit.*] Apparet è ruderibus; quæ miri operis hodieque teſtes eſſe, docti viri ſcribunt in Italiæ ſuæ deſcriptione. *Caſaub.*

4. *Velut Lyceum, Academiam, Prytaneum.*] *Lycium* & *prytanium* hoc loco veteres. ſic *topium* & *muſium*, & *nymphium* dixere. *Salmaſ.*

5. *Pœcilen Tempe vocaret.*] Idem veteres ſcriptum habent, *picilen* pro pœcilen. nec aliter illa ætate ſcribebant. *picile*, ποικίλη. ſic *ſoliciſmus* Auſonio, σολοικισμός. quod non verſus gratia ab illo uſurpatum eſt, ſed uſitatiſſimam in illa ætate ſcribendi rationem ſequutus eſt. ſic *Synaliphe*, pro *Synalœphe.* *cimiterium* in vetuſtis martyrologiis pro *cœmiterion.* & quod magis mireris *aulidus* pro *aulœdus* apud Capellam. ſic *tragidi* pro *tragœdis.* Gloſſæ: *tragidi*, τραγῳδοί. *Idem.*

6. *Et ut nihil prætermitteret, etiam inferos finxit.*] Cum Spartianus dicat villam Tiburtinam miris operibus ab Hadriano fuiſſe extructam & ornatam, ita ut & Academiam, & Lyceum & Prytaneum & Canopum & Tempe ad imitationem celebrium illorum locorum ibidem exædificaverit, & ne quid prætermitteret, inferos etiam finxerit; minime pictos inferos intelligere debemus, & penicillo expreſſos, ſed locum quemdam in ea villa ædificatum ad exemplum inferorum, ut ibi eſſent omnia quæ apud inferos eſſe dicuntur, Elyſii campi, Styx, Acheron, & cætera quæ de inferis memorantur. quemadmodum enim & Academia & Lyceum & Canopus loca erant in ea villa ſic extructa, ut Academiam vere referrent, & Canopum & Lyceum, idem quoque de inferis quos ibidem finxerat, ſentiendum. *Idem.*

7. *Etiam inferos finxit.*] Νεκυίαν, ut puto, Homericam vel penicillo pingendam curavit, vel aliter exprimendam. *Caſaub.*

8. *Prætexta ſponte delapſa caput ei operuit.*] Scripſerat Spartianus, non *operuit*, ſed *aperuit.* quod, ut poſtea obſervavimus, etiam eruditiſſimus Lipſius ante

pſa caput ei operuit. Annulus in quo imago ipſius ſculpta
erat, ſponte de digito delapſus eſt. Ante diem natalis
ejus, neſcio quis ad ſenatum ululans venit: contra quem
Adrianus ita motus eſt, quaſi de ſua morte loqueretur,
quum ejus verba nullus agnoſceret. Idem quum vellet in
ſenatu dicere, [1] *Poſt filii mei mortem*, *Poſt mortem meam* di-
xit. Somniavit præterea ſe à patre potionem ſoporiferam
impetraſſe. Item ſomniavit à leone ſe oppreſſum eſſe. In 27
mortuum eum à multis multa ſunt dicta. Acta ejus irrita
fieri ſenatus volebat: [2] nec appellatus eſſet divus niſi An-
toninus rogaſſet. [3] Templum denique ei pro ſepulcro
apud Puteolos conſtituit, [4] & quinquennale certamen,
[5] & fla-

ante nos vidit. Die natali vota facie-bant pro ſua & ſuorum ſalute, eumque diem cognati & propinqui communi religione concelebrabant. Extat Hadriani ſchedium, die ejus natali ad matrem miſſum: quo ipſam & ſorores ſuas invitat ad cœnam; ut communibus votis pro mutua ſalute deos orent. ait ergò Spartianus, *Natali ſuo ultimo cùm Antoninum commendaret*: id eſt, rem divinam faciens vota pro Antonino, recens in filium adoptato nuncuparet. *diis commendare*, vel *ἁπλῶς commendare*, eſt εὔχεσθαι ὑπέρ τινός· unde eſt, *natalem alicujus commendare*. Spartianus in Geta: *Cùm infantis Getæ natalem Severus commendare vellet*. Lampridius in Alexandro, *Cùm ejus natalem aruſpices commendarent*. Solitos Romanos cùm ſacra facerent lacinia togæ ſive prætextæ caput velare, ne tirunculi quidem neſciunt. Alibi dicebamus caducum auſpicium appellaſſe veteres, & peſſimi ſemper ominis loco habuiſſe, ſi quid inter ſacrificandum cecidiſſet: ſicut hîc prætexta de capite delabitur, & de digito annulus. nam hæc duo omina ſimul videntur fuiſſe oblata. *Idem*.

Prætexta ſponte delapſa caput ei operuit.] Eſt à conjectura Lipſii noſtri, probata etiam aliis, & à ratione. nam & Pal. noſter adſtipulatur vulgato, *operuit*. Grut.

1. *Poſt filii mei mortem*, *Poſt mortem meam dixit.*] Pal. non agnoſcit dictionem *mortem*, ſecundo loco poſitam. rectè. *Idem*.

2. *Nec appellatus eſſet divus, niſi Antoninus rogaſſet.*] Hic quoque ægrè impetravit. vide Aurelium Victorem. *Divus* eſt ἀποθεωθεὶς: ſed Græci θεὸς ſæpe vertunt: alii θεῖος aut θειότατος. *Caſaub.*

3. *Templum denique ei pro ſepulcro apud Puteolos conſtituit.*] Etiam Romæ poſtea templum illi conſtitutum. *Idem*.

4. *Et quinquennale certamen.*] Pialia intelligit, ſive Εὐσέβεια, ab Antonino Pio in patris honorem Puteolis, ut ait Spartianus, inſtituta. Mentio hujus agonis in vetere inſcriptione Græca: ubi nobilis agoniſta & palmarum quàm plurimarum, ludos unde præmia reportarat enumerans, viciſſe ait ΕΥCΕΒΕΙΑ. ΕΝ ΠΟΤΙΟΛΟΙC. ΔΙC. Idem agon in ſaxo Melphæ eruto, & *ſacrum certamen* nominatur & *iſelaſticum*. etſi vitioſe ſculptum *ſelaſticum*. εἰσελαύνειν proprium eſt hieronicarum verbum, ut dicebamus ad Athenæum lib. xv. cap. xvii. Eſt ergo certamen *iſelaſticum* ſive *ſelaſticum*, cujus victores eos hono-
res

[1] & flamines & ſodales, & multa alia [2] quæ ad honorem quaſi numinis pertinerent. [3] Quare, ut ſuprà dictum eſt, [4] multi putant ob hæc Antoninum Pium dictum.

ÆLII

res conſequebantur, qui Hieronicis exhibebatur. Inſcriptio ſaxi Melphenſis eſt hæc:

IMP. CÆSARI.
DIVI. HADRIANI. FIL.
DIVI. TRAIANI
PARTHICI. NEPOTI
DIVI. NERVÆ. PRONEP.
T. ÆLIO. HADRIANO
ANTONINO. AUG. PIO
PONTIF. MAX. TRIB. POT. V.
IMP. II. COS. III. P. P.
CONSTITUTORI. SACRI
CERTAMINIS. SELASTICI
SOCII. LICTORES. POPULARES
DENUNCIATORES. PUTEOLANI.

Idem.

Et quinquennale certamen.] Εὐσέβεια vel Pialia intelligit, agonem ſacrum in honorem Hadriani Puteolis ab Antonino Pio conſtitutum. & mirum non Ἀδριάνεια potius dictum eſſe certamen illud ab ejus nomine, cujus honori dicabantur, quam Εὐσέβεια, de conſtitutoris nomine. ſic quinquennalem agonem in honorem Auguſti inſtitutum Neapoli, Σεβαστὰ appellaverunt. Sic Ἀντινόεια Hadrianus ab Antinoo appellavit. & ſic ſemper in omnibus obſervatum, ut nomen ejus ferrent illa ludicra cujus memoriæ & honori conſecrabantur. Iſelaſticus autem fuit ille agon Puteolanus. quo nomine celeberrimis & antiquiſſimis Græciæ certaminibus adæquatus eſt. ſola enim iſelaſtica olim fuere, Olympia, Nemea, Pythia, Iſthmia. & ſciendum eſt in omnibus ſacris certaminibus qui coronabantur, Hieronicas eſſe appellatos: non tamen omnia ſacra certamina iſelaſtica fuiſſe. qui in iſelaſticis vicerant, præter honorem εἰσελασίας, perpetuum ſtatutum vectigal è publico percipiebant. *Salmaſ.*

1. *Et flamines & ſodales.*] In antiquis inſcriptionibus ſæpius leges, *flamen Hadrianalis*: invenies etiam, *ſodalis Hadrianalis*. Caſaub.

2. *Quæ ad honorem quaſi numinis pertinerent.*] In regio non habetur τὸ *quaſi*, & videtur vox adjecta à pio aliquo, qui ridiculam impietatem deos facientium de mortuis hominibus impatienter ferret. nam veteres quos ſemel conſecraverant, non quaſi deos, ſed verè deos haberi poſtularunt, & coli. *Idem.*

3. *Quâ re, ut ſupra dictum eſt, multi putant, Antoninum Pium dictum.*] Expreſſi quod erat in Palatino. vulgati amplius: *Quare, ut ſupra dictum eſt, multi putant ob hæc Antoninum, &c.* Grut.

4. *Multi putant ob hæc Antoninum Pium.*] *Ob hæc* non legitur in ſcriptis libris, nec editione prima. & ſane abſque illis etiam conſtat ſenſus: *Quare ut ſupra dictum eſt, multi putant Antoninum Pium dictum. quare,* id eſt, ob quam rem. *Salmaſ.*

ÆLII SPARTIANI
ÆLIUS VERUS
AD
DIOCLETIANUM AUG.

Diocletiano Aug.[1] *Ælius Spartianus ſuus Sal.*

IN animo mihi eſt, Diocletiane Auguſte, [2] tot 1
principum maxime, [3] non ſolùm eorum [4] qui principem locum [5] in hac ſtatione quam temperas, [6] retentarunt, [7] ut uſque ad divum Adrianum feci, ſed illorum etiam qui vel Cæſarum nomine appellati ſunt, nec principes aut Auguſti fuerunt, vel quolibet alio genere aut in famam aut in ſpem principatus venerunt, [8] cognitioni numinis tui ſternere: quorum præcipuè

1. ÆLIUS *Spartianus ſuus Sal.*] Ὁ αὐτοῦ ἴδιος. Sic Eutropius in epiſtola ad Valentem, ſubſcripſit hoc modo, *Eutropius* v. c. *peculiariter ſuus.* id eſt veſtræ clementiæ peculiaris ſervus. *Caſaub.*

2. *Tot principum maxime.*] Abeſt vocula *tot* à regio: in qua tamen præcipua vis eſt hujus adulationis. *Idem.*

3. *Non ſolum eos, &c.*] Eſt à regio & Pal. codd. *Grut.*

4. *Qui principum locum.*] Scribo, *principem locum.* Caſaub.

Qui principum locum.] Omnino legendum eſt, *principem locum*: atque ita excudi voluimus. Tacitus lib. 11. Annal. *Adeo neminem iiſdem in terris ortum qui principem locum impleat.* vulgò, *principis locum.* ſed ibi ſcripti codices, *principem locum* habent. & rectè. Ammianus Marcellinus lib. XIV. *Eo neceſſitatis adductus, ultimaque ni vigilaſſet opperiens, principem locum ſi qua patuiſſet copia affectabat.* alibi *principalem locum* pro eodem dixit. *Salmaſ.*

5. *In hac ſtatione quam temperas.*] Id eſt, imperatoria. alibi vocatur, *ſtatio regia.* alia eſt *ſtatio Cæſarum*, apud Capitolinum in hujus Veri filio. *Caſaub.*

6. *Retentarunt.*] Severus in epiſtola ad Albinum, *Tu velim exercitus Reip. ac nobis retentes.* Idem.

7. *Ut uſque ad divum Hadrianum feci.*] Ab ipſo Julio Cæſare: nam inde erat orſus Spartianus, ut in fine hujus ſcribit. *Idem.*

8. *Cognitioni numinis tui ſternere.*] Alii libri, *cognitionem numinis tui ſternere.*

Ferri

cipuè de Ælio Vero dicendum eſt, [1] qui [2] primus tantùm *Cæſaris* nomen accepit, adoptione Adriani [3] familiæ principum adſcriptus. Et quoniam nimis [4] pauca dicenda ſunt, [5] nec debet [6] prologus enormior eſſe quàm fabula, de ipſo jam loquar.

2 CEJONIUS COMMODUS, [7] qui & ÆLIUS VERUS appellatus eſt, quem ſibi Adrianus ævo ingraveſcente morbis triſtioribus preſſus, peragrato jam orbe terrarum, adoptavit, nihil habet in ſua vita memorabile [8] niſi quòd tantùm *Cæſar* eſt appellatus: non teſtamento, ut

Ferri & vulgata poteſt, ſi ſcribas, *cognitionem numini tuo ſternere.* eâdem ſententiâ. *Sternere* pro referre in literas, & hiſtoriæ inſerere: ut apud Græcos *καταστρωννύειν*. *Idem.*

1. *Qui primus tantùm.*] Regius, *qui primus Cæſaris tamen n. a.* Mox, *tantùm Cæſar eſt app.* Idem.

2. *Primis tantùm.*] Ita planè Pal. alii vocem *primus* non habebant. *Grut.*

3. *Familiæ principum adſcriptus.*] Reg. *adſcitus.* Caſaub.

Familiæ principum adſcriptus.] Non damno quidem, *adſcriptus.* ſed *adſcitus* magis probo, quo frequentius in hac re Spartianus uſus & reliqui. *Salmaſ.*

4. *Pauca dicenda ſunt.*] Reg. *pauca ad hoc dic.* Scribe, *pauca de hoc d.* Caſaub.

5. *Nec debet prologus enormior eſſe quam fabula.*] Proverbium eſt: *Prologus fabula longior:* πρόλογος δράματος μακρότερος. ex hoc autem loco licet conjicere quam non optimi fuerint illi libri quibus uſus eſt præſtantiſſ. Caſaubonus in his authoribus emendandis. præferunt enim, *moroſior*, quod in optimo Palatino correctionis vicem additum repperimus. is enim in contextu habebat *mormior:* pro quo ſcioli corrigebant, *moroſior.* at *mormior*, eſt pro *inormior.* non enim aliter tunc temporis ſcribebant: *inormis* & *inorme* pro *enorme.* ideoque primam ejus vocis ſyllabam temporis illius poëtæ correptam efferebant, quæ longa manſiſſet, ſi per *e* ſcriberetur. dicebant igitur *inormis*, ut *inanis*, & ſimilia. *Salmaſ.*

6. *Prologus enormior e. quàm fabula.*] Propriè *enorme*, quod non exactum eſt ad amuſſim, nec bene quadrat, τὸ μὴ πρὸς στάθμην ἰθυνθέν. dicitur *enorme* & quod eſt ἀσύμμετρον: & quod longius eſt quàm par ſit. *Caſaub.*

7. *Qui & Ælius Verus.*] *Helvius* pro Ælius Palatinæ Bibliothecæ liber. *Salmaſius.*

8. *Niſi quod tantùm Cæſar eſt appell.*] Regius, *niſi quòd primo tantùm Cæſar.* ſcribe *primus.* Duo obſervanda notat in Vero; quòd Cæſar tantùm fuerit: cùm antè imperatoribus hoc nomen eſſet proprium. Tunc primùm enim novum genus honoris in Remp. inductum, ut eſſent CAESARES, velut candidati quidam imperii, & deſignati ejus heredes. Eadem olim Auguſti mens, cùm Cajum & Lucium ſuos, PRINCIPES JUVENTUTIS voluit appellari. pari civilitatis ſtudio, atque titulum PRINCIPIS SENATUS ipſe ſibi vindicavit. Porro huic Vero ſimul cum appellatione Cæſaris tributa eſt facultas utendi coccinei pallii præſente Hadriano: & purpura etiam, ſed ſine auro. *Caſaub.*

Niſi quod tantum Cæſar eſt appellatus.] Adducit ex ſuis vir doctiſſimus: *niſi quod primo tantum Cæſar eſt appellatus*, quod noſtri non agnoſcunt. Ex qua lectione conjecturam ducunt legendum: *quod primus tantum Cæſar.* quod nos

to, ut antea ſolebat, neque eo modo quo Trajanus eſt adoptatus; ſed eo propè genere quo noſtris temporibus à veſtra clementia [1] Maximianus atque Conſtantius Cæſares dicti ſunt: quaſi quidam principum filii viri, & deſignati auguſtæ majeſtatis heredes. Et quoniam de *Cæſarum nomine* in hujus præcipuè vita eſt aliquid diſputandum, [2] qui hoc ſolum [3] nomen adeptus eſt, Cæſarem, vel ab elephanto ([4] qui lingua Maurorum *cæſa* dicitur) in prælio cæſo, [5] eum qui primus ſic appellatus eſt, doctiſſimi & eruditiſſimi viri putant dictum: vel [6] quia mortua matre, ventre cæſo ſit natus: [7] vel quòd cum [8] magnis crinibus ſit utero parentis effuſus: vel quòd oculis cæſiis [9] & ultra humanum morem vigue-

nos non ſequimur. Hac enim lectione delendum eſſet, *tantum*: ut hoc diceret: hoc memorabile vitam habuiſſe Ælii Veri, quod primus Cæſar eſſet adoptione appellatus. Non enim hoc voluit Spartianus: ſed nihil extare in vita Ælii Veri memoratu dignum, niſi quod tantum Cæſar eſt appellatus. non enim ad imperatoriam pervenit dignitatem, ſed in Cæſariana dignitate manſit. ſic etiam paulo poſt loquitur: *Et quoniam de Cæſarum nomine in ejus præcipue vita eſt aliquid diſputandum, qui hoc ſolum nomen adeptus eſt.* De Ælio enim Vero loquitur, qui tantum Cæſar eſt appellatus, quemque adeo dicit nihil de ſe memoria dignum dare, quam hoc, quod ſolum nomen Cæſaris habuit. Notandum igitur, Spartianum dicere non primum quidem Cæſarem, ſed Cæſarem tantum dictum. quod bis dixit: nihil igitur mutandum in vulgata lectione. *Salmaſius.*

1. *Maximianus atque Conſtantius Cæſares dicti ſunt.*] Fuerat à Diocletiano aſcitus ante iſtos Maximianus Herculius, ſed in imperatorem: iſti in Cæſares. ille collega & ex æquo particeps imperii: hi in ſpem futuræ ſucceſſionis. quare de his Aurelius Victor, *creatos Cæſares, in affinitatem vocant*: de illo, *Maximianum imperatorem jubet.* eleganter. ſic alibi duobus locis *Cæſarem jubet*, pro creat. *Caſaub.*

2. *Qui hoc ſolum nomen adeptus eſt.*] Idem liber: *indeptus eſt.* Salmaſ.

3. *Nomen indeptus.*] Eſt à Palatino. aliæ editiones, *adeptus*. Grut.

4. *Qui lingua Maurorum Cæſa dicitur.*] Audio quidem doctiſſimum virum *Cæſar* pro *Cæſa* legentem ex Servio: ſed optimorum librorum ſcripturam non diſſimulabo, qui omnes *Cæſai* hoc loco ſcriptum exhibent. *Salmaſius.*

5. *Eum qui primus ſic appellatus eſt.*] Non igitur Julius Cæſar: neque enim primus ille id cognomen apud Rom. aut in gente Julia tulit. *Caſaub.*

6. *Quia mortua matre ventre cæſo ſit natus.*] Multorum hæc ſententia. Sed Cæſarem ideo dixerunt quia fuit ejus mater *Ketſutſa* cæſa. *Idem.*

7. *Vel quòd cum magnis crinibus.*] *Magni crines*, magna cæſaries. nam crines ſunt πλόκαμοι. cæſariem enim Græci, etiam περικεφαλαίων vocant, hoc eſt crines appoſitos. *Salmaſ.*

8. *Magnis crinibus.*] Magna cæſarie. *Caſaub.*

9. *Et ultra humanum morem viguerit.*] Reg. *his & ultra.* pro, *& his ultra h. m, v.* probat Cæſarem à colore oculorum ſic dictum, quaſi γλαυκωπόν: quia præſtan-

viguerit. Certè quæcunque illa [1] felix neceſſitas fuit, unde tam clarum & duraturum cum æternitate mundi nomen effloruit. Hic ergo de quo ſermo eſt, primùm Lucius Aurelius Verus eſt dictus, ſed ab Adriano aſcitus in Æliorum familiam, hoc eſt in Adriani tranſcriptus, & appellatus eſt Cæſar. Huic pater Cejonius Commodus fuit, quem alii Verum, alii Lucium Aurelium, multi Annium prodiderunt: majores omnes nobiliſſimi, quorum origo pleraque ex Hetruria fuit, vel ex Faventia. Et de hujus quidem familia pleniùs in vita Lucii Aurelii Cejonii Commodi Veri Antonini, filii hujuſce, quem ſibi adoptare Antoninus juſſus eſt, diſſeremus. Is enim liber debet omnia quæ ad ſtemma generis pertinent, continere, qui

3 habet principem de quo plura dicenda ſunt. Adoptatus autem Ælius Verus ab Adriano eo tempore quo jam (ut ſuperiùs diximus) parum vigebat, & de ſucceſſore neceſſariò cogitabat, ſtatimque prætor factus, [2] & Pannoniis dux ac rector impoſitus, mox conſul creatus. [3] Et quia erat deputatus imperio, [4] iterum conſul deſignatus eſt. Datum etiam populo congiarium cauſa ejus adoptionis, [5] collatumque militibus H-S ter millies,* circenſes editi: neque

præſtantiſſima fuerit oculorum acie. excellunt nempe oculi cæſii: ideo Minervam quæ γλαυκῶπις poëtæ dicta, Ἀθήνην, quaſi Ἀθρήνην παρὰ τὸ ἀθρεῖν volunt dictam. *Idem.*

1. *Felix neceſſitas fuit.*] Id eſt cauſſa. Sed neceſſitas ferè in deteriorem partem capitur. *Idem.*

2. *Et Pannoniis dux ac rector impoſitus.*] Nummus. L. ÆLIVS. CAESAR. PANNONIA. S.C. *Idem.*

3. *Et quia erat deputatus imperio iterum conſul deſignatus.*] Ut imperium ſuſcipiens conſulatum ſimul iniret: nam ita fuit moris. *Idem.*

Et quia erat deputatus imperio.] Optimus liber: *deputans imperio.* quod non pro rejectitio debet eſſe. ſic enim loquebantur illa ætate. poſterior vero ætas etiam ad ſatietatem abuſa eſt illo loquendi genere. *deputans* igitur pro *deputatus.* ſic *nominans* pro *nominatus.* ſic *res ſtudentes*, pro *multo ſtudio dignas* Cyprianus dixit. Sophocles, ὁρῶντα πρόχειρα pro claris & manifeſtis quæ videri poſſint à quolibet: inde paſſim in vetuſtis formulis: *jactante denario*, pro jactato: & *argentum computans* pro computato: hoc eſt numerata pecunia. *Salmaſius.*

4. *Iterum conſul deſignatus.*] In Hadriano hunc locum ſic expreſſit. *Quem prætura honoravit ac ſtatim Pannoniis impoſuit, decreto conſulatu cum ſumptibus, eundem Commodum ſecundum conſulem deſignavit.* Clarius ſic & lucidius. hinc igitur illa lucem debent mutuari. *Idem.*

5. *Collatumque militibus H S. ter millies.*]

que quicquam prætermiſſum quod poſſet lætitiam publicam frequentare. Tantumque apud Adrianum principem valuit, ut præter adoptionis affectum quo ei videbatur adjunctus, ſolus omnia quæ cuperet [1] etiam per literas impetraret. Nec provinciæ quidem cui præpoſitus erat, defuit. Nam bene geſtis rebus vel potius feliciter, etſi non ſummi, [2] medii tamen obtinuit ducis famam. Hic tamen valetudinis adeò miſeræ fuit, ut Adrianum ſtatim adoptionis pœnituerit, [3] potueritque eum amovere à familia imperatoria, quum ſæpe de aliis cogitaret, ſi fortè vixiſſet. Fertur denique ab his qui Adriani vitam diligentiùs in literas retulerunt, Adrianum Veri ſciſſe genituram: & eum quem non multùm ad rempublicam gerendam probaret, ob hoc tantùm adoptaſſe, [4] ut ſuæ ſatisfaceret voluptati:

lies.] *Militibus*, inquit. de militum ergo donativo ſolùm loquitur. Quare igitur emendemus? cùm major ſumma, quæ alibi expreſſa, etiam populo datum congiarium comprehendat. *Caſaubonus.*

Collatumque militibus H-S ter millies.] Variat hæc ſumma in Hadriano, ibi enim, *quater millies* ponitur, in verbis Hadriani: *Perdidimus quater millies H-S. quod populo & militibus pro adoptione Commodi dedimus.* Sed ibi populus & milites comprehenſi. heic tantum milites. noli dubitare quin & hoc loco quoque ſub hoc ter millies ſeſtertio comprehendat & populum & milites. quod tamen negat vir doctiſſimus. at cur negat? aperte enim in ſequentibus id narrat, ubi profert ad litteram verba Hadriani: *Ter millies perdidimus, quod exercitui populoque dependimus.* Ad hoc igitur exemplum puto emendandum illud, *quater*, quod in vita Hadriani habetur, & reſcribendum *ter*. Salmaſius.

* *Circenſes editi.*] Regius, *additi.* Quaſi fuerint Circenſes qui ex alia cauſſa celebrabantur, putà ob natalem principis, aut ludos, ampliati numero vel dierum vel miſſuum. Legas alibi in his libris, *Addidit Circenſes.* Caſaub.

Circenſes editi.] Falſa eſt Regii codicis ſcriptura, *additi.* nec enim numero dierum ampliati Circenſes qui in natali principis vel ob adoptionem edebantur. *Salmaſ.*

1. *Etiam per litteras impetraret.*] Palatinus: *imperaret.* Idem.

2. *Medii tamen obtinuit ducis famam.*] *Medius* pro mediocris: & *medietas* pro mediocritas etiam apud optimos ſcriptores. *Caſaub.*

3. *Potueritque eum amovere.*] Regius, *petiveritque.* Magni Turnebi, *voluerit.* Idem.

Potueritque eum amovere.] Ad oram noſtri codicis adpoſitum, *petiveritque:* quam lectionem in contextu habuerunt Caſauboniani libri. ſic illi pejorem ſemper habuerunt. nec enim heic locum poteſt habere. dicit Hadrianum potuiſſe amovere Ælium Verum ſi vixiſſet, ob improſperam miſeramque valetudinem. hoc eſt, fortaſſe fuiſſe amoturum. *κινδυνεύειν* hoc ſenſu uſurpant Græci, quo *potuiſſe* hoc loco Spartianus. *ἐκινδύνευσεν ἂν ἀπωσθῆναι αὐτόν.* *Salmaſ.*

4. *Ut ſuæ ſatisfaceret voluptati.*] Hoc voluit in Hadriani vita teſtis illis verbis,

luptati : &, ut quidam dicunt, jurijurando quod interceſſiſſe inter ipſum ac Verum ſecretis conditionibus ferebatur. [1] Fuiſſe enim Adrianum peritum matheſeos, Marius Maximus uſqueadeo demonſtrat, ut eum dicat cuncta de ſe ſciſſe, ſic, ut omnium dierum uſque ad horam mortis
4 [2] futuros actus antè perſcripſerit. Satis præterea conſtat [3] eum de Vero ſæpe dixiſſe :

Oſtendent terris hunc tantùm fata, neque ultrà
Eſſe ſinent.

Quos verſus quum aliquando [4] in hortulo ſpatians cantitaret, atque adeſſet unus ex literatis quorum Adrianus [5] ſpecioſa ſocietate gaudebat, velletque addere :

——— *nimium vobis Romana propago*
Viſa potens, ſuperi, propria hæc ſi dona fuiſſent.

Adrianus dixiſſe fertur, [6] *Hos verſus vita non capit Veri*, illud addens :

——— *manibus date lilia plenis :*
Purpureos ſpargam flores, animamque nepotis
His ſaltem accumulem donis, & fungar inani
Munere.

[7] Quum quidem etiam illud dicitur [8] cum irriſione dixiſſe, *Ego mihi divum adoptavi, non filium.* [9] Eum tamen quum conſola-

bis, *forma commendatum.* Sed vide aliquantò poſt. *Caſaub.*

1. *Fuiſſe enim Hadrian.*] Reg. *etenim fuiſſe Hadrian.* Pro *præſcripſerit*, regius *præſcripſit.* non improbem *perſcripſerit :* hoc eſt accuratè & dietim ſcripſerit. *Idem.*

2. *Futuros actus ante præſcripſerit.*] Lege, *perſcripſerit :* ex omnibus libris. *perſcribit*, καταγράφει, gloſſæ veteres. *Salmaſ.*

Futuros actus ante perſcripſerit.] Sic diſertè Pal. non *præſcripſerit*. Grut.

3. *Eum de Vero ſæpe dixiſſe : Oſtendent terris.*] Idem Gordianus de filio, ut ſcribit Capitolinus. *Caſaub.*

4. *In hortulo ſpacians.*] Regius, *in circo.* Sic & Angeli Politiani codices. *Idem.*

5. *Specioſa ſocietate g.*] Simile illi in vita Had. *plebis jactantiſſimus amator.* Utrobique idem vitium notatur : quòd fuerit τοῦ δοκεῖν magis quàm τοῦ εἶναι ſtudioſus. *Idem.*

6. *Hos verſus vita non capit Veri.*] Capitolinus in Vero hujus F. *Nota eſt fabula quam Marci non capit vita.* hoc eſt, non patitur credi. Juvenalis :

Non capit has nugas humilis domus.

Idem.

7. *Cum quidem etiam illud dicitur, &c.*] Palatinus adſcriptum habet, alias legi, *Eum quidem.* Grut.

8. *Cum irriſione dixiſſe.*] *Cum riſione*, Palatinus & editio Mediolanenſis. *Salmaſius.*

9. *Eum tamen cum conſolaretur.*] Idem liber,

ſolaretur unus de literatis qui aderant, ac diceret; *Quid ſi non rectè conſtellatio ejus collecta eſt* [1] *quem credimus eſſe victurum?* Adrianus dixiſſe fertur, *Facilè iſta dicis* [2] *tu qui patrimonii tui non reip. quæris heredem.* Unde apparet eum habuiſſe in animo alium deligere, atque hunc ultimo vitæ ſuæ tempore à rep. ſubmovere: [3] ſed ejus conſilia juvit eventus. Nam quum de provincia Ælius rediſſet, atque orationem pulcherrimam, quæ hodieque legitur, ſive per ſe, ſive [4] per ſcriniorum aut dicendi magiſtros paraſſet, qua

liber, cum eadem editione: *Nunc tamen cum conſolaretur*: lege, *Hunc tamen cum conſolaretur unus de litteratis qui aderant. Hunc*, id eſt, Hadrianum. *Idem.*

1. *Quem credimus eſſe victurum.*] Imò verò, *non victurum.* Id enim eſt quod Hadriano dolet. Petavius, mutata diſtinctione ſic ſcribebat: *Quid ſi non rectè conſtellatio ejus collecta? Eſt quem credimus eſſe victurum.* Duo affert minuendo luctui Hadriani: quorum poſterius in vulgata lectione diſſimulatur. convenientiſſima ſanè conſolanti & meliora ſperare jubenti oratio. *Caſaub.*

Quem credimus eſſe victurum.] Ex ſua mente & voto ac deſiderio loquitur hic litteratus, qui conſolator adſtat Hadriano. Hadrianus quidem ex ſcientia dicebat; Adoptavi mihi divum non filium, de eo quem certo ſciret non eſſe victurum. At hic litteratus conſolandi gratia poſſe fieri dicebat, ut ejus conſtellatio male collecta eſſet, quem & vellet vivere, & victurum etiam crederet. quod volumus enim, id libenter credimus. Quid ſi, inquit, male collecta eſt ejus geneſis, quem victurum credimus? Credimus quia optamus, & ideo dubitamus de ejus conſtellatione an recte ſit collecta. non alius eſt hujus loci ſenſus. *Salmaſ.*

2. *Tu qui patrimonii tui non Reip. &c.*] Eſt enim longè aliud ſervulis ſuis dominum, & Reip. principem quærere. *Caſaub.*

3. *Sed haud ejus conſilia juvit eventus.*] Mendoſa lectio: nam ſententia tam falſa eſt, quàm quod falſiſſimum. Hadrianus cùm diffideret ingenio Veri aut valetudini, cogitabat alium deligere cùm moreretur: quod tamen invitus, & magnis rationibus, atque adeò, ut videri voluit, amore Reip. coactus, erat facturus. interea moritur Verus: Hadrianus, vitata illa moleſtia quam diximus, fit voti compos. an non igitur ejus voto deus affuit, & conſilia juvit eventus? Patet legendum, *ſed hæc ejus conſilia juvit eventus.* Idem.

Sed haud ejus conſilia juvit eventus.] Immo juvit. eventus enim id præſtitit, quod ipſe in animo habebat facere. Submovit enim à vita Ælium verum quem ipſe ſummovere parabat ab imperio. Reſtituendum igitur ex optimi libri Palatini fide: *ſed ejus conſiliis juvit eventus.* quæ lectio conſervatur etiam in editione Mediolanenſi. ubi notandus eſt ἀρχαϊσμὸς, *juvit conſiliis*, pro juvit conſilia. Antiqui enim non ſolum *juvare aliquem*, ſed *alicui juvare* dicebant. Apud Plautum in Ciſtellaria; *quando ita tibi juvat, vale.* Salmaſ.

Sed ejus conſilia juvit eventus.] Ita proximè Palatinus, *conſiliis* nempe; nam vulgg. prius, *ſed haud ejus conſilia, &c.* Grut.

4. *Per ſcriniorum aut dicendi magiſtros.*] Quis primùm magiſtros ſcriniorum inſtituerit, nuſquam invenio apud veteres. Hic antiquiſſima eſt ejus dignitatis mentio: nam in priorum temporum hiſtoria mentio horum nulla; in poſteriorum, frequentiſſima. Vide in Ale-

H 2 xandro

qua Cal. Januáriis Adriano patri gratias ageret, accepta potione qua ſe exiſtimaret juvari, Calend ipſis Januariis periit: [1] juſſuſque ab Adriano, quia vota interveniebant, non lugeri. Fuit hic vitæ lætiſſimæ, eruditus in literis, Adriano (ut malevoli loquuntur) acceptior forma quàm moribus. In aula diu non fuit, in vita privata, etſi minùs probabilis, minùs tamen reprehendendus, ac memor familiæ ſuæ, comptus, decorus, [2] pulchritudinis regiæ, oris venerandi, [3] eloquentiæ celſioris, verſu facilis, in rep. etiam non inutilis. Hujus voluptates ab iis qui vitam ejus ſcripſerunt, multæ feruntur, [4] equidem non infames, ſed aliquatenus diffluentes. [5] Nam tetrapharmacum [6] ſeu potiùs pentapharmacum, quo poſtea ſemper Adrianus eſt uſus, ipſe dicitur reperiſſe, hoc eſt, ſumen, faſianum, pavonem, [7] pernam cruſtulatam, [8] & aprugnam. [9] De quo genere

xandro Severo, & apud auctores juris. *Caſaub.*

1. *Juſſuſque ab Adriano, &c.*] *Juſſus non lugeri*, pro lugeri vetitus. *non jubere* pro vetare, frequens in Codice Theodoſiano, & aliis æquævis auctoribus. *Salmaſ.*

2. *Pulchritudinis regiæ.*] In Pertinace, *ſtatura imperatoria.* Cornelius Nepos in Iphicrate, *Imperatoria forma.* Caſaub.

3. *Eloquentiæ celſioris.*] Regius, & Politiani, *eloquentiæ ſonoræ.* Idem.

4. *Equidem non infames, ſed aliquatenus diffluentes.*] En voluptatum patronum. quas hic vocat non infames voluptates, eæ ſunt quas mox, *non ad perniciem publicam promtas.* Idem.

5. *Nam tetrapharmacum ſeu potius pentapharmacum.*] In Hadriani vita tetrapharmacum appellat, & quattuor in illo tantum ſpecies inditas nominat. Faſianum, ſumen, pernam & cruſtulum. Heic vero etiam Pentapharmacum fuiſſe dicit, & quinque ejus ſpecies enumerat: ſumen, faſianum, pavonem, pernam, cruſtulatam & aprugnam. & ita quidem ſi pernam cruſtulatam pro una ſpecie accipiamus, quod vix fieri poſſe arbitror. recte igitur abeſt vox, *pernam*, veteri editioni Mediolanenſi. ſic erunt illæ quinque ſpecies, ſumen, faſianus, pavo, cruſtulata, & apruna. Pavo autem non erat in tetrapharmaco Hadriani. reliquæ quattuor ſpecies inerant. tantum aprunam heic pro perna poſuit. Cruſtulatam autem vel cruſtulatum, quod cum perna jungebatur perperam, pro cruſtulo dixit. Sic *magiſtrati* pro magiſtris apud Livium: *terminati* pro *terminis.* ſic *ſignatum* pro *ſignum* in vita Antonini Pii: *Signatum tribuno æquanimitatis dedit.* Salmaſ.

6. *Seu potius pentaph.*] Regius & Politiani, *ſ. p. ut alii ferunt, p.* Caſaub.

7. *Pernam cruſtulatam.*] Iidem codd. *pernam, cruſtula, & aprugnam.* Sed fuerint per hanc ſcripturam ſpecies ſex: quod pentapharmaci non capit appellatio. *Idem.*

8. *Et aprugnam.*] *Aprunam* Palatinus. Excerpta Spartiani; *prunam.* manifeſto pro *aprunam.* Aprunam autem frequentius ſcriptum in libris quam *aprugnam* reperias. *Salmaſ.*

9. *De quo genere cibi.*] Tota hæc periodus uſque ad vocem *Fertur* ab iiſdem libris

genere cibi aliter refert Marius Maximus, non pentapharmacum, ſed tetrapharmacum appellans: ut & nos ipſi in ejus vita proſequuti ſumus. Fertur etiam aliud genus voluptatis quod Verus invenerat. [1] Nam lectum eminentibus

libris abeſt: ubi eorum loco ſunt iſta ſolùm: *Prout alibi in vita Hadriani deſcripſimus.* Sed eo loco nihil Spartianus de pentapharmaco *Caſaub.*

1. *Nam lectum eminentibus quatuor anacliteriis fecerat.*] Lectorum quatuor ſunt ἐνήλατα: ad caput unum, alterum ad pedes: ad ſpondas interiorem & exteriorem duo. illud cui incumbit caput, Græci ἀνακλιντήριον, vel ἀνάκλιντρον nominant; Romani fulcrum, vel interdum pluteum. LXX. Geneſeos interpretes, κεφαλὴν κλίνης. Erat apud veteres lectorum genus qui duo anacliteria habebant: quos ipſi ἀμφικεφάλους, quaſi utrinque capitatos dixerunt. At eum Veri lectum de quo hîc Spartianus, enormis fuiſſe magnitudinis neceſſum eſt. Nam in amphicephalis, longitudo ſolùm deſiderabatur ultra communem morem: in iſto, & latitudo par neceſſaria: in quo quidem adverſis veſtigiis, jacerent qui omni ex parte invicem oppoſiti cubabant. *Reticulum minutum* quo Spartianus ait fuiſſe undique incluſum hunc lectum, conopeum eſt, reticulato opere confectum. nam ejuſmodi erant conopea etiam apud Ægyptios: unde in alias gentes illorum uſus manavit. ideo Herodotus ἀμφίβληστρα vocat. Quod addit eum lectum foliis roſæ fuiſſe repletum, novum non eſt Veri inventum; ſed pervetus laſcivientium τρυφητῶν luxus. Amabant enim delicatiores cubare in floribus. Lampridius in Heliogabalo, *Stravit & triclinia de roſa, & lectos.* Claudianus de lecto geniali,

Roſeiſque cubilia ſurgunt Floribus.

Tales ſunt quæ Νυμφῶν εὐναὶ dicebantur. *Idem.*

Nam lectum eminentibus quattuor anacliteriis.] Ἀνακλιντήριον magis Græci dicunt, & κλιντήριον, & ἀνάκλιντρον & ἐπίκλιντρον. itaque heic legerim lubentius: *anaclinteriis.* anaclinterium autem dicebatur pars lecti, ad quam pulvinum ponebant ſuſtinendo capiti. Attici ἐπίκλιντρον appellabant. habuere etiam lectos antiqui duobus eminentibus anaclinteriis, quos ἀμφικεφάλους vocabant. ita enim apud Heſychium κνέφαλον eſt cervical vel pulvinus. nam in illa parte lecti cui caput incumbebat, & qua pulvinus ponebatur, eminentem pluteum ex aſſeribus compactum erigebant, quod ἀνάκλιτον & ἀνακλιντήριον & ἀνάκλισιν vocabant. hi etiam plutei in hodiernis lectis ad caput fieri ſolent. cathedræ ſimiliter, & ſedilia quibus adduntur ejuſmodi plutei reclinando dorſo ἀνάκλιτα Græcis dicuntur. hos pluteos ſive anaclita hodie vocamus *doſſualia* vel *doſſuaria*, quod ad ea dorſum applicemus & adclinemus. Duo lecti latera, *ſpondæ* Latinis, ἐνήλατα Græcis. harum altera interior, altera exterior dicta. interior quæ propius parietem erat, & ea eminenti etiam pluteo munita, ſed non tam alto quam ille qui ad lecti caput. hinc pluteus proprie dicebatur illa interior ſponda. Iſidorus: *Sponda exterior pars lecti, pluteus autem interior.* Sic enim lectos in cubiculo collocabant veteres, ut parieti propius admoverentur, nec in medio eſſent poſiti, quod etiam hodieque ſolemus. ſic illa pars quæ parietem ſpectabat & pluteo muniebatur, & interior ſponda vocabatur. ad pluteum mulieres cubabant, viri autem in priore ſponda, quæ & exterior, quæque carebat pluteo. prior & exterior ſponda eadem. Tibullus:

Et preſſus prior eſt interiorque torus.

Salmaſ.

bus quatuor anacliteriis fecerat, minuto reticulo undique incluſum, eumque foliis roſæ [1] quibus demptum eſſet album, replebat, jacenſque cum concubinis, velamine de liliis facto ſe tegebat, unctus odoribus Perſicis. Jam illa frequentantur à nonnullis,[2] quod & [3] accubationes ac menſas de roſis ac liliis fecerit, & quidem purgatis: quæ etſi non decora, [4] non tamen ad perniciem publicam prompta ſunt. [5] Atque idem [6] Ovidii libros amorum in lecto ſemper

1. *Quibus demptum eſſet album.*] Nam ea pars roſæ minùs tenera & delicata. Sic mox accubationes & menſæ fiunt de roſis & liliis, ſed priùs purgatis. *Caſaubonus.*

2. *Quod & accubationes ac menſas de roſis ac liliis fecerit.*] *Accubitationes*, in membranaceo Palatino & veteri editione. Caſaubonus legit *accubita.* nos *accubitationes* retinemus. *accubitationes* enim pro accubitis dixit: qua voce etiam uſus eſt infra: *Ut accubitationum numerus creſceret & convivarum.* Ubi vulgo perperam *accubantium*, editum eſt. ſed quod heic dicitur, accubationes ac menſas de roſis & liliis feciſſe Ælium Verum, de accubitis quidem vel accubitationibus poteſt eſſe verum. at quomodo menſæ de roſis & liliis factæ? Parva igitur mutatione legendum: *Accubitationes ad menſas de roſis & liliis fecit.* Quod poteſt eſſe verum. ſed longe verius nihil eſſe mutandum. ſic enim menſas & triclinia de roſis facere dixit, ut Trebellius *cubicula de roſis facere*, pro, cubicula roſis ſternere. menſas igitur de roſis facere nihil aliud eſt quam roſas in menſam ſpargere, & menſam roſis ſternere & operire, ita ut tota de roſis facta videatur. *Salmaſ.*

3. *Accubationes ac menſ.*] Scripta lectio, *accubitationes.* Fortaſſe, *accubita ſibi ac menſ.* de ea voce ad Heliogabalum. *Caſaub.*

Accubitationes.] Sic quoque Palat. noſter, non *accubationes.* Grut.

4. *Non tamen ad perniciem publicam prompta ſunt.*] Examinamus hunc locum ad illa Taciti: *Quin & inceſtum, ac, ſi ſperneretur, ne in malum publicum erumperet, metuebatur.* lib. XII. Annal. cap. 5. *Idem.*

5. *Atque idem Ovidii libros amorum.*] Veteres libri: *Atque idem Ovidii ab aliis relata. idem Apicii libros amorum, in lecto ſemper habuiſſe:* Quæ nullo majori opere, quam levi tranſpoſitione videntur poſſe ſanari. ſic igitur lege: *Atque idem Apicii relata, idem Ovidii libros amorum in lecto ſemper habuiſſe.* Illud vero *ab aliis*, ut ex gloſſa natum expungimus. qui enim *relata* quid eſſet ignorabat, *ab aliis* de ſuo addidit. *Relata* autem Apicii, ſunt ſcripta Apicii. nam *referre* pro ſcribere iſtis auctoribus protritum. *Salmaſ.*

Atque idem Ovidii libros amorum in lecto ſemper habuiſſe, idem Martialem.] Locus malè acceptus: neque tamen juvat Palatinus, quàm quod prodat falſitatem lectionis vulgatæ. habet enim, *Atque idem Ovidii ab aliis relata, idem Apicii libros amorum in lectos ſemper habuiſſe. idem Martialem.* Grut.

6. *Ovidii libros Amorum in lecto ſemper habuiſſe.*] Antiqui cùm in lectis plurimùm ſtuderent, ut docuimus ad Tranquilli ſecundum librum, pulvino ſoliti ſubjicere auctores quibus maximè delectarentur: quod Platonem feciſſe in Sophrone mimographo, ſcribunt veteres. Porrò hic locus, ſi quis alius in his libris, mendoſiſſimus eſt, & verbis quoque pluſculis mutilatus: *Atque idem Apitium, & Ovidii libros Amorum in lecto ſemper habuiſſe, atque ad verbum memoria*

per habuiſſe, idem Martialem epigrammaticum poëtam, Virgilium ſuum dixiſſe. Jam illa leviora quòd [1] curſoribus ſuis exemplo cupidinum alas frequenter appoſuit, eoſque ventorum nominibus ſæpe vocitavit, Boream alium, alium Notum, & item Aquilonem aut Circium, cæteriſque nominibus appellans, & indefeſsè atque inhumaniter faciens curſitare. Idem uxori conquerenti de extraneis voluptatibus, dixiſſe fertur, *Patere me per alias exercere cupiditates meas:* [2] *uxor enim dignitatis nomen eſt, non voluptatis.* [3] Ejus filius

moria (vel *memoriter*) *tenuiſſe fertur*, *idem M.* Aliter conſtituere ſcripturam conclamatam non poſſumus. *Caſaub.*

1. *Curſoribus ſuis exemplo Cupidinum alas fr. appoſuit.*] Non legimus ante Verum appoſuiſſe quenquam aut ſuis aut publicis curſoribus alas: erat tamen militum πτερoφόρων, id eſt pinnigerorum, ſive pinnitaporum ordo, quibus imperatores & præſides provinciarum pro tabellariis curſoribuſque utebantur. Vide quæ de illis ſcripſimus ad ſecundum Tranquilli. Curſores verò imperatorum peculiari habitu fuêre. Et erant non ſervi ſed ingenui: quod tamen mutaſſe Alexandrum narrat Lampridius: quo notabilior Veri inclementia, qui curſores ſuos homines ingenuos, *indefeſſe atque inhumaniter faciebat curſitare.* Idem.

2. *Uxor enim dignitatis nomen eſt, non voluptatis.*] Tria ſunt conjunctionis hujus nomina apud juris auctores & alios: uxor, pellex, amica. horum unicum eſt nomen dignitatis, uxor. *αὕτη ἡ ἀμίαντος κοίτη.* Reliqua ſunt nomina voluptatis: Voces *concubina* & *παράκοιτις* modò pro amica, modò pro pellice uſurpari, obſervamus apud auctores juris tam civilis quàm canonici. *Idem.*

3. *Ejus filius eſt Antoninus Verus qui adoptatus eſt à Marco, &c.*] Multa in his verbis imperitorum hominum flagitia. *Antoninus* primùm perperam ſcriptum pro *Annius.* Nam ante adoptionem, dici hic Antoninus non potuit. Vitioſiſſimè in regio & Politiani, *Ennius Antoninus Verus.* ſed hoc vitium veram lectionem prodit, quam diximus: cætera etiam graviùs affecta: nam iidem codd. & Puteani quoque ſic habent: *Qui adoptatus eſt à Marco, vel certè cum Marco: & cum eodem æquale geſſit imperium.* Sic & prima editio: niſi quòd pro *vel* editum eſt *Verus.* Eſt autem planè inſignis reſtitutio, & neceſſaria. diſcimus hinc variè traditam eſſe à veteribus adoptionem Veri, qui poſtea imperavit: quoſdam unà cum Marco à Pio adoptatum ſcripſiſſe: ut facti inter ſe fratres, ambo Pii eſſent filii, Hadriani nepotes. atque hoc multis locis ſcriptum ita à Spartiano. Non defuêre, ut hîc Spartianus obſervat, qui Verum non cum Marco, ſed à Marco dicerent adoptatum. Fuerit ergo Verus iſtorum ſententiâ Marci non frater, ſed filius, Pii nepos, Hadriani pronepos. *Idem.*

Ejus filius eſt Antoninus Verus.] Neſcio quid in mente fuerit eruditiſſimo viro cum putaret heic legendum: *Annius Verus*, pro *Antoninus.* nec enim mihi poteſt opponi, Verum non fuiſſe dictum Antoninum, priuſquam adoptaretur ab Antonino Pio. quid enim de Marco, qui ſimul adoptatus eſt, quem Antoninum vocat? an ille ante adoptionem Antoninus vocabatur? igitur Verus de quo heic ſermo, nunquam Annius eſt dictus. ſed ipſe Antoninus Marcus ſic dicebatur. poſt exceſſum vero patris, Annius Veriſſimus vocatus eſt ab Hadriano. *Salmaſ.*

filius eſt Antoninus Verus, [1] qui adoptatus eſt à Marco. [2] Verus certè cum Marco æquale geſſit imperium. Nam ipſi ſunt qui primi *duo Auguſti* appellati ſunt: & quorum faſtis conſularibus ſic nomina præſcribuntur, [3] ut dicantur [4] non tantùm duo Antonini, ſed duo Auguſti: tantumque hujus rei & novitas & dignitas valuit, [5] ut faſti conſulares
6 nonnulli ab his ſumerent ordinem conſulum. Pro ejus adoptione [6] infinitam pecuniam populo & militibus Adrianus dedit. Sed quum eum videret homo paulo argutior miſerrimæ valetudinis, ita [7] ut ſcutum ſolidius jactare non poſſet,

1. *Qui adoptatus eſt à Marco. Verus certe cum Marco.*] Optime reſtituit hunc locum Caſaubonus ex libris hoc modo: *Ejus eſt filius Antoninus Verus qui adoptatus eſt à Marco, vel certe cum Marco, & cum eodem æquale geſſit imperium.* In omnium tamen facile optimo Palatino ſic habetur ſcriptum: *Qui adoptatus eſt à Marco Vermarco & cum eodem, &c.* Si *Vermarco* illud deleatur, erit integrum: *Qui adoptatus eſt à Marco, & cum eodem æquale geſſit imperium.* Ut opinionem unam heic tantum tangat adoptati à Marco Lucii Veri. *Idem.*

2. *Vel certè cum Marco, & cum eodem æquale.*] Si ferè etiam Pal. niſi quod habeat primore voce *verus*. Grut.

3. *Ut dicantur non tantum duo Antonini.*] Vox *tantum* abeſt veteribus libris. legatur ergò: *Ut dicantur non duo Antonini, ſed duo Auguſti.* Et hoc voluit Spartianus; Verum & Marcum primos una æquale imperium geſſiſſe, & ſimul Auguſtos appellatos: adeo ut eorum nomina faſtis ſic præſcriberentur, *duo Auguſti*, non *duo Antonini:* & per duos Auguſtos nemo non intelligi ſciret Verum Antoninum & Marcum Antoninum. *Salmaſ.*

4. *Non duo Antonini.*] Ita diſertè Palatin. ſine illo *tantum*, quod interlineare ibi ſolùm à manu recenti. *Grut.*

5. *Ut faſti conſulares nonnulli ab his ſumerent ordinem conſulum.*] Hoc vult: fuiſſe qui in digerendis conſularibus faſtis, baſim ſupputationis ſuæ ponerent conſulatum Marci & Lucii Veri, duorum Auguſtorum ab eo capite annos poſteriores numerabant: ut dicerent, hoc illudve accidiſſe anno poſt conſulatum duorum Auguſtorum tali. *Caſaub.*

6. *Infinitam pecuniam populo & mil.*] Quatuor millies HS. Quoties jam dictum? *Idem.*

7. *Ut ſcutum ſolidius jactare non poſſet.*] *Solidius*, pro gravius: nam quæ ſunt *ναστὰ* nec *ὑπόκενα*, eadem graviora ſunt. Olim etiam principes, ſcutum quatientes variis motibus exercebantur in campo. *Idem.*

Ut ſcutum ſolidius jactare non poſſet.] *Solidius* non cum ſcuto jungendum, ſed cum jactare. non enim nomen eſt, ſed adverbium. Verus adeo imbecillarum virium & miſeræ valetudinis, ut ſcutum in exercitio armorum ſolide jactare non poſſet. non igitur opponit ſcutum ſolidum ſcutis levioribus, quibus exercebantur ad palum. immo ſcuta illa exercitoria luſoriaque, etſi de levi materia, graviora tamen haud paulo erant ſcutis vulgaribus. quatere autem & jactare ſcutum non principum ſolum exercitium, ſed militum omnium qui in armaturæ exercitio hoc primum diſcebant quomodo tractandum & jactandum eſſet ſcutum. Græci σείειν *ἀσπίδα*, & *ἀσπίδα νωμᾷν.* *Salmaſ.*

1. *Ter*

poſſet, dixiſſe fertur, [1] *Ter millies perdidimus quod exercitui populoque dependimus: ſiquidem ſatis* [2] *in caducum parietem incubuimus:* [3] *& qui non ipſam remp. ſed nos ipſos ſuſtentare vix poßit.* Et hæc quidem Adrianus [4] cum præfecto ſuo loquutus eſt. Quæ quum prodidiſſet præfectus, [5] ac per hoc Ælius Cæſar indies magis magiſque, [6] ſolicitudine, [7] utpote deſperati hominis, aggravaretur, præfecto ſuo Adrianus qui rem prodiderat, ſucceſſorem dedit, [8] volens videri quòd verba triſtia temperaſſet: ſed nihil profuit. Nam, ut diximus, [9] *Lucius Ceionius Commodus Verus Ælius Cæſar* (nam

1. *Ter millies perdidimus q.*] Scribe, *quater millies*, ut in Hadriani vita; nam ſequitur, *quod exercitui populoque dependimus.* At paullò antè, *collatumque militibus н s. ter millies.* rectè: nam ibi de impenſa in ſolos milites facta loquitur. *Caſaub.*

Ter millies perdidimus.] Hanc lectionem confirmat ſupra: *Datum etiam populo congiarium cauſa ejus adoptionis, collatumque militibus ter millies.* Salmaſ.

2. *In caducum parietem incurrimus.*] Palatinus & vetus editio: *incumbimus.* In Adriano tamen, *inclinavimus* pro eodem dixit. *Idem.*

3. *Et qui non ipſam Remp.*] Scribe ut in regio: *& qui non Remp. ſed nos ipſos ſuſtentare vix poßit: non*, pro nedum. *Caſaub.*

4. *Cum præfecto ſuo locutus eſt.*] Quiſnam iſte eſt Hadriani præfectus? multi enim erant præfecti: ut prætorii duo, Urbis unus, ærarii duo, caſtrorum item unus, alii. Fortaſſe ſcribendum, *cum præfecto Severo locutus eſt.* Ut intelligatur hic Catilius Severus præfectus Urbi cui Hadrianus paullò ante obitum ſuum ſucceſſorem dedit, ſicut dictum eſt in ejus vita. *Idem.*

5. *Ac per hoc Ælius Cæſar indies magis magiſque ſollicitudine, utpote deſperati hominis, aggravaretur.*] Mirè homini nocere, opinionem cujuſque rei; oſtendimus ad illa de Germanico apud Tacitum: *Sævam vim morbi augebat perſuaſio veneni à Piſone accepti.* l. II. Annal. *Grut.*

6. *Sollicitudine utpote deſperati hominis aggravaretur.*] Fortaſſe, *deſperati honoris:* nam hoc ait: eo magis Veri ſollicitudinem auxiſſe, quo magis ſpes minuebat obtinendi honoris, cujus ſpem certam antè habuerat. Si cui placet nihil mutare, erit *ſollicitudo deſperati hominis*, pro qualis ſolet eſſe ſollicitudo hominum, quos omnis undique ſpes deſtituit. vel erit abſolutè dictum, *utpote deſperati hominis*, pro ἅτε ἄπελπις ὢν ἄνθρωπος. *Caſaub.*

7. *Utpote deſperati hominis.*] Hoc eſt, ipſius Ælii deſperati: nec aliter hæc poſſunt exponi. Hadrianus coram præfecto ſuo judicium quod habuit de Ælio Cæſare liberius aperuit, caducum parietem illum appellans. qua re prodita per præfectum Ælio Cæſari, in dies magis & magis adflictabatur ſollicitudine, qua adflictari par eſt hominem qui ſalutem ſuam deſperari ab omnibus intelligit. *Salmaſ.*

8. *Volens videri quod verba triſtia temperaſſet.*] An quod verbis tam triſtibus non uſus eſſet, quam retuliſſet ille præfectus, ſed mitioribus lenioribuſque? an verba quæ habuit triſtia de Ælio Cæſare per hoc mitigaſſe ac temperaſſe videri voluit, dum præfectum ſuum qui illa prodidit, dignitate privavit? & hoc potius. *Idem.*

9. *Lucius Ceionius Commodus Ælius Verus Cæſar.*] His, inquit Spartianus, omnibus nominibus appellatus eſt, at ejus filius qui adoptatus eſt à Marco,

(nam his omnibus nominibus appellatus eſt) periit: ſepultuſque eſt imperatorio funere: [1] neque quicquam de regia, [2] niſi mortem, habuit dignitate. [3] Doluit ergo illius mortem [4] ut bonus pater, [5] non ut bonus princeps. Nam quum amici ſoliciti quærerent qui adoptari poſſet, [6] Adrianus dixiſſe fertur his, [7] *Etiam vivente adhuc Vero decreveram*: ex quo oſtendit aut judicium ſuum aut ſcientiam futurorum. Poſt hunc denique Adrianus diu anceps quid faceret, Antoninum adoptavit, Pium cognomine appellatum: cui conditionem addidit, [8] ut ipſe ſibi Marcum & Verum Antoninus

vel ut alii volunt cum Marco, Lucius Ccionius Ælius Commodus Verus Antoninus, non autem Annius, ut ſupra oſtendimus. *Idem.*

1. *Neque quicquam de regia, niſi mortem, habuit dignitate.*] Reponenda eſt Palatini Codicis ſcriptura: *Neque quicquam de regia niſi mortis habuit dignitatem.* Mortis dignitatem vocat imperatorium funus quo elatus eſt. & hoc tantum de Regia habuit, ut qui rex, hoc eſt imperator non fuit, Regium & imperatorium funus meruerit. *Idem.*

Neque quidquam de regiâ niſi mortis habuit dignitatem.] Ita uterque Palatinus, quomodo item erat in codice regio. ante impreſſi; *niſi mortem, habuit dignitate.* Grut.

2. *Niſi mortem.*] Planiùs dixiſſet, *niſi in morte.* Nam durum eſt quòd *mortem* dixit, cùm funus imperatorium intelligeret. *Caſaub.*

3. *Doluit ergo illius mortem.*] Vel *morte.* ita ſcribe. *Idem.*

Doluit illius mortem ut bonus pater, non ut bonus princeps.] Immo contra videtur doluiſſe mortem illius Hadrianus, non ut bonus pater, ſed ut bonus princeps. cui ſententiæ favent quæ ſequuntur. Nam quum amici ſollicíti quærerent quis adoptari poſſet, Adrianus dixiſſe fertur his, *etiam vivente adhuc Vero decreveram.* Nonne hoc boni principis potius quam boni patris dictum, cujus hoc fuit judicium de Ælio Vero filio, ut in animo habuerit à rep. ſubmovere niſi periiſſet, quod inutilem eum imperio judicaret, & in ejus locum digniorem aliquem utilioremque ſubrogare? ſic igitur ejus mortem doluit, ut diceret, etiam vivente Vero ſe decreviſſe alium adoptare. Si res igitur ſit mei judicii, non dubitem verba hæc ſic transponere: *Doluit illius mortem ut bonus princeps, non ut bonus pater.* Salmaſ.

4. *Ut bonus pater.*] Hoc eſt, vehementer: quod eo maximè probatur, quia imperatorio extulit funere. *Caſaubonus.*

5. *Non ut bonus princeps.*] Cùm bonus princeps optare non debuerit, eum habere ſucceſſorem in imperio, qui futurus eſſet Reip. inutilis. *Idem.*

6. *Hadrianus dixiſſe fertur his.*] Palatinus *is.* legendum, *id.* Et ſic diſtinguendum: *Hadrianus dixiſſe fertur, Id etiam vivente adhuc Vero decreveram.* Salmaſ.

7. *Etiam vivente adhuc Vero decreveram.*] Nempe adoptare alium: nam quem adoptaret nondum decreverat. Falſum alioqui foret quod ſtatim ſubjicit, *Poſt hunc Hadrianus diu anceps quid faceret, Antoninum adoptavit.* Caſaubonus.

8. *Ut ipſe ſibi Marcum & Verum Antoninos.*] Lege ex Palatino: *Cui conditionem addidit, ut ipſe ſibi Marcum & Verum Antoninus adoptaret.* Hoc eſt, ut ipſe Antoninus ſibi Marcum & Verum adoptaret. *Salmaſ.*

1. Filiam-

toninus adoptaret, [1] filiamque ſuam Vero non Marco daret. Nec diutius dixit, gravatus languore ac diverſo genere morborum, ſæpe dicens; [2] *Sanum principem mori debere, non debilem.* [3] Statuas ſanè Ælio Vero [4] per totum or- 7
bem coloſſeas poni juſſit, templa etiam in nonnullis urbibus fieri. Denique illius merito, filium ejus Verum, nepotem utpote ſuum, qui pereunte Ælio [5] in familia ipſius Adriani remanſerat, adoptandum Antonino Pio cum Marco, ut jam diximus, dedit: ſæpe dicens, [6] *Habeat reſpub. quodcumque de Vero:* quod quidem contrarium his quæ de adoptionis pœnitentia per autores plurimos intimata ſunt, quum Verus poſterior [7] nihil dignum præter clementiam in moribus habuerit, quod imperatoriæ familiæ lumen afferret. Hæc ſunt [8] quæ de Vero Cæſare mandanda literis

1. *Filiamque ſuam Vero non Marco daret.*] Nam Marco affinitas Commodi deſtinata eſt, ut ſcribitur alibi. Cæterùm hæc conditio impleta non eſt: nam Fauſtina Pii Marco nupſit. Vide in Marco & Vero. *Caſaub.*

2. *Sanum principem mori debere, non debilem.*] Æmulatur Hadrianus Veſpaſiani notum dictum: *Imperatorem ſtantem mori debere.* Idem.

3. *Statuas ſanè Ælio Vero per totum orbem coloſſeas poni juſſit.*] Id eò factum, ut omnibus perſuaderetur, Hadrianum pro herede & imperii ſucceſſore Ælium Verum habuiſſe. Statuæ coloſſeæ deorum aut imperatorum erant. Quæ aliis ponebantur, quàmlibet magnis & honoratis viris, erant cujuſque ſtaturæ pares. Græci *ἰσομέτρητας* vocant. *Idem.*

4. *Per totum orbem coloſſeas.*] Coloſſeæ ſtatuæ *κολοσσιαῖαι* Græcis: ut *ἀνδριὰς κολοσσιαῖος*. Sed *coloſſæ* heic libri. *Coloſſæ* igitur ſtatuæ pro coloſſeæ. In Alexandro Severo: *Statuas coloſſas in urbe multas locavit artificibus undique conquiſitis.* *coloſſeas* ſemper reponunt eruditi viri pro *coloſſas*, contra librorum fidem. *Coloſſum* pro *coloſſeum*: ut *Electrum* apud Lampridium, pro *electrinum*. *electri nummi.* ſic *vaſa aurichalca*, pro ex aurichalco. *Salmaſ.*

5. *In familia ipſius Hadriani remanſerat.*] Eadem verba leges apud Capitolinum: ut videantur ambo ex eodem aliquo auctore tranſcripſiſſe. *Caſaub.*

6. *Habeat Reſp. quodcunque de Vero.*] Contrarium eſt apud Victorem alterum: cùm enim Maximinus junior occideretur, non ſuo, ſed patris nomine ac merito, conclamarunt cuncti militari joco, *Ex peſſimo genere nec catulum habendum.* Idem.

7. *Nihil dignum præter clementiam.*] Non video quid hîc faciat vox *dignum*: nam ea ſublata nihil ſententiæ deceſſerit: lux quinimo acceſſerit. Legi poteſt, *nihil admodum.* Idem.

Nihil dignum præter clementiam in moribus habuerit.] *Dignum* hoc loco abſolute ponitur pro *λαμπρὸν* & magnificum, multique meriti, & *ἀξιωματικὸν*. ut dicat nihil habuiſſe dignum in moribus, quod lumen adferret imperatoriæ dignitati, niſi unam, ſi forte, clementiam. *Salmaſ.*

8. *Quæ de Vero Cæſare mandata litteris fuerunt.*] Lege meo periculo: *Hæc ſunt quæ de Vero Cæſare mandanda litteris*

literis fuerunt: [1] de quo idcirco non tacui, quia mihi propoſitum fuit omnes qui poſt Cæſarem dictatorem, hoc eſt divum Julium, vel Cæſares vel Auguſti, vel principes appellati ſunt, quique in adoptionem venerunt, vel imperatorum filii, aut parentes Cæſarum nomine conſecrati ſunt, ſingulis libris exponere, meæ ſatisfaciens conſcientiæ, [2] etiamſi [3] multis nulla ſit neceſſitas talia requirendi.

ris fuerunt. Hæc enim eſſe dicit quæ ſcribenda habuit de Ælio Cæſare: nec aliter Palatinus exhibet & v. ed. atque ita edi curavimus. *Idem.*

1. *De quo idcirco non tacui, &c.*] Perpetuum ſcriptorum horumce vitium, ut idem repetant ſæpiùs. *Caſaub.*

De quo idcirco non tacui.] *Non tacui* pro ſcripſi vel dixi. ut *non jubere* pro vetare. *Salmaſ.*

2. *Etiamſi multis nulla ſit neceſſitas talia requirendi.*] Ain' tu *multis*? ergo quibuſdam. quare iſtis potiùs quàm aliis? Dele vocem *multis*, auctoribus membranis. *Perquirendi* in eiſdem pro *requirendi*. Caſaub.

Etiamſi multis nulla ſit neceſſitas talia requirendi.] Dicit multis non eſſe neceſſitatem talia requirendi, quia pauci ſunt hiſtoriæ curioſi ſtudioſique. ſi qui ſunt autem, neceſſe eſt ut hæc ejuſmodi requirant, quo curioſitati ſuæ ſatisfaciant. *Requirendi* etiam non *perquirendi*, heic habent noſtri. *Salmaſ.*

3. *Multis nulla ſit neceſſitas.*] Illud *multis* retinetur à Palatino. *Grut.*

[1] JULII CAPITOLINI ANTONINUS PIUS AD DIOCLETIANUM AUG.

I [2] TITO AURELIO FULVIO BOIONIO ANTONINO PIO, paternum genus è Gallia Tranſalpina, Nemauſenſe ſcili-

1. JULII CAPITOLINI.] De ætate qua vixit hic ſcriptor, ſatis initio dictum eſt. cætera de illo nobis hodie incognita: ut & de Cornelio Capitolino. *Caſaub.*

JULII CAPITOLINI.] Meminit hujus Julii Capitolini Flavius Vopiſcus in Probo, inter eos ſcriptores qui verius quam elegantius ſcripſerunt. *Salmaſius.*

2. TITO AURELIO FULVIO BOIONIO ANTONINO.] Regius, *Fulvo Ionio*, quorum prius rectum eſt: rarò enim Romanorum cognomina in *jus* terminabantur: hoc autem cognomen tulit Pius ab avo & patre: quorum uterque mox in vulgatis libris *Aurelius Fulvius* nominatur: in Regio ſemper *Fulvus*. at *Ionio* perperam pro *Boionio*. Unde habuit Pius hoc nomen, fortè ab avia materna Bovinia Procella, cùm heres ab illa fuiſſet ſcriptus. *Boionius* idem ac Bovinius. alii non hunc, ſed Marcum vocant Boionium. *Caſaub.*

TITO AURELIO FULVIO BOIONIO.] In Palatino pro *Fulvo Boionio*, leges

ſcilicet, avus Titus Aurelius Fulvius, qui per honores diverſos [1] ad ſecundum conſulatum & præfecturam urbis pervenit. Pater Aurelius Fulvius, [2] qui & ipſe fuit conſul, [3] homo caſtus & integer. [4] avia materna [5] Boionia Procilla, mater Arria Fadilla. avus maternus [6] Arrius Antoninus, bis conſul, homo ſanctus, & qui Nervam miſeratus eſſet quòd imperare cœpiſſet. ſoror uterina, Julia Fadilla. vitricus Julius Lupus conſularis. ſocer Annius Verus. [7] uxor Annia Fauſtina. filii mares duo, duæ fœminæ, gener per majorem filiam, Lamia Syllanus; per minorem, Marcus Antoninus fuere. Ipſe Antoninus Pius natus eſt tertiodecimo Cal. Octobres, [8] ſub Domitiano duodecimo, &

leges unica voce, *Fulboionio.* manifeſto pro *Fulbo Boionio.* *Fulbo* autem pro *Fulvo.* & ita in ſequentibus ſemper ſcriptum invenitur: quod & lapides & vetera monumenta confirmant. *Salmaſ.*

TITO AVRELIO FVLVIO BOIONIO.] Sic & Palat. etiam infra. ſed heic tamen junctim, *Fulboionio.* nimirum repeti debebat ſyllaba *Fulbo Boionio.* Grut.

1. *Ad ſecundum conſulatum.*] Bis conſul fuit principe Domitiano: in priore conſulatu collegam habuit Domitianum undecies: poſteriorem geſſit quadriennio poſt collega Atratino. *Caſaubonus.*

2. *Qui & ipſe fuit conſul.*] Suffectus, ut opinor, non ordinarius. nam in Faſtis tacetur ejus nomen. *Idem.*

3. *Homo triſtis & æger.*] Scripta lectio, *homo caſtus & integer.* Idem.

Homo caſtus & integer.] Palatinæ membranæ & editio Mediol. *homo triſtis & integer.* morum triſtitia in laude ponitur ſæpius apud iſtos authores. Triſtibus autem iſtis opponuntur, ἐκ διαμίτῃς homines læti & lætæ vitæ. Triſtis igitur hoc loco ſeverum ſignificat. *Salmaſ.*

Homo triſtis & integer.] Ita Palatinus, & malui, quàm quod in aliis, *homo caſtus & integer.* quippe *triſtis* idem cum ſevero, qualis deſcribitur Cato. *Grut.*

4. *Avia materna Bovinia Fadilla.*] *Boiunia* non *Bovinia* legit bonæ notæ liber Palatinus. nec dubium quin debeat ſcribi, *Boionia.* ab hac igitur avia materna Boionia Fadilla, Boionius nomen habuit Antoninus Pius. *Boionia Procella: Boionia Antulla* in ſaxis. *Salmaſ.*

5. *Bovinia Procilla.*] Eſt in Pal. *Boiunia*, ut proculdubio fuerit *Boionia*, habueritque nomen matris ſimul ac patris. *Grut.*

6. *Arrius Antoninus bis conſul.*] Hic eſt quem inter ſuffectos conſules nominat Caſſiodorus in ultimo Domitiani anno. *Caſaub.*

7. *Uxor Annia Fauſtina.*] Quæ & Galeria Fauſtina dicitur initio vitæ Marci. *Idem.*

8. *Sub Domitiano duodecimo & Dolabella* Coss.] Factum aliquid ſub illo aut illo principe latinè dici ſcio: ſub conſulibus illis, an Latinum ſit viderimus: certè non eſt uſitatum. Quare legebam hîc, *ſub Domitiano, ipſo duodec. & D. C.* ſed aliter ſcripti medentur. Nam in libro Puteani, pro *ſub*, exaratum *Fl.* quare ſcribe, *Flavio Domitiano.* Idem.

Flavio Domitiano.] Sic & Palat. non *ſub Domitiano.* Excerpta neque *ſub* habent, neque *Flavio*; ſed tantum, *natus eſt* XIII. *Kal. Octobris Domitiano duodecies.* Grut.

1. In

mo, & Cornelio Dolabella Coſs. [1] in villa Lanuvina: [2] educatus Lauri in Aurelia: ubi poſtea palatium extruxit, cujus hodieque reliquiæ manent. Pueritiam egit cum avo paterno, mox cum materno, omnes ſuos religiosè colens: atque adeò & conſobrinorum & vitrici & multorum affi-
2 nium hereditate ditatus eſt. [3] Fuit vir forma conſpicuus, ingenio clarus, moribus clemens, nobilis vultu, & placidus ingenio, ſingularis eloquentiæ, nitidæ literaturæ, præcipuè ſobrius, diligens agri cultor, mitis, [4] largus, alieni abſtinens, [5] & omnia hæc cum menſura & ſine jactantia. In cunctis poſtremò laudabilis, [6] & qui meritò Numæ Pompilio

1. *In villa Lanuvina.*] Scripti, *Lavinia.* nihil intereſſe inter Lavinium & Lanuvium, multis diſputat illuſtriſſimus Scaliger. Videntur Pii majores qui in Italiam primi è Gallia noſtra migrarunt, apud Lanuvium municipinm conſediſſe. ideo ſcribit de Pio Aurelius Victor, *vir veterrimæ familiæ è Lanuvino municipio.* at Romæ ſeriùs innotuit hæc familia: Villæ hujus Lanuvinæ & Lampridius meminit initio vitæ Commodi. *Caſaub.*

In villa Lanuvina.] Ita Palatinus, non *Laviniana.* hæc villa Antonini Lanuvina dicta ſic videtur quod vicina eſſet Lanuvio municipio. è quo municipio originem duxiſſe Antoninum Pium ſcribit Aurelius Victor. Marcus Antoninus de vita ſua ut patrem Antoninum Pium valde in veſtitu civilem & communem fuiſſe oſtendat, ſcribit eum ſæpius Lanuvii viſum eſſe tunicatum. nam in municipiis Italiæ tunicati fere omnes, non togati. *Salmaſ.*

2. *Educatus Lauri in Aurelia.*] Hâc petebantur Etruſci. in ea via ad XII. ab urbe lapidem fuit villa Pii, ubi & educatus eſt, & mortuus. *Lorium* & *Laurium* ea villa nominatur infrà, & Eutropio, Euſebio, aliis. Græcè Λωρεόν. *Caſaub.*

Educatus Lauri in Aurelia.] Melius ſcribatur *Lori* ex veteribus libris. *Lorium* infra nominatur. *Lorios* vocat Aurelius Victor: *Igitur Aurelius ſocero apud Lorios anno vitæ poſt quintum & ſeptuageſimum mortuo, confeſtim Lucium Verum in ſocietatem potentiæ accepit.* Laurentium autem quo ſeceſſit Commodus peſtis tempore, longe ab hoc Lorio diverſum, & in via Hoſtenſi, non longe à Lanuvio. *Salmaſ.*

Educatus Lauri.] Pal. *Lori*; quod eodem quidem recidit, ſed tamen notandum fuit. nam & poſtea eadem iterum formâ comparet in noſtro. *Gruterus.*

3. *Fuit vir forma conſpicuus.*] Totam hanc periodum ex fide veteris & optimi libri ſic diſtinguendam & conſtituendam cenſeo: *Fuit vir forma conſpicuus, clarus moribus, clemens, nobilis, vultu placidus, ingenio ſingulari, eloquentiæ nitidæ, litteraturæ præcipuæ, ſobrius, diligens agri cultor, mitis, largus, &c.* Salmaſius.

4. *Largus, alieni abſtinens.*] Scribe, *largus ſui, alieni abſtinens.* ex Roberto Bonon. *Caſaub.*

5. *Et omnia hæc cum menſura.*] Imitatur illud Terentianum: *& tamen omnia hæc mediocriter.* Idem.

6. *Et qui meritò Numæ Pompilio comparatur.*] Sanè meritò: nam quem potiùs cum Numa, qui ſacra & ceremonias Romæ conſtituit, componas, quàm cum cui ſua pietas cognomen peperit Pii? *Idem.*

1. *Ut!*

Pompilio ex bonorum ſententia comparatur. *Pius* cognominatus eſt à ſenatu, [1] vel [2] quòd [3] ſocerum feſſa jam ætate, manu, præſente ſenatu, levaverit: (quod quidem [4] non ſatis magnæ pietatis eſt argumentum, quum [5] impius ſit magis qui iſta non faciat, quàm pius qui debitum reddat) vel quòd eos quos Adrianus [6] per malam valetudinem occidi juſſerat, reſervavit: [7] vel quòd Adriano contra omnium ſtudia, poſt mortem infinitos atque immenſos honores decrevit: vel quòd, quum ſe Adrianus interimere vellet, ingenti cuſtodia & diligentia fecit ne id poſſet admittere: [8] vel quòd verè natura clementiſſimus, & nihil temporibus ſuis aſperum fecit. Idem [9] fœnus trientarium, hoc

1. *Vel quod ſocerum feſſa jam ætate, manu.*] Hæc aliter concipiuntur in illo optimo: *Vel quod ſoceri feßi jam ætatem manum præſente ſenatu levaret.* Lege: *Vel quod ſoceri feßi jam ætate manum præſente ſenatu levaret.* Manum igitur levare hominis ætate jam feſſi, eſt manum ejus ſuſtentare & quaſi ſcipionis vicem ſe ſupponere. quod κυφίζειν χεῖρα dixit Heliodorus in re ſimili. ſic *attollere palmas*, Valerio Flacco lib. IV. *Salmaſ.*

2. *Quod ſocerum feſſa jam ætate, manu.*] Pal. integer, *quod ſocer feßi jam ætatem*, neque aliter excerpta. fortè, *quod ſoceri feſſam jam ætatem, manu.* Grut.

3. *Socerum feſſa jam ætate.*] Malim *feſſum.* Caſaub.

4. *Non ſatis magnæ pietatis argumentum eſt.*] Scribe, *non ſatis magnum.* Idem.

5. *Impius ſit magis qui iſta non faciat, quàm pius qui debitum reddat.*] Turpiter aliquem ſe jactare, qui tantum fecerit officium ſuum; pluribus oſtendi veterum ſententiis, in ludo Diſcurſuum meorum. *Grut.*

6. *Per malam valetudinem.*] Bonus & antiquus auctor dixiſſet, per valetudinem. ſed *malam valetudinem* dicebant, & unica etiam voce, *malevaletudinem.* in actis paſſionis beati Cypriani manuſcriptis, *benevaletudo* pro bona valetudo. *Salmaſ.*

7. *Vel quòd Hadriano contra omnium ſtudia, &c.*] Ex omnibus quæ adferuntur hic, iſtam potiſſimum rationem probo. magnis enim laboribus Pio conſtitit, ut hæc poſtrema pietatis officia parenti ſuo præſtaret, cujus memoriam ſenatus cupiit damnare. cùm igitur ſtudio huic ſuo pietatis nomen neceſſariò prætenderet; puto inde illi partum Pii cognomen. Hæc quoque, niſi fallor, cauſſa eſt, cur ludos Puteolis in honorem Hadriani à ſe inſtitutos, Pialia ſive Εὐσέβεια Pius idem nuncuparit. *Caſaubonus.*

8. *Vel quod verè natura clementiſſimus.*] Romani quem laudatum volebant à clementia, *pium* vocabant. Vulcatius Gallicanus in Avidio Caſſio, *Hanc Marci clementiam ſenatus his acclamationibus proſecutus eſt: Antonine pie, dii te ſervent, Antonine clemens, dii te ſervent.* Idem.

9. *Fœnus trientarium, hoc eſt minimis uſuris exercuit.*] Sapiunt gloſſema hæc, *hoc eſt minimis uſuris.* fortaſſe inducenda: quæ tamen libri omnes retinent. Trientarium fœnus, ſive, uſuræ trientes ſunt, cùm centeſima redigitur ad trientem, & pro centum, non duodena annua, ſed quaterna tantùm penduntur. Pii exemplum retulit optimus Alexander: qui *fœnus publicum trientarium exercuit, ita ut pauperibus pleriſque ſine uſuris pecunias dederit.* Idem.

hoc eſt minimis uſuris exercuit, ut patrimonio ſuo plurimos adjuvaret. Fuit quæſtor liberalis, prætor ſplendidus, [1] conſul cum Catilio Severo. Hic in omni vita privata in agris frequentiſſimè vixit: ſed clarus in locis omnibus fuit. Ab Adriano [2] inter quatuor conſulares, quibus Italia committebatur, electus eſt [3] ad eam partem Italiæ regendam in qua plurimùm poſſidebat, ut Adrianus viri talis &
3 honori conſuleret & quieti. Huic quum Italiam regeret, imperii omen factum eſt. Nam quum tribunal aſcendiſſet, inter alias acclamationes dictum eſt, *Auguſte, dii te ſervent.* [4] Proconſulatum Aſiæ ſic egit, ut ſolus avum vinceret. In proconſulatu etiam ſic imperii omen accepit. Nam quum [5] ſacerdos fœmina Trallis ex more proconſules ſemper

1. *Conſul cum Catilio Severo.*] Quarto Hadriani anno. *Idem.*

2. *Inter quatuor conſulares.*] De his in vita Hadriani. *Idem.*

3. *Ad eam partem Italiæ regendam in qua plurimum poſſidebat.*] Hadrianus ut Antonini Pii honori conſuleret & quieti, cum quattuor conſularibus regendam totam Italiam daret, Antonino commiſit eam partem Italiæ in qua plurimos agros habebat. Ea videtur eſſe Campania: nam ibi plurimum poſſidebat ille, & ibi libenter eſſe ſolebat. *Salmaſ.*

4. *Proconſulatum Aſiæ ſic egit, ut ſolus avum vinceret.*] Avus hic quem intelligit, eſt Pii avus maternus Arrius Antoninus. Ambo proconſules Aſiæ fuerunt, & Pius, & avus. De avo illius Proconſule Aſiæ, & immortali laude quam inde reportavit, Plinius in epiſtola ad ipſum Arrium Antoninum. *Quòd ſemel atque iterum conſul fuiſti ſimilis antiquis, quòd proconſul Aſiæ qualis ante te, qualis poſt te vix unus aut alter, (non ſinit enim me verecundia tua dicere, qualis nemo) quòd ſanctitate, quòd auctoritate, ætate quoque princeps civitatis, eſt quidem venerabile ac pulchrum: ego tamen te vel magis in remiſſionibus miror.* Ingentem, ut vides, integritatis & prudentiæ famam ex ea provincia reportaverat Arrius: ut non dubitet Plinius omnibus illum anteponere, qui ante ipſum aut poſt ipſum Aſiam rexerant. Hinc cognoſcimus cur dicatur Pius à Capitolino, *ſolus in ſuo proconſulatu avum viciſſe.* Quod Plinii epiſtolas ad Arrium Antoninum ſcriptas vir illuſtriſſimus Pio miſſas putat: id verò temporum ratio manifeſtiſſimè revincit. Nam Arrius ille cui Plinius ſcribebat, ſenex tum capularis erat, duobus conſulatibus, & proconſulatu illo Aſiæ multos antè annos functus, otio ſ[illegible]idem redditus. ſcriptæ autem ſunt epiſtolæ illæ à Plinio, ſub primos Trajani annos: qua tempeſtate conſtat Pium, vix ex ephebis egreſſum, primos adoleſcentiæ annos attigiſſe. *Caſaub.*

Proconſulatum Aſiæ ſic egit.] Hujus proconſulatus meminit Philoſtratus in Polemone: Ἦρξε μὲν γὰρ, inquit, πάσης ὁμοῦ Ἀσίας ὁ Ἀντωνῖνος. Quo in proconſulatu quam moderate clementerque ſe geſſerit fidem faciet ſuavis & lepida hiſtoria quæ apud Philoſtratum refertur. *Salmaſ.*

5. *Sacerdos fœmina Trallis.*] Scribe, *Trallibus.* Caſaub.

Sacerdos fœmina Trallis.] Nihil variant noſtri codices. *Tralli* autem pro *Tralles,*

ſemper hoc nomine ſalutaret, non dixit, *Ave proconſul*, ſed, [1] *Ave imperator*. [2] Cyzici etiam de ſimulacro dei ad ſtatuam ejus corona tranſlata eſt. Et poſt conſulatum in viridario taurus marmoreus,[3] cornibus ramis arboris accreſcentibus, appenſus eſt. [4] Et fulgur cœlo ſereno ſine noxa in ejus domum venit. Et in Hetruria [5] dolia quæ defoſſa fuerant, ſupra terram reperta ſunt. Et [6] ejus ſtatuas in omni Hetruria [7] examen apum replevit. [8] Et ſomnio ſæpe monitus, [9] ſe penitus ejus Adriani ſimulacrum inſerere. Proficiſcens ad proconſulatum, filiam majorem amiſit. De hujus uxore multa

Tralles, vel Τράλλεις, non inuſitato metaplaſmo. Alias Τράλλοι, populus Illyricus. legi etiam poſſet, *Tralli*: nam Trallis urbs illa Græce dicitur, Τράλλις. *Salmaſ.*

1. *Ave imperator.*] Eadem ſalutatio à populo Rom. facta, etſi aliud cogitante, omen Trajano fuit imperii: ut in Panegyrico narrat Plinius. *Caſaub.*

2. *Cyzici etiam de ſimulacro Dei.*] *Cilici* conſtanter heic libri. unde & vet. ed. *Ciliciæ.* ſed omnino *Cilici* pro *Cidici*, nam ita ſcribebant. *Salmaſ.*

3. *Cornibus ramis arboris accreſcentibus, appenſus eſt*] Cùm eſſet in viridario taurus marmoreus poſitus, arbor proxima teneros ramos primùm ſubmiſit tauri cornibus: deinde cùm paulatim creſcerent, & cornua & ipſum tandem taurum ſuſtulerunt: ut videretur ſic appenſus cornibus, tanquam aliquod donarium ſtudio & induſtria dedicantium ibi poſitum. digna planè res admiratione, & quæ meritò ſit habita prodigii loco. *Caſaub.*

4. *Et fulgur cœlo ſereno, &c.*] Fulgur etiam pro fulmine poſuerunt. *Idem.*

5. *Dolia quæ defoſſa fuerant.*] In horreis dolia defodere moris erat: quod è ſcriptoribus rei ruſticæ, poëtis & juriſconſultis notiſſimum. *Idem.*

6. *Ejus ſtatuas in omni Hetruria examen apum replevit.*] Examen apum συμβολικῶς populorum multitudinem denotabat. quare hoc portentum futiles augures ſic interpretati ſunt, quaſi omnes gentes in fidem Arrii Antonini, qui poſtea Pius, ſe dedituræ eſſent. *Idem.*

7. *Examen apum replevit.*] Palatinus, *apium.* ſic *civitatium*, *hominium* Salluſtio. *Salmaſ.*

8. *Et ſomnio ſæpe monitus ſe penitus, ejus Adriani ſimulacrum inſerere.*] Optime ad veritatem emendabat doctiſſimus Caſaubonus: *Penatibus ſuis Adriani ſimulacrum inſerere.* Sed penates ſimpliciter, pro ædibus vel domo fere accipiuntur. itaque Deos penates ſemper addunt, qui de diis volunt intelligi. Palatinus codex habet: *ſed pennus ejus.* puto ſic poſſe reſcribi: *ſe D. penus*, hoc eſt compendioſe: *ſe diis penatibus ejus. ejus* autem pro *ſuis*: nec mutandum. ſic enim alibi loquuntur iſti authores. monitus igitur Antoninus inter deos penates ſuos ſimulacrum Adriani inſerere. *Idem.*

9. *Se penitus ejus Hadriani ſimulacrum inſerere.*] Corruptiſſima lectio, etiam in veteribus. Legendum cenſeo, *Et ſomnio ſæpe monitus eſt, penatibus ſuis Hadriani ſimul. inſ.* non longè diſcedimus à lectione edita. ſententia verò optima, & ut arbitror certiſſima. Filii apud Romanos patres mortuos loco numinum colebant: ut ad Suet. obſervamus. Quare Pius cùm juberetur Hadrianum inter penates ſuos referre, in ſpem inducebatur & adoptionis & imperii. Hæc certiſſima ſunt. *Caſaub.*

multa dicta ſunt [1] ob nimiam libertatem & vivendi facilitatem, quæ iſte cum animi dolore compreſſit. Poſt proconſulatum, in conſiliis Adriani Romæ frequens vixit, [2] de omnibus quibus Adrianus conſulebat, mitiorem [3] ſen-
4 tentiam ſemper oſtendens. Genus ſanè adoptionis tale fertur: Mortuo Ælio Vero quem ſibi Adrianus adoptaverat & Cæſarem nuncupaverat, dies ſenatus habebatur. [4] Eò Arrius Antoninus ſoceri veſtigia levans venit, atque idcirco ab Adriano dicitur adoptatus: quæ cauſa ſola eſſe adoptionis nec potuit omnino nec debuit, maximè quum & ſemper rempub. bene egiſſet Antoninus, & in proconſulatu ſe ſanctum gravemque præbuiſſet. [5] Ergo quum eum Adrianus adoptare ſe velle publicaſſet, acceptum eſt ſpatium deliberandi utrum arrogari ab Adriano vellet. Adoptionis lex hujuſmodi data eſt: ut quemadmodum Antoninus ab Adriano adoptabatur, ita ſibi ille adoptaret M. Antoninum fratris uxoris ſuæ filium, & L. Verum, Ælii Veri qui ab Adriano adoptatus fuerat, filium, qui poſtea Verus Antoninus eſt dictus. Adoptatus eſt v. Calend. Martias die, in ſenatu gratias agens quòd de ſe ita ſenſiſſet Adrianus: [6] factuſque eſt patri & in imperio proconſu-

1. *Ob nimiam libertatem facilitatemque vivendi.*] *Libere vivere* dicuntur qui genio indulgent ſuo, lætamque & hilarem in voluptatibus degunt vitam. & hæc libertas vivendi appellatur, quam alibi licentiorem vitam appellat & liberam. & hoc ſenſu *vindemia libera* dicebatur Heliogabalo, quam libere licenterque, hoc eſt jocoſe atque hilare tranſigerent. ita Græci ἐλευθέρους vocant homines amatores & delicioſe viventes. ſic ἐλευθερίαν dicebant pro hilaritate, & jocoſa vita. unde ἐλευθεριάζειν, ridere, & hilarem ſe præbere. *Salmaſ.*

2. *De omnibus de quibus Hadrianus conſulebat, mitiorem ſententiam ſemper oſtendens.*] Nemini iſtud umquam vitio fuit, ſed laudi; ut palam feci productis exemplis ad illa Taciti de M. Lepido: *Pleraque à ſævis adulationibus aliorum in melius deflexit.* Grut.

3. *Sententiam ſemper oſtendens.*] Græcum eſt, γνώμην ἀποφαίνειν. *Caſaub.*

4. *Eò Arrius Antoninus, ſoceri veſtigia levans, venit.*] Alii genitorem ajunt fuiſſe, non ſocerum. *veſtigia levare*, venuſtè, pro ingredientem ſublevare manu, & ὑποβαστάζειν. *Idem.*

5. *Ergo cum quum Hadrianus.*] *Ergo quum eum Hadrianus adoptare ſe velle publicaſſet.* ita Pal. *Salmaſ.*

6. *Factuſque eſt patri & in imperio proconſulari, &c.*] Inter principatus titulos & proconſulatus fuit, & tribunitia poteſtas. Exemplum jam inde ab Auguſto: eſtque apud Dionem utriuſque dignitatis origo diligenter expoſita. Græci pro-

conſulari & in tribunitia poteſtate collega. Hujus primum hoc fertur, quòd [1] quum ab uxore argueretur [2] quaſi parum neſcio quid ſuis largiens, dixerit, *Stulta, poſteaquam ad imperium tranſivimus, & illud quod habuimus antè perdidimus.* [3] Congiarium militibus ac populo de proprio dedit, & ea quæ pater promiſerat. Et ad opera Adriani plurimùm contulit: & aurum coronarium, quod adoptionis ſuæ cauſa oblatum fuerat, Italicis totum, [4] medium provincialibus
reddidit. [5] Et patri, quoad vixit, religioſiſſimè paruit. 5
Sed Adriano apud Baias mortuo, [6] reliquias ejus Romam pervexit ſanctè ac reverenter, [7] atque in hortis Domitiæ collocavit: etiam repugnantibus cunctis, inter divos eum retulit. [8] Uxorem Fauſtinam, *Auguſtam* appellari à ſenatu per-

ci proconſulare imperium modò *τὴν ἀρχὴν τὴν ἀνθύπατον* nominant, modò *τὴν τῶν ὑπάτων ἐξουσίαν*. *Caſaub.*

1. *Quum ab uxore argueretur quaſi parum neſcio quid ſuis largiens.*] Haud ſcio quam bene hæc conveniant cum Antonini reſponſo. Arguitur ab uxore Antoninus quaſi parum largiens ſuis: reſpondet ille, poſtquam ad imperium venerint, & illud quod ante habuerant, perdidiſſe. quorum verborum vim mentemque non capio, & facile mihi perſuadeo legendum eſſe: *Quum ab uxore argueretur quaſi carum neſcio quid ſuis largiens*, vel *rarum*. Neſcio quid carum, rem neſcio quam multi pretii: & huic lectioni optime reſpondet dictum Antonini, quo negavit quicquam ſe proprium jam habere, ſed omnia amiſiſſe, quæ habuerit, priuſquam ad imperium tranſiret. *Salmaſ.*

2. *Quaſi parum neſcio quid ſuis largiens.*] Aliis verbis de Marco idem Capitolinus: *Erat haud ſecus rei ſuæ quam in privata domo parcus ac diligens, pro inſtituto patris volens agere, dicere, cogitare.* Caſaub.

3. *Congiarium militibus ac populo.*] Sequitur non longè, *Congiarium populo dedit, militibus donativum addidit.* Sive eadem eſt liberalitas, ſive alia, mirum eſt cur maluerit hanc hiſtoriam ſeparatis locis ponere, quàm unà & ſemel. *Idem.*

4. *Medium provincialibus reddidit.*] Novè, *medium*, pro alicujus rei dimidio. *Idem.*

5. *Et patri quoad vixit religioſiſſime paruit.*] Palatinus: *& patri cum advixit.* Lege, *& patri dum advixit.* *advivere* pro ſimplici vivere. *Salmaſ.*

6. *Reliquias ejus Romam pervexit ſanctè & reverenter.*] Exemplo Tiberii & Caligulæ: de quibus Suetonius lib. II. cap. c. & IV. cap. XIII. *Caſaub.*

7. *Atque in hortis Domitiæ collocavit.*] Hortorum Domitiæ meminit Victor in regione urbis XIV. & Vopiſcus in Aureliano. *Collocare* hîc cave accipias pro condere aut ſepelire: id enim ſignificat quod Græcis *προτίθεσθαι* de mortuis: cùm eos lugendos laudandoſque in veſtibulo domus exponebant. Nam ſimiliter Hadriani reliquiæ in his hortis ſunt expoſitæ, ut illas pop. Rom. inſpiceret ac veneraretur, priuſquàm in ſepulcrum ſive Hadriani molem inferrentur. *Idem.*

8. *Uxorem Fauſtinam Auguſtam appellari à ſenatu permiſit.*] Numiſma antiquum, FAUSTINA AUGUSTA. LAETITIA, S. C. Et in alio, FAUSTINA AUG.

permiſit: *Pii* appellationem recepit. Patri & matri atque avis & fratribus jam mortuis, ſtatuas decretas libenter accepit. Circenſes natali ſuo dicatos non reſpuit, [1] aliis honoribus refutatis.[2] Clypeum Adriano magnificentiſſimum poſuit, & ſacerdotes inſtituit. Factus imperator, nulli eorum quos Adrianus provexerat, ſucceſſorem dedit. [3] Fuitque ea conſtantia ut ſeptenis & novenis annis in provinciis bonos præſides detineret. [4] Per legatos ſuos plurima bella geſſit. [5] Nam & Britannos per Lollium Urbicum legatum vicit, [6] alio muro ceſpititio ſubmotis barbaris ducto: [7] & Mauros ad pacem poſtulandam coëgit: & Germanos

ANTONINI AVG. PII. P. P. CONCORDIA. *Idem.*

1. *Aliis honoribus refutatis.*] *Refutare* etiam apud Ciceronem ſæpe pro ἀποτρέπεσθαι & ἐκβάλλειν. hic mollius, pro non admittere, παραιτεῖσθαι. *Idem.*

Aliis honoribus refutatis.] *Refutare honores* pro non recipere. ſic nummos *refutare*, Solino. *Salmaſ.*

2. *Clypeum Hadriano magnificentiſſimum.*] Genus honoris frequens & notum. vide Pollionem in Claudio. *Caſaubonus.*

3. *Fuitque ea conſtantia, ut ſeptenis.*] Appellat conſtantiam τὴν εὐελπιστίαν Pii, & animum bonæ ſpei plenum: qui illud non metueret, ne præſides provinciarum capti imperandi conſuetudine longi adeò temporis, res novas molirentur. difficillimum eſt enim, ut æquo animo ſub legibus vivant, aſſueti diuturnis imperiis. *Idem.*

Fuitque ea conſtantia.] Conſtantiam heic ſimpliciter accipimus, animi propoſitum certum fixumque, quod demutari non poteſt flectique, quin obtineat quod ſemel decrevit. Hanc ergo conſtantiam tenuit in detinendis bonis præſidibus Antoninus, nec ſibi perſuaderi ſivit ut daret ſucceſſores illis quos bene gerere remp. comperiſſet. ſic conſtantiam ſumit in Marco Antonino: *Sane quamvis eſſet conſtans, erat etiam verecundus.* Conſtantiam opponit verecundiæ: verecundus enim qui animi quadam imbecillitate, & frontis teneritudine nihil poteſt negare. conſtans contra, qui mores ſuos tenet, nec facile mutatur. *Salmaſ.*

Fuitque ea conſtantia, ut ſeptenis & novenis annis in provinciis bonos præſides detineret.] Ita & de Tiberio Tacitus libro 1. Annal. cap. 80. *Grut.*

4. *Per legatos ſuos plurima bella geſſit.*] Pauſanias in Arcadicis: Antoninus prior, inquit, ultro quidem bellum nemini unquam intulit: laceſſitus verò hoſtes validè repulit, & res magnas geſſit. deinde ſubjicit eruditus ille ſcriptor præcipua rerum hujus Pii. *Caſaub.*

5. *Nam & Britannos per Lollium Urbicum legatum vicit.*] Brigantas populum Britanniæ magnis cladibus à Pio fuiſſe affectum teſtis Pauſanias. in nummis tamen non Briganticus, ſed BRITANNICVS appellatur. *Idem.*

6. *Alio muro ceſpititio ſubmotis barbaris ducto.*] Reſpicit priorem illum murum, qui ab Hadriano fuerat exſtructus. *Idem.*

7. *Et Mauros ad pacem poſtulandam coëgit.*] Pauſanias, qui ferè ſolus belli hujus memoriam nobis conſervavit, de pace nihil: ſed hoc ſolum, fugatos Mauros, & in ultimum Africæ angulum, ubi mons Atlas, fuiſſe compulſos. *Idem.*

1. Re-

manos & Dacos & multas gentes atque Judæos rebellantes contudit per præſides ac legatos. In Achaia etiam atque
Ægypto [1] rebelliones repreſſit. Alanos molientes ſæpe re- 6
frenavit: [2] procuratores ſuos modeſtè ſuſcipere tributa juſſit: excedentes modum, rationem factorum ſuorum reddere præcepit: [3] nec unquam lætatus eſt lucro quo provincialis oppreſſus eſt. [4] Contra procuratores ſuos conquerentes libenter audivit. His quos Adrianus damnaverat, in ſenatu indulgentias petiit, [5] dicens, etiam ipſum Adrianum hoc fuiſſe facturum. [6] Imperatorium faſtigium ad ſummam civilitatem deduxit. [7] Unde plus crevit recuſantibus aulicis miniſtris, qui illo nihil per internuntios agente,

1. *Rebelliones repreßit.*] Τοὺς ἀποστατοῦντας. accipio enim ut in epiſtola Fauſtinæ ad Marcum, *Hortor, ut ſi amas liberos, tuos iſtos rebelliones acerrimè proſequaris.* Idem.

2. *Procuratores ſuos modeſte ſuſcipere.*] Bis particulam, *&*, interſerunt heic veteres libri: *Procuratores ſuos & modeſte ſuſcipere tributa jußit & excedentes modum rationem factorum ſuorum reddere præcepit.* Salmaſ.

3. *Nec unquam lætatus eſt lucro.*] Adde, *ullo*, ex veteribus. *Idem.*

4. *Contra procuratores ſuos conquerentes.*] *Contra*, non eſt ἐκ τοῦ ἐναντίας, ut ſæpe ſumitur, pro è contrario: ſed *conqueri contra aliquem* dixit, pro de aliquo. *Caſaub.*

5. *Dicens etiam ipſum Hadrianum hoc fuiſſe facturum.*] Si convaluiſſet, & à furore fuiſſet liberatus. Refero enim ad narrationem memorabilem quæ Lampridio narratur in Alagabalo: *Ex eo emollitam Hadriani inſaniam ferunt, per quam multos ſenatores occidi juſſerat: quibus ſervatis Antoninus Pii nomen meruit, quòd eos poſt ad Senatum adduxit, quos omnes juſſu principis interfectos credebant.* Refertur & ab Aurelio Victore in extremo Hadriano. *Idem.*

6. *Imperatorium faſtigium ad ſummam civilitatem deduxit: unde plus crevit.*] Sic neceſſe eſt. argutè Plinius Panegyr. ad Trajanum, cap. 71. *Cui nihil ad augendum faſtigium ſupereſt, hic uno modo creſcere poteſt, ſi ſe ipſe ſubmittat, ſecurus magnitudinis ſuæ.* Grut.

7. *Unde plus crevit, recuſantibus aulicis miniſtris.*] Scribendum: *Imperatorium faſtigium ad ſummam civilitatem deduxit, unde plus crevit: recuſantibus aulicis miniſtris, qui &c.* quò civiliorem ſe, inquit, exhibebat Pius, eò plus illi reverentiæ præſtabatur. *aulici miniſtri* ſunt fumorum venditores. *recuſare* καταπρεπίστευειν pro indignari, & ferre aliquid impatienter. *Caſaub.*

Unde plus crevit recuſantibus aulicis miniſtris.] Optime diſtinguunt, *unde plus crevit*, eruditiſſimi viri. referendum enim ad faſtigium quod ſic magis creſcebat, quo magis ad civilitatem deducebatur. ſed illud, *recuſantibus aulicis*, non eſt, indignantibus, ſed παραιτουμένοις & repellentibus eos qui ſua opera uti vellent, cum nihil poſſent, ſed ipſe omnia ageret ſciretque Antoninus, nihilque internuntiorum miniſterio nec per aulicos curaret. ut dicam tamen quod ſentio, legendum mihi videtur, *recuſatis aulicis miniſtris*, id eſt rejectis & ab illo miniſterio quod prius obibant ſub aliis imperatoribus, repulſis: cum ſcilicet per internuntios agerentur omnia. *recuſare* autem eſt παραιτεῖσθαι. ut heic *recuſare aulicos*, ſic Ter-

agente, nec terrere poterant homines aliquando, nec ea quæ occulta non erant vendere. Senatui tantùm detulit imperator [1] quantum quum privatus eſſet deferri ſibi ab alio principe optavit. Patris patriæ nomen delatum à ſenatu, quod primò diſtulerat, cum ingenti gratiarum actione ſuſcepit. Tertio anno imperii ſui Fauſtinam uxorem perdidit: [2] quæ à ſenatu conſecrata eſt, delatis circenſibus atque templo, [3] & flaminicis & ſtatuis aureis atque argenteis: quum etiam ipſe hoc conceſſerit [4] ut imago ejus cunctis circenſibus poneretur. [5] Statuam auream delatam à ſenatu poſitam ſuſcepit. M. Antoninum quæſtorem, conſulem petente ſenatu creavit. Annium Verum, qui poſtea dictus eſt Antoninus, ante tempus quæſtorem deſignavit: [6] neque de provinciis neque de ullis actibus quicquam conſtituit [7] niſi quod priùs ad amicos retulit: [8] atque ex eorum ſententia formas compoſuit. [9] Viſus eſt ſanè ab amicis, & cum

tulliano, *recuſare annos*, hoc eſt deponere & exuere. infra, *recuſare remp.* eſt dimittere gubernacula reip. ita hoc loco recuſare aulicos miniſtros dicitur Imperator, qui per illos adiri non vult reliquorum more imperatorum, ſed ipſe civiliter cum omnibus, abſque internuntiorum opera, converſatur & colloquitur. *Salmaſ.*

1. *Quantum quum privatus eſſet deferri ſibi ab alio principe optavit.*] Metius Falconius Nicomachus in ea oratione quam habuit in ſenatu poſtquam Tacitus factus eſſet imperator: *Omnia ſeria, cuncta gravia, & quaſi ipſa reſpublica jubeat, auguranda ſunt: ſcit enim qualem ſibi principem ſemper optaverit: nec poteſt aliud nobis exhibere, quàm quod ipſe deſideravit & voluit.* Caſaub.

2. *Quæ à ſenatu conſecrata eſt.*] Multi nummi teſtantur: ut hic, DIVA. FAVSTINA. PIA. SIDERIBVS. RECEPTA. S.C. *Idem.*

3. *Et flaminicis.*] Extat vetus inſcriptio hæc:

SÆNIÆ. CN. FIL.
BALBILLÆ
SACERDOTI. DIVÆ
FAUSTINÆ. DECURI
ONES. ÆRE. COLLA
TO. OB. MERITA. EJUS.
Idem.

4. *Ut imago ejus cunctis Circenſibus poneretur.*] Notum honoris genus ex Suetonio, & iis quæ ad illum obſervamus libro primo, cap. LXXVI. *Idem.*

5. *Statuam auream delatam à ſenatu poſitam ſuſcepit.*] Poteſt abeſſe τὸ *poſitam.* imò fortaſſe debet. *Idem.*

6. *Neque de provinciis, neque de ullis actibus.*] Regius hoc tantùm, *Neque de ullis actibus.* Idem.

7. *Niſi quod prius ad amicos retulit.*] Bonus Latinitatis auctor dixiſſet: *Neq; de provinciis neque de ullis actibus quicquam prius conſtituit, quam ad amicos retuliſſet.* Salmaſ.

8. *Atque ex eorum ſententia formas compoſuit.*] Principum conſtitutiones, formas vocarunt. *Caſaub.*

9. *Viſus eſt ſanè ab amicis & cum privatis veſtibus.*] Poterat intelligi de toga communi, quæ nihil differret à toga ſenatoria, aut cujuſcumque etiam è civibus

cùm privatis veſtibus, & domeſtica quædam gerens. Tan- 7
ta ſanè diligentia ſubjectos ſibi populos rexit, [1] ut omnia &
omnes, quaſi ſua eſſent, curaret. [2] Provinciæ ſub eo cun-
ctæ floruerunt. Quadruplatores extincti ſunt. Publica-
tio bonorum rarior quàm unquam fuit, [3] ita ut unus tan-
tùm proſcriberetur affectatæ tyrannidis reus, [4] hoc eſt, At-
tilius Tatianus ſenatu puniente, à quo conſcios requiri ve-
tuit, [5] filio ejus in omnibus ſemper adjuto. Periit & Pri-
ſcianus reus affectatæ tyrannidis, ſed morte voluntaria.
De qua conjuratione quæri vetuit. Victus Antonini Pii
talis fuit, ut eſſet opulentia ſine reprehenſione, parſimonia
ſine ſordibus, & menſa ejus per proprios ſervos, proprios
aucupes, piſcatores & venatores inſtrueretur. [6] Balneum
quo uſus fuiſſet, ſine mercede populo exhibuit: [7] nec omni-
no quic-

vibus Romanis. Verùm quia ſequitur, *& domeſtica quædam gerens*, ſic accipiendum, ut Pius ne togatus quidem domi ab amicis fuerit viſus; ſed ſolùm tunicatus, aut, ſi fortè, propter frigus pænulatus. Privatæ veſtes igitur ſunt, qualibus domi homines privati utebantur. *Idem.*

1. *Ut omnia & omnes, quaſi ſua eſſent, curaret.*] Scribe cum Roberto Bonon. *ut omnes & omnia.* Illud *quaſi ſua eſſent*, videtur ei contrarium, quod de Hadriano alibi ſcriptum, ſæpe illum in ſenatu dixiſſe, *Ita ſe Remp. geſturum, ut ſciret populi rem eſſe, non propriam.* Idem.

Ut omnia & omnes quaſi ſua eſſent.] Nihil mutant veteres libri, nec ſane quicquam mutandum. *Salmaſ.*

Ut omnia & omnes, quaſi ſua eſſent curaret.] Collegimus huc pertinentia multa ad illa Othonis ad prætorianos milites: *Minore avaritia aut licentia graſſatus eſſet Titus Vinius, ſi ipſe imperaſſet. nunc & ſubjectos nos habuit, tanquam ſuos; & viles, ut alienos.* libro 1. Hiſt. Taciti cap. 37. f. *Grut.*

2. *Provinciæ ſub eo cunctæ floruerunt.*] Aurelius Victor prudenter & verè de hoc Pio: *Plane docuit*, ait, *eo demum fortunatas urbes fore, ſi regna ſapientiæ ſint:* alludens dictum Platonis. *Caſaub.*

3. *Ita ut unus tantùm proſcriberetur.*] Atqui plures fuerunt ſub Pio affectatæ tyrannidis rei: in his ille Celſus, de quo Fauſtina in epiſtola ad Marcum. *Idem.*

4. *Hoc eſt Attilius Tatianus.*] Alii libri, *Titianus.* periit pridem hæc omnis hiſtoria apud Dionem: neque eſt unde jacturam ſarcias. *Idem.*

Hoc eſt, Attilius Tatianus.] Palatinus & vet. ed *Atilius Titianus.* Salmaſ.

5. *Filio ejus in omnibus ſemper adjuto.*] *Ad omnia ſemper adjuto.* Pal. & editio Mediol. *Idem.*

Filio ejus in omnibus ſemper adjuto.] Inſignis profecto clementia. ſic & de Auguſto erga M. Antonii filium Velleius lib. II. cap. 100. *Grut.*

6. *Balneum quo uſus fuiſſet, ſine mercede populo exhibuit.*] Hoc vult: Pium laviſſe publicè, ſive in publicis balneis, ut de Hadriano dictum: ſed ad balneas ſuo ſumtu paratas & calefactas, poſtquam ipſe exiiſſet, populum gratis admiſiſſe. *Caſaub.*

Balneum quo uſus fuiſſet, ſine mercede populo exhibuit.] Palatinus non agnoſcit illud *ſine.* Grut.

7. *Nec omnino quicquam de vita pri-* vatæ

no quicquam de vitæ privatæ qualitate mutavit. Salaria multis ſubtraxit, quos otioſos videbat accipere, dicens, [1] *Nihil eſſe ſordidius, imò crudelius, quàm* [2] *ſi remp.* [3] *ii arroderent qui nihil in eam ſuo labore conferrent.* [4] Unde etiam Meſomedi lyrico ſalarium imminuit. [5] Rationes omnium provincialium apprimè ſcivit & vectigalium. [6] Patrimonium privatum in filiam contulit: [7] ſed fructus reipub. donavit. [1] Spe-

vatæ qualitate mutavit.] In Hadriano, *Omnia denique ad privati hominis modum fecit.* Caſaub.

1. *Nihil eſſe ſordidius, imò crudelius.*] Quæri poteſt, quàm bene vox *ſordidius* hîc conveniat: eſt enim magnificentiæ propius quàm ſordibus, multos paſcere: quod ante omnia caviſſe Hadrianum ſuperiore libro dictum. Illud verò Alexandri Severi planè divinum dictum: *Nefas eſt, ut diſpenſator publicus in delectationes ſuas & ſuorum convertat id quod provinciales dederint.* Idem.

2. *Si Rempublicam is arroderet, qui nihil in eam ſuo labore conferret.*] Ita etiam præter Regium codicem, membranæ Palatinæ; non, *ii arroderent qui nihil in eam ſuo labore conferrent*, ut retro vulgati. *Grut.*

3. *Ii arroderent.*] Regius, *is arroderet*, &c, *conferret.* Caſaub.

4. *Unde etiam Meſomedi lyrico ſalarium imminuit.*] Lyricus poëta fuit, natione Cretenſis, magnæ temporibus illis famæ. *Idem.*

Unde etiam Meſomedi lyrico.] Hujus lyrici poëtæ etiam hodie extat inter vetera epigrammata carmen Anacreonticum de vitro, quod in Trochaicos numeros redegerunt Critici malo facinore & exemplo. ſic enim reſtituendum, ut lyrici videatur eſſe.

Τὰν ὕαλον ἐκόμιζε
Κόψας ἐργάτας ἀνήρ.
Ἐς δὲ πῦρ ἔθηκε βῶλον
Ὡς σίδηρον αἰθεστῆ.
Αἱ δ' ὕαλος οἷα κηρὸς
Ἐξεχεῖτο παμφάγγιζ.
Φλοξῶν ἐκπυρόμενος.
Θαῦμα δ' ἦν ἰδεῖν βροτοῖς
Ὀλκὸν ἐκ πυρὸς φέροντα,
Καὶ τὸν ἐργάτην τρέμοντα
Μὴ πεσὸν διαῤῥαγῇ.
Ἐς δὲ διπλύχων ἀκμαὶ
Χειλέων ἔθηκε βῶλον. *Salmaſ.*

5. *Rationes omnium provincialium apprimè ſcivit.*] Reg. vocem *omnium* non agnoſcit: Faber mutandam cenſebat in *omnium*. Prima editio, *Rationes provinciarum.* rectè. ſed poſſumus & vulgatam ferre. *omnium provincialium* dixerit, pro omnium redituum & commodorum quæ ex provinciis ad Remp. pervenire ſolent. referendum autem hoc ad imperii rationarium. *Caſaub.*

Rationes omnium provincialium.] Quomodo potuit Antoninus omnium provincialium rationes ſcire? vetus editio cum Palatino legunt: *Omnium provinciarum rationes apprime ſcivit.* Publicas rationes dixit Spartianus in Hadriano: *Omnes publicas rationes ita complexus eſt ut domum privatam quivis paterfamilias diligens non ſatis novit.* Salmaſ.

6. *Patrimonium privatum in filiam contulit.*] Non dicit utrum donatione inter vivos, an mortis cauſſâ facta. infrà de Pio ſuprema ordinante ſcribit: *Privatum patrimonium filiæ reliquit.* Caſaub.

7. *Sed fructus reip. donavit.*] Videbatur magis rationi conſentaneum, ut contrarium fieret: fructus, inquam, filiæ donaret: proprietatem verò Reipublicæ. Fauſtina ſanè quid ex iis prædiis, quorum uſusfructus ad Remp. pertineret, commodi potuerit percipere, præter aliquam fortaſſe oblectationem, non video. *Caſaub.*

1. *Spe-*

[1] Species imperatorias ſuperfluas & prædia vendidit: & in ſuis propriis fundis [2] vixit variè ac pro temporibus: [3] nec ullas expeditiones obiit niſi quòd ad agros ſuos profectus eſt & ad Campaniam, dicens, *gravem eſſe provincialibus comitatum principis etiam nimis parci*: & tamen ingenti autoritate apud omnes gentes fuit, quum in urbe [4] propterea ſederet, [5] ut undique nuntios, medius ut pote, citiùs [6] poſſet accipere. Congiarium populo dedit, militibus donati- 8
vum addidit. Puellas alimentarias in honorem Fauſtinæ, Fauſtinianas conſtituit. [7] Opera ejus hæc extant Romæ, Templum Adriani honori patris dicatum, [8] Græco-ſtadium poſt incendium reſtitutum, inſtauratum amphitheatrum, ſepulcrum Adriani, templum Agrippæ, pons ſublicius, [9] phari reſtitutio, Cajetæ portus, [10] Tarracinenſis portus reſtitutio, [11] lavacrum Oſtienſe, Antiatum aquæ ductus, [1] templa

1. *Species imperatorias ſuperfluas, &c.*] Vide ad Marcum. *Idem.*

2. *Vixit variè ac pro temporibus.*] An tempora Reip. dicit? an tempora anni? nam pro tempore anni, aliter diem diſponebant, & totam vitæ rationem mutabant. Lege Plinii epiſtolas XXXVI. & XL. libri noni. *Idem.*

3. *Nec ullas expeditiones obiit, &c.*] Profectiones principis ab Urbe, appellat Capitolinus *expeditiones*, hoc eſt, *προελεύσεις*: reſpiciens ad eam quæ dicebatur militia Palatina. *Idem.*

4. *Propterea ſederet.*] Reg. *reſideret.* Idem.

5. *Ut undique nuntios, medius, &c.*] Faber, locum hunc, ita cenſebat ſcribendum, *ut undique nuntios meliùs poſſet accipere.* Nos, mutata diſtinctione, ita ſcribimus: *ut undique nuntios (medius ut pote) citiùs poſſet accipere.* Appellat medium, qui in medio imperio ſedeat: regia videlicet urbe, & capite imperii, Roma: quam undique longè lateque diffuſæ provinciæ in orbem cingebant. *Idem.*

Ut undique nuntios medius, ut pote, citius poſſet accipere.] Vera eſt diſtinctio quam adhibet vir eruditiſſimus: *Ut undique nuntios, medius ut pote, citius poſſet accipere.* Salmaſ.

6. *Poſſet accipere.*] Ad oram adſcriptum habebat Pal. *anticipare* pro accipere. *Idem.*

7. *Opera ejus extant Romæ.*] Diſtingue: *Opera ejus hæc extant. Romæ, &c.* Caſaub.

8. *Græcoſtadium.*] Græcoſtaſis dicitur aliis. *Idem.*

9. *Phari reſtitutio, Cajetæ portus.*] Malim uno ſpiritu hæc legere, *Phari reſtitutio Cajetæ portus.* ut non diverſa opera duo denotentur, ſed unicum. Phari tempore Plinii duo tantùm videntur fuiſſe in Italia, Puteolis & Ravennæ. poſtea plures ſunt factæ. *Idem.*

10. *Tarracinenſis portus reſtitutio.*] Cajetano & Tarracinenſi poterat adjicere Puteolanum, ſive coloniæ Flaviæ. quem à Pio fuiſſe ornatum novis munitionibus pilarum vice, teſtatur hodieque veteris inſcriptionis fragmentum. *Idem.*

11. *Lavacrum Oſtienſe.*] Reg. *lavatorium Oſtienſe.* vox ſequioris ſeculi lecta nobis & alibi. *Idem.*

[1] templa Lanuviana. Multas etiam civitates adjuvit pecunia, ut opera vel nova facerent, vel vetera reſtituerent: ita ut & magiſtratus adjuvaret, & ſenatores urbis ad functiones ſuas. Hereditates eorum qui filios habebant, repudiavit. [2] Primus conſtituit ne pœnæ cauſa legatum relictum maneret: ſucceſſorem viventi bono judici nulli dedit,[3] niſi Orphito præfecto urbi, ſed petenti. Nam [4] Gavius Maximus præfectus prætorii uſque ad XX. annum ſub eo pervenit, vir ſeveriſſimus, cui Tatius Maximus ſucceſſit. In cujus demortui locum duos præfectos ſubſtituit, Fabium Repentinum & Cornelium Victorinum. [5] Sed Repentinus [6] famoſa voce percuſſus eſt quòd per concubinam principis ad præfecturam veniſſet. Uſque adeo ſub eo nullus percuſſus eſt ſenator, ut etiam parricida confeſſus in inſula deſerta poneretur, quia vivere illi naturæ legibus non licebat. Vini, olei, & tritici penuriam [7] per ærarii ſui damna

emendo

1. *Templa Lanuviana.*] Regius, *Laviniana*: ita paſſim ubique Lavinium & Lanuvium invicem permutantur. *Idem.*

2. *Primus conſtituit ne pœnæ cauſſa legatum relictum maneret.*] Qui pro *maneret* corrigunt *valerét*, errant, nec locutionibus juriſconſultorum aures habent ſatis tritas. Pœnæ nomine inutiliter legari diſcimus ex legibus multis quà Digeſtorum, quà Codicis: ſed quod hîc obſervat Capitolinus, primum fuiſſe Pium, qui hoc jus ſanciret, neque in Digeſtis, opinor, neque in Codice, neque alibi uſquam legas. *Idem.*

3. *Niſi Orphito præfecto urbi.*] Videtur eſſe L. Cornelius Scipio Orphitus, qui ſub Pio conſul fuit. ejuſdem gentis alter fuit Orphitus Marco principe conſul cum Rufo, qui Orphitiano SCto nomen dedit. *Idem.*

4. *Gavius Maximus.*] Vetus lapis, C. GAVIVS. C. F. STRABO. MAXIMVS. COS. *Idem.*

5. *Sed Repentinus famoſa voce percuſſus eſt.*] Omnes legunt: *ſed Repentinus famoſa percuſſus eſt.* ita noſtri. fortaſſe ſcribendum, *famoſe.* *famoſos* dicebant ſimpliciter cum ſubintelligerent libellos: vel *famoſa*, ſubintelligendo ſcripta. quidni & *famoſas*? ut cantiones & cantilenas ad aliquem infamandum compoſitas & publice cantatas ſubaudiamus. *famoſam vocem* heic nullo modo probare poſſum. *Salmaſ.*

6. *Famoſa voce percuſſus eſt.*] Non probo Regiam & Politiani lectionem, *famoſè percuſſus eſt.* Sic apud M. Tullium *percutere cogitatione.* Caſaub.

Famoſa voce percuſſus eſt.] Pal. non habet *voce* niſi à manu recentiori: adeo ut inclinet ea lectio ad Politiani & Regii codicis ſcripturam, *famoſè percuſſus eſt.* ſi quid tamen mutandum, malim deleto *voce*, retineri *famoſa*, ut ſubintelligatur vel *voce* vel *fama*, vel aliud quid ſimile. nam & infra in M. Antonino, cap. 3. ponitur abſtractè *Imperatoriam*, item in Vero, cap. 6. *Tiberianam*: denique in Opilio, cap. 2. *privatas curare.* Grut.

7. *Per ærarii ſui damna.*] Κυρολογία. nam *damnum* eſt δαπάνη. at *ærarium* pro fiſco principis, ἀκύρως. *Caſaubonus.*

I. *Terræ*

emendo & gratis populo dando, ſedavit. Adverſa ejus 9
temporibus hæc provenerunt: Fames de qua diximus, circi ruina, [1] terræmotus, quo Rhodiorum & Aſiæ oppida conciderunt: quæ omnia mirificè inſtauravit. Et Romæ incendium, quod trecentas quadraginta inſulas vel domos abſumpſit. Et Narbonenſis civitas, & Antiochenſe oppidum, & Carthaginenſe forum arſit. Fuit & inundatio Tiberis. Apparuit & ſtella crinita. Natus eſt & biceps puer, [2] & uno partu mulieris quinque pueri editi ſunt. Viſus eſt in Arabia jubatus anguis major ſolitis, qui ſe à cauda medium comedit. Lues etiam in Arabia fuit. Hordeum in Mœſia in culminibus arborum natum eſt. Quatuor præterea leones manſueti, ſponte ſe capiendos in Arabia præbuerunt. [3] Pharaſmanes rex ad eum Romam venit, pluſque illi quàm Adriano detulit. [4] Pacorum regem Ladis dedit. Parthorum regem ab Armeniorum expugnatione ſolis literis repulit. [5] Abgarum regem ex orientis partibus

[1] ſola

1. *Terræ motus, quo Rhodiorum & Aſiæ oppida conciderunt.*] Regius, *Corinthiorum.* Dio ſuadeat *Cyzicenorum.* ſed pars maxima librorum ſtat ab edita lectione. *Idem.*

2. *Et uno partu mulieris quinque pueri editi ſunt.*] Ego ſuſpicor hîc commiſſum eſſe anachroniſmum, & lapſum memoria Capitolinum. nam videtur Sarapias intelligi, quæ uno fœtu quinque enixa liberos, miſſa eſt Alexandria ad Hadrianum, non autem ad Pium. Magis in hoc genere mirandum eſt, quod apud Euſtathium memini legere. narrat ille paulò ante memoriam ſuam factum, ut illuſtris cujuſdam viri uxor uno partu pueros novem ederet: quorum ſeptem cùm mater ſubmergendos miſiſſet, eos pater, caſu interveniens, ſervavit jam penè fluitantes. Gephyros inde eſſe appellatos, à loco ubi fuerant, niſi adfuiſſet ϑεὸς ἀπὸ μηχανῆς, perituri. *Ca. Idem.*

3. *Pharaſmanes rex.*] Hiberorum. *Idem.*

4. *Pacorum regem Ladis dedit.*] Scribe, *Lazis.* hujus populi nomen, variè corruptum in Latinis codicibus, ex Græcis ſcriptoribus ubique ſic reſtituendum. Nuperæ Ptolemæi tabulæ *Zalas* perperam nominant: in Græco exemplari rectè Λάζαι: quanquam alii Λάζους potiùs dicunt. gens Scythica, quæ Colchorum ditionem inſedit. *Idem.*

Pacorum regem Ladis dedit.] *Ladis* in *Lazis* mutant eruditiſſimi viri, ſed nihil neceſſe. *Ladi* enim ſunt Lazi, ſcribendi more tunc temporis uſitato. *d*, pro *z*. ſic *Cidicos* pro *Cyzicos*, ſupra notabamus. ſic *orydra* pro *oryza*, *Trapedia* pro *Trapezia*. ſic *ſibadia ſacra* Arnobio, quæ Σαβάζια Græcis dicuntur. *Salmaſius.*

Pacorum regem Ladis dedit.] Pal. *Ladiis.* non dubium eſt quin reponi debeat *Lazis.* Grut.

5. *Abgarum regem ex orientis, &c.*] Familiare nomen regulis Orientis Abgarus, vel ut plures Græcorum ſcribunt Αὔγαρος. minùs rectè alii libri *Abgarus.*

[1] ſola autoritate deduxit. [2] Cauſas regales terminavit. [3] Sellam regiam Parthorum regi repetenti, quam Trajanus ceperat, pernegavit. [4] Rimethalcen in regnum Boſphoranum, [5] audito inter ipſum & curatorem negotio, remiſit. [6] Olbiopolitis contra Tauroſcythas in Pontum auxilia miſit: & Tauroſcythas uſque ad dandos Olbiopolitis obſides vicit. Tantum ſanè autoritatis apud exteras gentes nemo habuit, quum ſemper amaverit pacem, eo uſque ut Scipionis ſententiam frequentarit, qua ille dicebat, [7] *Malle ſe unum civem ſervare, quàm mille hoſtes occidere.* [8] Menſes Septembrem atque Octobrem, [9] Antonianum atque Fauſtinianum appellandos decrevit ſenatus, ſed id Antoninus reſpuit. Nuptias filiæ ſuæ Fauſtinæ, quum Marco Antonino eam conjungeret, uſque ad donativum militum celeberrimas fecit. Verum Antoninum poſt quæſturam conſulem

garus. Ferè qui leguntur Abgari, Edeſſæ toparchæ fuerunt. Sed & Perſidis rex quidam Abgarus Spartiano nuncupatur in Severo. *Caſaub.*

1. *Sola autboritate.*] Hinc illa ſunt Victoris junioris: *Orbem terræ nullo bello per annos viginti tres auctoritate ſola rexit.* Idem.

2. *Cauſſas regales terminavit.*] Victor idem, *Adeò trementibus eum atque amantibus cunctis regibus, ut parentem ſeu patronum magis quàm dominum imperatoremve reputarent.* Quod ambitioſe ait Victor de cunctis regibus, veriùs interpreteris tu de regulis aliquot Orientis populorum, qui ſuos illa tempeſtate reges habuerunt; ſed ferè ex imperatoris Rom. ordinatione. *Idem.*

3. *Sellam regiam Parthorum.*] Promiſſam ab Hadriano, ut ſcribit Spartian. *Idem.*

4. *Rimethalcen in regnum Boſporanum.*] Variè depravatum hoc nomen in regio & aliis. etiam Græci reges illorum tractuum plures appellant Ῥομεζάλκας, ſive Ῥοιμηζάλκας. *Idem.*

5. *Audito inter ipſum & curatorem.*] Scrib. *& procuratorem.* Idem.

6. *Olbiopolitis contra Tauroſcythas in Pontum auxilia miſit.*] Olbiopolitæ Græci erant aut certè Græcis mixti: Tauroſcythæ barbari, vel Scythæ, vel Gotthi, ſive Getæ: à quibus etiam Boryſthenem civitatem fuiſſe habitatam auctor eſt Dio Chryſoſtomus, qui omnia illa loca luſtraverat. *Idem.*

7. *Malle ſe unum civem ſervare.*] Hinc ille tantus honos civicæ præ cæteris coronis. *Idem.*

8. *Menſes Septembrem atque Octobrem, Antoninianum atque Fauſtinianum.*] Immo *Antoninum & Fauſtinum.* Antoninus enim menſis & Fauſtinus ab Antonino & Fauſtina, ſicut Julius à Julio, Auguſtus ab Auguſto: non Auguſtanus nec Julianus. *Salmaſ.*

Menſes Septembrem atque Octobrem, Antoninum atque Fauſtinum, &c.] Sic libuit reſcribere, ſuaſu exemplaris Palatini; eò quidem libentius, quod *Julius* & *Auguſtus* menſes ſunt, neque quid tamen additum nomini. vulgò erat, *Antonianum atque Fauſtinianum.* Grut.

9. *Antonianum.*] Scrib. *Antoninianum.* Caſaub.

1. *Apol-*

ſulem fecit. Quum [1] Apollonium quem Chalcide acciverat, [2] ad Tiberianam domum in qua habitabat vocaſſet, ut ei Marcum Antoninum traderet, atque ille dixiſſet, *Non magiſter ad diſcipulum debet venire, ſed diſcipulus ad magiſtrum,* [3] riſit eum dicens, *Facilius fuit Apollonio à Chalcide Romam venire quàm à domo ſua in palatium:* [4] cujus avaritiam [5] etiam in mercedibus notavit. Inter argumenta pietatis ejus & hoc habetur, quòd quum Marcus mortuum educatorem ſuum fleret, [6] vocareturque ab aulicis miniſtris ab oſtentatione pietatis, ipſe dixerit: *Permittite* (inquit) *illi ut homo ſit: neque enim vel philoſophia vel imperium tollit affectus.* [7] Præfectos ſuos & locupletavit & ornamentis conſularibus donavit:

ſi quos

1. *Apollonium quem Chalcide acciverat.*] Scripti, *à Chalcide*, ut paulò pòſt. in antiquis editionibus & regio, hæc urbs ſemper *Calchis* dicitur, non *Chalcis:* quem Ioniſmum cauſſæ nihil eſt cur hîc probemus. Plures fuerunt eadem tempeſtate Apollonii. hic Syrus fuit è Chalcide urbe, cujus præter geographos ſæpe Joſephus meminit: profeſſione Stoicus, ut in Marco ſcribitur, & in Euſebii Chronico: ubi rectè *Chalcidicus* nuncupatur: perperam in Marci vita, *Chalcedonius.* Idem.

2. *Ad Tiberianam domum.*] In Vero Antonino, *educatus eſt in domo Tiberiana.* alibi dicitur Tiberiana ἁπλῶς. *Idem.*

3. *Riſit eum.*] Sed & morem geſſit inſipienti ſapientiæ magiſtro: ad quem itaſſe Marcum juvenem cur dubitemus, cùm etiam *aſcitus jam in imperatoriam dignitatem, tamen ad domum Apollonii diſcendi cauſſa veniret?* auctor Capitolinus. *Idem.*

4. *Cujus avaritiam etiam mercedibus notavit.*] Scripti codices, *in mercedibus.* diverſa nonnihil ſententia: quam & vulgata non incommodam continet. Propter hæc verba dubito ſintne de hoc Apollonio accipienda, quæ ſcribit Marcus imperator libri primi initio. quid enim illis tantis virtutibus magis contrarium quàm hæc μικρολογία, & ſordes? *Idem.*

5. *Etiam mercedibus notavit.*] Sic olim editi: quod cùm etiam ſervaret Pal. prætuli nuper vulgato, *in mercedibus.* Grut.

6. *Vocareturque ab aulicis miniſtris.*] Regius, *& vetaretur*, ſed non admittunt ſequentia. Scribe cum Joſepho Scaligero, *revocareturq;* : nam principium dictionis periit ob verbi præcedentis finem. Nos ſcribebamus, *jocareturque*, παθητικῶς, ut alibi. *Caſaub.*

Vocareturque ab aulicis miniſtris ab oſtentatione pietatis.] Legebam olim, *jocareturque:* atque ita etiam poſtea Caſaubono veniſſe in mentem vidi, verum illud *vocaretur* miro conſenſu retinent libri. ſic ſane verbo *appellari* uſus eſt Lampridius in Commodo: *Appellatus eſt à mimis quaſi obſtupratus, eoſdemque ita ut non apparerent ſubito deportavit.* Ubi *appellari à mimis* eodem plane ſenſu dictum eſt, quo heic *vocari ab aulicis miniſtris.* Salmaſ.

Vocareturque ab aulicis miniſtris ab oſtentatione pietatis.] Sic & Pal. additumque, alias legi, *vetareturque.* malim *avocareturque:* quamquam fortè eadem & publicatæ vis. *Grut.*

7. *Præfectos ſuos & locupletavit & ornamentis conſularibus donavit.*] Non ſo-

los

ſi quos repetundarum damnavit, eorum liberis bona paterna reſtituit, ea tamen lege ut illi provincialibus redderent quod parentes acceperant. [1] Ad indulgentias proniſſimus fuit. [2] Edita munera, in quibus elephantos, [3] & [4] crocutas, & ſtrepſicerotas, & crocodilos etiam atque hippopotamos, & omnia [5] ex toto orbe terrarum cum tigridibus
11 exhibuit. [6] Centum etiam leones una miſſione edidit. Amicis ſuis in imperio ſuo [7] non aliter uſus eſt quàm privatus: [8] quia & ipſi nunquam de eo cum libertis ſuis per fumum

dos prætorii præfectos intelligit; ſed & alios, qui à Pio vel provinciis imponebantur, vel in aliis publicæ rei ſtationibus collocabantur. Hos à benigniſſimo principe conſularibus ornamentis fuiſſe ornatos, non eſt mirum; cùm etiam procuratoribus ſuis ducenariis eadem Claudius ſæpe conceſſerit. *Caſaub.*

1. *Ad indulgentias proniſſimus fuit.*] Politiani codex, *indulgentiam.* potes referre ſive ad reliquorum indulgentias, ſive ad condemnationum. etſi non defuerunt magni principes, qui ab utroque hoc genere indulgentiarum cenſerent ſibi abſtinendum. Lampridius de Alexandro, *Condemnationes & raras eſſe juſſit: & quæ factæ fuerant, non indulſit.* Idem.

Ad indulgentias proniſſimus fuit.] Indulgentiæ criminum, & indulgentiæ debitorum apud auctores dicuntur, ad quas autem indulgentias proniſſimum fuiſſe Antoninum Pium hoc loco velit intelligi Capitolinus, dubium eſſe poſſet, niſi præmiſſa de debitorum indulgentiis ſuaderent accipere. Sed & quæ ſequuntur de munerum editione eodem ſpectare videntur, ad deſignandum nempe munificum magnanimumque imperatoris ingenium. ad utriuſque tamen generis indulgentias proclivem & propenſum fuiſſe Antoninum licet interpretari. *Salmaſ.*

2. *Edita munera in quibus elephantos & crocutas & ſtrepſicerotas*] Neſcio unde *ſtrepſicerotas* huc invexerunt eruditi homines. ad unum enim omnes ſic legunt: *Edita munera in quibus elephantos & corocottas & tigrides & rhinocerotes, crocodillos etiam & omnia ex toto orbe terrarum cum tigridibus exhibuit.* Cur igitur ſtrepſicerotas, pro rhinocerotas ſubſtituerunt? *corocottæ* autem ferè ſemper ſcriptum invenitur in melioris notæ libris, non *crocottæ.* Κοροκότας tamen Græcis appellatur hoc animal. *Idem.*

3. *Et crocutas & ſtrepſicerotas, & crocodilos.*] Scribendum, *corocotas, ſtrepſicerotas, crocodilos.* de utroque genere horum animalium conſule Plinium. *Caſaub.*

4. *Corocottas & ſtrepſicerotas, crocodilos.*] Nimium abit ab his Pal. nam primam vocem expreſſit ut eam heic poſui. in ſequentibus variat. habet enim, *& tigrides, & rhinocerontes. crocodillos, &c.* Grut.

5. *Ex toto orbe terrarum.*] Scripti, *ex omni orbe terrarum* Caſaub.

6. *Centum etiam leones una miſſione edidit.*] Hoc ut magnum in Hadriano notavit Spartianus: *In circo multas feras & ſæpe centum leones interfecit.* Salmaſ.

7. *Non aliter uſus eſt quàm privatus.*] Κοινοπρεπῶς, pro, quàm ut privatus. *Caſaub.*

8. *Quia & ipſi.*] Non diſpliceat, *qui & ipſi.* ſed & *quia* probamus. Eſt verò κοινοπρεπὴς oratio, *& ipſi nunquam cum libertis ſuis:* pro, neque ipſi neque liberti ſui. γεφοικαζίτλω hominis fumos vendentis deſcriptionem petas licet è Lampridii Alexandro. alibi dicuntur iſti in his libris, *dicta factaque principis*

fumum aliquid vendiderunt: ſiquidem libertis ſuis ſeveriſſimè uſus eſt. Amavit hiſtrionum artes: piſcando ſe & venando multùm oblectavit, & deambulatione cum amicis atque ſermone. [1] Vindemias privati modo cum amicis agebat. [2] Rhetoribus & philoſophis per omnes provincias & honores & ſalaria detulit. [3] Orationes plerique alienas eſſe dixerunt quæ ſub ejus nomine feruntur: Marius Maximus ejus proprias fuiſſe dicit. Convivia cum amicis & privata communicavit & publica: nec ullum ſacrificium per vicarium fecit, niſi quum æger fuit. [4] Quum ſibi & filiis honores peteret, [5] omnia quaſi privatus fecit. Frequentavit & ipſe amicorum ſuorum convivia. Inter alia etiam hoc civilitatis ejus præcipuum argumentum eſt,

[1] quòd

principis fumis vendere; vel *fumum de principe vendere*. Attici ſcurræ genus iſtud hominum non καπνοπώλας aut καπνολόγους, ſed καπνοὺς appellarunt, ut ad ſextum Athenæi dicebamus. *Idem.*

1. *Vindemias privati modo cum amicis agebat.*] Feſtum οἰνοφορίων ſoliti etiam Imperatores cum amicis rure agitare. plura de hoc Lampridius in Heliogabalo. *Idem.*

2. *Rhetoribus & philoſophis per omnes provincias, &c.*] Extat veſtigium conſtitutionis hujus in libris juris hodieque, tam in lege ſexta Digeſtorum, De excuſationibus tutorum; quàm in lege quarta, Cod. De profeſſoribus & med. *Idem.*

Rhetoribus & philoſophis per omnes provincias.] Antonino Pio attribuit Capitolinus, quod Aurelius Victor Hadriano tribuere videtur: *Leges, Gymnaſia, doctoreſque curare occœpit. adeo quidem ut etiam ludum ingenuarum artium, quod Athenæum vocant, conſtitueret.* Dio Marcum Athenis idem inſtituiſſe refert: Ὁ δὲ Μάρκος ἐλθὼν εἰς τὰς Ἀθήνας, καὶ μυηθεὶς ἔδωκε μὲν τοῖς Ἀθηναίοις τιμάς, ἔδωκε δὲ καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις διδασκάλους ἐπὶ πάσης λόγων παιδείας μισθὸν ἐτήσιον φέροντας. ἐτήσιος autem ille μισθὸς, erant μυριάδες δραχμαί. hac enim mercede docebant Athenis & Romæ, Philoſophi, oratores, Sophiſtæ, Grammatici. unde paſſim apud Græcos auctores, qui illorum temporum adfines fuere, μυριάδες ἐκ βασιλέως, pro ſalario quod erat conſtitutum philoſophis & oratoribus. Μυριάδες autem efficiunt, monetæ Romanæ quadraginta ſeſtertia, aureos vero quadringentos, at noſtræ, coronatos millenos. *Salmaſ.*

3. *Orationes plerique alienas eſſe dixerunt, &c.*] Ferebantur olim multorum principum orationes, quas vel ipſi in ſenatu recitaverant, vel ad ſenatum miſerant, quoties jus aliquod novum introducere, aut vetus inſtaurare vellent. Hæ ſunt orationes quarum toties in Pandectis & Codice utroque fit mentio. *Caſaub.*

4. *Quum ſibi & filiis honores peteret.*] Filiis quidem diverſos honores petiit: ſibi quem peteret, unus fuit conſulatus. petiit autem hunc geſſitque ter, ex quo factus eſt imperator: cùm antè ſemel fuiſſet Cos. *Idem.*

5. *Omnia quaſi privatus fecit.*] Lege Plinii panegyricum, ubi de Trajano idem. *Idem.*

1. *Quod*

[1] quòd quum [2] domum Omuli viſens, miranſque columnas porphyreticas, requiſiſſet unde eas haberet: atque Omulus ei dixiſſet, *Quum in domum alienam veneris, & mutus & ſurdus eſto*, patienter tulit. cujus Omuli multa joca ſemper pa-
12 tienter accepit. Multa de jure ſanxit, uſuſque eſt [3] juris peritis, [4] Vinidio Vero, [5] Salvio Valente, Voluſio Metiano, [6] Ulpio Marcello, & Jaboleno. Seditiones ubicunque factas, non crudelitate, ſed modeſtia & gravitate compreſſit. [7] Intra urbes ſepeliri mortuos vetuit. [8] Sumptum muneribus gladiatoriis inſtituit. [9] Vehicularium curſum ſumma diligentia ſublevavit. Omnium quæ geſſit, & in ſenatu [1] &

1. *Quod cum domum Omuli viſens.*] In Palatino codice *Omulli*, & infra *Omullus*. aliquando etiam *Omullius*. Salmaſ.

2. *Domum Omuli viſens.*] In ſaxorum inſcriptionibus ſemper eſt *Omollus*. at hic eſt C. Valerius Omollus Verianus, homo conſularis & prudens: ut colligas ex hoc dicto, & item alio quod refert Lampridius in Severo. *Caſaub.*

3. *Juriſperitis Vinidio Vero.*] Scribe ex eodem Palatino: *Vindio Vero.* nam ita etiam in Digeſtis vocatur. *Salmaſ.*

4. *Vinidio Vero.*] Is eſt quem libro quarto & quinto Digeſtorum, Ulpianus Vindium nominat. *Caſaub.*

5. *Salvio Valente.*] Ulpianus lib. VII. De officio proconſulis: *Iiſdem criminibus quibus quis liberatus eſt, non debet præſes pati eundem accuſari; & ita Divus Pius Salvio Valenti reſcripſit.* Refertur in titulo De accuſat. alibi, niſi fallor, nulla in toto jure iſtius mentio. *Idem.*

6. *Ulpio Marcello & Iaboleno.*] *Iabolenus* ſit pro *Zabolenus*, ut *jugum*, ζυγὸν & *Ionarius* pro *Zonarius* apud Nonium. utrumque autem pro *Diabolenus*, quomodo ſcriptum hoc loco repperi, in optimo codice Palatinæ Bibliothecæ. Διαβολή. inde Διαβολινὸς: vel etiam Διαβολῖνος, *Diabolenus*, vel *Diabolinus*. deinde *Zabolenus* & *Iabolenus*: ut *Dieta*, *Zeta*, *Diarritum*, *Zarritum*: & διαίτεγε, ζώτεγε. *Salmaſ.*

7. *Intra urbes ſepeliri mortuos vetuit.*] Mortuos intra urbem neque Romani ſepeliebant, neque Athenienſes, neque alii populi quàm plurimi: quare illorum cauſſa nihil opus hac Pii lege. Sed erant quibus in civitate ſepelire jura municipalia permitterent, ut ſignificat Ulpianus: & de Lacedæmoniis ſcimus ex Plutarcho. *Caſaub.*

8. *Sumtum muneribus gladiatoriis inſtituit.*] Malim *ſtatuit*, vel *conſtituit*: nam hoc vult: impoſitum eſſe modum ſumtibus munerum gladiatoriorum. *Idem.*

Sumptum muneribus gladiatoriis inſtituit.] Inſtituere heic pro ſtatuere: ut *injungere*, pro *jungere*, in Digeſtis ſæpe. *Salmaſ.*

9. *Vehicularium curſum.*] Expoſuimus ad Hadrianum. *Caſaub.*

Vehicularium curſum ſummâ diligentia ſublevavit.] Cum Antonini temporibus curſus publicus, provincialium onus fuerit, & primus eum Severus, ut ſe hominibus commendaret, à privatis ad fiſcum traduxerit, certum eſt Antoninum eum publicum curſum ſublevaret, rationem tantum habuiſſe provincialium qui eum præſtabant. ſublevavit autem curſum publicum Antoninus diplomata paucis largiendo, ac non niſi in publicis ac neceſſariis cauſis evectiones fieri ſinendo: quo plures enim eſſent, quibus curſus uſurpandi licentia daretur, eo majus provincialium onus, & gra-

[1] & per edicta rationem reddidit. [2] Periit anno ſeptuageſimo: ſed quaſi adoleſcens deſideratus eſt. Mors autem ejus talis fuiſſe narratur: [3] Quum Alpinum caſeum in cœna ediſſet avidiùs, nocte rejectavit, [4] atque alia die febre commotus eſt. Tertia die quum ſe gravari videret, M. Antonino remp. & filiam præſentibus præfectis commendavit, [5] Fortunamque auream quæ in cubiculo principum poni

& gravior præſtatio. hinc illa querela Ammiani Marcellini de Epiſcopis curſu publico ultro citroque diſcurrentibus per Synodos, quæ res, ut ait, *rei vehiculariæ nervos ſuccidebat. vehicularius curſus* generalis appellatio publici curſus quæ rhedas, ciſia, veredos, angarias & omnia quæ in curſu publico uſurparentur, ſive vehicula, ſive animalia comprehendit. at clavularis curſus, particularis fuit & ſpecialis. Clavulare carrum dicebatur, quod undique clavulis erat confixum & contextum, & capſum ex clavulis factum habebat, ad res quæ imponerentur retinendas, ne defluerent. quod & in noſtris carris onerariis fieri videmus, quæ undique vallantur & ſudibus vel clabulis muniuntur ne onera impoſita decidant. Latini capſum vocabant. Carrum igitur clavulare adjective dictum: poſtea adjectivum in ſubſtantivum tranſiit, & clabulare abſolute appellatum hoc carri genus, quod clabulas haberet. hoc ita eſſe ut diximus evincet illuſtris locus ex leg. 1. Cod. Theod. de curioſis, qui ex emendatione noſtra ita legendus eſt: *Hi vero pervigili diligentia providebunt, ne quis citra evectionis auctoritatem moveat curſum vel amplius poſtulet quam conceßit evectio; ne habens unius copiam rhedæ, flagitet duas: aut rhedam uſurpet cui birotum, vel veredum poſtulet cui clavulare permiſſum eſt.* Quibus verbis omnia quæ in publico curſu movebantur vehicula continentur, rhedæ, birota, veredi, & clabularia vel carra, quæ alias angariæ dicuntur. *Salmaſ.*

1. *Et per edicta rationem reddidit.*] Similium edictorum exemplum apud Suetonium in Auguſto, cap. XXVIII. & Claudio cap. XVI. *Caſaub.*

Et per edicta rationem reddidit.] Huc pertinet, quod ſcribit Aurelius Victor: *Uſque eo autem mitis fuit, ut cum ob inopiæ frumentariæ ſuſpicionem lapidibus à plebe Romana perſtringeretur, maluerit ratione expoſita placare quam ulciſci ſeditionem. dicta* pro *edicta* ſcriptum habetur in Palatino. nec ſemel ſic ſcriptum in antiquis libris offendimus, *dictum* pro *edictum.* ut contra *edicere* non rarò pro ſimplici dicere. *Salmaſ.*

2. *Periit anno ſeptuageſimo.*] Falſiſſimum: nec difficile eſt rationem inire, cùm de natali Pii ex ipſo Capitolino conſtet. Nam ſi à duodecimo Domitiani conſulatu ad annum deſcendas quo exceſſit Pius, & Marcus imperium ſuſcepit, quatuor & ſeptuaginta annos invenies. Theophilus imperaſſe ſcribit annos XXII. menſes ſeptem, dies ſex. *Caſaub.*

Periit anno ſeptuageſimo.] Convenit hic numerus cum Faſtis Siculis. nam à duodecimo conſulatu Domitiani quo Pium natum tradidit Capitolinus uſque ad conſules Braduam & Verum, quibus idem denatus dicitur, anni ſunt ſeptuaginta. Joannes Gazenſis viginti quattuor annos regnaſſe ſcribit, cum alii fere omnes, aut viginti tres aut viginti duo tantum ponant. *Salmaſ.*

3. *Cùm Alpinum caſeum.*] Caſeus Alpinus, quem Alpes mittunt: Plinius libro XI. cap. XLII. *Caſaub.*

4. *Atque alia die.*] Τῇ ἑξῆς ἡμέρᾳ. *alia* pro altera, ut ſæpe Plautus. *Idem.*

5. *Fortunamque auream, &c.*] Eadem in Marco. hoc ſimulacrum velut pignus

K impe-

poni ſolebat, transferri ad eum juſſit: [1] ſignum tribuno Æquanimitatis dedit: atque ita converſus quaſi dormiret, [2] ſpiritum reddidit apud Lorium. alienatus in febri, nihil aliud quàm de republ. & de his regibus quibus iraſcebatur,
13 loquutus eſt. Privatum patrimonium filiæ reliquit. Teſtamento autem omnes ſuos legatis idoneis proſequutus eſt. [3] Fuit ſtatura elevata decorus. Sed quum eſſet longus & ſenex, incurvareturque, [4] tiliaceis tabulis in pectore poſitis faſciabatur, ut rectus incederet. [5] Senex etiam antequam

imperatoriæ majeſtatis fuit: ideo Fortuna regia nominatur in Severo. *Idem.*

1. *Signum tribuno Æquanimitatis dedit.*] Erit mens auctoris magis perſpicua, ſi ſcribas & hic & in vita Marci, ÆQVANIMITAS. Pro teſſera modò plura, modò pauciora verba dabant: ſæpe unicam vocem. omnium exempla apud Suetonium, quæ nota ſtudioſis, vel noſcenda. Hic vero datur à Pio ſignum verbo, ÆQVANIMITAS: ut ab impuro Cajo, qui tribuno ſignum petenti ſolitus PRIAPVM, aut VENEREM dare. *Idem.*

Signum tribuno æquanimitatis dedit.] Non placet legi *Æquanimitas*, pro æquanimitatis: ſic enim, ſignum æquanimitatis dare dicitur, ut pro ſigno Venerem dare aut Priapum, quemadmodum à Caligula factum narrat Suetonius. Qui *ſignum dabat* imperator nominandi quidem caſu illud enunciabat; Æquanimitas, Venus, Priapus. *Salmaſ.*

2. *Spiritum reddidit apud Lorium.*] De Lorio ſive Laurio villa jam dictum. *Caſaub.*

3. *Fuit ſtatura elevata decorus.*] Poſterior Victor: *Procerus membra, decenter validus.* Diſtingue: *Procerus membra decenter, validus.* Procerum membra decenter vocat, quem Capitolinus ſtatura elevata decorum. *Salmaſ.*

4. *Tiliaceis tabulis in pectore poſitis faſciabatur.*] Petitum ab arte medicinæ exemplum: nam in medicorum libris tabularum hujuſmodi multiplex docetur uſus. Vulgò hodie feminæ ſurrigendo corpori non tiliaceas tabellas, ſed ferulas è balenæ coſta, aut ebeno, aut alia materia non prædura neque rigida pectori apponunt. *Caſaub.*

Tiliaceis tabulis.] Palatinus, *tiliaticeis.* Salmaſ.

5. *Senex etiam antequam ſalutatores venirent, &c.*] Etſi non damno vulgatam lectionem hujus loci; præfero tamen quam olim in ſuis exemplaribus Victor invenit: quæ caput hujus periodi facit caudam præcedentis. Quare ſcribe, *ut rectus incederet etiam ſenex. Antequam ſalutatores, &c.* Verba poſterioris Victoris, qui, ut ſæpe diximus, pleraque ex iſtis auctoribus ϖρὸς ἔπος deſcripſit, ſunt hæc. *Priuſquam ſalutandus prodiret, deguſtans panis aliquantulum, ne frigeſcente circum præcordia per jejunia ſanguine, viribus exeſis, interciperetur, eoque actuum publicorum laboribus minimè ſufficeret.* Idem, ut vides, cum Capitolino dicit Victor; ſed feciſſe hoc Pium ſenem: hoc verò non dicit Victor. *Caſaub.*

Senex etiam antequam ſalutatores venirent.] Non placet mihi diſtinctio quæ viro doctiſſimo placet, ut ſic legamus: *Ut rectus incederet ſenex etiam. Antequam ſalutatores venirent, &c.* Nonne enim ſatis dixiſſe, *Cum ſenex eſſet & incurvus, tiliaticeis tabulis ad pectus poſitis devinciebatur, ut rectus incederet.* Bene: mane enim ſalutabantur imperatores, quibus non erat moris aliquid guſtare priuſquam ſalutarentur. Antoninus vero jam ſenex ad ſuſtentandas vires, paulum ſicci panis ſumebat priuſquam ſalutandus prodiret. *Salmaſ.*

1. Panem

tequam ſalutatores venirent, [1] panem ſiccum comedit ad ſuſtentandas vires. [2] Fuit voce rauca & ſonora, cum jucunditate. A ſenatu divus eſt appellatus, cunctis certatim adnitentibus: [3] quum omnes ejus pietatem, clementiam, ingenium, ſanctimoniam laudarent. [4] decreti etiam ſunt omnes honores qui optimis principibus antè delati ſunt. Meruit & flaminem & circenſes & templum & ſodales Antoninianos: [5] ſoluſque omnium propè principum prorſus ſine civili ſanguine & hoſtili, [6] quantum ad ſeipſum pertinet, vixit: [7] & qui rite comparetur Numæ, cujus felicitatem pietatemque & ſecuritatem ceremoniaſque ſemper obtinuit.

JULII

1. *Panem ſiccum comedit ad ſuſtentandas vires.*] Per *panem ſiccum*, panem ſolum intellige abſque ullo alio pulmento. fuit autem hæc veterum frugalitas, eorum præcipue qui negotioſam vitam τὴν περιστατικὴν agebant, ut matutinis horis ſolo pane deguſtato uſque ad veſperam & tempus cœnæ impranſi perdurarent, adeo ut ne biberent quidem. panis enim ſiccus jentaculum fuit veterum. hinc ἀρτοσιτεῖν pro jentare apud Lucianum. qui panem ſiccum comedere non poterant, aut palmulas, aut uvas paſſas, aut parum mellis Attici vel ſalis cum pane edebant. quidam bibebant, quidam nec bibebant. hinc βυκκίζειν *jentare* veteres Grammatici exponunt, à *buccis* panis quas in jentaculo comedebant. *Idem.*

2. *Fuit voce rauca, &c.*] Regius, *Fuit vocis raucæ & ſonoræ cum jucunditate.* Caſaub.

3. *Cùm omnes ejus pietatem, &c.*] Et harum & cæterarum virtutum teſtimonium Pio exhibent, velut una voce, omnes antiqui ſcriptores: ut videatur non temere pronuntiaſſe Victor alter, *haud dubiè ſine exemplo illum vixiſſe.* multa de ejus laudibus magna quidem, ſed quæ non dubito eſſe vera, Marcus filius patris ſimillimus, in ſexto commentariorum quos de ſe ipſo fecit. Scribit Pauſanias, propter ſummam pietatem & reverentiam erga numen Pii nomen eum inveniſſe: poſſe verò eundem & COMMUNEM PARENTEM ob beneficia omnibus populis præſtita, jure nuncupari. *Idem.*

4. *Decreti etiam ſunt.*] Regius, *Additi etiam ſunt.* Idem.

5. *Soluſque omnium propè, &c.*] Eximia, ſed heu! rara etiam bonorum principum laus: fuiſſe eorum imperium ἀναίμακτον. *Idem.*

6. *Quantum ad ſeipſum pertinet.*] Vel ſe, vel *ipſum* puto παρέλκειν, ex gloſſa natum. *Idem.*

Quantum ad ſeipſum pertinet.] *Seipſum*, pro *ipſum*. ſic enim loquebantur ætate Capitolini vel Spartiani. *Salmaſius.*

7. *Et qui rite comparatur Numæ.*] Scribe ex Palatino & veteri editione: *Et qui rectè comparetur Numæ.* Idem.

JULII CAPITOLINI
[1] M. ANTONINUS PHILOSOPHUS.

1 [2] MArco Antonino in omni vita philoſophanti viro, & qui ſanctitate vitæ omnibus principibus antecellit, pater Annius Verus, qui in prætura deceſſit: [3] avus Annius Verus, item conſul & præfectus urbi, [4] adſcitus in patritios à principibus Veſpaſiano & Tito cenſoribus: patruus Annius

1. M. Antoninus Philosophus.] Omnes libri veteres hanc ἐπιγραφὴν agnoſcunt: cui ſimilis illa in Dionis & Zonaræ codicibus, ΜΑΡΚΟΣ ΑΝΤΩΝΙΝΟΣ Ο ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ. Nos tamen non dubitamus, recentiorum criticorum inventum eſſe, ut inter imperatoris hujus titulos Philosophi appellatio locum habeat. Omnes antiquæ hiſtoriæ hoc cognomen ignorant: omnes ſaxorum inſcriptiones: omnes nummi, qui extant etiam hodie quàm plurimi. & meritò: cur enim eo nomine optimum & minimè ambitioſum principem afficerent, quod neque ille vivus, quæ fuit ipſius moderatio, agnoviſſet: neque illi unquam, vel vivo vel mortuo, neque à Senatu, neque à populo fuit delatum? Non negamus ſapientiſſimum principem jam inde à puero per omnem vitam philoſophantem, à multis antiquis ſcriptoribus philoſophum legi appellatum: ſed ἐπιθέτως, non ἐπωνύμως, & ſic planè, ut Julium Cæſarem virum fortem, Auguſtum felicem, Caligulam inſanum ſæpe dicimus: cognomen verò Philosophi ſic Marco fuiſſe unquam datum, ut Trajano optimi, Tito Aurelio Pii, id nos eſſe verum negamus & pernegamus. *Caſaub.*

Marcus Antoninus Philosophus.] Recte animadverterunt eruditiſſimi viri, hanc Philosophi ἐπιγραφὴν, quæ adtribuitur Antonino Marco, non eſſe veterem, quam ſcilicet refutant & nummi ejus nomine cuſi & veterum monumentorum inſcriptiones. ſed quod iidem ajunt omnes libros veteres hanc agnoſcere, neſcio quam veteres illi fuerint quos viderunt. noſtri ſane omnes, quos & veteres, imo & vetuſtiſſimos ſuo jure meritoque poſſumus appellare, nullomodo agnoſcunt. *Salmaſ.*

2. Marco Antonino, *in omni vita philoſophanti viro.*] Penè ad verbum neſcio quis ſcriptor apud Suidam, Μάρκος ὁ καὶ Ἀντωνῖνος βασιλεὺς Ῥωμαίων, ὁ ἐπαινετὸς κατὰ πάντα φιλόσοφος. *Caſaub.*

3. *Avus Annius Verus, iterum Conſul, & præfectus Urbi.*] Dioni non iterum, ſed ter fuit conſul, τρὶς non δὶς: & tribunus militum, non Urbi præfectus: niſi apud Xiphilinum πολιαρχήσαντος ſcribendum, pro χιλιαρχήσαντος. *Idem.*

4. *Adſcitus in patricios à principibus Veſpaſiano & Tito cenſoribus.*] Legendum: *Adſcitus in patricios à Veſpaſiano & Tito cenſoribus.* Salmaſ.

1. Mater

nius Libo conſul: amita Galeria Fauſtina Auguſta: [1] mater Domitia Calvilla, Calviſii Tulli bis conſulis filia: [2] proavus paternus Annius Verus prætorius [3] ex Succubitano [4] municipio ex Hiſpania factus ſenator: proavus maternus Catilius Severus, bis conſul & præfectus urbi: avia paterna Rupilia Fauſtina, [5] Rupilii Boni conſularis filia, fuere. Natus eſt Marcus Romæ ſexto Cal. Maias in monte Celio in hortis, [6] avo ſuo iterum & Augure Coſs. [7] Cujus familia in originem recurrens, à Numa probatur ſanguinem trahere, ut Marius Maximus docet. Item [8] à rege Salentino [9] Malennio Daſummi filio, [10] qui Lupias condidit. Educatus eſt [11] in eo loco in quo natus eſt, & in domo avi ſui Veri juxta ædes Laterani. Habuit & ſororem natu minorem Anniam Cornificiam: uxorem Anniam Fauſtinam conſobrinam ſuam. [12] M. Antoninus * principio avi ſui nomen

1. *Mater Domitia Calvilla.*] Quæ & Lucilla etiam dicta paulò pòſt: *Cum Lucillam matrem Marci vidiſſet.* Caſaub.

2. *Proavus pater.*] *Paternus.* Idem.

3. *Ex Succubitano municipio ex Hiſpania.*] Scrib. *municipio Hiſpaniæ.* nam περιέλκει τὸ *ex*, neque eſt in Regio. *Idem.*

Ex Succubitano municipio ex Hiſpania.] Pal. habet, *municipio ex Spania.* & verò in multis aliis calamo exaratis codicibus ita ſemper id vocis invenitur. *Grut.*

4. *Municipio ex Hiſpania.*] Idem liber: *Municipio ex Spania.* notum eſt, *Spaniam* pro *Hiſpania* veteribus dictam, & *Spanum* pro *Hiſpano*, Græcis pariter & Latinis. *Salmaſ.*

5. *Rupilii Boni conſularis filia.*] Obſcurus homo & nomine & cognomine. videtur fuiſſe conſul ſuffectus: aut fortaſſe ne id quidem, ſed ornamentis conſularibus ornatus. *Caſaub.*

6. *Avo ſuo iterum & Augure Coss.*] Hadriani anno IV. Coss. fuerunt Annius Verus II. & Augur. *Idem.*

7. *Cujus familia in originem recurrens, à Numa Pompilio.*] Breviùs, ſed clariùs Eutropius: *Cùm ejus origo paterna à Numa Pompilio, materna à Salentino rege penderet.* Idem.

8. *A rege Salentino.*] Qui Salentinorum ſive Japygiæ rex erat. *Idem.*

9. *Malennio Daſummi filio.*] A quo manavit Daſumiorum appellatio inter Romanas gentes: quos alioquin obſcuriſſimos nobilitat ſenatuſconſultum Daſumianum: cujus fit aliquoties mentio in titulo Pandectarum De fideicommiſſariis libertatibus. Extat & lapis Romæ, Q. DASVMIO JANVARIO poſitus. *Idem.*

10. *Qui Lupias condidit.*] Reg. *Lopias.* Straboni libro VI. in ἀφηγήσει Salentinorum, Λουπίαι. *Idem.*

Qui Lopias condidit.] Sic Regius codex, ſic Palat. non *Lupias.* Grut.

11. *In eo loco in quo natus eſt, & in domo avi ſ.*] Regius de duobus locis unum facit: *in quo natus, in domo avi ſ.* Omnia hæc in regione Urbis ſecunda, ſive Cœlimontio. *Caſaub.*

12. *M. Antoninus principio avi ſui nomen habuit & Catilii Severi.*] Non pauca ſunt quæ ſuſpectam mihi reddunt hanc lectionem. cur enim dicit avi ſui nomen

nomen habuit, & Catilii Severi materni proavi. Poſt exceſſum vērò patris [1] ab Adriano *Annius Veriſſimus* vocatus eſt: [2] poſt virilem autem togam, *Annius Verus*, patre mortuo, ab avo paterno adoptatus eſt & educatus.

2 Fuit à prima infantia gravis. At ubi egreſſus eſt annos qui nutricum foventur auxilio, magnis præceptoribus traditus ad philoſophiæ ſcita pervenit. Uſus eſt magiſtris ad prima elementa Euphorione literatore, & Gemino comœdo, [3] muſico Androne eodemque geometra: quibus

men habuiſſe M. Antoninum? cur non patris potius? Nam & proavus & avus & pater idem nomen habuerunt, & Annii Veri dicti ſunt. Præterea non valde veriſimile mihi ſit, principio & avi ſimul & proavi materni nomen habuiſſe Antoninum. Recte Palatinus particulam *&* nullus agnoſcit, in quo ita legitur: *M. Antoninus principio avi ſui nomen habuit Catilii Severi materni proavi.* Sed nondum integer & purgatus locus. Fortean ſic optime emendentur: *M. Antoninus ab ſuis nomen habuit Catilii Severi materni proavi.* Ut ſuos illi parentes nomen proavi materni impoſuiſſe intelligamus. quod diſerte teſtatur Dio: Τοῦτος ὁ Ἀντωνῖνος Μάρκος ὁ Κατίλιος πρότερον ὀνομαζόμενος: πρότερον dixit, ut Capitolinus, principio. Nam certo certius de ſolo proavo materno Catilio Severo heic loqui Capitolinum, non etiam de avo, ſive paternus ille ſit, ſive maternus. etſi emendari non poſſunt, deleri certe poſſunt illa verba, *avi ſui*, quæ moleſtiam hujus loci ſententiæ faceſſunt. ſed quidni poſſint emendari? certe aut nulla aut hæc emendatio vera eſt: *Principio ævi ſui nomen habuit Catilii Severi materni proavi.* Id eſt principio ætatis ſuæ: ævum pro ætate. unde primævus & longævus. *Salmaſ.*

* *Principiò avi ſui nomen habuit, & Catilii Severi.*] Dio in Hadriano, οὗτος ὁ Ἀντωνῖνος Μάρκος, ὁ Κατίλιος πρότερον ὀνομαζόμενος. Cautè accipe vocem *principiò.* nam principiò quidem, hoc eſt, luſtrico die, appellatus eſt M. Annius Verus: poſtea verò adoptatus à proavo materno, L. Catilio Severo, dici cepit L. Catilius L. F. Annius Severus. *principiò* igitur interpretare, quando primùm in Aureliam gentem venit. Avus & proavus materni quorum hic meminit, nomen & cognomen idem ambo habuerunt. *Caſaub.*

1. *Ab Hadriano Annius Veriſſimus vocatus eſt.*] Antè dicebatur *Annius Verus.* Hadrianus juſſit dici *Annium Veriſſimum.* quare? πρὸς τὴν τοῦ Ῥωμαϊκοῦ ῥήματος ἔννοιαν, inquit Dio. hoc eſt, quòd eſſet veritatis amantiſſimus, tenaciſſimus. Magnum rectæ indolis argumentum, & animi verè generoſi, amor veritatis, odium falſi. Nullum vitium æquè ac mendacium ſervilis ingenii eſt indicium. *Idem.*

2. *Poſt virilem autem togam Annius Verus.*] Rediit igitur ad illud nomen quod principiò habuerat, ſicuti modò diximus. Sed in regio exemplari & Politiani, verba illa ſunt omiſſa, *Annius Verus*, ſententiâ diverſâ: quam tamen non putamus veram. *Idem.*

3. *Muſico Androne.*] Marcus imperator initiò operis ſui nominans eos qui primi ipſum ſtudiis philoſophiæ imbuerant, Tantaſidem quendam nominat: quod nomen cùm videatur nobis mendam continere, videndum an non is ipſe ſit, qui Andron heic appellatur. *Idem.*

bus omnibus ut diſciplinarum autoribus plurimum detulit. [1] Uſus præterea grammaticis, Græco, Alexandro: quotidianis Latinis, [2] Troſio Apro, & Pollione, [3] & Eutychio Proculo Siccenſi. Oratoribus uſus eſt, Græcis, [4] Annio Marco, [5] Caninio Celere, [6] & Herode Attico: Latino,

1. *Uſus præterea grammaticis, Græco, Alexandro.*] Marcus, Παρὰ Ἀλεξάνδρου τοῦ γραμματικοῦ τὸ ἀνεπίπληκτον. *Idem.*

2. *Troſio Apro.*] Prima editio diſtinguit inter has voces, quaſi eſſent duorum nomina: quod non puto. Membranæ, *Croſio Apro.* Idem.

Troſio Apro & Pollione, &c.] Veteres membranæ, *& Polono* legunt. ſuſpicor, corruptum latere nomen urbis ex qua fuerit Troſius Aper. ut duos tantum heic habeamus Latinos Marci Grammaticos, Troſium Aprum, & Eutychium Proculum Siccenſem. Troſii vero Apri patriam celant & diſſimulant illa verba, *& Polono.* an *Polano* ex urbe Pola? *Salmaſ.*

3. *Et Eutychio Proculo Siccenſi.*] Regius & Polit. corruptiſſimè, *Cutilio Protheo: Succeſſivè orat.* probo editam lectionem. Sicca urbs Africæ notiſſima: ubi poſtea fuiſſe inſtitutum epiſcopatum, ſcimus ex hiſtoria eccleſiaſtica. Videtur hic Proculus ille eſſe, qui *ſui temporis doctiſſimus grammaticus* Pollioni dicitur in Æmiliano tyranno. *Caſaub.*

4. *Annio Marco.*] Fuit temporibus Hadriani Marcus quidam orator & ſophiſta vehemens, ipſi Hadriano admodum probatus, uti narrat Philoſtratus. ſed de illo agi hic non puto. Prima editio, *Animo Macro:* ſcripti quidam *Annio Macro.* Ipſe quidem inter diſciplinarum auctores à quibus fuerat juvenis informatus, Marcianum quendam nominat, Marcum aut Macrum nullum. *Idem.*

Annio Marco.] Marcus hic non poſſit eſſe alius quam cujus mentio eſt apud Philoſtratum in Sophiſtarum vitis. Nam & illis temporibus vixit quibus potuit eſſe Marci magiſter in Rhetoricis, & illa ætate magno in pretio fuit. *Salmaſ.*

Annio Marco.] Ita expreſſerat Pal. noſter, convenienter editioni primæ: quæ cùm debeat originem ſuam codici alicui manu ſcripto, duobus teſtibus ſtandum nobis putabatur. alias vulgati, *Annio Marco.* ineptè. *Grut.*

5. *Caninio Celere.*] Hic & inter Lucii præceptores infrà nominatur. *Caſaub.*

Caninio Celere.] Nuſquam hujus oratoris mentionem fieri reperio niſi apud unum Philoſtratum, cujus nec vitam ex propoſito ſcripſit, ſed obiter tantum meminit, & τεχνογράφον nominat. quem & ab epiſtolis imperatoris fuiſſe dicit, ſed cujus non dicit. ſed Hadriani fuiſſe facile eſt divinare. *Salmaſius.*

6. *Et Herode Attico.*] Rectè ita emendarunt viri docti monſtra primæ editionis, & membranarum. in vita Veri, ſic jungitur cum Caninio Celere ut hoc loco. Dio nominat Claudium Herodem. in veteri lapide, TI. CLAVDIVS ATTICVS HERODES. *Caſaub.*

Et Herode Attico: Latino Frontone.] Hujus Herodis, qui præceptor Marci imperatoris fuit, effoſſa eſt ante aliquot annos tribus ab urbe miliariis inſcriptio Græca, quæ dedicationem continet fundi Triopii & ædiculæ Minervæ & Adraſteæ: eam inſcriptionem Herodis tetrarchæ nomini vindicarunt doctiſſimi viri, nam ibi Herodem ſe nominat Auctor ἐπιγραφῆς:

Τιμῇ γὰρ Ἡρώδης ἱερὴν τὴν γαῖαν ἔθηκε.

Nos certis argumentis ducti hujus eſſe Herodis Attici nobis perſuaſimus, & notis illam inſcriptionem illuſtravimus. *Salmaſ.*

Latino, Frontone Cornelio. [1] Sed multum ex his Frontoni detulit, cui & ſtatuam in ſenatu petiit: Proculum verò uſque ad proconſulatum provexit, [2] oneribus in ſe receptis. Philoſophiæ operam vehementer dedit, & quidem adhuc puer. Nam duodecimum annum ingreſſus, [3] habitum philoſophi aſſumpſit: & deinceps tolerantiam, quum ſtuderet in pallio [4] & humi cubaret, [5] vix autem matre agente, [6] inſtrato pellibus lectulo accubaret. [7] Uſus eſt

1. *Sed multum ex his Frontoni detulit.*] Quem quidem etiam conſulem fecit: ſed ordinariò ſuffectum in duos menſes, ut ſcribit Auſonius in Gratiarum actione. *Caſaub.*

2. *Oneribus in ſe receptis.*] Hæc ſcriptura omnium: quam evertit palam quod ſequitur, *& quidem adhuc puer.* Scribe igitur ſine dubitatione ulla cum ſummo viro Hadriano Turnebo, ſic, *Proculum verò uſque ad proconſulatum* (vel potiùs *conſulatum*) *provexit, oneribus in ſe receptis. Phil.* mos principum fuit tenuiorum inopiam ſublevare, cùm illis magiſtratus mandarent, ut ad vitam Hadriani dicebamus. Etiam alio loco paulò pòſt, *honoribus*, pro *oneribus* ſuppoſuerunt. *Idem.*

Oneribus in ſe receptis.] Nullus facilior lapſus librariorum, quàm in hac voce; quod ſcilicet ſcriberetur ferè *honeribus*: degeneravitque plerumque in *honoribus*, ut & heic. ſed perperam. quocirca non dubitavi admittere εὐστοχίαν optimi Turnebi. *Grut.*

3. *Habitum philoſophi aſſumſit.*] Pallium nempe Græcanicum, ſine tunica, cum totius corporis illuvie. Lege Dionis Chryſoſtomi orationem περὶ τοῦ σχήματος, & Tertullianum De pallio. Hic communis habitus omnium philoſophantium, quo ſeparabantur à cæteris. *Caſaub.*

Habitum Philoſophi aſſumpſit.] *Pallium*, inquiunt, *ſine tunica.* cur ſine tunica? quia talis habitus philoſophi. verum eſt, ſed Cynici. at κυνισμὸν nunquam profeſſus eſt Marcus. habitus autem Cynicorum eo tantum à reliquorum philoſophorum habitu diſtabat, quod hi tunicam ſub pallio non geſtarent, reliqui omnes geſtarent. *Salmaſ.*

4. *Et humi cubaret.*] Χαμευνία ſive humicubatio olim conſueta omnibus qui vitam delicatiorem aſpernarentur. vel enim ſuper duro ſilice, aut nudo ſolo dormiebant: vel ſtoream aut pſiathum, aut pelliculas ſubſternebant. *Caſaubonus.*

5. *Vix autem matre agente.*] Scribebam, *urgente.* ſed nihil muto. nam & agere poſuerunt pro impellere, auctor eſſe, vel jubere. Alii *ſatis agere* eodem ſenſu. Fauſtina autem filio Marco, non luxuriæ magiſtra, ſed vitæ tenuiter ac ſobriè inſtituendæ. Nam ait filius doctum ſe à matre τὸ λιτὸν κατὰ τὴν δίαιταν, καὶ πόῤῥω τῆς πλουσιακῆς ἀγωγῆς. Propterea vir ille divinus, neque ſatis unquam vel cognitus vel laudatus, alio loco diis gratias agit, quòd cùm lege fatorum matri ipſius cita mors immineret, poſtremos ſaltem annos unà cum ipſa egerit, vel potiùs illa ſecum. *Idem.*

6. *Inſtrato pellibus lectulo accubaret.*] *Cubare* propriè de cubicularibus lectis: *accubare* de tricliniaribus, quæ & accubita dicuntur, & accubationes. dicitur & de lucubratoriis lectulis, de quibus multa notamus ad Suetonium: neque dubium de iis hìc eſſe accipiendum. *Idem.*

7. *Uſus eſt etiam Commodo magiſtro, cujus.*] Eſſet obſcurum de quo ſentiat: niſi ſequeretur, *cujus affinitas ei fuerat deſti-*

eſt etiam Commodo magiſtro, cujus ei affinitas fuerat deſtinata. [1] Uſus eſt & [2] Apollonio Chalcedonio Stoico philoſopho. Tantum autem ſtudium in eo philoſophiæ fuit, [3] ut adſcitus jam in imperatoriam dignitatem, tamen [4] ad domum 3

deſtinata. quæ oſtendunt Lucium Cejonium Commodum Cæſarem intelligi, qui fuerat ab Hadriano adoptatus. hujus affinitatem fuiſſe Marco deſtinatam, non ſemel dicit Capitolinus. *Idem.*

Uſus eſt etiam Commodo magiſtro.] Ut planum faciat quis ille Commodus, addit, *cujus illi adfinitas fuerat deſtinata.* cujus affinitatis etiam infra meminit. Virilem togam ſumpſit quintodecimo ætatis anno (de Marco loquitur) ſtatimque ei Lucii Ceionii Commodi filia deſponſata eſt ex Adriani voluntate. at mirum alibi nuſquam apud hos auctores hujus Ceionii Commodi filiæ mentionem extare; Nam locus qui infra legitur, *& quum diſſolutis ſponſalibus quæ cum Lucii Ceionii Commodi filia deſponderi voluerat*, vitioſe ſcriptus eſt: nec de filia Ceionii Commodi, ſed de filio Antonino Vero accipiendus eſt. & ita accepiſſe ſcripſiſſeque ſe, auctor ipſe Capitolinus in Vero, his verbis de Hadriano: *Quum ſibi ille Pium filium, Marcum nepotem eſſe voluiſſet, poſteritati ſatis providens, & ea quidem lege ut filiam Pii Verus acciperet, quæ data eſt Marco idcirco quia hic ad hoc impar videbatur ætate, ut in Marci vita expoſuimus.* Vero igitur deſtinata erat Pii filia, ex inſtituto Hadriani. Sed cum impar eſſet ætate, Marco data eſt. ipſe Verus Marci filiam accepit. at Lucii Ceionii Commodi filia deſponſata Marco ubinam gentium eſt, aut quid illa factum? Aliud mihi exoritur dubium; quomodo Commodus ille præceptor Marci, aut in quibus diſciplinis? Eum ducis famam ex rebus geſtis obtinuiſſe refert Spartianus, etſi non ſummi, mediocris tamen. verum in philoſophia videtur illo magiſtro uſus eſſe Marcus. Nam ſtatim ſequitur: *uſus eſt & Apollonio Chalcedonio.* Marcus autem in vita enumerans omnes per quos aut in litteris aut in vita & moribus profecit, Commodum hunc ne nominat quidem: ſed Verum fratrem, à quo habuiſſe ſe dicit, τὸ φιλοοίκειον. παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ Οὐήρου τὸ φιλοοίκειον. De alio Vero non licet intelligere quam qui ſimul cum Marco imperavit. Hæc igitur excutienda doctis in medium relinquo. *Salmaſ.*

1. *Uſus eſt & Apollonio Chalcedonio Stoico.*] Nihil hoc loco variant libri. ſed ipſe Capitolinus variat, qui in Antonino accitum Chalcide hunc Apollonium dixerat. nunc heic eum Chalcedonium facit. ne verò mutandum eſſe in Chalcideno credamus, præſto ſunt authores qui Chalcedonem illi patriam aſſignent. Eutropius: *Inſtitutus eſt*, inquit, *ad philoſophiam per Apollonium Chalcedonium.* Locum hunc conſiderandum attentius doctis relinquo. *Idem.*

2. *Apollonio Chalcedonio.*] Membranæ, *Calcedonico.* Scribendum verò, *Chalcideno*, ut ad Pium probavimus. *Caſaubonus.*

3. *Ut adſcitus jam in Imperatoriam dignitatem, tamen, &c.*] Non agnoſcitur à Palatinis duobus vox *dignitatem*; adſcriptaque eis à manu recentiſſima. ut fuerit fortè, *ut adſcitus jam Imperator, &c.* ſed non opus eſt inſiſtere conjecturis. poteſt enim ferri lectio prior, omiſſo verbo illo *dignitate.* uti ea ipſa ſubintelligatur, vel *majeſtatem*, vel tertium quid, iſtis ſimile. ſanè & capite ſequenti poſuit abſolutè *Aureliam*, ſubaudiendumque *familiam.* quæ dictio, an & heic quoque ſubintelligenda, viderint quibus otium & tempus, quo utroque deſtituor. ſuſpicor tamen poſſe bellè convenire. *Grut.*

4. *Ad domum Apollonii diſcendi cauſſa veniret.*] Etiam ad Sexti domum diſcendi cauſſa ventitaſſe jam imperatorem

domum Apollonii diſcendi cauſa veniret. [1] Audivit & Sextum Chæronenſem Plutarchi nepotem: [2] Junium Ruſticum, [3] Claudium Maximum, [4] & [5] Cinnam Catullum, Stoicos. [6] Peripateticæ verò ſtudioſos audivit Claudium Severum, [7] & præcipuè Junium Ruſticum. quem & reveritus eſt & ſectatus: qui domi militiæque pollebat, Stoicæ diſciplinæ peritiſſimum, cum quo omnia communicavit publica privataque conſilia: [8] cui etiam ante præfectos

præ-

rem Marcum, Dio narrat, & Philoſtratus in Herode. *Caſaub.*

1. *Audivit & Sextum Chæronenſem.*] Marcus Sextum nominat tantùm: Philoſtratus Σέξτον τὸν ἐκ Βοιωτίας φιλόσοφον: Suidas etiam Plutarchi nepotem, cum Capitolino. Sanè in Græco qui penes nos eſt, codice, nuſquam aliter quàm Σέξτος ὁ ἐμπειρικὸς, auctor ille nominatur. Addo quòd ille empiricus, nullius dogmatis approbator, nedum auctor, omnium fuit everſor. Sextus hic Marci præceptor, non ea ſolùm quæ priores ſciverant ſapientes, nota habuit exactè: ſed ipſe etiam nonnullorum ſcitorum fuit auctor, & primus inventor. *Idem.*

Audivit & Sextum Chæronenſem.] Dubitant viri docti Sextus hicne ſit cujus hodieque habemus adverſus reliquas philoſophorum ſectas, diſſertationes. Sane Πυῤῥώνειον fuiſſe hunc Sextum Chæronenſem ſcribit Suidas: at in Græcis exemplaribus manuſcriptis, ἐμπειρικὸς vocatur ille Sextus. Hujus mentionem à Galeno factam repperi, qui quidem Galenus σύγχρονος hujus Sexti Chæronenſis fuit ſub Marco nempe imperatore, ut videatur paulo antiquior Empiricus ille hoc noſtro Chæronenſi. *Salmaſ.*

2. *Junium Ruſticum.*] Miratus ſum, quod legi in primo aureolorum Marci librorum: nam ille gratias ſuperis agit, quòd cùm ſæpe Ruſtico ſuccenſuiſſet, nunquam tamen illum, aut facto aut verbo læſiſſet, cujus poſtea ſe pœniteret. *Caſaub.*

3. *Claudium Maximum, & Cinnam Catullum.*] Et iſtorum meminit Marcus: ſed ſolis cognominibus, παρὰ Κατούλου, & παρὰ Μαξίμου. *Caſaubonus.*

Claudium Maximum.] Meminit hujus Maximi non ſemel Marcus in libris de vita ſua. *Salmaſ.*

4. *Et Cinnam Catullum.*] Scribe: *Catulum.* Nam *Catulus*, non Catullus vocabatur ille Cinna, & ita habet Palatinus. *Idem.*

5. *Cinnam Catullum.*] Noſter authenticus, *Catulum*; neque aliter in vita ſua ipſe Marcus. *Grut.*

6. *Peripateticæ verò ſtudioſos.*] Membranæ, *ſtudioſus.* ἐραστὴς ὤν. & ita ſcribendum neceſſariò: nam peripateticum unum nominat, Claudium Severum: in quo deſinit enumeratio præceptorum Marci. poſteà verò tanquam ἀπ' ἄλλης ἀρχῆς de Junio Ruſtico quædam adjicit. Quare poſt *Severum* major diſtinctio ponenda. *Caſaub.*

7. *Et præcipue Junium Ruſticum.*] Alieniore loco poſita eſt hæc de Junio Ruſtico repetitio. cur enim uno ductu contextuque, cum de Stoicis ageret, de hoc Stoico quæ voluit dicere, non continuavit? Hæc eſt iſtorum ſcriptorum in ſcribendo ſecuritas, ut omnia permiſceant & confundant. *Salmaſ.*

8. *Cui etiam ante præfectos prætorio ſemper oſculum dedit.*] Et quòd oſculo convenientem excipit, magnum; & quòd ante præfectos prætorii, maximum. ideo laudata Similis modeſtia, qui ſimile honoris genus ab Hadriano

ſibi

prætorio ſemper oſculum dedit: quem & conſulem iterum deſignavit, [1] cui poſt obitum à ſenatu ſtatuas poſtulavit. Tantum autem honoris magiſtris ſuis detulit, ut imagines eorum aureas in larario haberet, [2] ac [3] ſepulcra eorum [4] aditu, hoſtiis, floribus ſemper honoraret. Studuit & juri, [5] audiens L. Voluſium Metianum: tantumque operis & laboris ſtudiis impendit, [6] ut corpus afficeret, atque in hoc ſolo pueritia ejus reprehenderetur. Frequentavit & declamatorum ſcholas publicas: [7] amavitque ex condiſcipulis præcipuos ſenatorii ordinis [8] Sejum Fuſcianum, [9] & Aufidium Victorinum: ex equeſtri, [10] Bæbium Longum [11] & Calenum, in quos maximè liberalis fuit:

ſibi delatum, ſapienter non admiſit, ut narrat Xiphilinus. *Caſaub.*

1. *Cui poſt obitum à ſenatu ſtatuas poſtulavit.*] Pro magno hoc tum cenſebatur. *Idem.*

2. *Ac ſepulcra eorum aditu, hoſtiis, floribus honoraret.*] *Aditu* vera lectio, & ita membranæ Pal. hæc tria verba propria juris monumentorum, itus, aditus, ambitus. hinc illa in titulis ſepulcrorum incidi ſolita: *itu*, *aditu*, *ambitu*, *coronare*, *ſacrificare*. &, *itu*, *ambitu*, *ſacrificium faciendi*. Libertos ingratos aditu etiam & acceſſu ſepulcri ſui prohibebant atque ita in titulo cavebant: ſed frequenti aditu monumenta eorum honorabant, quos in vita charos habuerant, ſacrificabant, roſis & floribus ornabant. Propertius:

—— memento
Hoc itere ad lapides ſæpe venire meos.

Salmaſ.

3. *Sepulcra eorum aditu, hoſtiis, &c.*] Regis & aliæ membranæ, *additis hoſtiis*. ſenſu non incommodo. Alii ſolebant defunctorum amicorum ſepulcra viſere, & floribus ornare: Marcus etiam hoſtias adjiciebat. Aliquando placebat ſcribi *redditu* pro *aditu*. nam ſæpe qui defuncti memoriam honoratam volebant, redditus in eam rem aſſignabant. ſed non dubitandum quin auctor ſcripſerit *aditu*. Caſaub.

4. *Aditu, hoſtiis, floribus.*] Recte *aditu*; neque ſecus Palatinus. eamque vocem omninò heic neceſſariam, memini pluribus alibi adſtruere *in* libellis Suſpicionum. *Grut.*

5. *Audiens L. Voluſium Metianum.*] Vel *Macianum*, ut antè monuimus. *Caſaubonus.*

6. *Ut corpus afficeret.*] Explicat Dio, Ἐκ τῆς πολλῆς ἀσχολίας τι καὶ ἀσκήσεως ἀσθενέστατον τὸ σῶμα ἔσχε. *Idem.*

7. *Amavitque ex condiſcipulis præcipuos.*] Regius, *amavitque condiſcipulos, præcipuè ſenatorii ord.* Idem.

8. *Seium Fuſcianum.*] Quæſivi hunc, neque reperi uſquam. In vita Commodi Fuſcianus quidam Lampridio nominatur ſecundùm Cos. qui etiam Urbi fuit præfectus, ut narratur in Pertinace qui illi ſucceſſit. Fuerit hic fortaſſe Marci condiſcipulus: niſi tamen ætas impediat. ſed non urget hoc incommodum. *Idem.*

9. *Et Aufidium Victorinum.*] Fuit hic bis conſul & præfectus urbi: is eſt ad quem Marci extant reſcripta nonnulla. Membranæ, *Lauſidium*. Scribo, *L. Aufidium*, etſi non neſcio alios huic Marci, non Lucii prænomen tribuere. *Idem.*

10. *Bæbium longum.*] Scrib. *Bæbium*. ut ſemper apud auctores alios. *Idem.*

11. *Et Calenum.*] Regius, *Galienum*. Idem.

Et Ca-

fuit : & ita quidem ut quos non poſſet ob qualitatem vitæ
4 reip. præponere, [1] locupletatos teneret. Educatus eſt in Adriani gremio, qui illum(ut ſuprà diximus) Veriſſimum nominabat : [2] & qui ei honorem equi publici ſexenni detulit : [3] octavo ætatis anno in Saliorum collegium retulit. In

Et Calenum.] *Et Callenum.* vet. ed. & Pal. *Salmaſ.*

Et Calenum.] Pal. *Callenum.* Grut.

1. *Locupletatos teneret.*] In contubernio videlicet ſuo, aut aliàs in uſu vitæ privatæ. *Caſaub.*

Locupletatos teneret.] Diverſo modo liberalem ſe præbuit Marcus in condiſcipulos ſuos, cum alios honoribus bearet, & reip. præponeret : ſi quorum vero vitæ qualitas id ferre non poſſet, eos locupletaret. ita illos honoribus, iſtos divitiis, ſuo quemque pro merito, magnos faciebat. *locupletatum tenere* pro locupletare, ſic & *locupletatum habere*, quæ loquendi forma ita crebra eſt apud infimæ Latinitatis ſcriptores, ut aliam non habeant uſitatiorem. *apertum habere* pro aperire. *ſolutos habere*, pro ſolvere. *Salmaſ.*

2. *Et qui ei honorem etiam publicè ſexenni detulit.*] Membranæ hîc & veteres editiones inſigniter corruptæ. Quare ita ſcribamus, *qui ei honorem, & quidem ſexenni detulit.* bona prorſus & convenientiſſima ſententia. De honoribus enim Marci dicturus auctor, jure ab illo orditur, qui ſexenni eſt habitus ab Hadriano, & quidem publicè. Non dicit Capitolinus, quale id fuerit honoris genus : ſed non eſt difficile aliquid divinare, quod à vero non abhorreat. Nam videtur Hadrianus cùm ludos ſpectaret, in ſuggeſtu ſuo aut cubiculo puerum Marcum collocaſſe; aut aliquem in orcheſtra honore inſignem locum illi attribuiſſe : vel cùm iter faceret, in ſuo vehiculo eum aliquando habuiſſe : aliquid denique eorum illi tribuiſſe, quæ ſolita in principibus juventutis, aut imperatorum liberis uſurpari. Firmat validè hanc emendationem, quod ſubjicitur de habito octenni Marco honore. ordine enim progreditur, hîc quidem. utinam verò & in omni vita. *Caſaub.*

Et qui ei honorem etiam publice ſexenni detulit.] Non alius contaminatior locus, aut fœdius corruptus in his auctoribus ſeſe offert quam hic eſt. Vetus lectio Palatini optimi Codicis hæc eſt : *Et qui ei honorem, & qui publicis exemi.* Legendum contendo : *Et qui ei honorem equi publici ſexenni detulit.* Honor autem hic equi publici ab Hadriano delatus Marco, & per ſe magnus olim fuit, & eo heic etiam major quod ſexenni delatus. ut & ille qui ſequitur quod octavo ætatis in collegium Saliorum relatus eſt. Nam & aliis quamplurimis deferebatur hic honos, ſed qui id ætatis eſſent quo tunc Marcus, paucis. ideoque pro magno heic ponit Capitolinus honorem equi publici ei ſexenni delatum. non parvi autem honoris rem fuiſſe equo publico ab imperatore donari, liquet ex multis auctorum locis, & veteres inſcriptiones pæne infinitos ſuggerunt equo publico donatos. *Salmaſius.*

Et qui ei honorem, etiam publicè, ſexenni detulit.] Turbat & heic quoque Pal. ſed proximius tamen accedit ad lectionem vulgatam, quàm ceterorum ſcripti. habet enim *& qui ei honorem & qui publicis exenni detulit*; factumque deinde ſcriptura recentiore, *exennis.* Grut.

3. *Octavo ætatis anno in Saliorum collegium retulit.*] Soliti enim in hoc Martis ſacerdotum collegium patricii juvenes cooptari patrimi & matrimi. Ferè autem nobilis juventus ad honores per ſacerdotia adibat. *Caſaub.*

1. Co-

In ſaliatu omen accepit imperii. [1] Coronas omnibus in pulvinar ex more jacientibus, aliæ aliis locis hæſerunt; [2] hujus, velut manu, capiti Martis aptata eſt. [3] Fuit [4] in eo ſacerdotio & præſul & vates & magiſter, & multos inauguravit atque exauguravit, nemine præeunte, [5] quòd ipſe carmina cuncta didiciſſet. Virilem togam ſumpſit quintodecimo ætatis anno, ſtatimque ei L. Cejonii Commodi filia deſponſata eſt ex Adriani voluntate. [6] Nec multò pòſt præfectus feriarum Latinarum fuit. In quo honore præ-

1. *Coronas omnibus in pulvinar ex more jacientibus.*] Salii die feſto ancilia per urbem geſtabant apicati, & caput coronati: eam coronam mox conditis ancilibus, in pulvinar conjiciebant, ubi Martis ſimulacrum. ita enim ſoliti jactu floris modò ſerti, modò ſoluti, ſuos deos honorare. *Idem.*

Coronas omnibus in pulvinar ex more jacientibus.] Salii coronas jaciunt in pulvinar Dei ſui, quod non ex alio diſcas auctore. ſed & in reliquorum divorum pulvinaria & ſtatuas jaci coronas & flores omne genus notius eſt quam ut pluribus debeat indicari, diebus præſertim feſtis. *Salmaſ.*

2. *Hujus velut manu, capiti Martis aptata eſſet.*] Hujus loci ſenſus eſt: cùm coronæ quæ à Saliis jaciebantur in pulvinar Martis, fortuitu vel in hanc vel in illam partem caderent, atque aliis aliæ locis hærerent, illam quam jecit Marcus, in caput Martis ſic cecidiſſe atque hæſiſſe, ac ſi manu illam aptaſſet atque impoſuiſſet, non vero jeciſſet, ut tunc factum erat, de longinquo. atque hinc factum omen imperii Marco. *Idem.*

3. *Fuit in eo ſacerdotio & præſul & vates & magiſter.*] In voce *præſul* quæ ſæpe Latinis generaliter omnem προεστῶτα notat, heic κυριολογία eſt: nam proprie *præſul* ſive *præſultor* princeps Saliorum dicitur, ὁ ἐξάρχων τῆς ὀρχήσεως. *Vates* is erat in Saliorum collegio, ad quem pertinuit cura carminum Saliarium & axamentorum. *Magiſter*, commune nomen omnium προεστώτων cujuſcunque collegii ſacerdotalis. nam quos Græci ἀρχιερέας, ἀρχιβουκόλους, ἀρχιγάλλους aut ſimilibus vocibus deſignant, Latini magiſtros ſui ordinis nuncupant: & ἀρχιερωσύνην, *magiſterium ſacerdotii.* Caſaub.

4. *In eodem ſacerdotio & præſul & vates & magiſter.*] Diſtinguit hæc tria in Saliatu munera Capitolinus, Præſulis, Vatis & Magiſtri. & præſul quidem eſt, quem *proſaltorem* Gloſſæ veteres vocant. *proſaltor*, ὁ ἐν τοῖς ἱεροῖς προορχούμενος. Vates eſt ὑμνῳδός. omnes quidem erant ὑμνηταὶ & χορευταὶ Salii. ſed ut inter χορευτὰς erat præſul, ſic inter ὑμνητὰς ille quem heic vatem appellat Capitolinus. Vates igitur qui carmen canebat Saliare, aut ſaltem qui præcinebat; ut præſaltor qui præſaltabat. ad omnes autem æque pertinuiſſe curam carminum & axamentorum, non ad unum ſolum, veriſimilius, immo verius eſt. Magiſter vero eſt ἔξαρχος, ad quem, puto, ſpectabat & inaugurandi & exaugurandi poteſtas. quod quidem tunc fecit Marcus, cum eſſet magiſter collegii, etiam nemine præeunte, cum cuncta & inaugurationis & exaugurationis carmina teneret. *Salmaſ.*

5. *Quòd ipſe carmina cuncta didiciſſet.*] Membranæ, *quo tempore carmina cuncta.* quod facile ſit concinnare, niſi placeret vulgata. *Caſaub.*

6. *Nec multò pòſt præfectus feriarum Latinarum fuit.*] Legendum, *præf. Urb. feria-*

re præclariſſimè ſe pro magiſtratibus agentem, [1] & in conviviis Adriani principis oſtendit. Poſt hoc patrimonium paternum ſorori totum conceſſit: quum eum ad diviſionem mater vocaret: [2] reſpondit, avi bonis ſe eſſe contentum: addens, ut & mater, ſi vellet, in ſororem ſuum patrimonium conferret, [3] ne inferior eſſet ſoror marito. [4] Fuit autem ea vitæ indulgentia, ut cogeretur nonnunquam vel [5] in venationes pergere, vel in theatrum deſcendere, vel ſpecta-

feriarum Latinarum cauſſa fuit. Cùm eſſet compendio ſcriptum *præf. Urb.* imperiti homines ſcripſerunt *præfectus*, omiſſa voce *Urbi*. deinde altera vox ſublata tanquam ſuperflua. Hæc ita eſſe & res ipſa & uſus Latinè loquentium evincit. nam puer ille patricius, qui proficiſcentibus conſulibus ad Latinas ferias in montem Albanum Urbi præficiebatur; neque fuit, neque aut dictus eſt, aut dici potuit, præfectus feriarum Latinarum; ſed contrà, Præf. Urb. Latinarum cauſſa: vel, ſacro Latinarum, ut loquitur Suetonius. & ſic Græci non ἄρχειν vel ἐπιμελεῖσθαι τῶν ἀνοχῶν, ſed πολιαρχεῖν ἐν ταῖς ἀνοχαῖς. ita ſemper Dio ubique. *Idem.*

1. *Et in conviviis.*] Regius, *in convivio.* Idem.

2. *Reſpondit.*] Sic hunc locum ſcribe & diſtingue: *Poſt hoc patrimonium paternum ſorori totum conceſſit, quum eum ad diviſionem mater vocaret, reſponditque avi bonis ſe eſſe contentum.* Salmaſ.

3. *Ne inferior eſſet ſoror marito.*] Numidio Quadrato. Natus ex hoc matrimonio Numidius Quadratus. *Caſaub.*

4. *Fuit autem ea vitæ indulgentia, &c.*] *Indulgentia vitæ* Capitolino dicitur, quæ Platoni εὐαρμοστία τῶν τρόπων, facilitas morum, per quam alienæ voluntati nos accommodamus ſæpiùs quam noſtræ. vitia huic virtuti contraria ſunt αὐθάδεια & ἰσχυρογνωμοσύνη, ſive pertinacia: cùm aliquis quod vult, vehementer vult, & ſic, ut dimoveri non poſſit. Rara laus in ea præſertim fortuna & ætate, qua fuit tum Marcus: potuiſſe illum ſuorum omnium voluntatibus ſe συσχηματίζειν, quaſi careret propria. Pro illis, *in venationes pergere*, regius præfert, *venationem ſpatiari.* credo, pro *ſpectare.* malo quod editum: & refero ad veram venationem, non amphitheatralem, propter ſequentia; ne bis idem dicat. *Idem.*

Fuit autem ea vitæ indulgentia.] Indulgentiam igitur heic accipimus non ἐπιείκειαν ſolum & ὑπακοήν. at aliquid plus per indulgentiam voluit indicare Capitolinus, quæ tanta in Marco fuerit, ut etiam contra animi ſui voluntatem & propoſitum cogeretur quædam facere. & hæc δυσωπία eſt quum inſtantes amicos & acrius urgentes repellere non poſſumus, & vinci patimur: atque ita voluntate noſtra cogimur. quo vitio laboraſſe videtur Marcus, etſi id purgare ſerio conatur auctor iſte, qui verecundum fuiſſe ſine ignavia conteſtatur: & tamen fatetur infra, *Quamvis eſſet conſtans, fuiſſe tamen verecundum.* Indulgentiam ergo δυσωπίαν heic interpretamur. nam δυσωπεῖσθαι eſt exorari. qui facile exorantur, iidem & ad indulgentiam proni, nec ſui ſed aliorum arbitrii ſunt, totique in aliena poteſtate verſantur. *Salmaſ.*

Fuit autem ea vitæ indulgentia.] Scio quomodo hæc alii interpretentur: inclinat tamen animus ſuſpicari, ſcriptum primitus *ea vitæ inindulgentia*, ſyllaba repetita. indulget vitæ, qui ei ſufficit quod debet: non indulget, qui ita ſe macerat ut peccet in valetudinem. *Grut.*

5. *In venationes pergere.*] Sic Palatinus

ſpectaculis intereſſe. [1] Operam præterea pingendo ſub magiſtro Diogneto dedit. [2] Amavit pugilatum, luctamina, & curſum, & aucupatus. & pila luſit apprimè, & venatus eſt. [3] Sed ab omnibus his intentionibus ſtudium eum philoſophiæ abduxit, ſeriumque & gravem reddidit: non tamen

nus & vetus editio. nam venationes non aliæ heic ſunt intelligendæ quam amphitheatrales. dixiſſet igitur *venatum pergere*, ſi veram venationem intelligi voluiſſet. At bis idem dicit Spartianus: ſequitur enim, *& ſpectaculis intereſſe.* ſed ibi ſpectacula proprie ſunt circenſium ſpectacula. Non libenter autem ſpectabat Marcus aut amphitheatrales venationes, nec ludos ſcenicos, nec Circenſes. itaque cogebatur illis aliquando intereſſe, &, ut erat ſummæ lenitatis & facilitatis atque indulgentiæ, cogentibus ſe manum dabat. *In venationes pergere*, eſt ad venationes amphitheatrales ire & illis intereſſe. venationes enim hoc numero plurium dicebantur. *Salmaſ.*

1. *Operam præterea pingendo ſub Diogneto magiſtro dedit.*] Ego non dubito Diognetum hunc eſſe, à quo didiciſſe ait Marcus τὸ ἀκενόσπουδον, ne vana pro ſeriis amplecteretur, falſa pro veris: qui error omnibus ſeculis maximam humani generis partem occupavit: & ne facilè iis crederet, quæ de diis homines γόητες & τερατευόμενοι fingere ſoliti. Nemini potiùs quàm pictori hujus πλάνης agnitio conveniebat. norat enim pleraque eorum quæ de diis vulgò crederentur, ad libidinem pictorum inventa primò; ridiculè poſtea fidem inveniſſe apud homines quà ſuperſtitioſos, quà veritatis incurioſos. *Caſaub.*

Operam præterea pingendo ſub Diogneto dedit.] Pictorem hunc Diognetum oportet fuiſſe, ſub quo pingendi artem didicerit Marcus. meminit Diogneti Marcus de vita ſua, ſed à quo non picturam ſe didiciſſe dicit, ſed τὸ ἀκενόσπουδον καὶ τὸ ἀπιστητικὸν τοῖς ὑπὸ τῶν τερατευομένων καὶ γοήτων ἀποπομπῆς καὶ τῶν τοιούτων λεγομένοις. Non jam igitur ille pictor ſed philoſophus: & ad magicarum incantationum præſtigias & ludibria, quibus fidem nullam adjungi & accommodari debere Marcum docebat ille Diognetus. qua in re non pictoris officium faciebat ſcilicet, ſed philoſophi. Alius igitur omnino Diognetus ille Marci ab hoc pictore Diogneto Capitolini. quid igitur dicemus? hunc Diognetum pictorem fuiſſe ſimul & philoſophum? poteſt hoc dici. poſſunt etiam diverſi eſſe & hic ſub quo dedit operam picturæ Marcus, & ille cujus ipſe meminit: Palatinus *Diogenetum* heic legit, non *Diognetum*. & ita etiam princeps editio. *Salmaſ.*

2. *Amavit pugilatum, luctamina, & curſum.*] An ut ſpectaculo pugilum, luctatorum & curſorum ſe oblectaret? an potius ut iſte illa omnia faceret, exercendi corporis? hoc verius. in Vero ait Capitolinus: *Amavit venatus, palæſtras, & omnia exercitia juventutis.* Et auctor eſt Galenus Ὑγιεινῶν libro ſexto, Antoninum curandi corporis fuiſſe admodum ſtudioſum: certamq; vitæ rationem conſtantiſſimè tenuiſſe. *Caſaub.*

3. *Sed ab omnibus his intentionibus.*] Studiis & occupationibus. *Idem.*

Sed ab omnibus his intentionibus.] Liber Palatinus: *intentionis.* forte *intentioris*, ut ad *Philoſophiæ* referatur hoc modo: *Sed ab omnibus his, intentioris ſtudium eum Philoſophiæ abduxit:* Ut intentiorem Philoſophiam vocet Stoicam, cui plurimum deditus Marcus. ſi cui placeat magis vulgatam lectionem retinere, per me licet retineat, ut intentio ſit προσοχὴ & ſtudium. nihil igitur mutandum puto. *Salmaſ.*

1. *Suis*

tamen prorſus abolita in eo comitate, quam præcipuè [1] ſuis mox amicis atque etiam minùs notis exhibebat: quum frugi eſſet ſine contumacia, verecundus ſine ignavia, ſine triſtitia gravis. His ita ſe habentibus, quum poſt obitum L. Cæſaris Adrianus ſucceſſorem imperii quæreret, nec idoneus, utpote decem & octo annos agens, Marcus haberetur, amitæ Marci virum Antoninum Pium Adrianus ea lege in adoptionem legit, ut ſibi Marcum Pius adoptaret: [2] ita tamen ut & Marcus ſibi Lucium Commodum adoptaret. Sanè ea die qua adoptatus eſt Verus, in ſomnis ſe humeros eburneos habere vidit: [3] ſciſcitatuſque an apti eſſent oneri ferundo, ſolito reperit fortiores. Ubi autem comperit ſe ab Adriano adoptatum, magis eſt deterritus quàm lætatus: juſſuſque [4] in Adriani privatam domum migrare, invitus de maternis hortis receſſit. Quumque ab eo domeſtici quærerent cur triſtis in adoptionem regiam tranſiret, diſputavit quæ mala in ſe contineret imperium. Tunc primùm pro Annio Aurelius cœpit vocari, quòd in Aureliam, hoc eſt Antonini, adoptionis jure tranſiſſet. Octavodecimo ergo ætatis anno adoptatus, [5] in ſecundo conſulatu Antonini jam patris ſui, [1] Adria-

1. *Suis mox amicis.*] An igitur tunc amici illius non erant? imò erant: ſed *mox amicos* appellat eos qui Marci imperantis dicti poſtea ſunt amici, quòd cum illis conſilia ſua participaret, ut ad Hadrianum diximus. Si cum verbo jungas, duriuſculum erit, *mox exhibebat.* Caſaub.

2. *Ita tamen ut & Marcus.*] Vide quæ notavimus ad Verum Cæſarem. *Idem.*

3. *Sciſcitatuſque.*] Novè, pro expertus, πειρώμενος, vel πεῖραν λαβεῖν θελήσας: neque enim heic eſt idem ac πυνθάνεσθαι. *Idem.*

4. *In Hadriani privatam domum.*] In qua privatus habitaverat. *Idem.*

5. *In ſecundo conſulatu Antonini jam patris ſui.*] Hic video pleraque omnia in deterius eſſe mutata: non quia ſic diſponi melius ſit, ſed temere, nulla certa ratione; imò contra certiſſimam ut plurimùm rationem: ſicut iſto loco: nam ita habent regiæ membranæ: *In ſecundo conſulatu Antonini. Jam qui dicebant Marcum velle finiti belli gloriam ſibi vendicare, &c.* Tranſlatis in alium locum, quæcunque in vulgatis habentur poſt illa *in ſecundo conſulatu Antonini*, uſque ad verſum primum paginæ 172. quæ nemo eſt tam ſtultus qui putet cum iſtis poſſe continuari. Quo igitur caſu factum dicemus ut illa ordine tam perverſo deſcriberentur? quid ille Marrucinus cogitabat, qui hæc iſta diſpoſuit? Nos igitur cùm vitam principis tam boni, tam malè fuiſſe acceptam doleremus; non temperavimus, quin & memoriæ Marci & honori Capitolini, pro

[1] Adriano ferente, gratia ætatis facta, quæſtor eſt deſigna-
tus. Adoptatuſque in aulicam domum, [2] omnibus paren-
tibus ſuis tantam reverentiam quantam privatus exhibuit.
Eratque haud ſecus rei ſuæ quàm in privata domo [3] par-
cus ac diligens, pro inſtituto patris volens agere, dicere,
cogitare. [4] Adriano Baiis abſumpto, [5] quum Pius ad ve- 6
hendas ejus reliquias eſſet profectus, [6] relictus Romæ,
avo juſta implevit: [7] & gladiatorium, quaſi privatus quæ-
ſtor, edidit munus. Poſt exceſſum Adriani ſtatim Pius
per uxorem ſuam Marcum ſciſcitatus eſt: [8] & quum diſ-
ſolutis

ni, pro virili conſuleremus: totumque hunc librum verbis quidem Capitolini, ſed judicio noſtro retexeremus, & hoc mangonio ſcriptum antiquum faceremus novum. Eam lucubratiunculam in ſtudioſorum gratiam ſeparatim, cum bono Deo, ſumus edituri. *Idem.*

1. *Hadriano ferente gratia ætatis facta.*] *Ferre* pro referre ad ſenatum & patres. Nam gratiam annariæ legis petitu Hadriani ſenatus fecit. ſic Commodus fit conſul venia hujus legis impetrata, inquit Lampridius: hoc eſt, Marco ferente, ſenatu decernente. *Idem.*

2. *Omnibus parentibus ſuis tantam reverentiam.*] Hem! *omnibus?* tam multos igitur habuit Marcus parentes? Atqui patre qui genuerat pridem extincto, duos ſolos habuit parentis reverentia colendos, patrem Pium, & Hadrianum avum. mater, & avi paternus ac maternus fato jam conceſſerant. Quinam igitur iſti tot parentes? Si γονέας quæris præter quos diximus, nulli erant: ſed nego vocem *parentis* ex uſu veterum Romanorum debere heic accipi: verùm planè quomodo in idiotiſmo Gallico, Hiſpanico etiam & Italico, pro quibuſcunque ſanguine vel affinitate junctis uſurpatur. *Idem.*

3. *Parcus ac diligens.*] Dio de Marco, οἰκονομικώτατος ὡς ἀληθῶς ἦν. *Idem.*

4. *Hadriano Bajis abſumpto.*] *Bajas* in veteri Palatino. ſcribendum: *apud Bajas.* ſic in Hadriano: *In conſpectu ejus apud ipſas Bajas periit.* Salmaſ.

5. *Cum Pius ad vehendas ejus reliquias eſſet profectus.*] Hadrianus cùm poſtremùm Roma proficiſcens Baias peteret, Pium ad imperandum reliquit in Urbe. ſed cùm remediis nihil proficeret, finem adeſſe ſibi intelligens, Antoninum accerſiit, ut in ejus conſpectu moreretur: quod & factum eſſe ſcribit Spartianus: Capitolinus alios heic auctores ſequitur. *Caſaub.*

Cùm Pius ad advehendas ejus reliquias.] Sic Pal. ut appareat ea ſyllaba abſorpta, ſcriptum ſolummodò, *ad vehendas*. Grut.

6. *Relictus Romæ avo juſta implevit.*] Si de Hadriano intelligit, cui per adoptionem nepos Marcus, mirum eſt, cur dicatur Marcus juſta illi impleviſſe, quaſi privatus quæſtor. Deinde conſtat mortuo Hadriano funus factum eſſe primùm Puteolis; deinde autem Romæ, poſtquam eò advectæ ipſius reliquiæ. An igitur avum hic accipere debemus Annium Verum paternum Hadriani avum, cui paullò antè mortuo, juſta nondum impleviſſet? *Caſaubonus.*

7. *Et gladiatorum quaſi privatus quæſtor.*] *Et gladiatorium quaſi privatus quæſtor edidit munus.* ita legendum ex veteri codice. *Salmaſ.*

8. *Et quum diſſolutis ſponſalibus, quæ cum Lucii Ceionii filia deſponderi voluerat:* impar

JULII CAPITOLINI
[1]M. ANTONINUS PHILOSOPHUS.

1 [2]MARCO ANTONINO in omni vita philoſophanti viro, & qui ſanctitate vitæ omnibus principibus antecellit, pater Annius Verus, qui in prætura deceſſit: [3] avus Annius Verus, item conſul & præfectus urbi, [4] adſcitus in patritios à principibus Veſpaſiano & Tito cenſoribus: patruus Annius

1. M. ANTONINUS PHILOSOPHUS.] Omnes libri veteres hanc ἐπιγραφὴν agnoſcunt: cui ſimilis illa in Dionis & Zonaræ codicibus, ΜΑΡΚΟΣ ΑΝΤΩΝΙΝΟΣ Ο ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ. Nos tamen non dubitamus, recentiorum criticorum inventum eſſe, ut inter imperatoris hujus titulos PHILOSOPHI appellatio locum habeat. Omnes antiquæ hiſtoriæ hoc cognomen ignorant: omnes ſaxorum inſcriptiones: omnes nummi, qui extant etiam hodie quàm plurimi. & meritò: cur enim eo nomine optimum & minimè ambitioſum principem afficerent, quod neque ille vivus, quæ fuit ipſius moderatio, agnoviſſet: neque illi unquam, vel vivo vel mortuo, neque à Senatu, neque à populo fuit delatum? Non negamus ſapientiſſimum principem jam inde à puero per omnem vitam philoſophantem, à multis antiquis ſcriptoribus philoſophum legi appellatum: ſed ἐπιθέτως, non ἐπωνύμως, & ſic planè, ut Julium Cæſarem virum fortem, Auguſtum felicem, Caligulam inſanum ſæpe dicimus: cognomen verò PHILOSOPHI ſic Marco fuiſſe unquam datum, ut Trajano OPTIMI, Tito Aurelio PII, id nos eſſe verum negamus & pernegamus. *Caſaub.*

MARCUS ANTONINUS PHILOSOPHUS.] Recte animadverterunt eruditiſſimi viri, hanc PHILOSOPHI ἐπιγραφὴν, quæ adtribuitur Antonino Marco, non eſſe veterem, quam ſcilicet refutant & nummi ejus nomine cuſi & veterum monumentorum inſcriptiones. ſed quod iidem ajunt omnes libros veteres hanc agnoſcere, neſcio quam veteres illi fuerint quos viderunt. noſtri ſane omnes, quos & veteres, imo & vetuſtiſſimos ſuo jure meritoque poſſumus appellare, nullomodo agnoſcunt. *Salmaſ.*

2. MARCO ANTONINO, *in omni vita philoſophanti viro.*] Penè ad verbum neſcio quis ſcriptor apud Suidam, Μάρκος ὁ καὶ Ἀντωνῖνος βασιλεὺς Ῥωμαίων, ὁ ἐπαινετὸς κατὰ πάντα φιλόσοφος. *Caſaub.*

3. *Avus Annius Verus, iterum Conſul, & præfectus Urbi.*] Dioni non iterum, ſed ter fuit conſul, τρὶς non δὶς: & tribunus militum, non Urbi præfectus: niſi apud Xiphilinum πολιαρχήσαντος ſcribendum, pro χιλιαρχήσαντος. *Idem.*

4. *Adſcitus in patricios à principibus Veſpaſiano & Tito cenſoribus.*] Legendum: *Adſcitus in patricios à Veſpaſiano & Tito cenſoribus.* Salmaſ.

1. Mater

nius Libo conſul: amita Galeria Fauſtina Auguſta: [1] mater Domitia Calvilla, Calviſii Tulli bis conſulis filia: [2] proavus paternus Annius Verus prætorius [3] ex Succubitano [4] municipio ex Hiſpania factus ſenator: proavus maternus Catilius Severus, bis conſul & præfectus urbi: avia paterna Rupilia Fauſtina, [5] Rupilii Boni conſularis filia, fuere. Natus eſt Marcus Romæ ſexto Cal. Maias in monte Celio in hortis, [6] avo ſuo iterum & Augure Coſs. [7] Cujus familia in originem recurrens, à Numa probatur ſanguinem trahere, ut Marius Maximus docet. Item [8] à rege Salentino [9] Malennio Daſummi filio, [10] qui Lupias condidit. Educatus eſt [11] in eo loco in quo natus eſt, & in domo avi ſui Veri juxta ædes Laterani. Habuit & ſororem natu minorem Anniam Cornificiam: uxorem Anniam Fauſtinam conſobrinam ſuam. [12] M. Antoninus * principio avi ſui nomen

1. *Mater Domitia Calvilla.*] Quæ & Lucilla etiam dicta paulò pòſt: *Cum Lucillam matrem Marci vidiſſet.* Caſaub.

2. *Proavus pater.*] *Paternus.* Idem.

3. *Ex Succubitano municipio ex Hiſpania.*] Scrib. *municipio Hiſpaniæ.* nam *παρέλκει τὸ ex*, neque eſt in Regio. *Idem.*

Ex Succubitano municipio ex Hiſpania.] Pal. habet, *municipio ex Spania.* & verò in multis aliis calamo exaratis codicibus ita ſemper id vocis invenitur. *Grut.*

4. *Municipio ex Hiſpania.*] Idem liber: *Municipio ex Spania.* notum eſt, *Spaniam* pro *Hiſpania* veteribus dictam, & *Spanum* pro *Hiſpano*, Græcis pariter & Latinis. *Salmaſ.*

5. *Rupilii Boni conſularis filia.*] Obſcurus homo & nomine & cognomine. videtur fuiſſe conſul ſuffectus: aut fortaſſe ne id quidem, ſed ornamentis conſularibus ornatus. *Caſaub.*

6. *Avo ſuo iterum & Augure Coſs.*] Hadriani anno IV. Coss. fuerunt Annius Verus II. & Augur. *Idem.*

7. *Cujus familia in originem recurrens, à Numa Pompilio.*] Breviùs, ſed clariùs Eutropius: *Cùm ejus origo paterna à Numa Pompilio, materna à Salentino rege penderet.* Idem.

8. *A rege Salentino.*] Qui Salentinorum ſive Japygiæ rex erat. *Idem.*

9. *Malennio Daſummi filio.*] A quo manavit Daſumiorum appellatio inter Romanas gentes: quos alioquin obſcuriſſimos nobilitat ſenatuſconſultum Daſumianum: cujus fit aliquoties mentio in titulo Pandectarum De fideicommiſſariis libertatibus. Extat & lapis Romæ, Q. DASVMIO JANVARIO poſitus. *Idem.*

10. *Qui Lupias condidit.*] Reg. *Lopias.* Straboni libro VI. in περιηγήσει Salentinorum, Λυπίαι. *Idem.*

Qui Lopias condidit.] Sic Regius codex, ſic Palat. non *Lupias.* Grut.

11. *In eo loco in quo natus eſt, & in domo avi ſ.*] Regius de duobus locis unum facit: *in quo natus, in domo avi ſ.* Omnia hæc in regione Urbis ſecunda, ſive Cœlimontio. *Caſaub.*

12. *M. Antoninus principio avi ſui nomen habuit & Catilii Severi.*] Non pauca ſunt quæ ſuſpectam mihi reddunt hanc lectionem. cur enim dicit avi ſui no-

nomen habuit, & Catilii Severi materni proavi. Poſt exceſſum vèrò patris [1] ab Adriano *Annius Veriſſimus* vocatus eſt: [2] poſt virilem autem togam, *Annius Verus*, patre mortuo, ab avo paterno adoptatus eſt & educatus.

2 Fuit à prima infantia gravis. At ubi egreſſus eſt annos qui nutricum foventur auxilio, magnis præceptoribus traditus ad philoſophiæ ſcita pervenit. Uſus eſt magiſtris ad prima elementa Euphorione literatore, & Gemino comœdo, [3] muſico Androne eodemque geometra: quibus

men habuiſſe M. Antoninum? cur non patris potius? Nam & proavus & avus & pater idem nomen habuerunt, & Annii Veri dicti ſunt. Præterea non valde veriſimile mihi fit, principio & avi ſimul & proavi materni nomen habuiſſe Antoninum. Recte Palatinus particulam *&* nullus agnoſcit, in quo ita legitur: *M. Antoninus principio avi ſui nomen habuit Catilii Severi materni proavi.* Sed nondum integer & purgatus locus. Fortean ſic optime emendentur: *M. Antoninus ab ſuis nomen habuit Catilii Severi materni proavi.* Ut ſuos illi parentes nomen proavi materni impoſuiſſe intelligamus. quod diſerte teſtatur Dio: Οὗτος ὁ Ἀντωνῖνος Μάρκος ὁ Κατίλιος πρότερον ὀνομαζόμενος: πρότερον dixit, ut Capitolinus, principio. Nam certo certius de ſolo proavo materno Catilio Severo heic loqui Capitolinum, non etiam de avo, ſive paternus ille ſit, ſive maternus. etſi emendari non poſſunt, deleri certe poſſunt illa verba, *avi ſui*, quæ moleſtiam hujus loci ſententiæ faceſſunt. ſed quidni poſſint emendari? certe aut nulla aut hæc emendatio vera eſt: *Principio ævi ſui nomen habuit Catilii Severi materni proavi.* Id eſt principio ætatis ſuæ; ævum pro ætate. unde primævus & longævus. *Salmaſ.*

* *Principiò avi ſui nomen habuit, & Catilii Severi.*] Dio in Hadriano, οὗτος ὁ Ἀντωνῖνος Μάρκος, ὁ Κατίλιος πρότερον ὀνομαζόμενος. Cautè accipe vocem *principiò*. nam principiò quidem, hoc eſt, luſtrico die, appellatus eſt M. Annius Verus: poſtea verò adoptatus à proavo materno, L. Catilio Severo, dici cepit L. Catilius L. F. Annius Severus. *principiò* igitur interpretare, quando primùm in Aureliam gentem venit. Avus & proavus materni quorum hìc meminit, nomen & cognomen idem ambo habuerunt. *Caſaub.*

1. *Ab Hadriano Annius Veriſſimus vocatus eſt.*] Antè dicebatur *Annius Verus*. Hadrianus juſſit dici *Annium Veriſſimum*. quare? πρὸς τὴν τοῦ Ῥωμαϊκοῦ ῥήματος ἔννοιαν, inquit Dio. hoc eſt, quòd eſſet veritatis amantiſſimus, tenaciſſimus. Magnum rectæ indolis argumentum, & animi verè generoſi, amor veritatis, odium falſi. Nullum vitium æquè ac mendacium ſervilis ingenii eſt indicium. *Idem.*

2. *Poſt virilem autem togam Annius Verus.*] Rediit igitur ad illud nomen quod principiò habuerat, ſicuti modò diximus. Sed in regio exemplari & Politiani, verba illa ſunt omiſſa, *Annius Verus*, ſententiâ diverſâ: quam tamen non putamus veram. *Idem.*

3. *Muſico Androne.*] Marcus imperator initiò operis ſui nominans eos qui primi ipſum ſtudiis philoſophiæ imbuerant, Tantaſidem quendam nominat: quod nomen cùm videatur nobis mendam continere, videndum an non is ipſe ſit, qui Andron heic appellatur. *Idem.*

1. *Uſus*

bus omnibus ut diſciplinarum autoribus plurimum detulit. [1] Uſus præterea grammaticis, Græco, Alexandro: quotidianis Latinis, [2] Troſio Apro, & Pollione, [3] & Eutychio Proculo Siccenſi. Oratoribus uſus eſt, Græcis, [4] Annio Marco, [5] Caninio Celere, [6] & Herode Attico: Latino,

1. *Uſus præterea grammaticis, Græco, Alexandro.*] Marcus, Παρὰ Ἀλεξάνδρου τοῦ γραμματικοῦ τὸ ἀνεπίπληκτον. *Idem.*

2. *Troſio Apro.*] Prima editio diſtinguit inter has voces, quaſi eſſent duorum nomina: quod non puto. Membranæ, *Croſio Apro.* Idem.

Troſio Apro & Pollione, &c.] Veteres membranæ, *& Polono* legunt. ſuſpicor, corruptum latere nomen urbis ex qua fuerit Troſius Aper. ut duos tantum heic habeamus Latinos Marci Grammaticos, Troſium Aprum, & Eutychium Proculum Siccenſem. Troſii vero Apri patriam celant & diſſimulant illa verba, *& Polono.* an *Polano* ex urbe Pola? *Salmaſ.*

3. *Et Eutychio Proculo Siccenſi.*] Regius & Polit. corruptiſſimè, *Cutilio Protheo: Succeſſivè orat.* probo editam lectionem. Sicca urbs Africæ notiſſima: ubi poſtea fuiſſe inſtitutum epiſcopatum, ſcimus ex hiſtoria eccleſiaſtica. Videtur hic Proculus ille eſſe, qui *ſui temporis doctiſſimus grammaticus* Pollioni dicitur in Æmiliano tyranno. *Caſaub.*

4. *Annio Marco.*] Fuit temporibus Hadriani Marcus quidam orator & ſophiſta vehemens, ipſi Hadriano admodum probatus, uti narrat Philoſtratus. ſed de illo agi hîc non puto. Prima editio, *Animo Macro*: ſcripti quidam *Annio Macro.* Ipſe quidem inter diſciplinarum auctores à quibus fuerat juvenis informatus, Marcianum quendam nominat, Marcum aut Macrum nullum. *Idem.*

Annio Marco.] Marcus hic non poſſit eſſe alius quam cujus mentio eſt apud Philoſtratum in Sophiſtarum vitis. Nam & illis temporibus vixit quibus potuit eſſe Marci magiſter in Rhetoricis, & illa ætate magno in pretio fuit. *Salmaſ.*

Annio Marco.] Ita expreſſerat Pal. noſter, convenienter editioni primæ: quæ cùm debeat originem ſuam codici alicui manu ſcripto, duobus teſtibus ſtandum nobis putabatur. alias vulgati, *Annio Marco.* ineptè. *Grut.*

5. *Caninio Celere.*] Hic & inter Lucii præceptores infrà nominatur. *Caſaub.*

Caninio Celere.] Nuſquam hujus oratoris mentionem fieri reperio niſi apud unum Philoſtratum, cujus nec vitam ex propoſito ſcripſit, ſed obiter tantum meminit, & τεχνογράφον nominat. quem & ab epiſtolis imperatoris fuiſſe dicit, ſed cujus non dicit. ſed Hadriani fuiſſe facile eſt divinare. *Salmaſius.*

6. *Et Herode Attico.*] Rectè ita emendarunt viri docti monſtra primæ editionis, & membranarum. in vita Veri, ſic jungitur cum Caninio Celere ut hoc loco. Dio nominat Claudium Herodem. in veteri lapide, TI. CLAVDIVS ATTICVS HERODES. *Caſaub.*

Et Herode Attico: Latino Frontone.] Hujus Herodis, qui præceptor Marci imperatoris fuit, effoſſa eſt ante aliquot annos tribus ab urbe miliariis inſcriptio Græca, quæ dedicationem continet fundi Triopii & ædiculæ Minervæ & Adraſteæ: eam inſcriptionem Herodis tetrarchæ nomini vindicarunt doctiſſimi viri, nam ibi Herodem ſe nominat Auctor ἐπιγραφῆς:

Ὑμμε γὰρ Ἡρώδης ἱερὴν τὴν γαῖαν ἔθηκε.

Nos certis argumentis ducti hujus eſſe Herodis Attici nobis perſuaſimus, & notis illam inſcriptionem illuſtravimus. *Salmaſ.*

Latino, Frontone Cornelio. [1] Sed multum ex his Frontoni detulit, cui & ſtatuam in ſenatu petiit: Proculum verò uſque ad proconſulatum provexit, [2] oneribus in ſe receptis. Philoſophiæ operam vehementer dedit, & quidem adhuc puer. Nam duodecimum annum ingreſſus, [3] habitum philoſophi aſſumpſit: & deinceps tolerantiam, quum ſtuderet in pallio [4] & humi cubaret, [5] vix autem matre agente, [6] inſtrato pellibus lectulo accubaret. [7] Uſus eſt

1. *Sed multum ex his Frontoni detulit.*] Quem quidem etiam conſulem fecit: ſed ordinariò ſuffectum in duos menſes, ut ſcribit Auſonius in Gratiarum actione. *Caſaub.*

2. *Oneribus in ſe receptis.*] Hæc ſcriptura omnium: quam evertit palam quod ſequitur, *& quidem adhuc puer.* Scribe igitur ſine dubitatione ulla cum ſummo viro Hadriano Turnebo, ſic, *Proculum verò uſque ad proconſulatum* (vel potiùs *conſulatum*) *provexit, oneribus in ſe receptis. Phil.* mos principum fuit tenuiorum inopiam ſublevare, cùm illis magiſtratus mandarent, ut ad vitam Hadriani dicebamus. Etiam alio loco paulò pòſt, *honoribus*, pro *oneribus* ſuppoſuerunt. *Idem.*

Oneribus in ſe receptis.] Nullus facilior lapſus librariorum, quàm in hac voce; quod ſcilicet ſcriberetur ferè *honeribus*: degeneravitque plerumque in *honoribus*, ut & heic. ſed perperam. quocirca non dubitavi admittere εὐστοχίαν optimi Turnebi. *Grut.*

3. *Habitum philoſophi aſſumſit.*] Pallium nempe Græcanicum, ſine tunica, cum totius corporis illuvie. Lege Dionis Chryſoſtomi orationem περὶ τοῦ σχήματος, & Tertullianum De pallio. Hic communis habitus omnium philoſophantium, quo ſeparabantur à cæteris. *Caſaub.*

Habitum Philoſophi aſſumpſit.] *Pallium*, inquiunt, *ſine tunica.* cur ſine tunica? quia talis habitus philoſophi. verum eſt, ſed Cynici. at κυνισμὸν nunquam profeſſus eſt Marcus. habitus autem Cynicorum eo tantum à reliquorum philoſophorum habitu diſtabat, quod hi tunicam ſub pallio non geſtarent, reliqui omnes geſtarent. *Salmaſ.*

4. *Et humi cubaret.*] Χαμευνία ſive humicubatio olim conſueta omnibus qui vitam delicatiorem aſpernarentur. vel enim ſuper duro ſilice, aut nudo ſolo dormiebant: vel ſtoream aut pſiathum, aut pelliculas ſubſternebant. *Caſaubonus.*

5. *Vix autem matre agente.*] Scribebam, *urgente.* ſed nihil muto. nam & agere poſuerunt pro impellere, auctor eſſe, vel jubere. Alii *ſatis agere* eodem ſenſu. Fauſtina autem filio Marco, non luxuriæ magiſtra, ſed vitæ tenuiter ac ſobriè inſtituendæ. Nam ait filius doctum ſe à matre τὸ λιτὸν κατὰ τὴν δίαιταν, καὶ πόῤῥω τῆς πλουσιακῆς ἀγωγῆς. Propterea vir ille divinus, neque ſatis unquam vel cognitus vel laudatus, alio loco diis gratias agit, quòd cùm lege fatorum matri ipſius cita mors immineret, poſtremos ſaltem annos unà cum ipſa egerit, vel potiùs illa ſecum. *Idem.*

6. *Inſtrato pellibus lectulo accubaret.*] *Cubare* propriè de cubicularibus lectis: *accubare* de tricliniaribus, quæ & accubita dicuntur, & accubationes. dicitur & de lucubratoriis lectulis, de quibus multa notamus ad Suetonium: neque dubium de iis hic eſſe accipiendum. *Idem.*

7. *Uſus eſt etiam Commodo magiſtro, cujus.*] Eſſet obſcurum de quo ſentiat: niſi ſequeretur, *cujus affinitas ei fuerat deſti-*

eſt etiam Commodo magiſtro, cujus ei affinitas fuerat deſtinata. [1] Uſus eſt & [2] Apollonio Chalcedonio Stoico philoſopho. Tantum autem ſtudium in eo philoſophiæ fuit, 3
[3] ut adſcitus jam in imperatoriam dignitatem, tamen [4] ad domum

deſtinata. quæ oſtendunt Lucium Cejonium Commodum Cæſarem intelligi, qui fuerat ab Hadriano adoptatus. hujus affinitatem fuiſſe Marco deſtinatam, non ſemel dicit Capitolinus. *Idem.*

Uſus eſt etiam Commodo magiſtro.] Ut planum faciat quis ille Commodus, addit, *cujus illi adfinitas fuerat deſtinata.* cujus affinitatis etiam infra meminit. Virilem togam ſumpſit quintodecimo ætatis anno (de Marco loquitur) ſtatimque ei Lucii Ceionii Commodi filia deſponſata eſt ex Adriani voluntate. at mirum alibi nuſquam apud hos auctores hujus Ceionii Commodi filiæ mentionem extare; Nam locus qui infra legitur, *& quum diſſolutis ſponſalibus quæ cum Lucii Ceionii Commodi filia deſponderi voluerat,* vitioſe ſcriptus eſt: nec de filia Ceionii Commodi, ſed de filio Antonino Vero accipiendus eſt. & ita accepiſſe ſcripſiſſeque ſe, auctor ipſe Capitolinus in Vero, his verbis de Hadriano: *Quum ſibi ille Pium filium, Marcum nepotem eſſe voluiſſet, poſteritati ſatis providens, & ea quidem lege ut filiam Pii Verus acciperet, quæ data eſt Marco idcirco quia hic ad hoc impar videbatur ætate, ut in Marci vita expoſuimus.* Vero igitur deſtinata erat Pii filia, ex inſtituto Hadriani. Sed cum impar eſſet ætate, Marco data eſt. ipſe Verus Marci filiam accepit. at Lucii Ceionii Commodi filia deſponſata Marco ubinam gentium eſt, aut quid illa factum? Aliud mihi exoritur dubium; quomodo Commodus ille præceptor Marci, aut in quibus diſciplinis? Eum ducis famam ex rebus geſtis obtinuiſſe refert Spartianus, etſi non ſummi, mediocris tamen. verum in philoſophia videtur illo magiſtro uſus eſſe Marcus. Nam ſtatim ſequitur: *uſus eſt & Apollonio Chalcedonio.* Marcus autem in vita enumerans omnes per quos aut in litteris aut in vita & moribus profecit, Commodum hunc ne nominat quidem: ſed Verum fratrem, à quo habuiſſe ſe dicit, τὸ φιλοοίκειον. παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ Οὐήρου τὸ φιλοοίκειον. De alio Vero non licet intelligere quam qui ſimul cum Marco imperavit. Hæc igitur excutienda doctis in medium relinquo. *Salmaſ.*

1. *Uſus eſt & Apollonio Chalcedonio Stoico.*] Nihil hoc loco variant libri. ſed ipſe Capitolinus variat, qui in Antonino accitum Chalcide hunc Apollonium dixerat. nunc heic eum Chalcedonium facit. ne verò mutandum eſſe in Chalcideno credamus, præſto ſunt authores qui Chalcedonem illi patriam aſſignent. Eutropius: *Inſtitutus eſt*, inquit, *ad philoſophiam per Apollonium Chalcedonium.* Locum hunc conſiderandum attentius doctis relinquo. *Idem.*

2. *Apollonio Chalcedonio.*] Membranæ, *Calcedonico.* Scribendum verò, *Chalcideno*, ut ad Pium probavimus. *Caſaubonus.*

3. *Ut adſcitus jam in Imperatoriam dignitatem, tamen, &c.*] Non agnoſcitur à Palatinis duobus vox *dignitatem*; adſcriptaque eis à manu recentiſſima. ut fuerit fortè, *ut adſcitus jam Imperator, &c.* ſed non opus eſt inſiſtere conjecturis. poteſt enim ferri lectio prior, omiſſo verbo illo *dignitate.* uti ea ipſa ſubintelligatur, vel *majeſtatem*, vel tertium quid, iſtis ſimile. ſanè & capite ſequenti poſuit abſolutè *Aureliam*, ſubaudiendumque *familiam.* quæ dictio, an & heic quoque ſubintelligenda, viderint quibus otium & tempus, quo utroque deſtituor. ſuſpicor tamen poſſe belle convenire. *Grut.*

4. *Ad domum Apollonii diſcendi cauſſa veniret.*] Etiam ad Sexti domum diſcendi cauſſa ventitaſſe jam imperato-

domum Apollonii diſcendi cauſa veniret. [1] Audivit & Sextum Chæronenſem Plutarchi nepotem: [2] Junium Ruſticum, [3] Claudium Maximum, [4] & [5] Cinnam Catullum, Stoicos. [6] Peripateticæ verò ſtudioſos audivit Claudium Severum, [7] & præcipuè Junium Ruſticum. quem & reveritus eſt & ſectatus: qui domi militiæque pollebat, Stoicæ diſciplinæ peritiſſimum, cum quo omnia communicavit publica privataque conſilia: [8] cui etiam ante præfectos præ-

rem Marcum, Dio narrat, & Philoſtratus in Herode. *Caſaub.*

1. *Audivit & Sextum Chæronenſem.*] Marcus Sextum nominat tantùm: Philoſtratus Σέξτον τὸν ἐκ Βοιωτίας φιλόσοφον: Suidas etiam Plutarchi nepotem, cum Capitolino. Sanè in Græco qui penes nos eſt, codice, nuſquam aliter quàm Σέξτος ὁ ἐμπειρικὸς, auctor ille nominatur. Addo quòd ille empiricus, nullius dogmatis approbator, nedum auctor, omnium fuit everſor. Sextus hic Marci præceptor, non ea ſolùm quæ priores ſciverant ſapientes, nota habuit exactè: ſed ipſe etiam nonnullorum ſcitorum fuit auctor, & primus inventor. *Idem.*

Audivit & Sextum Chæronenſem.] Dubitant viri docti Sextus hicne ſit cujus hodieque habemus adverſus reliquas philoſophorum ſectas, diſſertationes. Sane Πυῤῥώνειον fuiſſe hunc Sextum Chæronenſem ſcribit Suidas: at in Græcis exemplaribus manuſcriptis, ἐμπειρικὸς vocatur ille Sextus. Hujus mentionem à Galeno factam repperi, qui quidem Galenus σύγχρονος hujus Sexti Chæronenſis fuit ſub Marco nempe imperatore, ut videatur paulo antiquior Empiricus ille hoc noſtro Chæronenſi. *Salmaſ.*

2. *Junium Ruſticum.*] Miratus ſum, quod legi in primo aureolorum Marci librorum: nam ille gratias ſuperis agit, quòd cùm ſæpe Ruſtico ſuccenſuiſſet, nunquam tamen illum, aut facto aut verbo læſiſſet, cujus poſtea ſe pœniteret. *Caſaub.*

3. *Claudium Maximum, & Cinnam Catullum.*] Et iſtorum meminit Marcus: ſed ſolis cognominibus, παρὰ Κατούλου, & παρὰ Μαξίμου. *Caſaubonus.*

Claudium Maximum.] Meminit hujus Maximi non ſemel Marcus in libris de vita ſua. *Salmaſ.*

4. *Et Cinnam Catullum.*] Scribe: *Catulum.* Nam *Catulus*, non Catullus vocabatur ille Cinna, & ita habet Palatinus. *Idem.*

5. *Cinnam Catullum.*] Noſter authenticus, *Catulum*; neque aliter in vita ſua ipſe Marcus. *Grut.*

6. *Peripateticæ verò ſtudioſos.*] Membranæ, *ſtudioſus.* ἐραστὴς ὤν. & ita ſcribendum neceſſariò: nam peripateticum unum nominat, Claudium Severum: in quo deſinit enumeratio præceptorum Marci. poſteà verò tanquam ἀπ᾽ ἄλλης ἀρχῆς de Junio Ruſtico quædam adjicit. Quare poſt *Severum* major diſtinctio ponenda. *Caſaub.*

7. *Et præcipuè Junium Ruſticum.*] Alieniore loco poſita eſt hæc de Junio Ruſtico repetitio. cur enim uno ductu contextuque, cum de Stoicis ageret, de hoc Stoico quæ voluit dicere, non continuavit? Hæc eſt iſtorum ſcriptorum in ſcribendo ſecuritas, ut omnia permiſceant & confundant. *Salmaſ.*

8. *Cui etiam ante præfectos prætorio ſemper oſculum dedit.*] Et quòd oſculo convenientem excipit, magnum; & quòd ante præfectos prætorii, maximum. ideo laudata Similis modeſtia, qui ſimile honoris genus ab Hadriano ſibi

prætorio ſemper oſculum dedit: quem & conſulem iterum deſignavit, [1] cui poſt obitum à ſenatu ſtatuas poſtulavit. Tantum autem honoris magiſtris ſuis detulit, ut imagines eorum aureas in larario haberet, [2] ac [3] ſepulcra eorum [4] aditu, hoſtiis, floribus ſemper honoraret. Studuit & juri, [5] audiens L. Voluſium Metianum: tantumque operis & laboris ſtudiis impendit, [6] ut corpus afficeret, atque in hoc ſolo pueritia ejus reprehenderetur. Frequentavit & declamatorum ſcholas publicas: [7] amavitque ex condiſcipulis præcipuos ſenatorii ordinis [8] Sejum Fuſcianum, [9] & Aufidium Victorinum: ex equeſtri, [10] Bæbium Longum [11] & Calenum, in quos maximè liberalis fuit:

ſibi delatum, ſapienter non admiſit, ut narrat Xiphilinus. *Caſaub.*

1. *Cui poſt obitum à ſenatu ſtatuas poſtulavit.*] Pro magno hoc tum cenſebatur. *Idem.*

2. *Ac ſepulcra eorum aditu, hoſtiis, floribus honoraret.*] *Aditu* vera lectio, & ita membranæ Pal. hæc tria verba propria juris monumentorum, itus, aditus, ambitus. hinc illa in titulis ſepulcrorum incidi ſolita: *itu*, *aditu*, *ambitu*, *coronare*, *ſacrificare*. &, *itu*, *ambitu*, *ſacrificium faciendi*. Libertos ingratos aditu etiam & acceſſu ſepulcri ſui prohibebant atque ita in titulo cavebant: ſed frequenti aditu monumenta eorum honorabant, quos in vita charos habuerant, ſacrificabant, roſis & floribus ornabant. Propertius:

—— memento

Hoc itere ad lapides ſæpe venire meos.

Salmaſ.

3. *Sepulcra eorum aditu, hoſtiis, &c.*] Regis & aliæ membranæ, *additis hoſtiis.* ſenſu non incommodo. Alii ſolebant defunctorum amicorum ſepulcra viſere, & floribus ornare: Marcus etiam hoſtias adjiciebat. Aliquando placebat ſcribi *redditu* pro *aditu*. nam ſæpe qui defuncti memoriam honoratam volebant, redditus in eam rem aſſignabant. ſed non dubitandum quin auctor ſcripſerit *aditu*. Caſaub.

4. *Aditu, hoſtiis, floribus.*] Rectè *aditu*; neque ſecus Palatinus. eamque vocem omninò heic neceſſariam, memini pluribus alibi adſtruere in libellis Suſpicionum. *Grut.*

5. *Audiens L. Voluſium Metianum.*] Vel *Macianum*, ut antè monuimus. *Caſaubonus.*

6. *Ut corpus afficeret.*] Explicat Dio, Ἐκ τῆς πολλῆς ἀσχολίας τε καὶ ἀσκήσεως ἀσθενέστατον τὸ σῶμα ἔσχε. *Idem.*

7. *Amavitque ex condiſcipulis præcipuos.*] Regius, *amavitque condiſcipulos, præcipuè ſenatorii ord.* Idem.

8. *Seium Fuſcianum.*] Quæſivi hunc, neque reperi uſquam. In vita Commodi Fuſcianus quidam Lampridio nominatur ſecundùm Cos. qui etiam Urbi fuit præfectus, ut narratur in Pertinace qui illi ſucceſſit. Fuerit hic fortaſſe Marci condiſcipulus: niſi tamen ætas impediat. ſed non urget hoc incommodum. *Idem.*

9. *Et Aufidium Victorinum.*] Fuit hic bis conſul & præfectus urbi: is eſt ad quem Marci extant reſcripta nonnulla. Membranæ, *Laufidium.* Scribo, *L. Aufidium*, etſi non neſcio alios huic Marci, non Lucii prænomen tribuere. *Idem.*

10. *Bebium longum.*] Scrib. *Bæbium.* ut ſemper apud auctores alios. *Idem.*

11. *Et Calenum.*] Regius, *Galienum.* Idem.

Et Ca-

fuit: & ita quidem ut quos non poſſet ob qualitatem vitæ reip. præponere, [1] locupletatos teneret. Educatus eſt in Adriani gremio, qui illum (ut ſuprà diximus) Veriſſimum nominabat: [2] & qui ei honorem equi publici ſexenni detulit: [3] octavo ætatis anno in Saliorum collegium retulit. In

4

Et Calenum.] *Et Callenum.* vet. ed. & Pal. *Salmaſ.*

Et Calenum.] Pal. *Callenum.* Grut.

1. *Locupletatos teneret.*] In contubernio videlicet ſuo, aut aliàs in uſu vitæ privatæ. *Caſaub.*

Locupletatos teneret.] Diverſo modo liberalem ſe præbuit Marcus in condiſcipulos ſuos, cum alios honoribus bearet, & reip. præponeret: ſi quorum vero vitæ qualitas id ferre non poſſet, eos locupletaret. ita illos honoribus, iſtos divitiis, ſuo quemque pro merito, magnos faciebat. *locupletatum tenere* pro locupletare, ſic & *locupletatum habere*, quæ loquendi forma ita crebra eſt apud infimæ Latinitatis ſcriptores, ut aliam non habeant uſitatiorem. *apertum habere* pro aperire. *ſolutos habere*, pro ſolvere. *Salmaſ.*

2. *Et qui ei honorem etiam publicè ſexenni detulit.*] Membranæ hic & veteres editiones inſigniter corruptæ. Quare ita ſcribamus, *qui ei honorem, & quidem ſexenni detulit.* bona prorſus & convenientiſſima ſententia. De honoribus enim Marci dicturus auctor, jure ab illo orditur, qui ſexenni eſt habitus ab Hadriano, & quidem publicè. Non dicit Capitolinus, quale id fuerit honoris genus: ſed non eſt difficile aliquid divinare, quod à vero non abhorreat. Nam videtur Hadrianus cùm ludos ſpectaret, in ſuggeſtu ſuo aut cubiculo puerum Marcum collocaſſe; aut aliquem in orcheſtra honore inſignem locum illi attribuiſſe: vel cùm iter faceret, in ſuo vehiculo eum aliquando habuiſſe: aliquid denique eorum illi tribuiſſe, quæ ſolita in principibus juventutis, aut imperatorum liberis uſurpari. Firmat validè hanc emendationem, quod ſubjicitur de habito octenni Marco honore. ordine enim progreditur, hic quidem. utinam verò & in omni vita. *Caſaub.*

Et qui ei honorem etiam publice ſexenni detulit.] Non alius contaminatior locus, aut fœdius corruptus in his auctoribus ſeſe offert quam hic eſt. Vetus lectio Palatini optimi Codicis hæc eſt: *Et qui ei honorem, & qui publicis exemi.* Legendum contendo: *Et qui ei honorem equi publici ſexenni detulit.* Honor autem hic equi publici ab Hadriano delatus Marco, & per ſe magnus olim fuit, & eo heic etiam major quod ſexenni delatus. ut & ille qui ſequitur quod octavo ætatis in collegium Saliorum relatus eſt. Nam & aliis quamplurimis deferebatur hic honos, ſed qui id ætatis eſſent quo tunc Marcus, paucis. ideoque pro magno heic ponit Capitolinus honorem equi publici ei ſexenni delatum. non parvi autem honoris rem fuiſſe equo publico ab imperatore donari, liquet ex multis auctorum locis, & veteres inſcriptiones pæne infinitos ſuggerunt equo publico donatos. *Salmaſius.*

Et qui ei honorem, etiam publicè, ſexenni detulit.] Turbat & heic quoque Pal. ſed proximius tamen accedit ad lectionem vulgatam, quàm ceterorum ſcripti. habet enim *& qui ei honorem & qui publicis exenni detulit*; factumque deinde ſcriptura recentiore, *exenniis.* Grut.

3. *Octavo ætatis anno in Saliorum collegium retulit.*] Soliti enim in hoc Martis ſacerdotum collegium patricii juvenes cooptari patrimi & matrimi. Ferè autem nobilis juventus ad honores per ſacerdotia adibat. *Caſaub.*

1. Co-

In ſaliatu omen accepit imperii. [1] Coronas omnibus in pulvinar ex more jacientibus, aliæ aliis locis hæſerunt; [2] hujus, velut manu, capiti Martis aptata eſt. [3] Fuit [4] in eo ſacerdotio & præſul & vates & magiſter, & multos inauguravit atque exauguravit, nemine præeunte, [5] quòd ipſe carmina cuncta didiciſſet. Virilem togam ſumpſit quintodecimo ætatis anno, ſtatimque ei L. Cejonii Commodi filia deſponſata eſt ex Adriani voluntate. [6] Nec multò pòſt præfectus feriarum Latinarum fuit. In quo honore præ-

1. *Coronas omnibus in pulvinar ex more jacientibus.*] Salii die feſto ancilia per urbem geſtabant apicati, & caput coronati: eam coronam mox conditis ancilibus, in pulvinar conjiciebant, ubi Martis ſimulacrum. ita enim ſoliti jactu floris modò ſerti, modò ſoluti, ſuos deos honorare. *Idem.*

Coronas omnibus in pulvinar ex more jacientibus.] Salii coronas jaciunt in pulvinar Dei ſui, quod non ex alio diſcas auctore. ſed & in reliquorum divorum pulvinaria & ſtatuas jaci coronas & flores omne genus notius eſt quam ut pluribus debeat indicari, diebus præſertim feſtis. *Salmaſ.*

2. *Hujus velut manu, capiti Martis aptata eſſet.*] Hujus loci ſenſus eſt. cum coronæ quæ à Saliis jaciebantur in pulvinar Martis, fortuitu vel in hanc vel in illam partem caderent, atque aliis aliæ locis hærerent, illam quam jecit Marcus, in caput Martis ſic cecidiſſe atque hæſiſſe, ac ſi manu illam aptaſſet atque impoſuiſſet, non vero jeciſſet, ut tunc factum erat, de longinquo. atque hinc factum omen imperii Marco. *Idem.*

3. *Fuit in eo ſacerdotio & præſul & vates & magiſter.*] In voce *præſul* quæ ſæpe Latinis generaliter omnem προεστῶτα notat, heic κυριολογία eſt: nam propriè *præſul* ſive *præſultor* princeps Saliorum dicitur, ὁ ἐξάρχων τῆς ὀρχήσεως. *Vates* is erat in Saliorum collegio, ad quem pertinuit cura carminum Saliarium & axamentorum. *Magiſter*, commune nomen omnium προεχόντων cujuſcunque collegii ſacerdotalis. nam quos Græci ἀρχιερέας, ἀρχιβουκόλους, ἀρχιγάλλους aut ſimilibus vocibus deſignant, Latini magiſtros ſui ordinis nuncupant: & ἀρχιερωσύνην, *magiſterium ſacerdotii.* Caſaub.

4. *In eodem ſacerdotio & præſul & vates & magiſter.*] Diſtinguit hæc tria in Saliatu munera Capitolinus, Præſulis, Vatis & Magiſtri. & præſul quidem eſt, quem *proſaltorem* Gloſſæ veteres vocant. *proſaltor*, ὁ ἐν τοῖς ἱεροῖς προορχούμενος. Vates eſt ὑμνῳδός. omnes quidem erant ὑμνηταὶ & χορευταὶ Salii. ſed ut inter χορευτὰς erat præſul, ſic inter ὑμνητὰς ille quem heic vatem appellat Capitolinus. Vates igitur qui carmen canebat Saliare, aut ſaltem qui præcinebat; ut præſaltor qui præſaltabat. ad omnes autem æque pertinuiſſe curam carminum & axamentorum, non ad unum ſolum, veriſimilius, immo verius eſt. Magiſter vero eſt ἔξαρχος, ad quem, puto, ſpectabat & inaugurandi & exaugurandi poteſtas. quod quidem tunc fecit Marcus, cum eſſet magiſter collegii, etiam nemine præeunte, cum cuncta & inaugurationis & exaugurationis carmina teneret. *Salmaſ.*

5. *Quòd ipſe carmina cuncta didiciſſet.*] Membranæ, *quo tempore carmina cuncta.* quod facile ſit concinnare, niſi placeret vulgata. *Caſaub.*

6. *Nec multò poſt præfectus feriarum Latinarum fuit.*] Legendum, *præf. Urb. feria-*

re præclariſſimè ſe pro magiſtratibus agentem, [1] & in conviviis Adriani principis oſtendit. Poſt hoc patrimonium paternum ſorori totum conceſſit: quum eum ad diviſionem mater vocaret: [2] reſpondit, avi bonis ſe eſſe contentum: addens, ut & mater, ſi vellet, in ſororem ſuum patrimonium conferret, [3] ne inferior eſſet ſoror marito. [4] Fuit autem ea vitæ indulgentia, ut cogeretur nonnunquam vel [5] in venationes pergere, vel in theatrum deſcendere, vel

ſpecta-

feriarum Latinarum cauſſa fuit. Cùm eſſet compendio ſcriptum *praf. Urb.* imperiti homines ſcripſerunt *præfectus*, omiſſa voce *Urbi.* deinde altera vox ſublata tanquam ſuperflua. Hæc ita eſſe & res ipſa & uſus Latinè loquentium evincit. nam puer ille patricius, qui proficiſcentibus conſulibus ad Latinas ferias in montem Albanum Urbi præficiebatur; neque fuit, neque aut dictus eſt, aut dici potuit, præfectus feriarum Latinarum; ſed contrà, Præf. Urb. Latinarum cauſſa: vel, ſacro Latinarum, ut loquitur Suetonius. & ſic Græci non ἀρχὴν vel ἐπιμέλειαν τῶν ἀνοχῶν, ſed πολιαρχεῖν ἐν ταῖς ἀνοχαῖς. ita ſemper Dio ubique. *Idem.*

1. *Et in conviviis.*] Regius, *in convivio.* Idem.

2. *Reſpondit.*] Sic hunc locum ſcribe & diſtingue: *Poſt hoc patrimonium paternum ſorori totum conceſſit, quum eum ad diviſionem mater vocaret, reſponditque avi bonis ſe eſſe contentum.* Salmaſ.

3. *Ne inferior eſſet ſoror marito.*] Numidio Quadrato. Natus ex hoc matrimonio Numidius Quadratus. *Caſaub.*

4. *Fuit autem ea vitæ indulgentia, &c.*] *Indulgentia vitæ* Capitolino dicitur, quæ Platoni εὐαρμοστία τῶν τρόπων, facilitas morum, per quam alienæ voluntati nos accommodamus ſæpiùs quam noſtræ. vitia huic virtuti contraria ſunt αὐθάδεια & ἰσχυρογνωμοσύνη, ſive pertinacia: cùm aliquis quod vult, vehementer vult, & ſic, ut dimoveri non poſſit. Rara laus in ea præſertim fortuna & ætate, qua fuit tum Marcus: potuiſſe illum ſuorum omnium voluntatibus ſe συσχηματίζειν, quaſi careret propria. Pro illis, *in venationes pergere*, regius præfert, *venationem ſpatiari.* credo, pro *ſpectare.* malo quod editum: & refero ad veram venationem, non amphitheatralem, propter ſequentia; ne bis idem dicat. *Idem.*

Fuit autem ea vitæ indulgentia.] Indulgentiam igitur heic accipimus non εὐπείθειαν ſolum & ὑπακοήν. at aliquid plus per indulgentiam voluit indicare Capitolinus, quæ tanta in Marco fuerit, ut etiam contra animi ſui voluntatem & propoſitum cogeretur quædam facere. & hæc δυσωπία eſt quum inſtantes amicos & acrius urgentes repellere non poſſumus, & vinci patimur: atque ita voluntate noſtra cogimur. quo vitio laboraſſe videtur Marcus, etſi id purgare ſerio conatur auctor iſte, qui verecundum fuiſſe ſine ignavia conteſtatur: & tamen fatetur infra, *Quamvis eſſet conſtans, fuiſſe tamen verecundum.* Indulgentiam ergo δυσωπίαν heic interpretamur. nam δυσωπεῖσθαι eſt exorari. qui facile exorantur, iidem & ad indulgentiam proni, nec ſui ſed aliorum arbitrii ſunt, totique in aliena poteſtate verſantur. *Salmaſ.*

Fuit autem ea vitæ indulgentia.] Scio quomodo hæc alii interpretentur: inclinat tamen animus ſuſpicari, ſcriptum primitus *ea vitæ inindulgentia*, ſyllaba repetita. indulget vitæ, qui ei ſufficit quod debet: non indulget, qui ita ſe macerat ut peccet in valetudinem. *Grut.*

5. *In venationes pergere.*] Sic Palatinus

ſpectaculis intereſſe. [1] Operam præterea pingendo ſub magiſtro Diogneto dedit. [2] Amavit pugilatum, luctamina, & curſum, & aucupatus. & pila luſit apprimè, & venatus eſt. [3] Sed ab omnibus his intentionibus ſtudium eum philoſophiæ abduxit, ſeriumque & gravem reddidit: non tamen

nus & vetus editio. nam venationes non aliæ heic ſunt intelligendæ quam amphitheatrales. dixiſſet igitur *venatum pergere*, ſi veram venationem intelligi voluiſſet. At bis idem dicit Spartianus: ſequitur enim, *& ſpectaculis intereſſe.* ſed ibi ſpectacula proprie ſunt circenſium ſpectacula. Non libenter autem ſpectabat Marcus aut amphitheatrales venationes, nec ludos ſcenicos, nec Circenſes. itaque cogebatur illis aliquando intereſſe, &, ut erat ſummæ lenitatis & facilitatis atque indulgentiæ, cogentibus ſe manum dabat. *In venationes pergere*, eſt ad venationes amphitheatrales ire & illis intereſſe. venationes enim hoc numero plurium dicebantur. *Salmaſ.*

1. *Operam præterea pingendo ſub Diogneto magiſtro dedit.*] Ego non dubito Diognetum hunc eſſe, à quo didiciſſe ait Marcus τὸ ἀκενόσπουδον, ne vana pro ſeriis amplecteretur, falſa pro veris: qui error omnibus ſeculis maximam humani generis partem occupavit: & ne facilè iis crederet, quæ de diis homines γόητες & τερατευόμενοι fingere ſoliti. Nemini potiùs quàm pictori hujus πλάνης agnitio conveniebat. norat enim pleraque eorum quæ de diis vulgò crederentur, ad libidinem pictorum inventa primò; ridiculè poſtea fidem inveniſſe apud homines quà ſuperſtitioſos, quà veritatis incurioſos. *Caſaub.*

Operam præterea pingendo ſub Diogneto dedit.] Pictorem hunc Diognetum oportet fuiſſe, ſub quo pingendi artem didicerit Marcus. meminit Diogneti Marcus de vita ſua, ſed à quo non picturam ſe didiciſſe dicit, ſed τὸ ἀκενόσπουδον καὶ τὸ ἀπιστητικὸν τοῖς ὑπὸ τῶν τερατευομένων καὶ γοήτων ἀποπομπῆς καὶ τῶν τοιούτων λεγομένοις. Non jam igitur ille pictor ſed philoſophus: & ad magicarum incantationum præſtigias & ludibria, quibus fidem nullam adjungi & accommodari debere Marcum docebat ille Diognetus. qua in re non pictoris officium faciebat ſcilicet, ſed philoſophi. Alius igitur omnino Diognetus ille Marci ab hoc pictore Diogneto Capitolini. quid igitur dicemus? hunc Diognetum pictorem fuiſſe ſimul & philoſophum? poteſt hoc dici. poſſunt etiam diverſi eſſe & hic ſub quo dedit operam picturæ Marcus, & ille cujus ipſe meminit: Palatinus *Diogenetum* heic legit, non *Diognetum.* & ita etiam princeps editio. *Salmaſ.*

2. *Amavit pugilatum, luctamina, & curſum.*] An ut ſpectaculo pugilum, luctatorum & curſorum ſe oblectaret? an potius ut iſte illa omnia faceret, exercendi corporis? hoc verius. in Vero ait Capitolinus: *Amavit venatus, palæſtras, & omnia exercitia juventutis.* Et auctor eſt Galenus Ὑγιεινῶν libro ſexto, Antoninum curandi corporis fuiſſe admodum ſtudioſum: certamq; vitæ rationem conſtantiſſimè tenuiſſe. *Caſaub.*

3. *Sed ab omnibus his intentionibus.*] Studiis & occupationibus. *Idem.*

Sed ab omnibus his intentionibus.] Liber Palatinus: *intentionis.* forte *intentioris*, ut ad *Philoſophiæ* referatur hoc modo: *Sed ab omnibus his, intentioris ſtudium eum Philoſophiæ abduxit:* Ut intentiorem Philoſophiam vocet Stoicam, cui plurimum deditus Marcus. ſi cui placeat magis vulgatam lectionem retinere, per me licet retineat, ut intentio ſit προσοχὴ & ſtudium. nihil igitur mutandum puto. *Salmaſ.*

1. Satis

tamen prorſus abolita in eo comitate, quam præcipuè [1] ſuis mox amicis atque etiam minùs notis exhibebat: quum frugi eſſet ſine contumacia, verecundus ſine ignavia, ſine triſtitia gravis. His ita ſe habentibus, quum poſt obitum L. Cæſaris Adrianus ſucceſſorem imperii quæreret, nec idoneus, utpote decem & octo annos agens, Marcus haberetur, amitæ Marci virum Antoninum Pium Adrianus ea lege in adoptionem legit, ut ſibi Marcum Pius adoptaret: [2] ita tamen ut & Marcus ſibi Lucium Commodum adoptaret. Sanè ea die qua adoptatus eſt Verus, in ſomnis ſe humeros eburneos habere vidit: [3] ſciſcitatuſque an apti eſſent oneri ferundo, ſolito reperit fortiores. Ubi autem comperit ſe ab Adriano adoptatum, magis eſt deterritus quàm lætatus: juſſuſque [4] in Adriani privatam domum migrare, invitus de maternis hortis receſſit. Quumque ab eo domeſtici quærerent cur triſtis in adoptionem regiam tranſiret, diſputavit quæ mala in ſe contineret imperium. Tunc primùm pro Annio Aurelius cœpit vocari, quòd in Aureliam, hoc eſt Antonini, adoptionis jure tranſiſſet. Octavodecimo ergo ætatis anno adoptatus, [5] in ſecundo conſulatu Antonini jam patris ſui,

Adria-

1. *Suis mox amicis.*] An igitur tunc amici illius non erant? imò erant: ſed *mox amicos* appellat eos qui Marci imperantis dicti poſtea ſunt amici, quòd cum illis conſilia ſua participaret, ut ad Hadrianum diximus. Si cum verbo jungas, duriuſculum erit, *mox exhibebat.* Caſaub.

2. *Ita tamen ut & Marcus.*] Vide quæ notavimus ad Verum Cæſarem. *Idem.*

3. *Sciſcitatuſque.*] Novè, pro expertus, πειραθέντες, vel πεῖραν λαβεῖν θελήσαντες: neque enim heic eſt idem ac πυνθάνεσθαι. *Idem.*

4. *In Hadriani privatam domum.*] In qua privatus habitaverat. *Idem.*

5. *In ſecundo conſulatu Antonini jam patris ſui.*] Hîc video pleraque omnia in deterius eſſe mutata: non quia ſic diſponi melius ſit, ſed temere, nulla certa ratione; imò contra certiſſimam ut plurimùm rationem: ſicut iſto loco: nam ita habent regiæ membranæ: *In ſecundo conſulatu Antonini. Jam qui dicebant Marcum velle finiti belli gloriam ſibi vendicare, &c.* Tranſlatis in alium locum, quæcunque in vulgatis habentur poſt illa *in ſecundo conſulatu Antonini*, uſque ad verſum primum paginæ 172. quæ nemo eſt tam ſtultus qui putet cum iſtis poſſe continuari. Quo igitur caſu factum dicemus ut illa ordine tam perverſo deſcriberentur? quid ille Marrucinus cogitabat, qui hæc iſta diſpoſuit? Nos igitur cùm vitam principis tam boni, tam malè fuiſſe acceptam doleremus; non temperavimus, quin & memoriæ Marci & honori Capitolini, pro

[1] Adriano ferente, gratia ætatis facta, quæſtor eſt deſignatus. Adoptatuſque in aulicam domum, [2] omnibus parentibus ſuis tantam reverentiam quantam privatus exhibuit. Eratque haud ſecus rei ſuæ quàm in privata domo [3] parcus ac diligens, pro inſtituto patris volens agere, dicere, cogitare. [4] Adriano Baiis abſumpto, [5] quum Pius ad ve- 6
hendas ejus reliquias eſſet profectus, [6] relictus Romæ, avo juſta implevit: [7] & gladiatorium, quaſi privatus quæſtor, edidit munus. Poſt exceſſum Adriani ſtatim Pius per uxorem ſuam Marcum ſciſcitatus eſt: [8] & quum diſſolutis

ni, pro virili conſuleremus: totumque hunc librum verbis quidem Capitolini, ſed judicio noſtro retexeremus, & hoc mangonio ſcriptum antiquùm faceremus novum. Eam lucubratiunculam in ſtudioſorum gratiam ſeparatim, cum bono Deo, ſumus edituri. *Idem.*

1. *Hadriano ferente gratia ætatis facta.*] *Ferre* pro referre ad ſenatum & patres. Nam gratiam annariæ legis petitu Hadriani ſenatus fecit. ſic Commodus fit conſul venia hujus legis impetrata, inquit Lampridius: hoc eſt, Marco ferente, ſenatu decernente. *Idem.*

2. *Omnibus parentibus ſuis tantam reverentiam.*] Hem! *omnibus?* tam multos igitur habuit Marcus parentes? Atqui patre qui genuerat pridem extincto, duos ſolos habuit parentis reverentia colendos, patrem Pium, & Hadrianum avum. mater, & avi paternus ac maternus fato jam conceſſerant. Quinam igitur iſti tot parentes? Si γονέας quæris præter quos diximus, nulli erant: ſed nego vocem *parentis* ex uſu veterum Romanorum debere heic accipi: verùm planè quomodo in idiotiſmo Gallico, Hiſpanico etiam & Italico, pro quibuſcunque ſanguine vel affinitate junctis uſurpatur. *Idem.*

3. *Parcus ac diligens.*] Dio de Marco, οἰκονομικώτατος ὡς ἀληθῶς ἦν. *Idem.*

4. *Hadriano Bajis abſumpto.*] *Bajas* in veteri Palatino. ſcribendum: *apud Bajas.* ſic in Hadriano: *In conſpectu ejus apud ipſas Bajas periit.* Salmaſ.

5. *Cum Pius ad vehendas ejus reliquias eſſet profectus.*] Hadrianus cùm poſtremùm Roma proficiſcens Baias peteret, Pium ad imperandum reliquit in Urbe. ſed cùm remediis nihil proficeret, finem adeſſe ſibi intelligens, Antoninum accerſiit, ut in ejus conſpectu moreretur: quod & factum eſſe ſcribit Spartianus: Capitolinus alios heic auctores ſequitur. *Caſaub.*

Cùm Pius ad advehendas ejus reliquias.] Sic Pal. ut appareat ea ſyllaba abſorpta, ſcriptum ſolummodò, *ad vehendas*. Grut.

6. *Relictus Romæ avo juſta implevit.*] Si de Hadriano intelligit, cui per adoptionem nepos Marcus, mirum eſt, cur dicatur Marcus juſta illi impleviſſe, quaſi privatus quæſtor. Deinde conſtat mortuo Hadriano funus factum eſſe primùm Puteolis; deinde autem Romæ, poſtquam eò advectæ ipſius reliquiæ. An igitur avum hic accipere debemus Annium Verum paternum Hadriani avum, cui paullò antè mortuo, juſta nondum impleviſſet? *Caſaubonus.*

7. *Et gladiatorum quaſi privatus quæſtor.*] *Et gladiatorium quaſi privatus quæſtor edidit munus.* ita legendum ex veteri codice. *Salmaſ.*

8. *Et quum diſſolutis ſponſalibus, quæ cum Lucii Ceionii filia deſpenderi voluerat:*

ſolutis ſponſalibus, quæ cum Lucii Cejonii [1] Commodi filia deſponderi voluerat, impar adhuc ætati eſſet, habita deli-

impar adhuc ætati eſſet.] Jam antè diximus librariorum improbitatem eximiè graſſatam eſſe in hoc libro: cujus rei inſigne argumentum locus hic præbet, corruptus inſigniter. quæro quis ille ſit de quo hæc verba, *impar adhuc ætati* (vel potius *ætate:*) dicantur? omnino, ut hæc ſcriptura eſt, vel de Marco illa accipienda, vel de filia Lucii. atque falſum utrumque: de neutro enim illorum ſentiebat Capitolinus cùm ea poneret; ſed de Vero qui cum Marco imperavit. Audiamus ipſius teſtimonium: ſcribit enim in illius vita: *Ab Hadriano Aurelio datus eſt adoptandus ea lege, ut filiam Pii Verus acciperet, quæ data eſt Marco idcirco, quia hic ad hoc impar videbatur ætate, ut in Marci vita expoſuimus.* Vides non laudari ſolùm iſtum locum: ſed iiſdem etiam verbis repetitis, ejus ſententiam indicari. Cùm igitur in hodiernis codicibus nulla hoc loco mentio facta Veri inveniatur: conſtat liquidò vulnus illis eſſe impoſitum, & voces aliquot ademtas. Deeſſe verò unum aut alterum vocabulum, acutus lector facilè concedet nobis, ſi obſervaverit, quod res arguit manifeſtiſſimè, binorum ſponſaliorum heic fuiſſe factam mentionem: Marci cum Lucii filia, & Veri cum Pii filia Fauſtina. utraque Hadrianus fieri voluerat juſſeratque: & tamen utraque poſt ejus obitum diſſoluta voluntate Pii: qui ne temerè patris voluntatem videretur irritam feciſſe, hanc cauſſam facto prætexuit, quòd Verus filiæ ſuæ nuptiis impar adhuc ætate eſſet. His poſitis nemo cui rite cor ſaliat negaverit, mutilum locum & conclamatum in priſtinam ſententiam his aut ſimilibus verbis eſſe reſtituendum. *Et quum diſſolutis ſponſalibus, quæ cum Lucii Ceionii Commodi filia* [*contrahere illum Hadrianus voluerat, Fauſtina illi offerretur, quòd Verus, cui eam Hadrianus*] *deſponderi voluerat, impar adhuc ætate eſſet, de eo habita deliberatione cogitare velle ſe dixit.* Audebo dicere, dextro Apolline manus interfecto loco à nobis admotas. nam membranæ nihil aliud niſi mendæ vetuſtatem arguunt. erat in iis & veteribus editis, *de habita delib.* ſcripſimus, *de eo habita del.* Caſaub.

Et quum diſſolutis ſponſalibus.] Peſſime de hoc auctore meriti ſunt, qui locum iſtum ad hunc quo legitur hodie modum, interpolaverunt. Videamus igitur quemadmodum poterit conſtitui totus hic locus ad ſcripturæ veteris inſtar, ut non ſibi ipſi diſconveniat Capitolinus & ratio hiſtoriæ conſtet. Ita legimus: *Poſt exceſſum Hadriani ſtatim Pius per uxorem ſuam Marcum ſciſcitatus eſt, & eum diſſolutis ſponſalibus quæ cum Lucio Commodo deſponderi voluerat, impari adhuc ætate, habita deliberatione, velle ſe dixit.* Nihil omnino nobis permiſimus licentiæ, nec tantillum diſceſſimus à veſtigiis veteris libri. & hic horum verborum ſenſus eſt: Verus qui Lucius Commodus erat priuſquam à Marco adoptatus eſt, quum ab Hadriano Aurelio datus eſſet adoptandus, & ea quidem lege ut Pii filiam Lucius Commodus acciperet, cum mortuo Hadriano impar ætate videretur ad hoc matrimonium, data eſt Pii filia Marco quam Hadrianns Vero dari voluerat. ita igitur hæc procedunt: poſt exceſſum Hadriani Pius per uxorem ſuam Marcum ſciſcitatus eſt, & eum habita deliberatione velle ſe dixit, diſſolutis ſponſalibus quæ cum Lucio Commodo deſponderi voluerat, Hadrianus ſcilicet, poſt cujus mortem hæc fiunt præter ipſius voluntatem. ut exploraret voluntatem Marci, Pius per uxorem eum tentavit quid animi haberet de hac conditione, & eum velle ſe dixit potius quam Verum cujus erat impar ætas ad hoc matrimonium. *eum velle ſe dixit*, generum ſcilicet, & ita infra locutus eſt. *Salmaſ.*

1. *Commodi filia deſponderi voluerat, impar adhuc ætati eſſet, habita deliberatione cogitare, &c.*] Locus verè interfectus.

deliberatione cogitare velle ſe dixit. His ita geſtis, [1] adhuc quæſtorem & [2] conſulem ſecum Pius Marcum deſignavit, & Cæſaris appellatione donavit: [3] & ſevirum turmis equitum Romanorum jam conſulem deſignatum creavit: & edenti cum collegis ludos ſevirales adſedit, & in Tiberianam domum tranſgredi juſſit, & aulico faſtigio renitentem ornavit, & in collegia ſacerdotum jubente ſenatu recepit, ſecundùm etiam conſulem deſignavit, quum ipſe quartùm pariter iniret. Per eadem tempora [4] quum tantis honoribus occuparetur, & quum formandus ad regendum ſtatum reipub. patris actibus intereſſet, ſtudia cupidiſſimè frequentavit. Poſt hæc Fauſtinam duxit uxorem, & ſuſcepta filia, tribunitia poteſtate donatus eſt, [5] atque impe-

ctus. Palatinus codex non agnoſcit vocem *filia*, habetque *impari adhuc ætati*, excluditque præterea verbum *cogitare*. videantur notæ Caſauboni noſtri. *Grut.*

1. *Adhuc quæſtorem.*] Hoc notat, quia contra veterem diſciplinam: cùm neque magiſtratus continuare fas eſſet: neque à quæſtura ad conſulatum aſcenderetur, ſed ad præturam. *Caſaubonus.*

2. *Conſulem ſecum Pius Marcum deſignavit.*] Cùm quidem Pius tertium, Marcus primum conſulatum unà egerunt. *Idem.*

3. *Et ſevirum turmis equitum Rom.*] Inſcriptio vetus, VI. VIRO. EQVIT. ROMAN. TVRM. & cum adſcripto turmæ numero. Lapis alius: VI. VIR. EQVIT. ROM. TVRMÆ. PRIMAE. Erant ſeviri diſtincti in ſeniores & juniores: quod ex aliis lapidibus cognoſcimus. *Idem.*

4. *Quum tantis honoribus occuparetur.*] Malim ſcribi: *oneribus.* Idem.

5. *Atque imperio extra urbem Proconſulari.*] Vana illa adjectio *extra urbem.* nam imperium Proconſulare extra urbem tantum fuit: intra urbem nullum Proconſulis imperium. Supra in Antonino Pio: *Factuſque eſt patri & in imperio Proconſulari, & in tribunitia poteſtate collega.* Et ita alibi paſſim apud alios. Auguſtus non contentus perpetua dictatura, omnium populi Romani magiſtratuum, & qui intra urbem, & qui extra urbem imperium haberent, titulis & inſignibus ornari & muniri voluit. inter quæ non omiſit proconſulare imperium. quod poſtea ſequentes imperatores etiam uſurparunt, quibus ſemper honoris gratia proconſulare imperium delatum eſt, & tam Cæſaribus quam Auguſtis, ſolebat dari. Tacitus lib. I. Annal. *At Germanico Cæſari proconſulare imperium petivit, miſſique legati qui deferrent.* Quibus igitur hic proconſulatus honos delatus, non mirum & eos proconſules fuiſſe appellatos. & iſtum quidem proconſulis titulum ex imperatoribus ante Antoninum Pium qui uſurparit, neminem invenio: etſi omnes jam inde ab Auguſto imperio proconſulari donati ſint. falſiſſimum vero in veteribus inſcriptionibus ſex tantum inveniri, qui proconſules nominentur, & Severo quidem antiquiorem nullum ita nominari. Nam & Marcus Antoninus, & Commodus, & Verus, & Gordianus, & Valerianus & Gallienùs & reliqui omnes ita paſſim in veteribus ſaxis inſcribuntur. *Salmaſius.*

imperio extra urbem proconſulari, [1] addito jure quintæ relationis: tantumque apud Pium valuit ut nunquam quenquam ſine eo facilè promoverit. [2] Erat autem in ſummis obſequiis patris Marcus, quamvis non deeſſent qui aliqua adverſum eum inſuſurrarent, [3] & præ cæteris [4] Valerius Omulus: qui quum Lucillam matrem Marci in viridario venerantem ſimulacrum Apollinis vidiſſet, inſuſurravit, [5] *illa nunc rogat ut diem tuum claudas, & filius imperet.* quod omnino apud Pium nihil valuit: tanta erat Marci probitas, & [6] tanta in imperatorio principatu mo-
7 deſtia. [7] Æſtimationis autem tantam curam habuit, [8] ut & procuratores ſuos puer ſemper moneret nequid arrogantiùs facerent, [9] & hereditates delatas reddens proximis aliquando reſpuerit: denique per viginti & tres annos in domo patris ita verſatus, ut ejus quotidie amor creſceret: [10] nec præter duas noctes per tot annos ab eo manſit diver-

1. *Addito jure quintæ ralationis.*] De hoc jure diximus ad Suetonium libro primo, cap. xx. *Caſaub.*

2. *Erat autem in ſummis obſequiis patris Marcus.*] Loquendi genus inſolens, *eſſe in obſequiis ſummis alicujus*: cui nonnihil affine, quod apud Luciferum obſervabamus, *repræſentare ſe alicui in obſequiis.* ita dictum, ut *eſſe in amore alicui*, & *imperare in amore omnium*, quomodo loquitur alibi Capitolinus. *Idem.*

3. *Et præ ceteris Valerius Omulus.*] Palat. *Omullus*, fortaſſe melius. *Grut.*

4. *Valerius Omulus.*] Vel *Omollus.* Caſaub.

5. *Illa nunc rogat, ut diem tuum claudas.*] Apud tyrannos & vota crimina ſunt. Et Caligula, *Opinans ſibi exules ſuos mortem imprecari, miſit circum inſulas, qui univerſos contrucidarent*, ait Suetonius. *Idem.*

6. *Tanta in imperatorio principatu modeſtia.*] Atqui nondum imperator erat Marcus, ſed ſolùm Cæſar. verùm ita locutus, quòd jam tum futuri imperii certam in ſpem venerat. Sed alii libri pro *principatu* ſcribunt *participatu*. Idem.

7. *Æſtimationis autem.*] Meliùs libri, *Exiſtimationis.* Idem.

Exiſtimationis autem tantam curam habuit.] Eſt à Palatino noſtro. nam prius editi, *Æſtimationis*, quod heic minus quadrare, indicatum & ab aliis. *Grut.*

8. *Ut & procuratores ſuos ſemper moneret.*] Trajectio eſt in verbis commiſſa: nam ita accipiendum: *ut & puer procuratores ſuos.* Caſaub.

9. *Et hereditates delatas reddens proximis aliquando reſpuerit.*] Immo potius debuit: *Et hereditates delatas reſpuens proximis aliquando reddiderit.* Hoc enim vult, Marcum ſibi delatas hereditates reſpuiſſe & proximis reddidiſſe. *Salmaſ.*

10. *Nec præter duas noctes ab eo manſit.*] Scribe, *emanſit.* tranſlatum à militari diſciplina. Notum qui dicantur emanſores in jure. idem eſt *decubare* apud A. Gellium lib. x. cap. xv. *Caſaubonus.*

Nec præter duas noctes, &c.] Non audio virum doctiſſimum emendantem: *ab eo emanſit.* nam eundem ſenſum

diverſis vicibus. Ob hoc Antoninus Pius quum ſibi adeſſe finem vitæ videret, vocatis amicis & præfectis, ut ſucceſſorem eum imperii omnibus commendavit atque firmavit, [1] ſtatimque ſigno Æquanimitatis tribuno dato, Fortunam auream quæ in cubiculo ſolebat eſſe, ad Marci cubiculum tranſire juſſit. Bonorum maternorum partem [2] Mummio Quadrato ſororis filio (quia illa jam mortua erat) tradidit. Poſt exceſſum divi Pii à ſenatu coactus regimen publicum capere, fratrem ſibi participem in imperio deſignavit: quem *Lucium Aurelium Verum Commodum* appellavit, Cæſaremque atque Auguſtum dixit, atque ex eo pariter cœperunt rempublicam regere. Tuncque primùm Romanum [3] imperium [4] duos Auguſtos habere cœpit * lictum cum alio participaſſet. [5] Antonini mox

ſum præſtat lectio vulgata. *ab aliquo manere*, eſt amanere, ἀποκοιτεῖν. Gloſſæ veteres: *amanſit*, ἀπεκοίτησεν. dicebant etiam *emanere* & *eminere* pro eodem. eædem gloſſæ: *emanſiones*, ἐκκοιτισμοὶ, ἀπόκοιτοι. pervigilia emanſiones dicebantur, quod qui pervigiliis alicujus dei operabantur, domo ſecubabant & emanebant, vel amanebant. nam *manere* pro cubare dicebant. hinc amanere & emanere eſt ſecubare Sueton. in Octavio: *Ac per annos amplius quadraginta eodem cubiculo æſtate & hyeme manſit.* id eſt cubavit. τὸ *apud aliquem manere* contrarium eſt, *ab aliquo manere*, quod heic habemus. *Salmaſ.*

1. *Statimque ſigno æquanimitatis dato.*] Ita ſupra loquutus in Antonino. *Idem.*

2. *Mummio Quadrato.*] Scripti, *Muninio.* ſcribendum, *Numidio*, aut *Numio.* Caſaub.

Mummio Quadrato ſororis filio.] Haud aliter idem noſter Palatinus. *Gruterus.*

3. *Imperium duos Auguſtos habere cœpit * lictum cum alio, &c.*] Iſthæc ita ſcribuntur in Pal. integro, tamquam nihil deſit. qui excerpta continet, non habet illud *lictum cum alio, &c.* ut ſuſpicio ſuboriri poſſet à margine irrepſiſſe in contextum, quamvis mutilum. *Grut.*

4. *Duos Auguſtos habere cœpit ...... lictum cum alio participaſſet.*] Deſunt paucula verba. Sententiam expleveris, ſi ſcribas, *cùm id nemo ante iſtum cum alio participaſſet.* Vel hoc modo, *cùm antea nemo ſibi relictum cum alio participaſſet.* Caſaub.

*Duos Auguſtos habere cœpit * lictum cum alio participaſſet.*] Et hic locus unus eſt de depoſitis ac deſperatis. videamus an ita legendo in meliorem poſſit reſtitui: *Tuncque primum Romanum imperium duos Auguſtos habere cœpit. id quum cum alio participaſſet, Antonini mox ipſe nomen recepit. id*, nempe imperium. nam poſt participatum ſtatim imperium, Marcus qui Verus prius vocabatur, Antonini nomen recepit. nec movere quemquam debet concurſus duarum vocum *cum cum*, in diverſa ſignificatione, ſic enim alibi uſus eſt Spartianus. In Hadriano: *Ad deprehendendas obſonatorum fraudes quum cum plurimis ſummatibus paſceret.* Salmaſ.

5. *Antonini mox ipſe nomen recepit.*] Antoninus cognomen fuit Arriæ gentis. Pius Auguſtorum primus id geſſit: initiò quidem ut cognomen: cùm adoptatus

mox ipſe nomen recepit. & quaſi pater L. Commodi eſſet, [1] & Verum eum appellavit, addito Antonini nomine: filiamque ſuam Lucillam fratri deſpondit. [2] Ob hanc conjunctionem [3] pueros & puellas novorum hominum frumenta-

optatus fuiſſet à T. Arrio Antonino avo materno. ſed quod priùs illi cognomen erat, accedente Pii cognomine factum eſt nomen: dictus eſt enim T. ANTONINVS PIVS. Sic accipiendum quod ait in Diadumeno Lampridius: *Pius verum nomen Antonini habuit, cognomen Pii.* Nam hoc niſi dextrè interpreteris, falſiſſimum eſt. A Pio tranſiit eadem appellatio ad Marcum: qui non quaſi cognomine, ſed ut vero nomine dictus eſt MARCVS ANTONINVS. Quare ſcribit Lampridius: *Marcus verum nomen Veriſſimi habuit: ſed hoc ſublato atque abolito, non prænomen Antonini, ſed nomen accepit.* In Marco cepit hæc appellatio velut ſymbolum eſſe imperii: quòd imperium cùm ipſe communicaſſet Vero, etiam hoc nomen illi detulit, ut ſubjicit ſtatim Capitolinus. & Lampridius quoque non prænomen, ſed nomen Antonini ab illo acceptum admonet. Poſteriores verò imperatores ad Maximinum uſque, prænomine hoc uſi tanquam omnibus Auguſtis debito: qua de re præclarè diſſerit apud populum Rom. Alexander Severus, referente Lampridio. Ita vides appellationem eandem pro cognomine, nomine, & prænomine diverſis temporibus habitam. Quod ſemel dictum voluimus: quia multa ſparſim hi ſcriptores ſuper ea re, parum perſpicuè, & indigeſtè. *Caſaub.*

1. *Et Verum eum appellavit.*] Dele τὸ *&c.* Ait Marcum ſimul cum communicato imperio Veri nomen fratri Lucio communicaſſe. Nos ſcimus etiam ante adoptionem, nedum ante imperii participatum, hunc Veri nomen habuiſſe: quo & pater ejus adhuc privatus fuit nominatus. Scribit tamen idem auctor in ejus vita, *Ex Antonini conjunctione Verus, & Antoninus appellatus eſt.* Et iterum ibidem, *Verum vocari præcepit, ſuum in illum transferens nomen.* Video nec video qui rectè iſta capiam. *Idem.*

Et Verum eum appellavit.] Tamen hic ejus filius Lucius Commodus non ante appellatus eſt Verus quam adoptaretur à Marco & particeps imperii fieret, qui Lucii Commodi nominibus antea tantum cenſebatur. ideoque Capitolinus hoc diligenter obſervavit, ut Lucium Commodum ſemper vocaret, cum ejus meminit ante adoptionem: poſt vero, ut in ſequentibus, non jam Lucium Commodum, ſed Verum appellat. Nec mirum à principio Veri nomen habuiſſe hunc Lucium, etſi patrem haberet Verum nomine. ſic enim & ipſe Marcus, Annii Veri filius, Veri nomen poſt virilem demum togam accepit, cum principio ætatis ſuæ proavi materni Catilii Severi nomen haberet, & Catilius vocaretur. *Salmaſ.*

2. *Ob hanc conjunctionem.*] Sic infra conjunctionem vocat, in vita Veri. *Idem.*

3. *Pueros & puellas novorum hominum frumentariæ, &c.*] Minùs rectè in membranis *præceptioni.* rectè *perceptioni.* familiare verbum juris auctoribus, & Symmacho, aliiſque. Secuti in hac re ſunt Divi fratres exempla Trajani, Hadriani, & Pii: qui beneficium frumentationis novis conſtitutionibus ampliarunt. Sed qui ſunt iſti *novi homines*, quorum pueri tunc primùm perceptioni frumentariæ aſcripti? Nos eos interpretemur, qui recens ex lege Pii civitatem nacti, cives quidem erant, ſed conditionis deterioris quàm alii ab antiquo cives Rom. Sic alibi invenias duo civium genera, veterum & novorum. neque eſt quiſquam rerum Rom. peritus quin ſciat, novorum quàm veterum civium conditionem fuiſſe in multis durio-

mentariæ perceptioni aſcribi præceperunt. Actis igitur quæ agenda fuerant in ſenatu, pariter caſtra prætoria petiverunt, & vicena millia nummum ſingulis ob participatum imperium militibus promiſerunt, [1] & cæteris pro rata. Adriani autem ſepulcro corpus patris intulerunt [2] magnifico exequiarum officio : mox juſtitio ſequuto, publicè quoque

duriorem : quod vel hic unicus Plinii locus arguit è libro Panegyrico : ubi de tributo vigeſimæ verba faciens, ita ſcribit : *Hæc manſuetudo legis veteribus civibus ſervabatur : novi ſeu per Latium in civitatem, ſeu beneficio principis veniſſent, niſi ſimul cognationis jura impetraſſent, alieniſſimi habebantur, quibus conjunctiſſimi fuerant.* Si in exigendis vectigalibus diſcreta fuerunt novorum & veterum civium jura: dubitabimus & in perceptione frumentaria veteribus potiùs quàm novitiis & aſcriptitiis civibus fuiſſe conſultum? Vera igitur cauſſa hujus liberalitatis ea fuit, quam notat Capitolinus: ob conjunctionem Lucillæ Marci filiæ, & Veri Antonini. qua occaſione ſolitam provocari liberalitatem principum nemo ignorat. *Caſaub.*

Pueros & puellas novorum hominum.] Moris eſt Latinos ſcriptores novos homines appellare non alios quam qui ex humili loco ad ſumma evecti merito ſuo vel principum favore natalibus ſuis nihil debent. aut cur novorum potius civium pueri puellæque huic tantum alimentariæ perceptioni adſcripti? ſed me ex hoc nodo moraque quæſtionis abſolvam unius litteræ mutatione. Legendum enim : *Pueros & puellas novorum nominum frumentariæ perceptioni aſcribi præceperunt.* Primus, ut dixi, Trajanus, pueros & puellas alimentarias conſtituerat. quibus liberalitatis incrementum adjecit Hadrianus. Pius etiam in honorem Fauſtinæ novas puellas aſcribi fecit, quas Fauſtinianas appellavit. Nunc Marcus & Verus ob conjunctionem & participationem imperii novorum nominum pueros & puellas aſcribi præcipiunt: cum enim darent nomina ſua qui aſcribendi erant huic frumentariæ perceptioni, pueri puellæque ideo *novorum nominum* dicuntur, quod præter illos & illas, quarum nomina jam habebantur aſcripta, quaſque jam inſtituerant priores imperatores; novi iſti, Marci & Veri juſſu aſcribantur. Atque hæc eſt hujus loci vera lectio. *Salmaſ.*

1. *Et cæteris pro rata.*] Vicena millia quaſi legitimus fuit modus donativi cuique militum, prætorianorum præſertim, dari ſoliti poſt ſuſceptum imperium. at centurionibus duplum dabant: tribunis verò & præfectis alarum adhuc alterum tantùm, ut ad Suetonium obſervabamus libro I. cap. XXXVIII. Hoc vocat Capitolinus *pro rata.* Caſaub.

2. *Magnifico exequiarum officio, mox juſtitio ſequuto.*] Quid hoc ſibi vult, ut præcedant exequiæ magnifico officio celebratæ, mox juſtitium ſequatur, & ordo funeris publice expediatur? an non & ille funeris ordo exequiæ ſunt? cur igitur heic exequiæ ſeparantur à funere ut res diverſa & diſtincta? funus, exequiæ, pompa funeris, nonne res eadem? ita quidem in plebeiis funeribus, at in imperatoriis non item. quod aperte locus hic indicat, quo neſcio an clarior & illuſtrior alius in his auctoribus reperiri poſſit. ſciendum eſt, imperatore mortuo, more reliquorum hominum, exequias ejus celebrari & corpus humo condi ſolitum. quod factum cum eſſet, juſtitium indicebatur, & pompa funeris publice explicabatur, & lecto ferebatur imago ejus cerea ad verum expreſſa, & reliqua ad conſecrationem pertinentia peragebantur, quæ apud Herodianum deſcribuntur. apud quem

quoque funeris expeditus eſt ordo. Et laudavere uterque pro roſtris patrem, flaminemque ei ex affinibus, & [1] ſoda-
8 les ex amiciſſimis Aurelianos creavere. Adepti imperium, ita civiliter ſe ambo egerunt, [2] ut [3] lenitatem Pii nemo deſideraret, quum eos [4] Marullus ſui temporis mimographus cavillando impunè perſtringeret. [5] Funebre munus patri dederunt. [6] Dabat ſe Marcus totum & philoſophiæ, amorem civium affectans. Sed interpellavit iſtam felicitatem ſecuritatemque imperatoris prima Tiberis inundatio, quæ ſub illis graviſſima fuit: quæ res & multa urbis ædificia vexavit, & plurimum animalium interemit, & famem graviſſimam peperit. [7] Quæ omnia mala [8] Marcus & Verus ſua cura & præſentiâ temperarunt. [9] Fuit eo tempore etiam Parthicum bellum, [10] quod Vologeſus para-

quem exemplum hujus moris illuſtre legere eſt in vita Severi. *Salmaſ.*

1. *Sodales ex amiciſſimis Aurelianos creavere.*] Servat memoriam vetus lapis. SODALI. MARCIANO. AVRELIANO. *Caſaub.*

2. *Ut lenitatem Pii nemo deſideraret.*] Non injucunda ſuper hac re, prompſimus ad illa Livii de Hieronymo ſuccedente patri Hieroni Siciliæ regi: *Vix quidem ulli bono moderatoque regi facilis erat favor apud Syracuſanos, ſuccedendi tanta caritate Hieronis.* lib. XXIV. cap. 4. ubi reponendum videtur, *apud Syracuſanos ſuccedenti, tanta caritate Hieronis.* Grut.

3. *Lenitatem Pii nemo deſideraret.*] Galenus vocat Marcum *συγγνώμονά τε καὶ μέτριον, ἥμερόν τε καὶ πρᾶον.* *Salmaſ.*

4. *Marullus ſui temporis mimographus.*] Pro, illius temporis. *Caſaub.*

5. *Funebre munus patri dederunt.*] Ludos gladiatorios: quod genus ſpectaculi propriè *munus* dixerunt. *Idem.*

6. *Dabat ſe Marcus totum & philoſophiæ.*] Repetit ut hoc doceat nos: Marcum etiam poſtquam imperium eſſet adeptus, totum fuiſſe in philoſophiæ ſtudiis: ſaltem per initia & dum licuit: mox enim negotiorum procellis jactatum, aliis curis coactum vacare. *Idem.*

7. *Quæ omnia mala Marcus & Verus ſuâ curâ & præſentiâ temperarunt.*] Sic quoque Pal. non *temperavit*, ut editio princeps. præſentiæ autem meminit Capitolinus, quia ipſa mirè recreatur populus uti pluribus probavi in Diſcurſibus meis ad Taciti lib. XV. cap. 36. f. *Grut.*

8. *Marcus & Verus ſua cura & præſentia temperarunt.*] Princeps editio, *temperavit.* *præſentia* hic, eſt favor, auxilium: *βοήθεια* propriè Græcis: cùm ad vocem laborantis accurrimus, & præſentes illi nos ſiſtimus, atque opem ferimus: ſic *præſentia numina* apud poëtam, id eſt, propitia. *Caſaub.*

9. *Fuit eo tempore etiam Parthicum bellum.*] Sub initia divorum fratrum. *Idem.*

10. *Quod Vologeſus patratum ſub Pio, Marci & Veri tempore indixit.*] *Σφάλμα* eſt temere in hanc editionem ex alia propagatum: nam *paratum*, erat ſcribendum. Vologeſus hic filius eſt illius Vologeſi, de quo Tacitus in Annalibus. quidam è Græcis ſcribunt *Οὐολόγαισος*, ut Dio: alii *Βολόγαισος*, ut Ariſtides. *Idem.*

1. *Fu-*

paratum ſub Pio, Marci & Veri tempore indixit, [1] fugato [2] Atidio Corneliano, qui Syriam tunc adminiſtrabat. Imminebat etiam Britannicum bellum, [3] & Catti in Germaniam ac Rhetiam irruperant. Et [4] adverſus Britannos quidem Calphurnius Agricola miſſus eſt, contra Cattos Aufidius Victorinus. Ad Parthicum verò bellum ſenatu conſentiente, [5] Verus frater ejus miſſus eſt: ipſe Romæ remanſit, quòd res urbanæ imperatoris præſentiam poſtularent. Et Verum quidem Marcus Capuam uſque proſequutus, [6] amicis comitantibus à ſenatu ornavit, [7] additis officiorum omnium principibus. Sed quum Romam rediſſet

1. *Fugato Atidio Corneliano.*] Malim *Atilio.* nam in antiqua inſcriptione nominatur *Atilius Cornelianus*, hujus, niſi fallor, filius. *Idem.*

2. *Atidio Corneliano.*] Sic quoque Pal. *Grut.*

3. *Et Catti in Germaniam ac Rhetiam irruperant.*] Germaniam accipe quà fuit Romanorum provincia, Rheno propior. nam & Catti, ſive Chatti populus Germaniæ. *Caſaub.*

4. *Adverſus Britannos Calphurnius Agricola miſſus eſt.*] Firmat hanc hiſtoriam unicum, quod ſciam veteris apud Britannos aræ teſtimonium, cujus inſcriptio ſervat hodieque nomen *Calphurnii Agricolæ legati Auguſti.* Idem.

5. *Verus frater ejus miſſus eſt.*] Sic loquitur tanquam de proconſule: non ut de eo qui pari poteſtate cum Marco imperaret. inde etiam verbum *ornavit:* quo mox utitur. *Idem.*

Verus frater ejus miſſus eſt.] Breviùs & concinnius Palatinus: *Verus frater eſt miſſus.* & ita ſemper fratrem vocat. *Salmaſ.*

6. *Amicis comitantibus è ſenatu ornavit.*] *Comitantibus*, id eſt, qui Marcum Capuam uſque erant proſecuti, & comitati. vel, pro comitaturis: id eſt, qui Vero in provincia futuri erant comites & conſiliorum participes. *Caſaub.*

7. *Additis officiorum omnium principibus.*] *Principes officiorum*, ſive *principales*, itemque *magiſtros officiorum* dixerunt, qui inter ſui ordinis homines principem locum tenent: poſterior ætas primicerios, quaſi προγεγραμμένους τῶν ἄλλων. *Idem.*

Additis officiorum omnium principibus.] Quos heic principes officiorum, alibi magiſtros vocat. in Peſcennio: *Quum hoc ei & præfecti ſuggererent & officiorum magiſtri.* Singula officia Palatina habebant principes ſuos: qui & primates officii dicebantur & priores. unus tamen erat qui proprie princeps officii dicebatur tam in Palatinis officii, quam in officiis præſidum & rectorum provinciarum. præter hos principes ſingulorum officiorum, erat magiſter officiorum qui omnibus officiis præerat, & omnium officiorum Palatinorum, & principum officiorum princeps fuit & magiſter. is in vetuſta inſcriptione dicitur magiſter omnium officiorum: FL. EVGENIO. V. C. EX PRAEFECTO. PRAETORIO. CONSVLI. ORDINARIO. DESIGNATO. MAGISTRO. OFFICIORVM. OMNIVM. Idem princeps officiorum dicitur in antiquo ſaxo: NERITO. DIVI. CLAVDI. PRINCIPIS. OFFICI. IMPER. id eſt principis officiorum, non principis officii, ut cenſebat vir magnus. multum intereſt inter officii principem & officiorum. hic magiſter dicebatur, & omnia officia ſub ſe habebat: illc unius officii princeps & primus

diſſet Marcus, cognoviſſetque Verum apud Canuſium ægrotare, ad eum videndum contendit, ſuſceptis in ſenatu votis: quæ poſteaquam Romam rediit, audita Veri tranſmiſſione, ſtatim reddidit. Et Verus quidem poſteaquam in Syriam venit, [1] in deliciis apud Antiochiam & Daphnen vixit, [2] armiſque ſe gladiatoriis & venatibus exercuit, quum per legatos bellum Parthicum gerens, imperator appellatus eſſet, quum Marcus horis omnibus reipublicæ actibus incubaret, [3] patienterque delicias fratris

primus erat, nec magiſter audiebat. habebat autem hic magiſter officiorum & officium ſuum, & principatus dicebatur, & omnes qui in ejus officio apparerent, principes. itaque magiſterianus & magiſtri princeps idem eſt. Magiſteriana poteſtas dicebatur de magiſtro officiorum. *Salmaſ.*

1. *In delitiis apud Antiochiam & Daphnen vixit.*] Verum dum fuit in Syria reſediſſe apud Daphnen, teſtatur & ſanctiſſimi Albercii hiſtoria. Quod autem in Italia Baiæ, ad Alexandriam Canopus, id erat in Syria ſuburbium Antiochiæ Daphne: locus ita infamis voluptatibus, ut modeſtioribus ac frugi prope inacceſſum ſcribat Chryſoſtomus. Et natum ex eo proverbium, *Daphnicis moribus agere:* quod de luxuria diſſluentibus uſurpabant: Erant ſanè omnia ibi ad amœnitatem comparata: cœli aërisque temperamentum maximum: ſolum & natura & arte delitiis hominum τρυφητῶν accommodum. Sed duo fuere imprimis, quæ in admirationem & amorem Daphnes cunctos raperent: arborum umbriferarum, & optimarum aquarum copia. Præcipuæ arborum lauri & cupreſſi erant: quas multis conſtitutionibus cædere imperatores vetuerunt, ut ex hiſtoria & Codicis titulo ſcimus. Erant & arbores aliæ multæ, quæ totum locum inſtar pergularum tegerent, quas moris eſt in hortis & pomariis è vitis arbore aliiſque conficere. accedebat gratia florum, quos ſub illis arboribus terra edebat, & aſpectu & odoratu ſuaviſſimos pro anni tempore alios atque alios. *Caſaubonus.*

2. *Armiſque ſe gladiatoriis exercuit.*] Lampridius de Pertinace: *Objectum eſt Juliano quòd armis gladiatoriis exercitatus eſſet.* At ſine probro de Hadriano Spartianus, *Gladiatoria quoque arma tractavit.* Idem.

3. *Patienterque delicias fratris & propè invitus ac nolens ferret.*] Lege, *& propè non invitus ac volens.* Sic ferebat fratris delicias patienter, ut videretur non invitus connivere, & reip. actibus ſolus, ſuam & Veri vicem, incubare. Paullò poſt: *Tantæ autem ſanctitatis fuit Marcus, ut Veri vitia & celaverit, & defenderit, cùm ei vehementiſſimè diſplicerent.* Idem.

Patienterque delicias fratris ac prope invitus ac nolens.] Optime vetus editio: *ac prope invitus ac volens.* & ſic legimus: non, *ac prope non invitus ac volens.* quod tamen placuit eruditiſſimo Caſaubono. eleganter dictum, *prope invitus ac volens.* Marcus patienter fratris delicias ferebat, atque ita patienter, ut videretur prope invitus & volens eas ferre. ἑκὼν nempe, ἀέκοντί γε θυμῷ, quod exprimere voluit hoc loco Capitolinus. medius igitur inter volentem & nolentem eas ferebat: qui quidem ſi potuiſſet mutare fratrem & facere ut ne in deliciis viveret, libenter id feciſſet: ſed quoniam mutari non poterat, quod reliquum fuit, ferebat patienter ac prope nolens volens. *Salmaſ.*

1. *Prope*

tris & [1] prope invitus ac volens ferret. Denique omnia
quæ ad bellum erant neceſſaria, Romæ poſitus & diſpo-
ſuit Marcus & ordinavit. Geſtæ ſunt res in Armenia pro- 9
ſperè [2] per Statium Priſcum Artaxatis captis: delatumque
Armeniacum nomen utrique principum: quod Marcus per
verecundiam primò recuſavit, poſtea tamen recepit. Pro-
fligato autem bello, uterque *Parthicus* appellatus eſt. ſed
hoc quoque Marcus delatum nomen repudiavit, quod poſt-
ea recepit. *Patris patriæ* autem nomen delatum fratre ab-
ſente, in ejuſdem præſentiam diſtulit: medio belli tem-
pore [3] & Civicam patruum Veri & [4] filiam ſuam nupturam
[5] commiſſam ſororis ſuæ curæ, [6] eandem locupletatam,
Brun-

1. *Prope invitus ac volens.*] Auſus ſum admittere hanc lectionem, cùm eam firmarent non modò membranæ Palatinæ, ſed & Auguſtanæ. putant alii adhuc legendum, *prope non invitus*: ſed cùm id ſit contra libros, non id auſus fui recipere; tantò quidem minus, quod videretur exprimere voluiſſe illud Græcorum, οὐχ ἑκὼν, ἑκών. *Grut.*

2. *Per Statium Priſcum Artaxatis captis.*] Armeniæ urbs ſive Φρούριον, captum à Romanis bello Mithridatico: deinde amiſſum ab iiſdem & receptum ſæpiùs. Statius Priſcus conſul fuit primo & vigeſimo Pii anno. De cognominibus Marco delatis, quorum hîc mentio, adeantur veteres inſcriptiones & nummi. *Caſaub.*

3. *Et Civicam patruum Veri.*] Videtur is eſſe, qui ſub Hadriano conſulatum geſſit cum L. Ceionio Commodo Vero, qui poſtea dictus eſt Cæſar. Nominatur in antiquo lapide, SEX. VETVLENVS. CIVICA. POMPEJANVS. *Idem.*

4. *Filiam ſuam nupturam.*] Lucillam Vero deſponſatam, antequam ad bellum Parthicum proficiſceretur. *Idem.*

5. *Commiſſam ſuroris ſuæ curæ, eamdem locupletatam*] *Sorori ſuæ*, in Palatino. ex cujus fide totum hunc locum ſic conſtituere licet: *Et filiam nupturam commiſſam ſorori ſuæ, eamdemque locupletatam, Brunduſium uſque deduxit & ad eum miſit: Romamque ſtatim rediit revocatus eorum ſermonibus qui dicerent Marcum velle finiti belli gloriam ſibimet vindicare.* verba autem illa, *eamdemque locupletatam*, manifeſto de filia Marci, non de ſorore capienda ſunt. nec aliter patitur orationis contextus. Si enim de ſorore intelligeret, aliter loquutus eſſet, hoc nempe modo: *Filiam ſuam commiſſam ſorori ſuæ, eidemque locupletatæ, Brunduſium uſque deduxit*: ſed ut dixi, de filia non de ſorore capiendum, quam non nudam ad virum miſit, ſed locupletatam, ut imperatoris filiæ conveniebat, & imperatoris uxori futuræ. *Salmaſ.*

Commiſſam ſororis ſuæ curæ.] Palatinus adſentitur Auguſtanis membranis, eiſque quas excuſſit Puteanus; habentque tantum, *ſorori ſuæ*. nihilo peius quàm vulgatum; ſi non melius. *Grut.*

6. *Eandem locupletatam.*] Legendum cenſeo, *eademque locupletata*, nempe ſorore ſua Annia Cornificia. Nam cùm ejus fidei crederet chariſſimum filiæ pignus; videtur bonus pater, de ejus ſalute ſollicitus, ſororem locupletaſſe, ut & iter adeò longum ne gravaretur ſuſcipere, & eò diligentius illam curaret. *Caſaub.*

1. *Mar-*

Brunduſium uſque deduxit, & ad eum miſit. Romam verò ſtatim rediit, revocatus eorum ſermonibus qui dicebant [1] Marcum velle finiti belli gloriam ſibimet vindicare, [2] atque idcirco in Syriam proficiſci. [3] Ad proconſulem ſcribit, nequis filiæ ſuæ iter facienti occurreret. [4] Inter hæc liberales cauſas ita munivit, [5] ut primus juberet [6] apud præfectos ærarii Saturni unumquemque civium [7] natos liberos profiteri, [8] intra triceſimum diem nomine impoſito. [9] Per provincias tabulariorum publicorum uſum inſtituit, [10] apud quos idem de originibus fieret quod Romæ

1. *Marcum velle finiti belli gloriam ſibimet vindicare.*] Quod frigidæ nimis ambitionis: nedum cadat in hominem Philoſophum, *alienæ intervenire gloriæ*, ut loquitur Tacitus l. IV. Hiſt. cap. ultimo; ubi nos hac de re, plura. *Grut.*

2. *Atque idcirco in Syriam proficiſci.*] Decreverat enim initio Marcus in Aſiam proficiſci, & filiam ſuam ad Verum ipſe deducere: quod Acta etiam Albercii confirmant. *Caſaub.*

3. *Ad proconſulem ſcripſit.*] Puteani, *proconſules.* magnâ ſententiæ differentiâ: nam ex illa voce *proconſulem*, colligebamus, Marci filiam Brunduſii navem conſcendiſſe, non ut in Epirum trajiceret, & inde per provincias Macedoniæ, Achaiæ, & Aſiæ, in Syriam tenderet; ſed ut rectà in Syriam vel Aſiam navigaret. *Idem.*

4. *Inter hæc liberales cauſſas ita munivit.*] Juris verbum eſt *munire*, frequens apud antiquos prudentes. Erat ſanè Marcus libertatum conſervandarum ſtudioſiſſimus: cujus rei gratia multa ab eo nova jura fuiſſe introducta, vel XL. Digeſtorum liber palam fecerit. *Idem.*

5. *Ut primus juberet.*] Falſum hoc, niſi commoda interpretatione mollias. Marcus ſanè non primus hujus inſtituti auctor: ſed vetus inventum in melius reformavit. *Idem.*

6. *Apud præfectos ærarii Saturni.*] Ubi acta publica ſervabantur. *Idem.*

7. *Natos liberos profiteri, intra triceſimum diem nomine impoſito.*] Voluit Marcus unumquemque civium intra triceſimum diem natos liberos profiteri. verba autem illa, *nomine impoſito*, otioſa ſunt, cum enim profitebantur natos liberos, ſub nomine illo & illo eos deferebant. nec aliter in acta referri poterant. inſerebatur enim nomen actis publicis. nec nomen tantum, ſed etiam cognomen. Forte legendum hoc loco: *Intra triceſimum diem à nomine impoſito.* Salmaſ.

8. *Intra trigeſimum diem nomine impoſito.*] Diſtingui malim, *Natos liberos profiterentur intra trigeſimum diem, nomine impoſito.* Nam ante profeſſionem nomina imponebant die luſtrico. Nominalia autem Græci ſeptima vel octava die à nativitate celebrabant. nec multò aliter, opinor, Latini. *Caſaub.*

9. *Per provincias tabulariorum publicorum uſum inſtituit.*] Servi erant publici, qui in provinciarum civitatibus publica Acta curabant: ideo in lege tertia Cod. De ſervis publicis manumittendis, quidam quòd tabulariam adminiſtraſſet, ſtatus controverſiam patitur. *Idem.*

10. *Apud quos idem de originibus fieret.*] Hujuſmodi tabulas Græci *παιδογραφίας* dixerunt. Modeſtinus libro primo Excuſationum: Ἡ δὲ ἡλικία δείκνυται ἢ ἐκ παιδογραφιῶν, ἢ ἐξ ἑτέρων ἀποδείξεων νομίμων. Ubi vides alteram utilitatem, quæ ex iſto Marci in-

mæ apud præfectos ærarii : ut ſi fortè aliquis in provincia natus cauſam liberalem diceret, teſtationes inde ferret: atque hanc totam legem [1] de aſſertionibus firmavit : [2] aliaſque de menſariis & auctionibus tulit. Senatum multis cognitionibus, & maximè ad ſe pertinentibus, judicem dedit. [3] De ſtatu etiam defunctorum intra quinquennium quæri juſſit : neque quiſquam principum ampliùs ſenatui detulit. In ſenatus autem honorificentiam, multis & [4] prætoriis & conſularibus privatis decidenda negotia delegavit, quò magis eorum cum exercitio juris autoritas creſceret. Multos ex amicis in ſenatum allegit cum ædilitiis aut prætoriis dignitatibus : [5] multis ſenatoribus vel pauperibus ſine crimine, dignitates tribunitias ædilitiaſque

con-

ei inſtituto capitur, præter illam quæ ad liberales cauſſas pertinebat. Nam quoties erat de alicujus ætate quæſtio, ad tabularios adibatur. Quàm multi autem juris articuli in quibus de ætate movetur controverſia ? *Idem.*

1. *De aſſertionibus.*] Id eſt, liberalibus cauſſis. *Aſſertio* vel *vindiciæ* Græcis *καρπισία*, vel *καρπισμοῦ δίκη*. *Idem.*

2. *Aliaſque de menſariis & auctionibus tulit.*] Reg. *de maſſaritiis & actionibus.* an lateat hîc aliquid viderint acutiores. ego non dubito rectam eſſe vulgatam, quæ menſarios cum auctionibus rectè jungit : cùm celebrarentur ut plurimùm auctiones ad menſam alicujus trapezitæ : nam ibi nomina facere, inde expungere moris erat. Cura menſariorum ad præfectum Urbi pertinebat. *Idem.*

3. *De ſtatu etiam defunctorum intra quinquennium quæri juſſit.*] Et hoc ad liberales cauſſas pertinet, de quibus antè dictum. Sed parum plenè Marci beneficium exprimit Capitolinus. Cape tu meliùs ex lege prima Digeſtis. Ne de ſtatu defunctorum poſt quinquennium quæratur. *Idem.*

4. *Prætoriis & conſularibus decidenda negotia delegavit.*] Refero huc verba Ulpiani libro primo De appellationibus : *Interdum Imperator ita ſolet judicem dare, ne liceat ab eo provocare : ut ſcio ſæpiſſimè à Divo Marco judices datos.* Idem.

5. *Multis ſenatoribus vel pauperibus ſine crimine.*] Tolle *τὸ vel*, quod optimam ſententiam corrumpit. Senatores pauperes ſine crimine, ii ſunt de quibus Spartianus in Hadriano. *Senatoribus qui non vitio ſuo decoxerant, &c.* Idem.

Multis ſenatoribus vel pauperibus ſine crimine.] Palat. *Multis Senatibus.* in promptu eſt facere ex *ſenatibus*, *ſummatibus : multis ſummatibus vel pauperibus ſine crimine ſenatoribus.* Summates autem illos intelligo qui non erant ordinis ſenatorii, quibus dignitates ædilicias & tribunicias concedebat Marcus : quod idem faciebat in ſenatoribus qui ſine crimine ad egeſtatem perducti eſſent. *Salmaſ.*

Multis Senatoribus pauperibus ſine crimine, &c.] Prius publicati, *Senatoribus vel pauperibus*; quam ſyllabam mediam ſuſtuli, quod non inveniſſet in ſuis libris Puteanus. vereor nihilominus, ne aliud quid adhuc lateat. nam habet Palatinus : *Multis Senatibus vel pauperibus ſine crimine Senatoribus dignitates.* an voluit forte dicere, eis etiam ſuccurriſſe quibus paternæ anguſtiæ fuerant, non ſolùm quibus propriæ ? *Grut.*

1. Nec

conceſſit: [1] nec quemquam in ordinem legit niſi quem ipſe bene ſciſſet. Hoc quoque ſenatoribus detulit, [2] ut quoties de eorum capite eſſet judicandum, [3] ſecretò pertractaret, [4] atque ita in publicum prodiret: nec pateretur equites Romanos talibus intereſſe cauſis. Semper autem quum potuit, interfuit ſenatui, etiamſi nihil eſſet referendum, ſi Romæ fuit: ſi verò aliquid referre voluit, etiam de Campania ipſe venit. [5] Comitiis præterea etiam uſque ad noctem frequenter interfuit: neque unquam receſſit de curia niſi conſul dixiſſet, [6] *Nihil vos moramur, Patres conſcripti:* [7] ſenatum appellationibus à conſule factis, judicem dedit. Judiciariæ rei ſingularem diligentiam adhibuit: [8] faſtis dies judiciarios addidit, ita ut ducentos triginta dies annuos rebus agendis litibuſque diſceptandis conſtitueret. [9] Prætorem tutelarem primus fecit, [10] quum antè tutores

1. *Nec quenquam in ordinem legit.*] Reg. *in eum ordinem legit.* planiùs: ſed *ordo* per ſe, ordinem ſenatorium deſignat, aut etiam decurionum: ut ſæpe obſervabis in antiquis inſcriptionibus. *Caſaub.*

2. *Ut quoties de eorum capite eſſet judicandum.*] Palatinus: *quoties de quorum.* ne dubita ſcribere: *quoties de quorumdam capite eſſet judicandum.* vel, *de aliquorum.* Salmaſ.

3. *Secretò pertractaret.*] Regius, *ſecreto opere pertractaret.* fortaſſe pro *ſecreta opera tractaret.* Caſaub.

4. *Atque ita in publicum prodiret.*] In Senatum videlicet, tractaturus de eodem negotio cum patribus: vel in forum, ut in tribunali conſulis, aut prætoris cum ipſis de re cognoſceret. *Idem.*

5. *Comitiis præterea etiam uſque ad noctem frequenter interfuit.*] *Comitia* appellat Capitolinus, judicia quæ in foro aut comitio celebrarentur. Quod ajunt Dio & Capitolinus interfuiſſe comitiis Marcum uſque ad noctem, idem Suetonius de Auguſto: *Ipſe jus dixit aſſiduè, & in noctem nonnunquam.* Idem.

Comitiis etiam uſque ad noctem frequenter interfuit.] Comitia notandum heic vocare Capitolinum, non quæ vulgari notione ſic dicuntur, ſed quæ inferior ætas *placita* vocavit. inde *comitare*, in conventu loqui & dicere: & *comitius*, verboſus, loquax. *Salmaſ.*

6. *Nihil vos moramur, Patres conſcripti.*] Hæc formula dimittendi ſenatus: at concionem verbo, DISCEDITE: quod apud M. Tullium extat, & T. Livium. *Caſaub.*

7. *Senatum appellationibus à conſule factis judicem dedit.*] Reſtituimus e libro Puteani, cùm antè legeretur *ſin autem*, peſſimè. *Idem.*

8. *Faſtis dies judiciarios addidit.*] Etiam in hoc maximi principum, dico Auguſtum, imitatur exemplum. Vide Suetonium capite XXXII. ubi hunc locum attigimus. *Idem.*

9. *Prætorem tutelarem primus fecit.*] Meminêre multis locis juris civilis auctores. *Idem.*

10. *Cùm antè tutores à Coss. poſcerentur.*] Tranquillus in Claudio, c. XXIII. *Sanxit ut pupillis extra ordinem tutores à Coss. darentur.* Dabantur & à principe. *Idem.*

1. *Ex*

tutores à conſulibus poſcerentur, ut diligentiùs de tuto-
ribus tractaretur. De curatoribus verò, quum antè non-
niſi [1] ex [2] lege Lectoria vel propter laſciviam vel propter
dementiam darentur, ita ſtatuit ut omnes adulti curatores
acciperent non redditis cauſis. [3] Cavit & ſumptibus pu- 11
blicis, & calumniis quadruplatorum interceſſit, [4] appoſita
falſis delatoribus nota. Delationes quibus fiſcus augere-
tur, contempſit. [5] De alimentis publicis multa prudenter
invenit. [6] Curatores multis civitatibus, quò latiùs ſena-
torias tenderet dignitates, [7] à ſenatu dedit. Italicis civita-
tibus [8] famis tempore [9] frumentum ex urbe donavit: o-
mnique frumentariæ rei conſuluit. [10] Gladiatoria ſpecta-
cula

1. *Ex lege Lectoria.*] Noſtræ *Lætoria*. & ita legitur leg. 2. de Donat. Cod. Theod. ſed & alibi in ſcriptis codicibus legem hanc *Lætoriam* dici obſervavimus. *Lætus*, *Lætilius*, *Lætitius*, *Lætorius*, nomina Romanorum propria. *Salmaſ.*

2. *Lege Lectoria.*] Ita membranæ, non *Lætoria*, ut alibi lex hæc vocatur. *Caſaubonus.*

Lege Lætoriâ.] Ita exemplar Pal. nempe *Laetoria*; non *Lectoriâ*; quod ultimum cùm nuſquam occurrat apud auctores, heic infarciri minimè poteſt, ſuaſu unius modo manuſcripti. *Grut.*

3. *Cavit & ſumtibus publicis.*] Hoc ſæpe legimus factum ab Imperatoribus. Suetonius de Nerone, *Multa ſub eo & animadverſa ſeverè, & coërcita, nec minùs inſtituta: adhibitus ſumtibus modus, publicæ cœnæ ad ſportulas redactæ.* Spartianus de Hadriano: *Judicum ſumtus conſtituit, & ad antiquum modum redegit.* Refero enim ad publicos ſumtus. *Caſaubonus.*

4. *Appoſita falſis delatoribus nota.*] Videtur Marcus pœnam legis Rhemniæ intendiſſe: aut illam ipſam veterem legem, ſeverè & acriter exercuiſſe, non ut mali principes; qui aut ſpernebant palàm, aut exercebant dicis cauſſa. *Idem.*

5. *De alimentis publicis multa prudenter invenit.*] Ad hoc caput referri poteſt quod ante dictum de novorum hominum pueris puelliſque ad frumentationem vocatis lege Marci: itemque ſequentia hæc verba; *Rei frumentariæ graviter providit.* Illud pertinet ad alimenta eorum qui pane gradili alebantur. hoc ad univerſi populi Rom. commoda: cui ſoliti imperatores ſumma cura procurare ex Ægypto, Africa, Sicilia frumenti atque aliarum ſpecierum vilitatem. Sed providit Marcus & privatorum alimentis. Quare cogitemus an non ſit hîc legendum, *De alimentis publicis privatiſque.* Idem.

6. *Curatores multis civitatibus è ſenatu dedit.*] Sic *Aquini curator* nominatur in Peſcennio Nigro. Erant & regionum curatores, ac viarum, quorum mox fit mentio, & paſſim in ſaxorum inſcriptionibus: atque alii multi ſub titulis diverſis curatores leguntur. *Idem.*

7. *E ſenatu dedit.*] Palatinus: *à ſenatu dedit.* & ſic ſupra. *Salmaſ.*

8. *Famis tempore frumentum, &c.*] Sic & Pal. quod malim, quàm aliorum, *frumenta*. Grut.

9. *Frumentum ex urbe donavit.*] Regius, *frumenta.* ſic ſcribendum. *Caſaub.*

10. *Gladiatoria ſpectacula omnifariam temperavit.*] Tria præcipua Marci inventa fuerunt temperandis hiſce crudeliſſimis ſpectaculis. Primum illud, quòd ſumtus minuit: quò pertinent ſequentia

tia

cula omnifariam [1] temperavit: Temperavit etiam ſcenicas donationes, [2] jubens ut quinos aureos ſcenici acciperent: ita tamen ut nullus editor decem aureos egrederetur. Vias etiam urbis atque itinerum diligentiſſimè curavit. [3] Rei frumentariæ graviter providit. [4] Datis juridicis Italiæ conſuluit, [5] ad id exemplum quo Adrianus conſulares viros reddere jura præceperat. [6] Hiſpaniis exhauſtis [7] Italica allectione contra Trajani præcepta, [1] vere-

tia hæc verba: *Gladiatorii muneris ſumtus modum fecit.* Alterum, quòd munera juſſit edi incruenta, (certè quoties ipſe intereſſet) retunſis aut præpilatis gladiis, & more athletarum ſine cæde. Tertium illud fuit, quòd gladiatores ad bellorum uſum traduxit, contra veterem obſervationem militare juſſos. *Idem.*

1. *Temperavit etiam ſcenicas donationes.*] An de corollariis ſolùm hiſtrionicis intelligit, quorum meminere Cicero, Plinius, Suetonius, alii? an in univerſum de omnibus quæ accipere ſoliti hiſtriones? Sæpe enim ſobrii principes horum mercedem aut temperarunt, aut reſciderunt, ut Tiberius. *Idem.*

2. *Jubens ut quinos aureos ſcenici acciperent.*] Juvenalis,

Accipe victori populus quod poſtulat aurum.

Vetus interpres, *In theatro ſolent petere quinque aureos: nam non licebat ampliùs dare.* Idem.

Jubens ut quinos aureos.] Vox *jubens*, ſupervacanea eſt. verùm auctoribus iſtis abſurdè præſcribatur loquendi forma melior: adeo paſſim ab eâ diſcedunt. nam & capite ſequenti ubi legitur: *Non aliter egit quàm eſt actum ſub civitate libera*; poterat omninò omitti illud, *eſt actum ſub.* ut velit nullum fuiſſe diſcrimen inter imperium Marci, & rempublicam Romanorum veterem. *Grut.*

3. *Rei frumentariæ graviter providit.*] Dictum modò, *omnique frumentariæ rei conſuluit.* quorſum igitur hæc nunc repetuntur? *Caſaub.*

4. *Datis juridicis Italiæ conſ.*] Vide ad Hadrianum. *Idem.*

Datis juridicis Italiæ conſuluit ad exemplum Hadriani.] Quomodo hæc accipiemus? an ſublatis conſularibus, quos judices per Italiam inſtituerat Hadrianus, juridicos in eorum locum ſubſtituit Antoninus? juriſdictio in Italiæ provinciis varie pro temporibus adminiſtrata, modo per conſulares, modo per juridicos, modo per correctores, & poſtea etiam per conſulares ſub Conſtantino & ſequentibus. *Salmaſ.*

5. *Ad id exemplum.*] Regius, *addidit ad id exemplum.* videntur temere geminaſſe voculas *ad id.* inde vox illa ficta. puto hoc verius, quàm quod aliquando exiſtimavi: quia præcedat vox *conſuluit*, omiſſam eſſe dictionem *conſulares*: ut ita ſcribatur totus locus. *Datis juridicis Italiæ conſuluit: conſulares etiam addidit, ad id exemplum, quo Hadrianus conſulares viros reddere jura præceperat.* Caſaub.

6. *Hiſpaniis exhauſtis.*] Frequentibus dilectibus. *Idem.*

7. *Italica allectione contra Trajani præcepta.*] Italiam bellis civilibus exhauſtam coloniis frequentaverat Auguſtus: ſimul exemplum futuris principibus dederat, ut milite Italico parciùs numeros explerent. quod adeò ſervatum eſt, ut ſcribat Herodianus libro ſecundo, Italos traductis pridem animis ab arte militari ad pacis artes, uni agricolationi operam dare. Cùm igitur milite provinciali legiones ſubinde ſupplerentur, maximè autem Hiſpanico; ſoliti principes exhauſta per provincias oppida Italicis colonis frequentare: quod

[1] verecundè conſuluit. Leges etiam addidit [2] de viceſima hereditatum, [3] de tutelis libertorum, [4] de bonis maternis, & item de filiorum ſucceſſionibus pro parte materna, [5] utque ſenatores peregrini quartam partem in Italia poſſiderent. Dedit præterea curatoribus regionum ac viarum poteſtatem, ut vel punirent, vel ad præfectum urbi puniendos remitterent [6] eos [7] qui ultra vectigalia quicquam ab aliquo exegiſſent. Jus autem magis vetus reſtituit quàm novum fecit. Habuit ſecum præfectos, [8] quorum & autoritate & periculo ſemper jura dictavit. Uſus autem

quod poſtea Trajani lege vetitum fuiſſe ex hoc unico loco diſcimus. *Idem.*

1. *Verecundè conſuluit.*] Cum multa & accurata excuſatione, qua publicè eſt uſus: ut appareret ipſum, ſalva in Trajanum reverentia, legem Trajani migrare. *Idem.*

2. *De viceſima hereditatum.*] Adi ad juris auctores, & Plinium in Panegyrico. *Idem.*

3. *De tutelis libertorum.*] Ita membranæ. Legitimæ tutelæ ſpecies quædam eſt libertorum aut libertarum tutela. Alii libri ſcribunt, *liberorum.* hoc eſt, de iis quos patres liberis ſuis poſſent tutores dare aut non poſſent. ita exponimus, quia non dicit ſimpliciter, *de tutelis:* aut, *de tutelis pupillorum.* Idem.

De tutelis libertorum.] Sic quoque Pal. non *liberorum*, quod heic convenientius videri queat. *Grut.*

4. *De bonis maternis.*] Rectè: nam jus novum introduxit Marcus, ut matribus liberi ab inteſtato ſuccedant: atque hoc eſt quod modò orationem D. Marci nominant; modò Senatuſconſultum Orphitianum: quia Orphito & Ruffo Coss. fuit factum. fuſe de his apud Juriſconſultos. *Caſaub.*

5. *Utque ſenatores peregrini quartam partem in Italia poſſiderent.*] Non eſt novum jus, ſed veteris reformatio quædam. Plin. libro ſexto, epiſtola XIX. Qui è provinciis fiebant ſenatores, non ideo cogebantur prius domicilium deſerere: ut etiam habetur disertè in titulo De ſenatoribus. propterea hujuſmodi opus fuit legibus. *Idem.*

6. *Eos qui ultra vectigalia quicquam ab aliquo exegiſſent.*] Lege titulum Pandectarum, De publicanis & vectigalibus. At liber regius, *ultra vehicula:* ut referatur ad eos qui curſum publicum uſurpabant: de quibus multa ſcimus à variis principibus conſtituta. *Idem.*

7. *Qui ultra vectigalia quidquam ab aliquo exegiſſent.*] Haud ſecus Pal. non *vehicula*, quod heic minus locum ſuum tueatur. Diximus de iſtis adfatim ad illa Taciti: *Ergo edixit Princeps, ut leges cujuſque publici, occultæ ad id tempus, proſcriberentur.* Grut.

8. *Quorum & auctoritate & periculo jura dictavit.*] Scrib. *quorum ex auctor.* non ſolùm uſus eſt conſilio juriſconſultorum; ſed & formulam ſecutus ab illis ſibi præſcriptam. *Caſaub.*

Quorum & auctoritate & periculo jura dictavit.] Verba autem ipſa haud ſcio an illam ſententiam admittant, ut Marcus non ſolum uſus ſit conſilio juriſperitorum, ſed etiam formam ſequutus ab iis præſcriptam. de præfectis enim loquitur urbis & prætorio, quorum auctoritate ac periculo jura dictaſſe Antoninum refert. Cum auctores alicui ſumus aliquid faciendi, jubemus ut periculo noſtro faciat. ſic judices periculo ſuo judicare dicebantur, à quibus appellari non licebat: quos *periculi ſui judices* eleganter vocat Ammianus Marcellinus. à præfectis non appellabatur.

M

12 tem eſt Scævola præcipuè juris perito. Cum populo autem non aliter egit quàm eſt actum ſub civitate libera. Fuitque per omnia moderatiſſimus in hominibus deterrendis à malo, invitandis ad bona, remunerandis copia, indulgentia liberandis: fecitque ex malis bonos, ex bonis optimos: moderatè etiam cavillationes nonnullorum ferens. [1] Nam [2] quum quendam Veteraſinum famæ deteſtandæ honorem petentem moneret [3] ut ſe ab opinionibus populi vindicaret, & ille contrà reſpondiſſet, multos qui ſecum in harena pugnaſſent, ſe prætores videre, patienter tulit. Ac ne in quenquam facilè vindicaret, [4] prætorem quoque dum peſſimè egerat, non abdicare ſe prætura juſſit,

batur. & præfectus quidem prætorio ſemper vice ſacra judicavit: præfectus urbi non ſemper. auctoritate igitur ac periculo ſuorum præfectorum jura ſemper dictavit Marcus, id eſt, præfectis ſuis poteſtatem abſque provocatione judicandi ſemper conceſſit. *Salmaſius.*

Quorum ex auctoritate & periculo ſemper jura dictavit.] Videatur heic Caſaubonus noſter, nec non Cujacii liber v. Obſerv. cap. 25. non poſſum tamen mihi perſuadere aliud eſſe *periculum*, quàm *breviculum:* de quo certius quid opinarer ſi incidiſſem in teſtimonia, quorum, tamquam laudata à doctiſſimo Savarone, meminit Caſaubonus noſter. *Grut.*

1. *Nam cum quemdam Veteraſinum.*] Hunc ideo famæ deteſtandæ hominem vocat Capitolinus, quod ſæpius ad beſtias pugnaſſet. debet igitur illius infamis hominis heic nomen eſſe proprium. Palatinus habet: *Vetraſinum.* forte: *Vetraſium* vel *Vitraſium.* Salmaſ.

2. *Cùm quendam Veteraſinum.*] Non aſſentior Petro Fabro, ſcribente *quendam harenarium.* Poteſt ſcribi *Vitraſium.* fuit Romæ ea tempeſtate nota gens Vitraſia: unde & Vitraſiano ſenatuſconſulto nomen. poteſt etiam, *Veretraſinum*, ut accedamus propiùs ad veſtigia editæ lectionis. eam vocem ad Lampridii Commodum explicamus. *Caſaub.*

Cùm quendam Vetraſinum.] Vulgo editi *Veteraſinum:* ſed malunt alterum membranæ Palatinæ. *Grut.*

3. *Ut ſe ab opinionibus populi vindicaret.*] Hoc eſt, ſermonibus & rumoribus, qui de eo ſiniſtri jactabantur: id enim eſt *opinio* & *opinari*, ut ad Suetonium obſervabamus. *Caſaub.*

Ut ſe ab opinionibus populi vindicaret.] Opiniones heic populi de illo Vetraſio vel Vetraſino, malæ & in malam partem. nam *opinio* ut *fama*, eſt τοῦ μίζειν. unde & opinari bene aut male de aliquo. recentioris tamen Latinitatis auctores frequentius in bonam accipiebant *opinari.* unde *opinati duces*, optimi & præſtantiſſimi, καὶ δεδοκιμασμένοι. *Salmaſ.*

4. *Prætorem quoque dum peſſimè egerat.*] Reg. *prætorem quique dum p. e.* Lege, *prætorem qui quiddam p. e.* vel *quædam.* Caſaub.

Prætorem quoque dum peſſime egerat.] Optimus Palatinus: *prætorem qui quædam peſſime egerat.* & ita omnino ſcribendum. *Salmaſ.*

Prætorem qui quædam peſſimè egerat.] Sic nullo apice minus Palat. codex. nam malè retrò cuſi, *prætorem quoque dum peſſimè egerat.* Grut.

1. *Fiſco*

juſſit, ſed collegæ juriſdictionem mandavit. [1] Fiſco in cauſis compendii nunquam judicans favit: [2] ſanè quamvis eſſet conſtans, erat etiam verecundus. Poſteaquam autem à Syria victor frater rediit, patris patriæ nomen ambobus decretum eſt, quum ſe Marcus abſente Vero ergà omnes ſenatores atque homines moderatiſſimè geſſiſſet. [3] Corona præterea civica oblata eſt ambobus, petiitque Lucius ut ſecum Marcus triumpharet. Petiit præterea Lucius ut filii Marci Cæſares appellarentur. Sed Marcus [4] tanta fuit moderatione ut quum ſimul triumphaſſet, [5] tamen [6] poſt mortem Lucium tantùm Parthicum, Germanicum ſe vocaret, quod ſibi bello proprio pepererat. In triumpho autem liberos Marci utriuſque ſexus ſecum vexerunt, [7] ita tamen

1. *Fiſco in cauſſis compendii judicans nunquam favit.*] Fiſci mala cauſſa nunquam niſi ſub bono principe: ait Plinius in Paneg. *Caſaub.*

2. *Sanè quamvis eſſet conſtans, erat etiam verecundus.*] Non eſt hic *verecundus* *αἰσχυντηλὸς*, ſed *αἰδήμων*, & is qui rogatus negare non ſuſtineret. Sic Græci *αἰδεῖσθαι* pro, cedere precibus. Verecundiæ illi quam Capitolinus hîc intelligit, affinis eſt quæ propriè Græcis cùm nimia eſt, *δυσωπία* dicitur. ſed à nimietate hujus affectus Marcum defendit auctor his verbis, *erat verecundus ſine ignavia.* Idem.

3. *Corona præterea civica.*] Propter ſummam hujus coronæ nobilitatem, ejus honos jam inde ab Auguſto ad imperatores eſt tranſlatus. *Idem.*

4. *Tanta fuit moderatione.*] Reg. *tantæ fuit moderationis.* Idem.

5. *Tamen poſt mortem Lucium.*] Apertè mendoſam ſcripturam ſic emendabam: *Tamen poſt mortuum Lucium, eum tantùm Parthicum, Germanicum ſe vocaret.* Sed aliter ſtatuendum auctoribus membranis: in quibus *Lucii* ſcriptum eſt, voce *Parthicum* prætermiſſa. Scribe igitur, *poſt mortem Lucii tantùm Germanicum ſe vocaret.* Idem.

Tamen poſt mortem Lucium tantum Parthicum.] Si quid eſſet mutandum, ſic eſſet: *tamen poſt mortem Lucii, Lucium tantum Parthicum, ſe vero Germanicum vocaret.* vel ſi *poſt mortem* tantum legamus, facile erit intelligere mortem Lucii: Parthicum autem etiam appellatum Marcum dum viveret Lucius, oſtendit Capitolinus ſupra: *profligato autem bello uterque Parthicus appellatus eſt.* ſed hoc quoque ſibi Marcus delatum nomen repudiavit, quod poſtea recepit, ut ex hoc loco apparet. mortuo Lucio, Lucium tantum Parthicum, ſe vero Germanicum vocavit, quod nomen ſibi proprio ſpecialique bello pepererat. poſſet etiam legi: *poſt mortem Lucii eum tantum Parthicum, ſe vero Germanicum vocaret.* Salmaſ.

6. *Poſt mortem Lucii tantùm Germanicum ſe vocaret.*] Accedit prorſus ad hanc aliorum authenticorum ſcripturam Pal. niſi quod habeat, *Lucium.* editi prius, *Poſt mortem Lucium tantum Parthicum Germanicum ſe vocaret.* Grut.

7. *Ita tamen ut & puellas virgines veheret.*] Erat moris jam olim, ut cum patre triumphante veherentur in curru, non pueri ſolùm, ſed & puellæ. *τὸ tamen* hîc non eſt particula adverſativa: ſed *παρέλκον*, ut aliquoties in his libris. *Caſaub.*

 1. *Ludos*

tamen ut & puellas virgines veherent. [1] Ludos etiam ob triumphum decretos ſpectaverunt habitu triumphali. Inter cætera pietatis ejus hæc quoque moderatio prædicanda eſt : [2] Funambulis pòſt puerum lapſum culcitras
13 ſubjici juſſit : unde hodiéque rete prætenditur. Dum Parthicum bellum geritur, natum eſt *Marcomannicum*, quod diu eorum qui aderant arte ſuſpenſum eſt, ut finito jam orientali bello Marcomannicum agi poſſet. Et quum famis

1. *Ludos ob triumphum decretos.*] Qui etiam ludi victoriæ aut victoriales dicuntur. *Idem.*

2. *Cunabilis poſt puerorum lapſum culcitras ſubjici juſſit.*] Regius *Funabilis :* ſine dubio pro *funambulis.* Scribimus igitur, *Funambulis poſt puerorum lapſum.* Et notum eſt quanto cum ſui capitis periculo artem quam profitentur funambuli exerceant. Quare non rarò videmus accidere, ut vel peritiſſimi uſuque maximo præditi ſchœnobatæ de ſublimi fune lapſi funus inveniant. Neque poteſt obſcurum eſſe quò pertineat ingenioſum iſtud principis humaniſſimi de culcitis ſubjiciendis inventum. Etiam hodie ſolet culcita excipi funambulus, cùm pectori incumbens, per extentum funem, volanti ſimilis deorſum fertur. Ait autem *poſt puerorum lapſum*, occaſionem indicans quæ Marcum impulit, ut hoc excogitaret. Sed ſequentia quomodo interpretabimur? *unde hodieque rete prætenditur.* aut quis veterum hujus moris fecit mentionem? Quamobrem vulgatam lectionem *cunabulis*, quam & ſcripti plerique retinent, damnare non poſſumus. Sententiam quæ optima ſimul & planiſſima eſt, fuſe explicamus in Commentario De lectis & ſtragula veterum veſte, capite de cunis infantium. *Culcitras* ſcribit regius, cum vulgatis : rectius *culcitas* cum Pandectis Piſanis & libris melioribus. *Idem.*

Cunabulis poſt puerorum lapſum.] Nihil illa lectione inquinatius. De funambulis autem loqui velle Capitolinum certo certius eſt, non de cunabulis legendum igitur ex Palatino : *funambulis poſt puerum lapſum, culcitas ſubjici juſſit. poſt puerum lapſum*, non *poſt lapſum puerorum.* nec enim credibile tot pueros lapſos eſſe. Hic ergo ſenſus eſt: Cum funambulus puer lapſus eſſet, & ut credi par eſt, collum fregiſſet, Marcus qua erat moderatione & pietate, ne quid tale poſtea eveniret, funambulis culcitas ſubjici juſſit, ut ſi laberentur funambuli, culcitis excepti nihil mali paterentur. ſequitur : *unde hodieque rete prætenditur.* Ut ſi fune laberentur, reti quod prætendebatur ſuſcepti, ad terram uſque non devenirent? *Recte* habet Palatinus. ſed pro *rete* poſitum eſt. *Salmaſius.*

Funambulis poſt puerum lapſum culcitas ſubjici juſſit.] Sic initio fuit in Palatino integro. ſed factum deinde, *Cunabulis poſt puerorum lapſum culcitras*; quomodo vulgati, perperam. vult enim pueri funambuli caſum occaſionem præbuiſſe huic remedio. quamvis poſſit quoque retineri, *puerorum*; uti plures ſcilicet deciderint. planè Palatinus in quo excerpta præfert : *Funambulis poſt puerorum lapſum culcitas, &c.* qui heic propugnant *cunabula*, non faciunt illi quidem abſurdè: ſed difficilius forte probaverint rete ideo præpanſum cunabulis ne inde exciderent pueri, quàm ego oſtendero ſchœnobatis rete ſubtenſum ne deciderent in perniciem ſuam, & fortaſſis etiam ſpectatorum, quod ſuo ævo obtinuiſſe, indicare voluit Capitolinus. *Grut.*

1. *Fratre*

famis tempore populo inſinuaſſet de bello, [1] fratre poſt quinquennium reverſo, in ſenatu egit, ambos neceſſarios dicens bello Germanico imperatores. [2] Tantus autem terror belli Marcomannici fuit, [3] ut undique ſacerdotes Antoninus acciverit, peregrinos ritus impleverit, [4] Romam omni genere luſtraverit, retardatuſque à bellica profectione ſit. celebravit & Romano ritu lectiſternia per ſeptem dies. [5] Tanta autem peſtilentia fuit [6] ut vehiculis cadavera ſint [7] exportata [8] ſarraciſque. [9] Tunc autem [10] Antonini leges ſepeliendi ſepulcrorumque aſperrimas ſanxerunt:

1. *Fratre poſt quinquennium reverſo.*] Conſtat ratio: nam in Vero dicitur hoc bellum per quadriennium eſſe actum, non tam à Vero, quàm à legatis Veri. in itu & reditu aut belli apparatu, vel ordinatione provinciæ bello confecto, annus inſumtus. *Caſaub.*

2. *Tantus autem terror belli.*] Scribe ex eodem Palatino: *tantus autem timor.* Timor enim ex parte Romanorum erat, qui Marcomannos, & ab illis bellum timebant. *Salmaſ.*

Tantus autem terror belli Marcomannici fuit.] Vox *fuit* forſan attexta à librariis. planè non comparet in Pal. niſi à manu ſecundâ. *Grut.*

3. *Ut undique ſacerdotes acciverit.*] Puto tunc accidiſſe propter ingentem numerum victimarum quæ mactabantur, & in futurum mactandæ vovebantur, ut jocis urbanorum hominum perſtringeretur hic imperator: cùm dicerent, boves, ſi victor rediret Marcus, defuturos. *Caſaub.*

4. *Romam omni genere luſtraverit.*] Uſitatum luſtrationis genus fuit, ut vel aſpergine circumlatæ aquæ urbes expiarent. vel ipſas victimas cùm pomeria aut muros urbis ducerent. *Idem.*

5. *Tanta autem peſtilentia fuit.*] Scribe cum Regio, *Tanta autem tunc peſtilentia.* vel ut nobis placebat, *Tanta ea tempeſtate peſtilentia fuit.* Idem.

6. *Ut vehiculis cadavera ſint exportata ſarraciſque.*] Cùm de more honeſtiores in lectis efferrentur; vel pauperes, populari ſaltem ſandapila, non vehiculis, ut tunc: & quidem ad ſordidos uſus comparatis. tale enim ſarracum fuit. *Idem.*

7. *Exportata ſarraciſque.*] *Serraciſque.* Serracum & Sarracum dicebatur, & erat hæc vox jam optimis Latinitatis temporibus uſitata. Juvenalis:

—— coruſcat
Serraco veniente abies. ——

Gloſſæ: *Sarraca*, *ἅμαξα.* Corrigendus error eſt eruditorum hominum, quibus hodie perſuaſum eſt *ſoracum* idem eſſe cum ſarraco. tantum ſane intereſt quantum inter cophinum & plauſtrum. Soracum enim vox eſt mere Græca, nam *σώρακος* illis dicitur. *Salmaſius.*

8. *Sarraciſque.*] Pal. *ſerraciſque.* Gruterus.

9. *Tunc autem Antonini leges ſepeliendi, &c.*] Quia graſſante peſtilentia violari ſepulcrorum jura ſolebant, alias ſanctiſſima: ideo novis legibus hiſce fuit tum opus: & eo quidem aſperioribus, quo vehementior erat vis morbi. Declarant hunc locum Thucydidis verba è deſcriptione illa accurata peſtilentiæ Athenienſium. ut ex lege ſexta De religioſis, & ſumtibus funerum: & lege tertia De ſepulchro violato. *Caſaubonus.*

10. *Antonini leges ſepeliendi ſepulcrorumque aſperrimas ſanxerunt.*] Pal. *aſperrima*, quod etiam ferri queat. *Grut.*

runt: [1] quandoquidem caverunt [2] ne uti quis vellet fabricaret ſepulcrum: quod hodieque ſervatur. Et multa quidem millia peſtilentia conſumpſit, multoſque ex proceribus: quorum ampliſſimis Antoninus ſtatuas collocavit. [3] Tantaque clementia fuit [4] ut & ſumptu publico [5] vulgaria funera juberet efferri: [6] & plano cuidam qui diripiendæ urbis occaſionem cum quibuſdam conſciis requirens, de caprifici arbore in campo Martio concionabundus, ignem de cælo lapſurum, [7] finemque mundi affore diceret, ſi ipſe lapſus ex arbore in ciconiam verteretur: quum ſtatuto

1. *Quando quidem caverunt, ne uti quis vellet fabricaret ſepulcrum.*] Hæc lectio eſt membranarum: ubi diſertè ſcriptum *ne*, ſecus quàm in vulgatis. coërcentur hac lege immodici heredum ſumtus circa ſepulcra: quæ pro defuncti conditione ad certum modum impenſarum Marcus redegit. Sed cùm peſtilentiæ tempore hæc lex ſit lata, quando catervatim homines moriebantur, non video quàm opportuna lex iſta fuerit. nam ut docebamus ex Thucydide, tali tempeſtate incuriam potiùs heredum circa defunctos, habuit Marcus caſtigare, quàm luxum coërcere. Quare unius vocis adjectione locum ita cenſeam potiùs integrandum: *Quando quidem caverunt, ut ſi quis ſuccedere vellet, fabricaret ſepulcrum.* Caſaub.

Quando quidem caverunt ne uti quis vellet fabricaret ſepulcrum.] Pal. Cod. ſic habet: *Tunc autem Antonini, &c. quandoquidem ita caverunt, ne quis velle fabricaretur ſepulcrum.* ex quo facimus: *quandoquidem ita caverunt, ne quis belle fabricaretur ſepulcrum.* belle autem ſepulcrum fabricari, eſt ſumptuoſe ſepulcra ædificare & marmoribus & aliis ejuſmodi decorare: quod vetuerunt illo in tempore, cum peſtis ubique graſſaretur, Antonini, caveruntque ne quis belle ſepulcrum conderet. Belle autem pro decore & magnifico non heic tantum ſed alibi poſitum leges. merito igitur ita caverunt prudentiſſimi imperatores: ne multum temporis impenderetur extruendis magnificis ſepulcris, & mora illa retardarentur ſepulturæ: quod minime oportuit in tanta ſepeliendorum hominum & fabricandorum ſepulcrorum multitudine. *Salmaſius.*

2. *Ne uti quis vellet fabricaret ſepulcrum.*] Lectio importuna. tale enim nihil præcipiendum veniebat tempore peſtis; ſed potius, ne quis negligeretur ab heredibus, ut rectè monuerunt viri eruditiſſimi. Palatinus nihil nobis opitulatur, niſi quod detegat falſitatem ſcripturæ: habet enim, *ne quis velle abfricaretur ſepulcrum.* Grut.

3. *Tantaque clementia fuit.*] Abutitur voce *clementia*: nam ὁσίαν, & pietatem erga defunctos intelligit. *Caſaub.*

4. *Ut & ſumtu publico vulgaria funera juberet efferri.*] Reg. *fieri.* Æmilius Probus, ſive is eſt Cornelius Nepos, in Cimone, *Complureis pauperes mortuos, qui unde efferrentur non reliquiſſent, ſuo ſumtu extulit.* Idem.

5. *Vulgaria funera juberet efferri.*] *Juberet & eo ferri*, Palat. mendoſe. *Salmaſ.*

6. *Et vano cuidam.*] Ita noſtri codices. at liber Fulvii Urſini *plano.* uſitatiùs, & meliùs. *Caſaub.*

Et vano cuidam.] Palatinus cum Urſini codice conſentit: habet enim, *& plano cuidam.* & ita reſtituendum. Gloſſæ: *planum, fallacem*, ἀπὸ τοῦ πλανᾷν. *Salmaſ.*

7. *Finemque mundi affore diceret.*] Scribe *dicebat*: ut in Regio. *Caſaub.*

1. *Pro-*

tuto tempore decidiſſet, atque ex ſinu ciconiam emiſiſſet,
perducto ad ſe atque confeſſo veniam daret. [1] Profecti 14
itaque ſunt paludati ambo imperatores, [2] Victovalis &
Marcomannis cuncta turbantibus, aliis etiam gentibus
quæ pulſæ à ſuperioribus barbaris fugerant, niſi recipe-
rentur, bellum inferentibus. Nec parum profuit iſta pro-
fectio, [3] quum Aquileiam uſque veniſſent. Nam plerique
reges & cum populis ſuis ſe retraxerunt, & tumultus auto-
res interemerunt. Quadi autem amiſſo rege ſuo, non priùs
ſe confirmaturos eum qui erat creatus, dicebant, quàm id
noſtris placuiſſet imperatoribus. [4] Lucius tamen invitus
profectus eſt, [5] quum plerique * ad legatos imperatorum
mitte-

1. *Profecti itaque ſunt.*] Sic regius. erat priùs, *profecti tamen ſunt*. Scribebam *tandem* ut hac voce indiceretur mora biennii in belli hujus apparatu conſumta. *Idem.*

Profecti itaque ſunt paludati ambo Imperatores.] Sic regius codex. at noſter heic adhæret vulgatis: *Profecti tamen ſunt*, quod retineri queat, quemadmodum & infra: *Lucius tamen invitus profectus eſt*; niſi mutare velimus in *tandem*, ut placebat viris ſummis. *Grut.*

2. *Victovalis & Marcomannis cuncta turbantibus.*] Victovali jam inde à temporibus Trajani inter inimicas Romanis gentes innotuerunt. meminere Eutropius, Ammianus & alii: Aliis dicuntur *Victophali*, quibuſdam *Victuhali*: Pæanio Βικτόφαλοι. *Caſaub.*

Victovalis.] *Victualis*, Palatinus. *Salmaſ.*

Victovalis & Marcomannis.] Pal. unâ litterâ minus, *Victualis*. Grut.

3. *Cùm Aquileiam uſque veniſſent.*] Qui? nam poteſt utrovis modo accipi: ſive de Marco & Vero, ſive de hoſtibus: quos Marci temporibus uſque ad vicina Aquileiæ loca progreſſos eſſe, teſtes Lucianus in Pſeudomanti, & Dio. & addit Lucianus eam urbem penè interceptam à Barbaris. accipio tamen de imperatoribus: quos Aquileiam veniſſe, iterum in Vero dicitur. *Caſaub.*

Cum Aquileiam uſque veniſſent.] Aquileiæ hiemabant imperatores ut ſtatim ineunte vere in Marcomannos proficiſcerentur. *Salmaſ.*

4. *Lucius tamen invitus profectus eſt.*] Invitum traxit Marcus. *Caſaub.*

5. *Cùm plerique ad legatos imperatorum mitterent.*] Cur ad legatos, cùm ipſi imperatores adeſſent? Scribe, *Cùm plerique ad imperatorem legatos mitterent*. Idem.

Quum plerique ad legatos imperatorum mitterent.] Legatos nempe conſulares qui provincias barbaris vicinas regebant & in quibus belli ſemper aliqua ſuſpicio eſſet. has provincias, quod annuis magiſtratibus regi non poſſent, ſibi Cæſar reſervavit, & per legatos conſulares eas adminiſtrabat. barbari igitur ad illos legatos miſerunt, qui limites tuebantur, & defectionis veniam poſtularunt. non repugnabo tamen ſi quis eruditiſſimo Caſaubono aſſentietur legenti: *quum plerique legatos ad imperatorem mitterent.* niſi ſit verius: *ad imperatores.* cum autem dicat Capitolinus Lucium tamen invitum profectum eſſe, non jam de profectione illa accipio qua Romam egreſſi Aquileiam uſque venerunt, ſed de ea qua Marcus ulterius pergere voluit & adverſus Barbaros proficiſci. cum enim Aquileiæ hibernarent, & reges plerique ſe retraxerunt, & legatos miſerunt defectio-

 nis

mitterent, defectionis veniam poſtulantes. Et Lucius quidem [1] quòd amiſſus eſſet præfectus prætorio Furius Victorinus, [2] atque pars exercitus interiſſet, redeundum eſſe cenſebat: Marcus autem fingere barbaros exiſtimans & fugam [3] & cætera quæ ſecuritatem bellicam oſtenderent, ob hoc ne tanti apparatus mole premerentur, [4] inſtandum eſſe dicebat. Denique tranſcenſis Alpibus longiùs proceſſerunt, compoſueruntque omnia quæ ad munimen Italiæ atque Illyrici pertinebant. Placuit autem, urgente Lucio, ut præmiſſis ad ſenatum literis Lucius Romam rediret. [5] Via quoque poſteaquam iter ingreſſi ſunt, ſedens cum fratre in vehiculo Lucius, [6] apoplexi arreptus periit.

nis veniam poſtulantes. quod cum fieret, Lucius redeundum eſſe cenſebat: Marcus autem ulterius tendendum, quod ſimulate illa fieri à barbaris crederet, ne mole belli premerentur. Sed verius eſt de tota profectione accipiendum quam non libenter Lucius aggrediebatur, cui urbanæ voluptates magis erant cordi. *Salmaſ.*

* *Ad legatos Imperatorum.*] Nihil abit ab hac ſcripturâ Pal. nec video cur ferri nequeat, in tantâ totius narrationis confuſione. *Grut.*

1. *Quòd amiſſus eſſet præfectus prætorio Furius Victorinus.*] Qui fortaſſe idem eſt cum Cornelio Victorino præf. præt. de quo in vita Pii. Pro *amiſſus*, alii libri ſcribunt, *admiſſus*. quod Turnebo ſcimus probatum. *Caſaub.*

Quod admiſſus eſſet.] Quamvis non abeat à vulgato, *amiſſus*, noſter Pal. placuit tamen Turnebi *admiſſus*; utique cùm item exſtaret in mſſ. aliis. *Grut.*

2. *Atque pars exercitus interiſſet.*] Pal. *ut quæ pars, &c.* Idem.

3. *Et cetera quæ ſecuritatem bellicam oſtenderent.*] Numquam memini fugam inter ſecuritatis bellicæ ſigna. itaque aliud quid ei voci ſubſit oportet. an fuit? *quæ inſecuritatem bellicam, &c.* Idem.

4. *Inſtandum eſſe dicebat.*] Puteani meliùs, *ducebat.* Caſaub.

Inſtandum eſſe ducebat.] Ita præter Puteani codicem etiam Pal. non *dicebat*, ut vulgg. *Grut.*

5. *Via quoque poſteaquam iter ingreſſi ſunt.*] Non diſplicet quomodo in nonnullis editionibus eſt emendatum: *Unâ quoque poſtea iter ingreſſi ſunt.* Etſi ſcribit idem Capitolinus in Vero non ambos eſſe profectos, ſed Lucium ſolum in urbem deſtinatum. Verùm non conſtat ſibi Capitolinus: ſicut ſequentia quoque arguunt. Meliùs autem iſta cum ſequentibus cohærebunt, ſi ſcribas: *Ubi autem poſtea unà iter ingreſſi ſunt, ſedens cum fratre in vehiculo Lucius, ap.* Caſaubonus.

Via quoque poſtquam iter ingreſſi ſunt.] *Via* dixit pro *in via.* in via autem extinctum eſſe Lucium omnes conſentiunt. diſtingue igitur hunc locum: *Via quoque, poſtquam iter ingreſſi ſunt, ſedens cum fratre in vehiculo Lucius, apoplexi arreptus periit.* Salmaſ.

Via quoque poſteaquam iter ingreſſi ſunt, ſedens cum, &c.] Nihil adminiculatur Palat. præfert tantum; *bia quoque poſtquam inter ingreſſi ſunt.* aliquid procul dubio deeſt. *Grut.*

6. *Apoplexi arreptus periit.*] Scribe, *apoplexia.* ἀποπληξίᾳ. *Caſaub.*

Apoplexi arreptus periit.] Nec fidem poteſt facere ad legendum, *apoplexia.* nam *apoplexi* veteres & optimi noſtri

periit. [1] Fuit autem conſuetudo Marco ut in circenſium ſpectaculo legeret, audiretque ac ſubſcriberet: [2] ex quo quidem ſæpe jocis popularibus dicitur laceſſitus. [3] Multum ſanè potuerunt liberti ſub Marco & Vero, Geminas & Agaclytus. Tantæ autem ſanctitatis fuit Marcus, ut Veri vitia & celaverit & defenderit, quum ei vehementiſſimè diſplicerent, [4] mortuumque eum divum appellaverit: amitaſque ejus & ſorores honoribus & ſalariis decretis ſublevaverit atque provexerit, ſacriſque eum plurimis honoraverit. flaminem & [5] Antonianos ſodales, & omnes honores [6] qui divis habentur, eidem dedicavit. [7] Nemo eſt principum quem non gravis fama perſtringat, uſque adeo ut etiam Marcus in ſermonem venerit [8] quòd Verum vel

ſtri retinent. nec dubium quin ἀποπλήξεις vocent ejuſmodi ſpecies morborum, per quas, impetu mentis ſanguinis & vitales vias obſtruentis momento quis eripitur, & ſuffocatur. *Salmaſius.*

Apoplexia correptus.] Sic regius codex, melius quàm retro cuſi, *apoplexi arreptus*, quomodo tamen & Palatinus: neque aliter ea dictio ſcribitur apud alios inferioris ætatis ſcriptores. *Grut.*

1. *Fuit autem conſuetudo Marco.*] Quàm aliena hæc ſint ab iſto loco, ne tirones quidem monendi ſunt. *Caſaub.*

2. *Ex quo quidem ſæpe jocis popularibus dicitur laceſſitus.*] Confer cum ſimili loco apud Tranquillum libro ſecundo, capite XLV. *Idem.*

3. *Multum ſanè potuerunt liberti ſub Marco & Vero, Geminas & Agaclytus.*] En ſolutas ſcopas. expones vero ex iis quæ ſcribit idem Capitolinus in Vero, *Liberti multum potuerunt apud Verum, ut in vita Marci diximus.* Nam poſita hic verba Marci æquè ac Veri exiſtimationem lædunt: immeritò, & non ſine ſcriptoris vel exſcriptoris lata culpa. *Idem.*

4. *Mortuumque eum divum appellaverit.*] Nummi veteris inſcriptio, DIVVS. VERVS, PARTHICVS, & ab altera facie, CONSECRATIO. S. C. *Idem.*

Mortuumque eum divum appellaverit.] Meminit quoque Galenus Lucii ἀποθεώσεως. *Salmaſ.*

5. *Antonianos ſodales.*] *Antoninianos.* Lapis antiquus: SODALI. ANTONINIANO. VERIANO. FETIALI. *Caſaub.*

Antoninianos ſodales.] Editi *Antonianos*; malè & præter mſ. Pal. *Grut.*

6. *Qui Divis habentur.*] Pal. à manu prima, *Diis*, quod eodem redit, ut puto. *Idem.*

7. *Nemo eſt principum quem non gravis fama perſtringat.*] Ne hominum quidem, vel ſanctiſſimorum, nedum principum. Græcorum verum eſt dictum, *ἅπτεται μῶμος καὶ τῶν ἀψαύστων.* *Caſaub.*

8. *Quòd Verum veneno ita ſuſtulerit, &c.*] Fabulam tangit Capitolinus iterum in Vero, & Aurelius Victor: ambo acriter confutant. Dio aliter rem narrat: Verum Marci vitæ inſidiatum, ne perderet, periiſſe. ego puto falſo hæc conficta. *Idem.*

Quod Verum vel veneno ita ſuſtulerit.] Præter Dionem qui narrat Verum, inſidias Marco cum pararet, præventum ab eodem ne præveniret, Philoſtratum id etiam tradere comperi. in vita Herodis; ubi ſcribit Lucium inſidiarum & conjurationis adverſus Mar-

vel [1] veneno ita ſuſtulerit, ut parte cultri veneno lita vulvam inciderit, venenatam partem fratri edendam propinans, & ſibi innoxiam reſervans: vel certè per medicum Poſidippum, qui ei ſanguinem intempeſtivè dicitur emiſiſſe.
16 [2] Caſſius poſt mortem Veri à Marco deſcivit. Jam in ſuos tanta fuit benignitate Marcus, ut cùm in omnes propinquos cuncta honoris ornamenta contulerit, [3] tum in filium Commodum, & quidem ſceleſtum atque impurum, [4] citò nomen Cæſaris, & mox ſacerdotium, ſtatimque nomen imperatoris ac triumphi participationem & conſulatum. [5] quo quidem tempore ſine imperatoris filio ad

eum fuiſſe inſimulatum. cujus etiam rei ſuſpicione leviter aſperſum Herodem propter familiaritatem, & jus hoſpitii quod ipſi cum Lucio intercedebat. Lucio igitur inter Altinum & Concordiam ſubiti vi morbi extincto, Romam rediit Marcus, & relliquias Lucii devexit: quibus mox conditis, ipſoque divo facto, expeditionem adverſus Marcomannos jam ante Lucii mortem & cum ipſo Lucio ſuſceptam, ſequuta vero Lucii morte derelictam reſumpſit: quod ex Galeno notamus, qui tunc temporis vivebat & imperatori familiaris erat. cujus hæc verba ſunt; *τὴν ἀποθέωσιν Λουκίου ἐποιήσατο, καὶ μετὰ ταῦτα τῆς ἐπὶ τοὺς Γερμανοὺς στρατείας εἴχετο.* qua in expeditione præter ſpem omnium diu manſit Antoninus. poſt reditum autem ſuum, imperatoris nomen & triumphi participationem & conſulatum in filium Commodum contulit, quem admodum puerum reliquerat. *Salmaſ.*

1. *Veneno ita tulerit.*] Adhæret Pal. regio exemplari; mavult, inquam, *tulerit*, non *ſuſtulerit*, quomodo antea cuſi. ſicque iterum locutus infra fine cap. 25. ut & in Avidio cap. 4. p. *Grut.*

2. *Caſſius poſt mortem Veri à Marco deſcivit.*] Quorſum iſta hoc loco? nam de Caſſii rebellione inferiùs. eò igitur rejice. *Caſaub.*

3. *Tum in filium Commodum & quidem ſceleſtum atque impurum.*] Hoc vult: tanta fuiſſe Marcum in ſuos benignitate, ut qui deberet filium Commodum aut perdere, aut à Rep. procul habere ob væſaniam; conceſſerit tamen affectui paterno, & φιλότεκνον potiùs quam φιλόπολιν ſe probarit: quod apud Dionem illi objicit Imp. Severus. *Idem.*

Tum in filium Commodum.] Non miratur enim quod in filium, ſed quod in talem filium, qualis Commodus, ſceleſtum, atque impurum. *Salmaſ.*

Tum in filium Commodum, & quidem, &c.] Pal. *tum in filium, & Commodum quidem, &c.* Grut.

4. *Citò nomen Cæſaris.*] Atqui dictum ſuprà rogatu Veri liberos Marci dictos Cæſares. *Caſaub.*

5. *Quo quidem tempore ſine imperatoris filio ad triumphalem currum in circo pedes cucurrit.*] Turnebus olim ſic emendabat. *Quo quidem tempore ſanè equo imperatoris filius ad triumphalem, &c.* Alii ſic: *Quo quidem tempore ſanè imperatoris filius, &c.* Refellit verò has emendationes, quod de eodem ſcriptum antè Capitolino: *In triumpho liberos Marci utriuſque ſexus ſecum vexerunt.* Nam ſi vectus curru triumphali Commodus, corruunt hæ correctiones. Enimverò cùm de eximiis Commodi honoribus loquatur hîc Capitolinus, quàm alienæ ſint ab hujus loci ſententia ſuperiores emendationes, nemo non videt. Nos aliam

ad triumphalem currum in circo pedes cucurrit. Poſt Veri obitum Marcus Antoninus ſolus remp. tenuit, multo melior & [1] feracior ad virtutes: [2] quippe qui nullis Veri jam impediretur aut ſimulatis callidæ ſeveritatis ([3] quo ille ingenito vitio laborabat) erroribus, [4] aut his quibus præcipuè diſplicebat Marco Antonino jam inde à primo ætatis ſuæ tempore, [5] vel * inſtitutis mentis pravæ, vel moribus.

aliam longè ſententiam eſſe arbitramur: & pro *fine* ſcribimus *ſenatus*, pro *cucurrit*, *accurrit*. nihil poteſt aptius dici ad hunc locum. Senſus eſt: triumphanti Commodo cum Marco & Vero, inſignem illum contigiſſe honorem, ut currum quo ipſe vehebatur per circum tranſeuntem, ſenatus comitaretur, hinc inde pedibus accurrens. De hoc genere honoris dicebamus ad Suetonium libro quarto, capite XXVI. Ait autem *in circo*, quia triumphantes per circum & forum in Capitolium veniebant. *Idem.*

Quo quidem tempore ſine imperatoris filio.] Palatinus habet: *quo quidem tempore ſine intemperator filio*, *&c.* facili conjectura legimus: *quo quidem tempore ſenex imperator filio ad triumphalem currum in circo pedes cucurrit.* nomen imperatoris & triumphi participationem & conſulatum in Commodum contulerat Marcus, inquit Capitolinus, quo quidem tempore ſenex imperator filio pedes cucurrit ad currum. de conſulatu autem filii loquitur, non de triumpho, quem ita honoravit ſenex imperator, ut in officio cum aliis ad currum filii pedes curreret. ſic Julianus qui in omnibus volebat Marco videri ſimilis, conſulum officia frequentabat. Ammianus lib. XXII. *Salmaſ.*

Quo quidem tempore ſine Imperatoris filio, &c.] Nihil etiam auxiliatur huic loco Pal. niſi quod ſcribat, *ſine Imperator filio.* Grut.

1. *Feracior ad virtutes.*] Εὐφορώτερος πρὸς ἀρετάς: ſed *virtutes* hîc accipe præclara facta ex virtute manantia. *Caſaub.*

2. *Quippe qui nullis Veri jam.*] Vocat, *ſimulatos callidæ ſeveritatis errores*? an ſeverus aut ſeveritatis ſimulator Verus? nihil minus. nihil enim magis contrarium laſcivo & ſimplici quam calliditas & ſeveritas, quæ tribuitur heic Lucio Vero. an hoc vult, Lucium qui vixerit non in libero imperio, ſed ſub Marco, non ſui arbitrii ſemper fuiſſe, ſed accommodaſſe ſe moribus Marci & ſeveritatem aliquando ſimulaſſe? legebam aliquando, *ſecuritatis.* quæ ſecuritas aliquanto magis cum ἀπλότητι convenit. ſed ſequitur, *quo ille ingenito vitio laborabat*, quod jam minime ad ſecuritatem poteſt aptari. Vitium igitur ingenitum vocat, callidam ſeveritatem, quam fingere noverat Verus, & propter quam merito diſplicebat Marco, cujus in vita & moribus nihil fictum aut ſimulatum: Eutrop. ſcribit *eum ingenii parum civilis fuiſſe, reverentia tamen fratris nihil unquam atrox auſum.* accommdaſſe autem aliquando ſe Marci moribus Lucium, teſtatum etiam reliquit in ejus vita Capitolinus. *Salmaſ.*

3. *Quo ille ingenito vitio laborabat erroribus.*] Palatinus: *quia ille.* perperam. *Callidæ ſeveritatis errores*, ut infra: *luxuriæ errores* dixit in Vero. *Idem.*

4. *Aut his quibus præcipue diſplicebat.*] *Aut his qui præcipue diſplicebant Marco Antonino.* Idem.

5. *Vel inſtitutis mentis pravæ, vel moribus.*] Ingenita Vero vitia, quæ non ab aliis accepiſſet, verùm ipſe ſuopte ingenio excogitaſſet, appellat *inſtituta mentis pravæ.* At *mores*, quæ velut contagione à ſodalibus & familiaribus in ipſum

bus. Erat enim ipſe tantæ tranquillitatis [1] ut vultum nunquam mutaverit mœrore vel gaudio, philoſophiæ deditus Stoicæ, quam & per optimos quoſque magiſtros acceperat, & undique ipſe collegerat. Nam [2] & Adrianus, ut dictum eſt, hunc eundem ſucceſſorem paraverat: [3] niſi ei ætas puerilis obſtitiſſet. Quod quidem apparet ex eo [4] quòd generum Pio hunc eundem delegit, ut ad eum, dignum utpote virum, [5] quandoque Romanum perveniret impe-
17 rium. Ergo provincias poſt hæc [6] ingenti moderatione ac benignitate tractavit. [7] Contra Germanos res feliciter geſſit. [8] Specialiter ipſe bellum Marcomannicum,

[1] ſed

ipſum erant derivata. nam ἡ διάθεσις eſt φύσει ἔθη verò ex quibus naſcitur ἦθος ποιὸν, eſt ἐπίκτητον. *Caſaub.*

* *Inſtitutis mentis pravæ vel moribus.*] *Mens prava*, ut mala mens Comico: *mala mens, malus animus.* Salmaſius.

1. *Ut vultum nunquam mutaverit mœrore vel gaudio.*] Hæc illa eſt ἀπάθεια Stoicorum: quorum doctrinam plenè hauſerat imbiberatque Marcus. *Caſaub.*

Ut vultum nunquam mutaverit mœrore nec gaudio.] Eutropius ex hoc loco ſumpſit: *à principio*, inquit, *vitæ tranquilliſſimus, adeo ut ab infantia quoque vultum nec ex gaudio nec ex mœrore mutaverit.* Salmaſ.

2. *Et Hadrianus, ut dictum eſt.*] Sic membranæ. locus quò nos rejicit non eſt in iis quæ præceſſerunt Julii Capitolini. *Caſaub.*

Et Hadrianus.] Lege ex Palatino: *Nam & Hadrianus, ut dictum eſt, hunc eundem ſucceſſorem paraverat.* Salmaſ.

3. *Niſi & ætas puerilis obſtitiſſet.*] Scribe, *niſi ei ætas.* & obſerva genus loquendi. *Caſaub.*

4. *Quòd generum Pio hunc eundem delegit.*] Ain' tu? Marcum Hadrianus Pio generum delegerat? atqui toties dictum, & dicendum, Hadriani juſſu Ceionii Commodi filiam fuiſſe ei deſponſatam. nemo excuſaverit hanc tantam inconſtantiam: auctor enim dum modò hos ſequitur, modò illos, planè ἀσύστατα ſcribit. *Idem.*

Quod generum Pio hunc eundem delegit.] Non Hadrianus Pio Marcum generum delegit, ſed ipſe ſibi Pius: cum voluiſſet Hadrianus ut is Verum ſibi generum haberet. ſed quum Verus impar ætate eſſet, diſſoluta ſunt ſponſalia, quæ cum illo deſponderi voluerat Hadrianus, & ſic ejus locum occupavit Marcus cui Pii filia data eſt. ex Hadriani voluntate Lucii Cejonii filiam Marco fuiſſe deſponſatam uno loco tantum ſcribit Capitolinus. Parum igitur ſibi conſtat hic author. *Salmaſ.*

5. *Quandoque.*] *Quandocunque. quandoque* & *quandocunque* invicem alterum pro altero poſita reperiuntur apud milites. *Idem.*

6. *Ingenti moderatione.*] Alibi, *moderamine.* Caſaub.

7. *Contra Germanos res feliciter geſſit.*] En ut longo intervallo poſt Lucii mortem repetit, quæ ſtatim ejus mortem ſunt ſequuta, multis rebus interpoſitis quæ longi temporis ſpatio expeditione iſta Germanica poſteriores fuere. Nam, ut jam ſupra docuimus, Marcus conſecrato Lucio expeditionem adverſus Germanos repetiit, quam cum fratre ſuſceperat, quamque fratris morte omittere fuerat coactus. *Salmaſ.*

8. *Specialiter ipſe bellum Marcomannicum, &c.*] *Specialiter*, hoc eſt, ſuo unius

ductu

[1] ſed quantum nulla unquam memoria fuit, tum virtute tum etiam felicitate tranſegit, & eo quidem tempore quo peſtilentia gravis [2] multa millia & popularium & militum interemerat. Pannonias ergo Marcomannis, Sarmatis, Wandalis, ſimul etiam Quadis extinctis, ſervitio liberavit: & Romæ cum Commodo, quem jam Cæſarem fecerat, filio ut diximus ſuo, triumphavit. Quum autem ad hoc bellum [3] omne ærarium exhauſiſſet ſuum, neque in animum induceret ut extra ordinem provincialibus aliquid imperaret, in foro divi Trajani [4] auctionem ornamentorum imperialium fecit, vendiditque aurea pocula & cryſtallina &

ductu & auſpiciis, non etiam Veri fratris: qui ejus belli initiò eſt extinctus. Scribendum judico, *Speciali ipſe bellum Marcomannicum, ſed quantum nulla unquam memoria fuit, tum virtute, tum etiam felicitate tranſegit.* Etiam in pleriſque libris eſt *ſpeciale*, non ut in regio *ſpecialiter*. Caſaub.

Specialiter ipſe bellum Marcomannicum.] *Speciale* Palatinus, & princeps editio. ſpeciale bellum geſſiſſe Marcomannicum dicitur Marcus, quod ipſe geſſit ſolus, & per ſe. *proprium* ſupra dixit in eadem re. *Salmaſ.*

Speciali ipſe bellum Marcomannicum, &c.] Etiam in noſtro viſebatur *Speciale*, non illud vulgatum *ſpecialiter*. Grut.

1. *Sed quantum nulla unquam memoria fuit.*] Oratoriene hoc ſit dictum, an ex fide hiſtorica, quæ omnes ampullas & τραγῳδήματα aſpernatur, non ſine cauſſâ poteſt dubitari. Sed loquitur auctor ex ſententia hominum illius tempeſtatis: qui neque ullum bellum cum Marcomannico, neque ullum imperatorem aut ducem cum Marco cenſebant comparandum. Quamobrem in Romana inſcriptione, quæ poſita fuit Marco poſt patratum hoc bellum, leges hæc verba. QVOD. OMNES. OMNIVM. ANTE. SE. MAXIMOR. IMPP. GLORIAS. SVPERGRESSVS. BELLICOSISS. GENTIB. DELETIS. ATQVE. SVBACTIS. S. P. Q. ROM. neque multò aliter de ejus belli magnitudine Ammianus Marcellinus judicat libro XXXI. *Caſaub.*

Sed quantum nulla unquam memoria fuit.] Palatinus, *ſed quanto*: ex quo olim faciebam: *ſed quanta nulla unquam memoria fuit, tum virtute, tum felicitate tranſegit.* ſed vulgatam tuetur Eutropius: felicitatem autem qua uſus eſt in illo bello conficiendo Marcus, ſic expreſſit Dio: καὶ πόλεμος αὐτῷ συνέστη μέγας, καὶ νίκη παράδοξος ἀπετύχθη, μᾶλλον δὲ παρὰ θεοῦ ἐδωρήθη. qui locus etiam confirmat lectionem, *quantum*, ut ad bellum referatur. Nam ait Dio, πόλεμος συνέστη μέγας. *Salmaſ.*

2. *Multa millia & popularium & militum interemerat.*] Urbanam multitudinem vocat *populares*, & militibus opponit. ſic ſæpe apud optimos Latinæ linguæ ſcriptores. Pro *interemerat*, regius, *interierunt*. non malè, ſi ſcribas, *peſtilentia gravi*. Caſaub.

3. *Omne ærarium exhauſiſſet ſuum.*] Id eſt, tam fiſcum quàm ærarium. *Idem.*

4. *Auctionem ornamentorum imperialium fecit.*] Factum ſæpe à Rom. imperatoribus, ut in pecuniæ inopia ſpecies ſupervacuas, quæ inter ornamenta imperialia habebantur, vænum exponerent. *Idem.*

1. Et

na & myrrhina, vaſa etiam regia [1] & veſtem uxoriam ſericam & auratam, [2] gemmaſque etiam quas multas [3] in repoſtorio ſanctiore Adriani repererat: & per duos quidem menſes hæc venditio celebrata eſt, tantumque auri redactum ut reliquias belli Marcomannici ex ſententia perſequutus, poſtea dederit poteſtatem emptoribus, ut ſiquis vellet empta reddere atque aurum recipere, [4] ſciret licere. Nec moleſtus ulli fuit [5] qui vel non reddidit empta, vel reddidit. [6] Tunc viris claris permiſit ut eodem cultu quo & ipſe, [7] vel miniſteriis ſimilibus convivia exhiberent. [1] In

1. *Et veſtem uxoriam ſericam & auratam.*] Johannes Gazenſis βασιλικὸν κόσμον tantum dixit. ſerica autem & aurata veſtis propria fuit Auguſtæ non Auguſti. Eutropius tamen & Victor *ſuam* heic interſerunt; *uxoriam ac ſuam ſericam atque auream veſtem.* habuerunt rationem temporis ſui, quo ſerica veſte Auguſti utebantur. *Salmaſ.*

2. *Gemmas quin etiam, quas multas.*] Sic Pal. videturque paullò vividius, quàm vulgatum, *gemmaſque etiam quas, &c.* Grut.

3. *In repoſtorio ſanctiore.*] Ita dictum, ut ſanctius ærarium. *Caſaub.*

4. *Sciret licere.*] Mira locutio: *dedit poteſtatem, ut ſciret licere:* ſed non eſt obſcura mens. antecedens poſitum pro conſequenti: nam eſt ſenſus: dedit poteſtatem ut conſulerent ſuis quiſque commodis, gnari id ſibi licere. Sic locutus Cicero epiſtola quadam ad Acilium proconſulem: *Peto abs te ut eum in meis intimis maximeque neceſſariis ſcias eſſe.* Id eſt, ſic ejus conſulas commodis, ut qui ſcias eum mihi eſſe conjunctiſſimum. *Idem.*

5. *Qui vel non reddidit empta vel reddidit.*] Illud, *vel reddidit*, adjectum ab illis videtur, qui ſententiam integram abſque eo non putarent: ſed penitus ſupervacaneum eſt. finito enim & peracto bello, dedit poteſtatem Marcus emptòribus, ut ſi quis vellet empta reddere, pretium, quod dediſſet, reciperet. nulli vero moleſtum ſe exhibuit qui ſemel empta retinere maluit. adde quod nec aliter olim deſcripſere Victor & Eutropius, quorum hæc verba ſunt: *poſt victoriam tamen emptoribus pretia reſtituit qui reddere comparata voluerunt: moleſtus nulli fuit, qui maluit ſemel empta retinere.* Salmaſ.

6. *Tunc viris claris permiſit.*] Regius, *clarioribus:* ſic olim legit Victor, cujus verba: *Hic permiſit viris clarioribus, ut convivia eodem cultu quo & ipſe, & miniſtris ſimilibus, exhiberent.* Erat hæc permiſſio neceſſaria, ut inſtituta ſectio poſſet peragi. Nam alioquin imperatoriam ſupellectilem quis eſſet auſus emere? *Caſaub.*

Tunc viris clarioribus permiſit.] Sic noſter quoque Pal. ideoque ejeci alterum illud, *viris claris.* Grut.

7. *Vel miniſteriis ſimilibus.*] Hoc enim licebat nemini. Tranquillus de Domitiano: *Generum fratris, indignè ferens & ipſum albatos miniſtros habere, proclamavit,*

Οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη.

Ne curſores quidem fas privato habere eodem cultu quo eſſent imperatorii. Erant autem hæc miniſteria albata & aurata, ut ex Suetonio, Lampridio, aliis, eſt notum. ac ferè non alia quàm laſciva erant iſta miniſteria: quæ propterea pium principem Theodoſium lege ſuſtuliſſe narrat Victor. *Caſaub.*

Vel miniſteriis ſimilibus.] *Vel* pro *&.* quod non ſemel apud iſtos auctores obſer-

[1] In munere autem publico tam magnanimus fuit ut cen-
tum leones una miſſione ſimul exhiberet ſagittis interfe-
ctos. Quum igitur in amore omnium imperaſſet, atque ab 18
aliis modò frater, modò pater, modò filius, ut cujuſque ætas
ſinebat, & diceretur & amaretur, [2] octavodecimo anno
imperii ſui, ſexageſimo & primo vitæ, diem ultimum clau-
ſit. [3] Tantuſque illius amor eo die regii funeris claruit,
ut nemo illum plangendum cenſuerit, certis omnibus
quòd à diis commodatus, ad deos rediſſet. Denique priuſ-
quam funus conderetur, ut plerique dicunt (quod nun-
quam antea factum fuerat neque poſtea) [4] ſenatus populuſ-
que, non diviſis locis, ſed in una ſede propitium deum di-
xit.

obſervabis. *tunc viris clarioribus permiſit, ut eodem cultu quo & ipſe, vel miniſteriis ſimilibus convivia exhiberent.* pro quo Eutropius & Victor: *& miniſtris ſimilibus.* perperam permiſit Antoninus ut privati eodem cultu quo ipſe, & ſimilibus miniſteriis convivia exhiberent. miniſteria ſunt, vaſa aurea & argentea. non igitur promiſcui uſus, vaſa aurea & argentea. miniſteria pro vaſis & poculis. Paulus lib. III. ſent. tit. de uſufructu. *Salmaſ.*

1. *In munere autem publico tam magnanimus fuit.*] Parum hæc ſuperioribus cohærent: & longè alius ordo in regio. *Magnanimus*, *καλοχορηγικῶς*, pro magnificus. *Caſaub.*

In munere autem publico tam magnanimus fuit.] Expreſſit Dionem qui *μεγαλόφρονα* eadem notione poſuit: pro liberali & magnifico. Eutropius in eadem re: *in editione munerum poſt victoriam adeo magnificus fuit, ut centum ſimul leones exhibuiſſe tradatur.* animoſum optimi & vetuſti ſcriptores in eodem ſignificatu poſuere. ſic *animoſus homo* in codice Theodoſiano, qui in extruendis & decorandis magnifice ædificiis, minime ſumptibus parcit: *μεγαλόψυχον* Græci vocant ut Latini magnanimum & animoſum. unde *μεγαλοψυχεῖν* pro largiri & magnifice liberalem eſſe. contra *μικρόψυχοι*, tenues, ſordidi, parci & avari. *Salmaſ.*

2. *Octavodecimo anno imperii ſui.*] Mirum unde hic error: qui tamen etiam apud Aurelium Victorem habetur, ſive auctorum ille eſt, ſive exſcriptorum. Annus integer in hoc numero prætermittitur, & dies ampliùs decem vel undecim. Obiit apud Sirmium, (alii ſcribunt Vendobonæ) die decimoſexto Kalendarum Aprilium, ait Tertullianus in Apologetico. *Caſaub.*

3. *Tantuſque illius amor eo die regii funeris claruit.*] Tolle vocem *eo*, quæ totam ſententiam obſcurat. Ait, die quo celebratum eſt imperatorium Marci funus, neminem illum planxiſſe: jam quippe illum populus Rom. eluxerat. Nam ad nuntium è Pannonia allatum de ejus obitu, *Confuſa luctu publico Urbe, ſenatus in Curia veſte tetra* (vel *atra*) *amictus, lacrymans convenit*, ait Victor. *Idem.*

Tantuſque illius amor die regii funeris.] Mirum eſt exſtare etiam in Palat. turbatrix illud pronomen, *amor eo die.* certè deleri debebat; & forſan etiam ſequens *regis funeris.* Grut.

4. *Senatus populuſque, non diviſis locis.*] Aurelii Victoris verba hinc cape: *Denique qui ſejuncti in aliis, Patres ac vulgus Soli omnia decrevere, templa, columnas, ſacerdotes.* Caſaub.

1. *Hic*

xit. [1] Hic ſanè vir tantus & talis, ac diis vita & morte conjunctus, filium Commodum dereliquit: [2] qui ſi felix fuiſſet, filium non reliquiſſet. Et parum ſanè fuit quòd illi honores divinos omnis ætas, omnis ſexus, omnis conditio ac dignitas dedit, niſi quòd etiam [3] ſacrilegus judicatus eſt, qui ejus imaginem in ſua domo non habuit, qui per fortunam vel potuit habere vel debuit. Denique hodieque in multis domibus M. Antonini ſtatuæ conſiſtunt inter deos penates: nec defuerunt homines [4] qui [5] ſomniis eum multa prædixiſſe futura & vera concinuerunt. Unde etiam templum ei conſtitutum, dati ſacerdotes Antoniniani, & ſodales & flamines, [6] & [7] omnia quæ de ſacratis decre-

1. *Hic ſanè vir tantus.*] Inſertam periodum alieno loco nemo non videt. *Idem.*

2. *Qui ſi felix fuiſſet, filium non reliquiſſet.*] Scribebam, *qui felix fuiſſet, ſi filium.* Spartianus in Severo, *Quid Marco felicius fuiſſet, ſi Commodum non reliquiſſet heredem?* Dio eleganter: quòd filium, ait, à ſe educatum optimè, peſſimum reliquerit, ἐν τοῦτο ἐς τὴν ἐκ διδασκαλίαν αὐτοῦ συνελωίχθη. *Idem.*

Qui ſi felix fuiſſet filium non reliquiſſet.] Nihil mutandum, amat enim ejuſmodi trajectionibus uti Capitolinus. *ſi felix fuiſſet, filium non reliquiſſet.* pro, *felix fuiſſet, ſi filium non reliquiſſet.* Salmaſius.

3. *Sacrilegus judicatus eſt, &c.*] Genus honoris, quod initio peperit affectus in principem, vel metus aut adulatio: poſtea neceſſitas acceſſit. *Caſaub.*

4. *Qui ſomniis eum multa prædixiſſe augurantes, futura & vera concinuerunt.*] Induxerunt alii vocem *augurantes*, auctoribus libris ſuis. cuperem & ego, ſi pateretur Palatinus ætate nulli manuſcripto codici ſecundus. & verò ſi propius inſpiciamus Latinitatem auctoris, non eum dedecere videtur. *Grut.*

5. *Somniis eum multa prædixiſſe.*] Videtur ſignificare ſolitam in Marci templis exerceri τὴν δι' ἐγκοιμήσεως μαντικὴν: conſultoreſque inibi incubantes ſomnia captaſſe, ut in Æſculapii templis, & aliis quibuſdam fieri ſolitum. Legebatur, *multa prædixiſſe augurantes futura & vera:* nos vocem *augurantes*, libris auctoribus induximus. *Caſaub.*

6. *Et omnia quæ de ſacratis decrevit antiquitas.*] Ut *ſacratis* dixerit pro *conſecratis*? non puto. ſacrati enim & ſacratiſſimi imperatores dicebantur à veteribus, ſed tantum vivi. at conſecrati, de divis, hoc eſt mortuis. legendum: *dati ſacerdotes Antoniniani & ſodales & flamines, & omnia quæ deſacratis decrevit antiquitas. deſacratos* vocat unico vocabulo Capitolinus, qui conſecrati dicerentur. at *deſacrare* quin pro *conſecrare* uſurpaverint, non dubito. deſacrati igitur & conſecrati ἀποθεωθέντες ſunt: & vox ipſa *deſacratus*, propius & magis proprie verbum ἀποθεωθεὶς exprimit. *Salmaſ.*

7. *Omnia quæ de ſacratis decrevit antiquitas.*] Impropriè *ſacratis*, pro conſecratis. nam *ſacrare* cùm de perſonis dicitur, eſt θεῖόν τι προσνέμειν, ut olim in tribunis factum, poſtea in imperatoribus: qui propterea ſacratiſſimi dicuntur. at mortuis principibus quos inter cœlites retulerant, non divini aliquid, ſed deitatem, ut ita dicam, cenſebant ineſſe: neque hoc *ſacrare*, ſed *conſecrare*, Græci ἀποθεοῦν dixerunt, vel θεὸν ποιεῖν. *Caſaub.*

1. Quod

decrevit antiquitas. Ajunt quidam ([1] quod veriſimile videtur) Commodum Antoninum ſucceſſorem illius ac filium non eſſe de eo natum, ſed de adulterio: [2] ac [3] talem fabellam vulgari ſermone contexunt: Fauſtinam quondam Pii filiam, Marci uxorem, [4] quum gladiatores tranſire vidiſſet, unius ex his amore ſuccenſam, quum longa ægritudine laboraret, viro de amore confeſſam. Quod quum ad Chaldæos Marcus retuliſſet, illorum fuiſſe conſilium [5] ut occiſo gladiatore, [6] ſanguine illius ſeſe Fauſtina ſub- 19

1. *Quod veriſimile videtur.*] *Quod & veriſimile videtur*, Palatinus. *Salmaſ.*

Quod & veroſimile.] Adjeci copulam & volente Palatino, quod in ea videretur neſcio quid energiæ. *Grut.*

2. *Ac talem fabellam vulgari ſermone contexunt.*] Cur fabellam appellat hiſtoriam, quam modò dixit veriſimilem? quod & paullò poſt repetit. *vulgari ſermone contexere*, non eſt vili & plebeia dictione componere: ſed è ſermonibus vulgi, non autem ex ullo probatæ fidei auctore. *Caſaub.*

Ac talem fabellam vulgari ſermone contexunt.] Quærit vir eruditiſſimus cur fabellam appellet, quod paulo poſt veriſimile eſſe dicit, ſed quando hæc quærebat, non meminerat fabulam & fabellam illa ætate, non pro ficto & compoſito ad arbitrium ſermone, ut priſcis Latinitatis temporibus, ſed pro ſermone quolibet vel narratione ſeu ficta, ſeu vera, quæ in ore populi verſabatur, uſurpatam. Capitolini enim tempore atque etiam anteriore, *fabula* eſt ſermo ſimpliciter. ita fabellam hoc loco accipe. *Salmaſ.*

3. *Talem fabellam vulgari ſermone.*] Notat *fabula* Latinis, non rem modò fictam, ſed & factam, omniumque ore jactatam, ut pluribus oſtendi in Suſpicionibus. *Grut*

4. *Cùm gladiatores tranſire vidiſſet.*] Non temere aut caſu, ut vulgò accipiunt: ſed *cùm oſtentata per arenam periturorum corpora mortis ſuæ pompam ducerent*, ut loquitur Quintilianus. *Caſaub.*

Cum gladiatores tranſire vidiſſet.] Per ſollemnem traductionem & pompam, qua depugnaturi gladiatores per ora populi tranſducebantur. *Salmaſ.*

5. *Ut occiſo gladiatore.*] Scripti quidam, *ut occiſo Pantonomo, ſeu gladiatore.* Scripſerat Capitolinus, *ut occiſo pantomimo ſeu gladiatore.* nam ſequitur, *De amatis pantomimis ab uxore ſuis ſermo, ut ſuperiùs diximus.* Caſaub.

Ut occiſo gladiatore.] Sic noſter Pal. in quo nec vola nec veſtigium *pantomimi.* quare id etiam abjeci, quamvis alluderent aliorum membranæ, & auctor infra teſtaretur tale quid à ſe ſcriptum. quis enim ſcit, an non & is locus expertus ſit ſcalpellum librariorum? *Grut.*

6. *Sanguine illius ſeſe Fauſtina ſublavaret.*] Hoc eſt, locos ſibi & τὴν φύσιν lavaret. Utrumque poteſt ſignificari voce *ſublavare*, leviter lavare, vel inferiores partes lavare: quod magis videtur ſententiæ accommodum. Princeps editio *ſublevaret.* Sunt qui ſcribant, gladiatoris hujus quem Fauſtina deperibat, ſanguinem, in aquæ ſpeciem mutatum, illi infauſtæ fuiſſe propinatum: cui rei fingendæ videtur vox iſta *ſublevaret* anſam præbuiſſe. hoc tamen commentum ſecutus eſt ille ſuaviludius, qui inſcriptionem eam compoſuit, quæ à Fauſtina poſita fingitur, amore iſto liberata. *Caſaub.*

Sanguine illius ſeſe Fauſtina ſublavaret.] Neſcio quis primus *ſublavaret*, hoc loco repoſuit pro eo quod vetus editio & ſcripti codices habebant, *ſubleva-*

ſublavaret, atque ita cum viro concumberet. Quod quum eſſet factum, ſolutum quidem amorem, natum verò Commodum gladiatorem eſſe non principem: qui mille propè pugnas publicè populo inſpectante gladiatorias imperator exhibuit, [1] ut in vita ejus docebitur. Quod quidem veriſimile ex eo habetur quòd tam ſancti principis filius his moribus fuit, quibus nullus laniſta, nullus ſcenicus, nullus harenarius, nullus poſtremò ex omnium dedecorum ac ſcelerum colluvione concretus. Multi autem ferunt Commodum omnino ex adulterio natum: ſiquidem Fauſtinam ſatis conſtat [2] apud Cajetam [3] conditiones ſibi & nauticas & gladiatorias elegiſſe: de qua quum diceretur Antonino Marco, ut repudiaret, ſi non occideret, dixiſſe fertur, [4] *Si uxorem dimittimus, reddamus & dotem.*

[1] Dos

levaret: quam veram eſſe ſcripturam quovis pignore contendere ſum paratus. non dicit autem quomodo ſublevarit ſe Fauſtina ſanguine illius gladiatoris occiſi. quod de induſtria tacuit hic auctor, & modeſtis verbis mollivit horrendum medicationis genus. non dubium certe eſt, pro remedio ſanguinem illum ebibiſſe Fauſtinam, atque ita ſe ſublevaſſe. Nam *ſublevare*, *ſubvenire*, *ſuccurrere*, *juvare*, verba ſunt medelarum & medicamentorum propria. *Salmaſ.*

Sanguine illius ſeſe Fauſtina ſublavaret.] Palatinus adhæret vulgatis, *ſublevaret*; quod tamen minus quadrat. *Gruterus.*

1. *Ut in vita ejus docebitur.*] Non extat hæc vita à Capitolino ſcripta: eſt enim Lampridii quæ infrà habetur: niſi imponunt nobis vulgares tituli. *Caſaubonus.*

Ut in vita ejus docebitur.] Vita Commodi vulgo non huic ſed Lampridio aſcribitur. excerpta tamen Spartiani utriuſque vitæ unum auctorem faciunt, nec eum Capitolinum, ſed Spartianum. ſitque mihi valde viriſimile, ab uno eodemque auctore & hanc & illam vitam perſcriptam, ſive ille ſit Capitolinus, ſive magis Spartianus, ut excerpta illa nobis indicant. *Salmaſ.*

2. *Apud Cajetam.*] Aurelius Victor, *In Campania ſedens amœna littorum obſidebat.* eum vide. *Caſaub.*

3. *Conditiones ſibi & nauticas & gladiatorias elegiſſe.*] Ut *γαμεῖν* & *nubere*, voces honeſtiſſimæ ad turpem notionem transferuntur, ſic *conditio.* nam apud Ciceronem atque alios, *conditio* id eſt quod vulgò dicitur, *un parti.* hic aliter. *Idem.*

Conditiones ſibi & nauticas & gladiatorias.] Facilis in nauticis legendis ratio, & parum fallax: nudi enim plerumque agebant. ipſa igitur aderat, & qui ſibi magis placerent, quoſque valentiores judicabat, oculis arbitris eligebat. *Salmaſ.*

4. *Si uxorem dimittimus, reddamus & dotem.*] Perpendimus locum hunc ad illud Taciti de Tiberio latitante Capreis: *Traditur etiam matris impotentia extruſum, quam dominationis ſociam aſpernabatur: neque depellere poterat, cùm dominationem ipſam donum ejus accepiſſet.* lib. IV. Annal. cap. 57. *Grut.*

1. Dos

[1] Dos autem quid erat, niſi imperium quod ille ab ſocero, volente Adriano adoptatus, acceperat? Tantum ſanè valet boni principis vita, ſanctitas, tranquillitas, pietas, ut ejus famam nullius proximi decoloret invidia. Denique Antonino quum ſuos mores ſemper teneret, neque alicujus inſuſurratione mutaretur, non obfuit gladiator filius, uxor infamis: [2] deus uſque etiam nunc habetur, [3] ut vobis ipſis, ſacratiſſime imperator Diocletiane, & ſemper viſum eſt & videtur: qui eum inter numina veſtra, non ut cæteros, ſed ſpecialiter veneramini, ac ſæpe dicitis vos vita & clementia tales eſſe cupere qualis fuit Marcus, [4] etiamſi philoſophia nec Plato eſſe poſſit, ſi revertatur in vitam: & quidem hæc breviter & congeſtè. [5] Sub Marco Antonino [6] hæc ſunt geſta poſt fratrem. [7] Primùm

[1] cor-

1. *Dos autem quid erat.*] Sic ſcripti. alii, *quid habebatur*. Caſaub.

Dos autem quid erat.] Palatinus & editio princeps: *dos autem quid habebatur.* quod non temere rejici debuit. *Salmaſ.*

Dos autem quid erat niſi imperium?] Pal. *dos autem quid habebatur imperium.* ſine voce *niſi*; ut fortè voluerit, ſine interrogatione: *dos autem quidem habebatur imperium.* ſed vel ſatis fuiſſet; *dos autem erat imperium.* Grut.

2. *Deus uſque etiam nunc.*] Scripti, *deuſque etiam nunc h.* Caſaub.

Deuſque etiam nunc.] Ita præter Caſauboni ſcriptos codd. etiam Palatinus noſter: non, *Deus uſque etiam nunc*, ut ante publicati. *Grut.*

3. *Ut vobis ipſis ſacratiſſime imperator.*] In primis editionibus & manu exaratis pleriſque, *vobis ipſi.* qui fuit poſtremæ Latinitatis idiotiſmus. nam in ſcriptoribus illis, ut apud Ivonem Carnutenſem, ſæpiſſimè leges, *vos ipſe attendite.* &, *vos ipſe ſcripſiſtis*, ac ſimilia. ejus generis eſt apud veteres Romanos, *tacente nobis*, *dicente nobis*, quæ nota ſunt eruditis. *Caſaub.*

Ut vobis ipſis, ſacratiſſime imperator.] Conſtanter heic habent veteres libri: *vobis ipſi.* quod gloſſæ confirmant veteres in quibus legitur: *vos ipſe*, *αὐτός.* *nos mitto.* Salmaſ.

Ut vobis ipſis.] Etiam Pal. *ipſi.* ſed potuit delituiſſe littera finalis ſub voce ſequenti. *Grut.*

4. *Etiamſi philoſophia nec Plato eſſe poſſit.*] Scribe: *Ac ſæpe dicitis vos vitâ & clementiâ tales eſſe cupere qualis fuit Marcus: etiam ſi philoſophiâ nec Plato eſſe poſſit.* Talis & tantus videlicet qualis quantuſque in eo ſtudio fuit Marcus. *Caſaub.*

5. *Sub Marco Antonino hæc ſunt geſta.*] Non quid ſub Marco Antonino geſtum ſit, ſed quid ab ipſo poſt fratris mortem, cum ſolus teneret imperium, ſignificare voluit hoc loco Capitolinus. reſtituendum igitur ex veteri libro: *ſed Marco Antonino hæc ſunt geſta poſt fratrem. Primum corpus ejus Romam devectum eſt.* Salmaſ.

6. *Hæc ſunt geſta. Poſt fratrem primum.*] Diſtingue, *Sub Marco Antonino hæc ſunt geſta poſt fratrem. Primùm corpus.* Caſaub.

7. *Primum corpus ejus Romam devectum eſt.*] Pleraque in hac pagina jam ſupra dicta fuere: quæ nunc temere repetit, aut fruſtra ibi ſunt poſita, cum heic illa iterum reponere cogitaret. ordine tamen heic paulo meliore proce-

[1] corpus ejus Romam deveƈtum eſt, & illatum majorum ſepulcris: [2] divini honores decreti. Deinde quum gratias ageret ſenatui quòd fratrem conſecraſſet, occultè oſtendit omnia bellica conſilia ſua fuiſſe quibus ſuperati ſunt Parthi. Addidit præterea quædam quibus oſtendit nunc demum [3] ſe quaſi à principio aƈturum eſſe remp. [4] amoto eo qui remiſſior videbatur. [5] Nec aliter ſenatus accepit quàm Marcus dixerat, ut v leretur gratias agere quòd Verus exceſſiſſet vita. [6] Omnibus deinde ſororibus & affinibus & libertis, juris & honoris & pecuniæ plurimum detulit. [7] Erat enim famæ ſuæ [*] curioſiſſimus, [†] & requirens

dit, & uno contextu narrat quæ Marcus geſſerit poſt mortem fratris. poſt cujus conſecrationem ſtatim de profeƈtione adverſus Germanos cogitavit Marcus, idque verba illa quæ paulo poſt ſequuntur manifeſto evincunt: *proficiſcens ad bellum Germanicum filiam ſuam non decurſo luƈtus tempore, grandævo equitis Romani filio Claudio Pompeiano dedit.* per filiam ſuam, Lucillam intelligit, Vero prius nuptam, quàm collocavit Pompejano Marcus ad bellum proficiſcens, cum illa nondum Verum eluxiſſet. non igitur potuit annus intereſſe inter Marci profeƈtionem & Veri conſecrationem. *Salmaſ.*

1. *Corpus ejus Romam deveƈtum eſt.*] Suſpicionem mendæ injicit regius qui præfert, *corpus ejus ut Romam deveheretur eſt & ill.* Auƈtor eſt Galenus in Commentario Περὶ τοῦ προγινώσκειν, Marcum Veri media hieme defunƈti corpus Romam advexiſſe, & juſtis illi faƈtis ad bellum contra Germanos ſtatim eſſe profeƈtum. *Caſaub.*

2. *Divini honores decreti.*] Pal. voculâ amplius, *divini in honores decreti.* an fuit? *divini inde honores decreti.* Grut.

3. *Se quaſi à principio aƈturum eſſe Remp.*] Ὅτι οἱονεὶ ἐξ ὑπαρχῆς μέλλει πολιτεύεσθαι: hoc eſt, velut jaƈtis novis fundamentis omnia in melius mutare. *Caſaub.*

4. *Amoto eo qui remiſſior videbatur.*] De Vero hæc dicuntur quem remiſſiorem fuiſſe vult, quod voluptatibus & deliciis eſſet deditus. ſi tamen fides habetur Dioni, non remiſſior fuerit Marco Verus, immo etiam aliquanto bellicis aƈtibus aptior & accommodatior. & tamen omnia bellica conſilia ſua fuiſſe videri volebat Marcus oratione ad ſenatum. *Salmaſ.*

5. *Nec aliter ſenatus accepit quàm Marcus dixerat.*] Satis inhumanum eſt putare Marcum de morte fratris palàm eſſe gaviſum. Molliamus cenſeo aſperitatem ſententiæ, & ſcribamus, *Nec aliter ſenatus accepit quæ Marcus dixerat, quàm ut videretur grat. ag.* Caſaub.

Nec aliter ſenatus accepit quam Marcus dixerat.] Nolim mutari *quam* in *qua.* apparet enim quid velit Capitolinus; nempe ſenatum ſic accepiſſe verba Marci, quaſi ille gauderet quod Verus exceſſiſſet è vita. & reƈte ſic quidem accepit: cum aperte ea verborum Marci mens fuerit. *Salmaſ.*

Nec aliter Senatus accepit, quàm Marcus dixerat, ut videretur.] Nihil variant membranæ Palat. & ſubeſt ſenſus aliquis huic ſcripturæ. *Grut.*

6. *Omnibus deinde ſororibus.*] Jam dixit, *Amitaſque ejus & ſorores honoribus & ſalariis ſublevavit.* Quare in regio iſta heic non leguntur. *Caſaub.*

7. *Erat enim famæ ſuæ curioſiſſimus.*] Paullò poſt, *Malè loquentium diƈtis vel literis*

rens ad verum quid quiſque de ſe diceret, [1] emendans
quæ bene reprehenſa viderentur. Proficiſcens ad bellum
Germanicum, filiam ſuam [2] non decurſo luctus tempore,
[3] grandævo equitis Romani filio Claudio Pompeiano de-
dit, genere Antiochenſi, nec ſatis nobili: [4] quem poſtea
bis conſulem fecit, quum filia ejus Auguſta eſſet & Augu-
ſtæ filia. [5] Sed has nuptias & Fauſtina & ipſa quæ dabatur,
invitæ habuerunt. Quum Mauri Hiſpanias propè omnes 21
vaſtarent, [6] res per legatos benè geſtæ ſunt. Et quum
[7] per Ægyptum Bucolici milites gravia multa feciſſent,
per

literis vel ſermone reſpondebat. Et in fine, *De avaritia ſe multis epiſtolis purgat.* Idem.

* *Curioſiſſimus, & requirens.*] Caret particula, *&*, vetus editio. ſic igitur ἀσυνδέτως concipienda hæc periodus: *erat enim famæ ſuæ ſtudioſiſſimus, requirens ad verum quid quiſque de ſe diceret, emendans quæ bene reprehenſa viderentur.* Salmaſ.

† *Et requirens ad verum quid quiſque de ſe diceret, emendans quæ bene reprehenſa viderentur.*] Sed de Principibus, qui habitu diſſimulato explorarunt populi de ſe opinionem, non vulgaria poſuimus ad Taciti lib. II. c. 13. p. *Grut.*

1. *Emendans quæ bene reprehenſa viderentur.*] *Erat emendans*, pro emendabat. ut Attici ἐπανορθῶν ἦν pro ἐπηνώρθου. *Caſaub.*

2. *Non decurſo luctus tempore.*] Ante exactum annum luctus legitimi. *Idem.*

3. *Grandævo equitis Rom. filio.*] Sic regius: alii libri, *grandævi.* malè. *Idem.*

4. *Quem poſtea bis conſulem fecit.*] In anno Marci XIII. Severum II. & hunc Pompejanum Coss. exhibent Faſti. alterum conſulatum adhuc quæro. *Idem.*

5. *Sed has nuptias, & Fauſtina, & ipſa quæ dabatur, invitæ habuerunt.*] Quid mirum? videtur enim pollui nobilitas familiæ nuptiis tam imparibus; ut pluribus diduximus ad illud Taciti lib. I. Ann. cap. 53. *Fuerat in matrimonio Tiberii Julia, ſpreveratque ut imparem.* Grut.

6. *Res per legatos bene geſtæ ſunt.*] Huc refero quòd in ſaxo quodam Hiſpanico dicitur Marcus, DEVICTOR. OMNIVM. GENTIVM. BARBARARVM. Addit regius, *& per ipſum compoſitæ.* Caſaubonus.

7. *Per Ægyptum Bucolici milites gravia multa feciſſent.*] Volcatius Gallicanus in Avidio Caſſio non idem ſolùm dicit, ſed iiſdem planè verbis cum Capitolino: ut videatur alter alterum deſcribere: vel potiùs, quod & certum eſt, ambo Marii Maximi verbis loquuntur. de hoc bello & prædonibus iſtis Ægyptiacis eorumque duce Iſidoro, lege Xiphilinum. dicti ſunt Βουκόλοι & Bucolici à vulgari appellatione ejus loci quem inſiderent: nam, ut ait Heliodorus, Βουκόλια σύμπας κέκληται πρὸς Αἰγυπτίων ὁ τόπος. Vide neceſſariò ſequentia: nullus enim eſt veterum ſcriptorum, unde hæc diſcas tam bene, atque hic unus. *Idem.*

Per Ægyptum Bucolici milites gravia multa feciſſent.] Palatinus, *Bucolicis:* mendoſe. ipſiſſima autem hæc verba referuntur à Volcatio in Avidio Caſſio: *Nam quum & Bucolici milites per Ægyptum gravia multa facerent, ab hoc retunſi ſunt.* Salmaſ.

Per Ægyptum Bucolici milites gravia multa feciſſent.] Pal. noſter planè alio ſenſu, *Bucolicis*; & contra ea quæ refert in Avidio Caſſio Vulcatius c.6. f. *Grut.*

per Avidium Caſſium [1] retuſi ſunt, qui poſtea tyrrannidem arripuit. [2] Sub ipſis profectionis diebus in ſeceſſu Præneſtino agens, [3] filium nomine Verum Cæſarem [4] exe-cto ſub aure tubere ſeptennem amiſit, quem non plus quinque diebus luxit, [5] conſolatuſque etiam medicos [6] actibus publicis ſe reddidit. Et quia ludi Jovis optimi maximi erant, interpellari eos publico luctu noluit: juſſitque ut ſtatuæ tantummodo filio mortuo decernerentur, & [1] imago

1. *Retuſi ſunt.*] Reg. *retunſi.* ut obtunſus, alibi, pro obtuſus. *Caſaub.*

Retuſi ſunt.] Etiam noſter Palatinus mavult illud aliorum, *retunſi.* Grut.

2. *Sub ipſis profectionis diebus, &c.*] Palam eſt auctorem loqui de altera Marci ad bellum Germanicum profectione, poſt Veri mortem ſuſcepta: hoc enim arguunt manifeſtiſſimè verba præcedentia, quibus hæc cohærent. *Caſaubonus.*

3. *Filium nomine Verum Cæſarem.*] Lege quæ notamus ad Lampridii Commodum. *Idem.*

4. *Execto ſub aure tubere.*] Videtur, ea voce medicorum imperitiam notare, qui intempeſtiva tuberis ſectione perniciem huic puero attulerunt. *Idem.*

Exſecto ſub aure tubere.] Sic rectè Pal. nempe incidit in febrem continuam ob dolorem obortum à ſectione illâ, & ſic periit. *Grut.*

5. *Conſulatuſque etiam medicos actibus publicis ſe reddidit.*] Prorſus ridicula lectio: placet nobis impenſe Lipſii emendatio, *Conſultuſque, etiam medios publicis actibus reddidit.* Caſaub.

Conſolatuſque etiam medicos actibus publicis ſe reddidit.] Nihil aliud video huic loco corrumpendo materiam ſuggeſſiſſe quam vox *conſolatus* ignorata. Hujus, inquam, unius vocabuli parum cognita ratio fecit, ut *medios* pro *medicos* legeretur: aliud enim nihil mutandum; *conſolatuſque, etiam medios actibus publicis reddidit.* quæ ſententia olim fuit doctiſſimi Lipſii. ſed ille *conſultus* pro *conſolatus* legebat, ego *conſulatus* retineo. non ſemel mihi veteres libros pervolventi *conſolatio* pro *conſultatio*, & *conſolari* pro *conſuli* ſcriptum occurrit. apud Servium lib. III. Æneidis: *Augurium eſt exquiſita Deorum voluntas per conſolationem avium aut ſignorum. Conſolationis* etiam ſcriptum repperi bis aut ter in optimo Titi Livii exemplari. ſic *conſolatus* hoc loco pro *conſultus.* ut autem *conſolari* pro conſulere, ita contra *conſulere* pro conſolari, quo ſenſu apud Venantium ſæpe poſitum reperitur, & notant veteres Gloſſæ: *conſulit:* ἐπύθετο, προενοήσατο. ſed ut dicam libere quod ſentio, mihi videtur quoties *conſolatio*, pro *conſultatio* legitur, conſolationem ibi ſcriptum eſſe pro conſulatione. nec dubium quin *conſulare* pro *conſulere* dixerint, ut *inducare* pro *inducere*, *&c.* Salmaſ.

Conſolatuſque etiam medicos, actibus publicis ſe reddidit.] Nihil divertunt ab hac ſcriptura membranæ Pall. quàm quod non agnoſcunt pronomen *ſe*, ſi quid mutandum; bellè Lipſius, *conſulatuſque etiam medios; publicis actibus, &c.* ſed quis ille importunè impudens qui auſus fuiſſet conſulere Imperatorem tam recenti luctu. veroſimilius eſt, Marcum ea ſtatim fuiſſe fortitudine animi, ut alios erigere tentaverit alloquio ſuo, etiam medicos, qui non ſimpliciter ſanè lugebant hanc filii ejus mortem; vel ob artis ſuæ ſucceſſum minus felicem. *Grut.*

6. *Actibus publicis ſe reddidit.*] Haud aliter Tiberius: de quo ipſemet ſic apud Tacitum lib. IV. cap. 8. *Idem.*

1. *Imago*

[1] imago aurea circenſibus per pompam ferenda, [2] & ut ſaliari carmini nomen ejus inſereretur. Inſtante ſanè adhuc peſtilentia, & [3] deorum cultum diligentiſſimè reſtituit, & ſervos, [4] quemadmodum bello Punico factum fuerat, ad militiam paravit, [5] quos *Voluntarios* exemplo Volonum appellavit. Armavit etiam gladiatores, [6] quos *Obſequentes* appellavit. [7] Latrones etiam Dalmatiæ atque Dardaniæ, milites fecit. [8] Armavit & Diocmitas. emit & Germanorum

1. *Imago aurea circenſibus per pompam ferenda.*] Petitum exemplum ab iis quæ in Germanicum olim decreta. Tacitus: *Decretum ut ludos circenſes eburna effigies præiret.* notus mos. *Caſaub.*

2. *Et ut ſaliari carmini nomen ejus inſereretur.*] Tacitus, *Ut nomen ejus ſaliari carmine caneretur.* Multa nos de hoc genere honoris apud Athenæum libro ſexto, capite XIV. ἄξιός ἐςι τοῦ πέπλου. ut ſi dicas, dignus eſt, cujus nomen ſaliari carmine canatur. *Idem.*

3. *Deorum cultum diligentiſſimè reſtituit.*] Fecerat idem imminente bello Parthico. *Idem.*

4. *Quemadmodum bello Punico factum eſt.*] Robertus à Porta, *bello ſecundo Punico.* Idem.

5. *Quos Voluntarios exemplo Volonum appellavit.*] De Volonibus notum ex Livio, Feſto, Macrobio, aliis. Apud Livium in eadem hiſtoria Voluntarii quoque ſæpe nominantur, qui diverſæ conditionis fuerunt ab iſtis Marci Volonibus: liberi nempe homines, non ſervi: qui cùm vel propter ætatem, vel quòd legitima ſtipendia confeciſſent, cogi non poſſent, ſponte militabant. Evocati poſtea dicti ſunt, hoc eſt, inquit Dio, ἀνάκλητοι. *Idem.*

6. *Quos Obſequentes appellavit.*] Tanquam non in legionibus militantes, ſed in obſequiis principis. in vita Pertinacis: *Cùm milites de caſtris ad obſequium principis conveniſſent.* Idem.

7. *Latrones etiam Dalmatiæ atque Dardaniæ milites fecit.*] Latrones appellat gentem latrociniis deditam, ex præda & rapinis plurimùm viventem. *Idem.*

8. *Armavit & Diocmitas.*] Diu multumque perpendenti non aliunde mihi deduci poſſe videntur iſti Diocmitæ quam ἀπὸ τοῦ διωγμοῦ. nam à διωγμός, διωγμίτης, vox quidem non illa barbara, inſolentis tamen & novæ formæ. itaque magis placeat διωγμήτας illos appellari, ἀπὸ τοῦ διωγμῆσαι. quod verbum factum eſt à διωγμός. ſic autem videntur appellaſſe genus militum leviter armatorum, & expeditorum, ad perſequendum fugitivos aut latrones, quos & διώκτας appellabant. & ut ita accipiamus, aperte ſuadent verba Marcellini: *genus ſemiermium*, inquit, *hominum quos Diocmitas appellant.* Salmaſius.

Armavit & Diocmitas.] Sic omnibus litteris codex Palatinus. *Gruterus.*

Armavit & Diocmitas.] Errant qui exiſtimant ſcribendum *diogmitas.* διωγμὸς Græcum eſt vocabulum: at διωγμίτης, non Græcum ſed Barbarum. Nobis diu placuit ſcribi *dioctas.* Sed quoniam *Diocmitas* ſcriptum in omnibus libris, regio excepto, invenimus, ſcribam lubens cum Joſepho Scaligero, *Docimitas.* id nomen populi in agro Synadenſi Phrygiæ, de quo Strabo aliique. Videtur Marcus horum aliquot cohortes in exercitu ſuo habuiſſe, ut Dalmatarum & Dardanorum. Meruerunt aliquando inter Romanorum mercenarios & Dolomitæ. gens ea fuit in Perſidis montanis ſita: de qua fuſe Procopius libro ultimo. *Idem.*

norum auxilia contra Germanos. Omni præterea diligen-
tia paravit legiones ad Germanicum & Marcomannicum
bellum: & ne provincialibus eſſet moleſtus, auctionem
rerum aulicarum, ut diximus, fecit in foro divi Trajani,
in qua præter veſtes & pocula & vaſa aurea, etiam ſigna
[1] cum tabulis [2] magnorum artificum vendidit. [3] Marco-
mannos autem in ipſo tranſitu Danubii delevit, & præ-
22 dam provincialibus reddidit. [4] Gentes omnes ab Illyrici
limite [5] uſque Galliam conſpiraverant, [6] ut Marcomanni,
[7] Nariſci, [8] Hermunduri, & Quadi, [9] Suevi, Sarmatæ,
[10] Latringes, & Buri: * hi aliique cum Victovalis † Soſibes,
[1] Sico-

1. *Cum tabulis magnorum artificum.*] Perperam in membranis, *magiſtrorum artificum*. Idem.

2. *Magnorum artificum.*] Non aliter quoque Palat. *Grut.*

3. *Marcomannos in ipſo tranſitu Danubii delevit.*] Marcomannos intellige, non gentem ipſam, quæ multis poſt ſeculis infeſta Romano nomini perduravit: ſed illum tantùm exercitum eorum, qui ſtabat in acie. Sequitur ſtatim, *Accepit in deditionem Marcomannos*. Caſaubonus.

4. *Gentes omnes ab Illyrici limite uſque Galliam conſpiraverant.*] Aurelius Victor, *Triumphi acti ex nationibus quæ regi Marcomaro ab uſque urbe Pannoniæ, cui Carnuto nomen eſt, ad media Gallorum protendebantur.* Idem.

5. *Uſque in Galliam.*] Sic quoque Palatinus noſter. *Grut.*

6. *Ut Marcomanni, Nariſci.*] Nariſtæ dicuntur veteri libro, quod abeſt propius à Dionis lectione, qui in excerptis legationum, Ναρίσται appellat. Οὐαρισοὶ Ptolemæo. recte igitur heic *Variſtæ* legeretur. ſed N & V ſæpe invicem mutantur. itaque Nariſtæ & Variſtæ idem, vel Nariſti & Variſti. *Salmaſ.*

7. *Nariſci.*] In excerptis Legationum è Dione appellantur iſti Ναρισοί. in regio quoque eadem terminatio: ſed in principio ibi peccatum, *Thariſtæ* pro Nariſtæ. Tacitus *Nariſcos* aut fortaſſe *Nariſtos* nominat, in libro De moribus Germanorum. in codice Auguſtano *Variſtæ*: quomodo etiam in Ptolemæi codicibus: nam ibi Οὐαρισοί. *Caſaub.*

Nariſci.] Exſtat in Pal. *Variſtæ*, quemadmodum & aliorum aliquot authentici. *Grut.*

8. *Hermunduri & Quadi.*] Reg. *Hermunduli.* Quatuor hos populos etiam Tacitus ſimiliter jungit. *Juxta Hermunduros*, ait, *Nariſci, ac deinde Marcomanni & Quadi agunt.* Caſaub.

9. *Suevi, Sarmatæ.*] Plura genera Sarmatarum ponit tabula vetus Peutingerorum. *Salmaſ.*

10. *Latringes & Buri.*] Reg. *Latringes, Burei.* Suſpicor eſſe qui in libris Taciti dicuntur Marſigni & Burii, ſermone cultuque Suevos referentes. niſi mavis Marſignos Taciti eſſe Μαρσουίγγες Ptolemæi: quod propius vero. *Caſaub.*

Latringes & Buri.] Palatinus: *Lacringes, Burei.* & *Lacringes* quidem melius quam *Latringes*. Nam Dioni ſunt Δάκριγγοι pro Λάκριγγοι, quomodo reponendum apud Dionem cenſeo. Buri autem Βοῦρροι Dioni dicuntur in Trajano. populos autem illos omnes quibus cum rem habuit Marcus, ſic enumerantur à Dione: *Aſtingi, Jazyges, Marcomanni, Quadi, Nariſtæ, Diacringi, Buri.* Salmaſ.

Latringes & Buri.] Idem codex *Lacringes & Burei.* Grut.

*Hi

[1] Sicobotes, [2] Rhoxolani, Baſtarnæ, [3] Alani, Peucini, [4] Coſtoboci. Imminebat & Parthicum bellum & Britannicum. Magno igitur labore etiam ſuo gentes aſperrimas vicit, [5] militibus ſeſe invitantibus, ducentibus etiam exercitum legatis & præfectis prætorio: accepitque in deditionem Marcomannos, plurimis in Italiam traductis. [6] Semper ſanè cum optimatibus, non ſolùm bellicas res, ſed etiam civiles, priuſquam faceret aliquid, contulit. Denique ſententia illius præcipua ſemper hæc fuit, *Æquius eſt ut ego tot & talium amicorum conſilium ſequar, quàm ut tot & tales amici meam unius voluntatem ſequantur.* Sanè quia durus

* *Hi aliique cum Victonalis.*] Regius *Hyalii.* Aſſentior Beato Rhenano, qui pridem corrigendum monuit *Taifali.* nota gens ex Mamertini panegyrico, & magis ex Ammiani hiſtoria XXXI. ubi multa de horum turpi & obſcœna vita. *Caſaub.*

Hi aliique cum Victovalis.] Palatinus unica voce: *Hialiique cum Victualis.* populos ego quidem nullos iſto novi nomine. *Victuali* autem ſemper ſcriptum in optimo libro. *Salmaſ.*

Hi aliique cum Victonalis.] Pal. iterum *Victualis.* ita tamen expreſſit priora, ut hæreas an duabus vocibus pronuntiari voluerit, an verò unà, *Hialiique*; quod & alii invenerunt in libris ſuis. *Grut.*

† *Soſibes, Sicobotes.*] Nobis hæc populorum nomina, alibi non comperta. Qui deinceps ſequuntur, omnes vulgò notiſſimi. *Coſtoboci*, Dioni Κοστουβῶκοι. *Caſaub.*

1. *Sicobotes.*] Haud ſecus Palatinus. *Grut.*

2. *Rhoxolani, Baſtarnæ, Alani.*] *Blaſtarni* pro Baſtarni. nam & ibi in propinquo ponuntur, *alpes Baſtarnicæ.* Salmaſius.

3. *Alani, Peucini.*] Noſter, *Halani, Peutini.* Grut.

4. *Coſtoboci.*] *Coſtobocæ*, Ammiano Marcellino. *Salmaſ.*

5. *Militibus ſeſe invitantibus.*] Quis neget veram eſſe lectionem libri Palatini, *ſeſe imitantibus*? *ſeſe* autem loquendi genere illa ætate vulgato pro *ipſum.* nempe Marcum; cum milites ſcilicet ipſum imperatorem ſuum imitarentur & ad illius exemplum laborarent. *Idem.*

Militibus ſeſe invitantibus.] Pal. *imitantibus.* qui probiſſimum heic fuerit, ſi acceperit ſcriptor *ſeſe* pro *eum.* fit enim ferè ut miles ſequatur exemplum ducis ſui. vulgato tamen non ſua etiam deſit ratio. *Grut.*

6. *Semper ſanè cum optimatibus.*] Non ſignificat vox hæc ſub Imperatoribus, quod olim libera Rep. cùm eſſent & dicerentur alii optimates, alii populares. nam mutata ejus forma, & ſtudiis partium extinctis, omnes qui in Repub. eminerent dicti optimates. Gloſſæ vertunt rectè, πρωτοπολῖται. at vetere notione, optimates erant οἱ ὀλιγαρχικοὶ, non autem indiſtinctè τοὺς πρώτους τῆς πόλεως. *Caſaub.*

Semper ſane cum optimatibus.] Optimates heic vocat Capitolinus, quos in Hadriano *ſummates* Spartianus appellat: *quum cum plurimis ſummatibus paſceret.* alibi dicuntur *proceres.* optimates illis temporibus & proceres, & ſummates, non alii erant & dicebantur quam ſenatores. optimos nobilium vocat Aurelius Victor Scotthi. *Salmaſ.*

rus videbatur ex philoſophiæ inſtitutione Marcus ad militiæ labores atque ad omnem vitam [1] graviter carpebatur: ſed malè loquentium dictis, vel literis vel ſermone reſpondebat. Et multi nobiles [2] bello Germanico ſive Marcomannico, imò plurimarum gentium, interierunt: [3] quibus omnibus ſtatuas in foro Ulpio collocavit. Quare amici frequenter ſuaſerunt ut à bellis diſcederet, & Romam veniret: ſed ille contempſit ac perſtitit; [4] nec priùs receſſit quàm omnia bella finiret. [5] Provincias ex proconſula-

1. *Graviter carpebatur.*] Iſtud probabilius, quàm quod antè dictum: *Dabat ſe Marcus totum & philoſophiæ, amorem civium affectans.* Caſaub.

2. *Bello Germanico, ſive Marcomannico, ſive plurimarum gentium.*] Sic loquitur ut ſignificet poſſe hoc bellum non ſolùm Germanicum aut Marcomannicum appellari; ſed etiam Sarmaticum, & Quadicum, & Suevicum, &c. *Idem.*

3. *Quibus omnibus ſtatuas in foro Ulpio collocavit.*] Sic Auguſtus ſtatuas omnium ducum in utraque fori ſui porticu dedicavit. *Idem.*

4. *Nec priùs receſſit quàm omnia bella finiret.*] Rectè, ſi de prioribus expeditionibus accipias: nunquam enim receſſit niſi victor & rebus cum hoſte compoſitis. at ultimum bellum conſtat ab eo non eſſe confectum: ſed non recedit à bello qui illi immoritur. *Idem.*

5. *Provincias ex proconſularibus conſulares, aut ex conſularibus proconſulares, aut prætorias, &c.*] Provinciarum alia eſt ordinaria adminiſtratio, alia extraordinaria. ſæpe enim principes, pro temporum neceſſitatibus, formam uſitatam immutarunt. *Temporaria autem permutatio jus provinciæ non immutat,* inquit Ulpianus lege CXXIV. de regulis juris. Exempla ſunt in hiſtoria principali, jam inde ab Auguſto multa. Ejuſmodi eſt quod hîc obſervatur de Marco: & quod de Alexandro ſcribit Lampridius: *Provincias prætorias præſidiales plurimas fecit: proconſulares ex ſenatus voluntate ordinavit.* Obſervabis in Capitolini verbis diſtingui provincias conſulares à proconſularibus: in quo vel peritiſſimi rei Romanæ jure hæreant. nam quod inter has diſcrimen ſtatuemus? Proconſulares ſcimus dictas in quas mittebantur functi conſulatu, ut illis proconſule præeſſent. iidem conſulares dicebantur, & eorum provinciæ modò conſulares, modò proconſulares. Mira igitur hæc Capitolini diſtinctio. Accedit huc, quòd præſidialium provinciarum nulla heic mentio. cur prætermiſit? melius Lampridius: qui tria provinciarum nomina, quot & fuerunt, ponit diſtinctè: proconſularium, & prætoriarum, quæ in poteſtate populi; & præſidialium, quæ propriæ principis ex inſtitutione Auguſti. Erant præter provincias & præfecturæ quædam cùm in Italia, tum alibi, quas conſulares viri adminiſtrabant, de quibus in Hadriani vita dictum eſt. an igitur de his præfecturis ſentit Capitolinus, & provincias diverſa notione nominat? *Idem.*

Provincias ex proconſularibus conſulares, aut ex conſularibus proconſulares.] Semper fuit in arbitrio ac poteſtate Romanorum Principum jam inde ab Auguſto provinciarum adminiſtrationem pro belli ac temporum neceſſitate immutare. pacatas provincias & quæ annuis magiſtratibus facile regi poſſent, populo conceſſit Auguſtus, eæque ordinario jure adminiſtrabantur. nam magiſtratus Populi Romani, Conſules, Prætores, magiſtratu functi ſortitu provincias illas accipiebant regendas, more

ſularibus conſulares, aut ex conſularibus proconſulares, [1] aut prætorias pro belli neceſſitate fecit. Res etiam in Sequanis turbatas, [2] cenſura & autoritate repreſſit. Compoſitæ

more qui ſtante etiam rep. obſervabatur, & peracto adminiſtrationis tempore decedebant. ac dictæ illæ proconſulares & prætoriæ, vel etiam proconſulares tantum, ut in ſuperioribus obſervabamus. & proconſules dicebantur prætores, qui jure & imperio conſulari provinciis præerant. Bellicas autem provincias & quæ aunuo magiſtratu retineri non poterant, ſuæ eſſe partis voluit Cæſar, eaſque per legatos conſulares & prætorios adminiſtrabat. & eæ quidem in quas ex parte Cæſaris viri conſulares mittebantur, conſulares dictæ, ut prætoriæ, quæ à legatis prætoriis. vel potius inter provincias Cæſaris ſi quæ eſſent ex antiquo conſulares, in eas viros conſulares legatos mittebat; ſi quæ vero prætoriæ, prætorios qui & legati Auguſti pro prætore dicebantur. hinc nata differentia provinciarum conſularium & proconſularium, quæ ſub libera Republica fuit inaudita. ſed ſub Cæſaribus, ut jam ante ad Hadriani vitam notavi, populi provinciæ proconſulares dicebantur, Cæſaris vero conſulares. illæ à proconſulibus more & ordine antiquo adminiſtrabantur: iſtæ jure novo & extraordinario per legatos Auguſti conſulares. ſi quid autem novi exoriretur in provinciis pacatis, aut in earum vicinia, & bellici motus exiſterent, de proconſulari conſularem eam faciebat Cæſar, & eo legatos mittebat, & populo in locum ejus quam ademerat, aliam ex ſuis quæ pacatior eſſet reddebat, & ſic illa de conſulari proconſularis fiebat. hoc eſt quod ait Spartianus, Marcum pro belli neceſſitate de conſularibus proconſulares, & de proconſularibus conſulares provincias feciſſe. quoties igitur legeris *conſularem provinciæ*, ſemper de legato Cæſaris ille tibi conſularis accipiendus; quoties proconſulem, de magiſtratu populi Romani intelligere debebis: & ſecundum hanc proconſulum & conſularium differentiam, diſtinctio quoque provinciarum proconſularium & conſularium procedit. *Salmaſ.*

1. *Aut prætorias.*] Eas intelligo quæ à legatis prætoriis regebantur, qui & legati Auguſti pro prætore dicti ſunt. Populus etiam habuit ſuas provincias prætorias. nam ex inſtitutione Auguſti inter populi provincias, duæ tantum proconſulares fuere, decem prætoriæ, in quas prætores mittebantur. ita Strabo lib. XVII. εἰς δὲ τὰς δημοσίας ὁ δῆμος στρατηγοὺς ἢ ὑπατικοὺς πέμπει. *prætores aut conſulares.* ſed omnes poſtea prætores prætoriique qui provincias populi adminiſtrabant, dicti ſunt proconſules, & proconſulari jure eas regebant. hinc tam frequens mentio proconſulum eorum qui nunquam conſules fuiſſent, in veterum libris. quod ſæpe viris doctis impoſuit. Tacitus lib. XVI. Annal. ſcribit Petronium factum eſſe proconſulem Bithyniæ, & mox conſulem. Bithynia populi fuit provincia, quam inter στρατηγίας, id eſt prætorias recenſet Strabo. itaque idem Tacitus lib. I. Annal. Granii Marcelli prætoris Bithyniæ meminit. ubi prætorem in proconſulem mutandum exiſtimant viri docti. ſed fruſtra, nam prætor & proconſul, idem. Petronius Bithyniæ præſes, proconſul dicitur, qui nunquam tamen antea conſul fuerat. nec conſularis erat, ſed conſulari poteſtate Bithyniam prætoriam adminiſtrabat. *Idem.*

2. *Cenſura & auctoritate repreßit.*] Reg. *compreßit. Cenſura* pro ſeveritate & exactiore diſciplina, recentioris eſt Latinitatis. *Caſaub.*

Cenſura & auctoritate repreßit.] Cenſuram pro gravitate ac dignitate poſuerunt illius ætatis ſcriptores. unde *oris cenſuram*, quæ veteribus oris dignitas, dixerunt. Cenſura igitur eſt ἀξίωμα.

ſitæ res in Hiſpania quæ per Luſitaniam turbatæ erant.
[1] Filio Commodo accerſito ad limitem, togam virilem
dedit: quare congiarium populo diviſit, & eum [2] ante
23 tempus conſulem deſignavit. Siquis unquam [3] proſcriptus
eſſet à præfecto urbi, non libenter accepit. Ipſe in largi-
tionibus pecuniæ publicæ parciſſimus fuit: quod laudi po-
tius datur quàm reprehenſioni: ſed tamen & bonis viris
pecunias dedit, & oppidis labentibus auxilium tulit, [4] &
tributa vel vectigalia [5] ubi neceſſitas cogebat remiſit. Ab-
ſens [6] populi Romani voluptates curari vehementer præ-
cepit per ditiſſimos editores. Fuit enim populo hic ſer-
mo, quum ſuſtuliſſet ad bellum gladiatores, quòd popu-
lum ſublatis voluptatibus vellet cogere ad philoſophiam.
juſſerat enim, ne mercimonia impedirentur, [7] tardiùs
panto-

ἀξίωμα. Dignatio, dignitas, honos, meritum. poſtea etiam vulgus cepit *cenſuram* uſurpare pro honeſtate vultus & decore, proque ipſa forma & pulcritudine. unde & *cenſorium hominem* vulgo qui pulcher eſſet, vocabant, & ſic ab animo ad corpus tranſtulerunt. *Salmaſius.*

1. *Filio Commodo accerſito ad limitem.*] Germanicum. Dio. *Caſaub.*

2. *Ante tempus.*] Venia legis annariæ impetrata. Lamprid. *Idem.*

3. *Proſcriptus eſſet à præfecto Urbi.*] Accipe illa *à præfecto Urbi*, ut exempli loco poſita: non enim libentiùs accepit Marcus à ſenatu proſcriptos, aut aliis magiſtratibus. *Idem.*

4. *Et tributa vel vectigalia ubi neceſſitas cogebat, remiſit.*] Non magna principis optimi laus; ſi neceſſitate cogente, hoc eſt, iis à quibus exigi nihil poterat, tributa remiſit. ſed ſcripſerat fortaſſe, *ubi neceſſitas non cogebat.* ut intelligamus voluntatem Marco ſublevandi tenuiores, defuiſſe nunquam: etſi voluntas ſæpe, per Reip. neceſſitates. ſed nihil pronuntio. *Idem.*

Et tributa vel vectigalia ubi neceſſitas cogebat remiſit] Hanc neceſſitatem ad Marcum refero, qui etiam ubi neceſſitas cogeret, & res ita poſtularent, tributa tamen tum remiſerit, cum opus eſſet minime remitti. qua in re magnopere laudandus. ſic princeps philoſophus, qui urgentibus etiam reipublicæ neceſſitatibus non ſolum novis indictis & tributis onerandos non duxerit provinciales, ſed ſolitis etiam debitiſque penſionibus ſublevaverit, & illis vectigalia remiſerit. *Salmaſ.*

5. *Ubi neceſſitas cogebat.*] Sic & noſter codex; optimeque convenit antedictis: *Ipſe in largitionibus pecuniæ publicæ parciſſimus fuit.* tributa quippe & vectigalia exacta bono publico: ideoque non niſi juſta umquam de cauſſa remiſſa. *Grut.*

6. *Populi Rom. voluptates.*] Perperam in ſcriptis, *voluntates.* notum eſt ſpectacula ſic vocari. *Caſaub.*

Populi Romani voluptates curari vehementer præcepit per ditiſſimos editores.] Qui nimirum damnum minus ſentirent; & glorioſum arbitrarentur placere vel ſic populo. *Grut.*

7. *Tardiùs pantomimos exhiberi, non votis diebus.*] Poteſt ſcribi, *non totis diebus.* Poteſt & retineri quod eſt editum. *voti dies*, quibus eduntur ludi votivi, quas *εὐχωλιμαίας θέας* appellat Dio in He-

pantomimos exhiberi non votis diebus. De amatis pantomimis ab uxore fuit ſermo, ut ſuperiùs diximus: ſed hæc omnia per epiſtolas ſuas purgavit. Idem Marcus [1] ſederi in civitatibus vetuit in equis ſive vehiculis: lavacra mixta ſubmovit. Mores matronarum compoſuit diffluentes, [2] & juvenum nobilium. [3] Sacra Serapidis [4] à vulgaritate

in Heliogabalo: Hi ludi, ceu debiti, maxima cura edebantur, & religione etiam quàm cæteri majore. *Caſaub.*

Tardius pantomimos exhiberi non votis diebus.] Notare vult certos dies, quibus diebus tardius exhiberi juſſi ſunt pantomimi: & cauſam hanc addit, *ne mercimonia impedirentur.* illis igitur diebus tantum, tardius exhibebant pantomimos quibus mercimonia poterant impediri. Mercimoniorum vero dies, nundinæ. Hinc ad certam veramque hujus loci lectionem poſſumus pervenire. liber Palatinus, pro *non votis*, habet diſerte, *novotis*, quidam etiam *novis.* omnino legendum, *nonis diebus.* per nonos dies, Nundinas intelligit. quibus diebus ne impediretur mercimoniorum curſus, non hora ſolita vulgataque, ſed paulo tardius exhibebantur pantomimi. ſic Virgilius in Moreto, *nonos dies* vocat mercimoniorum dies, hoc eſt nundinas:

—— *noniſque diebus*
Venales olerum faſces portabat in urbem.

tres illa tempeſtate fuiſſe notos & celebres pantomimos, Pyladen, Morphum, & tertium quemdam, cujus nomen ignotum, qui alternis diebus ſaltabant. *Salmaſ.*

Tardius pantomimos exhiberi non votis diebus.] Palat. habet *novotis diebus.* ut fortè aliud quid adhuc lateat ſub illis, *non votis.* Grut.

1. *Sederi in equis.*] Expoſuimus ad Hadrianum. ibidem & de lavacris mixtis. *Caſaub.*

2. *Et juvenum nobilium ſacra Serapidis.*] Volebam diſtinctum: *Mores matronarum compoſuit diffluentes, & juvenum nobilium. Sacra Serapidis.* vel pueri hoc videant: ſed & liber regius non aliter. *Idem.*

3. *Sacra Serapidis à vulgaritate Peluſiæ ſubmovit.*] Lege, *Peluſia.* urbem enim hanc Ægypti nemo unquam dixit Peluſiam: omnes Peluſium. Peluſiam ſive Peluſiacam vulgaritatem appellat cives Peluſiotas, & omnem illam turbam, quæ Serapeæ hujus feſtivitatis cauſſa, eò ſolebat ex cætera Ægypto convenire. Concurrebatur in eam urbem & mercimonii gratia. Videntur ludi Peluſii quorum meminit Tertullianus libro De baptiſmo, magna hominum frequentia celebrati. Cùm igitur Peluſiotæ obtentu ſacrorum Serapidis, & religionis ludorum, multa flagitia & ſcelera ſoliti eſſent exercere, ut eorum petulantiam coërceret Marcus, ſacra iſta illis ademit. nam alioquin mirum, ſacra Ægyptiaca, quæ etiam Romam eſſent recepta, urbi Ægyptiacæ fuiſſe adempta. Sed populi hujus perverſam mentem & pravos mores etiam proverbio notarunt veteres. *Idem.*

Sacra Serapidis à vulgaritate Peluſiæ ſubmovit.] Omnes libri, *Peluſiæ* retinent: etiam princeps editio, *Peluſiæ.* ſic eſſet Peluſia pro Peluſium. quod non eſt prorſus aſpernandum. licenter enim agebant in enumerandis urbium nominibus illi veteres & in genere & in numero, ut τοὶ Λούγδουνα pro Lugdunum: ſi quis malit, *à vulgaritate Peluſia*, legere cum eruditiſſimo viro, non me rapiat reluctantem, ſed ducat volentem. *Salmaſ.*

4. *A vulgaritate Peluſiæ.*] Sic etiam noſter Pal. alias maluiſſem *Peluſiaca*, aut *Peluſia*, aut aliud quid. porrò iſthæc ita capio, non ut omninò abſtulerit Peluſiotis

garitate Peluſiæ ſubmovit. Fama fuit ſanè [1] quod [2] ſub philoſophorum ſpecie quidam remp. vexarent & privatos: 24 quod ille purgavit. Erat mos iſte Antonino [3] ut [4] omnia crimina minore ſupplicio quàm legibus plecti ſolent, puniret: quamvis nonnunquam contra manifeſtos & gravium criminum reos inexorabilis permaneret. Capitales cauſas [5] hominum honeſtorum ipſe cognovit, & quidem

summa

luſiotis omnibus ſacra Serapidis, ſed ab eis excluſerit vulgus promiſcuum, cura eorum demandata ſacerdotibus tantum ac viris primariis. *Grut.*

1. *Quòd ſub philoſophorum ſpecie quidam remp. vexarent & privatos.*] Verbum *vexare* variam interpretationem admittit. Cùm tanti faceret Marcus philoſophiam, nemo prudens dubitaverit fuiſſe multos, qui philoſophiæ ſtudium ſimularent, potiùs quàm ſcita præſtarent: ut imperatoris benevolentiam ſibi conciliarent. Hi gratia qua pollebant apud principem ad quæſtum ſuum abutebantur, cum multorum querelis. Sunt iſti fortaſſe, quos dicit Capitolinus, remp. vexaſſe & privatos. Sed & illi remp. vexant, qui pravis religionibus vulgi animos inficiunt: ſæpe ut ad rerum novarum molitionem impellant. Etiam illi vexant remp. qui cùm in illam nihil conferant, ex ærario alimenta percipiunt, & alia commoda debita iis, qui propter induſtriam ſuam & operam publico navatam, digni ſunt præmio, καὶ τῆς ἐν πρυτανείῳ σιτήσεως. *Caſaub.*

2. *Sub philoſophorum ſpecie quidam rempublicam vexarent & privatos.*] Evenit ſub Marco quod ſub aliis ſolet evenire principibus, ut omnes qui vident principem ad alicujus rei ſtudium animi quadam inclinatione ferri, ſtatim ejuſdem rei ſtudio ut cum maxime teneri ſe fingant, ad gratiam ſcilicet & favorem promerendum. Cum igitur plurimus eſſet in philoſophiæ ſtudiis Marcus, multos illa tempeſtate extitiſſe non eſt dubium, qui tota animi contentione philoſophiam ſectarentur, & philoſophandi libidine ducerentur, ut liberalitatem optimi principis provocarent, quem hujuſmodi hominibus favere animadvertebant. Et ſic erant reip. oneri, cum eos imperator promoveret, ditaret, ſtipendiis ſalariiſque ſublevaret. & iſti erant qui rempublicam vexabant, & ſub philoſophiæ obtentu multa ſibi licere putabant, & impune quidvis moliebantur. Privatos autem vexari ab hoc genere hominum habitum philoſophi præ ſe ferentium, idcirco puto dixit, quod innumera tunc copia emerſerat hominum qui philoſophos ementiebantur, & Cynicos profitebantur: mera potius mendicabula, qui magna libertate & audacia in domos privatorum ſe inferebant, vere θυρεπανοίκται, quibus nihil clauſum tectumque poterat eſſe, quique libere quod opus eſſet, petebant; liberius, non dantes conviciis & maledictis impetebant, & ita privatos vexabant ærufcatores ejuſmodi & nulli rei bonæ homines, quique nihil philoſophorum haberent præter barbam & pallium. *Salmaſ.*

3. *Ut omnia crimina minore ſupplicio quam legibus plecti ſolent, puniret.*] Moderationem hanc & ἐπιείκειαν Marci in criminibus puniendis Philoſtratus in vita Herodis tangit. *Idem.*

4. *Omnia crimina minore ſupplicio quàm legibus plecti ſolent, puniret.*] Quòd & ipſum aliis quoque Principibus ſollemne, uti pulcrè oſtendit Freherus noſter in *Sulpitio ſuo.* Grut.

5. *Hominum honeſtorum.*] Scrib. *honeſtiorum*, τῶν ἐντιμοτέρων. non enim poterat omnium honeſtorum. *Caſaubonus.*

1. Træ-

ſumma æquitate, ita ut,[1] prætorem reprehenderet[2] qui citò reorum cauſas audierat: juberetque illum iterum cognoſcere, [3] dignitatis eorum intereſſe dicens ut ab eo audirentur qui pro populo judicaret. [4] Æquitatem autem etiam circa captos hoſtes cuſtodivit. Infinitos ex gentibus in Romano ſolo collocavit. [5] Fulmen de cælo precibus ſuis [6] contra hoſtium machinamentum extorſit, ſuis pluvia

1. *Prætorem reprehenderet qui citò reorum cauſſas audierat.*] Rectè. nam juxta P. Syrum: *In judicando, criminoſa eſt celeritas.* Quinimmò ut idem vult Mimographus: *Properare in judicando, eſt crimen quærere.* Grut.

2. *Qui citò reorum cauſſas audierat.*] Qui judicia de reis brevi auditione peregerat: quod inter mali principis notas ponunt veteres. *Caſaub.*

3. *Dignitatis eorum intereſſe dicens.*] Lege, *reorum.* Solebant prætores non per ſe, ſed per decemviros, aut quæſitores, alioſve quibus juriſdictionem mandaſſent, de reorum etiam honeſtiorum cauſſis cognoſcere: hoc non fert Marcus, & ait verè intereſſe dignitatis reorum, ut ab eo audirentur, qui pro populo judicaret. *Idem.*

Dignitatis eorum intereſſe dicens.] *Eorum*, reorum ſcilicet. nec enim alio poteſt referri, cum de reis tantum loquatur. non opus eſt igitur *reorum* reponi. *Salmaſ.*

Dignitatis eorum intereſſe dicens.] Sic Palat. & ſubintelligitur *reorum*, quod præceſſit. *Grut.*

4. *Æquitatem etiam circa captos hoſtes cuſtodivit.*] Exemplum eſt hujus æquitatis, quod narrat Dio. Captivus adoleſcentulus Barbarus, à Marco de re aliqua interrogatus, negavit ſe reſponſurum priùs quàm juſſiſſet ille dari ſibi veſtem defendendo frigori, quo urebatur. indulſit Marcus, nihil commotus hac captivi hominis libertate. *Caſaub.*

5. *Fulmen de cælo precibus*, &c.] Imò verò militum Chriſtianorum, qui illi tunc militabant, precibus. *Idem.*

Fulmen de cælo precibus ſuis contra hoſtium machinamentum extorſit.] In epiſtola Marci, quæ Græce eſt edita apud Juſtinum ad finem ejus Apologetici, ita hæc res narratur: *ἅμα δὲ τῷ τούτους ῥίψαι ἐπὶ τὴν γῆν ἑαυτοὺς καὶ εὔχεσθαι θεῷ ὃν ἠγνόουν, εὐθέως ὕδωρ ἠκολούθει οὐρανόθεν, ἐπὶ μὲν ἡμᾶς ψυχρότατον, ἐπὶ δὲ τοὺς Ῥωμαίων ἐπιβούλους χάλαζα πυρώδης.* ubi per illa verba, *τοὺς Ῥωμαίων ἐπιβούλους*, idem videtur intelligere quod heic Spartianus de hoſtium machinamento. quod tamen, ut verum fatear, quid ſit neſcio. ſimpliciter enim alii auctores ſcribunt, adverſus Germanos & Sarmatas fulmen elicitum precibus imperatoris Marci, nihilque de iſtiuſmodi machinamento produnt. an machinam bellicam aliquam hoſtium intelligit, in quam fulmen deſcenderit, quo conflagravit? ſed Græculus ille auctor epiſtolæ illius ſubdititiæ, *ἐπιβούλους Ῥωμαίων* dum vocat, ad hoc fortaſſe machinamentum reſpexerit. quod tamen affirmare nolim. Et rectè quidem vir ſummus judicavit non eſſe germanam illius Marci epiſtolam, ſed ab aliquo non Græco ſed ſemibarbaro homine confictam. *Salmaſius.*

6. *Contra machinamentum hoſtium.*] Nunc intelligo quale illud fuerit hoſtium machinamentum. Barbari ex compoſito pugnam detrectabant, quod abſque prælio Romanos in poteſtatem venturos ſperarent, æſtu ſitique confectos & undique concluſos, locis opportunis omnibus à ſe occupatis ne aquari poſſent. Epitome Dionis: *καὶ οἱ βάρβαροι τὴν μὲν μάχην ἐπίτηδες προσεδέχοντο.*

via impetrata quum ſiti laborarent. Voluit Marcomanniam provinciam, voluit etiam Sarmatiam facere: & feciſſet niſi Avidius Caſſius rebellaſſet ſub eodem in oriente, [1] qui imperatorem ſe appellavit (ut quidam dicunt) Fauſtina volente, quæ de mariti valetudine deſperaret. Alii dicunt, ementita morte Antonini, Caſſium imperatorem ſe appellaſſe quum divum Marcum appellaſſet. [2] Et Antoninus quidem [3] non eſt ſatis motus defectione Caſſii, [4] nec in ejus affectus ſæviit, ſed per ſenatum hoſtis eſt judicatus, [5] bonaque ejus proſcripta per ærarium publicum. Relicto

δοκήσαντες σφᾶς ῥᾳδίως ὑπό τε τοῦ καύματος καὶ ὑπὸ τοῦ δίψους αἱρήσειν. πάντα δὲ τὰ πέριξ διαλαβόντες ἀπέφραξαν ὅπως μηδαμόθεν ὕδωρ λάβωσι· πολὺ γὰρ τῷ πλήθει περιῆσαν. Idem intellexit auctor fictitiæ Epiſtolæ, cum barbaros ἐπιβούλους Ῥωμαίων vocat: ἐπὶ μὲν ἡμᾶς ψυχρόποτον ὕδωρ, ἐπὶ δὲ τοὺς Ῥωμαίων ἐπιβούλους χάλαζα πυρώδης. *Idem.*

1. *Qui imperatorem ſe appellavit, ut quidam dicunt Fauſtina volente.*] Eadem pæne verba apud Volcatium. *Idem.*

2. *Et Antoninus quidem non eſt ſatis motus defectione Caſſii, nec in ejus affectus ſæviit*] Et hoc verbis ferè iiſdem apud Volcatium: *Nec tamen Antoninus graviter eſt iratus, rebellione cognita, nec in ejus liberos aut affectus ſæviit.* ſunt, opinor, verba Marii Maximi. *Caſaub.*

3. *Non eſt ſatis motus defectione Caſſii.*] *Satis* pro valde. hoc eſt, non valde motus eſt defectione Caſſii. ſic ſupra: *ſatis nobilis*, pro valde nobilis. *Salmaſ.*

4. *Nec in ejus affectus ſæviit*] Uxorem Caſſii intelligit, & liberos ac generum: de quibus vide in ipſius vita. Non cepêre hoc verbum qui ſcripſerunt in membranis, *nec ejus affectus ſævi*: atqui affectus ſæpe apud hos ſcriptores, ſunt charitates, & ipſæ perſonæ quæ affectu præcipuo amantur. Capitolinus in Gordiano, *affectus ſuos unicè dilexit.* ſic & alii ſcriptores ſæpe. *Caſaub.*

Nec in ejus affectus ſæviit.] Prius erat ſcriptum: *nec affectus ejus ſæviit.* *Sævire aliquem* pro ſævire in aliquem, loquendi forma illo ſæculo uſitata. incertus auctor in Magni Alexandri vita, qui ſub Conſtantio vixit, de Bucephala, *namque homines edit, & ejuſmodi pabulum ſævit.* pro ſævit in ejuſmodi pabulum. ſic Tertullianus, lib. III. adverſus Marcionem: *quem poſt necem prophetarum, ſuffigendo nervos ejus clavis, deſævierunt.* *pro in quem deſævierunt*: ita ſævire affectus hoc loco pro ſævire in affectus. *Salmaſ.*

5. *Bonaque ejus proſcripta per ærarium publicum.*] Non laboramus de mente, quæ hæc eſt: proſcripti Caſſii bona non in fiſcum Cæſaris fuiſſe illata, ſed in ærarium publicum. pluribus verbis hoc narrát Vulcatius. in verbis laboramus. *proſcribi per ærarium*, neſcio quid ſit. Puto omiſſione hic peccatum. nam quia ſequens periodus incipit à voce *relicto*, videtur in hujus fine omiſſum verbum *redacto*, ob affinitatem illarum duarum vocum. Scribo igitur, *bona ejus proſcripta, inque ærarium publicum redacta. Relicto e.* aut voce *per* ſervata: *bona ejus proſcripta per ſenatum: inque ærarium publicum redacta.* Caſaub.

Bonaque ejus proſcripta per ærarium publicum.] Mira loquutio, *per ærarium bona proſcribi*, quæ proſcribuntur, & in ærarium rediguntur. nihil tamen mutatum velim. ut enim dicerentur fiſcum proſcripſiſſe alicujus bona, ſic per fiſcum proſcripta recte dicuntur, cum nempe fiſcus vel ejus procurator proſcri-

Relicto ergo Sarmatico Marcomannicoque bello, contra Caſſium profectus eſt. [1] Romæ turbæ etiam fuerunt, quaſi Caſſius abſente Antonino adventaret: ſed Caſſius ſtatim interfectus eſt: caput ejus allatum eſt ad Antoninum. Marcus tamen non exultavit interfectione Caſſii, caputque ejus humari juſſit. [2] Mæcianum etiam filium Caſſii, cui Alexandria erat commiſſa, exercitus occidit: [3] nam & præfectum præt. ſibi fecerat. qui & ipſe occiſus eſt. In conſcios defectionis vetuit ſenatum graviter vindicare: ſimul petiit nequis ſenator tempore principatus ſui occideretur, [4] ne ejus pollueretur imperium: eos etiam qui deportati fuerant revocari juſſit, quum pauciſſimi centuriones capite eſſent puniti. Ignovit & civitatibus quæ Caſſio conſenſerant: ignovit Antiochenſibus qui multa in Marcum pro Caſſio dixerant. quibus & ſpectacula & conventus publicos tulerat, & omnium concionum genus, contra quos edictum graviſſimum miſit. Seditioſos autem eos & oratio Marci indicat indita à Mario Maximo, qua ille uſus eſt apud amicos. Denique noluit Antiochiam videre quum Syriam peteret: [5] nam nec Cyprum voluit videre, 25

proſcriptionem bonorum ſibi vindicat. ita *fiſcum* aliquando pro fiſci advocato memini legere. At heic non per fiſcum illa proſcripta Caſſii bona fuiſſe docet Capitolinus quæ in fiſcum principis relata non ſint, ſed per ærarium publicum: quaſi dicat non principem illa bona proſcribi curaviſſe, nec ejus fiſcum, ſed populum vel ejus ærarium. *Salmaſius.*

Bonaque ejus proſcripta per ærarium publicum.] Nihil recedit ab hac ſcriptura Palatin. & videtur phraſis eorum temporum; quâ voluerint, ærarii quæſtores ea bona ſibi applicaſſe. *Grut.*

1. *Romæ turbæ etiam fuerunt.*] In vita Caſſii: Nec Romæ terror defuit, *Cùm quidam Avidium Caſſium dicerent abſente Antonino, eſſe venturum.* Caſaub.

2. *Metianum etiam filium Caſſii.*] *Mæcianum*, in melioribus libris. & ita legendum. *Salmaſ.*

Mæcianum etiam filium.] Sic Palat. non ut vulgati *Metianum.* Grut.

3. *Nam & præfectum præt. ſibi fecerat.*] Non Metianus, ne erres: ſed Caſſius. vide in ejus vita. *Caſaub.*

4. *Ne ejus pollueretur imperium.*] Ἀκύρως *ejus*, pro ſuum, vel ipſius. *Idem.*

5. *Nam nec Cyprum voluit videre ex qua erat Caſſius.*] Scribe *Cyrrhum.* Dio, ὁ δὴ Κάσσιος Σύρος ἐκ τοῦ Κύρου ἦν. legendum Κύῤῥου. Nam Caſſius non Cyropolitanus fuit, ſed Cyrrheſtes, vel Cyrrheſtanus ex urbe Syriaca Cyrrho. ita ſcribi debere id nomen auctor eſt Stephanus Περὶ πόλεων. *Idem.*

Nam nec Cyprum voluit videre.] *Cyprum* pro *Cyrrum*, ut infra apud Vopiſcum, *Arpianum* pro *Arrianum.* Salmaſius.

26 ex qua erat Caſſius. [1] Fuit Alexandriæ, clementer cum iis agens. [2] poſtea tamen Antiochiam vidit. Multa egit cum regibus, & pacem confirmavit ſibi occurrentibus cunctis regibus & [3] legatis Perſarum: omnibus orientalibus provinciis chariſſimus fuit: [4] apud multas etiam philoſophiæ veſtigia reliquit. [5] Apud Ægyptios civem ſe egit [6] & philoſophum [7] in omnibus ſtadiis, templis, locis. Et quum multa Alexandrini in Caſſium dixiſſent fauſta, tamen omnibus ignovit, [8] & filiam ſuam apud eos reliquit. [9] Fauſtinam uxorem ſuam in radicibus montis Tauri, [1] in

1. *Fuit Alexandriæ, clementer cum iis agens.*] *Cum iis*, πρὸς τὸ σημαινόμενον, ſed fortaſſe veriùs, *cum cunctis*. Caſaub.

2. *Poſtea tamen etiam Antiochiam vidit.*] Ponenda hæc erant ante verba præcedentia: *Fuit Alexandriæ, &c.* vel ſcribendum, *poſtea ſanè, & An.* Idem.

3. *Legatis Perſarum.*] Parthos intellige. vide Lamprid. in Alexandro. *Idem.*

4. *Apud multas etiam philoſophiæ veſtigia reliquit.*] Robertus Bonon. *apud milites.* non probo. *Philoſophiæ veſtigium* interpretor, memoriam graviſſimorum ſermonum, quos & privatim & publicè habuit, quocunque veniſſet: cùm ad virtutum amorem, & ſapientiæ ſtudium omnes hortaretur, & exemplo ſuo ſtimularet. *Idem.*

5. *Apud Ægyptios civem ſe egit.*] Vel *civilem*, quod Petrus Faber malebat: poteſt defendi utrumque. *Idem.*

6. *Et philoſophum in omnibus ſtudiis, templis, locis.*] *Studia* appellat loca in quibus eruditi conveniebant communicaturi de ſtudiis. μουσεῖα Græci. *Idem.*

7. *In omnibus ſtudiis, templis, locis.*] Legendum cenſeo: *in omnibus ſtadiis, templis, locis.* loca enim publica deſignavit in quibus habuit ſermones de philoſophia Marcus. in ſtadiis autem & gymnaſiis id frequenter fiebat apud Græcos, ut homines docti & philoſophi plerique illo convenirent & ſermones de ſtudiis & litteris concelebrarent. quod fecit apud Ægyptios Marcus, in locis omnibus publicis, ut ſunt ſtadia & templa. *Salmaſ.*

8. *Et filiam ſuam apud eos reliquit.*] Poteſt fieri ut filiam ſuam Marcus Alexandriæ relinqueret, cùm ipſa vel ob valetudinem patrem comitari non poſſet, vel aliam ob cauſſam. ſed in hoc quid ſit adeò memorabile, non video. Cogitemus igitur, num de Caſſii filia Alexandra hæc ſint potiùs accipienda. *ſuam* pro ipſius vel ejus. abutuntur enim his voculis ſæpe etiam mediæ Latinitatis auctores. *Caſaub.*

Et filiam ſuam apud eos reliquit.] Filiam Marci accipe; cum enim offenſus eſſet Alexandrinis Marcus, quod in Caſſium multa fauſta dixiſſent, ignovit illis facile, qua erat clementia, atque ut certius offenſæ depoſitæ pignus haberent, filiam ſuam apud eos reliquit. nec hoc parum fuit. Nam civitates quibus graviter infenſus fuit, nec voluit videre: Alexandriam vero non ſolum inviſit, ſed filiam ſuam ibi reliquit, non valetudine ejus id cogente vel alia re, ſed ob hoc ſolum, ut fiduciam Alexandrinis daret ſuæ cum illis reconciliationis. *Salmaſ.*

Et filiam ſuam apud eos reliquit.] Signum haud parvum favoris. videbatur enim paternæ benevolentiæ pignus atque obſes. *Grut.*

9. *Fauſtinam ſuam in radicibus, &c.*] Obſecutus ſum Palatino, qui non agnoſcebat vocem *uxorem*, quæ adhuc in publicatis. & ſatis ſanè ſubintelligitur. *Idem.*

1. In

[1] in vico Halalæ [2] exanimatam ſubito morbo amiſit. Petiit à ſenatu ut [3] honores Fauſtinæ ædemque decernerent, laudata eadem, [4] quum tamen impudicitiæ fama graviter laboraſſet: quæ Antoninus vel neſcivit vel diſſimulavit. [5] Novas puellas Fauſtinianas inſtituit in honorem uxoris mortuæ. [6] Divam etiam Fauſtinam à ſenatu appellatam gratulatus eſt: quam ſecum & in æſtivis habuerat, [7] ut matrem caſtrorum appellaret. Fecit & coloniam vicum in quo obiit Fauſtina, & ædem illi extruxit. ſed hæc poſtea ædes [8] Heliogabalo dedicata eſt. [9] Ipſum Caſſium pro clementia [10] occidi paſſus eſt, non occidi juſſit. [11] Deportatus

1. *In vico Alale.*] Vide ad Alagabali vitam. *Caſaub.*

In vico Halale exanimatam ſubito morbo.] *In vico Halalæ*, Pal. & ita lege. nam Halala vicus ille vocabatur. *Vicus Halalæ*, ut urbs Romæ. *Salmaſ.*

In vico Halale.] Palatinus *Halalæ*. Grut.

2. *Exanimatam ſubito morbo amiſit.*] *Exanimatam vi ſubiti morbi.* ita Palatin. in hibernis autem amiſit uxorem ſuam Marcus. *Salmaſ.*

Exanimatam ſubito morbo amiſit.] Pal. *exanimatam vi ſubiti morbi.* quod admitterem ſi confirmaretur aliorum præterea ſcriptorum fide. *Grut.*

3. *Honores Fauſtinæ ædemque decernerent.*] Templum Fauſtinæ fuerat poſitum in Romulei montis pede. *Caſaubonus.*

4. *Cùm tamen impudicitiæ fama graviter laboraſſet.*] Satis dictum antè: eoque nomine reprehenſus vulgò Marcus. extant tamen nummi multi in ejus honorem cuſi, cum hac inſcriptione, PVDICITIA. *Idem.*

5. *Novas puellas Fauſtinianas.*] Cur dicat *novas* clarum eſt, ex vita Pii. *Idem.*

Novas puellas Fauſtinianas inſtituit in honorem Fauſtinæ.] *Novas puellas* dixit eodem ſenſu quo *pueros & puellas novorum nominum*, ſupra dixit. *Salmaſ.*

6. *Divam etiam Fauſtinam à ſenatu appellatam.*] Nummi, DIVA. FAVSTINA. PIA. & ab altera parte, CONSECRATIO. S. C. *Caſaub.*

7. *Ut matrem caſtrorum appellaret.*] Poſt illam de Quadis inſignem victoriam, Marcus IMPERATOR VII. ſalutatus eſt: Fauſtina verò, MATER CASTRORVM. Olim Livia Auguſti *Parens patriæ* dicta, exemplum dedit ſimilium adulationum. *Idem.*

8. *Heliogabalo dedicata eſt.*] Narrat Spartianus in extremo Caracallo. *Idem.*

9. *Ipſum Caſſium pro clementia occidi paſſus eſt, non juſſit.*] Gallicanus, *quem quidem occidi non juſſit, ſed paſſus eſt.* Dicitur autem paſſus fieri quod factum non vindicavit. nam conſtat occiſum Caſſium inſcio atque inconſulto Marco. *Idem.*

10. *Occidi paſſus eſt, non occidi juſſit.*] Palat. *occiſus paſſus eſt.* forte, *occiſum paſſus eſt, non occidi juſſit.* prohibuiſſet enim occidi ſi ſciviſſet, nihilque magis eum timuiſſe ſcribit Dio, quam ne ſe inſcio occideretur. quod cum eſſet factum, magnam ſibi exercendæ clementiæ præreptam occaſionem doluit. *Salmaſius.*

11. *Deportatus eſt Heliodorus filius Caſſii.*] Ita dictus hic de avi ſui nomine, ut ferè ſemper apud Græcos. Caſſio autem pater Heliodorus. *Caſaub.*

Deportatus eſt Heliodorus filius Caſſii.] An hunc ſolum ex filiis Caſſii deportatum eſſe, reliquos autem donatos

 media

portatus eſt [1] Heliodorus filius Caſſii, & alii liberum exilium acceperunt cum bonorum parte. [2] Filii autem Caſſii [3] & amplius media parte acceperunt paterni patrimonii, & auro atque argento adjuti, mulieres autem etiam ornamentis, [4] ita ut [5] Alexandria filia Caſſii [6] & Druncianus gener, liberam vagandi poteſtatem haberent, [7] commendati amitæ marito. Doluit denique Caſſium extinctum, dicens voluiſſe ſe ſine ſenatorio ſanguine imperium trans-
27 igere. Orientalibus rebus ordinatis, [8] Athenis fuit, [1] &

media patrimonii parte, in ſumma ſecuritate vixiſſe dicemus? cur vero diſpar hujus cauſa fortunaque. ſed ſolent iſti auctores, quidquid apud diverſos ſcriptores legerunt, corradere, & nullo delectu, aliqua etiam invicem pugnantia ὑπὸ μίαν Μύκονον congerere. ita heic fecit Capitolinus: cum enim legiſſet, Heliodorum Caſſii filium deportatum, ut repperit, ita heic poſuit. rurſus cum penes alium reperiſſet filios Caſſii donatos plus media parte patrimonii, & hoc ſicut repperit, chartis illevit. *Salmaſ.*

1. *Heliodorus filius Caſſii.*] Sic etiam Palat. noſter. *Grut.*

2. *Filii autem Caſſii e.*] Scribo, *Filii autem Caßi alii e.* nam de uno è filiis Caſſii, Heliodoro, dictum eſt. niſi cui ſuſpecta ibi vox *filius*. Volcatius certè ejus mentionem facit nullam. *Caſaub.*

Filii autem Caſsii & amplius media parte.] Diſtinguit filios Caſſii ab illis aliis quos liberum exilium cum bonorum parte accepiſſe ſcripſit: nam filios Caſſii, plus media parte patrimonii accepiſſe. *Salmaſ.*

3. *Et amplius media parte.*] Vulcatius omittit illa, *& amplius.* Caſaub.

4. *Ita Alexandria filia Caſsii.*] Alexandria hæc filia Caſſii non heic ſolum vocatur, ſed apud Volcatium quoque, nec libri variant. Alexandram tamen in ſuis vocari vir eruditiſſimus obſervat. ſed parum refert Alexandra an Alexandria dicatur, cum utrumque idem ſit. *Salmaſ.*

5. *Alexandria filia Caßii.*] Scribe ut in regio, & Puteani, *Alexandria.* nam Græci Ἀλέξανδρα. *Caſaub.*

6. *Et Druncianus gener.*] Vulcatius, *Druentianus:* in regio, *Adruntianus.* Paulus libro ſingulari De publicis judiciis: *Divus Marcus Drunciani utpote ſenatoris, qui Caßiani furoris ſocius fuerat, bona poſt mortem vindicari juſſit.* Referuntur hæc in lege ſeptima Codicis, Ad legem Juliam majeſtatis. Non ait Paulus ſimpliciter Drunciani bona juſſiſſe Marcum vindicari: ſed cum hac adjectione, *poſt mortem.* nihil quod hoc deſtruat Capitolinus aut Vulcatius. illi ajunt Druentiano datam facultatem ut tanquam inſons viveret: Paulus indicat mortuum ut ſontem. illud ex indulgentia Marci; hoc ex cenſura. nuſquam ſcriptum à Capitolino aut Vulcatio, Marcum Drunciano ignoviſſe penitus, & omnem pœnam remiſiſſe. *Idem.*

Et Druncianus gener.] Ita quoque nullo apice minus Palatinus. *Grut.*

7. *Commendati amitæ marito.*] Vulcatius, *quos quidem amitæ ſuæ marito commendavit.* Caſaub.

8. *Athenis fuit.*] *Fuit* pro venit. *Idem.*

Athenis fuit & inter alia Cereris templum adiit.] Cod. Palat. *Athenis fuit, & initalia Cereris adiit, ut innocentem ſe probaret.* Quis non videt locum ab illis fuiſſe corruptum, qui quid eſſent initalia parum intelligebant? initalia Capitolinus vocat quæ frequentius & uſitatius initia dicuntur. ab *initium* παραγωγὸν eſt *initale*; ut à parricidium, parri-

[1] & inter alia [2] Cereris templum adiit [3] ut ſe innocentem probaret,[4] & [5] ſacrarium ſolum ingreſſus eſt.[6] Revertens ad Italiam navigio, tempeſtatem graviſſimam paſſus eſt. Per Brunduſium veniens in Italiam,[7] togam & ipſe ſumpſit, & milites togatos eſſe juſſit: [8] nec unquam ſagati fuerunt ſub eo milites. [9] Romam ut venit triumphavit. [10] Exinde Lavinium profectus eſt. Commodum deinde ſibi collegam [11] in tribunitiam poteſtatem junxit: congiarium populo dedit & ſpectacula mirifica: dein civilia multa correxit. Gladiatorii muneris ſumptus modum fecit. [12] Sententia

patricidale; conjugium, conjugale, & cetera. *initalia* autem vel *initia* Cereris adire dixit pro μυεῖσθαι. Et ſane Marcus initiatus eſt Cereris ſacris ut innocentem ſe probaret. Dio in eadem hiſtoria: *Εἰς Ἀθήνας ἦλθε καὶ ἐμυήθη.* En tibi vel ob hoc ſolum Athenas viſendi cupidum fuiſſe Marcum, ut initia Cereris adiret. *Salmaſ.*

1. *Et inter alia Cereris templum adiit, ut ſe innocentem probaret.*] Aut locus vitioſus eſt, aut delendum illud *templum*; quod non comparet in Pal. habetque, *& initalia ceteris adit, ut ſe.* fortè fuit, *& initialia Cereris adiit, ut ſe &c.* ut ita vocet ipſa initiamenta. ſed præſtat forſan retinere vulgatum, excluſa tantum voce *templum.* Grut.

2. *Cereris templum adiit.*] Dio, de Marco ex Syria revertente, *εἰς Ἀθήνας ἦλθε καὶ ἐμυήθη.* *Caſaub.*

3. *Ut ſe innocentem probaret.*] In ſacris Eleuſiniis clamabat ſacer præco, *ἑκὰς ἑκὰς ὅςις ἀλιτρός.* Vel ut ait Lampridius, *Nemo ingrediatur niſi qui ſe innocentem novit.* Hæc prioribus temporibus erat τῶν ἀποῤῥήτων formula: poſtea fuit alia: nam tria nominatim hominum genera ſacris arcebantur: athei, Chriſtiani, & Epicurei. *Idem.*

Ut ſe innocentem probaret.] Sic enim innocentiam ſuam probavit, quod exeſſe ſacris jubebantur qui ſibi alicujus ſceleris eſſent conſcii. quod in Eleuſiniis ſacris non ſolum fiebat, ſed in aliis omnibus in quibus clamabat ſacerdos & edicebat exirent omnes, qui ſe innocentes non eſſe ſcirent. *Salmaſ.*

4. *Et ſacrarium ſolum ingreſſus eſt.*] *Solum* pro *ſolus.* ſic Græci *κατὰ μόνας* pro *μόνος.* ita enim & alibi loquutus hic author. In Alexandro Severo: *Jam illud inſigne quod ſolum intra palatium præter præfectum & Ulpianum quidem neminem vidit. ſolum* enim ibi pro *ſolus.* Idem.

5. *Sacrarium ſolùm ingreſſus eſt.*] Scribe ex regio, *ſolus.* Caſaub.

6. *Revertens ad Italiam.*] Sic ſcripti, pro in Italiam. *Idem.*

7. *Togam & ipſe ſumſit.*] Vide ad Hadrianum Spartiani. *Idem.*

8. *Neque unquam ſagati fuerunt ſub eo milites.*] Romæ quidem, aut in Italia. ita accipe. *Idem.*

9. *Romam ut venit triumphavit.*] Regius, *Romam ut venit, cum Commodo filio ſuo, quem jam ut diximus, Cæſarem fecerat, triumphavit.* Idem.

Romam ut venit, triumphavit.] Sic & Palatinus, nihil amplius. *Grut.*

10. *Exinde Lavinium profectus eſt.*] In villam Lanuvinam, de qua diximus ad Pium. *Caſaub.*

Exinde Lavinium profectus eſt.] Hæc quoque verba viſuntur in Pal. *Grut.*

11. *In tribunitiam poteſtatem.*] Regius, *in tribunitia poteſtate.* Caſaub.

12. *Sententia Platonis.*] In quinto De republica. *Idem.*

tentia Platonis ſemper in ore illius fuit, *Florere civitates,* [1] *ſi aut philoſophi imperarent, aut imperatores philoſopharentur.* Filio ſuo [2] Brutii Præſentis filiam junxit, nuptiis celebratis exemplo privatorum. quare etiam congiarium populo dedit. Deinde ad conficiendum bellum converſus, in adminiſtratione ejus belli obiit, labentibus jam filii moribus ab inſtituto ſuo. [3] Triennio bellum poſtea cum Marcomannis, Hermunduris, Sarmatis, Quadis etiam egit: [4] & ſi anno uno ſuperfuiſſet, provincias ex his feciſſet. [5] Antè biduum [6] quàm expiraſſet, admiſſis amicis [7] dicitur oſtendiſſe

1. *Si aut philoſophi imperarent.*] Hanc ſententiam in ore Marci ſemper fuiſſe dicit, quàm & re ipſa comprobavit. *Salmaſ.*

2. *Brutii Præſentis filiam.*] Criſpinam, filiam viri conſularis. nam Brutius Præſens collega fuit Pii ſecundùm conſulis: deinde Marcus iterum fecit conſulem: inque ejus conſulatu ipſe ultimum diem clauſit. *Caſaub.*

Brutii Præſentis.] Melius fortaſſe Palatinus, *Bruttii.* Grut.

3. *Triennio bellum poſtea.*] Τὸ *poſtea*, turbatum hîc aliquid docet: nam ridiculum eſt, ſubjici iſta verbis præcedentibus, quæ Marci mortem continent. hujus triennii mentio eſt in Eutropio, & in Euſebii Chronico: unde clarum pertinere hæc verba non ad ultimam Marci contra Germanos expeditionem, ſed ad ſuperiorem huic proximam. *Caſaub.*

Triennio bellum poſtea cum Marcomannis.] Triennium in bello Marcomannico conſumpſiſſe Marcum ſcribit etiam Eutropius, non tamen hoc poſtremo, in quo & mortuus eſt, ſed illo priore, quo confecto cum filio Commodo triumphavit. *Salmaſ.*

4. *Et ſi anno uno ſuperfuiſſet, provincias ex his feciſſet.*] Dio idem, ſed non ita præciſe: Καὶ εἴγε πλεῖον ἐβεβιώκει, πάντα τὰ ἐκεῖ ἂν ἐκεχείρωτο. *Caſaub.*

5. *Ante biduum quàm expiraſſet.*] Sic pars librorum: alii, *expiraret:* quod etſi melius, haud ſcio tamen an & verius. nam illa ætas hæc duo tempora amavit confundere. *Idem.*

Ante biduum quam expiraſſet.] Melius ex Palatino legas: *ante biduum quam expiraret.* Salmaſ.

6. *Quàm exſpiraret.*] Sic etiam meus Palat. non *exſpiraſſet.* Grut.

7. *Dicitur oſtendiſſe ſententiam de filio eandem, quam Philippus de Alexandro.*] Videtur reſpicere ad dictum aliquod Philippi morientis de Alexandro: ſed non ita eſt: nam Philippum repentina mors ita oppreſſit, ut dicendi quicquam facultatem non haberet. Legimus igitur: *Oſtendiſſe ſententiam de filio non eandem quam Philippus de Alexandro.* Sapientiſſimus princeps cùm morti propinquus de filii moribus, qui, ut ſubjicit Capitolinus, turpem jam & cruentum ſe oſtentabat, cogitare cepiſſet, non abſtinuit quin ſuum de illo judicium amicis aperiret. Ait igitur illis Marcus: ea Commodum eſſe indole, iis moribus, ut non poſſit ipſe de eo ſperare, aut aliis ſpondere, quod olim Philippus de ſuo Alexandro verè præſagiſſet. *Caſaub.*

Dicitur oſtendiſſe ſententiam de filio eamdem, quam Philippus de Alexandro.] Sententia quam de filio Alexandro Philippus oſtendiſſe hoc loco dicitur, non alia poteſt eſſe, nam neque alia memoratur, quam illa qua dixit, *ὦ τέκνον Μακεδονία οὔ σε χωρεῖ* ſed nec omiſſam eſſe negationem, qua reſtituta locus planus & integer ſit futurus, facile vincam.

diſſe ſententiam de filio eandem quam Philippus de Alexandro, quum de hoc malè ſentiret, [1] addens [2] minimè ſe ægrè mortem ferre, filium ſuperſtitem relinquens. nam jam Commodus turpem ſe & cruentum oſtentabat. Mors 28
autem talis fuit: Quum ægrotare cœpiſſet, filium advocavit, atque ab eo primùm petiit ut belli reliquias non contemneret, ne videretur remp. prodere: & [3] quum filius ei reſpondiſſet, [4] cupere ſe primùm ſanitatem, [5] ut vellet, permiſit, [6] petens tamen [*] ut expectaret paucos dies, [†] aut ſimul

vincam. ait igitur Capitolinus eamdem de filio ſententiam oſtendiſſe Marcum moriturum, quam olim de Alexandro Philippus, ſed longè diverſa mente. Sequitur enim: *cum de illo male ſentiret.* Idem igitur de filio male ſentiens dixit, quod Philippus bene ſentiens de Alexandro. quo dicto ſignificabat Marcus, vix orbem Romanum ſuffecturum ejus vitiis, qui omnia, profuſa libidine, contaminatiſſimiſque moribus, perditurus eſſet. non video qui poſſit aliter hujus loci ſententia explicari. *Salmaſ.*

1. *Addens minimè ſe ægrè mortem ferre, filium ſuperſtitem relinquens.*] Vocem *mortem* quæ exciderat, reſtituimus è regio. ſed locus nondum bene habet. Scribo, *Addens minimè ſe ægrè mortem ferre, ſed quòd moreretur filium ſuperſtitem relinquens.* Quanto morientibus parentibus ſolatio eſſe ſolent liberi ſuperſtites; tantum doloris Marco afferebat Commodus ſuperſtes: quem provida mens illius pernitioſiſſimum Reip. futurum augurabatur. *Caſaub.*

Addens minime ſe ægre mortem ferre, filium ſuperſtitem relinquens.] Palatinus, & prima editio *mortem*, heic non agnoſcunt. nec ſane illa addita quicquam accedit huic loco perſpicuitatis, cujus hic eſſe debet ſenſus, ut non dicat Marcus minime ſe ægre mortem ferre, ſed illud ſolum, quod filium ſuperſtitem relinquat. Cui ſententiæ ut ratio conſtet, legendum ſit: *Addens ſe nimium ægre ferre, filium ſuperſtitem relinquens.* Et id confirmant poſt paulo ſequentia: *Fertur filium mori voluiſſe, quum talem videret futurum qualis extitit poſt ejus mortem.* Poſſet etiam nulla aut minima mutatione legi: *Addens minimo ſe ægre ferre, &c.* igitur, *minimo ægre ferre*, eſſet, ὀλίγȣ βαρέως φέρειν. utut eſt, non aliud hoc loco vult dicere Marcus, quam ſe ægre ferre, quod filium ſuperſtitem relinquat, quem mortuum videre præoptaſſet. *Salmaſ.*

2. *Minimè ſe ægrè mortem ferre, filium ſuperſtitem relinquens.*] Nihil variat hoc loco codex noſter, niſi quod accedat vulgatis, reſpuatque verbum *mortem.* Grut.

3. *Cùm filius ei reſpondiſſet, cupere ſe primùm ſanitatem.*] Sine cauſſa viri doctiſſimi hæc conati emendare: optimè enim habent. Victor alter Commodi reſponſum aliis verbis, ſed in eandem ſententiam, refert hoc modo: *Cùm in ſupremis moneretur à parente, attritos jam Barbaros ne permitteret vires recipere: reſpondit, Ab incolumi quamvis paullatim negotia perfici poſſe; à mortuo verò nihil.* Caſaub.

4. *Cupere ſe primum ſanitatem.*] Ita & Pal. Lipſio placebat *civitatem.* Grut.

5. *Ut vellet permiſit.*] *Ut vellet*, ex formula qua dicebant: *vellem ut velles.* Caſaub.

6. *Petens tamen ut expectaret paucos dies, aut ſimul proficiſceretur.*] Quæro quo ſenſu hæc dicantur, & quid ſibi velit quod petit Marcus? ut dicam quod ſentio, videtur Marcus cum ægrotare cœpiſſet, Romam revertendi conſilium

mul proficiſceretur. Deinde [1] abſtinuit cibo potuque, mori cupiens, auxitque morbum. Sexta die vocatis amicis, & [2] ridens res humanas, [3] mortem autem contemnens, ad amicos dixit, *Quid me fletis, & non magis de peſtilentia & communi morte cogitatis?* Et quum illi vellent recedere, ingemiſcens ait, *Si jam me dimittitis, vale vobis dico, vos præcedens.* [4] Et quum ab eo quæreretur cui filium commendaret, ille reſpondit, *Vobis, ſi dignus fuerit, & diis immortalibus.* Exercitus cognita mala valetudine, vehementiſſimè dolebant, quia illum unicè amabant. Septimo die gravatus eſt, & ſolum filium admiſit: quem ſtatim dimiſit [5] ne in eum mor-

cepiſſe, & filio auctorem fuiſſe ut maneret, & belli reliquias perſequeretur. quod cum nollet facere, petiit ut ſaltem dies paucos expectaret, nec ſimul proficiſceretur. ſecundum quam ſententiam legendum: *Ut paucos dies expectaret, haut ſimul proficiſceretur.* Nam ſæpe, *aut* pro *haud* vel *haut* veteres libri ſcriptum exhibent. atque hoc verum eſſe puto. nam petierat Marcus ægrotans, ut filius bellum incœptum conficeret, ſe mortuo. quod cum ille recuſaſſet, petiit ut non ſtatim poſt mortem ſuam proficiſceretur, ſed paucos dies ſaltem expectaret: ut ſic videretur rempublicam non prodere, qui poſt mortem patris, etiam aliquantulum contra barbaros ſubſiſteret, & voluntatem aliquam belli conficiendi præ ſe ferret. Et videtur Marcus de valetudine deſperaſſe, ſtatim atque ægrotare cœpit. *Salmaſ.*

* *Ut exſpectaret paucos dies, &c.*] Pal. quoque præ ſe fert illud *exſpectaſſet*, ſed, quomodo tamen minime ſcriptum ab auctore, arguit vel ſequens *proficiſceretur.* quod Lipſius noſter mutatum it in *proficiſcerentur.* Grut.

† *Aut ſimul proficiſceretur.*] *Simul*, hoc eſt, ſimul cum dicto, ſtatim, & nulla interpoſita mora. hoc perinde eſt ac ſi diceret infelix pater: Si meo uteris conſilio, fili, manebis, & ſuſceptum bellum hoc urgebis: ſin aliud cogitas, & ire vis te perditum, age, voluntati tuæ morem gere: nihil te moror. ſed quia ait auctor, habitum hoc colloquium cùm adhuc Marcus ægrotare cepiſſet, fortaſſe ſcribi ſit ſatius: *ut ſimul proficiſceretur.* Caſaub.

1. *Abſtinuit cibo potuque.*] Pal. *abſtinuit vi potuque*; quo quid velit, neſcio, *Grut.*

2. *Ridens res humanas.*] Non ridere, ſed rite ac ſuo pretio æſtimare res humanas ſolitus vir hic ſapientiſſimus. Hoc ille nos docet divinis illis ſuis libris. *Caſaub.*

3. *Mortem autem contemnens.*] Meliùs Marcus libro nono: Μὴ καταφρόνει θανάτου, ἀλλ' εὐαρέστει αὐτῷ. & vide ſis ſequentia. *Idem.*

4. *Et cùm ab eo quæreretur cui filium commendaret.*] Scilicet expectavit Marcus, ut alius eum paterni hujus officii ſui moneret. ſed lege Herodianum; cujus narratio conſtans & gravis, plus fidei meretur, quàm iſti ex diverſis ſcriptoribus conſuti centunculi. *Idem.*

5. *Ne in eum morbus tranſiret.*] Peſte igitur videtur abſumptus Marcus qui filium ideo dimittit ne in eum morbus tranſeat. etſi non id aperte tradant auctores; & Dio ſcribat etiam, non vi morbi quo tunc laborabat extinctum eſſe, ſed opera & ope medicorum, τῶν Κομόδῳ χαριζομένων. *Salmaſ.*

Ne in illum morbus tranſiret.] *Tranſire* verbum inſignite proprium de ejuſmodi

morbus tranſiret. Dimiſſo filio, caput operuit quaſi volens dormire: ſed noćte animam efflavit. [1] Fertur illum mori voluiſſe quum filium [2] talem videret futurum qualis extitit poſt ejus mortem, ne, ut ipſe dicebat, ſimilis
[3] Neroni, Caligulæ & Domitiano eſſet. Crimini ei datum 29
eſt quòd adulteros uxoris promoverit, [4] Tertullum & Utilium & Orphitum & Moderatum, ad varios honores: [5] quum Tertullum etiam prandentem cum uxore deprehenderit. de quo mimus in ſcena præſente Antonino dixit, quum ſtupidus nomen adulteri uxoris à ſervo quæreret, [6] & ille diceret *ter Tullus*, & adhuc ſtupidus quæreret, reſpondit ille, *Jam dixi ter*, *Tullus dicitur*. Et de hoc qui-

modi morbis contagioſis. unde & *tranſitio*, pro contagione. Ovidius:

Multaque corporibus tranſitione nocent.

Idem.

1. *Fertur illum mori voluiſſe.*] Regius, *Fertur filium mori voluiſſe, cùm eum talem videret futurum.* Placet ſententia: quæ evidentior futura, ſi ſcribas, *Fertur illum filium mori voluiſſe.* atque ita legit olim Robertus à Porta. Ex iis quæ antè dićta ſunt, nemo mirabitur Marcum optaſſe filio mortem, priuſquam illa patraret, quæ non temere ipſe metuebat. *Caſaub.*

Fertur illum mori voluiſſe quum filium.] Omnino reſtituenda Palatini Codicis ſcriptura: *Fertur filium mori voluiſſe, cum eum talem videret futurum.* Salmaſ.

Fertur filium mori voluiſſe, cùm eum talem, &c.] Exhibui lećtionem Pal. noſtri, quod firmaretur aućtoritate aliorum codd. ſcriptorum. Nam peſſimè prius cuſi; *Fertur illum mori voluiſſe, quàm filium talem videret.* Ut enim patres liberos bonos optant ſuperſtites, ſic iidem malunt ſupervivere liberis malis. De Auguſto Suetonius cap. 65. Videatur Quintilianus pater Declamatione CCCXLIV. *Grut.*

2. *Talem videret futurum qualis extitit.*] Idem Palatinus: *qui talis extitit. qui talis*, prò *qualis*. Salmaſ.

3. *Neroni, Caligulæ.*] Ita omnes libri: nec refert quòd alio ordine vixerunt. *Caſaub.*

4. *Tertullum & Utilium.*] A regio abeſt *&*. Lego cum illuſtriſſimo Scaligero, *Tertullum Tutilium.* Gens Tutilia ex hiſtoria & ſaxis nota. *Idem.*

Tertullum & Utilium.] Nuſquam ambigo quin legi debeat, *Tertullum*, & *Tutilium*, ſed cum *&* particula, quam omnes libri agnoſcunt, ut diverſi ſint iſti Tertullus & Tutilius. *Salmaſ.*

Tertullum & Utilium.] Pal. *Tertullum etutilium*, quo ipſo proximè acceditur ad Scaligeranam conjećturam *Tertullum Tutilium.* verùm enimverò cur iſti *Tertullo* addidit nomen familiæ, non etiam aliis? ſuſpicatus ſum olim, fuiſſe potius, *Tertullum, & Vitulum*; ut cognomen fuerit alicujus è familia *Voconiorum.* Grut.

5. *Cùm Tertullum etiam prandentem cum uxore deprehenderit.*] Temporibus illis certum flagitii argumentum habebatur, ſi quis cum Auguſta familiariùs ſe ageret, quàm reverentia domus aulicæ poſtulabat. *Caſaub.*

6. *Et ille diceret ter Tullus.*] Hoc eſt, Tullus, Tullus, Tullus. *Idem.*

Et ille diceret ter Tullus.] *Diceret* pro dixiſſet. *Salmaſ.*

quidem multa populus, [1] multa alii dixerunt, patientiam Antonini incuſantes. Ante tempus ſanè mortis priuſquam ad bellum Marcomannicum rediret, in Capitolio juravit, nullum ſenatorem ſe ſciente occiſum, [2] quum etiam [3] rebelles dixerit ſe ſervaturum fuiſſe, ſi ſciſſet. [4] Nihil enim magis & timuit & deprecatus eſt quàm avaritiæ famam: de qua ſe multis epiſtolis purgat. Dederunt ei vitio [5] quòd & fictus fuiſſet, nec tam ſimplex quàm videretur, aut quàm vel Pius vel Verus fuiſſet. [6] Dederunt etiam crimini [7] quòd aulicam arrogantiam confirmaverit [8] ſubmovendo amicos à ſocietate communi & à conviviis. Parentibus conſe-

1. *Multa etiam alii.*] Vox *etiam*, eſt à Pal. hactenus aliis edd. omiſſa. *Grut.*

2. *Quum etiam rebelles.*] Palatinus, *rebelliones*. *Rebellio*, ut notum eſt, & ἀπόστασιν & ἀποστάτην ſignificat. *Salmaſius.*

Quum etiam dixerit ſe ſervaturum fuiſſe ſi ſciſſet.] Ut de Caſſio quem ſervatum voluerat: ſed occiſus eſt inſcio Marco, quem quidem occiſum paſſus eſt, non occidi juſſit, ut ſupra dixit Capitolinus. *Idem.*

Cùm etiam rebelliones dixerit ſe ſervaturum.] Repræſentavi lectionem quæ erat in mſſ. aliorum, etiamque viſitur in Pal. noſtro. uſique ea voce ejus ſæculi ſcriptores haud ſemel, ut annotatum ab aliis. prius edebatur, *etiam rebelles*. Grut.

3. *Rebelles dixerit ſe ſervaturum fuiſſe.*] Lego cum principe editione, *rebelliones*. Caſaub.

4. *Nihil enim magis & timuit & deprecatus eſt, quàm avaritiæ famam.*] Αἰτιολογικὸν illud *enim*, eò ſpectat, quòd mali principes proſcriptionibus damnatorum amabant locupletari. Et *in largitionibus pecuniæ publicæ fuiſſe parciſſimum* antè dictum. Hinc igitur illa avaritiæ criminatio: quam optimus ſcriptor Dio tanta diligentia diluit. *Idem.*

5. *Quòd & fictus fuiſſet, nec tam ſimplex quàm videretur.*] Loquere tu Dio, & ſententiam tuam dice: Ὅτι οὐ προσποιητὸς, ἀλλ' ἐξ ἀρετῆς πάντα ἔπραττε πρόδηλον. Et ſtatim, Οὕτως ὡς ἀληθῶς ἀγαθὸς ἀνὴρ ἦν, καὶ οὐδὲν προσποιητὸν εἶχε. *Idem.*

6. *Dederunt etiam crimini quòd aulicam arrogantiam.*] Legitur in quibuſdam codicibus: *Dederunt etiam crimini quòd liberti multum potuere ſub eo verò:* ſed ſcribendum, *ſub eo & Vero*, ut alio loco ſuprà ſcriptum eſt. ubi cùm eadem verba habeantur, quid opus eadem hîc repetere? jure igitur ſunt extruſa ab hac ſede. *Idem.*

7. *Quòd aulicam arrogantiam confirmaverit.*] Eſt contrarium ejus quod in Pio dixit, *Imperatorium faſtigium ad ſummam civilitatem deduxit*. Idem.

8. *Summovendo amicos à ſocietate communi & à conviviis.*] Μονοφαγία, ut Athenæus obſervat, velut criminis loco ſolita quondam objici. Marcum verò pro ſe loquentem audiamus. Is cùm alia ſe à patre Pio doctum refert, tum imprimis τὴν κοινονοημοσύνην. propria Marco eſt vox illa. ſic autem appellat civilitatem, & virtutem illam, per quam cenſeri communi cum cæteris civibus jure æquo animo aliquis patitur. Herodianus vocat, τὸ μέτριον καὶ ἰσόμοιρον. Subjicit verò Antoninus, quaſi hanc vocem interpretans: Καὶ τὸ ἐφεῖσθαι τοῖς φίλοις μήτε συνδειπνεῖν αὐτῷ πάντως, μήτε συναποδημεῖν ἐπάναγκες. Didici, inquit, à parente, amicis

conſecrationem decrevit. Amicos parentum etiam mortuos ſtatuis ornavit. Suffragatoribus non citò credidit, ſed ſemper diu quæſivit quod erat verum. [1] Eniſa eſt Fabia ut Fauſtina mortua in ejus matrimonium coiret, ſed ille concubinam ſibi aſcivit procuratoris uxoris ſuæ filiam, [2] ne tot liberis ſuperduceret novercam.

[1] JULII

cis remittere & cœnandi mecum neceſſitatem, & unà mecum peregrinandi. Non igitur ut aulicam arrogantiam confirmaret, ut malè feriati quidam in animum induxerunt, ſolus eſitavit Marcus: ſed ut ſæpiùs convivandi moleſtia & ſe pariter, & amicos ſuos liberaret. *Idem.*

Submovendo amicos à ſocietate communi atque à conviviis.] Civiliſſimi & communiſſimi quique principes amicos ſemper ſuos conviviis adhibuere privatis & publicis. Capitolinus in Antonino Pio: *Convivia cum amicis & privata communicavit & publica.* Lampridius de Alexandro Severo: *Aliquos autem haberet quotidianos etiam non vocatos.* Quod etiam moris habuit Antoninus Pius, ut non ſolum publicis conviviis, ſed etiam privatis & quotidianis amicos adhiberet: quam conſuetudinem ſubmoviſſe arguitur heic Antoninus Marcus. quotidiani convivæ imperatorum, etiam non vocati aderant, & adeſſe quodammodo cogebantur, quod ſine illis eſſe non poſſet princeps. non tenuit autem hunc morem Marcus, ſed amicos liberabat hac neceſſitate veniendi & gratiam illis faciebat ſecum convivandi. nullos igitur habuit ejuſmodi quotidianos convivas Marcus qui de neceſſitate imperatorio convivio intereſſent & non vocati: nec ejuſmodi alios qui cogerentur *συναποδημεῖν*, & in comitatu eſſe principis. & *κοινονοημοσύνην* eleganter vocat modeſtam illam, moderatam, uſitatam & ordinariam, ut ita dicam, hominis mentem, quæ in commune quodammodo conſulit, nec omnia ad commodum ſuum refert, reſpectumque etiam habet eorum cum quibus verſatur, modeſte modiceque de ſe ſentiens. at contra inflati & ſuperbi omnes ſe ſibi tantum ſuiſque commodis natos arbitrantur, & præ ſe ceteros contemnunt & negligunt. & hi ſunt qui ſenſum communem non habere recte dici poſſunt. nam ita ſenſum communem accipit Juvenalis eodem plane ſenſu, quo Marcus *κοινονοημοσύνην*. lib. III. Sat. VIII.

Rarus enim ferme ſenſus communis in illa Fortuna, &c. Salmaſ.

1. *Eniſa eſt Fabia ut Fauſtina mortua in ejus matrimonium coiret.*] Hæc fuit Veri ſoror, auctore Capitolino in ejus vita. Videtur illa ipſa eſſe Lucii Ceionii Commodi filia quam voluerat Hadrianus Marco deſponderi. etſi unde illi fuerit nomen Fabiæ neſcimus. In Antoninorum ſtemmate reperiuntur aliquot Fadillæ. fortaſſe & hæc Fadia vero nomine fuit, non Fabia. *Caſaub.*

Eniſa eſt Fabia.] Sic quoque Palatinus; etſi non abhorream ab amiciſſimorum meorum conjectura, *Fadia.* Grut.

2. *Ne tot liberis ſuperduceret novercam.*] Κυρίως *ſuperducere* de noverca Donatus: *Phaſma nomen eſt fabulæ Menandri, in qua noverca ſuperducta eſt adoleſcenti.* ſic Græci ἐπάγεσθαι & ἐπεισάγειν. Vetus poëta, Ὃ παισὶν αὑτοῦ μητρυιὰν ἐπεισάγων. *Caſaub.*

1. Julii

JULII CAPITOLINI VERUS IMPERATOR AD DIOCLETIANUM AUG.

1 SCio pleroſque ita vitam Marci ac Veri, [2] literis atque hiſtoriæ dedicaſſe, [3] ut priorem Verum [4] intimatum legentibus darent, [5] non imperandi ſequuti ordinem, [1] ſed

1. JUlii Capitolini.] Etiam membranæ omnes vitæ hujus auctorem faciunt Capitolinum, non Spartianum: cui aſcribunt eædem patris hujus Veri Cæſaris vitam. Si quis tamen utrumque ſcriptum diligentius inter ſe comparet, inveniet cur ejus animo ſuſpicio oboriatur de fide librorum hac in parte. nihil enim ſimilius gemino hoc ſcripto. *Caſaub.*

Julii Capitolini.] Vix eſt ut mihi perſuaderi ſinam alius eſſe auctoris hanc vitam quam Spartiani. cujus ſententiæ fundum habeo vetera excerpta Spartiani. Quæ quidem excerpta, certum eſt, auctorem illorum quiſquis eſt, non ex hac ſarragine & colluvie ſcriptorum, ſed ex integris Spartiani ſcriptis collegiſſe. ille igitur excerptor hanc vitam Spartiano vindicat, ut & ſuperiores Marci & Antonini. *Salmaſ.*

2. *Literis atque hiſtoriæ dedicaſſe.*] Regius, *hiſtoria.* at *hiſtoriæ dedicare*, ut illa, hiſtoriæ tradere, conſecrare poſteritati. *Caſaub.*

Litteris atque hiſtoriæ dedicaſſe.] Ita Palatinus noſter, non *hiſtoriæ.* idem codex vitæ hujus auctorem adſeverat Capitolinum, non Spartianum. *Grut.*

3. *Ut priorem Verum intimandum legentibus darent.*] *Intimare*, ut rectè Gloſſarum auctor, eſt *γνωρίσαι*, & *ἐμφανίσαι*, cognoſcendum aliquid exhibere. quare ineptè locutus eſt auctor, ſi ita ſcripſit. nam quò illud *darent*? cujus verbi notio ineſt *τῷ intimare*, ut diximus. ideo etiam, optimus ille Gloſſographus, *intimare παριχνοῦ* interpretatur. neque aliter verbo *intimare* uſus Spartianus in vita Veri. Lego igitur, *intimandum legentibus putarent*: vel, *crederent.* ut ſtatim, *credidi celebrandum.* Caſaub.

Ut priorem Verum intimandum legentibus darent.] Legatur: *Priorem Verum intimatum legentibus darent. intimatum darent*, id eſt intimarent. ut *effectum dare* pro efficere, *impetratum dare*, pro impetrare. Duo verba ſunt ejuſdem notionis, intimare & inſinuare; utrumque enim *ἐμφανίζειν* vel *διδάσκειν* ſignificat. nam *intimare* eſt quaſi in intimo ponere vel intimum facere. ſic & *inſinuare*, eadem ratione dicitur: unde noſtrum, *enſeigner.* apud recentis enim Latinitatis magiſtros inſinuare eſt docere. Gloſſæ veteres: *intimare, γνωρίσαι, ἀνύσαι: ἐμφανίσαι, φανερῶσαι. Salmaſ.*

4. *Intimandum legentibus darent.*] Nihil ab hac divertit ſcriptura Palatinus. *Grut.*

5. *Non imperandi ſecuti ordinem.*] Ita veteres: alii *ſecutos*, nihilo deteriùs, & fortaſſe veriùs. *Caſaub.*

Non imperandi ſecuti ordinem.] Scribendum: *ſequutos.* nam refertur ad *pleroſque: ſcio pleroſque ita vitam Marci ac Veri litteris atque hiſtoriæ dedicaſſe, ut priorem Verum intimatum legentibus darent, non imperandi ſequutos ordinem, ſed vivendi.* Salmaſ.

Non

[1] ſed vivendi. Ego verò, quòd prior Marcus imperare cœpit, deinde Verus qui ſuperſtite periit Marco, priorem Marcum, dehinc Verum credidi celebrandum. Igitur [2] L. Ceionius Ælius Commodus Verus Antoninus, qui ex Adriani voluntate Ælius appellatus eſt; ex Antonini conjunctione Verus & Antoninus; [3] neque inter bonos, neque inter malos principes ponitur, quem conſtat [4] non inhorruiſſe vitiis, [5] nec abundaſſe virtutibus: vixiſſe deinde [6] non in ſuo libero principatu, ſed ſub Marco [7] in ſimili ac pari majeſtatis imperio. à cujus ſecta, laſcivia morum [8] & vitæ licentioris nimietate diſſenſit. [9] erat enim morum ſimplicium, & qui adum-

Non imperandi ſequutos ordinem ſed vivendi.] Ordinem vivendi dixit propterea quod illi priores vixiſſe intelligi debent, qui priores vita ſunt functi. ſuperſtes fuit Vero Marcus: poſt Verum igitur vixit. atque hic ordo eſt vivendi, quo in ordine prior eſt Marco Verus. *Idem.*

Non imperandi, ſecutos ordinem.] Sic erant à manu primâ in Palat. factumque deinde, *ſecuti ſunt ordinem*, quod & mihi quoque minus placet. *Grut.*

1. *Sed vivendi.*] Hoc eſt moriendi, ſive vitam finiendi. ita enim expoſuimus ad Spartianum in vita Hadriani: ubi ſimiliter *vita* pro morte ponitur. Macrinus apud Lampridium, *mihi non multum ſupereſſe videtur ad vitam*, hoc eſt, ad finem vitæ, ſive mortem. *Caſaub.*

2. *L. Ceionius Ælius Commodus Verus.*] Pro *Ælius*, in vita à Spartiano ſcripta, ſæpiùs legitur *Aurelius*. Idem.

3. *Neque inter bonos neque inter malos.*] Inter medios igitur ponendus Verus. Nam medios vocant iſti ſcriptores, qui nec boni nec mali fuere. *Salmaſ.*

4. *Non inhorruiſſe vitiis.*] Οὐκ ἀποθηριωθῆναι τῇ κακίᾳ. translatum ab apris & aliis feris, quæ tum maximè horripilantes ſurrigunt ſetas cùm maximè ad ſæviendum ſe parant. *Caſaub.*

5. *Nec abundaſſe virtutibus.*] Reg. *non abundaſſe*, elegantiùs. *Idem.*

6. *Non in libero principatu.*] Lege ex Pal. & vet. ed. Mediolanenſi, *non in ſuo libero principatu*. Salmaſ.

Non in libero principatu.] Palatinus amplius, *non in ſuo libero*, forſan rectè. *Grut.*

7. *In ſimili ac pari majeſtatis imperio.*] Meliùs dixiſſet, *in ſimilis ac paris imperii majeſtate*. nam ex imperio naſcitur majeſtas; non ex majeſtate imperium. *Caſaubonus.*

In ſimili ac pari majeſtatis imperio.] Legendum: *In ſimili ac paris majeſtatis imperio*. Simile & paris majeſtatis imperium eſt, duorum Auguſtorum, qui pari majeſtate regnant. *Salmaſ.*

8. *Et vitæ licentioris nimietate.*] Licentis ſive licentioſæ vitæ nulla eſt mediocritas. meliùs paullò pòſt, *licentia vitæ liberioris*. at *ſecta* eleganter pro moribus, ex M. Tullio. *Caſaub.*

9. *Erat enim morum ſimplicium, &c.*] Quò illud *enim*? hoc vult: per ſimplicitatem morum Veri factum, ut vitia ſua palàm faceret, cùm non minùs viveret incaute, quàm parum caſtè. *Idem.*

Erat enim morum ſimplicium, & qui adumbrare nihil poſſet.] Id eſt qui nec ſimulare poſſet, nec diſſimulare. de quâ, virtute ne an vitio, multa coacervavimus ad illud Taciti: *Nullam æque Tiberius, ut rebatur, ex virtutibus ſuis, quàm diſſimulationem diligebat.* Gruterus.

1. In

adumbrare nihil poſſet. Huic naturalis pater fuit L. Ælius Verus, qui ab Adriano adoptatus, primus, *Cæſar* eſt dictus, & [1] in eadem ſtatione conſtitutus periit. Avi ac proavi & item majores plurimi conſulares.[2] Natus eſt Lucius Romæ in prætura patris ſui, XVIII. Calend. Ianuarias, [3] die quo & Nero qui rerum potitus eſt. Origo ejus paterna pleraque
2 ex Hetruria fuit, materna ex Faventia. Hac proſapia genitus, patre ab Adriano adoptato, in familiam Æliam devenit: mortuoque patre Cæſare, [4] in Adriani familia remanſit. A quo Aurelio datus eſt adoptandus, quum ſibi ille Pium filium, [5] Marcum nepotem eſſe voluiſſet, poſteritati ſatis providens, & ea quidem lege ut filiam Pii Verus acciperet: quæ data eſt Marco idcirco quia hic ad hoc impar videbatur ætate,[6] ut in Marci vita expoſuimus. Duxit autem uxorem Marci filiam Lucillam: [7] educatus eſt in domo Tiberiana. [8] Audivit Scaurum grammaticum Latinum, Scauri filium, [9] qui grammaticus Adriani fuit: Græ-

1. *In eadem ſtatione conſtitutus periit.*] Abeſt à regio vox *conſtitutus*. Caſaubonus.

2. *Natus eſt Lucius Romæ in prætura patris ſui.*] Poſt adoptionem igitur patris ſui. nam ſcribit Spartianus: *Adoptatus Ælius Verus ab Hadriano eo tempore quo jam parum vigebat, & de ſucceſſore neceſſariò cogitabat, ſtatimque prætor factus.* Hoc verò falſum eſt, ſi rectè ſcribitur infrà vixiſſe hunc annis quadraginta duobus. Sequor verò Capitolinum: & Spartianum, qui Cæſarem Verum poſt adoptionem factum prætorem ſcribit, aut erraſſe puto, aut quod fortaſſe verius, eſſe corruptum. Planè ita cenſeo, ſcripſerat Spartianus *ſtatimque Proc. factus.* id eſt proconſul. imperiti homines ſcripſerunt *Prætor.* non puto futurum quemquam hiſtoriæ hujus peritum, qui emendationem iſtam non approbaturus ſit. *Idem.*

3. *Die quo & Nero.*] Suetonius, capite ſexto. *Idem.*

4. *In Hadriani familia remanſit.*] Spartianus, *Qui pereunte Ælio in familia ipſius Hadriani remanſerat.* Idem.

5. *Marcum nepotem eſſe voluiſſet.*] Si hiſtoriam ſpectes, nihil refert ſive *Marcum* hic legas, ſive *Verum*. qua de re ſatis diximus ad librum ſuperiorem. Sed poſtulat hujus loci ſententia ſcribi hîc *Verum.* Sequitur, *Verum pater ita in adoptionem Pii tranſire juſſerat, ut nepotem appellaret.* Idem.

6. *Ut in Marci vita expoſuimus.*] Vide quæ ibi obſervamus. locus eſt non longè ab initio libri. *Idem.*

7. *Educatus eſt in domo Tiberiana.*] Ibidem & Marcus: ut antè dictum. *Idem.*

8. *Audivit Scaurum Grammaticum.*] *Scaurinum* libri veteres præferunt. & ſane *Scaurinus* vocabatur Scauri illius nobiliſſimi Hadriani temporibus Grammatici filius. qui Scaurinus Scauri filius habuit & filium qui Scaurinus vocabatur, qui & Grammaticus & præceptor fuit Alexandri Severi. *Salmaſ.*

9. *Qui grammaticus Hadriani fuit.*] A. Gellius libro XI. cap. XV. *Caſaub.*

1. *Tele-*

Græços, [1] Telephum, [2] Hephæſtionem, Harpocrationem: rhetores Apollonium, Celerem Caninium, [3] Herodem Atticum: Latinum, Cornelium Frontonem: philoſophos, Apollonium & Sextum: hos omnes amavit unicè, [4] atque ab his invicem dilectus eſt; nec tamen ingenioſus ad literas. Amavit autem [5] in pueritia verſus facere, pòſt orationes: & melior quidem orator fuiſſe dicitur quàm poëta, imò (ut veriùs dicam) peior poëta quàm rhetor. Nec deſunt qui dicant eum fuiſſe adjutum ingenio amicorum, [6] atque ab aliis ei [7] illa ipſa qualiacunque ſunt ſcripta. Siquidem multos diſertos & eruditos ſemper ſecum habuiſſe dicitur. Educatorem habuit Nicomedem. Fuit [8] voluptuarius & nimis lætus, & omnibus deliciis, ludis, jocis [9] decenter aptiſſimus. [10] Poſt ſeptimum annum in familiam Aureliam traductus, Marci moribus & autoritate formatus eſt. Amavit venatus, palæſtras, & omnia exercitia

1. *Telephum, Hephæſtionem.*] Hic autem Telephus Grammaticus Pergamenus fuit, qui multa ſcripſit, quæ referuntur à Suida. *Salmaſ.*

2. *Hephæſtionem, Harpocrationem.*] Hephæſtion hic videtur ille eſſe Alexandrinus grammaticus, cujùs extat hodieque de re metrica elegans libellus. Harpocrationem quendam Suidas commemorat ſophiſtam Alexandrinum qui Ælius fuit dictus. eſt hic fortaſſe Veri præceptor: aut alter ille Valerius Harpocration, qui eruditum illum de dictionibus decem oratorum Athenienſium librum compoſuit. *Caſaub.*

3. *Herodem Atticum.*] Miſſus ad hunc fuit Verus, nec doctorem tantum ſed hoſpitem habuit Herodem: qua ex familiaritate & hoſpitii jure, in ſuſpicionem venit Herodes apud Marcum quaſi ſocius, conſcius, & particeps conſiliorum Veri & inſidiarum Marco paratarum. *Salmaſ.*

4. *Atque ab his invicem dilectus eſt, nec tamen ingenioſus ad litteras.*] Diſtingue: *Hos omnes amavit unice, atque ab his invicem dilectus eſt. Nec tamen ingenioſus ad litteras.* deeſt enim, *fuit.* *tamen* vero pro *autem* heic poſitum eſt. *Idem.*

5. *In pueritia verſus facere.*] Et præcipue tragicos, ſi Victori fides. *Idem.*

6. *Atque ab aliis ei illa qualiacunque ſint.*] *Illa ipſa qualicunque ſunt.* Palatinus & vetus editio. *Idem.*

7. *Illa qualiacunque ſunt.*] Extabant, ut apparet, temporibus Capitolini ſcripta Veri imperatoris: ſic enim loquitur, quaſi illa legerit. *Caſaub.*

8. *Voluptuarius & nimis lætus.*] *Voluptarius*, vet. ed. & ita ſæpe legas *voluptarium*, pro *voluptuarium*. Salmaſius.

9. *Decenter aptiſſimus.*] Sic apud Victorem: *procerus membra decenter.* Idem.

10. *Poſt ſeptimum annum in familiam Aureliam traductus.*] Poſt mortem patris ſui. atqui eo anno quo Verus Cæſar obiit, filius hic illius ſeptenni major fuit: novem minimùm annorum. mendoſe igitur notatus hic numerus. *Caſaubonus.*

1. Me-

citia juventutis. Fuitque privatus in domo imperatoria
3 viginti & tribus annis. Qua die togam virilem Verus accepit, Antoninus Pius ea occaſione qua patris templum dedicabat, populo liberalis fuit; [1] mediuſque inter Pium & Marcum idem reſedit, quum quæſtor populo munus daret. Poſt quæſturam ſtatim conſul eſt factus cum Sextilio Laterano: [2] interjectis annis, cum Marco fatre iterum factus eſt conſul. Diu autem & privatus fuit, & ea honorificentia caruit qua Marcus ornabatur. [3] Namque [4] in ſenatu ante quæſturam non ſedit: [5] neque in itinere cum patre, ſed cum præfecto prætorii vectus eſt: [6] nec aliud ei honorificentiæ adnomen adjunctum eſt quàm quòd Auguſti filius eſt appellatus. Fuit ſtudioſus etiam Circenſium haud aliter quàm gladiatorii muneris. Hic quum tantis deliciarum & luxuriæ quateretur erroribus, ab Antonino videtur ob hoc retentus, quòd eum pater ita in adoptionem Pii tranſire juſſerat, ut nepotem appellaret: cui, quantum videtur, fidem exhibuit, non amorem. Amavit tamen Antoninus Pius ſimplicitatem ingenii [7] puritatemque vivendi:

1. *Mediuſque inter Pium & Marcum idem reſedit, &c.*] Pone πλείω σιγμὴν ante hæc verba. diverſus eſt hic honor à præcedenti: non enim togam virilem ſimul ſumſit, & ludos quæſtor dedit. imò, ut videtur, ſatis ſerò quæſturam conſecutus eſt: nam conſulatus qui mox ei delatus, in annum incidit Pii decimum ſextum. *Idem.*

2. *Interjectis annis.*] Videtur numerus deeſſe. Scribo, *interjectis* VII. *annis.* Idem.

3. *Namque in ſenatu ante quæſturam non ſedit.*] Palat. abſque negatione. legendum; *Neque in ſenatu ante quæſturam ſedit: neque in itinere cum patre, ſed cum præfecto prætorii vectus eſt.* Salmaſius.

4. *In ſenatu ante quæſturam non ſedit.*] Quæſtura & ædilitas curulis velut januæ erant, per quas aditus cuivis patuit in ſenatum: in principum liberis id tempus non expectabatur: quod tamen hîc in Vero factum. *Caſaub.*

5. *Neque in itinere cum patre vectus eſt.*] Nam vehi cum principe magni honoris loco habitum. *Idem.*

6. *Nec aliud ei honorificentiæ ad nomen adjunctum eſt.*] Pro duabus vocibus *ad nomen*, ſcribendum junctim, & unico verbo, *adnomen. Adnomen* pro agnomen: ſic *adnoſcere* pro agnoſcere in his ipſis libris ſæpius nobis lectum. & *dinoſcere* in aliis pro *dignoſcere.* ait igitur nullo alio honorifico cognomine inſignitum eſſe Verum, quam quod diceretur Auguſti filius: non enim Cæſar dicebatur, ut ipſius pater ab Adriano adoptatus. nec enim Cæſar prius appellatus quam quum illum in ſocietatem imperii aſcivit Marcus. *Salmaſ.*

7. *Puritatemque vivendi.*] Καθαρότης: quæ jure inter virtutes cenſetur. *Caſaub.*

1. *Prin-*

vivendi: hortatuſque eſt ut imitaretur & fratrem. De-
functo Pio Marcus in eum omnia contulit, [1] principatu
etiam imperatoriæ poteſtatis indulto: ſibique conſortem
fecit, quum illi ſoli ſenatus detuliſſet imperium. Dato igi- 4
tur imperio & indulta tribunitia poteſtate, proconſula-
tus etiam honore delato, [2] *Verum* vocari præcepit, ſuum
in eum transferens nomen, quum antè *Commodus* vocare-
tur. [3] Lucius quidem Marco [4] vicem reddens ſuſcepit, ob-
ſequutus ut legatus proconſuli vel præſes imperatori;
[5] jam primùm quum Marcus pro ambobus ad milites eſt
loquu-

1. *Principatu etiam imperatoriæ poteſtatis indulto.*] Lege cum prima editione *participatu.* non ſemel ea menda commiſſa in his libris. *Idem.*

Principatu etiam imperatoriæ poteſtatis indulto.] Pal. & Mediolanenſis editio; *participatu*: & recte. *Salmaſ.*

Participatu etiam imperatoriæ.] Sic quoque Pal. nec non editio princeps; ſurrepſerat deinde, *principatu ejus.* minus rectè. *Grut.*

2. *Verum vocari præcepit, ſuum in eum transferens nomen.*] Idem ſupra dixit in vita Marci. *Salmaſ.*

3. *Lucius quidem Marco vicem reddens ſuſcepit.*] Totum locum ita concipimus: *Lucius quidem Marco vicem reddens, ſicuti par erat, obſequutus ut legatus proconſuli, vel præſes imperatori. Jam &c.* Eſt certum quod dicit Capitolinus: Verum per initia principatus ſui, proconſulem egiſſe potiùs quàm principem αὐτοκράτορα. *Caſaub.*

Lucius quidem Marco vicem reddens ſuſcepit obſecutus.] Palat. *ſi ſuſciperet.* ſenſu tali: Lucius tot & tam ingentium beneficiorum memor quæ in eum contulerat & congeſſerat Marcus, ut gratum ſe oſtenderet, minorem ſemper & inferiorem ſeſe Marco geſſit, quamvis in pari eſſet imperio: Quoties igitur Marcum ſuſciperet, ſic illi obſequebatur, ut proconſuli legatus ſolet, aut præſes imperatori. *ſi ſuſciperet*, eſt, cum ſuſciperet. Ea reverentia & illo obſequio ſuſcipere ſolebat Marcum Verus, quo imperatores à præſidibus, proconſules à legatis ſuſcipi mos eſt. *Salmaſ.*

4. *Vicem reddens ſuſcepit.*] Ita Regius codex. noſter Pal. *vicem reddens, ſi ſuſciperet, obſecutus*; quemadmodum retrò publicati. neutra lectio bona. ſuſpicabar olim; *vicem reddens, ſic ſuſpexit, & obſecutus*, &c. *Grut.*

5. *Jam primùm cùm Marcus pro ambobus ad milites eſt locutus, &c.*] Diſtinctio major ponenda ante *jam.* dixit modò Verum Marco obſecutum ut inferiorem, neque ut parem idem juris in Rep. ſibi uſurpaſſe. id nunc probare aggreditur. duo ejus argumenta vel fortaſſe & plura attulerat. ſed locus hodie inquinatiſſimus, & ut cenſeo mutilus. Scribe autem ex libris, *Jam primùm enim Marcus.* hoc ſolum rectè in antiquis: cætera æquè malè. primum quod affertur argumentum ei quod dicimus probando, planum certumque eſt: ait Marcum poſt initum à ſe & Vero imperium, ſuo fratriſque nomine milites eſſe allocutum. Allocutio militum proprium & peculiare jus fuit Auguſtorum: privato nec militem fas alloqui, nec in concionem prodire, aut ad ſenatum epiſtolam mittere: omnes autem privati præter principem. mater etiam imperatoris hoc jure caruit. *Caſaubonus.*

Jam primum quum Marcus.] Reſtitue & diſtingue cum Caſaubono: *Jam primum enim Marcus pro ambobus ad milites loquutus eſt.* Optima editio: *Jam*

loquutus [1] & pro conſenſus imperio [2] graviter ſe ad Marci mores egit. Ubi verò in Syriam profectus eſt, non ſolùm licentia vitæ liberioris, ſed etiam adulteriis & juventutis amoribus infamatus eſt. Siquidem tantæ luxuriæ fuiſſe dicitur, [3] ut etiam poſteaquam de Syria rediit, [4] popinam domi inſtitueret, ad quam [5] poſt convivium Marci divertebat, miniſtrantibus ſibi omni genere turpium perſonarum. [6] Fertur & nocte perpeti alea luſiſſe, quum in Syria concepiſſet id vitium: atque intantum vitiorum Cajanorum & Neronianorum ac Vitellianorum fuiſſe æmulum, [7] ut vagaretur nocte per tabernas ac lupanaria, [8] obtecto

primum eum. Ita etiam edi volebamus, quod neſcio quomodo ſumus obliti. *Salmaſ.*

Jam primum enim Marcus pro, &c.] Haud aliter quoque Pal. non ut ante vulgg. *id primum quam Marcus.* Grut.

1. *Et pro conſenſus imperio graviter ſe ad Marci mores egit.*] Prima editio: *& proconſulis imperio graviter.* Scribebam, *& in proconſulis*, vel *proconſulatus imperio graviter ſe Verus ad Marci mores egit.* Et erunt fortaſſe quibus hæc lectio arrideat. nos non dubitamus gravius hic latere ulcus. Quid multa? videtur Capitolinus tale quid ſcripſiſſe: *Et pro conſenſu in imperio [gratias egiſſe: ipſe autem in principio] graviter ſe ad Marci mores egit.* Satis conſtat novos imperatores antiquius nihil habuiſſe, ubi primum nacti eſſent imperium, quàm ut in ſenatum ſtatim, ac deinde in caſtra prætoria ſe conferrent, ut illic quidem patribus, hic verò militibus, quòd imperio ſuo conſenſiſſent, gratias agerent. Omnino enim illa *pro conſenſus imperio*, aliter quàm ut diximus emendanda non ſunt. Sic *conſentire imperio* dixit Gallicanus in Avidio Caſſio. Quod ſequitur de Veri moderatione in principio imperii,& reverentiâ Marco præſtita; non perſtitiſſe illum in eadem ſimulatione alter quoque locus declarat: ubi auctor: *Reverſus*, ait, *è Parthico bello minore circa fratrem cultu fuit.* Caſaub.

Et pro conſenſus imperio graviter ſe ad Marci mores egit.] Scribe: *Graviter ſe & ad Marci mores egit.* Suſpicor autem hæc non tantum vitioſa eſſe, ſed etiam aliquot verborum defectu laborare, ad quem explendum melioris exemplaris & integrioris ope opus ſit. *Salmaſ.*

Et pro conſenſus imperio.] Sic & Pal. locus minus ſanus. *Grut.*

2. *Graviter ſe, & ad Marci mores egit.*] Illud *&* manavit à Palatino, & profectò requiritur. *Idem.*

3. *Ut etiam poſteaquam de Syria rediit.*] Palatinus: *quam poſtea*, quæ tranſpoſitio elegantiæ eſt. ſic *quam prius*, pro priuſquam. *Salmaſ.*

4. *Popinam domi inſtitueret.*] *Inſtituerit.* Pal. *Idem.*

Popinam domi inſtituerit.] Prius erat *inſtitueret.* ſed alterum ſuggeſſere membranæ Palatinæ. *Grut.*

5. *Poſt convivium Marci divertebat.*] *Devertebat*, ſcriptum in prima editione. & ita melius ſcribi cenſeam. nam *de* Latina præpoſitio reſpondet Græcæ τῇ κατὰ. *Salmaſ.*

6. *Refertur & nocte perpeti alea luſiſſe.*] Pernoctem aleam vocat Juvenalis quæ perpeti nocte luditur. *Idem.*

7. *Ut vagaretur nocte per tabernas & lupanaria.*] Similia his Suetonius Nerone, cap. XXIV. *Caſaub.*

8. *Obtecto capite cucullione vulgari viatorio.*] In Heliogabalo: *Tectus cucullione mulio-*

tecto capite [1] cucullione vulgari viatorio, [2] & commiſſaretur cum triconibus, & committeret rixas, diſſimulans quis eſſet, [3] ſæpeque afflictum livida facie rediſſe, & in tabernis agnitum quum ſeſe abſconderet. [4] jaciebat & nummos in popinas maximos, [5] quibus calices frangeret. [6] Amavit & aurigas Praſino favens. [7] Gladiatorum etiam frequentiùs pugnas in convivio habuit, trahens cænam in noctem: & [8] in thoro convivali condormiens, ita ut levatus

mulionico ne agnoſceretur. Gloſſæ veteres: *cucullio*, *σκεπαςόν*. Latini *tegillum* pro eodem dixere. Feſtus *tegillum* parvum cuculliunculum interpretatur, de ſcirpo factum. *Salmaſ.*

1. *Cucullione.*] Laxè nimis Gloſſarum magiſter, *cucullio*, *σκέπαςον*. ſcribe *σκέπαςρον*. formam & uſum diſce ex Johanne Caſſiano libro primo, capite quarto, & aliis qui veterum monachorum habitum deſcripſerunt. *Caſaub.*

2. *Et commiſceretur cum triconibus.*] Sequor ſcripturam optimi libri Palatini, *Et comiſaretur cum triconibus*. tricones autem iſti, cum quibus comiſatum ibat Verus, ſunt nequam nebulones, nulli rei bonæ homines. Gloſſæ: *trico*, *ἀχρεῖος*, *ἔκλυτος*, *λαγγάζειν*. qui nihil igitur habent, quod agant, homines deſides & male feriati iſtoc nomine nuncupabantur, & langones & langi dicebantur. *Salmaſ.*

Et cum commiſceretur cum triconibus.] Palat. noſter & excerpta *comiſaretur*, emendatumque in altero *commeſſatur*. quod quis ferè probare poſſet, niſi alterum optimè heic conveniret. *Grut.*

3. *Sæpeque afflictum livida facie rediiſſe.*] *Afflictum* eſſet, in turba humi dejectum & [illegible]. ſed quod additur de livida facie, aliter legendum indicat. Lego, *ſæpeque à conflictu livida facie rediiſſe*. Caſaub.

Sæpeque adflictum livida facie rediiſſe.] Omnino verius puto: *ſæpeque efflictum livida facie rediiſſe*. *efflictum* id eſt percuſſum. Apulejus lib. III. *Retroflexum effligere lapide geſtit*. Ubi *effligere* lapide eſt percutere & verberare. *effligere* apud Plautum etiam legitur, ſed fere pro perdere & peſſumdare. Heic & apud Apulejum ſimpliciter pro ferire & percutere. ſic *cædes*, quæ apud veteres, pro occiſione & contrucidatione ſemper ſumi ſolet, recentis ævi ſcriptoribus uſurpari cœpit pro verberatione tantum, & pulſatione, quæ pugnis fit, & manibus. Ad illud Comici: *Iſtuc volo ergo ipſum experiri. Expreſſe oſtendit*, inquit, *pauperioris loquacem contumaciam uſque ad pericula cædis*. Hoc eſt, uſque ad verberum pericula. *Salmaſ.*

Sæpeque afflictum livida facie rediiſſe.] Pall. duo *efflictum*; quod alteri præpoſuerim. *Grut.*

4. *Jaciebat & nummos.*] Suetonius de Cajo, *Quin & nummos non mediocris ſummæ ſparſit in plebem*. Caſaub.

5. *Quibus calices frangeret.*] Similis *παιδιὰ* apud Græcos, de qua in Animadverſionibus ad Athenæum libro primo, capite XIV. *Idem.*

6. *Amavit & aurigas praſino favens.*] Cajanum hoc: nam de Caligula Suetonius, *Praſinæ factioni ita addictus & deditus, ut ſtaret in ſtabulo aſſiduè & maneret*. Etiam Commodus factioni praſinæ addictus ſic, ut praſinam ipſe indueret cùm circenſes in palatio ſibi exhibebat. *Idem.*

7. *Gladiatorum etiam frequentius pugnas in convivio habuit.*] *Gladiatore etiam frequentius pugnarum in convivio habuit*. Ita Pal. quod quid ſit ignoro. fortaſſe nullum hæret vitium in vulgata. *Salmaſ.*

8. *In thoro convivali.*] *Toro*. apage aſpirationem ab hac voce. *Caſaub.*

vatus cum ſtromatibus in cubiculum perferretur. [1] Somni fuit permodici, digeſtionis facillimæ. [2] Sed Marcus hæc omnia quaſi neſciens diſſimulabat rem, pudore illo ne reprehenderet fratrem. [3] Et notiſſimum ejus quidem [4] fertur tale convivium, [5] in quo primùm duodecim accubuiſſe dicitur, [6] quum ſit notiſſimum dictum de numero convivarum, [7] *Septem, convivium; novem verò, convitium.* donatos autem pueros decoros qui miniſtrabant ſingulis. [8] donatos etiam ſtructores & lances ſingulis quibuſque: [9] donata & viva animalia, vel cicurum vel ferarum

1. *Somni fuit permodici, digeſtionis facillimæ.*] Non enim ſemper qui plurimum edunt aut bibunt, plurimum & dormiunt. *Idem.*

2. *Sed Marcus hæc omnia quaſi neſciens, diſſimulabat rem, &c.*] Videbatur diſtinguendum & ſcribendum: *Sed Marcus hæc omnia, quaſi neſciens, diſſimulabat: retentus pudore illo, ne repr. fr.* Nunc muto nihil, refragantibus libris. ſic alibi, *metu illo.* Diſſimulationis verò hujus qua uſus Marcus, non ea fuit cauſſa vera, quam affert Capitolinus; ſed quòd nollet ſi quid fuit pudoris reſiduum in Vero, increpationibus ſuis id exhaurire. norat vir ſapientiſſimus, ſapientum id eſſe conſilium. *Idem.*

Sed Marcus hæc omnia quaſi neſciens diſſimulabat rem, pudore illo.] Legendum: *Sed Marcus hæc omnia, quaſi neſciens, diſſimulabat, pudore illo ne reprehenderet fratrem.* Salmaſ.

Sed Marcus hæc omnia quaſi neſciens diſſimulabat rem, pudore illo, &c.] Pal. noſter non habet illud *quaſi*, niſi inter lineas, à manu recentiſſima. idem loco vocis *rem*, exhibet. *r*. majuſculum cum ſuperjacente lineâ. *Grut.*

3. *Et notiſſimum ejus quidem fertur tale convivium.*] Palatinus initio habuit *fertale convivium.* quid? an quod confertim diſcubarent, nata vox *fertale*? alii examinabunt. *Idem.*

4. *Fertur tale convivium.*] Mendoſe in regio, *feriale convivium.* Caſaub.

5. *In quo primùm duodecim accubuiſſe dicitur.*] Puto Verum famoſiſſimam illam Octavii juvenis cœnam δωδεκάθεον æmulatum: cujus ſi veniſſet in mentem Capitolino hæc ſcribenti, abſtinuiſſet, credo, voce *primùm.* Idem.

6. *Cùm ſit notiſſimum dictum de numero convivarum.*] Videri poſſent voces tres à fine irrepſiſſe in contextum è margine; niſi ſcriptor iſte ſatis alioqui luxuriaret vocibus ſuperfluis. *Grut.*

7. *Septem convivium; novem verò convitium.*] Auſonius in Ephemeride:

Quinque advocavi: ſex enim convivium
Cum rege juſtum: ſi ſuper, convitium eſt.

Lege Aulum Gellium lib. XIII. cap. XI. *Caſaub.*

8. *Donatos autem pueros decoros, &c.*] Adi ad Athenæum, & Lampridium in Heliogabalo. *Idem.*

Donatos etiam ſtructores.] Eleganter, *ſtructores*, οἰκοδόμους δείπνων vocat Heſychius, qui Græce propria voce τραπεζοκόμοι dicebantur. *Salmaſ.*

9. *Donata & viva animalia vel cicurum vel ferarum avium.*] Pro, *Et cicurum & ferarum avium.* Sic infra: *Ceperunt equis aurei vel brabia poſtulari*, hoc eſt, aurei & brabia. Sed heic etiam obſervemus licet, genus mirificum locutionis; *Animalia ferarum avium & cicurum*, & *animalia quadrupedum.* Quis enim ſic loquitur? debuit enim: donatas aves feras & cicures vivas, & quadrupedes quarum cibi erant adpoſiti. nec de vitio tamen liceat ſuſpicari. Hoc igitur impu-

rum avium vel quadrupedum quorum cibi appoſiti erant. donatos etiam calices ſingulis per ſingulas potiones, murrhinos, [1] & cryſtallinos Alexandrinos, quoties bibitum eſt. data etiam aurea atque argentea pocula & gemmata. [2] Coronas quinetiam datas, lemniſcis aureis interpoſitis, & alieni temporis floribus. data & vaſa aurea cum unguentis ad ſpeciem alabaſtrorum. data & vehicula [3] cum mulabus ac mulionibus cum juncturis argenteis, ut ita de convivio redirent. [4] Omne autem convivium æſtimatum dicitur ſexagies centenis millibus H-S. Hoc convivium poſteaquam Marcus audivit, ingemuiſſe dicitur & doluiſſe publicum fatum. Poſt convivium luſum eſt teſſeris uſque ad lucem. Et hæc quidem poſt Parthicum bellum, ad quod eum miſiſſe dicitur Marcus, ne vel in urbe ante omnium oculos peccaret, vel ut parſimoniam peregrinatione addiſceret, vel ut timore bellico emendatior rediret, vel ut ſe imperatorem eſſe cognoſceret. Sed quantum profecerit, [5] cùm alia vita tum hæc

imputemus ſeculo & ſeculi ſcriptoribus, qui nec ipſi de ſe exigi volunt elegantiam aliquam aut ſcribendi venuſtatem, contenti ſi ſola hiſtoriæ veritate cenſeantur. *Idem.*

1. *Et cryſtallinos Alexandrinos ac quoties bibitum eſt.*] Cur addit, *& quoties bibitum eſt?* jam dixerat, *per ſingulas potiones*, quod idem eſt. Lege igitur hunc totum locum & diſtingue ſic: *Donatos etiam calices ſingulis per ſingulas potiones, myrrhinos & cryſtallinos Alexandrinos. data etiam aurea atque argentea pocula & gemmata.* Idem.

Et cryſtallinos Alexandrinos quoties libitum eſt.] Sic Pal. nam vulgati: *Alexandrinos, ac quoties.* Grut.

2. *Coronas quinetiam datas lemniſcis aureis interpoſitis.*] Coronæ enim fiebant ex foliis, quibus interponebantur aurei lemniſci: & ſic lauream triumphi concinnari ſolitam ſcribit eruditiſſimus & vetuſtiſſimus auctor Tertullianus, de Corona militis. *Salmaſ.*

3. *Cum mulabus ac mulionibus, cum juncturis argenteis.*] *Junctura* eſt qua junguntur mulæ carrucariæ, ut jumenta aut boves ad aratrum jugo. Fieri autem ſolitas ex argento & Ulpianus docet, qui juncturæ argenteæ facit mentionem in lege decimanona, Digeſtis, De auro, argento, mundo, &c. *Caſaub.*

Cum mulabus ac mulionibus, cum juncturis argenteis.] De juncturis nihil reliqui fecere quod notatu ſit dignum, viri eruditione præſtantes. *jungula* vocat auctor gloſſarum. ut enim à cingo, cingula: ſic à jungi, jungula: *jungla*, *λῶροι ζευκτικοὶ*, pro jungula. ut ungla pro ungula. *Salmaſ.*

4. *Omne autem convivium æſtimatum dicitur ſexagies centenis millibus ſeſtertiûm.*] Budæi æſtimatione, fiunt aurei quingenti ſupra centum & quinquaginta duo millia. nec mirabitur ſummæ hujus magnitudinem, qui Neronis aut Vitellii cœnas meminerit. *Caſaub.*

5. *Cùm alia vita.*] Hoc eſt, cætera vita, ſive

mul proficiſceretur. Deinde [1] abſtinuit cibo potuque, mori cupiens, auxitque morbum. Sexta die vocatis amicis, & [2] ridens res humanas, [3] mortem autem contemnens, ad amicos dixit, *Quid me fletis, & non magis de peſtilentia & communi morte cogitatis?* Et quum illi vellent recedere, ingemiſcens ait, *Si jam me dimittitis, vale vobis dico, vos præcedens.* [4] Et quum ab eo quæreretur cui filium commendaret, ille reſpondit, *Vobis, ſi dignus fuerit, & diis immortalibus.* Exercitus cognita mala valetudine, vehementiſſimè dolebant, quia illum unicè amabant. Septimo die gravatus eſt, & ſolum filium admiſit: quem ſtatim dimiſit [5] ne in eum mor-

cepiſſe, & filio auctorem fuiſſe ut maneret, & belli reliquias perſequeretur. quod cum nollet facere, petiit ut ſaltem dies paucos expectaret, nec ſimul proficiſceretur. ſecundum quam ſententiam legendum: *Ut paucos dies expectaret, haut ſimul proficiſceretur.* Nam ſæpe, *aut* pro *haud* vel *haut* veteres libri ſcriptum exhibent. atque hoc verum eſſe puto. nam petierat Marcus ægrotans, ut filius bellum incœptum conficeret, ſe mortuo. quod cum ille recuſaſſet, petiit ut non ſtatim poſt mortem ſuam proficiſceretur, ſed paucos dies ſaltem expectaret: ut ſic videretur rempublicam non prodere, qui poſt mortem patris, etiam aliquantulum contra barbaros ſubſiſteret, & voluntatem aliquam belli conficiendi præ ſe ferret. Et videtur Marcus de valetudine deſperaſſe, ſtatim atque ægrotare cæpit. *Salmaſ.*

* *Ut exſpectaret paucos dies, &c.*] Pal. quoque præ ſe fert illud *exſpectaſſet*, ſed, quomodo tamen minime ſcriptum ab auctore, arguit vel ſequens *proficiſceretur.* quod Lipſius noſter mutatum it in *proficiſcerentur.* Grut.

† *Aut ſimul proficiſceretur.*] *Simul*, hoc eſt, ſimul cum dicto, ſtatim, & nulla interpoſita mora. hoc perinde eſt ac ſi diceret infelix pater: Si meo uteris conſilio, fili, manebis, & ſuſceptum bellum hoc urgebis: ſin aliud cogitas, & ire vis te perditum, age, voluntati tuæ morem gere: nihil te moror. ſed quia ait auctor, habitum hoc colloquium cùm adhuc Marcus ægrotare cepiſſet, fortaſſe ſcribi ſit ſatius: *ut ſimul proficiſceretur.* Caſaub.

1. *Abſtinuit cibo potuque.*] Pal. *abſtinuit vi potuque*; quo quid velit, neſcio, *Grut.*

2. *Ridens res humanas.*] Non ridere, ſed rite ac ſuo pretio æſtimare res humanas ſolitus vir hic ſapientiſſimus. Hoc ille nos docet divinis illis ſuis libris. *Caſaub.*

3. *Mortem autem contemnens.*] Meliùs Marcus libro nono: *Μὴ καταφρόνει θανάτου, ἀλλ' εὐαρέστει αὐτῷ.* & vide ſis ſequentia. *Idem.*

4. *Et cùm ab eo quæreretur cui filium commendaret.*] Scilicet expectavit Marcus, ut alius eum paterni hujus officii ſui moneret. ſed lege Herodianum: cujus narratio conſtans & gravis, plus fidei meretur, quàm iſti ex diverſis ſcriptoribus conſuti centunculi. *Idem.*

5. *Ne in eum morbus tranſiret.*] Peſte igitur videtur abſumptus Marcus qui filium ideo dimittit ne in eum morbus tranſeat. etſi non id aperte tradant auctores; & Dio ſcribat etiam, non vi morbi quo tunc laborabat extinctum eſſe, ſed opera & ope medicorum, *τῷ Κομόδῳ χαριζομένων.* *Salmaſ.*

Ne in illum morbus tranſiret.] *Tranſire* verbum inſignite proprium de ejuſmodi

morbus tranſiret. Dimiſſo filio, caput operuit quaſi volens dormire: ſed nocte animam efflavit. [1] Fertur illum mori voluiſſe quum filium [2] talem videret futurum qualis extitit poſt ejus mortem, ne, ut ipſe dicebat, ſimilis [3] Neroni, Caligulæ & Domitiano eſſet. Crimini ei datum 29
eſt quòd adulteros uxoris promoverit, [4] Tertullum & Utilium & Orphitum & Moderatum, ad varios honores: [5] quum Tertullum etiam prandentem cum uxore deprehenderit. de quo mimus in ſcena præſente Antonino dixit, quum ſtupidus nomen adulteri uxoris à ſervo quæreret, [6] & ille diceret *ter Tullus*, & adhuc ſtupidus quæreret, reſpondit ille, *Jam dixi ter, Tullus dicitur*. Et de hoc

qui-

modi morbis contagioſis. unde & *tranſitio*, pro contagione. Ovidius:

Multaque corporibus tranſitione nocent.

Idem.

1. *Fertur illum mori voluiſſe.*] Regius, *Fertur filium mori voluiſſe, cùm eum talem videret futurum.* Placet ſententia: quæ evidentior futura, ſi ſcribas, *Fertur illum filium mori voluiſſe.* atque ita legit olim Robertus à Porta. Ex iis quæ antè dicta ſunt, nemo mirabitur Marcum optaſſe filio mortem, priuſquam illa patraret, quæ non temere ipſe metuebat. *Caſaub.*

Fertur illum mori voluiſſe quum filium.] Omnino reſtituenda Palatini Codicis ſcriptura: *Fertur filium mori voluiſſe, cum eum talem videret futurum.* Salmaſ.

Fertur filium mori voluiſſe, cùm eum talem, &c.] Exhibui lectionem Pal. noſtri, quod firmaretur auctoritate aliorum codd. ſcriptorum. Nam peſſimè prius cuſi; *Fertur illum mori voluiſſe, quàm filium talem videret.* Ut enim patres liberos bonos optant ſuperſtites, ſic iidem malunt ſupervivere liberis malis. De Auguſto Suetonius cap. 65. Videatur Quintilianus pater Declamatione CCCXLIV. *Grut.*

2. *Talem videret futurum qualis extitit.*] Idem Palatinus: *qui talis extitit. qui talis*, pro *qualis*. Salmaſ.

3. *Neroni, Caligulæ.*] Ita omnes libri: nec refert quòd alio ordine vixerunt. *Caſaub.*

4. *Tertullum & Utilium.*] A regio abeſt &. Lego cum illuſtriſſimo Scaligero, *Tertullum Tutilium.* Gens Tutilia ex hiſtoria & ſaxis nota. *Idem.*

Tertullum & Utilium.] Nuſquam ambigo quin legi debeat, *Tertullum*, & *Tutilium*, ſed cum & particula, quam omnes libri agnoſcunt, ut diverſi ſint iſti Tertullus & Tutilius. *Salmaſ.*

Tertullum & Utilium.] Pal. *Tertullum etutilium*, quo ipſo proximè acceditur ad Scaligeranam conjecturam *Tertullum Tutilium.* verùm enimverò cur iſti *Tertullo* addidit nomen familiæ, non etiam aliis? ſuſpicatus ſum olim, fuiſſe potius, *Tertullum, & Vitulum*; ut cognomen fuerit alicujus è familia *Voconiorum.* Grut.

5. *Cùm Tertullum etiam prandentem cum uxore deprehenderit.*] Temporibus illis certum flagitii argumentum habebatur, ſi quis cum Auguſta familiariùs ſe ageret, quàm reverentia domus aulicæ poſtulabat. *Caſaub.*

6. *Et ille diceret ter Tullus.*] Hoc eſt, Tullus, Tullus, Tullus. *Idem.*

Et ille diceret ter Tullus.] *Diceret* pro dixiſſet. *Salmaſ.*

quidem multa populus, [1] multa alii dixerunt, patientiam Antonini incuſantes. Ante tempus ſanè mortis priuſquam ad bellum Marcomannicum rediret, in Capitolio juravit, nullum ſenatorem ſe ſciente occiſum, [2] quum etiam [3] rebelles dixerit ſe ſervaturum fuiſſe, ſi ſciſſet. [4] Nihil enim magis & timuit & deprecatus eſt quàm avaritiæ famam: de qua ſe multis epiſtolis purgat. Dederunt ei vitio [5] quòd & fictus fuiſſet, nec tam ſimplex quàm videretur, aut quàm vel Pius vel Verus fuiſſet. [6] Dederunt etiam crimini [7] quòd aulicam arrogantiam confirmaverit [8] ſubmovendo amicos à ſocietate communi & à conviviis. Parentibus conſe-

1. *Multa etiam alii.*] Vox *etiam*, eſt à Pal. hactenus aliis edd. omiſſa. *Grut.*

2. *Quum etiam rebelles.*] Palatinus, *rebelliones.* *Rebellio*, ut notum eſt, & ἀπόστασιν & ἀποστάτην ſignificat. *Salmaſius.*

Quum etiam dixerit ſe ſervaturum fuiſſe ſi ſciſſet.] Ut de Caſſio quem ſervatum voluerat: ſed occiſus eſt inſcio Marco, quem quidem occiſum paſſus eſt, non occidi juſſit, ut ſupra dixit Capitolinus. *Idem.*

Cùm etiam rebelliones dixerit ſe ſervaturum.] Repræſentavi lectionem quæ erat in mſſ. aliorum, etiamque viſitur in Pal. noſtro. uſique ea voce ejus ſæculi ſcriptores haud ſemel, ut annotatum ab aliis. prius edebatur, *etiam rebelles.* Grut.

3. *Rebelles dixerit ſe ſervaturum fuiſſe.*] Lego cum principe editione, *rebelliones.* Caſaub.

4. *Nihil enim magis & timuit & deprecatus eſt, quàm avaritiæ famam.*] Αἰτιολογικὸν illud *enim*, eò ſpectat, quòd mali principes proſcriptionibus damnatorum amabant locupletari. Et *in largitionibus pecuniæ publicæ fuiſſe parciſſimum* antè dictum. Hinc igitur illa avaritiæ criminatio: quam optimus ſcriptor Dio tanta diligentia diluit. *Idem.*

5. *Quòd & fictus fuiſſet, nec tam ſimplex quàm videretur.*] Loquere tu Dio, & ſententiam tuam dice: Ὅτι οὐ προσποιητὸς, ἀλλ' ἐξ ἀρετῆς πάντα ἔπραττε πρόδηλον. Et ſtatim, Οὕτως ὡς ἀληθῶς ἀγαθὸς ἀνὴρ ἦν, καὶ οὐδὲν προσποιητὸν εἶχε. *Idem.*

6. *Dederunt etiam crimini quòd aulicam arrogantiam.*] Legitur in quibuſdam codicibus: *Dederunt etiam crimini quòd liberti multum potuere ſub eo verò:* ſed ſcribendum, *ſub eo & Vero*, ut alio loco ſuprà ſcriptum eſt. ubi cùm eadem verba habeantur, quid opus eadem hîc repetere? jure igitur ſunt extruſa ab hac ſede. *Idem.*

7. *Quòd aulicam arrogantiam confirmaverit.*] Eſt contrarium ejus quod in Pio dixit, *Imperatorium faſtigium ad ſummam civilitatem deduxit.* Idem.

8. *Summovendo amicos à ſocietate communi & à conviviis.*] Μονοφαγία, ut Athenæus obſervat, velut criminis loco ſolita quondam objici. Marcum verò pro ſe loquentem audiamus. Is cùm alia ſe à patre Pio doctum refert, tum imprimis τὴν κοινονοημοσύνην. propria Marco eſt vox illa. ſic autem appellat civilitatem, & virtutem illam, per quam cenſeri communi cum cæteris civibus jure æquo animo aliquis patitur. Herodianus vocat, τὸ μέτριον καὶ ἰσόμετρον. Subjicit verò Antoninus, quaſi hanc vocem interpretans: Καὶ τὸ ἐφεῖσθαι τοῖς φίλοις μήτε συνδειπνεῖν αὐτῷ πάντως, μήτε συναποδημεῖν ἐπάναγκες. Didici, inquit, à parente, amicis

conſecrationem decrevit. Amicos parentum etiam mortuos ſtatuis ornavit. Suffragatoribus non citò credidit, ſed ſemper diu quæſivit quod erat verum. [1] Eniſa eſt Fabia ut Fauſtina mortua in ejus matrimonium coiret, ſed ille concubinam ſibi aſcivit procuratoris uxoris ſuæ filiam, [2] ne tot liberis ſuperduceret novercam.

[1] JULII

cis remittere & cœnandi mecum neceſſitatem, & unà mecum peregrinandi. Non igitur ut aulicam arrogantiam confirmaret, ut malè feriati quidam in animum induxerunt, ſolus eſitavit Marcus: ſed ut ſæpiùs convivandi moleſtia & ſe pariter, & amicos ſuos liberaret. *Idem.*

Submovendo amicos à ſocietate communi atque à conviviis.] Civiliſſimi & communiſſimi quique principes amicos ſemper ſuos conviviis adhibuere privatis & publicis. Capitolinus in Antonino Pio: *Convivia cum amicis & privata communicavit & publica.* Lampridius de Alexandro Severo: *Aliquos autem haberet quotidianos etiam non vocatos.* Quod etiam moris habuit Antoninus Pius, ut non ſolum publicis conviviis, ſed etiam privatis & quotidianis amicos adhiberet: quam conſuetudinem ſubmoviſſe arguitur heic Antoninus Marcus. quotidiani convivæ imperatorum, etiam non vocati aderant, & adeſſe quodammodo cogebantur, quod ſine illis eſſe non poſſet princeps. non tenuit autem hunc morem Marcus, ſed amicos liberabat hac neceſſitate veniendi & gratiam illis faciebat ſecum convivandi. nullos igitur habuit ejuſmodi quotidianos convivas Marcus qui de neceſſitate imperatorio convivio intereſſent & non vocati: nec ejuſmodi alios qui cogerentur συναποδημεῖν, & in comitatu eſſe principis. & κοινονοημοσύνην eleganter vocat modeſtam illam, moderatam, uſitatam & ordinariam, ut ita dicam, hominis mentem, quæ in commune quodammodo conſulit, nec omnia ad commodum ſuum refert, reſpectumque etiam habet eorum cum quibus verſatur, modeſte modiceque de ſe ſentiens. at contra inflati & ſuperbi omnes ſe ſibi tantum ſuiſque commodis natos arbitrantur, & præ ſe ceteros contemnunt & negligunt. & hi ſunt qui ſenſum communem non habere recte dici poſſunt. nam ita ſenſum communem accipit Juvenalis eodem plane ſenſu, quo Marcus κοινονοημοσύνην. lib. III. Sat. VIII.

Rarus enim ferme ſenſus communis in illa Fortuna, &c. Salmaſ.

1. *Eniſa eſt Fabia ut Fauſtina mortua in ejus matrimonium coiret.*] Hæc fuit Veri ſoror, auctore Capitolino in ejus vita. Videtur illa ipſa eſſe Lucii Ceionii Commodi filia quam voluerat Hadrianus Marco deſponderi. etſi unde illi fuerit nomen Fabiæ neſcimus. In Antoninorum ſtemmate reperiuntur aliquot Fadillæ. fortaſſe & hæc Fadia vero nomine fuit, non Fabia *Caſaub.*

Eniſa eſt Fabia.] Sic quoque Palatinus; etſi non abhorream ab amiciſſimorum meorum conjectura, *Fadia.* Grut.

2. *Ne tot liberis ſuperduceret novercam.*] Κυρίως *ſuperducere* de noverca Donatus: *Phaſma nomen eſt fabulæ Menandri, in qua noverca ſuperducta eſt adoleſcenti.* ſic Græci ἐπήγαγε & ἐπεισήγαγε. Vetus poëta, Ὁ παισὶν αὐτοῦ μητρυιὰν ἐπεισάγων. *Caſaub.*

[1]JULII CAPITOLINI VERUS IMPERATOR AD DIOCLETIANUM AUG.

1 SCIO pleroſque ita vitam Marci ac Veri, [2] literis atque hiſtoriæ dedicaſſe, [3] ut priorem Verum [4] intimatum legentibus darent, [5] non imperandi ſequuti ordinem, [1] ſed

1. JULII CAPITOLINI.] Etiam membranæ omnes vitæ hujus auctorem faciunt Capitolinum, non Spartianum: cui aſcribunt eædem patris hujus Veri Cæſaris vitam. Si quis tamen utrumque ſcriptum diligentius inter ſe comparet, inveniet cur ejus animo ſuſpicio oboriatur de fide librorum hac in parte. nihil enim ſimilius gemino hoc ſcripto. *Caſaub.*

JULII CAPITOLINI.] Vix eſt ut mihi perſuaderi ſinam alius eſſe auctoris hanc vitam quam Spartiani. cujus ſententiæ fundum habeo vetera excerpta Spartiani. Quæ quidem excerpta, certum eſt, auctorem illorum quiſquis eſt, non ex hac farragine & colluvie ſcriptorum, ſed ex integris Spartiani ſcriptis collegiſſe. ille igitur excerptor hanc vitam Spartiano vindicat, ut & ſuperiores Marci & Antonini. *Salmaſ.*

2. *Literis atque hiſtoriæ dedicaſſe.*] Regius, *hiſtoria.* at *hiſtoriæ d:dicare*, ut illa, hiſtoriæ tradere, conſecrare poſteritati. *Caſaub.*

Litteris atque hiſtoriæ dedicaſſe.] Ita Palatinus noſter, non *hiſtoriæ.* idem codex vitæ hujus auctorem adſeverat Capitolinum, non Spartianum. *Grut.*

3. *Ut priorem Verum intimandum legentibus darent.*] *Intimare*, ut rectè Gloſſarum auctor, eſt γνωρίσαι, & ἐμφανίσαι, cognoſcendum aliquid exhibere. quare ineptè locutus eſt auctor, ſi ita ſcripſit. nam quò illud *darent*? cujus verbi notio ineſt τοῦ *intimare*, ut diximus. ideo etiam, optimus ille Gloſſographus, *intimare* παρέχω interpretatur. neque aliter verbo *intimare* uſus Spartianus in vita Veri. Lego igitur, *intimandum legentibus putarent*: vel, *crederent.* ut ſtatim, *credidi celebrandum.* Caſaub.

Ut priorem Verum intimandum legentibus darent.] Legatur: *Priorem Verum intimatum legentibus darent. intimatum darent*, id eſt intimarent. ut *effectum dare* pro efficere, *impetratum dare*, pro impetrare. Duo verba ſunt ejuſdem notionis, intimare & inſinuare; utrumque enim ἐμφανίζειν vel διδάσκειν ſignificat. nam *intimare* eſt quaſi in intimo ponere vel intimum facere. ſic & *inſinuare*, eadem ratione dicitur: unde noſtrum, *enſeigner.* apud recentis enim Latinitatis magiſtros inſinuare eſt docere. Gloſſæ veteres: *intimare*, γνωρίσαι, ἀνύσαι: ἐμφανίσαι, φανερῶσαι. *Salmaſ.*

4. *Intimandum legentibus darent.*] Nihil ab hac divertit ſcriptura Palatinus. *Grut.*

5. *Non imperandi ſecuti ordinem.*] Ita veteres: alii *ſecutos*, nihilo deteriùs, & fortaſſe veriùs. *Caſaub.*

Non imperandi ſecuti ordinem.] Scribendum: *ſequutos.* nam refertur ad *pleroſque*: *ſcio pleroſque ita vitam Marci ac Veri litteris atque hiſtoriæ dedicaſſe, ut priorem Verum intimatum legentibus darent, non imperandi ſequutos ordinem, ſed vivendi.* Salmaſ.

Non

[1] ſed vivendi. Ego verò, quòd prior Marcus imperare cœpit, deinde Verus qui ſuperſtite periit Marco, priorem Marcum, dehinc Verum credidi celebrandum. Igitur [2] L. Ceionius Ælius Commodus Verus Antoninus, qui ex Adriani voluntate Ælius appellatus eſt; ex Antonini conjunctione Verus & Antoninus; [3] neque inter bonos, neque inter malos principes ponitur, quem conſtat [4] non inhorruiſſe vitiis, [5] nec abundaſſe virtutibus: vixiſſe deinde [6] non in ſuo libero principatu, ſed ſub Marco [7] in ſimili ac pari majeſtatis imperio. à cujus ſecta, laſcivia morum [8] & vitæ licentioris nimietate diſſenſit. [9] erat enim morum ſimplicium, & qui adum-

Non imperandi ſequutos ordinem ſed vivendi.] Ordinem vivendi dixit propterea quod illi priores vixiſſe intelligi debent, qui priores vita ſunt functi. ſuperſtes fuit Vero Marcus: poſt Verum igitur vixit. atque hic ordo eſt vivendi, quo in ordine prior eſt Marco Verus. *Idem.*

Non imperandi, ſecutos ordinem.] Sic erant à manu primâ in Palat. factumque deinde, *ſecuti ſunt ordinem*, quod & mihi quoque minus placet. *Grut.*

1. *Sed vivendi.*] Hoc eſt moriendi, ſive vitam finiendi. ita enim expoſuimus ad Spartianum in vita Hadriani: ubi ſimiliter *vita* pro morte ponitur. Macrinus apud Lampridium, *mihi non multum ſupereſſe videtur ad vitam*, hoc eſt, ad finem vitæ, ſive mortem. *Caſaub.*

2. *L. Ceionius Ælius Commodus Verus.*] Pro *Ælius*, in vita à Spartiano ſcripta, ſæpiùs legitur *Aurelius*. Idem.

3. *Neque inter bonos neque inter malos.*] Inter medios igitur ponendus Verus. Nam medios vocant iſti ſcriptores, qui nec boni nec mali fuere. *Salmaſ.*

4. *Non inhorruiſſe vitiis.*] Οὐκ ἀποθηριωθῆναι τῇ κακίᾳ. tranſlatum ab apris & aliis feris, quæ tum maximè horripilantes ſurrigunt ſetas cùm maximè ad ſæviendum ſe parant. *Caſaub.*

5. *Nec abundaſſe virtutibus.*] Reg. *non abundaſſe*, elegantiùs. *Idem.*

6. *Non in libero principatu.*] Lege ex Pal. & vet. ed. Mediolanenſi, *non in ſuo libero principatu.* Salmaſ.

Non in libero principatu.] Palatinus amplius, *non in ſuo libero*, forſan rectè. *Grut.*

7. *In ſimili ac pari majeſtatis imperio.*] Meliùs dixiſſet, *in ſimilis ac paris imperii majeſtate.* nam ex imperio naſcitur majeſtas; non ex majeſtate imperium. *Caſaubonus.*

In ſimili ac pari majeſtatis imperio.] Legendum: *In ſimili ac paris majeſtatis imperio.* Simile & paris majeſtatis imperium eſt, duorum Auguſtorum, qui pari majeſtate regnant. *Salmaſ.*

8. *Et vitæ licentioris nimietate.*] Licentis ſive licentioſæ vitæ nulla eſt mediocritas. meliùs paullò pòſt, *licentia vitæ liberioris*. at *ſecta* eleganter pro moribus, ex M. Tullio. *Caſaub.*

9. *Erat enim morum ſimplicium, &c.*] Quò illud *enim*? hoc vult: per ſimplicitatem morum Veri factum, ut vitia ſua palàm faceret, cùm non minùs viveret incaute, quàm parum caſtè. *Idem.*

Erat enim morum ſimplicium, & qui adumbrare nihil poſſet.] Id eſt qui nec ſimulare poſſet, nec diſſimulare. de quâ, virtute ne an vitio, multa coacervavimus ad illud Taciti: *Nullam æque Tiberius, ut rebatur, ex virtutibus ſuis, quàm diſſimulationem diligebat.* Gruterus.

1. In

adumbrare nihil poſſet. Huic naturalis pater fuit L. Ælius Verus, qui ab Adriano adoptatus, primus, *Cæſar* eſt dictus, & [1] in eadem ſtatione conſtitutus periit. Avi ac proavi & item majores plurimi conſulares.[2] Natus eſt Lucius Romæ in prætura patris ſui, XVIII. Calend. Ianuarias,[3] die quo & Nero qui rerum potitus eſt. Origo ejus paterna pleraque
2 ex Hetruria fuit, materna ex Faventia. Hac proſapia genitus, patre ab Adriano adoptato, in familiam Æliam devenit: mortuoque patre Cæſare,[4] in Adriani familia remanſit. A quo Aurelio datus eſt adoptandus, quum ſibi ille Pium filium,[5] Marcum nepotem eſſe voluiſſet, poſteritati ſatis providens, & ea quidem lege ut filiam Pii Verus acciperet: quæ data eſt Marco idcirco quia hic ad hoc impar videbatur ætate,[6] ut in Marci vita expoſuimus. Duxit autem uxorem Marci filiam Lucillam:[7] educatus eſt in domo Tiberiana.[8] Audivit Scaurum grammaticum Latinum, Scauri filium,[9] qui grammaticus Adriani fuit: Græ-

1. *In eadem ſtatione conſtitutus periit.*] Abeſt à regio vox *conſtitutus.* Caſaubonus.

2. *Natus eſt Lucius Romæ in prætura patris ſui.*] Poſt adoptionem igitur patris ſui. nam ſcribit Spartianus: *Adoptatus Ælius Verus ab Hadriano eo tempore quo jam parum vigebat, & de ſucceſſore neceſſariò cogitabat, ſtatimque prætor factus.* Hoc verò falſum eſt, ſi rectè ſcribitur infrà vixiſſe hunc annis quadraginta duobus. Sequor verò Capitolinum: & Spartianum, qui Cæſarem Verum poſt adoptionem factum prætorem ſcribit, aut erraſſe puto, aut quod fortaſſe verius, eſſe corruptum. Planè ita cenſeo, ſcripſerat Spartianus *ſtatimque Proc. factus.* id eſt proconſul. imperiti homines ſcripſerunt *Prætor.* non puto futurum quemquam hiſtoriæ hujus peritum, qui emendationem iſtam non approbaturus ſit. *Idem.*

3. *Die quo & Nero.*] Suetonius, capite ſexto. *Idem.*

4. *In Hadriani familia remanſit.*] Spartianus, *Qui pereunte Ælio in familia ipſius Hadriani remanſerat.* Idem.

5. *Marcum nepotem eſſe voluiſſet.*] Si hiſtoriam ſpectes, nihil refert ſive *Marcum* hic legas, ſive *Verum.* qua de re ſatis diximus ad librum ſuperiorem. Sed poſtulat hujus loci ſententia ſcribi hic *Verum.* Sequitur, *Verum pater ita in adoptionem Pii tranſire juſſerat, ut nepotem appellaret.* Idem.

6. *Ut in Marci vita expoſuimus.*] Vide quæ ibi obſervamus. locus eſt non longè ab initio libri. *Idem.*

7. *Educatus eſt in domo Tiberiana.*] Ibidem & Marcus: ut antè dictum. *Idem.*

8. *Audivit Scaurum Grammaticum.*] *Scaurinum* libri veteres præferunt. & ſane *Scaurinus* vocabatur Scauri illius nobiliſſimi Hadriani temporibus Grammatici filius. qui Scaurinus Scauri filius habuit & filium qui Scaurinus vocabatur, qui & Grammaticus & præceptor fuit Alexandri Severi. *Salmaſ.*

9. *Qui grammaticus Hadriani fuit.*] A. Gellius libro XI. cap. XV. *Caſaub.*

1. Tele-

Græcos, [1] Telephum, [2] Hephæſtionem, Harpocrationem: rhetores Apollonium, Celerem Caninium, [3] Herodem Atticum: Latinum, Cornelium Frontonem: philoſophos, Apollonium & Sextum: hos omnes amavit unicè, [4] atque ab his invicem dilectus eſt; nec tamen ingenioſus ad literas. Amavit autem [5] in pueritia verſus facere, pòſt orationes: & melior quidem orator fuiſſe dicitur quàm poëta, imò (ut veriùs dicam) peior poëta quàm rhetor. Nec deſunt qui dicant eum fuiſſe adjutum ingenio amicorum, [6] atque ab aliis ei [7] illa ipſa qualiacunque ſunt ſcripta. Siquidem multos diſertos & eruditos ſemper ſecum habuiſſe dicitur. Educatorem habuit Nicomedem. Fuit [8] voluptuarius & nimis lætus, & omnibus deliciis, ludis, jocis [9] decenter aptiſſimus. [10] Poſt ſeptimum annum in familiam Aureliam traductus, Marci moribus & autoritate formatus eſt. Amavit venatus, palæſtras, & omnia exercitia

1. *Telephum, Hephæſtionem.*] Hic autem Telephus Grammaticus Pergamenus fuit, qui multa ſcripſit, quæ referuntur à Suida. *Salmaſ.*

2. *Hephæſtionem, Harpocrationem.*] Hephæſtion hic videtur ille eſſe Alexandrinus grammaticus, cujùs extat hodieque de re metrica elegans libellus. Harpocrationem quendam Suidas commemorat ſophiſtam Alexandrinum qui Ælius fuit dictus. eſt hic fortaſſe Veri præceptor: aut alter ille Valerius Harpocration, qui eruditum illum de dictionibus decem oratorum Athenienſium librum compoſuit. *Caſaub.*

3. *Herodem Atticum.*] Miſſus ad hunc fuit Verus, nec doctorem tantum ſed hoſpitem habuit Herodem: qua ex familiaritate & hoſpitii jure, in ſuſpicionem venit Herodes apud Marcum quaſi ſocius, conſcius, & particeps conſiliorum Veri & inſidiarum Marco paratarum. *Salmaſ.*

4. *Atque ab his invicem dilectus eſt, nec tamen ingenioſus ad litteras.*] Diſtingue: *Hos omnes amavit unice, atque ab his invicem dilectus eſt. Nec tamen ingenioſus ad litteras.* deeſt enim, *fuit. tamen* vero pro *autem* heic poſitum eſt. *Idem.*

5. *In pueritia verſus facere.*] Et præcipue tragicos, ſi Victori fides. *Idem.*

6. *Atque ab aliis ei illa qualiacunque ſint.*] *Illa ipſa qualicunque ſunt.* Palatinus & vetus editio. *Idem.*

7. *Illa qualiacunque ſunt.*] Extabant, ut apparet, temporibus Capitolini ſcripta Veri imperatoris: ſic enim loquitur, quaſi illa legerit. *Caſaub.*

8. *Voluptuarius & nimis lætus.*] *Voluptarius*, vet. ed. & ita ſæpe legas *voluptarium*, pro *voluptuarium*. Salmaſius.

9. *Decenter aptiſſimus.*] Sic apud Victorem: *procerus membra decenter.* Idem.

10. *Poſt ſeptimum annum in familiam Aureliam traductus.*] Poſt mortem patris ſui. atqui eo anno quo Verus Cæſar obiit, filius hic illius ſeptenni major fuit: novem minimùm annorum. mendoſe igitur notatus hic numerus. *Caſaubonus.*

1. Me-

citia juventutis. Fuitque privatus in domo imperatoria
3 viginti & tribus annis. Qua die togam virilem Verus accepit, Antoninus Pius ea occaſione qua patris templum dedicabat, populo liberalis fuit; [1] mediuſque inter Pium & Marcum idem reſedit, quum quæſtor populo munus daret. Poſt quæſturam ſtatim conſul eſt factus cum Sextilio Laterano: [2] interjectis annis, cum Marco fatre iterum factus eſt conſul. Diu autem & privatus fuit, & ea honorificentia caruit qua Marcus ornabatur. [3] Namque [4] in ſenatu ante quæſturam non ſedit: [5] neque in itinere cum patre, ſed cum præfecto prætorii vectus eſt: [6] nec aliud ei honorificentiæ adnomen adjunctum eſt quàm quòd Auguſti filius eſt appellatus. Fuit ſtudioſus etiam Circenſium haud aliter quàm gladiatorii muneris. Hic quum tantis deliciarum & luxuriæ quateretur erroribus, ab Antonino videtur ob hoc retentus, quòd eum pater ita in adoptionem Pii tranſire juſſerat, ut nepotem appellaret: cui, quantum videtur, fidem exhibuit, non amorem. Amavit tamen Antoninus Pius ſimplicitatem ingenii [7] puritatemque vivendi:

1. *Mediuſque inter Pium & Marcum idem reſedit, &c.*] Pone τελείαν στιγμὴν ante hæc verba. diverſus eſt hic honor à præcedenti: non enim togam virilem ſimul ſumſit, & ludos quæſtor dedit. imò, ut videtur, ſatis ſerò quæſturam conſecutus eſt: nam conſulatus qui mox ei delatus, in annum incidit Pii decimum ſextum. *Idem.*

2. *Interjectis annis.*] Videtur numerus deeſſe. Scribo, *interjectis* VII. *annis.* Idem.

3. *Namque in ſenatu ante quæſturam non ſedit.*] Palat. abſque negatione. legendum; *Neque in ſenatu ante quæſturam ſedit: neque in itinere cum patre, ſed cum præfecto prætorii vectus eſt.* Salmaſius.

4. *In ſenatu ante quæſturam non ſedit.*] Quæſtura & ædilitas curulis velut januæ erant, per quas aditus cuivis patuit in ſenatum: in principum liberis id tempus non expectabatur: quod tamen hìc in Vero factum. *Caſaub.*

5. *Neque in itinere cum patre vectus eſt.*] Nam vehi cum principe magni honoris loco habitum. *Idem.*

6. *Nec aliud ei honorificentiæ ad nomen adjunctum eſt.*] Pro duabus vocibus *ad nomen*, ſcribendum junctim, & unico verbo, *adnomen.* *Adnomen* pro agnomen: ſic *adnoſcere* pro agnoſcere in his ipſis libris ſæpius nobis lectum. & *dinoſcere* in aliis pro *dignoſcere.* ait igitur nullo alio honorifico cognomine inſignitum eſſe Verum, quam quod diceretur Auguſti filius: non enim Cæſar dicebatur, ut ipſius pater ab Adriano adoptatus. nec enim Cæſar prius appellatus quam quum illum in ſocietatem imperii aſcivit Marcus. *Salmaſ.*

7. *Puritatemque vivendi.*] Καθαρειότης: quæ jure inter virtutes cenſetur. *Caſaub.*

1. *Prin-*

vivendi: hortatuſque eſt ut imitaretur & fratrem. Defuncto Pio Marcus in eum omnia contulit, [1] principatu etiam imperatoriæ poteſtatis indulto: ſibique conſortem fecit, quum illi ſoli ſenatus detuliſſet imperium. Dato igi- 4
tur imperio & indulta tribunitia poteſtate, proconſulatus etiam honore delato, [2] *Verum* vocari præcepit, ſuum in eum transferens nomen, quum antè *Commodus* vocaretur. [3] Lucius quidem Marco [4] vicem reddens ſuſcepit, obſequutus ut legatus proconſuli vel præſes imperatori; [5] jam primùm quum Marcus pro ambobus ad milites eſt loquu-

1. *Principatu etiam imperatoriæ poteſtatis indulto.*] Lege cum prima editione *participatu.* non ſemel ea menda commiſſa in his libris. *Idem.*

Principatu etiam imperatoriæ poteſtatis indulto.] Pal. & Mediolanenſis editio; *participatu:* & recte. *Salmaſ.*

Participatu etiam imperatoriæ.] Sic quoque Pal. nec non editio princeps; ſurrepſerat deinde, *principatu ejus.* minus rectè. *Grut.*

2. *Verum vocari præcepit, ſuum in eum transferens nomen.*] Idem ſupra dixit in vita Marci. *Salmaſ.*

3. *Lucius quidem Marco vicem reddens ſuſcepit.*] Totum locum ita concipimus: *Lucius quidem Marco vicem reddens, ſicuti par erat, obſequutus ut legatus proconſuli, vel præſes imperatori. Jam &c.* Eſt certum quod dicit Capitolinus: Verum per initia principatus ſui, proconſulem egiſſe potiùs quàm principem *αὐτοκράτορα.* *Caſaub.*

Lucius quidem Marco vicem reddens ſuſcepit obſecutus.] Palat. *ſi ſuſciperet.* ſenſu tali: Lucius tot & tam ingentium beneficiorum memor quæ in eum contulerat & congeſſerat Marcus, ut gratum ſe oſtenderet, minorem ſemper & inferiorem ſeſe Marco geſſit, quamvis in pari eſſet imperio: Quoties igitur Marcum ſuſciperet, ſic illi obſequebatur, ut proconſuli legatus ſolet, aut præſes imperatori. *ſi ſuſciperet*, eſt, cum ſuſciperet. Ea reverentia & illo obſequio ſuſcipere ſolebat Marcum Verus, quo imperatores à præſidibus, proconſules à legatis ſuſcipi mos eſt. *Salmaſ.*

4. *Vicem reddens ſuſcepit.*] Ita Regius codex. noſter Pal. *vicem reddens, ſi ſuſciperet, obſecutus*; quemadmodum retrò publicati. neutra lectio bona. ſuſpicabar olim; *vicem reddens, ſic ſuſpexit, & obſecutus*, &c. *Grut.*

5. *Jam primùm cùm Marcus pro ambobus ad milites eſt locutus, &c.*] Diſtinctio major ponenda ante *jam.* dixit modò Verum Marco obſecutum ut inferiorem, neque ut parem idem juris in Rep. ſibi uſurpaſſe. id nunc probare aggreditur. duo ejus argumenta vel fortaſſe & plura attulerat. ſed locus hodie inquinatiſſimus, & ut cenſeo mutilus. Scribe autem ex libris, *Jam primùm enim Marcus.* hoc ſolum rectè in antiquis: cætera æquè malè. primum quod affertur argumentum ei quod dicimus probando, planum certumque eſt: ait Marcum poſt initum à ſe & Vero imperium, ſuo fratriſque nomine milites eſſe allocutum. Allocutio militum proprium & peculiare jus fuit Auguſtorum: privato nec militem fas alloqui, nec in concionem prodire, aut ad ſenatum epiſtolam mittere: omnes autem privati præter principem. mater etiam imperatoris hoc jure caruit. *Caſaubonus.*

Jam primum quum Marcus.] Reſtitue & diſtingue cum Caſaubono: *Jam primum enim Marcus pro ambobus ad milites loquutus eſt.* Optima editio: *Jam primum*

loquutus [1] & pro conſenſus imperio [2] graviter ſe ad Marci mores egit. Ubi verò in Syriam profectus eſt, non ſolùm licentia vitæ liberioris, ſed etiam adulteriis & juventutis amoribus infamatus eſt. Siquidem tantæ luxuriæ fuiſſe dicitur, [3] ut etiam poſteaquam de Syria rediit, [4] popinam domi inſtitueret, ad quam [5] poſt convivium Marci divertebat, miniſtrantibus ſibi omni genere turpium perſonarum. [6] Fertur & nocte perpeti alea luſiſſe, quum in Syria concepiſſet id vitium: atque intantum vitiorum Cajanorum & Neronianorum ac Vitellianorum fuiſſe æmulum, [7] ut vagaretur nocte per tabernas ac lupanaria, [8] obtecto

primum eum. Ita etiam edi volebamus, quod neſcio quomodo ſumus obliti. *Salmaſ.*

Jam primum enim Marcus pro, &c.] Haud aliter quoque Pal. non ut ante vulgg. *id primum quum Marcus.* Grut.

1. *Et pro conſenſus imperio graviter ſe ad Marci mores egit.*] Prima editio: *& proconſulis imperio graviter.* Scribebam, *& in proconſulis*, vel *proconſulatus imperio graviter ſe Verus ad Marci mores egit.* Et erunt fortaſſe quibus hæc lectio arrideat. nos non dubitamus gravius hic latere ulcus. Quid multa? videtur Capitolinus tale quid ſcripſiſſe: *Et pro conſenſu in imperio [gratias egiſſe: ipſe autem in principio] graviter ſe ad Marci mores egit.* Satis conſtat novos imperatores antiquius nihil habuiſſe, ubi primum nacti eſſent imperium, quàm ut in ſenatum ſtatim, ac deinde in caſtra prætoria ſe conferrent, ut illic quidem patribus, hîc verò militibus, quòd imperio ſuo conſenſiſſent, gratias agerent. Omnino enim illa *pro conſenſus imperio*, aliter quàm ut diximus emendanda non ſunt. Sic *conſentire imperio* dixit Gallicanus in Avidio Caſſio. Quod ſequitur de Veri moderatione in principio imperii, & reverentiâ Marco præſtita; non perſtitiſſe illum in eadem ſimulatione alter quoque locus declarat: ubi auctor: *Reverſus*, ait, *è Parthico bello minore circa fratrem cultu fuit.* Caſaub.

Et pro conſenſus imperio graviter ſe ad Marci mores egit.] Scribe: *Graviter ſe & ad Marci mores egit.* Suſpicor autem hæc non tantum vitioſa eſſe, ſed etiam aliquot verborum defectu laborare, ad quem explendum melioris exemplaris & integrioris ope opus ſit. *Salmaſ.*

Et pro conſenſus imperio.] Sic & Pal. locus minus ſanus. *Grut.*

2. *Graviter ſe, & ad Marci mores egit.*] Illud *&* manavit à Palatino, & profectò requiritur. *Idem.*

3. *Ut etiam poſteaquam de Syria rediit.*] Palatinus: *quam poſtea*, quæ tranſpoſitio elegantiæ eſt. ſic *quam prius*, pro priuſquam. *Salmaſ.*

4. *Popinam domi inſtitueret.*] *Inſtituerit.* Pal. *Idem.*

Popinam domi inſtituerit.] Prius erat *inſtitueret.* ſed alterum ſuggeſſere membranæ Palatinæ. *Grut.*

5. *Poſt convivium Marci divertebat.*] *Devertebat*, ſcriptum in prima editione. & ita melius ſcribi cenſeam. nam *de* Latina præpoſitio reſpondet Græcæ τῇ κατὰ. *Salmaſ.*

6. *Refertur & nocte perpeti alea luſiſſe.*] Pernoctem aleam vocat Juvenalis quæ perpeti nocte luditur. *Idem.*

7. *Ut vagaretur nocte per tabernas & lupanaria.*] Similia his Suetonius Nerone, cap. XXIV. *Caſaub.*

8. *Obtecto capite cucullione vulgari viatorio.*] In Heliogabalo: *Tectus cucullione mulio-*

tecto capite [1] cucullione vulgari viatorio, [2] & commiſſaretur cum triconibus, & committeret rixas, diſſimulans quis eſſet, [3] ſæpeque afflictum livida facie rediſſe, & in tabernis agnitum quum ſeſe abſconderet. [4] jaciebat & nummos in popinas maximos, [5] quibus calices frangeret. [6] Amavit & aurigas Praſino favens. [7] Gladiatorum etiam frequentiùs pugnas in convivio habuit, trahens cænam in noctem: & [8] in thoro convivali condormiens, ita ut levatus

mulionico ne agnoſceretur. Gloſſæ veteres: *cuculio*, *σκεπαςόν*. Latini *tegillum* pro eodem dixere. Feſtus *tegillum* parvum cuculliunculum interpretatur, de ſcirpo factum. *Salmaſ.*

1. *Cucullione.*] Laxè nimis Gloſſarum magiſter, *cucullio*, *σκέπαςρον*. ſcribe *σκέπαςρον*. formam & uſum diſce ex Johanne Caſſiano libro primo, capite quarto, & aliis qui veterum monachorum habitum deſcripſerunt. *Caſaub.*

2. *Et commiſceretur cum triconibus.*] Sequor ſcripturam optimi libri Palatini, *Et comiſaretur cum triconibus.* tricones autem iſti, cum quibus comiſatum ibat Verus, ſunt nequam nebulones, nulli rei bonæ homines. Gloſſæ: *trico*, *ἀχρεῖος*, *ἔκλυτος*, *λαγγάων*. qui nihil igitur habent, quod agant, homines deſides & male feriati iſtoc nomine nuncupabantur, & langones & langi dicebantur. *Salmaſ.*

Et cum commiſceretur cum triconibus.] Palat. noſter & excerpta *comiſaretur*, emendatumque in altero *commeſſatur.* quod quis ferè probare poſſet, niſi alterum optimè heic conveniret. *Grut.*

3. *Sæpeque afflictum livida facie rediiſſe.*] *Afflictum* eſſet, in turba humi dejectum & *συγκονδυλισθέντα*. ſed quod additur de livida facie, aliter legendum indicat. Lego, *ſæpeque à conflictu livida facie rediiſſe.* Caſaub.

Sæpeque adflictum livida facie rediiſſe.] Omnino verius puto: *ſæpeque efflictum livida facie rediiſſe.* *efflictum* id eſt percuſſum. Apulejus lib. III. *Retroflexum effligere lapide geſtit.* Ubi *effligere* lapide eſt percutere & verberare. *effligere* apud Plautum etiam legitur, ſed fere pro perdere & peſſumdare. Heic & apud Apulejum ſimpliciter pro ferire & percutere. ſic *cædes*, quæ apud veteres, pro occiſione & contrucidatione ſemper ſumi ſolet, recentis ævi ſcriptoribus uſurpari cœpit pro verberatione tantum, & pulſatione, quæ pugnis fit, & manibus. Ad illud Comici: *Iſtuc volo ergo ipſum experiri. Expreſſe oſtendit*, inquit, *pauperioris loquacem contumaciam uſque ad pericula cædis.* Hoc eſt, uſque ad verberum pericula. *Salmaſ.*

Sæpeque afflictum livida facie rediiſſe.] Pall. duo *efflictum*; quod alteri præpoſuerim. *Grut.*

4. *Jaciebat & nummos.*] Suetonius de Cajo, *Quin & nummos non mediocris ſummæ ſparſit in plebem.* Caſaub.

5. *Quibus calices frangeret.*] Similis *παιδιὰ* apud Græcos, de qua in Animadverſionibus ad Athenæum libro primo, capite XIV. *Idem.*

6. *Amavit & aurigas praſino favens.*] Cajanum hoc: nam de Caligula Suetonius, *Praſinæ factioni ita addictus & deditus, ut ſtaret in ſtabulo aſſiduè & maneret.* Etiam Commodus factioni praſinæ addictus ſic, ut praſinam ipſe indueret cùm circenſes in palatio ſibi exhibebat. *Idem.*

7. *Gladiatorum etiam frequentius pugnas in convivio habuit.*] *Gladiatore etiam frequentius pugnarum in convivio habuit.* Ita Pal. quod quid ſit ignoro. fortaſſe nullum hæret vitium in vulgata. *Salmaſ.*

8. *In thoro convivali.*] *Toro.* apage aſpirationem ab hac voce. *Caſaub.*

vatus cum ſtromatibus in cubiculum perferretur. [1] Somni fuit permodici, digeſtionis facillimæ. [2] Sed Marcus hæc omnia quaſi neſciens diſſimulabat rem, pudore illo ne reprehenderet fratrem. [3] Et notiſſimum ejus quidem [4] fertur tale convivium, [5] in quo primùm duodecim accubuiſſe dicitur, [6] quum ſit notiſſimum dictum de numero convivarum, [7] *Septem, convivium; novem verò, convitium.* donatos autem pueros decoros qui miniſtrabant ſingulis. [8] donatos etiam ſtructores & lances ſingulis quibuſque: [9] donata & viva animalia, vel cicurum vel ferarum

1. *Somni fuit permodici, digeſtionis facillimæ.*] Non enim ſemper qui plurimum edunt aut bibunt, plurimum & dormiunt. *Idem.*

2. *Sed Marcus hæc omnia quaſi neſciens, diſsimulabat rem, &c.*] Videbatur diſtinguendum & ſcribendum: *Sed Marcus hæc omnia, quaſi neſciens, diſsimulabat: retentus pudore illo, ne repr. fr.* Nunc muto nihil, refragantibus libris. ſic alibi, *metu illo.* Diſſimulationis verò hujus qua uſus Marcus, non ea fuit cauſſa vera, quam affert Capitolinus; ſed quòd nollet ſi quid fuit pudoris reſiduum in Vero, increpationibus ſuis id exhaurire. norat vir ſapientiſſimus, ſapientum id eſſe conſilium. *Idem.*

Sed Marcus hæc omnia quaſi neſciens diſsimulabat rem, pudore illo.] Legendum: *Sed Marcus hæc omnia, quaſi neſciens, diſsimulabat, pudore illo ne reprehenderet fratrem.* Salmaſ.

Sed Marcus hæc omnia quaſi neſciens diſsimulabat rem, pudore illo, &c.] Pal. noſter non habet illud *quaſi*, niſi inter lineas, à manu recentiſſima. idem loco vocis *rem*, exhibet. R. majuſculum cum ſuperjacente lineâ. *Grut.*

3. *Et notiſsimum ejus quidem fertur tale convivium.*] Palatinus initio habuit *fertale convivium.* quid? an quod confertim diſcubarent, nata vox *fertale*? alii examinabunt. *Idem.*

4. *Fertur tale convivium.*] Mendoſe in regio, *feriale convivium.* Caſaub.

5. *In quo primùm duodecim accubuiſſe dicitur.*] Puto Verum famoſiſſimam illam Octavii juvenis cœnam δωδεκάθεον æmulatum: cujus ſi veniſſet in mentem Capitolino hæc ſcribenti, abſtinuiſſet, credo, voce *primùm.* Idem.

6. *Cùm ſit notiſsimum dictum de numero convivarum.*] Videri poſſent voces tres à fine irrepſiſſe in contextum è margine; niſi ſcriptor iſte ſatis alioqui luxuriaret vocibus ſuperfluis. *Grut.*

7. *Septem convivium; novem verò convitium.*] Auſonius in Ephemeride:

Quinque advocavi: ſex enim convivium
Cum rege juſtum: ſi ſuper, convitium eſt.

Lege Aulum Gellium lib. XIII. cap. XI. *Caſaub.*

8. *Donatos autem pueros decoros, &c.*] Adi ad Athenæum, & Lampridium in Heliogabalo. *Idem.*

Donatos etiam ſtructores.] Eleganter, *ſtructores*, οἰκοδόμους δείπνων vocat Heſychius, qui Græce propria voce τραπεζοκόμοι dicebantur. *Salmaſ.*

9. *Donata & viva animalia vel cicurum vel ferarum avium.*] Pro, *Et cicurum & ferarum avium.* Sic infra: *Ceperunt equis aurei vel brabia poſtulari*, hoc eſt, aurei & brabia. Sed heic etiam obſervemus licet, genus mirificum locutionis; *Animalia ferarum avium & cicurum*, & *animalia quadrupedum.* Quis enim ſic loquitur? debuit enim: donatas aves feras & cicures vivas, & quadrupedes quarum cibi erant adpoſiti. nec de vitio tamen liceat ſuſpicari. Hoc igitur impu-

rum avium vel quadrupedum quorum cibi appoſiti erant. donatos etiam calices ſingulis per ſingulas potiones, murrhinos, [1] & cryſtallinos Alexandrinos, quoties bibitum eſt. data etiam aurea atque argentea pocula & gemmata. [2] Coronas quinetiam datas, lemniſcis aureis interpoſitis, & alieni temporis floribus. data & vaſa aurea cum unguentis ad ſpeciem alabaſtrorum. data & vehicula [3] cum mulabus ac mulionibus cum juncturis argenteis, ut ita de convivio redirent. [4] Omne autem convivium æſtimatum dicitur ſexagies centenis millibus H-S. Hoc convivium poſteaquam Marcus audivit, ingemuiſſe dicitur & doluiſſe publicum fatum. Poſt convivium luſum eſt teſſeris uſque ad lucem. Et hæc quidem poſt Parthicum bellum, ad quod eum miſiſſe dicitur Marcus, ne vel in urbe ante omnium oculos peccaret, vel ut parſimoniam peregrinatione addiſceret, vel ut timore bellico emendatior rediret, vel ut ſe imperatorem eſſe cognoſceret. Sed quantum profecerit, [5] cùm alia vita tum hæc

imputemus ſeculo & ſeculi ſcriptoribus, qui nec ipſi de ſe exigi volunt elegantiam aliquam aut ſcribendi venuſtatem, contenti ſi ſola hiſtoriæ veritate cenſeantur. *Idem.*

1. *Et cryſtallinos Alexandrinos ac quoties bibitum eſt.*] Cur addit, *& quoties bibitum eſt?* jam dixerat, *per ſingulas potiones*, quod idem eſt. Lege igitur hunc totum locum & diſtingue ſic: *Donatos etiam calices ſingulis per ſingulas potiones, myrrhinos & cryſtallinos Alexandrinos. data etiam aurea atque argentea pocula & gemmata.* Idem.

Et cryſtallinos Alexandrinos quoties bibitum eſt.] Sic Pal. nam vulgati: *Alexandrinos, ac quoties.* Grut.

2. *Coronas quinetiam datas lemniſcis aureis interpoſitis.*] Coronæ enim fiebant ex foliis, quibus interponebantur aurei lemniſci: & ſic lauream triumphi concinnari ſolitam ſcribit erudititiſſimus & vetuſtiſſimus auctor Tertullianus, de Corona militis. *Salmaſ.*

3. *Cum mulabus ac mulionibus, cum juncturis argenteis.*] *Junctura* eſt qua junguntur mulæ carrucariæ, ut jumenta aut boves ad aratrum jugo. Fieri autem ſolitas ex argento & Ulpianus docet, qui juncturæ argenteæ facit mentionem in lege decimanona, Digeſtis, De auro, argento, mundo, &c. *Caſaub.*

Cum mulabus ac mulionibus, cum juncturis argenteis.] De juncturis nihil reliqui fecere quod notatu ſit dignum, viri eruditione præſtantes. *jungula* vocat auctor gloſſarum. ut enim à cingo, cingula: ſic à jungi, jungula: *jungla*, [illegible] ζούγλα, pro jungula. ut ungla pro ungula. *Salmaſ.*

4. *Omne autem convivium aſtimatum dicitur ſexagies centenis millibus ſeſtertiûm.*] Budæi æſtimatione, fiunt aurei quingenti ſupra centum & quinquaginta duo millia. nec mirabitur ſummæ hujus magnitudinem, qui Neronis aut Vitellii cœnas meminerit. *Caſaub.*

5. *Cùm alia vita.*] Hoc eſt, cætera vita, ſive

6 hæc quam narravimus cœna monſtravit. Circenſium tantam curam habuit, [1] ut frequenter provincialibus literas cauſa circenſium & miſerit & acceperit. Denique etiam [2] præſens & cum Marco ſedens, multas à Venetianis eſt paſſus injurias, [3] quòd turpiſſimè contra eos faveret. Nam & [4] Volucri equo praſino aureum ſimulacrum fecerat quod ſecum portabat. [5] Cui quidem paſſas uvas & nucleos in vicem hordei in præſepe ponebat, [6] quem ſagis fuco tin-[illegible] ctis

ſive cætera alia quæ geſſit in vita. *Idem.*

1. *Ut frequenter provincialibus literas cauſſa Circenſium & miſerit & acceperit.*] Ait *cauſſa Circenſium*: hoc eſt parandorum equorum gratiâ curulium: ejus argumenti epiſtolas multas habes apud Symmachum. ex epiſtola autem ejuſdem LXIII. libro quarto, diſcimus tanto ſtudio Circenſes actitatos Antiochiæ, ut ſæpe Antiochenſium ſummates ad mercandas quadrigas uſque in Hiſpaniam mitterentur. *Idem.*

Ut frequenter provincialibus litteras, cauſa circenſium & miſerit & acceperit.] *Ut frequenter provincia literas cauſa circenſium, &c.* Pal. an ſcribendum, *Ut frequenter è provincia litteras cauſa circenſium & miſerit & acceperit*: Ut velit Lucium è provincia, hoc eſt, Syria literas Romam miſiſſe, & viciſſim accepiſſe, circenſium cauſa? cum ſcire vellet ſcilicet quis in qua factione viciſſet: Venetiani an Praſini defeciſſent, & ſimilia quæ ad circenſes pertinent. Id comprobare videtur quod ſequitur: *Denique etiam præſens & cum Marco ſedens multas à Venetianis eſt paſſus injurias.* Abſens igitur illas litteras ſcribebat. *Salmaſius.*

2. *Præſens & cum Marco ſedens.*] Cùm in Circo ſpectaret Circenſes. *Caſaub.*

3. *Quòd turpiſſimè contra eos faveret.*] Duo eâdem operâ præſtabat Verus: Venetianos irridebat. & praſinæ factionis populo favebat. Multis autem modis ſignum favoris in theatro & circo dabant; ore, geſtu totius corporis, & veſtis agitatione vel orarii: interdum vero & ſannas in eos adjiciebant quibus non faverent. putà, manu in obſcœnum modum formata, & in illos protenſa: quod vocat Capitolinus, *turpiter contra aliquem favere.* Idem.

Quod turpiſſime contra eos faveret.] Dicitur contra aliquem favere, qui contrariæ ejus parti favet. Verus favebat Praſinis, Venetianorum contrariis. turpiſſime autem favere eſt cum clamore, & motu corporis indecenti favere. *ἀκόσμως σπουδάζειν* id vocat Arrianus in diſſertationibus libro III. cap. IV. *Salmaſ.*

4. *Volucri equo praſino.*] Sic ſcribendum: infrà, *Habuit calycem cryſtallinum nomine Volucrem, ex ejus equi nomine quem dilexit.* Hujuſmodi nomina equis curulibus imponebant. notus Caligulæ Incitatus. *Caſaub.*

5. *Cui quidem paſſas uvas & nucleos.*] Hanc inſaniam de Cajanis vitiis traxit. Lege Dionem libro LVIII. & Suetonium, capite LV. eadem væſania Heliogabali. *nucleos* hîc interpretor *πιτυΐδας.* *Idem.*

Cui quidem uvas paſſas & nucleos.] Nucleos, στροβίλους & στροβίλια Gloſſarum auctores exponunt. videntur igitur Græci tam nucem pineam quam nucleum στρόβιλον vocaſſe. *Salmaſ.*

6. *Quem ſagis fuco tinctis coopertum.*] Vocat *purpurea tegumenta.* Vox *ſagum*, & εἰδικῶς appellatio certæ veſtis eſt: & γενικῶς quodvis tegumentum. quæ alii coopertoria vel tegumenta equorum dicunt, ea ſæpe nominantur ſaga, ut hic. *Caſaub.*

Quem

ctis coopertum, in Tiberianam ad ſe adduci jubebat: [1] cui mortuo ſepulcrum in Vaticano fecit. [2] In hujus equi gratiam primùm cœperunt equi aurei vel bravia poſtulari. In tanto autem equus ille honore fuit, ut ei à populo praſinianorum ſæpe modius aureorum poſtularetur. Profectum eum ad Parthicum bellum, Marcus Capuam proſequutus eſt. Quumque inde per omnium villas ſe ingurgitaret morbo implicitus, [3] apud Canuſium ægrotabat, [4] quò ad eum viſendum frater contendit. Multa in ejus vita ignava & ſordida, etiam belli tempore, [5] deteguntur. Nam quum [6] interfecto legato, cæſis legionibus, [7] Syriis defectionem cogitantibus, oriens vaſtaretur, ille in Apuleia venabatur: & apud Corinthum & Athenas inter ſymphonias & cantica navigabat: & per ſingulas maritimas civitates Aſiæ, Pamphyliæ, Ciliciæque clariores, voluptatibus

Quem ſagis fuco tinctis coopertum.] Quemadmodum equum ſuum Volucrem ſagis fuco tinctis cooperiebat Verus, ſic Commodus pelle inaurata equum Pertinacem nomine integebat. *Dorſualia* vocabant ejuſmodi pelles quibus equorum terga inſternebantur. dicebantur & *ſcordiſca*. nam *ſcordiſcum* ὑποκρθεαστικόν à ſcorto quod pellem ſignificat. Ergò ſcordiſcum vel ſcortiſcon eſt ἐφίππιον, pellis nempe qua equi inſternuntur. *Salmaſ.*

1. *Cui mortuo ſepulchrum in Vaticano fecit.*] In Vaticano Circenſes exhibebant imperatores. ibi igitur prope Circum qui Neronis dicitur Victori, videtur exſtructus hic tumulus. *Caſaub.*

2. *In hujus equi gratiam primùm ceperunt equi aurei vel bravia poſtulari.*] Scribe, ut olim ad Suetonii librum quintum emendavimus, *ceperunt equis aurei.* malim etiam, *velut bravia.* Morem aurigarum poſtulandi aurum, aperit & Dio in Caracallo. *Idem.*

In hujus equi gratiam primum cœperunt equi aurei vel bravia poſtulari.] Recte vir doctiſſimus pridem emendavit: *Cœperunt equis aurei vel bravia poſtulari.* Sed quod idem, *velut bravia*, mavult legere, id non recipiendum. *vel* enim heic pro particula *&* poſitum eſt. *aurei vel bravia*, pro aurei & bravia: quod minime obſervatum frequenter impoſuit hominibus doctis. *Salmaſ.*

3. *Apud Canuſium ægrotabat, &c.*] Scribe, *ægrotavit, &c.* Caſaub.

Apud Canuſium ægrotabat.] Omnino ſcribendum Palatino auctore: *Apud Canuſium ægrotavit.* Salmaſ.

Apud Canuſium ægrotavit.] Ita ferè Pal. nempe *ægrotabit*; non ut hactenus editi *ægrotabat.* Grut.

4. *Quo ad eum viſendum frater contendit.*] Idem liber, *Quo eum viſendum frater contendit.* Salmaſ.

5. *Deteguntur.*] Pro, commemorantur memoriæ prodita. durum verbum. *Caſaub.*

6. *Interfecto legato, cæſis legionibus.*] Severianum ceciderat Vologæſus cum omni ejus exercitu. *Idem.*

7. *Syriis defectionem cogitantibus.*] Lege, *Syris.* Salmaſ.

Syriis defectionem cogitantibus.] Pal. *Syris.* æquè benè, ſi non melius. *Gruterus.*

 1. Sta-

7 bus immorabatur. Antiochiam poſteaquam venit, ipſe quidem ſe luxuriæ dedit: duces autem confecerunt Parthicum bellum [1] Statius Priſcus, & Avidius Caſſius, [2] & Martius Verus [3] per quadriennium, ita ut Babylonem & Mediam pervenirent, & Armeniam vendicarent. partúmque eſt ipſi nomen *Armenici*, *Parthici*, *Medici*, quod etiam Marco Romæ agenti delatum eſt. Egit autem per quadriennium Verus [4] hyemem Laodiceæ, æſtatem apud Daphnen, reliquam partem Antiochiæ. [5] Riſui fuit omnibus Syriis, quorum multa joca in theatro in eum dicta extant. [6] Vernas in triclinium Saturnalibus & diebus feſtis ſemper admiſit. Ad Euphratem tamen impulſu comitum ſuorum ſecundò profectus eſt. [7] Epheſum etiam rediit, ut Lucillam uxorem miſſam à patre Marco ſuſciperet: & idcirco maximè, ne Marcus cum ea in Syriam veniret [8] ac flagitia ejus agnoſceret. Nam ſenatui Marcus dixerat ſe filiam in Syriam deducturum. Confecto ſanè bello, regna regibus, provincias verò comitibus ſuis regendas dedit. Romam inde ad triumphum invitus, quòd Syriam quaſi regnum ſuum relinqueret, rediit, & pariter cum fratre triumphavit, ſuſceptis à ſenatu nominibus quæ in exer-
8 citu acceperat. [9] Fertur præterea ad amicæ vulgaris arbitrium

1. *Statius Priſcus.*] De quo in Marci vita. *Caſaub.*

2. *Et Martius Verus.*] Is eſt, quem Dio Cappadociæ præſidem appellat. *Idem.*

3. *Per quadriennium.*] Vide ad illa è Marci vita, *fratre poſt quinquennium reverſo.* Idem.

4. *Hyemem Laodiceæ.*] *Laudiciæ*, vetus editio, & Pal *Salmaſ.*

5. *Riſui fuit omnibus Syriis.*] Scribe *Syris.* Antiochenſes præſertim intellige. *Caſaub.*

Riſui fuit omnibus Syris.] Sic rurſus Pal. non *Syriis*, ut vulgati. *Grut.*

6. *Vernas in triclinium Saturnalibus & diebus feſtis ſemper admiſit.*] De Saturnalibus ſine cauſſa notat ut rarum: quis neſcit Saturnaliorum diebus ſervos omnia pro dominis egiſſe? Scribi malim, *Vernas in triclinium, ut Saturnalibus, &c.* Caſaub.

7. *Epheſum etiam rediit, ut Lucillam uxorem, &c.*] Vide locum ex Actis Abercii, quem protulimus ad vitam Marci. *Idem.*

8. *Ac flagitia ejus agnoſceret.*] *Adnoſceret*, habetur in optimo Pal. ita ſupra *adnomen* pro *agnomen*. Salmaſ.

9. *Fertur præterea ad amicæ vulgaris arbitrium in Syria poſuiſſe barbam.*] Antiochenſes & Syri eos qui barbam alerent averſabantur, & ſubſannabant. Ab Hadriano omnes ferè Rom. imperatores barbati. ſed qui molliores fuêre inter illos, ii in gratiam Antiochenſium

trium in Syria poſuiſſe barbam. unde in eum à Syris multa ſunt dicta. Fuit ejus fati ut in eas provincias per quas rediit, Romam uſque, [1] luem ſecum deferre videretur. Et nata fertur peſtilentia in Babylonia: [2] ubi [3] de templo Apollinis [4] ex arcula aurea quam miles fortè inciderat, ſpiritus peſtilens evaſit, atque inde Parthos orbemque compleſſe. Et hoc non Lucii Veri vitio, ſed Caſſii, à quo contra fidem Seleucia, quæ ut amicos milites noſtros receperat, [5] expugnata eſt. Quod quidem inter cæteros etiam [6] Quadratus belli Parthici ſcriptor, incuſatis Seleucenis qui fidem primi ruperant, purgat. Habuit hanc reverentiam Marci Verus, ut nomina quæ ſibi delata fuerant, cum fratre communicaret die triumphi, quem pariter celebrarunt. Reverſus è Parthico bello, minore circa fratrem cultu fuit Verus: nam & libertis inhoneſtiùs indulſit, & multa ſine fratre diſpoſuit. His acceſſit quòd quaſi reges aliquos

ſium barbam poſuerunt. Contrà Macrinus, cùm ſeveritatis famam affectaret, ac velut alter Marcus haberi vellet, in oculis Antiochenſium γένειον ἦσκει, ait Herodianus. *Caſaub.*

1. *Luem ſecum deferre videretur.*] De hac peſtilentia in vita Marci. *Idem.*

Luem ſecum deferre videretur.] Palat. *ſecum ferre.* Salmaſ.

2. *Vbi de templo Apollinis.*] Idem liber: *Apollonis.* inflexione Græca. *Idem.*

3. *De templo Apollinis.*] Addit Ammianus libro XXIII. *Apollinis Chomei.* ſed quis ille Apollo Chomens? noli dubitare quin ſit legendum *Chochæus* vel *Chochæus.* Seleucia enim illa etiam Coche dicta teſte ipſo Ammiano l. XXIIII. *Quibus Coche quam Seleuciam nominant haud longius diſparatur.* Inde Apollo Χωχαῖος. *Idem.*

4. *Ex arcula aurea quam miles fortè inciderat.*] Foramen fuiſſe dicit anguſtum Ammianus Marcellinus libro XXIII. *Idem.*

5. *Expugnata eſt.*] Expugnari urbs dicitur quæ vi capitur, aut deditionem facere cogitur. ſed *expugnata* heic eſt, ſolo æquata, & funditus deleta. *Caſaub.*

Expugnata eſt.] Ammianus Marcellinus, expulſatam dicit hanc urbem, lib. XXIII. *Poſt hanc Seleucia ambitioſum opus Nicanoris Seleuci. Quæ per duces Veri expulſata.* Expulſatam poſuit pro expugnatam. *Salmaſ.*

6. *Quadratus belli Parthici ſcriptor.*] Aſinius Quadratus, cujus Παρθικὰ laudant Græci & Latini non rarò. Scripſerat de hoc bello, & de univerſis Marci rebus, ut indicat Zoſimus. *Caſaub.*

Quadratus belli Parthici ſcriptor.] Quadratus παρθικὰ ſcripſerat, vel παρθυωνικὰ: nam ita ſcriptum inveni apud Stephanum ἐθνικογράφον, qui Quadratum citat ſæpe. aliquando etiam παρθενικὰ, quod corruptum eſt, pro παρθυωνικά. Parthi enim dicebantur, & Parthyæi & Parthyeni. Vixit hic Quadratus ſub Philippis, & Romanam hiſtoriam exorſus à primo anno urbis uſque ad milleſimum quem Philippi celebrarunt, χιλιαρχίαν vel χιλιάδα titulo ſignavit. *Salmaſ.*

aliquos ad triumphum adduceret, ſic hiſtriones eduxit è Syria: [1] quorum præcipuus fuit Maximinus, quem Paridis nomine nuncupavit. Villam præterea extruxit in via Clodia famoſiſſimam, in qua permultos dies & ipſe ingenti luxuria debacchatus eſt cum libertis ſuis [2] & amicis paribus, [3] quorum præſentiæ nulla inerat reverentia. Et Marcum rogavit: qui venit ut fratri venerabilem morum ſuorum & imitandam oſtenderet ſanctitudinem: & quinque diebus in eadem villa reſidens, cognitionibus continuis operam dedit, [4] aut convivante fratre, [5] aut convivia comparante. [6] Habuit [7] & Agrippum hiſtrionem, cui cognomentum erat Memphi, quem & ipſum è Syria veluti trophæum Parthicum adduxerat, [8] quem Apolauſtum nomi-

1. *Quorum præcipuus fuit Maximinus.*] Vet. ed. *Maximus.* Idem.

2. *Et amicis paribus.*] Refer ad ſimilitudinem morum: *par* ſæpe, pro ſimilis. vel, ad ætatem. *Caſaub.*

Et amicis paribus quorum præſentiæ nulla inerat reverentia.] Pal. *Quorum præſentia ulla inerat provincia.* Legas: *Et amicis paribus quorum præſentia illa inerat provincia:* Et amicis qui præſentes erant in illa provincia, nec amicis quidem omnibus ſed vitæ & morum ſimilitudine paribus & eadem ſectantibus. Omnes igitur amici pares Veri qui domos & villas habebant in via Clodia ad Verum conveniebant, cum illic eſſet in villa quam ibi extruxerat. nec movere debet quemquam, quod viam Clodiam vocat provinciam: ſic enim aliæ viæ ab urbe & ſub urbe provinciæ dictæ: ut Flaminia provincia, & Aurelia. ſic omnes regiones ſuburbicariæ, etiam provinciæ dicebantur. Amicos igitur pares Veri vocat qui in illa regione aderant, ſolitos ad ipſum in villam commeare, ut ibi totos dies debaccharentur & luxuriæ operam darent. *Salmaſ.*

3. *Quorum præſentiæ nulla inerat reverentia.*] Pal. *quorum præſentia ulla inerat*, ut videri queant aliquammulta deſiderari; dixeritque forte ablegaſſe alios comites, quorum gravitate luxuria ejus inhiberetur. verum ſi hoc admiſerimus, quæretur, cur antea tam licenter egerit. & alioqui ſi volebat amoliri tales, non erat ei accerſendus frater. *Grut.*

4. *Aut convivante aut convivia comparante.*] Comparante, id eſt parante. Tibullus:

Et calidam feſſo comparat uxor aquam.

Sic *malum alicui comparare.* Plaut. Ita & comparare hoc loco ut παρασκευάζειν. Gloſſæ: *Comparat, παρασκευάζει.* *Salmaſ.*

5. *Aut convivia comparante.*] Regius, *cooptante.* Caſaub.

Aut convivia comparante.] Sic & Palatinus. *Grut.*

6. *Habuit & Agrippum hiſtrionem.*] Regius, *Agrippium.* malim *Agrippam*, vel *Agrippinum.* Caſaub.

Habuit & Agrippum Hiſtrionem.] Ita Pal. at vir doctiſſimus qui mallet, *Agrippam* vel *Agrippinum*, non ſequendus. Agrippa & Agrippinus nomina pure Romana ſunt. Hic vero hiſtrio de genere Syrorum: unde & Memphis illi cognomentum, & nomen Agrippus. *Salm.*

7. *Et Agrippum hiſtrionem.*] Haud aliter quoque Palatinus. *Grut.*

8. *Quem Apolauſtum nominavit.*] Propter

nominavit. Adduxerat ſecum & fidicinas & tibicines &
hiſtriones, [1] ſcurraſque mimarios & præſtigiatores, [2] &
omnia mancipiorum genera, quorum Syria & Alexandria
paſcitur voluptate, prorſus ut videretur bellum non Par-
thicum ſed hiſtrionicum confeciſſe. Et hæc vitæ diverſi- 9
tas atque alia multa, inter Marcum & Verum ſimultates
feciſſe, non aperta veritas indicabat, [3] ſed [4] occultus rumor
inſuſurrabat. Verùm illud præcipuum, quòd quum Libo-
nem quendam patruelem ſuum Marcus legatum in Sy-
riam miſiſſet, atque ille ſe inſolentiùs quàm verecundus
ſenator efferret, [5] dicens, * ad fratrem ſe ſcripturum eſſe
[1] ſiquid

pter obſcenum miniſterium : nam ἀπολαυστικὴ vita, qualis Epicureorum. Videtur eſſe Apolauſtus ille, quem unà cum aliis libertis aulicis cæſum temporibus Commodi narrat Lampridius. *Idem.*

1. *Scurraſque mimarios.*] Alibi vocat, *ſcurras mimicos.* Salmaſ.

2. *Et omnia mancipiorum genera quorum Syria.*] Intelligit nanos & illos pueros minutos procacitate commendatos Romanis proceribus: Suetonii lib. ſecund., capite LXXXIII. *Caſaubonus.*

3. *Sed occultus rumor inſuſurrabat.*] Pal. *inſeverat.* Legendum: *Non aperta veritas indicabat, ſed occultus rumor ſeverat.* Seri enim rumores & ſeminari dicuntur. ſic & ſermones ſerere. ſed & *inſeverat*, eodem ſenſu poſſumus ferre. *inſerere*, ἐγκατασπείρειν. unde inſerere rumores, eſt diſſeminare. *Salmaſ.*

4. *Occultus rumor inſeverat.*] Eſt à Palatin. aliiſque ſcriptis. antea erat, *inſuſurrabat.* Grut.

5. *Dicens, ad fratrem ſe ſcripturum eſſe, ſi quid fortè dubitaret.*] Regius, *ad fratres ſuos ſcripturum.* Sunt hæc Libonis verba: qui cùm eſſet frater patruelis Marci, per vanitatem & arrogantiam quoties de illo, aut ejus fratre loqueretur apud provinciales, fratres illos nominabat: jure ille quidem & more Romano: nam & patrueles fratres ſuos, ἀπλῶς vocabant fratres: ſed hanc appellationem ægrè ferebat Verus: ut qui fratrem ſei à privato homine appellari ſine majeſtatis imperatoriæ imminutione non poſſe cenſeret. Hinc cauſſa odii in Libonem, & ſuſpicio veneni ex illo odio. *Caſaub.*

Dicens ad fratrem ſe ſcripturum eſſe ſi quid forte dubitaret.] Vetus editio & Pal. hoc loco cum Regio conſentiunt: *Dicens ad fratres ſuos ſcripturum eſſe ſi qui fortaſſe dubitaret.* Videtur ex ſeculi ſui conſuetudine & uſu loquendi, prius ſcriptum eſſe *ad fratre ſuo.* in talibus enim parum obſervabant leges Grammaticas. hinc in veteribus lapidibus monumentorum *ante fronte* pro *ante frontem. cum quem* pro *cum quo. cum conjugem ſuam, cum partem. à latus* pro *à latere. extra fano, extra ſanctuario.* ita enim ſcriptum in antiquis libris. ex eadem conſuetudine loquendi ſupra dixit Capitolinus, *vos ipſe* pro *vos ipſi.* ex illis igitur *ad fratre ſuo* factum eſt poſtea *ad fratres ſuos*, ſecundum Grammaticorum præſcriptum, non juxta rei veritatem. nam omnino ſcribendum fuit, *ad fratrem ſuum.* & Marcum intelligebat hic legatus cui frater patruelis erat. hoc impatienter tulit Verus, adeo ſui nullam præſentis haberi rationem ab iſto legato fratre Marci patrueli, ut non aliter ſecum ageret, quam ſi nuſquam eſſet, aut longe abeſſet, nec ad ſe rem ullam
refer-

[1] ſiquid fortè dubitaret, nec Verus præſens pati poſſet, ſubitoque morbo notis propè veneni exiſtentibus interiſſet, [2] viſum eſt nonnullis, non tamen Marco, [3] quòd ejus fraude putaretur occiſus. Quæ res ſimultatum auxit rumorem. Liberti multum potuerunt apud Verum,[4] ut in vita Marci diximus, Geminas & Agaclytus, cui dedit, invito Marco, Libonis uxorem. [5] Denique nuptiis ab Vero celebratis, [6] Marcus convivio interfuit. Habuit & alios libertos Verus improbos, [7] Codem & Eclectum, cæteroſque quos omnes Marcus poſt mortem Veri, [8] ſpecie honoris

referret, ſed ad fratrem ſuum ſcripturum jactaret, ſi quid dubitatione dignum emerſiſſet. non aliter aut explicari, aut emendari hunc locum poſſe arbitror: atq; hæc mea ſententia eſt. *Salmaſ.*

* *Ad fratres ſuos ſcripturum eſſe, &c.*] Conſpirant in hanc lectionem codex Regius & Palatinus. nam publicata, *ad fratrem ſe ſcripturum.* Grut.

1. *Si quid fortaſſe dubitaret.*] Pal. & vet. ed. *ſi qui forte dubitaret.* Salmaſ.

2. *Viſum eſt nonnullis quod ejus fraude putaretur occiſus.*] *Viſum eſt nonnullis quod putaretur occiſus.* Pro, nonnulli putaverant occiſum. illa enim ætate, abutebantur iſta locutione vel verbo potius *viſus eſt.* ut, viſus eſt hoc facere, vel quod hoc faceret, pro hoc fecit. ſic *videri judicare*, pro judicare. in epiſtolis Pontificum à Gretzero editis frequens occurrit hæc locutio. *ad me venire viſus eſt.* pro, ad me venit. *Idem.*

3. *Quòd ejus fraude putaretur occiſus.*] Notanda locutio, *viſum eſt quòd putaretur occiſus*, pro, quòd eſſet occiſus. apud Græcos ſæpe δοκεῖν pro εἶναι. *Caſaub.*

4. *Ut in vita Marci diximus.*] Et quidem totidem verbis, ut ibi notatum eſt. *Idem.*

5. *Denique nuptiis ab Vero celebratis, Marcus convivio interfuit.*] Niſi inſerta negatione legas, *convivio non interfuit.* quod præcedentia verba ſuadent, quibus dicitur Marcus has nuptias non probaſſe. *Idem.*

Denique nuptiis ab Vero celebratis Marcus convivio interfuit.] Interponenda omnino hoc loco negationis particula, ex fide Pal. Codicis: *convivio non interfuit.* quod ſi nihil aliud, id certe ſatis indicat vox *denique* quæ hujus initio periodi poſita eſt: *Agaclytus cui dedit invito Marco Libonis uxorem. denique nuptiis Marcus non interfuit.* Salmaſ.

6. *Marcus convivio non interfuit.*] Negativam requirebat orationis nexus: & viſitur ea ipſa planè in Palatino. vulgatis antea malè aberat. *Grut.*

7. *Codem & Eclectum.*] Non dubito prius nomen eſſe corruptum. Eclecti nomen Græco more ſcriptum eſt Ἔκλεκτος: nam Latinum eſſet Electus. origine fuit Ægyptius, Commodi mox cubicularius. de hoc multa Herodianus. *Caſaub.*

Codem & Eclectum.] Pal. ſcribit, *Coedem.* ita & vet. ed. mutata littera, verum erues, quod eſt *Coetem.* Coetes enim ille libertus vocabatur: Κοίτης. nam Κοίτης & Κοῖτος nomina ſunt propria apud Græcos. Coeti mentio in veteri inſcriptione. *Salmaſ.*

Codem & Eclectum.] Palatin. *Coeden & Teclectum.* ſed poſtea tamen infra agnoſcit *Eclecto.* videtur illum *Coedum*, mutandum in *Cæum*, aut dictionem litteris ei vicinam. *Grut.*

8. *Specie honoris adjecit.*] Sic & apud Tacitum, libr. XII. Annal. capit. 41. videndus Suetonius Julii cap. 9. ſub finem. *Idem.*

1. *Quod*

ris abjecit, Eclecto retento, qui poſtea Commodum filium ejus occidit. Ad bellum Germanicum, [1] quòd Marcus nollet Lucium ſine ſe vel ad bellum mittere, vel in urbe dimittere cauſa luxuriæ, ſimul profecti ſunt; atque Aquileiam venerunt: invitoque Lucio Alpes tranſgreſſi, quum Verus apud Aquileiam tantùm vectatus convivatuſque eſſet, Marcus autem omnia proſpexiſſet. [2] De quo bello quid per legatos barbarorum pacem petentium, quid per duces noſtros geſtum eſt, in Marci vita pleniſſimè diſputatum eſt. Compoſito autem bello in Pannonia, [3] urgente Lucio Aquileiam rediret, quòd urbanas deſiderabat Lucius voluptates, [4] in urbem deſtinatus eſt: ſed non longè ab Altino ſubitò in vehiculo morbo quem apoplexin vocant, correptus Lucius, [5] depoſitus è vehiculo, detracto ſanguine Altinum perductus, quum triduo mutus vixiſſet, apud Altinum perit. Fuit ſermo quòd & ſocrum Fauſtinam inceſtaſſet. Et dicitur Fauſtinæ ſocrus dolo, aſperſis oſtreis veneno extinctus eſſe: idcirco quòd conſuetudinem quam cum matre habuerat, filiæ prodidiſſet: [6] quamvis & illa fabula quæ in Marci vita poſita eſt, [7] abhorrens à talis viri vita ſit exorta: quum multi etiam uxori ejus, [8] flagitium mortis

1. *Quod Marcus nollet.*] Pal. & vet. ed. *Marcus quod nollet.* Salmaſ.

2. *De quo bello quid per legatos.*] Forte: *De quo bello quid & per legatos barbarorum pacem petentium, quid & per duces noſtros geſtum eſt, in Marci vita pleniſſime diſputatum eſt.* Idem.

3. *Urgente Lucio Aquileiam rediret.*] In Marco, *Placuit autem, urgente Lucio, ut præmiſſis ad ſenatum literis, Lucius Romam rediret.* Urbem ſanè non Aquileiam deſiderabat Lucius. mutandum tamen nihil, niſi quis malit, *redirent*, pro *rediret*: nam ut dicitur in Marci vita, tranſcenſis Alpibus longiùs ab Aquileia ambo proceſſerant. *Caſaubonus.*

4. *In urbem deſtinatus eſt.*] An ſolus Lucius deſtinatus eſt? atqui Marcus quoque cum Lucio fuit in eodem vehiculo, cum apoplexi correptus, & ſimul in urbem ambo contendebant. optime Palatinus liber hoc loco legit, *in urbem deſtinatum eſt.* hoc eſt deſtinarunt imperatores Marcus & Verus. *Salmaſ.*

5. *Depoſitus è vehiculo, detracto ſanguine.*] Hinc illi malevoli & iniqui de Marco ſermones, quod per Poſidippum medicum ſanguinem Vero intempeſtive emitti curaverit, ut refertur in vita Marci. *Idem.*

6. *Quamvis & illa fabula.*] De extincto Vero fraude Marci, cùm illi venenum propinaſſet. *Caſaub.*

7. *Abhorrens à talis viri vita ſit exorta.*] Pal. *extorta.* Grut.

8. *Flagitium mortis aſſignent, idcirco.*] *Flagitium mortis aſſignent, & idcirco.* Pal. *Salmaſ.*

1. *Cujus*

mortis aſſignent, idcirco quòd Fabiæ nimium indulſerat Verus: [1] cujus potentiam uxor Lucii vel Marci ferre non poſſet. Tanta ſanè familiaritas inter Lucium & Fabiam ſororem fuit, ut hoc quoque uſurpaverit rumor, quòd inierint conſilium ad Marcum è vita tollendum: Idque quum eſſet per Agaclytum libertum proditum Marco, [2] ante adventum, Lucium Fauſtina nece prævenerat. [3] Fuit decorus corpore, [4] vultu geniatus, barba propè barbaricè demiſſa,

1. *Cujus potentiam uxor Lucii vel Marci ferre non poſſet.*] Poteſt ſic accipi, ut conjunctis conſiliis uxor Marci cum uxore Lucii, cum potentiam Fabiæ ferre non poſſent, cui nimium & magis quam ſorori par eſſet, indulgebat Lucius, eam dolo ſuſtulerint: & ita *vel* pro *&* accipiemus, ut alibi locis aliquammultis. ſed ſatius eſt Palatinam lectionem ſequi, quæ vel *Marci*, non agnoſcit. varias tangit Capitolinus de morte Veri opiniones. cujus mortis cauſam, quidam Fauſtinæ aſcribebant, idcirco quod conſuetudinem quam cum matre habuerat, filiæ prodiderat. alii vero Lucillæ ipſi Lucii uxori facinus iſtud aſſignabant, quæ Fabiam pellicem & ex eo nimis potentem apud Lucium maritum ferre non poſſet. Nec vero intererat Fauſtinæ quam potens eſſet Fabia & quantum illi indulgeret Lucius, ſed uxoris Lucii, cui pellex erat Fabia. Legendum igitur: *Quum multi etiam uxori ejus flagitium mortis aſſignent, & idcirco quod Fabiæ nimium indulſerat Verus: cujus potentiam uxor Lucii ferre non poſſet.* Idem.

2. *Ante adventum, Lucium Fauſtina nece prævenerat.*] Palat. pro, *nece prævenerat*, exhibet, *ne præveniret.* quod & vetus editio conſervavit. Lege ergò: *Tanta ſane familiaritas inter Lucium & Fabiam ſororem fuit, ut hoc quoque uſurpaverit rumor, quod inierint conſilium ad Marcum è vita tollendum: idque cum eſſet per Agaclytum libertum proditum Marco, ante adventum Lucium Fauſtina ne præveniret.* Quod autem narrat heic Capitolinus ejuſmodi eſt. Lucius cum Fabia ſorore conſilium inierat ad Marcum è vita tollendum. id cum prodidiſſet Marco Agaelytus Veri libertus, Fauſtina Lucium prævenit, ne præveniret, & hunc è vita ſuſtulit. *Idem.*

Ante adventum, Lucium Fauſtina nece prævenerat.] Abit à vulgatis Palatin. quippe in eo; *Ante adventum Lucium Fauſtina ne præveniret.* Grut.

3. *Fuit decorus corpore, vultu gemmatus.*] Hanc lectionem *gemmatus* tueri placet eruditiſſimis viris adverſus omnium librorum authoritatem, qui *geniatus* præferunt: & *vultu geniatum* interpretator qui facie ſit venuſta & geniali & plurimum grata atque amabili. nam geniatus eſt ὡραῖος. Iſidorus in Gloſſis: *Geniatus, genialis, gratus.* A voce enim genius, verbum geniare pro decorare, unde *degeniare* apud Caſſiodorum pro dedecorare, & devenuſtare, Genius igitur eſt venuſtas & gratia quæ Græcis ὥρα dicitur & χάρις. Corrigendus Caſſiodorus l. VI. form. XXIII. *conſidis gemmatum tribunal.* ſcribe, *geniatum tribunal.* ſic *genius judicis* apud eumdem lib. VII. cap. XXIV. & alibi, *geniata obſequia.* & paſſim geniatus pro pulcro & decoro, & qui habet genium. hinc *geniatus vultus* hoc loco ὡραῖος. *Salmaſ.*

4. *Vultu gemmatus.*] Gemmata facies dicitur, in qua tumores crebri, ut de Tiberio ſcribit Suetonius. in idiotiſmo noſtro ſimilis metaphora: dicimus enim *viſage boutonné.* Caſaub.

Vultu gemmatus.] Palatinus uterque ſubſcribit codici Regio, præfertque *geniatus*: quod magis arridet: præſertim

miſſa, procerus, & fronte in ſupercilia adductiore venerabilis. Dicitur ſanè tantam habuiſſe curam flaventium capillorum, [1] ut capiti auri ramenta reſpergeret, quò magis coma illuminata flaveſceret. Lingua impeditior fuit. aleæ cupidiſſimus, vitæ ſemper luxurioſæ, atque in pluribus Nero, [2] præter crudelitatem & ludibria. Habuit inter alium luxuriæ apparatum calicem cryſtallinum nomine Volucrem, ex ejus equi nomine quem dilexit, humanæ potionis modum ſupergreſſum. Vixit annis quadraginta 11
duobus. [3] Imperavit cum fratre annis undecim. Illatumque ejus corpus eſt Adriani ſepulcro, in quo & Cæſar pater ejus naturalis ſepultus eſt. Nota eſt fabula quam Marci non capit vita, quòd partem vulvæ veneno illitam, quum eam execuiſſet cultro una parte venenato, [4] Marcus Vero porrexit: ſed hoc nefas eſt de Marco putari, quamvis Veri & cogitata & facta mereantur: quod nos [5] non in medio relinquimus, [6] ſed togam purgatam confutatamque reſpui-

ſertim cùm non meminerim *vultum gemmatum* Latinis uſurpatum pro eo qui abundet tumoribus. *Grut.*

1. *Ut capiti auri ramenta reſpergeret.*] Ineptè vulgò, *roramenta*: etſi ita pleræque etiam membranæ. in Commodo rectè, *capillo ſemper fucato, & auri ramentis illuminato.* Trebellius in Gallieno, *Crinibus ſuis auri ſcobem aſperſit.* ramentum, dixerunt & ſcobem, quod humi cadit cùm lima ſimilive inſtrumento aliquid atteritur. affines ſunt voces, raſura & raſamen. nam hujuſmodi ramenta Græci appellant *ψήγματα, ξύσματα, πρίσματα*, aut *ῥινήματα*. Porro veteres cùm magnam haberent curam flaventium capillorum, uſi in eam rem medicamentis variis, quorum meminerunt medici in præceptis *τῆς κομμωτικῆς*. *Caſaub.*

Ut capiti auri ramenta reſpergeret.] Ramentum auri Græcis *τρίμμα χρυσοῦ* dicitur. unde etiam *auri trimmam* Latini dixere. trimma auri eſt, auri raſura vel ramentum. *Salmaſ.*

2. *Præter crudelitatem & ludibria.*] De crudelitate Neronis Suetonius capite XXXIII. *Ludibria* autem Capitolinus vocat, illud inſanum ejuſdem ſtudium ludicrarum artium. *Caſaub.*

3. *Imperavit cum fratre annis undecim.*] Imò novem, ut dudum probarunt viri docti. *Idem.*

4. *Marcus Vero porrexerit.*] Sic melius Pal. quàm vulgatus, *porrexit*. Grut.

5. *Non in medio relinquimus.*] Pal. *relinquemus*. Et paulo poſt ex eodem legendum: *Sed totum purgatum confutatumque reſpuimus.* Salmaſ.

6. *Sed totam purgatam confutatamque reſpuimus.*] Scribe *totum purgatum, confutatumque reſp.* Caſaub.

Sed totam purgatam confutatamque reſpuimus.] Sic quoque Pal. abſque quo fuiſſet, prætuliſſem conjectaneum aliorum, *totum purgatum confutatumque*. Interim crimina hominibus adficta, aut incredibilia haberi aut credibilia, prout eis vita fuit, proba vel improba. *Gruterus.*

1. Vul-

reſpuimus, quum adhuc poſt Marcum, præter veſtram clementiam, Diocletiane Auguſte, imperatorem talem nec adulatio videatur, potuiſſe confingere.

[1] VULCATII GALLICANI V. C.

AVIDIUS CASSIUS.

1 [2] AVIDIUS CASSIUS, ut quidam volunt, ex familia Caſſiorum fuiſſe dicitur, [3] per marem tamen avo genitus Avidio Severo: qui ordines duxerat, & pòſt ad ſummas dignitates pervenerat. [4] Cujus Quadra-

1. VULCATII GALLICANI V. C.] Senatoria dignitate fuiſſe Vulcatium præditum indicio ſunt illæ notæ, v. c. id eſt, vir clariſſimus. fuit hic titulus diu ordinis ampliſſimi proprius. qui inde colligunt quintùm fuiſſe conſulem, faciunt ineptè: cùm ne unum quidem hujus conſulatum auctoribus Faſtis poſſint probare. *Caſaub.*

VULCATII GALLICANI.] Hucuſque ordine procedunt libri in collocandis imperatorum vitis. turbant vero deinceps & miſcent omnia. nam hanc vitam rejiciunt poſt Didii Juliani, Commodi, Pertinacis vitas. an hunc ſcribendi ordinem ſequuti ſint authores neſcio. omnes ſane veteres cum ſcripti, tum editi in hac ſerie conſtanter conſpirant. De authore autem hujus Avidii Caſſii, non certiores nos dimittunt iidem libri. habui enim antiqua Spartiani excerpta ex Pal. Bibliotheca qui Spartiano cum reliquis ſupra ſcriptorum imperatorum libris attribuerent. Idem ſtili genius, eadem ſcribendi ratio in hoc ſcriptore deprehenditur atque in Spartiano, cui Pii, Marci, & Veri vitæ etiam in vetuſtis membranis feruntur aſcriptæ: eadem vero in multis prope verba, ut ſi diverſi ſint auctores cenſendi, uno veluti ore loquuti videri debeant. *Salmaſ.*

2. AVIDIUS CASSIUS, *ut quidam volunt, ex familia Caſſiorum fuiſſe dicitur.*] Atque ipſe Caſſius non genus trahere ſe à Caſſio, & ſtirpis originem, ſed nomen tantum L. Caſſii geſtare ſcribit. ait enim, *Ubi L. Caſſius, cujus nos fruſtra tenet nomen?* & refutat hanc fabulam Dio qui non dubitanter Syrum natione prodit, Heliodori filium. *Caſaub.*

3. *Per matrem tamen avo genitus Avidio Severo.*] Vetus omnis habuit lectio, *Ex Caſſiorum familia fuiſſe dicitur. per marem tamen novo genitus Avidio Severo.* Non ambiguum eſt illud *marem* corruptum eſſe pro *matrem*. Scribendum igitur hoc loco, *Ex Caſſiorum familia fuiſſe dicitur per matrem tamen, novo genitus Avidio Severo qui ordines duxerat, & poſt ad ſummas dignitates pervenerat.* quorum hæc mens eſt: Caſſium ex familia fuiſſe Caſſiorum, ſed per matrem tantum: patrem enim novum hominem habuiſſe Avidium Severum. quod explicat dum ait, *qui ordines duxerat, & poſt ad ſummas dignitates pervenerat.* Tale eſt enim novorum hominum fatum, ut ex nullis aut minimis principiis ad ſumma quæq; perveniant & evehantur. & hi ſunt qui vulgo *novi homines* ſunt appellati. *Salmaſ.*

Per matrem tamen avo genitus Avidio.] Exſtat & in Pal. noſtro lectio illa primogeniæ editionis, *per marem tamen novo genitus Avidio.* Grut.

4. *Cujus Quadratus in Hiſtoriis meminit.*] Quibus in hiſtoriis? Ῥωμαϊκὰ enim

Quadratus in hiſtoriis meminit: & quidem graviter,[1] quum illum ſummum virum & neceſſarium reipubl. aſſerit,[2] & apud ipſum Marcum Antoninum prævalidum. Nam jam eo imperante[3] periſſe fatali ſorte perhibetur. Hic ergo Caſſius[4] ex familia (ut diximus)[5] Caſſiorum,[6] qui in Caium Julium conſpirarunt, oderat tacitè principatum, nec ferre poterat imperatorium nomen:[7] dicebatque[8] nihil eſſe gravius nomine imperii quod non poſſet è rep. tolli niſi per alterum imperatorem. Denique tentaſſe in pueritia dicitur extorquere etiam Pio principatum,[9] ſed per patrem virum ſanctum & gravem,[10] affectationem tyranni-

enim illum ſcriſipſſe ſuperius in vita Veri annotabamus, & Ῥωμαϊκὴν χιλιάδα. quam an hoc loco intelligat, neſcio. ita eſſe tamen ſentio. *Salmaſ.*

1. *Cùm illum ſummum virum & Reip. neceſſarium aſſerit.*] Elogium hoc planè magnificum; & quod melius imperatori alicui conveniat, quàm privato duci, licet fortiſſimo. Sic Lampridio dicitur Alexander Severus, *juvenis optimus & Reip. neceſſarius.* Caſaub.

2. *Et apud ipſum Marcum Antoninum prævalidum.*] *Et apud ipſum Marcum, prævalidum*, P. & v. ed. & ſane ita ſæpe ab authoribus nominatur, non adjecto Antonini cognomine, Græci etiam non aliter quam *Μάρκον* nuncupant. *Salmaſius.*

3. *Periiſſe fatali ſorte.*] Ἀπελθεῖν ἐς τὸ χρεών. Latini veteres, *fato concedere, fato fungi, naturæ concedere.* Caſaub.

4. *Ex familia Caſſiorum qui in curia in Julium conſpirarunt.*] Palatinus: *Hic ergo Caſſius ex familia ut diximus Caſſiorum qui in C. Julium conſpiraverunt.* facile eſt enim videre male feriatos homines ex illa nota, *in C.* feciſſe, *in curia.* Salmaſ.

5. *Caſſiorum qui in Curia in Julium conſpirarunt.*] Palatinus ſtat à vulgatis, *Caſſiorum qui in Cajum Julium conſpiraverant.* Grut.

6. *Qui in Curia in Julium conſpirarunt.*] Expreſſa eſt membranarum ſcriptura: alii, *qui in Cajum Julium conſpiraverant.* Caſaub.

7. *Dicebatque nihil eſſe gravius nomine imperii.*] Explevimus ex membranis mutilum antè & corruptum locum. *Idem.*

Dicebatque nihil eſſe gravius nomine imperii.] Perperam in principe editione: *dicebatque eſſe gravius imperii nomen.* Salmaſius.

8. *Nihil eſſe gravius nomine imperii.*] Vox *nihil* non viſitur etiam in Palatin. habet is tamen, *nomine*, non *nomen*, quod reſtat in vulgatis. *Grut.*

9. *Sed per patrem virum ſanctum & gravem.*] Patrem Avidium Severum intelligit, quem de patre avum fecerant optimi correctores. Heliodorum tamen Caſſii patrem Dio nominat, & Syrum natione fuiſſe ſcribit. diverſos igitur ſecutus eſt authores Volcatius: niſi dicamus Avidium Severum Heliodorum fuiſſe dictum, quod non nimis à vera ratione longe fuerit. ſolemne enim Græcis unico tantum nomine appellare de quibus ſcribunt. ut Herodes Græcis tantum dicitur, qui erat Tit. Claudius Atticus Herodes. *Salmaſ.*

10. *Affectationem tyrannidis latuiſſe.*] Pal. *affectionem*, & v. ed. ſic infra paulo poſt, *miſera conditio imperatorum quibus de affecta tyrannide niſi occiſis credi non poteſt.* *affecta* pro *affectata.* ut *affectio* pro *affectatio.* vide quæ ſuperius in Ha-

 driano

rannidis latuiſſe,[1] habitum tamen ſemper à ducibus ſuſpectum. [2] Vero autem illum paraſſe inſidias, ipſius Veri epiſtola indicat quam inſerui. Ex epiſtola Veri: *Avidius Caſſius avidus eſt imperii, quantum & mihi videtur, & jam inde ſub avo meo patre tuo innotuit, quem velim obſervari jubeas. Omnia ei noſtra diſplicent,* [3] *opes non mediocres parat,* [4] *literas noſtras ridet.* [5] *Te* [6] *philoſopham aniculam, me luxurioſum morionem vocat. Vide quid agendum ſit: ego hominem non odi: ſed vide ne tibi & liberis tuis* [7] *non bene conſulat,* [8] *quum* [9] *tales inter præcinctos habeas,* [10] *quales milites libenter audiunt, libenter vident.*

2 Reſcriptum Marci de Avidio Caſſio: *Epiſtolam tuam legi, &* [1] *ſoli-*

driano nobis ſunt notata. ſic *trahere* pro *tractare*, unde *rem trahere*, pro rem tractare, de re tractare. Juſtinus lib. XVI. *diu re in ſenatu tracta cum exitus non inveniretur.* Idem.

1. *Habitum tamen ſemper à ducibus ſuſpectum.*] Lege abſque præpoſitione: *habitum tamen ſemper ducibus ſuſpectum.* Idem.

2. *Vero autem illum paraſſe inſidias.*] Reg. *antè autem illum* quod poſſumus tueri. *antè*, id eſt, etiam priùs quàm moreretur Verus: nam erupit Caſſii conjuratio mortuo demum illo. hic autem tempus illud intelligitur, quo Syriam regebat Verus. *Caſaub.*

3. *Opes non mediocres parat.*] Semper ſuſpectæ regnantibus divitiæ. Unde Tigellinus inſuſurrat auribus Neronis: *Plautum magnis opibus, ne fingere quidem cupidinem otii, &c.* lib. XIV. Annal. cap. 57. ubi nos plura. *Grut.*

4. *Literas noſtras ridet.*] Philoſophiam: cujus ſtudium profitebatur Verus quo tempore ſe ad Marci mores agebat. *Caſaub.*

5. *Te philoſopham aniculam.*] Videtur ſcribendum, *te philiſophum aniculam.* hoc eſt, quem vulgò homines pro philoſopho habent. *Idem.*

Te Philoſopham aniculam.] Φιλόσοφον γραΐδιον. nec mutandum *philoſopham* in *philoſophum.* magno enim contemptu ne philoſophum quidem Marcum appellabat Caſſius, ſed philoſopham aniculam. *Salmaſ.*

6. *Philoſopham aniculam.*] Sic quoque Palat. & rectè. ut enim ei Verus videbatur morio luxurioſus, ſic Marcus anicula Philoſopha. ita contrario modo Caligulæ dicta avia ſua Livia, *Ulyſſes ſtolatus*, cap. 23. Suetonii. *Grut.*

7. *Non bene conſulat.*] Regius *conſulatur.* Caſaub.

8. *Quum tales inter præcinctos habeas.*] *Cincti* & *præcincti* ſunt & dicuntur milites. Petronius:

Qui pugnas & caſtra petis præcingitur auro.

propter pecuniam quam in zona geſtabant milites. ſic infra cinctos pro militibus poſuit. *Salmaſ.*

9. *Tales inter præcinctos habeas.*] Milites aut cinguli honore præditos. cingulum, ζώνη & σπαθεία idem. *Caſaub.*

10. *Quales milites libenter audiunt.*] Cupidos rerum novarum, à quibus ingentia ſperant præmia. *Idem.*

Quales milites libenter audiunt.] Pal. *qualem milites*, & recte: de ſolo enim Caſſio loquitur & intelligit. legendum igitur: *ſed vide ne tibi & liberis tuis non bene conſulat, quum talem inter præcinctos habeas, qualem milites libenter audiunt, libenter vident.* Vide, inquit, ne tibi non vortat bene, talem inter præcinctos habere qualis eſt Caſſius, quem libenter vident & audiunt milites. *Salmaſ.*

1. *Solli-*

[1] *ſolicitam potius quàm imperatoriam*, [2] *& non noſtri temporis.* [3] *Nam ſi ei divinitus debetur imperium, non poterimus interficere, etiamſi velimus.* [4] *Scis enim proavi tui dictum,* [5] *Succeſſorem ſuum nullus occidit. ſin minùs,* [6] *ipſe ſponte ſine noſtra crudelitate fatales laqueos inciderit.* [7] *Adde quòd non poſſumus reum facere* [8] *quem nullus accuſat, & (ut ipſe dicis) milites amant. Deinde* [9] *in cauſis majeſtatis hæc natura eſt,* [10] *ut videantur vim pati etiam quibus proba-*

1. *Sollicitam potiùs quàm imperatoriam.*] Quaſi virtus imperatoris præcipua ſit τὸ εὔελπι, & fati ſui fiducia quo animo qui ſunt, ii ſuſpicionibus non facilè commoventur. *Caſaub.*

2. *Et non noſtri temporis.*] Hoc vult: Sollicitum eſſe & meticuloſum, non eſt imperatoris: certè meum non eſt, qui bonis artibus ad imperium acceſſi, & nullius facti mihi ſum conſcius, cur odio cujuſquam ſim dignus. *Idem.*

3. *Nam ſi ei divinitus debetur imperium, non poterimus interficere.*] Regius, *non poterimus reſiſtere.* quod lenitati Marci eſt convenientius. *Idem.*

Nam ſi ei divinitus debetur imperium, non poterimus interficere.] Addit *etiam ſi velimus, non poterimus interficere.* & reſpondet epiſtolæ Veri qui cavendum Marco Caſſium cenſebat, & eum ex medio tollendum, ut ſuſpectum imperio: non eum poſſe interfici etiam ſi omnia fiant, cui divinitus debeatur imperium. *Salmaſius.*

Nam ſi ei divinitus debetur imperium, non poterimus interficere.] Hocque eſt quod volebat Titus Imper. *Principatum fato dari.* quod examinat accuratius Plinius in Panegyrico ſuo, mox ab initio. *Grut.*

4. *Scis enim proavi tui dictum.*] Mox avum appellat. ſic Verus imperator aliis nepos, aliis pronepos Hadriani dictus. *Caſaub.*

5. *Succeſſorem ſuum nemo occidit.*] Eſt in voce ὁμωνυμία. Succeſſorem appellamus tam illum qui ex voluntate principis, aut legibus regni vel imperii deſtinatur ſucceſſioni; quàm eum qui fatali lege ad ſucceſſionem, ſive debitam ſive indebitam, eſt deſtinatus. ille poteſt occidi; hic non poteſt: ſemper enim quicquid humanæ mentes moliantur, *Fata viam invenient.* Idem.

Succeſſorem ſuum nullus occidit.] Uſurpatum & Senecæ adverſus Neronem, ut patet ex Dionis Caſſii fragmentis apud Xiphilinum. *Grut.*

6. *Ipſe ſponte ſine noſtra crudelitate fatales laqueos inciderit.*] Haud aliter Cajus Memmius apud Sall. Jugurth. cap. 31. *Nihil vi, nihil ſeceſſione opus eſt: neceſſe eſt ſuomet ipſi more præcipites eant.* Idem.

7. *Adde quòd non poſſumus reum facere quem nullus accuſat.*] Niſi adſit accuſator, inſtitui judicium non poteſt. Itaque ſævi principes cùm aliquem imperio ſuſpectum vellent tollere, accuſatorem ſubmittebant: quod etſi iniquum eſt, ſpeciem tamen, ſaltem inanem, juſtitiæ habet. *Caſaub.*

8. *Quem & nullus accuſat.*] Palatinus inſeruit particulam *&*, quæ non fruſtranea eſt. prudenter enim innuit, non facile, non honeſtè, non tutò, recipiendum inter reos eum, cui nullus adeſt accuſator, & ſupereſt tamen favor militum. *Grut.*

9. *In cauſſis majeſtatis hæc natura eſt.*] Sic omnes libri: pro, *cauſſis majeſtatis hæc natura ineſt.* vel, *cauſſarum majeſtatis.* Caſaub.

10. *Ut videantur vim pati etiam quibus probatur.*] ὡς δοκεῖν ἀδικεῖσθαι καὶ τοὺς σαφῶς ἐλεγχομένους. nihil video cur non Latina hæc ſit oratio. Ut ſæpe in libris juris actor cauſſam ſuam judici probare vel approbare dicitur, cùm illi rationibus ſuis facit ſatis: ſic reo ſua accu-

probatur. Scis enim ipſe quid avus tuus Adrianus dixerit, Miſera conditio imperatorum, [1] *quibus de affectata tyrannide niſi occiſis non poteſt credi. Ejus autem exemplum ponere* [2] *quàm Domitiani* [3] *qui hoc primus dixiſſe fertur, malui.* [4] *Tyrannorum enim etiam bona dicta non habent tantum autoritatis quantum debent. Sibi ergo habeat ſuos mores, maximè quum bonus dux ſit & ſeverus, & fortis & Reip. neceſſarius.* [5] *Nam quod dicis, liberis meis cavendum eſſe morte illius, planè liberi mei pereant ſi magis amari merebitur Avidius quàm illi,* [6] *& ſi Reipub. expediet Caßium vivere*
3 *quàm liberos Marci.* Hæc de Caſſio Verus, hæc Marcus. Sed nos hominis naturam & mores breviter explicabimus. Neque enim plura de his ſciri poſſunt quorum vitam illuſtrare nullus [7] audet eorum cauſa à quibus oppreſſi fuerunt. [8] Addemus autem quemadmodum ad imperium venerit, & quem-

accuſatio probatur, quando ille certis argumentis convictus tenetur. *Idem.*

Ut videantur vim pati etiam quibus probatur.] Sic uterque Palatinus; niſi quod excerpta adſcriptum haberent manu recentiſſima, *etiam ab his quibus probatur.* ſenſus verborum eſt, perire tamquam innocentes quos perculit lex majeſtatis. rationem reddidit Livia Auguſti apud Dionem libro LV. Οὐδεὶς γὰρ ῥᾳδίως πιςεύει ὅτι τὶς ἔν τε ἐξουσίᾳ καὶ ἐν δυνάμει τοσαύτῃ ὢν ὑπὸ ἰδιώτου τινὸς ἀόπλου ἐπιβουλευθῆναι δύναται: *Haud enim facilè creditur, eum qui in tanta potentia ac licentia vivit, ab inermi homine privatoque inſidiis peti poſſe.* Lipſius verba textus hujus emendanda putabat Epiſtolâ XVIII. Centuriæ Miſcellæ; legebatque, *etiam quibus parabatur*, vel, *& à quibus.* Grut.

1. *Quibus de affectata tyrannide.*] Palat. *de affectatyrannide.* vide quæ ſupra nobis notantur. *Salmaſ.*

2. *Quàm Domitiani.*] Suetonius capite XXI.

3. *Qui hoc primus dixiſſe fertur, malui.*] Dictio, *malui*, non eſt in Palatino; ponitur quidem inter lineas, ſed ita, ut dicat ſcriba, ſubintelligendam. *Grut.*

4. *Tyrannorum etiam bona dicta non habent tantum auctoritatis quantum.*] Verum eſt Græcorum dictum,

οὐχ ὁ λόγος ἐστὶν ὁ πείθων, ἀλλ' ὁ τρόπος. *Caſaub.*

5. *Nam quod dicis, liberis meis cavendum eſſe morte illius.*] Hoc nuſquam dixit Verus expreſsè in ea certè quæ præcedit epiſtola: ſignificavit tamen non obſcurè, cùm imminens periculum ob oculos poneret. *Idem.*

6. *Et ſi reip. expediet Caßium vivere quam liberos Marci.*] V. ed. *expedit.* Græca autem figura, cui deeſt, *magis*, pro *ſi reip. magis expedit Caßium vivere quam Marci liberos.* cujus loquutionis exempla paſſim obvia. *Salmaſius.*

7. *Et eorum cauſſa à quibus oppreßi fuerint.*] Dele &. ac ſcribe *fuerunt.* Caſaubonus.

Et eorum cauſa, &c.] Dele particulam &. Salmaſ.

8. *Addemus autem quemadmodum ad imperium venerit, &c.*] Tria ſe pollicetur dicturum: quomodo ad imperium venerit, quomodo fuerit occiſus, & ubi victus. Lege omnia quæ deinceps ſequuntur: miraberis ſcriptoris hujus ſupinitatem; vel fatum & cladem mecum

& quemadmodum ſit occiſus & ubi victus. Propoſui enim Diocletiane Auguſte, omnes qui imperatorum nomen [1] ſive juſtè ſive injuſtè habuerunt, in literas mittere, [2] ut omnes purpuratos Auguſtos cognoſceres. Fuit his moribus ut nonnunquam trux & aſper videretur, aliquando mitis & lenis, ſæpe religioſus, aliàs contemptor ſacrorum, [3] avidus vini, [4] interim abſtinens, cibi appetens, & inediæ patiens, veneris cupidus & caſtitatis amator. [5] Nec defuere qui illum Catilinam vocarent: quum & ipſe ſe ita gauderet appellari, [6] addens futurum ſe Sergium, ſi dialogiſtam occidiſſet, [7] Antoninum hoc nomine ſignificans: qui tan-

tum miſeraberis. nam eorum quæ hic proponuntur, quæque neceſſariò erant dicenda, alterum caput ita negligenter attingitur, ut penè prætermiſſum jure videatur; tertium penitus omittitur. *Caſaub.*

1. *Sive juſtè ſive injuſtè.*] Pal. non agnoſcit illud *ſive juſtè*. Grut.

2. *Ut omnes purpuratos Auguſtos.*] Nec Auguſtos tantum, ſed etiam Cæſares & qui quoquomodo *παρέτρωξαν τῆς ἀρχῆς*. *Salmaſ.*

3. *Avidus vini, interim abſtinens, cibi appetens, inediæ patiens.*] Brevius in excerptis, ſed alia mente: *avidus vini, abſtinens cibi, veneris cupidus. nec defuere qui illum Catilinam vocarent.* præfero tamen vulgatam, quam præfert etiam optimus Pal. quæ magis quadrat in varietatem morum Caſſii: qua quidem natura pro temporibus & locis mores ſuos variandi, Catilinam illum optime referebat. unde & Catilina etiam dictus Caſſius. *Idem.*

4. *Interim abſtinens.*] *Interim* pro *interdum*, ut ſæpe, Palatinus tamen heic legit: *item abſtinens.* forte, *idem avidus vini, idem abſtinens.* nec negem tamen *item* heic legi poſſe. *Idem.*

5. *Nec defuere qui illum Catilinam vocarent.*] Non ſolùm propter ſimilem conjurationem; ſed magis propter morum ſimilitudinem. *Caſaub.*

6. *Addens futurum ſe Sergium ſi dialogiſtam occidiſſet.*] Ea væcordia fuit Caſſius, ut non ſolùm Catilina audiret lubens; ſed ultro etiam diceret, ſe vel Sergium dici velle, ſi modò Marcum occidiſſet. Quis autem hic Sergius? Aio illum ipſum eſſe Catilinæ libertum, vel cognatum, & in conjuratione ſocium, quem lacerat ac proſcindit meritò divina illa M. Tullii *δεινότης*. ejus verba ſunt in ea Pro domo ſua ad pontifices. *Idem.*

Addens futurum ſe Sergium ſi dialogiſtam occidiſſet.] Pugnat heic cum Dione Volcatius ſive Spartianus; qui diſertim ſcribit Caſſium ne leviſſima quidem unquam contumelia aut minimo maledicto Marcum perſtrinxiſſe, ut nec ipſum Caſſium à Marco convitiis ullo modo laceſſitum, niſi quod ingratum eum ſæpius compellaverit. at heic *dialogiſtam* vocat Marcum, & ſupra in literis Veri, *philoſopham aniculam* appellabat: quod longe abeſt ab illa moderatione modeſtiaque quam in illo prædicat Dio, qui tradit nec maledicum quidquam aut contumelioſum in Marcum ab illo unquam dictum ſcriptumve. *Salmaſius.*

7. *Antoninum hoc nomine ſignificans.*] Nihil admodum erat opus, ut hanc interpretationem Capitolinus adjiceret: eſt enim manifeſtiſſimum Marcum intelligi à Caſſio: qui in epiſtola ad generum, *Marcus Antoninus*, ait, *philoſophatur,*

tantùm enituit in philoſophia, ut iturus ad bellum Marcomannicum, [1] timentibus cunctis [2] nequid fatale proveniret, rogatus ſit non adulatione ſed ſeriò, ut præcepta philoſophiæ ederet: [3] nec ille timuit, ſed [4] per ordinem parænefeon, [5] hoc eſt præceptionum, per triduum diſputavit. Fuit præterea diſciplinæ militaris Avidius Caſſius tenax,
4 [6] & qui ſe Marium dici vellet. Quoniam de ſeveritate illius dicere cœpimus, multa extant crudelitatis potiùs quàm ſeveritatis ejus indicia. Nam primùm milites qui provincia-
libus

phatur, & quærit de clementia, & de animis, & de honeſto & de juſto. his verbis exponitur vox *dialogiſta*. Caſaub.

1. *Timentibus cunctis ne quid fatale proveniret, rogatus ſit non.*] Meliùs in regio, *eveniret*. C. Plinius epiſtolarum libro primo, de Tito Ariſtone ægrotante: *nihil eſt illo gravius, ſanctius, doctius: ut mihi non unus homo, ſed literæ ipſæ, omneſque bonæ artes in uno homine ſummum periculum adire videantur.* Idem.

Timentibus cunctis ne quid fatale proveniret.] *Provenire* pro *evenire*. nam *provenire alicui* pulcre dicitur & procedere: rem ipſam ſic narrat Aurelius Victor, *tantumq; Marco ſapientiæ, lenitudinis, innocentiæ ac litterarum fuiſſe ut is Marcomannos cum filio Commodo petiturus philoſophorum obteſtantium circumfunderetur; ne ſe expeditioni aut pugnæ prius committeret, quam ſectarum ardua & occulta explanaviſſet. ita incerta belli, ejus ſalute, doctrinæ ſtudiis metuebantur.* ita *metuebantur incerta belli doctrinæ ſtudiis, ejus ſalute*, id eſt per ejus ſalutem, cujus ſalus, doctrinæ ſtudiorum ſalus eſſe exiſtimabatur ab omnibus. poſſet etiam ſcribi: *ejus ſaluti & doctrinarum ſtudiis metuebantur.* ita ut in eodem periculo verſari viderentur unius Marci ſalus & doctrinarum ſtudia. in ſuperioribus autem rectiſſime vir præſtantiſſimus emendavit: *philoſophorum obteſtantium vi circumfunderetur.* Salmaſ.

2. *Ne quid fatale proveniret.*] Ita Palatinus. neque temerè mutaverim; cùm non ſit auctor iſte ex eis qui nobis præſcribere debeat proprietatem linguæ Latinæ. *Grut.*

3. *Nec ille timuit.*] Quid autem poterat timere? an ſermunculos malevolorum qui ſtudia ſapientiæ vitio illi verterent. *Caſaub.*

Neque ille timuit.] De fatali neceſſitate quam non timuit Marcus cum ad illud bellum Marcomannicum proficiſceretur, cum enim cuncti timerent pro Marco ne quid illi fatale proveniret, eoque peterent amici ut philoſophiæ præcepta vellet edere; ipſe non timuit, ſed libenter amicorum voluntati obſequutus eſt. *Salmaſ.*

Nec ille timuit.] Sic quoque Palatinus. quod ſi retinemus; indicat, non refugiſſe eam differendi provinciam Marcum, tamquam qui eidem ſufficeret. *Grut.*

4. *Per ordinem parænefeos.*] Vel *parænefeon*, ut ſuadet ſequens interpretatio. *Caſaub.*

Per ordinem parænefeos.] Probo, *parænefeon*, quod vir doctiſſimus reponendum cenſuit. *Salmaſ.*

5. *Hoc eſt præceptionum.*] Cenſeo inducenda: nondum enim ætate Capitolini ita exaruerat Græcarum literarum ſtudium, ſine quibus nulla poteſt eſſe eruditio ſolida, ut voculæ præcedenti adjicienda eſſet interpretatio. *Caſaub.*

6. *Et qui ſe Marium dici vellet.*] Regius, *Mallium Marcum.* Idem.

Et qui ſe Marium dici vellet.] Ita omnes libri. *Salmaſ.*

1. *Pri-*

libus aliquid tuliſſent per vim, in illis ipſis locis in quibus peccaverant, in crucem ſuſtulit. [1] Primus etiam in ſupplicii genus invenit [2] ut ſtipitem grandem poneret [3] pedum octoginta & centum, [4] id eſt materiam, & à ſummo uſque ad imum damnatos ligaret: & ab imo focum apponeret, [5] incenſiſque aliis, [6] alios fumi cruciatu, timore etiam alios necaret. Idem denos catenatos in profluentem mergi jubebat, vel in mare. Idem multis deſertoribus manus excidit, aliis crura incidit ac poplites, dicens [7] majus exemplum eſſe viventis miſerabiliter criminoſi quàm occiſi. Quum exercitum duceret, & inſcio ipſo manus auxiliaria centu-

1. *Primus etiam.*] Regius, *Primitus etiam.* Caſaub.

2. *Ut ſtipitem grandem poneret pedum octoginta & centum, id eſt materiam.*] *Materiam* pro gloſſamento volunt irrepſiſſe: ego contra cenſeo, non de nihilo additum. nam ſtipites grandes ad eum modum ut octoginta vel centum pedes alti, *materiæ* proprie dicebantur, ut materiæ quinquagenariæ quæ pedum eſſent quinquaginta: ſic centenariæ quæ centum pedes haberent. *Salmaſ.*

3. *Pedum octoginta & centum.*] Hoc eſt, aut octoginta, aut centum. *Caſaub.*

6. *Id eſt materiam.*] Reg. *idem materiam.* ego hæc cenſeo gloſſema eſſe vocis *ſtipitem.* Idem.

Id eſt materiam.] Nimis reſipit gloſſam; & is à quo nata eſt, retulit forte magis ad *focum* infra, quàm ad *ſtipitem.* Grut.

5. *Incenſiſque aliis alios fumi cruciatu, timore etiam alios necaret.*] Tria heic mortis genera indicantur, cum alii igne, fumo alii, etiam quidam timore tantum necarentur. Palatinus liber habet: *incenſiſque aliis, alios fumo cruciato, timore etiam necaret.* ne dubita ſcribere: *incenſiſque aliis, alios fumo cruciatos, etiam timore, necaret.* hoc verum eſt, cum alios incendiſſet, alios fumo cruciatos, etiam timore, ignis ſcilicet, necabat. Fuit autem & hoc ſupplicii genus quo ſolo fumo rei puniebantur, iſque plurimum fumus ex lignis humidis & viridibus fiebat, & ex earum maxime arborum genere, quarum καπνὸς δριμὺς, ut eſt ficus & ſimiles. Ἀνδροφόνοι & ἱερόσυλοι igne comburebantur, non fumo: & vult illo genere cruciatam vitam emittere Cynicos Lucianus, ut qui viverent non aliorum hominum more, perirent & non ſolita cæteris hominibus etiam nocentiſſimis & perditiſſimis morte. ὥστε ἄμεινον, inquit, τὸ διὰ τοῦ καπνοῦ. ἴδιον γὰρ ὑμῶν μόνων ἂν γένοιτο. quibus oſtendit gloriæ & fumorum venditores Cynicos non alia convenientiore morte finire vitam poſſe quam διὰ καπνοῦ, ut fumo ſcilicet perirent, qui fumum per totam vitam vendiderant. quòd fecit etiam Alexander in fumi venditore, quem ſub hoc elogio puniri juſſit, *Fumo punitur qui vendidit fumum.* Salmaſ.

6. *Alios fumi cruciatu.*] Et fumus prò inſtrumento ſævitiæ crudelibus tyrannis uſurpatus. Ne Alexandrum quidem Severum laudo, optimum alioquin principem, qui fumo ex ſtipulis & humidis lignis facto, eum puniit, qui vendiderat fumum. *Caſaub.*

7. *Majus exemplum eſſe viventis miſerabiliter criminoſi quàm occiſi.*] Hinc argumentum Senecæ lib. 1. de Clementiâ cap. 21. *Perdidit vitam qui debet, &c.* Grut.

centurionibus ſuis autoribus, tria millia Sarmatarum negligentius agentium in Danubii ripis occidiſſent, & cum præda ingenti ad eum rediſſent, ſperantibus centurionibus præmium, quòd perparva manu tantum hoſtium, ſegniùs agentibus tribunis & ignorantibus, occidiſſent, rapi eos [1] juſſit & in crucem tolli, ſervilique ſupplicio affici, quod exemplum non extabat: dicens evenire potuiſſe ut eſſent inſidiæ, [2] ac periret Romani imperii reverentia. Et quum ingens [3] ſeditio in exercitu exorta eſſet, proceſſit [4] nudus [5] campeſtri ſolo tectus, & ait, *Percutite* (inquit) *me ſi audetis, & corruptæ diſciplinæ facinus addite.* Tunc conquieſcentibus cunctis [6] meruit timeri, quia non timuit. Quæ res tantum diſciplinæ Romanis addidit, [7] tantum terroris barbaris injecit, ut pacem annorum centum ab Antonino abſente peterent: ſiquidem viderant damnatos Romani ducis judi-
5 cio etiam eos qui contra fas vicerant. [8] De hoc multa gravia contra militum licentiam facta inveniuntur apud Æmilium Parthenianum, [9] qui affectatores tyrannidis jam inde à veteribus hiſtoriæ tradidit. [10] Nam & virgis cæſos in foro

1. *Juſſit in crucem tolli, ſervilique ſupplicio affici, quod exemplum non extabat.*] Supplicium enim militare non fuit, crux: ſed ſecuris, vel etiam gladius: inter quæ ſuppliciorum genera plurimum intererat. Sed & in crucem acti milites interdum, transfugæ præſertim. *Caſaub.*

2. *Ac periret Romani imperii reverentia.*] Quæ ad hujús loci explicationem faciunt, petenda ex oratione Papyrii contra Fabium, Livii lib. VIII. cap. 34. *Grut.*

3. *Seditio in exercitu exorta eſſet.*] *In exercitum exorta eſſet*, vetus lectio. *in exercitum* pro in exercitu, ut Ciceroni, *in civitatem* pro in civitate *Salmaſ.*

4. *Campeſtri ſolo tectus.*] Haud aliter Pal. neque aliter ſcribi debet. *Grut.*

5. *Nudus, campeſtri ſolo tectus.*] Regius, *ſagulo.* Campeſtre ſagulum legi alibi nuſquam: campeſtre αἰπλοῦς quid ſit, ſcimus. quare nihil mutamus. Ac videtur Caſſius è campo ubi ſe exercebat rectà ad milites profectus. *Caſaub.*

6. *Meruit timeri, quia non timuit.*] Lucanus in ſimili narratione de Cæſare qui cæſpititium tribunal aſcenderat, integram legionem exauctoraturus:

— *meruitque timeri*
Non metuens. — Idem.

7. *Tantum terroris barbaris injecit.*] Idem effectus diſciplinæ memoratus Tacito, ſub Domitii Corbulonis ducatu: *Ceterùm is terror milites hoſteſque in diverſum affecit. nos virtutem auximus; Barbari ferociam infregerunt.* lib. XI. Annal. cap. 19. *Grut.*

8. *De hoc multa gravia.*] *De hoc* pro *hujus.* ut ſupra, *municipium ex Spania* pro municipium Spaniæ. ſic miles de ſtipendiis quattuor, pro *ſtipendiorum* in veteri lapide. *Salmaſ.*

9. *Qui affectatores tyrannidis.*] V. ed. *affectores.* Idem.

10. *Nam & virgis cæſos in foro.*] Eadem

foro & in mediis caſtris ſecuri percuſſit, qui ita meruerunt: & manus multis amputavit. [1] Et [2] præter lardum ac buccellatum atque acetum, militem in expeditione [3] portare prohibuit: & ſi aliud quippiam reperit, luxuriem non levi ſupplicio affecit. Extat de hoc epiſtola divi Marci ad præfectum ſuum talis: *Avidio Caſsio legiones Syriacas dedi, diffluentes luxuria,* [4] *& Daphnicis moribus agentes,* [5] *quas totas excaldantes ſe reperiſſe Cæſonius Vectilianus ſcripſit. & puto me non erraſſe, ſiquidem & tu notum habeas Caſsium, hominem Caſsianæ ſeveritatis & diſciplinæ.* [6] *neque enim milites regi poſſunt niſi vetere diſciplina.* [7] *Scis enim verſum* [8] *à bono poëta dictum & omnibus frequentatum,* Moribus antiquis res ſtat Romana viriſque. *Tu tantùm fac adſint legionibus abundè commeatus. quos (ſi bene Avidium novi) ſcio non perituros.* Reſponſio præfecti ad Marcum, *Rectè conſuluiſti, mi domine, quòd Caſsium præfeciſti Syriacis legionibus. Nihil enim tam expedit quàm homo ſeverior* [9] *Græcanicis mili-*

dem v. ed. *Nam & virgis caſit in foro & in mediis caſtris ſecuri percuſsit.* quod fere probem. *caſit* autem pro cecidit, ut *occiſit*, pro *occidit*. melius tamen legatur, *occidit*. Idem.

1. *Et præter lardum & buccellatum atque acetum.*] *Lardum* veteres ſcribunt, non *laridum*. buccellatum ſciunt jam omnes eſſe ξηρὸν ἄρτον, quo plurimùm alebantur milites. etiam illud omnibus notum, ordinarium potum Rom. militum, acetum fuiſſe. *Caſaub.*

2. *Præter laridum.*] Sic etiam Palat. neque vox ea neceſſariò diminuenda vocali tertiâ. *Grut.*

3. *Portare prohibuit.*] Erat uſitatius, portare quicquam prohibuit. *Caſaub.*

4. *Et Daphnicis moribus agentes.*] Pal. & v. ed. *Daphnidis moribus agentes.* forte, *Daphnitis moribus.* & *Daphnitæ mores*, pro Daphnitici. nam Δαφνίτης ἐθνικὸν eſt ab illa Daphne quæ heic intelligitur, & κτητικὸν Δαφνιτικός. at Δαφνικὸς nullo modo dicitur. *Salmaſius.*

5. *Quas totas excaldantes ſe, &c.*] Lampridius in Alexandro: *cùm Antiochiam veniſſet, ac milites lavacris mulieribus ac deliciis vacarent.* lavacra muliebria appellat, quas Capitolinus *excaldationes*. Carinus apud Vopiſcum *aquam muliebrem*. raro his viri utebantur à luxuria alieni. interdum tamen. in piſcinis lavationes & ψυχρολουσίαι omnes, etiam ad firmandum corpus valent: cùm θερμολουσίαι, ut ſæpe repetit Galenus, corpora reddant ἀσθενῆ καὶ μαλακά. *Caſaub.*

6. *Neque enim milites regi poſſunt niſi in vetere diſciplina.*] Scribe authoribus libris: *niſi vetere diſciplina.* Salmaſ.

7. *Scis enim verſum à bono poëta dictum.*] Regius *ab uno poëta dictum.* fortaſſe *ab Ennio poëta*: nam verſum eſſe Ennii, certum ex Auguſtini De civitate Dei, libro ſecundo, capite XXI. *Caſaub.*

8. *A bono poëta.*] Ita quoque Palat. non *ab uno.* maluiſſem ego, *à veteri poëta*, vel tale quid. *Grut.*

9. *Græcanicis militibus.*] Romani munditiem & delicias Græcis ferebant acceptas. *Caſaub.*

1. Omnes

militibus. Ille ſanè[1] *omnes excaldationes,*[2] *omnes flores de capite, collo & ſinu militi excutiet. Annona militaris omnis parata eſt, neque quicquam deeſt ſub bono duce: non enim multum aut quæri-*
6 *tur aut impenditur.* Nec fefellit de ſe judicium habitum. Nam ſtatim ad ſigna edici juſſit, &[3] programma in parietibus fixit, ut ſiquis cinctus inveniretur apud Daphnen, diſcinctus rediret. [4] Arma militum ſeptima die ſemper reſpexit, veſtimenta etiam & calciamenta & ocreas: delicias omnes de caſtris ſubmovit, juſſitque eos hyemem ſub pellibus agere, niſi corrigerent ſuos mores: & egiſſent, niſi honeſtiùs vixiſſent.[5] Exercitium ſeptimi diei fuit omnium militum,[6] ita ut & ſagittas mitterent,[7] & armis luderent. Dicebat enim, miſerum eſſe, quum exercerentur athletæ, venatores[8] & gladiatores, non exerceri milites, quibus minor eſſet futurus labor ſi conſuetus eſſet. Ergo correcta diſciplina, & in Armenia & in Arabia & in Ægypto res optimè geſſit: amatuſque eſt ab omnibus orientalibus, & ſpeciatim ab Antiochenſibus: qui etiam imperio ejus conſenſerunt, ut docet Marius Maximus in vita divi Marci. [9] Nam quum Bucolici milites per Ægyptum gravia multa face-

1. *Omnes excaldationes.*] Excaldationes, θερμολουσίαι. & *excaldare ſe*, eſt θερμολουτεῖν, unde & *caldaria*, ἐμβάσεις θερμολουσιώτων, & θερμοφόρος. *Salmaſ.*

2. *Omnes flores de capite, collo, ſinu, militi excutiet.*] Haud aliter Pal. *Gruterus.*

3. *Programma.*] Pro edicto & imperatores uſurpant in Codice, & Caſſiodorus in Formulis. *Caſaub.*

4. *Arma militum ſeptima die ſemper reſpexit; veſtimenta etiam; & calceamenta & ocreas.*] Inter præcipuas prudentis ducis curas, erat armorum & veſtium militarium frequens inſpectio: Capitolinus de Gordiano: *cùm eſſet præfectus, arma militum ſemper inſpexit.* Idem.

5. *Exercitium ſeptimi diei fuit.*] De obſervatione ſeptimi diei aliquid notabamus ad Suetonium libro tertio, capite XXXII. ſed in exercendo milite non eandem omnes rationem tenuerunt. *Idem.*

6. *Ita ut ſagittas mitterent & armis luderent.*] *Itant & ſagittas mitterent & armis luderent.* diſtinguit autem hoc loco exercitium ſagittas mittendi & armis ludendi, ut & Spartianus in Hadriano pili & armorum: *armiſque & pilo ſe ſemper exercuit.* ad quem locum legenda ſunt quæ notavimus. *Salmaſ.*

7. *Et armis luderent.*] *Ludere armis* dicebantur qui ſe armis exercerent: & dies ille armiludium, ut armiluſtium quo arma luſtrabant. *Caſaub.*

8. *Et gladiatores.*] Ab his ſumſere Romani ὅπλων μελέτην. Valerius Maximus, libro ſecundo, capite tertio. *Idem.*

9. *Nam quum Bucolici milites.*] *Nam quum & Bucolici milites.* Salmaſ.

1. *Ab*

ſacerent, [1] ab hoc retuſi ſunt, ut idem Marius Maximus
refert in eo libro quem ſecundum de vita Marci Antonini
edidit. Hic imperatorem ſe in oriente appellavit, [2] ut qui- 7
dam dicunt, Fauſtina volente, quæ valetudini Marci jam
diffidebat, & timebat ne infantes filios tueri ſola non poſ-
ſet, atque aliquis exiſteret qui capta ſtatione regia infantes
de medio tolleret. Alii autem dicunt hanc artem adhibuiſ-
ſe militibus & provincialibus Caſſium contra Marci amo-
rem, ut ſibi poſſet conſentiri, [3] quò diceret Marcum diem
ſuum obiiſſe. [4] Nam & divum eum appellaſſe dicitur, ut
deſiderium illius leniret. [5] Imperatorio nomine quum
proceſſiſſet, eum qui ſibi aptaverat ornamenta regia, ſta-
tim [6] præfectum prætorii fecit, qui & ipſe occiſus eſt, An-
tonino invito, ab exercitu: qui [7] & Metianum cui erat
commiſſa Alexandria, quique conſenſerat ſpe participatus
Caſſio, invito, atque ignorante Antonino, interemit. Nec
tamen Antoninus graviter eſt iratus, rebellione cognita,
nec in [8] ejus liberos aut affectus ſæviit. Senatus illum ho-
ſtem appellavit, [9] bonaque ejus proſcripſit, quæ Antoninus
in privatum ærarium congeri noluit: quare ſenatu præ-
cipiente in ærarium publicum ſunt relata. Nec Romæ ter-
ror defuit, quum quidam Avidium Caſſium dicerent, ab-
ſente

1. *Ab hoc retuſi ſunt.*] Pal. iterum, *retunſi ſunt.* Grut.

2. *Ut quidam dicunt, Fauſtina volente.*] Eadem verba in Marco. ſed hoc paullò pòſt multis confutatur. Dio habet pro vera hiſtoria & cauſſam eandem ferè affert. *Caſaub.*

3. *Quo diceret.*] Scrib. *quòd dic.* Idem.

4. *Nam & divum eum appellaſſe dicitur.*] Similiter Philippus cùm Gordianum occidiſſet, divum vocabat, peregrina calliditate, inquit Capitolinus. *Idem.*

5. *Imperatorio nomine cum proceſſiſſet.*] Pal. *imperatorio animo* legit, ut & vetus editio Mediolanenſis, & erit hic ſenſus: cum primum cepit procedere Caſſius Imperatorio animo, id eſt, animum ſeſe pro imperatore gerendi habens & imperium arripiendi, eum qui ſibi ornamenta imperatoria aptavit præfectum prætorii fecit. *Salmaſ.*

6. *Præfectum prætorii fecit.*] Vide librum ſuperiorem: ibi & de Motiano, & multis aliis, quæ verbis ferme iiſdem mox repetuntur. *Caſaub.*

7. *Et Mæcianum.*] Ita rurſum heic quoque Pal. ut & in vitâ Marci, non *Metianum.* Grut.

8. *Ejus liberos & affectus.*] Satis erat dicere, ejus affectus. nam *affectus* etiam pro liberis, *caritates* Ammiano Marcellino. *Salmaſ.*

9. *Bonaque ejus proſcripſit, quæ, &c.*] *Bona ejus proſcripta per ærarium publicum:* in vita Marci. *Idem.*

1. Qui

ſente Antonino, [1] qui niſi à voluptariis unicè amabatur, Romam eſſe venturum, atque urbem tyrannicè direpturum, maximè ſenatorum cauſa qui eum hoſtem judicaverant bonis proſcriptis. Et amor Antonini hoc maximè enituit, quòd conſenſu omnium, præter Antiochenſes, Avidius interemptus eſt: quem quidem occidi non juſſit, ſed paſſus eſt, quum apud cunctos clarum eſſet, ſi poteſtatis
8 ſuæ fuiſſet, parſurum illi fuiſſe. Caput ejus ad Antoninum quum delatum eſſet, ille non exultavit, non elatus eſt: ſed etiam doluit ereptam ſibi eſſe occaſionem miſericordiæ, quum diceret ſe vivum illum voluiſſe capere [2] ut illi exprobraret beneficia ſua, eumque ſervaret. Denique quum quidam diceret, reprehendendum Antoninum quòd tam mitis eſſet in hoſtem ſuum, ejuſque liberos & affectus, atque omnes quos conſcios tyrannidis reperiſſet, addente illo qui reprehendebat, *Quid ſi ille viciſſet?* dixiſſe dicitur, [3] *Non ſic deos coluimus, nec ſic vivimus ut ille nos vinceret.* Enumeravit deinde, omnes principes qui occiſi eſſent, habuiſſe cauſas quibus mererentur occidi, nec quenquam facilè bonum vel victum à tyranno vel occiſum, dicens, meruiſſe Neronem, debuiſſe Caligulam, [4] Othonem & Vitellium, [5] nec impe-

1. *Qui niſi à voluptariis unice amabatur.*] Id eſt, qui ab omnibus præterquam à voluptariis unice amabatur. *Idem.*

2. *Ut illi exprobraret beneficia ſua, eumque ſervaret.*] Etiam Dio auctor eſt, nihil gravius in Caſſium dixiſſe Marcum, niſi quòd beneficia ſua illi exprobrarit, ingratum frequenter appellans. de Marci voluntate Caſſium ſervandi multa idem Dio. *Caſaub.*

3. *Non ſic deos coluimus, nec ſic vivimus, ut ille nos vinceret.*] O virum! quid hic faceret ſi verum Deum noſſet? *Idem.*

4. *Othonem & Vitellium nec imperare voluiſſe.*] Rectè: ea enim fuêre principatus eorum primordia, contra morem opinionemque hominum; ac ſi non tam imperare vellent, quàm ſeipſos ire perditum. Verè enim Salluſtius Catilin. cap. 2. *Imperium facilè his artibus retinetur quibus initio partum eſt, &c.* Verùm de ea re plura diximus ad Taciti illud XII. Annalium capite triceſimo: *Vangio ac Sido egregiâ erga nos fide, &c.* Interim hanc noſtram interpretationem adſerit ipſemet Vulcatius, dum ſubjicit: *nam de Pertinace & Galba paria ſentiebat*; ſcilicet noluiſſe regnare; quandoquidem imperii ſui initio, viam eam non calcarent, quam ſolent imperaturi. *Grut.*

5. *Nec imperare voluiſſe.*] Putem *valuiſſe.* nam Vitellium imperare noluiſſe falſiſſimum eſt: ne Otho quidem noluit: etſi ei ſpei paullò maturiùs renuntiavit. *Caſaub.*

1. Nam

imperare voluiſſe. [1] Nam de Pertinace & Galba paria ſentiebat, quum diceret, *In imperatore avaritiam eſſe acerbiſſimum malum.* Denique non Auguſtum, non Trajanum, non Adrianum, [2] non parentem ſuum Pium à rebellibus potuiſſe ſuperari, quum & multi fuerint, & ipſis vel invitis vel inſciis extincti. Ipſe autem Antoninus à ſenatu petiit ne graviter in conſcios defectionis animadverteretur, eo ipſo tempore quo rogavit nequis ſenator temporibus ſuis capitali ſupplicio afficeretur: quod illi maximum amorem conciliavit. Denique pauciſſimis centurionibus punitis,
deportatos revocari juſſit. Antiochenſibus qui Avidio 9
Caſſio conſenſerant, [3] ſed & aliis civitatibus quæ illum juverant, ignovit: quum primò Antiochenſibus graviter iratus eſſet, hiſque ſpectacula ſuſtuliſſet & multa alia civitatis ornamenta, quæ poſtea reddidit. Filios verò Avidii Caſſii, Antoninus Marcus parte media paterni patrimonii donavit, ita ut filias ejus auro, argento, [4] & gemmis honeſtaret. [5] Nam & Alexandriæ filiæ Caſſii & genero Druentiano,

1. *Nam de Pertinace & Galba paria ſentiebat.*] Ridiculum: de Pertinace Marcum. ſed excuſari poteſt, ſi accipias ut illud poetæ:

ἔνθ' ἑλέτην δίφρον τε καὶ ἀνέρε δήμου ἀρίστω.

& ſimilia apud Græcos & Latinos multa: ubi *τὸ κοινῶς λαμβανόμενον, διαφόρως νοεῖται.* ſic hoc loco, *ſentiebat* de Galba, eſt *ἔκρινε*, vel *ἔγνω*: de Pertinace, *ἔγνω ἄν*. hoc ideo dicimus, quia omnes libri hanc ſcripturam retinent. *Idem.*

Nam de Pertinace & Galba paria ſentiebat.] *Μνημονικὸν ἁμάρτημα* Volcatii. aut illæ *de Pertinace* ſunt delenda, aut erratum memoriæ, quod heic erravit author, fatendum. *Salmaſ.*

Nam de Pertinace & Galba, paria ſentiebat.] Ridicula lectio, pronuntiare de Pertinace, illo qui nondum tempore notus erat, nedum Imperator. itaque adhæreo conjecturæ meæ; *nam de pertinacitate Galbæ paria ſentiebat*; ut reſpexerit ad illud Taciti libro primo Hiſtoriar. capitis decimioctavi fine: *Conſtat potuiſſe conciliari animos quantulacunque parci ſenis liberalitate. nocuit antiquus rigor, & nimia ſeveritas; cui jam pares non ſumus.* Grut.

2. *Non parentem ſuum Pium.*] *Non patrem ſuum Pium.* P. & v. ed. *Salmaſius.*

3. *Sed & aliis civitatibus quæ illum juverant.*] *Sed & his & aliis civitatibus quæ illum juverant.* idem P. &. v. ed. *Idem.*

4. *Et gemmis honeſtaret.*] *Cohoneſtaret.* Idem.

5. *Nam & Alexandriæ.*] Scribe cum regio, *Alexandræ.* Caſaub.

Nam & Alexandriæ.] Ita Palatinus. vir doctiſſimus malit *Alexandria:* ſed ſupra diximus *Alexandriam* & *Alexandram* idem nomen eſſe, & utrumque dici. *Salmaſ.*

tiano, liberam [1] evagandi ubi vellent poteſtatem dedit: vixeruntque non quaſi tyranni pignora, ſed quaſi ſenatorii ordinis in ſumma ſecuritate: quum illis etiam in lite objici fortunam propriæ vetuiſſet domus, [2] damnatis aliquibus injuriarum, quod in eos petulantes fuiſſent, quos quidem amitæ ſuæ marito commendavit. Siquis autem omnem hanc hiſtoriam ſcire deſiderat, legat Marii Maximi ſecundum librum De vita Marci, in quo ille ea dicit [3] quæ ſolum Marcus mortuo jam Vero egit. Tunc enim Caſſius rebellavit, ut probat epiſtola miſſa ad Fauſtinam, cujus hoc exemplum eſt: *Verus mihi de Avidio verum ſcripſerat, quòd cuperet imperare.* [4] *Audiſſe enim te arbitror* [5] *quod æruſcatores de eo nuntiarent.* [6] *Veni igitur in Albanum,* [7] *ut tractemus omnia diis volentibus, nihil timens.* [8] Hinc autem apparet, Fauſtinam iſta neſciſſe, quum dicat Marius, infamari eam cupiens, quòd ea conſcia Caſſius imperium ſumpſiſſet. [9] Nam & ipſius

1. *Evagandi ubi vellent.*] *Ubi* pro quò. ſicut ſæpe in Græcorum libris πῦ & ποῖ confunduntur. *Caſaub.*

Evagandi ubi vellent.] *Ubi* pro quo. *Salmaſ.*

2. *Damnatis aliquibus injuriarum.*] Inepte alii lib. *ob injuriam.* Caſaub.

Damnatis aliquibus injuriarum.] Sic quoque Palat. noſter. non, *ob injurias,* quod obtinet in vulgg. *Grut.*

3. *Quæ ſolum Marcus.*] Scribe *ſolus Marcus.* Caſaub.

4. *Audiſſe enim te arbitror quod æruſcatores de eo nuntiarent.*] Pal. habet *heriſpatores.* ex qua eruimus, veram lectionem, quæ eſt, *Veri ſtatores.* Verus iſte cujus ſtatores Marco nuntium attulerunt defectionis Caſſianæ, non eſt imperator Verus & Marci collega, utpote qui jam deceſſerat: ſed Verus Cappadociæ legatus, qui primus Marco miſit nuntios de motu Caſſii. Dio: ὁ δὲ δὴ Μάρκος παρὰ τοῦ Βήρου τοῦ τῆς Καππαδοκίας ἄρχοντος, τὴν ἐπανάστασιν αὐτοῦ μαθὼν, τέως μὲν συνέκρυπτεν. quem Martium Verum vocat Capitolinus in vita Lucii Veri. Hic igitur Verus per ſtatores ſuos nuntiavit Marco defectum Caſſii. & hoc erat munus ſtatorum qui magiſtratibus apparebant etiam ſtante rep. Cicero in epiſt. *litteras à te mihi ſtator tuus reddidit.* lib. x. *præſto mihi fuit ſtator ejus cum litteris, quibus ne venirem denuntiabat.* unde *ſtatores altius cincti* Petronio. ſtatores in caſtris hoc muneris habebant, ut prætorii poſticium tuerentur. hinc *ſtatores Prætorii* dicuntur in veteribus inſcriptionibus: L. MARIO. VERNO. STATORI. PR. id eſt, *ſtatorii prætorii.* *Salmaſ.*

5. *Quod æruſcatores de eo nuntiarent.*] Pal. *quod heriſpatores.* Grut.

6. *Veni igitur in Albanum.*] Vetus Auguſtorum ſeceſſus: de quo ad Suetonii Domitianum capite IV. nonnihil. *Caſaub.*

7. *Ut tractemus omnia Diis volentibus, nihil timens.*] Scribendum *nihil timentes*, niſi forte fuit, *nihil timeas.* Grut.

8. *Hîc autem apparet Fauſtinam.*] Scribe, *Hinc apparet.* Caſaub.

9. *Nam & ipſius extat epiſtola ad Verum, qua.*] Epiſtola quam ait, ea ipſe eſt, cujus exemplum ſubjicitur ſtatim: illa

ipſius epiſtola extat ad Verum, qua urget Marcum ut in eum graviter vindicet. Exemplum epiſtolæ Fauſtinæ ad Marcum: [1] *Ipſa in Albanum cras, ut jubes, mox veniam: tamen jam hortor, ut ſi amas liberos tuos, iſtos rebelliones* [2] *acerrimè proſequaris. Malè enim aſſueverunt & duces & milites:* [3] *qui niſi opprimuntur, opprimunt.* Item alia epiſtola ejuſdem Fauſtinæ ad Marcum: [4] *Mater mea Fauſtina* [5] *patrem tuum Pium ejuſdem in defectione Celſi ſic hortata eſt, ut pietatem primùm circa ſuos ſervaret, ſic circa alienos.* [6] *Non enim pius eſt imperator qui non cogitat uxorem & filios. Commodus noſter vides in qua ætate ſit:* [7] *Pompeianus gener, & ſenior eſt* [8] *& peregrinus. Vide quid agas de Avidio Caſſio & de ejus conſciis. Noli parcere hominibus qui tibi non pepercerunt: & nec mihi nec filiis noſtris parcerent, ſi viciſſent. Ipſa iter tuum mox conſequor: quia Fadilla noſtra ægrotabat, in Formianum venire non potui. Sed* [9] *ſi te Formiis invenire non potero, aſſequar Capuam: quæ civitas & meam & filiorum noſtrorum ægritudinem poterit adjuvare. Soteridam medicum in Formianum ut dimittas rogo: ego autem* [10] *Piſitheo nihil credo, qui*

illa verò non ad Verum miſſa eſt, ſed ad Marcum. quare mirum eſt unde illæ voculæ *ad Verum* in hanc periodum irrepſerint. Lego, *ergo ad virum.* hoc eſt, maritum ſuum. *Idem.*

1. *Ipſa in Albanum cras, ut jubes, mox veniam.*] Fortaſſe, *cras, ut jubes, aut mox veniam.* Idem.

2. *Acerrimè proſequaris.*] Scribe ex regio, *perſequaris.* Idem.

Acerrimè perſequaris.] Eſt à mſſ. aliorum, etiam Pal. noſtro. antea editi *proſequaris.* Grut.

3. *Qui niſi opprimantur, opprimient.*] Concinnius in Pal. *qui niſi opprimuntur, opprimunt.* atque ita edimus. *Salmaſ.*

4. *Mater mea Fauſtina patrem tuum Pium ejuſdem.*] Scribo, *virum ejuſdem:* neceſſaria emendatione: niſi malis τὸ *ejuſdem* inducere: quod non probo: nam ratione non caret, quòd Fauſtina Pium matris virum potiùs quàm patrem ſuum hic nominat. *Caſaub.*

5. *Patrem tuum Pium ejuſdem in defectione Celſi.*] Nihil diſcrepat ab hac ſcriptura Palatinus. & tamen illud *Pium* corruptum ſit oportet, vel *ejuſdem.* Grut.

6. *Non enim pius eſt imperator qui non cogitat uxorem & ſuos.*] *Non cogitat,* ὃς οὐ προνοεῖ, εἰ δὲ τις τῶν ἰδίων οὐ προνοεῖ, ἀπίστου χείρων. *Caſaub.*

7. *Pompejanus gener & ſenior eſt & peregrinus.*] In Marci vita, grandævus equitis Romani filius, genere Antiochenſis, nec ſatis nobilis dicitur. neque aliud vox *peregrinus,* hoc loco ſignificat, quàm generis obſcuritatem. *Idem.*

8. *Et peregrinis.*] Hoc eſt, qui cùm ſit procul à domo, & familia; nihil heic habet cognatorum, nihil clientium, quibus incontinenti juvemur rebus noſtris dubiis. *Grut.*

9. *Si te Formiis invenire non potero.*] Non potuero. *Salmaſ.*

10. *Piſitheo nihil credo.*] Πεισιθέῳ. *Idem.*

1. Signa-

do, qui puellæ virgini curationem neſcit adhibere. [1] *Signatas mihi literas Calphurnius dedit, ad quas reſcribam ſi tardavero, per Cæcilium ſenem ſpadonem, hominem (ut ſcis) fidelem: cui* [2] *verbo mandabo quid uxor Avidii Caſſii & filii & gener de te jactare dicantur.*

11 Ex his literis intelligitur Caſſio Fauſtinam conſciam non fuiſſe, quinetiam ſupplicium ejus graviter exegiſſe: ſiquidem Antoninum quieſcentem & clementiora cogitantem, ad vindictæ neceſſitatem impulit. Cui Antoninus quid reſcripſerit, ſubdita epiſtola perdocebit: *Tu quidem mea Fauſtina religiosè pro marito & pro noſtris liberis agis. Nam relegi epiſtolam tuam in Formiano, qua me hortaris ut in Avidii conſcios vindicem. Ego verò & ejus liberis parcam, & genero & uxori, & ad ſenatum ſcribam ne aut proſcriptio gravior ſit, aut pœna crudelior. Non enim quicquam eſt quod imperatorem Romanum meliùs commendet gentibus quàm clementia. Hæc Cæſarem deum fecit, hæc Auguſtum conſecravit,* [3] *hæc patrem tuum in primis Pii nomine ornavit. Denique ſi ex mea ſententia de bello judicatum eſſet, nec Avidius eſſet occiſus. Eſto igitur ſecura,* [4] *dii me tuentur, diis pietas mea cordi eſt. Pompeianum noſtrum in annum ſequentem con-*

12 *ſulem dixi.* hæc Antoninus ad conjugem. Ad ſenatum autem qualem orationem miſerit, intereſt ſcire. Ex oratione M. Antonini: *Habetis igitur P. C. pro gratulatione victoriæ generum meum conſulem, Pompeianum dico: cujus ætas olim remuneranda fuerat conſulatu, niſi viri fortes interveniſſent, quibus reddi debuit quod à rep. debebatur. Nunc quod ad defectionem Caſſianam pertinet, vos oro atque obſecro P. C. ut cenſura veſtra depo-*

ſita,

1. *Signatas mihi litteras Calphurnius dedit.*] Neſcio an dici debeat lectio ſincera. neque enim vero ſimile, ſæpius miſſas epiſtolas non ſignatas, utique à peregrè poſito. Palatinus ſervat *ſignitas.* an fuit? *Signitas mihi litteras, &c.* ut eæ intelligantur quas Imperator exaravit, cùm Signii ageret. *Grut.*

2. *Verbo mandabo.*] Ἐντέλλεσθαι ῥήματα Græce dicuntur: quod opponunt τῷ ἐπιστέλλεσθαι, quod ſcripto mandare ſignificat. *Salmaſ.*

3. *Hæc patrem tuum ſpecialiter Pii nomine ornavit.*] Obſecutus ſum autographis Palat. utique cùm idem appareret in volumine Regio. antea legebamus, *hæc patrem tuum in primis Pii nomine, &c.* Grut.

4. *Dii me tuentur. diis pietas mea cordi eſt.*] Horatius:

Dii me tuentur: diis pietas mea
Et Muſa cordi eſt.

alluſum eodem & mox ab acclamante populo, *Dii te tuentur.* Caſaub.

1. Neque

ſita, meam pietatem clementiamque ſervetis, imò veſtram: [1] *neque quemquam ullum ſenatus occidat. Nemo ſenatorum puniatur,* [2] *nullius fundatur viri nobilis ſanguis: deportati redeant, proſcripti bona recipiant.* [3] *Utinam poſſem multos etiam ab inferis excitare. Non enim unquam placet in imperatore vindicta ſui doloris:* [4] *quæ etſi juſtior fuerit, acrior videtur. Quare filiis Avidii Caßii & genero & uxori veniam dabitis. Et quid dico veniam? quum illi nihil fecerint. Vivant igitur ſecuri,* [5] *ſcientes ſub Marco ſe vivere.* [6] *Vivant in patrimonio parentum pro parte donato:* [7] *auro, argento, veſtibus fruantur: ſint divites,* [8] *ſint ſecuri,* [9] *ſint vagi & liberi, & per ora omnium ubique populorum circumferant mea, circumferant veſtræ pietatis exemplum. Nec magna hæc eſt P.C. clementia, veniam*

1. *Neque quenquam ullum ſenatus occidat.*] Cogitemus de voce *ullum.* neſcio an ſcripſerit, *nobilium.* nec refert quod idem mox dicitur. videntur tamen poſtrema orationis verba eam vocem tueri. *Idem.*

2. *Nullus fundatur viri nobilis ſanguis.*] *Nullius fundatur viri nobilis ſanguis.* quod τυπογραφικὸν videtur eſſe ἁμάρτημα. *Salmaſ.*

3. *Utinam poſſem multos etiam ab inferis excitare.*] Placeat magis *mortuos.* Caſaub.

Utinam poſſem multos etiam ab inferis excitare.] Forte, *utinam poßim ſepultos ab inferis excitare.* quæ conjectura eſt optimi & doctiſſimi Jureti noſtri. non damno tamen *mortuos*, quod heic loci repoſuit vir doctiſſimus. *Salmaſ.*

Utinam poſſem multos etiam ab inferis excitare.] Videat lector, an non ſcribi poſſit, *poſſem ultos etiam.* vocavit autem *ultos* ſui ſæculi locutione, de quibus Senatus aut miles ultionem ſumpſerat, ignaro Marco, aut patiente potius, quàm volente; Avidio ſcilicet, Mæciano, aliiſque. *Grut.*

4. *Quæ etſi juſtior fuerit.*] Regius, *juſta.* Caſaub.

5. *Scientes ſub Marco ſe vivere.*] Scribe ex membranis, *ſub Marco Antonino ſe vivere.* Idem.

6. *Vivant in patrimonio parentum pro parte donato.*] Recte *pro parte.* in Marco: *Filii Caßii & amplius media parte acceperunt paterni patrimonii.* Idem.

Vivant in patrimonio parentum pro parte donato.] Hinc accepere Capitolinus & Volcatius, dum iſte Antoninum Marcum partem mediam paterni patrimonii filiis Caſſii donaviſſe ſcribit; ille vero amplius etiam media parte eos accepiſſe tradit. *Salmaſ.*

7. *Auro, argento, veſtibus fruantur.*] Volcatius ad filias Caſſii rettulit hanc humanitatem Principis: *ita ut*, inquit, *filias ejus auro, argento & gemmis cohoneſtaret.* Capitolinus autem aurum & argentum filiis maribus, ornamenta autem feminis reliquiſſe Marcum: inde autem hæc tam diverſe, quod Marci epiſtolæ quas uterque vidit, & quæ heic à Volcatio ponuntur, non diſertim ſcribant, & explicent, quid cui conceſſum ſit ac donatum. *Idem.*

8. *Sint ſecuri.*] Volcatius: *vixeruntque non quaſi Tyranni pignora, ſed quaſi ſenatorum ordinis in ſumma ſecuritate.* Idem.

9. *Sint vagi & liberi.*] Ex hoc loco Capitolinus, *ita ut Alexandria filia Caßii & Druncianus gener liberam vagandi poteſtatem haberent.* & ita quoque Volcatius. *Idem.*

niam proſcriptorum liberis & conjugibus dari. Ego verò à vobis peto ut conſcios ſenatorii ordinis & equeſtris, à cæde, à proſcriptione, à timore, ab infamia, ab invidia, & poſtremò ab omni vindicetis injuria: detiſque hoc meis temporibus, [1] *ut in cauſa tyrannidis qui in*
13 *tumultu cecidit, probetur occiſus.* [2] Hanc ejus clementiam ſenatus his acclamationibus proſequutus eſt, [3] *Antonine pie,*

dii te

1. *Ut in cauſſa tyrannidis qui in tumultu cecidit probetur occiſus.*] Hoc eſt, ut è rebellibus ac perduellibus, illi ſoli pereant, qui in tumultu fuerint occiſi. *Caſaub.*

2. *Hanc ejus clementiam ſenatus his acclamationibus proſequutus.*] Mos acclamandi, qui è theatris in fora primùm penetravit, deinde etiam in ſenatum, ex aliis ſcriptoribus notus eſt: ſed ipſas acclamationum formulas, & earum exempla non invenias apud vetuſtiorem alium Capitolino, ac cæteris hiſtoriæ Auguſtæ ſcriptoribus hiſce. Ejus rei cauſſa, quòd omnes quæ in his libris proferuntur acclamationes, ex Actis publicis deſcriptæ ſunt ab auctoribus. non temere autem quid quiſque vellet acclamabant: ſed, ut in choris, erat aliquis cujus vox cæteris præiret: hic formulam acclamationis concipiebat: reliqua turba nihil niſi acceptas ab eo voces reddebat. Ars verò adhibita, & in concipiendis acclamationibus, quas ideo Plinius Secundus cantica appellat: & in acclamando modulatione enim quadam utebantur canentibus non diſſimiles. Atque ut in ruſticis quibuſdam cantilenis fieri videmus, ut idem repetatur ſæpiùs; ſic qui acclamabant, non ſemel aut iterum, ſed ſæpiùs eadem verba reſonabant. Semper autem in Actis adnotatum, quoties quidque fuiſſet repetitum. quod ne hiſtorici quidam neglexerunt: nam leges ſæpe in iſtis libris: *dictum quinquies, dictum decies, dictum vicies*, & ſimilia. Trebellius verò in Claudio etiam ſexagies atque octuagies idem acclamatum obſervat. Adeò illa tempeſtate mos acclamandi invaluerat: quem non dubitamus ægrè initiò & paucis auctoribus, modicè ac verecundè à conſcriptis patribus fuiſſe admiſſum. res enim erat, ut nobis quidem videtur, indecora prorſus, & à gravitate tam venerandi conſeſſus alieniſſima. Sed ubi acceſſit uſus & conſuetudo, per quam ſæpe τὰ μὴ καλὰ καλὰ πέφανται: facilè vetuſtas ipſa omnem deformitatis hujus ſenſum in hominum vel ſapientiſſimorum animis extinxit. Igitur ſemel receptus mos auxit in dies: neque ſolùm in ſenatu aut aliis civilibus cœtibus id ſervatum; ſed & in omnibus Eccleſiaſticis conventibus idem olim factitatum. Vetus enim eccleſia & acclamandi morem uſurpavit, & illas ipſas etiam formulas retinuit, quas habent auctores iſti diverſis locis. In Actis ordinationis Eradii, cùm illum beatiſſimus Auguſtinus jam ſenex apud clerum & populum ſucceſſorem ſibi dixit: poſt iſta Auguſtini verba, *Presbyterum Eradium mihi ſucceſſorem volo*, ſequuntur iſta: *A populo acclamatum eſt: Deo gratias, Chriſto laudes:* dictum eſt vicies ter. *Exaudi Chriſte, Auguſtino vita:* dictum eſt ſexies decies. *Te patrem, te epiſcopum:* dictum eſt octies. Planè hæc gemina ſunt iis quæ in Claudium ſenatores dixerunt, cùm illi imperium deferrent. *Auguſte Claudi, dii te nobis præſtent:* dictum ſexagies. *Claudi Auguſte, principem te, aut qualis tu es, ſemper optavimus:* dictum quadragies. *Claudi Auguſte, te Reſpublica requirebat:* dictum quadragies: *Claudi Auguſte, tu frater, tu pater, &c.* Idem.

3. *Antonine pie, dii te ſervent: Antonine.*] Formulæ acclamandi aliæ erant ſolennes & communes: aliæ certis negotiis propriæ. Capitolinus in Maximo & Balbino: *Inde in ſenatum itum eſt: ubi poſt illa quæ communia ſolent eſſe*

feſta,

dii te ſervent. Antonine clemens, dii te ſervent. Antonine clemens, dii te ſervent. Tu noluiſti quod licebat, nos fecimus quod decebat. [1] *Commodo imperium juſtum rogamus, progeniem tuam robora.* [2] *Fac ſecuri ſint liberi tui, bonum imperium nulla vis lædit. Commodo Antonino tribunitiam poteſtatem rogamus:* [3] *præſentiam tuam rogamus; philoſophiæ tuæ, patientiæ tuæ, doctrinæ tuæ, nobilitati tuæ, innocentiæ tuæ. Vincis inimicos, hoſtes exuperas: dii te tuentur.* & reliqua. Vixerunt igitur poſteri Avidii Caſſii ſecuri, & ad honores admiſſi ſunt. Sed eos Commodus Antoninus poſt exceſſum divi patris ſui, omnes vivos incendi juſſit, quaſi in factione deprehenſos. Hæc ſunt quæ de Caſſio Avidio comperimus: cujus ipſius mores (ut ſuprà diximus) varii ſemper fuerunt, ſed ad cenſuram crudelitatemque propenſiores: [4] qui ſi obtinuiſſet imperium, fuiſſet non modò clemens, ſed bonus, ſed utilis & optimus imperator.

feſta, dictum eſt. malim *fauſta.* appellat *communia fauſta*, voces uſurpari ſolitas in omni acclamatione fauſta. hæ ἐγκύκλιοι acclamationes nihil aliud niſi vota & laudationes erant. ferè autem à votis incipiebant, ut hîc, & alibi. Sic in illa elegantiſſima narratione quæ habetur in codice Theodoſiano, lib. VII. titulo XX. præfectorum & tribunorum acclamationes ita incipiunt: *Auguſte Conſtantine dii te nobis ſervent: veſtra ſalus, noſtra ſalus: verè dicimus, jurati dicimus.* Interdum & verſibus acclamabant. talis illa eſt apud Tertullianum acclamatio,

De noſtris annis addat tibi Juppiter annos. Idem.

1. *Commodo imperium juſtum rogamus.*] Jacobus Lectius meus, *Commodo imperium tutum rogamus.* & firmant ſequentia, *progeniem tuam robora. Fac ſecuri ſint liberi tui.* Ego aliter accipiebam, & *imperium juſtum* interpretabar plenum, ad differentiam ejus dignitatis quam obtinebant Cæſares. *Idem.*

2. *Fac ſecuri ſint liberi noſtri.*] Elegans iſthæc emendatio debetur membranis Palatinis. habebamus antea oppidò inficetè, *liberi tui.* immò *noſtri*; ut velit Senatus ſalute Commodi annexam item liberorum ſuorum incolumitatem. *Grut.*

3. *Præſentiam tuam rogamus, philoſophiæ tuæ, patientiæ.*] Diſtingue: *præſentiam tuam rogamus. philoſophiæ tuæ, patientiæ tuæ, doctrinæ.* peſſimè hæc membra conjunguntur: nam præſentiam Marci optat ſibi ſenatus. illo enim abſente, poſtquam recitata eſt epiſtola ipſius ad ſenatum, acclamationes iſtæ ſunt habitæ. Deinde ſequitur ὡς ἀπ' ἄλλης ἀρχῆς: *philoſophiæ tuæ, patientiæ tuæ, doctrinæ tuæ, nobilitati tuæ, innocentiæ tuæ.* deeſt in hac periodo verbum, bene precamur, vel tale quid. *Caſaub.*

4. *Qui ſi obtinuiſſet imperium, fuiſſet non modò clemens, ſed bonus, ſed utilis & optimus imperator.*] *Fuiſſet*, hoc eſt, dictus fuiſſet. non enim ex ſententia ſua loquitur Vulcatius, ſed ex conſuetudine hominum, qui in cæteris veritatem utcumque amplectentes, in principibus per adulationem illam ferè corrumpunt. δειναὶ γὰρ, ut ait Græcus orator, ἐπισκιάσαι τοῖς κακοῖς αἱ εὐτυχίαι. *Idem.*

14 rator. [1] Nam extat epiſtola ejus ad generum ſuum jam imperatoris hujuſmodi: *Miſera reſp.* [2] *quæ iſtos divitiarum* [3] *cupidos & divites patitur miſera. Marcus homo ſanè optimus: qui dum clemens dici cupit, eos patitur vivere quorum ipſe non probat vitam. Ubi L. Caßius, cujus nos fruſtra tenet nomen?* [4] *Ubi Marcus ille Cato Cenſorius? Ubi omnis diſciplina majorum? quæ olim quidem intercidit, nunc verò nec quæritur.* [5] *Marcus Antoninus philoſophatur, & quærit de clementia,* [6] *& de animis, & de honeſto & juſto,* [7] *nec ſentit pro rep. Vides* [8] *multis opus eſſe gladiis, multis elogiis, ut in antiquum ſtatum publica forma reddatur.* [9] *Ego verò iſtis præſidibus provinciarum: an ego proconſules, an ego præſides putem, qui ob hoc ſibi à ſenatu & ab Antonino* [10] *provincias datas credunt, ut luxurientur, ut divites fiant? Audiſti præf. prætorii noſtri philo-*

1. *Non extat epiſtola ei.*] Cave referas ad proxima verba: pertinent enim ad illa, *ſed ad cenſuram crudelitatemque propenſiores.* eos fuiſſe Caſſii mores, probat allata epiſtola quæ planiſſimum id facit. *Idem.*

2. *Quæ iſtos divitiarum cupidos, & divites patitur: miſera.*] Sic Pal. haud tamen ſpreverim aliorum codicum ſcripturam, *patitur. Miſer Marcus! homo, &c.* Grut.

3. *Cupidos & divites patitur miſera. Marcus homo.*] Regius & Puteani, *cupidos & divites patitur. Miſer Marcus homo.* in vulgata, *miſera* in fine ſententiæ χειλιαστικῶς eleganter poſitum, at initio periodi *miſera Reſp.* ἀποφαντικῶς dictum; δυστυχὴς ἐστιν ἡ πολιτεία. Probo tamen ſcriptam lectionem, propter ſequentia verba: quibus rationem reddit, cur Marcum dixerit miſerum. *Caſaubonus.*

4. *Ubi Marcus ille Cato Cenſorius?*] Abeſt à regio nomen *Cato.* Ego verò miror cur Cenſorium potiùs quàm Uticenſem Catonem appellet in hac re Caſſius. *Idem.*

5. *Marcus Antoninus philoſophatur & quærit de clementia.*] Cur de clementia potius quam de alia qualibet virtute? Palatinus heic legit: *& quærit de clementes.* emenda *& quærit de elementis.* quod nemo ambigere poſſit, eſſe verum. Philoſophi enim proprium de elementis quærere. *Salmaſ.*

6. *Et de animis.*] Ammianus Marcellinus de Juliano; *cum Maximo & Priſco Philoſophis ſuper animorum ſublimitate diſputans.* Idem.

7. *Nec ſentit pro Rep.*] Nec ſententias dicit in ſenatu ſatis fortes & viriles: ſed nimietate clementiæ fovet malos, in pernitiem Reip. *Caſaub.*

8. *Multis opus eſſe gladiis, multis elogiis.*] Reſpicit ad titulos puniendorum, quæ vocari elogia notum eſt. *Idem.*

9. *Ego verò iſtis præſidibus provinciarum.*] Malam crucem videlicet opto, aut tale quid. *Idem.*

Ego vero iſtis præſidibus provinciarum, an ego proconſules, an ego præſides putem.] Videtur hæc oratio interrupta. *Salmaſ.*

10. *Provincias datas credunt, ut luxurientur, ut divites fiant?*] Non quidem credunt ideo ſibi creditas; ſed interim non aliter ſe gerunt, atque ſi eam ob cauſſam accepiſſent. Planè, maximam partem hominum honores petentium magis animo volvere commodum ſuum privatum, quàm publicum. *Gruterus.*

1. *Æra-*

philoſophi, ante triduum quàm fieret, mendicum & pauperem, ſed ſubitò divitem factum. Unde quæſo niſi de viſceribus reip. provincialiumque fortunis? Sint ſanè divites, ſint locupletes;[1] *ærarium publicum refercient. Tantùm dii faveant bonis partibus.*[2] *Reddant Caßiani reip. principatum.* Hæc epiſtola ejus indicat quàm ſeverus & quàm triſtis futurus fuerit imperator.

1. *Ærarium publicum refercient.*] *Reſcrient* P. *Salmaſ.*

2. *Reddant Caßiani Reip. principatum.*] Malim, *reddent*, ut pendeat à ſuperiore periodo. *Reddere Reip. principatum*, non aliud eſt, quàm, *reddere Remp.* Caſaub.

Reddant Caßiani reip. principatum.] Cur non potius recta dicit ſe, id eſt *Caſſium redditurum reip. principatum?* omnino legendum & diſtinguendum; *Tantum Dii faveant bonis partibus, reddam Caßiane reip. principatum.* Caſſiane, ad morem Caſſiorum qui omnia olim fecerunt, ut reip. principatum redderent, & Julium Cæſarem Dictatorem conſpiratione inita occiderunt. *Salmaſ.*

[1]ÆLII LAMPRIDII

COMMODUS ANT.

AD

DIOCLETIANUM AUG.

De Commodi Antonini parentibus, in vita Marci Antonini ſatis eſt diſputatum. Ipſe autem natus eſt[2] apud Lanuvium[3] cum fratre Antonino Gemino,[4] pridie Cal. Septemb. patre patruoque coss. ubi & avus maternus dicitur natus. Fauſtina quum eſſet Commodo cum fratre prægnans, viſa eſt in ſomnis[5] ſerpentes parere; ſed ex his unum ferociorem. Quum autem peperiſſet Com- 1

1. Ælii Lampridii.] Excerpta Palatina Ælio Spartiano non Ælio Lampridio hanc vitam vindicant. Non habeo certi quid ſtatuam. *Salmaſ.*

2. *Apud Lanuvium.*] In villa Lanuvina. vide Capitolinum in Pio. *Caſaubonus.*

3. *Cum fratre Antonino Gemino.*] E re cognomen impoſitum. ſed an rectè ſcriptum? nam fortaſſe veriùs litera minore, *gemino.* Idem.

Cum fratre Antonino gemino.] Scripſi vocem poſtremam litterâ minuſculâ, quod non aliter eſſet in Palatino, putaremque non tam cognomen fuiſſe huic puero, quàm nativitatis notam. *Grut.*

4. *Pridie Cal. Septemb.*] Die quo & Caligula natus, ut mox. Suetonius, cap. VIII. *Caſaub.*

5. *Serpentes parere.*] Videtur numerus excidiſſe. Scripſerim cum Lectio, *ſ. duos parere.* quia ſequitur, *ſed ex his unum ferociorem.* Ita reperi poſtea apud Robertum Bonon. *Idem.*

Commodum atque Antoninum, Antoninus quadrimus eſt elatus, [1] quem parem aſtrorum curſu Commodo mathematici promittebant. Mortuo igitur fratre, Commodum Marcus & ſuis præceptis & etiam [2] magnorum atque optimorum virorum erudire conatus eſt. [3] Habuit literatorem Græcum, Oneſicritum; Latinum, Capellam Antiſtium: orator ei Atteius Sanctus fuit. [4] Sed tot diſciplinarum magiſtri nihil ei profuerunt. [5] *Tantum valet aut ingenii vis, aut* [6] *eorum qui in aula inſtitutores habentur.* Nam à prima ſtatim pueritia, turpis, improbus, crudelis, libidinoſus, ore quoque pollutus & conſtupratus fuit: [7] Jam in his artifex quæ

1. *Quem parem aſtrorum curſu Commodo, &c.*] Malim, *ex aſtrorum curſu.* Ridet obiter mathematicos genethliacos, qui fratrum geminorum paria & eadem fata eſſe dixerant. Eos igitur exemplum hoc, ut alia infinita, vanitatis arguit. *Idem.*

Quem parem aſtrorum curſu, Commodo promittebant.] Quomodo parem? an vitæ curriculo? quod ſi eſt, hoc dixerit, irridens vanitatem Mathematicorum. *Salmaſ.*

2. *Magnorum atque optimorum virorum.*] Notat Herodianus, ſtatim initio. ipſe Marcus quantæ fuerit ſibi curæ recta liberorum educatio, teſtatur abunde libro primo, ubi inter maxima beneficia à Deo ſibi collata & hoc ponit: τὸ ἐπιτηδείων τροφέων εἰς τὰ παιδία εὐπορῆσαι. Pitholaum cubicularium, Commodi τροφέα novimus è Galeno. *Caſaub.*

3. *Habuit litteratorem Græcum Oneſicritum*] Non *Oneſicritus*, ſed *Oneſicrates* hic litterator nomen habet in membranis Palatinis, & prima editione. *Salmaſius.*

4. *Sed tot diſciplinarum magiſtri, nihil ei profuerunt. tantum valet aut ingenii vis, &c.*] Sic quoque Aurelius Victor in vitâ Didii Juliani: *Hincque ſatis compertum, cohibendæ cupidini, ingenium ni juvet, eruditionem imbecillem eſſe: cùm, &c.* Grut.

5. *Tantum valet aut ingenii vis.*] Non ſine cauſſa dubitat: nam fuit naturâ ſuâ Commodus minimè malus: atque adeò, auctore Dione, εἰ' καὶ τις ἀνθρώπων ἄκακος. quod tamen elogium iis quæ ſtatim ſubjicit Lampridius, nullo modo convenit. *Caſaub.*

6. *Eorum qui in aula inſtitutores habentur.*] Pitholaum videtur perſtringere qui fuit ejus educator, & in aula inſtitutor. *Idem.*

7. *Jam in his artifex quæ ſtationis, &c.*] Scribe: *tam in his artifex quæ ſtationis imperatoriæ non erant, ut calices fingeret, ſaltaret, &c.* Salmaſ.

Jam in his artifex quæ ſtationis Imperatoriæ minimè erant, ut calices fingeret.] Sic quoque uterque Palatinus, & neſcio quomodo placeat magis, quàm divinatio aliorum *calices frangeret*. quam ipſam tamen non exſibilo. vulgatam ſtabilit regum aliorum exemplum, qui ærariæ artis fabricæ ſe tradidere, cerisque fingendis & ære fundendo procudendoque oblectati fuere; item eorum qui menſulis & lucernulis, teliſque adeo formandis exacuendiſque, tempus traduxere. quorum meminit Plutarchus in vitâ Demetrii, Juſtinus libro XXXVI. capite 8. habet enim calicum fictio aliquid in ſe, quod hominem mire delectet, dum ſimplice ſpiritu vitrum in plures habitus format, qui vix diligenti manu effingerentur, ut loquitur

quæ ſtationis imperatoriæ non erant, [1] ut calices fingeret, [2] ſaltaret, cantaret, ſibilaret, [3] ſcurram denique & gladiatorem ſe perfectum oſtenderet. Auſpicium crudelitatis [4] apud Centumcellas dedit anno ætatis XII. Nam quum tepidiùs fortè lotus eſſet, [5] balneatorem in fornacem conjici juſſit: [6] quando à pædagogo cui hoc juſſum fuerat, vervecina pellis in fornace conſumpta eſt, ut fidem pœnæ de fœtore nidoris impleret. [7] Appellatus eſt autem Cæſar puer [1] cum

tur Seneca Epiſt. xc. quid quod & arte conſtat: quæ an etiam requiratur ad calices frangendos, dubito. *Grut.*

1. *Ut calices fingeret.*] Lego, *frangeret.* de hoc genere παιδιᾶς dictum aliquid ad Verum Imper. Eſt & calices fingere vinearii artificis potiùs quàm ejus qui in imperatoria ſtatione ſit collocatus: ſed eam lectionem refellunt ſequentia. *Caſaub.*

Ut & calices fingeret.] Ita omnes libri. Nec enim illud de Vero ſimile eſt, qui per ludum & laſciviam, cum iret comiſatum, calices frangebat. at Commodus id dicitur hoc loco feciſſe inter ſtudia & artificia ſua, quibus callebat: quare & inter ceteras artes ludicras quas perdidicerat Commodus & hanc quoque annumerat Lampridius, quod calices ſciret fingere. plures ſane imperatores fingendi ſtudium amaviſſe patet illorum vitas pervolutantibus. *Salmaſius.*

2. *Saltaret, cantaret, ſibilaret.*] *Sibilare* heic eſt fiſtulare, vel fiſtula canere. *Sibilus* autem dicitur proprie ſonus quem emittit fiſtula. Ovidius:

Et norunt omnes paſtoria ſibila montes.

Idem.

3. *Scurram denique & gladiatorem ſe perfectum oſtenderet.*] Legendum abſque pronomine: *ſcurram denique & gladiatorem perfectum oſtenderet.* ſic habent libri. *gladiatorem oſtendere*, μονόμαχον ἐπιδείκνυσθαι. ſic *patronum agere*, & *hominem gerere.* Idem.

Scurram denique & gladiatorem perfectum oſtenderet.] Sic malui, ſecutus fidem utriuſque Palatini, ejecto pronomine *ſe*, quod in editis. *Grut.*

4. *Apud Centumcellas.*] Fabellam de conditis Centumcellis per Hadrianum non feciſſet tanti nugator Egnatius, ſi epiſtolam Plinii XXXI. libro ſexto legere olim meminiſſet. *Caſaub.*

5. *Balneatorem in fornacem conjici juſſit.*] Balneatorum hîc interpretor non dominum vel mancipem balinei, τῆς βαλανείας: ſed ſervum mediaſtinum qui in balneis aquam & oleum affundebat. *Idem.*

Balneatorem in fornacem conjici juſſit.] Balneatorem heic poſuit pro eo qui balneum ſuccendit & calefacit. *Salmaſ.*

6. *Quando à pædagogo cui hoc juſſum fuerat.*] Pitholaus hic pædagogus vocabatur. *Idem.*

7. *Appellatus eſt autem Cæſar puer cum fratre Severo*] Quis hic Severus frater Commodi, quærunt docti, & inveniſſe putant legendo, *Sex. Verum.* & illum eſſe ajunt cujus meminit Capitolinus, quique ſeptennis periit ſub ipſis Germanicæ profectionis diebus, eumdemque eſſe volunt cum illo quem Galenus Sextum vocat. quod vereor ut poſſit ſubſiſtere. Nam Sextus ille Marci filius cujus apud Galenum mentio, adhuc in vivis erat Marco apud Marcomannos agente: at Verus Capitolini periiſſe dicitur ſub ipſis profectionis diebus. Verum heic eſſe legendum nullus dubito: *appellatus eſt autem Cæſar puer cum fratre ſuo Vero.* *Severo* enim perperam irrepſit pro *Vero.* ſic apud ipſum Galenum Σεβῆρος pro Βῆρος. ita in faſtis Siculis Σεβη-

[1] cum fratre ſuo Severo: [2] XIIII. ætatis anno in collegium
2 ſacerdotum aſcitus eſt. [3] Cooptatus inter tres ſolos principes juventutis quum togam ſumpſit: adhuc in prætexta puerili congiarium dedit, atque ipſe in baſilica Trajani præſedit. Indutus autem toga eſt [4] Nonarum Juliarum die, quo in terris Romulus non apparuit, & eo tempore quo Caſſius à Marco deſcivit. Profectus eſt, commendatus militibus,

Σευῆρος pro Βῆρος, non uno loco legitur. *Idem.*

1. *Cum fratre ſuo Severo.*] Marco Antonino nati ſunt è Fauſtina filii tres: Commodus qui imperavit: Antoninus Geminus, qui partu eodem cum fatre Commodo editus, quadrimus periit: & Verus ille quem obiiſſe cùm eſſet annorum ſeptem, in Marco narrat Capitolinus. Cùm igitur plures filios tribus illis quos diximus non habuerit Marcus, quis iſte frater Commodi Severus? Sed non dubitamus Verum eſſe, de quo Capitolinus. Lego, *Sex Verum.* Caſaub.

Cum fratre Severo.] Adſentior certiſſimæ conjecturæ amiciſſimi Caſauboni, *Sex. Veri*; ſed ſecutus ſum tamen manuſcriptos. *Grut.*

2. *Ætatis anno in collegium ſacerdotum adſcitus eſt.*] Infrà ex Actis poſteà factis, vel emendatis: *aſſumtus eſt in omnia collegia ſacerdotalia ſacerdos*, XIII. *Kal. Invictas, Piſone & Juliano Coſs.* Caſaubonus.

3. *Cooptatus inter tres ſolos principes juventutis cùm togam ſumpſit.*] Omnes libri corrupti. Lege, *inter troſſulos principes juventutis.* Idem.

Cooptatus inter treſſolos juventutis.] Emendabat olim Lipſius: *cooptatus inter troſſulos principes juventutis.* mallem ego: *inter troſſulos, princeps juventutis.* unicus princeps illa ætate juventutis Commodus. Vetus verbum *troſſulus* pro equite. & ſic dicti equites, ut notum eſt, ab oppido in Tuſcis quod abſque opera & adjumento peditum ſoli expugnavere. ſub Romulo dicebantur *celeres.* κέλης enim Græcis eſt eques. Æolice, κέληρ. inde *celer.* Latini recentiores *celeres* etiam dixerunt. poſtea dicti ſunt *flexutes*, à flectendis equis in gyrum. Troſſulorum autem nomen pro equitibus non diu poſt Gracchum manſiſſe auctor Plin. jam enim tum pudebat multos iſtoc nomine appellari propter ambiguitatem vocis *Troſſulus*, quæ olim equitem ſignificabat ab oppido Troſſulo quod ceperant: illo vero tempore etiam pro delicato & molli accipiebatur à Græco vocabulo τρυφὸς, quod delicatum & mollitia infamem ſignificat. at heic vetus verbum uſurpavit Capitolinus, & *troſſulos* pro equitibus dixit, inter quos cooptatus eſt Commodus & princeps juventutis deſignatus, cum togam virilem ſumpſit. vulgo enim octavo decimo ætatis anno in equitum numerum cooptabantur. Hadrianus tamen Marco Philoſopho honorem equi publici ſexenni detulit, & octavo ætatis anno in Saliorum collegium retulit. at Commodus heic quarto decimo tantum ætatis anno in collegium Saliorum aſcitus eſſe dicitur, & ſeptimo decimo inter equites relatus, & eo tempore quo togam virilem ſumpſit. Iſidori Gloſſæ: *troſuli, equites: troſulus, equeſter adoleſcens.* Salmaſ.

Cooptatus inter tres ſolos.] Palatinus viam ſternit ad emendationem hujus loci, ſcripſit enim unicâ voce *treſſolos.* & verò nihil verius conjecturâ Lipſianâ, *inter troſſulos.* Grut.

4. *Nonarum Juliarum die, quo in terris Romulus non apparuit.*] Romuli exceſſum nonnulli in diem hunc Nonarum Quintilium Caprotinarum conjiciebant, ut Plutarchus: alii in Quirinalia & Februarium menſem. *Caſaub.*

I. Popi-

litibus, cum patre in Syriam & Ægyptum, & cum eo Romam rediit. Poſt hæc venia legis Annariæ impetrata, cos. eſt factus: & cum patre imperator eſt appellatus v. Cal. Decemb. die, Pollione & Apro coss. & triumphavit cum patre: nam & hoc patres decreverant. Profectus eſt cum patre & ad Germanicum bellum. Adhibitos cuſtodes vitæ ſuæ honeſtiores ferre non potuit, peſſimos quoſque detinuit, & ſubmotos uſque ad ægritudinem deſideravit: quibus per patris mollitiem reſtitutis, [1] popinas & ganeas in Palatinis ſemper ædibus fecit: neque unquam pepercit vel pudori vel ſumptui. In domo aleam exercuit.[2] Mulierculas formæ ſcitioris, [3] ut proſtibula mancipia lupanarium ad ludibrium pudicitiæ contraxit. [4] Imitatus etiam propolas

1. *Popinas & ganeas in palatinis ſempra ædibus fecit.*] Didicerat à Vero, de quo Capitolinus, *popinam domi inſtituit.* Idem.

2. *Mulierculas formæ ſcitioris ut proſtibula mancipia lupanarium.*] Veteres libri infulciunt vocem *perficiem.* quam etſi corruptam, temere tamen ejecerunt viri docti: *perficiem* enim eſt, *per faciem.* & ſic totus locus conſtituendus: *mulierculas formæ ſcitioris ut proſtibula mancipia, per faciem lupanarium ad ludibrium pudicitiæ contraxit.* verum egit lenonem Commodus, cum mulierculas luculentioris formæ contraheret, ut proſtibula mancipia, ſpecie lupanarium. *per faciem,* genus loquendi minus uſitatum, pro per ſpeciem. Juvenalis:

— *expedit illis*
Et ſtrepitu & facie majoris vivere cenſus.

facie majoris cenſus, pro ſpecie ͜. *Salmaſ.*

3. *Ut proſtibula mancipia lupanarium.*] Vetus editio, ante vocem *lupanarium* inſerebat monſtrum verbi *perficiem.* Turnebus, *per ſpeciem lupanarium.* nobis tamen libri regii lectio placet. niſi illa *mancipia lupanarium* ſunt gloſſa τȢ *proſtibula.* Caſaub.

Ut proſtibula, mancipia lupanarium, ad ludibrium pudicitiæ contraxit.] Nihil hic adjuvat Palatinus. habet tamen, *ut proſtibula mancipia perficiens lupanarium & dibrium pudicitiæ contraxit.* ſtare tamen videtur pro Turnebi emendatione; *ut proſtibula mancipia, per ſpeciem lupanarium, ad ludibrium.* Grut.

4. *Imitatus etiam propolas circumforaneos, equos curules ſibi comparavit.*] Tale quid in Vero notabat Capitolinus, cùm inter flagitia illius poneret, quòd *frequenter provincialibus literas cauſſa Circenſium & miſerit & acceperit.* ſed Commodi projectior pudor. Propolas circumforaneos vocat eos, qui curulium equorum greges ſibi comparabant, quos dominis factionum venderent, aut locarent Sed nondum penitus diſplicet, quod aliquando venit nobis in mentem · mutata diſtinctione totum locum ita eſſe concipiendum. *Mulierculas formæ ſcitioris, ut proſtibula mancipia lupanarium, ad ludibrium pudicitiæ contraxit, imitatus etiam propolas circumforaneos. Equos c.* Erit ſenſus, Commodum in emendis hiſce mulierculis, quarum pudicitiæ cùm ipſe, tum ſodales ejus erant illuſuri, imitatum eſſe circumforaneos propolas, ſive mangones impuriſſimos, qui virgines quas emerent, aut venderent, ſoliti denudare atque perſpicere. Tangit hunc morem Suetonius

polas circumforaneos; equos curules ſibi comparavit. [1] Aurigæ habitu currus rexit, [2] gladiatoribus convixit, [3] aquam geſſit ut lenonum miniſter, [4] ut probris natum magis quàm
3 ei loco eum crederes ad quem fortuna provexit. Patris miniſteria ſeniora ſubmovit, amicos ſenes abjecit. Filium Salvii Juliani qui exercitibus præerat, ad impudicitiam fruſtra tentavit, atque exinde Juliano tetendit inſidias. Honeſtiſſimos quoſque, aut per contumeliam aut per honorem indigniſſimum, abjecit. Appellatus eſt à mimis quaſi obſtupratus, eoſdemque ita ut non apparerent, ſubitò deportavit. Bellum etiam quod pater penè confecerat, [5] regibus hoſtium addictus remiſit, ac Romam reverſus eſt.

[1] Romam

libro ſecundo, cap. LXXIX. & libro quarto, cap. XXXVI. *Caſaub.*

Imitatus etiam propolas circumforaneos, equos curules ſibi comparavit.] Propolæ circumforanei non alii ſunt quam tenues quidam non magnarum mercium negotiatores, quas ipſi ſecum circumferunt & fora diverſa ſequuntur, tenuis lucri captandi gratia. *Propolam* ficuum venditorem vocat Lucillius l.v. poſt *circumforaneos* ponenda τελεία στιγμὴ, & ſic diſtinguendum: *imitatus etiam propolas circumforaneos. Equos curules ſibi comparavit. Aurigæ habitu currus rexit. Gladiatoribus convixit. Aquam geßit ut lenonum miniſter.* hæc enim ut diverſa ſtudia ponit, quæ diverſis temporibus amplexus eſt monſtrum illud imperatoris, ut aliquando propolas & mercatores illos circumforaneos & περιοδευτὰς imitaretur, aliquando curulium negotiatores equorum, qui equos curules emebant quos aurigis & dominis factionum venderent aut locarent: ſed & aurigæ habitu intèrdum currus regeret. *Salmaſ.*

Imitatus eſt propolas circumforaneos.] Ita legebatur & diſtinguebatur in Pal. hactenus vulgati, *imitatus etiam propolas*. Grut.

1. *Aurigæ habitu currus rexit.*] Non publicè tamen, niſi fortè noctu, luna ſilente. *Caſaub.*

2. *Gladiatoribus conjunxit.*] Infrà, *Ludum ſemper ingreſſus eſt.* plura ibi. Sed mirum ſcribi conſtanter in membranis, *cum gladiatoribus commiſit.* Idem.

Gladiatorbus convixit.] *Commiſit* Caſaubon. Palatinus *conviſit* exhibet. *Salmaſius.*

3. *Aquam geßit ut lenonum miniſter.*] Id eſt, ut aquariolus aut baccario: nam ita vocabantur οἱ πορνοδιάκονοι, qui in lupanaribus aquam miniſtrabant. Multum in illis luſtris aquæ uſum fuiſſe, teſtis M. Tullius plurimis locis: ut in oratione pro M. Clælio, pro Muræna, & in Vatinium. *Caſaub.*

4. *Ut probris natum magis q.*] In quibuſdam libris τὸ *ut* non reperitur ante *probris*. Quare Turnebus locum ita concipiebat: *Gladiatoribus convixit, aquam geßit: ut lenonum miniſteriis probroſis natum magis, quàm eo loco eum crederes, &c.* Idem.

Ut probris natum magis, quàm ei loco.] Haud aliter quoque Pal. ſed nihil verius Turnebi conjectaneo; *aquam geſſit: ut lenonum miniſteriis probroſis natum magis, quàm eo loco crederes, &c.* Gruterus.

5. *Regibus hoſtium addictus remiſit.*] Optimè in regio & Puteani, *legibus*. ita reſcribe. *Caſaub.*

Legibus hoſtium addictus.] Sic quoque Pal. non *regibus*, ut ante vulgg. *Grut.*

1. *Romam*

[1] Romam ut rediit, ſubactore ſuo [2] Antero poſt ſe in cur-
ru locato, ita triumphavit, ut eum ſæpius cervice reflexa
publicè oſcularetur: etiam in orcheſtra hoc idem fecit. Et
quum portaret in lucem, [3] heluareturque viribus Romani
imperii, veſpera etiam per tabernas ac lupanaria volitavit.
Miſit homines ad provincias regendas, vel criminum ſo-
cios, vel à criminoſis commendatos. In ſenatus odium ita
venit ut & ipſe crudeliter in tanti ordinis perniciem ſævi-
ret, [4] fieretque contemptui. [5] Crudelis vita Commodi 4
Quadratum & Lucillam compulit ad ejus interfectionem
conſilia inire, [6] non ſine præf. præt. [7] Tarrutini Paterni
conſi-

1. *Romam ut rediit ſubactore ſuo Antero.*] Ignotus hactenus hic Anterus Commodi ſubactor, & qui tantum potuit apud ipſum Commodum. pro *Antro*, *Suatero* præfert heic Palat. & paulo poſt *Santeri* idem habet ſcriptum, & *Soaterum.* vitioſe omnia, ſed valde veritatem proxime: nam *Saotero* ſcribendum, vel *Sautero*: ut *Lancon* pro *Laocoon*, & ſimilia. nomen igitur habuit *Saoterus*. Dioni enim Σαώτερος dicitur. quod mirum à nemine adhuc animadverſum. Ad hoc igitur exemplum erit refingendum nomen iſtud infra bis aut ter poſitum, ſed in vitio ſemper. *Salmaſ.*

2. *Antero poſt ſe curru locato, ita triumphavit ut eum ſæpiùs cervice reflexa publicè oſcularetur.*] Quos plurimum amabant imperatores, hos in triumphali curru pone ſe collocabant. quod Lampridius, *ſæpiùs cervice reflexa*, Græcus ſcriptor, θαμὰ ἐπιστρεφόμενος. *Caſaub.*

3. *Heluareturque viribus imperii.*] Elegantiſſimè. declarant autem hæc ſequentia paullò pòſt verba, *cum ſumtus ejus vires Romani imperii ſuſtinere non poſſent.* Idem.

Heluareturque viribus imperii.] Sic infra: *deſtinaverat & alios quattuor occidere, cum ſumptus ejus viribus imperii Romani ſuſtineri non poſſent. elueretur* pro *heluaretur*, vet. ed. perperam. *Salmaſ.*

4. *Fieretque contemtui.*] Atqui ſævitia principis non contemtum, ſed odium potiùs in ſubditorum animis generat, ſed eò reſpicit Lampridius quod vitium omne parit contemtum. *Caſaubonus.*

5. *Crudelis vita Commodi Quadratum & Lucillam compulit.*] Cauſſam hujus conſpirationis aliam affert Herodianus, qui omnia diligentiſſimè perſequitur. Quadratus hic quem Herodianus νεανίσκον vocat, videtur eſſe filius Numidii Quadrati illius, de quo in vita Marci. *Idem.*

6. *Non ſine præf. præt. Tarrutini Paterni conſilio.*] Ex Herodiano dubites an hoc ſatis verum: qui ſcribit, Perennem factum præfectum prætorio antè quàm hæc acciderent. Dio inter eos qui occaſione hujus conjurationis cæſi ſunt, aut certè ſub id tempus, Paternum nominat: unde videtur data occaſio conjiciendi fuiſſe & illum conſcium: at negat non obſcurè idem Dio: qui in Paterni poteſtate fuiſſe ait, vitam Commodi; ſi voluiſſet ille occidere. *Idem.*

Non ſine præf. præt. Tarrutini Paterni conſilio.] Pal. *Tarruteni.* Salmaſ.

7. *Tarrutini Paterni.*] Scribe *Tarruntii Paterni.* ut rectè legitur in lege xii. Digeſtis, De re militari. *Caſaub.*

Tarrutini Paterni.] Malui iſtud cum Palatino noſtro, quàm, quomodo aliis auctoribus præfectus hic nominatur, *Tarruntio*; videantur Inſcriptiones noſtræ pag. ccccLxxii. 8. *Grut.*

1. *Datum*

conſilio. [1] Datum autem eſt negotium peragendæ necis Claudio Pompejano propinquo, [2] qui ingreſſus ad Commodum diſtricto gladio, quum faciendi poteſtatem habuiſſet, in hæc verba prorumpens, [3] *Hunc tibi pugionem ſenatus mittit*; detexit facinus fatuus, nec implevit, multis cum eo participantibus cauſam. Poſt hæc interfecti ſunt Pompejanus primò & Quadratus: [4] dein Narbana atque Norbanus [5] & Paralius, [6] & mater ejus Lucilla in exilium exacta. Quum præf. præt. vidiſſent Commodum in tantum odium incidiſſe, [7] obtentu Anteri, [8] cujus potentiam præf. præt.

1. *Datum eſt negotium peragendæ necis Claudio Pompeiano propinquo.*] Paullò pòſt *occiſus eſt eo tempore etiam Claudius, quaſi à latronibus: cujus filius cum pugione quondam ad Commodum ingreſſus eſt.* quem hîc ſolo Claudii nomine deſignat, is eſt Claudius Pompejanus ille, cui poſt Veri mortem nupſit Lucilla. hujus filium Claudium Pompejanum cædem hanc aggreſſum, cum Lampridio ſcribit Dio, qui ſibi in his, ut teſti αὐτόπτῃ fidem haberi poſtulat. *Caſaub.*

2. *Quis ingreſſus ad Commodum.*] Sic mox *quondam ad Commodum ingreſſus eſt.* hoc tamen falſum: non enim tentata cædes in palatio: ſed in aditu Circi, ut ſcribit Dio. *Idem.*

3. *Hunc tibi pugionem ſenatus mittit.*] Dio, Τοῦτό σοι τὸ ξίφος ἡ βουλὴ πέπομφε. ſimilis vox ejus militis qui Pertinacem occidit: Τοῦτό σοι τὸ ξίφος οἱ στρατιῶται πεπόμφασι. *Idem.*

4. *Dein Narbana.*] Scribe, *Norbana.* Idem.

Dein Narbana.] Sic etiam Pal. vix tamen dubium eſt, quin refingi debeat in *Norbana.* Grut.

5. *Et Paralius, & mater ejus Lucilla in exilium exacta.*] Lucilla hæc ſoror Commodi eſt: quam Capreas in exilium relegatam, deinde occiſam, ſcribit Dio. ſed quis iſte Paralius ejus filius? duos Lucilla habuit maritos; Verum & Pompejanum. Veri filius eſſe non poteſt. Pompejano genitus eſſe ac Lucillâ per temporum rationem non poteſt. Supereſt ut locus ſit mendoſus. Diſtingue: *& Paralius & mater ejus. Lucilla in exilium exacta.* Caſaub.

6. *Et mater ejus Lucilla in exilium acta.*] Recte viderunt eruditi, Lucillam non poſſe dici aut eſſe matrem illius Paralii. optime igitur ex Palatini codicis fide ſcribas: *deinde Norbana atque Norbanus, & Paralius & mater ejus, & Lucilla in exilium exacta.* Salmaſ.

Et mater ejus & Lucilla.] Ita quoque Pal. immiſsâ copulâ, quæ abeſt à libris editis. *Grut.*

7. *Obtentu Anteri.*] Ms. *Santeri.* lege *Saoteri.* & mox: *urbane Saoterum eductum à Palatio.* Dio occiſum à Cleandro hunc dicit. *Salmaſ.*

8. *Cujus potentiam præfecti pratorio ferre non poterant.*] Liber regius, *cujus potentiam populus Romanus ferre non poterat.* ſæpiſſimè librarii literarum iſtarum loco P.R. aliud quid ſcripſerunt. *Caſaub.*

Cujus potentiam præf. præt. ferre non poſſent.] Ridicula hæc lectio, præfectos prætorio Sauterum occidiſſe cujus potentiam Præfecti prætorio ferre non poterant. Palatinus habet, *P. R.* hoc eſt populus Romanus, quæ veriſſima eſt ſcriptura hujus loci. cujus ſenſus eſt: Præfectos prætorio, cum viderent Commodum odio laborare propter nimiam Sauteri potentiam, quam populus non ferebat, interficiendum Saoterum curaviſſe. *Salmaſ.*

Cujus

præt. ferre non poterat, urbanè Anterum eductum à palatio ſacrorum cauſa, & redeuntem [1] in hortos ſuos, per frumentarios occiderunt. Id verò gravius quàm de ſe ipſo Commodo fuit. Paternum autem & hujus cædis autorem, & (quantum videbatur) [2] paratæ necis Commodi conſcium, [3] & interventorem ne conjuratio latiùs puniretur, [4] inſtigante Tigidio, [5] per laticlavi honorem à præfecturæ adminiſtratione ſubmovit. Poſt paucos dies inſimulavit eum conjurationis, quum diceret ob hoc promiſſam [6] Juliani filio filiam Paterni, ut in Julianum transferretur imperium. Quare & Paternum & Julianum [7] & [8] Vitruvium Secundum Paterni familiariſſimum, [9] qui epiſtolas imperatorias curabat, interfecit. [10] Domus præterea Quintiliorum

Cujus potentiam populus Romanus ferre non poterat.] Sic libuit reponere fide membranarum, quas alii excuſſerunt. non diſſentit Pal. quàm quod duabus litteris utrumque nomen exprimat. vulgati: *cujus potentiam præfecti prætorio ferre non poterant.* Grut.

1. *In hortos ſuos.*] Regius ſemper *ortos.* quomodo & veteres ſcripſiſſe teſtes grammatici. *Caſaub.*

2. *Paratæ necis Commodi.*] Vel *Commodo.* Idem.

Paratæ necis Commodi conſcium & interventorem.] Τὸν μεσίτην, qui id procurarat. *Salmaſ.*

3. *Et interventorem ne conjuratio latiùs puniretur.*] *Interventor* apud juriſconſultos, eſt pararius, proxeneta. heic eſt μεσίτης & deprecator. *Caſaub.*

4. *Inſtigante Tigidio.*] Regius, *Acidio.* Idem.

Inſtigante Tigidio.] Ita quoque Pal. *Grut.*

5. *Per laticlavi honorem à præfecturæ adminiſtratione ſubmovit.*] Scrib, *laticlavii* vel *laticlaviæ*: ut alibi apud Lamprid. aut *lati clavi.* Laticlavium proprius ſenatorum honos. at præfecti prætorio ad illam ætatem nunquam, niſi rariſſimè ex ordine ſenatorio; ſemper ex equeſtri. Lege verò Lampridium in Alexandro Severo, qui vetus hoc jus immutavit. *Caſaub.*

6. *Juliani filio.*] Julianum patrem cum Paterno occiſum ſcribit Dio quoque. *Idem.*

7. *Et Vitruvium Secundum Paterni familiariſſimum.*] *Et Vitruvium Secundo Paterni familiariſſimum.* Palat. & vet. ed. *Salmaſ.*

8. *Vitruvium Secundum Paterni familiariſſ.*] An hic Victorinus, cujus cædem narrat Dio? nam eloquentiam hominis prædicat: quod non malè conveniat cum illis ſequentibus, *qui epiſtolas imperatorias curabat.* ſed illum præfectura Urbis functum ſcribit: de cura epiſtolarum nihil. *Caſaub.*

9. *Qui epiſtolas imperatorias curabat.*] *Curarat.* idem liber. *Salmaſ.*

10. *Domus præterea Quintiliorum omnis extincta.*] Par fratrum nobiliſſimorum & magnæ dum viverent optimæque famæ. Dio cædem narrans hoc illos honeſtat elogio: ἐφόνευσε καὶ τοὺς Κυϊντιλίους, τόν τε Καρδιανὸν, καὶ τὸν Μάξιμον· μεγάλην γὰρ εἶχον δόξαν ἐπὶ παιδείᾳ καὶ στρατηγίᾳ καὶ ὁμοφροσύνῃ καὶ πλούτῳ. Ait occiſos Quintilios Cardianum & Maximum, quòd magna florerent gloria propter eruditionem, ſcientiam regendorum exercituum,

liorum omnis extincta,[1]quòd [2]Sextus Cocidiani filius ſpecie mortis ad defectionem diceretur evaſiſſe. Interfecta & Vitraſia Fauſtina, &[3] Velius Rufus, [4]& Egnatius Capito conſulares. In exilium autem acti ſunt[5] Æmilius Junctus & Attilius Severus coss. & in multos alios variè ſævitum.

5 [6]Poſt hæc Commodus nunquam facilè in publicum proceſſit: neque quicquam ſibi nuntiari paſſus, niſi quod Perennis antè tractaſſet. [7]Perennis autem Commodi animum perſciens, invenit quemadmodum ipſe potens eſſet. Nam perſuaſit Commodo ut ipſe deliciis vacaret, idem verò Perennis curis incumberet: quod Commodus lætanter acce-

tuum, concordiam inter ſe, & divitias. omiſit Dio honores quibus erant functi maximis. At concordia horum fratrum, æterna laude digniſſima. Putes unum fuiſſe, non duos: ita ſemper conjunctim Quintilii nominantur à veteribus: imò ita conjuncti ſemper illi vixerunt. Conſulatum ſimul geſſerunt; provincias ſimul rexerunt; libros ſimul ſcripſerunt, ſimul ediderunt. Poſtremò qui ita conjuncti longam egerant vitam, unâ ſimul juſſu latronis hujus perierunt. *Caſaub.*

1. *Quòd Sextus Cocidiani filius, ſpecie mortis ad defectionem diceretur evaſiſſe.*] Hiſtoriam perſtringit, quam fusè narratam Dioni, legant ſtudioſi apud Xiphilinum. In nominibus magna diſcrepantia; imò & in re: nam alterum Quintiliorum Cocidianum fuiſſe nominatum, ſignificant hæc Lampridii verba. Dio alterum Maximum vocat, alterum Cardianum. ſed ſcribendum eſſe aliter ex Faſtis. Scribe igitur, *Sextus Condiani f.* Idem.

Quod Sextus Cocidiani filius.] Palat. *Condiciani filius*, quod propius ad verum nomen accedit. nam *Condianus* vocabatur, cujus filius hoc loco Sextus dicitur. Dioni Κονδιανός. *Caſaub.*

2. *Sextus Condiani filius.*] Sic fere Palatinus, nempe *Concidiani*, vulgati enim pejus *Cocidiani.* Grut.

3. *Velius Rufus.*] Legitur in Faſtis Vettius Rufus conſul biennio ante obitum Marci. ſed *Velius* hic omnes libri, non ut Onuphrius *Vettius.* Caſaub.

4. *Et Egnatius Capito conſulares.*] Palatinus: *& Egnatius Capito conſularis*: ut de ſolo Egnatio conſulari intelligamus. *Salmaſ.*

5. *Æmilius, & Attilius Severus Coss.*] Ulpianus lege XXVIII. Digeſtis, De fideicommiſſis libertatibus: *Factum eſt ſenatuſconſultum, Æmilio Junco, & Julio Severo conſulibus.* alibi hos conſules nuſquam invenio. quare utra lectio ſit verior, nihil poſſumus pronuntiare. *Caſaubonus.*

6. *Poſt hæc Commodus nunquam facile in publicum proceſſit.*] *Poſt hæc*, id eſt, poſt Lucillæ conſpirationem cujus Paternus fuit conſcius. Materni verò conjuratio tempore poſterior, neque habuit commune quicquam cum illa priore, cui immixtus Paternus. *Idem.*

7. *Perennis autem Commodi animum perſciens.*] Dele *animum* auctore veteri ſcriptura, hoc modo: *Perennis autem Commodi perſciens. Commodi perſciens*, ut fugitans litium, hoc eſt qui Commodum optime ſciret. ſic enim alibi locutus: ſcire aliquem pro noſſe. *Salmaſ.*

Perennis autem Commodi perſciens.] Vulgati omnes, *Commodi animum perſciens.* malè, certè contra Ms. & Regium & Pal. quibus ea vox media non adeſt. *Grut.*

1. *Hæc*

accepit. [1] Hac igitur lege vivens ipſe cum trecentis concubinis, quas ex matronarum meretricumque delectu [2] ad formæ ſpeciem conciliâverat, trecentiſque aliis puberibus exoletis, quos æquè, [3] ex plebe ac nobilitate, [4] nuptuſque [5] forma diſceptatrice collegerat, in palatio per convivia & balneas bacchabatur. [6] Inter hæc habitu victimarii, victimas immolavit. [7] in harena rudibus inter cubicularios gladiatores pugnavit, lucentibus aliquando mucronibus. [1] Tunc

1. *Hac igitur lege vivens i.*] *Lege*, hoc eſt, more ac ratione: ut ſcilicet publicæ rei partem nullam attingeret: Perennis eſſet unus in Rep. τὰ πάντα. *Caſaub.*

2. *Ad formæ ſpeciem conciliaverat.*] Palat. & vet. editio pro *conciliaverat* legunt *concilii*. mihi vero magis placeret legi *ad formæ ſpecimen*. Salmaſ.

3. *Ex plebe ac nobilitate nuptuſque.*] Regius, *nuptiiſque*. Fortaſſe, *nuptiis ſuis*. Similes nuptiæ Neronis & Spori aliquantò pòſt. Sed placet Turnebi elegans conjectura, ſcribentis, *vultuſque forma diſceptatrice coëgerat*. Caſaub.

4. *Nuptuſque forma diſceptatrice collegerat.*] Forte ſcribendum: *nuptus quoque forma diſceptatrice. nuptus* verbum probum heic in re improba. *nuptus forma diſceptatrice*, id eſt quos ad nuptum deligebat forma diſceptatrice, ex formæ ſcilicet ſpectatione: cum qui ſibi nuberent vel quibus ipſe nuberet, ad formæ ſpeciem, ut ante loquutus eſt, deligeret. *Salmaſ.*

Nuptiiſque formâ diſceptatrice collegerat.] Sic quoque Pal. non *nuptuſque*, quod antea vulgabatur. lectio neutra forſan recta; eaque potior conjectura Turnebi, *vultuſque formâ diſceptatrice coëgerat*. Grut.

5. *Forma diſceptatrice collegerat.*] hoc eſt, ut modò dicebat, delectos ad formæ ſpeciem. *Caſaub.*

6. *Inter hæc habitu victimarii victimas immolavit, in harena rudibus.*] Illa mendoſa ſunt, *inter cubicularios gladiatores pugnavit lucentibus aliquando mucronibus.* quos enim appellet cubicularios gladiatores, neſcio. expungenda igitur hoc loco vox *gladiatores*, & ita legendum: *inter hæc habitu victimarii victimas immolavit. in harena rudibus inter cubicularios pugnavit lucentibus aliquando mucronibus*: aut, *inter cubicularios gladiator pugnavit lucentibus aliquando mucronibus.* pugnavit gladiator, hoc eſt gladiatoris habitu. ſic vetus interpres Juvenalis de Nerone, *in gladiatore pugnavit*. Victor Scotthi ad feritatem ejus ingenii oſtendendam ſcribit illum ſpecie depugnandi gladiatores trucidaſſe. locus Victoris in vulgatis mendoſe ſcriptus habetur. ſic enim legitur: *immiti prorſus feroque ingenio, ut gladiatores ſpecie depugnandi crebro trucidaret, cum ipſe ferrum objectum veronibus plumbeis uterentur.* Lege: *cum ipſi ferro obtecto mucronibus plumbeis uterentur*. *c* & *e* in veteribus libris crebro invicem permutantur, *m* autem adhæſerat fini præcedentis vocabuli. gladiatores cum quibus pugnabat Commodus, plumbeos tantum mucrones habebant, aut ferrum cujus in extremo erant mucrones plumbei. ipſe autem lucenti ferro pugnabat: & ſic eos facile trucidabat cum ipſe ab illis nihil pati poſſet. plumbeos mucrones vocat quibus contrarii ſunt *lucentes mucrones*, & pugnatorii decretoriique. *Salmaſ.*

7. *In harena rudibus int.*] Diſtingue ex Dione: *in harena rudibus: inter cubicularios gladiatores pugnavit, lucentibus aliquando mucronibus. Lucentes mucrones* opponuntur præpilatis ac retuſis, quibus utebantur in ludicris certaminibus, & armaturæ tirociniis. *Caſaub.*

1. Tunc

[1] Tunc tamen Perennis cuncta ſibimet vindicavit: [2] quos voluit, interemit, ſpoliavit plurimos, omnia jura ſubvertit, [3] prædam omnem in ſinum contulit. Ipſe autem Commodus Lucillam ſororem, [4] quum eam compreſſiſſet, occidit: ſororibus dein ſuis cæteris, ut dicitur, conſtupratis, conſobrina patris [5] complexibus ſuis conjuncta, [6] uni etiam ex concubinis matris nomen impoſuit & uxoris. Quam deprehenſam in adulterio exegit, exactam relegavit, & poſtea occidit. Ipſas concubinas ſuas ſub oculis ſuis ſtuprari jubebat. Nec irruentium in ſe juvenum carebat infamia, omni parte corporis, atque ore in ſexum utrumque pollutus. [7] Occiſus eſt eo tempore etiam Claudius quaſi à latronibus: cujus filius cum pugione quondam ad Commodum ingreſſus eſt, multique alii ſenatores ſine judicio interempti, fœminæ quoque divites. [8] Et nonnulli per provincias à Per-

1. *Tunc tamen Perennis cuncta ſibimet vindicavit.*] *Tamen* pro, autem, vel potiùs vacat, ut in his libris ſæpiſſimè. *Idem.*

2. *Quos voluit interemit, ſpoliavit plurimos, omnia jura ſubvertit, pr.*] Pugnant iſta ἐκ διαμέτρου cum iis quæ de eodem Perenni ſcribit Dio. *Idem.*

3. *Prædam omnem in ſinum contulit.*] Paullò poſt, *Qui etiam condemnationes in ſinum vertiſſe dicuntur.* Idem.

4. *Cùm eam compreſſiſſet.*] Regius, *oppreſſiſſet.* Idem.

Cum eam compreſſiſſet.] Nulli lib. ſic habent. Palat. *cum ea præmiſiſſet.* quomodo ſit explicanda illa ſcriptura, *cum ea præmiſiſſet*, non video. Hæc Lucilla ſoror Commodi de eo occidendo inierat cum Quadrato & Tarruteno Paterno conſilium, propter quod in exilium exacta fuerat & poſtea occiſa. quod hoc loco narrat Lampridius. occidit igitur eam Commodus, *cum illa præmiſiſſet*, id eſt cum prius Commodum occidere voluiſſet. *præmittere* pro *præire*: nec, ſi in mendo eſt, quo pacto emendem, ſatis perſpicio. *Salmaſ.*

5. *Complexibus ſuis conjuncta.*] Palatinus, *injuncta.* *injuncta* pro ſimplici *juncta.* ita enim *injungere* ſæpius in Pandectis Florentinis occurrit pro jungere. *Idem.*

Complexibus ſuis conjuncta.] Pal. *injuncta*, fortaſſe melius. *Grut.*

6. *Uni etiam ex concubinis matris nomen impoſuit & uxoris.*] Omnino ſcribendum: *uni etiam è concubinis patris, nomen impoſuit uxoris.* hoc eſt, unam ex concubinis patris uxorem appellavit. *Salmaſ.*

7. *Occiſus eſt eo tempore etiam Claudius, quaſi à latronibus.*] Claudius Pompejanus Lucillæ maritus. Sed fallitur hic Lampridius. nam hic Commodo fuit ſuperſtes. vide in Pertinace Dionem. De illis verbis, *quaſi à latronibus*, lege quæ notamus ad Spartiani Caracallum. *Caſaub.*

8. *Et nonnulli per provincias à Perenni.*] Regius refert ad fœminas tantùm, quæ modò nominatæ: Scribit igitur, *Nonnullæ inſimulatæ, ſpoliatæ, interemtæ.* Idem.

Et nonnulli per provincias.] Noſter Palat. non accommodat iſtud feminis, niſi quod nihilominus habeat, *inſimulatæ.* cetera concepit genere maſculino. *Grut.*

1. Obji-

à Perenni ob divitias inſimulati, ſpoliati ſunt, vel etiam
interempti. His autem quibus deerat ficti criminis appo-
ſitio, [1] objiciebatur [2] quòd ſcribere voluiſſent Commo-
dum heredem. Eo tempore in Sarmatia res benè geſtas per 6
alios duces, [3] in filium ſuum Perennis referebat. Hic ta-
men Perennis qui tantum potuit, ſubitò quòd bello Bri-
tannico militibus [4] equeſtris loci viros præfecerat, amotis
ſenatoribus, [5] prodita re per legatos, exercitus, hoſtis ap-
pellatus [6] laceranduſque militibus eſt deductus. In cujus
potentiæ locum [7] Cleandrum ex cubiculariis ſubrogavit.
Multa ſanè poſt interfectum Perennem ejuſque filium,
quaſi à ſe non geſta reſcidit, velut in integrum reſtituens.
[8] Et hanc quidem pœnitentiam ſcelerum ultra triginta dies
tenere non potuit, graviora per Cleandrum faciens quàm
fecerat per ſuprà dictum Perennem. Et in potentia quidem
Cleander Perenni ſucceſſerat: in præfectura verò Niger,
qui ſex tantùm horis præfectus prætorii fuiſſe perhibetur.
Mutabantur enim præfecti prætorii per horas ac dies,
Commodo pejora omnia quàm fecerat antè, faciente. [9] Fuit
item Martius Quartus præfectus præt. diebus quinque.
Horum ſucceſſores ad arbitrium Cleandri aut retenti ſunt
aut

1. *Objiciebatur, quòd ſcribere voluiſſent Commodum heredem.*] An *noluiſſent*? planior ita multò futura ſententia. tamen & *voluiſſent* ſubtiliter poteſt excuſari. *Caſaub.*

2. *Quod ſcribere voluiſſent Commodum heredem.*] Sic quoque Palat. hoc eſt, quod eum nuncupaſſent heredem. *Gruterus.*

3. *In filium ſuum Perennis referebat.*] Præerat tum Illyricis exercitibus filius Perennis. *Caſaub.*

4. *Equeſtris loci viros.*] Ulpium Marcellum intelligo. *Idem.*

5. *Prodita re per legatos, exercitus hoſtis eſt appellatus.*] Diſtingue, *Prodita re per legatos exercitus, hoſtis eſt appellatus.* Legatos exercitus appellat illos mille quingentos jaculatores, quos ab exercitu Britannico Romam miſſos narrat Dio. *Idem.*

6. *Lacerandusque militibus eſt deductus.*] *Lacerandusque militibus eſt deditus.* ita Palatinus, nec aliter edi debuit. *Salm.*

Lacerandusque militibus eſt deditus.] Vulgati *deductus.* ſed alterum tuetur ſe fide Puteani codicis & Palatini. *Grut.*

7. *Cleandrum ex cubiculariis.*] Phryx origine & quondam Romæ de cataſta emptus, & inter regios ſervos diu verſatus. *Caſaub.*

8. *Et hanc quidem pœnitentiam ſcelerum.*] Addit Regius, *ſuorum Commodus.* Idem.

9. *Fuit item Marcius Quartus.*] Pal. loco vocis *item*, nihil habet. irrepſit tantum inter lineas à manu admodum recenti, *autem.* Grut.

aut occiſi. [1] Ad cujus nutum etiam libertini in ſenatum atque in patricios lecti ſunt: tuncque primùm vigintiquinque coss. in unum annum, venditæque omnes provinciæ. [2] Omnia Cleander pecunia venditabat. revocatos de exilio dignitatibus ornabat, res judicatas reſcindebat: qui tantum per ſtultitiam Commodi potuit, [3] ut Byrrum ſororis Commodi virum reprehendentem nuntiantemque Commodo quæ fiebant, in ſuſpicionem regni affectati traheret & occideret, multis aliis qui Byrrum defendebant, pariter interemptis. [4] Præfectus etiam Ebutianus inter hos eſt interemptus: in cujus locum ipſe Cleander cum aliis duobus quos ipſe delegerat, præfectus eſt factus. Tuncque primùm tres præf. prætor. fuere, [5] inter quos libertinus qui à pugione appellatus eſt. Sed & Cleandro dignus tandem vitæ
7 finis impoſitus. [6] Nam quum inſidiis illius Arrius Antoninus [7] fictis criminibus in Attali gratiam, quem in proconſu-

1. *Ad cujus nutum etiam libertini in ſenatum, &c.*] De ſenatu, nihil mirum aut novum: at de allectione in gentes patricias id novum: cùm antè præcipua nobilitas & maximè edecumata deligeretur explendis patriciis gentibus. *Caſaubonus.*

2. *Omnia Cleander pecunia venditabat.*] Dio, *Ἐχαρίσατο καὶ ἐπώλησε βουλείας, στρατείας, ἐπιτροπείας, ἡγεμονίας, πάντα πράγματα.* *Idem.*

3. *Ut Byrrhum ſororis Commodi virum.*] Antiſtium Burrhum, de quo & Capitolinus in Pertinace. *Idem.*

4. *Præfectus etiam Ebutianus.*] *Ebutianus,* P. legendum, *Æbutianus.* Salmaſ.

5. *Inter quos libertinus qui à pugione eſt appellatus.*] Hic velut miniſter reliquorum, qui erant legitimi præfecti prætorio, aſſiduè illos comitabatur pugionem ferens. Pugio autem erat inſigne poteſtatis quam habuit præfectus prætorii. *Caſaub.*

Inter quos libertinus qui à pugione appellatus eſt.] Pugionem Cæſares habebant, quod erat imperatoriæ poteſtatis ac majeſtatis inſigne. hunc pugionem imperatores præfecto prætorio committebant, qui eum gerebat vicem imperatoris. Philoſtratus de Baſſo præfecto prætorio Marci: *τὸ ξίφος πεπιστευμένος.* cum igitur tres præfectos prætorio creaviſſet Commodus, & in his libertinum quemdam, cum omnibus pugio credi non poſſet, libertino eum commiſit, qui à pugione propterea dictus eſt. nec miniſter erat reliquorum, ſed ipſe majori etiam aliquando dignitate quam ceteri, ac poteſtate præditus, cum pugionem ſolus haberet, & id poteſtatis inſigne quo verus ac legitimus prætorii præfectus ornabatur. *Salmaſius.*

6. *Nam cùm inſidiis illius Arrius Antoninus.*] Apud Xiphilinum & Herodianum cauſſa cædis Cleandri longè diverſa, & longè quidem probabilior. *Caſaubonus.*

7. *Fictis criminibus.*] *Factis criminibus* in Palatino. quod & locum poteſt habere. nam *facere crimen* pro fingere etiam eleganter dici poteſt. at in hoc verſu qui inter ſententias P. Syri legitur:

Factum crimen tacendo facias acrius:

vete-

conſulatu Aſiæ damnaverat, eſſet occiſus, nec eam tum invidiam populo ſæviente Commodus ferre potuiſſet, plebi ad pœnam donatus eſt: quum etiam Apolauſtus, aliique liberti aulici pariter interempti ſunt. Cleander inter cætera [1] etiam concubinas ejus conſtupravit, de quibus filios ſuſcepit, qui poſt ejus interitum cum matribus interempti ſunt. In cujus locum [2] Julianus & Regillus ſubrogati ſunt: quos & ipſos poſtea pœnis affecit. His occiſis, [3] interemit [4] Servilium [5] & Dulium Silanos cum ſuis: [6] mox Anitium Lupum, & Petronios Mamertinum & Suram, filiumque Mamertini Antoninum ex ſorore ſua genitum. [7] Et poſt eos ſex ſimul ex conſularibus, Allium Fuſcum, Celium Felicem, Luceium Torquatum, [8] Lartium Euripianum, Valerium Baſſianum, [9] Pactuleium Magnum cum ſuis: atque

veteres ſchidæ habent *jactam crimen.* atque ita omnino legendum. *jacere crimen* pro criminari eleganter & Latine dictum. *Salmaſ.*

1. *Etiam concubinas ejus conſtupravit.*] Damoſtratiam Commodi concubinam uxorem duxit. *Caſaub.*

2. *Julianus & Regillus.*] Juliani ἐπάρχου poſt Cleandri cædem Dio meminit; Regilli nemo. *Idem.*

3. *Interemit Servilium & Dulium Silanos cum ſuis.*] Non aliter Pal. malè antea edebatur *Syllanos.* neſcio etiam an non debeat *Dulium* reformari in *Clulium.* Grut.

4. *Servilium & Dulium Syllanos.*] *Silanos*, Pal. atque ita ſcribendum. *Salmaſ.*

5. *Et Dulium.*] Suſpecta vox, & ut arbitror parum Romana. Fort. *Duilium.* Caſaub.

6. *Mox Anitium Lupum.*] *Antium Lupum:* idem liber. *Salmaſ.*

7. *Et poſt eos ſex ſimul ex conſularibus.*] An *ex conſularibus* dixit pro *conſulares?* ita certe videtur. ſed verior ſcriptura Palatini Codicis: *& poſt eos ſex ſimul exconſulibus. exconſulibus* ſunt conſulares vel qui conſules fuerunt. ſic infra: *ex conſulibus viros*, pro conſulares viros. ſic *ex gladiatore*, qui gladiator fuit, & amplius non eſt, ſed artem deſiit. ſic Arnobio, *ex maribus* dicuntur caſtrati, & qui mares fuere. ſic apud Plautum, *mulier ex viro facta dicitur*, quæ virum perdidit. ita quoque Græci non minus eleganter cæcos, ἐξ ὀμμάτων vocant, quaſi qui ex oculis facti ſunt, quos eadem prope ratione idiotiſmo noſtro *ab oculis* vel unica voce *aboculos* vocamus. *Idem.*

8. *Lartium Euripianum.*] Filius hic an nepos illius de quo Scævola in lege XXI. Digeſt. De annuis legatis, &c. ubi ſcriptum in Piſano, *Largius Euripianus.* Caſaub.

Lartium Euripianum.] *Larcium Eurupianum*, Palatinus: *Larcium* magis accedit ad *Largium*, quomodo nepos ejus aut filius in Digeſtis vocatur. Vide Caſaubonum. *Salmaſ.*

9. *Pactuleium Magnum cum ſuis.*] Hoc eſt cum amicis quiſque ſuis, libertis, liberiſque, interdum & utriuſque ſexus. Quamobrem cùm hic eſt occiſus, rumor ſtatim percrebuit de filiæ quoque illius morte. Scribe *Pactumeium.* nam & alibi ſcribitur ſic hoc nomen. ut in lege XXI. Digeſt. De ſtatuliberis: & in lapide Campano: PACTVMEIAE. CAMPANAE. *Caſaub.*

atque in Aſia Sulpitium Craſſum proconſulem & Julium Proculum cum ſuis, Claudiumque Lucanum conſularem, & conſobrinam patris ſui Fauſtinam Anniam in Achaia, & alios infinitos. Deſtinaverat & alios quatuordecim occidere, [1] quum ſumptus ejus vires Romani imperii ſuſtineri
8 non poſſent. Inter hæc Commodus, [2] ſenatu ſemet ridente, quum adulterum matris conſulem deſignaſſet, appellatus eſt *Pius*; quum occidiſſet Perennem, appellatus eſt *Felix*. Inter plurimas cædes multorum civium, quaſi quidam novus Sylla, idem Commodus, ille Pius, ille Felix, finxiſſe etiam quandam contra ſe conjurationem dicitur ut multos occideret. [3] Nec alia ulla fuit defectio præter Alexandri, [4] qui poſtea ſe & ſuos interemit, & ſororis Lucillæ. [5] Appellatus eſt Commodus etiam *Britannicus* ab adulatoribus, [6] quum Britanni etiam imperatorem contra eum deligere voluerint. [7] Appellatus eſt etiam *Romanus Hercules*, quòd feras Lanuvii in amphitheatro occidiſſet. Erat enim hæc illi conſuetudo, [8] ut domi beſtias interficeret. Fuit præ-

terea

Pactuleium Magnum.] Aſſentior doctiſſimo viro ſcribenti *Pactumeium*: ſed & apud Horatium *Pactumeius* ex libris reponendum. *Salmaſ.*

Pactuleium Magnum.] Non abit ab hac ſcriptura Pal. verius tamen putarim, *Pactumeium*. Grut.

1. *Cùm ſumtus ejus vires Romani imperii ſuſtineri.*] Scrib. *ſuſtinere*. Caſaub.

Cùm ſumptus ejus, vires Romani imperii ſuſtinere non poſſent.] Sic etiam Pal. noſter; niſi quod perperam habeat, *virus* pro *vires*. Grut.

2. *Senatu ſemet ridente.*] Ita regius ac Puteani. vulgò *tradente*. perperam. *Caſaubonus*.

Senatu ſemet ridente.] Pal. adhæret vulgato, *tradente*: & habet lectio utraque quo ſe tueatur. *Grut.*

3. *Nec ulla defectio fuit præter Alexandri.*] Quis iſte? ſine dubio Julius ille eſt Alexander Emeſenus, de quo Dio. ſed de illius defectione, nihil apud nobiliſſimum hiſtoricum. *Caſaub.*

4. *Qui poſtea ſe & ſuos interemit.*] *Suos*, id eſt, puerum delicatum, digna lectu hiſtoria apud Dionem. *Idem.*

5. *Appellatus eſt Commodus etiam Britannicus ab adulatoribus.*] Quare ab adulatoribus? nam verè potuit: cùm per legatos ipſius magnum bellum in Britannia conſtet eſſe confectum. *Idem.*

6. *Cùm Britanni etiam imperatorem contra eum, &c.*] Illuſtrant hunc locum quæ infrà ſcribuntur: *Pannoniæ quoque compoſitæ: in Britannia, in Germania & in Dacia imperium ejus recuſantibus provincialibus.* Tale quid narrat & Xiphilinus è Dione. hæc eſt illa ſeditio quam compeſcuiſſe in Britannia tantis cum periculis ſuis dicitur Pertinax. *Idem.*

7. *Appellatus eſt etiam Romanus Hercules.*] Cùm ad ſenatum ſcriberet, inquit Dio, cum alios titulos uſurpabat, tum iſtum, Ῥωμαῖος Ἡρακλῆς. *Idem.*

8. *Ut domi beſtias interficeret.*] Ille verò & publicè. Dio. *Idem.*

1. *Ut*

terea ea dementia[1] ut urbem Romam, *coloniam Commodianam* vocari voluerit: qui furor dicitur ei [2] inter delinimenta Martiæ injectus. [3] Voluit etiam in circo quadrigas agitare. [4] Dalmaticus in publico proceſſit, [5] atque ita ſignum [6] quadrigis emittendis dedit. Et eo quidem tempore quo ad ſenatum retulit de Commodiana facienda Roma, non ſolùm ſenatus hoc libenter accepit per irriſionem (quantum intelligitur) ſed etiam ſeipſum Commodianum vocavit, Commodum Herculem & deum appellans. Simulavit ſe & in 9
Africam iturum ut ſumptum itinerarium exigeret: & exegit, eumque in convivia & aleam convertit. [7] Motilenum præf. præt. per ficus veneno interemit. Accepit ſtatuas in Herculis habitu, eique immolatum eſt ut deo. [8] Multos pręterea paraverat interimere, [9] quod per parvulum quendam proditum eſt qui [10] tabulam [11] è cubiculo ejecit, in qua occidendorum erant nomina ſcripta. [12] Sacra Iſidis coluit, ut &

1. *Ut urbem Romam coloniam Commodianam, &c.*] Dio tantùm Κομμοδιανὴν. addit verò & caſtra Commodiana, & diem quo decretum ea de re factum fuiſſet in ſenatu *Commodium*. Idem.

2. *Inter delinimenta Marciæ.*] Hæc illa famoſiſſima ejus concubina, cæde ipſius notiſſima. *Idem.*

3. *Voluit etiam in circo, &c.*] Non fecit tamen. *Idem.*

4. *Dalmaticatus in publico proceſſit.*] In auctione rerum Commodi, juſſu Pertinacis celebrata, repertæ ſunt, auctore Capitolino, *Lacernæ & chirodotæ Dalmatarum.* Dalmaticatum autem prodire in publicum, dedecori ſummo fuiſſe declarat alter locus Lampridii in vita Heliogabali, quem vide. de Dalmaticis, non hic locus eſt dicendi. & ſciunt qui vel deguſtarunt veteris eccleſiæ hiſtorias, veſtem illam, quæ olim fuerat mollium & delicatorum, poſtea graviſſimorum ſanctiſſimorumque epiſcoporum fuiſſe geſtamen: ſed & forma mutata & materia. verùm hæc alibi. *In publico procedere*, pro in publicum, recentior eſt Latinitas. *Idem.*

5. *Atque ita ſignum quadrigis emittendis daret.*] Scribo, *mittendis*. ſic *mittere quadrigas* vel mappam, ſæpe apud Livium, & alios. Id munus fuit olim ſummi magiſtratus, dictatoris, vel conſulis, aut prætoris. *Idem.*

6. *Quadrigis emittendis.*] Haud aliter quoque Pal. *Grut.*

7. *Motilenum præf. præt.*] Malim ſi liceat, *M. Attilianum.* vel *Atilicinum.* quæ ſcimus eſſe nomina Romana. *Caſaubonus.*

8. *Multos præterea paraverat interimere.*] Iſta non erant loci hujus. *Idem.*

9. *Quod per parvulum quendam proditum eſt.*] Per Philocommodum puerulum minutum, de quo Herodianus multa. *Idem.*

10. *Tabulam è cubiculo ejecit.*] Pro, abſtulit vel extulit. *Idem.*

11. *E cubiculo ejecit.*] Per feneſtram fortè in locum inferiorem, niſi aliter doceremur ab Herodiano. potuit tamen alium auctorem ſecutus eſſe Lampridius. *Grut.*

12. *Sacra Iſidis coluit, ut & caput raderet, & Anubin portaret.*] Spartianus in Ca-

ut & caput raderet & Anubin portaret. [1] Bellonæ ſervientes verè exſecare brachium, præcepit ſtudio crudelitatis. [2] Iſiacos verò pineis uſque ad perniciem pectus tundere cogebat. [3] Quum Anubin portaret, capita Iſiacorum graviter obtundebat ore ſimulacri. Clava non ſolùm leones in veſte muliebri & pelle leonina, ſed etiam multos homines afflixit. Debiles pedibus, & eos qui ambulare non poſſent, [4] in gigantum modum formavit, ita ut à genibus de pannis & linteis quaſi dracones digererentur, eoſdemque [5] ſagittis confecit. [6] Sacra Mithriaca homicidio vero polluit,

in Caracallo: *Sacra Iſidis Antoninus Commodus ita celebravit, ut & Anubin portaret, & panſa ſederet.* Sed poſtrema verba menda. Iſiaci autem caput radebant, communi ferè omnium ſacerdotum Ægyptiorum more. Cauſſam cur Iſiaci caput raderent, pete è Plutarcho in De Iſide & Oſiride. Ibidem habes quis iſte Anubis, & quomodo ad Iſiaca ſacra cultus illius pertinuerit. Anubin autem portare, eſt ſimulacrum illius humeris impoſitum per urbem circumferre. mos hic gentibus planè ridiculus fuit, & ſtultus. *Caſaub.*

1. *Bellonæ ſervientes verè exſecare brachium, &c.*] Bellonarii fanatici miſſione ſanguinis ſui deam placabant, nono Kal. Aprilis: qui dicebatur dies ſanguinis. Sed obſerva vocem Lampridii, *verè.* nam ex illa diſcimus, plerumque ficta & ſimulata fuiſſe tantùm vulnera Bellonariorum. *Idem.*

2. *Iſiacos pineis uſque ad perniciem pectus tundere cogebat.*] Lactantius libro primo, *Sacerdotes Iſidis deglabrato corpore pectora ſua tundunt, lamentando ſicut ipſa, cùm filium perdidit, fecerat.* Idem.

3. *Cùm Anubin portaret, capita Iſiacorum, &c.*] Cùm ſimulacrum Anubis plures ſimul baiularent, cæteros baiulos præcedebat Commodus: ſed ibat ante ſimulacrum, & qui illud geſtabant Iſiacorum ſacerdotum agmen. Commodus igitur per laſciviam ſeſe incurvans, facilè efficiebat, ut ſimulacri, quod humeris geſtabat, os in proximi cujuſque caput incideret. non poterat hoc fieri ſine læſione eorum qui ictum illum excipiebant. nam & capite nudo erant: & os Anubis in roſtri canini ſimilitudinem, ut notum eſt, effigiatum, inferendo vulneri aptiſſimum. *Idem.*

4. *In gigantum modum formavit, ita ut à genibus de pannis, &c.*] Quia dicitur Hercules cum monſtris & gigantibus pugnaſſe & viciſſe, voluit & novus hic Hercules Romanus gigantes occidere. Vix credi poſſit tantus furor, niſi narraret qui præſens vidit omnia Dio. eum lege. Gigantes poëtæ fingunt *δρακοντόποδας*. Ovidius in Faſtis,

Mille manus dedit illis, & pro cruribus angues.

Idem.

In gigantum modum formavit, ita ut à genibus.] Pro *à genibus* perperam in Palatino, *agentibus.* *à genibus* autem verum eſt. Dio: *Δρακόντων τέ τινα αὐτοῖς εἴδη περὶ τὰ γόνατα περιπλέξας.* Idem Palatinus, *degererentur*, legit, non *digererentur.* vet. ed. *detegerentur*, mendoſe. *Salmaſ.*

5. *Sagittis confecit.*] Dio ait, clava: quod fuit alterum Herculis geſtamen. *Caſaub.*

6. *Sacra Mithriaca homicidio vero polluit.*] Olim Mithriaca ſacra non ſine humana victima peragebantur. ſed deſitus mos in orbe Romano, lege lata ab Hadriano qua omnes penitus *ἀνθρωποθυσίαι* ſunt vetitæ. *Idem.*

1. Cùm

luit, [1] quum illic aliquid ad ſpeciem timoris vel dici vel fingi ſoleat. Etiam puer & guloſus & impudicus fuit. Adoleſcens omne genus infamavit hominum quod erat ſecum, & ab omnibus eſt infamatus. irridentes ſe feris objiciebat. Eum etiam qui Tranquilli librum vitam Caligulæ continentem legerat, feris objici juſſit: quia eundem diem natalis habuerat quem & Caligula. [2] Siquis ſanè ſe mori velle prædixiſſet, hunc invitum præcipitari jubebat. In jocis quoque pernicioſus. nam eum quem vidiſſet albeſcentes inter nigros capillos quaſi vermiculos habere, ſturno appoſito, qui ſe vermes ſectari crederet, [3] capite * ſuppuratum redde-

1. *Cùm illic aliquid ad ſpeciem timoris vel dici vel fingi ſoleat.*] Tertullianus De corona militis extremo libro: Præter martyrii mimum quem ibi deſcribit Tertullianus, erant in Mithriacis ſacris & alia ad terrorem comparata. nam quo animi robore miſellis qui initiabantur opus fuit, cùm in ſpeluncam atram deducti, nihil niſi leones, hyænas & corvos cernerent? Ut enim in Iſiacis caninam perſonam aſſumebant; ſic in iſtis viri leones ſe fingebant; mulieres, hyænas; miniſtri ſacrorum, corvos; ipſi qui ad ſacra admittebantur, modò in leones, modò in alias feras, effingebantur. Quare quod in Cereris ſacris dicebant τὰ μυστήρια παραλαμβάνειν, Spartianus in Hadriano, *Eleuſinia ſacra ſuſcipere*, in myſteriis Mithræ dixerunt τὰ λεοντικὰ παραλαμβάνειν. *Idem.*

Cum illic aliquid ad ſpeciem timoris vel dici vel fingi ſoleat.] Pro, & *dici* & *fingi ſoleat.* recte autem dixit aliquid in ſacris Mithriacis ad ſpeciem timoris fingi. non enim omnia ſic fingebantur ad pavorem fictum & ridiculum, ſed quædam etiam fiebant veri timoris & periculi plena: ut erant κολάσεις quibus tentabantur prius, qui ſacris illis initiari habebant. multiplicia autem videntur illa Mithriaca ſacra fuiſſe. nec Leontica tantum ſacra ſuſcipere dicebantur, qui illis initiabantur, ut Eleuſinia ſacra ſuſcipere in myſteriis Cereris & Proſerpinæ. ſed & Coracica quædam erant ſacra. Patrica quoque accipiebantur illis Mithriacis ſacris. nam ἱεροφάντας ſuos patres appellabant, unde *patrica.* de quibus nos alibi plura nondum obſervata in medium proferemus, totamque Mithriacorum ſacrorum cerimoniam explicabimus. *Salmaſ.*

2. *Si quis ſanè ſe mori velle prædixiſſet.*] Suſpectum verbum, *prædixiſſet.* malim, *præ dolore dixiſſet.* aut ſimile quid. *Caſaub.*

Si quis ſane ſe mori velle prædixiſſet.] *Prædicere* heic non eſt vaticinantium verbum, qui futura prædicunt, ſed hominum qui quod facturi ſunt aut facere in animo habent id prædicunt, apud Terentium: *Ne tibi dicas non prædictum.* Salmaſ.

Si quis ſane ſe mori velle prædixiſſet, &c.] Vel execratus ſæculi ſui calamitatem morbumve aliquem incurabilem; vel etiam quod per adulationem præ ſe ferret, velle vitam impendere Imperatori. ſic ſanè legimus de Caligula apud Suetonium cap. 27. *Votum exegit ab eo, &c.* Grut.

3. *Capiti ſuppuratum reddebat. Obtunſi oneris pinguem.*] Lege, *capite ſuppuratum reddebat obtunſionibus. Pinguem hominem.* obtundere eſt κολάπτειν, quod ſemper Ariſtoteles uſurpat de avibus quæ roſtro nocent. *Caſaub.*

reddebat obtunſione. Pinguem hominem medio ventré
diſſecuit, ut ejus inteſtina ſubitò funderentur. [1] Mono-
podios [2] & luſcinios, eos quibus aut ſingulos tuliſſet oculos
aut ſingulos pedes fregiſſet, appellabat. Multos præterea
paſſim extinxit: alios quia barbarico habitu occurrerant;
alios quia nobiles & ſpecioſi erant. [3] Habuit in deliciis ho-
mines appellatos nominibus verendorum utriuſque ſexus,
[4] quos libentiùs [5] ſuis oculis applicabat. [6] Habuit & hominem
pene prominente ultra modum animalium, [7] quem Onon
appellabat, ſibi chariſſimum, quem & ditavit & [8] ſacerdo-
11 tio Herculis ruſtici præpoſuit. Dicitur ſæpe pretioſiſſimis
cibis

Capite ſuppuratum reddebat. obtunſi oneris pinguem hominem.] Lege & diſtingue, *Sturno appoſito qui ſe vermes ſectari crederet, capite ſuppuratum reddebat obtunſione. Pinguem hominem medio ventre diſſecuit. obtunſione*, τῇ κολάψει, & obtundendo. *Salmaſ.*

* *Suppuratum reddebat. Obtunſi oneris pinguem hominem, &c.*] Probo lectionem Caſauboni, *reddebat obtunſionibus. pinguem hominem, &c.* nihil tamen divertit à vulgatâ ſcripturâ Pal. *Grut.*

1. *Monopodios & luſcinios.*] Scrib. *Luſcinios.* hi quòd luſci eſſent facti, illi quòd μονόποδες. *Caſaub.*

Monopedios & Luſcinios.] Lege Monopodios. Μονοπόδιοι ſunt Μονόποδες. nam πόδιας dixere forma ὑποκεκλεπικέν τοὺς πόδας. unde & Monopodiæ menſæ quæ uno tantum pede nitebantur. Monopodios autem vocando, quibus ſingulos pedes fregiſſet Commodus, per jocum adludebat ad gentis illius appellationem quibus à natura ſinguli tantum pedes. atque inde Μονόποδες, & Μονόκωλοι dicebantur. nec mihi dubium eſt eò reſpexiſſe per jocum, cum illis appellationibus luderet in rebus triſtiſſimi exempli, ſæviſſimus imperator. *Salmaſ.*

2. *Et Luſcinios quibus ſingulos tuliſſet oculos.*] Quos luſcos feciſſet jocoſe appellabat Commodus *Luſcinios.* Luſcinii autem ſunt Luſciniæ, nam *Luſcinius* & *Luſcinia* dicebatur: ut ſimius, & ſimia: Turdus & Turda: Gloſſæ: *Luſcinus*, ἀηδών. ſic enim *Luſcinius* & *Luſcinus* dicebatur, ut ſimus & ſimius. *Idem.*

3. *Habuit in deliciis homines, &c.*] Rem eandem pluribus narrat Dio, quem lege in vita Pertinacis. *Caſaub.*

4. *Quos libentiùs ſuis oculis.*] Scribi malim, *oſculis.* Idem.

Quos libentius oſculis ſuis applicabat.] *Adplicare oſculis*, eſt oſculari. *Salmaſius.*

5. *Suis oculis applicabat.*] Sic quoque Pal. noſter, nec malè. *Grut.*

6. *Habuit & hominem pene prominente, ultra modum animalium.*] Idem alibi de Heliogabalo: *Ad honores reliquos promovit, commendatos ſibi pudibilium enormitate membrorum.* Caſaub.

7. *Quem Onon appellabat.*] Ezechiel Dei propheta, cap XXIII. & Hieronymus in illum locum: Juvenalis,

— *atque alium bipedem ſibi quærit aſellum.*

Idem.

8. *Sacerdotio Herculis Ruſtici præpoſuit.*] Hícne eſt qui in deſcriptione Urbis, dicitur Victori Hercules Silvanus? an Hercules ruſticus dicitur, qui rure dedicatus à Commodo fuiſſet? *Idem.*

Sacerdotio Herculis Ruſtici præpoſuit.] Hercules Ruſticus idem cum Hercule Silvano. Ruſticus autem & Agreſtis, & Silvanus συνώνυμα ſunt. Hercules

cibis humana ſtercora miſcuiſſe, [1] nec abſtinuiſſe guſtum, [2] aliis (ut putabat) irriſis. [3] Duos gibbos retortos in lance argentea ſibi ſinapi perfuſos exhibuit, eoſdemque ſtatim promovit ac ditavit. Præf. præt. ſuum Julianum, [4] togatum, præſente officio ſuo in piſcinam detruſit: quem ſaltare etiam nudum ante concubinas ſuas juſſit [5] quatientem cymbala, deformato vultu. [6] Genera leguminum coctorum ad convivium propter luxuriæ continuationem raro vocavit. [7] Lavabat per diem ſepties atque octies, [8] & in ipſis

cules ille Ruſticus is eſt qui cum Silvano jungebatur, quem & Silvanum etiam Herculem dicebant. *Salmaſ.*

1. *Nec abſtinuiſſe guſtu.*] Melius & elegantius in Palatino: *Nec abſtinuiſſe guſtum. abſtinere guſtum*, ut *manum abſtinere.* Idem.

Nec abſtinuiſſe guſtu.] Non diſplicet quod in Pal. *guſtum.* Grut.

2. *Aliis, ut putabat, irriſis.*] Homo furioſus putabat magnum facere, cùm ſuos convivas ab eſu ciborum quibus ipſe delectaretur, hac ſpurcitie averteret. *Caſaub.*

3. *Duos gibbos.*] Scripti ineptè, *gilbos.* Idem.

Duos gibbos retortos.] Palatinus: *Duos gibbos retorridos. retorridus* ſic plane dicitur ut *torridus. retorridum* in arboribus rei ruſticæ auctores dicunt, ut retorridos ramos, qui non grandeſcunt, ſed in nodos contrahuntur, ſcabritiemque corticis & ſquallorem præ ſe ferunt. Gibbi vero retorridi ſunt ſicci, aridi, & macilenti, & cutis contractæ ſqualidæ & aſperæ, ſtriatæque, qualem habent ſenes & vetulæ. inde per metaphoram *retorridi homines*, exercitati, & qui in negotiis multis verſati ſunt. aliquando ſic appellantur, qui non facile flectuntur à propoſito. *Salmaſ.*

4. *Togatum, præſente officio ſuo.*] *Suo*, nempe Juliani. *Caſaub.*

5. *Quatientem cymbala.*] Cymbala & tympana mollioribus ſaltationibus adhiberi ſolita notum eſt, vel ex Plinio, epiſtola XIIII. libri ſecundi. *Idem.*

6. *Genera leguminum coctorum ad convivium propter luxuriæ continuationem, rarò vocavit.*] Lego, *Genera leguminum cuncta ſuum ad convivium propter luxuriæ continuationem non rarò vocavit.* Naturæ rerum adeò imperitus nemo, quin ſciat legumina pleraque inflare, & proinde Veneri conducere. eſt notum & pueris vetus proverbium, A fabis abſtine. *Idem.*

Genera leguminum coctorum ad convivium propter luxuriæ continuationem raro vocavit.] Paucis mutatis repone: *Genere leguminum cunctorum propter luxuriæ continuationem raro vacavit:* qua lectione veriorem noli quærere. quod dicit, hoc eſt. Commodum propter libidinis continuationem raro vacaſſe cunctorum leguminum genere. exhiberi igitur ſibi fere ſemper jubebat, legumina omne genus, iiſque raro caruit ejus convivium. vacare aliqua re, pro carere. *Salmaſ.*

Genera leguminum coctorum ad convivium, &c.] Sic etiam codex Pal. forſan omnia ſe bene habuerint, reſcripto, *continuationem revocavit.* Grut.

7. *Lavabat per diem ſepties atque octies.*] Diem intellige æſtivum. in vita Gordiani: *Quater & quinquies in die lavabat æſtate; in hieme bis.* Caſaubonus.

8. *Et in ipſis balneis edebat.*] More delicatiorum. ideo in balneis frequentes libarii, botularii, cruſtularii, & omnes popinarum inſtitores, ut ſcribit Seneca, epiſtola LVI. *Idem.*

ipſis balneis edebat. [1] Deorum templa polluit ſtupris & humano ſanguine. [2] Imitatus eſt & medicum, [3] ut ſanguinem hominibus emitteret ſcalpris feralibus. [4] Menſes quoque in honorem ejus [5] pro Auguſto *Commodum*, [6] pro Septembri

1. *Deorum templa polluit ſtupris.*] Venerem in templis deorum exercere, barbaræ gentes ſuſque deque habuerunt: magis politæ piaculum duxerunt. *Idem.*

Deorum templa polluit ſtupris & ſanguine.] Palatinus & ed. Med. *Deorum templa pollutus ſtupris & ſanguine. Pollutus* pro *polluit.* ſic *honoratus eſt*, apud Solinum pro *honoravit.* & *provocatus eſt rex*, Floro, pro *provocavit.* Salmaſ.

2. *Imitatus eſt & medicum.*] Chirurgum medicum agens, aliis aurem, aliis naſi partem, aut aliud quid præcidere ſolitus. *Caſaub.*

3. *Ut hominibus ſanguinem emitteret ſcalpris feralibus.*] *Scalpra feralia:* ſic edicta feralia. *Salmaſ.*

4. *Menſes quoque in honorem ejus.*] Menſium omnium fuiſſe mutata nomina conſtat inter Dionem & Herodianum. ſunt autem:

AMAZONIUS.	AMAZONIOC.
INVICTUS.	ANIKHTOC.
FELIX.	ETTTXHC.
PIUS.	ETCEBHC.
LUCIUS.	ΛOTKIOC.
ÆLIUS.	AIΛIOC.
AURELIUS.	ATPHΛIOC.
COMMODUS.	KOMMOΔOC.
AUGUSTUS.	ATΓOTCTOC.
HERCULEUS.	HPAKΛEIOC.
ROMANUS.	PΩMAIOC.
EXUPERATORIUS.	TΠEPAIPΩN.

Ex iſtis duodecim nominibus, quatuor ſunt tantùm, quæ poſſint *εἰς Ἡρακλέα ἀναφέρεσθαι*, ut loquitur Herodianus: HPAKΛEIOC, TΠEPAIPΩN, AMAZONIOC, ANIKHTOC. reliqua omnia partim propria Commodo, partim omnibus imperatoribus ſolennia ſunt. Ex ea tamen ſerie conjicimus, primum Commodianorum menſium eſſe LUCIUM: ſemper autem propria cujuſque principis nomina præcedebant: cujuſmodi ſunt iſta hic. LUCIUS. ÆLIUS. AURELIUS. COMMODUS. quæ ita junctim ex Dione recenſent Xiphilinus & Zonaras. Porro ejus anni caput videtur ille menſis eſſe factus, vel quo natus, vel quo Cæſar eſt appellatus, vel ille potiùs quo Auguſtus. *Caſaub.*

Menſes quoque in honorem ejus pro Auguſto Commodum.] Non parum diſſentiunt authores in horum menſium nominibus à Commodo mutatis, conſtituendis: quis primo loco, quis deinde, quis poſtremo collocandus. Dionem ordine ipſo, quo ſtatui deberent, eos retuliſſe omnimodis cenſeo: quod ejus hæc verba ſatis produnt: *Καὶ τέλος καὶ οἱ μῆνες ἀπ' αὐτοῦ πάντες ἐπεκλήθησαν, ὥστε καταριθμεῖσθαι αὐτοὺς οὕτως.* Hac autem apud illum ſetie digeſti leguntur:

Ἀμαζόνιος,	*Ianuarius.*
Ἀνίκητος,	*Februarius.*
Εὐτυχής,	*Martius.*
Εὐσεβής,	*Aprilis.*
Λούκιος,	*Majus.*
Αἴλιος,	*Iunius.*
Αὐρήλιος,	*Iulius.*
Κόμμοδος,	*Auguſtus.*
Αὔγουστος,	*September.*
Ἡράκλειος,	*October.*
Ῥωμαῖος,	*November.*
Ὑπεραίρων,	*December.*

Salmaſ.

5. *Pro Auguſto Commodum.*] Statim ſequitur ex Actis, *iterum profectus* III. *Nonas Commodias.* Lapis Lanuvii,

IDUS. COMMODAS
ELIANO. COS.

Caſaub.

Pro Auguſto Commodum.] Sequitur vulgatos codex Pal. *Grut.*

6. *Pro Septembri Herculem.*] Non Herculem.

ptembri *Herculem*, pro Octobri *Invictum*, [1] pro Novembri *Exuperatorium*, pro Decembri *Amazonium*, ex ſigno ipſius adulatores vocabant. *Amazonius* autem vocatus eſt ex amore concubinæ ſuæ Martiæ, [2] quam pictam in Amazone diligebat: propter quam & ipſe Amazonico habitu in harenam Romanam procedere voluit. Gladiatorum etiam certamen ſubiit, [3] & nomina gladiatorum recepit eo gaudio quaſi acciperet triumphalia. [4] Ludum ſemper ingreſſus eſt: & quoties ingrederetur, publicis monumentis indi juſſit. [5] Pugnaſſe autem dicitur ſeptingenties tricies quinquies. Nominatus inter Cæſares quarto Iduum Octobrium, quas Herculeas poſtea nominavit, [6] Pudente & Pollione coss. Appel-

culem ſed Herculeum vocat Dio. Sed in ejus laterculo inter Commodum menſem & Herculeum alius interjectus, qui veteri nomine, ſed nova notione Auguſtus dictus: is autem eſt September, Commodus enim eſt Auguſtus. Herculeus igitur erit October, non September. ita Dio. Ita ergo locus concipiendus: *Pro Auguſto* COMMODUM, AUGUSTUM *pro Septembri*, HERCULEUM *pro Octobri*, INVICTUM *pro Novembri*, EXUPERATORIUM *pro Decembri*, AMAZONIUM *pro Januario*. nam Dioni ΡΩΜΑΙΟϹ eſt qui noſtro INVICTUS. ΑΝΙΚΗΤΟϹ, illi Februarius. COMMODUS September eſt Victori, Eutropio, Euſebio. *Caſaub.*

Pro Septembri Herculem.] Dioni non Ἡρακλῆς, ſed Ἡράκλειος, hic menſis appellatur; Heracleus, non Hercules. ut enim à Julio non Julianus menſis, ſed Julius; ſic & Commodus menſis, non Commodianus. Commodus autem non Hercules, ſed Herculeus cognominatus. *Salmaſ.*

1. *Pro Novembri exuperatorium.*] Fallitur. docuimus enim, Decembrem exuperatorium dictum fuiſſe. exuperatorius Dioni ὑπερφέρων, quo nomine appellari unice gaudebat Commodus, Ὡς ἐν πᾶσιν ἁπλῶς πάντας ἀνθρώπους καθ' ὑπερβολὴν νικῶν. Sed cur non exuperator potius quam exuperatorius dictus eſt: *exuperator* enim eſt ὑπερφέρων. & fortaſſe ita dictus fuerit exuperator, ut triumphator; menſis autem exuperatorius: quamvis videatur illa vox *exuperatorius*, aliquid plus ipſa vi continere quam exuperator. eſt enim ille qui ſemper vincere ſoleat, nunquam vinci. ὑπερφέρειν autem Græci pro longe ſuperare ponunt. *Idem.*

2. *Quam pictam in Amazone.*] Scribe, *in Amazonem.* Caſaub.

Quam pictam in Amazone diligebat.] Scribit vir doctiſſimus: *in Amazonem.* nihil opus. *picta in Amazone*, Latine & eleganter dictum. ſic *Jovem fluxiſſe in imbre.* Vetus interpres Juvenalis: *Neronem pugnaſſe in gladiatore.* hoc eſt in habitu gladiatoris. *Salmaſ.*

Quam pictam in Amazone diligebat.] Pal. *Amaſione.* Grut.

3. *Et nomina gladiatorum recepit, eo gaudio quaſi acciperet triumphalia.*] Infrà, *Appellatus eſt inter cætera triumphalia nomina etiam ſexcenties vicies Paulus* (vel *Palus*) *primus ſecutorum.* Caſaub.

4. *Ludum ſemper ingreſſus eſt.*] Suprà, *gladiatoribus convixit.* Pro *ſemper* malim *ſæpe*, cum Jacobo Lectio. *Idem.*

5. *Pugnaſſe autem dicitur, &c.*] Vide paullò poſt. *Idem.*

6. *Pudente & Pollione Coss.*] Anno impe-

Appellatus *Germanicus*, Idibus Herculeis, [1] Maximo & Or-
12 phito coss. Aſſumptus eſt in omnia collegia ſacerdotalia ſacerdos, XIII. Calendas Invictas, [2] Piſone & Juliano coss. [3] Profectus in Germaniam XIIII. Calendas Ælias, ut poſtea nominavit, iiſdem coss. [4] Togam virilem accepit cum patre: appellatus imperator V. Calendas Exuperatorias, Pollione iterum & Apro coss. Triumphavit X. Calendas Amazonias, iiſdem coss. Iterum profectus III. Nonas Commodias, [5] Orphito & Ruffo coss. Datus in perpetuum ab exercitu & ſenatu in domo palatina Commodiana conſervandus, XI. Calendas Romanas, [6] Præſente iterum cos. [7] Tertiò meditans de profectione, à ſenatu & [8] populo ſuo retentus eſt. Vota pro eo facta ſunt Nonis Piis, [9] Fuſciano iterum cos. Inter hæc refertur in literas, [10] pugnaſſe illum ſub patre trecenties ſexagies quinquies. Item poſtea tantum palmarum gladiatoriarum confeciſſe, vel victis retiariis vel occiſis, [11] ut mille contingeret.

[1] Fera-

imperii Marci & vitæ Commodi VI. *Idem.*

1. *Maximo & Orphito Coss.*] Anno XII. *Idem.*

2. *Piſone & Juliano Coss.*] Anno XV. *Idem.*

3. *Profectus eſt in Germaniam.*] Hæc prima profectio, cùm à patre in Germaniam aſcitus eſt, ut togam virilem ſumeret; quo tempore, Caſſius rebellavit. *Idem.*

4. *Togam virilem accepit, &c.*] Inepta diſtinctio: Reſcribe, *Togam virilem accepit, cum patre appellatus imperator* V. *Kal. Exuperatorias, Pollione iterum & Apro Coss.* fuere iſti Coss. anno XVI. *Idem.*

5. *Orphito & Rufo Coss.*] Anno XVIII. Idem.

6. *Præſente iterum Cos.*] Anno quo obiit Marcus, & Commodus è Germanico exercitu Romam rediit, Coss. fuerunt Præſens iterum & Condianus: ſed Condiani poſtea memoria damnata eſt, ipſe hoſtis appellatus condemnatuſque. propterea eraſum ejus nomen ex Actis, ut hic vides. *Idem.*

7. *Tertiò meditans de profectione.*] Hoc eſt, de expeditione aliqua contra barbaros. *Idem.*

8. *Populo ſuo.*] Sic enim Commodus Romanos coloniam ſuam, ſive Commodianam vocitabat: & ita loquebantur, qui Acta conficiebant. *Idem.*

9. *Fuſciano iterum Cos.*] Annum octavum imperante Commodo Coss. facti Fuſcianus & Silanus. *Idem.*

10. *Pugnaſſe illum ſub patre trecenties ſexagies quinquies.*] Paullò antè ſcriptum, *Pugnaſſe dicitur ſeptingenties tricies quinquies.* nam ille major numerus pugnas poſt patrem pugnatas continet. Eſt verò digna res maxima admiratione, hanc filii ſui inſaniam tantum virum inhibere non potuiſſe. *Idem.*

11. *Ut mille contingeret.*] Capitolinus in Vero: *Qui mille propè pugnas publicè populo inſpectante gladiatorias imperator exhibuit.* Auctor eſt Herodianus Commodum baſi coloſſi cui caput ſuum impoſuerat, pro imperatoriis titulis hunc ſubſcripſiſſe, VICTOR MILLE GLADIATORUM. *Idem.*

1. *Fera-*

[1] Ferarum autem diverſarum manu ſua occidit multa millia, ita ut elephantos occideret. Et hæc fecit ſæpe ſpectante populo Romano. Fuit autem validus ad hæc, aliàs debi- 13
lis & infirmus, [2] vitio etiam inter inguina prominenti, ita ut ejus tumorem [3] per ſericas veſtes populus Romanus agnoſceret. Verſus in eum multi ſcripti ſunt, [4] de quibus etiam in opere ſuo Marius Maximus gloriatur. Virium ad conficiendas feras tantarum fuit, [5] ut [6] elephantum conto transfigeret: [7] & orygis cornu [8] haſta tranſmiſerit: & ſingulis ictibus multa millia ferarum ingentium conficeret. Impudentiæ tantæ fuit ut cum muliebri veſte [9] in amphitheatro vel theatro ſedens, publicè ſæpiſſimè biberit. Victi

ſunt

1. *Ferarum autem diverſarum, &c.*] Vide Ammian. Marcell. l. xxxi. *Idem.*

2. *Vitio etiam inter inguina prominenti.*] Laborabat enim hernia Commodus. *Idem.*

3. *Per ſericas veſtes populus Rom. agnoſceret.*] Dio tamen & dalmaticatum & ſericatum fuiſſe viſum ſcribit, non in publico, ſed domi à ſalutantibus. *Idem.*

4. *De quibus etiam in opere ſuo Marius Maximus gloriatur.*] Non quòd illos verſus feciſſet, ne erres; junior enim Marius Maximus fuit; ſed quòd diligenter collegiſſet. Pro *in opere ſuo.* regius liber & Puteani, *in libro ſuo.* Idem.

De quibus etiam in opere ſuo Marius Maximus gloriatur.] Sic quoque Pal. non *in libro ſuo*, quod in aliorum mſſ. *Grut.*

5. *Ut elephantum conto transfigeret; & orygis cornu haſta tranſmiſerit.*] De elephanto etſi mirum eſt, minuunt tamen miraculum ſimiles narrationes ab Herodiano & Dione diligenter expoſitæ. de orygis cornu tranſmiſſo non adducor ut credam; utique ſi de vero ſentit oryge: quod animal cornu habet non ſolùm magnum; ſed & durum adeò, ut inſtar ferri ſecet. Quare nationes fuerunt quæ orygis cornibus pugnarent, ut aliæ gladiis ferreis. *Caſaub.*

6. *Elephantum conto transfigeret.*] Nihilo pejus Pal. *tranſfigeret.* Grut.

7. *Et orygis cornu haſta tranſmiſerit.*] Etſi ſatis hoc mirum videatur de orygis cornu haſta tranſmiſſo, magis tamen mirum faciunt membranæ quæ *baſto*, pro *haſta* diſerte ſcribunt. *Baſtum* autem quid ſit vel *Baſtus*, aperiemus. Baſtum igitur eſt baculum vel fuſtis, quem vulgo *baſtonem* vocamus idiotiſmo noſtro. *Baſtus* & *Baſto*: ut Cardus & Cardo, onis. nam *βαστὸς* eſt fuſtis, quo onera portantur. unde & *βαστάζω* pro ferre & portare. *baſtus* igitur vel *baſtum*, fuſtis quo tranſmittebat Commodus orygis cornu, tantarum fuit virium. ſi cui videtur hoc nimis mirandum, atque adeo minus credibile, ne longius eat, habebit quo ſuam mirandi libidinem expleat in illo quod ſequitur, magis mirando: *Et ſingulis ictibus multa millia ferarum ingentium conficeret.* Sed & elephantum conto transfigere Dii boni quantarum, & qualium virium eſt opus; ne miremur jam de orygis cornu baſto tranſmiſſo. Dicemus etiam infra de hac voce, cum de baſternis tractabimus. *Salmaſ.*

8. *Haſta tranſmiſerit.*] Pal. *baſto.* Grut.

9. *In amphitheatro vel theatro, &c.*] Narrat Dio accuratè: ſed non ſedentem bibiſſe; verùm *ἐν μέσῳ τῇ ἀγωνίᾳ κεκμηκότι.* *Caſaub.*

1. Quæ

ſunt ſub eo tamen, quum ille ſic viveret, per legatos, Mauri, victi Daci, Pannoniæ quoque compoſitæ: in Britannia, in Germania & in Dacia imperium ejus recuſantibus provincialibus.[1] Quæ omnia iſta per duces ſedata ſunt. Ipſe Commodus in ſubſcribendo tardus & negligens,[2] ita ut libellis una forma multis ſubſcriberet;[3] in epiſtolis autem plurimis, *Vale*, tantùm ſcriberet. Agebanturque omnia per alios, qui etiam condemnationes in ſinum ver-
14 tiſſe dicuntur. Per hanc autem negligentiam,[4] quum & annonam vaſtarent ii qui tunc rempub. gerebant, etiam inopia ingens Romæ exorta eſt quum fruges non deeſſent: & eos quidem qui omnia vaſtabant, poſtea Commodus occidit atque proſcripſit.[5] Ipſe verò ſeculum aureum, *Commodianum* nomine aſſimulans,[6] vilitatem propoſuit, ex qua majorem penuriam fecit. Multi ſub eo & alienam pœnam & ſuam ſalutem pecunia redemerunt. Vendidit etiam ſuppliciorum diverſitates[7] & ſepulturas[8] &[9] immunitates malorum, & alios pro aliis occidit. Vendidit etiam

1. *Quæ omnia iſta per duces ſedata ſunt.*] Scribo, *Quæ omnia ſtatim per duces ſedata ſunt.* Idem.

Quæ omnia iſta per duces ſedata ſunt.] Sic quoque Pal. noſter. *Grut.*

2. *Ita ut libellis una forma multis ſubſcriberet.*] Hoc ego non capio: Lego, *una forma multis ſemel ſubſcriberet.* Caſaubonus.

Ita ut libellis unâ formâ multis ſubſcriberet.] Haud aliter etiam Pal. & videtur innuere, libellis aliter atque aliter ſubſcribere ſolitos Imperatores, prout hoc vel illud complecterentur. *Grut.*

3. *In epiſtolis autem plurimis Vale tantùm ſcriberet.*] Interdum tamen & totas ipſe ſcribebat: ut illam ad Albinum, quæ Capitolino deſcripta. *Caſaub.*

4. *Cùm &c. annonam vaſtarent, &c.*] Cleandrum intelligit, qui aſtu improbo id agebat, ſicut referunt Dio & Herodianus, ut conflata ex ea re invidia Commodum opprimeret. *Idem.*

5. *Ipſe verò ſeculum aureum, &c.*] Vocabat, inquit Dio, ſeculum ſuum, *ſeculum aureum*: atque ita in Actis omnibus juſſit ſcribi. *Idem.*

6. *Vilitatem propoſuit, ex qua majorem inopiam fecit.*] *Vilitatem proponere* dicitur magiſtratus, qui pretia rerum ad victum neceſſariarum edicto ſuo minuit: quod ſæpe malum eſſe caritatis annonæ remedium, per quotidiana exempla teſtatiſſimum eſt. Amm. Marcell. lib. XXII. in elogio Juliani. *Idem.*

7. *Et ſepulturas, & imminutiones malorum.*] Adhæret huic ſcripturæ Pal. vulgati nuperè, *immunitates.* Grut.

8. *Et immunitates malorum.*] Veteres editi, & omnes ſcripti, *imminutiones malorum.* Caſaub.

9. *Immunitates malorum.*] Palat. *imminutiones.* puto igitur *immunitiones* heic ab auctore ſcriptum fuiſſe pro *immunitates.* id verbi poſtea facili mutatione cum tranſiſſet in vocem *imminutiones*, cauſam præbuit alicui ſciolo addendi hanc dictionem *malorum*, quam hujus loci

iam provincias & adminiſtrationes, quum hi per quos venderet, partem acciperent, partem verò Commodus. Vendidit nonnullis & inimicorum ſuorum cædes. Vendiderunt ſub eo etiam eventus litium liberti. Præfectos Paternum & Perennem non diu tulit, ita tamen ut etiam de his præfectis quos ipſe fecerat, [1] triennium nullus impleret: quorum plurimos interfecit vel veneno vel gladio. Et præfectos urbi eadem facilitate mutavit. Cubicularios ſuos libenter occidit, quum omnia ex nutu eorum ſemper feciſſet. Electus cubicularius quum videret eum tam facilè cubicularios occidere, prævenit eum, & factioni mortis ejus [2] interfuit. [3] Spectator gladiatoria ſumpſit arma, panno purpureo nudos humeros advelans. Habuit præterea morem ut omnia quæ turpiter, quæ impurè, quæ crudeliter, quæ gladiatoriè, quæ lenonicè faceret, actis urbis indi juberet, ut Marii Maximi ſcripta teſtantur. [4] *Commodianum* etiam P. R. dixit, [5] quo ſæpiſſimè præſente gladiator

loci ſententiæ neceſſariam exiſtimabat, eoque omnino adjiciendum ad illud verbum *imminutiones.* ſic ergo totus hic locus concinnandus, ejecto illo ſpurio additamento: *Vendidit etiam ſuppliciorum diverſitates, & ſepulturas, & imminutiones, & alios pro aliis occidit. imminutio* pro immunitas. ſic Cod. Theod. leg. unica, de privilegiis domus Auguſtæ: *Præſentibus cenſualibus ac principalibus quos hujus imminutionis oneribus premi non dubium eſt.* Immunitiones, id eſt immunitates, ita vendebat Commodus, ut Galba olim, de quo Suetonius. *Salmaſ.*

1. *Triennium nullus impleret.*] Suprà, *Mutabantur præfecti prætorii, per horas ac dies.* Caſaub.

2. *Interfuit. Spectator gladiatoria ſumpſit arma, &c.*] Pal. eandem habet diſtinctionem quam regius codex, nempe, *interfuit ſpectator. Gladiatoria, &c.* Grut.

3. *Spectator gladiatoria ſumſit arma, &c.*] O hominem obliviosum, vel negligentem! nam quoties jam dictum de gladiatoriis Commodi pugnis? mutata diſtinctione ſcribe: *Et factioni mortis ejus interfuit ſpectator. Gladiatoria ſumpſit arma.* eadem & in regio diſtinctio: ubi tamen pro *ſpectator* ſcriptum *ſpeculator.* ſed cædis Commodi Electus non ſpectactor fuit, verùm arthitectus & machinator. per gladiatoria arma cape hic armaturam ſecutorum. *Caſaub.*

Spectator gladiatoria ſumpſit arma.] Quaſi probaturus an ſatis acutam haberent aciem. quod & alii factitavere aliquando imperatores. Poſſumus heic accipere dictum de pugnis gladiatoriis Commodi. *Salmaſ.*

4. *Commodianum etiam P. R. dixit, quo ſæpiſſimè præſente gladiator pugnavit.*] Prima editio, non P. R. ſed *præt.* exhibet, id eſt *prætorem.* quæ lectio ſi cui probabitur, non *præſente* ſcripſerim, ſed *præſidente*, cum Juſto Lipſio. Fuiſſe tamen & populum Romanum ab iſto monſtro Commodianum appellatum ex dictis ſuprà atque alibi certiſſimum. *Caſaub.*

5. *Quo ſæpiſſime præſente gladiator pugnavit.*]

diator pugnavit. Sanè quum illi ſæpe pugnanti, ut deo, populus faviſſet, irriſum ſe credens, populum Romanum [1] à militibus claſſiariis qui vela ducebant, in amphitheatro interimi præceperat. Urbem incendi juſſerat, [2] utpote coloniam ſuam. Quod factum eſſet [3] niſi Lætus præf. præt. Commodum deterruiſſet. Appellatus eſt ſanè inter cætera [4] triumphalia nomina, etiam [5] ſexcenties vicies [6] *Paulus primus ſequutorum.*
16 Prodigia ejus imperio & publicè & privatim hæc facta ſunt: [7] Crinita ſtella apparuit. [8] Veſtigia deorum in foro viſa ſunt exeuntia. [9] Et antè bellum deſertorum cælum arſit: & repentina [10] caligo ac tenebra in circo Cal. Januariis oborta: & ante lucem fuerant etiam [11] incendiariæ aves, ac diræ. [12] De Palatio ipſe ad Cælium mon-

gnavit.] *Gladiator pugnavit*, hoc eſt habitu gladiatoris. *Salmaſ.*

1. *A militibus claßiariis, qui vela ducebant.*] Ducere hîc generalis vox, pro adducere & reducere. De theatrorum velis nota jam omnia. Ad theatrica autem vela jure claſſiarii milites adhibiti, propter uſum & peritiam nauticorum velorum. *Caſaub.*

2. *Utpote coloniam ſuam.*] Ita dici Romam voluit juſſitque. Dio. *Idem.*

3. *Niſi Lætus.*] Scribe, *Ælius Lætus.* vel potiùs *Æmilius.* & mox, *triumphalia cognomina.* Idem.

4. *Triumphalia nomina.*] Sic etiam Pal. non, *cognomina.* Grut.

5. *Sexcenties vicies Palus primus ſecutorum.*] Nihil variat Palat. *Idem.*

6. *Paulus primus ſecutorum.*] Scribendum, *Palus primus ſecutorum:* & apud Dionem, Πρῶτος Πάλος σεκουτόρων. Palus hîc ille eſt nobilis gladiator περιτελδυτηκὼς, ait Herodianus, cujus nomen aſſumſit Commodus. *Caſaub.*

Paulus primus ſequutorum.] *Palus primus ſequutorum*, Palatinus. & ita legendum eſſe docuerunt ex Dione doctiſſimi viri. apud quem legitur, πρωτόπαλος σεκουτόρων. nec enim aſſentior legentibus, πρῶτος Πάλος σεκουτόρων, ut Πάλος ſit nomen proprium. πρωτόπαλος igitur unica voce ſcribendum apud Dionem: quæ vox nihil aliud ſignificat, quam primum ſequutorum. ſequutoris autem armatura utebatur Commodus. Dio: Ἤσκει δὲ καὶ ἐχρῆτο τῇ ὁπλίσει τῇ τοῦ σεκούτορος καλουμένῃ. Sequutores enim erant qui ſorte victis ſufficiebantur, & victoribus comparabantur, qui Græce ἔφεδροι, de quibus nos alibi ad plenum. *Salmaſ.*

7. *Crinita ſtella apparuit.*] Herodianus quoque inter alia prodigia iſtud primo loco recenſet. *Caſaub.*

8. *Veſtigia deorum in foro viſa ſunt exeuntia.*] Scribo, *exeuntium.* Idem.

9. *Et ante bellum deſertorum cælum arſit.*] Bellum deſertorum eſt quod excitavit Maternus militiæ deſertor. deſcribit illud bellum unus Herodianus. *Idem.*

10. *Caligo ac tenebra in circo.*] Ita etiam noſter Palatinus, *tenebra*, inquam, & *in circo*; quod poſterius malè abeſt nonnullis mſſ. *Grut.*

11. *Incendiariæ aves.*] De incendiariis avibus Plinius lib. x. cap. xiii. *Caſaubonus.*

12. *De Palatio ipſe ad Cælium montem in Vectilianas ædes migravit.*] Apud Victorem in regione ſecunda ſive Cælimontio eſt Vectiliana domus. *Idem.*

1. *In*

montem [1] in Vectilianas ædes migravit, [2] negans ſe in Palatio poſſe dormire. Janus geminus ſua ſponte apertus eſt, & Anubis ſimulacrum marmoreum moveri viſum eſt. [3] Herculis ſignum æneum ſudavit [4] in Minutia per plures dies. [5] bubo etiam [6] ſupra cubiculum ejus deprehenſus eſt tam Romæ quàm Lanuvii. Ipſe autem prodigium non leve ſibi fecit. Nam quum in gladiatoris occiſi vulnus manum miſiſſet, [7] ad caput ſibi deterſit: [8] & contra conſuetudinem, [9] penulatos juſſit ſpectatores, non togatos, ad munus

1. *In Vectilianas ædes.*] Haud aliter quoque Pal. neque reſcribendum cum Fulvio Urſino *Vettilianas*. Grut.

2. *Negans ſe in Palatio poſſe dormire.*] Et in verbis omen ſibi fecit hic Commodus, & in re etiam. *Caſaub.*

3. *Herculis ſignum æneum ſudavit.*] Frequens portentum in hiſtoriis Græcorum & Latinorum. cæterùm ſudoris hujus cauſſam naturalem explicat Theophraſtus ultimo libro quinto Hiſtoriæ plantarum. *Idem.*

4. *In Minutia.*] Veteri, ut puto: nam alteram Frumentariæ cognomine diſtinguebant. *Idem.*

5. *Bubo etiam ſupra cubiculum ejus deprehenſus, &c.*] Regius, *deprehenſa*: ut apud poëtam,

Solaque culminibus ferali carmine bubo,
Viſa queri.

Vide quæ ad eum locum Servius notat. *Idem.*

6. *Supra cubiculum ejus deprehenſa eſt.*] Vulgatum fuit, *deprehenſus eſt*, ſed alterum propugnatur à Pal. & codice regio. *Grut.*

7. *Ad caput ſibi deterſit.*] Ceu imprecaretur ipſe ſibi, veteri proverbio, *εἰς κεφαλὴν ἐμοί*. *Caſaub.*

8. *Et contra conſuetudinem penulatos juſſit ſpectatores, &c.*] Dio poſtquam dixit de metu ſummo, in quo ipſe verſabatur & omnes boni propter hujus inſani furorem: Τοιούτων τούτων γινομένων, παρεμυθήσατο ἡμᾶς, ὅτι μέλλων αὖθις μονομαχήσειν, παρήγγειλεν ἡμῖν ἔν τε τῇ στολῇ τῇ ἱππάδι καὶ ἐν ταῖς μανδύαις εἰς τὸ θέατρον εἰσελθεῖν. ὅπερ οὐκ ἄλλως ποιοῦμεν εἰσιόντες εἰς τὸ θέατρον, εἰ μὴ τῶν αὐτοκρατόρων τις μεταλλάξειε. Duo hîc præter conſuetudinem: genus veſtis: nam togati ſedebant in ſpectaculis Romani, ſi per temporis conditionem liceret, non autem pænulati: alterum eſt, color inſolens & mali ominis: nam pænularum color vulgò apud Romanos pullus: quod tamen ut notum omnibus, neque Dio neque Lampridius hic notarunt. Lampridius verò cùm ſubjicit, *ipſe in pullis veſtimentis præſidens*, ſatis indicat quo colore veſtis erat quam juſſi ſunt ipſi ſumere. *Idem.*

9. *Penulatos juſſit ſpectatores.*] Scribendum *ſenatores*. adi ad Dionem. *Idem.*

Penulatos juſſit ſpectatores, non togatos.] Penulas Lampridius dixit quæ Dioni *μανδύαι* in ejuſdem hiſtoriæ narratione. lacernas melius reddidiſſet. nam apud Dionem *μανδύη* eſt lacerna, non pænula. notandum in verbis Dionis *μανδύας* & *ἱππάδα στολὴν ἐν παραλλήλῳ* poſita. *μανδύη* igitur, id eſt lacerna, equitum veſtis, nec equitum tantum, ſed etiam popularium. toga in ſolis ſenatoribus per illa tempora ſubſtiterat. lacernæ autem pullæ. hinc pullata turba, pullatus circulus apud Quintilianum de plebe lacernis induta. lacernæ in ſpectaculis habebantur albæ ut plurimum. non enim ſpectabant niſi in lacernis albis aut togis. & ſenatores quidem ſemper togati, eques

nus convenire, [1] quod funeribus ſolebat, ipſe in pullis veſtimentis præſidens. Galea ejus bis per portam Libitinenſem elata eſt. [2] Congiarium dedit populo, ſingulis denarios ſeptingenos vicenos quinos: circa alios omnes parciſſimus fuit [3] quòd luxuriæ ſumptibus ærarium minuerat. [4] Circenſes multos addidit ex libidine potiùs quàm reli-
17 gione, & ut dominos factionum ditaret. His incitati, licet nimis ſerò, [5] Quintus Ælius Lætus præfectus, & Martia concubina ejus, inierunt conjurationem ad occidendum eum. Primùm ei venenum dederunt: [6] quod quum minùs operaretur, [7] per athletam cum quo exerceri ſolebat,

eques cum plebe lacernatus. delicatiores in lacernis purpureis, reliqui in albis, plebs vero minuta in nigris. lacernæ albæ in ſpectaculis tantum uſurpatæ. Martialis: *Lacernæ albæ.*

Amphitheatrali nos commendamur ab uſu,
Cum tegit albentes alba lacerna togas.

Hinc ille eidem Martiali notatus, qui cum omnes candidi ſederent ſpectaculorum die, ipſe nigris lacernis ſpectabat. alias lacernæ quæ vulgo in uſu habebantur aut nigræ aut purpureæ. Birrus autem & lacerna idem, communis veſtis. pænula vero aliud genus veſtis, non ita tamen diverſum, ut non plerumque unum pro altero confundat auctorum uſurpatio. ut heic Lampridius pænulas dixit pro lacernis. lacernas pænulis breviores fuiſſe, cetera vero ſimiles videor obſervaſſe ex veteribus Grammaticis. inter prodigia mortis Commodi quæ ſibi ipſi fecit, & illud fuit, quod ſenatores lacernatos ad munus ut convenirent juſſit, atque ita ſpectarent ut in funeribus ſolebant. tales vero lacernæ in uſu, ut dixi, vulgi pullæ. at pænulæ proprie loquendo aut ſcorteæ erant, ut pluviales & itinerariæ: aut gauſapinæ, ut plurimum candidæ ex lana Appula, nec fere unquam in luctu uſurpatæ. *Salmaſ.*

Penulatos juſſit ſpectatores.] Sic & Pal. quamvis videatur convenientius *Senatores.* ſed non ſic libri. *Grut.*

1. *Quod funeribus ſolebat.*] Inveni ſcriptum *funebribus.* nempe ludis. *Caſaub.*

2. *Congiarium dedit populo ſingulis denarios ſeptingenos vicenos quinos.*] Narrat Dio datum ſæpiùs congiarium populo ab hoc principe, drachmas ſive denarios centenos & quadragenos: ſed iſta quam commemorat hîc Lampridius, alia & prorſus ſtupenda liberalitas. Efficiunt enim denarii ſeptingeni viceni quini, HS. nummum trina millia: quæ hodiernæ pecuniæ æſtimatione valent ὡς ἔγγιστα, aureis ſeptuagenis quinis. *Idem.*

3. *Quòd luxuriæ ſumtibus ærarium minuerat.*] Imò penitus exhauſerat, ludicris maximè ſumtibus. *Idem.*

4. *Circenſes multos addidit.*] Minùs rectè in membranis, *edidit.* contrà eædem in Pio, *circenſes additi*, non ut vulgò, *editi.* Addere circenſes, eſt vel dies ejus θέας multiplicare, vel bigarum adjectione, & miſſuum multiplicatione ſpectaculum protrahere. ſolitum hoc interdum fieri vel Suetonîi unius varii loci declarant. *Idem.*

5. *Quintus Ælius Lætus.*] Scripti, *Æmilius.* ſic Dio & Zonaras. *Idem.*

Quintus Ælius Lætus.] Lege ex Palatino: *Quintus Æmilius Lætus.* Salmaſ.

6. *Quod cùm minùs operaretur.*] Fruſtrata ejus vi per cibum. *Caſaub.*

7. *Per athletam cum quo exerceri ſolebat.*] Miniſtrum unguendi, alii vocant, alii

bat, eum ſtrangulaverunt. [1] Fuit forma quidem corporis juſta, [2] vultu inſubido, [3] ut ebrioſi ſolent, & ſermone incondito, [4] capillo ſemper fucato & auri ramentis illuminato, [5] adurens comam & barbam timore tonſoris. Corpus ejus ut unco traheretur, atque in Tiberim mitteretur, ſenatus & populus poſtulavit: ſed poſtea juſſu Pertinacis in monumentum Adriani tranſlatum eſt. [6] Opera ejus [7] præter lavacrum quod Cleander nomine ipſius fecerat, nulla extant:

alii palæſtritam, vel γυμναστήν. Spartianus in Nigro ut hîc, athletam. Euſebius: *Commodus ſtrangulatur in domo Vectiliani.* Domum Vectilianam voluit dicere. *Idem.*

Per athletam cum quo exerceri ſolebat, eum ſtrangulaverunt.] Aurelius Victor Scotthi: *Et Commodum quidem primo occultatius veneno petivere, anno regni tertio fere atque decimo: cujus vis fruſtrata per cibum quo ſe caſu repleverat; cum tamen alvi dolorem cauſaretur, auctore medico principe factionis in palæſtram perrexit. ibi per miniſtrum ungendi, nam forte is quoque è conſilio erat, faucibus quaſi arte exercitii bracchiorum nodo validius preſſis, exſpiravit.* ubi *miniſter ungendi* eſt ἀλείπτης. quem & γυμναστήν appellabant. Pàlæſtritam vocat alter Victor. *bracchiorum* autem *nodum* dixit, quod Græci in palæſtra ἅμματα vocant, Latini *nodum* & *nexum.* bracchiorum circa collum implicationem & ſtrangulationem. utrumque autem ſimul faciebant expertes palæſtritæ & uno tempore pedibus pedes ſubvinciebant, quod ſubplantare dicebatur & ἀγκυρίζειν, ac manibus vel bracchiorum nodis collum ſtringebant. *Salmaſ.*

1. *Fuit forma quidem corporis jùſta.*] Meliùs libri, *Fuit autem f. c. i.* Caſaub.

Fuit forma corporis juſta.] Sic *juſta ſtatura*, Suetonio. *Salmaſ.*

2. *Vultu inſubido.*] Contrarium Herodianus, qui tribuit κάλλος σώματος μεθ' ἀνδρείας. *Caſaub.*

3. *Ut ebrioſi ſolent.*] Hoc dicit propter oculos igne micantes. *Idem.*

4. *Capillo ſemper fucato & auri ramentis illuminato.*] Hoc falſum, ſi Herodiano fides, qui ut temere jactatum refellit. *Idem.*

5. *Adurens comam & barbam timore tonſoris.*] Timebat in ſe quod fecerat ipſe in aliis: cùm chirurgum agens, ſcalpris feralibus alios naribus, alios auribus, mutilaret. Sed poteſt & alia eſſe cauſſa. Suetonius libro ſecundo: *Solitus crura ſuburere nuce ardenti, quò mollior pilus ſurgeret.* Idem.

6. *Opera ejus præter lavacrum quod Cleander nomine ejus fecerat extant.*] De hoc lavacro ita ſcribit Aurelius Victor quem Scotthus edidit: *Mœnia Romana potentia vix digna, lavandi uſui inſtituit.* Mœnia igitur non ſemper ſunt, quod dicuntur vulgo, nempe urbium mœnia. ſed mœnia Latini etiam appellant quælibet opera atque ædificia publica. itaque mœnia illo Victoris loco nihil aliud ſunt, quam opera vel ædificia. unde *mœnia publica* pro publicis operibus. Victor Scotthi in Decio: *Statimque eo in Illyricos præmiſſo Romæ aliquantum moratur, mœnium gratia quæ inſtituit dedicandorum.* Quo loco, *mœnium*, id eſt *operum*, intelligi debet, non murorum. atque ut *mœnia* ſunt ædificia, ſic *mœnire* pro ædificare & condere. Plautus:

—— Pergamum divina mœnitum manu.

Id eſt ſtructum & conditum. Iſidorus: *mœnit, ſtruit, ædificat.* Salmaſ.

7. *Præter lavacrum quod Cleander nomine ipſius fecerat.*] Thermæ Commodianæ notiſſimæ. *Caſaub.*

extant: ſed nomen ejus alienis operibus inciſum, ſenatus eraſit. nec patris autem ſui opera perfecit. Claſſem Africanam inſtituit: quæ ſubſidio eſſet ſi fortè Alexandrina frumenta ceſſaſſent. Ridiculè etiam Carthaginem, *Alexandriam Commodam togatam* appellavit: quum claſſem quoque Africanam, *Commodianam Herculeam* appellaſſet. Ornamenta ſanè quædam coloſſo addidit, quæ poſtea cuncta ſublata ſunt. [1] Coloſſi autem caput dempſit quod Neronis eſſet, ac ſuum impoſuit: [2] & titulum more ſolito ſubſcripſit, [3] ita ut illum gladiatorium & effœminatum non prætermitteret. [4] Hunc tamen Severus [5] imperator amantiſſimus nominis ſui, odio (ut videtur) ſenatus, inter deos retulit, flamine addito quem ipſe vivus ſibi paraverat, Herculaneo Commodiano. Sorores tres ſuperſtites reli-
18 quit. Ut natalis ejus celebraretur, Severus inſtituit. [6] Acclamationes ſenatus poſt mortem Commodi graves fuerunt.

1. *Coloſſi autem caput dempſit, quòd Neronis eſſet.*] Falſum, *eſſet.* fuerat quidem aliquando: ſed jam non erat, verùm Solis. *Idem.*

2. *Et titulum more ſolito ſubſcripſit.*] Herodianus vult: baſi coloſſi omnes titulos fuiſſe ſubſcriptos à Commodo, quos vel ejus pater uſurpaſſet, vel imperatores cæteri, illo excepto, GERMANICVS. cujus loco ſcripſit, VICTOR MILLE GLADIATORVM. *Idem.*

3. *Ita ut illum gladiatorium effœminatum.*] Quare vocat titulum effœminatum, quo de mille palmis gladiatoriis gloriabatur? an reſpicit auctor ad parum virilem miſeros homines vincendi modum, quem narrant Dio & Victor? *Idem.*

Ita ut illum gladiatorium effœminatum non prætermitteret.] Scribe ex Palatino: *Ita ut illum gladiatorium & effœminatum non prætermitteret.* Non dubium eſt quin per effeminatum titulum *Amazonium* intelligat. *Salmaſ.*

4. *Hunc tamen Severus imperator amantiſſimus nominis ſui.*] Longè aliter membranæ regiæ, ubi ſcriptum: *Hunc autem Severus imperator gravis, & vir nominis ſui, odio quem, &c.* Planè eleganter & rectè. *vir nominis ſui* dicebant pro φερώνυμος, infrà hoc libro: *Damnabantur alii cur pleraque figurata dixiſſent: ut, quòd eſſet imperator verè nominis ſui, verè pertinax, verè ſeverus.* Caſaub.

Hunc tamen Severus imperator amantiſſimus nominis ſui.] Palat. *Hunc tamen Severus imperator gravis, & vir nominis ſui.* *vir nominis ſui,* ἰδιώνυμος. ſic *vir moris ſui,* ἰδιότροπος. &, *lapides ſui metalli* ἰδιόχωροι, & ἐγχώριοι. φερωνύμους etiam vocant & ἐπωνύμους, hujuſmodi ſui nominis viros Græci. ſed & φέρειν τοὔνομα dixerunt, qui ſui eſſent nominis. *Salmaſ.*

5. *Imperator gravis, & vir nominis ſui.*] Exhibui ſcripturam regii & Pal. codd. nam inſubidè vulgati prius, *imperator amantiſſimus nominis ſui.* videtur tamen adhuc reſtituendum, *& verè nominis ſui.* Grut.

6. *Acclamationes ſenatus.*] Occiſo Commodo, cùm Pertinax in caſtra deductus imperium ſuſcipere fuiſſet coactus;

runt. Ut autem ſciretur quod judicium ſenatus de Commodo fuerit, ipſas acclamationes de Mario Maximo indidi, & ſententiam ſenatuſconſulti: [1] *Hoſti patriæ honores detrahantur,* [2] *parricidæ honores detrahantur, parricida trahatur. Hoſtis patriæ, parricida, gladiator in ſpoliario lanietur. Hoſtis deorum, carnifex ſenatûs. hoſtis deorum, parricida ſenatûs. hoſtis deorum, hoſtis ſenatûs. gladiatorem in ſpoliario. Qui ſenatum occidit, in ſpoliario ponatur. Qui ſenatum occidit, unco trahatur. Qui innocentes occidit, unco trahatur: hoſtis, parricida, verè ſeverè.* [3] *Qui ſanguini ſuo non pepercit, unco trahatur.* [4] *Qui te occiſurus fuit, unco trahatur. Nobiſcum timuiſti, nobiſcum periclitatus es. Ut ſalvi ſimus, Jupiter optime maxime, ſerva nobis Pertinacem. Fidei prætorianorum feliciter: prætoriis cohortibus feliciter: exercitibus Romanis feliciter: pietati ſenatus feliciter. Parricida trahatur. Rogamus, Auguſte, parricida trahatur. Hoc rogamus, parricida trahatur.* [5] *Exaudi Cæſar. Delatores ad leonem, exaudi Cæſar. Delatores ad leonem, exaudi Cæſar.* [6] *Speratum ad leonem. Victoriæ populi Romani feliciter: fidei militum feliciter.*

ctus; ſtatim ille priuſquam illuceſceret, in Curiam venit, & ſenatum habet. in eo ſenatu factæ acclamationes quæ hîc deſcriptæ. Dio narrat ipſe qui interfuit. *Caſaub.*

1. *Hoſti patriæ honores detrahantur.*] Dio, Καὶ ὁ Κόμμοδος πολέμιος ἀπεδείχθη. *Idem.*

2. *Parricidæ honores detrahantur.*] Hoc colum ſuperiori propè ἰσοσύλλαβον, atque iiſdem fermè vocibus conſtat. in his duobus maximè poſitum eſt τὸ εὔρυθμον harum acclamationum: quam venuſtatem eximiè ſervatam in iis quæ dicta fuerunt in Commodum, & Dio ſcribit, & facilè quivis inter legendum obſervet. *Idem.*

3. *Qui ſanguini ſuo non pepercit.*] Propter occiſam Lucillam, Anniam Fauſtinam, Claudium Pompejanum, alios; etiam de patre ſuſpicio fuit multorum. *Idem.*

4. *Qui te occiſurus fuit unco trahatur.*] In hanc ſententiam multò plura dicta ſunt quàm hic referantur à Lampridio: neque enim Pertinaci ſoli gratulati ſunt quòd Commodi manus evaſiſſet, ſed & optimo cuique ſenatorum. *Idem.*

5. *Exaudi Cæſar. Delatores ad Leonem, exaudi Cæſar.*] Melius ad hunc modum diſtinxeris: *Exaudi Cæſar, delatores ad leonem. Exaudi Cæſar, delatores ad leonem. Exaudi Cæſar, Speratum ad leonem.* Salmaſ.

6. *Speratum ad leonem.*] Quis hic Speratus? an aliquis delator, vel alius ſcelerum Commodi miniſter? imò, ut videtur, ipſe Commodus. videtur hoc unum eſſe de gladiatoriis cognominibus, quæ ſolitus aſſiumere. aliquando ſcribebam *Spartacum.* Caſaub.

Speratum ad leonem.] Quis hic Speratus aut unde ſic dictus Commodus non nemo quæſivit. de Commodo ſane heic ſermo, ſed cur ſic dictus, omnia in incerto. legebam aliquando, *deſperatum ad leonem.* deſperatus autem eſt παράβολος. nam ita vocati, qui aliter confecto-

ter: fidei prætorianorum feliciter: cohortibus prætoriis feliciter. Hoſtis ſtatuas undique, parricidæ ſtatuas undique. gladiatoris ſtatuas undique. gladiatoris & parricidæ ſtatuæ detrahantur. [1] *necator civium trahatur, parricida civium trahatur. gladiatoris ſtatuæ detrahantur. Te ſalvo, ſalvi & ſecuri ſumus,* [2] *verè, verè: modò verè, modò dignè, modò verè, modò liberè. Nunc ſecuri ſumus, delatoribus metum. Ut ſecuri ſimus, delatoribus metum:* [3] *ſalvi ſimus, delatores de ſenatu.* [4] *Delatoribus fuſtem te ſalvo.*
19 *delatores ad leonem te imperante. delatoribus fuſtem. Parricidæ gladiatoris memoria aboleatur, parricidæ gladiatoris ſtatuæ detrahantur.* [5] *Impuri gladiatoris memoria aboleatur: gladiatorem in ſpoliario. Exaudi Cæſar. carnifex unco trahatur. carnifex ſenatus more majorum unco trahatur. Sævior Domitiano, impurior Nerone,* [6] *ſic fecit, ſic patiatur. Memoriæ innocentium ſerventur, honores innocentium reſtituas.* [7] *Rogamus, parricidæ cadaver unco trahatur, gladiatoris cadaver unco trahatur, gladiatoris cadaver in ſpoliario ponatur.* [8] *Perroga, perroga, omnes cenſemus unco trahendum. Qui omnes occidit, unco trahatur. Qui omnem ætatem occidit, unco trahatur. Qui utrumque ſexum occidit, unco trahatur.*

fectores dicebantur, qui ad beſtias pugnabant & illis conficiendis operam ſuam locabant. quos παραβόλους inde appellabant, hoc eſt deſperatos. & ita olim Chriſtiani indigetati, quod ſibi non parcerent atque animam libenter pro Deo ſuo ponerent. Lactantius de Juſtitia lib. v. qui Claudiano *audaces*. *Speratus* tamen poſſit eſſe nomen gladiatoris. *Salmaſ.*

1. *Necator civium trahatur.*] Sic & Pal. non *mercator*. Grut.

2. *Verè, verè: modò verè, modò dignè, modò verè, modò liberè.*] Sic & Pal. noſter, *Idem.*

3. *Salvi ſimus, delatores de ſenatu.*] Scribe ut in regio, *Salvi ſumus. Delatores de ſenatu.* Caſaub.

4. *Delatoribus fuſtem te ſalvo, delatores.*] Diſtingue totum hunc locum: *Nunc ſecuri ſumus, delatoribus metum: ut ſecuri ſimus, delatoribus metum. ut ſalvi ſimus, delatores de ſenatu, delatoribus fuſtem. Te ſalvo delatores ad leonem. Te imperante, delatoribus fuſtem. Parricidæ, gladiatoris memoria aboleatur, &c.* Salmaſius.

5. *Impuri gladiatoris memoria aboleatur.*] Regius, *Imperii gladiatoris* optima ſententia. ſic apud Athenienſes damnata archontum memoria, ſcribebatur in Faſtis ΑΝΑΡΧΙΑ. *Caſaub.*

Impuri gladiatoris.] Ita & Pal. non *imperii.* Grut.

6. *Sic fecit, ſic patiatur.*] Malo, ut in regio: *ſicut fecit, ſic patiatur.* Caſaub.

7. *Rogamus parricidæ cad.*] Placet diſtinctio regii: *Honores innocentium reſtituas rogamus, &c.* Idem.

8. *Præroga, præroga.*] Meliùs ut in regio, *Perroga, perroga, omnes cenſemus.* ſic paullò poſt, *De parricida refer, refer, perroga.* Idem.

Perroga, perroga.] Sic melius codex regius & Pal. quàm quod aliàs vulgg. *præroga, præroga.* Grut.

1. *Qui*

tur. Qui ſanguini ſuo non pepercit, unco trahatur. Qui templa ſpoliavit, unco trahatur. Qui teſtamenta delevit, unco trahatur. Qui vivos ſpoliavit, unco trahatur. Servis ſervivimus. Qui pretia vitæ exegit, unco trahatur. Qui pretia vitæ exegit & fidem non ſervavit, unco trahatur. Qui ſenatum vendidit, unco trahatur. [1] *Qui filiis abſtulit hereditatem, unco trahatur. Indices de ſenatu, delatores de ſenatu. ſervorum ſubornatores de ſenatu. & tu nobiſcum timuiſti, omnia ſcis, bonos & malos noſti: omnia ſcis, omnia emenda, pro te timuimus.* [2] *O nos felices te viro imperante. De parricida refer, refer, perroga,* [3] *præſentiam tuam rogamus. Innocentes ſepulti non ſunt. Parricidæ cadaver trahatur. Parricida ſepultos eruit: parricidæ cadaver trahatur.* Et quum [4] juſſu Pertinacis [5] Livius Laurenſis procurator patrimonii, Fabio Chiloni conſuli deſignato dediſſet, per noctem Commodi cadaver ſepultum eſt. Senatus acclamavit, *Quo autore ſepelierunt? Parricida ſepultus eruatur, trahatur.* [6] Cingius Severus dixit; *Injuſtè ſepultus eſt.* [7] *Quia pontifex dico, hoc collegium pontificum dicit.* [8] *Quoniam læta percenſui, nunc convertar ad neceſſaria,* [9] *cenſeoque (quòd is qui nonniſi ad perniciem civium*

1. *Qui filiis abſtulit hereditatem.*] Regius, *Qui hereditates tulit.* ſic paſſim tulit pro abſtulit. *Caſaub.*

2. *O nos felices te viro imperante.*] Regius, *Omnes felices.* malim etiam, *te vivo & imperante.* Idem.

O nos felices te viro imperante.] Nihil abit ab hac ſcriptura Pal. *Grut.*

3. *Præſentiam tuam rogamus.*] Doctis viris placebat *ſententiam.* Caſaub.

4. *Juſſu Pertinacis.*] Non abſunt iſta à Palatinis. *Grut.*

5. *Livius Laurenſis procurator patrimonii.*] Regius, *Larenſis.* optimè judicio meo & veriſſimè. Hic ille eſt Larenſis, dipnoſophiſtarum cœnis decantatiſſimus, quæſitus diu nobis, beneficio regii codicis tandem hîc repertus. Λαρήνσιος, *Larenſis.* aliter Græcè non poterat efferri. *Caſaub.*

* *Livius Laurenſis.*] Sic quoque Palat. ideoque nihil ſum auſus mutare. *Grut.*

6. *Cingius Severus dixit.*] Videtur eſſe Africæ proconſul, is qui Cincius Severus nominatur Tertulliano in libro ad Scapulam. *Caſaub.*

7. *Qui Pontifex.*] Maluerim *qua*, ut habet Palatinus. *Grut.*

8. *Quoniam læta percenſui, convertar ad neceſſaria.*] Palatinus habet: *Quoniam lætam percenſui.* Lego: *Quoniam læta nuper cenſui, nunc convertar ad neceſſaria.* De qua emendatione nemo dubitaverit, quin ſit vera. *Salmaſ.*

9. *Cenſeoque (quod is qui in.*] Fortaſſe verius ſublatis parentheſeos notis, *quas is qui nonniſi.* atque ita præſtantiſſimus emendabat. *Caſaub.*

Cenſeoque (quod is qui non niſi.] Palat. & vet. editio: *Cenſeo quæ is qui non niſi.* Scribendum procul dubio: *Cenſeo quas is, qui non niſi ad perniciem civium & ad dedecus ſuum vixit, ob honorem ſuum decerni coëgit, abolendas ſtatuas.* Salmaſ.

Cenſeoque (quod is qui, &c.] Palat. *cenſeo.*

civium & ad dedecus ſuum vixit, ob honorem ſuum decerni coëgit) abolendas ſtatuas: quæ undique ſunt abolendæ, nomenque ex omnibus privatis publiciſque monumentis eradendum: menſeſque his nominibus nuncupandos quibus nuncupabantur quum primùm illud malum in rempub. incubuit.

cenſeo. quæ is qui, &c. ut omnia videantur bene habitura, ſi reſcribatur: *cenſeo, quæ is qui nunquam niſi ad perniciem civium, & ad dedecus ſuum vixit, ob honorem ſuum decerni coëgit, abolenda. ſtatuæ, quæ undique ſunt, abolendæ, &c.* Grut.

[1]JULII CAPITOLINI
PERTINAX IMPERATOR.

I [2]PUBLIO HELVIO PERTINACI, pater libertinus Helvius Succeſſus fuit, [3] qui filio nomen ex continuatione lignariæ negotiationis, quòd pertinaciter eam rem gereret, [4] impoſuiſſe fertur. [5] Natus eſt Pertinax in Apennino [6] in villa Martis. Equus pullus

1. JULII CAPITOLINI.] Et hanc vitam Spartiano aſſerunt vetera excerpta Palatina. Si mei itaque judicii res ſit, non dubitem omnes ſuperiores vitas & hanc quoque Pertinacis uni Spartiano aſſignare. *Salmaſ.*

2. PUBLIO HELVIO PERTINACI *pater libertinus.*] Fortaſſe, *pater Ligur.* Ipſe Pertinax Dioni Λίγυς dicitur propter parentem Ligurem, ut ſuſpicamur nos. *Caſaub.*

3. *Qui filio nomen ex continuatione lignariæ negotiationis.*] Helvius Succeſſus Pertinacis pater cùm coctiliciam in Liguria tabernam exercens mediocres opes conſecutus eſſet, filium literas curavit docendum, ὅσον ἀποζῆν ἀπ' αὐτῶν, inquit Dio. hoc eſt, ut vel docendis literis, vel cauſſis agendis rem faceret. filius verò contra patris voluntatem paternam negotiationem continuare maluit: neque ab iſta ſententia diu potuit dimoveri. ab hac igitur pertinacia Pertinacis cognomen patre auctore eſt nactus. *Idem.*

Qui filio nomen ex continuatione lignariæ negotiationis.] In continuatione rei alicujus eſſe dicitur, qui pertinaciter, & inceſſanter illi rei dat operam, nec uſquam demovetur à ſtudio ſemel inſtituto, ſed unum illud agit attente & continuo abſque ulla intermiſſione, ut heic *continuatio lignariæ negotiationis.* unde cognomentum Pertinacis adhæſit Publio Helvio à patre impoſitum, ſic ſupra, *continuatio libidinis*, de Commodo, qui aſſidue libidini dabat operam. *Salmaſ.*

4. *Impoſuiſſe fertur.*] Palatinus & editio Mediolanenſis: *impoſuiſſe fatetur:* id eſt declarat, ſignificat. Florus: *Quos ex alio cœlo venire color fatebatur.* Idem.

5. *Natus eſt Pertinax in Apennino in villa Martis.*] Quia inferiùs vada Sabatia nominantur, ſcripſerunt nonnulli Martis villam ubi natus Pertinax, ad vada Sabatia fuiſſe olim ſitam. ex Dione potiùs ſtatuas, Albæ Pompeiæ fuiſſe vicinam. dubito, num Martis villa illa ſit quam Donatus ſtatuit in via Appia. *Caſaub.*

6. *In villa Martis.*] Palatinæ membranæ,

pullus ea hora qua natus eſt, in tegulas aſcendit, [1] atque ibi breviter commoratus, decidens expiravit. Hac re pater motus ad Chaldæum venit. Qui [2] quum illi futura ingentia prædixiſſet, [3] ſtipem ſe perdidiſſe dixit. [4] Puer literis elementariis & calculo imbutus, datus etiam Græco grammatico, [5] atque inde Sulpitio Apollinari, poſt quem idem Pertinax grammaticen profeſſus eſt. [6] Sed quum in ea minùs quæſtus proficeret, [7] per Lollianum Avitum conſularem virum, patris patronum, ducendi ordinis dignitatem petiit. Dein præfectus cohortis [8] in Syria profectus, T. Aurelio imperatore à præſide Syriæ, [9] quòd ſine diplomatibus curſum uſurpaverat, pedibus ab Antiochia [1] ad

branæ, *in villa matris*; nec aliter ejuſdem bibliothecæ Excerpta. ſic & poſt meminit *villæ paternæ*, in Liguriâ conſtitutæ. *Grut.*

1. *Atque ibi breviter commoratus decidens expiravit.*] Palatinus & vet. ed. *Atque ibi breviter commoratus decidit expiravit.* Scribe: *Decidit & expiravit.* Salmaſ.

2. *Quum illi futura ingentia prædixiſſet.*] Sic in vita Severi: *Tunc in quadam civitate Africana quum ſollicitus Mathematicum conſuluiſſet, poſitaque hora ingentia vidiſſet Aſtrologus.* Idem.

3. *Stipem ſe perdidiſſe dixit.*] Quia conſcius ſuæ tenuitatis magna pollicenti Chaldæo fidem habebat nullam: ideo ſtipem ſe ait perdidiſſe quam genethliaco dederat. *Caſaub.*

4. *Puer litteris elementariis & calculo imbutus.*] Litteras primas elementarias vocavit, ad differentiam earum litterarum quas qui tenent litterati & eruditi vocantur. unde & *homo multarum litterarum*, pro multiſcio Latinis dictus: Horatius:

—— pueris dant cruſtula blandi
Doctores, elementa velint ut diſcere prima.

Litteras etiam vocant authores abſolute elementa iſta prima quibus imbuuntur pueri. unde & *litteratores* qui litteras illas docent, qui & γραμματισταὶ Græcis, Latinis etiam *calculones*, aut *cauculones*, ut in vetuſtis libris ſcribitur. vetus Epigramma:

—— docendam ſuſcepit cauculo pubem.

Salmaſ.

5. *Atque inde Sulpicio Apollinari.*] Ille eſt aut ejus filius, de quo multa apud A. Gellium. *Caſaub.*

Atque inde Sulpitio Apollinari.] Is omnino eſt Sulpitius Apollinaris, de quo tam multa apud Agellium nec enim poteſt ejus eſſe filius. ſed mirum heic non *Sulpitio* ſed *Sulpio*, diſerte ſcriptum extare in optimo Palatino. *Salmaſius.*

6. *Sed cùm in ea minus quæſtus proficeret.*] Videri queat vox ultima ab librario. planè ſi abſit, nihil defuerit ſententiæ. *Grut.*

7. *Per Lollianum Avitum conſularem virum.*] Conſul fuit ſub Pio. is ipſe eſt de quo Apuleius in Apologia, & quem Victor hic Lollium Gentianum vocat, per errorem. *Caſaub.*

8. *In Syria.*] *In Syriam.* Idem.

9. *Quod ſine diplomatibus curſum uſurpaverat.*] *Duplomata* paſſim apud veteres, quæ recentioribus evectiones, tractoriæ & combinæ. quorum trium vocabulorum eadem pæne ratio. nam *combina*, ſunt litteræ quæ dabantur à principe ad combinanda publica animalia, & curſum uſurpandum. *combina* pro combi-

2 [1] ad legationem ſuam iter facere coactus eſt. Bello Parthico induſtria ſua promeritus, [2] in Britanniam tranſlatus eſt ac retentus. Pòſt in Mœſia [3] rexit alam, deinde [4] alimentis dividendis in via Æmilia procuravit. Inde claſſem Germanicam rexit. Mater eum uſque in Germaniam proſequuta eſt, ibique obiit. cujus etiam ſepulcrum ſtare nunc dicitur. [5] Inde [6] ad ducenûm H-S ſtipendium tranſlatus in Daciam,

combinatione. *combinare* autem proprie eſt κατὰ δύο ζευγνύειν. ut *conquaternare*, κατὰ τέσσαρα. optimæ Gloſſæ: *conbinat*, ζευγνύει, συνάπτει *combina* igitur pro *combinatio*, eſt evectio vel combinandorum animalium publicorum & jungendorum ad currum copia & facultas. vel ſic potius *combina* eſt σύνθημα. nam *combinare* eſt συνδυάζειν. hinc *combina* συνδυασμός. ἀπὸ συνδυασμοῦ aliquid facere, idem eſt quod ἀπὸ τοῦ συνθήματος. ex compacto, ex compoſito. *Salmaſ.*

1. *Ad legationem ſuam iter facere.*] Lego, *ad legionem ſuam.* non enim legatus fuit tum Pertinax, ſed præfectus cohortis. *Caſaub.*

Ad legationem ſuam iter facere coactus eſt.] Ita libri ſine ulla varietate. nam ejuſmodi cohortium & legionum præfecturas, *legationes* etiam vocabant, & legatos qui cohortibus aut legionibus præerant. hinc *legationes militares*, infra: ſi legatus legionis dicebatur, quidni & legatio? *Salmaſ.*

Ad legationem ſuam iter facere, &c.] Haud aliter quoque Palat. benè tamen Caſaubonus, *ad legionem ſuam.* Grut.

2. *In Britanniam.*] Lego ex regio, *in Bithyniam.* nam ex Syria in Bithyniam tranſlatus eſt; deinde in Mœſiam, ut ſtatim ſequitur. *Caſaub.*

3. *Rexit alam.*] Optimus Palatinus & excerpta Spartiani: *rexit halam. Hala* pro *ala.* nam ita etiam ſcribebant. *Salmaſius.*

4. *Alimentis dividendis in via Æmilia procuravit.*] Sequitur non longè: *Accepto ſucceſſore alimentorum ei cura mandata eſt.* ſed eam curam Pertinax in Urbe ſuſtinuit, ætate jam provecta, poſt multos & magnos honores: iſtam quæ hic commemoratur, juvenis adhuc obiit per oppida & vicos ad viam Æmiliam hinc inde ſitos. *Caſaub.*

5. *Inde ad ducenûm H-S. ſtipendium tranſlatus in Daciam.*] Ita ſcripſi: vulgò: *ducentorum.* Vide Jacob. Cujac. ad legem primam Cod. De exactionibus tributorum. *Idem.*

6. *Ad ducenum HS. ſtipendium tranſlatus in Daciam.*] Nihil mutant libri. & nihil ſane mutandum. ſic enim loquebantur, *procurator ad ducena ſeſtertia.* id eſt procurator ducenarius. & *procurator ad ſexagena*, qui ſexagenarius. Procuratores igitur ducenarii à ducenis ſeſtertiis, quæ ſtipendii nomine accipiebant. in veteri inſcriptione Anquariæ Hiſpan. II. ITEM. PRO. AVG. PROV. BAETI. AD. DVCEN. ACCIPIENDA. id eſt, *Procuratori Auguſti Provinciæ Bæticæ ad ducena accipienda.* Idem eſt ac ſi dixiſſet, *procuratori ducenario.* Sic enim plerumque dicebant, *ducena, centena*, non adjectis ſeſtertiis. ſic hoc loco Pertinax, qui ad ducenorum ſeſtertiûm ſtipendium dicitur tranſlatus in Daciam, procurator ducenarius Daciæ factus intelligi debet. at *ducenaria dignitas*, ejus eſt qui ducena ſtipendii nomine accipiebat. *ducena dignitas*, in militia alia erat, & ab alia origine, ſicut & centena. nam centena dignitas ejus eſt qui centum homines ducebat. centenaria vero illius, qui centena ſeſtertia in ſalarium accipiebat. *Salmaſ.*

Ad ducenûm ſeſtertiûm ſtipendium.] Pal. *ſeſtertiorum.* Scaliger ad Manilium monuit,

Daciam, [1] ſuſpectuſque Marco [2] quorundam relatu, [3] à partibus remotus eſt: [4] & poſtea per Claudium Pompeianum generum Marci, quaſi [5] adjutor ejus futurus, [6] vexillis regendis aſcitus eſt. In quo munere approbatus, lectus eſt in ſenatum. Poſtea iterum re bene geſta, prodita eſt factio quæ illi concinnata fuerat: Marcuſque imperator, ut compenſaret injuriam, prætorium eum fecit, [7] & primæ legioni regendæ impoſuit: ſtatimque Rhetias & Noricum ab hoſtibus vindicavit. Ex quo eminente induſtria, ſtudio Marci imperatoris [8] cos. eſt deſignatus. Extat oratio

monuit, reſtituendum, *ad ducenariorum ſtipendium, &c.* qui videatur. *Grut.*

1. *Suſpectuſque Marco, quorumdam relatu, à partibus remotus eſt.*] Pal. non habet dictionem *relatu*, ſed *ſuſpectuſque à Marco quorumdam à partibus, &c.* Idem.

2. *Quorundam relatu.*] An *delatu?* factio enim fuit quorundam, mox prodita, ut ſubjicitur. *Caſaub.*

Quorumdam relatu remotus à partibus.] Aliquid heic hærere vitii ſum ſemper ſuſpicatus. Palatinus vocem *relatu* non agnoſcit. hinc optima recte legendi occaſio: *Suſpectuſque Marco, quorumdam partibus remotus eſt.* Vel etiam *quorumdam à partibus*, hoc eſt per partes quorumdam, vel quorumdam factione. partes enim ſemper pro factione. partes igitur quorumdam ſuſpectum Marco fecerunt Pertinacem, atque ideo remotus eſt. *Salmaſ.*

3. *A partibus remotus eſt.*] Hoc eſt, ab adminiſtratione reip. & ab illa ſtatione quam tunc temperabat. *Caſaub.*

4. *Et poſtea per Claudium Pompeianum.*] Quem virum præcipuo cultu ſemper coluit Pertinax, ut ex Dione conſtat. *Idem.*

5. *Adjutor ejus futurus.*] Meliùs in Reg. *ei futurus.* Idem.

6. *Vexillis regendis aſcitus eſt.*] Ut præeſſet cohortibus veteranorum ad ſigna retentorum. *Idem.*

Vexillis regendis aſcitus eſt.] In exercitu Romano ſemper legiones & auxilia fuiſſe notius quam ut dici debeat. auxilia in cohortes diviſa, cohortes in vexilla. itaque cohortes ſemper de auxiliis, & vexilla de cohortibus. ſic vexilla ſunt auxilia. Livius lib. XXXIX. *Quattuor millia militum amiſſa & legionis ſecundæ ſigna tria, undecim vexilla ſociûm nominis Latini.* Tacitus Hiſt. l. III. vexillarios è cohortibus vocat, ut diſtinguat à vexillariis legionum. at vexillarii è cohortibus ſunt auxiliarii. *Antonino vexillarios è cohortibus & partem equitum ad invadendam Italiam rapienti comes fuit Arrius Varus.* Vexilla igitur hoc loco auxilia ſunt intelligenda: & Pertinax qui regendis vexillis aſcitus eſſe dicitur, dux vexillorum vel auxiliorum præpoſitus intelligi debet. at vexilla aut vexillarii cum de veteranis dicuntur ſub ſigno ac vexillo retentis, nunquam vexillarii aut vexilla ſunt ſimpliciter, ſed vexillarii legionum. ut *tertiæ decimæ legionis vexillum* apud Tacitum. de quibus nos alibi fuſius. *Salmaſ.*

7. *Et primæ legioni regendæ impoſuit.*] Legiones primæ erant plures: ſed cognominibus diſtinguebantur. Prima Italica Neronis, prima Adjutrix Galbæ, & prima Minervia Domitiani. *Caſaub.*

8. *Cos. eſt deſignatus.*] Inter ſuffectos geſſitque abſens, collega Didio Juliano, qui ei ſucceſſit. nam conſul ordinarius ante ultimum Commodi annum non fuit. & tamen hunc quoque conſulatum invidioſum Pertinaci apud multos fuiſſe, ob ſordidam originem, declarat Dio in vita Marci. *Idem.*

1. *Quod*

tio apud Marium Maximum, laudes ejus continens, & o-
mnia vel quæ fecit vel quæ perpeſſus eſt. & præter illam
orationem, quam longum fuerit connectere, ſæpiſſimè
Pertinax à Marco & in concione militari & in ſenatu lau-
datus eſt: doluitque palam Marcus [1] quòd quum ſenator eſ-
ſet, præfectus prætorii fieri à ſe non poſſet. Caſſiano mo-
tu compoſito, è Syria ad Danubii tutelam profectus eſt,
atque inde Mœſiæ utriuſque, mox Daciæ regimen acce-
3 pit. Bene geſtis his provinciis, Syriam meruit. [2] Integrè
ſe uſque ad Syriæ regimen Pertinax tenuit: poſt exceſſum
verò Marci, pecuniæ ſtuduit: quare etiam dictis popula-
ribus eſt laceſſitus. Curiam Romanam poſt quatuor pro-
vincias conſulares, quia conſulatum abſens geſſerat, jam
dives ingreſſus eſt, [3] quum eam ſenator antea non vidiſſet.
Juſſus eſt præterea ſtatim à Perenne in Liguriam ſecedere
in villam paternam. [4] Nam [5] pater ejus tabernam coctili-
ciam

1. *Quod quum ſenator eſſet, præfectus prætorii fieri à ſe non poſſet.*] Omnino legendum: *Doluitque palam Marcus quod ſenator eſſet, & præfectus prætorii à ſe fieri non poſſet.* Salmaſ.

2. *Integrè ſe uſque ad Syriæ regimen Pertinax tenuit.*] *Se tenuit*, διεβίω egit. ſed non diſpliceat *integrum*. ἄμεμπτον ἑαυτὸν διετήρησε. *Caſaub.*

3. *Cùm eam ſenator antea non vidiſſet.*] Jam illa tempeſtate multi Romani erant ſenatores, qui Romam raro commearent: nonnulli qui vidiſſent nunquam. poſt tempora verò Conſtantini etiam legibus & conſtitutionibus principum opus fuit, ut compellerentur Romam venire ſenatores. Lege in Codice Theodoſiano titulum quartum libri ſexti. *Idem.*

4. *Nam pater ejus tabernam coactilitiam in Liguria.*] Omnino ſcribendum *coctiliariam.* generaliore voce uſus, idem ſignificavit ſtatim initiò, lignariam negotiationem appellans. at coctialiarii ſunt illi, qui non quævis ligna, ſed coctilia tantùm parant venduntque. Græci, & Latini etiam multi, acapna dicunt. ferè enim qui coctiliariam faciebant, in montibus degebant, aut ſylvis, ut hujus pater in Apennino. Coctilia iſta ut plurimùm in batillis accendebant. *Caſaub.*

Nam pater ejus tabernam coactiliciam.] Scribe: *coctiliciam. Coctilitiam tabernam* vocat quæ coctilibus lignis erat inſtructa, in qua coctilia vendebantur. aliud enim fuit coctiliarium eſſe, aliud coctilitiam tabernam exercere. *Coctiliarii* dicebantur, qui coctilia ligna in ſylva faciebant: ſic reſtiarii, qui reſtes. at *tabernæ coctilitiæ exercitor*, is erat, qui negotiabatur & coctilia ligna promercalia habebat. coctilia igitur differebant à carbonibus: carbones enim ligna dici non poſſunt. coctilia erant, cocta quidem ligna, ſed non ad plenum, neque ita ut carbones videri poſſint. at carbones penitus & ad plenum erant cocti. *Salmaſ.*

5. *Pater ejus tabernam coactiliariam.*] Sic proximè Palatinus, nempe *coactiliriam*, litterâ unâ tantum tranſpoſitâ. *Gruт.*

I. *Ma-*

ciam in Liguria exercuerat. Sed poſteaquam in Liguriam venit, multis agris coemptis, tabernam paternam [1] manente forma priore, infinitis ædificiis circundedit: fuitque illic per triennium & mercatus eſt per ſuos ſervos. Occiſo ſanè Perenni, Commodus Pertinaci ſatisfecit, [2] eumque petiit [3] per literas ut ad Britanniam proficiſceretur: profectuſque milites ab omni ſeditione deterruit, quum illi quemcumque imperatorem vellent habere & ipſum ſpecialiter Pertinacem. Tunc Pertinax malevolentiæ notam ſubiit, quòd dictus eſt inſimulaſſe apud Commodum affectati imperii Antiſtium Burrum, & Arrium Antoninum. [4] Et ſeditiones quidem contrà ipſe compeſcuit in Britannia: verùm ingens periculum adiit: ſeditione legionis penè occiſus, certè inter occiſos relictus. quam quidem rem idem Pertinax acerrimè vindicavit. Denique poſtea veniam legationis petiit, dicens ſibi ob defenſam diſciplinam infeſtas eſſe legiones. Accepto ſucceſſore, ali- 4
mentorum ei cura mandata eſt, [5] deinde proconſul Africæ factus eſt. In quo proconſulatu multas ſeditiones perpeſſus dicitur, [6] vaticinationibus earum quæ de templo Cæleſtis emergunt. Poſt hoc præfectus urbi factus: in qua præfectura poſt Fuſcianum hominem ſeverum, Pertinax mitiſſimus & humaniſſimus fuit, [7] & ipſi Commodo plurimùm placuit, [8] quia ille eſſet iterum, quum Pertinax factus eſt.

[1] Tunc

1. *Manente forma priore.*] Scripti, *fortuna*, contra auctoris mentem. *Caſaub.*

2. *Eumque petiit per literas.*] *Petere aliquem* pro rogare. *Idem.*

3. *Per litteras ut ad Britanniam proficiſceretur.*] Vox *ad* non viſitur in Palatin. à manu primâ, ut nec pronomen *per.* Grut.

4. *Et ſeditiones quidem contra ipſe, &c.*] Lege: *Et ſeditiones quidem contra ſe compeſcuit in Britannia: verum ingens periculum adiit. contra ſe* pro contra eum, nempe Commodum. ſic *ſuum* pro *ejus*. Britanni enim contra Commodum imperatorem eligere volebant: quam ſeditionem compeſcuit Pertinax. *Salmaſ.*

5. *Deinde proconſul Africæ factus eſt.*] *Proconſule.* Idem.

6. *Vaticinationibus earum quæ de templo Cæleſtis emergunt.*] Idem in vita Macrini, *Vates Cæleſtis apud Carthaginem deo repleta ſolebat vera canere.* Caſaub.

7. *Et ipſi Commodo plurimùm placuit, qui ille eſſet iterum, cùm Pertinax.*] Non dubito deeſſe hic aliquid, & fortaſſe etiam pluſcula verba: quantumvis membranæ veteres vitium diſſimulent. *Idem.*

8. *Quia ille eſſet iterum, quum Pertinax eſt factus.*] Palatinus cum prima editione: *Quia illi eſſet iterum, quum Pertinax*

[1] Tunc Pertinax interficiendi Commodi conſcientiam delatam ſibi ab aliis non fugit. Commodo autem interempto, Lætus præfectus prætorii & Electus cubicularius [2] ad eum venerunt ut eum confirmarent, atque in caſtra duxerunt. Illic Pertinax milites alloquutus eſt. [3] Donativum promiſit, ingeri ſibi imperium à Læto & Electo dixit. Fictum eſt autem quòd morbo eſſet Commodus extinctus, [4] quia & milites, ne tentarentur, pertimeſcebant. Denique à paucis primùm eſt Pertinax Imperator appellatus. Factus eſt autem ſexagenario major imperator, [5] prid. Cal. Januarias. De caſtris nocte quum ad ſenatum veniſſet, & [6] cellam curiæ juſſiſſet aperiri, [7] neque inveniretur æditus, in templo Concordiæ reſedit. Et quum ad eum Claudius Pompeianus gener Marci veniſſet, caſumque Commodi lacrymaſſet, eum hortatus eſt Pertinax ut imperium ſumeret: ſed ille recuſavit, quia jam imperatorem Pertinacem videbat. Statim ergo omnis magiſtratus cum con-

nax eſt factus. hunc locum non capio. *Salmaſ.*

Quia ille eſſet iterum, cùm Pertinax factus eſt.] Pal. *illi*, item *es.* locus proculdubio mendoſus. *Grut.*

1. *Tunc Pertinax interficiendi Commodi conſcientiam delatam ſibi ab aliis non fugit.*] Si de conjuratione Marciæ & Læti & Electi qui Commodum non interemerunt, ſentit Capitolinus, haud dubiè fallitur. nam Pertinax de conſilio reſcivit nihil quicquam. adi ad Herodianum. Julianus tamen imperator idem ſcribit cum Capitolino. *Caſaub.*

2. *Ad eum venerunt ut eum confirmarent.*] Scribe: *Commodo autem interempto, Lætus præfectus prætorii & Electus cubicularius, ad eum venerunt, & eum confirmarunt, atq; in caſtra duxerunt.* Salmaſ.

3. *Donativum promiſit.*] In ſingulos denariûm trina millia: ſive aureos hodiernos circiter ccc. *Caſaub.*

4. *Quia & milites ne tentarentur pertimeſcebant.*] Ait *& milites*, quia & Pertinax ad quem priùs venerant Lætus & Electus, diu ne tentaretur timuit: neque Commodi cœdem priùs credidit, quàm per ſuorum unum exploraſſet, cui cadaver eſt oſtenſum. *Idem.*

5. *Pridie Cal. Januarias.*] Regius, *Kalendis Januariis.* idque veriſſimum eſt. nam Commodus occiſus eſt pridie Calendas: noctis autem illius pars multò maxima præterierat priuſquam in Caſtra adductus Pertinax à prætoriis militibus ſalutaretur Imperator: neque multò antè quàm illuceſceret, imperium illi in ſenatu confirmatum. Kalendis igitur acta, quæ poſt mediam noctem geſta. *Idem.*

Prid. Kal. Januarias.] Ita Pal. ſed compendio ſcripturæ tali. P. KAL. JAN. *Grut.*

6. *Cellam curiæ.*] *Cella* veteribus quæ *capella* amiſſa Latinitate dicta eſt, *ναΐδιον*, ſacellum. Semper autem cellam Curiæ priùs quàm Curiam ingrediebantur, ex Auguſti præcepto. *Caſaub.*

7. *Neque inveniretur æditus.*] Sic etiam fere Pal. *æditus* nimirum. nam malè vulgg. *aditus.* Grut.

1. *Per-*

conſule ad curiam venerunt, ingreſſumque [1] Pertinacem nocte imperatorem appellaverunt. Ipſe autem Pertinax poſt laudes ſuas à conſulibus dictas, & poſt vituperationem Commodi acclamationibus ſenatus oſtenſam, egit gratias ſenatui, & præcipuè Læto præfecto prætorii, quo autore & Commodus interemptus & ipſe imperator eſt factus. Sed quum Læto gratias egiſſet Pertinax, Falco conſul dixit, *Qualis imperator es futurus, hinc intelligimus quòd Lætum & Martiam miniſtros ſcelerum Commodi poſt te videmus.* cui Pertinax reſpondit, [2] *Juvenis es conſul,* [3] *nec parendi ſcis neceßitatem. Paruerunt inviti Commodo, ſed ubi habuerunt facultatem, quid ſemper voluerint oſtenderunt.* Eadem die qua Auguſtus eſt appellatus, [4] & Flavia Titiana uxor ejus auguſta eſt appellata. His horis quibus ille in Capitolium vota ſolvebat, [5] primus ſanè omnium ea die qua Auguſtus eſt ap-

1. *Pertinacem nocte imperatorem appellaverunt.*] Dio ait, νυκτὸς ἔτι οὔσης. hoc eſt, appetente die, ut modò dicebamus. *Caſaub.*

2. *Juvenis es conſul, nec parendi ſcis neceßitatem.*] Palatinus *neceßitates.* non pejus, ſi non melius. & neceſſitas profectò plurimum nos cogit. Verùm nos de hac neceſſitate plura, ad Taciti illud: *Ille nihil ex his ſponte ſuſceptum, ſed Principi paruiſſe defendebat.* l. XIII. Ann c. 43. *Grut.*

3. *Nec parendi ſcis neceßitatem.*] *Neceßitates.* Palatinus. *Salmaſ.*

4. *Et Flavia Titiana uxor ejus Auguſta eſt appellata.*] Decreto ſenatus Auguſta eſt appellata: ſed eum honorem ab ea recipi noluit Pertinax. Cæterùm totus locus in vulgatis perturbatus, concipiendus hoc modo: *Eadem die qua Auguſtus eſt appellatus, & Flavia Titiana ejus uxor eſt appellata, eis horis quibus ille in Capitolio vota ſolvebat: prima ſanè omnium ea die, qua Auguſtus eſt appellatus. Etiam patris patriæ nomen recepit.* Caſaub.

Et Flavia Titiana uxor ejus Auguſta eſt appellata. His horis.] Perturbatus hic locus, ſic eum conſtitue: *Eadem die qua Auguſtus eſt appellatus, his horis quibus ille in Capitolium vota ſolvebat. Primus ſane omnium ea die qua Auguſtus eſt appellatus, etiam patris patriæ nomen recepit, nec non ſimul etiam imperium proconſulare, nec non jus quartæ relationis. quod ominis loco fuit Pertinaci.* De Pertinace accipiendum, cui etiam omini fuere iſtæ omnes ſimul & *ἀθρόως* congeſtæ cum Auguſti nomine appellationes. primus igitur omnium eo die quo eſt Auguſtus appellatus, etiam patris patriæ recepit, & alias quæ ſequuntur appellationes, cum alii id differrent, nec niſi ſero ſuſciperent, ut de Antonino Pio tradit Capitolinus: *Patris*, inquit, *patriæ nomen delatum à ſenatu quod primo diſtulerat, cum ingenti gratiarum actione ſuſcepit.* Non mirum igitur, ſi præceps iſta honorum continuatio viſa eſt omini fuiſſe Pertinaci, quam & in Alexandro Severo excuſare nititur, ut inſolentem & inuſitatam Lampridius his verbis: *Accepit imperium quum ante Cæſar à ſenatu eſſet appellatus, &c.* Salmaſ.

5. *Primus ſanè omnium ea die qua Auguſtus, &c.*] Nihil abit ab hac ſcriptura Palatinus: neque temerè acceſſerim alio-

eſt appellatus, etiam patris patriæ nomen recepit: [1] necnon ſimul etiam imperium proconſulare, [2] necnon jus quartæ relationis, quod ominis loco fuit Pertinaci. Ad palatium ergo Pertinax profectus, quod tunc vacuum erat, quia Commodus [3] in Vectilianis occiſus eſt, petenti ſignum prima die tribuno dedit, *Militemus*, exprobrans utique ſegnitiem temporum ſuperiorum: quod quidem
6 etiam antè in omnibus ducatibus dederat. Exprobrationem autem iſtam milites non tulerunt, ſtatimque de imperatore mutando cogitarunt. [4] Ea die etiam ad convivium magiſtratus & proceres ſenatus rogavit, quam conſuetudinem Commodus prætermiſerat. Sanè quum poſtero Calendarum die ſtatuæ Commodi dejicerentur, gemuerunt milites: ſimul quia iterum ſignum idem dederat imperator. Timebatur autem militia ſub ſene imperatore. Denique tertium Nonarum diem Votis ipſis milites Triarium Maternum Laſcivium, ſenatorem nobilem, ducere in caſtra voluerunt, ut eum rebus Romanis imponerent: ſed ille nudus fugit, atque ad Pertinacem in Palatium venit, & pòſt ex urbe diſceſſit. Timore ſanè Pertinax coactus, omnia quæ Commodus militibus & veteranis dederat, confirmavit. [5] Suſcipere ſe etiam imperium à ſenatu dixit, quod jam ſponte inierat. Quæſtionem majeſtatis

penitus

aliorum emendationibus, cùm eis contradicat nexus verborum ſequentium. *Grut.*

1. *Necnon ſimul etiam imperium proconſulare.*] Mirum nibil. nam & proconſulare imperium, & tribunitia poteſtas neceſſariò cohærent majeſtati imperatoriæ. *Caſaub.*

2. *Necnon jus quartæ relationis, quod ominis loco fuit Pertinaci.*] Jus relationis, quod Auguſtis ſolitum attribui, expoſuimus ad Suetonium, libro primo: cæterùm omen præcipuum ſine controverſia in eo fuit, quòd contra conſuetudinem omnes Auguſtorum honores ita ſimul & *ἀθρόως* in Pertinacem eſſent congeſti. citò enim periturum illum augurati ſunt, qui ſic repentè ac confertim omnia nactus eſſet, quæ multis annis priores principes meruiſſent. *Idem.*

3. *In Vectilianis.*] In ædibus Vectilianis, ubicunque princeps, ibi aula. *Idem.*

4. *Ea die etiam ad convivium magiſtratus & proceres ſenatus rogavit.*] Ea dies, fuit Kalendarum anni novi: quam ludis, jocis, munuſculorumque miſſitationibus atque omni genere feſtivitatum celebrabant Romani. *Idem.*

5. *Suſcipere ſe etiam imperium à ſenatu dixit, quod.*] Dixit in ſenatu. verba Pertinacis referunt Herodianus & Dio. *Idem.*

1. *Eorum*

penitus tulit cum jurejurando. Revocavit etiam eos qui
deportati fuerant crimine majeſtatis, [1] eorum memoria re-
ſtituta qui occiſi fuerant. [2] Filium ejus Pertinacem ſena-
tus Cæſarem appellavit. Sed Pertinax nec uxoris Augu-
ſtæ appellationem recepit, & [3] de filio dixit, [4] *Quum meruе-
rit.* [5] Et quum Commodus [6] allectionibus innumeris præ-
torios miſcuiſſet, ſenatuſconſultum Pertinax fecit, juſſit-
que eos qui præturas non geſſiſſent, ſed allectione acce-
piſſent, poſt eos eſſe qui verè prætores fuiſſent. Sed hinc
quoque grande odium ſibi multorum commovit. [7] Cenſus 7
retractari juſſit: [8] delatores vinctos graviter puniri juſſit,
& tamen molliùs quàm priores imperatores unicuique di-
gnitati, ſi delationis crimen incurreret, pœnam ſtatuens.
Legem ſanè tulit [9] ut teſtamenta priora non priùs eſſent
irrita quàm alia perfecta eſſent, neve ob hoc fiſcus ali-
quando ſuccederet. [10] Ipſeque profeſſus eſt nullius ſe aditu-
rum

1. *Eorum memoria reſtituta qui occiſi fuerant.*] Contra legem Corneliam, quam & Cicero Conſul propter publicam utilitatem firmavit. *Idem.*

2. *Filium ejus Senatus Cæſarem appellavit.*] Sic Pal. nam vulgg. infarcierant, *Filium ejus Pertinacem Senatus.* Grut.

3. *De filio dixit, Cùm meruerit.*] Suetonius de Auguſto: *Numquam filios ſuos commendavit ut non adjiceret, Si merebuntur.* Caſaub.

4. *Cùm meruerit.*] Egregia vox, ſed quâ uſi etiam alii. Suetonius de Auguſto cap. 56. *Numquam filios ſuos populo commendavit, ut non adjiceret, Si merebuntur.* Vulcatius in vita Avidii cap. 2. f. *Grut.*

5. *Et quum Commodus allectionibus innumeris prætorios miſcuiſſet.*] Membranæ *prætorias miſcuiſſet.* prætoriæ enim allectiones dicuntur, quibus prætores alleguntur, ut ſenatoriæ quibus ſenatores. cum igitur ante Commodum alii honores allectione ſumerentur, ſola prætura non ita accipiebatur. Commodus autem aliis innumeris allectionibus etiam prætorias miſcuit. non aliter potuit aut debuit loqui Capitolinus. *Salmaſ.*

6. *Allectionibus innumeris prætorios miſcuiſſet.*] Malè ſcripti, *prætorias.* Prætorii ſunt ſenatores prætura functi, vel ornamentis prætoriis donati: quod ſolitum fieri ab imperatoribus; ſed cum judicio, & pro meritis in Remp. Commodus vero adulatores & voluptatum miniſtros inter prætorios adlegerat, ut loquitur Plinius in epiſtolis. *Miſcere,* pro inquinare. Græci dicunt κοινοῦν. Sed præſtat referre ad ordinem ſedendi. *Caſaub.*

7. *Cenſus retractari juſſit.*] Iſtæ ſunt cenſuariæ liberalitates, de quibus ad Hadrianum Spartiani. *Idem.*

8. *Delatores vinctos.*] Regius, *certos.* probo. Petrus Faber *convictos*: quod idem eſt ac certos. *Idem.*

9. *Ut teſtamenta priora non priùs eſſent irrita quàm alia perfecta eſſent.*] Juſtinianus Inſtitutionum libro ſecundo, titulo XVII. *Idem.*

10. *Ipſeque profeſſus eſt, nullius ſe aditurum hereditatem, quæ aut adulatione.*] Juſtinianus ibidem: *Eadem ratione expreſ-*

ſit,

rum hereditatem, quæ aut adulatione alicujus delata eſſet, [1] aut lite perplexa, [2] aut legitimi heredes, & neceſſarii privarentur: addiditque ſenatuſconſulto hæc verba, [3] *Sanctius eſt P. C. inopem remp. obtinere, quàm ad divitiarum cumulum* [4] *per diſcrimina atque dedecoris veſtigia pervenire.* Donativa & congiaria quæ Commodus promiſerat, ſolvit. Annonæ conſultiſſimè providit. [5] Et quum [6] tantam pecuniam ærarii haberent, ut præter decies H-S non ſe inveniſſe fateretur, [7] coactus eſt [8] ea exigere quæ Commodus indixerat, contrà quàm profeſſus fuerat. Denique aggreſſus eum [9] Lollianus Gentianus conſularis, quòd contrà promiſſum faceret, neceſſitatis rationem accepit. Auctionem rerum Commodi habuit, ita ut & pueros & concubinas vendi juberet, exceptis iis [10] qui per vim Palatio videbantur

ſit, non admiſſurum ſe hereditatem ejus, qui litis cauſſa principem reliquerit heredem, &c. Idem.

1. *Aut lite perplexa.*] Taciti lib. 11. Ann. cap. 48. *Neque hereditatem cujuſquam adiit, niſi cùm amicitiâ meruiſſet. ignotos, & aliis inſenſos, eoque Principem nuncupantes, procul arcebat.* Grut.

2. *Aut legitimi.*] *Ut leg.* Caſaub.

Aut legitimi heredes & neceſſarii privarentur.] Lege, *ut*, hoc modo: *Ipſeque profeſſus eſt nullius ſe aditurum hereditatem, quæ aut adulatione alicujus delata eſſet, aut lite perplexa, ut legitimi heredes, & neceſſarii privarentur.* Salmaſ.

3. *Sanctius eſt P. C. inopem remp. obtinere.*] Scribe: *Satius eſt P. C. inopem remp. obtinere quam ad divitiarum cumulum per diſcrimina atque dedecoris veſtigia pervenire.* Idem.

Sanctius eſt, Patres Conſcripti.] Palat. prius habuit: *Statius eſt*, ut appareat reſtituendum, *Satius eſt.* nam *Sanctius* ſanè minus heic quadrat. *Grut.*

4. *Per diſcrimina atque.*] Malim tamen, *per hujus modi crimina.* vel ut ampliſſimo Fabro videbatur, *per iſta crimina.* Caſaub.

Per diſcrimina atque dedecoris veſtigia.] Idem Palatinus, *per diſcriminum atque dedecorum veſtigia.* quomodo olim editi; nec diſplicet. quippe Princeps ditatus artibus malis, & diſcrimen ſubit, & dedecus. tot enim ſibi fecit hoſtes, quot reddidit pauperes. *Grut.*

5. *Et quum tantam pecuniam ærarii haberet.*] Lege: *Et quum tanta penuria ærarium haberet.* Ad verbum enim ex Dione: Τοσαύτη δὲ ἄρα τότε τὸ βασίλειον εἶχεν ἀχρηματία. *Salmaſ.*

Et cùm tantam pænuriam ærarii haberet.] Poſtulabat hanc ſcripturam ipſa ſententia: ſicque emendatum in Pal. noſtro. legebatur prius, *pecuniam.* Gruterus.

6. *Tantam pecuniam.*] Scribe *penuriam*, non *pecuniam.* Caſaub.

7. *Coactus eſt ea exigere quæ Commodus indixerat.*] Ita quoque Palat. & rectè. nam aliorum *indulſerat*, eodem redit, eſtque adhuc lenius. *Grut.*

8. *Ea exigere quæ Commodus indixerat.*] Regius, *indulſerat*: & ſcribendum ſic. *Caſaub.*

9. *Lollius Gentianus.*] Eſt is qui ultimo Severi anno Conſul fuit cum Baſſo. aſſentior enim Onuphrio, quem conſule. *Idem.*

10. *Qui per vim Palatio videbantur inſerti.*] Hi ſunt quos ex nobilitate Commodus

bantur inſerti. Et de his quos vendi juſſit, multi poſtea reducti ad miniſterium, oblectaverunt ſenem, qui per alios principes uſque ad ſenatoriam dignitatem pervenerunt. [1] Scurras turpiſſimorum nominum dedecora perferentes, proſcripſit ac vendidit. Cujus nundinationis pecuniam quæ ingens fuit, [2] militibus donativo dedit. A li- 8
bertis etiam ea exegit quibus Commodo vendente ditati fuerant. Auctio ſanè rerum Commodi in his inſignior fuit. [3] Veſtis ſubtegmine ſerico aureis filis inſignior, per tunicas penulaſque, lacernas & [4] chirodotas Dalmatarum [5] & cirratas militares, * purpureaſque chlamydes Græcanicas atque

modus forma diſceptatrice collegerat. *Idem.*

1. *Scurras turpiſſimorum nominum dedecora perferentes.*] Scribe cum eruditiſſimo Petro Fabro, *præferentes.* Idem.

2. *Militibus donativo dedit.*] Addit Dio & populo congiarium datum, ſed oppidò tenue, denarios ſingulis centenos; cùm prætorianis darentur trina millia denariûm. *Idem.*

3. *Veſtis ſubtegmine ſerico aureis.*] Antiquiſſimus mos eſt *ſubtegmen* ſcribere pro *ſubtemen*: ita enim ſcriptum invenies apud Tertullianum, Hieronymum, Auguſtinum, alioſque. Falluntur qui initio libri De pallio corrigunt, *de ſubtegminis ſtudio*, & de diſcrimine inter voces *ſubtegmen* ac *ſubtemen* argutantur. *Idem.*

Veſtis ſubtegmine ſerico, filis aureis inſignior, per tunicas.] Nihil certius emendatione Caſauboni: *Veſtes ſubtegmine ſerico, filis aureis, inſigni opere.* Sed heic notandum, quod ille prætermiſit, *ſubtegmen*, vel *ſubtemen*, pro ſtamine. veteres contra ſtamen, & ſubtemen ſic diſtinxere, ut *ſtamen* eſſet, qui Græcis *στήμων*, *ſubtemen* idem cum trama quam iidem Græci *κρόκην* vocant. *fila* vero heic pro ſubtemine. hæ veſtes igitur aureis filis & ſerico ſubtemine ſunt, quas Græci *χρυσοπηνίους* appellant. nam *πήνη*, ſubtemen. veſtes enim aureo ſtamine texi non poſſe notant veteres. in veſtibus igitur auro textis ſemper ſubtemen ex auro fuit. nam & cum veſtibus aurum intexi dicitur, non poteſt capi niſi de ſubtemine. proprie ſiquidem ſubtemen inſeri, & immitti & intexi ſtamini dicitur, non contra ſtamen ſubtemini. *Salmaſ.*

4. *Chirodotas Dalmatarum.*] Dio in Commodo, *χειροδωτὸν σηρικόν*. *Caſaubonus.*

Chirodotas Dalmatarum.] Scribe *chiridotas.* Et putabam neminem ignorare *χειριδωτὸν* debere ſcribi de tunica quæ *χειρίδας* habeat. *καρπωτοὺς* etiam Græci vocant, quod uſque ad *καρπὸν* manus pertingant. *Salmaſ.*

5. *Et cirratas militares.*] Cirratas militares cenſemus cum Joſepho Scaligero, eſſe chlamydes hirtas, quarum in Severo & Alexandro habetur mentio apud Spartianum & Lampridium. Hoc putamus verius, quàm ut ſcribatur *citratas*, vel *citroſas.* Caſaub.

Et cirratas militares.] Duplicem poſſunt ſenſum induere cirratæ iſtæ militares. nam aut erunt fimbriatæ, aut villoſæ & hirtæ. cirri enim fimbrias ſignificant quæ per extimam veſtis oram dependent: unde tunicæ cirratæ Phædro. Cirri autem ſunt fimbriæ. *cirros κροσσοὺς* interpretatur vetus magiſter. cirratas etiam poſſumus villoſas interpretari, καὶ *ἀμφιμαλλεῖς*, quas & *μαλλωτοὺς* Græci vocant. veteres Gloſſæ:

 μαλλὸς,

atque caſtrenſes, & [1] cuculli Bardaici. [2] Et toga armaque gladiatoria gemmis auroque compoſita, [3] & machæras Herculaneas, & torques gladiatorias, [4] vaſaque eluto auro, ebore, argento, citroque compoſita, [5] atque etiam [1] phal-

μαλλὸς, *cirra, villus.* μαλλωτὸς, *villoſus.* hinc *veſtes bicirres* quæ ab utraque parte cirros habent & villos. ſed *cirratas* heic *militares* accipere magis debemus fimbriatas. *fibrum* Latini veteres quidquid eſſet extremum, aut in extremitate poſitum dicebant. hinc *fibræ* & *fibriæ*, veſtimentorum oræ & jecoris extremæ partes, & radicum cirri. pro fibris fimbrias dixere poſteriores. eodem modo quo *thenſaurum* pro theſauro. *Salmaſ.*

* *Purpureaſque chlamydes Græcanicas.*] Chlamydes Græcanicas præſertim militares purpureas fuiſſe, etiam Suetonius in Nerone ſcribit. Græci paſſim πορφυροβαφεῖς, ὁλοπορφύρους vel ἁλουργίδας vocant. *Caſaub.*

1. *Cuculli bardaici.*] Hoc eſt bardocuculli. ita enim vocantur & Martiali, & aliis. *Bardiacus* eidem ἁπλῶς metri cauſſa pro bardocucullus illo verſu:

Laſſi Bardiacus quòd evocati:

nam ita meliores libri. & fortaſſe hic quoque *cuculli Bardiaci* ſcribendum. è Gallis Santonibus & Lingonibus Romam mitti ſolitos, ex eodem poëta conſtat. *Idem.*

Cuculli bardaici.] Veram hanc opinor eſſe ſcripturam, quia libri eam retinent, & confirmat ratio. nam *Bardaicus* à *Bardæus*, ut *archaicus* ab ἀρχαῖος. Bardæi populi ſunt Illyrici à quibus iſti Bardaici cuculli. *Liburnicos cucullos* appellat Martialis, & niſi fallor Bardaicos intelligit. Bardaici cuculli militare geſtamen. calceos etiam Bardaicos militum reperio appellatos. *Salmaſius.*

Cuculli Bardaici.] Ita quoque Palatinus, non *Bardiaci*. Etiam in optimo mſ. Palat. legitur illo Martialis verſu lib. IV. Epigr. 3. *Laſſi vardaicus quod evocati.* Grut.

2. *Et toga armaque gladiatoria.*] Mendum ineſſe voci *togæ*, facilè aſſentior doctiſſimo Petro Fabro, ac lego, *& ſaga ar.* Caſaub.

Et toga armaque.] Nihil variat Pal. *Grut.*

3. *Et machæras Herculaneas.*] Enſes iis ſimiles, quos pictores & poëtæ Herculi tribuunt: nam & Commodus alter Hercules. *Caſaub.*

Et machæras Herculaneas.] Vetus editio: *& macheras Herculaneas.* ſic enim ſcribebant: *machera* & *macera*: & ſecundam ejus ſyllabam illius temporis poëtæ correptam enuntiabant. *Salmaſ.*

4. *Vaſaque eluto auro, ebore, argento, citroque compoſita.*] Elutum aurum eſt, probè purgatum. nam in auro purgando lavationibus multis opus, ut ſcimus è Strabone ac Plinio. in membranis corruptè *eludo*. forſan placeat alicui vaſa è ludo, dici τὰ ἐκ τοῦ τῶν μονομάχων καταγωγίου, id eſt gladiatoria. nobis non placet: nam ſi quid mutandum, ſcribam certa conjectura *electro*. vaſa electrina habes etiam apud Paulum Juriſconſultum lege XXXII. De auro, argento. *Caſaub.*

Vaſaque eluto auro, ebore, argento, citroque compoſita.] *Vaſaque è ludo, auro, ebore, argento, citroque compoſita.* Quod mirifice confirmat Dio, cujus hæc verba ſunt: Σύμπαντα γὰρ ὅσα Κόμμοδος ἐπί τε τρυφῇ καὶ ἐς ὁπλομαχίαν ἢ καὶ ἐς ἁρματηλασίαν ἐκέκτητο, ἐς τὸ πωλητήριον ἐξετέθη. Omnia igitur vaſa è ludo, hoc eſt quibus in ludo utebatur Commodus, proſcripſit & vendidit Pertinax. *Salmaſ.*

5. *Atque etiam phallovitroboli.*] *Phallovitrobolos*, vel, *phallovitrobelos* appellabat Commodus pocula quæ obſcœnitatem illam figura ſua referebant, quam Græci φαλλὸν, Latini *belum* vocabant. unde

[1] phallovitroboli ex materie eadem, [2] & vaſa Samnitica, calefactandæ reſinæ ac pici [3] divellendis hominibus [4] ac levigandis: necnon vehicula arte fabricæ nova, perplexis [5] diverſiſque rotarum orbibus & exquiſitis ſedilibus, nunc ad ſolem declinandum, [6] nunc ad ſpiritus opportunitatem per vertiginem: & alia iter metientia horaſque monſtrantia, & cætera vitiis ejus convenientia. Reddidit præterea dominis eos qui ſe ex privatis domibus in aulam contulerant. Convivium imperatorium ex immenſo ad certum revocavit modum: [7] ſumptus etiam omnes Commodi reci-

unde *monobeli* in Alagabalo. *belum* pro telo è Græco βίλ@ poſterior ætas uſurpavit, etiam extra fœditates iſtas. Si legas *phalloveretrobeli*, erunt ſynonyma tria ad majorem obſcœnitatem à flagitioſiſſimis propudiis conjuncta. juvat quòd non è vitro calyces hi fuerunt; ſed ex auro, ebore, argento. Non ſine exemplo autem inſaniam hanc inſanivit Commodus. Plinius lib. XXXIII. *In poculis libidines celare jubet, ac per obſcœnitates bibere.* Juvenalis:

Vitreo bibit ille Priapo. Caſaub.

Atque etiam phallovitroboli.] In antique excuſis legitur *phandovitrobuli.* quam vocem quomodo explicem neſcio. corruptam enim cenſeo, nec rationem emendandi nunc video: quam præſtat intactam ſic relinquere, quam inepta vocabula heic comminiſci biformia, quæ nec Græca ſunt nec Latina. *Salmaſ.*

1. *Phallovitroboli.*] Palatin. *phando vitrobuli.* Vulgata lectio bona eſſe poteſt. quamvis pocula ea non fuerint è vitro. ſæpè enim re mutatâ, manet tamen nomen. ſic *pyxides* dicimus, quamvis ſint ex auro vel argento. *Grut.*

2. *Et vaſa Samnitica calefactandæ reſinæ.*] Athenæus libro XII. jure igitur Samnitica vaſa appellata ſunt quæ ad artem pertinerent, cujus auctores præcipui Samnites. *Caſaub.*

3. *Divellendis hominibus ac levigandis.*] *Divellere* non aliud eſt quam διασπᾶν & diſcerpere. legendum vero, *devellendis.* *devellere* enim eſt vellere & depilare: *Salmaſ.*

4. *Ad levigandis.*] Palatinus: *ac libiginandis. forte* pro *leviginandis.* nam *levigare* & *leviginare* pro eodem. *Idem.*

5. *Diverſiſque rotarum orbibus.*] Idem liber: *diviſiſque rotarum orbibus.* Idem.

6. *Nunc ad ſpiritus opportunitatem, per vertiginem.*] Fit enim ſæpe, ut incluſi in vehiculis vertigine tententur: qui auræ ſpiritu in vehiculum admiſſo, ſtatim recreantur. *Caſaub.*

Nunc ad ſpiritus opportunitatem per vertiginem.] Per vertiginem heic intelligit author, vehiculorum ipſorum vertiginem, quæ ſic erant compoſita arte nova fabricæ, ut diviſis & perplexis rotarum orbibus, per vertiginem flecti vertique poſſent nunc ad ſolem devitandum, nunc ad captandam auræ & ſpiritus opportunitatem. vertiginem igitur poſuit pro verſatilitate, ſi ita loqui liceat. ita autem apta vertebris & verticulis erant, ut nunc in partem qua ſol eſſet, verſari, nunc in aliam unde aura veniret, facile poſſent. *Salmaſ.*

7. *Sumtus etiam omnes Commodi reddidit.*] Hoc quid ſit? lego cum Joſepho Scaligero, *reſcidit.* hoc eſt, ad ſoliti dimidium detraxit, ut ſtatim ſequitur. *Caſaub.*

Sumptus etiam omnes Commodi reddidit.] Contrariam hæc authoris menti verba ſententiam efficiunt. quin etiam illa quæ ſequuntur contrarium manifeſto ſuadent. Palatinus pro *reddidit*, habet

recidit. [1] Exemplo autem imperatoris quum ille parciùs ſe ageret, ex omnium continentia vilitas nata eſt. Nam imperatorium ſumptum, pulſis non neceſſariis, ad ſoliti
9 dimidium detraxit. [2] Præmia militantibus poſuit. Æs alienum quod primo imperii tempore contraxerat, ſolvit. Ærarium in ſuum ſtatum reſtituit. Ad opera publica certum ſumptum conſtituit. [3] Reformandis ſuis pecuniam contulit: ſtipendia plurimis retrò debita exolvit. Obeundis poſtremò cunctis muneribus fiſcum parem fecit. [4] Alimentaria etiam compendia [5] quæ novem annorum ex inſtituto Trajani debebantur, obdurata verecundia ſuſtulit. Avaritiæ ſuſpicione privatus non caruit, quum [6] apud vada Sabatia oppreſſis fœnore poſſeſſoribus, [7] latiùs ſuos teneret fines. [8] Denique * ex verſu Luciliano *agrarius mergus* eſt ap-

bet *reddit.* ex quo facile facio, *recidit.* illud enim prius *d* corruptum eſt pro *ci*, quod & in aliis ſæpiſſime vocibus vidi accidere. *Salmaſ.*

Sumptus etiam omnes Commodi reddidit.] Pal. *reddit.* ſed nihil melius conjectaneo maximi Scaligeri, *reſcidit.* Gruterus.

1. *Exemplo autem imperatoris cùm ille parciùs ſe ageret.*] Quis ille? ſed nihil omnino præcedit quò poſſis referre. Lego retracta litera fugitiva, *cùm miles parciùs ſe ageret.* omnino ita ſcribi & ſententia poſtulat & hiſtoria. *Caſaub.*

2. *Præmia militantibus poſuit.*] Regius, *militantibus*, pro militibus. *Idem.*

3. *Reformandis ſuis.*] Qui iſti *ſunt*? Scribo, *reformandis viis.* Idem.

Reformandis ſuis pecuniam contulit.] Veritas eſt, non hariolatio, quod Caſaubonus noſter volebat, *Reformandis viis.* Grut.

4. *Alimentaria etiam compendia.*] Nihil eſt cauſſæ cur emendes cum viro docto *impendia.* compendia alimentaria ſive alimentariorum, ut commoda militiæ. *Caſaub.*

Alimentaria etiam compendia.] Compendia heic ſunt ἀφέλεσαι. & idem pæne quod impendia. *Salmaſ.*

5. *Quæ novem annorum ex inſtituto Trajani debebantur.*] Reg. *ex inſtitutu.* pro inſtitutione. Videtur autem hoc dicere Capitolinus: non omnibus alimentariis debita fuiſſe alimenta; ſed iis ſolùm qui beneficio Trajani primùm ad perceptionem frumentariam, id eſt quinque illis millibus puerorum ingenuorum, quibus frumenta dari primus Trajanus inſtituit. *Caſaub.*

6. *Apud vada Sabatia.*] Palatinus: *Sabbatia.* Salmaſ.

7. *Latiùs ſuos teneret fines.*] Scribo, *tenderet.* eleganter pro extenderet. *Caſaub.*

8. *Denique ex verſu Lucilliano agrarius mergus eſt appellatus.*] Scripti Codices *grarius.* ut & optimi noſtri libri. hinc pronum fuit correctoribus, *agrarius* facere. *grarius* aut *crarius*, quod ſcriptum habent libri, non dubitamus ita vitio eſſe ſcriptum pro *erarius.* *c* pro *e* & *g* pro *c* ſæpius mutationibus invicem alternant. *erarius* autem ſcribebant pro *ærarius*, & *eris* pro *æris.* unde *aderare* pro adærare, & ſimilia. *erarius* autem *mergus* dictus Lucillio fenerator quidam improbus, quod fœnore & ære alieno homines mergeret. & ita loquutus eſt Satyrice ſimul & poëtice: alluſione facta ad mergi etymon. Obærati autem & op-

eſt appellatus. Multi autem eum etiam in provinciis quas conſularis geſſit, ſordidè ſe egiſſe in literas retulere. [1] Nam vacationes & legationes militares dicitur vendidiſſe. Denique quum parentum minimum eſſet patrimonium, & nulla hereditas obveniſſet, [2] ſubitò dives eſt factus. Omnibus ſanè poſſeſſiones ſuas reddidit quibus Commodus ademerat, ſed non ſine pretio. Senatui legitimo ſemper interfuit, ac ſemper aliquid retulit. Civilem ſe ſalutantibus & interpellantibus ſemper exhibuit. Eos qui calumniis appetiti per ſervos fuerant, damnatis ſervis delatoribus liberavit, in crucem ſublatis talibus ſervis, aliquos etiam mortuos vindicavit. [3] Inſidias paravit ei * Falco, volens imperare:

& oppreſſi fœnore homines, *ære alieno merſi* dicuntur ſcriptoribus Latinis: & ita ſæpe in jure noſtro. id igitur Pertinaci nomen adhæſit ex Lucilliano verſu. non quod latius ſuos teneret fines, ſed quod oppreſſis fœnore poſſeſſoribus id faceret, eoſque mergeret uſuris, *ærarius mergus* dictus eſt. *Salmaſ.*

* *Ex Luciliano verſu agrarius mergus eſt appellatus.*] Scripta lectio, *Granius*. Fortaſſe ſcripſerat, *Granius agrarius mergus*. nam Granii præconis, de quo tam multa M. Tullius, frequens in Lucilii ſatyris mentio; ut in iſtis apud Gellium:

— *& jam*
Conjicere in verſus dictum præconi volebant
Grani. —

Hunc ſcurram lucella captantem bonis dictis, videtur poëta appellaſſe mergum: ſolet enim ea avis minutorum piſciculorum prædam è littorum ſaxis captare. Græcorum eſt proverbium, λάρος χάσκει. At Pertinax qui non ex aquis compendia ſibi quæreret, ſed ex vicinorum incommodis, non ſimpliciter *mergus* eſt dictus, ſed *agrarius mergus*. Nihil improbius eo hominum genere, qui afflictorum tempora obſervant, ut ex eorum miſeriis rei ſuæ amplificandæ occaſionem capiant. feciſſe hoc Pertinacem. verbis illis, *oppreßis fœnore poſſeſſoribus* auctor ſignificat. Atque hæc cauſſa eſt, cur mergus ſit dictus. *Caſaub.*

Ex verſu Luciliano, Agrarius mergus, &c.] Pal. *Luciniano grarius.* Grut.

1. *Nam vacationes & legationes militares dicitur vendidiſſe.*] Quænam dicantur *vacationes* in Romana militia, & quomodo duces illas vendere ſint ſoliti, ex multis veterum ſcriptorum locis, manifeſtiſſimum eſt. at *legationes militares*, alibi legere non memini. mendoſum tamen non exiſtimo: ſed de honore illorum accipio, quos ſoliti interdum limitanei exercitus, eorumve duces, ad imperatores mittere. *Caſaub.*

Nam vacationes & legationes militares.] Attigimus ſupra nonnihil de his legationibus militaribus. nec dubium quin præfecturæ legionum, cohortium & ejuſmodi, legationes etiam dictæ ſint. ſic *præfectum cohortis ad legationem ſuam profectum* initio hujus vitæ ſcribit Capitolinus. *Salmaſ.*

2. *Subitò dives eſt factus.*] Refellit Herodianus, cui potiùs fidem habe. Ait ille, Commodum, qui omnes patris amicos ſuſtulit, unico Pertinaci peperciſſe, quòd propter paupertatem illum contemneret. *Caſaub.*

3. *Inſidias paravit ei Falco.*] Soſius Falco conſul, opibus potens. hiſtoriam unus Dio narrat. *Idem.*

Inſidias paravit ei Falco volens imperare.] Non eſt alius perturbatior in

rare: de quo conqueſtus eſt in ſenatu: [1] quod quidem ſenatus credidit. Dum ſibi quidam ſervus, quaſi Fabiæ eſſet filius ex Cejonii Commodi familia, Palatinam domum ridiculè vindicaſſet, cognitus, juſſus eſt flagellis cæſus domino reſtitui. In cujus vindicta hi qui oderant Pertinacem, occaſionem ſeditionis inveniſſe dicuntur. Falconi tamen pepercit, [2] & à ſenatu impunitatem ejus petiit. Denique Falco in rebus ſuis ſecurus vixit, & herede filio periit: quamvis multi Falconem neſciſſe dixerint imperium ſibi parari. Alii etiam à ſervis qui rationes interverterant, falſis teſtimoniis appetitum eum eſſe dixerunt. Sed Pertinaci [3] factio præparata eſt per Lætum præfectum prætorii, & eos quos Pertinacis ſanctimonia offenderat. Lætum enim pœnituerat quòd imperatorem fecerat Pertinacem, idcirco quia eum velut ſtultum intimatorem nonnullarum rerum reprehendebat. Grave præterea militibus viſum, [4] quòd in cauſa Falconis multos milites ad unius ſervi te-
11 ſtimonium occidi præceperat. [5] Trecenti igitur de caſtris armati

his authoribus locus. ſic minimo negotio reſtitui poſſe arbitror: *Inſidias paravit ei Falco, ut queſtus eſt in ſenatu,* (vel, *de quo queſtus eſt in ſenatu*: vel etiam, *quod queſtus eſt in ſenatu*) *volens imperare: quod quidem credidit dum ſibi quidam ſervus quaſi Fabiæ eſſet filius ex Ceionii Commodi filia, Palatinam domum ridicule vindicaſſet, cognituſque juſſus eſt flagellis cæſus domino reſtitui. quod quidem credidit*, Pertinax ſcilicet, non ſenatus, ut vulgo editum eſt. & recte vocem *ſenatus* authore veteri ſcriptura ſuſtulimus. ſervus hic autem qui Palatinam ſibi domum eo nomine vindicabat quod eſſet Fabiæ filius Commodi Cæſaris filiæ, ſororis Lucii Veri, videtur fuiſſe ſervus Falconis. ex quo non temere ſuſpectus eſt Falco quaſi per ſervi ſui operam ſtrueret inſidias Pertinaci. quidam vero Falconem abſolvebant iſto crimine, & eum neſciſſe ſibi imperium parari dictitabant. *Salmaſ.*

* *Falco volens imperare: de quo conqueſtus.*] Pal. *Falco conqueſtus eſt in Senatu volens imperare.* Grut.

1. *Quod quidem ſenatus credidit.*] Attende ad verba: non negabis aliquid deeſſe. Lego: *Inſidias paravit ei Falco: de quo conqueſtus eſt in ſenatu, ut volente imperare q.* verùm, ut diximus, videtur deeſſe aliquid. Tota etiam quæ ſequitur narratio de Fabiæ ſervo, an ad Falconis inſidias quicquam pertineat, non poſſis liquidò cognoſcere. & certum eſt, Falconem non alii, ſed ſibi imperium quæſiviſſe. *Caſaub.*

2. *Et à ſenatu impunitatem ejus petiit.*] Regius & Puteani, *impetravit.* ſcribendum, *ei impetravit.* Idem.

3. *Factio præparata eſt per Lætum.*] Convenit cum Dione. *Idem.*

4. *Quod in cauſſa Falconis multos milites ad unius ſervi teſtimonium.*] De hoc ſervo nihil Dio: cætera penè ad verbum. *Idem.*

5. *Trecenti igitur de caſtris armati.*] Lego, *Ducenti igitur.* Idem.

Trecenti

armati [1] ad imperatorias ædes cuneo facto milites venere. [2] Eadem tamen die immolante Pertinace, [3] negatur in hoſtia cor repertum: & quum id vellet procurare, [4] caput extorum non deprehendit. Et tunc quidem omnes milites in caſtris manebant. [5] Qui quum de caſtris ad obſequium principis conveniſſent, & Pertinax eo die [6] proceſſionem quam ad Athenæum paraverat ut audiret poëtam, ob ſacrificii præſagium diſtuliſſet, hi qui ad obſequium venerant, redire in caſtra cœperunt. Sed ſubitò globus ille in Palatium pervenit: neque aut arceri potuit, [7] aut Imperatori nunciari. Enimvero tantum odium in Pertinacem [8] omnium aulicorum fuit, ut ad facinus milites hortarentur. Supervenerunt autem Pertinaci quum ille aulicum famulitium ordinaret, ingreſſique porticus Palatii uſque [9] ad locum qui appellatur *Sicilia*, & *Jovis cœnatio*. Hoc

Trecenti igitur de caſtris armati, &c.] Haud aliter quoque Pal. *Grut.*

1. *Ad Imperatorias ædes cuneo facto.*] Palat. *cædes*. malè. *Idem.*

2. *Eadem tamen die in.*] *Tamen* pro ſanè. ſæpe enim abutuntur illa voce hi ſcriptores. *Caſaub.*

3. *Negatur in hoſtia cor repertum.*] Poparum fraude plerumque factum, aut ipſorum etiam extiſpicum, ut victimis mactatis modò cor, modò caput extorum, aut neſcio quid aliud deeſſet. *Idem.*

4. *Caput extorum non deprehendit.*] Cicero, *Caput eſt in jecore, cor in extis.* Fuere hujus quoque artis propria vocabula & *τεχνικά*. Quare apud veteres grammaticos ſæpe leges illa verba, *σημεῖόν ἐστιν ἐν θυλακῇ*. & extiſpices iidem non ſolùm *ἱερέας*, *θύτας*, aut *σπλαγχνομάντεις* ſed etiam *σημειωτικούς*. ut Heſychius, *περιβοσκόπος*, *μάντις σημειωτικός*. *Idem.*

5. *Qui cùm de caſtris ad obſequium principis conveniſſent.*] Satellitium principis vocabant obſequium: quam vocem Græci quoque ſuam fecerunt. ſic accipe *τὰ ὀψίκια* apud Arrianum libro tertio Diſſertationum Epicteti. *Idem.*

6. *Proceſſionem quam paraverat ut audiret poëtas.*] Lampridius in Alexandro Severo, *Ad Athenæum audiendorum & Græcorum & Latinorum rhetorum vel poëtarum cauſſa frequenter proceſſit.* locus fuit, quod nomen ipſum arguit, ſtudiis Minervæ ſacer: cujus honori dicatam inibi fuiſſe aliquam ædem aut cellam ex eo conjiciebamus, quòd etiam ſenatum haberi in Athenæo mos fuit. ſenatus autem niſi in templo, & loco per augures conſtituto, haberi non potuit. *Idem.*

7. *Aut imperatori nuntiari.*] Nuntiatum eſt tamen: ſed ſerò & fruſtra. Dio ait ab uxore, Herodianus ab amicis. *Idem.*

8. *Omnium aulicorum.*] Aulici ſunt οἱ Καισαρειοι. hi Dione teſte cùm in Pertinacem eodem quo milites prætoriani eſſent animo, tamen quòd nudi eſſent & ἄοπλοι, inviti ſe continuerunt. *Idem.*

9. *Ad locum qui appellatur Sicilia & Jovis cœnatio.*] Videntur eſſe ejuſdem loci duo nomina. Sic Auguſtus locum in edito ſingularem habuit, quem vocabat Syracuſas & Τεχνόφυον. *Idem.*

Hoc cognito, Pertinax Lætum præfectum prætorii ad eos miſit. Sed ille declinatis militibus per porticus egreſſus, adoperto capite, domum ſe contulit. Verùm quum ad interiora prorumperent, Pertinax ad eos proceſſit, eoſque longa & gravi oratione placavit: Sed quum [1] Tauſius quidam, unus è Tungris, [2] in iram & timorem milites loquendo adduxiſſet, haſtam in pectus Pertinacis objecit. Tunc ille precatus Jovem Ultorem, toga caput operuit, atque à cæteris confoſſus eſt: & Electus quidem confoſſis duobus cum eodem periit. reliqui autem cubicularii palatini (nam ſuos ſtatim [3] ut imperator factus eſt filius emancipatos dederat) diffugerunt. Multi ſanè dicunt etiam cubiculum milites irrupiſſe, atque illic circa lectum fugien-
12 tem Pertinacem occidiſſe. Fuit autem ſenex venerabilis, [4] immiſſa barba, * reflexo capillo, habitudine corporis pinguiore,

Ad locum qui appellatur Sicilia.] Sic etiam Palatinus. *Grut.*

1. *Tauſius quidam, unus è Tungris.*] Tungrorum cohortes inter prætorianos militaſſe cum aliis Germanis & Gallis, notiſſimum. *Caſaub.*

2. *In iram & timorem milites loquendo adduxiſſet.*] Scribendum, *In iram & tumorem milites adduxiſſet.* Nec enim ira cum timore. *Salmaſ.*

3. *Ut imperator factus eſt, filiis emancipatos dederat.*] An *emancipatis*? quod quidem ſuadet ſimilis in Juliano locus. Filiorum appellatione filium & filiam intellige, ut ipſe Capitolinus poſtea. *Caſaub.*

Ut imperator factus eſt filius, &c.] Lege authore veteri membrana: *Reliqui autem cubicularii Palatini, nam ſuos ſtatim ut imperator factus eſt, filiis emancipatis dederat, diffugerunt.* Cubicularios enim ſuos Pertinax, ſtatim atque ad imperium pervenit, filiis emancipatis dederat. ſuos igitur, quos privatus habuerat. Palatinos autem, quos in Palatio reppererat, qui & ſub Commodo id munus habebant. Nam etſi multos vendiderat Pertinax, retinuit tamen plures, & eos qui per vim Palatio videbantur inſerti. ſed & de iis quos vendi juſſerat, multi reducti ad miniſterium, ut ſupra notavit Capitolinus. & iſti fere ſunt qui diffugiſſe cum occideretur Pertinax, heic dicuntur, qui & ſub aliis imperatoribus in ſtatione manſerunt, atque etiam ad dignitates provecti ſunt. *Salmaſ.*

4. *Immiſſa barba.*] Virgilius,
—— *Immiſſaque barba.* Caſaub.

Immiſſa barba, reflexo capillo.] Reflexus capillus idem eſt quod flexus. flexus autem capillus eſt οὖλος vel οὐλωθεὶς, quem in Albino *criſpum & renodem* dixit. flectere igitur capillum eſt torquere & vibrare, unde flexi ingenio ſuo capilli Petronio, qui natura tales, non arte. Quintilianus *in annulum ponere capillos*, pro flectere & calamiſtrare. flexi enim capilli annulos & nodos quodammodo exprimunt. Martialis *ordine crines digerere* dixit. alicubi videor legiſſe comam comptam gradulatim. Latini in his exprimendis, *ordinem, ſtationem, gradus* ſolent uſurpare. Ovidio *crines in ordine ponere*, & *in ſtatione.* Manilius *crines in fluctum ponere* eleganter. nam

guiore, ventre prominulo, ſtatura imperatoria, eloquentia mediocri, [1] & magis blandus quàm benignus, [2] nec unquam creditus ſimplex. Et quum verbis eſſet affabilis, [3] re erat illiberalis ac propè ſordidus, ut dimidiatas [4] lactucas & carduos in privata vita convivis apponeret: [5] & [6] niſi quod miſſum eſſet edulium, quotquot eſſent amici, novem libras carnis per tres miſſus ponebat. Si autem plus aliquid miſſum eſſet etiam in alium diem differebat, quum ſemper ad convivium multos vocaret. Imperator etiam, ſi ſine conviviis eſſet, eadem conſuetudine cœnitabat. Amicis ſi quando de prandio ſuo mittere voluit, miſit offulas binas, aut omaſi partem, aliquando lumbos gallinaceos. [7] Faſianum nunquam privato convivio comedit, aut alicui miſit. Quum ſine amicis cœnaret, adhibebat uxorem ſuam & [8] Valerianum, [9] ut cum eodem qui docuerat, [1] fa-

nam illa crinium per annulos inflexio, & per gradus digeſtio, fluctuum modo extantium, modo ſubſidentium & invicem ſe propellentium undulatos intortoſque motus plane refert. *Salmaſ.*

* *Reflexo capillo.*] Criſpo, quod & nummi docent. *Caſaub.*

1. *Et magis blandus quam benignus.*] Blandus verbis, benignus factis. unde apud Comicum *blande dicere*, & *benigne facere.* unde *terra benigna* apud Poëtas fertilis & fœcunda. *Salmaſ.*

2. *Nec unquam creditus ſimplex.*] Ibidem, *Amabat ſimplicitatem.* Caſaub.

3. *Re erat illiberalis ac propè ſordidus.*] Ita judicabant homines lauti: frugi & ſobrii, aliter longè pronuntiabant. lege Dionem. *Idem.*

4. *Lactucas & carduos.*] Optimus codex: *& cardos.* & ita tunc temporis ſcribebant & enunciabant. Cardi pro Cardui. Gloſſæ veteres *περὶ λαχάνων*: *cardus*, *κινάρα*. inde cardelus vel cardelis pro carduelis in optimo Gloſſario. ſic *mutari* pro mutuari. ſic *continari* pro continuari. ſic & *continum* pro continuum. *vacum* pro *vacuum.*

At nobis reſcire vacum eſt. ——

Unde *vacefacere* pro vacuefacere apud Lucretium. *Salmaſ.*

5. *Et niſi quod.*] *Et niſi quid.* Pal. & v. ed. atque ita legendum. *Idem.*

6. *Niſi quòd miſſum eſſet edulium.*] Dono nempe. *Caſaub.*

7. *Faſianum nunquam privato convivio comedit.*] Sobriis principibus delitiarum ultimus finis erat phaſianus. Alexander Severus nunquam niſi diebus feſtis ſibi appoſuit. Julianus planè abſtinuit. *Idem.*

Faſianum nunquam comedit.] Palat. *nunquam cumeditavit.* pro, *nunquam cumedit aut alicui miſit.* *cumedit* pro *comedit.* Salmaſ.

8. *Valerianum, ut cum eodem qui docuerat, fabulas litteratas, &c.*] Palatinus, *Valerianum qui cum eodem docuerat, fabulas, &c.* Grut.

9. *Ut cum eodem qui docuerat.*] Scribo, *ut cum eo quicum docuerat.* Caſaub.

Ut cum eodem qui, &c.] Palat. *Ut qui cum eodem docuerat.* Parvum negotium eſt reponere, *Ut quicum eodem docuerat, fabulas litteratas haberet.* Hoc eſt, ut cum eodem quicum docuerat, fabulas haberet litteratas. Hoc verum eſt. *Salmaſ.*

1. *Fa-*

[1] fabulas literatas haberet. Sanè nullum ex iis quos Commodus rebus agendis impoſuerat, mutavit, [2] expectans urbis natalem, quòd eum diem, rerum principium volebat eſſe: atque ideo etiam in balneis ei Commodiani miniſtri
13 necem paraſſe dicuntur. Imperium & omnia imperialia ſic horruit, ut ſibi ſemper oſtenderet diſplicere. denique non alium ſe quàm fuerat videri volebat. Fuit in Curia honorificentiſſimus, ita [3] ut ſenatum faventem adoraret, & quaſi præfectus urbi cum omnibus ſermonem participaret. Voluit etiam imperium deponere atque ad privatam vitam redire. [4] Filios ſuos in Palatio nutriri noluit. Tam parcus autem & tam lucri cupidus fuit, ut apud vada Sabatia mercaturas exercuerit imperator per homines ſuos, non aliter quàm privatus ſolebat. nec multùm tamen amatus eſt. [5] Siquidem [6] omnes qui liberè fabulas conferebant, [7] malè Pertinaci loquebantur, [8] *chreſtologum* eum appellantes, qui bene loqueretur, & malè faceret. Nam & cives

1. *Fabulas literatas haberet.*] Lampridius in Alexandro: *ut haberet fabulas literatas, quibus ſe recreari dicebat & paſci.* Caſaub.

2. *Expectans Urbis natalem.*] Palilia quæ non longè aberant. Imperavit à Kalendis Januariis ad v. Kal. Aprilis: quo menſe XI. vel XII. Kal. Majas Palilia agitabant. *Idem.*

3. *Ut ſenatum faventem adoraret.*] Senatui ſibi fauſta dicenti, & acclamationibus faventi, gratias agebat, eo geſtu, eo vultu quaſi deos adoraret. *Idem.*

4. *Filios ſuos in Palatio nutriri noluit.*] Palat. *nutriri voluit.* ſed vulgatam Dio comprobat. Capitolinus ſemper de Pertinacis filiis quaſi plures fuerint loquitur, cum Dio unum tamen atque unicum fuiſſe indicet. & ſcire potuit certius qui illa ipſa ætate vivebat & Pertinacem vidit. *Salmaſ.*

5. *Siquidem omnes qui liberè fabulas conferebant, malè Pertinacem loquebantur.*] Inſolens locutio, ſed prodita veteribus editionibus & firmata noſtro Palatino. *Grut.*

6. *Omnes qui liberè fabulas conferebant.*] πάντες οἱ λογοποιοῦντες. *Caſaub.*

7. *Malè Pertinaci loquebantur.*] Veteres editiones, *Pertinacem.* inſolens locutio, pro de Pertinace. ſed eſt Græcorum æmulatio: *malè loqui aliquem*, κακῶς λέγειν τινά. at *Pertinaci*, ut maledicere alicui. *Idem.*

Male Pertinaci loquebantur.] Veteres membranæ; *male Pertinacem loquebantur. male & bene loqui aliquem*, pro de aliquo bene aut male loqui uſitata loquutio. ſic *benedicere aliquem* apud recentiores atque etiam vetuſtiores. *Salmaſius.*

8. *Chreſtologum eum appellantes.*] Græci χρηστολόγους appellant pollicitatores ac Doſontas, quos ajunt τοῖς χρηστοῖς λόγοις δελεάζειν. χρηστολόγος, verbis munificus. *Caſaub.*

Chreſtologum eum appellantes.] *Chriſtologum* Palatinus more ſcribendi illa ætate conſueto. *Chreſtologus* autem vel *Chriſto-*

cives ſui qui ad eum confluxerant jam imperatorem, [1] & nihil de eo meruerant, ſic eum appellabant. Munera quoque lucri libenter accepit. Reliquit filium & filiam ſuperſtites, & uxorem Flavii Sulpitiani filiam, quem præfectum urbi loco ſuo fecerat. Circa uxoris pudicitiam minùs curioſus fuit, [2] quum palàm citharœdum illa diligeret: [3] ipſe præterea Cornificiæ infamiſſimè dicitur adhæ-
ſiſſe. Libertos aulicos vehementiſſimè compreſſit: unde 14
grande quoque odium contraxit. Signa interitus hæc fuerunt: Ipſe ante triduum quàm occideretur, in piſcina ſibi viſus eſt videre hominem [4] cum gladio infeſtantem. Et ea die qua occiſus eſt,[5] negabant [6] in oculis ejus [7] pupillas cum imaginibus quas reddunt ſpectantibus, viſas. Et quum apud Lares ſacrificaret, carbones vivaciſſimi extincti ſunt, quum inflammari ſoleant: & (ut ſuprà dictum eſt) cor & caput in hoſtiis non eſt repertum. Stellæ etiam juxta ſo-

Chriſtologus qui blande diceret, nec benigne faceret. ſic Græci, χρηςὸς λόγος. *Salmaſ.*

1. *Et nihil de eo meruerant.*] Congiarium enim adeò dedit exiguum; ut pro eodem haberetur, ac ſi nihil dediſſet. *Caſaub.*

2. *Cùm palam citharœdum illa diligeret.*] In matronarum, etiam Principum, amoribus, primas ſemper ferunt partes citharœdi; adeo per aures ad animum blandè influit vox duplex, oris fidiumque; capiunturque præterea oculi geſticulatione illâ manuum irrequietarum. *Grut.*

3. *Ipſe præterea infamiſſimè dicitur.*] Etſi elegans eſt viri docti conjectura, *inſaniſſimè.* ἐπεμάνη αὐτῇ. ſed quòd ſtatim vocem *vehementiſſimè* delet idem, non aſſentior: nam & libri habent, & videtur neceſſaria, conſentiente hiſtoria. *Caſaub.*

Ipſe præterea Cornificiæ infamiſſime dicitur adhæſiſſe.] Repone ſcripturam Palatinam: *Ipſe præterea Cornificiam infamiſſime dicitur dilexiſſe.* Quam retinet & vetus editio. *Salmaſ.*

Ipſe præterea Cornificiæ infamiſſimè dicitur adhæſiſſe.] Pal. *Cornificiam infamiſſimè dicitur dilexiſſe.* quid ſibi non permittit librariorum natio? *Gruterus.*

4. *Cum gladio infeſtantem.*] Eleganter pro, inſectantem. *Caſaub.*

5. *Negabant in oculis ejus pupillas cum imaginibus.*] Servius in illud poëtæ,

Dat ſomnos adimitque, & lumina morte reſignat.

Phyſici dicunt pupillas quas in oculis videmus morituros ante triduum non habere: quibus non viſis eſt ſumma deſperatio. Porro quomodo pupilla diffundatur, ut deſinat apparere, medici docent cùm περὶ ὑποχύσεων ὀφθαλμῶν diſputant. *Idem.*

6. *In oculis ejus pupillas.*] Idem liber, *pupulas*, pro *pupillas*. Ovidius:

—— oculis quoque pupula duplex
Fulminat, & gemino lumen ab orbe venit.

Salmaſ.

7. *Pupillas cum imaginibus.*] Pal. *pupulas.* Grut.

8. *Ante*

ta ſolem per diem viſæ ſunt clariſſimæ [1] ante dies quàm obiret. Et ipſe omen de Juliano ſucceſſore dediſſe dicitur. Nam quum ei Didius Julianus fratris filium obtuliſſet, cui deſpondebat filiam ſuam, adhortatus juvenem ad patrui obſervationem, adjecit, *Obſerva* [2] *collegam & ſucceſſorem meum*: nam antè Julianus ei & in conſulatu collega fuerat, & in proconſulatu ſucceſſerat. Milites eum & aulici odio habuerunt: populus mortem ejus indigniſſimè tulit, quià videbat omnia per eum antiqua poſſe reſtitui. Caput ejus conto fixum, milites qui eum occiderant, per urbem in caſtra pertulerunt. Reliquiæ ejus recuperato capite, in ſepulcro avi uxoris locatæ ſunt. Et Julianus ſucceſſor illius, corpus ejus quanto potuit honore funeratus eſt, quum id in Palatio reperiſſet: qui nunquam ejus ullam mentionem vel apud populum vel apud ſenatum publicè fecit: ſed quum ipſe quoque à militibus deſertus jam eſſet, per
15 ſenatum & populum, Pertinax in deos relatus eſt. Sub Severo autem imperatore quum ſenatus ingens teſtimonium habuiſſet Pertinax, [3] funus imaginarium ei & cenſorium ductum eſt, & ab ipſo Severo funebri laudatione ornatus eſt. Ipſe autem Severus amore boni principis, [4] à ſenatu Pertinacis nomen accepit. [5] Filius Pertinacis patris flamen eſt factus. [6] Marciani ſodales, qui divi Marci ſacra curabant,

1. *Ante dies quàm obiret.*] Legebam, *ante dies duos quàm obiret*. Caſaub.

Ante diem quàm obiret.] Sequutus ſum codicem Regium. vulgo erat, *dies*. Grut.

2. *Collegam & ſucceſſorem meum.*] Idem accidit in Juliano: nam & ille collegam in conſulatu & ſucceſſorem in Proconſulatu Severum habuit. *Caſaubonus.*

3. *Funus imaginarium ei & cenſorium ductum eſt.*] *Imaginarium* appellat, quod non corpori Pertinacis, ſed ejus imagini ductum eſt, ut loquitur Spartianus in Severo. *Cenſorium* veteri appellatione dixit, quod ſeculo convenientiùs in Opilio Macrino, *funus regium* vocavit: Spartianus in Ælio Vero, *imperatorium*. Temporibus verò liberæ Reip. cenſorium dicebatur: quia cenſura omnium dignitatum maxima & præſtantiſſima habebatur. *Idem.*

4. *A ſenatu nomen accepit.*] Vel ipſe ſibi aſcivit. *Idem.*

5. *Filius Pertinacis.*] Qui à Cacarallo poſtea occiſus, cùm eſſet Cos. ſuffectus *Idem.*

6. *Marciani ſodales Helviani ſunt dicti.*] Spartianus in Severo, *addito flamine, & ſodalibus Helvianis, qui Marciani fuerant.* ſic loquuntur & Capitolinus & Spartianus, quaſi Marcianorum fuiſſet tum nomen ſublatum. meminit tamen amborum lapis vetus Romæ, ubi hæc

bant, Helviani ſunt dicti propter Helvium Pertinacem. [1] Circenſes, & imperii natalis additi (qui à Severo poſtea ſublati ſunt) & [2] Genethliaci, qui manent. Natus autem Cal. Auguſtis, [3] Vero & Bibulo coss. Interfectus autem eſt v. Kal. Aprilis, Falcone & Claro coss. [4] Vixit annis LX. menſibus VII. [5] diebus XXVI. [6] Imperavit menſibus II. diebus XXV. [7] Congiarium dedit populo denarios centenos. [8] Prætorianis promiſit duodena millia nummûm; ſed dedit ſena. Quod exercitibus promiſſum eſt, datum non eſt; quia mors eum prævenit. Horruiſſe autem illum imperium epiſtola docet quæ vitæ illius à Mario Maximo appoſita eſt: [9] quam ego inſeri, ob nimam longitudinem, nolui.

[1] ÆLII

hæc inter cætera. SODALI. MARCIANO. AVRELIANO. COMMODIANO. HELVIANO. SEVERIANO. *Idem.*

1. *Circenſes & imperii natalis additi.*] Quid ſit, *circenſes addere*, diximus ad Commodum. Natalis imperii Pertinacis incidebat in Kalendas ipſas Januarias: diem & aliâs feſtum ac ſolennem. *Idem.*

2. *Et Genethliaci.*] Scribe, *Genitalitii.* Idem.

Et genitiali qui manent.] Scribendum & *genethlii qui manent:* vel *genethliaci.* γενεθλιακὰς ὥρας vocat Leonides quodam epigrammate. τὰ γενέθλια paſſim Græci. *Salmaſ.*

Et genitiali, qui manent.] Sic & Pal. niſi quod is diviſis vocibus, *& geniti alii qui manent.* vulgg. *genitalii*, quod neſcio an alii uſurparint pro *genitalitio.* Grut.

3. *Vero & Bibulo Coss.*] Anno imperii Hadriani nono. *Caſaub.*

4. *Vixit annis LX.*] Scribendum, LXVI. palàm eſt ex adſcriptis conſulibus. & ita apud Dionem. *Idem.*

Vixit annis ſexaginta.] Non aliter uterque Palatinus. *Grut.*

5. *Diebus XXVI.*] Si rectè ſcriptum modò occiſum fuiſſe quinto Kal. Apr. ſcribendum hic XXVIII. aut, ut dies cædis non numeretur. XXVII. *Caſaub.*

6. *Imperavit menſibus II.*] Inveni in regio, VI. quæ menda multos etiam Græcorum chronologorum olim decepit. *Idem.*

7. *Congiarium dedit populo denarios centenos.*] Dio: ἔδωκε τῷ δήμῳ καθ' ἕκαστον δραχμὰς ρ'. *Idem.*

8. *Prætorianis promiſit duodena millia nummûm.*] Et hic ſequitur Dionem: ſed quod adjicit, *ſed dedit ſena*; diſſentit à Dione, qui ſcribit, τοῖς δορυφόροις ἔδωκεν ὅσα ὑπέσχετο. *Idem.*

9. *Quam ego inſeri.*] Puteaneus, *inſerere.* Idem.

Quam ego inſeri, ob nimiam longitudinem nolui.] Sic quoque Pal. *Grut.*

I. ÆLII

[1]ÆLII SPARTIANI
DIDIUS JULIANUS,
AD
DIOCLETIANUM AUG.

1 DIDIO JULIANO, qui poſt Pertinacem imperium adeptus eſt, [2] proavus fuit Salvius Julianus, bis conſul, præfectus urbi, [3] & Juriſconſultus: quod magis eum nobilem fecit. Mater Clara Æmilia: pater Petronius Didius Severus: fratres Didius Proculus, & [4]Nummius Albinus: avunculus Salvius Julianus: [5]avus paternus, [6] Inſuber Mediolanenſis: [7] maternus [8] ex [9] Adrumentina colonia. Educatus eſt apud Domitiam Lucillam,

matrem

1. ÆLII SPARTIANI.] Ad Spartianum tandem reverſi ſumus, cui hanc vitam tribuunt omnes libri. ſed ſi fides Excerptis, in Spartiano ſemper fuimus. *Salmaſ.*

2. *Proavus fuit Salvius Julianus.*] Maternus hic proavus, non paternus Juliani Aug. cujus ſtemma ſatis perturbatè deſcriptum hic à Spartiano. meminit idem inferiùs, & avi & proavi, amboſque fuiſſe dictos Severos indicat. *Caſaub.*

3. *Et Juriſconſultus, quod magis eum nobilem fecit.*] Adeò quidem, ut Græci ſcriptores nonnulli ipſum quoque appellent τ̀ νομοθέτην: quaſi fuerit hic ille celeberrimus Juriſconſultus, qui Edictum perpetuum compoſuit. *Idem.*

Et Juriſconſultus; quod magis eum nobilem fecit.] Ita eſt, ſæpe plus nominis à profeſſione litteratâ, quàm honore maximo. Tacitus lib. XII. Annal. cap. 28. *Grut.*

4. *Nummius Albinus.*] Lapis Romæ:

JOVI
SERENO
NUMMIUS
ALBINUS
EX VOTO. *Caſaub.*

5. *Avus paternus Inſuber Mediolanenſis: maternus ex Adrumentina colonia.*] Avus hic maternus filius fuit Salvii Juliani qui Romæ vixit celeberrimus Hadriano imperante. quomodo igitur hujus filius Afer Hadrumetinus? ego non concoquo. Lego verò, *proavus paternus.* quia erant Romæ vetuſtiores gentes Didia & Salvia, quarum ſæpe in hiſtoriis mentio; ne cum illis prioribus recentiores iſtas è quibus ortus Julianus, quiſquam confunderet, primam utriuſque gentis originem, & unde ac quando Romæ innotuerit, adnotat Spartianus. *Idem.*

Inſuber Mediolanenſis.] Palatinus, *Inſubris.* Grut.

7. *Maternus ex Adrumentina.*] Palat. *Adrumetina.* nihilo pejus. *Idem.*

8. *Ex Adrumentina colonia.*] *Ex Adrumetina.* Pal. melius; nam *Adrumetum* Latinis, ut Græcis Ἀδρύμεντον. *Salmaſ.*

9. *Hadrumentina colonia.*] Mirum eſt quàm variè & Græci & Latini hoc nomen extulerint, ſcripſerintque. obſervat Hermolaus è Stephano, dixiſſe Græcos, Ἀδρύμεντα, & Ἀδρύμεντον, alios maſculino, alios fœminino genere, quoſdam neutro. *Caſaub.*

1. *Inter*

matrem Marci imperatoris. [1] Inter viginti viros electus
eſt ſuffragio matris Marci. Quæſtor ante annum quàm
legitima ætas ſinebat, deſignatus eſt. Ædilitatem ſuffra-
gio Marci conſequutus eſt. Prætor ejuſdem ſuffragio fuit.
Poſt præturam [2] legioni præfuit in Germania viceſimæ ſe-
cundæ Primigeniæ. Inde Belgicam ſanctè ac diu rexit.
Ibi Cauchis, [3] Germaniæ populis qui Albim fluvium ac-
colebant, erumpentibus reſtitit, tumultuariis auxiliis pro-
vincialium: ob quæ conſulatum meruit, teſtimonio im-
peratoris. Cattos etiam debellavit. Inde Dalmatiam re-
gendam accepit, eamque à confinibus hoſtibus vindicavit.
Pòſt Germaniam inferiorem rexit. Poſt hoc curam alimen-
torum in Italia meruit. Tunc factus eſt reus [4] per quendam 2
Severum clariſſimum militem, conjurationis cum Salvio
contra Commodum: ſed à Commodo, quia multos jam
ſenatores occiderat, & quidem nobiles ac potentes in cau-
ſis majeſtatis, ne triſtiùs gravaretur, [5] Didius liberatus eſt,
accuſatore damnato. Abſolutus, iterum ad regendam pro-
vinciam miſſus eſt. Bithyniam deinde rexit: ſed non ea
fama qua cæteras. Fuit conſul cum Pertinace, & in pro-
[illegible] conſu-

1. *Inter viginti viros electus eſt.*] Fuit liberâ Rep. vetus conſuetudo, ut populus quotannis XXVI. viros crearet, quorum munia ſic poſtea diſtribuebantur. Fiebant ex illis Triumviri capitales, Triumviri monetales, Quatuorviri curatores viarum in Urbe. Decemviri ſtlitibus judicandis, qui haſtam centumviralem cogebant, Duumviri curatores viarum extra urbem, Quatuorviri in præfecturas Campaniæ mittebantur: ſed hic numerus Auguſto fuit imminutus, ſublatis Viocuris qui extra Urbem curabant, & Quatuorviris qui in Campaniæ præfecturas mittebantur. ita pro XXVI. fuere XX. viri ſolùm: quos quidem non inſtituit Auguſtus, ſed eorum tantùm creationem mutavit: jubens ut ex equeſtri ordine eligerentur; qui videntur antè ſoliti è liberis ſenatorum creari. Erat vigintiviratus velut janua quæ aditum ad honores patefaceret: ſed hujus muneris obeundi neceſſitatem ſæpe remittebat illis ſenatus. *Idem.*

Inter viginti viros electus eſt.] *Lectus eſt.* Salmaſ.

2. *Legioni præfuit in Germania viceſimæ ſecundæ, Primigeniæ.*] Vetus lapis Romanus ubi inſculpta legionum nomina, hanc non prætermittit. nam ibi leges, XXII. PRIM. hoc eſt, VICESIMA SECVNDA, PRIMIGENIA. *Caſaub.*

3. *Germaniæ populis qui Albim.*] Codex Palatinus, *Albim*. Excerpta autem Spartiani, *Albam*. Vopiſcus quoque *Albam* vocavit, in Probo. *Salmaſ.*

4. *Per quendam Severum clariſſimum militem.*] Scribo, *Clariſſimum*. eſt enim proprium ejus militis nomen. *Caſaub.*

5. *Didius liberatus eſt.*] Priùs tamen in veterem patriam ſuam, Mediolanum relegatus. *Idem.*

conſulatu Africæ eidem ſucceſſit. & ſemper ab eo collega eſt & ſucceſſor appellatus: maximè eo die [1] quum filiam ſuam Julianus deſpondens affini ſuo, ad Pertinacem veniſſet, idque intimaſſet. [2] dixitque debita reverentia, *quia collega, & ſucceſſor meus eſt.* Statim enim mors Pertinacis ſequuta eſt. Quo interfecto, quum [3] Sulpitianus imperator in caſtris appellari vellet,[4] & [5] Julianus cum genero [6] ad ſenatum veniſſet quem indictum acceperat, quumque clauſas valvas inveniſſet, atque illic duos tribunos reperiſſet, P. Florianum & Vectium Aprum, cœperunt eum hortari tribuni, ut locum arriperet: quibus quum diceret, jam alium imperatorem appellatum, [7] retinentes eum ad prætoria caſtra duxerunt. Sed poſteaquam in caſtra ventum eſt, quum Sulpitiano præfecto urbi, ſocero Pertinacis, concionante ſibique imperium vindicante, Julianum è muro ingentia pollicentem nullus admitteret, primùm Julianus monuit prætorianos ne eum facerent imperatorem, qui Pertinacem vindicaret: deinde ſcripſit in tabulis ſe Commodi memoriam reſtituturum: atque ita & admiſſus eſt & imperator appellatus: rogantibus prætorianis ne Sulpitiano aliquid noceret quòd imperator eſſe voluiſſet.

3 Tunc Julianus Flavium Genialem & Tullium Criſpinum ſuffragiis prætorianorum præfectos prætorii fecit, ſtipatuſque eſt caterva imperatoria per Maurentium, qui ſe antea

1. *Cùm filiam ſuam Julianus deſpondens affini ſuo.*] Affinem vocat, fratris filium. *Idem.*

2. *Dixitque debita reverentia, quia collega & ſucceſſor.*] Deeſt aliquid manifeſtiſſime. Supplendum in hanc ſententiam: *dixit tum juveni Pertinax, Hunc tu obſerva debita reverentia, quia collega.* Idem.

3. *Sulpitianus imperator in caſtris appellari vellet.*] Eo miſſus fuerat Sulpicianus à genero Pertinace, ut motus prætorianorum componeret. *Idem.*

4. *Et Julianus cum genero.*] Puteani, *cum genero Corutlio Repentino.* quod verum eſſe liquet ex ſequentibus. *Idem.*

5. *Julianus cum genero ad Senatum.*] Palatinus quoque ſubſcriptum habet ad illud *genero, Cornelio Repentino*, ſed eſt à manu recentiſſima. *Grut.*

6. *Ad ſenatum veniſſet.*] Imò cœnanti & inter pocula verſanti, nuntius de cæde Pertinacis allatus, & ſuggeſtum ab uxore & filia conſilium de capeſſendo imperio. *Caſaub.*

7. *Retinentes eum ad caſtra pretoria duxerunt.*] Lego, *renitentem.* Idem.

Retinentes eum ad prætoria caſtra duxerunt.] Melius fuiſſet, *retinentem*, dummodo adblandirentur mſſ. *Grut.*

1. *Quum*

antea Sulpitiano conjunxerat. Sanè [1] quum vicena quina millia militibus promiſiſſet, tricena dedit. Inde habita concione militari, veſpera in ſenatum venit, [2] totumque ſe ſenatui permiſit: factoque ſenatuſconſulto imperator eſt appellatus, & tribunitiam poteſtatem, jus proconſulare in patricias familias relatus, emeruit. Uxor etiam Mallia Scantilla, & filia ejus Didia Clara; auguſtæ ſunt appellatæ. Inde ſe ad Palatium recepit, [3] uxore ac filia illuc vocatis, trepidis & invitis eò tranſeuntibus [4] quaſi jam imminens exitium præſagirent. Præfectum urbi Cornelium Repentinum, generum ſuum, fecit in locum Sulpitiani. Erat interea in odio populi Didius Julianus ob hoc quòd creditum fuerat, emendationem temporum Commodi Pertinacis autoritate reparandam: habebaturque ita [5] quaſi Juliani conſilio eſſet interemptus. [6] Etiam hi primùm qui Julianum odiſſe cœperant, diſſeminarunt, prima ſtatim die Pertinacis cœna deſpecta, luxurioſum paraſſe convivium oſtreis & altilibus & piſcibus adornatum: [7] quod falſum fuiſſe conſtat. Nam Julianus tantæ parſimoniæ fuiſſe perhibetur, ut per triduum porcellum, per triduum leporem divideret, ſiquis ei fortè miſiſſet: [8] ſæpe autem nulla exiſtente religione, oleribus leguminibuſque contentus, [9] ſine carne cœnaverit. Deinde * neque cœnavit priuſquam ſepul-

1. *Quum vicena quina millia militibus promiſiſſet.*] Dio ſummam ait eandem, ſed aliter exprimit. promiſiſſe enim ſcribit drachmarum ſena millia, ducenas, & quinquagenas. *Caſaub.*

2. *Totumque ſe ſenatui permiſit.*] Imponit nobis Spartianus, ſive is potiùs ſcriptor quem ille ſequitur: nam hoc falſiſſimum eſſe, teſtis locuples Dio, etſi privatim Juliani inimicus. *Idem.*

3. *Uxore ac filia illuc vocatis, trepidis & invitis tranſeuntibus.*] Etiam in hoc diſſentit ab aliis, qui impulſum Julianum ab uxore & filia ſcribunt. *Idem.*

4. *Quaſi jam imminens exitium præſagirent.*] De hac animorum divinatione, multa accumulavimus ad Livii lib. xxv. cap. 35. *Ad Romanos nondum quidem fama tantæ cladis pervenerat, &c.* Grut.

5. *Quaſi Juliani conſilio, &c.*] *Habebaturque ita quaſi Juliani conſilio eſſet Pertinax interemptus.* Palat. *Salmaſ.*

6. *Etiam hi.*] Scribe, *Et iam hi.* Caſaubonus.

7. *Quod falſum fuiſſe conſtat.*] Refellit Dionem. *Idem.*

8. *Sæpe autem nulla exiſtente religione.*] Malim, *exigente,* ſed ferri poteſt, pro, cùm nulla eſſet religio. hoc autem addit, quia religionis cauſſa ſæpe abſtinebant carnibus, & oleribus ſe leguminibuſque oblectabant. *Idem.*

9. *Sine carne cœnaverit.*] Idem in Severo. *Idem.*

ſepultus eſſet Pertinax, & triſtiſſimus cibum ob ejus necem ſumpſit, & primam noctem vigiliis continuavit, de tanta
4 neceſſitate ſolicitus. Ubi verò primùm illuxit, ſenatum & equeſtrem ordinem in Palatium venientem admiſit, [1] atque unumquemque, ut erat ætas, vel patrem vel filium, vel parentem affatus blandiſſimè eſt. Sed populus in Roſtris atque ante curiam, ingentibus eum convitiis laceſſebat, ſperans deponi ab eo poſſe imperium quod milites dederant. [2] Lapidationem quoque fecere: deſcendenti cum militibus & ſenatu in Curiam diras imprecati ſunt: rem divinam facienti ne litaret optarunt. Lapides etiam in eum jecerunt, quum Julianus manu eos ſemper placare cuperet. Ingreſſus autem curiam, [3] placidè & prudenter verba fecit. Egit gratias quòd eſſet aſcitus, quòd & ipſe & uxor & filia ejus Auguſtorum nomen acceperunt. Patris patriæ quoque nomen recepit: argenteam ſtatuam reſpuit. E ſenatu in Capitolium pergenti populus obſtitit, ſed ferro & vulneribus [4] & pollicitationibus aureorum [5] quos digitis oſtendebat, ipſe Julianus (ut fidem faceret) ſum-

* *Neque cœnavit priuſquam ſepultus eſſet Pertinax.*] Evertit Dionis illa, ἔνδον ἔτι τοῦ νεκροῦ κειμένου. *Idem.*

1. *Atque unumquemque ut erat ætas.*] Spartianus humanitati ac civilitati aſcribit, quod veriùs Dio blanditiis & aſſentationi, & ut ipſe ait, ἀκερίτῳ θωπείᾳ. *Idem.*

Atque unumquemque, ut erat ætas, vel patrem, vel filium, vel parentem affatus blandiſſimè eſt.] Nullam video differentiam inter *patrem* & *parentem*; multo minus tales differre ætate. itaque perſuadeor, vel contra mſſ. reſcribendum, *vel fratrem, vel filium, vel parentem.* ſic ſupra in Marco Antonino Philoſopho cap XVIII. *Grut.*

2. *Lapidationem quoque fecere.*] Meminit harum lapidationum & in Peſcennio Nigro Spartianus. *Caſaub.*

3. *Placidè & prudenter verba fecit.*] Extat apud Dionem inſulſiſſima & impudentiſſima oratio quam in ſenatu habuit Julianus, ſed non eſt illa oratio, quam intelligit hic Spartianus: nam hæc ſecundo ſenatu habita poſtridie quàm imperium occupaſſet; illa primo ſenatu cùm in Curiam è Caſtris veniſſet. *Idem.*

4. *Et pollicitationibus aureorum, quos digitis oſtendebat.*] Non ipſos fortaſſe, ſed eorum numerum. Digitis numeros expreſſiſſe veteres etiam maximos, & pueri ſciunt. Si quis malit ipſos aureos fuiſſe oſtentatos, non repugnabo: imò verò, propter illa verba, *ut fidem faceret*, lubens aſſentiar. *Idem.*

5. *Quos digitis oſtendebat ipſe Julianus.*] Diſtingue: *Sed ferro & vulneribus & pollicitationibus aureorum, quos digitis oſtendebat ipſe Julianus ut fidem faceret, ſummotus atque depulſus eſt.* Utrum ipſos aureos oſtentarit & manibus eos tenuerit; an numerum aureorum ſolummodo

ſummotus atque depulſus eſt: [1] inde ad circenſe ſpectaculum itum eſt. Sed occupatis indifferenter omnium ſubſelliis, populus geminavit convitia in Julianum: Peſcennium Nigrum, qui jam imperare dicebatur, ad urbis præſidium vocavit. Hæc omnia Julianus placidè tulit, totoque imperii ſui tempore mitiſſimus fuit: populus autem in milites vehementiſſimè invehebatur, qui ob pecuniam Pertinacem occidiſſent. [2] Multa igitur quæ Commodus ſtatuerat, Pertinax tulerat, ad conciliandum favorem populi, reſtituit. De ipſo Pertinace neque malè neque bene quicquam egit: [3] quod graviſſimum plurimis viſum eſt. Conſtituit propter metum militum [4] de honore Pertinacis tacitum eſſe. Et Julianus quidem neque Britannicos exer- 5
citus, neque Illyricos timebat: Nigrum verò [5] miſſo primipi-

modo per digitos in notam numerariam formatos ſignificarit, incertum eſt. placet magis ut de aureorum numero, quos populo daturus erat, digitis oſtentato accipiamus. cujus rei exemplum apud Dionem in Marco: ubi χερσὶ προσενδείξασθαι vocat, quod Spartianus digitis oſtentare. alibi idem Dio χερσὶν ἐνδείξασθαι dixit, ubi narrat quomodo licitatus ſit imperium Julianus. *Salmaſ.*

1. *Inde ad circenſe ſpectaculum itum eſt.*] *Spectaculum eſt* θέα. quo tamen modo ſi hic accipias, erres ridiculè. nihil enim aliud *circenſe ſpectaculum* hoc loco, niſi Circus ipſe, & locus ſpectaculorum. melius Dio, συνέδραμον ἐς τὸν ἱππόδρομον. Mirum verò quod ſcribit Dio, manſiſſe populum in Circo diem noctemque integram cibo potuque neglecto, donec fames tandem inde exire compulit. *Caſaub.*

Inde ad circenſe ſpectaculum itum eſt.] Durum eſt heic accipere circenſe ſpectaculum pro circo. quid ſi aliter accepit, & populum in circum veniſſe ſpectandi gratia intellexit? id ſane omnino & illa ſequentia verba declarant: *Sed occupatis indifferenter omnium ſubſelliis, populus geminavit convitia in Julianum.* Quo enim hanc obſervationem de occupatis omnium ſubſelliis indifferenter à populo, ſi populus non ſpectandi gratia eo convenerat? *Salmaſ.*

2. *Multa igitur quæ Commodus ſtatuerat, &c.*] Cave accipere vocem *populi*, in propria notione, hoc eſt, pro univerſo pop. Rom. plebem enim hic, & è populo viliſſimum quemque ac perditiſſimum ſignificat. Populus quidem inſtitutam à Pertinace publicorum morum emendationem probavit, eoque nomine defunctum illum deſideravit. ſic in Pertinace Capitolinus, *Populus mortem ejus indigniſſimè tulit, quia videbat omnia per eum antiqua poſſe reſtitui.* Caſaub.

3. *Quod graviſſimum plurimis viſum eſt.*] Erat enim moris, ut novi principes de honoribus defunctorum imperatorum relationem ſtatim facerent. *Idem.*

4. *De honore Pertinacis tacitum eſſe.*] Palatinus: *tacitum eſt.* Legendum ita: *Conſtitit quod propter metum militum de honore Pertinacis tacitum eſt.* Quomodo ſæpe loquuntur iſti ſcriptores. & hoc probo. *Salmaſ.*

5. *Miſſo primipilario occidi præceperat.*] Sic & ſcripti. *Caſaub.*

mipilario occidi præceperat, timens præcipuè Syriacos exercitus. Ergo Peſcennius Niger in Syria, Septimius Severus in Illyrico, cum exercitibus quibus præſidebant à Juliano deſcivere. Sed quum ei nuntiatum eſſet Severum deſciviſſe, quem ſuſpectum non habuerat, [1] perturbatus ad ſenatum venit, [2] impetravitque ut hoſtis Severus renuntiaretur: militibus etiam qui Severum ſequuti fuerant, dies præſtitutus, ultra quem ſi cum Severo fuiſſent, hoſtium numero haberentur. Miſſi ſunt præterea legati conſulares à ſenatu ad milites, qui ſuaderent ut Severus repudiaretur,[3] & [4] is eſſet imperator quem ſenatus elegerat. Inter cæteros [5] legatus eſt [6] Veſpronius Candidus, vetus conſularis, olim militibus inviſus ob durum & ſordidum imperium. Miſſus eſt ſucceſſor Severo Valerius Catulinus: quaſi poſſet ei ſuccedi qui militem jam ſibi tenebat. Miſſus præterea Aquilius centurio, [7] notus cædibus ſenatoriis, qui Severum occideret. [8] Ipſe autem Julianus prætorianos in Campum deduci jubet, muniri turres: ſed milites deſides & urbana luxuria diſſolutos, invitiſſimos ad

exer-

Miſſo primipilario.] Sic & mſ. Pal. non *primipilari.* Grut.

1. *Perturbatus ad ſenatum venit.*] Palat. *perturbatus eſt.* Lege: *Sed quum ei nuntiatum eſſet Severum deſciviſſe, quem ſuſpectum non habuerat, perturbatus eſt & ad Senatum venit, impetravitque ut hoſtis Severus renuntiaretur.* Salmaſ.

2. *Impetravitque ut hoſtis Severus renuntiaretur.*] Regius, *imperavitque.* non multùm diverſo ſenſu. & imperavit autem & impetravit. *Caſaub.*

3. *Et is eſſet imperator quem Senatus eligeret.*] Idem liber: *quem Senatus elegerat*, melius. non enim de eligendo imperatore agi volebat Julianus, ſed de eo tenendo tuendoque qui erat jam electus. nam facto Senatuſconſulto appellatum fuiſſe Julianum imperatorem ſcripſit ſupra Spartianus. *Salmaſ.*

4. *Is eſſet Imperator quem Senatus elegerat.*] Ita quoque Palatin. non ut recentiores editi, *eligeret.* Grut.

5. *Legatus eſt Veſpronius Candidus vetus Conſularis.*] Sic nullâ litterâ minus Palatin. noſter. *Idem.*

6. *Veſpronius Candidus, vetus conſularis.*] Regius *Veſprimius Candidus Verus conſ.* Fortaſſe ſcripſerat, *Veſpronius Candidus Verus, vetus conſ.* Veſpronii Candidi hujuſce, vel ejus patris aut avi & in Faſtis mentio, & in alia hiſtoria, atque etiam apud Tertullianum. Veri cognomen eruditiſſimus quoque Onuphrius agnoſcit, de conſulibus differens anni ᴵↃCCCLXXIX. & alibi. *Caſaub.*

7. *Notus cædibus ſenatoriis.*] Spartianus in Severo; *cùm jam antè miſiſſet notos ducum interfectores quoſdam, qui Severum occiderent.* Idem.

8. *Ipſe autem Julianus prætorianos in campum deduci jubet.*] Exercendi gratia. *Idem.*

1. *Ita*

exercitium militare produxit, [1] ita ut vicarios operis quod
unicuique præſcribebatur, mercede conducerent. Et Se- 6
verus quidem ad urbem infeſto agmine veniebat: ſed Di-
dius Julianus nihil cum exercitu prætoriano proficiebat,
quem quotidie populus & magis oderat & ridebat. [2] Sed
Julianus ſperans Lætum fautorem Severi, quum per eum
Commodi manus evaſiſſet, ingratus tanto beneficio, [3] juſ-
ſit eum occidi. [4] juſſit etiam Martiam interfici. [5] Sed dum
hæc egit Julianus, Severus [6] claſſem Ravennatem occu-
pat: legati ſenatus qui Juliano promiſerant operam ſuam,
ad Severum tranſierunt. Tullius Criſpinus præfectus
prætorio, contra Severum miſſus ut claſſem produceret,
repulſus Romam rediit. Hæc quum Julianus videret, ſe-
natum rogavit ut virgines Veſtales & cæteri ſacerdotes
cum ſenatu obviam exercitui Severi prodirent, & præten-
tis infulis rogarent: [7] inane contra barbaros milites præſi-
dium parans. Hæc tamen agenti Juliano [8] Fauſtus Quin-
tillus conſularis augur contradixit, afferens, non debere
imperare eum qui armis adverſario non poſſet reſiſtere.
cui multi ſenatores conſenſerunt. Quare iratus Didius,
milites è caſtris petiit qui ſenatum ad obſequium cogerent
aut obtruncarent. Sed id conſilium diſplicuit. Neque

1. *Ita ut vicarios operis quod unicuique præſcribebatur, mercede conducerent.*] Simile huic illud quod legitur apud Valerium Maximum libro IX. capite primo. Verùm nos, de hac corporum animorumque deſidiâ, ad Tacitum lib. XII. Annal. cap. 35. p. lib. II. Hiſt. cap. 21. f. *Grut.*

2. *Sed Julianus ſperans Lætum fautorem Severi.*] *Sperare* pro opinari, δοκεῖν, paſſim apud recentioris Latinitatis ſcriptores, interdum etiam pro metuens. *Caſaub.*

3. *Juſsit eum occidi.*] Alius eſt Julius Lætus ille cujus multa mentio in ſequentium temporum rebus. nam hic & juſſus eſt occidi, & occiſus. Dio, ἔσφαξε τὸν Λαῖτον. *Idem.*

4. *Juſsit etiam Martiam interfici.*] Malè veteres, *Marcianum.* Dio, ἔσφαξε καὶ τὴν Μαρκίαν. *Idem.*

5. *Sed dum hac egit Julianus.*] Scribe *agit.* ita & codd. *Idem.*

Sed dum hæc agit Julianus.] Ita ſcripti aliorum. editi hactenus, *egit.* Gruterus.

6. *Claſſem Ravennatem occupat.*] Et claſſem & urbem. Dio, τὴν Ῥάβενναν ἀκονιτὶ περιέλαβε. Notæ ſunt claſſes Ravennas & Miſenas. *Caſaub.*

7. *Inane contra barbaros milites præſidium parans.*] Vox *præſidium* abeſt antiquis membranis. *Salmaſ.*

8. *Fauſtus Quintillus.*] Palatinus: *Phauſtius Quantillus.* vet. ed. *Fauſtius.* Idem.

enim decebat ut quum ſenatus hoſtem Severum Juliani cauſa judicaſſet, eundem Julianum pateretur infeſtum. Quare meliore conſilio ad ſenatum venit, petiitque ut fieret ſenatuſconſultum de participatione imperii. Quod
7 ſtatim factum eſt. Tunc omen quod ſibi Julianus quum imperium acciperet fecerat, omnibus venit in mentem. Nam quum conſul deſignatus de eo ſententiam dicens, ita pronuntiaſſet, *Didium Julianum imperatorem appellandum eſſe cenſeo:* [1] Julianus ſuggeſſit, *Adde & Severum:* quod cognomentum avi & proavi ſibi Julianus aſciverat. Sunt tamen qui dicant [2] nullum fuiſſe Juliani conſilium de obtruncando ſenatu, quum tanta in eum ſenatus contuliſſet. Poſt ſenatuſconſultum ſtatim Didius Julianus unum ex præfectis Tullium Criſpinum miſit. Ipſe autem tertium fecit præfectum Veturium Macrinum, ad quem Severus literas miſerat ut eſſet præfectus. [3] Sed pacem ſimulatam tentatamque cædem Severi Tullio Criſpino præfecto prætorii & populus loquutus eſt & Severus ſuſpicatus. Denique hoſtem ſe Juliano Severus eſſe maluit quàm participem, conſenſu militum. Severus autem ſtatim & ad plurimos Romam ſcripſit, & occultè miſit edicta quæ propoſita ſunt. Fuit prætera in Juliano hæc amentia, ut per magos pleraque faceret [4] quibus putaret vel odium populi deliniri, [5] vel militum arma compeſci. * Nam & quaſdam

non

1. *Julianus ſuggeſſit.*] Regius, *ſubjunxit.* lego, *ſubjecit.* Caſaub.

2. *Nullum fuiſſe Juliani conſilium de obtruncando ſenatu.*] In Dionis ſanè reliquiis & Herodiano, nullum tam ſævi conſilii veſtigium. *Idem.*

3. *Sed pacem ſimulatam, tentatamque cædem.*] Probo Urſini conjecturam, ſcribentis, *mandatamque cædem.* Idem.

Sed pacem ſimulatam, &c.] Palatinus: *Sed pacem ſimulatam eſſe tantamque cædem.* ex qua ſcriptura nihil aliud elicio, quam quod Urſino olim [illegible]licitum: *Sed pacem ſimulatam eſſe, mandatamque cædem, &c.* Salmaſ.

Sed pacem ſimulatam tentatamque cædem Severi.] Palatinus *ſimulatam eſſe tantamque cædem Severi*, quomodo & edd. veteres: ut forte fuerit, *ſimulatam agitatamque:* aut, *ſimulatam meditatamque.* aut, *mandatamque*, uti placebat amico noſtro Fulvio Urſino. *Grut.*

4. *Quibus putaret odium populi deliniri.*] Exemplo videlicet ab amantibus petito: notæ ſunt artes φίλτρων conficiendorum. *Caſaub.*

Quibus putaret.] *Vitaret* Palat. perperam. *Salmaſ.*

5. *Vel militum arma compeſci.*] Meminerat Julianus agitatores Circenſium factio-

non convenientes Romanis ſacris hoſtias immolaverunt, & [1] carmina profana incantaverunt, [2] & ea quæ ad ſpeculum dicunt fieri, in quo pueri præligatis oculis [3] incantato vertice reſpicere dicuntur, Julianus fecit. Tuncque puer vidiſſe dicitur & adventum Severi & Juliani deceſſionem. Et Criſpinus quidem quum occurriſſet præcur- 8
ſoribus Severi, [4] Julio Læto autore à [5] Severo interemptus eſt. [6] Dejecta ſunt etiam ea conſulta è ſenatu. Julianus con-

factionum his artibus ſolitos ſibi parare victoriam. Sed & in feriis pugnis, magicis ſacris adverſus hoſtes qui uterentur fuere præter Julianum & alii. *Caſaub.*

* *Nam & quaſdam non convenientes Romanis, &c.*] Pueros multos mactavit. Lege autem Hadriani humana ſacrificia fuiſſe vetita, ſuprà dicebamus ex Porphyrio. *Idem.*

1. *Carmina profana incantaverunt.*] Magicas ἐπῳδὰς vocat *carmina profana:* ut Romanis ſacris non convenientia, ſed Barbaricis. *Idem.*

2. *Et ea quæ ad ſpeculum dicunt fieri, in quo pueri præligatis oculis incantato vertice reſpicere dicuntur.*] Pro *reſpicere*, malim ſcribi, *res proſpicere.* Ἐνοπτρομαντείας obſervo apud antiquos ſpecies diverſas: nam & ſagæ Theſſalæ quibus frequens cum luna commercium, ad divinationes ſuas ſpeculo uſæ, in quo literas ſanguine inſcribebant, reſponſa ipſarum continentes: has legebant qui conſuluerant, non in ſpeculo, ſed in orbe lunæ. id enim carminibus ſuis ſe præſtare jactitabant: eſſeque id Pythagoræ inventum. Alius modus κατοπτρομαντείας eſt, cujus hic Spartianus meminit; cùm præter ſpeculum adhibebant & puerum ad μαγγανεύματα ſua. multa de hujus modi pueris Apulejus in Apologia. Quot autem genera ſunt corporum quæ imagines referunt, tot fuere & ἐνοπτρομαντικῆς ſpecies & nomina. reddunt autem imagines levia ferè omnia, ac terſa & perpolita, item aqua. itaque potes ad hanc referre cùm ὑδρομαντείαν, λεκανομαντείαν, κυλικομαντείαν, ἐλαιομαντείαν, ξιφομαντείαν: tum ſimiles alias, quarum mentionem apud veteres reperimus. Neque ſolum ad futurorum præſcientiam hæc faciebant; verùm etiam in adverſis præſidium inde ſibi petebant: quò videtur potiùs ſpectaſſe Julianus. *Idem.*

3. *Incantato vertice.*] *Incantando vertice*, Mediolanenſis editio, ut puto, mendoſe. *Salmaſ.*

4. *Julio Læto auctore, &c.*] Lege: *Julio Læto authore à Severo interemptus eſt.* ex Pal & vet. ed. *Idem.*

Julio Læto auctore, Severo interemptus.] Palatin. ſtat à vulgatis, habetque *à Severo.* Grut.

5. *Severo interemtus eſt.*] Ita ſcripti, pro *à Severo.* Caſaub.

6. *Dejecta ſunt etiam ea conſulta è ſenatu.*] Regius, *ea conſulta ſenatus.* Idem.

Dejecta ſunt etiam ea conſulta è ſenatu.] Vetus Palat. *dejecta ſunt etiam è ſenatus:* Ex quo vet. ed. *dejecta ſunt etiam è ſenatu.* atqui nihil aliud in veteri lectione mutatum oportuit, quam *e* in *c.* *dejecta ſunt etiam c. ſenatus.* Hoc eſt, dejecta ſunt etiam conſulta ſenatus. ſenatus nempe conſulta quæ in favorem Juliani erant facta, dejecta ſunt & pro nihilo habita. *Salmaſ.*

Ejecta ſunt etiam ea conſulta è Senatu.] Maluiſſem *etiam conſulta Senatus.* certè aliquid compendioſè ſcriptum fuiſſe prodit Palatinus, in quo tantum eſt, *ejecta ſunt etiam è Senatus.* Grut.

convocato ſenatu, quæſitiſque ſententiis quid facto opus eſſet, certi nihil comperit à ſenatu: ſed poſtea ſponte ſua gladiatores Capuæ juſſit armari per Lollianum Titianum, & [1] Claudium Pompejanum [2] è Tarracinenſi [3] ad principatum evocavit, quòd & gener imperatoris fuiſſet & diu militibus præfuiſſet. Sed hoc ille recuſavit, [4] ſenem ſe & debilem luminibus reſpondens. Tranſierant & ex Umbria milites ad Severum: & præmiſerat quidem literas Severus, quibus jubebat [5] interfectores Pertinacis ſervari. Brevi autem deſertus eſt ab omnibus Julianus, & remanſit in Palatio cum uno de præfectis ſuis Geniali & genero Repentino. Actum eſt denique ut Juliano ſenatus autoritate abrogaretur imperium, & abrogatum eſt, appellatuſque ſtatim Severus imperator, quum fingeretur quòd veneno ſe abſumpſiſſet Julianus: [6] miſſi tamen à ſenatu quorum cura per militem gregarium in Palatio idem Julianus occiſus eſt, [7] fidem Cæſaris implorans, hoc eſt Severi. Filiam ſuam potitus imperio, dato patrimonio emancipaverat, quod ei cum Auguſtæ nomine ſtatim ſublatum eſt. Corpus ejus à Severo uxori Manliæ Scantillæ ac filiæ ad ſe-

1. *Claudium Pompeianum è Tarracinenſi.*] Intelligit autem ſeceſſum Tarracinenſem, ubi tædio Commodianorum temporum Claudius Pompejanus vitam agebat. *ἐν γὰρ τοῖς ἀγροῖς τὸ πλεῖστον διῆγεν*, ait Dio. ex quo tamen conſtat, fuiſſe in Urbe Pompejanum cùm Pertinax factus eſt imperator. narrat enim tum primùm ſibi illum viſum, & ultimùm. *Caſaub.*

2. *E Tarracinenſi.*] Etiam Palatinus noſter conſentit cum Regio codice, habetque *& Arracinenſi*. nihil tamen mutatum iverim. *Grut.*

3. *Ad principatum evocavit.*] Puteani liber, *participatum*. nempe imperii. *Caſaub.*

Ad principatum evocavit.] Prima editio: *participatum*. atque ita omnino legendum. *Salmaſ.*

Ad participatum evocavit.] Sic & rectè Palatinus. nam *ad principatum*, quod erat in vulgatis, heic conſiſtere non poteſt. partiario enim imperio eum honeſtatum volebat Julianus, non etiam integro. *Grut.*

4. *Senem ſe & debilem luminibus reſpondens.*] Xiphilinus, Τὸ γῆρας καὶ τὸ τῶν ὀφθαλμῶν νόσημα προβαλλόμενος. *Caſaub.*

5. *Interfectores Pertinacis ſervari.*] Comprehendi & in vinculis ſervari. *Idem.*

6. *Miſſi tamen à ſenatu.*] Miſſus eſt tribunus militum, cui cædes mandata. *Idem.*

7. *Fidem Cæſaris implorans, hoc eſt Severi.*] Cæſarem appellat Severum: quia ſponte jam imperio illi ceſſerat. non eſt putandum gloſſam eſſe poſtrema verba. Dio hoc ſolùm ab illo dictum: *Quid commerui? quem occidi?* Idem.

1. *Et*

ad ſepulturam eſt redditum, [1] & [2] in proavi monumento
tranſlatum, milliario quinto, via Lavicana. Objecta ſanè 9
ſunt Juliano hæc, quòd guloſus fuiſſet, quòd aleator,
[3] quòd armis gladiatoriis exercitus eſſet, [4] eaque omnia ſenex fecerit quum antea nunquam adoleſcens his eſſet vitiis infamatus. Objecta eſt etiam ſuperbia, quum ille etiam in imperio fuiſſet humillimus. Fuit autem contrà humaniſſimus ad convivia, benigniſſimus ad ſubſcriptiones, [5] moderatiſſimus ad libertatem. [6] Vixit annis quinquaginta ſex, menſibus quatuor: imperavit menſibus duobus, diebus quinque. Reprehenſum in eo præcipuè, quòd eos quos regere autoritate ſua debuerat, [7] regendæ reipubl. ſibi præſules ipſe feciſſet.

1. *Et in proavi monumento tranſlatum.*] Scribe ex Pal. *Et in proavi monumenta tranſlatum.* Salmaſ.

2. *In proavi monumento.*] Palatinus *monumenta*, melius. *Grut.*

3. *Quòd armis gladiatoriis exercitus eſſet.*] Meliùs in regio, *exercitatus*. Caſaub.

Quod armis gladiatoriis exercitus eſſet.] Ita & Palat. idemque eſt cum *exercitatus*; quamvis minus uſitatum. *Grut.*

4. *Eaque omnia ſenex fecerit, cùm antea numquam adoleſcens his eſſet vitiis infamatus.*] Nihil enim videtur inhoneſtius, quàm ſi bona juventæ ſenectus flagitioſa oblitteret; ut pluribus diduximus ad Taciti librum VI. Annal. capitis triceſimi ſecundi f. *Idem.*

5. *Moderatiſſimus ad libertatem.*] Qui moderatiſſimè ferret, ſi quis amicorum paullò liberiùs ſecum ageret. *Caſaub.*

6. *Vixit annis quinquaginta ſex.*] Dio aliter. ſed de anno quo natus Julianus, nobis non conſtat. *Idem.*

7. *Regendæ reip. ſibi præſules.*] *Sibi* non habet vetus editio. Ita legendum: *Reprenſum in eo præcipue, quod eos quos regere ſua authoritate debuerat, regendæ reipublicæ præſules ipſe feciſſet.* Salmaſ.

[1] ÆLII SPARTIANI
SEVERUS,
AD
DIOCLETIANUM AUG.

INTERFECTO Didio Juliano, [2] Severus Africa oriun- 1
dus imperium obtinuit: * cui civitas Leptis, pater Geta:

1. ÆLII SPARTIANI.] Regius codex vitæ hujus auctorem facit non Ælium Spartianum, ſed Ælium Lampridium. *Caſaub.*

2. *Severus Africa oriundus.*] Ex ea parte Africæ, quæ ſic propriè dicta, infrà: *Tripolim unde oriundus erat, ſecuriſſimam reddidit.* Eutropius, *Septimius Severus oriundus ex Africa, provincia Tripolitana, oppido Lepti.* Idem.

Geta: majores, equites Romani [1] ante civitatem omnibus datam: mater, Fulvia Pia: patrui, M. Agrippa & Severus conſulares: [2] avus maternus, Macer: paternus, Fulvius Pius fuêre. Ipſe natus eſt [3] Erucio Claro bis & Severo coss. [4] VI. Idus Apriles. In prima pueritia priuſquàm Latinis Græciſque literis imbueretur, quibus eruditiſſimus fuit, [5] nullum alium inter pueros ludum niſi ad judices exercuit, quum ipſe prælatis faſcibus ac ſecuribus ordine puerorum circumſtante ſederet ac judicaret. [6] Octavodecimo anno [7] publicè declamavit. Poſtea ſtudiorum cauſa Romam venit, [8] latum clavum à divo Marco petiit,

Severus Africa oriundus.] Sic Trebellius Pollio: *Gallia oriundus.* Aurelius Victor de ortu Severi ſic loquitur: *Ortus mediæ humili, primo litteris, deinde imbutus foro, &c.* Quæ verba corruptiſſima ſunt, atque haud dubie ita corrigenda: *ortus medie humilis*, hoc eſt ortus mediocriter humilis. ſic *medie* & *medieter* pro mediocriter. *Salmaſ.*

* *Cui civitas Leptis.*] Vetus editio: *cui civitas Lepti.* ita etiam efferebant hujus urbis nomen illo tempore. parum autem ſolliciti illa tempeſtate fuiſſe videntur homines quibus in caſibus enuntiarent urbium nomina: tertium enim & quartum frequenter pro recto uſurpabant, & ſic indeclinabilia faciebant. ſic *Durocortoro*, pro Durocortorum apud Frontonem. *Idem.*

1. *Ante civitatem omnibus datam.*] Ab Antonino Pio. *Caſaub.*

2. *Avus maternus, Macer: paternus, Fulvius Pius.*] Regius aliter: *Avus paternus, Macer: maternus, Fulvius Pius.* optimè. nam ut dictum modò, Severo mater fuit Fulvia Pia: filia nempe hujus Fulvii Pii. quare ita reſcribendum. *Idem.*

Avus maternus Macer, paternus Fulvius Pius fuere.] Sic Palatin. & verò cùm nihil frequentius occurrat in Inſcriptionibus antiquis, quàm filios filiaſque tranſiiſſe adoptione in familiam maternam, nihil temere mutaverim. *Grut.*

3. *Erucio Claro bis & Severo Coss.*] Adi ad Faſtos, in anno octavo Pii. *Caſaubonus.*

4. *VI. Idus Apriles.*] Scribe, *III. Idus Apriles.* Dio enim, τῇ ἑνδεκάτῃ τοῦ Ἀπριλλίου. Sic paſſim extrema duorum II. vitio coaluiſſe obſervabis. *Idem.*

5. *Nullum alium inter pueros ludum niſi ad judices exercuit.*] Familiare pueris ducatus & imperia ludere, ut loquitur Suetonius in Nerone capite XXXV. vel, ut Trebellius Pollio in Gallienis, fingere per ludibria (ſive, ludicra) poteſtates. Semper autem hoc ſerii ingenii, & nati ad magna habitum eſt indicium: cujus rei triſte exemplum narrat ibi Suetonius. *Idem.*

Nullum alium inter pueros ludum niſi ad judices exercuit.] Obſerva genus loquutionis, *ludere ad judices* pro *judicibus ludere.* ſic *ad aleam ludere* & *ad tabulam*, pro *tabula* & *alea ludere* in recentiorum ſcriptis memini legere. *Salmaſ.*

6. *Octavo decimo anno publice declamavit.*] Mira conſtantia librorum in aſſerenda vitioſa lectione, *adclamavit* pro declamavit. *Idem.*

7. *Publicè declamavit.*] Palat. *publicè adclamavit.* & ſanè aliquoties inveni *adclamare* pro *declamare* in claſſicorum auctorum libris mſſ. *Grut.*

8. *Latum clavum à divo Marco petiit & accepit.*] Et ſimul patrocinium fiſci: niſi tamen verius, functum priùs ea cura, ſe-

petiit, & accepit, favente ſibi Septimio Severo affine ſuo,
bis jam conſulari. Quum Romam veniſſet, hoſpitem na-
ctus qui Adriani vitam imperatoriam [1] eadem hora lege-
ret, ſibi omen futuræ felicitatis arripuit. Habuit etiam
aliud omen imperii: Quum rogatus ad cœnam impera-
toriam palliatus veniſſet, qui togatus venire debuerat,
[2] togam præſidiariam ipſius imperatoris accepit. [3] Eadem
nocte ſomniavit, lupæ ſe uberibus ut Remum inhærere
vel Romulum: [4] ſedit & in ſella imperatoria temere à mi-
niſtro poſita, ignarus quòd non liceret. [5] Dormienti et-
iam in ſtabulo ſerpens caput cinxit, & ſine noxa experge-
factis & acclamantibus familiaribus abiit. Juventam ple- 2
nam furorum, nonnunquam & criminum, habuit. Adul-
terii cauſam dixit, abſolutuſque eſt à Juliano proconſule,
cui & in proconſulatu ſucceſſit, & in conſulatu collega
fuit, & in imperio item ſucceſſit. [6] Quæſturam diligenter
egit:

ra, ſenatoria dignitate poſtea fuiſſe donatum. Aurelius Victor: *Adeò Marcum Severus percoluerat: quòd ex illo post multos dubioſque eventus, auſpicia honorum cepiſſet, patrocinio fiſci. * deinde laborantibus ſecundarum initia, earumque auctores memoria ſunt.* Scribendum, *proinde*, & aſteriſcus tollendus: nihil enim deeſt. *proinde*, pro adeò, ut apud eundem in Caro: *proinde arduum fatalia devertere.* pro, adeò arduum eſt. ſic hoc loco: ſenſus enim eſt; homines novos qui ægrè emergunt, ſolitos ejus diei memoriam colere, qui januam dignitatum, & amplioris fortunæ ipſis patefecerit. Alibi notabamus, veteres fuiſſe ſolitos dies hujuſmodi pro natalibus colere. *ſecundarum auctores* appellat Victor, eos qui primi jacentes attollunt, & producunt. *Caſaub.*

1. *Eadem hora legeret, ſibi omen futuræ felicitatis arripuit.*] Palatinus interſerit, *quod*. Scribendum: *Quum Romam veniſſet hoſpitem nactus, qui Hadriani vitam imperatoriam eadem hora legeret: quod ſibi omen futuræ felicitatis arripuit. Hoſpitem nactus*, pro *hoſpitem nactus eſt*, quomodo ſæpe loquuntur iſti ſcriptores. *Salmaſ.*

2. *Togam præſidiariam ipſius.*] *Præſidiaria* enim toga eſt, quam præſidens geſtaret. *Caſaub.*

3. *Eadem nocte ſomniavit.*] Dio ſic tempus indicat, Ὅτι ἐς τὸ βουλευτήριον ἐσηγέρθη. Eadem igitur die & allectus eſt in ſenatum; & cœnans cum Marco toga ejus præſidiaria fuit amictus. *Idem.*

4. *Sedit & in ſella imperatoria, temerè à miniſtro poſita, &c.*] Dio, Ὕστερον δὲ ἐς τὸν βασιλικὸν δίφρον ἔφηβος ὢν ἐπ' ἀγνοίᾳ ἐνιδρύνθη. Habes ſimile exemplum in vita Hadriani. *Idem.*

5. *Dormienti etiam in ſtabulo ſerpens caput cinxit.*] Duplex hic omen: nam & ſerpens viſus in cubiculo imperium præſagire videbatur: & quòd cingit ſerpens caput, alterum hoc illuſtris fortunæ omen. *Idem.*

6. *Quæſturam diligenter egit: omnibus ſortibus natus.*] *Quæſturam diligenter egit. omnibus ſortibus natu militari poſt quæſturam ſorte Beticam accepit.* Ita omnes libri. divinent qui velint. *Salmaſ.*

Quæſtu-

egit: [1] omnibus ſortibus natus, militari poſt quæſturam ſorte Beticam accepit: atque inde Africam petiit, ut mortuo patre rem domeſticam componeret. Sed dum in Africa eſt, pro Betica Sardinia ei attributa eſt, quòd Beticam Mauri populabantur. Acta igitur quæſtura Sardinienſi, legationem proconſulis Africæ accepit. In qua legatione quum eum quidam municipum ſuorum Leptitanus, præcedentibus faſcibus, ut antiquum contubernalem ipſe plebeius amplexus eſſet, fuſtibus eum ſub elogio ejuſdem præconis cecidit, [2] *Legatum P. R. homo plebeius temere amplecti noli.* Ex quo factum eſt ut in vehiculo etiam legati ſederent, qui antè pedibus ambulabant. Tunc in quadam civitate Africana quum ſolicitus mathematicum conſuluiſſet, poſitaque hora, ingentia vidiſſet aſtrologus, dixit ei, *Tuam, non alienam pone geniturам.* Quum Severus juraſſet
3 ſuam eſſe, omnia ei dixit quæ poſtea facta ſunt. Tribunatum plebis Marco imperatore decernente promeruit, [3] eumque ſeveriſſimè [4] exertiſſimèque egit. [5] Uxorem tunc Martiam duxit, [6] de qua tacuit in hiſtoria vitæ privatæ: cui

Quæſturam diligenter egit: omnibus ſortibus natus, militari poſt quæſturam ſorte Beticam.] Lectio vitioſa. neque auxiliatur Pal. in quo eſt; *egit. omnis ſortibus natu militari, poſt quæſturam, &c.* Petrus Faber emendabat: *Quæſturam diligenter egit, omnibus ſortibus nactus, militarem. poſt quæſturam, &c.* Grut.

1. *Omnibus ſortibus natus.*] Lego, *Quæſturam diligenter egit, omnibus ſortibus nactus: in militari poſtea quæſtura, ſorte Beticam accepit.* Quæſtura illa ætate multiplex; urbana, palatina, provincialis. At eruditiſſimus Petrus Faber, ita emendabat: *Omnibus ſortibus nactus militarem: poſt quæſturam ſorte Beticam accepit.* Caſaub.

2. *Legatum P. R. homo plebeius temere amplecti noli.*] Plebeii enim & qui nulla dignitate eſſent ornati arcebantur complexu provincias obtinentium, ut notatur Cornelio Tacito, Annal. xv. qua in re ſi quis geſſiſſet ſe inſolentiùs, aut cædebatur, aut propellebatur, aut aliqua verecundiæ atque exiſtimationis ſuæ labe multabatur. *Idem.*

3. *Eumque ſeveriſſimè exertiſſimeque egit.*] Sic veteres, non ut in vulgatis, *exercitatiſſimeque.* Idem.

Eumque ſeveriſſime exercitiſſimeque egit.] Legebam aliquando: *Severiſſime, certiſſimeque egit.* Torrentius: *exercitiſſime.* alii: *exactiſſime.* nihil mutandum. vide ad hunc locum doctiſſimum Caſaubonum. *Salmaſ.*

4. *Exertiſſimeque egit.*] Haud ſecus etiam Pal. non *exercitatiſſimè*, ut vulgo. *Grut.*

5. *Uxorem tunc Marciam duxit.*] Hæc Caracalli mater. ideo Julia dicitur alibi Spartiano, hujus noverca, Getæ mater. & Dio tamen & Herodianus matrem non minùs Antonini quàm Getæ Juliam faciunt. *Caſaub.*

6. *De qua tacuit in hiſtoria vitæ privatæ.*] Id eſt, in ea parte librorum quos de

cui poſtea in imperio ſtatuas collocavit. Prætor deſignatus à Marco eſt non in candida ſed in competitorum grege, anno ætatis XXXII. Tunc ad Hiſpaniam miſſus ſomniavit primo ſibi dici ut templum Tarraconenſe Auguſti, [1] quod jam labebatur, reſtitueret. deinde ex altiſſimi montis vertice, [2] orbem terrarum Romamque deſpexit, [3] concinentibus provinciis lyra, voce, vel tibia. Ludos abſens edidit. [4] Legioni IIII. Scythicæ deinde [5] præpoſitus eſt circa Maſſiliam. Poſt hoc [6] Athenas petiit ſtudiorum ſacrorumque cauſâ & operum ac vetuſtatum: ubi quum injurias quaſdam ab Athenienſibus pertuliſſet, inimicus his factus, [7] minuendo eorum privilegia jam imperator ſe ultus eſt. Deinde Lugdunenſem provinciam legatus accepit. Quum amiſſa uxore aliam vellet ducere, genituras ſponſarum requirebat, ipſe quoque matheſeos peritiſſimus: & quum audiſſet eſſe in Syria quandam quæ id genituræ haberet ut regi jungeretur, eandem uxorem petiit,

de ſuis rebus geſtis ſcripſit, ubi privatam vitam exponebat. Auctor ipſe inferiùs: *Vitam ſuam privatam publicamque ipſe compoſuit ad fidem: ſolam crudelitatem excuſans.* Quod ajunt de fide, noli aſſentiri temere: nam Dio, etſi illius principis amantiſſimus, ſcribit tamen alicubi: Λέγω γὰρ οὐχ ὅσα Σεβῆρος ἔγραψε, ἀλλ' ὅσα καὶ ἀληθῶς ἐγένετο. *Idem.*

1. *Quod jam labebatur.*] Etſi ab Hadriano refectum. *Idem.*

2. *Orbem terrarum Romamque deſpexit.*] Orbem Romanum: nam de provinciis imperii Rom. tantùm loquitur. *deſpexit*, κυρίως, pro ex alto aſpexit, & κάτω ὄψει. *Idem.*

3. *Concinentibus provinciis lyra, voce, vel tibia.*] Λύρῃ καὶ ᾠδῇ, φωνῇ καὶ αὐλῷ. ſic hæc tria ſimul conjungit Philoſtratus in Ariſtocle. *Salmaſ.*

4. *Legioni IIII. Scythicæ deinde præpoſitus eſt, circa Maſſiliam.*] Scribe, *Mæſiam*, etſi non me fugit Dionem τὸ τέταρτον Σκυθικὸν τάγμα, non in Myſia collocare, verùm in Syria. ſed hanc diſcrepantiam ſæpe in aliarum quoque legionum ſede obſervabis. *Caſaub.*

Legioni IIII. Scythicæ deinde præpoſitus eſt circa Maſſyliam.] *Legionibus IIII. Scythicæ dein præpoſitus circa Maſſyliam.* Ita Palat. & vet. ed. vitioſe, *Mæſiam* reponit vir doctiſſimus. ſed in Syria non in Mœſia collocatur legio quarta Scythica. legendum igitur potius: *circa Syriam.* Salmaſ.

5. *Præpoſitus eſt circa Maſſiliam.*] Nihil ab hac abit ſcripturâ Pal. ideoque non auſus fui *Maſſiliam* illud transformare in *Mæſiam*, aliumve locum, ubi opus magis milite præſidiario. *Gruterus.*

6. *Athenas petiit ſtudiorum ſacrorumque cauſſa.*] Quid ſi ita? *ſtudiorum Græcorum, ſacrorumque cauſſa.* Caſaub.

7. *Minuendo eorum privilegia jam Imperator ſe ultus eſt.*] Minimè eſſe imperatorium vindicare injuriam privatam, pluribus exemplis oſtendi ad lib. II. Annal. Taciti cap. 42. *Grut.*

I. Et

petiit, Juliam ſcilicet: [1] & accepit interventu amicorum: 4 ex qua ſtatim pater factus eſt. A Gallis ob ſeveritatem & honorificentiam & abſtinentiam, tantum quantum nemo dilectus eſt. Deinde Pannonias proconſulari imperio rexit. Poſt hoc [2] Siciliam proconſularem ſorte meruit, ſuſcepitque Romæ alterum filium. In Sicilia, quaſi de imperio vel vates vel Chaldæos conſuluiſſet, reus factus, apud præfectos prætorio, quibus audiendus datus fuerat, jam Commodo in odium veniente abſolutus eſt, calumniatore in crucem acto. Conſulatum cum Apuleio Ruffino primum egit, [3] Commodo ſe inter plurimos deſignante. Poſt conſulatum anno fermè fuit Romæ otioſus: deinde Læto ſuffragante, [4] exercitui Germanico præponitur. Proficiſcens ad Germanicos exercitus, hortos ſpatioſos comparavit, [5] quum antea ædes breviſſimas Romæ habuiſſet, & unum fundum. In his hortis [6] quum humi jacens epularetur cum filiis parca cœna, pomaque appoſita major filius, qui tunc quinquennis erat, cum colluſoribus puerulis manu largiore divideret, paterque illum reprehendens dixiſſet, *Parcius divide; non enim regias opes poſſides*: quinquennis puer reſpondit, [7] *Sed poſſidebo*. In Germa-

1. *Et accepit interventu amicorum.*] Ut arbitror Fauſtinæ maximè, uxoris Marci: quæ etiam die nuptiarum, lectum genialem illi in æde Veneris Palatinæ ſtatuit. *Caſaub.*

2. *Siciliam proconſularem ſorte meruit.*] Regius, *proconſulari ſorte.* Idem.

3. *Commodo ſe inter plurimos deſignante.*] Lego, *Commodo eos int. pl. deſig.* Significat conſules fuiſſe ſuffectos Severum & Apulejum: & rectè illud, *inter plurimos.* nam ita fuit moris Commodo: qui etiam xxv. Coſs. aliquando in unum annum creavit. *Idem.*

Commodo ſe inter plurimos deſignante.] Videtur illud *ſe* non attribuendum *Commodo*, ut ratio poſtulabat Latinitatis, ſed ipſi *Severo.* & ita loqui ſolitos hujus ævi ſcriptores, ſupra quoque meminimi monere. *Grut.*

4. *Exercitui Germanico.*] *Exercitui Germano*, Pal. & mox, *Proficiſcens ad exercitus Germanos.* Salmaſ.

5. *Quum antea ædes breviſſimas Romæ habuiſſet & unum fundum.*] Ubi illum unum fundum habuit Severus? an etiam Romæ, ut & illas breviſſimas ædes? ſed unde Romæ fundi? patet igitur aliquid deeſſe, nomen ſcilicet regionis in qua fundus ille unicus Severi fuit ſitus. Putamus igitur fuiſſe: *Et unum fundum in Venetia*, hoc eſt in agro Veneto. *Idem.*

6. *Cùm humi jacens epularetur.*] Tapete ſolùm ſubſtrato, aut foliis congeſtis, more antiquiſſimorum hominum. *Caſaubonus.*

7. *Sed poſſidebo.*] Addunt Palatinus & Mediolanenſis editio, *inquit* Salmaſ.

1. Ut

Germaniam profectus, ita ſe in ea legatione egit [1] ut famam nobilitatam jam antè cumularet. Et hactenus rem militarem privatus egit. Dehinc à Germanicis legionibus ubi auditum eſt Commodum occiſum, Julianum autem cum odio cunctorum imperare, multis hortantibus repugnans [2] imperator eſt appellatus apud Carnutum idibus Auguſtis: [3] quingena ſeſtertia, quod nemo unquam principum, militibus dedit. Deinde firmatis quas poſt tergum relinquebat provinciis, Romam iter contendit cedentibus ſibi cunctis, quacunque iter fecit, quum jam Illyriciani exercitus & Gallicani cogentibus ducibus in ejus verba juraſſent. excipiebatur enim ab omnibus quaſi ultor Pertinacis. Per idem tempus autore Juliano Septimius Severus à ſenatu hoſtis eſt appellatus, legatis ad exercitum ſenatus verbis miſſis, qui juberent ut ab eo milites ſenatu præcipiente diſcederent. Et Severus quidem quum audiſ-

ſet

1. *Ut famam nobilitatam jam ante cumularet.*] Idem Pal. *Ut famam nobilitatem jam ante cumularet*. Idem.

2. *Imperator eſt appellatus apud Carnuntum Idibus Auguſtis.*] Scripti *Carnutum*. Non poteſt autem de Auguſto eſſe verum: niſi error eſt ſuprà in numeris temporum quibus imperarunt Pertinax & Julianus. Non dubium eſt Majo aut Junio motam mentionem in exercitu de creando Severo imperatore. *Caſaub.*

Imperator appellatus eſt apud Carnutum.] *Apud Carnuntum.* Pal. & ita nomen iſtius urbis efferunt Græci juxta Latinique, Καρνοῦντον. *Salmaſ.*

3. *Quingena ſeſtertia, quod nemo unquam principum, militibus dedit.*] In aliis deeſt vox numeralis. Videri poſſit favere vulgatæ lectioni, quod narrat Dio, de aureis denis à Severo diviſis: nam viritim ſeſtertia dare, ſive ſeſtertios millenos, tantundem eſt, ac ſi dicas cum Dione aureos denos. centum enim ſeſtertios uno aureo valuiſſe liquidò conſtat. ſed locus Dionis nihil huc facit: loquitur enim Spartianus de donativo ſolis prætorianis diviſo, cùm ſuſceptum eſt à Severo imperium. Donativum de quo Spartianus, ſoli prætoriani ſunt conſecuti: ac ne illi quidem, ut videtur, omnes; multi enim diſcincti, & cum ignominia miſſi. Pro *quingena* autem, quod nulla ratione poteſt ferri, ſcribo, *quinquagena*. verè inſolens & antè inauditus donativi modus: nam Julianus qui priores genere hoc profuſionis ſuperavit, tricena ſolùm dederat, cùm vicena tantum quina promiſiſſet. *Caſaub.*

Quingena ſeſtertia, quod nemo, &c.] Optimus ſane Palatinus: *Qui etiam ſeſtertia, quod nemo unquam Principum, militibus dedit.* Seſtertia ſunt deni aurei quos militibus diſtribuit Severus. ſed in eo diſſentit à Dione Spartianus, quod hic eos ſolis militibus & eo tempore quo imperator eſt appellatus, ſcribit fuiſſe donatos. Dio vero ἐπὶ τοῦ δημαρχείδου τῆς ἀρχῆς donaſſe tradit Severum. *Salmaſ.*

Quingena ſeſtertia, quod nemo unquam.] Palatinus adhæret receptæ vulgo ſcripturæ, *qui etiam ſeſtertia, &c.* Grut.

1. *Tran-*

ſet ſenatus conſentientis autoritate miſſos legatos, primò pertimuit: poſtea id egit, corruptis legatis, ut apud exercitum pro ſe loquerentur, [1] tranſirentque in ejus partes. His compertis Julianus ſenatuſconſultum fecit fieri de participando imperio cum Severo. Incertum verè id an dolo fecerit, quum jam antè miſiſſet notos ducum interfectores quoſdam qui Severum occiderent, ita ut ad Peſcennium Nigrum interficiendum miſerat: qui & ipſe imperium, contra eum ſuſceperat, autoribus Syriacis exercitibus. Verùm Severus evitatis eorum manibus quos ad ſe interficiendum Julianus miſerat, miſſis ad prætorianos literis, ſignum vel deſerendi vel occidendi Juliani dedit: ſtatimque auditus eſt. Nam & Julianus occiſus eſt in Palatio, [2] & Severus Romam invitatus: [3] ita [4] quod nulli unquam contigit, nutu tantùm Severus victor eſt factus, ar-
6 matuſque Romam contendit. Occiſo Juliano quum Severus in caſtris & tentoriis, quaſi per hoſticum veniens, adhuc maneret, centum ſenatores legatos ad eum ſenatus miſit ad gratulandum rogandumque: qui ei occurrerunt Interamnæ, armatumque circunſtantibus armatis ſalutarunt, excuſſi ne quid ferri haberent. Et poſtera die occurrente omni famulitio aulico, ſeptuagenos vicenos aureos legatis dedit: eoſdem præmiſit, facta poteſtate ſiqui vellent remanere, ac ſecum Romam redire. Fecit etiam ſtatim præfectum prætorio Flavium Juvenalem: quem etiam Julianus [5] tertium præfectum prætorii ſibi aſſumpſerat. Interim Romæ ingens trepidatio militum civiumque, quòd armatus contra eos Severus veniret, qui ſe ho-

ſtem

1. *Tranſirentque in ejus partes.*] *Suas* fuerat dicendum. *Caſaub.*

2. *Et Severus Romam invitatus, &c.*] Repone ex veteri editione: *Et Severus Romam invitatus: ita quod nulli unquam contigit, nutu tantum Severus victor eſt factus, armatuſque Romam contendit.* Salmaſ.

3. *Ita quod nulli unquam.*] Particula *ita*, comparebat item in Palatino noſtro. antea deerat vulgatis. *Grut.*

4. *Quod nulli unquam contigit, &c.*] Deeſt neceſſaria vocula: Scribe ex regio, *Ita, quod n. unq. contig. nutu tantùm Severus victor eſt factus.* Caſaub.

5. *Tertium præfectum prætorii.*] Vox ultima non eſt in Palat. & poterat eo carere textus. *Grut.*

1. *Eodem*

ſtem judicaſſent. His acceſſit quòd comperit Peſcennium Nigrum à Syriacis legionibus imperatorem appellatum; cujus edicta & literas ad populum vel ſenatum intercepit per eos qui miſſi fuerant, ne vel proponerentur populo vel legerentur in Curia. [1] Eodem tempore etiam de Clodio Albino ſibi ſubſtituendo cogitavit, [2] cui Cæſarianum decretum aut Commodianum videbatur imperium. Sed eos ipſos pertimeſcens de quibus rectè judicabat, Heraclitum ad obtinendas Britannias, [3] Plautianum ad occupandos Nigri liberos miſit. [4] Quum Romam Severus veniſſet, [5] prætorianos cum ſubarmalibus inermes ſibi juſſit occur-

1. *Eodem tempore etiam de Clodio Albino ſibi ſubſtituendo cogitavit.*] Capitolinus in Albino: *Cos. à Severo declaratus eſt, eo tempore quo Albinum ſibi cum Peſcennio paraverat ſubrogare.* Vide iterum Spartianum in Peſcennio. *Caſaub.*

2. *Cui Cæſarianum decretum aut Commodianum videbatur imperium.*] Locus depravatiſſimus. Verba ita concinnamus. *Cui Cæſarianum decretum & à Commodo delatum videbatur imperium.* Albini ipſius verba ſunt in ea concione quam habuit, cùm imperium iniit: *Invitum me commilitones, ductum ad imperium, etiam illud probat, quòd Commodum donantem me Cæſariano nomine contempſi.* Idem.

Cui Cæſarianum decretum aut Commodianum videbatur imperium.] Commodus Albinum Cæſarem adoptavit, eique per epiſtolam permiſit, ut Cæſarianum nomen aſſumeret. qui Cæſares autem adoptabantur, id eſt quibus Cæſarianum imperium decernebatur, hi certiſſimam imperii præſumptionem habebant, ut & hic Albinus, cui ex illius adoptionis merito debebatur imperium extincto Commodo. Hinc Spartianus decretum dicit Cæſarianum, aut Commodianum fuiſſe imperium Albino. addit, *aut Commodianum*, ut oſtendat à quo illud Cæſaris imperium nomenque emeruerit Albinus, cui poſt mortem ſcilicet Commodi jus eſſet in imperium Commodianum ſuccedendi. ut Commodo mortuo Commodi imperium ſpectarit Albinum, cui Cæſarianum ab ipſo Commodo vivente decretum fuerat. *Salmaſ.*

Cui Cæſarianum decretum aut Commodianum.] Nihil heic variat Pal. & fruſtra quis iſthæc conſtituat ab ingenio. *Grut.*

3. *Plautianum ad occupandos Nigri liberos miſit.*] Infrà aliter, *Fulvium ad occupandos adultos Nigri filios.* de re vide Herodianum. *Caſaub.*

4. *Quum Romam Severus veniſſet.*] Cùm ad Urbem acceſſiſſet, priùs quàm ingrederetur. *Idem.*

5. *Prætorianos cum ſubarmalibus inermes ſibi juſſit occurrere.*] Pleniùs explicat Herodianus: juſſit prætorianos, inquit, obviam ſibi prodire in habitu pacis, & triumphali: id eſt, quo uterentur feſtis diebus, & cùm imperatores proſequerentur triumphantes. Erat verò prætorianorum veſtis εἰρηνικὴ, ſive habitus pacem denotans, ut loquitur Tertullianus, ἐφεστρὶς, & trabeæ ſimilis chlamys, vel ſagum. Subarmalia ſunt ſaga ſive militares togæ ſic appellatæ, quòd ſub armis fibula annecterentur, vel ſub armos rejicerentur. nam etſi εἰρηνικαὶ erant, ex parte tamen militarem habitum referebant. *Idem.*

Prætorianos cum ſubarmalibus inermes ſibi, &c.] Hanc rem narrat Joannes

occurrere, eoſdem ſic ad tribunal vocavit, armatis undique circundatis.
7 Ingreſſus deinde Romam, [1] armatus cum armatis militibus Capitolium aſcendit. Inde in Palatium eodem habitu perrexit, prælatis ſignis quæ prætorianis ademerat, [2] ſupinis, non erectis. Tota deinde urbe milites [3] in templis, in porticibus, in ædibus palatinis, quaſi in ſtabulis manſerunt: [4] fuitque ingreſſus Severi odioſus atque terribilis, quum milites inempta diriperent, vaſtationem urbi minantes. Alia die armatis ſtipatus non ſolùm militibus, ſed etiam amicis, in ſenatum venit. In Curia reddidit rationem ſuſcepti imperii: cauſatuſque eſt quòd ad ſe occidendum Julianus notos ducum cædibus miſiſſet. [5] Fieri etiam ſenatuſconſultum coëgit, ne liceret imperatori inconſulto ſenatu occidere ſenatorem. Sed quum in ſenatu eſſet, [6] milites per ſeditionem dena millia popo-

nes Antiochenſis, & in epitoma Dionis habentur, exceptis illis, Ἐπὶ φυλακῇ γὰρ βασιλικῇ ταχθέντες, οὐκ ἐν τῷ ἀριστερῷ μέρει, ἀλλ' ἐν τῷ δεξιῷ τὰ ξίφη διεζώννυντο. quæ notanda ſunt ob id ſolum quod indicant prætorianos milites non ceterorum militum more lævo latere accinctos enſes habuiſſe, ſed dextro. quod neſcio an alibi legatur. Polybius militem Romanum ſua ætate, dextro latere cinctum enſem geſtaſſe ſcribit: Ἅμα δὲ τῷ θυρεῷ μάχαιραν, ταύτην δὲ περὶ τὸ δεξιὸν φέρει μηρόν. Poſtea ut videtur & ſub imperatoribus ſoli prætoriani milites ita cincti, reliqui vero ſiniſtros enſes habuere. *Salmaſ.*

1. *Armatus cum armatis militibus Capitolium aſcendit.*] Videtur legiſſe apud Herodianum, Σὺν παντὶ τῷ λοιπῷ στρατῷ ὡπλισμένῳ ὡπλισμένος. Hodierni libri vocem ὡπλισμένος non agnoſcunt. & rectè: nam Dio qui ſpeciem ejus diei pulcherrimam omnium quas unquam viderat, ſcribit fuiſſe, Severum ait ad portam urbis trabeam toga mutaſſe. *Caſaub.*

2. *Supinis, non erectis.*] Signa ſupina, vel verſa, luctus aut alius calamitatis indicium faciebant. *Idem.*

3. *In templis, in porticibus.*] Ita erat moris quoties ſtabula ſive hoſpitia deficerent. *Idem.*

4. *Fuitque ingreſſus Severi odioſus atque terribilis.*] Magis illud odioſum quod Dio obſervat: nam cùm more veteri cuſtodes principis eſſent omnes vel Itali vel Hiſpani, vel Macedones aut Norici, primus Severus urbem implevit militibus moribus feris, aſpectu auditque terribilibus. *Idem.*

5. *Fieri etiam ſenatuſconſultum coëgit, ne liceret imperatori, &c.*] Illudebat Severus ſenatui, cùm eum juberet hoc facere ſenatuſconſultum: quod mox illius cæde primùm eſt violatum, qui ipſum Senatuſconſultum juſſu illius ſcripſerat. fuſe hæc Dio: qui eleganter factum hoc Severi vocat νεανίευμα. ſciunt Græcè periti ita appellari quæ jactabundè dicantur vel temere, ſuprà quàm alicujus ferant vires, aut contra animi ſententiam. *Idem.*

6. *Milites per ſeditionem.*] Illi milites qui Severo imperium detulerant, eumque in

poposcerunt à ſenatu, [1] exemplo eorum qui Auguſtum
Octavium Romam deduxerant, tantumque acceperant.
Et quum eos voluiſſet comprimere Severus, nec potuiſſet,
tamen [2] mitigatos addita liberalitate dimiſit. Funus dein-
de cenſorium Pertinacis imagini duxit, [3] eumque inter
divos ſacravit, addito flamine & ſodalibus Helvianis, qui
Marciani fuerant. [4] ſe quoque *Pertinacem* vocari juſſit:
quamvis [5] poſtea id nomen aboleri voluerit, querimonia
amicorum. Dehinc æs alienum diſſolvit. Filias ſuas do- 8
tatas, maritis Probo & Aëtio dedit. Et quum Probo ge-
nero ſuo præfecturam urbis obtuliſſet, ille recuſavit, di-
xitque, minus ſibi videri præfectum eſſe quàm principis
generum. Utrumque autem generum ſuum [6] ſtatim con-
ſulem fecit, utrumque ditavit. Alia die ad ſenatum ve-
nit, & amicos Juliani incuſatos proſcriptioni ac neci de-
dit. Cauſas plurimas audivit. [7] Accuſatos à provinciali-
bus

in urbem deduxerant. non enim milites prætoriani, aut urbaniciani. *Idem.*

1. *Exemplo eorum qui Auguſtum Octavium Romam deduxerant.*] Libro XLVI. in rebus Auguſti hiſtoriam hanc exponit Dio. *Idem.*

2. *Mitigatos addita liberalitate dimiſit.*] Dena millia H-S. poſcebant: abſtulerunt denarios ducentos quinquaginta: hoc eſt decimam partem ejus quod poſtulabant. *Idem.*

3. *Eumque inter divos ſacravit.*] Recte. nec enim bene dixiſſet, *eumque ſacravit*: nam *ſacrati* imperatores & *ſacratiſſimi* etiam vivi dicebantur: at qui divi jam facti, ii *conſecrati* vel *inter divos ſacrati*, ut hoc loco. ſupra deſacratos eoſdem appellavit Capitolinus in Marco. *Salmaſ.*

4. *Se quoque Pertinacem vocari juſſit.*] Aurelius Victor: *Horum infinita cæde crudelior habitus, ac cognomento Pertinax. Quanquam ob vitæ parſimoniam ſimilem, ipſum magis adſciviſſe plures putent: nobis mens ad credendum prona, acerbitati impoſitum.* Caſaub.

5. *Poſtea id nomen aboleri voluerit, querimonia amicorum.*] Longe aliam repræſentat lectionem Palatinus, in quo ſcriptum eſt: *Quamvis poſtea id nomen aboleri voluerit, quæ omen amicorum. Dehinc æs alienum diſſolvit.* Lego: *Se quoque Pertinacem vocari juſſit, quàmvis poſtea id nomen aboleri voluerit, atque omne amicorum dehinc æs alienum diſſolvit.* Vel etiam: *Quamvis poſtea id nomen aboleri voluerit, atque omen. Amicorum dehinc æs alienum diſſolvit.* Atque hoc verius ac certius eſſe arbitror. & recte Pertinacis nomen aboleri voluit tanquam mali ominis, non enim diu imperavit Pertinax. *amicorum dehinc æs alienum diſſolvit.* nihil enim mirum, liberaliſſimum in omnes principem, ita ut & militibus tantum dederit & populo quantum nemo principum, amicorum æs alienum diſſolviſſe. de ſuo vero qui poteſt intelligi? *Salmaſ.*

6. *Statim conſulem fecit.*] Fecit ſuffectos Coss. ex Kal. Juliis, ut videtur. *Caſaub.*

7. *Accuſatos à provincialibus judices.*] Proconſules, præſides, legatos, procuratores. latè enim patet judicum appellatio apud recentiores latinos. *Idem.*

bus judices, probatis rebus graviter puniivit. Rei frumentariæ quam minimam repererat, ita conſuluit, [1] ut excedens vita, [2] ſeptem annorum canonem P. R. relinqueret. Ad orientis ſtatum confirmandum profectus eſt, [3] nihil adhuc de Nigro palàm dicens. Ad Africam tamen legiones miſit, ne per Libyam & Ægyptum Niger Africam occuparet, ac P. R. penuria rei frumentariæ perurgeret. Domitium Dextrum [4] in locum Baſſi præfecti urbi reliquit, atque intra triginta dies quàm Romam venerat, eſt profectus. Egreſſus ab urbe ad Saxa rubra, ſeditionem ingentem ob locum caſtrorum metandorum ab exercitu paſſus eſt. Occurrit ei & ſtatim Geta frater ſuus, quem provinciam ſibi creditam regere præcepit [5] aliud ſperantem. Nigri liberos ad ſe adductos in eo habuit honore quo ſuos. Miſerat ſanè legionem [6] quæ Græciam Thraciamque præriperet, ne eas Peſcennius occuparet: ſed jam [7] Byzantium Niger tenebat. Perinthum etiam Niger volens occupare, plurimos de exercitu interfecit, atque ideo hoſtis [8] cum Æmiliano eſt appellatus. Quumque [9] Severum ad participatum vocaret, contemptus eſt. Promiſit ſanè Nigro tutum exilium, ſi vellet: Æmiliano autem non ignovit. Æmilianus dehinc victus in Helleſponto à Severi ducibus, Cyzicum primùm confugit, atque indè in aliam civitatem: in qua eorum juſſu occiſus eſt. Fuſæ ſunt item copiæ

1. *Ut excedens ipſe vita ſeptem annorum canonem relinqueret.*] *Ipſe* περιττόν. Lege ex Pal. *Rei frumentariæ quam minimam repererat, ita conſuluit, ut excedens vita ſeptem annorum canonem P. R. relinqueret.* Salmaſ.

2. *Septem annorum canonem.*] Puteani codex, *ſeptem annorum annonam.* nihil mutandum. *Caſaub.*

3. *Nihil adhuc de Nigro palàm dicens.*] Lege vitam Peſcennii. *Idem.*

Nihil adhuc de Nigro palam dicens.] Cautè: & ad præceptum illud Publii Syri: *De inimico ne loquaris malè, ſed cogites.* Grut.

4. *In locum Baſſi.*] Regius, *Ruſſi.* Caſaub.

5. *Aliud ſperantem.*] Imperii participatum, aut Cæſaris nomen ſperabat. *Idem.*

6. *Quæ Græciam Thraciamque præriperet.*] Haud temerè rejecerim quod inveni in Pal. *præciperet.* Grut.

7. *Byzantium.*] Pal. *Byzantiam.* Grut.

8. *Cum Æmiliano.*] Hic erat tum Afriæ proconſul, cùm in Syriæ adminiſtratione Peſcennius ei ſucceſſiſſet. *Caſaub.*

9. *Severum ad participatum vocaret.*] Emendavimus ex regio: nam ineptè alii libri, *ad principatum.* Idem.

1. *Extra-*

copiæ ab iiſdem ducibus etiam Nigri. His auditis ad ſenatum Severus Pertinax, quaſi confectis rebus, literas miſit. deinde conflixit cum Nigro, [1] eumque apud Cyzicum interemit, caputque ejus pilo circumtulit. Filios Nigri poſt hoc, [2] quos ſuorum liberorum cultu habuerat, in exilium cum matre miſit. Literas ad ſenatum de victoria dedit. Neque quenquam ſenatorum qui Nigri partium fuerant, [3] præter unum, ſupplicio affecit. Antiochenſibus iratior fuit, quòd & adminiſtrantem ſe in oriente riſerant, & Nigrum etiam victu juverant. denique multa his ademit. [4] Neapolitanis etiam Palæſtinenſibus jus civitatis tulit, quòd pro Nigro diu in armis fuerant. [5] In multos animadvertit, præter ordinem ſenatorium, qui Nigrum fuerant ſequuti. Multas etiam civitatis ejuſdem partes injuriis affecit & damnis. Eos ſenatores occidit qui cum Nigro militaverant ducum vel tribunorum nomine. deinde circa Arabiam plura geſſit, Parthis etiam in ditionem redactis, [6] necnon etiam Adiabenis: qui quidem omnes cum Peſcennio ſenſerant. Atque ob hoc reverſus triumpho delato, appellatus eſt *Arabicus*, *Adiabenicus*, *Parthicus*. Sed triumphum reſpuit, [7] ne videretur de civili triumphare victoria. [8] recuſavit & Parthicum nomen, ne Parthos laceſſe- 9

1. *Eumque apud Cyzicum interemit.*] Sic iterum in Peſcennio. *Idem.*

2. *Quos ſuorum liberorum cultu habuerat, in exilium cum matre miſit.*] Quo ipſo indicat ſcriptor honorem eis priorem non exhibuiſſe niſi ob cauſſam. Sic & de Arſacide Juſtinus lib. XXXVIII. cap. 18. ſed de his plura ad illud Flavii ad Arminium: *Neque conjugem & filium ejus hoſtiliter haberi*; cujus meminit Tacitus lib. II. Annal. cap. 10. p. *Grut.*

3. *Præter unum.*] Et illos qui ducum vel tribunorum nomine Nigro militaverant: nam hi omnes occiſi, ut ſubjicitur. nihil enim iſta pugnant. *Caſaub.*

4. *Neapolitanis etiam Palæſtinenſibus jus civitatis tulit.*] Junge iſtis quæ habes inferiùs: *Palæſtinis pœnam remiſit, quam ob cauſſam Nigri meruerant.* Iterum, *Palæſtinis plurima jura fundavit.* Vide in Nigro. *Idem.*

5. *In multos animadvertit.*] *In multos ſe animadvertit.* Palatinus. an, *in multos ſevere animadvertit?* Salmaſ.

6. *Necnon etiam Adiabenis.*] De his & eorum appellatione adi Marcellinum libro XXIIII. *Caſaub.*

7. *Ne videretur de civili triumphare victoria.*] Quod fuiſſe, ſi quid aliud, Julio Cæſari invidioſum veteres narrant. *Idem.*

8. *Recuſavit & Parthicum nomen.*] Atqui id paſſim adſcriptum in omnibus nummis & ſaxis. *Idem.*

Recuſavit & Parthicum nomen.] Idem Palatinus: *Excuſavit & Parthicum*

10 ceſſeret. Redeunti ſanè Romam poſt bellum civile Nigri, aliud bellum civile Clodii Albini nuntiatum eſt, qui rebellavit in Gallia: quare poſtea occiſi ſunt filii Nigri cum matre. Albinum igitur ſtatim hoſtem judicavit, & eos qui ad illum molliùs vel [1] ſcripſerunt vel reſcripſerunt. [2] Et quum iret contra Albinum, in itinere apud Viminatium filium ſuum majorem *Baſſianum*, appoſito *Aurelii Antonini* nomine, Cæſarem appellavit, ut fratrem ſuum Getam ab ſpe imperii quam ille conceperat, ſubmoveret. Et nomen quidem Antonini idcirco filio appoſuit, quod ſomniaverat, Antoninum ſibi ſucceſſurum. [3] Unde Getam etiam quidam Antoninum putant dictum, ut & ipſe ſuccederet in imperio. Aliqui putant idcirco illum Antoninum appellatum, [4] quòd Severus ipſe in Marci familiam tranſire voluerit. [5] Et primò quidem ab Albinianis Severi duces victi ſunt. Tunc ſolicitus quum [6] conſuleret à Pannoniacis auguribus comperit ſe victorem futurum, adverſarium verò nec in poteſtatem venturum, nec evaſurum, ſed juxta aquam eſſe periturum. Multi ſtatim amici Albinum deſerentes venêre, multi duces capti ſunt, in

11 quos Severus animadvertit. Multis interim variè geſtis in Gallia, primo [7] apud Tinurtium contra Albinum feliciſſimè

cum nomen. Quod rectum eſt, pro reſpuit & recuſavit. nam *excuſare* idem eſt quod recuſare & παραιτεῖσθαι. *Salmaſius.*

1. *Scripſerunt aut reſcripſerunt.*] Lege, *Scripſerant aut reſcripſerant.* Caſaubonus.

2. *Et cùm iret contra Albinum in itinere apud Viminatium.*] Erat Severus in Thracia prope Byzantium, quando iter contra Albinum ſuſcepit. tranſiit igitur per Pannoniam ſuperiorem, ubi Viminacium ponit Ptolemæus. *Idem.*

3. *Unde Getam etiam quidam Antoninum putant dictum.*] Hic dubitat Spartianus: idem infrà ἀνενδοιάστως affirmat. *Idem.*

4. *Quòd Severus ipſe in Marci familiam tranſire voluerit.*] Hoc verum: nam & Marci filius voluit dici, & Commodi frater. *Idem.*

5. *Et primò quidem ab Albinianis Severi duces victi ſunt.*] Priore pugna victus eſt Lupus dux Severi. *Idem.*

6. *Conſuleret à Pannoniacis.*] *A Pannoniciacis* Pal. fortè, *Pannonicianis.* Salmaſius.

7. *Apud Trinurtium.*] Locus non procul Lugduno, ut apparet ex Dione. ideo & Herodianus & Capitolinus in Albino victum eum ſcribunt ad Lugdunum. Reperio in territorio Cabillonenſi, caſtrum Trenurtium apud Reginonem chronologum in anno domini cxxv. fitque in Martyrologio ejuſdem loci mentio. *Caſaub.*

1. *Ingens*

ſimè pugnavit Severus. Quum quidem [1] ingens periculum equi caſu adiit, ita ut mortuus ictu plumbeæ crederetur, ita [2] ut alius jam penè imperator ab exercitu deligeretur. Eo tempore lectis actis quæ de Clodio Celſino laudando qui Adrumetinus & affinis Albini erat, facta ſunt, iratus ſenatui Severus quaſi hoc Albino ſenatus præſtitiſſet, Commodum inter divos referendum eſſe cenſuit, quaſi hoc genere ſe de ſenatu poſſet ulciſci: primuſque inter milites divum Commodum pronuntiavit, [3] idque ad ſenatum ſcripſit addita oratione victoriæ. Senatorum deinde qui in bello erant interempti, cadavera diſſipari juſſit. Deinde Albini corpore allato, penè ſeminecis caput abſcindi juſſit, Romamque deferri, [4] idque literis proſequutus eſt. [5] Victus eſt Albinus die XI. Calendas Martii. [6] Reliquum autem cadaver ejus [7] ante domum propriam exponi ac dividi juſſit. Equum præterea ipſe reſidens ſupra cadaver Albini egit, [8] expaveſcentemque admonuit ut effre-

1. *Ingens periculum equi caſu adiit.*] Quod nec Dio prætermittit, nec Herodianus: qui etiam addit Severum paludamento imperatorio abjecto aliquandiu latuiſſe. tunc nempe creditus eſt ictu plumbeæ mortuus, quod ait Spartianus. *Idem.*

2. *Ut alius jam penè imperator ab exercitu deligeretur.*] Lætum innuit, qui ſuſpicionem affectati tum imperii capitis ſupplicio mox expiavit. *Idem.*

3. *Idque ad ſenatum ſcripſit addita oratione victoriæ.*] Orationem victoriæ appellat, quam ſuper victoria ſua compoſitam, miſit Romam, in ſenatu recitandam. *Idem.*

4. *Idque literis proſecutus eſt.*] Quarum argumentum paucis referunt Herodianus & Capitolinus. *Idem.*

5. *Victus eſt Albinus die XI. Kal. Martii.*] Exeunte anno tertio imperii Severi. *Idem.*

6. *Reliquum autem cadaver ejus ante domum propriam exponi ac dividi juſſit.*] Alio nos ducunt membranæ in quibus ſcriptum: *ac dividere juſſit.* Lego: *Ac diu videri juſſit: reliquum autem cadaver ejus ante domum propriam exponi, ac diu videri juſſit.* Expoſuit nempe ante domum ſuam, Albini cadaver Severus, & diu ibi eſſe paſſus eſt, ut ab omnibus videri poſſet. *Salmaſ.*

7. *Ante domum propriam exponi ac dividi juſſit.*] Ante prætorium ſuum jacere juſſit dies plurimos uſque ad fœtorem. *Caſaub.*

8. *Expaveſcentemque admonuit.*] Ut apud Virgilium, *Admonuit bijugos.* Idem.

Expaveſcentemque admonuit, &c.] Palat. *Admonuit ut & effrenatum audacter proteretet.* Scribendum: *Equum præterea ipſe reſidens ſupra cadaver Albini egit, expaveſcentemque admonuit & effrenatum, ut audacter protereret.* Expaveſcentem & effrenatum equum admonuit, hoc eſt πτυρόμενον καὶ ἀφηνιάζοντα. Effrenantur enim equi dum expaveſcunt, nec ſeſſorem aut frena audiunt. ſic expaveſcentem & effrenatum

effrenatus audacter protereret. Addunt alii quòd idem cadaver in Rhodanum abjici præcepit, ſimul etiam uxo-
12 ris liberorumque ejus. Interfectis innumeris Albini partium viris, inter quos multi principes civitatis, multæ fœminæ illuſtres fuerunt, omnium bona publicata ſunt, [1] æerariumque auxerunt: [2] tum Hiſpanorum & Gallorum proceres multi occiſi ſunt. Denique militibus tantum ſtipendiorum quantum nemo principum, dedit. Filiis etiam ſuis ex hac proſcriptione tantum reliquit quantum nullus imperatorum, [3] quum [4] magnam partem auri per Gallias, per Hiſpanias, per Italiam imperator jam feciſſet, [5] tuncque primùm privatarum rerum procuratio conſtituta eſt. Multi ſanè poſt Albinum, fidem ei ſervantes, bello à Severo ſuperati ſunt. Eodem tempore etiam legio Arabica

equum admonuit & incitavit calcaribus admotis Severus ut audacter protereret cadaver expoſitum. *Salmaſ.*

1. *Ærariumque auxerunt.*] Ærarium augere bona publicata damnatorum dicuntur. *Idem.*

2. *Tum Hiſpanorum & Gallorum.*] Palat. *cum eis & Hiſpanorum & Gallorum.* Idem.

3. *Quum magnam partem auri per Gallias.*] Narrat Dio quomodò Severus magnam partem auri per Gallias fecerit. Numerianus enim quidam Ludimagiſter, qua ratione ductus incertum, relicta Roma in Galliam profectus, Severi nomine ad colligendum exercitum ſe miſſum & ſenatorem urbis eſſe ſimulans, parvas primum copias comparavit, quibus aliquot Albini partium equites profligavit. quod cum Severo nuntiatum eſſet & revera Senatorem eſſe crederet, miſſis ad illum litteris, quibus gratias ageret laudaretque inſtitutum, mandavit porro ut majores copias congregaret, quibus facile collectis multa præclara & fortia facinora fecit, redegitque *χιλίας καὶ ἑπτακοσίας καὶ πεντήκοντα μυριάδας δραχμῶν*, quas Severo miſit. cumque ab his ingentibus factis ad ſummos honores & divitias poſſet pervenire, modico contentus, in agello quodam in Galliis conſenuit, quem ipſi donavit Severus, cujus reditu vitam toleraret. *Idem.*

4. *Magnam partem, &c.*]. *Aurum facere.* ſic *facere pecuniam*, Salluſtio. *Idem.*

5. *Tuncque primùm privatarum rerum procuratio conſtituta eſt.*] Quid interſit inter patrimonii & rerum privatarum procuratores ſive comites, cupidum cognoſcere docebit primus liber Codicis Juſtinianei, & in Paratitlis Jacobus Cujacius. *Caſaub.*

Tuncque primum procuratio rei privatæ conſtituta eſt.] Ain tu Spartiane, Severi temporibus procurationem rerum privatarum fuiſſe conſtitutam? nulli igitur ante Severum rei privatæ procuratores? immo jam ab Auguſti temporibus, & res & nomen ipſum fuit cognitum. ſed eodem errore rerum privatarum procurationem ſub Severo primum fuiſſe conſtitutam ſcribit, quæ longe ante Severum extitit, quo curſus publici inſtitutionem Hadriano tribuit, quam certum eſt ad Auguſtum ipſum referri debere. *ἴδιος λόγος* dicebatur, privata ratio, vel rationis privatæ procurator, vel rei privatæ rationalis. *Salmaſ.*

1. *Inter-*

bica defeciſſe ad Albinum nuntiata eſt. Ultus igitur graviter Albinianam defectionem [1] interfectis plurimis, genere quoque ejus extincto, iratus populo & ſenatoribus Romam venit. [2] Commodum in ſenatu & concione laudavit, deum appellavit, [3] infamibus diſplicuiſſe dixit: ut appareret eum apertiſſimè furere. Poſt hæc de ſua clementia diſſeruit, quum crudeliſſimus fuerit, & ſenatores infrà ſcriptos occiderit. Occidit autem ſine cauſæ dictione 13
hos nobiles, Mummium Secundinum, Aſellium Claudianum, Claudium Rufum, [4] Vitalium Victorem, Papium Fauſtum, Ælium Celſum, [5] Julium Rufum, Lollium Profeſſum, [6] Aurunculeium Cornelianum, Antoninum Balbum, Poſthumium Severum, Sergium Luſtralem, Fabium Paulinum, Nonium Gracchum, [7] Muſtium Fabianum, Caſperium Agrippinum, Cejonium Albinum, [8] Claudium Sulpicianum, Memmium Rufinum, Caſperium Æmilianum, Cocceium Verum, [9] Erucium Clarum, L. Stilonem, [10] Clodium Rufum, Egnatuleium Honoratum, Petronium Juniorem: [11] Peſcennios, Feſtum & Neratianum & Aurelianum, & Materianum & Julianum, & Albi-

1. *Interfectis plurimis.*] Novem & viginti extremo ſupplicio ſunt affecti: ita Dio. *Caſaub.*

2. *Commodum in ſenatu & concione laudavit.*] *In concionem & ſenatum laudavit*: Palatinus. *Salmaſ.*

3. *Infamibus diſplicuiſſe dixit.*] Cùm plerique è ſenatu, turpiùs Commodo viverent. Lege hîc Dionem. *Caſaubonus.*

4. *Vitalium Victorem.*] Vitaſius hic gentis nomen eſt. forſan ſcribendum *Vitellius.* Idem.

5. *Iulium Rufum.*] Non ſemel in Pandectarum libris Julius Rufus nominatur, ad quem etiam reſcripſiſſe dicitur Antoninus Severi filius: eſt autem ille, opinor, iſtius filius. *Idem.*

6. *Arunculeium Cornelianum.*] Lege ex Palatino: *Aurunculeium. Auruncul*ei enim noti Romæ. *Salmaſ.*

7. *Muſtium Fabianum.*] Muſtia gens rarius occurrit in libris veterum. Legitur tamen in veteri lapide, T. MVSTIO. C. F. FAB. ſed iſte Nerva principe vivebat. *Caſaub.*

Muſtium Fabianum.] Palat. legit: *Maſticinum Fabianum.* Vetus etiam editio: *Maſtium.* an *Maſcium* vel *Maſſium*? nam & hæc nomina Romana ſunt. *Salmaſius.*

8. *Claudium Sulpitianum.*] Pertinacis ſocerum: hunc ex iſtis omnibus ſolum nominatim indicat Dio. *Caſaub.*

9. *Erutium Clarum.*] Scribe *Erucium*, filius is erat ſcilicet illius Erucii Clari, cujus ſecundo conſulatu natus ipſe Severus. *Salmaſ.*

10. *Clodium Rufum.*] *Clodium Rufinum.* Pal. *Idem.*

11. *Peſcennios Feſtum & Neratianum.*] *Veratianum*, Pal. & v. ed. *Idem.*

1. Sal-

Albinum: Cerellios, Macrinum & Fauſtinianum & Julianum: Herennium Nepotem, [1] Sulpitium Canum, Valerium Catulinum, Novium Rufum, Claudium Arabianum, Marcum Aſellionem. Horum igitur tantorum ac tam illuſtrium virorum (nam multi in his conſulares, multi prætorii, omnes certè ſummi viri fuere) interfector, ab Afris ut deus habetur. [2] Cincium Severum calumniatus
14 eſt quòd ſe veneno appetiſſet, atque ita interfecit. [3] Narciſſum deinde Commodi ſtrangulatorem leonibus objecit. Multos præterea obſcuri loci homines interemit, [4] præter eos quos jus prælii abſumpſit. Poſt hæc quum ſe vellet commendare hominibus, [5] vehicularium munus à privatis ad fiſcum traduxit. Cæſarem deinde Baſſianum filium ſuum Antoninum à ſenatu appellari juſſit, [6] decretis imperatoriis inſignibus. Rumore deinde belli Parthici extincto, patri, matri, avo, & uxori priori [7] per ſe ſtatuas collocavit. Plautianum ex amiciſſimo, [8] cognita ejus vita, ita odio habuit ut & hoſtem publicum appellaret, & depoſitis ſtatuis ejus per orbem terræ gravi eum inſigniret injuria, iratus præcipuè quòd [9] inter propinquorum & affinium

1. *Sulpitium Canum.*] *Sulpium Canum* in Palatino. *Idem.*

2. *Cincium Severum.*] Puto illum eſſe de quo in extrema vita Commodi. *Caſaubonus.*

3. *Narciſſum deinde Commodi ſtrangulatorem leonibus objecit.*] Objectus eſt leonibus ſub hoc præconis elogio, HIC EST QVI COMMODVM STRANGVLAVIT. *Idem.*

4. *Præter eos quos jus prælii abſumpſit.*] *Prælium* pro *bellum*, quod illa ætate & illis ſcriptoribus frequentabatur. nam melioris ſeculi autor dixiſſet, *jure belli abſumptos*. ut autem *prælium* pro *bellum*, ſic viciſſim, *bellum* pro prælio ſumebant. *Salmaſ.*

5. *Vehicularium munus.*] Expoſuimus jam ad Hadriani vitam. *Caſaub.*

6. *Decretis imperatoriis inſignibus.*] Cæſares, qui & imperatores deſtinati dicebantur, imperatoriis inſignibus utebantur, ut pallio coccineo, & purpura, ſed ſine auro. ſimul igitur cum nomine Cæſaris & imperialia inſignia decernebantur. *Salmaſ.*

7. *Per ſe ſtatuas collocavit.*] Jus publicè ponendi ſtatuas, penes ſenatum fuit. at Severus ponit ſuis iſtas, per ſe; hoc eſt, ſine decreto vel auctoritate patrum. *Caſaub.*

8. *Cognita ejus vita.*] Erat enim ἀσωτότατος τῶν ἀνθρώπων, & hoc amplius, calumniator, & omnium vitiorum homo. ſed in hac narratione multa Dio aliter; & item aliter Herodianus. nam hic vero crimine appetitum Plautianum ſcribit periiſſe; ille ficto, & immani ſcelere generi Antonini. *Idem.*

9. *Inter propinquorum & affinium Severi, &c.*] Hoc parum, quod ſtatuæ

nium Plau-

nium Severi ſimulachra ſuam ſtatuam ille poſuiſſet. Palæſtinis pœnam remiſit, quam ob cauſam Nigri meruerant. Poſtea iterum cum Plautiano in gratiam rediit; & veluti ovans urbem ingreſſus Capitolium petiit: quamvis & ipſum procedenti tempore occiderit. Getæ minori filio togam virilem dedit, majori Plautiani filiam uxorem junxit. [1] Hi qui hoſtem publicum Plautianum dixerant, deportati ſunt. [2] ITA omnium rerum ſemper quaſi naturali lege mutatio eſt. Filios deinde conſules deſignavit. [3] Getam fratrem extulit. [4] Profectus deinde ad bellum Parthicum eſt, edito gladiatorio munere, & congiario populo dato. Multos inter hæc cauſis vel veris vel ſimulatis occidit. Damnabantur autem plerique cur jocati eſſent, alii cur tacuiſſent, [5] alii [6] cur pleraque figurata dixiſſent, [7] *ut eſſet imperator verè nominis ſui, verè Pertinax, verè Severus?* [8] Erat ſanè in ſermone vulgari, Parthicum bellum affectare Septi-

Plautiani inter ſtatuas affinium Severi poſitæ. nam & multo plures illi ſtatuæ quam Severo: ſed & majores καὶ κολοσσιαιότεραι, nec tantum in aliis urbibus, ſed Romæ, atque id authoritate ſenatus decretæ ſunt. *Salmaſ.*

1. *Hi qui hoſtem publicum Plautianum dixerant, deportati ſunt.*] Confundit hiſtoriam, ut ſæpe. nam hoc referendum ad illud tempus quo friguſculo interruptus Severi in Plautianum amor. tunc ſtatuas ejus juſſit dejici. at mox reconciliata gratia, pœnæ de his exactæ, qui medio tempore adverſus Plautianum aliquid dixiſſent, feciſſentve. *Caſaubonus.*

2. *Ita omnium rerum ſemper quaſi naturali lege mutatio eſt.*] Terentiana γνώμη notiſſima. *Idem.*

3. *Getam fratrem extulit.*] Etiam hîc pervertit temporum rationem: nam Geta frater Severi ante Plautianum mortuus. *Idem.*

4. *Profectus deinde ad bellum Parthicum eſt, edito gladiatorio munere.*] Solebant enim imperatores ad bellum proficiſcentes gladiatorium munus edere: qui mos unde ſit tractus, quærit Capitolinus in Maximo & Balbino. *Idem.*

5. *Alii cur pleraque figurata dixiſſent.*] Figurata autem dicta quæ Græci ἐσχηματισμένα vel σχήματα vocant, de quibus ad Suetonium videnda ſunt quæ vir incomparabilis olim obſervavit. Vetus editio heic habet: *Alii cur pleraque figura dixiſſent.* Quod non improbandum. *figura* enim *dicere*, eſt ἐσχηματισμένως λαλεῖν. *Salmaſ.*

6. *Cur pleraque figurata.*] Malim τὸ *pleraque* abeſſe: neque eſt in regio. *Caſaubonus.*

Cur pleraque figuratè dixiſſent, ut eſſet Imperator verè nominis ſui.] Pal. *eſſe.* fortè, *ut ecce: Imperator, &c.* tamquam ſpecimen promat figuratè dictorum. *Grut.*

7. *Ut eſſet imperator.*] Scribi malim, *ut, quòd eſſet imperator.* eſt enim hoc unum tantùm exemplum dictorum ἐσχηματισμένων. *Caſaub.*

8. *Erat ſanè in ſermone vulgari.*] Dixiſſet alius, in ſermone vulgi. ſed non vulgus ſolum ita judicavit: nam & Dio palam pronunciat, totidem ferè verbis: Σεβῆ-

Septimium Severum, gloriæ cupiditate, non aliqua neceſſitate deductum. Trajecto denique exercitu à Brunduſio continuato itinere [1] venit in Syriam, Parthoſque ſubmovit. [2] Sed poſtea in Syriam rediit, ita ut ſe pararet ac bellum Parthis inferret. Inter hæc Peſcennianas reliquias Plautiano autore perſequebatur, ita ut nonnullos etiam amicis ſuis quaſi vitæ ſuæ inſidiatores appeteret. [3] Multos etiam quaſi Chaldæos aut vates de ſua ſalute conſuluiſſent, interemit: [4] præcipuè [5] ſuſpectos unumquemque idoneum imperio quum ipſe parvulos adhuc filios haberet, [6] idque dici ab his vel crederet vel audiret qui ſibi augurabantur imperium. Denique quum occiſi eſſent nonnulli, Severus ſe excuſabat: & [7] poſt eorum mortem [8] negabat fieri

Σεβῆρος ἐν ᾧ ταῦτα ἐπολιορκεῖτο, κατὰ τῶν βαρβάρων ἐπιθυμίᾳ δόξης ἐστράτευσε. Inde conſtat nobis de tempore hujus expeditionis: quæ in medium tempus incidit bellorum civilium contra Peſcennium, & Albinum. ſed fuêre Severi contra Parthos expeditiones plures. *Idem.*

1. *Venit in Syriam Parthoſque ſubmovit.*] Cur heic iterum reponit de Parthis, cum ſupra poſuerit Severum de Parthis redactis in poteſtatem triumphaſſe, qui quidem cum Peſcennio ſenſerant, unde & Parthicum nomen meruit; quod infra etiam repetit? *Salmaſ.*

2. *Sed poſtea in Syriam rediit, ita ut ſe pararet, ac bellum Parthis inferret.*] Qui bellum parat, non infert, nec niſi paratum poteſt inferri. Scribendum: *Sed poſtea in Syriam rediit, ita ut ſe pararet ad bellum Parthis inferre.* Inſolens ut videtur loquutio: *Ad bellum Parthis inferre*, pro, *ad bellum Parthis inferendum.* More Græce loquentium, quibus ſic uſus eſt ſcribere, *πρὸς τὸ πολεμεῖν, ad bellandum*, & ſimilia. *Idem.*

3. *Multos etiam quaſi Chaldæos aut vates de ſua ſalute conſuluiſſent, interemit.*] Ad horum ſupplicia alludens Tertullianus, dicit: *Eadem officia dependunt & qui aſtrologos & aruſpices, & augures, & magos de Cæſarum capite conſultant.* Caſaubonus.

4. *Præcipue ſuſpectos unumquemque idoneum.*] Scribendum: *Præcipue ſuſpectus unumquemque idoneum.* *Suſpectus*, id eſt cum ſuſpectum haberet. *ſuſpectus* enim utramque habet ſignificationem, & pro eo accipitur qui ſuſpectus eſt, & qui ſuſpicioni habet. *Salmaſ.*

5. *Suſpectos.*] Lego, *ſuſpectans.* Caſaubonus.

6. *Idque dici ab his vel crederet vel audiret, &c.*] Dicebant iſti, vel fingebat Severus eos dicere, utendum eſſe occaſione temporis, & maturè dejiciendum Severum, dum eſſent filii ejus adhuc parvuli. *Idem.*

7. *Poſt eorum mortem negabat fieri ſe juſſiſſe quod factum eſt.*] Tres voces poſtremæ nihil faciunt complendæ ſententiæ. videntur ortæ à gloſſatore aliquo. Vide quæ dixi ad Taciti lib. 1. Ann. cap. 6. *Nuntianti Centurioni, factum eſſe quod imperaſſet; neque imperaſſe ſeſe, & rationem facti reddendam apud Senatum reſpondit.* Grut.

8. *Negabat fieri ſe juſſiſſe quod factum eſt.*] Et, puto, verè negabat de multis. exemplo ſit Bæbius Marcellinus: cujus triſtiſſimum caſum, & necem commiſeratione digniſſimam cùm expoſuiſſet Dio,

fieri ſe juſſiſſe quod factum eſt: [1] quod de Læto præcipuè Marius Maximus dicit. Quum ſoror ſua Leptitana ad eum veniſſet vix Latinè loquens, ac de illa multùm imperator erubeſceret, dato filio ejus lato clavo, atque ipſi multis muneribus, redire mulierem in patriam præcepit, [2] & quidem cum filio, qui brevi vita defunctus eſt. Æſtate igi- 16
tur jam exeunte, Parthiam ingreſſus, Cteſiphontem pulſo rege pervenit & cepit hyemali propè tempore, (quòd in illis regionibus meliùs per hyemem bella tractantur) [3] quum herbarum radicibus milites viverent, atque inde morbos ægritudineſque contraherent: quare quum obſiſtentibus Parthis, fluente quoque per inſuetudinem cibi alvo militum, longiùs ire non poſſet, tamen perſtitit, & oppidum cepit, & regem fugavit, ac plurimos interemit, & Parthicum nomen meruit. Ob hoc etiam filium ejus Baſſianum Antoninum, qui Cæſar appellatus jam fuerat, annum decimumtertium agentem, [4] participem imperii dixerunt milites. Getam quoque minorem filium Cæſarem dixerunt: eundem Antoninum, ut plerique in literas tradunt, appellantes. Harum appellationum cauſa donativum militibus largiſſimum dedit, [5] conceſſa omni præda op-

Dio, hoc adjicit: priùs illi caput fuiſſe amputatum, quàm de ejus condemnatione quicquam Severus reſciſſet. *Caſaubonus.*

1. *Quod de Læto præcipuè Marius Maximus dicit.*] Sane & Herodianus cædem hujus excuſat. *Idem.*

2. *Et quidem cum filio qui brevi vita defunctus eſt.*] Veteres tam editi quam manu exarati habent: *Quibus ſevi vita defunctus eſt.* Et ſane jam nunc incipio ſuſpectam habere de vitio vulgatam lectionem. quomodo enim illa accipiemus, *Qui brevi vita defunctus eſt?* an brevi poſt reditum in patriam? an reponendum, *Qui brevis ævi defunctus eſt?* ut ὀλιγοχρόνιον illum periiſſe oſtendat & fuiſſe ævi brevem. *Salmaſ.*

3. *Cum herbarum radicibus milites viverent.*] Mira lectio occurrit in Palatinis & veteri editione: *Quum culparum radicibus milites viverent.* Genus herbæ omnino voluit deſignare in illis locis frequens cujus radicibus vitam ſuſtinuerunt milites. quærendum relinquo otioſis. *Idem.*

4. *Participem imperii dixerunt milites.*] Quinto, vel, ut alii, ſexto imperii Severi anno: ab eo tempore duo numerari ceperunt Auguſti, Severus pater, & Antoninus filius. deinde acceſſit tertius filius minor Geta: quem multò antè Cæſarem appellatum, Auguſtum nuncupavit Severus, octavum annum imperans, vel ad ſummum, nonum. Atque hæc illa eſt *imperii triplex virtus*, hi illi *tot Auguſti* quos laudat Tertullianus in florida De pallio. *Caſaub.*

5. *Conceſſa omni præda oppidi Parthici.*] Cteſiphontis. *Idem.*

1. *Cui*

da oppidi Parthici, quod milites quærebant. Inde in Syriam rediit victor, & Parthicum deferentibus ſibi patribus triumphum, idcirco recuſavit, quòd conſiſtere in curru affectus articulari morbo non poſſet: filio ſanè conceſſit ut triumpharet. [1] cui ſenatus Judaicum triumphum decreverat, idcirco quòd & in Syria res bene geſtæ fuerant à Severo. Deinde quum Antiochiam tranſiſſet, data virili toga filio majori, [2] ſecum eum conſulem deſignavit, & ſtatìm in Syria conſulatum inierunt. Poſt hoc dato ſtipendio
17 cumulatiore militibus, Alexandriam petiit. In itinere Palæſtinis plurima jura fundavit. [3] Judæos fieri ſub gravi pœna vetuit. [4] Idem etiam de Chriſtianis ſanxit. [5] Deinde Alexandrinis jus buleutarum dedit, [6] qui ſine publico conſilio, ita ut ſub regibus, antè vivebant uno judice contenti quem Cæſar dediſſet. Multa præterea his jura mutavit. Jucundam ſibi peregrinationem hanc [7] propter religionem

1. *Cui ſenatus Judaicum triumphum decreverat.*] Triumphum Judaicum hic invenio; bellum Judaicum à Severo geſtum, unde illi partus triumphus, nuſquam invenio. *Idem.*

Cui ſenatus Judaicum triumphum decreverat.] Scripſit Euſebius ſub Severo Judaicum bellum & Samariticum motum, quod ad hunc triumphum refero. *Salmaſ.*

2. *Secum eum conſulem deſignavit.*] Conſules ſimul fuère anno Severi decimo. *Caſaub.*

3. *Judæos fieri ſub gravi pœna vetuit. idem etiam de Chriſtianis ſanxit.*] Aliter de Severo ſentire & pronuntiare videtur Tertullianus ad Scapulam: *Sed & clariſſimas feminas & clariſſimos viros Severus ſciens hujus ſectæ eſſe, non modo non læſit, verum & teſtimonio exornavit, & populo furenti in eos palam reſtitit.* Salmaſius.

4. *Idem etiam de Chriſtianis ſanxit.*] Decimo Severi anno inſtituta perſecutio Chriſtianorum, ut ſcribit Euſebius, aliique. *Caſaub.*

5. *Deinde Alexandrinis jus buleutarum dedit.*] Dio libro quinquageſimo primo, ubi ordinationem Ægypti commemorat, per Auguſtum factam: Τοῖς Ἀλεξανδρεῦσιν, ait, ἄνευ βουλευτῶν πολιτεύεσθαι ἐκέλευσε· τοσαύτην που νεωτεροποιΐαν αὐτῶν κατέγνω. Ita datum Alexandrinis jus curiæ à Severo. *Idem.*

6. *Qui ſine publico conſilio.*] Videtur Auguſtus cùm hoc ita cavit, ob oculos habuiſſe vetus exemplum in Campanos editum, cùm receptæ Capuæ victor P. R. leges impoſuit. ſic Alexandriam mittebant Cæſares ad jura reddenda, eum qui Juridicus Alexandriæ dicebatur. *Idem.*

7. *Propter religionem dei Sarapidis.*] Hic erat deus Alexandriæ tutelaris, & præcipuum illorum numen, ut certum eſt ex hiſtoria & patribus. de hoc accipe verba Herodiani, libro quarto, cùm ait Caracallam ſuæ Alexandriam profectionis prætexuiſſe hanc cauſſam, quòd vellet τῷ θεῷ χρήσασθαι, ὃν ἐκεῖνοι σέβουσιν ἐξαιρέτως. *Idem.*

Propter religionem dei Serapidis.] *Sarapidis.* Salmaſ.

1. Et

gionem dei Serapidis, [1] & [2] propter novitatem animalium vel locorum fuiſſe, Severus ipſe poſtea ſemper oſtendit. Nam & Memphin & Memnonem, & pyramides, & labyrinthum, diligenter inſpexit. Et quoniam longum eſt minora perſequi, hujus magnifica illa, quòd victo & occiſo Juliano, prætorianas cohortes exautoravit: Pertinacem contra militum voluntatem in deos retulit: Salvii Juliani decreta juſſit aboleri: [3] quod non obtinuit. [4] Denique cognomentum Pertinacis [5] non tam ex ſua voluntate quàm [6] ex morum parſimonia videtur habuiſſe. Nam & infinita multorum cæde crudelior habitus, [7] & * quum quidam ex hoſti-

1. *Et propter novitatem animalium.*] Adde ex Palatino: *Et propter rerum antiquarum cognitionem & novitatem animalium vel locorum fuiſſe.* Ita ſupra Athenas dicitur petiiſſe idem Severus, *Studiorum ſacrorumque cauſa, operum ac vetuſtatum.* Idem.

Et novitatem animalium vel locorum.] Pro *animalium & locorum*; Palat. *Et propter novitatem animalium belleorum.* Forte: *animalium Nilcorum*: vel, *Nilæorum.* nam etiam alibi *Nilæum* pro *Niliacum* legimus ex veteri ſcriptura. ſed vulgatam non moveo ſede ſua, magiſque cenſeo corruptam eſſe quæ ſcripta eſt. loca enim intelligit quæ magno ſtudio inviſit Severus, *Memphim*, *Memnonem*, Pyramides & labyrinthum, & cætera in Ægypto viſenda. *Salmaſ.*

2. *Propter novitatem animalium.*] Nam & in Nilo piſces multi, qui alibi non reperiuntur, & in terra Ægypto, multa ἰδιότροπα animalia. conſule Marcellinum libro XXII. diſcimus, diligenter ab illo fuiſſe deſcriptam, libris qui perierunt, totam hanc Severi peregrinationem Ægyptiacam. *Caſaub.*

3. *Quod non obtinuit.*] Aurelius Victor: *Salvii nomen atque ejus ſcripta factaque aboleri jubet: quod unum effici nequivit. Tantum gratia doctarum artium valet, ut ſcriptoribus ne ſævi mores quidem ad memoriam officiant.* Idem.

4. *Denique cognomentum Pertinacis non tam ex ſua voluntate, &c.*] Ab uno eodemque authore ſumpſerunt Spartianus & Victor, & diverſi tamen abeunt in eadem re exponenda, quamvis verbis non diſſimilibus uterque utantur. *Salmaſ.*

5. *Non tam ex ſua voluntate.*] Corrigit quod antè dixit: *Se quoque Pertinacem vocari juſſit.* Caſaub.

6. *Ex morum parſimonia.*] Aurelius Victor, ex hoc loco, ut facilè apparet, dixit, *ob vitæ parſimoniam ſimilem.* Ei nempe parſimoniæ quam irriſerunt in Pertinace multi: alii etiam duriùs acceperunt. *Idem.*

7. *Et quum quidem ex hoſtibus eidem ſe ſuppliciter obtuliſſet, dixiſſetque ille, quid tu facturus es?*] Et in hac re narranda aliquantum diſſentit Victor à Spartiano. ſed & heic diſſentiunt ſcripta ab editis. nam Palatinus totum hunc locum ſic habet ſcriptum: *Et quum quidam ex hoſtibus eidem ſe ſuppliciter obtuliſſetque dixiſſet ille, quod facturus eſt, non eſt mollitus tam prudente dicto.* Quam ex parte ſequitur, ut in aliis, vetus editio, quæ habet, *quod facturus eſſet.* atque id magis placet. Sic igitur hæc legenda cenſeo: *Et quum quidam ex hoſtibus eidem ſe ſuppliciter obtuliſſet atque dixiſſet, illi quod facturus eſſet.* Dixit nempe ad Severum ſupplex ille Albini partium vir & interrogavit quod facturus eſſet ipſe, ſi eodem loco eſſet. Aurelius Victor

hoſtibus eidem ſe ſuppliciter obtuliſſet, [1] dixiſſetque ille, [2] *Quid tu facturus es?* non mollitus tam prudente dicto interfici eum juſſit. [3] Fuit præterea delendarum cupidus factionum: [4] propè à nullo congreſſu niſi victor. [5] Perſarum re-
18 gem Abgarum ſubegit. [6] Arabas in deditionem accepit. [7] Adiabenos in tributarios coëgit. [8] Britanniam (quod maximum ejus imperii decus eſt) [9] muro per tranſverſam inſulam

ctor reſponſum Severi ſubjicit: *ea perferrem quæ tu.* ſed alios ſecutus eſt Spartianus. *Salmaſ.*

* *Cùm quidam hoſtium.*] *Quem, uti bellis civilibus ſolet, conditio loci ad Albinum detulerat*, addit utiliter Aurelius Victor, ex eodem auctore locum deſcribens cum noſtro. *Caſaub.*

1. *Dixiſſetque ille.*] Meliùs *illi.* nempe captivus Severo. *Idem.*

2. *Quid tu facturus es?*] Ita reſtituimus ex regio & Puteani: ſed erat ſcribendum, *eſſes.* aliàs enim jacet ſententia, imò interfecta eſt. Porrò illa verba, *Quid tu facturus eſſes?* ſubjecerat hic captivus longiori orationi, ut docet Victor, quam ad Severum habuerat, ut graves cauſſas ſe habuiſſe doceret, cur Albini partes ſequeretur. ſperabat ille, Severum etiam in hoſte fidem & officii conſtantiam amaturum. ita olim Auguſtus cùm Herodi ignovit, & optimi quique principum ſæpiſſimè. *Idem.*

Quid tu facturus es?] Melius, *eras?* ſed aliud quid fortè latet. nam exſtat in Pal. *optuliſſetque dixiſſet ille quod facturus eſt. non, &c.* Interim notandum excuſari ſæpe qui arma contra nos ferunt, ſi deprehendantur id feciſſe magis voluntate alienâ quàm ſuâ. Tacitus: *Segeſtes quamquam conſenſu gentis in bellum tractus, &c.* lib. 1. Annal. cap. 55. *Grut.*

3. *Fuit præterea delendarum cupidus factionum.*] Separat hæc verba à ſuperiore narratione, aliter quàm auctor ille (Marius, opinor, Maximus) unde ſumit. *Caſaub.*

4. *Propè à nullo congreſſu niſi victor.*] Locus corruptus. Scribendum, *Propè à nullo congreſſu digreſſus niſi victor.* Aurelius Victor, *Felix ac prudens armis præcipuè: adeò ut à nullo congreſſu, niſi victor diſceſſerit.* Idem.

5. *Perſarum regem Abgarum ſubegit.*] Aurelius Victor, *Subacto Perſarum rege, nomine Abgaro.* Sic & Dio in Abito, obiter ſcribit, Abgarum hunc non diſſimili pompa in Urbem veniſſe, ac Neronis temporibus Teridatem. *Idem.*

6. *Arabas in deditionem accepit.*] Vetus editio: *in dictionem.* lege: *in ditionem.* Salmaſ.

7. *Adiabenos in tributarios coëgit.*] *Adiabenas.* Palatinus & vet. ed. *Adiavenas. Adiabenas* pro *Adiabenam*: ut *Syrias, Babylonias.* Idem.

8. *Britanniam, quod maximum imperii ejus decus.*] Aurelius Victor, *His majora aggreſſus, Britanniam, quoad ei utilis erat, pulſis hoſtibus muro munivit.* Caſaub.

Britanniam quod maximum ejus imperii decus eſt, &c.] Victor: *His majora aggreſſus, Britanniam quod ea utilis erat, pulſis hoſtibus muro munivit, per tranſverſam inſulam ducto utrimque ad finem Oceani.* Ita legendum: *quod ea utilis erat.* Reſpexit enim ad id quod dixerat de Adiabena, quam deſpexit propter terrarum maciem Severus, nec propterea tributariam fecit. at Britanniam quod ea utilis eſſet, muro tranſverſo munivit. *muro* autem intellige *ceſpititio.* atque iſti muri ceſpititii, Valli proprie dicuntur Latinis. Græci recentiores *βωληρὺς* appellarunt. & inde noſtrum, *Bolever.* Salmaſ.

9. *Muro per tranſverſam inſulam ducto.*] Victor, *Muro munivit, per tranſverſam inſulam ducto, utrinque ad finem Oceani.* Ut certum ſit eundem auctorem tranſcriptum

ſulam ducto, utrimque ad finem Oceani munivit: unde etiam *Britannici* nomen accepit. [1] Tripolin, unde oriundus erat, contuſis bellicoſiſſimis gentibus, ſecuriſſimam reddidit: [2] ac pacem diuturnam,[3] oleum gratuitum, & fœcundiſſimum agrum donavit. Idem cùm implacabilis delictis fuit, [4] tum ad eligendos induſtrios quoſque judicii ſingularis. [5] Philoſophiæ ac dicendi ſtudiis ſatis deditus, doctri-

ſcriptum ab utroque. de muro refellit acriter Beda Hiſtoriæ libro primo. Eutropius quoque non murum, ſed vallum vocat. *Caſaub.*

1. *Tripolim, unde oriundus erat.*] Natus Lepti, oriundus Tripoli. In ora ejus provinciæ in Africa quæ commune nomen ut proprium ſibi vindicat, collocatur à Ptolemæo urbs Νεάπολις ἡ καὶ Τρίπολις, inquit, prope oſtia fluminis Cinyphis. Solino Tripolis non urbis nomen eſt, ſed regionis: quam ſic dictam ſcribit, de trium urbium numero Oeæ, Sabratæ, Leptis magnæ. Tripolis tamen quæ erat in Syria nominis rationem aliam habuit: ſic enim dicta fuit, quòd eſſet, inquit Strabo, trium urbium κτίσμα, condita à convenis Tyriis, Sidoniis, Aradiis. fortaſſe & Africana Tripolis aliam ob cauſſam ita dicta, quàm à ſocietate trium urbium. *Idem.*

Tripolin ſecuriſſimam reddidit: ac populo Romano diurnum oleum gratuitum, & fecundiſſimum agrum donavit.] Lectio iſthæc proximè accedit ad Palatinum codicem, in quo; *reddidit; ac P.R. diuturnam, oleum gratuitum & facundiſſimum in æternum donavit.* retrò cuſi, *reddidit, ac pacem diuturnam, oleum gratuitum, &c.* Grut.

2. *Ad pacem diuturnam, oleum gratuitum.*] Palatinus, *ac pop. R. diuturnum oleum, &c.* Scribe: *Ac pop. R. diurnum oleum gratuitum, & fœcundiſſimum agrum donavit.* Vide Caſaubonum. *Salmaſ.*

3. *Oleum gratuitum & fœcundiſſimum agrum donavit.*] Agrum Tripolitanum veteris urbis fuiſſe olim fœcundiſſimum, atque olei frumentique feraciſſimum etiam ſcriptores Africani memoriæ prodiderunt; etſi hodie uber ſolum non eſt: cujus mutationis cauſſam illi afferunt, quòd magnam partem ejus agri quem antiqua Tripolis arabat, mare occupavit, reliquo etiam quod non obtexit corrupto. Oleum ad uſum gymnaſiorum civitatibus olim & gratuitum concedi à principibus, & legari etiam à privatis ſolitum. ſed de hac largitate in Tripolitanos nihil Aurelius Victor. imò verò contrarium planè ſcribit. Atqui, ut diximus ſæpe, iiſdem uſi auctoribus & Spartianus & Victor: ut planè mirum ſit adeò pugnantia ſcribere. Sed non dubitamus nos Spartianum, ſi iſta ſic ſcripſit, aliud agentem auctoris ſui (Marii Maximi, ut arbitror) mentem pervertiſſe. ſed optimum ſcriptorem manifeſtiſſima culpa liberant regius & Puteani codices: nam illi præferunt, *Ac populo Roman. diurnum letum gratuitum & fœcundiſſimum in æternum donavit.* Scribe, *Diurnum oleum grat. & fœc. in æt. agrum donavit.* Veriſſima & optima ſententia: nam oleum populo Romano fuiſſe delatum à Severo, & Spartianus infrà alio loco indicat, & affirmat Lampridius in Alexandro. *Caſaub.*

4. *Tum ad eligendos induſtrios quoſque judicii.*] Palatinus cum veteri editione: *Tum ad erigendos induſtrios quoſque.* Quod abſque dubio verum eſt, & confirmat Aurelius Victor. *Salmaſ.*

5. *Philoſophiæ ac dicendi ſtudiis ſatis deditus.*] *Satis deditus*, hoc eſt valde deditus, ut *ſatis mane* pro *bene mane* apud Marcellum. Philoſophus autem dici viderique affectabat Severus. Hinc de

doctrinæ quoque nimis cupidus, latronum ubique hoſtis, [1] vitam ſuam publicamque ipſe compoſuit ad fidem, ſolum tamen vitium crudelitatis excuſans. De hoc ſenatus ita judicavit, [2] illum aut naſci non debuiſſe, aut non mori; quòd & nimis crudelis & nimis utilis reip. videretur. Domi tamen minùs cautus, [3] qui [4] uxorem Juliam famoſam adulteriis tenuit, etiam conjurationis conſciam. [5] Idem quum pedibus æger bellum moraretur, idque milites anxiè ferrent, [6] ejuſque filium Baſſianum, qui unà erat, Auguſtum

ejus ſtudiis in philoſophia paſſim authores. ſed nec minus ipſius uxor Julia Auguſta philoſopha quoque audiebat, quæ & totos dies philoſophando diſputandoque terebat cum Sophiſtis & Philoſophis. *Idem.*

1. *Vitam ſuam privatam publicamque ipſe compoſuit ad fidem.*] Libros vitæ privatæ & publicæ ſcriptos reliquerat Severus, quos illum ad fidem compoſuiſſe ſcribit heic Spartianus aſſentiente Aurelio Victore. aliter enim de illis Severi commentariis ſentit Dio, qui fidei Severum non uſquequaque litaſſe in illa ſcriptione oſtendit. *Idem.*

Vitam ſuam privatam publicamque ipſe compoſuit ad fidem.] De ea ratione ſcribendi nos multa ad illud Taciti c. 1. Agricolæ: *Ac plerique ſuam ipſi vitam narrare, fiduciam potius morum quàm arrogantiam arbitrati ſunt.* Grut.

2. *Illum aut naſci non debuiſſe, aut non mori.*] Dictum tranſlatitium, de multis principibus uſurpatum. *Caſaub.*

Illum aut naſci non debuiſſe, aut non mori.] Palatinus: *Illum aut naſci non debuiſſe aut mori.* Quæ ſecunda negatione dempta, cave cenſeas alium hujus dicti ſenſum exiſtere. prima enim negatio abunde utrique ſufficit. proinde enim eſt ac ſi ſic extuliſſet: *Illum aut naſci aut mori non debuiſſe.* Salmaſ.

3. *Qui uxorem Iuliam famoſam adulteriis tenuit.*] Vide Aurelium Victorem. *Caſaub.*

4. *Uxorem Juliam famoſam adulteriis tenuit, etiam conjurationis conſciam.*] Palatinus & vet. ed. interſerunt *eam: tenuit eam etiam.* Legendum puto: *Uxorem Juliam famoſam adulteriis tenuit, ream etiam conjurationis & conſciam.* Salmaſ.

5. *Idem cùm pedibus æger bellum moraretur.*] Victor, *Nam* (fortè, *jam*, vel, *idem*) *cùm pedibus æger bellum moraretur, &c.* Caſaub.

6. *Ejuſque filium Baſſianum qui una erat Auguſtum feciſſent.*] *Qui una erant Auguſtum feciſſent.* Ita Palatinus & editio Mediol. quæ lectio etiam commode poteſt explicari. ſed mirum mihi videtur quod heic ſcribit Spartianus, milites Auguſtum appellaſſe & feciſſe Severi filium Antoninum, invito ipſo & inſciente Severo. atqui jam ante poſt bellum Parthicum conſentiente patre appellatus eſt imperii particeps: qui vero particeps imperii, is omnino & Auguſtus cenſebatur. nihil enim medium inter Auguſti appellationem & Cæſaris, cur igitur heic tantopere excandeſcit Severus, propter filium Auguſtum à militibus appellatum? Videant ergo peritiores, quo pacto ſolvendus hic nodus: nec hujus hiſtoriæ quæ heic apud Spartianum tangitur de Antonino Auguſto appellato à militibus, mentio penes Dionem ulla comparet: qui mihi videtur factum adeo memoratu dignum non prætermiſſurus eſſe: qui tamen narrat, quomodo illo ipſo tempore, cum in Britannia nempe ageret Severus, in patrem conſpiraverit Antoninus, cumque occidere voluerit. adeo ut ve-

guſtum feciſſent, tolli ſe atque in tribunal ferri juſſit: ad-
eſſe deinde omnes tribunos, centuriones, duces, & cohor-
tes, quibus autoribus id acciderat: ſiſti deinde filium qui
Auguſti nomen acceperat. Quumque animadverti in o-
mnes autores facti, [1] præter filium, juberet, rogaretur-
que omnibus ante tribunal proſtratis, caput manu contin-
gens, ait, [2] *Tandem ſentitis caput imperare, non pedes.* Hujus
dictum eſt, quum eum ex humili per literarum & militiæ
officia ad imperium plurimis gradibus fortuna duxiſſet,
[3] *Omnia* (inquit) *fui, & nihil expedit.* [4] Periit Eboraci in 19
Britannia: ſubactis gentibus quæ Britanniæ videbantur
infeſtæ, anno imperii decimooctavo, [5] morbo graviſſimo
extinctus jam ſenex. Reliquit filios duos, Antoninum Baſ-
ſianum & Getam, cui & ipſi in honorem Marci, Antonini
nomen impoſuit. [6] Illatus ſepulchro Marci Antonini,
quem ex omnibus imperatoribus [7] tantum coluit ut &
Commodum in divos referret, & Antonini nomen omni-
bus

ut veriſſimum eſſe mihi perſuadeam quod ſcripſit Dio, falſiſſimum autem quod Spartianus. *Salmaſ.*

1. *Præter filium.*] Etiam de hujus ſupplicio conſilia agitaſſe patrem ſcribit auctor in ejus vita. *Caſaub.*

2. *Tandem ſentitis caput imperare, non pedes.*] Victor, *Sentitiſne, inquit, pulſans manu, caput potiùs quàm pedes imperare?* Sententia ſcribi poſtulat, *Pulſans manu caput, caput pot.* quod noſter, *caput manu contingens.* Idem.

Tandem ſentitis caput imperare non pedes.] Brevius Victor Scotthi: *Sentitisne, inquit pulſans manu caput, potius imperare quam pedes*, ita enim diſtinguendum, nec iteranda vox, *caput*, quæ ſatis intelligitur. & ſimile vero eſt, cum hoc diceret Severus, & caput manu tangeret, non caput nominaſſe, ſed dixiſſe, *ſentitis hoc imperare non pedes?* Salmaſ.

3. *Omnia, inquit, fui, & nihil expedit.*] Cave mutare hanc ſcripturam: nam viri docti falluntur, qui mendam hic ſuſpectant. Sic Auguſtus, ſic Marcus, cùm morerentur, res humanas riſerunt, & vanas mortalium curas, votaque inania, atque in contrarium ſæpe vertentia. Vide Aurel. Victor. *Caſaub.*

4. *Periit Eboraci, &c.*] Pridie nonas Februarii, Coss. Gentiano & Baſſo. ætatis anno LXV. menſe VII. die XVIII. cùm imperaſſet ann. XVII. menſes VIII. & paucos dies. *Idem.*

5. *Morbo graviſſimo.*] Arthritide: ſed genus mortis miſerum. *Idem.*

6. *Illatus ſepulcro Marci Antonini.*] Optimus Palatinus: *Illegatus ſepulcro Antonini. illegare* eſt *inferre.* ut enim *legare* eſt mittere, *allegare* adferre: ſic *inlegare*, immittere & inferre. *Salmaſ.*

7. *Tantum coluit ut & Commodum in divos referret.*] Hoc igitur tribuit honori Marci & cultui Severus, ut ejus filium Commodum quamvis non meritum in deos referret. nec in odium ſenatus id fecit, ut ſupra ſentire videbatur Spartianus. *Idem.*

bus deinceps quaſi Auguſti aſcribendum putaret. [1] Ipſi à ſenatu, à gentilibus liberiſque ejus funus ampliſſimum exhibitum fuit, atque inter divos eſt relatus. [2] Opera publica præcipuè ejus extant, [3] Septizonium & [4] thermæ Severianæ. [5] Ejus denique etiam [6] januæ in Tranſtiberina regione [7] ad portam nominis ſui, [8] quarum forma intercidens ſtatim uſum publicum invidit. [9] Judicium de eo poſt mortem magnum omnium fuit, maximè quòd diu nec à filiis ejus boni aliquid reip. venit: & poſtea invadentibus multis remp. res Romana prædonibus direptui fuit. [10] Hic

tam

1. *Ipſi à ſenatu, à gentilibus liberiſque ejus.*] Aurelius Victor: *Funus quod liberi Geta Baſſianuſque Romam detulerant celebratum.* Nihil igitur ille de gentilibus: ſed nec Spartianus, ſi veteres Codices ſequimur, in quibus habetur: *Ipſe à ſenatu agentibus liberiſque ei, &c.* Ex quibus legimus certa conjectura, *Ipſe à ſenatu, agentibus liberis, qui ei funus ampliſſimum exhibuerunt, atque inter deos eſt relatus.* Quis dubitabit hæc eſſe vera? *Idem.*

2. *Opera publica præcipuè ejus extant.*] Lege ut in regio: *Opera publica ejus, præcipuè Romæ extant.* Opera Severi tangit & Dio, ſed alia. *Caſaub.*

Opera publica præcipue ejus extant.] Repone: *Opera publica præcipua ejus extant.* Nec aliter Palatinus. *Salmaſ.*

3. *Septizonium.*] Erat etiam ante Severum celebris Romæ locus, Septizonium, ut ait Ammianus libro XV. ubi operis ambitioſi nympheum Marcus condiderat, teſte eodem. Fortaſſe à columnationis genere operi nomen impoſitum, & tæniis quibus columnarum diverſi ordines diſtinguebantur. Sed videtur Severus opus vetuſtum ita inſtauraſſe ut planè faceret novum: quare in antiqua Urbis deſcriptione leguntur hæc verba: *Septizonium vetus, aliàs Severi.* Caſaub.

4. *Thermæ Severianæ.*] Non procul à Capena porta regione Urbis prima. *Idem.*

5. *Ejus denique etiam januæ.*] Idem optimus liber: *Ejus denique etiam janæ in Tranſtiberina regione. Janæ* pro *Jani.* Salmaſ.

Ejus denique etiam Jani in, &c. quorum forma.] Non accedit huic ſcripturæ Pal. niſi quod præferat, *Janæ in, &c. quarum.* quod examinabunt acutiores. nam & olim vulgati *Januæ, &c.* Grut.

6. *Iannæ in Transberina regione.*] Scribe cum eruditis viris, *Iani in Transb.* & mox, *quorum f.* Erant Romæ multi jani ſive tranſitiones perviæ, quò homines conveniebant. Marcell. lib. XXVIII. ſed in his Septimianum unum tantum. *Caſaub.*

7. *Ad portam nominis ſui.*] Septimianam, tertiam & ultimam trans Tiberim: quam priùs Fontinalem fuiſſe appellatam putat Onuphrius. *Idem.*

8. *Quorum forma intercidens.*] Accipit *formam*, pro fornice jani, vel pro tota ædificii mole. apud auctores juris civilis, & eos qui de aquæductibus ſcripſerunt, forma interdum eſt tubus quo defertur aqua: interdum arcus ipſi ſic dicuntur, devehendis aquis humilioribus in locis ſoliti exſtrui. *Idem.*

9. *Iudicium de ea poſt mortem magnum omnium fuit.*] *Iudicium* in bonam partem accipe: nam ſequitur: *Poſt mortem multùm amatus vel invidia depoſita, vel crudelitatis metu.* Idem.

10. *Hic tam exiguis veſtibus uſus eſt.*] Quid appellat veſtes exiguas? viles equidem ac λιτὰς accipio, & hominis Latinitatem miror. *Idem.*

Hic

tam exiguis veſtibus uſus eſt [1] ut vix tunica ejus aliquid purpuræ haberet, [2] & cum [3] hirta chlamyde humeros velaret: cibi parciſſimus, [4] leguminis patrii avidus, vini aliquando cupidus, carnis frequenter ignarus. [5] Ipſe decorus, ipſe ingens, promiſſa barba, cano capite & criſpo, vultu reverendus, canorus voce, ſed Afrum quiddam uſque ad ſenectutem ſonans: ac poſt mortem multùm amatus, vel invidia depoſita vel crudelitatis metu. Legiſſe me [6] apud Ælium Maurum Phlegontis Tralliani libertum memini, [7] Septimium Severum [8] immoderatiſſimè quum moreretur lætatum, quòd duos Antoninos pari imperio reipub.

Hic tam exiguis veſtibus uſus eſt.] Exiguas veſtes heic vocat, quas in Hadriano humiles appellavit. humilis igitur & exigua veſtis pro eadem, qualem ſcilicet humiles & exigui homines geſtarent. nam & *exiguus* pro parvæ & contemptæ ſortis homine. *Salmaſ.*

1. *Ut vix tunica ejus aliquid purpuræ haberet.*] Scribe, *Ut vix & tunica ejus aliquid purpuræ haberet*. Tunicas autem ejuſmodi quæ vix aliquid purpuræ haberent, *aſemas* vocat in Alexandro Severo. ita autem dicebantur non quæ prorſus clavum nullum haberent purpureum, ſed quæ perparvos haberent, quales quæ dicebantur ψιχόσημοι, quod micas veluti quaſdam haberent purpuræ. Gloſſæ: *anguſticlavia*, ψιχόσημος. *Idem.*

2. *Et cum hirta chlamide.*] *Et* particula abeſt veteri editioni: Scribendum, *Hic tam exiguis veſtibus uſus eſt, ut vix & tunica ejus aliquid purpuræ haberet: cum hirta chlamide humeros velaret.* Ut & Græcorum, μετὰ μέλανος γράφειν, *cum atramento ſcribere*. ſic cum hirta chlamide *humeros velare*. Idem.

3. *Hirta chlamyde humeros velaret.*] Vide Lampridium in Alexandro. *Caſaubonus.*

4. *Leguminis patrii avidus.*] Non certam leguminis ſpeciem, ut cicer Punicum, ſed diverſas intelligo: quæ ſoliti Severo mittere quotannis Leptitani, & alii Tripolitani cum oleo & frumento. *Idem.*

5. *Ipſe decorus, ipſe ingens.*] Legendum ex Palatino: *Ipſe decorus, ingens, promiſſa barba, cano capite & criſpo.* Salmaſius.

6. *Apud Ælium Maurum Phlegontis Tralliani libertum.*] In Palatino: *Phlegontis Adriani libertum.* Phlegon hic quidem Adriani imperatoris fuit libertus: qui, ut videtur, Adrianus etiam vocatus eſt ex patroni nomine. Forte ſcriptum fuit: *Apud Ælium Maurum Phlegontis Hadriani liberti libertum.* Idem.

7. *Septimium Severum moderatiſſime cum moreretur lætatum.*] Reponenda eſt omnium ſcriptorum Codicum lectio: *Immoderatiſſime cum moreretur lætatum.* Non parum autem, nec modice lætatus eſt Severus cum moreretur, quod duos Antoninos pari imperio reip. relinqueret: exemplo Pii qui Verum & Marcum Antoninos reliquerat. atque eo quidem majore gaudio afficiebatur, quod illi Antonini per adoptionem Pii erant: hic autem relinquebat Antoninos ex ſe genitos. *Idem.*

8. *Moderatiſſimè cùm moreretur lætatum.*] Regius & Puteani, *immoderatiſſimè*. Caſaub.

Immoderatiſſimè cùm moreretur lætatum.] Sic etiam exemplar Pal. non *moderatiſſimè*, ut vulgg. *Grut.*

reipub. relinqueret, exemplo Pii, qui Verum & Marcum
Antoninos per adoptionem filios reipub. reliquit: hoc me-
liùs, quòd ille filios per adoptionem, hic per ſe genitos,
rectores Romanæ reipub. daret, [1] Antoninum ſcilicet Baſ-
ſianum, quem ex priore matrimonio ſuſceperat, & Ge-
tam quem de Julia genuerat. Sed illum multùm ſpes fe-
fellit. Nam unum parricidium, alterum ſui mores reipub.
inviderunt: [2] ſanctumque illud nomen in nullo diu bene
manſit. [3] Et reputanti mihi, Diocletiane Auguſte, [4] ne-
minem propè magnorum virorum optimum & utilem fi-
lium reliquiſſe ſatis claret. [5] Denique aut ſine liberis viri
interierunt, aut tales habuerunt plerique, ut melius fuerit
21 de rebus humanis ſine poſteritate diſcedere. Et ut ordia-
mur à Romulo, hic nihil liberorum reliquit, nihil Numa
Pom-

1. *Antoninum ſcilicet Baßianum quem ex priore matrimonio, &c.*] *Antoninum ſcilicet Baßianum quidem ex priore matrimonio ſuſceperat & Getam de Julia genuerat.* Ita Palatinus & editio vetus. prioris autem hujus matrimonii de quo Severus Baſſianum ſuſcepit, cum ex ſecundo Getam ſuſtulerit, ſoli Spartianus & Aurelius Victor meminere: nam Græci authores qui illa tempeſtate vivebant, & quibus hæc omnia ad certum nota eſſe potuerunt, omnes Juliam Auguſtam Antonini Caracalli, ſicut Getæ matrem faciunt, non novercam. Dio enim aperte Caracallam filium Juliæ vocat, ubi dicit Antoninum, τὸ πανοῦργον de matre habuiſſe. de eadem capiendum & illud ſaxum Romæ ad amphitheatrum:

I. O. M.
ET. IVNONI. REGINAE
PRO. SALVTE
M. AVRELII. ANTONINI
FEL. AVG.
ET. IVLIAE. AVG.

Iſtius Juliæ proprium fuit nomen Domna, vel cognomen potius, nam Julia Domna vocabatur. *Domnus* autem & *Domna* contractum ex *Dominus* & *Domina*, quæ & ipſa nominum propriorum vicem ſunt uſurpata. *Salmaſ.*

2. *Sanctumque illud nomen in nullo diu hæſit.*] *In nullo*, pro, in neutro. de duobus enim tantùm loquitur Antoninis, Baſſiano & Geta. *Caſaub.*

3. *Et reputanti mihi, Diocletiane Aug.*] Παρεκβάσεις eximia, quales in his ſcriptoribus habentur aliquot, ſanè luculentæ, & lectu digniſſimæ. in eandem ſententiam ſunt iſta apud Aurelium Victorem in Caligula. Ex eo natum eſt proverbium, ἡρώων παῖδες λῶβαι. *Idem.*

4. *Neminem prope magnorum virorum.*] Pal. *neminem facere.* pro quo lege: *neminem fære.* pro *fere.* ſed *fere* & *prope*, idem valent. & fortaſſean ſit tollendum illud *prope*, ut *fere* admittamus: *Neminem fere magnorum virorum optimum & utilem filium reliquiſſe ſatis claret.* Salmaſ.

5. *Denique aut ſine liberis viri interierunt.*] Legendum, *ſine liberis ſuis interierunt.* ſuos opponit adoptatis. *Caſaub.*

Denique aut ſine liberis viri interierunt.] Forte melius: *Sine liberis veris interiere.* Veri liberi opponuntur adoptitiis; ut verus pater illi qui adoptione pater eſt. *Salmaſ.*

1. *Qui*

Pompilius quod utile poſſet eſſe reipub. Quid Camillus? num ſui ſimiles liberos habuit? Quid Scipio? Quid Catones, qui magni fuerunt? Jam verò quid de Homero, Demoſthene, Virgilio, Criſpo, & Terentio, Plauto, cæteriſque aliis loquar? Quid de Cæſare? Quid de Tullio, cui ſoli melius fuerat liberos non habere? Quid de Auguſto, qui nec adoptivum bonum filium habuit, quum illi eligendi poteſtas fuiſſet ex omnibus? Falſus eſt etiam ipſe Trajanus in ſuo municipe ac nepote deligendo. Sed ut omittamus adoptivos, ne nobis Antonini Pius & Marcus numina Reipublicæ occurrant, veniamus ad genitos. Quid Marco felicius fuiſſet ſi Commodum non reliquiſſet heredem? Quid Severo Septimio, ſi Baſſianum non genuiſſet? qui ſtatim inſimulatum fratrem inſidiarum contra ſe cogitatarum, parricidiali etiam figmento interemit. [1] qui novercam, matrem quinimo, in cujus ſinu Getam filium ejus occiderat, uxorem duxit: qui Papinianum juris aſylum [2] & doctrinæ legalis theſaurum, quòd parricidium excuſare noluiſſet, occidit: [3] & præfectum quidem ſuum, ne homini per ſe & per ſcientiam ſuam magno deeſſet & dignitas. Deniq; ut alia omittam, ex hujus moribus factum puto ut Severus triſtior vir ad omnia, imò etiam crudelior, pius & dignus deorum altaribus duceretur. [4] * Qui quidem divinam Salluſtii orationem qua Micipſa filios ad pacem hortatur, [5] ingravatus morbo miſiſſe filio dicitur majori. * [6] idque fruſtra & hominem tantùm valetudine. Vixit

1. *Qui novercam, matrem quinimmo.*] Immo veram matrem ut ſupra docuimus. *Idem.*

2. *Et doctrinæ legalis theſaurum*] Palatinus: *doctrinæ regalis.* perperam. *Idem.*

3. *Et præfectum quidem ſuum, &c.*] *Et præfectum quidem, ne homini per ſe & ſcientiam ſuam magno deeſſet & dignitas.* Ita melius legas Palatini libri authoritate. *Idem.*

4. * *Qui quidem divinam Saluſtii orationem.*] Non video cur hîc opus ſit aſteriſco: non enim deeſt quicquam. oratio Saluſtii eſt in Jugurthino bello. *Caſaubonus.*

Qui quidem divinam Salluſtii orationem.] Libri editi, *Qui quidem divinimo Salluſtii orationem.* Ex quibus manifeſtum eſt multa deeſſe. *Salmaſ.*

5. *Ingravatus morbo miſiſſe filio dicitur majori.*] Erat hic mos veterum, ut dicebamus ad Suetonii librum ſecundum, capite LXXXIX. Lege epiſtolam ſextam Senecæ. *Caſaub.*

6. *Idque fruſtra & hominem tantum* vale-

xit denique in odio populi diu Antoninus, [1] nomenque illud ſanctum ac venerabile diu, minùs amatum eſt: quamvis & veſtimenta populo dederit, (unde *Caracallus* eſt dictus) & thermas magnificentíſſimas fecerit. Extat ſanè Romæ [2] Severi porticus, geſta ejus exprimens, [3] à filio,
22 quantum plurimi docent, ſtructa. Signa mortis ejus hæc fuerunt: Ipſe ſomniavit quatuor aquilis & gemmato currù [4] prævolante neſcio qua ingenti humana ſpecie [5] ad cœlum ſe raptum, quumque raperetur, [6] octoginta & novem numeros explicuiſſe: ultra quot annos ne unum quidem annum vixit: nam ad imperium ſenex venit, quumque poſitus eſſet in circulo ingenti æreo, diu ſolus & deſtitutus ſtetit. Quum vereretur autem ne præceps rueret, à Jove ſe vocatum vidit, atque inter Antoninos locatum. Die circenſium [7] quum tres victoriæ more ſolito eſſent locatæ gypſeæ cum palmis, media [8] quæ ipſius nomine aſcriptum orbem

valetudine, &c.] Non eò loci collocandus fuerat aſteriſcus, ſed poſt vocabulum *fruſtra.* nam hactenus nihil vitii: ſequentia corruptiſſima ſunt: etſi non variant membranæ. *Idem.*

1. *Nomenque illud ſanctum ac venerabile diu.*] *Nomenque illud venerabile diu minus amatum eſt.* Nam *ſanctum* non comparet in vetuſtis membranis & editionibus. *Salmaſ.*

2. *Severi porticus geſta ejus exprimens.*] Herodianus libro tertio, de Severo, *Τὰς μάχας τε καὶ τὰς νίκας δημοσίαις ἀνέθηκε γραφαῖς.* Videtur iis aſſentiri, qui porticum Severi ubi erant geſta ejus depicta, ab ipſo, non filio fuiſſe ſtructam. *Caſaub.*

3. *A filio quantum plurimi docent, ſtructa.*] Regius, venuſtè: *A filio, quàm plurimo decore ſtructa.* Idem.

A filio, quantum plurimi docent, ſtructa.] Haud aliter Pal. ut mirer exſtare in Regio codice, *à filio quàm plurimo decore ſtructa.* qua ſcriptura cum nil ſit planius, qua de cauſſa degeneravit in illam alteram? *Grut.*

4. *Prævolante neſcio qua ingenti humana ſpecie.*] Moris eſt ſcriptoribus iſtas novas & mirandas ſpecies, majores humanis deſcribere & auguſtiores, ut fortaſſe ſcripſerit hoc loco Spartianus: *ingentiori humana ſpecie:* vel, *quam humana ſpecie.* Salmaſ.

5. *Ad cœlum ſe raptum.*] *Ad cœlum eſſe raptum.* Idem.

6. *Octoginta & novem numeros explicuiſſe, &c.*] Error in numero. ut ferè ſemper in his auctoribus. Scribendum erat, *ſexaginta quinque.* Caſaub.

7. *Cùm tres Victoriæ.*] Victoriarum ſimulacra, ut & cæterorum deorum in Circum ſolita inferri ad ſpectacula, notum ex Ovidio & Tertulliano. Tria autem tunc poſita, quia totidem imperatores. Idem.

Quum tres victoriæ.] *Tres victoriolæ.* Salmaſ.

8. *Quæ ipſius nomine aſcriptum orbem palmis tenebat.*] Delenda omnino vox, *palmis*, & legendum: *Die circenſium quum tres victoriolæ more ſolito eſſent locatæ gypſeæ cum palmis, media quæ ipſius nomine aſcriptum orbem tenebat, de pudio ſtans decidit.* Victoriarum igitur illa ſimulacra

orbem palmis tenebat, vento icta, de podio ſtans decidit,
& humi conſtitit: eaque quæ Getæ nomine inſcripta erat,
corruit, & omnis comminuta eſt: illa verò quæ Baſſiani
titulum præferebat, amiſſa palma venti turbine vix con-
ſtitit.[1] Poſt murum aut vallum miſſum in Britannia, quum
ad proximam manſionem rediret, non ſolùm victor, ſed
etiam in æternum pace fundata, volvens animo quid omi-
nis ſibi occurreret, Æthiops quidam è numero militari,
claræ inter ſcurras famæ, & celebratorum ſemper joco-
rum, cum corona è cupreſſu facta eidem occurrit. [2] Quem
quum ille iratus removeri ab oculis præcepiſſet, & coloris
ejus tactus omine & coronæ, dixiſſe ille dicitur joci cauſa,
[3] *Totum fuiſti, totum viciſti,* [4] *jam deus eſto victor.* Et in civita-
tem veniens, quum rem divinam vellet facere, primùm
ad Bellonæ templum ductus eſt errore aruſpicis ruſtici,
deinde hoſtiæ furvæ ſunt applicitæ. Quod quum eſſet
aſpernatus, atque ad Palatium ſe reciperet, negligentia
miniſtrorum [5] nigræ hoſtiæ uſque ad limen domus palati-
næ imperatorem ſequutæ ſunt. Sunt per plurimas civita- 23
tes opera ejus inſignia. [6] Magnum verò illud in vita ejus,
quòd

mulacra orbes manibus tenebant vel globos nomine imperatorum inſcriptos. poſtea à victoriarum ſimulacris ad ſtatuas imperatorum ipſorum traducti ſunt illi globi. fingebantur enim ſphæras in manibus tenentes. nam in nummo veteri viſitur Severus orbem manu tenens. *Idem.*

1. *Poſt murum apud vallum miſſum.*] Lege ut ſupra correximus: *Poſt murum aut vallum miſſum.* Alii vallum, alii murum appellabant. ut omnibus ſatisfaceret Spartianus, *vallum aut murum* dixit. utut ſit, murus ille ceſpiticius fuit. nec novum eſt vocari vallum, murum ceſpiticium. *Idem.*

2. *Quem cùm ille iratus removeri ab oculis præcepiſſet.*] Omini avertendo, ſi fortè Æthiopi aliquis occurriſſet, non ſolùm removebant illum ab oculis; ſed etiam tollebant de medio, ut in auctoris caput omen malum recideret. *Caſaubonus.*

3. *Totum fuiſti, totum viciſti.*] *Totum,* pro omnia. ut paullò antè, *Omnia fui.* ſed amavit poſterior ætas *totum* dicere potiùs quàm *omnia.* Zeno Veronenſis in pſalmum CXXX. *Propheta modeſtus, totum poteſt: à toto diſſimulat.* Idem.

Totum fuiſti, totum viciſti, jam Deus eſto victor.] *Totum* pro *omnia.* ſic *toti* pro *omnes* apud Senecam. *Salmaſ.*

4. *Iam deus eſto victor.*] Omen malum in voce *deus.* nam imperatores non fiebant divi niſi mortui. Veſpaſiani morientis vox fuit: *ut puto deus fio.* Caſaub.

5. *Nigræ hoſtiæ uſque ad limen domus Palatinæ imperatorem ſequutæ ſunt.*] *Ejuſque ad limen domus.* Pal. lege: *Nigræ hoſtiæ & uſque ad limen domus imperatorem ſequutæ ſunt.* Salmaſ.

6. *Magnum verò illud in civitate ejus.*] Reg.

quòd Romæ omnes ædes publicas, quæ vitio temporum labebantur, inſtauravit, nuſquam propè ſuo nomine aſcripto, ſervatis tamen ubique titulis conditorum. Moriens ſeptem annorum canonem, [1] ita ut quotidiana ſeptuaginta quinque millia modiorum expendi poſſent, reliquit: olei verò tantum ut per quinquennium non ſolùm urbis uſibus, [2] ſed & totius Italiæ quæ oleo egeret, ſufficeret. Ultima verba ejus dicuntur hæc fuiſſe: *Turbatam Rempub. ubique accepi, pacatam etiam Britannis relinquo, ſenex & pedibus æger, firmum imperium Antoninis meis relinquens, ſi boni erunt; imbecillum, ſi mali.* Juſſit deinde ſignum tribuno dari, *Laboremus*: [3] quia Pertinax quando in imperium adſcitus eſt, ſignum dederat, *Militemus.* [4] Fortunam deinde regiam quæ comi-

Reg. *in civitate eſt. ὁ νοῦς*, illud ejus magnum eſt in civitate. *Caſaub.*

Magnum vero illud in civitate ejus.] Sine dubio ſcribendum: *Magnum vero illud in vita ejus quod ædes publicas, &c.* Magnum enim revera illud in vita Severi, quod cum plurima ædificia publica temporis vetuſtate labentia refeciſſet, nuſquam ſuum nomen adſcripſerit, ſed fere ubique veteres authorum titulos ſervaverit. *Salmaſ.*

1. *Ita ut ſeptuaginta quinque millia modiorum expendi poſſent.*] Scribendum, *ſeptuagena quina millia modiûm.* Et eſt ſingularis in Romana hiſtoria locus hic: ex quo de multitudine turbæ frumentariæ conjecturam facere poſſumus. Conſtat in modio Romano chœnices fuiſſe octo: quæ legitima menſura eſt homini in diem alendo neceſſaria. quare nemo negaverit eſſe admodum ſimile veri, quod ponit vir maximus Guilielmus Budæus: teſſeras frumentarias quæ ſingulis dividerentur, chœnicarias fuiſſe. neque intereſt quicquam ſive confectus panis donaretur, ſive ad panem farina. Hac igitur ratione colligimus, turbam frumentantem, quæ quotidianum demenſum de publico accipiebat, ad ſexies centena millia acceſſiſſe. Quanta igitur univerſorum civium multitudo? nam frumento publico plebs tantùm & milites alebantur; certè civium tenuiſſimi quique ſolùm. Quid hodie Sol videt cum hac veteris Romæ amplitudine comparandum? *Caſaub.*

Ita ut ſeptuagena quinque milla modiorum, &c.] Palatinus ſubſcribit vulgatis, habetque *ſeptuaginta.* Grut.

2. *Sed & totius Italiæ quæ oleo egeret.*] *Quæ oleo eget*, ex Palatino. nam tota fere Italia eget oleo. *Salmaſ.*

3. *Quia Pertinax quando in imperium adſcitus eſt, ſignum dederat, Militemus.*] Vide ἀδιεργίαν optimi ſcriptoris. nam quare hujus rei cauſſam petemus ab exemplo Pertinacis, potiùs quàm à natura & ingenio Severi? quem virum conſtat fuiſſe vehementem, rebus agendis intentum, & ſemper ſerium. inde eſt quòd & morti propinquus ſignum dat, LABOREMUS. Dio ſic narrat, aliter paullò, & meliùs: Τὸ σύμπαν οὕτως ἐνεργὸς ἐγένετο, ὥστε καὶ ἀποψύχων ἀναφθέγξασθαι, ΑΓΕΤΕ, ΔΟΤΕ ΕΙ ΤΙ ΠΡΑΞΑΙ ΕΧΟΜΕΝ. *Caſaub.*

4. *Fortunam deinde regiam*] De hac Capitolinus in Antonino Pio, & Marco Antonino. *Idem.*

1. *Sed*

comitari principes & in cubiculis poni ſolebat, geminare ſtatuerat, ut ſacratiſſimum ſimulacrum utrique relinqueret filiorum. [1] Sed quum videret ſe perurgeri ſub hora mortis, juſſiſſe fertur ut alternis diebus apud filios imperatores in cubiculis Fortuna poneretur. Quod Baſſianus priùs contempſit quàm faceret parricidium. Corpus ejus 24
à Britannia Romam uſque cum magna provincialium reverentia ſuſceptum eſt: [2] quanvis aliqui urnulam auream tantùm fuiſſe dicant, Severi reliquias continentem, [3] eandemque Antoninorum ſepulcro illatam, [4] quum Septimius Pertinax Severus illic ubi vita functus eſt, eſſet incenſus. [5] Quum Septizonium faceret, nihil aliud cogitavit quàm ut ex Africa venientibus ſuum opus occurreret: [6] & niſi abſente eo [7] per præfectum urbis medium ſimulacrum ejus eſſet locatum, aditum palatinis ædibus, id
eſt

1. *Sed quum videret ſe perurgeri ſub horam mortis.*] Vetus editio cum Palatino: *ſub hora mortis*, quod eſt uſitatius. ſic apud Cyprianum: *ſub ictu mortis*, hoc eſt ſub momento & puncto moriendi. *Salmaſ.*

2. *Quamvis aliqui urnulam auream tantùm fuiſſe dicant.*] Certum hoc, ſi quid in hiſtoria certum. nam cur Dioni qui vidiſſe potuit, imò ut ſenator, debuit, fidem non habeamus? ille ſic narrat: corpus Severi, inibi fuiſſe incenſum, ubi erat mortuus, filiis pyram accendentibus: poſt oſſilegium reliquias in urnam fuiſſe conjectas, quæ eſſet è marmore porphyrite: ita Romam advectas, & monumento Antoninorum oſſe illatas. *Caſaub.*

3. *Eandemque Antoninorum ſepulcro illatam.*] Jam diximus ex Dione, *εἰς τὸ Ἀντωνινεῖον ἀπετέθη*. Spartianus in Geta: *Illatus eſt majorum ſepulcro, hoc eſt, Severi; quod eſt in Appia via euntibus ad portam dextrum ſpecie Septizonii exſtructum, quod ſibi ille vivus ornaverat.* ut conſtet ſibi Spartianus, neceſſariò dicendum, & Antoninorum ſepulcrum & Severi Septizonium ejuſdem mauſolei partes fuiſſe: quod Herodianus communi & generali appellatione Monumenta imperatoria nominavit. *Idem.*

4. *Quum Septimius Pertinax Severus*] *Cum Septimius illic ubi vita functus eſt.* Reliqua nomina abſunt veteri libro. quorſum enim attinuit nomen Pertinacis ponere, quod Severus uſque ad finem non retinuit? ſed ut ſponte aſſumpſerat, ſponte depoſuit, & ſic poſtea appellari noluit, propter omen nominis, ut ſupra oſtendimus. ſic in Nigro, *Septimium* tantum vocat, *Severum.* Salmaſius.

5. *Quum Septizonium faceret.*] *Septizodium* pro *Septizonium*, heic ſcriptum exhibent veteres. & ita etiam repperit ſcriptum in ſcriptis Euſebii Codicibus illuſtris Scaliger. Vide ipſum in animadverſionibus Euſebianis. *Idem.*

6. *Et niſi abſente eo.*] Pro, *niſi abſente ſe.* Idem.

7. *Per Præfectum Urbis medium ſimulacrum ejus eſſet locatum.*] Semel enim dedicatum ſimulacrum religio erat movere: quare mutari forma hujus ædificii non potuit: cùm manente ſimulacro eodem loci, manere & forma ædis eadem neceſſariò deberet. *Caſaub.*

1. Quum

eſt regium atrium, ab ea parte facere voluiſſe perhibetur: quod etiam pòſt Alexander quum vellet facere, ab aruſpicibus dicitur eſſe prohibitus, [1] quum hoc ſciſcitatus non litaſſet.

1. *Quum hoc ſciſcitatus non litaſſet.*] *Cum hoc ſciſcitans non litaſſet.* Salmaſ.

[1] ÆLII SPARTIANI
PESCENNIUS NIGER, AD DIOCLETIANUM AUG.

1 RARUM atque difficile eſt ut [2] quos tyrannos aliorum victoria fecerit, bene mittantur in literas: atque ideo vix omnia de his plenè in monumentis atque annalibus habentur. [3] Primùm enim [4] quæ magna ſunt, in eorum honorem ab ſcriptoribus depravantur, deinde alia ſupprimuntur: poſtremò non magna diligentia in eorum genere ac vita requiritur, quum ſatis ſit audaciam eorum & bellum in quo victi fuerint, ac pœnam, proferre. PESCENNIUS ergo NIGER, ut alii tradunt, modicis parentibus; ut alii, nobilibus fuiſſe dicitur, patre

1. ÆLII SPARTIANI.] Non abeſt ſuſpicio, & hanc Nigri, & eam quæ ſequitur Albini vitam, ab eodem auctore ſcriptam. illa tamen Capitolino, hæc conſtanter in omnibus libris Spartiano tribuitur. *Caſaub.*

2. *Quos tyrannos aliorum victoria fecerit.*] Nam ſemper in hujuſmodi bellis ducum Romanorum, is princeps legitimus habitus, qui aliorum victor extitiſſet: & ut eleganter ait Spartianus, non ſua facta iſtos, ſed aliena victoria efficiebat tyrannos. Procopius veriſſimè: *Πᾶσα πρᾶξις πέφυκεν ἀεὶ τοῖς ἀνθρώποις ἐκ τῆς καταστροφῆς ὀνομάζεσθαι. Idem.*

3. *Primùm enim quæ magna, &c.*] Diſtinguendum fuit, *Primùm enim quæ magna ſunt in eorum honorem, ab ſcriptoribus depravantur.* Idem.

Primum enim quæ magna ſunt, in eorum honorem.] Legamus: *Primum enim quæ magna ſunt, in eorum horrorem ab ſcriptoribus depravantur, alia ſupprimuntur.* quod indubitate verum. Nam quæ magna ſunt in vita tyrannorum, in eorum horrorem depravantur, & ſupprimuntur. in horrorem, hoc eſt *σικχασίαν. horrere aliquem, σικχαίνεσθαι. Horridus, σικχαντὸς*, odio & faſtidio dignus. in odium igitur Tyrannorum ſupprimuntur eorum præclara facta, & quæ magna ſunt depravantur. atque hic eſt hujus loci ſenſus & lectio. *Salmaſ.*

4. *Quæ magna ſunt, in eorum honorem ab ſcriptoribus depravantur.*] Quid mirum, idem fieri ſolet à Senatu. Dio Caſſius lib. XLVIII. *Grut.*

1. Ex

patre Anno Fuſco, matre Lampridia, avo curatore Aquini, [1] ex qua familia originem ducebat: quod quidem dubium etiam nunc habetur. [2] Hic eruditus mediocribus literis, moribus ferox, [3] divitiis etiam modicus, vita parcus, libidinis effrenatæ ad omne genus cupiditatum, ordines diu duxit, multiſque ducatibus pervenit ut exercitus Syriacos juſſu Commodi regeret, ſuffragio maximè [4] athletæ qui Commodum ſtrangulavit, ut omnia tunc fiebant. Is poſteaquam comperit occiſum Commodum, Ju- 2
lianum imperatorem appellatum, eumdemque juſſu Severi & ſenatus occiſum, [5] Albinum etiam in Gallia ſumpſiſſe nomen imperatoris, ab exercitibus Syriacis, quos regebat, appellatus eſt imperator, ut quidam dicunt, magis in Juliani odium quàm in æmulationem Severi. Huic ob deteſtationem Juliani primis imperii diebus [6] ita Romæ fautum eſt [7] à ſenatoribus duntaxat, qui & Severum oderant, ut inter lapidationes execrationeſque omnium [8] illi feliciter optarent, [9] illum principem inſuper, & illum Auguſtum populus acclamaret. Julianum autem oderant populares

1. *Ex qua familia originem ducebat.*] Oratio eſt hiulca. Lego, *ex equeſtri fam. origin. duceb.* Dio, l'*τελὸς ἦν ἐξ ἱππέων*. *Caſaub.*

Ex qua familia originem ducebat.] Compendioſe & per notas ſcriptum fuit; *ex eque. familia*, pro ex equeſtri familia. legi etiam poſſet; *ex eq.or.familia.* hoc eſt, *ex equeſt. ordinis familia.* Salmaſ.

2. *Hic eruditus mediocribus litteris.*] *Hic eruditus mediocriter.* ita legitur in Palat. *Idem.*

3. *Divitiis etiam modicus, vita parcus.*] Iidem libri: *Divitiis immodicus, vita parcus.* Idem.

4. *Athletæ qui Commodum ſtrangulavit.*] Narciſſi. *Caſaub.*

5. *Albinum etiam in Gallia ſumpſiſſe nomen imperatoris.*] Palat. *ſumpſiſſe nomen ejus imperatoris.* an, *nomen & jus imperatoris*? Salmaſ.

6. *Ita Romæ fautum eſt.*] Reſpicit illas populi Romani in circo acclamationes, quibus Peſcennium vindicem Pertinacis optare ſe ſignificabant. Lege Dionem in Juliano. *Favere* verbum theatrorum & Circi. *Caſaub.*

7. *A ſenatoribus duntaxat qui & Severum oderant.*] Qui & Julianum & Severum oderant. nam & Severus habuit qui ſibi faverent. *Idem.*

8. *Illi feliciter optarent.*] *Illi feliciter optaretur.* Salmaſ.

9. *Illum principem inſuper & illum Auguſtum populus acclamaret.*] Optimus liber Palatinæ: ut & vetus editio: *Illum principem ſuperi, & illum Auguſtum, populus adclamaret.* hoc enim ex acclamationibus populi ſumptum, quæ ſic videntur pro Nigro fuiſſe conceptæ: *Peſcennio Nigro feliciter: illum principem ſuperi, illum Auguſtum:* ſubaudi, *nobis dent.* de qua lectione neminem dubitaturum eſſe confido. *Idem.*

1. *A pri-*

pulares quòd Pertinacem milites occidiſſent, & illum im-
peratorem adverſa populi voluntate appellaſſent. Deni-
que ingentes ob hoc ſeditiones fuerunt. Ad occidendum
autem Nigrum, primipilarem Julianus miſerat, ſtultè ad
eum qui haberet exercitus, & ſe tueri poſſet: perinde qua-
ſi quilibet imperator [1] à primipilario poſſet occidi. Eadem
autem dementia etiam Severo jam principi Julianus ſuc-
ceſſorem miſerat. Denique etiam Aquilium centurionem,
notum cædibus ducum miſerat, quaſi imperator tantus à
centurione poſſet occidi. Par denique inſania fuit quòd
[2] cum Severo ex interdicto de imperio egiſſe fertur, [3] ut
3 jure videretur ad principatum perveniſſe. Et de Peſcen-
nio Nigro judicium populi ex eo apparuit, [4] quòd quum
ludos Circenſes Julianus Romæ daret, [5] & indiſcretè ſub-
ſellia Circi maximi repleta eſſent, ingentique injuria po-
pulus affectus eſſet, per omnes uno conſenſu Peſcennius
Niger ad tutelam urbis eſt expetitus, odio (ut diximus)
Juliani & amore occiſi Pertinacis: [6] cui quidem Julianus
dixiſſe fertur, *Nec ſibi neque Peſcennio longum imperium de-
beri,*

1. *A primipilario poſſet occidi.*] Primipilarius heic, ut in vita Juliani. tribus tamen abhinc verbis *primipilarem* vocavit. *Idem.*

2. *Cum Severo ex interdicto de imperio egiſſe fertur.*] Ordinarii juris apud Romanos remedia erant duo, Actiones, & Interdicta. Julianus imperii poſſeſſionem voluit tueri ex interdicto Vti poſſidetis. De interdictis doctè Jacobus Cujacius Obſervationum libro v. capite xvii. *Caſaub.*

3. *Ut jure videretur ad imperium perveniſſe.*] Longe melius, in Palatino: *Ut jure videretur imperium præveniſſe.* Quod elegantiſſime dictum. ex interdicto de imperio agebat Julianus cum Severo, & ſuam meliorem conditionem dicebat, quaſi qui prior occupaſſet. nam *prævenire imperium* dicitur qui prior ad imperium venit. Sic dixit Vopiſcus in Floriano, *convivia prævenire*, hoc eſt ad convivia venire temporius, & ea celebrare non hora omnibus conſueta, ut ſolebant luxurioſi homines. *Salmaſ.*

4. *Quod cum ludos circenſes Julianus Romæ daret, &c.*] Sic eandem rem narrat in Juliano: *Inde ad circenſe ſpectaculum itum eſt:* pro ad ludos circenſes ſpectandos itum eſt; non pro loco ubi eduntur Circenſia ſpectacula. *Idem.*

5. *Et indiſcrete ſubſellia circi maximi repleta eſſent.*] Idem in Juliano: *Sed occupatis indifferenter omnium ſubſelliis.* Idem.

6. *Cui quidem Iulianus dixiſſe fertur.*] Scribe, *cùm quidem.* ὅτε καί. ſic ſæpe. *Caſaub.*

Cui quidem.] Reponendum ex Palatino: *cum quidem.* Salmaſ.

Cùm quidem Julianus dixiſſe fertur, &c.] Sic etiam Pal. noſter, non ut vulg. *cui quidem.* Grut.

1. *Odio*

beri, ſed Severo qui magis eſſet [1] *odio habendus à ſenatoribus, militibus, provincialibus, popularibus:* quod probavit rei eventus. Et Peſcennius quidem Severo eo tempore quo Lugdunenſem provinciam regebat, amiciſſimus fuit: nam ipſe miſſus erat ad comprehendendos deſertores qui innumeri Gallias tunc vexabant. In quo officio quòd ſe honeſtè geſſit, [2] jucundiſſimum fuit Severo, ita ut de eo [3] ad Commodum Septimius referret, aſſerens neceſſarium reip. virum. Et re vera in re militari vehemens fuit. [4] Nunquam ſub eo miles provinciali lignum, oleum, operam extorſit. ipſe à milite nihil accepit: quum tribunatus ageret, nihil accipi paſſus eſt. [5] Nam & imperator [6] tribunos duos quos conſtitit [7] ſtellaturas accepiſſe, lapidibus obrui ab auxiliaribus

1. *Odio habendus à ſenatoribus, militibus, provincialibus, popularibus.*] Per hos univerſum imperium Romanum intelligebant. Senatores & populares, hoc eſt ſenatus & populus Romæ duntaxat. provinciales omnes extra Romam populos. Tum per ſenatores, proceres & nobilitatem intelligebant; per populares vero, infimam & minutam plebem. *Salmaſ.*

2. *Jucundiſſimum fuit Severo.*] Omnino velim ſcribi: *Jucundiſſimus fuit Severo.* De Peſcennio enim ſermo, quem ait jucundiſſimum ideo Severo fuiſſe quod honeſte ſe geſſiſſet in officio ſibi demandato. *Idem.*

3. *Ad Commodum Septimius referret.*] Sic ſupra in Severo, *Septimium* dixit: *Quum Septimius illic ubi vita functus eſt, eſſet incenſus.* Idem.

4. *Nunquam ſub eo miles provinciali lignum, &c.*] Malim, *provinciali ſal, lignum, &c.* Vopiſcus in Aureliano: *Oleum, ſal, lignum nemo exigat: annona ſua contentus ſit.* Caſaub.

5. *Nam & imperator tribunos duos.*] Scribe: *Nam & imperator jam tribunos duos, quos conſtitit ſtellaturas accepiſſe, lapidibus obrui juſſit.* Salmaſ.

6. *Tribunos duos, quos conſtitit ſtellaturas accepiſſe.*] Non à provincialibus, ſed à militibus exigebant tribuni ſtellaturas. Lampridius in Alexandro: *Annonam militum diligenter inſpexit: tribunos qui per ſtellaturas aliquid tuliſſent, capitali pœna affecit.* Ex lege triceſima Codicis Theod. De erogatione militaris annonæ, & lege XII. Cod. Juſtin. eodem titulo, conſtat, ſolitos tribunos in exercitus ſui tranſitu emolumenti aliquid facere per occaſionem erogationis annonæ, quod cùm adeò improbarint Peſcennius & Alexander Severus, ut ſtellaturas exigentes tribunos capitali pœna affecerint; poſteriores tamen imperatores non tulerunt ſolùm, ſed palam etiam probarunt. *Caſaub.*

7. *Stellaturas accepiſſe.*] Quæſivere, & fruſtra quidem, viri docti quid eſſent *ſtellaturæ*, & unde illis nomen. Sciendum igitur ſtellaturam & ſtellionaturam vel ſtellionatum, idem omnino eſſe. *ſtellionatus* exponitur in veteribus Gloſſis ἐπίθεσις & πανουργία. *impoſtura, ſtellionatus.* ἐπιθέτης, *ſtellionator, impoſtor.* impoſturæ igitur *ſtellionaturæ* ſunt, ſed & *ſtellaturæ* & *ſtellator* & *ſtellionator* idem. improbos etiam & impoſtores verſutoſque homines & verſatiles, quos ποικίλους & ποικιλοτρόπους Græci vocant, ſtelliones Latini vocarunt & ſtellionatores. Nam

liaribus juſſit. Extat epiſtola Severi [1] quam ſcribit [2] ad Rogonium Celſum Gallias regentem: *Miſerum eſt ut imitari ejus diſciplinam militarem non poſſimus, quem bello vicimus. Milites tui vagantur, tribuni medio die lavant, pro tricliniis popinas habent,* [3] *pro cubiculis, meritoria:* [4] *ſaltant, bibunt, cantant,* [5] *& menſuris conviviorum vacant quum ſine menſura potent.* [6] *Hæc ſi ulla vena paternæ diſciplinæ in nobis viveret, fierent?* [7] *Emenda igitur*

ſtellio eſt πανοῦργος & ἐπιθέτης, ab illis maculis quibus tanquam ſtellis variatus eſt ſtellio. Ovidius:

> ——— *aptumque colori*
> *Nomen habet variis ſtellatus corpora guttis.*

Ab illa inquam varietate & ſtellatura homines impoſtores & verſuti, *ſtellatores* dicti & *ſtellionatores*, quos Homerus τρώκτας vocavit. & nota eſt in piſce qui τρώκτης dicitur, varietas maculoſa qua tergum ejus ſtellatum eſt. Aldelmus egregius auceps antiquarum vocum, *ſtellas* pro impoſturis poſuit. unde verbum *ſtellare*: quod eſt ſtellis variare, & variegare. atque inde *ſtellatura*. & *per ſtellaturas accipere*, hoc eſt per fraudes & impoſturas, & κακουργίαν. & fortaſſean heic melius legatur, *per ſtellaturas accepiſſe* quam *ſtellaturas*, ut in Alexandro Severo *per ſtellaturas ferre*. ſolebant autem tribuni militibus commeatum dare, aut muneris vacationem, accepta ab iiſdem pecunia de eorum ſtipendiis. *ſtellaturam* hoc dicebant, & *per ſtellaturam accipere*, ut Juſtinianus in eadem re *per fraudem*. Salmaſ.

1. *Quam ſcribit ad Rogonium Celſum.*] Vet. ed. *ad Ragonium Celſum.* rectè. *Idem.*

2. *Ad Ragonium Celſum.*] Ita expreſſerat Palatinus, & præferendum profectò illi hactenus recepto *Rogonio*. videantur mòdò Inſcriptiones noſtræ paginâ CCCCLXII. I. *Grut.*

3. *Pro cubiculis meritoria.*] Vopiſcus in Tacito, *Meritoria intra urbem ſtare vetuit*. Ubi de hac voce nonnihil. *Caſaub.*

4. *Saltant, bibunt, cantant.*] Palatinus legit: *ſaltant, vivent, cantant.* aliquod aliud verbum excogitandum eſt quod pro illo *vivent* ſupponamus. nam *bibunt*, non convenit. divinent acutiores. *Salmaſ.*

5. *Et menſuris conviviorum vacant.*] Ambroſius ſermone ſexto, de margaritis: *Unum ſcio; quòd ſi quis illa die honoratus aut dives ob natalem filii ſui ad decimum uſque miliarium ad prandium rogaviſſet, propter accuratas epulas, & inæquales menſuras abſque dubio vos ituros fuiſſe.* Caſaub.

Et menſuris conviviorum vacant cum ſine menſura potent.] Palat. *Et menſuras conviviorum vocat cum hoc ſine menſura potare.* Ex quo ſcribimus: *Et menſuras conviviorum vocant hoc, ſine menſura potare.* Et hoc, inquit, vocant menſuras conviviorum, ſine menſura potare. menſuræ autem conviviorum ſunt pocula & calices qui ebibuntur, triunces, & ſeptunces & ejuſmodi menſuræ: ut Græcis μέτρα. *Salmaſ.*

6. *Hæc ſi ulla vena paternæ diſciplinæ in nobis viveret?*] Perſius:

> *Hæc fierent, ſi teſticuli vena ulla paterni*
> *Viveret in nobis?*

Caſaub.

7. *Emenda militem: quem quamdiu timueris, &c.*] Hæc verba efficiunt ſententiam mihi ſuſpectam. aliter membranæ & veteres editiones; *Emenda militem quem quamdiu timueris, tamdiu timebis.* Primo aſpectu videtur ſenſu carere. Optima tamen lectio, quæ & optimum habet ſenſum; *Quamdiu*, inquit, *militem timueris, tamdiu timebis*, non militem, ſed omnia. hoc eſt, ſemper in metu eris. non enim ille audeat militibus fidere, aut quicquam iis credere qui

eos

igitur primùm tribunos, deinde militem: [1] *quem quamdiu timueris, tamdiu non timeberis. Sed ſcias id de Nigro, militem timere non poſſe, niſi integri fuerint tribuni & duces militum.* [2] Hæc de 4
Peſcennio Severus Auguſtus, adhuc milite. Marcus etiam Antoninus ad Cornelium Balbum: *Peſcennium mihi laudas, agnoſco: nam & deceſſor tuus eum manu ſtrenuum, vita gravem, & jam tum pluſquam militem dixit. Itaque miſi literas recitandas ad ſigna, quibus eum trecentis Armenicis, & centum Sarmatis, & mille noſtris præeſſe juſſi. Tuum eſt oſtendere hominem non ambitione (quod noſtris non convenit moribus) ſed virtute veniſſe ad eum locum, quem avus meus Adrianus, quem Trajanus proavus non niſi exploratiſſimis dabat.* De hoc eodem Commodus, *Peſcennium fortem virum novi, & ei tribunatus jam duos dedi:* [3] *ducatum mox dabo,* [4] *ubi per ſenectutem* [5] *Ælius Corduenus rempublic. recuſaverit.* Hæc de eo judicia omnium fuerunt. Sed & Severus ipſe ſæpe dixit, ignoturum ſe Peſcennio niſi perſeveraret. A Commodo denique Peſcennius cos. declaratus, Severo præpoſitus eſt: & quidem irato quòd primipilaribus commendantibus, conſulatum

Niger

eos habet parum emendatos, & qui ducem ſuum & diſciplinam non timeant: immo quos ipſe dux timet. nunquam igitur erit ſecurus aut animi fidens adverſus hoſtes qui ſuos timuerit milites. *Salmaſ.*

1. *Quem quamdiu timebis, tamdiu non timeberis.*] Vulcatius in Caſſio, *Meruitque timeri quia non timuit.* Caſaub.

2. *Hæc de Peſcennio Severus Auguſtus adhuc milite.*] Ridicula lectio: nam Severus poſt mortem Peſcennii hæc ſcripſit: deeſt ſine dubio aliquid. Scribendum enim eſt: *Hæc de Peſc: Sev. Auguſtus. De eodem adhuc milite Marcus etiam Ant.* Idem.

Hæc de Peſcennio Severus Auguſtus adhuc milite. Marcus etiam.] Facile fuit videre lectionem hanc minime cohærere. Sed minima mutatione ſic veram lectionem poſſumus reſtituere: *Hæc de Peſcennio Severus Auguſto; adhuc milite Marcus etiam Antoninus ad Corneliem Balbum.* Peſcennium enim jam Auguſtum vicit Severus, & de ejus diſciplina loquitur quem vicit, ut doleat victorem victi imperatoris diſciplinam in regendis militibus imitari non poſſe. *Salmaſ.*

3. *Ducatum mox dabo.*] Ducatus ordinum, via eſt ad tribunatum. Vopiſcus in Probo: *Cùm ordines honeſtiſſimè duxiſſet, tribunatum eſt adeptus.* Et paſſim alibi tribunatus eſt infra ducatum, & ſupra tribunum dux: legionis nempe, vel limitis. *Caſaub.*

4. *Ubi per ſenectutem Ælius Corduenus rempublicam recuſaverit.*] Corduenus rempublicam recuſare heic dicitur, quam propter ſenectutem non poſſet amplius adminiſtrare ſic eleganter Tertullianus dixit recuſari annos à ſerpente, quæ ſenectutem cum ſuperficie exuit. *Salmaſ.*

5. *Ælius Corduenus.*] Scripti, *Ælius Cordianus.* Caſaub.

Niger mereretur. In vita ſua Severus dicit, ſe priuſquam filii ſui id ætatis haberent ut imperare poſſent, ægrotantem id in animo habuiſſe, ut, ſiquid fortè ſibi accidiſſet, [1] Niger Peſcennius eidem & Clodius Albinus ſuccederent, qui ambo Severo graviſſimi hoſtes extiterunt. Unde apparet quod etiam Severi de Peſcennio judicium fuerit. [2] Si Severo credimus, fuit gloriæ cupidus Niger, vita fictus, moribus turpis, ætatis provectæ quum imperium invaſit: ex quo cupiditates ejus incuſat, [3] perinde quaſi Severus minor ad imperium venerit, qui annos ſuos contrahit, [4] quum decem & octo annis imperarit [5] & octogeſimo nono perierit. [6] Sanè Severus Heraclium [7] ad obtinendam Bithyniam miſit: [8] Fulvium autem ad occupandos adultos Nigri filios: nec tamen in ſenatu quicquam de Nigro Severus dixit, quum jam audiſſet de ejus imperio, ipſe autem proficiſceretur ad componendum Orientis ſtatum. Tantùm ſanè illud fecit proficiſcens ut legiones ad Africam mitteret, ne eam Peſcennius occuparet, & fame populum Romanum perurgeret. [9] Et videbatur id facere poſſe per Libyam

1. *Niger Peſcennius eidem.*] Pro, ſibi. *Idem.*

Niger Peſcennius eidem.] *Eidem* pro *ſibi*. at Palatin. *eodem*. pro *eidem*. & *nullo* pro *nulli*: *eo* pro *ei*, *&c.* Salmaſius.

2. *Si Severo credimus, fuit gloriæ cupidus Niger.*] Cenſeo Severo credendum, ſi bene hoſti creditur de hoſte. *Idem.*

3. *Perinde quaſi Severus.*] *Proinde quaſi Severus.* Idem.

4. *Quum decem & octo annis imperarit.*] *Quum decem & octo annis imperavit & octogeſimo nono periit.* Ita Palatinus, cum veteri editione. *Idem.*

5. *Et octuageſimo nono perierit.*] Falſum: vide ad librum ſuperiorem. *Caſaubonus.*

6. *Sane Severus Heraclium ad obtinendam Bithyniam miſit.*] In vita Severi; Heraclitum pro Heraclio nominat: & Britanniam pro Bithynia. ſed ex hoc loco ille corrigendus eſt. *Bithynia* enim verum eſt, non *Britannia*: *ſed eos ipſos pertimeſcens de quibus recte judicabat, Heraclitum ad obtinendas Bithynias, Plautianum ad occupandos Nigri liberos miſit.* Paulo poſt enim in eadem vita ſcribit quem ſucceſſum habuerit utraque legatio. nam Nigri quidem liberos cepit, qui ad illam rem miſſus eſt & adduxit, Bithyniam vero occupare non potuit Heraclius, Byzantium jam tenente Nigro. *Salmaſ.*

7. *Ad obtinendam Bithyniam.*] Vel *Britanniam.* ut libro ſuperiore legitur. *Caſaub.*

8. *Fulvium autem.*] Fulvium Plautianum. *Idem.*

9. *Et videbatur id facere poſſe, &c.*] Palatinus: *Videbatur autem id facere poſſe, &c.* Idem in Severo. *Salmaſius.*

1. *Diffi-*

byam Ægyptumque vicinas Africæ, [1] difficili licet itinere
ac navigatione. Et Peſcennius quidem veniente ad Orien-
tem Severo, Græciam, Thracias, & Macedoniam, in-
terfectis multis illuſtribus viris, tenebat, ad participatum
imperii Severum vocans: à quo, cauſa eorum quos occi-
derat, cum Æmiliano hoſtis eſt appellatus: deinde à du-
cibus Severi per Æmilianum pugnans victus eſt. Et
quum illi tutum exilium promitteret ſi ab armis recede-
ret, perſiſtens iterum pugnavit, & victus eſt, atque apud
Cyzicum circa paludem fugiens ſauciatus, [2] & ſic ad Se-
verum deductus, atque ſtatim mortuus. [3] Hujus caput 6
circumlatum pilo Romam miſſum, filii occiſi, necata uxor,
patrimonium publicatum, familia omnis extincta. Sed
hæc omnia poſteaquam de Albini rebellione cognitum eſt,
facta ſunt: nam priùs & filios Nigri & matrem in exilium
miſerat. [4] Sed exarſit ſecundo civili bello, imò etiam ter-
tio, & factus eſt durior. Tunc etiam innumeros ſenato-
res interemit Severus, & ab aliis *Syllæ Punici*, ab aliis *Marii*
nomen accepit. Fuit ſtatura Peſcennius prolixa, for-
ma decorus, [5] capillo in verticem ad gratiam reflexo,
[1] vocis

1. *Difficili licet itinere ac navigatione.*] Hæreo in hac periodo. Videtur ſententia poſtulare ut legatur: *Difficilia faciens itinera ac navigationes.* Sed cogitandum ampliùs. *Caſaub.*

Difficili licet itinere & navigatione.] Senſus eſt; Severum cum metueret ne Africam Peſcennius occuparet, ad eam legiones miſiſſe. id autem poſſe videbatur facere Peſcennius, ut Africam ſcilicet occuparet, per Libyam & Ægyptum, quæ vicinæ ſunt Africæ, quamvis iter ſit difficile, nec admodum facilis navigatio. id eſt quamvis & mari & terra difficile ſit iter per Ægyptum & Libyam ad occupandam Africam, tamen id facere poſſe videbatur. arduum enim & difficile id erat, non autem impoſſibile prorſus, ideoque ne id faceret metuebat Severus. illa igitur verba, *Difficili licet itinere ac navigatione*, ita capienda ſunt ac ſi dixiſſet, *licet ſit iter difficile ac navigatio.* iter & navigationem opponit, cum illud terra, hæc mari fiat. *Salmaſ.*

2. *Et ſic ad Severum deductus.*] *Et ſic ad Severum adductus.* Palatinus & editio vetus. *Idem.*

3. *Hujus caput circumlatum pilo Romam miſſum.*] Imò Byzantium, non Romam. Dio, Τὴν κεφαλὴν ὁ Σεβῆρος ἐς τὸ Βυζάντιον πέμψας, ἀνεσταύρωσεν, ἵν' ἰδόντες αὐτὴν οἱ Βυζάντιοι προσχωρήσωσι. *Caſaub.*

4. *Sed exarſit ſecundo civili bello, imò etiam tertio.*] Primum bellum contra Julianum, alterum contra Peſcennium, tertium contra Albinum: ſed multi non tria, verùm duo ſolùm bella civilia à Severo geſta ſcripſerunt: quia bellum primum, nihil habuit bellici. *Idem.*

5. *Capillo in verticem ad gratiam reflexo.*]

[1] vocis canoræ, ita ut in campo loquens per mille paſſus audiretur, niſi ventus adverſaretur: [2] oris verecundi & ſemper rubidi: cervice adeò nigra, vt quemadmodum multi dicunt, ab ea *Nigri* nomen acceperit. Cætera corporis parte candidus & magis pinguis: vini avidus, cibi parcus, rei venereæ niſi ad procreandos liberos prorſus ignarus. [3] Denique etiam ſacra quædam in Gallia quæ caſtiſſimis decernuntur, conſenſu publico celebranda ſuſcepit. [4] Hunc in Commodianis hortis, in porticu curva, [5] pictum de muſivo inter Commodi amiciſſimos videmus ſacra Iſidis feren-

xo.] De capillo flexo reflexoque diximus ſatis in Pertinace. *reflexus* autem *capillus* opponitur prolixo & prolicino. *Salmaſ.*

1. *Vocis canoræ.*] Sic de Severo: *canorus voce.* Idem.

2. *Oris verecundi & ſemper rubidi.*] Quibus os rubebat, pro modeſtis & ingenuis habebantur apud veteres, & *oris probi* dicebantur. illis igitur verecundum os eſſe dicebatur, quibus rubebat: & qui multum ſanguinis in ore habebant, illi modeſti, illi probi audiebant. Plinius epiſt. lib. I. epiſt. XIV. ita Horatius verecundum colorem vocavit, τὸ ἔρυθρος. pallidos autem & mali coloris homines impudentes fere, & inverecundos ducebant, dicebantque, niſi ſi pallor ille ex ſtudiorum contentione contractus videretur. atque inde vox ἄχρωμος & ἄχροος, impudentem Græcis deſignat & improbum: quæ non ſolum ad homines ſed etiam ad res extenſa eſt. *Idem.*

3. *Denique ſacra quædam in Gallia quæ caſtiſſimis decernuntur.*] Hæc eſt omnium librorum lectio: quod eò teſtatum voluimus, quia ſcimus viros doctiſſimos nodum hic in ſirpo quæſiiſſe. initiò libri dictum eſt, Peſcennium à Commodo in Galliam aliquando miſſum. *Caſaub.*

4. *Nunc in Commodianis hortis.*] Neque in antiquis Urbis deſcriptionibus, neque uſquam alibi hos invenio. *Idem.*

Hunc in Commodianis hortis in porticu curva.] *Porticum curvam* interpretor concameratam, & in camera porticus illius pictum de muſivo Commodum cum reliquis amicis Iſidis ſacra ferentem fuiſſe intelligo. apſides enim & cameræ frequenter opere iſto muſivario ornabantur. & legere eſt apud Anaſtaſium Bibliothecarium locis plus mille apſidas & cameras de muſivo ornatas. *curvaturæ* autem *arcuaturæ*, & *concamerationes* & *volutæ* pro eodem. *Salmaſ.*

5. *Pictum de muſivo inter Commodi amiciſſimos videmus, ſacra Iſidis ferentem.*] Cùm aliàs Romæ, tum illo potiſſimùm ſeculo multus picturæ uſus fuit, ad propagandam rerum memoriam. libro ſuperiore de porticu dictum, in qua res bello geſtæ à Severo fuerant depictæ. Sic ludorum magnificentiam in porticibus depingebant, ne memoria intercideret, ut ſcribit Vopiſcus in Carino. quinetiam, ut antè dicebamus, ſi cujus principis memoriæ faveret ſenatus, ſæpe decreto patrum juſſi omnes illum habere pictum. Ergo etiam Iſiaci ſacerdotes cùm Anubin portarant, ejus diei & pompæ, vel ut ipſi loquebantur, ejus humilitatis memoriam pictura conſervabant. Quid ſit *pingere de muſivo*, Joſephus Scaliger ad Manilium, nos ad Suetonium fuſe docuimus. *Caſaub.*

Pictum de muſivo, &c.] *De muſio* habet

ferentem: quibus Commodus adeò deditus fuit ut & caput raderet, & Anubim portaret, [1] & omnes partes expleret. Fuit ergo Niger miles optimus, tribunus ſingularis, dux præcipuus, legatus ſeveriſſimus, [2] conſul inſignis, vir domi foriſque conſpicuus, imperator infelix: uſui denique reipub. ſub Severo homine tetrico eſſe potuiſſet, ſi cum eo eſſe voluiſſet. [3] Sed deceptus eſt conſiliis [4] Severi 7
Aureliani, [5] qui filias ſuas ejus filiis deſpondens, perſiſtere eum fecit in imperio. Hic tantæ fuit autoritatis, ut ad Marcum

habet heic ſcriptum Palatinus. & ſane *muſium* & *muſivum* dicebatur: ut dium & divum. ſic *odium* & *odivum*, quod Græcis *ᾠδεῖον*. nam muſeum & muſium idem. ſed muſium melius ſcribitur. ut Lycium, *Λύκειον*: *Gynecium*, *γυναικεῖον*. ſic muſium *μουσεῖον*. Græci vocaverunt illud muſivum opus, & *μουσειοῦν* muſivo decorare. doctiſſimi hujus ætatis viri pavimentum & muſivum nihil differre arbitrantur. ſed tantum intereſt inter muſium & pavimentum, quantum inter ſolum & cameram triclinii. nuſquam enim invenies dictum, pavimenta de muſivo picta aut ſola de muſivo ſtrata. ſemper cameris & apſidibus aſſignatur muſivum, ut ſolo pavimentum. idem eſt tamen utrumque opus & teſſellatione utrumque contexitur. ſed ut pavimentum nunquam de camera, ſic nec muſeum de pavimento. Plin. lib. 36. cap. XXI. *In ædificiis muſea vocant dependentia ad imaginem ſpecus arte reddendam.* Vides muſea proprie dici in ædificiis non pavimenta, ſed arcuaturam ad ſimilitudinem ſpecus arte factam. Codinus hanc differentiam religioſe obſervat. cum enim eodem opere ſola, parietes & cameræ decorarentur; *πάτωσιν* vocat quod in ſolo ponitur; *ὀρθομαρμάρωσιν*, quod in parietibus; in cameris vero & pendentibus *μουσείωσιν*. *Salmaſ.*

1. *Et omnes partes expleret.*] Palat. *& omnes paucas expleret.* Scribendum utique: *& omnes pauſas expleret. paucas* pro *pauſas. paucas* autem *explere* dixit quod in Caracallo in eadem re, *pauſas edere.* certæ igitur videntur fuiſſe pauſæ conſtitutæ in quibus pauſabant, qui Anubim portabant, quas pauſas nunc ſtationes dicimus. quas omnes pauſas cogebantur explere qui ſacra Iſidis ferebant, cum certis locis requieſcebant ubi ſtatutæ erant illæ pauſæ, & ſimulacrum deponebant, pauſas edere & explere dicebantur. *Idem.*

Et omnes pauſas expleret.] Admiſi hanc lectionem, ejectâ vulgari, *partes*, quòd exſtaret diſertè in Palatinis membranis, *paucas.* videatur infra Caracallæ caput IX. *Grut.*

2. *Conſul inſignis, vir domi foriſque conſpicuus.*] Non tantam illi conſpicuitatem tribuit Dio, qui modice modeſteque de illo loquitur. *Salmaſ.*

3. *Sed deceptus eſt conſiliis Severi Aureliani.*] Membranæ & vetus editio: *ſcevi Aureliani.* Unde ſcribendum conjicio: *Sed deceptus eſt conſiliis ſcævis Aureliani.* Scæva & ſiniſtra conſilia Aureliani illius vocat, quibus deceptus Niger in imperio perſeveravit. mala igitur conſilia, *ſcæva* vocat. *Idem.*

4. *Severi Aureliani.*] Palatinus *Scevi Aureliani.* Grut.

5. *Qui filias ſuas ejus filiis deſpondens.*] Regius, *Qui filiis ſuis ejus filias deſpondens.* Sed filiorum Peſcennii ſæpiùs mentio habetur in hac & Severi vita. *Caſaub.*

 1. Cum

cum Antoninum primùm, deinde ad Commodum ſcriberet, [1] quum videret [2] provincias facili adminiſtrationum mutatione ſubverti: Primùm ut nulli ante quinquennium ſuccederetur provinciæ præſidi, vel legato, vel proconſuli, quòd priùs deponerent poteſtatem quàm ſcirent adminiſtrare: [3] deinde ne novi ad regendam Remp. accederent. Præter militares adminiſtrationes, [4] intimavit etiam, ut aſſeſſores in quibus provinciis aſſediſſent, in his adminiſtrarent: quod poſtea Severus, & deinceps multi tenuerunt ut probant [5] Pauli & Ulpiani præfecturæ, [6] qui Papiniano in conſilio fuerunt: ac poſtea quum [7] unus ad memoriam, alter ad libellos paruiſſet, ſtatim præfecti facti ſunt. Hujus etiam illud fuit, [8] Ut nemo aſſideret in ſua

1. *Cum videret provincias facili adminiſtrationum mutatione ſubverti.*] *Adminiſtrationes* heic ſunt *adminiſtratores.* ſic infra *orationes* pro *oratoribus* notabimus. *Regna* pro *regibus.* Salmaſ.

2. *Provincias facili adminiſtrationum mutatione ſubverti.*] Ipſos qui provincias adminiſtrarent vocat *adminiſtrationes*, ut conjuges paſſim dicuntur *matrimonia.* Quin autem utile ſit provinciis non facilè adminiſtrationem mutare, ambigit nemo. Ideo jure laudatus imperator Pius, qui bonos præſides ſeptenis & novenis annis detineret, ut ſcribit Capitolinus. ſed ut ſunt res humanæ, huic commodo ingens periculum adnexum: multos enim diuturnioris imperij conſuetudo corrupit, & ad rerum novarum conſilia impulit. *Caſaub.*

3. *Deinde ne novi ad regendam remp. accederent. Præter militares adminiſtrationes intimavit etiam.*] Diſtingue: *Deinde ne novi ad remp. regendam accederent præter militares adminiſtrationes. Intimavit etiam, ut aſſeſſores in quibus provinciis aſſediſſent, in his adminiſtrarent.* Novi autem heic non ſunt novi cives Romani ex edicto Antonini, ſed novi homines qui humili loco nati ſibi ad ampliſſimas dignitates & honores per virtutem & meritum viam patefecerunt. volebat igitur hic Peſcennius, & de eo ad principem retulerat, ut novi homines ad regendam rempublicam non admitterentur in adminiſtrationibus duntaxat civilibus: nam in militaribus ubi ſola virtus penſitanda eſt, & perpendendum meritum, non putabat ſpectari debere antiquitatem familiæ & nobilitatem; ſed ſolis illis id genus adminiſtrationes dari, qui digni eſſent. novis igitur hominibus non intercluſit aditum ad militares adminiſtrationes Peſcennius, ſed ſolas civiles. *Salmaſ.*

4. *Intimavit etiam, ut aſſeſſores in quibus provinciis aſſediſſent, &c.*] *Intimare* eſt γνώμην εἰσφέρειν, auctor eſſe principi vel ſenatui ut aliquid decernatur. Aſſeſſores & urbanis & provincialibus magiſtratibus erant communes. itaque *provinciæ* hic non ſunt ἐπαρχίαι, ſed ἀρχαί. *Caſaub.*

5. *Pauli & Ulpiani præfecturæ.*] Prætorianæ. *Idem.*

6. *Qui Papiniano.*] Vetus editio *Papiano.* Salmaſ.

7. *Unus ad memoriam paruiſſet.*] *Parere ad memoriam*, quod Herodianus, Προεστῶσαι τῆς μνήμης τοῦ βασιλέως. *Caſaub.*

8. *Ut nemo aſſideret in ſua provincia.*] Vide legem tertiam Dig. De officio aſſeſſo-

ſua provincia, ut nemo adminiſtraret Romæ, [1] niſi Ro-
manus, hoc eſt oriundus urbe. [2] Addidit præterea conſi-
liariis ſalaria, ne eos gravarent quibus aſſidebant, dicens,
Judicem nec debere dare nec accipere. Hic erga milites
tanta fuit cenſura, ut quum apud Æygptum ab eo limita-
nei milites vinum peterent, reſponderit, [3] *Nilum habetis,
& vinum quæritis?* [4] ſi quidem tanta illius fluminis dulcedo,
ut accolæ vina non quærant. Idem tumultuantibus iis qui
à Sarracenis victi fuerant, & dicentibus, *Vinum non accepi-
mus, pugnare non poſſumus. Erubeſcite*, inquit, [5] *illi qui vos vin-
cunt, aquam bibunt.* [6] Idem Palæſtinis rogantibus ut eorum
cenſitio levaretur idcirco quòd eſſet gravata, reſpondit,
Vos terras veſtras levari cenſitione vultis, [7] *ego verò* [8] *etiam aërem
veſtrum cenſere vellem.* Denique Delphici Apollinis vates 8
in motu reip. maximo, quum nuntiaretur tres eſſe impe-
ratores, Severum Septimium, Peſcennium Nigrum, Clo-
dium Albinum, conſultus quem expediret reip. imperare,
verſum Græcum hujuſmodi fudiſſe dicitur,

[1] *Opti-*

ſeſſorum, & titulum Codicis XLI. libri primi. *Idem.*

1. *Niſi Romanus, hoc eſt oriundus Urbe.*] Non natus ſolùm in Urbe, ſed cujus pater & majores, cives fuiſſent Romani. Nam illis temporibus cùm omnes facti eſſent cives lege Antonini, diſcrimen ſtatuebatur inter veteres & novos. Quamobrem quod modò dictum eſt, intimaſſe Peſcennium, *ne novi ad regendam remp. accederent*, bifariam accipi poteſt: vel de iis qui lege Antonini cives facti fuerant, ſive ipſi, ſive eorum patres; vel de iis quorum fides & induſtria levioribus adminiſtrationibus non fuiſſet probata. multi enim per ſaltum à malis principibus fuerant promoti. *Idem.*

2. *Addidit præterea conſiliariis ſalaria.*] Nam Auguſtus qui primus præſidibus provinciarum ſalaria inſtituit, de aſſeſſoribus & conſiliariis caverat nihil. Dio libro LIII. *Idem.*

3. *Nilum habetis & vinum quæritis.*] Simili voce querentem populum de inopia & caritate vini coërcet Auguſtus apud Suet. cap. XLII. *Idem.*

4. *Si quidem tanta illius fluminis dulcedo.*] Palat. *dulcitudo.* Salmaſ.

5. *Illi qui vos vincunt, aquam bibunt.*] Et hodie Sarraceni hydropotæ ſunt: etſi non voluntate, ſed præcepto religionis, quod à pſeudopropheta ſuo acceperunt. olim verò inopia faciebat abſtemios, & rei ruſticæ inſcitia pariter ac neglectus. Ammianus Marcellinus, libro XIIII. *Caſaub.*

6. *Idem Palæſtinis rogantibus.*] Non aſſentior viris magnis, qui interpretantur de Judæis. ſed illi intelliguntur, qui iis expulſis Palæſtinam incoluerunt. *Idem.*

7. *Ego vero etiam, &c.*] Ἀερικὸν vectigal. *Salmaſ.*

8. *Etiam aërem veſtrum cenſere vellem.*] Id verò etiam avaritia principum tandem eſt factum: impoſito non Judæis ſolùm, ſed in univerſum omnibus, tributi genere, quod ἀερικὸν de aëris cenſitione dictum eſt. *Caſaub.*

 1. *Opti-*

[1] *Optimus eſt Fuſcus, bonus Afer, peſſimus Albus.*

Ex quo intellectum *Fuſcum*, Nigrum appellatum vaticinatione: Severum, *Afrum*: *Album* verò, Albinum dictum. Nec defuit alia curioſitas. Requiſitum eſt qui eſſet obtenturus rempub. Ad quod ille reſpondit alium verſum talem,

[2] *Fundetur ſanguis Albi*, [3] *Nigrique minantis*,
Imperium mundi Pœna reget urbe profectus.

Item quum quæſitum eſſet quis illi ſucceſſurus eſſet, reſpondiſſe itidem Græco verſu dicitur,

[4] *Cui dederint ſuperi, nomen habere Pii.*

Quod omnino intellectum non eſt niſi quum Baſſianus Antonini, [5] quod verum ſignum Pii fuit, nomen accepit. Item quum quæreretur quamdiu imperaturus eſſet, reſpondiſſe Græcè dicitur,

[6] *Bis denis Italûm conſcendet navibus æquor:*

[1] *Si*

1. *Optimus eſt Fuſcus, bonus Afer, peſſimus Albus.*]
Λῷστος ὁ φαιὸς, Ἄφρος δ' ἐσθλὸς,
Λευκὸς δὲ κάκιστος. *Idem.*

2. *Fundetur ſanguis Albi, Nigrique minantis.*
Imperium mundi Pœna reget urbe profectus.]
Ῥεύσεται αἷμα χύδην Λευκοῦ, Μέλανός τε ἀγαυοῦ·
Ὃς δὲ Λίβυς γένος ἐστὶν ἀνὴρ, κεῖνος βασιλεύσει.
Idem.

3. *Nigrique minantis.*] Optime in Palatino, *animantis.* itaque legendum:
Fundetur ſanguis albi nigrique animantis.
Per *album animantem*, *Albinum* deſignabat oraculum: per *nigrum*, *Nigrum.* & probabile eſt in Græco fuiſſe,
Λευκοῦ καὶ μέλανος ζώου.
Per quæ Nigrum & Albinum ſignificabat. aut *animantem* poſuit pro homine. nam animus facit animantes: anima vero animalia, ſecundum Grammaticos. *Salmaſ.*

4. *Cui dederint ſuperi nomen habere Pii.*]
Ὧι θεοὶ Εὐσεβέος τοὔνομα δῶσιν ἔχειν. *Caſaub.*

5. *Quod verum ſignum Pii fuit.*] Nam ille primus Auguſtorum Antonini cognomen habuit: ab eo ceu fonte primario, derivatum eſt in alios omnes. *Idem.*

6. *Bis denis Italûm conſcendet navibus æquor.*
Si tamen una ratis tranſiliet pelagus.]
Εἴκοσι νῆας ἔχων Ἰταλῶν ἀναβήσεται αἶαν·
Εἴγε μιᾶς πήδων νηὸς ὁλοὸν πέλαγος.
Idem.

Bis denis Italum conſcendet.] In membranis: *conſcendit.* Scribendum:
Bis denis Italum conſcendit navibus æquor,
Si tamen una ratis tranſiliet pelagus.
Per Italum æquor Romanam intelligebat rempublicam. *conſcendit* autem non *conſcendet.* editum enim oraculum illo tempore quo jam imperator appellatus erat Severus cum aliis duobus Albino & Peſcennio: & illud agitabatur, quis maneret. Secundum verſum oraculi inexplicatum reliquit Spartianus. de imperio igitur Severi edita illa ſors, quem bis denis navibus æquor Italum conſcendiſſe dixit. quæ bis denæ naves

ad an-

[1] *Si tamen una ratis tranſiliet pelagus.*

Ex quo intellectum, Severum viginti annos expleturum.

[2] Hæc ſunt Diocletiane maxime Auguſtorum, quæ de 9
Peſcennio didicimus ex pluribus libris. Non enim facilè (ut in principio libri diximus) quiſquam vitas eorum mittit in libros qui aut principes in Rep. non fuerunt, aut à ſenatu appellati non ſunt imperatores, aut occiſi citiùs, ad famam venire nequiverunt. [3] Inde, quòd latet Vindex, quòd Piſo neſcitur, quòd omnes illi qui aut tantùm adoptati ſunt, aut à militibus imperatores appellati, ut ſub Domitiano Antonius: aut citò interempti, [4] vitam cum imperii uſurpatione poſuerunt. [5] Ac nequid ex iis quæ ad Peſcennium pertinent, præteriſſe videamur, (licet aliis libris cognoſci poſſint) de hoc Peſcennio vates dixerunt, quòd neque vivus neque mortuus in poteſtatem Severi venturus eſſet, ſed juxta aquas illi pereundum eſſet: quod quidam

ad annos referebantur, quibus imperaturus eſſet. *Salmaſ.*

1. *Si tamen una ratis tranſiliet pelagus.*] His verbis ſignificabatur non unam ratim transmiſſuram illud pelagus; ſed aliam ſententiam aliter legendo efficies, hoc modo:

Bis denis Italum conſcendit navibus æquor:
Sic tamen una ratis tranſiliet pelagus.

Quæ lectio proculdubio vera eſt. *ſic tamen* pro *ſi tamen* cujus hic eſt ſenſus: illum qui bis denis navibus æquor conſcendit, unica tantum rate ſalvum perventurum. in quo ambigue ludit oraculum. nam per bis denas naves annos imperii voluit intelligere. per unam ratem Severum ipſum imperatorem, qui illud imperii pelagus tranſiturus vel tranſiliturus erat. *Idem.*

2. *Hæc ſunt Diocletiane Maxime Auguſtorum quæ de Peſcennio didicimus.*] Heic finire velle videbatur Spartianus, & verba ſic ſonant, quaſi non amplius habeat quod dicat de Peſcennio. repente tamen ad illa regreditur de Peſcennio dicenda quæ omitti non poterant. *Idem.*

3. *Inde quòd latet Vindex, quòd Piſo neſcitur.*] Ambo in Neronem conſpirarunt: noti ambo ex Tacito & Suetonio: ſed leviter, nec propriis libris deſcripti. *Caſaub.*

4. *Vitam cum imperii uſurpatione poſuerunt.*] Poſt hæc verba ſequitur in omnibus libris & antiquitus excuſis & manu exaratis: *Sequitur nunc ut de Clodio Albino dicam, qui quaſi ſocius hujus habetur*, & cetera, quæ nunc habentur in fine libri, quo loci ſunt collocata authoritate doctiſſimi viri, atque hinc ejecta. cur enim non eadem via, illa quæ ſupra ſunt poſita, *hæc ſunt Diocletiane Maxime Auguſtorum*, ſuo loco pulſa in ultimam quoque ſedem migrare juſſerunt? eodem enim prorſus ſpectant. *Salmaſ.*

5. *Ac ne quid ex iis quæ, &c.*] Quæ ante hæc verba leguntur in vulgatis editionibus, ea nos auctore codice regio in ſuum locum, hoc eſt, librum extremum rejecimus. Sic etiam alter Puteanorum. *Caſaub.*

1. *Ipſum*

quidam dicunt [1] ipſum Severum de matheſi quam callebat, dixiſſe. Nec abfuit reſponſis veritas, quum ille inventus ſit juxta paludem ſemivivus. Hic tantæ fuit ſeveritatis [2] ut quum milites quoſdam [3] in cauco argenteo expeditionis tempore bibere vidiſſet, juſſerit omne argentum ſubmoveri de uſu expeditionali, addito eo ut ligneis vaſis uterentur: quod quidem illi odium militare concitavit. Dicebat enim poſſe fieri ut ſarcinæ militares in poteſtatem hoſtium venirent, [4] ne ſe barbaræ nationes argento noſtro glorioſiores facerent, quum alia minùs apta hoſticam viderentur ad gloriam. Idem juſſit vinum in expeditione neminem bibere, ſed [5] aceto univerſos eſſe contentos. Idem piſtores ſequi expeditionem prohibuit, buccellato jubens milites & omnes contentos eſſe. Idem ob unius gallinacei direptionem, decem commanipulones qui raptum ab uno comederant, ſecuri percuti juſſit: & feciſſet, niſi ab omni exercitu [6] propè uſque ad metum ſeditionis eſſet

1. *Ipſum Severum de matheſi quam callebat, dixiſſe.*] Lege, *didiciſſe.* Idem.

2. *Ut quum milites quoſdam in caveo argenteo.*] Exterminanda ſolo Latino vox *caveus*: & in ejus locum reſtituenda, *caucus. caucus* & *cauca* eſt patera unde bibitur. optimæ Gloſſæ: *καῦκα*, *patera. Caucum*, & diminutivum *cauculum*: unde *caucularii* & *cauculatores* pro incantatoribus. *Caucularii* autem proprie ſunt quos hodie vocamus *joüeurs de gobelets.* nam *cauculum* vocamus *un gobelet. cauculum* enim eſt acetabulum. *cauculator*, ψηφοπαίκτης & præſtigiator. *Salmaſ.*

3. *In caveo argenteo.*] Valerianus imperator in epiſtola ad Zoſimionem procuratorem Syriæ: *Claudio dabis argenti in caveos & ſcyphos pondo undecim.* erant & lignei. Eſt igitur caveus genus poculi. ſed Joſephus Scaliger damnata voce *caveus* legit hic *cauco*, & ita ubique. *Caſaub.*

In cauco argenteo.] Ita malebat Scaliger; neque aliter erat in Pal. noſtro. *Grut.*

4. *Ne ſe barbaræ, &c.*] Ante *ne*, deeſt ex uſu loquendi Græcorum & Romanorum, cavendum eſt, δεῖ φυλάττειν. præſtantiſſimi Puteani codices ſcribunt, *nec ſe.* ipſe corrigebat, *& ſe barbaræ.* Caſaub.

Ne ſe barbaræ nationes argento, &c.] Nihil deeſt ante *ne*, ſed illud in *nec* mutandum authore vetere ſcriptura, ut ſit ſenſus: dicebat Peſcennius, cum removiſſet ex uſu expeditionali omne argentum, poſſe accidere ut ſarcinæ militares in poteſtatem venirent hoſtium, nec ſe illi glorioſiores facerent argento Romano, quod nullum erit inter impedimenta militaria. *Salmaſ.*

5. *Aceto eſſe contentos.*] Acetum enim loco vini apud veteres habebatur, ut docent Juriſconſulti, & alii auctorum loci: ex quibus etiam conſtat aceto aqua diluto milites manipulares & ordinarios fuiſſe potatos. ſic ſervi, captivi, vincti, & omnes miſeri. *Caſaubonus.*

6. *Propè uſque ad metum ſeditionis.*] Placet

eſſet rogatus: & quum peperciſſet, [1] juſſit ut denorum gallinaceorum pretia provinciali redderent decem [2] qui ſimul furto convixerant, addito eo ut tota in expeditione in commanipulatione nemo focum faceret, ne unquam recèns coctum cibum ſumerent, [3] ſed pane ac frigidis veſcerentur, appoſitis ſpeculatoribus qui id curarent. [4] Idem juſſit ne in zonis milites ad bellum aureos vel argenteos nummos portarent, [5] ſed publicè commendarent, recepturi poſt prælia quod dederant: [6] addens, liberis eorum & uxoribus [7] & heredibus certè reddendum qui veniſſent, ne ad hoſtes aliquid prædæ perveniret, ſiquid fortè adverſi fortuna feciſſet. Sed hæc omnia, ut ſe habuerat Commodi tem-

Placet quod habet regius, *uſque ad motum ſeditionis.* Idem.

1. *Juſſit ut denorum gallinaceorum pretia provinciali redderent decem.*] Ita fiebat ut res furtiva cum centuplo rependeretur. *Idem.*

2. *Qui ſimul furto convixerant.*] Legebam: *Qui ſimul furto condixerunt*. Ut unus quidem furtum fecerit, reliqui furto condixerint, hoc eſt conſenſerint. nunc nihil muto. *qui furto convixerant* eſt, qui de furto vel re furtiva ſimul convivati erant. præceſſit enim, decem commanipulones ab uno raptum Gallinaceum comediſſe. atque hoc eſt *convivere*, una comedere. *Salmaſ.*

3. *Sed pane ac frigidis veſcerentur.*] In Maximino. *Idem.*

4. *Idem juſſit ne in zonis milites ad bellum.*] *Juſſit ne portarent*, pro portare vetuit. membranæ Palatinæ: *Idem juſſit ne zona milites, &c.* Forte: *Ne zonam milites ad bellum, id eſt aureos vel argenteos nummos portarent.* Quod eſt elegantiſſimum. explicat quid ſit zona. cum enim vetaret Peſcennius zonam ad bellum portare milites, nolebat ille quidem ut eſſent diſcincti milites, ſed ne aureos vel argenteos portarent. in zona enim aurei & argentei militibus, ut notum eſt. Horatius:

Ibit eo quo vis qui zonam perdidit. ——

Ventralis vero dicebatur & *funda*, & zonæ genus erat quæ fundam referebat. ligamenta enim & habenas quibus circa ventrem cingebatur habebat, & in medio receptaculum quo nummi continebantur, ut ſinum funda quo lapides conlocabantur. *Idem.*

5. *Sed publicè commendarent.*] Notus mos Romanæ militiæ: ut prælium adituri milites recuſas ſuas, & quicquid haberent in zonula, apud ſigna in caſtris deponerent. quod ex veteri militia repetit nunc Peſcennius. *Commendare* eſt deponere, ut explicat Ulpianus, & ſæpe in jure. *Caſaub.*

6. *Addens liberis eorum & uxoribus, &c.*] Palat. *veniſſet* pro *veniſſent*. Diſtingue: *Addens liberis eorum & uxoribus & heredibus, certe reddendum qui veniſſet*: Id eſt, omnino reddendum illi qui veniſſet, recepturus ſcilicet, ſive ille heres, ſive uxor, ſive natus, ſive quilibet eſſet qui jus haberet repetendi depoſitum. Poſſet etiam non incommode legi: *Certe reddendum, cui veniſſet.* Et verum omnino eſſe arbitror. id eſt illi omnino reddendum cui veniſſet, hoc eſt obveniſſet vel contigiſſet. *Salmaſ.*

7. *Et heredibus certè reddendum qui veniſſent.*] Scribo, *hered. cæteris redd.* τὸ *veniſſent*, diu mihi fuit ſuſpectum. *Caſaubonus.*

1. *Ad*

di temporum diſſolutio, adverſa eidem fuêre. Denique etſi nemo fuit qui ſuis temporibus dux ſeverior videretur, [1] ad perniciem illi magis iſta fuere, quo jam mortuo ubi & invidia & odium depoſita erant, talia exempla valuerunt.
11 Idem in omni expeditione ante omnes militarem cibum ſumpſit ante papilionem: nec ſibi unquam vel contra ſolem, vel contra imbres quæſivit tecti ſuffragium. ſimiles non habuit. Tantum denique belli tempore ratione militibus demonſtrata, ſibi & ſervis ſuis vel contubernalibus portavit, quantum à militibus ferebatur: quum ſervos ſuos oneraret annona, [2] ne illi ſecuri ambularent, & onuſti milites, idque ab exercitu cum ſuſpirio videretur. Idem in concione juravit ſe quamdiu in expeditionibus fuiſſet [3] eſſetque adhuc futurus [4] non aliter eſſe acturum ſe quàm militem, Marium ante oculos habentem & duces tales. nec alias fabulas unquam habuit niſi de Annibale, cæteriſque talibus. Denique quum imperatori facto quidam panegyricum recitare vellet, dixit ei, *Scribe laudes Marii vel Annibalis, vel alicujus ducis optimi vita functi, & dic quid ille fecerit ut eum nos imitemur. Nam viventes laudare irri-*

ſio eſt,

1. *Ad pernitiem illi magis iſta fuere quàm mortuo * ubi, &c.*] Lege & diſtingue: *Ad pernitiem illi magis iſta fuêre: quum mortuo eo ubi & invidia & odium depoſita erant, tal. exempla valuerint*, vel ſcribe, *quo tamen mort.* aut, *quanquam m.* Idem.

Ad perniciem illi magis iſta fuere quam mortuo.] Lege: *Denique etſi nemo fuit qui ſuis temporibus dux ſeverior videretur, ad perniciem illi magis iſta fuere: quoniam mortuo, ubi & invidia & odium depoſita erant, talia exempla valuerunt.* Salmaſ.

Ad perniciem illi magis iſta fuere quàm mortuo: ubi & invidia, &c.] Subintelligi poteſt, *vivo*. Palatinus non habet illud *ad*, ut nec *fuere*. Grut.

2. *Ne illi ſecuri ambularent, & onuſti milites.*] *Ne illi ſecuri ambularent, onuſti milites.* vet. ed. quod aſyndeton hoc loco non eſt inconcinnum. *Salmaſ.*

3. *Eſſetque adhuc futurus.*] Videntur à gloſsâ. nam præcedentia iſtud ſatis ſubindicant, immò exprimunt. exprimerent magis, ſi vice *fuiſſet*, poneretur, *eſſet*. certè locum minus ſanum arguit Palatinus, in quo, *expeditionibus fuiſſet eſſe quæ adhuc futurus, non aliter, &c.* Grut.

4. *Non aliter eſſe acturum ſe quam militem.*] Veteris libri ſcriptura, *Non aliter eſſet, acturumque eſſe quam militem.* Credo ſcribend. *Idem in concione juravit ſe quamdiu in expeditionibus fuiſſet, eſſetque adhuc futurus, non aliter egiſſe, acturumque eſſe quam militem.* Attende pauliſper & fateberis eſſe verum. Sic enim hæc ſibi mutuo reſpondent: *Se quamdiu in expeditionibus fuiſſet, non aliter egiſſe quam militem, nec aliter acturum eſſe, quamdiu eſſet adhuc futurus.* Salmaſ.

1. *Reli-*

ſio eſt, maximè imperatores, à quibus ſperatur, qui timentur, qui præſtare publicè poſſunt, qui poſſunt necare, qui proſcribere: ſe autem vivum placere velle, mortuum etiam laudari. Amavit de 12
principibus Auguſtum, Veſpaſianum, Titum, Trajanum, Pium, Marcum; [1] reliquos [2] fœmineos vel venenatos vocans: maximè tamen in hiſtoriis Marium & Camillum & Q. Martium Coriolanum dilexit. Interrogatus autem quid de Scipionibus ſentiret, dixiſſe fertur, *Felices illos fuiſſe magis quàm fortes:* idque probare domeſticam vitam & juventutem, [3] quæ in utroque [4] nimis ſpecioſa domi fuiſſet. Apud omnes conſtat quòd ſi rerum potitus fuiſſet, omnia correcturus fuerat quæ Severus vel non potuit emendare, vel noluit: & quidem ſine crudelitate, imò etiam cum lenitate, ſed militari, non remiſſa & inepta atque ridicula. Domus ejus hodie Romæ viſitur [5] in campo Jovis,

1. *Reliquos fœmineos vel venenatos vocans.*] Haut dubiè locus corruptus. Ingenioſe conjiciebat Lectius, *vel peni natos v.* nos tamen hoc modo: *vel venena orbis v.* aut *venena p. Ro.* ſic Auguſtus vomicas ſuas & carcinomata appellabat filias. *Caſaub.*

Reliquos fœmineos vel venenatos vocans.] Optimus Palatinus *fœneos* legit, *reliquos fœneos vel venenatos vocans.* Fœnei autem homines ſunt nulli rei & pretii homines, nec pluris æſtimandi quam fœneæ illæ imagines vel pilæ quibus proritabantur tauri ad pugnandum. *Pilæ taurariæ* vocantur in veteribus Gloſſis, & exponuntur Ταυρεγκαθάπτ). inde igitur *fœneos imperatores* heic vocabat Peſcennius τὺς ὐδένας ϗ ὐτιδανύς. *venenatos* vero pernicioſos & peſtiferos & in hominum perniciem natos, ut Nerones, Caligulas, Domitianos & id genus. *Salmaſ.*

2. *Fœneos vel venenatos.*] Auſus ſum admittere ſcripturam exemplaris Palatini, ejecto *femineos.* duobus generibus ceteros Imperatores includit. *fœnei* fuerunt quibus nomen tantum & ſpecies externa Principis, nihil prætereà. *venenatos* vocat, qui ita imperio abuſi, ut ſerpentes dici mererentur, malo publico propriè nati. *Grut.*

3. *Quæ in utroque nimis fuiſſe.*] Φιλοκάλυς enim Scipiones fuiſſe, ut etiam Græcanicum habitum aliquando aſſumſerint in provinciis, antiquæ hiſtoriæ produnt. *Caſaub.*

Quæ in utroque nimis ſpecioſa domi fuiſſe apud omnes conſtat.] Palat. *fuiſſet.* Diſtingue hoc modo: *Idque probare domeſticam vitam & juventutem quæ in utroque nimis ſpecioſa domi fuiſſet. Apud omnes conſtat, quod ſi rerum potitus fuiſſet, omnia correcturus fuerat quæ Severus vel non potuit emendare vel noluit.* Atque ita edidimus. *Salmaſ.*

4. *Nimis ſpecioſa.*] Convenientius heic quod erat in membranis, *minus ſpecioſa.* conſtat enim Scipiones ſolutiore vitâ primos adoleſcentiæ annos egiſſe ex Gellio, Valerio Maximo, Panegyricis. ſic, de Catone cùm ſcribat alibi Livius, *dedecorat toga candida*; nihil vult, quàm ei minus fuiſſe ſpecioſam. Videantur etiam quæ ad hunc locum faciant, infra in Lampridii Elagabalo, cap. 26. *Grut.*

5. *In campo Jovis.*] In deſcriptionibus

Jovis, [1] quæ appellatur *Peſcenniana:* [2] in qua ſimulacrum ejus

bus Urbis Romæ prætermittitur hic locus, aut aliter nominatur. *Caſaub.*

1. *Quæ appellatur Peſcenniana.*] Excerpta Spartiani, Palatinus liber, vetus editio, hi tres hoc loco legunt: *Quæ appellatur Peſcenniani. Domus Peſcenniani eſt, domus Peſcennii.* nam Peſcennius & Peſcennianus indifferenter enunciabant. *Salmaſ.*

2. *In qua ſimulacrum ejus in Trichoro conſtituit ſtatim poſt, &c.*] Non dicit quis ille fuerit, qui hoc ſimulacrum in Peſcenniana domo conſtituit. nam Peſcennium ipſum non fuiſſe, ſatis docet cùm dicit, *ſimulacrum ejus*, non autem, ſuum, illa autem, *ſtatim poſt annum*, nullam interpretationem admittunt. Scribimus, *Sim. ejus in t. conſtituit Statius Poſtumius.* ſententia planiſſima. Statius hic Poſtumius domus Peſcennianæ, eo extincto cum liberis & univerſo nomine, fuit dominus: qui non in gratiam Peſcennii, ſed ut ædes ſuas ornaret, illius ſimulacrum nactus, in ſua domo illud poſuit. Dici etiam poteſt, vivo Peſcennio poſitam in ejus domo hanc ſtatuam, cùm eo abſente negotia illius gereret Statius Poſtumius amicus & fautor ipſius. Scribendum etiam minore litera initiante *trichoro.* dixit autem Spartianus *in trichoro*, pro, in uno è trichoris. Magnatum ædes & palatia tribus diſtinctis partibus conſtare ſolent: quarum una ingredienti adverſa occurrit, duæ ſunt ad latera. has tripertitas domos architecti vocabant trichora, τρίχωρα. Statius Papinius in Tiburtino Manlii Vopiſci:

—quid nunc ingentia mirer,
Aut quid partitis diſtantia tecta trichoris?

Architecti noſtri vocant hodie papiliones: quia harum partium (ædificii corpora vulgò dicimus) diverſa tecta ſic conſurgunt, ut in metatura caſtrorum ſeparata totidem papilionum faſtigia. *Caſaub.*

In qua ejus in trichoro ſimulacrum conſtituit.] In trichoro domus, id eſt in faſtigio. nam in faſtigio domorum Auguſtarum ſtatuæ collocari ſolitæ, ut & in faſtigiis templorum. faſtigium autem *trichorum* dictum à forma triangulari. nam τρίχωρον & τρίγωνον idem. Galenus in lexico Hippocratis: Αἴτωμα τὸ εἰς ὕψος ἀνατεταμένον τῆς ὀροφῆς ὥσπερ τρίγωνον. Omnia enim ædificiorum tecta apud veteres, aut erant plana aut faſtigata. in Græcia & in Aſia & toto pæne oriente ædium privatarum tecta plana fiebant: ædes vero ſacræ culmen & faſtigium habebant, quod ἀετὸν & ἀέτωμα Græci dicunt. fallitur vir eruditiſſimus, qui putat *papiliones* ab architectis noſtris hodie vocari, quæ veteres τρίχωρα dicebant. nam hi noſtri *papiliones* quos vocamus, teſtudinatis veterum tectis ſimiles ſunt, non trichoris. tecta igitur apud veteres aut erant plana, & ſolaria, vel mœniana vocabantur; aut inclinata ad deducenda ſtillicidia: quod genus Latini faſtigium aut culmen, Græci ἀετὸν καὶ ἀέτωμα dixere. *faſtigium* vulgari & communi notione nihil aliud erat quam tectum in utramque partem proclinatum ad ſtillicidia deducenda, quod & trichoron hoc loco dicitur & Statio Papinio illo verſu:

—partitis diſtantia tecta trichoris.

Nam pluribus faſtigiis id eſt trichoris tecta plerumque fiebant. hinc *tecta diſtantia partitis trichoris*, id eſt faſtigiis, dixit Statius. ſed quemadmodum faſtigiis templorum, quædam addebantur ornamenta quibus privatorum ædificiorum culmina carebant, ut ſtatuæ, victoriæ & alia deorum ſimulacra: ſic cum multa Cæſari decreta eſſent ut deo, ejus quoque ædium faſtigium eodem modo ornaverunt, quo ſolebant ornari deorum templa; ideo Plutarchus cum de illo Cæſaris domus faſtigio loquitur, non ἀετὸν vocat vel ἀέτωμα ſed ἀκρωτήριον. quod eſſet quaſi faſtigii faſtigium, & faſtigio domus imponeretur. *Salmaſ.*

1. *In*

ejus [1] in Trichoro conſtituit, ſtatim poſt annum [2] ex Thebaico marmore, quod ille ad ſimilitudinem ſui factum [3] à rege Thebæorum acceperat. [4] Extat etiam epigramma Græcum; [5] quod Latinè hanc habet ſententiam.

[6] Terror Ægyptiaci Niger aſtat militis ingens,
Thebaidos ſocius, aurea ſecla volens.
[7] Hunc reges, hunc gentes amant, hunc aurea Roma:
Hinc Antoninis charus & imperio.
*[8] Nigrum nomen habet, * Nigrum formavimus ipſi,*
[1] Ut

1. *In trichoro conſtituit, ſtatim poſt annum ex Thebaico.*] Nihil abeunt ab hac lectione Palatinæ membranæ, niſi quod in iis *trichroro.* ego non integro locum tam fractum. *Grut.*

2. *Ex Thebaïco marmore.*] Fuere diverſi generis & coloris, quod ex Plinii libro XXXVI. apparet. *Caſaub.*

3. *A rege Thebæorum.*] Habuere Ægyptiæ Thebæ proprium dynaſtam quem regem vocabant, ſed Romano imperio ſubditum: nam provinciæ Ægypti pars Thebaïs fuit, jam inde à temporibus Auguſti. *Idem.*

4. *Extat etiam epigramma Græcum.*] Quod baſi fuerat adſcriptum ejus ſimulacri de quo dictum eſt modò. *Idem.*

5. *Quod Latinè hanc habet ſententiam.*] Inveneritne Spartianus Græcum hoc epigramma in Latinum verſum, an ipſe verterit, ex ejus verbis cognoſci non poteſt. neque ita malè de Spartiano judicamus, ut tam ineptam verſionem velimus illi adſcribere. *Idem.*

6. *Terror Ægyptiaci, &c.*] Scribendum *Egyptiaci.* nam ea ætate neque ſcribebant diphthongos, neque earum rationem in pangendis verſibus habebant. cujus licentiæ exempla ſcimus extare aliquot, non ſolùm apud Chriſtianos poëtas, qui metricam non admodum curarunt, ſed etiam apud caſtigatiſſimum poëtam Auſonium. in antiquiſſimis membranis & lapidibus ſæpe Egyptum offendes ſcriptum: ut in Neapolitano quodam: PROCVR. LVDI. FAMIL. GLAD. CAESARIS. ALEXANDRIAE. AD. EGYPTVM. ADLECTVS. Sic *premium* ſcribebant pro præmio, & in verſu corripiebant. *Idem.*

Terror Ægyptiaci Niger aſtat.] *Egyptiaci* ſcribendum erat. ita enim illo tempore multis in nominibus diphthongos non admittebant: nec videntur id poëtæ licenter feciſſe verſus gratia, ſed conſuetudinem ſequebantur. ſic *enigma* pro *ænigma.* ſic *ſphera.* nec Latini tantum, ſed & Græci ſic plerumque ſcribebant. apud Maximianum elégiarum libro, *pedagogus* pro *pædagogus*:

Me pedagogus adit. ——

Salmaſ.

7. *Hunc reges, hunc gentes amant.*] Peccatum non poëtæ ſed ſeculi, quod ultima correpta enunciatur in voce *gentes.* Sympoſius in ænigmate *ſerræ*:

Cætera mando focis ſpernunt quæ dentes acuti.

Sic *fames* ultima correpta apud Prudentium: & ultima in *colluces* apud eumdem. *Idem.*

8. *Nigrum nomen habet, Nigrum formavimus ipſi.*] Scribe ex optimi codicis Palatini fide:

Nigrum nomen habet, nigrum formavimus ipſi,
Ut conſentiret forma metalle tibi.

Cujus hic eſt ſenſus. diu fuerat in Ægypto Peſcennius, ut dux Ægyptiaci limitis, atque inde cæli illius colorem contraxerat. Thebæorum Rex igitur qui iſtud ſimulacrum ex Thebaïco marmore ad ſimilitudinem Peſcennii factum,

[1] *Ut conſentirent forma metalla tibi.*

Quos quidem verſus Severus eradi noluit, quum hoc ei & præfecti ſuggererent, & officiorum magiſtri, addens, *Si talis fuit, ſciant omnes qualem vicerimus. ſi talis non fuit, putent omnes nos talem viciſſe: imò ſic ſit, quia fuit talis.* [2] Sequitur nunc ut de Clodio Albino dicam, qui quaſi ſocius hujus habetur, quòd & pariter contra Severum rebellaverunt, & ab eodem victi atque occiſi ſunt. [3] De quo ipſo neque ſatis clara extant: quia eadem fortuna illius fuit quæ Peſcennii, etiamſi vita ſatis diſpar.

[1] JULII

ctum, Peſcennio donavit, hoc dicit: Peſcennius Niger vocatur, nos ipſi Ægyptii nigrum ipſum reddidimus, & cæli noſtri colore imbuimus, ut forma, hoc eſt facies & color metallo de quo ſimulacrum factum eſt conveniret & reſponderet. *metallus* autem pro *metallum*, Græcorum imitatione dixit: & veriſimile eſt in Græco epigrammate fuiſſe μέταλλ☉. *Idem.*

* *Nigrum formavimus ipſi.*] Scribe, *nigrum.* in regio eſt *nigram:* ut ſit figura, πρὸς τὸ σημαινόμενον, & referatur ad vocem *ſtatuam*, ἔξωθεν ſupplendam. quod tamen minùs probo. *Caſaub.*

Nigrum formavimus ipſi, Ut conſentirent forma metalla tibi.] Caſaubonus refert ex regio: *Ut conſentirent forma metalla ſibi:* nullo ſenſu, ut ait: legendum autem: *Ut conſentirent forma, metalla ſibi.* Velle enim auctorem, de marmore nigro factum eſſe ſtatuam Nigri, ut concolor eſſet formæ ipſius. At qui hoc optime ſignificat vulgata: *Ut conſentirent, forma, metalla tibi.* Ut tibi, ô forma Nigri, conſentirent metalla. Sic ſolent poëtæ quævis exanima alloqui. Nec video quare hoc ſpernam præ illo inſolenti: *Ut conſentiret forma, metalle, tibi,* quod probat Salmaſius. *Gronovius.*

1. *Ut conſentirent forma metalla tibi.*] Mens haut dubiè eſt illa, quam antè, expreſſimus. quòd de marmore nigro facta eſſet ſtatua Nigri, hanc affert rationem, ut concolor eſſet formæ ipſius, ergo legendum,

Ut conſentirent forma, metalla ſibi.

Forma, metalla ἀσυνδέτως, pro, forma & metalla. appellat *metalla* marmor Thebaicum ex quo factum ſimulacrum dixit antè Spartianus. Si retinere velis vocem *tibi*, potes ſcribere,

Ut conſentirent furva metalla tibi.

Et fortaſſe vera hæc ſcriptura eſt, *furva metalla* interpretor marmor illud, vel ei ſimile aliud, quod Plinius in Ægypto ſcribit reperiri ferrei coloris & duritiæ. *Caſaub.*

Ut conſentiret forma, metalle, tibi.] Expreſſi ſcripturam Palatinam, in qua nihil difficultatis, niſi quod tranſmutat genus *metalli*, æquè bonus auctor Latinitatis quàm carminis. vulgabatur prius, *Ut conſentiret forma metalla tibi.* Grut.

2. *Sequitur nunc ut de Clodio Albino dicam.*] Hæc in ſuum locum rejecimus: ſaltem in illum, cujus in poſſeſſione diu fuerunt, & fuiſſent adhuc, niſi vir doctus, per vim & injuriam inde ejeciſſet. *Salmaſ.*

3. *De quo ipſo neque ſatis clara extant.*] Deeſt aliquid explendæ ſententiæ. vel ſcribendum *nec*, pro non. *Caſaub.*

[1]JULII CAPITOLINI CLODIUS ALBINUS, AD CONSTANTINUM AUG.

[2]UNo eodemque tempore poſt Pertinacem, qui au- 1
tore Albino interemptus eſt, Julianus à ſenatu Romæ, Septimius Severus ab exercitu in Illyrico, Peſcennius Niger in Oriente, Clodius Albinus in Gallia imperatores appellati ſunt. [3]Et Clodium quidem Herodianus dicit Severi Cæſarem fuiſſe. ſed quum alter alterum indignaretur imperare, nec Galli ferre poſſent [4]aut Germaniani exercitus (quòd & ipſi ſuum ſpecialem principem haberent) [5]undique cuncta turbata ſunt. Fuit autem CLODIUS ALBINUS familia nobili. [6]Adrumetinus tamen ex Africa. Quare ſortem illam qua Severum laudatum in Peſcennii vita diximus, ad ſe trahebat, [7]nolens intelligi, *Peſſimus Albus*, quod eodem verſu continebadum:

1. JULII CAPITOLINI.] Ita & libri ſcripti: quorum niſi auctoritas obſtaret, vix putem ab alio ſcriptam hanc vitam, quàm ab eò qui ſuperiorem Peſcennii. *Caſaub.*

JULII CAPITOLINI.] Non mecum ſentit, qui ab alio ſcriptam putat hanc vitam, quam ab Spartiano. *Salmaſ.*

2. *Uno eodemque tempore.*] Scribendum: *uno eodemque prope tempore.* & recte, non enim ita uno eodemque, ut non intercesserit vel aliquantulum intervalli inter horum trium Severi, Nigri, & Albini imperatorias appellationes. *Idem.*

Uno eodemque tempore.] Pal. uterque, *pro tempore*, emendatumque in ſecundo, *prope tempore:* quod placet. *Grut.*

3. *Et Claudium.*] Scrib. *Clodium.* Caſaub.

4. *Aut Germaniani exercitus.*] Legendum: *Germaniciani*, aut *Germani*, ut habet vetus editio Mediolanenſis. ſic *Germani exercitus* ſupra, &c. *Salmaſ.*

5. *Undique cuncta turbata ſunt.*] Dio in eadem re, *συγκεκινημένης διὰ ταῦτα τῆς οἰκουμένης.* *Caſaub.*

6. *Adrumetinus tamen ex Africa.*] *Hadrumentinus.* vetus editio. *Salmaſ.*

7. *Nolens intelligi, peſſimus albus.*] Non ſolùm ſortis ejuſdem meminit, cujus in Peſcennio fecit mentionem: ſed etiam verſionem eandem Græci verſus affert, quam & libri ſuperioris auctor uſurpavit: nam ibi Græcus verſus ita vertitur:

Optimus eſt Fuſcus, bonus Afer, peſſimus Albus. Caſaub.

Nolens intelligi peſſimus Albus.] Lege: *albus.* verſum enim illum intelligit, qui in vita Peſcennii productus eſt:

Optimus eſt fuſcus, bonus afer, peſſimus albus. Salmaſ.

nebatur, quo & Severi laus, & approbatio Nigri Peſcennii. Sed priuſquam vel de vita ejus [1] vel de morte diſſeram, etiam hoc dicendum eſt quod eum nobilem fecit.
2 Nam ad hunc eundem quondam Commodus, [2] quum ſucceſſorem Albino daret, literas dederat, [3] quibus juſſerat ut Cæſar eſſet. Exemplum indidi. *Imperator Commodus Clodio Albino.* [4] *Alias ad te publicè* [5] *de ſucceſſore atque honore tuo miſi, ſed hanc familiarem & domeſticam, omnem (ut vides)* [6] *manu mea ſcriptam epiſtolam dirigo, qua tibi do facultatem,* [7] *ut, ſi neceſſitas fuerit,* [8] *ad milites prodeas, & tibi Cæſareum nomen aſſumas. Audio enim & Septimium Severum* [9] *&* [10] *Nonium Murcum malè de me apud milites loqui,* [11] *ut ſibi parent ſtationis auguſtæ procurationem. Habebis præterea quum id feceris, dandi ſtipen-*

dii uſ-

1. *Vel de morte diſſeram.*] Pall. ambo *diſſero.* non malè. *Grut.*

2. *Quum ſucceſſorem Albino daret.*] *Quum ſucceſſorem cum Albino daret*: Palatinus. *Salmaſ.*

3. *Quibus juſſerat ut Cæſar eſſet.*] Brévius diceret Aurelius Victor: *quibus juſſerat Cæſarem.* Sic enim ille loqui ſolitus: *Cæſarem jubere*, & *imperatorem jubere*, pro, jubere ut Cæſar ſit aliquis vel imperator. *Idem.*

4. *Alias ad te publice de ſucceſſore atque honore tuo miſi.*] Atqui unis eiſdemque litteris & Albino ſucceſſorem dedit Commodus & de ejus honore tractavit. Legend. cum Palatino: *Alias ad te publice de ſucceſſore atque honore tuo miſiſſem, ſed hanc familiarem & domeſticam omnem ut vides manu mea ſcriptam epiſtolam dirigo.* Excuſat Commodus ad Albinum quod non publicas ſed domeſticas litteras miſerit, quibus & ſucceſſorem illi daret, & de ejus honore tractaret. immo non excuſat, ſed magis hoc vel honori ejus vel amori tribuiſſe vult videri, quod & domeſticem familiaremque & quidem totam ipſius manu ſcriptam epiſtolam direxerit, qua illi facultatem daret & ad milites prodeundi, & Cæſareaunum nomen aſſumendi. hoc igitur vult, alias in animo habuiſſe publice mittere Albino, de honore ipſius & ſucceſſore, ut mos erat in re ſimili aliorum imperatorum, ſed familiariter & familiari epiſtola cum illo agere maluiſſe. *alias* igitur non epiſtolas intelligendum, ſed *alias*, hoc loco adverbium eſt. *Idem.*

5. *De ſucceſſore atque honore tuo.*] Uterque Pall. *ſucceſſione.* probo. *Grut.*

6. *Manu meâ ſcriptam epiſtolam dirigo.*] Palatinus non agnoſcit duas voces poſtremas: & poſſunt abeſſe. *Idem.*

7. *Ut ſi neceſſitas fuerit, ad milites prodeas, & tibi Cæſareum nomen adſumas.*] Diximus multa de hac arte aulicâ ad Taciti librum VI. Annalium cap. 23. f. *Idem.*

8. *Ad milites prodeas.*] Hoc quam vim habeat diximus ad Verum Auguſtum. *Caſaub.*

9. *Et Nonium Marcum.*] *Et Nonium Murcum.* Ita Palatinus & vetus editio. *Salmaſ.*

10. *Nonium Marcum.*] Ita regius: alii *Murcum.* Caſaub.

Nonium Murcum.] Sic quoque Pal. noſter. ineptè prius cuſi, *Marcum.* Grut.

11. *Ut tibi parent ſtationis auguſtæ procurationem.*] Scribendum, *ſibi.* Caſaub.

Ut ſibi parent ſtationis auguſtæ procurationem.] Vulgati prius, *tibi*; ſed contradi-

dii uſque ad tres aureos liberam poteſtatem: [1] *quin & ſuper hoc ad Procuratores meos literas miſi, quas ipſe ſignatas excipies ſigno Amazoniæ: & quum opus fuerit, rationalibus dabis, ne te non audiant quum de ærario volueris imperare. Sanè ut tibi inſigne aliquod imperialis majeſtatis accedat, habebis utendi coccinei pallii* [2] *facultatem me præſente, & ad me, & quum mecum fueris, habiturus & purpuram, ſed ſine auro:* [3] *quia ita &* [4] *proavus meus Verus, qui puer vita functus eſt, ab Adriano qui eum adoptavit, accepit.* [5] His literis acceptis * omnino id quod jubebat fa- 3
cere

tradicentibus codd. Regio ac Palatino. *Grut.*

1. *Quin & ſuper hoc.*] Biga Palatinorum; *quia &*. non malè. *Idem.*

2. *Facultatem me præſente, & ad me, & cùm mecum fueris.*] Inhæret iſtis verbis aliquid battologiæ, quod tamen non ſecerno. nihil variat Palatinus integer niſi quod ſcripſerit, *præſentem.* excerpta habent à manu emendatrice: *me præſente, & abſque me.* non ineptè quidem, ſed nondum ſatisfacit. *Idem.*

3. *Quia ita & proavus meus Verus.*] Certum eſt de eo debere accipi qui Cæſar Hadriani fuit ac tantum Cæſar. quominus enim ad imperatoris faſtigium perveniret, mors qua præventus eſt, ipſum prohibuit. Sic igitur accipiendum, quaſi Verus ille imperaſſet qui tantum Cæſar fuerit. ſed licet in Cæſaris tantum dignitate manſerit, non minus tamen Hadriani filius fuit, per adoptionem ſcilicet. ita erit Hadrianus Commodi atavus, Verus ejuſdem proavus, Antoninus Pius avus & Marcus Antoninus pater. Nam Verus qui adoptatus eſt ab Hadriano ante Antoninum Pium, is quaſi patris Pii vicem ſuſtinebat, non ſecus atque idem Pius pater Marci philoſophi, atque idem Marcus alterius Veri imperatoris pater dictus eſt, qui tamen Verus & ex æquo imperavit cum Marco, & ſimul cum eodem ab Antonino Pio adoptatus. Non mirum igitur debet eſſe ſi Commodus proavum ſuum vocet Hadriani filium, cum Hadrianus ipſi atavus fuerit. Verus ergo proavus. *Salmaſ.*

4. *Proavus meus Verus, qui puer vita functus eſt.*] Quis iſte Commodi proavus? Ælium Verum neceſſariò intelligendum non ambigimus: ſed cur hunc Commodus proavum ſuum appellet, difficilis quæſtio. nam ſive naturæ, ſive adoptionis jura ſpectes, falſum hoc. an adeò fuit ille inſanus ſtemmatis ſui incurioſus, ut Pium avum ſuum putaret ab Ælio Vero, non ab Hadriano adoptatum? Scimus quidem non ita factum: ſed potuit hic error in illius furioſi mentem cadere. An id potiùs dicemus: quod & vix dubitamus eſſe verum? non Commodum hic peccaſſe, ſed librarium; qui *proavus* perperam ſcripſerit, cùm inveniſſet *propatruus.* omnino ſic eſt: neque aliter legi poteſt. Viri doctiſſimi cenſebant legendum, *qui nuper vita functus eſt.* de Annio enim Vero accipiebant: de cujus morte nihil à veteribus memoriæ proditum. ſed cùm, ut jam diximus, de Vero Cæſare neceſſariò Commodi verba ſint intelligenda, mutandum nihil cenſemus: & *puerum* παχυμερῶς καὶ [illegible] dictum arbitramur eum qui non παῖς, verùm βούπαις, & adoleſcens adhuc eſſet. *Caſaub.*

5. *His literis acceptis, omnino id quod jubebat facere noluit.*] Hæc regia lectio & Puteani utrinſque. ſed *jubebatur* malim, quàm *jubebat*. non dubium eſt, cùm has literas Albinus accepiſſet, quin fuerint multi qui illum impellerent, ut

 Cæſaris

cere noluit, [1] timens odioſum Commodum propter mores ſuos, quibus Remp. perdiderat & ſe dedecoraverat, quandocunque feriendum, ne ipſe pariter occideretur. Extat denique illius concio, quæ quum accepit imperium, [2] & quidem Severi (ut quidam) voluntate firmatum, hujus rei memoriam facit. cujus hoc exemplum eſt. *Invitum me, commilitones, ductum ad imperium* [3] *etiam illud probat quòd Commodum donantem me* [4] *Cæſariano nomine, contempſi: ſed & veſtræ voluntati & Severi Auguſti parendum eſt: quia credo ſub homine optimo & viro forti poſſe bene Remp. regi.* Nec negari poteſt, quod etiam Marius Maximus dicit, hunc animum Severo primùm fuiſſe, ut ſiquid ei contingeret, Peſcennium Nigrum, & Clodium Albinum ſibi ſubſtitueret. [5] Sed poſtea & filiis jam majuſculis ſtudentem

[1] & Al-

Cæſaris nomen ſibi delatum arriperet: at ille *omnino noluit*, id eſt, adduci eò nulla ratione potuit. *Idem.*

His litteris acceptis omnino id quod jubebat facere noluit.] Mira conſtantia librorum noſtrorum legentium: *His litteris acceptis à Nonio id quod jubebat facere noluit.* Ita & vet. editio princeps. Nihil tamen nunc ſuccurrit quod melius eſſe putem vulgata lectione. Fortaſſe ſcribendum, *His litteris à Commodo acceptis, id quod jubebat facere noluit.* Salmaſ.

* *Omninò id quod jubebat facere noluit.*] Palatinus adſertor venit vulgatis, in quibus, *à Nonio id quod, &c.* Gruterus.

1. *Timens odioſum Commodum.*] Genus loquendi valde mirum. Cum debuiſſet dicere; timens ne ſi aliquando occideretur Commodus, qui omnibus odioſus erat propter mores ſuos, & ipſe cum illo occideretur. *Salmaſ.*

2. *Et quidem Severi, ut quidam, voluntate firmatum.*] Tollenda ſunt illa, *ut quidam:* quod vidit acutè Jacobus Lectius. cùm fuiſſent temere repetitæ voculæ præcedentes, *& quidem*, poſtea emendarunt *ut quidam.* ſed nullum eſſe huic dubitationi locum ex ipſis quæ ſubjiciuntur Juliani verbis conſtat planiſſimè. *Caſaub.*

Et quidem Severi, ut quidam, voluntate firmatum.] Ego potius cenſeo legendum, *Et quidem Severi, ut quidam volunt, voluntate firmatum.* Nec erat enim omnium authorum hæc conſtans opinio, imperio Albini Severum conſenſiſſe: ſed quorumdam duntaxat, & inter eos Herodiani, qui Albinum Severi Cæſarem fuiſſe ſcripſit. aliter tamen hunc locum ponit vetus editio: *Accepit imperium, & quidem Severi, ut quidam volunt, arte firmatum.* Salmaſ.

Et quidem Severi, (ut quidam) voluntate firmatum.] Sic manuſcr. Palatinus. & poteſt ſanè illud *ut quidam*, innuere quoſdam hiſtoricos ita prodidiſſe. placet tamen magis ut tollatur Lectio. *Grut.*

3. *Etiam illud probat.*] Scribe; *Etiam illud probat, quod Commodum donantem me Cæſariano nomine contempſi.* Salmaſ.

4. *Cæſariano nomine.*] Vetus editio cum Palatino, *Cæſareano nomine.* ſic alibi, *Cæſareanum imperium.* Idem.

5. *Sed poſtea & filiis jam majuſculis ſtudentem.*] Ita vetus editio & Palat. *Sed poſtea filiis jam majuſculis ſtudens & Albini amori invidens ſententiam mutaſſe.* atque

[1] & Albini amori invidentem, ſententiam mutaſſe, atque
illos utroſque bello oppreſſiſſe, [2] maximè precibus uxoris
adductum. Denique Severus eum cos. deſignavit: quod
utique niſi de optimo viro non feciſſet, homo in legendis
magiſtratibus diligens. Sed ut ad eum redeam, [3] fuit (ut di- 4
xi) Albinus Adrumento oriundus, ſed nobilis apud ſuos, &
originem à Romanis familiis trahens, Poſthumiorum ſci-
licet & Albinorum Cejoniorum. Quæ familia hodie quo-
que, Conſtantine maxime, nobiliſſima eſt, & per te aucta
& augenda, quæ per Galienum & Gordianos plurimùm
crevit. Hic tamen natus lare modico, patrimonio perte-
nui, parentibus ſanctis, [4] patre Cejonio Poſthumio, ma-
tre Aurelia Meſſalina, primus ſuis parentibus fuit: quum
exceptus utero, quòd [5] contra conſuetudinem puerorum
qui naſcuntur, & ſolent rubere, eſſet candidiſſimus, *Albi-
nus* eſt dictus. Quod verum eſſe, patris epiſtola ad Ælium
Baſſianum tunc proconſulem Africæ data deſignat, affi-
nem (quantum videtur) eorum ipſorum. Epiſtola Cejonii
Poſthumii ad Ælium Baſſianum. *Filius mihi natus eſt* VII.
Cal. Decemb. ita candidus ſtatim toto corpore ut [6] *linteamen quo
exceptus eſt, vinceret. Quare ſuſceptum eum Albinorum familiæ,
quæ mihi tecum communis eſt, dedi, Albini nomine impoſito. Fac
ut remp. & te & nos, ut facis, diligas.* Hic ergo omnem pue- 5
ritiam

atque illorum utrumque bello oppreſſiſſe precibus uxoris adductus. In qua lectione ſubaudiendum eſt, *fertur* aut *dicitur.* nec inconſuetum aut inuſitatum authoribus ſic loqui. *Idem.*

1. *Et Albini amori invidentem.*] *Albini amori*, hoc eſt, amori ſenatorum in Albinum: ſive Albino circa quem major erat ſenatus voluntas, ut ipſe auctor infrà ſe explicans loquitur. vide & ſub libri finem. *Caſaub.*

2. *Maximè precibus uxoris adductum.*] Quantum tribuant blanditiis illis uxorum nocturnis Principes, oſtendimus non parcè ad lib. 1. Annalium Taciti, cap. 3. m. *Grut.*

3. *Fuit Albinus Adrumento oriundus.*] Scribe ex Palat. *Hadrumetinus oriundo*, hoc eſt, *origine Hadrumetinus.* Ita alibi loquitur: *Gallus oriundo*, pro, *origine Gallus*, ut ſuo loco dicemus. *Salmaſius.*

4. *Patre Ceionio Poſthumio.*] *Ceionio Poſtumo.* Palatinus. *Idem.*

5. *Contra conſuetudinem puerorum qui naſcuntur & ſolent rubere.*] Juvenalis,

—— modò primos incipientem
Edere vagitus, & adhuc à matre rubentem.

Atque hos propterea Juriſconſulti ſanguinolentos nominant. *Caſaub.*

6. *Linteamen quo exceptus eſt.*] Vide Hieronymum in cap. XVI. Ezechielis. *Idem.*

ritiam in Africa tranſegit, eruditus literis Græcis ac Latinis mediocriter, [1] quòd eſſet animi jam militaris & ſuperbi. Fertur in ſcholis ſæpiſſimè cantaſſe inter puerulos,

Arma amens capio, nec ſat rationis in armis,

repetens, *Arma amens capio.*

Huic multa imperii ſigna, quum eſſet natus, facta dicuntur. [2] Nam & bos albus [3] purpureis ad plenum colorem cornibus natus eſt, [4] quod mirandum fuit: quæ tamen cornua in templo Apollinis Cumani ab eodem poſita jam tribuno diu fuiſſe dicuntur: quod, quum ille ſortem de fato ſuo tolleret, his verſibus eidem dicitur eſſe reſponſum.

Hic rem Romanam magno turbante tumultu
Siſtet eques: ſternet Pœnos Gallumque rebellem.

Et in Gallia quidem eum multas gentes domuiſſe conſtat. Ipſe autem ſuſpicabatur de Severo ſibi prædictum, *Sternet Pœnos*, quòd Septimius Afer eſſet. Fuit & aliud ſignum futuri imperii. Nam quum Cæſariana familia hoc ſpeciale habuerit [5] ut parvuli domus ejus in teſtudineis alveis lavarentur, nato infantulo teſtudo ingens patri ejus munere

1. *Quod eſſet animi jam militaris ac ſuperbi.*] Idem liber Palat. *Jam inte militaris ac ſuperbi.* Scribendum: *Quod eſſet animi jam inde militaris & ſuperbi. jam inde*, hoc eſt etiam à pueritia. nec otioſum eſt illud *inde.* ſuperbia autem propria militis. *Salmaſ.*

Quod eſſet animi jam militaris & ſuperbi.] Uterque Pal. *animi jam inte militaris & ſuperbiam.* forte, *jam inde militaris & ſuperbi.* excerpta emendata habent, *inter militaris.* Grut.

2. *Nam & bos albus purpureis ad plenum colorem cornibus natus eſt.*] Poſſet etiam ſcribi: *ad plenum colore.* hoc eſt, bos albus natus eſt cornibus colore ad plenum purpureis. ſed, *ad plenum colorem* retineo. *plenus* enim *color* eſt qui & *ſaturus* dicitur. purpurea igitur cornua ad plenum colorem ſunt, purpuræ acutiſſimæ & veriſſimæ & intenſi luminis. hunc Græci κοκκοβαφῆ colorem dicunt, qui & plenus vel ſaturus Latine vocatur. *Salm.*

3. *Purpureis ad plenum colorem cornibus.*] Poterat omitti vox *colorem.* in regio eſt, *colore.* quod & ferri poteſt. *Caſaubonus.*

4. *Quod mirandum fuit.*] Addit vetus editio: *Quod mirandum fuit cum cornibus.* Mirandum enim revera eſt, bovem naſci cum cornibus. atqui non ſolum cornua omen imperii fecerunt Albino, ſed purpurea cornua. *Salmaſ.*

5. *Ut parvuli domus ejus in teſtudineis alveis lavarentur.*] Non pueri ſolum in alveis, ſed olim etiam viri lavabantur, illa veterum duritia & parcitate, cum balnea nondum luxuries inveniſſet aut invexiſſet. ſed & *alvei* in balneis, qui Græcis ἐμβάσεις, & Latinis *deſcenſiones.* ſed ad pueriles alveos redeamus, in quibus infantes excaldabantur. σκάφαι enim & σκαφιστήρια Græcis dicebantur, ſed & *ſcaphiſteria* Latinis. *Idem.*

1. *Septi-*

nere piſcatoris allata eſt, quod ille homo literatus omen accipiens, & teſtudinem libenter accepit & eam curari juſſit, atque infantulo ad excaldationes pueriles dicari, nobilitandum etiam hinc ſperans. Quum rarum eſſet aquilas in his locis videri in quibus natus eſt Albinus; [1] ſeptima ejus diei hora convivio quod celebritati pueri deputabatur, [2] quum ei fierent nomina ſeptem aquilæ parvulæ de nido allatæ ſunt, [3] & [4] quaſi ad jocum circa cunas pueri conſtitutæ: nec hoc omen pater abnuit, qui juſſit aquilas ali, & diligenter curari. Acceſſit omen, quòd quum pueri ejus familiæ ruſſulis faſciolis illigarentur, quòd fortè lotæ atque udæ eſſent ruſſulæ faſciolæ, quas mater prægnans paraverat, [5] purpurea matris illigatus eſt faſcia: [6] unde illi joco nutricis etiam *Porphyrii* nomen inditum eſt. Hæc atque alia ſigna imperii futuri fuere. quæ qui volet noſſe, Ælium Cordum legat, [7] qui frivola

[8] ſuper

1. *Septima ejus diei hora convivii, &c.*] Oratio non eſt Latina. ſed dubio procul ſcribendum, *Septima ejus die, hora convivii, &c.* Loquitur de ſolennitate diei luſtrici, quo celebrata ſunt infantis nominalia. ſeptimo autem die ſuis liberis nomina plerique imponebant Græci Latinique. *Caſaub.*

2. *Quum ei fierent nomina.*] Lego, *nominalia.* Idem.

Quum ei fierent nomina.] *Nomina fieri* pro imponi quis Latinum eſſe dubitet? nomen enim facere & nomina, eſt idem quod Græcis, *ὀνόματα τίθεσθαι* Nomina vero in numero multitudinis, dixit, quod nomen & prænomen & cognomen imponebatur ſimul in ipſis nominalibus, quæ & tria nomina dicebantur:

— *tanquam habeas tria nomina.* —

Licet etiam heic *nomina* pro nominalibus accipere, ut *compita* pro compitalibus apud Gratium. ſed illud verius, quod prius poſuimus. *Salmaſ.*

3. *Et quaſi ad jocum circa cunas pueri conſtitutæ.*] Nota heic *jocum* eo ſignificatu poni quo apud nos *jeu*, pro ludo ſcilicet vel luſu. unde & *jocari* pro ludere dicimus. *Idem.*

4. *Quaſi ad jocum circa cunas pueri conſtitutæ.*] Ita fuit moris. Plautus:

Patriciis pueris aut monedulæ,
Aut anates, aut coturnices dantur, quicum luſitent.

Caſaub.

5. *Purpurea matris illigatus eſt faſcia.*] Color purpureus quoquomodo infanti admotus ſpem faciebat regiæ fortunæ: quia purpura erat *ἀρχῆς σύμβολον*, & propria imperatorum, ut notum ex hiſtoria & Codice. quinetiam inſtitutum poſtea eſt ab Imperatoribus Conſtantinopolitanis, ut Auguſtæ liberos non parerent niſi *ἐν πορφύρᾳ*: quem morem Nicetas Choniates aperit lib. v. & Luitphrandus lib. 1. c. 1. Inde eſt quòd inter omina imperii quibus ſcatent hi libri, ſemper ferè invenies purpureum aliquid. *Idem.*

6. *Unde illi joco nutricis etiam Porphyrii nomen.*] *Porphyri* Palat. & excerpta Spartiani. *Salmaſ.*

7. *Qui frivola ſuper ejuſmodi omnibus cuncta perſequitur.*] Lege: *Qui frivola*

6 [1] ſuper hujuſmodi omnibus cuncta perſequitur. Adoleſcens igitur ſtatim ſe ad militiam contulit, atque Antoninis per Lollium Serenum, [2] & Bæbium Matianum & Cejonium Poſthumianum ſuos affines innotuit. Egit tribunus equites Dalmatas: egit & legionem Quartanorum & Primanorum: [3] Bithynicos exercitus eo tempore quo Avidius rebellabat, fideliter tenuit. Deinde per Commodum ad Gallias tranſlatus, [4] in qua fuſis Friſiis Tranſrhenanis, celebre nomen ſuum & apud Romanos & apud Barbaros fecit. Quibus rebus accenſus Commodus, Cæſarianum ei nomen obtulit, & dandi ſtipendii facultatem, [5] & pallii coccini utendi. Quibus omnibus ille prudenter abſtinuit, dicens, *Commodum quærere qui aut cum eo perirent, aut quos cum cauſa ipſe poſſet occidere*. Quæſturæ gratia illi facta eſt: qua conceſſa, ædilis non amplius quàm decem diebus fuit, quòd [6] ad exercitum feſtinanter mitteretur. Deinde præturam egit ſub Commodo famoſiſſimam. Nam ejuſdem ludis Commodus & in foro & in theatro pugnas exhibuiſſe perhibetur. cos. à Severo declaratus eſt eo tempore [7] quo
7 Albinum ſibi cum Peſcennio paraverat ſubrogare. Ad imperium

ſuper ejuſmodi omnibus cuncta perſequitur. Idem.

Qui frivola ſuper hujuſmodi omnibus cuncta perſequitur.] Pal. integer *hominibus.* mutilus, *ominibus.* quomodo & reponendum volebat optimus Caſaubonus. *Grut.*

1. *Super hujuſmodi omnibus.*] Scribendum, *ominibus.* Caſaub.

2. *Et Bæbium Mæcianum.*] Sic ambo Pall. non *Metianum*, ut retrò vulgati. *Grut.*

3. *Bithynicos exercitus eo tempore quo Avidius rebellabat fideliter tenuit.*] Vetus editio, *Bithanicos.* forte *Britannicos.* nam infra Britannicos exercitus egiſſe Albinum juſſu Commodi ſcribitur. utrum tamen verius, ex hiſtoria adfirmare non poſſumus. *Salmaſ.*

4. *In qua fuſis Friſiis transrhenanis.*] Nuſquam Friſiorum mentio in veteribus libris, qui exhibent: *In qua fuſis fugientibus transrhenanis.* Lege: *In qua fuſis quibuſdam gentibus transrhenanis celebre nomen ſuum & apud Romanos & apud Barbaros fecit.* vel *fuſis fugatis gentibus transrhenanis.* Alterutrum enim verum eſt & proxime veſtigia veteris ſcripturæ. multæ autem & variæ gentes transrhenanæ. & tacet hoc loco Spartianus, quas fuderit ex illis, contentus dixiſſe, transrhenanas. *Idem.*

5. *Et pallii coccini utendi.*] *Coccinei.* Caſaub.

Et pallii coccini utendi.] Excerpta *coccinii*, ab manu verò emendatrice, *coccinei*, quomodo & alii conjecerant. *Grut.*

6. *Ad exercitum feſtinanter mitteretur.*] Pal. *feſtinò*, non ineptè. *Idem.*

7. *Quo Albinum ſibi cum Peſcennio paraverat ſubrogare.*] Melius Pal. *quo illum ſibi, &c.* Idem.

1. *Et*

perium venit natu jam grandior, & major Peſcennio Ni-
gro, ut Severus ipſe in vita ſua teſtatur. Sed victo Pe-
ſcennio, quum & filiis ſuis imperium ſervare cuperet, [1] &
voluntatem ſenatus majorem circa [2] Clodium Albinum
videret, quòd eſſet vir antiquæ familiæ, literas ad eum
per quoſdam ſummi honoris ac ſummæ affectionis miſit,
quibus hortabatur, ut quoniam occiſus eſſet Peſcennius
Niger, ipſe cum eo fideliter Remp. regeret. Quarum
exemplum hoc eſſe Cordus oſtendit. *Imperator Severus Au-
guſtus Claudio Albino Cæſari, fratri amantiſſimo, & deſideratiſ-
ſimo ſalutem. Victo Peſcennio, literas Romam dedimus, quas ſe-
natus tui amantiſſimus libenter accepit. Te quæſo, ut eo animo
Remp. regas quo dilectus es frater animi mei, frater imperii. Baſ-
ſianus & Geta te ſalutant. Julia noſtra & te & ſororem ſalutat.
[3] Infantulo tuo Peſcennio Prineo munera digna ſuo loco tuoque
mittemus. Tu velim exercitus Reip. ac nobis retentes, mi unani-
me, mi chariſſime, mi amantiſſime.* [4] Et has quidem literas 8
miſſis ſtipatoribus fideliſſimis dedit, quibus præcepit ut
epiſtolam publicè darent, poſtea verò dicerent ſe velle
pleraque occultè ſuggerere quæ ad res bellicas pertine-
rent, [5] & ad ſecreta caſtrorum [6] atque [7] aulicam fidem: ubi
verò in ſecretum veniſſent, quaſi mandata dicturi, quin-
que

1. *Et voluntatem Senatus majorem circa Clodium, &c.*] Malim, *& ingentem Senatus amorem circa Clodium, &c.* quomodo Pal. *Idem.*

2. *Claudium. Alb.*] *Clodium.* Caſaub.

3. *Infantulo tuo Peſcennio Prineo.*] Regius, *Princo.* ego ſatis miror infanti Clodii Albini hæc nomina eſſe impoſita: & cauſſam ejus rei quæro. Prineus autem quid ſit neſcio, neque Princus. Perineus fuerit nomen Græcum, περίνεως. *Idem.*

Infantulo tuo Peſcennio Prineo.] Omnes libri: *Peſcennio Princo.* Salmaſ.

Infantulo tuo Peſcennio Prineo.] Exhibet etiam Pal. illud *Princo*, quod in codice Regio. haud tamen exputo quid ſibi velit. *Grut.*

4. *Et hic quidem litteras.*] Lege authoribus libris: *Et has quidem litteras miſſis ſtipatoribus fideliſſimis dedit.* Salmaſius.

Et hic quidem litteras.] Præſtat Pal. *Et has quidem litteras, &c.* Grut.

5. *Et ad ſecreta caſtrorum atque aulicam fidem.*] Intelligit fidem quæ aulæ debetur. ſecreta ſunt aulæ non minus quam caſtrorum, & in utriſque merito fides exigitur. *Salmaſ.*

6. *Atque aulicam fidem.*] Lego *ſedem.* alibi vocat ſtationem imperatoriam. *Caſaub.*

7. *Aulicam fidem.*] Capio de eis quæ ſpectant ad interiora Imperatoris conſilia, ſummâ fide ſecretò cuſtodienda. neque aliter Pal. *Grut.*

1. *Gla-*

que validiſſimi eum interimerent [1] gladiolis intra veſtem latentibus. Nec illorum quidem fides defuit. Nam quum ad Albinum veniſſent, & epiſtolam dediſſent, qua lecta, quum dicerent quædam ſecretiùs ſuggerenda, & locum ſemotum ab omnibus arbitris poſtularent, & quum omnino neminem paterentur ad porticum longiſſimam cum Albino progredi, ea ſpecie ne mandata proderentur; Albinus intellexit inſidias. Denique indulgens ſuſpicionibus, eos tormentis dedit. Qui diu primò pernegarunt, ſed poſtea victi neceſſitate, confeſſi ſunt ea quæ Severus iiſdem præceperat. Tunc jam proditis rebus & apertis inſidiis, ea quæ ſuſpicabatur Albinus clara eſſe intelligens, exercitu ingenti collecto contra Severum atque ejus du-
9 ces venit. Et primo quidem conflictu habito contra duces Severi, potior fuit: pòſt autem Severus ipſe quum id egiſſet apud ſenatum ut hoſtis judicaretur Albinus contra eum profectus, acerrimè fortiſſimeque pugnavit in Gallia non ſine varietate fortunæ. Denique [2] quum ſolicitus augures conſuleret, reſponſum illi eſt (ut dicit Marius Maximus) venturum quidem in poteſtatem ejus Albinum, ſed non vivum nec mortuum: quod & factum eſt. [3] Nam quum ultimum prælium commiſſum eſſet, innumeris ſuorum cæſis, plurimis fugatis, multis etiam deditis, Albinus fugit: &, ut multi dicunt, ſe ipſe percuſſit: ut alii, à ſervo ſuo percuſſus, ſemivivus ad Severum deductus eſt. Unde confirmatum eſt augurium quod fuerat antè prædictum. Multi præterea dicunt, à militibus, [4] cujus nece à Severo gratiam requirebant. Fuit Albino unus (ut aliqui dicunt)

1. *Gladiolis intra veſtem latentibus.*] Palatinus & editio: *infra veſtem.* hoc erit, *ſub veſte.* Salmaſ.

2. *Quum ſollicitus augures conſuleret.*] Pannonios. vide in Severo, ubi pleraque omnia eorum quæ in hac vita. *Caſaubonus.*

3. *Nam quum ultimum prælium commiſſum eſſet.*] *Ultimo prælio commiſſum eſſet*, iidem libri ſuggerunt. quod Latinum eſt & elegans. committere enim abſolute eſt, prælium committere. Gloſſæ: *committere, συμβάλλειν μάχην. Salmaſ.*

4. *Cujus nece à Severo gratiam requirebant.*] Scribe, *qui ejus nece.* Caſaub.

Cujus nece à Severo gratiam requirebant.] Omnino ſcribendum: *Multi præterea*

dicunt) filius: Maximus dicit duos. quibus primùm veniam dedit, poſtea verò eos cum matre percuſſit, & in profluentem abjici juſſit. Caput ejus exciſum pilo circuntulit, Romamque miſit literis ad ſenatum datis, quibus inſultabat quòd Albinum tantopere dilexiſſent, ut ejus affines & fratrem præcipuè ingenti honore cumularent. Jacuiſſe ante prætorium Severi Albini corpus per dies plurimos dicitur uſque ad fœtorem, [1] laniatumque à canibus in profluentem abjectum eſſe. De moribus ejus varia dicuntur. Et Severus quidem ipſe hæc de eodem loquitur, ut eum dicat turpem, malitioſum, improbum, inhoneſtum, cupidum, luxurioſum. ſed hæc belli tempore vel poſt bellum, [2] quando ei jam velut de hoſte credi non poterat: quum & ipſe ad eum quaſi ad amiciſſimum frequentes miſerit literas, & multi de Albino bene ſenſerint: & Severus ipſe Cæſarem ſuum eundem appellari voluerit: & quum de ſucceſſore cogitaret, hunc primum habuerit ante oculos. Extant præterea Marci epiſtolæ de hoc eodem, quæ teſtimonium & virtutum ejus ferunt & morum: quarum unam inſerere ad præfectos datam ſuper ejus nomine [3] abſurdum non fuit. *M. Aurelius Antoninus præfectis ſuis ſalutem. Albino ex familia Ccjoniorum, Afro quidem homini, ſed non multa ex Afris habenti, Plautilli genero duas cohortes alares regendas dedi. Eſt homo exercitatus, vita triſtis, gravis moribus. puto eum rebus caſtrenſibus profuturum: certè obfuturum non eſſe ſatis novi.* [4] *Huic ſalarium duplex decrevi, veſtem militarem ſimpli-*

terea dicunt à militibus, qui ejus nece à Severo gratiam requirebant. Salmaſ.

1. *Laniatumque à canibus in profluentem abjectum eſſe.*] Pal. *abjectum eſt*, æquè benè *Grut.*

2. *Quando ei jam velut de hoſte credi non poterat.*] Ut nec ei credere profitetur Dio, qui in hac parte fidem Severi elevat. *Salmaſ.*

3. *Abſurdum non fuit.*] Melius *fuerit*. Caſaub.

4. *Huic ſalarium duplex decrevi, veſtem militarem ſimplicem, ſed loci ſui ſtipendium quadruplum*] Voces annona, ſalarium & ſtipendium, etſi ſeparantur ſæpe à ſcriptoribus, ut quæ proprias ſignificationes habeant, inter ſe diverſas; ſæpe tamen confunduntur. ſic hoc loco *ſalarium* & *ſtipendium* non differunt. nam *ſalarium duplex* intelligit Marcus, quod merebat Albinus priùs quàm in altiorem gradum promoveretur, & quod promoto debebatur pro ratione muneris quod illi imponebatur. Qui mutant

ſimplicem, ſed loci ſui ſtipendium quadruplum. Hunc vos adhortamini ut ſe reip. oſtentet, habiturus præmium quod merebitur. Eſt & alia epiſtola qua idem M. Avidii Caſſii temporibus de hoc eodem ſcripſit, cujus exemplum hoc eſt. *Laudanda eſt Albini conſtantia,* [1] *qui graviter deficientes exercitus tenuit, quum ad Avidium Caſſium confugerent. & niſi hic fuiſſet, omnes defeciſſent. Habemus igitur virum dignum conſulatu, quem ſufficiam in locum Caſſii Papirii, qui mihi exanimis propè jam nuntiatus eſt. Quod interim à te publicari nolo, ne aut ad ipſum Papi-*
rium, aut ad ejus affectus perveniat: noſque videamur in locum vi-
11 *ventis* cos. *ſubrogaſſe.* Iſtæ igitur epiſtolæ teſtantur, Albinum virum utilem fuiſſe. Indicat & illud præcipuè quòd ad eas civitates inſtaurandas quas Niger attriverat, pecuniam

mutant militiam, ſalarium quoque mutant, ſive majore ſive minore, pro ſtatione in qua collocantur. Marcus Albino utrumque pendi juſſit: atque hoc duplex eſt ſalarium. At *ſui loci ſtipendium quadruplum* eſt quadruplum illius ſtipendii ſive ſalarii, quod vulgò omnibus exhiberi ſolitum, qui locum illum obtinerent, in quem vocatus erat Albinus. Ordinarium illud fuit, ut cuique militantium ſalaria ſui ordinis decernerentur, ut loquitur Vopiſcus: illud honoris cauſſa fieri ſolitum, ut viris fortibus ſui loci ſtipendium multiplicaretur. Sic alibi leges in his libris tribuno omnia præſtari quaſi duci. Hinc appellati duplares, qui ſtipendium ſive ſalarium duplum acciperent. *Idem.*

Huic ſalarium duplex decrevi, veſtem militarem ſimplicem, &c.] Mirifice hæc exponunt eruditi viri. milites dicebantur accipere loci ſui ſtipendium vel ſalarium, cum nihil plus in ſtipendium ſalariumve acciperent, quam quod talis loci militibus dari ſolitum eſſet. hoc erat ſimplex ſtipendium. at quadruplum vel duplum ſtipendium tunc illis dari dicebatur, cum duplo vel quadruplo plus acciperent, quam milites ejus loci ſolerent accipere. Non igitur recta illa loquutio: *Sed loci ſui ſtipendium quadruplum.* Sola interpunctio male poſita totum hunc locum turbavit, & viros eruditos fruſtra vexavit. Diſtingue ſic: *Huic ſalarium duplex decrevi, veſtem militarem ſimplicem ſed loci ſui, ſtipendium quadruplum.* Diſtinguit ſtipendium à ſalario Capitolinus hoc loco. quod item alii fecere. ſcio tamen plerumque non diſcerni. aperte etiam ſeparatur in epiſtola Valeriani ad Mucianum quæ apud Flavium Vopiſcum legitur in vita Probi. nam poſtquam ſtipendium, quod in auro & argento dabatur, memoravit, & veſtem, ſequitur de ſalario: *In ſalario*, inquit, *diurno, bubulæ pondo octo, porcinæ pondo ſex, &c.* Quod autem Antoninus in hac epiſtola ſcribit, ſimplicem ſe veſtem Albino decreviſſe, ſed loci ſui: oſtendit veſtem non duplicaſſe, ut ſalarium, nec quadruplicaſſe ut ſtipendium, ſed ſimplicem tantum decreviſſe, & eam quæ debebatur militibus ejus loci in quo tunc militabat Albinus. cum igitur illi duplicaſſet ſalarium, & ſtipendium quadruplum decreviſſet, veſtem tantum ſimplicem dari juſſit, & qualis debebatur illius ordinis militi quem tunc obtinebat Albinus. *Salmaſ.*

1. *Qui graviter deficientes exercitus.*] Exercitus Bithynicos. *Idem.*

niam miſit, quò facilius ſibi earum accolas conciliaret. Guloſum eum Cordus qui talia perſequitur in ſuis voluminibus, fuiſſe dicit: & ita quidem, [1] ut pomorum tantum hauſerit quantum ratio humana non patitur. Nam & [2] quingentas ficus paſſarias, quas Græci calliſtruthias vocant, jejunum comediſſe dicit, & [3] centum perſica Campana, [4] & melones Hoſtienſes decem, & uvarum Lavicanarum pondo viginti, & ficedulas centum, & oſtrea quadringenta. Vini ſanè parcum fuiſſe dicit, quod Severus negat, qui eum aſſerit ebrium etiam in bello fuiſſe. [5] Cum ſuis etiam nunquam cœnavit, vel propter vinolentiam, (ut dicit Severus) vel propter morum acrimoniam. Uxori odioſiſſimus fuit, ſervis injuſtus, atrox circa militem. Nam ſæpe & [6] ordinarios centuriones, ubi cauſæ qualitas non poſtulabat, in crucem ſuſtulit. Verberavit certè virgis ſæpiſſimè: neque unquam delictis pepercit. In veſtitu nitidiſſimus fuit, in convivio ſordidiſſimus, & ſoli ſtudens copiæ: mulierarius inter primos amatores, averſæ Veneris ſemper ignarus, & talium perſequutor: agricolandi peritiſſimus, ita ut etiam Georgica ſcripſerit. Mileſias nonnulli ejuſdem eſſe dicunt, quarum fama non igno-

1. *Ut pomorum tantum hauſerit.*] Palatinus *auxerit.* pro *auſerit.* *aurio* enim ſcribebant librarii veteres abſque aſpiratione. *haurire* autem *poma* pro comedere, ut *haurire oſtrea* Auſonio. *haurire ſua bona* pro comedere Martiali:

Hauſiſſetq́; ſuas luxurioſus opes. Idem.

2. *Quingentas ficus paſſarias, quas Græci calliſtruthias vocant.*] Etiam veteres Latini calliſtruthias appellabant, non paſſarias. de his Plinius libro XV. & Athenæus in tertio. *Caſaub.*

3. *Centum Perſica Campana.*] Quæ magnitudine alibi nata ſuperarent. *Idem.*

4. *Et melones Hoſtienſes decem.*] Cucumeris genus ætate Plinii in Campania primò natum, poſtea latiùs propagatum, & diligenter cultum. melopepones initiò dicti, & Græcis quoque *μηλοπέπονες.* poſtea contracta voce *melones*, ut hic & apud Palladium. Nihil melones iſti ad hodiernos: quos omnis vetuſtas ignoravit. *Idem.*

5. *Cum ſuis etiam nunquam cœnavit.*] An ſolus ſemper cœnavit? in veteri libro: *Cum ſuis etiam nunquam convenit.* Et hanc magis firmat ratio ſubdita: *Vel propter vinolentiam vel propter morum acrimoniam.* Indicant enim hæc verba ita moroſum ac difficilem fuiſſe Albinum ut inde ſuis eſſet odioſus, nec illi bene cum ſuis conveniret. *Salmaſ.*

6. *Ordinarios centuriones.*] Vopiſcus in Bonoſo: *Militavit primùm inter ordinarios, deinde inter equites.* Horum centuriones, dicti centuriones ordinarii. Extraordinariorum equitum meminit Spartianus in Caracalla. *Caſaub.*

1. *In*

12 ignobilis habetur, quanvis mediocriter ſcriptæ ſint. A ſenatu tantum amatus eſt quantum nemo principum, [1] in odium ſpeciatim Severi, quem vehementer ob crudelitatem oderant ſenatores. Denique victo eo plurimi ſenatores à Severo interfecti ſunt, qui ejus partium vel verè fuerant vel eſſe videbàntur. Denique quum apud Lugdunum eundem interfeciſſet, [2] ſtatim literas inquiri juſſit, ita ut inveniret vel ad quos ipſe ſcripſiſſet, vel qui ad eum reſcripſiſſent, omneſque illos quorum epiſtolas reperit, hoſtes judicari à ſenatu fecit: nec his pepercit, ſed & ipſos interemit, & bona eorum proſcripſit, atque in ærarium publicum retulit. [3] Extat epiſtola Severi, quæ oſtendit animum ſuum, miſſa ad ſenatum, cujus hoc exemplum eſt. [4] *Nihil mihi gratius poteſt evenire* P. C. *quàm ut veſtrum judicium Albinus haberet potius quàm Severus. Ego frumenta Reipub. detuli, ego multa bella pro Republica geſſi, ego populo Romano tantum olei detuli quantum rerum natura vix habuit. Ego interfecto Peſcennio Nigro vos à malis tyrannicis liberavi. Magnam ſanè mihi reddidiſtis vicem, magnam gratiam.* [5] *Unum ex Afris, & quidem Adrumetinis, fingentem quòd de Cejoniorum ſtemmate ſan-*

1. *In odium ſpeciatim Severi.*] Unde ſæpe accidit, ut quemlibet ſibi malint homines imperare, etiam indigniſſimum, quàm eum à quo læſi ſunt. Conſulatur Juſtinus lib. XXXV. cap. 2. m. libro XXXVIII. cap. 1. f. item Tacitus lib. II. Hiſtor. cap. 76. videatur & Capitolini Opilius capite 2. f. *Grut.*

2. *Statim litteras inquiri juſſit.*] *Requiri juſſit*, Palat. *Salmaſ.*

3. *Extat epiſtola Severi, quæ oſtendit animum ſuum.*] Scribendum, *qua.* niſi *ſuum* dixit pro *ipſius.* Caſaub.

4. *Nihil mihi gratius poteſt evenire.*] Εἰρωνικῶς hoc dicit, aut ſcribendum, *Nihil mihi ingratius poteſt evenire.* & *poterat* malim quàm *poteſt.* In altero Puteani cod. *gravius* ſcriptum non *gratius.* Idem.

Nihil mihi gravius poteſt evenire, &c.] Vulgati, *gratius*: ſed noſtrum tuetur ſe fide Palatini codicis, & Puteani, requiritque ſententia. *Grut.*

5. *Unum ex Afris, & quidem Adrumetinis.*] Mirum eſt ita contemtim de Afris locutum Severum, hominem Afrum, & ſui nequaquam contemnentem. Fortaſſe non ipſius hæc epiſtola eſt, verùm Marii Maximi, aut alius cujuſdam, qui pro eo jure quod ſibi hiſtoriarum conditores uſurpant, ſub nomine Severi iſtam epiſtolam compoſuit. etſi temere hoc non credam: ſpirat enim tota hæc ſcriptio genuinum aliquid, & Severo non indignum. Hadrumetum verò oppidum ea tempeſtate nec magnæ nec nimiùm bonæ famæ fuiſſe hinc colligas. *Caſaub.*

Unum ex Afris & quidem Adrumetinis.] Non adeo contemnit heic Afros Severus ipſe Afer: ſed dolet hominem Afrum ſibi præferri eo nomine quod

ſanguinem duceret, uſque adeò extuliſtis [1] *ut eum principem habere velitis, me principe, ſalvis liberis meis. Defuitne quaſo tanto ſenatui quem amare deberetis, qui vos amaret? Hujus fratrem honoribus extuliſtis; ab hoc conſulatus, ab hoc præturas, ab hoc ſperatis cujuſvis magiſtratus inſignia. Non eam gratiam mihi redditis quam majores veſtri contra Piſonianam factionem, quam item pro Trajano, quam nuper contra Avidium Caßium præſtiterunt: fictum illum & ad omnia mendaciorum genera paratum, qui nobilitatem quoque mentitus eſt, mihi præpoſuiſtis. Quinetiam* [2] *audiendus in ſenatu fuit* [3] *Statilius Corſulenus, qui honores Albino & ejus fratri decernendos ducebat: cui hoc ſuperfuit* [4] *ut de me decerneret* [5] *homo nobilis & triumphum. Major fuit dolor quòd illum pro literato laudandum plerique duxiſtis, quum ille næniis quibuſdam anilibus occupatus* [6] *inter Mileſias Punicas Apuleii ſui, & ludicra literaria conſeneſceret.* Hinc apparet quanta ſeveritate factionem vel Peſcennianam vel Clodianam vindicaverit. Quæ quidem omnia in vita ejus poſita ſunt: quæ qui diligentiùs ſcire velit, legat Marium Maximum, de Latinis ſcriptoribus; de Græcis, Herodianum, qui ad fidem pleraque dixerunt. Fuit ſtatura procerus, capillo renodi 13
& criſpo, fronte lata, & candore mirabili: & ut plerique putant, ex eo nomen accepit: voce muliebri & propè ad eunu-

quod de Ceioniorum ſtemmate ortum ſe fingeret. Hoc igitur Severum male habebat quod unum ex Afris & quidem Adrumetinis, illo, ut videtur, tempore inter Afros non multum laudatis adeo extuliſſet ſenatus, ut & imperatorem habere vellet: cum nihil haberet Albinus quare ſibi merito præferretur, niſi forte ejus familiæ imagines, quam ementiebatur. *Salmaſ.*

1. *Vt eum principem habere velitis.*] *Velletis.* Idem.

2. *Audiendus in Senatu fuit, &c.*] Sic quoque Palatinus, ut vulgati. *Grut.*

3. *Statilius Corſulenus.*] Membranæ, *Corſulenus.* quomodo & alibi, niſi fallor, hoc cognomen memini ſcriptum. *Caſaub.*

4. *Vt de me ille decerneret homo nobilis ad triumphum.*] Sic olim emendabam: *Cui hoc ſuperfuit, ut de me decerneret homo nobilis & triumphum.* Hoc, inquit, illi homini nobili (per irriſionem hæc dicit) ſenatui tantopere grato gratioſoque ſuperfuit, ut & de me triumphum decerneret. *Salmaſ.*

5. *Homo nobilis ad triumphum.*] Εἰρωνικῶς & venuſtè. *homo nobilis ad triumphum.* hoc eſt, ea nobilitate ut vel inter triumphales propterea mereatur cenſeri. aut, cui ad ſummum decus nihil deſit, niſi ut brevi triumphus illi decernatur. *Caſaub.*

6. *Inter Mileſias Punicas Apuleii ſui.*] Ita Apuleii librum vocat Severus per contemtum. *Idem.*

eunuchorum ſonum, motu facili, iracundia gravi, furore triſtiſſimo: in luxuria varius; nam ſæpe appetens vini, frequenter abſtinens. [1] Armorum ſtrenuus prorſus, ut non malè ſui temporis Catilina diceretur. Non ab re eſſe credimus, cauſas oſtendere quibus amorem ſenatus Clodius Albinus meruit. Quum Britannicos exercitus regeret juſſu Commodi, atque illum interemptum adhuc falſo comperiſſet, quum ſibi ab ipſo Commodo Cæſarianum nomen eſſet delatum, proceſſit ad milites, & hac concione uſus eſt: *Si ſenatus P. R. ſuum illud vetus haberet imperium, nec in unius poteſtate res tanta conſiſteret, non ad Vitellios, neque ad Nerones, neque ad Domitianos publica fata veniſſent: in imperio conſulari noſtræ illæ gentes Ceioniorum, Albinorum, Poſthumiorum: de quibus patres veſtri, qui & ipſi ab avis ſuis audierant, multa didicerunt: & certè Africam Romano imperio ſenatus adjunxit: Galliam ſenatus ſubegit, & Hiſpanias: orientalibus populis ſenatus dedit leges. Parthos tentavit ſenatus: & ſubegiſſet,* [2] *niſi* [3] *tam avarum principem Romano exercitui fortuna Reipublicæ tunc dediſſet. Britannias Cæſar ſubegit, certè ſenator, nondum tamen dictator. Hic ipſe Commodus quanto melior fuiſſet, ſi timuiſſet ſenatum? Et uſque ad Neronem quidem ſenatus autoritas valuit qui ſordidum & impurum principem damnare non timuit, quum ſententiæ in eum dictæ ſunt qui vitæ neciſque poteſtatem atque imperium tunc tenebat. Quare, commilitones,* [4] *ego* [5] *Cæſareum nomen quod mihi Commodus detulit, nolo: di faxint ut ne alii quidem velint. Senatus imperet, provincias dividat: ſenatus nos conſules faciat, & quid dico ſenatus? vos ipſi & patres veſtri:*
14 *eritis enim ipſi ſenatores.* Hæc concio, vivo adhuc Commodo,

1. *Armorum ſtrenuus, &c.*] Malim ita diſtinguere: *Armorum ſtrenuus: prorſus ut non, &c.* Idem.

Armorum ſtrenuus prorſus, &c.] Uterq; Pal. *Armorum ſciens prorſus. &c.* Grut.

2. *Niſi tam avarum principem Romano exercitui fortuna Reipublicæ tunc dediſſet.*] Palatini ambo *tunc dixiſſet*, neque diſplicet. *Idem.*

3. *Tam avarum principem.*] Dignum obſervatu, quòd Craſſum qui in expeditione Parthica periit, principem appellat Albinus. ſed credo imperatorem, hoc eſt στρατηγὸν voluit dicere. *Caſaub.*

4. *Ego Cæſareum nomen.*] Sic à prima manu Palat. *Cæſareanum* à ſecunda. *Grut.*

5. *Cæſareum nomen.*] Regius, *Cæſareanum.* Caſaub.

1. E:

do, Romam delata eſt: quæ Commodum in Albinum exaſperavit, ſtatimque ſucceſſorem miſit Junium Severum, unum ex contubernalibus ſuis. Senatui autem placuit ut miris acclamationibus abſentem eum ornaret, [1] & vivo Commodo & deinceps interempto: ita ut nonnulli etiam Pertinaci autores fuerint ut eum ſibi ſocium adſciſceret, [2] apud Julianum de occidendo Pertinace ipſius plurimum autoritas valuerit. Ut autem hoc verum intelligatur, epiſtolam Commodi ad præfectos prætorii ſuos datam inſerui, qua de occidendo Albino ſignificavit ſuam mentem. [3] *Aurelius Commodus Severus præfectis ſalutem. Audiſſe vos credo primùm fictum eſſe quòd ego meorum conſilio interfectus eſſem: deinde concionem Clodii Albini apud milites meos habitam, qui ſe multùm ſenatui commendat, idque, quantum videmus, non fruſtra. Nam qui principem unum in Republica negat eſſe debere, quique aſſerit à ſenatu oportere totam Rempublicam regi, is per ſenatum ſibi petit imperium. Cavete igitur diligentiſſimè: jam enim hominem ſcitis* [4] *vobis militibus populoque vitandum.* [5] Has literas quum Pertinax inveniſſet, in Albini odium publicavit. Quare Albinus occidendi Pertinacis Juliano autor fuit.

ÆLII

1. *Et vivo Commodo, & deinceps interemto.*] Non eſt ſimile veri ſenatum vivo Commodo auſum Albino palam favere, ut & adclamationibus eum ornaret. Quare auctoris verba in hanc potiùs ſententiam interpretare, ut dicat, orationem Albini placuiſſe ſenatui, & vivo Commodo: ſed adclamationes, eo demum interemto factas. *Idem.*

2. *Apud Julianum.*] Scrib. *& apud Jul.* Idem.

3. *Aurelius Commodus Severus.*] Unde hoc *Severi* cognomen? nam inter plurima, quæ aſſumſit Commodus, quæque in nummis & lapidibus extant hodieque, iſtud invenies nuſquam. Fortean ſcribendum, *A. C. ſuis præt. præfectis ſalutem.* præcedentia verba ſuadent. *Idem.*

4. *Vobis militibus populoque vitandum.*] Regius; *vobis inutilem, populoque vitandum.* Idem.

5. *Has litteras cum Pertinax inveniſſet, in Albini odium publicavit.*] Palatinus uterque, *odium publicaſſe tu id.* emendatumque in ſec. *publicare ſtuduit.* Gruterus.

ÆLII SPARTIANI
[1]ANTONINUS CARACALLUS.

1 EX duobus liberis quos Septimius Severus reliquit, Getam & Baſſianum,[2] quorum unum exercitus, alterum pater dixit, Geta hoſtis eſt judicatus, [3] Baſſianum autem obtinuiſſe imperium conſtat: de cujus majoribus [4] fruſtra putamus iterandum, quum omnia in Severi vita ſatis dicta ſint. Hujus igitur pueritia blanda, ingenioſa, [5] parentibus affabilis, amicis parentum jucunda, populo accepta, grata Senatui, ipſi etiam ad amorem conciliandum ſalutaris fuit. [6] Non ille in literis tardus, non in benevolentiis ſegnis, non tenax in largitate, non lentus in clementia, [7] ſed ſub parentibus, viſus. Denique, [8] ſi quando feris objectos damnatos vidit, flevit aut oculos avertit: [9] quod populo pluſquam amabile fuit. [10] Septennis puer, quum colluſorem ſuum puerum, [11] ob Judaïcam religionem

1. ANTONINUS CARACALLUS.] Alii, CARACALLA. utrumque dicunt Latini: Græci ſemper Καρακάλλος. *Caſaub.*

2. *Quorum unum exercitus, alterum pater dixit.*] Mira locutio, & cujus exemplum quærere ſit quàm invenire facilius: *dixit*, pro dixit Cæſarem, vel Antoninum, vel Auguſtum. nam tot modis exponi poteſt. Præterea non ſibi conſtat Spartianus qui alterum à patre, alterum ab exercitu Cæſareum nomen aut imperium dicat accepiſſe. nam in Severi vita milites ſunt, qui utrumque Cæſarem dicunt, ac mox Auguſtum. Fortaſſe ante verbum *dixit*, deeſt vox *Cæſarem*, vel *Auguſtum*. judicent periti lectores. *Idem.*

3. *Baſſianum autem obtinuiſſe imperium conſtat.*] Mendoſa fortè lectio. nam illud *conſtat* non viſitur in Pal. habetque *obtinuit ſe.* Grut.

4. *Fruſtra putamus iterandum.*] Hoc eſt, iteratum iri. alioqui *fruſtra*, poſitum erit, pro non. *Caſaub.*

5. *Parentibus affabilis.*] Robertus Bon. *parent. delectabilis.* Idem.

6. *Non ille in literis tardus.*] Et Græcas literas didiciſſe, & valuiſſe etiam memoria, indicat Dio. *Idem.*

7. *Sed ſub parentibus.*] Sic ſtatim, *Sed hæc puer.* Idem.

8. *Si quando objectos feris damnatos vidit, flevit aut oculos avertit.*] Sic & Veſpaſiano Suetonius cap. 15. f. *Ceterùm neque cujuſquam cæde unquam lætatus eſt; juſtis ſuppliciis illacrimavit etiam & ingemuit.* Quæ loca excutimus ad librum 1. Annal. Taciti c. 76. f. *Grut.*

9. *Quod populo pluſquam amabile fuit.*] Pro valde amabile. ſic Aurelio Victori: *pluſquam pius* pro valde pius. *Salmaſ.*

10. *Septennis puer.*] Capitolinus de Gordiano puero: *Bonitatis inſignis: adeò ut ſemper in ſcholis ſi quis puerorum verberaretur, ille lacbrymaret.* Caſaub.

11. *Ob Judaicam religionem.*] Quam poſtea edicto prohibuit pater Severus, & Chriſtianam ſimul, ut in ejus vita dictum. Judaicæ autem appellatione & Chri-

nem graviùs verberatum audiſſet, neque patrem ſuum
neque patrem pueri [1] vel autores verberum diu reſpexit.
Antiochenſibus & Byzantiis interventu ſuo jura vetuſta
reſtituit: quibus iratus fuit Severus quòd Nigrum juve-
rant. Plautiani odium [2] crudelitatis cauſa concepit. [3] Quæ
à parentibus gratia ſigillariorum acceperat, ea vel clien-
tibus vel magiſtris ſponte donavit. Sed hæc puer. Egreſ- 2
ſus verò pueritiam, ſeu patris monitis, ſeu calliditate in-
genii, ſive quòd ſe Alexandro Magno Macedoni æquan-
dum putabat, reſtrictior, gravior, vultu etiam truculen-
tior factus eſt, [4] prorſus [5] ut eum quem puerum ſcirent,
multi eſſe non crederent. Alexandrum Magnum ejuſque
geſta in ore ſemper habuit. Tiberium & Syllam in con-
ventu plerumque laudavit. [6] Patre ſuperbior fuit: [7] fra-
trem magna ejus humilitate deſpexit. [8] Poſt patris mor-
tem

Chriſtianam intelligi, notum omnibus. Ipſum Antoninum lacte Chriſtiano fuiſſe educatum ſcribit disertè Tertullianus ad Scapulam. *Idem.*

1. *Vel auctores verberum.*] Scribe, *velut auctores verberum.* *οἷά τε αἰτίους ὄντας τῶν πληγῶν.* *Idem.*

2. *Crudelitatis cauſſa.*] Quam in omnes exercuiſſe Plautianum affatim docet Dio. *Idem.*

3. *Quæ à parentibus gratia ſigillariorum acceperat.*] Viri docti, *ſigillaritiorum.* ut dicimus, dare nomine xeniorum. tamen & *Sigillariorum* ferri poteſt: quomodo apud Suetonium, *Quadraginta aureos in Saturnalia & Sigillaria ſe miſiſſe ei.* Idem.

4. *Prorſus ut eum quem puerum ſcirent multi eſſe non crederent.*] Diu mihi ſuſpecta viſa eſt hæc lectio. Itaque legebam, *Prorſus ut eum quem puerum ſcierant, multi eſſe non crederent.* Hoc eſt, ut eumdem eſſe non cognoſcerent, quem puerum meminerant vidiſſe. Vel quem puerum ſciverant, id eſt, quem puerum cognoverant. Sed Palatinus habet: *Ut eum quem puerum fecerant.* Ut enim *ſolem condere* dicimur, cum ſolem condentem ſe videmus, ſic *pueros facere* dici poſſumus quos pueros factos vidimus. *Salm.*

Prorſus ut eum quem puerum ſcierant, multi eſſe non crederent.] Ita requirit curſus orationis, non *ſcirent*, quod in retrò vulgatis. & noſtrum iſtud diſertè exſtat in codice Regio Palatinoque. *Grut.*

5. *Ut eum quem puerum ſcirent.*] Id eſt, quem, qualis puer fuiſſet, ſcirent. ſcire pro cognoſcere. ſic alibi, *qui Remp. ſciret*, id eſt, probè cognitam haberet. *Caſaub.*

6. *Patre ſuperbior fuit.*] Infrà, *patre duro crudelior.* Idem.

Patre ſuperbior fuit.] Idem liber: *patris ſuperbior fuit.* Et ſic optimos auctores loqui memini. Apulejus: *Nec ſui molliorem provocaverat.* Salmaſ.

7. *Fratrem magna ejus humilitate deſpexit.*] Id eſt, cùm frater magna humilitate adverſus ipſum uteretur. *Caſaub.*

Fratrem magna ejus humilitate deſpexit.] Id eſt, *Propter magnam ejus humilitatem.* Nec mirum ſi homo ſuperbus fratrem humilem & civilem deſpiceret & præ ſe contemneret. *Salmaſ.*

8. *Poſt patris mortem in caſtra prætoria*

tem in caſtra prætoria pergens, apud milites conqueſtus eſt, circumveniri ſe fratris inſidiis: atque ita fratrem in Palatio fecit occidi. ejus corpus ſtatim cremari præcepit. Dixit præterea in caſtris fratrem ſibi venenum paraſſe, matri eum irreverentem fuiſſe: egitque publicè iis gratias qui eum occiderunt. [1] Addidit denique iis qui fideliores erga ſe fuerant, ſtipendium. [2] Pars militum apud Albam, Getam occiſum ægerrimè accepit, dicentibus cunctis, duobus ſe fidem promiſiſſe liberis Severi, duobus ſervare debere. clauſiſque portis diu imperator non admiſſus, niſi delinitis animis, non ſolùm querelis de Geta & criminationibus editis, ſed [3] enormitate ſtipendii militibus (ut ſolet) placatis: atque inde Romam rediit. Tunc ſub veſte ſenatoria loricam habens, cum armatis militibus curiam ingreſſus eſt. Hos in medio inter ſubſellia duplici ordine collocavit, & ſic verba fecit. Queſtus eſt de fratris inſidiis involutè & inconditè, ad illius accuſationem, ſui vero excuſationem: quod quidem nec ſenatus libenter accepit, quum ille dixiſſet, fratri ſe omnia permiſiſſe, fratrem ab inſidiis liberaſſe, & illum tamen ſibi graviſſimas inſidias feciſſe, nec
3 vicem amori reddidiſſe fraterno. [4] Poſt hoc relegatis deportatiſque reditum in patriam reſtituit: inde ad prætorianos

pergens.] Omittit reditum è Britannia in Italiam, & Urbem. ſed & hiſtoriam narrat perturbatè: nam Antoninus non ante cædem, verùm ea admiſſa ſtatim in caſtra prætoria perrexit. *Caſaub.*

1. *Addidit denique iis qui fideliores erga ſe ſtipendium.*] Palat. *Addidit denique hos quos fidelioribus erga ſe ſtipendium.* Lege, *Addidit denique fidelioribus erga ſe ſtipendium,* omiſſis illis *hos quos.* quibus duabus vocibus quamvis corruptis contineri puto ſummam ſtipendii quod fidelibus erga ſe addidit Antoninus. quam tamen nunc non expedio. *Salmaſ.*

Addidit denique iis qui fideliores erga ſe fuerant ſtipendium.] An fuit? *quo fideliores erga ſe forent ſtipendium.* ſed aliud quid forte latet. nam eſt tantum in Pal. *his quos fidelioribus erga ſe ſtipendium.* Grut.

2. *Pars militum apud Albam.*] Præter caſtra quæ in Urbe, erant alia ad Albani montis radices. Capitolinus in Maximinis: *Quare timentes milites quorum affectus in Albano monte erant.* Horum caſtrorum meminit ſæpiùs Dio in Theodoſii Excerptis. *Caſaub.*

3. *Enormitate ſtipendii militibus ut ſolet placatis.*] Herodianus promiſſos ſcribit militibus viritim denarios bis millenos quingenos: diurnum etiam frumenti modum dimidio auctum ejus quod prius accipiebant. *Idem.*

4. *Poſt hoc relegatis deportatiſque reditum in patriam reſtituit.*] *Poſt hoc*, id eſt, ſtatim poſt habitam ſuperiorem orationem,

rianos proceſſit, & in caſtris manſit. Altera die Capitolium petiit: [1] & [2] eos quos occidere parabat, affabiliter eſt alloquutus, [3] innitenſque Papiniano, [4] & Chiloni, ad Palatium rediit. Quum flentem matrem Getæ vidiſſet, [5] aliaſque mulieres, poſt necem fratris, [6] mulieres occidere conatus eſt: [7] ſed ob hoc retentus [8] ne augeretur fratris occiſi crudelitas. Lætum ad mortem coëgit, miſſo à ſe veneno: [9] ipſe enim inter ſuaſores Getæ mortis primus fuerat, qui & primus interemptus eſt. Ipſe mortem ejus ſæpiſſimè flevit. Multos qui cædis ejus conſcii fuerant, interemit, [10] eumque & imaginem ejus honoravit. Poſt hoc [11] fratrem patruelem Afrum, cui pridie partes de cœna miſerat, juſſit occidi.

nem, cùm inibi eſſet, ut Curia egrederetur, & jam ad fores acceſſiſſet. impetu enim factum, non conſilio. *Idem.*

1. *Et eos quos occidere parabat, affabiliter eſt alloquutus.*] Callidæ hujus & inopinatæ ſævitiæ exempla aliquammulta collegi in Diatribis meis ad Tacitum. interim adeatur Curtius lib. VI. c. 39. f. Suet. Domitiano c. 11. p. *Grut.*

2. *Eos quos occidere parabat affabiliter eſt alloquutus.*] In Geta: *Fuit ejus immanitatis Antoninus, ut iis præcipuè blandiretur, quos ad necem deſtinabat.* Caſaub.

3. *Innitenſque Papiniano & Chiloni.*] Vetus liber: *Papiano.* & ita ſemper. ſcribendum etiam *Ciloni* pro *Chiloni.* Salm.

Innitenſque Papiniano & Ciloni.] Sic quoque Palatinus, non ut antea vulgati, *Chiloni.* Grut.

4. *Et Chiloni.*] Dio *Cilonem* nominat. Τὸν Κίλωνα τὸν τροφέα, τὸν εὐεργέτην, τὸν ἐπὶ τοῦ πατρὸς πεπολιαρχηκότα. *Caſaub.*

5. *Aliaſque mulieres, poſt necem fratris, mulieres occidere conatus eſt.*] Ita diſtingue: *Quum flentem matrem Getæ vidiſſet, aliaſque mulieres poſt necem fratris, mulieres occidere conatus eſt.* Salmaſ.

6. *Mulieres occidere conatus eſt.*] Regius, *multas occid.* Caſaub.

7. *Sed ob hoc retentus ne augeretur fratris occiſi crudelitas.*] *Crudelitas* dixit, pro invidia ex crudelitate. Sed quod ait retentum à cæde mulierum, de nonnullis verum eſt, non de omnibus: nam & harum multæ occiſæ: ſed à matris cæde quam cogitaverat eſt retentus, ut narrat Spartianus in extrema vita Getæ. *Idem.*

8. *Ne augeretur fratris occiſi crudelitas.*] Juretus, *credulitas.* ſed *crudelitas* non moveo. qui enim poterat notam occiſi fratris effugere Caracalla, aut crimen illud à ſe amoliri, qui fratrem in ſinu matris propria manu occiderat? *Salmaſ.*

9. *Ipſe enim inter ſuaſores Getæ mortis primus fuerat, qui & primus interemptus eſt.*] Ita eſt; ſua ferè exempla in conſultores recidunt; ſicuti pluribus oſtendi ad Taciti l. VI. Annal. c. 10. m. *Grut.*

10. *Eumque & imaginem ejus honoravit.*] Ita legendum: *Multos qui cædis ejus conſcii fuerant interemit, & eum qui imaginem ejus honoravit. poſt hoc fratrem patruelem cui pridie partes de cœna miſerat, juſſit occidi.* Vel etiam ita ut minimum aut nihil diſcedamus à veteri ſcriptura, *Multos qui cædis ejus conſcii fuerant, interemit. eum qui imaginem ejus honoravit, &c.* Honorabantur autem imagines floribus injectis & coronis impoſitis. *Salmaſ.*

11. *Fratrem patruelem Afrum.*] Explica ex Dione, Τόν τε ἀνεψιὸν αὐτοῦ, Σεβῆρόν τε ὁμώνυμον. *Caſaub.*

occidi. Qui quum ſe præcipitaſſet percuſſorum timore, &
[1] ad uxorem crure fracto erepſiſſet, tamen [2] per ludibrium
à percuſſoribus deprehenſus eſt, & occiſus. Occidit etiam
Pompeianum Marci nepotem ex filia natum & ex Pom-
peiano cui nupta fuerat Lucilla poſt mortem Veri impera-
toris: quem & conſulem bis fecerat, & omnibus bellis præ-
poſuerat, quæ graviſſima tunc fuerunt: [3] & ita quidem ut
4 videretur à latronibus interemptus. Deinde in conſpectu
ejus Papinianus ſecuri percuſſus eſt, & à militibus occiſus:
[4] quo facto percuſſori dixit, *Gladio te exequi oportuit meum
juſſum.* [5] Occiſus eſt etiam ejus juſſu Petronius ante tem-
plum divi Pii, tractaque ſunt eorum per plateam cadavera,
ſine aliqua humanitatis reverentia. Filium autem Papinia-
ni, qui ante triduum quæſtor opulentum munus ediderat,
interemit. [6] Iiſdem diebus occiſi ſunt innumeri, qui fratris
ejus partibus faverant. Occiſi etiam liberti qui Getæ admi-
niſtraverant. Cædes deinde in omnibus locis & in balneis
factæ. Occiſique nonnulli etiam cœnantes, inter quos et-
iam [7] Sammonicus Serenus, cujus libri plurimi ad doctri-
nam extant. [8] In ſummum diſcrimen etiam Chilo iterum
præfectus & conſul venit, ob hoc quod concordiam inter
fratres

1. *Ad uxorem fracto crure erepſiſſet.*] *Erepiſſet*, Palatinus. *Salmaſ.*

2. *Per ludibrium à percuſſoribus deprehenſus eſt & occiſus.*] Diſtingue, *per ludibrium, à percuſſoribus deprehenſus, eſt occiſus.* Caſaub.

3. *Et ita quidem ut videretur à latronibus interemtus.*] Lampridius in Commodo: *Occiſus eſt eo tempore etiam Claudius quaſi à latronibus.* Loquitur Lampridius de Claudio Pompeiano patre Pompeiani, cujus hîc cædes narratur. Sed erroris manifeſtiſſimi arguit Lampridium, omni exceptione major teſtis Dio, cui viſus poſt necem Commodi Pompeianus ille quem Lampridius à Commodo ſcribit occiſum. *Idem.*

4. *Quo facto, percuſſori dixit, Gladio te exequi oportuit meum juſſum.*] Dio, Τῷ τε Παπινιανὸν φονεύσαντι ἐπετίμησεν, ὅτι ἀξίνῃ αὐτὸν, καὶ οὐ ξίφει διεχρήσατο. *Idem.*

5. *Occiſus eſt etiam ejus juſſu Petronius.*] Idem: *Patrous.* Salmaſ.

6. *Iiſdem diebus occiſi ſunt innumeri, qui fratris ejus partibus faverant.*] Non ſine ſtupore lego apud Dionem, ex amicis, fautoribus aut miniſtris Getæ cæſa tum fuiſſe, nullo ſexus diſcrimine, quà in Palatio, quà in Urbe, millia hominum viginti. *Caſaub.*

7. *Sammonicus Serenus, cujus libri plurimi ad doctrinam extant.*] In Geta: *Sereni Sammonici libros familiariſſimos habuit, quos ille ad Antoninum ſcripſit.* Vide etiam Lampridium in Alexandro. *Idem.*

8. *In ſummum diſcrimen etiam Chilo.*] Lege *Cilo*, ut ſupra. *Salmaſ.*

1. Et

fratres ſuaſerat. [1] Et quum idem Chilo ſublata veſte ſenatoria, [2] nudis pedibus ab urbanicianis raptus eſſet, Antoninus ſeditionem compreſſit. Multas præterea poſtea cædes in urbe fecit, paſſim raptis à militibus nonnullis hominibus & occiſis, quaſi ſeditionem vindicans. [3] Helvium Pertinacem ſuffectum cos. ob hoc ſolùm quòd filius eſſet imperatoris, occidit. Neque ceſſavit unquam ſub diverſis occaſionibus eos interficere qui fratris amici fuiſſent. Sæpe in ſenatum, ſæpe in populum ſuperbè invectus eſt, aut edictis propoſitis aut orationibus editis, Syllam ſe etiam oſtendens futurum. His geſtis Galliam petiit: atque ut 5
primùm in eam venit; Narbonenſem proconſulem occidit. Cunctis deinde turbatis [4] qui in Gallia res regebant, odium tyrannicum meruit, [5] quamvis aliquando fingeret ſe benignum, quum eſſet natura truculentus. Et quum multa contra homines & contra jura civitatum feciſſet, [6] morbo implicitus graviter laboravit. Circa eos qui eum curabant, crudeliſſimus fuit. Deinde ad Orientem profectionem parans, omiſſo itinere in Dacia reſedit. Circa Rhetiam non paucos Barbaros interemit, militeſque ſuos quaſi Syllæ milites & cohortatus eſt & donavit. Deorum ſanè ſe nominibus appellari vetuit, quod Commodus fecerat, quum illi eum, quòd leonem aliaſque feras occidiſſet,

1. *Et quum idem Chilo ſublata veſte ſenatoria, &c.*] Diſſentit in hac narratione Spartianus à Dione. Spartiano hæc mens eſt; cum raperetur à militibus Cilo, ſublatam illi veſtem ſenatoriam & patricios calceos. at Dio illo loci deprehenſum à militibus ubi nec veſtem ſenatoriam nec calceos habere poterat, nempe in balneis. *Idem.*

2. *Nudis pedibus ab urbanicianis raptus eſſet.*] De ſoleato dixit, *nudis pedibus.* nam Dio ait, βλαύτας ὑποδεδεμένον. & rationem adjicit, quia erat in balneis. *Caſaub.*

3. *Helvium Pertinacem ſuffectum Conſulem, ob hæc ſolùm, quod filius eſſet Imperatoris, occidit.*] Cauſſa tamen non levis, ſed quantivis ponderis, ut probavimus ad illud Taciti: *Plurimum terroris intulit cædes Calpurnii Galeriani, &c.* lib. IV. Hiſt. cap. II. *Grut.*

4. *Qui in Gallia res regebant.*] Scribe, *gerebant.* Caſaub.

Qui in Gallia res gerebant.] Eſt à Palatino noſtro. anteà legebatur, *regebant.* Grut.

5. *Quamvis aliquando fingeret ſe benignum.*] Bene & eleganter in Pal. *Quamvis aliquando fingeret &* *benignum.* Salmaſius.

6. *Morbo implicitus.*] Rectè: & *implicari morbo*, & *implicari in morbum* ſæpe apud Livium, & Cornelium Nepotem atque alios. *Caſaub.*

diſſet, Herculem dicerent. [1]Et quum Germanos ſubegiſſet, [2]*Germanicum* ſe appellavit: vel joco vel ſeriò, ut erat ſtultus & demens, [3]aſſerens ſi Lucanos viciſſet, *Lucanicum* ſe appellandum. [4]Damnati ſunt eo tempore qui urinam in eo loco fecerunt in quo ſtatuæ aut imagines erant principis: & qui coronas imaginibus ejus detraxerant ut alias ponerent. [5]Damnati ſunt & qui remedia quartanis tertianiſ-

que

1. *Et quum Germanos ſubegiſſet, Germanicum ſe appellavit.*] Palatinus & excerpta Spartiani: *Germanum ſe appellavit.* Sic ſupra: *Germani exercitus* pro *Germanici,* & *Germanum bellum.* Salmaſ.

2. *Germanicum ſe appellavit.*] Vel potius cognomen vivo patre delatum uſurpavit: aut nova de Germanis parta victoria, iterum meruit. ita exponendum: quia ſtatim ſequitur, *Germanici nomen patre vivo fuerat conſecutus.* Sed videtur cùm in Dacia res gereret, aliquam de Germanis victoriam reportaſſe: cujus gratiâ denuo GERMANICUS ſit ſalutatus. geminabant enim hujuſmodi cognomina, ut & appellationem IMPERATORIS. Erat verò res ridicula, Germanicum dici velle eum qui fratrem ſuum occidiſſet. debuit enim homo ſceleratus cogitare, multos ſic cognomen interpretaturos, quaſi de ſublato fratre germano gloriaretur, non de victis Germaniæ populis. *Caſaub.*

3. *Aſſerens, ſi Lucanos viciſſet, Lucanicum ſe appellandum.*] Cùm conarentur amici Antonini, illi perſuadere, ut à cognomine GERMANICI abſtineret, propter eam rationem, quam modo diximus, & τὸ ἀμφίβολον duarum vocum *Germanus* ac *germanus*: ille contrà pertendere, ac dicere, nullum adeò βλάσφημον aut ridiculum populi nomen poſſe inveniri, ut cognomen ab eo ductum velit refugere, ſi eum populum viciſſet. deinde afferebat exempla, cujuſmodi hoc eſt: ajebat enim ſi victi à ſe eſſent Lucani, cognomen LUCANICI non aſpernaturum. quid inſit ridiculi in hoc cognomine obſcurum non eſt: nam inter edulia, genus quoddam fuit inteſtini farti, quod *lucanicam* vocabant. ideò Romani, homines ventri atque abdomini natos, Lucanicos ſoliti vocitare, ut auctor eſt Ammianus Marcellinus libro XXVIII. *Idem.*

4. *Damnati ſunt eo tempore.*] Videlicet legibus majeſtatis. Similium calumniarum exempla apud Tacitum & Suetonium. *Idem.*

Damnati ſunt eo tempore, qui urinam in eo loco fecerunt, in quo ſtatuæ aut imagines erant Principis.] Exemplo nimirum Tiberiano, de quo Tranquillus cap. 58. quâ de re non pauca bonorum auctorum loca accumulavimus, ad librum I. Annal. Taciti cap. 72. *Grut.*

5. *Damnati ſunt & qui remedia quartanis tertianiſque collo annexa geſtarent.*] Plena ſunt monumenta Græcorum & Latinorum hujuſmodi remediis. Græci περίαπτα & περιάμματα, interdum & ἐξαρτήματα nominant. ferè autem cum magicorum verborum ſuſurro iſta amuleta adhibebantur: quam vanitatem omnium ſeculorum ſapientes damnarunt. Mirum verò adeò ſeverè in eos qui talia remedia geſtarent, ab eo principe, omnium, niſi fallor, primo, fuiſſe animadverſum: quem curioſis artibus fuiſſe deditiſſimum, teſtibus Dione & Herodiano conſtat nobis. ita nempe videas libidinoſiſſimum quemque principum legem Juliam de adulteriis plurimùm ſæpe urſiſſe. Vide & Ammianum libro XXIX. in rebus Valentiniani & Valentis. & lib. XIX. *Caſaubonus.*

Damnati ſunt & qui remedia quartanis.] *Damnatis & qui remedia quartanis*

que collo annexa geſtarent. Per Thracias cum præfecto prætorii iter fecit, inde quum in Aſiam trajiceret, naufragii periculum adiit, antemna fracta, ita ut in ſcapham [1] cum protectoribus deſcenderet. Unde in triremem à præfecto claſſis receptus, evaſit. Excepit apros frequenter, contra leonem etiam ſtetit: quo etiam miſſis ad amicos literis gloriatus eſt, ſeque ad Herculis virtutem acceſſiſſe
jactavit. Poſt hoc ad bellum Armeniacum Parthicumque 6
converſus, ducem bellicum qui ſuis competebat moribus fecit. Inde Alexandriam petiit: in gymnaſium populum convocavit, [2] eumque objurgavit: legi etiam validos ad militiam præcepit. [3] Eos autem quos legerat, occidit exemplo Ptolemæi Euergetis, qui octavus hoc nomine appellatus eſt. Dato præterea ſigno militibus ut hoſpites ſuos occiderent, magnam cædem Alexandriæ fecit. Dehinc [4] per Caduſios fines & Babylonios ingreſſus, tumultuariè [5] cum Parthorum ſatrapis manum contulit, feris etiam beſtiis in hoſtes immiſſis. Datis ad ſenatum, quaſi poſt victoriam literis, *Parthicus* appellatus eſt: nam Germanici nomen patre vivo fuerat conſequutus. Deinde quum iterum vellet Parthis bellum inferre, [6] atque [7] hybernaret

nis tertianiſque collo annexa geſtarent: Palatinus. *Salmaſ.*

1. *Cum protectoribus.*] Mox *inter protectores ſuos.* τὺς σωματοφύλακας: quos alia ætas aliter vocitavit. frequens vox Ammiano. *Caſaub.*

2. *Eumque objurgavit.*] Offenſus eorum jocis & dicteriis. Fuſe narrant triſtiſſimum urbis illius caſum & Dio & Herodianus. *Idem.*

3. *Eos autem quos legerat, occidit, exemplo Ptolemæi Euergetis, &c.*] Ptolemæus hic uſitatiore cognomine Phyſcon eſt appellatus: cujus appellationis cauſſam explicat Juſtinus lib. XXXVIII. ſed & Euergetes alter homo maleficentiſſimus eſt dictus, ut obſervat Strabo libro ultimo. prudenter verò Spartianus ut eum nobis certiùs deſignaret adjicit, *qui octavus hoc nomine appellatus eſt:* nam in laterculo Ptolemæorum Ægypti, multi Phyſconem octavo loco recenſent. de hujus tyranni immanitate multa paſſim veteres: hiſtoriam verò quæ hic tangitur, pluribus explicat Valerius Maximus libro IX. capite II. *Idem.*

4. *Per Caduſios & Babylonios ingreſſus.*] Auſcultare libuit Palatino. nam vocem adhuc aliam immiſerant librarii, *per Caduſios fines &*, *&c.* non neceſſariò. quippe ſubauditur. *Grut.*

5. *Cum Parthorum Satrapis manum contulit.*] Ipſum regem Artabanum fraude inſignita propè cepit vivum. *Caſaubonus.*

6. *Atque hybernare Edeſſæ.*] Lege: *Atque hybernaret Edeſſæ.* Salmaſ.

7. *Hybernare Edeſſæ.*] In Oſroena, quam

naret Edeſſæ, [1] atque inde Carras Luni dei gratia veniſſet, die natalis ſui, [2] VIII. Idus Aprilis [3] ipſis Megalenſibus quum ad requiſita naturæ diſceſſiſſet, inſidiis à Macrino præfecto prætorii poſitis, qui poſt eum invaſit imperium, interemptus eſt. Conſcii cædis fuerunt Nemeſianus & frater ejus [4] Apollinaris Retianuſque [5] qui præfectus [6] legionis ſecundæ Parthicæ militabat, & qui equitibus extraordinariis præerat, non ignorantibus Martio Agrippa qui claſſi præerat, & præterea pleriſque officialium
7 [7] impulſu Martialis. Occiſus eſt autem in medio itinere inter Carras & Edeſſam quum levandæ veſicæ gratia ex equo deſcendiſſet, atque inter protectores ſuos, conjuratos cædis, ageret. [8] Denique quum illum in equum ſtrator

ejus

quam paullò antè in provinciæ formam redegerat, amico rege Abgaro non victo, ſed vincto perfidiſſimè. *Caſaubonus.*

1. *Atque inde Carras Luni dei gratia veniſſet.*]Vide Herodianum. paullò aliter Dio; qui occiſum ſcribit, cùm Edeſſa profectus Carras peteret. *Idem.*

2. *VIII. Idus Aprilis.*] Dio ait, octavo die Aprilis: hoc eſt, ſexto Idus. *Idem.*

3. *Ipſis Megalenſibus.*] Diem nullum certum deſignat hæc nota. Megalenſia enim plurium dierum erant. in veteri Kalendario continui dies ſeptem ludis attribuuntur, quorum primus eſt, pridie Nonas. *Idem.*

4. *Apollinaris Retianuſque.*] *Recianuſque*, Pal. at vet. ed. *Reanuſque*. Salmaſius.

5. *Qui præfectus legionis ſecundæ Parthicæ militabat.*] Nota, *qui præfectus militabat*. Sic centurionem militare veteri & optimo Juvenalis interpreti, ad illud poëtæ:

Sed caput intactum buxo, nareſque piloſas.

Idem.

6. *Legionis ſecundæ Parthicæ.*] Hanc Severus inſtituerat, cum aliis duabus Parthicis, prima & tertia. *Caſaub.*

7. *Impulſu Martialis.*] Centurionis: de quo multa Dio & Herodianus. *Idem.*

8. *Denique cum illum in equum ſtrator ejus levaret.*] *Stratores*, ut notum eſt, qui Græcis *ἀναβολεῖς* & *ςράτορες*. cum enim non haberent illa ferrea inſtrumenta & ſcanſoria ex utraque ſellæ parte dependentia quibus hodie innitentes in equum levamur; homines ad hanc rem veteribus fuere qui equum inſcenſuros manu erigerent, & levarent. atque hi *ἀναβολεῖς* dicti Græcis, quod dominos ſuos equis imponerent, Latinis *ſtratores* ab ſternendis equis. non hodie tamen atque heri illa ſcanſoria inſcendendis equis facta, & pedibus ſuſtinendis reperta ſunt, ſed veteribus etiam videntur fuiſſe cognita, non tamen vetuſtiſſimis. D. Hieronymi temporibus in uſu fuerunt, qui *ſtapedes* vocat, quod in his pedes ſtarent. Suidas: *Ἀναβολεῖς καὶ ἡ παρὰ Ῥωμαίοις λεγομένη σκάλα.* Manifeſto indicat Romanos ſcalam vocaſſe illud inſtrumentum cui pedem imponebant ad inſcendendum equum. tabellas illas vel ſcalas ferreas ſcandendis equis, *aſtrabas* etiam dixere. Iſidori Gloſſæ: *Aſtraba, tabella in qua pedes requieſcunt.* Sine dubio ſcalas illas intellexit. *Salmaſ.*

1. *Atque*

ejus levaret, pugione latus ejus confodit: conclamatumque ab omnibus eſt id Martialem feciſſe. Et quoniam dei Luni fecimus mentionem, ſciendum doctiſſimis quibuſque id memoriæ traditum, [1] atque ita nunc quoque à Carrenis præcipuè haberi, [2] ut qui Lunam fœmineo nomine ac ſexu putaverit nuncupandam, is addictus mulieribus ſemper inſerviat: at verò qui marem deum eſſe crediderit, is dominetur uxori, neque ullas muliebres patiatur inſidias. Unde quamvis Græci vel Ægyptii [3] eo genere quo fœminam hominem, etiam Lunam deam dicant, myſticè tamen deum dicunt. Scio de Papiniani nece multos 8
ita in literas retuliſſe [4] ut cædis non ſciverint cauſam, aliis alia referentibus: [5] ſed [6] ego malui veritatem opinionum edere

1. *Atque ita tunc quoque.*] *Nunc.* Caſaubonus.

2. *Ut qui Lunam fœmineo nomine ac ſexu putaverit nuncupandam.*] Omiſſis frivolis, putamus nos cur hoc numen alii pro deo, alii pro dea habuerint, ejuſque nomen quidam maſculino, quidam fœminino genere extulerint, cauſſam ejus varietatis eſſe, quòd Lunæ nomina & virilis & fœminei generis in linguis Orientis habeantur. Strabo verò homo Cappadox maſculum hunc deum aliter Græcè extulit: non enim dicit CEΛHNON, verùm MHNA: commemorans libro duodecimo varia loca, ubi eſſent MENIS hujus templa. ſciebat Strabo vocem quam vertebat utrumque ſignificare, & *σελήνην* & *μῆνα*. Eandem generis varietatem obſervabamus & in Cœleſti Carthaginenſium aliorumque Afrorum. Cœleſtis autem eadem cum Luna dea: etſi alii Venerem ſunt interpretati. *Idem.*

Ut qui Lunam fœmineo nomine ac ſexu putaverit nuncupandum.] Carreni Lunam marem non fœminam eſſe cenſebant, & fœmineo genere minime enuntiandam, ſed maſculino. Lunum Deum igitur, non Lunam Deam colebant & dicebant. Nomen non habent Græci quo Lunum appellent. *Salmaſ.*

3. *Eo genere quo fœminam hominem, etiam Lunam Deam dicant.*] Scribendum: *Unde quamvis Græci vel Ægyptii eo genere quo fœminam hominem, Lunam Deum dicant, myſtice tamen Deum ducunt.* Dicit, Græcos, etſi eo genere quo fœminam hominem, etiam Lunam quoque Deum dicant, nempe fœminino, myſtice tamen Deum intelligere. Nam Græcis fœmina *ἄνθρωπος* dicitur, & Luna θεός. ſed fœminino utrumque genere, licet enunciatione maſculina. *Idem.*

4. *Ut necis non ſciverint cauſam.*] Palat. & vet. ed. *adſciverint.* forte legendum, *adſeruerint.* Senſus eſt, multos de cæde Papiniani ſcriptores retuliſſe in litteras, neminem tamen cauſam cædis adſeruiſſe, cum nimis incerta jactata fuerit inter authores, aliis alias referentibus. Poſſet etiam legi: *ut necis non adſcripſerint cauſam.* Idem.

Ut cædis non ſciverint cauſſam.] Stat pro vulgatis olim Palat. habetque, *non adſciverint.* Grut.

5. *Sed ego malui veritatem opinionum edere, &c.*] Legendum erat vel contra omnes ſcriptos, *varietatem.* ſed detur ſane ea reverentia antiquitati, ut nihil ejus temerè damnemus; contenti eidem moviſſe controverſiam. *Idem.*

6. *Ego malui veritatem opinionum edere.*]

edere quàm de tanti viri cæde reticere. Papinianum amiciſſimum fuiſſe imperatori Severo, &, ut aliqui loquuntur, affinem etiam per ſecundam uxorem, memoriæ traditur: & huic præcipuè utrumque filium à Severo commendatum, [1] eumque cum Severo profeſſum ſub Scævola, & Severo in advocatione fiſci ſucceſſiſſe, [2] atque ad hoc concordiam fratrum Antoninorum foviſſe: egiſſe quinetiam ne occideretur, quum jam de inſidiis ejus Baſſianus quereretur: atque ideò unà cum iis qui fautores fuerant Getæ à militibus, non ſolùm permittente, verum etiam ſuadente Antonino, occiſum. Multi dicunt Baſſianum occiſo fratre illi mandaſſe, [3] ut & in ſenatu per ſe & apud populum facinus dilueret: illum autem reſpondiſſe, *Non tam facilè parricidium excuſari poſſe quàm fieri.* Eſt etiam hæc fabella, quòd dictare noluerit orationem qua invehendum erat in fratrem, ut cauſa ejus melior fieret qui occiderat: illum aut negantem reſpondiſſe, [4] *Aliud eſt parricidium, accuſare innocentem occiſum.* Sed hoc omnino non convenit: [5] nam neque præfectus poterat dictare orationem. & conſtat eum quaſi fautorem Getæ occiſum. Et fertur quidem, Papinianum, quum raptus

re.] Auctor ſcripſerat *varietatem*, ſine dubio. *Caſaub.*

1. *Eumque cum Severo profeſſum, ſub Scævola & Severo in advocatione fiſci ſucceßiſſe.*] Diſtingue cum antiquioribus editis, *profeſſum ſub Scævola: & Severo in advocatione fiſci ſucceßiſſe.* Severum juvenem fiſci advocatum fuiſſe, docet Spartianus in Geta, nec prætermittit Victor. *Idem.*

2. *Atque ad hoc concordiam fratrum Antoninorum foviſſe.*] Lege: *Atque ob hoc concordiæ fratrum Antoninorum faviſſe.* Sic enim locutus in vita Getæ. *Salmaſ.*

3. *Vt & in ſenatu per ſe & apud populum facinus dilueret.*] Scribe: *Vt & in ſenatu pro ſe & apud populum facinus dilueret.* Idem.

4. *Aliud eſt parricidium accuſare innocentem occiſum.*] Scribe: *Illum autem negantem reſpondiſſe, eſſe parricidium aliud accuſare innocentem occiſum.* Vel, *Aliud eſſe parricidium.* Vel, *Illud eſſe parricidium aliud, accuſare innocentem occiſum.* Idem.

5. *Nam neque præfectus poterat dictare orationem.*] Verum eſt non ſolitos imperatores præfectorum prætorii ingenio formare aut epiſtolas aut orationes: nam vel quæſtores ipſorum & qui ſcrinia curabant, eas componebant, vel qui erant ab epiſtolis, vel interdum dicendi magiſtri. ſæpe etiam ipſi ſuopte ingenio ſcribebant: ut de Alexandro ſcribit Lampridius. Hæc ita vulgò: ſed cur non potuerit extra ordinem mandari Papiniano ut orationem hanc dictaret, nullam cauſſam affert Spartianus. *Caſaub.*

1. *Vixit*

ptus à militibus ad Palatium traheretur occidendus, præ-divinaſſe, dicentem, Stultiſſimum fore qui in ſuum ſubrogaretur locum, niſi appetitam crudeliter præfecturam vindicaret. Quod factum eſt: nam Macrinus Antoninum occidit, ut ſuprà expoſuimus: qui cum filio factus in caſtris imperator, filium ſuum qui DIADUMENUS vocabatur, ANTONINUM vocavit, idcirco quòd à prætorianis multùm Antoninus deſideratus eſt. [1] Vixit autem Baſſia- 9
nus annis XLIII. Imperavit annis VI. Publico funere elatus eſt. Filium reliquit qui poſtea & ipſe M. ANTONINVS HELIOGABALUS eſt dictus: ita enim nomen Antoninorum inoleverat ut velli ex animis hominum non poſſet: quòd omnium pectora velut Auguſti nomen obſederat. [2] Fuit malè moratus, & patre duro crudelior. Avidus cibi, vini etiam appetens, ſuis odioſus, & præter milites prætorianos omnibus caſtris exoſus: prorſus nihil inter fratres ſimile. Opera Romæ reliquit, [3] thermas nominis ſui

1. *Vixit autem Baſſianus annis* XLIII.] Dio Caſſius ait annos novem & viginti. & conſentit alter Victor: *Vixit annis fermè triginta.* Ut meritò videatur vel hallucinatus hîc Spartianus; vel ejus ſcriptura à librariis eſſe depravata. Sciant ſtudioſi, diverſas veterum ſententias ſuper Baſſiani matre extitiſſe: alios enim ex priore Severi uxore Martia natum illum exiſtimaſſe, atque ita in literas retuliſſe: alios Juliæ, quæ poſterior uxor, non privignum, ſed verè filium crediſſe: hoc Dio Caſſius atque Herodianus ſentiunt; illud priùs probatum Spartiano, Aurelio Victori, & Eutropio. Ex hac autem varietate ſententiarum ſuper matre, & hæc de annis vitæ tanta diverſitas manavit. Qui Juliæ filium credebant, iidem vitæ tempora contrahebant; quod faciunt Dio, & qui cum illo conſentiunt: qui prioris conjugis, vitam Baſſiani neceſſariò producebant. Viderimus utra ſententia ſit verior: illud nunc dico, his qui annos XLIII. aſſignant, rationem conſtare probè. nam totidem fermè annos invenias à morte prioris Severi uxoris, ad Caracalli necem. Scribit enim Dio, Fauſtinam Marci cùm Severus Juliam in uxorem duceret, thalamum illi in palatina æde Veneris adornaſſe. ab exceſſu autem Fauſtinæ ad Baſſiani necem ſunt anni circiter quadraginta. Adjice nunc illud tempus quod amiſſa uxore impendit Severus in genituris ſponſarum requirendis, ſicut ſcribit Spartianus. Adjice etiam Baſſiani ætatem, qua ille tum fuit, cùm mater moreretur: non enim dicitur obiiſſe ex partu. Hæ rationes ſunt eorum qui annos Baſſiano tribuunt XLIII. Baſis verò cui innititur hæc demonſtratio eſt illa: Baſſianum non Julia, ſed Martia genitum. *Idem.*

2. *Fuit malè moratus, & patre duro crudelior.*] Palatinus, *ex patre duro, &c.* cui & ſua gratia. *Grut.*

3. *Thermas nominis ſui.*] Antoninianas. de quibus in Alexandro Lampridius. *Caſaub.*

1. *Quarum*

ſui eximias: [1] quarum cellam ſolearem architecti [2] negant poſſe ulla imitatione qua facta eſt, fieri. [3] Nam & [4] ex ære vel cupro [5] cancelli ſuperpoſiti eſſe dicuntur, quibus cameratio tota concredita eſt: & tantum eſt ſpatium [6] ut idipſum fieri negent potuiſſe docti mechanici. Reliquit & porticum patris nomine, quæ [7] geſta illius contineret, & triumphos & bella. Ipſe CARACALLI nomen accepit [8] à veſtimento quod populo dederat demiſſo uſque ad talos: (quod antè non fuerat) [9] unde hodieque *Antoninianæ* dicuntur

1. *Quarum cellam ſolearem.*] Scribe, *quarum cellam ſoliarem.* nam à *ſolium*, *ſoliaris*: ut à *dolium*, *doliaris*. Salmaſ.

2. *Negant poſſe ulla imitatione qua facta eſt fieri.*] *Quâ*, ᾗ ἐποιήθη. pro, qua arte aut ratione. *Caſaub.*

3. *Nam & ex ære vel cupro.*] Cyprum vel cuprum, utroque modo dixerunt. unde *acus cyprea*, acus ex cypro. *Salmaſ.*

Nam vel ex ære vel cupro cancelli, &c.] Sic etiam Palat. *Grut.*

4. *Ex ære vel cupro.*] Id eſt, ex ære Cyprio, vel ex alio ære. *Caſaub.*

5. *Cancelli ſuperpoſiti eſſe dicuntur.*] Regius & Puteani ſcribunt, *ſuppoſiti.* probo. niſi malis, *ſubterpoſiti.* nam error ex affinitate illarum vocum. *Idem.*

Cancelli ſuperpoſiti eſſe dicuntur quibus cameratio tota concredita eſt.] Lege: *ſubterpoſiti.* Non hoc novum illo tempore aut mirum viſum eſt in illius cellæ ſoliaris fabrica, quod tota ejus cameratio ſubterpoſitis cancellis eſſet impoſita, ſed tantum erat ſpatium ut vix fieri potuiſſe videretur. Cancellorum autem ejuſmodi æreorum aut ferreorum quibus apſidæ & concamerationes confirmarentur, meminit non uno loco Anaſtaſius Bibliothecarius in vita Pontificum. *Salmaſ.*

6. *Ut id ipſum fieri, &c.*] Hoc eſt, negant ſe videre qua ratione id fieri potuerit. *Caſaub.*

Ut id ipſum fieri negent potuiſſe docti mechanici.] Palat. *Ut idipſum fieri potuiſſe negent docti mechanis. Docti mechanis*, ſunt mechanici. *Salmaſ.*

7. *Geſta illius contineret.*] Picta in parietibus. *Caſaub.*

8. *A veſtimento quod populo dederat.*] Erat igitur hæc veſtis urbanæ multitudini communis cum militibus. nam juſſos milites ea uti ſcribit Dio: qui pænulæ ſimilem fuiſſe verbo indicat, cùm *μανδύην* nominat. Alibi docemus pleraſque omnes veterum veſtes textura ſolùm confici ſolitas ſine opera ſutoris ulla, & ut loquuntur Euangeliſtæ, ὑφαντὸς δι' ὅλου. at pænulæ iſtæ diverſi generis fuerunt: conficiebantur enim more hodiernarum veſtium à pluribus pannis ſciſſis primò, deinde conſutis. *Idem.*

9. *Unde hodieque Antoninianæ dicuntur Caracallæ hujuſmodi.*] Aurelius Victor: *Antoninus incognita munerum ſpecie urbem Romanam alliciens, quòd indumenta in talos dimiſſa largiretur, Caracalla dictus: cùm pari modo veſti Antoninianæ nomen è ſuo daret.* Sic ſcribendus hic locus. *Idem.*

Unde hodieque Antoninianæ dicuntur Caracallæ.] Volunt harum veſtium & genus & nomen inveniſſe Antoninum. quod non puto. nam ex Gallia genus id veſtis in Romanum ſolum invexit, eaſque primus talares fecit ad populi Romani uſum qui non niſi longis veſtibus utebatur, cum in Gallia tales non eſſent. Idque confirmat Victor. *Cum Gallia veſtem plurimam devexiſſet, talareſque caracallas feciſſet, coëgiſſetque plebem ad ſe ſalutandum indutam talibus introire, de nomine hujus veſtis Caracalla dictus*

tur caracallæ hujuſmodi, [1] in uſu maximè Romanæ plebis frequentatæ. Idem viam novam munivit, quæ eſt [2] ſub ejus thermis, Antoninianis ſcilicet, qua pulchrius inter Romanas plateas non facilè quicquam invenias. Sacra Iſidis Romam deportavit, & templa ubique magnifica eidem deæ fecit. Sacra etiam majore reverentia celebravit quàm antè celebrabantur. [3] In quo quidem mihi mirum videtur, quem ad modum ſacra Iſidis primùm per hunc Romam veniſſe dicantur, quum Antoninus Commodus ita ea celebraverit [4] ut & Anubin portaret, * & pauſas ederet: [1] niſi

dictus eſt. Neutrum igitur excogitavit Antoninus, nec nomen nec veſtem. ſed talares inſtituit, quæ antea talares non fuerant. *Caracallæ ejuſmodi*, id eſt talares vel ad talos demiſſæ, quas inſtituerat Caracalla, eæque Antoninianæ proprie dicebantur, quod novum earum modum excogitaſſet Antoninus demittendo uſque ad talos, quod antea non fuerat. *Caracallæ* poſtea clericis ſunt aſſignatæ. Καρακάλλιον Gloſſæ exponunt *cucullam*. Caracalla non erat proprie cuculla, ſed palliolum cucullatum. nunquam enim Caracalla ſine cuculla. Caracallæ ante Antoninum nullæ talares. poſt Antoninum Caracallæ ejuſmodi ad talos demiſſæ plebi tantum Romanæ uſurpatæ, non jam ſub Caracallarum nomine, ſed Antoniniarum. at Caracallæ de quibus Beatus Hieronymus, erant palliola cum cucullis, qualia monachi & ἀσκηταὶ gerebant. *Salmaſ.*

1. *In uſu maximè Romanæ plebis frequentatæ.*] Scribend. *In uſu maximo Romanæ plebi frequentata.* Caſaub.

2. *Sub ejus thermis, Antoninianis ſcilicet.*] Dele voces duas poſteriores: ſunt enim è gloſſa certiſſimè. *Idem.*

3. *In quo mihi mirum videtur quemadmodum ſacra Iſidis primùm, &c.*] Cùm bona fide recitaſſet Spartianus, quod apud Marium Maximum legerat, de ſacris Iſidis Romam per Baſſianum illatis: venit illi in mentem ejus quod in vita Commodi ſuper iiſdem ſacris legerat. Non extant hodie neque Marii Maximi, neque Spartiani ſcripta de Commodo: ſed in ea quæ ſupereſt ejus principis vita, cujus auctor Lampridius, leguntur hæc verba; *Sacra Iſidis coluit, ut & caput raderet, & Anubin portaret.* Refellit hæc quod modò dicebatur de Caracallo, *Sacra Iſidis Romam deportavit.* Fatendum ergo aut Marium Maximum, eſſe hallucinatum: aut Spartianum, cùm ex illo ſuperiora verba deſcriberet, mendoſo uſum codice: ubi perperam ſcripſiſſet librarius, *Sacra Iſidis Romam deportavit*: pro, *Sacra Iſidis Romæ portavit.* Qua lectione admiſſa nullus ſupereſt ſcrupulus. Neque aſſentimur ampliſſimo viro Petro Fabro, qui in tertio Semeſtrium de toto hoc loco aliter pronuntiat. Sed manifeſtò refellunt ejus ſententiam Aurelii Victoris verba iſta: *Ægypti ſacra per eum deportata Romam.* Idem.

4. *Ut & Anubin portaret, & pauſa ſederet.*] De ritu portandi Anubin ſatis ad Commodum. Pro *pauſa ſederet*, placet viris eruditis ſcribi, *pauſas ederet.* Hoc vult auctor: Baſſianum etſi imperatorem, omnia tamen egiſſe quoties Anubin portaret, quaſi unum ex Iſiacis. Erat moris cùm ſimulacra deorum portarent, certis locis interjungere. Videntur Iſiaci cùm portandi ſimulacrum pauſam facerent, deæ hymnos ceciniſſe, aut neſcio quid aliud egiſſe. *Idem.*

Ut & Anubim portaret, & pauſa ſederet.] Nemini dubium eſſe poteſt quin ſit legendum: *pauſas ederet.* ſic ſupra in

 eadem

[1] niſi fortè iſte addidit celebritati, non eam primus invexit. Corpus ejus Antoninorum ſepulchro illatum eſt, ut ea ſedes reliquias ejus acciperet quæ nomen addiderat. Intereſt ſcire quemadmodum novercam ſuam Juliam uxorem duxiſſe dicatur. Quæ quum eſſet pulcherrima, [2] & quaſi per negligentiam ſe maxima corporis parte nudaſſet, dixiſſetque Antoninus, *Vellem, ſi liceret:* [3] reſpondiſſe fertur, *Si libet, licet. An neſcis te imperatorem eſſe, & leges dare, non accipere?* Quo audito, furor inconditus ad effectum criminis roboratus eſt: nuptiaſque eas celebravit [4] quas ſi ſciret ſe leges dare, verè ſolus prohibere debuiſſet. Matrem enim ([5]non alio dicenda erat nomine) duxit uxorem, ad parricidium junxit inceſtum: ſiquidem eam matrimonio ſociavit cujus filium nuper occiderat. Non ab re eſt etiam diaſyrticum quiddam in eum dictum addere. [6] Nam quum

[1] *Ger-*

eadem re, *pauſas explere* dixit: hinc *pauſarii* dicebantur qui pauſas illas explerent in ſacris Iſidis, & Anubim portarent. vetus inſcriptio:

PRO. SALVTE. DOMVS. AVGVSTAE
CORPORA. PAVSARIORVM. ET
ARGENTARIORVM. ISIDI
ET. OSIRI. MANSIONEM
AEDIFICAVIMVS.

ne vero quis putet *pauſarios* artifices, aut opifices fuiſſe quoſdam, propter argentariorum nomen cum quibus junguntur in illa inſcriptione. nam ſic & dendrophori in aliis quamplurimis inſcriptionibus cum tignariis, & fabris &c. ponuntur. *Dendrophori* enim nomen religionis vel ſuperſtitionis. *Salmaſius.*

* *Et pauſas ederet.*] Ita rurſus ſcribere libuit, ſuggerente Palatino, quamvis ipſe unitâ dictione, *pauſaſcderet.* Grut.

1. *Niſi ſi fortè iſte addidit celebritati, non eam primus invexit.*] Repræſentavi quod erat in Pal. & non diſcedit à lectione olim vulgatorum, quàm additione ſyllabæ *ſi.* *Idem.*

2. *Et quaſi per negligentiam ſe maxima corporis parte nudaſſet.*] Victor: *Cùm illa factioſior, aſpectui adoleſcentis, præſentiæ quaſi ignara, ſemet dediſſet, intecto corpore.* Caſaub.

3. *Reſpondiſſe dicitur, ſi libet licet.*] Vide Aurelium Victorem Scotthi. *Salmaſius.*

4. *Quas ſi ſciret ſe leges dare, verè ſolus prohibere debuiſſet.*] Mutanda diſtinctio, ſic: *Quas ſi ſciret ſe leges dare verè, ſolus prohibere debuiſſet.* nam τὸ *verè* jungendum cum verbo *ſciret.* ita erit optima ſententia. *Caſaub.*

5. *Non alio dicenda erat nomine.*] Hoc ideo adjicit, quia re vera non mater, ſed noverca fuit. *Idem.*

6. *Nam quum Germanici & Parthici & Arabici & Alamannici.*] Manifeſto heic Alamannos à Germanis diverſos facit. nam Antoninus Germanicus & Alamannicus dictus, non *συνωνύμως*, vel ex eadem gente, utpote qui patre adhuc vivente Germanicus vocaretur. at poſt mortem patris devictis Alamannis Alamannici nomen aſſumpſit quod antea non habuerat. Germaniæ igitur populus, Alamanni, & vetuſtior, quam quidam putant, qui poſtea toti Germa-

niæ

[1]*Germanici* & *Parthici* & *Arabici* & *Alemannici* nomen aſcribe-
ret ([2]nam Alemannorum gentem devicerat) Helvius Per-
tinax filius Pertinacis dicitur joco dixiſſe, *Adde ſi placet etiam*
GETICUS MAXIMUS, quòd Getam occiderat fatrem, &
Gotti *Getæ* dicerentur: quos ille dum ad Orientem tranſiit,
tumultuariis prœliis devicerat. Occidendi Getæ multa 11
prodigia extiterunt, ut in vita ejus exponemus. Nam
quamvis prior ille è vita exceſſerit, nos tamen ordinem
ſequuti ſumus, ut qui & prior natus eſt & prior imperare
cœperat, prior ſcriberetur. [3] Eo ſanè tempore quo ab exer-
citu appellatus eſt Auguſtus vivo patre, quòd ille pedibus
æger gubernare non poſſe videretur imperium, contuſis
animis militum & tribunorum, Severus dicitur animo
volutaſſe, ut & hunc occideret, [4] niſi repugnaſſent præfe-
cti ejus graves viri. Aliqui contrà dicunt, præfectos vo-
luiſſe id fieri, ſed Septimium noluiſſe, ne & ſeveritas illius
crudelitatis nomine inquinaretur: & quum autores crimi-
nis milites fuerint, adoleſcens ſtultæ temeritatis pœnas
lueret tam gravis ſupplicii titulo ut à patre videretur oc-
ciſus. Hic tamen omnium duriſſimus, & ut uno comple-
ctamur verbo, [5] parricida & inceſtus, patris & matris &

niæ nomen dedit. & ſic pro Germanis Alemanni dicti. quando id primum factum, obſcurum eſt. *Salmaſ.*

1. *Germanici, &c.*] Veteres libri: *Germani, &c.* Idem.

2. *Nam Alemannorum gentem devicerat.*] Hæc eſt antiquiſſima Alemannorum in hiſtoria Rom mentio: nam id nomen ante hæc tempora obſcurum, aut penitus ignotum, ne tum quidem in magna celebritate verſabatur: quare ſcribit Flavius Vopiſcus in Proculo tyranno: *Nonnihil tamen Gallis profuit: nam Alemannos, qui tunc adhuc Germani dicebantur, non ſine gloriæ ſplendore contrivit.* De victoria Caracalli ſic Aurelius Victor: *Alamannos gentem populoſam, ex equo mirificè pugnantem, prope Mœnum amnem devicit.* Caſaub.

Nam Alamannorum gentem devicerat.] Victor Scotthi: *Alamannos gentem populoſam ex equo mirifice pugnantem prope Mœnum amnem devicit.* populoſa illa gens omni poſtea Germaniæ nomen dedit, atque etiam nunc ex equo mirifice pugnat. *Salmaſ.*

3. *Eo ſane tempore quo ab exercitu Auguſtus appellatus eſt.*] Hanc fabellam ſupra confutavimus, & oſtendimus Antoninum vivente & conſentiente patre jam multo ante à militibus Auguſtum fuiſſe appellatum, & hoc nomen cum patre & minore fratre uſurpaſſe. Fallaces hoc loco Latini Hiſtorici, falſique. Vide Dionem. *Idem.*

4. *Niſi repugnaſſent præfecti.*] Palatinus: *niſi pugnaſſent.* Idem.

5. *Parricida & inceſtus, patris, & matris, & fratris inimicus.*] Idem liber: *Parricida & inceſtus, patris, matris, fra-*

fratris inimicus, à Macrino qui eum occiderat, timore militum, ac maximè prætorianorum, inter deos relatus eſt. Habet templum, habet ſalios, habet ſodales Antoninianos, qui Fauſtinæ templum & divale nomen eripuit: certè [1] templum quod ei ſub Tauri radicibus fundaverat olim maritus Antoninus, in quo poſtea filius hujus Baſſiani Heliogabalus Antoninus ſibi vel [2] Jovi Syrio, vel Soli (incertum enim id eſt) templum fecit.

tris inimicus. quod aſyndeton neſcio quo modo magis placet, & vibrantius videtur. *Idem.*

1. *Templum quod ei ſub Tauri radicibus fundaverat olim maritus.*] Narrat hiſtoriam Capitolinus in Marco. *Caſaub.*

2. *Jovi Syrio vel Soli.*] Vide ad Heliogabalum. *Idem.*

[1] ÆLII SPARTIANI
ANTONINUS GETA.
AD
CONSTANTINUM AUG.

1 SCIO, Conſtantine Auguſte, & multos, & clementiam tuam [2] quæſtionem movere poſſe cur etiam GETA ANTONINUS à me tradatur. de cujus priuſquam vel vita vel nece dicam, diſſeram cur & ipſi *Antonini* à Severo patre ſit nomen appoſitum. Neque enim multa in ejus vita dici poſſunt, qui prius rebus humanis exemptus eſt quàm cum fratre teneret imperium. Septimius Severus quodam tempore quum conſuluiſſet ac petiiſſet ut ſibi indicaretur quo eſſet ſucceſſore moriturus, in ſomnis vidit

1. ÆLII SPARTIANI.] Ita omnes membranæ, quarum conſenſum hoc loco magni faciendum judico. nec accedo partibus eruditiſſimi viri dubitantis hæſitantiſque an hic Spartiani ſit liber. *Salmaſ.*

2. *Quæſtionem movere poſſe, &c.*] Expectabam ut ad quæſtionem hanc, quam ait auctor moveri poſſe, reſponſio ſubjiceretur. fruſtra fui: nam proxima periodus ad rem nihil facit. Ergò totum hoc principium ita concipimus:

SCIO, *Conſtantine Auguſte, & multos & clementiam tuam quæſtionem movere poſſe, cur etiam* GETA ANTONINUS *à me tradatur. Neque enim multa in ejus vita dici poſſunt, qui priùs rebus humanis exemtus eſt, quàm cum fratre teneret imperium. De cujus priuſquàm vel vita, vel nece dicam, diſſeram cur & ipſi* ANTONINI *à Severo patre ſit nomen appoſitum. Septim.* Caſaub.

1. *Quod*

vidit Antoninum ſibi ſucceſſurum. Quare ſtatim ad milites proceſſit, & Baſſianum filium majorem natu, *M. Aurelium Antoninum* appellavit. [1] Quod quum feciſſet, paterna cogitatione, vel (ut quidam dicunt) à Julia uxore commonitus, quæ gnara erat ſomnii, quòd minori filio hoc facto ipſe intercluſiſſet aditum imperandi, etiam Getam minorem filium, *Antoninum* vocari juſſit. Itaque ſemper ab eo in epiſtolis familiaribus dictus eſt Antoninus, quum, ſi fortè abeſſet, ſcriberet, *Salutate Antoninos filios & ſucceſſores meos.* [2] Sed nihil valuit patris matriſve cautio: nam ſolus ille ſucceſſit qui primus Antonini nomen accepit. Et
hæc de Antonini nomine. *Geta* autem dictus eſt, [3] vel à 2
patrui nomine, vel avi paterni: de cujus vita & moribus in vita Severi Marius Maximus primo ſeptenario ſatis copiosè retulit. Fuit autem Antoninus Geta etiam ob hoc ita dictus, quòd in animo habuit Severus ut omnes deinceps principes quemadmodum *Auguſti*, ita etiam *Antonini* dicerentur: [4] atque [5] amore Marci quem fuiſſe vel fratrem ſuum dicebat, & cujus philoſophiam literarumque inſtitutionem

nem

1. *Quod quum feciſſet paterna cogitatione.*] Palatinus codex & vetus editio: *quod feciſſet & paterna cogitatione.* aliquid fortaſſe latet, quod conjectura non poſſum aſſequi. *Salmaſ.*

2. *Sed nihil valuit patris matriſve cautio.*] Deeſt *matriſve*, in omnibus libris. & ſane ſolus pater cavit ut & Geta Antoninus appellaretur. *Idem.*

3. *Vel à patrui nomine, vel avi paterni.*] De utroque habetur mentio in vita Severi. ab avo autem potiùs quàm à patruo Getam nomen habuiſſe, Victori aſſentior. nam ita erat moris. *Caſaub.*

4. *Atque amore Marci quem fuiſſe vel fratrem ſuum dicebat.*] Manifeſta vitii tenetur hæc lectio. Palat. *atque amore Marci vel fratrem ſuum ſemet dicebat.* fortaſſean ſic emendandum, quod in animo habuit Severus, ut omnes deinceps principes quemadmodum Auguſti ita etiam Antonini dicerentur: *idque amore Marci cujus filium ſemet dicebat, & cujus philoſophiam litterarumque inſtitutionem ſemper imitatus eſt.* quod ad ſenſum attinet, non potuit melius: quantum ad verba, etſi paulo longius recedunt à vetere ſcriptura, non aliter conſtitui poſſe exiſtimo. *Salmaſ.*

Atque amore Marci, quem fuiſſe vel fratrem ſuum dicebant.] Oratio hiulca, ſi non & fracta. certè Pal. tantum habet, *atque amore Marci vel fratrem ſem dicebat*, ſuperſcriptumque poſtea *et*, ut fieret *ſemet*, quæ ſcriptura ſuam quoque habet rationem. *Grut.*

5. *Amore Marci, quem fuiſſe vel fratrem ſuum dicebat.*] Hoc eſt, in cujus familiam tranſire volebat Severus, & videri Marci frater. ſed falſum eſt de fratre: nam Severus, ait Dio, Μάρκου υἱὸν, καὶ τοῦ Κομμόδου ἀδελφὸν ἑαυτὸν ἔλεγε. Scribendum igitur, *Vel patrem, vel fratrem ſuum dicebat.* Caſaub.

nem ſemper imitatus eſt. Dicunt aliqui, non in Marci honorem tantùm Antonini nomini delatum,[1] quum id Marcus hoc nomen adoptivum habuerit, ſed in ejus qui Pius cognominatus eſt Adriani ſcilicet ſucceſſoris: & quidem ob hoc quòd Severum ille[2] ad fiſci advocationem[3] delegerat ex formulario forenſi, quum ad tantos proceſſus ei patuiſſet dati ab Antonino[4] primi gradus vel honoris auſpicium: ſimul quòd nemo ei videretur felicior imperator ad commodandum nomen, eo principe cujus proprium nomen jam per quatuor principes cucurriſſet. De hoc eodem Severus gnarus genituræ illius, cujus, ut plerique Afrorum, peritiſſimus fuit, dixiſſe fertur, *Mirum mihi videtur, Juvenalis amantiſſime, Geta noſter divus futurus, cujus nihil imperiale in genitura video.* Erat enim Juvenalis præfectus ejus prætorio. Nec eum fefellit. Nam Baſſianus quum eum occidiſſet, ac vereretur tyrannicam ex parricidio notam, audiretque poſſe mitigari facinus ſi divum fratrem appellaret, dixiſſe fertur, *Sit divus dum non ſit vivus.* Denique eum inter divos retulit, atque ideo utcunque re-
3 diit cum fama in gratiam parricida.[5] Natus eſt Geta Severo & Vitellio coſs. Mediolani, etſi aliter alii prodiderunt,

VI. Ca-

1. *Quum id Marcus hoc nomen adoptivum habuerit.*] Illud, *hoc nomen*, ex gloſſa eſt. dele & lege: *dicunt aliqui non in Marci honorem tantum Antonini nomini delatum, quum id Marcus adoptivum habuerit.* Salmaſ.

Cùm id Marcus adoptivum habuerit.] Sequutus ſum veſtigia exemplaris Palatini, in quo, *cùm id Marcum adoptivus habuerit.* Vulgati amplius, *cùm id Marcus hoc nomen adoptivum habuerit,* nimium verboſe. *Grut.*

2. *Ad fiſci advocationem, &c.*] Ex corpore advocatorum qui in diverſis foris poſtulabant, elegebatur advocatus fiſci. ſed Severo cauſſidicinam exercenti, parum commodavit forum, ut ait Victor. ideo auctor hic vocat formularium forenſem. *Caſaub.*

3. *Delegerat ex formulario forenſi.*] *Ex formularia forenſi:* Palat. an formulariam pro turba formulariorum dixit? puto magis formulariam heic appellari actum & officium formularii, ut vicaria dicitur, officium & dignitas vicarii. delegit igitur Severum Marcus ex formularia forenſi, quam agebat, eique fiſci advocationem commiſit. *Salmaſius.*

4. *Primi gradus vel honoris auſpicium.*] Aurelius Victor: *Quòd ex illo poſt multos dubioſque eventus, auſpicia honorum cepiſſet, patrocinio fiſci.* Sed de Marco ille, non de Pio, loquitur. *Caſaub.*

5. *Natus eſt Geta Severo & Vitellio Coſs.*] Suffectis, nempe. ut quærendum ſit quibus conſulibus iſti fuerint Coſs. *Idem.*

1. Nun-

VI. Calend. Junias, ex Julia quam idcirco Severus uxorem duxerat quòd eam in genitura habere compererat ut regis uxor eſſet iſque privatus, ſed jam optimi in Repub. loci. Statim ut natus eſt, [1] nuntiatum eſt ovum gallinam in aula peperiſſe purpureum. Quod quum allatum Baſſianus frater ejus accepiſſet, & quaſi parvulus amploſum ad terram fregiſſet, Julia dixiſſe fertur joco, [2] *Maledicte parricida, fratrem tuum occidiſti*. Idque joco dictum, Severus altiùs quàm quiſquam præſentium accepit: à circunſtantibus autem poſtea velut divinitus effuſum approbatum eſt. Fuit etiam aliud omen. Nam quum in villa cujuſdam Antonini plebeii hominis agnus natus eſſet qui vellus in fronte purpureum haberet, eadem die atque hora qua Geta natus eſt, audiſſetque ille ab aruſpice, poſt Severum Antoninum imperaturum, ac de ſe ille auguraretur, ſed tamen [3] tale fati timeret indicium, ferro eum adegit: quod & ipſum ſigno fuit, Getam ab Antonino interimendum, ut poſtea ſatis claruit. Fuit etiam aliud omen ingens poſtea, ut exitus docuit hujus facinoris quod evenit. Nam quum infantis Getæ [4] natalem Severus commendare vellet, hoſtiam popa nomine Antoninus percuſſit: quod tunc nec quæſitum nec animadverſum, pòſt verò intellectum eſt. [5] Fuit adoleſcens 4
mori-

1. *Nuntiatum eſt ovum gallinam in aula peperiſſe purpureum.*] Lampridius in Alexandro: *Omen fuit, quòd ovum purpurei coloris eadem die natum, qua ille natus eſt. palumbinum* ἀρχαϊσμὸς eſt. *in aula*, pro in olla. ut apud Plautum. *Idem.*

2. *Maledicte parricida, fratrem tuum occidiſti.*] *Maledictus* pro ἐπικατάρατος, quomodo hîc accipitur, proprium eſt ſcriptorum Chriſtianorum verbum. *Idem.*

Maledicte parricida fratrem tuum occidiſti.] *Maledictus*, κατάρατος. *Salmaſius.*

3. *Tale fati timeret indicium.*] Scribo, *talis fati.* Caſaub.

4. *Natalem Severus commendare vellet.*] Vide ad vitam Hadriani. *Idem.*

5. *Fuit adoleſcens moribus aſperis, ſed non impiis, à natura decorus.*] Veteris ſcripturæ libri: *fuit adoleſcens decorus, moribus aſperis ſed non impiis, anarbo retractator, guloſus, &c.* nihil illis corruptius: *à narbo retractator.* illud *narbo* fortaſſe mutandum in *nario.* *nariones* enim dixerunt ſubſannatores, quique naribus uncis omnia ſuſpenderent. Gloſſæ Iſidori: *nario ſubſannans.* in Gloſſis veteribus: *Nario ſubſannator.* Græci ῥινᾷν id vocarunt, nempe naſo ſuſpendere. *Salmaſ.*

Fuit adoleſcens moribus aſperis, ſed non impiis, à naturâ decorus, &c.] Locus minus ſanus, modò ſi non mentitur Palatinus, in quo exſtat: *Fuit adoleſcens decorus, moribus aſperis, ſed non impius. anarboretractator.* Quæ vox ultima omnino

moribus aſperis, ſed non impiis, à natura decorus, [1] tracta-tor, guloſus, cupidus ciborum & vini variè conditi. Hujus illud pueri fertur inſigne, quòd quum vellet partium diverſarum viros Severus occidere, & inter ſuos diceret, *Hoſtes vobis eripio:* conſentiretque adeò uſque Baſſianus ut eorum etiam liberos ſi ſibi conſuleret, diceret occidendos, Geta interrogaſſe fertur, quantus eſſet interficiendorum numerus: quumque dixiſſet pater, ille interrogavit, *Iſti habent parentes, habent propinquos?* [2] quum reſponſum eſſet, [3] habere complures: *Ergo in civitate*, ait, *plures erunt triſtes quàm læti quòd vicimus.* Et obtinuiſſet ejus ſententia, niſi Plautianus præfectus vel Juvenalis inſtitiſſent ſpe proſcriptionum, ex quibus ditati ſunt. His accedebat Baſſiani fratris nimia crudelitas: qui quum contenderet [4] & diceret quaſi joco, quaſi seriò, omnes cum liberis occidendos partium diverſarum, Geta ei dixiſſe dicitur, *Tu qui nulli parcis,* [5] *potes etiam fratrem occidere.* [6] Quod dictum ejus tunc nihil, pòſt

nino monſtroſa. quærendum tantum venit, an ita omnia poſſint inverti: *Fuit adoleſcens decorus, moribus aſper, ſed non impius, à natura tractator.* De quo judicabunt otioſi, atque aliquid boni fingent ex illo *anarbore.* Grut.

1. *Tractator.*] Locutuleius & ἀδόλεσχος. nam tractare dicebantur philoſophi cùm ſcholam haberent ac docerent. Inde apud veteres patres *tractatores* paſſim dicuntur, qui Dei verbum vel voce vel ſcriptis exponerent. *Caſaub.*

Tractator guloſus.] Scripta lectio, *retractator.* quod verbi magis convenit moribus aſperis illius juvenis quam *tractator.* nam poteſt accipi pro illo qui nunquam libens in alicujus ſententiam deſcendat, ſed ſemper retractet, & ſui quodammodo moris ſit. *retractare* enim eſt recuſare & reniti contra alicujus voluntatem. *Salmaſ.*

2. *Cùm reſponſum eſſet, habere complures. Ergo in civitate, ait, plures erunt triſtes.*] Aliter & iſthæc Palat. nempe: *eſſet, haberet. complures ergo in civitate triſtes erunt.* Fortè, *eſſet, habere, ait, Complures ergo in civitate triſtes erunt quam læti, &c.* Grut.

3. *Habere complures, ergo in civitate, &c.*] Sic legendum & diſtinguendum judico. *Geta interrogaſſe fertur, quantus eſſet interficiendorum numerus. quumque dixiſſet pater, ille interrogavit, iſti habent parentes; habent propinquos? quum reſponſum eſſet habere: plures ergo in civitate, ait, erunt triſtes quam læti quod vicimus.* Salmaſius.

4. *Et diceret quaſi joco, quaſi ſeriò.*] Fortean, *quà joco, quà ſeriò.* ſed poteſt vulgata ferri. *Caſaub.*

Ut diceret quaſi joco, quaſi ſeriò, omnes cum liberis occidendos partium diverſarum.] Cur non potius, *qua joco, qua ſeriò.* Ita certè loquuntur optimi ſcriptores. *Gronovius.*

5. *Potes etiam fratrem occidere.*] *Potes & fratrem occidere.* Salmaſ.

6. *Quod dictum ejus, tunc nihil.*] Nempe ominis viſum habere. Capitolinus in Maximo & Balbino; *Id eo tempore nihil*

pòſt verò præſagio fuit. Fuit in literis aſſequendis & tenax veterum ſcriptorum, & paternarum etiam ſententiarum memor, fratri ſemper inviſus, [1] matri amabilior quàm frater, [2] ſubbalbè tamen canorus. [3] Veſtitus nitidi cupidiſſimus, ita ut patri doleret: ſiquid acciperet à præſentibus, id ad ſuum contulit cultum, neque quicquam cuipiam dedit. Poſt Parthicum bellum pater quum ingenti gloria floreret, Baſſiano participe imperii appellato, Geta quoque Cæſaris & Antonini, ut quidam dicunt, nomen accepit. Familiare illi fuit has quæſtiones grammaticis proponere, ut dicerent, [4] ſingula animalia quomodo vocem emitterent, velut, *Agni balant, porcelli grunniunt,* [5] *palumbes minurriunt, urſi ſæviunt, leones rugiunt, leopardi rictant, elephanti barriunt, ranæ coaxant, equi hinniunt,* [6] *aſini rudunt, tauri mugiunt,* eaſque de veteribus approbare. Serenni Sammonici libros familiariſſimos habuit, quos ille ad Antoninum ſcripſit. Habebat etiam iſtam conſuetudinem, ut convivia & maximè [7] prandia per ſingulas literas juberet, [8] ſcientibus ſervis,

hil viſum eſt ominis habere: ſed non ſine cauſſa factum probavit imperium. Caſaub.

1. *Matri amabilior.*] An *patri?* nam de matre nihil mirum: cùm illa huic verè mater, Baſſiano noverca eſſet. *Idem.*

Matri amabilior quàm frater.] Mater ergo Antonini Caracalli Julia; ut & Antonini Getæ: non enim mirum, ſi filius matri ſuæ amabilior quam novercæ. *Salmaſ.*

Matri amabilior quàm frater.] Ita Pal. & videtur ſanè hic auctor Juliam quoque facere matrem Caracalli: unde ſupra habuimus cap. 3. *& quaſi parvulus.* ſed idem tamen *novercam* nominat infra capite 7. adeo ut nihil dicere habeam, quàm compilaſſe hanc ſuam hiſtoriam ex auctoribus diverſis, quorum hi Baſſianum privignum conſtituerant, iſti filium. *Grut.*

2. *Subalbè.*] *Subbalbè.* Caſaub.

3. *Veſtitus nitidi cupidiſſimus ita ut patri doleret.*] Mirum patri doluiſſe quod filius eſſet veſtitus nitidi cupidiſſimus. vitium manifeſtum arguit vetus ſcriptura quæ habet, *ita ut patri deret*, vitium video, emendationem non item. *Salmaſ.*

4. *Singula animalia quomodo vocem emitterent.*] Illuſtravimus hunc locum in diatriba, quam ſcripſimus de vocibus animalium. *Caſaub.*

5. *Palumbes minurriunt.*] Minurire quidem, vel minurrire avicularum proprium, quarum *minuritiones* dicuntur teſte Pompeio & auctore veteris vocabularii. At palumbes non minuriunt, ſed *minarriunt.* & ita hoc loco legendum. *Salmaſius.*

6. *Aſini rudunt.*] Optimus Palatinus: *ragiunt.* quod alibi memini legere dictum de aſinis. *Idem.*

Aſini rudunt.] Pal. *ragiunt.* Grut.

7. *Prandia per ſingulas literas juberet.*] *Jubere prandia* pro imperare, & parari jubere, recentioris eſt Latinitatis. *Caſaubonus.*

8. *Scientibus ſervis.*] Id eſt, literas ſaltem leviter doctis. Erant enim de reculi-

vis, velut in quo erat anſer, aprugna, anas: item pullus, perdix, pavus, porcellus, piſcis, perna, & quæ in eam literam genera edulium caderent: & item [1] faſianus, farta, ficus, & talia. [2] Quare comis etiam habebatur in adoleſ-
6 centia. [3] Occiſo eo pars militum quæ incorrupta erat, parricidium ægerrimè accepit, [4] dicentibus cunctis, duobus ſe liberis fidem promiſiſſe, duobus ſervare debere: clauſiſque portis diu non eſt imperator admiſſus. Denique niſi querelis de Geta editis, & animis militum delinitis, enormibus etiam ſtipendiis datis, [5] Romam Baſſianus redire non potuit. Poſt hæc denique & Papinianus, & multi alii interempti ſunt, qui vel concordiæ faverant, vel qui partium Getæ fuerant: [6] ita ut utriuſque ordinis viri [7] & in balneo cœnantes, & in publico percuterentur: Papinianus ipſe ſecuri percuſſus ſit, improbante Baſſiano quòd non gladio res peracta ſit. Ventum denique eſt uſque ad ſeditionem urbanicianorum militum: quos quidem [8] non levi autoritate Baſſianus compreſſit, tribuno eorum, ut alii dicunt, interfecto: ut alii, relegato. Ipſe autem tantum timuit

culinaria multi libri editi: quos oportuit iſtos ſervos probè callere, ut ex omni copia edulium quæcunque ab eadem litera inchoarent, poſſent eligere. Veteres, cocos habuiſſe eruditos ex Athenæo notiſſimum eſt. *Idem.*

1. *Faſianus, farta, ficus.*] Palat. *farrata* genus edulii. Juvenalis:

Ponebant igitur Tuſco farrata catino, &c.

ubi vetus interpres *farrata* cibum ex farre interpretatur, heic autem *farrata*, *farratæ*, placentæ genus ex farre conſperſæ, vel genus pultis ex farre. *Salmaſ.*

Faſianus, farta, ficus.] Palat. uterque, *farrata.* Grut.

2. *Quare comis etiam habebatur in adoleſcentia.*] Vide Herodianum. *Salmaſ.*

3. *Occiſo eo, pars militum, &c.*] Hæc & ſequentia quatuor ferè immò ſex linearum, verbotenus tranſlata ſunt ex Spartiani Caracallæ capite ſecundo. *Grut.*

4. *Dicentibus cunctis duobus ſe liberis fidem promiſiſſe.*] Addendum: *duobus ſe liberis Severi fidem promiſiſſe.* hæc eadem verba leguntur in Caracallo. *Salmaſius.*

5. *Romam Baſſianus redire non potuit.*] Jam diximus loqui auctorem de reditu ex Britannia. *Caſaub.*

6. *Ita ut utriuſque ordinis viri & in balneo cœnantes.*] Diſtinctione tantum hic locus corrigendus: *ita ut utriuſque ordinis viri & in balneo, cœnantes, & in publico percuterentur.* Salmaſ.

7. *Et in balneo cœnantes.*] Emendabamus ſuprà, *& in balneo & cœnantes.* confirmant verba Spartiani in Caracallo: *Cædes deinde in omnibus locis, & in balneis factæ: occiſique etiam nonnulli cœnantes.* Caſaub.

8. *Non levi auctoritate.*] Quam alibi vocat cenſuram, hic *auctoritatem*: nam pro ſeveritate ponitur iſto loco. *Idem.*

1. *Quaſi*

timuit ut loricam ſub lato habens clavo, etiam Curiam ſit ingreſſus, atque ita rationem facti ſui & necis Geticæ reddiderit. Quo quidem tempore Helvius Pertinax, filius Pertinacis, qui poſtea eſt ab eodem Baſſiano interemptus, recitanti Fauſtino prætori & dicenti, *Sarmaticus maximus & Parthicus maximus*, dixiſſe dicitur, *Adde &* GETICUS MAXIMUS, [1] quaſi Gotticus: [2] quod dictum altiùs in pectus Baſſiani deſcendit, ut poſtea nece Pertinacis eſt approbatum: nec ſolùm Pertinacis, ſed & aliorum, ut ſuprà dictum eſt, paſſim & iniquè. Helvium autem etiam ſuſpectum habuit affectatæ tyrannidis [3] quòd eſſet in amore omnium, & filius Pertinacis imperatoris: quæ res nulli facilè privato ſatis tuta eſt. [4] Funus Getæ accuratius fuiſſe 7
dicitur quam ejus qui à fratre videretur occiſus. [5] Illatuſq; eſt majorum ſepulchro, hoc eſt Severi, quod eſt in Appia via euntibus ad portam dextrum, [6] ſpecie Septizonii extructum, quod ſibi ille vivus ornaverat. Occidere voluit & matrem Getæ, novercam ſuam, quòd fratrem lugeret, & mulieres [7] quas poſt reditum de Curia flentes reperit. Fuit

1. *Quaſi Gotticus.*] Nam Getæ dicebantur tum, qui poſtea Gothi vel Gotti, ut eſt in Caracallo. *Idem.*

2. *Quod dictum altius in pectus Baſſiani deſcendit.*] Neque injuriâ: erat enim nimis ambiguè dictum & in interpretationem ſequiorem pronius. hujuſmodi dicacitates per jugulum ferè redire, pluribus docui ad Taciti librum v. Annalium cap. 2. *Grut.*

3. *Quod eſſet in amore omnium, & filius Pertinacis Imperatoris; &c.*] Verè. Vide Tacit. lib IV. Hiſt. cap. 80. *Idem.*

4. *Funus Getæ accuratius fuiſſe dicitur, quam ejus qui à fratre videretur occiſus.*] Satis ſtultè: immò ita fieri oportebat, ut palam faceret, non occidiſſe fratrem, niſi ſalutis ſuæ tuendæ; non ſimultatis, non odii cauſſa. de qua ſimulatione, non protrita adduximus ad illud Taciti lib. XIV. Annal. c. 3. *Additurum Principem defunctæ templum, & aras, & cetera oſtentandæ pietatis.* Idem.

5. *Illatuſque eſt majorum ſepulcro, hoc eſt Severi.*] Non eſt adſcititia gloſſa; ſed neceſſaria explicatio. Majorum appellatione ſolent venire pater, avus & qui ſupra hunc aſcendunt. hic ſolus pater Getæ poteſt intelligi: ideo interpretatio eſt adjecta. *majorum* autem *ſepulcrum* dixit, ex communi adulantium uſu loquendi, qui ad majorem honorificentiam ſic potiùs dicebant, quàm patris ſepulcrum. Adde quòd Severus in Antoninorum familiam, quorum ibi monumenta erant. ſe inſerebat: qua ratione potuit dici rectè de Geta eum illatum eſſe ſepulcro majorum. de hoc monumento ad Severum diximus. *Caſaubonus.*

6. *Specie ſeptizonii extructum.*] Palatinus: *ſeptizodii.* de quo ſupra diximus. *Salmaſ.*

7. *Quas poſt reditum de Curia.*] Cùm ſub veſperam occiſus fuiſſet Geta, (περὶ δείλην ait Herodianus) confeſtim

Fuit præterea ejus immanitatis Antoninus, [1] ut iis præcipuè blandiretur quos ad necem deſtinabat, ut ejus magis blandimentum timeretur quàm iracundia. Mirum ſanè omnibus videbatur quòd mortem Getæ toties ipſe etiam fleret quoties nominis ejus mentio fieret, & quoties imago videretur aut ſtatua. Varietas autem tanta fuit Antonini Baſſiani, imò tanta ſitis cædis, ut modò fautores Getæ, modò inimicos occideret, quos fors obtuliſſet. quo facto magis Geta deſiderabatur.

ſtim delatus parricida in prætoriana caſtra, ibi pernoctavit: manè diei ſequentis venit in Curiam: inde redit in Palatium. de hoc reditu nunc auctor loquitur. oblitus nempe prioris ſententiæ iis conſentit, qui parricidium in Urbe tradunt admiſſum. *Caſaubonus.*

1. *Ut iis præcipuè blandiretur, quos ad necem deſtinabat.*] In vita: *Eos quos occidere parabat, affabiliter eſt locutus.* Ibidem & de luctu ob necem Getæ. *Idem.*

[1]JULII CAPITOLINI
OPILIUS MACRINUS,
AD
DIOCLETIANUM AUG.

1 [2] VITÆ illorum principum, ſeu tyrannorum, ſive Cæſarum, qui non diu imperaverunt, in obſcuro latent, idcircò quòd neque de privata eorum vita digna ſunt quæ dicantur, quum omnino ne ſcirentur quidem, niſi aſpiraſſent ad imperium: & de imperio quod non diu tenuerunt, non multa dici poſſunt: [3] nos tamen [4] ex diverſis hiſtoricis eruta in lucem proferemus, & ea quidem quæ memoratu digna erunt. [5] Non enim eſt quiſquam in vita

1. JULII CAPITOLINI.] Vetera excerpta Spartiani non Julio Capitolino, ſed Spartiano aſcribunt hanc vitam ut & ſequentem Diadumeni. & ſane qui Diadumeni vitæ author fuit, idem & vitam hanc Opilii ſcripſiſſe exiſtimandus eſt. *Salmaſ.*

2. VITAE *illorum principum ſeu tyrannorum, &c.*] Confer cum principio vitæ Peſcennii. Similia & in Avidio Caſſio, & in Albino, & aliis locis horum librorum. *Caſaub.*

3. *Nos tamen ex diverſis hiſtoriis, &c.*] Melius: *ex diverſis hiſtoricis eruta.* Salmaſius.

4. *Ex diverſis hiſtoriis eruta, &c.*] Similia his in fine vitæ. *Caſaub.*

5. *Non enim eſt quiſquam in vita qui non ad diem quodcunque fecerit.*] *Ad diem*, eſt cottidie. *quodcunque facere*, ſaltem aliquid,

vita qui non ad diem quodcunque fecerit: ſed ejus qui vitas aliorum ſcribere orditur, officium eſt digna cognitione perſcribere. [1] Et Junio quidem Cordo ſtudium fuit eorum imperatorum vitas edere quos obſcuriores videbat: qui non multùm profecit. Nam & pauca reperit & indigna memoratu, aſſerens ſe minima quæque perſequuturum: quaſi vel de Trajano, aut Pio, aut Marco ſciendum ſit, quoties proceſſerit, [2] quando cibos variaverit, & quando veſtem mutaverit, & quos quando promoverit: [3] quæ ille omnia exequendo libros mythiſtoriis replevit talia ſcribendo, quum omnino rerum vilium aut nulla ſcribenda ſint, [4] aut nimis pauca, [5] ſi tamen ex his mores poſſint animadverti, qui revera ſciendi ſunt: [6] ſed ex parte, ut ex ea cætera colligantur. Occiſo ergo Antonino Baſſiano, [7] OPILIUS MACRINUS præfectus prætorio ejus, [7] qui antea 2
priva-

aliquid, qualecunque illud ſit. Nemo eſt mortalium, ait, qui tantiſper dum vivit, non quotidie aliquid agat: ſed non quicquid agitur eſt ἀξιαφήγητον & hiſtoria dignum. *Idem.*

1. *Et Junio quidem Cordo ſtudium fuit.*] Paſſim in his libris reprehenditur Ælius Junius Cordus, tanquam λεπτολόγος, & ſcriptor minutiarum. *Idem.*

2. *Quando cibos variaverit.*] Scribe, *quomodo.* Idem.

3. *Quæ ille omnia exequendo libros mythiſtoriis replevit talia ſcribendo.*] Poterant iſta abeſſe, *talia ſcribendo.* nam affine βαττολογίᾳ eſt, *quæ ille omnia exequendo, & talia ſcribendo.* Hiſtoriam veram, ſed fabulis falſis mixtam, & in qua multa frivola, vocat μυθιστορίαν. *Idem.*

4. *Aut nimis pauca, ſi tamen ex his mores poſſunt animadverti.*] Ex minimis enim rebus & vilibus melius aliquando poſſe magnorum virorum mores perſpici, quam ex magnis & glorioſis geſtis teſtatur alicubi Plutarchus. *Salmaſ.*

5. *Si tamen ex his mores poſſint animadverti.*] Quaſi dicat: & illa quoque tum demum digna ſcriptione ſunt judicanda, cùm ex his mores poſſunt animadverti. *Caſaub.*

6. *Sed ex parte, ut ex ea cætera colligantur.*] Malim, *Sed ex parte: ut ex eo cætera colligantur.* Idem.

7. OPILIUS MACRINUS.] Fuit Macrinus natione Maurus, domo ἀπὸ Σικελίας Καισαρείας. ita Dio apud Xiphilinum in vulgatis codicibus. ſed nulla ejus nominis urbs in Mauritania fuiſſe proditur. Malim igitur apud Dionem, ἀπὸ Ἰουλίας Καισαρείας. nota urbs quæ in Ptolemæi libris, modò Ἰουλία Καισάρεια dicitur, modò Ἰὼλ Καισάρεια. *Idem.*

8. *Quia antea privatas curabat.*] Meliùs, *curarat.* De privatarum rerum procuratore dictum ad Severum. Peritiam legum & rerum forenſium uſum tribuunt Macrino veteres. *Idem.*

Qui antea privatas curabat, imperium arripuit.] Ex manuſcriptis, lege: *Opilius Macrinus; præfectus prætorio ejus, qui antea privatus cubabat, imperium arripuit. privatus cubabat*, eleganti locutione pro qui privatus erat. Nam omnes ſub imperio præter imperatorem privati cenſentur, etſi in magnis, immo maximis

privatas curabat, imperium arripuit, [1] humili natus loco, & animi atque oris inverecundi: ſeque [2] nunc *Severum* nunc *Antoninum*, quum in odio eſſet omnium & hominum, & militum, nuncupavit. [3] Statimque ad bellum Parthicum profectus, [4] & vindicandi ſe de militibus, [5] & rumoribus quibus premebatur adoleſcendi poteſtatem dempſit: quamvis ſenatus eum imperatorem odio Antonini Baſſiani libenter acceperit, quum in ſenatu omnibus una vox eſſet, [6] *quemvis magis quàm parricidam, quemvis quàm inceſtum, quemvis magis quàm impurum, quemvis magis quàm interfectorem & ſenatus & populi.* Et mirum omnibus fortaſſe videatur [7] cur *Diadumenus* filius Macrini, *Antoninus* voluerit nuncupari, quum

ximis dignitatibus poſiti. cui tamen vulgatam placebit retinere, retineat, non, me invito, id facturus. *Salmaſ.*

Qui antea privatas curarat.] Ita auſus ſum ſcribere, non *curabat*, quòd reperiſſem in utroque Palatino *cubabat*. *Grut.*

1. *Humili natus loco.*] Fatetur ipſe in epiſtola quam ſcribit ad ſenatum, apud Herodianum, ſe ex equeſtri ordine ad imperium aſcendiſſe. ſed origo illi ne equeſtris quidem: nam ſerò tandem jure aureorum anulorum donatus eſt, ut paullò mox ex Aurelio Victore narratur. *Caſaub.*

2. *Nunc Severum, nunc Antoninum.*] Nondum invenimus ullum monumentum ubi vocaretur Antoninus. nam in nummis quos aut ipſi vidimus, aut viri docti deſcripſerunt, SEVERVS, ſemper nuncupatur, nunquam ANTONINVS. in antiquo lapide nominatur AVRELIVS. quod mirum eſt ſilere hiſtoricos. *Idem.*

3. *Statimque ad bellum Parthicum profectus.*] Adverſus Artabanum qui jam imminebat, ſine mora ductus eſt exercitus. *Idem.*

4. *Et vindicandi ſe de militibus.*] Dele τὸ *de*. Verſuto prorſus conſilio Macrinus ſtatim poſt occupatum imperium militem contra hoſtem duxit: ut antè novo imperio aſſueſcerent, quàm otium haberent inquirendi in originem ſuam aut mores, & capita conferendi, quò ſe ab illegitimo principe vindicarent: de quo ſiniſtri jam rumores totis caſtris inſuſurrabantur. ſed hos rumuſculos Macrinus hoc facto extinxit, adhuc naſcentes necdum confirmatos. *Idem.*

Et vindicandi ſe de militibus.] Vet. ed *indicandi.* lego: *& judicandi de ſe militibus, & rumoribus quibus premebatur poteſtatem dempſit.* cavit enim hoc conſilio Macrinus, ne milites in ſe & ſuam vitam inquirere, ac de ſe judicare poſſent. *Salmaſ.*

Et judicandi de ſe militibus.] Exhibui ſcripturam membranarum Palatinarum tantò ſecurius quod etiam exſtaret in codice Regio. prius editi, *& vindicandi ſe de militibus.* aut, *& vindicandi ſe militibus.* quorum neutrum ſatisfacit. *Grut.*

5. *Et rumoribus quibus premebatur poteſtatem dempſit.*] *Seu rumoribus quibus premebatur*, in edit. Mediolan. *ſin* pro *&* apud recentiores paſſim. *Salmaſ.*

6. *Quemvis magis quàm parricidam.*] Hæc deſumta ſunt ex acclamationibus ſenatus, cùm in curia recitatæ ſunt literæ Macrini. *Caſaub.*

7. *Cur Diadumenus filius Macrini, Antoninus voluerit nuncupari.*] Quid? ut Diadumenus filius Macrini ipſe nomen Antonini non patris voluntate, ſed ſua ſponte

quum autor necis Antoninianæ fuiſſe dicatur. De ipſo quæ in annales relata ſunt, proferam. Vates Cæleſtis apud 3
Carthaginem [1] quæ deo repleta ſolebat vera canere, ſub Antonino Pio, [2] quum ſciſcitante proconſule de ſtatu, ut ſolebat, publico, & de ſuo imperio, futura prædiceret, ubi ad principes ventum eſt, clara voce numerari juſſit, quoties diceret *Antoninum*. Tuncque attentis omnibus, *Antonini* nomen *Auguſti* octavò edidit. Sed credentibus cunctis quòd VIII. annis Antoninus Pius imperaturus eſſet, [3] & ille tranſcendit hunc annorum numerum: & [4] conſtitit apud credentes [5] vel tunc vel poſtea per vatem aliud deſignatum. Denique adnumeratis omnibus qui Antonini appellati ſunt, is Antoninorum numerus invenitur. Enimvero Pius primus, Marcus ſecundus, Verus tertius, Commodus quartus, quintus Caracallus, ſextus Geta, ſeptimus Diadumenus, octavus Heliogabalus, Antonini fuere. Nec inter Antoninos referendi ſunt duo Gordiani: qui [6] aut prænomen tantùm Antoninorum habuerunt, aut etiam

ſponte aſſumſerit? hoc abſurdum eſt; cùm puer eſſet novem annorum: & certum ſit nihil aliud illum in hoc toto negotio, niſi patris voluntati eſſe obſecutum. Lego igitur, *Cur Diadumenum filium Macrinus Antoninum voluerit nuncupari.* Sic ſtatim, & infrà ſæpiùs. *Idem.*

Cur Diadumenus filius Macrini, Antoninus voluerit nuncupari, &c.] Sic quoque uterque Palatinus. ſed nihil certius emendatione Caſauboniana. *Grut.*

1. *Quæ deo repleta ſolebat vera canere.*] Neque dubitamus Julium Capitolinum, etſi temporibus Conſtantini vixit, fuiſſe gentium erroribus implicitum. de his vaticinationibus iterum idem in Pertinace. *Caſaub.*

Quæ Deo repleta ſolebat vera canere.] Inde *veratores* dicti qui vera canerent, vates nimirum, & harioli: hinc *veratura*, in antiquis Burgundionum legibus pro divinatione & pro pretio & mercede, quæ pro divinatione datur hariolo. *Salmaſius.*

Quæ Deo repleta ſolet vera canere, &c.] Concordat in hanc lectionem etiam Palatinus integer, item à calamo primo ſecundus qui excerpta complectitur. vulgati, *ſolebat.* Grut.

2. *Quum ſciſcitante proconſule.*] Melius: *cum ſciſcitanti proconſuli de ſtatu, ut ſolebat, publico & de ſuo imperio futura prædiceret.* Salmaſ.

3. *Et ille tranſcendit hunc, &c.*] Planior ſententia, ſi legas: *Ubi ille tranſcendit hunc annorum numerum, &c.* Caſaub.

4. *Conſtitit apud credentes.*] Id eſt apud eos qui oraculis fidem habere ſolent; non enim omnes habebant. Dicuntur *conſtare* quæ evidentem probationem habent, & quorum certa fides. *Idem.*

5. *Vel tunc vel poſtea.*] Ita loquitur, quia ut ſuprà dicebamus de ominibus, ſic & oracula fidem ex eventu capiebant. nemo igitur, aut admodum pauci, fidem illis habebat, cùm ederentur: ſed poſtquam res evenerant. *Idem.*

6. *Aut prænomen tantùm.*] Non autem

iam [1] Antonii dicti ſunt, non Antonini. Inde eſt quòd ſe & Severus Antoninum vocavit, & plurimi fuerunt, & Pertinax & Julianus, & idem Macrinus. Et ab ipſis Antoninis qui veri ſucceſſores Antonini fuerunt, hoc nomen magis quàm proprium retentum eſt. Hæc alii. Sed alii idcirco Antoninum Diadumenum à Macrino patre appellatum ferunt, ut ſuſpicio à Macrino interfecti Antonini Baſſiani militibus tolleretur. Alii verò tantum deſiderium nominis hujus fuiſſe dicunt, [2] ut niſi populus & milites Antonini nomen audirent, [3] imperatorium non putarent.
4 Et de Macrino quidem in ſenatu à multis quando nuntiatum eſt Varium Heliogabalum imperatorem, [4] quum jam Cæſarem Alexandrum ſenatus dixiſſet, ea dicta ſunt, ut appareat ignobilem, ſordidum, ſpurcum fuiſſe. Verba denique [5] Aurelii Victoris, [6] qui Primo cognomen erat, hæc fuerunt: [7] *Macrinum libertinum hominem proſtibulum, ſervilibus officiis occupatum in domo imperatoria, venali fide, vita ſordida ſub* Commodo, *à Severo remotum etiam à miſerrimis officiis, relegatumque in Africam: ubi ut infamiam damnationis tegeret,*

lectioni

tem verum nomen. expoſuimus ad Marcum Antoninum. *Idem.*

1. *Antonii dicti ſunt, non Antonini.*] De hoc ad librum ejuſdem Capitolini de Gordianis. *Idem.*

2. *Ut niſi populus & milites. Antonini nomen audirent, imperium non putarent.*] Sic codex Regius. nam Palatinus, cavet vulgatæ, *imperatorium*; quod cur minus feramus, facit locus Diadumeni capite principe, *Ingens mæror obſedit omnium pectora, quòd Antoninum in Republica non haberent, exiſtimantium quòd cum eo Romanum eſſet imperium periturum.* Grut.

3. *Imperatorium non putarent.*] Lege, ut in regio, *imperium non putarent.* Caſaubonus.

4. *Quum jam Cæſarem Alexandrum ſenatus dixiſſet.*] Dictus eſt enim à ſenatu Cæſar mortuo Macrino. *Idem.*

5. *Aurelii Victoris, cui Primo cognomen erat.*] Fuiſſe Aurelios Victores multos, antiquæ inſcriptiones fidem faciunt: in quibus minimùm quatuor nomine & cognomine eodem eſt invenire. iccirco huic etiam agnomen eſt adjectum. *Idem.*

Aurelii Victoris cui Pinio cognomen erat.] Vulgati prius, *cui Primo*: ſed alterum conſpicitur & in Pal. & Regio codice. nimirum in Inſcriptionibus noſtris decem amplius occurrunt *Aurelii Victores*: itaque ipſimet aliquando aliud adhuc ſibi adſumebant agnomen. *Grut.*

6. *Cui Primo cognomen erat.*] *Cui Pinio cognomen erat.* ita Pal. *Pinius* & *Pinnius*, nomen Romanum, in vetuſtis inſcriptionibus habetur, *L. Pinnius Celer.* & *L. Pinnius Celſus.* ſed ibi nomen, heic cognomen eſt. *Salmaſ.*

7. *Macrinum libertinum hominem, proſtibulum.*] Diſtingue: *Macrinum libertinum, hominem proſtibulum.* Idem.

1. *Egiſſe*

lectioni operam dediſſe, [1] *egiſſe cauſulas, declamaſſe, jus poſtremò dixiſſe.* [2] *Donatum autem anulis aureis*, [3] *patrocinante ſibi liberto ſuo Feſto*, [4] *advocatum fiſci factum ſub Vero Antonino.* Sed & hæc dubia ponuntur, & alia dicuntur ab aliis quæ ipſa quoque non tacebimus. Nam plerique gladiatoriam pugnam eum exhibuiſſe dixerunt: Et accepta rudi, ad Africam iſſe venatorem primò, pòſt etiam tabellionem fuiſſe, deinceps advocatum fuiſſe fiſci: ex quo officio ad ampliſſima quæque pervenit. Deinde [5] quum eſſet præfectus prætorio collega ablegato, Antoninum Caracallum imperatorem ſuum interemit [6] tanta fictione ut ab eo non videretur occiſus. Nam ſtratore ejus redempto, & ſpe ingenti propoſita, id egit ut quaſi militaribus inſidiis, [7] quòd vel ob parricidium vel inceſtum diſpliceret, interemptus diceretur.

1. *Egiſſe cauſulas.*] Pal. cum Med. editione: *egiſſe cauſulas.* mendoſe. *Idem.*

2. *Donatum autem annulis aureis.*] Libertini, qualis hic Macrinus, qui aureis annulis donabantur, equites Romani fiebant, de jure hoc vel honore aureorum annulorum elegantes verſus Statii:

Mutavitq́ genus, lævaq́ ignobile ferrum
Exuit, & celsè natorum æquavit honori.

Is de quo loquitur ibi poëta, libertinus fuit, cui genus mutavit imperator & pro libertino equitem fecit, & pro ferreis annulis, quales libertini generis homines gerebant, aureos dedit qui equitum proprii. Celſe ergo nati ſunt equites, quorum honori is æquatur, qui exutis annulis ferreis, aureos induit, ſibi à principe conceſſos. *Idem.*

3. *Patrocinante ſibi liberto ſuo Feſto.*] Pal. *patrocinante non liberto ſuo.* aliquid heic vitii latere ſuſpicor. forte legendum ſic: *donatum autem aureis annulis, patrocinante mox liberto Severi Feſto advocatum factum à Severo vel Antonino.* cum ſcriptum eſſet *Sev.* pro *Severi*, factum eſt *ſuo.* Vide Dionem. *Idem.*

4. *Advocatum fiſci factum, ſub Vero Antonino.*] Fortaſſe, *ſub Severo, vel Antonino.* malim tamen, *ſub Antonino.* inducta voce *Vero*: quam conſtat eſſe mendoſam. *Caſaub.*

5. *Cùm eſſet præf. præt. collega ablegato.*] Collega hic eſt Ecdecianus Adventus, cujus mentio in lege prima Cod. De ſententiam paſſis. Auctor eſt Herodianus delatum huic imperium priùs quàm Macrino, verùm illum propter ætatem recuſaſſe. quod videtur aſtu Macrini factum: hæc certè cauſſa cur dicatur ſibi ab eo timuiſſe. cæterùm Dio hic aliter. *Idem.*

6. *Tanta fictione, ut ab eo non videretur occiſus.*] Omnes membranæ *factione.* ego non poſſum damnare alteram lectionem, quæ auctoris menti videtur hîc convenientior. nam quod mox ſequitur in oratione Macrini ad ſenatum, *cui & ipſe utique vindicandam factionem mandaſſet*, aliam habet ſententiam. Capitolinus enim de diſſimulatione loquitur, qua uſus Macrinus in hoc negotio. *Idem.*

Tantâ fictione, ut ab eo, &c.] Etiam habet Palatinus noſter illud aliorum *factione*, quod tamen heic minus convenit, ut & ab aliis jam dictum. *Grut.*

7. *Quod vel ob parricidium, vel inceſtum diſpliceret.*] Nimirum ea erat bonitate morum miles populuſque Romanus,

5 retur. [1] Statim denique arripuit imperium, filio Diadumeno in participatum aſcito, quem continuò (ut diximus) Antoninum appellari à militibus juſſit. [2] Deinde corpus Antonini Romam remiſit ſepulchris majorum inferendum. Mandavit collegæ dudum ſuo præfecto prætorii, ut munus ſuum curaret, ac præcipuè Antoninum honorabiliter ſepeliret ducto funere regio: quòd ſciebat ob veſtimenta populo & congiaria data, multùm Antoninum à plebe dilectum. Accedebat etiam illud quòd militarem motum timebat, ne eo interveniente, ſuum impediretur imperium quod raptum ierat, ſed quaſi invitus acceperat, *ut ſunt homines qui ad ea ſe cogi dicunt quæ vel ſceleribus comparant.* Timuit autem etiam collegam ne & ipſe imperare cuperet, ſperantibus cunctis [3] quòd ſi unius numeri conſenſus accederet, [4] neque ille recuſaret, & omnes cupidiſſimè id facerent odio Macrini, vel propter vitam improbam, vel propter ignobilitatem, [5] quum omnes ſuperiores, nobiles fuiſſent imperatores. [6] Inſulſit præterea nomen Severi, quum illius nulla cognatione tangeretur: unde

nus, ut arbitrarentur Principem omnibus modis vitioſum vivere exitio ſuo, ſuorumque omnium: veluti pluribus probatum mihi ad Taciti lib. XII. c. 5. iterumque lib. XIX. cap. 2. *Idem.*

1. *Statim denique arripuit imperium.*] Non planè ſtatim; ſed quarto demum die, ut Dio ait. *Caſaub.*

2. *Deinde corpus Antonini Romam remiſit.*] Herod. nec corpus miſſum, ſed reliquias in urna: nec Romam, ſed ad Juliam matrem quæ erat Antiochiæ. *Idem.*

3. *Quod ſi unius numeri conſenſus accederet.*] Palatinus & editio princeps: *conceſſus.* quod non temere rejiciendum: *concedere* enim pro conſentire, & *conceſſio* pro conſenſu apud optimos quoſque authores pervulgatum eſt. *Salmaſius.*

4. *Neque ille recuſaret.*] Nam, ut modò diximus ex Herodiano, recuſabat Adventus, prætextu ætatis uſus. ſed mirum in tota hac narratione, imò toto hoc libro ejus viri nomen ne ſemel quidem eſſe poſitum. *Caſaub.*

5. *Cùm omnes ſuperiores nobiles fuiſſent imperatores.*] Poteſt objici de Pertinace & Severo: ſed & hi, & ſi qui alii antè Macrinum ex humili loco orti ad imperium venerant, magnis rebus geſtis domi & militiæ majoribus ſuis præluxerant. quod de Macrino dici minùs poteſt. *Idem.*

6. *Inſulſit præterea.*] An ſcribendum *invaſit*? Græci dicunt ἐπιβατεύειν. *Idem.*

Inſulſit præterea nomen Severi, &c.] optimus liber ſic habet: *inſulſit præterea in nomen Severis.* addita littera, & diſtinctione adhibita, veram habes lectionem: *inſulſit præterea in nomen Severi ſe, quum illius nulla cognatione tangeretur.* Dicit Macrinum ſe in nomen Severi inſulſiſſe, cum tamen ad illam familiam nulla adfinitate aut cognatione

unde jocus extitit, *Sic Macrinus eſt Severus quomodo Diadumenus Antoninus.* Statim tamen ad delendum militum motum, ſtipendium & legionariis & prætorianis dedit ſolito uberius, utpote qui extenuare cuperet imperatoris occiſi crimen: *Profuitque pecunia, ut ſolet, cui innocentia prodeſſe non poterat.* Retentus eſt enim aliquanto tempore in imperio [1] homo vitiorum omnium. Ad ſenatum deinde literas miſit de morte Antonini, divum illum appellans, excuſanſque ſe, & jurans quòd de cæde illius neſcierit. [2] Ita ſceleri ſuo, more hominum perditorum, junxit perjurium [3] à quo incipere decuit hominem improbum, quum ad ſenatum ſcriberet. Intereſt ſcire cujuſmodi oratio fue- 6
rit qua ſe excuſavit, ut & impudentia hominis noſcatur & ſacrilegium à quo initium ſumpſit improbus imperator. Capita ex oratione Macrini & Diadumeni imperatorum. *Vellemus P. C. & incolumi Antonino noſtro, [4] & revecto cum triumpho veſtram clementiam videre. Tunc demum enim florente Rep. & omnes felices eſſemus, & ſub eo principe viveremus, quem nobis Antoninorum loco dii dederant. Verùm quia id evenire per tumultum militarem non potuit, nuntiamus primùm quid de nobis exercitus fecerit: deinde honores divinos (quod primùm faciendum eſt) decernimus ei viro in cujus verba juravimus, [5] quum exercitus ultorem cædis Baſſiani neminem digniorem præfecto ejus putavit, cui & ipſe utique vindicandam factionem mandaſſet ſi vivus*

gnatione pertineret. *inſulcire ſe aliquo*, aut *aliquam rem inſulcire*, oratio Latiniſſima. *Salmaſ.*

Inſulſit præterea nomen Severi.] Sic & Pal. niſi quod idem quoque, *in nomen Severis*; ut hæream an non ſcribi poſſit, *Inſulſit in nomen Severi*; ut idem ſit cum eo quod habemus infra in Elagabalo cap. 7. *irreperet in nomen.* & cap. 9. *invaſerat in nomen.* Grut.

1. *Homo vitiorum omnium.*] Sic apud Tertullianum, *homo nullius boni.* Caſaubonus.

2. *Ita ſceleri ſuo, more hominum perditorum, junxit perjurium, &c.*] Scilicet ita hominibus natura comparatum eſt, quaſi admiſſum facinus majore ſcelere tegere poſſent. *Grut.*

3. *A quo incipere decuit hominem improbum, &c.*] Muta diſtinctionem, & ſcribe, *A quo incipere decuit hominem improbum. Cùm ad ſenatum ſcriberet, intereſt ſcire, &c.* Caſaub.

4. *Et revecto cum triumpho.*] *Et revecti cum triumpho.* Salmaſ.

5. *Cùm exercitus ultorem cædis Baſſiani neminem digniorem præfecto ejus putavit.*] Refert & Herodianus capita quædam hujus orationis: ſed alia quàm quæ hic ſunt deſcripta. *Caſaub.*

 1. An-

vivus deprendere potuiſſet. Et infra: *Detulerunt ad me imperium, cujus ego P. C. interim tutelam recepi: tenebo regimen, ſi & vobis placuerit quod militibus placuit: quibus & ſtipendium dedi, & omnia imperatorio more juſſi.* Item infrà: *Diadumenum filium meum vobis notum, & imperio miles donavit, & nomine Antoninum videlicet appellans, ut cohoneſtaretur priùs nomine, ſic etiam regni bonore: quod vos P. C. bono fauſtoque omine approbetis petimus, ne vobis deſit Antoninorum nomen quod maximè diligitis.* Item infrà: [1] *Antonino autem divinos honores & miles decrevit, & nos decrevimus: & vos P. C. ut decernatis,* [2] *quum poſſimus imperatorio jure præcipere, tamen rogamus, dicantes & duas ſtatuas equeſtres, pedeſtres duas habitu militari, ſedentes civili habitu duas: item divo Severo duas triumphales. Quæ omnia P. C. vos impleri jubebitis nobis religioſe pro prioribus*
7 *ambientibus.* Lectis igitur in ſenatu literis, contra opinionem omnium & [3] mortem Antonini ſenatus gratanter accepit, & Opilium Macrinum libertatem publicam curaturum ſperans, primùm in patritios allegit, novum hominem, & [4] qui paulò antè procurator privatæ rei fuiſſet. Eundem, [5] quum ſcriba pontificum eſſet ([6] quos hodie *pontifices minores* vocant) Pontificem Max. appellavit, [7] Pii nomine

1. *Antonino divinos honores miles decrevit.*] Vide initium vitæ ſequentis. *Idem.*

2. *Cùm poſſimus Imperatorio jure præcipere, tamen rogamus.*] Videlicet *Roganti melius quam imperanti pareas,* ut loquitur Publius Syrus. *Grut.*

3. *Mortem Antonini ſenatus gratanter accepit.*] Odio Baſſiani, ſenatus imperatorem Macrinum libenter acceperat. ſic autem accipitur ſæpe *τὸ gratanter,* pro *κεχαρισμένως. Caſaub.*

4. *Qui paulo ante procurator privatæ rei fuiſſet.*] *Procurator privatæ fuiſſet,* in Palatino. *Salmaſ.*

5. *Cùm ſcriba Pontificum eſſet.*] Hoc eò ſpectat, ut doceat quàm ex humili loco Macrinus ad imperium pervenerit. Scribarum Romæ ingens numerus, in certas decurias tributus: qui cùm operam ſuam diverſis magiſtratibus locarent, cognominibus ex eo diverſis diſtinguebantur: ut quæſtorii, ædilitii, prætorii, alii. in his & pontificum ſcribæ: Olim non nimis honeſtus ille ordo Romæ habitus: in quo plerique libertini qui pecunia locum illum emebant, ut in Verrinis auctor eſt Cicero. *Caſaubonus.*

6. *Quos hodie pontifices minores vocant.*] In antiquis inſcriptionibus, & majorum & minorum pontificum non ſemel fit mentio. *Idem.*

7. *Pii nomine decreto.*] Sed non recepit, ut poſtea ſubjicietur: ideo in nummis hoc nomen non invenitur. ut nec *Felicis,* quod tamen mox auctor dicit illum recepiſſe. *Idem.*

1. *Diu*

nomine decreto. [1] Diu tamen lectis literis quum omnino nemo crederet de Antonini morte, ſilentium fuit. Sed poſteaquam conſtitit occiſum, ſenatus in eum velut in tyrannum invectus eſt. Denique ſtatim Macrino & proconſulare imperium, & poteſtatem tribunitiam detulerunt. Filium ſanè ſuum quum ipſe Felicis nomen recepiſſet, ut ſuſpicionem occiſi à ſe Antonini Baſſiani removeret, *Antoninum* vocavit, *Diadumenum* antea dictum. Quod quidem etiam Varius Heliogabalus qui ſe Baſſiani filium diceret, homo ſordidiſſimus, & ex meretrice conceptus, idem poſtea nomen accepit. Denique verſus extant cujuſdam poëtæ, quibus oſtenditur, Antonini nomen cœpiſſe à Pio, & paulatim per Antoninos uſque ad ſordes ultimas perveniſſe: ſiquidem ſolus Marcus nomen illud ſanctum vitæ genere auxiſſe videtur, [2] Verus autem degeniaſſe, Commodus verò etiam polluiſſe ſacrati nominis reverentiam. Jam quid de Caracallo Antonino, quidve de hoc poteſt dici? Poſtremò etiam quid de Heliogabalo, qui Antoninorum ultimus in ſumma impuritate vixiſſe memoratur? Appellatus igitur imperator ſuſcepto bello 8
contra Parthos, profectus eſt magno apparatu, ſtudens ſordes generis & prioris vitæ infamiam victoriæ magnitudine abolere. Sed conflictu habito contra Parthos, [3] defectu legionum quæ ad Varium Heliogabalum confugerant, interemptus eſt. [4] Sed anno ampliùs imperavit. Sanè quum eſſet inferior in eo bello quod Antoninus geſſerat,

1. *Diu tamen lectis litteris, cùm omnino nemo crederet de Antonini morte, &c.*] Veritus quiſque ne tentaretur. videatur Suetonii Caligula ipſo capite ultimo. *Grut.*

2. *Verus autem degeneraſſe.*] De nomine Antonini loquitur, cujus nominis ſanctitatem auxiſſe Marcus dicitur, degeneraſſe Verus, polluiſſe etiam Commodus. ſed pro *degeneraſſe*, lege, *degeniaſſe*. cujus verbi notio huic loco aptiſſima eſt. noſque in ſuperioribus illud verbum Latinitati vindicavimus. *geniare* igitur & *degeniare* Latina ſunt verba, quorum compluria exempla ſuperius adduximus, neque heic videntur repetenda. *Salmaſius.*

3. *Defectu legionum.*] *defectu*, pro defectione. vide ad Heliogabalum. *Caſaubonus.*

4. *Sed anno ampliùs imperavit.*] Annum integrum & menſes duos, tribus diebus minus. *Idem.*

rat, [1] Artabane graviter necem ſuorum civium vindicante, primò Macrinus repugnavit: poſtea verò miſſis legatis petiit pacem, quam libenti animo interfecto Antonino Parthus conceſſit. Inde quum ſe Antiochiam recepiſſet ac luxuriæ operam daret, juſtam cauſam interficiendi ſui præbuit exercitui, ac Baſſiani (ut putabatur) filium ſequendi, id eſt *Heliogabalum Baſſianum Varium*, qui poſtea
9 & *Baſſianus* & *Antoninus* appellatus eſt. [2] Fuit quædam mulier Mœſa, ſive Varia, ex Emiſſena urbe, ſoror Juliæ uxoris Severi Pertinacis Afri, [3] quæ poſt mortem Antonini Baſſiani ex aulica domo fuerat expulſa per Macrini ſuperbiam: cui quidem omnia conceſſit Macrinus quæ diu illa collegerat. [4] Huic erant duæ filiæ, Semiamira & Mammæa, quarum majori filius erat Heliogabalus, qui & Baſſiani & Antonini nomen accepit. [5] Nam Heliogabalum Phœnices vocant ſolem. Sed Heliogabalus pulchritudine ac ſtatura & ſacerdotio conſpicuus erat, [6] ac notus omnibus hominibus qui ad templum veniebant, militibus præcipuè.

1. *Artabane graviter necem ſuorum vindicante.*] Ita & ſcripti. alii Artabanum dicunt, & Græci Ἀρτάβανος. hiſtoria quæ hic tangitur eſt apud Dionem & Herodianum in Caracallo. *Idem*

Artabane graviter necem ſuorum civium vindicante.] Sic quoque Palatinus. *Grut.*

2. *Fuit quædam mulier Mœſa, ſive Varia.*] Scribe ſemper *Mæſa* per æ non œ. in nummis ſemper JULIA. MAESA. & quidem cum titulo AUG. *Caſaub.*

Fuit quædam mulier Mæſa.] *Fuit aliqua mulier Mœſa.* Palatinus. *Salmaſ.*

3. *Quæ poſt mortem Antonini Baſſiani ex Aulica domo fuerat expulſa per Macrini ſuperbiam.*] Vide Herodian. τὴν δὴ Μαισὰν ταύτην ὁ Μακρῖνος μετὰ τὴν τῆς ἀδελφῆς τελευτὴν, Ἀντωνίνου δὲ ἀναίρεσιν, προσέταξεν εἰς τὴν πατρίδα ἐπανελθοῦσαν, &c. *Caſaub.*

4. *Huic erant duæ filiæ, Semiamira & Mammaa.*]. Ἦσαν δὲ αὐτῇ θυγατέρες δύο. Σοαιμὶς μὲν ἡ πρεσβυτέρα ἐκαλεῖτο, ἡ δὲ ἑτέρα Μαμμαία. filiarum Mæſæ majori duplex fuit nomen, *Soæmis* & *Semiamira*. alterum Herodianus uſurpat, alterum Capitolinus. *Idem.*

Huic erant duæ filiæ, Semiamira & Mammæa.] Duplex nomen huic Semiamiræ fuiſſe ſcripſit ad hunc locum vir incomparabilis doctrinæ, *Semiamiram* nempe & *Soæmidem*, quorum alterum uſurparit Capitolinus, alterum Herodianus & reliqui Græci ſcriptores. Leg. Palat. *Symiamira.* Salmaſ.

5. *Nam Heliogabalum Phœnices vocant ſolem.*] De his, & de ſcriptione hujus nominis, vide ad Heliogabali vitam. *Caſaub.*

6. *Ac notus omnibus hominibus, qui ad templum veniebant, militibus præcipuè.*] Et hæc de Græco ad verbum expreſſa, omiſſis quibuſdam: ἱεροργοῦντα δὴ τοῦτον προσέβλεπον οἵ τε ἄλλοι ἄνθρωποι, καὶ μάλιστα οἱ στρατιῶται. *Idem.*

1. *Impe-*

cipuè. His Mœſa, ſive Varia, dixit, Baſſianum filium eſſe Antonini, quod paulatim omnibus militibus innotuit. Erat præterea Mœſa ipſa ditiſſima, ex quo etiam Heliogabalus luxurioſiſſimus: qua promittente militibus, legiones abductæ ſunt à Macrino. Suſcepta enim illa noctu in oppidum cum ſuis, nepos ejus *Antoninus* eſt appellatus, [1] imperii delatis inſignibus. [2] Hæc ubi ſunt Macrino apud Antiochiam poſito nuntiata, [3] miratus audaciam muliebrem, ſimul etiam contemnens, Julianum præfectum ad obſidendos eos cum legionibus miſit. Quibus quum Antoninus oſtenderetur, miro amore in eum omnibus inclinatis, occiſo Juliano præfecto ad eum omnes tranſierunt. Deinde parte exercitus conjuncta, venit contra Macrinum Antoninus contra ſe feſtinantem: [4] commiſſoque prælio, Macrinus eſt victus proditione militum ejus & amore Antonini. fugiens ſanè Macrinus cum paucis & filio, [5] in vico quodam Bithyniæ occiſus eſt cum Diadumeno: ablatumque ejus caput eſt, & ad Antoninum perlatum. [6] Sciendum præterea quòd Cæſar fuiſſe dicatur, non Auguſtus Diadumenus puer, quem plerique pari fuiſſe cum patre imperio tradiderunt. Occiſus eſt etiam filius, cui hoc ſolùm attulit imperium ut interficeretur à milite. Non enim aliquid dignum in ejus vita erat quod dicatur, præter hoc [7] quòd Antoninorum nomini eſt velut nothus appo-

1. *Imperii delatis inſignibus.*] Τὴν πορφύραν χλαμύδα περιβαλόντες. *Idem.*

2. *Hæc ubi ſunt Macrino apud Antiochiam poſito nunciata.*] Non poterant magis ad verbum verti Græca verba: *ὡς δὲ ταῦτα ἀπηγγέλη τῷ Μακρίνῳ ἐν Ἀντιοχείᾳ διατρίβοντι.* conferant reliqua quibus utriuſq; linguæ amor & ſtudium. *Idem.*

3. *Miratus audaciam muliebrem, ſimul etiam contemnens.*] Tantò pejus. melius de Tiberio Tacit. l. II. Annal. c. 40. *Grut.*

4. *Commiſſoque prælio.*] In finibus Phœnices & Syriæ pugnatum eſt, ait Herod. *Caſaub.*

5. *In vico quodam Bithyniæ occiſus eſt cum Diadumeno.*] Captus eſt Calchedone, quod erat Bithyniæ non ignobile oppidum. *Idem.*

6. *Sciendum præterea quòd Cæſar fuiſſe dicatur, non Aug.*] Hoc addit, propter Herodiani verba, quæ modò attulimus, ubi Diadumenianus vocatur non Auguſtus, ſed Cæſar. *Idem.*

7. *Quod Antoninorum nomini eſt velut nothus appoſitus.*] Lego: *velut nota.* eleganti tranſlatione ſignificat Diadumenum nomen Antoninorum maculaſſe, cùm nihil eſſet in eo Antoninis dignum. *Idem.*

Quod Antoninorum nomini eſt vel-

11 appoſitus. Fuit Macrinus tamen in vita imperatoria paulò rigidior & auſterior, ſperans ſe anteacta omnia poſſe oblivioni dare, quum ipſa ſeveritas illius occaſionem reprehendendi & lacerandi ejus aperiret. Nam & *Severum* ſe & *Pertinacem* voluerat nuncupari: quæ duo illi aſperitatis nomina videbantur. Et quum illum ſenatus *Pium* ac *Felicem* nuncupaſſet, Felicis nomen recepit, Pii habere noluit. [1] Unde in eum epigramma illatum Græci cujuſdam poëtæ videtur extare, [2] quod Latinè hac ſententia continetur.

Hiſtrio jam ſenior turpis, gravis, aſper, iniquus,
Impius, & felix ſic ſimul eſſe cupit,
[3] *Ut nolit pius eſſe, velit tamen eſſe beatus:*
[4] *Quod natura negat, nec recipit ratio.*

[1] Nam

ut nothus appoſitus.] Non mutant heic noſtri libri: verba enim hæc ſonant, nihil fuiſſe in Diadumeni vita memorabile, niſi quod *παρέγγραπτος* fuerit Antoninus, & huic nomini veluti nothus adpoſitus, cum ad eum hoc nomen nihil pertineret, quippe qui nulla cognatione Antoninos tangeret. *Salmaſ.*

Quòd Antoninorum nomini eſt veluti nothus appoſitus.] Palat. *notus*. Gruterus.

1. *Unde in eum epigramma illatum Græci cujuſdam poëtæ videtur extare, &c.*] *Inferre epigramma in aliquem*, pro facere vel componere, ridicula eſt Latinitas: etſi dicimus jacere in aliquem convitia, & Græci *βάλλειν ὀνείδη εἰς τινὰ*, vel *ὀνείδεσι βάλλειν τινά*. Fortaſſe ſignificat illatum epigramma in forum, atque ibi propoſitum, ut ſtatim ſubjicitur. *videtur extare* dixit, pro extat. *Caſaubonus.*

Unde in eum epigramma illatum Græci cujuſdam poëtæ.] Non immerito viris doctis hæc viſa ſunt ſuſpecta. Scribe: *unde in eum Epigramma non inlautum Græci cujuſdam poëtæ videtur extare.* non inlautum autem epigramma dicitur, non inſulſum nec inficetum, nec inſipidum, ſed lautum & argutum. Sic apud Terent. *ſalsè, lepidè, lautè, nihil ſuprà.* Salmaſ.

Unde in eum epigramma illatum.] Palatini ambo, *epigramma non inlatum*; ut ſine dubio reſcribi debeat, *non illautum.* Grut.

2. *Quod Latinè hac ſententia continetur.*] Sciremus meliùs an Græcorum verſuum ſententia rectè Latinis ſit expreſſa, ſi illos haberemus. ego verò puto ineptum illum hominem qui hoc epigramma Latinum fecit, ne aſſecutum quidem eſſe Græci poëtæ mentem: nam poſtremum certè verſum, in quo videtur acumen aliquod fuiſſe, ſic vertit, ut Oedipo ſit opus. *Caſaub.*

3. *Ut nolit pius eſſe, velit tamen eſſe beatus.*] Scribe, majuſcula litera, *Pius*. & *Beatus*. Idem.

Ut noluit pius eſſe, velit tamen eſſe beatus.] In Palatino: *ut noluit pius eſſe*. reſpicit autem ad illud: *Felicis nomen recepit, Pii habere noluit.* Salmaſ.

4. *Quod natura negat, nec recipit ratio.*] Sic Græce conceptus hic videtur fuiſſe verſiculus:

καὶ φύσις ἀρνεῖται, καὶ λόγος οὐ δέχεται.

Idem.

1. Nam

[1] *Nam pius & felix poterat dici atque videri,*
[2] *Cui imperium infelix eſt, erit ille ſibi.*

[3] Hos verſus neſcio quis de Latinis, juxta eos qui Græci erant propoſiti, in foro poſuit: quibus acceptis Macrinus his verſibus reſpondiſſe fertur:

[4] *Si talem Grajum retuliſſent fata poëtam,*
[5] *Qualis Latinus Gabalus iſte fuit,*
[6] *Nil populus noſſet, nil noſſet curia, magno*
Nullus ſcripſiſſet carmina tetra mihi.

His verſibus Macrinus longè pejoribus quàm illi Latini ſunt, reſpondiſſe ſe credidit: ſed non minùs eſt riſui habitus quàm poëta ille qui de Græco Latinè coactus eſt ſcri-

1. *Nam pius & felix poterat dici atque videri.*] In veteribus ſcriptis,

Nam pius & felix poterat dicique viderique.
Imperium infelix eſt, erit ille ſibi.

acuto ſenſu Epigramma concludit. Macrinum cum Felicis nomen recepiſſet, Pii habere noluiſſet, duas quodammodo res quæ ſeparari nequeunt disjungi voluiſſe, cum nemo felix eſſe poſſit, niſi & idem pius. at ille Pius dici noluit, & Felicis nomen recepit: quod carebat ratione. nam poterat quidem pius ſimul & felix dici & videri. concluſio ergo, eſſe imperium infelix ſub homine qui felix dici & videri cupiat, non autem pius. ipſum vero ſibi & infelicem futurum, hoc eſt non diu felicitate illa fruiturum, quam ſibi promitteret, & cujus nomine appellari gauderet. pro *imperium infelix*, etiam legere poſſemus, *imperio infelix* hoc modo:

Imperio infelix eſt, erit ille ſibi.

hoc ſenſu: qui dici voluit felix, & tamen imperio infelix eſt. ſibi quoque infelix erit. *Idem.*

2. *Cui imperium infelix eſt, erit ille ſibi.*] Divinavimus hanc eſſe mentem: non poſſe tandem infortunium evadere principem, qui multos ſubditorum reddit infortunatos. atque ut illius imperium ſubditis infauſtum, ſic futurum & ipſi quandoque. *Caſaub.*

3. *Hos verſus neſcio quis de Latinis juxta eos qui Græci erant, &c.*] Et hæc lectio ſuſpecta & libri variant. nam excerpta Spartiani *delatis* pro *de Latinis* alius codex exhibet. *hos verſus neſcio quis delatos juxta eos qui Græci erant propoſiti in foro poſuit.* ſic prius ſcriptum fuiſſe arbitror: *hos verſus neſcio quis delatus eos qui Græci erant propoſiti, in foro poſuit.* *delatus* idem eſt quod juxta. aliquis igitur interpretamenti vicem ad oram adpoſuerat *juxta.* quod poſtea in contextum receptum eſt. *delatus eos* pro juxta eos. ſic loquebantur ætate Spartiani. ſed & *latus* adverbialiter videntur poſuiſſe pro juxta. ut *latus ſe* pro juxta ſe apud Innocentium. *Salmaſius.*

4. *Si talem Grajum tetuliſſent fata poëtam, &c.*] Ita conjecerat Caſaubonus: ſed id admiſimus, quod exſtaret apertè in utroque Palatino. antea edebatur, *retuliſſent.* Grut.

Si talem Grajum retuliſſent fata poëtam.] Scribendum, ex Palatino: *tetuliſſent.* Salmaſ.

5. *Qualis Latinus Gabalus ille fuit.*] Crucem vocabant gabalum, ut eſt apud Nonium. hic *gabalus*, homo cruce dignus. *Caſaub.*

6. *Nil populus noſſet, nil noſſet, &c.*] *Magno mihi* hoc eſt. imperatori. dignus verſus tortore Macrino. *Idem.*

12 ſcribere. [1] Fuit igitur ſuperbus & ſanguinarius, & volens militariter imperare, incuſans quinetiam ſuperiorum temporum diſciplinam, ac ſolum Severum præ cæteris laudans. Nam & in crucem milites tulit, & ſervilibus ſuppliciis ſemper affecit: & quum ſeditiones militares pateretur, milites ſæpiùs decumavit, aliquando etiam centeſimavit: quod verbum proprium ipſius eſt, quum ſe clementem diceret, quando eos centeſimaret qui digni eſſent decumatione atque viceſimatione. Longum eſt ejus crudelitates omnes aperire: attamen unam oſtendam non magnam, ut ipſe credebat, ſed omnibus tyrannicis immanitatibus triſtiorem. [2] Quum quidam milites ancillæ hoſpitis pudorem depravaſſe ſuſpecti eſſent, atque per quendam frumentarium ille didiciſſet, adduci eos juſſit, interrogavitque utrum eſſet factum: quod quum conſtitiſſet, [3] duos boves miræ magnitudinis vivos ſubitò aperiri juſſit, atque his ſingulos milites inſeri, capitibus, ut ſecum colloqui poſſent, exertis. [4] Itaque pœna hos affecit, [5] quum ne adulteris quidem talia apud majores vel ſui tem-

1. *Fuit igitur ſuperbus & ſanguinarius, &c.*] Dos enim eſt propria militum ſuperbia. ſupra de Albino: *animi jam inde militaris & ſuperbi.* Salmaſ.

2. *Quum quidam milites ancillæ hoſpitis pudorem depravaſſe ſuſpecti eſſent.*] Scriptura Codicis membranacei, hæc eſt: *quum quidam milites ancillam hoſpitis jamdiu pravi pudore ſuffectaſſent.* verba quidem ipſa corrupta, ſed ex quibus facile perſpici poteſt legendum eſſe: *quum quidam milites ancillam hoſpitis jam diu pravi pudoris affectaſſent.* hinc magis elucet immanis diri principis crudelitas non enim vitium obtulerant puellæ milites, ſed ſcortillum nec illud quidem devium, ſed omnibus obvium uſurpaverant. quod minime pœnam merebatur, nedum talem, qualis neque apud majores adulteris erat conſtituta. *Idem.*

Cùm quidam milites ancillæ hoſpitis pudorem depravaſſe ſuſpecti eſſent, &c.] Lectio falſa. ſcribendum enim, *ancillam hoſpitis jamdiu pravi pudoris affectaſſent: idque per, &c.* ita, inquam legendum, ſi ſequi libet veſtigia Palatinorum codicum. voluit dicere, eandem ancillam jampridem malè audiiſſe; adeò ut nemo in talem jam peccare poſſe videretur. quod verum eſt. ſed Macrinus heic non tam attendit perſonæ mulieris, quàm militum vi, qui attrectaſſent repugnantem. *Grut.*

3. *Duos boves miræ magnitudinis vivos ſubitò aperiri juſſit, &c.*] Et hoc ſupplicium & affine huic quod σκαφισμὸς dicitur Eunapio, σκάφευσις Plutarcho, Perſarum ſunt inventa. *Caſaub.*

4. *Itaque pœna hos affecit.*] Lege, *iſtaque pœna eos affecit.* Salmaſ.

5. *Quum ne adulteris quidem talia apud, &c.*] Scribe ex Palatino & excerptis Spartiani: *quum ne adulteris quidem talia apud majores vel ſui temporis eſſent conſtituta ſupplicia.* Idem.

1. Ex

temporis eſſent conſtituta ſupplicia. Pugnavit tamen &
contra Parthos & contra Armenios, [1] & contra Arabas
quos Eudæmonas vocant, non minùs fortiter quàm feli-
citer. Tribunum qui excubias deſeri paſſus eſt, carpento
rotali ſubter adnexum per totum iter vivum atque exani-
mem traxit. Reddidit etiam Mezentii ſupplicium, quòd
ille vivos mortuis illigabat, & ad mortem cogebat longa
tabe confectos. Unde etiam in Circo, [2] quum favor pu-
blicus in Diadumenum ſemper fuiſſet, acclamatum,

[3] *Egregius forma juvenis, cui pater haud Mezentius eſſet.*

[4] Vivos etiam homines parietibus incluſit, & ſtruxit. Ad-
ulterii reos ſemper vivos ſimul incendit, junctis corpori-
bus. Servos, qui à dominis fugiſſent, repertos ad gladium
ludi deputabat. [5] Delatores, ſi non probarent, capite affe-
cit: ſi probarent, delato pecuniæ præmio, infames dimi-
ſit. Fuit in jure non incallidus, adeò ut ſtatuiſſet omnia 13
reſcripta veterum principum tollere, [6] ut jure non reſcri-
ptis ageretur, nefas eſſe dicens leges videri Commodi &
Caracalli & hominum imperitorum voluntates, quum
Traja-

1. *Et contra Arabas quos Eudæmonas.*] Palatino: *quos Eutemones.* ſcribe: *Eudemones.* raras enim tunc diphthongos uſurpabant. ſic *Egyptus*, *Betis*, *Sphera*, & ſimilia ſexcenta. *Idem.*

2. *Quum favor publicus in Diadumenum ſemper fuiſſet, acclamatum.*] Vult Capitolinus, cum aliquando in circo favor publicus accenſus eſſet erga Diadumenum, acclamatum fuiſſe quod ſequitur. Bene ergo legitur in Palatino Codice: *quum favor publicus in Diadumenum ſe proſeruiſſet. proſerere* autem eſt exerere, & in apertum ponere. ſic Avieno mons jugum proſerere dicitur, cujus vertex eminet, & in altum tollitur. *Idem.*

Cùm favor publicus in Diadumenum ſe proſeruiſſet.] Lectio hæc manavit à bonitate codicis Palatini integri. *Grut.*

3. *Egregius forma juvenis, cui pater haud Mezentius eſſet.*] Non eſt verſus, ſed diverſa fruſta verſuum in unam ſententiam, at non in metrum unum conflata. Ante *cui pater*, deeſt vox *dignus.* videntur ſuſtuliſſe qui centonem hunc in metri legem cogere laborarunt. *Caſaubonus.*

4. *Vivos etiam homines parietibus incluſit & ſtruxit.*] Unico id verbo exprimunt Græci, quod eſt ἐγκατοικοδομεῖν. vetus interpres Juven. ad illum verſum:

Sanguine adhuc vivo terram ſubitura ſacerdos.

hæc virginibus Veſtæ pœna fuit decreta, ſi vitiatæ fuiſſent, vivæ parietibus ſtruebantur. Salmaſ.

5. *Delatores ſi non probarent, capite affecit.*] Vel in inſulam deportavit. *Caſaub.*

6. *Ut jure, non reſcriptis ageretur.*] Ut vim legum haberent antiquæ leges, & prudentium reſponſa: at non principum reſcripta neque ſubſcriptiones. *Idem.*

1. Ne

Trajanus nunquam libellis reſponderit, [1] ne ad alias cauſas facta præferrentur, quæ ad gratiam compoſita viderentur. In annonis tribuendis largiſſimus fuit; in auro parciſſimus. [2] In vernaculis vel aulicis tam impius, tam pertinax, tam aſper, ut ſervi illum ſui non Macrinum dicerent, ſed *Macellinum*, [3] quòd macelli ſpecie domus ejus cruentaretur ſanguine vernularum. Vini cibique avidiſſimus, nonnunquam uſque ad ebrietatem; ſed veſpertinis horis. Nam ſi prandiſſet vel privatim parciſſimus, in cœna effuſiſſimus. Adhibuit convivio literatos, [4] ut loquens de ſtudiis libe-
14 ralibus neceſſariò abſtineret. Sed quum ejus vilitatem homines antiquam cogitarent, [5] crudelitatem nimiam viderent, hominem putidulum in imperio ferre non poſſent, & maximè milites, qui multa ejus meminerant funeſtiſſima, & aliquando turpiſſima, inita factione illum occiderunt cum puero ſuo Diadumeno, ſcilicet Antonino cognomine, de quo dictum eſt quòd in ſomnis Antoninus fuiſſet. Unde etiam verſus extant hujuſmodi,

Vida-

1. *Ne ad alias cauſas facta præferrentur,*] Meliùs, *proferrentur.* Idem.

Ne ad alias cauſſas facta præferrentur, quæ ad gratiam compoſita viderentur.] Poterant abjici aliquot voces, reſcribique, *præferrentur ad gratiam compoſita.* Grut.

2. *In vernaculis.*] Scribe cum Scaligero, *In vernulis.* manifeſtum ex ſequentibus. *Caſaub.*

In vernaculis vel aulicis tam impius.] *vernaculi* ſunt vernulæ. optimæ Gloſſæ: *οἰκογενὴς, verna, vernaculus*, inde & *vernaculi* ſicut & *vernæ*, pro præſtigiatoribus & ridiculariis hominibus quos vulgo *charlatans* indigetamus. Martialis *vernaculos*, *ἀϊτεραπίλυς* appellavit, dicaces & ſcurriles nempe homines & mimicos. *Salmaſius.*

In vernaculis vel aulicis.] Pall. ambo, *in verandis vel aulicis.* emendatumque in excerptis, *in veredariis.* ſed verior Scaligeri conjectura, *in vernulis.* Grut.

3. *Quod macelli ſpecie domus ejus cruentaretur ſanguine vernularum.*] Macellum antiquis Latinis erat forum, in quo omnia quæ ad victum pertinerent, venum ibant. poſtea ſic proprie appellari voluerunt, ubi caro venalis exponebatur. hinc Gloſſis, *macellum*, *κρεοπωλεῖον.* & *macellarii*, laniones. Donatus *macellum*, à mactandis pecoribus vult dictum. Gloſſæ: *μακελλίτης*, *corporicida.* hinc patet quare *Macellinus* dictus Macrinus, quod ſpecie macelli cruentabatur ejus aula vernaculorum vel aulicorum ſanguine. *Salmaſius.*

4. *Ut loquens de ſtudiis liberalibus neceſſario abſtineret.*] In Palatino *abſtemius*, forte legendum: *neceſſario abſtemius eſſet. ſed quum*, &c. *Idem.*

5. *Crudelitatem nimiam viderent.*] Idem Palat. *crudelitatem mirum.* quivis videat legendum: *crudelitatem merum.* Idem.

1. Sed

Vidimus in ſomnis cives (niſi fallor) & iſtud:
Antoninorum nomen puer ille gerebat,
Qui patre venali genitus, [1] *ſed matre pudica:*
Centum nam mœchos paſſa eſt centumque rogavit.
[2] *Ipſe etiam* [3] *calvus mœchus fuit, inde maritus:*
[4] *En Pius, en Marcus: Verus nam non fuit ille.*

Et iſti verſus ex Græco tranſlati ſunt in Latinum. Nam Græcè ſunt diſertiſſimi. videntur autem mihi ab aliquo poëta vulgari tranſlati eſſe. Quod quum Macrinus audiſſet, fecit jambos qui non extant: jucundiſſimi autem fuiſſe dicuntur. qui quidem perierunt in eo tumultu in quo ipſe occiſus eſt, [5] quando & omnia ejus à militibus pervaſa ſunt. Genus mortis (ut diximus) tale fuit. Quum in Antoninum Heliogabalum exercitus inclinaſſet, ille fugit, belloque victus eſt & occiſus in ſuburbano Bithyniæ, ſuis partim deditis, partim occiſis, partim fugatis. Ita Heliogabalus clarus redditus eſt quòd videretur patris vindicaſſe mortem: atque inde in imperium venit, quod dedecoravit vitiis ingentibus, luxuria, turpitudine, abliguritione, ſuperbia, immanitate: qui & ipſe ſimilem exitum vitæ ſuæ ſortitus eſt. Hæc de Macrino nobis ſunt cognita, multis

1. *Sed matre pudica.*] An emendandum, *nec matre pudica?* an hoc per irriſionem dictum eſt? quomodo enim pudica, quæ centum mœchos paſſa eſt, & centum rogavit? *Idem.*

2. *Ipſe etiam calvus mœchus fuit, inde maritus.*] Quaſi Nonia Celſa mater Diadumeni ſtupro priùs cognita Macrino fuerit, quàm in uxorem duceretur. Etiam in vita Diadumeni aliquid legitur unde colligas ſuſpicione adulterii hanc non caruiſſe. Calvum fuiſſe Opellium Macrinum, etiam ex antiquis aliquot nummis poteſt colligi. *Caſaub.*

3. *Calvus fuit inde maritus.*] Palat. *ante maritus.* in excerptis ſupra correctum, *ante.* ſed *inde* non moveo ſua ſede. *Salmaſ.*

4. *En pius, en Marcus: Verus nam non fuit ille.*] Arguta concluſio: ludit enim in voce *Verus.* Age, inquit, Antoninus eſto, vel Pius, ſi lubet, vel Marcus: certè Antoninus Verus nunquam. hoc eſt, nunquam eris Antoninus Verè & ὕπαρ, ſed ὄναρ tantùm. Imperatorem Verum non aliter ferè appellant Græci quam Οὐῆρον, ſive Βῆρον: qui tamen Pium non Πῖον, ſed Εὐσεβῆ nominant. *Caſaub.*

5. *Quando & omnia ejus à militibus pervaſtata ſunt.*] Non improbo. ſed magis probo quod repperi in ſcriptis: *pervaſa ſunt.* ex quo veteris editionis auctor fecerat, *perverſa ſunt.* quod ſequentes admiſerunt. nos antiquam repoſuimus. *Salmaſ.*

Quando & omnia ejus à militibus pervaſtata ſunt.] Malim cum biga Palatinorum, *pervaſa ſunt.* Grut.

multis aliqua variantibus, ut ſe habet omnis hiſtoria: quæ de plurimis collecta, ſerenitati tuæ, Diocletiane Auguſte, detulimus, quia te cupidum veterum imperatorum eſſe perſpeximus.

[1] ÆLII LAMPRIDII ANTONINUS DIADUMENUS.

1 ANTONINI DIADUMENI pueri, quem cum patre Opilio Macrino imperatorem dixit exercitus, occiſo Baſſiano factione Macriniana, nihil habet vita memorabile, niſi quòd Antoninus eſt dictus, & quòd ei ſtupenda omina ſunt facta imperii non diuturni: ut evenit. Nam quum primùm innotuit per legiones, occiſum eſſe Baſſianum, [2] ingens mœror obſedit omnium pectora quòd Antoninum in Rep. non haberent, exiſtimantium quòd cum eo Romanum eſſet imperium periturum. Id ubi Macrino jam imperatori nuntiatum eſt, veritus ne in aliquem Antoninorum, qui multi [3] ex affinibus Antonini

1. ÆLII LAMPRIDII.] Et membranæ omnes auctorem hujus vitæ faciunt Lampridium; cùm tamen Macrini patris vitam Capitolini deſumſiſſent corporis hujus contextores. *Caſaub.*

ÆLII LAMPRIDII.] Membranæ noſtræ vitam hanc auctori tribuunt Lampridio: nam excerpta Spartiani Spartiano vindicant, ut & ſuperiorem Macrini vitam, quam & poſtponunt filii Diadumeni vitæ, ut & antiquæ omnes editiones. & ſane unus & idem auctor utramque vitam perſcripſit, ſive ille ſit Capitolinus, ſive Spartianus, ſive alius quis. videantur hæc verba in hac ipſa Diadumeni vita poſita ab illius auctore, quiſquis eſt. *Hæc ſunt*, inquit, *quæ digna memoratu in Antonino Diadumeno eſſe videantur: cujus vitam junxiſſem patris geſtis, niſi Antoninorum nomen me ad edendam puerilis ſpecialem expoſitionem vitæ coëgiſſet.* nonne ſatis his verbis manifeſtum ſit, editam hanc Diadumeni vitam ab illo ipſo ſcriptore, qui patris geſta perſcripſerit? palam auctor profitetur, qui & cauſam hanc habuiſſe refert quare ſpecialem expoſitionem Diadumeni vitæ ediderit, nec patris geſtis eam junxerit quod filius Antonini nomen habuerit. jungendus igitur erat Antoninis. & recte hoc ordine digeſtæ habentur hæ vitæ in antiquis qua ſcriptis qua excuſis exemplaribus, ut poſt Baſſiani & Getæ Antoninorum vitas, ſtatim ſubdatur Diadumeni Antonini vita: deinde patris Macrini ſequatur. Poſt quem Heliogabalus & Alexander & ceteri deinceps. *Salmaſ.*

2. *Ingens mœror obſedit omnium pectora, quòd Antoninum in Rep. non haberent.*] Aurelius Victor, *eo quòd ingens legionibus amiſſi principis deſiderium erat, adoleſcentem Antoninum vocavere.* Caſaub.

3. *Ex affinibus Antonini Pii.*] *Adfines* vocabant omnes qui aliqua cognatione ſe invicem contingerent. *Idem.*

1. *Con-*

Antonini Pii erant inter duces, exercitus inclinaret, ſtatim concionem parari juſſit, filiumque ſuum hunc puerum Antoninum appellavit. [1] Concionis verba ejuſdem: *Videtis, commilitones, [2] & me ætatis jam provectæ, & Diadumenum puerum: quem diu principem, ſi dii faveant, habebitis. Intelligo præterea [3] deſiderium ingens Antonini nominis apud vos manere: quare quoniam mihi per conditionem fragilitatis humanæ non multum ſupereſſe videtur ad vitam, hunc puerum Antoninum vobis autoribus nuncupo, diu vobis Antoninum repræſentaturum.* Acclamatum, *Macrine imperator, dii te ſervent. Antonine Diadumene, dii te ſervent.* [4] *Antoninum divum omnes rogamus. Jupiter optime maxime, Macrino & Antonino vitam. Tu ſcis Jupiter, Macrinus vinci non poteſt: tu ſcis Jupiter, Macrinus vinci non poteſt.* [5] *Antoninum habemus, omnia habemus.* [6] *Antoninum nobis dii dederunt patrem. Antoninus dignus imperio.* Macrinus 2.
imperator dixit: *Habete igitur, commilitones, pro imperio aureos ternos, pro Antonini nomine aureos quinos, & ſolitas promotiones, ſed geminatas: dii faciant ut hæc ſæpiùs fiant. Dabimus autem* [7] *per cuncta quinquennia* [8] *id quod hodie deputavimus.* Poſt

1. *Concionis verba ejuſdem.*] Palat. & vetus editio *concio*. nec pluribus opus eſſe videtur. *Salmaſ.*

2. *Et me ætatis provectæ.*] *Et me ætatis jam provectæ.* Idem.

3. *Deſiderium ingens Antonini nominis.*] *Antoniniani nominis.* Idem.

4. *Antoninum divum omnes rogamus.*] Quod fieri ſolitum in ſenatu, ut in dicenda ſententia ſenatores aliud quoque proponerent: ſic milites hoc loco. in medias enim adclamationes, quibus Diadumeno cognomen ANTONINI deferunt, hæc inſerunt, ut deſiderium ſuum conſecrandi Caracallæ oſtendant. *Caſaubonus.*

5. *Antoninum habemus, omnia habemus.*] In fragmentis ex Dione leguntur hæc verba. Τοῦτον ἔχοντες πάντα ἔχομεν. *Idem.*

6. *Antoninum nobis dii dederunt patrem.*] Vocem ultimam de menda ſuſpectam habeo. *Idem.*

Antoninum nobis dii dederunt patrem.] Palat *patris*: excerpta Spartiani, *pater*. fortaſſean ſcribend. *Antoninum nobis dii dederunt. Pater Antonini dignus imperio.* vel etiam diſtinguendum: *pater, Antoninus dignus imperio*, ut & patrem & filium ejus Antoninum dignos imperio eſſe dicant. *Salmaſ.*

Antoninum nobis Dii dederunt patrem. Antoninus dignus imperio.] Palatinus primus, *patre*. ſecund. *pater Antoninus*. an forte fuit, *Antonino nobis Dii dederunt parem*, vel *Antoninum nobis Dii dederunt. per te Antoninus, &c.* Grut.

7. *Per cuncta quinquennia.*] Nam ita moris erat, ut quinquennia imperii ſui celebrarent imperatores, & decennia ac vicennia. *Caſaub.*

8. *Id quod hodie deputavimus.*] In Pal. & edit. Mediol. *putavimus. putare eſt*, ὁρίσασθαι, quod pro deputare poſitum non heic tantum, ſed & alibi legi. *Salmaſ.*

1. *Hom-*

Poſt hoc ipſe puerulus Diadumenus Antoninus imperator dixit, *Gratias ago vobis, commilitones, quòd me imperio donaſtis & nomine, ſiquidem dignos & me & patrem meum duxiſtis quos imperatores Romanos diceretis, & quibus committeretis Remp. Et pater quidem meus curabit ne deſit imperio: ego autem elaborabo ne deſim nomini Antoninorum. Scio enim me Pii, me Marci, me Veri ſuſcepiſſe nomen, quibus ſatisfacere perdifficile eſt. Interim tamen cauſa imperii, cauſa nominis id omne quod pater & tantundem promitto,* [1] *honoribus, ut venerandus Macrinus pater præſens promiſit, duplicatis.* Herodianus Græcus ſcriptor hæc præteriens, [2] Diadumenum tantùm Cæſarem dicit puerum à militibus nuncupatum, & cum patre occiſum. Hac habita concione, ſtatim apud Antiochiam moneta Antonini Diadumeni nomine percuſſa eſt: Macrini, uſque ad juſſum ſenatus dilata eſt. Miſſæ etiam ad ſenatum literæ quibus nomen Antonini indicatum eſt. Quare etiam ſenatus imperium id libenter dicitur recepiſſe, quamvis alii Antonini Caracalli odio id factum putent. [3] Paraverat ſanè

1. *Honoribus, ut venerandus pater præſens promiſit duplicatis.*] Honores vocat, quas pater promotiones vocaverat: *& ſolitas promotiones ſed geminatas.* Idem.

2. *Diadumenum tantùm Cæſarem dicit puerum à militibus, &c.*] Herodianus, τέλει μὲν δὴ τοιούτῳ ὁ Μακρῖνος ἐχρήσατο, συναναιρεθέντος αὐτῷ καὶ τοῦ παιδὸς, ὃν ἦν ποιήσας Καίσαρα, Διαδουμενιανὸν καλούμενον. *Caſaub.*

3. *Paraverat ſanè pænulas populo coloris roſei.*] Pænulæ iſtæ, quas populo paraviſſe Diadumenum ſcribit heic Spartianus, ſunt lacernæ. lacernas autem & pænulas indiſcretim uſurpant auctores iſti. de quo jam ſupra ſatis multa diximus. *Lacerna* autem plebis Romanæ veſtis, eaque nigra: hinc pullata turba, de infima plebe. at Macrinus pro pullis lacernis vel pænulis, quales antea in uſu plebis fuerant, ruſſas parabat populo dare in honorem Diadumeni, quas & ejus nomine ſignare volebat, ut Antoninianæ dicerentur. nihil igitur novi iſtæ penulæ, quas populo dare parabat Macrinus, habuere præter colorem. nam illæ Baſſiani caracallæ non colore ſed forma novæ. Romana plebs igitur fuſcis pænulis vel lacernis ibat induta vulgo, milites vero & famuli lautiores ruſſis. Martialis:

Roma magis fuſcis veſtitur, Gallia ruſſis,
Et placet hic pueris militibuſque color.

ceterum pænulæ illæ militares & ſerviles, & plebeiæ omnes cinctæ. hinc apud Agellium: *piguit ſaltem vos pænulatos cinctoſque eſſe.* tunicatum populum cum dicit Horatius, utique lacernatum vel pænulatum intelligit nam ejus ætate minuta plebs poſitis togis, lacernas indutui habebat, de quo ſupra diximus ex Suetonio. ita igitur veſtiti milites. *linea* primum, quam camiſiam recentiores dixerunt, & ſuper eam pænula, quaſi tunica ſuperior, quam ſuperariam Latini, Græci ἐπενδύτην dicunt. ita etiam & populus ſubuculam, & ſub-

ſanè penulas populo [1] coloris roſei dare Macrinus imperator in honorem Antonini filii ſui, quæ vocarentur Antoninianæ, [2] ut Caracallæ Baſſiani dictæ ſunt, aſſerens meliùs filium ſuum *Penuleum* vel *Penularium* dicendum, quàm *Caracallus* eſſet dictus Baſſianus. Congiarium etiam per edictum Antoninianum promiſit, ut ipſum edictum poterit indicare. Verba edicti: *Vellem Quirites jam præſentes eſſemus. Antoninus veſter vobis congiarium ſui nominis daret.* [3] *Daret præterea* [4] *& pueros Antoninianos & puellas Antoninianas, quæ tam grati nominis gloriam propagarent*, & reliqua. His ita 3
geſtis, ſigna in caſtris & vexilla fieri Antoniniana juſſit. Fecitque Baſſiani ſimulacra ex auro atque argento, atque dies ſeptem ſupplicatio pro Antonini nomine celebrata eſt. [5] Puer fuit omnium ſpecioſiſſimus, ſtatura longiuſcula, crine flavo, nigris oculis, [6] naſo deducto, ad omnem decorem mento compoſito, [7] ore ad oſcula parato, fortis natu-

ſubuculæ tunicam ſive pænulam ſuperinduebat. *Salmaſ.*

1. *Coloris roſei.*] Roſeus heic color non eſt à roſa, ſed *roſeus* pro *roſſeus*, vel *ruſſeus* ſcriptum eſt. Græci cum ſcriptum paſſim invenirent *ruſeum*, ipſi quoque ῥούσιον dixerunt Gloſſæ: ῥούσιον φάρος, *vexillum.* vexilla enim coloris erant ruſſei vel flammei. unde & *flammula* dicebantur vulgo. *Idem.*

2. *Ut caracallæ Baſſiani.*] Hoc eſt, ut ſicut caracallæ quas Baſſianus dederat, dictæ ſunt Antoninianæ. hoc verum eſſe conſtat ex vita Baſſiani. Minùs probo doctiſſimorum virorum emendationem ſcribentium *Baſſianæ*. Caſaub.

3. *Daret præterea & pueros Antoninianos & puellas Antoninianas.*] Vetus liber, *incidaret præterea & pueros*, &c. ex quo eruo *incideret præterea, & pueros Antoninianos & puellas Antoninianas.* id eſt reciperet, & aſcriberet in numerum eorum puerorum puellarumque quibus ex publico dabantur alimenta. nomina enim eorum puerorum puellarumque incidebantur in æs, qui ad illam frumentariam perceptionem participandam recipiebantur. Seneca lib. IV. de beneficiis, cap. XXVIII. de his qui frumentum è publico percipiebant: *frumentum publicum tam fur quam perjurus, & adulter accipiunt, & ſine delectu morum quiſquis inciſus eſt.* & hanc meam mihi poſtea conjecturam poſtea pleniſſime confirmavit editio Mediol. quam per Juretum noſtrum ſum nactus, in qua plane excuſum vidi: *incideret præterea & pueros.* Salmaſ.

4. *Et pueros Antoninianos & puellas Antoninianas.*] Exempla imitatur Pii & Marci: quaſi vellet per omnia eos principes referre. *Caſaub.*

5. *Puer fuit om.*] Erat decem annorum cùm occiſus eſt. Dio. *Idem.*

6. *Naſo deducto ad omnem decorem, mento compoſito.*] Diſtingue, *crine flavo, nigris oculis, naſo deducto, ad omnem decorem mento compoſito. deducto naſo*, eſt ἀσιμόῤῥιν. quos vulgo *tractiles* aut *tractitios* naſos appellamus. *Salmaſ.*

7. *Ore ad oſculum parato.*] Hoc eſt, prominulo. Græcis, πρόστομος. *Caſaubonus.*

Ore ad oſcula parato.] Mira ſane, vete-

naturaliter, exercitio delicatior. Hic ubi primùm indumenta coccea & purpurea cæteraque caſtrenſia imperii inſignia accepit, quaſi ſidereus & cæleſtis emicuit, ut amaretur ab omnibus gratia venuſtatis. [1] Hæc ſunt quæ de imperio pueri dicenda putavi. Nunc veniamus ad omina imperii, quæ cùm in aliis, tum in hoc præcipuè ſunt ſtupenda.

4 Die qua natus eſt, [2] pater ejus purpuras [3] tum fortè procurator

veterum omnium exemplarium ſcriptura, *ore oſcyla parato*, ſcriptum pro *oſcula.* ſic *gylam* pro *gula* ſcribebant, &c. *os* autem *oſcula paratum* elegantiſſime dicitur de ore prominulo, & quaſi ad oſculum dandum & accipiendum parato. *Salmaſius.*

1. *Hæc ſunt quæ de imperio pueri dicenda putavi.*] *Hæc quæ de puero ſint dicenda. nunc veniamus ad omina imperii.* ita edit. Mediol. *Idem.*

2. *Pater ejus purpuras tum fortè procurator jam ærarii majoris inſpexit.*] Scimus quid ſit ærarium ſanctius: at majus ærarium alibi legere non memini. ſed puto legendum hic eſſe aliter: nam certiſſimum eſt, probationem purpurarum, non pertinuiſſe ad procuratores ærarii, ſed ad alios quibus cura peculiaris veſtium principalium. quis autem ille. niſi veſtiarii procurator, aut gynæcii vel baphii? Noli dubitare ſcripſiſſe auctorem, vel *procurator jam veſtiarii majoris.* vel, *procurator gynacei majoris.* Caſaub.

Pater ejus purpuras tum fortè procurator jam ærarii majoris.] Palatinus non agnoſcit ſyllabam *jam.* majori huic ærario meritò controverſiam movent viri doctiſſimi. nihil veniebat mihi in mentem quod propius accederet ad litterarum & pronuntiationis formam, quàm, *procurator choragii majoris.* ſanè, *procurator ſummi choragii*, bis occurrit in Inſcriptionibus noſtris antiquis, ſemel pagina XLII. 5. iterum CCCXXXI. 3. & cur iſtud Opilio noſtro attribueremus faciebat locus Capitolini in vita ejus cap. II. *Hiſtrio jam ſenior turpis, &c.* hiſtrionis enim nomine bellè utcumque venit, qui eis inſervit. *Grut.*

3. *Tum forte procurator jam ærarii majoris.*] Dele *jam*, auctoribus membranis. majus ærarium heic vocatur, ærarium ſacrum, cujus præfectus aurum, argentum quod ex provinciarum tributis cogebatur, veſtes omnes, ſpecies publicas, quidquid denique ſanctiori principis ærario inferretur curabat. ſub eo præfecti baphiorum, textrinorum, magiſtri lineæ veſtis, magiſtri privatæ, murileguli, gynæciarii. non mirum igitur, ſi Macrinus cum hanc ærarii ſacri procurationem ageret, inſpectionem purpurarum probationemque curæ habuit, quæ proprie ad ejus curam pertinebat. Statius Papinius procuratorem vel præfectum ærarii majoris deſcribit his verſibus:

——jam creditur uni
Sanctarum digeſtus opum, partæque per omnes
Divitiæ populos, magnique impendia mundi, &c.

per ſanctas illas opes quid aliud poſſumus intelligere, quam ſanctius, ut dicebatur, vel ſacrum ærarium? cui diſpoſitio digeſtioque ſacrarum opum creditur, quis alius quam ærarii ſacri procurator? ſub cujus adminiſtratione fuere omnia illa quæ ibidem recenſet, & monetarii præterea. Statius ibidem:

Auſoniæ quicquid crepat igne monetæ.

idem omnino ejuſdem officium fuit poſteriorum imperatorum ævo; ſed nomen mutatum, nam pro ærario ſacro, largitiones ſacras dixerunt, & præfectum ærarii ſacri, comitem ſacrarum largitionum. ſic res etiam privatæ principis, largitiones dicebantur. atq; hæ non tantum in auro argentoque, gemmis & ve-

curator jam ærarii majoris inſpexit, & [1] quas claras probavit, in id conclave redigi præcepit, in quo poſt duas horas Diadumenus natus eſt. [2] Solent deinde pueri pileo inſigniri naturali [3] quod obſtetrices rapiunt, & advocatis credulis vendunt, ſiquidem cauſidici hoc juvari dicuntur: at iſte puer [4] pileum non habuit, ſed diadema tenue, ſed ita forte ut rumpi non potuerit, [5] venis intercedentibus ſpecie nervi ſagittarii: [6] Ferunt denique *Diadematum* puerum appellatum. Sed ubi adolevit, avi ſui nomine materni *Dia-*

& veſtibus ac reliquis mobilibus conſiſtebant: ſed etiam in domibus palatiiſque, prædiis ac poſſeſſionibus, rebuſque ſoli erant poſitæ. ut olim igitur duo æraria publicum & privatum principis, ſic ſub poſterioribus imperatoribus duæ largitiones, ſacræ & privatæ. nam ſacræ largitiones, & ſacrum ærarium, idem: ut privatæ largitiones, & privatum ærarium. publicum ærarium, quod erat olim populi, etiam principis factum eſt. *Salmaſ.*

1. *Quas claras probavit.*] Probè nitentes, & veri luminis, ut alibi dicitur. *Caſaub.*

2. *Solent deinde pueri pileo inſigniri naturali.*] Præter diverſas χορίου membranas quibus in utero involvitur embryo, reperitur quorundam infantium cùm naſcuntur obtectum caput alia pellicula, quam hic Lampridius vocat *pileum.* noſtrates quoque obſtetrices *coeffe* nuncupant, quaſi pileum dicas, eadem ratione Belgicum vulgus, ut audio, vocat *galeas.* Idem.

3. *Quod obſtetrices rapiunt, & advocatis credulis vendunt.*] Erat hoc unum è plurimis amuletorum ac phylacteriorum generibus, quæ olim à curioſarum artium peritis ſolita uſurpari legimus. nam hodieque reperiuntur obſtetrices, quæ pilea hæc præripiant & ad maleficia ſervent, ac vendant. Eſt etiam illa vulgi opinio, raræ cujuſdam felicitatis indicium facere hoc pileum: quod & vetus Gallicum proverbium teſtatur: dicimus enim de eo quem appellavit ſatyricus, gallinæ albæ filium, Natus eſt pileatus. *Idem.*

4. *Pileum non habuit, ſed diadema tenue.*] Videtur alluſum ad eos qui naſcuntur diademate naturali inſigniti. nam inter legendum veteres multos meminimus obſervare qui Diadumeni nominarentur: cujus appellationis hæc videtur eſſe cauſſa. *Idem.*

5. *Venis intercedentibus ſpecie nervi ſagittarii.*] Impropriè *venas* nominat quæ ſunt potiùs ἶνες, fibræ aut villi. ſcribe, *fibris plurimis intercedentibus.* Idem.

Venis intercedentibus ſpecie nervi ſagittarii.] Vetus lectio habet: *viris interſedentibus, &c.* legendum: *at iſte puer pileum non habuit, ſed diadema tenue, ſed ita forte ut rumpi non potuerit viris inter ſe tendentibus, ſpecie nervi ſagittarii.* ſignificat pileum illum ſeu diadema tenue quidem fuiſſe, ut illi ſolent naturaliter pilei, ſed ita forte, ut viri inter ſe tendentes rumpere illud non potuerint ſpecie nervi ſagittarii, qui tenditur quidem, non tamen rumpitur. *Salmaſ.*

Venis intercedentibus ſpecie nervi ſagittarii.] Etiam Palatin. noſter habet *viris interſedentibus, &c.* ſed ſine ullo ſpatio medio: adeo ut videatur reponendum, *fibris intercedentibus.* Grut.

6. *Ferunt denique Diadematum puerum appellatum.*] Ait filium Macrini puerum quidem appellatum eſſe DIADEMATUM: poſtea verò ubi adolevit, DIADUMENUM, ſeparat duo nomina, inter

ni *Diadumenum* vocatum, [1] quamvis non multùm abhorruerit ab illo ſigno diadematis nomen Diadumeni. In agro patris ejus oves purpureas XII. ferunt natas, quarum una tantùm varia fuerit. Eadem die qua hic natus eſt, aquilam ei conſtat ſenſim [2] palumbum regium parvulum attuliſſe, & poſuiſſe in cunis dormienti, ac receſſiſſe ſine noxa. Pantagathi in domo patris ejus nidum poſuerunt. His diebus quibus ille natus eſt, mathematici accepta genitura ejus exclamaverunt & ipſum filium imperatoris eſſe & ipſum imperatorem: quaſi mater ejus adulterata eſſet, quod fama retinebat. [3] Huic eidem aquila pileum in agro ambulanti tulit. Et quum comitum infantis clamor eſſet factus, in monumento regio quod juxta villam eſſet, in qua tunc pater agebat, [4] ſupra ſtatuam regis poſuit, ita ut capiti ejus aptaret: quod multi ominoſum putarunt [5] & morti accommodum. Clarum autem eventus oſtendit. [6] Natus eſt

præ-

quæ diſcrimen nullum in ſignificatione. formatio ſolùm diverſa, Græca altera, altera Latina. quid enim eſt *diadematus*, niſi Διαδούμενος. *Caſaub.*

1. *Quamvis non multum abhorruerit ab illo ſigno diadematis nomen Diadumeni.*] Hoc modo. lege: *quamvis non multum abhorruerit ab illo ſigno Diademati, nomen Diadumeni.* fefellit eos qui mutaverunt. ambigua notio vocis *ſignum*, quod hoc loco non pro inſigni, ſed pro cognomine accipi debet. dicit ergo Spartianus puerum fuiſſe appellatum Diadematum ab illo inſigni naturali diadematis. adoleſcentem vero avi materni nomine appellari cœpiſſe Diadumenum, quamvis, inquit Spartianus, ab illo cognomine non multum abhorreat nomen Diadumeni, immo ne tantillum quidem abhorret. nam Diadumenus, Διαδούμενος eſt Græcum, *Diadematus* Latinum. ſignum autem pro cognomine tritum eſt iſtis auctoribus. *Salmaſ.*

2. *Palumbum regium parvulum attuliſſe.*] Neque palumbi regii, neque pantagathorum de quibus auctor, mentionem ullam faciunt Ariſtoteles, Plinius, &c. Fortaſſe ſunt & hæc vocabula, ex ipſa re impoſita: nam regius palumbus illis dictus, qui omen faceret regiæ fortunæ: pantagathi quòd amplas divitias, aut perfectam felicitatem ſponderent. *Caſaub.*

3. *Hinc eidem aquila pil.*] Scrib. *Huic eidem.* de aquila pileum tollente ſimillima hiſtoria in vita Tarquinii Priſci. *Idem.*

Hinc eidem aquila pileum in agro ambulanti tulit.] Lege: *huic eidem aquila pileum in agro ambulanti tulit.* Salmaſ.

Huic eidem aquila pileum in agro ambulanti tulit.] Sic etiam Palatinus, non *Hinc eidem.* Grut.

4. *Supra ſtatuam regis poſuit.*] V. ed. *poſuiſſe.* Salmaſ.

5. *Et morti accommodum.*] Θανατώδης, vel εἰς θάνατον φέρον. cauſſa in promptu: propter periculum ex ſuſpicione affectatæ tyrannidis. *Caſaub.*

6. *Natus eſt præterea natali Antonini.*] XIII. Kal. Octobreis. *Idem.*

1. *Et*

præterea natali Antonini, [1] & ea hora & [2] ſignis propè
concinentibus quibus & Antoninus Pius: quare dixerunt
mathematici, & imperatoris illum filium futurum, & im-
peratorem, ſed non diu. Die qua natus eſt (quòd Anto-
nini eſſet natalis) mulier quædam propinqua dicitur ex-
clamaſſe, Antoninus vocetur, ſed Macrinum timuiſſe
quòd nullus ex ejus genere hoc nomine cenſeretur, abſti-
nuiſſeque nomine imperatorio, ſimul quòd jam rumor de
vi genituræ illius emanaſſet. Hæc atque alia omina fuiſſe
multi in literas retulerunt: ſed illud præcipuè quòd quum
in cunis eſſet Diadumenus, [3] & leo ruptis vinculis, &
quidem ferus, effugiſſet atque ad incunabula ejus veniſ-
ſet, puerum delinxit, & inviolatum reliquit, quum nu-
trix ſe in leonem miſiſſet, atque ejus morſu affecta periiſ-
ſet, quæ ſola fortè in areola inventa erat, in qua infans
jacebat. Hæc ſunt quæ digna memoratu in Antonino 6
Diadumeno eſſe videantur: [4] cujus vitam junxiſſem patris
geſtis, niſi Antoninorum nomen me ad edendam puerilis
ſpecialem expoſitionem vitæ coëgiſſet. Et fuit quidem
tam

1. *Et ea hora & ſignis prope continentibus.*] Scribe: *natus eſt præterea natali Antonini & ea hora & ſignis prope concinentibus.* Salmaſ.

Et ea hora & ſignis propè concinentibus, &c.] Eſt & iſtud à Palatino. vulgò *continentibus*; quod & damnaverat Caſaubonus noſter. *Grut.*

2. *Signis propè continentibus.*] Scribe, *concinentibus.* Caſaub.

3. *Et leo ruptis vinculis & quidem ferus.*] Palatinus: *ut quidam ferus.* diverſa auctorum opinio eſt, quibuſdam tradentibus leonem illum ferum fuiſſe, aliis vero manſuetum. *Salmaſ.*

4. *Cujus vitam junxiſſem patris geſtis, &c.*] Falluntur qui negationem autumant inſerendam. hoc enim vult: quod ſpeciali hoc libello dixerit, neque obiter & velut ὁδοῦ πάρεργον, rebus patris eum inſeruerit, habuiſſe hunc honorem appellatione Antonini qua fuit decoratus: quo vel ſolo nomine dignum cenſuit ſpeciali expoſitione. *Caſaubonus.*

Cujus vitam junxiſſem patris geſtis niſi me Antoninorum nomen.] Ex iſtis verbis facile liquere arbitror eidem authori recte tribui & hanc vitam Diadumeni, & illam ſuperiorem Macrini, ſed non eo ſcriptam ordine quem nobis exhibent excuſa exemplaria. fidem enim maxime faciunt hæc verba, una ſerie trium horum Antoninorum vitas ab auctore digeſtas eſſe, Baſſiani, Getæ, & Diadumeni. qui & hanc rationem pro omnibus unam ſibi fuiſſe ſcribit, quamobrem ſpecialem Diadumeni vitæ expoſitionem ederet, nec eam geſtis patris jungeret, quod filius Antonini nomen habuerit, non item pater. jungendus igitur fuit Antoninis propter hoc ipſum & ante patrem ſcribendus. *Salmaſius.*

tam amabile illis temporibus nomen Antoninorum, ut qui eo nomine non niteretur, mereri non videretur imperium. Unde etiam quidam & Severum, & Pertinacem, & Julianum, [1] Antoninorum prænominibus honorandos putant: unde poſtea duos Gordianos, patrem & filium, Antoninos cognominatos putent. Sed aliud eſt quum prænomen adſciſcitur, aliud quum ipſum nomen imponitur. Nam Pius verum nomen Antonini habuit, cognomen Pii: Marcus verum nomen Veriſſimi habuit, ſed hoc ſublato atque abolito, non prænomen Antonini, ſed nomen accepit. Verus autem Commodi nomen habuit, quo abolito, Antonini non prænomen, ſed nomen accepit. Commodum autem Marcus Antoninum appellavit, [2] atque ita in publicum edidit [3] diem natalis ſui. Jam Caracallum Baſſianum ſatis conſtat vel ſomnii cauſa, quod Severus viderat quum ſibi Antoninum ſucceſſorem prædictum ſenſiſſet, anno demum XIII. Antoninum dixiſſe, quando ei etiam imperatoriam addidiſſe dicitur poteſtatem. Getam verò, quem multi Antoninum negant dictum, eadem ratione qua Baſſianum appellatum ſatis conſtat, ut patri Severo ſuccederet: quod minimè factum eſt. Poſt hoc ipſe Diadumenus, ut commendaretur exercitui, ſenatui populo-

que

1. *Antoninorum prænominibus honorandos putant.*] *Pronominibus* ſcriptum in libris. ut & paulo poſt: *cum pronomen adſcitur*: &, *non pronomen Antonini*. Idem.

2. *Atque ita in publicum edidit diem natalis ſui.*] Lego, *in publicum edidit die natalis ejus.* neque enim Commodus ipſe nomen ſuum profeſſus eſt recens natus; ſed pater Marcus, more cæterorum patrum: qua de re ſuperiùs. *Caſaubonus.*

Atque ita in publicum edidit diem natalis ſui.] *In publicas*, Palat. ſcil. litteras vel chartas vel tabulas: quamvis *in publicum* non improbem. nam nominum notitiam publica conteſtatione devulgabant, ut loquitur vetus interpres Juvenalis ad illud:

—— libris actorum ſpargere gaudes
Argumenta viri. Salmaſ.

Atque ita in publicas edidit.] Expreſſi quod erat in Pal. ſubintelligitur autem *tabulas*; quemadmodum ſupra in Opilio cap. 2. poſuit, *privatas curare*, pro, *res Principis privatas.* nonnulla & nos ſupra, cap. 8. Antonini Pii, & ſæpius infra. *Grut.*

3. *Diem natalis ſui.*] Nihil abit ab hac ſcripturâ Pal. ſed tamen, quàm magis rei attendo, tam magis mihi hæc verborum triga ſuſpecta eſt, ceu nata à librariis. nam ſanè filii non profitebantur nomen: & quamvis patres profiterentur, non id tamen præciſe fiebat ipſo die liberorum ſuorum natali. *Idem.*

1. Baſ-

que Romano, quum eſſet ingens deſiderium [1] Baſſiani Ca-
racallæ, Antoninum appellatum ſatis conſtat. Extat epi- 7
ſtola Opilii Macrini patris Diadumeni, qua gloriatur non
tam ſe ad imperium perveniſſe, [2] qui eſſet ſecundus impe-
rii, quàm quòd Antoniniani nominis eſſet pater factus,
[3] quo clarius illis temporibus non fuerat vel deorum.
[4] Quam epiſtolam priuſquam intexam, libet verſus inſe-
rere in Commodum dictos, qui ſe Herculem appellave-
rat, ut intelligant omnes tam clarum fuiſſe Antonino-
rum nomen, ut illi nec deorum nomen commodè videre-
tur adjungi. Verſus in Commodum Antoninum dicti,

Commodus Herculeum nomen habere cupit,
Antoninorum non putat eſſe bonum:
Expers humani juris & imperii:
Sperans quinetiam clarius eſſe deum,
Quàm ſi ſit princeps nominis egregii.
Non erit iſte deus, nec tamen ullus homo.

Hi verſus à Græco neſcio quo compoſiti, à malo poëta in
Latinum tranſlati ſunt: quos ego idcirco inſerendos pu-
tavi, ut ſcirent omnes, Antoninos pluris fuiſſe quàm
deos: [5] ac trium principum amorem, [6] quo ſapientia, bo-
nitas, pietas, conſecrata ſit: in Antonino pietas, in Vero
boni-

1. *Baſſiani Caracallæ.*] *Caracalli*, libri. ſed Caracallus & Caracalla dicebatur abſque differentia. *Salmaſ.*

2. *Qui eſſet ſecundus imperii.*] Præfectus nempe prætorio. quam dignitatem potentiâ parum cedere imperatoriæ majeſtati ait ipſe Macrinus in oratione ad ſenatum miſſa. Eunapius, imperium ſine purpura nominat in Proæreſio. *Caſaub.*

3. *Quo clarius illis temporibus non fuerat vel deorum.*] *Fuerat* pro erat. ſic, *fuiſſet*, *dixiſſet*, *ſcripſiſſet*, pro eſſet, diceret, ſcriberet. *Idem.*

4. *Quam epiſtolam priuſquam interſeram.*] Pal. *priuſquam intextam.* lege, *priuſquam intexam.* Salmaſ.

5. *Ac trium principum amore quo ſapientia, bonitas, pietas conſecrata ſit.*] Scribe: *quos ego idcircò inſerendos putavi ut ſcirent omnes, Antoninos pluris fuiſſe quam deos ob trium principum amorem, quos ſapientia, bonitas, pietas conſecrata ſit. conſecrata ſit*, pro *conſecraverit.* pluris igitur habitos illos ſeculo Antoninos quam deos ipſos refert, trium illorum principum amore, quos ſapientia, bonitas & pietas conſecravit. Antoninus enim Pius propter pietatem conſecratus; Marcus propter ſapientiam; propter vero bonitatem Verus. *Idem.*

6. *Quo ſapientia, bonitas, pietas, conſecrata ſit.*] Pal. *quos*, cui voci & ſuus foret locus, ſi *conſecrata* accipi poſſet activè. *Grut.*

bonitas, in Marco ſapientia. Redeo nunc ad epiſtolam Opilii Macrini. *Opilius Macrinus Noniæ Celſæ conjugi: Quid boni adepti ſumus, mea uxor, caret æſtimatione, & fortaſſis de imperio me putes dicere. Non magnum iſtud quod etiam indignis fortuna conceſſit. Antonini pater factus ſum. Antonini mater es facta. O nos beatos, ô fortunatam domum, præclaram laudem nunc demum felicis imperii.* [1] *Dii faxint & bona Juno quam colis, ut & ille Antonini meritum effingat:* [2] *& ego qui ſum pater Anto-*
8 *nini, dignus omnibus videar.* Hæc epiſtola indicat, quantum gloriæ adeptus ſibi videretur quòd vocatus eſt filius Antoninus. Hic tamen [3] XIIII. menſe imperii [4] ob incivilem patris atque aſperum principatum [5] interfectus eſt cum patre, non ſuo nomine. Quamvis etiam iſtum ultra ætatem ſæviſſe in pleroſque reperiam, ut docent literæ ab hoc eodem ad patrem miſſæ. Nam quum quidam defectionis ſuſpicionem incurriſſent, & eos Macrinus ſæviſſimè puniſſet, filio fortè abſente, atque hic audiſſet autores quidem defectionis occiſos, [6] quorum tamen unus, dux Armeniæ erat, & item [7] legatos Aſiæ atque Arabiæ ob antiquam familiaritatem dimiſſos, his literis conveniſſe patrem

1. *Dii faxint & bona Juno.*] Lege Servium in illum verſum,

Adſit lætitiæ Bacchus dator, & bona Juno.

Caſaubonus.

2. *Et ego qui ſum pater Antonini dignus videar.*] Lege, *& ego, qui ſim pater Ant. dig. vid.* Trajecta ſunt verba: pro, & ego dignus videar, qui ſim pater Ant. *Idem.*

3. XIIII. *menſe imperii.*] Rectè: imperarunt enim annum unum, menſes duos, demtis diebus tribus. *Idem.*

4. *Ob incivilem atque aſperum principatum.*] Aurelius Victor, *Horum nihil præter ſævos atque inciviles animos interim reperio.* Idem.

Ob incivilem patris atque aſperum principatum interfectus eſt cum patre, non ſuo nomine.] Nimirum ſemper *patrem ſequitur ſua proles*; & tam abripiuntur parentum adverſis filii, quàm eorum gaudent ſecundis; cujus rei aliquot deprompſi exempla ad Taciti lib. IV. Annal. cap. 13. ſine ipſo. *Grut.*

5. *Interfectus eſt cum patre non ſuo nomine.*] Apertiùs Pollio de Salonino Gallieno: *occiſus eſt non ſua, ſed patris cauſſa.* Caſaub.

6. *Quorum tamen unus dux Armeniæ erat & item legatos Aſiæ.*] Legendum: *atque hic audiſſet auctores quidem defectionis occiſos, tamen qui eorum dux Armeniæ erat, & item legatus Aſiæ ob antiquam familiam dimiſſos.* hoc vult nimirum: cum ceteros defectionis auctores occidi juſſiſſet Macrinus, inter eos tamen ducem Armeniæ & item Aſiæ legatum ob antiquam familiam dimiſſos. *Salmaſius.*

7. *Legatos Aſiæ atque Arabiæ.*] Regius & Puteani, *atque Achaiæ.* Caſaub.

1. *Baji-*

trem dicitur, [1] paribus miſſis etiam ad matrem: quarum exemplum hiſtoriæ cauſa inſerendum putavi. *Patri Auguſto filius Auguſtus. Non ſatis mi pater videris in amore noſtro tenuiſſe tuos mores, qui tyrannidis affectatæ conſcios reſervaſti, ſperans eos vel amiciores tibi futuros ſi iis parceres, vel ob antiquam familiaritatem dimittendos:* [2] *quod nec debuit fieri, nec potuit. Nam primùm omnium jam te exulcerati ſuſpicionibus amare non poſſunt. denique crudeliores inimici ſunt, qui obliti veteris familiaritatis ſe inimiciſſimis tuis junxerunt. Adde quòd exercitus adhuc habent.*

Si te nulla movet tantarum gloria rerum,
Aſcanium ſurgentem, & ſpes heredis Iuli
Reſpice, cui regnum Italiæ Romanaque tellus
Debetur.

Feriendi ſunt iſti, ſi vis eſſe ſecurus. Nam vitio generis humani alii non ſunt defuturi quum iſti ſervantur. Hanc epiſtolam quidam ipſius, quidam [3] magiſtri ejus Celiani ferunt, Afri quondam rhetoris, ex qua apparet, quàm aſper futurus juvenis, ſi vixiſſet. Extat alia epiſtola ad matrem ab eo- 9
dem deſtinata talis: *Dominus noſter & Auguſtus nec te amat, nec ipſum ſe, qui inimicos ſuos ſervat. Age igitur* [4] *ut Arabianus, & Thuſcus, & Gellius, ad palum deligentur:* [5] *ne, ſi occaſio fuerit, non prætermittant.* Et, quantum Lollius Urbicus in hiſtoria ſui temporis dicit, iſtæ literæ per notarium proditæ, illi puero multùm apud milites obfuiſſe dicuntur. Nam, quum patrem occidiſſent, quidam hunc ſervare voluc-

1. *Paribus miſſis etiam ad matrem.*] Nihil refert, ſive pares literas accipias, ſive paria literarum. ſic Græci ἴσα, id eſt, *paria* appellant diverſa ejuſdem ſcripti exempla. *Idem.*

2. *Quod nec debuit fieri, nec potuit.*] Dictum ἐκ παραλλήλου. nam ſanè potuit fieri quod conſtat factum. ſed ita vulgò negamus fieri poſſe, quæ volumus intelligi nullo modo debuiſſe fieri. *Idem.*

Quod nec debuit fieri nec potuit.] Palatinus & editio; *nec poterit.* Salmaſius.

3. *Magiſtri ejus Cæliani.*] Et regius liber & quantum eſt veterum membranarum magiſtrum hunc Diadumeni Cælianum nominant. *Caſaub.*

4. *Ut Arabianus & Tuſcus & Gellius, ad palum deligentur.*] Sic Palatinus, interſerta copulâ priore, quæ perperam abeſt retrò vulgatis. *Grut.*

5. *Ne ſi occaſio fuerit, nos interimant.*] *Ne ſi occaſio fuerit non prætermittant.* ita libri omnes. *Salmaſ.*

Ne ſi occaſio fuerit, nos interimant.] Mitius paullò Palatinus, *non prætermittant.* Grut.

luerunt : ſed extitit cubicularius qui has epiſtolas concioni militum legit. Interfectis igitur ambobus, & capitibus pilo circumlatis, in Marcum Aurelium Antoninum, charitate nominis, inclinavit exercitus. [1] Is filius [2] Baſſiani Caracallæ ferebatur. Erat autem templi Heliogabali ſacerdos, homo omnium impuriſſimus, & qui fato quodam Romanum deformaverit imperium. [3] De quo quidem, quia multa ſunt dicenda, loco ſuo differam.

1. *Is filius fuit Baßiani Caracallæ.*] *Caracalli.* Salmaſ.

2. *Baßiani Caracallæ.*] Palatinus & heic & ſupra ſemper *Caracalli.* Grut.

3. *De quo quidem quia multa ſunt dicenda, loco ſuo differam.*] Vox *dicenda* non agnoſcitur à Palatino, neque admodum requiritur. *Idem.*

[1] ÆLII LAMPRIDII
[2] ANTONINUS HELIOGABALUS,
AD
CONSTANTINUM AUG.

1 [3] VITAM HELIOGABALI ANTONINI impuriſſimam, qui Varius etiam dictus eſt, nunquam in literas miſiſſem, ne quis fuiſſe Romanorum

1. ÆLII LAMPRIDII.] Non Lampridio ſed Spartiano aſcribunt hanc vitam vetuſtiſſima Spartiani excerpta. *Salmaſ.*

2. ANTONINUS HELIOGABALUS.] Syrus homo de Syriaci idoli nomine ita dictus. Sed dubitatum à Capitolino & Lampridio de hoc Syrorum idolo, Solne eſſet an Jupiter. ſed tollunt omnem dubitationem lapides, in quibus conjunctim SOL, ALAGABALUS nominatur. extant & nummi quorum hæc inſcriptio: SACERD. SOLIS. DEI. ELAGAB. præterea Dio & Herodianus Ἥλιον ſine dubitatione ulla interpretantur. pleraſque gentes Orientis præcipuo cultu Solem veneratas eſſe, cùm alia multa teſtantur, tum etiam ex hoc nomine poteſt colligi: ut enim Athenienſes τὴν θεὸν ſimpliciter cùm dicerent, Minervam intelligebant; ſic iſti Solem communi nomine אלה DEUM dixerunt. *Caſaub.*

ANTONINUS HELIOGABALUS.] Heliogabalus Emiſſenus fuit, & in Emiſſa urbe ſacerdos Dei Alagabali, qui Deus peculiaris fuit illius urbis, & templum eidem in ea urbe Phœnices maximum magnificentiſſimumque extructum. unde vero Alagabalus ſic dictus? Emiſeni ſolem colebant in montis effigie, quem montem cælo delapſum credebant. hinc Alagabal dictus ſol apud illos quaſi Deus mons; vel Deus, in montis figuram effigiatus. ejus enim ſimulacrum, erat ingens ſaxum rude & impolitum, in modum plane montis vel rupis: Herodian. *Salmaſius.*

3. VITAM HELIOGABALI ANTONINI, *qui Varius etiam dictus eſt.*] Eſt quidem interjecta vox in vulgatis, *impuriſſi-*

rum principem ſciret, niſi antè Caligulas, & Nerones, & Vitellios, hoc idem habuiſſet imperium. Sed quum eadem terra [1] & venena ferat & frumentum, atque alia ſalutaria, alia contraria, eadem ſerpentes & ciconias, compenſationem ſibi lector diligens faciet, quum legerit Auguſtum, Veſpaſianum, Titum, Trajanum, Adrianum, Pium, Marcum, contra hos prodigioſos tyrannos. ſimul intelliget Romanorum judicia: quòd illi & diu imperarunt, & exitu naturali functi ſunt; hi verò interfecti, tracti, tyranni etiam appellati, quorum nec nomina libet dicere. Igitur occiſo Macrino, ejuſque filio Diadumeno qui pari poteſtate imperii Antonini etiam nomen acceperat, in Varium Heliogabalum imperium collatum eſt, idcirco quòd Baſſiani filius diceretur. Fuit autem Heliogabali, vel Jovis, vel Solis ſacerdos, atque Antonini ſibi nomen aſciverat, vel in argumentum generis, vel quòd [2] id nomen uſque adeo charum eſſe cognoverat gentibus, ut etiam parricida Baſſianus cauſa nominis amaretur. [3] Et hic quidem priùs dictus eſt *Varius*, [4] poſt *Heliogabalus* à ſacerdotio

riſſimam; ſed ea non comparet in membranis Palatinis: neque adeò deſideratur. *Grut.*

1. *Et venena ferat & frumentum & alia ſalutaria, alia contraria.*] Cum optimis membranis ſic ſcribe: *ſed quum eadem terra & venena ferat & frumentum & alia ſalutaria, eadem ſerpentes & cicures, compenſationem ſibi lector diligens faciet quum legerit Auguſtum, Veſpaſianum, Titum, Trajanum, Adrianum, Pium, Marcum contra hos prodigioſos Tyrannos.* eamdem igitur terram ferre ait venena & frumentum, cum aliis ſalutaribus, ſerpentes & cicures: compenſari igitur debere frumenta & alia ſalutaria cum venenis, ſicut cicures & alia animalia ad uſum & victum hominis nata, manſuetaque cum aliis feris quæ ad nocendum tantum videntur creata. *Salmaſ.*

2. *Id nomen uſque adeo carum eſſe cognoverat gentibus, ut etiam parricida Baſſianus, cauſſa nominis amaretur.*] Magnum hac in re populum tenent intemperiæ: quemadmodum contra, quem idem odit, odit uſque ad nomen; uti duplici exemplorum ſerie prodidimus ad Livii lib. II. cap. 2. m. *Grut.*

3. *Et hic quidem priùs dictus eſt Varius.*] Cauſſam prætermittit; quam ex Dione accipe: quia Soæmis mater ejus nupſerat Οὐάρῳ Μαρκέλλῳ Σύρῳ ἀνδρί. meliùs Οὐαρίῳ. obſcurior cauſſa eſt, cur ejus avia Julia Mæſa à Lampridio Varia appelletur. ab hoc Varianæ thermæ Romæ nomen invenerunt. earum & in inſcriptionibus mentio. *Caſ.*

4. *Pòſt Heliogabalus à ſacerdotio dei Heliogabali.*] Novo exemplo hic fanaticus de nomine ejus dei cujus ſacerdos fuit, ſe quoque dici voluit. quod non minùs inſolens quàm ſi Jovis ſacerdos aut dialis flamen ipſam Jovis appellationem ſibi vindicaſſet. *Idem.*

1. *Atque*

cerdotio dei Heliogabali, cui templum Romæ in eo loco
conſtituit in quo priùs ædes Horci fuit, quem è Syria ſe-
cum advexit. Poſtremò quum accepit imperium, *Antoni-
nus* appellatus eſt: [1] atque ipſe in Romano imperio ulti-
2 mus Antoninorum fuit. [2] Hic tantum Semiamiræ matri
deditus fuit, ut ſine illius voluntate nihil in Rep. faceret,
quum ipſa meretricio more vivens, in aula omnia turpia
exerceret: [3] Antonino autem Caracallo ſtupro cognita, ita
ut hinc vel Varius vel Heliogabalus vulgò conceptus pu-
taretur. Et ajunt quidam, *Varii* etiam nomen idcirco ei-
dem inditum à condiſcipulis, [4] quòd vario ſemine, de me-
retrice utpote, conceptus videretur. Hic fertur occiſo
Macrini factione patre, ut dicebatur, Antonino, in tem-
plum dei Heliogabali confugiſſe velut in aſylum, ne inter-
ficeretur à Macrino, qui ſæviſſimè cum filio luxurioſo
& crudeli exercuit imperium. Sed de nomine hactenus,
quamvis ſanctum illud Antoninorum nomen polluerit:
[5] quod tu, Conſtantine ſacratiſſime, ita veneraris, ut Mar-
cum & Pium inter Conſtantios Claudioſque velut majo-
res tuos aureos formaveris, [6] adoptans virtutes veterum
3 tuis moribus congruentes, & tibi amicas charaſque. Sed
ut ad

1. *Atque ipſe in Romano imperio ultimus Antoninorum fuit.*] Hoc eſt, octavus. vide Capitolinum in Opellio Macrino. *Idem.*

2. *Hic tantum Semiamiræ.*] Scriptum heic & ubique *Symiamiræ.* Salmaſ.

3. *Antonino autem Caracallo ſtupro cognita.*] Jactatum hoc pro tempore: ſed falſum eſſe creditum à pleriſque. Dio [illegible] vocat. *Caſaub.*

4. *Quòd vario ſemine.*] Ex iis quæ modo diximus ex Dione falſum hoc paret. & notum eſt hujus aviam fuiſſe Variam dictam. vide inferiùs. *Idem.*

5. *Quod tu, Conſtantine ſacratiſſime, ita veneraris.*] Similis Capitolini adulatio in Marco: *deus uſque etiam nunc habetur, ut vobis ipſis, ſacratiſſime imperator Diocletiane, & ſemper viſum eſt, & videtur.* Idem.

6. *Adoptans virtutes veterum tuis moribus congruentes, & tibi amicas charaſque.*] Regius, *eorum*, pro *veterum.* non diſpliceat *majoribus* pro *moribus.* quod non damno tamen. venuſtè autem verbum *adoptare* uſurpatum, cùm de majoribus in cognationem adſcitis à Conſtantino loquatur: cùm non ſoleant adoptari, niſi liberi aut nepotes. *Idem.*

Adoptans virtutes tibi amicas charaſque.] Palatinus & vetus editio: *& tibi amicas charas. amicus charus*, pro valde amico & valde charo, quod vulgo dicimus *cher ami.* Cato:

Dilige ſic alios, ut ſis tibi carus amicus.
Salmaſ.

1. Nactus

ut ad Antoninum Varium revertamur, [1] nactus imperium Romam nuntios miſit: excitatiſque omnibus ordinibus, omni etiam populo ad nomen Antoninum, quòd non ſolùm titulo, ut in Diadumeno fuerat, [2] ſed etiam in ſanguine redditum videbatur, quum ſe Antoninum Baſſiani filium ſcripſiſſet, ingens ejus deſiderium factum eſt. Erat præterea etiam [3] rumor [4] qui novis poſt tyrannos ſolet donari principibus: qui niſi ex ſummis virtutibus non permanet, & quem multi mediocres principes amiſerunt. Denique ubi in ſenatu lectæ ſunt literæ Heliogabali, ſtatim fauſta in Antoninum, & dira in Macrinum ejuſque filium dicta ſunt, appellatuſque Antoninus princeps, volentibus cunctis, & ſtudioſe credentibus, ut ſeſe habent vota hominum ad credulitatem feſtinantium, [5] quum quod optant, verum eſſe deſiderant. Sed ubi primùm ingreſſus eſt urbem, omiſſis iis quæ in provincia gerebantur, Heliogabalum in Palatino monte juxta ædes imperatorias conſecravit, eique templum fecit, ſtudens [6] & Matris typum, & Veſtæ ignem, & Palladium, & ancilia, & omnia Romanis veneranda in illud transferre templum, & id agens ne quis Romæ deus niſi Heliogabalus coleretur. Dice-

1. *Nactus imperium Romam nuntios miſit.*] Miſit & imaginem ſuam, eo habitu quo ut ſacerdos Alagabali utebatur: ipſamque in ſanctiſſimo Curiæ loco juſſit poni. lege Herodianum. *Caſaubonus.*

2. *Sed etiam in ſanguine.*] Dele *in.* *Idem.*

3. *Rumor qui novis poſt tyrannos ſolet donari principibus.*] Appellat *rumorem* novè, favorem ac ſtudium quo ferri vulgò ſolent homines in eos principes. qui tyrannis ſuccedunt. ferè enim ſolet de iis ſpes quædam ingens concipi: cui tamen ſpei, ut rectè ait Lampridius, pauci reſponderunt. *Idem.*

4. *Qui novis poſt Tyrannos ſolet donari principibus.*] In Palatino & veteri editione: *damnari.* Salmaſ.

5. *Cùm quod optant verum eſſe deſiderant.*] Error manifeſtus: nam ut docuit pridem Petrus Faber, pro *deſiderant*, aliud quid ſententia deſiderat; putâ, *exiſtimant*, vel *credunt*, aut, ut arbitrabatur Joſephus Scaliger, *aſſeverant.* eadem ſententia apud Galenum penè iiſdem verbis: ὃ γὰρ ἕκαστος βούλεται, δηλονότι τοῦτο καὶ οἴεται γινώσκει. in libro Περὶ τοῦ προγινώσκειν. *Caſaubonus.*

Quum quod optent, verum eſſe deſiderant.] Legendum puto: *quum quod putant, id verum eſſe ediſſerant.* id eſt, id verum eſſe dicunt, quod optant. *Salmaſius.*

6. *Et matris typum.*] Διοπετὲς illud ἄγαλμα, quod deſcribit Herodianus libro primo prolixè. *Caſaub.*

1. *Judæ-*

Dicebat præterea, [1] Judæorum & Samaritanorum religiones, & Chriſtianam devotionem illuc transferendam, ut omnium culturarum ſecretum Heliogabali ſacerdotium teneret.

4 Deinde ubi primum diem ſenatus habuit, matrem ſuam in ſenatum rogari juſſit. Quæ quum veniſſet vocata ad conſulum ſubſellia, [2] ſcribendo affuit, id eſt, ſenatuſconſulti conficiendi teſtis: [3] ſoluſque omnium imperatorum fuit, [4] ſub quo mulier quaſi clariſſima, loco viri ſenatum ingreſſa eſt. [5] Fecit & in colle Quirinali ſenaculum, id eſt mulierum ſenatum, in quo antè fuerat conventus matronalis, ſolennibus duntaxat diebus, [6] & [7] ſi unquam aliqua matrona conſularis, conjugii ornamentis eſſet donata: quod veteres imperatores affinibus detulerunt,

[1]. *Judæorum & Samaritanorum religiones, & Chriſtianam devotionem.*] Reg. *Chriſtianorum.* Sic alibi hæc tria nomina junguntur. Quid & quantum inter Judæos ac Samaritas ſit diſcriminis, explicatum eſt à Scaligero in ſeptimo De emendatione. *Idem.*

2. *Scribendo affuit, id eſt, ſenatus conſulti conficiendi teſtis.*] Quid ſit *ſcribendo adeſſet*, notiſſimum ex epiſtolis Marci Tullii, & antiquis ſenatus conſultis. & inducenda illa cenſeo, *id eſt, ſenatuſconſulti conficiendi teſtis.* Idem.

3. *Soluſque omnium imperatorum fuit.*] Hoc verum eſt: nam Livia, quæ una inter omnes Auguſtas plurimùm in Rep. potuit, à Curia tamen abſtinuit, eò audaciæ progredi nunquam auſa. *Idem.*

4. *Sub quo mulier quaſi clariſſima loco viri ſenatum ingreſſa eſt.*] Quia nolebat feminino genere vocem *ſenator* uſurpare, neque *ſenatrix* dicere, coactus eſt circumlocutione uti. Sunt autem *fœminæ clariſſimæ*, ſenatorum conjuges, ut apud Auguſtinum De civitate Dei lib. XXII. cap. VIII. & in multis legibus Codicis. *Idem.*

5. *Fecit & in colle Quirinali ſenatulum, id eſt, mulierum ſenatum.*] Scribe, *ſenaculum mulierum.* & dele illa, *id eſt, ſenatum.* eſt enim gloſſema ineptum. neque enim ſenaculum eſt ſenatus: ſed locus quò conveniebatur ad ſenatum velut in curiam. erant jam olim ſenacula tria Romæ, quò patres conveniebant, ut ſcribit Feſtus. ſed iſtud & erat & dicebatur Senaculum mulierum. *Idem.*

Fecit & in colle Quirinali ſenatulum.] *Senaculum* ſcribendùm à *ſenatus* enim, *ſenaculum*, parvus ſenatus. *Salmaſ.*

Fecit & in colle Quirinali Senaculum.] Ita quoque Palat. non ut editi, *Senatulum.* Grut.

6. *Et ſi unquam aliqua matrona conſularis, conjugii ornamentis eſſet donata.*] Diſtinguendum: *& ſi unquam aliqua matrona conſularis conjugii ornamentis eſſet donata.* Salmaſ.

7. *Si unquam aliqua matrona conſularis conjugii ornamentis eſſet donata.*] Locus ſingularis, & quantum nunc memini, in Romana hiſtoria unicus. Equidem exemplum matronæ cui ornamenta conſularis conjugii fuerint donata, ſuccurrit impræſentiarum mihi nullum. Sed non diſſimile jus eſt, quod in honorem matronarum quæ conſularibus aliquando nuptæ fuerant, aliquando fuiſſe uſurpatum diſcimus ex Ulpiani verbis, in lege XII. Dig. De ſenatoribus. *Caſaub.*

1. Sed

runt, & his maximè quæ nobilitatos maritos nòn habuerant, ne innobilitatæ remanerent. [1] Sed Semiamirica facta ſunt ſenatuſconſulta ridicula de legibus matronalibus: [2] quæ quo veſtitu incederent, quæ cui cederet, quæ ad cujus oſculum veniret: [3] quæ pilento, [4] quæ equo ſagmario, [5] quæ aſino veheretur, [6] quæ carpento mulari, quæ boum: [7] quæ ſella veheretur, & utrum pellicea, an oſſea, an eborata, an argentata: & [8] quæ aurum vel gemmas in calciamentis haberent. Ergo quum hybernaſſet Nico- 5
mediæ, atque omnia ſordidè ageret, inireturque à viris & ſubaret, ſtatim milites facti ſui pœnituit quòd in Macrinum conſpiraverant ut hunc principem facerent: atque in conſobrinum ejuſdem Heliogabali Alexandrum, quem Cæſarem ſenatus Macrino interempto appellaverat, incli-

navere

1. *Sed Semiamirica facta ſunt ſenatuſconſulta.*] *Sed ſemiamira*; Pal. & v. ed. *Symiamirus* pro *Symmamiricus*. Salmaſ.

2. *Quæ quo veſtitu incederent.*] Scribas rectius, *incederet*, Caſaub.

3. *Quæ pilento.*] Separat pilentum à carpento: nam illud fuit honoratius. Trebellius Pollio de Zenobia: *Uſa vehiculo carpentario, raro pilento, equo ſæpiùs.* Sed & vocabula hæc, & eorum uſus, variè mutarunt in Rep. ſæpeque ab auctoribus confunduntur. *Idem.*

4. *Quæ equo ſagmario.*] Græcæ vocis formatio Latina, ut in multis. recens Helleniſmus retinuit, & dixit τζαγμάριος. at *ſagma* eſt σάγμα, vel σαγὴ quod jumento imponitur ut molliùs vehat, & ſine noxa ſua. Differt ſagma à ſella: nam ſagma propriè eſt quod jumentis onera bajulantibus imponitur: ſella equorum eſt, vel aliorum animalium quibus homo vehitur. inde *equi ſellares* & *ſagmarii.* Idem.

5. *Quæ aſino veheretur.*] Apud veteres aſino vehebantur tantùm humiliores. ideo temporibus Chryſoſtomi, patriarcha Conſtantinopolitanus aſino vehi ſolitus: tanta erat illorum temporum moderatio: Erat etiam moris, ut aſino imponerent, quos vellent ignominiæ cauſſa traducere: cujus rei exemplum apud Procopium in tertio Perſicorum, & alibi. *Idem.*

6. *Quæ carpento mulari, quæ boum.*] Secundùm pilentum erat honeſtiſſimum vehiculi genus carpentum. ſed poſteriores è Latinis laxè hanc vocem uſurparunt. interdum enim vehiculum eſt honorificum, ut cùm loquuntur de magiſtratuum carpentis, de quibus & in Codice fit mentio: Vopiſcus initio Aureliani *judiciale carpentum* appellat. interdum pro quovis curru accipiunt. ut Ammianus libro XXXI. *carpenta hoſtium*, id eſt currus vel carri. Carpentis autem matronarum videntur ſucceſſiſſe baſternæ; quarum frequens apud ſcriptores mentio. Ad hujuſmodi vehicula non ſolum equi aut mulæ jungebantur, ſed & boves. *Idem.*

7. *Quæ ſella veheretur.*] Aut lectica: quod membrum auctorne prætermiſerit an librarius, nondum conſtitui. *Idem.*

8. *Quæ aurum vel gemmas in calciamentis haberent.*] nam & χρυσᾶ καττύματα, & χρυσοῦ, & λιθοκόλλητα habuerant: Vetantur hujuſmodi calcei lege Alexandri, de qua Lampridius. *Idem.*

I. Per

navere animos. Quis enim ferre poſſet principem [1] per cuncta cava corporis libidinem recipientem, quum ne belluam quidem talem quiſquam ferat? Romæ denique nihil egit aliud, niſi [2] ut emiſſarios haberet qui ei bene vaſatos perquirerent, eoſque ad aulam perducerent, ut eorum conditionibus frui poſſet. Agebat præterea domi fabulam Paridis, ipſe Veneris perſonam ſubiens, ita ut ſubitò veſtes ad pedes defluerent: nuduſque una manu ad mammam, [3] altera pudendis adhibita ingenicularet, poſterioribus eminentibus in ſubactorem rejectis & oppoſitis. Vultum præterea eodem, quo Venus pingitur, ſchemate figurabat, corpore toto expolitus: [4] eum fructum vitæ præcipuum exiſtimans ſi dignus atque aptus libidini
6 plurimorum videretur. Vendidit & honores & dignitates & poteſtatem, tam per ſe quàm per omnes ſervos ac libidinum miniſtros. In ſenatum legit ſine diſcrimine ætatis, cenſus, generis, pecuniæ merito, militaribus etiam præpoſituris & tribunatibus, & legationibus & ducatibus venditis, etiam procurationibus & Palatinis officiis. Aurigas [5] Protogenem [6] & Gordium, primò in certamine curuli ſocios, poſt in omni vita & actu participes habuit. Multos quorum corpora placuerant, de ſcena & circo & harena

1. *Per cuncta cava corporis libidinem recipientem.*] Idem auctor in Commodo: *omni parte corporis atque ore, in ſexum utrumque pollutus.* Idem.

2. *Ut emiſſarios haberet, qui ei bene vaſatos perquirerent.*] Dio, διερευνῶντας συχνοὺς εἶχε, δι' ὧν ἐπολυπραγμόνει τοὺς μάλιστα αὐτῷ ἀρέσαι τῇ ἀκαθαρσίᾳ δυναμένους. *bene vaſatos* & majoris peculii viros. *Idem.*

3. *Altera pudendis adhibita ingenicularet.*] Ingeniculare verbum ἀπὸ σχήματος in turpiculis rebus. *Salmaſius.*

4. *Eum fructum vitæ præcipuum exiſtimans.*] Opponamus furori hujus prodigii veram viri ſapientis ſententiam. Marcus Antoninus libro ſexto: Αἰδοῦ θεούς, σῷζε ἀνθρώπους, βραχὺς ὁ βίος. ΕἿΣ ΚΑΡΠΟΣ ΤΗΣ ΕΠΙΓΕΙΟΥ ΖΩΗΣ ΔΙΑΘΕΣΙΣ ΟΣΙΑ ΚΑΙ ΠΡΑΞΕΙΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑΙ. *Deum reverere, mortalium ſalutem cura, vita brevis: unus fructus eſt vitæ quam in terris agimus, animus ſanctus, actiones ſocietati hominum conducibiles.* Caſaub.

5. *Protogenem & Gordium.*] *Et Cordium*: Palatinus & ed. Med. ita lege. *Salmaſius.*

6. *Et Gordium.*] Paullò pòſt *Gordus* dicitur. vulgò Romani *Gurdos* vocabant ſtultos, voce Hiſpanica, ut ait Quintilianus. *Caſaub.*

1. *Hero-*

harena in aulam traduxit. [1] Hieroclem verò ſic amavit ut eidem inguina oſcularetur, quod dictu etiam verecundum eſt, Floralia ſacra ſe aſſerens celebrare. In virginem Veſtalem inceſtum admiſit. Sacra P. R. [2] ſublatis penetralibus profanavit. Ignem perpetuum extinguere voluit. Nec Romanas tantùm extinguere voluit religiones, ſed per orbem terræ unum ſtudens ut Heliogabalus deus unus ubique coleretur: & in penum Veſtæ, quod ſolæ virgines ſolique pontifices adeunt, irrupit pollutus ipſe omni contagione morum, cum iis qui ſe polluerant. [3] Et penetrale ſacrum eſt auferre conatus: quumque ſeriam quaſi veram rapuiſſet, [4] quamvis virgo maxima falſam monſtraverat, atque in ea nihil reperiſſet, apploſam fregit: nec tamen quicquam religioni dempſit, quia plures ſimiles factæ dicuntur eſſe, nequis veram unquam poſſit auferre. Hæc quum ita eſſent, ſignum tamen quod Palladium eſſe credebat, abſtulit: [5] & auro fictum, in ſui dei templo locavit. Matris etiam deûm ſacra accepit, [6] & tauroboliatus 7
eſt

1. *Herodem verò ſic amavit.*] Scribè & hic & paullò poſt, *Hieroclem*, ex Dione. *Idem.*

Herodem vero ſic amavit.] Idem liber *Heroclem*, proxime ad veritatem. Nam *Hieroclem* ex Dione jam pridem aſſeruerunt viri docti. *Salmaſ.*

2. *Sublatis penetralibus.*] Simulacris, vel cæteris rebus quæ pro ſimulacris colebantur. hæc penetralia & inſpexit, & tractavit, & loco etiam movit; in dei Heliogabali templum omnia conferens. *Caſaub.*

3. *Et penetrale ſacrum.*] Palladium, quod fatale pignus imperii Rom. vocat Livius lib. XXVI. *Idem.*

4. *Quamvis virgo maxima falſam monſtraverat.*] Scribe, *quam ei virgo m.* de virgine maxima, Suetonius, Aulus Gellius, & alii. *Idem.*

Quamvis virgo maxima falſam monſtraverat.] Legendum: *quumque ſeriam quaſi veram rapuiſſet, quoniam ei virgo maxima*, vel, *quia ei virgo maxima falſam monſtraverat, atque in ea nihil reppeiſſet, apploſam fregit.* Salmaſ.

5. *Et auro fictum in ſui dei templo locavit.*] Quid eſt *auro fictum* hoc loco? Palatinus optimus liber exhibet, *victum*: facilis conjectura *vinctum*, reponere. *auro vinctum* eſt deauratum, quod Græci dicunt χρυσόνδετον. *Idem.*

Et auro fictum in ſui Dei templo collocavit.] Sententia loci aperta. eſt tamen in Pal. *vinctum*. quod ſi verum eſt; fecit hoc exemplo eorum, qui ſimulacra Deorum ſuorum catenis aureis devinciebant, ne transfugerent, quemadmodum & Apollini factum à Tyriis prodit Curtius lib. IV. cap. [illegible] *Grut.*

6. *Et adeo debacchatus eſt ut typum eriperet.*] Optimus liber: *matris etiam deum ſacra accepit, & tauroboliatus eſt, ut typum eriperet. Tauroboliari* eſt, *taurobolium accipere.* ita enim ſæpe in vetuſtis inſcriptionibus, *taurobolio accepto, taurobolio percepto.* Taurobolium autem dicebatur ſacrificium taurorum, qui in

G [illegible] ſacris

ſuo in quo id Oreſtes poſuerat, [1] afferre voluit. Et Oreſtem quidem ferunt non unum ſimulachrum Dianæ, nec uno in loco poſuiſſe, ſed multa in multis. Poſteaquam [2] ſe apud tria flumina circa Hebrum ex reſponſo purificavit, [3] etiam Oreſtam condidit civitatem, quam ſæpe cruentari hominum ſanguine neceſſe eſt. [4] Et Oreſtam quidem urbem Adrianus [5] ſuo nomine vindicari juſſit, eo tempore quo furore cœperat laborare, ut ex reſponſo quum ei dictum eſſet ut in furioſi alicujus domum vel nomen irreperet. [6] Nam ex eo emollitam inſaniam ferunt, per quam multos ſenatores occidi juſſerat: quibus ſervatis, Antoninus Pii nomen meruit, quòd eos poſt ad ſenatum adduxit,
8 quos omnes juſſu principis interfectos credebant. [7] Cædit & humanas hoſtias lectis ad hoc pueris nobilibus & decoris per omnem Italiam patrimis & matrimis, [8] credo ut major eſſet utrique parenti dolor. Omne denique magorum genus aderat illi operabaturque quotidie, hortante illo

cipue ſcriptores Græcos, qui *ἐμψύχους λίθους* eos vocant. hi ſunt etiam qui *βαιτύλοι* dicebantur, de quibus multa mira fabuloſaque narrant Græculi nugatores. Tum in vita Iſidori à Damaſcio ſcripta apud Photium. De hoc genere bætylorum fuere dubio procul iſti vivi lapides qui in adyto templi Dianæ Laodicenæ. nam alii aliis Diis videntur fuiſſe conſecrati, ut Jovi, Saturno, Soli, ut ille ſcribit apud Photium. ſic etiam Diana ſuos habuit ſibi dedicatos. *Salmaſ.*

1. *Afferre voluit.*] Scribe, *efferre*, vel auferre. *Caſaub.*

2. *Se apud tria flumina circa Hebrum ex reſponſo purificavit.*] Scribe *Tria fl.* loci nomen eſt Τρεῖς ποταμοί. ut *Tres tabernæ*, & alia multa. ſic dictus, quòd ad ripam Hebri eſſet ſitus, eò loci ubi duos fluvios alios Hebrus ſuſcipiebat. Alter horum fortaſſe Ariſbus fuit, de quo Strabo libro XIII. *Idem.*

3. *Etiam Oreſtam, &c.*] Græcis vocatur Ὀρέϛη & Ὀρεςιάς. *Idem.*

4. *Et Oreſtam quidem urbem Hadrianus ſuo nomine vindicari juſſit.*] Scribe, *ſuo nomini.* hoc eſt, Hadrianopolim vocari juſſit. Invenio in Thracia Hadrianopoles diverſas. *Idem.*

5. *Suo nomine vindicare juſſit.*] Totum locum ſic lege: & *Oreſtam quidem urbem Adrianus ſuo nomini vindicari juſſit eo tempore quo furore cœperat laborare, & reſponſo, quum ei dictum eſſet ut in furioſi alicujus domum vel nomen irreperet.* Salmaſ.

6. *Nam ex eo emolitam inſaniam.*] Scribe, *emollitam.* & ita ſcripti. *Caſaubonus.*

7. *Cædit & humanas hoſtias.*] Scrib. *cecîdit.* Idem.

8. *Credo ut major eſſet utrique parenti dolor.*] Hæc poſſent abeſſe, niſi extarent in omnibus codicibus. malim autem, *utriuſque parentis.* ut occiſorum puerorum dolor eſſet major; ſive perveniret ad plures; nam ſi alter parens obiiſſet, minore luctu periiſſent. *Idem.*

1. Quòd

illo & gratias diis agente [1] quòd amicos eorum inveniſſet, [2] quum inſpiceret exta puerilia [3] & excuteret hoſtias ad ritum gentilem ſuum. [4] Quum conſulatum iniſſet in populum non nummos vel argenteos vel aureos, [5] vel bellaria, vel minuta animalia, [6] ſed [7] boves opimos & camelos, & aſinos, & ſervos populo diripiendos objecit, imperatorium id eſſe dictitans. [8] Inſectatus eſt famam Macrini crudeliter, ſed multò magis Diadumeni quod Antoninus dictus eſt, [9] Pſeudoantoninum & Pſeudophilippum eum appellans, [10] ſimul quòd quum luxurioſiſſimus extitiſſet, vir fortiſſi-

1. *Quòd amicos eorum inveniſſet.*] Nam veram magiam Perſarum, Plato pronuntiat θεῶν θεραπείαν. *Idem.*

2. *Cum inſpiceret exta puerilia & excuteret hoſtias, &c.*] Neſcio quare diſplicuit nuperis editionibus: *& excruciaret hoſtias ad ritum gentilem ſuum.* quod antiquæ omnes editiones ſervant, & habetur in omnibus ſcriptis codicibus. *Salmaſ.*

3. *Et excuteret hoſtias ad ritum gentilem ſuum.*] Si accederent & aliæ membranæ, non abhorruerim à ſcriptura codicis Palatini; *& excruciaret.* Grut.

4. *Cùm collatum miſiſſet in populum.*] Turnebus, *cùm conſulatum iniſſet.* probabili conjectura. nam largitates hujuſmodi tum maximè exhibitæ, cùm iniretur conſulatus: omnes tamen libri retinent vocem *collatus*, nec diſplicet, pro collatio. Sic *ſancitus* pro ſanctio, *intentus* & *deceptus*, pro intentio & deceptio, & ſimilia multa. Erit ergo *collatus*, ſparſio facta in populum, διαδόσεις, vel πάνδημος ἁρπαγμός. Firmat hanc lectionem non mediocriter Herodianus, qui genus hoc totum largitionum Heliogabali fusè deſcribens, non occaſione initi conſulatus hæc donata ſcribit; ſed in honorem dei Alagabali, cum illum quotannis ſtato die ex urbe in ſuburbanam ædem ingenti pompa deduceret. *Caſaub.*

Quum collatum miſiſſet in populum.] Scribat quiſque quod voluerit & commentetur. nihil verius Turnebi conjectura: *cum conſulatum iniſſet.* Salmaſ.

Cùm collatum miſiſſet in populum.] Palatinus noſter juvat aliorum *iniſſet.* Grut.

5. *Vel bellaria.*] Ut nuces & frictum cicer, aliaque id genus ſpargi antiquo more ſolita. *Caſaub.*

6. *Sed boves opimos, &c.*] Omne genus animantium quà ferorum, quà cicurum, porcis exceptis. *Idem*

7. *Boves opimos & camelos & aſinos & ſervos.*] Scribe: *& cervos.* & ita Pal. *Salmaſ.*

8. *Inſectatus eſt famam Macrini crudeliter.*] Idem liber: *inſecutus eſt.* quo modo loqui amat Spartianus. *Idem.*

9. *Pſeudoantoninum & Pſeudophilippum eum appellans.*] Legendum: *ſed multo magis Diadumeni quod Antoninus dictus eſt. Pſeudoantoninum, ut Pſeudophilippum, eum appellans.* hoc eſt, Pſeudoantoninum eum appellans, ſicut olim quidam Pſeudophilippus appellatus eſt. niſi quis hæc verba, *ut Pſeudophilippum*, non authoris eſſe, ſed in margine ab aliquo lectore addita & ſic in contextum irrepſiſſe exiſtimet. quod valde mihi fit veriſimile. *Idem.*

10. *Simul quod quum luxurioſiſſimus extitiſſet, vir fortiſſimus diceretur.*] Palatinus liber: *ſimul quod ex luxurioſiſſimo, vir fortiſſimus, optimus, graviſſimus diceretur.* id eſt, quod vulgo diceretur Diadumenus ex luxurioſiſſimo, ut erat prius,

fortiſſimus, optimus, graviſſimus, ſeveriſſimus diceretur. [1] Coëgit denique ſcriptores nonnullos [2] nefanda, imò potius non ferenda ejus dicta de luxuria diſputare, in vita ejus. Lavacrum publicum in ædibus aulicis fecit, [3] ſimul & palàm populo exhibuit, ut ex eo conditiones bene vaſatorum hominum colligeret. Idque diligenter curatum eſt ut [4] ex tota penitus urbe atque [5] ex nauticis monobelos quærerent: ſic eos appellabant qui viriliores videbantur.

9 Quum Marcomannis [6] bellum inferre vellet, [7] quos Antoninus pulcherrimè profligaverat, dictum eſt à quibuſdam, per Chaldæos & magos Antoninum Marcum id egiſſe, ut Marcomanni P. R. ſemper devoti eſſent atque amici, idque [8] factis carminibus & conſecratione: [9] quum quæreret quæ illa

prius, in virum graviſſimum & fortiſſimum evaſiſſe. tales autem oderat hoc monſtrum qui mores in melius mutabant. *Idem.*

1. *Coëgit denique ſcriptores nonnullos nefanda, imo potius non ferenda ejus dicta de luxuria diſputare, in vita ejus.*] Legendum: *coëgit denique ſcriptores nonnullos nefanda, immo potius mira dictu de ejuſdem luxuria diſputarent in vita ejus.* aut nihil tranſponendo: *nefanda immo potius mira de ejuſdem dicta luxuria diſputarent in vita ejus.* Idem.

Coëgit denique ſcriptores nonnullos nefanda, immò potius non ferenda ejus dicta de luxuriâ diſputare, in vita ejus.] Aliter Palat. nempe: *Immò potius mipace de ejuſdem dictum luxuriâ diſputare, ut in vita ejus.* Grut.

2. *Nefanda, imò potiùs non ferenda ejus dicta, &c.*] Scribendum: *nefanda, imò potiùs impia dictu de ejuſdem luxuria diſputare in vita ejus.* Caſaub.

3. *Simul & Plautini populo exhibuit.*] Ineptè prius legebatur, *ſimul & palam populo exhibuit.* alteram lectionem dictavit nobis codex Palatinus. *Grut.*

4. *Ex tota penitus urbe atque ex nauticis monobelos quærerent.*] Palatino ſcribitur: *monobiles*, pro *monobelis*, parva tranſpoſitione, hoc eſt μονοβελεῖς. ſic igitur viriliores homines appellantur. nam βέλος illud vocatur, quo homines viri ſunt. quod telum qui non habent, nihil habent viri. *Salmaſ.*

5. *Ex nauticis monobelos.*] Nauticarum conditionum & in Marco eſt mentio. de voce *belum* pro telo, ante admonuimus. *Caſaub.*

Ex nauticis monobelos.] Palat. *monobiles.* videntur *monobeli* dicti quod ea parte potiſſimum cenſerentur: unde & Mamurra inſignitus Catullo nomine *Mentulæ.* Lipſio clarius videbatur *onobelos*, quaſi aſinino telo inſignes. qui adeatur Epiſtola XVIII. Centuriæ Miſcellæ. *Grut.*

6. *Bellum inferre vellet, quod Antoninus.*] Eſt à Palatino. nam minus bellè impreſſi prius, *quos.* Idem.

7. *Quos Antoninus pulcherrime profligaverat.*] Liber Pal. *quod*, non *quos*, ut referatur ad bellum. quod melius eſt. *Salmaſ.*

8. *Factis carminibus: & conſecrationem cùm quæreret quæ illa eſſet, vel ubi eſſet, &c.*] Hanc quoque lectionem imputat nobis Palatinus. *Grut.*

9. *Quum quæreret quæ illa eſſent aut ubi eſſent.*] *Quum quæreret quæ illa eſſet, & ubi eſſet.* ita legendum. nam de conſecratione intelligi oportet. ſequitur enim:

illa eſſent, vel ubi eſſent, ſuppreſſum eſt. Conſtabat enim illum [1] ob hoc conſecrationem quærere ut eam diſſiparet ſpe belli concitandi: & idcirco maximè quòd audierat reſponſum fuiſſe ab Antonino bellum Marcomannicum finiendum, quum hic Varius, & Heliogabalus, & ludibrium publicum diceretur: nomen autem Antonini pollueret in quod invaſerat. Prodebatur autem per eos maximè qui dolebant ſibi homines ad exercendas libidines bene vaſatos & [2] majoris peculii opponi. Unde etiam de nece ejus cogitari cœpit: Et hæc quidem domi. Sed milites peſtem illam velari imperatoris nomine pati nequiverunt, ac primum inter ſeſe, deinde per coronas jecere ſermones in Alexandrum omnes inclinantes, [3] qui jam Cæſar erat à ſenatu dictus [4] eo tempore quo Macrinus, conſobrinus hujus Antonini. [5] Nam Varia una his erat avia: unde Heliogabalus *Varius* dicebatur. [6] Zoticus ſub eo tantum valuit ut ab omnibus officiorum principibus ſic haberetur [7] quaſi

enim: *conſtabat enim illum ob hoc conſecrationem quærere, ut eam diſſiparet ſpe belli concitandi.* Salmaſ.

1. *Ob hoc creationem quærere, ut eam diſſiparet ſpe belli concitandi.*] *Conſecrationem* appellat ipſam formulam qua utebantur in defixionibus magicis: at *diſſipare conſecrationem* eſt contraria formula, neceſſitatém magicæ defixionis ſolvere. *Caſaub.*

2. *Majoris peculii*] Plautus Pſeudolo:
Mea quidem hercle habeo omnia,
Meo peculio emta. Idem.

3. *Qui jam Cæſar erat à ſenatu dictus eo tempore, &c.*] Dele illa omnia, *eo tempore quo Macrinus.* irrepſerunt enim ex ora libri. *Idem.*

Qui jam Cæſar erat à ſenatu dictus eo tempore quo Macrinus, &c.] Veteres membranæ, & editio Mediolan. *qui jam Cæſar erat à ſenatu, eo tempore quo Macrinus, hujus Antonini.* ex, *quo Macrinus*, faciendum *conſobrinus*: *in Alexandrum omnes inclinantes qui jam Cæſar erat à ſenatu eo tempore, conſobrinus Antonini.* hic enim ſenſus eſt: jam eo tempore fuiſſe Cæſarem Alxandrum Heliogabali conſobrinum, quo tempore de nece illius monſtri cogitari cæptum eſt. *Salmaſ.*

4. *Eo tempore quo Macrinus, conſobrinus hujus Antonini.*] Vox *conſobrinus* non eſt in Pal. at eam tamen heic requiri, quivis videt; magiſque abjiciendum alterum *Macrinus*. Grut.

5. *Nam Varia una his erat avia.*] Tò *una*, in menda cubat. & fortaſſe delendum. *Caſaub.*

6. *Zoticus ſub eo tantum valuit.*] Aurelius Zoticus Smyrnæus, qui & Magirus de artificio quod pater exercuerat, dictus. lege Dionem. *Idem.*

7. *Quaſi domini maritus eſſet.*] Lego, *dominæ.* Zoticus maritus, Alagabalus domina, id eſt uxor. diſertè apud Dionem ipſe Alagabalus jubet Zoticum haberi, *κύριον*, ſe *κυρίαν*. *Idem.*

Quaſi domini maritus eſſet.] Deeſt Palatino verbum *eſſet.* & recte deeſt: *Salmaſ.*

domini maritus eſſet. [1] Erat præterea idem Zoticus, qui hoc familiaritatis nomine abutens, omnia Heliogabali dicta & facta venderet fumis, quàm maximè divitias enormes ſperans, quum aliis minaretur, aliis polliceretur, omnes falleret: egredienſque ab illo ſingulos adiret, dicens, *De te hoc loquutus ſum, de te hoc audivi, de te hoc futurum eſt:* ut ſunt homines hujuſmodi, qui ſi admiſſi fuerint ad nimiam familiaritatem principum, famam non ſolùm malorum, ſed & bonorum principum vendunt, & qui, ſtultitia, vel innocentia imperatorum qui hoc non perſpiciunt, [2] infami rumigeratione paſcuntur. Nupſit & coiit ut & pronubum haberet, clamaretque, [3] *Concide Magire,* [4] & eo quidem tempore quo Zoticus ægrotabat. quærebat deinde à philoſophis & graviſſimis viris, [5] an & ipſi in adoleſcentia perpeſſi eſſent quæ ipſe pateretur, & quidem impudentiſſimè: neque enim unquam verbis pepercit infamibus, [6] quum & [7] digitis impudicitiam oſtentaret, nec ullus in conventu & audiente populo eſſet pudor.

11 [8] Fecit libertos præſides, legatos, conſules, duces, omneſque

1. *Erat præterea idem Zoticus.*] Scribe, *Erat præterea is idem Z.* Caſaub.

2. *Infami rumigeratione.*] Λογοπωλίᾳ omnia referens ad lucrum ſuum. *Idem.*

3. *Concide magire.*] Scribe, *Magire.* *percidere* & *concidere* obſcenæ notionis ſunt verba. *Idem.*

4. *Et eo quidem tempore quo Zoticus ægrotus.*] Vocat ægrotum qui potionatus à rivali laboraret ἀστυσίας, ut ait Dio. *Idem.*

5. *An & ipſe in adoleſcentia perpeſſi eſſent quæ ipſe pateretur.*] Quia Tractitio perſuaſum erat, neminem hominem eſſe pudicum. *Idem.*

6. *Cum & digitis impudicitiam oſtentaret.*] *Oſtentare digitis impudicitiam*, eſt digitos ita formare, ut obſcœnam figuram oſtendant. *digitis aureos oſtentare* ſupra dixit. *Salmaſ.*

7. *Digitis impudicitiam oſtentaret.*] Digitis in obſcœnum modum formatis, ut de Caligula Suetonius. *Caſaubonus.*

8. *Facit libertos præſides, legatos, conſules, duces.*] Puto legendum: *fecit libertos præſides, legatos, proconſules.* atque hi ſunt omnes qui per illa tempora nominantur provintiarum rectores. in vita Peſcennii, & in Alexandro Severo: *præſides vero, proconſules, & legatos nunquam fecit ad beneficium, ſed ad judicium vel ſuum vel ſenatus.* in eadem vita, provinciæ nominantur *præſidales, legatoriæ, & proconſulares.* proconſulares erant populi; præſidales & legatoriæ Cæſaris: atque hæ per legatos vel prætorios vel conſulares adminiſtrabantur. qui prætorii enim tantum erant, conſulari tamen fere poteſtate provincias regebant, & ſic omnes dicti ſunt conſulares. eodem fere modo quo proconſules omnes appellati ſunt, qui in populi provincias proficiſcebantur, etiam

que dignitates polluit ignobilitate hominum perditorum. Quum ad vindemias vocaſſet amicos nobiles [1] & ad corbes ſediſſet, graviſſimum quemque percunctari cœpit an promptus eſſet in Venerem, erubeſcentibuſque ſenibus exclamabat, *Erubuit, ſalva res eſt*, ſilentium ac ruborem pro conſenſu ducens. Addidit præterea ipſe quæ faceret ſine ullius pudoris velamento. Poſteaquam ſenes vidit erubeſcere ac tacere, vel quia ætas vel quia dignitas talia refutabat, contulit ſe ad juvenes, & ab his cœpit omnia exquirere. à quibus quum audiret ætati congrua, gaudere cœpit & dicere, [2] verè liberam vindemiam eſſe quam ſic celebrarent. Ferunt multi ab ipſo primùm repertum, ut in vindemiarum feſtivo multa in dominos jocularia & audientibus dominis dicerentur, quæ ipſe compoſuerat & Græca maximè. Horum pleraque Marius Maximus dicit in vita ipſius Heliogabali. Erant amici improbi, & ſenes quidam & ſpecie philoſophi, qui caput reticulo componerent, qui improba quædam pati ſe dicerent, qui maritos ſe habere jactarent. Quos quidam finxiſſe dicunt [3] ut illi fierent vitiorum imitatione chariores. Ad præfecturam 12
prætorii ſaltatorem qui hiſtrionicam Romæ fecerat, aſcivit: præfectum vigilum [4] Gordium aurigam fecit: [5] præfectum annonæ Claudium cenſorem. ad honores reliquos pro-

etiam ſi prætoriæ tantum eſſent. ſed hæc alibi fuſius. *Salmaſ.*

1. *Et ad corbes ſediſſet.*] Uvas electas ad edendum. *Caſaub.*

2. *Verè liberam vindemiam eſſe.*] *Liberam* ſive *Liberam*, hoc eſt, Βακχικὴν & convenientem Libero patri. *Idem.*

Vere liberam vindemiam, &c.] Quæ vera cum libertate, ac factorum dictorumque licentia celebraretur. unde vita libera, & vitæ liberæ homines, luxurioſi & genio indulgentes. *Salmaſ.*

3. *Ut illi fierent vitiorum imitatione clariores.*] Legendum *chariores*. Caſaub.

Ut illi fierent vitiorum imitatione cariores.] Sic omninò Pal. malè vulgò *clariores*. Grut.

4. *Gordium Aurigam.*] Pal. *Cordium*, Salmaſ.

Gordium aurigam.] Ita rurſus heic Palatinus, niſi quod is *Cordium*. Grut.

5. *Præfectum annonæ Claudium cenſorem.*] Meliùs *Cenſorem*, ut ſit cognomen iſtius. *Caſaub.*

Præfectum annonæ Claudium cenſorem.] An cum Cujacio *tonſorem* legend. debet enim eſſe vilis & minus honeſti cujuſdam artificii nomen. præfectus prætorii ſaltator & præfectus vigilum auriga ab illa bellua promoti, & mulio viceſimæ hereditatium procurator factus, & curſor, & coquus, & clauſtrarius artifex. ſic & præfecturam annonæ alicui tali contemnendæ & infimæ

luerunt : ſed extitit cubicularius qui has epiſtolas concioni militum legit. Interfectis igitur ambobus, & capitibus pilo circumlatis, in Marcum Aurelium Antoninum, charitate nominis, inclinavit exercitus. [1] Is filius [2] Baſſiani Caracallæ ferebatur. Erat autem templi Heliogabali ſacerdos, homo omnium impuriſſimus, & qui fato quodam Romanum deformaverit imperium. [3] De quo quidem, quia multa ſunt dicenda, loco ſuo diſſeram.

1. *Is filius fuit Baſſiani Caracallæ.*] *Caracalli.* Salmaſ.

2. *Baſſiani Caracallæ.*] Palatinus & heic & ſupra ſemper *Caracalli.* Grut.

3. *De quo quidem quia multa ſunt dicenda, loco ſuo diſſeram.*] Vox *dicenda* non agnoſcitur à Palatino, neque admodum requiritur. *Idem.*

[1] ÆLII LAMPRIDII
[2] ANTONINUS HELIOGABALUS,
AD
CONSTANTINUM AUG.

1 [3] VITAM HELIOGABALI ANTONINI impuriſſimam, qui Varius etiam dictus eſt, nunquam in literas miſiſſem, ne quis fuiſſe Romanorum

1. ÆLII LAMPRIDII.] Non Lampridio ſed Spartiano aſcribunt hanc vitam vetuſtiſſima Spartiani excerpta. *Salmaſ.*

2. ANTONINUS HELIOGABALUS.] Syrus homo de Syriaci idoli nomine ita dictus. Sed dubitatum à Capitolino & Lampridio de hoc Syrorum idolo, Solne eſſet an Jupiter. ſed tollunt omnem dubitationem lapides, in quibus conjunctim SOL, ALAGABALUS nominatur. extant & nummi quorum hæc inſcriptio: SACERD. SOLIS. DEI. ELAGAB. præterea Dio & Herodianus Ἥλιον ſine dubitatione ulla interpretantur. pleraſque gentes Orientis præcipuo cultu Solem veneratas eſſe, cùm alia multa teſtantur, tum etiam ex hoc nomine poteſt colligi: ut enim Athenienſes τὴν θεὸν ſimpliciter cùm dicerent, Minervam intelligebant; ſic iſti Solem communi nomine אלה DEUM dixerunt. *Caſaub.*

ANTONINUS HELIOGABALUS.] Heliogabalus Emiſſenus fuit, & in Emiſſa urbe ſacerdos Dei Alagabali, qui Deus peculiaris fuit illius urbis, & templum eidem in ea urbe Phœnices maximum magnificentiſſimumque extructum. unde vero Alagabalus ſic dictus? Emiſeni ſolem colebant in montis effigie, quem montem cælo delapſum credebant. hinc Alagabal dictus ſol apud illos quaſi Deus mons; vel Deus, in montis figuram effigiatus. ejus enim ſimulacrum, erat ingens ſaxum rude & impolitum, in modum plane montis vel rupis: Herodian. *Salmaſius.*

3. VITAM HELIOGABALI ANTONINI, *qui Varius etiam dictus eſt.*] Eſt quidem interjecta vox in vulgatis, *impuriſſi-*

rum principem ſciret, niſi antè Caligulas, & Nerones, & Vitellios, hoc idem habuiſſet imperium. Sed quum eadem terra [1] & venena ferat & frumentum, atque alia ſalutaria, alia contraria, eadem ſerpentes & ciconias, compenſationem ſibi lector diligens faciet, quum legerit Auguſtum, Veſpaſianum, Titum, Trajanum, Adrianum, Pium, Marcum, contra hos prodigioſos tyrannos. ſimul intelliget Romanorum judicia: quòd illi & diu imperarunt, & exitu naturali functi ſunt; hi verò interfecti, tracti, tyranni etiam appellati, quorum nec nomina libet dicere. Igitur occiſo Macrino, ejuſque filio Diadumeno qui pari poteſtate imperii Antonini etiam nomen acceperat, in Varium Heliogabalum imperium collatum eſt, idcirco quòd Baſſiani filius diceretur. Fuit autem Heliogabali, vel Jovis, vel Solis ſacerdos, atque Antonini ſibi nomen aſciverat, vel in argumentum generis, vel quòd [2] id nomen uſque adeo charum eſſe cognoverat gentibus, ut etiam parricida Baſſianus cauſa nominis amaretur. [3] Et hic quidem priùs dictus eſt *Varius*, [4] poſt *Heliogabalus* à ſacerdotio

riſſimam; ſed ea non comparet in membranis Palatinis: neque adeò deſideratur. *Grut.*

1. *Et venena ferat & frumentum & alia ſalutaria, alia contraria.*] Cum optimis membranis ſic ſcribe: *ſed quum eadem terra & venena ferat & frumentum & alia ſalutaria, eadem ſerpentes & cicures, compenſationem ſibi lector diligens faciet quum legerit Auguſtum, Veſpaſianum, Titum, Trajanum, Adrianum, Pium, Marcum contra hos prodigioſos Tyrannos.* eamdem igitur terram ferre ait venena & frumentum, cum aliis ſalutaribus, ſerpentes & cicures: compenſari igitur debere frumenta & alia ſalutaria cum venenis, ſicut cicures & alia animalia ad uſum & victum hominis nata, manſuetaque cum aliis feris quæ ad nocendum tantum videntur creata. *Salmaſ.*

2. *Id nomen uſque adeo carum eſſe cognoverat gentibus, ut etiam parricida Baſſianus, cauſſa nominis amaretur.*] Magnum hac in re populum tenent intemperiæ: quemadmodum contra, quem idem odit, odit uſque ad nomen; uti duplici exemplorum ſerie prodidimus ad Livii lib. II. cap. 2. m. *Grut.*

3. *Et hic quidem priùs dictus eſt Varius.*] Cauſſam prætermittit; quam ex Dione accipe: quia Soæmis mater ejus nupſerat Οὐάρῳ Μαρκέλλῳ Σύρῳ ἀνδρὶ. meliùs Οὐαρίῳ. obſcurior cauſſa eſt, cur ejus avia Julia Mæſa à Lampridio Varia appelletur. ab hoc Varianæ thermæ Romæ nomen invenerunt. earum & in inſcriptionibus mentio. *Caſ.*

4. *Poſt Heliogabalus à ſacerdotio dei Heliogabali.*] Novo exemplo hic fanaticus de nomine ejus dei cujus ſacerdos fuit, ſe quoque dici voluit. quod non minùs inſolens quàm ſi Jovis ſacerdos aut dialis flamen ipſam Jovis appellationem ſibi vindicaſſet. *Idem.*

1. *Atque*

cerdotio dei Heliogabali, cui templum Romæ in eo loco conſtituit in quo priùs ædes Horci fuit, quem è Syria ſecum advexit. Poſtremò quum accepit imperium, *Antoninus* appellatus eſt: [1] atque ipſe in Romano imperio ultimus Antoninorum fuit.
2 [2] Hic tantum Semiamiræ matri deditus fuit, ut ſine illius voluntate nihil in Rep. faceret, quum ipſa meretricio more vivens, in aula omnia turpia exerceret: [3] Antonino autem Caracallo ſtupro cognita, ita ut hinc vel Varius vel Heliogabalus vulgò conceptus putaretur. Et ajunt quidam, *Varii* etiam nomen idcirco eidem inditum à condiſcipulis, [4] quòd vario ſemine, de meretrice utpote, conceptus videretur. Hic fertur occiſo Macrini factione patre, ut dicebatur, Antonino, in templum dei Heliogabali confugiſſe velut in aſylum, ne interficeretur à Macrino, qui ſæviſſimè cum filio luxurioſo & crudeli exercuit imperium. Sed de nomine hactenus, quamvis ſanctum illud Antoninorum nomen polluerit: [5] quod tu, Conſtantine ſacratiſſime, ita veneraris, ut Marcum & Pium inter Conſtantios Claudioſque velut majores tuos aureos formaveris, [6] adoptans virtutes veterum tuis moribus congruentes, & tibi amicas charaſque.
3 Sed ut ad

1. *Atque ipſe in Romano imperio ultimus Antoninorum fuit.*] Hoc eſt, octavus. vide Capitolinum in Opellio Macrino. *Idem.*

2. *Hic tantum Semiamiræ.*] Scriptum heic & ubique *Symiamiræ*. Salmaſ.

3. *Antonino autem Caracallo ſtupro cognita.*] Jactatum hoc pro tempore: ſed falſum eſſe creditum à pleriſque. Dio [illegible] vocat. *Caſaub.*

4. *Quòd vario ſemine.*] Ex iis quæ modo diximus ex Dione falſum hoc paret. & notum eſt hujus aviam fuiſſe Variam dictam. vide inferiùs. *Idem.*

5. *Quod tu, Conſtantine ſacratiſſime, ita veneraris.*] Similis Capitolini adulatio in Marco: *deus uſque etiam nunc habetur, ut vobis ipſis, ſacratiſſime imperator Diocletiane, & ſemper viſum eſt, & videtur.* Idem.

6. *Adoptans virtutes veterum tuis moribus congruentes, & tibi amicas charaſque.*] Regius, *eorum*, pro *veterum*. non diſpliceat *majoribus* pro *moribus*. quod non damno tamen. venuſtè autem verbum *adoptare* uſurpatum, cùm de majoribus in cognationem adſcitis à Conſtantino loquatur: cùm non ſoleant adoptari, niſi liberi aut nepotes. *Idem.*

Adoptans virtutes tibi amicas charaſque.] Palatinus & vetus editio: *& tibi amicas charas. amicus charus*, pro valde amico & valde charo, quod vulgo dicimus *cher ami*. Cato:

Dilige ſic alios, ut ſis tibi carus amicus.
Salmaſ.

1. Nactus

ut ad Antoninum Varium revertamur, [1] nactus imperium Romam nuntios miſit: excitatiſque omnibus ordinibus, omni etiam populo ad nomen Antoninum, quòd non ſolùm titulo, ut in Diadumeno fuerat, [2] ſed etiam in ſanguine redditum videbatur, quum ſe Antoninum Baſſiani filium ſcripſiſſet, ingens ejus deſiderium factum eſt. Erat prӕterea etiam [3] rumor [4] qui novis poſt tyrannos ſolet donari principibus: qui niſi ex ſummis virtutibus non permanet, & quem multi mediocres principes amiſerunt. Denique ubi in ſenatu lectӕ ſunt literӕ Heliogabali, ſtatim fauſta in Antoninum, & dira in Macrinum ejuſque filium dicta ſunt, appellatuſque Antoninus princeps, volentibus cunctis, & ſtudioſe credentibus, ut ſeſe habent vota hominum ad credulitatem feſtinantium, [5] quum quod optant, verum eſſe deſiderant. Sed ubi primùm ingreſſus eſt urbem, omiſſis iis quӕ in provincia gerebantur, Heliogabalum in Palatino monte juxta ӕdes imperatorias conſecravit, eique templum fecit, ſtudens [6] & Matris typum, & Veſtӕ ignem, & Palladium, & ancilia, & omnia Romanis veneranda in illud transferre templum, & id agens ne quis Romӕ deus niſi Heliogabalus coleretur. Dice-

1. *Nactus imperium Romam nuntios miſit.*] Miſit & imaginem ſuam, eo habitu quo ut ſacerdos Alagabali utebatur: ipſamque in ſanctiſſimo Curiӕ loco juſſit poni. lege Herodianum. *Caſaubonus.*

2. *Sed etiam in ſanguine.*] Dele *in*. *Idem.*

3. *Rumor qui novis poſt tyrannos ſolet donari principibus.*] Appellat *rumorem* novè, favorem ac ſtudium quo ferri vulgò ſolent homines in eos principes. qui tyrannis ſuccedunt. ferè enim ſolet de iis ſpes quӕdam ingens concipi: cui tamen ſpei, ut rectè ait Lampridius, pauci reſponderunt. *Idem.*

4. *Qui novis poſt Tyrannos ſolet donari principibus.*] In Palatino & veteri editione: *damnari.* Salmaſ.

5. *Cùm quod optant verum eſſe deſiderant.*] Error manifeſtus: nam ut docuit pridem Petrus Faber, pro *deſiderant*, aliud quid ſententia deſiderat; putâ, *exiſtimant*, vel *credunt*, aut, ut arbitrabatur Joſephus Scaliger, *aſſeverant*. eadem ſententia apud Galenum penè iiſdem verbis: ὃ γὰρ ἕκαστος βούλεται, δηλονότι τοῦτο καὶ οἴεται [illegible]. in libro Περὶ τοῦ προγινώσκειν. *Caſaubonus.*

Quum quod optent, verum eſſe deſiderant.] Legendum puto: *quum quod putant, id verum eſſe ediſſerant.* id eſt, id verum eſſe dicunt, quod optant. *Salmaſius.*

6. *Et matris typum.*] Διοπετὲς illud ἄγαλμα, quod deſcribit Herodianus libro primo prolixè. *Caſaub.*

1. *Judӕo-*

Dicebat præterea, [1] Judæorum & Samaritanorum religiones, & Chriſtianam devotionem illuc transferendam, ut omnium culturarum ſecretum Heliogabali ſacerdo-
4 tium teneret. Deinde ubi primum diem ſenatus habuit, matrem ſuam in ſenatum rogari juſſit. Quæ quum veniſſet vocata ad conſulum ſubſellia, [2] ſcribendo affuit, id eſt, ſenatuſconſulti conficiendi teſtis: [3] ſoluſque omnium imperatorum fuit, [4] ſub quo mulier quaſi clariſſima, loco viri ſenatum ingreſſa eſt. [5] Fecit & in colle Quirinali ſenaculum, id eſt mulierum ſenatum, in quo antè fuerat conventus matronalis, ſolennibus duntaxat diebus, [6] & [7] ſi unquam aliqua matrona conſularis, conjugii ornamentis eſſet donata: quod veteres imperatores affinibus detulerunt,

1. *Judæorum & Samaritanorum religiones, & Chriſtianam devotionem.*] Reg. *Chriſtianorum.* Sic alibi hæc tria nomina junguntur. Quid & quantum inter Judæos ac Samaritas ſit diſcriminis, explicatum eſt à Scaligero in ſeptimo De emendatione. *Idem.*

2. *Scribendo affuit, id eſt, ſenatus conſulti conficiendi teſtis.*] Quid ſit *ſcribendo adeſſet*, notiſſimum ex epiſtolis Marci Tullii, & antiquis ſenatus conſultis. & inducenda illa cenſeo, *id eſt, ſenatuſconſulti conficiendi teſtis.* Idem.

3. *Soluſque omnium imperatorum fuit.*] Hoc verum eſt: nam Livia, quæ una inter omnes Auguſtas plurimùm in Rep. potuit, à Curia tamen abſtinuit, eò audaciæ progredi nunquam auſa. *Idem.*

4. *Sub quo mulier quaſi clariſſima loco viri ſenatum ingreſſa eſt.*] Quia nolebat feminino genere vocem *ſenator* uſurpare, neque *ſenatrix* dicere, coactus eſt circumlocutione uti. Sunt autem *fœminæ clariſſimæ*, ſenatorum conjuges, ut apud Auguſtinum De civitate Dei lib. XXII. cap. VIII. & in multis legibus Codicis. *Idem.*

5. *Fecit & in colle Quirinali ſenatulum, id eſt, mulierum ſenatum.*] Scribe, *ſenaculum mulierum.* & dele illa, *id eſt, ſenatum.* eſt enim gloſſema ineptum. neque enim ſenaculum eſt ſenatus: ſed locus quò conveniebatur ad ſenatum velut in curiam. erant jam olim ſenacula tria Romæ, quò patres conveniebant, ut ſcribit Feſtus. ſed iſtud & erat & dicebatur Senaculum mulierum. *Idem.*

Fecit & in colle Quirinali ſenatulum.] *Senaculum* ſcribendùm à *ſenatus* enim, *ſenaculum*, parvus ſenatus. *Salmaſ.*

Fecit & in colle Quirinali Senaculum.] Ita quoque Palat. non ut editi, *Senatulum.* Grut.

6. *Et ſi unquam aliqua matrona conſularis, conjugii ornamentis eſſet donata.*] Diſtinguendum: *& ſi unquam aliqua matrona conſularis conjugii ornamentis eſſet donata.* Salmaſ.

7. *Si unquam aliqua matrona conſularis conjugii ornamentis eſſet donata.*] Locus ſingularis, & quantum nunc memini, in Romana hiſtoria unicus. Equidem exemplum matronæ cui ornamenta conſularis conjugii fuerint donata, ſuccurrit impræſentiarum mihi nullum. Sed non diſſimile jus eſt, quod in honorem matronarum quæ conſularibus aliquando nuptæ fuerant, aliquando fuiſſe uſurpatum diſcimus ex Ulpiani verbis, in lege XII. Dig. De ſenatoribus. *Caſaub.*

1. Sed

runt, & his maximè quæ nobilitatos maritos non habuerant, ne innobilitatæ remanerent. [1] Sed Semiamirica facta ſunt ſenatuſconſulta ridicula de legibus matronalibus: [2] quæ quo veſtitu incederent, quæ cui cederet, quæ ad cujus oſculum veniret: [3] quæ pilento, [4] quæ equo ſagmario, [5] quæ aſino veheretur, [6] quæ carpento mulari, quæ boum: [7] quæ ſella veheretur, & utrum pellicea, an oſſea, an eborata, an argentata: & [8] quæ aurum vel gemmas in calciamentis haberent.
Ergo quum hybernaſſet Nico- 5
mediæ, atque omnia ſordidè ageret, inireturque à viris & ſubaret, ſtatim milites facti ſui pœnituit quòd in Macrinum conſpiraverant ut hunc principem facerent: atque in conſobrinum ejuſdem Heliogabali Alexandrum, quem Cæſarem ſenatus Macrino interempto appellaverat, inclinavere

1. *Sed Semiamirica facta ſunt ſenatuſconſulta.*] *Sed ſemiamira*, Pal. & v. ed. *Symiamirus* pro *Symiamiricus*. Salmaſ.

2. *Quæ quo veſtitu incederent.*] Scribas rectius, *incederet*, Caſaub.

3. *Quæ pilento.*] Separat pilentum à carpento: nam illud fuit honoratius. Trebellius Pollio de Zenobia: *Uſa vehiculo carpentario, raro pilento, equo ſæpiùs.* Sed & vocabula hæc, & eorum uſus, variè mutarunt in Rep. ſæpeque ab auctoribus confunduntur. *Idem.*

4. *Quæ equo ſagmario.*] Græcæ vocis formatio Latina, ut in multis. recens Hellenismus retinuit, & dixit τζαγμάριος. at *ſagma* eſt σάγμα, vel σαγὴ quod jumento imponitur ut mollius vehat, & ſine noxa ſua. Differt ſagma à ſella: nam ſagma propriè eſt quod jumentis onera bajulantibus imponitur: ſella equorum eſt, vel aliorum animalium quibus homo vehitur. inde *equi ſellares* & *ſagmarii*. Idem.

5. *Quæ aſino veheretur.*] Apud veteres aſino vehebantur tantùm humiliores. ideo temporibus Chryſoſtomi, patriarcha Conſtantinopolitanus aſino vehi ſolitus: tanta erat illorum temporum moderatio: Erat etiam moris, ut aſino imponerent, quos vellent ignominiæ cauſſa traducere: cujus rei exemplum apud Procopium in tertio Perſicorum, & alibi. *Idem.*

6. *Quæ carpento mulari, quæ boum.*] Secundùm pilentum erat honeſtiſſimum vehiculi genus carpentum. ſed poſteriores è Latinis laxè hanc vocem uſurparunt. interdùm enim vehiculum eſt honorificum, ut cùm loquuntur de magiſtratuum carpentis, de quibus & in Codice fit mentio: Vopiſcus initio Aureliani *judiciale carpentum* appellat. interdum pro quovis curru accipiunt. ut Ammianus libro XXXI. *carpenta hoſtium*, id eſt currus vel carri. Carpentis autem matronarum videntur ſucceſſiſſe baſternæ; quarum frequens apud ſcriptores mentio. Ad hujuſmodi vehicula non ſolum equi aut mulæ jungebantur, ſed & boves. *Idem.*

7. *Quæ ſella veheretur.*] Aut lecticas quod membrum auctorne prætermiſerit an librarius, nondum conſtitui. *Idem.*

8. *Quæ aurum vel gemmas in calciamentis haberent.*] nam & χρυσᾶ κρηπίδια, & χρυσᾶ, & λιθοκόλλητα habuerant: Vetantur hujuſmodi calcei lege Alexandri, de qua Lampridius. *Idem.*

1. Per

navere animos. Quis enim ferre poſſet principem [1] per cuncta cava corporis libidinem recipientem, quum ne belluam quidem talem quiſquam ferat? Romæ denique nihil egit aliud, niſi [2] ut emiſſarios haberet qui ei bene vaſatos perquirerent, eoſque ad aulam perducerent, ut eorum conditionibus frui poſſet. Agebat præterea domi fabulam Paridis, ipſe Veneris perſonam ſubiens, ita ut ſubitò veſtes ad pedes defluerent: nuduſque una manu ad mammam, [3] altera pudendis adhibita ingeniculаret, poſterioribus eminentibus in ſubactorem rejectis & oppoſitis. Vultum præterea eodem, quo Venus pingitur, ſchemate figurabat, corpore toto expolitus: [4] eum fructum vitæ præcipuum exiſtimans ſi dignus atque aptus libidini
6 plurimorum videretur. Vendidit & honores & dignitates & poteſtatem, tam per ſe quàm per omnes ſervos ac libidinum miniſtros. In ſenatum legit ſine diſcrimine ætatis, cenſus, generis, pecuniæ merito, militaribus etiam præpoſituris & tribunatibus, & legationibus & ducatibus venditis, etiam procurationibus & Palatinis officiis. Aurigas [5] Protogenem [6] & Gordium, primò in certamine curuli ſocios, poſt in omni vita & actu participes habuit. Multos quorum corpora placuerant, de ſcena & circo & harena

1. *Per cuncta cava corporis libidinem recipientem.*] Idem auctor in Commodo: *omni parte corporis atque ore, in ſexum utrumque pollutus.* Idem.

2. *Ut emiſſarios haberet, qui ei bene vaſatos perquirerent.*] Dio, διερευνητὰς συχνοὺς εἶχε, δι' ὧν ἐπολυπραγμόνει τοὺς μάλιστα αὐτῷ ἀρέσαι τῇ ἀναιδείᾳ δυναμένους. bene vaſatos & majoris peculii viros. *Idem.*

3. *Altera pudendis adhibita ingeniculаret.*] Ingeniculare verbum σὺν ὀχήματι in turpiculis rebus. *Salmaſius.*

4. *Eum fructum vitæ præcipuum exiſtimans.*] Opponamus furori hujus prodigii veram viri ſapientis ſententiam. Marcus Antoninus libro ſexto: Αἴδου θεούς, σῶζε ἀνθρώπους, βραχὺς ὁ βίος. ΕΙΣ ΚΑΡΠΟΣ ΤΗΣ ΕΠΙΓΕΙΟΥ ΖΩΗΣ ΔΙΑΘΕΣΙΣ ΟΣΙΑ ΚΑΙ ΠΡΑΞΕΙΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑΙ. *Deum reverere, mortalium ſalutem cura, vita brevis: unus fructus eſt vitæ quam in terris agimus, animus ſanctus, actiones ſocietati hominum conducibiles.* Caſaub.

5. *Protogenem & Gordium.*] *Et Cordium*: Palatinus & ed. Med. ita lege. *Salmaſius.*

6. *Et Gordium.*] Paullò pòſt *Gordus* dicitur. vulgò Romani *Gurdos* vocabant ſtultos, voce Hiſpanica, ut ait Quintilianus. *Caſaub.*

1. *Hero-*

harena in aulam traduxit. [1] Hieroclem verò ſic amavit ut eidem inguina oſcularetur, quod dictu etiam verecundum eſt, Floralia ſacra ſe aſſerens celebrare. In virginem Veſtalem inceſtum admiſit. Sacra P. R. [2] ſublatis penetralibus profanavit. Ignem perpetuum extinguere voluit. Nec Romanas tantùm extinguere voluit religiones, ſed per orbem terræ unum ſtudens ut Heliogabalus deus unus ubique coleretur: & in penum Veſtæ, quod ſolæ virgines ſolique pontifices adeunt, irrupit pollutus ipſe omni contagione morum, cum iis qui ſe polluerant. [3] Et penetrale ſacrum eſt auferre conatus: quumque ſeriam quaſi veram rapuiſſet, [4] quamvis virgo maxima falſam monſtraverat, atque in ea nihil reperiſſet, apploſam fregit: nec tamen quicquam religioni dempſit, quia plures ſimiles factæ dicuntur eſſe, nequis veram unquam poſſit auferre. Hæc quum ita eſſent, ſignum tamen quod Palladium eſſe credebat, abſtulit: [5] & auro fictum, in ſui dei templo locavit. Matris etiam deûm ſacra accepit, [6] & tauroboliatus eſt

1. *Herodem verò ſic amavit.*] Scribe & hic & paullò poſt, *Hieroclem*, ex Dione. *Idem.*

Herodem vero ſic amavit.] Idem liber *Heroclem*, proxime ad veritatem. Nam *Hieroclem* ex Dione jam pridem aſſeruerunt viri docti. *Salmaſ.*

2. *Sublatis penetralibus.*] Simulacris, vel cæteris rebus quæ pro ſimulacris colebantur. hæc penetralia & inſpexit, & tractavit, & loco etiam movit; in dei Heliogabali templum omnia conferens. *Caſaub.*

3. *Et penetrale ſacrum.*] Palladium, quod fatale pignus imperii Rom. vocat Livius lib. XXVI. *Idem.*

4. *Quamvis virgo maxima falſam monſtraverat.*] Scribe, *quam ei virgo m.* de virgine maxima, Suetonius, Aulus Gellius, & alii. *Idem.*

Quamvis virgo maxima falſam monſtraverat.] Legendum: *quumque ſiriam quaſi veram rapuiſſet, quoniam ei virgo maxima*, vel, *quia ei virgo maxima falſam monſtraverat, atque in ea nihil repperiſſet, apploſam fregit.* Salmaſ.

5. *Et auro fictum in ſui dei templo locavit.*] Quid eſt *auro fictum* hoc loco? Palatinus optimus liber exhibet, *victum*: facilis conjectura *vinctum*, reponere. *auro vinctum* eſt deauratum, quod Græci dicunt χρυσόδετον. *Idem.*

Et auro fictum in ſui Dei templo collocavit.] Sententia loci aperta. eſt tamen in Pal. *vinctum*. quod ſi verum eſt; fecit hoc exemplo eorum, qui ſimulacra Deorum ſuorum catenis aureis devinciebant, ne transfugerent, quemadmodum & Apollini factum à Tyriis prodit Curtius lib. IV. cap. 24. *Grut.*

6. *Et adeo debacchatus eſt ut typum eriperet.*] Optimus liber: *matris etiam deum ſacra accepit, & tauroboliatus eſt, ut typum eriperet.* *Tauroboliari* eſt, *taurobolium accipere*. ita enim ſæpe in vetuſtis inſcriptionibus, *taurobolio accepto, taurobolio percepto.* Taurobolium autem dicebatur ſacrificium taurorum, qui in

eſt ut typum eriperet & alia ſacra quæ penitus habentur condita. [1] Jactavit autem caput inter præciſos phanaticos, [2] & genitalia ſibi devinxit, [3] & * omnia fecit quæ Galli facere

ſacris matris Deum immolabantur. & *taurobolium* dictum à mactandis tauris. ſic *criobolium* arietum immolatio quæ Attini fiebat. hinc taurobolium facere quod uno verbo Spartianus dixit, *tauroboliari*, & facere criobolium dicebantur qui ſacra matris deum & Attidis accipiebant. hinc *tauroboliati* dicti qui taurobolium fecerant, & ſacra matris deum acceperant. ut enim *Hierophanta* proprie dicebatur in ſacris Hecates, & *pater ſacrorum* in ſacris Mithriacis: ſic *tauroboliatus* in ſacris matris deum. & *tauroboliata* mulier quæ taurobolium fecerat, & ſacra illa acceperat. ut vir *tauroboliatus*. *Taurobolinus* etiam dicebatur. qui taurobolium accipiebat & conſecrandus erat, in ſcrobem profundam terra egeſta ad hoc ipſum factam demittebatur. deinde ſcrobs illa, plancis vel tabulis, quæ multis locis erant foraminatæ, conſternebatur. ſuper quem pontilem ſtratum multis pertuſum locis, taurus mactabatur auratis cornibus, ut ſanguis per foramina in ſcrobem deflueret, quem capite, naribus, oculis, auribus, & toto denique corpore excipiebat ſacerdos in ea caverna defoſſus, & tauri ſanguine ſe abluebat. quem ſacri morem luculentis verſibus deſcribit Prudentius in Romano:

Hunc inquinatum talibus contagiis
Tabo recentis ſordidum piaculi
Omnes ſalutant, atque adorant eminus, &c.

quod genus conſecrationis & luſtrationis tanti meriti putabatur eſſe, ac tantæ efficaciæ, ut per eam renaſci crederent. hinc illa in veteri ſaxo: TAVROBOLIOQVE. IN. AETERNVM. RENATVS. ideoque non iterabatur niſi poſt viginti annos. nam iſto ſacro piati in annum viceſimum puri mundique permanere exiſtimabantur. poſt quod temporis ſpatium ſacra Taurobolii repetebant. Taurobolio facto cornua tauri, quo fecerant, conſecrabant, & dedicabant. hinc intelligendæ illæ inſcriptiones: SEVERVS. IVLII. F. L. VIRES. TAVRI. QVO. PROPR. PER. TAVROPOL. PVB. FAC. FECERAT. CONSECRAVIT. id eſt, *vires tauri quo proprie per taurobolium publice factum, fecerat, conſecravit.* *vires tauri*, cornua tauri appellat. nam tauri vires in cornibus. *Salmaſ.*

Et adeò tauroboliatus eſt, ut typum eriperet.] Vera hæc hujus loci lectio, debetur exemplari Palatino. nihil enim ineptius hactenus receptâ, *& adeo debacchatus eſt.* vult enim auctor, Heliogabalum myſteriis taurobolitarum faſtidioſiſſimis operoſiſſimiſque operam dediſſe; ut ea occaſione auferre poſſet typum matris Deûm. illa ipſa qualia fuerint, ex nullo ſcriptore haurias melius quàm ex Inſcriptionibus noſtris. *Grut.*

1. *Jactavit autem caput inter præciſos fanaticos.*] Ulpianus lege prima De ædilitio edicto: *Si ſervus inter fanaticos non ſemper caput iactaret, & aliqua profatus eſſet.* Hoc Lucianus dicit *σείειν τὴν κόμην ἄνετον.* erant enim capillati. vetus lapis, CAPILLATVS A MATRE MAGNA. Varro: *Tibi nunc ſemiviri teretem comam volantem Jactant tibi galli.* Sic etiam leones quibus vehebatur. jubam jactare aſſuefiebant. *C. ſaub.*

2. *Et genitalia ſibi devinxit.*] Palatinus, *devixit* ita puto ſcriptum fuiſſe pro *defixit.* *v.* & *f.* in veteribus libris ſæpius commutantur. defigere igitur hoc loco capitur pro avellere & refigere quod fixum eſt. eleganter genitalia ſibi defixiſſe heic dicitur Baſſianus, qui penſilia ſua ſibi avulſit & abſcidit. *Salmaſ.*

Et genitalia ſibi devinxit.] Cum ſervet Palatinus *devixit*, videſis an non legi poſſit *defixit.* Grut.

3. *Et omnia fecit, quæ Galli facere ſolent.*] Perperam vulgò per majuſculam literam nomen gallorum ſcribitur, cùm Matris

facere ſolent: [1] ablatumque ſanctum nomen in penetrale dei ſui tranſtulit. [2] Salambonem etiam omni planctu & jactatione Syriaci cultus exhibuit, [3] omen ſibi faciens imminentis exitii. Omnes ſanè deos ſui dei miniſtros eſſe ajebat, quum alios ejus cubicularios appellaret, alios ſervos, alios diverſarum rerum miniſtros. [4] Lapides qui divi dicuntur, ex proprio templo Dianæ Laodiceæ, ex adyto ſuo

Matris deûm ſacerdotes ſignificat. Aſiatica enim vox eſt, quæ τ̃ ἀπόκοπον denotat, neque à Galliæ populis ea notio manavit. gallis iſtis præerat, qui dicebatur archigallus: cujus ſæpe apud veteres mentio. *Caſaub.*

* *Omnia fecit quæ Galli facere ſolent.*] Victor alter, *abſciſſis genitalibus, Matri ſe magnæ ſacravit.* Idem.

1. *Ablatumque ſanctum nomen.*] Scribe *numen.* ſic vocat typum Matris deûm. & illud διοπετὲς ἄγαλμα. *Idem.*

Ablatumque ſanctum nomen in penetrale dei ſui tranſtulit.] Palatinus vocem, *nomen* non agnoſcit. *ſanctum* igitur ſimpliciter & ſubſtantive dixerit, typum matris deûm. Arnobius ſanctum poſuit pro templo vel ſanctuario. heic *ſanctum* eſt, ſimulacrum. *Salmaſ.*

Ablatumque ſanctum in penetrale Dei ſui tranſtulit.] Obſequutus ſum mſſ. Gallicanis ac Pall. nam vulgati verbo auctiores, *ſanctum nomen in, &c.* quod natum à gloſſatore, qui indicare amabat, illud *ſanctum*, proprium eſſe nomen. *Grut.*

2. *Salambonem etiam omni planctu & jactatione Syriaci cultus exhibuit.*] Heſychius, Σαλαμβὼ ἡ Ἀφροδίτη παρὰ Ἀσσυρίοις. ſed non omnino quadrat huic loco Heſychii interpretatio; nam dubium nullum eſt, quin appellatione Salambonis hoc loco vel Adonis, vel Venus Adonim plangens intelligatur. Hæc igitur Adonia ſacra & ſolennes planctus Venerearum cultricum intelligit Lampridius. *Caſaub.*

Salambonem etiam omni planctu & jactatione, &c.] *Salambo* Veneris eſt epitheton Adonidem plangentis; & purum putum Græcum eſt vocabúlum. *Salambonem exhibere* eſt Venerem imitari dum Adonidem luget ac plangit. cujus memoria luctus magna ſollennitate quotannis renovabatur per Adonia, non ſolum in Græcia ſed etiam Ægypto & Syria, aliiſque regionibus Orientis. Σάλα, curam & mentis agitationem fluctuationemque & æſtum ſignificat, Hinc σαλαΐζειν, lugere & in luctu pectus tundere & plangere. σαλαίβη quoque & σαλάμβη ab eodem σάλα deductum eamdem habet ſignificationem. Hinc Σαλαμβὼ Venus dicta. Heſychius: Σαλαμβὼ ἡ Ἀφροδίτη παρὰ Βαβυλωνίοις. Adonia celebraſſe Babylonios, & Syros & Ægyptios verum eſt. non tamen Babylonicum nomen Σαλαμβώ. *Salmaſ.*

3. *Omen ſibi faciens imminentis exitii.*] Vide Ammianum Marcellin. libro XXII. de Juliani adventu Antiochiam. *Caſaub.*

4. *Lapides qui divi dicuntur, ex proprio templo Dianæ Laodiceæ.*] *Lapides divos* appellat famoſiſſimum illud ſimulacrum, ab Oreſte & Iphigenia è Taurica ablatum, quod apud ſe conditum eſſe tot civitates Aſiæ Europæque olim contendebant. harum urbium è numero fuit Laodicea: Vide Tacitum XIV. Annalium. *Idem.*

Lapides qui divi dicuntur.] Haud ſcio quinam iſti divi lapides Palatinus. habet, *diviti* aut *viviti.* puto, dum nihil aliud ſuccurrit, interim ſcribendum: *vivi lapides*, vivorum lapidum non rara apud veteres mentio, & præcipue

ſuo in quo id Oreſtes poſuerat, [1] afferre voluit. Et Oreſtem quidem ferunt non unum ſimulachrum Dianæ, nec uno in loco poſuiſſe, ſed multa in multis. Poſteaquam [2] ſe apud tria flumina circa Hebrum ex reſponſo purificavit, [3] etiam Oreſtam condidit civitatem, quam ſæpe cruentari hominum ſanguine neceſſe eſt. [4] Et Oreſtam quidem urbem Adrianus [5] ſuo nomine vindicari juſſit, eo tempore quo furore cœperat laborare, ut ex reſponſo quum ei dictum eſſet ut in furioſi alicujus domum vel nomen irreperet. [6] Nam ex eo emollitam inſaniam ferunt, per quam multos ſenatores occidi juſſerat: quibus ſervatis, Antoninus Pii nomen meruit, quòd eos poſt ad ſenatum adduxit,
8 quos omnes juſſu principis interfectos credebant. [7] Cædit & humanas hoſtias lectis ad hoc pueris nobilibus & decoris per omnem Italiam patrimis & matrimis, [8] credo ut major eſſet utrique parenti dolor. Omne denique magorum genus aderat illi operabaturque quotidie, hortante illo

cipue ſcriptores Græcos, qui ἐμψύχους λίθους eos vocant. hi ſunt etiam qui *βαιτύλοι* dicebantur, de quibus multa mira fabuloſaque narrant Græculi nugatores. Tum in vita Iſidori à Damaſcio ſcripta apud Photium. De hoc genere bætylorum fuere dubio procul iſti vivi lapides qui in adyto templi Dianæ Laodicenæ. nam alii aliis Diis videntur fuiſſe conſecrati, ut Jovi, Saturno, Soli, ut ille ſcribit apud Photium. ſic etiam Diana ſuos habuit ſibi dedicatos. *Salmaſ.*

1. *Afferre voluit.*] Scribe, *efferre*, vel auferre. *Caſaub.*

2. *Se apud tria flumina circa Hebrum ex reſponſo purificavit.*] Scribe *Tria fl.* loci nomen eſt Τρεῖς ποταμοί. ut *Tres tabernæ*, & alia multa. ſic dictus, quòd ad ripam Hebri eſſet ſitus, eò loci ubi duos fluvios alios Hebrus ſuſcipiebat. Alter horum fortaſſe Ariſbus fuit, de quo Strabo libro XIII. *Idem.*

3. *Etiam Oreſtam, &c.*] Græcis vocatur Ὀρέστη & Ὀρεστιάς. *Idem.*

4. *Et Oreſtam quidem urbem Hadrianus ſuo nomine vindicari juſſit.*] Scribe, *ſuo nomini.* hoc eſt, Hadrianopolim vocari juſſit. Invenio in Thracia Hadrianopoles diverſas. *Idem.*

5. *Suo nomine vindicare juſſit.*] Totum locum ſic lege: & *Oreſtam quidem urbem Adrianus ſuo nomini vindicari juſſit eo tempore quo furore cœperat laborare, & reſponſo, quum ei dictum eſſet ut in furioſi alicujus domum vel nomen irreperet.* Salmaſ.

6. *Nam ex eo emolitam inſaniam.*] Scribe, *emollitam.* & ita ſcripti. *Caſaubonus.*

7. *Cædit & humanas hoſtias.*] Scrib. *cecîdit.* Idem.

8. *Credo ut major eſſet utrique parenti dolor.*] Hæc poſſent abeſſe, niſi extarent in omnibus codicibus. malim autem, *utrinſque parentis.* ut occiſorum puerorum dolor eſſet major; ſive perveniret ad plures; nam ſi alter parens obiiſſet, minore luctu periiſſent. *Idem.*

1. *Quòd*

illo & gratias diis agente [1] quòd amicos eorum inveniſſet, [2] quum inſpiceret exta puerilia [3] & excuteret hoſtias ad ritum gentilem ſuum. [4] Quum conſulatum iniſſet in populum non nummos vel argenteos vel aureos, [5] vel bellaria, vel minuta animalia, [6] ſed [7] boves opimos & camelos, & aſinos, & ſervos populo diripiendos objecit, imperatorium id eſſe dictitans. [8] Inſectatus eſt famam Macrini crudeliter, ſed multò magis Diadumeni quod Antoninus dictus eſt, [9] Pſeudoantoninum & Pſeudophilippum eum appellans, [10] ſimul quòd quum luxurioſiſſimus extitiſſet, vir fortiſſi-

1. *Quòd amicos eorum inveniſſet.*] Nam veram magiam Perſarum, Plato pronuntiat θεῶν θεραπείαν. *Idem.*

2. *Cum inſpiceret exta puerilia & excuteret hoſtias, &c.*] Neſcio quare diſplicuit nuperis editionibus: *& excruciaret hoſtias ad ritum gentilem ſuum.* quod antiquæ omnes editiones ſervant, & habetur in omnibus ſcriptis codicibus. *Salmaſ.*

3. *Et excuteret hoſtias ad ritum gentilem ſuum.*] Si accederent & aliæ membranæ, non abhorruerim à ſcriptura codicis Palatini; *& excruciaret.* Grut.

4. *Cùm collatum miſiſſet in populum.*] Turnebus, *cùm conſulatum iniſſet.* probabili conjectura. nam largitates hujuſmodi tum maximè exhibitæ, cùm initetur conſulatus: omnes tamen libri retinent vocem *collatus*, nec diſplicet, pro collatio. Sic *ſancitus* pro ſanctio, *intentus* & *deceptus*, pro intentio & deceptio, & ſimilia multa. Erit ergo *collatus*, ſparſio facta in populum, διαδόσεις, vel πανήγυρις. Firmat hanc lectionem non mediocriter Herodianus, qui genus hoc totum largitionum Heliogabali fusè deſcribens, non occaſione initi conſulatus hæc donata ſcribit; ſed in honorem dei Alagabali, cum illum quotannis ſtato die ex urbe in ſuburbanam ædem ingenti pompa deduceret. *Caſaub.*

Quum collatum miſiſſet in populum.] Scribat quiſque quod voluerit & commentetur. nihil verius Turnebi conjectura: *cum conſulatum iniſſet.* Salmaſ.

Cùm collatum miſiſſet in populum.] Palatinus noſter juvat aliorum *iniſſet.* Grut.

5. *Vel bellaria.*] Ut nuces & frictum cicer, aliaque id genus ſpargi antiquo more ſolita. *Caſaub.*

6. *Sed boves opimos, &c.*] Omne genus animantium quà ferorum, quà cicurum, porcis exceptis. *Idem*

7. *Boves opimos & camelos & aſinos & ſervos.*] Scribe: *& cervos.* & ita Pal. *Salmaſ.*

8. *Inſectatus eſt famam Macrini crudeliter.*] Idem liber: *inſecutus eſt.* quo modo loqui amat Spartianus. *Idem.*

9. *Pſeudoantoninum & Pſeudophilippum eum appellans.*] Legendum: *ſed multo magis Diadumeni quod Antoninus dictus eſt. Pſeudoantoninum, ut Pſeudophilippum, eum appellans.* hoc eſt, Pſeudoantoninum eum appellans, ſicut olim quidam Pſeudophilippus appellatus eſt. niſi quis hæc verba, *ut Pſeudophilippum*, non authoris eſſe, ſed in margine ab aliquo lectore addita & ſic in contextum irrepſiſſe exiſtimet. quod valde mihi fit veriſimile. *Idem.*

10. *Simul quod quum luxurioſiſſimus extitiſſet, vir fortiſſimus diceretur.*] Palatinus liber: *ſimul quod ex luxurioſiſſimo, vir fortiſſimus, optimus, graviſſimus diceretur.* id eſt, quod vulgo diceretur Diadumenus ex luxurioſiſſimo, ut erat prius,

fortiſſimus, optimus, graviſſimus, ſeveriſſimus diceretur. [1] Coëgit denique ſcriptores nonnullos [2] nefanda, imò potius non ferenda ejus dicta de luxuria diſputare, in vita ejus. Lavacrum publicum in ædibus aulicis fecit, [3] ſimul & palàm populo exhibuit, ut ex eo conditiones bene vaſatorum hominum colligeret. Idque diligenter curatum eſt ut [4] ex tota penitus urbe atque [5] ex nauticis monobelos quærerent: ſic eos appellabant qui viriliores videbantur.
9 Quum Marcomannis [6] bellum inferre vellet, [7] quos Antoninus pulcherrimè profligaverat, dictum eſt à quibuſdam, per Chaldæos & magos Antoninum Marcum id egiſſe, ut Marcomanni P. R. ſemper devoti eſſent atque amici, idque [8] factis carminibus & conſecratione: [9] quum quæreret quæ illa

prius, in virum graviſſimum & fortiſſimum evaſiſſe. tales autem oderat hoc monſtrum qui mores in melius mutabant. *Idem.*

1. *Coëgit denique ſcriptores nonnullos nefanda, imo potius non ferenda ejus dicta de luxuria diſputare, in vita ejus.*] Legendum: *coëgit denique ſcriptores nonnullos nefanda, immo potius mira dictu de ejuſdem luxuria diſputarent in vita ejus.* aut nihil tranſponendo: *nefanda immo potius mira de ejuſdem dicta luxuria diſputarent in vita ejus.* Idem.

Coëgit denique ſcriptores nonnullos nefanda, immò potius non ferenda ejus dicta de luxuriâ diſputare, in vita ejus.] Aliter Palat. nempe: *Immò potius mipace de ejuſdem dictum luxuriâ diſputare, ut in vita ejus.* Grut.

2. *Nefanda, imò potiùs non ferenda ejus dicta, &c.*] Scribendum: *nefanda, imò potiùs impia dictu de ejuſdem luxuria diſputare in vita ejus.* Caſaub.

3. *Simul & Plautini populo exhibuit.*] Ineptè prius legebatur, *ſimul & palam populo exhibuit.* alteram lectionem dictavit nobis codex Palatinus. *Grut.*

4. *Ex tota penitus urbe atque ex nauticis monobelós quærerent.*] Palatino ſcribitur: *monobiles*, pro *monobelis*, parva tranſpoſitione, hoc eſt μονοβελεῖς. ſic igitur viriliores homines appellantur. nam βέλος illud vocatur, quo homines viri ſunt. quod telum qui non habent, nihil habent viri. *Salmaſ.*

5. *Ex nauticis monobelos.*] Nauticarum conditionum & in Marco eſt mentio. de voce *belum* pro telo, ante admonuimus. *Caſaub.*

Ex nauticis monobelos.] Palat. *monobiles.* videntur *monobeli* dicti quod ea parte potiſſimum cenſerentur: unde & Mamurra inſignitus Catullo nomine *Mentulæ.* Lipſio clarius videbatur *onobelos*, quaſi aſinino telo inſignes. qui adeatur Epiſtola XVIII. Centuriæ Miſcellæ. *Grut.*

6. *Bellum inferre vellet, quod Antoninus.*] Eſt à Palatino. nam minus bellè impreſſi prius, *quos.* Idem.

7. *Quos Antoninus pulcherrime profligaverat.*] Liber Pal. *quod*, non *quos*, ut referatur ad bellum. quod melius eſt. *Salmaſ.*

8. *Factis carminibus: & conſecrationem cùm quæreret quæ illa eſſet, vel ubi eſſet, &c.*] Hanc quoque lectionem imputat nobis Palatinus. *Grut.*

9. *Quum quæreret quæ illa eſſent aut ubi eſſent.*] *Quum quæreret quæ illa eſſet, & ubi eſſet.* ita legendum. nam de conſecratione intelligi oportet. ſequitur enim:

illa eſſent, vel ubi eſſent, ſuppreſſum eſt. Conſtabat enim illum [1] ob hoc conſecrationem quærere ut eam diſſiparet ſpe belli concitandi: & idcirco maximè quòd audierat reſponſum fuiſſe ab Antonino bellum Marcomannicum finiendum, quum hic Varius, & Heliogabalus, & ludibrium publicum diceretur: nomen autem Antonini pollueret in quod invaſerat. Prodebatur autem per eos maximè qui dolebant ſibi homines ad exercendas libidines bene vaſatos & [2] majoris peculii opponi. Unde etiam de nece ejus cogitari cœpit: Et hæc quidem domi. Sed milites peſtem illam velari imperatoris nomine pati nequiverunt, ac primum inter ſeſe, deinde per coronas jecere ſermones in Alexandrum omnes inclinantes, [3] qui jam Cæſar erat à ſenatu dictus [4] eo tempore quo Macrinus, conſobrinus hujus Antonini. [5] Nam Varia una his erat avia: unde Heliogabalus *Varius* dicebatur. [6] Zoticus ſub eo tantum valuit ut ab omnibus officiorum principibus ſic haberetur [7] quaſi domini

enim: *conſtabat enim illum ob hoc conſecrationem quærere, ut eam diſſiparet ſpe belli concitandi.* Salmaſ.

1. *Ob hoc creationem quærere, ut eam diſſiparet ſpe belli concitandi.*] *Conſecrationem* appellat ipſam formulam qua utebantur in defixionibus magicis: at *diſſipare conſecrationem* eſt contraria formula neceſſitatem magicæ defixionis ſolvere. *Caſaub.*

2. *Majoris peculii.*] Plautus Pſeudolo:
Mea quidem hercle habeo omnia,
Meo peculio emta. Idem.

3. *Qui jam Cæſar erat à ſenatu dictus eo tempore, &c.*] Dele illa omnia, *eo tempore quo Macrinus.* irrepſerunt enim ex ora libri. *Idem.*

Qui jam Cæſar erat à ſenatu dictus eo tempore quo Macrinus, &c.] Veteres membranæ, & editio Mediolan. *qui jam Cæſar erat à ſenatu, eo tempore quo Macrinus, hujus Antonini.* ex, *quo Macrinus*, faciendum *conſobrinus*: *in Alexandrum omnes inclinantes qui jam Cæſar erat à ſenatu eo tempore, conſobrinus Antonini.* hic enim ſenſus eſt: jam eo tempore fuiſſe Cæſarem Alxandrum Heliogabali conſobrinum, quo tempore de nece illius monſtri cogitari cœptum eſt. *Salmaſ.*

4. *Eo tempore quo Macrinus, conſobrinus hujus Antonini.*] Vox *conſobrinus* non eſt in Pal. at eam tamen heic requiri, quivis videt; magiſque abjiciendum alterum *Macrinus*. Grut.

5. *Nam Varia una his erat avia.*] Tò *una*, in menda cubat. & fortaſſe delendum. *Caſaub.*

6. *Zoticus ſub eo tantum valuit.*] Aurelius Zoticus Smyrnæus, qui & Magirus de artificio quod pater exercuerat, dictus. lege Dionem. *Idem.*

7. *Quaſi domini maritus eſſet.*] Lego, *dominæ.* Zoticus maritus, Alagabalus domina, id eſt uxor. diſertè apud Dionem ipſe Alagabalus jubet Zoticum haberi, *κύριον*, ſe *κυρίαν*. *Idem.*

Quaſi domini maritus eſſet.] Deeſt Palatino verbum *eſſet.* & recte deeſt: *Salmaſ.*

domini maritus eſſet. [1] Erat præterea idem Zoticus, qui hoc familiaritatis nomine abutens, omnia Heliogabali dicta & facta venderet fumis, quàm maximè divitias enormes ſperans, quum aliis minaretur, aliis polliceretur, omnes falleret: egredienſque ab illo ſingulos adiret, dicens, *De te hoc loquutus ſum, de te hoc audivi, de te hoc futurum eſt*: ut ſunt homines hujuſmodi, qui ſi admiſſi fuerint ad nimiam familiaritatem principum, famam non ſolùm malorum, ſed & bonorum principum vendunt, & qui, ſtultitia, vel innocentia imperatorum qui hoc non perſpiciunt, [2] infami rumigeratione paſcuntur. Nupſit & coiit ut & pronubum haberet, clamaretque, [3] *Concide Magire*, [4] & eo quidem tempore quo Zoticus ægrotabat. quærebat deinde à philoſophis & graviſſimis viris, [5] an & ipſi in adoleſcentia perpeſſi eſſent quæ ipſe pateretur, & quidem impudentiſſimè: neque enim unquam verbis pepercit infamibus, [6] quum & [7] digitis impudicitiam oſtentaret, nec ullus in conventu & audiente populo eſſet pudor.

11 [8] Fecit libertos præſides, legatos, conſules, duces, omneſque

1. *Erat præterea idem Zoticus.*] Scribe, *Erat præterea is idem Z.* Caſaub.

2. *Infami rumigeratione.*] Λογοποιΐᾳ omnia referens ad lucrum ſuum. *Idem.*

3. *Concide magire.*] Scribe, *Magire. percidere & concidere* obſcenæ notionis ſunt verba. *Idem.*

4. *Et eo quidem tempore quo Zoticus ægrotus.*] Vocat ægrotum qui potionatus à rivali laboraret ἀστυσίᾳ, ut ait Dio. *Idem.*

5. *An & ipſe in adoleſcentia perpeſſi eſſent quæ ipſe pateretur.*] Quia Tractitio perſuaſum erat, neminem hominem eſſe pudicum. *Idem.*

6. *Cum & digitis impudicitiam oſtentaret.*] *Oſtentare digitis impudicitiam*, eſt digitos ita formare, ut obſcœnam figuram oſtendant. *digitis aureos oſtentare* ſupra dixit. *Salmaſ.*

7. *Digitis impudicitiam oſtentaret.*] Digitis in obſcœnum modum formatis, ut de Caligula Suetonius. *Caſaubonus.*

8. *Facit libertos præſides, legatos, conſules, duces.*] Puto legendum: *fecit libertos præſides, legatos, proconſules.* atque hi ſunt omnes qui per illa tempora nominantur provintiarum rectores. in vita Peſcennii, & in Alexandro Severo: *præſides vero, proconſules, & legatos nunquam fecit ad beneficium, ſed ad judicium vel ſuum vel ſenatus.* in eadem vita, provinciæ nominantur *præſidales, legatoriæ, & proconſulares.* proconſulares erant populi; præſidales & legatoriæ Cæſaris: atque hæ per legatos vel prætorios vel conſulares adminiſtrabantur. qui prætorii enim tantum erant, conſulari tamen fere poteſtate provincias regebant, & ſic omnes dicti ſunt conſulares. eodem fere modo quo proconſules omnes appellati ſunt, qui in populi provincias proficiſcebantur, etiam

que dignitates polluit ignobilitate hominum perditorum. Quum ad vindemias vocaſſet amicos nobiles [1] & ad corbes ſediſſet, graviſſimum quemque percunctari cœpit an promptus eſſet in Venerem, erubeſcentibuſque ſenibus exclamabat, *Erubuit*, *ſalva res eſt*, ſilentium ac ruborem pro conſenſu ducens. Addidit præterea ipſe quæ faceret ſine ullius pudoris velamento. Poſteaquam ſenes vidit erubeſcere ac tacere, vel quia ætas vel quia dignitas talia refutabat, contulit ſe ad juvenes, & ab his cœpit omnia exquirere. à quibus quum audiret ætati congrua, gaudere cœpit & dicere, [2] verè liberam vindemiam eſſe quam ſic celebrarent. Ferunt multi ab ipſo primùm repertum, ut in vindemiarum feſtivo multa in dominos jocularia & audientibus dominis dicerentur, quæ ipſe compoſuerat & Græca maximè. Horum pleraque Marius Maximus dicit in vita ipſius Heliogabali. Erant amici improbi, & ſenes quidam & ſpecie philoſophi, qui caput reticulo componerent, qui improba quædam pati ſe dicerent, qui maritos ſe habere jactarent. Quos quidam finxiſſe dicunt [3] ut illi fierent vitiorum imitatione chariores. Ad præfecturam 12
prætorii ſaltatorem qui hiſtrionicam Romæ fecerat, aſcivit: præfectum vigilum [4] Gordium aurigam fecit: [5] præfectum annonæ Claudium cenſorem. ad honores reliquos pro-

etiam ſi prætoriæ tantum eſſent. ſed hæc alibi fuſius. *Salmaſ.*

1. *Et ad corbes ſediſſet.*] Uvas electas ad edendum. *Caſaub.*

2. *Verè liberam vindemiam eſſe.*] *liberam* ſive *Liberam*, hoc eſt, Βακχικὴν & convenientem Libero patri. *Idem.*

Vere liberam vindemiam, &c.] Quæ vera cum libertate, ac factorum dictorumque licentia celebraretur. unde vita libera, & vitæ liberæ homines, luxurioſi & genio indulgentes. *Salmaſ.*

3. *Ut illi fierent vitiorum imitatione chariores.*] Legendum *chariores*. Caſaub.

Ut illi fierent vitiorum imitatione cariores.] Sic omninò Pal. male vulgò *clariores*. Grut.

4. *Gordium Aurigam.*] Pal. *Cordium*. Salmaſ.

Gordium aurigam.] Ita rurſus heic Palatinus, niſi quod is *Cordium*. Grut.

5. *Præfectum annonæ Claudium cenſorem.*] Meliùs *Cenſorem*, ut ſit cognomen iſtius *Caſaub.*

Præfectum annonæ Claudium cenſorem.] An cum Cujacio *tonſorem* legend. debet enim eſſe vilis & minus honeſti cujuſdam artificii nomen. præfectus prætorii ſaltator & præfectus vigilum auriga ab illa bellua promoti, & mulio viceſimæ hereditatium procurator factus, & curſor, & coquus, & clauſtrarius artifex. ſic & præfecturam annonæ alicui tali contemnendæ & infimæ

promovit commendatos ſibi pudibilium enormitate membrorum. [1] ad viceſimam hereditatium mulionem curare juſſit. juſſit & curſorem, juſſit & cocum & clauſtrarium artificem. Quum ingreſſus eſt vel caſtra vel curiam, aviam ſuam Variam nomine, de qua ſuperiùs dictum eſt, ſecum induxit, ut ejus autoritate honeſtior fieret, quia per ſe non poterat: nec ante eum (quod jam diximus) ſenatum mulier ingreſſa eſt ita ut ad ſcribendum rogaretur & ſententiam diceret. In conviviis exoletos maximè juxta ſe ponebat, eorumque attrectatione & tactu præcipuè gaudebat: [2] nec quiſquam ei magis poculum quum bibiſſet,
23 dabat. Inter hæc mala vitæ impudiciſſimæ, Alexandrum quem ſibi adoptaverat, à ſe amoveri juſſit, dicens ſe pœnitere adoptionis, mandavitque ad ſenatum ut Cæſaris ei nomen abrogaretur. Sed in ſenatu hoc prodito ingens ſilentium fuit. [3] Siquidem erat optimus juvenis Alexander, poſtea comprobatus genere imperii ejus, [4] quum ideo diſpliceret patri quod impudicus non eſſet. [5] Erat autem idem conſobrinus, & ut quidam dicunt, à militibus etiam amabatur, & ſenatui acceptus erat & equeſtri ordini. Nec defuit tamen furor uſque ad exitum voti peſſimi: [6] nam ei per-

ſimæ conditionis & artis homini commiſit. *Salmaſ.*

Præfectum annonæ Claudium cenſorem.] Nihil variat Palat. ſed mihi eripi non poteſt fuiſſe ſcriptum primitus *tonſorem*: quod cùm retineat codex Cujacii; habuerim pro veriſſimo. *Grut.*

1. *Ad viceſimam hereditatium, &c.*] Hoc eſt, deſtinavit procuratorem ad viceſimam hæreditatium. *Caſaub.*

Ad viceſimam hereditatium mulionem curare juſſit.] *Procurator ad viceſimam, procurator à viceſima,* & *procurator viceſimæ* dicebatur. tot enim modis hæc efferebant. ſic magiſter ad epiſtolas, magiſter ab epiſtolis, & magiſter epiſtolarum pro eodem. ſic miniſter ad cyathos, & à cyathis, & cyathorum dicebatur: & ſervus à manu, & ad manum. *Salmaſ.*

2. *Nec quiſquam ei magis poculum cum bibiſſet dabat.*] *Cum bibiſſet*, id eſt cum biberet. *Idem.*

3. *Siquidem erat optimus juvenis Alexander poſtea comprobatus, &c.*] Scribendum: *ſiquidem erat optimus juvenis Alexander, ut poſtea comprobatum genere imperii ejus.* Idem.

4. *Cùm ideo diſpliceret patri.*] Alagabalo, qui contra quàm legibus R. ſit conſtitutum filium adoptaverat annorum XII. cùm eſſet ipſe XVI. natus. *Caſaubonus.*

5. *Erat autem idem conſobrinus, & ut quidam, &c.*] Lege: *erat autem eidem conſobrinus, ut quidam dicunt, à militibus etiam amabatur & ſenatui acceptus erat & equeſtri ordini.* Salmaſ.

6. *Nam ei percuſſores immiſit.*] Vel, *ſummiſit*. Caſaub.

1. *Ad*

percuſſores immiſit. Et hoc quidem modo ipſe ſeceſſit [1] ad hortos Spei veteris, quaſi contra novum juvenem vota concipiens, relicta in Palatio matre & avia & conſobrino ſuo: juſſitque ut trucidaretur juvenis optimus & Reip. neceſſarius. Miſit ad milites literas quibus juſſit ut abrogaretur nomen Cæſaris Alexandro. Miſit [2] qui in caſtris [3] ſtatuarum ejus titulos luto tegerent, ut fieri ſolet de tyrannis. Miſit & ad nutritores ejus quibus imperavit ſub præmiorum ſpe atque honorum, ut eum occiderent quo vellent modo, vel in balneis, vel veneno, vel ferro. *Sed* 14
nihil agunt improbi contra innocentes. Nam nulla vi quis adduci potuit ut tantum facinus impleret, quum in ipſum magis converſa ſint tela quæ parabat aliis, ab iiſque ſit interfectus quibus alios appetebat. Sed ubi primùm lutati ſunt tituli ſtatuarum, milites omnes exarſerunt: & pars in Palatium, pars in hortos in quibus erat Varius, ire tendunt ut Alexandrum vindicarent, hominemque impurum eundemque parricidialis animi tandem à Rep. depellerent. Et quum in Palatium veniſſent, Alexandrum cum matre atque avia cuſtoditum diligentiſſimè poſtea in caſtra duxerunt. Sequuta autem erat illos Semiamira mater Heliogabali pedibus, [4] ſolicita filio. Inde itum eſt in hortos: ubi Varius invenitur certamen aurigandi parans, expectans tamen intentiſſimè quando eidem nuntiaretur conſobrinus occiſus. Qui ſubito militum ſtrepitu exterritus in angulum ſe condidit: objectuque [5] veli cubicularis, quod

1. *Ad hortos Spei veteris.*] *Spes vetus* nominatur regione quinta Eſquilina. videntur ad ædem hanc iſti horti fuiſſe. Spem deam coluere deinde plures eidem ædes poſitæ. *Idem.*

2. *Qui in caſtris ſtatuarum ejus titulos luto tegerent.*] *Tegeret*, P. & v. ed. *Salmaſ.*

3. *Statuarum ejus titulos luto tegerent, ut fieri ſolet de tyrannis.*] Cur non hoc potius jubet, ut ſtatuæ detrahantur franganturque? Mos luto inquinandi antiquiſſimus eſt, & qui, ſi credimus Græcis grammaticis, ab Athenienſium inſtitutis habet originem: nam ſcribunt illi, ſolitos Athenienſes damnatos alicujus criminis lutulare, & ita traducere: quod περιπηλακίζειν dixerunt. *Caſaub.*

4. *Sollicita filio.*] Sic & membranæ, pro, de filio. ita dixerunt *dolere alicui*, pro vicem alicujus. *Idem.*

5. *Vel cubicularis, quod introitu erat cubiculi.*] Aſſentior fermè Fabro, qui illa, *quod in introitu erat cubiculi*, cenſebat inducenda. *Idem.*

1. *Et*

quod in introitu erat cubiculi, ſe texit. Miſit ex præfectis alios ad compeſcendos milites in caſtra; alios verò ad eos placandos qui jam in hortos veniſſent. Antiochianus igitur ex præfectis unus, milites qui in hortos venerant, & ſacramenti admonitione exoravit ne illum occiderent, quia nec multi venerant, & plerique cum vexillo quod Ariſtomachus tribunus retinuerat, remanſerant. hæc in hortis. In caſtris verò milites precanti præfecto dixerunt ſe parſuros eſſe Heliogabalo, ſi & impuros homines & aurigas & hiſtriones à ſe dimoveret, atque ad bonam frugem rediret: his maximè ſubmotis qui cum omnium dolore apud eum plurimùm poterant, [1] & qui omnia ejus vendebant, vel vanitate vel fumis. [2] Remoti ſunt denique ab eo [3] Hierocles, [4] Gordus, & Muriſſimus, & duo improbi familiares qui eum ex ſtulto ſtultiorem faciebant. Mandatum præterea à militibus præfectis ne paterentur illum ita diutiùs vivere: & ut Alexander cuſtodiretur, ne vel illi aliqua vis afferretur, ſimul ne Cæſar quempiam amicum Auguſti videret, ne ulla fieret imitatio turpitudinis. Sed Heliogabalus [5] & ingenti prece Hieroclem repoſcebat impudiciſſimum hominem, [6] & inſidias indies Cæſari propagabat. Denique Cal. Januariis, quum ſimul tum deſignati eſſent conſules, [7] noluit cum conſobrino procedere.

Ad

1. *Et qui omnia ejus vendebant vel vanitate vel fumis.*] Sunt qui revera vendunt, plurimumque poſſunt apud principes, dictaque eorum & facta vendunt. iique veritate vendunt non vanitate. quam lectionem heic reponendam cenſeo Palatini codicis teſtimonio: *his maxime ſubmotis qui cum omnium dolore apud eum plurimum poterant, & qui omnia ejus vendebant vel veritate vel fumis.* veritate aliquid fieri dicitur quod revera fit. *Salmaſius.*

2. *Remoti ſunt denique ab eo Herodes Gordius, & Muriſsimus.*] Pal. *Myriſsimus.* Grut.

3. *Herodes.*] Jam diximus ſcribenbendum eſſe *Hierocles.* Caſaub.

4. *Gordus Muriſsimus.*] De Gordo antè dictum. Tum pro *Muriſſimus* forte leg. *Myriſſimus.* quod agitatori multarum palmarum quadrat optime. *Idem.*

Gordus & Muriſsimus.] *Cordus & Myriſſimus.* Palat ſed *Miriſſimus* reponendum. cujus mentio in veteribus inſcriptionibus. *Salmaſ.*

5. *Et ingenti prece Herodem repoſcebat.*] Palat. *Hieroclem.* Idem.

6. *Et inſidias in dies Cæſari propagabat.*] Mediolanenſis editio cum Palatino: *& inſidias in dies Cæſaris propagabat.* inſidiæ Cæſaris, quæ Cæſari ſtruebantur. nihil tamen mutandum. *Idem.*

7. *Noluit cum conſobrino procedere.*] Quid ſit πρόοδος Conſulis nemo explicat

Ad extremum quum ei avia & mater dicerent, imminere
milites ad ejus exitium, niſi concordiam viderent inter ſe
conſobrinorum, ſumpta prætexta hora diei ſexta proceſ-
ſit ad ſenatum, avia ſua ad ſenatum vocata, [1] & ad ſellam
producta. Deinde in Capitolium ad vota concipienda, &
perficienda ſolennia ire noluit: omnia per præfectum ur-
banum facta ſunt, quaſi conſules illic non eſſent. Nec 16
diſtulit cædem conſobrini, ſed timens ne ſenatus ad ali-
quem ſe inclinaret ſi ille conſobrinum occidiſſet, juſſit
ſubitò ſenatum urbe decedere: omneſque etiam quibus
aut vehicula aut ſervi deerant, ſubitò proficiſci juſſi ſunt:
quum alii [2] per bajulos, alii per fortuita animalia & mer-
cede conducta veherentur: [3] Sabinum conſularem virum,
[4] ad quem libros Ulpianus ſcripſit, quòd in urbe reman-
ſiſſet, [5] vocato centurione mollioribus verbis, juſſit occidi.
Sed centurio aure ſurdior imperari ſibi credidit ut urbe
pelleretur: itaque fecit. ſic vitium centurionis Sabino ſa-
luti fuit. Removit & Ulpianum juriſconſultum, ut bo-
num virum; [6] & Silvinum rhetorem, quem magiſtrum
Cæſaris fecerat. Et Silvinus quidem occiſus eſt, Ulpianus
verò reſervatus. [7] Sed milites, & maximè prætoriani,

[1] vel

plicat ita ubertim ac Juſtinianus Novella c. v. ſed loquitur hìc de proceſſu primo Kalendis Januarii in Curiam & in Capitolium: qua de re Plinius in panegyrico. *Caſaub.*

1. *Et ad ſellam producta.*] Quid eſt *ad ſellam producere?* vetus lectio habet: *perducta.* atque id verum eſt. *avia ſua ad ſenatum vocata & ad ſellam perducta.* id eſt, vocata ad ſenatum venit ſella perducta. perducere ad ſellam pro ſella perducere. ſic *ad pila pugnare* pro *pilis pugnare.* ſed hæc alibi. *Salmaſ.*

2. *Per bajulos.*] Lecticariorum aut διφροφόρων vice ſubcollantes. *Caſaub.*

3. *Sabinum conſularem virum.*] De hoc in extrema vita Alexandri Severi. *Idem.*

4. *Ad quem libros ſcripſit.*] Scripſit Ulpianus ad Sabinum libros unum & quinquaginta. *Idem.*

5. *Vocato centurione mollioribus verbis.*] Diſtingue, *vocato centurione, mollioribus verbis juſſit occidi.* hoc eſt, voce ſubmiſſiore, & vultu magis tranquillo quàm ut cædem videretur imperare. *Idem.*

6. *Silvinum rhetorem.*] Membranæ ſemper, *Salvinum.* Idem.

7. *Sed milites & prætoriani maxime ſcientes quæ mala in Heliogabalum pararent.*] Turpiter affectus hic locus. Vetus lectio eſt: *ſed milites & maxime prætorianis vel ſcientes qui mala in Heliogabalum pararant, vel quod ſibi viderent invidiam, factaque conſpiratione ad liberandam remp. primum conſcii genere mortis cum alios vitalibus exemptis necarent, alios ab ima parte perfoderent.* ſic lego paucis mutatis: *ſed milites & maxime prætoriani vel ſcientes qui malum Heliogabalum pararent,*

[1] vel ſcientes quæ mala in Heliogabalum pararent, [2] vel
quòd ſibi viderent invidiam, facta conſpiratione ad libe-
randam Remp. primùm in conſcios vario genere mortis,
quum alios vitalibus exemptis necarent, alios ab ima par-
17 te perfoderent, ut mors eſſet vitæ conſentiens. Poſt hoc
in eum impetus factus eſt, atque in latrina ad quam con-
fugerat, occiſus. [3] Tractus deinde per publicum, addita-
que injuria cadaveri eſt, ut id in cloacam milites mitterent.
[4] Sed quum non cepiſſet cloacula fortuitò, per pontem
Æmilium annexò pondere ne fluitaret, in Tiberim ab-
jectum eſt ne unquam ſepeliri poſſet. Tractum eſt cada-
ver ejus etiam per circi ſpatia, priuſquam in Tiberim præ-
cipitaretur. Nomen ejus, id eſt Antonini, eraſum eſt ſe-
natu jubente, remanſitque Varii Heliogabali. ſiquidem
illud affectatò retinuerat, quum vult videri filius Anto-
nini. Appellatus eſt poſt mortem [5] *Tiberinus*, & [6] *tractitius*,
& *impurus*, [7] & multa, ſi quando ea erant deſignanda quæ
ſub

rarant, vel quod ſibi viderent invidiam, facta conſpiratione ad liberandam remp. primum conſcivere mortem his, cum alios vitalibus exemptis necarent, alios ab ima parte perfoderent, ut mors eſſet vitæ conſentiens: poſt hæc in eum impetus factus eſt. ſenſus eſt, Prætorianos & quod ſcirent, qui malum Heliogabalum pararant, id eſt qui eum corruperant & depravarant, & quod invidiam ſibi viderent ex mala ac perdita Heliogabali vita, primum corruptoribus illis, necem conſciviſſe, poſt hæc in ipſum Heliogabalum impetum feciſſe. *vel* pro *&* *vel ſcientes, vel invidiam ſibi videntes.* pro *& ſcientes* & *invidiam ſibi videntes.* Salmaſ.

1. *Vel ſcientes quæ mala in Heliogabalum pararent.*] Scribe, *in eos Heliogabalus pararet.* pro, in ſe. *Caſaub.*

Vel ſcientes quæ mala in Heliogabalum pararant.] Sic libuit reſcribere cum Regio & Palatin. antea erat, *pararent.* malè. quippe occiderunt prætoriani Imperatorem, vel metu pœnæ ob ea quæ deliquerant; vel, ſi non punirentur, ne impares forent invidiæ. *Grut.*

2. *Vel quòd ſibi viderent invidiam facta conſpiratione, &c.*] Ita concinna: *vel quòd ſibi viderent invidiam jam conflatam, facta conſpiratione ad liberandam Remp. primùm in conſcios ſævierunt vario genere mortis.* nolim aſſeverare ita prorſus ſcripſiſſe auctorem, de ſententia quidem non dubito. *Caſaub.*

3. *Tractus deinde per publicum, additaque injuria cadaveri eſt.*] *Tractus deinde per publicum: addita injuria cadaveri eſt ut id in cloacam mitteretur.* Salmaſ.

4. *Sed cùm non cepiſſet cloacula fortuitò.*] Victor alter: *noviſſimè cùm foramen cloacæ corpus minimè reciperet, uſque, &c.* Caſaub.

5. *Tiberinus & tractitius & impurus.*] *Tractitius* conſtanter in veteribus legitur hoc loco. nec reſpuendum, nam *tractare* pro *trahere* etiam poſitum. *Salmaſ.*

6. *Tractitius.*] Pal. *Tractatitius.* Grut.

7. *Et multa.*] Inter iſta multa nomina quæ per ludibrium indita Alagabalo poſt-

ſub eo facta videbantur: [1] ſoluſque omnium principum & tractus eſt, & in cloacam miſſus, & in Tiberim præcipitatus. Quod odio communi omnium contigit, à quo ſpeciatim cavere debent imperatores: ſiquidem nec ſepulchra mereantur qui amorem ſenatus, populi, ac militum non merentur. Opera publica ipſius præter ædem Heliogabali dei, quem Solem alii, alii Jovem dicunt: [2] & amphitheatri inſtauratio poſt exuſtionem, & lavacrum in vico Sulpitio, quod Antoninus Severi filius cœperat, nulla extant: [3] & lavacrum quod Antoninus Caracallus dedicaverat, & lavando & populum admittendo. Sed porticus defuerant, [4] quæ poſtea ab hoc [5] ſubdititio Antonino extru-

poſtquam periiſſet, fortaſſe & *Gabalus* dictus eſt. quod erat ſcelerati hominis & cruce digni convitium, ut ad Diadumenum dicebamus. Sed non diſpliceat conjectura Loiſelii, cui pro *multa*, videbatur ſcribendum, *mulier*. Caſaub.

1. *Soluſque omnium principum tractus eſt.*] Quid Vitellius? nonne & ipſe tractus, & in Tiberim præcipitatus? ſed in cloacam miſſus non eſt. *Idem.*

Soluſque omnium principum tractus eſt.] *Soluſque omnium principum & tractus eſt & in cloacam miſſus.* Salmaſ.

2. *Et amphitheatri inſtauratio.*] Scribendum, *inſtaurationem.* probant præcedentia. *Caſaub.*

Et amphitheatri inſtauratio.] Lege: *& amphitheatri inſtaurationem.* præceſſit enim: *opera publica ipſius præter ædem Heliogabali dei, & amphitheatri inſtaurationem poſt exuſtionem & lavacrum in vico Sulpitio quod Antoninus Severi filius cœperat, nulla extant.* Salmaſ.

3. *Et lavacrum quod Antoninus Caracallus dedicaverat.*] Ridicula lectio: facit enim duo lavacra Antoniniana Romæ, quæ ab eodem principe Antonino Caracallo eſſent exſtructa. Nos ſcimus unas fuiſſe Antoninianas thermas, quarum conditor Caracallus. Lavacrum ergo Antonini, ſive Antoninianas thermas Caracallus quidem velut perpetuum opus dedicaverat, & in iis cùm lavabat ipſe, tum populum admittebat. opus tamen imperfectum reliquerat Caracallus; deficientibus porticibus, quas Alagabalus inchoavit, Alexander perfecit. *Caſaub.*

Et lavacrum quidem Antonini Caracallus dedicaverat.] Ita omnibus litteris Pal. prius habebamus ineptè: *Et lavacrum quod Antoninus Caracallus dedicaverat.* Grut.

4. *Quæ poſtea ob hoc ſub Decio Antonino extructæ ſunt.*] Scribendum erat ex regio, *ſub dicto Antonino*, nempe Heliogabalo. *Caſaub.*

Quæ poſtea ob hoc ſub Decio Antonino extructæ ſunt & ab Alexandro perfectæ.] Hæc corruptiſſima ſunt, emenda. *ſed porticus defuerant quæ poſtea ab hoc ſubdititio Antonino extructæ ſunt, & ab Alexandro perfectæ:* ſubdititius Antoninus eſt, Heliogabalus qui in nomen Antonini turpiter invaſerat. ſic de Diadumeno qui Antonini nomen nihil ad ſe pertinens uſurpaverat, ſcribit, *eum veluti nothum Antoninorum nomini fuiſſe appoſitum.* hoc eſt nothum fuiſſe Antoninum & ſubdititium. *Salmaſ.*

5. *Sub dicto Antonino.*] Sic ſcripſi, ſequutus codicem Regium. nam Pal. *ſub Decio*, ut vulgata. ſed nihil uſitatius quam I degenerare in E, ut & I in T, norunt qui verſarunt codices calamo exaratos litteris capitalibus. *Grut.*

1. *Ita*

18 extructæ ſunt, & ab Alexandro perfectæ. Hic ultimus Antoninorum fuit, quamvis cognomine poſtea Gordianos multi Antoninos putent, qui Antonii dicti ſunt, non Antonini. Vita, moribus, improbitate [1] ita odibilis, [2] ut ejus nomen ſenatus eraſerit. quem nec ego Antoninum vocaſſem, niſi cauſa cognitionis, quæ cogit plerumque dici ea etiam nomina quæ ſunt abolita. Occiſa eſt cum eo [3] & mater Semiamira probroſiſſima mulier & digna filio. Cautumque ante omnia poſt Antoninum Heliogabalum, ne unquam mulier ſenatum ingrederetur, utque inferis ejus caput dicaretur devovereturque per quem id eſſet factum. De hujus vita multa in literas miſſa ſunt obſcœna: quæ quia digna memoratu non ſunt, ea ſolùm prodenda cenſui quæ ad luxuriam pertinebant: quorum aliqua privatus, aliqua jam imperator feciſſe perhibetur: quum ipſe privatus diceret ſe Apicium, imperator verò, Neronem,
19 Othonem, & Vitellium imitari. [4] Nam primus omnium, privatorum toros aureis toralibus texit, quia tunc ex Antonini Marci autoritate id fieri licebat, qui omnem apparatum imperatorium publicè vendiderat. Deinde [5] æſtiva convivia coloribus exhibuit, [6] ut hodie praſinum, vitreum, [7] alia

1. *Ita odibilis.*] Non malè auctor Gloſſarii Latinoarabici, *exoticus* & *odibilis* pro dictionibus ejuſdem notionis accipit: nam ita ſolent quæ ſunt contra morem patrium eſſe odio. & Græci quæ novitate diſplicent, ξένα vocant. *Caſaub.*

2. *Ut ejus nomen ſenatus eraſerit.*] *Ut ejus ſenatus & nomen eraderet.* ita in Palatino. *Salmaſ.*

3. *Et mater Semiamira.*] *Symiamira.* Idem.

4. *Nam primus omnium privatorum toros aureis toralibus texit.*] In apparatu lectorum ὑποβλήματα ſunt, & ἐπιβλήματα, ac περιβλήματα. Torale eſt τῶν περιβλημάτων, recteque in Gloſſario vertitur περίκλινον. Et ſtragula autem quibus tori ſternebantur, & toralia quæ circumjiciebantur, pretioſiſſima in uſu veteribus fuerunt: at non aurea tamen, ſaltem privatis, ut apparet ex hoc loco. *Caſaub.*

5. *Æſtiva convivia coloribus exhibuit.*] *Coloribus*, διὰ χρωμάτων, vel κατὰ χρώματα. id eſt, diſtincta coloribus. *Idem.*

6. *Ut hodie praſinum vitreum.*] Malim, *praſinum aut vitreum*, niſi quis malit, *praſinum vitrum*, inde colligemus, hanc colorum varietatem in ſola ſupellectile vitrea fuiſſe ſervatam. putò tamen in toto inſtrumento tricliniari colorum cujuſque diei rationem habitam. *Idem.*

Ut hodie praſinum vitreum, alia die venetum & ſic deinceps exhiberet.] Sic diſtinguendum: *Deinde æſtiva convivia coloribus exhibuit, ut hodie praſinum, vitreum*

[1]alia die venetum, [2] & ſic deinceps exhiberet, ſemper variè per dies omnes æſtivos. [3] Primus [4] deinde autepſas argenteas habuit: primus etiam cacabos. [5] Vaſa deinde centenaria argentea ſculpta, & nonnulla ſchematibus libidinoſiſſimis inquinata. [6] Et maſticatum, [7] & puleiatum, & omnia hæc quæ nunc luxuria retinet, primus invenit. Nam roſatum ab aliis acceptum, [8] pinearum etiam attritione

vitreum alia die, venetum deinceps exhiberet. venetum, vitreum, praſinum affines quidem colores, diverſi tamen. tum vitreum non ſemper ſignificat quod eſt ex vitro, ſed etiam quod vitri colorem habet. Virgilius:

—— *vitreiſque ſedilibus omnes*
Accepere. —— Salmaſ.

1. *Alia die venetum.*] Sunt quidem adfines colores, ſed diverſi tamen ὁ βενετὸς & ὁ ὑαλοειδής. *Caſaub.*

2. *Et ſic deinceps.*] An ut per omnes colores iretur, aut eorum præcipuos? an quatuor ſolùm Circi factionum coloribus fuit locus? *Idem.*

3. *Primus deinde menſas & capſas argenteas habuit: primus cacabos.*] Niſi de privato Alagabalo hæc dicta intelligantur, ſine dubio falſa ſunt. quanquam vereor ut vel ſic conſtet dicto fides. nam cùm lectos planè argenteos atque aureos apud veteres Græcos Latinoſque, etiam in Pandectis inveniam, ægrè adducor ut inventum Alagabali credam eſſe, menſas ex argento conficere, aut cacabos. De menſis ſanè argenteis Plin. l. XXXIII. c. XI. Ulpianus lege XIX. De auro, argento, mundo, &c. tractans de legato argento eſcario. *Idem.*

Primus deinde menſas & capſas argenteas habuit, etiam caccabos.] Certum eſt, non eum primum menſas argenteas habuiſſe, niſi forte de eodem privato accipiamus. de capſis vero quid mirum? ſed opt. Palat. deſertis litteris expreſſum habet: *primus deinde autepſas argenteas habuit, primus etiam caccabos.* quam hæc diverſa ſunt ab editis? *Autepſa*, ut hinc apparet, eſt inſtrumentum coquinarium: ut & caccabus: quæ culinæ inſtrumenta primus argentea habuiſſe heic traditur Heliogabalus. *Autepſa* vero vox Græca eſt, αὐθέψης, quæ ſartaginem aut aliud genus coquinarii vaſis, & ad focum apti deſignat, ut & πυρθέψης, quæ ſartago exponitur in veteri optimo Gloſſario: *ſartago, πυρθέψης. Salmaſ.*

4. *Menſas & capſas argenteas.*] Lectio nihili, ut quidem prodit Palatinus; in quo iſta ſuperſcripta ceu gloſſa, ſupra lineam, in contextu verò, loco ſuperiorum verborum, viſitur, *deinde autepſas argenteas.* Grut.

5. *Vaſa deinde centenaria argentea.*] Plinius: *lanceſque è centenis libris argenti, quas tunc ſuper quingentas numero Romæ fuiſſe conſtat.* Caſaub.

Vaſa ſculpta.] *Scalpta.* Salmaſ.

6. *Et maſticatum & puleiatum:*] Et maſtichatum, & puleiatum, ſive, ut in regio & Puteani, *pulveratum* & roſatum, quod ſtatim nominatur, genera fuiſſe poculorum auctor ipſe manifeſtò indicat. nam ait: *denique hæc genera poculorum ante Heliogabalum non leguntur.* Verùm placet magis, ut *poculorum genera* accipiamus de potionibus diverſis è vino variè condito: ſicut in Geta dixit Spartianus, eum fuiſſe cupidum vini variè conditi. Meminit maſtichati & roſati, & abſinthiati ſimul etiam Capitolinus in Gordianis. *Caſaub.*

7. *Et puleiatum.*] Malim iſtud cum Palat. quàm aliorum *pulveratum.* Grut.

8. *Pinearum etiam attritione odoratius reddidit.*] Ad alias ſpecies odoratas quæ in pila tritæ roſato condiendo adhibebantur, adjecit & pineas. *attritio* eſt πρόστριψις. *Caſaub.*

tione odoratius reddidit. [1] Denique hæc genera poculorum ante Heliogabalum non leguntur. Nec erat ei ulla vita niſi exquirere novas voluptates. [2] Primus fecit de piſcibus iſitia, [3] primus [4] de oſtreis, & leioſtreis, & aliis hujuſmodi marinis conchis, & locuſtis, & commaris, & ſcillis. Stravit & triclinia de roſa, & lectos & porticus, [5] ac ſic per ea deambulavit, idque omni florum genere, liliis, violis, hyacinthis & narciſſis. [6] Hic non niſi unguento nobili aut croco piſcinis infectis natavit. [7] Nec cubuit in ac-

1. *Denique hæc genera poculorum ante Heliogabalum non leguntur.*] *Pocula* heic accipi oportet pro potionibus vel liquoribus quos ex ſcypho vel calice haurimus: *Maſticatum* enim & *roſatum* genera ſunt vini ſic condita ex maſtiche, & roſa, & Græce ſua habent nomina, μαςιχίτης, ῥοδίτης. vox autem *poculum* pro potione non eſt raræ Latinitatis, ſed apud auctores obviæ & protritæ. *Salmaſ.*

2. *Primus fecit de piſcibus iſitia, primus de oſtreis, & leioſtreis.*] Apitius rei culinariæ libro ſecundo: *Iſitiorum varia ſunt genera. marina fiunt de ſcylla ſeu cammaris, &c.* Aut igitur falsò hic Lampridius marinorum iſitiorum auctorem primum facit Lampridium: aut illorum librorum auctor falsò exiſtimatur Apitius eſſe unus è tribus ejuſdem nominis gulæ proceribus. Vide de hac voce Macrobium. Pro *leioſtreis*, regius & Puteani membranæ præferunt *lithoſtreis.* atqui omnia oſtrea ſilicea teſta includuntur. λειοςρέων propriam appellationem apud Græcos non inveni. ſed eſſe oſtrea quædam ac chamas λείας conſtat & læves. *Caſaub.*

Primus fecit de piſcibus iſitia.] Scribe: *iſicia.* Græci enim ἴσικα & ἰσίκια. *inſicare* veteres dicebant pro inſecare: hinc *inſicium* ab inſicando, dictum poſtea *iſicium.* nihil enim aliud eſt quam inſecta minutatim caro. ejuſmodi inſiciis & minutalibus ex carne vulgo farciebantur avium ventriculi, ut anſerum & gallinarum. *eſiciatæ* dictæ recentioribus pro iſiciatis. *Eſiciatæ vulvulæ, & circellorum iſiciatorum* mentio apud Apicium. primus Heliogabalus de piſcibus iſicia feciſſe, & de oſtreis lithoſtreiſque heic dicitur. vide Caſaubon. *Salmaſ.*

3. *Primus de oſtreis & leioſtreis.*] *Lithoſtreis* rectum erat. ita enim proprie appellantur quæ apud Græcos ὀςρακοδέρμων nomine veniunt: quæ ſi quis λιθόδερμα diceret, haud inelegantem eorum appellationem induceret. *Idem.*

4. *De oſtreis & leioſtreis.*] Palat. adgregat ſe mſſ. in quibus *lithoſtreis.* Gruterus.

5. *Ac ſic per ea deambulavit.*] Pal. *ac ſic ea deambulavit.* Salmaſ.

6. *Hic nonniſi unguento nobili aut croco piſcinis infectis natavit.*] Interdum condito piſcinas & ſolia temperabat, & roſato atque abſinthiato, ut mox dicitur. ſed ibi loquitur Lampr. de vino in piſcinas aut ſolia infuſo: hîc de aquæ inficiendæ ratione, cùm non adhiberetur vinum. *Caſaub.*

7. *Nec cubuit in accubitis, niſi quæ pilum leporinum haberent.*] Accubita vocabant quæ lectis tricliniaribus ſuperiorum temporum ſucceſſerunt. Sunt igitur diſcubitorii lecti *accubita*; ſed viliores & levioris operæ, quales erant militum in caſtris. Atqui etiam delicatiores lectos ad diſcumbendum ſic fuiſſe dictos nec Latinis tantùm, ſed etiam Græcis ſcriptoribus, conſtat. *Idem.*

Nec cubuit in accubitis niſi quæ pilum leporinum haberent.] Accubita recentiori-

in accubitis facilè, niſi iis quæ pilum leporinum haberent, [1] aut plumas perdicum, [2] ſubalares ſæpe culcitras mutans. Senatum nonnunquam ita contempſit ut mancipia togata appellaret: populum verò Rom. unius fundi cultorem: equeſtrem ordinem in nullo loco habens. Præfectum urbicum ſæpe poſt cœnam ad potandum vocabat, adhibitis & præfectis prætorio, [3] ita ut ſi recuſarent, [4] magiſtri horum

rum

-tioribus dicta ſunt, quæ veteribus *triclinia*; tribus enim lectis olim ad menſam accumbebant, & hoc triclinium dicebatur. poſtquam triclinia ab uſu receſſerunt, & forma eorum mutata, & pro tricliniis accubita & ſtibadia dici cæpere, quorum figura ſemicircularis erat, atque inde *ſigma* nomen invenit. ſane tres lecti quos menſæ circumponi moris olim fuit, non omnia quattuor latera menſæ ambiebant, ſed tria tantum: uno vacuo relicto ad inferenda menſæ obſonia. poſtquam triclinia deſierunt, & in deſuetudinem abierunt ſigmata quæ in tricliniorum locum venerunt, non ſecus ac triclinia, ſemper unum menſæ latus à convivis liberum præſtitere. triclinium tres lecti diviſi & ſeparati, qui menſæ adpoſiti quadratam figuram efficiebant. ſeparatos liquet fuiſſe. nam qua medii lecti pluteus infimo & ſummo jungebatur in anguli flexura intervallum erat relictum, nec ita preſſe ſibi conjuncti cohærebant, ut ſe tangerent. Sigma vero unus perpetuus lectus, ſemirotundus, quod & ſtibadium & accubitum dixere. triclinium omnibus menſis poterat convenire, & majoribus & minoribus. ſigma vel ſtibadium non item. nec enim minus ſigma majori menſæ, nec majus minori coaptari poterat. ſecundum igitur menſarum magnitudinem quærenda erant parva aut magna ſtibadia, quæ à numero convivarum, quos capiebant, dicebantur vel octaclina, cum octo caperent: vel enneaclina cum novem, &c. *Salmaſius.*

1. *Aut plumas perdicum, ſubalares ſæpe culcitras mutans.*] Aliter hic locus diſtinctus in edit. Med. ad hunc nempe modum: *nec cubuit in accubitis facile, niſi iis quæ pilum leporinum haberent, aut plumas perdicum ſubalares, ſæpe culcitas mutans.* Idem.

Aut plumas perdicum ſubalares: ſæpè culcitas.] Sic interpungit Palatin. quemadmodum conjecerat amiciſſimus noſter Lectius. *culcita ſubalares* nunquam fuere in rerum naturâ, neque eſſe poſſunt. *Grut.*

2. *Subalares ſæpe culcitras mutans.*] Scribe, *culcitas ſubalares. culcitæ* ſunt pulvini quibus undique fulciebantur delicatiores cùm accumberent. Lectius hæc verba ita concipit: *niſi in iis quæ pilum leporinum haberent, aut plumas perdicum ſubalares, ſæpe culc. mut.* videntur ſanè in omni avium genere, plumæ ſub alis eſſe delicatiſſimæ. *Caſaub.*

3. *Ita ut ſi recuſarent, magiſtri horum eos cogerent.*] Dele vocem *horum.* referendum enim omnino ad conviviorum magiſteria. *Idem.*

Ita ut ſi recuſarent magiſtri eos cogerent.] De præfectis urbis & prætorio loquitur; quos ad potandum vocabat poſt cœnam Alagabalus. ita ut ſi recuſarent bibere, eos cogeret per magiſtros eorum. ſed qui ſunt eorum magiſtri? ſcribendum: *ita ut ſi recuſarent, magiſtri officiorum eos cogerent.* de magiſtris & principibus officiorum ſupra diximus. non mirum igitur illos adhibuiſſe Heliogabalum ad cogendum præfectos qui bibere nollent. ii enim ſemper circa principem, nec ab ejus latere diſcedebant. *Salmaſ.*

4. *Magiſtri horum eos cogerent.*] Ita quoque Pal. *Grut.*

1. *Voluit*

rum eos cogerent. [1] Voluit & per ſingulas urbes lenones præfectos urbi facere, & ut eſſent in urbe XIIII. & feciſſet, ſi vixiſſet, promoturus omnes turpiſſimos & ultimæ profeſſionis homines. [2] Hic ſolido argento factos habuit lectos, & tricliniares & cubiculares. Comedit ſæpiùs ad imitationem Apicii [3] calcanea camelorum, & criſtas vivis gallinaceis demptas, linguas pavonum & luſciniarum: [4] quòd qui ederet, ab epilepſia tutus diceretur. [5] Exhibuit & palatinis ingentes dapes extis mullorum refertas, [6] & cerebellis phœnicopterûm, & perdicum ovis, & cerebellis turdorum, & capitibus pſittacorum & faſianorum & pavonum.

1. *Voluit & per ſingulas urbes lenones præfectos, &c.*] Scribendum: *Voluit & per ſingulas Urbis regiones lenones Præfectos Urbi facere: ut eſſent in Urbe* XIIII. Quod dicitur voluiſſe Alagabalus, id Alexander Severus & voluit & fecit: inſtituit enim curatores Urbis XIV. quot & regiones erant. at non lenones, ut ille impurus, præfecit Alexander: verùm conſulares viros, ut in ejus vita narratur Lampridio. *Caſaub.*

Voluit & per ſingulas urbes lenones præfectos urbi facere.] Locus bene habebit ſi mutata littera ſcribamus, *per ſingulas Urbis*: ſubintelligit enim *regiones*, more ſeculi ſui. ſic ſupra cap. ſexto dixit, *nomen in publicas edere*, ſubaudi, *tabulas*. Grut.

2. *Hic ſolido argento factos habuit lectos.*] Non primus, ut jam diximus. *Caſaub.*

3. *Calcanea camelorum.*] Alagabalum multa de Sarracenis & Arabibus traxiſſe inſtituta, propter locorum ubi natus & educatus viciniam, mirum non eſt. Calcanea camelorum cupediariis fuiſſe experita, non multò magis miror quàm de criſtis gallorum gallinaceorum: quas hodieque ab iis qui palatum eruditum habent, cupidiſſimè conſtat experi. *Idem.*

4. *Quod qui ederet.*] Scribe, *quòd qui ea ed.* Idem.

Quia de te tali peſtilentia tutus diceretur.] Obſecundatus ſum codici Regio, in quo hæc ſcriptura. nam Palat. ſuffragatur vulgatæ; *quod qui ederet, ab epilepſiâ tutus diceretur*, niſi quod loco *epilepſiæ* exhibeat *peſtilentiam.* Gruterus.

5. *Exhibuit & Palatinis ingentes dapes extis mulorum refertas.*] Vox, *dapes* abeſt codici Palatino. nec Latinum eſt *exhibere ingentes dapes extis mulorum refertas.* quod de lancibus potius & gabathis vel diſcis dici conveniat quam de dapibus. aliquid igitur latere cenſeo ſub illa voce *ingentes*, ut nomen diſci alicujus vel lancis. aut certe deeſt nomen vaſis poſt *ingentes*, ut ingentes diſcos vel lances exhibuiſſe dicatur extis multorum refertas & cerebellis phœnicopterorum. *Salmaſius.*

Exhibuit & Palatinis ingentes dapes.] Vox *dapes* non comparet in Palatino, niſi à calamo recenti. & verò uſitatum noſtro, ut modò dixi, ſubintelligere ſubſtantivas voces. itaque ſubaudit heic vel *paropſidas* vel *patinas.* ſi quid tamen expreſſit, tunc certè excidit *patinas*, ob ſimilitudinem quæ ei cum verbo *Palatinis.* immò ne quid diſſimulem illud *Palatinis* mutandum potius in *patinas.* Grut.

6. *Et cerebellis phœnicopterorum.*] Similia de Vitellio Suetonius capite XIII. *Caſaub.*

vonum. [1] Barbas ſanè mullorum tantas jubebat exhiberi, [2] ut pro naſturtiis, [3] apiaſtris, & facelaribus, [4] & fœnogræco [5] exhiberet [6] plenis fabatariis & diſcis: quod præcipuè ſtupendum eſt. Canes jecinoribus anſerum pavit. Ha- 21
buit leones & leopardos exarmatos in deliciis: quos edoctos per manſuetarios ſubitò ad ſecundam & tertiam menſam jubebat accumbere, ignorantibus cunctis [7] quòd exarmati eſſent, [8] ad pavorem & ridiculum excitandum.

[1] Miſit

1. *Barbas ſanè mullorum tantas jubebat exhiberi.*] *Tantas* pro tot numero, vel tanta copia quod ſtupendum. quàm ingenti enim mullorum copia fuit opus, ut de illorum barbis diſci, atque ii capaciſſimi implerentur? cùm præſertim non omnes mulli binos illos cirros habeant, quos barbam vocat Lampridius, ut & Græci γένειον. *Idem.*

2. *Ut pro naſturtiis.*] In omnibus antiquis editionibus eſt, *ut pro naſcentis apiaſteris & facelaribus.* emendabat Ioſephus Scaliger, *ut pro antecenis.* antecena, ſive antecenia dicuntur, qui Martiali guſtus: Græcis προπόματα. Ego non damnaverim quod hîc editum, ſi accederet alicujus codicis auctoritas. nam & in libris medicorum jungi ſæpiùs memini naſturtium cum feno Græco. *Idem.*

Ut pro naſturtiis, apiaſtris & facelaribus & fœno Græco exhiberet.] Vetus ſcriptura, *ut pro naſcentis apiaſteris & facelaribus.* ſic enim habet Palatinus & princeps editio. nimis autem alienum eſt & longe recedit, pro *naſcentis naſturtiis* velle reponere. forte, pro *naſcentis*, *abſentis.* *abſintum* enim pro *abſinthium* & dicebant & ſcribebant. *Apiſtera* vero pro *apiaſtra* ut *arbiteria* pro *arbitria* in Pandectis Florentinis. de facelaribus quid dicemus? an erit pro *faſelaribus*? *Faſelares* autem ſunt faſeli, ut *lupinaria* lupini. ſane non raro mihi in his libris *c* pro *ſ* poſitum animadverſum eſt: ſi *faſcelares* dicimus, intelligemus ſiliquas: ſi *faſcelaria*, grana. vera igitur lectio hujus loci: *faſcelaribus & fœnugræco.* ſumebantur hæc faſelaria cum garo aut aceto, ut & fœnum Græcum. Vide Galenum libro primo, περὶ τροφῶν δυνάμεως. *Salmaſ.*

Ut pro naſturtiis & facelaribus.] Palatinus, *ut pro naſcentis, apiaſteris & facelaribus.* Grut.

3. *Apiaſtris & facelaribus & fenogræco.*] Fenumgræcum & quæcunque hîc nominantur, primis menſis apponebantur inter ea quæ irritandæ fami aſſumuntur. τῆλις, Gr. fenum græcum: apiaſtrum μελισσόφυλλον eſt Græcorum. facelaria verò ſuſpicamur eſſe ciborum ἀναστομωτικῶν genus & acetariorum è facela, garo atque oleo. *Caſaub.*

4. *Et fœnogræco.*] Fœnugræcum, & fœnogræcum dicebant unica voce. Gloſſæ: *fœnugræcum*, τῆλις. *Salmaſ.*

5. *Exhiberet plenis fabatariis & diſcis.*] *Fabatar* aut *fabatarium*, vas in quo *fabata* reponuntur. *fabatum* eſt granum fabæ. *fabatarium* etiam τὸν ἐρειγμὸν ſignificat, hoc eſt fabam frenſam aut fractam. Græci κατερεικτὰ dicunt, & συντριπτά. *Idem.*

6. *Plenis fabatariis.*] Ex ipſo nomine, & mente auctoris apparet ampliſſima vaſa fuiſſe, quæ fabataria dicerentur. *Caſ.*

7. *Quod exarmati eſſent ad pavorem & ridiculum excitandum.*] Scribendum *ad pavorem ridiculum excitandum.* ridiculus enim pavor quem exarmatæ feræ & nihil nocere valentes incutiebant. *Salmaſ.*

8. *Ad pavorem & ridiculum.*] Probarim *ad pavorem ridiculum*, ut eſt in Pal. excluſa copula &. Grut.

[1] Miſit & uvas Apamenas in præſepia equis ſuis: & pſittacis atque faſianis leones pavit & alia animalia: exhibuit [2] & ſumina aprugna per dies decem tricena quotidie [3] cum ſuis bulbis: [4] piſum cum aureis, [5] lentem cum cerauniis, [6] fabam cum electris, & [7] orizam cum albis exhibens. [8] Albas præterea in vicem piperis piſcibus & tuberibus conſperſit. [9] Oppreſſit in tricliniis verſatilibus paraſitos ſuos violis & floribus, ſic ut animam aliqui efflaverint, [10] quum erepere ad ſummum non poſſent. [11] condito piſcinas

1. *Miſit & uvas Apamenas in præſepia equis ſuis.*] Uvæ Apamenæ, quæ hodie Damaſcenæ. *Caſaub*

3. *Et ſumina aprugna per dies decem tricena quotidie cum ſuis bulbis.*] *Bulbæ* ſunt vulvæ, ut jampridem doctis notatum. vulvam in delicatiſſimis cibis poſuere veteres gulones *Salmaſ.*

3. *Cum ſuis bulbis.*] *b* pro *v*, ut ſæpe. nam ſcribendum *vulvis*, facilè doctis viris aſſentior. *Caſaub.*

4. *Piſum cum aureis.*] Nempe granis, ut hodieque vocamus. *Aurea* ſine adjectione pro globulis vel ſphærulis aureis: ita dictum ut mox *albæ* pro gemmis albis. hæc verò aurea piſis aſſimilabantur & æquabantur; quò facilius poſſent fallere. *Idem.*

Piſum cum aureis, lentem cum cerauniis, fabam cum electris.] Non aurea heic grana intelligi debent mixta piſis fuiſſe ab hoc nepote: ſed aureos, vel ſolidos, ut poſterior ætas appellavit, hoc eſt χρυσοῦς. *albæ* hoc loco ſunt margaritæ. Aurei hoc loco ſunt χρύσινοι, id eſt aurei, non grana aurea. non enim id eo conſilio factum ab inſano juvene, ut ſimilitudinem iſtæ ſpecies aliquam invicem haberent, quam mixtura probabilem redderet: ſed in ea nihil quæſivit aliud quam profundendi perdendique inſanam libidinem. *Salmaſ.*

5. *Lentem cum cerauniis.*] Multa Plinius de cerauniis: ſed ex quibus non poteſt colligi cur propter figuræ ſimilitudinem lenti hic copuletur. *Caſaub.*

6. *Fabam cum electris.*] Ita libri, nec cauſſa mutandi eſt. videtur Alagabalus artem adhibuiſſe, ut ad ſimilitudinem fabarum ſecarentur electra. *Idem.*

7. *Oryzam cum albis.*] Jam diximus *albas* nominari gemmas albas: Tertullianus nominat, *rubentis maris grana candentia.* Idem.

8. *Albas præterea in vicem piperis piſcibus & tuberibus conſperſit.*] *Albæ* hoc loco ſunt margaritæ. nec de aliis gemmis accipiendum. Anaſtaſius in Leone IV. idem in Nicolao primo: *patenam ex auro puriſſimo cum diverſis lapidibus pretioſis albis, praſinis & hyacinthinis.* Salm.

9. *Oppreſſit in tricliniis verſatilibus.*] Seneca epiſtola XC. *qui verſatilia cœnationum laquearia ita coagmentat, ut ſubinde alia facies atque alia ſuccedat, & toties tecta quoties fercula mutentur.* Athen. libro quarto, capite ſecundo. *Caſaub.*

10. *Cùm eripi ad ſummum non poſſent.*] ſcribe *erepere.* Idem.

Quum eripi ad ſummum non poſſent.] Palat. *eripere*: ut & Regius *eripere* ſcribebant, pro *erepere.* quod omnino verum heic eſt. *Salmaſ.*

Cùm eripi ad ſummum.] Pal. *eripere*, quod eſſet ferè *erepere*, veluti placebat Caſaubono noſtro. *Grut.*

11. *Condito piſcinas & ſolia temperavit.*] Quoties aquam piſcinæ aut balnei non juberet infici unguentis aut croco, ut antè dictum, temperari præcipiebat vino variè condito: ut ſunt roſatum, abſinthiatum, quod propriè conditum dixerunt. Eſt autem conditum idem, aut penè idem, ac mulſum. ac videntur

nas & ſolia temperavit, [1] & roſato, atque abſinthiato [2] vulgus ad bibendum invitavit: & ipſe cum populo tantum bibit ut in piſcina eum bibiſſe intelligeretur, [3] viſo quòd unus bibiſſet. [4] Eunuchos pro apophoretis dedit: dedit quadrigas, equos ſtratos, mulos, [5] baſternas & rhedas: dedit

tur medici qui Romæ faciebant medicinam id nomen excogitaſſe: nam in medicorum Græcorum libris frequens κονδῖτα mentio. *Caſaub.*

1. *Et roſato atque abſinthiato.*] Pone τελείαν στιγμὴν poſt hæc verba: pertinent enim ad præcedentia. *Idem.*

Et roſato atque abſinthiato.] Optimus liber: *abſentato. abſentatum* pro abſinthiato tum ſcripſiſſe Latinos argumento ſunt Græci recentiores, qui Latinam hanc vocem uſurpantes nunquam aliter fere ſcribunt quam ἀψίνθατον. Latini igitur, ut hinc apparet, *abſentatum* vel *abſinthatum* proferebant, non *abſinthiatum*. ſed & *abſentum* idem dixere pro *abſintheum*. *Salmaſ.*

2. *Vulgus ad bibendum invitavit.*] Erat moris ut cùm exiiſſent è ſolio, biberent aliquantulum reficiendis viribus. ſed hoc ferè divites & qui delicatiùs ſe curabant. at hic cùm ad balneas ſuas populum promiſcuè admitteret, eundem quoque ad bibendum invitabat. *Caſaub.*

3. *Viſo quòd unus bibiſſet.*] Deeſſe aliquid videtur. *Idem.*

Viſo quod unus bibiſſet.] Mens hujus loci, niſi fallor, hæc eſt: abſinthiato & roſato, & condito & ejuſcemodi vinorum generibus piſcinas temperavit aliquando Alagabalus, & ex iis etiam bibit, in piſcina, non tantum lavavit, & populum qui una lavabat, ad bibendum invitavit. ex illo, inquam, vino quo piſcina temperata erat, tantum bibit Alagabalus, ut viſo quod unus bibiſſet, intelligeretur tamen eum in piſcina bibiſſe, ex decremento ſcilicet piſcinæ vel ſolii balnearis, multum ſane oportet eum vini hauſiſſe, qui cum in piſcina biberet, & ex piſcina ita eam deplere poterat & diminuere bibendo, ut ſpeciem aliquatenus exhauſtæ præberet. *Salmaſ.*

4. *Eunuchos pro apophoretis dedit.*] De Veri imperatoris conviviis ſcribit Capitolinus: *donatos pueros decoros qui miniſtrabant ſingulis: donatos etiam ſtructores & lances ſingulis quibuſque.* Caſaub.

Eunuchos pro apophoretis dedit.] In *membranis* eſt: *aphroditis.* cum de piſcinis & balneis etiam nunc loquatur, veniebat aliquando in mentem heic legi poſſe: *Eunuchos pro aphronitris dedit.* nitri & aphronitri in balneis uſus apud antiquos, quo ſe detergebant & defricabant lavantes. pro aphronitris igitur Alagabalus iis qui ſecum una lavarent, eunuchos dabat, & quadrigas & equos, & aureos millenos. dicet aliquis, quæ aphronitrorum ſimilitudo, cum his quæ dabat ille loco aphronitrorum? certe nulla. ſed cum nullam hoc propudium, perdendi profundendique occaſionem prætermitteret, populo qui ſecum lavabat, aphronitrorum nomine, hæc talia dabat, quæ heic commemorantur. ſic in conviviis pro pipere margaritas exhibebat, aureos nummos pro piſis, ceraunia pro lentibus, & electra pro fabis. Hæc dicta ſunto pro tuenda lectione membranarum, quam tamen veram non affirmo. *Salmaſ.*

5. *Baſternas & rhedas.*] Baſterna vehiculum muliebre, forma nihil diſtans à lectica, quod antiquæ lecticæ ſucceſſit, quæ matronarum erat propria. Verum hæ baſternæ, non ut lecticæ ab hominibus portabantur, ſed à burdonibus, vel mannis vel mulabus ut hodie in noſtris lecticis videmus, quas baſternas eſſe nemo inficias iverit. *Baſterna* ad verbum eſt φορεῖον. ſic enim Græci, tam lecticas, quam ſellas vocant. Latini *geſtamina* plerumque dicunt eo ſenſu.

22 dedit & aureos millenos, & centena pondo argenti. [1] Sortes ſanè convivales ſcriptas in cochlearibus habuit tales ut alius exhiberet decem camelos, alius decem muſcas, alius decem libras auri, alius decem plumbi, alius decem ſtruthiones, alius decem ova pullina, [2] ut veræ ſortes eſſent & fata

ſenſu. quidquid denique ferendo eſſet, *βαστὸν* eſt dictum. unde verbum *βαστάζειν.* à baſto igitur, baſterna, hoc eſt *φορεῖον*, Iſidorus in gloſſis baſternam exponit, *tectam manualem:* & ſic vocat, baſternam vel lecticam tectam, quæ à mannis portabatur. ſic *carpentum mulare*, ſupra habuimus, quod à mulabus trahitur. *Idem.*

1. *Sortes ſanè convivales.*] Suetonius ſimile quid de Auguſto, c. LXXVI. *Caſaub.*

Sortes ſane convivales ſcriptas in cochlearibus habuit tales ut alius exhiberet decem camelos.] Certum eſt, iſtud *exhiberet* alienum eſſe ab illo ſenſu quem hic exigit locus. ſed de mente authoris videndum, deinde verba ipſa perpendemus. Sortes iſtæ convivales, quas in cochlearib. habuit ſcriptas illa peſtis & barathrum macelli vel imperii totius, non erant ad illarum ſortium modum exemplumque quas vulgo divites in conviviis, ſuis convivis exhibebant & diſtribuebant. æquales enim erant illæ ſortes & æqualiter diſtribuebantur, ita ut non alius alio ditior exiret ſortis ſuæ gratia. extat integer Martialis liber de ejuſmodi ſortibus:

Divitis alternas & pauperis accipe ſortes,
Præmia conviva det ſua quiſque ſuo.

At Heliogabali ejuſmodi erant, ut veræ ſortes dici mererentur, atque iis fata tentarentur. exempli gratia: ex ejus convivis alius ſortito ducebat decem camelos, alius decem muſcas. ſic de decem libris auri & decem plumbi: nam qui decem libras auri in ſorte habebat, dives diſcedebat: qui decem plumbi, nihil aut parum lucrabatur. & ſic vere fata tentabantur, cum ex eorum arbitrio, ut ita dicam, res penderet, utrum quis felix optimæ & opimæ ſortis beneficio abiret, an tenuis & contemnendæ munere non magnopere beatus. hic eſt hujus loci ſenſu, & harum convivalium ſortium. Nunc verba perſpiciamus: *ut alius exhiberet.* ſecundum hanc lectionem non Heliogabalus exhibuerit illas ſortes convivis ſuis, ſed ipſi potius ſui convivæ. optimus codex, habet, *ut alius exiret decem camelos, alius decem muſcas.* ſed heic *exiret*, pro *extrahere* uſurpatur. *exire* enim dicebantur, quorum nomina ſortibus inſcripta, & in urnam demiſſa, inde extrahebantur. Hygenus de limitibus agrorum: *qui primi exierint, primam ſortem centuriarum tollere debebunt. eodem exemplo & ceteri.* & paulò poſt: *ex his unum ſorti nomen inſcribemus, & quoto loco exierit, notabimus.* Ipſe igitur exire dicebatur, cujus nomen ſorti inſcriptum exibat, & educebatur ex urna. ſic igitur iſta ſortitio convivalis agitabatur. ſortes in cochlearibus erant inſcriptæ tales. *primus decem camelos*: (ſubaudi, *tollat.*) *ſecundus decem muſcas*: *tertius decem libras auri: quartus decem plumbi*, & ſic deinceps. nomina deinde convivarum in urnam mittebantur. qui primus exiſſet, primam ſortem tollebat, quæ haberet inſcriptum, *decem camelos.* qui ſecundus, ſecundam. & ita de ceteris. *Salmaſ.*

2. *Ut veræ ſortes eſſent, & fata tentarentur.*] Sortes conviviales ita dictæ, quòd ſortitò dividerentur: in quo non magna erat alea: res enim in ſortem mittebantur, quas ſive adeptus eſſes, dives propterea futurus non eras: ſed manebat qualis antè, dives aut pauper. At ſortes Alagabali erant *veræ ſortes*, id eſt *κλῆρος*, & hereditates luculentæ. Quare ſortem abſtuliſſe erat, de paupere factum eſſe divitem: victum eſſe, erat idem ac bonis ſuis excidiſſe. hoc

& fata tentarentur: quod quidem & ludis ſuis exhibuit, quum & urſos decem, [1] & decem glires, & decem lactucas, & decem auri libras in ſorte habuit. Primuſque hunc morem ſortis inſtituit quem nunc videmus. Sed verè ad ſortem ſcenicos vocavit, quum & canes mortuos, & libram bubulæ carnis haberet in ſorte: & item centum aureos, & mille argenteos, [2] & [3] centum folles æris, & alia talia quæ populus tam libenter accepit [4] ut eum poſtea imperare gratularetur. [5] Fertur in euripis vino plenis nava- 23
les

hoc eſt quod eleganter Lampridius dixit, *veras ſortes fuiſſe, & quæ fata tentarent*. Caſaub.

Ut verè ſortes eſſent.] Sic & Pal. cum Regio, non *veræ*. Grut.

1. *Et decem gryllos.*] Grylli Græcis porcelli grunnientes. poſſis legere & *glires*. Caſaub.

Et decem grillos.] Palat. *griles*, legend. *glires*. Glires etiam conviviis veterum admiſſi. Ammian. Marcell. lib. XXVIII. *Salmaſ.*

Et decem grillos.] Pal. *griles*. forſan voluit tranſpoſitis, *glires*. Grut.

2. *Et centum folles æris.*] Folles minutæ pecuniæ genus & omnium minimæ. nam apud calculones follis idem erat, quod apud Arithmeticos μονάς. non dabatur ſectio monadis nec follis. viginti quatuor folles unum denarium argenteum qui miliarenſis dicebatur, efficiebant; duodecim autem miliarenſes unum aureum. ſic ducenti octoginta octo folles inerant in uno nomiſinate. atque hæc de follibus ſub Juſtiniano & poſt Juſtinianum tantum. nam ante ipſum diverſa follium ratio fuit. ſub Conſtantino vel etiam ante Conſtantinum, folles dicebantur ſeſtertii: ſeſtertium æreum uncialem fuiſſe conſentiunt auctores: follis etiam fuit uncialis. hoc loco folles ærei ſunt accipiendi pro ſeſtertiis nummis. follis tamen non ſemper pro æreo nummo uſurpatus eſt, ſed etiam ſummam aliquam vel auri vel argenti vel æreæ pecuniæ deſignabat. ut *follis* quem pendebant ſenatores, in ſenatoribus primæ, ita dixerim, claſſis, octo auri libras ſignificat: in mediocribus quattuor; in infimis vero, duas. *Salmaſ.*

3. *Centum folles æris.*] Rectiùs alii ſcribunt φολὶς; ut in Euſebii hiſt. lib. X. cap. VI. verbum eſt enim purum putum originis Hebraicæ: פלס illis idem ac שקל ponderare: Eſt ſane folis, ſive follis, ut ex hoc loco apparet & multis, cùm utriuſque Codicis teſtimoniis, tum aliorum quà Græcorum quà Latinorum ſcriptorum, minimæ æſtimationis nummus, ut ſi ὀβολὸν ἢ χαλκοῦν Græcè, Latinè teruntium aut quadrantem dicas. de follibus æris loquimur, quorum hìc Lampridius meminit. verùm & argentei folles facti ſunt. Atque hinc illa diverſitas in æſtimatione follium. *Caſaub.*

4. *Ut eum poſtea imperare gratularetur.*] Omiſit neceſſarium caſum hujus verbi. cui enim gratulabantur? ſibine invicem, an ipſi Alagabalo. *Idem.*

Ut eum poſtea imperare gratularetur.] Vetus: *gratularentur*. nempe populus. *Salmaſ.*

Ut eum poſtea imperare gratularentur.] Sic & præter Regium Pal. non *gratularetur*. Grut.

5. *Fertur in euripis vino plenis navales circenſes exhibuiſſe.*] Lacum defodi ſolitum ad naumachiæ ſpectaculum, vocat euripum: quia longior erat quàm latior. Namachiarum lacus implebant vel fluviatili, vel marina aqua: iſte inſanus vino. *Caſaub.*

les circenſes exhibuiſſe, [1] pallia de œnanthio fudiſſe, [2] & elephantorum quatuor quadrigas [3] in Vaticano agitaſſe, dirutis ſepulchris quæ obſiſtebant: [4] junxiſſe etiam camelos quaternos ad currus in circo [5] privato ſpectaculo. [6] Serpentes [7] per Marſicæ gentis ſacerdotes collegiſſe fertur: eoſque ſubitò ante lucem, ut ſolet populus ad ludos celebres convenire, effudiſſe, multoſque afflictos morſu & fuga. Uſus eſt aurea omni tunica, uſus & purpurea, uſus & de gemmis Perſica, quum gravari ſe diceret onere voluptatis.

1. *Pallia de œnanthio fudiſſe.*] Scribe *œnanthino.* œnanthinum oleum notum eſt ex Athenæo & Græcorum commentariis. ſed quid eſt, *pallia de œnanthino fundere?* ſed aſſentior Joſepho Scaligero, qui legit, *Balnea de œnanthino fudiſſe.* Idem.

Pallia de œnanthio fudiſſe.] *Fudiſſe pallia de œnanthino* Heliogabalum, ſic interpretamur, palliis uſum eſſe œnanthino unguento fuſis. luxuriæ olim proceres ſolebant ſeſe œnanthino perfundere cum è balneis exirent: ſed & veſtes ſuas eo perfundebant, & menſas tergebant, & domum etiam totam conſpergebant. fortaſſe pallia heic accipienda, *τὰ ἱμάτια* quibus homines è balneo exeuntes ſe involvebant ad ſudorem eliciendum, vel ſabana. Porro *œnanthio* heic non *œnanthino* legimus ut *nardum* pro nardino, *crocum* pro crocino, & ſimilia. ab œnanthe igitur diminutivum *οἰνάνθιον* & *οἰνανθάριον* pro ipſo unguento. *Salmaſ.*

Pallia de œnanthio fudiſſe.] Haud aliter Palatinus, ſed diſtinctis vocibus *Deo œnanthio.* Grut.

2. *Et elephantorum quatuor quadrigas.*] Nam & elephantos ad currum junxerunt. *Caſaub.*

3. *In Vaticano agitaſſe, dirutis ſepulchris, quæ obſiſtebant.*] Sepulcra intelligo, equorum. nobiles enim equos curules in Vaticano ſepeliebant. vide ſuprà ad Capitolini Verum Auguſtum. *Idem.*

4. *Junxiſſe etiam camelos, &c.*] Suetonius in Nerone, *Circenſibus commiſit etiam camelorum quadrigas.* Idem.

5. *Privato ſpectaculo.*] Habuere imperatores proprios hiſtriones, gladiatores, & agitatores. hi igitur ludi quòd à privatis aurigis Alagabali peragerentur, privati dicuntur: neque obſtat quòd in publico loco, circo nempe Vaticano, celebrarentur. *Idem.*

6. *Serpentes per Marſicæ gentis ſacerdotes collegiſſe.*] Cur ſolis Marſicæ gentis ſacerdotibus tribuit, quod omnium Marſorum proprium fuit, ut non modo ſerpentes impune & ſine noxa tractare poſſent, ſed etiam eorum quaſi domitores eſſent, cantuque & herbis ſopitos manſuetoſque, & obnoxios redderent? videntur quidem olim vulgo Marſi homines hac vi naturali contra ſerpentes valuiſſe, ſed eamdem perdidiſſe, poſtquam cum externis cognationibus permiſceri coinquinarique cœperunt. ita ut hæc eadem poteſtas ac virtus in ſolis eorum familiis remanſerit, ſi quæ impermixtæ incorruptæque manſerunt ab extraneæ contagio cognationis, vel etiam penes eorum duntaxat ſacerdotes reſederit, qui ut veriſimile eſt ex illis familiis puris putiſque Marſis eligebantur. Vide Gellium l. XVI. c. XI. *Salmaſ.*

7. *Per Marſicæ gentis, &c.*] Alii qui de Marſis locuti ſunt, non ſacerdotibus Marſicæ gentis hanc contra ſerpentes vim tribuunt; ſed Marſos ſimpliciter nominant. *Caſaub.*

Per Marſicæ gentis ſacerdotes.] Ita quoque noſter Palatinus. *Grut.*

1. *Habuit*

luptatis. [1] Habuit & in calciamentis gemmas, & quidem ſculptas: quod riſum omnibus movit, quaſi poſſent ſculpturæ nobilium artificum videri in gemmis quæ pedibus adhærebant. [2] Voluit uti & diademate gemmato, quia pulchrior fieret, & magis ad feminarum vultum aptus; quo & uſus eſt domi. [3] Fertur & promiſiſſe phœnicem convivis, [4] vel pro ea libras auri mille, [5] ut in prætorio eas dimitteret. [6] Marinæ aquæ colymbos exhibuit, in mediterraneis locis maximè [7] eoſdem & ſingulis amicis natantibus dimiſit, [8] & iterum piſcibus implevit. [9] Montem nivium in vi-

1. *Habuit in calceamentis gemmas & quidam ſculptas.*] P. *ſcalptas*, & paulo poſt: *ſcalpturæ.* ut ſupra: *argentea vaſa ſcalpta.* Salmaſ.

2. *Voluit ut & diademate gemmato.*] Quod primus poſt Julium tentavit Caligula. *Caſaub.*

Voluit uti & diademate, gemmato, quia pulcrior fieret.] Legendum: *qui pulcrior fieret, & magis ad fœminarum vultum aptus.* Salmaſ.

3. *Fertur & promiſiſſe phœnicem convivis ſuis.*] Mira hallucinatio doctiſſimi viri, qui ſcribit heic ſenſum lectionis hujus eſſe; promiſiſſe Alagabalum ſingulis convivis phœnicem daturum, vel ſi liberos vellent dimittere, auri libras mille. ſed vitio lectionis quæ ſequitur, in errorem incidit, quæ habet: *ut in prætorio eas demitteret.* omnino ſcribendum: *ut in prætorio eum dimitteret.* in prætoriis & villis elegantiorum hominum phaſiani, gallinæ ruſticæ, meleagrides, pſittaci, merulæ albæ, & aves aliæ id genus raræ & inuſitatæ, non ſolum ad gulam & culinam habebantur, ſed etiam ad voluptatem & ornamentum villæ. cum igitur Alagabalus convivis ſuis promiſiſſet ſe phœnicem exhibiturum, quoniam rara avis eſt, utpote quæ ſit unica, ut eum redimeret ac dimitteret in prætorio ſuo, pro eodem auri libras mille ſe daturum pollicitus eſt. *prætorium*, eſt villa urbana. *Idem.*

4. *Vel pro ea libras auri, &c.*] Conſtanter *ea*, non *eo* omnes libri. & ſtatim *eas.* Caſaub.

Vel pro eâ libras auri mille.] Sic quoque Palatin. *Grut.*

5. *Ut in prætorio eas dimitteret.*] Scribe, *ut imperatori eas dimitterent.* ſi quis ea verecundia erga principem futurus eſſet, ut phœnicem nollet accipere, tanquam donum fortuna privati hominis majus, propter raritatem, ei ſpondebat Alagabalus ſe daturum auri libras CIↃ. *Caſaub.*

Ut in prætorio eos dimitteret.] Pal. *eos demitteret*, non poſſe hæc accipi de Phœnice, inde liquet, quod eam velint fabulæ avem unicam. *Grut.*

6. *Marinæ aquæ colymbos exhibuit.*] *Colymbus*, κόλυμβος nam ita Græcis natatio. κόλυμβος pro κολύμβησις ἀπὸ τοῦ κολυμβᾶν. hinc Latini *columbum* pro piſcina vel natatione. Iſidorus in Gloſſis: *colymbus, lacus ubi veſtes mundantur. Salmaſ.*

7. *Eoſdem & ſingulis amicis dimiſit.*] *Eoſdemque ſingulis amicis natantibus dimiſit.* ita vetus editio. *Idem.*

8. *Et iterum piſcibus implevit.*] Vult nimirum eos colymbos poſtquam amici nataſſent, iterum impleſſe, non ſola marina aqua, ſed aqua cum piſcibus, ut aquam marinam & piſces ſimul marinos in eos colymbos induxiſſe intelligamus. *Idem.*

9. *Montem nivium in viridario domus.*] Palat.

in viridario domus æſtate fecit advectis nivibus. Ad mare piſcem nunquam comedit: in longiſſimis à mari locis omnia marina ſemper exhibuit: [1] muænarum lactibus &
24 luporum in locis mediterraneis ruſticos pavit. [2] Piſces ſemper quaſi in marina aqua cum colore ſuo coctos conditura veneta comedit: [3] momentarias de roſato, & roſis piſcinas exhibuit, [4] & bibit cum omnibus ſuis [5] caldaria de nardo exhibens. Idem [6] in lucernis balſamum exhibuit. Idem mulieres nunquam iteravit, præter uxorem. Lupanaria domi amicis, clientibus & ſervis exhibuit. Idem [7] nunquam minùs C. H-S cœnavit, hoc eſt argenti libris triginta. [8] Aliquando autem tribus millibus H-S cœnavit, omni-

Palat. *in virdario.* & ſic ubique ſcribit, *virdarium* & *virdiarium.* quomodo in pandectis Florentinis etiam ſcribitur. *Idem.*

1. *Muænarum lactibus & luporum.*] Meminit Suetonius in Vitellio, capite XIII. *Caſaub.*

2. *Piſces ſemper quaſi in marina aqua, &c.*] His verbis ſingulare quoddam artificium denotatur eorum cocorum, qui Alagabalo miniſtrabant: piſces enim ita paraſſe, ut non alio colore menſis inferrentur, quàm quo eſſent vivi, cùm in aquis maris verſarentur. atque hanc vocat Lampridius conditura m venetam. *Idem.*

3. *Momentarias de roſato & roſis piſcinas exhibuit.*] Sic membranæ. *Idem.*

4. *Et bibit cum omnibus ſuis.*] Paullo antè, *ipſe cum populo bibit in piſcina.* Idem.

5. *Caldaria de nardo exhibens.*] Cellam caldariam in balneis nardivo temperans. *Idem.*

Caldaria de nardo exhibens.] Pal. *caldarias*, pro *cellarias.* & melius, cellas enim intelligimus. *Salmaſ.*

Caldaria de nardo.] Palatin. quoque *caldarias.* ut ſubintelligat *cellas.* Gruterus.

6. *In lucernis balſamum exhibuit.*] Oleum balſaminum, rem rariſſimam jam tum, & cariſſimam. *Caſaub.*

7. *Nunquam minùs* C. H. S. *cœnavit, &c.*] Ex emendatione Budæi, ſcribendum, *arg. libris* CCL. tot enim efficiunt HS. centum millia. quo modo illa ſunt accipienda. C. HS. id eſt, centum ſeſtertiûm, nempe millibus. nummis ſeſtertiis libram argenti quadringenis ſolitam æſtimari notum eſt. Non diſplicet eorum ſententia, qui putant Lampridium peculiari quadam ratione, & minùs accurato calculo, ut fit in talibus, *trecentas* ſcripſiſſe, non ducentas quinquaginta. ſive notis deſignes, ſive literis perſcribas, facilis & frequens depravatio duorum numerorum XXX. & CCC. *Idem.*

8. *Aliquando tribus millibus HS. cœnavit.*] Aperte mendoſa lectio. nam tria millia ſeſtertium hoc loco ſunt tria ſeſtertia. hoc eſt aurei, quales erant Romani tunc temporis triginta. quæ ſumma nimis tenuis, nec ullo modo poteſt huic loco convenire. legendum igitur: *trecentis millibus ſeſtertium*, non *tribus millibus.* Alagabalus nunquam minus centum millibus ſeſtertium cœnavit, aliquando autem trecentis millibus cœnabat, ſupputatis omnibus, quæ in cœnam impenſa eſſent. & hoc verum eſt. *Salmaſ.*

Aliquando autem tribus millibus HS. *cœnavit.*] Mendoſum eſſe numerum iſtum & præcedentia & ſubſequentia, ſi attendimus, palàm faciunt. ex ante-

omnibus ſupputatis quæ impendit. Cœnas vero & Vitellii & Apicii vicit. [1] Piſces ex vivariis ſuis bubus traxit: per macellum tranſiens mendicitatem publicam flevit. [2] Paraſitos [3] ad rotam aquariam ligabat, [4] & cum vertigine ſub aquas mittebat, rurſuſque in ſummum revolvebat: eoſque *Ixionios amicos* vocavit. Stravit & ſaxis Lacedæmoniis ac Porphyreticis plateas in Palatio: quas *Antoniminas* vocavit: quæ ſaxa uſque ad noſtram memoriam manſerunt, ſed nuper eruta & exęcta ſunt. Conſtituerat & columnam unam dare ingentem, [5] ad quam aſcenderetur intrinſecus, ita ut in ſummo Heliogabalum deum collocaret: ſed tantum ſaxum non invenit, quum id de Thebaide afferre cogitaret. Ebrios amicos plerunque claudebat, & ſubitò nocte leones, & leopardos, & urſos exarmatos immittebat, ita ut expergefacti in cubiculo eòdem, leones, urſos, pardos, cum luce, vel quod eſt gravius, nocte invenirent, ex quo plerique exanimati ſunt. Multis vilioribus amicis [6] folles pro accubitis ſternebat, eoſque reflabat prandentibus illis, ita ut plerunque ſubitò ſub menſis invenirentur prandentes. [7] Primus denique invenit [1] ſigma

antecedentibus colligimus, deſiderari hîc numerum, qui c. ſeſtertium millia ſuperet: ſed certo modo & ut non nimis exorbitet, quod iſte facit. nam cùm efficiant c. HS. millia aureos noſtros, ex Budæi æſtimatione, bis mille quingentos, tria hæc millia majorum ſeſtertiûm, vel quod idem eſt, tricies HS. minorum efficient millia ſeptuaginta quinque aureorum: quod & fidem omnem ſuperat, & ſuperiori ſummæ nullo modo quadrat. minùs verò iis quæ ſequuntur. *Caſaub.*

1. *Piſces ex vivariis ſuis bubus traxit.*] Boum pro telo trahi ſolebant è mari plena piſcium retia, aut grandiora cete. *Idem.*

Piſces ex vivariis ſuis.] Palat. *piſces ſevivariti ſuis.* corruptiſſime, pro *piſces è vivariis ſuis.* Salmaſ.

2. *Paraſitos ad rotam aquariam ligabat & cum vertigine ſub aquas mittebat.*] Rotarum aquariarum mentio apud Vitruvium & alios. *Idem.*

3. *Ad rotam aquariam.*] Rotarum aquariarum ſive aquilegarum, mentio apud Vitruvium. *Caſaub.*

4. *Et cum vertigine, &c.*] Exemplum eſt à rotatione petauriſtarum. *Idem.*

5. *Ad quam aſcenderetur intrinſecus.*] Ut in columna Trajani, & aliis cochlidibus columnis. *Idem.*

6. *Folles pro accubitis ſternebat.*] Fit hodieque & nos vidimus in Helvetia, ut pulvilli qui ſedentibus ſubjiciuntur, non tomento aut pluma inferciantur, ſed vento inflentur: qui ſi non diſtenduntur nimis, molliſſimam ſeſſionem præbent. *Idem.*

7. *Primus denique invenit ſigma in terra ſternere.*] *Simma* ſcriptum eſt in Codice Pal. vetus editio *ſymma.* Salmaſ.

1. *Sigma*

[1] ſigma in terra ſternere, non in lectulis, [2] ut à pedibus utres per pueros ad reflandum ſpiritum ſolverentur. [3] Mimicis adulteris ea quæ ſolent ſimulatò fieri, [4] effici ad verum juſſit. [5] Meretrices à lenonibus cunctis redemit ſæpe, & manumiſit. Quum inter fabulas privatas ſermo eſſet ortus quanti hernioſi eſſe poſſent in urbe Roma, juſſit omnes notari, eoſque ad balneas ſuas exhibere, & cum iiſdem lavit, nonnullis etiam honeſtis. [6] Gladiatores ante convivium pugnantes ſibi frequenter exhibuit. [7] Stravit ſibi triclinium in ſummo luſorio. [8] Et dum pranderet, noxios & venationes ſibi exhibuit. Paraſitis in ſecunda menſa [9] ſæpe ceream cœnam, * ſæpe eburneam, aliquando fictilem,

1. *Sigma in terra ſternere, non in lectulis.*] Aliquando non undique ad menſam convivæ accumbebant, ſe ab altera tantum parte: cùm quidem ſedentes convivæ, lunatæ figuræ, vel hemicycli ſpeciem exhibebant. & cœnationes hujus generis hemicyclia, & accubita ita ſtrata Sigmata dixerunt, à Græcæ literæ ſimilitudine. obſerva loquendi genus, *ſternere ſigma in lectis*, vel *in terra*, pro accubita ſternere literam C. referentia. *Caſaub.*

2. *Ut à pedibus utres per pueros, &c.*] Legebam, *ut utres pueros à pedibus refl. ſp. ſolv.* & verum quidem eſt. iſtos qui utres ſolvebant, fuiſſe pueros à pedibus, qui de more ponè convivantes, vel ad pedes eorum ſtabant. ſed nihil mutandum: nam pedes quorum hic mentio, ſunt utrium pedes, qua implentur vel deplentur utres. Latini os, luram, amicinum, & pedem aut pediculum dixerunt: Græci ſimiliter, στομάτιον, & πόδα, ſive ποδεῶνα *Idem.*

3. *Mimicis adulteris.*] *Adulteriis*, in Palatino. *adulteria* ſunt adulteri: ut *matrimonia* & *conjugia* pro conjugibus: *regna* pro regibus, &c. *Salmaſ.*

4. *Effici ad verum juſſit.*] Similis crudelitatis exempla in Commodo ſunt notata: ut raphanus eos intraret, vel mugil, & his ſimilia *Caſaub.*

5. *Meretrices à lenonibus redemit ſæpe & manumiſit.*] Lege: *meretrices à lenonibus cunctas redemit ſæpe, & manumiſit.* ita Pal. *Salmaſ.*

6. *Gladiatores ante convivium pugnantes.*] Hi ſunt qui gladiatores cubicularii dicuntur in Commodo. Lege, *Gl. à c. pugnantes, & pyctas ſibi fr. ex.* ſic ſæpe gladiatoribus jungi pyctas ſive pyctomachos, ſciunt qui non verſantur hoſpites in literis. *Caſaub.*

7. *Stravit ſibi triclinium in ſummo luſorio.*] *Luſorium* de amphithearro. vetus Juvenalis interpres, Albanam arenam, *Cæſaris luſorium* interpretatur. ubi *luſorium* eſt amphitheatrum, ut hoc loco. *ludus* item de amphitheatro. nam falluntur qui ludum putant de exercitatione tantum dici. nam & de loco dicitur, & de pugna *Salmaſ.*

Stravit ſibi in triclinium in ſummo luſorio.] Ludorum ſedes luſoria dixerunt. *Caſaub.*

8. *Et dum pranderet.*] Si cum præcedentibus hæc velis connectere, mutata diſtinctione ante *& dum* ſcribendum in fine periodi, *& venationes ibi exhibuit.* nempe in luſorio, ubi triclinium ſibi ſtraverat. *Idem.*

9. *Sæpe cœnam ceream.*] Sic olim Ptolemæus Sphæro philoſopho, ut illi veternum excuteret diſciplinæ Stoicorum, qui ſapientem falſa opinaturum negabant, in ſecunda menſa ceream

lem, [1] nonnunquam vel marmoream vel lapideam exhibuit: ita ut omnia illis exhiberentur videnda de diverſa materia, quæ ipſe cœnabat quum tantùm biberent per ſingula fercula, & manus, quaſi comediſſent, lavarent.
[2] Primus Romanorum holoſerica veſte uſus fertur, [3] quum 26
jam ſubſerica in uſu eſſent. Linteamen lotum nunquam attigit, mendicos dicens qui linteis lotis uterentur. Dalmaticatus in publico poſt cœnam ſæpe viſus eſt, Gurgitem Fabium & Scipionem ſe appellans, [4] quòd cum ea veſte eſſet [5] cum qua [6] Fabius Cornelius [7] à parentibus [8] ad corrigendos mores adoleſcentis in publicum eſſent producti. Omnes de Circo, de theatro, [9] de ſtadio, [10] & omnibus locis, & balneis meretrices collegit in ædes publicas, & apud eas concionem habuit quaſi militarem, dicens eas *commilitones*: diſputavitque de generibus ſchematum & voluptatum. Adhibuit in tali concione poſtea lenones, exoletos undique collectos, & luxurioſiſſimos puerulos & juvenes. Et quum ad meretrices muliebri ornatu proceſſiſſet,

ream cœnam appoſuit. *κηρίνας ῥοὰς*, ut refert Laërtius libro ſeptimo. *Idem.*

* *Sæpe eburneam.*] Adde, interdum & pictam. *Idem.*

1. *Nonnunquam vel marmoream.*] *Nonnunquam etiam vel marmoream.* Salmaſius.

2. *Primus Romanorum holoſerica veſte uſus fertur.*] Viri ante non uſi: at fœminæ pridem uſæ. poſtea etiam viris receptæ; ſed non ſine cenſura graviorum. *Caſaub.*

3. *Cùm jam ſubſerica in uſu eſſent.*] De veſte ſubſerica vide ad Claudium Trebellii Pollionis. *Idem.*

Quum jam ſubſerica in uſu eſſent.] *Cum jam ſubſericæ in uſu eſſent.* Subſericæ ſcilicet veſtes. ita Palatin. *Salmaſius.*

4. *Quod cum ea veſte eſſet cum qua Fabius Cornelius, &c.*] Scribe totum hunc locum ſic: *quod cum ea veſte eſſet cum qua Fabius & Cornelius à parentibus ad corrigendos mores adoleſcentes eſſent producti.* Idem.

5. *Cum qua Fabius Cornelius.*] Scribe, *Fabius & Cornelius.* de Fabii Gurgitis luxu Macrobius libro ſecundo Saturnaliorum, capite nono. *Caſaub.*

6. *Fabius & Cornelius.*] Ita expreſſe Palat. noſter. vulgatis prius aberat copula *&*, omninò neceſſaria. *Grut.*

7. *A parentibus, ad corrigendos mores, adoleſcentes in publicum eſſent producti.*] Sic ſcripſi, ſic diſtinxi, ſequutus fidem membranarum Palatinarum. *Idem.*

8. *Ad corrigendos mores adoleſcentis, &c.*] Scribendum, *adoleſcentiæ*, vel *adoleſcentum.* de duobus enim loquitur. *Caſaub.*

9. *De ſtadio & omnibus locis.*] Omnibus urbis locis, in quibus meretrices mercem ſuam exponunt, & venalem habent. *Salmaſ.*

10. *Et omnibus locis.*] Omnibus locis ædilem metuentibus: qui Romæ erant multi. *Caſaub.*

1. *Papilla*

ſiſſet, [1] papilla ejecta [2] exoletos habitu puerorum qui proſtituuntur, poſt concionem pronuntiavit his quaſi militibus ternos aureos donativum. Petiitque ab his ut à diis peterent ut alios haberet ipſis commendandos. Jocabatur ſanè ita cum ſervis ut eos juberet millena pondo ſibi aranearum deferre propoſito præmio, collegiſſeque dicitur decem millia pondo aranearum, dicens, & hinc intelligendum quàm magna eſſet Roma. [3] Mittebat paraſitis [4] per cellarios ſalaria annua vaſa cum ranis & ſcorpiis, & cum ſerpentibus, & hujuſmodi monſtris. [5] Claudebat in ejuſcemodi vaſis infinitum muſcarum, [6] *apes manſuetas* eas
27 appellans. Quadrigas circenſium in tricliniis & in porticibus ſibi ſemper exhibuit pranſitans & cœnitans, [7] convivas ſenes agitare cogens, [8] nonnullos honoratos jam imperatori.

1. *Papilla ejecta.*] Eleganter *ejicere papillam*, pro exerere & nudare. *Idem.*

Papilla ejecta exoletos habitu puerorum.] Diſtingue & lege: *& quum ad meretrices muliebri ornatu proceſſiſſet papilla ejecta, ad exoletos habitu puerorum qui proſtituuntur.* Salmaſ.

Papilla ejecta exoletos habitu.] Videtur requiri præpoſitio, *papillâ ejectâ ad exoletos, &c.* Grut.

2. *Exoletos, habitu puerorum qui proſtituuntur.*] Pone voculam *&*, ante *exoletos.* nam duplex hìc Alagabali proceſſio: ad meretrices papilla ejecta; ad exoletos, habitu puerorum meritoriorum. *Caſaub.*

3. *Mittebat paraſitis per cellarios ſalaria annua.*] Pal. *mittebat paraſitis procellarios ſalarii annua.* princeps editio, *porcellarios.* an ſcribendum: *mittebat paraſitis pro cellario ſalarii annua vaſa cum ranis & ſcorpiis, &c.* *cellarium* eſt quod ex cella penuaria depromitur. præter annonas, quo nomine panis vel frumentum proprie intelligebatur, miniſtris caſtrenſibus, paraſitis, & reliquis domeſticis Palatinæ domus etiam ſal, vinum, oleum, caro bubula, lardum & ceteræ ſpecies quæ ex cellario depromuntur deferri ſolebant. hoc eſt quod hoc loco vocat, *ſalarii cellarium.* pro cellario igitur ſalarii mittebat Heliogabalus paraſitis ſuis quotannis vaſa plena ſerpentibus, ſcorpiis & ejuſmodi monſtris. *Salmaſ.*

4. *Per cellarios.*] Hoc eſt, cum annona quam dividebant cellarii. *Caſaubonus.*

5. *Claudebat in ejuſmodi vaſis.*] Pal. *in cujuſcemodi.* pro *in hujuſcemodi.* Salmaſius.

6. *Apes manſuetas.*] Nam apes inter fera animalia cenſentur etiam à juris conditoribus. *Caſaub.*

7. *Convivas ſenes agitare cogens nonnullos honoratos jam imperatori.*] Idem libera *jam imperator.* quod verum eſt, modo ita diſtinguas: *convivas ſenes agitare cogens, nonnullos honoratos. jam imperator jubebat ſibi & decem millia murium exhiberi, mille muſtelas, mille ſorices.* non enim omnia quæ heic narrantur Alagabalus fecit, ſed aliqua etiam eorum cum privatus eſſet, admiſit. *Salmaſ.*

8. *Nonnullos honoratos jam imperatori.*] Suſpecta mihi illa, *jam imperatori,* quæ ſi abſint non deſiderem. *Caſaub.*

Nonnullos honoratos jam Imperatori.] Retinet & hanc ſcripturam Palatinus. *Grut.*

peratori. jubebat ſibi & decem millia murium exhiberi, mille muſtellas, mille ſorices. [1] Dulciarios & lactarios tales habuit ut quæcunque coqui de diverſis edulibus exhibuiſſent, vel ſtructores vel pomarii, [2] illi [3] modò de dulciis, modò de lactariis exhiberent. Exhibuit paraſitis cœnas & de vitreis, & nonnunquam [4] tot picta mantilia in menſam mittebat his edulibus picta quæ apponerentur, quot miſſus eſſet habiturus, [5] ita ut de acu aut de textili pictura exhiberentur. Nonnunquam tamen & tabulæ illis pictæ exhibebantur, ita ut quaſi omnia illis exhiberentur, & tamen fame macerarentur. Miſcuit gemmas pomis ac floribus; jecit & per feneſtram cibos totidem quot exhibuit amicis. Juſſerat & canonem P. R. unius anni meretricibus, lenonibus, exoletis intramuranis dari, extramuranis alio promiſſo, quum eo tempore juxta proviſionem Severi & Trajani ſeptem annorum canon frumentarius Romæ eſſet.
Canes quaternos ingentes junxit ad currum, 28
& ſic eſt vectatus intra domum regiam: idque privatus in agris ſuis fecit. Proceſſit in publicum & quatuor cervis cunctis ingentibus. Junxit ſibi & leones, Matrem magnam ſe appellans. Junxit & tigres, Liberum ſeſe vocans, eodemque habitu agens quo dii pinguntur quos imitabatur. [6] Ægyptios dracunculos Romæ habuit [7] quos illi *agathodæmonas* vocant. Habuit & hippopotamos & crocodilum & rhinocerotem, & omnia Ægyptia quæ per naturam ſui exhiberi poterant. [8] Struthiones & camelos exhibuit

1. *Dulciarios & lactarios.*] *Dulciarii* qui dulcia: *lactarii* qui lactaria faciunt. unde & *lactarium opus.* Salmaſ.

2. *Illi modò de dulciis.*] Scrib. *de dulcibus.* Caſaub.

3. *Modò de dulciis, modò de lactariis.*] Ita quoque Palatinus hoc loco & infra cap. 32. *Grut.*

4. *Tot picta mantilia.*] *Mantelia*, & ita fere ſemper ſcriptum in libris offendi. *Salmaſ.*

5. *Ita ut quaſi omnia illis exhiberentur.*] Scribes, *ita ut quaſi vera omnia illis exhiberentur.* niſi malis cum Petro Fabro, pro *omnia*, ſcribere *opſonia*. Caſaubonus.

6. *Ægyptios dracunculos Romæ habuit.*] Nam & dracones delitiarum cauſſa, aut ſuperſtitionis domi alebant. *Idem.*

7. *Quos illi agathodæmonas vocant.*] Non Ægyptii, ſed Phœnices ita vocarunt. qui divini aliquid attribuunt draconum & ſerpentum naturæ. *Idem.*

8. *Struthiones & camelos exhibuit in*

buit in cœnis aliquoties, [1] dicens præceptum Judæis ut ederent. Illud ſanè mirum videtur quod dicitur ab eo factum, ut de croco ſigma ſtraverit, quum ſummos viros rogaſſet ad prandium, pro eorum dignitate dicens ſe fœnum exhibere. [2] Trajecit & dierum actus noctibus & nocturnos diebus, [3] æſtimans hoc inter inſtrumenta luxuriæ, [4] ita ut ſerò de ſomno ſurgeret & ſalutari inciperet, manè autem dormire inceptaret. [5] Amicis quotidie, nec quenquam facilè indonatum relinquebat, niſi quem frugi quaſi perditum reperiſſet.

29 Habuit gemmata vehicula & aurata, contemptis argentatis & eboratis & æratis. Junxit & quaternas mulieres pulcherrimas, [6] & binas ad papillam, vel ternas & amplius, & ſic vectatus eſt: ſed plerumque nudus quum illum nudæ traherent. Habuit & hanc conſuetudinem ut octo calvos rogaret ad cœnam, item octo luſcos, [7] & item octo podagroſos, octo ſurdos, octo nigros, octo longos, [8] & octo pingues, * quum capi

non

canis aliquoties.] Legendum omnino eſt ut habet Pal. *ſtruthocamelos*. Salmaſ.

Struthocamelus exhibuit.] Haud refugi repræſentare lectionem codicis Palatini. qui ſic unica dictione, non ut reſtat in vulgatis, *Struthiones & Camelos*. Gruterus.

1. *Dicens præceptum Judæis ne ederent.*] Falſum eſt quod affirmat hîc Alagabalus: nam diſertè utriuſque animalis eſus Judæis interdictus lege Moſaïca. *Caſaub.*

2. *Trajecit & dierum actus noctibus.*] Scribendum: *tranſegit, & dierum actus noctibus*. Salmaſ.

3. *Exiſtimans hoc inter inſtrumenta luxuriæ.*] Ea multorum jam olim ſententia. Tacitus Annalium lib. XVI. *C. Petronio dies per ſomnum, nox officiis & oblectamentis vitæ tranſigebatur.* Caſaub.

4. *Ita ut ſero de ſomno ſurgeret.*] *Sero*, id eſt veſperi. ὀψὲ τῆς ἡμέρας. *Salmaſius.*

5. *Amicis quotidie, nec quenquam facilè.*] Deeſt aliquid, ſcribendum, *Amicis quotidie aliquid dabat: nec quenquam.* Caſaub.

Amicis quotidie nec quenquam facilè indonatum relinquebat.] Expleveris ſententiam præpoſita vocula: *Ex amicis quotidie, &c.* Grut.

6. *Et binas ad papillam.*] Palat. *ad pampillum.* Idem.

7. *Et item octo podagroſos.*] Palat. *podagros.* ita ſcribendum. podager enim Latinis dicitur qui podagra laborat. Græce, πόδαγρος. *Salmaſ.*

8. *Et octo pingues cum capi non poſſent uno ſigmate.*] De ſigmate, quid eſſet, ſatis in ſuperioribus, abundeque diximus. erat enim ſtibadium vel accubitum forma lunata vel ſemicirculari. Græci ἡμικύκλιον dixere: Latini Hemicyclium. aliter enim σίγμα vel στιβάδιον ἑξάκλινον. aliter οἶκος ἑξάκλινος dicitur. nam οἶκος vel cœnatio τρίκλινος, & δεκάκλινος à numero lectorum vel ſigmatum dicitur. ſigma vero hexaclinum & octaclinum à

numero

non poſſent uno ſigmate, ut de his omnibus riſus citaret. Donavit & argentum omne convivis quod habuit in convivio, & omnem apparatum poculorum, idque ſæpiùs. [1] Hydrogarum Romanorum ducum primus publicè exhibuit, [2] quum antea militaris menſa eſſet, quam poſtea ſtatim Alexander reddidit. [3] Proponebat præterea his quaſi themata, ut jura nova dapibus condiendis invenirent: cujus placuiſſet commentum, ei dabat maximum præmium, ita ut ſericam veſtem donaret, quæ tunc & in raritate videbatur, & in honore. [4] Si aliquis autem diſplicuiſſet, jubebat ut ſemper id comeſſet, quamdiu tamen melius inveniſſet. Semper ſanè aut inter flores ſedit, aut inter odores pretioſos. Amabat ſibi pretia majora dici earum rerum quæ menſæ parabantur, [5] orexin convivio hanc eſſe aſſerens. [6] Pinxit ſe ut cupediarium, * ut † ſeplaſiarium, ut 30
popi-

numero accubantium quos capere poterat. *Idem.*

Et octo pingues cum capi non poſſint uno ſigmate.] Perperam de ſingulis ogdoadibus capit vir doctiſſimus. octo enim capiebat ſigma, ut ſcimus teſtimonio Martialis, ſed de ogdoade pinguium tantum intelligendum eſt plus enim loci occupant octo pingues, quam decem communis habitudinis homines. non mirum igitur, ſi, cum octo pingues adhiberet, capi non poterant uno ſigmate, & hoc faciebat ridiculi gratia. *Idem.*

* *Cùm capi non poſſent uno ſigmate.*] Singulæ nempe ogdoades: nam ſeptenos capiebant ſigmata, non octonos. Martialis:

Septem ſigma capit.

Caſaub.

1. *Hydrogarum Romanorum ducum primus publicè exhibuit.*] Gari, ſive liquaminis multiplex in uſu fuit compoſitio: quod nomina declarant hydrogari, elæogari, œnogari, oxygari, &c. inter veterum cupedias hæc fuiſſe ſciunt omnes, qui Græcos & Romanos ſcriptores non ignorant. Ait autem Lampridius, *Rom. ducum:* quia non ſoli principes populum Ro. epulis exceperunt: ſed & libera Rep. imperatores & bellorum duces poſtquam triumphaſſent. *Idem.*

2. *Cùm antea militaris menſa eſſet.*] parca & caſtrenſibus tantùm cibis inſtructa. *Idem.*

3. *Proponebat præterea his quaſi themata.*] Habes ſimilia de regibus Perſarum apud Xenophontem, Athenæum, alios. *Idem.*

4. *Si aliquis autem diſplicuiſſet.*] Scribendum: *ſi jus autem diſplicuiſſet, jubebat ut ſemper id comeſſet, quamdiu tamen melius inveniſſet.* Salmaſ.

5. *Orexin convivio hanc eſſe aſſerens.*] Juvenalis ſatyra XI.

Interea guſtus elementa per omnia quærunt, &c.

Hinc illa Senecæ querela, delicatis divitibuſque nihil placere niſi carum. *Caſaub.*

6. *Pinxit ſe ut cupediarium.*] Pal. & vet. edit. *coppedinarium.* lege: *cuppedinarium.* Terentius: *cuppedinarii, coqui.* ita dicti à foro Cuppedinis: mirum eſt Varronem ignoraſſe *cuppedinem* veteribus

popinarium, ut tabernarium, ut lenonem, [1] idque totum domi ſemper exercuit. [2] Sexcentorum ſtruthionum capita [3] una cœna multis exhibuit ad edenda cerebella. Exhibuit aliquando & tale convivium ut haberet [4] viginti & duo fercula ingentium epularum, ſed per ſingula lavarent, & mulieribus uterentur & ipſe & amici, cum jurejurando quòd efficerent voluptatem. Celebravit item tale convivium ut apud amicos ſingulos ſinguli miſſus appararentur, & quum alter maneret in Capitolio, alter in Palatio, alter ſuper Aggerem, alter in Cælio, alter trans Tiberim, & ut quiſque manſiſſet; tamen per ordinem in eorum domibus ſingula fercula ederentur, ireturque ad omnium domos: ſic unum convivium vix toto die finitum eſt, quum & lavarent per ſingula fercula, & mulieribus uterentur. Sybariticum miſſum ſemper exhibuit ex oleo & garo: [5] quem quo anno Sybaritæ repererunt, perierunt. Dicitur & balneas feciſſe multis locis ac ſemel laviſſe, atque ſtatim deſtruxiſſe, ne ex uſu balneas haberet. Hoc [6] idem de domibus, de prætoriis, [7] de zetis feciſſe dicitur. [1] Sed

bus Latinis idem eſſe quod cupidinem. Lucretius multis locis cuppedinem pro cupidine dixit. lib. v. Lib. IV.

Tam magis ardeſcit dira cuppedine pectus. Sic Cicero *cuppediam* pro cupiditate dixit: *cuppedia* & *cuppedo* eſt λιχνεία. hinc *forum cuppedinis*, eſt forum λιχνείας. & *cuppedioſus*, ὁ λιχνός. *cuppedinarii*, qui res cuppedinis vendunt. *Salmaſ.*

* *Ut ſeplaſiarium.*] Μυρεψοπώλης: Græcè. *Caſaub.*

† *Seplaſiarium.*] Gloſſæ: *ſeplaſiarius.* παντοπώλης. recte. nam ſic vocabatur qui pigmenta, tura, odores, pharmaca & id genus, varias minutaſque merces quæcumque pictoribus, tinctoribus & unguentariis conducerent, vendebat. Græci ῥωποπώλην dicunt. *Salmaſ.*

1. *Idque totum domi exercuit.*] *Totum*, ut ante monebamus, pro omnia. id eſt, omnes illas artes. *Caſaub.*

2. *Sexcentorum ſtruthionum capita unâ cœnâ multis menſis exhibuit.*] Adjeci verbum *menſis*, auctoritate duorum codicum librariæ Palatinæ, quo ipſo probè quieſcunt aliorum conjectanea. *Gruterus.*

3. *Una cœna multis exhibuit.*] *Sexcentorum ſtruthionum capita una cœna multis cœnis exhibuit.* Salmaſ.

4. *Viginti & duo fercula ingentium epularum.*] Hæc fercula per literas erant diſtincta. *Caſaub.*

5. *Quem quo anno Sybaritæ repererunt, perierunt.*] *Et Perjecerunt.* Pal. lege: *& perierunt.* Salmaſ.

6. *Idem de zetis quoque feciſſe dicitur.*] Zetæ, ut omnes jam ſciunt, ſunt dietæ, id eſt parvæ cœnationes: ſic enim ſcribebant *zetas* non *zætas*: & *dietas* non *diætas.* Idem.

7. *De zetis.*] Erat ſcribendum *zætis.* nam zeta eſt diæta. *Caſaub.*

1. *Sed*

[1] Sed & hæc nonnulla fidem tranſeuntia, credo eſſe ficta
ab iis qui in gratiam Alexandri Heliogabalum deformare
voluerunt. Fertur & meretricem notiſſimam & pulcher- 31
rimam redemiſſe C. H-S. eamque intactam, velut virgi-
nem coluiſſe. Huic eidem privato quum quidam diceret,
Non times pauper fieri? dixiſſe dicitur, *Quid melius quàm ut
ipſe mihi heres ſim & uxori meæ?* Habuerat præterea faculta-
tes, [2] à multis dimiſſas gratia patris. Idem filios ſe nolle
dicebat, ne quis ei frugi contingeret. [3] Odores Indicos ſine
carbonibus ad vaporandas zetas jubebat incendi. Iter pri-
vatus nunquam minùs ſexaginta vehiculis fecit, avia ſua
Varia reclamante quòd omnia perditurus eſſet. Imperator
verò etiam ſexcenta vehicula dicitur duxiſſe, aſſerens de-
cem millibus camelorum Perſarum regem iter facere,
[4] & [5] Neronem quingentis carrucis iter iniiſſe. Cauſa ve-
hiculorum erat lenonum, lenarum, meretricum, exole-
torum, ſubactorum etiam bene vaſatorum multitudo.
In balneis ſemper cum mulieribus fuit, ita ut eas ipſe pſi-
lothro curaret; [6] ipſe quoque barbam pſilothro accurans:
[7] quodque pudendum dictu eſt, * eodem quo mulieres ac-
cura-

1. *Sed & hæc nonnulla fidem tranſeuntia.*] Scrib. *Sed & hæc, & nonnulla alia fidem tranſeuntia.* Idem.

2. *A multis dimiſſas gratia patris.*] *Dimittere* novè pro relinquere teſtamento vel donare. *Idem.*

3. *Odores Indicos ſine carbonibus ad vaporandas, &c.*] Cœnationes ſuas antiqui velis ac ſpecularibus muniebant, & igne multo hiemem domabant. ignis autem hic fuit ἀνθρακιαῖς, & prunarum quas in foculis vel batillis inferebant cœnationibus. At hic ganeo loco carbonum thus, cinnamomum, caſiam, coſtum, & alia adorata jubebat accendi. *vaporare*, pro calefacere priſcæ Latinitatis verbum eſt. *Idem.*

4. *Et Neronem quingentis carrucis.*] Fabula iſthæc ei profectò narrata à paraſitis. quare cùm legamus apud Suetonium *nunquam minus mille iter feciſſe*, ſuſpicor excidiſſe heic eum numerum, ſcriptumque *& Neron. in M. D. carrucis.* ut nocuerit loco, quoniam expreſſum eſſet illud mille nota tantum, non etiam litteris omnibus. *Grut.*

5. *Neronem quingenis carrucis iter iniiſſe.*] Suetonium iſte non legerat: cujus ſunt de Nerone verba: *nunquam carrucis minùs mille feciſſe iter traditur.* Caſ.

6. *Ipſe quoque barbam pſilothro accurans.*] *Accurare* & *curare* proprium huic rei verbum. nam *pſilothro accurare*, & *dropace curare* dicebant ἀντὶ τοῦ δρωπακίζειν. *Salmaſ.*

7. *Quodque pudendum dictu eſt, eodem quo mulieres accurabatur & eadem hora.*] Nihil in eo pudendum dictu video quod eadem hora barbam pſilothro accuraret, qua mulieres vellebantur. itaque legebam: *& idem ora raſit, & virilia ſubactoribus ſuis.* Idem.

curabantur, & eadem hora: raſit & virilia [1] ſubactoribus ſuis, [2] novacula manu ſua, [3] qua poſtea barbam fecit. Scobe auri porticum ſtravit & argenti, dolens quòd non poſſet & electri: idque frequenter quacunque fecit iter pedibus uſque ad equum vel carpentum, [4] ut fit hodie de auro-
32 ſa harena. Calciamentum nunquam iteravit; annulos etiam negatur iteraſſe. Pretioſas veſtes ſæpe conſcidit, [5] vel lanam cepit & appendit, atque ad ejus æſtimationem ponderis, piſces amicis exhibuit. Naves onuſtas merſit in portu, magnanimitatis hoc eſſe dicens. Onus ventris auro excepit: [6] in myrrhinis & onychinis minxit. Idem dixiſſe fertur, *Si habuero heredem, dabo illi tutorem qui illum hæc facere cogat quæ ipſe feci facturuſque ſum.* Habuit etiam iſtam conſuetudinem ut cœnas ſibi exhiberet tales: una

die

* *Eodem quo mulieres accurabantur, &c.*] Lego, *eodem quo mulieres accurabantur loco, & eadem hora.* Caſaub.

Eodem quo mulieres accurabantur.] Locus meis oculis integer neque vult uſum Heliogabalum pſilothro ſumpto ex eodem vaſculo quo pilabantur mulieres; ſed, illud ipſum pſilothrum quo uſæ fuerant mulieres, adhibuiſſe ſibi deinde Imperatorem, quod ſanè pudendum viſu dictuque. *Grut.*

1. *Subactoribus ſuis, novaculâ, manu ſuâ, quâ poſtea, &c.*] Pal. *ſuis ad novaclum manu ſua, &c.* rectè, dummodò fiat, *novaclam.* quamvis poſſet quoque tolerari alterum. *Idem.*

2. *Novacula manu ſua.*] Pal. *ad novaclum manu ſua. radere ad novaclam* pro *novacula*, ſic dictum ut *ad ſellam perducere* ſupra. *Novaculum* autem pro novacula dixiſſe veteres ne dubium quidem eſt. nam *novaculum* ſecundum rationem magis factum eſt. à verbo novare, *novaculum*: ut à gubernare, *gubernaculum*: à cœnare *cœnaculum*. *Novare barbam* autem veteres dicebant pro radere & lævigare. ſic *membra novare lympha*, pro extergere & nitidare & quaſi nova facere. Hinc *barbam novare*, eſt expolire, & quaſi novam facere. hinc *novaculum* inſtrumentum quo barba novatur & raditur, & cutis expolitur. *Salmaſ.*

Novaclum.] Sic *gubernaculum* Virgilio, & *circli.* ſic *poclum* apud Arnobium. & alia ſexcenta. *Idem.*

3. *Qua poſtea barbam fecit.*] *Barbam facere*, pro demere & radere. ſic & capillos facere & ungues facere. veteres Gloſſæ: *ungues facere*, ἐξονυχίζειν. unica etiam voce *barbare* dixerunt, barbam facere. ut *ſtirpare*, ſtirpes tollere: inde *barbatores*, οἱ κουρεῖς: & *barbatoria*, officinæ tonſorum. *Idem.*

4. *Ut fit hodie de auroſa harena.*] Nam quacunque pedibus iter faciebat imperator, ſternebatur via auroſâ harenâ. morem hunc & ſumtus impenſos in eam rem fieri ſolitos aperit Syneſius planiſſimè in oratione De regno. *Caſaubonus.*

5. *Vel lanam cepit & appendit, &c.*] Palatinus unicâ dictione *vellanam.* vix ſcio quid auctor velit iſtis vocibus & aliquot ſequentibus. *Grut.*

6. *In myrrhinis & onychinis minxit.*] Palatinus heic cum veteri editione legunt: *& onychis*, nec dubium quin *onycha*, auctor dixerit pro *onychina.* ſic *aurum* pro aureo, & *fagum* pro *fagino* dixerunt. *Salmaſ.*

1. Non-

die [1] nonniſi de faſianis tantùm ederet, omneſque miſſus ſola faſianorum carne ſtrueret, item alia die de pullis, alia de piſce illo, & item illo, [2] alia de porcis, alia de ſtruthionibus, alia de holeribus, alia de pomis, [3] alia de dulciis, alia de opere lactario. Sæpe amicos ſuos cum Æthiopibus aniculis incluſit nocturnis manſionibus, & uſque ad lucem detinuit, quum pulcherrimas his diceret apparatas. Fecit hoc idem etiam de pueris: [4] & tunc, utpote ante Philippum, licebat. Ridebat autem ſic nonnunquam ut publicè in theatro ſolus audiretur: ipſe cantavit, ſaltavit, [5] ad tibias dixit, tuba cecinit, [6] pandurizavit, [7] organo modu-

1. *Nonniſi de faſianis tantum ederet.*] Idem liber: *nonniſi faſianis totum ederet.* id eſt non ederet niſi totum de faſianis. loquutio illorum temporum & auctorum. *Idem.*

2. *Alia de porcis.*] Dubito: nam porcis abſtinuiſſe auctor eſt Herodianus: χοίρων ἀπείχετο, Φοινίκων νόμῳ. *Caſaub.*

3. *Alia de dulciis.*] Cave aſſentiaris doctiſſimo Caſaubono corrigenti, *de dulcibus.* nam *de dulciis* verum eſt. *hoc dulcium*, & *hæc dulcia* dixere placentas vel liba. Gloſſæ: *dulcium*†, πλακοῦντα. hinc *dulciarii* qui placentas vel dulcia conficiunt. Gloſſæ: πλακουντάριοι, dulciarii, placentarii. vetus interpres Juvenalis, muſtacea dulcia interpretatur. Græci γλυκαρτῆρας dixerunt. atque inde vox vetus Latinorum *lucunter*, pro dulcio, vel placenta. *Salmaſ.*

4. *Et tunc utpote ante Philippum licebat.*] Scribe ex Pal. *& tunc, ante Philippum utpote, licebat.* ſic enim loquuntur auctores iſti. *Idem.*

5. *Ad tibias dixit.*] πρὸς αὐλοὺς ῥῆσιν εἶπε. niſi *dicere* uſurpavit pro canere. *Caſaub.*

Ad tibias dixit.] Heic *dicere* non eſt, ῥῆσιν εἰπεῖν. ſed ſimpliciter, ad *tibias dicere*, eſt *tibiis canere.* ſic Græci πρὸς αὐλὸν φθέγξασθαι dicunt, & αὐλῷ φθέγξασθαι. *Salmaſ.*

6. *Pandurizavit.*] Ignotum antiquis Græcis organum, aut nomen certè. nam Polluce auctore idem eſt cum eo quod τρίχορδον vocabant, quòd nervis tribus conſtaret. At Græci Latinique grammatici aliam etymologiam commenti ſunt. Vetus interpres Horatii: *à Pane & fiſtula &* τὸ πανδούριον *inventum celebratur*: ergo his auctoribus πάνδουρα, vel πανδοῦρα, ita nominata, quaſi πανδηρείς. panduræ Varro meminit, & poſt illum Græci ac Latini multi. *Caſaub.*

Pandurizavit.] *Pandurium* aliter recentiores auctores accepere, aliter veteres. Panduram enim vetuſtiores trichordum appellarunt, & vocem ipſam acceptam tulerunt Aſſyriis. Iſidorus inter ἐμπνευστὰ organa recenſet. ſciendum recentiores id *Panduram* & *Pandurium* nominaſſe, quod veteribus erit fiſtula, ex ſeptem calamis compacta, quam ſic deſcribit Ovidius:

Fiſtula cui ſemper decreſcit arundinis ordo.

Fiſtulam igitur ejuſmodi quæ plures calamos junctos & ordine decreſcentes haberet, pandurium & panduram nuncuparunt. *Salmaſ.*

7. *Organo modulatus eſt.*] Refer ad hydraulica: de quibus Vitruvius, Athenæus, alii. *Caſaub.*

Organo modulatus eſt.] Organum hoc loco eſt ὑδραυλικὸν, inſtrumentum: & organo modulari eſt ὑδραυλεῖν. ejuſ-

modulatus eſt. Fertur & una die ad omnes Circi & theatri & amphitheatri, & omnium urbis locorum meretrices, [1] tectis cuculione mulionico ne agnoſceretur, ingreſſus, quum tamen omnibus meretricibus ſine effectu libidinis aureos donaret, addens, *Nemo ſciat, Antoninus hæc donat.*

33 Libidinum genera quædam invenit, ut ſpinthrias veterum [2] malorum vinceret: [3] & omnes apparatus Tiberii & Caligulæ & Neronis norat. Et prædictum eidem erat à ſacerdotibus Syris, [4] biothanatum ſe futurum. Paraverat igitur [5] funes blata & ſerio & cocco intortos, quibus, ſi neceſſe eſſet, laqueo vitam finiret. Paraverat & gladios aureos quibus ſe occideret ſi aliqua vis urgeret. Paraverat & in cerauneis & hyacinthis & in ſmaragdis venena quibus ſe interimeret, ſiquid gravius immineret. Fecerat & altiſſimam turrim, [6] ſubſtratis aureis gemmatiſque antè tabulis, ex qua ſe præcipitaret, dicens, etiam mortem ſuam pretioſam eſſe debere & ad ſpeciem luxuriæ, ut diceretur nemo ſic periſſe. Sed nihil iſta valuerunt. Nam (ut diximus) [7] & * occiſus eſt per ſcurras, & per plateas tractus

ejuſmodi organorum ſic proprie dictorum duplex genus fuit, minus & majus. minus, πνευστικὸν, cui folles adhiberi dicit Iſidorus, quod ſcilicet follibus ventum conciperet, quod hodieque notum eſt. majus proprie ὑδραυλικὸν, quod aquarum agitatione ſonum edebat. utrumque tamen hydraulicon dictum. *Salmaſ.*

1. *Tectus cuculione mulionico.*] Et galericulo. nam ait Dio, περιθέτοις κόμαις χαιτίδιον. *Caſaub.*

2. *Malorum vinceret: & omnes apparatus Tiberii & Caligulæ, & Neronis norat. Et prædictum, &c.*] Ferè eſt ut pronuntiem interpungendum; *vinceret, & omnes apparatus Tiberii, & Caligulæ, & Neronis. Norat, & prædictum eidem erat.* Grut.

3. *Et omnes apparatus Tiberii & Caligulæ & Neronis norat, &c.*] Scribe cum membranis, *notaret. Pręd.* Videtur iſte malorum principum hiſtorias legiſſe, ut fœdiſſima quæque illorum flagitia notaret, & ſibi ad exemplum proponeret. *Caſaub.*

4. *Biothanatum ſe futurum.*] Vox eſt magicæ vanitatis, ut oſtendit Tertullianus De anima, cap. LVII. vel curioſitatis genethliacorum: nam dicunt Græci βιοθάνατος. *Idem.*

5. *Funes blatta & ſerico & cocco intortos.*] Id eſt, funes ſericeos purpurei & coccini coloris. *Idem.*

6. *Subſtratis aureis gemmatiſque ante tabulis.*] Vetus editio, Pal. *ante ſe tabulis.* Salmaſ.

7. *Et occiſus eſt per ſcurras.*] *Scurras* vocat prætorianos milites, qui ſcurrarum officium ſuſtinebant. alio nomine domeſtici dicebantur. Græcis *οἰκεῖοι* & *οἰκειακοί.* ſcurræ igitur Spartiano ſunt corpore cuſtodes & protectores principis, qui & domeſtici dicebantur.

tractus eſt ſordidiſſimè, per cloacas ductus, & in Tiberim ſubmiſſus eſt. Hic finis Antoninorum nomini in rep. fuit, ſcientibus cunctis iſtum Antoninum tam vita falſum fuiſſe quàm nomine. Mirum fortaſſe cuipiam videatur, 34
Conſtantine venerabilis, quòd [1] hæc clades quam retuli, loco principum fuerit, & quidem propè triennio, [2] ita, ut nemo inventus fuerit qui iſtum à gubernaculis Romanæ majeſtatis abduceret, quum Neroni, Vitellio, Caligulæ, cæteriſque hujuſmodi nunquam tyrannicida defuerit. Sed primùm omnium ipſe veniam peto quòd hæc quæ apud diverſos reperi, literis tradidi, quum multa improba reticuerim, & quæ ne dici quidem ſine maximo pudore poſſunt. Ea verò quæ dixi, prætextu verborum adhibito, quantum potui, texi. Deinde [3] illud quod clementia tua ſolet dicere, [4] crededidiſſe reficiendum, *Imperatorem eſſe, fortuna eſt.* Nam & minùs boni reges fuerunt, & peſſimi. Agendum verò quod pietas tua ſolet dicere, *Ut ſint imperio digni quos ad regendi neceſſitatem vis fatalis adduxerit.* Et quoniam hic ultimus Antoninorum fuit, neque poſtea hoc nomen in Repub. loco principum frequentatum eſt, etiam illud addendum eſt, ne quis error oriatur, quum duos Gordianos narrare cœpero, patrem ac filium, qui ſe de Antoninorum genere dici volebant, [5] non nomen in illis primùm fuit, ſed prænomen. deinde, ut pleriſque in li-

bantur. poſterior ætas buccellarios eoſdem vocavit. *Idem.*

* *Occiſus eſt per ſcurras.*] Certiſſimum eſt occiſum Alagabalum per milites prætorianos. *Caſaub.*

1. *Hæc clades quam retuli.*] Ita etiam uſurpatur vox *labes*, & *peſtis*, more Græcorum: qui ita dicunt, ὁ φθόρος, ὁ λοιμὸς, ὄλεθρος. *Idem.*

2. *Ita ut nemo inventus fuerit.*] Pal. *ita ut nemo vir ep. tum fuerit.* forte: *ita ut nemo repertus fuerit.* vel: *nemo vir è populo tum fuerit.* Salmaſ.

Ita ut nemo inventus fuerit qui iſtum à gubernaculis, &c.] Palatinus ſervat, *ita ut nemo vir epertum fuit, qui iſtum*; notatumque ad oram, *vir è P. R.* quod eſſent, *vir è populo Romano.* lectio non omninò inepta, modò confirmaretur item aliis codicibus authenticis. *Gruterus.*

3. *Illud quod clementia tua ſolet dicere credidiſſe reficiendum.*] Lego, *credidi eſſe referendum.* vel, ut Lectius, *credidi eſſe reſpiciendum.* Caſaub.

4. *Credidiſſe reficiendum.*] Sic & Palatinus. ſed benè conjecit Lectius noſter, *credidi eſſe reſpiciendum.* Grut.

5. *Non nomen illis primum fuit, ſed prænomen.*] Pal. *ſed pronomen* Salmaſ.

in libris invenio, Antonii dicti ſunt non Antonini. Hæc ſunt de Heliogabalo, [1] cujus vitam me invitum & reluctantem, ex Græcis Latiniſque collectam, [2] ſcribere ac tibi afferre voluiſti, [3] quum jam aliorum antè tulerimus. Scribere autem ordiar qui poſt ſequentur: quorum Alexander optimus, [4] & cum vera dicendus aſſertione, & annorum tredecim princeps: ſemeſtres alii, & vix annui & bini. Aurelianus præcipuus, & horum omnium decus, [5] autor tui generis Claudius: de quo vereor ad clementiam tuam ſcribens vera dicere, ne malevolis adulatus videar eſſe. Sed abſolvar contra livorem improborum, [6] quum apud alios clarum eſſe perſpexerim. His jungendi ſunt Diocletianus, aurei parens ſeculi, & Maximianus (ut vulgò dicitur) ferrei, cæterique ad pietatem tuam. Te verò, Auguſte venerabilis, multis paginis, iiſdemque diſertioribus, illi proſequentur quibus id felicior natura detulerit. His addendi ſunt [7] Licinius, Severus Alexander atque Maxentius: [8] quorum omnium jus in ditionem tuam deve-

1. *Cujus vitam me invitum & reluctantem.*] Idem Pal. & editio vetus: *retrectantem*, id eſt recuſantem, & nolentem. *Idem.*

2. *Scribere ac tibi offerre voluiſti.*] Eſt à Palatino. alii impreſſi, *afferre*. Grut.

3. *Cum jam aliorum ante tulerimus.*] Scribendum unica voce: *antetulerimus*. hinc *ſermo antelatus*. Salmaſ.

4. *Et cum verâ dicendus adſertione.*] Dictio *adſertione*, non exſtat in Pal. niſi à manu valde recenti. forte fuit, *& cùm curâ dicendus*. Grut.

5. *Auctor tui generis Claudius.*] Conſtantius pater Conſtantini per filiam Claudii nepos fuit: nam Claudia ejus mater patrem habuit M. Aurelium Criſpum Claudii fratrem. *Caſaub.*

6. *Cùm apud alios clarum eſſe perſpexerim.*] Minima mutatione ſcribi poteſt: *cùm apud alios clarum eſſe proſpexerint*. nempe illud omne, quod de Claudio ſum dicturus. ſed puto verius deeſſe hic aliquid, & corrigendum: *cùm id tantum ſcribam, quod apud alios clarum eſſe perſpexerim*. Idem.

Quum apud alios clarum eſſe perſpexerim.] In Pal. *quum & apud alios*. forte: *quum id apud alios clarum eſſe perſpexerim*. Salmaſ.

Cùm & apud alios clarum eſſe perſpexerim.] Interpoſui voculam *&*, monente Palat. adeo ut omnia clara ſint futura hujus loci, ſi præterea mutaverimus *perſpexerim*, in *perſpexerint*. quod & placebat optimo Caſaubono. *Grut.*

7. *Licinius, Severus Alexander, Maxentius.*] Quis iſte Severus Alexander? nam duo reliqui notiſſimi. non poteſt dubium eſſe Severum intelligi, qui à Galerio Conſtantii in imperio collega, Cæſar creatus. atque non Severus Alexander hic dicebatur; ſed Marcus Aurelius Severus. delenda igitur hic vox *Alexander*. Caſaub.

8. *Quorum omnium jus in ditionem tuam devenit.*] Ait, *jus*: nec mutandum: quia etſi perierunt iſti, pro tyrannis

devenit: ſed ita ut nihil eorum virtuti derogetur. Non enim ego id faciam, quod plerique ſcriptores ſolent, ut de his detraham qui victi ſunt, [1] quum intelligam gloriæ tuæ accedere ſi omnia de illis quæ bona in ſe habuerunt, vera prædicaro.

rannis tamen habiti non ſunt: qui Cæſares fuerant, & imperium habebant legitimum: ſecus quàm Caſſius, Niger, Albinus, Macrinus & alii. *Idem.*

1. *Cùm intelligam gloriæ tuæ accedere, ſi omnia de illis quæ bona in ſe habuerint, vera prædicaro.*] Similis locus ſupra fine Peſcennii Nigri; quem perpendimus ad illud Taciti lib. XII. Annal. c. 36. *Et Cæſar dum ſuum decus extollit, addidit gloriæ victo.* Grut.

[1] ÆLII LAMPRIDII ALEXANDER SEVERUS, AD CONSTANTINUM AUG.

INTERFECTO Vario Heliogabalo (ſic enim maluimus dicere quàm Antoninum: quia & nihil Antoninorum peſtis illa oſtendit, & hoc nomen ex annalibus ſenatus autoritate, eraſum eſt) ad remedium generis humani [2] AURELIUS ALEXANDER, urbe Arcena genitus, Varii filius, Variæ nepos, [3] & conſobrinus ipſius Heliogabali, accepit imperium, quum antè Cæſar 1

1. ÆLII LAMPRIDII.] Liber regiæ bibliothecæ auctorem hujus vitæ facit non Ælium Lampridium, ſed Ælium Spartianum. *Caſaub.*

ÆLII LAMPRIDII.] Non eſſe Lampridii facile credimus excerptis Palatinæ Bibliothecæ, quæ Spartiano tribuunt. *Salmaſ.*

2. AURELIUS ALEXANDER *urbe Arcena genitus, Varii filius, Variæ nepos, & conſobrinus ipſius Heliogabali.*] Patrem Alexandri non VARIUM nominat Dio, ut Lampridius; ſed Geneſium Marcianum. ARCENA URBS, inferiùs nominatur ARCA CAESAREA. Ptolemæo inter Phœnices mediterraneas urbes nominatur Ἄρκα, ſive Ἄρκη. Stephanus in Urbibus: Ἄρκη, πόλις Φοινίκης, ἡ νῦν Ἄρκαι καλουμένη. *Caſaub.*

3. *Et conſobrinus ipſius Heliogabali.*] Hæc conſtans ſententia fuit multorum; at non tamen omnium. ſcribit infra Lampridius: *Dicit Dexippus fuiſſe patruum Antoninum Heliogabalum Alexandri, non uxoris ſororis ejuſdem filium.* oſtendit his verbis Lampridius duplicem fuiſſe veterum traditionem de cognatione Heliogabali & Alexandri. non enim defuiſſe qui Alagabalum hujus patruum facerent; contrà hic dicitur; conſobrinos invicem fuiſſe, duarum ſororum filios, Soæmidis & Mammææ, filiarum Mæſæ. Quid igitur ſibi vult Lam-

Cæſar à ſenatu eſſet appellatus, mortuo ſcilicet Macrino, Auguſtumque nomen idem recepit: addito eo ut & patris patriæ nomen & jus proconſulare & tribunitiam poteſtatem, & jus quintæ relationis, deferente ſenatu, uno die aſſumeret. Et ne præceps [1] iſta honorum continuatio videatur, exponam cauſas quibus id & ſenatus coactus eſt facere [2] & ille perpeti. Non enim aut gravitati ſenatus congruebat omnia ſimul deferre, aut bono principi raptum ire tot ſimul dignitates. Milites jam inſueverant ſibi imperatores & tumultuario judicio facere, & item facilè mutare, [3] afferentes nonnunquam ad defenſionem ſe idcirco feciſſe quòd neſciſſent ſenatum principem appellaſſe: nam & Peſcennium Nigrum, & Clodium Albinum, & Avidium Caſſium, & antea [4] Lucium Vindicem, [5] & L. Antonium, & ipſum Severum, quum ſenatus jam Julianum dixiſſet principem, imperatores fecerant: atque iſta res bella civilia ſeverat, quibus neceſſe fuit [6] militem
2 contra hoſtem paratum parricidialiter perire. Hac igitur cauſa feſtinatum eſt [7] ut omnia ſimul Alexander, quaſi vetus

Lampridius illis verbis? *non uxoris ſororis ejuſdem filium.* profectò ne ipſe quidem Lampridius hæc ita ſcripta intelligat. Lego, *non ſororis ejuſdem matris filium.* hoc vulgò perſuaſum omnibus. *Idem.*

Et conſobrinus ipſius Heliogabali.] Eadem excerpta cum Palatino: *ipſius Gabali.* ex quo apparet quibuſdam convitii loco non Heliogabalum quomodo vocabatur, ſed Gabalum dictum fuiſſe, quod convitii inſtar obtinebat illo tempore, in hominem cruce vel gabalo dignum. *Salmaſ.*

1. *Iſta honorum continuatio.*] Non vulgaris Latinitas, *continuare honores*, pro continenter & ſimul omnes largiri. *Caſaub.*

2. *Et ille perpeti.*] Et hoc novum, *perpeti*, pro pati ut aliquid fiat. *Idem.*

3. *Afferentes nonnunquam ad defenſionem.*] Vetus editio: *ad differentes non: nunquam.* forte: *id adferentes nonnunquam ad defenſionem.* Salmaſ.

4. *Lucium Vindicem.*] Julium Vindicem aut C. Julium Vindicem nominatum hunc ſemper reperies. *Caſaub.*

5. *Et L. Antonium.*] Sueton. in Domitiano, capite ſexto. *Idem.*

6. *Militem contra hoſtem paratum, parricidialiter perire.*] Neque hoc vulgaris elegantiæ: nam vulgò hoſtis dicitur quicunq; infeſto animo in alium fertur: hic de exteris tantùm hoſtibus accipitur, qui Romani cives non ſint. Antiquiſſima hæc notio eſt ejus vocis: nam veteribus Latinis, *hoſtis* idem ac peregrinus & ἀλλοδαπός. bellum autem civile vocat parricidium. *Idem.*

7. *Ut omnia quaſi verus jam imperator acciperet.*] Præferimus lectionem Palatini codicis, & veteris editionis: *quaſi jam vetus imperator.* omnia enim illa poteſtatum inſignia, non acervatim reci-

tus jam imperator, acciperet. Huc acceſſit nimia & ſenatus & populi inclinatio poſt illam cladem quæ non ſolùm Antoninorum nomen decoloravit, ſed etiam Romanum dehoneſtavit imperium. Certatim denique omnia decreta ſunt & nominum genera & poteſtatum. [1] Primus denique omnium cuncta inſignia, & honorificentiæ genera ſimul recepit, ſuffragante ſibimet Cæſaris nomine quod jam ante aliquot annos meruerat: & magis ſuffragante vita & moribus, quum illi magnum conciliaſſet favorem quòd eum Heliogabalus occidere conatus eſt, [2] nec potuit & militibus repugnantibus & ſenatu refragante. [3] Atque hæc parva ſunt niſi quòd dignum ſe exhibuit quem ſenatus ſervaret, quem ſalvum milites cuperent, quem omnium
bonorum ſententia principem diceret. Alexander igitur 3
cui Mammæa mater fuit ([4] nam & ita dicitur à pleriſque) à prima pueritia artibus bonis imbutus, tam civilibus quàm militaribus: ne unum quidem diem ſponte ſua tranſire paſſus eſt, quo ſe non & ad literas & ad militiam exerceret. Nam in prima pueritia literatores habuit Valerium Cordum [5] & L. Veturium, & Aurelium Philippum libertum patris, qui vitam ejus poſtea in literas miſit.

[1] Gram-

recipiebant & congeſtim novi imperatores, ſed nonnulla ex illis interdum differebant. rationem igitur hoc loco reddit Spartianus, quare Alexander ſimul cum imperio tot dignitates & honorum inſignia quaſi raptum iverit, cum nec cunctas ſimul, nec niſi ſero reliqui imperatores quaſdam ex illis honorificis appellationibus reciperent. non primus tamen Alexander iſta honorum, ut heic loquitur Spartianus, continuatione uſus eſt. ſed jam multo ante idem Pertinaci decreverat Senatus, aut ipſe rapuerat. *vetus* autem *imperator* pro eo qui jampridem imperium ſumpſit. ſic *vetus cæcus* Spartiano, qui diu in cæcitate fuit. *Salmaſ.*

1. *Primus denique omnium cuncta inſignia & honorificentiæ genera ſimul recepit.*] Hoc falſum: nam idem factum & in Pertinace, ut in ejus vita dictum eſt. *Caſaub.*

2. *Nec potuit & militib.*] Scribe, *nec potuiſſet, militibus repug. &c.* Idem.

3. *Atque hæc parva, niſi quòd dignum ſe exhibuit, quem ſenatus ſervaret.*] Ita loquitur & Julius Capitolinus in Marco Antonino: *niſi quòd*, iſto loco & ſimilibus ſignificat, τὸ δὲ μέγιστον, & quod præcipua dignum prædicatione. *Idem.*

4. *Nam & ita dicitur à pleriſque.*] Nempe Alexander Mammææ: meliùs Græci ὁ *Μαμαίας*, vel *Μαμμαίας*. *Idem.*

5. *Et Lucium Veturium.*] Scribe, *Titum Vet.* Idem.

Et Titum Veturium.] Ita & ſcripta lectio utriuſque Palatini, non *Lucium*. Grut.

I. *Gram-*

[1] Grammaticum in patria Græcum Nebonem, rhetorem Serapionem, [2] philoſophum Stilionem: [3] Romæ grammaticos, [4] Scaurinum Scaurini filium doctorem celeberrimum: rhetores Julium Frontinum, [5] & Bæbium Macrinum & Julium Granianum, [6] cujus hodieque [7] orationes declamatæ feruntur. Sed in Latinis non multùm profecit, ut ex ejuſdem orationibus apparet quas in ſenatu habuit vel in concionibus quas apud milites vel apud populum: nec valde amavit Latinam facundiam, ſed amavit literatos homines, [8] vehementer eos etiam reformidans, ne quid de ſe aſperum ſcriberent. [9] Denique eos dignos adeſſe

1. *Grammaticum in patria Græcum Nebonem.*] Profeſſione Græcum, ſed ortu Syrum: quod nomen arguit. Nebo enim proprium apud Syros viri nomen. *Caſaub.*

Grammaticum in patria Græcum Nebonem.] Nomen Syriacum *Nebo.* Palatinus liber heic legit: *Nebonem.* ſcribe, *Neonem.* Νέων Νέων© nomen Græcum. vetus inſcriptio:

C. CLODI. C. L. HILARI
AMINAE. CLODIAE. L.
NEONIS. CLOD. PHILARC.
POSIDIS HELENI. Θ.

in alia *Neonianus* quidem nominatur Cæſaris verna. *Salmaſ.*

Grammaticum in patria Græcum Nebonem, &c.] Pall. ambo *Nebonem.* Gruterus.

2. *Philoſophum Stilonem.*] Quod ſi Græcum eſt, *Stylionem* ſcribam, aut *Stilponem.* Caſaub.

3. *Romæ grammaticos Scaurinum Scaurini filium.*] An iſti orti ab illis antiquis nobiliſſimis grammaticis Scauro patre & ejuſdem nominis filio, quorum meminit Capitolinus in Vero imperatore. *Idem.*

4. *Scorinum Scaurini filium.*] Scrib. *Scaurinum, Scaurini filium.* Nobilis ille Grammaticus Scaurus qui Hadriani temporibus vixit, habuit filium Scaurinum, qui Veri imperatoris Marci fratris præceptor fuit: qui quidem Scaurinus & Scaurinum habuit hunc filium Alexandri Severi Magiſtrum. *Salmaſ.*

5. *Et Bebium Macrinum.*] *Et Bebium Macrianum.* ita Palatinus. *Idem.*

6. *Cujus hodieque orationes declamatæ feruntur.*] Veteres libri, illud *orationes* non agnoſcunt. ſed *declamatæ* habent tantùm, hoc modo: *cujus hodieque declamatæ feruntur. declamatæ* autem ſunt declamationes. ut *inſtituta* eſt inſtitutio; ſic *remiſſa* pro remiſſione antiquis patribus. *Idem.*

Cujus hodieque declamatæ feruntur.] Sic repoſui fide utriuſque codicis Palat. nam in aliis edd. adeſt adhuc vox; *hodieq; orationes declamatæ feruntur.* nempè jam ſæpe oſtendimus ejus ſæculi auctores hæc talia ſubintelligere ſolitos. *Grut.*

7. *Orationis declamata.*] Declamationes ita nominat. καιρῶς. *Caſaub.*

8. *Vehementer etiam eos reformidans.*] Melius diſtinxeris hoc pacto: *nec valde amavit Latinam facundiam, ſed amavit litteratos homines vehementer, eos etiam reformidans ne quid de ſe aſperum ſcriberent.* Salmaſ.

9. *Denique eos dignos adeſſe jubebat.*] Fortean *binos adeſſe.* quæ Petri Fabri conjectura eſt. *Caſaub.*

Denique eos dignos adeſſe jubebat.] Mendoſiſſimus locus, & quem pro deſperato habeo. vetus ſcriptura hæc eſt: *eos digno ad adeſce videbat.* videant acutiores an ad veram aliquam conjecturam

adeſſe jubebat: [1] ſingula quæque quæ publicè privatimque
agebat, ſe ipſo docente volebat addiſcere, ſi fortè ipſi non
affuiſſent: [2] eaque petebat, ut, ſi vera eſſent, in litteras
mitterent. Dominum ſe appellari vetuit. [3] Epiſtolas ad ſe 4
quaſi ad privatum ſcribi juſſit, ſervato tantùm nomine imperatoris. Gemmas de calciamentis & veſtibus tulit, quibus uſus fuerat Heliogabalus: veſte (ut & pingitur) alba uſus eſt, nec aurata, [4] penulis togiſque communibus. Cum amicis tam familiariter vixit ut communis eſſet ei ſæpe conſeſſus, iret & ad convivia eorum: aliquos autem haberet quotidianos etiam non vocatos: [5] ſalutaretur verò [6] quaſi unus de ſenatoribus, patente velo, admiſſionalibus remotis, [7] aut ſolis iis qui miniſtri ad fores fuerant: [8] quum antea ſalutare principem non liceret, [9] quòd eos videre non poterat. [10] Et erat corporis venuſtate decorus ut hodieque

ram per hæc veſtigia pervenire poſſint. *Salmaſ.*

Denique eos dignos adiſſe jubebat: ſingula quæque quæ publicè privatimque, &c.] Palatinus uterque: *Denique eos digno addeſce videbat ſingula quæque quæ publice privatim agebat*, nihilo melius quàm vulgg. *Grut.*

1. *Singula quæque quæ, &c.*] Malim hanc periodum ita concipi: *ſingulaque quæ publicè privatimque agebat, ſe ipſo docente, volebat eos diſcere, ſi fortè ipſi non affuiſſent.* Caſaub.

2. *Eaque petebat.*] *Eoque petebat.* ita excerpta Spartiani & Pal. forte: *eoſque petebat.* pro ab iis. Latinitas illius temporis. *Salmaſ.*

3. *Epiſtolas ad ſe quaſi ad privatum ſcribi juſſit.*] Non onuſtas titulis qui vulgò imperatoribus, etiam in epiſtolis familiaribus, ſed hoc ſolum, ALEXANDRO IMPERATORI. *Caſaub.*

4. *Pænulis togiſque communibus.*] Pænulas nunquam habuiſſe imperatorem ſcriptum reliquit in Hadriano Spartianus. cur igitur heic pænulas imperatori tribuit? more ſuo pænulas poſuit pro lacernis. ſi *μανδύη* eſt pænula, pænulas etiam induerint pluviæ tempore Auguſti. ſed *μανδύην* apud Dionem non pænulam ſed lacernam eſſe ſupra oſtendimus. *Salmaſ.*

5. *Salutaretur verò quaſi unus de ſenatoribus.*] In ſalutationibus vel maximè morum ſuorum ſpecimen dare ſoliti principes Romani. *Caſaub.*

6. *Quaſi unus de ſenatoribus.*] *Quaſi unus è ſenatoribus.* ita Pal. *Salmaſ.*

7. *Aut ſolis iis qui miniſtri ad fores fuerant.*] Miniſtri ad fores, & miniſtri à foribus, ſunt oſtiarii vel janitores. Alexander admiſſionalibus remotis, & ſolis relictis miniſtris ad fores, ſalutabatur ab omnibus. *Idem.*

8. *Cùm antea ſalutare principem non liceret.*] De ſuperbis tantùm principibus accipiendum, non in univerſum de omnibus. *Caſaub.*

9. *Quòd eos videre non poterat.*] Scrib. *quòd eos videre nemo poterat.* Idem.

Quòd eos videre non poterat.] Forte *non erat.* Grut.

10. *Et erat corporis venuſtate decorus, ut hodieque in picturis & in ſtatuis videmus.*] Ex libris ſcriptis & antiquis editionibus ſic hunc locum reconcinnavi, *& erat*

dieque in picturis & in ſtatuis videmus. [1] Fuit & ſtaturæ militaris: robur militis, valetudo ejus qui vim ſui corporis ſciret ac ſemper curaret. Erat præterea cunctis hominibus amabilis: & ab aliis pius appellabatur, ab omnibus certè ſanctus & utilis Reip. [2] Huic ſors in templo Præneſtinæ talis extitit, quum illi Heliogabalus inſidiaretur,

—— Si qua fata aſpera rumpas,
Tu Marcellus eris.

5 [3] Alexandri nomen accepit, quòd in templo dicato apud Arcenam urbem Alexandro Magno, natus eſſet, [4] quum caſu illuc die feſto Alexandri pater cum uxore patriæ ſolennitatis implendæ cauſa veniſſet. cui rei argumentum eſt, quòd [5] eadem die natalem habet hic Mammææ Alexander, qui ille Magnus exceſſit è vita. Delatum ſibi *Antonini* nomen à ſenatu recuſavit, [6] quum hic magis affinitate

& erat ejus corporis, ut præter venuſtatem, qualemque hodieque & in pictura, & in ſtatuis videmus, decorem, ineſſet ſtaturæ militari robur militis. quorum verborum hic eſt ſenſus: Alexandrum præter venuſtatem decoremque corporis, ſtaturæ etiam fuiſſe militaris, cui & robur ineſſet militis. non enim omnes, qui ſtaturam habent militarem, par & illi ſtaturæ robur poſſident. utrumque autem fuit in Alexandro, & ſtatura, qualis exigebatur in milite, & vires quæ ſtaturæ reſponderent. militaris autem ſtatura legitima in probatione tyronum, ſex pedes fuerunt, aut quinque cum denis unciis. *Salmaſ.*

Et erat corporis venuſtate decorus, ut hodieque in picturis & in ſtatuis videmus, &c.] Verba ficta, ſi credimus Palatinis primus enim: *Et erat ejus corporis, ut præter venuſtatem aculem quem hodieque & in pictura & in ſtatuis videmus, decoreum eſſe rubrum ſtaturæ militaris.* & ſic quoque ferè Pal. alter. niſi quod is à prima manu *venuſtate maculam*, item *picturea*; correctumque à recentioribus, *venuſtate maculæ, quam hodieque & in pictura.* Grut.

1. *Fuit & ſtaturæ militaris.*] Vegetius lib. primo, capite quinto, *Caſaub.*

2. *Huic ſors in templo Præneſtinæ talis extitit.*] Fortaſſe *exiit*: & *Præneſtino*. Idem.

3. *Alexandri nomen accepit.*] Longè aliter hujus nominis cauſſam explicat Dio, quem vide. *Idem.*

4. *Quum caſu illuc die feſto Alexandri pater, &c.*] Palatinus & editio Med. *quum caſu illuc die feſto Alexandri cum uxore patris ſollennitatis implendæ cauſa ut veniſſet.* forte: *quum caſu illuc die feſto Alexandri cum uxore pater, ſolemnitatis implendæ cauſa veniſſet.* vel, *pater ejus.* & id verum eſt. *Salmaſ.*

5. *Eadem die natalem habet hic Mammææ Alexander, qua ille Magnus exceßit è vita.*] Malim, *eandem diem.* etſi alterum ferri poteſt. Utinam verò diem quam intelligit, charactere certo deſignaſſet: nam tempus mortis Alexandri, parum perſpicuè veteribus indicatum, ſcimus quàm variè doctiſſimi viri hodie prodant. *Caſaub.*

6. *Cùm hic magis affinitate Caracalli jungeretur, quàm ille Heliogabalus ſubdititius.*] Cenſeo inducendam vocem *Helio-*

ſtate Caracalli jungeretur, [1] quàm ille Heliogabalus ſubdititius. Siquidem (ut Marius Maximus dixit in vita Severi) nobilem Orientis mulierem Severus, cujus hanc genituram eſſe compererat, ut uxor imperatoris eſſet, adhuc privatus & non magni ſatis loci, duxit uxorem. Ex qua affinitate hic Alexander fuit, cui verè per matrem ſuam conſobrinus Varius Heliogabalus fuit. Recuſavit & *Magni* nomen, [2] quod ei quaſi Alexandro eſt oblatum ſenatus ju-
dicio. [3] Intereſt retexere orationem qua nomen Antonini 6
& magni delatum ſibi à ſenatu recuſavit: quam priuſquam referam, [4] addam acclamationes ſenatus quibus id decretum eſt. [5] Ex actis urbis ad pridie nonas Martias. [6] Quum ſenatus frequens in Curiam, hoc eſt [7] in ædem Concordiæ [8] templum inauguratum, conveniſſet, [9] rogatuſque eſſet Aurelius Alexander Cæſar Auguſtus [10] ut concineret, ac primò

Heliogabalus, ut è gloſſemate profectam. Sed non uno loco prodit hic ſcriptor, quàm ſecurus de Alexandri ſtemmate, ad vitam hanc ſcribendam acceſſerit. abuſum vocis *affinitas*, ſæpe notavimus. *Idem.*

1. *Quam ille Heliogabalus ſubdititius.*] In Palatino, *ſubditivus*. Gloſſæ: ὑποβολιμαῖος, *ſubditivus*. ſic in ſuperiore vita Heliogabali, ipſum vocat *ſubdititium Antoninum*. qui locus miſere corruptus in vulgatis editionibus legebatur. *Salmaſ.*

Quàm ille ſubditivus.] Et ſic Pal. *Grut.*

2. *Quod ei quaſi Alexandro eſt oblatum.*] Pal. abeſt illud *quod* bene; dummodo etiam tollatur *eſt*. Idem.

3. *Intereſt retexere orationem, &c.*] Pal. *relegere*. Idem.

4. *Addam acclamationes ſenatus.*] *Addam etiam acclamationes ſenatus.* v. ed. Med. *Salmaſ.*

5. *Ex Actis Urbis ad pridie Nonas Martias.*] Scribendum, *a. d. pridie N. M.* ante diem pridie N. nam *ad* ineptum eſt. *Caſaub.*

Ex actis urbis ad pridie nonas.] Scribe ac diſtingue: *ex actis urbis. A.D. pridie nonas quum Senatus frequens in curiam, &c. A.D. pridie* eſt ante diem pridie. ſic enim loquebantur. *Salmaſ.*

6. *Cùm ſenatus frequens in Curiam, hoc eſt, &c.*] Erant Romæ Concordiæ plures ædes; ſed non omnes ædes & templa erant inaugurata: hæc in Liviæ fuit porticu. Vide & A. Gellium libro XIV. capite VII. *Caſaub.*

7. *In ædem Concordiæ templum inauguratum.*] Lege, ex Palatino: *in ædem Concordiæ, templumque inauguratum*. Salmaſ.

8. *Templumque inauguratum.*] Sic & Palat. noſter. aberat prius enclitica *que*, in quâ plurimum energiæ. *Grut.*

9. *Rogatuſque eſſet Aurelius Alexander ut concineret, &c.*] *Concinere* hoc loco, eſt conſentire. ſic infra *concinentia ſigna*, ſunt concordantia & convenientia. ita & Græcis συνᾴδειν pro conſentire & convenire cum aliquo. *Salmaſ.*

Rogatus ut concineret.] Non aliter Pal. & videtur vox illius ævi, accommodata eis qui voto ſuo aliorum votis ſententiiſque ſuffragabantur. *Grut.*

10. *Ut concineret.*] Scribe, *conveniret*. Caſaub.

primò recuſaſſet, quòd ſciret de honoribus ſuis agendum, deinde poſtea veniſſet, acclamatum. *Auguſte innocens, dii te ſervent. Alexander imperator, dii te ſervent. Dii te nobis dederunt, dii conſervent. Dii te ex manibus impuri eripuerunt, dii te perpetuent. Impurum tyrannum & tu perpeſſus es,* [1] *impurum & obſcœnum* [2] *& tu videre doluiſti.* [3] *Dii illum eradicaverunt: dii te ſervent. Infamis imperator ritè damnatus. Felices nos imperio tuo, felicem rempub. Infamis unco tractus eſt* [4] *ad exemplum timoris: luxurioſus imperator jure punitus eſt. Contaminator honorum jure punitus eſt. Dii immortales Alexandro vitam:* [5] *judi-*
7 *cia deorum hinc apparent.* Et quum egiſſet gratias Alexander, acclamatum eſt, *Antonine Alexander, dii te ſervent. Antonine Aureli, dii te ſervent. Antonine Pie, dii te ſervent. Antonini nomen ſuſcipias rogamus. Præſta bonis imperatoribus ut Antoninus dicaris. Nomen Antoninorum tu purifica. Quod ille infamavit, tu purifica. Redde in integrum nomen Antoninorum. Sanguis Antoninorum ſe cognoſcat. Injuriam Marci tu vindica. Injuriam Veri tu vindica.* [6] *Injuriam Baſſiani tu vindica. Pejor Commodo ſolus Heliogabalus, nec imperator, nec Antoninus, nec civis, nec ſenator, nec nobilis, nec Romanus.* [7] *In te ſalus, in te vita, ut vivere delectet:* [8] *Antoninorum Alexandro vitam, ut vivere delectet,*

1. *Impurum & obſcœnum & tu vivere doluiſti.*] Sic quoque Pal. uterque. quod cùm & in aliis eſſet repertum, prætuli vulgato, *& tu videre doluiſti.* Grut.

2. *Et tu videre doluiſti.*] Non malè quidam libri, *vivere dol.* Caſaub.

Et tu videre doluiſti.] Eadem editio: *& tu vivere doluiſti.* quod non temere rejiciendum. *Salmaſ.*

3. *Dii illum eradicarunt. Dii te ſervent.*] Melius ambo Pall. *Dii te ſervavunt.* Grut.

4. *Ad exemplum timoris.*] Latinius fuiſſet, omiſſa voce *timoris.* Idem.

5. *Judicia deorum hinc apparent.*] Stratonici vox eſt, cùm trabis caſu homo ſceleratus periiſſet: *Ἄνδρες, δοκῶ, θεοὶ εἰσί· εἰ δὲ μὴ εἰσὶ, δοκῶ θεοὶ εἰσί.* quod in octavo libro Athenæi expoſuimus. *Caſaub.*

6. *Injuriam Baſſiani tu vindica.*] Gratificatur ſenatus Alexandro qui Baſſiani memoriam colebat: qui etiam paullò pòſt ejus fortitudinem prædicat. *Idem.*

7. *In te ſalus, in te vita, ut vivere delectet: Antoninorum Alexandro vitam.*] Diſtingue: *in te ſalus, in te vita, ut vivere delectet, Antoninorum Alexandro vitam: ut vivere delectet & Antoninus vocetur.* Salmaſ.

In te ſalus, in te vita. ut vivere delectet, Antoninorum Alexandro vitam, &c.] Retinui lectionem vulgatam, ſed eam feci meliorem alia interpunctione. *Gruterus.*

8. *Antoninorum Alexandro vitam, &c.*] Scribe ſic hanc periodum: *Antonino Alexandro vitam: ut vivere delectet, Antoninus vocetur:* aut ſi mavis, *vocator.* Caſaub.

1. *Anto-*

lectet, & Antoninus vocetur. Antoninorum templa Antoninus dedicet. Parthos & Perſas Antoninus vincat. Sacrum nomen ſacratus accipiat. Sacrum nomen caſtus accipiat. [1] *Antonini nomen. Antoninorum nomen. Dii conſervent.* [2] *In te omnia, per te omnia Antonine habemus.* Et poſt acclamationes Aurelius Alexan- 8
der Cæſar Auguſtus: *Gratias vobis P. C. non nunc primum, ſed & de Caſareo nomine, & de vita ſervata & Auguſti nomine addito, & de pontificatu maximo, & de tribunitia poteſtate, & proconſulari imperio:* [3] *quæ omnia novo exemplo uno die in me contuliſtis.* Et quum diceret, acclamatum. *Hæc ſuſcepiſti,* [4] *Antonini nomen ſuſcipi mereatur, ſenatus Antonini mereatur. Antonine Auguſte dii te ſervent, dii te Antoninum conſervent: monetæ nomen Antonini reddatur. Templa Antoninorum Antoninus conſecret.* Aurelius Alexander Auguſtus: *Ne quæſo P. C.* [5] *ne me ad hanc certaminis neceſsitatem vocetis, ut ego cogar tanto nomini ſatisfacere,* [6] *quum etiam hoc ipſum nomen, licet peregrinum,*

1. *Antonini nomen, Antoninorum nomen. Dii conſervent.*] Totam hanc & ſequentem periodum ex libro Puteani emendavimus, cùm ineptè ſcriberetur in aliis. *Idem.*

Antonini nomen. Antoninorum nomen Dii conſervent.] Heic aliquid videbatur deeſſe, quod nobis confirmavit Palatinus, in quo ſic legitur: *Sacrum nomen ſacratus accipiat. ſacrum nomen caſtus accipiat. Antonini nomen ut cognoſcant. Antonini nomen Di conſervent.* nec dubitari poteſt, quin ita ſuppleri reponique debeat. *Salmaſ.*

2. *In te omnia, per te omnia Antonine habemus.*] Sic rectè ſimiles acclamationes antè vidimus: ubi afferebamus ex Dione, τῦτον ἔχοντες πάντα ἔχομεν. *Caſaub.*

In te omnia, per te omnia Antonine habemus.] Codex Palat. *in te omnia per te omne Antonine habeas.* diſtinguend. *in te omnia, per te omne. Antonine habeas. habeas* autem pro *aveas.* ἐν σοὶ πάντα, διὰ σοῦ τὸ πᾶν. Ἀντωνῖνε χαίρεις. *habere* autem pro *avere* paſſim ſcribebant. Martialis lib. XI. epigr. CVII.

Albi Maxime, ſi vacas habere,
Hoc tantum lege, &c.

Salmaſ.

3. *Quæ omnia novo exemplo uno die in me contuliſtis.*] Jam diximus hoc non exactè verum eſſe. ſed Alexandro facilè ignoſcimus: cujus intererat, beneficium ſenatus quàm maximè attollere. *Caſaub.*

4. *Antonini nomen ſuſcipi mereatur.*] Scribe, *Antonini nomen tu ſuſcipe: mereatur ſenatus: mereantur Antonini.* ita liber Puteani. *Idem.*

Antonini nomen tu ſuſcipe: mereatur Senatus; Antonini mereantur.] Eſt à Puteani libro. neque aliter conjicit Lipſius noſter Epiſt. XVIII. centuriâ Miſcellaneâ. *Grut.*

5. *Ne me ad hanc certaminis neceſsitatem vocetis.*] Dele vocem *certaminis.* Caſaub.

6. *Cùm etiam hoc ipſum nomen, licet peregrinum, tamen gravare videatur*] Alexandri nomen intelligit: quod ſibi ait eſſe oneri. *Idem.*

num, tamen gravare videatur. Hæc enim nomina inſignia oneroſa ſunt. Quis enim Ciceronem diceret mutum? quis indoctum Varronem? [1] *quis impium Metellum? Et (ut hoc dii avertant)* [2] *quis non æquantem nomina ferat digerentem in clariſſimam ſpem dignita-*
9 *tum?* Item acclamata quæ ſuprà. Item imperator dixit, *Antoninorum nomen vel jam numen potius, quale fuerit meminit veſtra clementia: ſi pietatem, quid Pio ſanctius? ſi doctrinam, quid Marco prudentius? ſi innocentiam, quid Vero ſimplicius? ſi fortitudinem, quid Baſſiano fortius? Nam nunc Commodi meminiſſe nolo qui hoc ipſo deterior fuit quòd cum illis moribus Antonini nomen obtinuit. Diadumenus autem nec tempus habuit, nec ætatem,* [3] *& arte hoc patris nomen incurrit.* Item acclamatum ut ſuprà. Item imperator dixit, *Nuper certè P. meminiſtis, quum* [4] *ille omnium non ſolùm bipedum, ſed etiam quadrupedum ſpurciſſimus, Antonini nomen præferret, & in turpitudine atque luxuria Nerones, Vitellios, & Commodos vinceret, qui gemitus omnium fuerint, quum per populi & honeſtorum coronas una vox eſſet, hunc non ritè Antoninum dici,* [5] *& per hanc peſtem tantum violari nomen:* & quum diceret, acclamatum eſt, *Dii mala pro-*

1. *Quis impium Metellum.*] Alludit ad Q. Cæcilium Metellum Numidici F. qui Pii cognomen invenit, quod patrem ſuum ab exilio lachrymis & precibus aſſiduis revocaſſet. *Idem.*

2. *Quis non æquantem nomina ferat digerentem in clariſſimam ſpem dignitatum.*] Hæc corruptiſſima ſunt. Erit tamen commoda ſententia, ſi ſcribas: *Quis non æquantem nomina ferat, inſerentem ſe in clariſſimam ſpeciem dignitatum?* vel ſic potiùs: *inſerentem ſe in clariſſimam ſtirpem indigniter?* alii ſic: *degentem in clariſſima ſpecie dignitatum.* Idem.

Quis non æquantem nomina ferat, digerentem in clariſſimam ſpem dignitatum.] Pal. *quis non æquantem nomina ferat, digerentem in clariſſima ſpecie dignitatum?* ita hunc locum conſtituebam ex conjectura: *quis non æquantem nomina, ferat digerentem clariſſimas ſpecies dignitatum?* quis, inquit, ferat digerentem tot honorificas appellationes, & clariſſimas dignitatum ſpecies, magnificis illis nominibus imparem? fuit & quum legerem: *quis non æquantem nomina ferat, ac indigne gerentem clariſſimas ſpecies dignitatum?* quod nec nunc mihi diſplicet. *Salmaſ.*

Quis non æquantem nomina ferat digerentem in clariſſima ſpecie dignitatum.] Sequutus ſum Pal. codicem, ſententia aperta; quæ erit apertior, ſi detracta ſyllaba à voce *digerentem*, fiat, *degente.* Gruterus.

3. *Et arte hoc patris nomen incurret.*] *Et arte patris hoc nomen incurrit.* Salmaſ.

4. *Ille omnium non ſolùm bipedum, ſed etiam quadrupedum ſpurciſſimus.*] Infrà Alexander idem de Alagabalo. *Caſaub.*

5. *Et per hanc peſtem tantum violari nomen.*] In Palatino: *tactum.* legendum: *ſanctum: & per hanc peſtem ſanctum violari nomen.* Salmaſ.

prohibeant. Hæc te imperante non timemus, de his te duce ſecuri
ſumus. Viciſti vitia, viciſti crimina, viciſti dedecora. Antonini
nomen ornaviſti: certi ſumus, bene præſumimus, nos te & à pue-
ritia probavimus & nunc probamus. Item imperator: *Neque ego*
P. C. idcirco timeo iſtud venerabile omnibus nomen accipere, quòd
verear ne in hæc vitia delabatur vita, [1] *aut quòd nominis pudeat:*
ſed primùm diſplicet alienæ familiæ nomen aſſumere; deinde quòd
gravari me credo. Et quum hæc diceret, acclamatum eſt 10
ut ſuprà. [2] Item dixit, *Si enim Antonini nomen accipio, poſſum*
& Trajani, poſſum & Titi, poſſum & Veſpaſiani: & quum di-
ceret, acclamatum eſt, *Quomodo Auguſtus ſic & Antoninus.*
Tunc imperator, [3] *Video P. C. quid vos moveat ad hoc nobis ad-*
dendum. Auguſtus primus, primus eſt auctor imperii, & in ejus
nomen omnes velut quadam adoptione, aut jure hereditario ſucce-
dimus. Antonini ipſi Auguſti dicti ſunt. Antoninus idem Pius Mar-
cum & item Verum jure adoptionis vocavit: Commodo autem he-
reditarium fuit, ſuſceptum Diadumeno, affectatum in Baſſiano,
ridiculum in Aurelio. Et quum diceret, acclamatum eſt,
Alexander Auguſte, [4] *dii te ſervent. verecundiæ tuæ, prudentiæ*
tuæ, innocentiæ tuæ, caſtitati tuæ. hinc intelligimus qualis futu-
rus ſis: hinc probamus. Tu facies ut ſenatus bene principes eligat.
tu facies optimum eſſe judicium ſenatus. Alexander Auguſte, dii
te ſervent. Templa Antoninorum Alexander Auguſtus dedicet.
Cæſar noſter, Auguſtus noſter, imperator noſter, dii te ſervent.
Vincas, valeas, multis annis imperes. Alexander imperator 11
dixit, *Intelligo P. C. me obtinuiſſe quod volui,* [5] *& id acceptum*
refero, [6] *plurimas gratias & agens & habens, eniſurus ut & hoc*

1. *Aut quod nominis pudeat.*] V. ed. *aut nos nominis pudeat.* Idem.

2. *Item dixit, ſi enim Antonini nomen accipio.*] *Si Antonini nomen accipio.* v. ed. *Idem.*

3. *Video P.C. quid vos moveat ad hoc nobis addendum.*] *Video P. C. quid vos moveat ad hoc nobis nomen addendum.* ita legendum ex veteribus excerptis Spartiani, & Mediolanenſi editione. *Idem.*

4. *Dii te ſervent verecundiæ tuæ, &c.*] Diſtinguendum, *Alexander Auguſte, dii te ſervent. verecundiæ tuæ, &c.* Caſaub.

Dii te ſervent. verecundiæ tuæ, &c.] Pal. uterque, *ſervent, ſi verecundiæ, &c.* cui & optimus ſenſus, ſed paullò obſcurior. *Grut.*

5. *Et id acceptum refero.*] Palatinus, *& in acceptum refero.* non malè, immò nihilo pejus ſcriptura altera, ſi non melius. *Idem.*

6. *Plurimas gratias & agens & habens.*] Pal. excluſit illud *gratias.* Idem.

nomen quod in imperium detulimus, [1] *tale ſit ut ab aliis deſideretur:* [2] *& bonis veſtræ pietatis judiciis offeratur.* Poſt hæc acclamatum eſt, *Magne Alexander, dii te ſervent. Si Antonini nomen repudiaſti, Magni prænomen ſuſcipe. Magne Alexander, dii te ſervent.* Et quum ſæpiùs dicerent, Alexander Auguſtus ait, *Facilius fuit P. C. ut Antoninorum nomen acciperem: aliquid enim vel affinitati deferrem, vel conſortio nominis imperialis.* MAGNI *verò nomen cur accipitur? quid enim jam magnum feci? quum id Alexander poſt magna geſta, Pompejus verò poſt magnos triumphos acceperit. Quieſcite igitur, venerandi patres, & vos ipſi magnifici* [3] *unum me de vobis eſſe cenſete potius quàm Magni nomen ingerite.* Poſt hæc acclamatum eſt, *Aureli Alexander*
12 *Auguſte, dii te ſervent.* & reliqua ex more. Dimiſſo ſenatu, quum & alia multa eo die eſſent acta, quaſi triumphans domum ſe recepit. [4] Multò clarior viſus eſt alienis nominibus non receptis quàm ſi recepiſſet, atque ex eo conſtantiæ ac plenæ gravitatis famam obtinuit. [5] Siquidem uni adoleſcenti ſenatus totus perſuadere non potuit: ſed quamvis ſenatu rogante non potuerit perſuaderi ut vel Antonini vel Magni nomina ſuſciperet, tamen ob ingentem vigorem animi & mirandam ſingularemque conſtantiam contra militum inſolentiam, SEVERI nomen à militibus eidem inditum eſt, quod illi ingentem in præſentia reverentiam, magnam apud poſteros gloriam peperit, [1] quum

1. *Tale ſit ut ab aliis deſideretur.*] Quod tamen non accidit: nam poſt Alexandrum hunc, nemo è Romanis principibus nomen Alexandri aſſumſit. quanquam merebatur optimi juvenis virtus, ut ejus nomen conſecraretur non minùs quàm vel Cæſaris, vel Auguſti. *Caſaub.*

Tale ſit, ut & ab aliis deſideretur.] Sic Pal. nam illud & malè vulgatis excludebatur. *Grut.*

2. *Et bonis veſtræ pietatis judiciis offeratur.*] Scribe cum libro Puteani, *affectetur.* nos ſcribebamus, *efferatur.* Caſ.

3. *Unum me de vobis eſſe cenſete potius quam magni nomen ingerite.*] Deeſt *potius*, veteri editioni. *Salmaſ.*

4. *Multo clarior viſus eſt, alienis nominibus non, &c.*] Malim mutata diſtinctione ſcribi, *quaſi triumphans domum ſe recepit: multo clarior viſus, alienis nominibus non receptis, quàm ſi recepiſſet.* Caſaub.

5. *Siquidem uni adoleſcenti ſenatus totus perſuadere non potuit.*] Palatinus liber cum prima editione: *ſiquidem uni vel adoleſcenti potius ſenatus totus perſuadere non poſuit.* Salmaſ.

1. *Cùm*

[1] quum eò acceſſiſſet ut de animi virtute nomen acceperit: [2] ſi quidem ſolus inventus ſit qui tumultuantes legiones exautoraverit, ut ſuo loco oſtendetur: in milites autem [3] graviſſimè animadvertit, [4] qui fortè incurrerunt aliquid quod videretur injuſtum, ut & ipſum locis ſuis declarabimus. Omina imperii hæc habuit: Primùm, quòd ea die 13
natus eſt qua defunctus vita Magnus Alexander dicitur: deinde, quòd in templo ejus mater enixa eſt: tertiò, quòd ipſius nomen accepit. tum præterea quòd [5] ovum purpurei coloris, eadem die natum qua ille natus eſt, palumbinum, anicula quædam matri ejus obtulit: ex quo quidem aruſpices dixerunt imperatorem quidem illum, ſed non diu futurum, & citò ad imperium perventurum. Tum præterea quòd [6] tabula Trajani imperatoris, [7] quæ geniali lecto patris imminebat, dum mater eum in templo pareret,

1. *Cum eò acceßiſſet, ut de animi virtute nomen acceperit.*] Scribe, *acciperet.* Caſaub.

2. *Si quidem ſolus inventus ſit, qui tumultuantes legiones exauctoraverit.*] Quomodo ſolus? cùm & Julium Cæſarem, & alios ſæpiùs legiones integras exauctoraſſe certiſſimum ſit? an ita loquitur, quòd alii principes parciùs hoc remedio uſi. *Idem.*

Siquidem ſolus inventus ſit qui tumultuantes legiones exauctoraverit.] Quærunt quomodo ſolus, cum certum ſit Julium Cæſarem & alios hac ſeveritate legiones exauctorandi ſæpius uſos eſſe. ſed facilis reſponſio. Cæſar enim cum legiones exauctoravit, nondum erat dictator perpetuus vel imperator ad eam formam qua ſequentes imperatores fuere. Alexandrum igitur ſolum ex omni memoria tumultuantes legiones exauctoraviſſe jam conſtituta illa reip. forma cujus penes unum poteſtas & ſummum imperium fuit. non igitur id adſcribendum vitio auctoris memoriæ. *Salmaſ.*

3. *Gravißimè animadverterit.*] Ita ſcribi oportuit, fide Palatini codicis. nam pendet iſtud à ſuperiori, *exauctoraverit.* Grut.

4. *Qui forte incurrerunt aliquid quod videretur injuſtum.*] *Incurrere aliquid*, eſt committere. unde *crimina quotidianæ incurſionis* Tertulliano, quæ quotidie committuntur, & levioris abollæ crimina. *Salmaſ.*

5. *Ovum purpurei coloris.*] Vide in Antonini Getæ vita, & Diadumeni. *Caſaub.*

6. *Tabula Trajani imperatoris.*] Imperator Trajanus in tabula pictus. *Idem.*

7. *Quæ geniali lecto patris imminebat.*] Legendum, *parentis: αὐτῆς λεχούσης.* ipſe explicat. *Idem.*

Quæ geniali lecto patris imminebat, dum mater eum in templo pareret, in lectum ejus decidit.] Libri ſcripti, *Tum præterea quod tabula Trajani imperatoris quæ geniali lecto patris imminebat, dum ille in templo pareret, in lectum ejus decidit.* omnino ſcribendum: *tabula Trajani imperatoris quæ geniali lecto matris imminebat, dum illa in templo pareret, in lectum ejus decidit.* hæc enim ad matrem ſolam pertinent quæ dum in templo Alexandrum pareret, tabula Trajani quæ lecto ejus

ret, in lectum ejus decidit. His acceſſit quòd nutrix ei Olympias data eſt, quo nomine mater Alexandri appellata eſt. Nutritor Philippus provenit caſu unus ex ruſticis, quod nomen patri Alexandri Magni fuit. Fertur die prima natalis ejus toto die apud Arcam Cæſaream ſtella primæ magnitudinis viſa, & ſol circa domum patris ejus fulgido ambitu coronatus. Quum ejus natalem aruſpices commendarent, dixerunt eum ſummam rerum tenturum, idcirco quòd hoſtiæ de ea villa quæ eſſet Severi imperatoris, adductæ eſſent & quas in illius honorem coloni paraſſent. Nata in domo laurus juxta perſici arborem, intra unum annum perſici arborem vicit. Unde etiam conje-
14 ctores dixerunt, Perſas ab eo eſſe vincendos. Mater ejus pridie quàm pareret, ſomniavit ſe purpureum dracunculum parere. Pater eadem nocte in ſomniis vidit [1]alis ſe Romanæ Victoriæ, quæ in ſenatu, ad cælum vehi. Ipſe, quum vatem conſuleret de futuris, hos accepiſſe dicitur verſus adhuc parvulus: [2] & primis quidem ſortibus,

[3] *Te manet imperium cæli terræque mariſque:*

[4] Intellectum eſt, quòd inter divos referretur.

Te manet imperium, quod tenet imperium:

Ex quo intellectum eſt, Romani illum imperii principem futurum. [5] Nam ubi eſt imperium niſi apud Romanos, quod tenet imperium? Et hæc quidem de Græcis verſibus

ſunt

geniali imminebat, in lectum decidit, eadem illa ipſa hora, qua in templo pariebat. *Salmaſ.*

Quæ geniali lectio patris imminebat, dum mater eum in templo pareret.] Pal. integer *dum ille in templo pareret*; ut videatur legendum, *dum illum in templo.* illud *patris* notat fuiſſe lectum genialem domi paternæ. & nihilominus voce ea deleta, nihil deceſſerit ſententiæ. *Grut.*

1. *Alis ſe Romanæ Victoriæ quæ in ſenatu.*] In penetrali Curiæ parte Victoria erat. Herodian. lib.v. *Caſaub.*

2. *Et primis quidem ſortibus.*] Omnes libri: *& primum quidem ſortibus.* quæ omnino vera eſt lectio. hac conſtitutione, & primum quidem ſortibus, nempe quæ ſequuntur, *Te manet imperium, &c.* intellectum eſt quod inter divos referretur. *Salmaſ.*

3. *Te manet imperium cæli terræque mariſque.*] Malim abeſſe vocem ultimam; certè non comparere in alterutro Palatino, id verò teſtor. *Grut.*

4. *Intellectum eſt.*] Ex voce *cæli.* Caſaubonus.

5. *Nam ubi eſt imperium, niſi apud Romanos, &c.*] Ita planius: *Nam ubi eſt, niſi apud Romanos, imperium quod tenet imperium.* Idem.

1. Et

ſunt prodita. Ipſe autem quum parentis hortatu animum à philoſophia [1] & muſica ad alias artes traduceret, Vergilii ſortibus hujuſmodi illuſtratus eſt,

Excudent alii ſpirantia molliùs æra,
Credo equidem, vivos ducent de marmore vultus,
Orabunt cauſas meliùs, cœlique meatus
Deſcribent radio, & ſurgentia ſidera ducent:
Tu regere imperio populos Romane memento.
Hæ tibi erunt artes, pacique imponere morem,
Parcere ſubjectis & debellare ſuperbos.

Fuerunt multa alia ſigna quibus principem humani generis eſſe conſtaret. [2] Nimius ardor oculorum & diutiùs intuentibus gravis, & divinatio mentis frequentiſſima: [3] rerum memoria ſingularis, [4] quam nemo niſi Acholius ferebat adjutam. [5] Et quum puer ad imperium perveniſſet, fecit cuncta cum matre ut & illa videretur pariter imperare, mulier ſancta, ſed avara & auri atque argenti cupida. [6] Ubi ergo Auguſtus agere cœpit imperium, primùm [7] removit judices omnes à Rep. & à miniſteriis atque muneribus quos impurus ille Heliogabalus ex genere hominum turpiſſimo provexerat: deinde ſenatum & equeſtrem ordinem purgavit. Ipſas deinde tribus, & eos qui militaribus nituntur prærogativis, purgavit, & Palatium

1. *Et muſica ad alias, &c.*] Pal. *& muſica quæ alias artes traduceretur.* Grut.

2. *Nimius ardor oculorum, & diutiùs intuentibus gravis.*] Lege Suetonium in Auguſto, capite LXXIX. *Caſaub.*

3. *Rerum memoria ſingularis, quam nemo niſi Acholius ferebat adjutam.*] In regio lacuna eſt pro illis, *niſi Acholius.* Neſcio quid hic legerint viri docti, qui Acholium hunc Alexandri præceptorem fuiſſe hinc colligunt: quod falſum eſt: fuit enim tempore multo junior, magiſter admiſſionum Valeriani principis. Legebam hic, *quam nemo, niſi Acholius, ſcribat adjutam.* ſed obſervavi idem loquendi genus & alibi uſurpatum Lampridio. *Idem.*

4. *Quam nemo niſi Acholius ferebat adjutam.*] *Ferebat* non mutandum in *ſcribebat.* nam poſitum eſt pro memorabat, narrabat, & referebat. ſic *anteferre* ſupra pro ante dicere. & *antelata* pro præmiſſa, & ante dicta. *Salmaſius.*

5. *Et cùm puer ad imperium perv.*] Tò *&* initiò periodi otioſum eſt, & meliùs abſit. *Caſaub.*

6. *Ubi ergo Auguſtus agere cœpit imperium.*] Scribendum: *ubi ergo Auguſtum agere cœpit imperium.* ſic ſupra *auguſtum nomen.* Salmaſ.

7. *Removit judices omnes.*] Id eſt, magiſtratus aut procuratores. *Caſaubonus.*

tium ſuum comitatumque omnem, abjectis ex aulico miniſterio cunctis obſcœnis & infamibus; nec quemquam paſſus eſt eſſe in palatinis niſi neceſſarium hominem. [1] Jurejurando deinde conſtrinxit [2] ne quem aſcriptum, id eſt vacantium haberet, ne annonis Remp. gravaret, [3] dicens, [4] malum pupillum eſſe imperatorem qui ex viſceribus provincialium homines non neceſſarios, nec reip. utiles paſceret. [5] Fures judicare juſſit in civitatibus ullis nunquam

1. *Jurejurando deinde adſtrinxit.*] Deeſt, *ſe*, ante verbum *adſtrinxit*. Idem.

Jurejurando deinde conſtrinxit ne quem aſcriptum id eſt vacantium. Audio quidem eruditiſſimos viros corrigentes, *id eſt vacantem.* ſed magis audio veterem ſcripturam, ex qua legendum colligo: *id eſt vacantivum.* nam illa habet, *vagantivum. vacantivus* autem idem eſt quod vacans. illa enim forma gaudebant tunc temporis. ſic *abſentivus* Petronio: *ne vobis diu abſentivus eſſem.* Salmaſ.

Jurejurando deinde ſe adſtrinxit.] Pronomen *ſe* reſtabat in Pal. & Puteani codice. aberat autem prius vulgatis. *Gruterus.*

2. *Ne quem adſcriptum, id eſt, vacantium haberet.*] Scribe, *adſcriptitium, id eſt, vacantem haberet.* Adſcriptitii ſupernumerarii quidam milites fuerunt, ad commoda ſolùm participanda in numeros relati. Inventum eſt Claudii principis: de quo Tranquillus, c. XXV. *Caſaub.*

Ne quem adſcriptum, id eſt vacantium.] Pal. *id eſt vagantivum.* rectè. nam *vacantivum* uſurpari pro *vacante*, oſtendit in Gloſſario ſuo Meurſius. *Grut.*

3. *Dicens malum pupillum eſſe imperatorem.*] Eſt qui legat *malum paſtorem*; eſt qui *malum villicum.* Sed *malum pupillum* eleganter appellavit eum qui malo pupillo ſimilis bona diſſipat, & malè perdit. poteſt ſanè ferri hæc lectio, vel propter ætatem Alexandri, cùm ad imperium venit; adoleſcens enim fuit: neque eſt vero abſimile ſolitum dicere nolle ſe in adminiſtratione Reip. malos pupillos imitari; qui tutorum negligunt auctoritatem, & pro libidine cæca ſe gerunt. *Caſaub.*

4. *Malum pupillum eſſe imperatorem.*] Prius ſcriptum fuit: *Malum pop. villi. eſſe imperatorem*, id eſt, *malum populi villicum eſſe imperatorem.* quæ lectio quin vera ſit, nec dubitandum. quemadmodum, inquit, male rem domini gereret ille villicus, qui in villa cujus haberet præfecturam, multos ſervos inutiles & otioſos paſceret: ita imperator qui quaſi populi villicus eſt, pro malo villico habendus, ſi ex viſceribus provincialium homines non neceſſarios nec reip. utiles paſcat. imperator res publicas curat & adminiſtrat, & quaſi populi procurator eſt, & villicus. villicum autem veteres, non de ſolo villæ præfecto uſurparunt, ſed quemvis præpoſitum, aut procuratorem, diſpenſatoremque ita vocarunt. Juvenalis villicum urbis pro præfecto, non ſatyrice, ſed vere & proprie dixit:

Pegaſus attonitæ poſitus modo villicus urbi.

Salmaſius.

5. *Fures judicare juſſit in civitatibus ullis nunquam videri.*] Prorſus digna locutio quæ lectorem advertat. *juſſit nunquam videri*, dictum, pro, vetuit unquam videri. nec deſunt ſimilia exempla: ut apud Caſſiodorum, libro IV. formula XIX. *In frumentis, vino & oleo dari ſiliquaticum non jubemus.* Id eſt, vetamus exigi, aut permittimus non dari. Jam, *videri judicare*, nihil aliud quàm judicare. nam ſenſus eſt, vetitum lege Alexandri

quam videri: [1] & ſi eſſent viſi, juſſit deportari per rectores provinciarum. [2] Annonam militum diligenter inſpexit; tribunos qui [3] per ſtellaturas militibus aliquid tuliſſent, capitali pœna affecit. [4] Negotia & cauſas priùs à ſcriniorum principibus, & doctiſſimis juriſperitis & ſibi fidelibus, quorum primus tunc Ulpianus fuit, tractari ordinarique, atque ita referri ad ſe præcepit. Leges de 16
jure populi & fiſci moderatas & infinitas ſanxit: [5] neque ullam conſtitutionem ſancivit ſine viginti juriſperitis & doctiſſimis ac ſapientibus viris, iiſdemque diſertiſſimis non minùs quinquaginta: [6] ut non minùs in conſilio eſſent ſen-

xandri fuiſſe, ne ulla in civitate, furti ſemel damnati admitterentur ad jus dicendum, ſive judicandum. Erat tum moris, ut & ſententiam judicis paſſi ex repetundarum, aut ſimili crimine, & interdum exules ac relegati, ad poſtulandum ac jus dicendum etiam admitterentur. Quare non aſſentimur viris eruditis, qui vocem *judicare* in hac ſententia νοθεύειν cenſebant. Nam contrà, ſi quid mutandum, ſine dubio ſcribendum, *Fures judices*, vel *judiciales*. Paullò poſt ſequitur: *Si unquam furem judicem vidiſſet, paratum habuit digitum, ut illi oculum erueret*. In Claudio, *Fures judices palàm apertèque damnavit*. Erit ſenſus: lege hac juſſos fuiſſe fures judices abſtinere publico: hoc eſt locis omnibus publicis, cujuſmodi ſunt fora & balnea. Fuit hoc pœnæ genus uſitatum vetuſtiſſimis Græcis: εἴργεσθαι ἀγορᾶς. *Caſaub.*

1. *Et ſi eſſent viſi juſſit deportari.*] *Juſſit* abeſt à veteri editione, forte: *& ſi eſſent, juſſit deportari.* Salmaſius.

2. *Annonam militum diligenter inſpexit.*] Refer ad condita militaria, de quibus ad Hadrianum. *Caſaub.*

3. *Per ſtellaturas.*] Meminit Spartianus in Peſcennio Nigro. *Idem.*

4. *Negotia & cauſſas priùs à ſcriniorum principibus, &c.*] Jungenda ſunt cum iſtis verba inferiùs poſita: *Actibus publicis poſt multam horam operam dabat, &c.* Idem.

5. *Neque ullam conſtitutionem ſacravit ſine, &c.*] Revocavi à longo exſilio iſtud *ſacravit*, prodente ſtatum ejus innocentem utroque Palatino. *Grut.*

6. *Ut non minùs in conſilio eſſent ſententiæ, quàm ſenatuſconſultum conficerent.*] Lego, *Ut non minùs in conſilio eſſent, quàm quot S. C. conficerent.* vel *cùm S. C. conficerent.* Certum numerum ſenatorum fuiſſe deſideratum ad conficiendum S. C. docet Suetonius in Auguſto, & nos ad illum locum. ſed variatum in numero videtur: nam ex his verbis colligas, non potuiſſe fieri S. C. minore ſenatorum numero, quàm LXX. quod ſcimus aliter olim ſervatum. Sed mirum eſt, è tanto numero eorum qui Alexandro in conciliis aderant, ſolos fuiſſe XVI. ſenatores. nam ita ſcribit Herodianus: vide Suet. Aug. lib. II. cap. XXXV. & confer cum Dione libro LIII. & libro LVI. *Caſaub.*

Ut non minus in conſilio eſſent ſententiæ quam Senatuſconſultum conficerent.] Omnes ſcripti: *quam Senatuſconſultum conficeret.* aperta & plena conjectura lego: *ut non minus in conſilio eſſet ſententia, quam ſenatuſconſultum conficeret. ſententia* compendioſe ſcriptum pro *ſententiarum.* hoc eſt, ut non minus ſententiarum eſſet in conſilio, quam Senatuſconſultum conficere poſſet. ſed hoc ſenſu

ſententiæ [1] quàm ſenatuſconſultum conficerent: & id quidem ita, ut iretur per ſententias ſingulorum, ac ſcriberetur quid quiſque dixiſſet, dato tamen ſpatio ad diſquirendum cogitandumque priuſquam dicerent, ne incogitati dicere cogerentur de rebus ingentibus. Fuit præterea illi conſuetudo, ut ſi de jure aut de negotiis tractaret, ſolos doctos & diſertos adhiberet: ſi verò de re militari, [2] milites veteres & ſenes ac benemeritos, & locorum peritos ac bellorum & caſtrorum, & omnes literatos: & maximè eos qui hiſtoriam norant: requirens quid in talibus cauſis quales in diſceptatione verſabantur, veteres imperatores
17 vel Romani vel exterarum gentium feciſſent. [3] Referebat Encolpius, quo ille familiariſſimo uſus eſt, illum ſi unquam furem judicem vidiſſet, [4] paratum habuiſſe digitum ut illi oculum erueret: [5] tantum odium eum tenebat eorum de quibus apud ſe probatum eſſet quòd fures fuiſſent. [6] Addit Septimius qui vitam ejus non mediocriter exequutus eſt, tanti ſtomachi fuiſſe Alexandrum in eos judices qui furtorum fama laboraſſent, etiamſi damnati non eſſent, ut ſi eos caſu aliquo videret, [7] commotione animi ſtomachi choleram evomeret, toto vultu inardeſcente

ſenſu melius fortaſſe legeretur: *ut non minus in conſilio eſſet ſententiarum, quam Senatuſconſultum cum fieret.* pro, quam quum fieret Senatuſconſultum. & hæc indubitanter vera lectio eſt. ex *cum fieret*, factum *conſiceret*, & mox *conficeret.* Salmaſ.

1. *Quam Senatus conſultum conficerent.*] Ambo Pall. *conficeret*. non malè. *Gruterus.*

2. *Milites veteres & ſenes & bene meritos.*] V. ed. *Milites veteres, & ſeves bene meritos.* Salmaſ.

3. *Referebat Encolpius.*] Jam notavimus peculiarem Lampridio modum loquendi: nam ita ſuperiùs dixit, *ferebat*, vel *referebat Acholius.* Caſaub.

4. *Paratum habuiſſe digitum ut illi oculum erueret.*] Conſueta res olim in ira, in rixa digito oculum eruere. *Salmaſ.*

5. *Tantum odium eum tenebat eorum de quibus apud ſe probatum, quòd fures fuiſſent.*] Ita uterque Pal. vulgati voce ampliores, *probatum eſſet, quod.* Grut.

6. *Addit Septimius, &c.*] Palatinus integer, heic interpolatus eſt, videturque initio habuiſſe, *Addit Septiminus*, ſed infra cap. 48. apertè occurrit *Septimius.* Idem.

7. *Commotione animi ſtomachi choleram evomeret.*] Scribendum, *ſtomacho choleram evomeret.* Cholera, ut docent medici, commune ſtomachi atque inteſtinorum vitium eſt. Eadem erit ſententia & retenta voce *ſtomachi*, modò cum ſequenti dictione connectatur. *Caſaub.*

Commotione animi ſtomachi choleram evomeret.] Ita omnes libri. diſtingue: *commotione animi, ſtomachi choleram evomeret.* nec βαττολογία eſt, ut cenſet vir

ſcente ita ut nihil poſſet loqui. Nam quum quidam Septi-
mius Arabinus famoſus crimine furtorum, & ſub Helio-
gabalo jam liberatus, inter ſenatores principem ſalutatum
veniſſet, [1] exclamavit, [2] *O numina, ô Jupiter, ô dii immor-
tales, Arabinus non ſolùm vivit, verumetiam in ſenatum venit:
fortaſſis etiam de me ſperat: tam fatuum, tam ſtultum eſſe me
judicat.* Salutabatur autem nomine, hoc eſt, *Ave Alexander.*
[3] Siquis caput flexiſſet, aut blandius aliquid dixiſſet, uti 18
adulator vel abjiciebatur, ſi loci ejus qualitas pateretur,
vel ridebatur ingenti cachinno, ſi ejus dignitas graviori
ſubjacere non poſſet injuriæ. Salutatus conſeſſum obtulit
omnibus ſenatoribus: atque adeò niſi honeſtos & bonæ
famæ homines ad ſalutationem non admiſit. [4] Juſſitque
[5] quemadmodum in Eleuſiniis ſacris dicitur, *ut nemo ingre-
diatur, niſi qui ſe innocentem novit.* Per præconem edixit ut
nemo ſalutaret principem qui ſe furem eſſe noſſet, ne ali-
quando detectus, capitali ſupplicio ſubderetur. [6] Ipſe
adorari ſe vetuit, quum jam cœpiſſet Heliogabalus adorari
regum

vir doctiſſimus. ſic enim animo commovebatur ad conſpectum eorum judicum qui furtorum fama laborabant, ut ſtomachum non contineret, ſed choleram omnem ſtomacho inſidentem evomeret. at eum fefellit quod paullo ſupra ſtomachum pro animo uſurpavit: *tanti ſtomachi fuiſſe Alexandrum in eos judices, &c.* Salmaſ.

1. *Exclamavit, ô numina, ô Jupiter, ô Dii immortales.*] Si quærimus battologiam, heic in hac exclamatione Alexandri mera eſt: Palat. legit, ô *Marna, ô Jupiter, ô Dii immortales. Marna* vero deus apud Syros, cujus mentio apud Hieronymum in vita Scrapionis: Syrus igitur imperator Syrum numen invocat. *Idem.*

2. *O Numina, ô Iuppiter, ô Dii immortales.*] Habet palam Palatinus, *O Marna! ô Iupiter, &c.* ſuperſcriptumque, *id eſt fortuna.* Grut.

3. *Si quis caput flexiſſet.*] Ut ſe incurvaret. quod ſuperbi principes paſſi ſunt, vel etiam exegerunt, ut de Valente narrat Ammianus libro XXVII. *Caſaubonus.*

4. *Juſſitque quemadmodum, &c.*] Tota periodus hiat, nec cohæret, hoc ſimilive modo componenda: *Ad ſalutationem non admitti juſſit: & quemadmodum in ſacris Eleuſiniis dicitur,* UT NEMO INGREDIATUR NISI QUI SE INNOCENTEM NOVIT; *ita per præconem edixit, ut nemo ſalutaret, &c.* Idem.

Juſſitque (quemadmodum, &c.) per præconem edici; ut nemo ſalutaret, &c.] Hæc eſt vera hujus loci & lectio & interpunctio, quam erui è membranis Palatinis. *Grut.*

5. *Quemadmodum in Eleuſiniis ſacris dicitur.*] Vet. editio: *in Eleuſinis ſacris.* recte ita enim ſemper Latini *Eleuſina ſacra*, dicunt. *Salmaſ.*

6. *Ipſe adorari ſe vetuit.*] Melius ex Palatino legeris: *idem adorari ſe vetuit.* Idem.

1. *Quæ*

regum more Perſarum. Erat præterea hæc illius ſententia, *Solos fures de paupertate conqueri, dum volunt ſcelera vitæ ſuæ tegere.* Idem addebat ſententiam de furibus notam, & Græcè quidem, quæ Latinè hoc ſignificat, *Qui multa rapuerit, pauca ſuffragatoribus dederit, ſalvus erit:* [1] quæ Græcè
19 talis eſt, Ὁ πολλὰ κλέψας, ὀλίγα δοὺς ἐκφεύξεται. Præfectum prætorii ſibi ex ſenatus autoritate conſtituit. [2] præfectum urbis à ſenatu accepit, [3] alterum præfectum prætorii fecit: qui ne fieret, etiam fugerat, dicens, *Invitos non ambientes in Rempub. collocandos.* Senatorem nunquam ſine omnium ſenatorum qui aderant conſilio fecit, [4] ita ut [5] per ſententias omnium crearetur, teſtimonia dicerent ſummi viri: ac ſi fefelliſſent vel teſtes [6] vel ii qui ſententias dicebant, poſtea [7] in ultimum rejicerentur locum, [1]

civium

1. *Quæ Græcè talis eſt, Ὁ πολλὰ κλέψας, ὀλίγα δοὺς ἐκφεύξεται.*] Omnia hæc neque veteres editiones agnoſcunt, neque ſunt in regio. ſed omiſſum ibi aliquid apparet. *Caſaub.*

Quæ Græcè talis eſt: ὁ πολλὰ, &c.] Viſuntur hæc diſertè in Palat. ſed Græca expreſſa litteris Latinis. *Grut.*

2. *Præfectum Urbis à ſenatu accepit.*] Scribe, *è ſenatu.* diverſiſſimâ ſententiâ. *Caſaub.*

Præfectum urbis à Senatu accepit.] Palatin. *ubi à Senatu.* amplector euſtochiam Caſauboni, *urbis è Senatu.* Gruterus.

3. *Alterum præfectum prætorii fecit.*] Id eſt, non unum ſed duos habuit præf. præt. quod jam olim ſcimus fuiſſe receptum uſu. aliter longe regius, qui pro *alterum*, legit *Alexium.* Caſaub.

4. *Ita ut per ſententias omnium crearetur.*] In regio eſt ſcriptum *curaretur:* priùs *curreretur.* nam erat potiùs dicendum, *iretur.* Idem.

Ita ut per ſententias omnium crearetur, &c.] Veteres libri: *Ita ut per ſententias omnium curaretur.* lege: *ut per omnium ſententias guraretur. gurare* autem eſt *gyrare* vel in gyrum ire. nam ita ſcribebant, *gurare* & *gurum*: pro gyrare & gyrum. per ſententias, igitur, omnium gyrare vel gurare, eſt per omnium ſententias in gyrum ire. ſupra ſimplicius dixit: *per omnium ſententias ire.* Salmaſ.

5. *Per ſententias omnium crearetur.*] Palat. noſter habet & illud aliorum *curaretur.* Grut.

6. *Vel ii qui ſententias dicebant.*] *Vel ſi qui ſententias dicebant.* Salmaſ.

7. *In ultimum rejicerentur locum civium, condemnatione adhibita.*] Duæ heic omnino diverſæ pœnæ proponuntur adverſus falſos illos ſuffragatores, & ſenatores, qui in dicenda ſententia fefelliſſent. Alexander igitur eos ſic puniebat ut in ultimum locum civium rejiceret, interdum etiam pœna falſi condemnabat, quaſi falſi reos approbatos, & deportabat. Hæc eſt ſententia hujus loci, de verbis jam videndum. Palat. membranæ, legunt: *in ultimum locum civium in condemnatione adhibita.* illud *in* compendio ſcriptum fuit, pro interdum. ſic igitur totum hunc locum legendum cenſeo: *ac ſi fefelliſſent vel teſtes vel hi qui ſententias dicebant, poſtea in ultimum locum rejicerentur civium, interdum condemnatione adhibita quaſi falſi reis approbatis ſine ullius indulgentiæ propoſito.* non eſt autem quod miremur, ſenatores

[1] civium condemnatione adhibita, quaſi falſi rei approbati [2] ſine ullius indulgentiæ propoſito. Idem ſenatores nonniſi ad ſummorum in Palatio virorum ſuffragium fecit, dicens, magnum virum eſſe oportere qui faceret ſenatorem. [3] Idem libertinos nunquam in equeſtrem locum redegit, aſſerens ſeminarium ſenatorum equeſtrem locum eſſe. Moderationis tantæ fuit ut nemo unquam ab ejus latere ſubmoveretur, ut omnibus ſe blandum affabilemque præberet: ut amicos [4] non ſolùm primi ac ſecundi loci, ſed etiam inferiores ægrotantes viſeret: ut ſibi ab omnibus liberè quæ ſentiebant, dici cuperet; & quum dictum eſſet, audiret; & quum audiſſet, ita ut res poſcebat emendaret atque corrigeret: [5] ſi minùs bene factum eſſet aliquid, etiam ipſe convinceret, [6] idque ſine faſtu & ſine amaritudine animi, [7] conſenſum omnibus ſemper offerret, præter eos quos furtorum denſior fama perſtrinxerat, de abſentibus ſemper requirens. Denique quum ei objiceret

res heic non ſolum ſenatu motos, ſed etiam ignominia longe majore in ultimum civium locum rejectos ab Alexandro: cum ex eadem cauſa eos interdum in inſulam deportaret. condemnationem heic vocat Lampridius deportationem in inſulam. nam hæc pœna fuit falſi convictorum. *Idem.*

In ultimum rejicerentur locum civium, condemnatione adhibita quaſi, &c.] Sic diſtinxit Pal. qui tamen habebat *civium. in condemnatione adhibita, &c.* Gruterus.

1. *Civium condemnatione adhibita, quaſi falſi rei approbati.*] Quæ hæc civium *condemnatio*? Quare ita potiùs concinnemus: *In ultimum rejicerentur locum civium, condemnatione adhibita, quaſi falſarii approbati.* Sumtum è membranis *falſarii* pro *falſæ rei*, ſenatores, ait, qui pro teſtimonio falſi aliquid dixiſſent, cùm aliquem ſuo ſuffragio commendarent, rejiciebat in ultimum locum, non dicam ſenatorum, ſed omnino civium. *Caſaub.*

2. *Sine ullius indulgentiæ propoſito.*] Alius dixiſſet, *ſpe propoſita.* hoc eſt, nulla indulgentiæ ſpe facta. *Idem.*

3. *Idem libertinos nunquam in equeſtrem, &c*] Hoc eſt, jure aureorum annulorum non donavit. *Idem.*

4. *Non ſolum primi ac ſecundi loci, ſed etiam inferiores ægrotantes videret.*] Lege: *ſed etiam inferioris ægrotantes videret.* Salmaſ.

5. *Si minus bene factum eſſet.*] Pal. & edit. Med. *ſin minus bene factum eſſet.* Idem.

6. *Idque ſine faſtu, & ſine amaritudine animi.*] Ita correxerunt lectionem quæ in vetuſtis ſcriptis & excuſis reperitur: *idque in factum, & ſine amaritudine pectoris.* Idem.

Idque ſine faſtu & ſine amaritudine animi, conſenſum omnibus, &c.] Locus ſcabroſus. nam Pal. *idque in factum & ſine amaritudine pectoris conſenſu omnibus.* Gruterus.

7. *Conſenſum omnibus ſemper offerret.*] Imò verò *conſeſſum.* ut paullò antè, *Salutatus conſeſſum obtulit omnibus ſenatoribus.* Caſaub.

1. *Uxor*

ret nimiam civilitatem & Mammæa mater, & [1] uxor Memmia Sulpitii conſularis viri filia, Catuli neptis, & ſæpe dicerent, [2] *Molliorem tibi poteſtatem & contemptibiliorem imperii feciſti:* ille reſpondit, *Sed ſecuriorem atque diuturniorem.* Dies denique nunquam tranſiit [3] quin aliquid manſuetum, civile, pium faceret: ſed ita ut ærarium non ever-
21 teret. Condemnationes & raras eſſe juſſit; & quæ factæ fuerant, non indulſit. Vectigalia civitatibus ad proprias fabricas deputavit. [4] Fœnus publicum trientarium exercuit, [5] ita ut pauperibus pleriſque ſine uſuris pecunias dederit ad agros emendos, reddendas de fructibus: præfectis prætorio ſuis ſenatoriam addidit dignitatem, ut viri clariſſimi & eſſent & dicerentur: quod antea vel rarò fuerat, [6] vel omnino non fuerat: eo uſque ut ſiquis imperatorum [7] ſucceſſorem præfecto prætorii dare vellet, [8] laticlaviam eidem per libertum ſubmitteret, ut in multorum vita Marius Maximus dixit. Alexander autem idcirco ſenatores eſſe voluit præfectos prætorii, nequis non ſenator de Romano ſenatore judicaret. [9] Milites ſuos ſic ubique ſcivit [10], ut in cubiculo [11] haberet breves & numerum & tem-

1. *Uxor Memmia Sulpitii conſularis viri filia.*] Herodianus, ἠγάγετο αὐτῷ καὶ γυναῖκα τῶν εὐπατριδῶν. & plura de hujus infelicitate. *Idem.*

2. *Molliorem tibi poteſtatem & contemtibiliorem imperii feciſti.*] Plinius octavo epiſtolarum: *Abſit ſuperbia, & aſperitas: nec timueris contemtum.* Idem.

3. *Quin aliquid manſuetum, civile, pium faceret.*] Pal. cum excerptis Spartiani, & vet. editione: *dies denique nunquam tranſiit, quando non aliquid manſuetum, civile, pium fecit.* Salmaſ.

4. *Fœnus publicum trientarium exercuit.*] Vide ad Pii vitam. *Caſaub.*

5. *Ita ut pauperibus pleriſque ſine uſuris pecunias dederit.*] Tale quid inſtituerat Auguſtus, ut narrat Suet. c. XLI. *Idem.*

6. *Vel omnino non fuerat.*] Excerpta Spartiani, & Pal. *vel omnino non diu non fuerat.* Salmaſ.

7. *Succeſſorem præfecto prætorii dare vellet.*] Exemplum eſt in vita Commodi. *Caſaub.*

8. *Laticlaviam ei per libertum ſubmitteret.*] Scripti, *laticlavium*, pro, latum clavum. *Idem.*

Laticlaviam eidem per libertum ſubmitteret.] Sic uterque Pall. neque mutandum. ſubintelligit enim, vel togam, vel veſtem, more illo ſollemni ſcribendi, de quo jam pluries diximus. *Grut.*

9. *Milites ſuos ſic ubique ſcivit.*] Hæc pars erat rationarii imperii, cujus auctor principum maximus Auguſtus. Suetonius capite ultimo. *Caſaub.*

10. *Ut in cubiculo haberet breves & numerum & tempora militantium.*] Lego, *breves & numerum & tempora militantium indicantes:* aliter oratio non erit perfecta. *Idem.*

11. *Haberet breves, & numerum & tem-*

tempora militantium, ſemperque quum ſolus eſſet, & rationes eorum, & numerum, & dignitates, & ſtipendia recenſeret, ut eſſet ad omnia inſtructiſſimus. Denique quum inter militares aliquid ageretur, multorum dicebat & nomina. De promovendis etiam ſibi annotabat:[1] & perlegebat cuncta pittacia. & ſic faciebat diebus etiam pariter annotatis, &[2] quis, & qualis eſſet, & quo inſinuante promotus. [3]Commeatum populi Romani ſic adjuvit ut quum frumenta Heliogabalus evertiſſet, [4] vicem de propria pecunia loco ſuo reponeret. Negotiatoribus [5] ut Ro- 22
mam volentes concurrerent maximam immunitatem dedit. Oleum quod Severus populo dederat, quodque Heliogabalus imminuerat, turpiſſimis hominibus præfecturam annonæ tribuendo, [6] integrum reſtituit. [7] Jus conferendi rationes, quod impurus ille ſuſtulerat, hic omnibus reddidit. Mechanica opera Romæ plurima inſtituit. Judæis

tempora militantium.] Ita ambo Pall. neque quidquam deeſt. quippe intelligitur in iiſdem brevibus fuiſſe militum numerum & ſtipendia. *Grut.*

1. *Et perlegebat cuncta pittacia.*] Id eſt breves, ut modò dixit. ſed pittacia dicuntur pice vel maltha illitæ breves tabellæ, in quibus elogia ſcribebantur, & id genus alia, quæ paucis verbis poſſunt comprehendi. Iſidorus: *pittacium, epiſtola brevis & modica.* Caſaub.

Et perlegebat cuncta pittacia.] A πίττα, πίτταξ πίττακος, & πιττάκιον, index vel titulus pice illitus, ut affigi poſſit & applicari. amphoris & doliis affixa pittacia, vini patriam & ſenectutem indicabant. indices quoque libris adfixi qui nomen auctoris præferrent, πιττάκια dicebantur & σίλλυβοι. *Salmaſ.*

2. *Quis & qualis eſſet, & quo inſinuante promotus.*] Scaliger legebat: *quis & qualis eſſet, inſinuans, promotus.* inſinuans, inquit, & annotans, qualis eſſet promotus. melius leges ex libro Palatino: *quis quo eſſet inſinuante promotus.* Idem.

3. *Commeatum populi Rom. ſic adjuvit.*] Annonam frumentariam intelligit, quam duæ claſſes Ægyptia & Africana devehebant. *Caſaub.*

4. *Vicem de propria pecunia reponeret.*] Vetus liber ſic legit: *Vicem pia de propria pecunia reponeret.* Ita igitur legendum: *Commeatum populi Romani ſic adjuvit, ut quum frumenta Heliogabalus evertiſſet, hic empta de propria pecunia ſuo loco reponeret.* felici, & facili conjectura, de *vicem pia*, fecimus *hic empta.* *hic* eſt Alexander. *Salmaſ.*

5. *Ut Romam volentes.*] Pro volenter, cupidè. *Caſaub.*

6. *Integrum reſtituit.*] Neque hoc ſolùm: ſed & inſtitutæ à Severo liberalitati cumulum adjecit. *Idem.*

7. *Jus conferendi rationes.*] Nihil eſt in Alagabali vita, quod hunc locum reddat clariorem. *Idem.*

Jus conferendi rationes.] Palat. *jus conferre rationes.* ita loquitur alibi: *poteſtatem aliquid facere*, pro aliquid faciendi. *Salmaſ.*

Jus conferendi rationes, &c.] Pal. *Jus conferre rationes.* Grut.

dæis privilegia reſervavit. Chriſtianos eſſe paſſus eſt. Pontificibus tantum detulit & quindecim viris atque auguribus, ut quaſdam cauſas ſacrorum à ſe finitas, [1] iterari & aliter diſtingui pateretur. Præſides provinciarum, quos verè non factionibus laudari comperit, & [2] in itineribus ſecum ſemper in vehiculo habuit & muneribus adjuvit, dicens, & fures à Rep. pellendos ac pauperandos, & integros eſſe redimendos atque ditandos. [3] Quum vilitatem P. R. ab eo peteret, interrogavit per curionem, quam ſpeciem caram putarent. Illi continuò exclamaverunt, carnem bubulam atque porcinam. [4] Tunc ille non quidem vilitatem propoſuit, [5] ſed juſſit * nequis ſuminatam occi-

1. *Iterari & aliter diſtingui pateretur.*] Heic vetus habet editio: *diſcingi.* ſed *diſtingui*, vel *diſtingi* verum eſt. ex ſcribendi enim ratione manavit hic error. *diſtingere*, ſcribebant pro diſtinguere. diſtinguere igitur cauſas & negotia vel lites, proprie dicebant, quod Græci διαστέλλειν. recentiores etiam διαχωρίζειν πράγματα. Gloſſæ veteres: διαστίζω, *diſpungo, diſtinguo.* διαστικτής, *diſtinctor.* διαστολὴ, *diſtinctio.* aliæ Gloſſæ: *diſtingit*, σαφηνίζει, στίζει, *diſtinctio*, σαφήνεια. *Salmaſ.*

2. *In itineribus ſecum ſemper in vehiculo habuit.*] Non leve hoc genus honorificentiæ, ut dictum eſt in vita Veri imperatoris. *Caſaub.*

3. *Cùm vilitatem P. R. ab eo peteret.*] Sæpe autem fieri ſolitum, ut de annonæ caritate populus Rom. cum principe, vel præfecto Urbi expoſtularet. *Idem.*

Cùm vilitatem populus Romanus ab eo peteret.] Sic uterque Pal. *Grut.*

4. *Tunc ille non quidem vilitatem propoſuit.*] Sed vilitatis proponendæ ratio illa optima, qua uſus Pertinax, de quo Capitolinus, *Exemplo*, inquit, *imperatoris cùm ille parciùs ſe ageret, ex omnium continentia vilitas nata eſt.* Caſaubonus.

5. *Sed juſſit ne quis ſuminatam occideret, ne quis lactantem.*] Legendum, *Ne quis ſuem ſuminatam occideret, ne quis lactentem.* ſumen eſt foetæ ſuis mamma lacte plena. *ſus ſuminata*, nihil aliud niſi ſus lactans. *Lactentes* verò ſunt porcelli adhuc ſubrumi: quos non occidi multum intererat, ad vilitatem porcinæ revocandam: quod ſtudebat Alexander. *Idem.*

Sed juſſit ne quis ſuminatam occideret, ne quis lactantem, &c.] Quantum intereſt inter vaccam & damalionem in genere bucerino, tantum diſtat inter ſuminatam & lactantem in genere porcino. *Suminata* enim eſt ſcrofa, *lactans* eſt tener porculus. *Lactare* enim pro lactere uſurparunt tunc temporis Latini, atque etiam antiquiores. *lactantina* igitur caro eſt tenellorum porculorum qui proprie lactantes dicebantur Latinis, ut Græcis γαλαθηνοί. qui vilitati carnis bubulæ conſultum volebant, hi nec vaccas, nec damaliones comedebant; tauris autem & bobus, & vitulis minime parcebant. & hæc ratio fuit, quare Alexander juſſerit, ne quis damalionem, ne quis vaccam occideret, quod caro ſcilicet bubula cara eſſet. hac eadem ratione moti in Ægypto & Palæſtina propter boum caritatem, vaccas non comedebant, ut ſcribit Hieronymus. addo, ne damaliones quidem: nec enim dubito, quin vaccarum nomine etiam eas

occideret, nequis lactantem, nequis vaccam, nequis [1] damalionem: tantumque intra biennium vel propè annum porcinæ carnis fuit & bubulæ, [2] ut quum fuiſſet octominutalis libra, ad duos unumque utriuſque carnis libra redigeretur. Cauſas militum contra tribunos ſic audivit, 23
ut ſi aliquem reperiſſet tribunorum in crimine, [3] pro facti qualitate ſine indulgentiæ propoſito puniret. De omnibus hominibus [4] per fideles homines ſuos ſemper quæſivit: & per eos quos nemo noſſet hoc agere, quum diceret omnes præda corrumpi poſſe. Servos ſuos ſemper cum ſervili veſte habuit, libertos cum ingenuorum. Eunuchos de miniſterio ſuo abjecit, & uxori ut ſervos ſervire juſſit. Et quum Heliogabalus mancipium eunuchorum fuiſſet, [5] ad certum numerum eos redegit: nec quicquam in Palatio curare voluit niſi balneas fœminarum: quum pleroſque eunu-

eas intellexerit, quæ ſunt minores vaccæ. contra eſt cum agriculturæ ratio habetur. tunc enim damalionibus & vaccis paſſim veſci permittendum, vitulis vero nequaquam. *Salmaſ.*

* *Ne quis ſuminatam occideret.*] Ita ambo Palatini, ſubintelligitque *ſuem.* Gruterus.

1. *Damalionem.*] *Damalio* vox Græca quam Latini ſuam ſuo more fecerunt. *τὸ δαμάλιον*, *damalio, onis.* Salmaſius.

2. *Ut cùm fuiſſet octominutalis libra.*] Ante legem Alexandri vendebatur libra porcinæ aut bubulæ octo minutis: poſtea redacta eſt ad pretium duorum minutorum. magna vilitas ex magna caritate. Conferre hæc cum noſtro uſu non poſſumus; quia minutorum juſtam æſtimationem parum habemus notam. Carnium porro vilitatem Romæ fuiſſe magnam & Plinius docet nos: qui libro XVIII. capite tertio eſt auctor, aſſibus ſingulis carnis pondo XII. aliquando fuiſſe vendita. *Caſaubonus.*

Ut quum fuiſſet octominutalis libra ad duos, &c.] Minutos heic argenteos intelligit, quos & alibi minutulos appellant, nam de minutis æreis viri dòcti qui accipiunt, falluntur. nec enim magna illa fuiſſet carnis caritas, ſi octo minutis æreis, non pluris daretur. *Salm.*

3. *Pro facti qualitate ſine indulgentiæ propoſito.*] *Sine indulgentiæ propoſito*, eſt, nulla indulgentia propoſita. *Idem.*

4. *Per fideles homines ſuos.*] *Homo* etiam in Pandectis pro ſervo. poſterior verò ætas, *fideles* ſubſtantivè pro eodem uſurpavit. *Caſaub.*

Per fideles homines ſuos.] Id eſt per fideles ſervos. ſubſtantive & abſolute *fideles* poſterior ætas de omnibus ſervis dixit. Grammatici notant differentiam inter fidelem, & fidum: & fidelem quidem ſervum, fidum vero amicum debere dici affirmant. *Salmaſ.*

5. *Ad certum numerum eos redegit.*] Loquitur de miniſterio aulico. ſed poſtea cùm omnium procerum domus eunuchorum eſſent plenæ, perveniſſentque hanc ob cauſſam eunuchi ad ingentia pretia; lege Aureliani modus conſtitutus habendi eunuchos, pro facultatibus ſenatoriis, inquit Vopiſcus. *Caſaubonus.*

eunuchos rationibus & procurationibus præpoſuiſſet He-
liogabalus; hic illis & veteres ſuſtulit dignitates. Idem
tertium genus hominum eunuchos eſſe dicebat: nec vi-
dendum, nec in uſu habendum à viris, ſed vix à fœminis
nobilibus. [1] Qui de eo fumum vendiderat, & à quodam
militari centum aureos acceperat, in crucem tolli juſſit
per eam viam qua eſſet ſervis ſuis ad ſuburbana imperato-
24 ria iter frequentiſſimum. [2] Provincias prætorias, præſi-
diales plurimas fecit: proconſulares ex ſenatus voluntate
ordinavit. Balnea mixta Romæ exhiberi prohibuit: quod
quidem jam antè prohibitum, Heliogabalus fieri permi-
ſerat. [3] Lenonum vectigal & meretricum & exoletorum
in ſacrum ærarium inferri vetuit, [4] ſed ſumptibus publicis
[5] ad inſtaurationem theatri, circi, amphitheatri, [6] & ærarii
deputavit. Habuit in animo ut exoletos vetaret, quod
poſtea Philippus fecit: [7] ſed veritus eſt, ne prohibens,
publicum dedecus in privatas cupiditates converteret,

[1] quum

1. *Qui de eo fumum vendiderat.*] Pal. *ſumus*; forte *fumos*. Grut.

2. *Provincias prætorias, &c.*] Attigimus hunc locum, ſuprà ad Marci vitam. *Caſaub.*

Provincias prætorias, præſidiales plurimas fecit.] Vetus Scriptura, *provinciales getorias præſidiales plurimas fecit.* an *provincias legatorias?* ita legendum. ſic enim vocat in quas mittebantur legati Cæſaris tam conſulares quam prætorii. ſic infra inter rectores provinciarum nominat, legatos, proconſules & præſides. *Salmaſ.*

3. *Lenonum vectigal & meretricum.*] Adi ad Suetonium in Caligula, cap. XL. *Caſaub.*

4. *Sed ſumptibus publicis ad inſtaurationem theatri, circi, amphitheatri, & ærarii deputavit.*] Vox *ærarii* non facit huic loco; arguuntque eam aliorum mſſ. in quibus *atrii*. Palat. noſter habet *adii*, quod mox mutatum in *ſtadii*; quod verum eſt: niſi proprius fortè ad litteras accedit *odei*. ſed aliud quid ſubeſſe videtur. vero enim ſimile eſt vectigalia illa turpia impendiſſe locis etiam omni modo Voluptariis. *Grut.*

5. *Ad inſtaurationem Theatri, Circi, Amphitheatri & ærarii deputavit.*] Cur heic *ærarium* cum Theatro, Circo, Amphitheatro? optimus liber habet: *& adii*, pro ærarii. omnino legendum: *ad inſtaurationem Theatri, Circi, Amphitheatri, ſtadii deputavit.* ſic ſtadium ſupra conjunxit cum circo & amphitheatro in vita Heliogabali: *omnes de circo, de theatro, de ſtadio, & omnibus locis & balneis meretrices collegit in ædes publicas.* meretrices igitur etiam in ſtadio verſari ſolitæ, ut in circo & amphitheatro. Hinc non mirum ſi harum vectigal Alexander, ad ſtadii refectionem deputavit. indubitate vera eſt illa lectio. *Salmaſius.*

6. *Et ærarii, &c.*] Regius, *atrii.* ut de publici atrii alicujus refectione locus intelligatur. *Caſaub.*

7. *Sed veritus eſt ne prohibens, &c.*] Aurelius Victor in Philippo. *Idem.*

1. *Quum*

[1] quum homines illicita magis poſcant, prohibitaque furore perſequantur. [2] Braccariorum, [3] linteonum, [4] vitreariorum, pellionum, [5] plauſtrariorum, [6] argentariorum, aurificum, & cæterarum artium vectigal pulcherrimum inſtituit: ex eoque juſſit thermas, & quas ipſe fundaverat, & ſuperiores, populi uſibus exhiberi: ſylvas etiam thermis publicis deputavit. Addidit & oleum luminibus thermarum, [7] quum antea non ante auroram paterent, [1] & ante

1. *Quum homines illicita magis poſcant, prohibitaque furore perſequantur.*] Libris veteribus legimus: *Quum homines illicita magis prohibita poſcant, furore jactati.* homines, inquit, qui illorum furor eſt; res ſua natura illicitas, ſi etiam prohibeantur, magis poſcunt. atque hic eſt hujus loci ſenſus. *Salmaſ.*

Cum homines illicita magis poſcant, prohibitaque furore perſequantur.] Locum iſtum falſi arguit Pal. in quo, *inlicita magis prohibita poſcant, furore jactant.* quæ non conſtituo. *Grut.*

2. *Braccariorum, &c.*] *Braccarii* fuerunt, venditores braccarum: ſed emendat Scaliger, me non invito, *Bractеariorum.* Caſaub.

Braccariorum, linteonum.] Palatinus *Brachariorum. bracharios* ſæpius legere memini in libris manuſcriptis pro *bractarios* vel *bractearios.* Salmaſ.

Braccariorum.] Idem Pal. *braccchariorum.* benè Scaliger, *bractеariorum.* Grut.

3. *Linteonum.*] Linteones ſeparantur à lintеariis. Gloſſæ: *Lintearius*, ὀθονιακός. *Linteo*, λινυφος. *Caſaub.*

4. *Vitreariorum.*] Iidem libri: *vitrariorum.* hoc eſt qui vitrum conficiunt. ὑαλουργῶν. *Salmaſ.*

5. *Plauſtrariorum.*] Pal. *clauſtrariorum*; & malim. apparet enim vectigali iſto oneraſſe artes minus neceſſarias. *Gruterus.*

6. *Argentariorum.*] Non ſunt trapezitæ aut nummularii, ſed fabri argentarii, qui argentea vaſa conficiunt, aut cælatores, vel ſimiles artifices. & ita ſæpe. *Caſaub.*

Argentariorum, aurificum.] Argentarii, qui argenti vaſa celant vel alio opere fabricant, qui proprie laborioſi dicebantur. labor enim in argento celatura artificum dicitur. Juvenalis:

—— & Polycleti
Multus ubique labor, raræ ſine Mentore menſæ.
Quis labor in phiala? docti Myos anne Myronis?
Solus Phidiaci toreuma cali,
Solus Mentoreos habeas labores.

Labor autem, & manus, & opus, idem. & *pretium manus* dicebatur quod pro manu vel labore dabatur artifici argentario, & unica voce *manupretium.* Salmaſius.

7. *Quum antea non ante auroram paterent.*] Omnes ſcripti: *quum antea & annonam*, ſic emenda: *quum antea & ad nonam paterent, & ante ſolis occaſum clauderentur.* Thermæ, tabernæ vinariæ, cauponæ, & lupanaria apud veteres, non ante nonam aperiebantur. alibi diximus. *Idem.*

Cùm antea non ante auroram paterent, &c.] Palatin. *cùm antea & annonam paterent.* aut omninò fallor, aut reponendum, *cùm antea & ante nonam paterent, & ante ſolis, &c.* ut videlicet iſtud indulſerit, non tam liberalitatis oſtentandæ, quàm ut homines negotioſos redderet uſque ad horam diei nonam; permiſſis eis etiam poſt ſolis occaſum hærere in balneis. ante auroram umquam aperta fuiſſe balnea, numquam credam. *Grut.*

25 [1] & ante ſolis occaſum clauderentur. [2] Hujus imperium incruentum quidam literis tradiderunt; quod contra eſt. Nam & Severus eſt appellatus à militibus ob auſteritatem, [3] & in animadverſionibus aſper in quibuſdam fuit. Opera veterum principum inſtauravit: ipſe nova multa conſtituit: in his [4] thermas nominis ſui juxta eas quæ Neronianæ fuerunt, aqua inducta, quæ *Alexandrina* nunc dicitur. Nemus thermis ſuis de privatis ædibus ſuis quas emerat, dirutis ædificiis, fecit. *Oceani ſolium* primus inter principes appellavit, quum Trajanus id non feciſſet, ſed diebus ſolia deputaſſet. [5] Antonini Caracalli thermas additis ſortionibus perfecit & ornavit. [6] Alexandrinum opus marmoris de duobus marmoribus, hoc eſt porphyretico & Lacedæmonio, primus inſtituit, [7] Palatio exornato hoc genere marmorandi. [8] Statuas coloſſas in urbe multas locavit, artificibus undique conquiſitis. Alexandri habitu nummos plurimos figuravit: [9] & quidem electreos aliquantos,

1. *Et ante ſolis occaſum clauderentur.*] At per hanc liberalitatem Alexandri mutavit antiquum hoc inſtitutum; quod cùm multis malis cauſſam vel occaſionem præbuiſſet, revocare tandem veterum conſuetudinem inſecuti principes ſunt coacti. *Caſaub.*

2. *Hujus imperium incruentum, &c.*] Herodianus initio libri ſeptimi. *Idem.*

3. *Et in animadverſionibus quibuſdam aſper.*] Pal. *& in animadverſibus quibuſdam aſper. animadverſus* pro animadverſione. ſic *averſus*, pro *averſio* in Gloſſis. Salmaſ.

Et in animadverſionibus aſperior in quibuſdam fuit.] Sic Pal. melius quàm hactenus publicati, *aſper in, &c.* Gruterus.

4. *Thermas nominis ſui.*] Alexandrinas. *Caſaub.*

5. *Antonini Caracalli thermas additis ſortionibus.*] Scrib. *porticibus*. Idem.

6. *Alexandrinum opus marmoris de duobus marmoribus.*] Marmorationis genus è duobus marmoribus non eſt Alexandri inventum, ut videtur ſentire Lampridius; ſed jam Claudii & Neronis temporibus Romæ cognitum. Lege Plinium libro xxxv. capite primo. ſed illius fortaſſe novum aliquod genus è porphyretico & Lacedæmonio. *Idem.*

7. *Palatio exornato hoc genere marmorandi.*] Palat. *Alexandrinum opus marmoris de duobus marmoribus primum inſtituit in Palatio, exornatis hoc genere marmorandi.* quæ tamen quid ſibi velint, ignorare me fateor. forte: *inſtituit, operibus in Palatio exornatis hoc genere marmorandi.* Salmaſ.

8. *Statuas coloſſas.*] Scribe *coloſſeas*, ut ſuprà. *Caſaub.*

Statuas coloſſas in Urbe multas locavit.] Sic quoque Pal. & permittamus ſanè ſic loqui homines non admodum attentos analogiis. *Grut.*

9. *Et quidem electreos aliquantos.*] Raro dicunt, immo nunquam *electreum* optimi auctores, ſed *electrinum*, quod ex electro factum eſt. vetus editio cum Palat. leg. *electros.* quod abſque dubio verum

quantos, ſed plurimos tamen aureos. A mulieribus famoſis matrem & uxorem ſuam ſalutari vetuit. Conciones in urbe multas habuit more veterum tribunorum & conſu-
lum. Congiarium populo ter dedit, donativum militi- 26
bus ter: [1] carnem populo addidit. [2] Uſuras fœneratorum contraxit ad trientes penſiones, etiam pauperibus conſulens. Senatores ſi fœnerarentur, uſuras accipere primò vetuit, niſi aliquid muneris cauſa acciperent: [3] poſtea tamen [4] juſſit [5] in ſemiſſes acciperent donum, munus tamen ſuſtulit. [6] Statuas ſummorum virorum in foro Trajani collocavit undique tranſlatas. Paulum & Ulpianum in magno honore habuit, quos præfectos ab Heliogabalo alii

verum eſt. *electrus* pro *electrinus*. ſic *nardus* pro *nardinus*, unde oleum nardum & oleum balſamum pro nardino & balſamino, apud Vegetium de re veterinaria. ſic *aurichalcum* pro aurichalcinum. unde *vaſa aurichalca* apud Anaſtaſium de vitis Pontificum. aurichalcum κρῶμυς vocat auctor Gloſſarii, qui κρωμύινον vocat quod ex aurichalco factum eſt. *Salmaſ.*

Et quidem electreos.] Idem Palatin. *electros*, quomodo forſan auctor ſcripſit. *Grut.*

1. *Carnem populo addidit.*] Porcinam ut videtur. *Caſaub.*

2. *Uſuras fœneratorum contraxit ad trientes penſiones.*] Uſurarum varius modus in Republ. Rom. ſed illud tamen video ſemper obſervatum, ut quo quiſque honeſtioris loci eſſet, eo ſeveriùs fœnerandi licentia illi interdiceretur. Mirum igitur eſt quod legimus hîc: redegiſſe Alexandrum uſuras fœneratorum quidem ad trientes; ſenatorum verò ad ſemiſſes. nam planè contrarium oportuit. Quare de hoc loco velim docti viri cogitent. Eſt profectò ridiculum exegiſſe à fœneratoribus, ut non alia conditione fœnus exercerent, atque imperator ipſe: qui, ut antè dictum, *fœnus publicum trientarium exercuit.* Idem.

3. *Poſtea tamen juſſit in ſemiſſes acciperent donum, munus tamen ſuſtulit.*] Optimæ membranæ: *poſtea tamen juſſit ut ſemiſſes acciperent. donum, munus tamen ſuſtulit.* atque ita omnino legendum, donum, munus, ἀσυνδέτως dixit id quod muneris cauſa accipiebant ſenatores eo tempore, quo vetiti ſunt creditæ pecuniæ uſuras exigere. ſic *donum, munus* junctim poſitum multis locis Pandectarum animadverti. *Salmaſius.*

4. *Juſſit in ſemiſſes acciperent donum, munus tamen ſuſtulit.*] Antiquitus ed. τὸ *in* non agnoſcunt. Legendum cenſeo, *Juſſit ſemiſſes acciperent: donum munuſve tamen ſuſtulit:* Ita ſolent in jure hæc duo vocabula jungi. ut cùm M. Cincius legem de donis & muneribus tulit, inquit non uno loco M. Tullius. ſic ſæpe in Pandectis. *Caſaub.*

5. *In ſemiſſes acciperent donum.*] Pal. *ut ſemiſſes acciperent donum*, quo admiſſo, videntur illa, *donum, munus tantum ſuſtulit*, orta à librariorum gloſſis. uno enim indulto ſuſtulit alterum. verùm ſi id auctoris ſermoni permittamus, tunc ſaltem expungenda vox *donum.* Gruterus.

6. *Statuas ſummorum virorum.*] Erant hæc conjungenda cum iis quæ paullò poſt ſequuntur. *Caſaub.*

alii dicunt factos, alii ab ipſo. Nam & conſiliarius Alexandri, & magiſter ſcrinii Ulpianus fuiſſe perhibetur: qui tamen ambo aſſeſſores Papiniani fuiſſe dicuntur. Baſilicam Alexandrinam inſtituerat inter campum Martium & ſepta Agrippiana, [1] in latum pedum centum, in longum pedum mille, ita ut tota columnis penderet: quam efficere non potuit morte præventus. [2] Iſium & Serapium decenter ornavit, additis ſignis [3] & deliacis & omnibus myſticis. In matrem Mammæam unicè pius fuit, ita ut Romæ in Palatio faceret diætas nominis Mammææ, quas imperitum vulgus hodie *ad Mammam* vocant. Et in Bajano palatium cum ſtagno, quod Mammææ nomine hodieq; cenſetur. Fecit & alia in Bajano opera magnifica in honorem affinium ſuorum, & ſtagna ſtupenda admiſſo mari. Pontes quos Trajanus fecerat, inſtauravit penè in omnibus locis. Aliquos etiam novos fecit, ſed inſtauratis nomen Trajani re-
27 ſervavit. In animo habuit omnibus officiis genus veſtium proprium dare, & omnibus dignitatibus, ut à veſtitu dignoſcerentur: [4] & omnibus ſervis, ut in populo poſſent agnoſci, ne quis ſeditioſus eſſet, ſimul ne ſervi ingenuis miſcerentur. Sed hoc Ulpiano Pauloque diſplicuit, dicentibus, plurimum rixarum fore ſi faciles eſſent homines ad injurias. Tum ſatis eſſe conſtituit ut equites Romani à ſenatoribus [5] clavi qualitate diſcernerentur. [6] Penulis intra urbem

1. *In latum pedum centum, in longum pedum mille.*] Pal. & vet. ed. *in lato pedum centum, in longo pedum mille. in lato*, pro in latitudine: *in longo*, in longitudine. *Salmaſ.*

In latum pedum centum, in longum pedum mille.] Pal. *in lato item in longo.* forſan verè. *Grut.*

2. *Iſium & Serapium decenter ornavit.*] Erant plura jam in Urbe Iſidis & Serapis fana. ſed puto illa intelligi quæ ſtruxerat Caracallus. *Caſaub.*

3. *Et deliacis.*] Id eſt vaſis Deliaca ſpecie, aut quæ Deliaca imitarentur. Plin. *Idem.*

4. *Et omnibus ſervis, ut in populo poſſint agnoſci.*] Seneca De clementia libro primo, capite XXIV. *Idem.*

5. *Clavi qualitate diſcernerentur.*] Videtur qualitatem dixiſſe pro quantitate: ut *ὅμοιος* pro *ἴσος*, *ſimilis* pro æquali uſurpaſſe veteres ſciunt eruditi. Erit ſenſus: inſtituiſſe Alexandrum, ut ſenatorum propria eſſet laticlavia tunica: equitum anguſticlavia. Antea etiam equites latum clavum ſumſiſſe certum eſt. *Idem.*

6. *Penulis intra urbem frigoris cauſſa ut ſenes uterentur.*] Aſſentior Juſto Lipſio reſcribenti *ſenatores* pro *ſenes*. Idem.

Ram-

urbem frigoris cauſa ut ſenes uterentur permiſit, [1] quum id veſtimenti genus ſemper itinerarium aut pluviæ fuiſſet. Matronas tamen intra urbem penulis uti vetuit, in itinere permiſit. Facundiæ fuit Græcæ magis quàm Latinæ, nec verſu invenuſtus. Et ad muſicam pronus, matheſeos peritus: [2] & ita quidem ut ex ejus juſſu mathematici publicè propoſuerint Romæ, ac ſint profeſſi ut docerent. Aruſpicinæ quoque peritiſſimus fuit. [3] ὀρνεοσκόπος magnus

[2] ut

Pænulis intra urbem frigoris cauſa ut ſenes uterentur permiſit.] Recte viri docti, *ſenatores* heic pro *ſenes* repoſuerunt. addit Lampridius frigoris cauſa iis permiſiſſe ut pænulas haberent, cum antea itinerariæ tantum eſſent, & pluviales. itinerarias accipio extra urbem, pluviales intra urbem. ergo vult Lampridius, cum antea pluviæ tempore tantum pænulas ſumerent ſenatores, vel ſi aliquo extra urbem proficiſcerentur, his permiſiſſe Alexandrum, ut etiam frigoris cauſa uſurparent. pænulæ Ciceronis ætate, & longe ante Ciceronem itinerariæ & pluviales fuere, quibus extra urbem tantum, & in itinere utebantur. itineralium pænularum mentio apud Ciceronem, Senecam, alios. eæque ut plurimum ſcorteæ. Martialis:

Ad ſubitas nunquam ſcortea deſit aquas.

Præter has fuere & pænulæ, ita dixerim, hyemales. χειμάδας Græci dicunt. quæ quidem pænulæ fiebant ex lana Appula, miro candore, & villorum gratia commendatæ, & frigoris tantum cauſa habitæ longe ante Alexandri tempora. & falſa notatio Spartiani pænulas antea itineris tantum, & pluviæ cauſa uſurpari ſolitas; Alexandrum vero ſenatoribus, ut frigoris cauſa iis uterentur, permiſiſſe. hæ quod in modum gauſaparum textæ eſſent, gauſapinæ dictæ. Martialis:

Et dolet & queritur ſibi non contingere frigus

Propter ſexcentas Scævola gauſapinas.

Habebantur & lacernæ ad pluviam, ſed quæ ſupra togam injicerentur. in officiis faciendis & ſalutationibus matutinis obeundis. togatos ſequebatur verna cum lacernis, quas ſupra togam accipiebant, ſi forte plueret. & hæc differentia pænularum & lacernarum. quod pænulæ ſupra tunicam tantum ſumerentur, lacernæ & ſupra tunicam, & ſupra togam. lacernæ, pænulæque pluviales, ſed iſtæ in itinere, & extra urbem; illæ intra urbem. auctores tamen, ut dixi, plerumque & has & illas confundunt. Nam Tribuni, ut & reliqui ſenatores, ſemper togati, & ſupra togam lacernati pluvia tempeſtate. pænulæ vero, aut frigoris cauſa habebantur, & intra urbem, ut gauſapinæ, & gauſapa: aut pluviæ & itineris, ut ſcorteæ, atque etiam laneæ, & extra urbem. *Salmaſ.*

Pænulis intra Urbem, frigoris cauſâ ut ſenes uterentur, permiſit.] Ita & Palatinus. Lipſio tamen viſum reponere *Senatores*. Grut.

1. *Quum id veſtimenti genus ſemper itinerarium aut pluviæ fuiſſet.*] Palat. *aut pluviale fuiſſet.* pluviale veſtimentum quod tempore pluvio geſtatur, ut itinerarium quod in itinere. *Salmaſ.*

2. *Et ita quidem ut ex ejus juſſu mathematici publice propoſuerint Romæ, &c.*] Elegans & luculentus ad hanc rem Ulpiani locus lib. VII. de officio Proconſulis in comparatione legum Moſaicarum & Romanarum, tit. de vaticinationibus & Mathematicis. *Idem.*

3. *Ὀρνεοσκόπος magnus.*] Mirum quare Græcam vocem potiùs quàm Latinam augur uſurpaverit. *Caſaub.*

Ὀρνεοσκόπος magnus fuit.] Orneoſco-

[1] ut & Vaſcones & Hiſpanorum & [2] Pannoniorum augures vicerit. Geometriam fecit, pinxit mirè, cantavit nobiliter: ſed nunquam alio conſcio, niſi pueris ſuis teſtibus. Vitas principum bonorum verſibus ſcripſit. Lyra, tibia, organo cecinit: [3] tuba etiam, quod quidem imperator [4] nunquam oſtendit. [5] Palæſtes primus fuit, in armis magnus,
28 adeò ut multa bella & glorioſe geſſerit. Conſulatum ter iniit tantùm ordinarium: [6] ac primo nundino ſibi alios ſemper ſuffecit. Severiſſimus judex contra fures, appellans eoſdem quotidianorum ſcelerum reos, & damnans acerrimè, ac ſolos hoſtes inimicoſque Reipub. vocans. Eum notarium qui falſum cauſæ brevem in conſilio imperatorio retuliſſet, [7] inciſis digitorum nervis ita ut nunquam poſſet ſcribere, deportavit. [8] Quum quidam ex honoratis, vitæ ſordidæ & aliquando furtorum reus, per ambitionem nimiam ad militiam aſpiraſſet, idcirco

[1] quòd

moſcopos magnus fuit. ita ſcriptum in optimo Palatino. *Salmaſ.*

1. *Ut & Vaſcones & Hiſpanorum, &c.*] Palatino abeſt prior particula *&*, non malè, ut Vaſcones Hiſpanis annumeraverit. *Grut.*

2. *Pannoniorum augures.*] Horum meminit Spartianus in Severo. Porphyrius auctor eſt, quaſdam gentes olim cognationem habuiſſe quandam cum certis avibus, quarum auſpiciis regerentur, cùm illarum cantus intelligerent: ut aquilarum Etruſcos, corvorum Arabes. *Caſaub.*

3. *Tuba etiam, quod quidem imperator nunquam oſtendit.*] *Oſtendere* ſignate proprium huic rei verbum, cum artifices nempe committunt, aut ſpecimen artis ſuæ edunt. Græci ἐπιδείξασθαι dicunt, & ἐπίδειξιν hujuſmodi *oſtenſioſionem* ſive ſpecimen. *Salmaſ.*

4. *Nunquam oſtendit.*] Οὐκ ἐπεδείξατο. non fecit palam: neque publicè ſpecimen dedit hujus ſuæ peritiæ. *Caſ.*

5. *Palæſtes primus fuit.*] Græci utroque modo παλαιστὴς & παλαιστρίτης. *Idem.*

Palæſtes primus fuit.] Sic ſupra: *amator primus fuit.* nam qui in aliqua re primus, idem optimus, ut contra qui peſſimus, ultimus. *Salmaſ.*

6. *Ac primo nundino ſibi alios ſemper ſuffecit.*] Creationem conſulum veteres Latini dicebant comitia conſularia: poſtea ſublatis comitiis dici cepit ordinatio conſulum, quod nihil aliud eſt, niſi ordinatio. *Caſaub.*

Ac primo nundino.] *Primo nundinio.* Salmaſ.

7. *Inciſis digitorum nervis.*] Spectarunt hoc ſæpiùs antiqui legum conditores, ut qua parte quis peccaſſet, eadem puniretur. *Caſaub.*

8. *Cùm quidam ex honoratis.*] Quomodo honoratus iſte, ſi homo erat vitæ ſordidæ & aliquando furtorum reus? an ſcribend. *ex inhonoratis*? an ad opes ſolùm reſpexit, quarum merito, ut fit, iuter honoratos iſti locus? *Idem.*

Cùm quidam ex honoratis vitæ ſordidæ, &c.] Fortè fuit *quidam exhonoratus*, id eſt, qui honoribus exciderat. ſic Salvianus lib. II. de gubern. Dei: *diademate exhonoratur.* Grut.

1. *Quod*

[1] quòd per reges amicos ambierat, admiſſus, ſtatim in furto præſentibus patronis detectus eſt: juſſuſque à regibus audiri, damnatus eſt re probata. Et quum quæreretur à regibus, quid apud eos paterentur fures, illi reſponderunt, Crucem. Ad eorum reſponſum, in crucem ſublatus eſt. Ita & patronis autoribus damnatus ambitor eſt: & Alexandri, quam præcipuè tuebatur, ſervata clementia eſt. [2] Statuas coloſſas, vel pedeſtres nudas, vel equeſtres, divis imperatoribus [3] in foro divi Nervæ, [4] quod *Tranſitorium* dicitur, locavit omnibus cum titulis, & columnis æreis, quæ geſtorum ordinem continerent exemplo Auguſti, qui ſummorum virorum ſtatuas in foro ſuo è marmore collocavit, additis geſtis. Volebat videri originem de Romanorum gente trahere, quia eum pudebat Syrum dici: [5] maximè quòd quodam tempore feſto, [6] ut ſolent, Antiochenſes, Ægyptii, Alexandrini, laceſſiverant eum conviciolis, *Syrum* [7] *archiſynagogum* eum vocantes & *archierea*.

Ante-

1. *Quod per reges amicos ambierat.*] Videntur in aula Imperatoris tum fuiſſe reges aliqui, aut regum filii. *Caſaub.*

2. *Statuas coloſſas.*] Scrib. *coloſſeas.* Idem.

Statuas coloſſas.] Sic iterum Palat. annotatum tamen à recenti manu, alias legi *lacoſas.* Grut.

3. *In foro Divi Nervæ quod tranſitorium vocant.*] Aurelius Victor *pervium* vocat. pervium, & tranſitorium idem eſt. nam *pervium* dicitur per quod tranſiri poteſt. perviæ urbes Marcellino ſunt, quæ in tranſitu occurrunt, & per quas in itinere faciundo tranſeundum eſt. hæ & tranſitoriæ poterant dici. contra Ciceroni devia oppida, quæ extra viam poſita ſunt. devium ſcortum dicitur Horatio, non vulgare nec omnibus expoſitum. *Salmaſ.*

4. *Quod Tranſitorium dicunt.*] Item Pervium. *Caſaub.*

5. *Maxime quod quodam tempore feſto.*] Palatinus liber ſic habet: *maxime quod quodam tempore, fruſtra ut ſolent Antiochenſes, Ægyptii, Alexandrini, laceßitus erat conviciolis.* fortaſſean ita legendum: *maxime quod quodam tempore à ſcurra, ut ſolent Antiochenſes, Ægyptii, Alexandrini, laceßitus erat conviciolis, Syrum, Archiſynagogum eum vocante, & Archierea.* aut mimarium ſcurram intelligit, aut aliquem de populo ſcurram. ſed cum dicat, *ut ſolent Ægyptii, Antiochenſes Alexandrini,* puto heic aliquid aliud vitii ſubeſſe, quod non poſſum aſſequi. forte urbis Syriæ, vel Ægypti nomen deſideratur, aut ſub illo *fruſtra* corruptum latet. *Salmaſ.*

6. *Ut ſolent.*] Erant enim Antiochenſes dicaciſſimi, nec minùs Alexandrini. *Caſaub.*

7. *Archiſynagogum eum vocantes & archierea.*] Iidem libri: *Archiſynagogum eum vocantes archiereum.* diſtingue: *archiſynagogum eum vocantes, archiereum.* hæc enim aſyndetos concipiuntur: Syrum, archiſynagogum vocantes, archiereum. *archiereum* autem dixit ab ἀρχιερεύς. *Salmaſ.*

1. It

29 Antequam de bellis ejus & expeditionibus & victoriis loquar, de vita quotidiana & domeſtica pauca diſſeram. Uſus vivendi eidem hic fuit: Primùm ut, ſi facultas eſſet, id eſt ſi non cum uxore cubuiſſet, matutinis horis [1] in larario ſuo (in quo & divos principes, [2] ſed optimos electos & animas ſanctiores, in queis & [3] Apollonium, & quantum [4] ſcriptor ſuorum temporum dicit, [5] CHRISTUM, [6] Abraham, & Orpheum, [7] & hujuſcemodi deos habebat, ac majorum effigies) [8] rem divinam faciebat. Si id non poterat, pro loci qualitate vel vectabatur, vel piſcabatur, vel deambulabat, vel venabatur. Dehinc ſi hora permitteret, [9] actibus publicis poſt multam horam operam dabat,

1. *In larario ſuo.*] Sanctiore: nam & larariurn ſecundum habuit, cujus infrà fit mentio. *Caſaub.*

2. *Sed optimos electos.*] Poteſt tolli vox *optimos*: niſi ſcribere malis, *ſed optimo quoque electo.* Idem.

3. *Apollonium.*] Thyaneum planum illum ſceleſtiſſimum: cui illa potiſſimùm ætas venerationis plurimum detulit. *Idem.*

4. *Scriptor ſuorum temporum.*] Ita ſæpius, pro eorum temp. vel ſic accipiendum, ſcriptor quidam, qui tempora illa, quibus ipſe vivebat, deſcripſit. *Idem.*

5. CHRISTUM.] Cujus notitiam habuit per matrem: quam Chriſtianæ religionis myſteriis initiatam, & ab Origine conſtat informatam. *Idem.*

6. *Abraham & Orpheum, & hujuſcemodi deos habebat.*] De CHRISTO quid crediderit non poteſt dubitari: cùm infra ſcribat Lampridius, voluiſſe illi Alexandrum templum facere & inter deos eum recipere. *Idem.*

Abraham & Orpheum hujuſcemodi, &c.] Suſpecta mihi eſt hæc lectio: in Palat. *Abraham & Orpheum & hujus ceteros.* at vetus editio, *hujuſce deos.* forte, & *hujuſmodi ceteros.* nihil enim ſuccurrit aliud, melius. *Salmaſ.*

7. *Et hujuſmodi ceteros habebat.*] Sic & Pal. alter prius habuerat, *& hujus ceteros hab.* ut fortè ſcripſerat auctor, *& hujuſce heroas.* Grut.

8. *Rem divinam faciebat.*] Aut ſacrificando, quod propriè rem divinam facere dicitur: vel adorando ſolùm & incenſum ponendo: qui fuit mos multorum. *Caſaub.*

9. *Actibus publicis poſt multam horam operam dabat.*] Cur dicat Alexandrum poſt multam horam publicis actibus operam dediſſe, ſequentia docent. *Idem.*

Actibus publicis poſt multam horam operam dabat.] Legendum: *dehinc ſi hora permitteret. actibus publicis non multam operam dabat, idcirco quod & res bellicæ & res civiles per amicos tractabantur.* reddit hanc rationem quare non multam operam actibus publicis daret Alexander, & non niſi hora permitteret, quod & bellica & civilia negotia amicis adminiſtranda relinqueret. Alexander ipſe aut rem divinam faciebat, aut ſi id non poterat, vel vectabatur vel piſcabatur: vel ſi hora permitteret, hoc eſt, ſi vacabat, aliquantam operam actibus publicis impendebat. nec enim multam impendere opus habebat, cum omnia per amicos agerentur. Scaliger legebat: *poſt multa, operam dabat.* & ita ego olim. *Salmaſ.*

Actibus publicis poſt multam horam operam.] Vox *horam* æque ab utroque Palatino excluſa eſt, nec diſplicet; mallemque

dabat, idcirco quòd & res bellicæ & res civiles (ut ſuperiùs dictum eſt) per amicos tractabantur, ſed ſanctos & fideles, & nunquam venales: & tractatæ firmabantur, niſi quid novi etiam ipſi placeret. Sanè ſi neceſſitas cogeret, ante lucem actibus operam dabat, & in longam horam producebat: [1] neque unquam tædiavit, aut moroſus aut iratus reſedit, fronte ſemper pari & lætus ad omnia. Erat enim ingentis prudentiæ, & cui nemo poſſet imponere: & quem ſi aliquis urbanè tentare voluit, intellectus tulit pœnas. Poſt actus publicos ſeu bellicos ſeu civiles, lectioni Græcæ operam majorem dabat, *De republica* libros Platonis legens. Latina quum legeret, non alia magis legebat quàm *De officiis* Ciceronis & *De republica.* [2] Nonnunquam & oratores & poëtas, in queis Serenum Sammonicum, quem ipſe noverat & dilexerat, & Horatium. Legit & vitam Alexandri quem præcipuè imitatus eſt: etſi in eo condemnabat ebrietatem & crudelitatem in amicos, quanvis utrumque defendatur à bonis ſcriptoribus, quibus ſæpiùs ille credebat. Poſt lectionem operam palæſtræ, aut ſphæriſterio, aut curſui, aut [3] luctaminibus mollioribus dabat. Atque inde unctus lavabatur, [4] ita ut [5] caldariis vel nunquam vel rarò, piſcina ſemper uteretur, in eaque una hora propè maneret: biberet etiam frigidam Claudiam jejunus ad unum propè ſextarium. [6] Egreſſus bal-

lemque etiam inſuper ablatam voculam *poſt.* Grut.

1. *Neque unquam tædiavit.*] Verbum novum & meo judicio elegantiſſimum, *tædiare*, pro pertæſum alicujus negotii id deſerere, & ut loquitur Marcus imperator, ἀπαγορεύειν τῆς ἱδρύσεως. commendat Lampridius Alexandri in audiendis cauſſis patientiam: quæ pars magna juſtitiæ eſt, & quam primùm religioni ſuæ judex debet. *Caſaub.*

Neque unquam tædiavit.] Hac voce etiam uſus eſt Vegetius de re veterinaria lib. III. cap. II. Gloſſæ noſtræ: *tædio*, ἀθυμῶ. *Salmaſ.*

2. *Nonnunquam & oratores & poëtas.*] Palatinus: *& orationes, & poëtas. orationes* pro oratoribus: ut *conjugia* pro conjugibus, &c. *Idem.*

Nonnumquam & oratores & poëtas.] Pall. ambo. *orationes.* Grut.

3. *Luctaminibus mollioribus.*] Græci κούφους ἀγῶνας nominant. *Caſaub.*

4. *Ita ut caldariis vel nunquam vel raro.*] Pal. *caldaria*, ſaubaudi, *cella.* Salmaſius.

5. *Caldariis, vel nunquam vel rarò.*] Cauſſam diximus ſuprà ad Caſſium Gallicani. *Caſaub.*

6. *Egreſſus balneas multum lactis & panis*

balneas [1] multum lactis & panis ſumebat, ova, deinde mulſum: atque his refectus aliquando prandium inibat, aliquando cibum uſque ad cœnam differebat, prandit tamen ſæpiùs. Uſuſque eſt Adriani tetrapharmaco frequenter, de quo in libris ſuis Marius Maximus loquitur,
31 quum Adriani diſſerit vitam. Poſt meridianas horas ſubſcriptioni & lectioni epiſtolarum ſemper dedit operam, [2] ita ut ab epiſtolis & libellis & à memoria ſemper aſſiſterent. nonnunquam etiam ſi ſtare [3] per valetudinem non poſſent, ſederent, [4] relegentibus cuncta librariis & iis qui ſcrinium gerebant, ita ut Alexander ſua manu adderet ſiquid eſſet addendum: ſed ex ejus ſententia qui diſertior habebatur. Poſt epiſtolas, omnes amicos ſimul admiſit, cum

panis ſum.] Lege auctore Joſepho Scaligero: *Eg. balneas, haud multum lactis & panis ſumebat, & ova, deinde mulſum.* Salmaſ.

1. *Multum lactis & panis ſumebat, ova, deinde mulſum.*] Id eſt jentabat. veteres matutino tempore pane ſicco deguſtato, aliquando prandium inibant, aliquando uſque ad cœnam cibum differebant. qui panem ſiccum non poterant ſumere, uvas paſſas, ficus, ova, lac, mulſum & alia hujuſcemodi ſumebant. à bucceis vel buccis panis quem comedebant jentantes, βυκκισμὸς jentaculum: & βυκκίζειν, jentare. Ergò hora tertia vel quarta jentabant, hoc eſt panem comedebant: hora ſexta, prandium inibant, ſi qui pranderent. hora nona vel decima, cœnabant. *Idem.*

2. *Ita ut ab epiſtolis, libellis, & à memoria ſemper aſſiſterent.*] Id eſt magiſtris epiſtolarum, libellorum & memoriæ. cum enim quis dicitur ab epiſtolis, intelligitur magiſter ab epiſtolis, & idem eſt quod magiſter epiſtolarum. ita de ceteris. quattuor autem fuere ſcrinia: ſcrinium epiſtolarum, ſcrinium memoriæ, ſcrinium libellorum, & ſcrinium diſpoſitionum. primi quique & principes in ſingulis ſcriniis dicebantur proximi. ut proximus ab epiſtolis, à libellis, &c. vel quod idem erat proximus epiſtolarum, libellorum, &c. in ſcrinio diſpoſitionum non dicebatur proximus diſpoſitionum, ſed comes. atque hi ſunt qui vocabantur proximi ſcriniorum. iidem erant & principes ſcriniorum. proximus ſcrinii eſt primus in ſcrinio, quem nemo præcedit. hic & comes erat, ideoque & magiſter. nam comes & magiſter ſcrinii vocabatur. ut in ſcrinio diſpoſitionum: qui prior erat, idem comes & magiſter diſpoſitionum audiebat. habebant & illi proximi ſuos adjutores, qui dicebantur adjutores à libellis, ab epiſtolis, à memoria. præter hos autem proximos, & magiſtros ſingulorum ſcriniorum, omnia ſimul ſcrinia magiſtrum habebant, qui dicebatur magiſter omnium ſcriniorum, & magiſter ſcriniorum ſimpliciter. non enim hic erat magiſter ſcrinii epiſtolarum, aut libellorum, &c. ſed horum quattuor ſcriniorum magiſter. *Idem.*

3. *Per valetudinem.*] Regius, *præ valetudine.* & pro, *ſcrinium gerebant*, alii, *regebant.* magiſtri ſunt ſcriniorum. *Caſaub.*

4. *Relegentibus cuncta librariis & iis qui ſcrinium gerebant.*] Qui ſcrinium gerebant, dicebantur ſcriniarii. *Salmaſ.*

1. *Neque*

cùm omnibus pariter eſt loquutus: [1] neque unquam ſolum quenquam, niſi præfectum ſuum, vidit, & quidem Ulpianum, [2] ex aſſeſſore ſemper ſuo, cauſa, juſtitiæ ſingularis. Quum autem alterum adhibuit, & Ulpianum rogari juſſit. Virgilium autem, Platonem poëtarum vocabat, ejuſque imaginem cum Ciceronis ſimulacro, in ſecundo larario habuit, ubi & Achillis & magnorum virorum. Alexandrum verò magnum [3] inter divos & optimos in larario majore conſecravit. [4] Injuriam nulli unquam ami- 32
corum comitumve fecit, [5] nec magiſtris quidem aut principibus officiorum. Præfectis autem ſemper detulit, aſſerens eum qui mereatur injuriam pati, ab imperatore damnandum eſſe, non dimittendum. [6] Si unquam alicui præſen-

1. *Neque unquam ſolum quenquam, niſi præfectum ſuum vidit.*] Cur ſolum neminem videret Alexander, cauſſam affert magnam paullò pòſt Lamprid. *Caſaub*

Neque unquam ſolum quenquam præfectum ſuum vidit & quidem Ulpianum.] Infra, ſub fine hujus vitæ: *jam illud inſigne quod ſolum intra Palatium præter præfectum & Ulpianum quidem neminem vidit.* Videri princeps & videre dicebatur. & videbatur quidem ab omnibus togatis qui officia faciebant, & matutinis, ſalutationibus ave ſuum portabant. ſed videre eos dicebatur & præcipue quum ſolos videbat, quibus impenſius familiaris videri volebat princeps. nam illi plurimum poſſe apud principem exiſtimabantur, quos ille ſolos videbat. quod facere poſtea abſtinuit prudentiſſimus princeps Alexander circa omnes, uno excepto Ulpiano, quod multos ea familiaritate abuſos cognoverat, & de ſe fumos vendidiſſe. *Salmaſ.*

2. *Ex aſſeſſore ſemper ſuo.*] Id eſt, quo ſemper ante uſus aſſeſſore, poſtea eum fecit præf. præt. abeſt à ſcriptis τὸ *ſemper.* Caſaub.

Ex adſeſſore ſemper ſuo.] Apparet & iſtud *ſemper* in Palatino. *Grut.*

3. *Inter Divos & optimos.*] Pal. *inter optimos & divos.* Idem.

4. *Injuriam unquam amicorum comitumve, &c.*] Appellat injuriam novè, cùm ſtatione ſua dejicitur aliquis, ſive cauſa ſubſit, ſive non. ita enim ἰδιωτικῶς hic accipiendum, probant ſequentia. *Caſaub.*

5. *Nec magiſtris quidem aut principibus officiorum.*] Parum aut nihil inter magiſtros & principes officiorum fuit diſcriminis. *Idem.*

Nec magiſtris quidem aut principibus officiorum.] Manifeſto diſtinguit principes & magiſtros officiorum. unaquæque officia ſuos habebant principes, qui primores & priores, & capita officii dicebantur, quique illius officii cui præſidebant revera erant magiſtri. at magiſter officiorum is erat, qui omnia officia, & principes ipſos officiorum ſub ſe habebat. & princeps quidem officii dicebatur, ac magiſter officiorum. *Salmaſius.*

6. *Si unquam alicui præſentium ſucceſſorem dedit.*] Regius codex, *præſidentium:* atque ita legendum: niſi malis *præſidum.* Caſaub.

Si unquam alicui præſentium ſucceſſorem dedit.] *Præſentes* heic pro præſidibus, *præſentes* igitur qui præſunt: ut præſi-

ſentium ſucceſſorem dedit, ſemper illud addidit, *Gratias tibi agit reſpublica*: eumque muneratus eſt, ita ut privatus pro loco ſuo poſſet honeſtè vivere: his quidem muneribus, agris, bobus, equis, frumento, ferro, [1] impendiis ad faciendam domum, marmoribus ad ornandum, & operis, [2] quas ratio fabricæ requirebat. Aurum & argentum raró cuiquam, niſi militi diviſit, nefas eſſe dicens, ut diſpenſator publicus in delectationes ſuas & ſuorum converteret id quod provinciales dediſſent. [3] Aurum negotiatorium &
33 coronarium Romæ remiſit. [4] Fecit Romæ curatores urbis quatuordecim; [5] ſed ex conſularibus viris, quos audire negotia urbana cum præfecto urbis juſſit, [6] ita ut omnes aut magna pars adeſſet, quum acta fierent. [7] Corpora omnium conſtituit vinariorum, [8] lupinariorum, caligariorum, & omnino omnium artium: hiſque ex ſeſe defenſores

præſides qui præſident: utriuſque vero verbi eadem notio. *Salmaſ.*

Si umquam alicui præſentium ſucceſſorem dedit.] Sic Palat. & habet interpretationem commodam. *Grut.*

1. *Impendiis ad faciendam domum, marmoribus ad ornandum.*] Lege: *ad ornandam.* Salmaſ.

2. *Quas ratio fabricæ requirebat.*] Vetus lectio: *quas ratio fabrica.* Idem.

3. *Aurum negotiatorium & coronarium Romæ remiſit.*] De coronario ſatis alibi, & ſuprà ad Hadrianum: negotiatorium verò aurum eſſe videtur, qui aurarius canon & auraria penſitatio ſive præſtatio in Conſtitutionibus Imperatorum dicitur. Sed onera negotiatoribus impoſita non unius generis fuerunt. *Caſaub.*

4. *Fecit Romæ curatores urbis quatuordecim, ſed ex conſularibus viris.*] Palat. *ſed ex conſulibus veros.* emenda, *ſed exconſulibus viros.* hoc eſt, conſulares viros. nam viri ex conſulibus ſunt conſulares, ut ex præfectis, præfectorii, & ſimilia. ſic Græci ἀπὸ ὑπάτων dicunt qui ſunt ex conſulibus. conſulares autem & ex conſulibus diverſi illa ætate. nam ex conſulibus qui conſules utique fuere. conſulares legati etiam prætorii viri dicti ſunt qui provincias Cæſaris jure conſulari adminiſtrarent, etiamſi conſules nunquam fuiſſent. *Salmaſ.*

5. *Sed ex conſularibus viris.*] Primæ editiones hîc corruptiſſimæ. *Caſaubonus.*

6. *Ita ut omnes aut magna pars adeſſet.*] Vetus editio: *& magna pars adeſſent.* recte, nam ita loquuntur. *Salmaſ.*

7. *Corpora omnium conſtituit, vinariorum.*] Corporis vinariorum meminit inſcriptio vetus Romana, cujus initium eſt hoc:

::::

C. SEN :::: O. REGVLIANO. EQ. R. DIFFVS. OLEARIO. EX. BAETICA. CVRATORI. EIVSDEM. CORPORIS. NEGOT. VINARIO. LVGDVN. *Caſaub.*

Corpora Lupinariorum.] Haud aliter quoque membranæ Palatinæ. *Grut.*

8. *Lupinariorum.*] Qui non poſſunt alii eſſe quàm negotiatores lupinorum. ſed quis veterum lupinariæ negotiationis facit mentionem? Videamus igitur, ne ſcribendum ſit *popinariorum*. Caſaub.

1. *Sce-*

res dedit, & juſſit quid ad quos judices pertineret. [1] Scenicis nunquam aurum, nunquam argentum, vix pecuniam donavit: pretioſas veſtes quas Heliogabalus dederat, etiam ſuſtulit. [2] Milites quos *oſtenſionales* vocant, [3] non pretioſis, ſed ſpecioſis [4] clariſque veſtibus ornabat: [5] nec multùm inſignibus aut ad apparatum regium auri & ſerici depu-

1. *Scenicis nunquam aurum, nunquam argentum, vix pecuniam donavit.*] Paullò pòſt: *Spectacula frequentavit cum ſumma donandi parſimonia.* Etiam hæc res ſpecimen habuit morum: quare ſolent diligenter vitarum ſcriptores hoc notare. nam diſſoluti principes & voluptuarii in hoc genere ſumtuum damnoſiſſimi fuerunt. Dabantur autem ſcenicis præter certam mercedem lege definitam, aut pacto convento, & alia præmia: puta coronæ, quas Cicero & alii corollaria appellare ſolent, propter vilitatem antiquarum coronarum ſcenicarum. ſed poſtea etiam ex auro & argento coronæ hiſtrionibus datæ, Plin. libro XXI. capite III. has coronas auctor hîc intelligit, aurum & argentum vocans, atque à pecunia ſeparans. *Idem.*

Scenicis.] Vet. ed. *ſcænicis*. ita ſcribebant Latini, quamvis Græcis ſit σκηνή. *ſcænici artifices* in veteri inſcriptione, & *ſcæna* paſſim ſcribitur. *Salmaſ.*

Scenicis nunquam aurum, nunquam argentum, rarò pecuniam donavit.] Pecuniam heic Lampridius ab auro & argento diſtinguit, & pecuniam proprie vocat, æreum nummum. ſic nos hodie monetæ nomine, æreos fere minutulos nummos intelligimus, & ab auro diſcernimus, cum tamen etiam aurea dicatur moneta, ut & argentea æreaque. Severus Alexander, cum admodum parcus eſſet in ſcenicorum donationibus, nunquam aureos, nunquam argenteos illis donabat, & vix quidem æreos nummos. rationem quare id faceret, hanc addebat, *ne in delectationes ſuas & ſuorum converteret, quod provinciales dediſſent.* aurum enim & argentum inferebant provinciales, qua de re nos alibi. certum eſt igitur aurum & argentum heic accipi debere pro aureis & argenteis nummis, pecuniam vero pro æreis ac minuta, ut nunc vocamus, moneta. *Idem.*

2. *Milites quos oſtenſionales vocant.*] Qui ad obſequium principis diebus feſtis, & ſolennibus proceſſionibus, ut vocabant, ſoliti convenire: cujuſmodi ſunt comitatenſes, cohortalini, & Palatinæ militiæ pars maxima. *oſtenſionales.* οἱ πρὸς ἐπίδειξιν ἐσκευασμένοι, καὶ παράστασιν τοῦ βασιλέως. *Caſaub.*

Milites quos oſtenſionales vocant.] *Oſtenſio* heic accipitur, ut Græcis φαντασία. & *oſtenſionale*, τὸ φαντασιῶδες, ut φαντασιῶδες ἱμάτιον. quod ad ſolam oſtenſionem ac pompam habetur. Græci ἐξόδους μετὰ πολλῆς φαντασίας fieri dicunt, qui cum multa pompa paratuque fiunt. *Salmaſ.*

3. *Nec pretioſis ſed ſpecioſis clariſque veſtibus ornabat.*] *Nec pretioſis ſed ſpecioſis claris veſtibus ornabat.* ita Palatinus & prima editio. *Idem.*

4. *Clariſque veſtibus.*] Λαμπραῖς ἐσθῆσι. aut fortaſſe ἀνθηραῖς. *Caſaub.*

5. *Nec multùm inſignibus aut ad app.*] Lego: *non pretioſis, ſed ſpecioſis clariſque veſtibus ornabat, nec multùm inſignibus nec multum in earum veſtes, aut ad apparatum regium auri & ſerici deputabat.* *veſtes inſignes* ſunt quæ & Græcis ἐπίσημοι. ſignificat Lampridius, non ſolùm miniſtros alios Alexandri, ſervos & libertos, ſed ne iſtos quidem ad pompam comparatos milites, multùm diverſa veſte uſos, ab habitu communi militum. *Idem.*

Nec multum inſignibus aut ad apparatum

deputabat, dicens, *Imperium in virtute eſſe, non in decore.* [1] Chlamydes hirtas Severi, [2] & [3] tunicas aſemas [4] vel macrocheras [5] ex purpura non magna ad uſum revocavit
34 ſuum. [6] In convivio aurum neſciit: pocula mediocria; ſed nitida ſemper habuit. [7] Ducentarum librarum argenti pondus miniſterium ejus nunquam tranſiit. [8] Nanos & nanas, & moriones [9] & * vocales exoletos, † & omnia acroamata,

ratum regium auri & ſerici deputabat.] Veteres libri ita legunt: *nec multum in ſigna, aut ad apparatum regium auri ſericique deputabat.* atque ita probe planeque ſcriptum etiam habet editio Mediol. *ſigna* heic ſunt vexilla, quæ feſtis diebus, in pompis ac ſollemnibus proceſſibus imperatoribus præferebantur multo auro argentoque radiantia. Quæ σύμβολα βασιλικὰ appellat Herodianus. cum enim oſtenſionalium militum heic mentio habeatur, qui in ejuſcemodi pompis principi ad obſequium aderant, claris ſpecioſiſque veſtibus ornati, vexilla ſignaque omitti non debuerunt, eaque auro & ſerico fulgentia. nam milites nunquam ſine ſignis. *Salmaſ.*

Nec multum in ſigna, aut ad apparatum regium deputabat, &c.] Elegans lectio, quamque imputat nobis codex Palatinus. *Grut.*

1. *Chlamydes hirtas Severi & tunicas aſemas vel macrocheras & purpura non magna.*] Sic Spartianus in Severo. *Salm.*

2. *Et tunicas aſemas.*] Sine clavo: σημεῖον, clavus veſtis: σημειωταί, veſtes clavatæ. quidam *clavum* ἧλον verterunt. *Caſaub.*

3. *Tunicas aſemas.*] Χιτῶνας ἀσήμους. ita enim Græci vocant, quæ carent purpura clavumque nullum habent. Pollux lib. IV. cap. XVIII. contra ἐπίσημος ἐσθὴς eſt veſtis teſſeris auro textis vel purpureis clavata. ſic ἐπίσημον ἀργύριον eſt ſignatum. contra ἄσημον non ſignatum. ἐπίσημοι igitur, & πολύσημοι veſtes ſunt multis clavis inſignitæ, ἄσημοι nullis. *Salmaſ.*

4. *Vel macrocheras ex purpura non magna.*] Dicitur igitur Alexandrum uſum eſſe tunicis aſemis quæ nihil prorſus haberent purpuræ, vel macrocheris, quæ purpuram quidem haberent, ſed non magnam, non igitur latis clavis erant inſignitæ, ſed parvis & anguſtis. *Idem.*

5. *Ex purpura non magna.*] Pal. *& purpureaque non magna:* ut videatur reſtituendum, *ex purpurâ æque non magna.* Grut.

6. *In convivio aurum neſciit.*] Potorium puta vel eſcarium, ut in antiqua inſcriptione: GAMVS. AVG. L. PRAEP. AVRI. ESCARI. FECIT. *Caſaub.*

7. *Ducentarum librarum argenti pondus miniſterium ejus nunquam tranſiit.*] Hoc quis ſine admiratione ſumma legat? nam per antiquiſſimas Romanorum leges, quæ conviviis modum ponebant, centum tamen argenti libras convivio licuit inferre. erat enim legis Fanniæ quæ circa annum V. CIƆXCI. lata eſt, caput unum, quo id ita diſertè cautum. Adde quòd lex Fannia, non Imperatori poſita, ſed proceribus veteris Reip. *Miniſterii* appellatione intelliguntur omnia argentea vaſa ſternendo triclinio neceſſaria. *Idem.*

8. *Nanos & nanas & moriones.*] Bene hæc ſuperioribus connectuntur: nam lautiorum menſis nani, nanæ, ſcurræ, cinædi & moriones ſemper inerrabant. *Idem.*

9. *Et vocalos exoletos.*] Meliùs, *& vocales & exoletos.* qui phonaſco dant operam, & vocem erudiunt ad mollitiem, vocales dicuntur. *Idem.*

Et vocales exoletos.] *Et vocales, & exoletos.* ita legend. vocales pueri puellæque

mata, & pantomimos, populo donavit: qui autem uſui non erant, [1] ſingulis [2] civitatibus putavit alendos ſingulos, ne gravarentur ſpecie mendicorum. Eunuchos quos Heliogabalus & in conſiliis turpibus habebat & promovebat, donavit amicis, addito elogio, ut ſi non rediiſſent ad bonos mores, [3] eoſdem liceret occidi [4] ſine autoritate judicii. Mulieres infames, [5] quarum infinitum numerum deprehenderat, publicari juſſit, [6] exoletis omnibus deportatis, [7] aliquibus etiam naufragio merſis, cum quibus illa clades conſuetudinem habuerat funeſtiſſimam. Auratam veſtem miniſtrorum vel in publico convivio nullus habuit. Quum inter ſuos convivaretur, aut Ulpianum aut doctos homines adhibebat, ut haberet fabulas literatas, quibus ſe recreari dicebat & paſci. Habebat quum privatim convivaretur, & librum in menſa, [8] & legebat, ſed Græca magis. [9] Latinos autem poëtas lectitabat. [10] Publica convivia ea ſimpli-

læque dicebantur, qui voce canerent. Agellius lib. XIX. cap. IX. *βοκαλίους* Græci recentiores eos appellarunt. *Salmaſius.*

* *Vocales exoletos.*] Sic quoque Pal. videturque illud *exoletos*, non ſolum ſpectare ad proximum *vocales*, ſed & ad *nanos, nanas, morioneſque*, qui præceſſerunt: nec notat fortaſſe eo aliquid fœdum monſtroſumque, ſed indicat horum partem potiſſimam fuiſſe floris extincti, ideoque ſine magna gratia. *Grut.*

† *Et omnia acromata.*] *Acroma* autem pro *acroama*, ut *ἀκρωτήριον* pro *ἀκροατήριον*. *Salmaſ.*

1. *Singulis civitatibus putavit alendos ſingulos.*] Scrib. *deputavit*. Caſaub.

Singulis civitatibus putavit alendos.] Forte: *deputavit alendos*. Salmaſ.

2. *Civitatibus deputavit alendos ſingulos.*] Palatin. *putaret*. Grut.

3. *Eoſdem liceret occidi ſine auctoritate judicii.*] Scribo, *judicis*. fit autem hujus conditionis nominatim mentio: quia ſervos à dominis occidi lege Hadriani pridem fuerat vetitum: de quo in ejus vita. *Caſaub.*

4. *Sine auctoritate judicii.*] Nihil opus quidquam mutare. nam *judicium* ponitur pro *judice*, ut *ſervitium* pro *ſervo*. Grut.

5. *Quarum infinitum numerum depreh.*] Superiùs dixit, *leges de jure fiſci moderatas & infinitas ſanxit*: neſcio an ſequendi viri magni, qui emendant *finitas*. Caſaub.

6. *Exoletis omnibus deportatis.*] De aulicis exoletis cape: nam in univerſum de omnibus falſum. *Idem.*

7. *Aliquibus etiam naufragio merſis.*] Ut fuit mos in talibus. *Idem.*

8. *Et legebat: ſed Græca magis.*] Vetus editio: *ſed Græce magis*.

9. *Latinos autem poëtas lectitabat.*] Fortean meliùs, *Lat. tamen p.* Latinis literis parum omnino delectabatur: ſed poëtas tamen Romanos lectitabat; oratores minùs: ideo ſuperiùs dicebat: *nec valde amavit Latinam facundiam*. Caſaubonus.

10. *Publico convivio ea ſimplicitate egit, qua privato.*] Omnino ſcribendum: *publica convivia ea ſimplicitate egit, qua privata*. Salmaſ.

ſimplicitate egit qua privata, [1] niſi [2] quòd numerus accubitorum creſcebat & multitudo convivarum, qua ille offendebatur, [3] dicens ſe in theatro & Circo manducare.
35 Oratores & poëtas non ſibi panegyricos dicentes, [4] quod exemplo Nigri Peſcennii ſtultum dicebat, ſed aut orationes recitantes, [5] aut facta veterum quos antè retuli, libenter audivit: libentiùs tamen, ſiquis ei recitavit Alexandri Magni laudes, aut meliorum retrò principum, aut magnorum urbis Romæ virorum. Ad Athenæum, audiendorum & Græcorum & Latinorum rhetorum vel poëtarum cauſa, frequenter proceſſit. Audivit autem etiam forenſes oratores cauſas recitantes, [6] quas [7] vel apud ipſum [illegible] [8] vel

1. *Niſi quod numerus accubantium creſcebat, & multitudo convivarum.*] Legimus: *niſi quòd numerus accubitionum creſcebat, & multitudo convivarum. accubitiones* autem ſunt *accubita.* nam *accubitationes* pro accubitis in his auctoribus lectæ. *Idem.*

Niſi quod numerus accubantium creſcebat.] Inerrat verbis iſtis vitium. nam idem dicunt quod ſequentia. & alioquin habet Pal. *accumticnum.* Grut.

2. *Quòd numerus accubantium creſcebat, & multitudo convivarum.*] Otioſa verba ſunt, *& multitudo convivarum.* Caſaub.

3. *Dicens ſe in theatro & Circo manducare.*] Hoc voluit qui primus dixit, *Septem convivium, novem convitium.* nam *convitium* eſt περιβόησις, & vociferatio multorum ſimul & inconditè clamantium. *Idem.*

4. *Ab exemplo Nigri Peſcennii.*] Hiſtoriam reſpicit Ælio Spart. narratam. *Idem.*

Quod exemplo Nigri Peſcennii ſtultum dicebat.] *Irriſio eſt viventes laudare.* dictum Peſcennii ad eum qui ſibi imperatori Panegyricum recitare volebat. *Salmaſ.*

5. *Aut facta veterum quos antè retuli.*] Poteſt referri ad illa verba: *Vitas principum bonorum verſibus ſcripſit.* Caſaub.

Aut facta veterum quos ante retuli libenter audivit.] Vetus ſcriptura: *ſed aut orationes recitantes, aut facta veterum quamnetu libenter audivit.* ita enim optimus Pal. ſed non ſine vitio, cum de poëtis & oratoribus loquatur: nullum dubium eſt, quin ad oratores orationes, tanquam proprium opus retulerit; ad poëtas autem facta veterum. itaque ſic potius legerim: *ſed aut orationes recitantes, aut facta veterum canentes libenter audivit.* libenter nempe audivit oratores orationes recitantes, & poëtas facta veterum canentes, & Achillis & ceterorum Heroum, quæ propria materies carminum. magis vero libenter audivit, ſi quis ei ſummorum virorum laudes, qua Græcorum qua Romanorum, ſive poëta, ſive orator recitaret. poſſet etiam legi: *aut facta veterum digna cognitu.* & hoc verum arbitror. *Salmaſ.*

Aut facta veterum quos ante retuli, libenter audivit.] Pal. *veterum quam ne tuli veniter audivit.* Grut.

6. *Quas vel apud ipſum vel apud præfectos urbis egerant.*] Sic legi neceſſe eſt ut editum eſt. mos enim oratorum & advocatorum celebrium hic erat: ut cauſas quas egerant, vel apud præfectos, vel apud principem, eas animi gratia, vel etiam ad ingenium procudendum, & exercendum, reponerent plerumque, & frequenti auditorio majore cum apparatu recitarent. *Salmaſ.*

7. *Vel apud ipſum, vel apud præfectos Urbis egerant.*] Sic & Pal. ut videatur dicere,

[1] vel apud præfectos urbis egerant. [2] Agoni præſedit, & maximè Herculeo in honorem Magni Alexandri. [3] Solus poſt meridiem, vel matutinis horis idcirco nunquam aliquos videbat, quòd ementitos de ſe multa cognoverat: ſpeciatim [4] Vetronium Turinum: quem quum familiarem habuiſſet, ille omnia vel fingendo ſic vendiderat, ut Alexandri quaſi ſtulti hominis & quem ille in poteſtate haberet & cui multa perſuaderet, infamaret imperium: ſicque omnibus perſuaſerat quòd ad nutum ſuum omnia faceret.
Denique hac illum arte deprehendit, ut quendam immit- 36
teret qui à ſe quiddam publicè peteret, ab illo autem occultè quaſi præſidium poſtularet, ut pro eo Alexandro ſecretò ſuggereret. Quod quum factum eſſet, & Turinus ſuffragium promiſiſſet, dixiſſetque ſe quædam imperatori dixiſſe quum nihil dixiſſet, ſed in eo pendere ut adhuc impetraret, eventum vendens: quumque iterum juſſiſſet Alexander interpellari, & Turinus quaſi agens aliud nutibus annuiſſet, [5] neque tamen interim quicquam dixiſſet, impetratum autem eſſet quod petebatur, [6] Turinuſque [7] ab illo qui meruerat, fumi venditor, ingentia præmia perce-

cere, recitaſſe eoſdem orationes ſuas, quibus aliquando coram Principe, aut præfecto urbis huic vel illi patrocinati fuerant; ſed recitaſſe tunc ornatu non paullò comptiore. *Grut.*

1. *Vel apud præfectos urbis egerant.*] Scrib. *agerent*, aut *agebant*. Caſaub.

2. *Agoni præſedit.*] Fuit agonotheta ludorum Græcanicorum. *Idem.*

3. *Solus nunquam aliquos videbat.*] Excipe præfectos præt. præſertim verò Ulpianum, ut antè dictum. Pro *aliquos* eruditiſſimi, *aulicos*, vel *amicos*. Idem.

4. *Vetronium Turinum.*] Palat. *Verconium*. Grut.

5. *Neque tamen interim aliquid dixiſſet.*] Palat. & ed. vet. *neque tamen intus quicquam dixiſſet*. quæ vera eſt lectio. id eſt, cum intus nihil ſuggeſſiſſet imperatori eorum quæ promiſerat. *intus*, intra aulam. *Salmaſ.*

Neque tamen interim quidquam.] Malim quod eſt in Pal. *intus quidquam*: ut nimirum videretur iſte commotis labris loqui aliquid Imperatori cui proximè aderat loco aulæ interiore, ubi ſpectari quidem poterat ab eis qui foris ſtabant, ſed non etiam audiri. *Grut.*

6. *Turinuſque ab illo qui meruerat, fumi venditor, &c.*] Vide an illa ſatis γνήσια. *fumi venditor.* Caſaub.

Turinuſque ab eo, qui meruerant, fumi venditor, ingentia præmia percepiſſet.] Palat. *Turinuſque ab eo qui meruerat, fumis venditis, ingentia præmia percepiſſet.* nam *fumis venditis præmia percipere*, nihil aliud eſt, quam præmia percipere ob venditos fumos. *Salmaſ.*

7. *Ab illo qui meruerat, fumi venditor, ingentia.*] Pal. *meruerat fumis venditis.* ſed præſtat certè ſuſpicari cum Caſaubono, illud, *fumi venditor*, non eſſe aucto-

percepiſſet: accuſari eum Alexander juſſit, probanſque per teſtes omnibus, & quibus præſentibus quid accepiſſet, & quibus audientibus quid promiſiſſet, in foro Tranſitorio ad ſtipitem illum ligari præcepit, [1] & fumo appoſito quem ex ſtipulis atque humidis lignis fieri juſſerat, necavit, [2] præcone dicente, [3] *Fumo punitur, qui vendidit fumum.* Ac ne in una tantùm cauſa videretur crudelior fuiſſe, quæſivit diligentiſſimè antequam eum damnaret: & invenit Turinum ſæpe & in cauſis ab utraque parte accepiſſe, quum eventus venderet, & ab omnibus qui aut præpoſi-
37 turas aut provincias acceperant. Spectacula frequentavit cum ſumma donandi parſimonia, dicens, & venatores & ſcenicos & aurigas ſic alendos, [4] quaſi ſervos noſtros, aut venatores, aut muliones, aut voluptarios. [5] Convivium [6] neque opiparum, neque nimis parcum, ſed nitoris ſummi fuit: [7] ita tamen ut pura [8] mantilia mitterentur: ſæpiùs cocco

auctoris genuinum, ſed gloſſargi alicujus. *Grut.*

1. *Et fumo appoſito quem ex ſtipulis atque humidis lignis fieri juſſerat.*] Fumus ille quo puniebantur, & cruciabantur ita meriti, præcipue fiebat ex lignis viridibus, quæ humoris plurimum habere certum eſt, & per conſequentias plurimum fumi ex ſe dare poſſunt. quo in genere excellit ficus: ideoque ad fumo necandos ſontes ſæpius ejus ligna adhibebantur. *Salmaſ.*

2. *Præcone dicente.*] Infrà, *Per præconem cùm aliquem emendaret, dici jubebat*, QVOD. *Caſaub.*

3. *Fumo punitur qui vendidit fumum.*] Sic & in jure incendio conſumitur, qui incendium fecit. *Idem.*

4. *Quaſi ſervos noſtros, aut venatores, aut muliones, aut voluptarios.*] Venatores, id eſt domeſticos θηρευταῖς, refer ad venatores amphitheatralium venationum; muliones ad aurigas circenſes; ad ſcenicos autem, voluptuarios, cujuſmodi ſunt, nani, moriones, vocales, exoleti, & omnia acroamata. *Idem.*

5. *Convivium neque optimum neque nimis parcum.*] Vetus editio habet: *neque opinatum.* Palat. *neque opinarum*: ſcribendum: *neque opiparum, neque nimis parcum.* Salmaſ.

6. *Neque optimum, neque nimis parcum.*] Pal. *neque opinarum.* an non potius *opiparum*? Grut.

7. *Ita tamen ut pura mantilia mitterentur: ſæpiùs cocco clavata.*] Mantilia mittere, non aliud quàm ſternere. Pollio in Gallienis, *mantilibus aureis ſemper ſtravit.* Pura autem mantilia ſic dicuntur, ut toga pura, id eſt, ἀπόρφυρος: Puris opponuntur clavata. Clavi non tunicis ſolùm adſuebantur; ſed & ſupellectili, præſertim tricliniari. Facitque duo genera cocco vel auro clavatorum. fiebant enim clavi, qui acceſſionis loco veſtibus cedebant, è cocco vel purpura, vel auro. *Caſaub.*

Ita tamen ut pura mantilia mitterentur.] *Pura mantilia*, τὰ ἀπόρφυρα χειρόμακτρα. τὰ ἄσημα. *coccoclavata*, ſunt κοκκόσημα. *Salmaſ.*

8. *Mantilia.*] Vetus liber: *mantelia.* atque ita ſcribendum. hæc mantela, hoc

cocco clavata, [1] aurata verò nunquam, [2] quum hæc Heliogabalus jam recepiſſet, & antè (ut quidam prædicant) Adrianus habuiſſet. Uſus convivii diurnus hic fuit. Vini ad totum diem ſextarii XXX. [3] panis mundi pondo XXX. [4] panis ſequentis ad donandum pondo L. [5] Nam ſemper de manu ſua miniſtris convivii & panem & partes aut olerum aut carnis, aut leguminum dabat, [6] ſenili prorſus maturitate patremfamiliâs agens. [7] Erant decreta & carnis diverſæ pondo XXX. [8] erant & gallinæ ova, adhibebatur & anſer diebus feſtis: Calendis autem Januariis, & [9] hilariis, matris deûm, & ludis Apollinaribus, [10] & Jovis epulo, & Saturnalibus, & hujuſmodi feſtis diebus faſianus: ita ut aliquando & duo ponerentur, additis gallinaceis duobus.

hoc mantelum, & hoc mantele dicebatur. *Idem.*

1. *Aurata vero nunquam.*] Id eſt auro clavata, χρυσόσημος. *Idem.*

2. *Quum hæc Heliogabalus jam recepiſſet.*] *Cum hæc habere Heliogabalus jam cœpiſſet.* ita in Palatino. *Idem.*

3. *Panis mundi pondo* XXX. *panis ſequentis ad donandum pondo* L.] Panis ſequens & ſecundus, idem & ſane *ſequens* & *ſecundus*, res eadem & ex eodem fonte ſunt voces. *ſecundum* enim veteres dicebant & ſcribebant pro *ſequendum.* inde igitur *ſecundus* vel *ſequendus* qui ſequi debet, id eſt proximus à primo, aut qui primum ſequitur. panis igitur mundus, & panis ſequens heic opponuntur. *Idem.*

4. *Panis ſequentis.*] Secundarii. *Caſaub.*

5. *Nam ſemper de manu ſua.*] De manu ſua dare, pro manu ſua. ſic amabant loqui illo tempore. *pilos ſibi de reſina tollere* dixit vetus Juvenalis interpres, pro reſina pilos tollere. *Salmaſ.*

6. *Senili prorſus maturitate.*] Quia ſenes ſunt, ut plurimùm, præparci. *Caſaub.*

7. *Erant decreta & carnis diverſæ, &c.*] *Decreta*, id eſt, conſtituta in ſumtum quotidianum. *Idem.*

Erant decreta & carnis diverſæ.] Sic etiam membranæ Palatinæ. *Grut.*

8. *Erant & gallinæ ova.*] Regius, *erant & gallinacii duo: adhibebatur & anſer, & ova, diebus feſtis.* Caſaub.

Erant & gallinæ ova.] Non dicit quot ova, quod non omiſiſſet. ſed nec placet: *gallinæ ova:* dixiſſet, *gallinarum ova*, omnia igitur vitium clamant. Palat. *erant & gallinaciovo.* reponimus: *& gallinaci duo. gallinaci* pro *gallinacii*, ut fere ſcribitur in libris. *Salmaſ.*

Erant & gallinacei duo.] Pal. *erant & gallinaciovo.* Grut.

9. *Hilariis matris deûm.*] Hilarem diem, ſive hilaria, appellarunt omnem ſive privata, ſive publica feſtivitate ſolennem diem. Erant & peculiariter dicta HILARIA, vel potiùs HILARIA MATRIS DEUM, octavo Kal. Aprilis celebrari ſolita, ut docet Macrobius, quem lege. Græci à quibus Romani habent, hunc diem vocabant ΑΝΑΒΑΣΙΝ. at præcedentem nominabant ΚΑΤΑΒΑΣΙΝ. erat enim planctus dies & lamentationis. Latini hanc quoque appellationem mutarunt, & dixerunt SANGUINIS DIEM. Poſtea verò & Græci Anabaſeos diem cum Romanis appellarunt Hilaria matris deûm. *Caſaubonus.*

10. *Et Iovis epulo.*] Lege Feſtum in *Epulones.* Idem.

bus. Leporem quotidie habuit, [1] venationem frequentem, ſed eam cum amicis dividebat, & his maximè quos ſciebat per ſe non habere. Nec divitibus quicquam talium munerum miſit, ſed ab his ſemper accepit. [2] Habuit quotidię [3] milii ſine pipere ſextarios quatuor, cum pipere duo: & ne ſit longum omnia inſerere quæ [4] Gargilius Martialis ejus temporibus ſcriptor ſingulatim perſequutus eſt, [5] omnia illi [6] ad modum & rationem ſunt præbita. Pomis vehementer indulſit, [7] ita [8] ut ſecunda menſa illius ſæpiùs poneretur, unde etiam jocus extitit, [9] *Non ſecundam menſam*

ſam

1. *Venationem frequentem.*] Poſterior Latinitas diſcrimen ſtatuit inter *venatum* & *venationem.* ut illud ſit θήρα, hoc θήραμα. *Idem.*

2. *Habuit quotidie milii ſine pipere ſextarios quattuor.*] Optimus Palat. *habuit quotidie & muli ſine pipere.* lege: *habuit quotidie amuli ſine pipere ſextarios quattuor. amulum* enim vel *amolum* ſcribebant, non *amylum.* Salmaſ.

Habuit quotidie milii ſine pipere ſextarios quatuor.] Pal. integer: *Habuit quotidie & mulis ſine pipere*, quomodo & excerpta. adeò ut inclinem in Scaligeri *amyli.* Grut.

3. *Milii ſine pipere.*] Lego *amyli* cum Joſepho Scaligero. *Caſaub.*

4. *Gargilius Martialis ejus temporibus ſcriptor.*] Leg. *ejus temporis*, vel *ſui temporis.* Gargilium Martialem inter ſecundæ notæ hiſtoricos Vopiſcus recenſet in Probo. Neſcio an hic ſit Gargilius Martialis, qui de re hortenſi libros ediderat. *Idem.*

Gargilius Martialis ejus temporis ſcriptor.] Sic planè Pal. *Grut.*

5. *Omnia illi ad modum & rationem ſunt præbita.*] Palat. *omnia illi admodum tarta rationem ſunt præbita.* ex qua legendum, *omnia illi admodum arta ratione ſunt præbita.* atta autem & laxa ratio quid ſit Latine loquentibus, nemo ſibi explicari poſtulet. parſimoniam igitur in victu per iſta commendat: qua ſenili prorſus maturitate ac tenacitate, patremfamilias agebat Alexander. *Salmaſius.*

Omnia & ad modum & ad rationem illi ſunt præbita.] Trajeci voces, ſuaſu utriuſque Palatini. *Grut.*

6. *Ad modum & rationem.*] πρὸς μέτρον καὶ σταθμόν. *Caſaub.*

7. *Ita ut ſecunda menſa illius ſæpius poneretur.*] Secunda menſa veteribus fere ex pomis. qua voce omnia τὰ τῆς ὀπώρας comprehendebant. melius igitur legas ex veteri: *pomis vehementer indulſit, ita ut ſecunda menſa illi ſæpius poneretur.* pomis indulgebat Alexander, & eorum guſtu capiebatur: propterea ſecundam ſibi menſam non ſemel ſed ſæpius adponi volebat, ut ſic ſuam circa poma aviditatem ſatiaret. *Salmaſ.*

8. *Ut ſecunda menſa illius ſæpiùs poneretur.*] Lego, *illi iis ſæpiùs pon.* vel, *ex iis.* Caſaub.

Ut ſecundâ menſâ ejus ſæpius poneretur.] Et hoc eſt à Palatinis, quo ipſo excluduntur aliorum divinationes. *Gruterus.*

9. *Non ſecundam menſam habere Alexandrum ſed ſecundum.*] Scripti: *ſecundo.* nam *ſecundo, tertio, quarto*, pro bis, ter, quater, ſæpius uſurpant. jocus autem inde emerſit in Alexandrum, quod ſecundam menſam ſibi adponi non ſemel ut moris eſt, ſed etiam bis aut ter jubebat. hinc non ſecundam ſed ſecundo illi menſam poni dicebant dicaculi. *Salmaſ.*

1. *Ipſe*

ſam Alexandrum habere, ſed ſecundùm. [1] Ipſe cibo plurimo reficiebatur: vino neque parcè, neque copioſe, affatim tamen. Frigida ſemper pura uſus, [2] æſtate vino cum roſa condito: quod quidem ſolum ex diverſo genere Heliogabali tenuerat. Et quoniam de lepuſculis facta eſt men- 38
tio, quòd ille leporem quotidie haberet, jocus poëticus emerſit, idcirco quòd multi ſeptem diebus pulchros eſſe dicunt eos qui leporem comederint, [3] ut Martialis coci epigramma ſignificat, quod contra quandam Gelliam ſcripſit hujuſmodi,

Quum leporem mittis, [4] ſemper mihi Gellia mandas,
Septem formoſus Marce diebus eris.
Si verum dicis, ſi verum Gellia mandas,
Ediſti nunquam Gellia tu leporem.

Sed hos verſus Martialis in eam quæ deformis eſſet, compoſuit: poëta verò temporum Alexandri hæc in eum dixit:

[5] Pulchrum quòd vides eſſe noſtrum regem,

Quem

1. *Ipſe plurimo cibo reficiebatur.*] Veteres: *refercie batur.* multi cibi fuiſſe Severum Alexandrum ex hoc loco diſcimus, qui & hoc nos docet, nihil eſſe mutandum ſupra ubi de jentaculo Alexandri loquitur Lampridius. *Idem.*

2. *Æſtate vino cum roſa condito.*] *Vinum cum roſa conditum* eſſet, pro roſa conditum. ſic alibi: *Humeros cum chlamyde velare*, pro chlamyde velare. lege ac diſtingue: *frigida ſemper pura uſus æſtate, cum vino roſa condito.* vel: *tum vino roſa condito.* Idem.

3. *Ut Martialis coci, &c.*] Scribendum, *Coci.* quod Martiali cognomen tribuitur in antiquis exemplaribus. Martialis epigramma habes libro quinto. *Caſaub.*

Ut Martialis coci epigramma ſignificat.] In omnibus: *ut Martialis epigramma ſignificat:* omiſſo vocabulo *coci.* Salm.

Ut Martialis etiam Epigramma ſignificat.] Haud aliter biga Palatinorum. non *Martialis coci. Grut.*

4. *Semper mihi Gellia mandas.*] *Gallia* in excerptis Spartiani. *Salmaſ.*

5. *Pulchrum quòd vides eſſe noſtrum regem.*] Ineptiſſimè febriculoſus hic poëta, poſteriorem in *vides* corripit. *Caſaub.*

Pulcrum quod vides eſſe noſtrum regem.] Palat.

Pulcrum quod vides eſſe noſtrum regem,
Quod Syrum detulit propago,
Venatus facit, & lepus comeſus,
De quo continuum capit leporem.

Quibus ex verſibus quivis poteſt cognoſcere quo genio vulgares tunc temporis poëtæ in pangendis carminibus verſarentur. quibus adeo conſuetum videtur fuiſſe ſyllabarum modulum negligere, ut eſſet nihil, quod ſecurius contemnerent. in *as* enim & *es* deſinentia vocabula, tam in verbis quam in nominibus, arbitratu ſuo modo corripere ſolebant, modo producere. nam ut *vides* hoc loco, & *putas*: ſic in Peſcennio *gentes, &c.* Salmaſ.

Quem Syrum ſua detulit propago,
[1] *Venatus facit, & lepus comeſus,*
[2] *Ex quo continuum capit leporem.*

Hos verſus quum ad eum quidam ex amicis detuliſſet, reſpondiſſe ille dicitur Græcis verſibus in hanc ſententiam:

[3] *Pulchrum quòd putas eſſe veſtrum regem*
Vulgari miſerande de fabella:
Si verum putas eſſe, non iraſcor.
Tantum tu comedas velim lepuſclos,
[4] *Ut fias, animi malis repulſis,*
Pulcher, ne invideas livore mentis.

39 Quum amicos militares habuiſſet, ut uſum Trajani, quem ille poſt ſecundam menſam [5] potandi uſque ad quinque pocula inſtituerat, reſervaret, unum tantùm poculum amicis exhibebat, [6] in honorem Alexandri Magni: [7] id autem brevius, [8] niſi ſiquis, quod licebat, majus habere poſtu-

1. *Venatus facit & lepus comeſus.*] *Venatus* recte loquentibus eſt ἡ θήρα. *venatio* autem τὸ θήραμα. venatum autem heic poſuit pro venatione. *Idem.*

2. *Ex quo continuum capit leporem.*] Prima editio:
Ideoq; continuum capit leporem. Idem.

3. *Pulcrum quod putas eſſe veſtrum.*] Sic diſtinguendi ſunt hi verſus:
Pulcrum quod putas eſſe veſtrum regem
Vulgari, miſerande, de fabella.
Id eſt quod putas eſſe pulcrum veſtrum regem, de vulgari fabella, qua jactatur intra ſeptem dierum ſpatium pulcros evadere qui leporem comederint. nam iſthac ratione pulcrum factum eſſe Alexandrum volebat auctor horum verſiculorum, quod ſæpius leporem comediſſet, ex vulgari ac communi dicto illo, ſive fabula. *Idem.*

4. *Ut fias animi malis repulſis, Pulcher.*] Sic legendum:
Ut fias animi malis repulſis.
Pulcris ne invideas livore mentis.
Quorum verſuum hic eſt ſenſus. Reſpondet Alexander illi neſcio cui, ac dicit minime quidem ſe iraſci aut ei ſuccenſere eo nomine quod vulgarem illam fabulam putaret eſſe veram, qua qui leporem comedunt ſeptem diebus pulcri fieri dicuntur, ſed velle tantum, ut ipſe quoque lepuſculorum uſurpet eſum, quo formoſus exiſteret, non corpore ſed animo, repulſis & repurgatis mentis vitiis, ac livore præcipue, ne poſthac cuiquam pulcro invideret. *repulſis animi malis fieri* dicitur hoc loco, qui repulit à ſe animi mala: qui liberatus eſt mentis vitiis. *Idem.*

5. *Potandi uſque ad pocula inſtituerat.*] Lege: *uſque ad quinque pocula*: nam ita omnes membranæ. *Caſaub.*

Potandi uſque ad quinque pocula.] Sic etiam ambo Pall. *Grut.*

6. *In honorem Alexandri Magni.*] More Græcanico: qui honori deorum & regum ac principum pocula conſecrabant, & bibebant. *Caſaub.*

7. *Id autem brevius.*] Breve pro parvum ſæpe apud Latinos recentiores. *Idem.*

Id autem brevius.] Pal. *id as brevius.* lege: *idque brevius.* Salmaſ.

8. *Niſi ſi quis quod licebat, majus habere*

poſtulaſſet. Uſus Veneris in eo moderatus fuit, exoletorum ita expers ut (quemadmodum ſuprà diximus) legem de his auferendis ferre voluerit. [1] Horrea in omnibus regionibus publica fecit, ad quæ conferrent bona ii qui privatas cuſtodias non haberent. Balnea omnibus regionibus addidit quæ fortè non habebant. Nam hodieque multa dicuntur Alexandri. Fecit & domos pulcherrimas, eaſdemque amicis ſuis maximè integris viris donavit. Vectigalia publica in id contraxit, ut qui x. aureos ſub Heliogabalo præſtiterant, [2] tertiam partem auri præſtarent, hoc eſt triceſimam partem. [3] Tuncque primùm ſemiſſes aureorum

bere poſtulaſſet.] Palat. *niſi quis, quod licebat, majus libere poſtulaſſet.* Idem.

Niſi ſi quis, quod licebat, habere poſtulaſſet.] Pall. uterque *majus libere poſt.* quod neſcio an præſtet, vel adeò mutandum veniat in *bibere.* Gruterus.

1. *Horrea in omnibus regionibus publica fecit.*] Erant jam olim in Urbe publica horrea, ut Sulpicia, & quas vocat Dio in Commodo ἀποθήκας τῶ τε Αἰγυπτίων καὶ τῶ Ἀῤῥαβίων φορτίων: erant & alia: præficiebantur his curatores, qui in antiquis inſcriptionibus ſæpe nominantur. *Caſaub.*

Horrea in omnibus regionibus publica fecit ad quæ conferrent bona.] Horrea iſta publica in ſingulis urbis regionibus, ad quæ bona conferrent qui privatas cuſtodias non habebant, primum inſtituiſſe Alexandrum vult Lampridius. vera tamen illum dicere pro certo haberi nolim. nam conſtat ſub Antonino horrea ejuſmodi publica Romæ fuiſſe in quibus homines pretioſiſſima ſua quæque reponerent. Vide Paulum de officio præfecti vigilum. *Salmaſ.*

2. *Tertiam partem auri præſtarent.*] Scribendum eſſe *aurei.* Caſaub.

Tertiam partem auri.] Malè vulgo *auri.* Grut.

3. *Tuncque primùm ſemiſſes aureorum formati ſunt.*] Tunc nempe cùm inſtitutum ab Alexandro, ut pro denis aureis penderentur ſemiſſes auri. ita accipiendum: atque ex hoc loco poſſis colligere vectigalis non modum ſolum lege fuiſſe definitum; ſed etiam certum pecuniæ genus præſtationi vectigalis deſtinatum. Aureorum porrò *ſemiſſes ἀκύρως* quidem, ſed ſervata tamen analogia dicti ſunt. at *tremiſſium* appellatio ineptè ficta cóntra analogiam ad ſimilitudinem nominis ſemiſſis. ſed videntur tremiſſes iſti ab aliis *trientes* fuiſſe nominati. *Caſaub.*

Tuncque primum ſemiſſes aureorum formati ſunt, tunc etiam quum ad tertiam partem aurei vectigal decidiſſet tremiſſes.] Hæc valde confuſa perturbataque ſunt. tremiſſes vel trientes aureorum formatos tantum fuiſſe ſub Alexandro veriſimile eſt, cum vectigal ab eo ad tertiam aurei partem eſſet redactum. cum enim in auro vectigalium penſationes exigerentur, contractis vectigalibus ad trientem aurei, quomodo quis potuiſſet illum trientem pendere, ſi nullus ea forma nummus aureus fuiſſet cuſus? tremiſſes igitur aureorum propterea formari juſſit Alexander, ut vectigalium ſolvendorum expedita eſſet ac facilis ratio. at ſemiſſes heic locum habere non poſſunt, cum nuſquam dixerit vectigalia ad aurei ſemiſſem fuiſſe reciſa. Ergo ſic mihi videtur locus conſtituendus, *Vectigalia publica in id contraxit ut qui decem aureos ſub Heliogabalo præſtite-*

reorum formati ſunt: tunc etiam, [1] quum ad tertiam partem auri vectigal decidiſſet, tremiſſes, dicente Alexandro etiam

ſtiterant, tertiam partem aurei præſtarent, hoc eſt triceſimam partem. tuncque primum tremiſſes aureorum formati ſunt, quum ad tertiam partem aurei vectigal deſcidiſſet, dicente Alexandro etiam quartarios futuros, quod minus non poſſet. hanc veriſſimam eſſe conjecturam mihi penitus perſuadeo, quam & egregie confirmant ſequentia hoc modo: *quos quidem quartarios jam formatos in moneta detinuit, exſpectans, ut ſi vectigal contrahere potuiſſet, & eoſdem ederet: ſed quum non potuiſſet per publicas neceſſitates, conflari eos juſſit, & tremiſſes tantum ſolidoſq; formari.* tremiſſium heic & ſolidorum tantum meminit. ubi vero ſemiſſes? adulterini hi certe, & nuſquam in moneta Cæſaris cuſi. Qui decem igitur aureos vectigalis nomine præſtabant ſub Heliogabalo, tremiſſem tantum aurei ſub Alexandro ſolvebant, hoc eſt triceſimam partem ejus quod penſitabant ſub Heliogabali imperio. propoſuerat autem Alexander, & vectigal in id contrahere, ut quadrageſimam tantum penderent, & ob eam rem quartarios formari curaverat. ſed cum id minime paterentur reip. neceſſitates, eos conflari juſſit. *Salmaſ.*

Tuncque primum tremiſſes formati ſunt.] Cum igitur Alexander præſtationes decem aureorum, quas ſub Heliogabali imperio multi agnoſcebant, ad tertiam aurei partem redegiſſet, ut facilitati ac commoditati ſolutionis, conſuleret, tremiſſes cudi juſſit; vel trientes aureorum. nec enim aliter facile aut commode poterat hæc ſolutio expediri, nam cum aureus tunc viginti quinque minutis argenteis æſtimaretur, tertia pars auri vix ac ne vix quidem in argenteis ad juſtam & exactam rationem poterat inveniri. nam octo argentei cum triente tertiam aurei partem efficiebant. qui numerus nec purus erat nec rotundus, nec ſolo argento conſtabat, cum triens ille argentei in ære eſſet exſolvendus. ſed neque ſic ſolutio recte proceſſiſſet. nam per æreorum quamvis minutiſſimorum rationem, non juſte poſſis efficere tertiam argentei denarii partem, ſive per ſeſtertios id facere tentes, ſeu per aſſes, ſive etiam per quadrantes. hinc ergo apparet quare tremiſſes cudendos curaverit Alexander, qui & quartarios voluit, ſi quidem potuiſſet, vectigalia ad quartam aurei partem contrahere, ut ad tertiam jam reduxerat. idque ob eamdem præſtationis facilitatem & expeditam ſolvendi rationem. nam quarta pars aurei nihilo magis rotunde pureque poterat per argenteos denarios explicari quam tertia. ſex quippe denarii cum quadrante, partem aurei quartam in argento efficiebant. at Juſtiniani tempore utraque illa pars aurei, quarta inquam, & tertia facile & expedite per nummos argenteos, quales tunc erant in uſu, exſolvebatur. nam tres miliarenſes vel argentei denarii, quartam aurei partem efficiebant, ut quattuor tertiam. fallitur autem ſi quis putat omnes præſtationes ſub Heliogabalo decem aureorum fuiſſe. nam & fuere duorum aureorum, & trium, & unius aurei, eaſque omnes proportione ſervata, ad trigeſimam partem redegit Alexander. communiores autem ac frequentiores illæ fuiſſe videntur eorum qui decem aureos præſtarent, quibus ad aurei tertiam partem contractis, id eſt triceſimam, pro commodo ſolutionis tremiſſes aureorum cudi juſſit Alexander. fallitur etiam ſi quis propterea exiſtimet certum nummi genus præſtationi vectigalium fuiſſe conſtitutum, aut etiam potuiſſe conſtitui. *Idem.*

1. *Quum ad tertiam partem aurei vectigal decidiſſet.*] Lege ex Pal. *quum ad tertiam partem aurei vectigal deſcidiſſet.* vectigal autem & tributum diſtinguunt auctores, & præcipue Juriſconſulti. & tri-

etiam [1] quartarios futuros, quòd minùs non poſſet. Quos quidem jam formatos in moneta detinuit, expectans ut ſi vectigal contrahere potuiſſet, & eoſdem ederet. Sed quum non potuiſſet per publicas neceſſitates, conflari eos juſſit, & [2] tremiſſes tantùm ſolidoſque formari. [3] Formas binarias, ternarias & quaternarias, & denarias etiam, atque amplius

& tributa quidem erant quæ conferebantur à provincialibus, id eſt à prædiorum poſſeſſoribus, pro modo agrorum quos poſſidebant & colebant. ac fuere duplicia capitis & ſoli. vectigal vero eſſe portorium, & id quod pro mercibus quæ importantur & exportantur, ſolvitur, τὸ εἰσαγωγικὸν καὶ ἐξαγωγικόν. Sed ſive de tributis hunc locum accipiamus, ſive de vectigalibus tantum, ut proprie appellantur, minime putandum eſt unius modo generis vectigal ad triceſimam partem redactum ab Alexandro fuiſſe, aut illud duntaxat contractum ad tertiam aurei partem, cujus præſtatio ſub Heliogabalo decem aureorum fuerit, ſed omnia vectigalia ſecundum eam proportionem & deminutionis rationem ab eodem eſſe reciſa. Non alienum à veritate eſt, vectigalia dixiſſe Spartianum pro tributis capitis. deni igitur aurei pro ſingulis capitibus, tributi nomine quum flagitarentur ſub Alagabalo, ad trigeſimam partem, hoc eſt aurei tertiam, hoc tributum redegit ac reduxit Alexander, ideoque tremiſſes aureorum formari juſſit. *Idem.*

1. *Quartarios.*] Aurei quartarii, qui quartam aurei ſolidi partem appenderent. ſic & *tertarios* potuiſſet dicere quos tremiſſes vocare maluerunt: τεταρτηροὺς Græci dixiſſent. τετάρτη eſt quadrans vel quarta pars aſſis. quattuor quadrantes aſſem efficiunt: aſſis autem pendebat duas drachmas, vel ſex drachmas, vel ſex ſcriptula. idem quoque pendebat aureus nummus. ſic daricus aſſem pendebat, vel quod idem eſt quattuor quadrantes. *Idem.*

2. *Tremiſſes tantùm ſolidoſque formari*] Non ergo formati ſemiſſes? atqui hoc paullò antè Lampridius dicebat. ſed videntur deſiiſſe formari ſemiſſes, poſteaquam tremiſſes ſunt facti. hoc niſi eſt, omnino ſcribendum hoc loco: & *ſemiſſes & tremiſſes tantùm formari.* Aureum integrum cujus erant partes ſemiſſes & tremiſſes, dixerunt SOLIDUM. in libris juris, ſolidus & aureus idem ſemper ſunt. *Caſaub.*

3. *Formas binarias.*] Nummos binis aureis valentes, vocat formas binarias: ternarias, quæ ternis: & ita in cæteris. *Forma*, ſtatuariorum artis verbum eſt. *Idem.*

Formas binarias, ternarias.] Formæ hoc loco ſunt τύποι aut τυπωτήρια, vel τὰ ἀρχέτυπα σφραγιστήρια. unde & formari nummi & figurari dicuntur. & *formæ denariorum* Iſidoro ſunt ipſi denarii. νόμισμα etiam dicunt Græci, quam Latini formam, unde & νομίζειν δραχμὴν, formare drachmam. ſed magis eſt, formas heic appellari nummos ipſos aureos tali forma percuſſos, qui binis aureis & quaternis valerent: binarius & ternarius igitur aureus nummus, qui binos, & ternos aureos ſimplices pendebat. ſic *quinarii* olim, & *denarii*, qui quinos aſſes, & denos pendebant. *Salmaſ.*

Formas binarias.] Credo, heic formas eſſe τύπους, aut σφραγιστήρια, vel σημαντήρια, quibus nummi tali forma ſignarentur, binarii ſcilicet, & quaternarii & ſimiles. ſequitur tamen: *eas reſolvi præcepit, nec in uſu cujuſquam verſari.* manifeſto formas pro nummis ipſis dixit. *Idem.*

I. Uſque

ampliùs [1] uſque ad bilibres quoque [2] & centenarias, quas Heliogabalus invenerat, reſolvi præcepit, neque in uſu cujuſquam verſari: [3] atque ex eo his materiæ nomen inditum eſt, [4] quum diceret plus largiendi hanc eſſe imperatori

1. *Uſque ad bilibres quoque.*] Vetus editio: *uſque ad libras quoque.* legendum: *uſque ad librarias quoque.* librariæ formæ ſunt, aurei librarii, qui quadraginta & octo aureis valerent eorum, qui in uſu tunc verſabantur, vel quinquaginta, ut paulo poſt docebimus. *Idem.*

2. *Et centenarias.*] Fuit tamen poſtea in uſu nummus quidam grandior, quem *centenionalem* appellant, ſive *majorinam pecuniam.* Etſi autem centenariæ auri formæ ſublatæ ſunt; obtinuit tamen poſtea auri centenariorum appellatio. nam centenas auri libras centenarium vocarunt. *Caſaub.*

3. *Atque ex eo his materiæ nomen inditum eſt.*] Suſpecta nobis hæc. *Idem.*

Atque ex eo his materiæ nomen inditum eſt.] Sic legimus: *formas binarias, ternarias, quaternarias, & denarias etiam atque amplius uſque ad librarias quoque & centenarias, quas Heliogabalus invenerat, reſolvi præcepit, neque in uſu cujuſquam verſari, atque ex his materiæ nomen inditum eſt.* formas illas omnes ſuperius nominatas, & ab Heliogabalo inventas reſolvi præcepit Alexander, *atque ex his formis materiæ nomen inditum eſt.* Exempli gratia, loco centenariarum formarum quas invenerat Heliogabalus & quæ in uſu verſabantur, poſtquam juſſu Alexandri reſolutæ ſunt, nomen ipſum remanſit, quod materiæ impoſitum eſt. nam centenarium pro centum libris dici cœptum eſt: cum tamen minime reperiretur nomiſma centenaria forma cuſum. formas centenarias invenerat Heliogabalus quibus centenarii cuderentur, aurei nummi, qui centum aureorum vulgarium pondus haberent & pretium. reſolvi præcepit hujuſmodi formas Alexander, atque inde nomen materiæ impoſitum. nulli nunc quidem centenarii nummi, aut centenariæ formæ. nomen centenarii tamen in uſu remanſit, & uſurpari cœptum eſt de quacumque materia, centum libras pendente. legendum igitur in verbis Lampridii ſupra: *uſque ad librarias quoque, & centenarias.* nam *bilibres*, ut vulgo legitur, nullo poteſt modo ferri. bilibres enim & centenariæ formæ, quattuor tantum aureorum pondere inter ſe diſtabant: ſiquidem octo & quadraginta aurei in libram auri ſignabantur. ſic duæ auri libræ ſex & nonaginta aureos habebant: quibus aureos adde quattuor, centenarios Heliogabali nummos efficies, qui centum aureis æſtimabantur. hoc etiam confirmant ſequentia ubi eadem repetit, ſed diverſis verbis: *decem vel amplius una forma, triginta & quinquaginta, & centum dare cogerentur.* decem aurei ſub una forma denarii dicuntur, & eorum formæ denariæ; quinquaginta vero ſub eadem forma cuſi, quinquagenarii vel librarii: & quinquagenarii quidem quod quinquagenis aureis æſtimarentur, librarii vero quod libram auri penderent. nam quadraginta octo aurei libræ imputabantur. duo enim aurei ſupra libram excurrentes formæ librariæ appellationem minime tollunt. formas igitur librarias dixit, quæ quinquagenarios aureos ſignarent, vel aureos quinquaginta una forma: ut centenarias, quæ centenos aureos ſub una forma comprehenſos emitterent, quæ & bilibres formæ dici potuerunt, ut quinquagenariæ librariæ. *Salmaſ.*

Atque ex his materiæ nomen inditum eſt.] Sic quoque Pal. quæ quid ſibi velint, neque ego ſcio. *Grut.*

4. *Quum diceret plus largiendi hanc eſſe imperatori cauſam, ſi quum multos ſolidos, &c.*] Contaminatiſſima hæc ſunt: emen-

tori cauſam, [1] ſi quum multos ſolidos minores dare poſſit, [2] dans decem vel ampliùs una forma, triginta & quinquaginta & centum dare cogeretur. Veſtes ſericas ipſe raras habuit: holoſericas nunquam induit, ſubſericam nunquam donavit. Divitiis nullius invidit, pauperes juvit, [3] honoratos, quos pauperes verè non per luxuriam aut ſimulationem vidit, ſemper multis commodis auxit, agris, ſervis, animalibus, gregibus, [4] ferramentis ruſticis. [5] In theſauris veſtem nunquam niſi annum eſſe paſſus eſt, eamque ſtatim expendi juſſit. [6] Omnem veſtem quam donavit, ipſe perſpexit: omne aurum, omne argentum, idque frequenter

emendo, *quum diceret plus largiendi hanc eſſe imperatori cauſam, ſi quum multos ſolidos minores dare poſſit, decem vel amplius una forma, triginta & quinquaginta, & centum dare cogeretur.* profuſiſſimus princeps Heliogabalus, parciſſimus contra Alexander. diverſam igitur uterque viam ſunt ſequuti. Heliogabalus quæſito multa ſimul donandi profundendique compendio, formas denarias, & quinquagenarias, & centenarias invenerat publicaveratque. è contrario Alexander non ſolum formas illas aboleri præcepit, & in uſu haberi vetuit; ſed etiam longe minores. quam quæ vulgo in uſu eſſent, cudi juſſit. nec tantum ſolidos, ſed etiam ſolidorum trientes in moneta formari voluit. nam cui multi minuti nummi ad manum ſunt, is tantum expendit ac largitur, quantum lubet, nunc plures ex illis dando, nunc pauciores. qui vero tantum aureis atque argenteis majoribus numſmis refertum habet marſupium, plerumque etiam præter voluntatem liberalis eſt, utpote præ manu tantum habens aureos denarios, & quinquagenarios & centenarios; & ſic plus dare cogitur, quod minus dare non poſſit. atque hic verus eſt hujus loci ſenſus. *Salmaſ.*

1. *Si cum multos ſolidos.*] Lectio minus bona. nihil tamen juvat exemplar Palat. *Grut.*

2. *Dans decem vel ampliùs una forma.*] Locus ita concipiendus, ex emendatione Joſephi Scaligeri: *cùm diceret, plus largiendi hanc eſſe imperatori cauſſam, cùm multos ſolidos minores dare poſſit, dans decem vel ampliùs, quàm ſi una forma triginta & quinquaginta & centum dare cogeretur.* Caſaub.

3. *Honoratos quos pauperes vere non per luxuriam aut ſimulationem vidit.*] Ex iſto genere honoratorum fuit ille cujus ſupra meminit: *quum quidam ex honoratis vitæ ſordidæ, furtorum reus per ambitionem nimiam ad militiam expiraſſet.* Honorati vocabantur proprie qui dignitatibus erant præditi, qua militaribus qua civilibus, vel honoribus functi. *Salmaſius.*

4. *Ferramentis ruſticis.*] Membranæ, *ferramentis, raſtris.* Caſaub.

5. *In theſauris nunquam veſtem niſi annum eſſe paſſus eſt.*] Legebat Scaliger: *in theſauris nunquam veſtem niſi auream eſſe paſſus eſt.* ſed aurea veſtis non dicitur quæ aurata eſt. *theſauri* autem heic ſunt in quibus veſtis ſacra privataque principis reponebatur. hinc *præpoſiti theſaurorum* leg. XIIII. Cod. de murileg. dicebatur etiam *comes theſaurorum*, & ſuberat comiti ſacrarum largitionum. *Salmaſ.*

6. *Omnem veſtem quam donavit ipſe perſpexit.*] Vetus editio: *ipſe proſpexit.* Idem.

1. Si

quenter appendit. Donavit & ocreas, & braccas, & calceamenta inter veſtimenta militaria. Purpuræ clariſſimæ non ad uſum ſuum, ſed ad matronarum, [1] ſi quæ aut poſſent aut vellent, certè ad vendendum graviſſimus exactor fuit: ita ut *Alexandrina purpura* hodieque dicatur, [2] quæ vulgò *Probiana* dicitur, idcirco quòd Aurelius Probus baphis præpoſitus id genus muricis reperiſſet. [3] Uſus eſt ipſe chlamyde coccina ſæpe. In urbe tamen ſemper togatus fuit, & in Italiæ urbibus. Prætextam & pictam togam nunquam niſi cos. accepit: [4] & eam quidem quam de Jovis templo ſumptam alii quoque accipiebant, [5] aut prætores aut coss. Accepit prætextam etiam quum ſacra faceret, ſed loco Pontificis maximi, non Imperatoris. Boni linteaminis appetitor fuit, [6] & quidem puri, dicens, [7] *Si lintei idcirco ſunt ut nihil aſperum habeant, quid opus eſt purpura?* [8] in linea autem aurum mitti etiam dementiam judica-

1. *Si quæ aut poſſent, aut vellent, &c.*] Diſtingue ſic: *ſi quæ aut poſſent, aut vellent, certè ad vendendum, graviſſimus exactor fuit.* hoc ait: exegiſſe purpuram clariſſimi luminis non ad uſum ſuum, ſed ut matronis donaret, ſi qua fuit quæ purpura uti vellet, aut pro conditione loci ſui, poſſet. vel ſi non daret, clariſſimam tamen nihilominus exigebat ad vendendum. Solitus Alexander talia multa vendere. infrà: *Gemmarum quod fuit vendidit.* Caſaub.

2. *Quæ vulgò Probiana dicitur.*] Scribe, *dicebatur.* Idem.

Quæ vulgo Probiana dicitur.] Lampridius vult, clariſſimæ purpuræ genus Probianum vulgo ſua ætate appellatum ab inventore quodam Probo: Alexandrianum etiam fuiſſe dictum de nomine Alexandri, quod clariſſimam purpuram ſolitus eſſet exigere. clara omnis purpura generali appellatione dicebatur Alexandrina, quod claræ purpuræ graviſſimus & faſtidioſus exactor olim extitiſſet Alexander. *Salmaſius.*

3. *Uſus eſt chlamyde coccina ſæpe.*] *Uſus eſt chlamyde ſæpe coccinea.* ita Pal. & vet. editio. *Idem.*

4. *Et eam quidem, quam de Iovis templo ſumtam alii quoque accipiebant.*] Ideo dicta hæc toga, Capitolina palmata, in epiſtola Taciti ad Probum. *Caſaub.*

5. *Aut prætores aut Coss.*] Sapiunt gloſſema. *Idem.*

6. *Et quidem puri.*] Non autem clavati, neque purpurâ, neque auro. *Idem.*

7. *Si lintei idcirco ſunt.*] Scribe cum membranis, *linea.* loquitur autem de purpurâ clavatis. *Idem.*

Si lintei idcirco ſunt.] Mendoſa hæc lectio. Legendum igitur: *ſi lintea idcirco ſunt.* ſed Palat. habebat: *ſi linaei idcirco ſunt.* ſcribendum: *ſi lineæ idcirco ſunt ut nihil aſperi habeant.* lineas vocabant, interulas vel camiſias ex lino. legendum etiam paulo poſt: *in lineas autem aurum mitti.* nam nec *in linea*, nec *in lintea* verum eſt. *Salmaſ.*

Si linea idcircò ſunt, &c.] Antea erat *linei*: Palat. habetque, *ſi linaei.* Gruterus.

8. *In linea autem aurum mitti.*] Ο'θόνια & omnem è lino veſtem vocabant

dicabat,[1] quum aſperitati adderetur rigor. [2] Faſciis ſemper uſus eſt. [3] Braccas albas habuit, non coccineas ut priùs ſolebant. Gemmarum quod fuit, vendidit, & aurum in 41
ærarium contulit, dicens gemmas viris uſui non eſſe: matronas

cabant *lintea*, vel *linea*, ſive *lineas*. Vopiſcus in Carino: *quid lineas petitas Ægypto loquar?* loquitur de auroclavatis linteis; quæ jure damnat ob aſperitatem & rigorem. *Caſaub.*

1. *Cùm aſperitati adderetur rigor.*] Non malè regius & Puteani, *cùm aſperitas adderetur & rigor*. Idem.

Quum aſperitati adderetur rigor.] Pal. *cum aſperitatem adderetur rigor*. forte: *quum ad aſperitatem adderetur rigor*. lineæ autem & auro, & purpura clavabantur. has clavi purpurei reddebant aſperas, aurei vero rigidas. Alexander lineis ſuis, ne quid aſperum haberent, purpuram intexi nolebat, aut purpura clavatas fieri. *Salmaſ.*

2. *Faſciis ſemper uſus eſt, braccas ſemper habuit.*] Faſcias heic pedules intelligit. nam *pedules* dicebantur ἁπλῶς καὶ ἐλλειπτικῶς, cum faſciæ intelligerentur. *pedulia* etiam vocabantur. tantum intereſt inter pedule & πέδιλον, quantum inter πόδιον, & πέδιλον apud Græcos. nam quod Latini *pedule*, Græci πόδιον appellant. & πόδιον ad verbum eſt pedule. pedule autem vel pedulis faſcia, erat pedum involucrum. & ſciendum paulo differre πίλους hoc eſt udones, & ποδεῖα hoc eſt faſcias pedules etiam apud Græcos ipſos. πῖλοι vel udones erant proprie lanei calcei ex lana coacta facti qui intra calceum quidem habebantur, verum plerumque & ipſi vicem calceamenti præſtabant, præcipue domi & intra cubiculum. *faſciæ* vero *pedules*, ut ipſum nomen indicio eſt, erant ſegmenta quædam vel panni ex lanea veſte deciſi, vel etiam ex coactilicia, quibus involvebantur pedes atque integebantur, ad eumdem plane modum quo crura ipſa faſciis illis quæ crurales inde ſunt appellatæ. eumdem tamen uſum præſtitiſſe faſcias pedules & udones minime dubium eſt, etſi aliquantum forma diſſiderent. nam udones ad ſpeciem calcei vel ſoleæ pedem includebant, faſciæ vero circumligabant. ceterum auctores, paſſim udones, & faſcias pedules & empilia confundunt, quod ad eumdem hæc omnia uſum accommodarentur. ſic feminalia, tibialia, & pedulia, hoc eſt feminales, & crurales & pedules faſcias eadem appellatione donaverunt, & braccas hæc omnia appellaverunt. Latinis tamen proprie braccæ de feminalibus, faſciæ vero de cruralibus pedulibuſque. & ita hoc loco apud Lampridium diſtinguuntur braccæ & faſciæ. quemadmodum autem quidquid pedibus tegendis eſſet accommodatum, πίλους & πέδιλα Græci appellarunt, & tam faſcias quam udones vel calceos laneos aut ſoleas lanatas hoc nomine comprehenderunt: ſic *feminalia* Latini & *bracas* id omne appellarunt quo femina tegerentur. tantum tamen diſtat inter feminalia vel feminales faſcias, & bracas, quantum inter pedules faſcias & udones. feminalibus uſi Romani etiam ſub Auguſto, & Auguſtus ipſe uſus, frigoris præcipue cauſa. *bracæ* in iſto Lampridii loco, quas albas Alexandrum geſtaviſſe ſcribit, cum coccineas prius imperatores ſolerent, ſunt prorſus noſtræ bracæ, id eſt Gallicæ. Videntur per illa tempora Romæ etiam frequentes fuiſſe bracæ, in Italia vero frequentiſſimæ. *Idem.*

3. *Braccas albas habuit, non coccineas, ut priùs ſolebant.*] Docuimus ad Suetonium Romanos quoque braccas geſtaſſe: non veteres Ciceronis vel Auguſti æquales; ſed eos qui proximo ſeculo aut altero ſaltem vixerunt: imperatorum verò, coccineas. honeſtiorum braccas albas fuiſſe, ut & togam. Geſtabant braccas & Romani milites. *Caſaub.*

tronas autem regias [1] contentas eſſe debere uno reticulo, atque inauribus, & baccato monili, & corona cum qua ſacrificium facerent, [2] & unico pallio auro ſparſo; & [3] cyclade [4] quæ ſex unciis auri plus non haberet. [5] Prorſus cenſuram ſuis temporibus de propriis moribus geſſit. Imitati ſunt eum magni viri, & uxorem ejus matronæ pernobiles. Aulicum miniſterium in id contraxit, ut eſſent tot homines in ſingulis officiis quot neceſſitas poſtularet: ita ut annonas, non dignitatem, acciperent fullones & veſtitores, [6] & pictores & pincernæ, [7] omnes caſtrenſes miniſtri, quem-

1. *Contentas eſſe debere uno reticulo.*] Gemmato, videlicet. *Idem.*

2. *Et unico pallio auro ſparſo.*] Pallium auro ſparſum eſt χρυσόπαστον, χρυσῷ καταπαστον quod acu fiebat. albo ſparſas pelles Virgilius dixit pro variegatis & diſtinctis albo: pallium autem auro ſparſum, ſignis aureis & clavis intextum intelligendum eſt. Græci χρυσόσημον dicunt. ſigna aurea ſunt clavi. Græcis etiam σημεῖα. unde ἄσημοι veſtes & ἐπίσημοι. aliter dicebantur διάχρυσοι veſtes quæ non aureis clavis intextæ, ſed filis aureis erant contextæ, id eſt quarum trama fuit ex auro. nam aurei illi clavi non in tela fiebant, ſed acu pingebantur. contra διάχρυσος ex ſericeo ſtamine & filis aureis in tela contexta. eleganter τὴν διάχρυσον expreſſit Virgilius, dicendo:

Ex picturatas auri ſubtemine veſtes.

Veſtes aureo ſubtemine pictæ ſunt διάχρυσοι. pallium auro ſparſum heic non eſt διάχρυσον, ſed χρυσῷ καταπαστον, & ſignis aureis diſtinctum. *Salmaſius.*

3. *Cyclade quæ ſex uncias auri, &c.*] Cyclas veſtis muliebris auro texta. Erat autem certus unciarum auri numerus, quot quæque veſtis aurea deberet habere. *Caſaub.*

Cyclade quæ ſex unciis auri plus non haberet.] Palatinus: *quæ ſex uncias auri plus non haberet.* cycladem heic vocat tunicam muliebrem auro circumtextam. nam cyclas inde dicta eſt quod limbum in circuitu haberet ad oram extremam adſutum. limbum enim κύκλον Græci vocant. hinc κυκλὰς tunica quæ limbum haberet. cycladem intellexit Virgilius cum diceret:

Et circumtextum croceo velamen acantho.

paragaudias ejuſmodi limbos auro intextos vocarunt. *Salmaſ.*

Cyclade quæ ſex unciis auri non plus haberet.] In limbis ſcilicet & ornaturis ex auro quæ cycladem in ima parte circumcurrebant. nam auratæ vel auro intextæ erant illæ inſtitæ vel paragaudæ extremis cycladum oris adſutæ. cyclades, ergo ſex unciarum auri, quæ limbos vel paragaudas haberent, in quibus intextæ eſſent ſex auri unciæ. *Idem.*

4. *Quæ ſex uncias auri plus non haberet.*] Sic & Pal. nam vulgg. *unciis.* Grut.

5. *Prorſus cenſuram ſuis temporibus, de propriis moribus geſſit.*] Plinius in Panegyrico, *Vita principis cenſura eſt, eaque perpetua.* Caſaub.

6. *Et pictores & pincernæ.*] Scribo, *piſtores.* Idem.

7. *Omnes caſtrenſes miniſtri.*] Scribe, *omneſque, &c.* ſed hîc *caſtrenſes* idem ac Cæſariani, vel aulici: nam *caſtra* dixerunt principis comitatum, & *caſtrenſes* coronas, Cæſarianis datas. *Idem.*

Omnes caſtrenſes miniſtri.] Legend. *& omnes caſtrenſes miniſtri.* aulici miniſtri, & Palatini miniſtri, & caſtrenſes miniſtri iidem dicebantur. aliquot miniſtros

quemadmodum peſtis illa inſtituerat, [1] ſed annonas ſingulas vix binas. Et [2] quum argentum in miniſterio plus ducentis libris non haberet, nec plures miniſtros, [3] argentum & miniſtros antè quando poſcebat, accipiebat ab amicis : [1] quod

ſtros ex his qui proprie caſtrenſes dicerentur, heic nominat Lampridius, fullones, pictores, veſtitores, pincernæ. videntur & coci & piſcatores & balneatores & curſores etiam ac ceteri qui proprie miniſtri vocabantur, & aliquod miniſterium in aula gerebant, ſic appellati. caſtrenſes miniſtros ita deſcribit & enumerat Corippus :

Adfuit obſequio caſtrorum turba virorum.
Illis ſumma fides, & plena licentia ſacris
Deſervire locis, atque aurea fulcra parare,
Regales menſas epulis onerare ſupernis,
Conſervare domum, ſanctumque intrare cubile,
Internas munire fores, veſteſque parare.

Credo ergo, caſtrenſes dictos eſſe omnes Palatinos miniſtros quod ſemper adeſſent principi, nec tantum in aula vel in urbe, ſed in caſtris etiam obſequium illi & miniſterium exhiberent, & in omnibus expeditionibus eum ſequerentur. nam quocumque iret imperator, id expeditio vocabatur. hinc recentioribus miniſteriales regum, ducum, comitum appellantur, caſtrenſes & expeditionales ſervi qui dominos ſuos in expeditionibus ſequerentur, & ſemper præſto eſſent in bellicis actibus. miniſteriales etiam vocabant quos vulgo etiam *vaſſos* & *vaſſallos* & *fideles* dicebant. vaſſi ducum & comitum iidem erant qui miniſteriales ducum & comitum dicebantur. *Salmaſ.*

1. *Sed annonas ſingulas vix binas.*] Scrib. *& annonas ſingulas, aut vix binas.* Caſaub.

Sed annonas ſingulas vix binas.] Nihil mutandum. *Ita ut annonas non dignitatem acciperent, ſed annonas ſingulas, vix binas.* quis non ita loquitur? annona autem numero ſingulari cum dicitur, frumentum ſignificat, & vinum & oleum, & carnem & capitum & alias ejuſcemodi cellarienſes ſpecies. annonæ vero multitudinis numero enunciatæ panes tantum ſignificant. & hoc ſenſu accipiendæ ſunt annonæ in his omnibus locis, ubi annonæ ſingulæ, binæ, aut ternæ dari dicuntur, tot enim panes accipi debent. infra: *annonas binas aut ternas accipiebant, ita ut mundas ſingulas conſequerentur. alias aliter.* mundas heic annonas nonniſi de panibus potes interpretari. *Salmaſ.*

2. *Cum argentum in miniſterio plus ducentis libris non haberet.*] Supra: *ducentarum librarum argenti pondus miniſterium ejus nunquam tranſiit.* miniſterium eſt quod vulgo vocamus *ſervice. un ſervice d'argent.* unius abaci argentum. hinc & miniſterium pro abaco & delphica in qua argentum menſale exponebatur. *Idem.*

3. *Argentum & miniſtros antè quando poſcebat, &c.*] Nos legebamus, *& miniſtros etiam quando res poſcebat.* ſed membranæ omnes habent, *paſcebat.* quare ita potiùs ſcribe, *quando plureis paſcebat.* Caſaub.

Argentum & miniſtros ante quando poſcebat accipiebat ab amicis.] Corrige: *Argentum, & miniſtros antea quando paſcebat, accipiebat ab amicis. quod hodieque fit, ſi paſcatur à præfectis, abſente imperatore. paſcere* pro convivium celebrare abſolute poſitum notavimus ad Hadriani vitam: convivia autem aut privata aut publica habebant imperatores. privatis amicos tantum & familiares adhibebant: privato igitur convivio Alexander qui argentum in miniſterio non plus ducentis libris haberet, & ſervos paucos, non mutuabatur ab amicis: ſed publicis tantum conviviis quibus & miniſterio ampliore & ſervis

 longe

[1] quod hodieque fit, ſi præſtatur à præfectis abſente imperatore. Voluptates ſcenicas in convivio nunquam habuit, ſed ſumma illa oblectatio fuit, ut catuli cum porcellis luderent, aut perdices inter ſe pugnarent, [2] aut aves parvulæ ſurſum & deorſum volitarent. Habuit ſanè in Palatio unum genus voluptatis, quo maximè delectatus eſt, [3] & quo ſolicitudines publicas ſublevaret. [4] Nam aviaria inſtituerat pavonum, faſianorum, gallinaceorum, anatum, perdicum etiam: hiſque vehementer oblectabatur, maximè palumborum, [5] quos habuiſſe ad viginti millia dicitur: & ne eorum paſtus gravaret annonam, ſervos habuit vectigales, [6] qui eos ex ovis ac pullicenis * ac pipionibus

longe pluribus, propter convivantium multitudinem opus erat. quando igitur paſcebat & argentum & miniſtros accipiebat ab amicis. idque ſua etiam ætate fieri ſolitum narrat Spartianus non ab imperatore, ſed à præfectis, ſi quando paſcerent, abſente imperatore. *Salmaſ.*

Argentum & miniſtros ante quando paſcebat, accipiebat ab amicis.] Pal. *& miniſtromuntea quando paſcebat.* adeo ut appareat ſcribendum, *argentum & miniſtros in . . . . . . quando paſcebat.* Grut.

1. *Quod hodieque fit, ſi præſtatur à præfectis, &c.*] Malim ego, *ſi paſcantur præfecti, &c.* ut ſit hic ſenſus: ex illa conſuetudine Alexandri: manaſſe hunc morem qui adhuc temporibus Lampridii obtineret: ut cùm abſente principe cœna imperatoria præfectis pararetur, eſcarium potoriumque argentum Cæſariani mutuò ab amicis Cæſaris poſcerent, non autem ex imperatoris vaſario id ſumerent. *Caſaub.*

Quod hodieque fit ſi præſtatur à præfectis.] Sic initio quoque Palatin. ſed factum deinde, *præſcatur.* an *paſcatur*? conſulatur Caſaubonus. *Grut.*

2. *Aut aves parvulæ*] Regius & Puteani, *glaeptæ par.* neſcio quid ſit: niſi cui placeat ſcribi, *aut obſeptæ aviculæ.* pro undiqueſeptæ. *Caſaub.*

Aut aves parvulæ ſurſum & deorſum volitarent.] Legitur in aliis libris *gaeplæ parvulæ.* ſed repone: *galpeæ parvulæ,* hoc eſt, *galbeæ.* Glabeæ igitur & galbinæ atque etiam galbulæ aves ſunt viridis aut lutei coloris: Græcis χλωρίδες, & χλωρίωνες ab eodem colore dicuntur. *Galbina* Martiali:

Galbina decipitur calamis & retibus ales.

Vulgo *galbula*: ſed *galbina* in libris. ſed & *glabula* etiam rectum eſt. nam Latini avem, qui Græcis ἴκτερος, galbulum à colore luteo vocarunt. *chlorum* etiam Latini vocarunt hanc aviculam, voce à Græcis mutuata. *Salmaſ.*

Aut aves parvulæ ſurſum & deorſum volitarent.] Pal. *aut gaeplæ parvolæ.* aliorum exempla, *glaeptæ.* Grut.

3. *Et quo ſollicitudines publicas ſublevaret.*] Excerpta Spartiani, & Palatinus: *ſublevarat.* forte: *ſublevabat.* Salmaſius.

4. *Nam aviaria inſtituerat pavonum.*] Idem Palatinus, *avaria.* an *avaria* pro *aviaria*, ut *vidarium* pro *viridarium.* Idem.

5. *Quos habuiſſe ad viginti millia.*] Vetus liber: *quos habuiſſe ut ad viginti millia dicitur.* Sic Græci loquuntur: ὡς αὐτὰ εἴκοσι χελιδόνας. *Idem.*

6. *Qui eos ex ovis ac pullicenis pipionibus alerent.*] Id eſt, ex ea pecunia quam

nibus alerent. Thermis & ſuis & veterum frequenter 42
cum populo uſus eſt, [1] & æſtate maximè [2] balneari veſte ad Palatium revertens, hoc ſolum imperatorium habens [3] quod lacernam coccineam accipiebat. [4] Curſorem nunquam niſi ſervum ſuum, dicens [5] ingenuum currere niſi in ſacro certamine non debere. Cocos, piſcatores, fullones & balneatores, nonniſi ſervos ſuos habuit: [6] ita ut ſiquis deeſſet, emeret. [7] Medicus ſub eo unus Palatinus ſalarium accepit: [8] cæteri omnes qui uſque ad ſex fuerunt, annonas binas aut ternas accipiebant, [9] ita ut mundas ſingulas

quam cogebant vendentes ova & pullos ac pipiones palumborum. *Servos vectigales* appellat eos qui hunc reditum curabant, & hoc privatum quoddam vectigal domus regiæ exercebant. *Caſaubonus.*

Qui eos ex ovis ac pullicenis.] Pullicenos heic vocat pullos faſianorum, pavonum, perdicum, anatum & gallinarum. inde noſtra vox *poncins* de pullis gallinaceis. *Salmaſ.*

* *Ac pipionibus alerent.*] *Pipiones* vocat palumbinos pullos, ut pullicenos, gallinaceos & pavoninos. *Idem.*

1. *Et æſtate maxime balneari veſte.*] Sic diſtinguendus hic locus: *thermis ſuis & veterum frequenter uſus eſt, & æſtate maxime, balneari veſte ad Palatium revertens.* Idem.

2. *Balneari veſte ad Palatium revertens*] Scrib. *in balneari veſte.* virum ſobrium prodire in publicum in veſte non forenſi, id eſt toga, turpe habebatur & indecorum: niſi tamen à convivio rediret aut balneis. *Caſaub.*

3. *Quod lacernam coccineam accipiebat.*] Excerpta Spartiani & Palatinus: *laternam cocceam. laternam* quidem perperam pro *lacernam.* ſed *cocceam* recte. *coccenm* autem, & coccineum dicebatur τὸ κοκκοβαφές. *Salmaſ.*

4. *Curſorem nunquam niſi ſervum ſuum.*] Inter ſervos erant quidem ad hoc miniſterium deputati, nempe ad currendum, quorum mentio frequens apud hos auctores & alios paſſim. ſervi à pedibus & ſervi ad pedes etiam dicti ſunt hi curſores. ingenuos porro curſores habuiſſe videntur alii imperatores, at Severus nunquam niſi ſervis ſuis curſoribus uſus eſt. curſores pedibus obſequium præſtabant, & mandata perferebant. unde & exercipedes vulgo appellabantur. quos vulgò vocamus, *valets de pied.* Idem.

5. *Ingenuum currere niſi in ſacro certamine debere.*] Plautus:

Servile eſſe duco feſtinantem currere.

Caſaub.

6. *Ita ut ſi quis deeſſet emeret.*] Non diſplicet *deceſſiſſet.* Idem.

7. *Medicus ſub eo unus Palatinus ſalarium accepit.*] Quod paſſim in libris juris civilis obſervabis, ſalarii & honeſtius nomen eſt. & commodum majus quàm annonarum. *Idem.*

8. *Ceteri omnes qui uſque ad ſex fuerunt.*] *Ceterique omnes, qui uſque ad ſex fuerunt.* ita vetus editio cum Palatino. *Salmaſ.*

9. *Ita ut mundas ſingulas conſequeretur, alias alter.*] Liber Politiani pro *alter* ſcribit *aliter.* rectè. *Mundas annonas* appellat quomodo lautam cœnam dixit Horat. *mundam.* ſic *mundus panis* qui opponitur ſordido & furfuraceo: & *mundum victum*, ut Græci καθάρειον, quo utuntur elegantiores. Cùm igitur archiatris iſtis annonæ exhibebantur binæ aut ternæ, ſingulæ tamen erant ex illis *mundæ*, id eſt, aptæ menſis lautioribus: cæteræ in uſum familiæ. Erat

gulas conſequerentur, [1] alias aliter. Judices quum promoveret [2] exemplo veterum, ut & Cicero docet, & argento & neceſſariis inſtruebat, ita ut præſides provinciarum acciperent [3] argenti pondo vicena, phialas ſenas, mulos binos, equos binos, veſtes forenſes binas, domeſticas ſingulas, balneares ſingulas, [4] aureos centenos, [5] cocos ſingulos:

verò minimum quod iſtis præſtabatur. cùm tamen vel mediocris nominis medici uberrimum quæſtum ex arte ſua olim facerent. quid dico medici? imò verò & tonſorum quivis non poſtremiſſimus. Ammianus lib. XXII. *Caſaub.*

Ita ut mundas ſingulas conſequeretur, alias alter.] Scribendum, *ita ut mundas ſingulas conſequerentur, alias aliter.* loquitur de omnibus medicis Imperatoris, qui ſeptem erant, hique omnes, excepto uno qui ſalarium accipiebat, annonas tantum conſequebantur, & in his ſingulas tantum mundas, reliquas non item: nam binas, aut ternas accipiebant. de mundis annonis diximus ſupra. *Salmaſ.*

1. *Alias aliter.*] Obſequutus ſum Politiani libro, in quo iſta lectio. nam & Pal. *alter*, quomodo & vulgg. *Grut.*

2. *Exemplo veterum, ut & Cicero docet.*] Ille quidem multis locis: ſed reſpicit, opinor, Lampridius hæc verba Sirenis Romanæ è libro IV. in Verrem. Auguſtus veterem morem mutavit. Sueton. capite XXXVI. *Caſaub.*

3. *Argenti pondo vicena, phialas ſenas.*] Palat. Cod. ſic habet: *argenti pondo vicenam filas ſenas.* ex qua feliciſſime emendavi: *argenti pondo vicena: mulas ſenas, mulos binos, equos binos.* confirmant conjecturam noſtram ſequentia, in quibus eodem plane ordine iſthæc repetuntur: *redditurì depoſita adminiſtratione, mulas, mulos, equos, muliones & cocos.* atqui mularum nuſquam meminerat niſi heic. mulas igitur & mulos accipiebant de publico præſides provinciarum; & mulos quidem, niſi fallor, vectandis impedimentis, mulas vero ducendæ redæ, aut carrucæ: nam ſemper mulæ redis ducendis adplicitæ: at muli ad ſagmam, ut plurimum, habebantur. ſed hæc nos alias. *Salmaſ.*

4. *Aureos centenos.*] Salarium, argentum, veſtes, miniſteria de publico accipiebant præſides provinciarum. olim verò publice locabantur præbenda rectoribus provinciarum, & erant mancipes qui redimerent quæcunque illis eſſent exhibenda neceſſaria per totum tempus adminiſtrationis. ſuſtulit hunc morem Auguſtus & certam illis pecuniam conſtituit ad hanc rem. ſub poſterioribus vero imperatoribus, non ſalarium tantum datum eſt provinciarum præſidibus ex inſtituto Auguſti, ſed etiam argentum, veſtes, muli, equi. miniſteria & reliqua neceſſaria. ſed profecto nimis modica hæc ſalarii ſumma quæ heic videtur conſtituta ab Alexandro provinciarum adminiſtratoribus. legendum igitur hoc loco putabam: *aureos ſeſcentenos.* ſed nimis etiam brevis & contemnendus hic numerus, ſi ad exemplum modumque comparetur ſalariorum, quæ tunc militibus, tribunis, ducibus, legatis dari moris erat. dicendum igitur Alexandrum parciſſimum principem ſalaria præſidum ad iſtum modum contraxiſſe, quem heic videmus. *Idem.*

5. *Cocos ſingulos.*] Supple ex Puteaneis: *cocos, muliones ſingulos.* & firmant quæ ſubjiciuntur. *Caſaub.*

Cocos ſingulos.] Adde ex Palatino: *Cocos ſingulos, muliones ſingulos.* nam & infra repetit: *redditurì depoſita adminiſtratione, mulas, mulos, equos, muliones & cocos.* Salmaſ.

Cocos ſingulos, muliones ſingulos.] Addidi duas voces fide Pal. *Grut.*

gulos: & ſi uxores non haberent, ſingulas concubinas,
([1] quòd ſine his eſſe non poſſent) reddituri depoſita ad-
miniſtratione, mulas, mulos, equos, muliones, & cocos:
cætera ſibi habituri, ſi bene egiſſent: in quadruplum red-
dituri, [2] ſi malè. [3] Præter condemnationem aut peculatus
aut repetundarum, leges innumeras ſanxit. [4] Carrucas 43
Romæ & rhedas ſenatoribus omnibus ut argentatis habe-
rent, permiſit: intereſſe Romanæ dignitatis putans, ut
his tantæ urbis ſenatores vectarentur. Conſules quoſcun-
que vel ordinarios, vel ſuffectos creavit, ex ſenatus ſen-
tentia nominavit, ſumptum eorum contrahens: [5] & nun-
dina vetera ex ordine inſtituit, vel dies vel tempora.
Quæſtores candidatos ex ſua pecunia juſſit munera popu-
lo dare, [6] ſed ut poſt quæſturam præturas acciperent,
[7] & inde provincias regerent: [8] arcarios verò inſtituit qui
de arca

1. *Quod ſine his eſſe non poſſent.*] Palat. habet illud *non* à manu tantum ſecunda, ſed tamen antiquâ. *Idem.*

2. *Si male. Præter condemnationem.*] Diſtingue: *cetera ſibi habituri ſi bene egiſſent: in quadruplum reddituri ſi male, præter condemnationem aut peculatus, aut repetundarum.* Salmaſ.

3. *Præter condemnationem.*] Diſtingue, *in quadruplum reddituri ſi malè: præter condemnationem aut peculatus aut repetundarum.* Caſaub.

4. *Carrucas Romæ & rhedas ſenatoribus omnibus ut argentatas haberent, permiſit.*] Poſtea & aliis quàm ſenatoribus permiſſum. Martialis in Quinctum libro tertio:

Aurea quòd fundi pretio carruca paratur.

Plinius libro XXXIIII. capite XI. libro XXXIV. capite XVII. *Idem.*

5. *Et nundina vetera ex ordine inſtituit, vel dies vel tempora.*] Jam monuimus eſſe illa inducenda, *vel dies vel tempora.* Pro *vetera*, poteſt etiam ſcribi *veteri.* Idem.

Et nundina vetera ex ordine inſtituit.] Pal. *& nundinia vetera ſerdine inſtituit.* vetus editio: *nundinia vetera Sardinæ inſtituit.* quid ſit neſcio. *nundinium* autem pro *nundinum* fere ſemper in illo antiquo exemplari ſcriptum reperi. delenda porro illa verba, *vel dies, vel tempora.* Salmaſ.

Et nundina vetera ex ordine, &c.] Pal. *& nundinia vetera ſerdine inſtituit vel, &c.* Grut.

6. *Sed ut poſt quæſturam præturas acciperent.*] Pal. *ſe dicta ut poſt quæſturam.* ſcribend. *ſed ita ut poſt quæſturam.* Salm.

7. *Et inde provincias regerent.*] *Deinde provincias gererent.* ita in Pal. *Idem.*

8. *Ærarios verò inſtituit qui de ære fiſci ederent munera.*] Scribendum, *arcarios* & *de arca fiſci.* ita omnes veteres. *Caſaub.*

Ærarios vero inſtituit qui de ære fiſci.] Rectè docti homines reſtituerunt: *arcarios vero inſtituit qui de arca fiſci.* nam ita & in Palatino legitur. *arca* igitur etiam fiſci dicebatur, & *arcarii* qui de fiſco munera edebant. privati etiam ſuas arcas habebant, quas qui adminiſtrabant & diſpenſabant, ſervi arcarii dicti. hinc *de arca ſolvere.* hoc eſt domo, cui contrarium eſt *de ſcriptura menſæ.* Salmaſ.

Arcarios verò inſtituit, qui de arcâ

fiſci

de arca fiſci ederent munera, eademque parciora. Habuit in animo ut munera per totum annum diſpergeret, ut per xxx. dies munus populo daretur: ſed cur id non fecerit in occulto habetur. [1] Capitolium ſeptimo die quum in urbe eſſet aſcendit, templa frequentavit. CHRISTO templum facere voluit, eumque inter deos recipere. [2] Quod & Adrianus cogitaſſe fertur qui templa in omnibus civitatibus [3] ſine ſimulacris juſſerat fieri: quæ hodie idcirco quia non habent numina, dicuntur *Adriani*, quæ ille ad hoc paraſſe dicebatur: ſed prohibitus eſt ab iis qui conſulentes ſacra, repererant [4] omnes Chriſtianos futuros
44 [5] ſi id optatò eveniſſet, & templa reliqua deſerenda. In jocis Alexander dulciſſimus fuit, in fabulis amabilis, in con-

fiſci ederent.] Sic quoque Pal. niſi quod tamen ſervet, *quæ*, item *ſederent*. Grut.

1. *Capitolium ſeptimo die cùm in Urbe eſſet, aſcendit.*] In Larario ſuo rem divinam quotidie ferè manè faciebat: in aliis Romæ templis ſæpiſſimè: in Capitolio ſeptimo quoque die ibi Jovem Capitolinum & Imperatorem, Romani, præſertim magiſtratus, præcipuè colebant. *Caſaub.*

Capitolium ſeptimo die cum in urbe eſſet aſcendit.] Lege ex libro: *ſeptimo quoque die aſcendit.* Salmaſ.

2. *Quod & Hadrianus cogitaſſe fertur.*] De Tiberio narrant hoc Tertullianus & alii patres Græci ac Latini: de Hadriano verò nemo illorum, ſi ſatis memini, ſimile quicquam. Juſſerat Hadrianus, templa fieri in omnibus civitatibus, ſuo nomini, ſine dubio, conſecranda: quod & Spart. in vita illius teſtatur. ſed mortuo Hadriano priùs quàm hæc templa abſolverentur, manſere pleraque illorum imperfecta, neque unquam dedicata ſunt. Talia ædificia in pleriſque civitatibus adhuc Lampridii ætate extabant, inchoata ſolùm, non perfecta, non dedicata: ac proinde, ut ait ipſe, ſine numine & ſimulacro ullo. Eò factum, ut in animum inducerent multi, quibus aſſentitur hic Lampridius; non ſibi Hadrianum illa templa exſtruxiſſe, verùm CHRISTO. *Caſaub.*

3. *Sine ſimulacris juſſerat fieri.*] Quia videlicet, cogitabat ipſe Hadrianus, poſtquam abſoluta eſſent templa quæ fieri imperaverat, ſimulacra eò mittere, aut præſens ipſe conſecrare eo habitu, quo vellet ubique pro loci natura coli. *Idem.*

4. *Omnes Chriſtianos futuros ſi id optatò eveniſſet.*] Locutio nova, *ſi id optatò eveniſſet*, id eſt, ut nos interpretamur, ſi pro votis multorum, liceat cuique optanti, fieri Chriſtianum. Satis conſtat jam Hadriani temporibus evigilaſſe plerorumque hominum mentes, & vanitem deorum ſuorum agnoviſſe: verùm illos vis metus continebat. *Idem.*

5. *Si id optato eveniſſet.*] At excerpta Spartiani *ſi id optate veniſſet.* hoc eſt, ſi quemadmodum multi optabant, id contigiſſet. optabant enim tunc temporis multi, ut illa templa dedicaret Hadrianus quæ in Chriſti honorem, multis in civitatibus, juſſerat ſine ſimulacris ædificari. *venire*, pro contingere, vel evenire. poteſt & legi: *optate eveniſſet.* Salmaſ.

Si id optatò eveniſſet.] Palatin. *optata eveniſſet.* Grut.

1. *Sed*

conviviis comis, ita ut quiſque poſceret quod vellet. Ad aurum colligendum attentus, ad ſervandum cautus, ad inveniendum ſolicitus, [1] ſed ſine cujuſquam excidio. [2] Syrum ſe dici noluit, ſed à majoribus Romanum. Et ſtemma generis depinxerat, quo oſtendebatur [3] genus ejus à Metellis deſcendere. Rhetoribus, grammaticis, medicis, aruſpicibus, mathematicis, mechanicis, architectis ſalaria inſtituit, & auditoria decrevit, & diſcipulos cum annonis pauperum filios modò ingenuos dari juſſit. Etiam in provinciis oratoribus forenſibus multum detulit, pleriſque etiam annonas dedit, quos conſtitiſſet gratis agere. [4] Leges in annos firmavit, eaſque etiam ipſe diligentiſſimè ſervavit. Theatralia ſpectacula ſæpe obiit. Theatrum Marcelli reficere voluit. Multis civitatibus, [5] quæ poſt terræ motus deformes erant, ad inſtaurationem operum & publicorum & privatorum pecuniam ex vectigalibus dedit. In templis ſanè nunquam præter quatuor aut quinque argenti libras, [6] auri ne guttulam quidem aut bracteolam poſuit, ſuſurrans verſum Perſii,

—— in

1. *Sed ſine cujuſquam excidio.*] Ita auro cogendo operam dabat, ut neminis tamen fortunas per calumniam appeteret. miram dictionem uſurpavit, *excidio.* ſed ita locutus Lampridius quia ſciebat optimum principem, dum avaræ matris voluntati obtemperat, integritatem ſuam nonnihil maculaſſe. *Caſ.*

2. *Syrum ſe dici noluit.*] *Syrum ſe dici nolebat.* ita vetus editio. *Salmaſ.*

3. *Genus ejus à Metellis deſcendere.*] Vel Marcellis fortaſſe, ut diximus libri hujus initio. *Caſaub.*

4. *Leges in annos firmavit.*] Annarias leges, pridem exoletas Romæ. *Idem.*

Leges in annos firmavit.] Simplicius potuiſſet dicere *leges annarias.* ſed & variant libri. Palat. habet: *leges agnos firmavit.* ſcribe: *leges ac jus firmavit, eaſque etiam ipſe diligentißime ſervavit* de jure enim ac legibus in univerſum ab Alexandro firmatis, ac diligentiſſime ſervatis agit, & intelligit, non de quibuſdam legibus de novo factis. *Salmaſius.*

Leges in annos firmavit.] Pal. *leges agnos firmavit.* Suſpecta mihi loci hujus ſanitas. durè quippe dictum, *firmare leges in annos*, pro leges annarias. *Gruterus.*

5. *Quæ poſt terræ motus deformes erant.*] Sic Suetonius in Veſpaſiano, *Deformis urbs veteribus incendiis ac ruinis erat.* Caſaub.

Quæ poſt terræ motus erant deformes, ad inſtaurationem operum.] Vetus editio: *multis civitatibus, quæ poſt terræ motus deformes erant, ſumptus ad inſtaurationem operum & publicorum & privatorum pecuniam ex vectigalibus dedit.* quod mihi perplaceret, niſi vox *pecuniam* ſequeretur. ſumptum autem pro pecunia uſurparunt. itaque alterutrum delendum eſt. *Salmaſ.*

6. *Auri ne guttulam quidem aut bracteolam.*] Haud aliter quoque Palat. *Grut.*

 1. *Deinde*

— *in ſanctis quid facit aurum?*

45 Expeditiones bellicas habuit, de quibus ordine ſuo ediſſeram. Primùm tamen ejus conſuetudinem dicam de rebus vel tacendis vel prodendis. Tacebantur ſecreta bellorum: itinerum autem dies publicè proponebantur, ita ut edictum penderet ante menſes duos in quo ſcriptum eſſet: *Illa die, illa hora ab urbe ſum exiturus, & ſi dii voluerint, in prima manſione manſurus:* [1] deinde per ordinem manſiones, deinde ſtativæ, deinde ubi annona eſſet accipienda: & id quidem eò uſque quamdiu ad fines barbaricos veniretur. jam enim inde tacebatur, [2] & omnes ambulabant, ita ne diſpoſitionem Romanam barbari ſcirent. Certum eſt autem eum nunquam id quod propoſuerat, fefelliſſe, quum diceret, *Nolle ab aulicis ſuas vendi diſpoſitiones:* quod factum fuerat ſub Heliogabalo quum ab eunuchis omnia venderentur. [3] quod genus hominum idcirco ſecreta omnia in aula noſſe cupiunt, ut ſoli aliquid ſcire videantur, & habeant unde vel gratiam vel pecuniam requirant. Et quia de publicandis diſpoſitionibus mentio contigit, ubi aliquos voluiſſet vel rectores provinciis dare, vel præpoſitos facere, [4] vel procuratores, id eſt rationales, ordinare, nomina eorum proponebat, hortans populum ut ſiquis quid haberet criminis, probaret manifeſtis rebus; ſi non probaſſet, ſubiret pœnam capitis: dicebatque, grave eſſe, [5] quum id Chriſtiani & Judæi facerent in prædicandis ſacerdo-

1. *Deinde per ordinem manſiones; deinde ſtativæ.*] Sic quoque Palat. non *ſtativa.* Idem.

2. *Et omnes ambulabant ita ne diſp.*] Scrib. *& omnes ambulant taciti, ne diſp.* Caſaub.

Et omnes ambulabant ita, ne diſpoſitionem Romanam barbari ſcirent.] Vox *ita*, non conſpicitur in Pal. neque requiritur. *Grut.*

3. *Quod genus hominum idcirco in aula omnia ſecreta noſſe cupiunt, &c.*] Prope eſt, ut probem principis editionis ſcripturam: *Quod genus hominum idcirco ſecreta omnia in aula eſſe cupiunt. ut ſoli aliquid ſcire videantur.* Salmaſ.

4. *Vel procuratores, id eſt rationales.*] *Rationalis*, interpretamentum eſt vocis *procurator.* Nam quos vocabant primi procuratores principum, eos ſequens ætas rationales dixit. Commodus in epiſtola ad Albinum. *Caſaub.*

5. *Cùm id Chriſtiani & Judæi facerent, in prædicandis ſacerdotibus qui ordinandi ſunt.*] Plena ſunt B. Cypriani ſcripta teſtimoniis hujus moris. ut epiſtola XXXIIII. Sic ille, poſtquam retulit quomodo Eleazarus Aaronis filius ſacerdos

cerdotibus qui ordinandi ſunt, non fieri in provinciarum rectoribus, quibus & fortunæ hominum committerentur & capita. [1] Aſſeſſoribus ſalaria inſtituit: quamvis ſæpe 46
dixerit eos eſſe promovendos qui per ſe rempub. gerere poſſent, non per aſſeſſores, addens militares habere ſuas adminiſtrationes, habere literatos: & ideo [2] *unumquemque hoc agere debere quod noſſet*. Theſauros repertos iis qui repererant donavit: & ſi multi eſſent, addidit his eos quos in ſuis habebat officiis. [3] Cogitabat ſecum & deſcriptum habebat, cui quid præſtitiſſet: & ſiquos ſciret vel nihil petiiſſe, vel non multum, unde ſumptus ſuos augerent, vocabat eos, & dicebat, [4] *Quid eſt cur nihil petis? an me tibi vis fieri debitorem? pete ne privatus de me queraris.* Dabat autem hæc in beneficiis, [5] quæ famam ejus non læderent. Bona punitorum, ſed nunquam cum auro, argento, vel gemmis (nam id omne in ærarium reponebat) [6] dabat præpoſituris locorum civilium non militum: dabat eas admini-

cerdos fuiſſet creatus: *Coram omni ſynagoga*, inquit, *jubet Deus conſtitui ſacerdotem, &c. ut plebe præſente vel detegantur malorum crimina, vel bonorum merita* PRAEDICENTVR: *& ſit ordinatio juſta & legitima, quæ omnium ſuffragio & judicio fuerit examinata.* Idem.

1. *Aſſeſſoribus ſalaria inſtituit.*] Non tum primùm hoc factum. Spartianus in Peſcennio: *Addidit conſiliariis ſalaria, ne eos gravarent quibus aſſidebant.* Idem.

2. *Unumquemque hoc agere debere quod noſſet.*] Ἔρδοι τις ἣν ἕκαστος εἰδείη τέχνην. *Salmaſ.*

3. *Cogitabat ſecum & deſcriptum habebat, quid cui præſtitiſſet.*] Rationarium imperii ab Auguſto ſapientiſſimo & maximo principum fuerat inſtitutum: cujus pars fuit is qui dicebatur Liber beneficiorum. in eo deſcriptum erat accuratiſſima diligentia, qui agri quibus colonis eſſent diviſi, & quæ ſubſeciva agrorum ſupereſſent, quæ dividi aliis poſſent. Alius fuit Reipublicæ temporibus liber ille beneficiorum in quem rectores provinciarum ſimul ac Romam redierant, tribunos militum, centuriones, contubernaleſque ſuos, & quoſcunque in provinciis promoviſſent, deferebant: quod dici ſolitum, ad ærarium in beneficiis deferre. *Caſaubonus.*

4. *Quid eſt cur nihil petis.*] Vetus editio: *Quid eſt quod cur nihil petis?* Sed alterutrum tollendum. *cur* autem retinemus cum libris ſcriptis. *Salmaſ.*

5. *Quæ famam ejus non læderent. Bona punitorum.*] Legend. *Dabat autem hæc in beneficiis quæ famam ejus non læderent, bona punitorum, &c.* Idem.

6. *Dabat præpoſituras locorum civilium non militiæ.*] Meliùs, *militarium*, ut repetatur, vox *locorum*. *Locus* & *præpoſitura* parum differunt. Capitolinus in Maximinis, *locos militiæ* appellat, quas hîc Lampridius *militares præpoſituras*. Caſaub.

Dabat præpoſituras locorum civilium non militiæ.] Omnes libri legunt, mili-

miniſtrationes quæ ad procurationes pertinerent. Rationales citò mutabat, ita ut nemo niſi annum compleret: [1] eoſque, ſi boni eſſent, oderat, [2] malum neceſſarium vocans. Præſides verò, proconſules & legatos nunquam fecit ad beneficium ſed ad judicium vel ſuum vel ſenatus.

47 Milites expeditionis tempore ſic diſpoſuit ut in manſionibus annonas acciperent, [3] nec portarent cibaria decem & ſeptem (ut ſolent) dierum, [4] niſi in barbarico: quamvis & illic mulis eoſdem atque camelis adjuverit, dicens *milites ſe magis ſervare, quàm ſeipſum, quòd ſalus publica in his eſſet.* Ægrotantes ipſe viſitavit per tentoria [5] milites, etiam ultimos, & carpentis vexit, & omnibus neceſſariis adjuvit. Et ſi fortè graviùs laboraſſent, [6] per civitates & agros [7] patribusfamiliâs hominibus & ſanctioribus matronis eos diſtribuebat, reddens impendia quæ feciſſent, ſive con-

48 valuiſſent illi, ſeu periſſent. Quum quidam *Ovinius Camillus* ſenator antiquæ familiæ delicatiſſimus rebellare voluiſſet, tyrannidem affectans, eique nuntiatum eſſet, ac ſtatim probatum, [8] ad Palatium eum rogavit: eique gratias egit

militum. præpoſituras militum, vocat militares præpoſituras, nec ad *locorum* referendum. *Salmaſ.*

Dabat præpoſituras locorum civilium, non militum.] Ita etiam Pal. ut pendeant ab illo *præpoſituras*, non ab *locorum*. Grut.

1. *Eoſque ſi boni eſſent oderat.*] Scribe, *eoſque vel ſi boni eſſent.* Caſaub.

Eoſque ſi boni eſſent, oderat.] Lego: *Eoſque & ſi boni eſſent, oderat, malum neceſſarium vocans.* Salmaſ.

2. *Malum neceſſarium vocans.*] Alluſum ad vetus dictum, γυνὴ κακὸν ἀναγκαῖον. *Caſaub.*

3. *Nec portarent cibaria decem & ſeptem, ut ſolent, dierum.*] Bene *ſolent.* Ammianus qui puer vidiſſe potuit Lampridium, lib. XVII. *Tutum ex annona decem & ſeptem dierum, quam in expeditionem pergens vehebat cervicibus miles.* Sed modus oneris ex conditione locorum aut conſiliis ducum pendebat, non ex certa lege. *Idem.*

4. *Niſi in barbarie.*] In hoſtico, πολεμίᾳ γῇ. *Idem.*

5. *Milites etiam ultimos.*] Caligatos & manipulares munifices. *Idem.*

6. *Per civitates & agros patribus familias hominibus, &c.*] Sic & Pal. fortè *patribus familias*, id eſt qui comes eſſent, qui humaniores: ut ſignificatio inſolentior anſam dederit vocis depravandæ. quamvis alio ſanè ſæculo illud *hominibus* locum ſuum egregiè tueretur. *Gruterus.*

7. *Patribus familias hominibus.*] Scribe, *humanioribus. Caſaub.*

Patribus familias hominibus, & ſanctioribus matronis eos diſtribuebat.] Pro *patribus familias hominibus*, reſcribendum: *patribus familias honeſtioribus, & ſanctioribus matronis eos diſtribuebat.* Salmaſ.

8. *Ad Palatium eum rogavit.*] Sic ad ſena-

egit quòd curam Reipub. quæ recuſantibus bonis imponeretur, ſponte reciperet: deinde ad ſenatum proceſſit, & timentem ac tantæ conſcientiæ tabe confectum, participem imperii appellavit, in Palatium recepit, convivio adhibuit, ornamentis imperialibus & melioribus quàm ipſe utebatur affecit. Et quum expeditio barbarica eſſet nuntiata, vel ipſum ſi vellet ire, vel ut ſecum proficiſceretur, hortatus eſt. Et quum ipſe pedes iter faceret, illum invitavit ad laborem, quem poſt quinque millia cunctantem, [1] equo ſedere juſſit. [2] quumque poſt duas manſiones equo etiam fatigatus eſſet, carpento impoſuit. Hoc quoque ſeu timore ſeu verè reſpuentem, abdicantem quinetiam imperium, & mori paratum, dimiſit: commendatumque militibus, à quibus Alexander unicè amabatur, tutum ad villas ſuas ire præcepit, in quibus diu vixit. ſed poſt [3] juſſu imperatoris occiſus eſt, [4] quòd ille militaris eſſet [5] & à militibus amatus. Scio vulgum hanc rem quam contexui, Trajani putare: ſed neque in vita ejus id Marius Maximus ita expoſuit, neque Fabius Marcellinus, neque Aurelius Verus, neque Statius Valens, [6] qui omnem ejus vitam in literas miſerunt. Contrà autem & Septimius & Acholius, & Encolpius vitæ ſcriptores, cæterique de

ſenatum rogare ſupra in Heliogabalo: *deinde ubi primum diem ſenatus habuit, matrem ſuam in ſenatum rogari juſſit.* Idem

1. *Equo ſedere juſſit.*] *Sedere* pro ὀχεῖσθαι. *Caſaub.*

2. *Quumque poſt duas manſiones.*] Manſiones id eſt, ἀλλαγὰς, vel mutationes, ut poſterior ætas uſurpavit. *Salmaſ.*

3. *Iuſſu imperatoris occiſus eſt.*] Non dicit cujus imperatoris juſſu. eſt autem durum de Alexandro accipere: cujus imperium verè dictum ἀναίμακτον. *Caſaub.*

4. *Quod ille militaris eſſet & à militibus amatus.*] Palat. *Sed poſt juſſu imperatoris occiſus eſt, quod ille militaris eſſet, & à militibus occiſus eſt.* mera balbuties & ſtribligo. quis autem ille militaris? niſi nimis audax facinus poſſet videri: ſic optime poſſet heic locus concinnari, *commendatumque militibus, à quibus Alexander unice amabatur, tutum ad villas ſuas ire præcepit, in quibus diu vixit, ſed poſt injuſſu imperatoris, à militibus occiſus eſt.* Salmaſ.

5. *Et à militibus amatus.*] Neſcio quid ſibi velit Palat. in quo, *& à militibus occiſus eſſet.* putaverim eſſe ſphalma ſcribæ. *Grut.*

6. *Qui omnem ejus vitam.*] Non malè ſcribas, *qui omnes.* Caſaub.

Qui omnem ejus vitam in litteras miſerunt.] Omnino ſcribendum: *Qui omnes ejus vitam in litteras miſerunt.* Salmaſius.

1. *Hono-*

de hoc talia prædicaverunt: quod ideo addidi, ne quis
vulgi magis famam ſequeretur, quàm hiſtoriam quæ ru-
49 more utique vulgi verior reperitur. [1] Honores juris gladii
[2] nunquam vendi paſſus eſt, dicens, *Neceſſe eſt ut qui emit,*
vendat. [3] *Ego non patiar mercatores poteſtatum, quos ſi patiar,*
damnare non poſſim. Erubeſco enim punire illum hominem qui
emit & vendit. [4] Pontificatus & quindecim viratus & augu-
ratus codicillares fecit, [5] ita ut in ſenatu allegerentur.
[6] Dexippus dixit uxorem eum [7] cujuſdam Martiani filiam
duxiſſe, eundemque ab eo Cæſarem nuncupatum. [8] Ve-
rùm quum vellet inſidiis occidere Alexandrum Martia-
nus, detecta factione, & ipſum interemptum, [9] & uxo-
rem

1. *Honores juris gladii.*] Ut ſunt provinciarum præſidiatus: nam his adnexum jus gladii. *Caſaub.*

2. *Nunquam vendi paſſus eſt.*] Imperator Juſtinianus Novella octava, ΑΡΓΥΡΟΛΟΓΕΙΝ ΤΑΣ ΑΡΧΑΣ, ΠΑΣΗΣ ΕΣΤΙ ΠΟΝΗΡΙΑΣ ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ ΤΕ ΚΑΙ ΠΕΡΑΣ. *Idem.*

3. *Ego non patiar mercatores poteſtatum, quos ſi patiar, damnare non poſſum.*] Legendum & diſtinguendum: *Neceſſe eſt, qui emit, vendat. ego non patiar mercatores poteſtatum: quos, ſi pariant, damnare non poſſim. erubeſco enim punire illum hominem. qui emit, & vendit.* locum autem idcirco totum adſcripſi, ut dilucidior eſſet. Alexander hanc rationem habuiſſe ſe refert, quare non venderet honores & poteſtates, quod omnino qui emit aliquid, id neceſſe habet, ut vendat. quomodo, inquiebat, potero damnare, quibus poteſtatem aliquam vendidero, *ſi paret*, hoc eſt ſi paria faciat, id eſt ſi itidem vendiderit, ut emit? id enim *pariare* ſignificat. unde *pariare* debitor dicitur creditori, qui paria illi facit, vel ſatisfacit. honorem igitur, vel officium, ut vulgo appellamus, qui vendit, quod emerat prius à principe, nonne pariat? hos igitur poteſtatum mercatores pati ſe nolle dicebat optimus imperator, quos, ſi pariarent, damnare jure non poſſet, id eſt, ſi venderent, quod emerant. *Salmaſ.*

4. *Pontificatus & quindecimviratus & auguratus codicillares fecit.*] Beneficii ſui fecit, ut ſacerdotia miſſis codicillis deferret pro arbitrio, & judicio ſuo olim ſacerdotia donabat populus: deinde ſenatus. idque jus ſæpe variavit. *Caſaub.*

5. *Ita ut in ſenatu allegerentur.*] *Senatum.* Idem.

Ita ut in Senatu allegerentur.] Alia oritur ſententia ex ſcriptura exemplaris Palatini, in quo, *allegarentur.* Grut.

6. *Dexippus dicit.*] Athenienſis dux ſtrenuus idemque rhetor, & hiſtoriarum ſcriptor: cujus ductu victos Gotthos cùm vaſtarent Achaiam, & Athenas petiſſent, narrat Pollio in Gallienis. *Caſaub.*

7. *Cujuſdam Martiani filiam.*] *Cujuſdam Macriani filiam.* Ita Pal. & mox, *Macrinus: quum vellet occidere inſidiis Alexandrum Macrinus.* Salmaſ.

Cujuſdam Marciani filiam.] Sic & Palatinus noſter. *Grut.*

8. *Verùm cùm vellet per inſidias occidere Alexandrum Martianus, &c.*] Tu verò lege Herodianum; qui invidia hujus facti atrociſſimi Mammæam onerat. *Caſaub.*

9. *Et uxorem abjectam.*] In Africam relegatam. *Idem.*

1. *Idem*

rem abjectam. [1] Idem dicit, fuiſſe patruum Antoninum Heliogabalum Alexandri, [2] non uxoris ſororis ejuſdem filium. Quum Chriſtiani quendam locum qui publicus fuerat occupaſſent, contrà popinarii dicerent, ſibi eum deberi, reſcripſit, [3] melius eſſe ut quomodocunque illic Deus colatur, quàm popinariis dedatur. Quum igitur tantus ac talis imperator domi ac foris eſſet, [4] iniit Parthicam expeditionem: quam tanta diſciplina, tanta reverentia ſui egit, [5] ut non milites, ſed ſenatores tranſire dicerentur. Quacunque iter legiones faciebant, [6] tribuni accincti, centuriones verecundi, milites amabiles erant: [7] ipſum verò ob hæc tot & tanta bona [8] provinciales ut deum ſuſpiciebant. Jam verò ipſi milites juvenem imperatorem ſic amabant ut fratrem, ut filium, ut parentem: veſtiti honeſtè, calciati etiam ad decorem, armati nobiliter, equis etiam inſtructi, & ephippiis ac frenis decentibus prorſus, ut Romanam Remp. intelligeret quicunque Alexandri vidiſſet exercitum. Elaborabat denique ut dignus illo nomine videretur, imò ut Macedonem illum vinceret, dicebatque inter Romanum Alexandrum & Mace-

1. *Idem dicit fuiſſe patruum.*] Scimus hoc falſum: ſed vellem extarent Græca Dexippi verba: nam fortaſſe illa quaſi præteriens aut aliud agens legit Lampridius. *Idem.*

2. *Non uxoris ſororis ejuſdem filium.*] Emendavimus initio hujus libri. *Idem.*

3. *Melius eſſe ut quomodocunque illic Deus colatur.*] *Ut quemadmodumcunque* ita Palatinus & princeps editio. *Salmaſius.*

4. *Iniit Parthicam expeditionem.*] Anno imperii XIV. inquit Herodianus. cùm annos XIII. rexiſſet imperium in alta quiete. ſed error eſt in numeris: incidit autem expeditio hæc Parthica, vel potiùs Perſica, in annum XII. & XIII. *Caſaub.*

5. *Ut non milites ſed ſenatores tranſire dicerentur.*] Conjunge his quæ paullò pòſt ſequuntur de eorum pœnis qui de via in alicujus poſſeſſionem deflexiſſent. *Idem.*

6. *Tribuni accincti, centuriones verecundi, milites amabiles erant.*] Scripta lectio, *aciti.* emenda, *tribuni taciti, centuriones verecundi, milites amabiles erant.* tribuni plerumque pro imperio clamoſi ſtreperique, centuriones impudentes, milites omnibus odioſi. omnia ſecus in Alexandri exercitu: nam & tribuni taciti, centuriones verecundi, milites omnibus amabiles erant, ita ut non milites, ſed Senatores tranſire viderentur. *Salmaſ.*

7. *Ipſum verò ob hæc tot & tanta bona provinciales ut Deum ſuſpiciebant.*] Nihilo pejus retrovulgatum, *ſuſcipiebant*, quod & in Palatino. *Grut.*

8. *Provinciales ut deum ſuſcipiebant.*] Operarum error, pro, *ſuſpiciebant.* Caſaub.

1. Fece-

Macedonem multum intereſſe debere. [1] Fecerat denique ſibi argyroaſpidas & chryſoaſpidas: [2] fecerat & phalangem triginta millium hominum, quos *phalangarios* vocari juſſerat, [3] & [4] cum quibus multum fecit in Perſide: quæ quidem erat ex ſex legionibus ſimilium armorum, ſtipen-
51 diorum verò poſt Perſicum bellum majorum. Dona regia in templis poſuit: gemmas ſibi oblatas vendidit, muliebre eſſe exiſtimans gemmas poſſidere, quæ neque militi dari poſſint, neque à viro haberi. Quum quidam legatus uniones duos uxori ejus per ipſum obtuliſſet magni ponderis & inuſitatæ menſuræ, vendi eos juſſit: qui quum pretium non invenirent, ne exemplum malum à regina naſceretur, ſi eo uteretur quod emi non poſſet, inauribus Veneris eos dicavit. Ulpianum pro tutore habuit, primùm repugnante matre, deinde gratias agente, [5] quem ſæpe à militum ira objectu purpuræ ſummæ defendit: atque ideo ſummus imperator fuit, quòd ejus conſiliis præcipuè Remp. rexit. In procinctu atque in expeditionibus apertis papilionibus prandit atque cœnavit, quum militarem cibum

1. *Fecerat denique ſibi argyroaſpidas & chryſoaſpidas.*] Imitatione Alexandri. *Idem.*

2. *Fecerat & Phalangem*] Et hoc imitatione Alexandri. *Idem.*

3. *Et cum quibus multum fecit in Perſide.*] *Multum facere* autem nihil aliud eſt quam fortiter agere, & multa fortia facta in bello edere. dixere etiam recentiores, *multa arma facere*, & *arma facere*, pro multa fortia facta in armis edere. *Salmaſ.*

4. *Cum quibus multum fecit in Perſide.*] Petrus Faber *multum fecit*, interpretabatur hoc loco multum temporis conſumſit. Sed aliter hic τὸ *facere* accipiendum. ut Plin. lib. VI. ep XVII. *equidem omnes qui aliquid in ſtudiis faciunt, venerari etiam mirarique ſoleo.* Caſaub.

5. *Quem ſæpe à militum ira objectu purpuræ ſummæ defendit.*] Sic apud Suetonium lib. primo capite XIV. *toga objecta protegitur Cæſar. Purpura ſumma* hic dicitur, quæ in ſumma ſive extrema veſte fuit prætexta. vel pro lacinia togæ extrema accipitur. Sæpe autem Ulpianum ab ira militum objectu purpuræ imperatoriæ fuiſſe defenſum ſcribens Lampridius, obiter ſignificat defendi tandem eum non potuiſſe. quod confirmat Dio: nocturnis prætorianorum inſidiis appetitum narrans, & tandem occiſum; cùm nihil ei neque Alexander neque Mammæa ad quos confugerat profuiſſent. *Idem.*

Quem ſæpe à militum irâ, objectu purpuræ ſummæ defendit.] Illud *purpura ſumma*, non eſt ſcrupuloſe trahendum ad partem veſtis extremam, ſeu togæ laciniam; ſed ſimpliciter capiendum pro veſte imperatoris, immò pro ipſo Imperatore, qui ſcilicet interventu ſuo aliquoties militum laniénæ ſubtraxerit Ulpianum. *Grut.*

1. *Aug*

cibum cunctis videntibus atque gaudentibus ſumeret, circumiret propè tota tentoria, à ſignis abeſſe neminem pateretur. Siquis de via in alicujus poſſeſſionem deflexiſſet, pro qualitate loci, [1] aut fuſtibus ſubjiciebatur in conſpectu ejus, aut virgis, [2] aut condemnationi: [3] aut ſi hæc omnia tranſiret dignitas hominis, graviſſimis contumeliis, quum diceret, *Viſne hoc in agro tuo fieri quod alteri facis?* [4] Clamabatque ſæpiùs [5] quod à quibuſdam ſive Judæis ſive Chriſtianis audierat, & tenebat: idque per præconem quum aliquem emendaret, dici jubebat, [6] QUOD TIBI FIERI NON VIS, ALTERI NE FECERIS. Quam ſententiam uſque adeò dilexit, [7] ut & in Palatio & in publicis operibus præſcribi juberet. Idem quum quandam 52
aniculam affectam injuriis à milite audiſſet, exautoratum eum

1. *Aut fuſtibus ſubjiciebatur in conſpectu ejus, aut virgis, aut condemnationi.*] Quid appellat heic condemnationem? condemnatio generale verbum quo exilium, relegatio, deportatio, damnatio ad beſtias, ad opus, & reliqua pœnarum genera continentur: heic vero de pœna aliqua militari condemnationem uſurpavit. ſed qualis illa ſit videamus. dicit pro qualitate loci eos qui in alicujus poſſeſſionem deflexiſſent, aut fuſtibus ſubjectos, aut virgis, aut condemnationi. condemnationem igitur heic graviorem eſſe putandum eſt, fuſtium ictu & virgarum caſtigatione. & non dubium quin ex hoc loco probari poſſit virgas eſſe graviores fuſtibus. nam fuſtes, ut leviores prius poſuit. liberi ſed tenuiores homines fuſtibus cedebantur, flagellorum nomine plerumque etiam virgæ intelliguntur, & virgarum flagella. condemnationem igitur heic aut in ultimum locum detruſionem, aut militiæ mutationem accipere poſſumus. notanda verba Lampridii quibus dicit hos milites pro qualitate loci, aut fuſtibus ſubjectos aut condemnationi & fuſtibus quidem aut virgis ſubjectos cenſeo, qui in infimo gradu militabant: gradu vero pulſos, qui alicujus eſſent in militia loci. Si quis tamen hic malit condemnationem, pro pecuniari damnatione accipere, judicium ſuum ſequatur. *Salmaſ.*

2. *Aut condemnationi.*] Multam pecuniariam κυρίως *condemnationem* vocat. *Caſaub.*

3. *Aut ſi hæc omnia tranſiret dignitas hominis.*] Suprà, *ſi ejus dignitas graviori ſubjacere non poſſet injuriæ.* Idem.

4. *Clamabat ſæpiùs.*] Membranæ, *Inclamabat ſæpiùs.* Idem.

Clamabatque ſæpius, &c.] Sic quoque Palat. non *Inclamabatque*; quod tamen minimè huc impertinens. *Grut.*

5. *Quod à quibuſdam ſive Judæis ſive Chriſtianis audiverat.*] Puto à Chriſtianis: quorum in ore ſcriptiſque frequens ſententia, ex Matthæi Euangelio capite ſeptimo, & Lucæ ſexto. *Caſaub.*

6. QUOD TIBI FIERI NON VIS, ALTERI NE FECERIS.] Totidem verbis hoc præceptum concipi ſolet etiam in ſcriptis patrum: ut apud Auguſtinum De doctrina Chriſtiana libro tertio: & ſæpe alibi. *Idem.*

7. *Ut & in palatio.*] Membranæ, *ut & in plateis.* Idem.

Ut & in Palatio, & in publicis, &c.] Non aliter etiam Pal. *Grut.*

cum militia ſervum ei dedit, [1] quòd artifex carpentarius eſſet, ut eam paſceret. Et quum dolerent hoc milites factum, perſuaſit omnibus, ut modeſtè ferrent, & eos terruit. [2] Ἀναίμακτον imperium ejus, quum fuerit durus & tetricus, idcirco vocatum eſt, quòd ſenatorum nullum occiderit, ut Herodianus Græcus ſcriptor refert in libris temporum ſuorum. Severitatis autem tantæ fuit in milites, ut ſæpè legiones integras exautoraverit, [3] ex militibus Quirites appellans, nec exercitum unquam timuerit, idcirco quòd in vitam ſuam dici nihil poſſet quòd unquam tribuni vel duces de ſtipendiis militum quicquam accepiſſent, dicens, *Miles non timet niſi veſtitus, armatus, calceatus, & ſatur, & habens aliquid in zonula*: idcirco quòd mendicitas militaris ad omnem deſperationem vocaret armatum. [4] Apparitores denique nullos eſſe paſſus eſt: tribunis aut ducibus, niſi milites anteire voluit: juſſitque

ut

1. *Quòd artifex carpentarius eſſet.*] Carpentum, ut antè diximus, pro vehiculo uſurpabant Γαλλικῶς. & carpentarius tam is qui alia plauſtrorum aut vehiculorum genera conficit, quàm qui carpenta. *Caſaub.*

Quod artifex carpentarius eſſet.] Recte monuerunt hoc loco doctiſſimi viri, *carpentarium*, non ita ſtricta ſignificatione accipiendum, ut de ſolo confectore atque artifice carpentorum quæ ita proprie appellabantur, intelligamus. nam *carpenta*, tunc omnia vehicula vocabant. & carpenta quidem à carpendis & ſcindendis lignis ex quibus conficiebantur, dicta eſſe nemo ambigit. hinc carpentarios, vulgo appellamus tignarios fabros, & qui ligna carpunt, ſcindunt, quadrant & aptant ad ædificandum. *Salmaſ.*

2. *Ἀναίμακτον imperium ejus, cùm fuerit durus, &c.*] Erat hæc ſolennis gloriatio bonorum præſidum provinciarum; quòd fuiſſet eorum adminiſtratio ἀναίμακτος. eſt & principum elogium, ſed optimi tantùm cujuſque, ut Pii, cujus verè ἀναίμακτον imperium: Alexandri autem alio ſenſu ſine ſanguine dictum: nullo reſpectu ſanguinis hoſtilis, qui multus per eum fuſus; neque ſceleratorum qui juſtas dederunt pœnas: ſed tantum inſontium & bonorum; è quo numero per Alexandrum periit nemo. *Caſaub.*

3. *Ex militibus Quirites appellans.*] Suetonius in Julio capite LXX. *Quirites eos pro militibus appellarat.* Idem.

4. *Apparitores denique nullos eſſe, &c.*] Scribe ſic hanc periodum. *Apparitores denique nullos eſſe paſſus eſt tribunis aut ducibus: neque eis niſi milites anteire voluit.* Idem.

Apparitores denique nullos eſſe paſſus eſt: tribunis aut ducibus, &c.] Palat. hoc modo: *apparitores denique nullos eſſe paſſus eſt tribunis aut ducibus niſi milites; juſſitque ut ante tribunum quattuor milites, &c.* Salmaſ.

Apparitores denique nullos eſſe paſſus eſt: tribunis aut ducibus, niſi milites, &c.] Palatinus brevius: *aut ducibus milites; juſſitque ut ante trib.* ut forte illa diſtinctio tenenda ſit, abjecto tamen præterea verbo, *milites*. Grut.

1. *Hique*

ut ante tribunum quatuor milites ambularent; ante ducem, ſex; ante legatum, decem: [1] hique ad domos ſuas
reciperentur. Et ut ſeveritas ejus agnoſci poſſet, unam 53
concionem militarem indendam putavi, [2] quæ illius in rem militarem mores oſtenderet. Nam quum Antiochiam veniſſet, ac milites lavacris muliebribus & deliciis vacarent, eique nuntiatum eſſet, omnes eos comprehendi juſſit, & in vincula conjici. Quod ubi compertum eſt, mota ſeditio eſt à legione [3] cujus ſocii erant in vincula conjecti. Tum ille tribunal aſcendit, vinctiſque omnibus ad tribunal adductis, circumſtantibus etiam militibus, & quidem armatis, ita cœpit: [4] *Commilitones, ſi tamen iſta vobis quæ à veſtris facta ſunt diſplicent, diſciplina majorum Remp. tenet:* [5] *quæ ſi dilabatur, & nomen Romanum & imperium amittemus. Neque enim ſub nobis iſta facienda ſunt quæ ſub impura illa beſtia nuper facta ſunt. Milites Romani, veſtri ſocii, mei contubernales & commilitones,* [6] *amant, potant,* [7] *lavant.* [8] *Græcorum more etiam quidam ſe inſtituunt: hoc ego diutiùs feram? & non eos*

1. *Hique ad domos ſuas reciperentur.*] Voluit Alexander, ut milites illi, qui tribunis, ducibus, legatis apparebant, apparitionis officio peracto, ad domos ſuas reciperentur, nec hærerent in miniſterio ducum aut Tribunorum, niſi ſolum ad apparendi officium. poſſet legi: *ad domos ſuas ſe reciperent.* Salmaſ.

2. *Quæ illius in rem militarem mores oſtenderet.*] *In re militari mores oſtenderet.* Idem.

3. *Cujus ſocii erant in vincula conjecti.*] Purior eſſet oratio, ſi abjicerentur tres voces à fine, *in vincula conjecti.* Gruterus.

4. *Commilitones, ſi tamen iſta vobis quæ à veſtris facta ſunt diſplicent.*] Cùm diffluentes luxu milites appellaſſet *commilitones*, ut ſoliti omnes principes, addit ἐπανόρθωσιν: quaſi dicat, ſi tamen commilitones, aut omnino milites eſtis, eaque vobis diſplicent quæ à veſtris facta ſunt. *Caſaub.*

5. *Quæ ſi dilabatur, & nomen Romanum, &c.*] Omnes libri: *diſciplina majorum remp. tenet: quæ ſi dilabitur, & nomen Romanum & imperium amittemus.* vel, *quæ ſi dilabetur.* Salmaſ.

6. *Amant, potant, lavant, Græcorum more etiam quidam ſe inſtituunt.*] Lege: *Amant, potant, lavant, Græcorum more & quidem ſe inſtituunt*, vel: *Græcorum in morem.* Poſſet tamen aliter legi, nempe: *amant, potant, lavant, Græcorum more equidem ſi inſiſtunt, hoc ego diutius feram, & non eos capitali dedam ſupplicio. inſiſtere* contrarium eſt τοῦ deſiſtere, & *quidem ſi inſiſtunt*, hoc eſt ſi pergunt facere quod faciunt, ſi non deſiſtunt. hanc lectionem veram opinor. *Idem.*

7. *Lavant.*] Lavacra & balnea militibus interdicta. *Idem.*

8. *Græcorum more etiam quidam ſe inſtituunt.*] Gallicanus in vita Caſſii. *Caſaubonus.*

eos capitali dedam ſupplicio? Tumultus poſt hoc ortus eſt. Atque iterum, [1] *Quin continetis vocem in bello contra hoſtem non contra imperatorem veſtrum neceſſariam?* [2] *certè campiductores veſtri hanc vos docuerunt contra Sarmatas & Germanos ac Perſas emittere; non contra eum qui acceptam à provincialibus annonam, qui veſtem, qui ſtipendia vobis attribuit. Continete igitur vocem truculentam, campo ac bellis neceſſariam, ne vos hodie omnes uno ore atque una voce, Quirites, dimittam:* [3] *& incertum, an Quirites. Non enim digni eſtis qui vel Romanæ plebis*
54 *ſitis, ſi jus Romanum non agnoſcitis.* Et quum vehementiùs fremerent, ac ferro quoque minarentur, *Deponite* (inquit) [4] *dextras contra hoſtem erigendas, ſi fortes eſtis: me enim iſta non terrent. Si enim unum hominem occideritis, non nobis deerit reſp.*

non

1. *Qui in concione eſtis, &c.*] Lege: *Quin continetis vocem in bello contra hoſtem, non contra imperatorem veſtrum neceſſariam?* Sic ſtatim, *Continete igitur vocem truculentam.* Idem.

Quin continetis vocem in bello contra hoſtem, non contra Imperatorem veſtrum neceſſariam.] Emendatio eſt à libris ſcriptis aliorum, ut & à Palatinis noſtris. *Gent.*

2. *Certè campiductores veſtri, &c.*] Campiductores ſive campidoctores, ὁπλοδιδάσκαλοι ſunt, qui tironem vera arma docent tractare. vide Vegetium. *Caſaub.*

Certe campiductores veſtri.] Scribendum heic, *campidoctores.* aliud enim ducis officium, aliud campidoctoris. ducis enim eſt & ducere & educere in campum exercitum: at campidoctoris docere quæ ad campum pertinent. *Campus* autem locus in quo exercentur milites, & in quo prælium committitur. Inde *campiones* dicti milites, & luctatores & gladiatores, qui in campo clauſo, ut vulgo dictitant, dimicabant. armidoctores & campidoctores iidem. Gloſſæ campidoctorem ὁπλοδιδα-σκλιῶ exponunt, & armidoctorem ὁπλοδιδάσκαλον. armaturam ab armidoctoribus tradi ſcribit Veget. lib. I. cap. XIII. quam vocat proluſionem & meditationem campeſtrem quæ in armis & ſub ſignis fiebat, non ſecus ac ſi cum hoſte confligendum eſſet, in qua proluſione diſcebat tiro, & ordines ſervare, & vexillum ſuum comitari, ad haſtam, ad clypeum declinare, & reliquos armaturæ numeros & geſtus. capite IV. libro I. hæc omnia autem à campidoctore docebantur qui & totam illam meditationem campeſtrem moderabatur. hi etiam in agmine curabant, ne aliis feſtinantibus, aliis vero tardius ambulantibus acies interrumperetur, aut tenuaretur: tardius igitur incedentes accelerare compellebant, & nimis alacres, tardius ire cogebant. vide Vegetium libro III. capite VI. *Salmaſ.*

3. *Et incertum an Quirites.*] Nam ignavi, ut qui non reſpondebant ad delectum; aut murci qui pollices ſibi præcidebant ut fierent militiæ inhabiles; item ῥιψάσπιδες, aut qui ſimilia flagitia admittebant, graviſſimè puniebantur, atque interdum vænundabantur. *Caſaub.*

4. *Dextras contra hoſtem erigendas ſi fortes eſtis.*] *Si fortes ſitis.* Palat. *Salmaſius.*

1. *Non*

non ſenatus,[1] *non* P R.[2] *qui de vobis vindicet.* Quum nihilominus poſt iſta fremerent, exclamavit, *Quirites, diſcedite, atque arma deponite.* Mirando exemplo depoſitis armis, depoſitis etiam ſagulis militaribus,[3] omnes non ad caſtra ſed ad diverſoria varia receſſerunt.[4] Tuncque primum intellectum eſt quantum ejus ſeveritas poſſet. Denique etiam ſigna ſtipatores & ii qui imperatorem circundederant, in caſtra retulerunt, arma collecta populus ad Palatium tulit: eam tamen legionem quam exautoravit,[5] rogatus poſt dies XXX. priuſquam ad expeditionem Perſicam proficiſceretur, loco ſuo reſtituit, eaque pugnante maximè, vicit: quum tamen tribunos ejus capitali affecerit ſupplicio, quòd per negligentiam illorum milites apud Daphnen luxuriati eſſent,[6] vel per conniventiam ſeditionem feciſſent exercitus. Magno igitur apparatu inde 55
[7] in Perſas profectus, Artaxerxem regem potentiſſimum vicit,

1. *Non P. R. qui de vobis vindicet.*] Scribe ex Palatino: *non P. R. qui me de vobis vindicet.* Idem.

2. *Qui de vobis vindicet.*] Lege ex membranis, *qui me de vobis vindicent.* Caſaub.

Qui me de vobis vindicet.] Sic Pal. prius aberat pronomen *me.* Grut.

3. *Omnes non ad caſtra, ſed ad diverſoria varia receſſerunt.*] Exauctoratis & miſſione ignominioſa miſſis, neque in Urbe, neque alibi ubi imperator eſt, morari licebat. Sed poteſt dubitari an hæc exauctoratio per vocem QVIRITES facta, miſſæ legioni ignominiæ notam inuſſerit? *Caſaub.*

4. *Tuncque primum intellectum eſt, quantum ejus ſeveritas poſſet.*] Pal. *Tuncque privatum.* an fuit? *privatim*, pro, ſingulariter ac ſpeciatim. *Grut.*

5. *Rogatus per dies* XXX.] Membranæ, *poſt dies* XXX. *Caſaub.*

Rogatus per dies triginta.] Omnino ſcribendum: *rogatus poſt dies triginta priuſquam ad expeditionem Perſicam proficiſceretur.* ab exauctoratione enim illius legionis triginta dies effluxere, poſt quos rogatus eam ſuo loco reſtituit. ſic Palat. *Salmaſ.*

Rogatus poſt dies triginta priuſquam, &c.] Sic noſter Pal. ſic aliorum mſſ. *Grut.*

6. *Vel per conniventiam.*] Vetus editio: *combentiam.* pro *conibentiam.* ſemel heic dicam, *cohibentiam* vel *conhibentiam* fere ſemper ſcriptum reperiri in antiquis libris. optimæ Gloſſæ: *cohibentia*, *ῥαθυμία, συνοχή.* ſic & *cohibere*, pro *connivere*, eædem Gloſſæ: *cohibet*, *καμμύει, καταμύει, συνέχει, ῥαθυμεῖ.* reperitur enim *cohibere*, hac ſignificatione etiam apud Calpurnium Ecloga IV.

Jam puerum calamos & odoræ vincula ceræ
Jungere jam cohibes.

Ubi *cohibere* manifeſto pro permittere & indulgere poſuit. *Salmaſ.*

7. *In Perſas profectus, Artaxerxem regem potentiſſimum vicit.*] Minimè verò vicit: quin potius ab eo victus eſt: fuitque toto eo bello infeliciſſimus Alexander. Hic autem eſt Artaxerxes qui devicto & occiſo Artabano rege Parthorum

vicit, [1] quum ipſe Alexander cornua adiret, milites admoneret, [2] ſub ictu teli verſaretur, manu plurimum faceret, ſingulos quoque milites ad laudem verbis adduceret. Fuſo denique fugatoque tanto rege, qui cum ſeptingentis elephantis, [3] falcatiſque mille & octingentis curribus ad bellum venerat, equitum multis millibus, ſtatim Antiochiam rediit, & de præda quam Perſis diripuit, ſuum ditavit exercitum: quum & tribunos ea quæ per vicos diripuerant, & duces & ipſos milites habere juſſiſſet. Tumque primùm Perſæ ſervi apud Romanos fuerunt: quos quidem, quia indignè ferunt Perſarum reges quempiam ſuorum alicui ſervire, acceptis pretiis reddidit: pretiumque vel iis qui manu ceperant ſervos dedit, vel in

56 ærarium contulit. [4] Poſt hoc Romam venit, triumphoque pulcherrimo acto, apud ſenatum primùm hæc verba habuit. Ex actis ſenatus die ſeptimo Cal. Octobr. [5] *Perſas P. C. vicimus.* [6] *longa eloquentia opus non eſt, tantùm ſcire debetis quæ illorum arma fuerint, qui apparatus. Jam primùm elephanti ſeptingenti: iidemque turriti cum ſagittariis & onere ſagittarum.* [7] *Ex his trecentos cepimus, ducenti interfecti jacent, decem &*

octo

thorum ultimo, primus antiquum Perſarum in Oriente imperium renovavit, imperante Romanis Alexandro Mammææ. multa de hoc & regni hujus initio Herodianus libro ſexto, Agathias hiſtoria quarta. *Caſaub.*

1. *Cùm ipſe Alexander cornua adiret.*] Pugnat cum his pugnam ἄσπονδον hiſtoria Herodiani: qui Alexandrum ſuis defuiſſe tradit, vel metu, vel monitis Mammææ matris. *Idem.*

2. *Sub ictu teli verſaretur.*] Aliter hac locutione, *ſub ictu*, utuntur illius ætatis ſcriptores, ut cum dicunt, *ſub ictu mortis*: quibus verbis temporis momentum deſignant, quo mors excipitur. in Palat. legitur hoc loco: *ſubjectus teli.* puto legendum: *ſub jactu teli verſaretur.* Sic *intra teli jactum conſiſtere.* Salmaſ.

3. *Falcatiſque mille & octingentis curribus.*] Infra tamen in oratione Alexandri mille tantum ponuntur: *falcati currus mille.* Idem.

4. *Poſt hoc Romam venit.*] Et hoc falſum, ſi conſtat fides hiſtoriæ Herodiani. *Caſaub.*

5. *Perſas P. C. vicimus. longa eloquentia opus non eſt.*] Malim, *Perſas P. C. vicimus longè: eloquentia opus non eſt.* ſic mox: *Eloquentia opus non eſt.* Idem.

6. *Longa eloquentia opus non eſt.*] Nos nihil mutamus. *Salmaſ.*

Longâ eloquentiâ opus non eſt.] Pal. *Longæ loquentiæ.* forſan non malè. aliud enim *loquentia*, aliud *eloquentia*. Grut.

7. *Ex his trecentos cepimus.*] Optimus liber: *triginta cepimus.* quem ego numerum magis verum & ex hiſtoriæ fide eſſe puto. *Salmaſ.*

8. *Fal-*

ѐcto perduximus. [1] *Falcati currus mille. Et adducere interfectorum animalium currus ducentos potuimus: ſed id quia & fingi poterat, facere ſuperſedimus. Centum & viginti millia equitum fudimus:* [2] *cataphractarios,* [3] *quos illi clibanarios vocant, decem millia in bello interemimus: eorum armis noſtros armavimus. Multos Perſarum cepimus, eoſdemque vendidimus.* [4] *Terras Interamnanas, Meſopotamiæ ſcilicet, neglectas ab impura illa bellua recepimus.* [5] *Artaxerxem potentiſſimum regem tam re quàm nomine, fuſum fugavimus, ita ut eum terra Perſarum fugientem videret: &* [6] *quà ducta fuerant quondam ſigna noſtrorum,* [7] *ea rex ipſe ſignis effugerit relictis. Hæc ſunt P. C. geſta. Eloquentia opus non eſt: milites divites redeunt,* [8] *laborem in victoria nemo ſentit. Ve-* ſtrum

1. *Falcati currus mille, ſed adducere, &c.*] Scribe, *Falcati currus mille. Et add.* Caſaub.

Falcati currus mille, ſed adducere interfectorum animalium currus ducentos potuimus.] Valde mihi ſuſpecta vox *ſed* hoc loco. ſcribe meo periculo: *falcati currus* M. D. CCC. *adducere interfectorum animalium currus ducentos potuimus. ſed id quia & fingi poterat, facere ſuperſedimus.* nihil verius. *Salmaſ.*

Falcati currus mille. & adducere.] Prorſus inclino in numerum codicis Regii, *currus mille ſexcenti. adducere.* Gruter.

2. *Cataphractarios, quos illi clibanarios vocant.*] Ita ſcripti cum vulgatis, non *cataphractos.* Clibanarii ex Ammiano Marcellino & Græcis Tacticis notiſſimi ſunt. *Caſaub.*

Cataphractarios, quos illi clibanarios.] Sic quoque Pal. non *cataphractos. Gruter.*

3. *Quos illi clibanarios vocant.*] Falſo ſibi perſuaſerunt eruditiſſimi viri, vocem *clibanarios* non Latinam eſſe, ſed Perſicam: loricæ Romanorum & Græcorum non ſoliferreæ, ſed ſquamis contextæ, hoc eſt ex multis particulis ferreis in modum ſquamarum compoſitæ. at clibani illi Perſici erant ex ſolido ferro, idcirco ſic nominati quod clibanorum ſpeciem referrent. *Clibani* igitur vox Romana vel Græca potius, quos ſic dictos putabat ille auctor Gloſſarum κλίβανας quaſi καλύβειας, quod hominem totum contegerent, more καλύβης. Clibanarii ergo à clibanis quos geſtabant. ſic enim illi thoraces appellati à ſimilitudine clibanorum. *Salmaſ.*

4. *Terras Interamnanas, Meſopotamiæ ſcilicet.*] Delenda cenſeo poſteriora duo verba; eſt enim merum gloſſema. Græcos autem imitatur Alexander, qui terram inter Euphratem & Tigrim ſitam, Padan aut Padan Aram in ſacris literis dictam, modò Μεσοποταμίαν nominant; modò τὴν μέσην ποταμῶν. *Caſaub.*

5. *Artaxerxem potentiſſimum regem, tam re quàm nomine.*] Alludit ad ſolennem titulum literarum Orientis regum, qui ſe reges magnos vocitabant. *Idem.*

6. *Quà ducta fuerant quondam ſigna noſtrorum.*] Reſpicit cladem Craſſi. *Idem.*

7. *Ea rex ipſe ſignis effugerit relictis.*] *Et qua ducta fuerant quondam ſigna noſtrorum, ea rex ipſe ſignis effugit relictis.* Ita Pal. & prima editio *Salmaſ.*

8. *Laborem in victoria nemo ſentit.*] Scribendum: *laborem in victoria nemo ſenſit.* Idem.

ſtrum eſt ſupplicationem decernere, ne diis videamur ingrati. Acclamatio ſenatus: *Alexander Auguſte, dii te ſervent. Perſice maxime, dii te ſervent. Verè Parthicus, verè Perſicus. Trophæa tua & nos videmus, victorias & nos videmus. Juveni imperatori, patri patriæ, pontifici maximo:* [1] *per te victoriam undique præſumimus. ille vincit qui milites regit. dives ſenatus, dives miles,*
57 *dives P. R.* Dimiſſo ſenatu Capitolium aſcendit, atque inde re divina facta, & tunicis Perſicis in templo locatis, concionem hujuſmodi habuit, *Quirites, vicimus Perſas, milites divites reduximus, vobis congiarium pollicemur,* [2] *cras ludos circenſes Perſicos dabimus.* Hæc nos & in annalibus, & apud multos reperimus. Sed quidam dicunt, [3] à ſervo ſuo eum proditum non viciſſe regem, ſed ne vinceretur, fugiſſe. Quod contra multorum opinionem dici non dubium eſt iis qui plurimos legerint. [4] Nam & amiſiſſe illum exercitum dicunt fame, frigore, ac morbo, ut Herodianus autor eſt contra multorum opinionem. Poſt hoc cum ingenti gloria, & comitante ſenatu, equeſtri ordine, atque omni populo, [5] circumfuſiſque undique mulieribus & infantibus, maximè militum conjugibus, pedes Palatium conſcendit, quum retrò currus triumphalis à quatuor elephantis traheretur. [6] Levabatur manibus omnium Alexander, vixque illi per horas quatuor ambulare permiſſum eſt, undique omnibus clamantibus, *Salva Roma, quia*

ſalvus

1. *Per te victoriam undique præſumimus.*] Supple ex omnibus membranis: *Per te victoriam de Germanis ſperamus; per te victoriam, &c.* Caſaub.

2. *Cras ludos Circenſes Perſicos dabimus.*] Ludi à cauſſa ob quam edebantur cognominati. *Idem.*

3. *A ſervo ſuo eum proditum.*] De hoc ſervo nihil Herodianus; quem tamen ſequi hic videtur. *Idem.*

4. *Nam & amiſiſſe illum exercitum dicunt fame, frigore & morbo, ut Herodianus.*] Hodie ſcribitur in Herodiani libris, τῶν τελῶν μοιρῶν τοῦ στρατοῦ ὧν ἔτυχε μὲν τὸ πλεῖστον ἀπόλωλε διαφόροις συμφοραῖς, νόσῳ, πολέμῳ, κρύει. Lampridius verò legit, νόσῳ, λιμῷ, κρύει ſed deceperunt illum ſui codices: nam Herodianus ſcripſerat πολέμῳ. *Idem.*

5. *Circumfuſiſque undique mulieribus.*] Scripta lectio, *circumfuſus.* Idem.

Circumfuſiſque undique mulieribus.] Sic & Pal. non ut alii, *circumfuſuſque.* Grut.

6. *Levabatur manibus omnium Alexander.*] Scribe, *manibus hominum.* ut in membranis. *Caſaub.*

Levabatur manibus hominum Alexander.] Ita quoque Pal. noſter, non *omnium,* ut editæ. *Grut.*

1. Et

ſalvus eſt Alexander. Alia die actis circenſibus, & item ludis ſcenicis, deinceps, congiarium populo Romano dedit. Puellas & pueros quemadmodum Antoninus Fauſtinianas inſtituerat, Mammæanas & Mammæanos inſtituit. Actæ 58
ſunt res feliciter & in Mauritania Tingitana per Furium Celſum, [1] & in Illyrico [2] per Varium Macrinum affinem ejus, & in Armenia per Junium Palmatum, atque [3] ex omnibus locis ei tabellæ laureatæ ſunt delatæ, [4] quibus in ſenatu & apud populum lectis, [5] omnibus nominibus eſt adornatus. His verò qui remp. bene geſſerant, conſu-
laria

1. *Et in Illyrico per Varium Macrinum affinem ejus.*] *Marcianum* mallet legere vir doctiſſimus, ſed hoc nihil eſt. nec dubito quin hic ſit Varus Macrinus præfectus Illyrici, adfinis Alexandri, cujus nempe filiam duxerat Alexander. *Salmaſ.*

2. *Per Varium Macrinum.*] Puto *Marcianum.* quod cognomen Geneſii patris Alexandri. *Caſaub.*

3. *Ex omnibus locis ei tabellæ laureatæ ſunt delatæ.*] Statius lib v. ſylvarum, ſylva prima, cum ex omnibus locis tabellas laureatas Domitiano delatas eſſe vellet dicere, ſic loquutus eſt:

——— quæ laurus ab arcto, &c.

Omnia non lætas pila attollentia frondes.

Omnes, inquit, nuncii qui ex diverſis orbis partibus venerunt, laureatas tabellas attulere, & ſumma pila laureis ornata habuere. & lege apud Statium:

Omnia nam lætas pila attollentia frondes.

Nullaque famoſa ſignatur lancea pinna.

Res lætas & bene geſtas nunciaturi, non ſolum cum tabellis laureatis, ſed etiam ſummis haſtis lauro veſtitis veniebant. è contrario qui res turbidas & improſperas, aut novos motus in provinciis excitatos, aut bellum nunciabant, rei triſtis indicium pinnis in ſummo haſtarum lancearumque fixis præferebant. litteras illas ideo pinnatas dictas fuiſſe cenſeo quod ferretur à militibus qui pinnas ſummo haſtarum fixas gerebant. unde & ipſi tabellarii πτεροφόροι dicebantur ab illis pinnis, quas geſtabant, quum rerum turbatarum, aut tumultus nuncium adferebant. Cur vero pinnis ſignatas lanceas præferrent, nihil aliud fingi cauſæ poſſe puto, quam magnæ cujuſdam, & præcipitis celeritatis argumentum: quod longe majore feſtinatione ſcilicet opus eſſet in perferendis triſtium caſuum eventibus, quam in ſucceſſibus proſperis nunciandis. nam in his nunciorum tarditas nihil poterat adferre periculi: in illis mora non erat libera, ſed duplicata fere celeritas requirebatur, ut quam primum impendenti malo poſſet occurri. *Salmaſ.*

4. *Quibus in ſenatu lectis omnibus nominibus eſt adornatus.*] Pal. *omnibus nominibus eſt ornatus.* hanc totam narrationem ſuſpectam habuit Caſaubonus, neſcio quamobrem. Nam nihil prohibet acclamatione ſenatus & populi, cum illæ litteræ recitarentur, & Mauritanicum & Illyricum & Armenicum appellatum, ut & Perſicum & Parthicum ſupra ex adclamatione ſenatus idem Spartianus oſtendit. *Idem.*

5. *Omnibus nominibus eſt adornatus.*] Id eſt, appellatus eſt Perſicus, Mauritanicus, Illyricus, Armenicus. ſed hæc cognomina in antiquis monumentis apparent nuſquam. quare non ſolùm propter Herodianum, ſed etiam hoc nomine ſuſpecta hæc tota narratio. *Caſaubonus.*

laria ornamenta decreta ſunt, additis etiam ſacerdotiis & agrorum poſſeſſionibus iis qui erant pauperes & ævo jam graves. Captivos diverſarum nationum amicis donavit; [1] ſi ætas puerilis aut juvenilis permiſit. Si qui tamen regii aut nobiliores fuerint, eos militiæ, non tamen magnæ deputavit. Sola quæ de hoſtibus capta ſunt, limitaneis ducibus & militibus donavit, [2] ita ut eorum ita eſſent, ſi heredes illorum militarent, [3] nec unquam ad privatos pertinerent, dicens, attentiùs eos militaturos ſi etiam ſua rura defenderent. Addidit ſanè his & animalia & ſervos, ut poſſent colere quod acceperant: ne per inopiam hominum, vel per ſenectutem poſſidentium desererentur [4] rura
59 vicina barbariæ: quod turpiſſimum ille ducebat. Poſt hæc quum ingenti amore apud populum & ſenatum viveret, & ſperantibus victoriam cunctis, & invitis eum dimittentibus, ad Germanicum bellum profectus eſt, deducentibus cunctis [5] per centum & quinquaginta millia. Erat autem graviſſimum reip. atque ipſi quòd Germanorum vaſtationibus Gallia diripiebatur. Pudoremque augebat quòd victis jam Parthis, ea natio imminebat Reip. cervicibus, [6] quæ ſemper [7] etiam minuſculis imperatoribus

1. *Si ætas puerilis aut juvenilis.*] Pal. *juvenalis.* & ita fere ſemper in libris manu exaratis Gloſſæ: *juvenalis, νεωτερικός. Salmaſ.*

2. *Ita ut eorum eſſent, ſi heredes illorum militarent.*] Obſerva conditionem hanc: neque enim apponi ſolita in deducendis coloniis. Eſt igitur hic ſpecies quædam feudi, vel potiùs initia quædam ejus juris, quod poſtea variè introductum eſt, & feudorum appellatione deſignatum. Erat ſanè lex ſimilis feudorum conſtituendorum: ut qui prædium colendum acciperet, danti fidem & militiæ munus aut aliud ſervitium exhiberet. *Caſaub.*

3. *Nec unquam ad privatos pertinerent.*] Privati opponuntur militantibus. *Idem.*

4. *Rura vicina Barbariæ.*] Terram dividunt Romani ſcriptores in Orbem Romanum & Barbariam. nam quicquid alienum erat imperio Rom. Barbariam vel Barbaricum, ut ſæpiùs in Codice & in his ſcriptoribus, atque alibi, dixerunt. *Idem.*

5. *Per centum quinquaginta millia.*] Palatinus: *per centum & centum quinquaginta millia.* fortaſſean ita dixerit auctor, pro ducenta & quinquaginta millia. ſic *iterum vicies*, pro quadragies in Hadriano. *Salmaſ.*

6. *Quæ ſemper etiam minuſculis imperatoribus ſubjecta videbatur.*] *Subjecta videbatur* poſitum pro *ſubjecta erat.* ſic *viſus eſt reſpondere* pro *reſpondit.* apud Ulpianum. *Idem.*

7. *Etiam minuſculis imperatoribus.*] Capitolinus initio Maximini magnos imperatores appellat eos principes, qui cùm diutius imperium obtinerent, res magnas

bus [1] ſubjecta videbatur. Magnis igitur itineribus, lætis militibus, contendit. Sed quum ibi quoque ſeditioſas legiones comperiſſet, abjici eas præcepit. [2] Verùm Gallicanæ mentes, [3] ut ſeſe habent duræ ac retorridæ & ſæpe imperatoribus graves, ſeveritatem hominis nimiam & longè majorem poſt Heliogabalum, non tulerunt. Denique agentem eum cum paucis in Britannia, ut alii volunt, [4] in Gallia in vico [5] cui Sicila nomen eſt, non ex omnium ſententia, ſed latrocinantium modo quidam milites, & hi præcipuè qui Heliogabali præmiis effloruerant, quum ſeverum principem pati non poſſent, occiderunt. [6] Multi dicunt à Maximino immiſſos tyrones, qui ei ad exercendum dati fuerant, eum occidiſſe: multi aliter; à militibus tamen conſtat, quum injurioſe quaſi in puerum eundem [7] & * matrem ejus avaram & cupidam multa dixiſſent.

[1] Impe-

magnas geſſerunt. ſi ita hic accipimus vocem *minuſculus*, ii intelligentur, qui & citò, & inglorii perierunt, ut Galba, Otho, Vitellius, & alii multi. ſed quàm bene conveniat huic loco iſta interpretatio, judicent qui legunt. *Caſaub.*

1. *Subjecta videbatur.*] Scrib. *ſubjecta fuiſſe videbatur*, id eſt, ſubjecta fuerat. *Idem.*

2. *Verum Gallicanæ mentes ut ſeſe habent duræ ac retrogradæ.*] *Habent*, id eſt, ſunt. Capitolinus in Gordianis: *Sed ſtatim ut ſe habent hominum mentes, &c.* Pro *retrogradæ*, regius & Puteani unus, *retrorſæ.* vox elegans, & cujus merum eſt interpretamentum vulgata lectio. *retrorſus*, qui retro fert pedem. *εἰς τὸ ὄπισθεν πορευτικός.* ut contrà *prorſus*, *πορευτικὸς εἰς τὸ πρόσθεν.* unde oratio proſa vorſæ oppoſita. *Idem.*

Verum Gallicanæ mentes ut ſeſe habent duræ, ac retrogradæ.] Antiqui codices legunt *retorridæ.* hoc loco *mentes retorridæ*, ſunt aſperæ & difficiles, & intractabiles inflexibileſque: metaphora ducta à ſiccis & retorridis ramalibus, quæ citius frangi poſſunt quam flecti. ſic Græci *ξηροὺς* homines tenaces propoſiti & cedere neſcios vocant. *Salmaſ.*

3. *Ut ſeſe habent duræ & retrogradæ.*] Adhæret uterque Palatinus Codici Puteano, in quo *retorridæ.* Grut.

4. *In Gallia in vico cui Sicila nomen eſt.*] Excerpta Spartiani & opt. Palat. *in vico cui Sicilia nomen eſt.* Salmaſ.

5. *Cui Sicila eſt.*] Fortaſſe melius Palat. uterque *Sicilia.* Grut.

6. *Multi dicunt à Maximino immiſſos tirones.*] Sequitur Herodianum, qui hoc pluribus narrat. *Caſaub.*

Multi dicunt à Maximino immiſſos tirones qui ei ad exercendum dati fuerant. Idem tradit Herodianus; Maximinum nempe tyronibus præpoſitum ut eos diſciplina militari imbueret. *Salmaſ.*

7. *Et matrem ejus avaram & cupidam multa dixiſſent.*] De hujus ſordibus verba Aurelii Victoris heic merentur adponi, eademque opera, quia mendo non vacant, emendari: *hujus mater Mammæa eo filium coëgerat, ut ilia ipſa quamvis permodica, ſi menſæ prandioque ſupereſſent, alteri convivio reſervarentur.* aut etiam ut nihil mutemus, *illa ipſa. illa* autem ſunt *billa*: inteſtina ſcilicet farta. *Idem.*

* *Matrem*

60 [1] Imperavit annis XIII. diebus IX. Vixit annis XXIX.
menſibus III. diebus VII. Egit omnia ex conſilio matris,
cum qua occiſus eſt. Omina mortis hæc fuerunt: Quum
natalem diem commendaret, hoſtia cruenta effugit, & ut
ſe civiliter gerebat, ac permixtus populo erat, albam ejus
veſtem cum qua conſtiterat, cruentavit. Laurus in Pala-
tio cujuſdam civitatis à qua proficiſcebatur ad bellum, in-
gens & antiqua, tota ſubitò decidit. Arbores fici tres, quæ
ficus eas ferrent quibus Alexandrinarum nomen eſt, ſubitò
ante illius tentorium deciderunt, quum tentoria impera-
toria his adnexa eſſent. [2] Mulier Druias eunti exclamavit
Gallico ſermone, *Vadas, nec victoriam ſperes*, [3] *nec militi tuo
credas.* Tribunal aſcendit ut concionaretur, & fauſtum
aliquid diceret: ita cœpit, *Occiſo imperatore Heliogabalo.*
[4] hoc tamen omini fuit, quòd iturus ad bellum, milites
alloqui minùs fauſta oratione cœptaverat. [5] Sed hæc
omnia vehementiſſimè contempſit. Profectuſque ad bel-
61 lum, in loco ſuprà dicto ita occiſus eſt. Pranderat fortè
publico, ut ſolebat, convi·io, id eſt apertis papilionibus,
[6] cibo militari accepto: neque enim aliud [7] à diſcumbenti-
bus

* *Matrem ejus avaram & cupidam.*] Non ſolùm avaram, ſed etiam μικρόλογον & ſordidè parcam. *Caſaub.*

1. *Imperavit annis* XIII. *diebus* IX.] Eutropius diem detrahit. alii verò aliter. *Idem.*

2. *Mulier Druias eunti exclamavit Gallico ſermone.*] Unde vero illæ Druiades? Dryades ſemper ſcribuntur in optimis vetuſtiſſimis membranis. Verum hi noſtri auctores Druidarum hominum nuſquam meminerunt, ſed ubique mulierum Dryadum, quæ mulieres fere ſemper fatidicæ inducuntur & vaticinatrices & ſagæ. nominatiſſimæ autem videntur fuiſſe iſtæ Gallicanæ Dryades, ut quæ conſulerentur in rebus dubiis, non ſecus atque olim oracula Delphica. ſic dictæ quod plurimum in lucis, more antiquorum Druidum verſarentur, ibique ſacris operararentur, vel quod ex proſapia Druidum eſſe exiſtimarentur, Δρυΐδες aut Δρυάδες ſunt appellatæ. utut ſit, fatidicæ fuere & ſortilegæ. *Salmaſ.*

3. *Nec te militi tuo credas.*] Sic Pal. *Gruter.*

4. *Hoc tamen omini fuit.*] Meliùs, *hoc enim om. f.* vel *hoc ſanè ei om. fuit.* Caſaubonus.

5. *Sed hæc omnia vehementiſſimè contemſit.*] Nec male legas *omina.* vel etiam, *hæc omnia omina.* Idem.

6. *Cibo militari accepto.*] Vel, *acceptus.* confer cum antedictis. *Idem.*

7. *A diſcumbentibus militibus.*] Volui edi, *à diſcutientibus, &c.* Idem.

A diſcutientibus militibus.] Ita quoque Pal. non *diſcumbentibus.* Gruterus.

1. Et

bus militibus in tentoriis eſt repertum. [1] Et [2] quum dormiret poſt convivium hora diei ferè ſeptima, [3] unus ex Germanis, qui ſcurrarum officium ſuſtinebat, ingreſſus dormientibus cunctis, ſolo tantum imperatore intervigilante viſus eſt: cui Alexander, *Quid eſt*, inquit, *contubernalis? Num aliquid de hoſtibus nuntias?* At ille metu perterritus [4] & ſperans non poſſe evadere quòd in tentorium principis irruiſſet, ad contubernales ſuos venit eoſque ad durum principem interimendum exhortatus eſt: qui ſubitò plures armatique ingreſſi, inermes & obſiſtentes contruncaverunt, ipſumque pluribus ictibus confoderunt. Aliqui dicunt, omnino nihil dictum, ſed tantùm à militibus clamatum, *Exi, recede:* atque ita obtruncatum juvenem optimum. [5] Sed omnis apparatus militaris, qui poſtea eſt ductus in Germaniam à Maximino, Alexandri fuit, & potiſſimus quidem [6] per Armenios & Oſdroenos & Parthos, & omnis generis hominum. Contempſiſſe 62
Alexan-

1. *Et cùm dormiret poſt convivium hora diei fere ſeptima.*] Cùm meridiaretur, more multorum, ut dicebamus ad Sueton. libro II. capite LXXVIII. Pro *dormiret*, ſcripſi, *quieſceret*. Caſaubonus.

2. *Cùm quieſceret.*] Et heic quoque Pal. ſuffragatur ceteris mſſ. *Grut.*

3. *Unus ex Germanis qui ſcurrarum officium ſuſtinebat.*] Scurræ heic non alii quam corporis cuſtodes. quod munus & officium penes Germanos fuit. Germanum enim hunc ex illis fuiſſe cuſtodibus corporis Alexandri perſpicuum eſt. quem ideo & contubernalem vocavit Alexander: *quid eſt, inquit, contubernalis? num aliquid de hoſtibus nuntias?* contubernalem enim honorifice appellat corporis cuſtodem. illi enim fere ſemper cum imperatore nec ab ejus latere abſcedebant. cum ex ejuſdem Spartiani hiſtoria conſtet à Prætorianis militibus occiſum Heliogabalum, quis non videt ſcurras illum appellare, ſtipatores & cuſtodes corporis milites prætorianos? duplex enim cuſtodia imperatoribus, ex militibus Prætorianis & Germanis. Recentiores ſcriptores buccellarios vocitarunt, quos Spartianus ſcurras. ab ea re ſic dicti quod non magis ab latere dominorum ſuorum diſcederent, quam paraſiti illi veri & adſeculæ ab eorum quorum menſas ſectabantur. inde igitur ſcurræ & buccellarii vocati cuſtodes corporis Imperatorum, vel ſatellites & armigeri magnatum qui eos aſſectabantur, & eorum latera tuebantur. *Salmaſ.*

4. *Et ſperans non poſſe evadere.*] Pro, *non ſperans ſe poſſe evadere.* vel *ſperans* ſimpliciter pro arbitrans. *Caſaub.*

5. *Sed omnis apparatus militaris, &c.*] Nullo modo ſuperioribus hæc cohærent: ut ante hæc verba aliquid deeſſe non ſit dubitandum. videtur aliquid præceſſiſſe de inchoato bello, ſed non finito ab Alexandro. *Idem.*

6. *Per Armenios & Oſdroenos & Parthos.*] De his omnibus nominatim Capitolinus in Maximino. *Idem.*

1. *Neceſ-*

Alexandrum mortem, cùm ferocitas mentis, qua militem ſemper attrivit, tum etiam illa declarant. Thraſybulus mathematicus illi amiciſſimus fuit: qui quum ei dixiſſet, [1] neceſſitatem eſſe ut gladio barbarico periret, primò lætatus eſt quòd ſibi mortem bellicam & imperatoriam crederet imminere: deinde diſputavit oſtenditque optimos quoſque violenta morte conſumptos, quum diceret ipſum Alexandrum, cujus nomen teneret, Pompejum, Cæſarem, Demoſthenem, Tullium, [2] & cæteros inſignes viros, non quieta morte oppetiſſe. Tantumque animi habuit ut putaret ſe diis comparandum ſi in bello periret: ſed res eum fefellit. Nam & gladio barbarico, & ſcurræ barbari manu, verùm non in bello, ſed belli tempore periit.

63 Mortem ejus milites, & qui exautorati ab eo quondam fuerant, graviſſimè tulerunt, atque autores cædis trucidarunt. Populus verò Romanus, ſenatuſque omnis cum provincialibus cunctis, [3] neque triſtius unquam neque aſperius acceperunt, ſimul quòd ſucceſſoris aſperitas atque ruſticitas Maximini, utpote hominis militaris, cui cum filio poſt eum imperium delatum eſt, graviorem fati neceſſitatem videbatur oſtendere. [4] Senatus eum in deos retulit. Cenotaphium in Gallia, Romæ ſepulcrum ampliſſimum meruit. [5] Dati ſunt & ſodales, qui *Alexandrini* appellati ſunt: addita & feſtivitas matris nomine, atque ipſius,

1. *Neceßitatem eſſe.*] Scripti meliùs, *neceſſe eſſe.* Idem.

2. *Et ceteros inſignes viros non quieta morte oppetiſſe.*] Palatinus codex, & excerpta Spartiani: *& ceteros inſignes viros, qui non quieta morte oppetiſſent.* Salmaſius.

3. *Neque triſtius unquam, &c.*] Leg. *neque triſtius unquam quicquam.* Caſaubonus.

4. *Senatus eum in deos retulit.*] Putarunt ſummi in his litteris viri ſanctum patrem Chryſoſtom. Homil. xxvi. in poſter. ad Corinth. ibi de hoc noſtro Alexandro verba facere. verum quidem eſt Alexandrum pro Deo habitum multis Græciæ populis, in eo igitur tantum falſus eſt Beatus vir, quod Alexandrum Senatus Romani decreto in deos relatum ſcripſit. jam Græcos hunc illi honorem habuiſſe, non Romanos; quos nec fama tenus Alexandri notitiam uſurpaſſe certum eſt. de Athenienſibus, quidam ajunt, quidam negant. *Salmaſ.*

5. *Dati ſunt & ſodales qui Alexandri appellati ſunt.*] Lege: *qui Alexandriani appellati ſunt.* ab Alexandria enim urbe, Alexandrinus civis. ſed ab Alexandro, Alexandrianus ſodalis. *Idem.*

1. *Cauſſa*

ipſius, quæ hodieque Romæ religioſiſſimè celebratur natali ejus die. [1] Cauſa occidendi ejus ab aliis hæc fuiſſe perhibetur, quòd mater ejus relicto bello Germanico Orientem ad jactantiam ſui vellet redire, atque ob hoc eſſet iratus exercitus. Sed hæc ab amatoribus Maximini ficta ſunt, qui videri noluerunt imperatorem optimum ab amico ſuo
interfectum [2] contra jura humana atque divina. [3] Hacte- 64
nus imperium P. R. eum principem habuit qui diutiùs imperaret, [4] poſt eum certatim irruentibus, & aliis ſemeſtribus, aliis annuis, pleriſque per biennium, ad ſummum per triennium imperantibus, uſque ad eos principes [5] qui latius imperium tetenderunt, [6] Aurelianum dico, & deinceps. de quibus, ſi vita ſuppeditaverit, ea quæ comperta fuerint publicabimus. Reprehenſa ſunt in Alexandro hæc: [7] Quòd Syrus eſſe nolebat, [8] quòd aurum amabat, quòd ſuſpicioſiſſimus erat, quòd vectigalia multa inveniebat, quòd ſe Magnum Alexandrum videri volebat, quòd nimis ſeverus in milites erat, [9] quòd curas privatas agebat: quæ omnia in Repub. inſtituerat. Scio ſanè pleroſque negare hunc à ſenatu Cæſarem appellatum eſſe ſed à militibus, qui verum prorſus ignorant: dicere præterea non

1. *Cauſſa occidendi ejus ab aliis hæc fuiſſe, &c.*] Lege Capitolinum libro ſequenti. *Caſaub.*

2. *Contra jura humana atque divina.*] *Contra jura Romana atque divina.* ita Pal. *Salmaſ.*

3. *Hactenus imperium P. R. eum principem habuit qui diutiùs imperaret.*] Etiamne Galba, Otho, Vitellius, & Macrini? ut taceam Titum & Nervam. *Caſaub.*

4. *Poſt eum certatim irruentibus.*] Malim, *certatim multis irruentibus.* Idem.

5. *Qui latiùs imperium tetenderunt.*] Et vivendo diutiùs, & Rom. imperio agri Barbarici aliquid adjiciendo. *Idem.*

6. *Aurelianum dico & deinceps.*] Forſan, *& deincipes.* Grut.

7. *Quòd Syrus eſſe nolebat.*] Sed Romanus. *Caſaub.*

8. *Quòd aurum amabat.*] Patriam in hoc prodebat ſuam. Syri enim avari audiunt paſſim apud ſcriptores veteres. *Idem.*

9. *Quod curas privatas agebat.*] Excerpta Spart. cum optimo Palat. legunt. *quod curas privatis agebat.* quæ omnino vera eſt lectio. inter illa igitur quæ in Alexandro reprehenſa ſunt, hoc merito etiam locum habuit quod privatis curas ageret, hoc eſt privatorum curioſus eſſet, & ſedulo ſcrutaretur & requireret, quid homines privati agerent, quid ſentirent. Vel ut melius legi cenſeo, *curas de privatis egiſſe.* idem Hadriano fuit olim vitio verſum, quod nimis curioſe inquireret in privatorum hominum vitam. *Salmaſ.*

1. *Maxi-*

non hunc fuiſſe conſobrinum Heliogabali, qui, ut nos ſequantur, hiſtoricos ejus temporis legant, & [1] maximè
65 Acholium, [2] qui & itinera hujus principis ſcripſit. Soles quærere, [3] Conſtantine maxime, quid ſit quòd hominem Syrum & alienigenam, talem principem fecerit, quum tot Romani generis, tot aliarum provinciarum reperiantur improbi, impuri, crudeles, abjecti, injuſti, libidinoſi. Jam primùm poſſum de bonorum virorum reſpondere ſententia, potuiſſe natura, quæ ubique una mater eſt, bonum principem naſci: deinde timore, quòd peſſimus eſſet occiſus, hunc optimum factum: [4] ſed quia verum eſt ſuggerendum, clementiæ ac pietati tuæ lecta reſerabo. Notum eſt illud pietati tuæ quod in Mario Maximo legiſti, meliorem eſſe Remp. & propè tutiorem, in qua princeps malus eſt, [5] ea in qua ſunt amici principis mali: ſiquidem unus malus poteſt à plurimis bonis corrigi; multi autem mali non poſſunt ab uno, quamvis bono, ulla ratione ſuperari. [6] Et id quidem ab Homulo ipſi Trajano dictum eſt, quum ille diceret Domitianum peſſimum fuiſſe, amicos autem bonos habuiſſe, [7] atque adeò illum magis odio fuiſſe,

1. *Maximè Acholium, qui & itinera hujus Principis ſcripſit.*] Lipſio videtur legendum *& intima*; Epiſtolâ XVIII. Centuriæ Miſcellaneæ. *Grut.*

2. *Qui & itinera hujus principis ſcripſit.*] Sic Alexandri Magni itinera multi deſcripſerant. Acholius verò non itinera ſolùm Alexandri Severi deſcripſerat, ſed & vitam illius in literas miſerat: quod diſertè in ſuperioribus oſtendit Lampridius. *Caſaub.*

3. *Conſtantine Maxime.*] Scripta lectio, *Conſt. piiſſime.* Idem.

Conſtantine maxime.] Sic Pal. non, *piiſſime*, quod in aliis. *Grut.*

4. *Sed quia verum eſt ſuggerendum.*] Id eſt, cauſſa propior eſt afferenda nam & allatæ cauſſæ veriſſimæ ſunt: ſed remotiores & nimis generales; illa præſertim à natura. *Caſaub.*

Sed quia verum eſt ſuggerendum.] Legend. *Sed quia vera mihi ſunt ſuggerenda.* Salmaſ.

5. *Ea in qua ſunt amici principis mali.*] Tam verum & certum hoc, quàm verè dixit Tacitus in quarta hiſtoria, *Nullum majus eſſe boni principis inſtrumentum, quàm bonos amicos.* Caſaub.

6. *Et id quidem ab Homulo.*] Vel *Omollo*, ut ad Pium. ſcripti hic, *Omulio.* Idem.

Et id quidem ab Homulo ipſi Trajano dictum eſt.] Palatinus & vet. ed. *ab Homulio.* lege, *ab Homullo.* nam ita ſcribitur in vita Hadriani & Marci. *Salmaſ.*

Et idem ab Homulo.] Pal. *Homulio.* Gruter.

7. *Atque adeò illum magis odio fuiſſe.*] *Illum* vel indefinitè accipe, de omni quicunque malis hominibus Remp. commendavit: vel definitè refer ad Alaga-

fuiſſe, qui Remp. pejoris vitæ hominibus commendaverat, quia melius eſt unum malum pati quàm multos. Et 66
ut ad rem redeam, [1] Alexander quidem & ipſe optimus fuit. [2] Nam hoc nemo vult niſi bonus, & optimæ matris conſiliis uſus eſt: ac tamen amicos ſanctos & venerabiles habuit, non malitioſos, non furaces, non factioſos, non callidos, [3] non ad malum conſentientes, non bonorum inimicos, non libidinoſos, non crudeles, non circumventores ſui, non irriſores, [4] non [5] qui illum quaſi fatuum circum-

Alagabalum; quem eo maximè nomine odium bonorum incurriſſe certiſſimum. ſed tutior eſt prior interpretatio. *Caſaub.*

Atque adeo illum magis adeo fuiſſe qui remp. pejoris vitæ hominibus commendaverat.] Totum hunc locum ſic legendum ex veſtigiis antiquæ ſcripturæ cenſemus: *Et id quidem ab Homullo ipſi Trajano dictum eſt, quum ille diceret Domitianum peßimum fuiſſe, amicos autem bonos habuiſſe, atque ideo Claudium magis odio fuiſſe in republica temporis ſui, quam ille, quia melius eſt unum malum pati quam multos.* Homullus dicebat, meliorem remp. eſſe & tutiorem in qua princeps malus eſſet, ea in qua ſunt principis amici: mali & dictum ſuum firmabat exemplo Imperatorum duorum Claudii & Domitiani, quorum alterum amicis ſuis, peſſimis viris indulgentem, omnium ordinum offenſam incurriſſe; alterum vero cum longe ipſe pejor eſſet, amicos tamen meliores haberet, minus odio fuiſſe hominibus temporis ſui quam illum alterum, hoc eſt Claudium, minus quidem malum, ſed amicis pejoribus uſum. ſed pace Spartiani Mariique Maximi dixerim, hoc perpetuo verum eſſe non puto. immo raro aliter uſu venit, ut mali principes malos etiam amicos ſibi adſciſcant. *Salmaſ.*

Atque adeo illum magis odio fuiſſe, &c.] Aliter hæc Pal. nempe, *atque adeo illum magis odio fuiſſe quæ remp. temporis vitæ. ille quia melius eſt.* Grut.

1. *Alexander quidem & ipſe optimus fuit. Nam hoc vult niſi bonus, & optimæ matris conſiliis uſus eſt.*] Sic hic locus diſponendus: *& ut ad rem redeam, Alexander quidem & ipſe optimus fuit, & optimæ matris conſiliis uſus, nam hoc nemo vult niſi bonus, ac tamen amicos ſanctos.* magnum igitur & validum putavit argumentum Spartianus quo probaret bonum fuiſſe Alexandrum, quod optimæ matris conſiliis uſus ſit. quis enim, inquit, hoc vellet niſi bonus? non enim cujuſvis eſt, bonorum conſiliis uti, & iis obſequi quos optimos eſſe noverint, ſed eorum ſolum qui per ſe optimi ſunt. *Salmaſ.*

2. *Nam hoc nemo vult niſi bonus.*] Mutanda diſtinctio, *Et ipſe optimus fuit: nam hoc nemo vult niſi bonus: & optimæ matris conſiliis uſus eſt.* Præcipuam laudem Alexandri vult fuiſſe, quòd optimæ matris conſiliis ſit uſus. in quo vel modum exceſſiſſe Alexandrum, atque adeò matris non ſua peccata luiſſe, cum Juliano Cæſare omnes conſentiunt hiſtorici. Sed cogitent eruditi de lectione Robert. à Porta: *Et ipſe optimus fuit, & optimè natus conſiliis uſus fuit.* Caſaub.

3. *Non ad malum conſentientes.*] Sic, *ad bonum conſentire.* Salmaſ.

4. *Non qui illum quaſi fatuum circumducerent.*] Ita & Pal. non, *circumvenirent.* Grut.

5. *Qui illum quaſi fatuum circumducerent.*] Græcum proverbium alludit, θυλάκῳ περιάγειν, de quo ad Athenæum, aſſiſas eſt, μωρὸς ἄγεται. *Caſaub.*

cumducerent: ſed ſanctos, venerabiles, continentes, religioſos, amantes principis ſui, & qui de illo nec ipſi riderent, nec riſui eſſe vellent: qui nihil venderent, nihil mentirentur, nihil fingerent, nunquam deciperent exiſtimationem principis ſui, ſed amarent. Huc accedit quòd eunuchos nec in conſiliis nec in miniſteriis habuit, qui ſoli principes perdunt, dum eos more gentium aut regum Perſarum volunt vivere: [1] qui à populo etiam amiciſſimum principem ſemovent: qui internuntii ſunt, aliud quàm reſpondetur ſæpe referentes, [2] claudentes principem ſuum, & agentes ante omnia, nequid ſciat. [3] Qui quum empti ſint & pravi fuerint, quid tandem poſſunt boni ſapere? Erat denique ejus ipſius ſententia, *Ego de præfectorum & conſulum & ſenatorum capitibus mancipia ære empta ju-*
67 *dicare non patiar.* Scio, imperator Conſtantine, quo periculo iſta dicantur [4] apud imperatorem * qui talibus ſervit,

1. *Qui à populo etiam amiciſſimum principem ſemovent.*] Meliùs ſcripti, *Qui à populo & amicis principem ſubmovent.* Eſt hypallage, pro, à principe populum & amicos ſubmovent. *Idem.*

Qui à populo etiam amiciſſimum principem ſemovent.] Emendo: *qui ſoli principes perdunt, dum eos more gentium aut regum Perſarum volunt vivere, qui eos à populo & amicis ſummovent.* Salmaſ.

Qui à populo & amicis Principem ſubmovent.] Adblanditur huic lectioni Pal. in quo, *qui eos à populo & amiciſſimum movent.* nimirum ſcribebatur *ſummovent.* Grut.

2. *Claudentes principem ſuum, & agentes ante omnia, ne quid ſciat.*] Non ſoli hoc faciunt eunuchi. vide Vopiſcum in Aureliano. *Caſaub.*

3. *Qui cùm emti ſint & pravi fuerint.*] Naturâ pravi, & genere vitæ. *Idem.*

Qui quum empti ſint & pravi fuerint.] Non temere quis hunc locum ut mendoſum ſuſpicetur. hoc modo leg. *quum enim empti ſint & evirati, quid tandem boni poſſunt ſapere?* hoc voluiſſe dicere Spartianum plane exploratum habeo: homines nempe ære emptos, & viro caſſos nihil boni poſſe ſapere. duo enim in unum concurrunt, quæ Eunuchos aliquid boni poſſe ſapere vetent, & quod empti ſint, & quod viri non ſint. vel leg. *eviriti* pro *evirati.* ſic *doliti* pro *dolati.* *piciti* pro *picati* apud agrimenſores in veteribus libris. Petronius:

——— male pubeſcentibus annis
Eripuere viros, exſectaque viſcera ferro
In venerem fregere. ———

Salmaſ.

4. *Apud Imperatorem qui talibus ſervit, ſed ſalva republica.*] Hoc loco videtur indicare Spartianus, Eunuchos aliquando ſub Conſtantino plurimum potuiſſe, quos tamen poſtea idem princeps abjecerit, & domeſticis neceſſitatibus delegarit, cum intellexiſſet peſtem illos & perniciem eſſe Reipublicæ. legendum igitur patet: *ſcio imperator Conſtantine, quo periculo iſta dicantur apud imperatorem qui talibus ſerviit, ſed ſalva republica, poſteaquam intellexiſti quid mali iſtæ clades habeant, &c.* nec alia opus emendatione. excuſat ſe Spartianus

vit, [1] ſed ſalva Republ. poſteaquam intellexiſti quid mali
clades iſtæ habeant, & quemadmodum principes circum-
veniant, & [2] tu eos eo loci habes ut [3] nec chlamyde uti
juſſeris, [4] ſed neceſſitatibus domeſticis delegaris. Jam il-
lud inſigne, quòd ſolum intra Palatium præter præfe-
ctum, & Ulpianum quidem, neminem vidit: nec dedit
alicui facultatem vel fumorum vendendorum de ſe, vel
ſibi de aliis malè loquendi, maximè occiſo Turino, qui
illum quaſi fatuum & væcordem ſæpe vendiderat. His
acceſſit, quòd amicos & [5] parentes Alexander ſi malos re-
perit, aut punivit, aut, ſi vetus vel amicitia vel neceſſitu-
do non ſivit puniri, dimiſit à ſe, dicens, *His charior eſt mihi
tota Reſpubl.* Et ut ſcias qui viri in ejus conſilio fuerint, 68
[6] Fabius Sabinus Sabini inſignis viri filius, Cato temporis
ſui,

tianus quod tam libere dicat in id hominum genus, quibus aliquando ſerviit Imperator. *Idem.*

* *Qui talibus ſerviit, ſed ſalvâ republicâ. Poſtquam intellexiſti, &c.*] Poſui punctum ante vocem *Poſtquam*, ſcripſique *ſerviit*, ſuaſu membranarum Palatinarum. indicat enim auctor, Conſtantinum habuiſſe olim indulgentius iſtos enunchos, ſed tamen abſque reipubl. ullo damno: poſtea verò ut penitius cognovit, ſemoviſſe ab omni munere publico. *Grut.*

1. *Sed ſalva Republ.*] Non aſſequor, niſi ſcribatur, *ſed ſalva reipubl. &c.* etiam ſic hæreo. *Caſaub.*

Sed ſalva republica.] Hoc eſt, in ſalutem reipublicæ, bono reipublicæ, quæ diu ſalva eſſe non potuiſſet ſi diutius illis peſtibus & cladibus reipublicæ addictum ſe exhibuiſſet Imperator. nihil igitur mutandum. *Salmaſ.*

2. *Sed eos eo loci habes, ut nec chlamyde uti juſſeris.*] Ante Gratianum ſenatores etiam in urbe chlamydati. ſed & omnes qui in aula militabant in diverſis officiis Palatinis, chlamydibus uſos fuiſſe certum eſt: Eunuchos, qui ſub aliis principibus omnia poterant in aula, & ſummas quaſque dignitates obtinebant tam militares & Palatinas quam civiles, chlamydatos fuiſſe quis dubitet? Conſtantinus poſtquam Eunuchos domeſticarum neceſſitatum miniſteriis delegavit, etiam chlamydem uſurpare eos prohibuit. nam regii miniſtri ſine chlamyde, tunicati tantum ſemper fuere. *Idem.*

3. *Nec chlamyde uti juſſeris.*] Summoveris à militia. *Caſaub.*

4. *Sed neceſſitatibus domeſticis delegaris.*] Dictum antè de Alexandro, juſſos ab illo eunuchos balneas muliebres curare. *Idem.*

Sed neceſſitatibus domeſticis delegaris.] Palatinus aliter legit. Sed nos vulgatæ lectioni magis accedimus, ut Eunuchos qui omnia poterant apud Conſtantinum, & τὰ πάντα erant, poſtquam tandem intellexiſſet, quam damnoſi ſint rebus publicis, ab eodem ſolis domeſticis neceſſitatibus delegatos intelligamus, & loco miniſtrorum tantum habitos. *Salmaſ.*

5. *Parentes.*] Cognatos & junctos ſanguine. *Caſaub.*

6. *Fabius Sabinus Sabini inſignis viri filius.*] Filius Sabini illius viri conſularis, quem Alagabalus juſſerat occidi, ut libro ſuperiore dictum. In centunculis

ſui, Domitius Ulpianus juris peritiſſimus, [1] Ælius Gordianus Gordiani imperatoris pater, & ipſe re vera vir inſignis: [2] Julius Paulus juris peritiſſimus, [3] Claudius Venatus orator ampliſſimus: [4] Pomponius legum peritiſſimus,

Pandectarum non memini fieri ullam Fabii Sabini mentionem. duos enim invenio Sabinos juriſconſultos in Digeſtorum libris: Maſurium Sabinum, & Cælium Sabinum. *Idem.*

1. *Ælius Gordianus, Gordiani imperatoris pater.*] Arbitror miris modis hallucinatum Lampridium, ſi ita ſcripſit. & mirum profectò hæc tanta abſurda à nemine adhuc, quod ſciam, fuiſſe animadverſa. Sed nos putamus factam Lampridio injuriam, & à mala manu eſſe illa, *Gordiani imperatoris pater.* Dele igitur, ſi me audis, & ſcribe, *Ælius Gordianus, & ipſe re vera vir inſignis.* Idem.

Ælius Gordianus Gordiani Imperatoris pater & ipſe revera vir inſignis.] Antiqua ſcriptura, ſic habet: *Ælius Gordianus Gordiani Imperatoris ipſa re viri inſignis.* huic loco eximie id nocuiſſe video, quod aliis ſexcentis labem attulit per ſingulas nempe litteras compendiariam ſcribendi rationem. ſic enim olim apud auctorem fuiſſe ſcriptum liquido jurare auſim. *Ant. Gordianus Gordiani Imp. f. & ipſe Imp. vir inſignis.* hoc eſt *Antoninus Gordianus Gordiani Imperatoris filius, & ipſe imperator vir inſignis.* de alio autem aliquo Gordiano ſomniare, qui illa tempeſtate vixerit præter hunc Gordianum Imperatorem & Imperatoris filium, non poſſumus. quare de filio magis quam de patre hæc capiamus, cum pater etiam ſub Alexandro fuerit, & apud illum plurimum valuerit, & Proconſul in Africam miſſus ſit, ratio eſt, quod hunc Gordianum inter Juriſconſultos medium collocat, quaſi qui & ipſe Juriſconſultus fuerit. hoc de Gordiano filio verum eſt, quem & præturam urbanam Alexandro auctore tenuiſſe refert in ejus vita Capitolinus, *in qua prætura tantus juriſdictionis gratia fuit, ut ſtatim conſulatum quem pater ſero acceperat mereretur. Ælius* autem pro *Antoninus* temere irrepſit, cum ſcriptum fuiſſet *Ant.* Salmaſius.

Ælius Gordianus, Gordiani Imperatoris pater, &c.] Pal. ſervat: *Aelius Gordiani Imperatoris ipſa res viri inſignis.* Gruter.

2. *Julius Paulus juriſperitiſſimus, Pomponius legum peritiſſimus, &c.*] Sequitur in omnibus editionibus catalogus multorum Juriſconſultorum nudo tenus nomine poſitorum inter conſiliarios Alexandri, quorum tamen plures ante Alexandrum non parvo intervallo vixiſſe certa fides eſt. ſed illos merito non agnoſcunt veteres membranæ. quibus auctoribus non dubito totum hunc locum ſic legere & conſtituere: *& ut ſcias qui viri in ejus conſilio fuerunt, Fabius Sabinus Sabini inſignis viri filius, Cato temporis ſui: Domitius Ulpianus juris peritiſſimus: Antoninus Gordianus Gordiani imperatoris filius, & ipſe imperator vir inſignis: Julius Paulus juris peritiſſimus: Claudius Venacus orator ampliſſimus: Catilius Severus cognatus ejus vir omnium doctiſſimus: Ælius Serenianus omnium vir ſanctiſſimus: Quintilius Marcellus quo meliorem ne hiſtoriæ quidem continent.* Salmaſ.

3. *Claudius Venatus orator ampliſſimus.*] Hunc quoque alibi non invenio. *Caſaub.*

Claudius Venatus.] Pal. *Venacus.* fortè *Benacus.* Grut.

4. *Pomponius legum peritiſſimus.*] Multos hic inter Alexandri conſiliarios nominari juriſconſultos, qui ætate longè illum anteceſſerint, nemini obſcurum eſſe poteſt, qui in Pandectarum lectione paullò diligentiùs fuerit aliquando verſatus. Sed abſolvunt culpæ Lampridium veteres membranæ regiæ biblio-

mus, [1] Alphenus, [2] Aphricanus, [3] Florentinus, Martianus, Calliſtratus, Hermogenes, Venuleius, [4] Triphonius, [5] Metianus, [6] Celſus, Proculus, [7] Modeſtinus: hi omnes juris profeſſores diſcipuli fuere ſplendidiſſimi Papiniani, & Alexandri imperatoris familiares & ſocii, ut ſcribit Acholius & Marius Maximus, [8] Catilius Severus cognatus ejus vir omnium doctiſſimus, [9] Ælius Serenianus omnium vir ſanctiſſimus, [10] Quintilius Marcellus quo meliorem ne hiſtoriæ quidem continent. His tot atque aliis talibus viris quid mali potuit cogitari vel fieri, [11] quum ad bonum conſentirent? [12] Et eos quidem malorum cohors depulerat,

bibliothecæ & Puteani: abſunt enim omnia hæc à veteribus illis codicibus: *Pomponius legum peritiſſimus, Alphenus, Aphricanus, Florentinus, Marcianus, Calliſtratus, Hermogenes, Venulejus, Tryphonius, Metianus, Celſus, Proculus, Modeſtinus: hi omnes juris profeſſores diſcipuli fuerunt ſplendidiſſimi Papiniani, & Alexandri imperatoris familiares & ſocii, ut ſcribit Acholius & Marius Maximus.* Quid igitur dicemus? an hæc omnia pro ſubdititiis & adulterinis inducenda cenſebimus? equidem non puto: multi enim in hoc albo continentur Alexandri æquales quorum nomina recenſuiſſe hîc Lampridium, non dubito. Sed videamus breviter de ſingulis quorum hîc nomina ponuntur. *Caſaub.*

Pomponius legum, &c.] Videtur νοθδίειν: etſi enim non conſtat ſatis qua ætate Pomponius vixerit, antiquiorem tamen Alexandri ſeculo certum fuiſſe. *Idem.*

Pomponius legum peritiſſimus, &c.] Iſthæc & ſequentia omnia, uſque ad *Catilius Severus*, non comparent in Palatino. *Grut.*

1. *Alphenus.*] Alphenum Varum ſæpe leges in Pandectis; ſed antiquiſſimum, Servi Sulpitii diſcipulum. jure igitur ſuſpectum hoc nomen. *Caſaub.*

2. *Aphricanus.*] Et hoc ſuſpectum: imò palam νοθιδον, niſi ipſius eſt Lampridii peccatum. de ætate Africani lege quæ ſcripſit Jacobus Cujacius. *Idem.*

3. *Florentinus, Martianus, Calliſtratus, Hermogenes, Venulejus.*] Quinque hi inter Papiniani diſcipulos fuerunt: neque cauſſam video cur eorum nomina debeant eſſe ſuſpecta. *Idem.*

4. *Triphonius.*] Videtur eſſe Claudius Tryphonius: vide Cujacium libro ſeptimo Obſervationum, capite ſecundo. *Idem.*

5. *Metianus.*] Non alius hoc nomine mihi notus: niſi Voluſius Mætianus: quo Magiſtro uſus in jure diſcendo Marcus Antoninus. *Idem.*

6. *Celſus, Proculus.*] Niſi fuerunt alii cognomines iis de quibus Pomponius, ineptè hîc recenſentur. *Idem.*

7. *Modeſtinus.*] rectè. nam conſtat ſub Alexandro vixiſſe, & ſequentibus etiam principibus. *Idem.*

8. *Catilius Severus.*] Eo nomine & cognomine plures in hiſtoria Romana, atque Faſtis. *Idem.*

Catilius Severus.] Non diſſentit in nomine iſto à vulgatis Pal. *Grut.*

9. *Ælius Serenianus.*] Puto verius *Serenianus.* Caſaub.

10. *Quintilius Marcellus.*] Eſſe hunc Marcellum qui Alexandro fuit collega in ſecundo conſulatu. *Idem.*

11. *Quum ad bonum conſentirent.*] Vetus editio: *ſentirent.* Salmaſ.

12. *Et eos quidem malorum cohors depulerat qui, &c.*] Melius fortaſſe Pal. *Et*

 hos

pulerat, qui circumvenerant Alexandrum primis diebus, ſed prudentia juvenis [1] his malis occiſis atque depulſis, amicitia iſta ſancta convaluit. [2] Hi ſunt qui bonum principem ſuum fecerunt: & item amici mali, [3] qui Romanos peſſimos etiam poſteris tradiderunt [4] ſuis vitiis laborantes.

hos quidem malorum cohors depulerat, quæ circumvenerat, &c. Grut.

1. *His malis occiſis atque depulſis.*] Palat. non habet duas voces priores, *his malis*. Idem.

2. *Hi ſunt qui bonum principem ſuum fecerunt.*] Lege: *Hi ſunt qui bonum principem Syrum, fecerunt.* atque heic finit diſputatio quam ſupra ab his verbis inſtituerat: *Soles quærere Conſtantine Maxime, quid ſit quod hominem Syrum & alienigenam talem principem fecerit, &c.* definit igitur hoc loco Spartianus bonos amicos & quales ſuperius nominavit, viros ſanctiſſimos, graviſſimos, doctiſſimos, bonum principem, hominem Syrum feciſſe; ut contra amicos malos, peſſimos principes, homines Romanos poſteris tradidiſſe. *Salmaſ.*

3. *Qui Romanos peſſimos etiam poſteris tradiderunt.*] Addit *Romanos*, verba reſpiciens propoſitæ à Conſtantino quæſtionis: quid Alexandrum hominem Syrum tam bonum feciſſet principem; cùm multi etiam Romani fuiſſent peſſimi. *Caſaub.*

4. *Vitiis ſuis laborantes.*] *Suis*, nempe conſiliariorum. tranſmittunt enim vitia ſua mali conſiliarii in principes quorum conſilia regunt. *Idem.*

[1] JULII CAPITOLINI [2] MAXIMINI DUO, AD CONSTANTINUM AUG.

1 NE faſtidioſum eſſet clementiæ tuæ, Conſtantine maxime, ſingulos quoſque principes, vel principum

1. JULII CAPITOLINI.] Huc-uſque Spartianus. ſuperiores enim omnes vitas ab uno Spartiano fuiſſe conſcriptas tam liquido mihi liquet, quam nullum alium præter Spartianum, earum auctorem merito poſſe videri. Hactenus enim Spartiani excerpta, antiquiſſima & optimæ notæ: quæ quidem excerpta in Alexandrum Severum deſinunt, eumque omnium, quæ præceſſerunt vitarum auctorem recte faciunt. Hinc igitur incipit Julius Capitolinus. Eumque ab his duobus Maximinis memoriam vitæ Cæſarum cepiſſe ubi ſcilicet deſiit Spartianus. quod ex ipſo prooemio quivis facile poteſt intelligere: conteſtatur enim ſtatim initio, ſe in unum volumen duos Maximinos congeſſiſſe, atque hunc ſe deinceps ordinem ſervaturum in exponendis imperatorum vitis, ne faſtidioſum eſſet Conſtantino, cui hos libros dedicabat ſingulos quoſque principes per ſingulos libros legere. Sic & tres Gordianos uno etiam libro complexus eſt: Maximum & Balbinum ſimul junxit: Valerianos patrem & filium junctim edidit; Gallienos etiam non diverſis libris expoſuit. à Maximinis ergo ad Triginta Tyrannos, Capitolinus

pum liberos per libros ſingulos legere, adhibui moderationem qua in unum volumen duos Maximinos, patrem filiumque, congererem. [1] Servavi deinceps ordinem quem pietas tua etiam [2] à Tatio Cyrillo clariſſimo viro, qui Græca in Latinum vertit, ſervari voluit: quod quidem non in uno tantùm libro, [3] ſed etiam [4] in plurimis deinceps reſervabo: [5] exceptis magnis imperatoribus, quorum res geſtæ plures atque clariores, longiorem deſiderant textum. Maximinus ſenior ſub Alexandro imperatore enituit. Militare autem ſub Severo cœpit. [6] Hic [7] de vico Thraciæ vicino, Barbaro etiam patre & matre genitus, [8] quorum * alter è Gothis, alter ex Alanis, genitus

nus pertexuit multos imperatores, *συνόνυο συνήτρεις* unius libri faſce concludens: quem excepit Trebellio qui triginta Tyrannos uno libello odidit, & vitam Claudii imperatoris majore cum cura & ſtudio in litteras digeſſit. poſt quem Flavius Vopiſcus reliquos imperatores, quorum ultimus Carinus, qui in hoc volumine continentur, deſcripſit. Atque hæc noſtra eſt de his auctoribus ſententia. *Salmaſ.*

* MAXIMINI DVO] Græci & Latini ſcriptores non aliter ferè iſtos, quàm Maximinos nominant: Aurelio tamen Victori dicitur uterque CAIVS JVLIVS MAXIMINVS: in veteribus verò inſcriptionibus, CAIVS JVLIVS VERVS MAXIMINVS. neque dubitamus ſtudio feciſſe hominem ſuperbiſſimum, diſſimulandæ origini Barbaricæ, ut illa tot nomina aſſumeret. *Caſaub.*

1. *Servavi deinceps hunc ordinem, &c.*] Pronomen *hunc* adſertum auctori, volente Palatino. *Grut.*

2. *A Tatio Cyrillo.*] Regius, *Statio Cyrillo.* Caſaub.

A Statio Cyrillo.] Sic proximè Palat. nempe *ab Tatio Cyrillo.* Grut.

3. *Sed etiam in plurimis deinceps reſervabo.*] Scribe cum regio, *in pluribus.* Ex illis pluribus duo ſuperſunt: unus quo Gordianos tres ſingulari libro deſcripſit; alter quo Maximum ac Balbinum. *Caſaub.*

4. *In pluribus deinceps.*] Eſt à códice Regio. nam noſter *plurimis*, ut vulgati. *Grut.*

5. *Exceptis magnis imperatoribus.*] Nihil habemus Capitolini, unde id verum appareat. *Salmaſ.*

6. *Hic de vico Thraciæ vicino, Barbaro etiam patre & matre genitus.*] Lege ex melioribus libris *de vico Thraciæ, vicino Barbaris, Babaro etiam, &c.* altera lectio falſam ſententiam continet. nam vicus ubi natus Maximinus, non Thraciæ fuit vicinus, ſed in Thracia. *Caſaub.*

Hic de vico Thraciæ vicino, barbaro etiam patre.] Scribendum: *hic de vico Threiciæ vicinæ barbaris, barbaro etiam patre:* vel: *vicino barbaris.* nam vicus ille in quo genitus Maximinus non Thraciæ vicinus fuit, ſed plane in Thracia poſitus. *Threiciæ* pro *Thraciæ.* Salmaſ.

7. *De vico Thraciæ, &c.*] Palat. ambo *Threiciæ.* Grut.

8. *Quorum alter è Gotthis, alter ex Alanis.*] Scribendum, *altera.* de matre enim accipiendum. Iornandes ex Symmacho, *In Thracia natus, à patre Gotho nomine Mecca, matre Alana, quæ Ababa dicebatur.* Caſaub.

Quorum alter è Gotthis, alter ex Alanis.] Pal. & vetus editio: *Quorum alter è Gotthia, &c.* nec vero *alter* in *altera*

tus eſſe perhibetur. [1] Et patri quidem [2] nomen Micea, matri Ababa fuiſſe dicitur. Sed hæc nomina Maximinus primis temporibus, ipſe prodidit, poſtea verò ubi ad imperium venit, occuli præcepit, ne utroque parente Barbaro
2 genitus imperator eſſe videretur. [3] Et in [4] prima quidem pueritia fuit paſtor, [5] nonnunquam procer, qui latronibus inſidiaretur, & ſuos ab incurſionibus vindicaret. [6] Prima ſtipendia, equeſtria huic fuere. Erat enim magnitudine corporis conſpicuus, virtute inter omnes milites clarus, forma virili decorus, ferus moribus, [7] aſper, ſuperbus, contemptor, ſæpe tamen juſtus. Innoteſcendi ſub Severo imperatore prima hæc fuit cauſa: Natali Getæ filii minoris, Severus militares dabat ludos, propoſitis præmiis argenteis,

altera mutandum. ſubintelligitur enim vox *parens*. & nihil ſubintelligi neceſſe eſt. moris habent Latini, cum de duobus ſermo eſt viro & femina, alterum & alterum enunciari per viri genus. *Salmaſius.*

* *Alter è Gothis.*] Uterque Palatinus *è Gothiâ*. Grut.

1. *Et patri quidem nomen Micaa, matri Ababa fuiſſe dicitur.*] Barbara hæc nomina variè ſcripta invenio. *Caſaubonus.*

Et patri quidem nomen Micea, matri Ababa fuiſſe perhibetur.] Pro *Micea* habet idem Palatinus, *Micca.* matris etiam nomen aſpirant membranæ & ſcribunt, *Hababa.* Salmaſ.

2. *Nomen Micca, matri Ababa fuiſſe dicitur.*] Sic & Pall. niſi quod iidem, *Hababa.* Grut.

3. *Et in prima quidem pueritia fuit paſtor, &c.*] Herodianus ſcribit paſtorem initiò fuiſſe apud ſuos Thraces montanos: poſtea verò corporis robore eo provectum, ut ducatum levem inter populares ſuſtineret. ἐπιδόντα, inquit, αὐτὸν διὰ μέγεθος καὶ ἰσχὺν σώματος εἰς εὐτελῆ καὶ ἐπιχώριον στρατείαν. claret ex his mens Capitolini hoc loco. *procerem* enim appellat, qui paſtorum, ad pugnandum contra latrones adunatorum, ducem ageret. qui in rep. eminent ſupra cæteros, proceres dicuntur: οἱ ἔξαρχοι. *Caſaub.*

4. *Prima quidem pueritia fuit paſtor, nonnunquam procer qui latronibus inſidiaretur.*] Palat. *Prima quidem pueritia fuit paſtor, nonnunquam etiam procerte qui latronibus inſidiaretur & ſuos ab incurſionibus vindicaret.* Lege: *Nonnunquam etiam procerto, qui latronibus inſidiaretur.* procerto autem heic nihil aliud ſignificat quam propugnatorem. qui ſuos vindicabat ab incurſionibus latronum, eorumque vim & injuriam propulſabat, *procertonem* vocat. à *procerto*, quod idem eſt cum propugno. *Salmaſ.*

5. *Nonnumquam procer, qui latronibus inſidiaretur.*] Palatinus uterque, *nonnumquam etiam procerte qui latronibus*, emendatumque in altero, *procer, & qui latronibus, &c.* quod probo. *Gruterus.*

6. *Prima ſtipendia equeſtria huic fuere.*] Nempe inter eos equites quos Tacitus gregarios vocat, Hiſtoriarum libro III. *Caſaub.*

7. *Aſper, ſuperbus, contemptor.*] *Contemptorem* heic vocat, quem alio loco *moribus aſpernabilem* dixit. *Salmaſ.*

teis, id eſt armillis, torquibus & baltheolis. [1] Hic adole-
ſcens & ſemibarbarus, & [2] vix adhuc Latinæ linguæ, pro-
pè Threcica, imperatorem publicè petiit ut ſibi daret li-
centiam contendendi cum iis qui jam non mediocri loco
militarent. Magnitudinem corporis Severus miratus, pri-
mùm eum cum lixis compoſuit, ſed fortiſſimis quibuſque,
[3] ne diſciplinam militarem corrumperet. Tunc Maximi-
nus XVI. lixas [4] uno ſudore devicit, XVI. acceptis præmiis
minuſculis, non militaribus, juſſuſque militare. Tertia 3
fortè die quum proceſſiſſet Severus ad campum, in turba
exultantem more barbarico Maximinum vidit, [5] juſſitque
ſtatim tribuno [6] ut eum coërceret, ac Romana diſciplina
imbueret. Tunc ille ubi de ſe intellexit imperatorem lo-
quutum, ſuſpicatus Barbarus & notum ſe eſſe principi &
inter multos conſpicuum, ad pedes imperatoris equitantis
acceſſit. Tum volens Severus explorare quantus in cur-
rendo eſſet, [7] equum admiſit multis circuitionibus, [8] &
qûum

1. *Hic adoleſcens & ſemibarbarus.*] Herodiani vocem expreſſit, *μιξοβάρβαρος*. *Caſaub.*

Hic adoleſcens & ſemibarbarus, & vix adhuc Latinæ linguæ.] *Hominem Latinæ linguæ* eleganter appellat qui linguam Latinam callet: ſic Græci, *ἄνθρωπον αἱμάτων* hominem in cædibus & ſanguine verſatum. Diſtingue: *Hic adoleſcens & ſemibarbarus, & vix adhuc Latinæ linguæ, prope Threcica imperatorem publice petit, ut ſibi daret licentiam contendendi, &c.* ſubaudiendum *lingua.* vix adhuc linguæ Latinæ, prope Threcica lingua imperatorem petit. *Salmaſ.*

2. *Vix adhuc Latinæ linguæ.*] Proba locutio eſt *homo Latinæ linguæ*; hoc eſt, callens Latinam linguam. ſic *homo vitiorum omnium*, & paſſim. ſed liber Puteani habet, *Latina lingua.* Quare ita lego, *vix adhuc Latina lingua promtus, propè Threcica imperatorem petiit.* Caſaub.

3. *Ne diſciplinam militarem corrumperet.*] Hoc eſt, ne videretur militem quaſi athletam cum Maximino commiſiſſe; quod per diſciplinam militarem non licebat. *Idem.*

4. *Uno ſudore.*] Locutio è media palæſtra elegans, & *τεχνική*. *uno ſudore:* id eſt, priuſquam defatigaretur. *πρὶν ἀπειπεῖν.* *Idem.*

5. *Juſſitque ſtatim tribuno eum coërceret, ac Romana diſciplina imbueret.*] Legas: *Ut eum coërceret, & ad Romanam diſciplinam imbueret.* Salmaſ.

6. *Ut eum coërceret, ac Romana diſciplina imbueret.*] Regius, *coërceret ad Romanam diſciplinam & imbueret.* Caſaubonus.

Ut eum coërceret, & Romana diſciplina imbueret.] Nihil mutaverim; quamvis & Pall. noſtri abeant à vulgato, habeantque, *ac Romanam diſciplinam imbueret.* Grut.

7. *Equum admiſit multis circuitionibus.*] Comparent ſtudioſi cum iſtis verba Symmachi, non pœnitebit operæ *Caſaub.*

8. *Et quum imperator laboraſſet.*] Adde ex Pal. *Et quum imperator ſenex laboraſſet.*

quum ſenex imperator laboraſſet, [1] neque ille à currendo per multa ſpatia deſiſſet, ait ei, [2] *Quid vis Threciſce? nunquid delectat luctari poſt curſum?* Tum ille, *Quantum libet*, (inquit) *Imperator*. Poſt hoc ex equo Severus deſcendit, & recentiſſimos quoſque ac fortiſſimos milites ei comparari juſſit. Tum ille more ſolito VII. fortiſſimos uno ſudore vicit, ſoluſque omnium à Severo [3] poſt argentea præmia torque aurea donatus eſt, juſſuſque inter ſtipatores corporis ſemper in aula conſiſtere. Hinc igitur factus conſpicuus, inter milites clarus, amari à tribunis, à commilitonibus ſuſpici, impetrare ab imperatore quod vellet, [4] locis etiam militiæ [5] à Severo adjutus [6] quum eſſet adoleſcens, longitudine autem corporis & vaſtitate, & forma, atque ocu-
4 lorum magnitudine & candore omnes excelleret. [7] Bibiſſe autem illum ſæpe in die vini capitolinam amphoram conſtat: [8] comediſſe & XL. libras carnis: ut autem Cordus dicit, etiam LX. Quod ſatis conſtat, [9] oleribus ſemper abſtinuit, à frigidis propè ſemper, [10] niſi quum illi potandi neceſ-

raſſet. quam additionem otioſam non eſſe, nemo non videt. *Salmaſ.*

Et cùm Imperator lab.] Pall. auctiores voce, *& cùm ſenex Imperator lab.* Grut.

1. *Neque ille accurrendo per multa ſpatia deſiſſet.*] Ne dubita emendare: *neque ille à currendo per multa ſpatia deſiſſet.* præceſſit enim, *tum volens Severus explorare quantus in currendo eſſet.* Salmaſ.

2. *Quid vis Threciſce.*] Palatinus: *Thraciſce.* ſed *Threces* & *Thraces* indiſcriminatim auctores dicunt. Threciſcum autem ὑποκοριστικῶς, qua forma ſæpius utuntur ſcriptores in nationibus appellandis. ſic *Syriſcus*, pro Syro apud Comicum. *Idem.*

3. *Poſt argentea præmia.*] Symmachus, *Solus à Cæſare & argenteis præmiis & aureo torque donatus eſt.* Caſaub.

4. *Locis etiam militiæ à Severo adjutus.*] Donatus præpoſituris locorum militarium. *Idem.*

5. *A Severo adjutus quum eſſet adoleſcens.*] Platin. lib. hoc loco habet *peradoleſcens.* quod eſt valde adoleſcens. *Salm.*

6. *Cùm eſſet per adoleſcens.*] Debetur Palatinis. editi enim *adoleſcens* tantum habebant. *Grut.*

7. *Bibiſſe autem ſæpe in die vini Capitolinam amphoram conſtat.*] Bibit igitur Maximinus una die octies & quadragies tantùm, quantum una cœna Auguſtus, etiam cùm liberaliùs ſe invitabat. nam ille ſenos ſextantes, ſive binos ſextarios non exceſſit, ut ſcribit Suetonius. Budæus libro de Aſſe quinto ſextarium Romanum comparat cum Pariſienſi pinta. *Caſaub.*

8. *Comediſſe & XL. libras carnis.*] Sive ita legas, ſive, ut ſubjicitur, LX. mediocris tamen erit hæc voratio, præ iis quæ de nobili Phagone refert Vopiſcus in Aureliano. *Idem.*

9. *Oleribus ſemper abſtinuit.*] Ut quorum eſus firmando corporis robori parum conduceret. *Idem.*

10. *Niſi cùm illi potandi neceſſitas.*] Sic Pall. ambo, excluſa voce *eſſet.* Grut.

1. *Ordi-*

neceſſitas eſſet. Sudores ſæpe ſuos excipiebat, & in calices vel in vaſculum mittebat, ita ut duos vel tres ſextarios ſui ſudoris oſtenderet. Hic diu ſub Antonino Caracallo [1] ordines duxit, centuriatus, & cæteras militares dignitates ſæpe tractavit. Sub Macrino (quòd eum qui imperatoris ſui filium occiderat, vehementer odiſſet) à militia deſiit, & in Thracia in vico ubi genitus fuerat, poſſeſſiones comparavit, ac ſemper cum Gotthis commercia exercuit. Amatus eſt autem unicè à Getis quaſi eorum civis. [2] Alani quicunque ad ripam venerunt, amicum eum donis viciſſim recurrentibus approbabant. Sed occiſo Macrino cum filio ſuo, ubi Heliogabalum quaſi Antonini filium [3] imperatorem comperit, jam maturæ ætatis ad eum venit, petiitque ut quod avus ejus Severus judicii circa ſe habuerat, & ipſe haberet. Sed apud impurum hominem valere nihil potuit. Nam dicitur cum eo jocatus eſſe Heliogabalus turpiſſimè, dicens, *Maximine*, XVI. *&* XX. *&* XXX. *milites diceris aliquando laſſaſſe*, [4] *potes tricies cum muliere perficere*. Tum ille ubi vidit infamem principem ſic exorſum, à militia diſceſſit, & tamen retentus eſt per amicos Heliogabali, ne hoc quoque illius famæ accederet quòd virum temporis ſui fortiſſimum, & quem alii *Herculem*, [5] alii *Achillem*, alii *Ajacem* vocabant, à ſuo exercitu

1. *Ordines duxit, centuriatus & ceteras dignitates ſæpe tractavit.*] Verba Symmachi quibus eamdem rem memorat, ſic emendanda: *ordines duxit, ac ſæpe famam factis extendens, inter plures militiæ gradus centuriatus quoque ſtrenuitatis ſuæ pretium tulit.* Ordines ducere, & centurionem eſſe, tanquam diverſa heic ponuntur à Capitolino & Symmacho, atque ita quidem ut major videatur fuiſſe centurionis dignitas quam ejus qui ordines duceret. ordinarios tunc videntur vocaſſe manipulorum ductores. manipulus autem illo tempore, decem tantum militum fuit. quibus qui præerat, manipularius, & ordinarius, vel ordinum ductor dicebatur. Gloſſæ veteres: ταξίαρχος, *ordinarius, manipularius.* qui centuriis, centuriones: qui cohortibus, tribuni. *Salmaſius.*

Ordines duxit centuriatus.] Pall. duo, *centuriatos.* quod non nimium diſplicet. *Grut.*

2. *Alani quicunque ad ripam venerunt.*] Scrib. *venerant.* Caſaub.

3. *Imperatorem comperit.*] Scripti, *imperare.* Idem.

4. *Potes tricies cum muliere perficere.*] Sic ἐπεργεῖν Græci. *Salmaſ.*

5. *Alii Achillem, alis Ajacem.*] Supple ex ſcripta lectione, *alis Ac. alii Hectorem, alii Ai.* Caſaub.

Alii Achillem, alii Aiacem.] Sic & Pall.

5 citu dimoveret. Fuit igitur Maximinus ſub homine impuriſſimo [1] tantùm honore prædiṫus tribunatus, ſed nunquam ad manum ejus acceſſit, nunquam illum ſalutavit per totum triennium huc atque illuc [2] diſcurrens. modò agris, modò otio, modò fictis languoribus occupatus eſt. Occiſo Heliogabalo, ubi Maximinus comperit Alexandrum principem nominatum, Romam contendit, quem Alexander miro cum gaudio, mira cum gratulatione ſuſcepit, ut in ſenatu verba faceret talia: *Maximinus P. C. tribunus cui ego latum clavum addidi, ad me confugit, qui ſub impura illa bellua militare non potuit. qui apud divum parentem meum Severum tantus fuit quantum illum fama comperitis.* Statim denique illum tribunum [3] legionis quartæ quam ex tyronibus ipſe compoſuerat, dedit, & eum in hæc verba provexit: *Veteres milites tibi, Maximine mi chariſſime atque amantiſſime, idcirco non credidi, quòd veritus ſum* [4] *ne vitia eorum ſub aliis inoleſcentia emendare non poſſes.* [5] *Habes tyrones ad tuos mores, ad tuam virtutem, ad tuum laborem: eos fac militiam addiſcere, ut mihi multos Maximinos Reip. optabiles ſolus*
6 *efficias.* Accepta igitur legione, ſtatim eam exercere cœpit. Quinta quaque die jubebat [6] milites decurrere, ſimulacra

& Pall. ſine illo adhuc quorundam mſſ. *alii Hectorem.* Grut.

1. *Tantum honore tribunatus.*] Sic uterque Palat. ejectâ voce *præditus*, quæ præterea adeſt vulgo editis. *Idem.*

2. *Diſcurrens; modò agris, modò otio, modò fictis languoribus occupatus eſt.*] Abjectâ voculâ *eſt*, reſultaret lectio melior; tali utique diſtinctione: *ſalutavit, per totum triennium huc atque illuc diſcurrens, modò agris, modò otio, modò fictis languoribus occupatus.* Idem.

3. *Legionis quartæ quam ex tironibus ipſe compoſuerat.*] Videtur hæc legio prioribus quas deſcribit Dio, ab Alexandro adjecta. nam aliud eſt *componere legionem*, aliud numeros ſupplere. *Caſaub.*

4. *Ne vitia eorum ſub aliis inoleſcentia.*] Participio præſenti, dat ſignificationem præteriti temporis: quo Latina lingua caret. *Idem.*

5. *Habes tirones ad tuos mores, ad tuam virtutem, ad tuum laborem.*] Vitioſiſſimus hic locus ab interpunctione, quem ſic ſanabis licet: *veteres milites tibi Maximine mi cariſſime atque amantiſſime idcirco non credidi, quod veritus ſum, ne vitia eorum ſub aliis inoleſcentia emendare non poſſes. Habes tirones. ad tuos mores, ad tuam virtutem, ad tuum laborem eos fac militiam addiſcere, ut mihi multos Maximinos Reip. optabiles ſolus efficias.* Salmaſ.

6. *Milites decurrere, ſimulacra bellorum agere*] Simulacra bellorum agebant milites in illa proluſione, quam armaturam dixerunt recentiores, & armaturæ exercitium, quod milites armati ſub ſignis decurrerent, & veræ pugnæ

lacra bellorum agere: gladios, lanceas, loricas, galeas, ſcuta, tunicas, & omnia arma illorum [1] quotidie circumſpicere: [2] calceamenta quinetiam ipſa proſpiciebat, [3] prorſus ut ſe parem militibus præberet. Sed quum eum quidam tribuni reprehenderent, dicentes, *Quid tantum laboras, quum ejus loci jam ſis, ut ducatum poſſis accipere?* dixiſſe fertur, *Ego verò quo major fuero, tanto plus laborabo.* [4] Exercebat cum militibus [5] ipſe luctam, quinos, [6] ſenos, & ſeptenos [7] jam grandævus ad terram proſternens. Denique invidentibus cunctis, quum quidam tribunus ſuperbior, magni corporis, virtutis notæ, atque ideo ferocior ei dixiſſet, [8] *Non magnam rem facis ſi tribunus tuos milites vincis:* Ille ait, *Viſne congrediamur?* Quumque adverſarius annuiſſet, venientem contra ſe palma in pectus percuſſum ſupinum rejecit, & continuò dixit, *Date alium, ſed tribunum.* Erat præterea (ut refert Cordus) magnitudine tanta, [9] ut

octo

pugnæ ſimulacra ederent. Vide Vegetium. *Idem.*

Milites decurrere, ſimulacra bellorum agere.] Palat. *decurrere, in ſe ſimulacra bell.* non improbem. *Grut.*

1. *Quotidie circumſpicere.*] Circumſpiciebat: non enim pendet à verbo *jubebat*. Caſaub.

2. *Calceamenta quinetiam ipſa proſpiciebat.*] Melius: *Calciamenta quinetiam ipſe proſpiciebat.* pro *perſpiciebat*. Salmaſ.

3. *Prorſus ut ſe parem militibus præberet.*] Exemplo, quod efficaciſſimum docendi genus eſt, ad omnia præibat, quæ militibus imperaret. *Caſaub.*

Prorſus ut ſe parem militibus præberet.] Legend. ex opt. Palat. *calceamenta quinetiam ipſe proſpiciebat: prorſus autem patrem ſe militibus.* hæc enim tam anxia de militibus Maximini cura, patris eum loco apud milites haberi viderique faciebat. *Salmaſ.*

Prorſus ut ſe parem militibus præberet.] Nihil planè præceſſit, quo paritas iſthæc exprimeretur. cura tantum ejus & diligentia narrata fuit. & verò cum ſeſtet in Palatino; *prorſus ut autem patrem militibus præb.* videat lector, an illud *parem* non poſſit augeri litterâ. porrò Excerpta Palatina heic jam finiunt. itaque non eſt, quod eorum quis teſtimonium deinceps requirat. *Grut.*

4. *Exercebat cum militibus ipſe luctam.*] *Exercebat cum militibus ipſe luctamina.* Pal. & vetus editio. *Salmaſ.*

5. *Ipſe luctam.*] Pal. *luctamina.* Grut.

6. *Senos & ſeptenos grandævus.*] Non agnoſcit Pal. noſter aliorum, *idem quindenos jam grandævus, &c.* quod vix vel ideo feram, quia numerus non adſcendat gradatim. *Idem.*

7. *Jam grandævus.*] Scripti, *idem quindenos.* Caſaub.

8. *Non magnam rem facis ſi tribunus tuos milites vincis.*] Ad gratiam tribuno ſuo cedentes, & ἐθελοκακοῦντας. *Idem.*

9. *Ut octo pedes digito videretur egreſſus.*] De hac ſtatura diximus ad Suetonii librum tertium cap. LXVIII. Obſerva locutionem, *videretur egreſſus*, id eſt egrederetur, ſic paſſim in his ſcriptoribus. Lampridius in Alagabalo: *ſirica veſtis tunc in raritate videbatur & honore,* pro erat. *Idem.*

Ut

octo pedes digito videretur egreſſus: [1] pollice ita vaſto [2] ut uxoris dextrocherio uteretur pro annulo. Jam illa propè [3] in vulgi ore ſunt poſita, quòd hamaxas manibus attraheret, rhedam onuſtam ſolus moveret: equo ſi pugnum dediſſet, dentes ſolveret: ſi calcem, crura frangeret: [4] lapides tophicios friaret, arbores teneriores ſcinderet. Alii denique eum *Crotoniatem Milonem*, alii *Herculem*,
7 [5] *Antæum* alii vocant. His rebus conſpicuum virum Alexander, magnorum meritorum judex, in ſuam perniciem [6] omni exercitui præfecit, gaudentibus cunctis ubique tribunis, ducibus, & militibus. Denique totum ejus exercitum qui ſub Heliogabalo mag aex parte torpuerat, ad ſuam

Ut octo pedes digito videretur egreſſus.] Valde mihi ſit veriſimile cum doctiſ. Caſaubono. ſcriptum prius fuiſſe: *ut octo pedes digitis* VI. *videretur egreſſus.* numerus autem ille VI. facile potuit abſorberi ſimilitudine prioris ſyllabæ ſequentis vocabuli *videretur*, quod ab iiſdem litteris incipit. pedem vero heic intelligit Italicum Capitolinus, non regium aut Alexandrinum. at pes Italicus tredecim digitos habebat & trientem. cum enim in Juniore Maximino dixerit ſtaturam ejus fuiſſe pedum octo & prope ſemis, heic ſcribit octo pedes eum digitis ſex exceſſiſſe. cui menſuræ ſi dimidium pedis & trientis ſemiſſem addas, octo pedes & ſemiſſem habebis integrum. *Salmaſ.*

Ut octo pedes digito videretur egreſſus.] Sic Pal. aliter tamen de proceritate ejus loquitur in vita filii c. I. *Grut.*

I. *Pollice ita vaſto, ut uxoris dextrocherio uteretur pro annulo.*] Uxoris Maximini alibi Capitolinus non meminit: quæ tamen digna fuit matrona cujus nomen in literas mitteretur: quod ſtudioſe factum ab Ammiano fuerat in libris qui perierunt, ut ipſe teſtatur libro XIV. *Dextrocherium* armillarum ſpecies eſt. Solebant ſæpe veteres non in utroque brachio, ſed altero tantùm has geſtare: interdum lævo, interdum dextro, ut nomen hoc declarat dextrocherium, quaſi δεξιόχειρον. & brachium enim χειρὸς appellatione Græci aliquando complexi ſunt. *Caſaub.*

2. *Ut uxoris dextrocherio uteretur pro annulo.*] *Dextrocherium*, vox à Græcis ex Græca & Latina compoſita, poſtea Latinis quoque uſurpata: *dextrale* autem pro dextrocherio Latini quoque dixerunt. *Salmaſ.*

3. *In vulgi ore ſunt poſita.*] Sic & Pal. non, *in elogio ſunt poſita:* quod tamen haud omninò ſpreverim. *Grut.*

4. *Lapides tophicos friaret.*] Meliùs ſcripti, *tophinos.* vel ſcribe, *tophaceos.* Caſaub.

Lapides tophicios friaret.] Nihil variant noſtri libri. *fricare* autem pro *friare* exhibet editio princeps. *fricare* & *friare* idem. *Salmaſ.*

Lapides tophicios friaret.] Ita & Pal. ſed à manu non nimis antiqua, quod ſcilicet linea tota & amplius excidiſſet, negligentia librarii. *Grut.*

5. *Antæum alii vocant.*] Scripti meliùs, *vocarent.* Caſaub.

Antæum alii vocant.] Eadem editio; *vocarent. forte, vocarunt.* Salmaſ.

6. *Omni exercitui præfecit.*] Hoc nuſquam Herodianus: & puto vix eſſe verum. ſic tamen & Aurelius Victor. *Caſaub.*

I. *Maxi-*

ſuam militarem diſciplinam retraxit. Quod Alexandro,
ut diximus, optimo quidem imperatori, ſed tamen cujus
ætas ab initio contemni potuerit, graviſſimum fuit. Nam
quum in Gallia eſſet, & non longè ab urbe quadam caſtra
poſuiſſet, ſubitò immiſſis militibus, ut quidam dicunt, ab
ipſo, ut alii, à tribunis barbaris, Alexander ad matrem
fugiens interemptus eſt, Maximino jam imperatore appel-
lato. Et cauſam quidem Alexandri interimendi alii aliam
fuiſſe dicunt. Quidam enim Mammæam dicunt aucto-
rem fuiſſe ut filius deſerto bello Germanico Orientem pe-
teret, atque ideo milites in ſeditionem prorupiſſe. Qui-
dam, quòd ille nimis ſeverus eſſet, & voluiſſet ita in Gallia
legiones exauctorare, ut exauctoraverat in Oriente. Sed 8
occiſo Alexandro, [1] Maximinus primùm è corpore mili-
tari, & nondum ſenator, ſine decreto ſenatus, Auguſtus
ab exercitu appellatus eſt, filio ſibimet in participatum
dato: de quo pauca quæ nobis ſunt cognita, mox dicemus.
Maximinus autem ea fuit ſemper aſtutia [2] ut milites non
ſolùm virtute regeret, ſed etiam pręmiis & lucris ſui aman-
tiſſimos redderet. [3] Nunquam annonam cujuſpiam tulit.
[4] Nunquam fuit qui in exercitu faber, aut alterius rei (ut
plerique ſunt) artifex eſſet. [5] ſolis venationibus legiones
frequen-

1. *Maximinus primùm è corpore militari, &c.*] Accedet lux aliqua ſententiæ, ſi ſcribas *primus*. nam ea mens. etſi equidem non video quid hîc ſit adeò ſingulare, & quod ante in Opilio Macrino non eſſet factum. Vide & Aurelium. *Idem.*

2. *Ut milites non ſolum virtute regeret.*] Pal. omiſit dictionem *ſolum*. & abeſſe poterat, utpote quæ ſatis ſubintelligeretur. *Grut.*

3. *Nunquam annonam.*] Scripti, *nunquam ille anonnam.* Caſaub.

Numquam ille annonam.] Ita & Pal. *Grut.*

4. *Nunquam fuit qui in exercitu faber.*] Quaſi fabrilis opera & omne artificium militem Rom. dedeceret: quod veterum diſciplina aliter fuerat conſtitutum. *Caſaub.*

Nunquam fuit qui in exercitu faber, aut alterius rei, &c.] Scribendum; *numquam fuit quis in exercitu faber, aut alterius rei, ut plerique ſunt, artifex, ſed ſolis venationibus legiones frequenter exercebat.* Salmaſ.

Numquam fuit qui in exercitu faber, &c.] Pal. malle videtur, *quis in exercitu miles faber, &c.* non pejus, ſi non melius. maluiſſem tamen reponi: *numquam tulit ut quis in exercitu miles faber, &c.* Grut.

5. *Solis venationibus legiones frequenter exercebat.*] Pal. *exercens*; quod ſi admittimus, nota periodi tollenda, ut iſthæc adhuc pendeant à ſuperioribus. *Idem.*

1. *Ut*

frequenter exercebat. Sed inter has virtutes tam crudelis fuit [1] ut illum alii *Cyclopem*, alii *Buſiridem*, alii *Scironem*, nonnullii *Phalarim*, multi [2] *Typhonem*, vel *Gygem* vocarent. Senatus eum tantum timuit ut vota in templis publicè privatimque mulieres etiam cum ſuis liberis facerent, ne ille unquam urbem Romam videret. [3] Audiebat enim alios in crucem ſublatos, [4] alios animalibus nuper occiſis incluſos, alios feris objectos, alios fuſtibus eliſos, atque omnia hæc ſine delectu dignitatis, quum videretur diſciplinam velle regere militarem, [5] cujus exemplo civilia etiam corrigere voluit: quod non convenit principi qui velit diligi. Erat enim ei perſuaſum, *niſi crudelitate imperium non teneri.* Simul & verebatur [6] ne propter humilitatem generis barbarici [7] à nobilitate contemneretur. Meminerat præterea ſe Romæ etiam à ſervis nobilium contemptum eſſe, [8] ita [9] ut ne à procuratoribus quidem eorum videretur. [10] Et ut ſe habent ſtultæ opiniones, [11] tales eos

1. *Ut illum alii Cyclopem, alii Buſiridem.*] Sic reſtitue: *ut illum alii Cyclopem, alii Buſirem, alii Scirona, nonnulli Phalarem, multi Typhona, vel giganta vocarent.* Salmaſ.

2. *Typhonem, vel Gygem.*] Heſiodus de Cæli & Telluris filiis gigantibus: Typhon ἑκατόγκεφαλος ex Græcis poëtis notus. *Caſaub.*

3. *Audiebat enim.*] Scribe, *Audiebant enim.* cum libris. *Idem.*

Audiebat enim eos.] *Audiebant enim eos.* ita libri, & melius. *Salmaſ.*

Audiebant enim alios in crucem ſublatos, &c.] Sic & Pal. nam editi prius, *Audiebat.* Grut.

4. *Alios animalibus nuper occiſis incluſos.*] Lege vitam Opilii Macrini. *Caſaub.*

5. *Cujus exemplo civilia etiam corrigere voluit.*] Membranæ, *c. e. etiam civilia regere voluit.* Idem.

6. *Ne propter humilitatem generis barbarici à nobilitate, &c.*] Conſentit & in hanc lectionem Pal. *Grut.*

7. *A nobilitate contemneretur.*] Hæc lectio regii, cui aſſentiuntur & Puteani. perſpicuè: etſi vulgatam aliter poteramus concinnare, non ineptè: ſic, *ne propter humilitatem generis à barbarica novitate contemneretur.* Caſaub.

8. *Ita ut ne à procuratoribus quidem eorum videretur.*] Cave mutandum cenſeas iſtud *videretur* cum doctiſſimo viro. proprium enim huic officio verbum. nam videri imperatores & alii proceres dicebantur, quibus quotidie matutinæ ſalutationes officium exhibebant clientes ſui. *Salmaſ.*

9. *Ut ne à procuratoribus quidem eorum videretur.*] Scribend. *adiretur.* Caſaub.

10. *Et ut ſe habent ſtultæ opiniones.*] Nihil mutandum: niſi *ſtultorum* malis quàm *ſtultæ.* Idem.

11. *Tales eos contrà ſperabat futuros.*] Membranæ, *contra ſe.* optimè. *contra*, pro erga vel adverſum. *ſperare*, pro δοκεῖν. *Idem.*

Tales eos contra ſe ſperabat futuros.] Illud *ſe* eſt à codice Regio. *Grut.*

1. Tan-

eos contrà ſperabat futuros, quum jam imperator eſſet. [1] *Tantum valet conſcientia degeneris animi.* Nam ignobilitatis 9
tegendæ cauſa omnes conſcios generis ſui interemit: [2] nonnullos etiam amicos qui ei ſæpe miſericordiæ ac pietatis cauſa pleraque donaverant. Neque enim fuit crudelius animal in terris: omnia ſic in viribus ſuis ponens quaſi non poſſet occidi. Denique quum immortalem ſe propè crederet [3] ob magnitudinem corporis ſui virtutiſque, mimus quidam in theatro præſente illo dicitur [4] verſus Græcos dixiſſe, quorum hæc erat Latina ſententia:

Et qui ab uno non poteſt occidi, à multis occiditur.
[5] Elephas grandis eſt, & occiditur:
[6] Leo fortis eſt, & occiditur:
Tigris fortis eſt, & occiditur:
Cave multos, ſi ſingulos non times.

Et hæc imperatore ipſo præſente jam dicta ſunt. Sed quum Maximinus interrogaret amicos [7] quid * mimicus ſcurra

1. *Tantum valet conſcientia degeneris animi.*] Ideo clebratum apud Græcos proverbium:
Ἀφόρητός ἐστιν εὐτυχῶν μαστιγίας.
cujus & Dio meminit hiſtoria LVIII. *Caſaub.*

2. *Nonnullos etiam amicos qui ſæpe miſericordiæ ac pietatis cauſa donaverant.*] Lege, *nonnullos etiam amicos qui ei ſæpe miſericordia, paupertatis cauſa, donaverant.* liceat etiam ex Palatino legere, *qui ei ſæpe miſericordiæ ac paupertatis cauſa pleraque donaverant.* paupertas Maximini, cum primum Romam venit, ea fuit, ut liberalitatem quorumdam amicorum provocaverit, qui miſericordia moti pleraque ei donaverunt, quos tamen poſtea interemit, ut paupertatis olim ſuæ conſcii non exſtarent, ut nec exſtare voluit ignobilitatis. *Salmaſ.*

3. *Ob magnitudinem corporis ſui virtutiſque munus.*] Lege, *ob m. c. virtutiſque, mimus quidam in th.* ſequitur, *interrogaret quid mimus ſcurra dixiſſet.* Caſaubonus.

Ob magnitudinem corporis ſui virtutiſque mimus quidam in theatro.] Ita diſertè erat à manu emendatrice in Pal. cùm prius fuiſſet *minus.* Grut.

4. *Verſus Græcos dixiſſe.*] Similis elegantiæ venuſtate compoſitum eſt epigramma de Charino apud Martialem libro primo. *Caſaub.*

5. *Elephans grandis eſt & occiditur.*] Non diſſimile illud Sophoclis de bove, in Ajace:
Μέγας δὲ πλευρὰς βοῦς, ὑπὸ σμικρᾶς ὅμως
Μάστιγος ὀρθὸς εἰς ὁδὸν πορεύεται.
Idem.

6. *Leo fortis eſt & occiditur.*] Proverb. *Culex leonis oculi pupillam fodit.* Idem.

7. *Quid mimus ſcurra dixiſſet.*] Palat. *Quid mimicus ſcurra dixiſſet.* variæ illis temporibus vocis *ſcurra* ſignificationes. nam & ſcurræ pro famulis & protectoribus dicebantur, ut ſuperius animadvertimus. ut illum autem denotarent qui in ſcena agit, *mimicum ſcurram* appellarunt. ita ſcurras mima-

ſcurra dixiſſet, dictum eſt ei quòd antiquos verſus cantaret contra homines aſperos ſcriptos, & ille, ut erat Thrax & barbarus, credidit. Nobilem circa ſe neminem paſſus eſt, [1] prorſus ut Spartaci [2] aut Athenionis exemplo imperaret. [3] Præterea omnes Alexandri miniſtros variis modis interemit. Diſpoſitionibus ejus invidit. Et dum ſuſpectos habet amicos ac miniſtros ejus, crudelior factus eſt. [4] Quum eſſet ita moratus ut ferarum more viveret, triſtior & immanior factus eſt factione Magni cujuſdam conſularis viri contra ſe parata: qui [5] cum multis militibus & centurionibus ad eum confodiendum conſilium inierat, quum in ſe imperium transferre cuperet. [6] Et genus factionis fuit tale. Quum ponte juncto in Germanos tranſire Maximinus vellet, [7] placuerat ut contrarii cum eo tranſirent, pons poſtea ſolveretur, [8] ille in barbarico ſolo circumventus occideretur, imperium Magnus arriperet. [9] Nam omnia cœperat agere, & quidem fortiſſimè, [10] ſtatim ut factus imperator, peritus utpote rei mili-

taris,

rios dixit in Vero Spartianus. *Salmaſius.*

Quid mimus ſcurra dixiſſet, &c.] Pal. *mimicus ſcurra.* Grut.

* *Mimus ſcurra.*] Scribendum *mimicus.* Caſaub.

1. *Prorſus aut Spartaci.*] *Spartici* Pal. & princeps editio. *Salmaſ.*

2. *Aut Athenionis.*] Athenio enim dux non obſcuræ famæ ſervorum fugitivorum, qui in Sicilia aliquando rebellarunt. *Caſaub.*

Aut Athenionis exemplo imperaret.] Legendum: *nobilem circa ſe neminem paſſus eſt. prorſus aut Spartaci aut Athenionis exemplo imperabat.* Salmaſ.

3. *Præterea omnes Alexandri miniſtros variis modis interemit.*] Narrat Herodianus: atque in his multi fideles Chriſtiani occiſi, quos in miniſterio ſuo habuit Alexander. *Caſaub.*

4. *Cùm eſſet ita moratus ut ferarum more viveret.*] Θηριώδης δ' ὢν τὰ ἤθη. *Idem.*

5. *Cum multis militibus & centurionibus.*] Suſpicari licet deeſſe membrum unum, *& ſenatoribus.* Idem.

6. *Et genus factionis fuit tale.*] Ad verbum ex Græco, ἡ δὲ συσκευὴ τοιαύτη τὶς ἐλέγετο εἶναι. Addit Capitolinus, *cùm ponte juncto in Germaniam tranſire Maximinus vellet.* Idem.

7. *Placuerat ut contrarii, &c.*] *Contrarii* dixit pro conjurati. At Turnebus emendabat *contarii.* οἱ κοντοφόροι. *Idem.*

8. *Ille in barbarico circumventus.*] Ita libuit ſcribere cum Palatino, ejecta voce quæ in aliis edd. *in barbarico ſolo circumventus.* Grut.

9. *Nam omnia cœperat agere.*] Nempe Maximinus, non Magnus. *Caſaub.*

Nam omnia bella cœperat.] Ita quoque Pal. cum voce *bella*, quam malè excluſerant impreſſi. *Grut.*

10. *Statim ut factus imperator, peritus utpote rei militaris.*] Id eſt, qui ſciret ideo ſe factum imperatorem, quia eſſet rei militaris peritus. *Caſaub.*

I. *Quare*

taris, volens exiſtimationem de ſe habitam tenere, & ante omnes Alexandri gloriam, quem ipſe occiderat, vincere. [1] Quare imperator etiam in exercitio quotidie milites detinebat. [2] Eratque in armis ipſe magnus exercitio, & corpore multa ſemper oſtendens, & iſtam quidem factionem Maximinus ipſe finxiſſe perhibetur, ut materiam crudelitatis augeret. Denique [3] ſine judicio, ſine accuſatione, ſine delatore, ſine defenſione omnes interemit, omnium bona ſuſtulit: & plus IIII. millibus hominum occiſis, ſe ſatiare non potuit. [4] Fuit etiam ſub eodem factio, deſciſcenti- 11
bus ſagittariis Oſdroenis ab eodem ob amorem Alexandri & deſiderium, quem à Maximino apud eos occiſum eſſe conſtabat, nec aliud perſuaderi potuerat. [5] Denique etiam ipſi Tycum ex ſuis ſibi ducem atque imperatorem fecerunt,, quem Maximinus privatum jam dimiſerat: quem quidem & purpura circundederunt, regioque apparatu ornarunt, [6] & quaſi ſui milites obſepſerunt. & invitum quidem. Sed hic Tycus [7] dormiens domi ſuæ ab uno ex amicis

1. *Quare imperator etiam in exercitio quotidie milites detinebat.*] Ἀσκῶν τε οὖν καὶ γυμνάζων τοὺς στρατιώτας οὐ διέλιπεν. Her. *Idem.*

2. *Eratque in armis ipſe magnus in exercitio, & corpore multa ſemper oſtendens.*] Hæc ſunt corrupta. Lego: *eratque in armis ipſe, manu exercitui & corpore multa ſemper oſtendens.* Non ſemel notamus in his libris *oſtendere* Græco more poſitum pro ἔργα ἀποδεικνύειν. ita hic: vel pro διδάσκειν, & exemplo præire. *Idem.*

Eratque in armis ipſe magnus exercitio & corpore.] Sic lege & diſtingue: *quare imperator etiam in exercitio quotidie milites detinebat, eratque in armis ipſe, manu, exercitui, & corpore multa ſemper oſtendens.* quorum verborum hæc erit ſententia: Maximinum etiam imperatorem, non ſecus atque Tribunum milites in exercitio quotidie detinuiſſe, eiſque in exercitio militari ſemper præiviſſe, cum ipſe armidoctoris cujuſdam more, & in armis eſſet & multa manu & corpore militibus ſemper oſtenderet & monſtraret. *Salmaſ.*

Eratque in armis ipſe magnus exercitui & corpore, &c.] Sic & Pal. non ut editi *magnus exercitio*: adeo ut nihil ſit veroſimilius legendum adhuc cum Caſaubono, *manu exercitui, &c.* Grut.

3. *Sine judicio, ſine accuſatione, &c.*] Μήτε κρίσεώς τινι μεταδοὺς, μήτε ἀπολογίας. *Caſaub.*

4. *Fuit etiam ſub eodem factio, deſciſcentibus ſagittariis Oſdroenis ab eodem.*] Et hæc narratio tota ex Herodiano eſt. ἐγένετο δέ τις καὶ Ὀσροηνῶν τοξοτῶν ἀπόστασις. *Idem.*

5. *Deniq; etiam ipſi Tycum, &c.*] Pal. *Ticum* hic legit. an *Titum* reponemus, ut apud Pollionem nominatur. *Salmaſ.*

6. *Et quaſi ſui milites obſepſerunt.*] Pal. & vet. ed. *obſæpierunt.* Idem.

7. *Dormiens domi ſuæ.*] Tentorium vocat domum militis. Herod. ἐν τῇ σκηνῇ καθεύδων. *Caſaub.*

 1. *Mace-*

amicis ſuis interfectus eſt, qui ſibi doluit illum eſſe præpoſitum,[1] Macedonio nomine, qui eum Maximino prodidit, quique caput ejus ad imperatorem detulit. Sed Maximinus primò ei gratias egit, poſtea tamen ut proditorem odio habuit, & occidit. His rebus in dies immanior fiebat, ferarum more quæ vulneratæ magis exulcerantur. Poſt hæc tranſiit in Germaniam [2] cum omni exercitu, & Mauris, & Oſdroenis, & Parthis, & omnibus quos ſecum Alexander ducebat ad bellum. Et ob hoc maximè orientalia ſecum trahebat auxilia, quòd nulli magis contra Germanos quàm expediti ſagittarii valent. [3] Mirandum autem apparatum belli Alexander habuit, cui Maximinus
12 multa dicitur addidiſſe. [4] Ingreſſus igitur Germaniam Tranſrhenanam, [5] per ccc. vel cccc. millia barbarici ſoli vicos incendit, greges abegit, prædas ſuſtulit: barbarorum plurimos interemit, militem divitem reduxit: cepit innumeros. [6] & niſi Germani per amnes & paludes & ſylvas confugiſſent, omnem Germaniam in Romanam ditio-

1. *Macedonio nomine.*] Scribe, *Macedone nomine.* Herod. *Μακεδὼν ἦν ὄνομα αὐτῷ.* confer & quæ ſequuntur. *Idem.*

Macedonio nomine.] Macedonem vocat Herodianus. non propterea tamen heic *Macedone* legerim, cum ſciam in iſtis nominibus enunciandis Græcos & Latinos pariter variare. *Salmaſius.*

Macedonio nomine.] Sic & Palatinæ membranæ. *Grut.*

2. *Cum omni exercitu & Mauris & Oſroenis.*] Non primus Alexander in exercitu habuit. nam apud Hyginum Gromaticum de Caſtrametatione, inter auxilia legimus, Mauros equites DC. Pannonios veredarios cccc, Palmirenos D. Getacos, Dacos, Cantabros, Brittones. *Salmaſ.*

3. *Mirandum autem apparatum belli Alexander habuit, &c.*] Vide Herodian. *Caſaub.*

4. *Ingreſſus igitur Germaniam Tranſrhen*] Herod. *γενόμενος δ' ἐν τῇ πολεμίᾳ Μαξ.* compara totum locum. tamen Capitolinus non omnia ſumit ab Herodiano. *Idem.*

5. *Per* ccc. *vel* cccc. *millia barbarici ſoli vicos incendit.*] Legendum cenſeo: *per triginta, vel quadraginta millia.* illa enim millium ſumma nimis immanis mihi videtur. ſed in epiſtola Maximini ad hanc menſuram revocanda ſunt illa quadringenta quæ ibi leguntur, millia. plane enim eo loci ſcriptum oſtendimus in Palatino, *per quadraginta & quinquaginta millia Germanorum vicos incendimus.* Salmaſ.

6. *Et niſi Germani per amnes & paludes & ſylvas confugiſſent.*] Placet lectio Palat. *Et niſi Germani per amnes & paludes ad ſylvas confugiſſent, totam Germaniam in ditionem redegiſſet*: per amnes enim Germani & paludes, ut pote nandi periti, ad ſylvas confugiebant, quo illos ſequi perſequique Romanus miles non poterat. *Idem.*

ditionem redegiſſet. Ipſe præterea manu ſua multa faciebat, quum etiam paludem ingreſſus circumventus eſſet à Germanis, [1] niſi eum equo inhærentem ſui liberaſſent. [2] Habuit enim hoc barbaricæ temeritatis, ut putaret imperatorem manu etiam ſua ſemper uti debere. Denique quaſi navale quoddam prælium in palude fecit, plurimoſque illic interemit. Victa igitur Germania, literas Romam ad ſenatum & ad populum miſit, ſe dictante conſcriptas, quarum ſententia hæc fuit: *Non poſſumus tantum P. C. loqui quantum fecimus.* [3] *Per* CCCC. *millia Germanorum vicos incendimus, greges abduximus, captivos abſtraximus, armatos occidimus, in palude pugnavimus.* [4] *Perveniſſemus ad ſylvas niſi altitudo paludum nos tranſire non permiſiſſet.* Ælius Cordus dicit, hanc omnino ipſius orationem fuiſſe: quod credibile eſt. Quid enim in hac eſt quod non poſſet Barbarus miles? qui pari ſententia, & ad populum ſcripſit, ſed majori reverentia, idcirco quòd ſenatum oderat, à quo ſe contemni multum credebat. Juſſit præterea tabulas pingi ita ut erat bellum ipſum geſtum, & ante curiam proponi, [5] ut facta ejus pictura loqueretur: quas quidem tabulas poſt mortem ejus ſenatus [6] & deponi juſſit & exuri.

[1] Fue-

1. *Niſi eum equo inhærentem ſui liberaſſent.*] Cum equo ſuo in palude hærebat, ibique circumventus tenebatur, à Germanis. ſcribendum igitur: *quum etiam paludem ingreſſus circumventus eſſet à Germanis, niſi cum equo ſuo inhærentem ſui liberaſſent.* Idem.

2. *Habuit enim hoc Barbaricæ temeritatis, ut putaret imperatorem manu et.*] Hìc quoque Maximino æquior eſt Herodianus quàm Capitolinus: cui videtur religio fuiſſe aliquid in eo homine laudare, quem propter crudelitatem ſatis nemo poſſit deteſtari. *Caſaub.*

3. *Per* cccc. *millia Germanorum vicos incendimus.*] In Palatino: *per quadraginta quinquaginta millia.* lege: *per quadraginta & quinquaginta millia.* Salmaſius.

4. *Perveniſſemus ad ſylvas niſi altitudo nos paludum tranſire non permiſiſſet.*] *Non permittere* pro *vetare.* per paludes autem & fluvios ad ſylvas confugerant Germani, quo illos ſequi non potuere Maximini milites, non æque nandi periti ut Germani. *Idem.*

5. *Ut facta ejus pictura loqueretur.*] Ἵνα μὴ μόνον ἀκούειν τὰ γινόμενα, ἀλλὰ, καὶ βλέπειν ἔχωσι Ῥωμαῖοι. de hoc more ſupra ad Peſcennium. *Caſaubonus.*

Ut facta ejus pictura loqueretur.] Symmachus;
Si pictura tacet faſces, tu reſpice faſtos.
Salmaſ.

6. *Et deponi juſſit & exuri.*] Herodianus tantùm, καθεῖλεν ἡ σύγκλητος. *Caſaub.*

13 [1] Fuerunt & alia ſub eo bella plurima, [2] ex quibus ſemper primus victor revertit, & cum ingentibus ſpoliis atque captivis. Extat oratio ejuſdem miſſa ad ſenatum, cujus hoc exemplum eſt: *Brevi tempore P. C. tot bella geſſi quot nemo veterum. Tantum prædæ in Romanum ſolum attuli quantum ſperari non potuit. Tantum captivorum adduxi ut vix ſola Romana ſufficiant.* Reliqua orationis verba non ſunt ad rem neceſſaria. [3] Pacata Germania Syrmium venit, [4] Sarmatis inferre bellum parans atque animo habens, concupiens uſque ad Oceanum ſeptentrionales partes in Romanam ditionem redigere: quod feciſſet, ſi vixiſſet, ut Herodianus dicit Græcus ſcriptor, [5] qui ei (quantum videmus) in odium Alexandri plurimùm favit. Sed quum Romani ejus crudelitatem ferre non poſſent, quòd delatores evocaret, accuſatorem immitteret, crimina fingeret, innocentes occideret, damnaret omnes quicunque in judicium veniſſent,

1. *Fuerunt & alia ſub eo bella plurima.*] Capitolinus qui maluit loqui cum Maximino homine ſemibarbaro, quàm ſequi Herodianum, peſſimo Latinitatis exemplo *bella* dixit pro prælia. *Idem.*

2. *Ex quibus ſemper primus victor revertit.*] Quid eſt *primus victor?* Ego non dubito locum eſſe corruptum. ſcriptum erat, *ſemper Mus vict. rev.* imperitè ſcripſerunt ut eſt editum: cùm ſit legendum, *ſemper Maximinus victor rev.* ſententia eſt ex Herodiano. *Idem.*

3. *Pacata Germania Sirmium venit Sarmatis inferre bellum parans.*] Hiemavit in Pannoniæ urbe maxima Sirmio; neceſſaria ad expeditionem in proximum ver parans. *Idem.*

4. *Sarmatis inferre bellum parans atque in animo habens, concupiens uſque ad Oc.*] Sic & membranæ omnes. videtur tamen otioſum verbum *concupiens.* Idem.

Sarmatis inferre bellum parans atque animos habens, concupiens.] Legendum: *pacata Germania Syrmium venit Sarmatis inferre bellum parans, atque animo concupiens uſque ad Oceanum ſeptentrionales partes in Romanam ditionem redigere.* nec aliter editio vetus, quam ſi conſuluiſſet vir doctiſſimus, aliter de hoc loco pronuntiaſſet. *Salmaſ.*

Sarmatis inferre bellum parans atque in animo habens, &c.] Pal. noſter non agnoſcit illud *habens.* ſed enim cùm reſtet in aliis mſſ. non dubium eſt, quin *habens* notat *avens*; & *concupiens*, illud natum ſit à gloſſa. *Grut.*

5. *Qui ei, quantum videmus, in odium Alexandri plurimùm favit.*] Duo hic objiciuntur ſcriptori optimo: quòd Alexandrum oderit, Maximino faverit. Unde colligi potuerit amor Herodiani in Maximinum, in ejus hiſtoria nihil invenio: at in Alexandrum odium ex narratione de bello Perſico & Germanico, ſine dubio Capitolinus collegit. ſic enim tota expeditionem illarum hiſtoria Herodiano texitur, ut gloriam nullam, ignominiam verò nonnullam ex utroque bello, maximè autem Perſico, princeps alioquin laude digniſſimus reportaret. *Caſaub.*

1. *Ex*

ſent, [1] ex ditiſſimis hominibus pauperrimos faceret, nec aliunde niſi malo alieno pecuniam quæreret: [2] deinde ſine delicto conſulares viros & duces multos interimeret, [3] alios Scythicis vehiculis exhiberet, alios in cuſtodia detineret, nihil denique prætermitteret [4] quod ad crudelitatem videretur operari: contra eum defectionem pararunt. Nec ſolùm Romani, ſed, quia & in milites ſæviebat, exercitus qui in Africa erat ſubita & ingenti ſeditione Gordianum ſenem, virum graviſſimum qui erat proconſul, imperatorem fecerunt: cujus factionis hic ordo fuit.

1. *Ex ditiſſimis hominibus pauperrimos faceret.*] Acriùs hæc queritur Herod. Cerneres, ait, diebus ſingulis homines pridie locupletiſſimos, poſtridie oſtiatim mendicantes. *Idem.*

2. *Deinde ſine delicto conſulares viros & duces multos interimeret.*] Sola conjectura freti, fidenter ſcribimus, *deinde ſine delectu conſulares viros & duces multos interimeret.* eandem ſententiam expreſſit ſupra: *audiebant etiam alios in crucem ſublatos, alios fuſtibus eliſos, atque omnia hæc ſine delectu dignitatis.* Herodianus: ἦν δὲ καὶ τοῖς ὠσὶ κοῦφος εἰς διαβολάς, ἡλικίας δὲ καὶ ἀξιώματος ἀφειδῶς ἔχων. hoc eſt quod ſine delectu dicit hoc in loco Capitolinus. *Salmaſius.*

3. *Alios Scythicis vehiculis exhiberet.*] Erit ſenſus paullò planior ſi ſcribas, *alios ſibi Scythicis vehiculis exhiberet.* nam hoc vult: ſolitum Maximinum quotieſcunque per calumniam aliquis eſſet delatus, ubicunque eſſe ille diceretur, eò ſtatim mittere è Pannonia certos homines vehiculis Scythicis impoſitos, qui miſerum raperent, & miniſterio ſuorum nudatum ad Maximinum mira celeritate transferrent, ejuſque oculis ſubjicerent. *exhibere ſibi aliquem*, pro jubere ut aliquis præſens ſibi ſiſtatur, non inelegans eſt locutio. *Caſaub.*

Alios Scythicis vehiculis exhiberet.] Veteres libri, *ſiccis vehiculis* exhibent. Vide in hunc locum Herodian. Qui dicit: Maximinum duces & conſulares de quibus aliquid ſuſpicaretur, præſentes ſibi ſiſti voluiſſe ex ultimis orbis petitos, cum ſolis vehiculis imponerentur abſq; comitatu, diu noctu iter facientes, homines illa dignitate præditi. *ſiccis* igitur *vehiculis exhibere* Capitolino non aliud eſt quam quod dixit Herodianus, μόνοις ὀχήμασιν ἐπιτεθέντας ἄνευ θεραπείας. cum ſolis & nudis vehiculis impoſiti viri conſulares abſque ſervitio atque comitatu traherentur ad immaniſſimæ belluæ arbitrium puniendi. *exhibere* autem id hoc loco valet quod repræſentare, in rem præſentem ſiſtere, vel accerſere. *Salmaſ.*

Alios ſiccis vehiculis exhiberet.] Idem optimus liber *vehelis* hoc loco legit pro *vehiculis.* ſic autem à veho *vehela*, ut *cuſtodela* à cuſtodio: *loquela* à loquor: *ſequla* à ſequor. *vehelas* igitur heic plauſtra interpretor, quibus temere impoſitos reos exhiberi ſibi jubebat Maximinus. ſiccas autem vehelas pro nudis dixit, & nullo veſtimento inſtratis, vel ſolis ſine ullo comitatu ſervitiorum. *Idem.*

Alios Scythicis vehiculis exhiberet.] Palat. alios *ſiccis vehelis.* & verò *Scythica* iſthæc *vehicula* non placent. *Grut.*

4. *Quod ad crudelitatem videretur operari.*] Notent tirones, *operari* pro facere, συντείνειν, συντελεῖν, vel συνεργεῖν. *Caſaub.*

14 fuit. Erat fiſci procurator in Libya, qui omnes Maximini ſtudio ſpoliaverat: [1] hic per ruſticanam plebem deinde & quoſdam milites [2] interemptus eſt [3] per eos qui rationalem in honorem Maximini defendebant. [4] Sed quum viderent autores cædis ejus acrioribus remediis ſibi ſubveniendum eſſe, Gordianum proconſulem, virum (ut diximus) venerabilem, natu grandiorem, omni virtutum genere florentem, [5] ab Alexandro ex ſenatuſconſulto in Africam miſſum, reclamantem & [6] ſe terræ affligentem, [7] opertum purpura imperare coëgerunt, inſtantes cum gladiis & cum omni genere telorum. Et primò quidem invitus Gordianus purpuram ſumpſerat: poſtea verò quum vidit neque filio, neque familiæ ſuæ tutum id eſſe, volens ſuſcepit imperium, & appellatus ab omnibus Afris Auguſtus cum filio [8] apud oppidum Tyſdrum: inde Carthaginem venit cum pompa regali, [9] & protectoribus & faſcibus laurea-

1. *Hic per ruſticanam plebem.*] Herodianus, κελεύουσι νύκτωρ κατελθεῖν τοὺς ἐκ τῶν ἀγρῶν νεανίσκους. poſſis tamen legere *Tyſdritanam.* ut in ſententia Cos. de Gordiani imperio: *Gratias igitur agamus Tyſdritanæ juventuti.* Idem.

2. *Interemptus eſt per eos qui rationalem.*] Nihil heic auxilii in Palatino. *per eos:* an fuit? *propter eos*, hoc eſt juxta eos. *Grut.*

3. *Per eos qui rationalem in honorem Maximini defendebant.*] Rationalem vocat quem modò procuratorem dicebat: qua de re ad librum ſuperiorem. Eſt ergo falſiſſimum, rationalem à ſuis occiſum eſſe, quem dixit modò à ruſticana plebe conjurata trucidatum. Scribo *inter eos:* nam re vera inter ſuos hic fuit occiſus, qui & ulciſci ejus mortem ſunt aggreſſi, ſed mox à vi abſtinere coacti. *Caſaub.*

4. *Sed cùm viderent auctores cædis ejus, &c.*] Vide Herod. Mauricius quidam fuit hujus conſilii auctor: de quo in Gordianis. *Idem.*

5. *Ab Alexandro ex ſenatuſconſulto in Africam miſſum.*] Κλήρῳ ait Herod. quod non repugnat: nam cùm ex ſenatus auctoritate provinciæ comparabantur, ſors intercedebat, ut paſſim apud Livium, & Dionem. *Idem.*

6. *Se terræ affligentem.*] Ῥίψας ἀπὸ τοῦ σκίμποδος εἰς γῆν ἑαυτὸν. vide in Gordianis. *Idem.*

7. *Opertum purpura.*] Verè *opertum*: non enim amictum. nam ſublata de vexillis purpura, cùm non alia eſſet ad manum, temere ea ſenem invitum circumfuderunt. Herodianus chlamydem vocat: quia loco chlamydis eſt adhibita. *Idem.*

8. *Apud oppidum Tiſdrum.*] Herod. Θύσδρον: ſed notum eruditis quàm variè ſcriptum nomen hoc inveniatur. puto rectum eſſe *Thyſdrus.* Idem.

Apud oppidum Tiſdrum.] Pal. *Tyſdrum.* melius. nam Græcis Θύσδρον. *Salmaſ.*

Apud oppidum Tiſdrum.] Palatinum exemplar *Tyſdrum.* Grut.

9. *Et protectoribus & faſcibus laureatis.*] *Protectores* appellat quos oſtendit Herod.

laureatis, unde Romam ad ſenatum literas miſit, [1] quæ
occiſo Valeriano duce militum prætorianorum, in odium
Maximini gratanter acceptæ ſunt. Appellati etiam Gor-
dianus ſenex & Gordianus juvenis à ſenatu Auguſti. In- 15
terfecti deinde omnes delatores, omnes accuſatores,
[2] omnes amici Maximini occiſi ſunt. Interfectus eſt Sabi-
nus præfectus urbis, [3] percuſſus in populo. Ubi hæc geſta
ſunt, ſenatus magis timens Maximinum, apertè ac liberè
hoſtes appellat Maximinum & ejus filium. Literas deinde
mittit ad omnes provincias, ut communi ſaluti libertati-
que ſubveniant: quæ auditæ ſunt ab omnibus. Denique
ubique amici, & adminiſtratores, & duces, tribuni &
milites Maximini interfecti ſunt. Paucæ civitates fidem
hoſti publico ſervaverunt: quæ proditis iis qui miſſi ad
eos fuerant, [4] ad Maximinum citò per indices detulerunt.
Literarum ſenatus exemplum hoc fuit: *Senatus populuſque
Romanus, per Gordianos principes ab illa triſtiſſima bellua libe-
rari cœptus, proconſulibus, præſidibus, legatis, ducibus, tribunis,
magiſtratibus, ac ſingulis civitatibus, & municipiis, & oppidis, &
vicis, & caſtellis ſalutem, quam nunc primum recipere cœpit, dicit.
Diis faventibus Gordianum proconſulem, virum ſanctiſſimum &
graviſſimum ſenatorem, principem meruimus: auguſtum appella-
vimus. Nec ſolum illum, ſed etiam in ſubſidium Reip. filium ejus
Gordia-*

Herod. electos ad cuſtodiam corporis, cum è militibus qui Carthagine potuerunt reperiri, tum è civium numero altiſſimæ quemque ſtaturæ. de lauro addita faſcibus quos ut proconſul habuit etiam antea Gordianus. lege Herod. ſed omittit Capitolinus de prælato igne: quod, cæteris omnibus hiſtoricis diligentior hac in parte Herodianus, non prætermiſit. *Caſaubonus.*

1. *Quæ occiſo Valeriano duce militum prætorianorum.*] Quomodo occiſo? arte & dolo Gordiani. Sed legendum hic, *Vitaliano*, quomodo rectè ſcribitur libro ſequente, ubi multa de cæde. addit enim Herod. Βιταλιανὸς δὲ ἦν ὄνομα αὐτῷ. *Idem.*

Quæ occiſo Valeriano duce militum.] Idem liber: *Valiano.* pro *Vitaliano.* Salmaſius.

2. *Omnes amici Maximini. interfectus eſt Sabinus.*] Malim, *interfectus & Sabinus.* Grut.

3. *Percuſſus in populo.*] Libro ſequente, *fuſte percuſſus, occiſus, & in publico derelictus eſt.* Caſaub.

4. *Ad Maximinum citò per indices detulerint.*] Scrib *per indices rem detul.* ſed Herodianus non rem per indices, ſed ipſos ſenatus legatos ad Maximinum ſcribit miſſos. *Idem.*

Gordianum nobilem juvenem. Veſtrum eſt conſentire ad ſalutem Reip. obtinendam, & ad ſcelera defendenda, [1] *& ad illam belluam Maximinum atque illius amicos ubicunque fuerint, perſequendos.*
16 *A nobis etiam Maximinus cum filio ſuo hoſtis eſt judicatus.* Senatuſconſulti autem hoc fuit exemplum. Quum ventum eſſet in ædem Caſtorum, [2] VI. Cal. Junias, acceptas literas [3] Junius Syllanus conſul ex Africa, [4] Gordiani imperatoris patris patriæ proconſulis, recitavit. [5] *Invitum me, P. C. juvenes, quibus Africa tuenda commiſſa eſt, ad imperium vocarunt. Sed intuitu veſtri neceſſitatem libens ſuſtineo. Veſtrum eſt æſtimare quid velitis. Nam ego uſque ad ſenatus judicium incertus & varius fluctuabo.* Lectis literis, ſtatim ſenatus acclamavit, *Gordiane Auguſte, dii te ſervent. felix imperes, tu nos liberaſti. Salvus imperes, tu nos liberaſti. Per te ſalva Reſp. omnes tibi gratias agimus.* Item cos. retulit, P. C. *de Maximinis quid placet?* reſponſum eſt, *Hoſtes, hoſtes. Qui eos occiderit, præmium merebitur.* Item conſul dixit, *De amicis Maximini quid videtur?* acclamatum eſt, *Hoſtes, hoſtes. Qui eos occiderit, præmium merebitur.* [6] Ita acclamatum eſt, *Inimicus ſenatus in crucem tollatur. Hoſtis ſenatus ubicunque feriatur. Inimici ſenatus vivi exurantur. Gordiani Auguſti, dii vos ſervent. Ambo feliciter agatis, ambo feliciter imperetis. Nepoti Gordiani præturam decer-*

1. *Et ad illam belluam atque illius amicos, &c.*] Editi addiderant, *belluam Maximinum*, minus concinnè. *Grut.*

2. VI. *Cal. Julias.*] VI. *Kalendas Juliarum.* Lege, *Julias.* nam ita & vetus editio. *Salmaſ.*

3. *Junius Silanus conſul.*] Suffectus ex Kal. Maii cum Meſſio Gallicano. *Caſaub.*

4. *Gordiani imperatoris patris patriæ proconſulis*] Quod *imperatoris* nomen vel Gordianus in literarum ad ſenatum titulo uſurpavit, vel Silanus Cos. cùm de eo ad ſenatum relationem inſtitueret, manifeſta ratio eſt; jam enim ab Africanis ſalutatus fuerat imperator. ſed cur illa adduntur *patris patriæ?* omnino id cognomen alienum eſt ab hoc loco: & fortaſſe inde ortum, quòd ad vocem Gordiani adnotaſſet aliquis, de patre intelligendum eſſe, non de filio aut nepote. *Idem.*

Gordiani Imperatoris patris patriæ proconſulis.] Sic & mſ. Pal. ut fortaſſis illud *patris patriæ* additum fuerit. *Grut.*

5. *Invitum me P.C. juvenes quibus Africa tuenda commiſſa eſt, ad imperium vocarunt.*] Gordianum fecerant imperatorem juvenes ruſtici, & pauci milites qui ſe illis adjunxerant. utroſque igitur appellatione juvenum hic intelligit. *Caſaub.*

6. *Ita acclamatum eſt.*] Scrib. *item acclam.* Idem.

Ita acclamatum eſt.] Sic & Pal. Malim tamen *Item*, ut & aliis placuit. *Grut.*

1. *Jacio-*

decernimus, nepoti Gordiani conſulatum ſpondemus. nepos Gordiani Cæſar appelletur. Tertius Gordianus præturam accipiat. Ubi hoc ſenatuſconſultum Maximinus accepit, homo na- 17
tura ferus, ſic exarſit ut non hominem ſed belluam putares. [1] Jaciebat ſe in parietes, nonnunquam terræ ſe proſternebat. Exclamabat inconditè, [2] arripiebat gladium quaſi ſenatum poſſet occidere, conſcindebat veſtem regiam, alios verberibus afficiebat: & niſi de medio receſſiſſet (ut quidam ſunt autores) oculos filio adoleſcentulo ſuſtuliſſet. Cauſa autem iracundiæ contra filium hæc fuit, quòd eum Romam ire juſſerat quum primùm imperator factus eſt, & ille patris nimio amore neglexerat: putabat autem quòd ſi ille Romæ fuiſſet, nihil auſurus eſſet ſenatus. Ardentem igitur Maximinum iracundia amici intra cubiculum receperunt. Sed quum furorem ſuum tenere non poſſet, ut oblivionem cogitationis acciperet, vino ſe primo die obruiſſe dicitur eo uſque ut quid geſtum eſſet ignoraret. [3] Alia die admiſſis amicis * qui cum audire non pote-

1. *Jaciebat ſe in parietes.*] Ut olim Auguſtus ad Varianæ cladis nuntium. Suetonius libro ſecundo, cap. XXIII. *Caſaub.*

2. *Arripiebat gladium quaſi ſenatum poſſet occidere.*] Non idem eſt, ſed ſimile quod narrat Herodianus. *Idem.*

3. *Alia die admiſſis amicis qui eum audire non poterant.*] Scripti quidam, *videre* non *audire*. neſcio an *adire* Herod. auctor eſt, Maximinum prima & altera die poſtquam accepiſſet hunc nuntium domi ſe continuiſſe, & concilium cum amicis habuiſſe, quid opus facto: tertia demum in concionem prodiiſſe. *Idem.*

Alia die admiſſis amicis qui eum audire non poterant.] Palat. legit: *qui eum videre non poterant.* amici dicuntur amicos videre, cum ad eos viſunt, aut ſalutandi gratia, aut conſolandi in rebus eorum adflictis, & minime lætis, aut etiam conſilio & ope juvandi. videri etiam princeps, & reliqui magnates dicebantur ab amicis & clientibus ſuis, cum honoris cauſa mane inviſerentur ſolito ſalutationis officio. At ſuperbi quique principes, & qui minime communes eſſent, raro ſalutantes admittebant, & videri non poterant. Sane ſuperbum Maximinum fuiſſe & contemptorem & moribus aſperum ſupra dixit Capitolinus. ſi ſuperbiam aut feritatem Maximini putamus in cauſa fuiſſe, ne videri poſſet ab amicis, tunc ita totus hic locus refingendus fuerit: *Alia die admiſſis amicis qui videre eum non poterant, conſilium habuit quid facto opus eſſet; ſed tacebant, & factum ſenatus taciti laudabant. de conſilio ad concionem proceſſit.* Admiſſis amicis qui eum videre non poterant, & qui raro admittebantur, quærebat, & eos conſulebat: ſed cum illi tacerent, & factum ſenatus taciti probarent, & ſic nihil in amicis conſilii reperiret, de conſilio ad concionem proceſſit. multas autem ejuſmodi tranſpoſitiones in his auctoribus

poterant, ſed tacebant, & qui factum ſenatus tacitè laudabat, [1] conſilium habuit quid facto opus eſſet: [2] è concilio ad concionem proceſſit, in qua concione multa in Afros, multa in Gordianum, plura in ſenatum dixit, cohortatuſque milites ad communes injurias vindicandas.
18 [3] Concio denique omnis militaris fuit, cujus hoc exemplum eſt. *Commilitones, rem vobis notam proferimus.* [4] *Afri fidem fregerunt. quid dicam, fregerunt? nam quando tenuerunt?* [5] *Gordianus ſenex debilis & morti vicinus ſumpſit imperium. Sanctiſſimi autem P. C. illi, & qui & Romulum & Cæſarem occiderunt, me hoſtem judicaverunt,* [6] *quum pro his pugnarem & ipſis vincerem:; nec ſolum me, ſed etiam vos & omnes qui* [7] *mecum ſunt,* [8] *quos & ſenatui acceptiſſimos, & ſibi adverſiſſimos eſſe credebant.*

[1] *Quare*

ribus factas, & deprehendimus alibi, & ſanavimus. *Salmaſ.*

* *Qui eum audire non poterant.*] Exſtat & illud *videre* in Palat. ut forſan voluerit dicere auctor, eis odioſum fuiſſe adſpectum Maximini. *Grut.*

1. *Conſilium habuit.*] Scrib. *concilium.* Caſaub.

2. *E conſilio in concionem proceſſit.*] Lege, *de conſilio ad concionem proceſſit.* nec aliter Pal. *Salmaſ.*

3. *Concio denique omnis militaris fuit, cujus hoc exemplum eſt.*] Videtur affirmare è publicis monumentis diſcriptam eſſe concionem quæ ſubjicitur: neque aliis verbis uſum Maximinum. *Caſaub.*

Concio denique omnis militaris fuit cujus hoc exemplum eſt.] Eandem hanc concionem ſed aliis verbis poſuit in Gordianis Capitolinus. ſed iſtam ut ſimpliciorem & genio Maximini accommodatiorem non ipſe confinxiſſe Capitolinus, ſed è monumentis publicis videtur deſcripſiſſe. *Salmaſ.*

4. *Afri fidem fregerunt. quid dicam fregerunt? nam quando tenuerunt?*] In altera concione: *Afri Punicam fidem præſtiterunt.* quod brevius & elegantius. *Idem.*

5. *Gordianus ſenex debilis & morti vicinus ſumſit imperium.*] In altera concione ταῖς ῥητορείαις ποικίλλων τὸν λόγον Capitolinus, hoc modo: *Nam duos nobis Gordianos, quorum alter ſenio ita affectus eſt, ut non poſſit aſſurgere, alter ita luxurie perditus ut debilitatem habeat pro ſenectute, imperatores fecerunt.* Idem.

6. *Quum pro his pugnarem & ipſis vincerem.*] Ibidem: *Dum nos in Germania Romanam defendimus majeſtatem, dum nos Illyricum à barbaris vindicamus.* Et paulo poſt: *Et pro quorum liberis arma portamus, hi contra nos XX. viros ſtatuerunt, & omnes velut contra hoſtes ſententias protulerunt.* Idem.

7. *Qui mecum ſentiunt; & Gordianos.*] Obſequutus ſum libris à Caſaubono noſtro excuſſis, & abjeci quatuor omnino lineas verborum intermedias, quæ in iiſdem codicibus non comparebant, abſuntque etiam noſtro Palatino. *Gruterus.*

8. *Quos & ſenatui acceptiſſimos, & ſibi adverſiſſimos eſſe credebant.*] De patribus conſcriptis loquitur: quomodo igitur à patribus ſenatum ſeparat? niſi voluit videri, paucos è patribus, ſibi adverſari, non autem totum ſenatum. ſed vide quæ ſtatim dicemus. *Caſaub.*

Quos & ſenatui acceptiſſimos & ſibi adverſiſſimos eſſe credebant.] Palat. ſic: *Quam & ſenatu acceptiſſimam & ſibi adverſiſ-*

[1] *Quare factum eſt (ut diximus) ut Gordianum adoleſcentulum principem peterent, qui ſtatim factus eſt. Nec priùs permiſſi ſunt ad Palatium ſtipati armatis ire quàm nepotem Gordiani Cæſaris nomine nuncuparent, & Gordianos patrem ac filium Auguſtos vocarent.* [2] *Ergo ſi viri eſtis, ſi vires habetis,* [3] *eamus contra ſenatum & Afros:* [4] *quorum omnium bona vos habebitis.* Dato igitur ſtipendio, & quidem ingenti, Romam verſus cum exercitu proficiſci cœpit. [5] Sed Gordianus in Africa pri- 19
mùm [6] à Capeliano quodam agitari cœpit cui Mauros regenti ſucceſſorem dederat. Contra quem [7] filium juvenem quum miſiſſet, acerrima pugna interfecto filio, ipſe laqueo vitam finivit, [8] ſciens & in Maximino multum eſſe roboris

verſiſſimam eſſe credebant. Quæ ex vita Maximi & Balbini huc traducta eſſe ad locum oſtendemus. Sic enim ibi debet continuari oratio: *Timebant enim ſeveritatem ejus homines vulgares, quam & ſenatui acceptiſſimam & ſibi adverſiſſimam eſſe credebant, quare factum eſt ut diximus, &c.* Quæ importune huc tranſlata eſſe & illinc avulſa, vel cæco poteſt patere. *Salmaſ.*

1. *Quare factum eſt, ut diximus, ut Gordianum adoleſcentulum principem peterent.*] Ubi hoc dixit Maximinus? aut quò rejiciunt nos iſta verba? hoc primum malè me habet iſto loco. deinde illud quòd de tertio Gordiano hîc loquatur Maximinus. His de cauſſis regium codicem ſequor, qui pro legitimis omnia hæc non agnoſcit: *quos & ſenatui acceptiſſimos & ſibi adverſiſſimos eſſe credebant. Quare factum eſt, ut diximus, ut Gordianum adoleſcentulum principem peterent, qui ſtatim factus eſt: nec priùs permiſſi ſunt ad palatium ſtipati armatis ire, quàm nepotem Gordiani Cæſaris nomine nuncuparent.* Quid dubitamus? ſatis conſtat non poſſe aliò hæc verba, quam ad Maximi atque Balbini creationem pertinere. quod adeò verum eſt, ut libro de iis ſcripto eadem penitus verba repetantur. is locus eſt legitimus. huc verò quis caſus, ſive quis furor ea invexerit, difficile eſt divinatu. Sequamur ergo regium codicem, & iis ſublatis ita ſcribamus: *me hoſtem judicarunt, cùm pro his pugnarem, & ipſis vincerem: nec ſolùm me, ſed etiam vos, & omnes qui mecum ſentiunt: & Gordianos patrem ac filium Auguſtos vocarunt.* Prorſus inſignis reſtitutio, quam imputant nobis regiæ membranæ: quibus & Puteani alter codex aſſentitur. *Caſaub.*

2. *Ergo ſi viri eſtis, ſi vires habetis.*] Concio in vita Gordianorum: *Quinimmo agite ut viros decet.* Salmaſ.

3. *Eamus contra ſenatum & Afros.*] Eadem concio: *properandum eſt ad urbem.* Idem.

4. *Quorum omnium bona vos habebitis.*] Et principium hujus concionis idem apud Herodianum, ſi ſententia ſpectetur, potiùs quàm verba; & clauſula planè gemina. *Caſaub.*

5. *Sed Gordianus in Africâ primum à Capeliano quodam*] Sic & Pal. non *Capelliano.* Grut.

6. *A Capeliano quodam.*] Meliùs *Capelliano.* ſenatorem fuiſſe ſcribit Herod. *Caſaub.*

7. *Filium juvenem cùm miſiſſet.*] Non adeò juvenem: erat enim annorum XLVI. *Idem.*

8. *Sciens & in Maximino multum eſſe roboris & Afris nihil virium.*] Prima editio: *in Afris nihil virium.* Eadem refert in Gordiani ſenioris vita, ſed verbis

roboris & in Afris nihil virium, multum quinimo perfidiæ. Tunc Capelianus victor pro Maximino [1] omnes Gordiani partium, motu partium in Africa interemit atque proſcripſit. Nec cuiquam pepercit, prorſus ut ex animo Maximini videretur hæc facere. [2] Civitates denique ſubvertit, fana diripuit, donaria militibus diviſit, plebem & principes civitatum concidit. [3] Ipſe præterea militum animos ſibi conciliabat, [4] præludens ad imperium ſi Maximinus periſſet. [5] Hæc ubi Romam nuntiata ſunt, ſenatus Maximini & naturalem & jam neceſſariam crudelitatem timens, mortuis duobus Gordianis, [6] Maximum Pupienum

bis paulo diverſis. *Cum in Africa nihil præſidii, & à Maximino multum timoris, & fides Punica perurgeret, & Capelianus inſtaret, &c.* Salmaſ.

1. *Omnes Gordiani partium, motu partium in Africa interemit.*] Dele illa, *motu partium*, aut muta in melius. *Caſaub.*

Omnes Gordiani partium motu partium, &c.] Palat. *Tunc Capelianus victor omnes, Gordiani metu partium, interemit.* Quorum verborum iſta mens eſt: Capelianus victor, metu Gordiani partium, hoc eſt metuens, ne Gordiani partes in Africa de novo reſurgerent, paſſim omnes interemit. & id ſequentibus confirmatur: *Nec cuiquam pepercit, prorſus ut ex animo Maximini videretur id facere. civitates denique ſubvertit, fana diripuit, donaria militibus diviſit, plebem & principes civitatum concidit.* ἐπεξήγησις enim eſt ejus quod heic dixerat, *omnes interemit.* Salmaſ.

Omnes Gordiani partium, motu partium in Africâ interemit.] Pal. *omnes Gordiani metu partium in Africa*: ita ut liqueat reſtituendum, *omnes Gordiani partium, metu partium in Africâ*, ſententiâ expedientiſſimâ. veritus, inquit, ne partes adhuc aliæ exorirentur in Africâ, omnes qui eas fovere poſſent, adhæſerantque antea Gordianis, interemit. *Grut.*

2. *Civitates denique ſubvertit.*] Ipſam Carthaginem, & omnes alias quæ imagines Maximini detraxerant, aut lutaverant. *ſubvertit* autem, non mœnia, ſed ſtatum civitatum, omnes honoratos contrucidans. *Caſaub.*

3. *Ipſe præterea militum animos ſibi conciliabat, præludens ad imperium, ſi Maximinus periſſet.*] Elegantiſſimè expreſſit ſumptam ex Herodiani hiſtoria ſententiam. *Idem.*

4. *Præludens ad imperium.*] Idem liber cum veteri editione, *proludens. proludere*, idem eſt quod præludere. ſic *prorogare*, & prærogare, & utrumque pro diſpenſare. *Salmaſ.*

Præludens ad imperium.] Palat. nihilo deterius, *proludens ad imp.* Grut.

5. *Hæc ubi Romam nuntiata ſunt.*] Ὡς δ' εἰς Ῥώμην ἐδηλώθη ἡ τοῦ πρεσβύτου τελευτή. *Caſaub.*

6. *Maximum Pupienum.*] Ex antiquis nummis viri docti pridem docuerunt, dictum fuiſſe hunc M. CLODIUM PUPIENUM MAXIMUM. ſed omiſſis nomine & prænomine, auctores Græci Latinique cognominibus ſolis hunc denotarunt; illi MAXIMUM ſemper appellantes, hi ſemper PUPIENUM. Capitolinus qui Herodianum, ut oſtendimus, pæne ad verbum interpretabatur, Maximum cum illo ubique nominat, non autem Maximum Pupienum, ut hîc perperam ſcriptum eſt. ſed delenda vox *Pupienum*, non ſolùm quia regius & Puteani libri eam non agnoſ-

num ex præfecto urbi, [1] & qui plurimas dignitates [2] præcipuè geſſiſſet, ignobilem genere, ſed virtutibus clarum, [3] & Clodium Balbinum, [4] moribus delicatiorem, imperatores creavit. Quibus à populo Auguſtis appellatis, per milites & eundem populum etiam parvulus nepos Gordiani Cæſar eſt dictus. Tribus igitur imperatoribus contra Maximinum fulta Reſp. eſt. Horum tamen Maximus vita ſeverior, prudentia gravior, virtute conſtantior: denique ipſi contra Maximinum & ſenatus & Balbinus bellum tradiderunt. Profecto igitur ad bellum Maximo contra Maximinum, Balbinus Romæ bellis inteſtinis & domeſticis ſeditionibus urgebatur, occiſis præcipuè per populum [5] Gallicano & Mæcenate: qui quidem populus à prætorianis laniatus eſt, quum Balbinus reſiſtere ſeditionibus non ſatis poſſet. [6] Denique magna pars urbis incenſa eſt. Et recreatus quidem imperator fuerat Maximinus, audita morte Gordiani atque ejus filii, Capeliani victoria. verùm ubi & aliud ſenatuſconſultum accepit quo Maximus

agnoſcunt; verùm etiam, quia Capitolinus cùm hunc librum ſcriberet, *Maximus* & *Pupienus*, ejuſdem hominis eſſe cognomina penitus ignoravit. & in fine libri quem de Maximo & Balbino ſcripſit: *Sed Fortunatiano credamus qui dicit Pupienum dictum nomine ſuo, cognomine verò paterno Maximum: ut omni jam ſtupore legentes hæc abſoluti videantur.* reſpiciebat cùm hæc ſcriberet, ſuperiora verba è libri hujus fine. Sed nonne prodigii inſtar eſt, Capitolino veniſſe nunquam in mentem, ut lapides aut nummos inſpiceret? *Idem.*

Maximum Pupienum ex præfecto urbi.] Vetus editio: *ex præfectis urbi.* optime. ita enim loquuntur auctores iſti. *ex præfectis*, eſt *præfectorius*: ſic *vir ex conſulibus*, conſularis. *Salmaſ.*

Maximum ex præfecto.] Adſtipulatur & Pal. aliorum ſcriptis, excluditque nomen *Pupieni*. Grut.

1. *Et qui plurimas dignitates, præcipuè geſſiſſet.*] Lego, *qui plurimas dignitates, militares præcipuè geſſiſſet.* Caſaubonus.

2. *Præcipuè geſſiſſet.*] Sic ſine verbo alio Palat. an *præcipuè* heic notet *eximiè* aut quid ſimile, viderint alii. *Grut.*

3. *Et Clodium Balbinum.*] Nummus apud Onuphrium, IMP. CAES. D. COELIVS. BALBINVS. AVG. Lege igitur *Cœlium.* Caſaub.

Et Clodium Balbinum.] Tres hæ voces non adſunt Pal. niſi à manu recentiſſimâ inter lineas. *Grut.*

4. *Moribus delicatiorem.*] Herod. τὸ δ᾽ ἦθος ἁπλούστερος. *Caſaub.*

Moribus delicatiorem.] Videtur legiſſe apud Herodianum Capitolinus, τὸ δ᾽ ἦθος ἁπαλώτερος. pro quo hodie legimus, ἁπλούστερος. *Salmaſ.*

5. *Gallicano & Mæcenate.*] Confer cum Herodian. *Caſaub.*

6. *Denique pars magna urbis incenſa eſt.*] Tanta pars urbis, quanta non erat tum quævis maximarum urbium. *Idem.*

1. *Qua-*

mus & Balbinus & Gordianus imperatores appellati ſunt, intellexit ſenatus odia eſſe perpetua, & ſe verè hoſtem
21 omnium judicio haberi. Acrior denique Italiam ingreſſus eſt. Ubi quum comperiſſet Maximum contra ſe miſſum, vehementiùs ſæviens, [1] quadrato agmine [2] Hemonam venit. Sed provincialium omnium conſilium hoc fuit, ut ſublatis omnibus quæ victum præbere poſſent, intra civitates ſe reciperent, ut Maximinus cum exercitu fame urgeretur. denique ubi primùm caſtra in campo poſuit, [3] neque quicquam commeatus reperiret, incenſus contra eum exercitus ſuus, quòd fame in Italia laboraſſet, [4] in qua poſt Alpes recreari ſe poſſe credebat, murmurare primùm cœpit, deinde etiam aliqua liberè dicere. Hæc quum vellet vindicare, multum exarſit exercitus, & odium tacitum in tempus diſtulit, quod loco ſuo ſtatim prodidit. [5] Plerique ſanè dicunt, ipſam Hemonam vacuam & deſertam inventam eſſe Maximino ſtultè lætante quòd quaſi civitas tota ceſſiſſet. Poſt hoc Aquileiam venit, quæ contra eum armatis circa muros diſpoſitis, portas clauſit: [6] nec propugna-

1. *Quadrato agmine.*] Apud Herod. cauſſam lege. *Idem.*

Quadrato agmine Hemonam venit.] Haud ſecus quoque Pal. noſter *Grut.*

2. *Hemonam venit.*] Variè corruptum eſt hoc nomen apud Græcos Latinoſque ſcriptores. ſed recta ſcriptura eſt, EMON, vel EMONA. ut dicitur Veron, & Verona, Narbo, & Narbona. &c. Emona Pannoniæ ſuperioris urbs in finibus ejus ſita, quà in Noricum ibatur & Italiam. *Caſaub.*

3. *Neque quicquam commeatus repperiret.*] Ex Pal. legendum: *Neque quicquam commeatuum reperit.* nam idem *reperit*, habet, non *reperiret.* Salmaſ.

4. *In qua poſt Alpes recreari ſe poſſe putabat.*] Ergo Emona cis Alpes? Videtur Capitolinus qui legebat apud Herodianum in Italia eſſe hanc urbem, temere inductus ut cis Alpes ſitam putaret. ſed negligenter legerat Herodiani verba: qui ait diſertè, *ἱδρυμένην πρὸ τῆς ὑπωρείας τῶν Ἄλπεων.* trans Alpes igitur: nam referendum illud *ante* ad Maximinum è Pannonia venientem. quod verum eſſe conſtat ex Ptolemæi deſcriptione: qui Emonam locat in commiſſura Cetii montis & Albani. quos montes Alpium appellatione Herodianus hoc loco, ut & alii multi veterum, eſt complexus. *Caſaub.*

5. *Plerique ſanè dicunt.*] Herodianum ſignificat, quem vide. *Idem.*

6. *Nec oppugnatio defuit, Menophilo & Criſpino conſularibus viris auctoribus.*] Mendoſus locus: nam obſidentibus non obſeſſis convenit verbum oppugnare. Menophilus autem & Criſpinus viri conſulares à ſenatu Aquileiam miſſi, tuendæ urbi. Scribam, *nec oppugnatis animus defuit.* aut illa delenda, *nec oppugnatio defuit.* Idem.

Nec oppugnatio defuit.] Mendum hujus

pugnatio defuit, [1] Menophilo & Criſpino conſularibus viris autoribus. Quum igitur fruſtra obſideret Aqui- 22
leiam Maximinus, legatos in eandem urbem miſit. Quibus populus penè conſenſerat, niſi Menophilus cum collega reſtitiſſet, dicens, [2] etiam [3] deum Belenum per aruſpices ſpopondiſſe Maximinum eſſe vincendum. [4] Unde etiam poſtea Maximini milites jactaſſe dicuntur, Apollinem contra ſe pugnaſſe, nec illam Maximi aut ſenatus, ſed deorum fuiſſe victoriam. Quod quidem idcirco ab his fictum eſſe dicunt [5] quòd erubeſcebant armatos ſe penè ab inermibus victos. [6] Ponte itaque cuppis facto, Maximinus

hujus γραφῆς viderunt eruditi homines, emendationem non item. Maximinus Aquileiam, quæ portas ipſi clauſerat, oppugnabat; at oppidani propugnabant. ſcribendum igitur: *nec propugnatio defuit.* idque authore codice Palatino. *Salmaſ.*

Nec oppugnatio defuit, Menophilo & Criſpino Conſularibus viris auctoribus.] An *oppugnatio* idem noſtro eſt, quod *propugnatio*, aliis? ita videtur, niſi forte fuit, *nec oppugnatis ratio defuit.* Grut.

1. *Menophilo & Criſpino conſularibus viris auctoribus.*] *Menophilio* in Palatino, & ita etiam in ſequentibus ſcribitur. *Salmaſ.*

2. *Etiam Deum Bellenum.*] *Belenum*, Palatinus. Apollinem ſic dictum fuiſſe docet Herodianus, apud quem ſcribendum: Βέλινον καλοῦσι τοῦτον, σέβουσί τε ὑπερφυῶς, Ἀπόλλωνα εἶναι θέλοντες. Apollinem quoque paulo poſt vocat Capitolinus, *Unde Maximini milites jactaſſe dicuntur Apollinem contra ſe pugnaſſe.* Idem.

3. *Deum Belenum.*] Herodianus: Βέλιν καλοῦσι τοῦτον, σέβουσί τε ὑπερφυῶς, Ἀπόλλωνα εἶναι ἐθέλοντες. plura de hoc Gallorum, vel, Noricorum deo, pridem viri docti. Lege Inſcriptiones veteres. *Caſaub.*

4. *Unde etiam poſtea Maximini milites.*] Lego: *Maximiniani milites*: vel, *Maximiniani.* Salmaſ.

5. *Quod erubeſcant armatos ſe pene ab inermibus victos.*] Pal. & vetus editio: *Quod erubeſcebant armati ſic pene ab inermibus victi.* Idem.

Quod erubeſcebant armatos ſe penè ab inermibus victos.] Pal. *armati ſic penè ab inermibus victi.* Grut.

6. *Ponte itaque cupis facto.*] *Cupas* dixit quæ Herodianus οἰνοφόρα σχεδὸν περιφερῆ ξύλα. vaſa lignea, tranſportando vino, rotunda. hæc vaſa cùm erant majora, recta ſtatuebantur, & operculis tegebantur. nec vinum ſolùm ibi ſervabant, ſed etiam triticum, ſimiliaque, minora doliis ſimilia utrinque clauſa, apta deferendo huc illuc vino, ut ſcribit Herodianus. his utebantur ad pontium fabricam, tanquam utribus ad eos quos vocabant aſcogephros, quaſi ἀσκογέφυρας. Lucanus lib. IV. de ponte à Baſilo confecto:

Namque ratem vacuæ ſuſtentant undique cuppæ:
Quarum porrectis ſeries conſtricta catenis,
Ordinibus geminis obliquas excipit alnos.

Sed & majores illæ cupæ ab altera parte apertæ, uſum navium aliquando præbebant. *Caſaub.*

Ponte itaque cupis facto.] Cupæ hoc loco, grandia vaſa vinaria ſignificant, quorum uſus in pontibus contexendis & tumultuariis tabulatis extruendis.

nus fluvium tranſivit, & de proximo Aquileiam obſidere cœpit. Ingens autem oppugnatio & diſcrimen tunc fuit, quum ſe cives ſulfure & flammis, cæteriſque hujuſmodi propugnaculis à militibus defenderent: quorum alii nudabantur armis, aliorum veſtes incendebantur, aliorum oculi extinguebantur, diruebantur etiam machinamenta. Inter hæc Maximinus cum filio ſuo adoleſcente, quem Cæſarem appellaverat, circumire muros quantum à teli jactu ſatis tutus eſſe poſſet, nunc ſuis verbis milites, nunc oppidanos rogare. verùm nihil profecit. Nam multa & in eum crudelitatis cauſa, [1] & in filium qui ſpecioſiſſimus
23 erat, probra congeſta ſunt. Quare Maximinus ſperans ſuorum ignavia bellum trahi, duces ſuos interemit, eo tempore quo minimè oportebat: unde ſibi milites etiam iratiores reddidit. [2] Huc accedebat quòd deficiebant commeatus, quia ſenatus ad omnes provincias & portuum cuſtodes literas dederat ne aliquid commeatuum in Maximini poteſtatem veniret. [3] Miſerat præterea per omnes civitates prætorios & quæſtorios viros, qui ubique cuſtodias agerent, & omnia contra Maximinum defenderent. Effectum denique eſt ut obſeſſi anguſtias, obſidens ipſe, pateretur. Nuntiabatur inter hæc orbem terrarum conſen-

ſiſſe

Gloſſæ: *cupa ſeu vagna, βῦτις μεγάλη, ἣν τινες γαυλὸν καλοῦσι.* nam γαυλὸς Græcis quoque genus vaſis eſt vinarii, vel etiam lactarii. *Vagna* igitur & *Cupa* & *Buttis* vaſa vinaria ſunt ingentis magnitudinis: ſciendum præterea eſt *cupam*, de majore vaſe vinario ſcribendum eſſe unico *p*: & *cuppam* de minore ſcribi debere, & utriuſque vocabuli diverſam eſſe originem. *cupa* enim à Græca voce *κύπη*, quæ navis genus eſt. *cuvas* vulgo vocamus in idiomate noſtro Gallico, ejuſmodi grandiora vaſa vinaria. *cuppa* vero cum per duo *pp* ſcribitur, ſcyphum aut pateram ſignificat, & venit à Græco *κύββα*. Heſychius: *κύββα, ποτήριον.* illud autem *κύββα* factum eſt ex *κύμβη*. genus poculi, Dorice *κύμβα*, & Æolice & Laconice *κύββα*. *Salmaſ.*

1. *Et in filium qui ſpiritus.*] Vide inferiùs, ubi de his plura. *Caſaub.*

2. *Huc accedebat quod deficiebat commeatus.*] Palat *quod deficiebatur commeatibus*. ſic *defici conditione* dicitur in jure noſtro. ſic Suetonius, *defici facultate dicendi* in Auguſto. quaſi dicat, Auguſtus nonniſi meditata loquebatur, etiam ſi non deficeretur extemporali facultate, ad ſubita. *Salmaſ.*

3. *Miſerat praterea per omnes civitates pratorios & quaſtorios viros.*] Omittit conſulares, quos ſolos Herodianus nominat. *Caſaub.*

1. Quo-

ſiſſe in odium Maximini. Quare timentes milites, [1] quo-
rum affectus in Albano monte erant, medio fortè die
quum à prælio quieſceretur, & Maximinum & filium ejus
quieſcentes in tentorio poſitos occiderunt, eorumque ca-
pita præfixa contis Aquileienſibus demonſtraverunt. [2] In
oppido igitur vicino ſtatim Maximini ſtatuæ atque imagi-
nes depoſitæ ſunt, [3] & ejus præfectus prætorii occiſus eſt
cum amicis clarioribus. Miſſa etiam Romam capita ſunt
eorum. Hic finis Maximinorum fuit dignus crudelitate 24
patris, indignus bonitate filii. Quibus mortuis ingens
lætitia provincialium, dolor graviſſimus Barbarorum.
Sed milites interfectis publicis hoſtibus recepti ſunt ab
oppidanis, rogantes: & primùm ita ut antè imagines
Maximi & Balbini & Gordiani adorarent, quum omnes
dicerent priores Gordianos in deos relatos. Poſt hoc in-
gens ex Aquileia commeatus in caſtra quæ laborabant fa-
me, traductus eſt, feſſiſque militibus alia die in concio-
nem ventum eſt, & omnes in Maximi & Balbini verba
jurarunt, Gordianos priores divos appellantes. Dici vix
poteſt quanta lætitia fuerit, quum Romam per Italiam ca-
put Maximini ferretur, occurrentibus cunctis ad gaudium
publicum. Et Maximus quidem, quem multi Pupienum
putant, apud Ravennam bellum parabat per Germano-
rum auxilia: qui ubi comperit conſenſiſſe exercitum ſibi
& collegis ſuis, occiſos autem eſſe Maximinos, ſtatim di-
miſſis Germanorum auxiliis, quæ ſibi contra hoſtem pa-
raverat, Romam laureatas literas miſit quæ in urbe ingen-
tem lætitiam fecerunt, ita ut omnes per aras, & templa, &
ſacella, & loca religioſa gratias agerent. Balbinus autem
homo

1. *Quorum affectus in Albano monte erant.*] Vide ad Spartiani Caracallum. *affectus* dixit, pro eo quod Herodianus, παῖδας καὶ γυναῖκας. Suprà de ea voce. *Idem.*

2. *In oppido igitur vicino ſtatim Maximini ſtatuæ atque imagines depoſitæ ſunt.*] Apud Herodianum nulla oppidi mentio: & conſtat in caſtris ad Aquileiam hæc geſta. *Idem.*

3. *Et ejus præfectus prætorii occiſus eſt, cum amicis clarioribus.*] Lege *charioribus*. Præfectus præt. infrà nominatur Anotinus. *Idem.*

homo timidior natura, & qui quum Maximini nomen audiret, etiam tremeret, [1] hecatomben fecit, juſſitque per omnes civitates pari ſupplicari ſacrificio. Deinde Maximus Romam venit, [2] ſenatumque ingreſſus, [3] actis ibi gratiis, concionem habuit, atque inde in Palatium cum Balbino & Gordiano victores ſe receperunt. Intereſt ſcire quale ſenatuſconſultum fuerit, vel [4] qui dies urbis, quum eſt nuntiatus interemptus Maximinus. [5] Jam primùm is nuntius [6] qui ex Aquileienſi urbe Romam miſſus fuerat, tanto impetu, mutatis animalibus, cucurrit, [7] ut quarta die Romam veniret, quum apud Ravennam Maximum reliquiſſet: & fortè dies ludorum erat, quum ſubitò ſedente Balbino & Gordiano theatrum nuntius ingreſſus eſt: atque antequam aliquid indicaretur, omnis populus exclamavit, Maximinus occiſus eſt: [8] ita ut nuntius præventus, imperatores qui aderant, gaudium publicum nutu & conſenſu indicaverint. Soluto igitur ſpectaculo, omnes ſtatim ad ſuas religiones convolarunt: [9] atque inde ſenatus

1. *Hecatomben fecit.*] Vide alterum de hac re Capitolini locum in libro de Maximo & Balbino: ubi fuſe deſcribitur. *Idem.*

2. *Senatumque ingreſſus, actis ſibi gratiis concionem habuit.*] Sic Palatinus, & dicere videtur ſcriptor *Senatum Maximo gratias egiſſe ob expeditionem in Maximinos.* ſic cap. 26. acclamatur, *Maxime Auguſte, tibi gratias:* conſpiciuntur enim illa diſertè in Palatino noſtro. *Grut.*

3. *Actis ſibi gratiis.*] *Actis ibi gratiis.* Caſaub.

4. *Qui dies urbis.*] Herod. οὐδ' εἰπεῖν ἐστὶ λόγῳ τῆς ἡμέρας ἐκείνης τὴν ἑορτήν. *Idem.*

5. *Jam is nuntius qui ex Aquileienſi urbe.*] Abeſt vox, *nuntius*, l. Pal. *Salmaſ.*

6. *Qui ex Aquilienſi Romam miſſus.*] Ita Pal. codex. antea vulgati, *Aquilienſi urbe Romam.* ſed tale quid hi ſcriptores ſubintelligi volebant. *Grut.*

7. *Ut quarta die Romam veniret.*] Confectis ſpatio cujuſque diei vel νυχθημέρων cc. ferè M. P. nam Antoninus Aquileiam inter & Mediolanum milliaria ait eſſe CCLXX. inde Romam, DXXVIII. magna ſanè diligentia: ſed non incredibilis; cùm ſimilis celeritatis aut etiam majoris exempla & apud veteres legantur, & hodieque edi ſæpiſſimè videamus. *Caſaub.*

8. *Ita ut nuntius præventus.*] Scribe cum membranis, *ita & nuntius præventus: & imperatores qui aderant, gaudium publicum nutu & conſenſu judicaverunt.* Idem.

9. *Atque inde ſenatus ad principem.*] Scripti, *ad ſenatum principem.* Puteano placebat, *ad ſenatum principes.* cui aſſentior. nam coactum ſenatum apparet. *Idem.*

Atque inde Senatus ad Principem, populus ad concionem cucurrerunt.] Pal. quoque, *atque ad Senatum principem*, quod & in aliorum ſcriptis; ut videatur admittenda conjectura probiſſimi Puteani, *atque inde ad Senatum Principes.* Grut.

1. *Maxi-*

tus ad principem, populus ad concionem cucurrerunt.
Senatuſconſultum hoc fuit: Recitatis in ſenatu per Balbi- 26
num Auguſtum literis acclamavit ſenatus, *Hoſtes populi Romani dii perſequuntur. Jupiter optime tibi gratias. Apollo venerabilis tibi gratias.* [1] *Maxime Auguſte tibi gratias: Balbine Auguſte tibi gratias. Tibi gratias Gordiane Auguſte. Divis Gordianis templa decernimus.* [2] *Maximini nomen olim eraſum, nunc animis eradendum. Hoſtis publici caput in profluentem abjiciatur, corpus ejus nemo ſepeliat. Qui ſenatui mortem minatus eſt, qui ſenatui vincula minatus eſt, ut debebat interemptus. Sanctiſſimi imperatores gratias vobis agimus, Maxime, Balbine, Gordiane, dii vos ſervent. Victores hoſtium omnes deſideramus: præſentiam Maximi omnes deſideramus. Balbine Auguſte, dii te ſervent. Præſentem annum* COSS. *vos ornetis, in locum Maximini Gordianus ſufficiatur.* Poſt rogatus ſententiam Cuſpidius Celerinus, hæc verba habuit, P. C. *eraſo nomine Maximinorum, appellatiſque divis Gordianis, victoriæ cauſa principibus noſtris Maximo, Balbino & Gordiano ſtatuas cum elephantis decernimus, currus triumphales decernimus, ſtatuas equeſtres decernimus, trophæa decernimus.* Poſt hæc miſſo ſenatu ſupplicationes per totam urbem decretæ. Victores principes in Palatium ſe receperunt, de quorum vita in alio libro deinceps dicemus.

JULII

1. *Maxime Auguſte tibi gratias.*] Abſunt hæc è veteribus. ſanè aberat tum Maximus. ſed in hujuſmodi acclamationibus etiam abſentes compellari ſæpe ſoliti. *Caſaub.*

2. *Maximini nomen olim eraſum.*] Nempe ſtatuis, & aliis monumentis. *Idem.*

Maximini nomen olim eraſum nunc animis eradendum.] In Palatino viſitur vacuum litterarum quatuor quinque inter vocem *eraſum*, & ſequens *nunc*. & aliquid deeſſe videtur. veniebat in mentem, *nomen olim eraſum annis, nunc animis eradendum*; ut nocuerit loco verborum ſimilitudo. *Grut.*

JULII CAPITOLINI [1]MAXIMINUS JUNIOR, AD CONSTANTINUM AUG.

1 [2]MAXIMINUS JUNIOR, de cujus genere ſuperiùs dictum eſt, tantæ pulchritudinis fuit, [3]ut paſſim amatus ſit à procacioribus fœminis. Nonnullæ etiam optaverunt de eo concipere. Proceritatis videbatur poſſe illius eſſe ut ad ſtaturam paternam perveniret. Siquidem anno viceſimo & primo periit, in ipſo flore juventutis (ut aliqui autem dicunt, octavodecimo) literis & Græcis & Latinis imbutus [4] ad primam diſciplinam. Nam uſus eſt magiſtro [5] Græco [6] literatore Fabilio, cujus epigrammata Græca multa extant, maximè in imaginibus ipſius pueri: qui verſus Græcos fecit [7] ex illis Latinis Vergilii, quum ipſum puerum deſcriberet:

Qualis ubi Oceani perfuſus Lucifer unda

Extu-

1. MAXIMINVS JVNIOR.] Deleri debet titulus hîc præfixus: non enim eſt liber alius, ſed pars ſuperioris, ut auctor ipſe dixit ſtatim initiò. *Caſaub.*

2. MAXIMINVS JVNIOR *de cujus genere, &c.*] Scribendum igitur, vice tituli: MAXIMINVS JVNIOR, *De hujus genere ſuperius dictum eſt. is autem pulcritudinis fuit tantæ, ut paſſim à procacioribus feminis amaretur.* Salmaſius.

Maximinus junior, de cujus genere, &c.] Pal. hujus vitam continuat cum vita patris: neque erant divellendæ, ſi ſequi liberet præſcriptum auctoris. Idem Pal. ſolum habet, *hujus genere ſuperius dictum eſt. ipſe autem pulcritudinis fuit tantæ, &c.* Grut.

3. *Ut paſſim amatus ſit à procacioribus feminis.*] Lege Mamertinum Panegyrico ad Julianum c. 5. Et de filio Gremutii Cordi Senecam ad Marciam c. 24. *Idem.*

4. *Ad primam diſciplinam.*] Prima diſciplina heic non eſt quæ pueris incipientibus traditur, ſed præcipua. ſignificat igitur adprime doctum hunc fuiſſe Maximinum juniorem. ſic *primum amatorem*, pro præcipuum & egregium amatorem. ita Plautus *prime catam* dixit in milite Glorioſo:

PA. *At ſcitis. ſed ecqua eſt ancilla illi?*
PE. *Eſt prime cata.*

Ita fere Græci πρῶτον uſurpant. ut πρῶτον εἶδος, præcipua & primaria forma. *Salmaſ.*

5. *Græco litteratore Fabilio.*] Palatinus: *Fabillo.* Idem.

6. *Litteratore Fabilio.*] Pal. idem *Fabillo.* Grut.

7. *Ex illis Latinis Virgilii.*] *Ex illis Latini Virgilii.* Pal. & prima editio. *Salmaſ.*

1. *Talis*

Extulit os ſacrum cœlo, tenebraſque reſolvit,

[1] *Talis erat juvenis* [2] *primo ſub nomine clarus.*

Grammatico Latino uſus eſt Philemone, juriſperito Modeſtino, [3] oratore Tatiano filio Tatiani ſenioris, qui Provinciarum libros pulcherrimos ſcripſit, [4] & qui dictus eſt *ſimia temporis ſui*, quòd cuncta imitatus eſſet. Habuit & Græcum rhetorem Eugamium ſui temporis clarum. [5] Deſponſata illi erat [6] Junia Fadilla, proneptis Antonini: quam poſtea accepit Toxotius ejuſdem familiæ ſenator, qui periit poſt præturam, cujus etiam poëmata extant. [7] Manſerunt autem apud eam arræ regiæ, [8] quæ tales fuerunt,

1. *Talis erat juvenis primo ſub nomine.*] Melius Pal. *patrio ſub nomine.* Grut.

2. *Primo ſub nomine clarus.*] Lege: *Patrio ſub nomine clarus.* Salmaſ.

3. *Oratore Tatiano, filio Tatiani ſenioris, &c.*] Scribendum, *Titiano* & *Titiani*. nam intelligitur Julius Titianus ſenior, qui Antoninorum & Severi temporibus vixit, orator celeberrimus, & provincias Romani imperii deſcripſerat, operique ſuo titulum indiderat, Provinciæ vel Chorographia. *Caſaubonus.*

Oratore Titiano, filio Titiani ſenioris.] Adſerit & hanc lectionem Palat. *Gruter.*

4. *Et qui dictus eſt ſimia temporis ſui, quòd cuncta imitatus eſſet.*] Non ſolùm philoſophorum, ſed & oratorum ac dicendi magiſtrorum fuêre ſectæ ac ſucceſſiones: ut vivente Titiano hoc Frontonianorum, à Cornelio Frontone denominatorum: qui temporibus Marci Antonini cui ipſe præceptor fuerat, ad Conſulatum uſque provectus eſt. hi Frontoniani cùm ex æmulatione Titiano gloriam ſuam inviderent, verbis non parcebant, quin de illo detraherent. iſti ſunt qui illum ſui temporis ſimiam dixerunt. *Caſaub.*

5. *Deſponſata illi erat Junia Fadilla proneptis Antonini.*] Nomen genus indicat: nam in ſtemmate Antoninorum principum, Fadillæ ſunt plures. vide initio vitæ Pii. cujus ſoror uterina Julia Fadilla ibi nominatur: & ita hic ſcripta lectio *Julia Fad.* non *Junia.* at *proneptis* καταχρηστικῶς pro abnepte, niſi fallor, aut etiam atnepte. Sic & in juniore Gordiano. *Idem.*

Deſponſata illi erat.] *Deſponſa illi erat.* Salmaſ.

6. *Junia Fadilla.*] Sic quoque Pal. noſter, non *Julia.* Grut.

7. *Manſerunt etiam apud eam arræ regiæ.*] De arris ſponſalitiis titulus eſt in Codice Juſtinianeo: de quibus etiam in Novellis multa. Ferè autem dabatur eorum aliquid, quæ ad mundum, aut potiùs ad ornatum fœminarum pertinent: *Regiæ* autem *arræ* hic dicuntur, quas rex ſive imperator dederat conditione loci ſui convenientes. *Caſaub.*

Manſerunt apud eam arræ regiæ.] De artis ſponſalitiis titulum eſſe in Codice nemo neſcit. quas ibi *arras ſponſalitias* vocat Juſtinianus *ſponſalia* dixerat Theodoſius. inde *ſubarrare*, quod nihil aliud eſt quam arras ſponſalitias dare: quas arras quia ſponſus ſponſæ dabat, ſponſus ſubarrare ſponſam dicebatur. Recentiores Græci ἀῤῥαβωνίζεσθαι id dixerunt. & quia ejuſmodi arræ in monilibus plerumque conſiſtebant, ὁρμίζειν, & ὁρμίζεσθαι pro deſponſare ponitur in jure Orientali. *Salmaſius.*

8. *Quæ tales fuerunt, ut Junius.*]

Gordianum nobilem juvenem. Veſtrum eſt conſentire ad ſalutem Reip. obtinendam, & ad ſcelera defendenda,[1] *& ad illam belluam Maximinum atque illius amicos ubicunque fuerint, perſequendos.*
16 *A nobis etiam Maximinus cum filio ſuo hoſtis eſt judicatus.* Senatuſconſulti autem hoc fuit exemplum. Quum ventum eſſet in ædem Caſtorum,[2] VI. Cal. Junias, acceptas literas [3] Junius Syllanus conſul ex Africa,[4] Gordiani imperatoris patris patriæ proconſulis, recitavit.[5] *Invitum me, P. C. juvenes, quibus Africa tuenda commiſſa eſt, ad imperium vocarunt. Sed intuitu veſtri neceſſitatem libens ſuſtineo. Veſtrum eſt æſtimare quid velitis. Nam ego uſque ad ſenatus judicium incertus & varius fluctuabo.* Lectis literis, ſtatim ſenatus acclamavit, *Gordiane Auguſte, dii te ſervent. felix imperes, tu nos liberaſti. Salvus imperes, tu nos liberaſti. Per te ſalva Reſp. omnes tibi gratias agimus.* Item cos. retulit, P. C. *de Maximinis quid placet?* reſponſum eſt, *Hoſtes, hoſtes. Qui eos occiderit, præmium merebitur.* Item conſul dixit, *De amicis Maximini quid videtur?* acclamatum eſt, *Hoſtes, hoſtes. Qui eos occiderit, præmium merebitur.*[6] Ita acclamatum eſt, *Inimicus ſenatus in crucem tollatur. Hoſtis ſenatus ubicunque feriatur. Inimici ſenatus vivi exurantur. Gordiani Auguſti, dii vos ſervent. Ambo feliciter agatis, ambo feliciter imperetis. Nepoti Gordiani præturam decer-*

1. *Et ad illam belluam atque illius amicos, &c.*] Editi addiderant, *belluam Maximinum*, minus concinnè. *Grut.*

2. VI. *Cal. Julias.*] VI. *Kalendas Juliarum* Lege, *Julias.* nam ita & vetus editio. *Salmaſ.*

3. *Junius Silanus conſul.*] Suffectus ex Kal. Maii cum Meſſio Gallicano. *Caſaub.*

4. *Gordiani imperatoris patris patriæ proconſulis*] Quod *imperatoris* nomen vel Gordianus in literarum ad ſenatum titulo uſurpavit, vel Silanus Cos. cùm de eo ad ſenatum relationem inſtitueret, manifeſta ratio eſt; jam enim ab Africanis ſalutatus fuerat imperator. ſed cur illa adduntur *patris patriæ?* omnino id cognomen alienum eſt ab hoc loco: & fortaſſe inde ortum, quòd ad vocem Gordiani adnotaſſet aliquis, de patre intelligendum eſſe, non de filio aut nepote. *Idem.*

Gordiani Imperatoris patris patriæ proconſulis.] Sic & mſ. Pal. ut fortaſſis illud *patris patriæ* additum fuerit. *Grut.*

5. *Invitum me P. C. juvenes quibus Africa tuenda commiſſa eſt, ad imperium vocarunt.*] Gordianum fecerant imperatorem juvenes ruſtici, & pauci milites qui ſe illis adjunxerant. utroſque igitur appellatione juvenum hic intelligit. *Caſaub.*

6. *Ita acclamatum eſt.*] Scrib. *item acclam.* Idem.

Ita acclamatum eſt.] Sic & Pal. Malim tamen *Item*, ut & aliis placuit. *Grut.*

1. *Jacio-*

decernimus, nepoti Gordiani conſulatum ſpondemus. nepos Gordiani Cæſar appelletur. Tertius Gordianus præturam accipiat.
Ubi hoc ſenatuſconſultum Maximinus accepit, homo na- 17
tura ferus, ſic exarſit ut non hominem ſed belluam putares. [1] Jaciebat ſe in parietes, nonnunquam terræ ſe proſternebat. Exclamabat inconditè, [2] arripiebat gladium quaſi ſenatum poſſet occidere, conſcindebat veſtem regiam, alios verberibus afficiebat: & niſi de medio receſſiſſet (ut quidam ſunt autores) oculos filio adoleſcentulo ſuſtuliſſet. Cauſa autem iracundiæ contra filium hæc fuit, quòd eum Romam ire juſſerat quum primùm imperator factus eſt, & ille patris nimio amore neglexerat: putabat autem quòd ſi ille Romæ fuiſſet, nihil auſurus eſſet ſenatus. Ardentem igitur Maximinum iracundia amici intra cubiculum receperunt. Sed quum furorem ſuum tenere non poſſet, ut oblivionem cogitationis acciperet, vino ſe primo die obruiſſe dicitur eo uſque ut quid geſtum eſſet ignoraret. [3] Alia die admiſſis amicis * qui cum audire non pote-

1. *Jaciebat ſe in parietes.*] Ut olim Auguſtus ad Varianæ cladis nuntium. Suetonius libro ſecundo, cap. XXIII. *Caſaub.*

2. *Arripiebat gladium quaſi ſenatum poſſet occidere.*] Non idem eſt, ſed ſimile quod narrat Herodianus. *Idem.*

3. *Alia die admiſſis amicis qui eum audire non poterant.*] Scripti quidam, *videre* non *audire*. neſcio an *adire* Herod. auctor eſt, Maximinum prima & altera die poſtquam accepiſſet hunc nuntium domi ſe continuiſſe, & concilium cum amicis habuiſſe, quid opus facto: tertia demum in concionem prodiiſſe. *Idem.*

Alia die admiſſis amicis qui eum audire non poterant.] Palat. legit: *qui eum videre non poterant.* amici dicuntur amicos videre, cum ad eos viſunt, aut ſalutandi gratia, aut conſolandi in rebus eorum adflictis, & minime lætis, aut etiam conſilio & ope juvandi. videri etiam princeps, & reliqui magnates dicebantur ab amicis & clientibus ſuis, cum honoris cauſa mane inviſerentur ſolito ſalutationis officio. At ſuperbi quique principes, & qui minime communes eſſent, raro ſalutantes admittebant, & videri non poterant. Sane ſuperbum Maximinum fuiſſe & contemptorem & moribus aſperum ſupra dixit Capitolinus. ſi ſuperbiam aut feritatem Maximini putamus in cauſa fuiſſe, ne videri poſſet ab amicis, tunc ita totus hic locus refingendus fuerit: *Alia die admiſſis amicis qui videre eum non poterant, conſilium habuit quid facto opus eſſet; ſed tacebant, & factum ſenatus taciti laudabant. de conſilio ad concionem proceſſit.* Admiſſis amicis qui eum videre non poterant, & qui raro admittebantur, quærebat, & eos conſulebat: ſed cum illi tacerent, & factum ſenatus taciti probarent, & ſic nihil in amicis conſilii reperiret, de conſilio ad concionem proceſſit. multas autem ejuſmodi tranſpoſitiones in his auctoribus

poterant, ſed tacebant, & qui factum ſenatus tacitè laudabat, [1] conſilium habuit quid facto opus eſſet: [2] è concilio ad concionem proceſſit, in qua concione multa in Afros, multa in Gordianum, plura in ſenatum dixit, cohortatuſque milites ad communes injurias vindicandas.
18 [3] Concio denique omnis militaris fuit, cujus hoc exemplum eſt. *Commilitones, rem vobis notam proferimus.* [4] *Afri fidem fregerunt. quid dicam, fregerunt? nam quando tenuerunt?* [5] *Gordianus ſenex debilis & morti vicinus ſumpſit imperium. Sanctiſſimi autem* P. C. *illi, & qui & Romulum & Cæſarem occiderunt, me hoſtem judicaverunt,* [6] *quum pro his pugnarem & ipſis vincerem; nec ſolum me, ſed etiam vos & omnes qui* [7] *mecum ſunt,* [8] *quos & ſenatui acceptiſſimos, & ſibi adverſiſſimos eſſe credebant.*

[1] *Quare*

ribus factas, & deprehendimus alibi, & ſanavimus. *Salmaſ.*

* *Qui eum audire non poterant.*] Exſtat & illud *videre* in Palat. ut forſan voluerit dicere auctor, eis odioſum fuiſſe adſpectum Maximini. *Grut.*

1. *Conſilium habuit.*] Scrib. *concilium.* Caſaub.

2. *E conſilio in concionem proceſſit.*] Lege, *de conſilio ad concionem proceſſit.* nec aliter Pal. *Salmaſ.*

3. *Concio denique omnis militaris fuit, cujus hoc exemplum eſt.*] Videtur affirmare è publicis monumentis diſcriptam eſſe concionem quæ ſubjicitur: neque aliis verbis uſum Maximinum. *Caſaub.*

Concio denique omnis militaris fuit cujus hoc exemplum eſt.] Eandem hanc concionem ſed aliis verbis poſuit in Gordianis Capitolinus. ſed iſtam ut ſimpliciorem & genio Maximini accommodatiorem non ipſe confinxiſſe Capitolinus, ſed è monumentis publicis videtur deſcripſiſſe. *Salmaſ.*

4. *Afri fidem fregerunt. quid dicam fregerunt? nam quando tenuerunt?*] In altera concione: *Afri Punicam fidem præſtiterunt.* quod brevius & elegantius. *Idem.*

5. *Gordianus ſenex debilis & morti vicinus ſumſit imperium.*] In altera concione ταῖς ῥητορείαις ποικίλλων τὸν λόγον Capitolinus, hoc modo: *Nam duos nobis Gordianos, quorum alter ſenio ita affectus eſt, ut non poſſit aſſurgere, alter ita luxuriæ perditus ut debilitatem habeat pro ſenectute, imperatores fecerunt.* Idem.

6. *Quum pro his pugnarem & ipſis vincerem.*] Ibidem: *Dum nos in Germania Romanam defendimus majeſtatem, dum nos Illyricum à barbaris vindicamus.* Et paulo poſt: *Et pro quorum liberis arma portamus, hi contra nos* XX. *viros ſtatuerunt, & omnes velut contra hoſtes ſententias protulerunt.* Idem.

7. *Qui mecum ſentiunt; & Gordianos.*] Obſequutus ſum libris à Caſaubono noſtro excuſſis, & abjeci quatuor omnino lineas verborum intermedias, quæ in iiſdem codicibus non comparebant, abſuntque etiam noſtro Palatino. *Gruterus.*

8. *Quos & ſenatui acceptiſſimos, & ſibi adverſiſſimos eſſe credebant.*] De patribus conſcriptis loquitur: quomodo igitur à patribus ſenatum ſeparat? niſi voluit videri, paucos è patribus, ſibi adverſari, non autem totum ſenatum. ſed vide quæ ſtatim dicemus. *Caſaub.*

Quos & ſenatui acceptiſſimos & ſibi adverſiſſimos eſſe credebant.] Palat. ſic: *Quam & ſenatu acceptiſſimam & ſibi adverſiſ-*

[1] *Quare factum eſt (ut diximus) ut Gordianum adoleſcentulum principem peterent, qui ſtatim factus eſt. Nec priùs permiſſi ſunt ad Palatium ſtipati armatis ire quàm nepotem Gordiani Cæſaris nomine nuncuparent, & Gordianos patrem ac filium Auguſtos vocarent.* [2] *Ergo ſi viri eſtis, ſi vires habetis,* [3] *eamus contra ſenatum & Afros:* [4] *quorum omnium bona vos habebitis.* Dato igitur ſtipendio, & quidem ingenti, Romam verſus cum
exercitu proficiſci cœpit. [5] Sed Gordianus in Africa pri- 19
mùm [6] à Capeliano quodam agitari cœpit cui Mauros regenti ſucceſſorem dederat. Contra quem [7] filium juvenem quum miſiſſet, acerrima pugna interfecto filio, ipſe laqueo vitam finivit, [8] ſciens & in Maximino multum eſſe roboris

verſiſſimam eſſe credebant. Quæ ex vita Maximi & Balbini huc traducta eſſe ad locum oſtendemus. Sic enim ibi debet continuari oratio: *Timebant enim ſeveritatem ejus homines vulgares, quam & ſenatui acceptiſſimam & ſibi adverſiſſimam eſſe credebant, quare factum eſt ut diximus, &c.* Quæ importune huc tranſlata eſſe & illinc avulſa, vel cæco poteſt patere. *Salmaſ.*

1. *Quare factum eſt, ut diximus, ut Gordianum adoleſcentulum principem peterent.*] Ubi hoc dixit Maximinus? aut quò rejiciunt nos iſta verba? hoc primum malè me habet iſto loco. deinde illud quòd de tertio Gordiano hic loquatur Maximinus. His de cauſſis regium codicem ſequor, qui pro legitimis omnia hæc non agnoſcit: *quos & ſenatui acceptiſſimos & ſibi adverſiſſimos eſſe credebant. Quare factum eſt, ut diximus, ut Gordianum adoleſcentulum principem peterent, qui ſtatim factus eſt: nec prius permiſſi ſunt ad palatium ſtipati armatis ire, quàm nepotem Gordiani Cæſaris nomine nuncuparent.* Quid dubitamus? ſatis conſtat non poſſe aliò hæc verba, quam ad Maximi atque Balbini creationem pertinere. quod adeò verum eſt, ut libro de iis ſcripto eadem penitus verba repetantur. is locus eſt legitimus. huc verò quis caſus, ſive quis furor ea invexerit, difficile eſt divinatu. Sequamur ergo regium codicem, & iis ſublatis ita ſcribamus: *me hoſtem judicarunt, cùm pro his pugnarem, & ipſis vincerem: nec ſolùm me, ſed etiam vos, & omnes qui mecum ſentiunt: & Gordianos patrem ac filium Auguſtos vocarunt.* Prorſus inſignis reſtitutio, quam imputant nobis regiæ membranæ: quibus & Puteani alter codex aſſentitur. *Caſaub.*

2. *Ergo ſi viri eſtis, ſi vires habetis.*] Concio in vita Gordianorum: *Quinimmo agite ut viros decet.* Salmaſ.

3. *Eamus contra ſenatum & Afros.*] Eadem concio: *properandum eſt ad urbem.* Idem.

4. *Quorum omnium bona vos habebitis.*] Et principium hujus concionis idem apud Herodianum, ſi ſententia ſpectetur, potiùs quàm verba; & clauſula planè gemina. *Caſaub.*

5. *Sed Gordianus in Africâ primum à Capeliano quodam*] Sic & Pal. non *Capelliano.* Grut.

6. *A Capeliano quodam.*] Meliùs *Capelliano.* ſenatorem fuiſſe ſcribit Herod. *Caſaub.*

7. *Filium juvenem cùm miſiſſet.*] Non adeò juvenem: erat enim annorum XLVI. *Idem.*

8. *Sciens & in Maximino multum eſſe roboris & Afris nihil virium.*] Prima editio: *in Afris nihil virium.* Eadem refert in Gordiani ſenioris vita, ſed verbis

roboris & in Afris nihil virium, multum quinimo perfidiæ. Tunc Capelianus victor pro Maximino [1] omnes Gordiani partium, motu partium in Africa interemit atque proſcripſit. Nec cuiquam pepercit, prorſus ut ex animo Maximini videretur hæc facere. [2] Civitates denique ſubvertit, fana diripuit, donaria militibus diviſit, plebem & principes civitatum concidit. [3] Ipſe præterea militum animos ſibi conciliabat, [4] præludens ad imperium ſi Maximinus periſſet. [5] Hæc ubi Romam nuntiata ſunt, ſenatus Maximini & naturalem & jam neceſſariam crudelitatem timens, mortuis duobus Gordianis, [6] Maximum Pupienum

bis paulo diverſis. *Cum in Africa nihil præſidii, & à Maximino multum timoris, & fides Punica perurgeret, & Capelianus inſtaret, &c.* Salmaſ.

1. *Omnes Gordiani partium, motu partium in Africa interemit.*] Dele illa, *motu partium*, aut muta in melius. *Caſaub.*

Omnes Gordiani partium motu partium, &c.] Palat. *Tunc Capelianus victor omnes, Gordiani metu partium, interemit.* Quorum verborum iſta mens eſt: Capelianus victor, metu Gordiani partium, hoc eſt metuens, ne Gordiani partes in Africa de novo reſurgerent, paſſim omnes interemit. & id ſequentibus confirmatur: *Nec cuiquam pepercit, prorſus ut ex animo Maximini videretur id facere. civitates denique ſubvertit, fana deripuit, donaria militibus diviſit, plebem & principes civitatum concidit.* ἐπεξήγησις enim eſt ejus quod heic dixerat, *omnes interemit.* Salmaſ.

Omnes Gordiani partium, motu partium in Africâ interemit.] Pal. *omnes Gordiani metu partium in Africa*: ita ut liqueat reſtituendum, *omnes Gordiani partium, metu partium in Africâ*, ſententiâ expedientiſſimâ. veritus, inquit, ne partes adhuc aliæ exorirentur in Africâ, omnes qui eas fovere poſſent, adhæſerantque antea Gordianis, interemit. *Grut.*

2. *Civitates denique ſubvertit.*] Ipſam Carthaginem, & omnes alias quæ imagines Maximini detraxerant, aut lutaverant. *ſubvertit* autem, non mœnia, ſed ſtatum civitatum, omnes honoratos contrucidans. *Caſaub.*

3. *Ipſe præterea militum animos ſibi conciliabat, præludens ad imperium, ſi Maximinus periſſet.*] Elegantiſſimè expreſſit ſumptam ex Herodiani hiſtoria ſententiam. *Idem.*

4. *Præludens ad imperium.*] Idem liber cum veteri editione, *proludens. proludere*, idem eſt quod præludere. ſic *prorogare*, & prærogare, & utrumque pro diſpenſare. *Salmaſ.*

Præludens ad imperium.] Palat. nihilo deterius, *proludens ad imp.* Grut.

5. *Hæc ubi Romam nuntiata ſunt.*] Ὡς δὲ εἰς Ῥώμην ἐδηλώθη ἡ τῶν πρεσβύτων τελευτή. *Caſaub.*

6. *Maximum Pupienum.*] Ex antiquis nummis viri docti pridem docuerunt, dictum fuiſſe hunc M. CLODIVM PVPIENVM MAXIMVM. ſed omiſſis nomine & prænomine, auctores Græci Latinique cognominibus ſolis hunc denotarunt; illi MAXIMVM ſemper appellantes, hi ſemper PVPIENVM. Capitolinus qui Herodianum, ut oſtendimus, pæne ad verbum interpretabatur, Maximum cum illo ubique nominat, non autem Maximum Pupienum, ut hîc perperam ſcriptum eſt. ſed delenda vox *Pupienum*, non ſolùm quia regius & Puteani libri eam non agnoſ-

num ex præfecto urbi, [1] & qui plurimas dignitates [2] præcipuè geſſiſſet, ignobilem genere, ſed virtutibus clarum, [3] & Clodium Balbinum, [4] moribus delicatiorem, imperatores creavit. Quibus à populo Auguſtis appellatis, per milites & eundem populum etiam parvulus nepos Gordiani Cæſar eſt dictus. Tribus igitur imperatoribus contra Maximinum fulta Reſp. eſt. Horum tamen Maximus vita ſeverior, prudentia gravior, virtute conſtantior: denique ipſi contra Maximinum & ſenatus & Balbinus bellum tradiderunt. Profecto igitur ad bellum Maximo contra Maximinum, Balbinus Romæ bellis inteſtinis & domeſticis ſeditionibus urgebatur, occiſis præcipuè per populum [5] Gallicano & Mæcenate: qui quidem populus à prætorianis laniatus eſt, quum Balbinus reſiſtere ſeditionibus non ſatis poſſet. [6] Denique magna pars urbis incenſa eſt. Et recreatus quidem imperator fuerat Maximinus, audita morte Gordiani atque ejus filii, Capeliani victoria. verùm ubi & aliud ſenatuſconſultum accepit quo Maximus

agnoſcunt; verùm etiam, quia Capitolinus cùm hunc librum ſcriberet, *Maximus* & *Pupienus*, ejuſdem hominis eſſe cognomina penitus ignoravit. & in fine libri quem de Maximo & Balbino ſcripſit: *Sed Fortunatiano credamus qui dicit Pupienum dictum nomine ſuo, cognomine verò paterno Maximum: ut omni jam ſtupore legentes hæc abſoluti videantur.* reſpiciebat cùm hæc ſcriberet, ſuperiora verba è libri hujus fine. Sed nonne prodigii inſtar eſt, Capitolino veniſſe nunquam in mentem, ut lapides aut nummos inſpiceret? *Idem.*

Maximum Pupienum ex præfecto urbi.] Vetus editio: *ex præfectis urbi.* optime. ita enim loquuntur auctores iſti. *ex præfectis*, eſt *præfectorius*: ſic *vir ex conſulibus*, conſularis. *Salmaſ.*

Maximum ex præfecto.] Adſtipulatur & Pal. aliorum ſcriptis, excluditque nomen *Pupieni*. Grut.

1. *Et qui plurimas dignitates, præcipuè geſſiſſet.*] Lego, *qui plurimas dignitates, militares præcipuè geſſiſſet.* Caſaubonus.

2. *Præcipuè geſſiſſet.*] Sic ſine verbo alio Palat. an *præcipuè* heic notet *eximiè* aut quid ſimile, viderint alii. *Grut.*

3. *Et Clodium Balbinum.*] Nummus apud Onuphrium, IMP. CAES. D. COELIVS. BALBINVS. AVG. Lege igitur *Cælium.* Caſaub.

Et Clodium Balbinum.] Tres hæ voces non adſunt Pal. niſi à manu recentiſſimâ inter lineas. *Grut.*

4. *Moribus delicatiorem.*] Herod. τὸ δ' ἦθος ἁπλούστερος. *Caſaub.*

Moribus delicatiorem.] Videtur legiſſe apud Herodianum Capitolinus, τὸ δὲ ἦθος ἁπαλώτερος. pro quo hodie legimus, ἁπλούστερος. *Salmaſ.*

5. *Gallicano & Mæcenate.*] Confer cum Herodian. *Caſaub.*

6. *Denique pars magna urbis incenſa eſt.*] Tanta pars urbis, quanta non erat tum quævis maximarum urbium. *Idem.*

1. *Qua-*

mus & Balbinus & Gordianus imperatores appellati ſunt, intellexit ſenatus odia eſſe perpetua, & ſe verè hoſtem
21 omnium judicio haberi. Acrior denique Italiam ingreſſus eſt. Ubi quum comperiſſet Maximum contra ſe miſſum, vehementiùs ſæviens, [1] quadrato agmine [2] Hemonam venit. Sed provincialium omnium conſilium hoc fuit, ut ſublatis omnibus quæ victum præbere poſſent, intra civitates ſe reciperent, ut Maximinus cum exercitu fame urgeretur. denique ubi primùm caſtra in campo poſuit, [3] neque quicquam commeatus reperiret, incenſus contra eum exercitus ſuus, quòd fame in Italia laboraſſet, [4] in qua poſt Alpes recreari ſe poſſe credebat, murmurare primùm cœpit, deinde etiam aliqua liberè dicere. Hæc quum vellet vindicare, multum exarſit exercitus, & odium tacitum in tempus diſtulit, quod loco ſuo ſtatim prodidit. [5] Plerique ſanè dicunt, ipſam Hemonam vacuam & deſertam inventam eſſe Maximino ſtultè lætante quòd quaſi civitas tota ceſſiſſet. Poſt hoc Aquileiam venit, quæ contra eum armatis circa muros diſpoſitis, portas clauſit: [6] nec propugna-

pugna-

1. *Quadrato agmine.*] Apud Herod. cauſſam lege. *Idem.*

Quadrato agmine Hemonam venit.] Haud ſecus quoque Pal. noſter *Grut.*

2. *Hemonam venit.*] Variè corruptum eſt hoc nomen apud Græcos Latinoſque ſcriptores. ſed recta ſcriptura eſt, EMON, vel EMONA. ut dicitur Veron, & Verona, Narbo, & Narbona. &c. Emona Pannoniæ ſuperioris urbs in finibus ejus ſita, quà in Noricum ibatur & Italiam. *Caſaub.*

3. *Neque quicquam commeatus repperiret.*] Ex Pal. legendum: *Neque quicquam commeatuum reperit.* nam idem *reperit*, habet, non *reperiret.* Salmaſ.

4. *In qua poſt Alpes recreari ſe poſſe putabat.*] Ergo Emona cis Alpes? Videtur Capitolinus qui legebat apud Herodianum in Italia eſſe hanc urbem, temere inductus ut cis Alpes ſitam putaret. ſed negligenter legerat Herodiani verba: qui ait diſertè, *ἱδρυμένην ἀπὸ τῆς ὑπωρείας τῶν Ἄλπεων.* trans Alpes igitur: nam referendum illud *ante* ad Maximinum è Pannonia venientem. quod verum eſſe conſtat ex Ptolemæi deſcriptione: qui Emonam locat in commiſſura Cetii montis & Albani. quos montes Alpium appellatione Herodianus hoc loco, ut & alii multi veterum, eſt complexus. *Caſaub.*

5. *Plerique ſanè dicunt.*] Herodianum ſignificat, quem vide. *Idem.*

6. *Nec oppugnatio defuit, Menophilo & Criſpino conſularibus viris auctoribus.*] Mendoſus locus: nam obſidentibus non obſeſſis convenit verbum oppugnare. Menophilus autem & Criſpinus viri conſulares à ſenatu Aquileiam miſſi, tuendæ urbi. Scribam, *nec oppugnatis animus defuit.* aut illa delenda, *nec oppugnatio defuit.* Idem.

Nec oppugnatio defuit.] Mendum hujus

pugnatio defuit, [1] Menophilo & Criſpino conſularibus viris autoribus. Quum igitur fruſtra obſideret Aquileiam Maximinus, legatos in eandem urbem miſit. 22
Quibus populus penè conſenſerat, niſi Menophilus cum collega reſtitiſſet, dicens, [2] etiam [3] deum Belenum per aruſpices ſpopondiſſe Maximinum eſſe vincendum. [4] Unde etiam poſtea Maximini milites jactaſſe dicuntur, Apollinem contra ſe pugnaſſe, nec illam Maximi aut ſenatus, ſed deorum fuiſſe victoriam. Quod quidem idcirco ab his fictum eſſe dicunt [5] quòd erubeſcebant armatos ſe penè ab inermibus victos. [6] Ponte itaque cuppis facto, Maximinus

bujus γραφῆς viderunt eruditi homines, emendationem non item. Maximinus Aquileiam, quæ portas ipſi clauſerat, oppugnabat; at oppidani propugnabant. ſcribendum igitur: *nec propugnatio defuit.* idque authore codice Palatino. *Salmaſ.*

Nec oppugnatio defuit, Menophilo & Criſpino Conſularibus viris auctoribus.] An *oppugnatio* idem noſtro eſt, quod *propugnatio*, aliis? ita videtur, niſi forte fuit, *nec oppugnatis ratio defuit.* Grut.

1. *Menophilo & Criſpino conſularibus viris auctoribus.*] *Menophilio* in Palatino, & ita etiam in ſequentibus ſcribitur. *Salmaſ.*

2. *Etiam Deum Bellenum.*] *Belenum*, Palatinus. Apollinem ſic dictum fuiſſe docet Herodianus, apud quem ſcribendum: Βέλινον καλοῦσι τοῦτον, σέβουσί τε ὑπερφυῶς, Ἀπόλλωνα εἶναι θέλοντες. Apollinem quoque paulo poſt vocat Capitolinus, *Unde Maximini milites jactaſſe dicuntur Apollinem contra ſe pugnaſſe.* Idem.

3. *Deum Belenum.*] Herodianus: Βέλιν καλοῦσι τοῦτον, σέβουσί τε ὑπερφυῶς, Ἀπόλλωνα εἶναι ἐθέλοντες. plura de hoc Gallorum, vel, Noricorum deo, pridem viri docti. Lege Inſcriptiones veteres. *Caſaub.*

4. *Unde etiam poſtea Maximini milites.*] Lego: *Maximiniani milites:* vel, *Maximinani.* Salmaſ.

5. *Quod erubeſcant armatos ſe pene ab inermibus victos.*] Pal. & vetus editio: *Quod erubeſcebant armati ſic pæne ab inermibus victi.* Idem.

Quod erubeſcebant armatos ſe pænè ab inermibus victos.] Pal. *armati ſic pænè ab inermibus victi.* Grut.

6. *Ponte itaque cupis facto.*] *Cupas* dixit quæ Herodianus οἰνοφόρα σκεύη περιφερῆ ξύλα. vaſa lignea, tranſportando vino, rotunda. hæc vaſa cùm erant majora, recta ſtatuebantur, & operculis tegebantur. nec vinum ſolùm ibi ſervabant, ſed etiam triticum, ſimiliaque, minora doliis ſimilia utrinque clauſa, apta deferendo huc illuc vino, ut ſcribit Herodianus. his utebantur ad pontium fabricam, tanquam utribus ad eos quos vocabant aſcogephros, quaſi ἀσκογεφύρας. Lucanus lib. IV. de ponte à Baſilo confecto:

Namque ratem vacuæ ſuſtentant undique cuppæ:
Quarum porrectis ſeries conſtricta catenis,
Ordinibus geminis obliquas excipit alnos.

Sed & majores illæ cupæ ab altera parte apertæ, uſum navium aliquando præbebant. *Caſaub.*

Ponte itaque cupis facto.] Cupæ hoc loco, grandia vaſa vinaria ſignificant, quorum uſus in pontibus contexendis & tumultuariis tabulatis extruendis.

 Gloſſæ:

nus fluvium tranſivit, & de proximo Aquileiam obſidere cœpit. Ingens autem oppugnatio & diſcrimen tunc fuit, quum ſe cives ſulfure & flammis, cæteriſque hujuſmodi propugnaculis à militibus defenderent: quorum alii nudabantur armis, aliorum veſtes incendebantur, aliorum oculi extinguebantur, diruebantur etiam machinamenta. Inter hæc Maximinus cum filio ſuo adoleſcente, quem Cæſarem appellaverat, circumire muros quantum à teli jactu ſatis tutus eſſe poſſet, nunc ſuis verbis milites, nunc oppidanos rogare. verùm nihil profecit. Nam multa & in eum crudelitatis cauſa, [1] & in filium qui ſpecioſiſſimus
23 erat, probra congeſta ſunt. Quare Maximinus ſperans ſuorum ignavia bellum trahi, duces ſuos interemit, eo tempore quo minimè oportebat: unde ſibi milites etiam iratiores reddidit. [2] Huc accedebat quòd deficiebant commeatus, quia ſenatus ad omnes provincias & portuum cuſtodes literas dederat ne aliquid commeatuum in Maximini poteſtatem veniret. [3] Miſerat præterea per omnes civitates prætorios & quæſtorios viros, qui ubique cuſtodias agerent, & omnia contra Maximinum defenderent. Effectum denique eſt ut obſeſſi anguſtias, obſidens ipſe, pateretur. Nuntiabatur inter hæc orbem terrarum conſenſiſſe

ſiſſe

Gloſſæ: *cupa ſeu vagna*, *βοῦτλις μεγάλη, ἥν τινες γαυλὸν καλοῦσι.* nam γαυλὸς Græcis quoque genus vaſis eſt vinarii, vel etiam lactarii. *Vagna* igitur & *Cupa* & *Buttis* vaſa vinaria ſunt ingentis magnitudinis: ſciendum præterea eſt *cupam*, de majore vaſe vinario ſcribendum eſſe unico *p*: & *cuppam* de minore ſcribi debere, & utriuſque vocabuli diverſam eſſe originem. *cupa* enim à Græca voce *κύπη*, quæ navis genus eſt. *cuvas* vulgo vocamus in idiomate noſtro Gallico, ejuſmodi grandiora vaſa vinaria. *cuppa* vero cum per duo *pp* ſcribitur, ſcyphum aut pateram ſignificat, & venit à Græco *κύββα*. Heſychius: *κύββα, ποτήριον.* illud autem *κύββα* factum eſt ex *κύμβη*. genus poculi, Dorice *κύμβα*, & Æolice & Laconice *κύββα*. *Salmaſ.*

1. *Et in filium qui ſpiritus.*] Vide inferiùs, ubi de his plura. *Caſaub.*

2. *Huc accedebat quod deficiebat commeatus.*] Palat *quod deficiebatur commeatibus.* ſic *defici conditione* dicitur in jure noſtro. ſic Suetonius, *defici facultate dicendi* in Auguſto. quaſi dicat, Auguſtus nonniſi meditata loquebatur, etiam ſi non deficeretur extemporali facultate, ad ſubita. *Salmaſ.*

3. *Miſerat præterea per omnes civitates prætorios & quæſtorios viros.*] Omittit conſulares, quos ſolos Herodianus nominat. *Caſaub.*

1. *Quo.*

ſiſſe in odium Maximini. Quare timentes milites, [1] quorum affectus in Albano monte erant, medio fortè die quum à prælio quieſceretur, & Maximinum & filium ejus quieſcentes in tentorio poſitos occiderunt, eorumque capita præfixa contis Aquileienſibus demonſtraverunt. [2] In oppido igitur vicino ſtatim Maximini ſtatuæ atque imagines depoſitæ ſunt, [3] & ejus præfectus prætorii occiſus eſt cum amicis clarioribus. Miſſa etiam Romam capita ſunt
eorum. Hic finis Maximinorum fuit dignus crudelitate 24
patris, indignus bonitate filii. Quibus mortuis ingens lætitia provincialium, dolor graviſſimus Barbarorum. Sed milites interfectis publicis hoſtibus recepti ſunt ab oppidanis, rogantes: & primùm ita ut antè imagines Maximi & Balbini & Gordiani adorarent, quum omnes dicerent priores Gordianos in deos relatos. Poſt hoc ingens ex Aquileia commeatus in caſtra quæ laborabant fame, traductus eſt, feſſiſque militibus alia die in concionem ventum eſt, & omnes in Maximi & Balbini verba jurarunt, Gordianos priores divos appellantes. Dici vix poteſt quanta lætitia fuerit, quum Romam per Italiam caput Maximini ferretur, occurrentibus cunctis ad gaudium publicum. Et Maximus quidem, quem multi Pupienum putant, apud Ravennam bellum parabat per Germanorum auxilia: qui ubi comperit conſenſiſſe exercitum ſibi & collegis ſuis, occiſos autem eſſe Maximinos, ſtatim dimiſſis Germanorum auxiliis, quæ ſibi contra hoſtem paraverat, Romam laureatas literas miſit quæ in urbe ingentem lætitiam fecerunt, ita ut omnes per aras, & templa, & ſacella, & loca religioſa gratias agerent. Balbinus autem homo

1. *Quorum affectus in Albano monte erant.*] Vide ad Spartiani Caracallum. *affectus* dixit, pro eo quod Herodianus, παῖδας καὶ γυναῖκας. Suprà de ea voce. *Idem.*

2. *In oppido igitur vicino ſtatim Maximini ſtatuæ atque imagines depoſitæ ſunt.*] Apud Herodianum nulla oppidi mentio: & conſtat in caſtris ad Aquileiam hæc geſta. *Idem.*

3. *Et ejus præfectus prætorii occiſus eſt, cum amicis clarioribus.*] Lege *charioribus.* Præfectus præt. infrà nominatur Anolinus. *Idem.*

homo timidior natura, & qui quum Maximini nomen audiret, etiam tremeret, [1] hecatomben fecit, juſſitque per omnes civitates pari ſupplicari ſacrificio. Deinde Maximus Romam venit, [2] ſenatumque ingreſſus, [3] actis ibi gratiis, concionem habuit, atque inde in Palatium cum Balbino & Gordiano victores ſe receperunt. Intereſt ſcire quale ſenatuſconſultum fuerit, vel [4] qui dies urbis, quum eſt nuntiatus interemptus Maximinus. [5] Jam primùm is nuntius [6] qui ex Aquileienſi urbe Romam miſſus fuerat, tanto impetu, mutatis animalibus, cucurrit, [7] ut quarta die Romam veniret, quum apud Ravennam Maximum reliquiſſet: & fortè dies ludorum erat, quum ſubitò ſedente Balbino & Gordiano theatrum nuntius ingreſſus eſt: atque antequam aliquid indicaretur, omnis populus exclamavit, Maximinus occiſus eſt: [8] ita ut nuntius præventus, imperatores qui aderant, gaudium publicum nutu & conſenſu indicaverint. Soluto igitur ſpectaculo, omnes ſtatim ad ſuas religiones convolarunt: [9] atque inde ſenatus

1. *Hecatomben fecit.*] Vide alterum de hac re Capitolini locum in libro de Maximo & Balbino: ubi fuſe deſcribitur. *Idem.*

2. *Senatumque ingreſſus, actis ſibi gratiis concionem habuit.*] Sic Palatinus, & dicere videtur ſcriptor *Senatum Maximo gratias egiſſe ob expeditionem in Maximinos.* ſic cap. 26. acclamatur, *Maxime Auguſte, tibi gratias:* conſpiciuntur enim illa diſertè in Palatino noſtro. *Grut.*

3. *Actis ſibi gratiis.*] *Actis ibi gratiis.* Caſaub.

4. *Qui dies urbis.*] Herod. οὐδ' εἰπεῖν ἐςὶ λόγῳ τῆς ἡμέρας ἐκείνης τὴν ἑορτήν. *Idem.*

5. *Jam is nuntius qui ex Aquileienſi urbe.*] Abeſt vox, *nuntius*, l. Pal. *Salmaſ.*

6. *Qui ex Aquilienſi Romam miſſus.*] Ita Pal. codex. antea vulgati, *Aquilienſi urbe Romam.* ſed tale quid hi ſcriptores ſubintelligi volebant. *Grut.*

7. *Ut quarta die Romam veniret.*] Confectis ſpatio cujuſque diei vel νυχθημέρου cc. ferè M. P. nam Antoninus Aquileiam inter & Mediolanum milliaria ait eſſe CCLXX. inde Romam, DXXVIII. magna ſanè diligentia: ſed non incredibilis; cùm ſimilis celeritatis aut etiam majoris exempla & apud veteres legantur, & hodieque edi ſæpiſſimè videamus. *Caſaub.*

8. *Ita ut nuntius præventus.*] Scribe cum membranis, *ita & nuntius præventus: & imperatores qui aderant, gaudium publicum nutu & conſenſu judicaverunt.* Idem.

9. *Atque inde ſenatus ad principem.*] Scripti, *ad ſenatum principem.* Puteano placebat, *ad ſenatum principes.* cui aſſentior. nam coactum ſenatum apparet. *Idem.*

Atque inde Senatus ad Principem, populus ad concionem cucurrerunt.] Pal. quoque, *atque ad Senatum principem*, quod & in aliorum ſcriptis; ut videatur admittenda conjectura probiſſimi Puteani, *atque inde ad Senatum Principes.* Grut.

1. *Maxi-*

tus ad principem, populus ad concionem cucurrerunt.
Senatuſconſultum hoc fuit: Recitatis in ſenatu per Balbi- 26
num Auguſtum literis acclamavit ſenatus, *Hoſtes populi
Romani dii perſequuntur. Jupiter optime tibi gratias. Apollo ve-
nerabilis tibi gratias.* [1] *Maxime Auguſte tibi gratias: Balbine Au-
guſte tibi gratias. Tibi gratias Gordiane Auguſte. Divis Gordia-
nis templa decernimus.* [2] *Maximini nomen olim eraſum, nunc ani-
mis eradendum. Hoſtis publici caput in profluentem abjiciatur,
corpus ejus nemo ſepeliat. Qui ſenatui mortem minatus eſt, qui
ſenatui vincula minatus eſt, ut debebat interemptus. Sanctiſſimi
imperatores gratias vobis agimus, Maxime, Balbine, Gordiane,
dii vos ſervent. Victores hoſtium omnes deſideramus: præſentiam
Maximi omnes deſideramus. Balbine Auguſte, dii te ſervent. Præ-
ſentem annum* COSS. *vos ornetis, in locum Maximini Gordianus
ſufficiatur.* Poſt rogatus ſententiam Cuſpidius Celerinus,
hæc verba habuit, P. C. *eraſo nomine Maximinorum, appella-
tiſque divis Gordianis, victoriæ cauſa principibus noſtris Maximo,
Balbino & Gordiano ſtatuas cum elephantis decernimus, currus
triumphales decernimus, ſtatuas equeſtres decernimus, trophæa de-
cernimus.* Poſt hæc miſſo ſenatu ſupplicationes per totam
urbem decretæ. Victores principes in Palatium ſe rece-
perunt, de quorum vita in alio libro deinceps dicemus.

JULII

1. *Maxime Auguſte tibi gratias.*] Abſunt hæc è veteribus. ſanè aberat tum Maximus. ſed in hujuſmodi acclamationibus etiam abſentes compellari ſæpe ſoliti. *Caſaub.*

2. *Maximini nomen olim eraſum.*] Nempe ſtatuis, & aliis monumentis. *Idem.*

Maximini nomen olim eraſum nunc animis eradendum.] In Palatino viſitur vacuum litterarum quatuor quinque inter vocem *eraſum*, & ſequens *nunc.* & aliquid deeſſe videtur. veniebat in mentem, *nomen olim eraſum annis, nunc animis eradendum*; ut nocuerit loco verborum ſimilitudo. *Grut.*

JULII CAPITOLINI [1]MAXIMINUS JUNIOR, AD CONSTANTINUM AUG.

1 [2]MAXIMINUS JUNIOR, de cujus genere ſuperiùs dictum eſt, tantæ pulchritudinis fuit, [3]ut paſſim amatus ſit à procacioribus fœminis. Nonnullæ etiam optaverunt de eo concipere. Proceritatis videbatur poſſe illius eſſe ut ad ſtaturam paternam perveniret. Siquidem anno viceſimo & primo periit, in ipſo flore juventutis (ut aliqui autem dicunt, octavodecimo) literis & Græcis & Latinis imbutus [4] ad primam diſciplinam. Nam uſus eſt magiſtro [5] Græco [6] literatore Fabilio, cujus epigrammata Græca multa extant, maximè in imaginibus ipſius pueri: qui verſus Græcos fecit [7] ex illis Latinis Vergilii, quum ipſum puerum deſcriberet:

Qualis ubi Oceani perfuſus Lucifer unda

Extu-

1. MAXIMINUS JUNIOR.] Deleri debet titulus hîc præfixus: non enim eſt liber alius, ſed pars ſuperioris, ut auctor ipſe dixit ſtatim initiò. *Caſaub.*

2. MAXIMINUS JUNIOR *de cujus genere, &c.*] Scribendum igitur, vice tituli: MAXIMINUS JUNIOR, *De hujus genere ſuperius dictum eſt. is autem pulcritudinis fuit tantæ, ut paſſim à procacioribus feminis amaretur.* Salmaſius.

Maximinus junior, de cujus genere, &c.] Pal. hujus vitam continuat cum vita patris: neque erant divellendæ, ſi ſequi liberet præſcriptum auctoris. Idem Pal. ſolum habet, *hujus genere ſuperius dictum eſt. ipſe autem pulcritudinis fuit tantæ, &c.* Grut.

3. *Ut paſſim amatus ſit à procacioribus feminis.*] Lege Mamertinum Panegyrico ad Julianum c. 5. Et de filio Gremutii Cordi Senecam ad Marciam c. 24. *Idem.*

4. *Ad primam diſciplinam.*] Prima diſciplina heic non eſt quæ pueris incipientibus traditur, ſed præcipua. ſignificat igitur adprime doctum hunc fuiſſe Maximinum juniorem. ſic *primum amatorem*, pro præcipuum & egregium amatorem. ita Plautus *prime catam* dixit in milite Glorioſo:

PA. *At ſcitis. ſed ecqua eſt ancilla illi?*
PE. *Eſt prime cata.*

Ita fere Græci πρῶτον uſurpant. ut πρῶτον εἶδος, præcipua & primaria forma. *Salmaſ.*

5. *Græco litteratore Fabilio.*] Palatinus: *Fabillo.* Idem.

6. *Litteratore Fabilio.*] Pal. idem *Fabillo.* Grut.

7. *Ex illis Latinis Virgilii.*] *Ex illis Latini Virgilii.* Pal. & prima editio. *Salmaſ.*

1. Talis

Extulit os ſacrum cœlo, tenebraſque reſolvit,
[1] *Talis erat juvenis* [2] *primo ſub nomine clarus.*

Grammatico Latino uſus eſt Philemone, juriſperito Modeſtino, [3] oratore Tatiano filio Tatiani ſenioris, qui Provinciarum libros pulcherrimos ſcripſit, [4] & qui dictus eſt *ſimia temporis ſui*, quòd cuncta imitatus eſſet. Habuit & Græcum rhetorem Eugamium ſui temporis clarum. [5] Deſponſata illi erat [6] Junia Fadilla, proneptis Antonini: quam poſtea accepit Toxotius ejuſdem familiæ ſenator, qui periit poſt præturam, cujus etiam poëmata extant. [7] Manſerunt autem apud eam arræ regiæ, [8] quæ tales fuerunt,

1. *Talis erat juvenis primo ſub nomine.*] Melius Pal. *patrio ſub nomine.* Grut.

2. *Primo ſub nomine clarus.*] Lege: *Patrio ſub nomine clarus.* Salmaſ.

3. *Oratore Tatiano, filio Tatiani ſenioris, &c.*] Scribendum, *Titiano* & *Titiani.* nam intelligitur Julius Titianus ſenior, qui Antoninorum & Severi temporibus vixit, orator celeberrimus, & provincias Romani imperii deſcripſerat, operique ſuo titulum indiderat, Provinciæ vel Chorographia. *Caſaubonus.*

Oratore Titiano, filio Titiani ſenioris.] Adſerit & hanc lectionem Palat. *Gruter.*

4. *Et qui dictus eſt ſimia temporis ſui, quòd cuncta imitatus eſſet.*] Non ſolùm philoſophorum, ſed & oratorum ac dicendi magiſtrorum fuêre ſectæ ac ſucceſſiones: ut vivente Titiano hoc Frontonianorum, à Cornelio Frontone denominatorum: qui temporibus Marci Antonini cui ipſe præceptor fuerat, ad Conſulatum uſque provectus eſt. hi Frontoniani cùm ex æmulatione Titiano gloriam ſuam inviderent, verbis non parcebant, quin de illo detraherent. iſti ſunt qui illum ſui temporis ſimiam dixerunt. *Caſaub.*

5. *Deſponſata illi erat Junia Fadilla proneptis Antonini.*] Nomen genus indicat: nam in ſtemmate Antoninorum principum, Fadillæ ſunt plures. vide initio vitæ Pii. cujus ſoror uterina Julia Fadilla ibi nominatur: & ita hic ſcripta lectio *Julia Fad.* non *Junia.* at *proneptis* καταχρηστικῶς pro abnepte, niſi fallor, aut etiam atnepte. Sic & in juniore Gordiano. *Idem.*

Deſponſata illi erat.] *Deſponſa illi erat.* Salmaſ.

6. *Junia Fadilla.*] Sic quoque Pal. noſter, non *Julia.* Grut.

7. *Manſerunt etiam apud eam arræ regiæ.*] De arris ſponſalitiis titulus eſt in Codice Juſtinianeo: de quibus etiam in Novellis multa. Ferè autem dabatur eorum aliquid, quæ ad mundum, aut potiùs ad ornatum fœminarum pertinent: *Regiæ* autem *arræ* hic dicuntur, quas rex ſive imperator dederat conditione loci ſui convenientes. *Caſaub.*

Manſerunt apud eam arræ regiæ.] De artis ſponſalitiis titulum eſſe in Codice nemo neſcit. quas ibi *arras ſponſalitias* vocat Juſtinianus *ſponſalia* dixerat Theodoſius. inde *ſubarrare*, quod nihil aliud eſt quam arras ſponſalitias dare: quas arras quia ſponſus ſponſæ dabat, ſponſus ſubarrare ſponſam dicebatur. Recentiores Græci ἀῤῥαβωνίζεσθαι id dixerunt. & quia ejuſmodi arræ in monilibus plerumque conſiſtebant, ὁρμίζειν, & ὁρμίζεσθαι pro deſponſare ponitur in jure Orientali. *Salmaſius.*

8. *Quæ tales fuerunt, ut Junius.*] Scripta

runt, ut Junius Cordus loquitur, ex iis qui harum rerum perſcrutatores fuiſſe dicuntur: [1] monolium de albis novem; [2] reticulum de praſinis undecim, [3] dextrocherium cum coſtula de hyacinthis quatuor, præter veſtes auratas, & omnes

Scripta lectio, *quæ tales, (ut Junius Cordus loquitur harum rerum perſcrutator,) fuiſſe dicuntur.* & firmant ſimiles de Cordo loci. *Caſaub.*

Quæ tales fuerunt, ut Junius Cordus, &c.] Repone: *Quæ tales, ut Junius Cordus loquitur harum rerum perſequutor, fuiſſe dicuntur.* Salmaſ.

Quæ tales (ut Junius Cordus, harum rerum perſcrutator) fuiſſe dicuntur, &c.] Eſt à lectione manu picta, cui omninò accedit Pal. noſter, niſi quod is habeat *perſecutores*, & verò *perſecutor* hic ſuum habuerit locum. *Grut.*

1. *Monolium de albis novem.*] Legendum, *monolinum.* gemmæ, & ſolutæ ornatui mulierum admoventur, & ſertæ atque in lineam miſſæ: unde apud Ulpianum, *extricatæ margaritæ*, opponuntur pertuſis, quibus in linea utebatur Titii uxor: lege XXVII. §. 30. Dig. Ad legem Aquiliam. Aliquando autem plura fila jungebant, ut in trifilis, quæ tribus lineis conſtabant. aliquando ſingula erant fila. *Caſaub.*

Monolium de albis novem.] Libri omnes noſtri hoc loco, *monolium.* conſtat tamen legendum, *monolinum.* monolinum ex albis, eſt filum unum quo margaritæ inſertæ ſunt. nam *albæ* ſunt margaritæ, ut ad Heliogabalum diximus. monolinum autem Latine unica voce liceat appellare *unifilum.* nam & filum & linum dicitur quo intricabantur margaritæ. ſic & τρίλινον, *trifilum*, quod ex trinis erat filis margaritarum erant etiam ex quaternis, quæ τετράλινα dicebantur. ἰσόλινα autem vocabant, cum margaritarum fila erant paria, hoc eſt cum margaritæ filis innexæ ejuſdem & adamuſſim paris magnitudinis & rotunditatis erant: quod etiam hodieque ſtudioſe obſervant damnoſæ mulieres. *Salmaſ.*

Monolium de albis novem.] Sic & Pal. ſed nihil certius eſt, quam ſcripſiſſe primitus auctorem *monolinum.* videatur Caſaub. *Grut.*

2. *Reticulum de praſinis undecim.*] Reticulatis operibus inſerebant gemmas. in reticulis autem & dextrocheriis mulierum ferè exſculpi ſolitus Alexander. *Caſaub.*

Reticulum de praſinis undecim.] Praſinæ ſunt ſmaragdi, ut albæ, margaritæ. trium generum tantum habemus heic gemmas, albas nempe, praſinas, & hyacinthos. quas apud Anaſtaſium ſic ſemper videre eſt ſimul & junctim poſitas. *Salmaſ.*

3. *Dextrocherium cum coſtula de hyacinthis quatuor.*] Scripti, *dextrocheria*, quod minùs probo. *Coſtulam*, ſi ita auctor ſcripſit, interpretor de latioribus armillis, quæ carpum cingentes coſtulas non malè referunt. Sed vide ne ſcribendum ſit *cum copula.* quod, niſi fallor, convenientius eſt. nam dextrocherium aureum erat: fibulæ verò gemmis ornatæ. ſolent autem hodieque pleræque armillæ fibulæ morſu aſtringi. *Caſaub.*

Dextrocherium cum coſtula de hyacinthis quattuor.] *Coſtula* quid heic faciat, neſcio: nec dubito quin *copula* pro *coſtula* ſit aptius legi. copulam voco eam partem dextrocherii, qua jungitur & copulatur. vel tæniam potius utraque dextrocherii parte pendentem, qua dextrocherium alligabatur. Aurea autem erant & gemmis incluſa iſta dextrocheria, quæ faſcia, vel loro ſericeo ad manum ligabantur, quam *copulam* vocat hoc loco Capitolinus. ex auro tamen fortaſſe fuit iſta copula, vel clauſula dextrocherii. *firmiculum*, vel *firmaculum* vulgo vocamus. dextrocheria porro dicebantur quod in dextra tantum haberentur. *Salmaſ.*

Dextro-

& omnes regias, cæteraque inſignia ſponſaliorum. Adoleſcens autem ipſe Maximinus ſuperbiæ fuit inſolentiſſimæ, ita ut etiam quum pater ſuus homo crudeliſſimus pleriſque honoratis aſſurgeret, ille reſideret. Vitæ lætioris, vini parciſſimus, cibi avidus, maximè ſylveſtris, [1] ita ut nonniſi aprugnam, anates, grues, & omnia captiva ederet. Infamabant eum ob nimiam pulchritudinem amici Maximi, & Balbini, & Gordiani, & maximè ſenatores [2] qui ſpeciem illam vel divinitus lapſam incorruptam eſſe noluerunt. Denique illo tempore quo circum Aquileiam muros circumveniens cum patre deditionem urbis petebat, nihil aliud ei quàm ſpurcities objecta eſt, quæ longè ab illius fuit vita. Veſtibus tam accuratus fuit ut nulla mulier nitidior eſſet in mundo: amicis paternis immane quantum obſequutus eſt, ſed ut donaret ac largiretur. Nam in ſalutationibus ſuperbiſſimus erat, [3] & manum porrigebat, genua ſibi oſculari patiebatur, & nonnunquam etiam pedes: quod nunquam paſſus eſt ſenior Maximinus, qui dicebat, *Dii prohibeant ut quiſquam ingenuorum pedibus meis oſculum figat.* [4] Et quoniam ad Maximinos reverti-

2

Dextrocherium.] Nihil abit ab hac ſcriptura Pal. *Grut.*

1. *Ita ut nonniſi aprugnam.*] *Aprunam.* ita veteres. *Salmaſ.*

2. *Qui ſpeciem illam vel divinitus lapſam incorruptam eſſe noluerunt.*] Id eſt, eſſe non poſſe dixerunt. idiotiſmus eſt eorum proprius qui aliquid ſeriò affirmant. *Caſaub.*

Qui ſpeciem illam, vel divinitus lapſam, &c.] Scribe ex Palatino: *Qui ſpeciem illam velut divinitus lapſam.* Salm.

Qui ſpeciem illam, velut divinitus lapſam, incorruptam eſſe noluerunt.] Admiſi lectionem Palatinam. nam editi, *vel divinitus.* Ceterùm indicat hic locus, vix potuiſſe effugere adoleſcentiam formoſam ſermones malignorum. de quibus nos ad Taciti lib. v. Annal. c.3. *Amores juvenum & impudicitiam. &c.* Grut.

3. *Et manum porrigebat, genua ſibi oſculari patiebatur, & nonnunquam etiam pedes.*] Superbiſſimos quoſque principes eadem paſſos eſſe, aut etiam exegiſſe, certum eſt. Sed de manibus & genibus, uſurpatum & in aliis quàm imperatoribus. Pedum oſcula Caligulæ propria, & ſimilium monſtrorum. *Caſaub.*

Et manum porrigebat, genua oſculari ſibi patiebatur.] *Et manum porrigebat, & genua ſibi oſculari patiebatur, nonnunquam etiam pedes.* Salmaſ.

4. *Et quoniam ad Maximinos revertimur.*] De hac lectione ſemper dubitavi. Sic emenda: *Et quoniam ad Maximinum ſeniorem revertimur, res jucunda prætereunda non eſt.* Rem enim unam jucundam tantum refert, non multas, quæ eſt de campago Maximini. *Idem.*

vertimur, res jucundæ prætereundæ non ſunt. Nam quum eſſet Maximinus [1] pedum, ut diximus, octo & propè ſemis, [2] calceamentum ejus, id eſt campagum regium, quidam in luco qui eſt [3] inter Aquileiam & Arziam poſuerunt, [4] quod conſtat pede majus fuiſſe hominis veſtigio atque menſura: unde etiam vulgò tractum eſt, quum de longis & ineptis hominibus diceretur, *Caliga Maximini.* Quod

1. *Pedum, ut diximus, octo & propè ſemis.*] Octo pedes digito exceſſiſſe, ſuprà dictum: quæ menſura longè abeſt à dimidiato pede, ut hîc dicitur. Pes enim digitos continet ſedecim; ſed tranſverſos: quare quod ibi ſcribitur, *ut octo pedes digito videretur egreſſus*, cenſeo corruptum, & notis in ſedem ſuam reſtitutis, ſcribendum: *ut octo pedes digitis VI diceretur egreſſus.* imperitus librarius cùm offendiſſet compendio ſcriptum *VI diceretur*, fecit *videretur.* Caſaub.

2. *Calceamentum ejus, id eſt campagum regium*] Poſſit videri gloſſa adſuta: ſed non eſt. de regiis campagis quædam dicturi ſumus ad Trebellii Pollionis Gallienum. *Idem.*

Calceamentum ejus, id eſt campagum regium.] De campagis, vel campacis dicemus infra in vita Gallieni apud Trebellium Pollionem. Patriciorum calcei & imperatorum ita vocabantur, à corrigiarum flexuris, & implicaturis, quibus circumligabantur. hinc campacos reticulos appellare ſolebat Gallienus, quod reticulatim decuſſatimque multis circum crura flexuris aliis ſuper alias ſcandentibus innecterentur. hinc Latinis *campacus*, ejuſmodi calceus appellatus, qui multas καμπὰς, & decuſſes in calceando faceret ex corrigiarum alligaturis. *Salmaſ.*

3. *Inter Aquileiam & Arziam.*] Reg. *Arciam.* Videtur loci alicujus prope Aquileiam nomen eſſe. *Caſaub.*

Inter Aquileiam & Arziam.] Pal. & vetus editio: *& Arciam.* Salmaſius.

Inter Aquileiam & Arciam.] Haud aliter quoque Pal. quamvis ipſe tamen deſtituatur illo *inter.* *Grut.*

4. *Quod conſtat pede majus fuiſſe hominis veſtigio atque menſura.*] Sic & manu exarata lectio. Sed mendam ineſſe ſuſpicor. nam ſi campagus Maximini pede exceſſit menſuram humani veſtigii; ſequitur ratione proportionis habita, ut totius etiam corporis ſtatura legitimam hominum ſtaturam altero tanto ſuperaret: quod ſcimus aliter habuiſſe: Quare pedis ejus ad aliorum pedes menſura non dupla, ſed ſeſquialtera. *Caſaub.*

Quod conſtat pede majus fuiſſe hominis veſtigio atque menſura.] Inepta lectio. lege: *Quod conſtat pede majus fuiſſe hominis veſtigii menſura.* Scil. calceamentum illud Maximini menſura pede majus fuiſſe hominis veſtigio: id eſt, menſuram habuiſſe pede majorem humano veſtigio. calceus igitur Maximini pede uno major fuit humani veſtigii menſura. Non dicit auctor pedem Maximini altero pede exceſſiſſe pedis humani menſuram. ſed de calceamento loquitur quod pede longius fuiſſe docet hominis veſtigio. quis autem neſcit calceos fieri debere non ejuſdem cum pede magnitudinis, ſed longiores, & laxiores aliquantum quam pes ipſe eſt? at Romanorum calcei, præter juſtam illam menſuram quæ pedi calciando conveniret, etiam uncinati fuere & repandi, ut pluribus alibi docemus. *Salmaſius.*

Quod conſtat pede majus fuiſſe hominis veſtigio.] Pal. *quod conſtitit pedem majus fuiſſe hominis veſtigio menſura.* Gruter.

1. *Quan-*

Quod idcirco indidi, ne qui Cordum legeret, me prætermiſiſſe crederet aliquid quod ad rem pertineret. Sed redeam ad filium. De hoc adoleſcente Alexander Aurelius 3
ad matrem ſuam ſcribit Mammæam, cupiens ei ſororem ſuam Theocliam dare, in hæc verba: *Mi mater, ſi Maximinus ſenior dux noſter, & quidem optimus, non aliquid in ſe Barbarum contineret, jam ego Maximino juniori Theocliam tuam dediſſem. Sed timeo ne ſoror mea Græcis munditiis erudita, Barbarum ſocerum ferre non poſſit:* [1] *quamvis ipſe adoleſcens & pulcher & ſcholaſticus, ad Græcas munditias eruditus eſſe videatur. Hæc quidem cogito, ſed te tamen conſulo, utrum Maximinum Maximini filium generum velis, an Meſſalam ex familia nobili* [2] *oratorem potentiſſimum eundemque doctiſſimum, & (niſi fallor) in rebus bellicis ſi applicetur, fortem futurum.* Hæc Alexander de Maximino, [3] de quo nos nihil amplius habemus quod dicamus. Sanè nequid prætermiſſum eſſe videatur, etiam epiſtolam indidi patris Maximini imperatoris jam facti, qui dicit idcirco ſe etiam filium ſuum appellaſſe imperatorem, ut videret [4] vel in pictura vel in veritate qualis eſſet junior Maximinus in purpura. Fuit autem talis epiſtola: *Ego cùm propter affectum quem pater filio debet, Maximinum meum, imperatorem appellari permiſi, tum etiam ut populus Romanus & ſenatus ille antiquus juraret ſe nunquam pulchriorem imperatorem habuiſſe.* Uſus eſt autem idem adoleſcens & [1] au-

1. *Quamvis ipſe adoleſcens & pulcher & ſcholaſticus, ad Græcas munditias eruditus eſſe videatur.*] Barbaro patri opponit filium ſcholaſticum, hoc eſt, cultu liberaliore imbutum & ſtudiis. Vocem σχολαστικὸς, primus veterum Theophraſtus, pro literarum ſtudioſo, & qui Muſis vacat, uſurpavit; ſed ejus uſus varius apud auctores. hîc ponitur *ſcholaſticus* pro eleganti. non eruditio ſed mores politi his ſimilibuſve locis ea voce deſignantur. at ſæpiùs ad doctrinæ laudem pertinet. Sic Plinio in epiſtolis Suetonius & Iſæus dicuntur ſcholaſtici; quòd in pulvere literario vitam agerent, ad forum non accederent, neque ullam dignitatem ambirent. *Caſaub.*

2. *Oratorem potentiſſimum.*] Proprium excellentis oratoris epithetum, ut potens, & potentiſſimus dicatur. *Salmaſ.*

3. *De quo nos nihil amplius habemus quod dicamus.*] Scribend. *De quo nos nihil amplius habemus dicere.* vel, *quod diceremus.* & hoc verum eſt. *Idem.*

De quo nos nihil amplius habemus quod dicamus.] Palat. *quod dicere.* fortè, *habemus dicere.* Grut.

4. *Vel in picturâ vel in veritate.*] Fortaſſis, *velut in veritate.* Idem.

1. *Aurea*

& [1] aurea lorica exemplo Ptolemæorum: uſus eſt argentea, uſus & clypeo gemmato inaurato, & haſta inaurata. [2] Fecit & ſpathas argenteas, fecit etiam aureas, & omnino quicquid ejus pulchritudinem poſſet juvare. Fecit & galeas gemmatas, fecit & bucculas. Hæc ſunt quæ de puero ſciri & dici decuit. Reliqua qui volet noſſe de rebus Venereis & amatoriis, quibus eum Cordus aſpergit, eundem legat. Nos enim hoc loco finem libri faciemus, [3] ad alia,
4 [4] ut jubetur, velut publico jure, properantes. Omina ſanè imperii hæc fuerunt. Serpens dormienti caput circundedit. Poſita ab eodem vitis intra annum ingentes uvas purpureas attulit, & miræ magnitudinis facta eſt. [5] Scutum ejus ſub ſole arſit. Lanceola ſic fiſſa eſt fulmine [6] ut tota etiam per ferrum ſcinderetur, [7] & duas partes faceret: [8] unde dixerunt aruſpices, duos imperatores non diuturnos ex una domo, iiſdem nominibus futuros. Lorica patris ejus non, ut ſolet, ferrugine, ſed tota purpureo colore infecta à plurimis viſa eſt. Filio autem omina hæc fuerunt: Quum grammatico daretur, [9] quædam parens ſua libros Homericos omnes purpureos dedit, aureis literis ſcriptos. Ipſe puerulus quum ad cœnam ab Alexandro eſſet rogatus in patris honorem, quòd ei deeſſet veſtis cœnatoria, ipſius Alexandri accepit. Quum infans eſſet, ſubitò per publicum veniente vehiculo Antonini Caracalli, quod vacuum erat, conſcendit & ſedit, & vix ægreque

1. *Aurea lorica.*] Ex auro tota: quod alienum à militia Rom. *Caſaub.*

2. *Fecit & ſpathas argenteas.*] Mirum genus locutionis, *fecit ſpathas argenteas*, pro faciendas curavit, aut uſus eſt ſpathis argenteis. *Salmaſ.*

3. *Ad alia ut jubetur velut publico jure properantes.*] Sic & Palatinus, cui tamen inde eraſum *ut*. Grut.

4. *Ut jubetur velut publico jure.*] Malim, *jubemur.* Caſaub.

5. *Scutum ejus ſub ſole arſit.*] Concepto igne, ut fit in ſpeculis quæ vocant ardentia. *Idem.*

6. *Ut tota etiam per ferrum ſcinderetur.*] *Finderetur*, Palatinus. *Salmaſius.*

7. *Et duas partes faceret.*] Eleganter *duas partes facere* dicitur haſta, quæ fiſſa in duas partes diſcedit. *Idem.*

8. *Unde dixerunt aruſpices.*] *Quomodo dixerunt aruſpices*, prima editio & Palatinus. *Idem.*

Unde dixerunt aruſpices, duos Imperatores, &c.] Pal. *quando dixerunt aruſp.* Grut.

9. *Quædam parens ſua.*] Expoſuimus ad Marcum. *Caſaub.*

1. *Longe*

que à mulionibus carrucariis deturbatus eſt. Nec defue-
runt qui cavendum infantem dicerent Caracallo. Tum
ille dixit, [1] *Longè eſt ut mihi ſuccedat iſte.* Erat enim illo
tempore inter ignobiles, & nimis parvus. Mortis omina 5
hæc fuerunt: Venienti contra Maximum & Balbinum
Maximino cum filio, mulier quædam paſſis crinibus oc-
currit lugubri habitu, & exclamavit, *Maximini, Maximini,
Maximini*: neque quicquam amplius dixit; & mortua eſt.
videbatur enim dicere voluiſſe, *Succurrite.* [2] Canes circum
tentorium ejus in ſecunda manſione ultra duodecim ulu-
larunt, [3] & animam quaſi flendo poſuerunt, ac prima luce
mortui ſunt deprehenſi. Lupi urbem quingenti ſimul in-
greſſi ſunt in eam urbem in quam ſe Maximinus contule-
rat: plerique dicunt Hemonam, [4] alii Archimeam, certè
quæ deſerta à civibus venienti Maximino patuit. Lon-
gum eſt omnia perſequi: quæ qui ſcire deſiderat, is velim
(ut ſæpe dixi) legat Cordum, [5] qui hæc omnia uſque ad
fabellam ſcripſit. Sepulchra eorum nulla extant: in pro-
fluentem enim cadavera eorum miſſa ſunt, & capita eo-
rum in campo Martio inſultante populo exuſta. Scribit 6
Ælius Sabinus (quod prætermittendum non fuit) tantam
pulchritudinem oris fuiſſe in filio, ut etiam caput ejus mor-
tui jam nigrum, jam ſordens, jam maceratum, defluente
tabo, [6] velut umbra pulcherrima videretur. * Denique
quum

1. *Longe eſt ut mihi ſuccedat iſte.*] Idem pæne fuit reſponſum Tiberii, cum quidam cavendum illi dicerent Galbam quaſi imperaturum, qui tum admodum parvus erat: *Vivat ſane, ait, quando id ad nos nihil pertinet.* refert Suetonius. *Salmaſ.*

2. *Canes circum tentorium.*] Circa tentorium. *Idem.*

3. *Et animam quaſi flendo poſuerunt.*] Ita prorſus etiam Palat. mireque ſuperſtitioſum etiam hodie vulgus, circa hunc ululatum caninum. *Grut.*

4. *Alii Archimeam.*] Regius, *Archineam.* Caſaub.

5. *Qui hæc omnia uſque ad fabellam ſcripſit.*] Significat Cordum mythiſtoriis ſua volumina impleſſe, ut in Macrino dixit de eodem. ſed habet regius, *uſque ad ſibellam.* Idem.

Qui hæc omnia uſque ad fabellam.] Non aliter etiam Palat. vultque omiſiſſe quod vel vulgi ſermone jactaretur, quamvis minus certis auctoribus. *Gruterus.*

6. *Velut umbra pulcherrima videretur.*] Nam mortui σκιαὶ dicuntur. Pro *videretur*, ſcribe *viſeretur.* Caſaub.

Velut umbra pulcherrima videretur.] Sic leviter immuta: *Ut etiam caput ejus mortui*

quum caput Maximini pilo circumferretur, & ex hoc ingens gaudium eſſet, propè par mœror erat quòd & filii caput pariter portaretur. Addit Dexippus tantum odium fuiſſe Maximini, ut interfectis Gordianis, viginti viros ſenatus creaverit, quos opponeret Maximino: è quibus fuerunt Balbinus & Maximus, quos contra eum principes fecerunt. Idem addidit in conſpectu Maximini jam deſerti à militibus, Anolinum præfectum prætorio ipſius & filium ejus occiſum. Nec deſunt hiſtorici qui dicant ipſum Maximinum, ubi deſertus eſt, & ubi filium interemptum ante oculos ſuos vidit, manu ſua ſe interfeciſſe, nequid
7 ei muliebre contingeret. Prætereundum ne illud quidem eſt, quòd tanta fide Aquileienſes contra Maximinum pro ſenatu fuerunt, [1] ut funes [2] de capillis mulierum facerent quum deeſſent nervi ad ſagittas emittendas: [3] quod aliquando Romæ dicitur factum. Unde in honorem matronarum templum *Veneri calvæ* ſenatus dicavit. [4] Sanè quod nullo in loco tacendum eſt, [5] quum & Dexippus [6] & Arrianus & multi alii Græci ſcripſerunt, Maximum

& Bal-

mortui jam ſordens, jam nigrum, jam maceratum, defluente tabo, velut umbræ pulcherrimæ videretur. Legit Pal. *velut umbræ pulcrioris.* Quod idem eſt: alterutrum autem heic reponendum. tantam vero pulcritudinem oris in Maximino juniore fuiſſe dicit, ut caput ejus mortui, etſi jam nigrum & deformatum, videretur eſſe caput umbræ pulcrioris cujuſdam. umbra autem hoc in loco eſt φάσμα, vel φάντασμα, cujus generis pleraque modo pulcra, modo deformia ſolent apparere. *Salmaſ.*

Velut umbra pulcerrima videretur.] Pal. *velumbræ pulcrioris videretur.* Gruterus.

* *Denique cum caput Maximini pilo circumferretur.*] Brevius iſta concipit editio princeps in hunc modum: *Deinde cum ingens gaudium eſſet, quod caput Maximini videretur, prope par mœror erat, quod & filii pariter portaretur.* Salmaſ.

2. *Ut funes de capillis, &c.*] Sæpe hoc uſu venit olim in bellis. *Caſaub.*

Ut funes de capillis mulierum facerent.] Pal. *de capillis mulieribus.* forte: *de capillis muliebribus.* Salmaſ.

2. *De capillis mulierum.*] Malim *muliebribus*; præſertim cùm reſtet in Palat. *mulieribus.* Grut.

3. *Quod aliquando Romæ dicitur factum.*] Habes hanc hiſtoriam apud Vegetium libro quarto. *Caſaub.*

4. *Sanè quod nullo in loco tacendum eſt, &c.*] Sanè hoc Capitolinus præceptum obſervavit, qui dubitationem hanc ſuam tot locis adeò putidè & φορτικῶς inculcavit. *Idem.*

5. *Quum & Dexippus & Arrianus.*] *Arrianus* hic non in *Arabianum* refingendus: ſed contra *Arabianus* ille cujus in ſequentibus libris mentio, in hunc Arrianum reformandus, ut ibi ſumus demonſtraturi. *Salmaſ.*

6. *Et Arrianus.*] Neſcio an *Arabianus.* Caſaub.

1. Julii

& Balbinum imperatores contra Maximinum factos: Maximum autem cum exercitu miſſum, & apud Ravennam bellum paraſſe, Aquileiam autem niſi victorem non vidiſſe: Latini ſcriptores non Maximum, ſed Pupienum contra Maximinum apud Aquileiam pugnaſſe dixerunt, eundemque viciſſe. qui error unde natus ſit ſcire non poſſum, niſi fortè idem eſt Pupienus qui & Maximus. Quod ideo teſtatum poſui, nequis me hoc neſciſſe crederet, quod revera magnum ſtuporem ac miraculum creat.

[1] JULII CAPITOLINI

[2] GORDIANI TRES, AD CONSTANTINUM AUG.

FUERAT quidem conſilium, venerabilis Auguſte, ut ſingulos quoſque imperatores exemplo 1
multorum, libris ſingulis ad tuam clementiam deſtinarem. Nam id multos feciſſe vel ipſe videram, vel lectione conceperam. ſed improbum viſum eſt, vel pietatem tuam multitudine diſtinere librorum, vel meum laborem plurimis voluminibus occupare. [3] Quare tres Gordianos hoc libro contexui, conſulens & meo labori & lectioni tuæ, ne cogereris plurimos codices volvendo unam

1. JULII CAPITOLINI.] Auctorem non nominant membranæ Palatinæ trium horum Gordianorum vitæ; ſed in his tantum legitur; INCIPIT GORDIANUS. Ad finem tamen Maximi & Balbini vitæ ſubjectum eſt; EXPLICIT JULII CAPITOLINI MAXIMUS SIVE PUPIENUS ET BALBINUS, INCIPIT EIUSDEM VALERIANUS. Sed minime dubitandum eſt, eſſe Capitolini. *Salmaſ.*

2. GORDIANI TRES.] Tres Gordianos ſeparatim deſcribit hoc libro Capitolinus. totidem agnoſcunt Herodianus, & Aurelius Victor, non ille Schotti, ſed alter: nam is auctor quem eruditiſſimus Schottus publicavit, duos ſolùm prodit, & in tota hiſtoria hac mirificè à Capitolino diſſentit. Sed jure Capitolinus imperitos ſcriptores paullò pòſt nominat, eos qui duos fuiſſe Gordianos ſcriberent: quo tamen in errore plerique veterum ſunt verſati, ut Eutropius, Euſebius, Zonaras, alii multi. *Caſaub.*

3. *Quare tres Gordianos hoc libro contexui.*] Malim cum Palatino, *connexui.* Salmaſ.

unam tamen penè hiſtoriam lectitare. Sed ne ego qui lon-
gitudinem librorum fugi, multitudinemque verborum,
[1] in eam incurriſſe videar, [2] quam me urbanè declinare
2 confingo, jam rem aggrediar. *Gordiani* non, ut quidam
imperiti ſcriptores loquuntur, duo, ſed tres fuerunt.
[3] idque docente Arriano ſcriptore Græcæ hiſtoriæ, do-
cente item Dexippo Græco autore, potuerunt addiſcere.
Qui etiam ſi breviter, ad fidem tamen omnia perſequuti
ſunt. [4] Horum *Gordianus ſenior*, id eſt primus, [5] natus ex
patre Metio Marullo, matre Ulpia Gordiana, originem
paternam ex Gracchorum genere habuit, maternam ex
Trajani imperatoris: patre, avo, proavo, coss. [6] ſocero,
proſocero, [7] & item alio proſocero, & duobus abſoceris
coss. ipſe cos. ditiſſimus ac potentiſſimus, [8] Romæ Pom-
pejanam domum poſſidens, in provinciis tantum terra-
rum habens quantum nemo privatus. Ipſe ex conſulatu
quem egerat cum Alexandro, ad proconſulatum Africæ
3 miſſus eſt ex ſenatuſconſulto. Sed priuſquam de imperio
ejus loquar, pauca de moribus dicam. Adoleſcens quum
eſſet Gordianus, de quo ſermo eſt, poëmata ſcripſit, quæ
omnia

1. *In eam incurriſſe videar, quam me.*] Palat. *quam à me.* Grut.

2. *Quam me urbanè declinare confingo.*] Mirum verbum *confingo.* an verum eſt quod ſuſpicamur? irrepſiſſe in contextum hanc vocem è libri mundo, ubi aliquis cùm illa legeret, *quam me declinare confingo*, eam, ut ſit, adnotaverat. *Caſaubonus.*

3. *Idque docente Arriano.*] Alibi Arabianus, ſed quare de Herodiano ſilet? *Idem.*

4. *Horum Gordianus ſenior.*] In Faſtis Græcis lego, Gordianum ſeniorem numerum inſtituiſſe Candidatorum, (id erat genus militum oſtenſionalium,) ex iis quos ſtaturæ proceritas & forma commendaret: atque hic de cognomine Gordiani ſcholarium nomen ab eo fuiſſe inditum. *Idem.*

5. *Natus ex patre Metio Marullo.*] Vide ad Alexandrum Lampridii in fine. *Idem.*

Natus ex patre Metio Marullo.] *Natus eſt patre Macio Marullo.* Græcis ſemper *Μαίκιος*, & *Μαικιανός*. *Salmaſ.*

6. *Socero.*] Annio Severo. *Caſaub.*

7. *Et item alio proſocero.*] Voces *proſocer* & *abſocer* ex libris juris notæ. *Idem.*

Et item alia proſocero, & duobus obſoceris, &c.] Sic omninò Pal. *Grut.*

8. *Romæ Pompejanam domum poſſidens.*] Pompejanæ domus Plutarchus in vita meminit, & Suetonius libro III. cap. XV. Roſtratam fuiſſe nominatam oſtendit mox Capitolinus: haut dubiè propter faſtigium vel ornamentum aliud roſtri forma, Magni ædibus conceſſu ſenatus ac pop Rom. affixum, navalium ejus victoriarum monumentum. *Caſaub.*

1. Et

omnia extant, [1] & [2] cuncta illa [3] quæ Cicero ex Demetrio & Arato, [4] & Alcyonas, & Uxorium, & Nilum: [5] quæ quidem ad hoc ſcripſit ut Ciceronis poëmata nimis antiqua viderentur. Scripſit præterea quemadmodum Virgilius Æneidos, Statius Achilleidos, [6] & multi alii Iliados; ita etiam ille Antoniniados, hoc eſt Antoninum Pium & Antoninum Marcum, verſibus diſertiſſimis, libris XXX. vitam illorum, & bella & publicè privatimque geſta perſcribens. Et hæc quidem puerulus. Poſtea verò ubi adolevit, [7] in Athenæo controverſiis declamavit, audientibus etiam imperatoribus ſuis. [8] Quæſturam magnificentiſſimè geſſit [9] ædilitatis ſuæ tempore. XII. populo Rom. munera,

1. *Et cuncta illa quæ Cicero ex Demetrio & Arato.*] Vera lectio eſt: *Et cuncta illa quæ Cicero edidit, Marium, & Aratum, & Alcyonas, & Uxorium, & Nilum.* Salmaſ.

2. *Cuncta illa quæ Cicero ex Demetrio & Arato.*] Pal. *quæ Cicero & Demerio & Arathum.* ſi quid video, recenſet titulos poëmatum quibus uſus Tullius; ſed quàm mendoſi ſint, quilibet videt. *Gruter.*

3. *Quæ Cicero ex Demetrio.*] Reg. *& demerio.* fortaſſe, *& de Mario.* Ex primo de legibus, & aliis locis M. Tullii notum ejus carmen, cujus index MARIUS. de quo augur Scævola olim auguratus,

Caneſcet ſeclis innumerabilibus.

Caſaub.

4. *Et Alcyonas, & Uxorium & Nilum.*] Elegias Ciceronis Servius laudat in primam Virgilii eclogam. puto hos eſſe diverſarum elegiarum titulos: Pro *Nilus* verò, fortaſſe ſcribendum *Limon.* quo indice laudari ſcimus Ciceronis poëma, cùm à Donato in vita Terentii, tum ab aliis. *Idem.*

5. *Quæ quidem ad hoc ſcripſit, ut Ciceronis poëmata nimis antiqua viderentur.*] Sunt ſanè in poëmatis Ciceronis non infrequentes ἀρχαϊσμοί: ſed qui gratiam potius quàm invenuſtatem illis, judicio meo, concilient. Gordiano quidem cum Romana Suada certamen durum, & ut perſuaſus ſum impar congreſſus. *Idem.*

6. *Et multi alii Iliados.*] Princeps vàtum, auctor Iliadis parvæ, Attius, alii. *Idem.*

Et multi alii Iliados.] Qui ſunt illi multi qui Iliada ſcripſerunt? aut cur non potius celeberrimum Iliados conditorem nominavit, Homerum? non de nihilo ſuſpectum heic nomen *Iliados*, neque enim ceteris reſpondet. optimus Palat. habet, *Elidos.* vetus editio: *Eliados.* an *Æliados*? ut de Ælio Vero accipiamus. ſuſpicor ſub illis duabus vocibus, *alii elidos*, latere titulum ejus operis quod fruſtra nunc quæro. Scribendum igitur: *Statius Achilleidos & multi Alii * elidos.* De quo nos cogitabimus, cum plus erit otii. opus illud Latinum fuit, & auctor Latinus. *Salmaſius.*

7. *In Athenæo controverſiis declamavit.*] Scrib. *controverſias.* Caſaub.

8. *Quæſturam magnificentiſſimè geſſit.*] Magnificis muneribus populo exhibitis, ſua pecunia, ut paullò poſt dicitur: cùm tamen plerique quæſtores, ex imperatoris pecunia ludos ederent, ut in ſuperiorum vitis notatum ſæpe. *Idem.*

9. *Ædilitatis ſuæ tempore XII. populo munera.*] Planè ingens magnificentia, & cujus aliud, opinor, exemplum nullum.

munera, id eſt per ſingulos menſes ſingula de ſuo exhibuit, ita ut gladiatorum nonnunquam quingena paria exhiberet, nunquam minùs centenis quinquagenis: [1] Feras Libycas una die centum exhibuit, urſos una die mille. [2] Extat ſylva ejus memorabilis, * quæ picta eſt in domo roſtrata

lum. quod ut meliùs intelligas, adi ad Novellam Juſtiniani, centeſimam quintam, qua definiuntur Conſulum πρόοδοι. *Idem.*

1. *Feras Libycas.*] Leones, & pardos, ut interpretatur Servius. Conveniebant in Africæ certis locis variæ & ὑπερφυεῖς feræ: his venatores inſidias ſtruebant, & captas Romam mittebant. *Idem.*

2. *Extat ſylva ejus memorabilis.*] Producebantur animalia in publicum vel ἱστορίας χάριν, ut ſpectarentur ſolùm, vel ut pugnando ſpectatores oblectarent, aut denique ut à populo non tantùm ſpectarentur, verùm & diriperentur. Ad tertium genus, nam duo illa priora nunc omitto, Gordiani hæc venatio pertinuit. Multa enim ac diverſa ferarum genera & exhibuit in circo, & populo diripienda conceſſit. Capitolinus hoc loco *ſylvam*, & alii quoque ita vocitant. hujus appellationis duplex ratio: nam & multiplicia illa animalium genera quæ in circum vel amphitheatrum inducebantur, imaginem ſylvæ quæ feris abundaret referebant: & multo magis omnifariæ arbores, ipſis evulſæ radicibus, atque in circum vel amphiteatrum inferri ſolitæ, ut expreſſam veræ ſylvæ ſpeciem locus præberet: quod ex Vopiſci deſcriptione in Probo eſt manifeſtiſſimum. Dixerunt & *pancarpum* id genus ſpectaculi: quo omnium generum beſtiæ exhiberi ſolitæ. *Idem.*

Extat ſylva ejus memorabilis.] Sylvam & pancarpum idem eſſe jampridem ſibi perſuaſerunt homines eruditiſſimi. in pancarpo nulla ſylva, vel ſylvæ ſpecies, nulla herbatica animalia. in ſylva nullæ feræ, nulla cum beſtiis hominum depugnatio. quid tam contrarium? Sylvam igitur vocarunt genus venationis ludicræ vel ſpectaculi, in quo omnia quæ producta erant animalia, diripiebantur à populo, ab eo quod totus circus ad ſylvæ ſpeciem arboribus eſſet conſitus. ita ut ſylva plane eſſet, qua differta omni genere herbaticorum animalium, immittebatur populus qui omnia diriperet. hæc Gordiani ſylva, quam memorabilem fuiſſe heic narrat Capitolinus, habuit cervos, oves feras, onagros, ibices, damas, & cetera id genus agreſtia & ſylvatica animalia. Pancarpum vero ſpectaculi genus appellarunt, in quo homines mercede conducti cum beſtiis depugnarent. Caſſianus collat. v. cap. XIIII. *Ut fieri ſolet ab his qui coram regibus hujus mundi omnigenis congredi beſtiis præmiorum contemplatione conſuerunt, quod ſpectaculi genus vulgo pancarpum nuncupatur.* *Audaces* dicuntur Claudiano:

Audaces legat ipſa viros, qui colla ferarum
Arte ligent, certoque premant venabula niſu.

Audaces Juſtiniano δοκιμοῦντες τῇ τόλμῃ, qui cum feris pugnabant. μονημέριον etiam dicebatur; quod ultra unius diei ſpatium non protraheretur. præter has igitur differentias ſylvæ & pancarpi pancarpum in amphitheatro, ſylva in circo edebatur. pancarpum ſpectaculum uſque ad poſteriorum imperatorum ævum duravit, & ſolebat edi à conſulibus & prætoribus qui magiſtratum inibant. at venationis illud ſive direptionis ludicrum, quam ſylvam dicebant, penitus ab uſu & conſuetudine receſſerat ſub poſterioribus imperatoribus. Ergò quidquid miſcellum eſſet, & ex variis rebus contextum conſarcinatumque, πάγκαρπον Græci dixere. ſic πάγκαρπ-

roſtrata Cn. Pompeii, quæ ipſius & patris ejus & proavi
fuit, quam Philippi temporibus veſter fiſcus invaſit. In
qua pictura etiam nunc continentur [1] cervi palmati du-
centi mixtis Britannis: [2] equi feri XXX. [3] oves feræ C. al-
ces X. [4] tauri Cypriaci C. [5] ſtruthiones Mauri miniati CCC.
onagri XXX. apri CL. ibices CC. damæ CC. Hæc au-
tem omnia populo rapienda conceſſit die muneris quod
ſextum edebat. Præturam nobilem geſſit: [6] poſt juris- 4
dictionem conſulatum primum iniit cum Antonino Cara-
callo, ſecundum cum Alexandro. [7] Filios duos habuit,
unum conſularem, qui cum ipſo Auguſtus appellatus eſt,
qui juxta Carthaginem in Africa bello abſumptus eſt; &
filiam [8] Metiam Fauſtinam, quæ nupta eſt Junio Balbo
conſulari viro. In conſulatibus clarior fuit ſui temporis
conſulibus, ita ut ei Antoninus invideret, modò prætex-
tas ejus, modò latum clavum, modò circenſes ultra im-
peratorium modum mirans. [9] Palmatam tunicam, & to-
gam pictam primus Romanorum privatus ſuam propriam
habuit,

πάγκαρπον στέφανον vocant coronam ex vario florum genere factam. *Salmaſ.*

* *Quæ picta eſt in domo roſtrata in Cn. Pompeii.*] More qui eo ſæculo frequentiſſimus. Plin. libro XXXV. cap. VII. *Caſaub.*

1. *Cervi palmati ducenti.*] Πλατυκέρωτες Græcorum. Plinius libro XI. cap. XXXVII. *Idem.*

2. *Equi feri XXX.*] De equis feris Ariſtoteles, Plin. Oppianus, alii. *Idem.*

3. *Oves feræ C.*] Ovem feram appellarunt Romani veteres quam camelopardalim Græci. ſed hoc loco & in Probo Vopiſci, ovem feram interpretor, quod verba ſonant οἶν ἀγρίαν. *Idem.*

4. *Tauri Cypriaci C.*] Horum forma peculiaris: erant enim gibberes, ut ex Ariſtotele refert Servius. *Idem.*

5. *Struthiones Mauri miniati CCC.*] Μαυρουσίας στρουθούς. Miniari ſolita Romæ, quæ ad ſpectacula aut pompam producerentur, ex Plinio diſcimus. *Idem.*

6. *Poſt juriſdictionem conſulatum primum iniit.*] In utroque conſulatu fuit ſuffectus, ut apparet ex Faſtis. *juriſdictio* κυρίως hîc eſt prætura: non quòd juriſdictionem non haberent majores alii magiſtratus; ſed quia juris ordinarii adminiſtratio propria prætorum. ſic ſæpe in Pandectis. *Idem.*

7. *Filios duos habuit, unum conſularem.*] Palat. *Illum conſularem qui cum ipſo, &c.* Quod rectum eſt. legi tamen etiam poſſet: *Filios duos habuit, filium conſularem qui cum ipſo Auguſtus appellatus eſt, & filiam Maciam Fauſtinam etiam conſulari nuptam.* Atque id rectius eſſe arbitror, filiorum autem nomine tam mares quam feminas comprehendi nemini ignoratur, qui vel primoribus labris jus noſtrum guſtavit. *Salmaſ.*

8. *Metiam Fauſtinam.*] *Maciam Fauſtinam.* Idem.

9. *Palmatam tunicam & togam pictam, &c.*] Ad Alexandrum Severum de hoc diximus. *Caſaub.*

habuit, quum antè imperatores etiam de Capitolio acciperent vel de Palatio. Equos Siculos c. Cappadoces c. [1] permittentibus imperatoribus factionibus diviſit. Et per hæc populo ſatis charus qui ſemper talibus commovetur. Cordus dicit in omnibus civitatibus Campaniæ, Hetruriæ, Umbriæ, Flaminiæ, Piceni, de proprio illum per quatriduum ludos ſcenicos & juvenalia edidiſſe. Scripſit & laudes ſoluta oratione omnium Antoninorum qui ante eum fuerunt. Tantum autem Antoninos dilexit ut ſibi quoque, [2] ut multi dicúnt, *Antonini*; ut plerique autem aſſerunt, *Antonii* nomen adſcripſerit. [3] Jam illud ſatis conſtat quòd [4] filium Gordianum [5] nomine Antonini, & ſigno illuſtravit, quum apud præfectum ærarii more Rom.
5 profeſſus filium publicis actis ejus nomen inſereret. Poſt conſulatum proconſul Africæ factus eſt, adnitentibus cunctis [6] qui Alexandri imperium etiam in Africa clarum per proconſulis dignitatem haberi atque eſſe voluerunt. Extat epiſtola ipſius Alexandri, qua ſenatui gratias agit quòd

1. *Permittentibus imperatoribus.*] Nam auctoritate principis opus fuit ad equos curules comparandos. de quo multa in epiſt. Symmachi. *Idem.*

2. *Ut multi dicunt, Antonini, ut plerique autem aſſerunt, Antonii nomen adſcripſerit.*] Iterum infrà, *nobilitatem, ut nonnulli, ab Antoninis, ut plurimi, ab Antoniis duxit.* ita & vetus lapis tertio Gordiano poſitus, in quo dicitur M. ANTONIVS. GORDIANVS. *Idem.*

3. *Jam illud ſatis conſtat quod filium Gordianum nomine Antonini & ſigno illuſtravit.*] Hæc peſſime à correctoribus accepta: Legend. *Jam illud ſatis conſtat, quod filium Gordianum nomine, Antonini ſigno illuſtravit, quum apud præfectum ærarii more Romano profeſſus filium publicis actis ejus nomen inſereret.* Filium Gordianum nomine, Antonini ſigno id eſt cognomine illuſtravit, cum ejus nomen actis publicis inſerendum curaret. in Gordiano juniore: *Antoninum filium ſuum ipſe ſignificari voluit in Senatu.* Id eſt, filium ſuum cognominari voluit Antoninum. ſignum autem eſt cognomen. *Salmaſ.*

4. *Filium Gordianum nomine Antonini & ſigno illuſtravit.*] Qualenam iſtud fuit *Antonini ſignum*? legendum exiſtimo, *nomine Antonini & in ſenatu illuſtravit, & cùm apud pr.* nato recens Gordiano puero, accidit ut illius mentionem in ſenatu pater faceret: cùm quidem illum Antonium appellavit. poſtea ſequitur: *primis diebus ſui natalis Antoninus eſt appellatus: mox in ſenatu Antonini nomen eſt editum.* Caſaubonus.

5. *Nomine Antonini & ſigno illuſtravit.*] Non comparet in Palatino copula &. meo judicio, poterat adhuc præterea abeſſe, vox *ſigno*. Grut.

6. *Qui Alexandri imperium.*] Pal. *imperatorium*; ut forte ſubaudiendum veniat, aut *nomen*, aut *decus*, aut ſimile quid. *Idem.*

1. *Multi*

quòd Gordianum ad Africam proconſulem deſtinaverit, cujus hoc exemplum eſt: *Neque gratius mihi quicquam P. C. neque dulcius potuiſtis efficere quàm ut Antoninum Gordianum proconſulem ad Africam mitteretis, virum nobilem & magnanimum, diſertum, juſtum, continentem, bonum*, & reliqua. Ex quo apparet quantus vir eo tempore Gordianus fuerit. Amatus eſt ab Afris ita ut nemo antea proconſulum: ita ut eum alii Scipionem, Catonem alii, [1] multi Mutium, [2] ac Rutilium, [3] aut Lælium dicerent. Extat eorum acclamatio, quæ [4] à Junio in literas relata eſt. [5] Nam quum quadam die factum imperatorium legeret, atque à proconſulibus Scipionibus cœpiſſet, acclamatum eſt, *Novo Scipioni, vero Scipioni, Gordiano proconſuli.* Hæc & alia frequenter audivit.
Et erat quidem longitudine Romana, 6
canitie decora & pompali vultu, ruber magis quàm candidus, facie bene lata, oculis, ore, fronte, verendus. Corporis qualitate ſubcraſſulus. Moribus ita moderatus ut nihil poſſis dicere quod ille aut cupidè, aut immodeſtè, aut nimiè fecerit. Affectus ſuos unicè dilexit: filium & nepotem ultra morem, filiam & neptem religioſe. Socero ſuo Annio Severo tantum detulit, ut in familiam ejus quaſi

1. *Multi Mutium.*] Mutii in veteri hiſtoria Romana multi, viri clari, & virtutibus inſignes: ſed hîc Q. Mutius Scævola intelligitur, qui ex conſulatu Aſiam nactus tanta integritate eam rexit, ut ejus adminiſtratio pro exemplo & forma officii, cæteris qui in eam provinciam poſtea profecti ſunt, à ſenatu ſit propoſita. Valer. Max. lib. VIII. cap. XVII. *Caſaub.*

2. *Ac Rutilium.*] Is eſt de quo Valerius Maximus libro II. cap. de Majeſtate. *Idem.*

3. *Aut Lælium.*] C. Lælium cognomine Sapientem. ex libris M. Tullii notiſſimus eſt. *Idem.*

4. *A Junio.*] Junio Cordo. *Idem.*

5. *Nam quum quadam die factum imperatorium legeret.*] Quodnam iſtud factum imperatorium? non dubito edictum vel reſcriptum imperatoris ita vocari, qualia ad proconſules & reliquos provinciarum præſides mittebantur, ad provincialium quibus præſidebant, aut etiam totius reipublicæ utilitatem ſpectantia. *factum* igitur nihil aliud eſt quam τὸ πραγματικὸν, vel pragmatica ſanctio. notum eſt pragmaticas ſanctiones non niſi in publicis cauſis fieri ſolitas, ad preces civitatum aut provinciarum, & ad ſuggeſtionem plerumque judicum & præſidum provinciarum. pragmatica autem ejuſmodi reſcripta dicebantur, quod longo tractatu & conſilio habito ſollemniter & multa verborum diſſertatione formarentur. quidquid enim hoc modo fit, Græci vocant πραγματικόν. *Salmaſ.*

quaſi filium migraſſe ſe crederet, [1] ut nunquam cum eo la-
varit [2] nunquam illo præſente ſederit ante præturam. cos.
quum eſſet, aut in domo ejus ſemper manſit, aut ſi in
Pompejana domo, ad illum vel manè vel ſerò proceſſit.
Vini parcus, cibi parciſſimus, veſtitu nitidus, lavandi
cupidus, [3] ita ut & quater & quinquies in die lavaret æſta-
te, [4] in hyeme bis. Somni plurimi, ita ut in tricliniis ſi
fortè apud amicos ederet, etiam ſine pudore dormiret:
quod videbatur facere per naturam, non per ebrietatem
7 atque luxuriam. Sed boni mores nihil ei profuerunt.
[5] Hic enim vita venerabilis, cum Platone ſemper, cum
Ariſtotele, cum Tullio, cum Virgilio, cæteriſque veteri-
bus agens, alium quàm merebatur exitum paſſus eſt. Nam
cùm temporibus Maximini hominis ſævi atque truculen-
ti, [6] proconſul Africam regeret, eique legatus filius eſſet
à ſenatu datus, quumque quidam rationalis acriùs contra
plurimos Afrorum ſæviret quàm Maximinus ipſe patere-
tur,

1. *Ut nunquam cum eo lavarit.*] Nam more Romano neque liberi cum parentibus, neque generi cum ſoceris lavabantur. *Caſaub.*

2. *Nunquam illo præſente ſederit. Ante præturam Coſ. cum eſſet.*] Perperam diſtinctus hîc locus ita diſtingue: *Nunquam illo præſente ſederit ante præturam. Conſul cum eſſet, aut in domo ejus ſemper manſit.* tantum detuliſſe ſocero ſuo Gordianum dicit, ut antequam prætor fieret, nunquam eo præſente ſederet. poſt præturam igitur, ut intelligere eſt, incepit ſedere ipſo præſente. *Salmaſius.*

3. *Ita ut quater & quinquies in die lavaret.*] Membranæ, *Ita ut quartò & quintò in die lavaret æſtate, hieme bis.* Caſaub.

Ita ut quater & quinquies in die lavaret.] Membranæ Palatinæ: *Ita ut quarto & quinto in die lavaret æſtate, hyeme ſecundo.* quod illi mutaverunt, qui neſciebant iſtis auctoribus, *ſecundo, tertio, quarto, quinto*, uſurpari pro bis, ter, quater, quinquies. *Salmaſius.*

Ita ut & quater & quinquies in die lavaret.] Mavult etiam Palatinus, quod habent alii mſſ. *ita ut quarto & quinto.* Grut.

4. *In hieme bis.*] Palat. *hieme ſecundo*, ſine *in.* Idem.

5. *Hic enim vita venerabilis.*] Palat. *hæc.* forte: *Hac enim vita venerabilis.* id eſt, hoc genere vitæ. *Salmaſ.*

6. *Proconſul Africam reg.*] Membranæ, *proconſule.* Caſaub.

Proconſul Africam regeret, eique legatus filius eſſet à Senatu datus.] Aliter hæc in Palatino concipiuntur: *Nam cum temporibus Maximini hominis ſævi atque truculenti proconſule Africam regeret, filio jam ex conſulibus ſibimet legato à Senatu dato.* atque ita legi debet. *filio jam ex conſulibus*, eſt *filio jam conſulari.* conſularem enim jam eum tum fuiſſe, cum patri proconſuli legatus à Senatu datus eſt, paulo ante cognovimus. *Salmaſ.*

1. *Et*

tur, proſcribens plurimos, interficiens multos,[1] &[2] ſibi ultra procurationem omnia vindicans,[3] retunſus deinde à proconſule, atque legato,[4] quum nobilibus[5] & conſularibus viris ipſe minaretur, quumque Afri tam inſolentes injurias ferre nequirent, primùm ipſum rationalem adjunctis ſibi pleriſque militibus occiderunt. Occiſo deinde eo, quum jam orbis terrarum odio contra Maximinum arderet, cœperunt cogitare[6] quemadmodum in Maximinos & ruſticos vel Afros ortæ inimicitiæ placarentur. Tunc quidam Mauricius nomine, potens apud Afros decurio,[7] juxta Tyſdrum[8] nobiliſſima poſt hæc oratione

[1] apud

1. *Et ſibi ultra procuratorem omnia vindicans, &c.*] Acquieſcit & huic ſcripturæ Pal. *Grut.*

2. *Sibi ultra procurationem.*] Scripti, *Ultra procuratorem.* non ineleganter. *Caſ.*

3. *Retunſus deinde à Proconſule.*] Membranæ *petunſus* habent, pro *retunſus.* totam hanc periodum ſic lego: *Quumque quidam rationalis acrius contra plurimos Afrorum ſæviret, quam Maximinus ipſe pateretur, proſcribens plurimos, interficiens multos, & ſibi ultra procurationem omnia vindicans, retunſus à Proconſule atque legato, nobilibus & conſularibus viris ipſis minaretur exitium, Afri tam inſolentes injurias ferre nequiverunt, & primum ipſum rationalem adjunctis ſibi pleriſque militibus occiderunt: occiſo deinde eo, quum jam orbis terrarum odio contra Maximinum arderet, cæperunt cogitare quemadmodum inter Maximinianos & ruſticos vel Afros ortæ inimicitiæ placarentur.* Salmaſ.

Retunſus deinde à proconſule atque legato, cùm nobilibus, &c.] Aliter quoque Pal. nempe: *atque legato nobilibus & conſularibus viris ipſis minaretur etiudium, Afri, &c.* forſan fuit, *atque legato: nobilibus & Conſularibus viris ipſe minatur exitium; Afri.* Grut.

4. *Cùm nobilibus & conſularibus viris ipſe minaretur, cumque Afr.*] Scripta lectio ſuſpendit ſententiam à principio periodi, nec *cùm* hîc agnoſcit ante *nobilibus*: deinde ſcribit, *n. &c. viris ipſe minaretur & indium.* pro *excidium.* ut videbatur & Puteano. *Caſaub.*

5. *Et conſularibus viris ipſe minaretur, quumque.*] Lego ex Palat. *Et conſularibus viris ipſis minaretur exitium.* per conſulares viros intelligit ambo Gordianos conſulares, quorum pater proconſul, filius patris ſui legatus. *Salmaſ.*

6. *Quemadmodum in Maximinos & ruſticos.*] Scripta lectio: *Quemadmodum ſeditio inter Maximinos & ruſticos vel Afros orta ſedaretur.* rectè. *Caſaub.*

Quemadmodum in Maximinos & ruſticos, &c.] Scribendum: *Quemadmodum inter Maximinianos, & ruſticos vel Afros orta ſeditio placaretur.* Salmaſ.

Quemadmodum ſeditio inter Maximinos & ruſticos vel Afros orta placaretur.] Ita aliorum mſſ. ita Pal. *Grut.*

7. *Juxta Tyſdrum nobiliſſima poſthæc oratione.*] Legendum: *Tunc quidam Mauricus nomine, potens apud Afros decurio, juxta Tyſdrum, nobiliſſimæ proſapiæ, hac oratione apud plebem in agro ſuo velut concionabundus eſt loquutus.* ſcriptum videtur fuiſſe: *nobiliſſimæ proſ.* quod erat: *nobiliſſimæ proſapiæ.* Salmaſ.

8. *Nobiliſſima poſthac oratione.*] Sic & veteres codices. *Caſaub.*

Nobiliſſimâ poſt hac oratione.] Sic & Pal. non ut publicati, *poſt hæc.* idem tamen noſter, ne quid mentiar, habet *nobiliſſimè.* Grut.

 1. *Apud*

[1] apud plebem in agro ſuo velut concionabundus eſt lo-
8 quutus. [2] *Gratias habeo diis immortalibus, cives, quòd occaſionem dederunt, & quidem neceſſariam, providendi nobis contra hominem furioſiſſimum Maximinum. Nos enim qui procuratorem ejus moribus & vita conſimilem occidimus, niſi facto imperatore ſalvi eſſe non poſſumus. Quocirca ſi placet, quoniam non longè eſt nobiliſſimus vir proconſul cum filio conſulari legato,* [3] *quorum utrique mortem peſtis illa eſt minata,* [4] *ſublata de vexillis purpura, imperatores eos dicemus, adhibitiſque inſignibus Romano jure firmabimus.* Tunc acclamatum eſt: *Æquum eſt, juſtum eſt.* [5] *Gordiane Auguſte,* [6] *dii te ſervent feliciter. Imperator es, cum filio imperes.* His actis properè ventum eſt ad oppidum Tyſdrum, inventuſque ſenex venerabilis poſt jurisdictionem [7] jacens in lecto, qui circunfuſus purpura [8] humi ſe abjecit, [9] ac retractans elevatus eſt. Et quum aliud facere nihil

1. *Apud plebem in agro ſuo.*] Libri Puteani, *Apud plebem ruſticanam in agro.* ſic ſuprà. *Caſaub.*

Apud plebem in agro ſuo.] Addit idem Palatinus: *apud plebem vel urbanam, vel ruſticanam.* pro, *& ruſticanam, & urbanam.* Quod non uno loco apud hos auctores poſitum obſervavimus. *Salmaſ.*

Apud plebem in agro ſuo, &c.] Pal. amplius, *apud plebem vel urbanam vel ruſticanam in agro ſuo.* Grut.

2. *Gratias habeo diis imm.*] Venuſtè in libro Put. deeſt verbum. & ſtatim, *proconſule*, non *proconſul.* Caſaub.

Gratias Diis immortalibus, &c.] Vulgabatur prius, *Gratias habeo Diis,* ſed efficacius eſt noſtrorum illud, quod ſe tuetur & Pal. & Puteani codicibus. ſicque infra c. XI. *Dii vobis gratias.* Grut.

3. *Quorum utriq; mortem peſtis illa minata eſt.*] Reſpicit ad illa verba, quæ paulo ſupra habuimus: *retunſus à proconſule atque legato, nobilibus & conſularibus viris ipſis minaretur exitium.* Salmaſ.

4. *Sublata de vexillis purpura.*] Ita fuit moris in tumultuariis principum creationibus: cùm ad manum purpura non eſſet, rapere illam undecunque poſſent: ut nunc de vexillis: ſæpiùs è deorum ſimulacris. Pete exempla è Trebellio Pollione, Vopiſco in Probo. *Caſaub.*

5. *Gordiane Auguſte dii te ſervent feliciter.*] Diſtinguendum, *G. A. dii te ſervent. feliciter. Imp.* nam *feliciter*, per ſe pronuntiandum. *Idem.*

6. *Dii te ſervent feliciter. Imperator es, cum filio imperes.*] Placeret diſtingui: *Gordiane Auguſte. dii te ſervent. feliciter imperator es. cum filio imperes.* malim etiam legere: *feliciter imperes, cum filio imperes.* Salmaſ.

7. *Jacens in lectulo.*] Sic Palat. non *lecto*, ut vulgg. *Grut.*

8. *Humi ſe abjecit, ac retrectans elevatus eſt.*] Ita etiam Pal. aliique ſcripti. *Idem.*

9. *Ac retractans elevatus eſt.*] Scripti, *retrectans.* ſcribendum, *detrectans.* quod ait elevatum eſſe, refero ad præcedentia verba, *humi ſe abjecit.* nam ita meliùs, quàm ut referamus ad morum elevandi eos quibus deferebatur imperium. *Caſaub.*

Ac retractans elevatus eſt.] Scripti, *retre-*

nihil poſſet, [1] evitandi periculi gratia, quod à Maximini
furoribus haud dubiè imminebat, [2] imperatorem ſe appel-
lari ſenex paſſus eſt. Erat autem jam octogenarius, & plu- 9
rimis provinciis (ut diximus) antè præfuerat: populo
Rom. [3] ita commendatus ſuis actibus erat ut toto dignus
videretur imperio. [4] Alii quidem occiſo juvene Gordiano
filio ſuo, quod Gordianus antè neſcierat: ſed ubi rem
comperit, jam morti vicinus, & filio magis timens, ma-
luit honeſtas cauſas habere moriendi quàm dedi vinculis
& carceri Maximini. Appellato igitur Gordiano impera-
tore, [5] juvenes qui autores hujus facinoris erant, ſtatuas
Maxi-

retrectans. retrectare pro *retractare*. Gloſſæ, παραιτεῖσθαι & ὑποχωρεῖν interpretantur. *Salmaſ.*

1. *Evitandi periculi gratia quod à Maximini furoribus haud dubie imminebat.*] Proponam ſcripturam membranarum quæ falſi damnat editam lectionem. reſcribe: *Quod à Maximinianis fautoribus neceſſario & haud dubie imminebat.* Idem.

Evitandi periculi gratiâ, quod Maximini furoribus haud dubiè imminebat.] Pal. *quod Maximianis neceſſario fautoribus dubiè imminebat.* ex quibus liquet *furoribus* omninò mutandum in *fautoribus*. Grut.

2. *Imperatorem ſe appellari paſſus eſt.*] Membranæ, *Imperatorem ſe appellari ſenex paſſus eſt.* nec ſine oratione judicem huic adtexenda & una ſerie continuanda, quæ infra alieniore loco poſita leguntur, ad hunc modum: *Imperatorem ſe appellari ſenex paſſus eſt, jam mortis vicinus. ſed filio magis timens, maluit honeſtas cauſas habere moriendi quam dedi vinculis & carceri Maximini. Erat autem jam octogenarius, & plurimis provinciis, ut diximus ante, præfuerat.* Dicit ergò Gordianum, jam ſenem, jam morti vicinum, imperatorem ſe appellari paſſum, cum primo reſtitiſſet. ſed quum filio timeret, & videret hoc illi tutum non eſſe nec reliquæ familiæ ſuæ, volens ſuſcepit, quod primo recuſarat imperium. licet enim in recuſando imperio perſtitiſſet, omnino tamen ſibi moriendum eſſe videbat à fautoribus Maximinianis: maluit igitur honeſte & ſplendide mori imperator, quam dedi vinculis Maximini & ignominioſe perire. *Salmaſ.*

3. *Ita commendatus ſuis actibus erat, ut, &c.*] Melius procederet curſus ſententiæ, deleto illo *erat*. Grut.

4. *Alii quidem occiſo juvene Gord.*] Omnia quæ periodo iſta continentur, uſque ad illa; *Appellato igitur Gord.* ab hoc loco alieniſſima ſunt: pertinent enim ad ſermonem de morte Gordiani ſenioris: at hic narratur quomodo ſit factus imperator. Delenda igitur periodus tota, quam neque Puteani codex alter agnoſcit. Tangitur his verbis varietas opinionum ſuper obitu ſenioris Gordiani. *Caſaub.*

Alii quidem occiſo juvene.] Hæc alio pertinent, & neſcio unde huc intruſa. *Salmaſ.*

Alii quidem occiſo juvene Gordiano filio ſuo, quod Gordianus.] Benè monuit Caſaubonus, totam hanc periodum, uſque ad vocem *appellato*, ab iſto loco eſſe alienam; neque agnoſci ab altero codice Puteani. & eſt quidem in Pal. ſed is à primâ ſcripturâ tantum habuerat, *Alii quidem occiſo, Gordianus ante, &c.* Grut.

5. *Juvenes qui auctores conſilii erant.*

 Vide

Maximini dejecerunt, imagines perfregerunt, nomen publicitus eraſerunt. [1] Ipſum etiam Gordianum *Africanum* appellaverunt. Addunt quidam Africani cognomentum Gordiano idcirco inditum, non quòd in Africa imperare cœpiſſet, ſed quòd de Scipionum familia originem traheret. In plurimis autem libris invenio & hunc Gordianum, & filium ejus pariter imperatores appellatos, & *Antoninos* cognominatos: alii verò *Antonios*. Poſt hoc Carthaginem ventum cum pompa regali & faſcibus laureatis: [2] filiuſque legatus patris, exemplo Scipionum, (ut Dexippus Græcæ hiſtoriæ autor eſt) [3] gladii poteſtate ſuccinctus eſt. Miſſa deinceps legatio Romam eſt cum literis Gordianorum, hæc quæ geſta fuerant in Africa indicans: quæ per Valerianum principem ſenatus, qui poſtea imperavit, gratanter accepta eſt. Miſſæ ſunt & ad amicos nobiles literæ, ut homines potentes & rem probarent & amiciores fierent ex amicis.

10 Sed tanta gratulatione factos contra Maximinum imperatores ſenatus accepit, ut non ſolùm geſta hæc probarent, ſed etiam xx. viros eligerent, inter quos erat Maximus ſive Pupienus, & Clodius Balbinus: qui ambo imperatores ſunt creati, poſteaquam Gordiani duo in Africa interempti ſunt. Illos ſanè xx. ſenatus ad hoc creaverat ut divideret his Italicas regiones contra Maximinum pro Gordianis tuendas. Tunc legationes à Maximino Romam venerunt, abolitionem præteritorum ſpondentes. Sed vicit Gordianorum legatio, quæ bona omnia pollicebatur, ita ut eidem crederetur: & ingens militibus

Vide ad librum ſuperiorem, ubi expoſitum eſt cur juvenes vocet. *Caſaubonus.*

1. *Ipſum etiam Gordianum Africanum appellaverunt.*] Imò etiam antè hoc cognomen illum uſurpaſſe, quidam ſcripſerunt, ut inferiùs dicitur. *Idem.*

2. *Filiuſque legatus patris, exemplo Scipionum.*] Scipio Africanus Scipioni nondum Aſiatico fuit legatus in Aſia, frater fratri, major minori, ut ait Valer. libro quinto: Sic autem accipe: filius qui erat legatus patri ſuo, gladii poteſtate eſt ſuccinctus, id eſt, ducatus belli ei eſt delatus. *Idem.*

3. *Gladii poteſtate ſuccinctus eſt.*] Pal. quidnam initio habuerit loco *gladii*, incertum eſt. viſitur interim à manu ſecundâ, *ærarii poteſtate*, litteris prioribus omnibus eraſis. *Grut.*

1. *Populo*

ſitibus ſtipendium, [1] populo [2] agri atque congiaria promiſſa. Uſque adeò autem magis Gordianis quàm Maximinis eſt creditum, ut Vitalianus quidam, qui prætorianis militibus præerat, per audaciſſimos quæſtorem & milites juſſu ſenatus occideretur: quòd ſe antea crudeliter egerat, & tunc ejus magis immanitas timebatur, amica & familiaris moribus Maximini. [3] de cujus morte hæc fabella fertur. Fictæ ſunt literæ Maximini, [4] ſignatæ quaſi ejuſdem annulo, & miſſi cum quæſtore milites qui eas ferrent, addentes quædam præter literas ſecretò eſſe dicenda. [5] Longam igitur porticum petierunt: [6] & quum ille ea quæ ſibi erant ſecretò dicenda, perquireret, hortantibus ut priùs ſignum inſpiceret epiſtolæ, dum conſiderat, interemptus eſt. Perſuaſum deinde eſt militibus, juſſu Maximini Vitalianum interemptum: peractiſque rebus in caſtris Gordianorum & literæ & vultus ſunt propoſiti. Intereſt ut 11
ſenatuſconſultum, quo Gordiani imperatores appellati ſunt, & Maximinus hoſtis, literis propagetur. [7] Non legitimo ſed indicto ſenatus die cos. jam domi conventus cum prætoribus, ædilibus, & tribunis plebis venit in curiam. [8] Præfectus urbis, cui neſcio quid redoluerat, & qui publicas literas non acceperat, [9] à conventu ſe abſtinuit. [1] Sed

1. *Populo agri atque congiaria promiſſa.*] Totum hunc locum ſic lego: *Sed vicit Gordianorum legatio, quæ bona omnia pollicebatur, ita ut eidem crederetur, ingens militibus ſtipendium, populo agros atque congiaria promittenti.* Salmaſ.

2. *Agri & congiaria promiſſa.*] Pal. *promittendi.* Grut.

3. *De cujus morte hæc fabella fertur. Fictæ ſunt literæ Maximini.*] Fabellam vocat quam pro vera hiſtoria Herodianus tradit. ſed nonnihil variat illius narratio. non enim fictas à quoquam literas, tanquam eſſent Maximini; ſed Gordianum ex Africa, & literas & certos homines miſiſſe, qui cædem patrarint. *Caſaub.*

De cujus morte hæc fabella fertur.] Fabella etiam dicitur res verè geſta, ſed quæ ore vulgi circumferatur potiùs, quàm certo aliquo auctore. *Grut.*

4. *Signatæ quaſi ejuſdem annulo, &c.*] Vide Herodian. *Caſaub.*

5. *Longam igitur porticum petierunt.*] Herodianus magis locum cædis exprimit. *Idem.*

6. *Et quum ille ea quæ ſibi erant ſecreto dicenda perquireret.*] Melius: *requireret.* Salmaſ.

7. *Non legitimo ſed indicto ſenatus die.*] Nec malè ſcribas, *legitimi*, & *indicti.* Caſaub.

8. *Præfectus Urbis.*] Sabinus: de cujus cæde paullò pòſt, & Herodianus. *Idem.*

9. *A conventu ſe abſtinuit.*] Id eſt, ſe ab-

[1] Sed profuit, nam cos. ante ſolitas acclamationes priuſquam aliquid in Maximinum feliciter diceretur, ait: *P. C. Gordiani duo, pater & filius, ambo ex* COSS. *unus veſter proconſul, alter veſter legatus, magno Afrorum conſilio imperatores ſunt appellati. Gratias igitur agamus Tyſdritanæ juventuti, gratias Carthaginenſi populo ſemper devoto, qui ab immani nos bellua, ab illa fera vindicaverunt. Quid timidè auditis? quid circumſpicitis? quid cunctamini? hoc eſt quod ſemper optaſtis. Hoſtis eſt Maximinus:* [2] *dii faciant ut eſſe jam deſinat, & Gordiani ſenis felicitatem atque prudentiam, juvenis virtutem atque conſtantiam læti experiamur.* Poſt hæc literas legit Gordianorum, ad ſenatum & ad ſe miſſas. Tunc clamavit ſenatus, *Dii vobis gratias. Liberati ab hoſtibus ſumus, ſi penitus liberemur. Maximinum hoſtem omnes judicamus.* [3] *Maximinum cum filio diis inferis devovemus. Gordianos auguſtos appellamus. Gordianos principes agnoſcimus.* [4] *Imperatores de ſenatu dii conſervent: imperatores nobiles victores videamus: imperatores noſtros Roma videat.*
12 *Hoſtes publicos qui occiderit, præmium merebitur.* [5] Dicit Junius Cordus iſtud ſenatuſconſultum fuiſſe tacitum: quod quale ſit, aut quare ſic appellatum, brevi exponam. Omni-

ſe abſtinuerat, neque cum cæteris magiſtratibus Conſulem domi convenerat. nam alios feciſſe dictum modò. *Idem.*

1. *Sed profuit.*] An potiùs, *Sed nihil profuit.* nam occiſus eſt, ut modò diximus. ſed non ſtatim: itaque aliter fortaſſe interpretandum. *Idem.*

Sed profuit.] Profuiſſe dicit, quod præfectus urbis illi Senatuſconſulto non interfuit, qui cum eſſet maximus Maximinorum fautor, & is cui plurimum fideret Maximinus, Senatuſconſultum quominus in Gordianorum favorem fieret, & Maximini defautionem, prohibere potuiſſet. abſentiam igitur ejus profuiſſe ſcribit Capitolinus. *Salmaſ.*

2. *Dii faciant ut eſſe jam deſinat.*] *Dii faciant, ut eſſe jam deſinat.* Idem.

3. *Maximinum cum filio diis inferis devovemus.*] More antiquiſſimo apud Romanos. Dionyſius Halicar. libro 11. *Caſaub.*

4. *Imperatores de ſenatu.*] Nam Maximinus non erat de ſenatu. *Idem.*

5. *Dicit Iunius Cordus iſtud S. C. fuiſſe tacitum.*] Singularis eſt hic locus de ſenatuſconſulto tacito: quem morem alibi expoſitum non invenias. Herodianus quoque tacitum S. C. ea tempeſtate factum oſtendit: ſed non quando literæ Gordianorum advenerunt; verùm tunc cùm eorum cæde cognita in ſummas anguſtias redactus eſt ſenatus. Statim enim conveniſſe patres, non ſolito more in Curiam, ſed in Capitolium & Jovis Capitolini cellam: eò ſe incluſiſſe ſolos, & velut in ipſis Jovis oculis deliberationem habuiſſe, quid eſſet opus facto. *Idem.*

1. *Exem-*

Omnino [1] exemplum ſenatuſconſulti taciti non aliud eſt
hodie quàm quòd veſtra clementia, convocatis ad interiora
majoribus, ea diſponit quæ non ſunt omnibus publicanda:
de quibus adjurare etiam ſoletis nequis ante rem comple-
tam quicquam vel audiat vel intelligat. Hunc autem mo-
rem apud veteres neceſſitates publicæ repererunt, ut ſi
fortè aliqua vis ab hoſtibus immineret quæ vel cogeret hu-
milia captare conſilia, vel aliqua conſtituere quæ non priùs
oporteret dici quàm effici, vel ſi nollent ad amicos aliqua
permanare, ſenatuſconſultum tacitum fieret: ita ut non
ſcribæ, [2] non ſervi publici, non cenſuales illis actibus in-
tereſſent, ſenatores exciperent, ſenatores omnium officia
cenſualium ſcribarumque complerent, nequid fortè pro-
deretur. Factum eſt ergo ſenatuſconſultum tacitum ne
res ad Maximinum perveniret. Sed ſtatim ille ([3] ut ſe ha- 13
bent hominum mentes, eorum duntaxat qui erubeſcunt
per ſe ea non agnoſci quæ ſciunt, & qui humiles ſe putant
ſi commiſſa non prodant) omnia comperit Maximinus, ita
ut exemplum ſenatuſconſulti taciti acciperet, quod nun-
quam antè fuerat factitatum. Extat denique ejus epiſtola
ad præfectum urbis talis: [4] *Senatuſconſultum tacitum* [5] *veſtro-
rum illorum principum legi,* [6] *quod præfectus urbus factum eſſe for-
taſſe non noſti: nam nec interfuiſti. cujus exemplum ad te miſi
ut ſcires quomodo Romanam Remp. regeres.* Enarrari autem
non poteſt quæ commotio fuerit Maximini quum audivit
contra ſe Africam deſciviſſe. Nam ſenatus autoritate per-
cepta,

1. *Exemplum Senatuſconſulti taciti non aliud eſt, &c.*] Scribe: *Exemplum Senatuſconſulti taciti non aliud eſt hodie, quam quo veſtra clementia, convocatis ad interiora majoribus, ea diſponit, quæ non ſunt omnibus publicanda.* Salmaſ.

2. *Non ſervi publici, non cenſuales.*] Horum opera magiſtratus Romani in actis publicis conficiendis utebantur: quod tandem mutatum eſt ab Arcadio, Honorio & Thedoſio. *Caſaubonus.*

3. *Ut ſe habent hominum mentes.*] Haud aliter etiam Pal. *Grut.*

4. *Senatuſconſultum tacitum veſtrorum illorum principum legi.*] Pal. *noſtrorum illorum principum legi. principes* vocat Senatores. *Salmaſ.*

5. *Veſtrorum illorum Principum.*] Pal. *noſtrorum*, quod aliquantulum plus videtur habere indignationis. *Grut.*

6. *Quod tu præfectus urbi.*] Editiones aliæ, *quod præfectus urbis.* ſed alterum eſt in Palat. & vehementius eſt. *Idem.*

1. Nam

cepta, incurrere in parietes, veſtem ſcindere, gladium arripere quaſi omnes poſſet occidere, prorſus furere videbatur. Præfectus urbis acceptis literis acrioribus, populum & milites alloquutus eſt, dicens, Maximinum jam occiſum. Ex quo majus fuit gaudium, ſtatimque dejectæ ſunt ſtatuæ atque imagines ejus qui hoſtis fuerat judicatus. Uſus eſt ſanè ſenatus pendente bello poteſtate qua debuit. [1] Nam delatores, calumniatores, procuratores, [2] & omnem illam facem Maximinianæ tyrannidis [3] occidi ſenatus juſſit. Atque parum fuit quod ſenatus judicaverat, illud populi judicium fuit quòd occiſi tracti ſunt, & in cloacam miſſi. Tunc & præfectus urbi Sabinus, [4] conſularis vir,

34 fuſte percuſſus, occiſus & in publico derelictus eſt. Hæc ubi comperit Maximinus, ſtatim cohortatus eſt milites [5] hoc genere concionis: [6] *Sacrati commilitones, imò etiam mei conſecranei,* [7] *& quorum mecum plerique verè militatis, dum nos in Germania Romanam defendimus majeſtatem, dum nos Illyricum à Barbaris vindicamus,* [8] *Afri fidem Punicam præſtiterunt. Nam duos nobis Gordianos, quorum* [9] *alter ita ſenio fractus eſt ut*

non

1. *Nam delatores, calumniatores, procuratores, & omnem illam facem Maximianæ tyrannidis occ.*] Scrib. *Maximinianæ*. Vide Herodian. *Caſaub.*

2. *Et omnem illam facem Maximianæ tyrannidis.*] Lege: *Maximinianæ tyrannidis.* quo genere non ſemel erratum eſt in hoc libro. *Salmaſ.*

3. *Occidi juſſit.*] Publicati antea, *occidi Senatus juſſit.* ſed vox eâ ſupervacanea, tamquam proximè præcedens: neque comparabat in Palatino. *Grut.*

4. *Conſularis vir.*] *Conſularis jam vir* Pal. *Salmaſ.*

5. *Hoc genere concionis.*] Non igitur verba ipſa concionis refert, ſed ſolam ſententiam, quam aliis verbis magis declamatoriis exornat. *Idem.*

6. *Sacrati commilitones, imò etiam mei conſecranei.*] Sæpe ſoliti Ro. imperatores *commilitones* appellare ſuos milites, ut de Julio aliiſque legimus ferè omnibus, præter Auguſtum. addit Maximinus vocem *ſacrati*, ut eos ſacramenti militaris admoneat: cujus erat religio maxima; idque præcipuum fidei vinculum. illud verò θωπευτικὸν, *imò etiam mei conſecranei.* quod idem eſt, ac commilitones, ſive eorumdem ſacrorum participes. *Caſaub.*

7. *Et quorum plerique mecum verè militatis.*] Hoc ideo quia collapſam diſciplinam militarem opera ipſius maximè reſtituerat Alexander: ut jam veri eſſent milites. poteſt accipi & per ὑπαλλαγὴν dictum: quibuſcum ego vere milito. *Idem.*

8. *Afri fidem Punicam præſtiterunt.*] In altera concione, quæ libro ſuperiore eſt deſcripta, *Afri fidem fregerunt. quid dicam fregerunt? nam quando tenuerunt.* Idem.

9. *Alter ſenio ita affectus eſt.*] Melius Palatinus: *alter ita ſenio fractus eſt, ut non poſſit aſſurgere.* Salmaſ.

1. *Et*

non poſſit aſſurgere, alter ita luxurie perditus ut debilitatem habeat pro ſenectute, imperatores fecerunt. [1] *Et nec hoc parum eſt, ſed factum Afrorum nobilis ille ſenatus agnovit, & pro quorum liberis arma portamus, hi contra nos* XX. *viros ſtatuerunt, & omnes velut contra hoſtes ſententias protulerunt. Quinimò agite ut viros decet. Properandum eſt ad urbem. Nam &* XX. *viri conſulares contra nos lecti ſunt, quibus reſiſtendum eſt nobis fortiter agentibus, vobis feliciter dimicantibus.* [2] Lentas militum mentes & ſuorum minùs alacres animos hac concione Maximinus re cognovit. Denique ſtatim ad filium ſcripſit, qui longè poſt ſequebatur, ut acceleraret, nequid contra eum ſe abſente milites cogitarent. Literarum exemplum tale Junius Cordus dicit: [3] *Referet ad te* [4] *ſtipator meus Tycannius, quæ geſta cognovi vel in Africa vel Romæ: referet quæ ſint militum mentes. Quæſo quantum potes, properes:* [5] *nequid, ut ſolet, militaris turba plus faciat. Quid verear, ex eo audies quem ad te miſi.* Dum hæc aguntur, in Africa contra duos Gordianos Capelianus quidam, Gordiano & in privata vita ſemper adverſus, & ab ipſo imperatore jam quum Mauros Maximini juſſu regeret veteranus dimiſſus,

1. *Et nec hoc parum eſt, &c.*] Malim *Et ne hoc parum eſſet, factum Afrorum nobilis ille ſenatus agn.* Caſaub.

Et nec parum eſt, ſed factum Afrorum, &c.] Pal. *ne.* forte: *Et ne hoc parum eſſet, factum Afrorum, &c.* ut & alii quoque malebant. *Grut.*

2. *Lentas militum mentes & ſuorum minus alacres, &c.*] Quid *ſæpe cognovit?* Lege: *Lentas militum mentes, & non alacres animos hac concione Maximinus recognovit.* Salmaſ.

Lentas militum mentes, & ſuorum minus alacres animos hac concione Maximinus ſæpè cognovit.] Pal. *Lenitas militum mentes, & nos alacres animos hanc concionem & Maximinus ſpe cognovit.* Legendum forte: *Lentas militum mentes & non alacres animos hac concione Maximinus præcognovit.* Grut.

3. *Referet ad te ſtipator meus Thyncanius.*]Vulgabatur prius *Tycannius*. Idem.

4. *Stipator meus Tycannius.*] Palatinus habet: *Thyncanius.* lege: *Tynchanius.* à verbo τυγχάνω, Τύγχαν⊙ & Τυγχάνι⊙ nomina propria. ſic ab ἐπιτυγχάνω, Ἐπιτύγχαν⊙. *Epitynchani* aliquot leguntur in veteribus inſcriptionibus. *Salmaſ.*

5. *Ne quid, ut ſolet, militaris turba plus faciat.*] Εὐφημισμὸς eſt non ineptus, *plus facere*, pro conficere, occidere, deterius aliquid in aliquem conſulere. ex his verbis non colligas utri Maximinus timuerit: ſibine abſente filio, an illi qui à patre aberat tum longiùs, ut modò dictum eſt. ego accipiebam de patre: cujus præcipuum apud omnes odium. ſed de filio accepit Capitolinus, quod declarant ſuperiora verba: *Ne quid contra eum ſe abſente milites cogitarent.* Caſaub.

1. Cùm

ſus, [1] collectis Mauris & tumultuaria manu [2] accepto Gordiano ſucceſſore Carthaginem petiit, [3] atque omnes fide Punica Carthaginenſium populos inclinavit. Gordianus tamen fortunam belli experiri cupiens, filium ſuum jam natu grandiorem, XL. & VI. annos agentem, quem tunc legati loco (ut diximus) habuerat, contra Capelianum & Maximinianos miſit, virum de cujus moribus ſuo loco dicemus. Sed quum in re militari & Capelianus eſſet audacior, & Gordianus junior [4] non tam expertus, quippe qui nobilitatis deliciis tardabatur, pugna commiſſa vin-
16 citur & in eodem bello interficitur. Fertur autem tanta multitudo Gordiani partium in bello cecidiſſe, [5] ut quum diu quæſitum ſit corpus Gordiani junioris, non potuerit inveniri. [6] Fuit præterea ingens, quæ rarò in Africa eſt, tempeſtas, quæ Gordiani exercitum ante bellum ita diſſipavit ut minùs idonei milites prælio fierent, atque ita facilis eſſet Capeliani victoria. [7] Hæc ubi comperit ſenior Gor-

1. *Cum lectis Mauris & tumulturia manu.*] Scribendum: *Conlectis Mauris, & tumultuaria manu.* Salmaſ.

Cum lectis, &c.] Palat. *conlectis.* Gruter.

2. *Accepto Gordiano ſucceſſore.*] Scribendum, *à Gordiano.* Sed totus locus tenebricoſus nonnihil. Ita autem diſtinguendum: *Gordiano & in privata vita ſemper adverſus, & ab ipſo imperatore jam, cùm Mauros Maximini juſſu regeret veteranus, dimiſſus, cum lectis Mauris & tumultuaria manu, accepto à Gordiano ſucceſſore, Carthaginem petiit.* Caſaubonus.

Accepto à Gordiano ſucceſſore.] Hactenus editi malè omiſerant præpoſitionem, quam tamen habebant mſſ. *Gruter.*

3. *Atque omnes fide Punica Carthaginienſium populos inclinavit.*] Scribendum: *Collectis Mauris & tumultuaria manu Carthaginem petiit, ad quem omnis fide Punica Carthaginienſium populus inclinavit.* Salmaſ.

4. *Non tam expertus.*] Prætulerim ferè ſcripturam Palatini, *non tam exercitatus.* Grut.

5. *Ut cùm diu quæſitum ſit corpus Gordiani junioris, non potuerit inveniri.*] Vide Herodian. *Caſaub.*

Ut cum diu quæſitum ſit corpus Gordiani.] Maluiſſem, *ut diu quæſitum corpus*, rejectis, *cùm* & *ſit*. Grut.

6. *Fuit præterea ingens quæ raro in Africa eſt, tempeſtas.*] Conſtat Gordianum juniorem ſub initium Julii, vel, ut quibuſdam placet, ipſis Iulii Calendis prope Carthaginem periiſſe: vbi rarò eſt eo anni tempore tempeſtas. *Caſaubonus.*

Fuit præterea ingens quæ raro in Africa eſt tempeſtas.] Hæc tempeſtas quæ Gordiani exercitum diſſipavit, & facilem Capeliano victoriam præſtitit, videtur occaſionem præbuiſſe quibuſdam hiſtoricis illius texendæ fabulæ, qua Gordianos tempeſtate in mari orta, cum Romam venirent, fuiſſe obrutos & extinctos ſcripſere. *Salmaſ.*

7. *Hæc ubi comperit ſenior Gordianus &c.*] Huic periodo ante illa, *Hic exitus, &c.*

Gordianus, modicas vires ſuas, Maximini magnas, inſtantem Capelianum, raramque Punicam fidem conſiderans, & acri dolore percitus, ut vincula etiam hoſtium evitaret, laqueo vitam finivit, & vitam cum imperio reliquit. [1] Hic exitus duorum Gordianorum fuit, quos ambo ſenatus Auguſtos appellavit, & poſtea inter divos retulit. [2] Imperaverunt anno uno, menſibus ſex.

GORDIANUS JUNIOR.

HIc Gordiani ſenis proconſulis Africæ filius, qui cum 17
patre & ab Afris & à ſenatu Auguſtus appellatus eſt, literis & moribus clarus fuit præter nobilitatem; quam, ut nonnulli, ab Antoninis, ut plurimi, ab Antoniis duxit. Siquidem argumento ad probandam generis qualitatem [3] alii hoc eſſe dixerunt, quòd *Africanus* Gordianus ſenior appellatus eſt cognomine Scipionum, quòd domum Pompejanam in urbe habuit, quòd Antoninorum cognomine ſemper eſt nuncupatus, [4] quòd *Antoninum* filium ſuum ipſe [1] ſigni-

tus, &c. debuerant ſubjici verba illa quæ paullò antè ſedem alienam occupaſſe demonſtrabamus: ſed ea ſunt hodie non ſolum loco ſuo mota, verùm etiam multis modis malè affecta, & lacera. *Caſaub.*

Hæc ubi comperit ſenior Gordianus, cum in Africa nihil præſidii, &c.] Periodum hanc totam reſtitui ex præſcripto Palatini, & codicis ejus quem contulit in Italia Puteanus. *Grut.*

1. *Hic exitus duorum Gordianorum fuit.*] Sanè etſi uter perierit prior non planè conſtat, ambos tamen in Africa mortem obiiſſe non eſt dubium. *Caſaubonus.*

2. *Imperaverunt anno uno, menſibus ſex.*] Imò verò, *uno menſe, diebus ſex.* & ita videtur eſſe ſcribendum, inducta voce *anno.* Idem.

Imperaverunt anno uno, menſibus ſex.] Ita continuate legitur finis hujus libri & initium ſequentis, in prima editione: *Imperaverunt anno uno, menſibus ſex. Gordianus junior, hic Gordiani ſenis.* titulum ſane ab auctore non fuiſſe impoſitum liquet; cui propoſitum fuit, uno volumine tres Gordianos amplecti. *Salmaſ.*

Imperaverunt anno uno, menſibus ſex.] Falſa lectio; quam detegit, ſed non etiam ſanat Palatinus, in quo *Imperaverunt menſibus ſex.* adeantur Onufriani faſti. *Grut.*

3. *Alii hoc eſſe dixerunt.*] Emenda: *Alii hoc eſſe ediſſerant.* Salmaſ.

Alii hoc eſſe dixerunt.] Ferè ante habuerim ſcripturam Palatini, *eſſe deſiderant.* Grut.

4. *Quòd Antoninum filium ſuum ipſe ſignificari voluit in ſenatu.*] Scripti libri, partim *Antoninum* hic habent, partim *Antonium* pro *in ſenatu*, fortaſſe ſcribendum, *in cenſu*, non *in ſenatu:* videtur enim *cenſum* appellaſſe, profeſſionem liberorum à parentibus fieri ſolitam apud

[1] ſignificari voluit in ſenatu: [2] quæ ſingula videntur familias deſignare. Sed ego Junium Cordum ſequor, qui dicit ex omnibus his familiis Gordianorum coaluiſſe nobilitatem. Idem igitur natus patri primus [3] ex Fabia Oreſtilla Antonini pronepte, unde Cæſarum quoque familiam contingere videbatur. Et primis diebus ſui natalis *Antoninus* eſt appellatus. Mox in ſenatu Antonini nomen eſt edi-
18 tum, vulgò deinde Gordianus haberi cœptus. In ſtudiis graviſſimæ opinionis fuit, forma conſpicuus, memoriæ ſingularis, bonitatis inſignis, adeò ut ſemper in ſcholis ſiquis puerorum verberaretur, ille lacrimas non teneret. Sereno Sammonico, qui patri ejus amiciſſimus, ſibi autem præceptor fuit, nimis acceptus, & charus uſque adeò [4] ut omnes libros Sereni Sammonici patris ſui, qui cenſebantur ad LX. & duo millia, Gordiano minori moriens ille relinqueret: quod eum ad cælum tulit. Siquidem tantæ bibliothecæ copia & ſplendore donatus [5] in famam hominum literarum decore pervenit. Quæſturam Heliogabalo autore promeruit, idcirco quòd luxurioſo imperatori laſcivia juvenis, non tamen luxurioſa neque infamis, prædicata eſt. Præturam Alexandro autore urbanam tenuit, in qua tantus juriſdictionis gratia fuit, ut ſtatim conſulatum quem pater ſerò acceperat mereretur. [6] Maximini ſeu ejuſdem

apud Acta: quæ re vera cenſus ſpecies quædam fuit. *Caſaub.*

Quod Antonium filium.] Ita edidi, volente Pal. & aliorum mſſ. *Grut.*

1. *Significari voluit in Senatu.*] Habuimus ſupra c. IV. fine, *poſuiſſe nomen apud præfectum ærarii.* ergo non in Senatu. an legendum? *in cenſuali.* nam certè iterum totidem litteris recurrit illud *Senatu.* Idem.

2. *Quæ ſingula videntur familias deſignare.*] Scipionum in gente Cornelia, Pompejam, Aureliam Antoninorum, & Antoniam. *Caſaub.*

3. *Ex Fabia Oreſtilla Antonii pronepte.*] Scrib. *Antonini.* Idem.

4. *Ut omnes libros Sereni Samonici patris ſui, &c.*] Duo fuerunt nomine & cognomine eodem Sereni Samonici: pater quem occidit Caracalla, ut narrat Spartianus in vita; filius Gordiani junioris præceptor, ut ſcribitur hoc loco. patris eſt opinor, carmen de re medica, quod ad nos ſolum ex omnibus illius ſcriptis pervenit. *Idem.*

5. *In famam hominum litteratorum decore pervenit.*] Repone ex Palat. *Siquidem tantæ bibliothecæ copia & ſplendore donatus, in famam hominum, litterarum decore pervenit.* Salmaſ.

6. *Maximini ceu ejuſdem Alexandri temp. &c.*] Cave autem malè illa capias, *Maximini ſeu ejuſdem Alexandri temporibus.* nam ridiculus ſit Capitolinus, ſi de pro-

dem Alexandri, temporibus ad proconſulatum patris miſſus legatus eſt obſequutus: atque illic ea quæ ſuperiùs dicta ſunt, contigerunt. Fuit vini cupidior, ſemper ta- 19
men undecunque conditi, [1] nunc roſa, nunc maſtiche, nunc abſinthio, cæteriſque rebus quibus gula maximè delectatur. Cibi parcus, ita ut intra punctum temporis vel prandium, ſi pranderet, vel cœnam finiret. Mulierum cupidiſſimus: habuiſſe enim decretas ſibi concubinas XX. & II. fertur. Ex quibus omnibus ternos & quaternos filios reliquit. [2] Appellatuſque eſt *ſui temporis Priamus,* [3] quem vulgò jocantes, [4] quòd eſſet naturæ propenſioris, *Priapum* non Priamum ſæpe vocitarunt. Vixit in deliciis, in hortis, in balneis, in amœniſſimis nemoribus. Nec pater aſpernatus eſt, ſæpiſſimè dicens illum quandoque in ſumma claritate citò eſſe moriturum. [5] Nec tamen in vita ſua fortu-

proconſulatu Gordiani ſenioris ita loqueretur: cùm ex iis quæ antè dixit, certò illi conſtaret, Alexandri temporibus id accidiſſe: loquitur igitur de profectione in Africam junioris Gordiani: cui quidem, ut ex hoc loco apparet, non eſt unà cum patre profectus: ſed poſtea à ſenatu aut imperatore in Africam miſſus eſt, ut patri ſuo legatus eſſet, extincto vel amoto priore Gordiani patris legato. *Caſaub.*

1. *Nunc roſa, nunc maſtiche, nunc abſinthio.*] *Nunc roſæ, nunc maſtice, nunc abſentii.* ita vetus liber. *abſentium* autem & *abſentum* ſcribebant. unde *abſentatum vinum* alibi notabamus. Græci ἄψινθον Latini *abſentum* etiam dixere. *Salmaſ.*

2. *Appellatuſque eſt ſui temporis Priamus.*] Ob liberorum multitudinem. *Caſaub.*

3. *Quem vulgo jocantes quod eſſet naturæ propenſioris, Priapum non, &c.*] Omnes libri, *Quod eſſet natura propenſior.* propenſum autem eo ſignificatu capere videtur, quo Græcis καταφερὴς dicitur. *Natura igitur propenſior*, eſt φύσει καταφερέστερος. *Salmaſ.*

4. *Quòd eſſet naturæ propenſioris.*] Membranæ, *quòd eſſet natura propenſior.* non diſpliceat alioquin, *naturæ protenſioris.* nam ita meliùs conveniat appellatio Priapi. *Caſaub.*

Quod eſſet natura propenſior.] Vulgati nihilo deterius, *naturæ propenſioris.* ſed auctoritas mſſ. etiam Palatini, adſerit alteram lectionem ſuo auctori. *Grut.*

5. *Nec tamen in vita ſua fortuna bonis unquam degeneravit.*] Hunc locum miſeris miriſque modis interpolavit correctorum temeritas & audacia. ad hunc modum lege: *vixit in deliciis, in hortis, in balneis, in amœniſſimis nemoribus: nec pater aſpernatus eſt, ſæpiſſime dicens illum quandoque in ſumma claritate eſſe moriturum: vita ſua hac tamen fortitudine à bonis nunquam degeneravit, ſemperque inter illuſtriſſimos fuit.* ſenſus eſt igitur, Gordianum quamvis in balneis, in nemoribus, in amœnis hortis, & omnibus deliciis ſemper vixerit, fortitudinem tamen retinuiſſe, nec hac vita ſua molli delicataque ac luxurioſa, degeneraſſe à bonis fortitudine, ſemperque inter illuſtriſſimos fuiſſe. *Salmaſ.*

Tt 2 1. *Sem-*

fortunæ bonis unquam degeneravit, [1] ſemperque inter illuſtriſſimos fuit, nec civibus nec Reip. ad conſultationem defuit. Denique etiam ſenatus libentiſſimè illum Auguſtum appellavit, atque in eo ſpem publicam poſuit. Veſtitu cultiſſimus, ſervis & omnibus ſuis charus. Cordus dixit uxorem eum nunquam habere voluiſſe. Contrà Dexippus putat ejus filium eſſe GORDIANUM TERTIUM, [2] qui poſt hoc cum Balbino & Pupieno, ſive Maximo, puerulus adeptus eſt imperium. Quum ſenior Gordianus mathematicum aliquando conſuleret de genitura hujus, reſpondiſſe ille dicitur, [3] hunc & filium imperatoris, & ipſum imperatorem futurum. Et quum ſenior Gordianus rideret, [4] oſtendiſſe conſtellationem mathematicum ferunt, & de libris veteribus dictaſſe, ita ut probaret ſe vera dixiſſe. Qui quidem & ſeni & juveni, & diem & genus mortis, & loca quibus eſſent perituri, [5] obſtinata conſtantiæ veritate prædixit. Quæ omnia poſtea Gordianus ſenior in Africa jam imperator & quando nihil timebat, narraſſe perhibetur: de morte quinetiam ſua filiique, & de genere mortis dixiſſe. Cantabat præterea verſus ſenex, [6] quum Gordianum filium vidiſſet, hos ſæpiſſimè:

Oſtendent terris hunc tantùm fata, neque ultrà

Eſſe

1. *Semperque inter inluſtriſſimos fuit, nec civibus Reip. ad conſultationem defuit.*] Si Palatino libro credimus, ita ſcripſerit Capitolinus: *Semperque inter illuſtriſſimos fuit cives, nec reip. ad conſultationem defuit.* Idem.

2. *Qui poſt hoc, &c.*] Scripti, *poſt hæc.* meliùs. *Caſaub.*

Qui poſt hoc cum Balbino.] Sic vulg. & Pal. alii ſcripti *hæc.* utrum præponam, dubito. *Grut.*

3. *Hunc & filium imperatoris, & ipſum imperatorem futurum.*] Lege: *Hunc & filium imperatoris, & patrem & ipſum imperatorem futurum.* Salmaſ.

4. *Oſtendiſſe conſtellationem mathematicum ferunt, & de libris veteribus dictaſſe.*] Et aruſpices, & mathematici ſive Chaldæi, reſponſa ſua dictabant, atque interdum, ut fidem prædictionibus ſuis facerent, auctoritates adſcribebant de libris veterum ejus artis quam profiterentur magiſtrorum, ut hic Capitolini locus docet. Juvenalis in ſexta,

—— dictataque verba
Pertulit, ut mos eſt, & aperta palluit agna. Caſaub.

5. *Obſtinata conſtantiæ varietate prædixit.*] Malim, *obſtinata conſtantia & veritate præd.* vel ſimpliciter *obſtinata conſtantia prædixit.* Idem.

Obſtinata conſtantiæ veritate prædixit.] Lege: *Obſtinata conſtantique veritate.* Salmaſ.

6. *Cum Gordianum filium vidiſſet.*] *Vidiſſet* poſitum pro *videret.* Idem.

1. *Et*

Eſſe ſinent: nimium vobis Romana propago
Viſa potens, ſuperi, propria hæc ſi dona fuiſſent.

Extant dicta & ſoluta oratione & verſibus Gordiani ju-
nioris, quæ hodie ab ejus affinibus frequentantur, non
magna, non minima, ſed media, [1] & quæ appareant eſſe
hominis ingenioſi, ſed luxuriantis & ſuum deſerentis in-
genium. Pomorum & olerum avidiſſimus fuit, in reli- 21
quo ciborum genere parciſſimus: adeò ut ſemper pomo-
rum aliquid recentium devoraret: [2] frigidorum percupi-
dus. [3] Nec facilè per æſtatem niſi frigida, & quampluri-
mùm, bibit. [4] Et erat corporis vaſti: * quare magis ad fri-
gida

1. *Et quæ appareant eſſe hominis ingenioſi.*] *Et quæ appareat eſſe hominis ingenioſi.* ita ſcribo jubente Palatino. *Idem.*

2. *Frigidorum percupidus.*] Palatinus, *frigidarum percupidus. nec facile per æſtatem niſi frigidas, & quamplurimas bibit: & erat corporis vaſti, quare magis ad frigidas urguebatur.* Cibi omnes qui non coquuntur, frigidi appellantur, *frigidas* autem cum vocat, ſubintelligendum eſt, *menſas.* frigidæ enim menſæ dicebantur omnia id genus edulia quæ cruda eduntur, ut poma, olera, oſtrea, & ſimilia. ſcrupulum tamen injiciunt hæc Spartiani verba: *Nec facile per æſtatem niſi frigidas & quamplurimas bibit.* an cibi bibuntur? niſi corrigamus *edit* pro *bibit*, neceſſe erit exiſtimare Capitolinum hoc in loco *bibere* pro *edere* uſurpaſſe, ut Græci *καταπιεῖν.* *Idem.*

Frigidorum percupidus. Nec facile per æſtatem.] Diſtingue: *Frigidarum percupidus: nec facile per æſtatem niſi frigidas edit. frigidas* autem heic ab oleribus & pomis diſtinguit. frigidas igitur de oſtreis & echinis, & aliis ejuſmodi magis proprie dicebant. In antecæna enim ſumebantur, oſtrea, echini, pelorides, & ſimilia. lactuca tamen etiam in frigidis erat. Martialis noti ſunt illi verſiculi:

Claudere quæ cænas lactuca ſolebat avorum,
Dic mihi cur noſtras inchoat illa dapes?

Quod autem frigidæ illæ menſæ, quas vocabant, maxime oſtreis conſtarent, frigidas de oſtreis heic & in vita Maximini cenſeo intelligendas, ubi dicit Maximinum ab oleribus ſemper abſtinuiſſe, à frigidis prope ſemper, niſi quum illi potandi neceſſitas eſſet. nam oſtrea potum provocant; crudæ autem edebantur vel hauriebantur potius oſtreæ, hinc inter frigidas menſas primum locum habuere. erant & alia quam plurima quæ ſub hoc frigidarum venirent nomen eam ob rationem quod incocta apponerentur & eſitarentur, faſeli, lupini, fænum Græcum, olivæ & alia ejuſcemodi multa, quæ in illis frigidis menſis, & antecæniis locum habebant. *Idem.*

Frigidarum percupidus; nec facile per æſtatem niſi frigidas, & quam plurimum, bibit.] Repræſentavi lectionem Pal. noſtri, niſi quod is adhuc haberet, *quam plurimas.* Grut.

3. *Nec facilè per æſtatem, niſi refrigida, & quàm plurimùm bibit.*] Scribo, *Niſi frigida edit: quàm plurimùm bibit.* Caſaub.

4. *Et erat corporis vaſti: quare magis ad frigidas urgebatur.*] Rationem hanc adfert, quare magis frigidas appeteret Gordianus, erat enim, inquit, corporis vaſti. qui abdomine laborant, ad aqualiculi propenſionem compeſcendam, & adipem minuendum, conſue-

gida urgebatur. Hæc de Gordiano juniore digna memoratu comperimus: [1] non enim talia dicere voluimus quæ Junius Cordus ridiculè ac ſtultè compoſuit de voluptatibus domeſticis cæteriſque infimis rebus quæ qui velit ſcire, ipſum legat Cordum, qui dicit & quos ſervos habuerit unuſquiſque principum, & quos amicos, [2] & quot penulas quotve chlamydes: [3] quorum etiam ſcientia nulli prodeſt. [4] *Siquidem ea debent in hiſtoria poni ab hiſtoriographis, quæ aut fugienda ſint aut ſequenda.* [5] Sanè quidem quod apud Vulcatium Terentianum, qui ſui temporis ſcripſit hiſtoriam, videtur mirabile, inſerendum cenſui. Dicit enim Gordianum ſeniorem Auguſti vultum ſic repræſentaſſe, [6] ut & vocem & morem & ſtaturam ejuſdem oſtentare videretur: filium

verunt ut plurimum cibis uti, quos Græci medici λεπτυντικοὺς vocant, & qui imbecilliſſimæ materiæ ſunt, minimumque alimenti præſtant. talia ſunt illa omnia quorum percupidus erat Gordianus, & quæ ob hanc rem maxime appetebat. frigidas autem heic interpretor oſtreas crudas, quarum multus erat uſus in illis menſis, nam in oſtreis, ut & in pomis & oleribus non multum ineſt alimenti, nec ad corpus faciendum magnopere adjuvant: ideoque illis maxime videntur apti & accommodati hujuſcemodi cibi, qui multum jam corporis habent. Plin. lib. XI. cap. LIV. *Augeſcunt corpora dulcibus atque pinguibus, & potu: minuuntur ſiccis & aridis, frigidiſque ac ſiti.* Salmaſ.

* *Quare magis ad frigidas urgebatur.*] Sic rurſus Palat. non, ut editi, *frigida*, ut appareat non eſſe ſcribæ errorem: quâ ratione enim ter peccet in eandem vocem. *Grut.*

1. *Non enim nos talia dicere voluimus.*] Scribe ad hunc modum: *Non enim nobis talia dicenda ſunt quæ Junius Cordus, &c.* Salmaſ.

2. *Et quot pænulas, quotque chlamydes.*] Chlamydes heic vocat, lacernas. *Idem.*

3. *Quorum etiam ſcientia nulli prodeſt.*] Melius idem Palatinus: *quorum etiam ſcientia nulli rei prodeſt.* Idem.

4. *Si quidem ea debent.*] Pal. *debeant.* Gruter.

5. *Sanè quidem, quod apud V.*] Hæc ita exhibent membranæ: *Sanè quidem, quod prætermittendum eſſe non cenſui, quia mirabile viſum eſt, lectum apud Vulcatium Terentianum, qui & ipſe hiſtoriam ſui temporis ſcripſit, in literas miſit. Gordianum ſen. &c.* Caſaub.

Sane quidem quod apud Vulcatium Terentianum.] Lege & diſtingue: *Sane, quod prætermittendum eſſe non cenſui, quia mirabile viſum eſt, lectum apud Vulcatium Terentianum, qui & ipſe hiſtoriam ſui temporis ſcripſit, in litteras miſi, Gordianum ſeniorem Auguſti vultum ſic repræſentaſſe, &c.* Salmaſ.

Sanè quidem quod apud Vulcatium Terentianum, qui ſui temporis ſcripſit hiſtoriam, &c.] Plurimum & heic ſibi indulſerunt librarii. nam habemus in Pal. *Sanè, quod permittendum eſſe non cenſui, quia mirabile viſum eſt. Lectum apud Vulcatium Terentianum, qui & ipſe hiſtoriam ſui temporis ſcripſit. In litteras miſi; Gordianum ſeniorem, &c.* Grut.

6. *Ut & vocem, & morem & ſtaturam ejus oſtentare videretur.*] Quid appellat *morem*? puto corrigendum eſſe: *Ut & vocem,*

filium verò, Pompeio ſimillimum viſum: quamvis Pompejus obeſi corporis fuiſſe denegatur. Nepotem autem cujus etiam nunc videmus imagines, Scipionis Aſiatici faciem retuliſſe. quod pro ſui admiratione tacendum eſſe non credidi.

GORDIANUS TERTIUS.

POſt mortem duorum Gordianorum, ſenatus trepidus & Maximinum vehementiùs timens, ex viginti viris quos ad Remp. tuendam delegerat, Pupienum ſive Maximum [1] & Clodium Balbinum Auguſtos appellavit, ambos ex conſulibus. Tunc populus & milites Gordianum parvulum annos agentem, ut plerique aſſerunt, undecim, [2] ut nonnulli, tredecim, ut Junius Cordus dicit, ſedecim, (nam vigeſimo & ſecundo anno eum periſſe aſſerit) petiverunt ut Cæſar appellaretur: raptuſque ad ſenatum, atque inde in concione poſitus, indumento imperatorio tectus, Cæſar eſt appellatus. Hic natus eſt, [3] ut plures aſſerunt, ex filia Gordiani; [4] ut unus aut duo, (nam amplius invenire non potui) [5] ex filio qui in Africa periit. [6] Gordianus igitur Cæſar factus apud matrem educatus eſt. Et quum extinctis Maximinis, Maximus etiam & Balbinus mili-

22

& vocem, & os, & ſtaturam ejus oſtentare videretur. ſcribi etiam poſſet, *oris honorem.* Salmaſ.

1. *Et Clodium Balbinum A.*] Antè diximus *Cælium* fuiſſe nominatum, non Clodium. *Caſaub.*

Et Clodium Balbinum.] Sic & Pal. ſupraque etiam ſæpe *Clodius* dictus, non *Cælius.* Grut.

2. *Ut nonnulli, tredecim.*] Herodianus XIII. annorum facit, non cùm Cæſar eſt creatus; ſed cùm imperium ſuſcepit, extinctis Pupieno & Albino. Videtur ſanè jam tum grandiuſculus fuiſſe, cùm de Gordianis Auguſtis primus ex Africa Romam nuntius advenit. ſed de trium Gordianorum rebus ita pugnantia ſcribunt veteres, ut quid potiſſimùm probes non invenias. *Caſ.*

3. *Ut plures aſſerunt, ex filia Gordiani.*] Vide Herodian. *Idem.*

4. *Ut unus aut duo, nam ampliùs invenire non potui, ex filio.*] *Ampliùs* pro plures. niſi ſcribas, *nam plures.* horum duorum alter eſt Dexippus, ut mox dicitur. *Idem.*

5. *Ex filio qui in Africa periit.*] Poſt hæc verba collocari iſta debuerunt: *Dexippus quidem aſſeverat ex filio Gordiani tertium Gordianum eſſe natum.* Quæ magno flagitio hinc avulſa, inferiùs aliquanto ſunt poſita. *Idem.*

6. *Gordianus igitur Cæſar.*] Pal. *Gordianus ſcilicet Cæſar.* Grut.

militari ſeditione interempti eſſent, qui biennio imperaverant, Gordianus adoleſcens qui Cæſar eatenus fuerat, à militibus & populo & ſenatu & omnibus gentibus, ingenti amore, ingenti ſtudio & gratia Auguſtus eſt appellatus. [1] Amabatur autem merito avi & avunculi, ſive patris, qui ambo pro ſenatu & pro populo Rom. contra Maximinum arma ſumpſerunt, [2] & militari vel morte vel neceſſitate perierunt. [3] Poſt hæc veterani ad Curiam venerunt, ut diſcerent quid actum eſſet. [4] Ex quibus duo ingreſſi Capitolium, quum illic ſenatus ageretur, ante ipſam aram, [5] à Gallicano ex conſulibus & Mæcenate ex ducibus, interempti ſunt: atque bellum inteſtinum ortum eſt, quum eſſent armati etiam ſenatores, [6] ignorantibus veteranis quòd Gordianus adoleſcens ſolus teneret impe-
23 rium. [7] Dexippus quidem aſſeverat, ex filio Gordiani ter-
tium

1. *Amabatur autem merito avi & avunculi, &c.*] Libro ſeq. *Neque unquam quiſquam in illa ætate ſic amatus eſt, merito avi & avunculi ſeu patris, &c.* Caſaub.

2. *Et militari vel morte, vel neceßitate perierunt.*] *Morte militari* filius: *neceßitate* pater; qui laqueo gulam ſibi fregit. *Idem.*

3. *Poſthæc veterani ad Curiam venerunt.*] Ex Herodiano verſum: ſed vocem *veteranus* longa periphraſi Græcus ſcriptor expreſſit. *Idem.*

4. *Ex quibus duo ingreßi Capitolium cùm illic ſenatus ageretur ante ipſam aram.*] Victoriæ aram intelligit quæ in Curia erat. vide Herodian. Quod ait Capitolinus S. C. hoc in Capitolio fuiſſe factum; exemplum eſt incogitantiæ, & humanus error: nam malè accipit verba Græci ſcriptoris, qui duo S. Cta ordine commemorat: quorum alterum in Capitolio ait factum, alterum in Curia. *Idem.*

5. *A Gallicano ex conſulibus, & Mæcenate ex ducibus interemti ſunt.*] Novum eſt illud genus loquendi, *ex conſulibus*, pro, ex conſule, ſive vir conſularis. Græci retinuerunt & dixerunt ἀπὸ ὑπάτων, ἀπὸ ὑπάρχων, & ſimilia. non erraveris fortaſſe ſi *ex ducibus* expoſueris, qui ducum unus erat: erraveris, ſi *ex conſulibus* ita fueris interpretatus, qui erat conſulum alter: nam Gallicanus Conſul tum non erat, ſed paullò antè fuerat, ut ait Herodianus. *Idem.*

A Gallicano ex conſulibus, & Mæcenate ex ducibus.] Mæcenas ex ducibus, non eſt dux, ſed qui dux fuit: ut *ex conſulibus vir*, pro viro conſulari, & qui conſul fuit. Herodianus στρατηλατικὸν appellat hunc Mæcenatem, hoc eſt ex ducibus. ſic ὑπατικὸς, *ex conſulibus*. Salmaſ.

6. *Ignorantibus veteranis, quòd Gordianus adoleſcens ſolus teneret imperium.*] Quomodo *ſolus*? nondum enim perierant Maximus & Balbinus cùm iſta gererentur. Omnino confundit hiſtoriam bonus Capitolinus. *Caſaub.*

7. *Dexippus quidem aſſeverat, &c.*] Jam diximus iſta verba aliò eſſe transferenda. Quare iis ſublatis, ita continuandus Capitolini textus: *Ig. v. q. G. ad. ſolus teneret imperium: at poſtquam conſtitit apud veteranos quoque ſolum Gordianum imperare, &c.* Idem.

1. Quòd

tium Gordianum eſſe natum: & poſteaquam conſtitit apud veteranos quoque, ſolum Gordianum imperare, inter populum & milites ac veteranos pax roborata eſt: & hic finis belli inteſtini fuit, quum eſſet delatus Gordiano puero conſulatus. Sed indicium non diu imperaturi Gordiani hoc fuit, [1] quòd eclipſis ſolis facta eſt, ut nox crederetur, neque ſine luminibus accenſis quicquam agi poſſet. [2] Poſt hæc tamen voluptatibus & deliciis populus Rom. vacavit, ut ea quæ fuerant aſperè geſta, mitigaret. Venuſto & Sabino coss. inita eſt factio in Africa contra Gordianum tertium duce Sabiniano: quem Gordianus per præſidem Mauritaniæ obſeſſum à conjuratis, ita oppreſſit ut ad eum tradendum Carthaginem omnes venirent, & crimina confitentes & veniam ſceleribus poſtulantes. Finita igitur ſolicitudine in Africa [3] Gordiano jam iterum [4] & Papiniano coss. bellum Perſicum natum eſt. [5] Quare adoleſcens Gordianus priuſquam ad bellum proficiſceretur, [6] duxit uxorem [7] filiam Miſithei, doctiſſimi viri, quem cauſa eloquentiæ [8] dignum parentela ſua putavit, & præ-

1. *Quòd eclipſis ſolis facta eſt, ut nox crederetur.*] Lege quæ ſcripta ſunt de hac eclipſi à magno viro Joſepho Scaligero in quinto De emendatione temporum. *Idem.*

2. *Poſt hæc tamen voluptatibus & delitiis pop. Rom. vacavit.*] Aurelius Victor, *Gordianus ſolus regnum obtinuit: eoque anno luſtri certamine, quod Nero Romam invexerat, acto firmatoque, in Perſas profectus eſt.* perperam vulgò legitur, *aucto.* egit Gordianus Neronia, & firmavit: id eſt, ut in poſterum quinto quoque anno agerentur, ſicut Nero inſtituerat, ſanxit. *Idem.*

3. *Gordiano jam iterum & Papiniano Coss.*] Scribendum ex Faſtis, *& Pompejano.* Idem.

4. *Et Pompeiano Conſulibus.*] Revocavi lectionem Palatinam, præſertim adſtipulantibus membranis item adſeverantibus Faſtis. *Grut.*

5. *Quare adoleſcens Gordianus.*] Pal. *quando & adoleſcens*; quod & ferri poſſet, ut pendeat à ſuperioribus. *Idem.*

6. *Duxit uxorem filiam Miſithei.*] Ægrè adducimur, ut eam appellationem veram credamus. nam vel *Timeſitheus*, vel *Mneſitheus*, vel *Mixotheus*, aut aliud ſimile nomen, rectum putamus: unde iſtud poſtea fuerit confictum. *Caſaub.*

Duxit uxorem filiam Miſithei doctiſſimi viri.] Non ἀπὸ τοῦ μίσους & θεὸς hoc nomen eſt compoſitum. *Miſitheus* exaratum pro *Myſitheos*, Μυσίθεος autem ut Λυσίθεος, Δοσίθεος, Πεισίθεος, & alia multa ad hunc modum facta. *Salmaſ.*

Duxit uxorem.] Pal. præpoſitâ copulâ, *& duxit uxorem.* Grut.

7. *Filiam Miſithei.*] Pal. & heic, & infra, ſcriptum habet, *Myſithei*, ſed tertiò præfert vulgatum noſtrum. *Idem.*

8. *Dignum parentela ſua putavit.*] Di-

præfectum ſtatim fecit. poſt quod non puerile jam & contemptibile videbatur imperium: ſiquidem & optimi ſoceri conſiliis adjuvaretur, [1] & ipſe pro pietate aliquantulum ſaperet, [2] nec per ſpadones ac miniſtros aulicos ma-
24 tris, [3] vel ignorantia, vel conniventia venderetur. Extat denique & ſoceri ejus ad eum epiſtola, & ipſius Gordiani ad ſocerum, qua intelligitur ejus ſeculum emendatius ac diligentius ſocero adjuvante perfectum, quarum exemplum hoc eſt: *Domino filio & Auguſto, Miſitheus ſocer & præfectus. Evaſiſſe nos gravem temporum maculam, qua per ſpadones & per illos qui amici tibi videbantur (erant autem vehementes inimici) omnia vendebantur, voluptati nobis eſt,* [4] *& eo magis quo tibi gratior emendatio eſt:* [5] *ut ſiqua vitia fuerunt, tua non fuiſſe ſatis*

gnum judicavit, cui ſe in filium daret. nam gener ſocerque patris & filii nomina uſurpabant, ut in ſequentibus epiſtolis leges, & ſæpe alibi. *Caſaub.*

1. *Et ipſe pro pietate aliquantum ſaperet.*] Vide num potius ſit, *pro ætate*, vel *pro ſua ætate*. Idem.

Et ipſe pro pietate aliquantum ſaperet.] Legebam olim: *Et ipſe pro ætate aliquantulum ſaperet.* eam mihi poſtea confirmavit vetus codex. puer erat, vel admodum adoleſcens cum ad imperium venit hic Gordianus. cujus imperium non puerile nec contemptibile videbatur, quod & ipſe pro ætatis captu aliquantulum ſaperet, & ſapientiſſimi viri ſoceri ſui conſiliis adjuvaretur. *Salmaſ.*

2. *Nec per ſpadones ac, &c.*] Latenter indicat priùs hoc factum, quàm gener eſſet optimi ſoceri. *Caſaub.*

Nec per ſpadones ac miniſtros aulicos matris, vel ignorantiæ conniventiâ videretur.] Pal. *ignorantiâ*, ut videatur legendum, *aulicos*, *matris vel ignorantiâ conniventiâve*, *venderetur*. Grut.

3. *Vel ignorantiæ conviventia venderetur.*] Locus corruptus. Sed legendum ſic: *nec per ſpadones ac miniſtros aulicos matris, vel ignorantis, vel conniventis, venderetur.* Caſaub.

Vel ignorantiæ coniventia venderetur.] Emenda ad hunc modum: *Nec per ſpadones aut miniſtros aulicos, matris vel ignorantia, vel coniventia venderetur.* & hæc indubitata lectio: Gordianus hic priuſquam duceret uxorem filiam Myſithei, totus fuerat in poteſtate matris: cujus vel ignorantia vel coniventia per ſpadones & aulicos miniſtros vendebatur fumis hic parvulus princeps. cum igitur mater ejus omnia in imperio filii nomine ageret, & adminiſtraret, aulicis miniſtris fumos de imperatore vendentibus conivebat, vel etiam ipſa ignorante hoc fiebat. poſtquam vero Myſithei hominis optimi & prudentiſſimi filiam duxit uxorem, in poteſtate matris eſſe deſiit, & ſocero ſe regendum dedit, cujus conſiliis adjutus obtinuit ne amplius vel ignorantia vel coniventia matris venderetur. *Salmaſ.*

4. *Et eo magis quo tibi gratior eſt.*] Palatinus: *quod tibi gratior eſt.* Idem.

5. *Ut ſi qua vitia fuerunt, tua non fuiſſe ſatis conſtet.*] Non igitur vitium Gordiani fuit, quod prius venderetur, ſed matris, cujus ignorantia vel coniventia omnia per ſpadones & aulicos adminiſtrabantur. quod non parum confirmat noſtram in ſuperiore animadverſione emendationem. *Idem.*

1. *Vacua-*

ſatis conſtet, mi fili venerabilis. neque enim quiſquam ferre potuit datas eunuchis ſuffragantibus militum præpoſituras, negatum laboribus præmium, aut interemptos aut liberatos pro libidine atque mercede quos non decebat: [1] *vacuatum ærarium per eos qui quotidie inſidioſiſſimè frequentabant initas factiones, ut tu deciperêris,* [2] *quum inter ſe de bonis peſſimi quique* [3] *haberent ante conſilia tibimet ſuggerenda: bonos pellerent, deteſtandos inſinuarent,* [4] *omnes poſtremò tuas fabulas venderent. Diis igitur gratias quòd volente teipſo emendata Reſpub. eſt. Delectat ſanè boni eſſe principis ſocerum, & ejus qui omnia requirat & omnia velit ſcire, & qui pepulerit homines per quos antea velut in auctione poſitus nundinatus eſt.* Item Gordiani ad ipſum: *Imperator Gordianus Auguſtus Miſitheo patri & præfecto. Niſi dii omnipotentes Romanum tuerentur imperium, etiam nunc per emptos ſpadones velut in haſta poſiti venderemur.* [5] *Denique nunc demum intelligo* [6] *neque Felicem prætorianis cohortibus præponi debuiſſe, neque Serapammoni quartam legionem credendam fuiſſe: & ne omnia dinumerem,* [7] *multa non eſſe facienda quæ feci: ſed diis gratias quòd te inſinuante, qui nihil vendis, didici ea quæ incluſus ſcire non poteram.* [8] *Quid enim facerem,* * *quòd nos Maurus venderet, & conſilio*

1. *Vacuatum ærarium per eos qui quotidie inſidioſiſſime frequentabant.*] Diſtingue hoc modo: *Negatum laboribus præmium. aut interemptos aut liberatos pro libidine atque mercede quos non decebat. vacuatum ærarium. per eos qui quotidie te inſidioſiſſime frequentabant initas factiones, ut tu deciperêris.* Idem.

2. *Quum inter ſe de bonis peſſimi quique haberent conſilia tibimet ſuggerenda.*] Reſtitui, ope ſcripti codicis: *Quum de bonis inter ſeſe peſſimi quique haberent ante conſilia, tibimet ſuggerenda.* Idem.

3. *Haberent anteconſilia tibimet ſuggerenda, &c.*] Sic optimè Pal. unica dictione. *Grut.*

4. *Omnes poſtremò tuas fabulas venderent.*] Quid ſit, aperit Lampidius in Alexandro, ubi de Turino fumorum venditore loquitur. *Caſaub.*

5. *Denique nunc demum intelligo, neque Felicem prætorianis, &c.*] Pal. *neque Feliciones*, tamquam duo fuiſſent, quod perpendant otioſiores. ſi enim ſimul præpoſiti non fuerunt, at potuit alter alteri ſucceſſiſſe. mihi ſanè nomen illud *Felicio* temerarium non videtur. *Grut.*

6. *Neque Felicem Prætorianis cohortibus præponi debuiſſe.*] Palat. *Feliciones.* Lege: *Felicionem. Felicio* nomen proprium. *Salmaſ.*

7. *Multa non eſſe facienda quæ feci.*] Meliùs, *non fuiſſe, &c.* Caſaub.

8. *Quid enim facerent quod nos Maurus venderet.*] Palat. *Quid enim facerem quod ad Mauros venderet. Ad Mauros* igitur erit, præfectus vel præpoſitus Maurorum. nam præfectus à Mauris, & præfectus ad Mauros, & præfectus Maurorum dicebatur. ſic procurator à rationibus, ad rationes, & rationum. videtur autem hoc ad Mauros, vel præpoſitus

ſilio cum Gaudiano & Reverendo & Montano habito vel laudaret aliquos, vel vituperaret: & illorum conſenſu quaſi teſtium quod dixerat approbarem? Mi pater, verum audias velim: miſer eſt imperator apud quem vera reticentur: qui quum ipſe publicè ambulare non poßit, neceſſe eſt ut audiat, & vel audita vel à plurimis roborata confirmet. His epiſtolis intellectum eſt, adoleſcentem ſoceri conſiliis emendatum atque correctum. Et Miſithei quidem epiſtolam Græcam quidam fuiſſe dicunt, ſed in hanc ſententiam. Tantum autem valuit ejus gravitas & ſanctimonia, [1] ut ex obſcuriſſimo præter nobilitatem, geſtis etiam Gordianum clarum principem fecerit.

26 Fuit terræ motus eo uſque gravis imperante Gordiano, ut civitates etiam terræ hiatu cum populis deperirent: ob quæ, ſacrificia per totam urbem totumque orbem terrarum ingentia celebrata ſunt. Et Cordus quidem dicit, inſpectis libris Sibyllinis [2] celebratiſque omnibus quæ illic juſſa videbantur, mundanum malum eſſe ſedatum. Sedato terræ motu, [3] Prætextato & Attico coss. Gordianus [4] aperto Jano gemino (quod ſignum erat indicti belli) profectus

poſitus Maurorum multum in aula potuiſſe ſub puero Gordiano, eo tempore, quo mater ejus & imperium & imperatorem ipſum regebat. legendum igitur eſſet: *Quid facerem quod ad Mauros me venderet & conſilio cum Gaudiano & Reverendo, & Montano habito, vel laudaret aliquos, vel vituperaret.* ſi quis tamen magis putat ſub illis *ad Mauros* latere nomen aliquod proprium, habeat me ſententiæ ſuæ probatorem. *Salmaſ.*

* *Quod nos Maurus venderet.*] Pal. *Quod ad Mauros venderet.* Grut.

1. *Ut ex obſcuriſſimo præter nobilitatem, geſtis etiam G. clarum principem fecerit.*] Suprà de juniore Gordiano: *literis & moribus clarus fuit præter nobilitatem.* At hic tertius Gord. præter nobilitatem clarus fuit *geſtis*, id eſt rebus bello geſtis, de quibus dicturus eſt Capitolinus. *Caſaub.*

Ut ex obſcuriſſimo præter nobilitatem, geſtis etiam.] Recte vidit vir acutiſſimus nihil heic eſſe mutandum. ſic enim etiam alibi locutus eſt Spartianus in Heliogabalo. *Salmaſ.*

2. *Celebratiſque omnibus quæ illic juſſa videbantur.*] Pro *quæ illic juſſa erant.* Idem.

3. *Prætextato & Attico Coss.*] Anno altero priùs quàm periret Gordianus hic fuerunt Coss. C Vettius Atticus, & C. Aſinius Prætextatus. errant igitur Aurelius Victor & alii hiſtorici, qui bellum contra Perſas anno ſecundo imperii ſui eum ſuſcepiſſe ſcribunt. *Caſaubonus.*

4. *Aperto Jano gemino.*] Aurelius Victor: *In Perſas profectus eſt, cùm priùs Jani ædes, quas Marcus clauſerat, patentes more veterum feciſſet.* mihi videtur mirum clauſas Jani portas dici ab eo principe, cujus temporibus vix ulla ab hoſtibus fuit quies: & quod caput eſt, qui in expeditione obiit, bello cùm maximè ardente. *Idem.*

1. *Facile*

fectus eſt contra Perſas cum exercitu ingenti, & tanto
auro ut vel auxiliis vel militibus [1] facilè Perſas vincere
poſſet. Fecit iter in Mœſiam, atque in ipſo procinctu
quicquid hoſtium in Thraciis fuit, delevit, fugavit, ex-
pulit, atque ſubmovit. [2] Inde per Syriam in Antiochiam
venit, quæ à Perſis jam tenebatur. Illic frequentibus præ-
liis pugnavit & vicit, [3] Sapore Perſarum rege ſubmoto.
[4] Et poſt Artaxerxem [5] Antiochiam recepit: Carras &
Niſibin, quæ omnia ſub Perſarum imperio erant. Rex 27
ſanè Perſarum tantum Gordianum principem timuit, [6] ut
quum inſtructus eſſet [7] & ſuis copiis & noſtris, tamen ci-
vitatibus ipſe præſidia ſponte deduceret, eaſque integras
ſuis civibus redderet, ita ut nihil quod ad eorum fortunas
perti-

1. *Facile Perſas vincere poſſet.*] Pal. *Perſas evincere*, ſine eo *poſſet.* an fuit? *Perſas devinceret.* Grut.

2. *Inde per Syriam in Antiochiam.*] Pal. non habet voculam *in.* Idem.

3. *Sapore Perſarum rege ſubmoto. Et poſt Artaxerxem Antiochiam recepit.*] Sapores hic rex eſt in imperio Perſico ſecundus: ſucceſſit enim Artaxerxi qui regnum illud inſtituit primus. Adverte genus locutionis: *poſt Artaxerxem Antiochiam recepit.* hoc eſt, recépit Antiochiam, captam aliquot annis priùs ab Artaxerxe. quod neque Zoſimus, neque alius quiſquam ſcribit. & profectò Antiochia non tum ſed aliquot pòſt annis à Sapore, non ab Artaxerxe fuit occupata. Lego igitur, *Sapore Perſarum rege ſubmoto poſt Artaxerxem, Antiochiam recepit.* Trajectione mens obſcurata eſt, quæ videtur cauſſa fuiſſe inſerendæ voculæ *&*. nam rectum erat: *Sapore Perſarum rege poſt Artaxerxem, ſubmoto.* Caſaub.

Sapore Rege Perſarum ſubmoto: & poſt Artaxerxem.] Et hic locus inter corruptiſſimos. Scribe: *Sapore Rege Perſarum ſubmoto, & poſt Artaxatam, Antiochiam recepit.* Artaxata urbs hoc loco non eſt urbs Armeniæ; ſed urbs in Perſide ἐπὶ τῷ Εὐφράτῃ, cujus meminit Strabo l. xi. hanc igitur heic intelligit Capitolinus. duplici tamen licet ad hanc lectionem diſtinctione uti: aut, *Sapore Rege ſubmoto poſt Artaxatam.* aut: *& poſt Artaxatam, Antiochiam recepit:* ut Artaxata recepta, Antiochiam quoque recepiſſe intelligamus. *Artaxata* autem, *Artaxatæ*, pro *Artaxatis.* ut *Hieroſolyma, mæ*, pro *Hieroſolymis.* præſtat tamen heic intelligere, Sapore Rege trans Artaxata remoto, Gordianum Antiochiam recepiſſe, & Carras & Niſibim, quæ omnia ſub imperio Perſarum erant. *Salmaſ.*

4. *Et poſt Artaxanſem & Antiochiam recepit & Carras, & Niſibin.*] Repræſentavi omnibus apicibus ſcripturam Palatinam. omnia integra erunt, ſi mutaverimus *Artaxanſem* in *Artaxata.* Grut.

5. *Antiochiam recepit, &c.*] Sic diſtingue: *Sapore Perſarum Rege ſubmoto poſt Artaxatam, Antiochiam recepit, & Carras, & Niſibim, quæ omnia ſub Perſarum imperio erant.* Salmaſ.

6. *Ut cùm inſtinctus eſſet & ſuis copiis & noſtris, &c.*] Scripti, *Ut cùm inſtructus eſſet ſuis copiis, noſtris tamen civitatibus, &c.* Caſaub.

7. *Et ſuis copiis & noſtris, tamen civitatibus.*] Sic Palatinus; nec temerè quid mutaverim. *Grut.*

1. Quæ

pertineret, attaminaret. Sed hæc omnia per Miſitheum ſocerum Gordiani, eundemque præfectum, geſta ſunt. Effectum denique eſt ut Perſæ qui jam in Italia timebantur, in regnum ſuum pugnante Gordiano redirent, totumque Orientem Romana Reſpubl. detineret. Extat oratio Gordiani ad ſenatum, [1] qua de rebus geſtis ſcribens, Miſitheo præfecto ſuo & ſocero ingentes gratias agit: cujus partem indidi, ut ex eo vera cognoſceres. *Poſt hæc P. C. quæ dum iter agimus geſta ſunt,* [2] *quæ ubique ſingulis triumphis digna ſunt actitata,* [3] *etiam Perſas, ut brevi multa connectam,* [4] *ab Antiochenſium cervicibus, quas jam nexas Perſico ferro gerebant,* [5] *& reges Perſarum, & leges amovimus. Carras deinde cæteraſque urbes imperio Rom. reddidimus.* [6] *Niſibin uſque pervenimus: &, ſi dii faverint, Cteſiphonta uſque veniemus.* [7] *Valeat tantùm Miſitheus præfectus & parens noſter, cujus ductu & diſpoſitione*

1. *Qua de rebus geſtis ſcribens.*] Membranæ: *de rebus Perſicis ſuiſque geſtis ſcribens.* Caſaub.

2. *Quæ ubique ſingulis digna ſunt actitata.*] Scribe ex omnibus membranis, *Quæ ubique ſingulis triumphis d. ſ. a.* Idem.

Quæ ubique ſingulis digna ſunt actitata.] Repone ex Palat. *Quæque ubique ſingulis triumphis digna ſunt actitata.* Salmaſius.

Quæque ubique ſingulis triumphis digna, &c.] Sic bene Palat. *Gruterus.*

3. *Etiam Perſas, ut brevi multa connectam, ab Antiochenſium cervicibus, &c.*] Videtur gloſſemate aliquo locus inquinatus. in regio non *cervicibus* ſcriptum eſt, ſed *civitatibus.* præterea ſcribunt omnes membranæ, *quas annexas Perſico ſolo, &c.* Omnino ſubeſt hîc portenti aliquid. hoc ſatis video: ſed quomodo ſententiam inſtaurem, non video. *Caſaub.*

Etiam Perſas, ut brevi multa connectam.] Suboffendor iſtis, veniebatque in mentem reſtitui poſſe, *digna ſunt actitata, etiam in Perſas, ut brevi multa connectam. Ab Antioch. &c.* ſed nec ſic quidem locus integer. *Grut.*

4. *Ab Antiochenſium cervicibus, quas jam nexas Perſico ferro gerebant.*] Sic quoque Pal. nec malè. conveniunt enim omnia cum eis quæ ſupra dixit auctor. certe qui jugum eripit civium cervicibus, qui Perſarum reges, legeſque amovet; is civitatem occupatam recipit. *Idem.*

5. *Et Reges Perſarum & leges amovimus.*] Totum hunc locum ſic concinna: *Etiam Perſas, ut brevi multa connectam, ab Antiochenſium cervicibus quas jam nexas ferro Perſico gerebant, & Regem Perſarum amovimus.* dicit autem & Perſas & Perſarum Regem ſeſe ab Antiochenſium cervicibus amoviſſe, quas jam nexas habebant ferro Perſico. Antiochia enim tum erat ſub imperio Perſarum. *Salmaſ.*

6. *Niſibim uſque pervenimus.*] Vetus editio habet, *Nitibim. Naſibis* autem, & *Neſibis* & *Niſibis* hæc urbs dicta eſt. *Idem.*

7. *Valeat tantum Miſitheus præfectus parens noſter.*] Scribe: *præfectus & parens noſter.* Idem.

1. *Miſi-*

ſitione & hæc tranſegimus & reliqua tranſigemus. Veſtrum eſt igitur ſupplicationes decernere, nos diis commendare, Miſitheo gratias agere. His in ſenatu lectis, quadrigæ elephantorum Gordiano decretæ ſunt, utpote qui Perſas viciſſet, ut triumpho Perſico triumpharet: [1] Miſitheo autem quadriga equorum & triumphalis currus [2] & titulus hujuſmodi, [3] MISITHEO EMINENTI VIRO, PARENTI PRINCIPUM, [4] PRÆTORII PRÆFECTO ET TOTIUS URBIS, TUTORI REIP. S. P. Q. R. VICEM REDDIDIT. Sed iſta felicitas longior eſſe non 28
potuit. Nam Miſitheus, quantum plerique dicunt, artibus Philippi, qui poſt eum præfectus prætorii eſt factus; ut alii, morbo extinctus eſt herede Rom. Rep. ut quicquid ejus fuerat, vectigalibus urbis accederet. [5] Cujus viri tanta in Rep. diſpoſitio fuit [6] ut nulla eſſet unquam civitas limitanea

1. *Miſitheo autem quadriga equorum & triumphalis currus.*] Palat. *Miſitheo autem quadriga ſex equorum.* quod verum eſſe puto. quadrigam ſex equorum, pro ſexjuge improprie appellat. *Idem.*

Miſitheo autem quadriga equorum.] Pal. *quadriga ex equorum.* ut voluerit fortè auctor, *quadriga decem equorum*; vel, *quadriga ſex equorum.* Grut.

2. *Et titulus ejuſmodi*, MISITHEO.] Inter antiquas inſcriptiones, invenio fragmentum tituli ſimilis huic, qui Romæ extare dicitur, in hæc verba:

MISITHEO. PARENTI
PRINCIPUM. P. R. TUTORI
REIP. S. P. Q. R.

Velim conſiderari attentiùs eum lapidem: nam vitiosè deſcriptum eſſe nomen iſtud ſuſpicor. *Caſaub.*

3. MISITHEO EMINENTI VIRO.] *Myſitheum* ſcribendum pro *Miſitheo.* Salmaſ.

4. PRAETORII PRAEFECTO ET TOTIUS URBIS.] Puto ſcribendum, ORBIS. *Caſaub.*

PRAETORII PRAEFECTO ET TOTIUS URBIS.] Reſtituendum puto: *Miſitheo eminenti viro, parenti principum, prætorii præfecto, tutori Reip.* deletis illis, *& totius urbis*; quæ nec agnoſcit vetus inſcriptio; quæ Romæ extat. *Salm.*

PRAETORII PRAEFECTO ET TOTIUS URBIS.] Pal. pro his omnibus tantum habet, *prætototius urbis.* Grut.

5. *Cujus viri tanta in Rep. diſpoſitio fuit, &c.*] *Diſpoſitio* eſt proviſio annonaria, ſic mox, *tantum habuerat conditorum, ut vacillare diſpoſitio Romana non poſſet.* Caſaub.

6. *Ut nulla umquam eſſet civitas limitanea potior, quæ non poſſet.*] Sic legendum diſtinguendumque: *Cujus viri tanta in republica diſpoſitio fuit, ut nulla unquam eſſet civitas limitanea potior, & quæ poſſet exercitum populi Rom. ac principem ferre, quæ totius anni in aceto, frumento & larido atque hordeo, & paleis condita non haberet: minores vero urbes, aliæ* XXX. *dierum, aliæ quadraginta, &c.* quorum hæc eſt ſententia. hæc fuit diſpoſito Myſithei, ut civitates limitaneæ omnes, quæ potiores eſſent, & exercitum pop. Rom. cum principe ferre poſſent, tantum haberent aceti, frumenti & laridi ceterarumque ſpecierum in conditis, ut per annum totum quirent

tanea potior, quæ non poſſet exercitum populi Rom. ac principem ferre, quæ totius anni in aceto, frumento, & larido, atque hordeo & paleis condita non haberet: minores verò urbes, aliæ XXX. dierum, aliæ XL. nonnullæ duorum menſium: quæ minimum, XV. dierum. Idem quum eſſet præfectus, arma militum ſemper inſpexit. Nullum ſenem militare paſſus eſt, nullum puerum annonas accipere. [1] Caſtra omnia foſſato circuibat, noctibus etiam plerumque vigilias frequentabat. Amabaturque ab omnibus quòd ſic & Remp. amaret & principem. Tribuni eum & duces uſque adeo timuerunt & amaverunt, ut neque vellent peccare, neque ulla ex parte peccarent. Philippus eum propter pleraque vehementer timuiſſe fertur, atque ob hoc per medicos inſidias ejus vitæ paraſſe, & quidem hoc genere: Quum effuſione alvi Miſitheus laboraret, atque à medicis ſiſtendi ventris gratia poculum juberetur accipere, [2] mutatis quæ fuerant, id fertur datum quo

29 magis ſolveretur: atque ita exanimatus eſt. Quo mortuo, [3] Apriano & Papo coss. in ejus locum præfectus prætorii factus eſt Philippus Arabs, humili genere natus, ſed ſuperbus,

rent ſufficere alendo exercitui Romano. quæ vero minores eſſent, & exercitum populi Romani ferre non poſſent, triginta dierum aut quadraginta haberent condita, vel duorum menſium: quæque minimum, quindecim ſaltem dierum annonam haberent. *Salmaſ.*

Ut nulla eſſet umquam civitas limitanea potior, quæ non poſſet, &c.] Pal. *potior, & quæ poſſet*; an fuit? *quin poſſet*; & mox, *quæque totius anni, &c.* Gruterus.

1. *Caſtra omnia foſſato circuibat.*] Latina vox eſt *foſſatum* pro foſſa. inde poni cepit pro caſtris, quia caſtra ſemper foſſa cingebantur. Sed videtur ſcribendum, *Caſtrorum omnia foſſata circuibat.* vulgatæ enim lectionis Latinitatem nullus aſſequor. *Caſaub.*

Caſtra omnia foſſato circuibat.] Vetus ſcriptura, *Caſtra omnia foſſatorum circuibat.* palam eſt debere ſcribi: *Caſtra omnia & foſſata eorum circuibat*: *foſſatum* in caſtris recentioris Latinitatis auctores vocaverunt foſſam. ſic & *ſudatum* pro vallo uſurparunt. inde & foſſatum pro caſtris, ſed & pro exercitu dixerunt. *Salmaſ.*

2. *Mutatis quæ fuerant, id, &c.*] Vox excidit, quam repone ex membranis regis ac Puteani, *Quæ fuerant parata id, &c.* Caſaub.

Mutatis quæ parata, id fertur datum quo magis ſolveretur.] Repoſui & Pal. noſtris, & aliorum membranis poſcentibus vocem *parata*, quâ malè antea diſtituebamur. *Grut.*

3. *Apriano & Papo Coſſ.*] Lege: *Arriano & Papo.* ſic enim in lapidibus & veteribus Faſtis hic conſul appellatur. *Salmaſ.*

1. *Ut*

perbus, qui ſe in novitate atque enormitate fortunæ non tenuit: ita ut ſtatim Gordiano, qui eum in locum parentis aſciverat, inſidias per milites faceret, quæ tales fuerunt. Miſitheus tantum quantum diximus, habuerat conditorum, [1]ut vacillare diſpoſitio Romana non poſſet. [2] Verùm artibus Philippi primùm naves frumentariæ ſunt averſæ: deinde in ea loca deducti ſunt milites [3] in quibus annona haberi non poſſet. Hinc Gordiano infeſtos milites ſtatim reddidit, non intelligentes artibus Philippi juvenem eſſe deceptum. [4] Sed Philippus etiam addidit ut rumorem per milites ſpargeret, adoleſcentem eſſe Gordianum, imperium non poſſe regere: [5] melius eſſe illum imperare [6] qui militem gubernare, qui Rempublicam ſciret. Corrupit præterea etiam principes, effectumque ut palàm Philippus ad imperium poſceretur. Amici Gordiani primùm vehementiſſimè reſiſtebant. Sed quum milites fame vincerentur, imperium Philippo mandatum eſt, juſſumque à militibus ut quaſi tutor ejus Philippus cum eodem Gordiano pariter imperaret. Suſcepto igitur imperio, quum & Philippus ſe contra Gordianum ſuperbiſſimè ageret, & ille ſe imperatorem atque imperatorum prolem, & virum nobiliſſimæ familiæ recognoſceret, nec ferre poſſet improbitatem hominis ignobilis, apud duces & milites, [1] aſtan-

1. *Ut vacillare diſpoſitio Romana non poſſet.*] Expoſuimus paullò antè: Suſpicabar ſcribendum eſſe, *diſpoſitio annonaria.* nam offendit me vox *Romana.* ſed provoco ad doctiorum judicia. *Caſaub.*

2. *Verùm artibus Philippi primùm naves frumentariæ ſunt averſæ.*] Zoſimus explicat. *Idem.*

3. *In quibus annona haberi non poſſet.*] Scribe: *Deinde in ea loca deducti ſunt milites, in quibus annonari non poſſent.* ab annona *annonari*, ut frumentari, fabulari, aquari, & ſimilia. *Salmaſ.*

In quibus annonari non poſſet.] Haud refugi ab hac ſcripturâ, motus auctoritate Palatini noſtri. efficax enim dictio *annonari.* pro eo quod prius habebamus, *annona haberi.* Grut.

4. *Sed Philippus etiam hoc addidit.*] Pronomen eſt à Palatino: prius aberat. *Idem.*

5. *Melius eſſe illum imperare, qui militem gubernaret, qui remp. ſciret.*] Lege: *Melius eſſe illum imperare, qui militem gubernare, qui rempublicam ſciret.* Salmaſius.

6. *Qui militem gubernaret, qui remp. ſciret.*] Scribe, *gubernare.* Caſaubonus.

Qui militem gubernaret, qui rempublicam ſciret.] Sic & Pal. tentant alii, *gubernare.* non neceſſariò. *Grut.*

[1] aſtante præfecto Metio Gordiano, affine ſuo, [2] in tribunali proceſſit, ſperans poſſe imperium Philippo abrogari. Sed hac conqueſtione nihil egit, quum illum incuſaſſet quòd immemor beneficiorum ejus ſibi minùs gratus exiſteret. Et quum milites rogaſſet, quum apertè duces ambiſſet, factione Philippi minor apud omnes fuit. Denique quum ſe videret minorem haberi, petiit ut æquale ſaltem inter eos eſſet imperium, nec impetravit. Dehinc petiit ut loco Cæſaris haberetur, nec id obtinuit. Petiit etiam ut præfecti loco eſſet Philippo: quod & ipſum negatum eſt. Ultimæ preces fuerunt, ut eum Philippus pro duce haberet, & pateretur vivere. Ad quod quidem penè conſenſerat Philippus, ipſe tacitus, ſed omnia per amicos agens nutibus atque conſiliis. Verùm quum ſecum ipſe cogitaret amorem populi Romani & ſenatus circa Gordianum, & totius Africæ ac Syriæ, totiuſque orbis Romani, quum & nobilis eſſet, & nepos ac filius imperatorum, & bellis gravibus totam Rempublicam liberaſſet: [3] poſſe fieri [4] ut factione quandoque militum Gordiano redderetur imperium, quum recentes in Gordianum iræ militum famis cauſa vehementes eſſent, [5] clamantem ante conſpectum duci juſſit, ac ſpoliari & occidi. quod quum primùm
31 dilatum eſſet, pòſt, ut juſſit, impletum eſt. Ita Philippus impiè

1. *Aſtante præfecto Metio Gordiano.*] *Mæcio Gordiano.* Salmaſ.

2. *In tribunali proceſſit.*] Scripta lectio: *In tribunali conqueſtus eſt.* rectè. *Caſaub.*

In tribunali proceſſit.] Optimus Pal. *In tribunali, coceſtu eſſet.* Caſaubonus rectius: *In tribunali conqueſtus eſt.* Salm.

3. *Poſſe fieri ut factione, &c.*] Scripti libri nullam heic factionem agnoſcunt, ſed ita legunt: *Poſſe fieri ut ficta quandoque militum voluntate Gordiano redderetur imperium.* Legendum puto: *ut refecta quandoque militum voluntate.* metuebat Philippus, ne milites quos infeſtos & offenſos Gordiano reddiderat, voluntatem ſuam aliquando refingerent, & mutarent, & cum Gordiano in gratiam redirent, ac refecta voluntate ac reconciliata, quam tunc averſam & infeſtam gerebant, imperium ipſi immerito ablatum, jure ac merito quandoque reſtituerent. *Idem.*

4. *Ut factione quandoque militum, Gordiano.*] Pal. *ut fictâ quandocumque militum voluntate, Gordiano.* Grut.

5. *Clamantem ante conſpectum duci juſſit.*] Ex Palat. Legendum: *clamantem è conſpectu duci juſſit, ac diſpoliari & occidi.* Salmaſ.

Clamantem ante conſpectum duci juſſit ac ſpoliari.] Melius fortaſſe Palatinus, *clamantem è conſpectu duci juſſit ac ſpoliari.* Grut.

1. *Argu-*

impiè non jure obtinuit imperium. Imperavit Gordianus annis ſex. Et dum hæc agerentur, [1] Arguntis Scytharum rex finitimorum regna vaſtabat, maximè quòd compererat Miſitheum periſſe, cujus conſilio Reſpubl. fuerat gubernata. Philippus autem ne à crudelitate nanciſci videretur imperium, Romam literas miſit quibus ſcripſit Gordianum morbo periſſe, ſeque à cunctis militibus electum. [2] Nec defuit ut ſenatus de his rebus quas non noverat falleretur. Appellato igitur principe Philippo, & Auguſto nuncupato, Gordianum adoleſcentem inter deos retulit. Fuit juvenis lætus, pulcher, amabilis, gratus omnibus, in vita jucundus, in literis nobilis, prorſus ut nihil præter ætatem deeſſet imperio. Amatus eſt à populo, & ſenatu, & militibus ante Philippi factionem, ita ut nemo principum. Cordus dicit, omnes milites eum filium appellaſſe, ab omni ſenatu filium dictum, omnem populum delicias ſuas Gordianum dixiſſe. Denique Philippus quum eum interfeciſſet, [3] neque imagines ejus tolleret, neque ſtatuas deponeret, neque nomen abraderet, ſed [4] divum ſemper appellans etiam apud ipſos milites, cum quibus factionem fecerat, ſerio animo & peregrina calliditate veneratus eſt. Domus Gordianorum etiam nunc extat, quam iſte Gor- 32
dianus pulcherrimè exornavit, [5] & villa eorum via Præneſtina

1. *Arguntbis Rex Scytharum.*] Idem liber: *Argunt Rex Scytharum.* quod regis barbari nomen, barbare etiam enunciatum videri poteſt. *Salmaſ.*

2. *Nec defuit ut ſenatus de bis rebus quas non noverat, falleretur.*] Id eſt, accidit neceſſariò ut falleretur. Tibullus:

Nunc tibi non deſit faciem componere pugnæ.

Gallicè ad verbum dixeris, *ne peuvent faillir d'eſtre.* id eſt, ſunt neceſſariò. *Caſaub.*

Nec defuit, ut ſenatus de iis quæ non noverat falleretur.] *Non defuit, ut falleretur ſenatus*, pro *non defuit ſenatum falli.* Salmaſ.

3. *Neque imagines ejus tollere, neque ſtatuas deponere, neque nomen abradere, ſed Divum.*] Ita fidenter reſtitui, ſuadente Palatino. *Grut.*

4. *Divum ſemper appellans.*] Sic Caſſius Marcum, quem jactabat mortuum; ſic Opilius Macrinus Caracallam quem occiderat; & alii ſimiliter, divos appellarunt, quos paſſi non erant eſſe vivos. *Caſaub.*

5. *Et villa eorum via Præneſtina.*] E Pal. lege & diſtingue: *Domus Gordianorum etiam nunc extat, quam iſte Gordianus pulcherrime exornavit. Eſt villa eorum via Præneſtina ducentas columnas uno periſtylo habens.* Salmaſ.

neſtina [1] ducentas columnas in tetraſtylo habens; quarum [2] quinquaginta Caryſteæ, quinquaginta Claudianæ, [3] quinquaginta [4] Synnades, quinquaginta Numidicæ, pari menſura ſunt. [5] In qua baſilicæ centenariæ tres: cætera huic operi convenientia, & thermæ quales præter urbem, ut tunc, nuſquam in orbe terrarum. Familiæ Gordiani hoc ſenatus decrevit, ut [6] à tutelis atque legationibus & à publicis neceſſitatibus, niſi ſi vellent, poſteri ejus ſemper vacarent. Opera Gordiani Romæ nulla extant, [7] præter quædam nymphæa & balneas. [8] Sed balneæ privati hominis

1. *Ducentas columnas uno periſtylo habens.*] Lego: *Ducentas columnas in tetraſtylo habens.* & ſane tetraſtylum fuiſſe, quæ ſequuntur, oſtendunt. nam quattuor ordinibus columnarum conſtitiſſe patet, & quinquaginta columnas in unoquoque στίχῳ fuiſſe. *Idem.*

Ducentas columnas uno periſtylo habens.] Pal. *columnas intraſtylo habens.* Gruter.

2. *Quinquaginta cariſteæ.*] Forte *chariſteæ.* viride & fluctibus concolor Cariſteum marmor. Statius:

Et Chios, & gaudens fluctus æquare Caryſtos.

Salmaſius.

3. *Quinquaginta Synnades.*] Ita membranæ pro *Synnadicæ.* In quibuſdam editionibus ſcriptum, *Syennitides.* Caſaubonus.

4. *Synnades.*] *Synnades columnæ* pro Synnadicæ. τὰ Σύνναδα Græcis urbs Phrygiæ, unde illud marmor. Latinis *hæc Synnas.* de Synnadico autem marmore accipiendi verſus illi Papinii:

——— Ubi marmore picto
Candida purpureo diſtinguitur area gyro.

Salmaſ.

5. *In qua baſilicæ centenariæ tres.*] Sic porticus milliaria apud Sueton. à pedum menſura. *Caſaub.*

6. *A tutelis atque legationibus, & à publicis neceſſitatibus.*] Rarum privilegii exemplum, quo data eſt familiæ Gordianorum immunitas & privatorum munerum, & publicorum. *Idem.*

7. *Præter quædam nymphæa & balneas.*] In Palat. *Nymphia. nympheum* & *nymphium* dicitur. eſt enim à Græco νυμφεῖον. ſic *muſeum* & *muſium* à μουσεῖον. errant porro qui nymphea, lavacra vel balneas interpretantur. hæc enim nymphea denominata ſunt, à nymphis hoc eſt lymphis, & fere ſemper cum balneis vel thermis junguntur. Nymphea igitur ſunt quæ Græci vocant ὑδρεῖα, Latini *aquaria* etiam & *aquagia* dixerunt. Vetus inſcriptio:

QVOD AQVAM NOVAM
CONQVIRENDAM. ET
IN MVNICIP. PERDVCEND.
ET NYMPHEVM FACIEND.
PEC. PVB. C.

Nymphea ergo ſunt ſalientes, vel fontes manu ſtructi aquam in publico ejaculantes. *Salmaſ.*

8. *Sed balneæ privati hominis fuerunt.*] Palat. legit: *Privatis hominibus fuerunt.* ſcribit Capitolinus nulla Romæ extare opera Gordiani præter nymphea quædam & balneas. ſed balneas ad privatos homines pertinuiſſe, & in uſum privatum ab eo exornatas eſſe. non igitur publicæ fuere illæ balneæ Gordiani, nec inter opera publica numerandæ, ut Titinæ thermæ, Diocletianæ, &c. notanda autem hæc locutio, *privatis hominibus fuere*, pro privatorum hominum fuere, vel ad privatos pertinuerunt. *Idem*

1. *Ita*

minis fuerunt & ab eo in uſum privatum exornatæ ſunt.
Inſtituerat porticum in campo Martio ſub colle pedum
mille, [1] ita ut ab altera parte æquè mille pedum porticus
fieret, [2] atque inter eas pateret ſpatium pedum quingen-
torum: [3] cujus ſpatii hinc atque inde viridaria eſſent, lau-
ro, myrto & buxo frequentata: medium verò lithoſtro-
tum brevibus columnis altrinſecus poſitis, & ſigillis per
pedes mille: quod eſſet deambulatorium, ita ut in capite
baſilica eſſet pedum quingentorum. Cogitaverat præterea
cum Miſitheo, ut poſt baſilicam, thermas æſtivas ſui no-
minis faceret, [4] ita ut hyemales in principio porticus po-
neret, & ſuo uſui eſſent vel viridaria vel porticus. Sed
hæc omnia nunc privatorum & poſſeſſionibus & hortis &
ædificiis occupata ſunt. Fuerunt ſub Gordiano Romæ 33
elephanti xxx. & II. [5] quorum ipſe XII. miſerat, Alexan-
der x. alces x. tigres x. leones manſueti LX. leopardi man-
ſueti xxx. [6] belbi (id eſt hyænæ) x. gladiatorum fiſcalium
paria mille: hippopotamus & rhinoceros unus: [7] archo-
leon-

1. *Ita ut ab altera parte æque mille pedum porticus fieret.*] Scribendum: *æqua mille pedum porticus fieret.* Idem.

2. *Atque inter eas pateret ſpatium pedum quingentorum.*] Iidem: *Atque inter eas pariter & ſpatium.* forte: *pariter eſſet ſpatium pedum quingentorum.* Idem.

3. *Cujus ſpatii hinc atque viridaria eſſent.*] Palatinus: *viridiarii eſſent.* vetus editio. *viridiarius* pro *viridiarium.* Gloſſæ ἀνθεῶνα viridiarium exponunt. *viridia* etiam viridiaria appellabant. Phædrus:

Perambulante læta domino viridia.

Idem.

4. *Ita ut hyemales in principio porticus poneret, & ſuo uſui eſſent vel viridaria vel porticus.*] Vera lectio eſt: *Cogitaverat præterea cum Miſitheo, ut poſt baſilicam, thermas æſtivas ſui nominis faceret, ita ut hyemales in principio porticuum poneret, ne ſine uſu eſſent vel viridaria vel porticus.* Idem.

Ita ut biemales in principio porticus poneret, &c.] Pal. à manu primâ: *biemales in principio cùm poneret ſine uſu eſſent, vel virid. &c.* mutatumque mox illud *cùm* in *porticum.* Grut.

5. *Quorum ipſe* XII. *miſerat, Alexander* x.] Videtur ſcribendum xx. vel certè pro XII. XXII. ut quadrent minores numeri cum præcedenti XXXII. *Caſaub.*

6. *Belbi, id eſt hyænæ decem.*] Hæc eſt lectio opt. Palat. *Belbus* igitur eſt *hyæna* huic ſcriptori. ſed *belbus* videtur eſſe pro *beluus*, & *beluus* pro *belua*: ut enim merulus & merula, luſcinius & luſcinia, ſic beluus & belua, ut ferus & fera. hinc noſtrum *belbus.* Gloſſæ veteres: ὕαινα, ζῶον, *bellua.* Arnobius lib. VII. *beluas* hyænas manifeſto appellavit his verbis: *Cur non & canes & urſos & vulpes, & camelos, & beluas & leones.* Salmaſ.

7. *Archoleontes decem.*] Aſſentior Joſ. Scaligero, qui legendum cenſet *agrioleontas.* ut opponantur iſti leoni-

 bus

leontes x. camelopardali x. onagri xx. equi feri xL. & cætera hujuſmodi animalia, innumera & diverſa: [1]quæ omnia Philippus ludis ſecularibus [2] vel dedit vel occidit. [3] Has autem omnes feras manſuetas, & præterea efferas, parabat ad triumphum Perſicum: [4] ſed votum publicum nihil valuit. Nam omnia hæc Philippus exhibuit ſecularibus ludis & muneribus atque Circenſibus, quum milleſimum ab urbe condita annum in conſulatu ſuo & filii ſui celebravit. [5] Quod de Cæſare memoriæ traditum eſt, hoc etiam de Gordiano Cordus eveniſſe perſcribit. Nam omnes quicunque illum gladio appetiverunt (qui novem fuiſſe dicuntur) [6] poſtea interemptis Philippis, ſua manu ſuiſque gladiis, & iiſdem quibus illum percuſſerant, interiſſe dicuntur.

34 Trium igitur Gordianorum hæc fuit vita, qui omnes Auguſti appellati ſunt, duobus in Africa interemptis, in Perſidis finibus tertio. [7] Gordiano ſepulcrum milites [8] apud Circeium caſtrum fecerunt in finibus Perſidis,

bus manſuetis, quorum paullò antè habita mentio. *Caſaub.*

Archoleontes decem.] Unde ſic dicti? vetus lectio habet: *arcoleontes.* ita Palat. mutata una littera ſcribo; *argoleontes*, hoc eſt albi leones. Ἀργολέων igitur eſt albus leo, qui non tam flavi ſunt quam vulgares. nam ἀργὸς eſt λευκὸς, unde ἀργιόδους, qui candentes habet dentes. *Salmaſ.*

Archoleontes decem.] Palat. *arcoleontes.* alii mſſ. *acroleontes.* unde ingenioſe Scaliger *agrioleontes.* Grut.

1. *Quæ omnia Philippus ludis ſæcularibus, vel dedit, vel occidit.*] Tò dedit, refer ad venationes direptionis. *Caſaub.*

2. *Vel dedit vel occidit.*] Dedit camelos, onagros, equos feros, & cætera hujuſmodi animalia herbatica, quæ in ſpectaculo direptionis, quam ſylvam dicebant, populo rapienda dabantur. occidit autem leones, leopardos, hyænas & ejuſmodi feras, quæ in pancarpo occidebantur, de quo nos ſupra. *Salmaſ.*

3. *Has autem omnes feras manſuetas & præterea efferas.*] Libri: *& præterea efferatas.* Idem.

4. *Sed votum publicum nihil valuit.*] *Quod votum publicum nihil valuit.* Idem.

5. *Quod de Cæſare memoriæ traditum eſt.*] Sueton. libro primo. Ammianus Marcellinus libro xxiii. *Caſaub.*

Quod de Cajo Cæſare memoriæ traditum eſt, &c.] Ita etiam Palat. malè vulgo aberat *Cajo.* Grut.

6. *Poſtea interemptis Philippis.*] Lege: *Nam omnes quicumque illum gladio appetiverunt, qui novem fuiſſe dicuntur, poſtea interemptis à Philippis, ſe ſua manu ſuiſque gladiis, & iiſdem quibus illum percuſſerant interemiſſe dicuntur. interemptis à Philippis*, eſt, poſt interemptos Philippos. *Salmaſ.*

7. *Gordiano ſepulchrum milites apud Circeium, &c.*] Scribe, ut apud Eutropium, *Circeſſum*, ſive *Circeſium.* ſitum hujus caſtri deſcribit Procopius Perſicorum lib. ii. Zoſimus l. iii. *Caſaub.*

8. *Apud Circeium caſtrum.*] *Circeum caſtrum.*

dis, titulum hujuſmodi addentes, & Græcis & Latinis, & Perſicis, & Judaicis, & Ægyptiacis literis, ut ab omnibus legeretur. DIVO GORDIANO VICTORI PERSARUM, VICTORI GOTTHORUM, VICTORI SARMATARUM, DEPULSORI ROMANARUM SEDITIONUM, VICTORI GERMANORUM: [1] SED NON VICTORI PHILIPPORUM. Quod ideo videbatur additum, [2] quia in campis Philippicis ab Alanis tumultuario prælio victus abſceſſerat: ſimul etiam quòd à Philippis videbatur occiſus. [3] Quem titulum evertiſſe Licinius dicitur eo tempore quo eſt nactus imperium, quum ſe vellet videri à Philippis originem trahere. Quæ omnia, Conſtantine maxime, idcirco ſum perſequutus, [4] nequid tuæ cognitioni deeſſet quod dignum ſcientia videretur.

[1] JULII

caſtrum. ita vetus editio. nomen hujus caſtri *κιρκήσιον* Græcis ſcriptoribus, quod Latinis non eſt *circeſium*, ſed circenſe. appellatio hujus caſtri non Græca ſed Latina, circenſe, quam Græci more ſuo *κιρκήσιον* verterunt. ut *caſtrenſe*, *καστρήσιον*. *milliarenſe*, *μιλλιαρήσιον*, &c. circenſe autem dictum hoc caſtrum, quod in morem circi aqua circaretur. *Salmaſ.*

1. SED NON VICTORI PHILIPPORUM.] Miror additum fuiſſe iſtud, quod æternam Philippo ignominiæ notam inurebat: cùm tamen ille nihil minùs vellet credi quàm occiſum à ſe Gordianum: quem cùm ad ſenatum ſcriberet, finxit, morbo & ſua morte obiiſſe. *Caſaub.*

2. *Quia in campis Philippicis.*] Lege: *In campis Philippis.* nam ideo in titulo Gordiani memoriæ additum fuiſſe ſcribit Capitolinus, *& non victori Philipporum*, quod in campis Philippis ab Alanis fuiſſet victus. cum tamen id minime ſentirent, qui addiderunt, ſed ad Philippos patrem & filium reſpicerent. ſed ſi de campis intelligatur Philippis, mira prorſus erit locutio, qua quis dicatur campi victor, non hominum qui in campo pugnarunt. quod etiam hodie retinemus. nam victorem, campi magiſtrum extitiſſe dicimus. *Salmaſ.*

3. *Quem titulum evertiſſe Licinius dicitur.*] Titulum evertit, at monumentum ipſum non evertit. *Caſaub.*

4. *Ne quid tuæ cogitationi deeſſet.*] Scribendum, *cognitioni.* Idem.

Ne quid cogitationi tuæ deeſſet.] Vetus & prima editio: *cognitioni.* Salmaſius.

Ne quid tuæ cognitioni deeſſet.] Impreſſi, *cogitationi.* ſed alterum eſt à mſſ. etiam Palatino. *Grut.*

[1]JULII CAPITOLINI
[2]MAXIMUS ET BALBINUS.

1 INTEREMPTIS in Africa Gordiano ſeniore cum filio, quum Maximinus ad urbem furens veniret, ut, quòd Gordiani Auguſti appellati fuerant, vindicaret, [3] ſenatus pertrepidus in ædem Concordiæ [4] VII. [5] Cal. Junii concurrit, ludis Apollinaribus, remedium contra furorem hominis improbiſſimi requirens.

Quum

1. JULII CAPITOLINI.] Non veteres Palat. membranæ, tantum legitur: EXPLICIT GORDIANVS, INCIPIT MAXIMVS. Capitolini tamen eſſe non dubitamus. *Salmaſ.*

2. MAXIMVS ET BALBINVS.] De horum nominibus antè diximus, & de Capitolini incogitantia. qui nummos horum principum non requiſivit, ut adeò moleſto ſcrupulo liberaretur. Extant etiam hodie utriuſque Auguſti non pauci ; ab una parte hæc : IMP. C. M. CLOD. PVPIENVS. AVG. in altera autem iſta : P. M. TR. PO. COS. II. P. P. Nummus alter eſt ex ære, habetque hæc verba : IMP. CAES. M. CLOD. PVPIENVS. AVG. & in poſtica facie, PAX. PVBLICA. S. C. ſed in iſtis nummis cognomen Maximi prætermiſſum eſt : cujus tamen fidem faciunt alii, ita inſcripti : IMP. CAES. PVPIEN. MAXIMVS. AVG. Balbinus autem vocatur in nummis D. CAELIVS BALBINVS. Ceterùm librum hunc eo leviùs percurremus, quia dicta pleraque omnia jam antè in duobus ſuperioribus. *Caſaub.*

MAXIMVS ET BALBINVS.] De Maximo, qui & Pupienus, à Latinis ſcriptoribus nominatur, Græcis ſemper Maximus dictus. In nummis autem, IMP. C. M. CLOD. PVPIENVS. AVG. &, illæ ſingulæ C. M. CLOD. Cajum Maximum Clodium Pupienum denotant C. Maximus à patre Maximo cognominatus. Clodius autem Pupienus vel ab avo vel ab avia vel paternis vel maternis vel etiam adoptione aliqua. Atque hinc factum ut ab aliis C. Maximus, ab aliis vero Clod. Pupienus nominaretur, hic de quo agimus imperator. *Salmaſ.*

3. *Senatus pertrepidus in ædem Concordiæ* VII. *Kal. Junii concurrit, ludis Apollinaribus.*] Conſternationem animorum & ſenatus & populi Rom. ad nuntium de cæde Gordianorum, narrat Herodianus in ſeptima hiſtoria. Sed diſſentit hic ab Herodiano Capitolinus : qui non in Capitolini Jovis cella, verùm in æde Concordiæ creatos ſcribit imperatores Maximum & Balbinum. Videntur initiò patres in ædem Concordiæ concurriſſe : poſtea verò iterum in Capitolio conveniſſe, & ibi negotium perfeciſſe. Perperam verò ſcriptum hoc loco, Majo menſe hæc accidiſſe : quod hiſtoriæ rerum geſtarum manifeſtiſſimè repugnat. ſed ſcribendum eſt, VII. *Kal. Julii*, non autem *Junii.* quo menſe ludi Apollinares Romæ, celebrabantur *a. d.* III. *Nonas Quintiles.* Caſaub.

Senatus pertrepidus in ædem Concordiæ, &c.] Non malè Pal. *prætrepidus.* Gruter.

4. *Septimo Calendas Junii.*] Pal. *ſeptimo idus Junias.* de hac diverſitate conſulatur Caſaubonus. *Idem.*

5. *Calend. Junii.*] Pal. & vet. ed. *Kal. Junias.* Salmaſ.

1. *Quum*

Quum igitur duo conſulares, & eminentes quidem viri, Maximus & Balbinus (quorum Maximus à pleriſque in hiſtoria reticetur, & loco ejus Pupieni nomen infertur: [1] quum & [2] Dexippus & Arabianus Maximum & Balbinum dicant electos contra Maximinum poſt Gordianos; [3] quorum alter bonitate, virtute alter ac ſeveritate, clari habebantur) ingreſſi eſſent curiam, [4] ac præ ſe timorem Maximini adventu ferrent oſtenderentque, [5] referente cos. de aliis rebus, [6] qui primam ſententiam erat dicturus, [7] ſic orſus eſt: *Minora nos ſolicitant, & propè aniles res [8] ferventiſſimo tempore tractamus in Curia. Quid enim opus eſt de reſtitutione templorum, de baſilicæ ornatu, [9] de thermis Titianis, de exædificatione amphitheatri agere: quum immineat Maximinus, quem hoſtem mecum antè dixiſtis: Gordiani duo, in quibus præſidium fuerat interempti ſint, neque in præſenti ullum ſit auxilium quo reſpirare poſſimus? Agite igitur* P. C. *principes dicite. Quid moramini? ne dum ſingulatim pertimeſcitis, in timore potius quàm in virtute opprimamini.* Poſt hæc tacentibus cunctis, quum 2
Maximus, qui & natu grandior erat & meritis, & virtute ac ſe-

1. *Quum & Dexippus & Arabianus.*] Nihil dubitamus quin heic legendum, *Arrianus*, ut in vita Gordianorum recte legitur. *Idem.*

2. *Dexippus & Arabianus.*] Is eſt, ni fallor, qui duobus in locis antè *Arrianus* nominabatur. *Caſaub.*

Dexippus & Arabianus.] Pal. *Arpianus.* an revocandum *Arrianus*, cujus ſupra bis mentio. *Grut.*

3. *Quorum alter bonitate.*] Albinus, quem deſcribit Herod. τὸ ἦθος αὐστηρόν. *Caſaub.*

4. *Ac præ ſe timorem Maximini adventu ferrent, &c.*] Scrib. *adventus.* pro *ferrent oſtenderentque*, quidam codices, *fronte oſtenderent.* Idem.

Ac præ ſe timorem Maximini ferrent, oſtenderentque.] Emendamus ex veſtigiis optimi Palatini: *Quum igitur duo Conſulares, & eminentes quidem viri, Maximus & Balbinus, ingreſſi eſſent curiam, ac præcipue timorem, Maximini adventu, fronte oſtenderent, referente conſule de aliis rebus, &c.* Salmaſ.

Ac præ ſe timorem Maximini adventu ferrent oſtenderentque.] Pal. *ac præcipuè timorem Maximini:* ut videatur reſtituendum; *ac præ ſe timorem adventus Maximini fronte oſtenderent.* Grut.

5. *Referente Cos. de aliis rebus, &c.*] De reſtitutione templorum, ornatu baſilicæ, &c. *Caſaub.*

6. *Qui primam ſententiam erat dicturus.*] Lege, *primus.* periphraſis eſt ſenatoris primæ ſententiæ. *Idem.*

7. *Sic orſus eſt.*] *Sic exorſus eſt.* Salmaſius.

8. *Ferventiſſimo tempore.*] Cùm quidem jam πάντων ἐπὶ ξυροῦ ἵσταται ἀκμῆς, aut certa pernities, aut ſalus. *Caſaub.*

9. *De thermis Titianis.*] Titi Cæſaris. *Idem.*

ac ſeveritate clarior, dicere ſententiam cœpiſſet, qua oſtenderet duos principes eſſe faciendos, Vectius Sabinus ex familia Ulpiorum, rogato conſule ut ſibi dicere atque interfari liceret, ſic orſus eſt. *Scio P. C. hanc rebus novis ineſſe oportere conſtantiam, ut rapienda ſint conſilia non quærenda: verbis quinetiam plurimis abſtinendum ſit atque ſententiis, ubi res perurgent. Cervices ſuas quiſque reſpiciat, uxorem ac liberos cogitet, avitas patriaſque fortunas, quibus omnibus imminet Maximinus, natura furioſus, truculentus, immanis, cauſa verò (ut ſibi videtur) ſatis juſta, truculentior. Ille quadrato agmine, caſtris ubique poſitis ad urbem tendit, vos ſedendo & conſultando diem teritis. Longa oratione opus non eſt: faciendus eſt imperator, imò faciendi ſunt principes: unus qui res domeſticas, alter qui bellicas curet. unus qui in urbe reſideat, alter qui obviam cum exercitu latronibus pergat. Ego principes dico, vos firmate, ſi placet: [1] ſin minus, meliores oſtendite. Maximum igitur atque Balbinum: [2] quorum unus in re militari tantus eſt [3] ut nobilitatem generis ſplendore virtutis allexerit: alter ita clarus nobilitate eſt, ut & morum lenitate Reip. ſit neceſſarius; & vitæ ſanctimonia, quam à prima ætate in ſtudiis ſemper ac literis tenuit. Habetis ſententiam P. C. mihi fortaſſe periculoſiorem quam vobis: ſed nec vobis ſatis tutam, ſi non aut alios aut hos principes feceritis.* Poſt hæc acclamatum eſt uno conſenſu, *Æquum eſt, juſtum eſt. ſententiæ Sabini omnes conſentimus. Maxime & Balbine Auguſti, dii vos ſervent, dii vos principes fecerunt, dii vos conſervent. Vos ſena-*

1. *Sin minus, meliorem oſtendite.*] *Meliores oſtendite.* nempe principes. *Salmaſius.*

2. *Quorum unus in re militari tantus eſt, ut nobilitatem generis ſplendore virtutis allexerit.*] De Maximo ſermo eſt, qui ignobilis, ſed virtutis ſplendore & militari ſcientia, multis nobilibus anteferendus. ſed quid eſt, nobilitatem generis virtutis ſplendore allicere? puto auctorem ſcripſiſſe, *illuxerit*: id eſt, illuſtraverit. *illuceſcere* pro illuſtrare, illuſtrem reddere. ut innoteſcere pro notum facere apud Ulpian. *Idem.*

3. *Ut nobilitatem generis ſplendore virtutis allexerit.*] Scribendum, *generi.* non erat Maximus nobilis natalibus; ſed obſcuritatem generis virtute illuſtraverat. *Caſaub.*

Ut nobilitatem generis ſplendore virtutis allexerit.] Pal. *virtutis ei lexerit.* locus benè habebit, modò legatur cum Caſaubono, *nobilitatem generi ſplendore.* Lipſio placebat, *ut ignobilitatem generis, ſplendore, &c.* Epiſt. XVIII. Centuriæ Miſcellæ. *Grut.*

1. *Egreſſi*

ſenatum à latronibus vindicate, vobis bellum contrà latrones man-
damus. Hoſtis publicus Maximinus cum filio pereat, hoſtem publi-
cum vos perſequimini. Felices vos judicio ſenatus: felicem Remp.
veſtro imperio. Quod vobis ſenatus detulit, fortiter agite: quod
vobis ſenatus detulit, libenter accipite. His atque aliis accla- 3
mationibus imperatores facti ſunt Maximus atque Balbi-
nus. [1] Egreſſi igitur à ſenatu, primùm Capitolium aſcen-
derunt, ac rem divinam fecerunt. [2] Sed dum in Capito-
lio rem divinam faciunt, populus Rom. imperio Maximi
contradixit. timebant enim ſeveritatem ejus homines
vulgares. Quare factum eſt ut Gordianum adoleſcentu-
lum principem peterent, qui ſtatim factus eſt: nec priùs
permiſſi ſunt ad Palatium ſtipati armis ire quàm nepotem
Gordiani, Cæſaris nomine nuncuparent. Deinde ad Ro-
ſtra populum convocarunt. Ubi quum orationem de ſe-
natus ſententia & de ſua electione habuiſſent, populus
Rom. cum militibus qui fortè convenerant, acclamavit,
Gordianum Cæſarem omnes rogamus. [3] Hic nepos erat Gordia-
ni ex filia, ut quidam; vel, ut alii, ex filio qui eſt in Africa
occiſus, [4] annum agens ætatis XIIII. ut plerique dicunt:
qui ſtatim raptus eſt, & novo genere ſenatuſconſulti quum
eadem die ſenatuſconſ. factum eſſet. inductus in Curiam,
Cæſar eſt appellatus. [5] Prima igitur relatio principum 4
fuit,

1. *Egreſſi igitur à ſenatu primum Capitolium aſcenderunt, &c.*] Peſſimæ manus iſtos libellos tractarunt. cum enim his verbis agat de Gordiani adoleſcentuli in imperium electione, tribus poſt verſibus eamdem rem exponit. quod non convenit. hæc ita igitur conſtitue auctoribus membranis: *egreſſi igitur à ſenatu primum Capitolium aſcenderunt, ac rem divinam fecerunt. deinde ad roſtra populum convocarunt.* Salmaſ.

2. *Sed dum in Capitolio rem divinam faciunt, &c.*] Quæ ſequuntur omnia, ad illa verba, *Deinde ad Roſtra, &c.* in regio & Puteani leguntur alio loco, quem infrà indicabimus. *Caſaub.*

Sed dum Capitolino, &c.] Hæc & ſequentia, uſque ad illa; *Deinde ad roſtra*, non magis comparent hoc loco in Palatino, quàm in Regio aut Puteaniano: ſequuntur demum cap. 8. poſt iſta; *inierunt imperium.* videntur tamen heic utcumque tolerari poſſe; ſed tolerari tantum. *Grut.*

3. *Hic nepos erat Gordiani ex filia, ut quidam, vel ut alii ex filio.*] Palat. cum veteri editione: *Hic erat nepos Gordiani ex filio qui eſt in Africa occiſus.* Salmaſ.

4. *Annum agens* XIIII. *ut plerique dicunt.*] Scribe ex ſuperioribus, *decimum tertium.* Caſaub.

Annum agens ætatis decimumquartum.] Ita quoque Pal. *Grut.*

5. *Prima igitur relatio principum fuit.*] Fuiſſe

re Prima nomine. [1] cui fratres quatuor viri fuerunt, & quatuor puellæ: qui omnes in pubertate interierunt. Nato Maximo, carnem bubulam, & quidem multam, [2] aquila [3] in cellam eorum projeciſſe fertur, quæ anguſto patebat impluvio: [4] eam denique quum jaceret, nec quiſquam contingere auderet religionis timore, iterum ſuſtuliſſe, & in proximum ſacellum quod erat Jovis Præſtitis, detuliſſe. Id eo tempore nihil viſum eſt ominis habere, ſed non ſine cauſa factum probavit imperium. [5] Pueritiam omnem in domo patrui Pinarii fecit, quem ſtatim ad præfecturam prætorii ſubvexit ubi factus eſt imperator. Operam grammatico, rhetori non multam dedit. Siquidem [6] ſemper virtuti & militari ſeveritati ſtuduit. [7] Attamen militaris tribunus fuit, & multos egit numeros, & poſtea præturam, ſumptu [8] Peſcenninæ Marcellinæ, [9] quæ illum loco filii ſuſceperat & aluerat. Inde proconſulatum Bithyniæ egit, [10] & deinceps Græciæ, [11] ac tertiò Narbonæ. Miſſus

bricator dicitur qui hoc genus vehiculi fabricaret, quod appellatur reda. ſic *lanarius* generali voce quemcumque lanarium artificem aut negotiatorem ſignificat: ſpeciatim tamen *lanarius pectinarius* dicitur qui lanas pectit. vetus inſcriptio: LANARII. PECTINARII. SODALES. Græci κτενιστὰς ſimpliciter eos appellant. *Salmaſ.*

1. *Cui fratres quattuor viri fuerunt & quattuor puellæ.*] Inepta lectio. viros appellat, qui intra pubertatem omnes interiere. ſic igitur legendum: *cui fratres quatuor pueri fuerunt, & quatuor puellæ: qui omnes intra pubertatem interierunt.* Idem.

2. *Aquila in cellam eorum projeciſſe fertur.*] Scribe, *coram proj.* Caſaub.

3. *In cellam eorum projeciſſe fertur.*] Pal. *cella.* Grut.

4. *Eam denique cum jaceret.*] Melius Palatinus: *Eamdemque cum jaceret, nec quiſquam contingere auderet religionis timore, iterum ſuſtuliſſe.* Salmaſ.

5. *Pueritiam omnem in domo patrui Pinarii fecit.*] *Facere*, pro διατρίβειν, morari, & habitare. *Caſaub.*

Pueritiam omnem in domo patrui Pinarii.] Pal. & princeps editio: *in domo patris Pinarii.* Patrem tamen ejus Maximum non Pinarium ſupra vocavit. *Salmaſ.*

6. *Semper virtuti & militari ſeveritati.*] Pal. *ſemper virtuti militari, & ſeveri*, quod ferè prapoſuerim. *Grut.*

7. *Attamen militaris tribunus fuit, &c.*] Fortean, *ac tandem.* Sed paſſim vocem *tamen* alieno loco poſitam in his libris invenias. *Caſaub.*

Attamen militaris tribunus fuit.] Erraſa lectio antiqua, de qua hoc tantum poſſum dicere, mendoſam mihi videri. *Salmaſ.*

8. *Peſcenninæ Marcellinæ.*] Pal. *Peſcenniæ Marcellinæ.* melius. *Idem.*

9. *Quæ illum filii loco ſuſceperat, & aluerat.*] *Quæ illum filii loco ſuſcepit & aluit.* Idem.

10. *Et deinceps Græciæ.*] Pal. *Græcæ.* Gruter.

11. *Ac tertiò Narbonæ.*] *Narbona* provinciæ

ſus præterea legatus, Sarmatas in Illyrico contudit: atque inde tranſlatus ad Rhenum, rem contra Germanos ſatis feliciter geſſit. [1] Poſt hæc præfectus urbis prudentiſſimus, ac ingenioſiſſimus, & ſeveriſſimus approbatus eſt. [2] Quare * veluti ſenatus ei homini, quod non licebat, novæ familiæ, imperium tamen detulit, confeſſis omnibus eo tempore in ſenatu aptiorem non eſſe qui deberet principis nomen accipere.
6 Et quoniam etiam minora plerique deſiderant, fuit cibi avidus, vini parciſſimus, ad rem Veneream nimis rarus, domi foriſque ſemper ſeverus, ita ut & *triſtis* cognomen acciperet. [3] Vultu graviſſimus, & verecundus, ſtatura procerus, [4] corporis qualitate ſaniſſimus, [5] moribus aſpernabilis, attamen juſtus, [6] neque unquam uſque

vinciæ hic nomen eſt, non urbis. *Caſaubonus.*

1. *Poſt hæc præfectus urbis prudentiſſimus, &c.*] Omnia hæc Herodian. *Idem.*

2. *Quare * velut ſenatus ei homini, &c.*] Sublata quidem voce *velut* ſenſus erit non incommodus: ſed cùm eam mordicus libri omnes retineant, deſiderari hic videntur nonnulla. *Idem.*

Quare veluti ſenatus ei homini quod non licebat.] Ita etiam Palatinus. multæ mihi ſunt ad manum conjecturæ. ſed cum earum nulla mihi ſatisfaciat, non viſum eſt eas heic adſcribere, quas ipſe non probarem. *Salmaſ.*

3. *Vultu graviſſimus & verecundus, &c.*] Non congruunt gravitas & verecundia, magnumque diſcrimen eſt inter verecundum vultum, & triſtem ac ſeverum, qualis Pupieni fuit: quod & nummi antiqui teſtantur quos vidimus. ſed poteſt *verecundus* aliter accipi, pro αἰδοῦς ἄξιος, & αἰδέσιμος, qui aſpectu ſuo pudorem aliis exprimeret. *Caſaub.*

Vultu graviſſimus & verecundus.] Minime convenit in hominem ſeverum iſta vultus verecundia. bene itaque libri omnes legunt: *Vultu graviſſimus, & retorridus.* vultus retorridus eſt ſtrictus & contractus, & caperatus, & rugis ſtriatus ad eum modum quo ſolent eſſe quæ ab igne, vel à ſole fiunt retorrida. hinc & retorridus pro ſevero, vel ad ſeveritatem compoſito. nam ita vultum ſolent contrahere, & caperare qui ſeveritatem adfectant, & graves videri volunt. *ſtrictam frontem* Latini dixerunt contractam & rugis aſperatam, retorridamque. *Salmaſ.*

Vultu graviſſimus & retorridus, &c.] Non auſus ſum rejicere ſcriptionem vett. edd. & aliquot manuſcriptorum, in quibus & Pal. mediæ ætatis impreſſi, *graviſſimus & verecundus.* quod ſpernunt tam præcedentia, quam ſequentia. *Grut.*

4. *Corporis qualitate ſaniſſimus.*] Scripti, *fortiſſimus.* mox, *corporis qualitate conſpicuus.* Caſaub.

5. *Moribus adſpernabilis.*] *Aſpernabilis*, id eſt *contemptor*, ut de Maximino dixit. ita enim uſi ſunt iſtiuſmodi verbis tunc temporis ſcriptores. *aſpernabilis* qui facile aſpernatur: *docibilis*, qui docet, non qui docetur: *expectabilis* qui expectat, non qui expectatur, &c. *Salmaſ.*

6. *Neque unquam uſque ad exitum negotiorum vel inhumanus vel inclemens.*] Id eſt, qui in nullius unquam necem duraret, ut loquitur Tacitus de Auguſto. *Caſaub.*

1. *Quàm*

uſque ad exitum negotiorum vel inhumanus vel incle-
mens. Rogatus ſemper ignovit, nec iratus eſt niſi ubi eum
iraſci decuit. Factionibus ſe nunquam præbuit, judicii
tenax fuit, neque aliis potiùs [1] quàm ſibi credidit. Quare
& à ſenatu multum dilectus eſt, & à populo timori habi-
tus: ſiquidem ſciebat populus ejus cenſoriam præfectu-
ram, quam videbat poſſe in imperio vehementiùs con-
valeſcere. BALBINUS nobiliſſimus, & iterum COS. 7
rector provinciarum infinitarum. Nam & Aſiam & Afri-
cam & Bithyniam, & Galatiam, & Pontum, & Thracias,
& Gallias civilibus adminiſtrationibus rexerat, ducto
nonnunquam exercitu: ſed rebus bellicis minor fuerat
quàm civilibus; attamen bonitate, nimia ſanctitate ac
verecundia ingentem ſibi amorem conciliaverat. Fami-
liæ vetuſtiſſimæ (ut ipſe dicebat) [2] à Balbo Cornelio
Theophane originem ducens, qui per Cn. Pompejum ci-
vitatem meruerat, quum eſſet ſuæ patriæ nobiliſſimus,
idemque hiſtoriæ ſcriptor. [3] Statura æquè procerus, cor-
poris qualitate conſpicuus, in voluptatibus nimius, quam
quidem adjuvabat divitiarum abundantia; nam erat à
majoribus dives, & [4] multa hereditatibus per ſe ipſe col-
legerat. Eloquentia clarus, [5] poëmate inter ſui temporis
poëtas

1. *Quàm ſibi credit.*] *Credidit.* Idem.

2. *A Balbo Cornelio Theophane originem ducens.*] Theophanes Mitylenæus amicitia Pompeii & ſcriptione hiſtoriæ magnam olim famam meruerat: floruitque ejus domus Romæ ſub Auguſto, & Tiberio etiam aliquandiu. *Idem.*

3. *Statura æquè procerus.*] Reſpicit illa ſuperiora de Maximo, *vultu graviſſ. ſtatura procerus.* Idem.

4. *Multa hereditatibus per ſe ipſe collegerat.*] Scriptus heres à multis amicorum: quod apud veteres honori habitum; eoque nomine gloriatur Cicero. *Idem.*

5. *Poëmate inter ſui temporis poëtas præcipuus.*] Ita ſcripti omnes: *præcipiti uſu, &c.* referendum ad facultatem fundendi verſus ex tempore. nam *præcipitem uſum* appellat τὸν *αὐτοσχεδιασμόν.* *Idem.*

Poëmate inter ſui temporis poëtas præcipuus. præcipiti uſu vini.] Vetus codex: *Puëmate inter ſui temporis poëtas. præcipi uſu vini, cibi, veneriæ avidus.* parvo negotio ad hunc modum emacula: *Eloquentia clarus, poëmate inter ſui temporis poëtas præcipuus. vini, cibi, rei veneriæ avidus.* Salmaſ.

Poëmate inter ſui temporis poëtas præcipuus præcipiti uſu.] Sanè Pal. habet à primâ manu: *poëmata inter ſui temporis poëtas præcipiti uſu.* omnia rectè, dummodò ſcribatur *poëmate.* Grut.

1. *Vini,*

poëtas præcipuus: præcipiti uſu[1] vini, cibi, rei Venereæ avidus, veſtitu cultus: nec quicquam defuit[2] quod illum populo non commendabilem redderet. Amabilis etiam ſenatui fuit. Hæc de utriuſque vita comperimus. Denique nonnulli quemadmodum Catonem & Cæſarem Salluſtius comparat,[3] ita[4] hunc quoque comparandum putant, ut alterum ſeverum, clementem alterum; bonum illum, iſtum conſtantem; illum nihil largientem, hunc affluen-
8 tem copiis omnibus dicerent. Hæc de moribus atque genere. Decretis ergo omnibus imperatoriis honoribus atque inſignibus, percepta tribunitia poteſtate, jure proconſulari, pontificatu maximo, patris etiam patriæ nomine,[5] meruerunt imperium. His geſtis, celebratiſque ſacris, datis ludis ſcenicis ludiſque circenſibus, gladiatorio etiam munere, Maximus ſuſceptis votis in Capitolio, ad bellum contra Maximinum miſſus eſt cum exercitu ingenti, prætorianis Romæ manentibus. Unde autem mos tractus ſit ut proficiſcentes ad bellum imperatores, munus gladiatorium & venatus darent, breviter dicendum eſt. Multi dicunt, apud veteres hanc devotionem contra hoſtes factam ut civium ſanguine litato ſpecie pugnarum ſe

[1] Neme-

1. *Vini, cibi, rei Venereæ.*] Pal. non habet voculam *rei.* benè, ut puto, certè juxta conſuetudinem ſuperiorem. *Idem.*

2. *Quod illum populo non commendaret.*] Dele negationem. *Caſaub.*

Quod illum populo non commendabilem.] Sic Palat. nec novum illi ſæculo, negativis duobus magis adfirmare. *Gruter.*

3. *Ita hunc quoque comparandum putarunt.*] Ita Pal. non, ut vulgati, *putant.* præſtaret præterea ſcribi, *hos comparandos.* Idem.

4. *Hunc quoque comparandum putant.*] Scrib. *Hos, &c.* Caſaub.

5. *Meruerunt imperium. His geſtis celebratiſque ſacris.*] Heic tandem ſedem debent fingere illa verba deerrantia, quæ antea duobus non ſuis locis inculcata & infulta vidimus. hæc igitur ſic continuanda ſunt: *Decretis ergo omnibus imperatoriis honoribus atque inſignibus, percepta tribunitia poteſtate, pontificatu maximo, patris etiam patriæ nomine, meruerunt imperium: ſed dum in Capitolio rem divinam faciunt, populus Romanus, imperio Maximi contradixit. timebant enim ſeveritatem ejus homines vulgares, quam & ſenatui acceptiſſimam & ſibi adverſiſſimam eſſe credebant. quare factum eſt, ut diximus, ut Gordianum adoleſcentulum principem peterent, qui ſtatim factus eſt, nec prius permiſſi ſunt, ad palatium ſtipati armatis ire, quam nepotem Gordiani, Cæſaris nomine nuncuparent. His geſtis celebratiſque ſacris, datis ludis ſcenicis, circenſibuſque, &c.* Salmaſ.

1. *Neme-*

[1] Nemeſis, id eſt vis quædam fortunæ, ſatiaret. Alii hoc
literis tradunt (quod veriſimilius credo) ituros ad bellum
Romanos [2] debuiſſe pugnas videre, & vulnera, [3] & fer-
rum, & nudas inter ſe cohortes, ne dimicantes in bello
armatos hoſtes timerent, aut vulnera & ſanguinem per-
horreſcerent. Et Maximo quidem ad bellum profecto, 9
Romæ prætoriani remanſerunt. Inter quos & populum
tanta ſeditio fuit ut ad bellum inteſtinum veniretur, urbis
Romæ pars maxima incenderetur, templa fœdarentur,
omnes plateæ cruore polluerentur, [4] quum Balbinus ho-
mo ſenior ſeditionem ſedare non poſſet. [5] Nam & in pu-
blicum proceſſit, manus ſingulis quibuſque tenuit, & pe-
nè ictum lapidis paſſus eſt. [6] Alii dicunt etiam fuſte [7] per-
cuſſum eſſe, [8] neque ſedaſſe tumultum niſi infantem Gor-
dianum purpuratum ad populum longiſſimi hominis col-
lo ſuperpoſitum produxiſſet. Quo viſo, populus & milites
uſque

1. *Nemeſis, id eſt, vis quædam Fortunæ ſatiaret.*] Non eſt gloſſema: ſi ſtamus fide librorum. de Nemeſi præter Græcos, Ammianus Marcell. libro XIV. *Caſaub.*

2. *Debuiſſe pugnas videre & vulnera & ferrum, & nudos inter ſe coëuntes, ne in bello, &c.*] Lectio partim à Pal. partim à Puteani codd. nam Pal. profectò abjicit vocem *dimicantes*, habetque, *& ferrum & nudos inter ſe coeciuntes, nec in bello, &c.* Grut.

3. *Et ferrum, & nudas inter ſe cohortes.*] Fortaſſe, *& ferrum nudantes inter ſe cohortes.* id eſt, nudato ferro & micante acie pugnantes. Putean. *& nudos inter ſe coëuntes.* Caſaub.

4. *Cum Balbinus homo ſenior ſeditionem ſedare non poſſet.*] Melius in Palatino: *Cum Balbinus homo lenior.* dixit ante de lenitate Balbini: *Attamen bonitate nimia, ſanctitate ac verecundia ingentem ſibi amorem conciliaverat.* Salmaſ.

Cùm Balbinus homo lenior, &c.] Eſt à Pal. *Grut.*

5. *Nam & in publicum proceſsit, &c.*] Mirè titubat tota hæc Capitolini narratio. facem pete ex Herodiano. *Caſaubonus.*

6. *Alii dicunt etiam fuſte percuſſum eſſe.*] *Et pæne ictum lapidis paſſus eſt, ut alii dicunt etiam fuſte percuſſus eſt, neque ſedaſſet tumultum, &c.* ita Palatinus hæc concipit. *Salmaſ.*

7. *Percuſſum eſſe. neque ſedaſſet tumultum, &c.*] Expreſſi quod erat in Palatino. *Grut.*

8. *Neq; ſedaſſe tumultum, &c.*] *Sedaſſe* pro ſedaturum fuiſſe. ſed hiſtoriam confundit aliud agens. duæ temporibus illis fuerunt Romæ ſeditiones: prior eademque minùs periculoſa, quæ producto puero Gordiano & Cæſare facto, ſedata eſt; altera longè graviſſima, aliquantò poſt accidit. confer cum Herodiano. *Caſaub.*

Neque ſedaſſe tumultum.] Addita littera legere malim: *manus ſingulis quibuſque tenuit, & pæne ictum lapidis paſſus eſt: alii dicunt etiam fuſte percuſſum eſſe: neque ſedaſſet tumultum, niſi infantem Gordianum purpuratum hominis collo ſuperpoſitum produxiſſet.* Salmaſius.

uſque adeò placati ſunt ut amore illius in concordiam redirent. Neque unquam quiſquam in illa ætate ſic amatus eſt, [1] merito avi & avunculi, ſeu patris, ut quidam dicunt, qui pro populo Romano contra Maximinum in Africa vitam finierant. tantum apud Romanos memoria bonarum
10 rerum valet. Maximo igitur ad bellum profecto, ſenatus per omnes regiones conſulares, prætorios, quæſtorios, ædilitios, tribunitios etiam viros miſit: ita ut unaquæque civitas frumentum, arma & propugnacula & muros pararet, ut per ſingulas urbes Maximinus fatigaretur. [2] Juſſum tunc tamen ut omnia ex agris in civitates colligerentur, nequid hoſtis publicus inveniret. Scriptum eſt præterea ad omnes provincias miſſis frumentariis, juſſumque ut quicunque Maximinum juviſſet, in hoſtium numero duceretur. Inter hæc Romæ iterum ſeditiones inter populum & milites ortæ ſunt. [3] Et quum mille edicta Balbinus proponeret, nec audiretur, veterani ſe in caſtra prætoria contulerunt cum ipſis prætorianis, quos cœpit populus obſidere: nec unquam ad amicitiam eſſent reducti [4] niſi fiſtulas aquarias populus incidiſſet. In urbe autem priuſquam dictum eſſet milites pacatos venire, & tegulæ de tectis jactæ ſunt, & omnia quæ in domibus erant vaſa, projecta. atque ideo major pars civitatis periit, & multorum divitiæ. Nam latrones ſe militibus miſcuerunt [5] ad
11 vaſtanda ea quæ norant ubi reperirent. Quum hæc Romæ

1. *Merito avi & avunculi, ſeu patris, ut quidam dicunt.*] Abſunt hæc verba primæ editioni Palatinoque libro: *ſeu patris ut quidam dicunt.* quæ & poſſunt abeſſe. nam illa plurium fuit opinio, quam & ſolam ideo heic ponit Capitolinus: Gordianum nempe hunc tertium, nepotem fuiſſe ſenioris Gordiani ex filia, atque ita avum ſeniorem Gordianum, avunculum vero juniorem habuiſſe qui in Africa occiſus eſt. *Idem.*

2. *Juſſum tunc tamen, &c.*] *Tamen* pro etiam, vel παρέλκον. ſic ſæpe. *Caſaub.*

3. *Et cùm mille edicta Balbinus proponeret, &c.*] Herodianus: Ὁ δὲ Βαλβῖνος οἴκοι μένων διαγράμματά τε προθείς. Capitolinum legiſſe non dubito, διαγράμματα. idque melius. *Idem.*

4. *Niſi fiſtulas aquarias populus incidiſſet.*] Vide Herod. *Idem.*

5. *Ad vaſtanda ea quæ norant ubi reperirent.*] Verbi gratia: qui norant miniſterium argenteum magni pretii eſſe in ædibus hujus aut illius conſularis, eò impetum faciebant; & ita in cæteris. *Idem.*

1. Crims

mæ geruntur, Maximus ſive Pupienus apud Ravennam
bellum parabat ingenti apparatu, timens vehementiſſimè
Maximinum: de quo ſæpiſſimè dicebat, ſe non contra
hominem, ſed contra Cyclopem bellum gerere. Et Maxi-
minus quidem apud Aquileiam ita victus eſt ut à ſuis occi-
deretur: caputque ejus & filii perlatum eſt Ravennam,
quod à Maximo Romam tranſmiſſum eſt. Non tacenda
hoc loco devotio eſt Aquileienſium pro Romanis, qui
etiam [1] crines mulierum pro nervis ad ſagittas emittendas
totondiſſe dicuntur. Tantum ſanè lætitiæ fuit in Balbino
qui plus timebat, ut hecatomben faceret, ſtatim ut Maxi-
mini caput allatum eſt. [2] *Hecatombe* autem tale ſacrificium
eſt: centum aræ uno in loco ceſpititiæ extruuntur, & ad
eas centum ſues, centum oves mactantur. [3] Nam ſi impe-
ratorium ſacrificium ſit, centum leones, centum aquilæ,
[4] & cætera hujuſmodi animalia centena feriuntur. [5] Quod
quidem etiam Græci quondam feciſſe dicuntur quum pe-
ſtilentia laborarent: & à multis imperatoribus id celebra-
tum conſtat. His igitur peractis Balbinus cum ſumma 12
gratulatione Maximum redeuntem è Ravenna cum exer-
citu integro & copiis expectabat. Siquidem Maximinus
ab oppidanis Aquileienſibus, & paucis qui illic erant mi-
litibus, [6] ac Criſpino & Menophilo conſularibus, qui à ſe-
natu miſſi fuerant, victus eſt. Ipſe autem Maximus Aqui-
leiam

1. *Crines mulierum pro nervis ad ſagittas emittendas totondiſſe dicuntur.*] Verbum *totondiſſe* non eſt in Pal. niſi à ſcripturâ recentiſſimâ. an fuit? *crine uſi mulierum pro nervis ad ſag. emittendas dicuntur.* Grut.

2. *Hecatombe autem tale ſacrificium eſt.*] Uberiùs iſta Græcorum grammatici ad primum Iliadis. ſed & chiliombas aris admovebant. *Caſaub.*

3. *Nam ſi imperatorium ſacrificium ſit.*] Lege: *Jam ſi imperatorium ſacrificium ſit.* hecatombe, inquit, tale ſacrificium eſt, cum centum ſues, centum oves mactantur. jam ſi imperatorium ſacrificium ſit, centum leones, centum aquilæ ſolent mactari. *Salmaſius.*

4. *Et cetera hujuſmodi animalia centena feriuntur.*] *Centena feriunt.* P. & v. ed. *Idem.*

5. *Quod quidem etiam Græci quondam feciſſe dicuntur, &c.*] An alludit ad Homeri verſum?

Εἴτ' ἄρ' ὅγ' εὐχωλῆς ἐπιμέμφετ' εἴθ' ἑκατόμβης.

Caſaub.

6. *Ac Criſpino ac Menophilo conſularibus.*] Pal. & v. ed. *Melofilio.* ſcribe *Menophilio.* Salmaſ.

leiam idcirco acceſſerat, ut omnia tuta & integra uſque ad Alpes relinqueret: ac ſi quæ eſſent Barbarorum qui Maximino faverant reliquiæ, compeſceret. Miſſi ſunt denique ad eum legati ſenatores XX. quorum nomina ſunt apud Cordum: (in his conſulares IIII. prætorii VIII. quæſtorii VIII.) cum coronis & ſenatuſconſulto, in quo ei ſtatuæ auratæ equeſtres decernebantur. Ex quo quidem Balbinus ſubiratus eſt, dicens, [1] Maximum minùs quàm eum laboraſſe, quum ipſe domi tanta bella compreſſiſſet, ille autem otioſus apud Ravennam reſediſſet. [2] Sed tantum valuit bellum Maximo quia profectus eſt contra Maximinum, [3] ut etiam victoria decerneretur, quam impletam ille neſcivit. Exercitu igitur ſuſcepto Maximini, ad urbem cum ingenti pompa & multitudine Maximus venit, mœrentibus militibus quòd eum imperatorem quem ipſi delegerant, perdiderant, & eos habebant quos ſenatus legerat. [4] Nec diſſimulari poterat mœror, qui in frontibus apparebat ſingulorum: & jam quidem nec verbis abſtinebatur: quamvis Maximus & apud milites ſæpe dixiſſet,

1. *Maximum minùs quàm eum laboraſſe, &c.*] *Eum* pro *ſe* poſuit. Sic tamen ſæpe in his libris; ut ſtatim: *Mittit ad Balbinum Maximus, petens, ut ei præſidium mitteret.* id eſt, ſibi præſ. m. *Caſaubonus.*

Maximum minus quàm eum laboraſſe.] Vox *eum* non eſt in Pál. niſi inter lineas recenter poſitum, habetque textus *elaboraſſe.* an fuit, *quam ſe laboraſſe.* Gruter.

2. *Sed tantum valuit bellum Maximo, &c.*] Non *bellum*, ſed *velle* legitur in regio. etſi, inquit, verum erat quod Balbinus dicebat, non plus Maximum quàm ſe ad victoriam contuliſſe; quia tamen difficillimo Reip. tempore profectus erat Maximus contra Maximinum, tantum valuit ejus velle, tantique ejus voluntas egregia æſtimata eſt, ut partam victoriam omnes illi acceptam ferrent: licet Ravennæ ſedens nihil de iis quæ ad Aquileiam gererentur reſciverit; niſi poſt rem confectam, cùm de cæde Maximinorum allatus ipſi fuit nuntius. *Caſaub.*

Sed tantum fuit bellum Maximo.] Mendoſa lectio; libri ſcripti: *Sed tantum valuit belle Maximo, quia profectus eſt contra Maximinum, ut etiam victoria decerneretur. belle* pro *velle.* Salmaſ.

Sed tamen valuit velle Maximo.] Sic codex regius, nec divertit Pal. porrò ſi ſequenda ſunt veſtigia Palatina, reponendum erit: *Sed tantum valuit velle, ut Maximo, quia profectus eſt contra Maximinum, etiam victoria decerneretur.* ſicque auſus ſum reponere in contextum. *Grut.*

3. *Ut etiam victoria decerneretur.*] Lego, *ut etiam victoria ejus crederetur.* Caſaub.

4. *Nec diſſimulari poterat mœror, &c.*] Vide Herod. *Idem.*

ſet, oblivionem præteritorum eſſe debere, & [1] ſtipendia magna donaſſet, [2] & auxilia in ea loca quæ delegerant, dimiſiſſet. *Sed animi militum ſemel imbuti odio, refrenari nequeunt.* Denique quum audiſſent ſenatus acclamationes quæ milites tangerent, acriores contra Maximum & Balbinum extiterunt, ſecum quotidie cogitantes quos imperatores facere deberent. Senatuſconſulti autem quo moti 13
ſunt, hæc forma eſt: Quum ingredienti urbem Maximo Balbinus & Gordianus & ſenatus & populus Rom. obviam proceſſiſſent, acclamationes primùm publicæ fuerunt quæ milites contingerent: inde in ſenatum itum eſt: ubi poſt illa [3] quæ communia ſolent eſſe feſta, dictum eſt, *Sapienter electi principes ſic agunt,* [4] *per imperitos electi principes ſic pereunt*: quum conſtaret à militibus factum eſſe Maximinum, Balbinum autem & Maximum à ſenatoribus. His auditis milites [5] graviùs ſævire cœperunt in ſenatum, præcipuè qui ſibi triumphare de militibus videbatur. [6] Et Balbinus quidem cum Maximo urbem cum magna moderatione gaudente ſenatu & populo Rom. regebant: ſenatui plurimum deferebatur: leges optimas condebant moderatè, cauſas audiebant, res bellicas pulcherrimè diſponebant. Et quum jam paratum eſſet ut contra Parthos Maximus proficiſceretur, Balbinus contra Germanos, puer autem Gordianus Romæ remaneret, milites occaſionem quærentes occidendorum principum, quum primò vix invenire poſſent, quia Germani ſtipabant Maximum atque

1. *Stipendia magna donaſſet, &c.*] *Stipendium* pro donativo poſitum novè. nam aucta fuiſſe ſtipendia non eſt probabile. *Idem.*

2. *Et auxilia in ea loca quæ delegerant dimiſiſſet.*] Auxilia dimiſit in ſuam quemque patriam; milites legionarios in ſua caſtra. *Idem.*

3. *Quæ communia ſolent eſſe feſta.*] Vel *fauſta.* εὔφημα. at *feſta* propriè ſunt τῶν ἑορταζόντων, non τῶν εὐφημούντων. *Idem.*

Quæ communia ſolent eſſe feſta, dictum eſt.] Sublatâ dictione *feſta*, manſerit tamen ſententiæ ſuus vigor. *Grut.*

4. *Per imperitos electi principes ſic pereunt.*] Scripti, *per milites, per imperitos.* ſed gloſſam eſſe cenſeo. *Caſaub.*

5. *Gravius ſævire cœperunt in ſenatum, præcipue.*] Diſtingue: *gravius ſævire cœperunt; in ſenatum præcipue qui ſibi de militibus triumphare videbatur.* Salmaſ.

6. *Et Balbinus quidem cum Maximo urbem, &c.*] Ex Herod. hoc quoque. *Caſ.*

14 atque Balbinum, [1] quotidie ingraveſcebant. Et erant quidem diſcordiæ inter Balbinum & Maximum, ſed tacitæ & quæ intelligerentur potiùs quàm viderentur: quum Balbinus Maximum quaſi ignobilem contemneret, Maximus Balbinum quaſi debilem calcaret. Quare occaſio militibus data eſt intelligentibus *facilè diſcordes imperatores poſſe interfici.* [2] Ludis denique ſcenicis quum multi & milites & aulici occupati eſſent, & in Palatio ſoli cum Germanis principes remanſiſſent, impetum in eos fecerunt. Turbantibus igitur militibus quum nuntiatum primùm eſſet Maximo, turbam illam tempeſtatemque vix evadi poſſe niſi ad Germanos mitteretur, & fortè in alia parte Palatii Germani cum Balbino eſſent, mittit ad Balbinum Maximus, petens, ut ei præſidium mitteret. [3] Sed ille ſuſpicatus [4] quòd contra ſe eos peteret, [5] quem putabat monarchiam velle; primùm fruſtratus eſt, deinde uſque ad litem perventum eſt. [6] In hac tamen ſeditione illis contendentibus milites ſupervenerunt, [7] atque ambos eos nu-

datos

1. *Quotidie ingraveſcebant.*] Ἀεὶ ϗ μᾶλλον ἐβαρῦνε. quo verbo hic uſus Herodianus. In regio paullò antè pro *quærentes* habetur *quærebant.* ſcribebam igitur, *Milites &c. quærebant occidendorum principum: cumque primò vix in p. q. G. ſ. m. à B. quotidie odia ingraveſcebant.* Idem.

2. *Ludis denique ſcenicis, cùm multi & milites, &c.*] Ludos ſcenicos appellat agonem Capitolinum. Erat hoc certamen, ut ſcribit Suetonius, triplex, muſicum, equeſtre, gymnicum. quod igitur de ſcenicis ludis ait Capitolinus, ita accipi debet, ut intelligamus in plures dies tributos fuiſſe ludos Capitolinos; vel, ut Græci vocant, τὰ Καπιτώλια. die autem illo quo perierunt Maximus & Balbinus, muſicos & ſcenæ artifices certaſſe. *Idem.*

3. *Sed ille ſuſpicatus eſt quod contra ſe eos peteret, quem putabat monarchiam velle.*] Forte legendum: *Sed ille ſuſpicatus, quod contra ſe eos peteret, qui poſtulabat monarchiam, primum fruſtratus eſt, deinde ad litem perventum eſt.* Balbinus qui ſuſpicaretur contra ſe peti milites Germanos ab eo qui vellet ſolus imperare, fruſtratus eſt ejus petitionem. hanc eſſe veram lectionem arbitror. *Salmaſ.*

4. *Quod contra ſe eos peteret, quem putabat monarchiam velle.*] Verbum *velle* non eſt in Pal. nec pronomen *ſe*; habetque *poſtulabat* pro *putabat.* aliquid ſubeſt vitii occulti. *Grut.*

5. *Quem putabat monarchiam velle.*] Uterque illorum imperium ad ſe trahebat, ut ſolus imperaret. *Caſaub.*

6. *In hac tamen ſeditione illis contendentibus, &c.*] Liber Puteani, *contradictione*, pro *ſeditione*: quod probo. *Idem.*

7. *Atque ambos eos nudatos veſtibus regalibus, de Palatio cum injuriis produxerunt.*] Contrarium dicit Herod. ex quo tamen hiſtoriam ſumit Capitolinus: neque enim in regalibus veſtibus, ſed domeſticis ac vilibus eſſe deprehenſos. *Idem.*

1. *Sed*

datos veſtibus regalibus, de Palatio cum injuriis produxerunt, & per mediam civitatem ad caſtra raptare voluerunt, magna ex parte laniatos. [1] Sed ubi compererunt Germanos ad defenſionem illorum ſupervenire, ambos occiderunt, & in itinere medio reliquerunt. [2] Inter hæc Gordianus Cæſar ſublatus à militibus, imperator eſt appellatus, id eſt Auguſtus, quia non erat alius in præſenti, [3] inſultantibus militibus ſenatui & populo, qui ſe ſtatim in caſtra receperunt. Germani ſanè ne ſine cauſa pugnarent, [4] occiſis imperatoribus ſuis, extra urbem ubi ſuos habebant, ſe contulerunt. Hunc finem habuerunt boni imperatores, indignum vita & moribus ſuis. Nam neque Maximo ſive Pupieno fortius, neque Balbino benignius fuit quicquam: [5] quod re ipſa intelligi poteſt. Neque enim quum eſſet poteſtas, malos ſenatus eligeret. Huc accedit quòd multis honoribus ac poteſtatibus explorati ſunt, [6] quum alter bis cos. & præfectus, alter cos. & præfectus, [7] ad imperium longævi perveniſſent, [8] amabiles ſenatui,

1. *Sed ubi compererunt Germanos.*] *Sed ubi comperierunt.* Pal. *Salmaſ.*

2. *Inter hæc Gordianus Cæſar ſublatus à militibus, &c.*] *Sublatus*, nempe de ædibus ſuis in caſtra prætoria. neque enim referam ad morem elevandi ſuper ſcuto eos quibus deferretur imperium. *Caſaub.*

3. *Inſultantibus militibus ſenatui & populo.*] De ſenatu verum eſt: de populo videtur malè accepiſſe Herodiani verba. *Idem.*

4. *Occiſis imperatoribus ſuis.*] *Occiſis jam imperatoribus ſuis.* Pal. *Salmaſ.*

Occiſis jam Imperatoribus ſuis.] Sic Pal. interjecto adverbio, quod aberat. *Gruter.*

5. *Quod re ipſa intelligi poteſt.*] Scrib. *ex re ipſa poteſt, &c.* ut in vett. *Caſaub.*

Quod re ipſa intelligi poteſt.] *Quod in re ipſa intelligi poteſt.* Salmaſ.

6. *Quum alter bis Cos. & præfectus, alter Cos. & præfectus ad imper. perveniſſent.*] Scribendum aio: *Cùm alter bis Cos. præfectus Urbis alter, ad imperium longævi perveniſſent.* Reliquis verbis expunctis. *Caſaub.*

7. *Ad imperium longævi perveniſſent, amabiles ſenatui & populo.*] Sic reſcribo: *Quum alter bis conſul & præfectus, ad imperium longævus perveniſſet, amabilis ſenatui, & populo etiam, qui Maximum jam leviter pertimeſcebat.* de Balbino ſermo eſt, qui ſenatui populoque amabilis, cum Maximus ſolo ſenatui gratus acceptuſque eſſet. pertimeſcebat enim populus Maximi ſeveritatem, quam & ſibi adverſam eſſe credebat. quod cum verum ſit, quî poſſit eſſe vera vulgata ſcriptura? *Salmaſ.*

8. *Amabiles ſenatui, & populo etiam, quia Maximinum jam leviter pertimeſcebant.*] Scribendum: *Et populo, qui jam Maximum leviter pertimeſcebant.* Initiò cùm delatum imperium Maximo, memor populus qua ſeveritate urbanam præfecturam egiſſet, ſibi ab eo metuit, & ejus detrectavit imperium: ſed jam mitio-

natui, & populo etiam, quia Maximinum jam leviter pertimeſcebant. [1] Hæc ſunt quæ de Maximo ex Herodiano Græco ſcriptore magna ex parte collegimus. Sed multi non à Maximo, verùm à Pupieno imperatore apud Aquileiam Maximinum eſſe victum dixerunt, & ipſum cum Balbino eſſe occiſum, ita ut Maximi nomen prætereant. Tanta eſt autem hiſtoricorum [2] inter ſe errantium imperitia, [3] vel uſurpatio, ut multi eundem Maximum quem Pupienum velint dici, quum Herodianus vitæ ſuæ temporum ſcriptor Maximum dicat, nos Pupienum: [4] quum & Dexippus [5] Græcorum ſcriptor, Maximum & Balbinum imperatores dicat factos contra Maximinum poſt Gordianos duos, & à Maximo victum Maximinum, non à Pupieno. His accedit alia ſcriptorum imperitia qui [6] præfectum prætorii fuiſſe Gordianum parvulum dicunt, [7] ignorantibus multis collo ſæpe vectum ut militibus oſtenderetur. [8] Imperarunt autem Maximus & Balbinus anno uno, quum Maximinus imperaſſet cum filio, ut quidam dicunt, per triennium; ut alii, per biennium. [9] Nec reti-

mitiorem experti, quàm ſperaverant, leviter eum timebant. *Caſaub.*

1. *Hæc ſunt quæ de Maximo, &c.*] Dele auctoribus libris illa, *de Maximo.* neque poſſunt ferri. *Idem.*

Hæc ſunt quæ ex Herodiano.] Obſequutus ſum membranis à Caſaubono excuſſis. nam noſtræ adſentiebantur vulgato: *Hæc ſunt quæ de Maximo ex Herodiano.* Grut.

2. *Inter ſe errantium.*] Scribo, *certantium.* & ita ſcripti. *Caſaub.*

Inter ſe certantium imperitia.] Eſt rurſus ab iiſdem membranis. nam Palatinæ, *errantium*, ut vulgati. *Grut.*

3. *Vel uſurpatio.*] Vox Latinorum criticorum: nam uſurpata illis dicuntur, quæ ſine priorum exemplo aut contra analogiam ſive uſum, magni ſcriptores interdum ſibi volunt licere. *Caſaubonus.*

4. *Cùm & Dexippus Græcorum ſcriptor.*] Meliùs ſcripti, *Græcus ſcriptor.* Idem.

5. *Græcus ſcriptor.*] Sic quoque eædem. noſtræ enim *Græcorum*, ut vulgg. *Gruter.*

6. *Præfectum prætorii fuiſſe Gordianum parvulum dicunt.*] Ita hiſtoriam narrat Aurelius Victor Schotti. *Caſaub.*

7. *Ignorantibus multis, collo ſæpè, &c.*] Conjeci aliquando, *ignorantibus nullis.* ſed forte diſtinguendum, *ignorantibus, multis collo, &c.* ut velit, eoſdem ignoraſſe, ſæpe Gordianum multorum collo inſediſſe, quaſi puerulum. *Grut.*

8. *Imperarunt autem Maximus & Balbinus anno uno.*] Hoc verius quàm quod legitur in libro de tribus Gordianis, biennio eos imperaſſe. *Caſaub.*

9. *Nec reticiendum eſt quod Maximus.*] Auctoribus libris, ſic ſcribendum: *Quum Maximinus imperaſſet cum filio, ut quidam dicunt, per triennium, ut alii, per*

reticendum eſt quod Maximus, quum & ſibi & Balbino
deferretur judicio ſenatus imperium, Balbino dixiſſe fer-
tur, ([1] ut Herodianus dicit) *Quid tu Balbine, & ego merebi-
mur, quum hanc tam immanem belluam exitio dederimus?*
Quumque Balbinus dixiſſet, *Senatus populique Romani fer-
ventiſſimum amorem & orbis terrarum:* dixiſſe fertur Maxi-
mus, *Vereor ne militum odium ſentiamus, & mortem.* Domus 16
Balbini etiam nunc Romæ oſtenditur in Carinis, magna
& potens, & ab ejus familia hucuſque poſſeſſa. Maximus
quem Pupienum plerique putant, [2] ſummæ tenuitatis,
ſed virtutis ampliſſimæ fuit. [3] Sub his pugnatum à Carpis
contra Mœſos fuit, & Scythici belli principium, & Hi-
ſtriæ excidium eo tempore: ut autem Dexippus dicit, Hi-
ſtricæ civitatis. Dexippus Balbinum ſatis laudat, & dicit
forti animo militibus occurriſſe, atque interfectum: ut
mortem non timeret, [4] quem in omnibus diſciplinis in-
ſtructum fuiſſe dicit. Maximum verò negat ejuſmodi vi-
rum fuiſſe qualem Græci plerique dixerunt. [5] Addidit
præterea contra Maximinum Aquileienſium odium fuiſ-
ſe, ut de crinibus mulierum ſuarum arcubus nervos face-
rent, atque ita ſagittas emitterent. Dexippus & Herodia-
nus qui horum principum hiſtoriam perſequuti ſunt,
Maximum & Balbinum fuiſſe principes dicunt, delectos
à ſenatu contra Maximinum poſt interitum duorum Gor-
diano-

per biennium. Domus Balbini etiam nunc Romæ oſtenditur in carinis. Salmaſ.

Nec reticendum eſt, &c.] Iſthæc & ſequentia, uſque ad capituli finem, abſunt æquè Palatino codici quàm Regio. *Grut.*

1. *Ut Herodianus dicit.*] Hæc non leguntur apud Herodianum. *Caſaubonus.*

2. *Summæ tenuitatis.*] Ignobilitatem cum generis ſplendore virtutis illuſtraſſe ſupra dixit. Balbinus Maximum quaſi ignobilem, Maximus autem Balbinum, ut debilem contriviſſe paulo ante dicitur. *Salmaſ.*

3. *Sub his pugnatum à Carpis contra Mœſos fuit.*] Carporum gens cùm poſt Marci tempora diu quietem coluiſſet, hac tempeſtate iterum Romano imperio cepit eſſe moleſta. Narrat eorum motum Zoſimus. *Caſaub.*

4. *Quem omnibus diſciplinis.*] Edd. *quem in omnibus diſciplinis.* ſed alterum ſe tuetur fide membranarum. Pal. *Gruterus.*

5. *Addidit præterea contra Maximinum, &c.*] Vox excidit quam ſervant Puteani codd. *Addidit præterea tantum contra.* Atque hoc tertium jam repetitur. *Caſaub.*

dianorum in Africa, cum quibus etiam puer, tertius Gordianus, electus eſt. [1] Sed apud Latinos ſcriptores pleroſque Maximi nomen non invenio, & cum Balbino Pupienum imperatorem reperio, uſque adeò ut idem Pupienus cum Maximino apud Aquileiam pugnaſſe dicatur, quum memoratis hiſtoricis aſſerentibus, ne Maximus quidem contra Maximinum pugnaſſe doceatur, ſed reſediſſe apud Ravennam, atque illic patratam audiſſe victoriam: ut mihi videatur, idem eſſe Pupienus, qui Maximus dicitur.

17 Quare etiam gratulatoriam epiſtolam ſubdidi, quæ ſcripta eſt à cos ſui temporis de Pupieno & Balbino, in qua lætatur redditam ab his poſt latrones improbos eſſe Rempub.

Pupieno & Balbino Auguſtis Claudius Julianus. Quum primùm Jovis Opt. Max. & deorum immortalium ſenatuſque judicio, & conſenſu generis humani ſuſcepiſſe vos Remp. à nefarii latronis ſcelere [2] *ſervandam reddendamque Romanis legibus, domini ſanctiſſimi & invictiſſimi Auguſti,* [3] *quamquam nondum ex veſtris literis,* [4] *ſed tamen ex S. C. quod V. C. Celſus Ælianus collega tranſmiſerat,*

1. *Sed apud Latinos ſcriptores pleroſque Maximi nomen non invenio.*] Diximus aliquid in principio hujus vitæ de Maximi & Pupieni nominibus. & ſciendum eſt, non novum hoc eſſe, ut Græci ſcriptores in imperatore aliquo nominando aliud, vel nomen, vel cognomen uſurpent, aliud Latini, in eo præſertim qui plura nomina habeat. ut in hoc Maximo, qui C. Maximus Clodius Pupienus vocabatur, Græci ſemper Maximi nomen arripuerunt, nec unquam aliter hunc imperatorem vocarunt: Latini vero omnes libentiùs *Pupienum* ſuo nomine. *Salmaſ.*

2. *Servandam reddendamque Romanis legibus.*] Ne dubita emendare: *Quum primum Jovis Opt. Max. & deorum immortalium ſenatuſque judicio, & conſenſu generis humani ſuſcepiſſe vos remp. à nefarii latronis ſcelere ſervandam, regendamque Romanis legibus. regendam*, inquam, non *reddendam*. Idem.

3. *Quanquam nondum ex veſtris literis.*] Membranæ, *ex divinis literis.* verè. nam ita imperatorias literas, cùm ad eos præſertim ſcriberent, vocabant. *Caſaub.*

4. *Sed tamen ex ſcripto quod v. c. Celſus Ælianus collega tranſmiſerat.*] Palat. habet: *Quamquam nondum ex veſtris litteris, ſed tamen ex* S P C. *quod ad me* V. C. *Celſus Ælianus collega tranſmiſerat, comperiſſem.* quis ſcribendum non videt, *ex* S C. hoc eſt, *ex ſenatuſconſulto?* diſcimus ex hoc loco ſenatuſconſultum, quod factum eſt de imperatoribus nuncupandis Maximo & Balbino, Celſo Æliano Coſ. referente eſſe factum. initio autem hujus vitæ nomen conſulis non edidit Capitolinus, qui ſine dubio eſt iſte Celſus Ælianus: alter vero conſul aberat, Claudius nempe Julianus, cujus hæc epiſtola refertur à Capitolino, cui tranſmiſit ſenatuſconſulti exemplum collega Celſus Ælianus. quid ſi illas notas, *ex* S P C. ſic tranſponamus, *ex* S C P? hoc erit *ex ſenatuſconſulti*

rat, comperiſſem: gratulatus ſum urbi Romæ, cujus ad ſalutem eſtis electi: gratulatus ſenatui, [1] *cujus pro judicio quod in vos habuit, reddidiſtis priſtinam dignitatem: gratulatus Italiæ,* [2] *quam cum maxima ab hoſtibus vaſtatione defendiſtis: gratulatus provinciis, quas inexplebili avaritia tyrannorum laceratas ad ſpem ſalutis reduxiſtis: denique legionibus ipſis & auxiliis, quæ ubique terrarum jam vultus veſtros adorant; qui depoſito dedecore priſtino, nunc in veſtro nomine dignam Romani principatus ſpeciem receperunt. Quocirca* [3] *nulla vox fortis, nulla oratio felix, nullum ingenium tam fœcundum unquam fuerit, quod poſſit publicam felicitatem dignè exprimere. Quæ quanta & cujuſmodi ſint, jam in ipſo exordio principatus veſtri cognoſcere potuimus: qui leges Romanas, æquitatemque abolitam, & clementiam quæ jam nulla erat, & vitam, & mores, & libertatem, & ſpem ſucceſſionum atque hæredum reduxiſtis. Hæc enumerare difficile eſt, nedum proſequi conſentanea dicendi dignitate. Nam quòd nobis vita per vos reddita eſt,* [4] *quum dimiſſis paſſim per provincias carnificibus ſic elatus*

latro

ſulti pari. par enim *exemplum* ſignificat, quod Græci dicunt ἴσον. *Salmaſ.*

1. *Cujus pro judicio, &c.*] Scribendum, *cui vos pro judicio, &c.* Caſaubonus.

Cujus pro judicio, &c.] Sic quoque Pal. neque opus mutari. *Grut.*

2. *Quàm cùm maxima, &c.*] Scribe, *cùm maximè.* Caſaub.

Quam cum maxima ab hoſtibus vaſtatione defendiſtis.] Lege: *quam cum maximè hoſtili vaſtatione defenditis.* vel, *ab hoſtium.* Salmaſ.

Quàm cùm maximâ ab hoſtibus.] Melius fuerit *maximè*, ut videbatur & Caſaubono. *Grut.*

3. *Nulla vox fortis, nulla oratio felix.*] Quæ ſequuntur poſtulant heic ſcribi: *Quocirca nulla vox tam fortis, nulla oratio tam felix.* Proxime enim ſequitur: *Nullum ingenium tam fœcundum unquam fuerit, quod publicam felicitatem poſſit exprimere.* Salmaſ.

Nulla vox fortis, nulla oratio felix.] Pal. *nulla oratio tam felix*; ut videatur etiam eadem ſyllaba immittenda principio: *nulla vox tam fortis.* Grut.

4. *Quum dimiſſis paſſim per provincias carnificibus, ſic elatus latro ſurrexit, &c.*] Vera lectio niſi fallor hæc eſt: *Nam quod nobis vita per vos reddita eſt, quam dimiſſis paſſim per provincias carnificibus ſicelatus latro ſic petiit, ut ſe ordini profiteretur iratum, quomodo dicam aut proſequar? ſicelatus* autem latro, unica voce in optimo libro legebatur, pro *ſicilatus. ſicilatum* autem *latronem* vocat Maximinum quod *ſicila*, hoc eſt, parva ſica armatus eſſet. *ſica* vero, ut omnes norunt, brevis gladius, & incurvus, qui Threcum fuit proprius. at Maximinus Threx fuit. hinc etiam *ſicila* dicti cultri ſutoris, quod in modum ſicarum eſſent incurvi. Gloſſæ veteres; *Sicila*, σμίλη, ἀρβήλιον. ſicila igitur brevis gladius, vel culter, qui & ſicilus & ſicilum & ſicilis etiam dicebatur. *Salmaſ.*

Cùm dimiſſis paſſim per provincias carnificibus ſic elatus latro ſurrexit, ut ſe ordini profiteretur iratum.] Pal *quam*, & *ſiceretis*, reſpuitque illud aliorum *ampliſſimo.* Grut.

1. *Ut*

latro ſurrexit [1] *ut ſe ordini profiteretur iratum, quomodo dicam aut proſequar? præſertim quum mediocritas mea non modò publicam felicitatem, ſed ne peculiare quidem gaudium animi mei poſſit exprimere, quum eos Auguſtos & principes generis humani videam, quorum antehac perpetuo cultu mores & modeſtiam meam tanquam veteribus cenſoribus meis cuperem probatam:* [2] *& etiamſi confidam in priorum principum teſtimoniis, veſtris tamen ut gravioribus judiciis glorior. Dii præſtent præſtabuntque hanc urbi Romanæ felicitatem. Nam quum ad vos reſpicio, aliud nihil optare poſſum quàm quod apud deos dicitur victor Carthaginis precatus, ut ſcilicet in eo ſtatu Remp. ſervarent in quo tunc eſſet, quòd nullus melior inveniretur. Ita ego precor, ut in eo ſtatu vobis Remp. ſervent,* [3] *in quo eam vos adhuc nutantem collocaviſtis.*

18 Hæc epiſtola probat Pupienum eundem eſſe qui à pleriſque Maximus dicitur nomine paterno. Siquidem per hæc tempora apud Græcos non facilè Pupienus, apud Latinos non facilè Maximus inveniatur, & ea quæ ſunt geſta contra Maximinum, modò à Pupieno, modò à Maximo acta dicantur. [4] Sed Fortunatiano credamus qui dicit Pupienum dictum nomine ſuo, cognomine verò paterno Maximum, ut omnium ſtupore legentibus aboliti videantur.

1. *Ut ſe ordini profiteretur iratum.*] Omnes membranæ, *ut ſe ampliſſimo ordini, &c.* Alioquin ſæpe *ordo* abſolutè pro ſenatu ponitur, aut ordine decurionum in municipiis. *Caſaub.*

2. *Et etiam ſi confidam in priorum, &c.*] Palatinus hunc locum ita legit, ut in textu legitur. ſed pro *probatam* leg. *probata, & hæc eſſe confidam, &c. gloriarer.* Mentem horum verborum facile aſſequor, verba ipſa quomodo conſtituenda ſint, nondum video. ſenſus igitur hic eſt. gaudium ſuum vix exprimere ſe poſſe dicit, quum eos principes videat, quos antehac ſemper coluerit, & quibus vitam ſuam, & mores probatos eſſe cupierit tanquam ſuis cenſoribus. quamvis enim vitam & modeſtiam ſuam probari confideret teſtimoniis priorum principum, pluris tamen ſemper feciſſe judicia iſtorum, ut graviora majoriſque ponderis, etſi principes non eſſent. magnopere igitur nunc ſe gaudere, quum eos principes factos videat, quos adhuc privatos coluerit, & quibus vitam ſuam probatam eſſe ſemper cupierit, quorumque adeo judicia pluris æſtimaverit, & graviora duxerit, quam ipſorum principum teſtimonia. *Salmaſ.*

3. *In quo eam vos adhuc nutantem collocaviſtis.*] Non male Palatinus: *In quo vos eam adhuc natantem conlocaritis.* Natare enim quæ adhuc pendent & vacillant, lepida tralatione dicuntur. at *conlocaritis*, omnino pro *conlocaviſtis* reponendum. *Caſaub.*

4. *Sed Fortunatiano credamus.*] Hæc ad finem uſque non comparent in optimo librorum Palatino. *Salmaſ.*

DE IIS QUI POST GORDIANUM TERTIUM PRINCIPES FUERUNT AD VALERIANUM USQUE.

GORDIANO tertio non Valerianus ſucceſſit, ſed Philippi duo: de quibus & aliis item pluribus, qui ante Valerianum imperarunt, non dubium eſt, quin & Spartianus & Capitolinus atque omnino quicunque alii è veteribus hiſtoriam Auguſtam ſtilo perſecuti ſunt, in libris ſuis abundè egiſſent. Quid cauſſæ ſit cur hodie in iſto Cæſareæ hiſtoriæ corpore pars hæc deſideretur, difficile dictu eſt. Scimus tamen, non hodie atque heri, ſed ante aliquot ſecula, factam eſſe hanc jacturam: imò fortaſſe nihil eſſe amiſſum, neque eorum quicquam periiſſe, quæ in hoc corpus ſunt ab iis conjecta, qui illud olim ex diverſis ſcriptoribus concinnarunt. Nam & membranæ veteres, cum regiæ bibliothecæ, tum illæ quibus olim in Italia uſus V. Cl. Claudius Puteanus, & Robertus quoque Bononienſis in Epitoma quam fecit horum librorum, defectum hunc agnoſcunt. Suſpicari licet, quia Philipporum res, & cæterorum qui in hac collectione ſilentur, Deciorum rebus erant permiſtæ, quos hoſtes ſæviſſimos eccleſia Dei quondam eſt experta; compoſitorem hujus corporis, pietatis Chriſtianæ fervore impulſum, in Deciorum odium, præoptaſſe principes aliquot, minutos præſertim & parum memorabiles, ſilentio tranſmittere, potiùs quàm vel Capitolinum, vel Spartianum, vel aut quenquam alium deſcriberet, qui omnes iſtos minorum gentium imperatores, uno libro fuerat complexus. Nos verò eorum nomina infrà ſubjecimus, quos poſt exceſſum Gordiani tertii, ante Valerianum, factos fuiſſe Auguſtos vel Cæſares, ex veterum lectione comperimus. *Caſaub.*

I. IMP. CÆS. MARCUS AUG. Narrat Zonaras, patres cùm de morte Gordiani III. cognoviſſent, uſos jure ſuo, & Marcum quendam, haut dubie ſenatorem, ſapientiæ & philoſophiæ deditum, imperatorem creaſſe: qui mox in Palatio morbo abſumtus. *Idem.*

II. IMP. CÆS. SEVERUS HOSTILIANUS AUG. Marco extincto, eorumdem patrum ſuffragiis hic ſucceſſit: qui morbo ſtatim correptus, poſt miſſum ſanguinem, fatis conceſſit. Zonaræ uni memoriam imperii ſui debent hi duo principes. *Idem.*

III. IMP. CÆS. M. JULIUS PHILIPPUS AUG. Hic filium ſuum aſſumſit in conſortium, ut ait Aurelius Victor: & Zonaras, κοινωνὸν τῆς βασιλείας ἐποίησε: Zoſimus tamen Cæſarem ſolùm factum ſcribit. *Idem.*

IV. M. JULIUS. PHILIPPUS. CÆSAR. AUG. F. COS. PRINC JUVENTUT. vulgò autem appellatus eſt Philippus junior.

nior. unde ille quorundam Græcorum error manavit, qui cognomen id Philippi fuiſſe, & quidem patris exiſtimarunt. *Idem.*

V. Imp. Cæsar Jotapianus Aug. Hic Philippi temporibus imperium in Oriente occupavit: ſed ſtatim oppreſſus, cum imperio vitam ſimul amiſit. auctor Zoſimus. *Idem.*

VI. Imp. Cæs. Marinus Aug. Eodem tempore quo Jotapianus in Syria, Marinus in Pannonia vel Mœſia à legionibus præſidiariis ſalutatus eſt imperator, nec multò pòſt trucidatus, ut narrant Zoſimus & Zonaras. *Idem.*

VII. Imp. Cæs. Messius Quintus Trajanus Decius Aug. His nominibus appellatus eſt Decius pater, qui in Illyrico ſuffragiis militum nactus imperium, Philippum mox ad Veronam devicit. Conſtat ibidem periiſſe patrem Philippum, filium autem Romæ. *Idem.*

VIII. Imp. Cæs. Q. Herennius Etruscus Messius Decius Aug. Decii Aug. F. & item alter quidam, ſive gener Decii, ut conjicit Onufrius, ſive aliqua cognatione eum tangens: cujus nomina è nummis & lapidum inſcriptionibus, proferuntur hæc ab eodem. *Idem.*

IX. Imp. Cæs. C. Valens Hostilianus Messius Aug. nos de hoc neque apud Græcos, neque apud Latinos hiſtoricos quicquam offendimus. *Idem.*

X. Imp. Cæs. Lucius Priscus Aug. Nam huic Macedonas præſidatu regenti delata eſt dominatio. *Idem.*

XI. Imp. Cæs. Julius Valens Licinianus Aug. qui cupientiſſimo vulgo imperium cepit. Priſcum Philippi Imp. fratrem inter illorum temporum præcipuos duces memorat Zoſimus. *Idem.*

XII. Imp. Cæs. C. Vibius Trebonianus Gallus Aug. &

XIII. Imp. Cæs. Vibius Volusianus Aug. Galli Aug. F. Tertius his adjicitur ab utroque Victore. *Idem.*

XIV. Imp. Cæs. Hostilianus Perpenna Aug. cui delatum à ſenatu imperium Victores ambo ſcribunt. magno errore conturbat hæc nomina Eutropius: cujus ſunt verba: *Mox imperatores creati ſunt* Gallus Hostilianus *& Galli filius* Volusianus, ſed ſuſpicor voculam excidiſſe jam olim, cùm ſcripſiſſet Eutropius, *Gallus Hoſtilianuſque:* quomodo Aurelius Victor: *patres Gallo Hoſtilianoque auguſta imperia decernunt.* Idem.

XV. Imp. Cæs. C. Julius Æmilianus Aug. à Mœſiacis legionibus creatus: qui occiſis per ſuos Gallo & Voluſiano, tres menſes uſus modeſtè imperio, morbo abſumptus, vacuum Valeriano locum reliquit. Tot Auguſtos vel Cæſares inter Gordianum III. & Valerianum interjectos invenimus. Sed tantis tenebris omnis hæc hiſtoria involuta eſt, ut difficile ſit aliquam ejus partem notare in qua veteres ſcriptores inter ſe conſentiant. *Idem.*

[1] TREBELLII POLLIONIS
VALERIANUS PATER ET FILIUS.

[2] VALERIANUS imperator, nobilis genere, patre Valerio, cenſor antea, & per dignitatum 1
omnes

1. TREBELLII POLLIONIS.] Robertum de Porta non audio, qui librum hunc & ſequentes aliquot à Pollione abjudicat, tribuitque Julio Capitolino. *Caſaub.*

TREBELLII POLLIONIS.] Membranæ Palatinæ non Trebellio Pollioni, ſed Julio Capitolino, & hunc librum & ſequentes tribuunt. ſed quin ſit Trebellio aſſignandus, minime poſſe dubitari puto. qui enim in unum corpus collegerant hanc hiſtoriam Auguſtam, eam totam ex quatuor iſtis ſcriptoribus confecerunt, Spartiano, Capitolino, Trebellio Pollione, & Vopiſco. Spartianus ab Hadriano uſque ad Maximinos hiſtoriam deduxerat. Capitolinus autem à Maximinis initium duxit, & uſque ad Philippos perduxit, quem ut continuaret Trebellius, à Philippis incepit, & in Claudium & ejus fratrem Quintillum deſiit: atque hinc exorſus Vopiſcus, non ultra Carinum perrexit. qui vero factum ſit, ut Philippos, & qui Philippum ſunt ſequuti imperatores, uſque ad Valerianum amiſerimus, neſcio; niſi verum illud eſt quod ſuſpicor, omnes horum auctorum codices, qui nunc habentur, ex uno unicoque codice tota illa parte mutilato laceroque, fuiſſe deſcriptos: quod & in multis aliis libris factum eſſe obſervavi. *Salmaſ.*

2. *Valerianus imperator, nobilis genere, patre Valerio, &c.*] In regio codice alteroque Puteaneorum, & principium hoc aliter habet, & totius libri alia longe facies. nam & hic non pari quidem, ſed tamen non diſſimili licentia graſſati ſunt veteres ſive librarii ſive critici, atque ſuprà in vita Marci. Porro de Valeriano hoc quem tantopere hoc libro auctor laudat, aliud longè pronuntiat Victor alter quem vide. *Caſaub.*

Valerianus imperator nobilis genere.] Veriſſimum eſt quod ſupra dicebamus, mutilationi codicis cujuſdam antiqui & unici, debere nos acceptum referre, quod Philipporum, & ſequentium imperatorum vitas, & horum Valerianorum vitæ initium deſideramus. à quo codice qui propagati ſunt omnes iſtorum ſcriptorum codices, non integriores eſſe potuerunt archetypo ſuo. ſed ut melius perſpici poſſit quam licentioſe graſſati ſint correctores in hoc libello interpolando, placet fragmentum ipſum ſubjicere, quomodo plane ſcriptum extat in antiquo exemplari Palatino:

FRAGMENTUM VITÆ VALERIANORUM. Sapori rex regum vel ſolus. *ſi ſcirem poſſe aliquando Romanos penitus vinci, gauderem tibi de victoria, quam præfers. ſed quia, vel fato, vel virtute gens illa plurimum poteſt, vide ne quod ſenem imperatorem cepiſti, & id quidem fraude, male tibi cedat poſteriſque tuis. Cogita quantas gentes Romani ex hoſtibus ſuas fecerint, à quibus ſæpe victi ſunt. Audivimus certe quod Galli eos vicerint, & ingentem civitatem illam incenderint.*

omnes gradus ſuis temporibus ad maximum in terris culmen aſcendens, cujus per annos LXX. vita laudabilis

derint. Certe Galli Romanis ſerviunt. Quid Afri? eos nonne vicerunt? Certe ſerviunt Romanis. De longioribus exemplis, & fortaſſe interioribus nihil dico. Mithridates Ponticus totam Aſiam tenuit: certe victus eſt: certe Aſia Romanorum eſt. ſi meum conſilium requiris, utere occaſione pacis, & Valerianum ſuis redde. ego gratulor felicitati tuæ, ſi tamen illa uti ſcias. Velenus rex Caduſiorum ſic ſcripſit: *Remiſſa mihi auxilia integra & incolumia gratanter accepi. ſed captum Valerianum principem principum non ſatis gratulor: magis gratularer, ſi redderetur. Romani enim graviores tunc ſunt, quando vincuntur. Age igitur ut prudentem decet: nec fortuna te inflammet, quæ multos decepit. Valerianus & filium imperatorem habet, & nepotem Cæſarem: & quid? habet & omnem orbem Romanum, qui contra te totus inſurget. Redde igitur Valerianum, & fac cum Romanis pacem, nobis etiam ob gentes Ponticas profuturam.* Artabaſtes rex Armenorum talem ad Saporem epiſtolam miſit: *In partem gloriæ venio: ſed vereor ne non tam viceris quam bella ſeveris. Valerianum & filius repetet, & nepos, & duces Romani, & omnis Gallia, & omnis Africa, & omnis Hiſpania, & omnis Italia, & omnes gentes quæ ſunt in Illyrico, atque in oriente & in Ponto, quæ cum Romanis conſentiunt, aut Romanorum ſunt. Vnum ergo ſenem cepiſti, & omnes gentes orbis terrarum infeſtiſſimas tibi feciſti: fortaſſis & nobis qui auxilia miſimus, qui vicini ſumus, qui ſemper vobis inter vos pugnantibus laboramus.* Bactrani, & Iberi, & Albani, & Tauroſcythæ Saporis litteras non receperunt, ſed ad Romanos duces ſcripſerunt, auxilia pollicentes ad Valerianum de captivitate liberandum. Sed Valeriano apud Perſas conſeneſcente, Odenatus Palmyrenus collecto exercitu rem Romanam in priſtinum ſtatum reddidit. cepit regis theſauros, cepit etiam quas theſauris cariores habent regis Parthici concubinas. Quare magis reformidans Romanos duces Sapor timore Balliſtæ atque Odenati, in regnum ſuum ocyus ſe recepit. atque hic interim finis belli fuit Perſici. Hæc ſunt digna cognitu de Valeriano, cujus per annos LXX. vita laudabilis in eam conſcenderat gloriam, ut poſt omnes honores & magiſtratus inſigniter geſtos imperator fieret: non ut ſolet tumultuario populi concurſu, non militum ſtrepitu, ſed jure meritorum, & quaſi ex totius orbis una ſententia. Denique ſi data eſſet omnibus poteſtas promendi arbitrii quem imperatorem vellent, alter non eſſet electus, &c.

Nam quæ ſequuntur uſque ad finem, eodem modo ſcripta erant in libris quibus uſus eſt Caſaubonus ut in noſtris, niſi quod illi Caſauboniani exordii loco ea verba habuere quæ ſatis conſtat non eſſe Trebellii, ſed ab aliquo adjecta qui voluit explere, quod deficere videbat, & initium quod deerat, addere. ad id exemplum plane quo hodierno ſolent artifices antiquis ſine capite ſtatuis capita imponere, & pedes manuſque mutilatis adfingere, & truncas integrare. *Salmaſ.*

Valerianus imperator nobilis genere, patre Valerio, cenſor antea & per dignitatum, &c.]

lis in eam conſcenderat gloriam, [1] ut per omnes honores & magiſtratus inſigniter geſtos, imperator fieret: non ut ſolet tumultuario populi concurſu, non militum ſtrepitu, ſed jure meritorum, & quaſi ex totius orbis una ſententia. Denique ſi data eſſet omnibus poteſtas promendi arbitrii quem imperatorem vellent, alter non eſſet electus. [2] Et ut ſciatur quanta vis in Valeriano meritorum fuerit publicorum, ponam ſenatuſconſulta, quibus animadvertant omnes quid de illo ſemper ampliſſimus ordo judicaverit. Duobus Deciis coss. VI. Cal. Novemb. die, quum ob imperatorias literas in æde Caſtorum ſenatus haberetur, ireturque per ſententias ſingulorum [3] cui deberet cenſura deferri, (nam id Decii poſuerant in ſenatus ampliſſimi poteſtate) [4] ubi primùm prætor edixit, *Quid vobis videtur P. C. de cenſore deligendo?* [5] atque eum qui erat princeps, quum ſenatus ſententiam rogaſſet, abſente Valeriano: ([6] nam ille in procinctu ſuo cum Decio agebat) omnes una voce dixerunt, interrupto more dicendæ ſententiæ, *Valeriani*

tum, &c.] Bonum ſane principium, ſed non ex more hujus auctoris, aut aliorum qui vitas imperatorum conſcripſerunt: Spartiani dico, Capitolini & Vopiſci. his, inquam, ſcriptoribus moris non eſt aliquem prius imperatorem vocare quam ejus vitam, mores, genus ex parte deſcripſerint, & quibus ex cauſis ad imperium electi ſint, quibus ſucceſſerint, quid in imperio geſſerint. heic nihil horum habes: ſed ſtatim *Valerianus imperator*, in ipſo limine obtruditur. quæ vero ſequuntur de dignitatum omnibus gradibus, mutuatus eſt, paucis mutatis, ex fine libri. at ex tot honoribus & dignitatum gradibus ſolam nominat cenſuram. nec miramur. nam ſolam potuit nominare ex hoc libro. ceteras non potuit, maximam ſui partem manca hac hiſtoria. *Idem.*

1. *Et per omnes honores & magiſtratus.*] Scribendum, *Ut poſt omnes honores & magiſtratus inſigniter geſtos imperator fieret.* Idem.

Ut poſt omnes honores.] Ita Palat. Cæterùm idem liber mirificè diſtractus eſt. ſumit enim initium ab epiſtolâ Belſoli ad Saporem, pergitque uſque ad finem fere capitis ſeptimi; ubi ſcribit: *Hæc ſunt digna cognitu de Valeriano, cujus per annos ſeptuaginta vita laudabilis, &c.* quæ habemus cap. I. *Grut.*

2. *Et ut ſciatur quanta vis meritorum.*] Vetus editio: *& ut ſcias.* Salmaſ.

3. *Cui deberet cenſura deferri.*] Hoc cenſuræ veteris ultimum & longo intervallo repetitum exemplum. *Caſaub.*

4. *Ubi primùm prætor edixit, &c.*] Erant partes Conſulis: ſed jam dixit fuiſſe tum Coss. duos Decios: habitumque hunc ſenatum ad literas imperatorias. *Idem.*

5. *Atque eum qui erat princeps, quum ſenatus ſententiam rogaſſet.*] Scribe ex Pal. & vetere editione: *Atque eum qui erat princeps tunc ſenatus.* Salmaſ.

6. *Nam ille in procinctu ſuo cum Decio agebat.*] Dele *ſuo.* Caſaub.

riani vita cenſura eſt: Ille de omnibus judicet qui eſt omnibus melior. Ille de ſenatu judicet qui nullum habet crimen. Ille de vita noſtra ſententiam ferat cui nihil poteſt objici. Valerianus à prima pueritia cenſor fuit. Valerianus in tota vita ſua fuit cenſor. Prudens ſenator, modeſtus ſenator, gravis ſenator. Amicus bonorum, inimicus tyrannorum, hoſtis criminum, hoſtis vitiorum. Hunc cenſorem omnes accipimus, hunc imitari omnes volumus. Primus genere, nobilis ſanguine, emendatus vita, doctrina clarus, moribus ſingularis, [1] *exemplum antiquitatis.* [2] Quæ quum eſſent ſæpiùs dicta, addiderunt; OMNES: atque ita diſceſſum

2 eſt. Hoc ſenatuſconſultum ubi Decius accepit, omnes aulicos convocavit, [3] ipſum etiam Valerianum præcepit rogari: atque in conventu ſummorum virorum, recitato ſenatuſconſulto. *Felicem te* (inquit) *Valeriane,* [4] *ſenatus ſententia, imò animis atque pectoribus:* [5] *totius orbis humani ſuſcipe cenſuram quam tibi detulit Romana Reſp. quam ſolus mereris, judicaturus de moribus noſtris. Tu æſtimabis qui manere in Curia debeant, tu equeſtrem ordinem in antiquum ſtatum rediges, tu cenſibus modum pones,* [6] *tu vectigalia firmabis, divides ſtatum, Reſpu-*

1. *Exemplum antiquitatis.*] Ut enim *caſtitatis exemplum* dicitur mulier quæ ad exemplum caſta eſt, & *pietatis exemplum* homo valde pius: ſic *antiquitatis exemplum*, homo morum antiquorum, vel probitatis antiquæ retinens, atque adeo obſervans, ut poſſit eſſe exemplo. *Salm.*

2. *Quæ cùm eſſent ſæpiùs dicta, addiderunt* OMNES.] Vopiſcus in Tacito: *Hac oratione & Tacitus ipſe vehementer eſt motus, & totus ſenatorius ordo concuſſus. Statimque acclamatum eſt; OMNES, OMNES.* Simili acclamatione in conciliis patrum communis conſenſus omnium oſtendebatur. *Caſaub.*

3. *Ipſum etiam Valerianum præcepit rogari.*] Id eſt præcepit vocari. honeſto autem ac modeſto verbo rogari dicuntur, qui non jubentur, ſed rogantur ut veniant. *Salmaſ.*

4. *Totius Senatus ſententiâ.*] Vox *totius* adjecta à me, ſuaſu codicis Palatini. antea malè aberat. *Grut.*

5. *Totius orbis humani ſuſcipe cenſuram.*] Lege cum Puteano, *orbis Romani.* Caſaub.

Totius orbis humani.] Sic & Pal. neque neceſſe eſt mutare in *Romani.* volebant enim Romani ſibi ſubditum, quidquid non eſſet barbarum, hoc eſt in quibus aliquid reſideret humanitatis. ſic in Gallienis cap. 14. Item in Claudio cap. 4. *Grut.*

6. *Tu vectigalia firmabis, divides ſtatum.*] Eſt locus hic illuſtris de veteris cenſuræ munibus & poteſtate. *Caſaub.*

Tu vectigalia firmabis, divides ſtatum, reſpublicas recenſebis.] Legebam aliquando: *Vectigalia firmabis ac divides, ſtatum reip. recenſebis.* vel etiam expuncto illo *ſtatum.* Salmaſ.

Tu vectigalia firmabis, divides ſtatum.] Sic quidem & Pal. inclinaverim magis in ſcripturam codicis Regii, *tu vectigalia firmabis, divides, ſtatues.* Gruterus.

7. *Cui*

Reſpublicas recenſebis: tibi legum ſcribendarum auctoritas dabitur: tibi de ordinibus militum judicandum eſt: tu arma reſpicies: tu de noſtro Palatio, tu de judicibus, tu de præfectis eminentiſſimis judicabis. Excepto denique præfecto urbis Romæ, exceptis coss. 1
ordinariis, & ſacrorum rege ac maxima virgine Veſtalium, (ſi tamen incorrupta permanebit) de omnibus ſententias feres. Laborabunt autem etiam illi ut tibi placeant de quibus non potes judicare. Hæc Decius. Sed Valeriano ſententia hujuſmodi fuit: *Quæſo ſanctiſſime imperator, ne ad hanc me neceſſitatem alliges, ut ego judicem de populo, de militibus, de ſenatu, de omni penitus orbe, judicibus, & tribunis, ac ducibus. Hæc ſunt propter quæ Auguſtum nomen tenetis, apud vos cenſura deſedit, non poteſt hoc implere privatus. Veniam igitur ejus honoris peto,* [1] *cui vita impar eſt confidentia, cui tempora ſic repugnant ut cenſuram hominum natura non quærat.* Poteram multa & alia 3
ſenatuſconſulta, & judicia principum de Valeriano proferre, [2] niſi ea vobis pleriſque nota eſſent, [3] ut puderet altiùs virūm extollere, qui fatali quadam neceſſitate ſuperatus eſt. Victus eſt enim à Sapore rege Perſarum dum [4] ductu cujuſdam ſui ducis, cui ſummam omnium bellicarum

1. *Cui vita impar eſt confidentiâ.*] *Vita,* ὁ νῦν βίος, & quod ait poëta, οἷοι νῦν βροτοί εἰσι. *confidentia* hoc loco eſt τὸ συνειδὸς, quod cùm bonum eſt, judex non metuitur neque cenſor. *Caſaub.*

Cui vita impar eſt confidentia.] Optime Palatinus: *Cui vita impar eſt, impar eſt confidentia.* nec vita, nec confidentia parem ſe cenſuræ gerendæ fatetur Valerianus. *Salmaſ.*

Cui vitâ impar eſt, impar eſt confidentiâ.] Repetii duas voces, *impar eſt,* hortante Pal. quibus ipſis clariſſima inducitur lux ſententiæ antea obſcuræ. *Gruter.*

2. *Niſi ea vobis pleriſque nota eſſent.*] Scribe cum regio, *niſi & vobis pleraque nota eſſent.* Caſaub.

Niſi & vobis pleraque nota eſſent.] Ita Regius codex, neque recedit Pal. quàm quod is *pleriſque.* Grut.

3. *Ut puderet altiùs, &c.*] Scrib. *& puderet.*] Hæc altera eſt ratio: duas enim affert. *Caſaub.*

Ut puderet altius extollere qui fatali quadam neceſſitate ſuperatus eſt.] Fecerat heic finem, & in his finem vitæ Valeriani patris Trebellius, producto enim ſenatuſconſulto de cenſura Valeriano deferenda, & oratione Decii, qua eidem Valeriano gratulatus eſt, ob illum cenſuræ honorem delatum, voluit oſtendere Pollio qualia fuerint hominum de eo adhuc privato judicia, ne ſine cauſa aut temere putaretur factus imperator, qui merito ſuo, omnium ordinum voluntate atque conſenſu ad imperium eſt vocatus. *Salmaſ.*

Ut puderet altius.] Bene monet noſter Caſaubonus legendum videri, *& puderet.* Grut.

4. *Ductu cujuſdam ſui ducis.*] An Macriani?

carum rerum agendarum commiſerat, [1] ſeu fraude, ſeu adverſa fortuna in ea eſſet loca deductus ubi nec vigor nec diſciplina militaris, quin caperetur, quicquam valere potuit. Captus igitur, in ditionem Saporis pervenit: quem quum glorioſæ victoriæ ſucceſſu minùs honorificè quàm deceret, ſuperbo & elato animo detineret, [2] atque cum Romanorum rege, ut vili & abjecto mancipio loqueretur, literas ab amicis regibus, qui & ei contra Valerianum faverant, pleraſque miſſas accepit, [3] quarum ſeriem
4 Julius refert. [4] *Sapori, rex regum Belſolus: Si ſcirem poſſe aliquando*

criani? de quo habes libro de Gallienis, & inter XXX. Pollionis tyrannos. ſed Dionyſium conſulant viri doctiſſimi. *Caſaub.*

Ductu cujuſdam ſui ducis.] Fruſtra laborant eruditiſſimi viri quærendo quis fuerit & quo nomine dux iſte, cujus ductu captus eſt Valerianus. hæc enim falſa & adulterina ſunt. *Salmaſ.*

1. *Seu fraude ſeu adverſa fortuna in ea loca deductus, &c.*] Non ita Zoſimus: qui captum magna ſua culpa & imprudentia ſcribit. eum lege. *Caſaub.*

2. *Atque cum Romanorum rege, ut vili & abjecto mancipio loqueretur.*] Parcit honori Romani nominis: nam Saporis contumelia in Valerianum non intra verba ſtetit: ſed videas Romanos ſcriptores pleroſque dedecus acceptum diſſimulare. *Idem.*

Atque cum Romanorum rege, ut vili & abjecto mancipio loqueretur.] Liber Caſauboni imitatus eſt Aurelium Victorem: *Nam quamdiu vixit rex ejuſdem provinciæ, incurvato eo pedem cervicibus ejus imponens, equum conſcendere ſolitus erat.* Non ſtratoris igitur officium exhibebat Sapori Valerianus, ſed plane vicem ſtapedis aut ſcalæ illi in equum aſcenſuro præſtabat. nam ſtratores dextra manu erigebant equo inſeſſurum, & ſuſtollebant. qui vero inclinatus dorſum præbet domino equum conſcendenti, non ſtratoris proprie munere fungitur, ſed ſtapedæ, quam & ſcalam dicebant. *Salmaſ.*

3. *Quarum ſeriem Julius refert.*] Lego *Junius*; & Junium Cordum intelligo: quem Capitolinus ſolo Junii nomine aliquoties deſignat. *Caſaub.*

4. *Sapori rex regum Belſolus.*] Satis compertum eſt regem nullum in Oriente fuiſſe ex hiſtoriis notum, cum Parthorum rege comparandum: nam penes hos perdiu ſummum imperium fuit. quos cùm Artaxerxes Perſa deviciſſet, Parthorum omnis potentia in Perſarum reges eſt tranſlata. Artaxerxi Sapor hic ſucceſſit. quis igitur ille Belſolus qui ad Saporem ſcribens regem regum ſe nominat? *Idem.*

Sapori rex regum Belſolus.] Quis hic Belſolus, aut quis rex unquam, vel privatus hoc nomine nuncupatus? Pal. & editio vetus, *Velſolus*, ſcribunt. ſupra docuimus, fragmentum vitæ Valeriani in omnibus libris ab hac epiſtola cepiſſe. non mirum igitur ſi hæc verba, quæ fragmenti initium faciebant, varie ſunt diſtorta vexataque. ſi ſequeretur ipſius Saporis epiſtola ad alium quam regem, hic titulus optime conveniret; *Sapor rex regum, vel ſolus:* ut ſe regem regum appellet, vel ſolum regem, quaſi omnes præter ipſum regis nomine vix digni. forte igitur ſcribendum: *Sapori regi regum, vel ſolo.* Deeſt enim nomen illius reguli, qui ad Saporem ſcripſit. *Salmaſ.*

Sapori Rex Regum Belſolus.] Pal. *Saporis Rex Regum.* maluiſſem reperiſſe: *Sapori Regi Regum Belſolus.* Grut.

1. *Gan-*

quando Romanos penitus vinci, [1] *gauderem tibi de victoria quam præfers. Sed quia vel fato vel virtute gens illa plurimum poteſt, vide ne, quòd ſenem imperatorem cepiſti, & id quidem fraude, malè tibi cedat poſteriſque tuis. Cogita quantas gentes Romani ex hoſtibus ſuas fecerint, à quibus ſæpe victi ſunt. Audivimus certè quòd Galli eos vicerint, & ingentem illam civitatem incenderint. Certè Galli Romanis ſerviunt.* [2] *Quid Afri? eos nonne vicerunt? Certè ſerviunt Romanis. De longioribus exemplis,* [3] *& fortaſſe ignotioribus nihil dico. Mithridates Ponticus totam Aſiam tenuit: certè victus eſt, certè Aſia Romanorum eſt. Si meum conſilium requiris, utere occaſione pacis, & Valerianum ſuis redde: ego gratulor felicitati tuæ, ſi tamen illa uti tu ſcias.* [4] Balerus rex 5
Caduſiorum ſic ſcripſit: *Remiſſa mihi auxilia integra & incolumia gratanter accepi. ſed captum Valerianum principem principum non ſatis gratulor,* [5] *magis gratularer ſi redderetur. Romani enim graviores tunc ſunt quando vincuntur. Age igitur ut prudentem decet:* [6] *nec fortuna te inflet quæ multos decepit. Valerianus & filium imperatorem habet & nepotem Cæſarem:* [7] *& quid? Habet & omnem orbem illum Romanum, qui contra te totus inſurget. Redde igitur Valerianum, & fac cum Romanis pacem, nobis etiam ob gentes Ponticas profuturam.* Artabaſdes 6
rex Armeniorum talem ad Saporem epiſtolam miſit: *In partem gloriæ venio: ſed vereor ne non tam viceris quàm bella ſeveris. Valerianum & filius repetet, & nepos, & duces Romani, & omnis Gallia, & omnis Africa, & omnis Hiſpania, & omnis Italia, & omnes gentes quæ ſunt in Illyrico,* [8] *atque in Oriente & in Ponto,*

1. *Gauderem tibi de victoria quam præfers.*] Sic ſcripti quoque. *præferre victoriam*, locutio inſolens, pro qua videmus te efferri. & *gauderem tibi*, pro συνέχαιρον ἂν σοι. *Caſaub.*

2. *Quid Afri? eos nonne vicerunt?*] Reg. *Quid? Afri eos non vicerunt?* Idem.

3. *Et fortaſſe ignotioribus.*] Pal. *interioribus*, melius, ut puto. *Grut.*

4. *Balerus rex Caduſiorum.*] Scripti quidam, *Balenus.* alii, *Belenus*, Caſaub.

Balerus rex Caduſiorum.] Pal. noſter facit pro libris eis ſcriptis, in quibus viſitur *Belenus*; habet enim *Velenus*, quemadmodum & ſupra *Velſolus.* Grut.

5. *Magis gratularer.*] Pal. *gratuler.* Idem

6. *Nec fortuna te inflet.*] Pal. *Inflammet.* Idem.

7. *Et quid? habet & omnem orbem.*] Pal. *& quid ad omnem orbem illum Romanum, qui contra te totus inſurget.* Idem.

8. *Atque in Oriente.*] Non habet iſta regius: & abſint meliùs, propter perſonas inter quas eſt hic ſermo. *Caſaub.*

Ponto, quæ cum Romanis conſentiunt, aut Romanorum ſunt. Unum ergo ſenem cepiſti, & omnes gentes orbis terrarum infeſtiſſimas tibi feciſti: fortaſſis & nobis qui auxilia miſimus, qui vicini
7 *ſumus, qui ſemper vobis inter vos pugnantibus laboramus.* Bactriani, & Hiberi, & Albani, & Tauroſcythæ Saporis literas non receperunt, ſed ad Romanos duces ſcripſerunt, auxilia pollicentes ad Valerianum de captivitate liberandum. Sed Valeriano apud Perſas conſeneſcente, *Odenatus Palmyrenus*, collecto exercitu rem Romanam propè in priſtinum ſtatum reddidit. Cepit regis theſauros, cepit etiam quas theſauris chariores habent reges Parthici, concubinas. Quare magis reformidans Romanos duces Sapor, timore Baliſtæ atque Odenati, in regnum ſuum ocyùs ſe recepit. Atque hic interim finis belli fuit Perſici. Hæc ſunt digna cognitu de Valeriano, nunc ad Valerianum minorem revertar.

[1] TREBELLII POLLIONIS
VALERIANUS JUNIOR.

1 VALERIANUS JUNIOR alia quàm Gallienus matre genitus, forma conſpicuus, verecundia probabilis, eruditione pro ætate clarus, moribus perjucundus, [2] atque [3] à fratris diſſolutione ſejunctis, [4] à patre abſente Cæſar eſt appellatus, à fratre (ut Celeſtinus dicit) Auguſtus. nihil habet prædicabile in vita niſi quòd eſt nobiliter natus, educatus optimè, & miſerabiliter interemptus. Et quoniam ſcio errare pleroſque qui [5] Valeriani imperatoris titulum in ſepulchro legentes, illius Valeriani

1. TREBELLII POLLIONIS.] Inducendus hic titulus: pars enim eſt ejuſdem libri. *Caſaub.*

2. *Atque à fratris diſſolutione ſejunctis.*] Palatinus noſter accedit libris in quibus, *ſejunctus.* Grut.

3. *A fratris diſſolutione ſejunctis.*] Nempe moribus. ſed ſcripti, *ſejunctus.* Caſaub.

4. *A patre abſente Cæſar eſt, &c.*] Quid ſi *abſens.* Idem.

A patre abſente Cæſar eſt appellatus.] Sic & Pal. nemo tamen videt requirere formulam loquendi *à patre abſens Cæſar, &c.* Grut.

5. *Valeriani titulum in ſepulcro legentes.*] De hoc pluribus auctor, libro ſequente. *Caſaub.*

Jeriani redditum putant corpus, qui à Perſis eſt captus: ne ullus error obrepat, mittendum in literas cenſui, hunc Valerianum circa Mediolanum ſepultum, addito titulo, Claudii juſſu, VALERIANUS IMPERATOR. Non puto plus aliquid vel de majore Valeriano, vel de juniore requirendum. Et quoniam vereor ne modum voluminis tranſeam, ſi Gallienum Valeriani filium, de quo jam nobis multus ſermo fuit; vel Sallonium filium etiam Gallieni, qui & Gallienus dictus eſt, huic libro adjungam, [1] ad aliud volumen tranſeam. Semper enim me vobis dedidi & famæ, cui negare nihil debeo neque poſſum.

1. *Ad aliud volumen tranſeam.*] Pro tranſibo. ſic *redeam* pro redibo, apud Capitolinum & Ammianum. *Idem.*

[1] TREBELLII POLLIONIS

GALLIENI DUO.

CAPTO Valeriano (enimvero unde incipienda eſt Gallieni vita, [2] niſi ab eo præcipuè quo ejus vita depreſſa eſt?) nutante Repub. [3] quum Odenatus jam Orientis cepiſſet imperium, & [4] Gallienus comperta patris captivitate gauderet, vagabantur exercitus, murmura- I

1. TREBELLII POLLIONIS.] In manuſcripto regiæ bibliothecæ liber eſt ἀνεπίγραφος, nullo auctoris adſcripto nomine. quare iſtum Rob. de Porta Julio Capitolino adſcripſit. *Caſaub.*

TREBELLII POLLIONIS.] Julio Capitolino attribuunt membranæ Palatinæ, ut & ſequentes libros, uſque ad Aurelianum. *Salmaſ.*

2. *Niſi ab eo præcipuè, quo ejus vita depreſſa eſt.*] Excidit vox *malo*. nam omnes libri, *ab eo præcipuè malo, &c.* non diſpliceat alioquin, *ab eo quo præcipuè ejus vita depreſſa eſt.* Ex multis probris conflata Gallieno ignominia: ſed nihil æquè probroſum ac longa patris captivitas, filio non vindicata, cùm poſſet. *Caſaub.*

Niſi ab eo præcipuè malo, &c.] Sic & Palatinus noſter. *Grut.*

3. *Quum Odenatus jam Orientis cepiſſet imperium.*] Scribendum: *Quum Odenatus in Orientis partibus cepiſſet imperium.* Et ſane non Orientis imperium ceperat Odenatus, ſed in Oriente factus erat imperator. *Salmaſ.*

4. *Gallienus comperta patris captivitate gauderet.*] Quæ ſequuntur verba, uſque ad illa, *Gallieno igitur & Voluſiano Coſſ.* ex officina correctorum prodiére, qui iſta ſic conglutinarunt. ſic igitur in Palatino lacer & mutilus totus hic locus erat relictus: *Gallienus comperta patris civitate gauderet* .... *vagabantur* .... *exercitus mu* ... . *duces cyat* .... *mirer* ..... *impe-*

murabant duces, erat ingens omnibus mœror quòd imperator Romanus in Perſide ſerviliter teneretur. [1] Gallieno igitur & Voluſiano coss. [2] Macrianus & Balliſta in unum coëunt, exercitus reliquias convocant: & quum Romanum in Oriente nutaret imperium, quem facerent imperatorem requirunt, Gallieno tam negligenter ſe agente, ut ejus ne mentio quidem apud exercitum fieret. [3] Denique quum plureis ejus rei cauſa conveniſſent, placuit ut Macrianum [4] cum filiis ſuis imperatores dicerent, ac Rempublicam defenſandam capeſſerent. Sic igitur imperium delatum eſt MACRIANO. Et cauſæ Macriano imperandi cum filiis hæ fuerunt. Primùm, quòd nemo eo tempore ſapientior ducum habebatur, nemo ad res gerendas aptior: deinde ditiſſimus, & qui privatis poſſet fortunis publica explere diſpendia. Huc accedebat quòd liberi ejus fortiſſimi juvenes tota mente in bellum ruebant, [5] ut eſſent legionibus exemplo ad omnia militaria.

[1] Macria-

imperator .... in Perſida ....
....jor omnium .... quod Gallienus na ..... pater facto ſic .... moribus rep. .... perdiderat. Gallieno igitur & Voluſiano Coſſ. ex quibus plura deeſſe facile cognoſcimus. *Idem.*

1. *Gallieno igitur & Voluſiano Conſulibus, &c.*] Multa præcedunt iſtas voces in Palat. ſed mutila.is enim codex poſt vocem *teneretur*, habet vacuum ſpacium litterarum quindecim. ſequitur inde, *jor omnium .... quod Gallienus na ... . pater facto ſic .... moribus rep. ... perdiderat. Gallieno igitur, &c.* Grut.

2. *Macriano & Baliſta.*] Scripti quidam, *Macrino* ſemper. inter Pollionis tyrannos eſt X I. *Caſaub.*

Macrianus & Balliſta.] *Macrinus*, Palatinus. & locis omnibus qui *Macriani* mentionem faciunt, *Macrinum* ſemper repræſentat. *Salmaſ.*

Macrianus & Balliſta.] Palat. à manu prima *Macrinus*, non heic modò, ſed & infrà ſemper, uſque ad illa, *Idem Macrianus Piſonem.* Grut.

3. *Denique cum pluries ejus rei cauſa conveniſſent, placuit.*] Brevius, neſcio an verius, editio prima: *Denique placuit ut Macrianum cum filiis ſuis imperatores dicerent.* Salmaſ.

4. *Cum filiis.*] Macriano juniore & Quieto, qui patri ſubjiciuntur in libro de tyrannis. *Caſaub.*

5. *Ut eſſent legionibus exemplo ad omnia militaria.*] Quæ ſequuntur uſque ad illa, *idem Macrianus Piſonem*, ingenio ſuo correctores repleverunt & reſtituerunt. quæ ſic leguntur in optimo Codice: *Ut eſſent legionibus exemplo .... ad omnia ..... aria ergo ma .... undique ...... petit occupa ..... partibus quas .... poſuerat ita .... imperium ...... bellum inſtruxit ...... eſſet omni .... quæ contra eum poterant cogitari.* Vetus editio ita: *Ergo Macrianus undique auxilia petit occupatis à ſe partibus quas poſuerat ita .... imperium hoc bellum inſtruxit, ut par eſſet omnibus quæ contra eum poterant cogitari.* Salmaſ.

1. Macria-

[1] Macrianus ergo undique collectis exercitibus, Orientis 2
partes petiit: atque ut poſſet latè ſibi delatum defendere & tueri imperium, bellum ſic inſtruxit, atque copias ſic paravit, ut eſſet omnium circumſpectus quæ contra eum poterant cogitari. Idem Macrianus Piſonem, unum ex nobilibus principibus ſenatus, ad Achaiam deſtinavit ob hoc ut VALENTEM qui illic proconſulari imperio Rempublicam gubernabat, opprimeret. Sed Valens comperto quòd Piſo contra ſe veniret, ſumpſit imperium. Piſo igitur in Theſſaliam ſe recepit. [2] Ubi, miſſis à Valente militibus compluribus, interfectus eſt: [3] ipſe quoque imperator appellatus cognomento THESSALICUS. Sed Macrianus retento in Oriente uno ex filiis, [4] pacatis tamen rebus, Aſiam primùm venit, deinde Illyricum petiit: in Illyrico [5] cum AUREOLO imperatore, qui contra Gallienum imperium ſumpſerat, duce Domitiano nomine, manum conſeruit, unum ex filiis ſecum habens, [6] & XXX. millia militum ducens. Sed victus eſt Macrianus cum filio Macriano nomine, deditusque omnis exercitus Aureolo imperatori. Turbata interim Repub. totoque 3
penitùs orbe terrarum, ubi ODENATUS comperit Macrianum cum filio interemptum, regnare Aureolum, [7] Gallienum remiſſius agere, [8] feſtinavit ad alterum filium Macria-

1. *Macrianus ergo undiq; collectis, &c.*] Palatinus heic totus eſt fractus; & neſcio an bene ſuppletus. habet namque horum verborum & ſequentium loco: *Ergo Macrinus ..... undique auxilia ....petit, occupatis à ſe ... partibus quas ipſe poſuerat; ita ut par eſſet omnibus .... quæ contra eum poterant cogitari. Idem Macrianus, &c.* Grut.

2. *Ubi miſſis à Valente militibus compluribus.*] *Militibus complurimis.* Salmaſius.

3. *Ipſe quoque imperator appellatur cognomento Theſſalici.*] Palatinus: *cognomento Theſſalatis. Theſſalas, Theſſalatis* eſſet pro Theſſalo vel Theſſalico. ſic ſupernus, ſupernas. *Idem.*

4. *Pacatis tamen rebus.*] Legendum: *pacatis jam rebus.* Idem.

Pacatis tamen rebus.] Pal. *pacatis tam rebus*, & annotatum legend. *jam.* Grut.

5. *Cum Aureolo Imperatore, qui contra.*] Pal. *cum Aureolo Imperatoris, qui*; ut forte voluerit ſubintelligi, *exercitus.* Idem.

6. *Et XXX. millia militum ducens.*] Ex iis quæ ſcripta ſunt libro ſequente, capite de Macriano tyranno, conſtat legendum hîc eſſe, XLV. *millia m.* locum expende. *Caſaub.*

7. *Gallienum remiſſius agere.*] Forte, *remiſſius rem gerere*: vel, *remiſſius ſe gerere.* Salmaſ.

8. *Feſtinavit ad alterum filium Macriani,*

Macriani, [1] quum exercitus hoc daret fortuna capiendum. Sed ii qui erant cum filio Macriani, Quieto nomine, conſentientes [2] Odenato, autore præfecto Macriani BALISTA juvenem occiderunt, miſſoque per murum corpore, Odenato ſe omnes affatim dediderunt. [3] Totius propè igitur Orientis factus eſt Odenatus imperator, quum Illyricum teneret Aureolus, Romam Gallienus. Idem Baliſta multos Emiſſenos, ad quos confugerant Macriani milites, cum Quieto & theſaurorum cuſtode interfecit, ita ut civitas penè deleretur. Odenatus inter hæc quaſi Gallieni partes ageret, cuncta eidem nuntiari ex veritate faciebat. Sed Gallienus cognito quòd Macrianus cum ſuis liberis eſſet occiſus, quaſi ſecurus rerum ac patre jam recepto, libidini ac voluptati ſe dedidit. [4] Ludos Circenſes ludoſque ſcenicos, ludos gymnicos, ludicram etiam venationem, & ludos gladiatorios dedit: [5] populumque quaſi victorialibus diebus ad feſtivitatem ac plauſum vocavit. Et quum plerique patris ejus captivitatem mœrerent, ille ſpecie decoris quòd pater ejus virtutis ſtudio deceptus videretur, ſupra modum lætatus eſt. Conſtabat autem [6] cenſuram

criani, quum exercitus hoc daret fortuna capiendum.] Corrigendum diſtinguendumque cenſeo: *Feſtinavit ad alterum filium Macriani, cum exercitu, ſi hoc daret fortuna, capiendum.* Feſtinavit, ut caperet filium Macriani, quem cum exercitu reliquerat pater, in Oriente, ipſe Occidentem verſus proficiſcens, ſi fortuna modo juvaret. *Idem.*

1. *Quum exercitus hoc daret fortuna capiendum.*] Scribendum: *Feſtinavit ad alterum filium Macriani cum exercitu, ſi hunc daret fortuna capiendum.* Caſaub.

Cùm exercitus hoc daret fortuna capiendum.] Nihil diſcrepat ſcriptura Pal. à vulgatâ iſthac, quâ nihil tamen futilius. *Grut.*

2. *Odenato ſe omnes affatim dediderunt.*] Scripti, *confeſtim dederunt.* Caſaub.

Odenato ſe omnes adfatim dediderunt.] Sic Pal. rurſuſque habuimus verbum *adfatim* tali ſignificatu. *Grut.*

3. *Totius prope igitur Orientis factus eſt Odenatus imperator.*] Hæc lectio firmat verum eſſe quod ſupra ſic editum eſt: *quum Odenatus jam Orientis cepiſſet imperium.* Salmaſ.

4. *Ludos Circenſes ludoſque ſcenicos, ludicram etiam venationem.*] Palatinus & editio vetus: *ludiariam venationem.* ludiaria venatio à ludiis. ludii autem gladiatores & beſtiarii etiam vocati ſunt à ludo. ludii olim hiſtriones dicebantur, poſterioribus vero temporibus, *ludii* etiam vocati μονομάχοι & θηριομάχοι. ut *ludiaria* heic *venatio*, ſic *ludiaria veſtis* Iſidoro, *hiſtrionis tunica.* Idem.

5. *Populumque quaſi victorialibus diebus ad feſtivitatem, &c.*] Explicat Aurelius Victor. *Caſaub.*

6. *Cenſuram parentis eum ferre non potuiſſe.*]

ſuram parentis eum ferre non potuiſſe, [1] votivumque illi fuiſſe, quod imminentem cervicibus ſuis gravitatem patriam non haberet. Per idem tempus ÆMILIANUS 4
apud Ægyptum ſumpſit imperium, [2] occupatis horreis multa oppida malo famis preſſit. Sed hunc dux Gallieni Theodotus conflictu habito cepit [3] atque imperatori Gallieno vivum tranſmiſit. [4] Ægyptus enim data Æmiliano per [5] Tranſthebaitanos milites, quum Gallienus in luxuria & improbitate perſiſteret. Quumque ludibriis & helluationi vacaret, neque aliter Rempublicam regeret quàm [6] quum pueri fingunt per ludibria poteſtates, [7] Galli quibus inſitum eſt eſſe leves ac degenerantes à civitate Romana,

tuiſſe.] Non hoc dicit quia cenſor Valerianus fuit: ſed cenſuram accipe, ut antè notavimus, pro ſeveriore morum diſciplina. *Idem.*

1. *Votivumque illi fuiſſe.*] Sic Græci, εὐκταῖον. *Idem.*

Votivumque illi fuiſſe, quod imminentem cervicibus ſuis gravitatem patriam non haberet.] Obſerva loquendi genus, *votivum illi fuiſſe quod non haberet:* Pro votivum illi fuiſſe non habere, vel, ut non haberet imminentem cervicibus ſuis patriam gravitatem. votivum tamen heic ponitur pro re admodum grata & jucunda, quæque votis fuerit petenda. *Salmaſ.*

2. *Occupatis horreis multa oppida malo famis preßit.*] Scribe: *Æmilianus apud Ægyptum ſumpſit imperium, occupatiſque horreis, multa oppida malo famis preßit. malum famis* heic dixit, ut paulo ante, *malum captivitatis: capto Valeriano, enimvero unde incipienda eſt Gallieni vita, niſi ab eo præcipue malo, quo ejus vita depreſſa eſt?* Malum captivitatis paternæ intelligendum eſt. *Idem.*

3. *Atque imperatori Gallieno vivum tranſmiſit.*] Membrana Palat. hoc modo: *Vivum tranſmiſit Ægyptus .... data eſt. .... a .... Strangy .... milites .... vitum eſt .... ribus quum Gallienus in luxuria, & improbitate perſiſteret.* Ad vocem autem illam *Strangy*, additum erat recentiore manu in optimo Palatino quaſi explendæ ejus vocis cauſa, *thebitinos*, ut integrum verbum eſſet, *Strangythebitinos.* Idem.

4. *Ægyptus enim data Æmiliano, &c.*] Scripta lectio, *Tranſcithebitinos milites.* Videntur intelligi milites qui in utroque limite cis & ultra Thebaidem prætendebant. poteſt igitur legi, *per Tranſthebaitanos & Ciſthebaitanos milites.* Caſaub.

5. *Tranſthebaitanos milites, cùm Gallienus in luxuriâ.*] Et heic quoque mutilus eſt Palat. ſic tamen ut videatur arguere falſi ſcripturam vulgò receptam: habet enim cum grandibus interſtitiis vacuis, *Tranſgythebitinos ...... milites ..... vitum eſt ...... ribus cùm Gallienus in luxuriâ.* Grut.

6. *Cùm pueri fingunt per ludibria poteſtates.*] Scribendum, *ludicra.* Caſaub.

7. *Galli quibus inſitum eſt eſſe leves ac degenerantes à virtute Romana principes ferre non poſſe.*] Et laudat heic & vituperat una oratione Gallos. Quin, ſi audiamus veterem librum, erit ita legendum: *Galli, quibus inſitum eſt, leves ac degenerantes à virtute Romana principes, & luxurioſos ferre non poſſe, Poſthumum ad imperium vocarunt.* Leves igitur & futiles principes & luxurioſos & degeneres Galli non ferebant. hinc Gallienum

mana, & luxurioſos principes ferre non poſſe, POSTHUMIUM ad imperium vocarunt: exercitibuſque conſentientibus, [1] qui occupatum imperatorem [2] libidinibus ſentiebant querebanturque. [3] Contra hunc Theodotus exercitum duxit. [4] Quumque urbem, in qua erat Poſthumius, obſidere cœpiſſet, [5] decernentibus Gallis Gallienus muros circumiens ſagitta ictus eſt. Nam & per annos VII. Poſthumius imperavit, & Gallias ab omnibus circumfluentibus Barbaris validiſſimè vindicavit. His coactus malis Gallienus pacem cum Aureolo facit oppugnandi Poſthumii ſtudio, longoque bello tracto per diverſas obſidiones

num non tulerunt. niſi quis dicat præter levitatem Gallis inſitam; ea etiam cauſa motos & impulſos ad alium eligendum principem, Gallieni loco, quod luxurioſum & degenerantem à virtute Romana ferre non poſſent. *Salmaſius.*

Galli quibus inſitum eſt eſſe leves ac degenerantes à civitate, &c.] Sic quidem editi. at in Pal. reſtat; *eſt, leves ac degenerantes*, quo ipſo laudarentur magis Galli quàm vituperarentur. *Grut.*

1. *Qui occupatum imperatorem libidinibus ſentiebant, querebanturque.*] Concinnius, & meo judicio melius Pal. *Qui occupatum imperatorem libidinibus querebantur.* Salmaſ.

2. *Libidinibus ſentiebant, querebanturque.*] Pal *libidinibus querebantur*, ſine illo *ſentiebant*. Grut.

3. *Contra hunc Theodotus exercitum duxit.*] Sic Palatinus: P. *contra hunc* .... *exercitum* ..... *que urbem* .... *Poſtumus* .... *re cæpiſſet* ...... *dentibus Gallis Gallienus muros circumiens ſagitta ictus eſt.* In quibus relliquiis nullum videre eſt Theodotum, nuſquam decernentes Gallos. Ergo illa fragmenta ſic poſſe reſtitui puto: *Contra hunc ipſe Gallienus exercitum duxit: cumque urbem in qua erat Poſtumus obſidere cæpiſſet, acriter eam defendentibus Gallis, Gallienus muros circumiens ſagitta ictus eſt.* Salmaſius.

4. *Cumque urbem in qua erat Poſthumius obſidere cæpiſſet.*] Zoſimus aliter: cùm tendenti in Italiam Poſthumio Aureolum objeciſſet, eique Inſubrum fines commiſiſſet defendendos; Aureolum Mediolani imperium cepiſſe: adverſus quem cùm accurriſſet Gallienus, ipſumque in ea urbe obſeſſum premeret, dolo Heracliani & Claudii eſſe occiſum. *Caſaub.*

5. *Decernentibus Gallis Gallienus muros circumiens ſagitta ictus eſt.*] Sed quid eſt, *decernentibus Gallis*? imò quæ hæc narratio? Scribo igitur: *Contra hunc Theodotus exercitum duxit: cumque urbem in qua erat, Poſthumius obſidere cæpiſſet, decernentibus Gallis, Gallienus muros circumiens ſagitta ictus eſt.* Rem ita geſtam, auctor ſignificare, niſi fallor, voluit: miſſus fuerat à Gallieno contra Poſthumium Theodotus cum exercitu: ſed occurrit Poſthumius, & fugatis Theodoti copiis, ipſum in urbem aliquam Galliæ coëgit. ubi cùm decreto populorum Galliæ, qui illum imperatorem ſibi adſciverant, obſideretur à Poſthumio, Gallienus, ut obſidione illam urbem ſolveret, propriùs ad eam acceſſit. tum igitur accidit, ut ſive à ſuis qui obſidebantur, ſive ab hoſtibus qui Theodotum in ea urbe obſidebant, ſagitta vulneraretur Gallienus. quem tamen viciſſe tandem iſto bello, paullò poſt dicturus eſt auctor. *Idem.*

1. *Rem*

diones ac prælia, [1] rem modò feliciter, modò infeliciter geſſit. Acceſſerat præterea his malis quòd Scythæ Bithyniam invaſerant, civitateſque deleverant. [2] Denique Aſtacum, quæ poſtea Nicomedia dicta eſt, incenſam graviter vaſtaverunt. Denique quaſi conjuratione totius mundi, concuſſis orbis partibus, etiam in Sicilia quaſi quoddam ſervile bellum extitit, latronibus evagantibus, qui vix oppreſſi ſunt. Et hæc omnia Gallieni contemptu fiebant. Neque enim quicquam eſt ad audaciam malis, ad ſpem bonorum bonis promptius, quàm quum vel malus timetur, vel diſſolutus contemnitur imperator. [3] Gallieno & Fauſtino coss. [4] inter tot bellicas clades etiam terræmotus graviſſimus fuit, & tenebræ per multos dies. [5] Auditum præterea tonitruum terra mugiente, non Jove tonante. [6] Quo motu multæ fabricæ devoratæ ſunt cum habitatoribus: multi terrore mortui. quod quidem malum triſtius in Aſiæ urbibus fuit. Mota eſt & Roma, mota & Libya: hiatus terræ plurimis in locis fuerunt, quum aqua ſalſa

1. *Rem modo feliciter, modo infeliciter geſſit.*] Libri, *gerit.* & ita legi poſtulat verbum, *facit*, ſuperiore verſu poſitum. *Salmaſ.*

2. *Denique Aſtacum quæ poſtea Nicomedia dicta eſt.*] Non poſt iſta quidem. nam multis ſeculis ante hæc tempora facta erat hæc nominis mutatio. *poſtea* igitur accipe, pro poſteriore & recentiore nomine quàm illud prius Aſtacus. De occupata à Scythis Nicomedia lege Zoſimum. *Caſaub.*

Denique Aſtacum quæ poſtea Nicomedia dicta eſt.] Aſtacum urbem Bithyniæ, Nicomediam poſtea dictam fere conſentiunt Latini ſcriptores. Ammianus Marcellinus: *Et Aſtacum ſequnto tempore Nicomediam à rege cognominatam.* Sed Aſtacum Græci diverſam faciunt à Nicomedia. Stephanus περὶ ἐθνικῶν duas Aſtacos agnoſcit, alterum Acarnaniæ vel Cephalleniæ ſecundum quoſdam urbem: alteram Bithyniæ, ab Aſtaco Neptuni filio & nymphæ Olbiæ ſic appellatam. *Salmaſ.*

Denique Aſtacum, quæ poſtea Nicomedia, &c.] Pal. *Denique Contum, quæ Nicomedia.* Grut.

3. *Gallieno & Fauſtino Coſſ.*] *Et Fauſtiano*, P. Φαυστινιανὸν vocant faſti Siculi. *Salmaſ.*

Gallieno & Fauſtino.] Pal. *Fauſtiano.* Grut.

4. *Inter tot bellicas clades etiam terræ motus graviſſimus fuit.*] *Etiam terræ motus fuit.* ita in prima editione. *Salmaſ.*

5. *Auditum præterea tonitruum terra mugiente, &c.*] Cauſſam βρυχῆς habes in ſectione XXV. problematum. & lege Ammian. lib. 17. *Caſaub.*

6. *Quo motu multæ fabricæ devoratæ ſunt cum habitatoribus.*] Simpliciter intelligimus motum illum terræ adeo gravem fuiſſe, ut ipſæ etiam fabricæ complures cum habitatoribus peſſum darentur. *Salmaſ.*

Quo motu multæ fabricæ.] Palatin. *quo motu ipſæ multæ fabricæ.* Grut.

1. *Factum-*

ſalſa in foſſis appareret. Maria etiam multas urbes occuparunt. Pax igitur deûm quæſita, inſpectis Sibyllæ libris, [1] factumque [2] Jovi ſalutari, ut præceptum fuerat, ſacrificium. Nam & peſtilentia tanta extiterat vel Romæ vel in Achaicis urbibus, ut uno die quinque millia hominum pari morbo perirent. Sæviente fortuna quum hinc terræmotus, inde hiatus ſoli [3] ex diverſis partibus peſtilentia orbem Romanum vaſtaret, capto Valeriano, [4] Gallis parte maxima obſeſſis, quum bellum Odenatus inferret, [5] quum Aureolus perurgeret Illyricum, quum Æmilianus Ægyptum occupaſſet: [6] GOTTHI & CLODIUS, de quo dictum eſt ſuperius, occupatis Thraciis Macedoniam vaſtarunt, Theſſalonicam obſederunt, [7] neque uſquam quies mediocriter ſalutem oſtentare viſa eſt. Quæ omnia contemptu, ut ſæpiùs diximus, Gallieni fiebant, hominis luxurioſiſſimi, & ſi eſſet ſecurus, ad omne
6 dedecus paratiſſimi. [8] Pugnatum eſt in Achaia * Macriano duce

1. *Factumque Jovi ſalutari.*] Διὶ σωτηρίῳ vel σωτῆρι. *Salmaſ.*

2. *Jovi Salutari.*] Sic vertit Δία σωτῆρα. *Caſaub.*

3. *Ex diverſis partibus peſtilentia.*] Melius, *& diverſis, &c.* Idem.

4. *Gallis parte maxima obſeſſis.*] Partim à Poſthumio tyranno, partim ab Alamannis duce Croco. *Idem.*

5. *Quum Aureolus perurgeret Illyricum.*] *Illyricum* non agnoſcunt libri, in quibus ita legitur: *Quum Aureolus perurgeret, quum Æmilianus Ægyptum occupaſſet.* Salmaſ.

6. *Gotthi & Clodius de quo dictum eſt ſuperiùs.*] In ſuperiorum imperatorum rebus de eo dixerat Trebellius: ſed illa hodie deſideramus. hic eſt Claudius qui poſtea imperium obtinuit. ubi iterum ſcribitur *Clodius*, ut hic. *Caſaub.*

Gotthi & Clodius, de quo dictum eſt ſuperius, occupatis Thraciis Macedoniam vaſtarunt.] Sic Palatinus: *Gothori* . . . . *à quo dictum eſt ſuperius Gotthis inditum eſt, occupatis Thraciis.* Legebam aliquando, *Gotthi quorum Scythæ pars, de quibus dictum eſt ſuperius.* Nam paulo ſuperius de Scythis dixit, qui & Bithyniam invaſerunt, & multas civitates deleverunt. at Scythas partem Gotthorum fuiſſe poſt paulo idem repetit. ſed nunc magis videtur, alio loco & fortaſſe in iis vitiis quæ deſiderantur, de Gotthis tractaviſſe, & unde hoc illis nomen inditum eſſet, diſſeruiſſe. & hoc vult heic dicere, ſuperius ſibi de Gotthis dictum eſſe, & unde illis iſtud nomen inditum. *Salmaſ.*

7. *Neque uſquam quies mediocriter ſalutem oſtentare viſa eſt.*] *Oſtentare viſa eſt,* pro *oſtentavit.* optimus liber, *neque uſquam quies mediocriter ſalutem oſtentare eſt.* forte: *neque uſquam ſpes mediocriter ſalutis oſtenſa eſt.* vel, *oſtentata eſt.* Quies ſane non ſalutem oſtentat, ſed ipſa plane ſalus eſt. cum enim à bello quieſcitur, nullus à bello periculi metus poteſt exiſtere. *Idem.*

8. *Pugnatum eſt in Achaia, Macriano duce contra eoſdem Gotthos.*] Rectè *Macriano,*

duce contra eoſdem Gotthos. Unde victi per Achæos, receſſerunt. Scythæ autem, hoc eſt, pars Gotthorum, Aſiam vaſtabant. Tunc [1] etiam templum Dianæ Epheſiæ diſpoliatum & incenſum eſt: [2] cujus opes fama in populos ſatis notæ. [3] Pudet numerare inter hæc tempora quum iſta gererentur, quæ ſæpe Gallienus malo generis humani quaſi per jocum dixerit. Nam quum ei nuntiatum eſſet, Ægyptum deſciviſſe, dixiſſe fertur, *Quid?* [4] *ſine lino Ægyptio eſſe non poſſumus?* Quum autem vaſtatam Aſiam, & [5] elementorum concurſionibus & Scytharum incurſionibus comperiſſet, *Quid*, inquit, [6] *ſine aphronitris eſſe non poſſumus?* [7] Perdita Gallia arriſiſſe ac dixiſſe perhibetur, [8] *Non ſine Atrebaticis ſagis tuta Reſp. eſt?* Sic denique de omnibus partibus

criano, ſi is intelligitur, de quo dictum antè. ſed infrà dicturi ſumus alium fuiſſe temporibus illis inter Gallieni duces, qui contra Barbaros rem geſſit feliciter, nomine *Martianum*. de eo videtur hîc ſentire Trebellius, & ſcripſiſſe, *Martiano*. Caſaub.

Pugnatum eſt in Achaia Macriano duce.] Nos legimus: *Marciano duce.* Marcianum nominat Zoſimus, cui Gallienus contra Poſtumum profecturus belli Scythici vel Gotthici ſummam mandavit. *Salmaſ.*

* *Macriano duce contra eoſdem Gothos.*] Pal. *Mariano.* Grut.

1. *Etiam templum Dianæ Epheſiæ.*] Libri veteres omnes: *Lunæ Epheſiæ. Lunam* igitur vocavit *Dianam.* Diana enim Luna eſt. Lunæ ſane templa in Aſia & reliquis Orientis partibus multa, quæ & Luni dei dicebantur. nam Luna & Lunus ἀδιαφόρως illis uſurpabatur. *Salm.*

2. *Cujus opes fama in populos ſatis notæ.*] Palatinus: *Cujus ope fama in populos pudet perdere.* Quid ſi ſcribamus? *Cujus opum fama in populos patet. pudet prodere inter hæc tempora quum iſta gererentur, quæ ſæpe Gallienus malo generis humani quaſi per jocum dixerit.* Non improbem tamen ſi ita legatur: *Cujus opes fama in populos notæ pudet prodere, &c.* Idem.

3. *Pudet numerare inter hæc tempora cùm iſta gererentur.*] Pal. *Pudet perdere.* forſan ſcribendum, *Pudet prodere.* ſed & vox *tempora* videtur à manu librarii; certè minus eſt neceſſaria. *Grut.*

4. *Sine lino Ægyptio eſſe non poſſumus?*] Inter Alexandrinas merces linum erat & opera linea, *Caſaub.*

5. *Elementorum concurſionibus.*] Membranæ, *concuſſionibus.* Idem.

6. *Sine aphronitris eſſe non poſſumus?*] Quia optimi aphronitri paſtillos Lydi Romam mittebant, & alii Aſiæ populi. Plinius libro xxx. cap. x. *Idem.*

7. *Perdita Gallia arriſiſſe ac dixiſſe perhibetur.*] Lege, *riſiſſe ac dixiſſe perhibetur.* Salmaſ.

8. *Non ſine trabeatis ſagis tuta Reſp.?*] Puteani, *Atrabaticis.* nempe pro *Atrebaticis.* Vopiſcus in Carino, *Donati ſunt ab Atrebaticis birri petiti, donati birri Canuſini.* Sed lectionem vulgatam nolim ſollicitare: nam propria Gallorum ſaga trabeata, quæ Diodoro dicitur σάγοι ῥαβδωτοί. *Caſaub.*

Non ſine trabeatis ſagis tuta Reſp. eſt.] Vera lectio mihi videtur: *Atrabaticis ſagis.* & primum quidem trabeatorum ſagorum nemo eſt auctor qui meminerit. deinde ſaga non ex ſola Gallia veniebant, ſed Hiſpanis etiam erant

tibus mundi, [1] quum eas emitteret, quaſi detrimentis vilium miniſteriorum videretur affici, jocabatur. Ac nequid mali deeſſet Gallieni temporibus, Byzantiorum civitas clara navalibus bellis, clauſtrum Ponticum, per ejuſdem Gallieni milites ita omnis vaſtata eſt ut prorſus nemo ſupereſſet. Denique nulla vetus familia apud Byzantios invenitur, [2] niſi ſiquis peregrinatione vel militia occupatus evaſit, qui antiquitatem generis nobilitatemque repræ-
7 ſentet. [3] Contra Poſthumium igitur Gallienus cum [4] Aureolo & Clodio duce, qui poſtea imperium obtinuit, [5] principe generis Conſtantini Cæſaris noſtri, [6] bellum incepit: & [7] quum multis auxiliis Poſthumius juvaretur Celticis ac Francicis, in bellum cum Victorino proceſſit, cum quo imperium participaverat. Victrix Gallieni pars fuit, [8] pluribus præliis eventuum ratione decurſis. Erat enim

erant ſua ſaga. oportet igitur fuiſſe genus ſagi peculiare quod in ſola Gallia texeretur, & ex Gallia in Italiam importaretur. ejuſmodi erant Atrabatica ſaga, quæ apud ſolos Atrabates fiebant, quorum frequens & celebris apud auctores mentio. *Salmaſ.*

Non ſine trabeatis ſagis tuta Reſpublica eſt?] Palatinus præfert, *Non Atrabaticis ſagis tuta reſp. eſt.* abſque illo *ſine:* ut forte ſcriptum fuerit primitus, *Num Atrabiticis ſagis tuta Reſp. eſt?* Grut.

1. *Cùm eas emitteret.*] *Amitteret.* Caſaub.

Quum eas emitteret, quaſi detrimentis vilium mancipiorum videretur affici.] Palat. *mitteret.* legendum cenſeo, *amitteret.* non magis, inquit, afficiebatur, cum eas imperii partes amitteret, quam ſi ſervum aliquem de vilioribus amiſiſſet. ſed lege: *Quum eas amitteret, quaſi detrimentis vilium miniſteriorum videretur affici.* nam illud, *quaſi videretur affici*, poſitum eſt pro quaſi afficeretur, loquendi genere apud iſtos auctores uſitato. *Samaſ.*

Cùm eas emitteret.] Pal. *mitteret.* melius *amitteret.* Grut.

2. *Niſi quis peregrinatione.*] *Niſi ſi aliquis.* Salmaſ.

3. *Contra Poſthumium.*] *Contra Poſthumum.* Idem.

4. *Aureolo & Claudio duce.*] Sic Pal. non *Clodio.* Grut.

5. *Principe generis Conſtantini Cæſaris noſtri.*] Lege *Conſtantii*, ut in vita Claudii. *Caſaub.*

Principe generis Conſtantini Cæſaris noſtri.] Pal. *Conſtanti Cæſaris noſtri.* recte: nam eſt *Conſtantii.* Salmaſ.

Principe generis Conſtantii Cæſaris.] Ita & Pal. non *Conſtantini.* Grut.

6. *Bellum incepit.*] Idem liber cum veteri editione, *bellum incitet.* an *bellum iniit?* Salmaſ.

Bellum incepit, & cùm, &c.] Pal. *bellum incitet cùm, &c.* ut videatur ſcriptum fuiſſe, *bellum iniit: & cum, &c.* Grut.

7. *Quum multis auxiliis Poſthumius juvaretur Celticis ac Francicis.*] *Celtis ac Francis.* Ed. v. *Salmaſ.*

8. *Pluribus præliis eventuum ratione decurſis.*] Scribendum, *eventuum varia ratione.* vel, *eventuum variatione.* Caſaub.

Pluribus præliis eventuum ratione decur-

enim in Gallieno ſubitæ virtutis audacia : nam aliquando
injuriis graviter movebatur. Denique ad vindictam By-
zantiorum proceſſit : & quum non putaret recipi ſe poſſe
muris, receptus alio die omnes milites inermes, armato-
rum corona circundatos, interemit, [1] fracto fœdere quod
promiſerat. Per eadem tempora etiam Scythæ, in Aſia
Romanorum ducum virtute ac ductu vaſtati, ad propria
receſſerunt. Interfectis ſanè militibus apud Byzantium,
Gallienus quaſi magnum aliquid geſſiſſet, Romam curſu
rapido convolavit : convocatiſque patribus, decennia ce-
lebravit novo genere ludorum, nova ſpecie pomparum,
exquiſito genere voluptatum. Jam primùm inter togatos 8
patres, & equeſtrem ordinem, albatos milites, & omni po-
pulo præeunte, ſervis etiam propè omnium, & mulieribus
[2] cum [3] cereis & facibus & lampadibus præcedentibus Ca-
pitolium petiit. [4] Proceſſerunt etiam altrinſecus centeni
[5] albi boves, [6] cornibus auro jugatis, & dorſualibus ſericis
diſcoloribus præfulgentes. Agnæ candentes ab utraque
parte

decurſis.] Nihil abit ab hac ſcripturâ Pal. videtur tamen legendum, *variatione*, aut *pariatione*. Grut.

1. *Fracto fœdere quod promiſerat.*] Pro fidem dare, dixit *fœdus promittere*. ſimiles ἀκυρολογίας amat hic ſcriptor, ut paùllò poſt, *bellum gerere cum aliquo*, pro odiſſe & vexare. *Caſaub.*

2. *Cum cereis facibus & lampadibus præcedentibus.*] Suetonius notat morem in Julii Cæſaris triumpho. *Idem.*

3. *Cereis facibus, & lampadibus præcedentibus.*] Optimæ membranæ : *lampadis præcedentibus*. *lampadæ* dicebantur pro *lampades*. ſic *Perſida* pro *Perſis* : *Tritonida* pro *Tritonis*. Salmaſ.

4. *Proceſſerunt etiam altrinſecus.*] Pal. *præceſſerant*. Grut.

5. *Albi boves cornibus auro jugatis.*] Non igitur ſejuges iſti boves in pompa traducti, ſed jugati. juga autem & jugalia lora auro fuerunt obducta, & cum his cornua quibus erant alligata. mos deaurandi cornua boum mactandorum ex poëtis & hiſtoricis notus. Sed eam ſententiam quam diximus, nunquam ex his verbis elicias. videtur ergo ſcribendum, *albi boves cornibus aureis jugati*, ſive *juncti*. vel ita potius, *cornibus auro virgatis*. Virgilius *auro velare* dixit,

Victori velatum auro vittiſque juvencum.

Quod tamen non ad cornuum ſolùm deaurationem refertur, ſed etiam ad dorſualia & alia ornamenta. *Caſaubonus.*

6. *Cornibus auro jugatis.*] De cornibus victimarum auratis pleni ſunt & poëtarum & hiſtoricorum libri. idque ſolum velle indicare hoc loco Trebellium, ſum certus. *cornua auro jugata* hic *ſimpliciter* dicuntur *aurata*. & ſimilis plane locutio eſt, quam ſupra in Alagabali vita obſervavimus, *Palladium auro vinctum*, quod eſt *auratum*. ſic *pocula auro vincta* Pomponio Melæ pro deauratis. Græci unica voce, χρυσόδετα appellant. *Salmaſ.*

parte cc. præceſſerunt, & x. elephanti, qui tunc erant Romæ, mille cc. [1] gladiatores [2] pompaliter ornati, cum auratis veſtibus matronarum, manſuetæ feræ diverſi generis, cc. ornatu quammaximo affectæ. Carpenta cum mimis & omni genere hiſtrionum: [3] pugiles [4] ſacculis, non veritate pugilantes. [5] Cyclopea etiam luſerunt omnes ape-

1. *Gladiatores pompaliter ornati.*] Vetus liber: *pompabiliter ornati. pompare* dicebant, unde & *pompabilis*, & *pompabiliter*. Idem.

2. *Pompaliter ornati.*] Pal. *pompabiliter*, & placet. *Grut.*

3. *Pugiles ſacculis non veritate pugnantes.*] Veri pugiles ceſtibus pugnabant, & quidem non ſine ſanguine ut plurimum: quare non facilè ex eo certamine niſi auribus contuſis redibant: quod ſciunt qui non ignorant quid ſit apud ſcriptores Græcorum ἀποχάραξις, & qui dicantur ἀποχαράξαι). ſed qui incruento pugilatu volebant dimicare, ſaccis non ceſtibus manus muniebant. erant autem hi ſacculi vel tomento farcti, vel alia re pleni quæ gravem ictum non redderet: puta, farina aut furfuribus: interdum & harena ſacculos implebant. *Caſaub.*

Pugiles ſacculis non veritate pugnantes.] Meliores libri *flacculis*. *ſacculis* heic legi non poteſt. iis enim exercebantur athletæ, quos Græci κωρύκους, Latini folles & ſacculos appellant. eos enim arena refertos ad hunc uſum habebant. Pollux, lib. III. cap. ultimo. at heic ſermo non eſt de pugilibus exercentibus, ſed pugillantibus, qui tamen non veris armis hoc eſt ceſtibus, pugnabant, quod nunquam ἀναιμάκτως fiebat, ſed aliis quibuſdam mollioribus, & innoxios ictus inferentibus. ἐπισφαίραις uſos eos eſſe ad hanc rem reperio, quibus ceſtuum vice manus ſibi innectebant. ἐπίσφαιραι igitur ſive pugilli ceſtibus opponuntur. ceſtus enim ex crudo corio erant, plumboque, & ferro inſuto rigebant. at pugilli, ut videtur, ſine plumbo, & ferro, ex molli corio facti & in modum pilæ circa manus & pugnos alligati. ſed multum diſtabant, ab illis ſacculis arena plenis, aut follibus quibus item exercebantur. quid igitur illis *flacculis* faciemus, qui tam pertinaciter inhæſerunt omnibus libris. *flaccum*, & *flaccidum* veteres Latini vocarunt quidquid ita molle eſſet, laxum ſolutumque ut facile rei cuilibet inſiſtenti, incidentique cederet. hinc & verbum *flaccere*, & *aures flaccæ* prægrandes ſunt & dependulæ. hinc etiam, niſi fallor, pilas iſtas, vel pugillos qui in morem pilæ laxæ & flaccidæ circumponebantur bracchiis pugillantium, ut mollem & innoxiam plagam infligerent. *Salmaſ.*

4. *Sacculis non veritate pugillantes.*] Pal. *flacculis*, uti etiam erat in libris quos excuſſit Puteanus. *Grut.*

5. *Cyclopea etiam luſerunt omnes apenarii.*] Scribe, *Cyclopes*, ſic Græci dicunt Κύκλωπα ὀρχήσασθαι. & Latini quoque *ſaltare Cyclopem* quod pantomimorum eſt. *apinarii*, vel *apennarii*, præferunt membranæ. ſcribo, *apinari*. de hoc genere hominum plura Scaliger ad Manilium. *Caſaub.*

Cyclopea etiam luſerunt omnes apenaris.] *Cyclopea ludere* eſt τὰ περὶ Κύκλωπα παῖξαι. varia enim & multiplex, & πολυειδὴς Cyclopis hiſtoria in fabularum & ſaltationum argumentis. ut ἔρως Γαλατείας, Κύκλωπος μέθη, & cetera. ſic circa Latonam, Δήλου πλάνη, Λητοῦς, ὠδῖνες, Πύθωνος ἀναίρεσις, Τιτυοῦ ἐπιβουλή. & ſimilia, de quibus vide elegantiſſimum auctorem περὶ ὀρχήσεως ut autem Cyclopea heic ludere dixit Trebellius, ſic Arrianus τὰ περὶ Ἀγαμέμνονα παίζειν.

apenarii, ita ut miranda quædam [1] & ſtupenda monſtrarent. Omnes viæ ludis ſtrepituque & plauſibus perſonabant, ipſe medius cum picta toga & tunica palmata inter patres (ut diximus) omnibus ſacerdotibus prætextatis Capitolium petiit. Haſtæ auratæ altrinſecus quingenæ, [2] vexilla centena, [3] & præter ea quæ collegiorum erant, [4] dracones, & ſigna templorum omniumque legionum ibant. Ibant præterea gentes ſimulatæ, ut Gotthi, Sarmatæ, Franci, Perſæ: [5] ita ut non minùs quàm ducenti ſingulis globis ducerentur. Hac pompa homo ineptus 9
eludere ſe credidit populum Romanum: ſed, ut ſunt Romano-

ζειν. quod ad verbum eſt *Agamemnonia ludere*. lib. I. cap. XXV. *Salmaſ.*

Cyclopea luſerunt omnes apenarii.] *Apenarii* pro *apinarii*. ſic *apenas* pro apinis ſcribebant. ut *patenas* pro patinis. apinarii autem ſunt ſcurræ, vel ludii qui moribus & geſtibus fabulas & hiſtorias deſaltabant in ſcena, & varia miraque in illo genere oſtendebant, ut hi apinarii qui Cyclopea luſerunt, & totam illam Cyclopis fabulam expreſſerunt. ab apinis dicti. apinas optimæ Gloſſæ interpretantur *ἀμαλογίας apinæ, ἀμαλογίαι*, argutiæ, ineptiæ & garrulitates, & id genus alia facetiæ leporeſque. unde & *ἀμάλογος* garrulus, qui omnia ſimul effundit & effutit, nec finem facit garriendi blatterandique, ut ſcurræ ſolent & vernaculi. ab *ἅμα* & *λέγειν*, quod *ἀθρόως* verba effutiant, & confertim ſermones cædant *apinas* eædem Gloſſæ *σάννας* etiam exponunt. inde ſanniones & ſanni, qui ridiculis motibus quidvis imitantur & oſtendunt. ſanniones igitur & ſanni & apinarii idem erant, qui ridiculis qua dictis qua geſtibus in ſcena riſum movebant. fabulones etiam vocabant iſtiuſmodi ridicularios homines. Vel *apinæ, ἀφάνναι*, vel *ἀφάνναι*. & fortaſſe ita melius legatur quam *σάνναι*. ut ſupra voluimus. atque inde *apinarii* vel *apenarii*, ſunt *μωρολόγοι*, & qui ridicularia quacumque occaſione funditant, quique non ſolum dictis & ſalibus, ſed etiam motibus corporis, & geſtibus ſunt ridiculi. unde miranda quædam & ſtupenda eos monſtraviſſe in illo Cyclopeorum luſu dicit Trebellius. Sannam etiam pro irriſione & ſubſannatione Latini uſurparunt. Gloſſæ: *ſanna, μῶκος*. & Græci *μωκᾶσθαι* proprie dicunt de his qui ore, vultuque diſtorto, & valgis labiis aliquem derident. à Græco *μῶκος*, *mocoſum* Latini deduxerunt, de hoc genere ridiculi quod fit non ſalibus & dicacitate, ſed vultu & geſticulationibus. Cicero ea voce uſus eſt lib. I. epiſt. ad Atticum. *Idem.*

1. *Et ſtupenda monſtrarent.*] Palatinus hæc accommodat non apenariis, ſed ipſi Gallieno, dum exhibet, *monſtraret*. Grut.

2. *Vexilla centena, & præter ea quæ collegiorum erant.*] Vetus editio, legit: *Vexilla centena, præter ea quæ collegiorum erant*. Patet èx hoc loco ſingulis collegiis ſua vexilla fuiſſe, & ſigna. *Salmaſ.*

3. *Et præter ea quæ collegiorum erant Dracones.*] Abeſt Palatino illud &, non malè. *Grut.*

4. *Dracones.*] Nam & dracones inter Romanæ militiæ ſigna. Ammianus libro XVI. ubi ſimillimè ut hic dracones ad pompam præferuntur. *Caſaub.*

5. *Ita ut non minus quam ducenti ſingulis globis.*] *Ita ut non minus quam duceni.* Salmaſ.

manorum facetiæ, alius Poſthumio favebat, alius Regilliano, alius Aureolo, alius Æmiliano, alius Saturnino. nam & ipſe jam imperare dicebatur. Inter hæc ingens querela de patre: [1] quem inultum filius relinqueret, & quem externi utcunque vindicaverant. Nec tamen Gallienus ad talia movebatur, obſtupefacto voluptatibus corde: ſed ab iis qui circum eum erant requirebat; *Et quid habemus in prandio? &* [2] *quæ voluptates paratæ ſunt? &* [3] *qualis cras erit ſcena? quales circenſes?* Sic [4] confecto itinere, celebratiſque hecatombis, ad domum regiam rediit: conviviiſque & epulis depulſis, alios dies voluptatibus publicis deputabat. Prætereundum non eſt haud ignobile facetiarum genus. [5] Nam quum rex Perſarum, quaſi captivorum, per pompam (rem ridiculam) duceretur, [6] quidam ſcurræ miſcuerunt ſe Perſis, diligentiſſimè ſcrutantes omnia, atque [7] uniuſcujuſque vultum mira inhiatione mirantes. A quibus quum quæreretur [8] quidnam agerent illa ſolertia, illi reſponderunt, *Patrem principis quærimus.* Quod quum ad Gallienum perveniſſet, non pudore, non mœrore, non pietate commotus eſt, ſcurraſque juſſit vivos exuri. Quod populus [9] factum triſtiùs quàm quiſquam exiſti-

1. *Quem inultum filius relinqueret.*] *Quem inultum filius liquerat.* Ita Palatinus, & ſic legendum arbitror. *Idem.*

2. *Quæ voluptates paratæ ſunt?*] Quod ſpectaculi genus? *voluptates* ſæpe dicuntur ἀπλῶς ludi. *Caſaub.*

3. *Qualis cras erit cœna, quales circenſes?*] Scribendum: *Et quæ voluptates paratæ ſunt? & qualis cras erit ſcena? quales circenſes?* Salmaſ.

4. *Confecto itinere, celebratiſque hecatombis.*] Palatinus: *hecatombiis.* eſſet ἑκατόμβιον, pro ἑκατόμβη. *Idem.*

5. *Nam cùm rex Perſarum quaſi captivorum, per, &c.*] Omnino ſcribendum *grex Perſ.* neque enim ita væſanus fuit Gallienus ut fingeret Perſarum regem captivum. *gregem Perſarum* appellat, quem paullò antè, *globum.* Caſaub.

Nam cùm Rex Perſarum.] Nihil certius conjectura Caſauboni, *grex Perſarum.* Grut.

6. *Quidam ſcurræ miſcuerunt ſe Perſis.*] Ita fuit moris in omni pompa, ſive triumphorum, ſive funerum. *Caſaubonus.*

7. *Uniuſcujuſque vultum mira inhiatione mirantes.*] *Mirari* vel *mirare* hoc loco ſumitur pro conſiderare & attente contemplari ſpecularique. qua notione etiam hodie Galli uſurpamus. inde *miratorium* pro ſpeculo vocamus. *Salmaſ.*

8. *Quidnam agerent illa ſolertia, &c.*] Pal. *ageret*; quod alium induxerit ſenſum, ſed minus nervoſum. *Grut.*

9. *Factum triſtius, quam quiſquam exiſtimaret, tulit.*] Pal. *quam quiſquam æſtimat tulit.* Salmaſ.

existimaret, tulit: milites verò ita doluerunt ut non multò poſt vicem redderent. [1] Gallieno & Saturnino coss. 10
Odenatus rex Palmyrenorum obtinuit totius Orientis imperium, idcirco præcipuè quòd ſe fortibus factis dignum tantæ majeſtatis inſulis declaravit: Gallieno aut nullas, aut luxurioſas, aut ineptas & ridiculas res agente. [2] Denique Odenatus ſtatim bellum Perſis in vindictam Valeriani, quam ejus filius negligebat, indixit. [3] Niſibin & Carras ſtatim occupat, tradentibus ſeſe Niſibenis atque Carrenis, & increpantibus Gallienum. Nec defuit tamen reverentia Odenati circa Gallienum. Nam captos ſatrapas inſultandi propè gratia & oſtentandi ſui ad eum miſit. Qui quum Romam deducti eſſent, vincente Odenato triumphavit Gallienus, nulla mentione patris facta: [4] quem nec inter deos quidem niſi coactus retulit, quum mortuum audiſſet, ſed adhuc viventem: nam de illius morte falſo compererat. Odenatus autem ad Cteſiphontem Parthorum multitudinem obſedit: vaſtatiſque circùm omnibus locis, innumeros homines interemit. Sed quum ſatrapæ omnes ex omnibus regionibus illuc defenſionis communis gratia convolaſſent, [5] fuerunt longa & varia prælia, longior tamen Romana victoria. Et quum nihil aliud ageret niſi ut Valerianum Odenatus liberaret, inſtabat quotidie, [6] ac locorum difficultatibus in alieno
ſolo imperator optimus laborabat. Dum hæc apud Perſas 11
geruntur, *Scythæ* in Cappadociam pervaſerunt: [7] illic captis

1. *Gallieno & Saturnino Coss.*] Hic ſextus eſt Gallieni conſulatus in Faſtis. *Caſaub.*

2. *Denique ſtatim bellum.*] Vulgati, *Denique Odenatus ſtatim, &c.* ſed nomen illud non erat in Pal. neque requirebat, cùm proximè præceſſiſſet. *Grut.*

3. *Niſibim & Carras ſtatim occupat.*] *Nitibim* ſcribit Palatinus, & *Nitibenos* paulo poſt. *Salmaſ.*

4. *Quem ne inter deos quidem, niſi coactus retulit.*] Conſecratum fuiſſe Vopiſcus oſtendit, qui in Aureliano divum appellat. *Caſaub.*

5. *Fuerunt longa & varia prælia, longior tamen Romana victoria.*] Sic lege: *Fuerunt longa & varia prælia: longior, tamen Romana, victoria. longa & varia,* hoc eſt variæ fortunæ prælia fuerunt, longiorque fuit & tardior victoria, tamen tandem Romanorum fuit. *Salmaſ.*

6. *Ac locorum difficultatibus, &c.*] Meliùs, *at loc.* Caſaub.

7. *Illis captis civitatibus bello etiam varie*

ptis civitatibus, [1] bello etiam vario diu acies ad Bithyniam contulerunt. Quare milites iterum de novo imperatore faciendo cogitaverunt: quos omnes Gallienus more ſuo, [2] quum placare atque in gratiam ſuam reducere non poſſet, occidit. Quum tamen ſibi milites dignum principem quærerent, Gallienus apud Athenas ἄρχων erat, id eſt ſummus magiſtratus, vanitate illa qua & civis adſcribi deſiderabat, [3] & ſacris omnibus intereſſe: [4] quod neque Adrianus in ſumma felicitate, neque Antoninus in adulta fecerat pace, [5] quum tanto ſtudio Græcarum docti fuerint literarum; ut rarò aliquibus doctiſſimis magnorum arbitrio ceſſerint virorum. Areopagitarum præterea cupiebat ingeri numero, [6] contempta propè Republ. [7] Fuit enim Gallienus

vario diu acies ad Bithyniam contulerunt.] Palat. ita legit: *Illic captis civitatibus; bello etiam vario diu actos ad Bithyniam contulerunt.* Bella ſed facilis emendatio: *bello etiam vario diu acto, ſe ad Bithyniam contulerunt.* Salmaſ.

Illic civitatibus captis.] Zoſimus negat eos urbes cepiſſe, cum aliquam multas obſediſſent, ut Caſſandriam & Theſſalonicam, ſed re infecta ſemper diſceſſiſſe. *Idem.*

1. *Bello etiam vario diu acies ad Bithyniam contul.*] Pal. *vario diu actos, &c.* Grut.

2. *Quum placare atque in gratiam ſuam reducere non poſſet.*] *Atque ad gratiam ſuam reducere non poſſet.* ita Pal. cum veteri editione. *Salmaſ.*

3. *Et ſacris omnibus intereſſe.*] Μυεῖσθαι τὰ Ἐλευσίνια. de quo ad Hadrianum. *Caſaub.*

4. *Quod neque Hadrianus in ſumma felicitate neque Antoninus in adulta fecerat pace.*] Sic putò ſcribendum: *Vanitate illa qua & civis adſcribi deſiderabat, & omnibus ſacris intereſſe. quod neque Hadrianus niſi in ſummâ felicitate, neque Antoninus niſi in adulta fecerat pace, quum tanto ſtudio Græcarum docti fuerint litterarum, ut rarò aliquibus doctiſſimis magnorum arbitrio ceſſerint virorum.* Arguit Gallienum quod illas vanitates perſequutus ſit eo tempore quo totus orbis Romanus undique bellis quatiebatur, & præter bellicas clades terræ motibus graviſſimis, & peſtilentia etiam laborabat; neque defendi poſſe exemplo Hadriani & Antonini imperatorum, quorum ille nonniſi in ſumma felicitate nugas illas affectarit, hic vero nonniſi adulta pace. *Salmaſ.*

5. *Cùm tanto ſtudio Græcarum docti fuerint litterarum.*] Pal. *ſint litterarum*; ut ſuſpicer, illud *fuerint* & *cùm* adſcititium. certè ſi adjiciantur rotundior exierit ſententia. *Grut.*

6. *Contempta propè Repub.*] An? *propria Rep.* ſed abeſt *propè* à regio *Caſaub.*

Contempta propè rep.] Inepta lectio. ſcribe, *contempta R. Repub.* hoc eſt, *Romana Rep.* vel *pop. Rom. Republica.* id eſt populi Romana Republica. maximum enim contemptum præ ſe ferebat Gallienus qui civis Athenis adſcribi affectabat, & in Areopagitarum numero conſcribi, quaſi hæc eſſent pluris facienda, quam Romanorum eſſe imperatorem. *Salmaſ.*

7. *Fuit enim Gallienus, &c.*] Meliùs, *Fuit tamen Gall.* Caſaub.

Fuit enim Gallienus.] *Fuit etiam Gallienus.* Salmaſ.

1. *Hujus*

nus (quod negari non poteſt) oratione, poëmate, atque omnibus artibus clarus. [1] Hujus eſt illud epithalamium quod inter centum poëtas præcipuum fuit. [2] Nam quum [3] fratrum ſuorum filios conjugaret, & omnes poëtæ Græci Latinique epithalamia dixiſſent, idque per dies plurimos, [4] quum ille manus ſponſorum teneret, ut quidam dicunt, [5] ſæpiùs ita dixiſſe fertur:

[6] Ite, ait, ô pueri, pariter ſudate medullis
Omnibus inter vos; [7] non murmura veſtra columbæ,
Brachia non hederæ, [8] non vincant oſcula conchæ.

[1] Lon-

1. *Hujus eſt illud Epithalamium.*] Scribendum, *hujus eſt illud Epithalamion.* Idem.

2. *Nam quum fratrum ſuorum filios conjugaret.*] Vet. ed. *jungeret.* Idem.

3. *Fratrum ſuorum filios conjugaret.*] Palatin. *filios jungeret.* æquè bene. *Grut.*

4. *Quum ille manus ſponſorum teneret, ut quidam dicunt, ſæpius dixiſſe fertur.*] *Sceptus* ſcriptum in optimo Palat. pro *exceptus.* Erit igitur hoc loco ſic diſtinguendum: *Nam quum fratrum ſuorum filios conjugaret, & omnes poëtæ Græci Latinique Epithalamia dixiſſent, idque per dies plurimos, quum ille manus ſponſorum teneret, ut quidam dicant exceptus, ita dixiſſe fertur. exceptus* autem, eſt convivio nuptiali exceptus. ingenium enim Gallieni ex eo vult oſtendi Trebellius, quod cum per plurimos dies Græci Latinique poëtæ certatim magno labore magnoque conatu epithalamia componerent, ipſe Gallienus ſponſorum manus tenens, vel ut alii dicunt, convivio exceptus, vel quum exciperetur, ita ex tempore dixiſſe fertur. quod ejus Epithalamium non plus tribus verſibus textum, & ex tempore pronuntiatum inter centum alia Epithalamia operoſe laborioſeque compoſita præcipuum fuit, & palmam obtinuit. ut *ſceptus* autem pro *exceptus,* ſic *ſceptoria* pro *exceptoria.* ſic *ſpanſum* velim pro *expanſum.* Salmaſius.

5. *Sæpius ita dixiſſe fertur.*] Eſt à mſſ. aliorum, quibus accedit etiam Palatinus: nam ibi viſitur, *ſceptus.* vulgati *ſiptus.* Grut.

6. *Ite, ait, ô pueri pariter ſudate medullis Omnibus inter vos.*] Arctam conjunctionem atque adeò ipſum συνασπασμὸν voce *ſudate* ſignificat. *Caſaub.*

Ite ait o pueri.] Allocutiones ſponſales dicebantur hujuſcemodi epithalamia quibus ſponſos ipſos alloquebatur auctor. tale eſt hoc loco iſtud Gallieni, & quod in vetuſtiſſimo codice epigrammatum nondum editorum, nuper reperi, Abiti cujuſdam ſub titulo ſponſalis adloquutionis, ad hunc modum:

ABITI ALLOCUTIO SPONSALIS.

Linea conſtricto de pectore vincula ſolve,
Et domino te crede tuo: nec candida lædas
In quibus ora vide, vel ne contacta repugnes.
Eſt in nocte timor, non eſt in nocte periclum.
Nec volo contendas: vinces cum viceris ille.

Sed ſponſam tantum alloquitur hic Avitus, Gallienus ſponſum & ſponſam. *Salmaſ.*

7. *Non murmura veſtra columbæ, Brachia non hederæ, non vincant oſcula conchæ.*] B. Ambroſius Inſtitutione virginis: *Non pineæ velamen ejus, non vincant cupreſſi: pudicitiam ejus non turtures, ſimplicitatem ejus non vincant columbæ.* Caſaubonus.

8. *Non vincant oſcula conchæ.*] Ariſtophanes Veſpis, ὥσπερ λεπὰς προσεχόμενος τῷ κίονι. lopades ſaxis adhærent: conchæ dithyri ipſæ ſibi. unde proverbium, κόγχην διελεῖν. *Idem.*

1. Lon-

[1] Longum eſt ejus verſus orationeſque connectere, quibus
ſuo tempore tam inter poëtas quàm inter rhetores emi-
cuit. Sed aliud in imperatore quæritur, aliud in oratore
12 vel poëta flagitatur. Laudatur ſanè ejus optimum factum.
[2] Nam conſulto Valeriani fratris ſui & Lucilli propinqui,
ubi comperit ab Odenato Perſas vaſtatos, redactam Niſi-
bin & Carras in poteſtatem Rom. omnem Meſopotamiam
noſtram, denique Cteſiphontem eſſe perventum, fugiſſe
regem, captos ſatrapas, plurimos Perſarum occiſos: Ode-
natum, participato imperio Auguſtum vocavit, ejuſque
monetam qua Perſas captos traheret, cudi juſſit: quod &
ſenatus & urbs, & omnis ætas gratanter accepit. Fuit
præterea idem ingenioſiſſimus, [3] cujus oſtendentia acu-
men pauca libet ponere. Nam quum taurum ingentem
in arenam miſiſſet, [4] exiſſetque [5] ad eum feriendum vena-
tor, [6] neque perductum decies potuiſſet occidere, coro-
nam venatori miſit, muſſantibuſque cunctis quid rei eſſet
quòd

1. *Longum eſt ejus verſus orationeſque connectere.*] *Connectere*, id eſt perſcribere, referre. Vopiſcus in Floriano: *Longum eſt omnes epiſtolas connectere, quas vidi, quas legi.* Salmaſ.

2. *Nam conſulto Valeriani fratris, &c.*] Scrib. *conſilio.* Caſaub.

Nam conſulto Valeriani fratris ſui & Lucilli propinqui.] Optimus liber: *Conſulta Valeriani fratris ſui. conſulta* pro *conſultione.* ut *miſſa* pro *miſſione.* Salmaſius.

Nam conſulto Valeriani, &c.] Pal. *conſulta.* Grut.

3. *Cujus oſtendentia acumen pauca libet ponere.*] Forte ſcribendum, *cujus oſtendentia acuminis, ſcilicet, pauca libet ponere. oſtendentia acuminis*, ut *fugitans litium.* Sed magis etiam probem deleri illud, *ſcilicet: cujus oſtendentia acuminis pauca libet ponere.* Salmaſ.

Cujus oſtendentia acumen pauca libet ponere.] Pal. *cujus oſtendentia cum in his ſcilicet pauca, &c.* Grut.

4. *Exiſſetque ad eum feriendum venator.*] Niſi malis *confector.* nam *conficere* & *confector* propria in hac re ſunt vocabula. *Caſaub.*

Exiſſetque ad eum feriendum venator.] Scripti libri *vector*, quod hoc loco idem ſignificare debet, quod *venator.* & res ita ſe habet. *vectari* eſt bene valere & valentem eſſe. hinc *vector* homo valens, & robuſtus: & *vectio* pro robore & vigore. & hujus locutionis hæc ratio eſt, quod qui ſeſe vehere pedibus ſuis & ferre poteſt, is intelligitur bene valere: ut contra mala eſſe valetudine qui ſeſe ferre non poteſt. Ovidius:

—— *me mihi ferre grave eſt.*

Cum de ſe, ut ægroto & male ſano loqueretur. igitur Latini *vectorem* videntur appellaſſe proprie venatorem, quod opus ſit viribus maximis ad hoc opus. *vectorem* quoque de venatore dixit elegans poëta Manilius lib. IV.

Et pacare metu ſylvas, & vivere vector.

Salmaſ.

5. *Ad eum feriendum venator.*] Palat. *vector.* Grut.

6. *Neque perductum decies.*] Meliùs, *productum.* Caſaub.

1. *Tan-*

quòd homo ineptiſſimus coronaretur, ille per curionem dici juſſit, [1] *Taurum toties non ferire difficile eſt.* Idem [2] quum quidam [3] gemmas vitreas pro veris vendidiſſet ejus uxori, atque illa, re prodita, vindicari vellet, [4] ſurripi quaſi ad leonem venditorem juſſit. [5] Deinde è cavea caponem emittit, mirantibuſque cunctis rem tam ridiculam, per curionem dici juſſit, *Impoſturam fecit, & paſſus eſt.* deinde negotiatorem dimiſit. Occupato tamen Odenato bello Perſico, & Gallieno [6] rebus ineptiſſimis, ut ſolebat, incumbente, Scythæ navibus factis Heracleam pervenerunt, atque inde cum præda in ſolum proprium reverterunt, [7] quanvis * multi naufragio perierunt, navali bello ſuperati.

1. *Taurum toties non ferire difficile eſt.*] Alluſum videtur ad proverbium cujus meminit Ariſtoteles in libello de divinatione per inſomnium:

Ἂν πολλὰ βάλλῃς, ἄλλοτ' ἀλλοῖον
(vel ἄλλον ἂν) βαλῇς.

Idem.

Taurum toties non ferire difficile eſt.] Jaculis igitur vel ſagittis feriendum habebat illum taurum venator iſte. at alio modo olim taurorum venatio in circo peragebatur: nam equites Theſſali juxta tauros per ſpatia circi adequitabant, uſque eo donec defatigaſſent, atque ita eos conficiebant cornibus ad terram detractos. Vel tauris adequitantes, injecto in cornua vinculo, eos cernuare; & humi procumbere magna vi cogerent. *Salmaſ.*

2. *Quum quidam gemmas vitreas pro veris vendidiſſet.*] Vitreæ gemmæ heic opponuntur veris. vitrea gemma, & vitreum idem. quidquid autem ex vitro erat, vitreum vocabant, & gemmam vitream. *Idem.*

3. *Gemmas vitreas pro veris vendidiſſet.*] Vetus fraus gemmas imitari, mendacio vitri, ut in XXXVII. loquitur Plinius. *Caſaub.*

Gemmas vitreas pro veris vendidiſſet.] Veræ gemmæ ſunt, ut veræ ſmaragdi, veri adamantes, veræ jaſpides. quæ omnia ſolent à peritis ex vitro ſimulari, & ſic vitreæ gemmæ pro veris obtrudi. *Salmaſ.*

4. *Surripi quaſi ad leonem juſſit.*] Scribo, *ſurrigi.* nam ad ſtipitem deligabantur beſtiarii cùm leonibus & aliis feris objiciebantur. Latinis dicitur hoc *ſurrigere.* Caſaub.

Surripi quaſi ad leonem venditorem.] Sic Pal. illud *ſurripi* ferri heic poteſt, ſi admittamus ſubitò deprehenſum & productum, tamquam cui pugnandum cum leone. interim nihil ingenioſius illo *ſurrigi*, amiciſſimi noſtri Caſauboni. *Grut.*

5. *Deinde è cavea caponem emittit.*] Lego ac diſtinguo: *Surripi quaſi ad leonem venditorem juſſit, deinde è cavea caponem emitti, mirantibuſque cunctis, &c.* Salmaſ.

6. *Rebus ineptiſſimis, ut ſolebat, incumbente.*] *Incubante.* Idem.

Rebus ineptiſſimis, ut ſolebat, incumbente.] Melius fortè Pal. *incubante.* Grut.

7. *Quamvis multi naufragio perierunt, navali bello ſuperati.*] Lege: *Quamvis multi naufragio perierunt, bello navali alii ſuperati ſunt.* Palat. *Quamvis multi naufragio perierint, bello navali ſuperati ſint.* quod ἀσυνδέτως dictum poteſt videri: aut repeti debet vox *multi.* utut ſit, naufragium heic omnino à navali bello ſeparandum eſt. nam utroque modo ex-

13 rati. Per idem tempus Odenatus [1] inſidiis conſobrini ſui interemptus eſt cum filio Herode, quem & ipſum imperatorem appellaverat. Tum Zenobia uxor ejus, quòd parvuli eſſent filii ejus qui ſupererant, [2] Herennius & Timolaus, ipſa ſuſcepit imperium, diuque rexit non muliebriter, neque more fœmineo: [3] ſed non ſolùm Gallieno virago meliùs imperare potuiſſet, verumetiam multis imperatoribus fortiùs atque ſolertiùs. Gallieno ſanè ubi nuntiatum Odenatum interemptum, bellum Perſis ad ſeram nimis vindictam patris paravit, collectiſque per Heraclianum ducem militibus ſolertis principis rem gerebat. Qui tamen Heraclianus quum contra Perſas profeſſus eſſet, à Palmyrenis victus omnes quos paraverat milites perdidit, Zenobia Palmyrenis & orientalibus pleriſque viriliter imperante. Inter hæc Scythæ per Euxinum navigantes, Iſtrum ingreſſi, multa gravia in ſolo Rom. fecerunt. Quibus compertis, Gallienus Cleodamum [4] & Athenæum Byzantios inſtaurandis urbibus muniendiſque præfecit. [5] Pugnatum eſt circa Pontum, & à Byzantiis ducibus victi ſunt barbari. Veneriano item duce, [6] navali bello Got-

tincta eſt pars magna Scytharum. naufragio certe eos maximam cladem accepiſſe teſtis Zoſimus. *Salmaſ.*

* *Multi naufragio perierunt, &c.*] Naufragium appellat demerſas naves hoſtili manu. quia addit, *navali bello ſuperati.* Caſaub.

1. *Inſidiis conſobrini ſui.*] Mæonii, ut dicitur ſequente libro. *Idem.*

2. *Herennius & Timolaus.*] Scribe: *Herennianus & Timolaus.* ita Pal. *Salm.*

Herennius & Timolaus.] Pal. *Therennianus, &c.* Grut.

3. *Sed non ſolum Gallieno virago melius imperare potuiſſet, &c.*] Deeſt *ut* vocula. nam poſtulat ſcribi ſententia: *ſed ut non, &c.* jam verò, *imperare potuiſſet.* non aliud quàm imperaret. *Caſaub.*

Sed non ſolum Gallieno virago melius imperare potuiſſet.] Forte: *Sed non ſolum Gallieno hæc virago melius imperare potuiſſet, verumetiam multis imperatoribus fortibus atque ſollertibus.* Et niſi fallor, ſola vera eſt hæc lectio. Zenobiam ea virtute præditam prædicat fuiſſe, ut non ſolum Gallieno molli & inerte & ignavo principe melius imperare potuerit, ſed etiam multis fortibus & ſolertibus principibus. *Salmaſ.*

Sed non ſolùm Gallieno virago melius.] Pal. *Gallieno quoque virgo.* Grut.

4. *Et Athenæum.*] Videtur ille ipſe eſſe, cujus hodieque in multis bibliothecis, libellus extat De machinis bellicis. *Caſaub.*

5. *Pugnatumque eſt circa Pont.*] Enclitica *que* adſita eſt volente Pal. *Grut.*

6. *Navali bello Gotthi ſuperati ſunt, tum ipſe Venerianus.*] Scribendum: *Veneriano item duce, navali bello Gotthi ſuperati ſunt, cum ipſe Venerianus militari periit morte.* Salmaſ.

1. *Unde*

lo Gotthi ſuperati ſunt, tum ipſe Venerianus militari periit morte. Atque inde Cyzicum & Aſiam, deinceps Achaiam omnem vaſtaverunt, & ab Athenienſibus duce Dexippo, ſcriptore horum temporum, victi ſunt. [1] Unde pulſi [2] per Epirum, Acarnaniam, [3] Boëtiam, pervagati ſunt. Gallienus interea vix excitatus publicis malis, [4] Gotthis vagantibus per Illyricum occurrit, & fortuitò plurimos interemit. Quo comperto, [5] Scythæ facta carragine per montem Geſſacem fugere ſunt conati. [6] Omnes inde Scythas Martianus varia bellorum fortuna agitavit: quæ omnes

1. *Unde pulſi per Epirum, Acarnaniam, Bœotiam pervagati ſunt.*] Pal. *Achenoniam.* ſed nihil certius quàm reſcribendum *Athamaniam*, *Bœotiam.* Grut.

Unde pulſi per Epirum, Acarnaniam, Boëtiam pervagati ſunt.] Ego emendandum puto: *Unde pulſi per Epirum, Machedoniam, Bœotiam. Machedonia* pro *Macedonia.* Macedoniam autem Scythas eſſe pervagatos teſtatur Zoſimus. *Salmaſ.*

2. *Per Epirum, Acarnaniam, Boëtiam pervagati ſunt.*] *Boëtia* quidem nihil, ſed *Bœotia* regio notiſſima. *Caſaub.*

3. *Boëtiam.*] Ita libri veteres fere ſemper ſcriptum exhibent, & *Boëtiam* vocant, quæ eſt *Bœotia.* Salmaſ.

4. *Gotthis vagantibus per Illyricum.*] Apud Mœſos pugnatum fuiſſe cum Scythis narrat infra Trebellius in Clodio: Zoſimus apud Naiſſum urbem. *Idem*

5. *Scythæ facta carragine per montem Geſſacem fugere ſunt conati.*] Quid ſit *carrago* & καρραγὸς apud Tacticorum ſcriptores Græcos viri docti expoſuerunt. Procopius *facere carraginem* libro quarto dixit, τὰς ἁμάξας μετωπηδὸν στῆσαι· frontes carrorum hoſti objicere: & qua fine carrago fieret, his verbis explicat: Ὅπως τὰ νῶτα ἐν τῷ ἀσφαλεῖ ἔχοντες θωρακίσωσι μᾶλλον. quod planè convenit iſti loco. Nam Scythæ fugam meditantes carraginem prius faciunt, ut Romani perſequi fugientes non queant. *Caſaub.*

6. *Omnes inde Scythas Martianus varia bellorum fortuna agitavit.*] Scripti, *Macrianus.* alius profectò Macrianus, alius Martianus: quos qui confundunt, in magno errore verſantur. Macrianus cum Valeriano bella in Oriente gerens, eo capto rem geſſit feliciter cum Perſis: eoque ſucceſſu inflatus, purpuram induit: ac mox Italiam infeſto petens exercitu, victus ab Aureolo, in medio conatu extinctus eſt. Martianus Gallieni auſpiciis cum Barbaris pugnat diu: ac tandem cùm Gallieno militaret, de occidendo imperatore ſuo cum Heracliano altero duce conſilium init; initum exequitur. Quare *Martianus* hic ſcribendum, & item aliis aliquot locis. *Idem.*

Omnes inde Scythas Martianus varia bellorum fortuna agitavit, &c.] Palat. *Omnes inde Scythas Marcianus varia bellorum fortuna, quæ omnes Scythas ad bellum excitarunt.* Paret igitur illud *agitavit*, ab iis inſertum eſſe, qui ſententiam explere tentabant: ex Clodii vita facile colligi poteſt quis fuerit hujus loci ſenſus. nam ibi ſcribit Trebellius Gotthos à Marciano variis præliis contuſos, & multis in partibus fugatos, cum fugere vellent, & in patriam redire, à Claudio non eſſe emiſſos. atque eoſdem poſtea omnes Scytharum gentes ad bellum Romanis inferendum excitaſſe. Atque etiam id ſatis probat, quod ſequitur, *Et hæc quidem Heracliani ducis erga*

14 omnes Scythas ad rebellionem excitarunt. Et hæc quidem Heracliani ducis erga Rempublicam devotio fuit. Verùm quum Gallieni tantam improbitatem ferre non poſſent, conſilium inierunt Martianus & Heraclianus, [1] ut alter eorum imperium caperet: & Claudius quidem (ut ſuo dicemus loco) vir omnium optimus, electus eſt, qui conſilio non adfuerat, [2] eſſetque apud cunctos in reverentia, [3] ut dignus videretur imperio, quemadmodum poſtea comprobatum eſt. Is enim eſt CLAUDIUS à quo [4] Conſtantinus vigilantiſſimus Cæſar originem ducit. [5] Fuit ejuſdem ſocius in appetendo imperio [6] quidam Ceronius ſive Cecropius, dux Dalmatarum, qui eos & [7] urbaniſſimè & prudentiſſimè adjuvit. Sed quum imperium capere

vivo

erga remp. devotio fuit. quæ verba quo referri poſſint, non habes. multa igitur hoc loco deperiiſſe conſtat. *Salmaſ.*

Omnes inde Scythas Martianus variè, &c.] Sic & Pal. niſi quod is ſemper littera molliore, *Marcianus*, quomodo & Græci. *Grut.*

1. *Ut alter eorum imperium caperet.*] Poſt iſta deeſt aliquid: & non dubitamus ejus hiſtoriam imperfectam & corruptam ad nos perveniſſe. *Caſaub.*

2. *Eſſetque apud cunctos in reverentia.*] Periodum hanc totam ſic debes ſcribere: *Et Claudius quidem, ut ſuo dicemus loco, vir omnium optimus, electus eſt qui conſilio non adfuerat, eaque apud cunctos reverentia, ut dignus videretur imperio.* Salmaſ.

3. *Ut dignus videretur imperio.*] Addunt vocem Pal. & vet. ed. *ut juſte dignus videretur imperio.* Idem.

4. *Conſtantinus vigilantiſſimus Cæſar.*] Jam diximus eſſe legendum, *Conſtantius.* Caſaub.

Conſtantinus vigilantiſſimus Cæſar.] Pal. *vigiliſſimus*, quæ forma forſan non dedeceat illud ævum. ceterùm *Conſtantius* legendum videri, liquet ex loco ſuperius poſito. *Grut.*

5. *Fuit ejuſdem ſocius in appetendo imperio.*] Legendum: *Fuit iiſdem ſocius in appetendo imperio quidam Ceronius ſive Cecropius.* *iiſdem*, hoc eſt, Marciano, & Heracliano & Clodio. nam Marcianus & Heraclianus conſilio inter ſe inito, Claudium qui non aderat, elegerunt imperatorem, quibus ſe ſocium dedit hic Cecropius qui & Gallienum interemit. ſequitur enim, *qui eos urbaniſſime & prudentiſſime adjuvit*, id eſt, *Marcianum, Heraclianum & Clodium.* & ſane vetus editio quoque, *iiſdem* agnoſcit. *Salmaſ.*

Fuit ejuſdem ſocius, &c.] Cùm ſequatur ſtatim, *qui eos & urbaniſſimè, &c.* videtur legendum: *Fuit eiſdem ſocius*, ut referatur magis ad Marcianum & Heraclianum. & verò exſtat in Pal. *iſdem*, quod eſt idem cum *iiſdem*. Grut.

6. *Quidam Ceronius, ſive Cecropius, dux Dalmatarum.*] Scripti quidam, *Ceionius.* apud Zoſimum Cecrops Maurus nominatur inter illos qui Gallieno imperante res novas ſunt moliti: at dux iſte Dalmatarum is eſt, de quo in eadem cum hac narratione ſcribit Zoſimus, Heraclianum ei mandaſſe patrandam Gallieni cædem. *Caſaub.*

7. *Urbaniſſime & prudentiſſime adjuvit.*] *Urbane adjuvare* heic dicitur pro comiter & benigne. quod nos idiomate noſtro diceremus, *courtoiſement.* Salm.

1. *Ad-*

vivo Gallieno non poſſent, hujuſmodi eum inſidiis appetendum eſſe duxerunt, ut labem improbiſſimam, malis feſſa Republica, à gubernaculis humani generis dimoverent, ne diutiùs theatro & circo, [1] addicta Republica per voluptatum deperiret illecebras. Inſidiarum genus fuit tale. Gallienus ab Aureolo qui principatum invaſerat, diſſidebat, ſperans quotidie gravem & intolerabilem tumultuarii imperatoris adventum. [2] Hoc ſcientes Martianus & Cecropius, ſubitò Gallieno juſſerant nuntiari Aureolum jam venire. [3] Ille igitur [4] militibus congregatis, quaſi certum proceſſit ad prælium, atque ita miſſis percuſſoribus interemptus eſt. Et quidem Cecropii Dalmatarum ducis gladio Gallienus dicitur eſſe percuſſus, ut quidam ferunt, [5] circa Mediolanum: ubi continuò & frater ejus VALERIANUS eſt interemptus, quem multi Auguſtum, multi Cæſarem, multi neutrum fuiſſe dicunt: quod veriſimile non eſt. Siquidem capto jam Valeriano, ſcriptum invenimus in faſtis, VALERIANO IMPERATORE COS. [6] Quis igitur alius potuit eſſe Valerianus niſi Gallieni frater? [7] Conſtat de genere, * non ſatis tamen

1. *Addicta Rep. per voluptatum, &c.*] Scrib. *Reſpubl.* Caſaub.

Addicta Republica.] Sic & Pal. ſed requirit ſententia, *Reſpublica.* Grut.

2. *Hoc ſcientes Martianus & Cecropius.*] *Marcianus* Palat. Zoſimo Μαρκιανὸς dicitur. *Salmaſ.*

3. *Ille igitur militibus congregatis.*] Opt. Pal. *cogitatis.* *cogitatis* autem eſt coactis. *Idem.*

4. *Militibus congregatis.*] Pal. *cogitatis.* an fuit? *coactis*, aut *coadunatis.* Grut.

5. *Circa Mediolanum.*] *Mediolanium*, MSS. *Salmaſ.*

6. *Quis igitur alius potuit eſſe Valerianus, niſi Gallieni frater.*] Falleris: nam præter Valerianum fratrem Gallieni, fuit & alter ejuſdem Gallieni filius, P. LICINIUS. SALONINUS VALERIANUS: quod ex lapidibus & nummis probarunt viri docti. Sed reſpondeat fortaſſe Pollio, conſulatus hujus anno juniorem fuiſſe Gallieni filium, quàm ut de eo poſſint hæc accipi. *Caſaub.*

7. *Conſtat de genere, non ſatis tamen conſtat de dignitate, vel, ut ceperunt alii loqui, de majeſtate.*] Eſt verò MAIESTAS, unum ex iis vocabulis Latinis, quibus nullum eſt in tota lingua Græca par, & ex æquo reſpondens. Auctor Gloſſarum vertit *μεγαλειότης.* ea verò *magnificentia* vel *magnitudo* eſt, non *majeſtas.* majeſtas itaque ſi verbi proprietatem ſpectamus, numinis eſt ſolius: quod omnibus iis quæ magna dici poſſunt, eſt majus. Pridem Latinus ſermo à diis ad homines hoc nomen tranſtulerat. Duplici verò ex cauſſà hominibus tributa majeſtas à veteribus Latinis: ſingulis, propter virtutis cujuſdam raræ opinionem; corpori Reip. propter imperium. De maieſtate ſingulorum,

men conſtat de dignitate, vel, ut cœperunt alii loqui, de
15 majeſtate. Occiſo igitur Gallieno ſeditio ingens militum fuit, quum ſpe prædæ ac publicæ vaſtationis imperatorem ſibi utilem, neceſſarium, fortem, efficacem, ad invidiam faciendam, dicerent raptum. Quare conſilium principum fuit [1] ut milites, ejus, quo ſolent placari genere, ſedarentur. Promiſſis itaque per Martianum aureis vicenis, & acceptis, (nam præſtò erat theſaurorum copia) Gallienum tyrannum militari judicio in faſtos publicos retulerunt. Sic militibus ſedatis, Claudius, vir ſanctus ac jure vene-

lorum, habes caput apud Val. Max. libro ſecundo, decimum. ita ille appellat, & cum eo M. Tullius, atque alii Latini ſcriptores, honorem eximium cum veneratione junctum, qui ex admiratione virtutis, aut propter gloriam rerum geſtarum, alicui defertur. neque malè Polybius, qui in formula fœderis MAIESTATEM POP. ROM. Græcè dixit, ΤΗΝ ΑΡΧΗΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΔΥΝΑΣΤΕΙΑΝ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΤΩΝ ΡΩΜΑΙΩΝ nihil enim aliud majeſtas fuit populi Romani, quàm id quod expreſſit Polybius. atque hæc etſi imperii ſemper eſt comes, tempore tamen augeſcit, & fit ſubinde major. Hæc ita olim: tempòribus verò Trebellii cepit hominum adulatio omnem dignitatem appellare majeſtatem. hunc igitur abuſum vocis obiter perſtringit hic Pollio. *Idem.*

* *Non ſatis tamen conſtat de dignitate, vel ut alii loqui cæperunt de majeſtate.*] Quærendum quid ſibi velit Trebellius, ſcribens, ſua ætate quoſdam cepiſſe majeſtatem vocare pro dignitate. hoc ille, ut puto, voluit: anterioribus quidem temporibus, *majeſtas Augusti*, & *majeſtas divinæ domus* ſemper uſurpata eſt, ſed eo ſenſu, ut pondus & gravitas, & magnitudo quædam coli venerarique digna in principe, illa voce deſignaretur, & honos quidam eximius, cum veneratione junctus, qui jure meritoque illi poteſtati deberetur, quæ ſupra poteſtates omnes eſſet. nam ut *majeſtas populi* olim dicebatur, propter imperii magnitudinem ac dignitatem, quo tempore populus ſcilicet imperii ſummam obtinebat: ſic poſtquam imperium à populo ad unum tranſlatum eſt, majeſtas quoque quæ tanto imperio debebatur, ſimul ad unum illum tranſlata. atque hinc *majeſtas Augusti* dicta, quæ olim populi Romani majeſtas fuit. ætate vero Trebellii Pollionis majeſtas proprie vocari cæpta eſt ipſa imperii dignitas, vel imperium ipſum, hoc eſt *βασιλεία*, quam qui habet is imperator & Auguſtus dicitur, ut dignitas conſularis conſulem facit; ſic majeſtas, hoc eſt imperii dignitas, imperatorem, & Auguſtum. nam dignitas de aliis magiſtratibus, & honoribus, majeſtas de ſolo imperio dicebatur. ſed duæ tunc erant majeſtates; Cæſarea & Auguſta. ideo Trebellius hoc loco, cum diceret dubitatum eſſe à multis de Valeriano juniore utrum Auguſtus an Cæſar tantum fuerit, non ſatis de majeſtate ejus inter omnes conſtitiſſe ſcribit, quod alii eum Auguſtum, hoc eſt Auguſti majeſtate præditum fuiſſe, alii Cæſariana tantum, quidam neutra affirmarent. quo ſenſu majeſtas Auguſti, & majeſtas Cæſaris, pro dignitate Auguſta, & Cæſarea ſumitur. *Salmaſ.*

1. *Ut milites ejus quo ſolent placari genere ſedarentur.*] Malim, *eo quo ſ.* neque enim Gallieni jam milites erant, morte extincti. Largitio autem, unica erat militis certiſſima ratio. *Caſaub.*

1. *Dies*

venerabilis, & bonis omnibus charus, amicus patriæ, amicus legibus, acceptus ſenatui, populo bene cognitus, accepit imperium. Hæc vita Gallieni fuit breviter à me 16
litteris intimata, qui natus abdomini & voluptatibus, [1] dies ac noctes [2] vino & ſtupris perdidit orbem terrarum. [3] Triginta propè tyrannos paſſus eſt, Romanum dehoneſtantes imperium, ita ut etiam mulieres eo meliùs imperarent. Ac ne ejus prætereatur miſeranda ſolertia, veris tempore cubicula de roſis fecit. De pomis caſtella compoſuit. Uvas triennio ſervavit. [4] Hyeme ſumma melones exhibuit. Muſtum quemadmodum toto anno haberetur docuit. Ficos virides, & poma ex arboribus recentia ſemper alienis menſibus præbuit. [5] Mantilibus aureis ſemper

1. *Dies ac noctes vino & ſtupris perdidit, &c.*] Scribendum: *dies ac noctes vino & ſtupris impendens, perd. o. t.* hæc noſtra eſt conjectura. membranæ tamen longè aliter: in quibus locus ita conceptus. *d. ac n. v. & ſt. perdidit. Orbem terrarum* XXX. *propè tyrannis vaſtari fecit: ita ut & mulieres eo meliùs imperarent.* Idem.

Dies ac noctes vino & ſtupris perdidit.] Id eſt, *conſumpſit, contrivit.* Salmaſius.

2. *Vino & ſtupris perdidit; orbem terrarum triginta propè tyrannis, &c.*] Sic per omnia Pal. niſi quod habeat initio, *viginti propè tyrannis vaſti fecit.* quod *vaſti fecit* unica dictione ſæculo illi forte non inſolens. *Grut.*

3. *Triginta prope Tyrannos paſſus eſt.*] Palat. *viginti prope Tyrannos.* qui numerus an poſſit conſiſtere, neſcio. liquet vero non poſſe, niſi ex Tyrannis, qui infra volumine uno incluſi ſunt à Trebellio, pater cum filio pro uno ſemper numeretur. tunc viginti tantum Tyrannos inveniemus uno minus. dixit hoc loco, prope triginta Tyrannos, quod numerus integer & rotundus non fuit: in illo enim numero non eſt Valens ſuperior qui ſuperiorum Gallieno principum imperium ſumpſit. *Salmaſ.*

Triginta prope Tyrannos paſſus eſt, Romanum dehoneſtantes imperium.] Lege hoc modo: *Hæc vita Gallieni fuit breviter à me litteris intimata, qui natus abdomini ac voluptatibus, dies ac noctes vino & ſtupris perdidit, orbem terrarum per triginta prope Tyrannos vaſtari fecit, Romanum dehoneſtantes imperium.* Idem.

4. *Hieme ſumma melones exhibuit.*] Nam quod rerum natura negabat, induſtria hominum pervicit, ut media hieme fructus æſtivi haberentur recentes. Lege Athenæum libro nono. *Caſaubonus.*

5. *Mantilibus aureis ſemper ſtravit.*] *Mantelibus aureis.* ita veteres, atque ita ſcribendum. Iſidorus: *Mantelia nunc pro operiendis menſis ſunt, quæ olim, ut nomen indicat, tergendis manibus fuere.* Verum ille dicit. nam mantelia olim apud veteres tergendis manibus habita, mappæ tegendis menſis. apud iſtos auctores contra mantelibus menſa ſemper ſternitur, mappæ tergendis manibus dantur. nam *mantela* eſt *manualis tela*, qua manus tergentur: ut *manclava*, manualis clava quæ manu geſtatur. veteres Gloſſæ: *χειρόμακτρον, mantela.* at pro *mantela*, etiam *hoc mantelum*, & *hoc mantele*, *mantelis* protulerunt. *Salmaſius.*

1. Gen-

per ſtravit. [1] Gemmata vaſa fecit, eademque aurea. Crinibus ſuis auri ſcobem aſperſit, [2] radiatus ſæpe proceſſit. cum chlamyde purpurea gemmatiſque fibulis & aureis Romæ viſus eſt, ubi ſemper togati principes videbantur: purpuream tunicam [3] aureatamque virilem eandemque manicatam habuit. Gemmato baltheo uſus eſt, [4] caligas gemmatas annexuit, [5] quum campagos reticulos appellaret.

1. *Gemmata vaſa fecit.*] Id eſt facienda curavit. *Idem.*

2. *Radiatus ſæpe proceſſit.*] Cum corona radiata, quæ numinum propria. *Caſaub.*

3. *Auratamque virilem.*] Erant tunicæ muliebres, erant & viriles. muliebres tunicæ, quæ & cyclades dicebantur, paragaudas aureas hoc eſt χρυσοῦ παραγαυδίου habebant, quibus viriles tunicas ornari minime moris fuit. at Gallienus etiam tunica virili aurata uſus eſt. auratæ autem tunicæ ab illis paragaudis vel loris auro intextis quibus in circuitu ad extremam oram adſutis ornabantur, dictæ ſunt. hujuſmodi viriles paragaudias quæ heic in Gallieno reprehenduntur, poſteriores principes, eos dico qui poſt Diocletianum vixere, paſſim uſurpaverunt, earum uſu privatis interdicto. *Salmaſ.*

4. *Caligas gemmatas annexuit.*] Στρατιωτικὰ ὑποδήματα λιθοκόλλητα ὑποδήματα, ſive ὑποδέσεις. de caligis ſatis ad Suetonium. ſed novum genus caligarum iſtud fuit: nam olim caligæ militum infimi gradus erant: iſtæ inter inſignia imperatoria habita. *Caſaub.*

Caligas gemmatas annexuit.] Palatinus: *gemmeas caligias annexuit. caliga, caligea* vel *caligia*: ut *blatta, blattea*: *pala, palea*, ἡ τοῦ δακτυλίου σφραγίς. caligas heic à campagis ſeparat. & ſane caliga proprie, militis calceamentum: campagus, calceus patricius, quo & imperatores utebantur. nam ſolo colore diſtabant, imperatoris & ſenatorum calcei. κάλλιξ ex Latino *caliga* fecerunt Græci, poſtea Latini ex illo Græco κάλλιξ vel κάλιξ, καλίγιον, *caligem* etiam dixerunt pro caliga. *caligam* recentiores non de calceamento tantum militari dixerunt, ſed de omni calceorum genere hanc vocem uſurparunt. *Salmaſ.*

Caligas gemmatas annexuit.] *Gemmeas* malo legere cum Palatino, quæ ita contextæ contectæque gemmis eſſent, ut totæ gemmeæ viderentur. *Idem.*

Caligas gemmatas annexuit.] Pal. *caligias gemmeas adnexuit.* Grut.

5. *Cum campagos reticulos appellaret.*] Obtinuerat jam tum, ut campagis, quod genus eſt calceamenti barbarici, uterentur imperatores, ut ſuprà dictum in Maximinis. at Gallienus ſpretis campagis, caligas, id eſt militares calceos annexuit, ſed gemmatos. *Reticulos* autem campagos appellavit Gallienus, quia interciſi erant, ut æſtivi calcei hodieque ſunt multifores: ſic nobiliorum apud Græcos calcei erant πολυσχιδεῖς: ex eaque re dicebantur σχισαὶ & λεπτοσχιδεῖς. nihil autem reticulato operi ſimilius calceis iſtis interciſis. *Caſaub.*

Cum campagos reticulos diceret.] De campagis vel campacis, ut potius ſunt dicendi, quædam carptim ſupra attigimus. ſic igitur appellatos eſſe reperio recentiorum ſcriptorum ævo calceos patriciorum & ſenatorum, quibus etiam imperatores utebantur, ſolo colore diſcretis à ſenatoriis. nam imperatorii campagi rubri erant vel phœnicei, ſenatorum vero nigri vel etiam candidi. Tum Lunulæ figuram Romani ſenatores calceis adſutam gerebant. ſena-

ret. Convivatus in publico eſt: congiariis populum mollivit: ſenatui ſportulam ſedens erogavit. [1] Matronas ad conſilium ſuum rogavit, iiſdemque manum ſibi oſculantibus, quaternos aureos ſui nominis dedit. Ubi de Vale- 17
riano patre comperit quòd captus eſſet, [2] id quod philoſophorum optimus de filio amiſſo dixiſſe fertur, [3] *Sciebam me genuiſſe mortalem*, dixit ille, *Sciebam patrem meum eſſe mortalem*. Nec defuit Annius Cornicula qui eum quaſi con-

ſenatoriæ dignitatis inſignia hæc erant, toga & calceus, ſive ut poſteriores appellarunt, *campagus*. moris igitur fuit, ut ſenatores omneſque magiſtratus non niſi cum dignitatis ſuæ inſignibus imperatori ſe oſtenderent, & ejus conſpectui ſe offerrent. quos autem campagos poſterior ætas vocavit, calceos ſimpliciter vocabant vetuſtiores Latini. nam etſi calceus generale nomen, de quolibet calciamento; ſic proprie tamen dictum eſt calceamenti genus quo ſenatores & equeſter ordo, & reliqui paulo honeſtiores in urbe utebantur. patricii lunatos eos geſtabant, quod erat inſigne nobilitatis. qui magiſtratum curulem cepiſſent, calceis mullei coloris utebantur. qui triumphabant, puniceos ſumebant. hos poſtea ſoli imperatores uſurparunt, ut & reliqua triumphalia ornamenta. hinc Conſules ſub imperatoribus, mulleis, aut rubris & puniceis calceis quibus ſtante republica utebantur, abſtinuerunt, quod illi imperatoribus quaſi proprii dicati eſſent: ſed pro purpureis aut puniceis, auratos habuerunt. calceus igitur proprius Romanorum fuit, in urbe & in publico uſurpari ſolitus. nam domi depoſitis calceis, ſoleas ſumebant. extra urbem quoque calceos abdicabant. campagos reticulos appellabat Gallienus. verius igitur campagis reticulis ideo ſimiles viſos Gallieno propter lororum & corrigiarum quibus circa crura alligabantur, variam & multiplicem decuſſatimque volutam implicationem, quæ reticulatum plane opus referret. atque inde etiam nomen reperiſſe, non veriſimile tantum, ſed omnino verum eſt. nam ἀπὸ τῶν καμπτῶν, hoc eſt à flexuris illis & decuſſationibus corrigiarum, ὁ κάμπαξ κάμπακος, καὶ τὸ καμπάκιον genus illud calceamenti Græcis eſt appellatum: Latini *campacum* vel *campagum* dixere. *Salmaſ.*

1. *Matronas ad conſilium ſuum rogavit.*] Vetus editio cum Palat. leg. *Matronas ad conſulatum ſuum rogavit, iiſque manum ſuam oſculantibus quaternos aureos nominis ſui dedit.* Notum eſt aureorum argenteorumque nummorum ſparſiones olim fieri ſolitas ab his qui conſulatum inibant. hinc ὑπατεία recentioribus Græcis quævis ſparſio. Gallienus igitur ad conſulatum ſuum etiam matronas invitavit, nec eas expertes munificentiæ ſuæ eſſe voluit, & ſingulis manum ſuam oſculantibus τῆς ὑπατείας nomine quaternos aureos Gallienos dedit. *Idem.*

Matronas ad Conſulatum ſuum rogavit.] Nolui fraudare lectores ſcriptura Palatina, quæ veriſſima. *Gruterus.*

2. *Id quod philoſophorum optimus d.*] Xenophon. *Caſaub.*

3. *Sciebam me genuiſſe mortalem.*] Sic totum locum legendum puto: *Id quod philoſophorum optimus de filio amiſſo dixiſſe fertur, Sciebam me genuiſſe mortalem, de patre ille dixit, Sciebam patrem meum eſſe mortalem. Nec defuit Annius Cornicula.* Salmaſ.

conſtantem principem [1] falſo ſua voce laudaret. pejor tamen ille qui credidit Sæpe ad tibicinem proceſſit, ad organum ſe recepit, quum proceſſui & receſſui cani juberet. [2] Lavit ad diem ſeptimò æſtate vel ſextò: hyeme ſecundò vel tertiò. Bibit in aureis ſemper poculis, [3] aſpernatus vitrum, dicens nil eſſe eo communius. Semper vina variavit: neque unquam in uno convivio ex uno vino duo pocula bibit. Concubinæ in ejus tricliniis ſæpe accubuerunt. Menſam ſecundam ſcurrarum & mimorum ſemper propè habuit. Quum iret ad hortos nominis ſui, omnia palatina officia ſequebantur. Ibant & præfecti, [4] & magiſtri officiorum omnium: [5] adhibebantur [6] & conviviis & cœnationibus. lavabant etiam ſimul cum principe. [7] Admitteban-

1. *Falsò ſua voce laudaret, pejor tamen ille qui credidit.*] Omnia hæc abſunt à regio: ubi locus ita conceptus: *qui eum quaſi conſtantem principem diceret*. Caſaub.

2. *Lavit ad diem ſeptimò.*] *Ad* pro *per*. Idem.

3. *Aſpernatus vitrum, dicens nihil eſſe eo communius.*] Forte: *Aſpernatus vitrum, cum diceret nihil eo eſſe communius*. Salm.

4. *Et magiſtri officiorum omnium.*] De magiſtris officiorum ſupra diximus. ſingula officia Palatina habuerunt magiſtros ſuos, qui & principes dicebantur. hinc ſæpius apud hos auctores videmus magiſtros & principes ſimul eos appellari. nec tanquam diverſos poni. aliter tamen atque aliter in diverſis officiis nominabantur iſti principes & magiſtri. in officio præfecturæ prætorii qui primus erat & princeps illius officii, *primiſcrinius* vocabatur. in officio ſacrarum largitionum & privatarum, & aliis pleriſque, *primicerius*. in ſcriniis epiſtolarum, libellorum & memoriæ, *proximus*. in diſpoſitionum ſcrinio, *comes diſpoſitionum*. nam in tribus illis ſcriniis epiſt. libell. & mem. qui primi erant & primum locum inter homines ordinis ſui obtinebant, *proximi* dicebantur. eodem plane modo Palatina omnia officia, præter illos ſingulorum officiorum magiſtros, unum quemdam generalem magiſtrum agnoſcebant, qui *officiorum magiſter*, & *princeps officii Palatini*, & ſine ulla additione *magiſter* ſimpliciter vocabatur. ejus dignitas *magiſteria*. per magiſtros vero officiorum heic intellige ſingulorum officiorum Palatinorum principes, qui omnes ſuberant illi quem dixi magiſtro. *Idem*.

5. *Adhibebantur & conviviis & cœnationibus.*] Legendum: *Adhibebantur & conviviis, & nationibus. lavabant etiam cum principe* nationes vocat, natationes. natationibus autem utebantur veteres æſtate, ut balneis hyeme. *Idem*.

Adhibebantur & conviviis & natationibus lavabant.] Eſt à libris calamo pictis, quibus adludit quoque Pal. in quo, *& nationibus*. Grut.

6. *Et conviviis & cœnationibus.*] Bis idem dicit ſed aliter regius, & aliter Puteani: *& natationibus lavabant ſimul cum principe*. Caſaub.

7. *Admittebantur ſæpe etiam mulieres, cum ipſo pulchræ & puellæ.*] Legi debet: *Admittebantur ſæpe etiam mulieres cum ipſo, pulcræ puellæ, & cum illis anus deformes*. Mulieres ſæpe etiam cum ipſo admiſſas ſcribit hoc eſt puellas pulcras & anus deformes, jocandi ſcilicet & ludendi gratia. *Salmaſ.*

1. *Cum*

tebantur ſæpe etiam mulieres, [1] cum ipſo pulchræ & puellæ, & cum illis anus deformes, & jocari ſe dicebat quum orbem terrarum undique perdidiſſet. Fuit tamen nimiæ 18
crudelitatis in milites: [2] nam & terna millia, & quaterna militum ſingulis diebus occidit. Statuam ſibi majorem coloſſo fieri præcepit Solis habitu, ſed ea imperfecta periit. Tam magna denique cœperat fieri, ut duplex ad coloſſum videretur. Poni autem illam voluerat in ſummo Æſquiliarum monte, [3] ita ut haſtam teneret, [4] per cujus caput infans ad ſummum poſſet aſcendere. Sed Claudio & Aureliano deinceps ſtulta res viſa eſt, ſiquidem etiam equos & currum fieri juſſerat pro qualitate ſtatuæ, [5] atque in acutiſſima baſe poni. Porticum Flaminiam [6] uſque [7] ad pontem Milvium & ipſe paraverat ducere, ita [8] ut tetraſtiche fieret, ut autem alii dicunt, pentaſtiche: ita ut primus ordo pilas haberet, & ante ſe columnas cum ſtatuis, ſecundus & tertius, & deinceps διὰ τεσσάρων columnas. Longum eſt ejus cuncta in literas mittere. [9] quæ qui volet ſcire,

1. *Cum ipſo pulcræ puellæ; tum illis anus, &c.*] Sic Pal. excluſa copula &, quæ in vulgatis. *Grut.*

2. *Nam & terna millia & quaterna militum ſingulis diebus occidit.*] Id eſt uno die. non enim quotidie id factum: ſed aliquando tamen accidit, ut plura millia militum die uno trucidaret. Exemplum ſuperiùs in clade Byzantina. *Caſaub.*

3. *Ita ut haſtam teneret, per cujus caput infans ad ſummum poſſet aſcendere.*] Caput intellige ſtatuæ, non haſtæ. hoc dicit, ſi rectè capio, vægrandem hanc ſtatuam non ſolidam, ſed cavam ab interiore parte fuiſſe: ita ut pateret puero via ſurſum tendenti ad ſummum uſque caput: unde per os emiſſus, haſtam quæ tenebatur erecta, conſcendebat quàm longa illa erat. rem ridiculam ſanè & nugatoriam. Sed Joſephus Scaliger monuit me legendum eſſe, *per cujus ſcapum inf.* quæ veriſſima lectio eſt. quid ſit columnæ ſcapus, ſciunt qui legerunt Vitruvium. *Idem.*

4. *Per cujus caput infans.*] Nihil verius emendatione Scaligerana, *per cujus ſcapum.* Grut.

5. *Atque in acutiſſima baſe poni.*] Palat. *actuſſima.* nos legimus, *auctiſſima. auctiſſimam baſim* dixit, ampliſſimam. ſic, *auctiores opes* Florus, ampliores & majores. *Salmaſ.*

6. *Uſque ad pontem Milvium.*] In libris, *Mulvius.* Idem.

7. *Ad pontem Milvium.*] Pal. *Molvium.* ſcilicet ſcribendum *Mulvium.* Grut.

8. *Ut tetraſtiche fieret.*] Scribendum: *ut tetraſtichæ fierent, & pentaſtichæ: fierent* autem, non *fieret. tetraſtichæ* ſunt τετράστοιχοι, quattuor ſcilicet ordines columnarum, vel columnæ quaternis ordinibus poſitæ. ſic & πεντάστοιχοι, quini ordines columnarum. στίχον & στοῖχον Græci dicunt, pro eodem. *ante ſe*, pro ante: ut *contra ſe*, pro contra. *Salmaſ.*

9. *Quæ qui volet ſcire legat Palfurium Suram.*]

re, legat Palfurium Suram, qui Ephemeridas ejus vitæ compoſuit. Nos ad Saloninum revertamur.

[1]DE SALONINO GALLIENO.

1 SALONINUS hic Gallieni filius fuit, nepos Valeriani, [2] de quo [3] nihil eſt quod dignum in literas mittatur, niſi quòd nobiliter natus, educatus regiè, occiſus deinde non ſua ſed patris cauſa. De hujus nomine magna eſt ambiguitas. Nam multi eum GALLIENUM, [4] multi SALONINUM in hiſtoriis prodiderunt. [5] Et qui Saloninum, idcirco quòd apud Salonas natus eſſet, cognominatum ferunt: qui autem Gallienum, patris nomine cognominatum, & avi Gallieni ſummi quondam in Repub. viri. Fuit denique hactenus ſtatua in pede montis Romulei, hoc eſt ante Sacram viam, intra templum Fauſtinæ advecta ad arcum Fabianum, [6] quæ haberet inſcriptum, [7] GALLIENO minori, Salonino additum: ex quo

Suram.] *Calphurinum* habet princeps editio. ex qua ſcriptura poſſet fieri: *Calfurnium* vel *Calpurnium*. Idem.

1. DE SALONINO GALLIENO.] Delendus hic titulus & reponendum ejus loco: SALONINUS GALLIENUS. *Hic Gallieni filius fuit, nepos Valeriani.* Idem.

2. *De quo nihil eſt quod dignum in litteras mittatur.*] Scribe: *Nihil eſt dignum quod in litteras mittatur.* Idem.

De quo nihil eſt quod dignum in litteras, &c.] Pal. *de quo quippe nihil eſt dignum.* tamquam ſi quid periiſſet ante illud *quippe*. Grut.

3. *Nihil eſt quod dignum in literas mittatur.*] Meliùs *Nihil dignum quod in literas mittatur.* Caſaub.

4. *Multi Saloninum in hiſtoriis prodiderunt.*] Melius membranæ Palatinæ: *multi Saloninum hiſtoriæ prodiderunt.* atque ita etiam editio vetus. *Salmaſ.*

5. *Et qui Saloninum idcirco quòd apud Salonas natus eſſet cognominatum ferunt.*] Paullò pòſt aliam cauſſam allaturus eſt, de matris nomine, quæ dicta eſt Cornelia Salonina Pipara, ſive Pipa. quod magis probo. nam Gallienus hanc ſive conjugem ſive pellicem ſuam inſano amore deperiit: ut ſcribunt ambo Victores. *Caſaub.*

6. *Quæ haberet inſcriptum,* GALLIENO *minori Salonino additum.*] Scripti omnes, IUNIORI non *minori*. ante *Salonino*, deeſſe copula videtur. pro *additum* membranæ, *addit.* ſcribo, SALONINO *addito*. Idem.

Quæ haberet inſcriptum Gallieno minori, Salonino additum.] Lege & diſtingue: *Quæ haberet inſcriptam*, GALLIENO JUNIORI, SALONINO *additam*. *inſcripta* pro *inſcriptio*. ut ſupra *conſulta* pro *conſultio*. hoc eſt, quæ illam inſcriptionem GALLIENO JUNIORI, haberet additam nomini SALONINO. hoc modo: SALONINO GALLIENO JUNIORI. *Salmaſ.*

7. *Gallieno juniori, &c.*] Sic cum aliis mſſ. Palat. editi enim *minori*. Grut.

1. *Quia*

quo ejus nomen intelligi poterit. Tranſiſſe decennium
imperium Gallieni ſatis clarum eſt: quod idcirco addidi
[1] quia multi eum imperii ſui primo anno periiſſe dixerunt.
[2] fuiſſe autem & alias rebelliones ſub eodem [3] de quibus
proprio dicemus loco. [4] Siquidem placuit triginta tyrannos
uno volumine includere, idcirco quòd nec multa de
his dici poſſunt & in Gallieni vita pleraque jam dicta ſunt.
Et hæc quidem de Gallieno hoc interim libro dixiſſe ſufficiat.
Nam [5] & multa jam in Valeriani vita: [6] in libro qui
De triginta tyrannis inſcribendus eſt, jam loquemur quæ iterari
ac ſæpiùs dici minùs utile videbatur. Huc accedit
quòd quædam etiam ſtudioſe prætermiſi, ne ejus poſteri
multis rebus editis læderentur. [7] Scis enim ipſe quales 2
homines cum iis qui aliqua de majoribus eorum ſcripſerint,
quantum gerant bellum: [8] nec ignota eſſe arbitror
quæ dixit M. Tullius in Hortenſio quem ad exemplum
Protreptici ſcripſit. Unum ponam tamen quod jucunditatem
quandam, ſed vulgarem habuit, morem tamen novum
fecit. Nam quum cingula ſua plerique militantium
qui

1. *Quia multi eum imperii ſui primo anno periiſſe dixerunt.*] Scribendum ex hiſtoriæ fide: *Quod idcirco addidi quia multi eum imperii ſui anno nono periiſſe dixerunt.* de qua lectione non poteſt dubitari. Aurelius Victor Scotthi: *Huic novem annorum potentia fuit.* Quem ſequitur Eutropius: *Gallienus interea fraude Aureoli ducis ſui cum fratre Valeriano occiſus eſt imperii anno nono.* Salmaſ.

2. *Fuiſſe autem & alias rebelliones.*] Vetus: *& alios rebelliones.* quod verum eſt. *rebelliones* pro *rebellibus* Gloſſæ: *rebellio*, ἀποςάτης, ἀποςασία. *Idem.*

3. *De quibus proprio dicemus loco.*] Dele illa *de quibus*, poſtulante ſententia, jubentibus manu exaratis. *Caſaub.*

4. *Siquidem placuit triginta Tyrannos uno volumine includere.*] Pal. *viginti tyrannos.* ut ſupra. vide quæ ibi notavimus: nam ſi patrem & filium imperatores unius imperatoris vice accipimus, viginti tantum Tyrannos habebimus. *triginta* tamen retinemus, his de cauſis quæ in aperto ſunt. *Salmaſ.*

5. *Et multa jam in Valeriani vita, &c.*] Cùm ſequatur ſtatim iterum vocula *jam*, vel ibi tollenda venit, vel ſanè heic. *Grut.*

6. *In libro qui D.*] Scrib. *Et in libro qui.* Caſaub.

7. *Scis enim ipſe quales homines, &c.*] Non *quales*, ſed *tales* exigit ſententia. *Idem.*

Scis enim quales homines, &c.] Præſtiterat ſcripſiſſe; *Scis enim quale quantumque homines cum his, &c.* niſi forte fuit, *tales homines*, ut placebat Caſaubono noſtro. *Grut.*

8. *Nec ignota eſſe arbitror quæ dixit M. Tullius in Hortenſio, &c.*] Huc refero verba iſta ex libro quæ deſcripſit Nonius: *Qui cùm publicas injurias lentè tuliſſet, ſuam non tulit.* Caſaub.

qui ad convivium venerant, ponerent hora convivii, Saloninus puer, ſive Gallienus, [1] his auratos conſtellatoſque balteos rapuiſſe perhibetur: & quum eſſet difficile in aula palatina requirere quod periiſſet, [2] ac taciti militares viri detrimenti pertuliſſent, poſtea rogati ad convivium cincti accubuerunt. [3] Quumque ab his quæreretur cur non ſolverent cingulum, [4] reſpondiſſe dicuntur, Salonino deferimus. Atque hinc tractum morem ut deinceps cum imperatore cincti diſcumberent. [5] Negare non poſſum, aliunde pleriſque videri hujus rei ortum eſſe morem. [6] Dicunt enim

1. *His auratos conſtellatoſque baltheos rapuiſſe perhibetur.*] *Stellatos* mallem quam *conſtellatos.* ſtellatum auro, argento, gemmis, Latini vocant quidquid illis rebus decoratum diſtinctumque eſt & cælatum. Virgilius:

—— ſtellatus jaſpide fulva
Enſis erat.

Palat. *coſtilatos*, quod forte ſcriptum pro *poſtilatos* vel *poſtulatos*, hoc eſt *puſtulis* vel bullis argenteis diſtinctos. puſtula de argento optimo dicebatur. unde & puſtulatum argentum. *puſtulas* etiam pro bullis Latini dicunt, & *puſtulatum* pro bullatum. vel lege *coſtulatos*, id eſt, regulis quibuſdam & virgis argenteis in modum coſtarum poſitis & ordinatis diſtinctos. *Salmaſ.*

2. *Ac taciti militares viri detrimenta pertuliſſent.*] Prima editio: *Ac taciti ex militibus viri detrimenta pertuliſſent.* *ex militibus viri*, ſunt militares viri. ut *ex conſulibus viri*, ſunt viri conſulares. *Idem.*

3. *Cumque ab his quæreretur cur non ſolverent cingulum, &c.*] Reſpiciunt iſti hac reſponſione ſua ad morem veterem: ut omnes magiſtratus & quicunque jus geſtandi gladii haberent, nonniſi accincti & cum omnibus ſuæ dignitatis aut loci inſignibus, in conſpectum principis venirent. *Caſaub.*

4. *Reſpondiſſe dicuntur, Salonino deferimus.*] Ambiguum hoc militarium virorum reſponſum. duplicem enim ſenſum poteſt habere: aut Salonini honori ſe hoc tribuere, aut ejus cauſa hoc facere, ut baltheos non deponerent, ne iterum ab ipſo raperentur, hoc reſponſo voluerunt intelligi milites iſti. ſed magis verum eſt, illos ſic intellexiſſe, ne iterum perderent baltheos ſuos, quos prius rapuerat Saloninus, Salonini cauſa ſe facere, ne eos dimitterent. *Salmaſ.*

5. *Negare non poſſunt aliunde pleriſque videri hujus rei ortum eſſe morem.*] Sciendum ita cinctos cum imperatore cenaſſe milites, ut reliquos omnes qui milites non erant, togatos cænare oportebat. privatis enim conviviis & ſuis nunquam togati accumbebant Romani, ſed in domeſticis veſtibus & cænatoriis cænabant. togam enim domi non geſtabant. ad imperatoriam vero cænam cum rogati veniebant, togati, ut diximus, diſcumbebant. ſed & ad ipſum ſalutandum togati mane veniebant. nec aliter licitum erat. par igitur atque eadem eſt ratio, qua milites cincti cum imperatore cænabant, & qua togatam militiam ſequuti, cum toga. *Idem.*

6. *Dicunt enim militare prandium, quod dictum eſt prandium ab eo quod milites ad bellum paret.*] Lege, *Quod dictum eſt quaſi parandium ab eo quod milites ad bellum paret. prandium* igitur quaſi *parandium*, quod paret milites ad pugnam. nam ante pugnam ſumebatur. *Idem.*

1. *Mili-*

enim [1] militare prandium ([2] quod dictum eſt prandium
ab eo quòd ad bellum milites paret) à cinctis initum : [3] cui
rei argumentum eſt quòd à diſcinctis étiam cum impera-
tore cœnatur. Quæ idcirco poſui, quia digna & memo-
ratu videbantur & cognitu. Nunc tranſeamus ad triginta 3
tyrannos, qui Gallieni temporibus contemptu mali prin-
cipis extiterunt. De quibus breviter & pauca dicenda ſunt.
Neque enim digni ſunt eorum plerique ut volumen ta-
lium hominum ſaltem nominibus occuparetur: quamvis
eorum aliqui non parum in ſe virtutis habuiſſe videantur,
multum etiam reipublicæ profuiſſe. Tam variæ item opi-
niones ſunt de Salonini nomine, [4] ut, qui ſe verius putant
dicere, [5] à matre ſua Salonina appellatum eſſe dicant,
[1] quam

1. *Militare prandium.*] Imperatores ſoliti ſuos duces frugaliore menſa excipere, quæ *militare prandium* dicebatur, vel *menſa militaris*. Caſaub.

2. (*Quod dictum eſt prandium ab eo quòd ad bellum milites paret.*)] Ferè Romani quoties aliquem invitarent, ad cœnam non ad prandium vocabant, ut ex antiquorum lectione notiſſimum eſt. at imperator non ad cœnam, ſed ad prandium ſolitus duces ſuos invitare: idque appellatum eſt *militare prandium*. ad eas epulas conveniebant militares viri accincti gladiis, & ita diſcumbebant: nimirum ſervato in aula diſciplinæ militaris more, cujus in caſtris præcipuus uſus. Quærit hic Trebellius unde mos ſit ortus diſcumbendi eò loci cum gladiis. & non ſolùm notationem vocis *prandium* indicat, à verbo paro; unde & Iſidorus ducit, ſed aliter: verùm etiam cauſſam docet cur iſtæ dapes ſint appellatæ *militare prandium*. Idem.

Quod dictum eſt prandium.] Palatinus *parandium*. Grut.

3. *Cui rei argumentum eſt, quòd à diſcinctis etiam cum imperatore cœnatur.*] Si verum eſſet cepiſſe duces cum gladiis diſcumbere in convivio principali, occaſione Salonini, aut reverentiæ in principem gratiâ; ſemper id ſervaretur, quoties aliquis vir militaris imperatoriis epulis intereſſet atqui, ait Trebellius, non ita fit: nam ad cœnam vocatos, etiam diſcinctos accumbere, nulla eſt invidia. cur aliter fit in militari prandio? hæc ratio firmiſſima eſt. *Caſaub.*

Cui rei argumentum eſt quod à diſcinctis cum imperatore cænatur.] Legendum: *Cui rei argumentum eſt quod ab iis cinctis etiam cum imperatore cænatur. ab his cinctis*, id eſt. à militibus cinctis. tractat de origine ejus moris, quo cincti milites cum imperatore diſcumbebant. nam etſi ad imperatoriam cænam rogati, non militariter cænent, nec militare prandium capiant, ut à prandio pugnam ineant, tamen ad illum morem reſpicientes, quo cincti ſolent prandium militare inire, etiam tum cum in imperatoris convivio cænant, cincti diſcumbunt. *Salmaſ.*

4. *Ut qui ſe verius putant dicere.*] *Ut qui ſe verius putet dicere, à matre ſua Salonina appellatum eſſe dicat.* Pal. *Idem.*

Ut qui ſe verius putant dicere.] Pal. *putet.* qui tamen deinde non agnoſcit vocem *dicant*. Grut.

5. *A matre ſua Salonina.*] Cornelia Salonina, ut in nummis Græcis Latiniſque. *Caſaub.*

[1] quam is perditè dilexerit, [2] Piparam nomine, Barbaram regis filiam. [3] Gallienus cum ſuis ſemper flavum crinem condidit. De annis autem Gallieni & Valeriani ad imperium pertinentibus adeò incerta traduntur, [4] ut [5] quum xv. annos eoſdem imperaſſe conſtet, id eſt Gallienum uſque ad quintumdecimum perveniſſe, Valerianus verò ſexto ſit captus, alii IX. annis, alii decem etiam Gallienum imperaſſe in literas mittant: quum conſtet & decennalia Romæ ab eodem celebrata, & poſt decennalia Gotthos ab eo victos, cum Odenato pacem factam, cum Aureolo initam eſſe concordiam: pugnatum contra Poſthumium,

1. *Quàm is perditè dilexerit.*] *Is*, hoc eſt, Gallienus, Salonini pater. *Idem.*

Quam is perdite dilexerit.] Pal. *quam is perdite dilegit. dilegit* pro *dilexit*: ut *neglegit* pro *neglexit*. Salmaſ.

Quam is perditè dilexit.] Cùm ſupra exſulet, ut indicavi, vox *dicant*, & habeat heic Palatinus, *perdite dilexit*; illudque *is* commodè referri poſſit ad Gallienum patrem Salonini, cujus proximâ periodo nulla mentio; ferè ſuſpicor aliquot excidiſſe verba, locumque mancum. *Grut.*

2. *Piparam nomine Barbaram, regis filiam.*] *Pipam* Victor uterque nominat, filiam Attali Germanorum regis, Aurelius Victor Schotti: alter Marcomannorum. *Caſaub.*

Piparam nomine barbaram regis filiam.] Omnino ſcribendum: *Piparam nomine barbarorum regis filiam*: vel *barbari regis filiam*. Salmaſ.

3. *Gallienus cum ſuis ſemper flavum crinem condidit.*] Id vult quod ſuprà jam dixit: *crinibus ſuis auri ſcobem aſperſit*. lectio veterum, *Gallienus cum cujus flavo crine condit*. Caſaub.

Gallienus cum ſuis ſemper flavum crinem condidit.] Paulo ante aliis verbis ſic expreſſit: *Crinibus ſuis auri ſcobem aſperſit*. Legendum igitur hoc loco: *Gallienus cum ſuis ſemper flavo crinem condiit*. *condit* in membranis ſcriptum erat *condiit*. ut *perit* pro *periit*. *flavum* autem eleganter aurum appellat. *flavo* igitur *crinem condire*, eſt auro aſpergere, & aureis ramentis illinere. *Salmaſ.*

Gallienus cum ſuis ſemper flavum crinem condidit.] Forſan etiam ante iſthæc quædam deſiderantur. nam Pal. ſic ea concepit: *Gallienus cum ſuis ſemper flavo crine condit*. Grut.

4. *Ut quum* XV. *annos eoſdem imperaſſe conſtet, id eſt Gallienum uſque ad quintum decimum perveniſſe.*] Forte ſcribendum: *Id eſt Gallienus uſque ad quintumdecimum annum pervenerit, Valerianus vero ſexto ſit captus.* Sequitur, *Alii novem annis, decem alii etiam Gallienum imperaſſe in litteras mittant.* Hoc unum pertendit Trebellius hoc loco, quod & ante tetigit, Gallieni imperium decennium tranſiſſe, adverſus eorum ſententiam, qui novem annis, aut decem etiam cum tantum imperaſſe aſſeverabant. conſtat, inquit, inter omnes, Valerianum & Gallienum quindecim annos regnaſſe. hoc ſi verum eſt, neceſſe eſt ad quintumdecimum annum perveniſſe Gallienum. pater autem Valerianus ſexto anno imperii captus eſt. ſic Gallienus ſex annos cum patre imperarit, novem annos ſolus, poſt patris captivitatem. toti igitur quindecim anni ejus imperii fuere. *Salmaſ.*

5. *Cùm* XV. *annos eoſdem imperaſſe conſtet.*] Verè conſtat, & certò quidem, vel ex lib. Porphyrii de Plotini vita. *Caſ.*

1. *Nam*

mium, contra Lollianum, multa etiam ab eo geſta quæ ad virtutem, plura tamen quæ ad dedecus pertinebant. [1] Nam & ſemper noctibus popinas dicitur frequentaſſe, & cum lenonibus, ac etiam mimis ſcurriſque vixiſſe.

1. *Nam & ſemper noctibus popinas dicitur.*] Ammianus libro XIV. Similia his narrantur de Caligula, Nerone, &c. *Idem.*

[1] TREBELLII POLLIONIS
[2] TRIGINTA TYRANNI.

[3] SCriptis jam pluribus libris, [4] non hiſtorico nec diſerto, ſed pedeſtri eloquio, * ad eam tempo- 1
rum

1. TREBELLII POLLIONIS XXX. TYRANNI.] Et hunc librum quædam exemplaria Julio Capitolino tribuunt. cuicunque iſtum adſcripſeris, eidem neceſſariò & ſuperiorem oportet adſcribas; & ſequentem quoque de Claudio: nam illarum vitarum auctor librum ſibi de XXX. tyrannis vindicat. Titulus hic non eſt communis omnibus hiſtoricis qui eadem iſta tempora deſcripſerunt, ſed proprius Trebellii Pollionis: qui vel ἀπαρτιλογίας & rotundandi numeri ſtudio, vel quòd reſpiceret ad triginta Athenienſium tyrannos, huic ſuo libro quem de tyrannis ſcribebat, quos Valeriano & Gallieno imperantibus paſſa eſt Reſpubl. eum titulum præfixit. Atqui Pollione ipſo teſte, qui per duorum illorum principum tempora rebellarunt, non XXX. verùm XXVII. ſolùm fuerunt. ſed adjecit iſtis auctor duas feminas, quæ Gallieno principe celſum imperium tenuerunt, Zenobiam ac Victoriam. & ne quid omnino deeſſet ei numero quem titulus promittebat, planè, quod Ariſtoteles & Strabo dicere ſolent, δυλδύων τῇ ὑποθέσει, unum alieni temporis tyrannum adjicere eſt coactus: is eſt Valens ſuperior, ut ipſe appellat, qui ſub Deciis rebellavit. *Caſaub.*

TREBELLII POLLIONIS.] Non dubitaremus hunc triginta Tyrannorum libellum Capitolino aſcribere, niſi teſtimonio Vopiſci ſciremus, hujus germanum eſſe authorem Trebellium Pollionem. *Salmaſ.*

2. TRIGINTA TYRANNOS.] In Gallieni vita, non *triginta Tyrannos*, ſed *triginta prope Tyrannos* poſuit. *Tyrannos* autem vocarunt rebelles duces, qui ſola eorum quibus præerant auctoritate & conſenſu imperium ſumebant, quos poſterior ætas, *intartas* vocavit. inde verbum, *intartizare.* ne quis vero putet barbaram eſſe vocem, pura puta Græca eſt. nam *intarta* eſt ἀντάρτης. & *intartizare*, ἀνταρτίζειν. *Intarta* igitur pro *antarta.* ἀντάρτην au' n Græci dixerunt rebellionem & tyrannum, vel apoſtatam, ἀπὸ τοῦ ἀνταίρεσθαι, quod eſt contra ſurgere. cui contrarium eſt συναίρεσθαι. Gloſſæ: ἀντάρτης, *rebellio, perduellio.* ἀνταρσία, *rebellatio.* hinc ἀνταρσμὸς, bellum ab intarta excitatum. *Idem.*

3. *Scriptis jam pluribus libris; &c.*] Orſus hiſtoriam erat à Philippo, ut antè diximus; quare non potuit multos admodum libros ſcripſiſſe ad hæc uſque tempora. ſed videtur alia opera ſcripſiſſe. *Caſaub.*

4. *Non hiſtorico nec diſerto, ſed pedeſtri eloquio.*] Negat Pollio hiſtoriam ſe ſcribere, ſed ſermones pedeſtres. Sic &

rum veniemus ſeriem in qua per annos quibus Gallienus & Valerianus Rempubl. tenuerunt, triginta tyranni occupato Valeriano magnis belli Perſici neceſſitatibus, extiterunt, quum Gallienum non ſolùm viri, ſed etiam mulieres contemptui haberent, ut ſuis locis probabitur. Sed quoniam tanta obſcuritas eorum hominum fuit qui ex diverſis orbis partibus ad imperium convolabant, ut non multa de his vel dici poſſint à doctioribus, vel requiri: deinde ab omnibus hiſtoricis qui Græcè ac Latinè ſcripſerunt, [1] ita nonnulli prætereantur, ut eorum nec nomina frequententur: poſtremò quum tam variè à pleriſque ſuper his nonnulla ſint prodita: in unum eos libellum contuli, & quidem brevem, [2] maximè quum vel in Valeriani, vel in Gallieni vita pleraque de his dicta, [3] nec repetenda tamen ſatis conſtet.

Flavius Vopiſcus; cujus ſunt verba in Probo: *Longiùs amore imperatoris optimi progredior, quàm pedeſtris ſermo deſiderat.* Ergò pedeſtris ſermo ſive in verſu, ſive in proſa oratione, ſublimi opponitur, ut apud Horatium non ſemel. *Idem.*

Non hiſtorico nec diſerto ſed pedeſtri eloquio.] *Alloquio* retinent meliores libri. & ſane *adloquium pedeſtre*, ſermonem vocat pedeſtrem, humilem & vulgarem, cui opponitur ἡ λογὰς λέξις καὶ κατηγλικισμένη. at *eloquium* aliud eſt. non enim ſimpliciter ſermonem ſignificat, ſed τὸν καλὸν λόγον. opponitur heic hiſtoricus & diſertus ſermo, pedeſtri & humili, quem Græci χαμαιπετῆ vocant, & χυδαῖον. *Salmaſ.*

* *Ad eam temporum veniemus ſeriem.*] Scribe: *in eam temporum venimus ſeriem.* Idem.

1. *Ita nonnulli prætereantur, ut eorum nec nomina frequententur.*] Scrib. *ita nonnulli prætereuntur, ut nec eorum nomina frequententur.* vel: *ut eorum nomina nec frequententur.* vel, *minus frequententur.* Idem.

2. *Maxime quum vel in Valeriani vel in Gallieni vita pleraque de his dicta.*] Non ſane in ea quæ ad nos pervenit. cum enim ſex annos imperarit Valerianus, & ſexto imperii anno captus ſit: quomodo ad imperium venerit, quid ante, quid poſt geſſerit, totis illis ſex annis ante captivitatem, ex illa ejus vita non docemur. inde apparet ejus libelli finem nos tantum habere. *Idem.*

3. *Nec repetenda tamen ſatis conſtet.*] Dele *tamen*: niſi velis ſuperfluè additum ut ſæpe. *Caſaub.*

[1]DE CYRIADE, I.

[2] HIc patrem Cyriadem fugiens, dives & nobilis, 2
quum luxuria ſua & moribus perditis ſanctum ſenem gravaret, direpta magna parte auri, argenti etiam infinito pondere, Perſas petiit: atque inde Sapori regi conjunctus atque ſociatus, quum hortator belli Romanis inferendi fuiſſet, [3] Odenatum primùm, deinde Saporem ad Romanum ſolum traxit: [4] Antiochia etiam capta & Cæſarea, Cæſarianum nomen accepit. Atque inde vocatus Auguſtus, [5] quum omnem Orientem vel virium vel audaciæ terrore quateret, patrem verò interemiſſet (quod alii hiſtorici negant factum) ipſe per inſidias ſuorum, quum Vale-

1. DE CYRIADE, *&c.*] Nuſquam invenio vel nomen iſtius. quidam codices Chiriadem vocant: ut Robertus de Porta. emerſit circa annum U. C. CIƆXI. COSS. Fuſco & Baſſo. quod ex eo colligitur, quia ait Pollio occiſum, quo tempore ad bellum Perſicum Valerianus veniret. *Idem.*

DE CYRIADE.] Mutandi ſunt toto hoc libello tituli. cum enim unus ſit libellus, non plures, quo triginta Tyrannos eſt complexus Pollio, nuda tyrannorum nomina debent adponi hoc modo: CYRIADES. *hic patrem fugiens.* POSTUMUS. *hic vir in bello fortiſſimus.* LOLLIANUS. *hujus rebellione in Gallia Poſtumus.* & ita deinceps. non enim tituli vice hæc nomina adponuntur, ſed continuandi gratia, ut nomine poſito, uno eodemque tenore, vitam ejus cujus nomen eſſet præfixum, connecterent. *Salmaſ.*

2. *Hic patrem Cyriadem fugiens.*] Ita etiam nomen iſtud perſcribitur in membranis Pal. *Grut.*

3. *Odenatum primum, deinde Saporem ad Romanum ſolum traxit.*] Palat. *Odomaſtem* legit. veriſimile eſt, Odomaſtem fuiſſe ducem aliquem aut ſatrapem Saporis regis, qui in ſolum Romanum incurſionem, & impetum fecerit, hortatu hujus Cyriadis. quod omnino verum eſſe puto. *Salmaſ.*

Odenatum primùm.] Pal. *Odemaſtem.* Grut.

4. *Antiochia etiam capta & Cæſarea, Cæſarianum nomen accepit.*] Fuit quum legerem: *Antiochia etiam capta, & Carris Cæſareanum nomen accepit.* Cujus emendationis me nondum pænitet. Carræ tunc erant Romanorum; ut & Antiochia. Supra in vita Alexandri: *Antiochiam recepit, & Carras & Niſibim, quæ omnia ſub Perſarum imperio erant.* Antiochiam igitur, & Carras hic Cyriades Sapori conjunctus & ſociatus cum cepiſſet, Cæſarianum nomen accepit, hoc eſt, Cæſar dictus eſt. Antiochia urbs Meſopotamiæ, ut & Carræ. eas urbes poſtea recepit Odenatus. aut delendum illud *Cæſarea*, aut mutandum in *Carris.* magis cenſeo ut deleatur. *Salmaſ.*

5. *Quum omnem Orientem vel virium audacia vel terrore quateret.*] Inepta lectio omnino ſcribendum: *quum omnem Orientem vel virium, vel audaciæ terrore quateret.* id eſt, quum Orientem viribus, & audacia perterrefaceret. *vel virium, vel audaciæ terrore,* pro, & virium & audaciæ terrore. *Idem.*

1. *Quod*

Valerianus jam ad bellum Perſicum veniret, occiſus eſt. Neque plus de hoc hiſtoriæ quicquam mandatum eſt [1] quod dignum memoria eſſe videatur. [2] quem clarum, perfugium & parricidium, [3] & aſpera tyrannis & ſumma luxuries literis dederunt.

[4] DE [5] POSTHUMIO, II.

3 HIc vir in bello fortiſſimus, in pace conſtantiſſimus, in omni vita gravis, uſque adeò ut Saloninum filium ſuum eidem Gallienus [6] in Gallia poſitum crederet, quaſi cuſtodi vitæ, & morum & actuum imperialium inſtitutori. Sed, quantum plerique aſſerunt, ([7] quod ejus non convenit moribus) poſtea fidem fregit, & occiſo Salonino ſumpſit imperium. Ut autem veriùs plerique tradiderunt, quum Galli vehementiſſimè Gallienum odiſſent, puerum autem apud ſe imperare ferre non poſſent, eum qui commiſſum regebat imperium, imperatorem appellarunt, miſſiſque militibus adoleſcentem interfecerunt. Quo interfecto ab omni exercitu & ab omnibus Gallis, Poſthumius gratanter acceptus talem ſe præbuit [8] per annos

1. *Quod dignum memoria eſſe videatur.*] *Quod dignum memoratu eſſe videatur.* Idem.

2. *Quem clarum perfugium, &c.*] Dum patris cenſuram fugit, ad Saporem Perſam transfugerat, ut initiò dictum. *Caſaub.*

3. *Et aſpera tyrannis & ſumma luxuries litteris dederunt.*] Legendum ex Palat. *ex ſumma luxurie.* nam ſumma hujus luxuria fecit, ut patrem fugeret, cui perditi filii mores diſplicebant; vel ut quidam volunt, etiam occideret: ut ad Saporem confugeret: ut imperium raptum iret denique. *Salmaſ.*

4. DE POSTHUMIO II. &c.] Non ſervat ordinem temporum: nam Cyriadi ſubjungi debuerat Ingenuus, qui octavus recenſetur: & item alii poſt iſtum. Atque hoc ſemel dictum eſto. *Caſaub.*

DE POSTUMIO.] Sic fere ſemper ſuprà ſcripſit Pal. heic verò perpetuò exaravit *Poſtumum*, non *Poſtumium*. Grut.

5. POSTUMUS. *Hic vir in bello fortiſſimus.*] Ita omnes libri. *Salmaſ.*

6. *In Gallia poſitum crederet, quaſi cuſtodi vitæ.*] Zoſimus creditum ait non hunc, ſed Silvano. Sed de Poſtumio & ei commiſſo principe, habes certum teſtimonium in ipſius Valeriani patris epiſtola ad Antoninum Gallum conſulem. vide infrà in Aureliano. *Caſaub.*

7. *Quod ejus non convenit moribus.*] Non magnum argumentum innocentiæ: nam multos moribus alioquin bonis ad ſcelera compulit dira ambitio. *Idem.*

8. *Per annos ſeptem.*] Idem numerus libro ſuperiore. Eutropius tamen ait decem. *Idem.*

1. Ut

nos ſeptem, [1] ut Gallias inſtauraverit, quum Gallienus luxuriæ & popinis vacaret, & amore Barbaræ mulieris conſeneſceret. [2] Geſtum eſt tamen à Gallieno contra hunc bellum tunc quum ſagitta Gallienus eſt vulneratus. Siquidem nimius amor erga Poſthumium omnium erat [3] in Gallica gente populorum, quòd ſubmotis omnibus Germanicis gentibus, Romanum in priſtinam ſecuritatem revocaſſet imperium. Sed quum ſe graviſſimè regeret, more illo quo Galli novarum rerum ſemper ſunt cupidi, Lolliano agente, interemptus eſt. Siquis ſanè Poſthumii meritum requirit, judicium de eo Valeriani ex hac epiſtola quam ille ad Gallos miſit, intelliget; [4] *Tranſrhenani limitis ducem, & Galliæ præſidem Poſthumium fecimus, virum digniſſimum ſeveritate Gallorum. præſente quo non miles in caſtris, non jura in foro, non in tribunalibus lites, non in Curia dignitas pereat: qui unicuique proprium & ſuum ſervet. Virum quem ego præ cæteris ſtupeo,* [5] *& qui locum principis mereatur jure: de quo ſpero quòd mihi gratias agetis. Quòd ſi me feſellerit opinio quam de illo habeo, ſciatis nuſquam gentium reperiri qui poſſit penitus approbari. Hujus filio Poſthumio nomine, tribunatum Vocontiorum dedi, adoleſcenti, qui ſe dignum patris moribus reddet.*

DE POSTHUMIO JUNIORE, III.

DE hoc propè nihil eſt quod dicatur, niſi quòd à patre 4
appellatus eſt Cæſar, ac deinceps in ejus honore Auguſtus

1. *Ut Gallias inſtauraverit.*] Hinc in ejus nummo, quem deſcripſerunt eruditi viri, RESTITVTORI GALLIAR. *Salmaſ.*

2. *Geſtum eſt tamen, &c.*] Scribe *autem*, ut in antiquis. *Caſaub.*

Geſtum eſt autem, &c.] Sequutus ſum exemplaria aliorum. nam noſter adhæreſcit vulgatis, in quibus, *Geſtum eſt tamen.* Grut.

3. *In Gallica gente populorum.*] Totum locum ſic ſcripſerim: *Siquidem nimius amor erga Poſtumum, omnium erat in Gallicanorum mente populorum.* cui *gente* placebit retinere, id illi per me facere liceto. *Salmaſ.*

4. *Tranſrhenani limitis ducem.*] Pal. *militis.* perperam. meminit etiam infra *limitis tranſrhenani*, in Taciti vita Vopiſcus. *Idem.*

5. *Et qui locum principis, &c.*] Forte: *locum principem.* ita enim apud Tacitum & alios frequentius ponitur. vel *locus principis*, pro dignitate principis. *Idem.*

1. Cura

guſtus cum patre dicitur interemptus, quum Lollianus in locum Poſthumii ſubrogatus, delatum ſibi à Gallis ſumpſiſſet imperium. Fuit autem (quod ſolum memoratu dignum eſt) ita in declamationibus diſertus, ut ejus controverſiæ Quintiliano dicantur inſertæ, quem declamatorem Romani generis acutiſſimum, vel unius capitis lectio prima ſtatim fronte demonſtrat.

DE LOLLIANO, IIII.

5 HUjus rebellione in Gallia Poſthumius, vir omnium fortiſſimus, interemptus eſt, [1] quum jam nutante Gallieni luxuria in veterem ſtatum [2] Romanum reformaſſet imperium. [3] Fuit quidem etiam fortiſſimus, ſed rebellionis intuitu minorem apud Gallos autoritatem [4] de ſuis viribus tenuit. Interemptus autem eſt [5] à Victorino [6] Victorinæ vel Victoriæ filio, quæ poſtea MATER CASTRORUM appellata eſt, & Auguſtæ nomine affecta, quum ipſa per ſe fugiens tanti ponderis molem, primùm in Marium, deindę in Tetricum atque ejus filium contuliſſet imperia. Et Lollianus quidem nonnihilum Reipub. profuit. Nam pleraſque Galliæ civitates, [7] nonnulla etiam

caſtra

1. *Cùm jam nutante Gallieni luxuria, &c.*] Legendum, *cùm jam nutans Gallieni luxuriâ, in v. ſt. R. reformaſſet imperium.* Caſaub.

Quum jam nutante Gallieni luxuria in veterem ſtatum, &c.] Nemo non videt eſſe legendum: *Quum jam nutans è Gallieni luxuria in veterem ſtatum Romanum reformaſſet imperium.* ſic initio vitæ Gallieni, *nutantem remp.* dixit. *Salmaſ.*

Cùm jam nutante Gallieni luxuria.] Sic quoque Pal. ſed proculdubio reponendum, *nutans.* Grut.

2. *Romanum reformaſſet imperium.*] Pal. *formaſſet.* fortè *firmaſſet*; quod magis convenit illi *nutanti.* Idem.

3. *Fuit quidem etiam fortaſſe.*] Meliùs ſcripti, *F. q. & iſte fortiſſ.* Caſaub.

Fuit quidem etiam iſte fortiſſimus.] Vox *iſte* eſt à Palat. & aliis mſſ. *Gruterus.*

4. *De ſuis viribus.*] Scripti, *de ejus viribus.* mira locutio. *Caſaub.*

5. *A Victorino Victorinæ vel Victoriæ filio.*] *Vitruviæ vel Victorinæ.* Palatinus, & ita ubique. *Salmaſ.*

6. *Victorinæ vel Victoriæ filio.*] Pal. *Vitruviæ filio, vel Victoriæ.* Grut.

7. *Nonnulla etiam caſtra quæ Poſtumus.*] Ita lege: *Nam pleraſque Galliæ civitates, nonnulla etiam caſtra, quæ Poſtumus per ſeptem annos in ſolo barbarico ædificaverat, & Poſtumo interfecto ſubita irruptione Germanorum direpta fuerant, & incenſa, ſtatum in veterem reformavit.* Salmaſ.

1. In

caſtra quæ Poſthumius per ſeptem annos in ſolo Barbarico ædificaverat, quæque interfecto Poſthumio ſubita irruptione Germanorum & direpta fuerant & incenſa in ſtatum veterem reformavit: deinde à ſuis militibus, quòd in labore nimius eſſet, occiſus eſt. [1] Ita Gallieno perdente Rempubl. in Gallia primùm Poſthumius, deinde Lollianus, [2] Victorinus deinceps, poſtremò Tetricus (nam de Mario nihil dicimus) [3] aſſertores Romani nominis extiterunt: quos omnes datos divinitus credo, [4] ne quum illa peſtis inaudita luxuria [5] impediretur, in aliis poſſidendi Romanum ſolum Germanis daretur facultas: [6] qui ſi eo genere tunc evaſiſſent quo Gotthi & Perſæ, conſentientibus in Romano ſolo gentibus, venerabile hoc Romani nominis finitum eſſet imperium. [7] Lolliani autem vita in multis obſcura eſt, ut ipſius Poſthumii, [8] ſed pri-

1. *In Gallieno prod.*] *Ita Gall.* Caſaubonus.

2. *Victorianus.*] Scrib. *Victorinus.* omittit Ælianum, de quo ex Victore Onuphrius. Sed Ælianus Victori eo loco eſt qui Pollioni & aliis *Lollianus.* Idem.

Victorinus deinceps.] Ita etiam Pal. non *Victorianus.* Grut.

3. *Affectatores Romani nominis.*] Optime legunt membranæ: *Ita Gallieno perdente remp. in Gallia primum Poſtumus, deinde Lollianus, Victorinus deinceps, poſtremo Tetricus aſſertores Romani nominis extiterunt.* idque ſatis præmiſſa confirmant. ſed etiam magis quæ ſubdita ſunt: *Quos omnes datos divinitus credo, &c.* Salmaſ.

4. *Ne quum illa peſtis inaudita luxuria impediretur, &c.*] Sic emendabis: *ne quum illa peſtis inauditæ luxuriæ impediretur malis, poßidendi Romanum ſolum Germanis daretur facultas. luxuriæ mala,* ut *conſtantiæ bona* in Gordianis. *Idem.*

5. *Impediretur in aliis, &c.*] *Ludibriis & helluationi vacabat*, inquit libro ſuperiore. *Caſaub.*

6. *Qui ſi eo genere tunc evaſiſſent quo Gotthi, &c.*] Si ſimiliter è finibus ſuis erupiſſent, & Romanum imperium invaſiſſent, ut factum fuit à Gotthis & Perſis. *Idem.*

Qui ſi eo genere tunc evaſiſſent.] Pal. *tunc evadiſſent.* ſic *dilegit* pro *dilexit*, ſupra dixit. *Salmaſ.*

7. *Lolliani autem vita in multis obſcura eſt, &c.*] Videtur non de univerſa horum vita loqui, ſed de ea quam in imperio egerunt nam hac parte ſolùm obſcuri ſunt, qui erant privata virtute clari, ut ſubjicit *Caſaub.*

8. *Sed privata virtute clari, non nobilitatis pondere.*] Palat. *ſed privata virtute enim clari.* Egregia conjectura inde facio: *Lolliani autem vita in multis obſcura eſt, ut ipſius Poſtumi, ſed privata: virtute enim clari non nobilitatis pondere vixerunt.* De privata igitur vita Poſtumi Lollianique heic loquitur Trebellius, quam ideo obſcuram eſſe dicit, quod virtute clari, non nobilitatis luce ſplendidi vixerint. hinc de illorum privata vita nihil prorſus dicit, imperatoriam paucis tantum verbis perſtringit; nec enim diu in imperio fuerunt. *Salmaſius.*

1. *Vir-*

privata [1] virtute clari [2] non nobilitatis pondere vixerunt.

DE VICTORINO, V.

6 POſthumius ſenior quum videret multis ſe Gallieni viribus peti, atque auxilium non ſolùm militum, verum etiam alterius principis neceſſarium, Victorinum militaris induſtriæ virum in participatum vocavit imperii, & cum eodem contra Gallienum conflixit. Quumque adhibitis ingentibus Germanorum auxiliis, diu bella traxiſſent, victi ſunt. Tunc interfecto etiam Lolliano, ſolus Victorinus in imperio remanſit: qui & ipſe, [3] quòd [4] matrimoniis militum & militarium corrumpendis operam daret, [5] à quodam actuario, cujus uxorem ſtupraverat, compoſita factione Agrippinæ percuſſus, Victorino filio Cæſare [6] à matre Victorina, ſive Victoria, quæ *mater caſtrorum* dicta

1. *Virtute clari, non nobilitatis pondere.*] Servant hanc metaphoram omnes libri. non diſplicet: *nobilitatis ſplendore.* Caſaub.

Virtute clari, non nobilitatis pondere vixerunt.] *Nobilitatis pondus* vocat, τὸν τῆς εὐγενείας ὄγκον, τὸ βάρος, τὸν φόρτον. pondus Latinis etiam pro gravitate. ut *pondus mentis.* Silius libro VIII.

Læta viro gravitas, & mentis amabile pondus,
Et ſine triſtitia virtus.

Salmaſ.

2. *Non nobilitatis pondere.*] Sic & Palat. rectè, ſive ſumatur de nobilitate imperatoriâ, ſive de aliâ quacumque. *pondus* enim eſt omnis *nobilitas.* Curt. lib. VII. cap. 22. Plin. lib. III. Epiſt. 3. lib. VIII. Epiſt. ultimâ. *Grut.*

3. *Quod matrimoniis militum, & militarium corrumpendis operam daret.*] *Militaris* eſt, qui miles fuit: ut *conſularis*, qui non amplius eſt conſul, ſed fuit. ut autem *ex conſulibus* dicebantur viri conſulares, & qui conſules fuerant: ſic *ex militibus viros* ſupra dixit qui jam militia exiverant, hoc eſt *militares.* Iſidorus in Gloſſis *militarem* vere & eleganter, veterem militem exponit: *vetus miles* dicitur qui ex milite eſt. ut *vetus procurator* in antiquis inſcriptionibus, qui procurator fuit. ſic *miſſicios* eos milites vocabant Latini qui à militia miſſi eſſent, nec amplius militarent. *Salmaſ.*

4. *Matrimoniis militum & militarium.*] Poteſt abeſſe alterutrum. & notamus alibi, *militares* dici ipſos milites. ſed videtur hîc additum, quia is de quo loquitur actuarius fuit: hoc eſt, qui cum militibus vitam degeret, magis quàm eſſet verus miles. *Caſaub.*

5. *A quodam actuario.*] Attiliano, de quo legendus Aurelius Victor. *Idem.*

6. *A matre Victorina ſive Victoria.*] *A matre Bitruvia ſive Victoria.* Pal. *Salmaſius.*

A matre Victorinâ ſive Victoriâ.] Palat. *à matre Bitrubia ſive Victoria*: ut ſine dubio illud *Vitruvia* reponendum heic veniat, quemadmodum & capite præcedenti. *Grut.*

1. Sed

dicta eſt, appellato: qui & ipſe puerulus ſtatim eſt interemptus, quum apud Agrippinam pater ejus eſſet occiſus. De hoc quòd fortiſſimus fuerit, & præter libidinem optimus imperator, à multis multa ſunt dicta. [1] Sed ſatis credimus Julii Ateriani partem libri cujuſdam ponere, in quo de [2] Victorino ſic loquitur: *Victorino, qui Gallias poſt Junium Poſthumium rexit, neminem exiſtimo præferendum. Non in virtute Trajanum, non Antoninum in clementia, non in gravitate Nervam, non in gubernando ærario Veſpaſianum, non in cenſura totius vitæ ac ſeveritate militari Pertinacem vel Severum. Sed omnia hæc, libido & cupiditas mulieraria voluptatis ſic perdidit, ut nemo audeat virtutes ejus in literas mittere, quem conſtat omnium judicio meruiſſe puniri.* Ergo quum id judicii de Victorino ſcriptores habuerint, ſatis mihi videor de ejus dixiſſe moribus.

DE VICTORINO JUNIORE, VI.

DE hoc nihil amplius in literas eſt relatum, quàm 7
quòd nepos Victoriæ, Victorini filius fuit, [3] & à patre & ab avia ſub eadem hora qua Victorinus interemptus, Cæſar nuncupatus eſt, [4] ac ſtatim à militibus ita occiſus. Extant denique [5] ſepulcra circa Agrippinam brevi marmore impreſſa humilia, [6] in quibus unus eſt inſcriptus, HÎC DUO VICTORINI TYRANNI SITI SUNT.

DE

1. *Sed ſatis credimus, &c.*] Malim, *ſatiùs.* Caſaub.

Sed ſatis credimus Julii Ateriani.] *Julii Atheriani.* Pal. *Salmaſ.*

2. *Victorino qui Gallias poſt Junium Poſtumum.*] *Poſt Julium Poſtumum* habent membranæ, & editio prima. non tamen *Julius*, nec *Junius*, ſed *C. M. Poſtumus* in nummis appellatur. *Idem.*

3. *Et à patre & ab avia.*] Scripti, *vel ab avia.* Caſaub.

4. *Ac ſtatim à militibus ita occiſus.*] Scrib. *ac ſtatim à militibus iratis occiſus.* Salmaſ.

Ac ſtatim à militibus ira occiſus.] Sic rectè Palatinus. *Grut.*

5. *Sepulcra circa Agrippinam brevi marmore impreſſa humilia.*] Ejuſmodi ſepulcra exſtrui tyrannis ſolita. *Caſaub.*

Sepulcra circa Agrippinam brevi marmore impreſſa.] Pal. *brevi marmore impleſſa humilia*, & ſupra correctum *implyſſa.* quid ſit, neſcio. *Salmaſ.*

6. *In quibus unus eſt inſcriptus.*] Scrib. *titulus eſt inſc.* vel ſic: *in q. unus verſus eſt inſc.* nam id videtur eſſe quod notat: duobus ſepulcris unum eundemque fuiſſe inſcriptum epigr. *Caſaub.*

DE MARIO, VII.

8 VIctorino, Lolliano, & Poſthumio interemptis, Marius ex fabro, ut dicitur, ferrario triduo tantùm imperavit. De hoc quid amplius requiratur ignoro, niſi quòd eum inſigniorem breviſſimum fecit imperium. [1] Nam ut conſul ille [2] qui [3] ſex pomeridianis horis conſulatum ſuffectus tenuit, à M. Tullio tali aſperſus eſt joco: *Conſulem habuimus tam ſeverum tamque cenſorium ut in ejus magiſtratu nemo pranderit, nemo cœnaverit, nemo dormierit*: de hoc etiam dici poſſe videtur, qui una die factus eſt imperator, alia die viſus eſt imperare, tertia interemptus eſt. Et vir quidem ſtrenuus, ac militaribus uſque ad imperium gradibus evectus eſt: quem plerique *Mamurium*, nonnulli *Vecturium*, opificem utpote ferrarium, nuncuparunt. Sed de hoc nimis multa: de quo illud addidiſſe ſatis eſt, nullius manus vel ad feriendum, vel ad impellendum fortiores fuiſſe, quum in digitis nervos videretur habuiſſe, non venas. Nam & carra venientia [4] digito ſalutari repuliſſe dicitur, [5] & fortiſſimos quoſque uno digito ſic afflixiſſe ut quaſi ligni vel ferri [6] obtuſioris ictu percuſſi dolerent. Multa duorum digitorum alliſione contrivit. Occiſus eſt à quodam milite, [7] qui quum ejus quondam operarius in fabrili officina fuiſſet, [8] contemptus eſt ab eodem,

[1] vel

1. *Nam ut conſul ille.*] C. Caninius Rebilus. Dio hiſt. Rom. l. XLIII. *Idem.*

2. *Qui ſex pomeridianis horis conſulatum ſuffectus tenuit.*] Pal. & vet. ed. *conſulatum ſuffectum tenuit.* recte. nam & conſul ſuffectus, & conſulatus dicebatur. *Salmaſ.*

3. *Sex meridianis horis Conſulatum ſuffectus tenuit.*] Palat. *ſuffectum*, quod neſcio an non præferendum ſit alteri. *Grut.*

4. *Digito ſalutari, &c.*] Indice, λιχανῷ. *Caſaub.*

5. *Et fortiſſimos quoſque uno digito ſic afflixiſſe, &c.*] Idem in Claudio: *digitis uſque adeò fortibus, ut ſæpe equis & mulis ictu pugni dentes excuſſerit.* Idem.

6. *Obtuſioris ictu.*] Palatin. *obtunſioris.* Grut.

7. *Qui quum ejus quondam operarius in officina fabrili fuiſſet.*] Deeſt vox *operarius* in membranis. *Salmaſ.*

Qui cùm ejus quondam operarius in fabrili officina fuiſſet.] Palatinus non agnoſcit illud *operarius*, & poteſt profectò abeſſe. *Grut.*

8. *Contemtus eſt ab eodem.*] Fuit enim Marius homo arrogantiſſimus. *Caſaub.*

1. *Vel*

[1] vel quum duxiſſet, vel quum imperium cepiſſet. [2] addidiſſe hæc verba dicitur interemptor, *Hic eſt gladius quem ipſe feciſti.* Hujus concio prima talis fuiſſe dicitur: *Scio commilitones poſſe mihi objici artem priſtinam, cujus mihi omnes teſtes eſtis. Sed dicat quiſque quod vult, utinam ſemper ferrum exerceam. non vino, non floribus, non mulierculis, non popinis, ut facit Gallienus, indignus patre ſuo & ſui generis nobilitate, depeream. Ars mihi objiciatur ferraria, [3] dum me & exteræ gentes [4] ferrum attrectaſſe [5] ſuis cladibus recognoſcant in Italia. Denique ut omnis Alemannia omniſque Germania cum cæteris quæ adjacent gentibus, Romanum populum ferratam putent gentem, ut ſpecialiter in nobis ferrum timeant. Vos tamen cogitetis velim, feciſſe vos principem qui nunquam quicquam ſcierit tractare, niſi ferrum. Quod idcirco dico, quia ſcio mihi à luxurioſiſſima illa peſte nihil opponi poſſe niſi hoc quòd gladiorum armorumque artifex fuerim.*

DE INGENUO, VIII.

[6] FUſco & Baſſo coſs. quum Gallienus vino & popinis 9
vacaret, quumque ſe lenonibus, mimis, & meretricibus dederet, ac bona naturæ luxuriæ continuatione deperderet; [7] Ingenuus, qui Pannonias tunc regebat, à Mœſiacis

1. *Vel cùm duxiſſet.*] Legendum, *Vel cùm dux eſſet.* ut de provinciæ ducatu accipiatur. *Idem.*

Vel quum duxiſſet, vel quum imperium cepiſſet.] Omnino ſcribendum: *vel quum dux eſſet, vel cum imperium cepiſſet.* Salmaſ.

2. *Addidiſſe hæc verba dicitur interemptor.*] Emenda: *addidiſſe vero dicitur interemptor, Hic eſt gladius quem ipſe feciſti.* Idem.

3. *Dum me & exteræ gentes ferrum attrectaſſe.*] *Ferrum tractaſſe*, melius ex Pal. *Idem.*

4. *Ferrum attractaſſe.*] Pal. *tractaſſe.* Grut.

5. *Suis cladibus recognoſcant in Italia.*] Malim ita ſcribi: *Suis cladibus recognoſcant. Efficiam denique, ut omnis Al.* Caſaubonus.

6. *Fuſco & Baſſo Coss.*] Rebellavit ergo iſte contra Valerianum, non contra Gallienum: niſi quatenus imperii fuerat particeps factus à patre. nam iis Coss. vivebat Valerianus, & bellum Perſicum parabat. Pro Fuſco libri veteres hic *Tuſco.* Idem.

Fuſco & Baſſo Coſſ.] Lege: *Tuſco & Baſſo.* Faſti Siculi: Τούσκου & Βάσσου. ſub his Coſſ. paſſus eſt Cyprianus, ut in actis ejus paſſionis ſcriptum eſt. *Salmaſ.*

7. *Ingenuus, qui Pannonias tunc regebat.*] In nummis, INGENVS. Aurelius Victor: *Gallienus in Illyrico Ingenuum, quem curantem Pannonios, comperta*

ſiacis legionibus imperator eſt dictus, cæteris Pannoniarum volentibus: neque in quoquam meliùs conſultum Reip. à militibus videbatur, quàm quòd inſtantibus Sarmatis creatus eſt imperator, qui feſſis rebus mederi ſua virtute potuiſſet. Cauſa autem ipſi arripiendi tunc imperii fuit, ne ſuſpectus eſſet imperatoribus quòd erat fortiſſimus ac Reip. neceſſarius, & militibus (quod imperantes vehementer movet) acceptiſſimus. Sed Gallienus, ut erat nequam & perditus, ita etiam, ubi neceſſitas coëgiſſet, [1] velox, furibundus, ferus, vehemens, crudelis: denique Ingenuum conflictu habito vicit, eoque occiſo, in omnes Mœſiacos tam milites quàm cives aſperrimè ſæviit: nec quenquam ſuæ crudelitatis exortem reliquit: uſque adeò aſper & truculentus ut pleraſque civitates vacuas à virili ſexu relinqueret. [2] Fertur ſanè idem Ingenuus [3] civitate capta intraſſe domum, in qua ſe pugione transfodit: atque ita vitam finiſſe, ne in tyranni crudelis poteſtatem veniret. Extat ſanè epiſtola Gallieni, quam ad Celerem Verianum ſcripſit, qua ejus nimietas crudelitatis oſtenditur: quam ego idcirco interpoſui, ut omnes intelligerent, hominem luxurioſum crudeliſſimum eſſe, ſi neceſſitas poſtulet. *Gallienus Veriano. Non mihi ſatisfacies, ſi tantùm armatos occideris,* [4] *quos & fors belli interimere potuiſſet.* [5] *Perimendus eſt omnis ſexus virilis, ſi & ſenes atque impuberes ſine reprehenſione noſtra occidi poſſent. Occidendus eſt quicunque malè voluit.*

Valeriani clade, imperandi cupido inceſſerat, Murſiæ devicit. Caſaub.

1. *Velox, furibundus, ferus, vehemens, crudelis.*] *Velox, fortis, vehemens, crudelis.* ita Pal. *Salmaſ.*

Velox, furibundus, ferus, vehemens, crudelis.] Palat. *velox, fortis, vehemens, crudelis*, ceteris neglectis. *Grut.*

2. *Fertur ſane Ingenuus civitate capta intraſſe domum, in qua ſe pugione transfodit.*] Optimus liber: *Fertur ſanè idem Ingenuus civitate capta in qua ſe, atque ita vitam finiſſe.* Salmaſ.

3. *Civitate capta intraſſe domum, in qua ſe pugione transfodit, atque ita.*] Palatinus tantum habet; *civitate capta in qua ſe atque ita.* an fuit? *civitate capta inaquaſſe ſe.* ſed inſolens id verbi valde. pro *ſemet ſubmergere.* Grut.

4. *Quos & fors belli interimere potuiſſet.*] Libri omnes: *quos & fors in bellis interimere potuiſſet. bella* heic ſunt, *prælia.* Salmaſ.

Quos & fors belli.] Palat. *in bellis.* Grut.

5. *Perimendus eſt omnis ſexus virilis.*] Meliùs *eſſet*: ob ſequentia verba. *Caſaubonus.*

1. *Ani-*

voluit. occidendus eſt quicunque malè dixit contra me, contra Valeriani filium, contra tot principum patrem & fratrem. Ingenuus factus eſt imperator. Lacera, occide, concide: [1] *animum meum intelligere potes, mea mente iraſcere qui hæc manu mea ſcripſi.*

DE [2] REGILLIANO, IX.

FAti publici fuit ut Gallieni tempore quicunque potuit, ad imperium proſiliret. Regillianus denique in Illyrico ducatum gerens, imperator eſt factus, [3] autoribus imperii Mœſiis, qui cum Ingenuo fuerant antè ſuperati. [4] in quorum parentes graviter Gallienus ſævierat. Hic tamen multa fortiter contra Sarmatas geſſit, ſed autoribus Roxolanis conſentientibuſque militibus, & timore provincialium, ne iterum Gallienus graviora faceret, interemptus eſt. Mirabile fortaſſe videatur, ſi quæ origo imperii ejus fuerit, declaretur. [5] Militari enim joco regna promeruit. Nam quum milites quidam cum eo cœnarent, [6] aſtitit Valerianus tribunus qui diceret, *Regilliani nomen unde credimus dictum?* Alius continuò, *Credimus quòd à regno.* Tum is qui

1. *Animum meum intelligere potes.*] Scribend. *animum meum intellige mea, mente iraſcere, qui hæc manu ſcripſi.* Salmaſius.

Animum meum intelligere potes, mea mente iraſcere.] Pal. non habet dictionem *potes.* Grut.

2. REGILLIANVS.] Vetus liber, *Regilianus.* nam *Regilius* cum *l* ſimplici ſcribitur ubique in ſaxis, & ita ſcribi debet. inde *Regilianus.* ſed Regalianus hic dicitur apud Aurelium Victorem. & ita etiam infra ſcriptum habetur hoc nomen in antiquo libro & prima editione. nam Regalis, Regalius & Regalianus. *Salmaſ.*

3. *Auctoribus imperii Mœſiis.*] Scribe, *Mœſis.* ut Mœſiacas legiones intelligit. *Caſaub.*

Auctoribus imperii Mœſiis.] Lego: *auctoribus imperii Mœſis.* Salmaſ.

4. *In quorum parentes.*] Cognatos, & ſanguine junctos. *Caſaub.*

5. *Militari enim joco regna promeruit.*] Sic non multò pòſt Proculus ludo & joco factus imperator, ut narrat Flavius Vopiſcus. *Idem.*

Militari enim joco regna promeruit.] Membranæ legunt: *capitali enim joco regna promeruit. capitalem* veteres ſollertem & ingenioſum dixerunt. an *capitalis jocus* heic erit argutus, & acutus, & ingenioſe fictus? *Salmaſius.*

Militari enim joco regna promeruit.] Pal. *Capitali enim loco.* Grut.

6. *Aſtitit Valerianus Tribunus qui diceret.*] Lege: *Extitit vicarius tribuni qui diceret: Regaliani nomen unde putamus dictum?* de vicariis tribunorum alibi dicemus. *Salmaſ.*

Adſtitit Valerianus tribunus.] Prætulerim quod eſt in Palatino, *exſtitit vicarius tribuni.* Grut.

is qui aderat ſcholaſticus, [1] cœpit quaſi grammaticaliter declinare, & dicere, *Rex, regis, regi, Regillianus.* Milites, ut eſt hominum genus pronum ad ea quæ cogitant, dixerunt, *Ergo poteſt rex eſſe?* item alius, *Ergo poteſt nos regere?* item alius, [2] *Deus tibi regis nomen impoſuit.* Quid multa? His dictis quum alia die manè proceſſiſſet, [3] à principiis imperator eſt ſalutatus. Ita quod aliis vel audacia vel judicium detulit, [4] huic jocularis aſtutia. Fuit, quod negari non poteſt, vir in militari re ſemper probatus, & Gallieno jam antè ſuſpectus quòd dignus videretur imperio: [5] gentis Daciæ, Decibali ipſius, ut fertur, affinis. Extat epiſtola divi Claudii adhuc privati, qua Regilliano Illyrici duci gratias agit ob redditum Illyricum, quum omnia Gallieni ſegnitia deperirent: [6] quam ego [7] repertam in archivis, inſeren-

1. *Cœpit quaſi grammaticaliter declinare, & dicere, Rex, regis, regi, Regillianus.*] Malus grammaticus fuit iſte. nam à rege fit regulus, inde regillus, & ex eo Regillianus. *Caſaub.*

Cœpit quaſi grammaticaliter declinare & dicere, Rex., regis, regi, Regillianus.] Diximus paulo ante *Regalianum* hunc dictum eſſe non *Regilianum*. Palat. & editio princeps: *Regalianus*. Et Palat. eam declinationem ita ſcriptam præfert: *Rex, regis, regio, Regalianus.* ſcribendum puto: *Rex, regis, rego, Regalianus.* militum dicta quæ ſequuntur ad ſingulas illius declinationis voces reſpondentia, ſatis oſtendunt ita legendum eſſe, ut poſuimus. *Salmaſ.*

2. *Deus tibi regis nomen impoſuit.*] *Deus tibi nomen poſuit.* vetus editio. *Idem.*

3. *A principibus.*] Militibus qui principes locos militiæ obtinebant. *Caſaub.*

A principibus imperator eſt ſalutatus.] *A principiis eſt ſalutatus.* optime ita legit Palatinus noſter *principia* enim ſunt principales milites. paſſim apud Ammianum id nomen in hac ſignificatione occurrit. *Salmaſ.*

4. *Huic joculari aſtutia.*] *Capitalem jocum* ſupra vocavit: hoc eſt aſtutum, & ingenioſe confictum jocum. diſtingue: *detulit huic jocularis aſtutia.* Idem.

5. *Gentis Daciæ, Decibali ipſius, ut fertur, affinis.*] Reges Dacorum plures Decebali nuncupati ſunt: Gallieni temporibus nullum eo nomine Dacorum regem invenio. *Caſaub.*

6. *Quam ego repertam in archivis.*] Princeps editio cum Pal. legit: *quam ego repertam in Athenicis.* Nullum mihi dubium eſt quin *Athenica* vocet bibliothecas, quaſi loca Athenæ, hoc eſt Minervæ dicata. in bibliothecis autem reponi ac cuſtodiri moris erat ejuſmodi omnia litteraria monumenta, ut epiſtolas & orationes ducum imperatorumque, & quotidiana vel ephemerides principum, & ſenatuſconſulta de principibus facta & alia ad eandem rem pertinentia, quæ & publice ibidem patebant omnibus legenda. ideo Trebellius hoc loco epiſtolam illam Claudii ſibi in Athenicis repertam, publicam fuiſſe dicit: *Quam ego repertam in Athenicis inſerendam putavi. fuit enim publica.* Salmaſ.

7. *Repertam in archivis.*] Pal. *in athenicis.* an fuit ? in *anthenticis.* Grut.

1. *Quæ*

ſerendam putavi; fuit enim publica. *Claudius Regilliano multam ſalutem. Felicem Remp.* [1] *quæ te talem virum habere rei caſtrenſis bellis bis meruit.* [2] *felicem Gallienum, etiamſi ei vera nemo nec de bonis, nec de malis nuntiat. Pertulerunt ad me Bonitus & Celſus ſtipatores principis noſtri,* [3] *qualis apud Scupos in pugnando fueris, quot uno die prælia & qua celeritate confeceris. Dignus eras triumpho, ſi antiqua tempora extarent. Sed quid multa?* [4] *Memor cujuſdam ominis cautius velim vincas. Arcus Sarmaticos & duo ſaga ad me velim mittas,* [5] *ſed fibulatoria,* [6] *quum ipſe miſerim de noſtris.* Hac epiſtola oſtenditur, quid de Regilliano ſenſerit Claudius, cujus graviſſimum judicium ſuis temporibus fuiſſe non dubium eſt. Nec à Gallieno quidem vir iſte promotus eſt, ſed à patre ejus Valeriano, [7] & ut Claudius & Macrianus & Ingenuus & Poſtumius & Aureolus, qui omnes in imperio interempti ſunt, quum mererentur imperium. Mirabile autem hoc fuit in Valeriano principe, quòd omnes quoſcunque duces fecit, poſtea militum teſtimonio ad imperium pervenerunt: ut appareat ſenem imperatorem in deligendis Reip. ducibus talem

1. *Quæ te talem virum habere rei caſtrenſis, &c.*] Scrib *habere in caſtris.* niſi putamus dixiſſe Trebell. *talem virum rei caſtrenſis.* quomodo dicitur, *vir vitiorum omnium*, & ſimilia. *Caſaubonus.*

2. *Felicem remp. quæ te talem virum habere rei caſtrenſis bellis bis meruit.*] Nihil impuratius, quam hic eſt locus. ſcribamus: *quæ te talem virum habere in caſtris belli uſu meruit*: id eſt, talem virum uſu belli: ſic rei bellicæ peritum, & experientem. *Salmaſ.*

3. *Qualis apud Scupos in pugnando fueris.*] In ſuperiore Mœſia Scupi nomen urbis Ptolemæo. *Caſaub.*

4. *Memor cujuſdam ominis cautius velim vincas.*] Corrige: *memor cujuſdam hominis cautius velim vincas.* Oblique & figurate monet Claudius Regilianum, ut à Gallieno ſibi caveat, nec ita crebris victoriis indulgeat; ne invidiam inde ſibi & periculum crearet. per quemdam igitur hominem, non dubito quin obſcure Gallienum intellexerit. *Salmaſ.*

5. *Sed fibulatoria cum ipſe miſerim de noſtris.*] Pal. *ſed fiblatoria. fibla* pro *fibula.* ſic *fiblatorium.* Græci quoque φιβλατώριον. ſic *circlos* pro *circulos* apud Virgil. ſaga autem fiblatoria heic ſunt, quæ fibula ſtringebantur. ſic & *pallia fiblatoria.* ſed & *fiblatoria* ſimpliciter dicebantur. ſed omnia ſaga fibulata non erant; ideo Claudius cum à Regiliano duo ſaga ſibi mitti peteret, *fibulatoria* ſe velle addidit. *Idem.*

6. *Cum ipſe miſerim de noſtris.*] Pal. *cum ipſe miſi de noſtris.* Idem.

7. *Et ut Claudius & Macrianus & Ingenuus.*] Lege: *Nec à Gallieno quidem vir iſte promotus eſt, ſed à patre ejus Valeriano, ut & Claudianus, & Macrianus.* Idem.

talem fuiſſe qualem Romana felicitas, ſi continuari fataliter potuiſſet, ſub bono principe requirebat. Et utinam vel illi qui arripuerant imperia, regnare potuiſſent, [1] vel ejus filius Gallienus in imperio diutiùs non fuiſſet, [2] ut liberè ſe in ſuo ſtatu Reſp. noſtra tenuiſſet. [3] Sed nimis ſibi Fortuna indulgendum putavit, quæ cum Valeriano & bonos principes tulit, & Gallienum diutiùs quàm oportebat, Reip. reſervavit.

DE AUREOLO, X.

11 HIc quoque Illyricianos exercitus regens in contemptum Gallieni, ut omnes eo tempore, coactus à militibus, ſumpſit imperium. Et quum Macrianus cum filio ſuo Macriano [4] contra Gallienum veniret, [5] cum plurimis exercitus ejus cepit: aliquos corruptos fidei ſuæ addixit. [6] & quum factus eſſet invalidus imperator, quumque Gallienus expugnare virum fortem fruſtra tentaſſet, pacem cum eo contra Poſthumium pugnaturus fecit, [1] quo-

1. *Vel ejus filius in imperio.*] Editiones aliæ, *filius Gallienus in imperio.* ſed non ea vox in Pal. neque requiritur. *Grut.*

2. *Ut libere ſe in ſuo ſtatu reſp. noſtra tenuiſſet.*] Hunc locum ſic lege: *Et utinam vel illi qui arripuerant imperia, regnare potuiſſent, vel ejus filius Gallienus in imperio diutius non fuiſſet, ut libet ſe in ſuo ſtatu reſp. noſtra tenuiſſet.* quod elegantiſſime dictum eſt. *ut libet ſe tenuiſſet*: id eſt, quantumlibet, quantum voluiſſet, arbitratu ſuo. *Salmaſius.*

3. *Sed nimis ſibi Fortuna indulgendum putavit, &c.*] Similis Marcellini cum Fortuna expoſtulatio ſuper amiſſo Juliano & creato Joviano, libro XXV. at meliùs Pollio cùm infra in Odenato ſic ait: *Iratum fuiſſe Reip. Deum credo, qui interfecto Valeriano noluit Odenatum reſervare.* ſed habent ibi veteres, *iratos ſ. deos.* Caſaub.

4. *Contra Gallienum veniret cum plurimis, &c*] Trahebat ſecum Macrianus XLV. hominum millia, ut paullò poſt dicetur. Sed legi malim, *contra Gallienum veniret, quàm plurimos ex exercitu ejus cepit aliq.* Idem.

5. *Cum plurimis exercitus ejus cepit.*] Hæc non intelligo. diſtingui placet: *Et quum Macrianus cum filio ſuo Macriano, contra Gallienum veniret cum plurimis, exercitus ejus cepit: aliquos corruptos fidei ſuæ addixit.* Salmaſ.

6. *Et quum factus eſſet invalidus imperator.*] Et hæc captum meum ſuperant, niſi ſic emendentur: *Et quum factus eſſet hinc validus imperator.* Id eſt, quum Aureolus ex Macriani occiſione, & ejus exercitus in ſuam poteſtatem redactione factus eſſet validus imperator. triginta enim millia hominum ex Macriani exercitu dicuntur in poteſtatem ejus conceſſiſſe. quod eum valde validum fecit. *Idem.*

[1] quorum pleraque & dicta ſunt & dicenda. Hunc eundem Aureolum Claudius interfecto jam Gallieno conflictu habito, [2] apud eum pontem interemit, qui nunc pons Aureoli nuncupatur, atque illic, ut tyrannum, ſepulcro humiliore donavit. [3] Extat etiam epigramma Græcum in hanc formam.

[4] *Donat ſepulcro victor poſt multa tyranni*

Præ-

1. *Quorum pleraque & dicta ſunt & dicenda.*] Non ſolùm iſto libro, ſed etiam in vita Claudii, ubi multa *Caſaub.*

2. *Apud eum pontem interemit, qui nunc pons Aureoli nuncupatur.*] Aurelius Victor victum, non occiſum eo loci, neque à Claudio, ſed à Gallieno. *Idem.*

3. *Extat etiam epigramma Græcum in hanc formam.*] *In hanc formam* dixit pro in hanc ſententiam. Invenimus hoc ipſum epigramma in veterum inſcriptionum volumine: quod ut deſcriptum eſt à viris doctiſſimis è lapide qui eſt in agro Mediolanenſi ita recitabimus.

ΚΛΑΥΔΙΟC ΑΥΡΕΟΛΩ ΜΕΤΑ
ΔΗΙΟΝ ΑΡΕΑ ΚΑΙCΑΡ
ΤΑ ΚΤΕΡΕΑ, ΘΝΗΤΩΝ ΩC
ΘΕΜΙC ΕΝΔΙΔΟCΙ
ΤΩ ΓΑΡ ΚΑΙ ΖΩΗΝ. ΑΛΛ' ΟΥΚ
ΕΘΕΛΗCΕ ΦΡΟΝΗΜΑ
ΠΑCΙΝ ΕΠΙΡΗΤΟΙC ΤΟΥ CΤΡΑ
ΤΟΥ ΑΝΤΙΒΙΟΝ
ΚΕΙΝΟC ΔΕ ΟΙΚΤΙΡΜΩΝ ΚΑΙ
CΩΜΑΤΟC ΕCΚΑΤΟΠΙΖΩΝ
ΑΥΡΕΟΛΟΥ ΓΕΦΥΡΑΝ
CΤΗCΑΤΟ ΤΗΝ ΤΕ ΤΑΦΗΝ.

Idem.

Extat etiam epigramma Græcum.] Pal. *extitit etiam epigramma Græcum.* at vetus editio: *extat etiam nunc epigramma.* Salmaſ.

Exſtat etiam epigramma.] Pal. *Exſtitit etiam Epigramma.* & verò id epigramma Græcum, omnibus numeris adhuc ſervatur in Inſcriptionibus noſtris antiquis, pagina CLIII. 2. *Grut.*

4. *Donat ſepulcro victor, &c.*] Primam vocis *ſepulcro* produci ab iſto litteratore magis mirari non debes, quàm cùm apud Prudentium legis *ſpiritus* prima correpta, vel *ſacrificium* ſecunda longa, & id genus multa contra veterum obſervationem. *Caſaub.*

Donat ſepulcro victor.] Lege ac diſtingue:

Dono ſepulcrorum, victor poſt multa tyranni
Prælia, jam felix Claudius, Aureolum
Munere, proſequitur, mortali, & jure ſuperſtes.

Cujus hic ordo eſt & ſententia: *Claudius victor poſt multa tyranni prælia jam felix, & jure ſuperſtes dono ſepulcrorum proſequitur Aureolum, munere mortali.* Optime nos reſtituiſſe, fidem facient Græca ſi cum his Latinis comparentur. *Claudius Aureolum dono ſepulcrorum proſequitur*, Græca illa ita exprimunt: Κλαύδιος Αὐρεόλῳ τὰ κτέρεα ἐνδίδωσιν. τὰ κτέρεα ἐνδιδόναι, *dono ſepulcrorum proſequi*, ad verbum reddidit hic Grammaticus. at *munere mortali* dixit pro eo quod in Græco eſt, θνητῶν ὡς θέμις. ut munus eſt mortalium, ut lex eſt, ut mos eſt. fortaſſe etiam ſcripſerat hic Grammaticus:

More proſequitur mortali ———

More mortali, θνητῶν ὡς θέμις. ultima enim ſyllaba in *more*, producitur propter duarum conſonantium concurſum initio ſequentis vocabuli. quod apud Prudentium, & illius ævi poëtas adeo frequens eſt, ut nihil frequentius occurrat. *Salmaſ.*

Donat ſepulcro victor.] Pal. ſtabilit lectionem olim receptam, *Dona ſepulcrorum victor.* Grut.

1. *Munio*

Prælia, jam felix Claudius Aureolum:
[1] *Munere proſequitur mortali,* [2] *&* [3] *jure ſuperſtes*
Vivere quem vellet, [4] *ſi pateretur amor:*
Militis egregii [5] *vitam qui jure negavit*

Omni-

1. *Munere proſequitur mortali & jure: ſuperſtes Vivere quem vellet.*] Etiamne grammaticus ſolœciſſat? nam *ſuperſtitem* flagitabat omnino ἡ τοῦ λόγου ὀρθότης: *quem vellet vivere ſuperſtitem.* ſed puto ſcribendum eſſe *ſuperſtem*: quod licenter uſurpavit iſte pro ſuperſtitem. *Caſaub.*

2. *Et jure: ſuperſtes Vivere quem vellet.*] Nullus heic ſolœciſmus. *ſuperſtes* enim heic non de Aureolo, quem ſuperſtitem voluerit eſſe Claudius, ſed de ipſo Claudio capiendum, qui ſuperſtes Aureolo fuit. quem Claudium ait victorem poſt multa prælia, & jam felicem, & jure ſuperſtitem Aureolo victo interfectoque honorem ſepulturæ impertiiſſe. ſic igitur erat interpungendum:

Munere, proſequitur, mortali, & jure ſuperſtes:
Vivere quem vellet, ſi pateretur amor
Militis egregii.

Vivere quidem voluit Aureolum Claudius, & interfectum à militibus doluit, ſed ſuperſtitem eum ſibi eſſe nunquam voluit, nuſquam optavit. *Salmaſ.*

3. *Jure ſuperſtes.*] Et, *victor*: &, *jam felix*: *& jure ſuperſtes*, inſertæ ſunt Latini interpretis, quas non habet Græcum epigramma. *Idem.*

4. *Si pateretur amor Militis egregii.*] Hæc in Græco epigrammate non invenies. *Caſaub.*

Si pateretur amor Militis egregii.] Trebellius heic narrat conflictu habito Aureolum à Claudio victum & à militibus interfectum, cum ei parcere & vitam largiri vellet Claudius. narrationem Trebellii veriorem eſſe & magis ex hiſtoriæ fide oſtendit hoc Græcum epitaphium Aureoli tumulo inſcriptum, ex quo plane licet colligere prælio cum Claudio commiſſo victum eum fuiſſe, & à militibus occiſum. quid enim aliud hæc verba teſtantur aut clamant?

Κλαύδιος Αὐρεόλῳ μετὰ δήιον ἄρεα Καῖσαρ
Τὰ κλέρεα, θνητῶν ὡς θέμις, ἐνδίδοσι.

Salmaſ.

5. *Vitam qui jure negavit Omnibus indignis*] Aliter hæc ab interprete expreſſa, quam quomodo in Græcis concipiuntur. eandem tamen ſententiam efficiunt *Vitam indignis negare*, ſubaudiendum *vita*: *indignis vita* ſcilicet. magis tamen cenſeam *indignos* abſolute καὶ εὐτελεῖς appellaſſe, nullius dignationis homines, nullius pretii ac meriti, ſed viles & probroſos & contemptibiles. qua in ſignificatione ἐπίῤῥητοι Græcis de quibus nihil boni dici poteſt, ſed in quos omnia maledicta probraque dici conveniat. præter Tyrannidis & imperii uſurpati crimen, moribus etiam ac vita turpem καὶ ἐπίῤῥητον Aureolum fuiſſe indicat Trebellius in Claudio his verbis: *Denique judicio militum apud Mediolanum Aureolus dignum exitum vita ac moribus ſuis habuit.* Idem.

Vitam qui jure negavit Omnibus indignis, & magis Aureolo.] In Græco epigrammate verba quibus hoc dicitur, corrupta leviter eſſe videbantur. totum epigramma placet adponere, ut quomodo legendum diſtinguendumque ſit, melius poſſit conſtare.

Κλαύδιος Αὐρεόλῳ μετὰ δήιον ἄρεα, Καῖσαρ
Τὰ κτέρεα, θνητῶν ὡς θέμις, ἐνδίδοσι:
Τῷ γὰρ καὶ ζωὴν ἀλλ' οὐκ ἐθέλησε φρόνημα
Πᾶσιν ἐπιῤῥήτοις τοῦ στρατοῦ ἀντίβιον.

Κεῖνος

Omnibus indignis, & magis Aureolo.
Ille tamen clemens, [1] qui corporis ultima ſervans,
[2] Et pontem Aureoli dedicat & tumulum.

Hos ego verſus à quodam grammatico tranſlatos ita poſui ut fidem ſervarem: [3] non quo melius non potuerint transferri, ſed ut fidelitas hiſtorica ſervaretur, quam ego præ cæteris cuſtodiendam putavi, qui id quod ad eloquentiam pertinet, nihil curo. Rem enim vobis propoſui deferre, non verba: [4] maximè tanta rerum copia, [5] ut triginta tyrannorum ſimul vitas ſcribendas acceſſerim.

[1] DE

Κεῖνος δ' οἰκτίρμων καὶ σώματος ἔσχατ' ὀπίζων
Αὐρεόλου γεφύραν εἵσατο τήν τε ταφήν.

Senſus eſt: *Claudius Imperator Aureolo victo occiſoque juſta exequiarum fecit, & ſepulturam dedit: huic enim & vitam dediſſet, ſed milites noluerunt, qui omnibus probroſis & infamibus tyrannis ſemper infeſti infenſique, Aureolum injuſſu Claudii interfecerunt.* ἐπίρρητος probroſum, inhoneſtum & vituperio dignum ſignificat. *Idem.*

1. *Qui corporis ultima ſervans.*] Ammianus Marcellinus non diſſimiliter ſupremitatis honorem vocavit, libro XXXI. *Caſaub.*

Qui corporis ultima ſervans.] Ad verbum voluit exprimere illud Græci poëtæ:

Καὶ σώματος ἔσχατ' ὀπίζων.

Voluit ſed non præſtitit. nam *ſervans* hoc loco non idem eſt quod ὀπίζων. Nam ὀπίζειν ſignificat *curam gerere, reſpectum habere, revereri.* τὰ ἔσχατα Græci de morte dicunt.

Mors ultima linea rerum.

Unde ἐν τοῖς ἐσχάτοις εἶναι qui in eo ſunt ut extremam illam lineam tangant: fortaſſe etiam ita vocet ſepulturam & inhumationem corporis, & extrema exequiarum officia quæ mortuis exhibentur. *Salmaſ.*

2. *Et pontem Aureoli dedicat, &c.*] Liber Puteani *Aureolo.* ſed & Græcus poëta dixit ΑΥΡΕΟΛΟΥ. *Caſaubonus.*

3. *Non quo melius non potuerint transferri.*] *Non quo melius potuerint transferri.* Pal. & vet. ed. *Salmaſ.*

4. *Maxime tanta rerum copia, ut triginta tyrannorum ſimul vitas ſcribendas acceſſerim.*] Hæc poſtrema verba, in libris omnibus, nulla comparent. ſanandus hic locus ad hunc modum: *Rem enim vobis propoſui deferre, non verba, maxime tanta rerum copia, ut in triginta tyrannorum ſimul vitas.* Ita ne una quidem littera minus antiqui ſcripti editique. mens Trebellii hæc eſt; non eloquentiæ ſtuduiſſe in hac hiſtoria ſcribenda, ſed fidelitati tantum, & id propoſiti habuiſſe, ut res ipſas nudas potius, quam verba exquiſite adfectata poneret. maxime, quum rerum, quas adgreſſus eſt tractare, copia ea ſit, ut verbis eam augere velle & amplificare non ſit neceſſe: triginta enim tyrannorum vitæ ſimul conſcriptæ, ſatis magnam rerum copiam ſubminiſtrant, ut propterea verbis multis ſuperſedere ſit ſatius, & res ſolas ſimpliciter referre, quam diſerte omnia & ornate litteris mandare. *Idem.*

5. *Ut triginta tyrannorum vitas ſimul ſcribendas acceſſerim.*] *Susceperim* poſtulat ſententia. *Caſaub.*

Ut triginta tyrannorum ſimul vitas ſcribendas acceſſerim.] Pal. *ut in triginta tyrannos, ſimul vitas*, ſuppreſſis duabus vocibus ſequentibus. *Grut.*

1. De

[1]DE MACRIANO, XI.

12 CApto Valeriano, diu clariſſimo principe civitatis, fortiſſimo deinde imperatore, ad poſtremum omnium infeliciſſimo, vel quòd ſenex apud Perſas conſenuit, vel quòd indignos ſe poſteros dereliquit, [2] quum Gallienum contemnendum Baliſta præfectus Valeriani [3] & Macrianus primus intelligerent, quærentibus etiam militibus principem, unum in locum conceſſerunt, quærentes quid faciendum eſſet. Tuncque conſtitit, Gallieno longè poſito, Aureolo uſurpante imperium, debere aliquem principem fieri, & quidem optimum, ne quiſpiam tyrannus exiſteret. [4] Verba igitur Baliſtæ (quantum Mæonius Aſtyanax, qui conſilio interfuit, aſſerit) hæc fuerunt. *Mea ætas & profeſſio & voluntas longè ab imperio abſunt, & ego, quod negare non poſſum, bonum principem quæro. Sed quis tandem eſt, qui Valeriani locum poſſit implere? niſi talis,* [5] *qualis tu es ô Macriane, fortis, conſtans, integer, probatus in Rep. &, quod maximè ad imperium pertinet, dives. Arripe igitur locum meritis tuis debitum:* [6] *me profectò quamdiu voles, utêris tu cum Rep. Tantùm bene agas, ut te Romanus orbis factum principem gaudeat.* Ad hæc Macrianus: *Fateor, Baliſta, imperium prudenti non fruſtra*

1. DE MACRIANO.] Fuſe omnia de iſto auctor libro ſuperiore. Zonaras ſemper Macrinum appellat patrem, filium Macrianum. *Caſaub.*

2. *Quum Gallienum contemnendum Baliſta præfectus Valeriani, &c.*] Palat. *Primus dum.* corrige: *& Macrianus primus ducum.* quare *primus ducum* ſit dictus, poteſt ex iis quæ de eo tota hac vita narrantur, cognoſci. *Salmaſ.*

3. *Et Macrianus primus intelligerent.*] Pal. *primus dum intelligerent.* Grut.

4. *Verba igitur Baliſtæ, quantum Mæonius Aſtyanax qui conſilio interfuit, &c.*] Lege: *Verba igitur Baliſtæ, quantum Mæonius Aſtyanax, qui conſilio interfuit, aſſerit: Hæc mea ætas & profeſſio, & voluntas longe ab imperio abſunt.* Salmaſ.

5. *Qualis tu es, ô Macriane.*] Illa, ô *Macriane*, non viſuntur in Pal. & ſunt, puto, à librariis. *Grut.*

6. *Me profectò quamdiu voles, utêris tu cum Rep.*] Regius, *Me profectò quamdiu volueris utêris. Tu modò cum Rep. bene agas.* Caſaub.

Me profecto quamdiu voles utêris tu cum rep. tantum.] Scribe cum Palatino: *Me præfecto quamdiu voles, utêris. tu cum rep. tantum bene agas, ut te Romanus orbis factum principem gaudeat.* præfectus hic fuerat Valeriani, præfectum etiam ſeſe offert Macriano imperium ſumpturo, quem & ille ſimul præfectum cum imperio accepit. *Salmaſ.*

1. Sed

ſruſtra eſt. Volo enim Reip. ſubvenire, atque illam peſtem à legum gubernaculis dimovere: [1] *ſed non hoc in me ætatis eſt. Senex ſum, ad exemplum equitare non poſſum. Lavandum eſt mihi frequentiùs, edendum delicatiùs,* [2] *divitiæ me jamdudum ab uſu militiæ retraxerunt. Juvenes aliqui ſunt quærendi, nec unus, ſed duo vel tres fortiſſimi,* [3] *qui ex diverſis partibus orbis Rom. rempublicam reſtituant, quam Valerianus fato, Gallienus vitæ ſuæ genere perdiderunt.* Poſt hæc intellexit eum Baliſta ſic agere ut de filiis ſuis videretur cogitare, atque adeò ſic aggreſſus eſt. *Prudentiæ tuæ Rempublicam tradimus. Da igitur liberos tuos Macrianum & Quietum fortiſſimos juvenes, olim tribunos à Valeriano factos: qui Gallieno imperante, quòd boni ſunt, ſalvi eſſe non poſſunt.* Tunc ille ubi intellectum ſe eſſe comperit, *Do*, inquit, *manus, de meo ſtipendium militi duplex daturus: tu tantùm præfecti mihi ſtudium, & annonam in neceſſariis locis præbe.* [4] *Jam ego faxim ut Gallienus ſordidiſſimus fœminarum omnium duces ſui parentis intelligat.* Factus eſt igitur cum Macriano & Quieto duobus filiis, cunctis militibus volentibus, imperator. Ac ſtatim contra Gallienum venire cœpit, utcunque rebus in Oriente derelictis. Sed quum XLV. millia militum ſecum duceret, in Illyrico vel [5] in Thra-

1. *Sed non hoc in me ætatis eſt.*] Scripti, *At non hoc meæ ætatis eſt.* & *ſubmovere* iidem; non *dimovere*. Caſaub.

Sed non hoc in me ætatis eſt.] Qui purius loquuti ſunt, dixiſſent, *Sed non hoc ſum ætatis.* Salmaſ.

2. *Divitiæ me jamdudum ab uſu, &c.*] Non malè alii libri, *delitiæ*. Caſaub.

3. *Qui ex diverſis partibus orbis Romani.*] *Humanum orbem* pro Romano, ſcriptum in optimis membranis. *Humanus orbis* igitur hoc loco eſt ἡ οἰκουμένη. nam humanus orbis appellatur quidquid terrarum ab hominibus incolitur. Græci οἰκουμένην vocant. *Romanus orbis* quidquid pareret Romanis. frequenter tamen auctores & humanum orbem pro Romano, & Romanum pro univerſo orbe dicunt, quaſi nihil eſſet in orbe toto quin pareret Romanis aut parere deberet. hinc omnium gentium victorem pop. Rom. vocabant. *Salmaſ.*

Qui ex diverſis partibus orbis Romani rempublicam.] Pal. *humani*; quod & ſuum ſenſum habet. *Grut.*

4. *Jam ego faxim, ut Gallienus ſordidiſſimus fœminarum, &c.*] Cur dicat *duces ſui parentis*, ex iis poteſt intelligi quæ ſuperiùs in Regilliano dixit de ſingulari prudentia Valeriani in eligendis ducibus. *ſordidiſſimus fœminarum*, ita accipiendum, qui eſt ſordidior omnibus fœminis, & omni ſcorto turpior. & poteſt ſcribi, *ſordidiſſimum, fœminarum omnium virum.* Caſaub.

5. *In Thraciarum extremis.*] *In Thraciarum extimis.* Salmaſ.

In Thraciarum extremis.] Pal. *extimis.* Grut.

1. *Qui*

Thraciarum extremis congreſſus cum Aureolo, victus & cum filio interemptus eſt. Triginta denique millia militum in Aureoli poteſtatem conceſſere. Domitianus autem eundem vicit, dux Aureoli fortiſſimus & vehementiſſimus, [1] qui ſe originem diceret à Domitiano imperatore trahere [2] atque à Domicilla. [3] De Macriano autem nefas mihi videtur judicium Valeriani præterire, quod ille in oratione ſua quam ad ſenatum è Perſidis finibus miſerat, [4] poſuit inter cætera. Ex oratione divi Valeriani: *Ego* P.C. *bellum Perſicum gerens,* [5] *Macriano totam Remp. credidi,* [6] *quòd à parte militari ille vobis fidelis, ille mihi devotus, illum & amat & timet miles.* [7] *Utcunque res exegerit, cum exercitibus agit,* [8] *nec* P. C. *nova vel inopinata nobis ſunt, pueri ejus virtus in Italia,*

1. *Qui ſe originem diceret à Domitiano Imp. trahere atque à Domitillâ.*] Sic & Pal. niſi quod omiſerit *Imp.* quod & omitti poteſt. vulgg. *Domicilla.* Idem.

2. *Atque à Domicilla.*] Scripti melius *Domitilla.* Caſaub.

3. *De Macriano autem.*] Pal. *de Macrino autem.* Zonaras etiam *Macrinum* patrem vocat, *Macrianum* filium. *Idem.*

4. *Poſuit inter cætera.*] Malè hæc diſtincta. Scrib. *Poſuit. Inter catera, ex orat.* Idem.

5. *Macriano totam remp. credidi, quod à parte militari.*] Emendo: *Macriano totam remp. credidi quidem, ſed à parte militari.* factum ſuum ſenatui probare cupit Valerianus, quod uni totam remp. crediderit: nam ab ea tantum parte credidiſſe ſe dicit, quæ rem militarem ſpectabat. nec hoc illis mirum aut novum videri debere ait, in tanta virtute prudentiaque Macriani, tot rebus & præliis, jam inde ab ultima pæne pueritia comprobata. *Salmaſ.*

Macriano totam rempubl. credidi quidem, à parte militari. Ille vobis, &c.] Repræſentavi bonâ fide quod erat in Pal. neque abibant aliorum mſſ. niſi quod ii, *credidi quod à parte,* minus concinnè. *Grut.*

6. *Quòd à parte militari ille vobis fidelis, &c.*] Scribe ex libris: *Ego P. C. b. P. gerens, M. totam Remp. tradidi, quòd à parte militari. Ille vobis fidelis, ille mihi devotus: illum & amat & times miles. Ille utcunque.* illud, *quod à partem.* valet, quod attinet ad rem militarem, & curam de rebus bellicis. *Caſaub.*

7. *Utcumque res exegerit.*] Scribe cum Pal. *Illum & amat, & timet miles ille: utcumque res exegerit, cum exercitibus aget.* Salmaſ.

8. *Nec P.C. nova vel inopinata nobis ſunt.*] Scrib. *Nec hæc P.C.* pro *inopinata.* Caſaub.

Nec P. C. nova vel inopinata nobis ſunt.] Legendum: *Nec P. C. nova vel inopinata vobis ſint pueri ejus virtus in Italia.* non vult ſenatui mirum videri, quod totam rempublicam uni commiſerit, cum virtus Macriani cognita & probata facti ſui rationem ſatis oſtendat. non inepte etiam poſſumus legere: *Hæc P. C. nova vel inopinata non ſunt.* quæ lectio non eſt deterior illa priore: immo etiam, ſi quid judico, melior. *Salmaſ.*

Nec P. C. nova vel inopina nobis ſunt.] Sic & Pal. nam edd. *inopinata,* quod idem quidem cum altero; ſed exprimenda indoles mſſ. *Grut.*

lia, adoleſcentis in Gallia, juvenis in Thracia, in Africa jam provecti, ſeneſcentis denique in Illyrico & Dalmatia comprobata eſt, quum in diverſis prœliis ad exemplum fortiter faceret. [1] *Huc accedit quòd habet juvenes filios,* [2] *Romano dignos collegio, noſtra dignos amicitia.* & reliqua.

DE MACRIANO JUNIORE, XII.

MUlta de hoc in patris imperio prælibata ſunt, qui nunquam imperator factus eſſet niſi prudentiæ patris ejus creditum videretur. De hoc planè multa miranda dicuntur [3] quæ [4] ad fortitudinem pertineant juvenilis ætatis. 13

1. *Huc accedit quod habet juvenes filios, Romano dignos collegio, noſtra dignos amicitia.*] Corrige: *Huc accedit quod habet juvenes filios, Romano dignus collegio, noſtra dignus amicitia.* de Macriano enim, non de ejus filiis dixit, quod eſſet Romano collegio dignus. multa autem hac epiſtola congerit Valerianus, quibus ſenatui probet, magna ratione inductum ſe feciſſe, ut totam remp. Macriano committeret. huc accedere, quod haberet juvenes filios, & fortes, quibus juvari poſſet, in hac ſibi commiſſa reip. militari parte. Romano igitur eum dignum eſſe collegio & amicitia principis. collegium quaſi quoddam erat & corpus ſummorum virorum quos princeps ipſe aſſumebat & deligebat, ut ſibi à conſiliis eſſent, & cum quibus agenda conſultaret, deque maximis quibuſque rebus tractaret. hi contubernales principis, hi familiares, hi collegæ, hi comites & amici dicebantur. principem quocunque iret ſequebantur. inde comites ejus dicti. conſiliis principis intererant & judicanti adſidebant. ex conſularibus viris, & prætoriis, & ſenatoribus, interdum etiam ex equitibus ſumebantur. ad ſummam res hæc erat meri ejus plenique arbitrii, ut quos vellet in amicorum comitumve habere numero, ipſe deligeret. hi omnes, non eodem numero & dignitatis gradu apud imperatorem habiti. quidam erant primi ordinis: nonnullos ſecundus locus honeſtabat: alii in tertio ordine ſubſiſtebant, quibuſcum princeps maxima quæque & ſeria communicaret, hi digniores, & primi ordinis comites, & habebantur & dicebantur. reliqui pro ſua quiſque dignitate aut merito, ſecundi aut tertii ordinis comitibus adnumerabantur. reliqui magiſtratus qui Auguſtum non comitabantur, aut qui ab ipſo non ordinabantur, amicorum quidem nomine ab Auguſto honorabantur, ſed non comitum. nam ſoli illi *comites & amici* qui in comitatu principis erant, ceteri *amici* tantum: vel etiam, *parentes & amici*: vel, *parentes cariſſimi*. ita conſules & præfecti urbis & proconſules, & provinciarum rectores, & honoris gratia ab imperatore compellabantur. *Salmaſ.*

2. *Romano dignos collegio.*] Romanum collegium quid hîc appelletur neſcio: tamen ita veteres. *Caſaub.*

3. *Quæ ad fortitudinem pertineat juvenilis ætatis.*] Liber Palat. *juvenalis ætatis.* Ovidius qui in membranis eſt, nunquam aliter ſcriptum exhibet: *juvenalibus acta lacertis. juvenale femur.* Salmaſius.

4. *Ad fortitudinem pertineant juvenalis ætatis.*] Vulgg. *juvenilis*, quod eodem redit. ſed cedere debebat Palatinæ ſcripturæ, vel antiquitatis cauſſa. *Grut.*

1. Sed

tis. [1] Sed ad facta aut quantum in bellis minùs valet fortitudo. Hic enim vehemens cum pudentiſſimo patre, cujus merito imperare cœperat, à Domitiano victus, triginta (ut ſuperiùs dixi) millibus militum ſpoliatus eſt: [2] matre nobili, patre tantùm forti & ad bellum parato, atque ab ultima militia [3] in ſummum perveniente ducatum, & ſplendore ſublimi.

[4] DE QUIETO, XIII.

14 HIc, ut diximus, Macriani filius fuit; cum patre & fratre, Baliſtæ judicio, imperator eſt factus. Sed ubi comperit Odenatus, qui olim jam Orientem tenebat, [5] ab Aureolo Macrianum patrem, Quietum & ejus fratrem Macrianum victos, milites in ejus poteſtatem conceſſiſſe, [6] quaſi Gallieni partes vindicaret, [7] adoleſcentem

[1] cum

1. *Sed ad facta aut quantum in bellis minus valet fortitudo.*] Scribe meo periculo: *Sed ad facta, aut in bellis, quantum unius valet fortitudo?* fortiſſimum fuiſſe juvenem Macrianum, & de ejus fortitudine multa miranda eſſe dicta, haud minus tamen victum fuiſſe. non enim multum poſſe aut valere unius viri fortis virtutem in bello, nec tanti eſſe momenti, ut in eo ſolo victoriæ ſpes tota ſit ſita. *Salmaſ.*

2. *Matre nobili.*] *Matre nobilis.* Ita Pal. *Idem.*

3. *In ſummum perveniente ducatum, & ſplendore ſublimi.*] Scribendum: *Patre tantum forti, & ad bellum parato, atque ab ultima militia in ſummum perveniente ducatum ſplendore ſublimi.* Idem.

4. DE QVIETO.] Zonaras Quintum nominat. Κύιντον. in nummis QVIETVS. *Caſaub.*

5. *Ab Aureolo Macrianum patrem, Quietum & ejus fratrem Macrianum victos.*] Sequenti verſu ſcribit auctor hunc Quietum ab Odenato occiſum cum præfecto Balliſta, & certum eſt ex multis locis hujus hiſtoriæ Macrianum tantum patrem & alterum ex ejus filiis Macrianum item appellatum ab Aureolo per Domitianum ejus ducem victos eſſe & occiſos in Illyrico, cum Quietum in Oriente reliquiſſent, ubi poſtea ab Odenato interfectus eſt. Scribendum igitur: *Sed ubi comperit Odenatus, qui olim jam Orientem tenebat, ab Aureolo Macrianum patrem Quieti, & ejus fratrem Macrianum victos, milites in ejus poteſtatem conceſſiſſe, quaſi Gallieni partes vindicaret, adoleſcentem cum Balliſta præfecto interemit.* Salmaſ.

6. *Quaſi Gallieni partes vindicaret.*] Hac ſimulatione vafrè uſum Odenatum non ſemel ante dictum. *Caſaub.*

7. *Adoleſcentem cum Balliſta præfecto dudum interemit.*] Illud *dudum* non ad meum guſtum eſt, nonnihil autem ſecum ipſe pugnat Trebellius. heic enim narrat Balliſtam cum Quieto Macriani filio, ab Odenato occiſum. in Gallieno vero ſcribit, auctore præfecto Macriani Balliſta juvenem occiſum, ab iis qui erant cum ipſo. in Balliſta etiam ſcriptum reliquit, occiſo jam Quieto Balliſtam imperaſſe, & poſtea

cum

[1] cum Baliſta præfecto dudum interemit. Idem quoque adoleſcens digniſſimus Rom. imperio fuit, [2] ut verè Macriani filius, & Macrianus etiam frater: qui duo afflictis rebus potuerunt remp. gerere. [3] Videtur mihi non prætermittendum de Macrianorum familia, quæ hodieque floret, id dicere quod ſpeciale ſemper habuerunt. [4] Alexandrum Magnum Macedonem viri in annulis argento, mulieres [5] in reticulis & dextrocheriis, & in annulis, & in omni ornamentorum genere, exculptum ſemper habuerunt: eo uſque ut tunicæ & limbi & penulæ matronales in familia ejus hodieque ſint quæ [6] Alexandri effigiem deliciis variantibus, monſtrent. Vidimus proximè [7] Cornelium Macrum [8] in eadem familia virum, quum cœnam in templo

eum interemptum à gregario milite in gratiam Odenati. ſed brevitate loquendi hoc facile excuſari poteſt. etſi enim aliquo tempore poſt Quietum interemptus ſit, utrumque tamen conſtat, ab Odenato, vel in ejus gratiam fuiſſe interemptum. lubenter heic legerem: *Cum Balliſta præfecto, vel imp.* hoc eſt, *præfecto vel imperatore.* Salmaſ.

1. *Cum Baliſta præfecto dudum, &c.*] Eos hic ſequitur qui negabant purpuram à Baliſta ſumtam: qua de re inferiùs. *Caſaub.*

2. *Ut vere Macriani filius, & Macrianus etiam frater.*] Non dubito legi debere: *Ut vere Macriani filius, Macriani etiam frater.* Quietum hunc Macriani filium ſic commendat, ut vere Macriani filium, & Macriani fratrem, de cujus Macriani fratris fortitudine paulo ante dixit. *Salmaſ.*

3. *Videtur mihi non prætermittendum.*] Scribe, *Videtur non mihi prætereundum.* Idem.

4. *Alexandrum magnum viri in auro & argento.*] Melius Pal. *Viri in annulis & argento.* nam virorum etiam annuli fuere. argentum autem intelligit menſale. *Idem.*

5. *In retitulis & dextrocheriis.*] Reticulis innectebantur gemmæ: de dextrocheriis ſatis ad Maximinos *Caſaub.*

In reticulis & dextrocheriis.] De dextrocheriis ſupra dictum duobus in locis. dextrocheria, *dextralia* etiam Latinis vocata notavimus in ſuperioribus. *Salmaſ.*

6. *Alexandri effigiem de liciis variantibus monſtrent.*] Hæc *variantia licia* τὸ πολύμιτον Græcorum exprimunt. *multis liciis contexere quæ polymita appellant, Alexandria inſtituit*, inquit Plinius. non minus tamen & quæ acu picta erant, & variata plumariorum arte, polymita dixere. nec minus multis liciis opus eſt in acupictili, quam in polymito. acu igitur expreſſas Alexandri effigies in illis veſtibus cenſeo. non minori tamen varietate nec paucioribus aut minus expreſſis, minuſque mirandis figurarum imitationibus in veſtibus contexendis luſerunt antiqui artifices ſola texturæ ratione, & connexione ſtaminis ad ſubtemen, quam qui acu pingerent. hinc alicubi dixit Martialis Semiamiram acum victam eſſe Babylonis pectine. *Idem.*

7. *Cornelium Macrum in eadem familia virum.*] Melius etiam P. *Cornelium Macrum ex eadem familia virum.* Idem.

8. *In eadem familiâ virum.*] Exemplar Palatinum, *ex eadem familia.* Grut.

templo Herculis daret, pateram electrinam, quæ in medio vultum Alexandri haberet, & in circuitu omnem hiſtoriam contineret ſignis brevibus & minutulis, pontifici propinare: quam quidem circumferri ad omnes tanti illius viri cupidiſſimos juſſit. Quod idcirco poſui, quia [1] dicuntur juvari in omni actu ſuo, qui Alexandrum expreſſum vel auro geſtitant vel argento.

[2] DE ODENATO, XIIII.

15 [3] NIſi Odenatus princeps Palmyrenorum, capto Valeriano, feſſis Rom. Reip. viribus ſumpſiſſet imperium, in Oriente res perditæ eſſent. Quare aſſumpto nomine primùm regali cum uxore Zenobia & filio majore cui erat nomen [4] Herodes; minoribus Herenniano & Timolao, collecto exercitu contra Perſas profectus eſt. Niſibin primùm & Orientis pleraque cum omni Meſopotamia in poteſtatem recepit: deinde ipſum regem victum fugere coëgit: poſtremò Cteſiphonta uſque, Saporem & ejus liberos perſequutus, captis concubinis, capta etiam magna præda ad Orientem vertit, ſperans quòd Macrianum, qui imperare contra Gallienum cœperat, poſſet opprimere: ſed illo jam profecto contra Aureolum & contra Gallienum, eo interempto, filium Quietum interfecit, Baliſta (ut plerique aſſerunt) regnum uſurpante, ne & ipſe poſſet occidi. Compoſito igitur magna ex parte Orientis ſtatu,

1. *Dicuntur juvari in omni actu ſuo, qui Alexandrum, &c.*] Alexandrum multi Græcorum non ſecus ac deum ſunt venerati. Erat autem moris ſimulacrum alicujus numinis, à quo juvari ſe putarent, circumferre. Vide & Ammianum libro XXII. *Caſaub.*

2. DE OEDENATO.] Nolim imponat tironibus varia apud Græcos præſertim, hujus nominis ſcriptio. Ὀδαίναθος, Ὀδονάθης, Ὀδονάθος, aliis Ὀδαίναθος nuncupatur. *Idem.*

3. *Niſi Odenatus princeps Palmyrenorum, &c.*] Non ſolùm princeps, ſed & civis Palmyræ fuit, majoribus ortus qui ab imperatoribus diverſis honorum generibus fuerant affecti. *Idem.*

4. *Herodes, &c.*] Tres Odenati filios hîc habes, & ſæpiùs in hoc auctore: Herodem, maximum natu, qui cum patre imperavit: & duos à moriente patre parvulos relictos, Herennianum & Timolaum. Vopiſcus in Aureliano quartum adjicit Balbatum. *Idem.*

I. Su-

ſtatu, à conſobrino ſuo Mæonio, qui & ipſe imperium ſumpſerat, interemptus eſt cum filio ſuo Herode, qui & ipſe poſt reditum de Perſide cum patre imperator eſt appellatus. Iratum fuiſſe Reip. Deum credo, qui interfecto Valeriano noluit Odenatum reſervare. Ille planè cum uxore Zenobia non ſolùm Orientem, quem jam in priſtinum reformaverat ſtatum, ſed omnes omnino totius orbis partes reformaſſet, vir acer in bellis, &, quantum plerique ſcriptores loquuntur, venatu memorabili ſemper inclytus, qui à prima ætate capiendis leonibus & pardis, urſis, cæteriſque ſylveſtribus animalibus, [1] ſudorem officii virilis impendit, quique ſemper in ſylvis ac montibus vixit, perferens calorem, pluvias, & omnia mala quæ in ſe continent venatoriæ voluptates: quibus duratus, ſolem ac pulverem in bellis Perſicis tulit. Non aliter etiam conjuge aſſueta, quæ multorum ſententia fortior marito fuiſſe perhibetur: [2] mulierum omnium nobiliſſima Orientalium fœminarum, [3] & (ut Cornelius Capitolinus aſſerit) ſpecioſiſſima.

[4]DE HERODE, XV.

HErodes non Zenobia matre, ſed priore uxore geni- 16
tus, cum patre accepit imperium, homo omnium delicatiſſimus, & prorſus Orientalis [5] & Græcæ luxuriæ,

[1] cui

1. *Sudorem officii virilis impendit.*] Scrib. *Sudorem officiis virilibus impendit.* Idem.

Sudorem officii virilis impendit.] Senſus eſt, Odenatum ſudorem officii virilis impendiſſe capiendis leonibus, & pardis & urſis. *Salmaſ.*

2. *Mulierum omnium nobiliſſima, &c.*] Scribend. *mulier omnium nobiliſſima orientalium fœminarum.* Pro *ſpecioſiſſima* veteres habent, *expeditiſſima.* Caſaubonus.

Mulierum omnium nobiliſſima Orientalium feminarum.] Diſtingue: *Mulierum omnium nobiliſſima, Orientalium feminarum, ut & Cornelius Capitolinus aſſerit, ſpecioſiſſima.* Salmaſ.

3. *Et, ut Cornelius Capitolinus adſerit, ſpecioſiſſima.*] Pal. *ſæpediſſima*, emendatumque, *ſexpediſſima.* quo quid velit, non exputo. *Grut.*

4. DE HERODE. HERODES.] Delendus titulus, de HERODE. & legendum: HERODES. *Non Zenobia matre, ſed priore uxore genitus.* rationem ante diximus. *Salmaſ.*

5. *Et Græcæ luxuriæ.*] *Et Græciæ luxuriæ.* ſic *Græcia terra* Agellio. *Idem.*

 1. *Cui*

[1] cui erant [2] ſigillata tentoria, & aurati papiliones, & omnia Perſica. [3] Denique ingenio ejus uſus Odenatus quicquid concubinarum regalium, quicquid divitiarum gemmarumque cepit, eidem tradidit, paternæ indulgentiæ affectione permotus. [4] Et erat circa illum Zenobia novercali animo: [5] qua re commendabiliorem patri eum fecerat: neque plura ſunt quæ de Herode dicantur.

DE MÆONIO, XVI.

17 HIc conſobrinus Odenati fuit: [6] nec ulla re alia ductus niſi damnabili invidia, imperatorem optimum interemit, [7] quum ei nihil aliud objiceretur præter filii Herodis delicias. [8] Dicitur autem primùm cum Zenobia conſenſiſſe, quæ ferre non poterat ut privignus ejus Herodes priore

1. *Cui erant ſigillata tentoria & aurati papiliones.*] *Sigillata tentoria* ζωδιωτὰς interpretor. aliud ζωδιωτὸν, aliud σημειωτόν. clavum auri aut purpuræ qui veſti adſui ſolet Græci σῆμα & σημεῖον appellant. nam clavus nihil aliud erat quam πορφύρα συνυφασμένη *clavi* ergo nomine illa omnia Latini comprehendebant, ut Græci σημεῖον dicebant purpuram intextam veſti, adtextamque omnem, qualis qualis figuræ eſſet. σημεῖα igitur ſunt *clavi*. *ſigilla* vero ſunt ζώδια, hoc eſt figuræ vel hominum vel beſtiarum auro vel purpura expreſſæ. hinc ζωδιωτὰ ſigillata. *Idem.*

2. *Sigillata tentoria & aurati papiliones.*] Quæ de luxu Perſarum regum, in ornatu papilionum, & reliqua vita, narrant & Athenæus & alii. *Caſaub.*

3. *Denique ingenio ejus uſus.*] *Ingenio alicujus uti*, pro ingenio obſequi, & morem gerere. ſic *uti foro* dicitur, qui ſeſe fori curſu, ut loquimur, accommodat, & ſecundum annonam fori, pro ut vilis aut cara eſt, aut merces ſuas proponit, aut retrahit. ſic *uti regibus* dixit Horatius pro regibus obſequi, & eorum voluntati ſecundas agere. ſic apud Comicum, *uti ſeſe* aliquis dicitur, qui genio ſuo indulget, animoque obſequitur. ita eleganter hoc loco Trebellius ſcribit, Odenatum patrem filii delicati ingenio uſum, omnia quæ facerent ad ejus delicias adjuvandas, ſedulo conquiſiviſſe. *Salmaſ.*

4. *Et erat circa illum Zenobia novercali animo.*] *Sed erat circa illum Zenobia novercali animo.* Idem.

5. *Qua re commendab.*] Vel ſic ſcribendum, vel *qua res.* Caſaub.

6. *Nec ulla re alia ductus niſi damnabili invidia, imperatorem optimum interemit.*] E Zonara diſces occiſum Odenatum non à conſobrino, ſed à fratris filio, cauſſam etiam illatæ necis inde cognoſces. *Idem.*

7. *Quum ei nihil aliud objiceretur præter filii Herodis delicias.*] Forte: *nec ulla re alia ductus, niſi damnabili invidia, imperatorem optimum interemit, quum ei nihil aliud objiceret, præter filium Herodem.* Salmaſ.

8. *Dicitur autem primum cum Zenobia conſenſiſſe.*] Melius: *Dicitur autem primum cum eo Zenobia conſenſiſſe.* vel: *primum ei Zenobia conſenſiſſe.* Idem.

priore loco quàm filii ejus Herennianus & Timolaus, principes dicerentur. Sed hic quoque ſpurciſſimus fuit. quare imperator appellatus per errorem, brevi à militibus pro ſuæ luxuriæ meritis interemptus eſt.

[1]DE [2]BALISTA, XVII.

[3] 1 DE hoc utrum imperaverit, ſcriptores inter ſe am- 18
bigunt. Multi enim dicunt, Quieto per Odenatum occiſo, Baliſtæ veniam datam: [4] tamen eum imperaſſe, quòd nec Gallieno, nec Aureolo, nec Odenato ſe crederet. Alii aſſerunt, privatum eum [5] in agro ſuo quem [6] apud Daphnem ſibi compararat, interemptum. [7] Multi & ſumpſiſſe illum purpuram, & more Romano imperaſſe, exercitum duxiſſe, & de ſe plura promiſiſſe dixerunt: occiſum autem per hos quos Aureolus miſerat [8] ad comprehen-

1. DE BALISTA.] Græci ferè Βαλλίςων vocant. *Caſaub.*

2. *Baliſta.*] Pal. *Valliſta:* infra tamen ſemper *Balliſta*, per duplex *ll.* *Grut.*

3. *De hoc utrum imperavit.*] *De hoc utrum imperaverit.* Pal. & ed. *Salmaſ.*

4. *Tamen eum imperaſſe.*] *Et tamen eum imperaſſe, quod nec Gallieno nec Aureolo, nec Odenato ſe crederet.* Idem.

5. *In agro ſuo quem apud Daphnen comparaverat, interemptum.*] *Daphnidem* non *Daphnen* conſtanti lectione retinent libri. Amarunt hunc typum in plerisque urbium & nominibus provinciarum. nam *Atthidem* pro Attica dixere: *Perſidem*: *Arcadem* pro Arcadia: *Permeſſidem* Martialis pro *Permeſſo*. Nobiliſſimam autem illam & decantatiſſimam olim luxuriæ deliciarumque fama Daphnen hodie NERO appellant, propter aquarum, quibus ſcatet, abundantiam. νερὸν enim Græcis eſt aqua: νερὸν autem pro νηρὸν, ut ξερὸν pro ξηρὸν, & alia ejuſmodi infinita. ἀπὸ τῦ νηρῦ vero quod eſt humidum & aquaticum, Νηρεὺς aquarum Deus indigetatus eſt priſcis Græcis, & Νηρεΐδες nymphæ in aquis degentes. *Idem.*

6. *Apud Daphnen, &c.*] Scripti, & editi multi, *apud Daphnidem.* Caſaub.

Apud Daphnem.] Palat. *Dafnidem.* Grut.

7. *Multi & ſumpſiſſe illum purpuram & Romano more imperaſſe, exercitum duxiſſe.*] Legendum: *Multi & ſumpſiſſe illum purpuram ut Romano more imperaret, & exercitum duxiſſe, & de ſe plura promiſiſſe dixerunt.* purpuram inſigne fuiſſe Romanorum imperatorum à nemine ignoratur, & qui imperium ſumerent, purpuram quoque ſumere ſolitos. ſed & *purpuram ſumere* idem erat quod imperium ſumere. purpura igitur indutum eſſe, galeatum ad conciones militares procedere, exercitum ducere, de more ſunt imperandi Romano. infra de Zenobia: *vixit regali pompa. more magis Perſico adorata eſt: more regum Perſarum convivata eſt. more Romano ad conciones galeata proceſſit cum limbo purpureo.* Salmaſius.

8. *Ad comprehendendum Quietum Macriani filium.*] Palatinus *Macrini* hoc exhibet. ante notavimus Zonaram, *Macrianum* filium, patrem *Macrinum* vocare. *Idem.*

hendendum Quietum Macriani filium, [1] quem prædam ſuam eſſe dicebat. Fuit vir inſignis, eruditus ad gerendam Rempubl. in conſiliis vehemens, in expeditionibus clarus, in proviſione annonaria ſingularis. Valeriano ſic acceptus ut eum quibuſdam literis hoc teſtimonio proſequutus ſit: *Valerianus Ragonio Claro præfecto Illyrici & Galliarum. Si quid in te bonæ frugis eſt, quam eſſe ſcio, parens Clare,* [2] *diſpoſitionem Baliſtæ proſequere.* [3] *Hac in forma Remp. vides, ut nec ille provinciales gravet,* [4] *ut illic equos contineat ubi ſunt pabula, illic annonas militum mandet ubi ſunt frumenta: non provincialem, non poſſeſſorem cogat illic frumenta ubi non habet, dare, illic equum ubi non poteſt, paſcere: nec eſt ulla alia proviſio melior quàm ut in locis ſuis erogentur quæ naſcuntur, ne aut vehiculis aut ſumptibus Rempublicam gravent. Galatia frumentis abun-*

1. *Quem prædam ſuam eſſe dicebat.*] Palat. *Quem perdam ſuum eſſe dicebat.* *perda* à perdo, qui perdit vel perditor. ut *ſcriba* à ſcribo, qui ſcribit, ὁ γραφεύς. ſic *perda*, ὁ φθορεύς. ſic ab advenio *advena*: à transfugio *hic transfuga*: à *perda* compoſitum *officiperda* in Catonis diſtichis. Iſidorus in Gloſſis *officiperdam* qui laboris ſui remunerationem non habet. ad verbum eſt *perda officii*, qui officium nempe ſuum perdit. *heredipeta* eſt peta vel petitor hereditatis. ſic *homicida*, *parricida*, ab eodem. jam nemo igitur poteſt dubitare quin *perda* rectum ſit pro perditore. dicit enim heic Trebellius ab Aureolo miſſos homines eſſe ad comprehendendum Quietum Macriani filium, quem *perdam ſuum* eſſe dicebat. *perdam ſuum*, hoc eſt perditorem ſuum, τὸν ἑαυτοῦ φθορέα, ideo vocabat hunc Quietum Macriani filium Aureolus, quod Macrianus pater, & Macrianus item frater ad perdendum ſe cum magno exercitu veniſſent. quos tamen conflictu habito vicit per Domitianum ducem quemdam ſuum. Hinc *perdam ſuum* Quietum eſſe dicebat Aureolus, quod per eum patremque ejus & fratrem non ſteterit quo minus perderetur: perda igitur ὁ φθορεύς, ὁ λυμεών. *Idem.*

2. *Diſpoſitionem Baliſtæ proſequere.*] Hoc eſt, proviſionem annonariam, ut modò dixit. *Caſaub.*

Diſpoſitionem Balliſtæ proſequere. Hæc in forma remp. vides, ut nec ille.] Nihil heic ſani. Lege hoc modo: *Si quid in te bonæ frugis eſt, quam eſſe ſcio, parens Clare, diſpoſitione Balliſtæ perſequeris rempublicam informare. videſne ut ille provinciales non gravet? ut illic equos contineat ubi ſunt pabula?* neminem ita cæcum eſſe arbitror, τὸ τε νοεῖν, τὰ τ' ὄμματα, qui veram hanc eſſe lectionem non agnoſcat. *Salmaſ.*

Diſpoſitionem Baliſtæ proſequere.] Palat. *diſpoſitionem Balliſtæ perſequere.* Grut.

3. *Hac in formâ remp. vides, ut nec ille provinciales gravet*] Palat. *his remp. in formâ vides, nec utile provinciales non gravet.* fortè aliquid occultatur ulceris gravioris. *Idem.*

4. *Ut illic equos contineat, ubi ſunt pabula, &c.*] In utroque Codice multa in hanc rem ſanciuntur: duces & tribuni ex incommodis provincialium commoda ſua captabant. *Caſaub.*

1. *Jam*

abundat, referta eſt Thracia, plenum eſt Illyricum: illic pedites collocentur. quamquam in Thracia etiam equites ſine noxa provincialium hyemare poſſint. Multum enim ex campis fœni colligitur. [1] *Jam ubi laridum, jam cæteræ ſpecies in his dandæ ſunt locis in quibus affatim redundant. Quæ omnia ſunt Baliſtæ conſilia, qui ex quaque provincia unam tantùm ſpeciem præberi juſſit,* [2] *quòd ea redundaret, atque ab ea milites ſubmoveri: id quod publicitus eſt decretum.* Eſt & alia ejus epiſtola qua gratias Baliſtæ agit: in qua docet ſibi præcepta gubernandæ Reip. ab eodem data: gaudens quòd ejus conſilio [3] nullum adſcriptitium, id eſt vacantem, haberet, [4] & tribunum [5] nullum ſtipatorem, qui non verè pugnaret. Hic igitur vir in tentorio ſuo cubans, [6] à quodam gregario milite Odenati in Gallieni gratiam dicitur interemptus. De quo ipſe vera non ſatis comperi, idcirco quòd ſcriptores temporum de hujus præfectura multa, de imperio pauca dixerunt.

[7] DE VALENTE, XVIII.

Hic vir militaris, ſimul etiam civilium virtutum glo- 19
ria pollens, proconſulatum Achaiæ [8] dato à Gallieno tunc

1. *Jam ubi laridum, jam cæteræ ſpecies.*] Scribendum, *jam laridum, jam cæteræ ſpecies in his dandæ ſunt locis, in quibus affatim redundant.* Salmaſ.

Jam ubi laridum.] Pal. *jam in laridum.* media vox fortaſſe utrobiq; vacat. *Grut.*

2. *Quod ea redundaret.*] Sic & Pal. ſed melius fuerit, *quâ redundaret.* Idem.

3. *Nullum adſcriptitium, id eſt vacantem.*] Expoſuimus ad Alexandrum Severum. *Caſaub.*

Nullum adſcriptitium id eſt vacantem haberet.] Vetus editio: *nullum adſcriptum.* vocat autem Trebellius *vacantem*, quem Spartianus *vacantivum*: iſtos vacantes vel vacantivos vel adſcriptos, Græci σχολαστικοὺς appellant, quod ſupernumerarii eſſent, nec munere aut actu fungerentur. *Salmaſ.*

4. *Et tribunum nullum ſtipatorem qui non vere pugnaret.*] Palatinus habet amplius: *Et tribunum nullum ſtipatorem qui non vere aliquid ageret, nullum militem qui non vere pugnaret. Tribunus vacans* qui non vere aliquid ageret, ſed principi ſtipatoris obſequium præberet. *miles vacans* qui non vere militaret, ſed ad obſequium deputaretur legatorum, ducum vel tribunorum. *Idem.*

5. *Nullum ſtipatorem qui non verè pugnaret.*] Adhæſerim potius Palat. in quo amplius, *nullum ſtipatorem qui non verè aliquid ageret; nullum militem qui non verè pugnaret.* Grut.

6. *A quodam gregario milite Odenati in Gallieni gratiam dicitur interemptus.*] Vetus editio legit, *A quodam gregario milite, in Odenati & Gallieni gratiam dicitur interemptus.* Quod propemodum verum eſſe arbitror. *Salmaſ.*

7. De Valente.] Huic cognomen erat Theſſalonico, auctore Marcellino libro XXI. *Caſaub.*

8. *Dato à Gallieno tunc honore gubernabat.*]

no tunc honore gubernabat: [1] quem Martianus vehementer reformidans, ſimul quòd in omni genere vitæ ſatis clarum norat, ſimul quòd inimicum ſibi eſſe invidia virtutum ſciebat, miſſo Piſone nobiliſſimæ tunc & conſularis familiæ viro, interfici præcepit. Valens diligentiſſimè cavens & providens, neque aliter ſibi poſſe ſubveniri exiſtimans, ſumpſit imperium, [2] & brevi à militibus interemptus eſt.

[3] DE VALENTE SUPERIORE, XIX.

20 [4] FUit & Valens ſuperior, & bene venit in mentem ut quum de hoc Valente loquimur, etiam de illo Valente qui ſuperiorum principum temporibus interemptus eſt, aliquid dicamus. Nam hujus Valentis qui ſub Gallieno imperavit, avunculus magnus fuiſſe perhibetur. Alii tantùm avunculum dicunt. [5] ſed par in ambobus fuit fortuna. Nam & ille quum paucis diebus Illyrico imperaſſet, occiſus eſt.

DE PISONE, XX.

21 [6] HIc à Macriano ad interficiendum Valentem miſſus, ubi eum providum futurorum imperare cognovit, Theſ-

bat.] Vetuſtæ membranæ: *Dato à Gallieno tunc honere. honere* pro *honore.* Salmaſius.

1. *Quem Martianus vehementer reformidans.*] Libro ſuperiore de Martiano quodam egimus: ſed non hîc de illo agitur: apparet enim ex ejuſdem libri principio ſcribendum eſſe *Macrianus.* Caſaub.

Quem Martianus vehementer reformidans.] Legendum: *Quem Macrianus reformidans.* atque ita Palatinus. *Salmaſius.*

2. *Et brevi à militibus interemptus eſt.*] Forte: *A militibus ſuis interemptus eſt.* Idem.

3. DE VALENTE SVPERIORE. *Fuit & Valens ſuperior.*] Delendus hoc etiam loco titulus, & una ſerie continuandum: VALENS SVPERIOR. *Et bene venit in mentem, ut quum de hoc Valente loquimur, etiam de illo Valente qui ſuperiorum principum temporibus interemptus eſt, aliquid dicamus.* Idem.

4. *Fuit & Valens ſuperior.*] De hoc ſuprà egimus inter principes poſt Gordianum III. *Caſaub.*

5. *Sed par in ambobus fuit fortuna.*] Lege: *Sed par ambobus fuit fortuna* Salmaſius.

6. *Hic à Macriano.*] *A Macrino.* vet. ed. *Idem.*

1. Cui

Theſſaliam conceſſit, atque illic paucis ſibi conſentientibus ſumpſit imperium, *Theſſalicuſque* appellatus, interemptus eſt: vir ſummæ ſanctitatis, & temporibus ſuis *Frugi* dictus, & qui ex illa Piſonum familia ducere originem diceretur, [1] cui ſe nobilitandi cauſa Cicero ſociaverat. Hic omnibus principibus acceptiſſimus fuit. Ipſe denique Valens qui ad eum percuſſores miſiſſe perhibetur, dixiſſe dicitur, non ſibi apud deos inferos conſtare rationem, quòd quamvis hoſtem ſuum, Piſonem tamen juſſiſſet occidi, [2] virum cui ſimilem Romana reſpublica tunc non haberet. Senatuſconſultum de Piſone factum ad noſcendam ejus majeſtatem libenter inſerui: Die ſeptimo [3] Cal. Julias, quum eſſet nuntiatum Piſonem à Valente interemptum, ipſum Valentem à ſuis occiſum, [4] Aurelius Fuſcus conſularis primæ ſententiæ, [5] qui in locum Valeriani ſucceſſerat, ait, *Conſul conſule.* Quumque conſultus eſſet, *Divinos* (inquit) *honores Piſoni decerno P. C.* [6] *Gallienum, & Valerianum, & Saloninum imperatores noſtros eſſe confido. Neque enim melior vir quiſquam fuit, neque conſtantior.* [7] Poſt quem cæteri conſulti ſtatuam inter triumphales, & currus

1. *Cui ſe nobilitandi cauſſa Cicero ſociaverat.*] Cùm Tulliam filiam deſpondit C. Piſoni L. F. Frugi. *Caſaub.*

2. *Virum cui ſimilem.*] Palat. *cujus.* Grut.

3. *Calendas Julias.*] Palatin. *Kal. Juliarum.* Idem.

4. *Aurelius Fuſcus conſularis.*] Lege: *Arellius Fuſcus.* Salmaſ.

Arellius Fuſcus Conſularis.] Revocavi hunc hominem ex Orci cancris, adjutante Palatino. *Arellii Fuſci* nomen notiſſimum Senecæ ævo inter Declamatores; unde iſte proculdubio oriundus. *Grut.*

5. *Qui in locum Valeriani ſucceſſerat.*] Nam Valerianus cùm adhuc reliquis ſenatoribus accenſeretur, primæ ſententiæ & ſenatus princeps erat. eo ad altiora tranſgreſſo, ejus locum Aurelius Fuſcus occupavit. *Caſaub.*

6. *Gallienum & Valerianum & Saloninum imperatores noſtros eſſe confido.*] Gallienus & Valerianus fratres tunc imperatores, & Saloninus Gallieni filius. Palatinus addit vocem, *imperatores noſtros imperaturos eſſe confido.* quæ niſi addatur, non ſatis conſtabit hujus loci ſententia. conſultus hic primæ ſententiæ conſularis, decernit divinos honores Piſoni, & confidere ſe dicit id quoque, imperaturos eſſe imperatores Gallienum, & Valerianum & Saloninum. neque enim virum quemquam Piſone meliorem aut conſtantiorem fuiſſe. poteſt tamen etiam & certe debet legi; *imperatores noſtros id probaturos eſſe confido.* nihil verius. *Salmaſius.*

7. *Poſt quem ceteri conſulti ſtatuam inter triumphales.*] Scripti libri: *Poſt quem citer conſultum ſtatuam inter triumphales*

currus quadrijugos Piſoni decreverunt. Sed ſtatua ejus videtur: [1] quadrigæ autem quæ decretæ fuerant [2] quaſi transferendæ ad alium poſitæ ſunt, nec adhuc redditæ. Nam in his locis fuerunt poſitæ in quibus thermæ Diocletianæ ſunt exædificatæ, tam æterni nominis quàm ſacrati.

DE ÆMILIANO, XXI.

22 [3] ET hoc familiare eſt populo Ægyptiorum, ut vel furioſi ac dementes [4] de levibus quibuſque ad ſummæ Reipub. pericula perducantur. Sæpe illi ob neglectas ſalutationes, locum in balneis non conceſſum, carmen & olera ſequeſtrata, calceamenta ſervilia, & cætera talia, [5] uſque ad ſummum Reip. periculum ſeditionis, ita ut armarentur contra eos exercitus, pervenerunt. Familiari ergo ſibi furore [6] quum quodam die cujuſdam ſervus curatoris qui Alexandriam tunc regebat, [7] militariè ob hoc cæſus

& quadrijugos currus Piſoni decreverunt. quam quidem lectionem ſic interpretabimur. Arellius Fuſcus, cum primus ſententiam dixiſſet, qua decernebat Piſoni divinos honores, omnes citra conſultum, quadrijugos currus & ſtatuam inter triumphales decreverunt. *citer* autem heic poſitum pro *citra.* ut *inter*, *intra*: *ſuper*, *ſupra*: ſic *citer*, *citra.* non expectato igitur, ut conſulerentur, reliqui omnes ex ſententia Arellii Fuſci, Piſoni decreverunt divinos honores, hoc eſt ſtatuam inter triumphales & quadrijugos currus. ſæpe enim ſola acclamatione conficiebantur ſenatuſconſulta. cum ejus ſententia, ab omnibus adprobaretur, adclamabatur, *Omnes, Omnes.* atque ita non conſultis ceteris, hoc eſt citra conſultum, fiebat ſenatus conſultum. *Idem.*

1. *Quadrigæ autem quæ decretæ fuerant quaſi transferendæ.*] Vetus editio habet: *Quadrigæ autem decretæ, quaſi transferendæ ad alium ſunt poſitæ.* Idem.

2. *Quaſi transferendæ ad alium poſitæ.*] Sic Pal. fortè, *quaſi transferendæ ad balneum.* Grut.

3. *Et hoc familiare eſt populo Ægyptiorum.*] *Et hoc familiare populi Ægyptiorum.* Salmaſ.

4. *De levibus quibuſque ad ſummæ reip. pericula perducuntur.*] Palat. *Delevimus quibus uſque.* forte: *De leviſſimis rebus uſque ad ſummæ reip. pericula perducantur.* Idem.

5. *Uſque ad ſummum reip. periculum ſeditionis.*] Scribe: *Uſque ad ſummæ reip. periculum ſeditionibus, ita ut armarentur contra eos exercitus, pervenerunt.* Idem.

6. *Quum quodam die.*] *Quum quadam die.* Idem.

7. *Militariè ob hoc cæſus eſſet.*] Palat. *Militare.* unius elementi mutatione emendo, *militari ob hoc cæſus eſſet.* ſenſus eſt, ſervum curatoris Alexandriæ die quodam à militari, hoc eſt milite cæſum ob hoc fuiſſe, quod diceret crepidas ſuas eſſe meliores, quam militis. militarem autem heic dixit Trebellius, pro milite. *Idem.*

1. *Ad*

cæſus eſſet quòd crepidas ſuas meliores eſſe quàm militis diceret, collecta multitudo [1] ad domum Æmiliani ducis anceps venit, atque eum omni ſeditionum inſtrumento & furore perſequuta eſt. ictus eſt lapidibus, petitus eſt ferro: [2] nec deſiit ullum ſeditionis telum. Qua re coactus Æmilianus ſumpſit imperium, quum ſciret ſibi undecunque pereundum. Conſenſerunt ei Ægyptiacus exercitus, maximè in Gallieni odium: nec ejus ad regendam rempublicam vigor defuit. Nam Thebaidem totamque Ægyptum peragravit, & quatenus potuit barbarorum gentes forti autoritate ſubmovit. Denique ALEXANDER vel ALEXANDRINUS (nam incertum id quoque habetur) virtutum merito vocatus eſt. Et quum contra Indos pararet expeditionem, miſſo Theodoto duce, Gallieno jubente dedit pœnas: [3] ſiquidem ſtrangulatus in carcere captivorum veterum more perhibetur. Tacendum eſſe non credo, quòd quum de Ægypto loquor, vetus ſuggeſſit hiſtoria, ſimul etiam Gallieni factum: qui quum Theodoto vellet imperium proconſulare decernere, à ſacerdotibus eſt prohibitus, [4] qui dixerunt faſces conſulares ingredi Alexandriam non licere. Cujus rei etiam Ciceronem, quum contra Gabinium loquitur, meminiſſe ſatis novimus. denique non extat memoria rei frequentatæ. Quare ſcire oportet, [5] Herennium Celſum veſtrum parentem

1. *Ad domum Æmiliani anceps venit.*] Pal. *ancis venit.* Grut.

2. *Nec deſiit ullum ſeditionis telum.*] Pal. *nec deullum ſeditionis telum.* Idem.

3. *Siquidem ſtrangulatus in carcere captivorum veterum more perhibetur.*] Mos notus, ut poſtquam triumphator in Capitolium cepiſſet flectere, captivi duces in carcerem deducerentur, & ibi laqueo ſtrangularentur. Æmilanum autem à Theodoto qui illum vicerat Romam ad Gallienum miſſum fuiſſe, priore libro dictum eſt. *Caſaub.*

4. *Qui dixerunt faſces conſulares ingredi Alexandriam non licere.*] Ob ſimilem, vel hanc ipſam cauſſam olim de reducendo Ptolemæo tamdiu & tam acriter in ſenatu diſceptatum eſt: cùm diceretur ſorte Sibyllina prædictum, magno Reip. malo ceſſurum, ſi cum imperio Romani Ægyptum adirent: qua de re Dio. *Idem.*

5. *Herennium Celſum, veſtrum parentem, dum conſulatum cupit, hoc quod deſiderat non licere.*] Eſt hypallage: nam rectum erat, *hoc quod non licet deſiderare.* Cùm ait, *veſtrum parentem*, compellat amicum illum ſuum cui hoc opus nuncupaverat. Porrò hic Herennius Celſus quo tempore hæc ſcribebantur, Auguſtalis erat

rentem dum conſulatum cupit, hoc quod deſiderat, non licere. Fertur enim apud Memphim in aurea columna Ægyptiis literis ſcriptum, tunc demum Ægyptum liberam fore quum in eam veniſſent Romani faſces, & prætexta Romanorum: quod apud Proculum grammaticum doctiſſimum ſui temporis virum, [1] quum de peregrinis regionibus loquitur, invenitur.

[2]DE SATURNINO, XXII.

23 SATURNINUS optimus ducum Gallieni temporibus, ſed à Valeriano dilectus fuit. Hic quoque quum diſſolutionem Gallieni pernoctantis in publico ferre non poſſet, & milites non exemplo imperatoris ſui, ſed ſuo regeret, ab exercitibus ſumpſit imperium, vir prudentiæ ſingularis, gravitatis inſignis, vitæ amabilis, [3] victoriarum barbararum etiam ubique notarum. Hic ea die qua eſt amictus à militibus peplo imperatorio, concione habita dixiſſe fertur, *Commilitones, bonum ducem perdidiſtis, & malum principem feciſtis.* Denique quum multa ſtrenuè in imperio feciſſet, quòd eſſet ſeverior & gravior militibus, ab iiſdem ipſis à quibus factus fuerat, interemptus eſt. Hujus inſigne eſt quòd convivio diſcumbere milites, [4] ne inferiora denudarentur, cum ſagis juſſit, hyeme gravibus, æſtate perlucidis.

DE

erat Ægypti præfectus: ſed eo honore non contentus, à Diocletiano impetrare conatus eſt, ut ſibi abſenti conſulatus deferretur. quam poſtulationem iniquam eſſe, & contra obſervationem priorum temporum, obiter demonſtrat hic Trebellius. *Idem.*

1. *Cùm de peregrinis regionibus loquitur.*] Arbitror legendum, *religionibus.* Idem.

2. DE SATURNINO.] *Saturninus optimus ducum.* Scribe: SATURNINUS. *Optimus ducum Gallieni temporibus.* Salmaſ.

3. *Victoriarum Barbararum, &c.*] Nam *Victorias Barbaras* appellat, partas de Barbaris: quas opponit civilibus. *Caſaubonus.*

Victoriarum barbararum etiam ubique notarum.] Scripti omnes, *victoriarum barbaris etiam ubique notarum.* Diſtinguendum: *Victoriarum barbaris etiam ubique notarum.* hoc eſt, victoriarum ubique notarum, etiam barbaris. an legendum eſt, *Victoriarum de barbaris, etiam ubique notarum?* Salmaſ.

4. *Ne inferiora denudarentur, &c.*] Apparet poni ſolitas braccas cùm diſcumberent: adhuc enim ea ætate braccarum infrequentior uſus: neque inter domeſticas ea veſtis fuit; ſed inter militares potiùs & viatorias. *Caſaub.*

1. *Math*

DE TETRICO SENIORE, XXIII.

INterfecto Victorino & ejus filio, [1] mater ejus Victoria ſive Victorina, Tetricum ſenatorem pop. Rom. [2] præſidatum in Gallia regentem, ad imperium hortata, quòd ejus erat, ut plerique loquuntur, affinis, Auguſtum appellari fecit, filiumque ejus Cæſarem nuncupavit. Et quum multa Tetricus feliciter egiſſet, diuque imperaſſet, [3] ab Aureliano principe victus, [4] quum militum ſuorum impudentiam & procacitatem ferre non poſſet, volens ſe graviſſimo principi & ſeveriſſimo dedit. Verſus denique illius fertur, [5] quem ſtatim ad Aurelianum ſcripſerat, 24

Eripe me his invicte malis.

Quare quum Aurelianus nihil ſimplex neque mite aut tranquillum facilè cogitaret, ſenatorem pop. Rom. eundemque conſularem, [6] qui jure præſidiali omnes Gallias rexerat, per triumphum duxit eodem tempore quo & Zenobiam Odenati uxorem cum filiis minoribus Odenati Herenniano & Timolao: pudore tamen victus vir nimiùm ſeverus, eum quem triumphaverat, [7] correctorem totius Italiæ fecit, id eſt Campaniæ, Samnii, Lucaniæ, Brutiorum, Apuliæ, Calabriæ, Hetruriæ, atque Umbriæ, Piceni, & Flaminiæ, [8] omniſque annonariæ regionis:

1. *Mater ejus Victoria ſive Victorina.*] *Victoria ſive Vitruvia.* Salmaſ.

Mater ejus Victoria ſive Victorina.] Pal. tertiò habet, *ſive Vitruvia*; ut nullum relinquatur dubium, id vocis admittendum in contextum. *Grut.*

2. *Præſidatum in Gallia regentem.*] Tuebatur præſidatu Aquitanos, ait Aurelius Victor. *Caſaub.*

3. *Ab Aureliano victus.*] Palat. abeſt illud *Principe*, quia repeteretur ſtatim poſt. *Grut.*

4. *Cùm militum ſuorum impudentiam & procacitatem ferre non poſſet.*] Aurelius Victor in Aureliano planiùs rem aperit. *Caſaub.*

5. *Quem ſtatim ad Aurelianum ſcripſerat.*] Forte; *Quem in co ſtatu, &c.* Idem.

6. *Qui jure præſidiali.*] Pal. *præſidali.* Grut.

7. *Correctorem totius Italiæ fecit.*] Vopiſcus longè aliter in Aureliano: *Tetricum triumphatum correctorem Lucaniæ fecit.* Vopiſco uterque Victor conſentit, & cum his Eutropius. Errat igitur Pollio. *Caſaub.*

8. *Omniſque annonariæ regionis.*] Et in Urbe & in variis Italiæ locis annona populo dividebatur: eaque cura certis hominibus mandari ſolita. præfectorum annonæ urbicæ paſſim fit mentio: Et Italiæ regiones quædam erant, quas vocabant annonarias, ut Thuſcia. Ammianus libro XVII. *Idem.*

Omniſque annonariæ regionis.] Dicit Tetricum correctorem totius Italiæ eſſe

nis: ac Tetricum non ſolùm vivere, ſed etiam in ſumma dignitate manere paſſus eſt, quum illum ſæpe collegam, non-

eſſe ab Aureliano factum, *id eſt*, inquit, *Campaniæ, Samnis, Lucaniæ, Bruttiorum Apuliæ, Calabriæ, Etruriæ atque Umbriæ, Piceni & Flaminiæ, omniſque annonariæ regionis.* cum totam Italiam dixiſſet, nec tamen omnes Italiæ provincias enumeraſſet, addidit: *Omniſque annonariæ regionis.* quibus verbis etiam complexus eſt ceteras Italiæ provincias, quas non nominavit, ut Hiſtriam, Venetias, Liguriam. dictæ autem omnes Italiæ regiones annonariæ, & tota Italia annonaria regio, ab annonaria functione quam ad exercitum comitatumque imperatoris alendum, qui ſemper, aut maxima parte aderat, conferre conſueverat. hoc igitur differebant annonariæ & urbicariæ regiones, quod urbicariæ utique & annonariæ fuerint, id eſt annonariam functionem præſtiterint: at non omnes annonariæ, urbicariæ etiam appellatæ. nam Italiæ omnes regiones ſic dicebantur proprie, vel quod olim ſolæ hujuſmodi functioni eſſent obnoxiæ exemptis urbicariis: vel ut ab urbicariis diſtinguerentur hoc appellationis diſcerniculo, cum utræque tamen idem præſtationis onus munuſque ſubirent. ſciendum, urbicariarum non aliunde peti poſſe aut debere rationem nominis quam ab urbe: deinde ſecundum hanc appellationis ſuæ cauſam non alias fingi cogitarive poſſe quam quæ urbi ita proximæ eſſent, ut nullis quaſi proximioribus potuerit iſtud nomen aptari. ab urbe, *urbicus*, *urbicarius* & *urbanus:* inde urbica & urbicaria & urbana præfectura dicebatur. urbici & urbani & urbicarii de ſcurris & mimis. Plautus: *Urbani homines quos ſcurras vocant.* urbicariæ regiones eædem erant cum ſuburbicariis. atque ita dictæ erant regiones quæ urbi circumjacebant: nunc ſupereſt dicendum quos uſque ad fines procurrerint iſtæ urbicariæ. regiones igitur omnes extra urbem intra centeſimum illum lapidem, quouſque urbica juriſdictio ingrediebatur, urbicariæ dictæ & ſuburbicariæ. *universa Romana regio*, & *universa urbicaria regio* idem eſt. quo nomine ἡ πᾶσα περίχωρος τῆς πόλεως ἤ τῆς Ῥώμης intelligitur. ſic *omnem annonariam regionem* heic dixit Trebellius de tota Italia quæ annonaria erat. urbi autem adeo connexæ iſtæ provinciæ urbicariæ, ut nunquam ab urbe disjungerentur: & hanc rationem putamus eſſe, quare nullæ aliæ ex Italiæ provinciis præter has duas, Picenum inquam, & Tuſciam, apud auctores nominatim dictæ inveniantur *annonariæ*, aut *ſuburbicariæ*. nam ex duabus Tuſciæ partibus, pars illa quæ propter vicinitatem urbis juriſdictioni urbicariæ adſcripta erat, *urbicaria* dicebatur ad diſtinctionem alterius, quæ quod longius eſſet poſita quam ut terminis urbanæ præfecturæ cognitionem coërcentibus comprehendi quiret, Italiæ accenſebatur, & recenſebatur inter regiones annonarias. nec ſecus de Piceno. hinc *Picenum annonarium*, & *urbicarium* legimus: *Tuſciam annonariam*, & *urbicariam*. Campaniam annonariam non legimus, ideo quod nulla erat Campania urbicaria. illud vero animadverſione dignum, ita ſemper diſtinctas & disjunctas fuiſſe provincias urbicarias vel ſuburbicarias, ab annonariis, ut ſatis conſtet duas Tuſcias, urbicariam & annonariam, quamvis adeo vicinas, ut una magis quam duæ provinciæ cenſeri poſſent, nunquam ab uno eodemque judice adminiſtratas eſſe, cum tamen Tuſcia annonaria non ſola per ſe adminiſtraretur, ſed cum Umbria juncta unum rectorem acciperet. ſic Picenum quoque annonarium ita ſemper ab urbicario Piceno diviſum ſeparatumque eſt, ut nunquam eumdem conſularem habuerit, ſed potius cum Flaminia jungeretur, & ab uno eodemque præſide regeretur. hinc illud eſt quod Trebellius

nonnunquam commilitonem, aliquando etiam imperatorem appellaret.

DE TETRICO JUNIORE, XXIIII.

HIc puerulus à Victoria Cæſar eſt appellatus, quum 25
illa MATER CASTRORUM ab exercitu nuncupata eſſet. qui & ipſe cum patre per triumphum ductus, poſtea omnibus ſenatoriis honoribus functus eſt, illibato patrimonio, quod quidem ad ſuos poſteros miſit, [1] ut Gellius Fuſcus dicit, ſemper inſignis. Narrabat avus meus, hunc ſibi familiarem fuiſſe, neque quemquam illi ab Aureliano, aut poſtea ab aliis principibus, eſſe prælatum. Tetricorum domus hodieque extat [2] in monte Cælio inter duos lucos contra Iſium Metellinum, pulcherrima, in qua Aurelianus pictus eſt, [3] utrique prætextam tribuens ſenatoriam dignitatem, [4] accipiens ab his * ſceptrum, coronam

lius hoc loco in enumeratione provinciarum Italiæ non Tuſciam aut Picenum ſeparatim nominet, ut Calabriam, Apuliam, Lucaniam & reliquas, ſed Tuſciam cum Umbria junctim proferat, & Picenum cum Flaminia. ſic enim loquitur: *Totius Italiæ, id eſt, Campaniæ, Samnii, Lucaniæ, Bruttiorum, Apuliæ, Calabriæ, Etruriæ atque Umbriæ, Piceni & Flaminiæ, omniſque annonariæ regionis.* ita diſtinguendum eſt in verbis Trebellii. *Salmaſ.*

1. *Ut Gellius Fuſcus dicit, ſemper inſignis.*] Palatinus: *Agellius* habet. an *Arellius Fuſcus*? Idem.

Ut Gellius Fuſcus.] Pal. *ut Dagellus Fuſcus.* fortè, *ut Agellius Fuſcus*. Grut.

2. *In monte Cœlio inter duos lucos contra Iſium Metellinum.*] Sic alius Romæ locus dictus, *inter duos lauros.* Ἴσειον Latinis, *Iſium* & *Iſeum.* erant plura jam Romæ templa Iſidis, diſtincta cognominibus. *Caſaub.*

In monte Cælio inter duos lucos.] M. Manlii domum, ejus qui regnum affectavit, duobus lucis conveſtitam fuiſſe tradit Cicero pro domo ſua. *Salmaſius.*

3. *Utrique prætextam tribuens ſenatoriam dignitatem.*] Scrib. ex libris, *& ſenat. dig.* pictus erat Aurelianus dans utrique Tetrico prætextam; & ſimul ſenatoriam dignitatem, cujus inſigne tum fuit prætexta. *Caſaub.*

4. *Accipiens ab his ſceptrum, coronam civicam, &c.*] Quare *ſceptrum*? nam de corona civica manifeſta ratio eſt. ſequamur igitur regium codicem, qui vocem illam expungit. *Idem.*

Accipiens ab his ſceptrum, coronam civicam picturatam de muſeo.] Sceptrum & coronam Aureliano dant iſti Tetrici, quæ triumphantis erant inſignia. ſceptrum enim & coronam, & palmatam habebant triumphantes. non igitur tollenda vox, *ſceptrum*, quæ heic omnino neceſſaria eſt. ſceptrum etiam conſules gerebant. duces etiam olim cum ſceptris curiam ingrediebantur. ex *corona civica* quæ heic habetur, *coronam* tantum retinemus, *civicam* hinc faceſſere jubemus. coronam igitur & ſceptrum

ronam civicam [1] picturatam de muſeo. [2] Quam quum dedicaſſet, Aurelianum ipſum dicuntur duo Tetrici adhibuiſſe convivio.

DE TREBELLIANO, XXV.

26 [3] PUdet jam perſequi quanti ſub Gallieno fuerunt tyranni, vitio peſtis illius: ſiquidem erat in eo ea luxuria, ut rebelles plurimos mereretur; & ea crudelitas ut jure timeretur. [4] Quare & in Trebellianum factum in Iſauria principem, ipſis Iſauris ſibi ducem quærentibus, quem quum alii archipiratam vocaſſent, ipſe ſe imperatorem appellavit. Monetam etiam cudi juſſit, Palatium in arce Iſauriæ conſtituit: qui quidem quum ſe in intima Iſaurorum loca munitus difficultatibus locorum & montibus contuliſſet, aliquamdiu apud Cilicas imperavit.

[1] Sed

ptrum accipiens à Tetricis pictus erat Aurelianus in illa Tetricorum domo, quæ triumphantium erant inſignia, & viciſſim ipſe illis tribuens prætextam & ſenatoriam dignitatem, *civicam* addiderunt correctores ex depravatis antiquæ ſcripturæ veſtigiis, quæ ſic habuit: *accipiens ab his ſceptrum, coronam cycli.* Quæ corrigi poſſe videntur hoc modo: *accipiens ab his ſceptrum, coronam, cyclum, picta omnia de muſeo.* cyclus autem hoc eſt κύκλος, & patinam Græcis vel diſcum, & clypeum ſignificat. *cyclum* igitur, id eſt diſcum, Græca voce heic dixit Trebellius, & clypeatam imaginem intellexit. nam propter & clypeorum & diſcorum ſimilitudinem, quem Latini clypeum, id eſt clypeatam imaginem vocant, Græci κύκλον & δίσκον appellant. *Salmaſ.*

* *Sceptrum, coronam civicam picturatam de muſeo.*] Pal. *ſceptrum coronam cycli picturiæ demuſeo.* Grut.

1. *Picta omnia de muſeo.*] Ita vetus liber. muſeum & muſium, nam utroque modo dicebatur, eſt quod alii *muſivum* appellant. à *muſio* vero opus *muſiacum.* quod vulgo unius litteræ trajectione, *moſaicum* appellamus. *Salmaſ.*

2. *Quam cùm dedicaſſet, &c.*] *Dedicaſſet* pro dedicaret; non enim poſt dedicationem, ſed in ipſa ejus domus dedicatione habitum id convivium. *Caſaub.*

3. *Pudet jam perſequi.*] *Pudentia eſt perſequi.* ita legit Palatinus, non prorſus male. *pudentiam* enim pro *pudore* poſuit. *Salmaſ.*

Pudet jam perſequi.] Amplectar quæ eſt in Pal. à manu ſecunda: *Pudentia eſt perſequi.* Grut.

4. *Quare & in Trebellianum factum in Iſauria principem.*] Aut deſunt aliquot verba, aut ſcribendum, *Quare & Trebellianus factus in Iſauria princeps, &c.* Caſaub.

Quare & in Trebellianum factum in Iſauriâ principem.] Hæc quoque eſt ſcriptura codicis Palatini, defectuoſa nihilominus, niſi forte *fautum* legendum, Latineque dicitur *favere in aliquem.* Grut.

1. Sed

[1] Sed per Gallieni ducem Cauſiſoleum natione Ægyptium, fratrem Theodoti, qui Æmilianum ceperat, [2] ad campum deductus, eſt victus & occiſus. Neque tamen poſtea Iſauri timore, ne in eos Gallienus ſæviret, ad æqualitatem perduci quavis principum humanitate potuerunt. [3] Denique poſt Trebellianum pro Barbaris habentur, & quum in medio Rom. nominis ſolo regio eorum ſit, novo genere cuſtodiarum quaſi limes includitur, locis defenſa non hominibus. [4] Nam non ſunt ſtatura decori, non virtute graves, non inſtructi armis, non conſiliis prudentes, ſed hoc ſolo ſecuri, quòd in editis poſiti adiri nequeunt: [5] quos quidem divus Claudius penè ad hoc perduxerat, ut à ſuis ſemotos locis in Cilicia collocaret, daturus uni ex amiciſſimis omnem Iſaurorum poſſeſſionem, nequid ex ea poſtea rebellionis oriretur.

DE HERENNIANO, XXVI.

ODenatus moriens duos parvulos reliquit, Herennia- 27
num & fratrem ejus Timolaum: quorum nomine Zenobia uſurpato ſibi imperio diutiùs quàm fœminam decuit, Remp. obtinuit, [6] parvulos Rom. [7] imperatoris [8] habitu proferens purpuratos, eoſdemque adhibens concioni-

1. *Sed per Gallieni ducem Cauſiſoleum.*] *Camſiſoleum.* Salmaſ.

Sed per Gallieni ducem Cauſiſoleum.] Pal. *Cauſiſoleum novo genere cuſtodiarum.* Non aliter quoque Pal. malebat tamen Petrus Pithœus, *cluſarum*, qui videatur libro 1. Adverſ. capite 14. *Gruterus.*

2. *Ad campum deductus, eſt victus, & occiſus.*] *Ad campum deductus, victus eſt & occiſus.* Salmaſ.

3. *Denique poſt Trebellianum pro barbaris habentur, &c.*] Scribebat iſta Diocletiano imperante: ſed ex Ammiano Marcellino diſcimus, ne multò pòſt quidem, Romano imperio jugum Iſauros ſubmiſiſſe: & alio loco ſcribit idem, Iſauriam antea mœnium potentem, olim fuiſſe ſubverſam, ut rebellatricem internecivam. *Caſaub.*

4. *Nam non ſunt ſtatura decori.*] *Staturæ decori.* idem liber. *Salmaſ.*

5. *Quos quidem divus Claudius, &c.*] In Claudii quæ ſequitur vita, nihil de Iſauria Trebellius. & fortaſſe Claudium hîc nominat loco Probi. *Caſaub.*

6. *Parvulos Romani imperatoris habitu proferens purpuratos.*] *Præferens purpuratos.* Palat. Romani autem imperatores ſoli purpurati, eorumque proprium geſtamen purpura. *Idem.*

7. *Imperatoris habitu proferent purpuratos.*] Habet etiam Pal. *præferens*, quod & alii in ſuis invenerunt. *Grut.*

8. *Habitu proferens purpuratos.*] Scripti, *præferens.* Caſaub.

cionibus, quas illa viriliter frequentavit: Didonem & Semiramidem, & Cleopatram ſui generis principem inter cætera prædicans. Sed de eorum exitu incertum eſt. Multi enim dicunt eos ab Aureliano interemptos, multi morte ſua eſſe conſumptos: ſiquidem Zenobiæ poſteri etiam nunc Romæ [1] inter nobiles manent.

DE TIMOLAO, XXVII.

28 DE hoc ea putamus digna memoria quæ de fratre ſunt dicta. Unum tamen eſt quod eum à fratre ſeparat, quòd tanti fuit ardoris ad ſtudia Romana, ut brevi conſequutus quæ inſinuaverat grammaticus, eſſe dicatur: [2] potuiſſe quinetiam ſummum Latinorum rhetorem facere.

DE CELSO, XXVIII.

29 OCcupatis partibus Gallicanis, Orientalibus, quinetiam Ponti, Thraciarum, & Illyrici, dum Gallienus popinatur & balneis ac lenonibus deputat vitam, Afri quoque autore Vibio Paſſieno, proconſule Africæ, & Fabio Pomponiano duce limitis Libyci, Celſum imperatorem appellaverunt, [3] peplo deæ Cæleſtis ornatum. [4] Hic privatus ex tribunis in Africa poſitus, in agris ſuis vivebat: ſed ea juſtitia, & corporis magnitudine, ut dignus videretur imperio. Quare creatus per quandam mulierem, Gallienam nomine, conſobrinam Gallieni, ſepti-

mo

1. *Inter nobiles manent.*] Pal. *maneat.* forte *maneant.* Grut.

2. *Potuiſſe quinetiam ſummum Latinorum rhetorem facere.*] *Facere* pro evadere vel fieri inſolens loquendi modus. *Caſaub.*

Potuiſſe quinetiam ſummum Latinorum rhetorem facere.] Eleganti locutionis genere, *rhetorem facere* heic dicitur, qui fit rhetor, vel rhetor evadit. Sic Spartianus dixit, *haſtam duas partes facere*, quæ per medium in duas partes ſcinditur, ita ut ex una duæ quaſi fiant haſtæ. *Salmaſ.*

3. *Peplo deæ Cæleſtis ornatum.*] Quia aliunde purpura non ſuppetebat ad amiciendum novum Auguſtum neceſſaria, dextraxerunt hujus deæ ſimulacro. *Caſaubonus.*

4. *Hic privatus ex tribunis in Africa poſitus, in agris ſuis vivebat.*] *Privatus ex tribunis*, id eſt, jam privatus, qui fuerat antè tribunus. *Idem.*

1. Et

mo imperii die interemptus eſt, atque adeò etiam inter obſcuros principes vix relatus eſt. Corpus ejus à canibus conſumptum eſt, Siccenſibus qui Gallieno fidem ſervaverant perurgentibus: [1] & [2] novo injuriæ genere imago in crucem ſublata perſultante vulgo, quaſi patibulo ipſe Celſus videretur affixus.

DE ZENOBIA, XXIX.

[3] OMnis conſumptus eſt pudor: ſiquidem fatigata Reſpub. eo uſque perventum eſt, ut Gallieno nequiſſimè agente, optimè etiam mulieres imperarent. [4] Et quidem peregrina, nomine Zenobia, de qua jam multa dicta ſunt, [5] quæ ſe de Cleopatrarum Ptolemæorumque gente jactaret, poſt Odenatum maritum [6] imperiali ſagulo perfuſo per humeros habitu, donis ornata, diademate etiam

1. *Et novo injuriæ genere imago in crucem ſublata.*] Id verò non novum, ut concepta contra aliquem ira à populo effundatur in ejus imagines. Solitos autem Græcos Latinoſque damnatorum imagines dejicere, lutare, frangere, omni denique contumeliæ genere afficere, notiſſimum. *Idem.*

Et novo injuriæ genere imago in crucem ſublata perſultante vulgo.] Novo plane more, & injuriæ genere imaginem Celſi ad vivum expreſſam, & de induſtria ſic effictam, in crucem ſublatam intelligit, inſultante vulgo, quaſi ipſe Celſus in cruce illa penderet. qui mos etiam hodie plane ſervatur in reis abſentibus judicatis & capitis damnatis. *Salmaſ.*

2. *Novo injuriæ genere imago in crucem ſublata.*] Vocat novum genus injuriæ, nullo exſtante exemplo, ubi tale quid accidit Imperatori. immò ne facile quidem occurrit exemplum ejus, cujus imago cruci affixa, tamquam in ea puniretur ipſemet reus. *Grut.*

3. *Omnis conſumptus eſt pudor.*] *Omnis jam conſumptus eſt pudor.* ita reponendum. *Salmaſ.*

4. *Et quidem peregrina, nomine Zenobia.*] Palat. *Et quidem peregrina enim nomine Zenobia:* ut forſan illa *Et quidem,* ſint à malâ manu, ſcriptumque ſolummodò fuerit: *Peregrina enim, nomine Zenobia.* Grut.

5. *Quæ ſe de Cleopatrarum, &c.*] *Cleopatras* autem dicit, quia in proſapia Ptolemæorum plures fuerunt Cleopatræ. *Caſaub.*

6. *Imperiali ſagulo per humeros habitu.*] Scribo: *Imperialis ſaguli perfuſo per humeros hàbitu.* Idem.

Imperiali ſagulo perfuſo per humeros habitu donis ornata.] Conjicio legendum: *Imperiali ſagulo perfuſo per humeros, habitu Didonis ornata.* ſagulo ornata fuiſſe heic dicitur Zenobia, Didonis habitu, à qua ſe originem ducere memorabat. Didonem autem ſic ornatam inducit poëta lib. IV.

Sidoniam picto chlamydem circumdata limbo.

Sagulum imperiale Zenobiæ tribuit Trebellius, at Virgilius purpuream chlamydem Didoni. ſagulum & chlamys idem. *imperiale* igitur *ſagulum perfuſum,* eſt purpurea chlamys picto limbo variata. *Salmaſ.*

etiam accepto, [1] nomine filiorum Herenniani & Timolaî diutiùs quàm fœmineus ſexus patiebatur, imperavit. Siquidem Gallieno adhuc regente Remp. regale mulier ſuperba munus obtinuit: & Claudio bellis Gotthicis occupato, vix denique ab Aureliano victa & triumphata, conceſſit in jura Rom. Extat epiſtola Aureliani, quæ captivæ mulieri teſtimonium fert. Nam quum à quibuſdam reprehenderetur quòd mulierem veluti ducem aliquem vir fortiſſimus triumphaſſet, miſſis ad ſenatum populumque Rom. literis, hac ſe atteſtatione defendit. *Audio* P. C. *mihi objici quòd non virile munus impleverim, Zenobiam triumphando. Næ illi qui me reprehendunt ſatis laudarent,* [2] *ſi ſcirent qualis illa eſt mulier, quàm prudens in conſiliis, quàm conſtans in diſpoſitionibus, quàm erga milites gravis, quàm larga quum neceſſitas poſtulet,* [3] *quàm triſtis quum ſeveritas poſcat. Poſſum dicere illius eſſe quòd Odenatus Perſas vicit, ac fugato Sapore Cteſiphontem uſque pervenit. Poſſum aſſerere, tanto apud Orientalis & Ægyptiorum populos timori mulierem fuiſſe, ut ſe non Arabes, non Sarraceni, non Armeni commoverent. Nec ego illi vitam conſervaſſem niſi eam ſciſſem multum Rom. reip. profuiſſe, quum ſibi vel liberis ſuis Orientis ſervaret imperium. Sibi ergo habeant propriarum venena linguarum hi quibus nihil placet. Nam ſi viciſſe ac triumphaſſe fœminam non eſt decorum,* [4] *quid de Gallieno loquuntur, in cujus contemptum hæc bene rexit imperium? Quid de divo Claudio, ſancto ac venerabili duce, qui eam, quòd ipſe Gotthicis eſſet expeditionibus occupatus, paſſus eſſe dicitur imperare, idque occultè ac prudenter, ut illa ſervante Orientalis fines imperii,* [5] *ipſe ſecuriùs quæ inſtituerat perpetraret?* Hæc oratio indicat quid

1. *Nomine filiorum Heremiani & Timolai.*] Vel, ut alii ſcripſerunt, Balati. *Caſ.*

2. *Si ſcirent qualis illa eſt mulier.*] Palatin. *quæ illa mulier.* Grut.

3. *Quam triſtis quum ſeveritas poſtulet.*] *Triſtis* enim, etiam ſeverum ſignificat. *Salmaſ.*

4. *Quid de Gallieno loquuntur, in cujus contemptum hæc bene rexit imperium.*] Importuna eſt & ridicula heic Gallieni mentio. Palatini auctoritate hunc locum ſic legimus: *Nam ſi viciſſe, ac triumphaſſe fœminam non eſt decorum, quid de Divo Claudio, ſancto ac venerabili duce, qui eam quod ipſe Gotthicis eſſet expeditionibus occupatus, paſſus eſſe dicitur imperare, &c. Idem.*

5. *Ipſe ſecurius, quæ inſtituerat, perpetraret.*] *Ipſe ſecurus, quæ inſtituerat,* ita Pal. *Idem.*

1. *Ut*

quid judicii Aurelianus habuerit de Zenobia: cujus ea caſtitas fuiſſe dicitur, [1] ut ne virum ſuum quidem ſciret, niſi tentatis conceptionibus. Nam quum ſemel concubuiſſet, expectatis menſtruis continebat ſe, ſi prægnans eſſet; ſin minùs, iterum poteſtatem quærendis liberis dabat. [2] Vixit regali pompa, more magis Perſico. Adorata eſt more regum Perſarum. Convivata eſt imperatorum more Rom. Ad conciones galeata proceſſit [3] cum limbo purpureo, [4] gemmis dependentibus per ultimam fimbriam, media etiam

1. *Ut ne virum quidem ſuum ſciret, niſi tentatis conceptionibus.*] Simile Peſcennii encomium apud Spartianum: *rei Venereæ*, inquit, *niſi ad procreandos liberos prorſus ignarus.* Caſaub.

Ut ne virum quidem ſuum ſciret, niſi tentatis conceptionibus.] Idem: *ut ne virum quidem ſuum ſcierit.* Salmaſ.

Ut ne virum quidem ſciret.] Nihilo pejus Palat. *ſcierit.* Grut.

2. *Vixit regali pompa, more magis Perſico.*] Sic diſtingue: *Vixit regali pompa: more magis Perſico adorata eſt: more regum Perſarum continuata eſt: imperatorum more Romanorum ad conciones galeata proceſſit, cum limbo purpureo.* etſi adorabantur etiam Romani imperatores, non eodem tamen modo, quo Perſæ. ideo dixit, more magis Perſico adoratam fuiſſe. nam certo certius adoratos fuiſſe imperatores Romanos. *Salmaſ.*

3. *Cum limbo purpureo.*] Non poteſt heic *limbus* in vulgata ſignificatione ſumi pro faſcia qua extremitates veſtium ambiuntur, & ornantur. pro veſte igitur poſuit quæ limbum habet, & niſi fallor cycladem intellexit. nam & cyclas, limbus eſt, & veſtis limbo ornata per extremam oram. ſed non mihi fit veriſimile, ut Zenobia limbo vel cyclade muliebri tum induta fuerit, cum ad militares conciones galeata procedebat, quæ alias ſemper ſagulo imperiali more Didonis ornata incederet. profecto tum maxime decuit eam in iſthoc habitu videri, cum militares conciones frequentabat, & ſe militibus oſtendebat; præſertim cum & galeata ad illos procederet. certum tum ſtatuimus, *limbum purpureum* hoc loco vocari quod *ſagulum* imperiale ſuprà dixit. Et limbum purpureum Trebellium heic appellare, pallium purpureum quod Zenobia fibula adſtrictum gerebat, imperatricis vel reginæ more. *ſagulum imperiale* paulo ante vocavit, quod Zenobia uſurpaverat poſt mortem mariti Odenati. *Idem.*

4. *Gemmis dependentibus, &c. Etiam cyclade, &c.*] Pro *coclide* quod in omnibus libris conſtanter habetur, *cyclade* repoſuerunt. at nos cum libris *coclide* retinemus, & ſic diſtinguimus: *Proceſſit cum limbo purpureo, gemmis dependentibus per ultimam fimbriam, media etiam, coclide, veluti fibula muliebri adſtricta.* quorum verborum hic eſt ſenſus. illius limbi purpurei per ultimam fimbriam dependebant gemmæ, media verò ſcilicet fimbria, coclide ceu fibula muliebri, aſtringebatur. *cochlis* eſt, conca unionis quæ pro fibula muliberi erat illi Zenobiæ. fibulæ autem muliebres, ut plurimum ex gemma erant. Claudianus:

——— *& fulva nodatur jaſpide pectus.*

Mediam autem fimbriam dixit Trebellius, quod non ſolum extrema veſtium ora apud veteres fimbriata erat, ſed etiam media, ex utraque ſcilicet parte ubi veſtis ante pectus aperitur & fibula ſtringitur. *Idem.*

etiam [1] cyclade veluti fibula muliebri aſtricta, brachio ſæpe nudo. [2] Fuit vultu ſubaquilo, fuſci coloris, [3] oculis ſupra modum vigentibus, nigris, ſpiritus divini, venuſtatis incredibilis: tantus candor in dentibus, [4] ut margaritas eam plerique putarent habere, non dentes. Vox clara & virilis: ſeveritas, ubi neceſſitas poſtulabat, tyrannorum; bonorum principum clementia, ubi pietas requirebat. Larga prudenter, conſervatrix theſaurorum ultra fœmineum modum. Uſa vehiculo carpentario, rarò pilento, equo ſæpiùs. Fertur autem vel tria vel quatuor milliaria frequenter cum peditibus ambulaſſe. [5] Nata eſt Hiſpanorum cupiditate: bibit ſæpe cum ducibus, quum eſſet aliàs ſobria: [6] bibit etiam cum Perſis atque Armeniis, ut eos vinceret. [7] Uſa eſt vaſis aureis gemmatis ad convivia,

1. *Cyclade veluti fibula muliebri aſtricta.*] Cogitandum de hoc loco amplius: nam neque de vera lectione, neque de ſententia adhuc mihi liquet. *Caſaub.*

Cyclade veluti fibulâ adſtricta.] Agnoſcit quidem Pall. illa *muliebri adſtricta*, ſed idem ſervat *coclyde*. Grut.

2. *Fuit vultu ſubaquilo, fuſci coloris.*] Subaquilus color, & fuſcus idem. *Salmaſius.*

3. *Oculis ſupra modum vigentibus.*] *Vigentes oculos*, *flagrantes* accipio, & quaſi fulminantes. Palatinus tamen, *ingentibus* legit. & ſane magnitudo oculorum, pulcritudinis non poſtrema pars: ſic in Maximino *magnitudinem oculorum* commendat Capitolinus. *Idem.*

Oculis ſupra modum vigentibus.] Palat. *ingentibus*. Grut.

4. *Ut margaritas eam plerique putarent habere, non dentes.*] Breviùs membranæ: *Ut margaritas eos plerique putarent.* Caſaubonus.

5. *Nata eſt Hiſpanorum cupiditate.*] Ne dubita ſcripſiſſe Pollionem, *Cœnata eſt H. c.* hoc igitur ait: Cleopatram cibo uſam liberaliùs, more Hiſpanorum: qui etſi domi frugaliſſimi, apud hoſpites tamen & multi & lauti cibi ſunt convivæ. Conjungi autem hæc debent cum iſtis quæ paullò antè dicebat auctor: *Adorata eſt more regum Perſarum: Convivata eſt imperatorum Rom.* Idem.

Nata eſt Hiſpanorum cupiditate.] Nihil hoc loco mutandum cenſeo. Latine autem dici puto, *Natum eſſe tali ingenio*: aut, *eſſe ingenio tali.* Trebellius dicit Zenobiam, *Hiſpanorum cupiditate fuiſſe natam.* hoc eſt, ſic cupidam, & avaram fuiſſe, ut Hiſpani ſolent, quorum ἀκρίβειαν & tenacitatem nemo fere ignorat. eo ſpectat, quod ante dixit, *Eam theſaurorum conſervatricem fuiſſe ultra fœmineum modum. cupidus*, Latinis fere eſt, avarus, & ſordide parcus. Et *cupiditas*, abſolute φιλαργυρίαν ſignificat auctorum uſurpatione. *Salmaſ.*

Nata Hiſpanorum cupiditate.] Placet valdè Caſauboni *Cœnata eſt Hiſpanorum cupid.* nihil tamen abit à vulgato latinus. *Grut.*

6. *Bibit etiam cum Perſis & Armeniis.*] *Bibit & cum Perſis & Armeniis.* P. *Salmaſ.*

7. *Uſa eſt vaſis & gemmatis ad convivia quibus & Cleopatra uſa eſt.*] Optimus codex, *Uſa eſt & vaſis gemmatis ad convivicimuſa Cleopatra niſi in miniſterio Eunuchos habuit.* Non erraret fortaſſe, qui ſcri-

via,[1] quibus & Cleopatra uſa eſt. In miniſterio eunuchos gravioris ætatis habuit, puellas nimis raras. Filios Latinè loqui juſſerat, adeò ut Græcè vel difficilè vel rarò loquerentur. Ipſa Latini ſermonis[2] non uſquequaque ignara, ſed ut loqueretur pudore cohibita: loquebatur & Ægyptiacè ad perfectum modum. Hiſtoriæ Alexandrinæ atque Orientalis ita perita ut eam epitomaſſe dicatur: Latinam autem Græcè legerat. Quum illam Aurelianus cepiſſet, atque in conſpectum ſuum ductam ſic appellaſſet, *Quid ô Zenobia auſa es inſultare Romanis imperatoribus?* Illa dixiſſe fertur, *Imperatorem te eſſe cognoſco qui vincis, Gallienum & Aureolum, & cæteros principes non putavi. Victoriam mei ſimilem credens, in conſortium regni venire, ſi facultas locorum pateretur, optavi.* Ducta eſt igitur per triumphum ea ſpecie ut nihil pompabilius populo Rom. videretur. jam primùm ornata gemmis ingentibus, ita ut ornamentorum onere laboraret. Fertur enim mulier fortiſſima ſæpiſſimè reſtitiſſe, quum diceret ſe gemmarum onera ferre non poſſe. Vincti erant præterea pedes auro, manus etiam catenis aureis:[3] nec collo aureum vinculum deerat, quod ſcurra Perſicus præferebat.[4] Huic ab Aureliano vivere conceſſum eſt. Ferturque vixiſſe cum liberis, matronæ jam more Romanæ, data ſibi poſſeſſione in Tiburti, quæ hodie-

ſcriberet, *Uſa eſt & vaſis gemmatis ad convivia, uſa & Cleopatranis. Cleopatrana vaſa:* ſic *Cleopatrani uniones* infra: *hac uniones Cleopatranos habuiſſe perhibetur.* Idem.

1. *Quibus & Cleopatra uſa eſt.*] Nam Cleopatræ vaſa triclinaria πάντα χρύσεα καὶ λιθοκόλλητα περιττῶς ἐξειργασμένα ταῖς τέχναις veteres commemorant, ut Athenæus libro quarto. huc refer uniones Clopatranas, infrà in Tito. *Caſaub.*

2. *Non uſque quaque ignara.*] Contrarium omninò Palat. *gnara.* hæreas utrum putes potius. *Grut.*

3. *Nec collo vinculum aureum deerat, quod ſcurra Perſicus præferebat.*] *Scurra Perſicus* heic eſt, domeſticus Zenobiæ. hoc eſt ſtipator vel protector. nam & ſcurras dictos eſſe, & buccellarios oſtendimus ſupra, qui & domeſtici dicebantur. at buccellarii, & ſcurræ idem; nempe adſeculæ & ſtipatores & corporis cuſtodes domeſticique. quæ omnia συνώνυμα ſunt, ut docuimus ad Alexandrum Severum. *Salmaſ.*

4. *Huic ab Aureliano vivere conceſſum eſt.*] Longè aliud præfert Pal. nempe: *Huic ab Aureliano conceſſa eſt*; ſine illo *vivere.* quod eſſet, dono datam ſcurræ. ſed id vix admiſerint ſequentia. *Gruterus.*

hodieque Zenobia dicitur, non longè ab Adriani palatio, [1] atque ab eo loco cui nomen eſt Conche.

VICTORIA, XXX.

31 NOn tam digna res erat [2] ut etiam [3] Victorina ſive Victoria, in literas mitteretur, niſi Gallieni mores hoc facerent ut memoria dignæ etiam mulieres cenſerentur. Victoria enim [4] ubi filium ac nepotem à militibus vidit occiſos; [5] Poſthumium, deinde Lollianum, Marium etiam, quem principem milites nuncuparunt, interemptos, Tetricum (de quo ſuperiùs dictum eſt) ad imperium hortata eſt, ut virile ſemper facinus auderet: inſignita eſt præterea hoc titulo, [6] ut CASTRORUM ſe diceret MATREM. Cuſi ſunt ejus nummi ærei, aurei, & argentei, [7] quorum hodieque forma extat apud Treviros. quæ quidem non diutiùs vixit. Nam Tetrico imperante, ut plerique loquuntur, occiſa; ut alii aſſerunt, fatali neceſſitate conſumpta.

1. *Atque ab eo loco cui nomen eſt Conche.*] *Cui nomen eſt Concæ.* Salmaſ.

2. *Ut etiam Victorina ſive Victoria.*] Non magnum ſane diſcrimen inter Victoriæ Victorinæque nomen. ſed Palat. ſcriptum habet, *Vitruvia ſive Victoria:* & hanc ſolam eſſe veram diverſitatem, pro comperto habemus. *Idem.*

Ut etiam Victorina ſive Victoria.] Rurſus Palat. *ut etiam Vitruvia, ſive Victoria*, quod & quartò redonandum auctori. *Grut.*

3. *Victorina ſive Victoria.*] Ita ſæpiſſimè Pollio fœminæ hujus nomen bifariam ſcribit. at in veteribus ferè *Victruvia.* in nummis, VICTORIA. *Caſaubonus.*

4. *Ubi filium ac nepotem.*] Victorinos duos, de quibus antè eſt dictum. *Idem.*

5. *Poſthumium, deinde Lollianum.*] *Poſtumum deinde Lollianum.* Salmaſ.

6. *Ut* CASTRORUM *ſe diceret* MATREM.] Veteres nummi: VICTORIA. MATER. CASTRORUM. F. M. P. A. *Caſaub.*

7. *Quorum hodieque forma extat.*] Vel potiùs *formæ extant.* Idem.

Quorum hodieque forma extat apud Treviros.] Formam heic accipiebam, quem Græci τύπον vocant, hoc eſt ſignaculum archetypum, quo nummi formantur. Gloſſæ: τύπος, τὸ χαραγεῖον, *moneta.* diceret igitur Trebellius ſuo tempore adhuc extitiſſe apud Treviros, hoc eſt in moneta Trevirica, formam, id eſt ἀρχέτυπον σφραγιστήριον aureorum & argenteorum nummorum, quos ibidem cudi juſſerat Vitruvia: ſi quis *formam* heic malit accipere de ipſis nummis, non repugnabo. diſtinguebam etiam aliquando: *cuſi ſunt ejus ærei argentei, aurei nummi, quorum hodieque forma extat, apud Treviros.* id eſt, cuſi ſunt ejus nummi apud Treviros, quorum hodieque forma extat. monetæ porro Trivericæ mentio eſt in Veteri ſaxo. *Salmaſ.*

ſumpta. [1] Hæc ſunt quæ de triginta tyrannis dicenda videbantur: quos ego in unum volumen idcirco contuli, ne ſi de ſingulis ſingula quæque narrarem, [2] naſcerentur indigna faſtidia, & ea quæ ferre lector non poſſet. [3] Studioſe in medio fœminas poſui ad ludibrium Gallieni, quo nihil prodigioſius paſſa eſt reſpub. Rom. Duos etiam nunc tyrannos, quaſi extra numerum (quòd alieni eſſent temporis) additurus: unum qui fuit Maximini temporibus, alterum qui Claudii: ut tyrannorum triginta viri hoc volumine tenerentur. Quæſo qui expletum jam librum acceperas, boni conſulas, atque hos volumini tuo volens addas: quos ego quemadmodum Valentem ſuperiorem huic volumini, ſic poſt Claudium & Aurelianum [4] his qui inter Tacitum & Diocletianum fuerunt, addere deſtinaveram. [5] Sed erro-

1. *Hæc ſunt quæ de triginta tyrannis dicenda videbantur.*] Quæ deinceps ad libri finem uſque habentur, adjecta ſunt ab auctore poſt editionem primam. *Caſaub.*

2. *Naſcerentur indigna faſtidia, & ea quæ lector ferre non poſſet. Nunc ad Claudium principem redeo.*] Heic retinenda ſunt illa verba, quæ in finem libri rejicienda judicavit ſummus vir Caſaubonus, nec erat cauſæ, cur in finem libri transferrentur. his enim verbis, ut videtur, concluſerat auctor volumen triginta tyrannorum, & finem fecerat, tranſiturus ad Claudium principem. poſtea vero jam perfecto expletoque libello, auctarii vicem, addidit duorum tyrannorum vitas, & in his quæ ſequuntur facti ſui rationem reddit, & propoſitum quare mutaverit, exponit: cum prius deſtinaſſet, poſt Claudium & Aurelianum, duo tyrannos qui ſubditi ſunt, addere: hanc igitur periodum in ſuam ſedem reponimus, quam motam fuiſſe non recte, ſatis declarant hæc verba: *Quæſo qui expletum jam librum acceperas, boni conſulas, atque hos volumini tuo libens addas.* nam ſi volumen jam expleverat, manifeſto verba illa finem libri faciebant, & eum claudebant. quæ poſtea vero addidit, ea finito libro & jam perfecto ſunt addita. *Salmaſ.*

3. *Studioſè in medio fœminas poſui ad ludibrium Gallieni.*] Videntur in prima editione alio loco recenſitæ ab auctore fuiſſe Zenobia & Victoria, quæ hodie in omnibus libris agmen XXX. tyrannorum claudunt. *Caſaub.*

4. *His qui inter Tacitum & Diocletianum fuerunt addere deſtinaveram.*] Apparet ex iſtis, habuiſſe in animo Trebellium Pollionem alium librum de tyrannis edere: quem tamen non fuiſſe ab eo editum Vopiſcus oſtendit, qui hujus hiſtoriam ultra Quintillum Claudii fratrem non producit. Inter Tacitum autem & Diocletianum fuerunt non tyranni tantùm, ſed etiam imperatores quatuor, Probus & Carus, cum filiis Numeriano ac Carino. *Idem.*

5. *Sed errorem meum major hiſtoriæ diligentia tuæ eruditionis avertit.*] An *advertit*? aut erit poſitum *avertit*, pro correxit, emendavit. locutio digna quæ lectoris animum advertat: *major hiſtoriæ diligentia tuæ eruditionis*, id eſt, major in cognoſcenda hiſtoria diligentia tua qui es vir eruditiſſimus. *Idem.*

Sed errorem meum major hiſtoriæ diligentia

ligentia

errorem meum [1] major hiſtoriæ diligentia tuæ eruditionis avertit. [2] Habeo igitur gratiam quòd [3] titulum meum prudentiæ tuæ benignitas implevit. [4] Nemo in templo Pacis dicturus eſt [5] me fœminas inter tyrannos, cum riſu & joco [6] tyrannas videlicet & tyrannides, ut ipſi de me ſolent jactare, poſuiſſe. Habent integrum numerum ex arcanis hiſtoriæ in meas literas datum. Titus enim & Cenſorinus, quorum unus, ut dixi, ſub Maximino, alter ſub Claudio fuit, ambo ab iiſdem militibus, à quibus purpura velati fuerant, interempti ſunt.

DE

ligentia tuæ eruditionis avertit.] Nolim præſtare ſincerum hunc locum, nec certe poſſim. *Sed errorem meum meror hiſtoriæ diligentia tuæ eruditionis avertit.* ita Palatinus. *Salmaſ.*

1. *Major hiſtoriæ diligentia tuæ eruditionis avertit.* Palat. *Meroe hiſtoriæ diligentiæ tuæ eruditionis avertit.* Grut.

2. *Habeo igitur gratiam, quòd titulum meum prudentia tuæ benignitas implevit.*] Atqui erat propoſitum de iis agere qui principibus Valeriano & Gallieno tyrannidem occuparunt, quare iſti duo nihil ad propoſitum. *Caſaub.*

Habeo igitur gratiam quod titulum meum prudentiæ tuæ benignitas implevit.] Prudentiam heic pro doctrina & ſcientia poſuit. ſic apud Servium *prudentes* pro doctis, & *prudentiores* pro doctioribus. *Salmaſ.*

3. *Titulum meum implevit.*] Igitur poſt auctarium duorum tyrannorum, quorum vitas illius amici ſuaſu, huic volumini triginta tyrannorum addidit, Zenobia & Victoria numerum non faciunt. nam illis demptis, triginta in hoc volumine habentur Tyranni. Titus enim & Cenſorinus de novo additi integrum numerum efficiunt. delenda ergo numeri nota ſuperſcripta Zenobiæ Victoriæque vitis, & Titi Cenſorinique ſuperponenda. *Idem.*

4. *Nemo in templo Pacis, &c.*] Erat in templo Pacis bibliotheca, cujus meminit A. Gellius: apparetque etiam ex Galeno ventitaſſe illuc viros doctos, ut fabulas literatas haberent. *Caſaub.*

5. *Me fœminas inter tyrannos cum riſu & joco tyr.*] Trajectio hic commiſſa ab ipſo ut videtur auctore. nam erat ſic dicendum. *Nemo in t. P. dicturus eſt cum joco, me fœminas inter tyrannos, tyrannas videlicet, & tyrannides, ut ipſi de me ſolent jactare, poſuiſſe.* Sine cauſſa verò ulla iſti Trebellium reprehenderunt, riſeruntque, quòd tyrannos pollicitus, fœminas recenſuiſſet, quæ tyrannidis erant potitæ. Sed & fugit eos ratio cùm poſtularunt ut Zenobia & Victoria non tyranni dicerentur, verùm tyrannæ aut tyrannides. meliùs Ovidii antiquus interpres in Ibin: *Tyrannus*, ait, *eſt communis generis: nam Theodoſii grammatici eſt regula, quòd nomina profeſſionem aut dignitatem ſignificantia ſunt communis generis: ut hic & hæc dux: hic & hæc philoſophus.* & Servius libro ſeptimo de voce *tyrannus* nominatim. idem alibi docet voces *auctor*, *ſenator*, *balneator*, *fullo*, & ſimiles, generis utriuſque eſſe. *Idem.*

6. *Tyrannas videlicet & tyrannides.*] Nota tibi, *tyrannides*, pro tyrannis feminis. cum enim τυραννὶς, dominationem ipſam ſignificet & imperium, heic, pro fœmina imperante vel dominante ponitur. *Salmaſ.*

Tyrannas videlicet & tyrannides.] Pal. *Vel tyramides*, quod malim. *Gruterus.*

1. *Titus,*

DE [1]TITO.

[2] DOcet Dexippus, nec Herodianus tacet, omneſque 32
qui talia legenda poſteris tradiderunt, Titum tribunum Maurorum, qui à Maximino inter privatos relictus fuerat, timore violentæ mortis, ut alii dicunt; invitum verò, & à militibus coactum, ut plerique aſſerunt, imperaſſe. Atque hunc intra paucos dies poſt vindicatam defectionem quam conſularis vir Magnus Maximino paraverat, à ſuis militibus interemptum. Imperaſſe autem menſibus ſex. [3] Fuit hic vir de primis erga Rempub. domi foriſque laudabilis, [4] ſed imperio parum felix. Alii dicunt, ab Armeniis ſagittariis, quos Maximinus ut Alexandrinos & oderat & offenderat, principem factum. Nec mireris tantam eſſe varietatem de homine cujus vix nomen agnoſcitur. Hujus uxor Calphurnia, fuit ſancta & venerabilis fœmina, [5] de genere Cenſorinorum, id eſt Piſonum, quam majores noſtri [6] univiriam ſacerdotem inter ſacratiſſimas fœminas adorarunt: [7] cujus * ſtatuam in templo

1. *Titus. Docet Dexippus nec Herodianus tacet.*] Mirum eſt Herodianum heic à Pollione vocari in Tito, qui Titum tamen nuſquam nominat, ſed Quartinum. Capitolinus in Maximinis *Titum* appellat. putamus igitur hunc tyrannum. Titum Quartinum fuiſſe appellatum, quem Latini hiſtorici de prænomine vocarunt, Græci vero Quartinum de cognomine. nec novum eſt, ut Græci Latinique ſcriptores aliter eumdem hominem nominent, cui plura ſint nomina. ſic Pupienus hiſtoricis Latinis, qui Græcis Maximus. *Salmaſius.*

2. *Docet Dexippus, nec Herodianus tacet, &c.*] Jam diximus ad Capitolini Maximinos. *Caſaub.*

3. *Fuit hic vir de primis erga remp.*] *De primis*, pro *inter primos.* Salmaſ.

4. *Sed imperio parum felix.*] *Sed in imperio parum felix.* ita Palatinus. *Idem.*

5. *De genere Cenſorinorum, hoc eſt Piſonum.*] Piſones qui de Calpurnia gente erant, non Cenſorini apud antiquos ſcriptores, quod ſciam, ſed Cœſoniani nominantur. *Caſaub.*

De genere Cenſorinorum, id eſt Piſonum.] Lege ex optimo Palatino, *de genere Ceſoninorum.* Ceſonini enim vel Ceſoniani Piſones dicti, non Cenſorini. *Salmaſ.*

6. *Univiriam ſacerdotem.*] Tertull. *Monogamia apud ethnicos in ſummo honore eſt, &c.* Vetus lapis, VNIVIRIA. Dicuntur & unicubæ. *Caſaub.*

7. *Cujus ſtatuam in templo Veneris adhuc videmus Argolicam ſed auratam.*] Scripti omnes, *acrolicam ſtatuam* heic præferunt. unam literam mutes licet, & veram habebis lectionem, quæ eſt, *acrolitam ſtatuam*, vel *acrolitham.* hoc eſt ἀκρόλιθον ἀνδριάντα. acrolitha autem ſtatua eſt lapidea. dicit igitur lapideam illam

plo Veneris adhuc videmus [1] Argolicam, ſed auratam. [2] Hæc [3] uniones Cleopatranas habuiſſe perhibetur: hæc lancem centum librarum argenti, cujus plerique poëtæ meminerunt, [4] in qua majorum ejus expreſſa oſtenditur hiſtoria. Longiùs mihi videor proceſſiſſe quàm res poſtulabat: ſed quid faciam? [5] omnis ſcientia naturæ facilitate verboſa eſt. Quare ad Cenſorinum revertar, hominem nobilem: ſed qui non tam bono quàm malo Reip. ſeptem diebus dicitur imperaſſe.

DE CENSORINO.

33 CENSORINUS, vir planè militaris & antiquæ in curia dignitatis, [6] bis conſul, bis præfectus prætorii, ter præfectus urbis, [7] quartò proconſul, * tertiò conſularis,

illam fuiſſe ſtatuam, ſed auratam. *Salmaſius.*

* *Statuam Argolicam, ſed auratam.*] Argivarum matronarum ſive heroïnarum habitu: vel figura ſtatuariis Argivis frequentata. hoc ſolùm interfuit, quòd hæc aurata erat. *Caſaub.*

Statuam Argolicam.] Pal. *Acrolicam.* Grut.

1. *Acrolitham ſed auratam.*] Auratarum ſtatuarum multa apud veteres mentio & in antiquis inſcriptionibus. *auro illuſtris* pro aurata dicitur in veteri ſaxo. *auro ſuperfuſa* eſt aurata. ſtatuas etiam ſub auro decerni, & conſtitui dicebant, quæ auratæ decernerentur. Sic *ſtatuas in auro*, & *ſtatuas ſub auro* dicebant pro auratis. ſic *pocula in gemmis*, & *ſub gemmis*, ſunt gemmata apud Anaſtaſium Bibliothecarium. *Salmaſ.*

2. *Hæc uniones Cleopatranas.*] Scribe: *uniones Cleopatranos.* nam *hic unio.* Græci *μονόκοκκα* uniones vocant, hoc eſt unica grana. margarita unibacca dixit eleganter Publius. *Idem.*

3. *Uniones Cleopatranas.*] Pal. *Cleopatranos.* Grut.

4. *In qua majorum ejus expreſſa oſtenditur hiſtoria.*] *Expreſſa oſtenderetur hiſtoria.* Pal. & edit. vet. *Salmaſ.*

5. *Omnis ſcientia naturæ facil.*] Palatino abeſt vocula *omnis*, & forte adſcita eſt à librariis. *Grut.*

6. *Bis conſul, bis præfectus prætorii, ter præfectus urbi.*] Enumerat ordine gradus omnes dignitatum quos percucurrit hic Cenſorinus, & à ſummo incipiens qui eſt conſulatus, deſinit in legationes extra ordinem. proximam conſulatui facit præfecturam prætorii, deinde præfecturam urbis, poſt quam nominat proconſulatum, deinde conſularitatem, mox præturam, ædilitatem & quæſturam. aſcendentium igitur ad conſulatum hi gradus erant: *Quæſtor, Ædilis, prætor, conſularis, proconſul, præfectus urbi, præfectus prætorio, conſul.* hic apicem omnium dignitatum & culmen obtinebat. *Salmaſ.*

7. *Quartò proconſul, tertio conſularis, &c.*] Præceſſit *bis conſul.* In antiquis populi Rom. hiſtoriis ſimile nihil leges: ut bis conſul tertiò fuiſſe conſularis dicatur. ſed ut qui proconſulares provincias adminiſtrabant, dicebantur proconſules; ſic erant aliæ provinciæ, quas qui regebant, conſulares audiebant. Sic Italiam quatuor conſularibus commiſſam narrat Spartianus. ſed præſtat diſtinctionem ſequi: quam ex ſuis libris

ris, legatus prætorius ſecundò, ædilitius quartò, quæſtorius tertiò, extra ordinem quoque legatione Perſica functus, etiam Sarmatica. Poſt omnes tamen honores quum in agro ſuo degeret ſenex, atque uno pede claudicans vulnere quod bello Perſico Valeriani temporibus acceperat, [1] factus eſt imperator, & ſcurrarum joco Claudius appellatus eſt. Quumque ſe graviſſimè gereret, neque à militibus ob diſciplinam cenſoriam ferri poſſet, ab his ipſis à quibus factus fuerat, interemptus eſt. [2] Extat ejus ſepulcrum, in quo grandibus literis circa Bononiam inciſi ſunt omnes ejus honores, ultimo tamen verſu adſcripto,

[3] FELIX AD OMNIA, INFELICISSIMUS IMPERATOR.

Extat ejus familia, Cenſorinorum nomine frequentata: cujus pars Thracias odio rerum Romanarum, pars Bithyniam petiit. Extat etiam domus pulcherrima adjuncta gentibus Flaviis, quæ quondam Titi principis fuiſſe perhibetur. Habes integrum numerum triginta tyrannorum, [4] qui cum malevolis quidem, ſed bono animo cauſabaris.

libris Puteanus adnotaverat: *tertiò conſularis legatus, prætorius ſecundò, ædilitius quartò, quæſtorius tertiò.* Caſaub.

* *Tertio conſularis, legatus prætorius ſecundo.*] *Legati prætorii*, & *Legati Auguſti proprætore* ſemper dicti ſunt qui provincias prætorias nomine Cæſaris adminiſtrabant. qui vero conſulares provincias ejuſdem Cæſaris miſſu regebant, etſi hi quoque legati eſſent Auguſti & legati conſulares dicerentur, conſulares tamen ſimpliciter illius provinciæ cui præerant, vocabantur. hinc fit, ut nunquam legas prætorium alicujus provinciæ, ſed ſemper legatum prætorium, aut legatum proprætore, aut etiam proprætorem. at conſulares provinciarum ſæpiſſime occurrunt in veterum libris & antiquis ſaxorum monumentis. multa multis locis horum commentariorum diximus ad hujus loci illuſtrationem pertinentia. *Salmaſ.*

1. *Factus eſt Imperator, & ſcurrarum, &c.*] Pal. non agnoſcit illud *Imperator &c.* Grut.

2. *Extat etiam domus pulcherrima adjuncta gentibus Flaviis.*] Lego: *Adjuncta ædibus Flaviis.* Caſaub.

3. *Felix ad omnia, infeliciſſimus imperator.*] Elegantius Palatinus: *Felix omnia, infeliciſſimus imperator.* quæ Græca locutio eſt, τὰ πάντα εὐδαίμον, τὰ πάντα ἄριστος. Poëta: *cætera Graius.* Salmaſ.

4. *Qui cum malevolis quidem, ſed bono animo cauſabaris.*] Cæteri, inquit, malo animo & obtrectandi ſtudio me reprehendebant, ob promiſſum in libri titulo majorem tyrannorum numerum, quàm potuiſſem invenire. tu reprehendiſti quidem, ſed animo non malo: quin imò juviſti etiam, & unde ſupplerem quod deerat ſuggeſſiſti. *Cauſſari* eſt αἰτιᾶσθαι & cum aliquo expoſtulare. hinc noſtrum *gauſſer.* Caſaub.

Qui cum malevolis quidem, ſed bono animo

baris. Da nunc cuivis libellum, non tam diſertè quàm fideliter ſcriptum. Neque ego eloquentiam videor pollicitus eſſe, ſed rem: qui hos libellos quos de vita principum edidi, non ſcribo, ſed dicto: & dicto cum ea feſtinatione, quam, ſiquid vel ipſe promiſero vel tu petieris, ſic perurges ut reſpirandi non habeam facultatem. Nunc ad Claudium principem redeo: de quo ſpeciale mihi volumen, quanvis breve meritò vitæ illius videtur edendum: addito fratre ſingulari viro, ita ut de familia tam ſancta & tam nobili ſaltem pauca referantur.

animo cauſabaris.] Ita reſtituit hunc locum Caſaubonus. *Salmaſ:*

Qui cum malevolis quidem, &c.] Lectioni codicis Regii propius accedit Palatinus quàm vulgati. hi enim præferunt *male nobis:* ille *male vobis*. Grut.

[1]TREBELLII POLLIONIS DIVUS CLAUDIUS, AD CONSTANTINUM AUG.

1 [2]VENTUM eſt ad principem Claudium, [3]qui nobis intuitu Conſtantii Cæſaris cum cura [4]in literis digerendus eſt. De quo ego idcirco recuſare non

1. TREBELLII POLLIONIS.] Hunc verum auctorem eſſe, initiò libri præcedentis probavimus. *Caſaubonus.*

2. *Ventum eſt ad principem Claudium, &c.*] Ita ſcripſi. Erat editum, *Feliciter ventum eſt ad pr. Cl.* qui ridiculus error ab antiquorum conſuetudine profectus eſt, qui completo libro vocem FELICITER ſubjicere ſoliti, ac ſtatim ſcriptionem continuare. *Idem.*

Ventum eſt ad principem Claudium.] Omnes editiones antiquæ, heic retinent: *Feliciter ventum eſt ad principem Claudium, qui nobis cum cura in litteris digerendus eſt.* decurſis ſuperiorum principum vitis, ut feliciter ſe veniſſe ad Claudium principem dicit, quem & ſibi majore cura ſcribendum ait, contemplatione Conſtantii Cæſaris, in cujus gratiam quod is à Claudio imperatore originem duceret, ita tibias heic inflat Trebellius in laudando celebrandoque, & omnibus modis extollendo Claudio. Græci dicerent: ἀγαθῇ τύχῃ ἤλθομεν ἐπὶ τὸν Κλαύδιον. *Salmaſ.*

3. *Qui nobis intuitu Conſtantii, &c.*] Jam antè monuimus perperam iſto & ſimilibus aliquot locis librorum ſuperiorum, ſcribi in nonnullis libris, *Conſtantini*. Caſaub.

4. *In litteris digerendus eſt.*] Pal. *in litteras*, quod non ſpreverim. *Gruterus.*

1. *Qui*

non potui, quòd alios, tumultuarios videlicet imperatores ac regulos, ſcripſeram eo libro quem *De triginta tyrannis* edidi, [1] qui [2] Cleopatranam etiam ſtirpem, & Victorianam, & quæ nunc eſt, detinet. Siquidem eò res proceſſit ut mulierum etiam vitas ſcribi Gallieni comparatio effecerit. Neque enim fas erat eum tacere principem [3] qui [4] tantam generis ſui prolem, qui bellum Gotthicum ſua virtute confecit, qui manum publicis cladibus victor impoſuit, qui Gallienum prodigioſum imperatorem, etiamſi non autor conſilii fuit, tamen ipſe imperaturus bono generis humani à gubernaculis publicis depulit: qui ſi diutiùs in hac eſſet commoratus Rep. [5] Scipiones nobis & Camillos,

1. *Qui Cleopatranam etiam ſtirpem, & Victorianam, & quæ nunc eſt detinet.*] Sana non eſt lectio, Palatinus habet: *qui Cleopatranam etiam ſtirpem Victorianam quæ nunc detinet.* totum hunc locum ita leges: *De quo idcirco recuſare non potui, quod alios tumultuarios videlicet imperatores ac regulos, ſcripſeram eo libro, quem de triginta tyrannis edidi, qui Cleopatranam etiam ſtirpem, Victorinamque nunc detinet.* Cleopatrana ſtirps eſt, Zenobia. dicit Trebellius non potuiſſe recuſare quin Claudii vitam ſcriberet. quum enim hoc dederit minutis principibus & regulis, quos uno volumine eſt complexus; nec illis tantum, ſed etiam duabus feminis Zenobiæ & Victorinæ, quæ etiam nunc illo triginta tyrannorum libro continentur, non potuiſſe aut debuiſſe id negare tali tantoque principi qualis Claudius fuit. *Salmaſ.*

Qui Cleopatranam etiam ſtirpem & Victorianam, & quæ nunc eſt, detinet.] Pal. *Qui Cleopatranam etiam ſtirpem Victorianam quæ nunc detinet.* quæ lectio ſi retineatur, reſcribaturque, *Victorianamque nunc detinet.* nihil erit ejus difficultatis, qualis erat in ſcripturâ priore. *Gruter.*

2. *Cleopatranam etiam ſtirpem & Victorianam & quæ nunc eſt.*] Zenobia Cleopatrana ſtirps fuit, ut antè dictum & *ſtirps quæ nunc eſt*, interpretor de ſobole Cenſorini: quam Pollionis ætate adhuc extitiſſe ex priore libro didicimus. *Caſaub.*

3. *Qui tantam generis prolem, &c.*] Deeſt *edidit.* vel ſcribendum, *cui tanta generis proles.* Idem.

Qui tantam generis prolem, qui bellum Gotthicum ſua virtute confecit.] Manifeſto, deeſt verbum. Palatinus addit: *Qui tantam generis ſui prolem.* ſed deeſt adhuc, *habet.* nempe Conſtantium Cæſarem. *edidit* vero, aut ſimile verbum, non eſt aptum ſatis huic loco. quomodo enim dici poteſt edidiſſe Conſtantium Claudius, qui nihil liberorum reliquit? certum eſt ſiquidem Conſtantium ex Criſpi filia, qui frater Claudii fuit, natum eſſe. non igitur potuit edere Conſtantium Claudius. *Salm.*

4. *Tantam generis ſui prolem.*] Sic Palat. nam *ſui* prius exſulabat vulgatis. interim adhuc aliquid deeſt loco, niſi repetere velimus *confecit.* Grut.

5. *Scipiones bonos & Camillos, omneſque illos veteres.*] Emenda: *Scipiones nobis & Camillos, omneſque illos veteres ſuis virtutibus, ſuis conſiliis, ſua providentia, reddidiſſet.* Salmaſ.

Scipiones bonos.] Pal. *Scipionis bonis.* Grut.

millos, omneſque illos veteres ſuis virtutibus, ſuis conſi-
2 liis, ſua providentia reddidiſſet. Breve illius imperio fuit tempus: ſed breve fuiſſet etiamſi quantum hominum vita ſuppetit, tantum vir talis imperare potuiſſet. Quid enim in illo non mirabile? quid non conſpicuum? quid non triumphalibus vetuſtiſſimis præferendum? In quo Trajani virtus, Antonini pietas, Auguſti moderatio, & magnorum principum bona ſic fuerunt [1] ut non ab aliis exemplum capere, ſed etiam ſi illi non fuiſſent, hic ceteris reliquiſſet exemplum. Doctiſſimi mathematicorum centum & viginti annos homini ad vivendum datos judicant, [2] neque amplius cuiquam jactitant eſſe conceſſum: etiam illud addentes, [3] Moſem ſolum, Dei (ut Judæorum libri loquuntur) familiarem, CXXV. annos vixiſſe: [4] qui quum quereretur quòd juvenis interiret, [5] reſponſum ei ab incerto ferunt numine, neminem plus eſſe victurum. [6] Quare etiam ſi C. & XXV. annos Claudius vixiſſet, [7] neceſſariam quidem mortem ejus expectandam fuiſſe, ut Tul-

1. *Ut non ab aliis exemplum caperet.*] Lege: *Ut non ille ab aliis exemplum caperet.* Salmaſ.

2. *Neque ampliùs cuiquam jactitant eſſe conceſſum.*] Ex Plinii libro ſeptimo, & Phlegonte Tralliano, conſtat hoc eſſe falſiſſimum. *Caſaub.*

3. *Moſem ſolum Dei, ut Judæorum libri loquuntur, familiarem,* CXXV. *annos vixiſſe.*] Ex libris ſacris ſcimus eſſe falſiſſimum. *Idem.*

4. *Qui cùm quereretur quòd juvenis interiret.*] *Juvenis*, hoc eſt integris & vegetis omnibus ſenſibus. *Idem.*

5. *Reſponſum ei ab incerto ferunt numine neminem plus eſſe victurum.*] Fabula eſt: cui originem præbuerunt malè intellecta iſta verba ex capite ſexto Geneſeos: *ἔσονται αἱ ἡμέραι αὐτῶν ἑκατὸν εἴκοσιν ἔτη. Idem.*

6. *Quare etiam ſi* C. *&* XX. *annos Claudius vixiſſet, neceſſariam quidem hujus mortem exſpectandam fuiſſe.*] Nulla fere mutatione ſic lego: *Quare etiam ſi centum & viginti annos vixiſſet, ne neceſſariam quidem mortem ejus expectandam fuiſſe, ut de Scipione loquitur Cicero, ſtupenda & mirabilis docet vita.* quæ verba hoc volunt: Querebatur Cicero, de Scipione loquens, non ejus ſaltem neceſſariam mortem fuiſſe expectatam, cui omnes immortalitatem, ſi fieri poſſet, optarent. Trebellius vero, ne neceſſariam quidem Claudii mortem expectandam fuiſſe, etiam ſi longiſſimum vitæ tempus foret conſequutus, nam omnium judicio breve tempus ejus fuiſſet, etiamſi quantum hominum vita ſuppetit, tantum vir talis ac tantus vivere potuiſſet. quæ autem expectamus, ea evenire optamus, & magno cum deſiderio ſperamus. *Salmaſ.*

7. *Neceſſariam quidem mortem ejus expectandam fuiſſe, ut Tullius de Scipione loquitur pro Milone, &c.*] Puto illa delenda, *pro Milone.* Fuit integri loci ſententia ſine dubio hujuſmodi, etſi verba fortaſſe non penitus iſta. *Quare etiam*

ſi C.

Tullius de Scipione loquitur pro Milone, ſtupenda & mi-
rabilis docet vita. Quid enim magnum vir ille domi fo-
riſque non habuit? Amavit parentes. Quid mirum? Ama-
vit & fratres. Jam poteſt dignum eſſe miraculo. Amavit
propinquos: res noſtris temporibus comparanda miracu-
lo. Invidit nulli, malos perſequutus eſt. Fures judices pa-
làm aperteque damnavit. [1] Stultis, quaſi negligeret, in-
dulſit. Leges optimas dedit. Talis in Rep. fuit, ut ejus
ſtirpem ad imperium ſummi principes eligerent, emen-
datior ſenatus optaret. [2] In gratiam me quiſpiam putet 3
Conſtantii Cæſaris loqui: ſed teſtis eſt & tua conſcientia
& vita mea, me nihil unquam cogitaſſe, dixiſſe, feciſſe
gratioſum. Claudium principem loquor, cujus vita, pro-
bitas, & omnia quæ in Republica geſſit, tantam poſteris
famam dedere, ut ſenatus populuſque Rom. novis eum
honoribus poſt mortem affecerit. [3] Illi clypeus aureus,
vel, ut grammatici loquuntur, clypeum aureum ſenatus
totius judicio in Romana Curia collocatum eſt, [4] ut etiam
nunc

ſi c. & xxv. annos Claudius vixiſſet, neceſſariam quidem ejus mortem expectandam fuiſſe, ſed immortalitatem tamen ei optandam fuiſſe, (ut Tullius de Scipione loquitur) ſtupenda & mirabilis docet vita. Caſaub.

1. *Stultis quaſi negligeret indulſit.*] Pal. quoque *negligenter*. Grut.

2. *In gratiam me quiſquam putet Conſtantii Cæſaris loqui.*] Ex variis locis hujus libri apparet, habuiſſe Pollionem inimicos, qui ejus ſcripta tanquam adulationis plena vituperarent. Ac videtur aliter habuiſſe vita hæc cùm primum eſt edita: nam hæc, quam nunc legimus, niſi fallor, altera editio eſt: cum auctor ut malevolis obtrectatoribus reſponderet, totum librum retexuit. *Caſaubonus.*

3. *Illi clypeus aureus, vel, ut grammatici loquuntur, clypeum aureum, &c.*] Duo ſignificat vox *clypeus*, ſcutum, ſive *ἀσπίδα*, & imaginem. prima inventio fuit ad neceſſitatem, ut corpus defenderet: deinde acceſſit decoris & elegantiæ ſtudium, ceperuntque pingi ſcuta. inde nominis hujus diverſa notio, ut rectè cenſet Plinius lib. xxxv. c. III. Lege Nonium & Soſipatrum. *Idem.*

Illi clypeus, vel, ut Grammatici loquuntur, clypeum aureum.] Hujuſmodi imaginum clypeos, ὅπλα etiam Græcis antiquiſſimis dicta. ὅπλον autem eſt clypeus. Et Latini vocarunt clypeos, imagines, thorace tenus depictas. idem erat Lacedæmoniis θώραξ, quod Thebanis ὅπλον. & ſane *thoracem*, & *clypeum* Latini pro eadem re uſurpant. clypeos autem iſtos, ut ita dicam, imaginatos, Græci δίσκους etiam vocant. igitur, & *diſci* & *clypei*, pro eodem ſumuntur, qui imagines ſcilicet, & vultus pictos præferebant. *Salmaſ.*

4. *Ut etiam nunc videtur.*] Fortaſſe mutata diſtinctione ſic meliùs: *Ubi etiam nunc vid. expreſſa thorace vultus ejus imago.* Caſaub.

Ut etiam nunc videtur expreſſa thorace ejus vultus imago.] Sic totum locum

lego:

nunc videtur. Expreſſa thorace vultus ejus imago. Illi, (quod nulli antea) populus Rom. ſumptu ſuo [1] in Capitolio ante Jovis Optimi Maximi templum, [2] ſtatuam auream decem pedum collocavit. Illi totius orbis judicio in Roſtris [3] poſita eſt [4] columna, cum palmata ſtatua ſuperfixa, [5] librarum argenti mille quingentarum. [6] Ille velut futurorum memor, [7] gentes Flavias, quæ Veſpaſiani & Titi, nolo

lego: *Illi clypeus aureus, vel ut Grammatici loquuntur, clypeum aureum, ſenatus totius judicio in Romana curia collocatum eſt, ut etiam nunc videtur, expreſſa thorace vultus ejus. ut etiam nunc videtur*, id eſt, *quemadmodum etiam nunc videtur.* expreſſam autem thoracem vultus Claudii in illo clypeo fuiſſe ſcribit Trebellius. ubi notandum eſt, thoracem genere fœminino extuliſſe: *imago* autem ab illis fuit addita, qui ignorabant *thoracem*, imaginem ſignificare. *thorax* igitur *vultus* hoc loco, eſt imago vultus. nam thoraces vel thoracides ejuſmodi imagines dicebantur thorace tenus expreſſæ, quas Græci προτομὰς appellant. in illo igitur clypeo aureo, qui Claudio poſitus eſt, ipſius imago expreſſa erat. eos clypeos aut parietibus adfigebant, aut columnis adpendebant, ideoque & ςυλοπινάκια dicebantur. *Salmaſ.*

Ut etiam nunc videtur expreſſa thorace vultus ejus imago.] Ita diſtinxi volente Palatino: qui tamen non habet illud *imago*, quod forte etiam abeſſe poterat. *Grut.*

1. *In Capitolio ante Jovis* OPT. MAX. *templum.*] Suetonius in Domitiano cap. XIII. *Statuas ſibi in Capitolio nonniſi aureas & argenteas poni permiſit ac ponderis certi.* præcedentia igitur verba Pollionis, *quod nulli antea*, non ſunt referenda ad locum ubi poſita hæc Claudii ſtatua. *Caſaub.*

2. *Statuam auream decem pedum collocavit.*] Satis compertum ex Plinii libro XXXIV. quo plurium eſſent pedum ſtatuæ, eo fuiſſe magis honorificas, omnium honoratiſſimas, coloſſeas: quæ quidem in uſu fuerunt rariſſimè. nam deorum ſtatuæ legitimam ſtaturam hominis ter ferè continebant: heroum bis. regum & imperatorum iſtis erant breviores. *Idem.*

3. *Poſita eſt columna cum palmata ſtatua ſuperfixa.*] *Poſita eſt columna, ſtatua palmata ſuperfixa.* ita Pal. & vet. edit. *Salmaſ.*

4. *Columna, cum palmata ſtatua ſuperfixa.*] Præpoſitio *cum* abeſt Palatino, fortaſſis non malè. *Grut.*

5. *Librarum argenti mille quingentarum*]*Librarum argentearum.* idem. *Salm.*

Librarum argenti mille.] Pal. *Argentearum.* Grut.

6. *Ille velut futurorum memor.*] Mirè hac voce abuſus, *memor* dixit, cùm debuiſſet *providus.* & hic autem blanditur Conſtantio, ut ſtatim aperiemus. *Caſaub.*

7. *Gentes Flavias quæ Veſpaſiani & Titi, nolo autem dicere Domitiani fuerant, propagavit.*] Veſpaſianum & Titum cùm cenſores eſſent, patriciarum gentium numerum auxiſſe ſcribunt veteres. videntur autem qui in patricios tum adſciti fuêre, communi Flaviarum gentium nomine appellati. nam interpretari aliter hunc locum non poſſumus. has igitur gentes Flavias propagavit Claudius, inque earum numerum novos patricios adſcivit: quaſi jam tum, ait Pollio, velut è ſpecula prævidiſſet deferendum imperium uni ex illis gentibus orto: Conſtantio nempe Cæſari cujus laudi favet ubique Trebell. Et Conſtantium autem & omnem ejus ſtirpem Flaviorum nomen geſtaſſe notum eſt omnibus *Idem.*

Gentes Flavias quæ Veſpaſiani & Titi, nolo

nolo autem dicere Domitiani, fuerant, propagavit. Ille bellum Gotthicum brevi tempore implevit. Adulator igitur ſenatus, adulator populus Rom. adulatrices exteræ gentes, adulatrices provinciæ: ſiquidem omnes ordines, omnis ætas, omnis civitas, ſtatuis, vexillis, coronis, fanis, arcubus bonum principem, aris ac templis honoraverunt. [1] Intereſt eorum qui bonos imitantur principes, & 4
totius orbis humani intereſt, cognoſcere quæ de illo viro ſenatuſconſulto ſint condita, ut omnes judicium publicæ mentis agnoſcant. Nam quum eſſet nuntiatum [2] nono Calend. Aprilis ipſo in ſacrario Matris ſanguinis die Claudium imperatorem factum, neque cogi ſenatus ſacrorum celebrandorum cauſa poſſet, ſumptis togis itum eſt ad Apollonis templum, ac lectis literis Claudii principis, hæc in Claudium dicta ſunt: *Auguſte Claudi, dii te nobis præſtent:* (dictum ſexagies) *Claudi Auguſte, principem te, aut qualis tu es, ſemper optavimus:* (dictum quadragies) *Claudi Auguſte, te Reſp. requirebat:* (dictum quadragies) *Claudi Auguſte,*

ti, nolo autem dicere Domitiani, fuerant.] Mirari ſatis non poſſum, qui factum ſit, vt in libris omnibus nomen Veſpaſiani non legatur. putarim legendum: *Gentes Flavias Veſp. & Titi, nolo autem dicere Domitiani, propagavit.* Palatinus habet: *Flaviaſque.* Domitianum autem nolle ſe ait, quod is gentem Flaviam vitiis ſuis maculaſſet. quid igitur voluit Trebellius per propagationem iſtam Flaviarum gentium, quam Claudio aſſignat? nimirum repetit pæne totidem verbis hoc loco, quod ſupra in ipſo fere libri initio dixit ubi hæc verba habuimus: *Neque enim fas erat eum tacere principem, qui tantam generis prolem, qui bellum Gotthicum ſua virtute confecit.* ubi deeſſe verbum aliquod dicemus & fortaſſe, *reliquit. qui tantam generis ſui prolem reliquit.* heic vero eandem plane ſententiam, paulo aliis verbis iteravit: *Ille velut futurorum memor, gentes Flavias Veſpaſiani & Titi propagavit, ille bellum Gotthicum brevi tempore implevit.* quomodo gentes Flavias propagavit? nimirum relinquendo ex ſuo genere prolem, cui delatum eſt imperium ab ſummis principibus intuitu ipſius Claudii, *qui talis in rep. fuit*, hæc verba ſunt Trebellii, *ut ejus ſtirpem ad imperium ſummi principes eligerent.* uni enim Claudio imputat, quod ejus nepos regnaverit, & ſic Flaviarum gentium propagationem eidem adtribuit: ex qua gente deinceps multi imperatores longa ſucceſſione imperarunt. *Salm.*

Gentes Flavias, quæ Veſpaſiani & Titi, nolo, &c.] Pal. non habet *Veſpaſiani.* Grut.

1. *Intereſt eorum qui bonos principes imitantur.*] Scribe ex fide Palatini codicis: *Intereſt & eorum qui bonos principes imitantur, & totius orbis humani, cognoſcere quæ de illo viro ſenatuſconſulta ſint condita.* Salmaſ.

2. *Nono Cal. Aprilis ipſo in ſacrario Matris ſanguinis die Cl.*] De hoc ſuprà ad Lampridii Commodum. *Caſaub.*

guſte, tu frater, tu pater, tu amicus, tu bonus ſenator, tu vere princeps: ([1] dictum octuagies) *Claudi Auguſte,* [2] *tu nos ab Aureolo vindica:* (dictum quinquies) *Claudi Auguſte, tu nos à Palmyrenis vindica:* (dictum quinquies) *Claudi Auguſte, tu nos* [3] *à Zenobia & à Victoria libera:* (dictum ſepties) [4] *Claudi Auguſte,* [5] *Tetricus nihil fuit:* (dictum ſepties.) Qui primùm ut factus eſt imperator Aureolum qui gravior Reip. fuerat, quod multum Gallieno placebat, conflictu habito à Reipub. gubernaculis depulit, tyrannumque miſſis ad populum edictis, datis etiam ad ſenatum orationibus judicavit. [6] His accedit, quòd rogantem Aureolum, & fœdus petentem, [7] imperator gravis & ſeverus non audivit, reſponſo tali repudiatum, *Hæc à Gallieno petenda fuerant,* [8] *qui conſentire moribus poterat & timere.* Denique judicio militum apud Mediolanum Aureolus dignum exitum vitæ ac moribus ſuis habuit: & hunc tamen quidam hiſtorici laudare conati ſunt, & ridiculè quidem. [9] Nam Gallus Anti-

1. *Dictum octagies.*] Lege: *octogies.* ſic *octoginta.* Salmaſ.

2. *Tu nos à Zenobia & à Victoria libera.*] Pal. *& à Vitruria.* voluit ſcriptum, *Vitruvia*, quod revocandum. *Grut.*

3. *A Zenobia, & à Victoria libera.*] *Et à Vitruvia:* Quod non tamen ille præſtitit; nam Gotthico bello occupatus, Zenobiam patienter tulit regnare. *Salmaſ.*

4. *Claudi Auguſte, Tetricus nihil fuit.*] Scripta lectio, *fecit.* locus eſt ſubobſcurus, ut alia in his adclamationibus non rarò. *Caſaub.*

Claudi Auguſte Tetricus nihil fuit.] Opt. Palat. *Tetricus nihil fecit.* ſenatores, quorum iſtæ ſunt acclamationes, videntur æquiores fuiſſe Tetrico, qui & ex ipſorum erat corpore, & vir conſularis, quique multa feliciter egerat, & diu imperarat ideoque cum acclamationibus ſuis poſtulent, ab Aureolo vindicari, & à Palmyrenis, à Zenobia & Vitruvia liberari: contra Tetricum nihil tale poſtulant. ſed illum nihil feciſſe acclamant; hoc eſt nihil commiſiſſe quare ab eo liberari vindicarique merito deſiderare poſſint. *Salmaſ.*

5. *Tetricus nihil fecit.*] Hæc eſt ſcriptio librorum omnium calamo exaratorum, ideoque in dignitatem revocanda priſtinam. *Grut.*

6. *His accedit quod arrogantem Aureolum, & fœdus petentem*] Lege: *His accedit, quod rogantem Aureolum, & fœdus petentem, imperator gravis & ſeverus non audivit.* quæ ſine dubio vera eſt lectio. *Salmaſ.*

7. *Imperator gravis & ſeverus.*] Legendum puto, *Imperator gravis & ſerius.* ſic infra, *gravem & ſerium*, eum vocat. *Idem.*

8. *Qui conſentire moribus poterat & timere.*] Pal. *Conſentiret; poterat & timere*, cui lectioni & ſuus quoque ſenſus. *Gruter.*

9. *Nam Gallus Antipater ancillariorum & hiſtoricorum dehoneſtamentum, &c.*] Scripti, *Ancilla honorum, & hiſt.* Ac poteſt exponi *ancilla honorum*, is qui ancillari

Antipater, [1] ancillariorum & hiſtoricorum dehoneſtamentum, principium de Aureolo ſic habuit, [2] *Venimus ad imperatorem nominis ſui.* [3] Magna ejus videlicet virtus, ab auro nomen accipere. At ego ſcio, [4] ſæpiùs inter gladiatores [5] bonis pugnatoribus hoc nomen appoſitum. [6] Habuit proximè tuus libellus munerarius hoc nomen [7] in indice ludorum. Sed redeamus ad Claudium. [8] Nàm ut ſu- 6
periùs

cillari adulatione honore præditos proſequitur. Gloſſæ: *ancillor*, κολακεύω. Elegantiſſima eſt viri docti conjectura qui emendat, *Gallus Annius pater ancillariorum.* ſed quæ recedit longiùs à veſtigiis & editæ & ſcriptæ lectionis. *Caſaubonus.*

Nam Gallus Antipater ancillariorum, & hiſtoricorum dehoneſtamentum.] Noſtri libri, *Gallus Antipater ancilla honorum & hiſtoricorum dehoneſtamentum.* *ancillam* igitur *honorum* vocat Trebellius Antipatrum, adulatorem, & aſſentatorem ſummarum poteſtarum, vel ambitioſum. *ancillam* enim vocabant Latini qui ſordide adularetur & ambiret vel honores vel honoratos. Gloſſæ *ancillula*, ἐργόμαυκος, παιδίσκη. nam ἐργόμαυκον Græci vocant hominem adulandi adſentandique artificem. *Salmaſ.*

1. *Ancillariorum & hiſtoricorum.*] Palatinus accedit antiquis, in quibus *Ancilla honorum & hiſt.* Grut.

2. *Venimus ad imperatorem nominis ſui.*] Aureum & præſtantem. *Caſaubonus.*

Venimus ad imperatorem nominis ſui.] Hoc eſt, *Aureolum.* aurei enim & aureoli homines pro præſtantibus, & auro contra æſtimandis. hinc bonis propugnatoribus hoc ſæpius nomen adpoſitum tradit Trebellius in ludo gladiatorio. ſic Græcis χρύσεοι ἄνδρες. *Salmaſ.*

3. *Magna ejus videlicet virtus, ab auro nomen accipere.*] Cavillatur Pollio: neque enim ea mens fuit Antipatri. *Caſaubonus.*

4. *Sæpius inter gladiatores bonis pugnatoribus hoc nomen adpoſitum.*] Palat. *Bonis propugnatoribus.* notandum eſt bonis pugnatoribus vel propugnatoribus in ludo gladiatorio hoc appoſitum cognomen virtutis gratia, ut *aureoli* dicerentur. *Salmaſ.*

5. *Bonis pugnatoribus.*] Pal. *Propugnatoribus.* Grut.

6. *Habuit proxime tuus libellus munerarius hoc nomen in indice ludorum.*] Verum eſt, quod eſſe verum ſemper ſum opinatus, aut ludos heic accipi debere pro gladiatoribus, aut legendum ex Pal. *in indice ludiorum.* & hinc ſcimus libellum munerarium habuiſſe nomina omnium ludiorum hoc eſt gladiatorum, quos vel conſul vel prætor ſuo munere eſſet exhibiturus. *ludii* autem ſunt gladiatores; apud veteres ludii non alii dicebantur quam ſaltatores & hiſtriones. at ſequentibus temporibus, ludii proprie dicti ſunt gladiatores, à ludo gladiatorio. nec *ludii* tantum, ſed & *ludi* ſunt appellati. Juvenalis:

Nupta ſenatori comitata eſt Hippia ludum
Ad Pharon & Nilum. ——

Hinc *ludiam* vocat eamdem Hippiam, quaſi *ludi* vel *ludii* uxorem. apud eumdem Juvenalem:

—— *veniunt ad miſcellania ludi.*

Ludi ſunt gladiatores. *Salmaſ.*

7. *In indice ludorum.*] Non malè quoque Pal. *In indice ludiorum*, niſi fuit potius *Ludionum.* Grut.

8. *Nam ut ſuperiùs diximus, illi Gothi, &c.*] Conferendus hic locus eſt cum illo in libro de Gallieno. *Caſaubonus.*

perius diximus, [1] illi Gotthi [2] qui evaſerant [3] eo tempore quo illos Macrianus eſt perſequutus, quoſque Claudius emitti non ſiverat, nequid fieret quod effectum eſt, omnes gentes ſuorum ad Romanas incitaverunt prædas. [4] Denique Scytharum diverſi populi, [5] Peucini, [6] Trutungi, [7] Auſtrogotthi [8] Virtingui, [9] Sigipedes, [10] Celtæ etiam [illegible] [1] & He-

1. *Illi Gothi qui evaſerant.*] Auctior voce Palatinus, *triginta illi Gothi.* ſed putarim à gloſſâ, ut nimirum id annotarit ad vocem *ſuperius*, dictum videlicet id eſſe in xxx. tyrannis. *Gruterus.*

2. *Qui evaſerant eo tempore quo illos Macrianus.*] Scribendum, *Marcianus*, Zoſimo, *Μαρκιανὸς*, cui bellum adverſus Scythas gerendum commiſit Gallienus. *Salmaſ.*

3. *Illo tempore quo eos Macrianus.*] Legendum: *Martianus.* Caſaub.

4. *Denique Scytharum diverſi populi, Peucini.*] Scribendum eſſet, *Peuceni.* Palat. tamen heic habet, *Peuci.* Zoſimo, *Πεύκοι* dicuntur. nec dubium eſt quin *Peuci*, & *Peucæ*, etiam dicti ſunt populi incolentes inſulam Peucen. ſic *Rheni* populi qui Rhenum accolunt, pro Rhenanis. *Salmaſ.*

5. *Peucini.*] Incolæ ſunt Peucæ inſulæ, quam Danubii oſtia efficiunt. *Caſaubonus.*

Peucini, Trutungi, Auſtrogothi.] Palat. *Peuci, Trutungi, Auſtorgoti.* Gruterus.

6. *Trutungi.*] *Tutungri* dicuntur in veteri chorographia neſcio an hi ſint, quos *Thuringos* vocat Aethici Coſmographia: *Gothos, Thuringos, Herulos, Sarmatas.* Pruthingos appellat Zoſimus. atque hi ſunt abſque dubio qui Ammiano Marcellino lib. xxvii. *Gruthungi* dicuntur. ſic *Trutungi, Pruthungi*, & *Gruthungi*, idem erit populus. ſcimus enim, quam ſæpe invicem mutentur *T*, & *P*: & *T*, & *C*, & *G*. errant, qui *Gothunnos* eoſdem cum his *Grutungis* faciunt. *Gautunnorum* etiam infra meminit Vopiſcus. *Salmaſ.*

7. *Auſtrogothi.*] Qui aliis *Oſtrogothi.* *au* & *o* paſſim confunduntur. *Caſaubonus.*

8. *Virtingui.*] Aliis, *Vitingui.* neſcio an ſint Juthungi. *Idem.*

Virtingui.] Qui *Vithungi* Sidonio Apollinari, & *Juthungi* Ammiano Marcellino lib. xvii. perperam cum *Trutungis*, de quibus egimus ſuperiori annotatione. eos confundunt docti. diverſi enim ſunt, ut ex hoc loco conſtat. *Salmaſ.*

Virtingui, Sigipedes.] Sic Pal. niſi quod pro ſecunda voce habeat *Sigypedes.* Grut.

9. *Sigipedes.*] Lego, *Gipedes.* Gepidæ Jornandi & aliis. *Caſaub.*

Sigipedes.] *Gipedes* legendum, hoc eſt *γήπαιδες*, ut Græcis nominantur. Latini ſecundum Græcos, *Gepædes* debuerant dicere. ſed *η*, Græcorum per *i* enuntiabant. & diphthongos parum curabant, quas fere nonniſi per *e* ſimplex ſcribebant. ſic *Gipides*, ſunt *Γήπαιδες.* *Salmaſ.*

10. *Celtæ etiam & Heruli.*] Celtæ ſunt mihi incogniti. nam Celtoſcytharum appellatio apud antiquos geographos aliam rationem habet. Heruli, Jornandi & aliis Eruli dicuntur. *Caſaubonus.*

Celtæ etiam & Heruli.] Celtas iſtos nemini puto eſſe cognitos. *Celetæ* populi Thraciæ non ignobiles, diviſi in majores & minores, quorum hi ſub Rhodope, illi ſub Æmo habitant. putavi aliquandò *Celetas* iſtos eſſe Trebellii. atque inde etiam Celeticæ equæ fama nobiles. nam & equos Threciſcos celebrarunt antiqui. *ἐπέχω* tamen. *Salmaſ.*

1. *Et*

[1] & Heruli prædæ cupiditate [2] in Romanum ſolum & Rempub. venerunt, atque illic pleraque vaſtarunt, dum aliis occupatus eſt Claudius, dumque ſe ad id bellum quod confecit, imperatoriè inſtruit; ut videantur fata Romana boni principis occupatione lentata. ſed credo, ut Claudii gloria accreſceret, ejuſque fieret glorioſior toto penitus orbe victoria. [3] Armatarum denique gentium trecenta viginti millia tunc fuere. Dicat nunc qui nos adulationis accuſat, Claudium minùs eſſe amabilem. Armatorum trecenta viginti millia. [4] Quis tandem Xerxes hoc habuit? [5] quæ fabella iſtum numerum affinxit? Quis poëta compoſuit? Trecenta viginti millia armatorum fuerunt. Adde ſervos, adde familias, adde carraginem [6] & epota flumina conſumptaſque ſylvas. [7] Laboraſſe denique terram [8] ipſam, quæ tantum Barbarici timoris accepit; terram puto. Extat ipſius epiſtola miſſa ad ſenatum legenda ad 7
popu-

1. *Et Heruli.*] Scribendum ſine aſpiratione, *Eruli.* ita enim ſcribit Palatinus, cum Græcis, quibus Ἔρυλοι ſcribuntur. *Idem.*

2. *In Romanum ſolum, & remp venerunt.*] Nonne ſatis erat dixiſſe, *In Romanum ſolum venerunt.* Idem.

In Romanum ſolum & Remp.] Palat. *ſolum in Remp.* Grut.

3. *Armatarum denique gentium trecenta viginti millia fuere.*] Mox addit habuiſſe duo millia navium. de numero armatorum planè conſentit Zoſimus: de navibus longè excedit. *Caſaubonus.*

4. *Quis tandem Xerxes hoc habuit?*] Oratoriè dictum: nam exercitus Xerxis non duplo, ſed fortaſſe etiam triplo major. *Idem.*

Quis tandem Xerxes hoc habuit? quis poëta compoſuit?] Immo vero tu ipſe Trebelli plane poëtice hunc barbarici exercitus numerum exauges, & omnia in majus extollis. *Salmaſ.*

5. *Quæ fabella iſtum numerum effinxit.*] Melius Palat. *Quæ fabella iſtum numerum adfinxit.* Idem.

6. *Et epota flumina.*] *Epotata*, idem. *Idem.*

Et epota flumina.] Pal. *Expotata.* Grut.

7. *Laboraſſe denique terram ipſam*] Dele vocem *terram*. ſequitur enim commodiore loco. *Caſaub.*

Laboraſſe denique terram ipſam quæ tantum barbarici timoris accepit, terram puto.] Legendum: *Trecenta viginti millia armatorum fuerunt. Adde ſervos, adde familias, adde carraginem, & epota flumina, conſumptaſque ſylvas, laboraſſe denique terram ipſam, quæ tantum barbarici tumoris excepit. Barbaricum tumorem* eleganter vocat, tumentem illam, tumultuque magno venientem barbarorum multitudinem. recte etiam ſecundum noſtram emendationem laboraſſe terra dicitur, quæ tantam ſedibus ſuis excitam barbarorum, & exuberantem in ſolum Romanum, magnoque tumultu, & tumore irruentem multitudinem, paſſa eſt. *Salmaſ.*

8. *Ipſam quæ tantum barbarici timoris accepit, terram puto.*] Hæc eſt lectio Pal. niſi quod ponat vocem *terram*, loco principe. *Grut.*

populum, qua indicat de numero barbarorum, quæ talis eſt: *Senatui P. Q. Rom. Claudius princeps* (hanc autem ipſe dictaſſe perhibetur, [1] ego verba magiſtri memoriæ non requiro) [2] *P. C. militantes audite quod verum eſt: CCCXX. millia barbarorum in Romanum ſolum armati venerunt: hæc ſi vicero, vos vicem reddite meritis: ſi non vicero, ſcitote me poſt Gallienum velle pugnare. Fatigata eſt tota Reſp. Pugnabimus poſt Valerianum, poſt Ingenuum, poſt Regillianum, poſt Lollianum, poſt Poſthumium, poſt Celſum, poſt mille alios qui contemptu Gallieni principis à Rep. defecerunt. Non ſcuta, non ſpathæ, non pila jam ſuperſunt. Gallias & Hiſpanias, vires Reip. Tetricus tenet, & omnes ſagittarios (quod pudet dicere) Zenobia poſſidet. Quidquid fecerimus ſatis grande eſt.* Hos igitur Claudius ingenita illa virtute ſuperavit: hos brevi tempore attrivit. De his vix aliquos ad patrium ſolum redire permiſit. Rogo quantum pretium eſt clypeus in Curia tantæ victoriæ, quantum una aurea ſtatua? [3] Dicit Ennius de Scipione, *Quantam ſtatuam faciet populus Romanus, quantam columnam, quæ res tuas geſtas loquatur?* [4] Poſſumus dicere, * Flavium Claudium,

1. *Ego verba magiſtri memoriæ non requiro.*] Scribe, *Ego verba ſint ipſius an magiſtri memoriæ non requiro.* Cùm epiſtolas & orationes ſuas ad ſenatum imperatores per ſe non formabant, ingenio utebantur magiſtri memoriæ vel ſcriniorum. *Caſaub.*

Ego magiſtri memoriæ verba non requiro.] Nihil mutandum dicit Trebellius, illam epiſtolam dictaſſe Claudium, & ipſius principis hæc eſſe verba. non igitur ſe deſiderare verba magiſtri memoriæ, cum oratio ipſius principis ingenio formata plus ponderis & momenti habere debeat, quam quæ dictata ſit à memoriæ magiſtro. *Salmaſ.*

2. *P. C. militantes audite quod verum eſt.*] Legendum, *lætantes.* Caſaub.

P.C. militantes audite quod verum eſt.] *Caſaub. Lætantes* reponit: non placet. Nam quomodo poſtularet Claudius, ut lætantes audirent, in quo nulla lætitiæ cauſa eſſet, aut ratio lætandi? non enim victoriam nunciabant illæ litteræ, ſed timorem potius. cum incertum adhuc eſſet, quo caderet pugnæ eventus, adverſus tantam multitudinem. *Salmaſ.*

Patres conſcripti militantes audite.] Adſentior conjecturæ Caſauboni, *lætantes*; neque enim vero ſimile eſt uſurpaſſe veterem vocem *vitulantes*, Etſi litteris accedit magis ad *militantes.* Gruterus.

3. *Dicit Ennius de Scipione, quantam ſtatuam faciet populus Romanus.*]

Nam quantam ſtatuam faciet populus Romanus.

Videtur heic Trebellius non ipſiſſima opici poëtæ verba poſuiſſe, ſed ſententiam. *Salmaſ.*

4. *Poſſumus dicere Flavium Claudium unicum in terris principem.*] Nomen Flavii, quod Conſtantius & Conſtantinus, & alii poſt Conſtantinum uſurparunt, à Claudio quem generis ſui auctorem videri

dium, unicum in terris principem, non columnis, non ſtatuis, ſed famæ viribus adjuvari. Habuerunt præterea 8 duo millia navium, [1] duplicem ſcilicet numerum quàm illum [2] quo tota pariter Græcia omniſque Theſſalia, urbes etiam Aſiæ quondam expugnare conata eſt. Sed illud poëticus ſtilus fingit, hoc vera continet hiſtoria. Claudio igitur ſcriptores adulamur, qui duo millia navium Barbararum, & trecenta viginti millia armatorum delevit, oppreſſit, attrivit: qui carraginem tantam quantam numerus hic armatorum ſibimet aptare potuit & parare, [3] nunc incendi fecit, nunc cum omnibus familiis Romano ſervitio deputavit, [4] ut docet ejuſdem epiſtola quam [5] ad Junium Brocchum ſcripſit Illyricum tuentem. *Claudius Broccho. Delevimus* CCCXX. *millia Gotthorum*, II. *millia navium merſimus.*

videri volebant, in illos derivatum eſſe, conſtat. cui quidem Claudio imperatori, *Flavium* nomen fuiſſe certa fides eſt. ſed & *Valerium* dictum eſſe, liquido poteſt conſtare ex fine hujus libri. atque hinc *Flavius Valerius Conſtantius*, & *Fl. Valerius Conſtantinus* dicti. Criſpi quoque in illa familia, à Criſpo fratre Claudii, qui verus fuit illius familiæ auctor. nam is avus Conſtantii Cæſaris, per filiam fuit. ſed apparet eos proniores fuiſſe in ejus nomina aſſumenda, qui & imperaverat, & longe celeberrimum nomen ſuum apud poſteros claris factis & inſignibus victoriis reddiderat. hinc etiam *Flavius Claudius Julianus*, eſt appellatus, à Flavio Claudio hoc noſtro, ut apparet. *Idem.*

* *Flavium Claudium, &c.*] Claudium verò in nullo vetuſtatis monumento Fabium invenimus appellatum. *Caſaub.*

1. *Duplicem ſcilicet numerum, quàm illum quo tota pariter Græcia, omniſque Theſſ.*] Latinis *mille naves* dicuntur fuiſſe in exercitu quo obſeſſa eſt Troja. ſed fuiſſe multo plures, & Varro auctor eſt & Græci docent. *Idem.*

2. *Quo tota pariter Græcia, omniſque Theſſalia, urbes Aſiæ quondam expugnare conata eſt.*] Per urbes Aſiæ intelligit non ſolum Ilium, ſed reliquas Aſiæ urbes, quas expugnavit Achilles, & ceteri Græci, toto illo decennalis expeditionis tempore, inter quas, *Lyrneſſus*, *Thebæ*, cum reliquis memorantur. *Salmaſ.*

3. *Nunc incendia fecit.*] Malim, *Nunc incendio affecit.* Caſaub.

Nunc incendia fecit, nunc cum omnibus familiis Romano ſervitio deputavit.] Scribendum: *Qui carraginem tantam, quantam numerus hic armatorum ſibimet aptare potuit, & parare, nunc incendefecit, nunc cum omnibus familiis, Romano ſervitio deputavit. incendefacere* pro *incendere.* ſic *mittefacere* apud Nonium pro *miſſum facere.* Salmaſ.

Nunc incendia fecit.] An fuit? *incendefecit.* ſed meliùs Caſaubonus, *Nunc incendio affecit.* Grut.

4. *Ut docet ejuſdem epiſtola.*] Pal. *docetur.* Idem.

5. *Ad Junium Brocchum.*] Brocchos vel broccos Latini vocant quibus ſuperius labrum tumet. Plin. libro. XI. cap. XXXVII. *Caſaub.*

ſimus. Tecta ſunt flumina ſcutis: ſpathis & lanceolis omnia littora operiuntur. Campi oſſibus latent tecti, nullum iter purum eſt, ingens carrago deſerta eſt. Tantum mulierum cepimus ut
9 *binas & ternas mulieres victor ſibi miles poſſit adjungere.* Et utinam Gallienum non eſſet paſſa Reſpub. utinam ſexcentos tyrannos non pertuliſſet. Salvis militibus quos varia prælia ſuſtulerunt, ſalvis legionibus quas Gallienus malè victor occidit, quantum eſſet additum Reipublicæ? [1] Siquidem [2] nunc verba naufragii publici colligit noſtra diligentia [3] ad Rom. Reip. decus. [4] Pugnatum eſt enim [5] apud Mœſios, [6] & multa prælia fuerunt [7] apud Martianopolin, multi naufragio perierunt, plerique capti reges, captæ diverſarum gentium nobiles fœminæ: impletæ barbaris ſervis, ſenibuſque cultoribus Romanæ provinciæ. [8] Factus miles barbarus & colonus ex Gottho. Nec ulla fuit regio

1. *Siquidem nunc verba publici naufragii colligit noſtra diligentia ad Rom. reip. decus.*] Regius & Puteani *colligat* exhibent, non *colligit.* Lege periculo τῆς ὑμετέρας κεφαλῆς: *Siquidem nunc reliqua* (vel *tabulas*, aut tale quid) *Naufragii colligit noſtra deligentia: ad R. r. d.* plana & certa ſententia in gratiam principis cui hanc vitam miſit adjecit iſta Pollio. *Idem.*

Siquidem nunc verba naufragii publici colligit noſtra diligentia ad Romanæ reip. decus.] Scribendum puto: *Siquidem nunc verba naufragii publici colligit noſtra diligentia, ac Romanæ reip.* hoc eſt, *Publici, ac Romanæ reip. naufragii.* Salmaſ.

2. *Nunc verba naufragii publici colligit noſtra diligentia*] Sic & Palatinus, quo videretur velle, ita naufragio interiiſſe Rempublicam, ut nihil de ea reliquum ſit quo colligatur, niſi verba, niſi fabula, & rěi ipſius narratio. quod duriſſimè dicatur, imò invidioſe. quapropter acceſſerim emendationi Caſaubonianæ. *Gruter.*

3. *Ad Romanæ reipublicæ decus.*] Pal. non habet illud *decus.* ſed videtur requiri, niſi fortè mutandum in *dedecus.* Idem.

4. *Pugnatum eſt enim apud Mœſios.*] Scribe, *apud Mœſos. Mœſi* enim populi dicti: *Mœſia* provincia. *Salmaſ.*

5. *Apud Mœſos.*] Sic Pal. non *Mœſios.* idem etiam ſtatim habet, *Marcianopolim*, non *Martianopolim.* Grut.

6. *Et multa prælia fuerunt apud Martianopolim.*] Ita ſemper corrupte legitur apud Ammianum: cum heic & ibi ſit ſcribendum, *Martianopolis.* Salmaſ.

7. *Apud Martianopolin.*] Meliùs per c. *Marcianopolin.* Zoſimus, quem hic lege, ſemper Μαρκιανοῦ πόλιν. *Mæſi* pro Mœſi ſuprà. *Caſaub.*

8. *Factus miles barbarus & colonus ex Gottho.*] Horum verborum mentem non percipio. Pal. *Factus miles barbari colonus, & miles è Gottho.* Quæ & intellectum meum fugiunt. vult quidem dicere, militem barbarum, & militem Gothum factum eſſe colonum: quæ ſententia facile adſtrui poteſt, ex iis quæ præceſſerunt: ſed hæc locutio, qua id voluit exprimere, aut corrupta eſt, aut novo quodam genere loquendi formata. *Salm.*

Factus miles barbarus & colonus ex Gotho.]

regio quæ Gotthum ſervum triumphali quodam ſervitio non haberet. Quid boum barbarorum noſtri videre majores? quid ovium? [1] quid equarum quas fama nobilitat Celticarum? Hoc totum ad Claudii gloriam pertinet. Claudius & ſecuritate Remp. & opulentiæ nimietate donavit. Pugnatum præterea eſt apud Byzantios, [2] ipſis qui ſuperfuerant Byzantiis fortiter facientibus. Pugnatum apud Theſſalonicenſes, quos Claudio abſente obſederant barbari. Pugnatum in diverſis regionibus, & ubique auſpiciis Claudianis victi ſunt Gotthi, prorſus ut jam tunc Conſtantio Cæſari nepoti futuro videretur Claudius ſecuram parare Rempub.

10 Et bene venit in mentem, [3] exprimenda eſt ſors quæ Claudio [4] data eſſe perhibetur: eo magis, ut intelligant omnes genus Claudii ad felicitatem reip. divinitus conſtitutum. Nam quum conſuleret factus imperator, quamdiu imperaturus eſſet, ſors talis emerſit:

[5] Tu qui nunc patrias gubernas oras,
Et mundum regis, arbiter deorum
[6] In veteres tuis novellis.

Regna-

Getho.] Palat. *Barbaricolonus ex Gotho.* Gruter.

1. *Quid equarum quas fama nobilitat Celticarum.*] Neque *Celtas*, neque *Celticas equas* novimus. *Celetas* & *Celeticas equas* ſupra volebamus, à *Celetis* Thraciæ populis non ignobilibus. *Salmaſ.*

2. *Ipſis qui ſuperfuerant Byzantiis fortiter facientibus.*] Vide librum de Gallienis. *Caſaub.*

Ipſis qui ſuperfuerant Byzantiis.] Pal. *Ipſis qui ſuperius fuerant Byzantinis.* Grut.

3. *Exprimenda eſt ſors quæ Claudio data eſſe perhibetur, eo magis.*] Non exprimit ubi ſors illa Claudio data ſit. in Palatino ita legitur, *Exprimenda eſt ſors, quæ Claudio data eſſe perhibetur commagenis, ut intelligant omnes genus Claudis ad felicitatem reip. divinitus eſſe conſtitutum.* legebam aliquando *Comanis*. *Comana* urbs nobiliſſima Cappadociæ, in qua Bellonæ vetuſtiſſimum templum. ſed nunc legimus, *Commagenis*. *Commagena*, vel *Commagena*, urbs in Pannonia ſuperiore, quam Vindobona XXIV. millibus P. diſtantem facit vetus itinerarium, & *Commagenis* nominat. *Salmaſ.*

4. *Data eſſe perhibetur: eò magis ut intelligant.*] Pal. *Perhibetur commagnis ut intellig.* ex quo nullo negotio fiat, *Perhibetur Commagenis, ut intelligat.* & ita reſtituendum videtur. *Grut.*

5. *Tu qui nunc patrias gubernas oras.*] De licentia quæ uſurpatur hîc in ultima vocis *gubernas*, antè monuimus. *Caſaub.*

6. *In veteres tuis novellis.*] Scribendum: *In veteres tuis novellis.* ſed fortaſſe fecerat auctor:

O longùm inveteres tuis novellis.

Idem.

In veteres tuis novellis.] Forte ſupplendum:

Tu vinces veteres tuis novellis.

Hoc dicit; Claudium veteres omnes

impe-

Regnabunt etenim tui minores,
[1] *Et reges facient ſuos minores.*

[2] Item quum [3] in Apennino de ſe conſuleret, reſponſum hujuſmodi accepit,

Tertia dum Latio regnantem viderit æſtas.

Item quum de poſteris ſuis,

His ego nec metas rerum nec tempora pono.

Item quum [4] de fatre Quintillo, quem conſortem habere volebat imperii, reſponſum eſt,

Oſtendent terris hunc tantùm fata.

Quæ idcirco poſui, ut ſit omnibus clarum, Conſtantium divini generis virum, ſanctiſſimum Cæſarem, & Auguſtæ ipſum familiæ eſſe, & Auguſtos multos de ſe daturum, ſalvis Diocletiano & Maximiano Auguſtis, & ejus fratre
11 Galerio. Sed dum hæc à divo Claudio aguntur, [5] Palmyreni ducibus Saba & Timogene contra Ægyptios bellum ſumunt, atque ab his Ægyptia pervicacia & indefeſſa pugnandi continuatione vincuntur. [6] Dux tamen Ægyptiorum [7] Probatus [8] Timogenis inſidiis interemptus eſt. Ægyptii vero omnes ſe Rom. imperatori dediderunt, in abſen-

imperatores, non vitæ & imperii longitudine ſuperaturum, ſed *novellis ſuis*, hoc eſt nepotum ſucceſſione. *novellos* heic pro nepotibus poſuit vel minoribus. ſic Græci νεαρὺς vocant. *Salmaſ.*

In veteres tuis novellis.] Nihil adjuvat Pal. qui initio tamen habuit, *In veteriſtius novellis.* Grut.

1. *Et reges facient ſuos minores.*] Τοὺς παίδων παῖδας. *Salmaſ.*

2. *Idem cùm in Apennino de ſe conſuleret.*] Lego, *Aponino*: vel, *in Aponi fonte.* vide Sueton. in Tiberio, capite XIV. *Caſaub.*

Item quum in Aponino.] Lege, *Idem cum in Aponino.* & paulo poſt, *Idem quùm de poſteris ſuis.* Salmaſ.

3. *In Apennino.*] Ita & Pal. niſi quod is *Appennino.* Grut.

4. *De Fratre Quintillo.*] Palat. *Quintilio.* ſed infra expreſſit *Quintillium*, adhucque inferius *Quintillum.* Idem.

5. *Palmyreni ducibus Saba & Timogene.*] Sabas eſt quem Zoſimus Zabdam nominat. Vopiſcus *Zobam*, in Aureliano. *Caſaub.*

Palmyreni ducibus Saba, & Timogene.] Forte: *Sabda.* nam Ζάβδας Zoſimo dicitur. *Salmaſ.*

6. *Dux tamen Ægyptiorum Probatus.*] Zoſimus & Zonaras Probus nominant. *Caſaub.*

7. *Probatus Timogenis inſidiis interemptus eſt.*] Pal. *Imaginis.* ut forſan & heic & ſuperius reſcribi poſſit *Timagenes*, uti vocatur Græcis. *Grut.*

8. *Timogenis inſidiis interemptus eſt.*] Lege, *Timagenis inſidiis.* Τιμαγένης dicitur Zoſimo. & ſupra ſcribendum quoque *Timagenes.* Salmaſ.

1. Nam

abſentis Claudii verba jurantes. Atticiano & Orphito coss. auſpicia Claudiana favor divinus adjuvit. [1] Nam [2] quum ſe in Hæmimontum multitudo Barbararum gentium quæ ſuperfuerant, contuliſſet, [3] illic [4] ita fame ac peſtilentia laborarunt, ut jam Claudius dedignaretur & vincere. Denique finitum eſt aſperrimum bellum, terroreſque Romani nominis ſunt depulſi. Vera dici fides cogit, ſimul ut ſciant hi qui adulatores nos exiſtimari cupiunt, [5] id quod hiſtoria dici poſtulat, non tacere. Eo tempore quo parta eſt plena victoria, plerique milites Claudii [6] ſecundis rebus elati, quæ ſapientium quoque animos fatigant, ita in prædam verſi ſunt, ut non cogitarent à pauciſſimis ſe poſſe fatigari dum occupati animo atque corporibus [7] avertendis prædis inſerviunt. Denique in ipſa victoria propè duo millia militum à paucis Barbaris, & iis qui fugerant, interempti ſunt. Sed ubi hoc comperit Claudius, omnes qui rebelles animos extulerant, conducto exercitu rapit, atque in vincula Romam etiam mittit [8] ludo publico deputandos. [9] ita id quod vel Fortuna vel

1. *Nam cùm ſe in Hæmimontum multitudo Barbararum gentium quæ ſuperfuerant, contuliſſet.*] Provinciam Thraciæ, in qua Hæmus mons, Hæmimontum nominarunt, ut auctor eſt Ammianus in deſcriptione Thraciarum lib. XXVII. *Caſaub.*

2. *Cùm ſe in Hæmimontum.*] Pal. non habet dictiunculam *in.* & abeſſe poteſt. *Gruter.*

3. *Illic ita fame, & peſtilentia laborarunt.*] Pal. & ed. vet. *laboravit.* quod refertur ad *multitudinem.* nam & *contuliſſet* dixit. *Salmaſ.*

4. *Ita fame & peſtilentia laborarunt.*] Non fame ſed peſtilentia tantùm abſumptos ſcribit Zoſimus. *Caſaub.*

Id quod dici hiſtoria poſtulat, non tacere.] Meliùs, *nos non tacere.* Huius cladis à Claudii exercitu acceptæ, meminit & Zoſimus, quem lege. *Idem.*

5. *Id quod hiſtoria poſtulat, non tacere.*] *Non tacere*, eſt ſcribere, vel dicere. ſic *non jubere*, pro vetare. *Salmaſius.*

6. *Secundis rebus elati, ſapientum quoque animos fatigant.*] Ad verbum ex Salluſtio. *Caſaub.*

7. *Avertendis prædis inſervient.*] Joſ. Scaliger. *Avert. præſidiis parum inſerviunt.* ſed non dubito meliùs ſcribi, *prædis*, quod libri Puteani ſervant. *avertere prædam*, familiaris hiſtoricis dictio. *Idem.*

Avertendis prædis.] Pal. eos ſcriptos juvat qui præferunt *præſidiis.* Gruterus.

8 *Ludo publico deputandos.*] Vet ed. *deputatos.* Salmaſ.

9. *Ita id quod vel fortuna vel miles egerat, virtute boni principis æquatum eſt.*] Palat. ſcribendum, *antiquatum eſt.* nec aliter vetus editio. *antiquare*, ut omnes ſciunt, eſt delere vel abolere. ſignificat igitur virtute Claudii abolitum dedecus, & detrimentum reſarcitum, quod

na vel milês egerat, virtute boni principis antiquatum eſt. Nec ſola de hoſte victoria, ſed etiam vindicta præſumpta eſt. In quo bello quod geſtum eſt, equitum Dalmatarum ingens extitit virtus, [1] quòd originem ex ea provincia Claudius videbatur oſtendere, [2] quamvis alii Dardanum, & ab Ilio Trojanorum atque ipſo Dardano ſan-
12 guinem dicerent trahere. [3] Fuerunt per ea tempora & apud Cretam Scythæ, & Cyprum vaſtare tentarunt: [4] ſed ubique morbo exercitu laborante, ſuperati ſunt. Finito ſanè bello Gotthico, [5] graviſſimus morbus increbuit, [6] tunc quum etiam Claudius affectus morbo mortales reliquit, & familiare virtutibus ſuis petiit cælum. Quo ad deos atque ad ſidera demigrante, [7] QUINTILLUS frater ejuſ-

quod acceperant Romani incautius ſe gerentes. *Idem.*

1. *Quòd originem ex ea provincia Claudius videbatur oſtendere.*] Tanti principis origo, ut aliorum ſummorum virorum, in obſcuro latet. *Caſaub.*

Quod originem ex ea provincia Claudius videbatur oſtendere.] Suavis eſt & lepida hiſtoria quam refert Victor de origine Claudii: *Claudium plerique putant*, inquit, *Gordiano ſatum, dum adoleſcens à muliere matura inſtitueretur ad uxorem.* eum locum eo libentius attuli, ut vitio vacare probarem, & morem antiquum inſtituendi nobiles adoleſcentes ad uxorem & rem uxoriam, docerem. hoc voluit igitur Victor; Gordianum adoleſcentulum, quum ducturus eſſet uxorem, à muliere matura & artifice illius palæſtræ inſtitutum eſſe ad hunc ludum, ne novitius adoleſcens, & in hoc ludo minime doctus, ut nondum τ̃ *ἀφροδίτης μυςήριον*, parum ſe virum probaret novæ nuptæ. Martialis:

Ergo ſuburanæ tironem trade magiſtræ
Illa virum faciet. non bene virgo docet.

Salmaſ.

2. *Quamvis alii Dardanum, & ab Ilio Trojanorum atque ipſo Dardano ſanguinem dicant trahere.*] Ne dubita ſcribere: *& ab Ilo Trojanorum rege, atque ipſo Dardano ſanguinem trahere:* vel, *ab Ilo Trojano* Dardanum gente fuiſſe Claudium conſtans videtur opinio fuiſſe. unde & quidam à Dardano, atque ab Ilo Trojanorum antiquiſſimis regibus eum ſanguinem trahere dixerunt. Virgilius:

Ilusque Aſſaracuſque & Trojæ Dardanus auctor.

Quidam eum ex Dalmatia, alii ex Dardania fuiſſe dixerunt: adeo incerta de hujus optimi principis origine jactabantur. *Idem.*

3. *Fuerunt per ea tempora & apud Cretam Scythæ, & Cyprum.*] Zoſimus, qui eoſdem auctores ſequitur, Cretæ non Cyprum, ſed Rhodum adjicit. *Caſ.*

4. *Sed ubique morbo exercitu laborante.*] Palatinus: *Sed ubique morbo atque exercitu laborante.* deeſt *fame: morbo atque fame exercitu laborante.* ſic enim ſupra, utroque laboraſſe dixit: nam per *morbum* heic, peſtilentiam intelligit. *Salmaſ.*

5. *Graviſſimus moribus increbruit.*] Pal. *increbuit.* Grut.

6. *Tunc cùm etiam Claudius affectus morbo mortales reliquit.*] Peſtilentia igitur extinctus Claudius. *Caſaub.*

7. QUINTILLUS *frater ejuſdem.*] De hoc

ejuſdem, vir ſanctus, & ſui fratris (ut verè dixerim) frater, delatum ſibi omnium judicio ſuſcepit imperium, [1] non hereditarium, ſed merito virtutum: qui factus eſſet imperator etiamſi frater Claudii principis non fuiſſet. Sub hoc Barbari qui ſuperfuerant, [2] Anchialo vaſtata, conati ſunt Nicopolin etiam obtinere. Sed illi provincialium virtute obtriti ſunt. Quintillus autem ob brevitatem temporis nihil dignum imperio gerere potuit. [3] Nam ſeptimadecima die, quòd ſe gravem & ſerium contra milites oſtenderat ac verum principem pollicebatur, [4] eo genere quo Galba, quo Pertinax, interemptus eſt. [5] Et Dexippus quidem Claudium non dicit occiſum, ſed tantùm mortuum. Nec tamen addidit morbo, ut dubium ſentire videa-

hoc varia eſt hiſtoria. vide Vopiſcum in Aureliano, & Zonaram. *Idem.*

Quintillus frater.] Vet. ed. *Quintilius.* Salmaſ.

1. *Non hereditarium, ſed merito virtutum.*] Purgat Quintillum ab objecto illi crimine: quòd ſic imperio fratri voluiſſet ſuccedere quaſi hereditatem cerneret. *Caſaub.*

2. *Anchialo vaſtata conati ſunt Nicopolim etiam obtinere.*] Vide Ammian. libro XXXI. Zoſimus Valeriano principe vaſtatam ſcribit Anchialum. *Idem.*

Anchialo vaſtata, conati ſunt Nicopolim etiam obtinere.] Ergo Anchialum tantum vaſtarunt, Nicopolim non item: Palat. vero liber utramque negat captam, etſi utramque tentatam: ſic enim ſcribit; *Sub hoc barbari qui ſuperfuerant; Anchialo vaſtare conati ſunt, Nicopolim etiam obtinere. ſed illi provincialium virtute obtriti ſunt.* Ita autem diſertim ſcriptum extat, in illo optimo libro, *Anchialo vaſtare*, pro *Anchialum:* quod ne quis mendum eſſe ſuſpicetur, ſciendum eſt illo tempore ſic loqui ſolitos, ut nomina urbium plerumque hoc caſu enuntiarent: aliquando etiam per quartum. hoc barbarum, inquies. ſit plane barbarum, dum conſtet etiam veteres ita uſurpaſſe. *Salmaſ.*

3. *Nam ſeptima decima die.*] Sic & Zonaras. *Caſaub.*

Nam ſeptima decima die.] Vopiſcus in Aureliani vita, *viceſimo die.* Salmaſ.

4. *Eo genere quo Galba & Pertinax.*] Et hoc in Conſtantii gratiam. *Caſaub.*

5. *Et Dexippus quidem Claudium non dicit occiſum, ſed tantum mortuum.*] Suſpicor id quod res eſt, non de Claudio, ſed de Quintillo hæc eſſe accipienda, & temere pro Quintilli, Claudii nomen inrepſiſſe: & ſane ita eſt. dicit Trebellius Quintillum ſeptima decima die imperii occiſum: Dexippum autem non dicere occiſum, ſed mortuum tantum: ſed cum non addiderit morbo, ambigi poſſe quomodo ſenſerit. de morte enim Quitilli variæ opiniones fuere, ut ex Zoſimo diſcimus. quidam eum interfectum à militibus prodiderunt, ut Trebellius. alii ſponte ſua Aureliano ceſſiſſe quaſi potiori, & ſibi venas incidiſſe, ut ſcriptum reliquit Zoſimus Dexippus vero mortuum tantum ſcribit, ut dubium ſentire videatur, inquit Trebellius. ſcribendum igitur hoc loco: *& Dexippus quidem Quintillum non dicit occiſum ſed mortuum.* pro Quintillo, hodie perperam Claudius legitur. *Salmaſ.*

1. *Nupta*

13 videatur. Quoniam res bellicas diximus, de Claudii genere & familia ſaltem pauca dicenda ſunt, ne ea quæ ſcienda ſunt, præteriiſſe videamur. Claudius, Quintillus, & Criſpus, fratres fuerunt. Criſpi filia, Claudia: ex ea & Eutropio nobiliſſimo gentis Dardanæ viro Conſtantius Cæſar eſt genitus. Fuerunt etiam ſorores, quarum una Conſtantina nomine, [1] nupta tribuno Aſſyriorum, in primis annis defecit. [2] De avis nobis parum cognitum. Varia enim plerique prodiderunt. Ipſe Claudius inſignis morum gravitate, inſignis vita ſingulari & unica caſtimonia, vini parcus, ad cibum promptus, ſtatura procerus, [3] oculis ardentibus, lato & pleno vultu, digitis uſqueadeo fortibus ut ſæpe equis & mulis ictu pugni dentes excuſſerit. Fecerat hoc etiam adoleſcens in militia, quum ludicro Martiali in campo luctamen inter fortiſſimos quoſque monſtraret. [4] Nam iratus ei qui non balteum [5] ſed genitalia ſibi contorſerat, omnes dentes uno pugno excuſſit. Quæ res indulgentiam meruit pudore vindictæ: ſiquidum tunc Decius imperator, quo præſente fuerat perpetratum,

1. *Nupta tribuno Aſſyriorum.*] Cur nomen ejus tribuni non adſcripſit? Aſſyrii autem in militia Romana fuere, ut & Mauri, & Palmyreni, & Oſroëni. *Idem.*

2. *De avis parum cognitum.*] Ita loquitur quaſi patrem Claudii nobis indicaſſet: de quo ne γρῦ quidem, in iis ſaltem quæ hodie extant Trebellii. *Caſaub.*

De avis nobis parum cognitum.] Mira brevitate avorum nomine patrem etiam comprehendit Trebellius. nam *patrem*, *avum*, *proavum*, avos vocat de patre enim nec dixit, nec potuit quid certi dicere. pater enim Claudii etiam ignorabatur. *Salmaſ*

3. *Oculis ardentibus.*] *Vigentes oculos in Zenobia* dixit, quos heic *ardentes* vocat. *Idem.*

4. *Nam iratus ei qui ſibi non baltheum ſed genitalia contorſiſſet.*] Palatinus *vitalia* præfert, quod valde probo. non enim uſque ad genitalia perveniebat baltheus, ſed medium hominem cingebat. Claudius vero vitalia ſibi ab adverſario inter luctandum pro baltheo contorta indignabatur. non igitur ſevera & exacta lege luctabantur. nam in vera lucta vitalia contorquere & ilia firmo nexu implicare permiſſum. Græci τὰ μέσα λαβεῖν dicunt. at militaris iſta luctandi ratio, quæ ludicri tantum & exercitationis gratia erat inſtituta, pro vitalibus baltheum ſibi invicem contorquere ſoliti erant. & merito Claudius iratus illi militi fuit qui legem ludicri certaminis exceſſerat, & pro baltheo vitalia ſibi contorſerat. Baltheus autem, ut notum eſt, medium hominem cingebat. *Idem.*

5. *Sed genitalia ſibi contorſerat.*] Palatinus à prima manu *vitalia*. Gruterus.

1. *Quan-*

tratum, & virtutem & verecundiam Claudii publicè prædicavit: donatumque armillis & torquibus, à militum congreſſu faceſſere præcepit, nequid atrocius quàm luctamen exigit faceret. Ipſi Claudio liberi nulli fuerunt: Quintillus duos reliquit: Criſpus, (ut diximus) filiam.
Nunc ad judicia principum veniamus, quæ de illo à di- 14
verſis edita ſunt: & eatenus quidem ut appareret [1] quandoque Claudium imperatorem futurum. Epiſtola Valeriani ad Zoſimionem procuratorem Syriæ. *Claudium Illyricianæ gentis virum, [2] tribunum Martiæ quintæ legioni fortiſſimæ dedimus, virum devotiſſimis quibuſque ac fortiſſimis veterum præferendum. Huic ſalarium de noſtro privato ærario dabis annuos frumenti modios tria millia, hordei ſex millia, laridi libras duo millia, [3] vini veteris ſextarios tria millia quingentos, olei boni ſextarios centum quinquaginta, olei ſecundi ſextarios ſexcentos, ſalis modios viginti, ceræ pondo centum quinquaginta, fœni, paleæ, aceti, oleris, herbarum, quantum ſatis eſt, [4] pellium tentoriarum decurias triginta, mulos annuos ſex, [5] equos annuos tres, [6] camelos annuas decem, mulas annuas novem: [7] argenti in opere annua pondo quin-*

1. *Quandoque.*] Pal. *Quandocunque.* Idem.

2. *Tribunum Martiæ quintæ legioni.*] Hæc legio ut & ſexta Gallicana atque aliæ quarum in ſequentibus libris mentio, poſt tempora Dionis fuerunt conſcriptæ: nam earum nomen inter antiquas non recenſentur, quas ipſe deſcripſit. *Caſaub.*

3. *Vini veteris ſextarios tria millia quingentos.*] Quòd per ſextarios potiùs quàm per congios aut culeos numerus hic indicatur, ea fortaſſe cauſſa eſt: quòd dietim vinum exhiberetur, non una largitione plures congii ſimul: ſic enim plerunque ſolitæ diſtribui annonæ. in Aureliano vocatur hoc *vinum menſale.* Idem.

4. *Pellium tentoriarum decurias triginta.*] Solent non ſingulæ pelles vendi, ſed plures ſimul in unum faſcem colligatæ, puta denæ aut duodenæ ſimul. Videtur autem decuria una ad tentorium unum ſuffeciſſe: ideoque per decurias fuiſſe emi vendique ſolitas. *Idem.*

Pellium tentoriarum decurias triginta.] Sic res aliæ multæ per decurias venundari ſolitæ. ſic decades chartarum apud Anaſtaſium de vitis Pontificum in Sylveſtro. *Salmaſ.*

5. *Equos annuos tres, camelos annuas decem.*] Equi annui tres tribuno legionis dantur. *Idem.*

6. *Camelos annuas decem.*] Palatinus, *Camelas annuas decem.* camelorum autem in caſtris Romanorum, jam inde à vetuſtis temporibus multus uſus fuit, ad prædam portandam, quibus cum epibatis ſuis quinque pedes aſſignat. *Idem.*

Camelos annuas decem.] Pal. *Camelas annuas.* Grut.

7. *Argenti in opere annua pondo quinquaginta.*] *Argentum in opere* vocat, *argentum operatum.* quod vetuſtiores *factum* appellabant. ſic *calices in gemmus,* gem-

quinquaginta, [1] *philippeos noſtri vultus annuos centum quinquaginta, & in ſtrenis quadraginta ſeptem & trientes centum ſexaginta.* [2] *Item in caveos & ſcyphos pondo undecim.* [3] *item in caveos & ſcyphos* [4] *& zuma pondo undecim.* [5] *Tunicas ruſſas militares annuas,* [6] *ſagochlamydes annuas duas, fibulas argenteas inauratas duas,* [7] *fibulam auream cum acu Cyprea unam. Balteum argen-*

. . . .

teum

gemmatos calices appellat idem Anaſtaſius. *Salmaſ.*

1. *Philippeos noſtri vultus.*] Philippei nummi Philippi primùm juſſu formati fuerant: ſed cùm illa forma recepta ſemel placuiſſet, ea retenta eſt ſimul cum appellatione: hoc ſolùm immutato, ut vultum & nomen nummus referret non Philippi, ſed ejus principis qui cudi juſſiſſet. *Caſaub.*

2. *Item in caveos & ſcyphos pondo undecim.*] Hæc ſunt inducenda. ſequuntur enim eadem verba. *Idem.*

Item in caveos & ſcyphos.] Palatinus: *In caucos & ſcyphos.* nec dubium quin illa ſit vera lectio. caucum enim vocarunt recentiores, qui vetuſtioribus erat cyathus. Iſidorus *cyathum* ſua ætate *caucatum* fuiſſe dictum ſcribit: *caucus* autem & *caucatus* idem. *caucum, baucum* etiam vocabant. & *caucam, baucam. cauta* in Gloſſis exponitur patera. & βαυκάλιον & καυκάλιον. ſic & in aliis multis vocibus harum duarum invicem litterarum permutationem animadverti. *Salmaſ.*

3. *Item in caveos & ſcyphos & zuma pondo undecim.*] Caveum poculi genus eſſe patet ex Peſcennii vita. Pro *zuma* lego *zemas.* caccabos ita vocarunt vulgò, ἀπὸ τοῦ ζεῖν. *Caſaub.*

4. *Et zuma pondo undecim.*] Ita libri noſtri conſtanter. *Zumum* enim vel *Zemum*, & *Zema Zemæ* idem eſt. ac ſic olla dicta eſt ἀπὸ τοῦ ζεῖν. *Zemam* vocat Iſidorus quod eſt Græcis ζέμα. inde olla etiam in qua decoquitur aliquid, *zema* vocatur, vel *zumum* aut *zemum* ut diximus. *Salmaſ.*

5. *Tunicas ruſſas militares annuas.*] Numerus deeſt. Scribo, *annuas duas.* ut in ſequentibus. ruſſas tunicas appellat quas Græci φοινικίδας. *Caſaub.*

Tunicas ruſſas militares.] Deeſt numerus, ut jam animadverſum viris doctis. legendum igitur; *Tunicas ruſſas militares duas, ſagochlamydes annuas duas* jungit *tunicas militares*, & *ſagochlamydes.* tunica enim militaris interior veſtis ſupra quam accipiebatur ſagochlamys. *tunicæ ruſſæ* hoc loco ſunt φοινικοῖ χιτῶνες. *Salmaſ.*

6. *Sagochlamydes annuas duas.*] Interdum ex duplici genere veſtium unum conficiebant, quod utriuſque figuram participaret. ſic *chlamydem mantuelem* mox nominat auctor: ita ergo ſagochlamys, veſtis novum genus fuit compoſitum ex ſago Romano, ſive Gallico & chlamyde Græcanica. utrumque indumentum fuit militare. *Caſaub.*

Sagochlamydes annuas duas.] Inter ſagum & chlamydem hanc puto differentiam fuiſſe, quod ad formam attinet, quam doctiſſimi quique Græcorum inter χλαῖναν & χλαμύδα conſtituunt. ſagochlamys igitur ex utroque compoſitum, ſago & chlamyde, vel ad utriuſque formam factum, & aliquid habens ex utroque veſtimentum. non diverſum fuiſſe videtur genus illud veſtis quod σαγομαντίον Græci recentiores vocarunt. nam μαντίον pro chlamyde dixerunt. *Salmaſ.*

7. *Fibulam auream cum acum Cypream unam.*] Scribe: *Cum acu Cypria, unam. Acus cypria*, ſitne ab ære Cyprio ita dicta, an ab artificio peculiari artificum Cypriorum, neſcio. *Caſaub.*

Fibulam auream cum acum cypream unam.] Scribe: *Fibulam auream, cum acu cyprea unam.* acus cyprea non ab ullo

teum inauratum unum, [1] *annulum bigemmem uncialem,* [2] *brachialem unum unciarum ſeptem. Torquem libralem unum, caßidem inauratam unam.* [3] *Scuta chryſographata duo, loricam unam, quam refundat.* [4] *Lanceas Herculeanas duas,* [5] *aclydes duas, falces duas, falces fœnarias quatuor. Cocum quem refundat, unum: mulionem, quem refundat, unum. Mulieres ſpecioſas ex captivis duas.* [6] *Albam ſubſericam unam* [7] *cum* * *purpura Girbitana:* [8] *ſub-*

ullo Cypriorum artificio dicta eſt, ſed ab *cypro*, hoc eſt ære cyprio, quod nunc *cuprum* vocamus. *Salmaſ.*

Fibulam auream cum ... Cyprea unam.] Repræſentavi lectionem codicis Pal. ſed manus ſecundæ: tantò quidem proclivius quod in eam deſcenderat ingenii conjectura Caſaubonus noſter. *Gruter.*

1. *Annulum bigemmeum.*] Ex Palat. ſcribendum: *Annulum bigemmem unum.* non enim *Annulus bigemmeus* qui duas gemmas habeat, recte dicatur, ſed *bigemmis*, ut nec *fluvium bicorneum* dixeris, qui duo habeat cornua, ſed *bicornem*. Salmaſ.

2. *Brachialem unum unciarum ſeptem.*] Scribe, *Brachiale:* & dextrocherium intellige, de quo ſatis ad Maximinos. *Caſaub.*

Brachialem unum.] Pal. *unam.* quod ſi retinemus, aliquid ſubaudiendum ſubſtantivi. *Grut.*

3. *Scuta chryſographata duo.*] Et picta, ſive cælata, & inaurata, vel aureis literis inſcripta. Sueton. Octav. capite VII. *Caſaub.*

Scuta chryſographata.] Χρυσογράφον Græci vocant quod eſt auro pictum: inde verbum χρυσογραφῆσαι, auro pingere, quod heic eſt chryſographare: & *chryſographata ſcuta*, χρυσογράφητα. potuiſſet ſimpliciter dicere *chryſographa ſcuta*: ſed ſic *chryſographata* dixit, ut *anaglyphata pocula* dixere pro *anaglyphis*. Salmaſ.

4. *Lanceas Herculeanas duas.*] Meliùs, *Herculaneas*; ſic in Pertinace, *Machæra Herculanea*. tamen & alibi legas Herculeanus. *Caſaub.*

5. *Aclides duas.*] Aclides ſunt plumbatæ funiculo ex baculo aptæ. Lege Servium ibi:

—— teretes ſunt aclides illis
Tela: ſed hæc lento mos eſt aptare flagello.

Idem.

Aclydes duas.] Conſtat *aclydes* clavæ genus eſſe, quod loro vel amento in hoſtes jaciebatur. quarum in bello tantum uſus, quæ loro religatæ magna vi jaciebantur, & redibant ad eum qui jecerat, clavisque ferreis, aut acuminibus erant munitæ, ut ſine pernicie non redirent, quemcumque tetigiſſent. ideoque recte jacula brevia interpretatur Nonius. *Salmaſ.*

6. *Albam ſubſericam, cum purpura Succubitana.*] De alba ſubſerica inferiùs ſub libri hujus finem. *Succubitana purpura*, à Succubone Baſtetaniæ oppido nomen habet: ſolet enim à loco ubi tingebatur denominari purpura, ut Tyria. Succubitani municipii mentio facta ſuperiùs initiò vitæ Marci Antonini. ſuſpicabar ſcribendum *Succubaritana*: ut eadem ſit cum illa quæ ſtatim Maura nominatur. nam Succubar ſive Succabar oppidum Mauritaniæ Cæſarienſis ex Plinio aliiſque notum eſt. At regius *Grabitana*. Puteanus *Girbitana*, de quibus lectionibus cogitent eruditi. *Caſaub.*

Albam ſubſericam unam.] *Alba* heic abſolute *veſtis alba*: unde *albati* qui *albas* geſtabant. *Salmaſ.*

7. *Cum purpura ſuccubitana.*] Vetus editio habet, *gubitana*, pro *girbitana*, quæ eſt ſcriptorum omnium lectio. *Girbitana* purpura à *Girba* inſula, quæ *Meninx* veteribus dicta fuit. in ea nobiliſſi-

[1] ſubarmale unum cum purpura Maura. [2] Notarium. quem refundat, unum: [3] ſtructorem quem refundat, unum. [4] Accubitalium Cypriorum paria duo. [5] Interulas, puras duas: [6] faſcias viriles duas: togam quam refundat, unam. [7] Latum clavum, quem refundat, unum. [8] Venatores qui obſequantur, duos: carpentarium unum.

[1] Curam

mum baphium, cujus mentio in notitia imperii, ubi *Girbitanum baphium* non ſemel memoratur. inde *Girbitana purpura.* Idem.

* *Purpura Succubitana.*] Pal. noſter refert illud aliorum *Sirbitana.* Grut.

1. *Subarmale unum cum purpura Maura.*] Jam expoſuimus ad Ælii Spartiani Severum. *Caſaub.*

Subarmale unum purpura cum Maura.] *Subarmalem unum*, ſcribit heic Palat. erit igitur, hic *ſubarmalis*, ut hic *colobus*, hic *byrrus*: quæ ſunt adjectiva veſtium, pro veſtibus ipſis uſurpata, & genere maſculino enunciata. dictus *ſubarmalis* quod ſubarmum rejiceretur. ſic *armilauſa* genus aliud veſtis ab *armis* dictum, hoc eſt ſcapulis: quo monachi olim utebantur, quam Græci ἐπωμίδας vocant, quod ſcapulas contegeret, non ut *ſubarmalis* ſub armum rejiceretur. poſtquam enumeravit Valerianus veſtes ad quotidianum uſum, ut ſunt tunicæ ruſſæ, ſagochlamydes; ſeparatim heic ponit quæ ad pompam tantum ſunt, ut *albam ſubſericam cum purpura Girbitana, ſubarmalem cum purpura Maura.* nam & albatos ſupra milites fuiſſe vidimus in die pompæ & triumphi. præterea ex iſtis veſtibus pompicis unam tantum, ut ſubarmalem unum, & albam unam, neque eas annuas, dari jubet princeps. quod & raro ſumantur ejuſmodi veſtes, & frequenti uſu non deterantur, ita ut una ſufficere poſſit longo tempori. ut ergo in uſu quotidiano ſagochlamydes ſupra *tunicas ruſſas* accipiebant, ſic diebus feſtis & ſollennibus ſubarmales ſupra albas ſubſericas ſumere conſueverant. *alba* igitur *ſubſerica* tunica erat, quod & ipſum nomen ejus ſatis arguit: *alba* enim ἐλλειπτικῶς dicitur, & intelligitur tunica. *ſubarmalis* autem chlamys vel byrrus qui fibula in humero connectebatur, bracchioque dextro excluſo ſub armum deſcendebat. hinc ſubarmalis dictus, cum ſubaudiatur byrrus vel peplus. *Salmaſ.*

Subarmale unum.] Palat. *Subarmalem*, ut aliquid rurſus ſubintelligatur ſubſtantivi. *Grut.*

2. *Notarium quem refundat unum.*] Unum è ſcribis, aut ſervis publicis, qui magiſtratibus apparebant & ſcribendo merebant, quæ illi dictarent notis excipientes. *Caſaub.*

3. *Structorem quem refundat unum.*] δαιτρὸν, & τραπεζοποιὸν, ut interpretatur Athenæus libro quarto. *Idem.*

4. *Accubitalium Cypriorum paria duo.*] Expoſuimus ad Lampridii Heliogabalum. apparet fuiſſe illa ætate inſignes in inſula Cypro periſtromatum, tapetum, aliarumque rerum artifices. *Idem.*

Accubitalium Cypriorum.] *Accubitalia* ſunt toralia. cave putes cum doctiſſimo viro etiam mantelia eo nomine venire. *mantelibus* enim menſæ ſternebantur, accubitalibus accubita, hoc eſt tori in quibus ad menſam veteres accumbebant. non ſolum mantelium mapparumque, & accubitalium, ſed etiam periſtromatum, velorumque varii generis & aulæorum artificio Cyprus olim inſula nobilitata eſt. *Salmaſius.*

5. *Interulas puras duas.*] Puræ opponuntur prætextis purpura. *Caſaub.*

6. *Faſcias viriles duas.*] Nihil horum viſitur in Pal. *Grut.*

7. *Latum clavum, &c.*] Tunicam cum lato clavo, ſive laticlaviam. *Caſaubonus.*

8. *Venatores qui obſequantur duo.*] Qui aſſiduè eum comitentur. obſequium eſt comitatus principis aut alicujus

[1] *Curam prætorii unum. Aquarium unum. Piſcatorem unum. Dulciarium unum.* [2] *Ligni quotidiani pondo mille, ſi eſt copia: ſin minùs, quantum fuerit, & ubi fuerit:* [3] *coctilium quotidiana batilla quatuor. Balneatorem unum, & ad balneas ligna: ſin minùs, lavetur in publico. Jam cætera quæ propter minutias ſuas ſcribi*

cujus megiſtanis, ut antè docuimus ad Pertinacis vitam. *Idem.*

Venatores qui obſequantur diu.] Id eſt qui obſequium præſtent, qui comitentur. & ſervi autem & amici ad obſequia. ſed amici anteibant, ſervi ſequebantur. hinc *anteambulones*, & *antepedes* amici obſequium facientes, dicebantur. ſervi autem *pediſequi*, *à pedibus*, *ad pedes*. Salmaſ.

1. *Curam prætorii unum.*] Quemadmodum in aulis imperatorum & militia Palatina fuit, qui è re dicebatur Cura palatii, quòd omnium fabricarum principis curam gereret, ſic in majorum magiſtratuum comitatu fuit, qui dicebatur Cura prætorii, quòd illa omnia curaret quæ ad prætorium ejus magiſtratus cui fuerat attributus pertinerent. ut operas pro operariis, ſic curam dixerunt pro eo qui curam ſuſtinet. Ovidius:

Tertius immundæ cura fidelis aræ.

Caſaub.

Curam prætorii unum.] *Cura* pro *curatore.* ſic ſupra *ludos* pro ludiis dictos obſervavimus, & *præturam* pro prætore. ſic *matrimonia* & *conjugia* pro conjugibus: *ſervitia* pro ſervis: ita *cura palatii* & *cura prætorii*, pro eo qui prætorium, & palatium curat. ſic tamen etiam fieri poteſt *hic cura* pro curator à verbo curo: ut *hic perda*, à verbo perdo pro perditor: *ſcriba* à ſcribo, qui ſcribit. *Salmaſ.*

2. *Ligni quotidiani pondo mille.*] Etiam hodie in quibus locis lignum appenditur. *Caſaub.*

3. *Coctilium quotidiana batilla quatuor.*] De coctilibus ad Pertinacem dictum. Ulpianus lege CLXVII. De verborum ſignificatione, appellat *ligna cocta ne fumum faciant:* vulgò vocabant *acapna.* Differunt coctilia à titionibus, & item à carbonibus, ut etiam Ulpianus docet ea lege. hic tamen pro carbonibus videtur accipi ea vox: aut non multum acapna differebant à carbonibus. nam brevia admodum fuiſſe, nec manu ut ligna, ſed batillis tractari ſolita, ut carbones, hic locus declarat. *batillis* ſive *batillum* eſt hama quæ igni admovetur. vulgò dicimus *une pale à feu*. Græci πυρέμας appellarunt. *Idem.*

Coctilium batilla quatuor.] Scribendum: *Vatilla quatuor. hoc vatillum* igitur ſcribendum, Græcis eſt ἄμη. & ſciri oportet ἄμην res duas ſignificare apud Græcos, & inſtrumentum foſſorium, cui ſimile eſt & illud quod ad ignem paratum eſt, & vas tenendæ aquæ aptum. ſicut plane & σκάφη & σκαφεῖον. nam σκάφη & ἄμη idem eſt. σκάφη autem & inſtrumentum, quo foditur deſignat, & vas aquarium, ut alveum, aut aliud quid. Græci poſtea ut diſtinguerent ἄμην quæ ad ignem miniſtrat, ab illa ἄμη, quæ fodiendi eſt inſtrumentum: illam πυρέμην vocaverunt, hoc eſt ἄμην πυρὸς vel πρὸς πῦρ· hanc vero ſiverunt nomen habere quod prius. πυρέμη igitur duo Græcis ſignificat, ſarculum aut ligonem. vulgo dicimus, *une pale de fer*, *ou un lochet.* ὄρυγας appellant Græci: Latini etiam *upupam* appellarunt: illæ autem *hamæ* quarum in reſtinguendis incendiis uſus, ſunt vaſa ampla, ad continendam aquam, quæ ſiphonibus inde hauriebatur & exprimebatur ad reſtinguendum ignem. ideo *ſipones* & *hamas* junctim poſuit Plinius. *Salmaſius.*

 1. Sed

ſcribi nequeunt, pro moderatione præſtabis, [1] *ſed ita* [2] *ut nihil adæretur. Et ſi alicubi aliquid defuerit,* [3] *non præſtetur,* [4] *nec in nummo exigatur. Hæc autem omnia idcirco* [5] *ſpecialiter non quaſi tribuno, ſed quaſi duci detuli, quia vir talis eſt ut ei plura etiam deferenda ſint.* Item ex epiſtola ejuſdem alia inter cætera ad Ablavium Murænam præfectum prætorii. *Deſine autem conqueri quòd adhuc Claudius eſt tribunus,* [6] *nec exercitus ducem loco accipit:* [7] *unde etiam ſenatum & populum conqueri jactabas. dux factus eſt, & dux totius Illyrici.* [8] *habet in poteſtatem*

1. *Sed ita ut nihil adderetur.*] Lego, *Ita ut nihil adæretur.* præcipit imperator dari ſuperiores ſpecies ipſas, non earum pretium in ære: quod illa ætas vocavit *adærare.* Græci juriſconſulti vertunt ἀπαργυρίζεσθαι. *Caſaub.*

Sed ita ut nihil adderetur.] Pal. *ſed ita ut nihil aderet.* quod verum eſt. ita enim ſcribebant: *es, adero, eratus, era.* Gloſſæ: *adærat,* ἐξαργυρίζει. item in aliis Gloſſis: ἐξαργυρίζω, *adero.* ἐξαργυρισμός, *aderatio.* quod Græci ἀπαργυρίζεσθαι, nos vulgo *argentare* dicimus, id Latinis eſt, *aderare.* Græci quoque ἀποχαλκίζειν. illis enim χαλκὸς etiam pro argento ſumitur. unde ἄχαλκοι, pauperes & male nummati, & ἀχαλκεῖν, nummorum penuria laborare. εὔχαλκος, bene nummatus. nam is εὔχαλκος dicitur, qui magnam vim habeat pecuniæ numeratæ, qui & *præſens* Latinis perquam eleganter appellatur. ita enim Græci παρουσίαν vocant ſubſtantiam. ut χαλκὸς igitur pro argento, ſic ἀποχαλκίζειν, ἀντὶ τοῦ ἀπαργυρίζειν. ad verbum *aderare* Latinis. *aderatio* eſt taxatio vel æſtimatio rei. *Salmaſ.*

2. *Ut nihil adderetur.*] Palat. *aderet.* forſan. *adæret.* Grut.

3. *Non præſtetur, nec in minimo exigatur.*] Scribendum, *non præſtetur, nec in nummo exigatur. præſtetur* ſcripſimus ex libris, non *pretium.* Caſaub.

4. *Nec in minimo exigatur.*] *Nec in nummo exigatur.* ita Pal. *Salmaſ.*

5. *Specialiter non quaſi tribuno, ſed quaſi duci.*] Id eſt ultra ordinis ſui gradum. quem honorem habitum virtuti ab imperatoribus Rom. plures horum ſcriptorum loci teſtantur. *Caſaub.*

6. *Nec exercitus ducem loco accipit.*] Scribe: *Nec exercitus ducendos accipit.* Idem.

Nec exercitus ducem loco accipit.] Scrib. *Deſine autem conqueri quod adhuc Claudius eſt Tribunus, nec exercitus ducem è loco accipit. è loco,* id eſt ſtatim & illico. querebantur quod nimis diu maneret Tribunus, nec illi repræſentaretur ducatus. mihi tamen nunc magis placet nihil mutari: poteſt enim videri dixiſſe *ducem loco,* pro *dignitate ducem,* qui *ducis locum* haberet. ut *ducem loco* dixit heic Trebellius qui ducis dignitatem & locum teneret: ſic privatum loci Tertullianus de Octavio Cæſare adhuc privato, & nondum principem locum obtinente. *Salmaſ.*

Nec exercitus ducem loco accipit.] Fortaſſis, *Nec exercitus ducendi locum accipit.* Grut.

7. *Unde etiam ſenatum & populum conqueri jactabas.*] Obſervabis hoc loco, *unde* pro *de quo.* Jordanes de rebus Geticis: *In Scanzia vero inſula, unde nobis ſermo eſt.* pro, *in inſula de qua loquimur.* Salmaſ.

8. *Habet in poteſtatem Thracias; Mœſias, Dalmatas, Pannonias, Dacos exercitus.*] Scribendum, *Habet in poteſtatem Thracas, Mœſos, Dalmatas, Pannonios, Dacos exercitus.* Idem.

ſtatem Thracias, [1] *Mœſias, Dalmatas, Pannonias, Daços exerci-*
tus: vir ille ſummus noſtro quoque judicio [2] *ſperet conſulatum, ſi*
ejus animo accommodum eſt, quando voluerit, accipiat prætoria-
nam, accipiat præfecturam. Sanè ſcias tantum ei à nobis decretum
ſalarii [3] *quantum habet Ægypti præfectura: tantum veſtium quan-*
tum proconſulatui Africano detulimus: tantum argenti quantum
accipit [4] *curator Illyrici Metatius: tantum miniſteriorum quantum*
nos ipſi nobis per ſingulas quaſque decernimus civitates: ut intelli-
gant omnes quæ ſit noſtra de viro tali ſententia. Item epiſtola 16
Decii de eodem Claudio, *Decius Meſſalæ præſidi Achaiæ ſalu-*
tem. inter cætera, *Tribunum verò Claudium, optimum juve-*
nem, fortiſſimum militem, conſtantiſſimum civem, caſtris, ſena-
tui & Reip. neceſſarium, in Thermopylas ire præcepimus: man-
data eidem cura Peloponnenſium, ſcientes neminem meliùs omnia
quæ injungimus, eſſe curaturum. [5] *Huic* [6] *ex regione Dardania*
dabis milites ducentos, [7] *ex cataphractariis centum,* [8] *ex equiti-*
bus C. *& ſexaginta, ex ſagittariis Creticus ſexaginta, ex tyronibus*
bene armatos mille. Nam bene illi novi creduntur exercitus. Ne-
que enim illo quiſquam devotior, fortior, gravior invenitur. Item 17
epiſtola Gallieni, quum nuntiatum eſſet per frumentarios
Claudium iraſci quòd ille molliùs viveret: [9] *Nihil me gra-*
viùs

1. *Mœſias, Dalmatas.*] Pal. *Myſos.* Grut.

2. *Speret conſulatum, ſi ejus animo accommodum eſt, &c.*] Legas: *Vir ille ſummus, noſtro quoque judicio ſperet conſulatum: & ſi ejus animo commodum eſt, quando voluerit, prætorianam accipiat præfecturam.* Sic partim libris adjuti, partim vero conjectura ducti emendavimus. *Salmaſ.*

3. *Quantum habet Ægypti præfectura.*] Hoc eſt *præfectus Ægypti.* Sc ſequitur: *Proconſulatui Africano.* id eſt, Proconſuli Africano. *Idem.*

4. *Curator Illyrici Metatius.*] Forte legend. ex Pal. *Metianus.* Idem.

Curator Illyrici Metatius.] Palat. *Metlarius.* fortè *Metiarius.* Grut.

5. *Huic ex regione Dardania, &c.*] *Ex regione Dardanica.* Pal. *Salmaſ.*

6. *Ex regione Dardania.*] Pal. *Dardanica.* Grut.

7. *Ex cataphractariis centum: ex equitibus* c. *& ſexaginta.*] Separat cataphractarios ab equitibus. in vita Alexandri, equites ſeparatim memorantur à cataphractariis: ubi Alexander refert, ſe bello Perſico, *Centum & viginti millia equitum fudiſſe, & cataphractarios decem millia interemiſſe.* erant equites, non cataphractarii. cataphractarii verò alii nulli niſi equites. etſi non ſim neſcius *cataphractos pedites* Livio memorari. ſed de ætate Claudii loquimur. *Salmaſ.*

8. *Ex equitibus centum & ſexaginta.*] Pal. non agnoſcit illud *centum &*. Grut.

9. *Nihil me graviùs accepit.*] Nova locutio, pro affecit. nam dicimus: *Cicero hoc graviter accepit.* Caſaub.

Nihil me gravius accepit.] Novum quidem

vius accepit[1] *quàm*[2] *quòd*[3] *notoria tua intimaſti, Claudium parentem amicumque noſtrum inſinuatis ſibi falſis pleriſque graviter iraſci. Quæſo igitur, mi Venuſte, ſi mihi fidem exhibes, ut eum facias à Grato & Herenniano placari,*[4] *neſcientibus hoc*[5] *militibus*[6] *Daciſianis, qui jam ſæviunt,*[7] *ne graviter ferant. Ipſe ad eum dona miſi:*[8] *quæ ut libenter accipiat tu facias. Curandum præterea eſt*[9] *ne me hoc ſcire intelligat, ac ſibi ſuccenſere judicet, & pro neceſſitate ultimum conſilium capiat. Miſi autem ad eum pateras gemmatas trilibres duas. Scyphos aureos, gemmatos trilibres duos:*[10] *diſcum corymbiatum argenteum librarum viginti. Lancem argenteam*

quidem locutionis genus, nam debuit dicere, *nihil gravius accepi.* dicitur Latine, *bene aut male* quis *accipi*, & *accipi convivio.* ſic Gallienus hoc loco dicit, graviter ſe acceptum illo nuntio, quo cognovit ſibi iraſci Claudium. *Salmaſ.*

1. *Quam quod notoria tua intimaſti.*] Palatinus, *notaria.* ita ſane ſcribebant multi: *notariam* pro *notoria.* nec enim *notoria* à notis, hoc eſt compendiis illis litterarum, à quibus *notarii* dicti: ſed eſt, quo refertur aliquid ad principem, & ejus notitiæ ſuggeritur. Græci *ἀναφορὰν* dicunt. *Idem.*

2. *Quòd notoria tua intimaſti.*] Epiſtola qua aliquid principi aut magiſtratui notum fit, notoria dicitur in Digeſtis & codice, ac ſcriptoribus mediæ Latinitatis. *Caſaub.*

3. *Notoria tua.*] Pal. *notaria.* Grut.

4. *Neſcientibus hoc militibus Daciſcianis, &c.*] Emendo: *ne graviter res erumpat.* aut etiam, quod melius cenſeo: *neſcientibus hoc militibus Daciſcianis, qui jam ſæviunt, ne graviores erumpant.* Et recte timebat Gallienus, ne ſi hoc reſcirent milites, qui jam ſæviebant, graviores erumperent, hoc eſt magis ſævirent, & minas ſuas ad effectum perducerent. *Salmaſ.*

5. *Militibus Daciſianis.*] Legebam: *Dacicianis. Dacus, Dacicus, Dacicianus:* ut *Germanus, Germanicus, Germanicianus* Palat. habet: *Daciſcianis.* quæ ſcriptura etiam recta eſt. *Daci, Daciſci, Daciſciani.* Idem.

6. *Daciſianis.*] Pal. *Daciſcianis.* Grut.

7. *Ne graviter ferant.*] Pal. *ne graviter referunt.* Idem.

8. *Quæ ut libenter accipiat, tu facias.*] *Tu facies.* idem Pal. *Salmaſ.*

Quæ ut libenter accipiat, tu facies.] Vulgati *facias.* ſed venuſtius longè, *tu facies*, quod eſt à Palatino. *Grut.*

9. *Ne me hoc ſcire intelligat, ac ſibi ſuccenſere judicet.*] Idem cum editione prima: *ac viſus cenſere judicet.* pro, *ac ſibi ſuſcenſere judicet. ſuſcenſere* ſcribebant pro *ſuccenſere.* & cur non ita nunc ſcribimus? qui minus enim quam *ſuſcipere, ſuſcitare,* & ſimilia? *Salmaſ.*

10. *Diſcum corymbiatum argenteum, &c.*] Ab argumento quod artifex cælatura expreſſerat cognomen accipiunt, & diſcus hic corymbiatus, & patina hederata: corymbiata opera hederarum racemos, qui corymbi vocantur, exprimebant. *Caſaub.*

Diſcum corymbiatum.] Si à *corymbo*, cur non *corymbatus* potius hic diſcus, ut *pampinata lanx* à pampino, ut *hederata patina* ab hedera? deinde quis non credat hederatam patinam, hederæ quoque corymbos & racemos habuiſſe? corymbiatus igitur diſcus non à *corymbo*, ſed à *corymbio* dictus. *corymbium* eſt ſuggeſtus crinium muliebrium in ſpeciem corymbi vel racemi contextus. à corymbio, *corymbiatus diſcus* fortaſſean appellatus, in quo corymbia illa mulierum, & crinium ſtructuræ, cælatura erant expreſſæ. nolim tamen illis adver-

genteam pampinatam librarum triginta. [1] *Patinam argenteam* [2] *hederatam librarum* XX. *&* III. [3] *Boletar halieuticum argenteum librarum* XX. [4] *Urceos duos auro incluſos, argenteos librarum ſex, & in vaſis minoribus argenti libras* XXV. [5] *Calices Ægyptios, operiſque diverſi, decem.* [6] *Chlamydes veri luminis limba-*

adverſari qui ab hederæ corymbis corymbiatum diſcum, cognominatum volunt, præſertim cum ſequatur *pampinata lanx*, & *hederata patina.* ſed hederata patina videtur habuiſſe tantum folia hederæ cælo expreſſa; corymbiatus autem diſcus, corymbos id eſt uvas hederæ. *Salmaſ.*

1. *Patinam argenteam hederatam.*] Pal. & vetus editio, *patenam.* raro aliter ſcriptum reperias in libris vetuſtis. *Idem.*

Patinam argenteam hederatam.] Pal. *Patenam arg. hederaciam.* Grut.

2. *Hederatam.*] Palat. *hederaciam.* ſed *hederatam* retinemus. *Salmaſ.*

3. *Voleta halieuticum, &c.*] Ex veteribus editionibus ſcribo cum Scaligero, *boletera halieuticum.* & inſtrumentum aliquod piſcationi aptum intelligo. *boleter*, βολητὴς *Caſaub.*

Voleta halieuticum argenteum librarum XX.] Veteres edit. *voletar* præferunt. legendum *boletar.* quod eſt genus vaſis ex Martiale notum. boletar igitur genus lancis aut diſci. nunc reſtat quærendum, quare *halieuticum* appelletur? opinor *halieuticum boletar* appellari, quod haberet piſcatorem cælatura expreſſum. *hederaciam patinam* vocavit, nam ita veteres, in qua hedera cælata oſtendebatur. ita heic *halieuticon boletar*, in quo cælo factus erat ἁλιεὺς id eſt piſcator. ſic plane apud Theocritum in poculo piſcator expreſſus habetur, & cælo effigiatus. *Salmaſ.*

Boleta halieuticum argenteum, &c.] Pal. *Voletarali euticum argenteum.* ut nihil ſit vero ſimilius conjectura Scaligeri, *boletera halieuticum.* Grut.

4. *Urceos duos auro incluſos.*] *Urceolos duos auro incluſos.* ita Palat. pocula hoc genere deaurata, χρυσόκλειστα Græci vocant. *auro cludere*, & *auro includere* genus eſt deaurandi, cum aurum ſolidum in argentum deprimitur, & quaſi inligatur: teſſellæ enim aureæ alte in argentum impreſſæ includebantur. quod & *auro vincire*, & *auro ligare* Latini dicunt, ut oſtendimus ſupra. *pocula auro vincta* ſunt, quæ Græci χρυσοκόλλητα & χρυσόδετα appellant. *auro ferruminata* diceret Petronius. *Salmaſ.*

5. *Calyces Ægyptios, operiſque diverſi decem.*] Calyces Ægyptii erant vitrei, ſed ſingularis & ſtupendi artificii. Vide Saturninum Vopiſci. *Caſaub.*

6. *Chlamydes veri luminis limbatas duas.*] Lumen non eſt coloris nomen, ſed affectus qui ſequitur colores intenſiores & κατακορεῖς. purpuram veri luminis appellat claram Lampridius in Diadumeno, in Alexandro Severo clariſſimam: Vopiſcus in Carino lumen purpuræ verbo eleganti expreſſit, cùm *lineas micantes purpura*, dixit. Græci qui puriùs locuti ſunt, veri luminis colores dicunt ὀξεῖς: poſterior ætas ἀληθινοὺς. unde obtinuit, ut ἀληθινὰ appellarentur omnia purpurea: propter præſtantiam ſacri muricis, ut loquuntur imperatores. *Idem.*

Chlamydes veri luminis, &c.] Nullus dubito quin lumen heic ſit pro colore, & in purpura ſane color ipſe lumen appellatur. Tertullianus de Pallio, *concilium luminis* appellat, quod alio loco, conciliamentum colorum dixit. chlamydes igitur veri luminis, ſunt purpureæ, hoc eſt veri coloris. *verus color* eſt purpureus, & ita κατ' ἐξοχὴν Latini purpureum colorem nominarunt. Græci quoque ἀληθινὸν χρῶμα dixere pro purpureo, vel coccineo. atque inde etiam, *holovera* veſtes dictæ, quæ totæ ex illo vero colore eſſent, hoc eſt totæ ex purpura. *Salmaſ.*

limbatas duas. Veſtes diverſas XVI. [1] *Albam ſubſericam paragaudem triuncem unam.* [2] *Zanchas de noſtris Parthicas paria tria.* [3] *Singiliones Dalmatenſes* X. [4] *Chlamydem Dardanicam mantuelem*

1. *Albam ſubſericam, paragaudem, triuncem unam.*] Familiare eſt in re veſtium, ut ſolis adjectivis ſine ſubſtantivis nominentur: ſic dicimus πορφυρᾶ. ὑδέπινα, μαλακά, & ſimilia apud Latinos. ita *albam* hic Gallienus & paullò antè Valerianus, *Albam ſubſericam unam, cum purpura Succubitana* intelligendum autem non togam, ut cùm prætexta dicitur, ſed tunicam. *Subſerica* fuit hæc tunica, id eſt cujus ſtamen ſolum eſſet ſericum. nam holoſericæ veſtes in privatorum uſu non erant. Erat autem moris ornare iſtas tunicas albas ſubſericas, vel purpura, ut illa fuit cujus facta mentio à Valeriano; vel paragaude, ut hoc loco. Inter ea quæ veſtibus accedunt ornatus ſolùm cauſſa, ut clavus, limbus, inſtita, ſegmenta, patagium, & alia hoc genus, cenſeri & paragauda debet: ſicut manifeſtò arguunt verba legis ſecundæ Cod. De veſtibus holoveris. *Nemo vir*, ait, *auratas habeat aut in tunicis aut in lineis paragaudas.* vides ſeparari paragaudas à veſtibus quibus adſuebantur: veſtes autem hac acceſſione nobilitatæ non paragaudæ, ſed paragaudiæ dicebantur vel paragaudes. Etiam paragaudæ illæ de quibus in Græcis Latiniſque literis agitur, ex auro & ſerico intextæ & materiæ & artis varietate pollebant. Aſſuebantur autem veſtibus modò ſingulæ paragaudæ, modò binæ, modò ternæ, vel quaternæ, atque interdum etiam quinæ. Quibus ſimplex paragauda adnexa, monolores nuncupatæ ſunt: & ita cæteræ pro diverſo numero diverſum nomen acceperunt. *Caſaubonus.*

Albam ſubſericam, paragaudem triuncem unam.] Solent hæc ἀσυνδέτως proferre. malim legere hoc loco: *ſubſericam paragaudeam, triuncem unam.* ſane aut paragaudæ, aut paragaudeæ, vel paragaudiæ dicebantur hæ veſtes, non paragaudes. Parthi enim & veſtem & nomen veſtis Romanis tradiderunt, atque aliis etiam nationibus, quæ nomen illud retinuerunt. παραγαύδας igitur eſt veſtis Parthica. Heſychius: παραγαύδας, χιτὼν παρὰ Πάρθοις. *Salmaſ.*

2. *Zanchas de noſtris Parthicis, paria tria.*] Barbarici calceamenti genus tzangas vocarunt. ſed variè ſcribitur hoc verbum. Græcis τζάγγαι aut τζαγγία, Perſarum vel Parthorum fuiſſe geſtamen magni pretii ex hoc loco & ſimilibus apparet. *Caſaub.*

Zanchas de noſtris Parthicis paria duo.] Scribendum: *zanchas de noſtris, Parthicas. zanchæ Parthicæ*, ſunt calcei ex pelle Parthica. quod ad vocem *zanchæ* attinet, Græcum eſt non barbaricum vocabulum, ζάγχη. Latine recte ſcribitur *zancha*, vel *zanga*. nam χ Græcorum in g mutant. ut χαλβάνη, *galbanum.* Græcis recentioribus ζάγγαι, vel τζάγγαι & τζαγγία. ἀπὸ τοῦ ἄγχω igitur quod eſt conſtringo, ἄγχη conſtrictio. Hinc compoſitum διάγχω, ζάγχω· διάγχη, ζάγχη· ζάγχη igitur pro διάγχη conſtrictio: atque inde ζάγχη calceamentum à conſtringendo pede. Latinis *zancha*, vel *zanga*. Salmaſ.

Zanchas de noſtris Parthicis paria tria.] Palat. *zancas de noſtris Parthicis paria tria.* Grut.

3. *Singiliones Dalmatenſes* X.] Lego, *Cingiliones*, & cingula parva interpretor, quibus uterentur equites Dalmatæ. *Caſaub.*

Singiliones Dalmatenſes.] In teſtamento Gregorii Nazianzeni σιγιλλίων legitur de quodam genere veſtis, & puto *ſigillionem* ibidem eſſe qui heic *ſingilio*. ſed teſtor σιγιλλίωνα planis & probis litteris extare ſcriptum in antiquiſſimo codice Bibliothecæ Palatinæ, & certus ſum pro veſte debere accipi, cum inter veſtes recenſeatur. pro *ſingiliones* autem puta-

lem unam. Penulam Illyricianam unam. Bardocucullam unum. [1] Cucutia villoſa duo. [2] Oraria Saraptena quatuor. [3] Aureos Valerianos CL.

putarim heic potius ſcribendum eſſe *ſingillones. ſingillo, ſingillonis*, ἡ ἄπλοϊς. vel ἀπληγὶς, vel ἀπλῆπς. Heſychius: Ἀπλοῒς χλαῖνα, ἡ μὴ δυναμένη διπλωθῆναι. Non defuit tamen ut putarem aliquando *ſigillones* heic vel *ſigilliones* eſſe legendum, & de veſtibus Dalmatarum ſigillatis, vel clavatis intelligendum: nam veſtium clavos Græci σφραγῖδας etiam vocant, hoc eſt *ſigilla*. hinc *ſigilliones Dalmatenſes*, Dalmaticæ ſigillatæ. *Salmaſ.*

* *Chlamydem Dardanicam mantuelem unam.*] Dardani Dalmatis vicini. chlamys mantuelis, compoſita veſtis ex chlamyde & mandya. μανδύλην illa ætas vocabat Græcè pænulas. de his ſuperiùs. *Caſaub.*

Chlamydem Dardanicam mantuelem unam.] *Chlamys mantuelis* eſt χλαμὺς μανδυοειδὴς, chlamys ſcilicet in modum manti facta, vel ad formam manti accedens. diverſum enim σχῆμα fuit τῆς μανδύης καὶ τῆς χλαμύδος, ut alibi dicam pluribus. μανδύλην tamen & χλαμύδα plerumque confundunt auctores. Gloſſæ: *Paludamentum*, χλαμὺς, μανδύλιον. *mantuelis* autem à *mantua*. ὁ μανδύας, vel ἡ μανδύη, *hæc mantua*: *mantum* tamen & *mandum* etiam dixerunt Latini, & videtur Græce non tantum μανδύας & μανδύη, genus hoc veſtimenti dictum eſſe, ſed etiam μάνδυς, μάνδυος. hinc Latine *mantus*, & *mantum*. Iſidorus: *Mantum Hiſpani vocant quod manus tegat tantum: eſt enim breve amictum.* à voce Latina *mantum* Græci recentiores fecerunt μανδίλιον. ut *fibla*, φιβλίον: *ſigillum*, σιγίλλιον. *Salmaſius.*

1. *Cucutia villoſa duo.*] Cucullorum ſpecies videtur. *Caſaub.*

Cucutia villoſa duo.] *Cucutia*, vel *cocutia* ſcriptum eſſe puto pro *concutia*. ſic *cuſuere* dicebant vulgo, pro *conſuere*. Gloſſæ: *cuſuo*, ῥάπτω. ſic *faba freſa* pro *frenſa*. *tuſus* pro *tonſus*. *concutium* autem à concutio. ut *confugium* à confugio: *perfugium* à perfugio. concutia & concutes veſtes ſunt quas Græci κρουστὰς καὶ σπαθητὰς vocant, & πυκνοστήμους, pavidenſes ſcilicet, & bene condenſatas. nam concutere eſt κρούειν, vel σπαθᾶν. unde *concus concutis* radius erat, vel pecten, quo veſtes percutiebantur. Gloſſæ: *concus*, κερκιστής, radius textorius. *concutere*, κερκίζειν. Juvenal.

Et bene percuſſas textoris pectine Galli.

Bene percuſſæ veſtes, *concutes* & *concutia* dicebantur, & *cucutia*. concutere & percutere & decutere Latinis in textura veſtium idem quod Græcis κρούειν καὶ καταγκρούειν. hinc concutia, vel cucutia, ſunt πολύκρουστα καὶ πολυσπάθητα ἱμάτια, τὰ πυκνόστημα, quæ opponuntur τοῖς ἀραιοστήμοις. ſic pavidenſes Latinis quæ malidenſibus & levidenſibus opponuntur. *Salmaſ.*

Cucutia villoſa.] Non abit à litteris Meurſius noſter, cui placet *cuculia*. cujus videantur Gloſſaria. *Grut.*

2. *Oraria Sarabadena quatuor.*] De orariis ad ſequentem vitam. Sarabadena unde potuerint nomen invenire neſcio: & verius ſit fortaſſe *Sarabrena*. ut Hiſpanienſia fuiſſe intelligamus, ex ea urbe Tarraconenſis provinciæ, quæ Sarabris dicitur Ptolemæo. *Caſaub.*

Oraria ſarabadena.] Palat. legit, *ſarabdena*. non dubito, quin *Sarabdena*, ſint *Saraptena*, à Saraptis urbe Phœnices, cujus ἐθνικὸν Σαρεπτηνός, & Σαρεπτηνός. *Salmaſ.*

Oraria Sarabadena.] Pal. *ſarabdena*. Grut.

3. *Aureos Valerianos* CL.] A Valeriano imperatore nuncupatos nemo dubitat. quare ſcribendum, *Valerianeos*, aut *Valerianinos*. Caſaub.

Aureos Valerianos.] Aurei Valeriani à Valeriano Imperatore. *Salmaſius.*

1. *Cum*

18 *rianos* CL. *Trientes Saloninianos* CCC. Habuit & ſenatus judicia, priuſquam ad imperium perveniret, ingentia. Nam quum eſſet nuntiatum illum [1] cum Macriano fortiter contra gentes in Illyrico dimicaſſe, acclamavit ſenatus, [2] *Claudi dux fortiſſimè habeas* [3] *virtutibus tuis, devotioni tuæ. Claudio ſtatuam omnes dicamus. Claudium conſulem omnes cupimus.* [4] *Qui amat rempublicam, ſic agit: qui amat principes, ſic agit. Antiqui milites ſic egerunt. Felicem te Claudi judicio principum,* [5] *felicem te virtutibus tuis, conſulem tè, te præfectum.* [6] *Vivas Valerie, ameris à principe.* Longum eſt tam multa quàm meruit vir ille perſcribere: unum tamen tacere non debeo, quòd illum & ſenatus & populus, ante imperium & in imperio & poſt imperium ſic dilexit, ut ſatis conſtet, neque Trajanum, neque Antoninos, neque quemquam alium principèm ſic amatum.

[1] FLA-

1. *Cum Macriano, &c.*] Legendum, *Martiano.* Caſaub.

2. *Claudi dux fortiſſime habeas.*] Χαίροις ἄν, id eſt, χαῖρε. *habe* pro ave ſcribebant, ut docuit pridem Cujacius. *Idem.*

3. *Virtutibus tuis, devotioni tuæ.*] Supple, bene ſit. *devotio* eſt καθοσίωσις erga remp. & devotus multis locis horum librorum, pro eo quod apud Dionem atque Herodianum, καθωσιωμένος. *Idem.*

4. *Qui amat Remp. ſic agit.*] In Maximo & Balbino: *Sapienter electi principes ſic agunt.* Idem.

5. *Felicem te virtutibus tuis, conſulem te, te præfectum.*] Diſtingue: *Felicem te Claudi, judicio principum. felicem te virtutibus tuis, conſulem te, te præfectum.* ſubaudi *optamus*, vel *cupimus.* Salmaſ.

6. *Vivas Valerie, ameris à principe.*] Latinitas poſtulat, *Valeri, & am. Valerius.* ſcribo, *Vivas, valeas, & ameris à pr.* vel *Aureli* pro *Valeri.* nam Claudio nomen fuit Aurelio non Valerio. *Caſ.*

Vivas Valerie, ameris à principe.] Palatinus, *vicias.* forte, *vincas.* ſed *vivas* non mutamus: utrumque enim acclamari ſolitum principibus. *Salmaſ.*

Vivas Valerie, ameris à Principe.] *Valerie* pro *Valeri.* Valerius autem heic unum eſt ex nominibus Claudii, quem Flavium Valerium Claudium fuiſſe appellatum docuimus ante. omnes igitur illi principes qui obſcuro genere nati, ad imperii uſque faſtigium conſcenderunt, nihil prius potiuſque videntur habuiſſe, quam ut ſumerent prænomina, cognominaque Romana: qua ratione plerumque in familias antiquas & nobiles ſeſe infulciebant, & originem patritiam ementiebantur. *Idem.*

Vivas, Valerie, ameris à Principe.] Pal. *Vicias Valeriæ ameris.* Grut.

1. Fla-

[1] FLAVII VOPISCI SYRACUSII

DIVUS AURELIANUS.

[2] HILARIBUS, quibus [3] omnia feſta & fieri debere ſcimus & dici, impletis ſolennibus, [4] vehiculo ſuo me & judiciali carpento præfectus urbis 1

1. FLAVII VOPISCI.] Tandem è ſalebroſis & præruptis locis emerſimus: ſic jure appellaverim pleroſque præcedentium auctorum libros, ſi cum ſequentibus Vopiſci comparentur. in illorum pleriſque omnia perturbata, indigeſta, confuſa, meræ denique mapalia: hic temporum rerumque ſeries diligentiùs & conſtantiùs ſervata. nihil admodum alieno loco poſitum, omnia ferè εὔτακτα, καὶ εὐοικονόμητα; ſive ea fuit auctoris major diligentia, ſive ſcriptorum ejus felicitas; quæ correctorum manus minùs iniquas ſint experti. nam alienâ culpâ, non auctorum, multa in ſuperioribus legi hodie perperam digeſta ſatis antè probavimus. Porro VOPISCVS olim prænomen erat, quo uſi multi in Julia præſertim gente: hîc eſt cognomen: patriam Vopiſci vox adjecta indicat, *Syracuſius.* Vixit imperantibus Diocletiano & Maximiano. Cepit hanc hiſtoriam ſcribere poſt annum imperii illorum Auguſtorum octavum, qui habuit Coss. Tiberianum II. & Dionem Caſſium. Sed non ſtatim operi ſe accinxit: nam cùm hanc vitam ſcribebat, jam factus erat Cæſar Conſtantius, quem Vopiſcus etiam imperatorem appellat. *Caſaub.*

2. *Hilaribus.*] Matris deûm. plura de his ad Lampridii Alexandrum Severum. *Idem.*

Hilaribus quibus omnia feſta, &c.] *Hilaria* diem eum peculiari appellatione ſic nominarunt, qui matri Deum & Attini ſacer erat, quo finita catabaſi & ſimulatione luctus peracta τὴν ἀνάβασιν & lætitiæ exordium celebrabant. hinc illum diem *Hilaria* vocaverunt. multa enim per illam ſolemnitatem jocoſa fiebant ac dicebantur. hoc eſt quod heic ait Vopiſcus, *Hilaribus quibus omnia feſta & fieri debere ſcimus & dici.* Nam paſſim omnibus, quomodocunque vellent, ludendi jocandique licentia permiſſa, quas cuique libitum erat perſonas induebant, atque ita per urbem incedebant. Herodian. lib. I. *Salmaſ.*

3. *Omnia feſta & fieri, &c.*] *Feſta verba* ſunt quæ diem feſtum decent, bona ſcilicet verba, & fauſta, & boni ominis. ſic hoc loco feſta dicere & facere. ubi feſta dicta factave ſunt jocoſa & feſtiva, & qualia feſto hilarique die dici fierique conveniat. ſic *feſtos homines* jocoſos & hilares dicebant. quos Græci καλημέρους, Latini *feſtos*, & *feſti diei homines* appellabant. nunquam etiam Saturnalia, Liberalia, Hilaria, & ejuſmodi alios dies feſtos nominabant veteres, quin adderent, bonum diem. ut, *Saturnalibus bono die: Hilaribus bono die.* Hinc καλήμερος Græcis homo feſtus, & feſti diei, qui libenter genio indulget, & ſibi amiciſque morem gerit, feſtivus & hilaris. contra μισοκαλήμεροι dicebantur homines odioſi moroſique, qui nec ſibi nec aliis bene facerent, triſtes & ſeveri, geniique ſui defraudatores. *Idem.*

4. *Vehiculo ſuo me & judiciali carpento, &c.*] Ἓν διὰ δυοῖν. nam carpentum non aliud eſt quam vehiculum. judices, id eſt magiſtratus honoratioribus vehiculis uſos ex his ſcriptoribus, aliiſque, & maximè ex libris juris notum eſt. *Caſaub.*

Vehiculo ſuo me, & judiciali carpento.]

bis vir illuſtris ac præfata reverentia nominandus, Junius Tiberianus accepit. Ibi quum animus à cauſis atque à negotiis publicis ſolutus ac liber vacaret, ſermonem multum [1] à Palatio uſque ad hortos Valerianos inſtituit: [2] & in ipſo præcipuè de vita principum. Quumque ad templum Solis veniſſemus, ab Aureliano principe conſecratum, quòd ipſe nonnihilum ex ejus origine ſanguinem duceret, quæſivit à me quis vitam ejus in literas retuliſſet. Cui ego quum reſpondiſſem, neminem à me Latinorum, Græcorum aliquos lectitatos, dolorem gemitus ſui vir ſanctus per hæc verba profudit: *Ergo Therſitem, Sinonem, cæteraque illa prodigia vetuſtatis, & nos bene ſcimus, & poſteri frequentabunt: divum Aurelianum, clariſſimum principem, ſeveriſſimum imperatorem, per quem totus Romano nomini orbis eſt reſtitutus, poſteri neſcient? Deus avertat hanc amentiam. Et tamen, ſi bene novi,* [3] *ephemeridas illius viri ſcriptas habemus, etiam bella charactere hiſtorico digeſta, quæ velim accipias, & per ordinem ſcribas, additis quæ ad vitam pertinent. Quæ omnia ex libris linteis, in quibus ipſe quotidiana ſua ſcribi præceperat, pro tua ſedulitate condiſces.* [4] *Curabo autem ut tibi ex Ulpia bibliotheca & libri lintei proferantur. Tu velim Aurelianum ita ut eſt, quatenus potes, in literas mittas.* [5] Parui ipſe quidem præceptis: accepi

pento.] *Vehiculum* nomen eſt generale, *carpentum* ſpecies vehiculi. vehiculum igitur carpentarium, & vehiculum rhedarium pro carpento & rheda. *Salmaſ.*

1. *A Palatio uſque ad hortos Valerianos.*] Varianos hortos pro Valerianis heic agnoſcit Palatinus: qui etſi non mihi ſint cogniti, veriorem tamen eam ſcripturám exiſtimo, ut Variani horti nomen acceperint à Vario Heliogabalo. de quibus tamen nihil legi. ſic *Thermæ Varianæ* in veteri inſcriptione, ab illo Vario. *Idem.*

A Palatio uſque ad hortos Valerianos inſtituit.] Pal. *Varianos.* Grut.

2. *Et in ipſo præcipue de vita Principum.*] Quid *in ipſo*? an ſermone? ita eſt. legendum igitur: *Et in eo præcipue de vita Principum.* Sic vet. ed & Palat. melius tamen ſic diceret: *Multum ſermonem à Palatio uſque ad hortos Varianos inſtituit, & eum præcipue de vita Principum.* Salm.

3. *Ephemeridas illius viri ſcriptas habemus.*] Variorum principum ephemerides laudantur antiquis ſcriptoribus, ut ad librum ſecundum Suetonii alias notavimus. *Caſaub.*

4. *Curabo autem ut tibi ex Ulpia bibliotheca & libri lintei proferantur.*] Vide initiò Probi, ubi libros recenſet Vopiſcus quibus in ſcribendis hiſce vitis fuit adjutus. De libris linteis habes multa apud Livium: ſed lege inprimis epiſtolam XXXIV. libri quarti epiſtolarum Symmachi. *Idem.*

5. *Parui ipſe quidem præceptis.*] Forte ſcri-

cepi libros Græcos, & omnia mihi neceſſaria in manum ſumpſi: ex quibus & quæ digna erant memoratu, in unum libellum contuli. Tu velim [1] meum munus boni conſulas. Et ſi hoc contentus non fueris, lectites Græcos, linteos etiam libros requiras, quos Ulpia tibi bibliotheca, quum volueris, miniſtrabit. [2] Et quoniam ſermo nobis de Tre- 2
bellio Pollione, qui à duobus Philippis uſque ad divum Claudium, & ejus fratrem Quintillum, imperatores tam claros quàm obſcuros memoriæ prodidit, in eodem vehiculo fuit, aſſerente Tiberiano quòd Pollio multa incurioſe, multa breviter prodidiſſet: me contrà dicente, neminem ſcriptorum, quantum ad hiſtoriam pertinet, non aliquid eſſe mentitum: prodente quinetiam in quo Livius, in quo Saluſtius, in quo Cornelius Tacitus, in quo denique Trogus manifeſtis teſtibus convincerentur: pedibus in ſententiam tranſitum faciens, [3] ac manum porrigens jucundam præterea, [4] *Scribe* (inquit) *ut libet: ſecurus, quod velis dicas, habiturus mendaciorum comites, quos hiſtoricæ eloquen-*

ſcribendum: *parui Valeriani præceptis. accepi libros Græcos, &c.* Sed propius eſſet ad ſcripturam veterem, ſi legeretur: *parui, mi Piane, præceptis.* Pianus & Piarius nomina Romana, à Pius deducta. Pianus igitur amici nomen cui hunc librum dedicavit Vopiſcus. *Salmaſius.*

Parvi ipſe quidem præceptis.] Pro iſtis monſtra verborum in Pal. nempe: *Parrum ipiane præceptis.* Grut.

1. *Meum munus boni conſulas.*] Pal. *meo muniere.* Idem.

2. *Et quoniam ſermo nobis de Trebellio Pollione.*] *Trebium Pollionem* nominant noſtræ membranæ. *Salmaſ.*

3. *Ac manum porrigens jucundam præterea.*] Adeò mihi aſſenſus eſt, ut non solùm pedibus in meam ſententiam iret; ſed etiam manus porrigeret cum hilariore & renidente vultu. tranſlatum è curia; ubi variis modis aſſenſus præbebatur. *Caſaub.*

Ac manum porrigens jucundam præterea.] Ex conjectura mea lege: *Pedibus in ſententiam tranſitum faciens ac manum porrigens, jocandò præterea: ſcribe, inquit, ut libet, ſecurus quod velis dicas, habiturus mendaciorum comites, quos eloquentiæ miramur auctores.* Locum integrum attulimus, ut magis de ſenſu conſtaret, aſſerente Vopiſco, neminem ſcriptorum, qui quidem hiſtorica ſcripſerunt, non eſſe aliquid mentitum, in ejus ſententiam Tiberianus deſcendit, & manum porrigit: Jocans præterea addit; ſcribe Vopiſce ut libet: ſecure id potes facere, ut mendaciorum ſocios habiturus, qui magna eloquentiæ laude olim hiſtorias ſcripſere. veteres autem manum in aſſenſu porrexiſſe notius eſt quam ut debeat pluribus indicari. *Salmaſius.*

4. *Scribe, inquit, ut libet. ſecurus, quod velis, dicas.*] Melior ſcripta lectio; *Scribe (inquit) ut libet. ſecurus, quod velis, dices, habiturus mendaciorum comites, &c.* Idem.

5. *Ac*

3 *quentiæ miramur autores.* [1] Ac ne multa & [2] frivola prooemiis odioſis intexam, divus Aurelianus, ortus, ut plures loquuntur, Sirmii, familia obſcuriore; ut nonnulli, Dacia Ripenſi. Ego autem legiſſe me memini autorem qui eum Mœſia genitum prædicaret. Et evenit quidem ut de eorum virorum genitali ſolo neſciatur [3] qui humiliori loco nati [4] plerique ſolum genitale confingunt, ut dent poſteritati de locorum ſplendore fulgorem. [5] Nec tamen magnorum principum virtutibus ſumma ſciendi eſt, ubi quiſque ſit genitus, ſed qualis in repub. fuerit. An Platonem magis commendat quòd Athenienſis fuerit, quàm quòd unicum ſapientiæ munus illuxerit? An eo minores inveniuntur [6] Ariſtoteles Stagirita, Eleateſque Zenon, aut Anacharſis Scytha, quòd in minimis nati ſunt viculis, quum illos ad cœlum omnis philoſophiæ virtus extulerit?

4 Atque ut ad ordinem redeam: Aurelianus modicis ortus parentibus, à prima ætate ingenio vivaciſſimus, viribus clarus, nullum unquam diem prætermiſit, quanvis feſtum, quanvis vacantem, quo non ſe pilo & ſagittis cæteriſque

1. *Ac ne multa & frivola prooemiis odioſis intexam.*] Vetus liber: *prooemiis odioſus intexam.* non malè. *Idem.*

2. *Frivola prooemiis odioſis.*] Pal. *idioſus.* Grut.

3. *Qui humiliori loco nati plerique ſolum genitale confingunt.*] Palat. *Et evenit quidem ut de eorum virorum genitali ſolo neſciatur, qui humiliori loco, & ipſi plerumque ſolum genitale confingunt, ut dent poſteritati de locorum ſplendore fulgorem.* Salmaſ.

Qui humiliori loco nati, plerumque ſolum.] Palat. *qui hum. loco & ipſi plerumque ſolum.* Grut.

4. *Plerique ſolum genitale confingunt.*] Scribe, *plerumque*, ut in veteribus. *Caſaubonus.*

5. *Nec tamen magnorum virorum virtutibus, &c.*] Scribendum, *de magnorum virorum virtutibus.* elegans locutio, *ſumma ſciendi de virtutibus magnorum virorum.* id eſt, τὸ κεφάλαιον τῆς ἱστορουμένης ἀρετῆς περὶ τῶν ἐνδόξων ἀνδρῶν. *Idem.*

Nec tamen magnorum Principum virtutibus ſumma ſciendi eſt.] Vetus editio cum Palatino ſcribunt: *viribus.* ſcribe: *virtus. nec tamen magnorum principum virtus ſumma, ſciendi eſt, ubi quiſque ſit genitus.* Voluit dicere heic Vopiſcus: natalium ſplendore non debere æſtimari ſummam principis virtutem, ſed eorum in remp. animum, rerumque geſtarum gloriam, virtutemque ſolam. quam ſententiam mire expreſſit. *Salmaſius.*

Nec tamen magnorum Principum virtutibus, &c.] Sic & Palat. niſi quod is à principio habuerit, *ne*; item præferat *viribus.* Grut.

6. *Ariſtoteles Stagirita, Eleateſque Zenon.*] Lege: *Ariſtoteles Stagirites, Eliatèſque Zenon.* Salmaſ.

1. Tem-

riſque armorum exerceret officiis. Matrem quidem ejus Callicrates Tyrius, Græcorum longè doctiſſimus ſcriptor, ſacerdotem [1] templi Solis, in eo vico in quo habitabant parentes, fuiſſe dicit. Habuiſſe quinetiam nonnihilum divinationis; adeò ut aliquando marito ſuo jurgans ingeſſerit, quum ejus & ſtultitiam increparet & vilitatem, *En imperatoris patrem.* [2] Ex quo conſtat illam mulierem ſciſſe fatalia. Idem dicit, auſpicia imperii Aureliano hæc fuiſſe: Primum, [3] pueri ejus pelvem ſerpentem plerunque cinxiſſe, neque unquam occidi potuiſſe. Poſtremò ipſam matrem quæ hoc viderat, ſerpentem quaſi familiarem occidere noluiſſe. His accedit quòd ex palliolo purpureo [4] quod Soli ſui temporis imperator tulerat, [5] ſacerdos mulier crepundia filio feciſſe perhibetur. Addit etiam illud, [6] quòd * vinctum faſciolæ † Aurelianum aquila innoxiè de cunis

1. *Templi Solis in vico.*] Palat. *templi Solis qui in vico.* Grut.

2. *Ex quo conſtat illam mulierem ſciſſe fatalia.*] *Scire fatalia*, & *dicere fatalia*, eorum eſt qui rerum futurarum habent ſcientiam, caſque prædicunt. *fata dicere*, pro eodem dicebant veteres. unde *fatidici*, quos vulgo *bonæ fortunæ loquutores* nuncupamus. *Salmaſ.*

3. *Pueri ejus pelvem ſerpentem plerumque cinxiſſe.*] Simile omen imperii initiò vitæ Severi, pelvis eſt πύελος ſive alveus in quo recens natus infans lavabatur. *Caſaub.*

4. *Quod Soli ſui temporis tulerat, &c.*] Si *ferre* pro auferre. erit ſenſus: imperatorem illorum temporum ademiſſe ſimulacro Solis palliolum illud purpureum, quod poſtea caſu aliquo in poteſtatem matris Aureliani venerit. ſed poteſt etiam accipi *tulerat* pro obtulerat. *ſui temporis*, eſt ὁ κατὰ καιροὺς. *Idem.*

* *Quod ſoli ſui temporis imperator tulerat.*] Scribe: *obtulerat.* Salmaſ.

5. *Sacerdos mulier crepundia filio feciſſe perhibetur.*] *Crepundia* notum quid ſint, & quid vocentur apud Latinos: monumenta ſcilicet quæ cum pueris expoſitis adponebantur, ut ex iis aliquando poſſent agnoſci. Græci vocant γνωρίσματα. ea erant monilia, torques, annuli, crepitacilla, & ſed quod non minus ex faſciis ipſis quibus involuti erant cum exponerentur, plerumque agnoſcebantur, quam ex illis monumentis & crepundiis. hinc factum ut faſciæ illæ ipſæ crepundia etiam dicerentur abuſive. ut heic de palliolo purpureo crepundia filio Aureliano feciſſe mater perhibetur, ſic Albinus purpurea matris illigatus eſt faſcia. *Idem.*

6. *Quod vinctum faſciola Aurelianum aquila de cunis levaverit.*] Fortean fuerit: *quod vinctum faſciolis Aurelianum.* Faſciolæ ſunt quibus infantes involvuntur, quæ Græce σπάργανα, Latine cunabula & incunabula. Gloſſæ: σπάργανα, *cunabula.* Heſychius: σπάργανα, δεσμά, ῥάκη. cunabula igitur & incunabula à cunis diſtingui debent. *cunæ* lectuli ſunt illi mobiles in quibus pueri cubant: *cunabula*, vel *incunabula* vincula ſunt, vel faſciæ quibus colligantur infantes in cunis poſiti. redeamus ad locum Vopiſci: *Vinctum faſciola Aurelianum aquila de cunis levaverit.* Et accipien-

cunis levaverit, & in aram poſuerit, quæ juxta ſacellum fortè ſine ignibus erat. Idem autor eſt, vitulum matri ejus natum miræ magnitudinis, candidum, ſed purpurantibus maculis, [1] ita ut haberet in latere uno ave, in alio coronam. Multa ſuperflua in eodem legiſſe memini: quippe qui aſſeverat etiam [2] roſas in ejuſdem mulieris chorte, nato Aureliano, exiſſe purpureas, odoris roſei, floris aurei. Fuerunt & poſtea multa omina jam militanti futuri, ut res monſtravit, imperii. Nam ingrediente eo Antiochiam in vehiculo, quòd præ vulnere tunc equo ſedere non poſſet, ita pallium purpureum, [3] quod in honorem ejus expanſum fuerat, decidit ut humeros ejus tegeret. Et quum in equum tranſire vellet, [4] quia invidioſum tunc erat vehi-

culis

cipiendum de ea faſciola qua vinctus in cunis erat, & ad cunas ipſas. dupliciter enim vinciebantur pueri. primum illis vinculis & faſciis, quibus involvebantur, & quæ ipſis erant pro veſte. deinde etiam faſciola aliqua in cunis ipſis collocati, ligabantur, ne cunis decidere poſſent aut elabi. quod hodieque fit. de qua faſciola locus hic fortaſſe capiendus. idque etiam augendo miraculo eſt, aquilam potuiſſe puerum de cunis levare faſciola vinctum: nam id fieri qui potuit niſi rupta aut ſoluta faſciola? *Idem.*

* *Vinctum faſciola Aurelianum.*] Pal. *faſceolum.* & à calamo recenti, *faſceolo.* Grut.

† *Aurelianum aquila innoxiè de cunis levaverit.*] Magnum onus pro corpore aquilæ. vide Ælianum hiſt. animal. libro XII. cap. XXI. *Caſaub.*

1. *Ita ut haberet in latere uno avem, in alio coronam.*] Video quidem coronam, quid faciat ad omen futuri imperii, ſed quid avis facit? optime Palat. *ita ut haberet in uno latere, ave, in alio coronam.* Quibus veriſimile non poterat fieri vitulum, in latere ſcriptum *ave* de ventre matris attuliſſe, nobis *avem* pro *ave* ſubſtituerunt. quaſi minus ſit mirum *avem* ibidem pictam habuiſſe. quare ab illo *ave* ſit omen factum imperii naſcenti Aureliano, ſatis intelligent illi quibus nos iſta ſcribimus. *Salmaſ.*

2. *Roſas exiſſe purpureas, odoris roſei, floris aurei.*] Quomodo purpureæ roſæ florem habent aureum? an non roſa ipſa flos eſt? Sed minime dubium eſt quin illud croceum, quod in medio roſæ eſt, florem appellet. quod igitur in eo miraculum eſt, ſi roſæ purpureæ, flore aureo, & odore roſeo prodierunt, naſcente Aureliano, cum aliter exire non ſoleant, nec alio odore aut colore? ſed videtur Vopiſcus miraculum non in colore aut odore roſarum ponere, ſed in tempore. alieno enim tempore nec eo quo roſæ naſcuntur ſunt enatæ, & hoc vice miraculi fuit, quod nato Aureliano, prodierunt roſæ eodem plane colore & odore, quo ſuis temporibus cum prodeunt, eſſe conſueverunt. an potius de loco miraculum interpretabimur, quod in corte, id eſt in area domus ſponte ſint enatæ roſæ? *Idem.*

3. *Quod in honorem ejus expanſum fuerat.*] In optimo lib. *ſpanſum* legitur. ſic *ſceptum* pro *exceptum* apud Trebell. *ſpectare* pro *expectare* alicubi poſitum legi. *Idem.*

4. *Quia invidioſum tunc erat vehiculis in civitate uti.*] Vide ad Spartiani

Hadria-

culis in civitate uti, equus eſt ei imperatoris applicitus, cui per feſtinationem inſedit. Sed ubi comperit, ſemet ad ſuum tranſtulit. Data eſt ei præterea, quum legatus ad Perſas iſſet, patera qualis ſolet imperatoribus dari à rege Perſarum, in qua inſculptus erat [1] Sol eo habitu [2] quo colebatur in eo templo in quo mater ejus fuerat ſacerdos. Donatus eidem etiam elephantus præcipuus, quem ille imperatori obtulit: ſoluſque omnium privatus Aurelianus
elephanti dominus fuit. Sed ut hæc & talia omittamus, 6
fuit decorus, & gratia viriliter ſpecioſus: ſtatura procerior, nervis validiſſimis, vini & cibi paulò cupidior, libidinis raræ, ſeveritatis immenſæ, diſciplinæ ſingularis, gladii exerendi cupidus. Nam quum eſſent in exercitu duo Aureliani tribuni, hic, & alius qui cum Valeriano captus eſt, [3] huic ſignum exercitus appoſuerat *manus ad ferrum*, ut ſi fortè quæreretur quis Aurelianus aliquid vel feciſſet vel geſſiſſet, ſuggereretur, *Aurelianus manu ad ferrum*, [4] atque cognoſceretur. Privati hujus multa extant egregia facinora. Nam erumpentes Sarmatas in Illyrico cum trecentis præſidiariis ſolus attrivit. [5] Refert Theoclius Cæſarianorum temporum ſcriptor, Aurelianum manu ſua

Hadrianum. Ibidem etiam diximus nefas fuiſſe privato ſedere in regia ſella, aut regis equum inſidere. *Caſaubonus.*

1. *Sol eo habitu quo colebatur in eo templo in quo mater ejus fuerat ſacerdos.*] Palat. *Sol eo habitu quo colebatur ab eo templo in quo mater ejus fuerat ſacerdos.* Id eſt eo habitu quo colebatur ab Aureliano, templo in quo ejus mater ſacerdos fuerar. cultum autem fuiſſe ſolem ab Aureliano, multa teſtantur, & maximè templum ab eo ſoli conditum conſecratumque. non dicit quo habitu ſol fuerit ſculptus in illa patera quæ data eſt Aureliano. ſed credibile eſt, non alio habitu ſculptum ſolem in ea fuiſſe quam quo à Perſis colitur. cujus ſimulacrum facie leonina effingebant cum tiara. *Salmaſ.*

2. *Quo colebatur in eo templo.*] Palat. non habet, *in eo templo*. Grut.

3. *Huic ſignum exercitus appoſuerat, Manus ad ferrum.*] *Signum*, id eſt cognomen. ita ſoliti milites per laſciviam cognomenta imponere: ut illi centurioni, cui ut ſcribit Tacitus, militaribus facetiis vocabulum CEDO ALTERAM indiderant. *Caſaub.*

4. *Atque cognoſceretur. privati hujus multa extant.*] Poſſet tamen legi: *privatim hujus multa extant egregia facinora.* nihil vero mutamus. *Salmaſ.*

5. *Refert Theoclius Cæſarianorum temporum ſcriptor.*] Meliùs *Theocles*, ut Diocles, ſed fortaſſe ſcripſerat, *Theoclytus*, vel *Theo Chius*. Caſaub.

Refert Theoclius Cæſarianorum, &c.] Forte, *Theo Chius*. vel *Theoclis*, hoc eſt, Θεοκλῆς. *Salmaſ.*

nu ſua bello Sarmatico uno die quadraginta & octo interfeciſſe. plurimis autem & diverſis diebus ultra nongentos quinquaginta: [1] adeò ut etiam baliſtea pueri & ſaltatiunculas in Aurelianum tales componerent, quibus diebus feſtis militariter ſaltitarent: [2] *Mille, mille, mille, mille, mille, mille decollavimus. Unus homo mille, mille, mille, mille, decollavimus. Mille, mille,* [3] *mille, vivat, qui mille, mille occidit.* [4] *Tantum vini habet nemo, quantum fudit ſanguinis.* Hæc video eſſe perfrivola: ſed quia ſuprà ſcriptus autor ita eadem ut ſunt Latinè, ſuis ſcriptis inſeruit, tacenda eſſe non credidi.

7 [5] Idem apud Maguntiacum tribunus legionis ſextæ Gallicanæ, Francos irruentes, quum vagarentur per totam Gal-

1. *Adeò ut etiam baliſtea pueri & ſaltatiunculas, &c.*] Scribendum *balliſtea.* βαλλίζειν in octavo Athenæi uſurpatur ceu vox Romæ uſitata pro ſaltare, & tripudiare. βαλλισμὸς ſaltationis genus: & βαλλιστία, vel βαλλίστα carmina ludicra inter balliſſandum ſaltari ſolita. *Caſaub.*

Adeo ut etiam baliſtea pueri & ſaltatiunculas.] *Balliſtia* Palatinus. atque ita legendum. legebam tamen aliquando, *balliſtias.* ἀπὸ τοῦ βαλλίζω, βαλλιστὴς, ſaltator, & βαλλιστία, ſaltatio. balliſtium igitur eſt quod vulgo vocamus *ballet.* nam inde deducta vox iſta noſtra βαλλίζειν Græcis ſaltare eſt. hinc βαλλίζειν χεῖρας, & βάλλειν χεῖρας, *manus jactare,* quod ſaltantes faciunt ſcilicet. manus enim jactare, ſaltare eſt. Propertius:

Nanus & ipſe ſuos breviter contractus in artus,
Jactabat truncas ad cava buxa manus.

Id eſt ſaltabat ad tibiæ cantum. nam βαλλεῖν idem quod βαλλίζειν, & ab illo βαλλῶ Latinum *ballo* quod eſt ſalto, & *ballationes,* ſaltationes. ut & *ballematia.* Salmaſ.

2. *Mille, mille, mille.*] Eam ſaltatiunculam, ita ut eſt in membranis expreſſa, heic apponam ſic igitur ſe habet:

Mille, mille, mille decollavimus,
Unus homo mille decollavimus,
Mille vivat, qui mille occidit.
Tantum vini habet nemo
Quantum fudit ſanguinis.

Sequentem etiam cantilenam ita conceptam in membranis videre eſt:

Mille Sarmatas, mille Francos
Semel & ſemel occidimus.
Mille Perſas quærimus.

Sciendum autem eſt vulgares illos ac de trivio poëtas, ſi poëtæ vocandi ſunt, in componendis hujuſcemodi canticis & ſaltatiunculis, & hymnis legis metricæ nullum penitus habuiſſe reſpectum, ſed ſolius modulationis, & numeroſæ compoſitionis verborum, quæ ita ad aures accidit, ut formam videatur habere veri legitimique metri. Metrum & rhythmus ut differant, doctè in notis illis plenioribus exponit Salmaſius. *Idem.*

3. *Mille vivat, qui mille mille occidit.*] Sunt verſus trochaici; qualis & iſte fuerit, ſi legatur voce tranſpoſitâ, *mille mille qui occidit.* ubi nihilominus adhuc corripitur in *occidit* media, pro licentia illius ævi. *Grut.*

4. *Tantum vini habet nemo.*] Verſus ſuis conſtiterit pedibus, ſi legerimus *habebit.* Idem.

5. *Idem apud Moguntiacum.*] Palat. *Montiacum.* vetus editio: *Monciacum.* *Montiacum* pro *Moguntiacum* dicebant, & ſcribebant. *Salmaſ.*

1. *Unde*

Galliam, ſic adflixit, ut trecentos ex his captos, ſeptingentis interemptis, ſub corona vendiderit. [1] Unde iterum de eo facta eſt cantilena: [2] *Mille Francos, mille Sarmatas ſemel occidimus:* [3] *Mille, mille, mille, mille, mille Perſas quærimus.* Hic autem, ut ſuprà diximus, militibus ita timori fuit, ut ſub eo poſteaquam ſemel cum ingenti ſeveritate caſtrenſia peccata correxit, nemo peccaverit. Solus denique omnium militem qui adulterium cum hoſpitis uxore commiſerat, ita punivit, [4] ut duarum arborum capita inflecteret, & ad pedes militis deligaret, eademque ſubitò dimitteret, ut ſciſſus ille utrinque penderet. Quæ res ingentem timorem omnibus fecit. Hujus epiſtola militaris eſt ad vicarium ſuum data hujuſmodi: *Si vis tribunus eſſe, imò ſi vis vivere, manus militum contine. Nemo pullum alienum rapiat, ovem nemo contingat. Uvam nullus auferat, ſegetem nemo deterat:* [5] *oleum, ſal, lignum, nemo exigat: annona ſua contentus ſit. De præda hoſtis, non de lacrymis provincialium, habeat:* [6] *arma terſa*

1. *Unde iterum de eo facta cantilena.*] Cantilenam heic vocat, quam ſupra ſaltatiunculam & balliſteum. nam *ſaltatiuncula* eſt cantilena ad quam ſaltatur. mimi olim & canebant ſimul & ſaltabant. *Saltare canticum*, aut *cantilenam* dicitur qui & cantat & ſaltat ſimul, aut alio canente ſaltat. hinc *ſaltatiuncula*, & *cantilena* pro eodem. *cantare* tamen & *ſaltare* in ſcena, diverſarum artium & artificum erant. *cantare* proprium tragœdorum, ut *ſaltare* hiſtrionum. cantare fabulam dicebatur tragœdus: eamdem ſaltare hiſtrio. *Idem.*

2. *Mille Francos, mille Sarmatas ſemel & ſemel occidimus.*] Illud *& ſemel* manat à Palatino, & requirebatur ad verſum. idem præterea collocabat: *Mille Sarmatas, mille Francos.* Grut.

3. *Mille, mille, mille.*] In ſuperiori animadverſione probavi, non eſſe valde exigendam in iſtis ſaltatiunculis & balliſtiis pedariam legem. cum enim ad ſaltandum cantandumque fuerint compoſitæ, non certis legibus aut menſionibus coërceri poſtulant: ſed per ſolos rhythmos quibus fere totæ ſubſiſtunt, exigi volunt. nam rhythmicæ ſunt, non metricæ. *Salmaſ.*

4. *Ut duarum arborum capita inflecteret, quas ad pedes militis deligaret, &c.*] *Quas*, id eſt, quæ arborum capita. Perſicæ crudelitatis ſupplicium: Græci vocant Διασφενδονίζειν. *Caſaub.*

Ut duarum arborum capita inflecteret, quas ad pedes militis deligaret.] Scribe: *Ut duarum arborum capita inflecteret, & ad pedes militis deligaret.* nempe, arborum capita. *Salmaſ.*

5. *Oleum, ſal, lignum, nemo exigat.*] Extat lex Conſtantini & Conſtantii A. A. vide in Peſcennio Nigro. *Caſaub.*

Oleum, ſal, lignum nemo exigat.] *Oleum, ſalem, lignum:* ita veteres. *Salm.*

6. *Arma terſa ſint, ferramenta ſamiata.*] Manifeſto diſtinguit heic ab armis ferramenta. ſed nonne arma quoque ex ferro? ferramenta vocat omnia quæ aciem, aut acumen habent, ut lanceas, jacula, gladios, & id genus: eaque ſola

terſa ſint: [1] *ferramenta ſamiata, calceamenta fortia.* [2] *Veſtis nova veſtem veterem excludat.* [3] *Stipendium in balteo, non in popina habeat.* [4] *Torquem brachialem & annulum apponat:* [5] *equum ſagmarium ſuum defricet,* [6] *capitum animalis non vendat,* [7] *mulum centu-*

ſamiari dicuntur. armorum autem nomine intelligit clypeos, loricas, cataphractas, caſſides & hujus generis cætera, quæ proprie tergeri dicuntur ut ſplendeant, non autem cotis indigent ut acuantur & ſamientur. *arma* igitur hoc loco ſunt τὰ ἀμυντήρια, quæ vulgo *arma defenſiva* dicimus: ferramenta vero quæ vocamus *offenſiva.* Idem.

1. *Ferramenta ſamiata.*] Nonius Marcellus: *Samium eſt acutum: unde ſamiare eſt acuere.* Caſaub.

Ferramenta ſamiata.] Sciendum eſt *ſamiare* eſſe dictum à Samia cote. non rarum eſt enim aut novum, ut adjectiva rerum pro ipſis ſubſtantivis uſurpentur. ut *Samia* abſolute pro cote Samia. à qua *ſamiare, acuere.* Salmaſ.

2. *Veſtis nova veſtem veterem excludat.*] Præceptum eſt τῆς οἰκονομικῆς: non expectandum matrifamilias ut de veſte nova ſuis proſpiciat cùm priorem uſu triverint: ſed dum adhuc ciſtæ plenæ, maturè providendum. *Caſaub.*

Veſtis nova veterem veſtem excludat.] Semper veſtes novæ veteres excludunt. nihil aliud igitur hoc loco voluit Aurelianus quam ut milites bene veſtiti eſſent, & bene calceati, & bene armati. ideo optimi quique duces ſemper & arma & veſtes militum proſpexerunt, ut ſi novis opus eſſet, acciperent. *Salmaſ.*

3. *Stipendium in baltheo, non in popina habeat.*] Legebam, *ſtipendium in baltheum, non in popinam abeat.* Nam eleganter dicitur ſtipendium in baltheum abire militi, non in popinam, quod in baltheo ſervat, non autem in popinam defert. ſi quis putabit ex vulgata lectione eumdem ſenſum effici poſſe, eam per me retineat licet. *Idem.*

4. *Torquem brachialem & anulum apponat.*] Legendum; *torquem, brachialem, anulum apponat.* Quibus verbis vult Aurelianus, ut miles torquem, & brachialem & anulum habeat & gerat. nam apponere anulum aut torquem eſt induere. ſic *ponere veſtem* pro induere dixit Tertullianus de Pallio. *Idem.*

Torquem brachialem & anulum apponat.] Abeſt Palatino copula &. forſan non malè, ut tria notet, torquem, brachiale & anulum. ſi ſic, auferenda littera à voce *brachialem*, ut *brachiale* ſit dextrocherium. ſed enim cùm & ſupra viſatur *brachialem*, poſſet & heic obtinere locum. *Grut.*

5. *Equum ſagmarium ſuum defricet.*] Palat. *equum & ſagmarium ſuum defricet.* ſagmarium ab equo diſtinguit. equus igitur erit qui dominum vehit; ſagmarius qui ſarcinas. at *ſagma* in ſagmario proprie eſt onus. vulgo *cargam* appellamus. inde *ſagmare aſinum*, vel *equum*, eſt onerare. & *equus ſagmatus*, onuſtus. *Salmaſ.*

Equum ſagmarium ſuum defricet, captum animal non vendat.] Palat. *equum & ſagmarium ſuum defricet, capitum animalis non vendat.* Grut.

6. *(aptum animal non vendat.*] Optimus liber, habuit, *capitum animalis non vendat.* unde vox illa, Græcane an Latina? eſt pure Græca, quam Latini uſu, fecerunt ſuam. *capitum* eſt pro *capetum.* nam Græcum eſt, καπητὸν. κάπτειν, edere & vorare ſignificat. unde & κάπη *præſepe*, ἀπὸ τοῦ κάπτειν ἀπ' αὐτῆς. *Salmaſ.*

7. *Mulum centuriatum comiter curet.*] Soluta veteris militiæ diſciplina, cœperant ſingulis centuriis muli deputari ad ſarcinas vehendas. is eſt mulus centuriatus. *Caſaub.*

Mulum centuriatum comiter curet.] Scribendum: *mulum centuriatum communiter curent.* Mulus centuriatus erat com-

centuriatum communiter curet. [1] *Alter alteri quaſi ſervus obſequa-*
tur: à medicis gratis curentur, [2] *aruſpicibus nihil dent: in hoſpitiis*
caſtè ſe agant. qui litem fecerit, vapulet. Inveni nuper in Ul- 8
pia bibliotheca [3] inter linteos libros epiſtolam divi Vale-
riani de Aureliano principe ſcriptam: quam ad verbum,
ut decebat, inſerui. *Valerianus Auguſtus Antonino Gallo con-*
ſuli. Culpas me familiaribus literis [4] *quòd Poſthumio filium meum*
Gallienum magis quàm Aureliano commiſerim; quum utique &
ſeveriori & puer credendus fuerit & exercitus: nec tu id diutiùs
judicabis, ſi bene ſcieris quantæ ſit Aurelianus ſeveritatis. Nimius
eſt, multus eſt, gravis eſt, [5] *& ad noſtra jam non facit tempora.*
[6] *Teſtor autem omnes deos, me etiam timuiſſe* [7] *nequid etiam erga*
filium meum ſeverius, [8] *ſiquid ille feciſſet, ut eſt natura pronus ad*
ludicra, ſæviùs cogitaret. Hæc epiſtola indicat quantæ fuerit
ſeveritatis, ut illum Valerianus etiam timuiſſe ſe dicat.
Ejuſdem Valeriani alia eſt epiſtola quæ laudes illius con- 9
tinet: quam ego ex ſcriniis præfecturæ urbanæ protuli.
Nam illi Romam venienti ſalaria ſui ordinis ſunt decreta.
Exem-

communis toti centuriæ. recte igitur κ̀ κτ̀ λόγον, mulum communem communiter vult curari. *Salmaſ.*

1. *Alter alteri quaſi ſervus obſequatur.*] Palatinus addit, *Alter alteri quaſi in nemo, quaſi ſervus obſequatur.* Grut.

2. *Aruſpicibus nihil dent.*] Columella libro primo capite VIII. *Aruſpices ſagaſque, quæ utraque genera vana ſuperſtitione rudeis animos ad impenſas, ac deinceps ad flagitia compellunt, ne admiſerit.* quod & repetit libro XI. capite primo. lege Tacitum Annal. XI. *Caſaub.*

3. *Inter linteos libros.*] De linteis libris omnia jam vulgata. linteos autem iſtos libros *mappas* vocabant. *Salmaſ.*

4. *Quod Poſtumio filium meum.*] Lege, *Poſtumo*, ex libris. *Idem.*

5. *Et ad noſtra jam non facit tempora.*] Id eſt, ſeculo major eſt. *Caſaub.*

6. *Teſtor autem omnes Deos.*] Vox *Deos* deſideratur in vetere Palatino. *Salmaſ.*

7. *Ne quid etiam erga filium meum ſeverius ſi quid ille feciſſet.*] Hæc mire perturbata ſunt, ſic totus locus eſt concipiendus: *Teſtor autem omnes Deos me etiam timuiſſe, ne quid etiam erga filium meum ſeverius ille feciſſet, cum, ut eſt pronus ad ludicra, levius cogitaret.* Hanc affert rationem facti ſui Valerianus, quod filium Poſtumo potius quam Aureliano crediderit. tantæ enim eſſe ſeveritatis Aurelianum, ut timuerit ne quid erga filium ſeverius faceret, cum, ut erat pronus ad ludicra, levius cogitaret. pueri autem & ludicra amantis proprium eſt, leviter cogitare. quæ quidem leves & pueriles cogitationes & ludicræ, non impunitæ exiſſent apud Aurelianum. ea erat ejus ſeveritas, atque id timuit pater Valerianus, puerumque alteri minus ſevero commiſit. *Idem.*

8. *Si quid ille feciſſet (ut eſt naturâ pronus ad ludicra) levius, cogitaret.*] Duarum mutatione litterarum reſtitui hunc locum, antea nemini non lectum nec intellectum. edebatur enim, *ad ludicra ſævius cogitaret.* Grut.

Exemplum epiſtolæ: *Valerianus Auguſtus Ceionio Albino præfecto urbi. Vellemus quidem ſingulis quibuſque devotiſſimis Reipub. viris* [1] *multo majora deferre compendia quàm eorum dignitas poſtulat, maximè ubi honorem vita commendat. Debet enim quid præter dignitatem pretium eſſe meritorum. Sed facit rigor publicus, ut* [2] *accipere* [3] *de provinciarum oblationibus ultra ordinis ſui gradum nemo plus poſſit. Aurelianum fortiſſimum virum ad inſpicienda & ordinanda caſtra omnia deſtinavimus: cui tantum à nobis atque ab omni Republica, communi totius exercitus confeſſione, debetur, ut digna illo vix aliqua vel nimis magna ſint munera. Quid enim in illo non clarum? quid non Corvinis & Scipionibus conferendum? Ille liberator Illyrici, ille Galliarum reſtitutor,* [4] *ille dux magni totius exempli. Et tamen nihil præterea poſſum addere tanto viro* [5] *ad muneris gratiam quam patitur ſobria &* [6] *bene gerenda Reſpub.* [7] *Quare ſinceritas tua, mi parens chariſſime,* [8] *ſupradicto viro efficiet, quandiu Roma fuerit, panes militares*

1. *Multo majora deferre ſalaria quàm eorum dignitas poſtulat.*] Ut cùm exempli gratia tribuno ſalaria ducis deferuntur, ut in vita Claudii. *Caſaub.*

2. *Accipere de provinciarum oblationibus.*] Vetus editio: *illationibus.* Salmaſ.

3. *De provinciarum oblationibus.*] Verius videtur, quod eſt in Pal. *inlationibus.* Grut.

4. *Ille dux magni totius exempli.*] Latina locutio eſt, *vir exempli*, vel, *vir magni exempli.* Minùs Latina locutio eſt, *vir magni totius exempli.* & fortaſſe abſit meliùs vox *magni.* Caſaub.

Ille dux magni totius exempli.] Vir magni exempli & vir totius magni exempli, quare dici non poſſit, non video. ſic enim loquebantur illa ætate. ſed & vir aut femina *exemplum* dicebatur, & *vir exempli*, & *vir ad exemplum.* & ad exemplum quid fieri, quod perfecte fit, & omnibus numeris. *Salmaſ.*

5. *Ad muneris gratiam quam patitur.*] Legend. *Et tamen nihil præter ea poſſum addere tanto viro ad muneris gratiam, quæ patitur ſobria & bene gerenda reſpublica.* Quod lucidius eſſet, ſi hoc ordine collocaret: *Et tamen nihil poſſum addere tanto viro ad muneris gratiam, præter ea quæ patitur ſobria & bene gerenda reſp.* Poteſt tamen fieri ut *præterea*, ſit hoc loco poſitum, pro *amplius. præterea quam patitur reſp.* hoc eſt, *amplius quam patitur.* & ſic eſſet nihil movendum. *Idem.*

6. *Bene gerenda reſp.*] Ἡ καλῶς διοικουμένη πολιτεία. non autem διοικηθησομένη. id eſt, ratio ſobriè & bene adminiſtrandæ reip. *Caſaub.*

7. *Quare ſinceritas tua mi parens cariſſime.*] Melius eſſet, & magis ex formula: *quare ſinceritas tua Ceioni parens cariſſime.* Nam ad Ceionium hæc ſcripta eſt epiſtola. *Salmaſ.*

8. *Supradicto viro efficiet quamdiu fuerit Romæ, &c.*] Efficere panes, & vinum, & cetera, pro *decernere.* aut certe præbere & dare, ut alibi ſæpe. In Palat. ſcriptum: *afficiet.* afficere rem alicui eſt quaſi decernere, & propriam dicare ejuſque eam facere; quod vulgo *affectare* dicimus. ſic *affectus eſſe alicui* dicitur in veteri inſcriptione, pro addictus & deditus alicui eſſe. afficere panes & vinum pro attribuere, aſſignare, & præbere,

tares mundos ſedecim, panes militares, caſtrenſes quadraginta, vini menſalis ſextarios quadraginta, porcellum dimidium, gallinaceos duos, porcinæ pondo triginta, bubulæ pondo quadraginta, olei ſextarium unum, [1] & item olei ſecundi ſextarium unum, liquaminis ſextarium unum, [2] herbarum, olerum quantum ſatis eſt. Sanè quoniam ei aliquid præcipuè decernendum eſt, quandiu Romæ fuerit, [3] pabula extra ordinem decernes. Ipſi autem ad ſumptus, [4] aureos Antoninianos diurnos binos, [5] argenteos Philippeos minutulos, quinquagenos, æris denarios centum: reliqua per præfectos ærarii præbebuntur. Frivoſa hæc fortaſſis cuipiam & nimis levia eſſe videantur, ſed curioſitas nihil recuſat. Habuit ergo multos ducatus, plurimos tribunatus, [6] vicarias ducum & tribunorum diverſis temporibus propè quadraginta, uſque adeò ut etiam Ulpii Criniti, [7] qui ſe de Trajani genere referebat, & fortiſſimi re vera viri & Trajani ſimillimi, qui pictus eſt cum eodem Aureliano in templo Solis, quem Valerianus Cæſaris loco habere inſtituerat, [1] vicem

bere, & ejus propria facere, cui afficiuntur. *Idem.*

Supra dicto viro efficiet, quamdiu Romæ fuerit, panes, &c.] Palat. *adficiet*, ut fortè fuerit, *adjiciet*. Grut.

1. *Et item olei ſecundi.*] Vox *ſecundi* abeſt Palatino. *Salmaſ.*

2. *Herbarum, olerum, quantum ſatis eſt.*] Pal. *herbas holerum quantum ſat eſt.* Grut.

3. *Pabula extra ordinem decernes.*] Ad jumenta. *Caſaub.*

4. *Aureos diurnos binos, Philippeos argenteos minutulos quinquagenos.*] Non plus in argento eſt, quam in auro. nam ſecundum ea quæ adnotabimus in ſequenti animadverſione, quinquageni minuti argentei, binos aureos reddunt. alterum tantum in ære accepit. denarii enim centum æris, quattuor aureos efficiunt. *Salmaſ.*

5. *Argenteos Philippeos minutulos quinquagenos.*] Sciendum Latinis minutos eſſe, quæ Græci λεπτὰ dicunt. ſed nec hoc ſatis. argenteum nummum fuiſſe, probandum eſt. minuti igitur vel minutuli dicuntur apud hos auctores, quos denarios dicebant veteres. qui denarii, drachmæ fere pondus, & æſtimationem habebant. atque ut Latinis minuti argentei pro denariis: ſic Græcis τὰ λεπτὰ ἀργύρια ἀντὶ τῶν δραχμῶν. ſed & abſolute minutos appellarunt Latini, cum ſubintelligerent, argenteos: ut Græci λεπτὰ, ſubintelligentes ἀργύρια. λεπτὰ igitur ſunt drachmæ. Heſychius dicit λεπτὸν eſſe ἑξακισχιλιοστὸν ταλάντου. quis neſcit autem talentum ſex millibus denarium vel drachmarum valuiſſe? manifeſto ergo ille λεπτὸν, ἀντὶ δραχμῆς poſuit. minuti igitur vel minutuli omnibus locis hujus hiſtoriæ, ſunt quos denarios vetuſtiores vocant auctores, quorum viginti quinque aureum unum efficiebant. *Idem.*

6. *Vicarias ducum.*] Palatinus *vacarios ducum.* Grut.

7. *Qui ſe de Trajani genere referebat.*] Meliùs, *ferebat.* Caſaub.

[1] vicem ſumeret, exercitum duceret, [2] limitem reſtitueret, prædam militibus daret: Thracias bobus, equis, mancipiis, captivis locupletaret: manubias in Palatio collocaret: quingentos ſervos, duo millia vaccarum, equas mille, ovium decem millia, caprarum quindecim millia, in privatam villam Valeriani congereret. [3] Tunc enim Ulpius Crinitus publicè apud Byzantium ſedenti Valeriano in thermis egit gratias, dicens, magnum de ſe judicium habitum [4] quòd eidem vicarium Aurelianum dediſſet: quare
11 eum ſtatuit arrogare. Intereſt epiſtolas noſſe Aureliano ſcriptas, & ipſam arrogationem. Epiſtola Valeriani ad Aurelianum: *Si eſſet alius, Aureliane jucundiſsime, qui Ulpii Criniti vicem poſſet implere, tecum de ejus virtute ac ſedulitate conferrem. [5] nunc tecum requirere potuiſſem. Suſcipe bellum [6] à parte Nicopolis, ne nobis ægritudo Criniti obſit. [7] Fac quicquid potes. Multa non dico, in tua erit poteſtate militiæ magiſterium. [8] Habes ſagittarios Ityreos trecentos, Armenios ſexcentos, Arabas centum quinquaginta, Saracenos ducentos, [9] Meſopotamios auxiliares quadringentos: habes legionem tertiam Felicem, & equites cataphractarios octingentos. [10] Tecum erit Hartomundus, Haldegaſtes,*

1. *Vicem ſumeret.*] Vicarius illius eſſet. *Idem.*

2. *Limitem reſtitueret.*] Pal. *limite reſtitueret.* an *limites?* Salmaſ.

3. *Tunc enim Ulpius Crinitus publice.*] *Tunc cum Ulpius Crinitus.* Palat. *Idem.*

Tunc enim Ulpius Crinitus.] Pal. *tunc cùm Ulpius.* Grut.

4. *Quòd eidem vicarium.*] *Eidem,* pro ſibi. *Caſaub.*

5. *Nunc tecum requirere potuiſſem.*] Locus eſt mutilus. *Idem.*

Nunc tecum requirere potuiſſem.] Scribe: *Si eſſet alius, Aureliane jucundiſsime, qui Ulpii Criniti vicem poſſit implere, tecum de ejus virtute ac ſedulitate conferrem: hunc tecum requirere potuiſſem.* Et hic ſenſus eſt: ſi eſſet alius, qui Criniti vicarius poſſet eſſe, tecum de ejus virtute conferrem: eum tecum requirerem, ut vicem Criniti vellet implere. non eſt autem alius, qui poſſit. hunc igitur ipſe ſuſcipe. *Salmaſ.*

Nunc tecum requirere potuiſſem, &c.] Locus minimè defectuoſus. dicit enim, quamvis licuiſſet conferre cum Aureliano de ſucceſſore digno virtutibus Criniti, nullum tamen inveniundum qui ei præferretur. *Grut.*

6. *A patre Nicop.*] *Parte.* Caſaub.

7. *Fac quidquid potes. Multa non dico, in tua erit poteſtate.*] Sic corrige: *Fac quidquid potes, multa non dico. In tua erit poteſtate militiæ magiſterium.* Non dico, ut multa facias, ſed quidquid poteris. *Salmaſ.*

8. *Habes ſagittarios Ityreos.*] *Ityræos.* Ἰτυραίους. nota vulgò gens Syriæ ex Geographis. *Caſaub.*

9. *Meſopotamios auxiliares.*] Palatinus: *Meſopotamenos.* Salmaſ.

10. *Tecum erit Hartomundus, Haldegaſtes.*]

*gaſtes, Hildemundus, Carioviſcus. Commeatus à præfectis neceſ-
ſarius in omnibus caſtris eſt conſtitutus. Tuum eſt pro virtutibus
tuis atque ſolertia illic hyemalia & æſtiva diſponere, ubi tibi nihil
deerit: quærere præterea* [1] *ubi carrago ſit hoſtium, & verè ſcire
quanti qualeſque ſint,* [2] *ut non vinum aut annona conſumatur, aut
tela jaciantur in quibus res bellica conſtituta eſt. Ego de te tan-
tum, Deo favente, ſpero quantum de Trajano, ſi viveret, poſſet
ſperare Reſpub.* [3] *Neque enim minor eſt, in cujus locum fidemque
te legi. Conſulatum cum eodem Ulpio Crinito in annum ſequen-
tem à die undecimo Calend. Juniarum, in locum Gallieni & Va-
leriani, ſperare te convenit ſumptu publico. Levanda eſt enim
paupertas eorum hominum* [4] *qui diu reipublicæ viventes, pauperes
ſunt,* [5] *& nullorum magis.* His quoque literis indicatur [6] quan-
tus fuerit Aurelianus, [7] & re vera. neque enim quiſquam
aliquando ad ſummam rerum pervenit, qui non à prima
ætate gradibus virtutis aſcenderit. Literæ de conſulatu. 12
Valerianus Auguſtus Ælio Xiſidio præfecto ærarii. Aureliano, cui
[8] *conſulatum detulimus ob paupertatem, qua ille magnus eſt, cæte-
ris*

gaſtes.] *Harimundus, Haldagates, Hildomundus.* ita in Palat. Harimundum autem eſſe puto idem nomen cum Farimundo vel Faramundo. *Idem.*

Tecum erit Hartomundus, Haldegaſtes, Hildemundus.] Pal. *Hariomundus, Haldagates, Hildomundus.* Grut.

1. *Ubi carrago ſit hoſtium.*] Hîc pro caſtris accipit. nam carri in orbem diſpoſiti barbarorum fuere caſtra, ſicut antea diximus. *Caſaub.*

2. *Ut non vinum aut annona conſumatur, aut tela jaciantur, in quibus res bellica conſtituta eſt.*] *Tela jaciatur* in veteri libro eſt. Forte legendum: *Ut non vinum aut annona conſumatur, aut alia jaciantur, in quibus res bellica conſtituta eſt.* Mandat Aureliano Valerianus, ut ad verum ſciat, quales quantique hoſtes numero ſint, ut non vinum aut annona fruſtra conſumeretur, aut alia prodigerentur, in quibus res bellica conſtituta eſt. *jacere* enim heic eſt prodigere. ſic Græcis ῥίπτειν de ea re quæ temere prodigitur. *Salmaſ.*

3. *Neque enim minor eſt, in cujus locum fidemque te legi.*] Malim, *minor es eo*, nam hoc vult: non eſſe Aurelianum Ulpio Crinito minorem, cui deſtinabatur vicarius Aurelianus. pro *fidemque*, ſcribo, *vicemque.* Caſaub.

4. *Qui diu reip. vivêntes pauperes ſunt.*] *Qui diu in rep. viventes, pauperes ſunt.* ita reponendum ex Palatino. *Salmaſius.*

5. *Et nullorum magis.*] Scribe, *ut nullorum magis.* Caſaub.

6. *Quantus fuerit Aurelianus, & re vera.*] Pone τελείαν στιγμὴν poſt *Aurelianus.* deinde erit ſententia planior, ſi ſcribas, *& erat re vera.* Idem.

7. *Et revera neque quiſquam aliquando.*] *Neque enim quiſquam aliquando.* Salmaſ.

8. *Conſulatum detulimus ob paupertatem, &c.*] Neſcio ſanè an ob paupertatem

ris major, dabis ad editionem Circenſium aureos Antoninianos trecentos, [1] *argenteos Philippeos minutulos tria millia, in ære* H-S. *quinquagies,* [2] *tunicas multicias viriles decem, lineas Ægyptias viginti,* [3] *mantelia Cypria paria duo, tapetia Afra decem,* [4] *ſtragula Maura decem, porcos centum, oves centum: convivium autem publicum edi jubebis ſenatoribus, equitibus Romanis: hoſtias majores duas, minores quatuor.* Et quoniam etiam de arrogatione aliqua me dixeram poſiturum quæ ad tantum principem pertinerent, quæſo [5] ne odioſior verboſiorve ea re videar:

tem Conſulem fecerit. fecit potius ob alia merita in Rempubl. quare præſtiterit interpungere: *cui Conſulatum detulimus, ob paupertatem quâ ille magnus eſt, ceteris major, &c.* Ut ſcilicet cauſſam ponat, cur ei ſufficere debeat ſequentia omnia præfectus ærarii. *Grut.*

1. *Argenteos Philippeos minutulos tria millia.*] Non dubito quin ad miſſilia Conſulum hæc ſumma pertineat. Solebant enim Conſules pecuniam in populum ſpargere; auream quidem imperatores, argenteam verò privati. propterea tot iſti dantur Aureliano minutuli Philippei argentei. *Caſaub.*

2. *Tunicas multicias viriles decem, lineas Ægyptias viginti.*] Erant illa ætate in frequenti uſu tunicæ quædam multiciæ ſive πολύμιτοι, & ſubſericæ, cum lineis permagni item pretii. quare hæc duo genera veſtium jungi ſolent. lineas autem veſtes Ægypto peti ſolitas ſæpe diximus. *Idem.*

Tunicas multicias viriles decem.] Addit *viriles*, quia multiciæ etiam muliebres. Juven.

Humida ſuſpectis referens multicia rugis.

Multicias tunicas heic appellari cenſeo, quas alibi *tunicas ſubſericas* vocat, & ſemper jungit cum lineis. *multicium* enim adjectivum, quod in ſubſtantivum tranſiit. nam & multicia veſtis, & veſtimentum multicium, & ſimpliciter multicium. unde *multicia* Juvenali tenues & pellucidæ veſtes, ut ſunt ſericæ. *Salmaſ.*

3. *Mantelia Cypria paria duo.*] Quæ alii mantilia. pertinent hæc ad menſalem ſupellectilem. *Caſaub.*

Mantelia Cypria.] Sciendum eſt ex veriloqua nominis notatione *mantelam* eſſe telam vel linteum quo manus extergentur. poſtea & *mantelum* dictum eſt, & *mantele.* Græci χειρόμακτρον interpretantur. Philargyrus interpretatur *mappas.* nam mappæ tergendis manibus habebantur. verum ætate jam Plinii mantelia non amplius in uſu erant ἀντὶ χειρομάκτρων, ſed integendis menſis ſerviebant. Atque hoc tunc temporis diſcrimen ſtatuebatur inter mappas & mantelia: ut mantelia menſis operiendis, mappæ manibus tergendis uſum præberent. nam mappæ erant brevia lintea, quas quiſque ſecum ad convivium ferebat. nec enim dominus eas ſubminiſtrabat. inveniebant quidem apud dominum convivii menſam manteli inſtratam, ſed ſuam unuſquiſque ſecum convivarum mappam afferebat. Martial.

Attulerat mappam nemo, dum furta timentur,
Mantele è menſa ſurpuit Hermogenes.

Salmaſ.

4. *Stragula Maura decem.*] Vetus liber: *tragula Maura.* tragula jaculi genus eſt: & Maura jacula ſunt nota. nihilominus *ſtragula* heic retinenda. vetus ſane ſcribendi vitium, *tragula* pro *ſtragula.* Idem.

5. *Ne odioſior verboſiorve ea re videar.*] *Ne odioſior verboſiorque in ea re videar.* ita potius ſcribendum, aſtipulantibus membranis. *Idem.*

1. Ea

videar: quam fidei cauſa inſerendam credidi [1] ex libris Acholii, qui magiſter admiſſionum Valeriani principis fuit, libro Actorum ejus nono. Quum conſediſſet Valerianus Auguſtus in thermis apud Byzantium præſente exercitu, præſente etiam officio palatino, aſſidentibus Memmio Fuſco conſule ordinario, Bebio Macro præfecto prætorii, Quinto Ancario præſide Orientis: aſſidentibus etiam à parte læva [2] Avulvio Saturnino Scythici limitis duce, [3] Murentio ad Ægyptum deſtinato, Julio Tryphone Orientalis limitis duce, [4] & Meceo Brunduſino præfecto annonæ Orientis, [5] & Ulpio Crinito duce Illyriciani limitis & Thracii, & Fulvio Boio duce Rhetici limitis: Valerianus Auguſtus dixit, *Gratias tibi agit Aureliane Reſp. quòd eam Gotthorum poteſtate liberaſti. Abundamus per te præda, abundamus gloria, & his omnibus quibus Romana felicitas creſcit. Cape igitur tibi pro rebus geſtis tuis coronas murales quatuor, coronas vallares quinque, coronas navales duas, coronas civicas duas, haſtas puras decem, [6] vexilla bicolora quatuor, tunicas ducales ruſſas quatuor, pallia proconſularia duo, togam prætextam, tunicam palmatam, togam pictam, [7] ſubarmalem profundum, ſellam eboratam. Nam te conſulem hodie deſigno, [8] ſcripturus ad ſenatum* 13

[1] *ut*

1. *Ex libris Acolii.*] Palat. *ex libris Acoli.* Idem.

2. *Avulnio Saturnino.*] Melius *Amulio.* vulgata lectio veſtigia ſervat, vocis *Anulino.* Caſaub.

Avulvio Saturnino.] Sic etiam Pal. melius tamen *Amulio.* Grut.

3. *Murentio ad Ægyptum deſtinato.*] Pal. *& Murrentio Mauricio ad Æg. &c.* Verùm cùm ceteris duo nomina dederit, non erit cauſſa cur iſti unum poneret. *Idem.*

4. *Et Meceo Brunduſino.*] *Et Mæceo.* Pal. forte *Mæcio.* Salmaſ.

5. *Et Ulpio Crinito.*] Pal. *Ulpicio.* Grut.

6. *Vexilla bicolora*] Διχρωμα. *bicolorum* pro *bicolore.* ſic *decolorum.* ſic *indecores* & *indecori.* Salmaſ.

7. *Subarmalem profundum.*] Jam ad Severum diximus. *Caſaub.*

Subarmalem profundum.] Sic quoque Palat. ut aliquid veniat ſubintelligendum ſubſtantivi. *Grut.*

8. *Scripturus ad ſenatum ut tibi deputet ſcipionem.*] De Conſulum ſcipione, non eſt res ignota. ſed aliter fuiſſe apud veteres, aliter ſub mediis imperatoribus obſervo. veteres enim conſules ſcipionem tantum geſtabant triumphi die, aut aliis feſtis diebus; at recentiores iſti conſules quotidie geſtabant, & cum ſcipione curiam ingrediebantur. præterea nec conſules tantum, ſed conſulares etiam ſcipionem geſtabant. quod erat inſigne eos fuiſſe conſules, & eſſe conſulares. eburnea autem fuiſſe illa ſceptra conſulum, vel ſcipiones, notiſſimum eſt. *Salmaſ.*

1. *Ut*

[1] *ut tibi deputet ſcipionem, deputet etiam faſces.* [2] *Hæc enim imperator non ſolet dare, ſed à ſenatu, quando fit conſul, accipere.*

14 Poſt hæc Valeriani dicta Aurelianus ſurrexit, atque ad manus acceſſit, agens gratias militaribus verbis, quæ propria & ipſa apponenda decrevi. Aurelianus dixit, *Et ego domine Valeriane imperator Auguſte, ideo cuncta feci, ideo vulnera patienter excepi, ideo & equos* [3] *& cantherios meos laſſavi, ut mihi gratias ageret Reſpubl. & conſcientia mea. At tu plus feciſti: ago ergo gratias bonitati tuæ, & accipio conſulatum quem das.* [4] *Dii faciant & deus certus Sol, ut & ſenatus de me ſic judicet.* Agentibus igitur gratias omnibus circunſtantibus, Ulpius Crinitus ſurrexit, atque hac oratione uſus eſt: *Apud majores noſtros, Valeriane Auguſte, quod & familiæ meæ amicum ac proprium fuit, ab optimis quibuſque in filiorum locum fortiſſimi viri ſemper electi ſunt, ut vel ſeneſcentes familias, vel fœtus matrimoniis jam caducos ſubſtituta fœcunditas prolis ornaret. Hoc igitur quod Cocceius Nerva in Trajano adoptando, quod Vlpius Trajanus in Adriano, quod Adrianus in Antonino, & cæteri deinceps propoſita ſuggeſtione fecerunt,* [5] *jam in arrogando Aureliano, quem mihi vicarium judicii tui autoritate feciſti, cenſui eſſe referendum.* [6] *Jube igitur ut lege agatur, ſitque Aurelianus heres ſacrorum, nominis & bonorum, totiuſque juris, Ulpio Crinito*
15 *jam conſulari* [7] *viro, actutum te judice conſularis.* Longum eſt cuncta

1. *Ut tibi deputet ſcipionem.*] Conſulum enim ab ipſa inſtitutione prima geſtamen fuit ſcipio eburneus. *Caſaubonus.*

2. *Hæc enim imperator non ſolet dare, ſed à ſenatu, quando fit conſul, accipere.*] Poſſunt hæc verba auctoris Vopiſci eſſe, non Valeriani. quod nos probamus magis. *Idem.*

3. *Et cantherios meos laſſavi.*] Pal. *& conjuratos meos laſſavi.* Grut.

4. *Dii faciant & Deus certus ſol.*] *Dii faciant & Deus certus, ut & ſenatus..* ita libri qui vocem *ſol* non agnoſcunt. per Deum certum, *ſolem* intelligit Aurelianus, quem præcipue colebat. *Salmaſ.*

5. *Jam in arrogando Aureliano.*] *Interrogando Aureliano*, vet. editio. lege: *in arrogando Aureliano.* Idem.

6. *Jube igitur ut lege agatur, &c.*] Exemplum eſt hic ejus adoptionis, quæ fiebat apud principem, & poſtea magiſtratui intimabatur, ut docet lex ſecunda Cod. De adopt. hæc adoptio in illius locum ſucceſſit, quæ apud populum olim lege curiata fiebat. *Caſaub.*

7. *Ipſe ac tu Crinite judex conſularis.*] Codex Puteani: *ipſe actutum te judice conſularis.* Orat Crinitus Valerianum, ut Aurelianus in domum viri conſularis, id eſt, ſuam tranſiens, fiat ipſe quoque conſularis. *Idem.*

Ipſe ac tu Crinite judex conſularis.] Vetus editio: *ipſe actutum te judice conſularis.*

cuncta pertexere. Nam & actæ ſunt Crinito à Valeriano gratiæ; & adoptio, ut ſolebat, impleta. Memini me in quodam libro Græco legiſſe (quod tacendum eſſe non credidi) mandatum eſſe Crinito à Valeriano ut Aurelianus adoptaretur, idcirco præcipuè quòd pauper eſſet: ſed hoc in medio relinquendum puto. & quoniam ſuperiùs epiſtolam poſui qua ſumptus Aureliano ad conſulatum delatus eſt, quare poſuerim, [1] rem quaſi frivolam, eloquendum putavi. [2] Vidimus proximè conſulatum Furii Placidi tanto ambitu in Circo editum, ut non præmia dari aurigis, ſed patrimonia viderentur, [3] quum darentur tunicæ ſubſericæ, [4] lineæ paragaudæ, darentur etiam equi, ingemiſcentibus frugi hominibus. Factum eſt enim ut jam divitiarum ſit non hominum conſulatus: quia utique ſi virtutibus defertur, editorem ſpoliare non debent. Perierunt caſta illa tempora, & magis ambitione populari peritura ſunt. Sed nos (ut ſolemus) hanc quoque rem in medio relinquimus. His igitur tot ac talibus præjudiciis 16
muneribuſque fultus, Claudianis temporibus tantus enituit, ut poſt eum Quintillo quoque fratre ejus interempto, ſolus teneret imperium, Aureolo interfecto, cum quo Gallienus fecerat pacem. Hoc loco tanta eſt diverſitas hiſtoricorum, & quidem Græcorum, ut alii dicant, invito Claudio ab Aureliano Aureolum interfectum, alii mandante ac volente, alii ab imperatore jam Aureliano eundem occiſum, alii verò adhuc privato. Sed hæc quoque media

ſularis. ita edi voluimus, ſed operæ omiſerunt *ipſe*. Salmaſ.

Ipſe actutum, te judice, Conſularis, &c.] Palatinus noſter accedit per omnia Puteaniano codici. *Grut.*

1. *Rem quaſi frivolam eloquendum putavi.*] *Eloquendam putavi.* vet. editio. *Salmaſ.*

2. *Vidimus proximè conſulatum Furii Placidi, &c.*] Confer cum ſimili querimonia inferiùs in Carino. quid ſit *conſulatum edere*, & ὑπατείαν δοῦναι, expoſuimus ad Alagabalum. *Caſaub.*

3. *Quum darentur tunicæ ſubſericæ & lineæ paragaudæ.*] Palatinus: *paragaude.* forte, *paragaudeæ.* ut in vita Claudii, *ſubſiricam paragaudeam triuncem*, dixit Pollio. notandum autem *linearum paragaudearum*, heic tantum facere mentionem Vopiſcum, non etiam tunicarum, quod eius ætate lineæ paragaudiæ ſolæ in uſu eſſent. *Salmaſ.*

4. *Lineæ paragaudæ.*] Meliùs ſcribas *paragaudiæ*. Caſaub.

1. Omne

media relinquemus, ab ipſis petenda per quos in literas miſſa ſunt. Illud tamen conſtat, [1] omne contra Mœotidas bellum divum Claudium nulli magis quàm Aureliano
17 crediſſe. Extat epiſtola, quam ego (ut ſoleo) fidei cauſa, imò ut alios annalium ſcriptores feciſſe video, inſerendam putavi. *Flavius Claudius Valerio Aureliano ſuo ſalutem. Expetit à te munus ſolitum noſtra Reſpub. Aggredere: quid moraris?* [2] *Tuo magiſterio milites uti volo, tuo ductu tribunos. Gotthi oppugnandi ſunt: Gotthi à Thraciis amovendi.* [3] *Eorum enim plerique* [4] *Hæmimontum Europamque vexant, qui te pugnante fugerunt. Omnes exercitus Thracicos, omnes Illyricianos totumque limitem in tua poteſtate conſtituo,* [5] *ſolitam en nobis ede virtutem. Tecum erit etiam frater Quintillus quum occurrerit. Ego aliis rebus occupatus, ſummam belli illius virtutibus tuis credo. Miſi ſanè equos decem, loricas duas, & cætera, quibus munire ad bellum euntem neceſſitas cogit.* [6] Secundus igitur præliis uſus auſpi-

1. *Omne contra Mæotidas bellum.*] Mæotidas appellat quos Zoſimus libro ſecundo Σαυρομάτας τῇ Μαιώτιδι προσοικοῦντας λίμνῃ. *Idem.*

Omne contra Mæotidas bellum.] *Meotidas.* ſic enim ſcribebant. & *Meotim* pro *Mæotim.* unde prima ejus corripitur apud illius temporis poëtas. *Salm.*

2. *Tuo magiſterio milites uti volo, tuo ductu tribunos.*] Magiſtrum militum plane agnoſcimus Aurelianum his verbis à Claudio deſignari. ſed fere magiſtri militum vocabantur, aut quibus bellum aliquod extra ordinem gerendum mandabatur, ut heic Claudius Aureliano bellum adverſus Gotthos gerendum committit, ejuſque in poteſtatem tradit, exercitus Thracicos & Illyricianos, & limitem & ſummam totius belli, & ſic Aurelianus magiſter militum dicitur. aut ducum vicarii, quique legatorum vicem implebant, qui exercitum ducebant, quibus limes reſtituendus dabatur, hi omnes magiſtri militum dicebantur. omnes enim hoc nomine appellati quibus milites regendos, aut bellum aliquod gerendum committebat princeps. ſive hi tantum tribuni eſſent, ſive vicarii ducum. ſed & ipſi duces vere magiſtri militum erant, & dicebantur illo tempore, legatique omnes imperatoris. *Idem.*

3. *Eorum enim plerique Hæmi montem, Europamque vexant.*] Palat. *Hæmimontum.* rectè, cave tamen putes Europæ nomen heic accipiendum de tertia orbis parte. Europa hoc loco Thraciæ provincia, ut & Hæmimontus. *Idem.*

4. *Hæmi montem Europamque vexant.*] Scripti etiam hîc, *Hæmimontum*, ut in Claudio. *Caſaub.*

5. *Solitam nobis ede virtutem.*] Eleganter in veteribus, *Solitam en nobis ede virtutem.* Idem.

Solitam en nobis ede virtutem.] Ita cum aliis mſſ. Palatinus, inſerto illo *en.* Grut.

6. *Secundis igitur præliis, uſus auſpiciis Claudianis.*] Scribit Zoſimus partim bello, partim morbo reliquos omnes barbaros qui Thraciam vaſtabant, extinctos eſſe. nec tamen ibi Aureliani meminit, quem illud bellum confeciſſe vult Vopiſcus. *Salmaſ.*

1. Nam

auſpiciis Claudianis, Rempublicam in integrum reddidit: atque ipſe ſtatim (ut ſuprà diximus) conſenſu omnium legionum factus eſt imperator. Equites ſanè omnes ante 18
imperium ſub Claudio Aurelianus gubernavit, quum offenſam magiſtri eorum incurriſſent quòd temere Claudio non jubente pugnaſſent. Item Aurelianus contra Suevos & Sarmatas iiſdem temporibus vehementiſſimè dimicavit, ac florentiſſimam victoriam retulit: accepta eſt ſanè clades ſub Aureliano à Marcomannis per errorem. [1] Nam dum is à fronte non curat occurrere ſubitò erumpentibus, dumque illos à dorſo perſequi parat, omnia circa Mediolanum graviter evaſtata ſunt. Poſteà tamen ipſi quoque Marcomanni ſuperati ſunt. In illo autem timore, quo Marcomanni cuncta vaſtabant, ingentes Romæ ſeditiones motæ ſunt, paventibus cunctis [2] ne eadem quæ ſub Gallieno fuerant, provenirent. quare etiam [3] libri Sibyllini noti beneficiis publicis inſpecti ſunt, [4] inventumque [5] ut in certis locis ſacrificia fierent quæ Barbari tranſire non

1. *Nam dum is à fronte non curat occurrere, ſubito hoſtes erupere.*] Palat. *Nam dum is à fronte non curat occurrere ſubito erumpentibus, dumque illos à dorſo perſequi parat, omnia circa Mediolanum graviter vaſtata ſunt.* Idem.

Nam dum is à fronte non curat occurrere, ſubitò hoſtes erupere: dumque illos, &c.] Pal. *non cura occurre ſubito irrumpentibus, dumque illos, &c.* Grut.

2. *Ne eadem quæ ſub Gallieno fuerant provenirent.*] Scribebam, *porrò venirent.* ſed retinet idem verbum infrà. *Caſaub.*

Ne eadem quæ ſub Gallieno acciderant, provenirent.] *Provenirent*, pro acciderent vel evenirent. unde & cum *bene provenire* dicit Plautus, cui quid boni provenit. *Salmaſ.*

3. *Libri Sibyllini noti beneficiis publicis.*] In neceſſariis Reip. temporibus, ad libros Sibyllinos adibatur, & placandi numinis ratio inde poſcebatur. *Caſaub.*

4. *Inventumq; ut certis locis ſacrificia fierent, quæ barbari tranſire non poſſent.*] Mos fuit ſub imperatoribus Romanis, ut ſacrificiis certis locis factis, aut carminibus dictis, vel ſtatuis poſitis, Barbarorum in ſolum Romanum ingreſſum & tranſitum arceri putarent poſſe. quo remedio ſæpius ſunt uſi adverſus barbarorum ſuperventum. idque conſecrationem vocabant, qua conſecratione uſus eſt olim Marcus, adverſus Marcomannorum ἔφοδον. vide Spartianum in Heliogabalo. Græci τελετὴν vocarunt ejuſmodi conſecrationem, & ſimulacra ſic conſecrata, τετελεσμένα. Sic Palladium ſtatuam fuiſſe conſecratam ſcribunt veteres Grammatici ad cuſtodiam urbis Troiæ. Παλλάδιον τοῦτ' ἦν ζῴδιον μικρὸν ξύλινον, ὃ ἔλεγον εἶναι τετελεσμένον, φυλάττον τὴν βασιλείαν τῆς Τροίας. *Salmaſ.*

5. *Ut in certis locis ſacrificia fierent, quæ Barbari tranſire non poſſent.*] Simile exemplum ſuprà in Spartiani Juliano. *Caſaub.*

Hhh 1. Atque

non poſſent. Facta denique ſunt ea quæ præcepta fuerant in diverſo ceremoniarum genere: [1] atque ita Barbari reſtiterunt, quos omnes Aurelianus carptim vagantes occidit. Libet ipſius ſenatuſconſulti formam exponere, [2] quo libros inſpici [3] clariſſimi ordinis juſſit autoritas. [4] Die tertio
19 Idus Jan. Fulvius Sabinus prætor urbanus dixit: *Referimus ad vos P. C. Pontificum ſuggeſtionem, & Aureliani principis literas, quibus jubetur ut inſpiciantur fatales libri quibus ſpes belli terminandi ſacrato deorum imperio continetur. Scitis enim ipſi quotieſcunque gravior aliquis extitit motus, eos ſemper inſpectos: neque priùs mala publica eſſe finita, quàm ex iis ſacrificiorum proceſſit autoritas.* Tunc ſurrexit primæ ſententiæ [5] Ulpius Syllanus, atque ita loquutus eſt: *Serò nimis P. C. de Reip. ſalute conſulimus, ſerò ad fatalia juſſa reſpicimus, more languentium qui ad ſummos medicos niſi in ſumma deſperatione non mittunt: proinde quaſi peritioribus viris major facienda ſit cura, quum omnibus morbis occurri ſit melius. Meminiſtis enim P. C. me in hoc ordine ſæpe dixiſſe jam tum quum primùm nuntiatum eſt Marcomannos erupiſſe, conſulenda Sibyllæ decreta, utendum Apollinis beneficiis, inſerviendum deorum immortalium præceptis: recuſaſſe verò quoſdam, & cum ingenti calumnia recuſaſſe, quum adulando dicerent tantam principis eſſe virtutem ut opus non ſit deos conſuli, proinde quaſi & ipſe vir magnus non deos colat, non*

de

1. *Atque ita barbari reſtiterunt.*] Mira vis illius conſecrationis, quæ locum in quo facta eſt, tranſire barbaros prohibuit. non ſolum autem ad hominum impetum coërcendum & reprimendum, ſed etiam adverſus beſtiarum, & morborum ingruentium incurſum ejus generis conſecrationes adhibebant. Ea enim conditione πάντα τὰ τετελεσμένα erant, ut tamdiu res, quarum rerum gratia fuerant facta, intactas conſervarent, quamdiu ipſa integra & illibata manerent. *Salmaſ.*

2. *Quod libros inſpici clariſſimorum juſſit auctoritas.*] Palat. *quos libros inſpici clariſſimior juſſit auctoritas.* hoc eſt *clariſſimi ordinis.* Per clariſſimum ordinem, & ampliſſimum ordinem, intelligi ſenatum, atque ita frequenter loqui auctores, nemo fere ignorat. ſic autem per compendium ſcribebant: *clariſſ. or.* hoc eſt, *clariſſimi ordinis.* Idem.

3. *Clariſſimorum juſſit auctoritas.*] Id eſt, facto ſuper ea re, S. C. libri Sibyllini ſunt inſpecti. *clariſſimi* ſunt ſenatores, ut in Alagabali vita *clariſſimæ* uxores ſenatorum. *Caſaub.*

4. *Die tertio Idus Januarias.*] Palat. *Iduum Januariarum.* Grut.

5. *Ulpius Syllanus.*] Vetus editio: *Sillanus.* lege, *Silanus.* atque ita Palatinus liber. *Salmaſ.*

1. *Quid*

de diis immortalibus ſperet. [1] *Quid plura? audivimus literas* [2] *quibus rogavit opem deorum, quæ nunquam cuiquam turpis eſt ut vir fortiſſimus adjuvetur.* [3] *Agite igitur, pontifices, quà puri, quà mundi, quà ſancti, quà veſtitu animiſque ſacris commodi, templum aſcendite,* [4] *ſubſellia laureata conſtituite,* [5] *veteranis manibus libros evolvite,* [6] *fata Reip. quæ ſunt æterna perquirite:* [7] *patrimis*

1. *Quid plura? audivimus litteras quibus rogavit opem Deorum, quæ nunquam cuiquam turpis eſt.*] Hæc verba, *quæ nunquam cuiquam turpis eſt*, ex additamento ſunt alicujus ſcioli. Palat. *Audivimus litteras quibus rogavit opem Dei, ut vir fortiſſimus adjuvetur.* Quæ vera eſt lectio. cujus hic ſenſus, ut ipſe, qui vir fortiſſimus eſt, adjuvetur. vos fortiſſimos, qualis eſt Aurelianus, non opus habere dicitis conſultis libris Sibyllinis. at audivimus literas, quibus ille vir fortiſſimus opem Dei rogat, ut adjuvetur. *opem Dei* hoc eſt Apollinis. reliqua autem verba quæ ſequuntur: *inſerviendum Deorum immortalium præceptis.* Quæ verba qui attentius conſiderabit, non dubitabit pronuntiare ſpuria & ſubditiva eſſe. *Idem.*

2. *Quibus rogavit opem Deorum, quæ nunquam cuiquam turpis eſt, ut vir fortiſſimus adjuvetur.*]Habet ſolummodò Palat. *quibus rogavit opem Dei, ut vir fortiſſimus adjubetur.* Grut.

3. *Agite igitur Pontifices.*] Multa diverſa reperio, & in hac librorum Sibyllæ inſpectione, ab ea conſuetudine quam adeundis & inſpiciendis iiſdem libris veteres obſervarunt. primum non Pontifices, ut heic, ſed Decemviri ex ſenatus decreto libros Sibyllinos adibant, & illis inſpectis renuntiabant quid facto eſſet opus. idque fieri jubebat ſenatus, ex ſententia aliquando Pontificum, ſi quid incideret quod eorum ſententiam requirebat. prætérea nunquam conſulebantur libri niſi prodigiis nunciatis, ad quæ procuranda jubebat ſenatus libros inſpici. Nuſquam igitur factum eſt, ut erumpentibus barbaris, aut Romanum ſolum vaſtantibus libros Sibyllinos adire juberet Senatus. quod heic factitatum eſſe videmus ad Marcomannorum eruptionem, & clade accepta apud Placentiam. *Salmaſius.*

4. *Subſellia laureata conſtituite.*] Scripti, *conſtruite.* Caſaub.

Subſellia laureata conſtituite.] Ita noſtri libri, non *conſtruite.* Salmaſ.

Subſellia laureata conſtituite.] Aliorum *conſtruite*, natum eſt ex libro autographo, in quo erat *conſtuite*; quomodo & noſter Pal. *Grut.*

5. *Veteranis manibus libros evolvite.*] Per hoc ſignificat non omnes quindecim pontifices, (tot numero fuere in eorum collegio,) manibus ſuis Sibyllinos libros contrectaſſe: verùm eos ſolùm qui ætate & meritis cæteris præſtarent: atque ut arbitror, ex ordine majorum potiùs quàm minorum pontificum. *veteranæ manus* eorum dicuntur, qui in ſacerdotio pontificali conſenuerunt. *Caſaub.*

Veteranis manibus libros evolvite.] Vetus liber habet: *vetanis manibus.* quod tranſpoſitum eſt pro *venatis.* atque id pro *velatis.* ſic *prænum* pro *prælum* in veteribus Gloſſis. veteres in ſupplicationibus velatas manus habebant. Nam aditio iſta & inſpectio librorum Sibyllæ non fuit citra ſupplicationem. nam per eam inſpectionem, deorum opem rogabant, & piacula petebant, quibus irati dii poſſent placari. idcirco Pontifices velatis manibus templum aſcenderunt, & libros evolverunt. *Salmaſius.*

6. *Fata reip. quæ ſunt æterna perquirite.*] *Rata.* Pal. & vet. ed. ſed verum eſt *fata.* Idem.

7. *Patrimis matrimiſque pueris carmen indicite.*] Hæc impudentiſſime inepriſſime-

mis matrimiſque pueris carmen indicite: nos ſumptum ſacris, nos apparatum ſacrificiis, [1] *nos agris ambarvalia indicemus.* Poſt hæc interrogati plerique ſenatores ſententias dixerunt, quas longum eſt innectere. Deinde aliis manus porrigentibus, aliis pedibus in ſententias euntibus, pleriſque verbo conſentientibus, conditum eſt ſenatusconſultum. Itum eſt deinde ad templum, inſpecti libri, proditi verſus, luſtrata urbs, cantata carmina, [2] amburbium celebratum, [3] ambarvalia promiſſa: atque ita ſolennitas quæ jubebatur, expleta eſt. [4] Eſt epiſtola Aureliani de libris Sibyllinis: nam ipſam quoque indidi ad fidem rerum. *Miror vos, patres ſancti, tamdiu de aperiendis Sibyllinis dubitaſſe libris,* [5] *perinde quaſi in Chriſtianorum eccleſia, non in templo deorum omnium, tractaretis.* [6] *Agite igitur, & caſtimonia pontificum, ceremoniiſque.*

ſimeque conficta. expungenda & ejicienda, quæ temere huc fuere inculcata. quod judicio tantum noſtro freti non facimus, ſed auctoritate Palatini libri, & veteris editionis, in quibus nullum horum verborum apparet veſtigium. *Idem.*

1. *Nos aris ambarvalia indicemus.*] Scribendum *agris.* nam *aris* aut *arvis* meræ nugæ. *Caſaub.*

2. *Amburbium promiſſum, ambarvalia promiſſa.*] Ergo amburbium, & ambarvalia differunt. ab amburbio, amburbiales hoſtiæ quæ circum terminos urbis Romæ ducebantur, ut ait Feſtus. ſed aperte diſtinguit Servius amburbale ab ambarvali. ut ad Eclogam III. de ambarvalibus capiendus eſt Tibullus lib. II. eleg. I.

Quiſquis adeſt, faveat: fruges luſtramus & agros,
Ritus ut à priſco traditus extat avo.

Ambarvale ſacrificium intelligit, quo fruges & arva luſtrabantur. urbs ergò amburbio vel amburbiali ſacrificio luſtrabatur: ut arva & agri, ambarvali. *Salmaſ.*

3. *Ambarvalia promiſſa.*] Palat. *ambarvaria. ambarvare* pro *ambarvale.* Idem.

4. *Eſt epiſtola Aureliani de libris Sibyllinis.*] Scribe: *Epiſtola Aureliani de libris Sibyllinis: nam ipſam quoque indidi ad fidem rerum.* atque ita Palat. *Idem.*

5. *Perinde quaſi in Chriſtianorum Eccleſia, non in templo Deorum omnium tractaretis.*] Miratur Aurelianus tamdiu dubitaſſe patres conſcriptos de aperiendis libris Sibyllinis, perinde quaſi in Chriſtianorum Eccleſia ſententias dicerent, non in Deorum omnium templo tot religionibus ſacrato. Chriſtianos enim impiorum & *ἀθέων* numero habebant, qui male de relligionibus ſentirent, & nullos Deos colerent, nulla templa in honorem divorum exſtructa haberent. incuſat igitur ſenatores Aurelianus eo nomine, quod tamdiu ſententiis ſuis diſtulerint rem piam, & ad religionem pertinentem, & Deorum honorem cultumque ſpectantem. librorum nempe Sibyllinorum inſpectionem. *Idem.*

6. *Agite igitur & caſtimonia pontificum.*] Pontificibus munus aſſignat inſpiciendorum Sibyllæ librorum, ut & Ulpius Silanus ſupra. non Pontificum tamen, ſed decemvirorum primum, mox ampliato numero, quindecimvirum fuit. & Conſtantini magni temporibus, id etiam tum muneris habebant quin-

que ſolennibus juvate principem neceſſitate publica laborantem. Inſpiciantur libri: quæ facienda fuerint celebrentur: quemlibet ſumptum, [1] *cujuſlibet gentis captivos,* [2] *qualibet animalia regia non abnuo, ſed libens offero: neque enim indecorum eſt diis juvantibus vincere:* [3] *ſic apud majores noſtros multa finita ſunt bella, ſic cœpta.* [4] *Siquid eſt ſumptuum, datis ad præfectum ærarii literis decerni juſſi.* [5] *eſt præterea veſtræ autoritatis arca publica,* [6] *quam magis refertam eſſe reperio quàm cupio.* Quum autem Aure- 21
lianus

quindecimviri. quid igitur ſtatuemus? illud veriſimilius, Pontifices heic appellari Quindecimviros, quod multi ex Quindecim viris iidem & Pontifices erant. Cum igitur Quindecimvirorum multi, Pontifices quoque eſſent, nobiliori nomine Pontifices eos vocavit, qui tamen non eo quod eſſent Pontifices, curam ſervandorum & inſpiciendorum librorum Sibyllæ habebant; ſed quod Quindecim viri. *Idem.*

1. *Cujuslibet gentis captivos.*] Palat. *captos.* Grut.

2. *Qualibet animalia regia non abnuo.*] Regia animalia exaudio, quæ Sibyllini libri monuerint neceſſaria eſſe ad ſacrificium pro regis ſalute faciendum, aut Reip. *Caſaub.*

Qualibet animalia regia non abnuo.] Regia animalia vocat, aut de regibus victis capta, aut animalia ipſius imperatoris Aureliani. Potuit animalia quæ Regis Perſarum eſſent, ex præda habere, quæ regia vocat, eaque offert, ut & reliquos ſumptus ſacrificiis neceſſarios. poſſimus tamen interpretari regia animalia, ipſius Aureliani propria. nam etſi nomen Regis imperatores Romani vitarunt, tamen quæ ad imperatorem pertinerent, & imperatoris erant, regia vocaverunt. *Salmaſ.*

3. *Sic apud majores noſtros multa finita ſunt bella.*] Nunquam illi Sibyllæ libri ad bella ſuſcipienda, conficiendaque ſunt inſpecti. extra morem igitur veterum, & conſuetudinem ſub Aureliano adiri libros Sibyllinos decrevit ſenatus, ad belli Marcomannici quo premebatur imperator, felicem eventum à Diis obtinendum. ſed & ſacrificia illa ipſa, poſt inſpectionem librorum, non ex more Romano fuiſſe facta videntur, quæ certis locis, quos Barbari tranſire non poſſent, facta ſunt. & hæc fuiſſe videtur cauſa, quare tamdiu diſtulerit ſenatus decernere, ut libri Sibyllini conſulerentur, quod ejus rei exemplum non videbat neque apud majores ſtante adhuc rep neque ſub aliis principibus, qui ante Aurelianum fuere. *Idem.*

4. *Si quid eſt ſumtuum, &c.*] Placet Scaligeri emendatio, *ſi quid deeſt, ſumtum, datis a. p. æ. l. decerni juſſi.* Sumtum pro pecunia dicebant, ut ad Hadrianum monebamus. *Caſaub.*

Si quid eſt ſumptuum.] Hoc eſt, ſi qui ſumptus erunt neceſſarii. *Salmaſ.*

5. *Eſt præterea veſtræ auctoritatis arca publica.*] Ærarium Reip. vocat arcam publicam. ſed non erat tum temporis in poteſtate ſenatus ærarium illud vetus: cujus etiam poſt everſam Remp. umbram ſaltem diu ſervarunt. Omne ταμεῖον arca dicitur. *Caſaub.*

6. *Quam magis refertam eſſe reperio quàm cupio.*] Hæc oratio eſt hominis de ſenatu malè judicantis. Suſpicor igitur mendam hîc latere: & velim cogitent acuti critici de his verbis. *Idem.*

Quam magis refertam eſſe reperio, quam cupio.] Diſtinctione ſanandus hic locus: *Eſt præterea auctoritatis veſtræ arca publica, quam magis refertam eſſe reperio, quam cupio.* id eſt, *Quam valde refertam eſſe reperio, & quam refertam eſſe cupio.* vox *magis* poſitivi tantum ſignificatio-

lianus vellet omnibus ſimul facta exercitus ſui conſtipatione concurrere, tanta apud Placentiam clades accepta eſt ut Romanum penè ſolveretur imperium. Et cauſa quidem hujus periculi perfidia & calliditas Barbarici fuit motus. Nam quum congredi aperto Marte non poſſent, in ſylvas ſe denſiſſimas contulerunt, atque ita noſtros veſpera incumbente turbarunt. Denique niſi divina ope poſt inſpectionem librorum ſacrificiorumque curas, monſtris quibuſdam ſpeciebuſque divinis impliciti eſſent barbari, Romana victoria non fuiſſet. Finito prælio Marcomannico, Aurelianus, ut erat natura ferocior, plenus irarum Romam petit, vindictæ cupidus, quam ſeditionum aſperitas ſuggerebat: incivilius denique uſus imperio, vir alias optimus, ſeditionum autoribus interemptis, cruentiùs ea quæ molliùs fuerant curanda, compeſcuit. Interfecti ſunt enim nonnulli etiam nobiles ſenatores, quum his leve quiddam & quod contemni à mitiore principe potuiſſet, vel unus, vel levis, vel vilis teſtis objiceret. Quid multa? Magnum illud, & quod jam fuerat, & quod non fruſtra ſperatum eſt, [1] infamiæ triſtioris ictu contaminavit imperium. timeri cœpit princeps optimus, non amari, [2] quum alii dicerent, perfodiendum talem principem, non optan-

nem obtinet. nam *magis* heic poſitum pro valde. nec ἀντὶ τοῦ μᾶλλον, ſed ἀντὶ τοῦ μάλιστα poſita eſt. *Salmaſ.*

Quam magis refertam eſſe reperio quàm cupio.] Sic & Palat. niſi quod is verbo tranſpoſito, *reperio eſſe:* eſtque oratio liberi oris, qua Imperator tacitè ſubmonet Senatum ne nimium intendat reditus ærarii, utpote cujus cauſſa numquam bona eſt ſub Principibus bonis. ideoque non tam heic videtur curam agere Senatus, quàm ſui ipſius: dum nimirum famæ ſuæ conſulit. interim notum eſt Senatum ſe accommodare moribus Principum. ſic & infra c. 30. f. iterum Senatum carpit, ſatis profectò acriter. *Grut.*

1. *Infamia triſtioris ictu contaminavit imperium.*] Duriuſculè eſt locutus. & verius eſt locum egere emendationis. *Caſaub.*

Infamiæ triſtioris ictu contaminavit imperium.] *Infamiæ ictum* dixit, ut *famæ vulnera* dixit poëta quis. ſic famam vulnerari alicujus dicimus, quæ laborat turpis facinoris infamia, aut, ut noſter loquitur, infamiæ alicujus ictum accipit. ita Aurelianum dicit Vopiſcus imperii ſui famam, quæ magna fuerat, vulneraſſe nimiæ crudelitatis & ſeveritatis nota. quæ locutio non inelegans eſt. *Salmaſ.*

2. *Quum alii dicerent perfodiendum talem principem, &c.*] Perfodi parietes rectum eſſe didici, at non principes. Suſpicor igitur ſcripſiſſe Vopiſcum: *Quum*

optandum: alii bonum quidem medicum, ſed mala ratione curantem. His actis, [1] quum videret poſſe fieri ut aliquid tale iterum quale ſub Gallieno evenerat proveniret, adhibito conſilio ſenatus, muros urbis Romæ dilatavit. [2] Nec tamen pomœrio addidit eo tempore, ſed poſtea. [3] Pomœrio autem nemini principum licet addere niſi ei qui agri Barbarici aliqua parte Romanam Remp. locupletaverit. Addidit autem Auguſtus, addidit Trajanus, addidit Nero, ſub quo Pontus Polemoniacus [4] & Alpes Cot-

tiæ

Quum alii dicerent perodiendum talem principem, non optandum. id verbi, facile fuit ut mutaretur in *perfodiendum*. *odire* & *perodire*, pro odio habere vel odiſſe. *odivi* dicere ſolebat M. Antonius pro odio habui. inde *perodio* eſt in magno odio habeo. *peroſum* enim dicebant veteres, & *perodioſum*, pro valde odioſo. dicebant igitur iſti Aurelianum pro ſua ſeveritate vel crudelitate odio magis, quam amore dignum videri. *Idem.*

1. *Cùm videret poſſe fieri ut aliquid tale iterum quale ſub Gallieno, &c.*] Quid illud quod ſub Gallieno evenit, cui προφυλακὴν afferat, murorum Urbis dilatatio? referendum ad Barbarorum in Italiam irruptionem: vel ad tyrannos quos tum paſſa eſt Reſp. quàm plurimos, adverſus quos tamen nullum in Romanis muris fuiſſe Gallieno præſidium video. *Caſaub.*

2. *Nec tamen pomœrio addidit eo tempore, ſed poſtea.*] Inſignis hic locus, ſed non ea cura qua debuit, animadverſus. Totum igitur hunc Vopiſci locum ſic conſtituimus, reſectis & amputatis verbis quibus ſciolus aliquis ſententiam hujus loci temere ampliaverat: *His actis cum videret poſſe fieri, ut aliquid tale iterum, quale ſub Gallieno evenerat, proveniret, adhibito conſilio ſenatus, muros urbis Romæ dilatavit: nec tamen pomœrio addidit. Pomœrio autem nemini principum licet addere niſi ei qui agri Barbarici aliqua parte Romanam remp. locupletaverit.* omnia nunc recte atque ordine procedunt. Aurelianus muros urbis Romæ dilatavit, & validiores munitioreſque reddidit, non tamen, inquit Vopiſcus, pomœrio addidit. nam nemini pomœrio licet addere, niſi qui locupletaverit Romanam remp. aliqua parte ſoli barbarici, quod non fecit Aurelianus. deinde ponit ordine nomina principum, qui aliquando pomœrio addiderunt. atqui vel ex his Vopiſci verbis, ut nunc leguntur, conſtat Aurelianum, non eo tempore quo muros dilatavit, pomœrio addidiſſe, ſed poſtea. quod ſi verum eſt potuit utique Aurelianus ex ſententia Vopiſci, muros dilatando pomœrii terminos ſuo tamen loco relinquere. Pomœrium ſciunt omnes ex ea definitione quæ apud Gellium refertur, *Locum eſſe intra agrum effatum per totius urbis circuitum pone muros regionibus certis determinatum qui finem faciebat urbani auſpicii.* Intra quos igitur fines in urbe auguria captabantur & agebantur, eos ab auguribus effari determinarique moris erat, nec niſi de eorum conſilio eos poni mutarique licebat. id omne ſpatium quod ab auguribus per circuitum urbis deſignatum erat ad urbana auſpicia captanda, pomœrium dicebatur. *Salmaſ.*

3. *Pomœrio autem nemini principum licet addere, &c.*] Tacitus Annali XII. Aurelius Victor Schotti, de Caracallo: *aucta Urbs magno acceſſu via Nova.* Caſaub.

4. *Et Alpes Cottiæ Romano nomini tributa.*] Scribe: *Romano nomini ſunt tributa.* Salmaſ.

 1. *Tranſ-*

22 tiæ Romano nomini tributæ. [1] Tranſactis igitur [2] quæ ad ſeptiones, atque urbis ſtatum & civilia pertinebant, contra Palmyrenos, id eſt contra Zenobiam, quæ filiorum nomine Orientale tenebat imperium, iter flexit. Multa in itinere ac magna bellorum genera confecit. [3] Nam in Thraciis [4] & in Illyrico occurrens Barbaros vicit: Gothorum quinetiam ducem Cannabam, ſive Cannabaudem, cum quinque millibus hominum trans Danubium interemit. [5] Atque inde per Byzantium in Bithyniam tranſitum fecit, eamque nullo certamine obtinuit. Multa ejus magna & præclara tam facta quàm dicta ſunt: ſed omnia libro innectere [6] nec poſſumus faſtidii evitatione, nec volumus: ſed ad intelligendos mores atque virtutem pauca libanda ſunt. [7] Nam [8] quum Thyanam veniſſet, eamque occluſam reperiſſet, iratus dixiſſe fertur, [9] *Canem in hoc oppido non relinquam.* Tunc & militibus acriùs incumbentibus ſpe prædæ, & Heraclammone quodam, ti-

more

1. *Tranſactis igitur quæ ad ſectiones atque urbis ſtatum.*] Non dubitem reponere: *tranſactis quæ ad ſeptiones.* qua lectione nihil verius. intelligit enim dilatationem urbis murorum ab Aureliano inſtitutam. ſeptiones vocat, ut Eutropius cum eamdem rem narraret, ſepire urbem dixit pro muris ambire. *Hic muris*, inquit, *validioribus, & laxioribus urbem ſepſit.* Idem.

2. *Quæ ad ſectiones.*] Non poſtpoſuerim Pal. ſcripturam, *ſeptiones.* Grut.

3. *Nam in Thraciis & in Illyrico occurrens Barbaros vicit.*] Malim, *occurrentes*, & ita membranæ. *Caſaub.*

4. *Et in Illyrico occurrens barbaros vicit.*] Vetus editio: *occurrentes barbaros vicit.* Salmaſ.

5. *Atque inde per Byzantium in Bithyniam tranſitum fecit.*] Bithynia tunc erat Romanorum? quid igitur opus certamine ad eam obtinendam? an quia barbari illam occupaverant, & recuperavit Aurelianus? videntur illa tempeſtate Bithyni Palmyrenorum, & Zenobiæ partibus faviſſe. Bithyniam igitur nullo certamine obtinuit Aurelianus, quæ ſua ſponte Palmyrenorum jugum excuſſit, & Aureliano ſeſe dedidit. *Idem.*

6. *Nec poſſumus faſtidii evitatione, nec volumus.*] Videbatur contrario potiùs ordine oratio eſſe concipienda: *nec volumus faſtidii evitatione, nec poſſumus.* Caſaub.

7. *Nam cùm Thyanam veniſſet.*] *Tyana* ſcribendum, aut certè *Tyanam.* nam in locorum nominibus & genus & numerum pro libidine mutant auctores ſæpe. Tyana autem vi aut proditione cepiſſe Aurelianum negat Zoſimus, ſed deditione. *Idem.*

8. *Quum Thyanam veniſſet.*] *Thyanam* pro *Thyanis.* ut *Megaram* pro *Megaris* dixere. *Salmaſ.*

9. *Canem in hoc oppido non relinquam.*] Vetuſtiſſimum genus loquendi uſurpat Aurelianus: & fortaſſe non malè hinc colligas hiſtoriam ſacram illi fuiſſe aliquando lectitatam. *Caſaub.*

1. *Quo*

more ne inter cæteros occideretur, patriam ſuam prodente, civitas capta eſt. Sed Aurelianus duo ſtatim præci- 23
pua, quòd unum ſeveritatem oſtenderet, alterum lenitatem, ex imperatoria mente monſtravit. Nam & Heraclammonem proditorem patriæ ſuæ ſapiens victor occidit: & quum milites juxta illud dictum [1] quo canem ſe relicturum apud Thyanæos negarat, everſionem urbis expoſcerent, reſpondit iis: *Canem,* inquit, *negavi in hac urbe me relicturum, canes omnes occidite.* [2] Grande principis dictum, [3] grandius militum votum: [4] nam dictum principis quo præda negabatur, civitas ſervabatur, totus exercitus ita quaſi ditaretur, accepit. Epiſtola de Heraclammone. *Aurelianus Auguſtus Mallio Chiloni. Occidi paſſus ſum cujus quaſi beneficio Thyanam recepi. Ego verò proditorem amare non potui: & libenter tuli quòd eum milites occiderunt: neque enim mihi fidem ſervare potuiſſet qui patriæ non pepercit.* [5] *Solum denique ex omnibus qui oppugnabantur, campus accepit. Divitem homi-*

1. *Quo canem ſe relicturum apud Thyanæos negaret.*] *Apud Thyanos.* ita Palatinus & editio vetus. *Θύανοι ἀντὶ τοῦ Θυανιτῶν.* ſic *Peuceos* pro Peucinis ſupra dixit. *Salmaſ.*

2. *Grande principis dictum, grandius militum votum*] Haud ſcio quam bene heic conveniat votum militibus. Palat. legit: *grandius militum vocatum.* An faciendum eſt: *grandius militum factum?* *Grande principis dictum, grandius militum factum: nam dictum principis quo præda negabatur, civitas ſervabatur, totus exercitus, ita quaſi ditaretur accepit.* Idque propemodum aſſeverare auſim eſſe verum. *Idem.*

3. *Grandius militum votum. nam dictum Principis.*] Palat. *grandius militum vocatum. nam vocatum Principis.* neutrum placet. venit aliquando in mentem, *grandius militum factum.* ſed aliud quid latet. certè *votum* heic minimè convenit. *Grut.*

4. *Nam dictum principis quo præda negabatur.*] Palat. *nam vocatum principis,* putem legi poſſe: *nam jocatum principis.* jocatum dictum quo princeps jocatus eſt, dicendo ut omnes canes occiderent, quandoquidem negaverat ſe canem in oppido illo relicturum. idque videntur milites feciſſe, & canes omnes occidiſſe. *jocare aliquem* dicebant pro illudere alicui, aut ludos facere aliquem. inde *jocatum* pro dicto ſalſo & ſcurrili heic uſurpavit Vopiſcus. *vocatum* tamen retineo. nam *vocari* ſupra, & *appellari* pro derideri apud hos auctores poſitum notabamus. tunc *vocatum* pro joco vel deriſione, eſt vocabulum illius ætatis. *Salmaſ.*

5. *Solum denique ex omnibus qui oppugnabantur campus accepit.*] Mira locutio: *ſolum campus accepit.* id eſt, ſolus interiit, ſolus in orcum deſcendit. Corruptus, ut puto, locus. *Caſaub.*

Solum denique ex omnibus qui oppugnabantur campus accepit.] Campus eos accipere dicebatur qui in prælio & in acio ipſa mortem oppetebant. *campus* non ſolum locus exercitationis & me-

 dita-

hominem negare non poſſum, ſed cujus bona ejus liberis reddidi: nequis me cauſa pecuniæ locupletem hominem occidi paſſum eſſe
24 *criminaretur.* Capta autem civitas eſt miro modo. Nam quum Heraclammon [1] locum oſtendiſſet aggeris naturali ſpecie tumentem, [2] quà poſſet Aurelianus occultus aſcendere, ille conſcendit, atque elata purpurea chlamyde, intus civibus, foris militibus ſe oſtendit, & ita civitas capta eſt, quaſi totus in muris Aureliani fuiſſet exercitus. Taceri non debet res quæ ad famam venerabilis viri pertinet. Fertur enim Aurelianum [3] de Thyanæ civitatis everſione [4] vera dixiſſe, vera cogitaſſe: [5] verùm Apollonium Thyanæum celeberrimæ famæ autoritatiſque ſapientem, veterem philoſophum, amicum verum deorum, [6] ipſum etiam pro numine frequentandum, recipienti ſe in tentorium ea forma qua videtur, ſubitò aſtitiſſe, atque hæc Latinè, ut homo Pannonius intelligeret, verba dixiſſe: *Aureliane, ſi vis vincere, nihil eſt quod de civium meorum nece cogites. Aureliane, ſi vis imperare, à cruore innocentium abſtine. Aureliane,*

ditationis armorum quæ inde campeſtris dicebatur, ſed etiam certaminis & pugnæ. unde *exercitum ad campum producere* apud Cyprianum. inde & *campiones* pro pugnatoribus. ſed & locum caſtrorum *campum* vocamus, & *campare* caſtra metari. hinc *campidoctores*, qui & armidoctores veteribus, quod ea docerent milites quæ campo & bellis erant neceſſaria. *Salmaſ.*

1. *Locum oſtendiſſet aggeris naturali ſpecie tumentem.*] poteſt etiam ſcribi *tumentis.* Caſaub.

2. *Quia poſſet Aurelianus occultus aſcendere.*] Optime vetus editio: *qua poſſet Aurelianus cultus aſcendere.* ſic & Palat. ſenſus eſt hujus loci, Heraclammonem oſtendiſſe Aureliano locum qua in murum poſſet cultus aſcendere, id eſt cum ornamentis imperialibus. ratio facti ſubſequitur, quod imperatorem in muris ſtare cum viderent oppidani, crediderunt totum Aureliani exercitum in muris eſſe. *Salmaſ.*

3. *De Tyanæ civitatis everſione vera dixiſſe, vera cogitaſſe.*] Lege ex eadem editione: *vere dixiſſe, vere cogitaſſe. vere,* hoc eſt, ſerio. *Idem.*

De Thyanæ civ. everſ. verè dixiſſe, verè cogitaſſe.] Melius iſtud quàm vulgatum, *vera dixiſſe, vera cogitaſſe.* & alterum quidem exſtabat in Palat. *Grut.*

4. *Vera dixiſſe, vera cogitaſſe.*] Seriò locutum eſſe, cùm dixit, ſe canem in oppido Tyanorum non relicturum. *Caſaub.*

5. *Verum Apollonium Tyanæum.*] Philoſtratus lib. I. Dicit, generis originem Apollonium referre ad ipſos Tyanæ urbis conditores. cujus generis nobilitate nulla poteſt fingi antiquior. *Salm.*

6. *Ipſum etiam pro numine frequentandum.*] Conſtat ex patrum ſcriptis & antiquis hiſtoricis inſignem iſtum planum divinis honoribus vulgò paſſim affectum: cùm haberet hunc unum ſtupor gentium, cujus magicas impoſturas veris veri Dei JESU CHRISTI miraculis opponeret. *Caſaub.*

1. *Cle-*

ne, [1] *clementer te age*, *ſi vis vincere*. Norat vultum philoſophi venerabilis Aurelianus, atque in multis ejus imaginem viderat templis. Denique ſtatim attonitus, & imaginem & ſtatuas & templum eidem promiſit, atque in meliorem rediit mentem. [2] Hæc ego à gravibus viris comperi, & in Ulpiæ bibliothecæ libris relegi, & pro majeſtate Apollonii magis credidi. Quid enim illo viro ſanctius, venerabilius, antiquius, diviniuſque inter homines fuit? [3] Ille mortuis reddidit vitam. Ille multa ultra homines & fecit & dixit: quæ qui velit noſſe, Græcos legat libros qui de ejus vita conſcripti ſunt. Ipſe autem, ſi vita ſuppetat, [4] atque ipſius viri favori uſquequaque placuerit, breviter ſaltem tanti viri facta in literas mittam: non quò illius viri geſta munere mei ſermonis indigeant, ſed ut ea quæ miranda ſunt, omnium voce prædicentur. [5] Recepta 25
Thyana Antiochiam propoſita omnibus impunitate, brevi apud Daphnen certamine obtinuit: atque inde præceptis quantum probatur venerabilis viri Apollonii parens, humanior atque clementior fuit. Pugnatum eſt poſt hæc de ſumma rerum [6] contra Zenobiam * & Zabam ejus ſocium

1. *Clementer te age*, *ſi vis vincere*.] Bene Palat. & editio vetus legunt: *ſi vis vivere*. hoc enim ordine progreſſus eſt: *ſi vis vincere*. *ſi vis imperare*. *ſi vis vivere*. Salmaſ.

2. *Hæc ego & à gravibus*.] Sic Palat. addito &. Grut.

3. *Ille mortuis reddidit vitam*.] Hiſtoriam reſpicit Philoſtrato narratam extremo libro quarto. ſed non audet Philoſtratus affirmare puellam quæ pro mortua efferebatur, vere mortuam fuiſſe. vide Plin. *Caſaub.*

4. *Atque ipſius viri favori uſquequaque placuerit*.] Scribe: *Ipſe autem ſi vita ſuppetat*, *atque ipſius viri favor juverit*, *breviter ſaltem tanti viri facta in litteras mittam*. Salmaſ.

Atque ipſius viri favor uſquequaque placuerit.] Pal. à manu prima tantum habuit, *atque ipſius viri favor juſſerit*. fortè, *atque ipſius favor juſſerit*. Gruterus.

5. *Recepta Thyana*.] Græci Τύανα ſcribunt. *Salmaſ.*

6. *Contra Zenobiam & Zabam ejus ſociam*.] Hic eſt quem in Claudio Sabam vocabat Pollio. Inſigniter verò errat Vopiſcus qui ſociam Zenobiæ Zabam nominat. non enim mulier fuit ſed vir: neque ſocius Zenobiæ, ſed dux illius, ut auctores ſunt Pollio & Zoſimus. *Caſaub.*

Contra Zenobiam & Zabam ejus ſociam.] Scribendum: *contra Zenobiam*, *& Zabam ejus ſocium*. *ſocium* etiam habetur in Palat. Zabas autem hic dux fuit Zenobiæ, & ſocius etiam quodammodo. unde cum Aurelianus ad Zenobiam ſcriberet, quo ad deditionem illam hortabatur, ſic litteras direxit: *Zenobiæ*, *ceteriſque quos ſocietas tenet bellica*.

Inter

cium [1] apud Emeſſam magno certamine. Quumque Aureliani equites fatigati jam penè diſcederent, ac terga darent, ſubitò vi numinis, quod poſtea proditum, hortante quadam divina forma, per pedites etiam equites reſtituti ſunt. Fugata eſt Zenobia cum Zaba, & pleniſſimè parta victoria. Recepto igitur Orientis ſtatu, Emeſſam victor Aurelianus ingreſſus eſt, [2] ac ſtatim ad templum Heliogabali tetendit, quaſi communi officio vota ſoluturus. Verùm illic eam formam numinis reperit quam in bello ſibi faventem vidit. Quare & illic templa fundavit, donariis ingentibus poſitis: & Romæ Soli templum poſuit majore
26 honorificentia conſecratum, ut ſuo dicemus loco. Poſt hæc Palmyram iter flexit, ut ea oppugnata, laborum terminus fieret. Sed in itinere à latronibus Syris malè accepto frequenter exercitu, multa perpeſſus eſt, & in obſidione uſque ad ictum ſagittæ periclitatus eſt. Epiſtola ipſius extat ad Mucaporem miſſa, in qua de ejus belli difficultate ultra pudorem imperialem fatetur. *Romani me modò dicunt bellum contra fœminam gerere,* [3] *quaſi ſola mecum* *Zeno-*

Inter eos qui tenebantur illa ſocietate bellica fuit hic Zabas. *Salmaſ.*

* *Et Zabam ejus ſocium, &c.*] Sic & Pal. qui tamen habet *& nobiam.* Grut.

1. *Apud Emeſſam magno certamine.*] Latini *Emeſſam* & *Emiſſam* ſcribunt hujus urbis nomen. Græci Ἔμισαν vel Ἔμεσαν. apud eos tamen Ἔμισσαν etiam ſcribi debere teſtatur Stephanus. *Emiſſam* vocat Ammianus Marcellinus. lib. XXII. *Emiſſa, & Damaſcus.* Salmaſius.

2. *Ac ſtatim ad templum Heliogabali proceſſit.*] Templum Heliogabali quod erat in urbe Emiſſa. certiſſimum igitur eſt, vel ex hoc loco, Heliogobali templum Emiſſæ fuiſſe, & Heliogabalum, vel Elagabalum Deum, ab Emiſſenis eximie cultum. Avieni verba de Emiſſa, id evidentiſſime declarant, & magnificentiam ejus templi prædicant.

Denique flammicomo devoti pectora Soli
Vitam agitant. Libanus frondoſa cacumina turget,
Et tamen his certant celſi faſtigia templi.

Antoninus Heliogabalus Emiſſenus fuit, & Emiſſeni templi, quod Soli, vel Heliogabalo ſacratum erat, ſacerdos. locus illius templi in media urbe Emiſſena fuit: ut Avienus oſtendit, & hic Vopiſci locus. ſane ſciendum omnium fere orientalium gentium commune numen fuiſſe Solem, quem Hel aut Bel, vel Belum dixere. in unaquaque autem urbe peculiare cognomen habebat. ut Emiſſenorum *Elagabalus*: Palmyrenorum *Malachbelus* & *Aglibolus.* Perſarum *Mithres.* Babyloniorum *Belus.* peculiare igitur ac tutelare numen Emiſſenorum Alagabalus, vel Elagabalus. & ita dictus eſt quaſi *Deus montis*, vel *Deus mons*, quod ſub montis effigie coleretur. *Idem.*

3. *Quaſi ſola mecum Zenobia, & ſuis* *viribus*

Zenobia & ſuis viribus pugnet,[1] *ac non hoſtium, quantum ſi vir à me oppugnandus eſſet,*[2] *in conſcientia & timore longè deteriore. Dici non poteſt quantum hic ſagittarum, qui belli apparatus, quantum telorum, quantum lapidum: nulla pars muri eſt quæ non binis & ternis baliſtis occupata ſit: ignes etiam tormentis jaciuntur.*[3] *Quid plura?*[4] *timet quaſi fœmina, pugnat quaſi pœnam timens: ſed credo adjuturos Rom. Remp. deos, qui nunquam noſtris conatibus defuerunt.* Denique fatigatus[5] ac pro malis feſſus, literas

viribus pugnet, ac non hoſtium.] Deſperarunt de hoc loco reſtituendo ſummi viri. Palat. pro *ac non hoſtium* legit, *atque hoſtium.* Scribendum: *Quaſi ſola mecum Zenobia, & ſuis viribus pugnet. atqui hoſtium, quantum ſi vir à me oppugnandus eſſet, in conſcientia & timore longe deteriore.* vel ſi quis malit, *at conſcientia & timore longe deteriore.* pro *atque, atqui* fecimus. de ſenſu jam res clara eſt. Romani parvi pendebant, & irriſui habebant Aureliani expeditionem adverſus Zenobiam. hoc enim eſſe, bellum cum fœmina gerere: quod minime glorioſum eſſet futurum tanto duci, quantus videri volebat. reſpondet Aurelianus, non cum ſola Zenobia rem ſibi eſſe; nec eam ſuis tantum viribus pugnare: ſed tantum eſſe hoſtium, quantum ſi cum viro bellum eſſet gerendum: magnum enim numerum, magnaſque copias habebat circa ſe Zenobia, nec minores quam vir & dux aliquis magnus habere poſſet. non igitur ſola Zenobia. accedebat ad difficultatem, timor ejus & conſcientia, ut fœminæ longe deterior, quam ſi vir eſſet. timidæ enim magis fœminæ quam viri. conſcientia præterea ejus quæ pœnam ſe meruiſſe ſciret, nihilque ſibi gratiæ relictum apud victoris animum ſperaret, nec ullum miſericordiæ locum videret, ſi victa eſſet. hæc omnia faciebant, ut illo animo pugnaret Zenobia, quo deſperati ſolent, & ſic victoriam de ſe difficiliorem Aureliano præberet. *Idem.*

1. *Atque non hoſtium, quantum ſi vir, &c.*] Palat. *atque hoſtium quantum, &c.* Grut.

2. *In conſcientia, &c.*] Eſt locus mutilus. *Caſaub.*

3. *Quid plura? non quaſi fœminæ pugnat, quaſi pœnam timens.*] Pro deſperato relictus & hic locus ope veteris codicis. lege: *quid plura? timet quaſi fœmina, pugnat quaſi pœnam timens.* Senſum ſuperiori animadverſione expoſuimus. eleganter igitur Zenobiam timere ut fœminam ſcribit, pugnare vero non jam ut fœminam, ſed ut pœnam timentem: quod malæ conſcientiæ proprium eſt & ejus qui intelligat, ſe ad pœnam potius depoſci, quam æquo jure, & ut hoſtis ſolet cum hoſte, ſecum bellum geri. non mirum, ſi acriter & magno animo pugnent, quorum res eo loco ſitæ ſunt, & pellem ſuam, ut vulgo dicimus, magno vendere ſtudeant. *Salmaſ.*

Quid plura? non quaſi femina pugnat, quaſi pœnam timens.] Pal. *quid pluratim quaſi femina p. q. p. timentes.* idem codex ſtatim poſtea habet, *Romanam rempublicam vir deos qui numquam, &c.* ut appareat locum luxatum, ſcribendumque, *ſed quaſi vir pœnam timens. Credo adjuturos Rom. Remp. Deos.* quod & Caſaubono noſtro in mentem venit. *Grut.*

4. *Non quaſi fœmina pugnat, quaſi pœnam timens.*] Neque horum verborum ullus eſt ſenſus. Sententia erit optima, ſi ſcribas, *ſed quaſi vir pœnam timens.* vel, *viri pœnam timentes.* Non ſolùm fœminam viro comparat, aut viris; ſed viris quos deſperatio reddat *αὐτοὺς αὐτῶν κρείττους.* *Caſaub.*

5. *Ac pro malis feſſus.*] Scribe, *præ malis feſſus.* Idem.

1. Equos,

teras ad Zenobiam miſit, deditionem illius petens, vitam promittens, quarum exemplum indidi. *Aurelianus imperator Rom. orbis, & receptor Orientis, Zenobiæ cæteriſque quos ſocietas tenet bellica. Sponte facere debuiſtis id quod meis literis nunc jubetur: deditionem præcipio impunitate vitæ propoſita, ita ut illic, Zenobia, cum tuis agas vitam ubi te ex ſenatus ampliſſimi ſententia collocavero. Gemmas, argentum, aurum, ſericum,* [1] *equos, camelos in ærarium Rom. conferatis. Palmyrenis jus ſuum*
27 *ſervabitur.* Hac epiſtola accepta, Zenobia ſuperbiùs inſolentiuſque reſcripſit quàm ejus fortuna poſcebat. credo ad terrorem: nam ejus quoque epiſtolæ exemplum indidi. *Zenobia regina Orientis Aureliano Auguſto. Nemo adhuc præter te quod poſcis, literis petiit. Virtute faciendum eſt quicquid in rebus bellicis eſt gerendum. Deditionem meam petis, quaſi neſcias Cleopatram reginam perire maluiſſe quàm in qualibet vivere dignitate. Nobis Perſarum auxilia non deſunt, quæ jam ſperamus: pro nobis ſunt Saraceni, pro nobis Armenii. Latrones Syri exercitum tuum Aureliane vicerunt: quid igitur ſi illa venerit manus quæ undique ſperatur? pones profectò ſupercilium, quo nunc mihi deditionem, quaſi omnifariam victor, imperas.* Hanc epiſtolam Nicomachus ſe tranſtuliſſe in Græcum ex lingua Syrorum dicit ab ipſa Zenobia dictatam. nam illa ſuperior Au-
28 reliani, Græca miſſa eſt. His acceptis literis, Aurelianus non erubuit, ſed iratus eſt: ſtatimque collecto exercitu ac ducibus ſuis, undique Palmyram obſedit: neque quicquam vir fortis reliquit quod aut imperfectum videretur aut incuratum. Nam & auxilia quæ à Perſis miſſa fuerant, intercepit: & alas Saracenas Armeniaſque corrupit, atque ad ſe modò ferociter, modò ſubtiliter tranſtulit; [2] denique poſt multa mulierem potentiſſimam vicit.

[1] Victa

1. *Equos, camelos in ærarium conferas.*] *Conferatis*, libri veteres. melius non enim ad ſolam Zenobiam miſſa eſt hæc epiſtola, ſed ad reliquos belli ſocios. *Salmaſ.*

2. *Denique poſt multa mulierem potentiſſimam vicit.*] Melior Palat. ſcriptura: *denique multa vi mulierem potentiſſimam vicit.* Oſtendit quantæ difficultatis & moliminis res fuerit Zenobiam, etſi fœminam, vincere. *Idem.*

1. *Victa*

[1] Victa igitur Zenobia [2] quum fugeret camelis quos dromadas vocitant, [3] atque ad Perſas iter tenderet, equitibus miſſis eſt capta, atque in Aureliani poteſtatem deducta. Victor itaque Aurelianus, totiuſque jam Orientis poſſeſſor, quum in vinculis Zenobiam teneret cum Perſis, Armeniis, [4] Saracenis, ſuperbior atque inſolentior egit ea quæ ratio temporis poſtulabat. [5] Tunc illæ veſtes quas in templo Solis videmus, conſertæ gemmis, [6] tum Perſici dracones, & tiaræ, tum genus purpuræ quod poſtea nec ulla gens detulit, nec Romanus orbis vidit: de qua pauca ſaltem libet dicere.
Meminiſtis enim fuiſſe in templo 29
Jovis Optimi Maximi Capitolini [7] pallium breve purpureum laneſtre, ad quod quum matronæ atque ipſe Aurelianus jungerent purpuras ſuas, cineris ſpecie decolorari videbantur cæteræ divini comparatione fulgoris. Hoc

munus

1. *Victa igitur Zenobia, &c.*] Zoſimus pæne ad verbum iſta. *Caſaub.*

Victa igitur Zenobia cum fugeret camelis.] Victam Zenobiam eo tempore accipit, quo intra Palmyram concluſa, cum obſeſſam urbem diutius defendi non poſſe videret, clam elapſa, & camelis dromadibus impoſita fugam ad Perſas parabat. ita Zoſimus: ita hoc loco Vopiſcus. non tamen eo prælio capta eſt Zenobia ut velle videtur Sextus Rufus. *Salmaſ.*

2. *Quum fugeret camelis quos dromadas vocitant.*] Libri veteres, *quos dromedas vocitant*. Dromedæ quoque dicuntur Iſidoro. *Idem.*

3. *Atque ad Perſas iter tenderet, equitibus miſſis eſt capta.*] Capta eſt cùm Euphratem navigio tranſiret, cùm jam videretur periculo exempta. *Caſaub.*

4. *Saracenis ſuperbior atque inſolentior.*] Leviter diſtinguendum ad majorem lucem: *Victor itaque Aurelianus, totiuſque jam Orientis poſſeſſor, quum in vinculis Zenobiam teneret, cum Perſis, Armeniis, Sarracenis, ſuperbior atque inſolentior egit ea quæ ratio temporis poſtulabat.* Id eſt cum Zenobiam in vinculis teneret, & Perſas, & Armenios & Saracenos. intelligit Perſas illos quos ad auxilium venientes intercepit Aurelianus, ut & Saracenorum alas & Armeniorum, quos in vinculis tenebat, ut eos in triumphum duceret, qui & ducti ſunt, ut infra videmus. *Salmaſ.*

5. *Tunc illæ veſtes quas in templo Solis videmus, conſertæ gemmis.*] Alibi apud hos auctores mentio eſt veſtium margaritis conſertarum. Græcis *μαργαρίτιδες* dicuntur. *Idem.*

6. *Tunc Perſici dracones.*] Deeſt verbum cui tota periodus innitatur: nempe, capti ſunt ab Aureliano. *Dracones*, inter ſigna fuerunt, ea quidem ætate, Perſarum. Et apud Parthos cohortes millenariæ fuerunt, & cuique cohorti ſuus draco attributus. Et erant hi dracones ſimulacra verorum draconum, ea arte expreſſa ad terrorem hoſtibus inferendum. A Parthis acceperunt ſignum hoc Romanæ cohortes: de quarum draconibus & de draconariis paſſim Ammianus Marcellinus & ejus ætatis ſcriptores. *Caſaub.*

7. *Pallium bene purpureum laneſtre.*] *Laneſtris* vox ejus ſæculi: ut *valleſtris*. Idem.

1. *Dili-*

munus rex Perſarum ab Indis interioribus ſumptum, Aureliano dediſſe perhibetur, ſcribens, *Sume purpuram qualis apud nos eſt.* ſed hoc falſum fuit. Nam poſtea [1] diligentiſſimè & Aurelianus & Probus & proximè Diocletianus [2] miſſis diligentiſſimis confectoribus, requiſiverunt tale genus purpuræ, nec tamen invenire potuerunt. [3] Dicitur enim ſandix Indica talem purpuram facere, ſi curetur.

30 Sed ad incepta redeamus. [4] Ingens tamen ſtrepitus militum fuit omnium, Zenobiam ad pœnam poſcentium. Sed Aurelianus indignum exiſtimans mulierem interimi, [5] occiſis pleriſque quibus autoribus illa bellum moverat, paraverat, geſſerat, triumpho mulierem reſervavit, ut populi Romani oculis eſſet oſtentui. [6] Grave inter eos qui cæſi ſunt, de Longino philoſopho fuiſſe perhibetur, quo illa magiſtro uſa eſſe ad Græcas literas dicitur. Quem quidem Aurelianus idcirco dicitur occidiſſe quòd ſuperbior

1. *Diligentiſſimis confectoribus.*] Hoc eſt, infectoribus. nam *confector* propriè arenæ verbum eſt. *Idem.*

2. *Miſſis diligentiſſimis confectoribus.*] *Confectores*, heic ſunt infectores. ſic vetus interpres Juvenalis *lanam confectam*, pro infecta poſuit, ad illum verſum:

In tunica Jovis & pictæ Sarrana ferentem.

Et ſane *inficere* quod tingere ſignificat, idem omnino eſt quod facere, vel conficere. nam *infectum* non ſolum, quod non factum eſt, ſed & quod factum eſt, ſignificat. ſic *indictum*, & pro non dicto, & pro denunciato accipitur. *inficere* igitur idem quod facere, & conficere; quo verbo Latini & pro tingere uſi ſunt, exemplo & imitatione Græcorum qui verbum *ῥέζειν* quod illis facere eſt, & pro tingere uſurparunt. *Salmaſ.*

3. *Dicitur enim ſandix Indica talem purpuram facere ſi curetur.*] Sandicinus color ſimilis coccineo, Plin lib. XXXV. cap. VI. Indicæ verò hujus ſandicis alibi factam mentionem non invenies. variè ſcripta legitur, *ſandix*, & *ſandyx*. Prop.

Illaque plebeio vel ſit ſandicis amictu.

Corripitur aliis. Gratius de venatione,

Interdum Libyco fucantur ſandice pinnæ.

Caſaub.

Dicitur enim ſandix Indica talem purpuram facere ſi curetur.] Bene judicavit Turnebus de herba aut frutice heic ſandicem accipiendam, non de pigmento. *Salmaſ.*

4. *Ingens tamen ſtrepitus militum fuit omnium, &c.*] *Tamen* huic ſcriptori non rarò pro *autem* uſurpatur. *Caſaub.*

Ingens tamen militum.] *Tamen* pro *autem.* Salmaſ.

5. *Occiſis pleriſque quibus auctoribus illa bellum moverat, &c.*] Judicium Emiſæ habitum de Zenobia & conſiliariis ejus ac belli ſociis. vide Zoſimum. *Caſaub.*

6. *Grave inter eos qui cæſi ſunt de Longino philoſopho fuiſſe perhibetur, &c.*] Hic eſt Caſſius Longinus, quem Porphyrius in libro de vita Plotini tantopere laudat. Ejus eruditionem, ſcripta & conſtantiam in ſubeundo ſupplicio laudat hoc loco Zoſimus. *Idem.*

1. *Atque*

bior illa epiſtola ipſius diceretur dictata conſilio, quamvis Syro eſſet ſermone contexta. Pacato igitur Oriente, in Europam Aurelianus rediit victor, [1] atque illic Carporum copias afflixit: & quum illum *Carpicum* ſenatus abſentem vocaſſet, [2] mandaſſe illico fertur, *Supereſt* P. C. *ut me etiam Carpiſculum vocetis.* [3] *Carpiſculum* enim genus calciamenti eſſe ſatis notum eſt, quod cognomen deforme videbatur: quum & *Gotthicus* & *Sarmaticus*, & *Armeniacus*, & *Parthicus*,
[4] & *Adiabenicus* diceretur. Rarum eſt ut Syri fidem ſervent, 31
imò difficile. [5] Nam Palmyreni, qui jam victi atque contuſi fuerant, Aureliano rebus Europenſibus occupato, non mediocriter rebellarunt. Sandarionem enim, quem in præſidio illic Aurelianus poſuerat, cum ſexcentis ſagittariis occiderunt, [6] Achilleo cuidam parenti Zenobiæ parantes imperium. [7] Verùm adeò Aurelianus, ut erat paratus

1. *Atque illic Carporum copias afflixit.*] Carpos vicit, & ex parte in Romanum ſolum tranſtulit. *Idem.*

2. *Mandaſſe illico fertur.*] Leg. *Mandaſſe è loco fertur. è loco*, id eſt αὐτόθεν. *Salm.*

3. *Carpiſculum enim genus calceamenti eſſe ſatis notum eſt.*] Scribendum: *Supereſt P. C. ut me etiam* CARPISCULUM *vocetis? quod cognomen deforme videbatur: carpiſculum enim genus calceamenti eſſe, ſatis notum eſt.* Erat autem carpiſculus barbarici calcei genus, à Græco καρπὸς ſic dicti: vel ex eo potiùs, quòd cum carpiſculis ſive carpuſculis architectorum ſimilitudinem aliquam haberent. *Caſaub.*

Carpiſculum enim genus calciamenti.] Palatinus: *carpiſclum.* Carpiſculus formæ diminutivæ eſt, cujus principalis eſt *carpiſcus.* quod tamen & ipſum ὑποκοριστικὸν eſt. ſic enim *carpiſcus* à carpo, ut *ſcutriſca* à ſcutra. *Carpus* igitur & *carpiſclus* & *carpiſculus* calceoli ſpecies, & pura puta vox Latina eſt. ſic appellatur calceus multifariam ſciſſus & cæſus. quem Græci πολυσχιδῆ vocant & λεπτοσχιδῆ. *carpere* id Latinis ſignificat. *carpus* à verbo carpo, ut *dividus* à divido, qui diviſus eſt. ſic *carpus*, πολυσχιδής. unde & *carpia*, quem Græci μότον appellant. *Salmaſ.*

4. *Et Adiabenicus diceretur.*] Scrib. *Cum & Gotthicus & Sarmaticus, & Armeniacus, & Parthicus, & Adiabenicus jam ille diceretur.* Idem.

Et Adiabenicus diceretur.] Palat. *& Adiabeneficia mille diſceretur.* ut videatur fuiſſe primitus, *& Adiabenicus jam ille diceretur.* Grut.

5. *Nam Palmyreni qui jam, &c.*] Narrat Zoſimus, tendenti in Europam Aureliano allatum eſſe nuntium de Palmyrenorum defectione: quem lege. *Caſaub.*

6. *Achilleo cuidam parenti Zenobiæ parantes imperium.*] Antiochum non Achilleum vocat Zoſimus. & mox iterum, ubi de ejus utilitate: cùm tamen hîc dicatur parens id eſt cognatus Zenobiæ fuiſſe, cujus origo Cleopatrana antè eſt expoſita. *Idem.*

7. *Verùm adeò Aurelianus, &c.*] Scribendum: *Verùm ad eos Aur.* Idem.

Verum Aurelianus ut erat paratus ex Europa revertit.] Optimus Palatinus: *è Rhodopa revertit.* Zoſimus: Ἐχόμενος τῆς

tus ex Europa revertit: atque urbem, quia ita merebatur, evertit. Crudelitas denique Aureliani, vel (ut quidam dicunt) ſeveritas, eatenus extitit, ut epiſtola ejus feratur, confeſſionem immaniſſimi furoris oſtentans, cujus hoc exemplum eſt. *Aurelianus Auguſtus*[1] *Ceionio Baſſo. Non oportet ulteriùs progredi militum gladios.* [2] *jam ſatis Palmyrenorum cæſum atque conciſum eſt. Mulieribus non pepercimus, infantes occidimus, ſenes jugulavimus, ruſticos interemimus: cui terras, cui urbem deinceps relinquemus? Parcendum eſt iis qui remanſerunt. Credimus enim tam paucos tam multorum ſuppliciis eſſe correctos.* [3] *Templum ſanè Solis, quod apud Palmyram*[4] *aquilifer legionis tertiæ cum vexilliferis*[5] *& draconario & cornicinibus atque liticinibus diripuerunt, ad eam formam volo quæ fuit, reddi.* [6] *Habes trecentas auri libras è Zenobiæ capſulis: habes argenti mille*

Αὐρηλιανοῦ τῆς ἐπὶ τὴν Εὐρώπην ὁδοῦ. Nondum Europam tetigiſſe vult Aurelianum Zoſimus, cum nuncium accepit defectionis Palmyrenorum. at Vopiſcus jam eum in Rhodopa fuiſſe, quæ eſt Thraciæ provincia. *Salmaſ.*

Verùm adeo Aurelianus, ut erat, &c.] Sic quidem mſ. quoque Pal. ſed nihil verius quàm legendum, *verùm ad Eoos Aurelianus.* Grut.

1. *Ceionio Baſſo.*] *Cerronio Baſſo*, Palat. cum veteri editione. *Salmaſ.*

2. *Jam ſatis Palmyrenorum cæſum atque occiſum eſt.*] Recte Palatinus: *jam ſatis Palmyrenorum cæſum atque conciſum eſt.* Duobus illis verbis magnam carnificinam lanienamque factam Palmyrenorum oſtendit. nam concidere proprium lanionum eſt. *Idem.*

3. *Templum ſane Solis quod apud Palmyram eſt.*] Templum Solis apud Palmyram fuiſſe, vel hic locus indicium facit. nulla ferme pars orientis in qua Sol non coleretur. ſed pro urbium ac locorum diverſitate in quibus colebatur, diverſis etiam appellationibus cenſebatur. Emiſſeni Alagabalum eum vocabant, apud quos in effigie montis adorabatur. atque inde nominis ratio, ut ſupra docuimus. Palmyreni *Malachbelum* ſolem appellabant, quaſi dicas *Regem Belum.* nam Belum Syri & Phœnices & multi alii Eoi populi præcipuo cultu dignabantur, quem Saturnum & Solem eſſe volebant. *Idem.*

4. *Aquilifer legionis tertiæ.*] Scribe, *aquiliferi.* Caſaub.

Aquilifer legionis tertiæ cum vexilliferis.] Non fero emendantem doctiſſimum virum: *Aquiliferi tertiæ legionis.* Quid enim? an plures aquilæ in una legione? immo una tantum, quam & cohors prima habebat. ſigna vero alia plura: nam ſingulæ cohortes ſuum draconem habebant. Putavit vir eruditiſſimus vulgatam lectionem σολοικίζειν, quod ita concepta ſit: *aquilifer cum vexilliferis diripuerunt.* ſed ita moris habent optimi quique auctores loqui. ſic enim accipi debet, quaſi eſſet ſcriptum: *aquilifer & vexilliferi diripuerunt.* Salm.

5. *Et draconario, & cornicinibus.*] *Et cornicibus*, ita Palatinus, & editio vetus. *Idem.*

6. *Habes trecentas auri libras Zenobiæ capſulis.*] Diſtingue ſic: *Habes trecentas auri libras in Zenobiæ capſulis: habes argenti mille octingenta pondo de Palmyrenorum bonis: habes gemmas regias.* Caſaub.

Habes trecentas auri libras Zenobiæ capſu-

*mille octingenta pondo. De Palmyrenorum bonis habes gemmas
regias. Ex his omnibus fac coboneſt[...]i templum: mihi & diis im-
mortalibus gratiſſimum feceris. Ego ad ſenatum ſcribam, petens
ut mittat pontificem qui dedicet templum.* Hæ literæ, ut vi-
demus, indicant ſatiatam eſſe immanitatem principis du-
ri. Securior denique iterum in Europam rediit: atque 32
illic omnes qui vagabantur, hoſtes nota illa ſua virtute
contudit. Interim res per Thracias Europamque omnem
Aureliano ingentes agente, Firmus quidam extitit, qui
ſibi Ægyptum [1] ſine inſignibus imperii, quaſi ut eſſet ci-
vitas libera, vindicavit. [2] Ad quem continuò Aurelianus
revertit: nec illi defuit felicitas ſolita. Nam Ægyptum
ſtatim recepit: atque, [3] ut erat ferox animi, cogitatione
multus, vehementer iraſcens quòd adhuc TETRICUS
Gallias obtineret, Occidentem petiit: atque [4] ipſo Te-
trico exercitum ſuum prodente, quòd ejus ſcelera ferre
non poſſet, deditas ſibi legiones obtinuit. Princeps igitur
totius orbis Aurelianus [5] pacatis per Occidentem Gallis,
atque undique terris, Romam iter flexit, ut de Zenobia &
Tetrico, hoc eſt de Oriente & Occidente, triumphum
Romanis oculis exhiberet. Non ab re eſt cognoſcere, 33
qui fuerit Aureliani triumphus. Fuit enim ſpecioſiſſimus.
Cur-

capſulis.] Malim: *Habes trecentas auri libras de Zenobiæ capſulis.* Sequitur ſimiliter ex diſtinctione ſummi viri Caſauboni: *Habes argenti mille octingenta pondo de Palmyrenorum bonis.* Salmaſ.

1. *Sine inſignibus imperii, &c.*] Falſus eſt Vopiſcus, ut fatetur ipſe in ſequente libro. vide locum. *Caſaubonus.*

2. *Ad quem continuò Aurelianus revertit.*] Non ex Europa quidem eò revertit, ut poſſit aliquis ex ſuperioribus colligere: ſed cùm Europam peteret deleta Palmyra & Carras jam perveniſſet, iter in Ægyptum flexit. *Idem.*

3. *Ut erat ferox animi, cogitatione multus.*] *Cogitatione multus* hoc loco non eſt, quod vir doctiſſimus cenſebat, *ὁ βαθύνους* & vir multarum ac variarum cogitationum; ſed aſper & tetricus, & ob nimiam ſeveritatem ſuam importunus & odioſus. quod vitium in Aureliano omnes hiſtorici notarunt. *Salmaſ.*

4. *Ipſo Tetrico exercitum ſuum prodente.*] Vide Pollionem in XXX. tyrannis. *Caſaub.*

5. *Pacatis per Occidentem Gallis atque undique terris.*] Scripta lectio, *pacatis Oriente, Gallis atque undique terris.* rectè. *Idem.*

Pacatis per Occidentem Gallis atque undique terris.] Scribe ex veſtigiis Palatinæ lectionis: *pacatis Oriente Gallis, atque ubique terrore injecto, Romam iter flexit.* Salmaſ.

Currus regii tres fuerunt. In his unus Odenati, argento, auro, & gemmis operoſius atque diſtinctus: alter, quem rex Perſarum Aureliano dono dedit, ipſe quoque pari opere fabricatus: tertius, quem ſibi Zenobia compoſuerat, ſperans ſe urbem Romanam cum eo viſuram: quod illam non fefellit. nam cum eo urbem ingreſſa eſt victa & triumphata. Fuit alius currus quatuor cervis junctus, qui fuiſſe dicitur Regis Gotthorum: quo, ut multi memoriæ tradiderunt, Capitolium Aurelianus invectus eſt, ut illic cæderet cervos quos cum eodem curru captos voviſſe Jovi Optimo Maximo ferebatur. Præceſſerunt elephanti viginti, [1] feræ manſuetæ Libycæ, Paleſtinæ diverſæ ducentæ: quas ſtatim Aurelianus privatis donavit, ne fiſcum annonis gravaret. tigrides quatuor: [2] camelopardali, alces, cætera talia per ordinem ducta: gladiatorum paria octingenta: præter captivos gentium Barbararum, [3] Blemyes, [4] Axomitæ, Arabes, Eudæmones, Indi, Bactriani, Hiberi, Saraceni, Perſæ, cum ſuis quique muneribus: Gotthi, Alani, Roxolani, Sarmatæ, Franci, Suevi, Vandali, Germani, [5] religatis manibus captivi præceſſerunt.

[1] Inter

1. *Feræ Libycæ manſuetæ, Palæſtinæ ducentæ.*] Ferarum Libycarum numerum non adponit. an tam Libycæ quam Palæſtinæ erant ducentæ? per Libycas autem feras manſuetas, leones manſuetos, & leopardos manſuetos intelligit. nam leones & leopardi, Libycarum ferarum nomine fere apud veteres cenſebantur. immo ſoli leopardi interdum illo nomine veniebant. inde Libycæ pelles pretioſæ; pantherarum nempe aut pardorum: quas ſola macularum varietas commendabat. Africanæ igitur & Libycæ feræ ſunt pantheræ, vel pardi. *Idem.*

2. *Camelopardali, alces.*] Scribo, *camelopardalis, alces.* nullus appoſitus numerus, quia hæc animalia ſingula ſunt ducta. *Caſaub.*

3. *Blemyes, Axomitæ, Arabes Eudæmones.*] Hæc nomina in antiquis exemplaribus perperam ſunt exarata, quæ ita rectè in vulgatis: niſi quòd Eudæmones malè ſeparantur ab Arabibus. Felicis Arabiæ quæ *Εὐδαίμων Ἀραβία* Græcis, populum ita nominat. de Blemyis lege Probi vitam: ex geographis nota hæc gens. *Idem.*

4. *Axomitæ.*] *Axumitas* vocat Stephanus, & urbem illorum *Ἀξουμίτην. Ἀξουμίτης ἐμπορικῶς μητρόπολις Αἰθιόπων. ὁ πολίτης Ἀξουμίτης.* Sed mendum eſſe puto apud Stephanum, & *Ἄξουμις* legendum. *Salmaſ.*

5. *Religatis manibus captivi præceſſerunt.*] Palatinus, *potereceſſerunt.* forte: *proceſſerunt.* quod heic probem magis quam *præceſſerunt.* Idem.

Religatis manibus captivi præceſſerunt.] Pal. *religati manibus captivi poteræceſſerunt.* Grut.

1. Inter

[1]Inter hos etiam Palmyreni, qui ſuperfuerant principes
civitatis, & Ægyptii ob rebellionem. Ductæ ſunt & de- 34
cem mulieres, quas virili habitu pugnantes inter Gotthos
ceperat: quum multæ eſſent interemptæ, quas de Amazonum genere titulus indicabat. [2]Prælati ſunt tituli gentium nomina continentes. [3]Inter hæc fuit Tetricus chlamyde coccinea, [4]tunica galbina, braccis Gallicis ornatus, adjuncto ſibi filio quem imperatorem in Gallia nuncupaverat. Incedebat etiam Zenobia, ornata gemmis, catenis aureis, quas alii ſuſtentabant. præferebantur coronæ omnium civitatum aureæ titulis eminentibus proditæ. Jam populus ipſe Rom. [5]jam vexilla collegiorum atque caſtrorum, [6]& cataphractarii milites, [7]& opes regiæ, & omnis

1. *Inter hos etiam Palmyreni, qui ſuperfuerant principes civitatis.*] Principes civitatis heic ſunt πρωτοπολῖται. unus horum principum civitatis Palmyrenorum erat Odenatus priuſquam imperium arriperet. quem principem Palmyrenorum vocat Trebellius: Sextus autem Rufus, *decurionem Palmyrenum.* Decuriones autem, vel Curiales in unaquaque urbe erant civitatis principes, & quaſi Senatores. *Salmaſ.*

2. *Prælati ſunt tituli gentium nomina continentes*] Meliùs, *prælati enim ſunt tituli.* adduntur enim hæc, ut præcedentium verborum interpretamentum: *quas de Amazonum genere titulus indicabat.* Satis conſtat & res & perſonas quæ in triumphi pompa tranſveherentur, titulis eminentibus fuiſſe proditas. *Caſaub.*

3. *Inter hæc fuit Tetricus chlamyde coccinea.*] In Palatino, *chlamyde coccea.* & ita vet. ed. *Salmaſ.*

4. *Tunica galbina.*] An ut ignaviæ ſymbolum præ ſe ferret, juſſus eſt Tetricus galbinam tunicam dum triumpharetur geſtare? Notum eſt qui dicantur *galbini mores* apud Martial. *Caſaub.*

Tunica Galbina.] Dicit eo cultu habituque fuiſſe Tetricum, cum in triumphum duceretur, quo ſolebat eſſe tum cum maxime imperatorem ageret. ſcimus enim & reges & imperatores, ornamentis & regiis & imperialibus ornatos fuiſſe cum triumphabantur, ut ſic magis eſſent oſtenſui, & triumphi pompam efficerent, ut ita dicam, pompabiliorem. nec ſoli triumphantes, ſed etiam triumphati in claris & pretioſis veſtibus. hinc Tetrico coccina chlamys, & tunica galbina. hinc Zenobia gemmis ornata, vel onerata potius. nam vix eas poterat præ copia ferre. *Salmaſ.*

Tunica galbina.] De galbino aut galbano colore jam dicere occupavit doctiſſimus Turnebus. addo colorem galbineum, aureum fuiſſe, vel ad auri colorem proxime acceſſiſſe. Græcis χλωρός. *Idem.*

5. *Jam vexilla collegiorum.*] Eadem in Gallieno habet Trebellius. vide quæ ibi notamus. *Idem.*

6. *Et cataphractarii milites.*] Id nomen hæſit cuidam equitum generi qui toti cataphractis erant contecti. nuſquam vero legere eſt cataphractarios pedites. *Idem.*

7. *Et opes regiæ.*] Non heic interpretabimur regias opes, de regibus captas. ſed imperatorias & Romani principis opes. *Idem.*

omnis exercitus, [1] & ſenatus, etſi aliquanto triſtior quòd ſenatores triumphari videbat, multum pompæ addiderunt. Denique vix nona hora in Capitolium pervenit, ſerò autem ad Palatium. Sequentibus diebus datæ ſunt populo voluptates ludorum ſcenicorum, ludorum circenſium, venationum, gladiatorum, naumachiæ. Non prætermittendum videtur, [2] quod & memoria tenet publica, & fides hiſtorica frequentavit: Aurelianum eo tempore quo proficiſcebatur ad bellum Orientale, bilibres coronas populo promiſiſſe ſi victor rediret: & quum aureas populus ſperaret, neque Aurelianus aut poſſet aut vellet, [3] coronas

1. *Et Senatus etſi aliquanto triſtior.*] Ægrè ferebat Senatus triumphari Tetricum, qui Senator erat. hinc illæ pro Tetrico deprecationes ad Claudium, cum Senatus acclamaret, *Tetricum nihil feciſſe.* Idem.

2. *Quod & memoria tenet publica, & fides hiſtorica frequentavit.*] *Frequentare* etiam pro narrare poſuerunt. *Caſaub.*

Quod & memoria tenet publica, & fides hiſtorica frequentavit.] Cur diſplicuit, quod erat in prima editione? *quod & populus memoria tenet, & fides hiſtorica frequentavit.* Nam ſic etiam habet Palatinus liber. *Salmaſ.*

3. *Coronas eum feciſſe de panibus, &c.*] Panes varia figura fingebantur: iſti coronæ ſpeciem referebant. ſimiles panes jam olim in quibuſdam Romanis ſacris Lactantius libro primo, cap. XXI. *Caſaub.*

Coronas eum feciſſe de panibus, qui nunc ſiliginei vocantur, &c.] Quando primum cœperit diſtribui populo Romano panis, loco frumenti, video dubitare doctiſſimos viros, quin immo errare, dum ejus moris originem repetunt à Trajano. Nos ejus rei auctorem fuiſſe primum Aurelianum docemus ex hoc loco. Quæ enim alia mens horum verborum? *Coronas eum feciſſe de panibus qui nunc ſiliginei dicuntur, & ſingulis quibuſque donaſſe.* Et ſequitur apud Vopiſcum: *Nam idem Aurelianus & porcinam carnem pop. Romano diſtribuit, quæ hodieque dividitur.* Primus igitur Aurelianus, ut porcinam, ſic panem quoque populo diſtribuit. & confirmat Zoſimus his verbis: Ἐπὶ τούτοις καὶ ἄρτων δωρεᾷ τὸν Ῥωμαίων ἐτίμησε δῆμον. Bilibres primum fuiſſe factos panes, qui populo diſtribuebantur, ex hoc loco diſcimus. ſic viginti quattuor uncias panis quotidie accipiebant ſinguli populares. addidit poſtea unciam idem Aurelianus. addidere vero etiam ſequentes principes, & uſque ad triginta ſex uncias panium pondus proceſſit. & plures panes minores dari cœperunt. ita ut ſex panes quotidie darentur ſingulis popularibus, quorum quiſque ſex uncias pendebat. ad formam panis quod attinet, ſub Aureliano, qui primus auctor præbendorum panium fuit, in modum coronæ fuiſſe docemur hoc Vopiſci loco. buccellas vocarunt illos civiles panes. Græci recentiores ψωμία appellarunt. Præterea ſciendum eſt panem qui illo tempore coquebatur, fere intra ſex uncias ſtetiſſe. panis militaris, hoc eſt buccellatum ejuſdem ponderis erat. paxamates quoque panes habebant idem pondus. ſic *paxamas*, & *buccella* idem erat: reſtat ut dicamus de nomine, quare *gradiles* vocarentur. quod de gradibus & in gradibus diſtribuerentur, ſic vocatos eſſe audias vulgo jactari. ſed ubi gradus illi? in iiſdem plane

nas eum feciſſe de panibus [1] qui nunc ſiliginei vocantur, & ſingulis quibuſque donaſſe: [2] ita ut ſiligineum ſuum [1] quo-

plane gradibus, quibus olim congiaria populo dabantur, & miſſilia omne genus ſpargebantur, in iis ipſis gradibus, panes etiam erogabantur. hæc autem fieri moris erat in amphitheatri gradibus, ut omnes ſciunt. hinc illæ locutiones, *de gradibus, in gradibus,* & *gradibus* panem diſtribuere, pro hominibus qui ſunt in gradibus. & diſtincti erant *gradus* popularium, & militarium, equeſtrium & ſenatorum. non diſſimulandum, cum ex Conſtantini inſtituto, annonæ civicæ populo in urbe Conſtantinopolitana itidem, ut Romæ erogarentur, erogationem eam non in circo aut amphitheatri gradibus, ſed in foro fieri ſolitam. ibi enim populus per gradus diſtinctus, & per turmas diviſus, cum in ſuo quiſque loco & gradu adſtaret, panes illos civiles, qui de publico dabantur, accipiebat. haud ſecus atque in amphitheatro unuſquiſque popularium in ſuo gradu ac loco ſtabat, ne quid confuſionis eſſet. ſic etiam interpretor verſum Prudentii de his panibus gradilibus:

Quæ regio gradibus vacuis jejunia dira
Suſtinet, aut quæ Janiculo mola nota quieſcit.

Singularum enim urbis regionum populares ſua loca ibi adſignata habebant & gradus ſuos diſtinctos. & hoc eſt quod ait, nullius regionis gradus in foro vacuos fuiſſe, ſed omnes ſcilicet repletos. quo ſignificat omnibus panes erogatos eſſe. *Salmaſ.*

1. *Qui nunc ſiliginei vocantur.*] Inter panes Romæ laudatos ſiligineus fuit. Fuit Romæ piſtorum corpus in hoc pane conficiendo occupatorum, qui ſiliginarii dicebantur. *Caſaub.*

Qui nunc ſiliginei vocantur.] *Mundas buccellas* vocat lex IIII. Cod. Theod. de annonis civicis & pan. grad. hoc eſt ſiligineas. nam mundus panis eſt ſiligineus. cui opponitur ſordidus & ſecundarius. *Salmaſ.*

2. *Ita ut ſiligineum ſuum quotidie toto ævo ſuo unuſquiſque reciperet.*] Διαιωνίζοντας ἄρτους ejuſmodi vocabant, quos unuſquiſque toto ævo ſuo percipiebat, & poſteris ſuis tranſmittebat. nec aliter panis ille gradilis & civicus diſtribuebatur, quam per teſſeras. acceptis teſſeris ad forum ibant populares, & ibi iiſdem oſtenſis, panem quiſque ſuum accipiebant. hinc καλαμηφορεῖν apud Themiſtium de his qui teſſeras ſuas & καλάμους ad forum portabant ut panes acciperent ibidem de gradibus erogandos. locus eſt apud eum in oratione IV. Δαπανῶ μὲν γὰρ πυροὺς βασιλικοὺς ἐκ τῶν σιτοφυλακίων τῶν δημοσίων, &c. καὶ πάντες ὅσοι καλαμηφοροῦσιν ὄρθριοι ἐπὶ τὰς ἑρκάνας. Loquitur de omnibus qui annonas civicas percipiebant, & mane ad ἑρκάνας veniebant, & teſſeras ſuas afferebant panem accepturi. Nunc videamus quænam illæ ſint ἑρκάναι apud Themiſtium, & ubi fuerint. ἑρκάνη, vel ὀρκάνη eſt ſeptum, vel tabulatum. Et ſciendum in medio Conſtantinopolitano foro quod γουστεῖον, vel Αὐγουστεῖον vocabant, ſepta de lignis fuiſſe conſtructa, & in his gradus diſpoſitos, haud ſecus atque in theatro & amphitheatro, in quibus populus per ordines diviſus ſtabat ut exciperet miſſilia quæ à principibus & conſulibus ſpargebantur: nummos ſcilicet, & teſſeras quoque panarias. nam & teſſeras quoque jaciebant. in illis ſeptis & ἑρκάναις locum quiſque ſuum obtinebat à præfecto urbis ſibi adſignatum. ab illis igitur ipſis gradibus, populo in iiſdem ſeptis ſtanti dividebantur quotidie in urbe Conſtantinopolitana annonæ civicæ. & illa ipſa ſunt ſepta, quæ ἑρκάναι Themiſtio vocantur, ad quas quotidie mane ventitabat plebs καλαμηφοροῦσα, hoc eſt calamos, vel teſſeras ferens, ut panes acciperet. hos panes Græci παλατίνους ἄρτους & πολιτικοὺς

[1] quotidie toto ævo ſuo, & unuſquiſque reciperet, & poſteris ſuis dimitteret. [2] Nam idem Aurelianus & porcinam carnem populo Rom. diſtribuit, quæ hodieque dividitur: leges plurimas ſanxit, & quidem ſalutares: ſacerdotia compoſuit, [3] templum Solis fundavit, [4] & pontifices roboravit. [5] Decrevit etiam emolumenta ſartis tectis [1] & mi-

λιτικοὺς vocant: Latini *annonas civicas*. *Idem.*

1. *Quotidie toto ævo ſuo.*] *Suo* dixit pro illius, nempe Aureliani. *Caſaub.*

2. *Nam idem Aurelianus & porcinam carnem pop. Rom. diſtribuit.*] Tò *nam* locum nullum habet. ſcrib. *Jam idem* A. aut ſuperioribus connectendum aliqua alia mutatione. Porcinam autem populo gratis fuiſſe diſtributam ab Aureliano, ſignificant & Victores ambo, ſed obſcurè. *Idem.*

3. *Templum Solis fundavit.*] Aurelianus Emiſſæ cum eſſet, eam formam numinis illic reperit, quam ſibi faventem in præliis viderat. itaque templa ibi poſuit, & Romæ poſtea templum magnificentiſſimum Soli ædificavit. qua forma ſolem coluerint Emiſſeni, ſupra nobis dictum. ſub ingentis enim ſaxi effigie eum colebant, atque inde Elagabalus dicebatur, hoc eſt *Deus mons*, vel *Deus montis*. Salmaſ.

Templum ſolis fundavit, & pontifices roboravit.] Bene Scaliger noſter, *& porticibus roboravit.* addatur c. 48. *Grut.*

4. *Et Pontifices roboravit.*] Quænam iſta roboratio Pontificum? roborata tamen hæc lectio, & firmata veterum omnium librorum auctoritate & conſenſu. nec dubium eſt quin de Pontificibus Solis loquatur. ſed quo ſenſu roboraverit illos Aurelianus quæramus. puto ſalariis, privilegiis, & reditibus opimis annuis eos ditaſſe & muniviſſe. atque id indubitate verum eſt. Sequitur enim; *Decrevit etiam emolumenta architectis & miniſtris.* Quæ verba indicant quo ſenſu roboratos ab Aureliano Pontifices dixerit. in eadem plane ſignificatione, verbum *ſolidare* poſuit Caſſiodorus, qua Vopiſcus *roborare*. atque inde *ſolidare* pro mercede conducere, & *ſolidum* pro mercede apud recentiores. & *ſolidati*, milites mercenarii. ſic eodem plane ſenſu *fulcire* ſcriptum legitur in Cod. Theod. ſic enim *ſtipendiis fulciri* dicitur, ut roborari & ſolidari. roborare Pontifices igitur hoc loco nihil aliud eſt, quam ſtipendiis & emolumentis & amplis reditibus fulcire. *Salm.*

5. *Decrevit etiam emolumenta architectis & miniſtris.*] Architectis emolumenta auxit decreto ſuo, non primus inſtituit Aurelianus. ſemper enim inter artifices quibus aliquam vacationem munerum graviorum conditio tribuit, habiti ſunt architecti, ut conſtat vel ex lege VI. Dig. De jure immunitatis. *miniſtros* hìc accipio, eos qui in diſcipulatum ſe tradiderunt architectis: nam iſtis decreta invenio quædam emolumenta, non quibuſvis eorum miniſtris. *Caſaub.*

Decrevit etiam emolumenta architectis, & miniſtris.] Auxiſſe volunt non inſtituiſſe ſalaria architectis Aurelianum. hic locus ſic conceptus eſt, ut ſit neceſſe eum accipere, non de architectis in univerſum, ſed de ſolis templi Solis architectis. & recte Palatinus liber, *ſartis tectis* ſcriptum exhibet, pro *architectis*. quam lectionem veram eſſe non dubito. ſartis tectis igitur templi Solis emolumenta conſtituit Aurelianus. addit Vopiſcus, *& miniſtris.* ubi miniſtros poſſumus interpretari, qui ſartorum tectorum procurationem haberent. *ſartitectores* pro iis qui ſarta tecta curabant, poſuit Iſidorus in Gloſſis. *Sartitector, qui tecta reſarcit.* Salmaſ.

Decrevit etiam emolumenta architectis & miniſtris.] Palat. *ſartis tectis.* Grut.

1. *Et*

[1] & miniſtris. His geſtis, ad Gallias profectus, Vindelicos obſidione Barbarica liberavit: deinde ad Illyricum rediit, [2] paratoque magno potiùs quàm ingenti exercitu, Perſis, quos eo quoque tempore quo Zenobiam ſuperavit, glorioſiſſimè jam vicerat, bellum indixit. Sed quum iter faceret, [3] apud Cænophrurium, manſionem quæ eſt inter Heracliam & Byzantium, [4] malitia notarii ſui, & manu Mucaporis interemptus eſt. Et cauſa occidendi ejus quæ 36
fuerit, & quemadmodum ſit occiſus, ne res tanta lateat, brevi ediſſeram. Aurelianus, quod negari non poteſt, ſeverus, truculentus, ſanguinarius fuit princeps. Hic quum uſque eò ſeveritatem tetendiſſet, [5] ut & filiam ſororis occideret, [6] non in magna neque ſatis idonea cauſa, jam primùm

1. *Et miniſtris.*] Pontificibus & miniſtris templi Solis emolumenta decrevit Aurelianus. in ordine autem ſacrorum, ut ſupremi Pontifices, ſic infimi miniſtri. unde auctoratos eos in tertia jura eſſe dixit eleganter Manilius lib. v.

Quos potius finget ortus quam templa colentes,
Atque auctoratos in tertia jura miniſtros.

Nam primi Pontifices, ſecundi Sacerdotes, tertio in ordine miniſtri, hoc eſt νεωκόροι. aliquando tamen *Pontifices* & *Sacerdotes* confunduntur. ut hoc loco Pontificum & miniſtrorum tantum meminit. ſic igitur erant ordines in templis apud veteres, deorum miniſterio deputati, Pontifices, & miniſtri. utrumque genus privilegiis muniviſſe & ſalariis emolumentiſque cohoneſtaſſe dicitur hoc loco Aurelianus; ſi quidem de Pontificibus in univerſum, & miniſtris omnium deorum accipiamus. ſed de Solis Pontificibus & miniſtris intelligi tantum præſtat. *Salmaſ.*

2. *Paratoque magno potiùs quàm ingenti exercitu.*] *Magno* refer ad robur animi & fortitudinem, *ingenti* ad numerum militum. *Caſaub.*

Paratoque magno potius, quam ingenti exercitu.] *Ingentem exercitum* heic vocat Vopiſcus, quem Vegetius *grandem.* lib. III. cap. I. Grammatici, *grande* & *magnum* ita diſtinguunt, ut grande ſit incremento, magnum amplitudine. ſic *ingens*, hoc loco eſt, incremento. *Salmaſ.*

3. *Apud Cænophrurium, &c.*] Vulgò locum illum vocabant, non Cœnophrurium, ſed Cœnophlorium. *Caſaub.*

Apud Cænophrurium manſionem.] Καινὸν Φρούριον, ſi bene memini, vocat Plutarchus in Lucullo. Itinerarium Antonini: *Cenophrurio.* κενὸν χωρίον perperam pro καινὸν Φρούριον apud Polybium editum eſt: qui munitiſſimum hoc fuiſſe caſtellum ſcribit, & in eo gazam ſuam Mithridatem habuiſſe. *Salm.*

4. *Malitia notarii ſui.*] Aurelius Victor: *Miniſtri ſcelere cui ſecretorum officium crediderat.* Ut & Vopiſcus mox, *Mneſtheum quendam, quem pro notario ſecretorum habuerat.* Græci non Mneſtheum hunc nominant, ſed Erotem Zoſimus. *Caſaub.*

5. *Ut & filium ſororis occideret.*] Victor alter, ſive vulgaris: *Fuit ſævus & ſanguinarius, & trux omni tempore: etiam filii ſororis interfector.* Sed vide quæ ſuper hoc ſcribit mox Vopiſcus. *Idem.*

6. *Non in magna, neque ſatis idonea cauſa.*] *Non in magna, neque in ſatis idonea cauſa.* Salmaſ.

mùm in odium ſuorum venit. Incidit autem, ut ſe res fataliter agunt, ut [1] Mneſtheum quendam quem pro notario ſecretorum habuerat, libertum, ut quidam dicunt, ſuum, infenſiorem ſibi minando redderet, quòd neſcio quid de quodam ſuſpicatus eſſet. Mneſtheus, qui ſciret Aurelianum neque fruſtra minari ſolere, neque ſi minaretur, ignoſcere, [2] breve nominum conſcripſit, mixtis iis quibus Aurelianus verè iraſcebatur, cum iis de quibus nihil aſperum cogitabat, addito etiam ſuo nomine, quo magis fidem faceret ingeſtæ ſolicitudinis: ac breve legit ſingulis quorum nomina continebat: addens, diſpoſuiſſe Aurelianum eos omnes occidere; illos verò debere ſuæ vitæ, ſi viri ſunt, ſubvenire. [3] Hi quum exarſiſſent timore qui merebantur offenſam, dolorem miſcentes beneficiis atque officiis quibus Aurelianus videbatur ingratus, in ſupradicto loco iter facientem principem ſubitò adorti, inter-

1. *Mneſtheum quemdam quem pro ſecretorum notario habuerat.*] Notarium ſecretorum appellat, quem *à ſecretis* vulgo vocabant. quam vocem Græci quoque barbari uſurparunt, ἀσηκρῆτις dicentes. ſed & nomen declinabile finxerunt, ὁ ἀσηκρήτης, τοῦ ἀσηκρήτου. *Idem.*

2. *Breve nominum conſcripſit.*] Scripti *brevem.* utrumque dicitur *brevis* & *breve.* Caſaub.

Breve nominum conſcripſit.] *Brevem nominum.* ita Palat. atque ita ſemper in manu exaratis libris, *brevis* potius quam *breve.* integrum eſt, *brevis libellus.* hinc adject. ſolum pro ſubſtantivo uſurpatum, & *brevis* dictus eſt parvus libellus. *Salmaſ.*

Brevem nominum conſcripſit.] Reduxi & heic, & mox infra lectionem omnem mſſ. *Grut.*

3. *Hi cùm exarſiſſent timore qui merebantur offenſam, &c.*] Lego, *Hi cùm ira exarſiſſent, timore qui merebantur offenſam, &c.* Duo hominum genera in Aurelianum conſpirarunt: boni per errorem, qui nihil in eum peccaverant; mali qui peccaverant & pœnam metuebant. *Caſaub.*

Hi quum exarſiſſent timore, qui merebantur offenſam.] Quid eſt quod ſequitur, *dolorem miſcentes beneficiis & officiis?* Palat. pro *miſcentes*, habet, *innocentes.* ſic igitur legito: *hi cum exarſiſſent timore qui merebantur offenſam, dolore innocentes, quorum beneficiis atque officiis Aurelianus videbatur ingratus.* vel: *quod beneficiis atque officiis Aurelianus videbatur ingratus.* Salmaſ.

Hi cum exarſiſſent timore qui merebantur offenſam, &c.] Lectio prava, detegitque Pal. in quo: *Hi cùm exarſiſſent timore qui mereb. off. dolorem innocentes beneficiis atque officiis Aurelianus, &c.* Senſus in promptu eſt: correptos timore noxios, dolore innoxios. itaque videtur reſcribendum: *Hi cùm exarſiſſent timore, qui merebantur offenſam, dolerent innocentes beneficiis atque officiis, quibus, &c.* Sed ne ſic quidem bene ſe verba habent, timor enim frigus excitat non calorem. *Grut.*

1. *Hic*

teremerunt. [1] Hic finis Aureliano fuit principi neceſſario 37
magis quàm bono. Quo interfecto quum eſſet res prodita, & ſepulcrum ingens, & templum illi detulerunt ii à quibus interemptus eſt. Sanè Mneſtheus poſtea [2] ſurrectus ad ſtipitem beſtiis objectus eſt, [3] quod ſtatuæ marmoreæ poſitæ in eodem loco utrinque ſignificant, [4] ubi & in columnis divo Aureliano ſtatuæ conſtitutæ ſunt. Senatus mortem ejus graviter tulit, graviùs tamen pop. Rom. qui vulgò dicebat, *Aurelianum pædagogum eſſe ſenatorum.* [5] Imperavit annis ſex, minùs paucis diebus: ac rebus magnis geſtis inter divos relatus eſt. Quia pertinet ad Aurelianum id quod in hiſtoria relatum eſt, tacere non debui. Nam multi ferunt Quintillum fratrem Claudii, quum in præſidio Italico eſſet, audita morte Claudii ſumpſiſſe imperium. [6] Verùm poſtea ubi Aurelianum comperit imperare,

1. *Hic finis Aureliano fuit principi neceſſario magis quàm bono.*] Vopiſcus infrà ſcribit: *Diocletianum frequenter dixiſſe, cùm Maximiani aſperitatem reprehenderet, Aurelianum magis ducem eſſe debuiſſe, quàm principem.* Caſaub.

2. *Surrectus ad ſtipitem.*] Optimè: nec audiendi ſcripti qui præferunt *ſurreptus ad pœnam.* Idem.

Surrectus ad ſtipitem.] Palatin. *ſurreptus.* ita etiam in veteri Martyrologio, *ad beſtias ſurripi.* accedo tamen ſententiæ doctiſſimorum virorum, qui *ſurrectus* præferunt. *Salmaſ.*

Surrectus ad ſtipitem.] Sic proximè etiam Pal. nempè *ſubreptus ad ſtipitem.* Grut.

3. *Quod ſtatuæ marmoreæ poſitæ in eodem loco utrimque ſignificant, &c.*] Quid illæ marmoreæ ſtatuæ ſignificabant, utrimque in ſepulcro Aureliani poſitæ? Puto ſtatuas heic pro cippis vel columnis ſive ſtelis ſepulcralibus poni, in quibus incidebatur titulus ſepulcri, & quæ mortis cauſa fuiſſet illi, qui jaceret, ut in vetuſtarum memoriarum inſcriptionibus videmus. ſtatuas autem Latini non ſemper *ἀνδριάντας* appellant, ſed etiam columnas & cippos, & quas Græci vocant στήλας. Gloſſæ: *ſtatua*, *ἀνδριάς*, στήλη. titulum & cippum etiam vocaverunt. στήλη, *titulus, cippus.* Et fortaſſe in illis ipſis ſtatuis, hoc eſt columnis ſtatuæ Aureliano, hoc eſt *ἀνδριάντες* conſtitutæ ſunt. nam ſemper in columnis ſtatuæ ponebantur, ad ſepulcra veterum. unde & columnam pro ſtatua plerumque, ut contra pro columna ſtatuam legimus; columnæ quippe in ſepulcris raro ſine ſtatuis. ſed & alias columnæ cum ſtatuis. *Salmaſ.*

4. *Ubi & in columnis divo Aureliano ſtatuæ conſtitutæ ſunt.*] Suſpecta nobis illa, *& in columnis.* Caſaub.

5. *Imperavit annis ſex, minùs paucis diebus.*] Vel ut alii, paucis menſibus. *Idem.*

6. *Verum poſtea ubi Aurelianum comperit imperare, &c*] Ex Palat. lege: *Verum ubi poſtea Aurelianum comperit imperare, à toto exercitu delectum, quumque contra eum concionaretur, nec à militibus audiretur, inciſis ſibimet venis, &c.* Quintillus comperto Aurelianum totius exercitus conſenſu delectum imperatorem regnare, adverſus eum apud milites

rare, à toto exercitu derelictum, quumque contra eum concionaretur, nec à militibus audiretur, inciſis ſibimet venis die vigeſimo imperii ſui periiſſe. Quicquid ſanè ſcelerum fuit, quicquid malæ conſcientiæ, vel artium funeſtarum, quicquid denique factionum, Aurelianus toto penitus orbe purgavit.
38 Hoc quoque ad rem pertinere arbitror, [1] Balbati filii nomine Zenobiam, non Timolai & Herenniani, imperium tenuiſſe quod tenuit. Fuit ſub Aureliano etiam monetariorum bellum, [2] Feliciſſimo rationali autore: quod acerrimè ſeveriſſimeque compeſcuit, [3] ſeptem tamen millibus ſuorum militum interemptis: ut epiſtola docet miſſa ad Ulpium Crinitum ter conſulem, qui eum antè adoptaverat. *Aurelianus Auguſtus Ulpio patri.* [4] *Quaſi fatale quiddam inceſſit*, * *ut omnia quæcunque geſſero,*

omnes

milites concionabatur: ſed quum nihil proficeret, nec à militibus audiretur, ipſemet ſibi venas incidit. *Salmaſ.*

1. *Balbati filii nomine Zenobiam non Timolai & Herenniani imperium tenuiſſe.*] Hoc addit Vopiſcus, quia ſciebat Trebellium Pollionem qui hiſtoriam XXX. tyrannorum non multò antè ediderat, nihil de hoc Balato dixiſſe. Ubi autem iſtum invenerit, & ex quo auctore indictum aliis omnibus Zenobiæ filium Vopiſcus eruerit, ipſe viderit. equidem cum Trebellio ſentio: qui ſciam Græcos ac Latinos ferè omnes non aliter olim prodidiſſe. *Caſaub.*

Balbati filii nomine Zenobiam non Timolai.] Non *Balati* vel *Balbati* heic legendum, ſed *Babalati*, ut præfert Palatinus: aut *Vabalati*, quod idem eſt. non eſſe commentitium hoc nomen poſſumus eſſe certi ex nummis Aureliani in quibus Οὐαβάλλαθος cuſum eſt. hoc eſt *Vaballathus*. ego arbitror illum Vabalathum cujus in nummis Aureliani mentio, hunc eſſe Vopiſci Vabalathum Zenobiæ filium. quem enim alium Vabalathum devicit Aurelianus? & notandum eſt ſentire Vopiſcum non duos filios Zenobiæ, ſed unicum Vabalathum extitiſſe. filium autem Babalathum potius quam Zenobiam ipſam in nummis ideo effigiari voluit Aurelianus, quod fœminæ mentionem minus ſibi glorioſam putaret. *Salmaſ.*

Balbati filii nomine.] Pal. *Babalati*, ut ſine dubio reſcribi debeat *Babalati*; de quo nomine argutè Caſaubonus noſter. *Grut.*

2. *Feliciſſimo rationali auctore.*] Magna hallucinatio magni Juriſconſulti, qui non inſpecto hoc Vopiſci loco ſcripſit Victorem, Vopiſcum, Eutropium & Suidam ſcribere monetarios Feliciſſimo interfecto adverſus Aurelianum bellum inteſtinum moviſſe. nam Aurelius Victor & hic Vopiſcus contra ſcribunt, auctore Feliciſſimo ſeditionem illam motam. quod & epiſtola Aureliani à Vopiſco inſerta, verum eſſe vincit. *Salmaſ.*

Feliciſſimo rationali auctore.] Auctor Græcus apud Suidam qui Eutropii hiſtoriam in Græcum tranſtulit, rationalem, τῶν ἄρχοντα μονηταρίων vertit. *Idem.*

3. *Septem tamen millibus ſuorum militum interemptis.*] Vide Aurelium Victor. & Eutropium. *Caſaub.*

4. *Quaſi fatale quoddam inceſſit.*] Sic corrige: *Quaſi fatale quodammodo mihi*

ſit,

omnes motus ingraveſcant. Ita enim ſeditio intra murana bellum mihi graviſſimum peperit: monetarii autore Feliciſſimo ultimo ſervorum, cui procurationem fiſci mandaveram, rebelles ſpiritus extulerunt. [1] *Hi compreſſi ſunt,* [2] *ſeptem millibus* [3] *Hiberorum* [4] *Ripārienſium & Caſtrianorum &* [5] *Daciſcorum interemptis. Unde apparet nullam mihi à diis immortalibus datam ſine difficultate victoriam.* [6] Tetricum triumphatum correctorem Lu- 39
caniæ

ſit, ut omnia quæcunque geſſero, omnes motus ingraveſcant, ita ſeditio intramurana bellum mihi graviſſimum peperit. monetarii auctore Feliciſſimo, ultimo ſervorum, &c. Salmaſ.

Quaſi fatale quiddam inceſſit, &c.] Pal. *quiddam miniſit*, ut pareat locum non ſatis integrum. *Grut.*

* *Ut omnia quæcunque geſſero omnes motus ingraveſcant.*] *Ingraveſcere* heic notabis agendi notione poſitum, pro *ingravare*. ſic *graveſco* pro *gravo*. ſic apud recentiores, *innoteſco* eſt notum facio. ſic *inſueſco* pro inſuefacio apud Horatium. & *conſueſcit*, pro conſuefacit, Prudentio. *Salmaſ.*

1. *Hi compreſſi ſunt ſeptem millibus Hiberorum, Riparienſium, & Caſtrianorum.*] Vetus liber habuit, *Jembariorum*. ego ex *Jembariorum*, minima mutatione *Lembariorum* facio, & Lembarios accipio Claſſicos milites. claſſium enim duo erant genera, unum maris, alterum fluminum. in mari liburnis, in fluminibus lembis vel luſoriis utebantur. nam in fluminibus limitaneis habebant Romani luſorias vel lembos, & in his milites claſſicos, ad tuendum limitem, quos nunc *Lembarios* vocat Aurelianus. de luſoriis Danubianis mentio apud Vegetium lib. & cap. ultimis. *Idem.*

2. *Septem millibus Hiberorum & Riparienſium.*] Immiſimus copulam volente Palatino. interim tamen illud *Hiberorum* falſum eſt: ejuſque loco habet idem liber: *Iembariorum.* Grut.

3. *Hiberorum, Riparienſium, & Caſtrinorum & Daciſcorum.*] Malè hunc locum accipiunt eruditi viri, qui putant hæc nomina eſſe populorum quos Aurelianus bello monetariorum attriverit. falluntur: nam contrà, hi ſunt qui in Urbe pro imperatore ſuo pugnantes, à rebellibus monetariis ſunt interemti. Hiberos igitur intellige, qui in prætorianis legionibus, vel aliis, aut inter auxiliares merebant: ſic & cætera nomina accipe. Legionum Riparienſium ampla mentio eſt in Notitia imperii. unde eorum claret error, qui ſine diſtinctione legunt hoc loco, *Hiberorum Riparienſium.* qui ripam inhabitant, riparii dicuntur: & legiones quæ prætendebant apud riparios dictæ riparienſes. *Caſaub.*

4. *Riparienſium, & Caſtrianorum.*] Riparienſium, & Caſtrianorum meminit codex Theodoſianus leg. ult. *de re militari.* ſed Caſtriciani ibi nominantur. *Salmaſ.*

5. *Daciſcorum.*] Daciſcos heic vocat, qui Daci Hygino dicuntur, & inter auxiliares ab eodem referuntur. equites autem fuiſſe iſtos Daciſcos alibi oſtendemus. *Idem.*

6. *Tetricum triumphatum correctorem Lucaniæ fecit.*] Zoſimus: Τούτων οὕτω διακειμένων, Τέτρικον καὶ ἄλλους ἐπαναστάντας οὐ σὺν πόνῳ καθελών, κατὰ τὴν ἀξίαν μετῆλθεν. Nihil aliud illa verba ſignificant, quam nullo negotio victum Tetricum, utpote qui ſe ipſe dediderit, & cum eo pro dignitatis ſuæ merito egiſſe Aurelianum. & μετελθεῖν eſt verbum τῶν μέσων, quod in bonam malamque partem poteſt accipi. κατὰ τὴν ἀξίαν igitur μετῆλθε Tetricum Aurelianus, qui eum victum triumphatumque correctorem Lucaniæ fecit, ſilio ejus in ſenatu manente. *Idem.*

caniæ fecit, filio ejus in ſenatu manente. [1] Templum Solis magnificentiſſimum conſtituit: muros urbis Romæ ſic ampliavit ut quinquaginta propè millia murorum ejus ambitus teneant. [2] Item quadruplatores ac delatores ingenti ſeveritate perſequutus eſt: tabulas publicas ad privatorum ſecuritatem exuri in foro Trajani ſemel juſſit. [3] Amneſtia etiam ſub eo delictorum publicorum decreta eſt de exemplo Athenienſium: cujus rei etiam Tullius in Philippicis meminit. Fures provinciales repetundarum ac peculatus reos ultra militarem modum eſt perſequutus, ut eos ingentibus ſuppliciis cruciatibuſque puniret. In templo Solis multum auri gemmarumque conſtituit. Quum vaſtatum Illyricum ac Mœſiam deperditam videret, [4] provinciam trans Danubium Daciam à Trajano conſtitutam ſublato exercitu & provincialibus reliquit, deſperans eam poſſe retineri: abductoſque ex ea populos, [5] in

1. *Templum Solis magnificentiſſimum poſuit.*] De hujus templi donariis mox Vopiſcus aliquid, & plura alii ſcriptores. *Caſaub.*

Templum Solis magnificentiſſimum conſtituit.] Dixit ante Vopiſcus matrem Aureliani ſacerdotem fuiſſe in templo Solis. ſi nomen illius urbis teneremus, abſque dubio ſciremus patriam Aureliani. ſed cum eum Pannonium fuiſſe ſcribat Vopiſcus, urbs aliqua Pannoniæ quærenda eſt, in qua templum Solis eſſet poſitum, & ejus Dei cultus frequentatus. Syrmii quidam eum ortum eſſe dixerunt. ſi verum eſt, non dubito quin Syrmii fuerit templum Solis & in eo templo ſacerdos mater Aureliani. in omni autem Illyrico frequens fuit cultus Solis vel Apollinis quem Belenum vocabant. hinc veriſimili conjectura colligo matrem Aureliani Beleni ſacerdotem fuiſſe, nec enim alium Deum Pannonii venerabantur, & omnes Illyrici, quam Belenum, qui & Sol & Apollo. Belenus igitur Illyricorum Deus, & Mithra Perſarum, ejuſdem formæ & habitus fuerint oportet. ſciendum tamen eſt Perſicum illum Mithram Aureliani ætate & longe ante Aurelianum, haud minus in Occidente quam Oriente fuiſſe cultum, & templa vulgo habuiſſe, & ſacra ejus paſſim ab omnibus accepta & frequentata, quæ Mithriaca dicebantur. quare veriſimile eſt in aliquo templo Solis Mithræ ſacerdotem fuiſſe Aureliani matrem. & à Perſis ſacra Mithriaca & omnem illius Dei cultum acceperunt Romani Græcique. atque hoc fortaſſe verius quam de Beleno. *Salmaſ.*

2. *Item quadruplatores ac delatores ingenti, &c.*] Vide Aurelium Victorem. *Caſaub.*

3. *Amneſtia etiam ſub eo, &c.*] Addit Victor: *Atque ad Graciæ morem decreta abolitione.* Idem.

4. *Provinciam trans Danubium Daciam à Trajano, &c.*] Vide Sextum Rufum. *Idem.*

Provinciam trans Danubium.] Palatinus *tranſdanuvinam*, rectè. *Gruterus.*

[1] in Mœſiam collocavit, [2] appellavitque ſuam Daciam, quæ nunc duas Mœſias dividit. Dicitur præterea hujus fuiſſe crudelitatis ut pleriſque ſenatoribus ſimulatam ingereret factionem conjurationis ac tyrannidis, quò facilius eos poſſet occidere. Addunt nonnulli, filium ſororis, non filiam, ab eodem interfectum: [3] plerique autem etiam filiam ſororis. Quàm difficile ſit imperatorem in locum boni principis legere, & ſenatus ſanctioris gravitas probat, & exercitus prudentis autoritas. Occiſo namque ſeveriſſimo principe, [4] de imperatore deligendo exercitus retulit ad ſenatum, idcirco quòd nullum de his faciendum putabat qui tam bonum principem occiderant. Verùm ſenatus hanc eandem delectionem in exercitum refudit, ſciens, non libenter jam milites accipere imperatores eos quos ſenatus elegerit. Denique id tertiò factum eſt, ita ut per ſex menſes imperatorem Romanus orbis non habuerit, omneſque judices ii permanerent quos aut ſenatus aut Aurelianus elegerat, [5] niſi quòd * proconſulem Aſiæ Falconium

1. *In Mœſiam collocavit, appellavitque ſuam Daciam, quæ nunc duas Mœſias dividit.*] Atqui Daciam Aureliani nuſquam invenimus nominatam: cùm tamen aliter hunc locum interpretari non poſſimus. *Caſaub.*

2. *Appellavitque ſuam Daciam quæ nunc duas Mœſias dividit.*] Eutropius hunc locum deſcribens, ſic eum retulit: *appellavitque eam Daciam, quæ nunc duas Mœſias dividit.* Aurelianus eam Mœſiam vel eam partem Mœſiæ, in quam tranſtulit Daciæ provinciales, Daciam nominavit. libenter autem legerim: *appellavitque eam Daciam*, pro *ſuam.* Niſi dicamus Aurelianum ſuam vel Aureliani Daciam appellaviſſe, quod ipſo vivo tantum obtinuit. vel cum de ea loqueretur, ſuam Daciam appellare conſueviſſe. eam vero Aureliani Daciam, quæ inter duas Mœſias, recentiores in duas provincias diviſerunt: feceruntque *Daciam mediterraneam*, quæ interior eſſet, & longius à ripa Danubii remota, & *Daciam Ripenſem*, quæ ad ripam Danubii attingeret. *Salmaſ.*

3. *Plerique autem filiam ſororis.*] Melius libri veteres: *plerique autem filium etiam ſororis.* Rettulit ſupra Vopiſcus levi de cauſa Aurelianum filiam ſororis occidiſſe, ex plurium auctorum ſcilicet ſententia. heic vero refert ex quorumdam filium ſororis eum occidiſſe non filiam. addit autem, & auctores eſſe, qui ſcribant etiam filium occidiſſe, & eam plerorumque eſſe ſententiam, & filiam ſororis, & filium interfectos ab Aureliano. *Idem.*

4. *De imperatore deligendo, &c.*] Vide Aurelium Victorem. *Caſaub.*

5. *Niſi quod proconſulem Aſiæ Falconium in locum Aurelii Fuſci delegit.*] Palatinus, *niſi quod proconſule Aſiæ Falconius Probus, in locum Arellii Fuſci.* ſubaudiendum, *delectus eſt*, vel *factus eſt*, aut *creatus.* Recte autem Falconium Probum eædem membranæ exhibent, ut & Arellium Fuſcum. *proconſule*, pro

pro-

41 conium [1] in locum Aurelii Fuſci delegit. Non injucundum eſt ipſas inſerere literas quas ad ſenatum exercitus miſit. *Felices ac fortes exercitus ſenatui populoque Romano. Aurelianus imperator noſter per fraudem unius hominis,* [2] *&* [3] *per errorem bonorum ac malorum, interemptus eſt. Hunc inter deos referte, ſancti & domini* P. C. *& de vobis aliquem, ſed dignum veſtro judicio, principem mittite. Nos enim de iis qui vel erraverunt vel malè ſecerunt, imperare nobis neminem patimur.* [4] Reſcriptum eſt ſenatuſconſulto, [5] Quum die tertio nonas Febr. ſenatus ampliſſimus in curiam Pompilianam conveniſſet, Aurelius Gordianus conſul dixit: *Referimus ad vos* P. C. *literas exercitus feliciſſimi.* Quibus recitatis [6] Aurelianus Tacitus primæ ſententiæ ſenator ita loquutus eſt, (hic autem eſt qui poſt Aurelianum ſententia omnium imperator eſt appellatus) [7] *Rectè atque ordine conſuluiſſent dii immortales* P. C. *ſi boni principes ferro inviolabiles extitiſſent, ut*

lon-

proconſul, ut alibi paſſim apud auctores. *Salmaſ.*

* *Proconſulem Aſiæ Falconium Probum in locum, &c.*] Illud *Probum* eſt à Palatino, qui tamen habebat alio caſu, *proconſule Aſiæ Falconius Probus in locum.* Gruterus.

1. *In locum Aurelii Fuſci delegit.*] Nempe ſenatus. pro *Aurelii*, alii libri *Arellii.* ſcripta lectio, *Aſelli.* Caſaub.

In locum Árellii Fuſci.] Sic iterum Palatinus noſter, & adſtipulantur aliorum mſſ. quare abjeci rurſus vulgatum *Aurelii.* Grut.

2. *Et per errorem bonorum & malorum.*] Excidit omnino neceſſaria vox: *per errorem bonorum & malorum facinus*, vel *factum.* Sequitur enim poſt paulo: *Nos enim de iis, qui vel erraverunt, vel male fecerunt, imperare nobis neminem patimur.* erraverunt boni, malefecerunt mali. hoc eſt igitur quod heic vocat, errorem bonorum, & malorum facinus. *Salmaſ.*

3. *Per errorem bonorum ac malorum.*] Videtur poſſe ferri, quia præcedit, *fraude unius hominis.* Caſaub.

4. *Reſcriptum eſt ſenatuſconſulto.*] *Reſcriptum ex ſenatuſconſulto.* nam ex ſententia Aurelii Taciti factum ſenatuſconſultum, qui cenſuit reſcribendum exercitui, & ad eum referendum de imperatore deligendo. *Salmaſ.*

5. *Cùm die tertio nonas Febr.*] Palat. *cùm die tertia nonarum Februarium.* Gruterus.

6. *Aurelianus Tacitus.*] Membranæ *Aurelius Tacitus.* ſed neque Aurelianus, neque Aurelius dictus eſt Tacitus, verùm Claudius. *Caſaub.*

Aurelianus Tacitus.] Palat. *Aurelius*: ſed nec ſic loco ſua fit medicina. *Grut.*

7. *Recto ordine conſuluiſſent dii, &c.*] Scribe, *Rectè atque ordine, &c.* ſic in Probo. *Caſaub.*

Recto ordine conſuluiſſent Dii.] Caſaubon. *recte atque ordine.* ſic Græci, ὀρθῶς τε καὶ κατὰ λόγον. hoc eſt, *recte atque ordine.* Salmaſ.

Recta atque ordine.] Hæc eſt lectio omnium ſcriptorum; quæ nullo negotio mutabitur in formulam communem: *Recte atque ordine.* Grut.

1. *Vire-*

longiorem ducerent vitam: neque contra eos aliqua eſſet poteſtas iis qui neces infandas triſtiſſima mente concipiunt. [1] *Viveret enim princeps noſter Aurelianus,* [2] *quo neque utilior fuit quiſquam. Reſpirare certè poſt infelicitatem Valeriani, poſt Gallieni mala, imperante Claudio cœperat noſtra Reſpublica:* [3] *at eadem reddita fuerat Aureliano toto penitus orbe vincente. Ille nobis Gallias dedit: ille Italiam liberavit:* [4] *ille Vindelicis jugum Barbaricæ ſervitutis amovit.* [5] *Illo vivente Illyricum reſtitutum eſt, reddita Romanis legibus Thraciæ. Ille (proh pudor) Orientem fœmineo preſſum jugo in noſtra jura reſtituit: ille Perſas inſultantes adhuc Valeriani nece, fudit, fugavit, oppreſſit. Illum Saraceni, Blemyes,* [6] *Axomitæ, Bactriani, Seres, Hiberi, Albani, Armenii, populi etiam Indorum, veluti præſentem penè venerati ſunt deum. Illius donis quæ à Barbaris gentibus meruit, refertum eſt Capitolium: quindecim millia librarum auri ex ejus liberalitate unum tenet templum, omnia in urbe fana ejus micant donis. Quare P.C. vel deos ipſos jure convenio, qui talem principem interire paſſi ſunt, niſi fortè ſecum eum eſſe maluerunt. Decerno igitur divinos honores:* [7] *id quod vos omnes exiſtimo eſſe facturos. Nam de imperatore deligendo ad eundem exercitum cenſeo eſſe referendum. Etenim in tali genere ſententiæ, niſi fiat quod dicitur, & electi periculum erit, & eligentis invidia.* Probata eſt ſententia Taciti: attamen [8] quum iterum atque iterum mitterent, ex S. C. quod in Taciti vita dicemus, Tacitus factus eſt imperator. Aurelianus filiam ſolam reliquit, cujus poſteri 42
etiam

1. *Viveret enim princeps noſter Aurelianus.*] *Viveret enim princeps Aurelianus.* ita Palatinus. *Salmaſ.*

2. *Quo neque utilior quiſquam.*] Deeſt aliquid, cùm hoc ſimilive modo ſcripſiſſet auctor: *neque fortior, neque utilior quiſquam.* Caſaub.

3. *At eadem reddita fuerat Aureliano toto penitus orbe vincente.*] Non male idem Palatinus: *ad eadem reddita fuerat.* Ait rempublicam ad eadem redditam fuiſſe victoriis Aureliani, hoc eſt in eumdem ſtatum reſtitutam, quo prius fuerat ante infelicitatem Valeriani, & Gallieni luxuriam. *Salmaſ.*

4. *Ille Vindelicis jugum barbaricæ, &c.*] Pal. *inde Vindelicis.* Grut.

5. *Illo vivente Illyricum reſtitutum eſt.*] Lege, *illo vincente.* Salmaſ.

6. *Axomitæ.*] *Exomitæ,* Pal. *Idem.*

7. *Id quod vos exiſtimo eſſe facturos.*] *Idque vos exiſtimo eſſe facturos.* Idem.

8. *Cùm iterum atque iterum mitterent.*] Pro *miſiſſent.* nam tempora licenter confundebant. ſic paullò poſt *pervenire*, pro perventuros eſſe. *Caſaub.*

etiam nunc Romæ ſunt. [1] Aurelianus namque proconſul Ciliciæ, ſenator optimus, ſui verè juris vitæque venerabilis, qui nunc in Sicilia vitam agit, ejus eſt nepos. [2] Quid hoc eſſe dicam, tam paucos bonos extitiſſe principes, quum jam tot Cæſares fuerint? Nam ab Auguſto in Diocletianum Maximianumque principes, quæ ſeries purpuratorum ſit, [3] index publicus tenet. Sed in his optimi, ipſe Auguſtus, [4] Flavius Veſpaſianus, Titus Cocceius Nerva, divus Trajanus, divus Adrianus, Pius & Marcus Antonini, Severus Afer, Alexander Mammææ, divus Claudius & divus Aurelianus. [5] Valerianus enim quum optimus fuerit, [6] ab omnibus infelix apparuit. [7] Vides quæſo quàm pauci ſint principes boni, ut bene dictum ſit [8] à quodam mimi-

1. *Aurelianus namque proconſul Ciliciæ.*] Id eſt, qui aliquando fuit proconſul Ciliciæ. *Idem.*

Aurelianus namque proconſul Ciliciæ.] *Proconſulem* dixit, qui erat *Proconſularis.* nam proconſulares, qui proconſulatum geſſerant ita dicebantur, ut conſulares, qui conſulatum. vide Ammianum lib. XXVIII. Græci, ἀπὸ ἀνθυπάτων vocant. ut conſulares, ἀπὸ ὑπάτων. forte ſcribendum hoc loco, *exproconſul Ciliciæ.* Salmaſ.

2. *Quid hoc eſſe dicam, &c.*] Confer digreſſionem hanc cum alia ſimilis argumenti apud Ælium Lampridium in Alexandro Severo. *Caſaub.*

3. *Index publicus tenet.*] Faſti, qui publicis Actis continebantur. *Idem.*

4. *Flavius Titus.*] Prior vox addita favente Palatino. malè antea deerat publicatis. nam de induſtriâ duobus nominibus unumquemque Imperatorem inſigniit auctor. *Grut.*

5. *Valerianus enim cùm optimus fuerit, ab omnibus infelix apparuit.*] Arguit lectionem, ceu minus ſanam Pal. in quo: *Valerianum enim cum optimus fuerit, ab omnibus infelicitas paruit.* forte *ſeparavit*; ut *ab omnibus*, referatur ad *bonis Imperatoribus.* niſi potius fuit; *ab optimis.* Idem.

6. *Ab omnibus infelix apparuit.*] *Ab omnibus*, pro ab omni parte. *Caſaub.*

Ab omnibus infelix apparuit.] *Ab omnibus infelicem* dixit, quem alius *omnia infelicem* dixiſſet. ſic in titulo ſepulcri Cenſorini apud Trebellium, FELIX. OMNIA. INFELICISSIMVS. IMPERATOR. *Salmaſ.*

7. *Vides quæſo, &c.*] Scribe, *Vide quæſo*, vel *Viden', &c.* Caſaub.

Vides quæſo.] Maluerim, *Videſis quæſo.* Grut.

8. *A quodam mimico ſcurra.*] *Mimicus ſcurra* Vopiſco, qui *ſcurra mimarius* Spartiano. *mimicus* etiam ſcurra dicitur Capitolino. Græcis μιμολόγος. Latini urbicos & urbicarios etiam appellant, & exodiarios & Atellanos. etſi enim non ignorem quid diſtent Atellanæ & mimi, recentiores tamen confudiſſe videntur. unde *exodiarius* pro mimo vel mimico ſcurra apud Ammianum, lib. XXVIII. Juven.

Urbicus exodio riſum movet. Atellanæ.

Exodium enim exitum ſignificat. unde *ad exodium vitam perducere.* exodiarii olim proprie Atellani. poſtea vero, ut dixi pro mimis vel mimicis ſcurris. *Salmaſ.*

A quodam mimico ſcurra Claudii, hujus temporibus.] Vitioſa manifeſte diſtinctio.

mimico ſcurra Claudii, hujus temporibus, *In uno anulo bonos principes poſſe perſcribi atque depingi.* At contrà, quæ ſeries malorum? ut enim omittamus Vitellios, Caligulas & Nerones, quis ferat Maximinos & Philippos, atque illam inconditæ multitudinis fæcem? Tametſi Decios excerpere debeam, quorum & vita & mors veteribus comparanda eſt. Et quæritur quidem *quæ res malos principes faciat:* 43
[1] Jam primùm, mi amice, licentia, deinde rerum copia, amici præterea improbi, ſatellites deteſtandi, eunuchi avariſſimi, aulici vel ſtulti vel deteſtabiles, & (quod negari non poteſt) rerum publicarum ignorantia. Sed ego à patre meo audivi, [2] Diocletianum principem, jam privatum, dixiſſe *nihil eſſe difficilius quàm bene imperare.* Colligunt ſe quatuor vel quinque, [3] atque unum conſilium ad decipiendum imperatorem capiunt: dicunt quid probandum ſit. Imperator, qui domi clauſus eſt, vera non novit: cogitur hoc tantùm ſcire quod illi loquuntur: facit judices quos fieri non oportet, amovet à Republica quos debebat obtinere. Quid multa? ut Diocletianus ipſe dicebat, *Bonus, cautus, optimus venditur imperator.* Hæc Diocletiani verba ſunt, quæ idcirco inſerui, ut prudentia tua ſciret nihil eſſe difficilius bono principe. Et Aurelianum 44
quidem multi neque inter bonos, neque inter malos principes

ctio. neque enim magis mimicus ſcurra Claudii, quam pantomimus, quam auriga, & ſimiles, qui populo voluptates præbebant. diſtinguendum: *Ut bene dictum ſit à quodam mimico ſcurra, Claudii hujus temporibus.* Ut mimicus ſcurra ſententiam illam dixerit, Claudii temporibus; bonos nempe omnes principes in uno annulo poſſe deſcribi. quæ ſententia verſu videtur eſſe expreſſa à mimologo: .

In anulo uno principes poſſunt boni
Scribi atque pingi.

Idem.

1. *Jam primum nimia licentia.*] Diximus ſuperius veteres libros heic habere: *Jam primum mi amice licentia.* quod manifeſto arguunt verba, quæ ſequuntur paulo poſt: *Hæc Diocletiani verba ſunt, quæ idcirco inſerui, ut prudentia tua ſciret nihil eſſe difficilius bono principe.* nam ad amicum hæc loquitur. *Idem.*

Jam primum, nimia licentia.] Palat. *jam primum, mi amice, licentia.* non malè. prætulerim tamen alterum. *Grut.*

2. *Diocletianum principem jam privatum.*] Poſt depoſitam purpuram, cùm Salonis viveret. Tum enim rogatus ab Herculio atque Galerio, ut imperium reciperet, tanquam peſtem deteſtatus eſt, inquit Victor. *Caſaub.*

3. *Atque unum conſilium, &c.*] Malim, *unà.* Idem.

cipes ponunt, [1] idcirco [2] quòd ei clementia, imperatorum dos prima, defuerit. Verconius Herennianus præfectus prætorio Diocletiani, teſte Aſclepiodoto, ſæpe dicebat, Diocletianum frequenter dixiſſe, [3] quum Maximiani aſperitatem reprehenderet, Aurelianum magis ducem eſſe debuiſſe quàm principem. Nam ejus nimia ferocitas eidem diſplicebat. Mirabile fortaſſe videtur, quod compertum Diocletiano Aſclepiodotus Celſino conſiliario ſuo dixiſſe perhibet. ſed de hoc poſteri judicabunt. Dicebat enim, quodam tempore Aurelianum [4] Gallicanas conſuluiſſe [5] Druidas, ſciſcitantem utrum apud ejus poſteros imperium permaneret: [6] tum illas reſpondiſſe dixit, Nullius clarius in Republica nomen quàm Claudii poſterorum futurum. Et eſt quidem jam Conſtantius imperator ejuſdem vir ſanguinis, cujus puto poſteros ad eam gloriam quæ à Druidibus prænuntiata ſit, pervenire. Quod idcirco ego [7] in Aureliani vita conſtitui, quia hæc ipſi Aureliano conſulenti reſponſa ſunt. [8] Vectigal ex Ægypto urbi Romæ Aure-

1. *Idcirco quod ei clementia imperatorum dos prima, defuerit.*] Carent voce *dos* libri ſcripti. clementiam vocat imperatorum primam, quæ virtus eſt omnium virtutum prima & præcipua in principe. deeſt fortaſſe nomen *virtus*. poteſt tamen & ſubaudiri. *Salmaſius.*

2. *Quod ei clementia, Imperatorum dos prima, defuerit.*] Vocula *dos*, non eſt in Palat. quæ ſi non etiam eſt auctoris, tunc ſubintelligitur, *virtus*, aut aliquid ſimile. *Grut.*

3. *Cùm Maximiani aſperitatem reprehenderet.*] Hic eſt Maximianus Herculius, de cujus ſævitia in Actis ſanctorum martyrum leguntur multa. vide & Eutropium. *Caſaub.*

4. *Gallicanas conſuluiſſe Druidas, &c.*] Erant in Galliis fatidicæ quædam mulieres, quarum non rarò in his ſcriptoribus mentio: has vocabant Druidas, communi cum viris illis nomine, de quibus tam multa veteres. *Idem.*

Gallicanas conſuluiſſe Druidas.] Dryadas Gallicanas libri veteres nobis ſemper exhibent. Δρυΐδης Græcum de viro: fœmininum vero non aliud queat eſſe quam δρυῒς aut δρυὰς. atque inde noſtræ Dryades, cognomines nymphis lucorum. ſive mulieres quaſdam fatidicas ſic appellatas fuiſſe credamus à lucis & ſylvis in quibus plurimum verſabantur. *Salmaſ.*

5. *Druydas.*] Pal. *Dryadas.* Grut.

6. *Tum illas reſpondiſſe dixit.*] Pal. *cùm. Idem.*

7. *In Aureliani vita conſtitui.*] Id eſt, poſui, ſcripſi. ſic Græce *καταχωρίζειν* & *κατατάττειν* uſurpant, ut nos alibi obſervamus. *Salmaſ.*

8. *Vectigal ex Ægypto urbi Romæ, &c.*] Solebant imperatores civitatibus vectigalia deputare ad proprias fabricas aut alios uſus: ut de Alexandro Severo narrat Lampridius. Roma autem tempeſtate illa, poſtquam principes, non ut Auguſtus partem provinciarum, ſed omnes

Aurelianus vitri, chartæ, lini, ſtupæ, [1] atque anabolicas ſpecies æternas conſtituit. Thermas in Tranſtiberina regione Aurelianus facere paravit hyemales, [2] quòd aquæ frigidioris copia illic deeſſet. Forum nominis ſui in Hoſtienſi

omnes ſibi vindicarunt, & ſimul ærarium populo ademerunt, non multo meliore loco erat quàm reliquæ civitates. Tunc illi à principibus vectigal aſſignatum, & illa arca publica inſtituta, quam ſuprà dicebamus in ærarii locum ſucceſſiſſe. porrò inter Alexandrinas merces ſolita deferri quæ hîc nominantur vitrum, chartas, linum, ſtupas. ſic Græci vocant minutas merces, & ut ipſi dicunt, τὸν λεπτὸν φόρτον. Scribendum autem, cum Turnebo, *embolicas ſpecies*, non *anabolicas*. Embolam autem ſacram appellarunt certum frumenti modum, quem neceſſariò Romæ ſubminiſtrabat Ægyptus. non hoc primus inſtituit Aurelianus, ſed ipſe, ut videtur, Auguſtus. ab ejus enim temporibus frequens apud veteres ſcriptores Alexandrinæ claſſis mentio. *Caſaub.*

Vectigal ex Ægypto urbi Romæ, vitri, chartæ, lini, ſtupæ.] Palatinus, *vitrei.* pro *vitri.* chartam, linum, ſtupam, vitrum; & alia ejuſmodi ῥωπικὰ, Αἰγύπτιαν ἐμπολὴν vocabant veteres. ῥῶπος & ῥωπικὰ, Græcis dicuntur ejuſmodi minutæ variæque merces, quales ex Ægypto advehebantur, ut ungenta, colores, vitrea, & ſimilia. Latini ſeplaſiarios dixerunt. vetus Gloſſarium: *ſeplaſſarius* ῥωποπώλης. nec enim ſeplaſiarii ſunt, qui unguenta tantum vendunt, ſed qui mercium omne genus minutarum, ut chartam, linum, ſtupam, candelas, unguenta, colores, & alia id genus ſexcenta, quæ ῥῶπον & ῥωπικὰ Græci appellant, & λεπτά. *Salmaſ.*

1. *Atque anabolicas ſpecies æternas conſtituit.*] Ἀναβολὴ & ἐμβολὴ ejuſdem ſunt ſignificationis nomina utroque enim ſignificatur, onus navis. ἐμβάλλειν eſt imponere in navem. idem & ἀναβάλλειν. unde & ἀναβάλλειν, in equum imponere. quod munus qui exhibent, ἀναβολεῖς dicti. Latini *ſtratores* eos vocant. ἀναβάλλειν, *ſternere.* & ἀναβολικὴ, *ſtratura. ſternere* etiam pro onerare poſitum legitur. ut ſternere mulum aut aſinum eſt quod Græcis ἐπισάττειν vel σρωματίζειν. Latini etiam *ſagmare* dixerunt: & *ſagma* pro ſarcina jumenti, ut & *ſtratum.* Heſychius: σρωματίζειν, τὸ ἐπισάττειν ὄνον. adeo verum eſt ἀναβάλλειν eſſe onus imponere vel onerare, ut etiam eleganti tralatione de bibulis dicatur, qui celocem onerant, & vino ſe implent. Gloſſæ: *bibula*, ποτὶς ἡ ἀναβάλλουσα. inde celocem onerare, pro inebriare ſeſe, apud Comicum. hinc ἀναβάλλουσα mulier, quæ celocem libenter ſuburrat, bibula nempe & multibiba. *anabolicæ* igitur, & *embolicæ ſpecies*, eædem ſunt. ἐμβολὴ, proprie dicitur quidquid εἰς ναῦν ἐμβάλλεται, onus navis, & ſarcina vel merx. nam ἐμβάλλεσθαι, eſt navem onerare, vel, ut veteres loquebantur, in navem merces onerare. ſic Virgilius *vina onerare* dixit, pro in navem imponere, illo verſu:

Vina bonus quæ deinde cadis onerarat
Aceſtes.

Idem.

Atque anabolicas ſpecies æt. conſt.] Haud aliter Palatinus noſter. ſed fortè pedibus eundum in Turnebi ſententiam, reponentis *embolicas ſpecies.* ejuſque opinionem egregiè firmat illud Plinii lib. VII. cap. 48. Nat. Hiſt. Jac Nicol. Loënſis lib. IV. Epiphillidum c. 27. *Grut.*

2. *Quòd aquæ frigidioris copia illic deeſſet.*] Non *frigidioris*, ſed *frigidi aëris* ſcriptum in omnibus libris. Joſ. Scali-

 ger

ſtienſi ad mare fundare cœpit. In quo poſtea prætorium publicum conſtitutum eſt. Amicos ſuos honeſtè ditavit & modicè, ut miſerias paupertatis effugerent, & divitiarum invidiam patrimonii moderatione vitarent. [1] Veſtem holoſericam neque ipſe in veſtiario ſuo habuit, neque alteri utendam dedit. [2] Et quum ab eo uxor ſua peteret, [3] ut unico pal-

ger ex eo emendat, *quòd aquæ frigidiariis copia illic eſſet.* Frigidiarium, inquit, ut tepidiarium. *Caſaub.*

Quod aquæ frigidioris copia illic deeſſet.] Libri omnes habent: *Quod aquæ frigidi aëris copia illic deeſſet.* aquam frigidi aëris appellat, aquam frigidam. nam aqua frigida aërem ex ſe frigidum remittit, ut calida calidum. hinc aërem balneorum Græci vocant, qui ex aqua remittitur, prout eſt temperata, modò tepidum, modò calidum. & ad illum aërem balneorum calfaciebant ſe, quibus domi foci parandi non erat copia. ideo autem Aurelianus thermas hyemales in Tranſtiberina regione faciendas curavit, quod illic aquæ frigidæ copia non eſſet. *Salmaſ.*

Quòd aquæ frigidioris copia.] Palat. quoque, *quod aqua frigidi aëris.* ut nihil ſit certius emendatione Scaligerana, *quod aquæ frigidiariis copia illic eſſet.* Grut.

1. *Veſtem holoſericam, neque ipſe in veſtiario habuit.*] Notum eſt ex Spartiano Heliogabalum primum holoſericam veſtem uſum eſſe, cum antea ſubſericæ tantum in uſu eſſent. itaque quoties apud auctores ante Heliogabali tempora, habetur mentio ſericarum veſtium, ſemper de ſubſericis intelligendum eſt. poſt Heliogabalum vero paſſim ſerica pro holoſericis dicuntur. ſubſericarum autem aliæ erant trama ſerica, ſtamine lineo, quæ *tramoſericæ* dicebantur: aliæ vero, quarum ſtamen ſericum, trama de lino erat. & hæ ſunt quæ proprie *ſubſericæ* dici debent, quæ ſubtextum haberent ſericum: ſericum, & bombycinum, nulla alia re diſtant, quam gentis ratione. præſtantiſſimum enim apud Seres provenit, & netur bombycinum, quod inde Sericum appellatum eſt, κατ' ἐξοχὴν. ſcio quidem veteres auctores lanuginem ſylvarum appellaſſe ſericum: ſed ſciant tirones lanuginem illam, vermium quos Græci bombyces vocant, fuiſſe opus. inde eſt quod apud recentiores paulo, vel medii ævi ſcriptores, nuſquam aut raro mentionem bombycini vel bombycinarum veſtium reperis, ſed ſericarum tantum: quippe qui ſericum & bombycinum non diſtinguerent. immo vero bombycina & ſerica veſtis eadem. quod alibi probamus pluribus. *Salmaſ.*

2. *Et cùm ab eo uxor ſua peteret, ut unico pallio blatteo ſerico uteretur.*] Alexandri Severi dictum commemorat Lampridius: matronas regias contentas eſſe debere unico pallio auro ſparſo, & cyclade quæ ſex unciis auri plus non haberet. Videtur Aurelianus ad hanc normam exegiſſe Severinæ uxoris ſuæ cultum, cùm ei non permittit, ut vel unicum habeat pallium holoſericum, & blattea purpura infectum pallium. *Caſaub.*

Et quum ab eo uxor ſua peteret, ut unico pallio blatteo ſerico uteretur.] Vetus & prima editio unica voce legit: *pallio blattoſerico.* quod fortaſſe verum eſt, nam *ſericoblatta*, unica voce legitur in Codice: ſed & *blattoſerica*, pro eodem in Cod. Theod. *de murileg.* &c. hinc blattoſericum pallium, ex blattoſerica contextum. *blattoſerica* autem vel *ſericoblatta*, eſt ſericum nema, purpura vel blatta tinctum: quod & *ſericum* abſolute dicebatur. *Salmaſ.*

3. *Ut unico pallio blattoſerico uteretur.*] Cur

co pallio blatteo ſerico uteretur, ille reſpondit, [1] *Abſit ut auro fila penſentur:* [2] libra enim auri tunc libra ſerici fuit.

[1] Habuit

Cur *unico*? an ut de multis palliis quæ mulieres geſtarent, unicum ſaltem blattoſericum haberet? an ut unicum quod illis erat pallium, purpureum & ſericeum habere liceret? illud malo. ſic in Alexandro Spartianus: *Matronas autem regias contentas eſſe debere uno reticulo atque, &c. Unico pallio auro ſparſo, & cyclade, &c.* pallium & cyclas, habitus matronarum Romæ. quod pallium ricinium etiam dicebatur. ricinum igitur erat pro toga vel pallio mulieribus: ſub quo tunicam vel cycladem geſtabant. & pallium quidem dicebatur, quod eſſet quadratum. nam pallia erant quadrata vel quadrangula, togæ autem rotundæ. togam vero etiam appellabant ricinium, quod in modum togæ à dextro latere in lævum humerum ponebatur. & ricinium dictum vult Varro quod ejus dimidia pars retro rejiceretur. nam à *rica ricinus*, & ricinium. rica autem & ricinium prope res eadem. *ricinium* omne veſtimentum quadratum. utrumque enim & ricinium, & rica, pallium erat quo mulieres caput operiebant. *rica* proprium geſtamen Flaminicæ: quod & purpureum erat, & niſi fallor flammeum etiam vocabatur. *rica* igitur & *flammeum* idem. adjective autem dicebatur flameum à colore flammeo. integrum enim eſt, flameum pallium, vel ricinium. idem & venenatum appellabant. *venenatum* eſt purpura infectum. idem enim color flammeus, & purpureus. rica enim purpureum veſtimentum quo caput operiebat Flaminica: ricas non tantum Flaminicis, ſed etiam aliis mulieribus attribuit Varro, qua ſacrificium cum facerent capita velabant. & *pallium* quidem & *palliolum*, operimentum capitis eſſe muliebre, plus quam notum eſt. viris quoque pallium tegendo capiti fuiſſe, multis auctorum locis poteſt probari. *Idem.*

1. *Abſit ut auro fila penſentur.*] Quæ heic *fila*, poſt *ſericum* vocat: *libra enim auri tunc libra ſerici fuit*: non igitur ſericum, rude & αὐτοφυὲς ἔριον ſignificat, ſed ſericum nema: ſciendum eſt enim ex filis, & ſtaminibus ſericis tinctis, pannos ſericeos contexi fuiſſe ſolitos. non autem ipſi panni jam contexti tingebantur. non igitur ſimplex ſericum, & nondum eruditum, auro contra carum erat, ſed jam in fila deductum, & infectum. ſericoblattam, vel blattoſericam id appellabant. fila igitur ſerici, quæ auro erant ἰσόσταθμα, purpura, vel blatta tincta fuerunt. idem & ſericum: idem & metaxa. nam metaxa eſt filum. Græci νῆμα σηρικὸν quod tinctum etiam advehebatur à Seribus uſque. *Idem.*

Abſit, ut auro fila penſentur.] Id eſt, ut auro rependantur contra aurum emantur. explicat hanc locutionem quod ſequitur: *Libra enim auri tunc libra ſerici fuit.* ſic ἰσοστάσιον νῆμα σηρικὸν τοῦ χρυσοῦ. ſic ἰσοστάσιον abſolute dicebant, quidquid auro rependeretur. ἰσόχρυσον etiam, & ἀντίχρυσον dicebatur, quod auro contra carum erat. de re etiam valde cara dicere ſolebant, eam eſſe ἰσόχρυσον καὶ ἰσάργυρον. *Idem.*

2. *Libra enim auri libra ſerici fuit.*] Ut eſt in lege Rhodia, ὁλοσηρικὰ ὅμοια τοῦ χρυσίου. *Caſaub.*

Libra enim auri, tunc libra ſerici fuit.] *Tunc*, id eſt tempore Aureliani. non ita caro væniſſe videtur ſericum temporibus illis, quibus hæc ſcribebat Vopiſcus, ut poteſt ex his verbis colligi. adhuc tamen ætate Vopiſci metaxa qua utebantur Romani ex Serum emporiis veniebat. ſub Juſtiniani demum imperio Perſa quidem vermes à Seribus allatos in Græciam intulit, eorum φύσιν & ἐργασίαν Romanos docuit. Vide Photium. *Salmaſius.*

 1. Ha-

46 [1] Habuit in animo [2] ut aurum neque in cameras, neque in tunicas, neque in pelles, neque in argentum mitteretur, dicens plus auri eſſe in rerum natura quàm argenti: [3] ſed aurum [4] per varios bractearum, [5] filorum & liquationum uſus

1. *Habuit in animo ut aurum, &c.*] Suaſor legis Tacitus: de quo in vita Vopiſcus. Per cameras intelligo privatarum ædium ac balnearum laquearia & parietes, qui jam ætate Plinii tanquam vaſa inaurabantur. *Caſaub.*

2. *Ut aurum neque in cameras, neque in pelles.*] Longe aliud laquear, aliud camera. laquearia differunt à cameris, & forma & materia. cameræ, curva tecta ſunt, de quarum diſpoſitionibus videndus Vitruvius lib. VII. cap. III. nam & truliſſabantur, & inducebantur tectorio. laquearia autem, vel laqueata tecta erant, quæ nunc *lambriſſata* vocamus. ex tabulis enim ligneis fiebant, in varias figuras, & mæandros ſectis, & cælatis. quæ tabulæ plerumque etiam verſatiles erant, ita ut & flores & unguenta deſuper ſpargerentur. id vero in camera quî fieri potuiſſet? eaque ratione vela ſubtendebant laquearibus ad excipiendum pulverem, qui per rimas tabularum multus conſueverat manare. quibus non opus erat in cameris: nam tectorio opere inductæ rimis non dehiſcunt. quod neceſſario evenit in laqueatis tectis, quibus tabula tabulæ jungitur, & ſic inter ſe laqueatur, ut tamen per commiſſuras facile viam inveniat pulvis. non ignoro tamen quævis tecta, cameras recentioribus dici, atque inde etiam cameras cænationes ipſas appellatas, ſive laqueatæ eſſent, ſive cameratæ. tectorio igitur opere inducebantur cameræ, & picturis tectorio ſuperinductis decorabantur, non ſecus atque parietes. tectorium cameratum ὑποχάρτωσιν appellabant. optimæ Gloſſæ: ὑποχάρτωσις, *tectorium.* in epiſtolis Pontificum, cameratum ὑποχάρτωσις dicitur. Epiſtola LXI. hinc hypochartoſis pro camerato. imbracteabantur quoque cameræ, ut ex hoc Vopiſci loco patet. cum enim ſcribat in animo habuiſſe Aurelianum, ut aurum in cameras non mitteretur, per bracteas id fiebat, ut oſtendemus paulo poſt. muſivo etiam opere decorabantur cameræ. de quo nobis abunde dictum eſt apud Spartianum. multis igitur modis ornabantur cameræ, coronario opere, muſivario, cerographia, vel encauſtice, & imbracteatione. quem poſtremum ornandi modum prohibere in animo habuiſſe Aurelianum ſcribit hoc loco Vopiſcus. *Salmaſius.*

3. *Sed aurum per varios bractearum, filorum, & liquationum uſus perire.*] Singula ſingulis ordine ſuo reddit: bracteas cameris, fila veſtibus, liquationes pellibus & argento. cameræ igitur inaurabantur per bracteas. veſtes auro intexebantur per fila. pelles & argentea vaſa deaurabantur per liquationes. ſic bracteationibus, filationibus, & liquationibus aurum peribat: liquatione autem, vel auro liquato deaurabantur pelles, ſicut & vaſa. nam ita etiam in membranas aurum mittebatur, quum ſcilicet litteris aureis perſcribebantur. aurum ergò perire intellexit, quod in ſuam naturam non poteſt redire, aut etiam ſi poſſet, tamen deteritur uſu, nec in aliam rem poſtea converti poteſt, aut in maſſam reverti. *Idem.*

4. *Per varios bractearum.*] V. C. Pal. *brattearum.* ſed non dubito veriorem eſſe ſcripturam, *bractea*, ἀπὸ τοῦ βρέχειν. βρέχω eſt lino, vel illino. βρεκτὴς qui linit. βρεκτίαν Latini *bracteam* dixerunt, tenue auri folium quo linuntur pedes lectorum, cameræ, & alia. *Idem.*

5. *Filorum.*] Filis aureis, & ſubtemine

uſus perire, argentum autem in ſuo uſu manere. [1] Idem dederat facultatem ut aureis qui vellent & vaſis uterentur & poculis. [2] Dedit præterea poteſtatem [3] ut argentatas privati carrucas haberent, quum antea ærata & eborata vehicula fuiſſent. [4] Idem conceſſit ut blatteas matronæ tuni-

mine ſerico veſtes texebantur claræ & pretioſæ. Virgilius:

Et picturatas auri ſubtemine veſtes.

Ubi ſubtemen poëta poſuit pro trama, vel filis. non enim ſtamen ex auro poteſt eſſe. nondum igitur ætate Aureliani inventum erat argentum in fila deducere, & filis argenteis veſtimenta contexere. quod ſub ultimis imperatoribus apud Græcos multum in uſu fuit. quæ ſyrmatina dicebantur à ſyrmate, hoc eſt filo argenteo; ſic enim vocabant. itaque quoties legis apud Codinum συρματεῖον, argenteis textum filis, & argentatum accipe. *Idem.*

1. *Idem dederat facultatem, ut aureis qui vellent & vaſis uterentur & poculis.*] Ratio legis manifeſta: ut tanto faciliùs obtineret, ne divites & opum ſuarum oſtentatores, inaurationibus & liquationibus variis aurum perderent. *Caſaubonus.*

2. *Dedit præterea poteſtatem ut argentatas privati carrucas haberent, &c.*] Spartianus in Alexandro: *Carrucas Romæ, & redas ſenatoribus omnibus, ut argentatas haberent permiſit.* Privatorum vocabulo Vopiſcus tam ſenatores, quam magiſtratus comprehendit, hoc eſt omnes honoratos. argentata enim ſenatorum vehicula non minus, quam magiſtratuum. *Salmaſ.*

3. *Ut argentatas privati carrucas haberent.*] Reſpectu principis omnes ſunt privati, etiam ſummis magiſtratibus præditi: reſpectu eorum qui omni dignitate carent, magiſtratus non ſunt privati. *Caſaub.*

4. *Idem conceſſit ut blatteas matronæ tunicas haberent, & cæteras veſtes.*] Quàm varii colores in matronarum veſtibus eſſent Romæ uſitati, diſci poteſt ex Ovidii tertio De arte. multos enim eo loco recenſet. Et videntur multò antè purpureas veſtes geſtaſſe matronæ Romanæ. Sed docemus alibi jam inde à Julio Cæſare & Auguſto uſum ejus coloris ademiſſe privatis imperatores. Non igitur integras è purpura veſtes conficere fas fuit, ſed ſegmenta, aut clavos purpureos, vel id genus alia, ad ornatum veſtimentis adſuere. Adde quòd blatta exquiſitiſſimæ purpuræ genus fuit: quo minùs mirum, jus matronis fuiſſe, ut blatteas ſive tunicas ſive cæteras veſtes induerent: quas Aurelianus, ne uxori quidem conceſſerit. *Idem.*

Idem conceſſit ut blatteas matronæ tunicas haberent.] Ad Ovidium nos delegant eruditiſſimi viri, ut ex ejus de Arte amandi libris diſcamus, quam varii colores in matronarum veſtibus uſitati fuerint. ſed Ovidius in illo de arte tertio, de matronarum veſtibus non loquitur, nec de matronis, ſed de libertinarum, & earum mulierum, in quibus non impermiſſa Veneris furta. at matronæ purpureas veſtes cum multo auro, gerebant vulgo. quem pretioſum amictum, ab illis ſecundi ordinis mulieribus abdicat poëta illo loci. matronarum igitur habitus ante imperium Cæſarum purpureus & auratus. hinc apud Vopiſcum in hac eadem vita ſupra legimus, veſtes matronarum purpureas fuiſſe, Aureliani conceſſu. & notandum purpureas ibi veſtes, vel purpuras Vopiſcum dixiſſe, quas hoc loco blatteas vocavit. nam blattam, ut notum eſt, recentiores dixere, quam vetuſtiores purpuram. falſum item quod ad hunc locum obſervat ὁ πάνυ Caſaubonus, vetitum prius colorem matronis, permiſiſſe Aurelianum in veſtibus tantum è lana. argumento uti-

 tur,

tunicas haberent, & cæteras veſtes, [1] quum antea coloreas habuiſſent, [2] & ut multùm oxypæderotinas. * Et ut fibulas aureas

tur, quod Aurelianus concedere noluerit uxori, ut unico pallio blatteo ſerico uteretur. qui igitur aliis matronis conceſſiſſet, quod uxori negabat? ſciendum eſt locum illum de holoſerica veſte accipiendum, quam nemini utendam dediſſe, neque in veſtiario ſuo habuiſſe Aurelianum ſcribit Vopiſcus ſupra. ſubſerica vero paſſim in uſu pallia & tunicæ muliebres, quas ut blatteas, vel purpureas haberent, matronis conceſſit Aurelianus. *Salmaſ.*

1. *Cùm antea coloreas habuiſſent, & ut multùm oxypæderotinas.*] *Coloreas*, id eſt vario colore tinctas, modò hoc, modò illo. colorea veſtis Latinè, quæ in idiomate noſtro, *de couleur*: ſed nos coloream opponimus nigræ: hic verò opponitur blatteæ ſive purpureæ. ita locuti ſunt Romani. Cave pro eodem accipias coloreum veſtimentum & verſicolor: quod Græcis eſt ποικιλόχρουν. talia veſtimenta lege veteri Romanis matronis interdicta. Livius initiò libri XXXIV. *Oxypæderotinas* interpretamur coloris pæderotini, ſed ſaturi & non diluti. Sive autem ab acanthi foliis nomen invenerit hic color, ſive ab opalio gemma, amœniſſimus profectò eſt, atque aſpectu gratiſſimus. *Caſaub.*

Cum antea coloreas habuiſſent.] Varii coloris veſtem vocamus, quæ variorum eſt colorum, & plures intextos habet colores; Græci ποικίλα ἱμάτια vocant, & ποικιλόχροας. ſic Latinis varia veſtis, varii coloris veſtis. hujuſmodi igitur varii coloris veſtes ſunt quas heic coloreas appellat Vopiſcus: quod multorum ac variorum eſſent colorum. hinc coloratos lenones vocat Tertullianus, coloreis palliis indutos, hoc eſt palliis varii coloris. coloreis igitur veſtibus uſæ matronæ Romanæ, cum purpurearum uſus eis interdictus. nam poſt purpureas in pretio fuere coloreæ, quæ, vel acu, vel pectine pluribus intextæ eſſent coloribus. *colorium* veteres in eo ſignificatu uſurpaſſe, nullum dubium eſt. Hieronymus modo polymitam, modo variam appellat illam Joſephi tunicam: in paraphraſi Jonathanis nominatur *paragoda*. *paragoda* veſtis dicebatur pannis & inſtitis verſicoloribus prætexta. ſic *varia* veſtis, & *polymita* & *paragoda*, & *coloria* eadem: eaque eſt, quam Græci ποικίλην vocant. ſic πεζοφόρος χιτὼν Græcis tunica eſt, quæ πέζας, hoc eſt pannos, & inſtitas per extremam oram ſubſutas habet, & quæ ad talos uſque demiſſa eſt. tales erant Romanarum matronarum tunicæ, talares ſcilicet, & inſtitis ornatæ. Horat.

Quarum ſubſuta talos inſtita veſte.

At libertinarum veſtes, & earum quæ corpore quæſtum faciebant, nec inſtitas habebant per circuitum extimum, nec talares erant. ſic apud Græcos ποδήρεις στολαὶ, talares veſtes limbis ferme & inſtitis ad imum erant ornatæ. inter *colorium* porro, & *verſicolorium*, hoc puto diſcrimen, proprie loquendo, ſtatui poſſe; verſicolor proprie dicitur, quod colorem ſubinde mutat, & alio modo refulget cum aſpicitur, alio cum ſuſpicitur, atque etiam alio cum deſpicitur, & colores alternat. talia ſunt colla columbarum. at *coloria* ſimpliciter dicuntur, quæ variis coloribus pictæ ſunt, aut de variantibus liciis in figuras animalium effigiatæ, aut diverſis clavis intextæ, aut limbis picturatis prætextæ. *Salmaſ.*

2. *Et ut multum oxypæderotinas.*] Noli heic accipere, *ut multum*, ὡς ἐπὶ τὸ πολύ. quaſi frequentius matronæ, & vulgarius oxypæderotinas geſtarent, quam coloreas. contra enim eſt, quibus plurimum permiſſum fuerit, facultatem eis oxypæderotinas habendi datam vult. hoc enim deſignat, *ut multum*, id eſt ad ſummum. ſic, *ut minimum*, pro ad minimum Martiali:

Ut minimum, libras debet habere duas.

Habuiſſe

aureas gregarii milites haberent, idem primus conceſſit; quum antea argenteas habuiſſent. [1] Paragaudas veſtes ipſe primus militibus dedit: [2] quum antè nonniſi [2] rectas

Habuiſſe igitur, ut multum, pæderotinas veſtes matronas Romanas, dicit Vopiſcus, quaſi multum fuerit, pæderotinas eis fuiſſe conceſſas. pæderotinus autem in veſtibus color, non à pæderote herba, ſive cærefolio, ſive acantho, ſed à pæderote gemma. quam alio nomine opallium dixere. quemadmodum autem in purpura varii ſunt colorum gradus, & luminis, ut verius dicam. differentiæ, quæ prout preſſior ſaturiorque eſt, vel dilutior, ita nomina invenit; unde blatta & oxyblatta. ſic in pæderote gemma varii elucent colores. alii enim fuſcioris coloris ſunt, alii dilutioris: meliorem illum eſſe colorem conſtat, cujus color vini colore fuſcatur, quam qui diluitur aqua. atque hic erat, ad quem tingentium officinæ dirigebant vota, cui & oxypæderotinum videntur nomen feciſſe. non magnum ſane diſcrimen apparet fuiſſe inter amethyſtinum, & oxypæderotinum. quare non mirum eſt eum colorem, ut pretioſiorem, & purpuræ propiorem rarius fuiſſe matronis uſurpatum. videntur ergo matronæ in ſolatium ademptæ purpuræ vel conchyliatæ veſtis, aut ut tum loquebantur blatteæ, quæ erat magni pretii, amethyſtinas & oxypæderotinas, quæ proxime ad purpureas accederent, in uſu habuiſſe. *Idem.*

* *Et ut fibulas aureas gregarii milites haberent, idem primus conceſſit.*] Apud veteres fibulæ aureæ inter præmia militaria donari ſolitæ, & ſimul jus iis utendi. *Caſaub.*

1. *Paragaudas veſtes ipſe primus militibus dedit.*] Malim, *paragaudias*. Idem.

Paragaudas veſtes ipſe primus militibus dedit.] Græci παραγαύδην tunicam ipſam appellant, vel potius Parthi, à quibus nomen ad Romanos manavit. paragaudiæ autem tunicæ præter paragaudas, hoc eſt lora in circuitum prætexta, vel intexta, clavis etiam aureis erant diſtinctæ. non omnes tamen paragaudæ erant auro clavatæ. *Salmaſ.*

2. *Cùm antè nonniſi rectas purpureas accepiſſent.*] Rectas purpureas dicit, quæ ſegmenta purpurea recta haberent. ſegmenta veſtibus appingebant, alia recta, alia tranſverſa, alia etiam aliter. tenuiorum veſtimentis recta ſolùm inerant, & quidem ſingula. *Caſaub.*

Quum ante non niſi rectas purpureas accepiſſent.] Non putandum milites purpureas habuiſſe tunicas, quas ſoli geſtabant imperatores. ſed purpureum heic non blatteum aut ſanguine purpuræ tinctum deſignat, ſed ſimpliciter rubrum, aut ruſſum. per *rectas* igitur *purpureas* intelligit Vopiſcus *ruſſas tunicas* militum, quæ & φοινικίδες dicebantur. nam *recta* eſt tunica, ut paulo poſt dicemus. purpureæ rectæ ſunt *tunicæ ruſſæ militares*, quarum meminit Trebellius in Divo Claudio: Martialis *de Canuſinis ruſſis*:

Roma magis fuſcis veſtitur, Gallia rufis:
Et places hic pueris militibuſque color.

Græcis color hic πυῤῥὸς dicitur. Gloſſæ: πυῤῥὸς, *ruſſeus*, *rubricus*, *rufus*. & ſciendum eſt, ut Græci ſub nomine πυῤῥὸς plerumque etiam comprehendunt, & ξανθὸν, & φοινικοῦν & μήλινον: ſic Latinos rufum vel ruſſum vocare id omne, quod vel rubrum eſt, vel flavum, vel croceum, aut luteum, coccineum & purpureum. ſic purpureas tunicas, hoc eſt, ruſſas & rutilas cum prius acciperent ab imperatore milites, Aurelianus primus eis donavit *paragaudias*, id eſt loris auratis vel ſericis in circuitum ornatas. ita precioſiores, quam antea ſolebant accipere, veſtes acceperunt, & habuerunt. *Salmaſ.*

Cum ante nonniſi rectas purpureas acce-

[1] rectas purpureas accepiſſent: [2] & quidem aliis monolores, aliis

accepiſſent.] Scribe: *Cum antea nonniſi rectis purpureis accepti eſſent*, hoc eſt, *donati eſſent.* rectæ autem heic ſunt tunicæ. *rectas* Feſtus eſſe dictas autumat, *quod in altitudinem, & à ſtantibus texantur.* vetus autem fuit texturæ ratio, qua ſtantes mulieres texebant. igitur *ſurſum verſum texere*, vel in altitudinem texere, eſt quod Græci dicunt, *ἄνω ὑφαίνειν.* quem texendi modum omnibus gentibus fuiſſe uſitatum, præterquam Ægyptiis, narrat Herodotus. Ægyptii qui ex diametro oppoſitam texturæ formam ſequebantur, ſedentes texebant, & ab illis inſtitutum, ut à ſedentibus tela texeretur. inter veterem igitur & novam texendæ telæ rationem hoc intererat, quod veteres ſtantes, & ſurſum ſubtemen impellentes, & ſpatha percutientes telam texerent: at apud recentiores à ſedentibus tela texebatur & pectine feriebatur, ac ſubtemen deorſum trudebatur. quod inventum Ægyptiorum fuit, atque inde ad Græcos Romanoſque manavit. utrumque genus eleganter deſcripſit & expreſſit Seneca epiſt. xc. tela ergò quæ jugo jungebatur, quam & jugalem vocat Cato, eam ſedentes mulieres detexebant, & pectine feriebant: quæ vero ſuſpenſis ponderibus rectum ſtamen extendebat, & ipſa recta erat, & à mulieribus ſtantibus, & ambulantibus pertexi ſolebat. meminit utriuſque, rectæ ſcilicet & jugalis, Artemidorus lib. III. cap. XXXVI. *Idem.*

1. *Rectas purpureas accepiſſent.*] *Recta tunica* Feſto & Iſidoro, *quam ſurſum verſum ſtanteſque texebant.* recta etiam tunica dici poteſt quam Græci *ὀρθὸν καὶ ὀρθοστάδιον χιτῶνα* vocant, quæ minime cingeretur. nam *ζωστοὺς* illi *χιτῶνας ἀπὸ τῶν ὀρθοσταδίων* diſtinguunt, *σταδίους* etiam appellabant. tales erant Pœnorum tunicæ. *Idem.*

2. *Et quidem aliis monolores, aliis dilores.*] A numero lororum dictæ. ut quæ unum lorum tantum adtextum haberet, *monoloris* diceretur; quæ duo lora, *diloris*, atque ita deinceps. Lora igitur in hoc genere tunicarum, ſunt ſegmenta veſtibus adtexi ſolita. ſegmenta dixi: nam Latini hac voce intelligunt lora aurata vel faſcias auratas veſtibus & præcipue muliebribus prætexi conſuetas, & eas maxime quibus ſumma ora veſtis prætexebatur. quod aperte docet Juvenalis lib. I. Sat. II. de veſte Gracchi:

Segmenta, & longos habitus & flammea ſumit.

Quibus de verbis muliebrem veſtem deſignavit, quam Gracchus induerat, & quæ ſegmentis ad guttur ornata fuit, hoc eſt aureis faſciis. atque inde *ſegmentum* pro gutturis ornamento vel monili poſitum. hæc ſegmenta vel auratæ faſciæ, quæ prius tantum muliebribus tunicis adſuebantur, poſtea luxu creſcente, virilibus quoque veſtimentis adtexi cœpere. lora igitur illa vel paragaudæ ſunt ſegmenta vel faſciæ, vel vittæ veſtibus adſutæ. nam lorum pro faſcia paſſim apud auctores. habemus autem heic trilores, tetralores, & pentelores tunicas, quæ tribus loris, vel zonis, & quaternis, & quinis etiam diſtinguebantur. atqui ſciendum eſt monolores tantum veteribus fuiſſe notas, aut ad ſummum dilores, quæ duas zonas in circuitum haberent prætextas, vel adtextas. Horatius:

Purpureus late qui ſplendeat unus & alter
Adſuitur pannus.

Ubi pannus eſt faſcia vel zona qua veſtis ornatur. antepannos dictos Latine puto. Heſychius: *Ἀντίπανον, παρα-τύχεσον, κεράσπεδον.* ubi *παρατύχεσον* eſt paratura vel ornatura. ſic enim vocabant in veſtibus ultimam fimbriam. pannum autem pro faſcia poni jam ſupra notavimus. à multitudine igitur pannorum, vel faſciarum, & lororum, veſtes dilores, trilores, & pentelores

aliis dilores, trilores aliis, & uſque ad pentelores, [1] quales
hodie lineæ ſunt. Panibus urbis Romæ unciam de Ægy- 47
ptio vectigali auxit, ut quadam epiſtola data ad præfectum
annonæ urbis etiam ipſe gloriatur. *Aurelianus Auguſtus Flavio Arabiano præfecto annonæ. Inter cætera quibus diis faventibus Romanam Rempub. juvimus, nihil mihi eſt magnificentius quàm quòd additamento unciæ omne annonarum urbicarum genus juvi: quod ut eſſet perpetuum, [2] navicularios Niliacos apud Ægyptum novos, & Romæ amnicos poſui. Tiberinas extruxi ripas: vadum alvei tumentis effodi, diis & perennitati vota conſtitui, almam Cererem conſecravi. Nunc tuum eſt officium, Arabiane jucundiſſime, elaborare, ne meæ diſpoſitiones in irritum veniant. Neque enim populo Rom. ſaturo quicquam poteſt eſſe lætius.* Statuerat & vinum gratuitum populo Rom. dare, ut quemadmodum oleum & panis & porcina gratuita præberentur, ſic etiam vinum daretur, quod perpetuum hac diſpoſitione conceperat. Hetruriæ per Aureliam uſque ad Alpes maritimas ingentes agri ſunt, iique fertiles ac ſylvoſi. Sta- 48
tuerat igitur dominis locorum incultorum, [3] qui tamen vellent pretia dare, atque illic familias captivas conſtituere, vitibus montes conſerere, atque ex eo opere vinum dare, ut nihil redituum fiſcus acciperet, ſed totum populo Rom. concederet. [4] Facta erat ratio dogæ, cuparum, navium

telores dictæ. quæ lora nos vulgo *bandas* vocamus in veſtibus mulierum, quas non pentelores tantum hodie geſtant, ſed uſque ad cingulum loratas, & zonis ſericis, hoc eſt paragaudis, diſtinctas. ita nulla re alia, quam luxu, veteres vicimus. *Idem.*

1. *Quales hodie lineæ ſunt.*] Sub Gallieno & Aureliano nondum in uſu fuiſſe lineæ loratæ videntur, ſed tunicæ tantum. poſt eorum tempora lineas & interulas etiam loris multis variegarunt, & frequentius quidem quam tunicas, ita ut & quinquelores fierent. nam tales fuiſſe lineas ſuo tempore ſcribit heic Vopiſcus. *Idem.*

2. *Navicularios Niliacos.*] Palat. *Niliæos.* Idem.

3. *Qui tamen vellent pretia dare.*] Forte: *Statuerat dominis locorum incultorum, qui tamen vellent gratia, pretia dare.* id eſt, illis tantum quorum bona gratia id facere poſſet, ſtatuerat pretia dare: neminem enim invitum ſuis cedere, quamvis incultis volebat. aut certe nihil mutandum eſt in vulgata. *Idem.*

4. *Facta erat ratio dochæ, cuparum, navium, & operum.*] Volui editum *dogæ.* ea enim vera lectio. Gloſſæ, *Doga*, βύτλυς. *Dogarius*, βυτλοποιός. quid eſſet βύτλυς ſive βύτλις, expoſuimus ad

navium & operum. ſed multi dicunt, Aurelianum, ne id faceret, præventum, alii à præfecto prætorii ſui prohibitum, qui dixiſſe fertur, *Si & vinum populo Rom. damus, ſupereſt ut & pullos & anſeres demus.* Argumento eſt id verè Aurelianum cogitaſſe, imò etiam facere diſpoſuiſſe, vel ex aliqua parte feciſſe, [1] quòd in porticibus templi Solis fiſcalia vina ponuntur, [2] non gratuita populo eroganda, ſed pretio. Sciendum tamen, congiaria illum ter dediſſe, donaſſe etiam pop. Rom. tunicas albas manicatas ex diverſis provinciis, & lineas Afras atque Ægyptias puras: [3] ipſumque primùm donaſſe oraria pop. Rom. quibus uteretur

ad Capitolinum in Maximinis. Gloſſarum auctor duo nomina ingentium vaſorum buttis & cupa confundit. *Caſaubonus.*

Facta erat ratio dochæ cuparum.] Recte doctiſſimi viri heic *dogæ* repoſuerunt, & quid eſſet *doga* nos docuerunt. Gloſſæ: *doga*, *βύτλις*. Gregorius Turonenſis *dogas* vocat canales quibus aqua ducitur. nos hodieque *dogas* vocamus fontium conceptacula, vulgo *doyes*. Græci quoque *δοχεῖς* dixerunt. cur enim non dixit auctor, *facta erat ratio dogarum, navium & cuparum?* ita ſane loqui debuit. ac fortaſſe ita etiam legendum. *dogæ* cum libris retinemus. *rationem dogæ* intelligamus neceſſe eſt, tantam vini copiam & menſuram, quanta ſingulis annis erat reditura ex illo opere quod inſtituerat Aurelianus. *Salmaſ.*

Facta erat ratio dogæ.] Sic etiam Pal. non *dochæ*, ut editi. *Grut.*

1. *Quod in porticibus templi Solis.*] Templi ejus quod Soli & Belo poſuerat Aurelianus. *Caſaub.*

Quod in porticibus templi Solis fiſcalia vina ponuntur.] *Fiſcalia vina* vocat quæ fiſcus dabat populo, non gratis, ſed pretio. ſic fiſcalis panis qui populo dividebatur, gratis ille quidem non pretio, quem & civilem, & gradilem dictum ſupra notare memini. *Salmaſ.*

2. *Non gratuita populo eroganda, ſed pretio.*] Videbatur ſententia hujus loci, contrarium ejus quod his verbis dicitur, poſtulare. Sed in edita lectione conſentiunt & membranæ. aliter igitur exponendum: ut intelligamus, Aurelianum dum ea parat quæ ad genus hoc largitionis erant neceſſaria, interiiſſe priùs quàm nova liberalitate hac uti cœpiſſet. *Caſaub.*

3. *Ipſumque primùm donaſſe oraria pop. Rom. quibus uteretur populus ad favorem.*] Erant veteribus, ut hodieque nobis, linteamina quædam parva, ad munditiem corporis uſus magni & multiplicis. Ejus generis ſunt ſudaria, ſemicinctia, oraria, & quorum unus meminit Arnobius *muccina:* nos *munctoria* vocamus in idiotiſmo Gallico. *Semicinctia*, ut nomen indicat, inventa ſunt, ut iis ſe præcingerent vel cùm lavarent in balneis, aut gymnaſtæ operam darent, vel cùm miniſtrarent: miniſtrabant enim præcincti, ut ex Suetonio atque aliis ſcimus. ſed poſtea etiam ad alia ſemicinctiis uſi ſunt: quod conſtat ex ſacra hiſtoria, ubi hæc vox Latina uſurpatur Græco ſcriptori, ut & *ſudarium*, altera Latinorum vox. ſic enim vocarunt lintea minuta quibus manantem capite ſudorem tergebant. *Oraria* quid appellaverint, & ad quem uſum vulgò haberentur, adeò parum vulgò notum eſt, ut videam viros doctiſſimos, in expoſitione hujus vocabuli graviter

retur populus ad favorem. Diſplicebat ei quum eſſet Romæ, habitare in Palatio, ac magis placebat in hortis Salluſtii vel in Domitiæ vivere. [1] Miliarenſem denique porticum 49

viter eſſe lapſos. eſt igitur propriè orarium linteum ori tergendo paratum ideo Prudentius *pignus oris* vocat. Rectè oraria & mittra ceu voces ejuſdem notionis aut non multùm diverſæ uſurpantur. Quòd autem oraria ad modum faſciarum longiuſcula fuerint, probamus Auguſtini teſtimonio De civitate Dei lib. XXII. cap. VIII. eſt & orarium ſimile quid πελαμᾶνι: quam vocem Gr. interpretantur λῶρον ἢ φασκίαν. Tum erant oraria, non ſolùm longa, verùm etiam lata. Optimè verò quid ſit orarium, declarant eccleſiaſtici ſcriptores, qui in habitu ſacerdotali orarium appellarunt pannum oblongum, brachio ſacerdotis ſolitum imponi. In Græcis liturgiis ſæpe fit hujus mentio: & vocant Græci iſtam manualem laciniam, modò ὠράριον, modò λῶρον Orarium etiam appellaveris aptè ſericeam inſtitam, quam collo appendunt in Galliis magiſtratus, & alii qui doctores fuerunt renunciati. Olim ad uſum tantùm munditiei geſtabatur: ſed Aurelianus, ut docet hic Vopiſcus, novum & priùs incognitum orariorum uſum inſtituit. dedit enim populo oraria, quibus ille uteretur ad favorem. Theatrorum ac Circi verba ſunt *favere* & *favor*, quæ non ſignificant tacitam benevolentiam, ſed quæ voce geſtuque exprimeretur. Enimverò favere orario, vel uti ad favorem orario, nihil aliud eſt niſi jactato orario dare ſignum favoris. ante Aurelianum toga hoc fiebat Ovidius libro tertio Amorum univerſum favendi morem pulcherrimè expreſſit his verſibus:

Maxima jam vacuo Prætor ſpectacula circo
Quadrijuges æquo carcere miſit equos.
Cui faveas video: vincet cuicunque favebis: &c.
Favimus ignavo: ſed eam revocate Quirites;
Et date jactatis undique ſigna togis. &c.

Deinde cœperunt loco togæ oraria jactari. Inde qui favebant, *orariarii* dicti, & contracta voce euphoniæ gratia, atque *o* in *au* diphthongum mutato, *aurarii*. Quemadmodum autem iſti in ludis favoris ſignum orariis dederunt: ſic alios jactatione ſudarii dare ſignum ſolitos obſervavimus. *Idem.*

Ipſumque primum donaſſe oraria pop. Rom. quibus uteretur ad favorem.] *Oraria* quid eſſent docuit nos ad hunc locum Caſaubonus. ego unde dicta ſint, dicam. *Orarium* eſt vel ſegmentum, vel lorum quod ad oram veſtis adſuitur, atque inde orario nomen. *Oram* veſtis Græci πέζαν vocant. unde πεζοφόροι χιτῶνες Æſchylo. faſciam autem vel zonam, quæ adponebatur, ornamenti gratia, ad illam extremam oram, πεζίδιον Græci nuncuparunt, quod ad verbum eſt *orarium*. ut autem orarium, pro quavis zona vel loro poſtea uſurpatum eſt Latinis, ſic Græcis quoque πεζίδιον pro qualibet faſcia, poſitum eſt. cave putes *aurarios* fautores dictos ab iſtis orariis; aurarii enim ab *aura* dicti, quæ ventum faventem, & favorem ſignificat. hinc *aura popularis*, apud Livium. ſi quis autem orarium, non ab ora veſtis, ſed ab ore potius dictum exiſtimet, ut ſit προσώπου ἐκμαγεῖον, hoc eſt ſudarium, quemadmodum interpretantur Græci, non repugnabo. *ſudarium* autem & *orarium* fere idem, & ad eumdem uſum: linteum ſcilicet ad oris ſudorem detergendum. *Salmaſ.*

1. *Miliarenſem denique porticum in hortis Salluſtii ornavit.*] Miliarenſem vocat, quam Suetonius Nerone cap. XXXI. millenariam. Aberant hi horti à Palatio longiuſculè. *Caſaub.*

Miliarenſem denique porticum.] Miliarenſis, eſt millenaria, à millenis ſcilicet

ticum in hortis Salluſtii ornavit, in qua quotidie & equos & ſe fatigabat, quamvis eſſet non bonæ valetudinis. Servos & miniſtros peccantes coram ſe cædi jubebat, ut plerique dicunt, [1] cauſa tenendæ ſeveritatis: ut alii, ſtudio crudelitatis. Ancillam ſuam quæ adulterium cum ſervo ſuo fecerat, capite punivit. Multos ſervos è familia propria qui peccaverant, legibus audiendos judiciis publicis dedit. [2] Senatum, ſive ſenaculum, matronis reddi voluerat: [3] ita ut primæ illic quæ ſacerdotia ſenatu autore meruiſſent. [4] Calceos mulleos, [5] & cereos, [6] & albos, [7] & hederacios [8] viris omnibus tulit, mulieribus reliquit. [1] Cur-

licet columnis: ut centenaria porticus, quam ἑκατόνστυλον Græci. ſic *miliarenſe* genus nummi à millenario numero dictum, quod Græci *μιλιαρήσιον* appellant. *Salmaſ.*

1. *Cauſa tenendæ ſeveritatis.*] Sic *tenere diſciplinam* Cypriano, *tenere* pro retinere poſitum, in hoc Vopiſci loco. *Idem.*

2. *Senatum ſive ſenatulum matronis reddi voluerat.*] Vide ad Lampridium in Heliogabalo. *Caſaub.*

Senatum ſive ſenatulum.] Lege ex vet. edit. & Palatino: *ſive ſenaculum.* & ſic ratio ſcribendum quoque poſtulat. ita enim à *ſenatu* diminutivum *ſenaculum*, ut à *potu*, *poculum*; & ſimilia. *Salmaſ.*

3. *Ita ut primæ illic quæ ſacerdotia ſenatu, &c.*] Scrib. *ita ut p. illic, quæ ſ. ſ. a. meruiſſent, eſſent. Calc.* Caſaub.

4. *Calceos mulleos, & cereos alb.*] Qui fuerint mullei calcei expoſitum eſt à Feſto. *Idem.*

Calceos mulleos.] Palatinus & editio: *Calceos mullos. mullos* pro *mulleos. Calcei* autem *mullei* à colore piſcis mulli appellati, non à mullando, ut aperte oſtendit nominis figura. *Salmaſ.*

5. *Et cereos.*] Cerei calcei dicti à colore cerino, qui non ſolum in veſtibus, ſed etiam in aliis rebus locum habuit. Ovidius:

Et ſua velleribus nomina cera dedit.

Hinc *cerinarii* vel *carinarii* Plauto qui cerino inficiunt. *Idem.*

6. *Et albos.*] Albi calcei Romæ quoque uſitati, & viris & mulieribus, & elgantiorum tantum erant. Martialis:

Sordidior cæno cum ſit toga, calceus autem
Candidior prima ſit tibi, Cinna, nive.

Nivei etiam calcei hiſtrionum. Albos calceos, meretricum fuiſſe geſtamen ſcribit Pollux: λευκὸν ὑπόδημα, μᾶλλον ἑταιρικόν. *Idem.*

7. *Et hederacios.*] Hoc eſt hederacii coloris, praſinos ſcilicet, aut virides. *Idem.*

8. *Viris omnibus tulit, mulieribus reliquit.*] Ergo ante Aurelianum viris cum mulieribus erant communes calcei mullei, albi, & hederacii. & de mulleis quidem hinc licet colligere, non ante Aurelianum, proprios eos tantum fuiſſe imperatorum, qui ſoli calceos rubros, id eſt mulleos gerebant, nemine præter illos, colorem eum in calceis uſurpante. nullum igitur antea diſcrimen inter imperatorum calceos, & ſenatorum vel patriciorum, ſi quidem & eodem colore fuerunt, & forma. nigrum tamen colorem in calceis patriciorum frequentiorem fuiſſe video. Horatius:

——— nigris medium impediit crus
Pellibus. ———

Sed & olim patricios cum mulleis calceis fuiſſe, hoc eſt puniceis, notat Feſtus

[1] Curſores eo habitu quo ipſe habebat, ſenatoribus conceſſit. [2] Concubinas ingenuas haberi vetuit. [3] Eunuchorum modum pro ſenatoriis profeſſionibus ſtatuit, idcirco quòd ad ingentia pretia perveniſſent. Vas argenti ejus nunquam triginta libras tranſiit. [4] Convivium de aſſaturis maximè fuit. [5] Vino rufo maximè delectatus eſt. Medicum ad ſe quum ægrotaret, nunquam vocavit, ſed ipſe ſe inedia præcipuè curabat. [6] Uxori & filiæ anulum ſigillaricium quaſi privatus inſtituit. [7] Servis ſuis veſtes eaſdem imperator quas & privatus dedit, præter duos ſenes, quibus quaſi libertis plurimum detulit, Antiſtium & Gillonem, qui poſt eum ex ſenatus ſententia manumiſſi ſunt. [8] Erat quidem rarus in voluptatibus, ſed miro modo mimis delectabatur: [9] vehementiſſimè autem delectatus eſt Phagone, qui

Feſtus ex Catone: *qui magiſtratum curulem cepiſſent, calceos mulleos, ali uncinatos, ceteri peronis.* ſic igitur ſtatuendum eſt. libera ſtante repub. Patricii, & ſenatores calceos nigros geſtabant: ex patriciis autem, qui magiſtratum curulem cepiſſent, mulleos, hoc eſt rubros: ita igitur conciliandi ſunt auctores, qui patriciorum nigros faciunt calceos, & qui mulleos. nam patriciorum eorum qui magiſtratum curulem cepiſſent, proprium geſtamen erant mullei calcei; reliquorum qui nondum in ſella curuli ſediſſent, vulgariter nigri. *Idem.*

1. *Curſores eo habitu, &c.*] De his aliquid ad Ælium Verum. etiam in horum amictu ſuorum morum dabatur ſpecimen à principe. *Caſaub.*

2. *Concubinas ingenuas haberi vetuit.*] At libertinas videlicet conceſſit. *Idem.*

3. *Eunuchorum modum pro ſenat.*] Vide Lampridium in Alexandro Severo. *Idem.*

4. *Convivium de aſſaturis maxime fuit.*] Apud veteres, ut plurimum, aſſa omnia in convivio, hoc eſt cæna adponebantur, ut etiam hodie apud nos moris eſt qui elixas carnes ad prandium frequentius exhibemus. *aſſaturæ* ſunt ὀπτανεύσεις. *aſſator* in Gloſſis eſt ὀπτανευτὴς, & ὀπτανάριος. *Salmaſ.*

5. *Vino rufo maximè delectatus eſt.*] Pal. *Vino ruſſo.* atque ita legendum, *Idem.*

Vino rufo.] Palatinus *ruſſo*. Grut.

6. *Uxori & filiæ annulum ſigillaricium quaſi privatus inſtituit.*] Fero *privatus*: ſed non penitus damno quod placuit aliquando, *quaſi privatis*. De annulo ſigillaricio omnia jam nota. ejus cura propriè ad matresfamilias pertinuit: quod igitur ait de filia, poteſt intelligi de grandiore natu & in matrimonio collocata. *Caſaub.*

7. *Servis ſuis veſtes eaſdem imperator quas & privatus dedit.*] Lampridius idem in Alexandro Severo. *Idem.*

8. *Erat quidem rarus in voluptatibus.*] Spectaculis ludorum rarò intererat. *Idem.*

9. *Vehementiſſime autem delectatus eſt Phagone.*] Scribendum: *Phagone. phago, phagonis*, eſt edax. Plauti fabula erat: *Phago*. Græci, φάγων dixere, Latini ex Græco *Phagonem*. φάγος autem Græcis & cibum & edonem ſignificat. *Salmaſ.*

qui uſque eo multum comedit ut uno die ante menſam ejus aprum integrum, centum panes, [1] vervecem & porcellum comederet: biberet autem infundibulo appoſito plus orca. Habuit tempus, præter ſeditiones quaſdam domeſticas, fortunatiſſimum. Populus autem Romanus eum amavit: [2] ſenatus & timuit.

1. *Vervecem & porcellum.*] Optimus liber: *Berbicem & porcellum.* ſic enim ſcribebant, *berbicem* pro *vervece*. Idem.

2. *Senatus timuit.*] Idem liber: *Senatus & timuit.* recte. Populus Romanus Aurelianum amavit. ſenatus etiam timuit. *Idem.*

FLAVII VOPISCI SYRACUSII

[1] TACITUS.

1 [2] QUOD poſt exceſſum Romuli novello adhuc Romanæ urbis imperio factum [3] pontifices, penes quos ſcribendæ hiſtoriæ poteſtas fuit, in literas retulerunt, ut interregnum, dum poſt bonum principem bonus alius quæritur, iniretur, hoc poſt Aurelianum, habito inter ſenatum exercitumque Romanum non invido, non triſti, ſed grato religioſoque certamine [4] ſex totis menſibus factum eſt. [5] Multis tamen modis hæc ab illo negotio cauſa ſeparata eſt. Jam primùm enim quum interregnum initum eſt poſt Romulum, interreges tamen facti ſunt. [6] Totuſque ille annus per quinos & quaternos dies

ſive

1. TACITUS.] Meliùs hic liber inſcribatur, Tacitus & Florianus. nam uno libro utrumque ſe complexum indicat. *Caſaub.*

2. *Quod poſt exceſſum Romuli, &c.*] Vide Aurelium Victorem, &c. *Idem.*

3. *Pontifices penes quos ſcribendæ hiſtoriæ poteſtas fuit.*] Vide M. Tullium De oratore libro II. *Idem.*

4. *Sex totis menſibus factum eſt.*] Aurelius Victor, ſex circiter menſes ait: at alter Victor, ſeptem. *Idem.*

5. *Multis tamen modis hæc ab illo negotio cauſſa ſeparata eſt.*] Hoc addit in honorem Aureliani: ſimillimè Victor paullò antè, *longè verò glorioſior*. Idem.

6. *Totuſque ille annus per quinos & quaternos dies ſive ternos, centum ſenatoribus deputatus eſt.*] In hac de interregno poſt Romulum hiſtoria partim conſentit Vopiſcus iis auctoribus quos hodie habemus; partim alios ſequitur, quorum hodie nihil ſupereſt. quod ait centum ſenatores fuiſſe, à Livio habet, qui eum numerum ponit. nam alii alium. de quinis diebus imperii interregum conſentiunt Dionyſius, T. Livius, &c. ſed cùm addit, *& quaternos dies ſive ternos*, diſcedit ab iiſdem, nec quos ſequatur ſcio. *Idem.*

1. *Ita*

ſive ternos centum ſenatoribus deputatus eſt, [1] ita [2] ut qui valerent, interreges eſſent ſinguli dumtaxat. [3] Quare factum eſt ut & plures annos interregnum iniretur, ne aliquis ſub æquali dignitate Romani expers remaneret imperii. Huc accedit quòd etiam ſub conſulibus tribuniſque militaribus præditis imperio conſulari, ſiquando interregnum initum eſt, interreges fuerunt. Nec unquam ita vacua fuit hoc nomine Romana Reſpub. [4] ut nullus interrex biduo ſaltem triduove crearetur. Video mihi poſſe objici, [5] curules magiſtratus apud majores noſtros quadriennium in Rep. non fuiſſe: [6] ſed erant tribuni plebis cum

1. *Ita ut qui valerent, interreges eſſent.*] Id eſt, qui poſſent, qui valetudine non impedirentur. *Salmaſ.*

2. *Ut qui valerent interreges eſſent, ſinguli duntaxat.*] Videtur dicere, quoſdam è patrum numero, quòd parum valerent, imperii participes non fuiſſe. de quo nihil veteres. *Caſaub.*

3. *Quare factum eſt ut & plures annos interregnum iniretur*] Hic verò prorſus contraria ſcribit Vopiſcus Livianæ hiſtoriæ: nam ille annuum intervallum fuiſſe regni auctor eſt. idem & alii. Nullum hic mendum eſſe, neque aliter Vopiſcum ſcripſiſſe, arguunt ſequentia verba, *ne aliquis* (nempe centum illorum ſenatorum,) *ſub æquali dignitate, Romani expers remaneret imperii.* Idem.

Quare factum eſt, ut & plures annos interregnum iniretur.] Palatinus habet: *Ut & plus annos interregnum iniretur.* Fortaſſe ſcripſerat: *Quare factum eſt, ut & plus anno interregnum iniretur.* cui conjecturæ eximie favet Palat. & hanc lectionem veram eſſe arbitror. nam ſi per quinos aut quaternos dies ſinguli in poteſtate fuerunt, & volumus omnes ſenatores qui centum fuerunt, poteſtatem illam in ordine ſuo ſingulos degustaviſſe, neceſſe eſt interregnum duraviſſe annis quidem duobus minus, ſed plus anno. quod ſubtilius rationem ducentibus manifeſtum erit. Sed longè aliter Livius, non enim ſingulorum ſenatorum imperium toto illo interregni tempore, quinque dierum ſpatio definit, ſed ſingularum decuriarum. ita ut decem ſenatores, per quinos tantum dies in imperio fuerint, ſingulis creatis in ſingulas decurias, qui cum inſignibus imperii eſſent, & lictores haberent, reliquis tamen ex eadem decuria ſenatoribus pariter imperantibus, & eandem poteſtatem obtinentibus. Vopiſcus ergò diverſorum auctorum diverſas opiniones in unum componens & miſcens, incertus ipſe & ambigens, quibus magis ſtandum eſſet, incertos etiam dubioſque lectores dimittit, & totam orationem ſuam miris modis intricat, & involvit. *Salmaſ.*

4. *Ut nullus interrex biduo ſaltem triduove crearetur.*] Dixiſſet magis perſpicuè: ut non aliquis interrex ad biduum ſaltem triduumve crearetur. *Caſaub.*

5. *Curules magiſtratus apud majores noſtros quadriennium in Rep. non fuiſſe.*] Imò per quinquennium ἀναρχία fuit Romæ, ut notatum eſt in Annalibus: ſed & alii multi quadriennium dicunt. *Idem.*

6. *Sed erant tribuni plebis cum tribunitia poteſtate, quæ pars maxima regalis imperii eſt.*] Verum erat Vopiſci temporibus, & ſub imperatoribus ſemper, tribunitiam poteſtatem partem maximam regalis imperii eſſe: ea enim fuit vis ejus pote-

cum tribunitia poteſtate, quæ pars maxima regalis imperii eſt: [1] tamen non eſt proditum, interreges eo tempore non fuiſſe. [2] Quinetiam verioribus hiſtoricis referentibus declaratum eſt, conſules ab interregibus priùs creatos, qui
2 haberent reliquorum comitia magiſtratuum. [3] Ergo, quod rarum & difficile fuit, S. P. Q. R. perpeſſus eſt ut imperatorem

poteſtatis, ut meritò inter præcipua cenſeri poſſit, quibus aſtruebatur principibus nova majeſtas illa imperatoria, ex multis antiquis dignitatibus collecta. in antiquis tribunis plebis, quorum omnis in intercedendo poteſtas, dignitas propè nulla, falſum eſt quod hic Vopiſcus ſcribit. *Idem.*

Sed erant Tribuni plebis cum tribunitia poteſtate, quæ pars maxima regalis imperii eſt.] Heic probare contendit Vopiſcus, etiam ſub conſulibus, & tribunis militaribus conſulari poteſtate præditis, ſi quando interregnum initum eſt, fuiſſe interreges; & nunquam ſine interregibus fuiſſe rempublicam, vel ad aliquot ſaltem dies: quin & toto illo quadriennio, quo magiſtratibus caruit reſpublica, etſi alios magiſtratus non habuerit; Tribunos tamen habuiſſe plebis, non illos quidem magiſtratus populi, ſed plebis tamen magiſtratus, & qui ſacroſancti eſſent, & ea poteſtate præditi, quæ poſtea ſub imperatoribus regalis poteſtatis facta eſt pars maxima. ſub illis igitur Tribunis plebis etiam fuiſſe interreges. at Aureliano interfecto, ſex totis menſibus, interregnum fuit, nec tamen fuere interreges. quod nunquam alias in rep. acciderat. *Salmaſ.*

1. *Tamen non eſt proditum, interreges eo tempore non fuiſſe.*] Atqui ſatis apertè nullos fuiſſe eo ſpatio interreges affirmant hiſtorici. *Caſaub.*

Tamen non eſt proditum, interreges eo tempore non fuiſſe.] Male ſemper Vopiſcus *interreges* pro *interrege* nominat. non enim comitia creandis magiſtratibus per *interreges* habebantur, ſed per *interregem*. idem error infra: *conſules ab interregibus creatos.* nam unus interrex comitia habebat, non plures. *Salmaſ.*

2. *Quinetiam verioribus hiſtoriis referentibus declaratum eſt, &c.*] Durante Rep. hoc ſæpiùs accidiſſe ex hiſtoria T. Livii & omnibus aliis poteſt intelligi. ſed erat hîc ſermo de illo quinquennio quo Reſp. curulibus caruit magiſtratibus: quo quidem tempore conſules ab interregibus fuiſſe creatos, qui haberent reliquorum comitia magiſtratuum, nemo ſanus auſit dicere. Quid igitur ſibi hoc loco velit Vopiſcus, & quos appellet veriores hiſtoricos viderint alii. Ego non dubito, quin hîc eum ratio fugerit. *Caſaub.*

Quinetiam verioribus hiſtoriis referentibus declaratum eſt conſules ab interregibus prius creatos.] Legendum ex vet. edit. & Palatino: *Conſules ab interregibus poſt creatos. prius* in *poſt* mutatum, & culpa Vopiſcum abſolvit, & errore nos ſolvit; veriſſimum igitur eſt, quod heic tradit Vopiſcus poſt illud quadriennium, quo magiſtratibus caruit reſp. conſules tandem fuiſſe creatos ab interrege. idque ſcribit Livius: *remittentibus Tribunis plebis, comitia per interregem ſunt habita.* nimirum hoc eſt, quod ſupra ſcribebat Vopiſcus, *nunquam ita vacuam fuiſſe hoc interregum nomine remp. ut non ſaltem aliquis interrex biduo triduove crearetur.* qui creabatur ſcilicet, ad habenda comitia reliquorum magiſtratuum. *ab interrege creatos conſules*, dicere debuit Vopiſcus, non *ab interregibus*. Salmaſ.

3. *Ergo quod rarum & difficile fuit.*] Et vulgò fieri poſſe jactabatur: itaque imperatores credi voluerunt. vide ad Spartiani Hadrianum. *Caſaubonus.*

1. Quod

torem per ſex menſes, dum bonus quæritur, Reſpub. non haberet. Quæ illa concordia militum? quanta populo quies? quàm gravis ſenatus autoritas fuerit? Nullus uſquam tyrannus emerſit: ſub judicio ſenatus & militum populique Romani totus orbis eſt temperatus: non illi principem quemquam, ut rectè facerent, non tribunitiam poteſtatem formidabant, ſed ([1] quod eſt in vita optimum) ſe timebant. Dicenda eſt tamen cauſa tam felicium morarum, & ſpeciatim monumentis publicis inſerenda ea in poſteros humani generis ſtupenda moderatio: [2] ut diſcant qui regna capiunt, non raptum ire imperia, ſed mereri. Interfecto ſanè fraude Aureliano, ut ſuperiore libro ſcriptum eſt, [3] calliditate ſervi nequiſſimi, errore militarium, [4] ut apud quoſlibet commenta plurimum valent, dummodo irati audiant, plerunque temulenti, certè conſiliorum propè ſemper expertes, reverſis ad bonam mentem omnibus, [5] eiſdemque ab exercitu graviter confutatis: [6] cœptum eſt quæri, & quis fieri deberet ex omnibus princeps.

1. *Quod eſt in vita optimum.*] Terentius:

Id arbitror Adprime in vita eſſe utile.

Idem.

2. *Ut diſcant qui regna capiunt.*] Scribendum, *cupiunt*. Idem.

Ut diſcant qui regna cupiunt.] Sic membranæ Gallicanæ. at Pall. adhærent vulgatis in quibus, *capiunt*. an fuit? *captant*. Grut.

3. *Calliditate ſervi nequiſſimi, errore militarium.*] Hoc eſt militum tam bonorum, quam malorum. boni enim malique pariter erraverunt, unius hominis calliditate & fraude impulſi, qui bonos pariter maloſque, hoc eſt tam eos qui merebantur offenſam, quam qui innocentes erant, in libello quodam quaſi omnes ab Aureliano occidendos deſcripſit. quo comperto, boni malique ne prævenirentur, prævenerunt, & ſic Aurelianum occiderunt. *Militares* autem heic pro militibus. *Salmaſ.*

4. *Ut apud quoſlibet commenta plurimùm valent.*] *Apud quoſlibet*, inquit: nedum apud militares viros, quorum ſimplicitas faciliùs in errorem induci poteſt. non diſpliceat ſcribi, *ut apud quos quorumlibet commenta plurimum valent*. Caſaub.

Ut apud quoſlibet commenta plurimum valent.] Scribendum: *Errore militarium, ut apud quos quælibet commenta plurimum valent.* confirmant hanc correctionem ſequentia de militibus, *qui irati audiunt, plerumque temulenti, conſiliorum ſemper expertes.* apud hoc genus hominum non mirum eſt, quælibet commenta plurimum valere. *Salmaſ.*

5. *Eiſdemque ab exercitu graviter confutatis.*] Id eſt, pœna affectis: nam Mneſtheus doli machinator ſurrectus ad ſtipitem beſtiis objectus fuerat. *Caſaubonus.*

6. *Cœptum eſt quæri & quis fieri deberet ex omnibus princeps.*] Scribo: *Ecquis fieri deberet ex omnibus princeps.* Salmaſ.

ceps. Tunc odio præſentium, exercitus qui creare impe-
ratorem raptim ſolebat, ad ſenatum literas miſit, de qui-
bus priore libro jam dictum eſt, petens ut ex ordine ſuo
principem legerent. Verùm ſenatus ſciens lectos à ſe prin-
cipes militibus non placere, rem ad milites retulit. Dum-
3 que id ſæpiùs fit, ſextus peractus eſt menſis. Intereſt ta-
men ut ſciatur quemadmodum Tacitus imperator ſit crea-
tus. Die ſeptimo Cal. Octob. quum in Curiam Pompi-
lianam ordo ampliſſimus conſediſſet, Velius Cornificius
Gordianus cos. dixit, *Referimus ad vos P. C. quod ſæpe re-
tulimus. Imperator eſt deligendus: exercitus ſine principe rectè
diutiùs ſtare non poteſt, ſimul quia cogit neceſſitas.* [1] *Nam limi-
tem trans Rhenum Germani rupiſſe dicuntur, occupaſſe urbes vali-
das, nobiles, divites, & potentes. Jam ſi nihil de Perſicis motibus
nuntiatur, cogitate tam leves eſſe mentes Syrorum ut regnare vel
fœminas cupiant potiùs quàm noſtram perpeti ſanctimoniam. Quid
Africam? Quid Illyricum? Quid Ægyptum, earumque omnium
partium exercitum, quouſque ſine principe credimus poſſe conſi-
ſtere? Quare agite P. C. & principem dicite: aut accipiet eum
4 exercitus quem elegeritis; aut ſi refutaverit, alterum faciet.* Poſt
hæc quum Tacitus, qui erat primæ ſententiæ conſularis,
[2] ſententiam incertum quam vellet dicere, omnis ſenatus
acclamavit, *Tacite Auguſte, dii te ſervent. te deligimus, te prin-
cipem facimus, tibi curam Reipub. orbiſque mandamus. Suſcipe
imperium ex ſenatus autoritate: tui loci, tuæ vitæ, tuæ mentis
eſt quod mereris. Princeps ſenatus rectè Auguſtus creatur, primæ
ſententiæ vir rectè imperator creatur. Et quis meliùs quàm gravis
imperat? & quis melius quàm literatus imperat? Quod bonum,
fauſtum, ſalutareque ſit, diu privatus fuiſti. Scis quemadmodum
debeas imperare qui alios principes pertuliſti. Scis quemadmodum
debeas imperare, qui de aliis principibus judicaſti.* At ille, [3] *Miror*
P. C.

1. *Nam limitem trans Rhenum Germani rupiſſe dicuntur.*] Melius, *Limitem tranſrhenanum.* Idem.

Nam limitem trans Rhenum.] Palat. *tranſrhenanum.* meliùs. *Grut.*

2. *Sententiam incertum quam vellet dicere.*] Diſtingue ad ſententiæ lucem, *ſententiam (incertum quam) vellet dicere.* Caſ.

3. *Miror P.C. in locum Aureliani, &c.*] Scribe, *miror vos P. C. in l.* Idem.

1. *Quæ*

P. C. in locum Aureliani fortiſſimi imperatoris ſenem velle principem facere. En membra quæ jaculari valeant, quæ haſtile torquere, [1] *quæ clypeis intonare,* [2] *quæ* [3] *ad exemplum docendi militis frequenter equitare. Vix munia ſenatus implemus,* [4] *vix ſententias, ad quas nos locus arctat, edicimus. Videte diligentiùs* [5] *quam ætatem de cubiculo atque umbra in pruinas, æſtuſque mittatis.* [6] *An probaturos ſenem imperatorem milites creditis?* [7] *Videte ne & Reip. non eum quem velitis principem detis:* [8] *& mihi hoc ſolum obeſſe incipiat quòd me unanimiter delegiſtis.* Poſt hæc acclamationes ſenatus hæ fuerunt. Et [9] *Trajanus ad imperium ſenex venit* (dixerunt decies.) [10] *Et Adrianus ad imperium ſenex venit* (dixerunt decies.) [11] *Et Antoninus ad imperium ſenex venit* (dixerunt decies) *Et tu legiſti, incanaque menta Regis Romani* (dixerunt decies.) *Et quis meliùs quàm ſenex imperat?* (dixerunt decies) *Imperatorem te, non militem, facimus,* (dixerunt vicies) *Tu jube milites pugnent.* (dixerunt tricies) *Habes*

1. *Quæ Clypeis intonare.*] De genere exercitii intelligendum eſt, de quo Ammianus Marcellinus lib. XXI. *ſcutum jactare* idem eſt apud Spartianum in Caſſio. *ſcutum rotare* aliis. *tractare ſcutum* Veget. *Salmaſ.*

2. *Quæ ad exemplum docendi milites.*] Melius: *Quæ ad exemplum docendi militis equitare.* Sic Macrianus cum eligeretur imperator, ſe ad exemplum equitare non poſſe dicebat apud Trebellium: *Senex ſum. ad exemplum equitare non poſſum.* Idem.

3. *Ad exemplum docendi milites.*] Pal. *militis.* nihilo peius. *Grut.*

4. *Vix ſententias, ad quas nos locus arctat, edicimus.*] Id eſt, ſatis plenè dicere, & perfectè valemus. *Caſaubonus.*

Vix ſententias ad quas nos locus artat, edicimus.] *Edicimus* pro *dicimus.* ſic *diem edicere* pro dicere apud Tertullian. *Salmaſ.*

5. *Quam ætatem de cubiculo atque umbra.*] Pal. & editio: *Ne cubiculo atque umbra.* pro, *è cubiculo atque umbra.* Idem.

6. *An probaturos ſenem imperatorem.*] Iidem libri: *Ac probaturos.* Idem.

7. *Videte ne reip. non eum quem velitis.*] *Videte ne & reip. non eum quem velitis principem detis, & mihi hoc ſolum obeſſe incipiat, quod me unanimiter delegiſtis.* Idem.

8. *Et mihi hoc ſolum obeſſe incipiat, quòd me unanimiter delegiſtis.*] An non *dilexiſtis*? nihil tamen muto, ſine libris. *Caſaub.*

9. *Trajanus ad imperium ſenex venit.*] Non ſenex, ſed ſpecie ſenili erat Trajanus, cùm factus eſt imperator. erat annorum quadraginta quatuor Dione auctore. *Idem.*

10. *Et Hadrianus ad imperium ſenex venit.*] Imò adhuc quàm Trajanus biennio circiter junior. *Idem.*

Et Adrianus ad imperium ſenex venit.] Videtur Hadrianus non ſecus ac Trajanus de illis fuiſſe quos προπολίους Græci vocant, & ad imperium canos attuliſſe. *Salmaſ.*

11. *Et Antoninus ad imperium ſenex venit.*] Pius nempe; qui quinquagenario major ad imperium acceſſit. *Caſaub.*

bes prudentiam & bonum fratrem. (dixerunt decies) *Severus dixit, Caput imperare non pedes.* (dixerunt tricies) *Animum tuum, non corpus eligimus.* (dixerunt vicies) *Tacite Auguſte,*
6 *dii te ſervent.* [1] Deinde omnes interrogati: præterea qui poſt Tacitum ſedebat ſenator conſularis [2] Metius Falconius Nicomachus in hæc verba diſſeruit: *Semper quidem P. C. rectè atque prudenter Reip. magnificus hic ordo conſuluit, neque à quoquam orbis terræ populo ſolidior unquam expectata ſapientia eſt: attamen nulla unquam neque gravior, neque prudentior in hoc ſacrario dicta ſententia eſt. Seniorem principem fecimus, & virum qui omnibus quaſi pater conſulat.* [3] *Nihil ab hoc immaturum, nihil perperum, nihil aſperum formidandum eſt. Omnia ſeria, cuncta gravia, & quaſi ipſa Reſp. jubeat, auguranda ſunt. Scit enim qualem ſibi principem ſemper optaverit: nec poteſt aliud nobis exhibere quàm quod ipſe deſideravit & voluit. Enimvero ſi recolere velitis vetuſta illa prodigia, Nerones dico & Heliogabalos, & Commodos, ſeu potiùs ſemper Incommodos, certè non hominum magis vitia illa quàm ætatum fuerunt.* [4] *Dii avertant principes pueros, & patres patriæ dici impuberes: & quibus ad ſubſcribendum* [5] *magiſtri literarii manus teneant:* [6] *quos ad conſu-*

1. *Deinde omnes interrogati.*] Recta eſt Lipſii emendatio; qui pridem ſcribendum monuit: *deinde* OMNES. *interrogatus præterea qui poſt T. ſ.* vide ad Trebellii Pollionis Valerianos. *Idem.*

Deinde omnès interrogati.] Probet alius, non ego, Lipſii emendationem: *Deinde* OMNES. *interrogatus præterea qui poſt Tacitum ſedebat ſenator.* Scio legitimam illam eſſe & ſolemnem adclamandi formulam in Senatu, *Omnes.* ſed ea dicta, diſcedebant, nec ſententiæ amplius rogabantur. At heic ſequitur interrogatum fuiſſe ſenatorem qui poſt Tacitum ſedebat, & ſententiam dixiſſe. deinde acclamationes quæ præceſſerunt ab omnibus ſunt factæ. quid igitur opus addere: *deinde* OMNES. *Salm.*

Deinde Omnes. *Interrogatus prætèrea qui.*] Ita etiam Pal. niſi quod is *interrogatis.* Grut.

2. *Metius Falconius.*] *Mæcius Falconius.* ita Palatinus. & melius. Salmaſ.

Metius Falconius Nicomachus.] Palat. *Mæcius Faltonius.* Grut.

3. *Nihil ab hoc immaturum, nihil properum, &c.*] Palatinus habet, *præperum.* nullus dubito quin legi debeat, *perperum.* Gloſſarium vetus: *perperus,* πέρπερος, προπετής. *perperam ago,* περπερεύομαι, προπετεύομαι. *Salm.*

4. *Dii avertant principes pueros.*] Sapientiſſimi Salomonis antiqua vox eſt: *Væ tibi ô terra, cujus rex puer eſt.* Caſaub.

5. *Magiſtri litterarii.*] *Litteratores* eos vocant. *Salmaſ.*

6. *Quos ad conſulatus dandos dulcia & circuli.*] *Dulcia,* placentæ. cujus ſingulare *hoc dulcium.* hinc dulciarium opus, & *dulciarien,* quod Græci γλύκισμα. nam γλυκίσματα Græcis placentæ. *Idem.*

1. Dul-

conſulatus dandos [1] *dulcia & circuli, & quæcunque voluptas pue-
rilis invitet. Quæ, malùm, ratio eſt habere imperatorem qui fa-
mam curare non noverit: qui quid ſit Reſp. neſciat, nutritorem
timeat, reſpiciat ad nutricem,* [2] *manuum magiſtralium ictibus
terrorique ſubjaceat: faciat eos conſules, duces, judices, quorum
vitas, merita, ætates, familias, geſta non norit?* [3] *Sed quid diu-
tiùs P. C. protrahor? magis gratulemur quòd habemus principem
ſenem, quàm illa iteremus quæ pluſquam lacrymanda tolerantibus
extiterunt. Gratias igitur diis immortalibus ago atque habeo, &
quidem pro univerſa Rep. teque Tacite Auguſte convenio, petens,
obſecrans, liberè pro communis patriæ legibus depoſcens, ne parvu-
los tuos,* [4] *ſi te citiùs fata prævenerint, facias Romani heredes im-
perii:* [5] *ne ſic Remp. patreſque conſcriptos populumque Romanum,
ut villulam tuam, ut colonos tuos, ut ſervos tuos relinquas. Quare
circumſpice, imitare Nervas, Trajanos, Adrianos. Ingens eſt glo-
ria morientis principis Remp. magis amare quàm filios.* Hac ora- 7
tione & Tacitus ipſe vehementer eſt motus, & totus ſena-
torius ordo concuſſus: ſtatimque acclamatum eſt, *Omnes,
Omnes.* Inde itum ad campum Martium: ibi comitiale
tribunal aſcendit: ibi præfectus urbis Ælius Ceſetianus
ſic loquutus eſt, *Vos ſanctiſſimi milites, & ſacratiſſimi vos Qui-
rites, habetis principem quem de ſententia omnium exercituum ſe-
natus elegit: Tacitum dico auguſtiſſimum virum, ut* [6] *qui hactenus
ſen-*

1. *Dulcia & circuli.*] Etiam apud Græcos inter dulciariorum opera *κύκλος*. *Caſaub.*

2. *Manuum magiſtralium, &c.*] Alia lectio: *magnorum magiſtr.* Ex quo emendabat Joſ. Scaliger, *flagrorum mag.* Idem.

Manuum magiſtralium ictibus terrorique ſubjaceat.] Lectio Palat. *magnarum.* ſcriptum eſſe pro *mannarum. mannæ* ſunt faſces. hinc *mannæ magiſtrales*, virgarum faſces quas pædagogi & magiſtri litterarii pueris intentant. Gloſſæ: *δράγμα, manipulus, manna. mannæ* igitur *magiſtrales*, ſunt ferulæ. Mart.

Ferulæque triſtes, ſceptra pædagogorum. Salmaſ.

Manuum magiſtralium ictibus.] Palat. *magnarum magiſtralium ictibus.* Grut.

3. *Sed quid diutius P. C. protrahor.*] Scr. *Sed quo diutius P. C. protrahor.* Salm.

4. *Si te citiùs facta prævenerint.*] Quod verbum eleganter hic poſitum pro *φθάνοιεν ἀρπάσαντες*, ſive *καταλάβοι*. *Morte præveniri*, pro mori tranſlatitium eſt. *Caſaub.*

Si te fata citius prævenerint.] Ita bene Pal. *Grut.*

5. *Ne ſic Remp. P. Q. C. P. Q. R. ut villulam tuam, &c.*] Vide Plinium in Panegyrico. *Caſaub.*

6. *Qui hactenus ſententiis ſuis Rempublicam juvit, nunc juvet juſſit.*] Pal. non agnoſcit illud *juvit*; & loco *juvet* habet, *divet.* Grut.

Llll 5 1. *Au-*

ſententiis ſuis Remp. juvit, nunc juvet juſſis atque conſultis. [1] Ac-
clamatum eſt à populo, *Feliciſſime Tacite Auguſte, dii te ſer-
vent*, & reliqua quæ ſolent dici. Hoc loco tacendum non
eſt pleroſque in literas retuliſſe, [2] Tacitum abſentem & in
Campania poſitum, principem nuncupatum: quod ve-
rum eſt, nec diſſimulare poſſum. Nam quum rumor
emerſiſſet illum imperatorem eſſe faciendum, diſceſſit, at-
que in Bajano duobus menſibus fuit. Sed inde deductus
huic ſenatuſconſulto interfuit, quaſi verè privatus, & qui
8 verè recuſaret imperium. [3] Ac nequis me Græcorum ali-
cui vel Latinorum exiſtimet temere crediſſe, habet bi-
bliotheca Ulpia [4] in Armario ſexto librum elephantinum,
in quo hoc S. C. perſcriptum eſt: cui Tacitus ipſe manu
ſua ſubſcripſit. [5] Nam diu hæc S. C. quæ ad principes
pertinebant, in libris elephantinis ſcribebantur. Inde ad
exercitus profectus: ibi quoque quum primùm tribunal
aſcendit, [6] Meſius Gallicanus præfectus prætorio in hæc
verba diſſeruit: *Dedit, ſanctiſſimi commilitones, ſenatus prin-
cipem quem petiiſtis: paruit præceptis & voluntati caſtrenſium
ordo ille nobiliſſimus. Plura mihi apud vos præſente imperatore*

non

1. *Acclamatum eſt à populo, &c.*] Diſtingue & lege: *Acclamatum eſt à populo, feliciſſime. Tacite Auguſte dii te ſervent.* Salmaſ.

2. *Tacitum abſentem & in Campania, &c.*] Vide Zonaram de electione Taciti. *Caſanb.*

3. *Ac ne quis me Græcorum alicui vel Latinorum exiſtimet credidiſſe.*] Emenda: *Ac ne quis me Græcorum alicui, Latinorumve æſtimet credidiſſe.* Salmaſ.

4. *In armario ſexto.*] Palatinus liber: *in ſexto armerio. armerium* pro *armarium.* Idem.

5. *Nam diu hæc S. C. quæ ad principes pertinebant in libris elephantinis ſcribebantur.*] Deſierat nempe vetus conſuetudo, ut omnia S. C. in æs inciſa referrentur in ærarium. Exarabant verò in tabulis eboreis, non autem ligneis honorificentiæ cauſſa. *Caſanb.*

Nam diu hæc S. C. quæ ad principes pertinebant in libris elephantinis ſcribebantur. Ego *libros elephantinos* heic apud Vopiſcum, eboreos accipi debere exiſtimo. veteres calamos de harundine habuere, quos etiam aliter temperabant. atramentum quoque, quo utebantur, à noſtro atramento diverſum, ebori pingendo aptius quam quo hodie utimur. veteres in ebore ſcripſiſſe & eboreis tabulis, ut & in ligneis; quod qui negare paratus erit, cum fruſtra negare oſtendam ex hoc Martialis diſticho in apophoretis, cujus lemma: *Eborei pugillares:*

Languida ne triſtes obſcurent lumina ceræ,
Nigra tibi niveum littera pingat ebur.

Salmaſ.

6. *Meſius Gallicanus.*] Legendum, *Macius Gallicanus.* Idem.

1. *Sed*

non licet loqui. Ipſum igitur qui tueri nos debet, loquentem dignanter audite. Poſt hoc Tacitus Auguſtus dixit, *Et Trajanus ad imperium ſenex venit,* [1] *ſed ille ab uno deductus eſt: at me, ſanctiſſimi commilitones, primùm vos qui ſcitis principes approbare, deinde ampliſſimus ſenatus dignum hoc nomine judicavit: curabo, enitar, efficiam ne vobis deſint, ſi non fortia facta, at*
ſaltem vobis atque imperatore digna conſilia. Poſt hoc ſtipen- 9
dium & donativum ex more promiſit, & primam orationem ad ſenatum talem dedit. *Ita mihi liceat P. C. ſic imperium regere ut à vobis me conſtet electum, ut ego cuncta ex veſtra facere ſententia & poteſtate decrevi. Veſtrum eſt igitur ea jubere atque ſancire quæ digna vobis, digna modeſto exercitu, digna populo Romano eſſe videantur.* In eadem oratione Aureliano ſtatuam auream ponendam in Capitolio decrevit: item ſtatuam argenteam in Curia, item in templo Solis, item in foro divi Trajani. Sed aurea non eſt poſita: dedicatæ autem ſunt ſolæ argenteæ. In eadem oratione cavit [2] ut ſi quis argento publicè privatimque æs miſcuiſſet, ſi quis auro argentum, ſi quis æri plumbum, [3] capital eſſet cum bonorum proſcriptione. In eadem oratione [4] cavit ut ſervi in dominorum capita non interrogarentur, ne in cauſa majeſtatis quidem. addidit, ut Aurelianum omnes pictum haberent. Divorum templum fieri juſſit, in quo eſſent ſtatuæ principum bonorum, ita ut iiſdem natalibus ſuis, & pa-

1. *Sed ille ab uno deductus eſt.*] Non malè. ſed nec malè Pal. *delectus eſt.* Grut.

2. *Ut ſi quis argento publice privatimque æs miſcuiſſet, ſi quis auro argentum.*] Ergo aurum argento, argentum ære, æs plumbo adulterabatur. inde aurum ad obruſam exigebatur, in quo ignis excoxiſſet & purgaſſet, ſi quid erat ſequioris metalli, hoc eſt argenti admixtum. has igitur metallorum mixturas publice privatimque prohibuit Tacitus, pœna capitis propoſita, & bonorum proſcriptione. Hinc cognoſcimus ſtellionatus pœnam capitalem fuiſſe. nam heic proprie crimen ſtellionatus obtinet, in adulterandis ſcilicet metallis & miſcendis. *Salmaſ.*

3. *Capitale eſſet.*] Recte in Palatino, *capital eſſet.* ſic *capital facere* apud Plautum & alios antiquos & bonos Latinitatis auctores. *Idem.*

4. *Cavit ut ſervi in dominorum capita non interrogarentur, ne in cauſſa majeſtatis quidem.*] Regula juris eſt, ſervum in caput domini non poſſe interrogari. ſed excepta ſunt conſtitutione Severi aliquot crimina: adulterii, fraudati cenſus, & majeſtatis. hanc igitur conſtitutionem antiquavit lege ſua Tacitus. *Caſaubonus.*

1. Quod

& parilibus, & Calend. Januariis & Votis, libamina ponerentur. In eadem oratione fratri ſuo Floriano conſulatum petiit, & non impetravit, idcirco [1] quòd jam [2] ſenatus [3] omnia nundina ſuffectorum conſulum clauſerat. Dicitur autem multùm lætatus ſenatûs libertate, quòd ei negatus eſt conſulatus quem fratri petierat. Fertur denique dixiſſe, *Scit ſenatus quem principem fecerit.* [4] Patrimonium ſuum publicavit [5] quod habuit in reditibus, H-S. bis millies octingenties. Pecuniam quam domi collegerat, in ſtipendium militum vertit. Togis & tunicis iiſdem eſt uſus quibus privatus. [6] Meritoria intra urbem ſtare vetuit:

1. *Quod jam ſenatus omnia nundina ſuffectorum conſulum clauſerat.*] In Palat. *nundinia.* & ita ubique ſcriptum. notum eſt ſub imperatoribus jam inde à Claudio bimeſtres conſules fuiſſe, ita ut duodecim in annum ordinarentur. Etſi variatum aliquando pro libidine principum quorumdam, & plures ordinati, hunc tamen numerum, & ordinandi modum tenuerunt plures, & meliores imperatores. ſex igitur nundinia vel collegia conſulum ſuffectorum erant. primum nundinium ordinariorum conſulum à Kalendis Januariis uſque ad Martias. ſecundum nundinium ſuffectorum à Kalendis Martiis ad Maias, &c. atque hæc ſunt omnia ſuffectorum conſulum nundinia, quæ ſic vocat Vopiſcus, quæ jam clauſerat Senatus, hoc eſt omnes conſules totius anni deſignarat & ordinaverat, cum conſulatum fratri ſuo petiit Tacitus. ideoque non impetravit, quod minime vacuus locus eſſet relictus. hinc *nundinum* vel *nundinium* pro conſulum ordinatione uſurpatum eſt. *Salmaſ.*

2. *Senatus omnia nundina ſuffectorum conſulum clauſerat.*] Expoſuimus ad Alexandrum Lampridii. *Caſaub.*

3. *Omnia nundina ſuffectorum.*] Pal. *nundia.* Grut.

4. *Patrimonium ſuum publicavit, quod habuit in redditibus H. S. bis millies octingenties.*] Sic ſcripti libri. Itaque licet per illos credamus, quod haut ſcio an ipſa Pitho multis hodie ſit perſuaſura, hominem privatum in imperio Romano tantum poſſediſſe, ut haberet in reditibus aureorum noſtratium octo circiter milliones. opes etiam regum nonnullis hodie invidendæ. *Caſaub.*

5. *Quod habuit in reditibus H-S bis millies octingenties.*] Palat. *ſiſtertium bis millies octingenties.* Hæc ſumma facit ſeptem milliones aureorum noſtrorum. Cenſus Lentuli Auguris, Auguſti temporibus quinque millionum fuit. quod ut minus miremur, faciliuſque æſtimare liceat magnitudinem divitiarum Romanarum, Olympiodorus apud Photium ſcribit, ætate ſua, longe minus florentibus & minus opulentis temporibus, & labente jam rep. multas Romæ familias collegiſſe ex annuo reditu ſexcenta quadraginta millia aureorum noſtrorum, hoc eſt paulò minus duo milliones librarum. *Salmaſ.*

6. *Meritoria intra urbem ſtare vetuit: quod quidem diu tenere non potuit.*] Lupas quæ corpore quæſtum faciunt *meritoria ſcorta* vocant Latini, ut in Claudio Suetonius: cap. xv. poteſt ita exponi vox iſta. poteſt & de loco accipi, ac meretriciis cellis. *Caſaub.*

Meritoria intra urbem ſtare vetuit.] Nunquam fere Latini *meritorium* abſolute dicunt pro ſcorto, ſed *meritorium ſcortum*, *meritorium puerum*. Rurſus ut non

fuit : quod quidem diu tenere non potuit. [1] Thermas omnes ante lucernam claudi juſſit, nequid per noctem ſeditionis oriretur. CORNELIUM TACITUM, ſcriptorem hiſtoriæ Auguſtæ, quòd parentem ſuum eundem diceret, in omnibus bibliothecis collocari juſſit : & ne lectorum incuria deperiret, [2] librum per annos ſingulos [3] decies [4] ſcribi publicitus in * evicis archiis juſſit, & in bibliothecis poni. Holoſericam veſtem viris omnibus interdixit. Domum ſuam deſtrui præcepit, atque in eo loco thermas publicas fieri privato ſumptu juſſit : columnas centum Numidicas pedum vicenûm ternûm Hoſtienſibus donavit. [5] De proprio poſſeſſiones quas in Mauritania habuit, [6] ſartis tectis Capitolii deputavit. Argentum menſale quod privatus habuerat, miniſteriis conviviorum, quæ in templis fierent, dedicavit. Servos urbanos omnes manumiſit utriuſque ſexus, intra centum tamen, [7] ne Caniniam tranſire videretur. Ipſe fuit vitæ parciſſimæ, ita 11
ut ſextarium vini tota die nunquam potaverit, ſæpe intra heminam. Convivium verò unius gallinacei, ita ut ſinciput adderet & ova. Præ omnibus oleribus affatim mini-

ſtratis,

non de loco, ſed de his qui in loco ſunt, intelligam, facit verbum *ſtare*, quod heic habetur. quod proprium eſt eorum earumve, qui ſe corporis ſui merce tuentur. nam *ſtare* & *proſtare* dicuntur. *ſic meritoria* erunt pro meritoriis ſcortis, vel meritoriis pueris. *Salmaſ.*

1. *Thermas omnes ante lucernam claudi juſſit.*] Vide Lampridium in Alexandro Severo. *Caſaub.*

2. *Librum per annos ſingulos decies ſcribi publicitus in * evicis archiis juſſit.*] Minima mutatione poteſt emendari hic locus, ut ſcribatur *in cunctis archiis*. habent omnes membranæ vel *in enconſarchis*, ut regiæ : vel ut Puteani, *enicoſarchis*. Idem.

3. *Decies ſcribi publicitus in evicis archiis juſſit.*] Nos hunc locum hominibus & ingenio & otio paratioribus ventilandum & excutiendum relinquimus. ſcriptura antiquitus excuſorum eſt : *decies ſcribi publicitus in evicoſarchis juſſit*. Salmaſ.

4. *Scribi publice in * evicis archiis juſſit.*] Adponam & ſcripturam Palatini : *in evicos archis*. videtur autem mihi in illo *cos* latere vox *Conſulum*. Grut.

5. *De proprio poſſeſſiones, &c.*] Prima verba ad ſuperiorem periodum pertinent. ſcribe igitur : *Columnas centum N. p. v. t. H. donavit de proprio. Poſſeſſiones, &c.* Caſaub.

6. *Sartis tectis Capitolii deputavit.*] Tacitus poſſeſſiones quas in Mauritania habebat, dicitur ſartis tectis Capitolii deputaſſe. *Salmaſ.*

7. *Ne Caniniam tranſire videretur.*] Legem Fuſiam Caniniam, quæ ab Auguſto ad Juſtinianum uſque obtinuit. ille primus ſuſtulit, ut libertates impedientem, & quodammodo invidam. *Caſaub.*

1. *Somnum*

ſtratis, lactucis impatienter indulſit: [1] ſomnum enim ſe mercari illa ſumptus effuſione dicebat. Amariores cibos appetivit. [2] Balneis rarò uſus eſt, atque validior fuit in ſenectute. [3] Vitreorum diverſitate atque operoſitate vehementer eſt delectatus. [4] Panem niſi ſiccum nunquam comedit,

1. *Somnum enim ſe mercari illa ſumptus effuſione dicebat.*] In membranis hæc mirè perturbata. Lactucam ſativam frigidam eſſe atque ὑπναλτικὴν ſcribit Dioſcorides. lactuca autem ſylveſtris, & ſomnum conciliat, & πικρά ἐστι πρὸς τὴν γεῦσιν, inquit idem. ſed quæro, in lactucarum paratu quam appellet auctor ſumptus effuſionem. *Idem.*

Somnum enim ſe mercari illa ſumptus effuſione dicebat.] Tacitus alias parcus & ſobrius, & qui convivia parco ſumptu inſtituere amaret, oleribus tamen & lactucis largiter indulgebat, & liberali & laxa admodum ratione ea miniſtrari ſibi volebat. quo genere edulium tantum, copioſum & ſumptuoſum ejus erat convivium. quam profuſionem in hoc genere, ut excuſaret, qui in aliis cibis adponendis largitatem & copiam averſabatur, ſomnum ſe mercari illo prolubio, & ſumptus effuſione dicebat. quod vero quærunt eruditi viri quam appellet Vopiſcus in lactucarum & olerum apparatu ſumptus effuſionem, ſciendum eſt, nihil aliud ea locutione intelligi, quam eorum copiam & abundantiam, quam nimis ſumptuoſam videri volebat parcus & aridus ſenex. *Salmaſ.*

2. *Balneis rarò uſus eſt, atque validior fuit in ſenectute.*] Meliùs ſcripſi, *atque ideo validior fuit.* Caſaub.

Balneis raro uſus eſt, atque validior fuit in ſenectute.] Scribe: *eoque validior fuit in ſenectute.* Salmaſ.

3. *Vitreorum diverſitate atque operoſitate vehementer eſt delectatus*] In fingendis vitreis magna & arte & induſtria uſi veteres, præſertim Ægyptii. *Caſaub.*

4. *Panem niſi ſiccum nunquam comedit.*] Ita hunc locum interpretamur; Tacitum nunquam niſi panem ſolum in jentaculis, vel etiam prandiis comediſſe. *panem comedere*, & *panem guſtare*, hoc erat jentare veteribus. plerique autem non ſolum eum comedebant, ſed palmulas, uvas paſſas, nucleos, mel Atticum crudum aut coctum, aut aliquid melliti, operiſve dulciarii. ſalſi etiam aliquid aliquando cum pane ſumebant. Alii panem ſolum comedebant, ut heic Tacitus. ſic de ſe Seneca ſcribit epiſt. LXXXIII. *Non multum mihi ad balneum ſupereſt. panis deinde ſiccus, & ſine menſa prandium, poſt quod non ſunt lavandæ manus.* Hinc Gr. *βουκκισμὸν* appellarunt à Latina voce *bucca* vel *buccea*, quæ fruſtum panis vel panem ſignificat. nam inde *buccella* & *buccellatum* panis ſex unciarum. vetus Gloſſarium: *Iantat*, *βουκκίζει*. *Guſtare*, *βουκκίσαι*. hinc *bucca* & *buccellarii*, qui aliena buccea hoc eſt quadra vivunt, paraſiti ſcilicet, & adſeclæ. Ergò panem comedere, guſtare, & jentare, res eadem. Hora jentaculi tertia aut quarta. unde Martialis eum qui ad quintam venerat pranſurus, ſero venire dixit, ut jentaret: nimis tempori, ut pranderet.

Mane veni potius. nam cur te quinta moretur?
Ut jentes, ſero Cæciliane venis.

Tertia igitur hora ungebantur, & guſtabant. *Guſtum* igitur & *guſtationem* pro jentaculo dicebant. *Guſtarium* verò hodie dicimus antecænam vel merendam, hoc eſt cibum illum quem ſumimus inter cænam & prandium. raro autem prandebant veteres, & jentaculum cum prandio multi confundebant. *prandium* ſane meridianum cibum appellabant, quem leviter & dicis tantum gratia ſumebant. hinc illud apud Senecam quod ſupra rettulimus: *panis ſiccus, & prandium ſine menſa.* Hinc recentiores

edit, eundemque ſale atque aliis rebus conditum. Fabricarum peritiſſimus fuit, marmorum cupidus, nitoris ſenatorii, venationum ſtudioſus. Menſam denique ſuam nunquam niſi agreſtibus opimavit. [1] Faſianam avem, niſi ſuo & ſuorum natali [2] & diebus feſtiſſimis, non poſuit. [3] Hoſtias ſuas ſemper domum revocavit, iiſdemque ſuos veſci juſſit. Uxorem gemmis uti non eſt paſſus. Auroclavatis veſtibus idem interdixit. Nam & ipſe autor Aureliano fuiſſe perhibetur ut aurum à veſtibus & cameris & pellibus ſubmoveret. Multa hujus feruntur, ſed longum eſt ea in literas mittere. Quòd ſi quis omnia de hoc viro cupit ſcire, legat Suetonium Optatianum qui ejus vitam affatim ſcripſit. Legit ſanè ſenex minutulas literas ad ſtuporem: nec unquam noctem intermiſit [4] qua non aliquid vel ſcriberet vel legeret, [5] præter poſterum calendarum diem. [6] Nec tacendum eſt, & frequenter intimandum, 12
tantam ſenatus lætitiam fuiſſe quòd eligendi principis cura ad ordinem ampliſſimum revertiſſet, ut & ſupplicatio-
nes

tiores Græci *γεῦμα* prandium appellarunt, cum veteres ſic *jantaculum* vocarent. *jejunium ſolvere*, hoc eſt uno verbo, *dejejunare*. Salmaſ.

Panem niſi ſiccum nunquam comedit.] *Panem comedere* eſt jantare: quod in jantaculo panem fere ſiccum comedebant. *Idem.*

1. *Faſianam avem, niſi ſuo & ſuorum natali & diebus feſtiſſimis non poſuit.*] Vide potiùs num ſcribendum *feſtiviſſimis.* de faſianæ avis raritate in conviviis veterum imperatorum, ſuprà ad Pertinacis vitam. *Caſaub.*

2. *Et diebus feſtiſſimis.*] Non aliter auctores iſti loqui conſuerunt. *Salmaſius.*

3. *Hoſtias ſuas ſemper domum revocavit.*] Non ſine aliqua, ut videtur, *ἀνελευθερίας* aut ſordium nota hæc dicuntur. nam moris erat ut poſt rem divinam factam, in templo cum ſacerdotibus epularentur. ſed qui ad rem erant attentiores, victimæ portiunculam aliquam ſacerdotibus relinquebant, ac reliquas carnes domum revocabant, ut inter ſuos illis ibi veſcerentur, vel etiam divenderent. inde illa *εἰδωλόθυτα*, quorum meminit Apoſtolus. *Caſaub.*

4. *Qua non aliud vel ſcriberet, vel legeret.*] *Qua non aliquis vel ſcriberet ille vel legeret.* ita Palatinus. *Salmaſ.*

5. *Præter poſterum Calendarum diem.*] De hac veterum religione notatum aliquid ad Suetonii librum ſecundum, cap. XCII. *Caſaub.*

Præter poſterum Kalendarum diem.] Poſteri dies Kalendarum, Nonarum, Iduum, veteribus infauſti atque atri habebantur. *Salmaſ.*

6. *Nec tacendum eſt, & frequenter imitandum.*] Omnino ſcribendum: *nec tacendum eſt, & frequenter intimandum.* *non tacere* autem iſtis auctoribus familiaris locutio, pro *dicere* vel loqui. *Idem.*

nes decernerentur, [1] & hecatombe promitteretur à ſingulis: denique ſenatores ad ſuos ſcriberent, nec ad ſuos tantùm, ſed etiam ad externos. Mitterentur præterea literæ ad provincias, [2] ut ſcirent omnes ſocii omneſque nationes in antiquum ſtatum rediſſe Rempub. ac ſenatum principes legere, imò ipſum ſenatum principem factum: leges à ſenatu petendas, reges Barbaros ſenatui ſupplicaturos: pacem ac bella ſenatu autore tractanda. Nequid denique deeſſet cognitioni, pleraſque hujuſmodi epiſtolas in fine libri poſui, & cum cupiditate & ſine faſtidio, ut exiſtimo,
13 perlegendas. [3] Et prima quidem illi cura imperatoris facti hæc fuit, ut omnes qui Aurelianum occiderant, interimeret, bonos maloſve, [4] quum jam ille vindicatus eſſet. [5] Et quoniam à Mœotide multi barbari eruperant, hos eoſdem conſilio atque [6] viribus, ut eò redirent, compulit. [7] Ipſi autem Mœotidæ [8] ita congregabantur, quaſi accitu Aureliani ad bellum Perſicum conveniſſent, auxilium daturi noſtris, ſi neceſſitas poſtularet. [9] Quum Tullius di-

cat,

1. *Et hecatombe promitteretur à ſingulis.*] Legendum ex regio & Puteani codicibus: *Et hecatombæ promitterentur. ſinguli denique ſenatores ad ſuos, &c.* Caſaub.

Et hecatombæ promitterentur: ſinguli denique Senatores, &c.] Obſequutus ſum membranis Gallicanis, cùm eſſet in vulgg. *& hecatombe promitteretur à ſingulis. denique, &c.* Palatinus abit ab utriſque; habetque, *& æcatomben promitteretur ſingulis. denique, &c.* Grut.

2. *Ut ſcirent omnes ſocii.*] Dictiuncula *ut*, non eſt in Palat. & poteſt abeſſe, tamquam initium fuerit verborum formalium quibus uſi Senatores. *Idem.*

3. *Et prima quidem illi cura imperatoris facti hæc fuit, &c.*] Scribe, *illius.* niſi malis, *illi cura imperatori facto.* Caſaubonus.

Et prima quidem illi cura imperatoris facti fuit.] Nihil mutamus. eſt enim poſitum pro, *& prima illi cura imperatori facto fuit.* Salmaſ.

Et prima quidem illi cura Imperatoris facti hæc fuit.] Sic & Pal. fortè *illi* mutandum in *illicò.* Grut.

4. *Cùm ille jam vindicatus eſſet.*] Occiſo Mneſtheo, qui ſtatim ab ipſis auctoribus cædis errore cognito feris objectus. ſed Tacitus pœnitentia Mucaporis, qui manu ſua cædem patraverat, non contentus, & ipſum & alios necis auctores excruciavit. *Caſaub.*

5. *Et quoniam à Mæotide multi Barbari eruperant, &c.*] Eadem Zoſimus. qui ea tempeſtate Barbaros à Mæotide profectos in Ciliciam uſque penetraſſe ſcribit. *Idem.*

6. *Viribus ut eò redirent, compulit.*] Pal. *viri ut eo comperiſſet.* Grut.

7. *Ipſi autem Mæotidæ.*] Sic ſupra niſi fallor *Mæotidas* appellavit populos Mæotim paludem accolentes. *Salmaſ.*

8. *Ita congregabantur quaſi accitu.*] Pal. *ita ſe gregabant quaſi accitu.* Grut.

9. *Cùm Tullius dicat, &c.*] Pendet ſententia imperfecta: quam fulcit regia

lectio:

cat, [1] magnificentius eſſe dicere quemadmodum ceperit conſulatum: [2] at in iſto viro magnificum fuit quòd tanta gloria cepit imperium. Geſſit autem propter brevitatem temporum nihil magnum. [3] Interemptus eſt enim inſidiis militaribus, [4] ut alii dicunt, ſexto menſe: ut alii, morbo interiit. Tamen conſtat, factionibus eum oppreſſum, mente atque animo defeciſſe. Hic idem menſem Septembrem TACITUM appellari juſſit, [5] idcirco quòd eo in menſe & natus & factus eſt imperator. [6] Huic frater FLORIANUS imperio ſucceſſit, de quo pauca ponenda ſunt.

lectio: *M. Tullius dicit, &c.* ſic & Puteani. *Caſaub.*

Quum Tullius dicat.] Lege ex veteri editione, item Palat. *M. Tullius dicit.* ſequentia vero ipſo auctore Cicerone ſic legenda, & ſupplenda ſunt: *Magnificentius eſſe dicere, quemadmodum geſſerit conſulatum, quam quemadmodum ceperit.* Vopiſcus magnificum quidem Tacito fuiſſe ait, quod tanta gloria ceperit imperium: geſſiſſe vero nihil magnum propter brevitatem temporis quo in imperio fuit. *Salmaſ.*

Cùm Tullius dicat, magnificentius.] Pal. omiſſo *cùm* habet, *Marcus Tullius dicit, magnific.* Grut.

1. *Magnificentius eſſe dicere quemadmodum ceperit conſulatum.*] Sententia hujus videtur fuiſſe: *Magnificentius eſſe dicere quemadmodum ceperit conſulatum; quàm quod factus ſit conſul.* Caſaub.

2. *At in iſto viro magnificum fuit.*] Vet. editio: *At iſto viro magnificum fuit.* Salmaſ.

3. *Interemptus eſt inſidiis militaribus.*] Occaſionem cædis narrant Zoſimus & Zonaras. *Caſaub.*

4. *Ut alii, morbo interiit.*] In numero dierum conſentit Eutropius, qui in imperio ait fuiſſe menſes duos & dies xx. *Idem.*

5. *Idcirco quod eo in menſe.*] *Quod eo menſe.* Salmaſ.

6. *Huic frater Florianus imperio ſucceſſit.*] *In imperio ſucceſſit.* Lege mox uno tenore: *De quo pauca ponenda ſunt. Hic frater Taciti germanus fuit, qui poſt fratrem arripuit imperium.* Idem.

[1] FLAVII VOPISCI SYRACUSII

FLORIANUS.

HIc frater Taciti germanus fuit, [2] qui poſt fratrem arripuit imperium, [3] non ſenatus autoritate, ſed ſuo motu, quaſi hereditarium eſſet imperium: I

1. FLAVII VOPISCI SYRACUSII FLORIANUS.] Inducendus hic titulus, & ſequentia ſuperioribus connectenda: eſt enim unicus liber, ut initiò diximus. *Caſaub.*

2. *Hic frater Taciti germanus fuit, &c.*] Scribendum, *Non Germanus.* Idem.

3. *Non ſenatus auctoritate.*] Adde, neque militum ſuffragiis. *Idem.*

perium: quum ſciret [1] adjuratum eſſe in ſenatu Tacitum, ut quum mori cœpiſſet, non liberos ſuos, ſed optimum aliquem principem faceret. Denique vix duobus menſibus imperium tenuit, & [2] occiſus eſt Tarſi à militibus, qui Probum audierant imperare, quem omnis exercitus legerat. Tantus autem Probus fuit in re militari, ut illum ſenatus optaret, miles eligeret, ipſe populus Rom. acclamationibus peteret. Fuit etiam Florianus morum fratris imitator, nec tamen uſquequaque. [3] Nam effuſionem in eo frater frugi reprehendebat: & hæc ipſa imperandi cupiditas aliis eum moribus oſtendit fuiſſe quàm fratrem. Duo igitur principes una extiterunt domo: quorum alter ſex menſibus, alter vix duobus imperaverunt, [4] quaſi quidam interreges inter Aurelianum & Probum, [5] poſt inter-
2 regnum principes nuncupati. Horum ſtatuæ fuerunt Interamnæ duæ pedum tricenûm ex marmore, quòd illic eorum cenotaphia conſtituta ſunt in ſolo proprio: ſed dejectæ fulmine, ita contritæ ſunt ut membratim jaceant diſſipatæ, quo tempore reſponſum eſt ab aruſpicibus, quandoque ex eorum familia imperatorem Romanum futurum, ſeu per fœminam, ſeu per virum, qui det judices

Parthis

1. *Adjuratum eſſe in ſenatu Tacitum.*] Superiora illa verba reſpicit ex oratione Metii Falconii, *te Tacite Auguſte convenio, petens, obſecrans, &c.* nam *te convenio* eo loco idem ac, te adjuro. *Idem.*

2. *Occiſus eſt Tarſi à militibus, &c.*] Unus eſt Zoſimus qui memoriam rerum inter Probum & Florianum geſtarum conſervarit. eum lege. De Floriani morte eadem Aurelius Victor Schotti ac Vopiſcus. *Idem.*

3. *Nam effuſionem in eo frater frugi reprehendebat.*] Effuſionem heic vocat quam alii profuſionem. ſed & *effundere* apud Ciceronem multis locis eſt profundere & prodigere. *Salmaſ.*

4. *Quaſi quidam interreges inter Aurelianum & Probum, &c.*] Locum hunc eſſe vitiatum nemo non ſentit. Vopiſcus reſpectu brevitatis imperii horum duorum imperatorum: quaſi quoſdam interreges fuiſſe videri ait inter Aurelianum & Probum. vix enim octo menſes in imperio fuerunt hi duo principes. quod temporis ſpatium, propter brevitatem, interregni magis quam regni videri poſſit. legendum igitur, illis quæ diximus reſectis & expunctis: *Duo igitur principes una extiterunt domo: quorum alter ſex menſibus, alter vix duobus imperaverunt, quaſi quidam interreges inter Aurelianum & Probum. Horum ſtatuæ fuerunt Interamnæ.* Idem.

5. *Poſt interregnum principes nuncupati.*] Suſpecta hæc mihi. cauſſam & tacente me lector acutus facilè conjiciet. *Caſaub.*

1. *Qui*

Parthis ac Perſis: qui Francos & Alemanos ſub Romanis legibus habeat: qui per omnem Africam Barbarum non relinquat: qui Taprobanis præſidem imponat: [1] qui ad Romanam inſulam proconſulem mittat: [2] qui Sarmatis omnibus judicet: [3] qui terram omnem quam Oceanus ambit, captis omnibus gentibus, ſuam faciat: poſtea tamen ſenatui reddat imperium, & antiquis legibus vivat ipſe victurus annis CXX. & ſine herede moriturus. Futurum autem eum dixerunt à die fulmine præcipitatis ſtatuiſque confractis poſt annos mille. Non magna hæc urbanitas aruſpicum fuit, [4] qui principem talem poſt mille annos futurum eſſe dixerunt? quia ſi [5] poſt centum annos prædicerent fore, poſſent eorum deprehendi mendacia, quum vix remanere talis poſſit hiſtoria. Ego tamen idcirco hæc inſerenda volumini credidi ne quis me legens legiſſe non
crederet. Tacitus congiarium populo Romano intra ſex 3
menſes vix dedit. Imago ejus poſita eſt in Quintiliorum [6] in una tabula quincuplex, in qua ſemel togatus, ſemel chla-

1. *Qui ad Romanam inſulam proconſulem mittat.*] Lego, *ad Britaniam inſulam.* nam de ea hæc debere intelligi ne ambigendum quidem cenſeo. quare ſive emendationem admittas, quam putamus neceſſariam, ſive vulgatam probes, Britannia omnino intelligitur: quam inſulam Procopius nominat *τὴν ἐκτὸς στηλῶν τῶν Ἡρακλειῶν νῆσον ἁπασῶν μεγίστην ὑπὲρ πολὺ οὖσαν. Idem.*

Qui ad Romanam inſulam proconſulem mittat.] Indubitata emendatio eſt: *ad magnam inſulam. Britannia* dicta *κατ' ἐξοχὴν* magna inſula, quod omnium inſularum ſit longe maxima. ſic Græci *μεγάλην νῆσον* eum appellant. *Salmaſ.*

2. *Qui Sarmatis omnibus judicet.*] Hoc eſt, *judicem imponat.* Idem.

3. *Qui terram omnem quam Oceanus ambit.*] Membranæ, *quà Oceano ambitur.* Caſaub.

4. *Qui principem talem poſt mille annos futurum eſſe dixerunt.*] Duplici malo laborat hic locus; trajectione verborum, & defectu. Sic ordine reſtituto: *Non magna hæc urbanitas aruſpicum fuit, qui principem talem poſt mille annos futurum eſſe dixerunt, pollicentes, cum vix remanere talis poſſet hiſtoria. quia ſi poſt centum annos prædicerent fore, poſſent eorum deprehendi mendacia.* Hanc urbanitatem aruſpicum lepide tangit heic Vopiſcus, qui principem qualem antea deſcripſit; poſt mille annos futurum polliciti ſint, cum eorum prædictionis, & totius ejus rei memoria vix poſſet extare. quia ſi poſt centum annos eum futurum prædixiſſent, memoria adhuc recenti, potuiſſet eorum reſponſum mendacii revinci. caverunt igitur ſibi, prædictionum ſuarum eventum, poſt tam longum tempus pollicentes. *Salmaſ.*

5. *Poſt centum annos prædicerent fore, poſſent eorum.*] Pal. *prædiceret, forte poſſint.* uterque non malè. *Grut.*

6. *In una tabula quincuplex.*] Pal. *quinquiplex.* Salmaſ.

 1. Non

chlamydatus, ſemel armatus; ſemel palliatus, ſemel venatorio habitu. De qua quidam epigrammatarius ita luſit, ut diceret, *Non agnoſco ſenem armatum*, [1] *non chlamydatum inter cætera, ſed agnoſco togatum.* Et Floriani liberi & Taciti multi extiterunt: quorum ſunt poſteri credo milleſimum annum expectantes. [2] In quos multa epigrammata ſcripta, quo jocati ſunt aruſpices imperium pollicentes. Hæc ſunt quæ de vita Taciti atque Floriani digna memoratu comperiſſe memini. Nunc nobis aggrediendus eſt PROBUS, vir domi foriſque conſpicuus: vir Aureliano, Trajano, Adriano, Antoninis, Alexandro, Claudioque præferendus: [3] niſi quia in illis varia, in hoc omnia præcipua tunc fuere: qui poſt Tacitum omnium judicio bonorum imperator eſt factus, orbemque terrarum pacatiſſimum gubernavit, deletis Barbaris gentibus, deletis etiam plurimis tyrannorum, qui ejus temporibus extiterunt: [4] de quo dictum eſt ut Probus diceretur, etiamſi Probus nomine non fuiſſet. [5] Quem quidem multi ferunt [6] Sibyllinis libris fore promiſſum: qui ſi diutiùs fuiſſet, orbis terræ Barbaros non haberet. [7] Hæc ego in aliorum vita

1. *Non chlamydatum inter cætera.*] Ponit principium epigrammatis, & finem. Totius carminis facilè ex iſtis ſenſus patet. Paſſim in Vopiſci libellis leges illa verba, *inter cætera*, cùm alicujus ſcripti partem ſolùm ponit. *Caſaub.*

2. *In quos multa epigrammata ſcripta, quo jocati ſunt aruſp.*] Scribendum, *queis*, ſive *quibus*. verbum *jocari* paſſivè accepit. *Idem.*

3. *Niſi quia in illis varia, in hoc omnia præcipua tunc fuere.*] Vix fero illud *tunc*. Idem.

4. *De quo dictum eſt, ut Probus diceretur, &c.*] Clarum eſt omiſſum aliquid. Lege, *De quo dictum eſt, dignum eſſe, ut Probus diceretur, etiamſi Probus nomine non fuiſſet.* Alludit ad Valeriani verba de Probo, *verè probo*, inquit: *quod niſi nomen haberet, potuit habere cognomen.* Idem.

De quo dictum eſt, ut Probus diceretur, &c.] *Ut* pro *quod*: & *diceretur*, pro *dictus eſſet*, uſitata temporum enallage iſtis auctoribus. *Salmaſ.*

De quo dictum eſt ut Probus diceretur, etiam, &c.] Hoc eſt, cui uno conſenſu populus impoſuiſſet Probi nomen, ſi illud non prætuliſſet nomine. *Grut.*

5. *Quem quidem multi ferunt, etiam Sibyllinis, &c.*] Ita rectè Pal. *Idem.*

6. *Sibyllinis libris fore promiſſum.*] *Fore* dixit pro fuiſſe. *Caſaub.*

7. *Hæc ego in aliorum vita de Probo indidi, &c.*] Unde illa, *idcirco indidi*? nam omnes membranæ, *credidi prælibanda.* Idem.

Hæc ego in aliorum vita de Probo credidi prælibanda.] Eſt à ſcriptis univerſis: pro quo obtruſerant nobis typographi: *De Probo idcirco indidi.* Grut.

1. Ne

vita de Probo idcirco indidi, [1] ne dies, hora, momentum
aliquid ſibi vindicaret, ne fatali neceſſitate abſumptus
Probo indicto deperirem. [2] Nunc claudam volumen, ſatiſ-
factum arbitrans ſtudio & cupiditati meæ. Omina im- 4
perii Tacito hæc fuerunt: Fanaticus quidam in templo
Sylvani tenſis membris exclamavit, [3] *Tacita purpura, tacita
purpura.* ([4] idque ſeptimò) Quod quidem poſtea omini de-
putatum eſt. Vinum quo libaturus Tacitus fuerat [5] in
templo Herculis Fundani, ſubitò purpureum factum eſt.
[6] Vitis quæ uvas Amineas albas ferebat, eo anno quo ille
imperium meruit, [7] purpuraſcere plurima purpura cœpit.
Mortis

1. *Ne dies, hora, momentum aliquid ſibi vindicant, &c.*] Lego, *Ne ſi dies, hora, momentum aliquid ſibi vindicaret in me, fatali neceſſitate abſumptus, Probo indicto perirem.* Caſaub.

Ne dies, hora, momentum, aliquid ſibi vindicaret, ne fatali neceſſitate abſumptus Probo indicto deperirem.] Repone ſcripturam Palatini codicis, & veteris editionis: *Hæc ego in aliorum vita de Probo indidi, ne dies, hora, momentum, aliquid ſibi vindicaret in me neceſſitate fatali, ac Probo indicto deperirem.* Salmaſ.

Ne dies, hora, momentum aliquid ſibi vindicaret, ne fatali neceſſitate abſumptus, &c.] Nihil in his ſani; nec in Palat. *ne dies ora momentum aliquis ſibi vindicaret in me, neceſſitate fatali, ac Probo indicto deperirem.* Apparet tamen legendum: *ne ſi dies, hora, momentum aliquid ſibi vindicaret in me neceſſitate fatali, Probo indicto deperirem.* Grut.

2. *Nunc claudam volumen ſatisfactum arbitrans.*] Quod ad verba ipſa Vopiſci attinet, non poſſum ea integra ex ruderibus Palatinæ ſcripturæ excitare: ſententiam ſane ipſius mentemque hanc apparet fuiſſe: *Hæc ego in aliorum vita de Probo idcirco indidi, ne dies, hora, momentum, aliquid in me ſibi vindicarent neceſſitate fatali, ac Probo indicto deperirem. Nunc quando moriar, nihil curo, ſatisfactum arbitrans ſtudio & cupiditati meæ.* Salmaſ.

3. *Tacita purpura, taciti purpura: idque ſeptimò.*] Scripti, *Taciti purpuram: Taciti purpuram: idque ſepties.* Caſaub.

Taciti purpuram, Taciti purpuram.] Sic benè mſſ. Gallicani. nam Pal. accedit vulgatis, *Tacita purpura, tacita purpura:* in quo forſan idem ſenſus, ſed non tam evelatus. *Grut.*

4. *Idque ſeptimo.*] Ita conſtanter veteres omnes. *Septimo* pro *ſepties* his auctoribus familiare eſt. *Salmaſ.*

5. *In templo Herculis Fundani, ſubito purpureum factum eſt.*] Hinc colligas Fundana vina, quorum apud Plinium mentio, alba fuiſſe. nam vinum quo libaturus erat Tacitus in templo Herculis Fundani, ſubito purpureum factum eſt, hoc eſt ſanguineum. vulgo dicimus in idiomate noſtro, *clairet.* Idem.

6. *Vitis quæ uvas Amineas albas.*] Vetus ſcriptura: *Aminnias.* ita Græci Ἀμίννιον οἶνον dicunt. *Aminnium* autem potius quam *Aminium* veteres ſcripſiſſe teſtes Grammatici, qui vinum illud dictum Aminium cenſent, quaſi ſine minio, hoc eſt rubore, quod album eſſet. hoc quidem verum eſt de Aminia alba: ſed in nigra qui poteſt verum eſſe? ſunt enim Aminniæ uvæ nigræ & albæ. *Idem.*

7. *Purpuraſcere plurima purpura cæpit.*] Nonne ſatis erat dixiſſe, *purpuraſcere cæpit.* nos totum hunc locum ſic putamus ab auctore fuiſſe conceptum: *Vi-*

Mortis omina hæc fuerunt: Patris ſepulcrum diſruptis januis ſe aperuit: matris umbra ſe per diem & Tacito & Floriano velut viventis obtulit; nam diverſis patribus nati ferebantur: in larario dii omnes ſeu terræ motu, ſeu caſu aliquo conciderunt. [1] Imago Apollinis quæ ab his colebatur, [2] ex ſummo faſtigio in lectulo poſita [3] ſine cujuſpiam manu deprehenſa eſt. [4] Sed hæc ſunt quæ à pleriſque dicuntur. Nos ad Probum & ad Probi geſta inſignia revertemur. Et quoniam me promiſi aliquas epiſtolas eſſe poſiturum quæ creato Tacito principe gaudia ſenatus oſtenderent, his additis, finem ſcribendi faciam. Epiſtolæ publicæ. *Senatus ampliſſimus curiæ Carthaginenſi S. D. Quod bonum, fauſtum, felix ſalutareque ſit Reipublicæ orbique Rom. dandi jus imperii, appellandi principis, nuncupandi Auguſti, ad nos revertit. Ad nos igitur referte quæ magna ſunt. Omnis provocatio præfecti urbis erit: quæ tamen à proconſulibus & ab ordinariis judicibus emerſerit, in quo quidem etiam veſtram in antiquum ſtatum rediſſe credimus dignitatem, ſiquidem primus hic ordo eſt qui recipiendo vim ſuam, jus ſuum cæteris ſervat.* Alia epiſtola. *Senatus ampliſſimus curiæ Trevirorum. Ut eſtis liberi & ſemper fuiſtis, lætari vos credimus. Creandi principis judicium ad ſena-*

tis quæ uvas Aminias albas ferebat, eo anno quo ille imperium meruit, purpureas tulit: ſed & alia plurima purpurea facta ſunt. Habes multa aliarum rerum exempla quæ purpureæ ſunt factæ & omini imperii reputatæ, in ſuperiorum imperatorum vitis. *Idem.*

1. *Imago Apollinis quæ ab his colebatur, &c.*] Rectè, *ab his:* & ita ſcripti: id eſt, à Tacito & Floriano: qui privata religione Apollinis hanc imaginem venerabantur. Nam cùm in cubiculo poſita eſſet hæc imago loco aliquo ſublimi ac celſo; reperta eſt poſtea in lecto collocata, ſine cujuſquam manu. *Caſaubonus.*

2. *Ex ſummo faſtigio in lectulo poſita ſine cujuſpiam manu deprehenſa eſt.*] De faſtigio domus intelligenda illa ſunt, in quo Deorum imagines & ſtatuas collocari moris erat, quemadmodum & in faſtigiis templorum locabantur. Victoriæ enim & Deorum imagines, & alia ſimulacra in faſtigio domus ponebantur. *Salmaſ.*

3. *Sine cujuſpiam manu.*] Addit Palatinus: *Sine hominis cujuſpiam manu.* Idem.

4. *Sed hæc ſunt quæ à pleriſque dicuntur.*] Vetus lectio ita habet: *Sed quo uſque ultra progredimur? ſunt à quibus iſta dicantur. Nos ad Probum & Probi geſta inſignia reſervemur.* quæ veriſſima eſt, & hoc loco reponenda. illud vero *reſervemur* pro *revertemur*, eidem illi editioni debemus. etſi ut verum fatear, non plane damnandum ſit, *revertemur*. nam de Probo jam aliquid ſupra prælibavit. quod fortaſſe non cogitabat, qui *reſervemur* nobis ſuppoſuit. *Idem.*

1. *Antro-*

*ſenatum redit, ſimul etiam præfecturæ urbanæ appellatio univerſa
decreta eſt.* Eodem modo ſcriptum eſt Antiochenſibus,
Aquileienſibus, Mediolanenſibus, Alexandrinis, Theſſa-
lonicenſibus, Corinthiis & Athenienſibus. Privatæ au- 6
tem epiſtolæ hæ fuerunt. [1] *Autronio, juſto patri,* [2] *Autronius
Tiberianus ſalutem.* [3] *Nunc te pater ſancte intereſſe decuit ſenatui
ampliſſimo, nunc ſententiam dicere, quum tantum autoritatis
ampliſſimo ordini creverit ut revertat in antiquum ſtatum Reſp.
& nos principes demus,* [4] *nos faciamus imperatores, nos denique
nuncupemus Auguſtos. Fac igitur ut convaleſcas, Curiæ inter-
futurus antiquæ.* [5] *Nos recepimus jus proconſulare, redierunt ad
præfectum urbis appellationes omnium poteſtatum & omnium di-
gnitatum.* Item alia. [6] *Claudius Capellianus* [7] *Cereio Metiano
patruo S.* [8] *Obtinuimus pater ſancte quod ſemper optavimus: in
antiquum ſtatum ſenatus revertit. Nos principes facimus, noſtri
ordinis ſunt poteſtates. Gratias exercitui Romano & vere Roma-
no: reddidit nobis quam ſemper habuimus poteſtatem. Abjice
Bajanos Puteolanoſque receſſus. Date urbi, date curiæ. Floret
Roma,*

1. *Autronio, juſto patri, &c.*] Scribendum, *Autronio Juſto patri, &c.* Caſaub.

2. *Autronius Tiberianus.*] Pal. *Tyſerianus.* Grut.

3. *Nunc te pater ſancte.*] *Patrem* & *patruum ſanctos* heic appellari non magis mihi mirum videtur, quam *virum ſanctum* dici, pro viro probo & integro: ac de imperatoribus quidem minus mirum eſt, quos *ſanctos* & *ſanctiſſimos* dominos multis horum auctorum locis videmus appellari. quis vero non miretur ita compellari milites ab imperatore? ſic enim in concione Taciti ad milites: *At me, ſanctiſſimi milites, primum vos qui ſcitis principes adprobare, &c.* Salmaſ.

4. *Nos faciamus imperatores, nos denique nuncupemus.*] Lege ex membranis: *Nos facimus imperatores, nos denique nuncupamus.* Idem.

5. *Nos recepimus jus proconſulare.*] Habebat jus proconſulare ſenatus, quoties penes ipſum erat proconſules creandi poteſtas, & proconſulares provincias ordinandi. quam poteſtatem multi ſibi vindicavere imperatores, qui populi provincias, haud minus quam ſuas ordinabant, & proconſules qui populi erant magiſtratus creabant. *Idem.*

6. *Claudius Capellianus Cereio Metiano, &c.*] Capellianus iſte filius fortaſſe illius fuit, de quo in Gordianis. Cereiam gentem Romanam hic ſolùm legi, Cerelleiam ſæpe. *Caſaub.*

Claudius Capellianus.] *Claudius Sapilianus.* Ita vet. ed. cum Palatino. *Salmaſ.*

7. *Cereio Metiano.*] Idem: *Maciano.* Idem.

Cereio Metiano patruo.] Haud aliter Palatinus, niſi quod is *Meciano.* Grut.

8. *Obtinuimus pater ſancte.*] Legendum: *Obtinemus pater ſancte quod dudum optavimus.* Salmaſ.

Roma, floret tota Reſp. Imperatores damus, principes facimus: poſſumus & prohibere, qui cœpimus facere. Dictum ſapienti ſat eſt. Longum eſt omnes epiſtolas connectere, quas reperi, quas legi. Tantùm illud dico, ſenatores omnes ea eſſe lætitia elatos, ut domibus ſuis omnes albas hoſtias cæderent, imagines frequenter aperirent, albati ſederent, [1] convivia ſumptuoſiora prævenirent, antiquitatem ſibi redditam crederent.

1. *Convivia ſumptuoſiora prævenirent.*] Sic lectio vetus: nam *convivia prævenire* dixit. pro ἀπαντᾶν πρὸ ὥρας, ſolito maturiùs adire. hæc ſunt quæ vocabant tempeſtiva convivia, quod temporiùs adirentur, paſſim à ſcriptoribus reprehenſa: ſed cùm voluptatis ſolùm gratia celebrarentur; non cùm in feſti diei honorem, aut ex occaſione tanti gaudii quantum hoc fuit. *Caſaub.*

Convivia ſumptuoſiora prævenirent.] Eleganter Vopiſcus *convivia præveniri dicit*, ad quæ venitur hora ſolita maturius; ut fere moris erat in conviviis ſumptuoſioribus. Catullus:

Vos convivia ſumptuoſa lante
De die facitis. ——

Ea enim tempeſtivius, & de die inibantur. de die autem fieri convivia dicebantur, quæ de meridie fiebant. tunc enim dies κατ' ἐξοχὴν ſumitur pro meridie. hinc Ciceronis dictum in homines gulæ & ventri deditos, *de die & in diem eos vivere.* Hora igitur quinta vel ſexta epulari, hoc *de die epulari* vocabant, & convivia illud horæ agitata, tempeſtiva dicebantur: intempeſtiva convivia nulla extare in veterum libris, niſi vitio librariorum credito. ubicumque enim mentio fit intempeſtivorum, eam intempeſtive fieri putandum eſt, & tempeſtiva reponi debere. quid enim? an non tempeſtiva convivia, ut temporius iniri, ſic & ſerius finiri de more fuit? Et veteres illi caſcique Romani non alia hora cænabant, quam recentiores iſti, quibus hora convivii ſollemnis & legitima decima fuit. nec enim pro temporum diverſitate, ſed pro hominum conditione varia fuit hora cænandi. ſtata quidem & legitima fuit decima. ſed eam anticipabant, & præveniebant homines otioſi, & gulæ dediti: at negotioſi actioſique καὶ πρακτικοὶ vel in ipſa vel poſt eam, cœnam inibant, ad veſperam ſcilicet inclinato die. quod *labente die* dixit Virgilius:

Atque eadem labente die convivia quærit. Salmaſ.

FLAVII VOPISCI SYRACUSII
[1] PROBUS.

1 CERTUM eſt quod Salluſtius Criſpus, * quodque † M. Cato & Gellius hiſtorici ſententiæ modo in lite-

1. PROBUS.] Infrà nominatur, Aurelius Valerius Probus: in nummis, AURELIUS PROBUS. *Caſaub.*

PROBUS Vopiſcus infra ſcribit, patrem imperatoris Probi ignobilem fuiſſe, nomine Maximum, è Pannonia oriundum, & uſque ad tribunatum

literas retulerunt, *Omnes omnium virtutes tantas eſſe quantas videri eas voluerint eorum ingenia, qui uniuſcujuſque facta deſcripſerint.* Inde eſſe quòd Alexander Magnus Macedo, quum ad Achillis ſepulcrum veniſſet, graviter ingemiſcens, *Felicem te*, inquit, *juvenis, qui talem præconem tuarum virtutum reperiſti:* Homerum intelligi volens, qui Achillem tantum in virtutum ſtudio finxit, quantum ipſe valebat ingenio. [1] Quorſum hæc pertineant, mi Celſe, ne fortaſſis requiras. Probum principem, cujus imperio Oriens, Occidens, Meridies, Septentrio, [2] omneſque orbis partes in totam ſecuritatem redactæ ſunt, ſcriptorum inopia jam penè neſcimus. Occidit, prò pudor! tanti viri & talis hiſtoria qualem non habent bella Punica, non terror Gallicus, non motus Pontici, non Hiſpanienſis aſtutia. Sed non patiar ego ille, à quo dudum ſolus Aurelianus eſt expetitus, cujus vitam quantum potui perſequutus, Tacito Flo-

tum perveniſſe. non gente igitur aliqua magna, aut affinitate fuit Probus. Nec quemquam debet inducere illud Aurelii nomen. ſcimus enim pleroſque novos homines, qui ad imperium conſcenderunt, nomina & prænomina nobilium Romanorum libenter & licenter adſumpſiſſe: quorum multos video in hoc Aurelii nomine adſciſcendo fuiſſe propenſiores. *Salmaſ.*

* *Quodque M. Cato & Gellius hiſtoricæ ſententiæ modo.*] Recte *Hiſtorici* repoſitum Caſaubono. ſic enim vet. editio & Palatinus. *Idem.*

† *M. Cato & Gellius hiſtoricæ ſententia modo in literas retulerunt.*] Scribendum, *hiſtorici.* ὅσοι N. οἱ ἱστορικοὶ γνωμικῶς ἀπεφθέγξαντο. Cneum Gellium arbitror intelligi à Vopiſco, veterem hiſtoricum, cujus Annales laudant paſſim veteres. *Caſaub.*

1. *Quorſum hæc pertineant, mi Celſe, ne fortaſſis requiras, &c.*] Ante iſta verba collocandæ ſunt aliquot periodi, quæ paullò poſt alieno loco habentur. ſunt autem hæ:

CN. Pompejum tribus fulgentem triumphis, belli piratici, belli Sertoriani, belli Mithridatici, multarumque rerum majeſtate ſublimem, quis tandem noſſet, niſi eum M. Tullius, & T. Livius in literas retuliſſent? P. Scipionem Africanum, imò Scipiones omnes, ſeu Lucios ſeu Naſicas, nonne tenebræ poſſiderent, ac tegerent, niſi commendatores eorum hiſtorici nobiles atque ignobiles extitiſſent? Longum eſt omnia perſequi, quæ ad exemplum hujuſcemodi etiam nobis tacentibus uſurpanda ſunt. Hæc verba omnino ſubjicienda erant iis quæ de Alexandro M. dicit auctor. quare neceſſariò retrahenda ſunt in hunc locum: nam ineptiſſimè & nullo prorſus judicio eò tranſlata ſunt ubi hodie habentur. *Idem.*

Quorſum hæc pertineant, mi Celſe, ne fortaſſis requiras.] Scribe: *Mi Celſine fortaſſis requiris.* Clodius Celſinus memoratur Spartiano in Severo. Vopiſcus quoque ſupra in Aureliano Celſini cujuſdam meminit, qui Diocletiani conſiliarius fuiſſe perhibetur. *Salmaſ.*

2. *Omneſque orbis partes in totam ſecuritatem redactæ ſunt.*] *Tota ſecuritas*, ut *tota libertas*, apud Hieronymum ſæpe. *Caſaub.*

Florianoque jam ſcriptis, non me ad Probi facta conſcendere: ſi vita ſuppetet, omnes qui ſuperſunt uſque ad Maximianum Diocletianumque dicturus. [1] Neque ego nunc facultatem eloquentiamque polliceor, ſed res geſtas, quas
2 perire non patior. Uſus autem ſum, ne in aliquo fallam chariſſimam mihi familiaritatem tuam, præcipuè [2] libris ex bibliotheca Ulpia [3] ætate mea thermis Diocletianis, [4] item ex domo Tiberiana. [5] Uſus etiam ex regeſtis ſcribarum porticus Porphyreticæ, actis etiam ſenatus ac populi. Et quoniam me ad colligenda talis viri geſta ephemeris Turduli Gallicani plurimum juvit, viri honeſtiſſimi ac ſinceriſſimi, beneficium amici ſenis tacere non debui. [6] Cn. Pompejum tribus fulgentem triumphis, belli piratici, belli Sertoriani, belli Mithridatici, multarumque rerum geſtarum majeſtate ſublimem, quis tandem noſſet niſi eum M. Tullius & T. Livius in literas retuliſſent? P. Scipionem Africanum, [7] imò Scipiones omnes, ſeu Lucios, ſeu Naſicas, nonne tenebræ poſſiderent ac tegerent, niſi commendatores eorum hiſtorici nobiles atque ignobiles extitiſſent? Longum eſt omnia perſequi quæ ad exemplum hujuſcemodi etiam nobis tacentibus uſurpanda ſunt.

1. *Neque ego nunc facultatem eloquentiamque polliceor.*] *Facultas* heic pro dicendi facultate. *Salmaſ.*

2. *Libris ex bibliotheca Ulpia ætate mea thermis Diocletianis.*] Melius, *Diocletiani.* ita regius. eò fuerant libri bibliothecæ Ulpiæ ſive Trajani tranſlati ab ambitioſo principe, ut thermarum ſuarum operi novo celebritatem conciliaret. *Caſaub.*

3. *Ætate mea thermis Diocletianis.*] Cur Doctiſſimo viro diſplicuit *Diocletianis*? ſic enim paſſim eas appellant omnes auctores, *thermas Diocletianas* pro Diocletiani. *Salmaſ.*

4. *Item ex domo Tiberiana.*] De Tiberianæ domus bibliotheca mentionem facit A. Gellius libro XIII. cap. XVIII. *Caſaub.*

5. *Uſus etiam ex regeſtis ſcribarum porticus porphyreticæ.*] Tò *ex* inducendum. deinde non ferenda vox barbara *regiſtrum.* nam & analogia & uſus *regeſtum* dici poſtulant. *Idem.*

Uſus etiam ex regeſtis.] De regeſtis & digeſtis nos alibi. Gloſſæ nomicæ: ῥιγεστὰ, ἀπογραφή. *Salmaſ.*

Uſus etiam ex regiſtis.] Sic & Pal. vacare tamen illud *ex*, cuilibet apparet. *Grut.*

6. *Cnæum Pompejum, &c.*] Iſthæc cum ſequentibus non ſunt poſita ſuo loco. debebant collocari capite primo. ſed aliter viſum fuit manuſcriptis codicibus, à quibus ſeorſim ire, etiamſi libeat, neſcio an liceat. *Idem.*

7. *Immò Scipiones omnes ſeu Lucios ſeu Naſicas.*] Nihil variat Pal. quàm quod habeat, *Lucius.* Idem.

ſunt. [1] Illud tantùm conteſtatum volo, me & rem ſcripſiſſe, [2] quam ſiquis voluerit honeſtiùs, [3] eloquio celſiore demonſtret. Et mihi quidem id animi fuit, non ut Salluſtios, Livios, Tacitos, Trogos, atque omnes diſertiſſimos imitarer viros in vita principum & temporibus diſſerendis, ſed Marium Maximum, Suetonium Tranquillum, Fabium Marcellinum, Gargillium Martialem, [4] Julium Capitolinum, Ælium Lampridium, cæteroſque qui hæc & talia non tam diſertè quàm verè memoriæ tradiderunt. [5] Sum enim unus ex curioſis, quòd infinita ſcire non poſſum,

1. *Illud tantùm conteſtatum volo, me & rem ſcripſiſſe, &c.*] Dele *&* ante *rem:* ac diſtingue: *me rem ſcripſiſſe, quam, ſi quis voluerit, honeſtiùs eloquio celſiore demonſtret.* Caſaub.

Illud tantum conteſtatum volo.] Ita quoque Pal non *tamen* ut alii mſſ. *Grut.*

2. *Quam ſi quis voluerit honeſtius.*] *Honeſte ſcribere*, eſt eleganter, & diſerte ſcribere. hinc apud Grammaticos, *honeſta elocutio*, eſt καλὴ φράσις, vel καλὴ λέξις. *honeſta veſtis* opponitur ſqualidæ, & obſoletæ. & *honor* pro pulchritudine. *Salmaſ.*

3. *Eloquio celſiore demonſtret.*] Celſum & honeſtum eloquium junctim heic ponit. utrumque opponitur ſermoni pedeſtri & humili apud hos auctores. *Idem.*

4. *Julium Capitolinum, Ælium Lampridium.*] Cur in hac auctorum recenſione Ælium Spartianum præteriit Vopiſcus? ſane non debuit omitti. unus enim eſt de nobiliſſimis ſcriptoribus hiſtoriæ Auguſtæ. quid igitur dicendum? an Lampridium & Spartianum eumdem fuiſſe? fere vincor ut hoc ita eſſe credam. *Idem.*

5. *Sum enim unus ex curioſis, quòd infinita ſcire non poſſum, &c.*] Abſurda lectio. ſcribendum enim *neſcire*. cauſſam affert cur ad has vitas ſcribendas acceſſerit, cùm fateatur ſe parum à dicendi facultate inſtructum: ait verò ſe ut hoc opus ſuſciperet, & proprio ſtudio hiſtoriæ noſcendæ fuiſſe impulſum; & hortatu amicorum, cujus maximè cui hunc librum mittit: nam illi cùm eſſent viri doctiſſimi, cupiditate plura ſciendi, auctores videntur fuiſſe Vopiſco, ut Aureliani vitæ quam ſolam initiò ſuſceperat, reliquas adjiceret. Vox *curioſus* non ſemper in malam partem accipitur. nam nihil aliud hic *curioſus* niſi φιλομαθὴς, & *curioſitas*, φιλομάθεια, ac ſitis addiſcendi ſemper aliquid. *Caſaub.*

Sum enim unus ex curioſis, quod infinita neſcire non poſſum.] Suſpectam hanc lectionem habuerunt viri docti: ſi quid mutandum, mallem: *ſum enim unus ex curioſis, quod infinita ſciri non poſſunt, incendentibus vobis, qui dum multa ſciatis, ſcire multo plura cupitis.* hoc ſenſu: infinita ſunt in hominum vita quæ neſciuntur, & ignota ſunt, de rebus geſtis præſertim magnorum principum. vos qui multa cum ſciatis, plura tamen ſcire cupitis, ad ea curioſe & diligenter conſcribenda me eſtis hortati. quod nunc facio ſcilicet, qui unus ſum ex curioſis, ut infinita quæ de imperatoribus eorumque rebus geſtis ignorantur, afferam memoriæ, & in medium producam. *Curioſus* autem is eſt apud hos auctores, qui res fideliter, & cum magna diligentia litteris commendat, & minima maximaque deſcribit, ut nihil eorum poſſint ignorare homines, quæ ad principum vitam & res geſtas pertinent. *Salmaſ.*

Sum enim unus ex curioſis, quòd infinita ſcire non poſſum.] Nihil divertit ab hac

ſum, incendentibus vobis, qui quum multa ſciatis, ſcire
multo plura cupitis. & ne diutiùs ea quæ ad meum con-
ſilium pertinent loquar, magnum & præclarum princi-
3 pem & qualem hiſtoria noſtra non novit, arripiam. PRO-
BUS oriundus è Pannonia, civitate Sirmienſi, nobiliore
matre quàm patre, patrimonio moderato, affinitate non
magna, [1] tam privatus quàm imperator nobiliſſimis virtu-
tibus claruit. Probo, ut quidam in literas retulerunt, pa-
ter nomine Maximus fuit: qui quum ordines honeſtiſſi-
mè duxiſſet, tribunatum adeptus, apud Ægyptum vita
functus eſt, uxore ac filio & filia derelictis. Multi dicunt
Probum Claudii propinquum fuiſſe, optimi & ſanctiſſimi
principis: quod quia per unum tantum Græcorum rela-
tum eſt, nos in medio relinquemus. Unum tamen dico
quod in ephemeride legiſſe me memini, à Claudia ſorore
Probum ſepultum. Adoleſcens Probus corporis moribus
tam clarus eſt factus, ut Valeriani judicio tribunatum pro-
pè imberbis acciperet. Extat epiſtola Valeriani ad Gallie-
num, qua Probum laudat adhuc adoleſcentem, & imita-
tioni omnium proponit. Ex quo apparet neminem un-
quam perveniſſe ad virtutum ſummam jam maturum,
niſi qui puer ſeminario virtutum generoſiore concretus
4 aliquid inclytum deſignaſſet. Epiſtola Valeriani. *Valeria-
nus pater Gallieno filio, Auguſtus Auguſto. Et meum ſequutus ju-
dicium, quod ſemper de Probo adoleſcente primò habui, & omnium
bonorum qui eundem ſui nominis virum dicunt, tribunatum in
eum contuli, datis ſex cohortibus Saracenis, creditis etiam auxilia-
ribus Gallis cum ea Perſarum manu [2] quam nobis Artabaſſes Syrus
mancipavit. Te quæſo, fili chariſſime, ut [3] eum juvenem quem
imi-*

hac lectione Palatinus. & benè habet. Curioſi enim omnia ſcire volunt, ſed non etiam eſt qui eos omnia doceat. videatur Spartiani Hadrianus cap. 16. circa finem. *Grut.*

1. *Tam privatus quam imperator nobiliſſimus virtutibus claruit.*] Malim quod in vetere libro eſt; *Tam privatus quam imperator nobiliſſimus virtutibus claruit.* qui genere non ſunt, plerumque virtutibus ſunt nobiles & clari. *Salmaſ.*

2. *Quam nobis Artabaſſes Syrus mancipavit.*] *Artabaſſis Syrius.* Pal. *Syrius* pro *Syrus*. *Artabaßis* eſt Αρταβάσης. ſic enim ſcribebant. *Idem.*

3. *Eum juvenem quem imitari pueris omni-*

imitari pueris omnibus volo, in tanto habeas honore [1] *quantum virtutes ejus & merita pro debito mentis ſplendore deſiderant.* Alia epiſtola de eodem ad præf. præt. cum ſalario. *Valerianus Auguſtus Mulvio Gallicano præfecto prætorii.* [2] *Miraris fortaſſis, quòd ego imberbem tribunum fecerim* [3] *contra conſtitutum divi Adriani. Sed non multum miraberis* [4] *ſi Probum cogitas* [5] *adoleſcentem verè probum.* [6] *Nunquam enim aliud mihi, quum eum cogito, nomen occurrit.* [7] *Quod niſi nomen haberet, potuit habere cognomen. Huic igitur dari jubebis (quoniam mediocris fortunæ eſt) vt ejus dignitas incrementis juvetur,* [8] *tunicas ruſſulas duas,* [9] *pallia*

omnibus volo.] *Imitari* παθητικῶς, pro ad imitandum propoſitum eſſe omnibus. *Caſaub.*

1. *Quantum virtutes ejus & merita pro debito mentis ſplendore deſiderant.*] Ego *mentis* pro *meritis* ſuſpicor eſſe ſcriptum: ac totum illud *pro debito meritis ſplendore*, interpretamentum eſſe eorum verborum quibus ſunt inſerta. *Idem.*

Quantum virtutes ejus & merita pro debito mentis ſplendore deſiderant.] *Mentis ſplendorem* heic vocat, animi generoſitatem & virtutem, qua ſplendebat Probus. *Salmaſ.*

2. *Miraris fortaſſis.*] Pal. *Mireris.* Grut.

3. *Contra conſtitutum Divi Hadriani.*] Palat. *Conſtantiam.* an legendum, *Contra ſententiam?* ſic ſane ſuadet illa ſcriptura. *Salmaſ.*

Contra conſtitutum Divi Hadriani.] Palat. *conſtantiam divi.* fortè *contra ſententiam.* Grut.

4. *Si Probum cogitas adoleſcentem vere Probus.*] Ex Palatin. facio: *Sed non multum miraberis ſi Probum cogitas. eſt adoleſcens vere probus.* non tamen damno vulgatam. *Salmaſ.*

5. *Adoleſcentem, verè probum.*] Pal. *& adoleſcens verè Probus.* an fuit? *eſt adoleſcens verè probus.* Grut.

6. *Numquam enim aliud mihi, cùm eum cogito, niſi nomen occurrit.*] Reſtitui huic ſententiæ ſuum decus; additâ è Pal. voculâ *niſi.* quæ peſſimè aberat vulgatis. *Idem.*

7. *Quod niſi nomen haberet, potuit habere cognomen.*] Commendabatur hic Probus à probitate. nam ſic ſupra de eo loquitur: *Adoleſcens Probus corporis moribus tam clarus eſt factus, ut Valeriani judicio tribunatum propr imberbis acciperet.* reſpiciebat nempe Vopiſcus, cum illa ſcriberet, ad hæc verba epiſtolæ Valeriani, quibus Probo imberbi tribunatum defert, & eum maxime à probitate commendat. ſed quid appellat ibi mores corporis? legendum: *Adoleſcens Probus probis moribus tam clarus factus eſt.* quod ſine dubio verum eſt. *Salmaſius.*

8. *Tunicas ruſulas duas.*] Scripti, *ruſſulas*, ut alibi. *Caſaub.*

Tunicas ruſulas duas.] Scribe, *ruſſulas*, ex libris. *Salmaſ.*

Tunicas ruſulas duas.] Pal. *ruſſulas*, ut & alibi. *Grut.*

9. *Pallia Gallica duo fibulata.*] *Sagochlamys* & *pallium fibulatum* res eadem. ſagochlamys enim dicta eſt, chlamys ad ſagi Gallici modum facta vel potius ex utroque compoſita, ſago nempe & chlamyde. chlamys erat quidem undantior & profuſior ſago, & fibula ſtringebatur. ſagum autem adſtrictius & brevius. temperatum igitur ex utraque forma veſtimentum, ſagochlamys quæ dicitur. pallium non ſimpliciter dixit, ſed pallium fibulatum, quod pallia vulgo non eſſent fibulata, ut nec ſaga. *Salmaſ.*

3. Inter-

lia Gallica duo fibulata, [1] *interulas paragaudias duas*, [2] *patinam argenteam librarum decem ſpecillatam*, [3] *aureos Antonianos centum*, [4] *argenteos Aurelianos mille*, *æreos Philippeos decem millia. Item in ſalario diurno*, [5] *bubulæ pondo, porcinæ pondo ſex*, *caprinæ pondo decem*, *gallinaceum per biduum*, *olei per biduum ſextarium unum*,

1. *Interulas paragaudias duas.*] Pal. *integrulas*. Grut.

2. *Patinam argenteam librarum decem ſpecillatam.*] Quemadmodum filicata opera quæ ad filicis herbæ ſpeciem eſſent celata, dixerunt: ſic ab eadem mente corymbiata, ſpecillata, & alia id genus. *Caſaub.*

Patinam argenteam librarum decem ſpecillatam.] Melius ex Palat. *ſpecellatam. ſpecellum* ὑποκοριστικὸν à ſpeculo. parvum nempe ſpeculum. ſic *vacellum* à vaſculo. *ſpecellata* autem *patina* à genere celaturæ dicta, quod intus haberet crebra exculpta ſpecula vel ſpecella. Plinius lib. XXXIII. cap. IX. vel quæ ad eum modum figurata eſſet, ut ſpecula varia cælo expreſſa haberet intus ad reddendas plures imagines. *Salmaſius.*

Patinam ſpecillatam.] Sic & Palat. niſi quod is *ſpecellatam*. Grut.

3. *Aureos Antoninianos centum, argenteos Aurelianos mille, æreos Phillippeos decem millia.*] Hoc annuum videtur fuiſſe ac legitimum tribunorum ſtipendium. hoc eſt ducenti & quadraginta aurei, vel quod idem eſt, viginti aurei menſtrui. nam hanc ſummam efficiunt, aurei centum, argentei mille, & æreorum decem millia. per æreos autem intelligit ſeſtertios; per argenteos, denarios. centum vero ærei unum aureum reddebant, centum argentei quattuor aureos. ſciendum ſane eſt illa tempeſtate æreos denarios dictos fuiſſe pro ſeſtertiis, cum ſuperioribus temporibus denarii de argenteis tantum dicerentur, quincuplum autem dabatur Duci, ejus quod accipiebat Tribunus, tam in ſalario quam in ſtipendio: unde centum aurei menſtrui pro ſtipendio Duci numerabantur. in ſumma vero aureorum ad ſumptus præbitorum Aureliano, non quincuplum, ſed ſeptuplum, & paulo plus reperitur. quod extra ordinem illi decretum fuiſſe putamus quamdiu Romæ foret. Habemus legitimum Tribuni & Ducis ſtipendium: gregarii militis quod fuerit, videamus. viri docti nos docuerunt, aureos quaternos in menſem, juſtum fuiſſe militis ſtipendium. ſtatuamus igitur quaternos aureos meruiſſe militem menſtruos; duplum, centuriones, hoc eſt octonos: triplex equiti, nempe duodenos; quincuplum Tribunis datum, aureos ſcilicet vicenos; quincuplum Ducibus, ejus ſcilicet quod accipiebant Tribuni, id eſt aureos in menſem centenos. *Salmaſ.*

4. *Argenteos Aurelianos mille.*] Malim, *Aurelianeos*, ut Philippeos. *Caſaubonus.*

5. *Bubulæ pondo.*] Deeſt numerus. *Idem.*

Bubulæ pondo.] Deeſt numerus, ſed facile ex conjectura reſtitui poteſt, & ex aliorum locorum comparatione. Tribunus Probus in diurno ſalario accepiſſe dicitur porcinæ pondo ſex. Duces quincuplex ſalarium accipiebant, ut ſuperiori animadverſione docuimus. neceſſe eſt igitur Ducem in diurno ſalario habuiſſe porcinæ vel laridi pondo triginta. idque verum eſſe liquebit ex Valeriani epiſtola qua ſalarium Aureliano duci decernit: in quo ſalario hæc ſunt: *Porcinæ pondo triginta, bubulæ pondo quadraginta.* hac ratione legendum hoc loco fuerit: *Bubulæ pondo octo, porcinæ pondo ſex.* nam quadraginta pondo quincupla ſunt ad octo, ut triginta ad ſex. *Salmaſ.*

1. *Vini*

unum, [1] *vini veteris diurnos ſextarios decem*, [2] *cum larido bubalino: ſalis, olerum, lignorum, quantum ſatis eſt.* [3] *Hoſpitia præterea eidem ut tribunis legionum præberi jubebis.* [4] Et hæc quidem epiſtolæ declarant. Nunc quantum ex ephemeride colligi potuit, quum bello Sarmatico jam tribunus, [5] tranſmiſſo Danubio, multa fortiter feciſſet, publicè in concione donatus eſt [6] haſtis puris quatuor, coronis vallaribus duabus, corona civica una, [7] vexillis puris quatuor, armillis aureis duabus, torque aureo uno, patera ſacrificali quinquelibri una. Quo quidem tempore [8] Valerium Flaccum, adoleſcentem nobilem, [9] parentem Valeriani, è Quadrorum liberavit manu: unde illi Valerianus coronam civicam detulit. Verba Valeriani pro concione habita: *Suſcipe Probe præmia pro Rep. ſuſcipe coronam civicam pro paren-*

1. *Vini veteris diurnos ſextarios decem.*] Hæc legitima & ſollemnis vini menſura Tribuno præberi ſolita. ſic Claudio Tribuno Valerianus in ſalario annuo dabat, *vini veteris ſextarios tria millia quingentos.* Decem autem diurni ſextarii efficiunt ſextarios annuos tria millia ſexcentos quinquaginta. *Idem.*

2. *Cum larido bubalino.*] Bubalinum laridum non aliunde niſi ex hoc loco novi. atque putabam laridum de carne tantum ſuilla uſurpari. Pal. legit, *larido bobulaci.* in præſentia nihil venit in mentem aptius quam legere: *cum larido, bubula, ſalis, olerum, lignorum quantum ſatis eſt.* atqui, dixeris meminit jam ſupra bubulæ? meminit ſane & porcinæ, niſi quis putet porcinam & laridum diverſe accipi. quod non puto. *Idem.*

3. *Hoſpitia præterea eidem ut tribunis legionum præberi jubebis.*] Hoſpitia huic Probo præberi vult Valerianus, ut tribunis legionum præbebantur, non autem reliquum ſalarium. nam duplex accipiebant legionum tribuni. *Idem.*

4. *Et hac quidem epiſtolæ declarant.*] Vetus editio: *Et hæc quidem epiſtolis declarantur.* Idem.

Et hæc quidem epiſtolæ declarant.] Pal. *epiſtolis declarantur.* Grut.

5. *Tranſmiſſo Danubio.*] *Tramiſſo*, P. *Salmaſ.*

6. *Haſtis puris, &c.*] Sine ferro. Lege Servium ad illa,

Pura juvenis qui nititur haſta.

Caſaub.

7. *Vexillis puris, &c.*] Sine purpura. purpuræ vexillorum mentio apud Capitolinum in Gordianis. *Idem.*

Vexillis puris.] Vexilla pura interpretantur, ſine purpura. ſed interpretamentum non placet. nam vexilla illa militaria tota purpurea vel ruſſea. ideo *flammulæ* dicebantur, quod colore flammeo eſſent. *vexilla pura* heic accipimus ſine argento, vel auro. in ſignis autem & vexillis militaribus aurum & argentum intexi ſolitum, notius eſt quam ut indicare debeam. Plin. lib. XXXIII. cap. III. *Salmaſ.*

8. *Valerium Flaccum.*] Hunc *Flaccinum* vocat Pal. codex. *Idem.*

Valerium Flaccum.] Palat. *Flaccinum.* Grut.

9. *Parentem Valeriani.*] Non γονέα. apage. adoleſcens enim erat. ſed συγγονον, ut ſæpe diximus. *Caſaub.*

1. *Veſtes*

parente. Quo quidem tempore legionem tertiam eidem addidit ſub teſtimonio ejuſmodi. Epiſtola de legione tertia. *Res geſtæ tuæ Probe chariſſime faciunt ut & ſerius tibi tradere majores exercitus videar, & citò tamen tradam. Recipe in fidem tuam legionem tertiam felicem, quam ego adhuc nulli niſi provecto jam credidi: mihi autem eo tempore credita eſt quo & me canoſum, qui credebat, cum gratulatione vidit. Sed ego in te non expecto ætatem, quum & virtutibus fulgeas, & moribus polleas.* [1] *Veſtes tibi triplices dari juſſi, ſalarium duplex feci,* [2] *vexillarium*
6 *deputavi.* Longum eſt, ſi per res geſtas tanti percurram viri, quæ ille ſub Valeriano, quæ ſub Gallieno, quæ ſub Aureliano & Claudio privatus fecerit, quoties murum conſcenderit, vallum diripuerit, hoſtem cominus interemerit, dona principum emeruerit, rempublicam in antiquum ſtatum ſua virtute reddiderit. Docet Gallieni epiſtola ad tribunos data, qui fuerit Probus. *Gallienus Auguſtus tribunis exercituum Illyricianorum. Etiamſi patrem meum fatalis belli Perſici neceſſitas tenuit, habeo tamen parentem Aurelium Probum, quo laborante poſſim eſſe ſecurus. qui ſi affuiſſet, nunquam ille ne nominandus quidem tyrannus, ſibi uſurpaſſet imperium. Quare omnes vos conſiliis ejus cupio parere, qui & patris judicio probatus eſt & ſenatus.* Non magnum fortaſſis judicium

1. *Veſtes tibi triplices dari juſſi, ſalarium duplex feci.*] Veſtes à ſalario ſeparat. ſic ſupra veſtes & ſalarium ſeorſim enumeravit. *Salmaſ.*

2. *Vexillarium deputavi.*] Non dubium quin hic vexillarius ad miniſterium vel obſequium deputatus Probo tribuno fuerit à Valeriano. ſed quomodo vexillarium heic accipiemus, quærendum eſt. an vexilliferum intelligemus? ſane vexillarii, imaginiferi, draconarii inter principales milites, ut & cornicularii, ducenarii, beneficiarii, quorum tamen pleroſque in obſequio tribunorum & ducum fuiſſe reperio. ut in pauca conferam, vexillarii erant, quos triarios vocabant veteres, iique fere ex veteranis qui ſub vexillo retinebantur, aliorum omnium munerum immunes præterquam propulſandi hoſtis. nulla autem erat legio quæ non haberet hoc veteranorum vexillum. ideo cum vexillum legionis, aut vexilla legionum audis, de iſtis veteranis intelligere debes. ſexcenti autem in unaquaque legione, nunquam plus aut minus. quid ſi ergo *vexillarium* interpretemur vexilliferum? ita ſane melius. ſed quod obſequii genus præſtitiſſe tribuno dicemus vexilliferum? fortaſſean ut ante tribunum ambularet cum vexillo, honoris & obſequii gratia; certum enim eſt imperatoribus Romanis præferri ſolita vexilla quocunque irent, & quotieſcunque procederent. *Idem.*

tium Gallieni eſſe videatur, principis mollioris, ſed quod negari non poteſt: ne diſſolutus quidem quiſpiam ſe, niſi in ejus fidem tradit cujus ſibi virtutes exiſtimat profuturas. Sed eſto, Gallieni epiſtola ſequeſtretur. Quid Aureliani judicium? qui Probo decimanos, fortiſſimos exercitus ſui, & cum quibus ipſe ingentia geſſerat, tradidit ſub hujuſmodi teſtimonio: *Aurelianus Auguſtus Probo S. D. Ut ſcias quanti te faciam, decimanos meos ſume, quos Claudius mihi credidit. Iſti enim ſunt qui quadam felicitatis prærogativa præſules niſi futuros principes habere non norunt.* Ex quo intellectum eſt [1] Aurelianum in animo habuiſſe [2] ut ſi quid ſibi ſcienti prudentique eveniret, Probum principem faceret. Jam 7
Claudii, jam Taciti judicia de Probo longum eſt innectere: quamvis feratur in ſenatu Tacitus dixiſſe, quum eidem offerretur imperium, debere Probum principem fieri. [3] Sed ego S. C. ipſum non inveni. Ipſe autem Tacitus imperator primam talem ad Probum epiſtolam dedit: *Tacitus Auguſtus Probo. Me quidem ſenatus principem fecit de prudentis exercitus voluntate. Attamen ſciendum tibi eſt, tuis nunc humeris magis incubuiſſe Remp. qui & quantus ſis omnes novimus, ſcit ſenatus. [4] Adeſto igitur noſtris neceſſitatibus: [5] tua familia aſſere, ut*

1. *Aurelianum in animo habuiſſe.*] Vet. ed. *In animo hic habuiſſe.* forte: *In animo hoc habuiſſe.* Idem.

2. *Ut ſi quid ſibi ſcienti prudentique eveniret, &c.*] Hoc eſt, ſi ſibi morte ſua mori contingeret, ita ut certus de obitu, ſuprema ſua poſſet ordinare. *Caſaub.*

3. *Sed ego S. C. ipſum inveni.*] Scribe, *S. C. ipſum non inveni.* Idem.

Sed ego Senatuſconſultum ipſum non inveni.] Ita & Pal. noſter. *Grut.*

4. *Adeſto igitur noſtris neceßitatibus, tuæ familiæ aſſere ut ſoles Remp.*] Non nego modeſtiſſimum principem Tacitum fuiſſe, & qui fortaſſe cùm factus eſt imperator, ἄρχεσθαι quàm ἄρχειν præoptaſſet: ſed iſtud tamen non concoquo, quòd ita expreſſis verbis Probum hortatur, ut ſuæ familiæ Remp. aſſerat. Sic locum ergo concipio: *mea famæ adeſto: aſſere, ut ſoles, Remp.* Sic paullò poſt acclamatur Probo à ſenatoribus: *Aſſertor ſenatus felix imperes.* Caſaub.

5. *Tuæ familiæ aſſere, ut ſoles remp.*] Non mirum videatur, quod Probum hic hortetur ad remp. familiæ ſuæ aſſerendam. nam cum in ſenatu offerretur Tacito imperium, dixit Probum magis ſibi videri dignum cui deferretur. in hac autem epiſtola jam princeps factus dicit Probi humeris magis incubuiſſe remp. hinc eum hortatur, ut neceſſitatibus publicis adſit, & familiæ ſuæ remp. aſſerat. hoc eſt, ſic remp. adminiſtret, ut familiæ ſuæ principatum inferret. nam qui vel eo tempore, quo Tacito delatum eſt imperium, ipſius etiam Taciti judicio dignus erat imperio, adeo ut & eum imperatorem fieri debere dixe-

ut ſoles, Rempub. Nos tibi decreto totius Orientis ducatu, [1] *ſalarium quintuplex fecimus, ornamenta militaria geminavimus, conſulatum in annum proximum nobiſcum decrevimus: te enim manet pro virtutibus tuis Capitolina palmata.* Ferunt quidam Probo id pro imperii omine fuiſſe quod Tacitus ſcripſit, *Te manet Capitolina palmata.* [2] Sed in hanc ſententiam omnibus
8 ſemper coss. ſcribebatur. [3] Amor militum erga Probum ingens ſemper fuit. [4] Neque enim unquam ille paſſus eſt peccare militem. Ille quinetiam Aurelianum ſæpe à gravi crudelitate deduxit. Ille ſingulos manipulos adiit, veſtes & calceamenta perſpexit: ſiquid prædæ fuit, ita diviſit, ut ſibi nihil præter tela & arma ſervaret. Quinetiam [5] quum de prædato, ſive ex Alanis ſive ex aliqua alia gente incertum eſt, repertus eſſet equus non decorus, neque ingens, qui, quantum captivi loquebantur, [6] centum ad diem milliaria currere diceretur, ita ut per dies octo

re dixerit in Senatu: non mirandum eſt nunc ad eum ſcribere Tacitum, ut remp. familiæ ſuæ aſſereret, vt ſolebat ſcilicet, qui ſe jam ita geſſerat, ut vel judice Tacito qui princeps factus eſt, princeps fieri mereretur. *Salmaſ.*

1. *Salarium quintuplex fecimus.*] Lege ex vet. edit. *Salarium quincuplex.* in veteribus Gloſſis: *Quincuplum*, πεντάπλουν. *Idem.*

2. *Sed in hanc ſententiam omnibus ſemper Coss. ſcribebatur.*] A regio abſunt illa, *ſemper Coss.* Non poteſt ſanè verum eſſe quod hìc dicitur, niſi exponas commodè, & Coss. intelligas deſignatos: nam hos conſules manebat toga palmata, de Capitolio petenda, ut ſcribit Capitolinus in Gordianis. quare de conſulibus qui inierant non verè dixeris Capitolinam eos manere. *Caſaub.*

3. *Amor militum erga Probum ingens fuit. neque enim ille unquam paſſus eſt peccare militem.*] Probus, ne milites peccarent, curabat: officio eos & diſciplina retinendo, non vi aut ingratiis, ſed amore & benevolentia. cum igitur amaret milites, viciſſim quoque ab illis amabatur, qui & amore ejus & reverentia peccare timebant. ſic in Gordiano tertio Capitolinus: *Tribuni eum & duces uſque adeo timuerunt, & amaverunt, ut neque vellent peccare, neque ex ulla parte peccarent.* Salmaſ.

4. *Neque enim unquam ille paſſus eſt peccare militem.*] Beatum Probum! ſi militum peccata dum coërcet, eorum in ſe amorem accendit. hoc ſanè ſignificat τὸ *enim* iſto loco. ſed aliter Vopiſcum ſcripſiſſe cenſeo. Lego, *peccari in militem.* ſic alibi ſæpe magni duces in hac hiſtoria laudantur, quòd milites à tribunorum ſuorum vexatione redemerint. Hanc auctoris eſſe mentem probant ſequentia: *Ille quinetiam Aurelianum ſæpe à gravi crudelitate deduxit.* quaſi dicat: non ſolùm tribunos & ductores ordinum molliores erga milites reddidit; ſed ipſum etiam imperatorem Aurelianum ab ingenita ſibi crudelitate deduxit. *Caſaub.*

5. *Cùm de prædato ſive ex Alanis.*] Pal. *prædato hic ex Alanis.* Grut.

6. *Centum ac decem milliaria currere.*] Pal. *millia.* Idem.

1. *Deinde*

octo vel decem continuaret, & omnes crederent Probum
tale animal ſibimet ſervaturum, jam primùm dixit, *Fugi-
tivo militi potius quam forti hic equus convenit.* [1] Deinde in ur-
nam [2] militares juſſit nomen ſuum mittere, ut aliquis eum
ſorte ductus acciperet. Et quum eſſent in exercitu qui-
dam nomine Probi alii quatuor milites, caſu evenit [3] ut
primùm emergeret cui Probo nomen exiſteret, quum
ipſius Probi ducis nomen miſſum non eſſet. Sed quum
quatuor illi milites inter ſe contenderent, ac ſortem ſibi
quiſque defenderet, juſſit iterum agitari urnam: ſed & ite-
rum Probi nomen emerſit: quumque tertiò & quartò fe-
ciſſet, quartò Probi nomen effuſum eſt. Tunc omnis
exercitus equum illum Probo duci dicavit, ipſis etiam mi-
litibus quorum nomina exierant, id volentibus. Pugna- 9
vit & contra Marmaridas in Africa fortiſſimè, eos denique
vicit, atque ex Libya Carthaginem tranſiit, eandemque
à rebellionibus vindicavit. Pugnavit & ſingulari certa-
mine contra quendam Aradionem in Africa, eundemque
proſtravit: & quia fortiſſimum ac pertinaciſſimum virum
viderat, ſepulcro ingenti honoravit, quod adhuc extat
[4] tumulo uſque ad ducentos pedes terræ lato per mi-
lites quos otioſos eſſe nunquam eſt paſſus. [5] Extant apud
Ægyptum ejus opera quæ per milites ſtruxit in plurimis
civi-

1. *Deinde in urnam militares juſſit.*] Vet. ed. *Milites.* Salmaſ.

2. *Militares juſſit nomen ſuum mittere.*] Palat. tantum habet, *milites juſſit mittere.* Grut.

3. *Ut primum emergeret cui Probo nomen exſiſteret, &c.*] Pal. *ut qui primum Probo nomen exiſteret.* Idem.

4. *Tumulo uſque ad ducentos pedes terræ lato, &c.*] Nam quo latior agri modus ſepulcro aſſignabatur, eo magis creſcebat honos. conſtat hoc ex antiquis inſcriptionibus. *Caſaub.*

Tumulo uſque ad ducentos pedes terræ lato per milites.] Dicit heic author, Probum per milites ideo tam latum tumulum curaviſſe extruendum, quod eos otioſos eſſe nunquam pati poſſet. legendum, *alto:* aut quod verius, & propius eſt, *elato*, hoc modo: *ſepulcro ingenti honoravit, quod adhuc extat, tumulo uſque ad ducentos pedes terra elato.* oportet ingens hoc ſepulcrum fuiſſe, quod tumulum terra elatum haberet uſque ad ducentos pedes. *Salmaſ.*

5. *Extant apud Ægyptum ejus opera quæ per milites ſtruxit in plurimis civitatibus.*] Non in Ægypto ſolùm, ſed etiam in aliis pleriſque provinciis, ut Africa, Gallia, Pannonia, Mœſia. vide Aurelium Victorem. Erat hic mos ducum & Imp. Rom. *Caſaub.*

civitatibus. In Nilo autem tam multa fecit ut vectigal frumentarium ſolus adjuverit: pontes, templa, porticus, baſilicas labore militum ſtruxit: ora fluminum multa patefecit, paludes pleraſque ſiccavit, atque in his ſegetes agroſque conſtituit. Pugnavit etiam [1] contra Palmyrenos pro Odenati & Cleopatræ partibus Ægyptum defendentes, primò feliciter, poſtea temerè, ut penè caperetur: ſed poſtea refectis viribus, Ægyptum & Orientis maximam partem in Aureliani poteſtatem redegit. [2] Quum igitur tot & tantis virtutibus eniteret, Tacito abſumto fataliter, ac Floriano imperium arripiente, omnes Orientales exercitus eundem imperatorem fecerunt. Non inepta neque inelegans fabula eſt, ſcire quemadmodum imperium Probus ſumpſerit. Quum ad exercitus nuntius veniſſet, tum primùm animus militibus fuit prævenire Italicos exercitus, ne iterum ſenatus principem daret. ſed quum inter milites ſermo eſſet quis fieri deberet, & manipulatim in campo tribuni eos alloquerentur, dicentes requirendum eſſe principem aliquem fortem, ſanctum, verecundum, clementem, probum: idque per multos circulos, ut fieri aſſolet, diceretur, quaſi divino nutu undique ab omnibus acclamatum eſt, *Probe Auguſte, dii te ſervent.* [3] deinde concurſus, & ceſpititium tribunal: appellatuſque imperator, ornatus etiam pallio purpureo quod de ſtatua templi oblatum eſt: atque inde ad Palatium reductus, invitus & retrectans, & ſæpe dicens, [4] *Non enim vobis expedit, milites,* [5] *non mecum bene agetis. Ego enim vobis blan-*

1. *Contra Palmyrenos pro Odenati & Cleopatræ, &c.*] Legendum: *Pugnavit contra Palmyrenos, Odenati & Cleopatræ partibus Ægyptum defendentes.* elegans & Latina loquutio, nemo neget, *defendere rem aliquam alicui.* Salmaſius.

2. *Quum his igitur tot & tantis virtutibus.*] *Quum igitur his tot & tantis virtutibus eniteret.* ita vet. ed. *Idem.*

3. *Deinde concurſus & ceſpititium tribunal.*] Erectio tribunalis certiſſimum creati imperatoris erat argumentum. & ratio eſt, quia alloquendi principem uni ac ſoli imperatori jus fuit, ſicut obſervabamus ad Capitolini divum Verum. *Caſaub.*

4. *Non vobis expedit milites.*] Sic Pal. excluſo *enim.* Grut.

5. *Non mecum bene agitis.*] Melius ex Palatino legas: *Non mecum bene agetis.* Salmaſ.

blandiri non poſſum. Prima ejus epiſtola data ad Capitonem præfectum prætorio talis fuit: *Imperium nunquam optavi, & invitus accepi. Deponere mihi rem invidioſiſſimam non licet. Agenda eſt perſona quam mihi miles impoſuit.* [1] *Te quæſo, Capito, ita mecum ſalva Repub. perfruaris, annonam & commeatus & quicquid neceſſarium eſt ubique militi pares: ego, quantum in me eſt, ſi recte omnia gubernaveris, præfectum alterum non habebo.* [2] Itaque milites cognito quòd imperaret Probus, Florianum qui quaſi hereditarium imperium arripuerat, interemerunt, ſcientes [3] neminem digniùs imperare quàm Probum. Ita ei ſine ulla moleſtia totius orbis imperium & militum & ſenatus judicio delatum eſt. Et quoniam 11
mentionem ſenatus fecimus, ſciendum eſt quid ipſe ad ſenatum ſcripſerit, quid item ad eum ampliſſimus ordo reſcripſerit. Oratio Probi prima ad ſenatum. *Rectè atque ordine P. C.* [4] *proximo ſuperiore anno factum eſt, ut veſtra clementia orbi terrarum principem daret, & quidem de vobis, qui & eſtis mundi principes, & ſemper fuiſtis, & in veſtris poſteris eritis. atque utinam id Florianus expectare voluiſſet, nec velut hereditarium ſibi vindicaſſet imperium, vel illum vel alium quempiam majeſtas veſtra feciſſet. Nunc quoniam ille imperium arripuit, nobis à militibus delatum eſt nomen Auguſtum, vindicatum quinetiam in illum à prudentioribus militibus, quod fuerat uſurpatum.* [5] *Quæſo ut de meis meritis faciatis quicquid juſſerit veſtra clementia.* Item S. C. Die tertio nonas Februarias in æde Concordiæ: inter cætera. Ælius Scorpianus cos. dixit, *Audiſtis*

1. *Te quæſo Capito, ita mecum ſalva Rep. perfruaris, &c.*] Diſtingue meliùs: *Te quæſo Capito, ita mecum ſalva Rep. perfruaris, &c.* Egregia verò obteſtatio illa Probi, *ita mecum ſalva Rep. perfruaris, &c.* vide l. 2. Suet. c. XXVIII. *Caſaub.*

2. *Itaque milites cognito quod imperaret Probus.*] V. ed. hoc ordine habet: *Cognito itaque quod imperaret Probus, milites Florianum, &c.* Salmaſ.

3. *Neminem dignius imperare quam Probum.*] Pal. & editio vetus addunt: *Neminem dignius imperare poſſe quam Probum.* Idem.

4. *Proximo ſuperiore anno, &c.*] Ex his verbis intelligi poteſt Tacitum, qui ſex tantùm menſes imperium tenuit, ſub anni finem creatum fuiſſe imperatorem, & ſequentis anni principio interemtum. *Caſaub.*

5. *Quæſo ut de meis meritis, &c.*] Pone ante iſta minorem diſtinctionem loco majoris, & ſuperioribus connecte. *Idem.*

diſtis P. C. *literas Aurelii Valerii Probi: de his quid videtur?* Tunc acclamatum eſt, *Probe Auguſte, dii te ſervent. Olim dignus, & fortis, & juſtus, bonus ductor, bonus imperator. Exemplum militiæ, exemplum imperii, dii te ſervent. Aſſertor Reipubl. felix imperes: magiſter militiæ, felix imperes: te cum tuis dii cuſtodiant. Et ſenatus antea te delegit. Ætate Tacito poſterior, cæteris prior. Quòd imperium ſuſcepiſti, gratias agimus. Tuere nos, tuere Rempubl. bene tibi committimus quos antè ſervaſti. Tu Francicus, tu Gotthicus, tu Sarmaticus, tu Parthicus, tu omnia, & priùs fuiſti ſemper dignus imperio, dignus triumphis: felix agas,*
12 *feliciter imperes.* Poſt hæc Manlius Statianus, qui primæ ſententiæ tunc erat, ita loquutus eſt: *Diis immortalibus gratias, & præ cæteris* P. C. *Jovi Optimo, qui nobis principem talem qualem ſemper optabamus, dederunt. Si rectè cogitemus, non nobis Aurelianus, non Alexander, non Antonini, non Trajanus, non Claudius requirendi ſunt: omnia in uno principe conſtituta ſunt: rei militaris ſcientia, animus clemens, vita venerabilis, exemplar agendæ reipublicæ, atque omnium prærogativa virtutum. enimvero quæ mundi pars eſt quam ille non vincendo didicerit? Teſtes ſunt Marmaridæ in Africæ ſolo victi,* [1] *teſtes Franci inviis ſtrati paludibus, teſtes Germani & Alemanni longè à Rheni ſubmoti litoribus. Jam verò quid Sarmatas loquar, quid Gotthos, quid Parthos, ac Perſas, atque omnem Ponticum tractum? ubique vigent Probi virtutis inſignia. Longum eſt dicere quot reges magnarum gentium fugaverit, quos duces manu ſua occiderit, quantum armorum ſit quæ ipſe cepit privatus. Superiores principes, quas illi gratias egerint, teſtes ſunt literæ publicis inſertæ monumentis. Dii boni, quoties ille donis militaribus eſt donatus? quas militum laudes emeruit?* [2] *Adoleſcens tribunatum, non longè poſt adoleſcentiam, regendas legiones accepit. Jupiter* OPT. MAX. *Juno regina, tuque virtutum præſul Minerva, tu orbis Concordia, & tu Romana Victoria, date hoc ſenatui* P. Q. R. *date militibus, date ſociis, atque exteris nationibus. Imperet quemadmodum militavit.*

Decerno

1. *Teſtes Franci inviis ſtrati paludibus.*] Forte leg. *In ſuis ſtrati paludibus.* Salmaſ.

2. *Adoleſcens Tribunatum.*] Pal. *Tribunatus.* Idem.

1. Nomen

Decerno igitur P. C. *votis omnium concinentibus*[1] *nomen Cæſa-*
reum, nomen Auguſtum, addo proconſulare imperium, patris pa-
triæ reverentiam, pontificatum maximum, jus tertiæ relationis,
tribunitiam poteſtatem. Poſt hæc acclamatum eſt, *Omnes* 13
omnes. [2] Accepto igitur hoc S. C. [3] ſecundum orationem
[4] permiſit patribus [5] ut ex magnorum judicum appellatio-
nibus ipſi cognoſcerent, [6] proconſules crearent, legatos
con-

1. *Nomen Cæſareum.*] Idem, *Cæſareanum.* Idem.

2. *Accepto igitur hoc S. C. ſecundum orationem permiſit patribus, &c.*] Scribendum, *per ſecundam orationem.* dixit ſuprà: *Oratio Probi prima ad ſenatum.* Caſaub.

Accepto igitur hoc S. C. ſecundum orationem permiſit patribus.] Fortean ſcribendum: *Accepto igitur hoc S. C. ſecundam orationem habuit, qua permiſit patribus.* ſupra habuimus primam orationem Probi ad ſenatum, at heic ſecundæ mentionem facit. fortaſſe ſcribendum: *Secunda oratione permiſit patribus.* Salmaſ.

3. *Secundum orationem.*] Cùm ſit in Codice Regio *ſecundam*, vix dubium ſit legendum detracta littera, *ſecundâ oratione.* Supra enim fuit; *Oratio Probi prima ad Senatum.* Grut.

4. *Permiſit patribus ut ex magnorum judicum appellationibus ipſi cognoſcerent.*] Magni judices ſunt majores magiſtratus quà urbani, quà provinciales. poſt Aureliani mortem, quo tempore ſummam Reip. & vim ipſam imperii ſibi patres vindicarunt, inſtitutum fuerat, ut non ad patres, verùm ad Urbis præfectum provocaretur à proconſulibus, & omnibus judicibus ordinariis: à præfecto Urbis poſtea ad ſenatum appellatio reſtabat, velut anchora quædam ſacra. ſed hos circuitus ſuſtulit hac oratione Probus, ſanciens, ut à proconſulibus & aliis judicibus majoribus, rectà ſenatus appellaretur. *Caſaub.*

5. *Ut ex magnorum judicum appellationibus ipſi cognoſcerent.*] Quod ad rem ipſam attinet, ſic ſæpe factum à bonis principibus, ut multum ſenatui deferrent, & appellationes ex majoribus judicibus, qua urbanis, qua provincialibus, ad ſenatum ire juberent. *magnos* porro *judices*, in *majores* male mutant magni viri. rationem ſi quæris, hanc afferunt. *majores judices* in libris juris ſæpe legere eſt, *magnos* nunquam. ridicule. quaſi major & magnus judex non idem ſit. *Salmaſ.*

6. *Proconſules crearent, legatos conſulibus darent.*] Scribendum, *proconſulibus.* de his enim hìc ſermo eſt, non de conſulibus. *Caſaub.*

Proconſules crearent, legatos conſulibus darent.] Corrigunt, *legatos proconſulibus darent.* ſed mihi non placent cum hac correctione. proconſules non legatos ipſi ſibi, quos vellent, ſumebant, ſed eos à ſenatu accipiebant. non igitur magnum aut mirum, ut qui proconſules crearent, iidem legatos proconſulibus darent. nec neceſſum habuit Probus, poſtquam permiſit ſenatui Pcoconſules creandi poteſtatem, iiſdem quoque ut proconſulibus legatos darent, permittere. legendum omnino puto: *Proconſules crearent, legatos ex conſulibus darent. legati ex conſulibus,* ſunt *legati conſulares*, qui provincias conſulares, jure ac poteſtate conſulari adminiſtrabant. ſic *ex conſulibus viros* ſupra notavimus, pro *viros Conſulares.* Ergò in eo Probus præter ceteros principes inſigniter fuit probus, quod non ſolum quæ populi erant provinciæ populo reſtituit, ſenatuique permiſit ordinandas; verum etiam quæ Cæſaris ſemper fuere propriæ, eidem ſenatui, ut in eas legatos mitteret, conceſſerit.

conſulibus darent, [1] jus prætorium præſidibus darent; [2] leges quas Probus ederet, ſenatuſconſultis propriis conſecrarent. [3] Statim deinde, ſiqui de interfectoribus Aureliani ſuperfuerant, vario genere vindicavit. Molliùs tamen moderatiuſque quàm priùs exercitus & poſtea Tacitus vindicaverant. Deinde animadvertit etiam in eos qui Tacito inſidias fecerant. Floriani ſociis pepercit, quòd non tyrannum aliquem videbantur ſequuti, ſed ſui principis fratrem. Recepit deinde omnes Europenſes exercitus, qui Florianum & imperatorem fecerant & occiderant. His geſtis, cum ingenti exercitu Gallias petit: [4] quæ omnes, [5] occiſo Poſthumio, turbatæ fuerant, interfecto Aureliano, à Germanis poſſeſſæ. tanta autem illic prælia feliciter geſſit, [6] ut à Barbaris ſexaginta per Gallias, nobi-

legatos enim tam conſulares quam prætorios in ſuas provincias mittere ſolebat Cæſar, non ſenatus, aut populus. *legati* igitur *ex Conſulibus* hoc loco ſunt legati conſulares. *Salmaſ.*

1. *Jus prætorium præſidibus darent.*] Ut præſides provinciarum ex adminiſtratione ſua reverſi ſederent in ſenatu inter prætorios. hoc vocat *jus prætorium*. Caſaub.

Jus Prætorium præſidibus darent.] *Præſidibus jus prætorium dare*, aliud nihil eſt, quam præſides cum jure prætorio in provincias mittere. qui cum jure conſulari provincias adminiſtrabant Cæſarianas, conſulares dicebantur, etſi nunquam conſules fuiſſent. ſic quos Cæſar idem provinciis ſuis præficiebat cum jure prætorio regendis, prætorii legati, & legati proprætore audiebant. ſic alibi apud hos auctores, *jus proconſulare alicui decernere*, eſt proconſulem facere. nam qui proconſulari poteſtate & imperio provincias regebant, proconſules erant, tametſi nunquam conſules fuiſſent. *Salmaſ.*

2. *Leges quas Probus ederet ſenatuſconſultis propriis conſecrarent.*] Fortaſſe inſtitutum à Probo, ut quicquid edicto principis ſancitum fuiſſet, patrum decreto confirmaretur. *Caſaub.*

3. *Statim deinde ſi qui de interfectoribus Aureliani ſuperfuerant, vario genere vindicavit.*] Cur dicat *ſtatim*, declarat Zoſimus, qui Probum firmato imperio ſuam Reip. adminiſtrationem ab iſtorum ſupplicio ſcribit exorſum. *Idem.*

4. *Quæ omnes occiſo Poſthumio turbatæ fuerant.*] Poſthumium intelligo, qui inter xxx. tyrannos dictus Pollioni. hic dum vixit, Barbaros omnes è Galliis ſua virtute ſummovit: eo extincto irrupêre undique in Gallias limite fracto variæ gentes: quas neque Claudius neque Aurelianus loco pellere potuerunt. *Idem.*

5. *Occiſo Poſtumio.*] *Poſtumio.* vet. ed. ita ſemper, atque ita etiam nummi. *Salmaſ.*

6. *Ut à Barbaris ſexaginta per Gallias nobiliſſimas reciperet civitates.*] Probus ipſe mox in epiſtolis ad ſenatum: *Septuaginta urbes nobiliſſimæ captivitate hoſtium vindicatæ, & omnes penitus Galliæ liberatæ.* aut igitur *ſeptuaginta* hic ſcribi debuit, aut ibi *ſexaginta*. Caſaubonus.

1. *Præ-*

nobiliſſimas reciperet civitates: [1] prædam deinde omnem,
[2] qua illi præter divitias etiam efferebantur ad gloriam.
Et quum jam in noſtra ripa, imò per omnes Gallias ſecuri
vagarentur, cæſis propè quadringentis millibus qui Ro-
manum occupaverant ſolum, [3] reliquias ultra Nicrum
fluvium & Albam removit, tantum his prædæ Barbaricæ
tulit, quantum ipſi Romanis abſtulerant: [4] contrà urbes
Romanas & caſtra in ſolo Barbarico poſuit, atque illic
milites collocavit. [5] Agros, & horrea, & domos, anno- 14
nam Tranſrhenanis omnibus fecit, iis videlicet quos in
excubiis collocavit: nec ceſſatum eſt unquam pugnari,
quum quotidie ad eum Barbarorum capita deferrentur,
jam ad ſingulos aureos ſingula, quandiu reguli novem ex
diverſis gentibus venirent, atque ad pedes Probi jacerent:
quibus ille primùm obſides imperavit, qui ſtatim dati
ſunt; deinde frumentum, poſtremò etiam vaccas atque
oves. Dicitur juſſiſſe his acriùs, ut gladiis non uterentur,
Romanam expectaturi defenſionem, [6] ſi eſſent ab aliqui-
bus

1. *Prædam deinde omnem, qua illi præter divitias etiam efferebantur ad gloriam.*] Non ſolùm civitates, inquit, verùm & prædam omnem recepit, coactis Barbaris, ut eam ipſi redderent: cùm quidem, ut ſtatim ſequitur, in eos vindicatum eſt, qui prædam fideliter non reddidiſſent. *Idem.*

2. *Qua illi præter divitias efferebantur ad gloriam.*] Palat. *Efferabantur*: convenit id enim feris & barbaris nationibus. *Salmaſ.*

3. *Reliquias ultra Nicrum fluvium & Albam removit.*] Scripti, *Album.* meliùs *Albim.* notiſſimum flumen: etiam Nicer, qui hodieque Neccarus. ad hunc fluvium ſæpiùs pugnarunt Romani cum gentibus, quæ ſe agentibus fatis è ſeptentrione in orbem Romanum effuderunt. *Caſaub.*

Reliquias ultra Nicrum fluvium & Albam removit.] Pal. *Nigrum.* malè. *Nicrum* enim retinemus, *Albimque* etiam malimus, quam *Albam.* Grut.

4. *Contrà urbes Romanas & caſtra in ſolo Barbarico poſuit.*] Malim, *contra hos urbes, &c.* Caſaub.

Contra urbes Romanas, & caſtra in ſolo barbarico poſuit.] Lege: *Contra urbes Romanas caſtra in ſolo barbarico poſuit, atque illic milites collocavit.* caſtra in ſolo barbarico fiebant, ad extendendum limitem, militeſque in his collocabantur ad defendendas urbes limitaneas Romanas. *Salmaſ.*

5. *Agros & horrea & domos & annonam Tranſrhenanis omnibus fecit.*] Cogitemus de hoc loco: nam *agros & annonam facere alicui*, duriuſculè dictum, & fortaſſe οὐκ ἀκίβδηλον. *Caſaub.*

Agros & horrea, & domos & annonam Tranſrhenanis omnibus fecit.] *Annonam facere*, non durius eſt, quam *ſalarium facere*: *facere annonam alicui*, & *facere ſalarium* idem eſt, pro conſtituere ac decernere. ſic etiam *facere agros*, pro dare vel aſſignare. *Salmaſ.*

6. *Si eſſent ab aliquibus vindicandi.*]

bus vindicandi. Sed viſum eſt id non poſſe fieri, niſi ſi limes Romanus extenderetur, & fieret Germania tota provincia. Maximè tamen, ipſis regibus conſentientibus, in eos vindicatum eſt qui prædam fideliter non reddiderunt. Accepit præterea ſedecim millia tironum, quos omnes per diverſas provincias ſparſit, [1] ita ut numeris, vel limitaneis militibus quinquagenos & ſexagenos interſereret, [2] dicens ſentiendum eſſe non videndum quum auxilia-

ribus

Si qui hoſtes exiſterent, qui ipſos bello premerent, dum ſuas injurias ulciſcuntur. *Caſaub.*

1. *Ita ut numeris vel limitaneis militibus.*] Id eſt, *Numeris & limitaneis militibus.* & Frontinus de Coloniis: *Aureliam vel Campaniam:* pro Aureliam & Campaniam. *numeros* autem hoc loco Vopiſcus, à *limitaneis militibus* diſtinguit, hoc eſt, legionarios milites à limitaneis vel ripenſibus. numeri enim ſunt legiones. legionarii milites, per provincias diſpoſiti in caſtris, & ſedibus, ut tunc vocabantur degebant. limitanei vero, qui in ripa per cuneos auxiliaque conſtitui, limitem tuebantur. nam limitanei & ripenſes iidem. Comitatenſes igitur milites in caſtris erant. limitanei vero & ripenſes in ripa per cuneos conſtituebantur. ad ripenſem porro militiam non eadem in milite ſtatura exigebatur, nec idem corporis robur, quod in comitatenſi vel legionaria. *Salmaſ.*

2. *Dicens ſentiendum eſſe, non videndum, cùm auxiliaribus Barbaris Romanus juvatur.*] Veteri inſtituto res ſacra fuit militia Romana: ad quam ſolis patuit aditus civibus, & quidem iis qui eſſent pleno jure cives. poſtea, ut mutant res cunctæ hominum, & libertini, & ſervi etiam ſunt admiſſi: tandem etiam Barbari: quam inter amiſſi imperii cauſſas unam & Zoſimus & alii ſtatuunt verè: ideo Probus quantum potuit diſſimulare dedecus hoc eſt conatus. *Caſaub.*

Dicens ſentiendum eſſe non videndum, quum auxiliaribus barbaris Romanus juvatur.] Sciendum eſt Romanam remp. auxiliis ſociorum, & alienigenarum gentium fere ſemper uſam eſſe. Et primis quidem temporibus, priuſquam Italia ſubacta eſſet, aut in provinciam ſaltem redacta, legiones ex civibus Romanis conſcribebantur, auxilia vero ex Italicis ſociis petebantur: & hæc auxilia numerum legionum ſemper aut æquabant, aut certe ſuperabant. poſt Italiam civitate donatam, legiones tam ex Italicis quam ex Romanis, utrique enim jam cives, conſcribi cœptæ ſunt: auxilia vero ex aliis gentibus petita, partim fœderatis, partim etiam mercede conductis. hinc *miles provincialis* apud Hyginum, pro legionario. legiones enim Romanæ ex milite provinciali conſtabant. auxiliares vero milites barbari ſubminiſtrabant. barbaræ ergò nationes inter auxilia tantum militabant, nec illis unquam ad legionariam militiam patuit aditus. Primus igitur Probus, ut heic habetur, cùm diceret, *ſentiendum eſſe non videndum, quoties auxiliaribus barbaris Romanus juvatur*, ſedecim tironum millia ex barbaris accepta, per diverſas Romani imperii provincias ſpargit, & legionibus immiſcuit, militibuſque limitaneis. quo facto & inſtituto utriuſque militiæ ſacramenta confudit, legionariæ & auxiliaris, quæ ante id tempus erant diſtincta ac diverſa. tantum ergo abeſt ut Probus hac in parte Romanum dedecus diſſimulare conatus ſit ac celare, quæ magni viri ſententia eſt, ut primus illi dedecori anſam præbuerit, dum auctor illius inſtituti fuit, quo paſſim exteris & barbaris nationibus, ad militiam Romanam aditus patefactus eſt. *Salmaſ.*

ribus Barbaris Romanus juvatur. Compoſitis igitur rebus 15
in Gallia, tales ad ſenatum literas dedit. *Ago diis immorta-
libus gratias P. C. quia veſtra in me judicia comprobarunt. Subacta
eſt omnis quà tenditur latè Germania: novem reges gentium di-
verſarum ad meos pedes, imò ad veſtros, ſupplices ſtratique jacue-
runt. Omnes jam Barbari vobis arant, vobis jam ſerunt, & con-
tra interiores gentes militant. Supplicationes igitur veſtro more
decernite. Nam & quadringenta millia hoſtium cæſa ſunt, &
ſedecim millia armatorum nobis oblata, & ſeptuaginta urbes nobi-
liſſimæ captivitate hoſtium vindicatæ, & omnes penitus Galliæ li-
beratæ. Coronas quas mihi obtulerunt omnes Galliæ civitates au-
reas, veſtræ P. C. clementiæ dedicavi. Et has Jovi* OPT. MAX.
*cæteriſque diis deabuſque immortalibus veſtris manibus conſecrate.
Præda omnis recepta eſt, capta etiam alia & quidem major quàm
fuerat antè direpta. Arantur Gallicana rura Barbaris bobus, &
juga Germanica captiva præbent noſtris colla cultoribus: paſcuntur*
[1] *ad noſtram alimoniam gentium pecora diverſarum: equinum pe-
cus noſtro jam fœcundatur equitatui: frumento barbarico plena
ſunt horrea.* [2] *Quid plura? illis ſola relinquimus ſola, nos eorum
omnia poſſidemus. Volueramus P. C. Germaniæ novum præſidem
facere, ſed hoc ad pleniora vota diſtulimus. Quod quidem credi-
mus conferre, quum divina providentia noſtros uberiùs fœcundarit
exercitus.* Poſthæc Illyricum petiit: & priùs quàm veni- 16
ret, Rhetias ſic pacatas reliquit ut illic ne ſuſpicionem
quidem ullius terroris relinqueret. In Illyrico Sarmatas
cæteraſque gentes ita contudit, ut propè ſine bello cuncta
reciperet quæ illi diripuerant. Tetendit deinde per Thra-
cias, atque omnes Geticos populos fama rerum territos,
& antiqui nominis potentia preſſos, aut in deditionem,
aut in amicitiam recepit. His geſtis Orientem petiit, at-
que

1. *Ad noſtram alimoniam.*] Pal. *no-ſtrorum.* Grut.

2. *Quid plura? illis ſola relinquimus ſola, nos eorum omnia poſſidemus.*] Forte ſcribendum: *Illis ſolum relinquimus, in ſolo eorum nos omnia poſſidemus.* nos, inquit, ſolum illis relinquimus, nec enim eripi poteſt, ſed omnia quæ in ſolo eorum ſunt, aut ex ſolo naſcuntur poſſidemus, ut pecora, armenta, frumentum, & cetera. *Salmaſius.*

1. *Omnem*

que in itinere potentiſſimo quodam latrone Palfurio capto
& interfecto, [1] omnem Iſauriam liberavit: populis atque
urbibus Romanis legibus reſtitutis. Barbarorum qui apud
Iſauros ſunt, [2] vel per terrorem vel per voluntatem, loca
ingreſſus eſt: quæ quum peragraſſet, hoc dixit, *Facilius eſt
ab iſtis locis latrones arceri quàm tolli.* Veteranis [3] omnia illa
quæ anguſtè adeuntur loca privata donavit, addens ut eo-
rum filii ab anno octavodecimo [4] mares duntaxat ad mili-
tiam mitterentur, [5] ne antè latrocinari quàm militare diſ-
17 cerent. Pacatis denique omnibus Pamphyliæ partibus,
cæterarumque provinciarum quæ ſunt Iſauriæ vicinæ, ad
Orientem iter flexit. [6] Blemyas etiam ſubegit, quorum
captivos Romam tranſmiſit, [7] qui mirabilem ſui viſum,
ſtupente pop. Rom. præbuerunt. [8] Copton præterea &
Ptole-

1. *Omnem Iſauriam liberavit: populis atque urbibus Romanis legibus reſtitutis.*] Sed non diu obtinuerunt Romani. *Caſaubonus.*

2. *Vel per terrorem vel per voluntatem loca ingreſſus eſt.*] Pal. legit: *Vel per urbanitatem.* Per urbanitatem barbarorum loca illa ingreſſum eſſe Probum dicit, qui non invitis barbaris ea ingreſſus eſt, ſed cum bona eorum gratia. ſic ſupra *urbane adjuvare*, pro comiter & benigne. *Salmaſ.*

3. *Omnia illa quæ anguſtè adeuntur loca.*] Id eſt, omnes Iſauriæ aditus anguſtiores, & loca ubi fauces ſunt montium. *Caſaub.*

4. *Mares duntaxat.*] Οἱ ἄῤῥενες δηλαδή. *Mares ſcilicet.* Salmaſ.

5. *Ne ante latrocinari quam militare diſcerent.*] Scribe meo periculo: *Ne latrocinari condiſcerent.* ab octavodecimo anno volebat eos ad militiam mitti Probus, ne latrocinari condiſcerent. *Idem.*

Ne ante latrocinari quàm militare diſcerent.] Tantum habet Pal. *ne latrocinare quàm diſcerent*; & ex illo *quam* deinde factum *numquam.* Grut.

6. *Blemyas etiam ſubegit.*] Scribe *Blemmyas.* Et Græci, Βλέμμυες. *Salmaſ.*

7. *Qui mirabilem ſui viſum ſtupente populo Rom. præbuerunt.*] Non dicit auctor, quid mirati ſint Romani in Blemmyis. tales nempe vulgò fingebantur, ſine capite; ore, & oculis pectori affixis. vide Plin. lib. 5. cap. 8. *Caſaub.*

Qui mirabilem ſui viſum, ſtupente P. R. præbuerunt.] Scribe: *Qui mirabilem ſui viſum ſtupenti pop. Rom. præbuerunt.* Salmaſ.

8. *Copton præterea & Ptolemaidem urbes.*] Copton urbem & nomum Copticen in ſuperiore Ægypto Ptolemæus recenſet. Ammianus Thebaidi, quæ una fuit è quinque provinciis Ægypti, adtribuit. erat Thebais duplex, prima & ſecunda. Copton atque Ptolemaidem in ſecunda collocant Excerpta geographica bibliothecæ regiæ, ex quibus didici urbem Copton poſtea Juſtinianopolim eſſe appellatam. *Caſaub.*

Copton præterea & Ptolemaidem urbes.] Scribe: *Copto præterea, & Ptolemaide urbes ereptas, &c. Copto & Ptolemaide,* pro *Copton & Ptolemaidem.* ſic enim tunc temporis enuntiabant urbium nomina. nam in ſexto caſu ea proferebant, & indeclinabilia faciebant. *Salmaſ.*

Copton præterea.] Pal. *Copte*, ut & infra *Copten.* Grut.

1. Fer-

Ptolemaidem urbes, ereptas Barbarico ſervitio, Romano
addidit juri. Ex quo tantum profecit ut Parthi legatos ad
eum mitterent, confitentes timorem pacemque poſcentes:
quos ille ſuperbiùs acceptos, magis timentes domum re-
miſit. [1] Fertur etiam epiſtola illius, repudiatis donis quæ
rex Parthorum miſerat, ad Narſeum talis fuiſſe: *Miror te
de omnibus quæ noſtra futura ſunt, tam pauca miſiſſe. Habeto in-
terim omnia illa quibus gaudes: quæ ſi nos habere cupiamus, ſci-
mus quemadmodum poſſidere debeamus.* His acceptis literis
Narſeus maximè territus, & eo præcipuè quòd Copton &
Ptolemaidem comperit à Blemyis qui eas tenuerant vin-
dicatas, cæſoſq; ad internecionem eos qui gentibus fuerant
antè terrori. Facta igitur pace cum Perſis, ad Thracias 18
rediit, & [2] centum millia Baſtarnarum in ſolo Rom. con-
ſtituit, [3] qui omnes fidem ſervaverunt. Sed quum & ex
aliis gentibus pleroſque pariter tranſtuliſſet, id eſt, [4] ex
Gepidis, [5] Gautunnis, & [6] Vandalis, illi omnes fidem fre-
gerunt,

1. *Fertur etiam epiſtola illius ad Narſeum talis fuiſſe.*] Hic Narſeus regulus Armenus fuit, juſſus à rege Perſarum, hæc ad Rom. principem deferre munera. *Caſaub.*

2. *Centum millia Baſtarnarum in ſolo Rom. conſtituit.*] Vide Zoſimum. *Idem.*

Centum millia Baſtarnarum.] Græci ſemper hunc populum nominant Βαςάρνας, ſed Latini *Baſternas*. Salmaſius.

3. *Qui omnes fidem ſervaverunt.*] Hoc vult & Zoſimus. propterea adeò ſtudio ſe notatum Græcis & Latinis hiſtoricis, fidem à Baſternis ſervatam: quòd cæteræ gentes Barbaræ quas vel hic imperator, vel alii, variis partibus Romani orbis collocarant, pro hoſtibus mox ſe geſſerunt, & bellis inteſtinis remp. Rom. dilacerarunt. *Caſaub.*

4. *Ex Gepidis, Gautunnis & Vandalis.*] *Gautunni* vel ſunt qui Trutungi, vel qui Virtingui in Claudio nominabantur. Ego putem Juthungos intelligi, de quibus oppidò ſuavem hiſtoriam narrat Dexippus in rebus Aureliani, ubi etiam de Vandalis loquitur, gente alioquin ſatis nota. *Idem.*

Ex Gepidis.] Palat. *Ex Gipidis. Gypedes* & *Gipedes* libri ferme ſemper eos ſcribunt, non *Gepidas*. at Græci Γήπαιδας eos vocant. *Salmaſ.*

Ex Gepidis, Gautunnis, & Vandalis.] Pal. *ex Gipedis, Granthungis & Blandulis*. Grut.

5. *Gautunnis.*] Palat. *Granthungis*. atque ita omnino legendum. *Granthungi* & *Grothungi*, & *Gruthungi* vocantur paſſim apud authores iſti populi. Ammiano *Gruthungi*. lib. XXVII. *Gruthungos bellicoſam gentem.* Claudian.

Auſi Danubium quondam tranſnare Grůthungi
In lintres fregere nemus. ——

male hodie legitur, *Gothunni*. Salmaſ.

6. *Vandalis.*] Scribendum: *Bandulis*, aut *Vandulis*. ita enim ſæpe in libris veteribus vocantur, qui vulgo *Vandali*. Græci quoque nunquam Βανδιίλους, ſed Βανδίλους ſcribunt. *Idem.*

1. Omneſ-

gerunt, & occupato bellis tyrannicis Probo, per totum penè orbem pedibus & navigando vagati ſunt, nec parum moleſtiæ Rom. gloriæ intulerunt. quos quidem ille diverſis vicibus, variiſque victoriis oppreſſit, paucis cum gloria domum redeuntibus, quòd Probi evaſiſſent manus. Hæc Probus cum Barbaris geſſit. Sed habuit etiam non leves tyrannicos motus. Nam & SATURNINUM, qui Orientis imperium arripuerat, variis præliorum generibus & nota virtute ſuperavit Quo victo, tanta in Oriente quies fuit, ut (quemadmodum vulgò loquebantur) mures rebelles nullus audiret. Deinde quum PROCULUS & BONOSUS apud Agrippinam in Gallia imperium arripuiſſent: [1] omneſque ſibi Britannias, Hiſpanias, & braccatæ Galliæ provincias vindicarent, Barbaris ſemet juvantibus, vicit. Ac ne requiras plura vel de Saturnino, vel de Proculo, vel de Bonoſo, ſuo eoſdem inſeram libro, pauca de iiſdem, ut decet, imò ut poſcit neceſſitas, loquuturus. Unum ſanè ſciendum eſt, quòd Germani omnes, quum ad auxilium eſſent rogati à Proculo, [2] Probo potiùs perſervire maluerunt quàm cum Bonoſo & Proculo eſſe. [3] Gallis omnibus [4] & Hiſpanis ac Britannis hinc permiſit ut vites haberent vinumque conficerent. [5] Ipſe Almam montem in Illyrico circa Sirmium militari manu foſſum,
19 [6] lecta vite conſevit. Dedit Rom. etiam voluptates, & quidem

1. *Omneſque ſibi Britannias.*] *Omneſque ſibi jam Britannias, Hiſpanias.* ita Pal. nec ſecus ed. vet. *Idem.*

Omneſque ſibi jam Britannias.] Addidi *jam* è Palatino. *Grut.*

2. *Probo potius perſervire maluerunt.*] Pal. *proſervire maluerunt.* ſcribe: *quum ad auxilium eſſent rogati à Proculo, Probo ſervire maluerunt, quam cum Bonoſo & Proculo eſſe.* Salmaſ.

3. *Gallis omnibus & Hiſpanis ac Britannis hinc permiſit ut.*] *Hinc*, id eſt. poſt iſta. Vites inſtituendi aut colendi quantum quis vellet, neque in Italia, neque in provinciis jus fuit. coercebatur enim ejus rei libertas lege Domitiani quam refert Suetonius cap. VII. Britanni quare hoc loco nominentur à Vopiſco non video. nam eorum terram ad vineta non eſſe aptam omnes ſciunt: & qui legem hanc Probi commemorant, non Britannos in hoc albo ſed Pannonios ponunt. neque aliter hîc cenſeam legendum. *Caſaub.*

4. *Et Hiſpanis ac Britannis.*] Pal. *& Hiſpaniis & Britannis.* Grut.

5. *Ipſe Almam montem in Illyrico circa.*] Victorem vide vulgarem. *Caſaub.*

6. *Lecta vite conſevit.*] Idem liber: *conſeruit.* Salmaſ.

1. *Omnium*

quidem inſignes: delatis etiam congiariis. Triumphavit de Germanis & Blemyis: [1] omnium gentium drungos uſque ad quinquagenos homines ante triumphum duxit. [2] Venationem in Circo ampliſſimam dedit, ita ut populus cuncta diriperet. Genus autem ſpectaculi fuit tale. Arbores validæ per milites radicitus vulſæ connexis latè longeque trabibus affixæ ſunt, terra deinde ſuperjecta, totuſque Circus ad ſylvæ conſitus ſpeciem, gratia novi viroris effronduit. [3] Immiſſi deinde per omnes aditus ſtruthio-

1. *Omnium gentium drungos uſque ad quinquagenos homines ante triumphum duxit.*] Quem vocat Pollio in triumphis Gallieni gregem & globum, Vopiſcus hîc voce Barbara drungum. ſed ibi triumphatorum populorum ſinguli globi erant ducenorum hominum, hîc tantùm L. in Tacticis Græcorum libris omnis adunatio militum appellatur δροῦγγος ſive plurium, ſive etiam pauciſſimorum: nam & tres aut quatuor drungum faciunt. *Caſaub.*

Omnium gentium drungos uſque ad quinquagenos homines.] Vocem *drungus* quod putant eſſe barbaram, non eſt. origine enim Græca eſt, ſed barbare facta à Græcis recentioribus. ῥύγχος eſt roſtrum. militum multitudinem cuneatim roſtratimque pugnantium, fronte ſcilicet in anguſtum deſinente; videntur δροῦγγον, id eſt ῥύγχος vel roſtrum appellaſſe: nam & *capita porcina* hujuſcemodi cuneos vocabant. non ignoro tamen apud Vegetium lib. III. cap. XIX. *drungum* ſive *globum*, à *cuneo* ſive *porcino capite* ſeparari. *Salmaſ.*

2. *Venationem in Circo ampliſſimam dedit.*] Pancarpum & direptionis venationem, de quibus ad Gallienos. *Caſaubonus.*

Venationem in circo ampliſſimam dedit. ita ut populus cuncta diriperet.] De venatione direptionis, ſive ſylva, deque pancarpo diximus ſupra ad Gordiani vitam, ubi viros doctos erravere docuimus, qui ſylvam & pancarpum confundunt, errant etiam illi qui putant à Gordiano primo exhibitum hoc genus ludicræ venationis, quo à populo omnia diripiebantur. jam ante Gordianum Alagabalus in conſulatu hoc genus dederat. atque jam olim id Neronem feciſſe ludis ſuis tradit Suetonius lib. VI. Hæc tamen differentia inter miſſilia Neronis & Alagabali, quod Alagabalus res ipſas diripiendas populo objiciebat, & inde videtur venatio direptionis, at in Neronis miſſilibus teſſeræ tantum ſpargebantur, non res ipſæ, hoc eſt animalia ipſa diripienda dabantur. ſpectandæ quidem feræ populo exhibebantur. mox teſſeræ jaciebantur in populum earum ferarum nominibus inſcriptæ, quæ in ſpectaculo exhibitæ fuerant. à popularibus rapiebantur illæ teſſeræ, quas poterat quiſque, & quomodocumque poterat. deinde ſingulis dabatur in manum, quod teſſera cuique rapta adſignabat, ſive illud animal eſſet, ſive mancipium, ſive veſtis, ſive aliud quid. Sciendum autem eſt ſub novis imperatoribus, hoc eſt à Conſtantini magni temporibus uſque ad Juſtinianum, & alios ſequentes, nulla alia in uſu ac more fuiſſe miſſilia aut ſparſiones conſulares, quam aureorum, argenteorum, & æreorum numiſmatum. nullus enim tunc direptionis uſus, nulla mentio venationis iſtiuſmodi ludicræ, quæ populo diripiendas manſuetas feras & herbatica animalia præbebat. *Salmaſ.*

3. *Immiſſi deinde.*] *Miſſi deinde*, Pal. illud rectius. *Idem.*

1. Et

thiones mille, mille cervi, mille apri, mille damæ, ibices, oves feræ, [1] & cætera herbatica animalia, quanta vel ali potuerunt vel inveniri. Immiſſi deinde populares, rapuit quiſque quod voluit. [2] Addidit alia die in Amphitheatro una miſſione centum jubatos leones, qui rugitibus ſuis tonitrua excitabant : [3] qui omnes contificiis interempti ſunt, [4] non magnum præbentes ſpectaculum quum occidebantur. [5] Neque enim erat [6] beſtiarum impetus ille

[1] qui

1. *Et cætera herbatica animalia, &c.*] Vopiſcus *herbatica* appellat, quæ philoſophus ποηφάγα. *Caſaub.*

Et cætera herbatica animalia.] Ab *herba*, *herbaticus* : ut à *pompa*, *pompaticus* : *Herbatica* etiam animalia vocat Solinus quæ Græcis ποηφάγα. *Salmaſ.*

2. *Addidit alia die in amphith.*] Lege ex ſcriptis manu, *Edidit, &c.* Caſaub.

Edidit aliâ die.] Ita & Pal. *Grut.*

3. *Qui omnes contificiis interemti ſunt.*] Arenæ vox *contificium*, ſive *contifigium*. Alibi docemus pugnatum in arena cum feris multifariam, venabulis, excipiis, cultris venatoriis, pilis, contis, haſtis, copidibus, ſybinis, ſagittis. *Caſaub.*

Qui omnes contificiis interempti ſunt.] Optimus Palat. legit. *qui omnes poſticis interempti ſunt.* Quærendum ecquem locum habuerint in amphitheatro iſtæ poſticæ. Ammianus Marcellin. lib. XXVIII. *ut ſæpe faciunt amphitheatrales feræ, diffractis tandem ſolutæ poſticis.* Gloſſæ παραθύρων κατόπιν οἴκου interpretantur. aliæ Gloſſæ: παράθυρα, *poſticum.* non tamen ſemper *poſtica*, portam quæ in averſa parte ædium eſt, ſignificat, quam Græci ὀπισθόθυρον vocant, ſed etiam quamlibet parvam portulam. Sed *poſticæ* in amphitheatro quid ſunt? ſciendum ſubterraneos multos cavos in amphitheatro fuiſſe aſſervandis beſtiis. ab illis cavis portulas quæ in arenam ferebant, & è quibus in arenam feræ ſolebant emitti, *poſticas* vocat Ammianus, & heic Vopiſcus. ſed fortaſſe legendum: *qui omnes è poſticis interempti ſunt.* valde autem notandum eſt ex his Vopiſci verbis differentiam ſtatui inter cavos illos ſubterraneos amphitheatrales, è quibus per poſticas beſtiæ in arenam inducebantur, & caveas in quibus feræ detinebantur: ſic enim ſcribit: *qui omnes è poſticis interempti ſunt, non magnum præbentes ſpectaculum cum occidebantur : neque enim erat beſtiarum impetus qui eſſe è caveis egredientibus ſolet.* dicit, atque id quidem aperte dicit, ideo non magnum nec gratum fuiſſe ſpectaculum eorum leonum qui è poſticis occidendi in arenam immittebantur, quod non tanto impetu egrederentur ex illis cavis ac ſpecubus ſubterraneis, ut ex caveis ſolent. Et caveæ quidem ex regulis ferreis contextæ erant, & ad lucem expoſitæ in medio, ut par eſt, amphitheatro : cavi autem & ſpecus illi ſubterranei tenebroſi : nihil eſt autem quod æque faciat domandis feris, ac tenebræ. at è caveis exeuntium major vis & impetus erat. *Salmaſ.*

Qui omnes contificiis interempti ſunt.] Palat. *qui omnes poſticis interempti ſunt.* Grut.

4. *Non magnum præbentes ſpectaculum, quum occidebantur.*] Palat. *quo occidebantur.* Salmaſ.

5. *Neque enim erat beſtiarum impetus, qui eſſe ab eis egredientibus ſolet.*] Lege: *qui eſſe è caveis egredientibus ſolet.* Caſaub.

6. *Beſtiarum impetus qui eſſe ab eis egredientibus ſolet.*] Pal. *qui eſſe hæc ab eis egredientibus ſolent*, ut omninò legendum ſit, *qui eſſe è caveis egr.* uti conjecit Petrus Faber. *Grut.*

1. *Quæ*

[1] qui eſſe è caveis egredientibus ſolet. [2] Occiſi ſunt præterea multi qui diripere volebant, ſagittis. [3] Editi deinde centum leopardi Libyci, centum deinde Syriaci, [4] centum leænæ, & urſi ſimul trecenti: quarum omnium ferarum magnum magis conſtat ſpectaculum fuiſſe quàm gratum. Edita præterea gladiatorum paria trecenta, Blemyis pleriſque pugnantibus, qui per triumphum erant ducti, pleriſque Germanis & Sarmatis, nonnullis etiam latronibus Iſauris. Quibus peractis, bellum Perſicum parans, quum per Illyricum iter faceret, à militibus ſuis per inſidias interemptus eſt. Cauſæ occidendi ejus hæ fuere. Primùm, quòd nunquam militem otioſum eſſe perpeſſus eſt. Siquidem multa opera militari manu perfecit; dicens *annonam gratuitam militem comedere non debere.* [5] His addidit dictum ejus

1. *Qui eſſe ab eis egredientibus ſolet.*] Recte emendatum eſt à doctis viris: *qui eſſe è caveis egredientibus ſolet.* Palat. *qui eſſe hæc abeis*, pro, *qui eſſe è cabeis.* nam ita ſcribebant, *cabeam* vel *cabiam* pro *cavea.* ſic *albium* pro *alveo*, *albiolum* pro *alveolum.* caveæ autem illæ in quibus feræ detinebantur, ex ferreis repagulis ſive regulis conſtabânt verſatilibus. ideo autem verſatilia fiebant cavearum repagula, ut vertendo beſtias adſilientes excuterent. *rutulos* hæc repagula vocat Calpurnius:

Et coit in rutulum tereti qui lubricus axe
Impoſitos ſubita vertigine falleret ungues
Excuteretque feras.

Salmaſ.

2. *Occiſi ſunt præterea multi, qui diripere volebant ſagittis.*] Veteres membranæ ſcriptum habent: *occiſi ſunt præterea multi qui dirigere nolebant, ſagittis. Dirigere* heic abſolute uſurpatum eſt pro in medium procedere. dicit Vopiſcus à Probo editos eſſe una miſſione centum leones, qui omnes è poſticis interempti ſunt: multos autem ex illis, *qui dirigere nolebant*, hoc eſt qui prodire in medium amphitheatrum, & ex cavis ſuis exire nolebant, ſagittis occiſos eſſe, in ipſis ſcilicet poſticis, & aditibus ſpeluncarum. nam qui in medium veniebant, à beſtiariis occidebantur, non ſagittis, ſed pede collato, & illis telis quibus beſtias à confectoribus confici moris eſt. *dirigere* etiam pro ambulare, & procedere, & recta ire. ſic etiam apud Apulejum: *in aſpectum dirigere*, pro in aſpectum venire. atque inde *directarii* dicti qui in alienas ædes dirigebant furandi gratia. *Idem.*

Occiſi ſunt præterea multi qui diripere volebant, ſagittis.] Pal. *qui dirigere nolebant.* Grut.

3. *Editi deinde centum leopardi Libyci, centum deinde Syriaci, centum leænæ.*] Legendum: *editi deinde centum leopardi Libyci, centum deinde Syri: editæ centum leænæ, & urſi ſimul trecenti.* nihil verius. *Salmaſ.*

4. *Centum leænæ.*] Nec eſt quod aliquis dicat leonum nomine quos in iiſdem ludis ediderat Probus, leænas etiam comprehenſas. nam jubatos tantum ediderat. at leænæ juba carent. præterea ſeparatim edi ſolebant leones & leænæ. *Idem.*

5. *His addidit dictum ejus grave, Si unquam, &c.*] Scribendum *eis.* ſed totus locus perperam conceptus, ita reformandus: *His addidit dictum eis grave,*

ejus grave, Si unquam eveniat ſalutare, Reip. brevi milites neceſſarios non futuros. Quid ille conceperat animo qui hoc dicebat? nonne omnes barbaras nationes ſubjecerat pedibus? quia totum mundum fecerat jam Romanum: *Brevi* (inquit) *milites neceſſarios non habebimus.* Quid eſt aliud dicere? Romanus jam miles erit nullus, [1] ubique regnabit, omnia poſſidebimus, ſecura Reſp. orbis terrarum non arma fabricabit, non annonam præbebit: [2] boves habebuntur aratro, equus naſcetur ad pacem, nulla erunt bella, nulla captivitas. ubique pax, ubique Rom. leges, ubique
21 judices noſtri. Longiùs amore imperatoris optimi progredior quàm pedeſtris ſermo deſiderat. Quare addam illud quod præcipuè [3] tanto viro fatalem properavit neceſſitatem. Nam quum Sirmium veniſſet, ac ſolum patrium effœcundari cuperet & dilatari, ad ſiccandam quandam paludem multa ſimul millia militum poſuit, [4] ingentem

ve, ſi unquam eveniat ſalutare Reip. BREVI MILITES NECESSARIOS NON FUTUROS. *Caſaub.*

His addidit dictum ejus grave.] Legebam: *his adde dictum ejus grave.* duas cauſas occidendi Probi adfert. primum, inquit, quod numquam militem otioſum eſſe perpeſſus eſt. his adde dictum ejus grave, quo dicebat ſcilicet, ſi umquam eveniat ſalutare reip. brevi milites non futuros neceſſarios. *Salmaſ.*

1. *Ubique regnabit.*] Scribe, *regnabimus.* Caſaub.

Ubique regnabit, omnia poſſidebimus.] Ita totum locum conſtituo: *Romanus jam miles erit nullus: ubique regnabit, omnia poſſidebit ſecura reſpublica: orbis terrarum non arma fabricabit, non annonam præbebit.* Salmaſ.

2. *Vobis habebuntur aratra.*] Ineptiſſima lectio. edendum curavimus: *boves habebuntur aratro, equus naſcetur ad pacem.* ſi milites nulli forent, non arma fabricarentur, annonam provinciales non darent: boves aratro tantum haberentur, & nulli rei ſervirent, niſi arandæ terræ. hoc dicit Vopiſcus. *Idem.*

3. *Tanto viro fatalem properavit neceſſitatem.* Sic dicitur in antiquo epigrammate:

Properavit hora triſtis fatalis mea.

Idem.

4. *Ingentem parans foſſam, qua dejectis in altum navibus.*] Pal. *dejectis in ſaltum naribus.* ſic totum locum conſtituo: *ad ſiccandam quamdam paludem multa ſimul millia militum poſuit, ingentem parans foſſam, quæ dejectis in ſalum naribus, loca Sirmienſibus profutura ſiccaret.* in *ſalum* repoſuimus pro *in altum*, hoc vult: Probum ad ſiccandam paludem multa millia militum poſuiſſe, foſſamque ingentem paraſſe quæ in mare exoneraret, & egereret, quidquid aquæ reſtagnaret in illa palude. *nares foſſæ* vocat extremam foſſæ partem humiliorem, depreſſiorem, & in ſalum dejectam, quo exitum in mare haberet aqua paludis reſtagnantis. ſic *nares canalis* apud Vitruvium, pro extrema canalis parte, qua humor egeritur. lib. VII. cap. IV. & paulo poſt: *ſi autem locus non patietur ſtructuram, canales fiant, & nares exeant ad locum patentem.* ſic igitur canalis apud Vitru-

tem parans foſſam, [1] qua, [2] dejectis in altum navibus, loca
Sirmienſibus profutura ſiccaret. [3] permoti milites confu-
gientem eum in turrem ferratam, quam ipſe ſpeculæ cauſa
[4] editiſſimam exædificaverat, interemerunt anno imperii
ſui quinto. Poſtea tamen [5] ingens ei ſepulcrum elatis ag-
geribus, omnes pariter milites fecerunt cum titulo hujuſ-
modi inciſo marmori, HIC PROBUS IMPERATOR,
ET VERE PROBUS SITUS EST, VICTOR OM-
NIUM GENTIUM BARBARARUM, VICTOR
ETIAM TYRANNORUM. [6] Conferens ego cum aliis 22
imperatoribus principem Probum, omnibus propè Ro-
manis ducibus, [7] qui fortes, qui clementes, qui pruden-
tes, qui mirabiles extiterunt, intelligo hunc virum parem
fuiſſe, aut, ſi non repugnat invidia furioſa, meliorem.
Quinquennio enim imperii ſui per totum orbem terra-
rum tot bella geſſit, & quidem per ſe, ut mirabile ſit
quemadmodum omnibus occurrerit præliis. [8] Multa ma-
nu ſua

Vitruvium *nares* habere dicitur, hoc eſt exitus quibus humor egeritur, ut heic foſſæ apud Vopiſcum, quibus aqua educitur. nares igitur aquariorum illorum ſulcorum, quibus aqua è liris educebatur, *elices* dicebantur ex ſententia veterum Gloſſarum auctoris, qui *elices*, *ἀναπνοὰς ὀχετῶ* expoſuit. alii ſulcos ipſos ita vocarunt. *Idem.*

1. *Qua dejectis in altum navibus.*] Pal. *quam dejectis in ſaltum naribus.* Grut.

2. *Dejectis in altum navibus, &c.*] Naves iſtæ videntur pro molibus objectæ aquæ reſtagnanti. *Caſaub.*

3. *Permoti milites, &c.*] Scripti, *Hoc permoti milites, &c.* Turris ferratæ in eadem hiſtoria meminerunt Aurelius Victor, Eutropius, alii. *Idem.*

Permoti milites.] Omnino legendum: *hac re moti milites confugientem eum in turrem, &c.* Salmaſ.

Hoc permoti milites.] Sic Gall. ſcripti. at Pal. *hac.* utraque vox prius aberat editionibus. *Grut.*

4. *Editiſſimam exædificaverat.*] Vet. ed. *& latiſſimam.* forte: *elatiſſimam.* Salmaſ.

Editiſſimam exædificaverat.] Pal. *& latiſſimam.* fuit fortaſſis, *elatiſſimam.* Grut.

5. *Ingens ei ſepulcrum elatis aggeribus fecerunt.*] Accedebat honos ex ſepulcro ingenti. ſic ſupra de Aradione: *& quia fortiſſimum ac pertinaciſſimum virum viderat, ſepulcro ingenti honoravit, quod adhuc extat tumulo uſque ad ducentos pedes terra elato per milites.* ſic ibi legendum ex correctione noſtra, *tumulus* autem idem quod *agger.* Salmaſ.

6. *Conferens ego cum aliis Imperatoribus, &c.*] Pal. *conferenti mihi cum aliis.* Grut.

7. *Qui fortes, qui clementes.*] Palat. *qua fortes, qua clementes, qua prudentes, qua mirabiles extiterunt.* atque ita legendum. *Salmaſ.*

8. *Multa manu ſua fecit.*] Id eſt, multa fortia facta edidit in præliis. *manu multum facere* dicebatur is in bello qui inter primos pugnabat, & fortiter faciebat. *Idem.*

nu ſua fecit, [1] duces præclariſſimos inſtituit. Nam ex ejus diſciplina Carus, Diocletianus, Conſtantius, [2] Aſclepiodorus, Annibalianus, Leonides, Cecropius, Piſonianus, Herennianus, Gaudioſus, Urſinianus, [3] Herculius, Maximianus, & cæteri, quos patres noſtri mirati ſunt, & de quibus nonnulli boni [4] principes extiterunt, inſtituti ſunt. Conferat nunc, cui placet, viginti Trajani Adrianique annos, conferat propè totidem Antoninorum. Nam quid de Auguſto loquar? [5] cujus imperii anni vix poſſunt credi. Malos autem principes taceo: ipſa vox Probi clariſſima indicat quid ſe facere potuiſſe ſperaret
23 qui dixit, *Brevi neceſſarios milites non futuros.* Ille verò conſcius ſui, non Barbaros timuit, non tyrannos. Quæ deinde felicitas emicuiſſet, ſi ſub illo principe milites non fuiſſent? [6] Annonam provincialis daret nullus, [7] ſtipendia de largitionibus nulla erogarentur, æternos theſauros haberet Romana Reſp. Nihil expenderetur à principe, nihil à poſſeſſore redderetur: aureum profectò ſeculum promittebat. Nulla futura erant caſtra, nuſquam lituus audiendus, arma non erant fabricanda: populus iſte militan-

tium,

1. *Duces præclariſſimos inſtiuit.*] Vide Aurelium Victorem de Diocletiani Cæſaribus loquentem. *Caſaub.*

2. *Aſclepiodorus.*] Scrib. *Aſclepiodotus.* nam ita Aurelius Victor & Eutropius. etiam Græci Ἀσκληπιόδοτος. is eſt qui ſub Diocletiano & Maximiano præfecturam præt. adminiſtrans Allectum vicit. *Idem.*

3. *Herculius, Maximianus.*] Duo iſthæc nomina non comparent in Pal. niſi à manu recentiſſima. *Grut.*

4. *Principes exſtiterunt, inſtiuti ſunt.*] Illa *inſtituti ſunt*, abſunt Palatinis, neque admodum requiruntur. *Idem.*

5. *Cujus imperii anni vix poſſunt credi.*] *Cujus imperii anni vi poteſt ſtatuivi.* an ſcribendum? *de cujus imperii annis vix poteſt ſtatui.* Salmaſ.

Cujus imperii anni vix poſſunt credi.] Pal. *poteſt atuivi.* Grut.

6. *Annonam provincialibus daret nullus, &c.*] Reg. *provincialis.* favent lectioni vulgatæ ſequentia verba: *æternos theſauros haberet Romana Reſp.* regio aſſentiuntur codices Puteani. *Caſaubonus.*

7. *Stipendia de largitionibus nulla erogarentur.*] *De largitionibus*, id eſt de ærario. duæ autem erant largitiones, ſacræ & privatæ: hoc eſt duo æraria, ſacrum vel publicum, & privatum. qui ſacri olim ærarii præfectus ſub prioribus imperatoribus, is ſub poſterioribus *comes ſacrarum largitionum* vocatus eſt. & qui privati ærarii præfectus, idem & rei privatæ procurator, & poſtea *privatarum largitionum* comes, vel *rei privatæ* dictus eſt. is ſub ſe habebat omnes rei privatæ rationales qui in ſingulis provinciis fiſcum principis procurabant. *Salmaſ.*

1. *Qui*

tium, [1] qui nunc bellis civilibus Remp. vexat, araret, ſtudiis incumberet, erudiretur artibus, navigaret. adde quòd nullus occideretur in bello. Dii boni quid tantum vos offendit Rom. Reſp. cui talem principem ſuſtuliſtis? Eant nunc qui ad civilia bella milites parant, in germanorum necem arment dexteras fratrum, hortentur in patrum vulnera liberos, [2] & dignitatem Probo derogent, quam imperatores noſtri prudenter & conſecrandam [3] vultibus, & ornandam templis, & celebrandam ludis circenſibus judicarunt. [4] Poſteri Probi vel odio invidiæ, vel timore, 24
[5] Romanam rem fugerunt: & in Italia circa Veronam ac Bena-

1. *Qui nunc bellis civilibus remp. vexat, pacis ſtudiis incumberet.*] Vetus liber legit: *qui nunc bellis civilibus remp. vexat aparet ſtudiis incumberet, &c.* & ſic editio princeps. ſic igitur totum hunc locum lege: *populus iſte militantium qui nunc bellis civilibus remp. vexat, araret, ſtudiis incumberet, erudiretur artibus, navigaret.* Idem.

2. *Et dignitatem Probo derogent, quam imperatores noſtri prudenter.*] Scribendum, *quem imperatores noſtri prudenter, & conſecrandum vultibus, & ornandum templis, & celebrandum ludis circenſibus judicarunt.* Significat Vopiſcus Diocletianum & Maximianum omnes Probo honores decreviſſe, qui conſecratis principibus haberi ſolerent. *Vultibus conſecrare*, eſt pictum exhibere. *vultus* ſunt imagines, & προτομαὶ, id eſt, εἰκόνες βασιλέων. *Caſaub.*

Et dignitatem Probo derogent, quam imperatores noſtri conſecrandam.] Legend. cum Caſaubono: *quem imperatores noſtri conſecrandum vultibus, & ornandum templis, & celebrandum ludis circenſibus judicarunt.* non propterea tamen genus fœmineum in ſequentibus, ut idem vir doctiſſimus exiſtimabat, ſed tanto magis maſculinum reponendum; nec enim divinitas conſecratur, ſed aliquis conſecratur divinitate. hinc *conſecrari* imperatores dicebant, qui in divorum numerum cooptabantur. & *conſecrati* de- *ſacratique* vocabantur, qui divi facti. Gloſſæ: *conſecratio*, ἀποθέωσις. ſic igitur legendum: *& divinitatem Probo derogent, quem imperatores noſtri conſecrandum vultibus, &c.* per hæc enim omnia divinitatem Probi confirmatam videri vult Vopiſcus, adverſus eos qui eam illi derogabant. *Salmaſ.*

Et divinitatem Probo derogent.] Heic quoque adſentiuntur aliorum ſcriptis Palatinæ membranæ. *Grut.*

3. *Vultibus conſecrandum.*] *Vultibus* id eſt imaginibus pectore tenus expreſſis, quas *thoracas* vocant, & *clypeos*. Trebellius in Claudio: *expreſſa thorace vultus ejus. thoracem vultus*, vocat imaginem vultus. ſed *vultus* etiam appellarunt illas imagines, & προτομαῖς. *Salm.*

4. *Poſteri Probi vel odio, &c.*] Melius videatur, *vel odio, vel invidiæ timore.* Caſ.

5. *Romanam rem fugerunt.*] Scriptum in Pal. *Romanam refugerunt.* nihil verius. per *Romanam* intelligit *Romanam regionem*, quæ & *urbicaria regio* dicebatur, ut ſupra oſtendimus. hinc ROMANA UNIVERSA REGIO in veteri inſcriptione. ea urbicarias regiones omnes continebat, intra centeſimum ab urbe comprehenſas. ea ſeparabatur ab Italia. quod multis teſtimoniis probavimus ad vitam Tetrici. ſic Romanam illam regionem hoc loco diſtinguit ab Italia: *Romanam*, inquit, *refugerunt, & in Italia circa Veronam ac Benacum & Larium,*

Benacum & Larium, atque in his regionibus, larem locaverunt. Sanè, quod præterire non potui, [1] quum imago Probi [2] in Veronenſi ita fulmine icta eſſet [3] ut ejus prætexta colores mutaret, aruſpices reſponderunt, hujus familiæ poſteros tantæ in ſenatu claritudinis fore ut omnes ſummis honoribus fungerentur. Sed adhuc neminem vidimus: [4] poſteri autem [5] videntur æternitatem habere. Senatus mortem Probi graviſſimè accepit, æquè populus. Et quum eſſet nuntiatum, Carum imperare, virum bonum quidem, ſed longè à moribus Probi, cauſa filii ejus Carini qui ſemper peſſimè vixerat, tam ſenatus quàm populus inhorruit. Metuebant enim unuſquiſque triſtiorem principem, ſed magis improbum metuebant heredem. Hæc ſunt quæ de Probo cognovimus, vel quæ digna memoratu exiſtimavimus. Nunc in alio libro, & quidem brevi, de Firmo, & Saturnino, & Bonoſo, & Proculo dicemus. Non enim dignum fuit [6] ut quadrigæ tyrannorum bono principi miſcerentur. Poſt deinde, ſi vita ſuppetit, Carum incipiemus propagare cum liberis.

FLA-

atque in his regionibus, larem locaverunt. quibus verbis oſtendit, Probi poſteros odio invidiæ vel timore non urbe Roma tantum ceſſiſſe, ſed etiam omnem Romanam provinciam refugiſſe, & ultra centeſimum in Italiam longe receſſiſſe, ac circa Veronam larem collocaviſſe. *Salmaſ.*

1. *Cùm imago Probi in Veronenſi ita fulmine icta eſſet, &c.*] *In Veronenſi,* nempe agro vel ſolo: quas voces ſæpe omittit conſuetudo Latinè loquentium. *Caſaub.*

Quum imago Probi in Veronenſi ita fulmine icta eſſet.] *Veronenſis* abſolute pro Veronenſis ager. At neſcio quid huc infercit vetus editio, quæ ſic habet: *in Veronenſis fritorii ſitu ita fulmine icta eſſet.* ex quo doctiſſimus Juretus legendum conjiciebat: *in Veronenſi prætorio ſita, ita fulmine icta eſſet.* Salmaſ.

2. *In Veronenſi ita fulmine.*] Pal. *Veronenſis*; additumque à manu recenti, *territorii ſitu.* neque improbem, ut tale quid ſubintellexerit auctor. *Grut.*

3. *Ut ejus prætexta colores mutaret.*] Sic apud Horatium:

—— *mutare colores.*

Notabis ergo *colores mutare* de re dictum quæ unum tantum colorem habebat. ſic *corporis colores* Vitruvius dixit, pro, corporis colorem. l. VIII. c. VII. *Salmaſ.*

4. *Poſteri autem videntur æternitatem habere.*] Eadem eſt juriſconſultorum ſuper ſignificatione vocis *poſteri* ſententia *Caſaub.*

5. *Videntur æternitatem habere.*] Addit Pal. *videntur æternitatem habere, non modum.* & ita etiam habet editio vetus. *Salmaſ.*

6. *Ut quadrigæ tyrannorum bonis principibus miſcerentur.*] τετϱάδας appellat quadrigam: ut alii τὴν δυάδα dixerunt bigam: medici collyrium quoddam è quatuor rebus conſtans ἅϱμα appellarunt. Scribon. Largus cap. IV. *Caſaub.*

1. FIR-

FLAVII VOPISCI SYRACUSII
[1]FIRMUS, SATURNINUS, PROCULUS ET BONOSUS.

[2] MINUSCULOS tyrannos ſcio pleroſque tacuiſſe, aut breviter præteriſſe. Nam & Suetonius Tranquillus, emendatiſſimus & candidiſſimus ſcriptor, [3] Antonium & Vindicem tacuit, contentus eo quòd eos curſim perſtrinxerat: & Marius Maximus, qui Avidium Marci temporibus, Albinum & Nigrum Severi, non ſuis propriis libris, ſed alienis innexuit. Et de Suetonio non miramur, cui familiare fuit amare brevitatem. Quid Marius Maximus, homo omnium verboſiſſimus, [4] qui & mythiſtoricis ſe voluminibus implicavit, [5] non ad iſtam deſcriptionem curamque deſcendit? At contrà Trebellius Pollio ea fuit diligentia, eaque cura in edendis bonis maliſque principibus, ut etiam triginta tyrannos uno breviter libro concluderet, qui Valeriani & Gallieni, nec multò ſuperiorum aut inferiorum fuere principum temporibus. [6] Quare nobis etiam non minima fuit cura ut dictis 1

1. FIRMVS, SATVRNINVS, PROCVLVS ET BONOSVS.] Scripta lectio: *De Firmo, Saturnino, Bonoſo & Proculo.* Caſaub.

FIRMVS.] *Firmus* & *Firmius* inter nomina Romana. firmiter tamen heic noſtri libri *Firmus* retinent. *Salmaſ.*

2. *Minuſculos tyrannos ſcio pleroſque tacuiſſe, aut breviter præteriiſſe.*] Sic *minuſculos imperatores* dixit Lampridius in Alexandro. *præterire* in hoc loquendi genere idem ſignificat ac ſi diceret, perſtringere. *Caſaub.*

3. *Antonium & Vindicem tacuit.*] Lege Spartianum in Peſcennio Nigro. *Idem.*

4. *Qui & mythiſtoricis ſe voluminibus implicavit.*] Spartianus in Opelio Macrino de Junio Cordo: *quæ ille omnia exequendo, libros mythiſtoriis replevit talia ſcribendo.* Idem.

5. *Non ad iſtam deſcriptionem curamque deſcendit?*] Tollenda interrogationis nota: vel ſcribe, *num ad iſt.* aut *cur non ad iſt.* Idem.

6. *Quare nobis etiam non minima fuit cura, ut dictis, &c.*] Pal. *Quare etiam quoque etiam ſi non tamen minima fuerit cura, ut dictis.* Grut.

dictis Aureliano, Tacito & Floriano, Probo etiam magno ac ſingulari principe, quum dicendi eſſent Carus, Carinus, & Numerianus, de Saturnino, Bonoſo, Proculo, &
2 Firmo, qui ſub Aureliano fuerant, non taceremus. Scis enim, mi Baſſe, quanta nobis contentio proximè fuerit cum amatore hiſtoriarum M. Fonteio, quum ille diceret FIRMUM qui Aureliani temporibus Ægyptum occupaverat, latrunculum fuiſſe non principem: contrà ego mecumque Rufus Celſus, & Ceionius Julianus, & Fabius Soſianus contenderent, dicentes illum & purpura uſum, [1] & percuſſa moneta AUGUSTUM eſſe vocitatum. quinetiam nummos ejus Severus Archontius protulit: de Græcis autem Ægyptiiſque libris convicit, illum ΑΥΤΟΚΡΑ'ΤΟΡΑ in edictis ſuis eſſe vocitatum. Et illi quidem adverſum nos contendenti hæc ſola ratio fuit quòd dicebat [2] Aurelianum in edicto ſuo non ſcripſiſſe quòd tyrannum occidiſſet, ſed quòd latrunculum quendam à Rep. removiſſet: perinde quaſi dignè tanti princeps nominis debuerit tyrannum appellare [3] hominem tenebrarium, [4] aut non ſemper *latrones* vocitaverint magni principes eos quos invadentes purpuras necaverunt. Ipſe ego in Aureliani vita priùs quam de Firmo cuncta cognoſcerem, Firmum non inter purpuratos habui, ſed quaſi quendam latronem: quod idcirco dixi, nequis me obli-
3 tum exiſtimaret mei. Sed ne volumini, quod breviſſimum promiſi, multa connectam, veniamus ad Firmum. FIRMO patria Seleucia fuit; tametſi plerique Græcorum

1. *Et percuſſa moneta.* AUGUSTUM *eſſe vocitatum.*] Teſtis nummus ΑΥΓ. Κ. Μ. ΦΙΡΜΙΟC. ΕΥC. ΕΥΤ. CΕΒ. ΕΤΟΥC. ΠΡΩΤΟΥ. ubi vides & AUGUSTI & ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟC appellationes. *Caſaub.*

2. *Aurelianum in edicto ſuo, &c.*] Illud ipſum intelligit, quod paullò pòſt recitatur. etſi *latronem* ibi vocat Aurelianus, non latrunculum. *Idem.*

3. *Hominem tenebrarium.*] Veteres omnes habent: *hominem tenebrarum.* an *homo tenebrarum*, pro tenebrione vel tenebratio? *Salmaſ.*

4. *Aut non ſemper latrones vocitaverint magni principes eos, &c.*] Non ſolùm principes, ſed quicunque ferè de iis ſunt locuti, qui imperium per vim occuparunt, latrones eos dixerunt. *Caſaubonus.*

1. *Nam*

rum alteram tradunt, ignari eo tempore ipſo tres fuiſſe Firmos, quorum unus præfectus Ægypti, alter dux limitis Africani, idemque proconſul, tertius iſte Zenobiæ amicus ac ſocius: qui Alexandriam Ægyptiorum incitatus furore pervaſit, & quem Aurelianus ſolita virtutum ſuarum felicitate contrivit. De hujus divitiis multa dicuntur. [1] Nam & vitreis quadraturis bitumine aliiſque medicamentis inſertis domum induxiſſe perhibetur: & [2] tantum

tum

1. *Nam & vitreis quadraturis bitumine aliiſque medicamentis inſertis, domum induxiſſe perhibetur.*] Præter vitreamina quorum notus eſt uſus omnibus, & vitreas feneſtras, habuerunt veteres & alia vitra ad ædificiorum ſuorum ornamenta. nam & ſolum vitro ſternebant, ut in thermis Agrippinis factum: & pro pariete vitrum adhibebant, ut in Scauri theatro; & tandem vitreas cameras facere inſtituerunt, ſicut Plinius docet libro XXXVI. capite XXV. Eò pertinuerunt vitreæ hæ quadraturæ, quibus Firmi domus inducta. *quadraturas* appellat πλάκας non ῥομβοειδεῖς, qualibus hodie ferè uti mos eſt, ſed quadratas. Fuere antiquiſſimi architecti, qui non vitri quadraturis, ſed operibus tectoriis parietes ita expolirent, ut vitri pelluciditatem viderentur habere. Porrò autem cùm parietes vitreo inducebant, quadraturas bitumine & aliis medicamentis committebant, quaſi unum eſſet ac continuum vitrum: quod hîc φιλομαθείας & curioſitatis gratiâ auctor nos docet. *Idem.*

Nam & vitreis quadraturis bitumine aliiſque medicamentis inſertis domum induxiſſe perhibetur.] Variis rebus ſolebant veteres, domorum parietes ornare. aut enim picturis condecorabant, aut marmore operiebant, quod genus ὀρθόστρωτος, & ὀρθομαρμάρωσις vocabatur, aut deaurabant: vide Plinium lib. XXXV. cap. I. ad eum uſum igitur veteribus noti non erant pſilotapetes quibus hodie totos parietes obtegimus & intendimus ad ornamentum; *tapetiarias* vulgo vocamus. ſolebant autem etiam veteres, & abacorum formis ſpeculorumque orbibus ex vitro aut alio pellucido lapide parietes diſtinguere, ſed & vitreis quadraturis inſertis inducere, ut heic de Firmo habemus. de ſpeculis quæ in parietes ad ornamentum inſerebantur, Plinius lib. XXXVI. cap. XXVI. Vitruvius lib. VII. cap. III. alternatim diſtinguebantur parietes abacorum ſpeculorumque diviſionibus, hoc eſt figuris quadratis & orbiculatis prominentibus. hinc *ſpecula & abaci* junctim poſiti apud Vitruvium parietibus decorandis. ita etiam apud Plinium lib. XXXV. cap. I. Et *ſpecula* ſic pars erant domus, ut emblemata ſcyphorum argenteorum. ita enim plane ſpecula in parietes inſerebantur, & immittebantur, ut emblemata in pocula. nec male faceret, qui *ſpecula*, parietum emblemata vocaret. vitreæ quoque iſtæ quadraturæ, quibus domum ſuam induxerat Firmus, parietum plane emblemata fuere. nam ſic iſtæ vitreæ quadraturæ in parietes domus Firmianæ erant immiſſæ, & inſertæ, ut in vas ſolent emblemata. ideo dicit, *inſertas bitumine aliiſque medicamentis fuiſſe. inſertas* id eſt immiſſas in parietem, & illigatas. *inſerere* enim eſt ἐμβάλλειν. unde *hæc inſerta*, ἐμβλήματα. *Salmaſ.*

2. *Tantum habuiſſe de chartis, ut publicè ſæpe diceret, exercitum ſe alere poſſe papyro & glutino.*] Et papyri aliquis ad veſcendum fuit uſus: & glutini chartarum materia alimoniæ apta. fiebat enim è farina vel pane multifariam, auctore

 Plinio

tum habuiſſe de chartis ut publicè ſæpe diceret, [1] exercitum ſe alere poſſe papyro & glutino. Idem & cum Blemyis ſocietatem maximam tenuit, & cum Saracenis: [2] naves quoque ad Indos negotiatorias ſæpe miſit. ipſe quoque dicitur habuiſſe duos dentes elephanti, pedum denum, è quibus Aurelianus ipſe ſellam conſtituerat facere, addi-

Plinio libro XIII. Quare poteſt ſic accipi hic locus, ut dicat Firmus tantam habere ſe papyri & glutini, ſive materiæ ad glutinum, aggeſtam copiam, ut illis ipſis exercitum poſſet alere. Sed malo de pretiis accipere iſtarum rerum. Hic Firmus de Ægypto negotiationem chartariam exercebat. cùm autem non ferè alibi quàm in ea provincia charta conficeretur, cujus uſu maximè humanitas vitæ conſtat, minùs mirandum eſt, quod hic dicitur. *Caſaub.*

Tantum habuiſſe de chartis.] *Tantum de chartis*, pro tantum chartarum. ſic *caput de aquila*, pro, caput aquilæ, &c. *Salmaſ.*

1. *Exercitum ſe alere poſſe papyro & glutino.*] Craſſus negabat divitem eſſe, niſi qui annuo reditu legionem alere poſſet. at unus hic Firmus multos Craſſos, aut multos ad illam Craſſi normam divites divitiis ſuperarit, neceſſe eſt; qui non ſolum legionem unam, ſed exercitum ex pluribus conſtantem legionibus alere poterat, ut ſolo annuo reditu quem ex chartis redigebat. quis vero putet ſolas eum chartas in reditu habuiſſe? ſed de pretiis chartarum ne hoc loco accipiam, vetat loquendi genus, quo in hac re exponenda uſus eſt Vopiſcus. ſic enim ſine dubio loquutus eſſet, ſi de pretio chartarum intellexiſſet: *& tantum habuiſſe de chartis, ut publice diceret, earum pretio exercitum alere poſſe*: vel, *eis exercitum alere ſe poſſe.* nunc cum dicat eum tantum habuiſſe chartarum, ut earum papyro & glutino publice diceret exercitum ſe alere poſſe, manifeſtum eſt eum intellexiſſe non de pretiis chartarum, ſed de illis duabus ſpeciebus, ex quibus chartæ conſtabant, papyro nempe, & glutino. Papyrum autem edule fuit apud Ægyptios. Plinius: *mandunt quoque crudum decoctumque, ſuccum tantum ejus devorantes.* Glutinum quoque quo charta glutinabatur, alimoniæ aptum. duas ejus ſpecies refert Plinius, & utramque edulem. vulgare glutinum è pollinis flore temperabatur, fervente aqua, minimo aceti adſperſu. optimum vero erat ad chartas, quod ex molli panis fermentati colata aqua fervente parabatur. Dicebat igitur hic Firmus tantum ſe habuiſſe chartarum, ut earum papyro, priuſquam chartæ ex eo fierent, & glutino quod in eas conficiendas impendebatur, exercitum alere poſſet. ex hoc æſtimandum quantum chartarum habuerit. charta autem qua veteres utebantur, ut jam nemo neſcit, ex papyro & glutino conſtabat. totam rationem conficiendæ chartæ, planè & copioſè exponit Salmaſius in notis majoribus. *Idem.*

2. *Naves quoque ad Indos negotiatorias ſæpe miſit.*] Libro ſuperiore inter præcipua commoda pacis ponebat auctor, quòd multi navigarent: Indicam ſine dubio navigationem hanc intelligens, cujus ea ætate videntur Romani fuiſſe ſtudioſiores. Fiebat hæc omnis navigatio Indica in Oceano meridionali; quam Atlantici partem veteres & Indicum & Erythræum ſive Rubrum mare appellarunt. Qui exiſtimant cognitam antiquitus fuiſſe navigationem in eam Indiam quam Orientalem vulgò vocant, graviſſimè falluntur. *Caſaub.*

Naves quoque ad Indos negotiatorias ſæpe miſit.] De tota autem hujus navigationis ratione, quam ad Indos tunc mercatores faciebant, videnda omnino tibi ſunt, quæ ad hunc locum pereruditè obſervavit præſtantiſſimus Caſaubonus. *Salmaſ.*

additis aliis duobus, in qua Jupiter aureus & gemmatus ſederet, cum prætexta, ponendus in templo Solis, [1] Apenninis ſortibus additis: [2] quem appellari voluerat JOVEM CONSULEM vel CONSULENTEM. Sed eoſdem dentes poſtea Carinus mulieri cuidam dono dedit, quæ lectum ex iis feciſſe narratur. [3] Et quia nunc ſcitur, & ſciri apud poſteros nihil proderit, taceo. Ita donum Indicum Jovi OPT. MAX. conſecratum, per deterrimum principem & miniſterium libidinis factum videtur & pretium. Fuit 4
tamen Firmus ſtatura ingenti, [4] oculis foris eminentibus, capillo criſpo, fronte vulnerata, vultu nigriore, reliqua parte corporis candidus, ſed piloſus atque hiſpidus, ita ut eum plerique *Cyclopem* vocarent. Carne multa veſcebatur, [5] ſtruthionem ad diem comediſſe fertur. Vini non multum bibit, aquæ plurimum, mente firmiſſimus, [6] nervis robuſtiſſimus [7] ita ut triarium vinceret, cujus Varro Ælius meminit. [8] Nam & incudem ſuperpoſitam pectori conſtanter aliis tundentibus pertulit, [9] quum ipſe reclivus

ac

1. *Apenninis ſortibus additis.*] Etiam hic *Aponinis* lego. *Caſaub.*

Apenninis ſortibus.] Pal. duplici *pp.* *Appenninis.* legendum *Aponinis.* Grut.

2. *Quem appellari voluerat* JOVEM CONSULEM, *vel* CONSULENTEM.] Exprimere Latinè voluit quem Græci vocant Δία βουλαῖον, & poëtæ βουληφόρον. *Caſaub.*

3. *Et quia nunc ſcitur, &c.*] Scrib. *Ea quia nunc, &c.* Idem.

Et quia nunc ſcitur, & ſciri apud poſteros nihil proderit.] In veteri editione: *quia & nunc ſcitur, & ſciri apud poſteros nihil proderit.* Salmaſ.

Et quia nunc ſcitur.] Pal. *quia & nunc ſcitur.* Grut.

4. *Oculis foris eminentibus.*] Ἐξόφθαλμος. Caſaub.

5. *Struthionem ad diem comediſſe dicitur.*] *Ad diem*, pro in die. *Salmaſ.*

6. *Nervis robuſtiſſimus, ita ut triarium vinceret, cujus Varro Ælius meminit.*] Legendum *Tritanum*. Plin. lib. XII. cap. XX. falsò verò appellatur hic Varro *Ælius*, cui ſciunt omnes fuiſſe nomen M. Terentio Varroni. liber regius eam vocem non agnoſcit, & omnino dele aut muta. *Caſaub.*

7. *Ita ut triarium vinceret.*] Veriſſima lectio eſt, quam viri docti repoſuerunt: *ita ut Tritanum vinceret.* Plinius & Solinus de hoc Tritanno idem dicunt, gladiatorem eum Samnitem fuiſſe. *Salmaſ.*

8. *Nam & incudem ſuperpoſitam pectori conſtanter, aliis tundentibus pertulit.*] Non ignotum hodiernis hominibus genus θαυματοποιίας. *Caſaub.*

9. *Cùm ipſe reclivus ac reſup.*] Scribendum, *reclinus.* ut imbecillus dicitur & imbecillis: ſic reclinus & reclinis, ὁ εἰς τὸ ὀπίσθεν ἐπικεκλιμένος. *adclinis*, ὁ πρός τι κεκλιμένος. *Idem.*

Quum ipſe reclivus ac.] Legendum, *reclinus*, pro *reclinis*: ſic etiam *acclinus* pro *acclinis.* Salmaſ.

1. Si

ac reſupinus & curvatus in manus penderet potiùs quàm jaceret. Fuit tamen ei contentio cum Aureliani ducibus ad bibendum, [1] ſi quando eum tentare voluiſſet. [2] Nam quidam Burburus nomine, [3] de numero vexillariorum notiſſimus potator, quum ad bibendum eundem provocaſſet, ſitulas duas plenas mero duxit: & toto poſtea convivio ſobrius fuit. Et quum ei Burburus diceret, *Quare non faces bibiſti?* reſpondit ille, *Stulte, terra non bibitur.* Levia perſequimur, quum majora dicenda ſint.

5 Hic ergo contra Aurelianum ſumpſit imperium ad defendendas partes quæ ſupererant Zenobiæ. [4] Sed Aureliano de Carris redeunte ſuperatus eſt. Multi dicunt laqueo vitam eum finiſſe: aliud edictis ſuis oſtendit Aurelianus. namque quum eum viciſſet, [5] tale edictum Romæ proponi juſſit. *Amantiſſimo ſui pop. Rom. Aurelianus Auguſtus S. D. Pacato undique gentium toto quà patet orbe terrarum, Firmum etiam latronem Ægyptium, barbaricis motibus æſtuantem, & fœminei propudii reliquias colligentem, ne plurimum loquar, fugavimus, obſedimus, cruciavimus, & occidimus. Nihil eſt, Romulei Quirites,* *quod*

1. *Si quando eum tentare voluiſſet.*] Infrà ad Bonoſum. *tamen* initiò hujus periodi & paullò antè eſt παραπληρωματικὸν μόριον, ut ſæpiſſime in hoc auctore. *Caſaub.*

Si quando eum tentare voluiſſet.] Lege, *voluiſſent.* de ducibus enim Aureliani loquitur qui Firmum tentare volebant. *Salmaſ.*

2. *Nam quidam Burburus nomine, de numero vexillariorum notiſſimus potator.*] Non eſt verum nomen Burburus: ſed ſtrenuo potatori nomen inditum per ὀνοματοποιΐαν, ceu alicui amphoræ aut utri: ad imitationem ſoni illius quem liquor edit dum funditur. *bilbere* hoc Latini veteres dixerunt, & Græci βομβύλλειν, unde bombylium. *Caſaubonus.*

Nam quidam Burburus nomine.] *Burburus* nomen proprium illius militis, ex numero vexillariorum, quem ſtrenuum potatorem fuiſſe tradit hoc loco Vopiſcus: quid enim aliud colligere poſſis ex Vopiſco quam proprium nomen eſſe? *Salmaſ.*

3. *De numero vexillariorum.*] Erant vexillarii legionum, in unaquaque legione ſexcenteni, quos veteranos conſtat fuiſſe, qui ſub vexillo retinebantur, ceterorum immunes præterquam propulſandi hoſtis. *Triarios* antiqui eos vocabant. de quibus adfatim nobis dictum ad vitam Probi. & fortaſſe de illis vexillariis hoc loco accipiendum. dicebantur & *vexillarii*, auxiliares milites. unde *vexillares cohortes* apud Tacitum ſunt auxiliariæ. *Idem.*

4. *Sed Aureliano de Carris redeunte.*] Pal. *de Thraciis.* Grut.

5. *Tale dictum Romæ proponi juſſit.*] *Tale edictum.* Caſaub.

Tale dictum Romæ propoſuit.] Lege ex vet. ed. *tale edictum.* Salmaſ.

quod timere poſſitis. [1] *Canon Ægypti, qui ſuſpenſus per latronem
improbum fuerat,* [2] *integer veniret ſi vobis eſſet cum ſenatu concor-
dia, cum equeſtri ordine amicitia, cum prætorianis affectio. Ego
efficiam ne ſit aliqua ſolicitudo Romana. Vacate ludis, vacate
circenſibus. Nos publicæ neceſſitates teneant: vos occupent vo-
luptates. Quare ſanctiſſimi Quirites*, & reliqua. Hæc nos de 6
Firmo cognoviſſe ſcire debuiſti, ſed digna memoratu.
Nam ea quæ de illo [3] Aurelianus Feſtivus libertus Aure-
liani ſigillatim retulit, ſi vis cognoſcere, eundem oportet
legas, maximè quum dicat [4] Firmum eundem inter cro-
codilos unctum, crocodilorum adipibus nataſſe, & ele-
phantum rexiſſe, [5] & hippopotamos ediſſe, & ſedentem
ingentibus ſtruthionibus vectum eſſe, & quaſi volitaſſe.
Sed hæc ſcire quid prodeſt? [6] quum & Livius & Salluſtius
taceant res leves de iis [7] quorum vitas ſcribendas arripue-
rint. non enim ſcimus quales mulos Clodius habuerit, aut
mulas T. Annius Milo, aut utrum Tuſco equo ſederit
Catilina an Sardo, vel [8] quali chlamyde Pompejus uſus
fue-

1. *Canon Ægypti integer veniet. Sit vobis cum Senatu concordia.*] Locum hunc priſtino nitori reſtituit Pal. noſter. antea legebamus nullo bono ſenſu, certè contra mentem Imperatoris; *Integer veniret ſi vobis eſſet cum Senatu, &c.* Grut.

2. *Integer veniret ſi vobis eſſet cum ſenatu concordia.*] Scribe & diſtingue totum hunc locum: *canon Ægypti, qui ſuſpenſus per latronem improbum fuerat, integer veniet. Sit vobis cum ſenatu concordia, cum equeſtri ordine amicitia, cum prætorianis affectio.*] Salmaſ.

3. *Aurelianus Feſtivus.*] Palat. *Aurelius.* Grut.

4. *Firmum eumdem inter crocodilos unctum, &c.*] Lege: *eumdem inter crocodilos, unctum crocodilorum adipibus, nataſſe.* Salmaſ.

5. *Et hippopotamos ediſſe.*] Perplacet quod olim Turnebo viſum, ſcribendum eſſe, *hippopotamo ſediſſe.* & præcedentia & ſequentia firmant ſatis hanc acutiſſimi viri emendationem. *Caſaub.*

Et hippopotamos ediſſe.] Omnino legendum: *hippopotamo ſediſſe.* contra *pauſa ſedere* ſupra legebatur pro *pauſæ edere.* Salmaſ.

Et hippopotamos ediſſe.] Malim etiam, *hippopotamo ſediſſe.* Grut.

6. *Cùm & Livius & Salluſtius.*] Livius & Salluſtius vitas illuſtrium virorum numquam ſuſceperunt ſcribendas, verùm populi Romani hiſtoriam, & Annales. *Caſaub.*

7. *Quorum vitas ſcribendas arripuerint.*] Pal. *quorum vita arripuerunt.* Grut.

8. *Quali chlamyde Pompejus uſus fuerit, an purpura.*] Forte, *quali chlamyde uſus fuerit, & purpura.* vel, *aut purpura,* cum Caſaubono. ſed quare diſtinguit heic chlamydem à purpura? an non & purpureæ chlamydes? Chlamydes, ſive paludamenta ex cocco. at togæ nullæ coccineæ, ſed purpureæ. ut toga triumphalis, & conſularis. Trabeæ quoque, quæ togæ erant, purpureæ totæ, cocco prætextæ. chlamydem igitur à purpura
heic

[1] fuerit, [2] an purpura. Quare finem de Firmo faciemus, venientes ad Saturninum, qui contra Probum imperium ſibimet in Orientis partibus vindicavit.

SATURNINUS.

7 [3] SATURNINUS oriundus fuit Gallis ex gente hominum inquietiſſima, [4] & avida ſemper vel faciendi principis vel imperii. Huic [5] inter cæteros duces, qui verè ſummus videretur, Aurelianus limitis Orientalis ducatum dedit, ſapienter præcipiens ne unquam Ægyptum videret. Cogitabat enim, quantum videmus, vir prudentiſſimus, Gallorum naturam, & verebatur ne ſi perturbidam civitatem vidiſſet, [6] quò eum natura ducebat, ſocietate quoque hominum duceretur. [7] Sunt enim Ægyptii (ut ſatis noſti) viri ventoſi, furibundi, jactantes, [8] injurioſi, [9] atque

heic ſeparat Vopiſcus, quod chlamydes coccineæ. purpuram autem heic uſurpat pro purpurea veſte. *Salmaſ.*

1. *Fuerat an purpura.*] Palatino abeſt particula *an*. Grut.

2. *An purpura.*] Meliùs, *aut purpura.* Caſaub.

3. *Saturninus oriundus fuit Gallis.*] Pal. *oriundo fuit Gallus.* Grut.

4. *Et avida ſemper, vel faciendi principis, vel imperii.*] *Facere imperium*, eſt rebellare, & alienæ dominationis jugum excutere. quod aliud eſt, quàm facere principem. *Caſaub.*

Et avida ſemper vel faciendi principis, vel imperii.] Gallos *avidos imperii* cum dixit, haud dubium eſt quin imperandi avidos intellexerit. Galli ut cupidi ſemper ſunt novarum rerum, qui inter eos principes ipſi fieri non poſſunt, principis faciendi ſemper avidi ſunt: qui vero poſſunt principes fieri, imperii avidi ſunt, & imperium avide arripiunt. *Salmaſius.*

5. *Inter ceteros duces, qui vere ſummus videretur.*] Vopiſcus ſcripſerat: *Huic inter ceteros duces quos vere ſcire videretur, Aurelianus limitis Orientalis ducatum dedit.* Atque ita plane ſcriptum exhibet editio vetus. *quos vere ſciret*, id eſt quos vere cognoſceret, quos vere cognitos haberet. Aurelianus igitur, inter duces quos vere ſcire, id eſt quos vere cognoſcere videretur, & quorum naturam perſpectam haberet, Saturnino ducatum Orientis dedit, ſimulque præcepit ne Ægyptum unquam videret. verebatur enim prudentiſſimus princeps, ne ſi Saturninus, quem ex natura gentis ſuæ, imperii avidum cognoverat, in civitatem perturbidam rerumque cupidam novarum veniſſet, facile quo eum natura ducebat, ſocietate quoque hominum impelleretur. *Idem.*

6. *Quo eum natura ducebat, ſocietate.*] Vet. editio: *è ſocietate.* forte: *quo eum natura ducebat, eo ſocietate quoque hominum duceretur.* Idem.

7. *Sunt enim Ægyptii, ut ſatis noſti, viri ventoſi.*] Vide Plinium Laudatione Optimi principis. *Caſaub.*

8. *Injurioſi.*] Ut omnes ſuperbi. tales autem Ægyptii. addit Vopiſcus, *atque adèo vani.* erant & invidi Ægyptii & qui

[1] atque adeò vani, [2] liberi, [3] novarum rerum uſq uead cantilenas publicas cupientes, [4] verſificatores, [5] epigrammatarii, mathematici, aruſpices, [6] medici. [7] nam & Chriſtiani, Samaritæ, & quibus præſentia ſemper tempora cum enormi libertate diſpliceant. Ac nequis mihi Ægyptiorum iraſcatur, & meum eſſe credat quod in literas retuli, [8] Adriani [9] epiſtolam ex libris Phlegontis liberti ejus proditam, ex qua penitus Ægyptiorum vita detegitur, indidi. *Adrianus Aug. Serviano* COS. *S. Ægyptum quam* 8
mihi laudabas, Serviane chariſſime, totam didici, levem, pendulam, & ad omnia famæ momenta volitantem. [10] *Illi qui Serapin colunt, Chriſtiani ſunt: & devoti ſunt Serapi, qui ſe Chriſti epiſco-*

& qui aliorum proſpera ferre non poſſent: ac propter hanc etiam cauſſam injurioſi. *Idem.*

1. *Atque adeo vani liberi.*] *Liberi*, ἐλευθεριασταί. *Salmaſ.*

Atque adeò vani, liberi.] Pal. *vagi.* Grut.

2. *Liberi.*] Ἐλευθεριασταί. quod de ſervis dicitur libertatem ſibi vindicantibus, jugo excuſſo ſervitutis: at iſti legum & magiſtratuum. *Caſaub.*

3. *Novarum rerum uſque ad cantilenas publicas cupientés.*] Adeo rerum novarum cupidi, ut non vereantur Ægyptii etiam publicè cantilenas ſeditioni excitandæ aptas cantillare. Longum ſit veterum teſtimonia adferre, de prono ad ſeditionem Ægyptiorum ingenio. *Idem.*

4. *Verſificatores epigrammatarii.*] Qui verſibus & epigrammatis enormi libertate in principes ſuos & magiſtratus ludant. *Idem.*

5. *Epigrammatarii, mathematici, aruſpices, medici.*] Mores primum Ægyptiorum recenſuit, & dixit eos eſſe ventoſos, furibundos, jactantes, injurioſos, vanos, liberos, & novarum rerum cupidos: deinde, & artes profeſſioneſque quibus plurimum illi dediti: eſſe nimirum verſificatores, epigrammatarios, mathematicos, aruſpices, & medicos. poſtremo religionem: & partim Samaritas, partim Chriſtianos fuiſſe narrat, omnes tamen Sarapin adoraſſe. hæc mens Vopiſci. *Salmaſ.*

6. *Medici.*] Qui medicinæ artem in carmina, periapta, & id genus magica remedia vertant. *Caſaub.*

7. *Nam & Chriſtiani, Samaritæ.*] Palat. *nam eis Chriſtiani Sam.* Grut.

8. *Hadriani epiſtolam ex libris Phlegontis liberti ejus proditam.*] Scripti, *epiſtolam Romanam.* quod ideo ab auctore additum, quia Phlegon Græcè ſcripſerat: ſed Græco operi Latinam inſeruerat. *Caſaub.*

9. *Epiſtolam ex libris Phlegontis.*] *Epiſtolam Romam.* ita vet. editio. *Salmaſ.*

10. *Illi qui Serapim colunt, Chriſtiani ſunt: & devoti ſunt Serapi qui ſe Chriſti epiſcopos dicunt.*] Malim, *Illic qui*, ut ſtatim, *nemo illic arch.* quo ex verbo apparet Hadrianum hanc epiſtolam ſcripſiſſe cùm jam ex Ægypto diſceſſiſſet. Videntur autem multi Chriſtianorum Ægyptiorum, ad Hadriani adventum aut mutaſſe religionem, aut intermiſſa ejus profeſſione, ad tempus diſſimulaſſe. quæ res occaſionem illi præbuit ea ſcribendi de Ægyptiorum etiam in religione levitate, quæ hîc legimus. Sarapis autem hoc loco potiùs quàm alius quivis gentilium deorum nominatur, quia id erat Alexandrinorum & inferioris Ægypti præcipuum numen: ideo mox Hadrianus, CHRISTUM & Sarapim ceu duo

epiſcopos dicunt. [1] *Nemo illic archiſynagogus Judæorum, nemo Samarites, nemo Chriſtianorum preſbyter,* [2] *non mathematicus,* [3] *non aruſpex, non aliptes.* [4] *Ipſe ille patriarcha quum Ægyptum vene-*

duo ſumma Ægyptiorum numina ponit. *Caſaub.*

Illi qui Serapin colunt.] Pal. *Illa.* fortè *Illic.* Grut.

1. *Nemo illic archiſynagogus Judæorum, nemo Samarites, nemo Chriſtianorum preſbyter, non mathematicus, &c.*] Omnes, inquit, & Judæorum, & Samaritarum, & Chriſtiànorum ſacerdotes, non ſolùm religiones noſtras per levitatem animi ampleƈtuntur, quando opus eſt ἰσλωίζοντες : ſed etiam vitia noſtra probant ac ſeƈtantur: eſtque invenire ex illorum numero, qui ſint mathematici, aruſpices, aliptæ, ſive medici: nam Vopiſcus hunc Hadriani locum imitans, pro *aliptes* dixit *medicus*, ut modò obſervabamus. notum qui aliptæ dicerentur in arte gymnaſtica: ſed apparet ex hoc loco malè audiſſe id genus hominum, quòd artes vetitas traƈtarent: nam ea ratio eſt cur mathematicis & aruſpicibus conjungantur. cauſſam arbitror eſſe; quòd athletas ad viƈtoriam præparantes, non ſolùm artis ſuæ præceptis eos inſtruerent, ſed & veneficia adhiberent. *Caſaub.*

Nemo archiſynagogus Judæorum, nemo Chriſtianorum presbyter.] Judæis archiſynagogos quaſi proprios videtur attribuere, ut Chriſtianis presbyteros. Judæis tamen etiam ſui presbyteri, præter archiſynagogos & patriarchas. *Salmaſius.*

2. *Non mathematicus, non aruſpex, non aliptes.*] Hoc voluit dicere Hadrianus: nullam eſſe in Ægypto religionem, plures autem eſſe, nullam artem aut profeſſionem quæ non Sarapin colat. ab omnibus igitur eum adorari quamvis diverſæ religionis hominibus. omnium etiam artium profeſſores eidem devotos eſſe. illic, inquit, qui Sarapin colunt, Chriſtiani ſunt: & devoti ſunt Serapi qui ſe Chriſti Epiſcopos dicunt: nemo illic archiſynagogus Judæorum, nemo Samarites, nemo Chriſtianorum presbyter, non mathematicus, non aruſpex, non aliptes, *qui non Serapin colat*, ſcilicet. hæc enim verba hoc loco ſubaudienda ſunt. ſed hoc de Chriſtianis quis credat? non etiam credibile eſt de Judæis & Samaritis. *Idem.*

Non mathematicus, non aruſpex, non aliptes.] Sic paulo ante Vopiſcus, medicos cum aruſpicibus, & mathematicis conjungebat, ut heic aliptas Hadrianus. at quomodo potuit Hadrianus male de mathematicis ſentire, quin & ſeipſum ſuo judicio ſententiaque condemnaret? ipſe enim inſignis mathematicus fuit. non igitur hæc eſt hujus loci ſententia, quam putavit vir undequaque doƈtiſſimus, ſed ea quam ſupra expoſuimus. *Idem.*

3. *Non aruſpex, non aliptes.*] Vopiſcus ſupra ad hunc locum reſpiciens, *medicos* vocavit, quos heic Hadrianus, *aliptas.* Nam & medicinæ artis olim pars fuit aliptice. nec in gymnaſtica tantum noti aliptæ, ſed etiam in iatrice: qui non ſolum ad conſervandam valetudinem, vires adquirendas, bonumque colorem conciliandum adhibebantur, ſed etiam interdum ad recuperandam ſanitatem. Ceterum veriſimile eſt in Ægypto, ubi hæc ſtudia & artes maxime vigebant, multos fuiſſe qui & medicinam ſimul profiterentur & alipticen. atque hi iatraliptæ proprie diƈti. quos contemptim aliptas tantum vocat Hadrianus. *Idem.*

4. *Ille ipſe patriarcha cùm Ægyptum venerit.*] Inaudiverat aliquid Hadrianus de patriarcha Alexandrino cùm in Ægypto eſſet, deque ſumma ejus dignitate: ſed falſa pleraque ei perſuaſerant homines Ægyptii, immortales & Judæorum & Chriſtianorum hoſtes. iis auƈtoribus credidit Hadrianus, non fixam in Ægypto ſedem habuiſſe patriarcham, ſed certis ſolùm temporibus eò venire

venerit, [1] ab aliis Serapidem adorare, ab aliis cogitur Chriſtum. Genus hominum ſeditioſiſſimum, vaniſſimum, injurioſiſſimum: civitas opulenta, dives, fœcunda, in qua nemo vivat otioſus. Alii vitrum conflant, ab aliis charta conficitur: [2] alii linyphiones ſunt: [3] omnes certè cujuſcunque artis & videntur & habentur. [4] Podagroſi quod agant habent: habent [5] cæci quod faciant: ne chiragrici quidem apud eos otioſi vivunt. [6] Unus illis deus eſt. hunc Chriſtiani, hunc Judæi, hunc omnes venerantur & gentes: [1] & uti-

venire ſolitum: quod ſcimus eſſe falſiſſimum. Eſt autem veriſimile quandiu Alexandriæ fuit Hadrianus, latuiſſe epiſcopum Alexandrinum, ſive is Juſtus fuit, ſive ejus ſucceſſor Eumenes. *Caſaubonus.*

Ipſe ille Patriarcha.] En Epiſcopum Alexandrinum Hadriani temporibus Patriarcham appellatum! non igitur tam recens eſt Patriarchæ nomen in Eccleſia Chriſtiana quam quidam videri volunt, quibus placet nec Niceni primi Concilii ætate, tanto poſt Hadrianum intervallo, uſitatum illud inter Chriſtianos fuiſſe, pro eo qui toti diœceſi præerat, & diœceſeos exarchus dicebatur. quos alibi refellam. *Salmaſ.*

1. *Ab aliis Serapidem adorare, ab aliis cogitur Chriſtum.*] De Serapi verum eſt: de CHRISTO autem, falſiſſimè ſimul ac vaniſſimè. ſed hoc illi perſuaſerant Ægyptii. *Caſaub.*

2. *Alii linyphiones ſunt: omnes certe cujuſcunque artis, & videntur & habentur.*] Ita repoſuimus ex ſcripti codicis auctoritate. ſenſus eſt; neminem in Ægypto otioſum vivere: cujuſcumque artis homines ibi videri & haberi: alios vitrum conflare: ab aliis chartam confici: alios ſinypliones hoc eſt linteones eſſe. *Salmaſ.*

Alii linyphiones ſunt.] Ita correximus pro *lymphiones.* verbum Græcum eſt λινύφης, vel λίνυφος, quod *lini textorem* ſignificat. Latini hanc vocem ſuam fecere, & *linyphum* quoque dixere. vitioſe etiam in Gloſſis ſcribitur, λινῦφος, *linteator, linitextor*, cum ſcribendum ſit, λινόϋφος. λινοϋφεῖον igitur & λινυφεῖον dicebatur. λινυφεῖον Latini *linyphium* dixerunt: à voce igitur *linyphium* quod lini textrinum ſignificat, *linyphiones* iidem Latini derivarunt, & *linyphiarios*, ut à gynæcium, gynæciarios. *Idem.*

3. *Omnes certè lymphiones cujuſcunque artis, &c.*] Legendum, *limiſiones*, ſive *linifeones*. Linifiones ſive linifarios Græci λινύφους dixerunt. Ex hoc autem loco intelligi poteſt Ægyptiaci lini copia: nam ſignificat Hadrianus, in lini paratura, aut operum linteorum confectione bonam Ægypti partem fuiſſe occupatam; etiam eos qui alias artes exercerent. *Caſaub.*

4. *Podagroſi quod agant habent: habent cæci quod faciant: &c.*] Ita ſcripſimus, certiſſima conjectura ducti. *Salmaſ.*

5. *Cæci quod agant habent, cæci quod faciant.*] Alterutro loco ſcribendum *cledi*, id eſt, *claudi*. Caſaub.

6. *Unus illis deus eſt: hunc Chriſtiani, hunc Judæi.*] Quomodo unus illis deus, ſi alii Chriſtum, alii coluerunt Serapim, &c. Omnino ab aliena manu hæc verba ſunt, non Hadriani. nempe hæc notaverat Chriſtianus aliquis lector ad ſuperiora Hadriani verba, quibus videtur diverſiſſimas quæ in Ægypto vigebant θρησκείας, Chriſtianorum, Judæorum, Samaritarum, Græcorum, miſcere ac confundere: hæc ita eſſe argumento eſt vox *gentes*: quæ Chriſtianis & Judæis hîc oppoſita, auctoris ſui conditionem palam facit. *Idem.*

Unus illis Deus eſt. hunc Chriſtiani, hunc

[1] *& utinam meliùs eſſet morata civitas*, [2] *digna profectò ſui profunditate, quæ pro ſui magnitudine totius Ægypti teneat principatum. Huic ego cuncta conceſſi, vetera privilegia reddidi, nova ſic addidi ut præſenti gratias agerent.* [3] *denique ut primùm inde diſceſſi, & in filium meum Verum multa dixerunt*, [4] *& de Antonino quæ dixerunt, comperiſſe te credo.* [5] *nihil illis opto niſi ut ſuis pullis alantur*, [6] *quos quemadmodum fœcundant, pudet dicere.* [1] Cali-

hunc Judæi, hunc omnes venerantur.] Quomodo unus illis Deus, ſi alii Chriſtum, alii coluerunt Sarapim? huic objectioni occurret Hadrianus, qui in principio hujus epiſtolæ dixit, in Ægypto qui Sarapim colerent Chriſtianos fuiſſe, & devotos Sarapidis fuiſſe qui ſe Chriſti Epiſcopos dicerent. quinimo ipſum illum Patriarcham Chriſtianorum, ſi quando in Ægyptum veniret, cogi Sarapim adorare. ſi igitur qui Chriſtiani erant, Sarapim adorabant: ſi eum colebant & Judæi, & Samaritæ, & cujuſcumque artis & religionis in Ægypto homines: ſequitur id eſſe verum quod Hadrianus hoc loco dicit, unum, & unicum ſive præcipuum ſummumque Deum Ægyptiis fuiſſe Sarapim, quem Chriſtiani, quem Judæi, quem omnes venerarentur, & gentes. non neſcio præter Sarapim multos alios deos ab Ægyptiis fuiſſe cultos: ſed cum illi plura numina haberent, quæ ab reliquis gentilibus deridebantur, unus eorum Sarapis ab omnibus Ægyptum incolentibus colebatur, cujuſcunque nationis aut ſuperſtitionis eſſent. atque hic eſt ſenſus hujus loci. *Salmaſ.*

Unus illis Deus nullus eſt. hunc Chriſtiani, &c.] Exhibui quod inveneram in Palatino. *Grut.*

1. *Et utinam melius eſſet morata civitas.*] Malè moratam fuiſſe Alexandrinam urbem etiam teſtatum reliquit vetus ſcriptor Græcus, qui περιήγησιν τῆς οἰκουμένης compoſuerat. ſcripſit enim hujus urbis neque judicia neque privata negotia regi unquam potuiſſe. & hoc uni Alexandriæ præter ceteras urbes peculiare contigiſſe, ac præcipuum, quod in tanta hominum colluvione ac confuſione rerum, non per rectum aliquod regionem adminiſtrationemque, & publicorum ordinem judiciorum ſtaret: ſed per rerum ipſam naturam fortuito magis, quam bono more ac regimine ſubſiſteret. *Salmaſ.*

2. *Digna profectò ſui profunditate, quæ pro ſui magnitudine totius Ægypti teneat principatum.*] Scribe: *digna profectò quæ pro ſui profunditate, totius Ægypti teneat principatum.* quis dubitat vocem *magnitudine* interpretamentum eſſe alterius vocis? appellat autem *profunditatem* Alexandriæ, amplitudinem ejus urbis, civium multitudinem, & altas opes. *Caſaubonus.*

Digna profectò ſui profunditate, quæ pro ſui magnitudine.] Omnino legendum: *Digna profectò, quæ pro ſui profunditate ac magnitudine totius Ægypti teneat principatum.* Niſi quis potius cum Caſaubono legere malit: *Quæ pro ſui profunditate totius Ægypti teneat principatum.* Salmaſ.

Digna profectò ſui profunditate, quæ pro ſui magnitudine.] Pal. *digna profectò quæ pro ſui funditate, quæ pro ſui magnitudine.* Grut.

3. *Denique ut primùm inde diſceſſi, &c.*] Meliùs, *deinde.* Caſaub.

4. *Et de Antonino quæ dix.*] Scribendum, *Antinoo.* Idem.

Et de Antonino quæ dixerunt.] Lege cum Caſaubono: *& de Antinoo.* & pro *tranſmiſi*, *tres miſi.* Salmaſ.

5. *Nihil illis opto niſi ut ſuis pullis alantur, quos, &c.*] Fœcundabant in ſterquilinio. *Caſaub.*

6. *Quos quemadmodum fæcundant, pudet*

[1] *Calices tibi allaſſontes verſicolores tranſmiſi, quos mihi ſacerdos templi obtulit, tibi & ſorori meæ ſpecialiter dedicatos, quos tu velim feſtis diebus conviviis adhibeas.* [2] *Caveas tamen ne his Afri-*
canus noſter [3] *indulgenter utatur.* Hæc ergo cogitans de 9
Ægyptiis Aurelianus juſſerat ne Saturninus Ægyptum videret: & mente quidem divina. Nam ut primùm Ægyptii [4] magnam poteſtatem ad ſe veniſſe viderunt, ſtatim clamaverunt, *Saturnine Auguſte, dii te ſervent:* & ille quidem, quod negari non poteſt, vir ſapiens, de Alexandrina civitate mox fugit, atque ad Palæſtinam rediit. Ibi tamen quum cogitare cœpiſſet, tutum ſibi non eſſe ſi privatus viveret, [5] depoſita purpura ex ſimulacro Veneris, [1] cycla-

det dicere.] Scio, *fœcundare* Latinum eſſe, nec ignoro *pullos fœcundari* Latine dici poſſe. puto tamen, Vopiſcum ſcripſiſſe: *Nihil illis opto niſi ut pullis ſuis alantur, quos quemadmodum fotum dant, pudet dicere.* Qui ova fovenda gallinæ committit, is *pullos fotum dare*, eleganter dicitur. at Ægyptii non gallinis, ſed ſterquilinio pullos fotum dabant. nam in ſterquilinio ova defodiebant, ut ibi foverentur, & pulli excluderentur. *Salmaſius.*

1. *Calices tibi allaſſontes verſicolores tranſmiſi, &c.*] *Calyces allaſſontes* dicuntur, qui ſubinde colorem mutant, alium atque alium exhibentes ſicut palumborum colla. de vitris Ægyptiis non ſemel alibi dictum. Fortean ſcripſerat, *tres miſi*, non *tranſmiſi*. Caſaub.

Calices tibi allaſſontes verſicolores tranſmiſi.] Putem legi debere: *calices tibi allaſſontes, id eſt, verſicolores tranſmiſi.* & ſane allaſſon calix, & verſicolor idem. nam ἀλλάσσων calix dicitur qui colores mutat, & alium aliumque ſubinde colorem oſtendit, ut in collis columbarum videmus. *colorem mutantem* vulgo vocamus, hoc eſt ad verbum, ἀλλάσσοντα. vitrum autem olim, ut etiam nunc, in varios colores tingebatur & pingebatur: *nec enim alia*, inquit Plinius, *Materia ſequacior, aut etiam picturæ accommodatior.* Hinc & album fiebat & myrteum, & ſapphirinum hyacinthinumque, & omnibus aliis coloribus. in Ægypto vero ex vitro fiebant calices verſicolores pretioſiſſimi, quos Hadrianus ἀλλάσσοντας heic vocat. hinc non parvi muneris loco tres hujuſcemodi verſicolores, & allaſſontes calices Serviano miſit Hadrianus, quos à templi ſacerdote acceperat, eumque admonuit, ut feſtis tantum diebus eos adhiberet, caveretque ne Africanus iiſdem indiligenter uteretur. ex quibus apparet magni pretii hujuſmodi calices fuiſſe. *Salmaſ.*

2. *Caveas tamen, ne his Africanus noſter indulgenter utatur.*] Vide num meliùs ſit *indiligenter.* Africanus hic, Serviani filius, puto, fuit, ætate adhuc tener. *Caſaub.*

3. *Indulgenter utatur.*] Ita & Palat. legendum tamen videtur, *indiligenter*, niſi uſus continenti pro contento; & nolit, nimium indulgere vino. *Gruterus.*

4. *Magnam poteſtatem ad ſe venire viderunt.*] *Magnæ poteſtates*, ut *magni judices*, quos habuimus ſupra. *Salmaſius.*

5. *Depoſita purpura ex ſimulacro Veneris, &c.*] Scripti, *de ſim. deponere* dixit pro detrahere, auferre. *Caſaub.*

[1] cyclade uxoria militibus circunſtantibus amictus, & adoratus eſt. Avum meum ſæpe dicentem audivi ſe interfuiſſe quum ille adoraretur. Flebat (inquit) & dicebat, *Neceſſarium (ſi non arroganter dicam) Reſp. virum perdidit. Ego certè inſtauravi Gallias, ego à Mauris poſſeſſam Africam reddidi. Ego Hiſpanias pacavi. Sed quid prodeſt? omnia hæc affectato ſemel honore perierunt.* Et quum eum animarent, vel ad vitam, vel ad imperium, [2] qui induerunt purpuram, in hæc verba diſſeruit: *Neſcitis, amici, quid mali ſit imperare.* [3] *Gladii & tela noſtris cervicibus impendent, imminent haſtæ undique, undique ſpicula: ipſi cuſtodes timentur, ipſi comites formidantur: non cibus pro voluptate, non iter pro autoritate, non bella pro judicio, non arma pro ſtudio. Adde quòd omnis ætas in imperio reprehenditur. Senex eſt quiſpiam? inhabilis* [4] *videtur:* [5] *ſin minùs, ineſt furor.* [6] *nam quòd imperatorem me cupitis, in neceſſitatem mortis me*

1. *Cyclade uxoria.*] Quæ veſtis erat muliebris auro texta & pretioſiſſima. *Idem.*

Cyclade uxoriæ.] Puto legendum: *Depoſita purpura ex ſimulacro Veneris cum cyclade uxoria, militibus circumſtantibus amictus eſt.* ſenſus eſt. cum Saturninus imperium ſumpſit, purpureum pallium, quo amiciretur, depoſitum ſive detractum eſt, ex ſimulacro Veneris: cyclade quoque uxoria, hoc eſt uxoris ſuæ indutus eſt. atque hic erat habitus tunc imperatorum, purpurea chlamys, & aurata tunica. cum igitur imperatorie amiciendus eſſet hic Saturninus, nec eſſet ad manum purpurea chlamys, ex Veneris ſimulacro purpureum pallium detractum eſt. cum item aurata tunica in promptu minime haberetur, cyclade uxoris amictus eſt. cyclas, tunica muliebris aurata. tales etiam & viriles fiebant, quas per illa tempora uſurpabant imperatores; jam inde à Gallieno. *Salmaſ.*

Cyclade uxoriâ.] Pal. *conclude uxoriâ.* Grut.

2. *Qui induerunt purpuram.*] Pal. *qui amugierunt purpuram.* nempe fuit, *amigierunt purpuram.* nempe fuit, *amicierunt purpuram.* rectè. *Idem.*

3. *Gladii & tela cervicibus noſtris impendent, imminent haſtæ undique.*] Vetus editio: *Gladii ſeta pendentes cervicibus imminent, haſtæ undique, undique ſpicula.* Rectè. quo alluſerit, nemo non videt. *Salmaſ.*

Gladii & tela noſtris cervicibus impendent.] Præit Pal. ad acutiorem ſententiam. habet enim, *gladiis & apendentibus cervicibus imminent haſtæ undique.* Videntur quippe ea verba alludere ad factum Dionyſii tyranni. itaque reſcripſerim; *gladii ſetâ pendentes cervicibus imminent; imminent haſtæ undique:* quamvis & ſuffecerit ſemel expreſſiſſe illud *imminent.* Grut.

4. *Videtur: ſin minus, ineſt furor, &c.*] Aliter hæc quoque Palatinus; nimirum. *his & furore. jam quid amabilem.* Idem.

5. *Sin minus, ineſt furor.*] Fortè ſcribendum: *ſenex eſt quiſpiam? inhabilis videtur. ſi juvenis, ineſt furor.* vetus tamen editio legit: *additur his furor.* fortè: *at juvenis, ineſt furor.* Salmaſ.

6. *Nam quòd imperatorem me cupitis, in neceſſitatem mortis me trahitis.*] Longè aliter

me trahitis. [1] *Sed habeo ſolatium mortis, ſolus perire non potero.*
M. Salvidienus hanc ipſius orationem verè fuiſſe dicit, &
fuit re vera non parum literatus. Nam & in Africa rhe-
toricæ operam dederat, [2] Romæ frequentaverat pergulas
magiſtrales. Et ne longiùs progrediar, dicendum eſt 11
quod præcipuè ad hunc pertinet. Errare quoſdam ſcio, &
putare hunc eſſe Saturninum qui Gallieni temporibus im-
perium occupavit: quum hic longè alius fuerit, & Probo
penè nolente ſit occiſus. Fertur autem Probus & clemen-
tes ad eum literas ſæpe miſiſſe & veniam eſſe pollicitum:
ſed milites qui cum eo fuerant, non credidiſſe. Obſeſſum
denique in caſtro quodam ab iis quos Probus miſerat, in-
vito Probo eſſe jugulatum. [3] Longum eſt frivola quæque
connectere, & odioſum dicere quali ſtatura fuerit, quo
corpore, quo decore, quid biberit, quid comederit; ab
aliis

aliter iſta exhibent veteres: in quibus loco iſtorum hæc invenimus: *Jam quòd amabile omnibus Probum me æmulum eſſe cupitis: cui libens cedo, & cujus eſſe dux cupio: in neceſſitatem mortis me trahitis. Habeo, &c.* non eſt in his integra ſententia: erit ſi conjuncta vulgata lectione cum edita ſcribas: *Nam quòd imperatorem me cupitis potiùs quàm illum amabilem omnibus*, vel, *imperatorem me cupitis rejicitis illum amabilem* aut *faſtiditis.* Caſaubonus.

Nam quod imperatorem me cupitis.] Omnino legendum: *Jam quid amabilem omnibus Probum dico? cui cum me æmulum eſſe cupitis, cui libens cedo, & cujus dux eſſe cupio, in neceſſitatem mortis me trahitis.* aperta & plana ſententia. *Salm.*

Nam quod Imperatorem me cupitis, in neceſſitatem mortis me trahitis.] Omiſſa ſunt multa. Palat. enim præfert: *Jam quid amabilem omnibus Probum dico cui me malum eſſe cupitis, cui libens cædo, & cujus eſſe dux cupio in neceſſitatem mortis*; emendatumque, *cui me æmulum.* Grut.

1. *Sed habeo ſolatium mortis, ſolus perire non potero.*] Vox inhumana: ſed quæ tamen & in ore hominum, & in ſcriptis veterum frequens. Plinius epiſtola xx. libri vi. Auctor panegyrici ad Conſtantinum: *Niſi fortè jam ſentiens diem ſibi veniſſe fatalem, ad ſolatium ſuæ mortis, voluit ſecum trahere quamplurimos.* Caſaub.

2. *Romæ frequentaverat pergulas magiſtrales.*] Non celebres doctores, ſed è trivio magiſtros qui in pergulis docebant, more cæterorum artificum multorum. *Idem.*

Romæ frequentaverat pergulas magiſtrales.] In iſtis pergulis publice docebant Grammaticæ Rhetoricæque magiſtri, aliarumque artium, quæ liberales indigetantur, profeſſores, etiam qui de publico ſtipendium accipiebant. quas *magiſtrales pergulas* vocat heic Vopiſcus, quibus autem publice profitendi facultas data non erat, hi intra domeſticos parietes, ſuis tantum diſcipulis privatim vacabant, nec in pergulis publicis docebant. *Salmaſ.*

3. *Longum eſt frivola quæque connectere, & odioſum, &c.*] Ait tamen in ſequenti vita Vopiſcus: *minima quæque jucunda ſunt, atque habent aliquid gratiæ cùm leguntur.* Caſaub.

aliis iſta dicantur quæ propè ad exemplum nihil proſunt.
Nos ad ea quæ ſunt dicenda, redeamus.

PROCULUS.

12 PROCULO patria Albingauni fuere, poſiti in Alpi-
bus maritimis: domi nobilis, ſed majoribus latroci-
nantibus, atque adeò pecore ac ſervis & iis rebus quas ab-
duxerat, ſatis dives. Fertur denique eo tempore quo
ſumpſit imperium duo millia ſervorum ſuorum armaſſe.
Huic uxor virago, quæ illum in hanc præcipitavit de-
mentiam, nomine Sampſo, quod ei poſtea inditum eſt:
[1] nam antea [2] Viturgia nominata eſt. Filius Herennianus,
quem & ipſum, quinquennium ſi impleſſet, (ita enim lo-
quebatur,) dicaſſet imperio. Homo, quod negari non po-
teſt, optimus, idemque fortiſſimus: ipſe quoque latroci-
niis aſſuetus, qui tamen armatam ſemper egerit vitam.
Nam & multis legionibus tribunus præfuit, & fortia edi-
dit facta: & quoniam minima quæque jucunda ſunt, at-
que habent aliquid gratiæ quum leguntur, tacendum non
eſt, quod & ipſe gloriatur in quadam ſua epiſtola, quam
ipſam melius eſt ponere quàm de ea plurimum dicere.
Proculus Metiano affini S. D. *Centum ex Sarmatia virgines cepi.
Ex his una nocte decem inivi: omnes tamen, quod in me erat, mu-
lieres intra dies* XV. *reddidi.* Gloriatur (ut vides) rem ine-
ptam, & ſatis libidinoſam: atque inter fortes ſe haberi
13 credit ſi criminum denſitate coaleſcat. Hic tamen quum
etiam poſt honores militares ſe improbè & libidinoſe, ta-
men fortiter ageret, hortantibus Lugdunenſibus, qui &
ab Aureliano graviter contuſi videbantur, & Probum ve-
hementiſſimè pertimeſcebant, [3] in imperium vocitatus eſt
ludo

1. *Nam antea Viturgia nominata eſt.*] Puto ſcriptum fuiſſe *Viturvia* pro *Vitruvia.* legendum igitur hoc loco *Vitruvia*, aut etiam *Vitturia.* nam *Vittorius*, & *Vitturius* nomina propria, & *Vitruvius.* *Vittoria*, vel *Vitruvia* dicebatur mater Victorini Tyranni. *Salmaſius.*

2. *Viturgia.*] Pal. *Vituriga.* Grut.

3. *In imperium vocitatus eſt ludo penè & joco.*] Ut & Regillianus alter tyrannus, de quo Pollio. *Caſaub.*

1. *Ad*

ludo penè & joco, ut Oneſimus dicit: quod quidem apud nullum alium reperiſſe me ſcio. Nam quum in quodam convivio [1] ad latrunculos luderetur, [2] atque ipſe [3] decies imperator exiſſet, quidam non ignobilis ſcurra, *Ave* (inquit)

1. *Ad latrunculos luderetur.*] Vetus auctor dixiſſet: *latrunculis luderetur.* alea ludere, teſſeris, latrunculis, dicebant veteres: at recentiores, ad aleam, ad tabulam, ad latrunculos. *Salmaſ.*

2. *Atque ipſe decies imperator exiſſet.*] In calculorum ludo quem Græci recentiores ζατρίκιον dixerunt, unus fuit qui dicebatur Rex. ſed in latrunculorum ludo, ipſe qui ludebat, ſi faveret alea, Rex exibat. *Caſaub.*

3. *Decies exiſſet imperator.*] Calculorum, & latrunculorum ludus idem omnino fuit. nam & latrunculi calculi dicebantur. Ovidius:

Sæpe latrocinii ſub imagine calculus ibit.

Martialis:

Calculus heic gemino diſcolor hoſte perit.

Scachios hodie vocant Itali, & Galli, voce à calculis detorta. Græci recentiores ζατρίκιον, hunc latronum ludum vocarunt. in ludo latronum calculus unus erat, qui dicebatur rex. qui non alias, moveri ſolebat, quam ubi maxima urgeret neceſſitas, & aliud auxilii non ſuppeteret luſori ad ſe defendendum. Et totum zatricii aut latronum ludi negotium, bellum erat, vel belli ſimulacrum. hinc calculi ipſi quibus ludebatur, & latrones, & milites dicebantur. Poëta vetus:

—— *& vitreo peraguntur milite bella.*

Martialis in Epigrammate cujus lemma, *Calculi:*

Inſidioſorum ſi ludis bella latronum.
Gemmeus iſte tibi miles, & hoſtis erit.

Omnia in illo ludo ad imaginem belli erant compoſita. hinc militum, aciei, phalangis, prælii, hoſtium, captivorum, tropæorum paſſim mentio apud veteres dum illum ludum deſcribunt. vincebat in hoc ludo, qui omnes ex adverſo ludentis milites capere poterat, & regem ipſum, hoc eſt principem calculum, quia nunquam capiebatur, ad incitas redigere. Tabula in qua latrunculis ludebatur apud veteres, tota lineis erat diſtincta, & unicuique calculo ſuus locus ac ſua ſedes attributa. tabula enim luſoria ligneis quadraturis diſcoloribus alternatim poſitis diſtincta eſt. & in illis quadraturis locari ſolent calculi. ſedes illas calculorum Græci olim πόλεις, poſtea χώρας nuncuparunt. hinc μονόχωρος tam in teſſeris quam in latrunculis luſor ille dicebatur, qui omnibus ſuis calculis ſpoliatus & victus abibat, utpote qui ad unum redactus eſſet calculum. veteres Gloſſæ: μονόχωρος, *adunatus in tabula.* notabis autem tibi, elegantem notionem verbi *adunatus*, pro eo qui ad unum redactus eſt calculum. at Latini *mandras*, *ſepta*, *vallos*, & *capſos*, & *carceres* vocabant, loca illa ſive ſedes in tabula, in quibus veluti cluſi tenebantur latrunculi. Martialis:

Mandris & vitreo latrone clauſos.

nam calculus qui in calculi diſcoloris ſedem faciebat impetum, ut eum caperet, & ſede ſua pelleret, mandram ejus ſive vallum frangere intelligebatur. *mandra*, idem quod ſeptum vel vallum. Gr. χαρακώματα. in eo ludo imperator exire dicebatur, qui ſuperior diſcedebat, regemque adverſæ partis omnibus ſuis militibus ſpoliabat, ipſumque ad incitas redigebat. in quo nihil fortunæ licebat, ſed arti & induſtriæ ſoli, ludendique peritiæ locus erat. hodieque in ludo latronum vel ſcacorum, alii calculi ſunt, qui ordine moventur, alii qui vage & oblique. inciti autem dicuntur qui eo ſunt redacti, ut cieri moverique nequeant. inde proverbium, *ad incitas* vel *ad incita redigere*, pro ad extremas metas compellere, & in ſummam deſperationem aliquem adducere. Porro quem veteres *calculum incitum*, hoc eſt ad

quit) *Auguſte.* Allataque lana purpurea, [1] humeris ejus junxit, eumque adoravit: timor inde conſciorum, atque inde jam exercitus tentatio & imperii. Non nihilum tamen Gallis profuit. [2] Nam Alemannos qui tunc adhuc Germani dicebantur, non ſine gloriæ ſplendore contrivit, nunquam aliter quàm latrocinandi pugnans modo. Hunc tamen Probus fugatum uſque ad ultimas terras, & cupientem in Francorum auxilium venire, à quibus originem ſe trahere ipſe dicebat, ipſis prodentibus Francis, [3] quibus familiare eſt ridendo fidem frangere, vicit & interemit. Poſteri ejus etiam nunc apud Albingaunos agunt, qui joco ſolent dicere ſibi non placere eſſe vel principes vel latrones. Hæc digna memoratu de Proculo didi-

ad incitas adactum vocabant, cum nos in hoc eodem ludo *ſcaccum mattum* dicimus, id eſt contritum & ſubactum, eoque loci adactum, ut moveri non poſſit. *mattus* antiqua vox & Latina, quæ emollitum, ſubactum, & maceratum ſignificat. hinc *via matta* Ciceroni, via lutoſa, & humecta. lib. epiſtol. ad Atticum XVI. epiſt. XII. *itaque eo die manſi Aquini. longulum ſane iter, & via matta.* vulgo excuditur: *& via inepta.* quod ineptum eſt. à verbo *μάττω*, quod eſt pinſo, & ſubigo, & emollio. à quo *μακτὸς*, ſubactus & emollitus. atque inde Latinum *mattus.* quotieſcunque igitur calculos ſimpliciter dictos, aut calculorum luſum in auctoribus invenies, ſemper de latrunculis ac latrunculorum luſu intelligere debebis. *Salmaſius.*

1. *Humeris ejus junxit.*] Meliùs ſcripta lectio, *ingeßit.* Caſaub.

Humeris ejus ingeßit.] Eſt à ſcriptis Gall. vulgg. *junxit.* Palat. *vinxit.* fortaſſe *injecit.* Grut.

2. *Nam Alemannos qui tunc adhuc Germani dicebantur, non ſine gloriæ ſplendore contrivit, &c.*] Errat Vopiſcus: jam enim multò antè & Alamannorum nomen Romanis cognitum fuerat, & Caracallo de ea gente victa partum Alemannici cognomen. *Caſaub.*

Nam Alemannos qui tunc adhuc Germani dicebantur.] Errare Vopiſcum aſſerit Caſaubonus: ſed ipſe non mediocriter errat. Alamanni qui dicebantur Caracalli temporibus, gens erat Germaniæ populoſa, ut ſcribit Aurelius Victor, & ex equo mirifice pugnans, quos cum deviciſſet prope Mœnum Caracallus, Alamannici cognomen aſſumpſit. hi Alamanni poſtea toti Germaniæ nomen dedere, quæ ab illis Alamannia dicta eſt, & etiamnunc ita dicitur. Nam quo tempore ſumpſit imperium Proculus, Germani nondum dicebantur Alamanni, ut ſcribit heic Vopiſcus, qui ſua ætate jam hoc obtinuiſſe refert, ut Germani Alamanni vocarentur. non multo ante Vopiſci tempora id apparet factum, ut Germania conceſſerit in Alamanniæ nomen, quandoquidem ut annotat heic Vopiſcus, Proculi ætate, hoc eſt ſub Probo, Germani adhuc dicebantur Germani, & nondum in Alamannorum nomen tranſierant. *Salmaſ.*

3. *Quibus familiare eſt ridendo fidem frangere.*] Procopius Gotthicorum ſecundo, idem de eadem gente: *ἔστι γὰρ ἔθνος τοῦτο τὰ ἐς πίστιν σφαλερώτατον ἀνθρώπων ἁπάντων.* *Caſaub.*

1. *De*

didiciſſe memini. Veniamus ad Bonoſum, [1] de quo multo minora condidi.

BONOSUS.

[2] BONOSUS domo Hiſpanienſis fuit, origine Britan- 14
nus: [3] Galla tamen matre: ut ipſe dicebat, rhetoris filius; ut ab aliis comperi, pædagogi literarii. parvulus patrem amiſit, atque à matre fortiſſima educatus, [4] literarum nihil didicit. [5] Militavit primùm inter ordinarios, deinde

1. *De quo multo minora condidi.*] Non malè Jacobus Lectius, *condidici*. Idem.

2. *Bonoſus homo Hiſp.*] Scribe, *B. domo Hiſp.* è membranis. pro *Hiſpanienſis*, quidam veteres, *Carthaginienſis*. non infrequens eo ſeculo nomen Bonoſus. *Idem.*

Bonoſus domo Hiſpanienſis.] *Bonoſus* nomen proprium, & Romanum. *Bonus*, & *bonoſus*; *malus* & *maloſus*: ut *canus*, & *canoſus*. ita enim illa ætas loquebatur. *Salmaſ.*

3. *Galla tamen matre, ut ipſe dicebat, &c.*] Corrupta diſtinctio: tu interpunge: *origine Britannus, Galla tamen matre: ut ipſe dicebat, rhetoris filius; ut ab aliis didici, pædagogi literarii.* Caſaub.

4. *Literarum nihil didicit.*] Lectius, *nonnihil*. Idem.

5. *Militavit primum inter ordinarios, deinde inter equites, &c.*] *Ordinarius* proprie eſt ordinum ductor. ταξίαρχον Græci vocant. *ordinarium* manipularem eum, qui infimi eſſet ordinis, appellatum crediddiſſe quoſdam ſcribit Feſtus. *ordinarius* etiam dicebatur, qui in ordine merebat, miles gregarius. an ordinarii heic accipiendi pro militibus legionariis, & iis qui in ordine merebant? inter iſtos igitur ordinarios in militia legionaria ſtipendia prima Bonoſo fuere, deinde inter equites militavit. ordinarii aliter ſumuntur apud Vegetium lib. 2. cap. 15. nam *ordinarios* dictos fuiſſe vult, qui prima in acie pugnarent, primoſque in prælio ordines ducerent. Olim & libera ſtante rep. ſic acies ordinabantur: primi haſtati pugnarent, deinde principes, poſtremo loco triarii. verum mutata poſtea ferme in totum militiæ ratione, *principes* dicti ſunt, qui in prima acie pugnam capeſſerent, quo nomine primi ordines, vel primorum ordinum ductores, hoc eſt ordinarii intelligebantur. vix dubitem ordinarios iſtos fuiſſe qui ante *evocati* dicebantur. milites erant veteres, & qui è militia jam exierant, ſed ad eam ſponte revocabantur, ordinum & præmiorum ſpe. centuriones non erant iſti evocati, ſed pro centurionibus, & vitem centurionum inſigne geſtabant. hi ordinarii certo numero in legione militabant, & ordinarii legiones dicebantur. centuriones non erant, ſed cum præliandum eſſet, & ad manus veniendum, cum acies ordinabatur, ordines ducendos accipiebant. hinc *ordinarios* interpretatur Vegetius qui in prælio primos ordines ducebant: extra prælium igitur non ducebant. quod valde obſervandum eſt. atque hanc cauſam eſſe puto diſcriminis & differentiæ inter ordinarios ſive ordinum ductores, & centuriones. principes in veteri militia, non illi dicebantur, qui primo loco pugnarent, nam ſemper in ſecunda acie inſtruebantur, ſed quod ætate florentes eſſent, & ſolido robore firmatas vires poſſiderent. haſtati juvenes & adoleſcentes erant, primamque aciem conſtituebant. Triarii jam ſenes & maturi, & in poſtrema acie ſubſidebant. *Salmaſ.*

deinde inter equites: duxit ordines, tribunatus egit, dux limitis Rhetici fuit: bibit quantum hominum nemo. De hoc Aurelianus ſæpe dicebat, *Non ut vivat natus eſt, ſed ut bibat.* Quem quidem diu in honore habuit cauſa militiæ. Nam ſiquando legati Barbarorum undecunque gentium veniſſent, [1] ipſis propinabat, ut eos inebriaret, atque ab his per vinum cuncta cognoſceret. [2] Ipſe quantumlibet bibiſſet, ſemper ſecurus & ſobrius; &, ut Oneſimus dicit ſcriptor vitæ Probi, adhuc in vino prudentior. Habuit præterea rem mirabilem, ut quantum bibiſſet, tantum mingeret: neque unquam aut ejus pectus, aut venter, aut veſica gravaretur. Hic idem [3] quum quodam tempore [4] in Rheno Romanas luſorias Germani incendiſſent, timore ne

1. *Ipſis propinabat, ut eos inebriaret, atque ab his per vinum cuncta cognoſceret.*] Ita fuit moris Aureliano per hoc lene tormentum, ut appellat lyricus, & legatis & aliis verum elicere. *Caſaub.*

Ipſi propinabantur, ut eos inebriaret.] Ita omninò Palatinus, eleganti ſententiâ. quemadmodum & Terentius, *hunc vobis deridendum propino.* Grut.

2. *Ipſe quantumlibet bibiſſet ſemper ſecurus, & ſobrius.*] Secûrus, ἔμφρουρος, qui eatenus bibit ut adhuc ſui compos ſit, & mente conſiſtat. ita enim Græci ἔμφρουρον accipiunt, quem vinum ſcilicet non depoſuit, nec de mentis ſtatu deturbavit. ut contra παρέμφρουροι, & παρέμφρακτοι cerriti homines & cerebri commoti. ἀποχαρακωθῆναι ὑπὸ τοῦ οἴνου Græci eleganter dicunt, vino expugnari, & deponi. *ſecurus* tamen heic poſſet accipi, cui tuto ſecreta committuntur, qui per vinum & ebrietatem ea non prodit. *ſecuros* etiam homines hodie dicimus quibus arcana tuto poſſis credere. ſic *tutas aures* quibus tuto creditur ſecretum, dixit Seneca lib. VI. de benef. cap. XXIX. Bonoſus hic legatos gentium barbararum inebriabat, & per vinum ab iis cuncta cognoſcebat, cum ipſe quantum libet bibiſſet, ſecurus tamen eſſet & ſobrius, nec per vinum ſecreta Romana barbaris proderet. *Salmaſ.*

3. *Cùm quodam tempore in Rheno Romanas luxurias.*] Scribend. *cluſurias*, præcipiente Cujacio, cujus Obſervationes adeant tirones libro tertio: capite XXIV. *Caſaub.*

4. *In Rheno Romanas luſorias barbari incendiſſent.*] Ita emendavimus cum vulgo excuderetur, *Romanas luxurias.* per *luſorias* intelligit naves, quæ in Rheno ſemper inſtructæ habebantur, & paratæ ad arcendos barbarorum tranſitus. in omnibus enim locis, in quibus barbari non limitibus, ſed magnis fluminibus dividebantur, flumina illa navibus, quas luſorias dicebant, erant inſtructa, quibus ad quotidianas excubias utebantur, prohibendis barbarorum diſcurſibus, & incurſibus. ſic & in Rheno, & in Danubio luſorias habuere ad hanc rem. Vegetius duo genera claſſium apud Romanos fuiſſe ſcribit, *liburnas*, & *luſorias.* liburnis in mari utebantur, luſoriis in fluminibus. caſtra in ripa fluminis erant locata, luſoriæ in flumine ipſo. *luſoriarum* porro apud Ammianum mentio non uno loco. claſſici milites, qui in illis luſoriis erant, *lembarii* dicebantur: qui in caſtris, *caſtriani*, & *caſtriciani*. *luſoriæ* porro

re ne pœnas daret, ſumpſit imperium: [1] idque diutiùs tenuit quàm merebatur. Nam longo gravique certamine à Probo ſuperatus, laqueo vitam finivit. [2] Tunc quidem jocus extitit, *Amphoram pendere, non hominem.* Filios duos reliquit, quibus ambobus Probus pepercit, uxore quoque ejus in honore habita, & uſque ad mortem ſalario præſtito. Fuiſſe enim dicitur (ut & avus meus dicebat) fœmina ſingularis exempli, & familiæ nobilis gentis Gothicæ: quam illi Aurelianus uxorem idcirco dederat ut per eum à Gotthis cuncta cognoſceret. Erat enim illa virgo regalis. Extant literæ ad legatum Thraciarum ſcriptæ, de iis nuptiis & donis quæ Aurelianus Bonoſo dari nuptiarum cauſa juſſit, quas ego inſerui: *Aurelianus Auguſtus* [3] *Gallonio Avito ſalutem. Superioribus literis ſcripſeram,* [4] *ut optimates Gotthicas apud Perinthum collocares, decretis ſalariis, non ut ſingulæ acciperent,* [5] *ſed ut ſeptem ſimul unum convivium haberent. Quum enim diviſæ accipiunt, & illæ parum ſumunt, & Reſp. plurimum perdit. Nunc tamen quoniam placuit Bonoſo*

porro proprie naves ſic appellatæ, quæ nec ad uſum belli, ut triremes & æratæ, nec ad merces vehendas erant factæ, ſed ad luſum tantum & ſolas circumvectationis delicias habebantur. *luſorias* etiam poſſit aliquis naves appellare quibus ludicra naumachiarum certamina in lacubus aut fluminibus, aut etiam mari edebantur. poſtea *καταχρηστικῶς* quaſlibet minores naves, *luſorias* appellarunt. & inde luſoriæ, in fluminibus, leviſſima & expeditiſſima navigia, quibus ultro citroque flumina, decurrebant milites, ad tuendum limitem conſtituti, ut barbarorum excurſus, & exſcenſiones in Romanam ripam prohiberent. *Salmaſ.*

In Rheno Romanas luxurias Germani.] Pal. *luxorias*, propius ad verum. legendum enim vel *luſorias:* ita enim vocabantur naves quas Romani habebant in fluminibus contra barbaros, ultrò citroque medio currentes alveo. vel certè *eluſurias*, quod ultimum pluribus firmat elegantiæ omnis Arbiter Petrus Pithœus lib. I. Adverſariorum ſubſecivorum cap. 14. videatur & Cujacius lib. III. Obſervationum cap. 24. *Grut.*

1. *Idque diutius tenuit quam rebatur.*] Vet. ed. *quam merebatur.* quod non improbandum. *Salmaſ.*

2. *Tunc quidem jocus exſtitit.*] Pal. *cùm quidem.* forſan melius vulgato. *Grut.*

3. *Gallonio Avito.*] Eadem editio: *Galloni Avito.* forte: *Gallioni Avito.* Salmaſ.

4. *Ut optimates Gothicas apud Perinthum collocares.*] Poteſt accipi vox *optimates* communi notione de iis quæ in ſua gente eminerent. ſed meliùs referas ad peculiarem vocis hujus uſum in Gotthica gente. pars enim Gotthorum *ὀπτιμάτοι ἐκαλοῦντο*, inquit Olympiodorus in Excerptis à Photio. *Caſaub.*

5. *Sed ut ſeptem ſimul unum convivium haberent.*] *Convivium*, *συμβόλαιον*, *κοινόδειπνον*, *συσσίτιον*. non enim eſt hic *συμπόσιον*. Idem.

1. *Juxta*

Bonoſo Hunilam dari, dabis ei [1] *juxta breve infrà ſcriptum omnia quæ præcipimus: ſumptu etiam publico nuptias celebrabis.* Brevis munerum fuit: [2] *Tunicas palliolatas hyacinthinas ſubſericas: tunicam auro clavatam ſubſericam librilem unam,* [3] *interulas dilores duas, & reliqua quæ matronæ conveniunt. Ipſi dabis aureos Philippeos centum, argenteos Antoninianos mille,* [4] *æris* H-S. *decies.* Hæc me legiſſe teneo de Bonoſo, & potui quidem horum

1. *Juxta breve infra ſcriptum.*] *Juxta brevem infra ſcriptum. breves* enim potius quam *brevia* dicebant. ſequitur: *brevis munerum fuit.* Salmaſ.

Juxta breve infra ſcriptum.] Æquè bene Pal. *brevem.* de quo ſupra. *Gruterus.*

2. *Tunicas palliolatas.*] Mixtum genus veſtis & formam quodammodo referens, & uſum præſtans duarum, tunicæ & pallii. utraque veſtis tam muliebris fuit quàm virilis: non malè, opinor, tunicas palliolatas dixeris, pallas manicatas quibus domi utuntur hodie matronæ, & *mantelia cubicularia* vocant. *Caſaub.*

Tunicas palliolatas.] Ita videntur vocaſſe tunicas, quibus adnexa, & adjuncta erant palliola. palliolum breve capitis operimentum muliebre. Juvenal.

—— *Dorida nullo*
Cultam palliolo. ——

viri quoque palliola tegendo capiti, ſed in morbo uſurpabant. videntur olim mulieres pro diverſis tunicis diverſa quoque habuiſſe palliola: ita ut talem tunicam cum tali palliolo geſtarent. quod & hodie ſciunt obſervare noſtræ mulieres. quibus autem pro variis tunicis, varia & ſua quædam propria palliola ſumebantur, ſolebant ſingulas tunicas ſuis palliolis inſtruere, quæ & palliolatæ vulgo videntur appellari conſuetæ. deeſt autem numerus tunicarum palliolatarum, quas Hunilæ dari voluit Aurelianus. *Salmaſ.*

Tunicas palliolatas hyacinthinas.] Videtur fuiſſe primum in Palatino *janthinas.* non malè. *Grut.*

3. *Interulas dilores.*] De tunicis, & interulis ſive lineis loratis abunde diximus ſupra. dilores autem & trilores & pentelores non dictæ ſunt pro numero filorum aureorum quibus erant intextæ, ut cenſebat magnus Juriſconſultus, ſed pro numero faſciarum vel inſtitarum, & limborum, quibus erant ornatæ. *lora* enim inſtitæ ſunt vel faſciæ quibus veſtes prætexuntur. quas & paragaudas dixere. nam lorum & paragauda idem. inſtitas ejuſmodi ſive lora quibus ornabantur veſtes, *ornaturas* etiam dixerunt, *& paraturas.* inde vox Græca infimi ævi, παραπτύγιον, quod Heſychius interpretatur χειρίδωτον. *Salmaſ.*

4. *Æris H S. decies.*] Expreſſe in veteri editione: *ſeſtertium decies.* quam ſummam notum eſt centum millia aureorum efficere, quales erant tunc in uſu apud Romanos. mirum vero tantam ſummam, & tantam quidem in ære, Aurelianum Bonoſo dari juſſiſſe, cum tantulam in auro, & argento daret. atqui ſolebant tantumdem ferme in ære donare, quantum in auro & argento, aut non multo plus, & aliquando etiam minus. nemo itaque eripuerit mihi quin legendum putem hoc modo: *æris ſeſtertios decem millia.* æreorum ſeſtertiorum decem millia, centum aureos reddunt. ſic tantumdem in ære datum Bonoſo, quantum in auro. & hic numerus auri, argenti, & æris quem Bonoſus juſſu Aureliani heic accipit, juſtis calculis omnino par eſt illi quem Probo Tribuno dari jubet Valerianus in epiſtola ſua. ut hinc ſit manifeſtum, tribunum eo tempore fuiſſe Bonoſum, quo danda hæc illi decrevit. æris ſeſtertios

horum vitam præterire, quos nemo quærebat. Attamen, ne quid fidei deeſſet, etiam de iis quæ didiceram intimanda curavi. ſuperſunt mihi Carus, Carinus, & A. Numerianus: nam Diocletianus & qui ſequuntur, majore ſtylo dicendi ſunt.

tios hoc loco vocat Aurelianus, quos *areos* ſimpliciter dixit Valerianus. *ærei*, & *ærei ſeſtertii*, & *ærei denarii*, & *folles* ea tempeſtate de eodem pecuniæ genere dicebantur, ut alibi pluribus oſtendimus. *Idem.*

FLAVII VOPISCI SYRACUSII

[1] CARUS.

FATO remp. regi, [2] eamque nunc ad ſummum evehi, [3] nunc ad minima retrahi, Probi mors ſatis prodidit. [4] Nam quum ducta per tempora variis vel erecta motibus, vel afflicta, nunc tempeſtate aliqua, nunc felicitate variata, [5] omnia propè paſſa eſſet quæ patitur in homine uno mortalitas, [6] videbatur poſt diverſitatem 1

tem

1. CARUS.] Dubito an horum trium vitæ, liber unus & ſcriptio eadem cenſeri debeant. Meliùs tamen ſentias, vitas quidem eſſe diverſas; at librum unicum. Quare titulum hunc ita reſcribe, CARUS NUMERIANUS & CARINUS. ſequentes verò duos induce. *Caſaub.*

CARUS.] In Palatino codice nulla hujus libri inſcriptio eſt, ſed una ſerie continuatur, cum præcedenti Bonoſi vita, nullo interciſus titulo. puto jam in antiquis codicibus deſideratum fuiſſe hujus vitæ Cari initium, & inde factum, ut hæc quæ ad vitam Cari pertinebant, quod titulo & principio carerent, uno tenore cum ſuperioribus connecterentur. Vopiſcum autem tres hos ſimul imperatores, Carum, Carinum & Numerianum unico libello comprehendiſſe, nullum dubium eſt. ſic quadrigam tyrannorum ſupra uno libello complexus eſt, ut heic trigam imperatorum. *Salmaſius.*

2. *Eamque nunc ad ſummum evehi, nunc ad minima retrahi.*] Pro *ad minima*, ſcribendum *ad ima*, vel *ad imum*. nam ſummis opponuntur ima, non autem minima. *Caſaub.*

3. *Nunc ad minima retrahi.*] Sic Pal. fortè *ad imum retrahi*. Grut.

4. *Nam cùm ducta per tempora, &c.*] *Duci per tempora* nihil aliud quàm durare, & ætatem ferre. iſtas autem fortunæ varietates paſſa Reſp. Rom. tractu longi temporis. *Caſaub.*

5. *Omnia propè paſſa eſſet quæ patitur in homine uno mortalitas.*] Ut ſinguli hominum naſcuntur, varioſque ætatis gradus variè decurrunt, modò valentes, modò infirmi, tandemque intereunt: ſic & Reſpublica. *Idem.*

6. *Videbatur poſt diverſitatem malorum jam ſecura continuata felicitatis menſura.*] Legend. *continuata felicitate uſura.* Idem.

1. Con-

tem malorum jam ſecura [1] continuata felicitatis menſura, poſt Aurelianum vehementem principem Probo ex ſententia ſenatus & populi, leges & gubernacula temperante. Sed ruina ingens vel naufragii modo vel incendii accenſis fataliter militibus, ſublato è medio tali principe, in eam deſperationem votum publicum redegit, ut timerent omnes Domitianos, Vitellios, & Nerones. [2] Plus enim timetur de incertis moribus principis, maximè in ea Repub. quæ recentibus confoſſa vulneribus, Valeriani captivitatem, Gallieni luxuriam, [3] XXX. etiam propè tyrannorum cæſa civilium membra ſibimet vindicantium perpeſſa mœruerit.
2 Nam ſi volumus ab ortu urbis repetere quas varietates ſit paſſa Rom. Reſp. inveniemus nullam magis vel bonis floruiſſe vel malis laboraſſe. Et ut à Romulo incipiam vero patre ac parente Reip. quæ illius felicitas: qui fundavit, conſtituit, roboravitque Remp. atque unus omnium conditorum perfectam urbem reliquit? Quid deinde Numam loquar: [4] qui frequentem bellis & [5] gravidam triumphis civitatem religione munivit? [6] Venit igitur uſque ad Tarquinii Superbi tempora noſtra Reſp.

1. *Continuata felicitatis menſura.*] Scribe ex Palat. *continuata felicitate manſura.* Salmaſ.

2. *Plus enim timetur de incertis moribus principis, &c.*] Exple ſententiam ex libris: *Plus enim timetur de incertis moribus principis, quàm ſperatur: max.* Caſaubonus.

Plus enim timetur de incertis moribus Principis quam ſperatur.] Illud *quàm ſperatur*, male deerat vulgatis; ſervabant tamen mſſ. omnes. *Grut.*

3. XXX. *etiam propè tyrannorum cæſa civilium membra ſibimet vindicantium, perpeſſa mœruerit.*] Hæc ſunt corruptiſſima. Lege, *Tr. etiam propè tyrannorum colliſionibus cæſa membra, bello civili ſibimet eam vindicantium, perpeſſa mœruerit.* elegans verbum *colliſio* σύſκρυζις. Horatius:

Græcia Barbariæ lento colliſa duello.

Caſaub.

XXX. *etiam prope tyrannorum cæſa civilium membra ſibimet vindicantium perpeſſa maruit.*] Nihil iſtis corruptius. non minus corruptus Palatinus codex. multæ mihi in promptu, & ad manum conjecturæ, ſed nulla ad guſtum. exerceant heic acumen ſuum ingenioſi. *Salmaſ.*

Triginta etiam propè tyrannorum cæſa civilium membra ſibimet vindicantium perpeſſa meruerit.] Sic à primâ manu Palat. ſed recentior inde fecit; *tyrannorum colliſionibus cæſa civilium bellorum membra, ſibimet eam vindicantium.* Grut.

4. *Qui frequentem bellis.*] Pal. *frementem.* Idem.

5. *Gravidam triumphis civitatem religione munivit.*] Πόλιν ϖερὶς τοὶ πολεμικοὶ ὀργῶσαν, & quandoque multos triumphos ſibi parituram. *Caſaub.*

6. *Venit igitur uſque ad T.*] Scripti, *viguit igitur.* Idem.

1. *Plus*

Reſp. ſed paſſa tempeſtatem de moribus regiis, non ſine
gravi exitio ſemet ulta eſt. Adolevit deinde uſque ad tem-
pora Gallicani belli: ſed quaſi quodam merſa naufragio,
capta præter arcem urbe, [1] plus penè mali ſenſit [2] quàm
tunc boni habuerat. Reddidit ſe deinde in integrum, ſed
eo uſque gravata eſt Punicis bellis ac terrore Pyrrhi, ut
mortalitatis mala præcordiorum timore ſentiret. Crevit 3
deinde victa Carthagine, trans maria miſſis imperiis: ſed
ſocialibus affecta diſcordiis, extenuato felicitas ſenſu uſ-
que ad Auguſtum [3] bellis civilibus confecta conſenuit:
per Auguſtum deinde reparata; ſi reparata dici poteſt,
libertate depoſita. Tamen utcunque (etiamſi domi triſtis
fuit) apud exteras gentes effloruit: paſſa deinceps tot
Nerones, per Veſpaſianum caput extulit. [4] Nec omni
Titi felicitate lætata, Domitiani vulnerata immanitate,
per Nervam atque Trajanum uſque ad Marcum ſolito
melior, Commodi vecordia, & crudelitate lacerata eſt:
nullum poſt hæc præter Severi diligentiam uſque ad Ale-
xandrum Mammææ ſenſit bonum. Longum eſt quæ ſe-
quuntur univerſa connectere. Uti enim principe Vale-
riano non potuit, & Gallienum per quindecim annos
paſſa eſt. Invidit Claudio longinquitatem imperii, amans
varietatum propè & ſemper inimica fortuna juſtitiæ. Sic
enim Aurelianus occiſus eſt, & ſic Tacitus abſumptus, ſic
Probus cæſus, ut appareat nihil tam gratum eſſe fortunæ
quàm [5] ut ea quæ ſunt in publicis actibus, eventuum va-
rietate mutentur. Sed quorſum talibus querelis [6] & tem- 4
porum caſibus deſtinemur? veniamus ad Carum, medium
(ut

1. *Plus penè mali ſenſit quàm tunc boni habuerat.*] Scrib. *quàm adhuc boni habuerat.* Idem.

2. *Quam tunc boni habuerat.*] Palat. *quam tunebat boni.* fortè, *quam tum habebat boni.* Grut.

3. *Bellis civilibus confecta conſenuit.*] Pal. *adfecta*, non pejus. *Idem.*

4. *Nec omni Titi felicitate lætata, &c.*] Propter brevem principatum Titi: cujus bonitate ſimul propemodum cepit frui ac deſiit. *Caſaub.*

5. *Ut ea quæ ſunt in publicis actibus eventuum varietate mutentur.*] Probo: *notentur.* aut *mutari* cape pro ποικίλλεσθαι. *Idem.*

6. *Et temporum caſibus deſtinemur?*] Scrib. *diſtinemur?* Idem.

Et temporum caſibus diſtinemur.] Pal. *detinemur.* Grut.

1. *Et*

(ut ita dixerim) virum, inter bonos magis quàm inter malos principes collocandum, [1] & longè meliorem, ſi Carinum non reliquiſſet heredem. [2] Cari patria ſic ambiguè à pleriſque proditur, [3] ut [4] præſumptè veritatem dicere nequeam quæ illa vera ſit. Oneſimus enim, qui diligentiſſimè vitam Probi ſcripſit, dicit Romæ illum & natum & literis eruditum: ſed Illyricianis parentibus fuiſſe contendit. Sed [5] Fabius Cerilianus, qui tempora Cari, Carini, & Numeriani ſolertiſſimè perſequutus eſt, neque Romæ, ſed in Illyrico genitum, neque Pannoniis, ſed Pœnis parentibus aſſerit natum. In ephemeride quadam legiſſe memini, Carum Mediolanenſem fuiſſe, [6] ſed avo juri Aquileienſis civitatis inſertum. Ipſe, quod negari non poteſt, ut epiſtola ejus indicat [7] quam proconſul ad legatum ſcripſit, quum eum ad bona hortaretur officia, Romanus vult videri. Epiſtola Cari: [8] *Carus* [9] *Manlius Aurelianus*

1. *Et longè meliorem, ſi Carinum non.*] Dixiſſet meliùs, feliciorem. *Caſaub.*

2. *Cari patria ſic ambiguè à pleriſque proditur, &c.*] Omittit auctor ſuper Cari patria ſententiam pleriſque veterum probatam: Narbone enim genitum ſcribunt & Sextus Aurelius Victor Schotti, & ille alter vulgaris: hoc voluit & Zonaras cùm ſcripſit ex antiquioribus Græcis: Κάρος τὸ γένος Γαλάτης ἦν. id eſt Gallus. *Idem.*

Cari patria ſic ambigue à quibuſdam proditur.] Inter varias auctorum de patria Cari opiniones, hæc etiam quorumdam fuit, Narbone eum in Gallia natum aſſerentium. ſed vir ſummus, Joſephus Scaliger falli eos auctores opinatus eſt, qui Carum Narbonenſem è Gallia fuiſſe dixerunt, cum Narbonenſis ex Illyrico fuerit. Narbonam enim nobilem in Illyrico coloniam à Plinio & Ptolemæo memorari. *Salmaſ.*

3. *Ut præſumptè veritatem dicere nequeam.*] Pal. *præſumpta gravitate dicere nequeant.* fortè, *præſumptâ gravitate dicere nequeam.* Grut.

4. *Præſumptè veritatem dicere.*] Præciſè, & ἀφωρισμένως, vel πεποιθότως, & cum certitudine. ſed cenſeo alterutram vocem delendam, aut *veritatem*, aut *vera.* Caſaub.

5. *Fabius Cerilianus.*] Palat. *Favius Ceryllianus.* forſan *Ciryllianus.* Grut.

6. *Sed avo juri Aquileienſis civitatis inſertum.*] Fortean ſcripſerat, *ab avo.* Caſaub.

7. *Quam proconſul ad legatum ſcripſit.*] Vetus liber, *quam proconſule ad legatum ſuum ſcripſit.* Idem.

8. *Carus Manlius Aurelianus, &c.*] Emendandum cenſeo ac ſcribendum: *M. Aurelius Carus.* ſic enim veteres nummi. *Idem.*

Carus Manlius Aurelianus.] Omnino ſcribendum: *Marcus Aurelius Carus.* Salmaſ.

9. *Manlius Aurelianus proconſul.*] Editi amplius, *Carus Manlius.* ſed ea vox non comparet in regio aut Palatin. niſi à manu ſecundariâ, & poſtponitur. habet præterea idem Pal. *Manſlius Valerius proconſule.* ſi nummos ſequitur, rèfingendum, *Marcus Aurelius Carus.* Grut.

1. *Si*

nus proconſul Ciliciæ, Junio legato ſuo. Majores noſtri Romani
illi principes in legatis creandis hac uſi ſunt conſuetudine, ut mo-
rum ſuorum ſpecimen per eos oſtenderent quibus Rempubl. delega-
bant. Ego verò, [1] *ſi ita non eſſet, aliter non feciſſem:* [2] *feci aliter,*
ſi te juvante non fallar. Fac igitur ut majoribus noſtris, [3] *id eſt*
Romanis, non diſcrepemus viris. [4] Vides quòd tota epiſtola
majores ſuos Romanos vult intelligi. Indicat & oratio 5
ejus ad ſenatum data iſtam generis prærogativam. Nam
quum primùm imperator eſſet creatus, ſic ad ſenatorium
ordinem [5] ſcripſit inter cætera. *Gaudendum eſt itaque P. C.*
quòd unus ex veſtro ordine, veſtri etiam generis imperator eſt
factus. [6] *Quare adnitemini ne meliores peregrini quàm veſtri eſſe*
videantur. Hoc quoque loco ſatis clarum eſt illum voluiſſe
intelligi ſe eſſe Romanum, id eſt Roma oriundum. Hic
igitur per civiles & militares gradus, ut tituli ſtatuarum
ejus indicant, præfectus prætorii à Probo factus [7] tantum
ſibi apud milites amoris locavit, ut interfecto Probo tanto
principe, ſolus digniſſimus videretur imperio. Non me 6
præterit ſuſpicatos eſſe pleroſque, [8] & eos in faſtos retu-
liſſe, Cari factione interemptum Probum: ſed neque
meritum Probi erga Carum, neque Cari mores id credi
patiuntur: ſimul quia Probi mortem & acerrimè & con-
ſtantiſſimè vindicavit. Quid autem de eo Probus ſenſe-
rit,

1. *Si ita non eſſet, &c.*] Id eſt, etiam ſi traditum è majoribus noſtris hunc morem non accepiſſem. *Caſaub.*

2. *Feci aliter, ſi te juvante non fallar.*] Scribendum, *non feci aliter.* Idem.

Feci aliter, te juvante non fallar.] Ita & Pal. ego non intelligo has argutias. *Grut.*

3. *Id eſt Romanis.*] Videri poſſunt inſerta hæc à Vopiſco inter deſcribendum. *Caſaub.*

4. *Vides quod tota epiſtola.*] Editio princeps: *vides tota epiſtola majores ſuos Romanos velle intelligi.* Salmaſ.

5. *Scripſit inter cætera.*] Præſtat antiquorum interpunctio: *ſic ad ſenatorium ordinem ſcripſit.* Caſaub.

6. *Quare adnitemini ne meliores peregrini quàm.*] Scribe, *adnitemur:* peregrini imperatores boni non pauci: imprimis Alexander Severus, princeps bonitate nemini ſecundus. *Idem.*

Quare adnitemur.] Sic rectè ſcripti. peſſimè editi, *adnitemini.* erat enim in manu Cari, non Senatorum. *Grut.*

7. *Tantum ſibi apud milites amoris locavit.*] Id eſt collocavit, velut depoſitum aliquod. χάριν καταθέσθαι τινί. beneficiis aliquem ſibi conciliare. *Caſaubonus.*

8. *Et eos in Faſtos retuliſſe, Cari factione interemtum Probum.*] Faſtos impropriè appellat Annales, vel Hiſtorias. *Idem.*

rit, indicant literæ de ejus honoribus ad ſenatum datæ. *Probus Auguſtus amantiſſimo ſenatui ſuo ſalutem dicit.* Inter cætera: *Felix eſſet noſtra Reſp. ſi qualis Carus eſt, aut plerique veſtrûm, plures haberem in actibus collocatos. Quare equeſtrem ſtatuam viro morum veterum ([1] ſi vobis placet) decernendam cenſeo: addito eo, [2] ut publico ſumptu, vel eidem exædificetur domus, marmoribus à me delatis. Decet enim nos talis integritatem*
7 *remunerari viri.* & reliqua. Ac ne minima quæque connectam, & ea quæ apud alios potuerunt inveniri, ubi primùm accepit imperium, [3] conſenſu omnium militum bellum Perſicum quod Probus parabat, aggreſſus eſt, [4] liberis Cæſaribus nuncupatis: & ita quidem ut Carinum ad Gallias tuendas cum viris lectiſſimis deſtinaret: ſecum verò Numerianum adoleſcentem, cùm lectiſſimum, tum etiam diſertiſſimum, duceret. Et dicitur quidem ſæpe dixiſſe ſe miſerum quòd Carinum ad Galli s principem mitteret, neque illa ætas eſſet Numeriani ut illi Gallicanum, quòd maximè conſtantem principem quærit, crederetur imperium. Sed hæc aliâs. [5] Nam extant jam literæ Cari, quibus apud præfectum ſuum de Carini moribus queritur, ut appareat verum eſſe quod Oneſimus dicit, habuiſſe in animo Carum ut Carino Cæſareum abrogaret imperium. Sed hæc (ut diximus) aliâs in vita Carini dicenda

1. *Si vobis placet.*] *Si vobis placeat.* Salmaſ.

2. *Ut publico ſumptu vel eidem exædificetur domus.*] Dele τὸ *vel.* Erat honoris genus apud Romanos cùm de publico domus alicui exſtruebatur, ut olim Claudio adhuc privato. Sueton. *Caſaub.*

Ut publico ſumptu vel eidem exædificetur domus.] Palat. planè retinet illud *vel.* quod videtur alioquin ſuperfluum, aut mutandum in aliud quid. *Grut.*

3. *Conſenſu omnium militum.*] Palat. *conceſſu.* Idem.

4. *Liberis Cæſaribus nuncupatis.*] Vel ut ſcripſerunt alii, in participatum imperii vocatis. Zonaras, τοὺς οἰκείους υἱοὺς Κάρινον καὶ Νουμεριανὸν ἐτίμησε βασιλικῷ διαδήματι. Leg. Codicis, IMPPP. CARVS, CARINVS, & NVMERIANVS AAA. Solent verò inter Cæſares & Auguſtos parum accuratè diſtinguere. Notat diſertè in Carino Vopiſcus ea lege fuiſſe ejus imperium Cæſarianum, ut omnia faceret quæ Auguſti faciunt. *Caſaub.*

Liberis Cæſaribus nuncupatis.] Hinc *Cæſares nobiliſſimi* vocantur in veteri ſaxo. M. AVRELIO. CARINO. NOBILISS. CAESARI. M. AVRELIO. NVMERIANO. NOBILISS. CAESARI. in vetuſto tamen Cari nummo etiam Auguſti appellantur. *Salmaſ.*

5. *Nam extant jam literæ Cari, &c.*] Scrib. *etiam literæ.* Caſaub.

1. *Nunc*

cenda ſunt. [1] Nunc ad ordinem revertamur. [2] Ingenti 8
apparatu, & totis viribus Probi profligato magna ex parte bello Sarmatico quod gerebat, contra Perſas profectus, nullo ſibi occurrente, Meſopotamiam Carus cepit, & Cteſiphontem uſque pervenit. Occupatiſque Perſis domeſtica ſeditione, [3] imperatoris Perſici nomen meruit. [4] Verùm quum avidus gloriæ, præfecto ſuo maximè jurgante, qui & ipſius & filii ejus quærebat exitium, cupiens imperare, longiùs progreſſus eſſet, ut alii dicunt morbo; ut plures, fulmine interemptus eſt. Negari non poteſt eo tempore quo periit tantum fuiſſe ſubitò tonitruum, ut multi terrore ipſo exanimati eſſe dicantur. Quum igitur ægrotaret atque in tentorio jaceret, ingenti exorta tempeſtate, immani coruſcatione, immaniori, ut diximus, tonitru, exanimatus eſt. [5] Junius Calphurnius qui ad memoriam dictabat, talem ad præfectum urbis ſuper morte Cari

1. *Nunc ad ordinem revertamur.*] Pal. *revertemur.* Grut.

2. *Ingenti apparatu & totis viribus Probi profl.*] Adjectum hoc ad Probi honorem, quem unicè miratus eſt auctor. *Caſaub.*

3. *Imperatoris Perſici nomen meruit.*] Extat veteris nummi inſcriptio hæc: DIVO CARO PARTHICO. id eſt Perſico. *Idem.*

4. *Verùm cùm avidus gloriæ, &c.*] Vide Aurelium Victorem. *Idem.*

5. *Junius Calphurnius, qui ad memoriam dictabat, &c.*] Græcis dictus ἀντιγραφεὺς τῆς μνήμης. ejus enim erant partes curare, ut quæ quotidie accidebant, quorum memoriam conſervare principis intererat, in commentarios referrentur: cui miniſterio ipſe ingenium potius quàm manum miniſtrabat. ἀντιγραφέα verò Græci dixerunt, quod vicem principis cui erat à memoria ipſe ſcriberet aut dictaret. *Idem.*

Julius Calphurnius qui ad memoriam dictabat.] *Ad memoriam dictare* ſic dicebatur, qui memoriæ dictator erat, quemadmodum & *procurare ad alimenta*, qui alimentorum erat procurator: ita & parere atque obſecundare ad memoriam dicebantur, quos etiam vulgo obſecundatores memoriæ vocabant. Ergò *dictator memoriæ* is erat plane quem Græci dixerunt ἀντιγραφέα τῆς μνήμης. ſic & *dictator epiſtolarum*, ὁ ἀντιγραφεὺς τῶν ἐπιστολῶν. & ita de ceteris: quattuor enim erant ἀντιγραφεῖς, ſive dictatores: primus libellorum; ſecundus memoriæ: tertius epiſtolarum: quartus diſpoſitionum. & totidem ſcrinia. magiſter ſcriniorum omnia Principis ſcrinia curabat, & ſub ſe habebat omnes antigrapheos, qui numero quattuor erant, quot & ſcrinia. antigraphei igitur non erant magiſtri ſcriniorum, ſed proximi. proximus dicebatur in unoquoque ſcrinio, qui primus erat, & in capite conſtitutus. ut proximus ab epiſtolis, proximus ad memoriam. atque idem omnino proximus qui & ἀντιγραφεύς. & unuſquiſque proximus, illius decuriæ cui præerat, magiſter etiam dicebatur. *Salmaſ.*

Junius Calpurnius.] Pal. *Julius.* Grut.

Cari epiſtolam [1] dedit inter cætera: *Quum* (inquit) *Carus princeps noſter verè carus ægrotaret, tanti turbinis ſubitò* [2] *exorta tempeſtas eſt, ut caligarent omnia, neque alter alterum noſceret: coruſcationum deinde ac tonitruum in modum fulgurum igniti ſideris continuata vibratio, omnibus nobis veritatis ſcientiam ſuſtulit. Subitò enim conclamatum eſt imperatorem mortuum,* [3] *& poſt illud præcipuè tonitruum quod cuncta terruerat. His acceſſit quòd cubicularii dolentes principis mortem, incenderunt tentorium. Unde fama emerſit fulmine interemptum eum quem,*
9 *quantum ſcire poſſumus, ægritudine conſtat abſumptum.* [4] Hanc ego epiſtolam idcirco indidi quòd plerique dicunt [5] vim fati quondam eſſe ut Rom. princeps Cteſiphontem tranſire non poſſit: ideoque Carum fulmine abſumptum quòd eos fines tranſgredi cuperet qui fataliter conſtituti ſunt. Sed ſibi habeat artes ſuas timiditas calcanda virtutibus. [6] Licet planè ac licebit per ſacratiſſimum Cæſarem Maximianum Perſas vincere, atque ultra eos progredi: [7] & futurum reor, ſi à noſtris non deſeratur promiſſus numinum favor. Bonum principem Carum fuiſſe, cùm multa indicant, tum illud etiam quòd ſtatim adeptus imperium, Sarmatas adeò morte Probi feroces, ut invaſuros ſe non ſolùm Illyricum, ſed Thracias quoque Italiamque minarentur;

[1] ita

1. *Dedit inter cætera.*] *Epiſtolam dedit. inter cætera.* Caſaub.

2. *Exorta ſubito tempeſtas eſt ut caligarent omnia.*]. Non putem *caligare* poſitum à Vopiſco pro obtenebrare, & offuſcare. Sequitur in eadem editione: *Neque alter alterum noſceret permittet vis.* omnino ſcribendum: *Neque alteri alterum noſcere permitteretur.* Salmaſ.

3. *Et poſt illud præcipue tonitruum.*] Hic *tonitrus*, hoc *tonitru*, & hoc *tonitruum* dicebant. & nihil mutandum. *Idem.*

4. *Hanc ego epiſtolam idcirco indidi, quòd plerique dicunt, &c.*] Vide Aurelium Victorem de ea re: Et conſtat Romanos ultra Cteſiphontem & Tigrim provincias habuiſſe Tranſtigritanas, quas à Galerio partas, reſtituit Perſis Jovianus. *Caſaub.*

5. *Vim fati quondam eſſe.*] Legendum: *vim fati quandam eſſe.* Salmaſ.

6. *Licet planè ac licebit per ſacratiſſimum principem.*] Hæc eo tempore ſcribebat Vopiſcus, quo Maximianus contra Perſas & Narſeum Armeniæ regem, bellum in Oriente gerebat. Vide Aurelium Victorem. *Caſaub.*

7. *Et futurum reor, ſi à noſtris non deſeratur, &c.*] Galerium auctor innuit, qui ex invidia, ut creditum eſt, Maximianum impediit, ne finem bello Perſico quem ſperabat, imponeret. conſtituerat enim non priùs ab armis recedere quàm Perſidem vel Armeniam in provinciæ formam redegiſſet. *Idem.*

1. *Ita*

[1] ita inter bella patiendo contudit, ut pauciſſimis diebus Pannonias ſecuritate donaverit, occiſis Sarmatarum ſedecim millibus, captis diverſi ſexus viginti millibus. Hæc 10
de Caro ſatis eſſe credo. Veniamus ad Numerianum, [2] cujus & vicinior patri, & admirabilior per ſocerum ſuum facta videtur hiſtoria. Et quanvis Carinus major ætate fuerit, prior etiam Cæſar ſit nuncupatus, tamen neceſſe eſt ut priùs de Numeriano loquamur, qui patris ſequutus eſt mortem: poſt de Carino, quem vir Reip. neceſſarius, Auguſtus Diocletianus, habitis conflictibus interemit.

1. *Ita inter b lla patiendo contudit.*] Significat victos Sarmatas à Caro patientia & ſtratagematis potiùs quàm ferro. *Idem.*

Ita inter bella patiendo contudit.] Pal. *patiendi.* Grut.

2. *Cujus & vicinior patri.*] Pal. *hujus & junctior patri.* Idem.

[1] FLAVII VOPISCI SYRACUSII

NUMERIANUS.

NUMERIANUS Cari filius, moratus egregiè & 11
verè dignus imperio, eloquentia etiam præpollens, [2] adeò ut publicè declamaverit, ferantur que illius ſcripta nobilia, [3] declamationi tamen quàm Tulliano accommodatiora ſtylo. Verſu autem talis fuiſſe prædicatur ut omnes poëtas ſui temporis vicerit. Nam & cum Olympio Nemeſiano contendit, [4] qui [5] *ἁλιευτικὰ, κυνηγετικὰ,* & *ναυ-*

1. FLAVII VOPISCI SYRACVSII NVMERIANVS.] Tria verba prima delenda, ultimo ſolùm relicto. *Caſaub.*

2. *Adeò ut publicè declamaverit, &c.*] Et quidem in tenerrima ætate, adhuc pænè puer. Aurelio Victori Numerianus dicitur, *adoleſcens bonus facundusque.* Fuiſſe tamen & Carinum iis artibus in adoleſcentia prima educatum teſtantur verba ſcriptoris incerti apud Suidam: quibus dicitur cædis nonnullorum à Carino occiſorum, hanc cauſſam extitiſſe, quòd ſibi adoleſcentulo declamanti non faviſſent pro ſua voluntate. *Idem.*

3. *Declamationi tamen quam Tulliano accommodatiora ſtilo.*] Vet. editio: *declamationi tamen magis quam Tulliano accommodatiora ſtilo.* ita veteres loquebantur. *mage majores nugas,* apud Plautum. *Salm.*

4. *Qui* Ἁλιευτικὰ, Κυνηγετικὰ & Ναυτικὰ *ſcripſit.*] Latinè hi indices ſcribuntur in veteribus non Græcè. pro Ναυτικὰ aliquando ſuſpicabar ſcribendum l'Ἰξευτικά. *Caſaub.*

5. Ἁλιευτικὰ, κυνηγετικὰ, *&* ναυτικὰ *ſcripſit.*] Pal. vocem mediam Græcis tantum litteris expreſſit, alias duas Latinis. *Grut.*

 1. *Qui-*

& ναυτικὰ ſcripſit : [1] quique omnibus coloniis illuſtratus
emicuit, & [2] Aurelium Apollinarem jamborum ſcripto-
rem, qui patris ejus geſta in literas retulit, iiſdem quæ
recitaverat editis [3] veluti radio ſolis obtexit. Hujus ora-
tio fertur ad ſenatum miſſa tantum habuiſſe eloquentiæ,
ut illi ſtatua non quaſi Cæſari, ſed quaſi rhetori decerne-
retur ponenda in bibliotheca Ulpia, cui ſubſcriptum eſt,
NUMERIANO CÆSARI ORATORI TEMPORI-
12 BUS SUIS POTENTISSIMO. Hic patri comes fuit
bello Perſico : quo mortuo [4] quum nimio fletu oculos do-
lere cœpiſſet, quòd illud ægritudinis genus nimia utpote
familiariſſima, confectus anguſtia incurriſſet : & dum
[5] lectica portaretur, factione Arrii Apri ſoceri ſui, qui
invadere conabatur imperium, occiſus eſt. Sed quum per
plurimos dies de imperatoris ſalute quæreretur à milite,
[6] concionareturque Aper, idcirco illum videri non poſſe
quòd oculos invalidos à vento ac ſole ſubtraheret, [7] fœto-
re tamen cadaveris res eſſet prodita, omnes invaſerunt
Aprum, cujus factio non latere potuit, cumque ante ſigna
& principia protraxere. Tunc habita eſt ingens concio,
13 factum etiam tribunal. Et quum quæreretur quis vindex
Numeriani juſtiſſimus fieret, quis daretur Reip. bonus
princeps, DIOCLETIANUM omnes divino conſenſu,
cui

1. *Quique omnibus coloniis.*] Scribe *coronis*. Caſaub.

2. *Aurelium Apollinarem amborum ſcriptorem.*] Scribe *jamborum*. Idem.

3. *Veluti radio Solis obtexit.*] Atqui Solis radiis res non obteguntur : ſed illuſtrantur. verùm eò reſpicit, quòd lumen Solis minora lumina, ut lucernæ, obſcurat extinguitque : quod Græci dicunt καταυγάζει. *Idem.*

4. *Cùm nimio fletu oculos dolere cœpiſſet, quod illud ægritudinis genus, &c.*] Valde divertit ab hac lectione Palatinus, in quo : *Cùm oculos dolere cœpiſſet, quod illud ægritudinis genus nimia utpote confecto familiariſſimus, ac lectica portatur, factione Apri ſoceri, &c.* ſic Palatinus ; at à manu recenti adſcriptum *vigilia* circa vocem *confecto*. quam ſi admittimus, omnia bellè ſe habebunt, dummodò reſcribamus, *Cùm oculos dolere cœpiſſet, quod illi ægritudinis genus, utpote confecto vigiliâ, familiariſſimum fuit, ac lecticâ portaretur, factione &c.* Grut.

5. *Lectica portaretur.*] Lectica operta. *Salmaſ.*

6. *Concionareturque Aper.*] Legerim *cautionareturque Aper*, aut ſanè *cauſſareturque Aper.* Grut.

7. *Fœtore tamen cadaveris res eſſet prodita.*] Joannes Antiochênſis ; Ἕως ἐκ τῆς δυσωδίας ἐδηλώθη. *Salmaſ.*

1. *Dome-*

cui multa jam ſigna facta dicebantur imperii, Auguſtum appellaverunt, [1] domeſticos tunc regentem, virum inſignem, callidum, amantem Reip. amantem ſuorum, & ad omnia quæ tempus quæſierat, paratum: [2] conſilii ſemper alti, nonnunquam tamen effrontis, ſed prudentis, nimia pervicacia motus inquieti pectoris comprimentis. Hic quum tribunal conſcendiſſet, atque Auguſtus eſſet appellatus, & quæreretur quemadmodum Numerianus eſſet occiſus, educto gladio Aprum præfectum prætorii oſtentans percuſſit, addens verbis ſuis, *Hic eſt autor necis Numeriani.* Sic Aper ſeipſum fœdavit, & deformibus conſiliis agens dignum moribus ſuis exitum dedit. Avus meus retulit ſe interfuiſſe concioni quum Diocletiani manu eſſet Aper occiſus: percuſſiſſe autem dicebat Diocletianum, & dixiſſe, *Gloriare Aper, Æneæ magni dextra cadis.* [3] Quid ego miror de homine militari, quamvis ſciam plurimos plus quàm militares vel Græcè vel Latinè, vel comicorum uſurpare dicta vel talium poëtarum? Ipſi denique comici plerunque ſic milites inducunt, ut eos faciant vetera dicta uſurpare. Nam &, [4] *Lepus tute es, & pulpamentum quæris*, Livii Andronici dictum eſt: multaque alia quæ Plautus Cæciliuſque poſuerunt. [5] Curioſum non puto, neque ſatis vul- 14
gare,

1. *Domeſticos tunc regentem.*] Ita Victor: alii comitem domeſticorum vocant, cujus muneris ſæpe Marcellinus meminit. *Caſaub.*

2. *Conſilii ſemper alti, nonnumquam tamen effrontis ſed prudentis.*] Quid appellat *conſilium effrons*? Latinis frons pudoris & modeſtiæ ſedes. & *frons tenera* ſive *imbecillis* apud optimos ſcriptores, de homine verecundo dicitur, & eo qui alium offendere quoquo modo non ſuſtineat. igitur *conſilium effrons* eſt audax, immodeſtum & ejus qui omnes præ ſe deſpiciat. & verè quidem hoc Vopiſcus de Diocletiano: cujus arrogantiam ſummam in ſummis virtutibus omnes hiſtorici loquuntur. Vide & Aurelium Victorem. *Idem.*

Conſilii ſemper alti, nonnunquam tamen effrontis.] Fortaſſe legendum: *nunquam tamen effrontis ſed pudentis.* nam pudens opponitur effronti. *effrons* qui ſine fronte eſt, quem & *infrontem* quidam dixere. unde *infrontate* apud Fulgentium pro impudenter. *Salmaſ.*

3. *Quid ego miror de.*] Scribe, *quod ego miror de.* Caſaub.

Quid ego miror de homine militari.] Scribe: *id ego miror de homine militari.* vel, *quod ego miror.* cum Caſaubono. *Salmaſ.*

4. *Lepus tute es & pulpamentum quæris.*] Accepit & Terentius à Græcis a Δασύπους κρεῶν ἐπιθυμεῖς. *Caſaub.*

5. *Curioſum non puto, neque ſatis vulgare, &c.*] Ego lego, *Curioſum puto neque*

gare, fabellam de Diocletiano Auguſto ponere [1] hoc convenientem loco, quæ illi data eſt ad omen imperii. Avus meus mihi retulit ab ipſo Diocletiano compertum. Quum (inquit) Diocletianus [2] apud Tungros in Gallia quadam in caupona moraretur, in minoribus adhuc locis militans, [3] & cum Druide quadam muliere [4] rationem convictus ſui quotidiani faceret, at illa diceret, *Diocletiane, nimium avarus, nimium parcus es:* joco non ſeriò Diocletianus reſpondiſſe fertur, [5] *Tunc ero largus quum imperator fuero.* Poſt quod verbum Druias dixiſſe fertur, *Diocletiane, jocari noli: nam imperator eris quum Aprum occideris.* Semper exinde Diocletianus in animo habuit imperii cupiditatem, idque Maximiano conſcio atque avo meo, [6] cujus hoc dictum à Druide ipſe retulerat. Denique ut erat altus, riſit & tacuit. [7] Apros tamen in venationibus, ubi fuit facultas, manu ſua ſemper occidit. Denique quum Aurelianus imperium accepiſſet, quum Probus, quum Tacitus, quum ipſe Carus, Diocletianus dixit, *Ego ſemper apros occido, ſed alter ſemper utitur pulpamento.* Jam illud notum eſt, atque vulgatum, quòd quum occidiſſet Aprum præfectum prætorii, dixiſſe fertur, *Tandem Aprum fatalem occidi.* Ipſum Diocletianum idem avus meus dixiſſe dicebat, nullam aliam fuiſſe ſibi cauſam occidendi manu ſua Aprum, niſi ut impleret Druidis dictum, & ſuum firmaret imperium. Non enim tam crudelem ſe innoteſcere cuperet, primis maxi-

que ſatis vulgare, &c. nam Vopiſco ſemper, ut in ſuperioribus monebamus, *curioſus*, eſt ὁ πολυμαθείας ἐραστὴς: & *curioſitas*, aviditas aliquid noſcendi quod non ſit vulgare. quare *curioſum puto*, interpretari debes hoc loco, δοκεῖ αὐτὸς πολυμάθειαν ζητεῖν. *Idem.*

1. *Hoc convenientem loco.*] *Huic.* Idem.

Hoc convenientem loco.] Sic & Pal. pro *huic.* Grut.

2. *Apud Tungros in Gallia.*] Belgica, ubi Germania inferior. nam Tungri, populus Germanicus. *Caſaub.*

3. *Et cum Druide.*] *Cum Dryade.* & ita ſemper ſcriptum in Palatino. *Salm.*

4. *Rationem convictus ſui quotidiani.*] Pal. *curationem conv.* Grut.

5. *Tunc ero largus cùm imperator fuero.*] Similem fabellam narrat Spartianus in Severo. *Caſaub.*

6. *Cujus hoc dictum à Druide ipſe retulerat.*] Scrib. *cui ſibi hoc dictum à Druide ipſe retulerat.* Idem.

7. *Apros tamen in venationibus.*] Pal. *venatibus,* nihilo pejus, quàm vulgg. *Grut.*

1. Fla-

maximè diebus imperii, niſi illum neceſſitas ad hanc atrocitatem occiſionis attraheret. Dictum eſt de Caro, dictum etiam de Numeriano, ſupereſt nobis Carinus.

[1] FLAVII VOPISCI SYRACUSII
CARINUS.

[2] CARINUS homo omnium contaminatiſſimus, 16
adulter, frequens corruptor juventutis (pudet dicere quod in literas Oneſimus retulit) [3] ipſe quoque malè uſus genio ſexus ſui. Hic quum Cæſar decretis ſibi Galliis atque Italia, Illyrico, Hiſpaniis ac Britanniis & Africa, relictus à patre Cæſarianum teneret imperium, ſed ea lege ut omnia faceret quæ Auguſti faciunt, enormibus ſe vitiis & ingenti fœditate maculavit. [4] Amicos optimos quoſque relegavit: peſſimum quenque elegit aut tenuit: [5] præfectum urbi unum ex cancellariis ſuis

1. FLAVII VOPISCI SYRACUSII.] Tollenda hæc iſto loco, ut antè monuimus. *Caſaub.*

2. CARINUS *homo omnium contaminatiſſimus, adulter, &c.*] Idem eſt judicium de Carini moribus apud omnes hiſtoricos: fuiſſe omni genere luxus perditum, crudelem etiam, & ſuperbum. *Idem.*

3. *Ipſe quoque malè uſus genio ſexus ſui.*] Id eſt ſexu ſuo. *Idem.*

Ipſe quoque male uſus genio ſexus ſui.] Græci ὥραν πωλεῖν dicunt, qui genio ſexus ſui male utuntur. *genius*, eſt ἡ ὥρα. unde *geniatus*, ὡραῖος. *Salmaſ.*

4. *Amicos optimos quoſque relegavit.*] Omiſit Vopiſcus, quod alii non tacuerunt, inſigne crudelis animi, & vindictæ cupidi ſignum in Carino, quod eos qui ipſum olim pueri puerum in ſcholis luſiſſent, ac deriſiſſent, non dimiſerit inultos. *Idem.*

5. *Præfectum Urbi unum ex cancellariis ſuis.*] Scribendum, *quo fœdius nil nec cogitari.* deeſt enim aliquid implendæ ſententiæ. poſſis etiam ſcribere, *quo fœdius nec cogitari potuit aliquid aliquando, nec dici.* omiſſiones hoc genus frequentiſſimæ ſunt. Duplex autem ex his verbis fœditas intelligenda: in perſona; quia non dubium eſt ſpurciſſimis moribus fuiſſe hunc Carini cancellarium, quem tantopere ipſe amaret. altera fœditas in re ipſa & conditione perſonæ. nam præfectura Urbis dignitas fuit ſumma. Et conſtat præfecturæ prætorianæ poteſtatem regiæ proximam fuiſſe: atqui præfectus Urbi in nonnullis etiam ſupra præfectum ipſum prætorii fuit. princeps enim quodammodo ſenatus erat, ſedebatque in curia ante patricios, conſules, conſulares, præfectum præt. magiſtros militum & cæteros illuſtres, ut eſt in Novella XXII. At cancellariorum ea ætate non dicam mediocris, ſed omnino nulla erat dignitas. neque enim publici muneris adhuc id fuit nomen, verùm miniſterii

ſuis fecit: quo fœdius nec cogitari potuit aliquando, nec dici.

in aulis principum & aliorum procerum. Erat moris ut principum & magiſtratuum ſecreta, (ita vocarunt loca ubi de negotiis pro ratione muneris quiſque ſui tractaturi conveniebant) in aditu primo vela, & deinde cancellos haberent: Græci hos vocant, *κιγκλίδας. δρυφάκτους*, ut & Caſſiodorus, *feneſtratas januas.* qui vela ſervabant, *velarii* dicti: qui cancellos, *cancellarii.* Simillimum munus hodie in Curia eorum qui *huiſſiers*, ſive oſtiarii dicuntur. quare etiam ut re, ſic & nomine conveniunt, quod acceperunt hi ab oſtio, illi à cancellis, quæ pro oſtio erant. Acceſſit poſtea aliquid dignitatis huic generi hominum, ſed multò poſt Carini & Vopiſci tempora. *Caſaub.*

Præfectum urbi unum ex cancellariis ſuis fecit.] *Cancellarii* dicti, qui à cancellis erant, ut *velarii* qui à velis magnatum ac principum ædibus, quæ cancellos, & vela foribus obtenta habebant; cancellariorum velariorumque miniſterium notum & uſitatum fuiſſe oportet. cancellos autem in veterum ædibus, fores fuiſſe cancellatas, & tranſlucidas ex lignis reticulatim compoſitis textas, nemo paulo humanior ignorat. *δικτυωτὰς θύρας* Græci dicunt, hoc eſt *reticulatas fores.* *κιγκλίδας* una voce ejuſmodi fores iidem Græci ſed veteres appellant. igitur qui ad hujuſmodi cancellos ſtabant oſtiarii, cancellarii dicebantur, ut velarii qui ad vela, quibus fores obtendebantur. horum munus, & miniſterium fuit, principem adire volentes admittere, aut repellere. ex his domus ſuæ cancellariis, unum Carinus urbi præfectum fecit. quod valde pudendum viſum tunc fuiſſe ſcribit Vopiſcus, ut homo infimi loci, viliſque in aula miniſterii ſervus repente & uno ſaltu ad ſummam dignitatem eveheretur. Sed præter hos ſui etiam fuere judicibus cancellarii. nam in tribunalibus ſepta quibus arcebantur turbæ, *cancellos* dicebant Græci *δρυφάκτους*, & *τειχλωτὰ* quoque vocant, hoc eſt, tabulata & ſepta. in templis cancelli etiam facti ad prohibendas turbas. intra quos cancellos ſolis licebat clericis ſtare. *cancellum* etiam numero ſingulari dicebant recentiores Latini. in ſummis Galliæ Tribunalibus hujuſmodi cancellum, vulgo *barrellum* vocitamus. nam *barræ* in idiomate noſtro ſunt repagula. ab his cancellis, quibus judicum ſecreta muniebantur, & claudebantur, cancellos etiam dixerunt regionum limites, & terminos agrorum. & apud Hyginum *regio cancellata* pro limitata. *cancellare* proprie eſt delineare, & lineas tranſverſim & in obliquum ducere. at *cancellare* apud Juriſconſultos aliud eſt. cancellatum enim inſtrumentum, vel teſtamentum vocant, quod inductum eſt, & multis decuſſatim tractis lineis conſcribillatum. *cancellare* idem quod inducere. ſignificat etiam concerpere, & concidere inſtrumentum, ſciſſuris in decuſſem ſcalpello factis. ſed ad noſtros cancellos cancellarioſque judicum redeamus. hi nomen habuerunt à cancellis, id eſt foribus ſecretarii judicialis, quæ cancellatæ erant, & in modum retis factæ. cancellarii igitur qui ab his cancellis denominabantur, admiſſiones & ingreſſus ad judicem ut ſine confuſione, & tumultu fierent, curabant, judici præſentandos admittebant, reſponſa judicum exequutioni mandabant, & idem plane officium ſuſtinebant, quod hodie ſolent in curiis regiis qui *oſtiarii* dicuntur. colligendum ex Caſſiodoro manifeſtum eſſe ejus ætate cancellarios, non meros fuiſſe oſtiarios, ſed ex parte muneris idem adminiſtraſſe, quod hodie ſolent qui à ſecretis nominantur, & ſupplicum libellorum magiſtri. qui præter officium admiſſionis quod ipſorum curæ incumbebat, totius ſecreti judicialis curam gerebant. nam & expediendis judicum juſſis, edictis & epiſtolis dictandis ſignandiſque, relationibus formandis

dici. Præfectum prætorii quem habebat, occidit: [1] in ejus locum Matronianum, [2] veterem conciliatorem fecit. [3] Unum ex his notarium quem ſtuprorum & libidinum conſcium ſemper atque adjutorem habuerat, invito patre conſulem fecit. Superbas ad ſenatum literas dedit. [4] Vulgo urbis Romæ quaſi populo Rom. bona ſenatus promiſit. Uxores ducendo ac rejiciendo novem duxit, [5] pulſis pleriſque prægnantibus. Mimis, meretricibus, pantomimis, cantoribus atque lenonibus, Palatium implevit. Faſtidium ſubſcribendi tantum habuit ut impurum quendam cum quo ſemper meridie jocabatur, ad ſubſcribendum poneret, [6] quem objurgabat plerunque quòd bene ſuam imitaretur manum. [7] Habuit gemmas in calceis: [8] niſi 17
gemmata fibula uſus non eſt. Balteum etiam ſæpe gemmatum.

mandis operam dabant, & reſponſis portandis, & ſic iidem plane cum ſecretariis erant. hi & referendarii aliquando dicti ſunt. atque inter hos principis ſecretarios & referendarios qui principem locum obtinebat, primum & ſummum regni cancellarium majores noſtri appellarunt, & etiam nunc appellamus. hic ſub ſe omnes ſecretarios vel notarios ſecretorum habebat. *Salmaſ.*

1. *In ejus locum Matronianum veterem conciliatorem fecit.*] Lenonem & productorem. notum enim obſcena verba eſſe *conciliare* & *conciliatura.* ſic *conciliatrix*, pro lena. *Caſaub.*

2. *Veterem conciliatorem.*] Id eſt veterem lenonem. *Conciliator*, leno. & *conciliatrix*, lena. *conciliare* quoque abſolute uſurpavit Claudianus pro lenocinari, & lenonem agere. honeſtæ voces olim *conciliare*, & *conciliator* ad hoc turpe miniſterium poſtea ſunt traductæ. contra, lenones, flagitii propudiique miniſtros, ad rem honeſtam Trogus uſurpavit pro fecialibus & legatis. *Salmaſ.*

3. *Unum ex his notarium, &c.*] Pal. iſthæc accommodare videtur Matroniano. habet enim; *unum ex his notariis quem ſtupr. & lib. conſc. ſemper atque adj. habuerat. Invito patre Conſul proceſſit.* quam ſcripturam excutient otioſiores. *Grut.*

4. *Vulgo urbis Romæ, &c.*] Id eſt plebi infimæ, & peſſimis quibuſque. *Caſaub.*

5. *Pulſis pleriſque prægnantibus.*] Pal. *prægnatibus.* Grut.

6. *Quem objurgabat plerumque quòd bene ſuam imitaretur manum.*] Suprema vitioſitatis linea eſt, cùm neque probamus quod rectum eſt, neque vitium diſſimulamus, ſed eo gloriamur: quod notat hîc Vopiſcus in Carino. ſolent principes qui ſubſcribendi faſtidium habent, aliquem ad ſubſcribendum ponere, qui manum ipſorum probè imitetur. ita diſſimulatur utcumque principis incuria. iſte ſubſcriptori ſuo iraſcebatur quòd bene ſuam imitaretur manum. gaudebat nempe infamia, & bonæ menti in totum renuntiaverat. *Caſaub.*

7. *Habuit gemmas in calceis.*] Non igitur primus Diocletianus, ut ſcribit Aurelius Victor. *Idem.*

8. *Niſi gemmata fibula uſus non eſt.*] Optimus Palat. *niſi gemma fibula uſus non eſt.* quod probo. nam gemma plerumque unica fibulæ vicem præſtabat. *Salmaſ.*

1. *Præ-*

matum. Regem denique illum Illyrici plerique vocitarunt. [1] Præfectus nunquam coss. obviam proceſſit. Hominibus improbis plurimum detulit, eoſque ad convivium ſemper vocavit. Centum libras avium, centum piſcium, mille diverſæ carnis in convivio ſuo frequenter exhibuit. Vini plurimum effudit. Inter poma & melones natavit. Roſis Mediolanenſibus & triclinia & cubicula ſtravit. [2] Balneis ita frigidis uſus eſt, ut ſolent eſſe cellæ ſuppoſitoriæ, [3] frigidariis ſemper nivalibus. Quum hyemis tempore ad quendam locum veniſſet [4] in quo fons erat aqua pertepida, ut ſolet per hyemem naturaliter, eaque in piſcina uſus eſſet, dixiſſe balneatoribus fertur, *Aquam mihi mulie-*

1. *Præfectus nunquam Coss. obviam proceſſit.*] Lego, *Præfectis aut conſulibus.* Non leve hoc genus honoris habitum, excipi ab occurrente principe: proximus huic honoris gradus erat, ſi ſtans exciperet, non ſedens. *Caſaubonus.*

Præfectis numquam Conſulibus obviam proceſſit.] Propoſui lectionem codicis Pal. ejecto vulgato, *Præfectus numquam Coſſ. obviam*, quod propius accederet ad veritatem. nimirum excidit vox *numquam*; reſcribendumque, meo judicio; *Præfectis numquam, numquam Conſulibus obviam proceſſit.* Grut.

2. *Balneis ita frigidis uſus eſt, ut ſolent eſſe cellæ ſuppoſitoriæ.*] Cellæ ſuppoſitoriæ medii temperamenti erant inter vulgares balneas & frigidaria, ſive cellas frigidarias. *Caſaub.*

Balneis ita frigidis uſus eſt, ut ſolent eſſe cellæ ſuppoſitoriæ.] Cellarum ſuppoſitoriarum nemo eſt auctor præter hunc qui meminerit. tres erant apud veteres balneorum cellæ: frigidaria, tepidaria, & caldaria. *οἴκους*, & *οἰκήματα* Græci vocant. cellæ itaque tepidariæ junctæ ſemper erant, & ſuppoſitæ cellis frigidariis. *ſuppoſitorias* igitur *cellas* minime dubium eſt à Vopiſco dici tepidarias, quod frigidariis connexæ & ſuppoſitæ eſſent, utpote quæ exeuntem è frigidaria aquam exciperent. nam de piſcina quam Græci *δεξαμενὴν* dicunt, aqua per frigidariam cellam primum, deinde per tepidariam, influebat in caldariam. dicit Vopiſcus Carinum balneis, hoc eſt caldariis uſum eſſe, non plus calidis, quam ſolebant eſſe tepidariæ cellæ. tepidariis igitur ita frigidis utebatur, ut vulgi eſſe conſueverant frigidariæ cellæ: at frigidariis ſemper nivalibus. ſic cum omnes vulgo in balneis caldarias, tepidarias & frigidarias cellas uſurparent, Carinus tepidarias, frigidarias, & nivales ſolebat uſurpare. præter has tres balneorum cellas, etiam *aſſa cella* ex veteribus nota eſt, quam & *ſudatoriam* dicebant. *aſſum*, & ſudatorium idem, ut *aſſa cella*, & *ſudatoria cella* eadem. *aſſa* autem *cella* vocabatur, quod in ea per *aſſum*, id eſt ſiccum vaporem ſudor eliceretur. ſic *parietes de aſſis lapidibus* id eſt ſiccis apud Servium. ita & *aſſæ ſudationes* Cornelio Celſo pro ſiccis ſudationibus. *ξηροὺς ἱδρῶτας* Græci vocant. *Salmaſ.*

3. *Frigidariis ſemper nivalib. &c.*] Pal. *frigidalsiis.* Grut.

4. *In quo fons erat aquâ pertepidâ, ut ſolet, &c.*] Pal. *in quo fontana eſſe per tedia ut adſolet:* ut videatur legendum, *in quo fontana eſſet pertepida, ut adſolet.* Idem.

1. *Atque*

mulierem præparatis: [1] atque hoc ejus clariſſimum dictum
effertur. Audiebat pater ejus quæ ille faceret, & clama-
bat, *Non eſt meus.* Statuerat denique Conſtantium (qui
poſtea Cæſar eſt factus, tunc autem præſidatum Dalma-
tiæ adminiſtrabat) in locum ejus ſubrogare, [2] quòd nemo
tunc vir melior videbatur: illum verò (ut Oneſimus di-
cit) occidere. Longum eſt ſi de ejus luxuria plura velim
dicere. [3] Quicunque oſtiatim cupit noſcere, legat etiam
Fulvium Aſprianum uſque ad tædium geſtorum ejus uni-
verſa dicentem. Hic ubi patrem fulmine abſumptum, 18
fratrem à ſocero interemptum, Diocletianum Auguſtum
appellatum comperit, majora vitia & ſcelera edidit, [4] quaſi
jam liber à frenis domeſticæ pietatis [5] ſuorum moribus
abſolutus. Nec ei tamen defuit ad vindicandum ſibimet
imperium vigor mentis. Nam contra Diocletianum mul-
tis præliis conflixit. [6] Sed ultima pugna apud Margum
commiſſa, victus occubuit. Hic trium principum finis
fuit, Cari, Numeriani, & Carini: poſt quos Diocletia-
num & Maximianum principes dii dederunt, jungentes
talibus viris Galerium atque Conſtantium: [7] quorum al-
ter

1. *Atque hoc ejus clariſſimum dictum effertur.*] Id eſt, laudatur ab omnibus: vel lege, *fertur.* Cauſſa autem cur hoc Carini dictum laudaretur, id fuit, quod ut ſæpe dictum eſt, excaldationes pro magno luxuriæ argumento habuerunt. *Caſaub.*

2. *Quòd nemo tunc vir melior videbatur.*] Scribas meliùs, *quo nemo.* Idem.

3. *Quicunque oſtiatim cupit noſcere.*] Scrib. *Quæ quic.* vox Marci Tullii elegans, *oſtiatim* pro ſingillatim. *Idem.*

4. *Quaſi jam liber à frenis domeſticæ pietatis, ſuorum moribus.*] Scribendum, *ſuorum mortibus.* Idem.

Quaſi jam libera frænis domeſticæ pietatis ſuorum moribus abſolutus.] Aſſentior doctiſſimo Caſaubono legenti: *ſuorum mortibus abſolutus.* Salmaſ.

5. *Suorum moribus abſolutus.*] Sic & Pal. ſed melius Caſaubonus, *mortibus.* *Grut.*

6. *Sed ultima pugna apud Murtium commiſſa, victus occubuit.*] Scimus legi variè loci hujus nomen: ſed verum eſt Margus. quod ſervant Eutropius cum Pæanio, declarat propiùs loci ſitum Eutropius, narrans prælium habitum ad Margum, cùm eſſet deſertus à ſuis inter Viminatium atque Aureum montem. Margum & Viminatium duo Mœſiæ oppida vicina erant. *Caſaub.*

Sed ultima pugna ad Murtium commiſſa.] Palat. habet, *ad Marcum.* ſcribe, *ad Margum. Margus* oppidum Mœſiæ. forte & urbs & flumen ibidem ejuſdem nominis. ſed nihil illa *horrea Margi* mihi videntur habere commune cum hac urbe Margo. longius enim diſſita ſunt, & horrea Marci potius dicenda judico, ut horrea à Marco imperatore in illis locis condita accipiamus. *Salm.*

7. *Quorum alter natus eſt, &c.*] Con-
ſtan-

ter natus eſt, qui acceptam ignominiam Valeriani captivitate deleret: alter qui Gallias Romanis legibus redderet. Quatuor ſanè principes mundi, fortes, ſapientes, benigni, & admodum liberales, [1] unum in Republica ſentientes: [2] præterea ſenatus Rom. moderati, populo amici, poteſtate graves, religioſi, & quales principes ſemper oravimus: quorum vitam ſingulis libris Claudius Euſthenius, qui Diocletiano ab epiſtolis fuit, ſcripſit: quod idcirco dixi, [3] ne quis à me tantam rem quæreret, [4] maximè
[5] quum vel vivorum principum vita non ſine reprehen-
19 ſione dicatur. [6] Memorabile maximè & Carini & Numeriani hoc habuit imperium, quòd ludos Romanos novis ornatos ſpectaculis dederunt, [7] quos in Palatio * circa porticum

ſtantius qui bello Perſas vicit ſuprà. *Caſaubonus.*

1. *Unum in rep. ſentientes: præterea Senatus Rom. moderati, populo amici, poteſtate graves.*] Lege: *Unum in rep. ſentientes, reverentes Romani ſenatus, moderati, populi amici, ſancti, graves, religioſi.* Salmaſ.

Unum in Republica ſitientes: præterea Senatus Rom. moderati.] Pal. *Remp. ſitientes ſpe reverent Romani Senatus, moderati populi, amici peſacte*, vel etiam *peſcite*, ſcripturâ veteri Saxonicâ. ut forte fuerit, *ſentientes, ſemper reverentes Romani Senatus, moderati populo, amicis perſancti.* Grut.

2. *Præterea ſenatus Rom. moderati, &c.*] Videtur ſcribendum *ſenatui*. de imperatoribus enim loquitur. *moderati ſenatui* novè dictum pro moderati erga ſenatum. *Caſaub.*

3. *Ne quis à me tantam rem requireret.*] Scribe: *ne quis à me rem tantam requirat.* Salmaſ.

4. *Maxime cum vel vivorum.*] *Vel* poſitum pro *&*. Idem.

5. *Cùm vel vivorum principum vita non ſine reprehenſione dicatur.*] Tò *vel* niſi vacat & ſubdititium eſt, defectus eſt certum argumentum. *Caſaub.*

6. *Memorabile maxime & Carini & Numeriani hoc habuit imperium quod ludos Romanos novis ornatos ſpectaculis dederunt.*] Scribendum ex Palatino codice: *Memorabile maxime Cari, & Carini & Numeriani hoc habuit imperium, quod ludos Romanos novis ornatos ſpectaculis dederunt.* Vopiſcum ita ſcripſiſſe, teſtis dabitur ipſe Vopiſcus, qui paulo infra ludorum illorum editionem Caro tribuit his verbis: *Diocletiani denique dictum fertur, quum ei quidam largitionalis ſuus editionem Cari laudaret, &c.* Carum heic ſolum nominat, & tamen principes illos multum placuiſſe dicit ob illorum ludorum editionem. per *principes* minime dubium quin intelligat Carum cum filiis ſuis, Carino & Numeriano. Carus ergo, priuſquam in Orientem ad bellum Perſicum proficiſceretur, memorabiles illos edidit ludos, cum Carino & Numeriano filiis, qui Cæſarianum imperium tenebant, cum Auguſto patre. Calpurnius ultima Ecloga, qua hos mirabiles ludos deſcribit, ab uno tantum principe editos fuiſſe ſcribit, hoc eſt ab Auguſto Caro. ſolus enim ille tunc Auguſtus, nam filii ejus Cæſares tantum erant. *Salmaſ.*

7. *Quos in Palatio circa porticum ſtabuli pictos vidimus.*] De more pingendi ludos ad tradendam poſteris magnifici appa-

ticum ſtabuli pictos vidimus. [1] Nam & [2] neurobaten, qui velut in ventis cothurnatus ferretur, exhibuit: [3] & tichobaten, qui per parietem urſo eluſo cucurrit: & urſos mimum agentes: & item [4] centum ſalpiſtas uno crepitu concinentes, & [5] centum camptaulas, * choraulas centum, etiam

apparatus memoriam, ad vitam Peſcennii dictum eſt. *porticus ſtabuli* retinent veteres: nec putem alienum à veriſimilitudine, quia horum ludorum pars magna ſpectaculum Circenſe fuerat: propterea in ea potiſſimùm porticu ludos fuiſſe depictos, quæ propter vicinitatem porticus ſtabuli dicebatur. quanquam vox *ſtabulum* varie à Latinis accipitur. *Caſaub.*

Quos in palatio circa porticum ſtabuli pictos vidimus.] Ut magnificos & mirificos iſtos quos edidit, ludos Romanos, Carus ad eorum memoriam poſteritati conſervandam, in Palatio circa ſtabuli porticum pingendos curavit. ſic Gordianus olim, memorabilem ſylvam, quam in editione ludorum ſuorum quæſtor exhibuerat, in domo roſtrata Pompeii Magni, ne memoria ſcilicet ejus intercideret, pingi fecerat. *porticum* autem *ſtabuli* hoc loco accipio, porticum ſtabulo Palatino additam, & & ante ipſum ſtabulum ædificatam. ſic templis, & aliis celebrioribus publicis ædificiis porticus addi ſolebant. *Salmaſius.*

* *Circa porticum ſtabuli.*] Ita & Pal. *Grut.*

1. *Nam & neurobaten, qui velut in ventis cothurnatus ferretur, exhibuit.*] Neurobatæ etiam apud Firmicum leguntur & in Heſychii Gloſſis. *Caſaub.*

Nam & neurobaten qui velut in ventis cothurnatus ferretur.] Inter veterum θαυματοποιοὺς non ſolum fuere σχοινοβάται hoc eſt funambuli, qui & hodie notiſſimi ſunt, ſed etiam νευροβάται, quales nulli fortaſſe nunc viſuntur. σχοινοβάται erant, qui ſuper funes craſſiores inambulabant, & ſaltabant; neurobatæ vero longe majorem artem, & audaciam profeſſi, nervis ac fidiculis incedebant ac filis tenuiſſimis, ita ut vix apparentibus præ tenuitate ac ſubtilitate filis ſuper quæ ambulabant, quaſi in ventis ferri viderentur. *Salmaſ.*

2. *Neurobaten.*] Sic quoque eædem membranæ. forſan rectè. Scaligero tamen, Commentariis ad Manilium, videbatur reponendum *anemobaten.* Grut.

3. *Et tichobaten.*] *Tichobates*, pro *tæchobates.* eſt enim τειχοβάτης. *Salmaſ.*

4. *Centum Salpiſtas uno crepitu concinentes, & centum camptaulas.*] Palat. habet, *capetaulas.* multis locis in illo codice *p* pro *r* poſitum obſervavi. ſic in vita Antonini *parum* pro *rarum.* & alibi *petunſus* pro *retunſus.* ita ſcriptum hoc loco *capetaulas* pro *caretaulas.* quod & ipſum tranſpoſitum eſt, pro *cerataulas*, quæ vera eſt hujus loci lectio. *cerataulæ*, ſunt cornicines, & recte heic junguntur cum ſalpiſtis, id eſt cum tubicinibus. Gloſſæ: κεραταύλης, *cornicen.* bene ergo juncti heic *ſalpiſtæ*, & *cerataulæ*, ut tubæ & cornua paſſim apud veteres in bello: κέρατα καὶ σάλπιγγες. σάλπιγξ Græcis proprie quæ Latinis tuba. hæc ex ære recto, ut cornua ex ære flexo, & in ſe recurvo ad ſimilitudinem veri cornus, vel quod olim revera ex cornu bubulo fierent, quæ poſtea ex ære facta ſunt. Ovidius:

Non tuba directi, non æris cornua flexi.

Idem.

5. *Centum camptaulas.*] Heſychius: καμπτήν, τὸ ἐν τῇ ᾠδῇ καμπὰς ποιεῖν. appellant rhetores καμπὴν in dictionis ornatu flexionem quandam & συστροφὴν circa periodi finem. Tale quid videtur denotare Heſychius in cantu ſervari ſolitum: quod ſi & in tibiarum inflatu locum habuit, non malè καμπταύλην tibicinem ejus modulationis artificem appellaveris. ſed non diſpli-

etiam [1] pithaulas centum, [2] pantomimos & gymnicos mille:

diſplicet eorum ſententia, qui à tibiarum figura dictas camptaulas exiſtimant. *Caſaub.*

* *Choraulas centum.*] Omnes qui cum choro canerent tibiis, choraulæ dicti. olim quoque in comœdiis quando chorus canebat, choricis tibiis artifex concinebat, atque is choraules dicebatur, poſtea choraules à comœdiá ſeſe ſegregarunt, & res ſuas parteſque ſeorſim in ſcena agere cæperunt, ut & pythaulæ, & pantomimi, qui omnes primis temporibus in comœdia canebant. choraulas & ſymphoniacos divitum conviviis olim adhiberi ſolitos tralatitium eſt. ſeptem igitur ſymphoniaci chorum conſtituebant, & qui ſymphoniæ cantanti concinebat tibiis, *choraules* proprie dicebatur. choraulem tamen etiam appellabant eum qui ad tibias ſaltabat. *Salmaſ.*

1. *Pithaulas centum.*] Palatinus liber heic ſcriptum habet, *pythaulas.* atque ita paſſim ac ſemper hoc nomen, ubicumque ejus mentio occurrit in veterum libris, reperitur ſcriptum. nec enim ἀπὸ τοῦ πίθων, ſed ἀπὸ τοῦ πυθίων dictus eſt, qui pythia ſcilicet cantabat, & pythicas tibias inflabat. Sic σπονδαύλης ἀπὸ τοῦ σπονδῶν dictus tibicen, qui inter libationes & ſacrificia deorum tibiis canebat. πυθαύλης quoque vocabulum non ἀπὸ τοῦ πυθίων factum eſt, ſed ἀπὸ τοῦ Πυθοῦς, ab urbe Pytho. quod enim in urbe Appollinis Πυθοῖ ejuſmodi cantus frequens & celebris eſſet, quo pæanes in laudem Apollinis ad tibiam cantari ſolebant: hinc πυθαύλης tibicen dictus, qui pæanes in honorem Apollinis in urbe Pytho tibiis canebat. *Idem.*

2. *Pantomimos.*] Scribit Suetonius apud Diomedem omnia quæ in ſcena verſabantur, in comœdia primis temporibus agi conſueviſſe. *Nam pantomimus, inquit, & pythaules, & choraules in comœdia canebant.* ſane qui putant ante Auguſti tempora nulla hujuſmodi ſaltationis extitiſſe veſtigia, quæ manibus loquebatur, & geſtibus omnia effingebat atque imitabatur, totá re falluntur: quique ſibi perſuadent Pyladem aut Bathyllum eam ſub Auguſto ſaltandi rationem excogitaſſe & inveniſſe, quæ antea penitus erat incognita. notum enim uſitatumque etiam veteres ac longe Auguſti ſæculo priores genus illud ſaltationis habuere, quæ motu corporis & geſtu quidvis exprimeret. & ſane adeo res vetus fuit hæc *chorinomia*, à quo *chironomi* pantomimi ſunt appellati, ut tradat Quintilianus lib. 1. cap. xI. eám ab ipſis temporibus heroicis ortam eſſe, & à ſummis Græciæ viris, ab ipſo etiam Socrate probatam, à Platoné quoque in parte civilium poſitam virtutum, & à Chryſippo in præceptis de liberorum educatione compoſitis, non omiſſam. tres fuere antiquiſſimæ & celeberrimæ ſcenicæ ſaltationis ſpecies, tragica, comica, & ſatyrica. nulla non harum manibus & corporis geſtibus exprimebat, quidquid in fabula ageretur, ſive tragici illud eſſet argumenti, ſive comici, ſive ſatyrici. refert Athenæus lib. 1. Teleſtem quo ſaltatore utebatur Æſchylus in tragœdiis, adeo bonum ejus rei fuiſſe artificem, ut cum τοὺς ἑπτὰ ἐπὶ Θήβαις deſaltaret, omnia quæ illic agebantur, geſtibus peregerit, & oculis ſpectatorum ſubjecerit: quid plus præſtare potuiſſet Pylades ſi eam tragœdiam temporibus Auguſti ſaltandam ſuſcepiſſet? in comœdiis quoque Latinis hiſtriones qui cantica ſaltabant, ita res quæ in fabulis erant agendæ, geſtibus repræſentare conſueverant, & oculis ſubjicere, ut populus facile inde cognoſcere poſſet, quam fabulam acturi eſſent. ſed tempus fuit quum iidem ſimul canerent ſaltarentque. poſtea quia vocem motus corporis ex anhelitu interturbat, & rurſum vox multum geſtibus incommodabat, melius viſum eſt, ut aliis accinentibus, ipſi tantum ſaltarent, & taciti geſticulationem peragerent. quid aliud

le: pegma præterea, [1] cujus flammis ſcena conflagravit, quam Diocletianus poſtea magnificentiorem reddidit. Mimos præterea undique advocavit. [2] Exhibuit & ludum Sar-

aliud tum reſtat quam ut concludamus non eam primum à Pylade inventam eſſe, aut invectam? ſaltatio, qualis Auguſti temporibus in ſcena verſabatur, & quæ poſt illa tempora paſſim viguit, quæque nihil amplius commune aut conjunctum habebat cum comœdia aut tragœdia, ſed ſeorſim in orcheſtram veniebat, inventum proculdubio Pyladis fuit & Bathylli. res vero ipſa, & ars illa, ſaltandique modus, quo omnia quæ dicerentur, manibus expediebantur, quoque ipſe etiam Pylades in ſua ſaltatione uſus eſt, longe ante Pyladem nota ſcenæ, & in uſu poſita fuere, ſed in tragœdia tantum, & comœdia, & ſatyris locum habebant. nuſquam enim ſola per ſe ante id tempus ὄρχηϛις in orcheſtra comparuerat. primus Pylades ſaltationis artem à tragœdia & comœdia ſeparatam, in ſcenam Latinam introduxit, eamque ex tribus ſaltationibus compoſitam, tragica, comica, & ſatyrica excoluit & expolivit, & Italicam vocavit, quod Romæ primum ſpecimen ejus in Latino theatro ediderit. Pylades in tragœdia, Bathyllus in comœdia excellebat. tantum denique inter ſaltationem Pyladeam, & Bathylleam diſtabat, quantum inter tragœdiam & comœdiam. Pyladea ſaltatio, gravis, ſeria, faſtuoſa, ſuperercilioſa, & affectuum plena, & tragica tota. Bathyllea contra, hilaris, jocoſa, pedeſtris, quæque tota in rebus lætis verſaretur, per omnia comicæ ſaltationi affinis. Tum longe plura excogitavit, & de novo adinvenit hic Pylades de quo nunc ſermo eſt, qui temporibus Auguſti, hanc ſaltationem quæ manibus peragebatur, non quidem novam & antea ignotam introduxit, ſed multis partibus ampliavit & expolivit. Sed longo ante Pyladem tempore, jam inde ab antiquiſſimi fabularum auctoris & actoris Livii ætate, pantomimi qui cantica fabularum ſaltabant, canere ipſi deſierant ac deſuerant. puero enim præcinente, & accinente tibicine ipſi taciti tantum ſaltabant. nihilominus tamen verum eſt Pyladem Cilicem primum fiſtulas & chorum ſibi ſaltanti ut præcinerent curaviſſe. nam ante illum ſine fiſtulis, & choro pantomimi ſaltabant, ſolo adhibito pueri canentis & tibicinis concentu. ſaltante igitur pantomimo, alii tibiis canebant, alii vocibus concinebant, alii fiſtulis ſibilabant, alii cymbala concrepabant, alii pede ſonabant, atque hi *ποδοκτύποι* & *ποδοψόφοι* dicebantur. *Idem.*

1. *Cujus flammis ſcena conflagravit.*] Palat. & vetus editio, *ſcæna* heic & alibi ſemper ſcribunt. ita ſcribebant veteres. ſed quæſivere ex doctis nonnulli, cur aut unde diphthongus in hac voce, cum Græce ſine diphthongo ſit *σκηνή*. Latini igitur, ut in aliis pleriſque, & in hoc ſequuti ſunt Æoles. illi *σκαινά* dicebant pro *σκανά*. & *Αἰσκλαπιός* pro *Ἀσκληπιός*. *Idem.*

2. *Exhibuit & ludum Sarmaticum quo dulcius nihil eſt.*] Ludus Sarmaticus quis aut qualis fuerit, juxta ſcio cum illis qui omnino neſciunt, niſi deſultorium ludum ita eſſe dictum mihi quis concedat, à Sarmatis qui optimi ac præſtantiſſimi equorum deſultores. Manilius lib. v. eum ludum ſic deſcribit:

Nec non alterno deſultor ſidere dorſo
Quadrupedum, & ſtabiles poterit defigere plantas
Per quos vadit equos: ludet per terga volantum.

Vertumnum etiam Latini dixere deſultorem, à vertendis, & mutandis, vel alternandis equis. Propertius: (ejus

Eſt etiam aurigæ ſpecies Vertumnus, &
Trajicit alterno qui leve pondus equo.

Per *vertumnum* ſimplicem equorum deſulto-

Sarmaticum quo dulcius nihil eſt. [1] Exhibuit Cyclopem adornatum. & Græcis artificibus & gymnicis & hiſtrionibus & muſicis, aurum & argentum, donata & veſtis ſerica. Sed hæc omnia neſcio quantum ad populum gratiæ habeant, [2] nullius certè ſunt momenti apud principes bonos. Diocletiani denique dictum fertur, quum ei quidam largitionalis ſuus editionem Cari laudaret, dicens multùm placuiſſe principes illos cauſa ludorum theatralium ludorumque circenſium, *Ergo* (inquit) [3] *bene riſus eſt imperio ſuo Carus.* Denique [4] quum omnibus gentibus advocatis Diocletianus daret ludos, [5] parciſſimè uſus liberalitate, dicens,

ſultorem intelligit Propertius. & *aurigam* appellat, equorum deſultoriorum agitatorem, hoc eſt vertumnum. deſultorium ergo illum equeſtrem ludum, Sarmaticum videntur illis temporibus appellaſſe Romani, quod vulgo tunc Sarmatis in circo uterentur ad equos deſultorios agitandos, quia Sarmatæ optimi equorum deſultores. idque etiam eo magis mihi verum eſſe perſuadeo, quod Carus qui Sarmaticum hunc ludum exhibuiſſe dicitur, Sarmatico bello profligato videtur Sarmatas captivos in circum induxiſſe, & populo ſpectandos oſtendiſſe, qui ex more & exercitio gentis ſuæ in equis deſultoriis currerent. *Idem.*

1. *Exhibuit Cyclopem adornatum.*] Optimè liber Puteani: *Exhibuit Cyclopem. Donatum eſt & Græcis artificibus, & gymnicis, & hiſtrionibus, & muſicis, aurum & argentum: donata & veſtis ſerica.* Caſaub.

Exhibuit Cyclopem adornatum.] Legendum *exhibuit Cyclopea. donatum & Græcis artificibus, & gymnicis & hiſtrionibus, & muſicis aurum & argentum: donata & veſtis ſerica.* de Cyclopeis diximus in vita Gallienorum ad illum locum: *luſerunt Cyclopea omnes apinarii.* Salmaſ.

Exhibuit Cyclopem. Donatum eſt & Græcis, &c.] Abduxit me auctoritas librorum ab optimo Puteano excuſſorum, ut receſſerim à lectione vulgatâ, præſertim cùm & ab eâ aliquantum etiam abiret Pal. nam pro eo quod ii habeant: *Exhibuit Cyclopem adornatum. & Græcis, &c.* idem ſervabat, *Cyclopem adornatum eſt Græcis, &c.* Grut.

2. *Nullius certè ſunt momenti apud principes bonos.*] Imò verò optimus quiſque princeps corollaria ſcenica & hiſtrionicas donationes coërcuit. *Caſaubonus.*

3. *Bene viſus eſt imperio ſuo Carus.*] Scribe ex veteri editione: *bene riſus eſt in imperio ſuo Carus.* Salmaſ.

4. *Cùm omnibus gentibus advocatis Diocletianus daret ludos, &c.*] An *omnibus generibus*? nempe hiſtrionum, & τῶν Διονύσου τεχνιτῶν, quorum pleroſque modò enumeravit. *Caſaub.*

5. *Parciſſime uſus liberalitate, dicens caſtiores.*] In libris legunt: *parciſſime uſus libertate.* comparat enim editionem ludorum Cari & Diocletiani. illa Cari editio multum libera & jocoſa, & in illis ludis multa populo ridendi præbita materia. hinc Diocletianus dicebat bene riſum eſſe in imperio ſuo propter illos ludos Carum. ludi vero quos edidit Diocletianus, non ita liberi & laſcivi, ſed longe caſtiores & ſeveriores. & tales debere eſſe dicebat ipſe, quos cenſor ſpectaret. *libertatem* tunc vocabant, ridendi jocandique ac laſciviendi, & quodcumque animo volupe

dicens, *caſtiores eſſe oportere ludos ſpectante cenſore.* [1] Legat hunc locum Junius Meſſala, quem ego liberè culpare audeo. Ille enim patrimonium ſuum ſcenicis dedit, heredibus abnegavit: matris tunicam dedit mimæ, lacernam patris mimo: [2] & rectè ſi aviæ pallio aurato atque purpurato, pro ſyrmate tragœdus uteretur. [3] Inſcriptum eſt adhuc in choraulæ pallio tyrianthino, quo ille velut ſpolio nobilitatis exultat, [4] Meſſalæ nomen & uxoris. [5] Jam quid lineas petitas Ægypto loquar? quid Tyro & Sidone tenuitate perlucidas, micantes purpura, [6] plumandi difficultate per-

Iupe eſſet, faciendi dicendive licentiam. hinc *libertas vitæ* in Fauſtina reprehenſa. *Salmaſ.*

1. *Legat hunc locum Junius Meſſala, quem ego liberè culpare audeo.*] Similis reprehenſio Furii Placidi in vita Aureliani. *Caſaub.*

2. *Et rectè ſi aviæ pallio aurato atque purpurato.*] Nec hæc non capio, ut concepta ſunt. nec cohæret oratio. ſyrmata & pallia tragœdorum aurata & purpurata fuiſſe quis neſcit, aut quis negat? quænam illa Flavia? materne an uxor Meſſalæ? diſquirant hæc alii. ſine ope melioris exemplaris hunc locum emendari poſſe deſpero. *Salmaſ.*

3. *Inſcriptum eſt adhuc in choraule pallio Tyrianthino, &c.*] Scribe, *choraulæ.* hic choraules hiſtrio acceperat à Meſſala tricliniare pallium Tyrianthinum pictum, cui nomen ipſum Meſſalæ & uxoris literis aureis erat intextum. pallium & virilis & muliebris veſtis eſt, & præterea uſus multiplicis, ut & Ulpianus adnotat. *Caſaub.*

4. *Meſſalæ nomen & uxoris.*] Pal. & vet. editio: *Meſſalæ nomen uxoris.* diſtinguendum: *inſcriptum eſt adhuc in choraulæ pallio Tyrianthino, quo ille velut ſpolio nobilitatis exultat Meſſalæ, nomen uxoris.* exultabat choraula velut ſpolio nobilitatis Meſſalæ, quod pallium geſtaret ſibi à Meſſala donatum, in quo nomen uxoris ejus erat inſcriptum. hæc diſtinctio vera eſt, & lectio. *Salmaſ.*

5. *Jam quid lineas petitas Ægypto loquar?*] De his ad Aurelianum. *Caſaubonus.*

6. *Plumandi difficultate pernobiles.*] Refero ad paragaudias tunicas plumariorum arte pictas. *Idem.*

Plumandi difficultate pernobiles.] Plumandi ars, ſive plumaria, ἡ ποικιλτικὴ τέχνη. *plumare*, ποικίλλειν. *plumæ*, ποικίλματα. inde & *plumarii*, qui plumas in veſtibus faciunt, & plumis eas variant, & acu pingunt. *plumas* autem vocarunt veteres, notas ex auro vel purpura rotundas, & in modum plumarum factas, quibus veſtes intertexebantur ac variabantur. ſic laminas rotundas, vel circulos ferreos è quibus loricæ ſuccudebantur, *plumas* etiam dixerunt, quod plumarum ſimilitudinem referrent, & *ſquamas*, quod ſquamarum. unde *plumatæ loricæ* ex laminis ferreis in modum plumæ factis conſertæ. Virgilius:

—— quem pellis ahenis
In plumam ſquamis auro conſerta tegebat.

ſic & *plumatæ veſtes*, & *plumatiles*, & *plumata Babylonica*, quæ pluribus ejuſmodi notis & auro purpurave, acu intextis, ſparſa erant & variata. σημεῖα Græcis, Latinis notæ, & ſigna, hæc veſtium ποικίλματα. unde χρυσόσημος veſtis, & πορφυρόσημος, aureis purpureiſque notis inſignita. ut contra ἄσημος, quæ nihil auri aut purpuræ intextum haberet. variis enim

pernobiles? [1] Donati ſunt ab Atrebaticis birri petiti, [2] donati birri Canuſini, Africanæ opes in ſcena non priùs
21 viſæ. Et hæc quidem idcirco ego in literas retuli, quò futuros editores pudor tangeret, ne patrimonia ſua, proſcri-

figuris, qua rotundis, qua quadratis veterum luxuria luſit in veſtibus auro purpurave illudendis. quæ rotundæ erant, & in circulum flexæ, *plumas*, ut dixi, vocitarunt Latini, & fortaſſe etiam *clavos*. clavorum enim capita rotunda. unde *ἀσπιδίσκους* Græci vocant. dixerunt & *oculos*. hinc *veſtes purpura oculare* apud Tertullianum. à plumis igitur illis, hoc eſt clavis, quibus veſtes intertexebantur, *plumarii* textores dicti, non ſolum qui clavos veſtibus inſuerent & intexerent, ſed & qui quocumque genere picturæ, quibuſcumque coloribus & figuris variatas veſtes, acu pingerent. proprie igitur loquendo multum diſtat apud Latinos *picta* veſtis à *clavata*. picta veſtis ſemper alicujus rei figuram acu factam, atque aureis, aut variis filis intextam & expreſſam exhibebat, ut florem, ſtellam, hominem, & ſimilia. clavi vero tam aurei quam purpurei, particulæ erant ex auro vel purpura, nunc rotundæ, nunc quadratæ, quæ tanquam emblemata quædam veſtibus inſerebantur, atque inſuebantur, quæ etiam à veſte poterant ſeparari, & inde eximi, ut in aliam veſtem transferrentur, & de novo conſuerentur. quod in pictis veſtibus non licebat. *plumarii* porro etiam vocati qui Babylonica periſtromata variis coloribus intextis pingebant, quod Babylonem maxime celebraviſſe refert Plinius, & nomen impoſuiſſe. *Salmaſ.*

1. *Donati ſunt vel Atrebaticis birri.*] Meliùs, *ab Atrebatis birri.* vel *Atrebatici birri.* Atrebaticarum veſtium etiam antè habita mentio. Canuſinæ lanæ & veſtes ex antiquis Plinio, Martiali, aliis notæ ſunt. *Africanas opes* intelligit tunicas ex Africa petitas, vel propter materiam, vel propter artem, vel denique ob colorem in pretio & fama. *Caſaub.*

Donati ſunt ab Atrebaticis viri petiti.] Ex Pal. legendum: *donati ſunt ab Atrabatis birri petiti. Atrabatæ* autem in libris frequenter, pro *Atrebatæ. Atrabatici birri*, heic dicuntur. *Atrabatica ſaga. birrum*, lacernam eſſe, & chlamydem, aut etiam ſagum vel pænulam, omnes noverunt. Sed ſciendum, in re veſtium ſollemne eſſe Græcis Latiniſque, ut ſæpe ſola adjectiva ſine ſubſtantivis uſurpentur. ſic Græci, *πορφυρᾶ, ἰοβαφῆ, κρόκινα* ſæpe dicunt, & ſubintelligunt *ἱμάτια*. hoc Latinis quoque familiare eſt loquendi genus, & adjectiva veſtium pro ipſis ſubſtantivis ponunt. ſic *albam* dicebant, pro alba tunica. *byrrus* Latinis idem quod rufus vel ruſſus ex Græco *πυῤῥὸς. πυῤῥὸς, byrrus. Byrrus* igitur proprie dicebatur, lacerna byrra, *πυῤῥὸς φαινόλης* cum *byrrus* autem diceretur, ſubintelligebatur, aut *ſagus*, aut *mantus*, aut *cucullus*, aut *habitus*, aut aliquid tale. Tres heic enumerantur à Vopiſco byrrorum ſpecies, ex diverſis locis venientium, quos & olim in fama fuiſſe, & byrro colore conſtat tinctos. Birri Atrabatici, ejuſdem ferme coloris, cum Canuſinis; hoc eſt byrrei. ſed falluntur, quod Atrabaticas lacernas ab atro colore dictas dicunt, cum certum ſit, ab Atrebatis populis Galliæ appellatas. *Salmaſius.*

Donati ſunt ab Atrebaticis birri petiti.] Palatinus non agnoſcit voculam *ab*, habetque *Atrabatitis birri petiti.* Videſis & ad hunc locum Jacobi Nicolai Epiphyllides libro ſexto, capite quinto. *Gruterus.*

2. *Donati birri Canuſini, Africanæ opes in ſcena non prius viſæ.*] Legendum: *donati byrri Canuſini, Africani, opes in ſcena non prius viſæ.* vel, *res in ſcæna non prius viſæ.* Salmaſ.

1. *Mimis*

ſcriptis legitimis heredibus, [1] mimis & balatronibus deputarent. Habe, mi amice, meum munus, quod ego (ut ſæpe dixi) [2] non eloquentiæ cauſa, ſed curioſitatis, in lumen edidi: id præcipuè agens ut ſi quis eloquens vellet facta principum reſerare, materiam non requireret, habiturus meos libellos miniſtros eloquii. [3] Te quæſo ſis contentus, [4] noſque ſic voluiſſe ſcribere meliùs quàm potuiſſe, contendas.

1. *Mimis & balatronibus deputarent.*] Egnatius legit, *ballionibus.* veteres libri, *hiſtrionibus.* Caſaub.

Mimis & balathronibus deputarent.] Egnatius legebat, *ballionibus*, *βαλλίωνες* Græce dicebantur vel lenones ipſi, vel in domo lenonia meretricularum miniſtri. ſic enim appellabant eos, qui meretricibus ad lavandum aquam aggererent, vel eas lavantes aqua perfunderent, ut mediaſtini ſolebant in balneis, quos Græci *περιχύται* aut *παραχύται* vocant. Qui tale miniſterium apud Latinos ſuſtinebant, aquarii vel aquarioli vocitabantur. Ceterum hoc loco *ballionibus* ſcribi pro *balathronibus*, non probem, niſi id fiat ex auctoritate veteris alicujus exemplaris. vetus & princeps editio habet ſcriptum: *& latronibus.* ſed *balathronibus* retinendum. ſic enim *mimos* & *balatrones* junxit, ut Horatius mimas & balatrones:

Mendici, mimæ, balatrones, hoc genus omne.

Qua de voce nos plura in noſtro Etymologico. *Salmaſ.*

2. *Non eloquentiæ cauſſa, ſed curioſitatis.*] *Πολυμαθείας* & eruditionis, ut non ſemel expoſuimus. *Caſaub.*

3. *Te quæſo ſis contentus: noſque ſic voluiſſe ſcribere: meliuſque potuiſſe contendas.*] Nos quoque, Lector candide, te quæſumus, quicquid hoc eſt operæ, quod ad iſtorum auctorum lucem contulimus, æquus ac *πρόφρονι θυμῷ* accipias. *Idem.*

4. *Noſque voluiſſe ſcribere melius quam potuiſſe contendas.*] Sic edi curavimus, cum omnes retro editiones, *noſque ſic voluiſſe ſcribere, meliuſque potuiſſe contendas.* Quæ verba ſic concepta contrariam Vopiſci menti ſententiam aperte continebant. *Salmaſius.*

FINIS.

A01 1472164

INDEX
RERUM AC VERBORUM
MAXIME MEMORABILIUM.

Numerus Paginam, litera a, *&* b, *Columnas deſignant.*

A.

A, *In* i, *mutant Latini.* 18.b
Ab epiſtolis, *pro Magiſter epiſtolarum.* 542.a
Abgarus, *familiare nomen Regulis Orientis.* 139.b
Abiti *allocutio ſponſalis.* 727.b
Aboculi, qui. 275.b
Ab omnibus, *pro, ab omni parte.* 882.b *pro omnia.* ibid
Abſentivus, *pro, abſens.* 522.a
Abſentum, ἄψινθον, & abſentatum vinum. 485.a. 486.a. 659.a
Acapna ligna, *quæ.* 821.b
Accipi bene aut male. 824.a. *convivio.* ibid.
Acclamandi mos in veteri Eccleſia uſurpatus. 258.b
Acclamationes, earumque formula. 258.a,b. 259.a
Acclinus, *pro acclinis.* 955.b
Accubationes, *pro accubitis.* 118.a. 548.a
Accubitalia quid. 820.b
Accubita, quid. 482.b. *veteribus triclinia dicta.* 483.a. *ut &* Sigmata, *& unde.* 494.a
Accurare, *de barba proprium verbum.* 501.b
Acetum, vini loco veteribus habitum. 380.b
Ἀχαλκεῖν, *quid.* 822.a
Ἄχαλκοι & ἄχαλκοι, *qui.* 822.a
Ἄχρειμος, & ἄχρεος, *impudens.* 374.a
Aclydes, quid. 819.b
Acrolitha ſtatua lapidea. 795.b
Acroma, pro *acroama.* 547.a
Actiones & interdicta, ordinarii Juris apud Romanos remedia. 368.a
Acus Cypria, unde dicta. 818.b. 819.a.
Adærare, ἀπαργυρίζειν. 822.a
Adæratio, quid. 822.a
Adclamare, pro *declamare.* 332.b
Ad diem, cottidie. 428 b
Ad diem, *pro* in die. 955.a
A. D. pridie, *pro,* ante diem pridie. 513.a,b
Ad eum, *pro,* ad ſe. 98.b
Adfines, qui dicti. 446.b
Adjectiva veſtium, pro *veſtibus ipſis uſurpata, & genere maſculino enuntiata.* 820.a. 826.a. 996.b
Ad incitas, *vel* ad incita redigere. 967.b
Ad Mauros, à Mauris, & præfectus Maurorum, idem. 667.b
Ad memoriam dictare quid. 979 a
Adminiſtrationes. *pro, adminiſtratoribus.* 376.a
Adnomen pro *agnomen.* 224.b. 232.b
Adnoſcere, pro *agnoſcere.* 224.b
Adonia ſacra. 467.a,b
Adplicare oſculis, *eſt oſculari.* 280.b
Ad, *pro* in. 4.b, 5.a
Adpunctari. 41.b
Adriani Imperatoris origo. 1.2.a,b. ejus *pater.* 3.a. *mater.* ibid.b
Ἀδριανὸς, *vel* Ἀνδριανὸς, *nomen, unde deductum?* 2.a
Adſcriptitii milites, qui. 522.a. 775.a
Advivere, *pro vivere.* 131.b
Ἀερικὸν *vectigal.* 377.b
Ægyptii calices vitrei. 825.b
Ægyptii ſeditioſi. 959.a. *eorum mores.* ibid. *levitas.* 960.a
Ægyptii Sinyphiones & Linyphiones. 961.a
Æmilianus, vigeſimus primus, ex triginta tyrannis. 778
Ærarium ſacrum, ejuſque præfecti officium. 450.b
Ærarium Reip. arca publica. 853 b
Ærei, ærei ſeſtertii, ærei denarii, & folles, *de eodem pecuniæ genere.* 973.a,b
Æthiops occurrens, malum omen. 363.a

Ævum,

Ævum, pro ætate. 150.a
A fabis abſtine, *Prov.* 281.b
Affectare. 840.b
Affectio, pro *Affectatio.* 119.a. 241.b
Affectus, *caritates.* 251.b
Affectus eſſe alicui. 840.b
Afficere panes & vinum, *quid.* 840.b
Afficere rem alicui, *quid.* 840.b
Afficere tyrannidem, *pro affectare.* 19.a
Africana opes, tunicæ ex Africa petitæ. 996.a
Agi libidine. 12.b. *vitio.* ibid.
Agitare, pro *vexare.* 75.b
Ago Capitolinus triplex. 694.a
Agrippa & Agrippinus nomina Romana. 234.b
Agros & annonam alicui facere. 937.b
Ἀγυρτικὸς πίναξ 9.a
Αἰδήμων, & αἰδεῖος, *Græcis quid.* 179.a
a in i *mutant Latini.* 81.b
ἡ Αἲξ τὴν μάχαιραν, *Prov.* 60.a
Ἀκόσμως σπουδάζειν, *quid.* 230.b
Ἀκρωτήριον, *quid.* 384.b
Alagabali luxus in balneis & conviviis. 487.b
Alagabalus Deus Emiſſinorum. 860.b
πολυώνυμος. ibid.
Alamanni à Germanis diverſi. 418.b. 419.a
Alamanni, & Alamannia. 968.a,b
Ἀλλόσαν *calix.* 963.a,b
A latus, *pro* à latere. 235.b
Alba ſubſerica, *tunica.* 820.a
Albæ, *pro gemmis albis.* 486.a,b
Albani populi. 94.a
Albis, fluvius. 937.a
Albium pro *alveum.* 945.a
Alexandria & Alexandra idem. 212. a,b. 253.b
Alexander Magnus ut Deus apud Græcos veneratus. 770.a
Alexander Severus ſtaturæ militaris fuit, & robur illi inerat militis. 512.a
Alexandrinæ merces. 885.a
Ἀληθινὰ *quæ dicta.* 825.b
Ἀληθινὸν χρῶμα. 825.b
Alia, *pro altera.* 145.b
Ἀλιεὺς, *piſcator.* 825.a
Aliptæ in arte gymnaſtica. 960.a
Aliptes, medicus. 960.b
Aliquantis, *pro aliquot.* 35.a
Allocutiones ſponſales quæ. 727.b
Alpes, montes. 624.a,b
Alvei in balneis. 392.b. *pueriles.* ibid.
Ἀμαλόγος, *garrulus.* 723.a
Amblare, pro *ambulare.* 73.b
Amburbiales hoſtiæ. 852.a
Amburvium, & ambarvalia. 852.a
Ἄμη. 821.b
Ἄμη πυρός. 821.b
Amici amicos videre, *ut dicantur.* 619.a
Amici Principis, qui. 767.b
Amicus charus, *pro, valde amico*, cher amy. 460.b
Amminniæ uvæ, albæ & nigræ. 917.b
Ἀμίννιον οἶνον. 917.b
Ἀναβάλλειν. 885.b
Ἀναβολὴ & Ἐμβολή. 885.a
Ἀναβολεῖς, *ſtratores.* 885.b
Ἀναβολικὴ, *ſtratura.* 885.b
Ἀναφορὰ, *notoria.* 824.a
Anaglyphata, pro anaglyphis. 819.a
Ἀναίτιος, *quis.* 42.b
Ἀναλύειν τὴν διαπάλην, *quid.* 40.a
Ἀνάλωμα *pecunia.* 35.b
Ἀναρχία *Romæ.* 899.b. 900.a
Anchialo vaſtare, pro *Anchialum.* 815.a
Ancilla Latinis quis dicatur. 805.a. *bonorum.* ibid.
Ancillor, κολακεύω. 805.a
Animadverſus, pro *animadverſione.* 534.a
Animalia in circo cur exhibita. 642.a
Animans, pro *homine.* 378.a
Animoſus homo μεγαλόψυχος, 191.a
Annona, ſtipendium, & ſalarium ejuſdem ſæpe ſignificationis. 397.b. 398. a,b
Annona & annona ut differant. 563. a,b
Annonari, ab annona. 673.a,b
Annona populo diviſa, & per quos. 781.b. 817.a
Annonariæ regiones in Italia. 781.b. 782.a. *ut differant ab urbicariis.* 782. a,b
Annuli traditione hæredem deſignabant veteres. 14.b
Annuli aurei jus. 433.a
Annuli virorum etiam fuere. 769

Annuli ſigillaricii cura cui olim potiſſimum commiſſa. 897.b
Annulus bigimmis *dicitur, non* bigemmeus. 819.a
Annus legitimus petendæ Quæſturæ quis? 11.a,b
Annuum ac legitimum tribunorum ſtipendium. 926.a,b. 927.a
Ἀντιρμὸς, *quid, & unde dictum.* 745.b
Ἀντιρτης, *quis, & unde dictus.* 745.b
Anteambulones, qui. 821.a
Antecena vel antecenia, quid. 485.a
Ante fronte, *pro, ante frontem.* 235.b
Antepedes. 821.a
Ante ſe, *pro ante.* 739.b
Anticipare, pro, *accipere.* 137.b
Ἀντιγραφεῖς *quatuor.* 979.b
Ἀντιγραφεὺς τῆς μνήμης, *& ejus partes.* 979.a. τῶν ἐπιςολῶν. ibid b.
Antinous inter minorum gentium Deos. 65.b. *inter cœleſtes imagines collocatus.* ibid. *&* 66.a. *urbs ejus nomine Antinopolis appellata.* 66.a.88.b
Ἀντίψυχοι *dicti, qui animam pro anima redderent.* 65.a
Antiochia, urbs Meſopotamiæ. 747.b
Ἀντίπυνον. 892.b
Antiquare, quid. 813.b
Antiquitatis exemplum dicitur homo morum antiquorum. 706.a
Antoninus, Caracallæ *nomen unde adeptus.* 416.b
Anubis ſimulachrum portatum. 278.a
Anubin portandi ritus. 417.b
Ἀξημίτης, *urbs.* 868.b
Apamena uvæ, hodie Damaſcenæ. 486.a
Apenarii pro *Apinarii.* 723.a
Apertum habere, *pro aperire.* 156.a
Apes inter fera animalia cenſentur. 496.b
Apiaſtrum Gr. μελισσόφυλλον. 485.b
Apinæ ἀμαλογίαι. 723. a. ἀφάναι, vel ἀφάνναι. ibid.
Apinarii, qui. 723.a
Apiſtera, pro *apiaſtra.* 485.a
Apium, Νέμεον ἄνθος. 21.a
Ἀπλοῖς χλαῖνα. 827.a
Ἀποχαλκίζειν. 822.a
Ἀποχαρακωθῆναι ὑπὸ τοῦ οἴνου, *quid.* 970.a
Ἀπολαυστικὴ *vita qualis.* 235.a
Apollo χωραῖος. 233.a
Apollonius Syrus Platonicus. 10.b
Apollonius Thyaneus. 540.a
Ἀποπληξία. 184.b. 185.a
Aqua frigidi & calidi aëris. 886.a
Aquarii vel Aquarioli, qui dicti. 997.a
Aquila infanti pileum tollit. 452.a,b
Aquila olim una in legione. 866.b
Arca & Arcarii, de fiſco dictum. 567.b
Ἄρκα, *ſive* Ἄρκη, *urbs Phœniciæ.* 507.a,b
Arcas, pro *Arcadia.* 773.a
Ἄρκη & Ἄρκαι, *idem.* 29.a
Archon apud Athenienſes. 59.a,b,60.a
Ἄρχων, *præſes.* 59.b
Argentarii, qui. 533.a,b
Argenti libras convivio inferre quot olim conceſſum. 546.b
Argentum computans, *pro computato.* 112.b
Argentum in opere, *pro, argentum operatum.* 817.b
Ἀργιόδοι, *qui.* 678.a
Ἀργιλέων, *Leo albus.* 678.a
Ἀργὸς eſt λευκός. 678.a
Argunt Rex Scytharum. 675.a
Ἄρκα. 950.b
Arma, τὰ ἀμυντήρια, *arma defenſiva.* 838.a
Armatura, & armaturæ exercitium. 604.b
Armerium, pro *armarium.* 906.a
Armilauſa, veſtis genus. 820.a
Armorum exercitium ab exercitio ſagittarum diverſum. 105.a,b
Aromatica donatio. 84.b
Arræ regiæ. 631.b
Arræ ſponſalitiæ. 631.b
Artabaſtis, Armenorum regis, ad Saporem epiſtola. 704.a
Artabaſis, Ἀρταβάσης. 924.b
Artaxata æ *&* is, *urbs.* 669.a
Arta & laxa ratio quid Latinis. 552.a
Ἄρτοι παλατῖνοι, & πολιτικοί. 871.b. *annonæ civicæ Latinis.* 872.a
Ἀρτοσιτεῖν & βυκκίζειν, *pro jentare.* 147.a
Aruſpices & Mathematici reſponſa ſua dictabant. 660.a,b
A ſecretis. 874.b
Ἀσηκρῆτις. 874.a

Ἀσηκρῆτις, τοῦ ἀσηκρήτου. 874.a
Aſino humiliores olim vecti. 463.a
Ἀσκλαπιὸς pro Ἀσκληπιός. 993.b
Aſpernabilis, id eſt contemptor. 686.b
Aſſa cella. 988.b
Aſſator. 897.b
Aſſatura. 897.a,b
Aſſertio vel vindiciæ, καρπισία. 173.a
Aſsis. 557.a
Aſſum, & ſudatorium idem. 988.b
Aſtacus, urbs Bithyniæ. 717.a. Nicomedia poſtea dicta. ibid.
Aſtacus urbs Acarnaniæ. 717.a
Aſtraba, quid. 412.b
Aſtrologi, Mathematici, genus hominum quale? 6.a
Athenica, quid, & unde dicta. 758.b
Athenio, dux ſervorum fugitivorum in Sicilia. 610.a
Atrabatici birri. 996.b
Atramentum veterum. 906.b
Atrebaticæ veſtes. 996.a,b
Atterere, quid. 77.a,b
Atthis pro Attica. 773.a
Attogatio, & attogati. 14.a
Attritio, quid. 481.b
Auctiores opes, pro ampliores & majores. 739.b
Averſus, pro averſio. 534.a
Au & o paſsim confunduntur. 806.b
Αὐγουστεῖον, vel γουστεῖον, forum Conſtantinopolitanum. 871.b
Auguſtus primus publicum & vehicularium curſum inſtituit. 30.b. cur. 31.b
Auguſti inter & Cæſaris appellationem nihil medium. 356.b
Avi qui dicantur. 815.b.
in Aula, pro, in olla. 425.a
Aulici miniſtri, fumorum venditores. 133.b. 143.a
Aura popularis. 895.b
Aurarii. 895.b
Auratæ ſtatuæ. 796.a
Aurea, pro globulis aureis. 486.a
Aurei & aureoli homines qui. 805.a
Aureliani mater ſacerdos in templo ſolis. 878.a
Aurelii victores multi fuere. 432.b
Aureolus, decimus, ex triginta tyrannis. 760.a
Aureorum argenteorumque nummorum ſparſiones olim fieri ſolitæ. 737.b
Aurichalcum, χρῦμα. 535.a
Auriga. 994.a
Aurio, pro haurio. 399.a
Auro cludere, & auro includere. 825.a,b
in Auro & ſub auro, pro auratis. 796.a
Auro ferruminare. 825.b
Auro vincire, & auro ligare. 825.b
Auro vinctum, deauratum. 465.b
Aurum & argentum, pro, aureis & argenteis nummis. 545.a,b
Aurum flavum dicitur. 744.a,b
Aurum negotiatorium, quid. 544.a
Autepſa quid. 481.a,b
Aut, pro, haud, aut haut. 215.a
Axumitæ, populi. 868.b

B.

BÆbius Macer, Hiſtoricus. 24.a
Balatrones, qui. 997.a
Balematia. 836.a
Baliſta, decimus ſeptimus, ex triginta tyrannis. 773
Ballationes, ſaltationes. 836.a
Βάλλειν, idem quod βαλλίζειν. 836.a
Βάλλειν χεῖρας, manus jactare. 836.a
Ballet. 836.a
Βαλλιστεία, vel βαλλίστεια. 836.a
Βαλλιστὴς ſaltator. 836.a
Βαλλισία ſaltatio. 836.a
Βαλλίζειν quid. 836.a
Βαλλισμὸς, ſaltationis genus. 836.a
Βαλλίωνες, qui. 997.a
Ballo, ſalto. 836.a
Balthea argentata ſumebant olim milites. 46.a
Baltheus. 816.b
Barbam facere, quid. 502.b
Barbare, barbam facere. 502.b
Barbarorum adverſus ſuperventum, quo remedio Romani olim uſi. 849.b
Barbatores, & barbatoria. 502.b
Barrellum. 986.b
Barra. 986.b
Baſsianus penſilia ſua abſcidit. 466.b
Βαστέρναι, Baſterna. 941.a
Baſterna, quid. 487.b. 488.a
Baſtum, quid. 285.b
Bathyllus in Comœdia excelluit. 991.b. 992.a

Batillis, *ſive batillum*, *quid.* 821.b. *Gallis* une pale à feu. ibid.
Belbus, *animal*, *& quale.* 677.b
Belenus, *Deus.* 625.a
Bella, pro *prælia.* 614.a. 756.b
Bellaria ſpargi ſolita. 469.b
Belle ſepulchrum fabricari, *quid.* 182.a
Bellonarii miſſione ſanguinis ſui Deam placabant. 278.a
Bellum gerere cum aliquo, *pro vexare & odiſſe.* 721.a
Βέλος, *pro membro virili.* 470.b
Belum, pro *telo.* 470.b
Belus Babyloniorum. 860.b 866.b
Beluus, *& belua*, *& hinc belbus*, *animal.* 677.b
Beneficiarii alicujus. 7.b. 8.a. *præſidum*, *præfectorum*, *conſulum*, *&c.* 8.a
Bene provenire, *quid.* 849.a
Benevaletudo, *& malevaletudo.* 127.a
Benevaſati, *majoris peculii viri.* 464.a
Berbex pro *vervex.* 898.a
Berceaux. 44.b
BESA, *Deus*, *& urbs.* 66.a
BESSANTINOUM, *oppidum.* 66.a
Bibere, *pro edere*, καταπιεῖν. 661.a
Bibliotheca in templo Pacis. 794.a
Bibula, ποτὶς ἢ ἀναβάλλουσα. 885.b
Bicolorum, pro *bicolore.* 845.a
Bilbere, Βομβύλλειν. 956.a
Βιοθάνατος. 504.b
Birrus & lacerna, *idem.* 290.a
Bithynia. 856.a,b
Blaſtarni, pro, *Baſtarni.* 201.a
Blatta. 889.b
Blatta ſerica. 886.b
Blemyes & Βλέμμυες. 868.a. 940.a,b
Boionius, *& Bovinius*, *idem.* 124.b
Boletar, *quid.* 825.a. *Halieuticum.* ibid.
Bombycina & ſerica veſtis eadem. 886.b
Bombylium. 956.a
Bonæ fortunæ loquutores. 833.a
Bonoſus Imperator. 968. *nomen proprium Romanum.* ibid.a
τὸ Bonus dies, *quibus verbis olim ſemper additum.* 829.b
Boryſthenis equi epitaphium. 91.a
Βουκίσαι, *Guſtare.* 910.b
Βουκίζειν, *jentare.* 542.a
Βουκόλοι, *qui.* 197.b
Βοῦῤῥοι, *Buri.* 200.b
Βοῦτις, *ſive* βοῦτις. 893.b. 894.a
Boum mactandorum cornua olim deaurata. 721.a,b
B *pro* v *uſurpatum.* 486.a
Braccæ. 561.b
Bracca, *veſtis militaris.* 780.b
Braccarii qui olim. 533.a
Brachiale, *dextrocherium.* 838.b
Brachium, χειρὸς *appellatione Græcis uſurpatum.* 606.b
Bractea, *quid*, *& unde dicta.* 888.b
Βρέχω, *quid.* 888.b
Βρεκτὴς, *quid.* 888.b
Βρεκτία, *quid.* 888.b
Breve, pro *parvum.* 554.b
Brevis & breve, pro *libello.* 874.a
Britannia, κατ' ἐξοχὴν *magna inſula.* 915.a. *Gr.* μεγάλη νῆσος. ibid.
Brocchi vel brocci, *qui.* 809.b
Bubalinum laridum. 927.a
Bucca & buccellarii, *qui.* 910.b
Buccella & buccellatum. 910.b
Buccellatum, *quid.* 249.a
Bulbæ, *pro*, vulvæ. 486.a
Burburus, *nomen*, *per* ὀνοματοποιΐαν, *quale.* 956.a,b
Byrrorum ſpecies tres. 996.b

C.

CAbea *vel* cavia, *pro* cavea. 945.a
Cædes, *pro occiſione*, antiq. 227.b
Cænophrurium, καινὸν φρούριον. 873.b
Cæſa, *&* Cæſai, *pro* Cæſar. 111.b
Cæſarem jubere, *quid.* 388.a
Cæſares nobiliſſimi *dicti.* 978.b
Cæſaries. 111.b
Cæſit, pro *cecidit.* 249.a
Calceos ſoleis olim mutavêre Romani cùm menſæ accumberent. 94.b. aurei. 463.b *Romanorum* uncinati *&* repandi. 634.b. *Senatorum & Imperatoris ſolo colore diſtabant.* 736.a,b. πολυχρώδεις *apud Græcos.* 736.b. lunati, *apud Romanos patricios.* 737.a. mullei *&* puniceí coloris. ibid. *Romanorum proprii in urbe & publico ſoliti uſurpari.* 737.a. *iis domi depoſitis ſoleas ſumebant.* ibid. mullei. 896.a. cerei. *ibid.* albi. *ibid.* b. Hederacii. *ibid.* b. nigri. *ibid.*
Calceus Maximini uno pede major fuit

humani veſtigii menſura. 634.b
Calchedonis Bithyniæ oppidum. 439.b
Calchis, urbs. 141.a
Calculus incitus, alias Mattus Scaccus. 967.b. 968.a
Caldaria, quid. 250.a
Calices alaſſontes. 963.a
Caligare, pro *obtenebrare.* 980.a
Caligæ gemmatæ. 736.a
Caligæ militum olim infimi gradus. 736.a
Calones. 61.b. Galiarii *dicti.* 62.a
Camelorum calcanea cupediariis expetita. 484.a. *eorum uſus vetuſtus in caſtris Romanorum.* 817.b
Cameræ multifariam ornatæ. 888.b
Cameratum tectorium. 888.a
Campacus, *calceus, & unde ſic dictus.* 634.a
Campagus, *calceus patritius.* 736. a,b. *reticuli dicti.* ibid.b
Campare, quid. 858.a
Campidoctores, qui. 858.a
Campi ductores & campi doctores, qui. 580.a,b
Campiones, qui. 858.a
Campi victor, quis. 679.b
ad Campum exercitum producere. 858.a
Campus ut aliquem accipere dicatur. 857.b
Campus, qualis locus. 857.b
Cancelli æres & ferrei. 416.a
Cancelli. 986.a,b
Cancellare, delineare. 986.b
Cancellare *JCtis quid.* 986.b
Cancellarii, eorumque nulla olim dignitas. 985.b. *Græcis ut nominati.* 986.a. *Gallis* Huiſſiers. ibid.
Cancellarius ſummus. 987.a
Candidati, *milites oſtenſionales, proceræ formæ.* 640.a
Cantare, *proprium tragœdorum.* 836.a
Cantilena pro *ſaltatiuncula.* 836.a
Capilli ad pectinem flexi, qui. 105.a
Capital facere. 907.b
Capitalis jocus, quis. 757.b.758.a,b
Capitalis, *ſolers, & ingenioſus.* ibid.
Capite cadi. 82.a
Capitum pro *capetum. Gr.* καπητόν. 838.b
Cappadox & mancipium, ſæpe idem. 62.a
Captivi in triumpho laqueis ſtrangulati. 779.a
Caracallæ, quid. 416.b. 417.a
Carbones ut differant à coctilibus. 300.b
Cariſteum marmor viride. 676.a
Carnium vilitas Romæ olim magna. 531.a
Carpentum honeſtiſſimum vehiculi genus. 463.b
Capentum, & carpentarius. 578.a
Carpentum, quid. 829.b. 830.a
Carpia, Gr. μότος. 865.b
Carpi, populus. 697.b. 865.a
Carpiſculum, quid. 865.a
Carpus, carpiſclus, & carpiſculus, quid & unde. 865.a
Carræ, urbs Meſopotamiæ. 747.b
Carrago & χάραγος, *quid.* 731.a
Carrago pro *caſtris.* 843.a
Carraginem facere, *quid.* 731.a
Carpi, barbarorum caſtra. 843.a
Carrum clavulare, quid. 145.a
Carus Imperator. 973
Caſius & Caſſius mons duplex. 64.a
Caſtitatis exemplum dicitur mulier caſta. 706.a
Caſtra & caſtrenſes, quid. 61.b. 562.b. 563.a
Caſtra in ſolo barbarico cur facta. 937.b
Caſtriani & Caſtriciani milites. 877.b
Caſus, inſula. 64.a
Catabolici ſpiritus, qui. 67.b
Cataphractarii pro *equitibus.* 823.b
Cataphracti pedites. 823.b
Catomidiari, quid. 81.b
Caucularii, Gallis, qui. 380.a
Cauculator, quis. 380.a
Cauculum, quid. 380.a
Caucus & cauca, quid. 380.a
Caucus, baucus, καυκάλιον & *βαυκάλιον.* 818.a
Caucus, pro *cyathus.* 818.a
Caveæ in quibus feræ detinebantur, in amphitheatro. 944.b. 945.a
Caveum poculi genus. 818.a
Caveus, poculi genus. 380.a
Cauſa, pro *morbo.* 41.b
in Cauſa eſſe, *pro* νοσεῖν. 41.b
Cauſari, αἰτιᾶσθαι. *Gallis gauſſer, quid.* 797.b
Cauſaria liberalitas, quid. 41.b. 42.a
Cauſarius Deus. 42.b. *oculus.* ibid.
Χειρόμακτρον, *mantela.* 735.b. 843.b

Celatura, quid. 533.a
Cella, capella, ναΐδιον, & ſacellum, idem. 302.b
Cellæ ſuppoſitoriæ. 988.a
Cellarium, quid. 496.a
Celeticæ equæ fama nobiles. 806.b.811.a
Celocem onerare, pro *inebriare ſeſe.* 885.b
Celſus, vigeſimus ſextus, ex triginta tyrannis. 786. *ejus imago in crucem ſublata.* ibid.
Celtæ & Celetæ populi. 806.b
Cenſorinus Imperator. 796
Cenſorius homo, id eſt, pulcher. 204.a
Cenſuariæ liberalitates, quid. 42.a
Cenſura oris, pro *dignitate.* 203.b. 204.a
Cenſura, pro *ſeveritate.* 203.b
Cenſura, pro *morum diſciplina.* 715.a
Cenſus quid. 657.b
Centenaria & centena dignitas. 298.b
Centum & centum, pro *ducenta.* 586.b
Centurionem eſſe, quid. 603.a,b
Centyrio, pro *Centurio.* 4.a
Cerinarii & carinarii. 896.a
Certamen ſacrum iſelaſticum. 107.b. 108.a
Ceſtus quid, & unde erant. 722.a
χ *Græcorum in Latinorum* g *mutatum.* 826.b
Χαλβάνη, *Galbanum.* 826.b
Χαλκὸς pro *argento.* 822.a
Χαμευνία, *humi cubatio.* 152.b
Χάριν κατατίθεσθαι τινὶ, *benefactis aliquem conciliare.* 977.b
Χλαῖνα & χλαμὺς. 818.b
Chlamydum uſus quibus olim conceſſus. 595.a,b
Chlamys mantuelis, Χλαμὺς μανδυοειδής. 827.a
Chlamys à purpura diſtinctus. 957.b
Χλωρός. 869 b
Cholera, quid Medicis. 524.b
Choraules. 991.a
Chorinomia, & chironomi. 992.b
Chriſtiani ἄθεοι numero habiti. 852.b
Chriſtianorum ſacerdotum levitas. 960.a
Χρύσεοι ἄνδρες. 805.a
Chryſographata ſcuta. 819.a
Χρυσογράφον, *quid.* 819.a
Χρυσόκλειστα *pocula.* 825.a
Χρυσοκόλλητα & χρυσένδετα *pocula* 825.b
Χρυσόσημος, & πορφυρόσημος, & ἄσημος *veſtis.* 995.b
C *in* e *ſæpe mutatum.* 271.b
Cibi frigidi, *qui.* 661.a
Cibi λεπτυντικοὶ *iis qui abdomini laborant neceſſarii.* 661.b. 662.a
Cibus fortuitus, brevis, & vilis. 43.a
Cilices leves, & perfidi. 23.a
Cilici, pro, *Cidici.* 129.a. 139.b
Cincti & præcincti dicuntur milites. 242.b
Cingulum, ζώνη & στρατεία, *idem.* 242.b
Circenſe ſpectaculum, pro *Circo ipſo.* 325.a
Circenſes addere, quid. 290.b
Circeſſum caſtrum. 678.b
Circlos, pro *circulos.* 759.b
Citer, pro *citra.* 778.a
Clariſſimæ uxores, quæ dictæ. 850.b
Clariſſimi ordinis, qui. 850.b
Claudere & includere, fabrilis artis verba. 46.b
Clavus *in veſtibus.* 772.a
Clementia, prima virtus in Principe. 884.a
Cleopatræ vaſa triclinaria. 791.a
Clibanarii milites, qui, & unde dicti. 583.a,b
Clibani, quid. 583.b
Clodi, pro *claudi.* 961.b
Clodius Celſinus. 921.b
Clypeus quid, ejus uſus, & inventio. 801. a,b. *idem quod thorax vel diſcus.* 801.b
Cocceum & coccineum, quid. 565.a
Cochlis, quid. 789.b
Coci veteribus fuêre eruditi. 426.a
Coctiliarii, qui. 300.a,b
Coctilia ligna, quæ. 821.b
Coctilitia taberna. 300.b
Cæleſtis, eadem quæ Luna. 413.a
Cæna cerea. 494.b
Cænationes antiquitus veliis & ſpecularibus munitæ. 501.a
Cogitatione multus. 867.a
Cohibentia, & cohibere, *pro* permittere. 581.b
Collatus, pro, *collatio.* 469. a. & *quid.* ibid.

Collegium Romanum, *quid.* 767.a. *ex quibus conſtabat.* ibid.a,b
Colliſio, σύγκρουσις. 974.a
Collocare, *Græcis quid.* 131,b
Colorea veſtes, de couleur. 890.a,b
Colores mutare. 950.b
Colores quam varii in matronarum veſtibus olim Romæ uſitati. 889.a,b
Colores corporis, pro *colorem.* 950.b
Colorium. 890.b
Color mutans. 963.a
Color plenus, *quis.* 392.a. *verus*, *quis.* 825.b
Coloſſeæ ſtatuæ Deorum aut Imperatorum erant. 123.a
Colymbus, κόλυμβος, *quid.* 491.b
Comana urbs Cappadociæ. 811.a
Commagena & Commagena urbs Pannoniæ. 811.b
Combinare, *& combina*, *quid.* 297.b. 298.a
Comitare, *quid.* 174.b
Comites & Amici Principis, *qui.* 767.b
Comitia, *quæ.* 174.a,b
Comitia conſularia, *quæ olim.* 538.b
Comitius, *verboſus.* 174.b
Commendare, pro, *deponere.* 381.b
Commendo tibi provincias, παρακατατίθεμαί σοι τὰς ἐπαρχίας. 21.b
Comparare, pro, *parare.* 234.b
Compita, pro, *Compitalibus.* 393.a
Concedere, pro, *conſentire.* 434.a
Conciliator, *leno.* 987.a
Conciliatrix, *lena.* 987.a
Conciliare, *lenocinari.* 987.a
Concinere, συνᾴδειν, pro *conſentire & convenire cum aliquo.* 513.b
Concordiæ plures ædes Romæ fuere. 513.b
Concubina & παλλακίδες. 119.a
Concus, *concuſsio*, *& concutere quid.* 827.b
Concutia & concutes veſtes. 827.b
Concutia, *veſtes*, *quales*, *& unde ſic dicta.* 827.b
Condemnatio, *verbum generale.* 577.a
Condita militaria, *Græcis* ἀπόθετα. 49.b. 50.a. &b
Conditio, un parti. 194.b
Condit, pro *condiit.* 744.a
Conditum ac mulſum pene idem. 486.b
Conditura Veneta quæ dicta. 492.a
Confector, *arenæ verbum.* 864.a
Confectores, pro *infectores.* 864.a
Confidentia, τὸ συνειδὸς. 707.a
Conlocariſtis, pro *conlocaviſtis.* 700.a
Connectere, *perſcribere*, *referre.* 728.a
Conjugia pro *conjugibus.* 494.a. 541.b. 821.a
Conqueri contra aliquem, pro, *de aliquo.* 133.a
Conſecratio quid. 471.a
Conſecratio, *Græcis* τελετὴ. 849.b 850.a
Conſecratio, ἀποθέωσις. 949.b
Conſecrationem diſsipare. 471.a
Conſecrari ut dicantur imperatores. 949.a
Conſecrati & deſecrati. 949 a,b
Conſeillers d'eſtat *qui dicti.* 79.a.80.a
Conſentes *veteribus Latinis qui.* 66.b
Conſentire imperio. 226.a
Conſentium, *conſeſſus*, *concilium*, *collegium*, *& Synodus Deorum* συνώνυμα. 66.b
Conſeſſus Deorum. 66.b
Conſilium Deorum. 66.b
Conſilium effrons. 983.a
Conſolari, pro, *conſuli.* 198.b
Conſolatio, pro, *conſultatio.* 198.b
Conſpectus, σκοπιά. 92.b
Conſtare, *quæ dicantur.* 431.b
Conſulare, pro, *conſulere.* 198.b
Conſulares qui & unde dicti. 96.b.97.a,b
Conſularis, *qui conſul fuit.* 752.a
Conſulatum edere, ὑπάτειαν δοῦναι. 847.a
Conſulatus honor à Principibus privatis inviſus. 37.b.38.b
Conſules olim pecuniam in populum ſpargere ſoliti. 844.a
Conſulta, pro *conſultio.* 740.b
Contificium, *ſeu contifigium*, *arenæ vox.* 944.a
Contra ſe, pro *eum.* 301.a
Contra ſe, pro *contra.* 739.b
Contubernium Imperatoriæ majeſtatis, *quid.* 36.a
Convenio te, *pro adjuro te.* 914.a
Converti regio more, pro, *ad mores regis.* 50.b. 51.a.
Converti & converſari, *idem*, *quod Græcis* ἀναστρέφεσθαι. 51.a
Convitium, *quid.* 548.a
Convivere, *quid.* 381.a

Convi-

Convivia Imperatorum privata fuère & publica. 563.b
Convivia prævenire. 368.a,b
Convivia prævenire, pro ἀπαντᾶν περὶ ὥρας. 920.a
Convivia tempeſtiva. 920.a
Convivium, συμβίωσις. 971.b
Copton urbs in Ægypto. 940.b
Copula, quæ pars dextrocherii. 632.b
Cornua purpurea in bove, Albino omen imperii. 392.b
Corymbatus à corymbo. 824.b
Corymbiata opera. 824.b
Corymbiatus diſcus. 824.b
Corymbium. 824.b
c pro *ſ poſitum.* 485.a
Coſſa, pro, *coxa*, cuiſſe. 106.a
Coſtoboci, κοστοβῶκοι. 201.a
Coſtula, *quid.* 632.b
Coſtulatum, *quid.* 742.a
Crepundia, *Gr.* γνωρίσματα. 833.a,b
Cribolium, *& cribolium facere.* 466.a
Crimina quotidiana incurſionis, quæ. 519.b
Cryptæ quid. 45.a
Cubare & accubare. 152.b
Cuculio, σκέπαστρον. 227.a
Cucutia, vel *cocutia*, pro, *concutia.* 827.a
Culcitæ ſubalares. 483.b
Culices cur cauponarum animalia. 74.a,b. *cur rotundi.* ibid.
Cum quem, pro *cum quo.* 235.b
Cunabula & incunabula à cunis diſtinguuntur. 833.b
Cunei militum, capita porcina *dicti, qui.* 943.a
Cupæ, *grandia vaſa.* 625.b. 626.a,b
Cupiditas, φιλαργυρία. 790.b
Cupidus, pro *avaro.* 790.b
Cuppa, quid, & unde. 626.a
Cuppedia & cuppedo, pro *cupiditate &* λιχνείας. 500.a
Cuppedinarii, qui, & unde dicti. 499.b. 500.a
Cuppedinis forum, forum λιχνείας 500.a
Cuprum vel cyprum. 819.a
Cura palatii. 821.a. *prætorii.* ibid.
Curare, Gallis, faire la cour. 19.b
Curare, τημελῆσαι. 19.b
Curiales. 869.a
Curioſitas, φιλομάθεια. 923.b
Curioſitas. 984.a
Curioſus domus ſuæ, & amicorum. 52.a
Curioſus, φιλομαθής. 923.b
Curioſus. 984.a
Curſus fiſcalis quis, & unde ſic dictus. 30.b. 31.a,b. 32.a
Curvaturæ, arcuaturæ, concamerationes, & volutæ, idem. 574.b
Cuſuere, pro *conſuere.* 827.a
Cuſuo, ῥάπτω. 827.a
Cyathus, pro *caucatus.* 818.a,b
Cyclas quid. 562.a,b. 789.a
Cyclas uxoria. 964.a
Cynici θυρεπανοῖκται. 206.b
Cyprus inſula aulæorum artificio nobilitata. 820.b
Cyprum & cuprum idem. 416.a
Cyriades, primus ex triginta tyrannis, Antiochiam & Carras occupat. 747.b

D.

D*Acia Aureliani.* 879.a. *mediterranea.* ibid. *Ripenſis.* ibid.b
Daciſci, & Daci. 877.b
Dacorum reges plures Decibali *nuncupati.* 758.b
Dacum bellum, pro *Dacico.* 12.a
Dacus, Dacicus, Daciſcus, Dacicianus, & Daciſcianus. 824.a
Δάσκελγοι, pro Λάκελγοι, *Lacringes.* 200.b
Damalio, animal. 530.b. 531.a
Damalticatum prodire, quid. 277.a
Damnatorum imagines variis injuriis affectæ. 787.a
Daphne, in Syria ſuburbium Antiochiæ. 170.a
Daphnicis moribus agere, *Prov.* 170.a
Daphnis, pro *Daphne.* 773.a
Daphnitæ mores. 249.a
Dare judicium, pro *deferre.* 26.b
Dare ſucceſſorem, quid. 101.b
Decebalus, Dacorum Rex. 29.a
Decemviri. 5.b
Deceptus, pro, *deceptio.* 469.a
Declamata, pro *declamationes.* 510.b
Decuriones. 469.a
Decuriones municipiorum & coloniarum dicti Senatores. 4.a

Defectus, pro *defectione.* 437.b
Defendere rem aliquam alicui. 932.a
Defigere, pro *avellere.* 466.b
De hoc, *pro* hujus. 248.b
Delatus, & latus, *pro*, juxta. 441.b
Delicati, *οἱ ἐρώμενοι.* 19.b
De manu ſua dare, pro *manu ſua.* 551.a
Δημόσια, *quid.* 50.a
Δημόσιον, *quid.* 50.a
Denarii centum æris, *quatuor aureos efficiunt.* 841.a
Dendrophori. 418.a
Deorum Synhodi fieri, *quid.* 67.a
Deponere, pro *detrahere*, *& auferre.* 963.b
Deportatione inſulæ condemnari. 7.a
Deprimere, pro *reprimere.* 25.b
De primis, *id eſt*, *inter primos.* 795.a
D *pro* z *uſurpatum.* 139.b. 144.a
Deputans, pro, *deputatus.* 112.b
Deſacrare, pro *conſecrare.* 192.b
Deſperatus, παράβολος. 293. b. 294.a
Deſpexit, pro, *ex alto aſpexit.* 335.a
Detrectare, pro *retrectare.* 25.b
Devium ſcortum, *quid.* 539.a
Deus meus. 860.b. 872.a
Dexippus, *Athenienſis*, *dux ſtrenuus*, *rhetor*, *& hiſtoriarum ſcriptor.* 574.b
Dextrale, pro *dextrocherio.* 606.b
Dextrocheria unde dicta. 632.b
Dextrocherium, *quid.* 606.a,b
Διὰ βίου. 34.b
Διάγειν Græcis, *quid.* 71.b
Diadematus, *Diadumenus*, *Διαδούμενος*, *idem.* 451.b. 452.a
Diadumeni, *Diademate naturali*, *cum naſcuntur*, *inſigniti.* 451.b
Διασανίζονται ἄρτοι. 871.b
Diana, *Luna.* 719.a
Διασφενδόνησις, *quid.* 837.b
Dictatores. 83.b. *quatuor apud Imperatores fuere*, *eorumque officia*, *& nomina.* 979.b
Dictator memoriæ, *quis.* 979.b. *Epiſtolarum.* ibid.
Dictaverat, pro, *dictabat.* 18.a
Dictum, pro *edictum.* 145.b
Dicere ad tibias, *pro tibiis canere.* 503.a
Diceretur, pro *dictus eſſet.* 916.b
de Die epulari. 920. a,b. *labente die.* ibid.b
de Die, *& in diem vivere.* 920.a
Dies natales Antiquis ſolemnes. 20.b
Digitis oſtentare impudicitiam, *quid.* 472.a
Digitus ſalutaris, *index*, *λιχανός.* 754.a
Dignitas de magiſtratibus & aliis honoribus, *majeſtas de imperio ſolo dicitur.* 734.b
Dignum, *λαμπρόν.* 123.b
Diis commendare. 107.a
Dilectus, *quid.* 68.b
Dilegit, pro *dilexit.* 744.a. 751.b
Dilores, *trilores*, *& pentelores tunicæ.* 972.b
Diloris. 892.b
Dimittere, *novè* pro *relinquere teſtamento.* 501.a
Dinoſcere, pro *dignoſcere.* 224.b
Dionyſia ſacra. 59.b
Διασμὸς & διασμίτης. 199.b
Directarii. 945.b
Dirigere in aſpectum. 945.b
Dirigere, pro *ambulare.* 945.b
Diſpoſitio *eſt proviſio annonaria.* 671.b
Diſpungere, *donare.* 41.b
Diſtingere, pro *diſtinguere.* 530.a
Diſtinguere cauſas, *lites*, *& negotia*, *quid.* 530.a
Δίζευγμα. 845.a
Dividus, *à divido.* 865.b
Divus Claudius Imperator. 798
Docibilis, *qui docet.* 686.b
Decimitæ, *nomen populi.* 199.b
Δοκεῖν, pro *εἶναι.* 236.a
Doctior, pro *doctiſſimus.* 72.a
Doga, *& dogarius*, *βούτης*, & *βουτοποιός.* 893.b. 894.a
Domnus *&* domna, *pro dominus & domina.* 360.a
Donum, *munus*, *junctim poſita.* 535.b
Dorſualia, *quid.* 21.a
Dracones olim domi alebant. 497.b. *inter Romanæ militiæ ſigna.* 723.b. *ſigna olim militaria.* 863.b. *unde hæc ſigna Romani acceperint.* 863.b. *ſingulæ cohortes ſuum draconem habebant.* 866.b
Δράγμα, *manipulus.* 905.a

Dromadæ, & dromedæ. 863.a
Δρουγγος, *drungus, quid.* 943.a
Druidæ fatidicæ in Galliis mulieres. 884.a
Δρυΐδης, δρυῒς, & δρυάς. 884.b
Dryades, mulieres fatidicæ. 588.a,b
Ducatus ordinum, via eſt ad tribunatum. 371.b
Ducenaria & ducena dignitas. 298.b
Ducere, pro, *adducere & reducere.* 288.a
Duci per tempora. 973.b
Ducum Vicarii. 848.a
Dulcia, placentæ. 904.b
Dulciarii, qui. 497.a.503.a
Dulcium & dulcia, *placentæ & liba.* 503.a
Dulcium, dulciamen, γλύκισμα. 904.b
Duplomata, quæ. 297.b
Δυσωπία, *indulgentia.* 158.b
Δυσωπεῖσθαι, *Exorari.* 158.b
Dux loco, *pro dignitate.* 822.b

E.

E *Conſpectu, à longo.* 92.b
Edicere, pro *dicere.* 145.b.903.a
Efficere, pro *decernere.* 840.b
Effligere, percutere. 227.a,b
Effrons, infrons, & effrontate. 983.b
Effundere pro *profundere & prodigere.* 914.a
Ἐγκαινιοδομεῖν, *quid.* 443.b
Ejicere papillam, pro nudare. 496.a
Εἶναι, χωρεῖσθαι, & eſſe, *pro* venire. 47.a
Ei *pro, ſibi.* 75.a
Εἰρηνικὴ *veſtis prætorianorum.* 339.b
Ejus, *pro*, ſuus. 129.b
Ejus, *pro* ſuum, *vel* ipſius. 209.b
Ἐκδεδιῃτημένος βίος, *vita mollis, & effœminata.* 48.b
Ἐκτομὴ, *marium eviratio.* 63.b
Electrum, pro, *electreum.* 123.a
Electrus pro *electrinus.* 535.a
Elephantini libri. 906.b
Eleuſinia ſacra. 58.a,b.96.a.213.a
Ἐλευθεριάζειν, *quid.* 130.a
E loco, *pro* ſtatim & ilico. 822.b
Eloquium quid ſignificet. 746.a
Elices, ἀναπνοαὶ ὀχετοῦ. 947.a
Emanere, & eminere, pro *amanere.* 165.a
Emanſiones pervigilia *cur dicta.* 165.a
Ἐμβάλλειν, & ἀναβάλλειν, *idem.* 885.a,b
Ἐμβάλλεσθαι. 885.b
Embola ſacra. 885.a
Ἐμβολὴ, *propriè quid.* 885.b
Embolicæ ſpecies. 885.a,b
Emendans erat, pro, *emendabat.* 197.a
Emeſſa, Emiſſa, Ἔμισα, & Ἔμεσα, *urbis nomen.* 860.a. *in hac urbe Alagabalus eximie cultus.* 860.a,b.872.a
Emona, *Pannoniæ ſuperioris urbs.* 624.a,b
Ἐνοπτρομαντείας *variæ ſpecies antiquitus.* 329.a,b
Enorme, quid. 110.b
Ἐν τοῖς ἐσχάτοις εἶναι, *quid.* 763.a
Ἐπενδύματα. 14.a
Ἐπίβηλοι Ῥωμαίων. 207.b.208.a
Ἐπίρρητοι, *qui.* 762.b.763.a
Ἐπισάττειν. 885.b
Ἐπίσημοι & πολύσημοι *veſtes.* 546.a
Ἐπίσφαιρα, *ſeu pugilli, quid.* 722.a
Epiſtolæ & orationes Imperatorum ad Senatum, à quibus olim formatæ. 808.a
Epithalamium tribus verſibus textum, præcipuum inter centum alia. 727
η, *Græcorum per i pronuntiatum.* 806.b
τὸ E *pro* α *ſæpiſſimè uſitatum.* 385.a,b. 443.a
Equi publici honor olim magnus. 156.a
Equi quando effrænentur. 345.b
Equi nobiles olim ſepulti. 490.a
in Equitum numerum quo anno cooptati. 264.b
Equum ſedere, & equus ſederi. 95.b
Equus ſagmatus. 838.b
Ἐργόλαβος, *quis.* 805.a
Ergaſtula, quid. 82.a,b
Erepere, pro *erepere.* 486.b
Ἐρκάνη, & ἱρκάνη. 871.b
Ἡρώων παῖδες λῶβαι, Prov. 360.b
Eſiciatæ, pro *iſiciatæ.* 482.a
Eſſe in obſequiis ſummis alicujus. 164.a
Εὐδαίμων Ἀραβία, *felix Arabia.* 868.a
Eum *pro* ſe. 692.a
Eunuchi, aliquid boni ſapere non poſſunt, & cur. 594.a,b. *peſtis reipubl. olim fuere.*

fuere. ibid.b. 595.a,b. *chlamidati prius, poſt tunicati.* a,b
Eunuchos habendi lege Aureliani modus conſtitutus. 531.b
Europa Thraciæ provincia. 848.b
Ἐξαργυρίζω, *adaro.* 822.a
Excaldare ſe, θερμολουτεῖν. 250.a
Excipi ab occurrente principe, non leve genus honoris. 988.a
Exconſulibus, qui. 275.a. *viri*, ἀπὸ ὑπάτων. 544.a. *differunt à Conſularibus.* ibid.a,b
Ex conſulibus, ex conſule, pro *vir conſularis*, ἀπὸ ὑπάτων. 664.a,b. 742.a. 752.a. 935.b
Excuſare, idem quod recuſare. 344.a
Ex ducibus, qui dux fuit. 664.b
Ἐξηπείρωσε, *perfecit.* 61.a
Exbibere ſibi aliquem, quid. 615.a,b
Exigere tributum aliquem. 93.b. 94.a
Exire, pro *Extrahere.* 488.b
Exmaribus, *caſtrati.* 275.b
Ex militibus viri, id eſt militares. 742.a. 752.a,b
Exodiarius. 882.b
Exodium. 882.b
ad Exodium vitam perducere. 882.b
Exoticus & odibilis, *ejuſdem notionis.* 480.a
Expectabilis, qui expectat. 686.b
Expeditio Dacica. 14.b
Expeditiones, στρατεῖαι. 137.a
Experire, pro, *Experiri.* 102.b
Expugnata, id eſt, funditus deleta. 233.a,b
Ex Spania, pro, *Spania.* 248.b
Exul, inſulam relegatus, ſi exceſſerit, quomodo puniatur. 24.b
Extra fano. 235.b
Exuperator, ὑπερέχων. 283.b

F.

Fabatar & fabatarium, quid. 485.b
Fabatum, quid. 485.b
Fabella, quid. 651.a,b
Fabri ferrarii filius ad Imperatoriæ majeſtatis faſtigium aſcendit. 684.b
Fabula & fabella, quid. 193.a
Facere aliquid ad exemplum docendi. 43.b
Facere crimen, pro *fingere.* 274.b
Facere, pro *faciendi.* 529.b
Facere, pro διατρίβειν, *morari, & habitare.* 685.b
Facere, pro *evadere vel fieri.* 786.a
Facere, pro *conſtituere, dare, & aſſignare.* 937.b
Facere imperium, *pro rebellare.* 958.b
Factum, τὸ πραγματικόν. 645.b
Facultas, quid. 89.b
Facultas, pro *dicendi facultate.* 922.a
Fæcundare. 963.a
Fæcundare pullos. 963.a
Fadus promittere, pro *fidem dare.* 721.a
Fanei homines, qui. 383.a
Fænugræcum, Gr. τῆλις. 485.b
Φάγος, *Phago, edax.* 897.b
Φαινόλης. 13.b
Falconius Probus. 879.b. 880.a
Famæ vulnera. 854.b
Farrata, edulii genus. 426.a
Faſcelares, quid. 485.a
Faſcelaria, quid. 485.a,b
Faſciæ pedules. 561.a,b
Faſciolæ, quid. 833.b. 834.a
Faſelares, ſunt faſeli. 485.a
Faſtigium domus. 918.a.b
Fata dicere. 833.a
Fatale, τὸ χρεών. 21.b
Fatidici. 833.a
Fato concedere, ἀπελθεῖν εἰς τὸ χρεών. 241.a
Favere in aliquem 784.b
Favere & favor, *Circi verba.* 367.b. 895.a
Fauſta, εὔφημα. 693.a
Fecit galeas, pro, *faciendas curavit.* 47.a 47.a
Feminalia, quid. 561.b
Feræ ἐπεισαχθεῖσαι *ex Africa Romam miſſæ.* 642.a
Feræ Libycæ manſuetæ. 868.a
Fere & prope, idem. 360.b
Ferramenta, quid. 837.b
Ferre, pro *referre.* 161.a
Ferre, pro *memorare, & narrare, & dicere.* 521.b
Ferre, pro *auferre.* 833.a
Feſſa ætas, ſenectus. 101.b
Feſta, proprii quid. 693.a

Feſta verba, *quæ.* 829.b
Feſta dicere & facere. 829.b
Feſti, & feſti diei homines, *qui dicti.* 829.b
Fibla, pro *fibula.* 759.b
Fiblatoria ſaga, & pallia. 759.b
Fiblatorium, φιϐλατώελον. 759.b
Fibla, φίϐλιον. 827.a
Fibulas ſtringere. 46.a
Fibula muliebris. 789.b
Fibula aurea inter præmia militaria. 891.a
Fici ligna ad fumo necandos adhibita. 550.a
Fidelem inter & fidum quid differat. 531.b
Fidelis, pro *ſervo.* 531.b
Figura dicere, quid. 349.b
Figurata dicta, quæ. 349.b
Fila, pro *ſerico.* 887.b. *aurea.* 888.b. 889.a
Firmiculum vel firmaculum, quid. 632.b
Firmi reditus immenſus ex chartis. 954.a,b
Firmus & Firmius inter nomina Romana. 951.a
Fiſcus & ærarium συνώνυμα. 33.b
Fiſcus τὸ δημόσιον. 33.b
Fiſcus, pro *fiſci advocato.* 209.a
Flaccæ aures, quæ. 722.b
Flaccere. 722.b
Flammeum, quid. 887.a. *idem quod rica.* 887.a
Flavia gens. 802.b.803.a
Flavius Vopiſcus quo tempore vitam divi Aureliani ſcripſerit. 829.a
Flavo crinem condire quid. 744.b
Flexutes equites unde dicti. 264.b
Flumina pro *limitibus.* 57.a
Fluvius bicornis *dicitur, non* bicornius. 819.a
Φοινικίδες, tunicæ. 891.b
Folles, minutæ pecuniæ genus. 489.a,b
Fore, pro *fuiſſe.* 916.b
Forma, *ſtatuariorum artis verbum.* 557.b
Forma τύπ☉, *quid.* 792.b
Formæ ſignificatio varia. 358.b
Formæ binariæ, ternariæ, &c. quæ. 557.b
Forma, Græcis quid. 557.b. pro *nummis.* ibid.
Formæ librariæ, quæ. 558.a,b. *centenariæ, quæ.* ibid.a,b
Foro uti, quid. 772.a
Foſſatum, pro foſſa, pro caſtris. 672.a,b
Fotum dare pullos. 963.a
Frangere muros militat. 46.b
Frequentare, pro *narrare.* 870.a
Freſa, pro *frenſa.* 827.a
Fricare, & friare, idem. 606.b
Frons tenera & imbecillis. 982.a
Frumentarii milites, qui. 52.a,b. 53.a
Fuerat, pro, *erat.* 455.a
Fuit, pro *venit.* 212.b
Fulbo, pro *Fulvo.* 125.a
Fulcire. 872.b
Fulciri ſtipendiis. 872.b
Fumis venditis præmia percipere, *quid.* 549.b
Fumo olim cruciati. 247.a,b
Funambuli. 180.a
Fures olim fuere judices. 523.a
Fuſtes, pro *fuſtium ictu.* 74.b

G.

G*Abalus*, pro *cruce.* 441.b
Gabalus, *hominis ſcelerati convitium.* 479.a
Galbineus color. 869.b
Galbini mores. 869.a
Galbina tunica. 869 a,b
Gallienus ad conſulatum ſuum etiam matronas invitat. 737.b
Gallienus major plura millia militum uno die occidit. 739.a
Gallienus minor SALONINUS *dictus.* 740.a,b. 743
Galli, *ſacerdotes.* 466.b. *illorum præſes Archigallus.* 467.b
Galli luxurioſos ac degeneres principes non ferebant. 715.b.716.a. *avidi imperii.* 958.a
Gallus oriundo, *pro, origine Gallus.* 391.b
Ganeum quid. 73.b.74.a
Gari multiplex olim in uſu compoſitio. 499.a
Gauderem tibi, pro *συνέχαιρον ἄν σοι.* 709.a
Gaunni, populi. 941.a,b
Gemmata facies, viſage boutonné. 238.b
in *Gemmis & ſub gemmis*, pro *gemmatis.* 796.a

Genia-

Geniare, decorare. 238.b
Geniare & degeniare. 437.b
Geniatus, venuſtus. 238.b
Geniatus, ὡραῖος. 985.a
Genius, ἥρως, & χάρις. 238.b.985.a
Gentes quædam cum certis avibus cognationem habuere. 538.a
Gentes, pro *gentilibus.* 961.b
Gepidæ, populi. 941.a,b
Gepides, Γήπαιδες. 806.b
Germani milites nandi periti. 612.b. 613.b
Girbitana purpura, & unde dicta. 819.b
Girbitanum baphium. 820.a
Glabea, galbina, & galbula, aves. 564.b
Gladiatorem oſtendere, μονόμαχον ἐπιδείκνυσθαι. 263.a
Glires etiam conviviis admiſsi. 489.a
Gothi & Gotti, olim Getæ dicti. 427.a
de Gradibus, in gradibus, & gradibus panem diſtribuere. 871.a
Gradiles panes cur dicti. 870.b.871.a,b
Gradus aſcendentium ad Conſulatum. 796.b
Gradus, in quibus omnes populo diviſiones fiebant. 871.a
Græci honori Deorum, Regum ac Principum pocula conſecrabant, & bibebant. 554.b
Γράφειν, *pingere, & ſcribere.* 68.a
Γράμματα, *quid.* 68.b
Grande & magnum ut differant. 873.b
Gratanter, pro κεχαρισμένως. 436.a
Gregarii militis ſtipendium. 926.b
Grylli, porcelli. 489.a
Γυνὴ χαλκὸν ἀναξυρίδιον. 572.a
Gurdi, *Hiſpanica voce,* ſtulti. 464.b
Guſtus & guſtatio pro *jentaculo.* 910.b
Guſtus, guſtatio, & guſtarium, ut differant. 910.b
Gyla, pro, *gula.* 450.a

H.

HAbe, *pro* ave. 828.a
Habens, *pro* avens. 614.b
Habere, *pro* avere, *antiq.* 515.a,b
Hadriani Imperatoris τεχνικά, *quando inventa.* 43.b
Hadrianopolis. 88.b.89.a
Hæmimontus Thraciæ provincia. 848.b
Hala, pro, *ala.* 298.a
Hama, quid. 821.b
Hardimundus Farimundus, & Faramundus, idem. 843.a
Haſta duas partes ut facere dicatur. 636.b.786.b
Haſta laureatæ & pinnatæ, *quæ.* 585.a,b
Haſtæ puræ. 927.b
Haurire, pro *comedere.* 399.a
Hebrus fluvius. 468.a
Hecatombe, quid. 691.a
Hedrata patina. 824.b.825.a
Hel, Bel, vel Belus, ſolis nomen apud Orientales. 860.b. 866.a,b. 878.a,b
Heliogabalus homines viliſsimos præfectos conſtituit. 473.b
Heliogabalus convitii loco Gabalus *appellatus.* 508.a
Hemimontum Provincia Thraciæ, & unde dicta. 813.a
Homo tenebrarum, *pro* tenebrione. 952.b
Herbatica animalia, Græcis ποηφάγα. 944.a
Hercules Ruſticus, Agreſtis, & Silvanus, idem. 280.b.281.a
Heredipeta, quis. 774.a
Herennianus, vigeſimus ſextus ex triginta tyrannis. 785
Herodes, decimus quintus ex triginta tyrannis. 771
Heruli, Ἔρυλοι. 807.a
Heſychius emendatus. 49.a
Hic Cura, *pro curatore.* 821.a
Hic Perda *pro perditore.* 821.a
Hic Tonitrus, hoc tonitru, & hoc tonitruum. 980.a
Hieroſolyma, mæ, *&* mis. 669.b
Hilaria, quid, & quando celebrata. 551.b.829.a,b
Hinc, *pro, poſt iſta.* 942.a
Hiſpanus, ὁ αὐτόχθων, 2.b. *ut differat ab Hiſpanienſi.* ibid.
Hiſpaniarum ἀκρίβεια. 790.b
Hiſtoriæ dedicare, *quid.* 220.a
Holoſerica veſte quis primus uſus. 886.a
Holovera veſtes, quæ. 823.b

Homo multarum literarum, quis. 297.a
Homo, pro *ſervo.* 531.b
Homo Latinæ linguæ, quis. 601.a
Honere, *pro* honore. 776.a
Honeſta elocutio, καλὴ φράσις, vel καλὴ λέξις. 923.a
Honeſta veſtis. 923.a
Honoratus eſt, pro, *honoravit.* 282.a
Honorati *qui appellati.* 559.b
Honor, pro *pulchritudine.* 923.a
Honoris genus apud Romanos fuit cum de publico domus alicui extruebatur. 978.a
Honos ex ingenti ſepulchro accedebat. 931.a,b. 947.b
Horrea publica olim in Urbe. 555.a
Horrere aliquem, σικχαίνεσθαι. 366.b
Hoſtis quis dicatur. 508.b
Humanus orbis, *pro* Romano. 765.a. *Græcis* ἡ οἰκουμένη. ibid.

I.

Jacere crimen, pro *criminari.* 275.a
Jacere, ῥίπτειν, pro *prodigere.* 843.b
Jactare ſe de principe, quid. 92.b
Jentaculi hora. 910.a
Jentandi ritus apud veteres. 542.a
Ignavi, & murci, militiæ inhabiles, graviſſimè olim puniti. 580.b
Illa, Hilla, *inteſtina farta.* 587.b
Illegare, allegare, & inlegare, quid. 357.b
Illuceſcere, quid. 682.a
Illyrum bellum, pro *Illyrico.* 12.a
Imagines floribus honoratæ. 407.b
Imbecillus, pro *imbecillis.* 955.b
Imitari. 925.a
Immunitio, pro, *immunitas.* 287.a
Imperatores olim priuſquam ſalutarentur, nihil guſtare ſoliti. 146.b. *ſacrati, ſacratiſſimi, & conſecrati, qui.* 341.a. *ad bellum proficiſcentes Gladiatorium munus edebant.* 349.a. *manus, genua, & pedes oſculari permittebant.* 633.b. *milites ſuos* commilitones *appellabant.* 654.a,b. *olim adorati.* 789.a
Imperatoria inſignia, quæ. 348.a,b
Imperatoribus quando funus duplex fieri ſolitum. 104.a
Imperium prævenire, *quis dicatur.* 368.a
Inaquare ſe, pro *ſemet ſubmergere.* 756.b
In as, & es, *exeuntia vocabula pro arbitratu olim correpta & producta.* 553.b
Incendefacere pro *incendere.* 809.b
In Civitatem, pro *in civitate.* 248.a
In continuatione rei alicujus quis eſſe dicatur. 296.b
Incurrere aliquid, pro *committere.* 519.b
Indecores pro *indecori.* 845.a
Index, quid. 91.b
Indictum, propriè quid. 864.a
In diem. 34.b
Inducare, pro, *inducere.* 198.b
I'ves, *fibræ.* 451.b
I *in* E, & T *ſæpiſſimè mutatur.* 479.b
Infamiæ ictus. 854.b
Infectum, propriè quid. 864.a
Inferre, pro *facere, vel componere.* 440.a
Inficere, pro *tingere.* 864.a. *Græcis* ῥέζειν. ibid.
Infula, & Infulæ, quid. 28.a,b
Infulcire ſe aliquo, aut, rem aliquam. 435.a
Ingenio alicujus uti, pro *obſequi, & morem gerere.* 772.a
Ingeniculare. 464.a
Ingens, pro *grandi.* 873.a
Ingenuum, ingenitum. 99.a
Ingenuus, octavus, ex triginta Imperatoribus. 755
Ingentia, pro *rebus ingentibus.* 78.b
In gladiatore, pro, *in habitu gladiatoris.* 283.b. 288.a
In hanc formam, pro, *in hanc ſententiam.* 761.a
Initalia Cereris adire, pro μυεῖσθαι. 213.a
Initium, & initale. 212.b
In judicando, crimino ſa eſt celeritas. 207.a
Injungere, pro *junger.* 144.b. 272.a,b
In lato, pro *in latitudine.* 536.a
In longo, pro *in longitudine.* 536.a
Innoteſcere, quid. 682.a,b
In nullo, pro *nihil.* 57.a
Inorme, pro, *enorme.* 110.a
Inermior, pro, *enermior.* 110.a
In publico procedere, pro, *in publicum.* 277.a
Inſcripta, pro *inſcriptio.* 740.b
In ſella regia, vel equo regio, privato inſidere nefas. 99.a

In ſe-

In ſepulcro prima producta. 761.a
Inferere, pro *diſſeminare.* 235.a. ἐμβάλλειν. 955.b
Inſerta, ἐμβλημα. 953.b
Inſicare, pro *inſecare.* 482.a
Inſinuare, enſeigner. 220.b
In ſponſionem venire cum aliquo. 19.a
Inſumptus, ἀνάλωμα, *pecunia.* 35.b
Intarta *quis*, & intartizare, *quid.* 745.b. *pro* antarta. ibid.
Intentus, pro, *intentio.* 469.a
Inter duos lauros, locus Romæ. 783.a
Inter, pro *intra.* 778.a
Interreges. 900.a. *ſine iis nunquam fuit Reſpub.* ibid.a,b
Interventor JCtis quis. 269.a
Intimare, *quid.* 220.a,b.376.b
In venationes pergere quid. 159.a
Jocare aliquem, pro *illudere.* 857.b
Jocari, *paſſive.* 916.a
Jocus, pro, *ludo*, *Gallis* jeu. 393.a
Ἴουλία καισάρεια, *urbs.* 429.b
I pro χ *uſurpatum.* 106.a,b
I pro ζ *uſurpatum.* 144 a
Irriſio eſt viventes laudare. 548.a
Ἶσα, *paria.* 457.a
Ἴσειον, *Iſium & Iſeum.* 783.a
Iſiaci olim caput radebant. 278.a
Iſicium, *quid.* 482.a
Ἴσιον, *pro* Ἰσίειον. 61.a
Ἰσόζυγον, ἀντίζυγον, & ἰσόρροπον, *idem.* 887.b
Ἰσοστάθμος. 887.b
Ἰσοστάσιον. 887.b
Italica, *urbs.* 3.a
Italum æquor, pro *Romana Republica.* 378.b
Ita omnium rerum ſemper quaſi naturali lege mutatio eſt. γνώμη. 349
Ituræi, Ἰτουραία, *Gens Syriæ*, 842.b
Iter & navigatio, *oppoſita.* 373.b
Iterum vicies, pro *quadraginta.* 586.b
Itus, *aditus*, *ambitus*, *propria juris monumentorum verba.* 155.a
Jubere prandia. 425.b
Jubere, pro *vetare.* 522.a
Judex & Sajo, *apud Wiſigothos Judex & ejus officialis.* 53.b
Judices magni, *& majores.* 935.a,b
Judicium, pro *propenſione ad amorem aut odium.* 9.a
Judicium, pro *judice.* 547.b
Juga & jugalia loca auro olim obducta. 721.a
Julia, *Severi Imperatoris uxor*, *Philoſopha.* 356.a
Julius Titianus orator eximius. 631.a
Junctura & jungula, *quid.* 229.b
Jupiter Niceforus. 10.a
Jurare & gyrare, pro *in gyrum ire.* 526.a,b
Jus prætorium, *Præſidibus dare*, *quid.* 936.a
Jus proconſulare alicui decernere, *quid.* 936.a
Jus publicè ponendi ſtatuas, *olim penes Senatum fuit.* 348.b
Juthungi, *populi.* 941.a
Juvare aliquem, *& alicui.* 115.b
Juvenalis, νεανιευτικός. 586.a
Juvenalis pro *juvenilis.* 767.b
Juvit conſiliis, pro, *juvit conſilia.* 115.b

K.

Κάκημερ@, *quis Græcis.* 829.b
Καλαμηφορεῖν, *quid.* 871.b
Κάλλιξ, κάλιξ, κάλιγ@, *caliga.* 736.b
Καμάραι *Latinis cameræ.* 45.a
ὁ Κάμπαξ, κάμπαγ@, καὶ τὸ καμπάγιον, *calceamenti genus.* 737.b
Καμπταύλης. 991.b
Κάμπτειν, *quid.* 991.b
Κάπη. 838.b
Κάπτειν. 838.b
Καστρίσιον, *caſtrenſe.* 679.a
Κατὰ μέρος, pro μέρ@. 213.b
Καταγράφειν, *perſcribere.* 114.a
Καταζυγμός. 72.a,b
Κατακλεῖδα *Latini vocant clauſulam.* 46.b
Κατακλείειν τὸ ξίφ@. 46.b
Καταιγίδα. 982.a
Καθοσίωσις, *devotio.* 828.a
Κίκασθαι & κικκάζειν, *quid.* 827.b
Κέλης *Græcis eques.* 264.a
Κερατaύλης, *cornicen.* 991.b
Κιγκλίδες, & δρυφάκτοι, *velarii.* 986.a
Κινδυνεύειν, *quid.* 113.b
Κιρκήσιον, *circenſe.* 679.a
Κληρομαντεία. 9.a

 Κόγχλοι

Κόσχλω διελεῖν, *Prov.* 727.b
Κοίτης & Κοῖτος *nomina propria.* 236.b
Κρηκέτλας, *animal.* 142.b
Κρύειν, & σπαθᾶν, *concutere.* 827.b
Κρυςαὶ, σπαθηταὶ, & πυκνοςήμοι *veſtes.* 827.b
Κτίσμος, *quid.* 86.b
Κύκλος, *cyclus*, *&* δῖσκος, *quid.* 784.a
Κύκλος. 905.a
Κύκλωπα ὀρχήσασθαι, *ſaltare cyclopem.* 722 b. *ludere cyclopea.* ibid.
Κωρύκοι, *ſacculi & folles quibus pugiles pugnabant.* 722.a

L.

Labor, *manus*, *& opus*, *idem.* 533.b
Lacerna, *quid.* 448. a,b
Lacernæ. 13.a. *differunt à penulis.* ibid.
Lacernæ pullæ. 289.b. 290.a
Lactantina caro. 530.b
Lactare, pro *lactere.* 530.b
Lactarii, *qui.* 497.a
Lactentes, *porcelli.* 530.b
Lactuca Sativa & Sylveſtris. 910.a
Λαμβάνεσθαι, pro ἐπιλαμβάνεσθαι. 5.b
Lambriſſata laquearia. 888.a
Lana confecta. 864.a
Lanarius pectinarius quis dicatur. 685.a
Laneſtris à lana. 863.b
Lanugo Sylvarum bombycinum opus. 886.b
Lapides divi. 467.b. *vivi.* ibid. βαιτύλοι. 468.a
Laquear & camera ut differant. 888.a
Lardum, *non laridum*, *antiq.* 249.a
Largitiones ſacræ & privatæ. 450.b. 451.a
Largitiones duæ. 948.b
Largitiones, *de ærario.* 948.b
Largitionum comites. 948.b
Λάζαι, *Gens Scythica.* 139.b
Laſcivus, *quid.* 69.a
Laterculum militare quid, *& ad quem uſum.* 49.b
Latrunculorum & calculorum ludus ut differant, *eorumque tabula.* 967.a,b
Laticlavium proprius Senatorum honos. 269.a
Latinis operam dare. 11.b
Latini moris habent cum de viro & fœmina ſermo eſt, *alterum & alterum per viri genus enunciare.* 600.a
Latus clavus, *tunica.* 820.b
Lavacra, *inter voluptates cenſebantur.* 54. a,b. 83.a. *muliebria.* 249.b
Lavacra & balnea militibus interdicta. 579.b
Laucon, pro, *Laocoon.* 267.a
Lavinium & Lavium, *idem.* 126.a. 138.a
Lectorum quatuor σύλλαβος. 117.a,b
Lectorum apparatus. 480.a
Lectualis morbus, *quis.* 97.b
Legati pratorii. 16.b. *pro pratore.* ibid. *ex Conſulibus*, *legati Conſulares.* 336.a. 935.b. *pratorii*, *& legati Auguſti pro pratore qui dicti.* 797.a
Legationes & legati. 298.a
Leges in annos, *id eſt*, *annarias.* 569.b
Legio Minervia. 14.b
Lembarii qui. 877.a. *claſſici milites*, 970.b
Lembi. 877.a. *amnici.* ibid.
Leones & Pardi feræ Libycæ. 642.a
Leones jubati, *leænæ jubis carent.* 945.b
Leporem qui comedunt, *ſeptem diebus pulchri fiunt.* 554.a,b
Λεπτὰ, *Græcis quid.* 841.a,b
Lex Fuſia Caninia ſublata. 909.b
Liber beneficiorum. 571.a,b
Liberi, ἐλευθερῶσαι. 959.a
Libera, Βακχική. 473.a
Libere vivere qui dicantur. 130.a
Libertas, *quid antiquitus.* 994.b
Liburnæ, *naves.* 970.b
Libycæ pelles pretioſæ. 868.a
Limbus, *quid.* 789.a,b
Limites. 57.a
Lineæ, *quæ dictæ.* 560.b. 561.a
Linendi faciem mos antiquorum. 20.a,b
Λινοῦφεῖον, & λινυφεῖον, *linyphium.* 961.b
Linifiones. 961.b
Lintearius & linteo, *quid differant.* 535.a
Λινύφος, vel λινουφος, λινοῦφος, λινοῦφος, *linteator.* 961.a,b
Linum inter Alexandrinas merces. 719.b
Liſſe, pro *liviſſe.* 19.b. 20.a

Littera,

Littera, & *litteratores*, *qui*. 297.a
Locupletatum tenere, pro *locupletare*. 156.a
Locus & præpoſitura parum differunt. 571.b
Locus, pro *dignitate*. 749.b
Λογοθέται, φρουρισμοὶ τῶν δρόμων. 7.b
Λοιπαὶ, *reliqua*. 33.a
Lollianus, *quartus*, *ex triginta tyrannis*. 750
Lora. 882.b. Bandes. 893.a
Loiinum & Laurium, *villa*. 126.a
Lucanica, *edulis genus*. 410.b
Lucanici qui dicti. 410.b
Lu[illegible]*a vera*. 816.b
Lucunter, *antiq.* pro *dulcio*, & *placenta*. 503.a
Ludere armis, *quid*. 250.b
Ludere ad judices, pro, *judicibus*. 332.b. *ad aleam*, & *ad tabulam*, pro, *alea*, & *tabula*. ibid.
Ludere alea, *teſſeris*, *latrunculis*, pro *ad aleam*, &c. 967.a
Ludi, pro *ludiis*. 821.a
Ludii, *qui*, & *unde ſic dicti*. 714.b. μονομάχοι & θηριομάχοι. ibid.
Ludi, *Ludii*, & *Ludia*, *quid*. 805.b
Ludiaria venatio. 714.b
Ludiaria veſtis. ibid.
Ludus, pro *Luſu*, & *Luſus* pro *Ludo*. 84.a
Lumen pro *colore*. 825.b
Luminis concilium. 825.b
Luna pro *Deo & Dea habita*. 413.a,b
Lunæ templa in Aſia & Oriente multa. 719.a
Lunus Deus. 719.a
Lupæ, *meritoria ſcorta*. 908.b
Luperci. 82.a
Lupinarii, *qui*. 544.b
Luſcinius & Luſcinia, ἀηδὼν. 280.a,b
Luſoriæ, *naves*. 970.b. 971.a
Luſorium, *quid*. 84.a
Luſorium & ludus, pro *amphitheatro*. 494.b
Luto inquinandi damnatos mos antiquiſſimus. 475.a,b
Lybia Ægypto vicina. 22.b

M.

M*Acrianus*, *undecimus*, *ex triginta tyrannis*. 764
Macrianus Iunior, *duodecimus*, *ex triginta tyrannis*. 767
Mœnia, *quæ dicta*. 291.b
Mœnire, pro *ædificare*. 291.b
Mæonius, *decimus-ſextus ex triginta tyrannis*. 772
Maſia, *provincia*. 810.b
Maſi, *populi*. 810.b
Mage, *pro* magis. 981.b
Magiſter, *commune nomen collegii ſacerdotalis*. 157.b
Magiſter officiorum quis dictus. 543.b
Magiſter primiſcrinius, *primicerius*, & *proximus*, & *comes diſpoſitionum*, *quis*. 738.a
Magis, *pro* valde. 854.a
Magiſtrare. 43.a
Magiſtrari. ibid.
Magiſtrati, pro, *magiſtris*. 116.b
Magiſtrans, *quid*. 42.b
Magiſtri Officiorum. 169.b
Magiſtri Officiorum. 738.a. *ſingula Palatina ſuos habuere*. ibid.a,b. *principes dicti*. ibid.a. *aliter atque aliter nominabantur pro diverſis officiis*. ibid. *ejus dignitas magiſtria appellata*. ibid.b
Magiſtratus omnes, & *quicumque jus gladii habebant*, *nonniſi accincti in conſpectum principis olim venire ſolebant*. 742.a,b. 743.a
Magiſtri militum. 848.a
Magna poteſtates. 963.b
Maiestas, *quid*. 733.b. 734.a,b
Mala mens, *malus animus*. 188.a
Maledictus, pro ἐπικατάρατος. 423.a
Malus pupillus, pro *eo qui malo pupillo ſimilis eſt*. 522.a
Manclava, *quid*. 735.b
Mandra, *quid*. 967.b
Μανδύη *lacerna*. 13.a,b
Μανδύη, *ſeu lacerna*, *equitum veſtis*. 289.b
Μανδύη, *pænula*. 827.a
Manere ab aliquo, pro *amanere*. 165.a
Manere, pro *cubare*. 165.a
Manibus vapulare. 82.a
Manipularius, *quis*. 603.a
Manipulum, pro *manipulus*. 43.a
Manipulus, *quid*. 603.a
Mantela, *mantelum*, & *hoc mantele*. 735.b
Mantela, *manualis tela*. 735.b
Mantela Cypria. 820.b

Mantela, quid. 844.b
Mantelia cubicularia. 972.a
Mantelia quid. 735.b
Μαυλικῆς diverſæ ſpecies. 9.a
Μαυλικῶν ſpirituum tres gradus. 67.a,b
Mantilia pura. 550.b. *clavata.* ibid.
Mantilia mittere, quid. 550.b
Μάντιον, pro *chlamyde.* 818.b
Mantuelis, veſtis genus quale, & unde. 827.a
Mantum & maudum veſtis genus. 827.a
Manuæ magiſtrales. 905.a
Manum ſenis levare, quid. 127.a
Manus jactare, eſt ſaltare. 836.a
Manu multum facere. 947.b
Mappæ, quid. 735.b. 844.b. *earum inter mantelia differentia.* ibid.
Marcianus pugnans occiditur. 731.b
Marci Antonini de vitæ brevitate ſententia. 434.b
Margaritæ albæ. 632.a,b. *filis ut olim, ita & nunc à damnoſis mulieribus innexæ.* 632.a
Μαργαρειτίδες, veſtes. 863.b
Margus, oppidum Maſiæ. 989.b
Marius Maximus Hiſt. Aug. Scriptor. 11.a
Marius, Septimus, ex triginta tyrannis. 754
Mannæ, faſces. 905.a
Mannæ magiſtrales. 905.a
Marna, *Deus apud Syros.* 525.a
Marſi olim ſerpentes ſine noxa tractarunt. 490.b
Maſticatum & roſatum genera vini. 482.a
Maximianus Herculius. 884.a
Maximi profuſio in pratura filii. 16.a
Maximinus una die octies & quadragies tantum bibit, quantum Auguſtus unâ cœnâ. 602.b. *comedit* XL. *libras carnis.* ibid. *ejus paupertas cum primum Romam venit.* 609.a
Medicamentum cauſam faciens. 42.a
Medie, medieter, pro *mediocriter.* 332.a
Medium, pro *alicujus rei dimidio.* 131.b
Medius, pro, *mediocris.* 113.b
Megalenſia. 412.a
Megalinæ pelles, pro *mygalinæ.* 33.b
Megaram pro *Megaris.* 856.b
Melones, cucumeris genus. 399.a,b
Μηλοπέπονες. 399.a,b
Menis *Dea.* 413.a
Menſarii. 173.a
Menſæ ut olim convivæ accubuerint. 494.a
Menſæ, frigidæ, *quæ.* 661.a,b
Menſas de roſis facere, quid. 118.a
Menſium omnium nomina à Commodo mutata. 282.a,b. 283.a
Menſura conviviorum, quæ. 370.b
Mentis ſplendor. 925.a
Merere *ſive* emerere, *pro* nanciſci. 19.b
Meretricum vectigal ad ſtadii refectionem deputatum. 532.b
Meritorium pro *ſcorto.* 908.b.909.a
Metallorum mixtura capitali olim ſupplicio prohibita. 907.a
Metallus, pro *metallum.* 386.a
Metaxa. 887.b
Μετελθεῖν. 877.b
Miles provincialis. 938.b
Miliarenſe, nummi genus. 896.a
Miliarenſis. 895.b
Militares viri gladiis accincti in epulis diſcumbebant olim. 743.a,b
Militares, pro *militibus.* 901.a
Militaris ſtatura legitima. 512.a
Militaris, qui miles fuit. 752.a
Milites miſſicii, qui. 752.b. *pinningeri.* 119.a
Militia Romana olim res ſacra, & qui ad eam admiſſi. 938.a,b
Militiæ quis annus finem afferebat. 49.a,b
Militum allocutio proprium jus Auguſtorum fuit. 225.b
Μιλλιαρήσιον, milliarenſe. 679.a
Μιμολόγος. 882.b
Minerva Ἀθήνη unde dicta. 112.a
Minime ægre ferre, ὀλίγου βαρέως φέρειν. 215.b
Miniſter unguendi Græcis quomodo appellatus. 290.b. 291.a
Miniſteria, pro *vaſis & poculis.* 191.a
Miniſterium, un ſervice d'argent. 563.b
Miniſtri ad fores, & à foribus. 511.b
Miniſtri Templi ſolis. 872.b.873.a
Minurrire avicularum proprium. 425.b
Minuſculi Imperatores. 951.a
Minutæ merces, Gr. τὸ λεπτὸν φόρτον. 885.a

Minuti argentei & aerei. 531.a,b
Minuti (ut & denarii) Latinis, Græcis λεπτὰ. 841.a,b
Mirari & mirare, pro *conſiderare*. 724.b
Μισοπολήμενοι, *qui*. 829.b
Mithres Perſarum. 860.b.878.b
Mithrica ſacra olim cum victima humana peracta. 278.b. 279.a. *multiplicia fuere.* 279.a,b
Mittefacere, pro *miſſumfacere*. 809
Mitterent, pro *miſiſſent*. 881.b
Mneſtheus ad ſtipitem ſurrectus beſtiis objectus. 901.b.912.b
Moderati ſenatui. 990.a
Modius Romanus. 364.a
Μοναῦλος, *quid.* 723.b
Μονὰς, *minutæ pecuniæ genus.* 489.a
Μονόβολεῖς, *qui, & unde dicti.* 470.a,b
Μονοφαγία *olim exoſa.* 218.b
Monolinum quid. 632.a
Monoloris. 892.b
Μονοπόδιον. 280.a
Montiacum, pro *Moguntiacum*. 836.b
in More, *ultima quando producatur.* 761.b
Morte præveniri, pro *mori*. 905.b
Mortui σκιαὶ *dicuntur.* 637.b
Μουσεῖον, *quid.* 375.a
Macellum, & Macellariis 444.b
Mucrones lucentes & plumbei. 271.b
Mulier uno partu pueros novem edit. 139.a
Multonica penula. 13.b
Mulos & mulas, præſides provinciarum de publico accipiebant. 566.a
Multicia. 844.a
Multiciæ tunicæ viriles & muliebres. 844.a
Multicium veſtimentum. 844.a
Multum facere, *fortiter agere.* 576.a
Mulus centuriatus. 838.b. *communis vulgo dictus.* 839.a
Munda buccella. 871.a
Mundus, pro *lauto*. 565.b
Mundus panis. 871.a
Munere mortali, θνητῶν εἰς θέμις. 761.b
Munire, juris verbum. 172.a
Μυρίαι, *quid.* 143.b
Muſeum, & muſium, à μουσεῖον 676.b
Muſivum, muſium, muſivum, muſiacum & moſiacum opus. 784.a,b
Muſeum, Bruchium dictum. 88.a
Muſion, pro, *Muſeum.* 88.a
Muſium & pavimentum ut differant. 375.a
Muſivum opus. 375.a
Μυθιστορία, *quæ.* 429.a
Mutii, viri clari, multi in Hiſtoria Romana. 645.a
Myſitheos, Μυσίθεος. 665.b. *ſocer Gordiani tertii.* 666.b.671.a

N.

Nani, & nanæ menſis lautiorum ſemper interrabant. 546.b
Narbona Provinciæ nomen. 685.b
Narciſſus, Commodi ſtrangulator, leonibus objectus. 348.a
Nardus pro *nardinus*. 535.a
Nares foſſæ. 946.b. *canalis.* ibid.
Nariones qui dicti. 423.b
Naſibis, Neſibis, & Niſibis, urbs. 670.b
Natationibus veteres æſtate utebantur, ut balneis hyeme. 738.b
Nationes pro *natationes*. 738.b
Natum eſſe tali ingenio. 790.b
Naves mille in obſidione Trojæ fuiſſe perhibentur. 809.a
Naufragium. 730.a
Navigatio in quam olim Indiam facta. 954.b
Neapolis. 355.a
Nebo, *nomen Syriacum.* 510.a
Neceſſaria, τὰ ἐπιτήδεια, *pro victu.* 35.b
Nec, pro, *nedum*. 92.a
Νῆμα σπελῶν. 887.b
Νηρεΐδες, *quid, & unde dictæ.* 773.a
Νηρεὺς *unde dictus.* 773.a
Neglegit, pro *neglexit*. 741.a
Nepos & neptis. 11.a
Νερὸν pro νηρόν. 773.a
Neronis inter & Alagabali miſſilia, quæ differentia. 943.b
Νεώτερον. 991.a
Néων, nomen Græcum. 510.a
Nicephorium, urbs. 10.b
Nicer, hodie Neccarus; fl. 937.a
Νικηφόρος Ζεύς. 10.a,b
Nilaum, pro, *Niliacum*. 353.a

N in V mutatum. 200.a,b
Nimia, pro, magna. 93.b
Nitri & aphronitri uſus in balneis. 487.b
Nocere aliquem. 91.a
Nomen & nomina facere, quid. 393.a
Nomina, pro, nominalibus. 393.a
Nomina frumentariam perceptionem participantia olim in as inciſa. 449.a,b
Nomina profeßionem ſignificantia ſunt communis generis. 794.b
Nominalia quando apud Græcos celebrata. 172.b
Nominalia infantis. 393.a
Νόμιζμα, Latinis forma. 557.b
Νομίζειν δραχμὴν, formare drachmam. 557.b
Non tacere, pro loqui. 911.b
Nonis diebus, pro, nundinis. 205.a
Non jubere, pro vetare. 116.a.124.a
Non permittere, pro vetare. 613.b
Non tacere, pro ſcribere & dicere. 813.a
Non tacui, pro, dixi. 124.a
Nominans, pro, nominatus. 112.b
Notaria pro notoria. 824.a
Notoria in ff. & Cod. quid. 824.a
Novaculum, quid, & unde. 502.a. pro novacula antiq. ibid.
Novare barbam, quid. 502.a
Novelli, pro nepotibus, Græcis νεαροὶ, 812.a
Novemſiles, vel novemſides, Græcis σύνναοι, qui. 66.b.
Novi homines qui dicti. 240.b
Novi homines, qui humili loco nati. 376.a
n pro l uſurpatum. 851.b
Νυκτὸς ἐπὶ ὥρας, appetente die. 303.a
Numeriani Ludimagiſtri ingentia facta. 346.a
Numeri à limitaneis militibus diſtincti, 938.a Comitatenſes, & ripenſes. ibid.
Nundina vel nundinia conſularia. 908.a. quot & quæ fuerint. ibid. quare ita vocata. ibid.
Nundinium, pro nundinum. 567.b
Nymphea, ὑδρεῖα, aquaria. 676.b
Nympheum & nymphium à νυμφεῖον, 676.b

O.

OBſequium, pro comitatu principis. 820.b. pro ſervis. 821.a
Obtundere, κολάπτειν. 279.b
Obtunſus, pro, obtuſus. 198.a
Occiſit, pro, occidit. 249.a
Oculi vigentes, id eſt, flagrantes & quaſi fulminantes. 790.a
Oculorum magnitudo, pulchra. 790.a
Odenatus Palmyrenus theſauros & concubinas regis Parthici capit. 704.b
Odenatus, decimus quartus, ex triginta tyrannis. 770
Odire & perodire. 855.a
Odium & odivum, idem. 375.a
Oenanthinum oleum. 490.a
Officia unaquæque ſuos habuere principes. 543.b
Officiperda, quis, & unde. 774.a
Οἶκος & οἴκημα. 988.a
O in au mutatum. 895.b
Oi πορνοδιάκονοι aquam in lupanaribus miniſtrabant. 266.b
Olbiopolitæ Græci. 140.b
Oleum olim gratuitum civitatibus à principibus conceſſum. 355.b
Ὀλύμπιον, pro Ὀλυμπίειον. 61.a
Ὀμανδύας, & ἡ μανδύη. 827.a
Ὄμφος, pro ἴσος. 536.b
Onycha, pro onychina. 502.b
Onobelis, qui. 570.b
Operam alicui rei impendere. 22.a
Operari, pro facere, συνεργεῖν. 615.b
Opilius Macrinus, natione Maurus. 429.b
Opinati duces, id eſt, optimi. 178.b
Opinio & opinari. 178.b
Ὀπίζειν, quid. 763.a
Ὅπλα, & ὅπλον, clypeus. 801.b
Optimates, ſummates, & proceres, iidem. 201.b
Opſonator, quid. 76.b
Ὡραῖον πωλεῖν. 985.a
Ὡράριον. 895.a,b
Oraria. 894.a.895.a,b
Ora veſtis. 895.b
Orariarii. 895.b
Orationes, pro oratoribus. 541.b
Ordines ducere, quid. 603.a
Ordinarius, ordinum ductor. 603.a,b
Ordinarius manipularis. 969.a

Ordinarius, *proprie*, *quid*. 969. a,b.
Græcis ταξίαρχος. ibid.
Ordo & ſeries Impp. 2.a
Ordo, pro *ſenatu*. 700.a
Ὡρεῖον, *horreum*. 50.a
Organum, *ejuſque duo genera*. 503.b. 504.a
Organo modulari, ὑδραυλεῖν. 503.b
Oris probi qui dicti. 374.a
Orygis cornu. 285.a,b
Ὁρμάζειν, & ὁρμάζεσθαι pro *deſponſare*. 631.b
Ornatura & paratura. 972.b
Orocaſias mons. 64.a
Ὁρῶντα πράγματα, *quæ*. 312.b
Ὀρθοστάδιος χιτών. 892.a
Ὀρθόστρωσις, & ὀρθομαρμάρωσις. 953.a
Orti, pro *horti*. 169.a
Ὄρυξ. 821.b
Os ad oſcula paratum, *quid*. 449.b. 450.a.
Os ſublinere, *Prov.* 20.a
Oſtendere, ἐπιδείξασθαι. 538.a
Oſtendere, pro ἔργα ἀποδεικνύειν & διδάσκειν, *& exemplo præire*. 611.a
Oſtenſionales milites, *qui*. 545.b
Oſtiarii, *qui*. 986.b
Oſtiatim, pro *ſingillatim*. 989.a
Oſtrea ſilicea. 482.a
Ὠτογλύπτεξις *quid*, *& qui* ὠτογλυπτίδες *dicti*. 722.a
Οὐαβάλλαθος, *Vaballathus*. 876.a
Ovis fera Romanis, *camelopardalis Græcis*. 643.a
Oxyblatta. 891.a
Oxypederotinæ veſtes. 890.a,b. 991.a

P.

PÆdagogi puerorum. 8.b
Pœna falſi conviciorum olim quæ. 526.b. 527.a
Pænula ſcortea. 13.a. *gauſapina*. ibid. *earum uſus*. 13.b
Pænula, *quid*. 448.a,b
Pænula, φαινόλη. 511.a,b
Pænulæ pluviales, *& itinerariæ*. 537.a,b. *hyemales*. ibid. *gauſapinæ dictæ*. ibid. *quantum à lacernis differant*. ibid.
Pænularum color olim pullus. 289.b
Παιδομανία. 65.b
Palatia tribus diſtinctis partibus conſtant. 384.a
Palladium, *quid*. 849.b
Pallium, πάλλιον. 53.a
Pallium auro ſparſum. 562.a
Pallium & palliolum, *operimentum mulierum*. 887.a
Pallium, *veſtis virilis & muliebris*. 995.a
Paludamentum, χλαμύς. 827.a
Palumbes minurriunt. 425.b
Palumbi regis & pantagathi. 452.a,b
Palus, *gladiator nobilis*. 288.a
Pampinata Lanx. 824.b. 825.a
Pancarpum, *ſpectaculi genus*, *unde dictum*. 642.a,b
Pandura, *& Pandurium*, *quid*, *& unde*. 503.b
Πανελλήνια *monumenta*. 84.a
Panem comedere, *& guſtare*, pro *jentare*. 910.b. 911.a
Panes varia figura fingebantur. 870.a
Panes militares, *gradiles dicti*. 870.b
Πάνταρχος σίφων, *qualis*. 643.a
Panis mundus, *& ſequens*, *ut differant*. 551.a
Panis mundus. 565.b
Panis quando pop. Rom. cœperit diſtribui. 870. a,b. *ejus pondus*. ibid. b
Panis fiſcalis. 894.a
Panis Sordidus & ſecundarius. 871.a
Pantomimi. 992.a,b
Papyrum edule. 953.b. *quomodo præparatum*. ibid. 954.a,b
Par, pro *ſimilis*. 234.a
Paraganda. 891.a,b
Paragandæ veſtibus adſuebantur. 826.a
Paragoda, *veſtis*. 890.b
Παραγαύδαι. 891.a
Παραγαύδαι, *veſtis Parthica*. 826.b
Παραβλέμμον, 892.b
Πάρεδροι & σύνθρονοι *deorum qui dicti*. 66.b
Παρέδρους δαίμονας, *qui dicti*. 67.a,b
Παρέμφρουροι, & παρεμφραγκοι, *quæ*. 970.a
Parentes, *cognati*, *& ſanguine juncti*. 757.a,b
Parentes, *& amici Principis*, *qui*. 767.b

Parthamaſpates, *Parthorum rex*, *expulſus.* 23.b
Parthi dicti Parthyai & Parthyeni. 233.b
Pariare, pro *paria facere.* 574.a
Parietes domorum ut olim ornatæ. 953.a
Parum, pro *rarum.* 991.b
Paſcere, *propriè de familia ſervorum.* 50.a
Paſcere, pro, *epulari.* 76.b
Paſcere, pro *convivium celebrare.* 563.b
Paſſe-temps, paſſer le temps. 71.b
Paſſim aliquantis. 35.a
Paſſivus, *& paſſivicus*, pro *paſſim.* 35.a
Patena, pro *patinis.* 723.a
Patriarcha Alexandrinus. 960.b.961.a
Paridenſes veſtes, *quales.* 827.b
Pauſa ſedere, pro *pauſas edere.* 957.b
Pauſæ, *in ſacris Iſidis.* 375.b.417.b
Pauſarii. 418.a
Paxamas & buccella, *idem.* 870.b
Pecunia propriè quid. 545.a,b
Pederatinus color. 891.a
Pedeſtris ſermo. 746.a
Pediſequi, *à pedibus*, *ad pedes ſervi.* 821.a
Pedule. 561.a
Pedulis. 561.a
Pelvis, πύελος, *ſive alveus.* 833.a
Peluſia, *urbs Ægypti*, pro, *Peluſium.* 265.b
Penates, pro *domo.* 129.b
Penula, *quid.* 289.b. 290.a
Penulæ diverſi generis. 416.a
Peragrat, περινοστεῖ, περιέρχεται. 61.a
Percutere, *& concidere*, *obſcenæ notionis verba.* 472.a
Perdix, *quis*, *& unde dictus.* 774.a
Perducere ad ſellam, pro, *ſella.* 477.a
Per faciem, pro, *per ſpeciem.* 265.a
Pergulæ magiſtrales, *quæ*; *& unde dictæ.* 965.b
Περιχύτου & παραχύτου. 997.a
Perit, pro *periit.* 744.a
Περιτέμνειν & ἐκτέμνειν, *circumcidere & caſtrare.* 63.b
Permeſſis, pro *Permeſſus.* 773.a
Peroſus & perodioſus, pro *valde odioſe.* 855.a
Perperam ago, περπερεύομαι. 904.b
Perperus, πέρπερος, περπερευτής. 904.b
Perquirendi, pro, *requirendi.* 124.b
Per ſe, *id eſt*, ultra. 63.a
Pervenire, pro *perventuros eſſe.* 881.b
Pervium quid, 539.a
Peſcenniana domus. 384.a
Pes Italicus quot digitos habeat. 606.a
Πεζοφόρος χιτὼν. 890.b.895.b
Pes, *quot digitos contineat.* 634.a
Peſſimus à peſſum. 35.a. pro *vili & infimo.* ibid.
Petere aliquem, pro *rogare.* 301.a
Peuci, *Peuca*, *&* Πεύκη, *populi.* 806.a
Pharaſmanes, *Alanorum Rex.* 28.b. 29.a
Pharaſmanes Rex Iberorum. 62.b
Phaſma, *nomen fabulæ Menandri.* 219.b
Philippei nummi. 818.a
Philoſophi habitus quis. 152.a
Philoſophi *nomen inter titulos Imperatorum olim fuit.* 148.a
Phlegon, *Adriani Imperatoris libertus.* 359.b
Pianus *&* Piarius *nomina Romana.* 831.a
Picile, pro, *pacile.* 106.a
Picta & clavata veſtis ut differant. 996.a
Pietatis exemplum dicitur homo valde pius. 706.a
Pileatus natus eſt. *Prov.* 451.b
Pileum, coëffe, *&* galea, *pellicula*, *cui infantium quorundam*, *cum naſcuntur*, *caput involutum.* 451.a. *ad maleficia uſurpatum.* ibid.
Πίλοι, *vel udones quid.* 561.a
Pingere de muſivo, *quid.* 374.b. 375.a
Pipara, *Gallieni Salonini mater.* 744.a
Pipiones. 565.a
Piſcina vinis variis condita. 487.a
Piſo, *vigeſimus*, *ex triginta tyrannis.* 776. Theſſalicus *&* Frugi *dictus.* 777
Πιττάκια, *quæ*, *& unde dicta.* 529.a
Plebeii complexu provincias obtinentium olim arcebantur. 334.a
Pleniberbes Græci πληρογενείους & ὁλογενείους *vocant.* 48.a
Plumæ veteribus quid, *& ut nominata.* 995.b. 996.a
Plumare, ποικίλλειν. 995.b

Plumæ

Plumarii textores. 996.a
Plumata lorica. 995.b
Plus facere, *pro conficere & occidere.* 655.b
Pocula auro vincta, pro *deauratis*, χρυσένδετα *Græcis.* 721.b
Poculorum varia genera. 481.b.482.a
Poculum pro *potione.* 482.a
Podager, πόδαγρος. 498.b
Ποδήρεις στολαί. 890.b
Ποδοκτύπους & ποδοψόφοι. 993.b
Ποικίλα ἱμάτια. 890.a
Ποικίλη. 890.a
Ποικίλματα. 995.b
Ποικιλόχρουν. 890.a
Ποικιλόχρωμα. 890.a
Ποικιλτικὴ τέχνη, *ars plumaria.* 995.b
Poleptica, pro, *polyptica* 33.b
Poliarium. 33.b
Pollutus, pro, *polluit.* 282.a
Polymita quid. 769.b
Πολύμιτος *tunicæ.* 844.a
Πολυχιδής. 865.a,b
Pomarium, quid. 855.b
Pomale, *capulus enſis.* 46.b
Pompare, pompabilis, & pompabiliter. 722.a
Pompeiana domus. 640.a. *roſtrata nominata, & cur.* ibid.
Pompeii tumulus in Caſio monte fuit. 64.b
Pondus, pro *gravitate.* 752.a
Ponere veſtem, pro *induere.* 838.b
Pontifices & ſacerdotes confunduntur aliquando. 873.a
Populus, pro, *plebe.* 325.b
Pop. Rom. omnium gentium victor dictus. 765.a,b
Porticus curva, quæ. 374.b
Poſthumius, ſecundus, ex triginta Tyrannis. 748
Poſthumius Junior, tertius, ex triginta Tyrannis. 749
Poſtica, quid. 944.a
Poſticæ in amphiteatro, quid. 944.a
Poſticum, quid. 944.a
Poſui, pro *ſcripſi.* 884.b
Potens & potentiſſimus, *proprium excellentis oratoris epitheton.* 635.b
Poucins, *pulli gallinacei.* 565.a
p pro t poſitum. 991.b
Præferre victoriam, pro, qua video te efferri. 709.a
Prælium committere, συμβάλλειν μάχην. 396.b
Prælium, pro, *bellum, & vice-verſa.* 348.a. 614.a
Præmittere, pro *praire.* 272.a
Pranum, pro *prælum.* 851.b
Præſens, *pro opulento.* 822.a
Præſentes, pro *præſidibus.* 543.b
Præſentia, pro, *favor.* 168.b
Præſides qui dicti. 63.a
Præſides, qui præſident. 544.a
Præſides provinciarum mulos mulaſque de publico accipiebant. 566.a. *Salarium item, veſtes, & miniſteria.* ibid.b
Præſidiaria toga, quæ. 333.b
Præſumptio imperii. 10.a
Præſumptio, πρόληψις. 19.a
Præterea, *pro* amplius. 840.b
Præterire, pro *perſtringere.* 951.a
Prætorium. 491.a
Prætura pro *prætore.* 821.a
Prægmatica ſanctiones. 645.b
Prandium, Gr. γεῦμα, *veteribus jantaculum.* 811.a
Prandium militare, quaſi parandium, *unde dictum.* 742.b.743.a
Prehenſio, pro *reprehenſio.* 5.a,b
Pretium manus, & manupretium. 533.b
Prima barba. 48.a
Primum πρῶτον, pro *præcipue.* 630.b
Primus, pro *optimo.* 538.b
Princeps bonus nihil aliud quam procurator. 36.a
Princeps rogare ſententiam ſolitus, non rogari. 38.a
Princeps Senatus, & primæ ſententiæ ſenator, idem. 38.a
Princeps videri & videre, ut dictus. 543.a
Principes ordinarii dicti. 969.b
Principia, principales milites. 758.a
Privati qui cenſeantur. 429.b
Privatis hominibus, pro *privatorum hominum.* 676.b
Privatorum vocabulo qui comprehendantur. 889.a
Privatus cubebat, pro, *privatus erat.* 429.b
Privatus ex tribunis, quis. 786.b
Probatus Ægyptiorum dux, occiditur. 812

Probus Imperator. 920.b
Proceres, οἱ ἔξαρχοι. 600.a,b
Procerto, quis, & unde dictus. 600.b
Proconſulare imperium Græcis quomodo dictum. 131.a
Proconſulare jus olim penes ſenatum fuit. 919.a,b
Proconſulares. 882.a
Proconſule, pro *proconſul.* 879.b.880.a
Proconſules. 16.b
Procurare ad alimenta. 979.b
Procurare, *ſacrorum verbum.* 93.a
Procurator ad viceſimam, à viceſima, & viceſimæ, idem. 474.a
Procurator à rationibus, ad rationes, & rationum. 667.b
Procuratores Auguſti. 17.a
Procuratores ducenarii. 298.b
Procuratores principum, Rationales dicti. 570.b
Proditio μελώνοις. 102.a
Profunditas, pro *amplitudine, & magnitudine.* 962.b
Programma, edictum. 250.a
Proinde, pro, *adeo.* 333.a
Prologus fabula longior, Prov. 110.a
Proludere idem quod præludere. 622.b
Proneptis, pro *abnepte.* 631.b
Πρόοδος *Conſulis, quid.* 476.b
Propenſus, καλωφερής. 659.a
Propolæ circumforanei virginum. 265.b
Propolæ circumforanei equorum. 265.b. 266.a
Προπόλιοι. 903.b
Prorogare, & prærogare, pro diſpenſare. 622.b
Prorſus, quis. 587.a
Protectores, corporis cuſtodes. 616.b. 617.a
Πρότερον, pro, *principio.* 150.a
Προτομαὶ, *imagines, quæ & quales.* 802.a
Προτοπολίται. 869.a
Provenire alicui. 246.a
Provenirent, pro *acciderent.* 849.a
Provenire, pro *evenire.* 246.a
Provinciarum adminiſtratio varia. 202.a,b.203.a,b
Provincia legatoria. 532.a
Provinciæ præſidiales, legatoriæ, *& proconſulares.* 472.b
Provocatus eſt, pro, *provocavit.* 282.a
Proximus ab Epiſtolis, à libellis, à memoria, in ſcrinio, vel ſcriniis. 979.b
Proximus ſcrinii, quis dicatur. 542.b
Prudenter & caute conſulere. 56.b
Prudentes & prudentiores, pro *doctis & doctioribus.* 794.a
Ψαλίζειν, *tondere.* 45.b
Pſilothro accurare, quid. 501.b
Pſilothro pilabantur mulieres. 501.a
Ψωμία. 870.b
Ptolemaus Phyſcon. 411.a,b
Publicare, quid. 85.a
Pudentia pro *pudore.* 784.b
Pueri, à JCtis ſanguinolenti *dicti, & cur.* 391.b
Pueri & puellæ novorum nominum. 167.a,b
Pueri veteri lege quando ad frumentationem admiſſi. 34.a
Pueros facere ut dicamur. 405.a,b
Pugiles ceſtibus pugnabant. 722.a. *ut & ſacculis.* ibid.
Pugio, inſigne poteſtatis. 274.a,b
Pugnare ad pila, pro, *pilis.* 477.a
Pugnatores boni in ludo gladiatorio aureoli *appellati.* 805.b
Pulliceni, pulli phaſianorum, &c. 565.a
Pulvilli vento inflati molliſſimi. 493.b
Πυράμη. 821.b
Πύῤῥος, *Byrreus, propriè quid.* 996.b
Πυῤῥὸς *ruſſeus, rubricus, rufus.* 891.b
Πυρεχεῖον & πευζεῖον *idem.* 88.a
Purpura ἀρχῆς σύμβολον. 393.b
Purpura è deorum ſimulacbris rapta in tumultuariis Principum creationibus. 648.a,b
Purpura, pro *imperio.* 773.b
Purpura, proprium Rom. Imp. geſtamen. 785.b
Purpura ſumma, *pro veſte imperatoria, & ipſo imperatore.* 576
Purpuræ color. 825.b
Purpuræ genera Probianum & Alexandrianum. 560.a
Purpurea recta. 891.b.892.a
Purpuram ſumere, quid. 773.b
Purpurarum probatio quibus olim commiſſa. 450.a

Puſtula

Puſtula de argento optimo dicebatur. 742.a. *pro bullis Latini uſurparunt.* ibid.
Puſtulatum pro *bullatum.* 742.a
Putare, pro *deputare.* 447.b
Πυθαύλης, *quis, & unde dictus.* 992.a
Pylades, ſaltator eximius. 991.b.992.a
Pyrrhicæ militares. 85.b

Q.

Q. *Cæcilius Metellus Numidicus, unde* PIUS *dictus.* 516.a
Q. Mutii Scævolæ integritas in regenda Aſia. 645.a
Quadratura, πλάγη. 953.a,b
Quæſtura olim multiplex. 334.a
Quam prius, pro, *priuſquam.* 226.b
Quanti, pro *quot.* 35.a
Quartarii aurei. 557.a
Quaſi videretur affici, *pro, quaſi afficeretur.* 720.a
Quies à bello, ipſa ſalus eſt. 718.b
Quietus, decimus tertius, ex triginta tyrannis. 768. Κύντος *Græcis.* ibid.a
Quincuplum, πενταπλοῦν. 930.a
Quindecim virorum munus inſpiciendorum Sibyllinorum librorum. 852.b. 853.a. *Pontifices appellati.* ibid.
Quinquennales. 13.b
Quinquennia Imperii ab Imperatoribus celebrata. 447.b
Quintilii fratres occiſi. 269.b. *eorum concordia.* 270.a
Quintillus occiditur. 815.b
Qui talis, pro *qualis.* 217.b
Quodcunque, pro *ſaltem aliquid.* 428.b

R.

R*amenta*, ψήγματα. 239.a
Ramentum auri. 239.a
Ῥαψῳδομαντεία. 9.a
Rationalis, ἄρχων μονοπωλείων. 876.b
Rationalis, procurator. 616.a
Rebellio, ἀποστάτης, ἀπόστασις. 741.a. 745.b
Rebellio, quid. 218.a
Rebelliones pro *rebellibus.* 741.a
Reclinus, & reclinis. 955.b
Recte atque ordine, ὀρθῶς τε καὶ κατὰ λόγον. 880.b
Recuſare annos, pro *exuere.* 134.a
Recuſare, pro *indignari.* 133.b
Reda fiſcalis. 31.a
Reddere, pro *dare.* 5.a
Redire, pro *ire.* 5.a
Refundere, pro *transfundere vel transferre.* 40.a
Refutare, pro ἐκβάλλειν, *non recipere.* 132.a
Regalis, Regalius, & Regalianus. 757.a
Reges olim ærariæ artis fabricæ, aliiſque exercitiis ſeſe tradidere. 262 b.263.a
Regia animalia. 853.a
Regia, *quæ imperatoris erant appellata.* 853.a
Regiæ opes. 869.b
Regibus uti, *quid.* 772.a
Regillianus, octavus, ex triginta tyrannis. 757
Regis nomen veteribus Romanis exoſum. 50.b.51.a
Regiſtrum, pro *regeſtum*, ῥεγεστὰ, ἀπογραφή, 922.b
Relata, pro, *ſcripta.* 118.b
Rem divinam facere, *propriè quid.* 540.b
Remittere, οὐ δέχεσθαι. 27.b
Repræſentare ſe alicui in obſequiis. 164.a
Repulſis animi malis, *id eſt, qui repulit à ſe animi mala.* 554.a
Reſedit, pro *præſedit.* 59.b
Res publica, & res fiſcales, idem. 32.b
Reſtituere propriè quid. 34.b
Res ſtudentes, pro, *multo ſtudio dignas.* 112.b
Reticula, dextrocheria. & dextralia. 769.a,b
Reticulatæ fores. 986.a
Retorridæ mentes, quæ. 587.a
Retorridi homines, qui. 281.a
Retorridum, quid. 281.a
Retorridus pro *ſevero.* 686.b
Retractare, pro, *detractare.* 56.a
Retractare quid. 424.a
Retrectare, pro *retractare.* 649.a
Retrorſus, quis. 587.a
Revertere, pro, *reverti.* 102.b
Rheni, pro *Rhenanis.* 806.a
Rica, quid 887.a
Ricinium, quid. 887.a
Ῥινᾷ, *naſo ſuſpendere.* 423.b

Riparien-

Ripar ienſes Hiberi. 877.b
Riparienſes legiones. 877.b
Roborare, pro *reditibus annuis ditare.* 872.a,b
Romani togati in ſpectaculis ſedebant. 289.b. *togati accumbebant ad imperatoriam cœnam.* 742.b. *ut & mane ad ſalutandum principem togati veniebant*.ib.
Ῥωπογραφία, *& megalographia quid.* 45.b
Ῥῶπος, *quid.* 45.b
Ῥῶπος, & Ῥωπικά. 885.a
Roſæ ut florem habere dicantur. 834.b
Roſeus, pro *roſſeus, vel ruſſeus.* 419.a
Roxolani, ſeptentrionis populi. 28.a
Ῥύσχος, *quid.* 943.a
Rumigeratio, λογοποιΐα. 472.a
Rumor, pro *favore.* 461.a
Ruſſa tunica. 818.b

S.

SAbini duo, JCti. 596.a
Sacra crypta. 58.b
Sacrare, Græcis ἀποθεοῦν. 192.b
Sacrati & Sacratiſſimi *Imperatores dicti.* 192.b
Sacrificium, *ſecunda longa.* 761.b
Sævire aliquem, pro, *in aliquem.* 208.b
Saga trabeata, σάγοι ῥαβδωτοὶ, *Gallorum propria.* 719.b.720.a
Sagma, quid. 463.a. 838.b
Sagmare equum, aut aſinum. 838.b
Sagmarius & equus ut differant. 838.b
Sagmarii & ſellares equi. 463.a
Sago-chlamys. 818.b. *cum pallio fibulari idem.* 925.b
Σαγματίλιον. 818.b
Sagones, qui. 53.a
Sagones & Sajones, *idem, & quid.* 53.a,b
Sagulum & chlamys idem. 787.b
Sagulum imperiale perfuſum, quid. 787,b. 789.b
Sagum, quid. 230.b
Sagum & chlamys ut differant. 818.b
Sajo & Sago, *idem & quid.* 53.a,b
Σάλα, *quid.* 467.b
Σαλαΐζειν, *quid.* 467.b
Salambo, *Aſſyriis Venus, & unde dicta.* 467 a,b
Salambonem exhibere. 467.b
Salarium. 397.b. *duplex.* ibid. & 398.b
Saliari carmine cani. 199.a
Salii. 157.a
Saliorum princeps præſultor *dictus.* 157.a
Σάλπιγξ. 991.b
Saltare canticum, aut cantilenam. 836.a
Saltare, hiſtrionum proprium. 836.a
Saltatiuncula, quid. 836.a
Salutationi matutinæ toga propria. 14.a
Sambucum, quid. 106.a
Samiare, quid. 838.a
Sancitus, pro, *ſanctio.* 469.a
Sanctum, pro *ſimulacbro.* 467.a
Sanctus, pro *probo.* 919.a
Sandicinus color. 864.a,b
Sandix, pro *herba & frutice.* 864.b
Sanna, μῶκος. 723.b
Sanniones, ſanni, & apinarii, iidem. 723.a
Sapores, Perſarum Rex, Artaxerxi ſuccedit. 669.a
Sarapis Alexandriæ Deus tutelaris. 352.b. *Ægyptiorum numen.* 959.b. 960.a. *ut & Chriſtianorum olim.* ibid.
Saraptena oraria. 827.b
Σαρέπτιος, *urbs Phœniciæ.* 827.b
Sarmatæ, Sauromatæ. 17.a
Sarmaticus ludus. 993.b. 994.a
Sarraceni hydropotæ. 377.b
Sartago, τηγανίψης. 481.b
Sarta tecta. 872.b
Sartitectores. 872.b
Satis, pro, *valde.* 208.a. *pro bene.* 355.b
Saturninus, vigeſimus ſecundus, ex triginta tyrannis. 780
Σαυρομάται Maotides. 848.a
Scæna, antiq. pro *ſcena.* 993.b
Scæva, pro, *mala.* 375.b
Σκάφη & σκαφεῖον. 821.b
Σκαφισμὸς, *ſupplicium à Perſis inventum.* 442.b
Σκαινὰ pro σκηνά. 993.b
Scaurinus Grammaticus. 222.b
Scaurus & Scaurinus, Grammatici nobiles. 510.a
Σκηνὴ, *ſcæna Latinis.* 545.a
Scenicis quæ præmia conceſſa. 544.a
Sceptoria, pro *exceptoria.* 727.a
Sceptrum & corona triumphantis inſignia. 783.b.784.a

Sceptum, pro *exceptum*. 834.b
Sceptus, pro *exceptus*. 727.a
Scipiones Conſulum. 845.b. *eburnei*. ibid. & 846.a
Scire aliquem, *pro*, noſſe. 270.b
Scire, *pro* cognoſcere. 405.b
Scire & dicere fatalia. 833.a
Σχοινοβάται, *funambuli*. 991.a
Σχολαστικός, *quis*. 635.a
Scordiſcum, *quid*. 231.a
Scriba, *quis*, & *unde dictus*. 774.a
Scribæ Pontificis ordo olim parum honeſtus habitus. 436.b
Scriniarii, *qui*. 542.b
Scriniorum magiſter. 542.b
Scupi, *nomen urbis in Mœſia ſuperiore*. 759.a
Scurra. 609.b
Scurra mimicus. 609.b
Scurræ, *qui dicti*. 504.b. *poſt buccellarii appellati*. 505.a. 589.a,b
Scurræ, *Buccellarii*, *adſeclæ*, *ſtipatores*, &c. συνώνυμα. 791.b
Scutum jactare, *rotare*, & *tractare*. 903.a
Scythæ Bithyniam invadunt, & *multas civitates delent*. 718.b. *ſunt pars Gothorum*. ibid.
Secta, pro *moribus*. 221.a,b
Secunda menſa veterum. 552.b
Secundo, *tertio*, *quarto*, *pro bis*, *ter*, *quater*. 552.b.646.a,b
Secundum, pro *ſequendum*. 551.a
Securis & *gladius ſupplicium militare*. 248.a
Securus, ἔμφρουρος. 970.a
Sedaſſe, pro *ſedaturum fuiſſe*. 689.b
Sedere, pro ὀχεῖσθαι. 573.a
Sederi, pro *inſideri*. 95.b
Segmenta. 892.b
Σείειν ἀσπίδα, *quid*. 120.b
Seipſum, pro, *ipſum*. 147.b
Sella aurea Parthorum Perſarumque Regum à Romanis capta. 62.a.b
Seleucia Coche *dicta*. 232.a
Σῆμα & σημεῖον. 772.a
Σημεῖα. 995.b
Σημεῖον, *clavus veſtis*. 546.a
Σημειωταὶ, *veſtes clavatæ*. 546.a
Semiſſes, & *tremiſſes*, *ſeu trientes aureorum quando formati*. 555.a,b. 556.a,b. 557.b
Senacula olim tria Romæ. 462.b
Senaculum quid. 492.b.896.a
Senatorum conjuges, fœminæ clariſſimæ. 462.a
Senatuſconſulti taciti mos. 652.b
Sepes, *quid*. 57.a,b
Sepire. 57.a
Seplaſiarius, παντοπώλης & ῥωποπώλης. 500.a. 885.a
Septimò, pro *ſepties*. 917.b
Septizonium Rom. locus olim celebris. 358.a
Septum pro *ſtabulo*. 57.b
Sepulchrorum dono proſequi, τὰ κτέρεα ἐνδιδόναι. 761.b
Sequens & *ſecundus*, *idem*. 551.a
Sequutores, ἔφεδροι, *qui*. 288.b
Sereni Samonici duo fuere, *nomine* & *cognomine eodem*. 658.b
Serica pro *holoſericis*. 886.a
Sericoblatta. 886.b
Sericum. 886.b
Sericum & *bombycinum ut differant*. 886.a
Sero, pro *veſperi*. 498.a
Serracum & *Sarracum*. 181.b
Servans, ὀπίζων. 763.a
Servi à pedibus, valets de pied. 565.a.b. *publici*, *qui*. 172.b. *vectigales*, *qui*. 565.a
Servitium, pro *ſervo*. 547.b. 821.a
Servos à dominis occidi lege Hadriani prohibitum. 547.a
Servus à manu, & *ad manum*. 474.a
Servus in caput domini interrogari non poteſt. 907.b
Seſe, pro, *ipſum*. 201.b
Seſtertii centum quantum olim valuerint. 337.a
Seſtertium iterum vicies. 15.b. *quadragies quæ ſumma*. ibid.
Seu, pro, &. 430.b
Sextarius Romanus, *pinta Pariſienſis*. 602.b
Σφεγγίδαι, *veſtium clavi*. 827.a
Sibilare, & *ſibilus*, *quid propriè*. 263.b
Sibyllinos Libros qui olim adierint. 851.a,b. 852.b
Sica, *quid*. 699.b
Sicca vehicula, *pro nudis* & *nullo veſtimento inſtratis*. 615.b
Sicca, *urbs Africæ*. 151.a

Sicila, quid. 699.b
Sicilatus latro, quis dicatur. 699.b
Sigilla, in veſtibus quid. 772.a
Sigillata tentoria. 772.a
Σιγιλλίων*, veſtimenti genus.* 826.b
Sigma, *lecti genus.* 483.a
Sigma ſternere in lectis, *quid.* 494.a
Sigma, ſtibadium forma lunata. 498.b. 459.a
Signa militaria, σύμβολα βασιλικά. 546.a
Signatum, pro, *ſignum* 116.b
Signum, cognomen. 644.b.835.b
Signum dare. 146.a
Siligenarii, Romæ. 871.a
Siligineus panis, 871.a
Similis pro *æquali.* 536.b
Simulacra numinum circumlata. 770.a
Sine delectu, quid. 615.a
Singillo, ἢ ἁπλοῖς. 827.a
Sirmium Pannoniæ urbs maxima. 614.a
Smaragdi, praſinæ. 632.b
Σοφὸς τὰ ἱερατικὰ, vel τὰ περὶ ἱερατικῶ. 6.b
Sol ab Aureliano cultus. 835.a
Solatia, quid. 41.a
Solem condere, *ut dicamur.* 405.a
Solem Gentes Orientis præcipuo cultu veneratæ. 458.a. *hunc Emiſeni montis effigie coluêre.* ibid.b
Soliaris, à ſolium. 416.a
Solidare, pro *roborare.* 872.a,b. *pro mercede conducere.* 872 b
Solidius, pro, *gravius.* 120.b
Solidum, pro *mercede.* 872.a
Solidus & aureus, idem. 557.b
Solis templa. 866.a,b
Solum pro *ſolus.* 213.b
Solutos habere, *pro ſolvere.* 156.a
Sons, quid. 42.b
Sortes convivales, & unde dictæ. 488.a,b
Spania, pro *Hiſpania.* 149.a
Spanſum pro *expanſum.* 727.a
Σπάργανα*, incunabula.* 833.b
Spartum, λεῦκαια. 84.b
Spatha, σπάθη. 46.b
Spatham claudere capulo. 46.b
Specellata patina. 926.a
Specellum. 926.a
Spectare pro *expectare.* 834.b
Specula & abaci pariet. decorandis. 953.b
Specula, *pars domus.* 953.b
Speculis in divinationibus ſagæ Theſſalæ olim uſæ. 329.a
Sperare, pro *opinari,* δοκεῖν. 327.a. 608.b
Spes vetus, *Dea.* 475.a
Spiritus, *prima producta.* 761.b
Σπονδαύλης. 992.a
Squamæ. 995.b
Stabulum, *varie à Latinis accipitur.* 991.a
Στάδιος χίτων. 892.a
Stapedes. 412.b
Stare & proſtare *dicuntur ſcorta.* 909.a
Statores, eorumque munus. 254.a,b
Statua ἀνδριὰς, στήλη. 875.a,b
Statuæ deorum, heroum, & Imperatorum, eorumque ſtatura legitima. 802.b
Στήλη, titulus, cippus. 875.b
Stellæ, *pro impoſturis,* antiq. 370.a
Stellatura. 48.b
Stellaturæ, quid. 369.b
Stellatum auro, argento, gemmis, Latini quid vocent. 742.a
Στέλλειν*, mittere aut dimittere.* 48.b
Stellio, quid. 370.a
Stellionator, quid. 369.b.370.a
Stellionatus, quid. 369.b
Stellionatus crimen capitale. 907.a
Sternere, pro, *inferre in literas.* 110.a. *pro onerare.* 885.b
Stibadium, quid. 483.a
Στίχος & στοῖχος, *Græcis idem.* 739.b
Stipendium, & munus Herodiano συντάξεις. 29.a
Stipendium, pro *donativo.* 693.a
Stipites grandes materia dictæ. 247.a
Stirpare, quid. 502.b
Stirpis Italicæ, Ἰταλικῶ γένους. 2.b
Στόλος*, commeatus* 48.b
Stragula & toralia pretioſiſſima in uſu veteribus. 480.a,b
Stratonici vox, cum trabis caſu homo ſceleratus periiſſet. 514.a
Stratores qui, & unde dicti. 412.b
Stricta frons, quæ. 686.b
Στρόβιλον*, quid.* 230.b
Στρωματίζειν. 885.b
Structores, οἰκοδόμοι δείπνων. 228.b

Studia,

Studia, *μουσεῖα*. 210.a
Στολοπίνακια. 802.a
Subarmalia, *quid*. 339.b
Subarmalis, *veſtis genus*. 820.a.b
Subarrare, *ἀῤῥαβωνίζειν*; *quid*. 631.b
Subditivus, *ὑποβολιμαῖος*. 513.a
Sub ictu mortis, *temporis momentum deſignat*. 582.a
Sublavare, *quid*. 193.b
Sublevare, *ſubvenire*, *ſuccurrere*, *juvare*, *qualia verba*. 194.a
Subſerica tunica. 826.a
Subſericæ veſtes. 886.a
Succeſſor *quis dicatur*. 243.a
Succeſſorem alicui mittere, pro *abrogare imperium alicui*. 40.a
Succeſſorem dare alicui, pro *καθαιρεῖν*. 40.a
Συκοφάντης appellatio unde. 52.a
Succubar, *oppidum Mauritaniæ*. 819.b
Succubitana purpura. 819.b
Sudaria. 894.b. 895.b
Sudatum pro *vallo*. 672.b
Συγγενεῖς, *qui?* 3.a
Sus temporis, *ὁ κατ᾽ καιρός*. 833.a
Sumen, *quid*. 530.b
Sumtum diurnum exercere, *quid*. 35.b
Sumtus pro *pecunia*. 35.b. 569.b. 853.b
πὲ Συννάδα, *urbs Phrygiæ*.
Superbia propria dos militum. 292.a. 442.a
Superjumentarius. 8.b
Supernus, *& ſupernas*. 713.a
Super pro *ſupra*. 778.a
Super velarios. 8.b
Supplicatio, *κιζανεία*. 57.b
Suprema vitioſitatis linea quæ. 987.b
Συρμαῖτεῖον, *à Syrmate*. 889.a
Suſcenſere, pro *ſuccenſere*. 824.a
Suſcipere ſacra, *μυεῖσθαι*. 58.a
Suſpectus, *duplicem habet ſignificationem*. 350.b
Sus ſuminata, *quid*. 530.b
Suum, *pro*, ejus. 301.a
Sylva, *ſpectaculi genus*. 642. a,b. *à pancarpo ut differat*. ibid.b
Symmachi profuſio in pratura filii. 15.b
Synhodus Deorum apud Græcos. 66.b
Synnades columna, pro *Synnadicæ*. 676.a
Synodus Xyſtica. 66.b
Syriſcus, pro *Syro*. 602.a
Syrmata & pallia tragœdorum aurata & purpurata. 995.a

T.

T*Abella laureata*, *& pinnata*, *quæ*. 585.a
Taberna quid. 73.b
Tædiare, pro *pertæſum eſſe*. 541.a
Τὰ ἴσχαλα, *Græcis*, *quæ*. 763.a
Τὰ Λούγδουνα, pro *Lugdunum*. 205.b
Ταμεῖον omne arca *dicitur*. 853.b
Tamen, *pro* autem, *vel*, quidem. 8.b. 223.b. 864.b. *pro etiam*. 690.a
Τὰ μείζω λαβεῖν. 816.b
Tantas, pro *tanta copia*. 485.a
Tanti, pro *tot*. 35.a
Tapetiariæ parietes. 953.a,b
Tarraconenſes inter primos Auguſto Templa poſuerunt. 55.b
Tauroboliari, *quid*. 465.b. 466.a
Taurobolıatus, *& tauroboliata*. 466.a
Taurobolinus. 466.a
Taurobolium, *quid*. 465.b. 466.a
Tauri cornua, pro *viribus tauri*. 466.b
Tauri Cypriaci gibberes erant. 643.a
Taurorum venatio ut olim fieri ſolita. 729.a
Tecta veterum. 384.b
Telephus Grammaticus. 223.a
Teleſtes ſaltator eximius. 992.b
Templis indormire ſoliti antiqui, *remedium morbis perituri*. 103.a
Templum Adriano Alexandro conſecratum, *in gymnaſium verſum*. 61.b
Templum ſolis. 878. a,b
Tenebræ feris domandis aptiſſimæ. 944.b
Tenere, pro *retinere*. 896.a
Tentorium quid. 611.b
T *&* P, T *&* C, *&* G *ſæpe mutantur invicem*. 806.b
Terminati, pro, *terminis*. 116.b
Terra olim in orbem Romanum & Barbariam diviſa. 586.a,b
Teſſera cur, *& quomodo olim in venationibus ſparſæ*. 943.b
Teſſeræ frumentariæ. 364.a
Τετελεσμένα ſimulachra. 849.b
Tetrapharmacum, *& pentapharmacum*, *quid olim*. 116.a,b
Τετράστοιχοι & *πεντάστοιχοι quid*. 739.b

Τέτρας, & *δύας, quadriga, & biga.* 950.b
Tetricus Junior, *vigeſimus quartus ex triginta tyrannis.* 783
Tetricus ſenior, *vigeſimus tertius ex triginta tyrannis.* 781.
Thebaïs, provinciæ Ægypti pars. 385.a
Thenæ. 89.a
Theophanes Mitylenæus Hiſtoriæ ſcriptor & poëta clarus. 687.a
Thermæ Antoninianæ. 479.a
Thermæ, tabernæ vinariæ, & *lupanaria olim ante nonam non aperta.* 533.b
Thermæ Hyemales cur in Tranſtiberina regione. 886.a
Theſauri, *in quibus veſtes principis reponebantur.* 559.b
Theſaurorum comes, quis. 559.b
Theſſalus & Theſſalas. 713.a
Θώραξ & ὅπλον, *idem.* 801.b
Thorax imaginem ſignificat. 802.a
Threces & Thraces, idem. 602.a
Thyanam pro *Thyanis.* 856.b
Tibialia, quid. 561.b
Tiliacæ tabulæ. 146.a
Timolaus, vigeſimus ſeptimus ex triginta tyrannis. 786
Titus Quartinus. 795.a
Togati, pro *ſalutatoribus.* 14.b
Τοιχοβάτης. 991.b
Tonnelles. 44.b
Τοπεῖον, *reſtis vel funis.* 45.b
Topiariam facere. 45.b
Topiaria herba. 45.b
Topiarium opus. 45.b
Totum, pro *omnia.* 363.b.500.a
Trabea, toga. 957.b
Tractare *dicebantur Philoſophi.* 424.a
Tractare, pro, *trahere.* 478.b
Tractatores *qui dicantur.* 424 a
Tractiles & tractitii *naſi.* 449.b
Tragula, quid. 844.b. *pro ſtragula.* ibid.
Trahere pro *tractare.* 242.a
Trajani vinolentia. 12.b
Tralli, populus Illyricus. 128.b.129.a
Tramoſerica veſtes. 886.a
Tranſire, & tranſitio, pro *contagione.* 216.b. 217.a
Tranſitorium quid. 539.a
Trebellianus, vigeſimus-quintus, ex triginta tyrannis. 784
Triarii. 956.b
Tribunitia poteſtas. 12.b
Tribunis olim aliquid à militibus, per ſtellaturam accipere, interdictum fuit. 48.b
Trichila, τριχάλη, 44.b
Τείχωρα *Palatia & unde dicta.* 384.a,b
Triclinia, quid. 44.b
Triclinium quid. 483.a
Tricones, qui. 227.a
Τρίλινα, τετράλινα, & ἰσόλινα, *quid.* 632.a
Tripolis. 355.a
Tripolitanus ager olim fœcundiſſimus fuit. 355.a,b
Triſtis, pro *ſevero.* 125.a. 788.a
Τριχάλη, τριχαλὸν, & τριχάλιον. 44.b
Troſſulus, pro *equite.* 264.a,b
Τρυσσὸς *Græcis quid.* 264.b
Trutungi, Truthungi, & Gruthungi, idem populus. 806.a
Τύχη, συμφορὰ, *caſus, valetudo.* 41.b
Τύζαυος & Τυζάνιος, *nomina propria.* 655.b
Tulerat, pro *obtulerat.* 833.a
Tulit, pro *abſtulit.* 5.a
Tumulus idem quod agger. 947.b
Tunicæ aſemæ, *quæ dictæ.* 359.a. 546.a. *macrocheræ, quæ.* ibid.b. *muliebres.* 736.a. *cyclades dictæ.* ib. *aurata.* ibid. *palliolatæ.* 972.a
Tunica Laticlavia Senatorum, anguſticlavia equitum propria. 536.b
Τυραννὶς pro *fœmina imperante.* 794.b
Tuſus, pro *tonſus.* 827.a
Tutæ aures. 970.a
Tyana, urbs. 10.b
Typhon ἐγχελυκέφαλος. 608.a
Tyranni olim qui dicti. 745.b. *poſteriore ætate* intartæ *vocati.* 745.b
Tyrannus, communis generis. 794.b
Τζάγγαι, aut τζάγγα, *Barbarici calceamenti genus.* 826.b

V.

Vacantivus, pro *vacans.* 522.a. 775.a,b
Vaccam aut damalionem ne quis occederet, ab Alexandro prohibitum. 530.b

Vacel-

Vacillum. 926.a
Vagna, cupa, & Buttis, vaſa vinaria. 626.a
Valens ſuperior, decimus nonus, ex triginta tyrannis. 776
Valens, decimus octavus, ex triginta Imperatoribus. 775
Valerianorum vitæ fragmentum. 703.b. 704.a
Valerianus cur filium ſuum Aureliano non commiſerit. 839.b
Valli proprie, quid. 354.b.363.a
Vandali, populi. 941.a,b
Vaporare, pro calefacere. 501.a
Varianæ thermæ. 459.b
Varians horti. 830.a
Vaſa Deliaca. 536.a
Vaßi, vaßali, & fideles, qui. 563.a
Vates eſt ὑμνῳδός. 157.b
Ubi, pro, quò. 254.a
Vectari quid. 728.b
Vectigal inter & tributum quæ differentia. 556.b.557.a
Vectigalia civitatibus per imperatores deputata. 884.b
Vectio, quid. 728.b
Vector, quid. 728.b
Vehela, plauſtrum. 615.b
Vehicularius curſus. 145.a
Vehicularius redarius fabricator, quis dicatur. 684.b. 685.a
Vehiculum, quid. 830.a
Vehiculum nomen generale, reda ſpeciale. 684.b
Velatæ olim manus in ſupplicationibus. 851.b
Vel, pro &. 190.b. 191.a. 231.b. 238.a. 747.b
Veleni, Caduſiorum regis ad Saporem epiſtola. 704.a
Venatus & venatio ut differant. 552.a. 554.a
Venenati homines, qui. 383.a,b
Venenatum idem quod purpuratum. 887.a
Venetum, vitreum, praſinum, colores affines, ſed diverſi. 481.a
Venire, pro contingere, vel evenire. 568.b
Veræ gemmæ quæ. 729.a
Veratores qui dicti. 431.a
Veratura, quid. 431.a
Verbo mandare, & ſcripto mandare, quid. 156.a
Verecundus. 686.a
Verecundus & conſtans, ἀντίθεσις. 133.b
Verna & vernaculus. 444.a
Veronenſis, pro Veronenſis ager. 950.a
Verſicolorium & colorum ut differant. 890.b
Vertumnus quis & unde. 993.b. 994.a
Verus, Græcis Οὖηρος & Βῆρος. 445.b
Veſpaſiani morientis vox, ut puto Deus fio. 363.b
Veſtes ad uſum quotidianum, & quæ ad pompam tantum. 820.a
Veſtes ἄσημοι, ἐπίσημοι, & διάχρυσοι. 562.a
Veſtes exiguæ, pro vilibus. 358.b.359.a
Veſtes inſignes, Græcis ἐπίσημοι. 545.b
Veſtes novæ ut veteres excludere dicantur. 838.a
Veſtes purpura oculare. 966.a
Veſtis ſerica & aurata Auguſtæ propria. 190.a
Veſtigia levare, quid. 130.b
U & B, ſæpe mutuas præſtant vices. 9.b
Veterana manus, quæ. 851.b
Veteribus qui dies olim infauſti atrique habiti. 911.b
Vetus cacus. 103.a
Vetus miles quis dicatur. 752.b
Vetus procurator quis dicatur. 752.b
Vetus, pro diu. 509.a
τὸ Vexare variæ ſignificationis. 206.a,b
Vexilla, auxilia. 299.b
Vexilla olim coloris flammei. 449.a
Vexilla pura. 927.b
Vexillares cohortes. 956.b
Vexillarii legionum. 956.b
Vexillarius. 928.a,b
Vicaria. 422.b
Victoriæ ara in Curia. 664.a
Victoria Barbara. 780.a
Victoriarum ſimulachra. 362.b. 363.a
Victoria, trigeſima, ex triginta Imperatoribus. 792. Caſtrorum mater dicta. ibid.
Victorinus junior, ſextus ex triginta tyrannis. 753

Victorinus, *quintus*, *ex triginta tyrannis.* 752
Vicus Halalæ, *ut urbs Roma.* 211,a
Videret, pro *viſeret.* 47.a
Videri judicare, pro *judicare.* 236.a
Videri, *ut imperatores & proceres dicebantur.* 608.b. 619.a,b
Vidiſſet, pro *videret.* 660.b
Vienna Allobrogum, *urbs ſenatoria dicta.* 4.a
Viltatem proponere quomodo dicatur magiſtratus. 286.b
Vinariorum corpus. 544.b
Vina fiſcalia. 894.a
Vina fundana. 917.b. *Gallis* clairet. ibid.
Vinum fundanum album, *ſubito purpureum factum.* 917.b
Viſus eſt hoc facere, pro *hoc fecit.* 236.a
Vir exempli, & magni exempli, & ad exemplum. 840.a
Vir magni totius exempli, *minus Latinum.* 840.a
Vir nominis ſui, ἰδιώνυμος. 292.b
Virgilianæ ſortes. 9.a
Viridarius, pro *viridarium.* 677.a
Viridia etiam viridaria appellata. 677.a
Viri olim holoſerica veſte non uſi. 495.b
Virtus, pro *corporis robore.* 49.a
Virtutis præmia in Militia Romana. 14.b
Vita pro morte. 221.a
Vitem dare, *& Centurionem facere*, *differunt.* 47.a,b
Vites inſtituendi quantum quis vellet, *olim in Italia non permiſſum.* 942.a
Vitra ad ædificiorum ornamenta. 953.a
Vitreæ cameræ. 953.a
Vitrea gemma. 729.a
Vitreum, *non ſemper* pro *vitro.* 480.b
Vitreum quid. 729.a
Vivere pro *mori.* 34.b
Ulci, *de quibus ultio ſumpta.* 257.a
Ultimus, pro *peßimo.* 538.b
Umbra, φάσμα, vel φάντασμα. 638.a
Unde, *pro*, de quo. 822.b
Ungues facere, ἐξονυχίζεσθαι. 502.b
Uniones Græcis μονόκοκκα *dicta.* 796.a
Uno ſudore, *locutio in palaſtra*, *quid.* 601.b
Vocales qui olim dicti, *& dictæ.* 546.b
Vocari & appellari, *pro derideri.* 857.b
Vocatum, pro *joco & irriſione.* 857.b
Voluptarium, pro *voluptuarium.* 223.b
Voluptates, pro *ludis.* 724.a
Voluntarii, *evocati &* ἀνάκλητοι, *dicti.* 199.a
Vopiſcus prænomen, *& cognomen.* 829.a
Vos ipſe, αὐτός. 195.a,b
Vos ipſe, pro *vos ipſi.* 235.b
Votivum, *quid.* 715.a
Ὑπαίτιος, *quis.* 42.b
Ὑπώλεια *Græcis quævis ſparſio.* 737.b
Ὑπεξαιρεῖν, *furtim eripere.* 101.b
Ὑποχάρτωσις, *quid.* 888.a
Upupa, *quid.* 821.b
Urbane, *comiter*, *benignè*, courtoiſement. 732.b. 940.a
Urbicariæ regiones in Italia, *& ut differant ab annonariis.* 782. a,b. *eadem cum ſuburbicariis.* ibid. 949.b. 950.a. *ſeparatæ.* 449.b
Urbici, *urbicarii*, *& urbani*, *qui & unde dicti.* 782.a
Urbium nomina olim variis in caſibus indifferenter enuntiata. 332.a. 815.a
Uſurarum modus varius in Republica Rom. 535.a
Uſus praceps. 687.b
Uti foro, *quid.* 772.a. *Regibus*, *quid.* ibid. *ſeſe*, *quid.* ibid.b
Ut libet ſe tenuiſſet, pro *quantumlibet.* 760.a
Ut multum & ut minimum. 890.b
Ut, pro *quod.* 916.b
Utrium pedes quid. 494.a
Vulgari ſermone contexere, *quid.* 193.a
Vulnera naturalia, *quæ.* 105.a
Vultibus conſecrare, *quid.* 949.a
Vultus, *imagines*, πρόσωπα, καὶ εἰκόνες βασιλέων. 949.a
Vultus, pro *thoracibus & clypeis.* 949.b
Vultus retorridus, *quis.* 686.a,b

Ξ.

Περὶ ἱδρῶτος. 988.b
Ξιερὸν pro ξηρὸν. 773.a

Z.

ZAbas, *Zenobiæ dux.* 812. b. 859.b
Ζάσχη, pro διάσχη, *conſtrictio.* 826.b
Zancha & zanga, calceamenti genus. 826.b
Ζατρίκιος *in calculorum ludo.* 967.a
Zenobia, vigeſima nona, ex triginta tyrannis. 787. *Sagulo ornata.* ibid. *ſtirpi Cleopatrana.* 799.a,b
Zenobiæ virtus. 730.b
Zenobia ab Aureliano capta. 863.a
Zeta, pro *diæta*, *quid.* 500.b
Ζεὺς βουλαῖος, & βουλιφόρος. 955.a
Ζώδια & ζωδιωτά. 772.a
Zona ventralis *&* funda *dicta.* 381.b
Zonam ad bellum portare milites prohibiti. 318.a,b
Zoticus Alagabali maritus. 471.b
Zumum, zemum, & ζῦμα, *quid, & unde.* 818.a

INDEX

Nominum Imperatorum Rom., quorum vitæ ac res geſtæ hoc Opere continentur.

ADrianus Imperator. pag. 1
Ælius Verus. 109
Alexander Severus. 507
Antoninus Caracallus. 404
Antoninus Diadumenus. 446
Antoninus Geta. 420
Antoninus Heliogabalus. 458
Antoninus Pius. 124
Avidius Caſſius. 240
Bonoſus. 969
Carinus Imperator. 985
Carus Imperator. 973
Clodius Albinus. 387
Commodus Antoninus. 261
Divus Aurelianus. 829
Didius Julianus. 320
Divus Claudius. 798

Digitized by Google

Firmus. 951
Florianus Imperator. 913
Gallieni duo. 711.740
Gordiani tres. 639.657.663
M. Antoninus Philoſophus. 148
Maximini duo. 598.630
Maximus & Balbinus. 680
Numerianus Imperator. 981
Opilius Macrinus. 428
Pertinax Imperator. 296
Peſcennius Niger. 366
Probus Imperator. 920
Proculus. 966
Saturninus. 958
Severus Imperator. 331
Tacitus Imperator. 898
Triginta tyranni. 745.747.748.749.750.752.753.
754.755.757.760.764.767.768.770.771.772.
773.775.776.778.780.781.783.784.785.786.
787.792.795.796.
Valerianus Pater & filius. 703.710
Verus Imperator. 220.

FINIS.

A01 14 72164

Digitized by Google

Digitized by Google